

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE
GELENEĞİ: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ
DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ

BURSA-2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBYATI BİLİM DALI

**KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE
GELENEĞİ: RODOSÇUKLU KÖMÜR KAYAZÂDE FENNÎ
DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ

Orcid: 0000-0002-3584-4612

Danışman:

Doç. Dr. Özlem ERCAN

BURSA-2021

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Eski Türk Edebiyatı
Tezin Niteliği	: Doktora Tezi
Sayfa Sayısı	: xvi+3317
Mezuniyet Tarihi	:
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Özlem ERCAN

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE GELENEĞİ: RODOŞUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are türüne ait ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılamamıştır. Çalışma giriş, dört bölüm, sonuç ve ek bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk edebiyatında hamilik geleneği, şair ve patron ilişkisi, şairlerin içinde bulunduğu edebî çevre ve bu bağlamda şiirlerin -yahut çalışmanın kapsamı gereği müşâ'arenin- söylendiği ortamlar üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde öncelikle "Müşâ'are Nedir?" başlığı altında sözlükler ve tezkirelerde müşâ'arenin tanımına ve örneklerine yer verilmiştir. Klasik Türk edebiyatındaki örnekler incelenmeden önce "Arap Edebiyatında Müşâ'are" ve "Fars Edebiyatında Müşâ'are" başlıkları oluşturulmuştur. İkinci bölümde "Müşâ'are Benzeri Nazım Türleri" başlığı altında özellikle müşâ'are ile kavram olarak karıştırılan türler hakkında bilgi verilerek bu türler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde müşâ'arede bulunan iki şairin, Rodoşuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb Efendi, hayatları hakkında bilgiler verilmiş, edebî kişilikleri üzerinde durulmuş ve söz konusu şairlerin müşâ'areleri karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölüm, *FennîDivanı* ve *Hasîb Divanı*'nın transkripsiyonlu metnini içermektedir. Çalışmanın sonunda yer alan ek bölümde divanların TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) üzerinden yapılan veri girişinin çıktılarını almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk Edebiyatı, Müşâ'are, Rodoşuklu Kömürkayazâde Fennî, Hayrabolulu Hasîb.

ABSTRACT

Name and Surname : Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
University : Bursa Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Former Turkish Literature
Degree Awarded : PhD
Page Number : xvi+3317
Degree Date :
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Özlem ERCAN

The Tradition of Müşâ'are Classical Turkish Literature: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divanı and Hayrabolulu Hasîb Divanı

In the Classical Turkish literature, obtained texts belong to the müşaare type and therefore the scarcity of studies, caused confusion between verse of the poem, joint poetry, debate and so on and could not be reached unity on müşaare qualities. The thesis consists of introduction, four parts, conclusion and additional parts. In the introduction, the tradition of patronage in Classical Turkish literature, the relationship between the poet and the boss, the literary environment the poets are in, and in this context, the environments in which the poems or the müşaare are told are discussed. In the first chapter, first of all, the definition and examples of the müşaare are given in dictionaries and tezkires under the heading "What is Müşaaare" Before examining the examples in Classical Turkish literature, the titles of "Müşaaare in Arabic Literature" and "Müşaaare in Persian Literature" were created. In the second chapter information is given about types which is confused with müşaare as a concept, and the similarities and differences between these species are included under the title of "Verse types like müşaare". In the third chapter, information about the lives of two poets who involved in müşaare, Rodosçuklu Kömürkayazade Fenni and Hayrabolulu Hasib Efendi, were given, their literary personalities were emphasized and their müşaare's compared. The fourth section contains the transcribed text FenniDivanı and Hasib Divanı. In the additional section at the end of the study, the outputs of the data entry made through TEBDİZ (Contextual Index for History and Literature Texts and Functional Dictionary) of the divan's are included.

Keywords: Classical Turkish Literature, Müşaaare, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî, Hayrabolulu Hasîb.

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatı -yahut daha dar kapsamda değerlendirildiğinde Klasik Türk şiiri- üzerine yapılan çalışmalar, metin neşri ya da tenkidinin yanı sıra tür, kavram yahut döneme ait bir meselenin aydınlatılabilmesi üzerine odaklanmaktadır. Klasik Türk edebiyatında müşâ'are türüne ait ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılamamıştır. Zaman içerisinde alana kazandırılan her metnin ve tespit edilen her müşâ'are örneğinin çalışmanın kapsamını genişleteceği ve katkı sunacağı muhakkaktır. Hazırlanan doktora tez çalışması kapsamında tespit edilebilen metinlerden yola çıkılarak "Klasik Türk Edebiyatında Müşâ'are"nin tanımı, diğer türler ile benzerlik ve farklılıklarının tespiti ve eldeki mevcut örneklerin toplu şekilde tek bir çalışmada yer alması amaçlanmıştır.

Çalışma giriş, dört bölüm, sonuç ve ek bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk edebiyatında hamilik geleneği, şair ve patron ilişkisi, şairlerin içinde bulunduğu edebî çevre ve bu bağlamda şiirlerin -yahut çalışmanın kapsamı gereği müşâ'arenin-söylendiği ortamlar üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde öncelikle "Müşâ'are Nedir?" başlığı altında sözlükler ve tezkirelerde müşâ'arenin tanımına ve örneklerine yer verilmiştir. Klasik Türk edebiyatındaki örnekler incelenmeden önce "Arap Edebiyatında Müşâ'are" ve "Fars Edebiyatında Müşâ'are" başlıkları oluşturulmuştur. İkinci bölümde "Müşâ'are Benzeri Nazım Türleri" başlığı altında özellikle müşâ'are ile kavram olarak karıştırılan türler hakkında bilgi verilerek bu türler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde müşâ'arede bulunan iki şairin, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb Efendi, hayatları hakkında bilgiler verilmiş, edebî kişilikleri üzerinde durulmuş ve söz konusu şairlerin müşâ'areleri karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölüm, *FennîDivanı* ve *Hasîb Divanı*'nın transkripsiyonlu metnini içermektedir. Çalışmanın sonunda yer alan ek bölümde divanların TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) üzerinden yapılan veri girişinin sonucu yer almaktadır.

TÜBİTAK BİDEB 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında 2014/2 bursiyeri olarak aldığım bursun çalışmalarımındaki katkısından dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da bir takım eksiklik ve hataların bulunması muhtemeldir. Çalışmanın her aşamasında karşılaştığım güçlükleri yenebilmem için birçok

hocamın desteğiyle karşılaştım. Öncelikle tez konusunu tespit etme ve hazırlama aşamasında ilgi ve desteğini her zaman hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Özlem ERCAN'a, çalışmanın her aşamasında bilgi ve donanımıyla desteğini gördüğüm Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a, Arap Edebiyatı ile ilgili kaynakların temini ve tespitinde yardımını gördüğüm Dr. Abdulsattar ELHAJHAMED'e, Fars edebiyatındaki kaynakların tespiti ve çevirisi konusunda yardımda bulunan Prof. Dr. Mehmet ATALAY ve Doç. Dr. Mehmet ÇELENK'e, Tez İzleme Komitesi'nde bulunarak çalışmama değerli katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Hasan Basri ÖCALAN, Doç. Dr. Sadettin EĞRİ ve Doç. Dr. Gülay DURMAZ'a, TEBDİZ sisteminde emeği geçen, yardımlarını gördüğüm Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden arkadaşlarım ve meslektaşlarım Arş. Gör. Bilal GÜZEL, Arş. Gör. Hanım YILMAZ, Esra KILIÇ'a ve lisans eğitiminden doktora sürecimin sonuna kadar kendilerinden aldığım teşvik ve destekten dolayı Bursa Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki kıymetli hocalarıma ve başta oda arkadaşım Arş. Gör. Burcu KAYA ÇAKI olmak üzere asistan arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca uzun çalışma saatleri içeren bu zorlu süreçte sabırla yanımda olan, her zaman desteğini hissettiren eşim Alper ALAGÖZ ve kızım Gökçe ALAGÖZ'e; kardeşim Erhan HOCAOğLU başta olmak üzere tüm aileme müteşekkirim.

Kadriye HOCAOğLU ALAGÖZ

Bursa / Mart 2021

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE NEDİR?

1. SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE	7
1.1. TÜRKİYE TÜRKÇESİ'NDEKİ SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE TANIMLARI	7
1.1.1. Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are	7
1.1.2. Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are.....	8
1.1.3. Yabancı Sözlüklerde Müşâ'are	10
2. TEZKİRELERDE MÜŞÂ'ARE	11
3. ARAP EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE.....	18
3.1. CAHİLİYE DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ.....	19
3.2. İSLÂMÎ DÖNEM ARAP ŞİİRİ	24
3.3. OSMANLI DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ	29
4. FARS EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE	30
5. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE	35

5.1. HALK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE	35
5.2. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE ÖRNEKLERİ.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE BENZERİ NAZİM TÜRLERİ

1. MÜŞÂ'AREYE BENZER ŞİİRLER	67
1.1. TEHZİL	67
1.2. TAZMİN.....	69
1.3. EKLEMELİ NAZİM ŞEKİLLERİ (TERBÎ, TAHMÎS, TESDÎS VD.).....	70
1.4. MÜŞTEREK ŞİİR.....	71
1.5. NAZİRE	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE ŞAİRLERİ VE ŞİİRLERİ

1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇE'Sİ VE DİVANÇE'SİNİN NÜSHA TAVSİFİ	77
1.1. HAYATI.....	77
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	79
1.3. DİVANÇE'NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	85
1.3.1. Kasideler	85
1.3.2. Tarih Manzumeleri / Kıtalar.....	86
1.3.3. Musammatlar.....	86
1.3.4. Müstezatlar	87
1.3.5. Gazeller	87
1.4. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)	88
1.5. DİVANÇE'NİN NÜSHA TAVSİFLERİ	91
2. HAYRABOLULU HASÎB EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇESİ.....	92
2.1. HAYATI.....	92
2.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	94

2.3. ESERLERİ	107
2.4. DİVAN'IN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	108
2.5. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)	110
2.6. DİVAN'IN NÜSHA TAVSİFLERİ	112
3. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ İLE HAYRABOLULU HASÎB'İN MÜŞÂ'ARELERİ	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİVANLARIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1. METİNLERİN TERTİBİYLE İLGİLİ HUSUSLAR	121
2. VEZİNLE İLGİLİ HUSUSLAR.....	123
3. TRANSKRİPSİYONLU METİN	124
3.1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ.....	124
3.2. HAYRABOLULU HASÎB DİVANI	385
SONUÇ.....	554
KAYNAKLAR.....	562
ÖZGEÇMİŞ.....	3316

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: <i>Fennî Divançesi</i> nazım şekillerinin dağılımı.....	99
Tablo 2: Kıtaların <i>Fennî Divançesi</i> 'deki dağılımı ve özellikleri.....	100
Tablo 3: Musammatların <i>Fennî Divançesi</i> 'ndeki dağılımı ve özellikleri.....	100
Tablo 4: Müstezatlardan <i>Fennî Divançesi</i> 'ndeki dağılımı.....	101
Tablo 5: Gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.....	101
Tablo 6: <i>Fennî Divançesi</i> elifbâya göre gazel sayıları.....	101
Tablo 7: <i>Fennî Divançesi</i> nazım şekillerinin vezin dağılımı.....	102
Tablo 8: <i>Hasîb Divanı</i> nazım şekillerinin dağılımı.....	122
Tablo 9: <i>Hasîb Divanı</i> 'ndaki gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.....	123
Tablo 10: <i>Hasîb Divanı</i> elifbâya göre gazel sayıları.....	123
Tablo 11: <i>Hasîb Divanı</i> vezin dağılımı.....	124
Tablo 12: Fennî ve <i>Hasîb Divanı</i> 'larındaki müşâ'arelerin matla beyitleri.....	129
Tablo 13: Fennî ve <i>Hasîb Divanı</i> 'larındaki müşâ'arelerin kafiye-redif ve vezin tablosu...	130

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
a.g.a.	Adı Geçen Ansiklopedi
a.g.b.	Adı Geçen Bildiri
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz. bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
düz.	Düzenleyen
G.	Gazel
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazret-i
K.	Kaside
Kt.	Kıta
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Mus.	Musammat
ö.	Ölüm Tarihi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Aralığı
T.	Tarih
t.y.	Tarih yok
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vr.	Varak
Yay.	Yayınları
y.y.	Yayın yeri yok

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU

ا	a, e, ā	ص	ş
ب	b	ض	đ, ž
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	ʿ
ج	c	غ	ğ
ح	ḥ	ف	f
خ	ḫ	ق	q
د	d	ك	k, ñ
ذ	z	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	و	v (o, ö, u, ü, ū), ^v
س	s	ي	h (a,e)
ش	ş	ء	ʾ

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are ile ilgili değerlendirmelerde bulunabilmek için öncelikle şairlerin bir araya geldiği ve müşâ'arelerin ortaya çıktığı ortamların, daha doğru bir ifadeyle edebî muhitlerin idrak edilmesi gereklidir. “*Öyle zannediyoruz ki müşâ'are eden iki şair; birbirini tanıyan, takdir ve taltif eden, hatta birbirine şakası geçen iki dosttur. Gerek birbirleriyle, gerekse diğer dostlarıyla, kendi devirlerinde hayatın bizatihi içinde olan şiiri merkeze koyarak amacını aşmış şaka ve sataşmalardan mümkün mertebe uzak; onur kırıcı, küçük düşürücü... olmayan bir üsluptaki şiirle sohbet etmiş, eğlenmiş, hoşça vakit geçirmiş... iki dostun müşâ'areleri, kendilerinin takdir edeceği uzunluk, tür ve muhtevada olacaktır.*”¹ Bu bağlamda Osmanlı toplumu ve idari yapısında şair ve şiirin konumu, şairleri şiir yazmaya yönelten sebepler, eserlerin ortaya konma ve geniş kitlelere yayılma süreci -tabii olarak- bugünün toplumundan farklıdır ve dönemin şartları içerisinde değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır. Mustafa İsen'in “*Şair, söz ülkelerini fethedendir; iki âlemin hazinesini sözle açandır; arşın bülbülüdür; şiirlerini ilham alarak söylediği için değer bakımından peygamberlerin hemen ardından gelir; onlar, fesahat bahçesinin güzel sesli bülbülleri, belagat şeker kamışlığının mergûb-makâl tûtîleridir.*”² şeklindeki ifadesi, şairlerin toplum nezdindeki karşılığını yansıtır. Osmanlı toplumunda sanatçının / şairin asıl görevi, devletin devamlılığını sağlayacak unsurları gelecek kuşaklara aktarmaktır.³ Sanatçı, bunu yaparken geleneğin getirdiği unsurlardan hareket eder ve ne söylediğinden ziyade nasıl söylediği ile ilgilenir.

Sarayın merkezde olduğu, tüm düzenin bu merkezden başlayarak yayıldığı bir toplumda, şairin sanatını icra etmesi ve sanatı ölçüsünde de takdir görmeyi beklemesi olağandır. Hem Doğu'da hem Batı'da imparatorluk dönemlerinde sanatkârların / şairlerin sanatını teşvik ve himaye eden bir hamiye bağlanmaları söz konusudur. Osmanlı İmparatorluğu'nda bu durumun İslâmî geleneğin devamı olarak görülmesi, ayrıca başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin ilim ve sanattan anlayacak

¹ Ali İhsan Öbek, *Klasik Türk Edebiyatında Müşâare (Fâiz-Sâfi)*, İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, 2005, s. 46-47.

² Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997, s. 287.

³ a.g.e., s. 288.

hatta değerlendirmelerde bulunacak şekilde donanımlı yetişmelerine önem verilmesi, şair için üstünlüktür. Konuya tezin kapsamı gereği bakıldığında ise hamilerinin himayesinde şairlerin sanatlarını icra ettikleri saraydaki işret meclisleri, bir paşanın konağındaki şair meclisleri, şairlerin bir araya gelerek oluşturdukları edeb meclisler, meyhaneler, aynı zamanda şairin geçimini sağladığı dkknlar, şairlerin mş'arede buldukları meknlar olmaları ve bir kültür ortamını yansıtmaları hasebiyle önemlidir. Bu bağlamda mş'are ortamlarının şairlerin iletişimde buldukları, sanatlarını / şiirlerini icra edebildikleri bir padişahın sarayından başlayarak bir şehzadenin sancağına, bir paşanın konağından bir dost meclisine kadar her meknda gerçekleştirebileceğini söylemek mümkündür.

Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin sadece şairler ve mellipler değil, tüm ilim ve sanat erbabını teşvik ve himaye etmesi, hem ilmin-sanatın hem de devletin devamlılığı için şart görülmüştür. Bu temayül sadece Osmanlı toplumuna ait olmamakla birlikte Türk-İşlm geleneğinde öteden beri mevcuttu⁴ ve hamilik kavramını ön plana çıkarmıştı. “*Hanedanlar arasında rekabet ve üstünlük yarışı, yalnız muhteşem saraylar, hadem ve haşemde değil; ilim ve sanatın hamiliğinde de kendini gösterirdi.*”⁵ Hamilik kavramının, “himaye eden, koruyan, koruyucu, sahip çıkan, gözeten”⁶ anlamları, devlet-sanat birlikteliğinin hem saltanat hem de sanatçı boyutunu ihtiva eder. Başta hükümdar olmak üzere devletin ileri gelenleri için sanatçıların yaptıkları işler, ortaya koydukları eserler, isimlerinin sonraki yüzyıllara aktarılması ve ölümsüzleştirilmesi için birer araçtır. Aynı şekilde sanatçı da himaye gördüğü hamisinin desteği ile sanatını rahatça icra edebileceği bir ortam bulmuş olur.⁷

İmparatorluk coğrafyasının en uzak noktasında dahi idarecilerin ilim ve sanat erbabını teşvik ve himaye etmesi, böyle bir gelenek içinde saraydan başlayarak birçok vilayette edeb muhitlerin oluşmasını sağlamıştır. Bu noktada hükümdar yahut hami, deta bir hakem rolü üstlenerek edeb muhitlerdeki sanatsal faaliyetleri yönetmekteydi. Hükümdarın sanatın koruyucusu olabilmesi, hakemlik görevini hakkıyla yerine

⁴ Cemal Kurnaz, *Halk şiiri ve Divan şiirinin Mşterekleri*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2011, s. 47.

⁵ Halil İnalçık, *şir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat zerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2005, s. 10.

⁶ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, 26.b., Ankara: Aydın Kitabevi, s. 369.

⁷ Tuba Işınsu İsen Durmuş, *II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edeb Hamilik Geleneği*, (Doktora Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 1.

getirebilmesi için kendisinin de ilim ve sanat konusunda donanımlı olması şarttı. Osmanlı sultanlarının söz konusu alanlardaki donanımları, şehzadelik döneminde seçkin hocalardan aldıkları derslerden ve yetiştiklere yüksek kültürden kaynaklanmaktaydı. “Her biri şehzadeliğinde seçkin hocalardan ‘fenn-i şiir’de yetişen, şiirleri mürettep bir divan dolduran Osmanlı padişahları, gerçekten, iyi şiiri heyecanla takdir edebilen yetenekli patronlardı. Yalnız müşâ’are meclislerinde dinleyerek değil, elden ele dolaşan şiirleri okur ve sahibine ihsan ve atâ da bulunurlardı.”⁸ İlim ve sanatta donanımlı yetişen padişahın hamiliğindeki sanatkârın hamisinin beğeneceği eserler icra etmeye çalışması sanatın gelişmesine de katkı sağlar. “Hatta diyebiliriz ki sanat ve bilim eserinin kalitesini ve sanatkârın şöhretini, çok kez hükümdar belirlerdi. Bir eserin ‘makbul ve muteber olması’ her şeyden önce sultanın iltifatına bağlı idi.”⁹ Ayrıca padişahların kimi zaman şairlere çeşitli konularda eserler yazmaları için sipariş vermeleri, kimi zaman da kendilerine sunulan eserlerin çeşitli şekillerde değiştirilmelerini istemeleri, padişahın söz konusu yönlendirmeler ile sanat ortamını şekillendirdiğini hatta değiştirdiğinin gösterir.¹⁰ Bu durum Osmanlı’daki şiir üretiminde haminin rolünün, aynı zamanda şiir ortamının ve şairin üslubunun belirlenmesi konusundaki etkisinin göstergesidir. Kültürel bağlamda söz konusu devlet-sanat-sanatçı ilişkisi hem Doğu hem de Batı dünyasında özellikle imparatorluk dönemlerinde yaygın olarak görülür ancak Doğu toplumunda / geleneğinde saltanat mensuplarının sanatı desteklemelerinin yanında sanatla da aktif olarak uğraşmaları, başta padişahlar olmak üzere şair, hattat, musikişinas vs. olmaları bir farklılık olarak değerlendirilebilir.¹¹

Osmanlı’da oluşan edebî muhitlere bakıldığında ilk olarak saray etrafındaki şairler topluluğu, Çelebi Sultan Mehmed (ö. 824 / 1421) ve Sultan II. Murad (ö. 855 / 1451) devirlerinde Edirne sarayı etrafında görülür. Devletin merkezinin İstanbul’a nakledilmesi sonucu, şairlerin İstanbul sarayı etrafında kümelenmeye başlaması ve edebiyatın merkezinin de İstanbul olması sonucunu doğurur.¹² İstanbul’da saray çevresindeki muhitin yanı sıra devrin sadrazamları, vezirleri, yüksek memurlarının sarayları ve konakları da edipler ve şairler için birer sığınak ve toplantı yeri olmuştu.

⁸ Halil İnalçık, *Has-Bağçede Aş u Tarab: Nedîmler, Şâirler, Mutribler*, 4.b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, s. 371.

⁹ İnalçık, *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, s. 15.

¹⁰ Durmuş, a.g.t., s. 43.

¹¹ a.g.t., s. 1.

¹² Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996, s. 15.

“Zenginlik ve ihtişamları dillere destan olan âdeti padişahın sarayı ile boy ölçüşen bu vezir saraylarında, ekâbir konaklarında sık sık çeşitli vesilelerle eğlenceler, toplantılar yapılır; içki âlemleri, musiki veya sohbet toplantıları olurdu. Şairler de buralarda yerlerini alırlar, şiirler okunur, edebiyat üzerinde münakaşalar yapılırdı. Sahiplerinin zenginliği ve cömertliğine göre bazen pek kalabalık bir şair topluluğu bu konakların etrafında toplanır, bir kısmı buralarda yatar kalkar, daimî misafiri olurdu.”¹³ Sarayda yahut devlet büyüklerinin konaklarında tertip edilen ve şairlerin de hazır bulunduğu içki ve şiir meclislerinin yanında şairlerin de kendi aralarında toplandığı meclisler vakidir. Buralarda şairler birbirleriyle tanışır, şiirlerini okurlar, sanatını daha geniş bir topluluğa gösterme imkânı bulurlar ve edebî münakaşalarını yaparlardı. Bu çeşit şair meclislerinin yapıldığı evlerden birinin Necati Bey (ö. 914 / 1509)’in Vefa’daki evi olduğu bilinir.¹⁴ Ayrıca Kanunî Sultan Süleyman (ö. 974 / 1566) dönemi şairlerinden Kara Bâlî-zâde (ö. 944 / 1537)’nin konağı da devrin şairlerin rağbet ettiği mekânlardandır.¹⁵

Anadolu sahası tezkire yazarlarından Kınalızâde Hasan Çelebi (ö. 1012 / 1604), 998-1002 / 1590-1594 yılları arasında Halep’te kadılık yapmış ve kadılık görevi sırasında oradaki şairlerle yakından görüşmüş, onlara meclislerinde yer vermiş ve çevresinde bir şairler topluluğu oluşmuştur.¹⁶ Şairlerin buluştuğu önemli mekânlarından biri de Koca Ragıp Paşa (ö. 1176-77 / 1763) konağıdır.¹⁷ Paşa’nın evi, dönemin şairlerinin uğrak yeridir. Konaktaki edebî sohbetlere katılan Haşmet (ö. 1181-82 / 1768) ve Fitnat Hanım (ö. 1194 / 1780) hem edebî birliktelik hem de paşayla olan yakınlıkları çerçevesinde tanınan şairlerdendir.¹⁸

Şiir meclislerinin veya edebî muhitlerin sadece saray ve devletin / dönemin ileri gelenlerinin konakları ile sınırlı kalmayıp bu meclislerin dışında içki meraklısı şairlerin devam ettikleri meyhanelerinde yer yer aynı işlevi kazandığı görülür. İstanbul’da

¹³ İpekten, a.g.e., s. 135.

¹⁴ a.g.e., s. 229.

¹⁵ a.g.e., s. 243.

¹⁶ Halil Çeltik, “Halep’te Kınalızâde Hasan Çelebi’nin Şairler Meclisi”, *Gazi Türkiyat*, 1(2007), ss. 137-147, s. 139.

¹⁷ “Klasik Türk şiiri tarihinde Koca Ragıp Paşa edebî kişiliğinin yanı sıra bir sanat koruyucusu olarak da kimlik kazanmıştır. Koca Ragıp Paşa’nın evi bu dönem şairlerinin uğrak yerlerindedir. Bu özelliğiyle yüzyılın edebî muhitleri arasında sayılabilecek olan konak dönemin pek çok şairine ev sahipliği yapmış önemli edebiyat mekânlarından biridir.” Sevdâ Önal Kılıç, “XVIII. Yüzyılda Bir Edebî Muhit Olarak Koca Ragıp Paşa Konağı”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 25, 4(2016), s. 151.

¹⁸ a.g.t., s. 147.

Tahtakale ve Balık Pazarı'nda, Beyoğlu tarafında da Galata'da şairlerin toplandığı meyhaneler yaygındır. Yazın deniz kenarlarında da açık meyhaneler kurulur ve söz konusu mekânlar şairlerin yer yer atışmalarına sahne olur.¹⁹

İstanbul'dan uzakta yaşamak zorunda kalan ilim ve sanat erbabını da sancak merkezlerinde şehzadelerin sarayları, sancak beyliklerine çıkmış vali paşalar, İstanbul'dan sürülmüş vezirler, sınırları korumakla görevli uç beyleri veya her vilayette hali vakti yerinde olan defterdar, muhasebeci gibi memurlar korumuştur.²⁰ Osmanlı kültür ve edebiyatının asıl merkezi İstanbul olmakla birlikte Kütahya, Manisa, Konya, Amasya, Trabzon gibi şehzade sarayları,²¹ küçük birer başkent görüntüsü içinde sanatı besleyen ve sanatçıların korunup kollandığı önemli şehirlerdir.²² Aynı edebî muhit içinde sanatını icra eden şairlere örnek vermek gerekirse hayatlarının büyük bölümünü XV. yüzyılda geçirmiş ve XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde vefat etmiş üç şairden bahsedilebilir: Mihrî Hatun (ö. 920 / 1514-15), Münîrî (ö. 927-28 / 1521 ?) ve Lâdikli Mûsâ Medhî (ö. 952-53'ten önce / 1546'dan önce), II. Bayezid (ö. 918/1512) ve Şehzade Ahmed (ö. 917 / 1513)'in Amasya'da teşekkül eden edebî muhiti içinde yetişmiş şairlerdir. Amasya'da özellikle 27 yıl şehzadelik yapan II. Bayezid (858-885 / 1454-1481), 30 yıl şehzadelik yapan Şehzade Ahmed (885-916 / 1481-1511) ve 13 yıl şehzadelik yapan Şehzade Mustafa'nın (946-960 / 1540-1553) çevresinde önemli sayıda kültür ve sanat adamının yetişmiş olması İstanbul dışında da edebî muhitlerinin canlılığını gösterir.²³

Osmanlı İmparatorluğu'nda uç beyleri olan Mihaloğulları, Turhanlı ve Yahyalı beyleri âlim ve şairleri korumakla da tanınmışlardır.²⁴ Mustafa İsen, *Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları* adlı makalesinde akıncı beylerinin çevrelerinde sanatçıları bulundurmaya özen gösterdiklerini belirtmektedir. Böylece akıncılık İsen, özellikle akıncılık sisteminin ortadan kalkmasıyla yöredeki şair sayısının azalması arasındaki ilişkiye değinerek akıncılığın aynı zamanda kültür ve sanatı besleyen önemli

¹⁹ İpekten, a.g.e., s. 244.

²⁰ a.g.e., s. 218.

²¹ Şehzade saraylarındaki edebî çevre hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. a.g.e., s. 162-217.

²² a.g.e., s. 11.

²³ Avni Erdemir, "Aynı Edebî Muhit İçinde Üç Şair: Mihrî Hatun, Münîrî, Mûsâ Medhî ve Lâdik Methiyeleri", *Turkish Studies*, Volume 13/28(2018), ss. 341-379, s. 341.

²⁴ Durmuş, a.g.t., s. 69.

bir kaynak olduğunu vurgular.²⁵ “İstanbul’da ve Anadolu vilayetlerinde padişah ve şehzadelerin yakın muhitlerine giremeyen, hayatları çetin şartlar içinde fakr u zaruretle geçen bir kısım şairler, dostlar meclisinde toplanıp veya meyhanelerde dolaşırken bu arada bazı şairlerin geçinebilmek için işlettikleri dükkânlarda toplanmışlar, buralarda birbirlerini tanımışlar, şiirlerini okuyup münakaşasını yapmışlardır. Bunlar İstanbul’da Zâtî’nin remilce dükkânı, Sübûtî’nin Karaman pazarındaki sahaf dükkânıdır. İstanbul dışında ise Edirne’de Nasûhî ve Safâyî’nin attar, Bursa’da Şeyhi’nin çakşircı dükkânı vardı.”²⁶

²⁵ Mustafa İsen, “Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları”, *Türkiye Günlüğü*, 49(1998), ss. 80-86, s. 49.

²⁶ İpekten, a.g.e., s. 238.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE NEDİR?

1. SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE

Arapça “şî'r” kökünden türeyen “müşâ'are” kelimesi, müfâ'ale kalıbındadır. Bu kalıbın kelimeye yüklediği anlam işteşliktir. Müşâ'arenin Türk edebiyatında nasıl başladığı, özellikleri ve kapsamı üzerinde ayrıntılı bir değerlendirme yapmadan önce kelimenin sözlüklerdeki anlamları üzerinde durmak, müşâ'are üzerine yapılacak çalışmaları temellendirmek açısından faydalı olacaktır.

1.1. TÜRKİYE TÜRKÇESİ'NDEKİ SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE TANIMLARI

1.1.1. Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are

Müşâ'arenin tanımı, eski harfli Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden *Mükemmel Osmanlı Lügati*'nde “Şiir söyleşme.”²⁷ olarak geçer. *Lûgat-ı Nâcî*'de “İki şair birbirine şiir söylemek. Şiir söyleşmek.”²⁸ tanımlanan müşâ'areye Ahmet Vefik Paşa (ö. 1 Nisan 1891), nazire anlamını da ekleyerek kelimeyi, “Nazîre; şiir söyleşme.”²⁹ olarak tanımlar. Tahirü'l-Mevlevî (ö. 1951), *Edebiyat Lügati*'nde müşâ'areyi nazire ile bir tutmuş ve dört maddede tanımlamıştır:

1. Karşılıklı şiir söylemek ve okumak.
2. Divan şairlerinden birinin bir manzumesine diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere nazire yazılması.
3. Halk şairleri arasında yapılan şiir yarışında biri tarafından okunan beyte, kıtaya öbürleri tarafından vezin ve ayak uydurularak cevap verilmesi.
4. Edebiyat meraklıları tarafından muayyen bir mevzua göre, mesela dudak ve yanak mazmunlarını havi olmak üzere beyitler okunması yahut birinin okuduğu beytin son kelimesi ile başlamak üzere diğerinin bir beyit okuması.³⁰

²⁷ Ali Nazima, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati*, (haz. Necat Birinci vd.), İstanbul: TDK Yayınları, 2009. s.351.

²⁸ Muallim Nâcî, *Lûgat-ı Nâcî*, (haz. Ahmet Kartal), Ankara: TDK Yayınları, 2009, s. 494.

²⁹ Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, Dersââdet: Mahmut Bey Matbaası, 1317, s.1385.

³⁰ Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi, 1973, s.111.

Tüm bu tanımlamalara ek olarak *Lûgat-ı Remzî*'de, müsabaka anlamının da eklendiği görülür: “Bir kimse ile müsabaka eylemek, yarış etmek veyahut sebk eylemek, geçmek, ileri geçmek manasına.”³¹

1.1.2. Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are

Yeni harfli Osmanlı Türkçesi sözlükler öncelikle “müşâ'are”nin karşılıklı şiir söyleme anlamına odaklanmıştır. Buna göre, “Karşılıklı şiir söyleme.”³²; “Şiir söyleşme, iki şairin birbirine şiir söylemesi.”³³; “Müttekâbilen şiir söylemek.”³⁴; “Şiir söyleşme; şiir yazışma.”³⁵; “Karşılıklı şiir söyleme, şiir söyleşme; şiir yazışma.”³⁶ olarak sözlüklerde anlamlandırılmıştır.

Karşılıklı şiir söyleme anlamına ek olarak “şairler arası yarış”ı da tanımlamaya dâhil eden sözlükler bulunmaktadır: “Karşılıklı şiir söyle(ş)me, birbirine şiir söyleme, şiir yarışı.”³⁷; “Şiir söyleme. Şiir söylemede yarışma.”³⁸; “Karşılıklı olarak şiir söyleme. Bu şekilde yapılan şiir yarışması.”³⁹; “Şiir söyleşme, şiir ile birbirine cevap verme veya şiir söylemede yarışa girişme.”⁴⁰; “Karşılıklı şiir söyleme; şiirle yazışma, yarışma.”⁴¹; “(ed.) şiirleşme, birbirine şiir söyleme; şiir yarışması yapma.”⁴²; “Karşılıklı olarak birbirine şiir söylemek. Şiir yarışı.”⁴³; “Karşılıklı şiir okuma yarışması.”⁴⁴

Pars Tuğlacı, *20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*'te söz konusu yarışın şairler arasında nasıl yapıldığına dair şöyle bir tanımlamaya yer vermiştir: “Karşılıklı şiir söyleme; bu tarz yapılan yarış. (Sözlü ve yazılı yapılırdı. Sözlü müşâ'arede, sırası

³¹ Hüseyin Remzî, *Lûgat-ı Remzî*, (haz. Ali Birinci), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018, s. 345.

³² İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 5.b., Ankara: Yargı Yayınevi, 2012, s. 1206.; Ahmet Mermer, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, 2.b., Ankara: Akçağ Yayınları, 2011, s.80.

³³ Mehmed Bahaeddin [Toven], *Yeni Türkçe Lûgat*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997, s. 684.

³⁴ Hüseyin Kâzım Kadri, *[Büyük] Türk Lûgati: Türk Dillerinin İştikâki ve Edeî Lûgatleri*, C. III, İstanbul: Devlet Matbaası, 1943, s.230.

³⁵ Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1989, s.614.

³⁶ Heyet, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, İstanbul: Yeni Asya Neşriyatı, 2001, s. 951.

³⁷ Devellioğlu, a.g.e., s. 881.

³⁸ Ali Rıza Alp, Sabahat Alp, *Büyük Osmanlı Lûgati*, C. 3, Ercan Matbaası(?), 1961(?), s.1143.

³⁹ Necat Birinci, *Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, Şahıslar, Akımlar, Türler, Şekiller, Terimler*, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1985, s.2061.

⁴⁰ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, (haz. Ömer Faruk Akün), İstanbul: Kapı Yayınları 2011, s. 1349.

⁴¹ Arif Hikmet Par, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Serhat Yayınları, 1984, s. 315.

⁴² Mehmet Kanar, *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları, 2012, s.1059.

⁴³ Abdullah Yeğin vd., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, İstanbul: Türdav A.Ş., 1990, s. 729.

⁴⁴ Mehmet Kanar, *Farsça Türkçe Büyük Sözlük*, İstanbul: Birim Yayınları, 1998, s.591.

geldiğinde bir beyti okumayı unutan yenik sayılırdı. Halkın ilgisini çok çeken müşâ'are sonunda kazanana ödül de verilirdi. Yarışma aynı ayakta söylenen dörtlüklerle iki âşık tarafından sürdürülür, karşılık veremeyen yenik sayılırdı). Müşâ'are etmek: Karşılıklı şiir söylemek.”⁴⁵

Kelimenin “atışma” anlamı üzerine odaklanan sözlükler ise şöyledir: “(İki şair) karşılıklı şiir söyleme, şiirle söyleşme, atışma.”⁴⁶; “Şiir ile birbirine cevap verme veya şiir söylemede yarışa girme, şiirle atışma. Müşâ'are etmek: Şiirle atışmak.”⁴⁷

Müşâ'arenin nazire ile karıştırıldığına dair örnekler, sözlük tanımlamalarında da görülmektedir: “Karşılıklı şiir söylemek ve okumak; şairlerinden birinin bir manzumesine diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye olmak üzere nazire yazmak anlamına gelir.”⁴⁸; “Karşılıklı şiir söylemek ve okumak yerinde kullanılır bir tabirdir. Divan şairlerinden birinin manzumesine diğer biri tarafından aynı vezin ve kafiye olmak üzere yazılan “nazire”ye de bu ad verildiği gibi halk şairleri arasında yapılan şiir yarışlarında da birinin okuduğu beyte öbürü tarafından vezin ve ayak uydurmasına da müşâ'are denilir.”⁴⁹; “Şiir söyleme. Divan şairlerinin manzumesine diğer bir şairin aynı vezin ve kafiye ile nazire yazması. Karşılıklı şiir söyleme yarışı ki sırası gelince bir beyit hatırına getirip okuyamayan yenilmiş kabul edilir. Bu yarışma halk şairleri arasında da vardır.”⁵⁰

Yapılan tanımlamalara ilave olarak *Edebiyat Ansiklopedisi*'nde müşâ'are üç başlık altında ele alınmıştır: “Karşılıklı şiir söylemeye denir. Edebiyat araştırmacıları müşâ'areyi üçe ayırırlar: 1. Bir divan şairinin manzum eserine diğer bir şairin aynı vezin ve kafiye nazire yazması. 2. Âşıklar arasında karşılıklı şiir söyleme. Bir âşığın okuduğu beyit veya kıtaya diğer bir şair aynı vezin ve kafiye şiir söyleyerek cevap verir. 3. Edebiyat meraklılarının şiir okumaları, herhangi bir mazmunu ihtiva eden

⁴⁵ Pars Tuğlacı, *Okyanus: 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, C.3, İstanbul: Pars Yayınevi, 1974, s. 2068.

⁴⁶ Mertol Tulum, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2013, s.562.

⁴⁷ Ahmet Fidan vd., *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996, s. 2061.

⁴⁸ Mehmet Vanlıoğlu, Mehmet Atalay, *Edebiyat Lüğati*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1994, s.216.

⁴⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 634-635.

⁵⁰ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983, s.528.

beyitler okunur veya birinin okuduğu beyte karşılık onun son kelimesiyle başlayan bir beyti başkası okur.”⁵¹

1.1.3. Yabancı Sözlüklerde Müşâ’are

Arapça-Türkçe sözlükler incelendiğinde müşâ’are kelimesinin yer almadığı dikkat çeker. Müşâ’are teriminin yanı sıra fiil kökü olan “şâ’ere”de kullanılır. Şâ’ere, “Şiirde yarıştı.”⁵²; el-muşâ’aret, “İki şair birbiriyle şiir söyleşmek manasınadır ve bâb-ı mübalağada isti’ mâl olunur.”⁵³ şeklinde sözlüklerde yer alır.

İngilizce sözlüklerden F. Steingass (ö. 1903)’da müşâ’are, “Contending with, or excelling in poetry; lying or sleeping together under one inner garment; a meeting of poets.”⁵⁴⁵⁵; Redhouse’da ise “Contending or excelling in poetry; poetic contest.”⁵⁶⁵⁷ olarak tanımlanmaktadır.

Farsça sözlüklerden Muin (ö. 1971)’de “زبر شعر خواندن کردن مسابقه.”⁵⁸ şeklinde tanımlanan müşâ’are, Ali Ekber Dihhudâ (ö. 1955)’nın Farsça sözlüğünde “müşâ’are kerden” çekimiyle “زبر شعر خواندن کردن مسابقه شود مشاعر ةبهور جوع.”⁶⁰ yer alır. Hasan Amîd (ö. 1979)’in sözlüğünde ise müşâ’arenin okunuş biçimine dair bilgi de bulunmaktadır: “میخواند بهتر یابردار داز شعر بیشتر کدامیکهمسابقهبطر یفیکدیگر مقابلدر اشعار خواندن، خواندشعر همیا.”⁶² “مشاعر ه: (را او عینفتحو میبضم)”⁶³

⁵¹ [Heyet], [Milliyet] Edebiyat Ansiklopedisi, İstanbul: Milliyet Matbaası, 1991, s.232.

⁵² Abdülhalim Müntasır, Atıyye es-Savâlihî, *el-Mu’cemü’l-vasît*, 4.b., (haz. İbrahim Enis, Muhammed Halefullah Ahmed), Kahire: Mektebetü’ş-Şuruk, 2004, s. 484.

⁵³ Mütercim Âsım Efendi, *el-Okyânûsu’l-Basît fî Tercemeti’l-Kâmûsi’l-Muhît*, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013, s. 2062.

⁵⁴ Şiirle rekabet etmek veya şiirle üstünlük sağlamak; şairlerin buluşması.

⁵⁵ Francis Steingass, *A ComprAÜensive Persian-English Dictionary*, Beirut: Librarie du Liban, 1975.

⁵⁶ Şiirde çekişme veya üstünlük; şiirsel yarışma.

⁵⁷ James W. Redhouse, *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, 2011, s.836.

⁵⁸ Ezber şiir okuma müsabakası.

⁵⁹ Muhammed Muîn, *Ferheng-i Fârisî: Mütevassıl: A Persian Dictionary*, Cild-i Süvvüm, Tahran: Müessese-i Çâp u İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1345, s. 4128.

⁶⁰ Müşâ’are kerden: Şiirde mücadele/rekabet etmek. Ezber şiir okuma müsabakası.

⁶¹ [Ali Ekber] Dihhudâ, *Lûgatnâme*, (zîr-i nazar: Muhammed Muîn, Seyid Cafer ŞAÛîdî), Dânişgâh-ı Tahran: Dânişkede-i Edebiyât ü Ulûm-ı İnsânî, t.y.,s. 462.

⁶² Müşâ’are: Mimin dammeli, ayn ve ra’nın fethalı okunmasıyla okunur. Birlikte şiir okumak. Karşılıklı, birbirine bakarak şiir okuyarak kimin daha çok ezbere şiir bildiğini ve daha iyi şiir okuduğunu müsabaka yoluyla (anlamak).

⁶³ Hasan Amîd, *Ferheng-i Amîd*, Tahran: Müessese-i İntişrat Emir Kebir, 1362, s. 958.

Sonuç olarak “Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlükleri”, “Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlükleri” ve “Yabancı Sözlükler”de olmak üzere üç başlık altında ele alınan müşâ’are kavramının tanımlamasında karşılıklı şiir söyleme / yazma; şiir yarışı ve atışma anlamlarının öne çıktığı görülmektedir. Sayıları az olmakla birlikte bazı sözlüklerde de müşâ’arenin nazire ile eş anlamlı tutulması söz konusudur.

2. TEZKİRELERDE MÜŞÂ’ARE

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biri olan şair tezkireleri incelendiğinde müelliflerin müşâ’are kelimesini hem bir tür adı olarak andıkları hem de bu türün örneklerine eserlerinde yer verdikleri görülür. Bu açıdan müşâ’arelerin Anadolu sahasındaki gelişimini değerlendirmeye çalışırken özellikle şair tezkirelerindeki örneklerin tespiti önemlidir. XVI. yüzyıl şairi ve Anadolu sahası ilk tezkire yazarı olan Sehî Bey (ö. 955 / 1548-49), *Heşt Bihişt* adlı eserinin “Sultan Mehmed Han” maddesinde, padişahın Arap ve Acem illerinden “ehl-i marifet” sahibi şairleri getirip huzurunda müşâ’are ettirdiğine ve sonsuz hürmet gösterdiğine değinir:

Bu sebep ile her kişi ‘ilme tâlib ü râgıb olup okumaga cânlar virürdi. Ve şu‘arâ zümresine ol itdüğü i‘tibârı ve ol virdüğü iştihârı bir pâdişâh dahı itmemişdür. Anuñ devrinde cem‘ olan şu‘arâ bir vaktde dahı olmamışdür. Her birine ulu ulu dirlikler eyleyüp her gâh huzûr-ı şerîfine getürdüp **müşâ’are itdürürdi.** ‘Arabdan ve ‘Acemden ehl-i ma‘rifet adına olan kimesneleri buldurup getürdüp fevka’l-had ri‘âyet itdürürdi.⁶⁴

Heşt Bihişt’in “Mevlânâ Ahmedî” maddesinde Sehî Bey, Ahmedî (ö. 815 / 1412-13)’nin padişahın isteği üzerine *İskender-nâme* adlı eseri tercüme edip bu eserin çevirisinde ne kadar başarılı olduğuna değinir. Şairin nazmettiği diğer bir eser *Cemşîd ü Hürşîd*’de ise “ma‘rifet ve letâfet” açısından *İskender-nâme*’de olduğu kadar başarılı olmadığını vurgular. Ayrıca Mîr Süleymân’ın Şeyhî (ö. 832’den sonra / 1429’dan sonra) ile Ahmedî’yi müşâ’are ettirip onlara şiir söylettiğine dair bilgi Sehî’nin tezkiresinde yer alır:

İskender-nâme adlı bir kitâbı Sultân Mîr Süleymân adına tercüme idüp Türkîye döndürmüşdür. Bunca ma‘ârif ü letâyif ki ol kitâba derc ü hârc eylemişdür degme kimseye müyesser olmamışdür. Ve *Cemşîd ü Hurşîd* adlı bir kitâb dahı

⁶⁴ Sehî Beg, *Heşt-Bihişt*, (haz. Haluk İpekten vd.), Ankara, 2017, s.15. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihistpdf.pdf?0&_tag1=03EE5380B678F1063BF0A9ED54D2FA0DD771F0E5&refer=E2AF7DEBB335C6F3841D784258B7681C3E57096448A22462F60A471B09D7F545, s.15. (02.03.2021).

nazm itmişdür. Evet *İskender-nâmede* olan ma'rifet ü letâfet anda yokdur. *İskender-nâmeyi* gâyet güzel eylemişdür. Her gâh Mîr Süleymân Şeyhî ile **müşâ'are itdürüp** eş'âr didürdür idi.⁶⁵

XVI. yüzyılın bir diğer şair tezkiresi, *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiresi* yahut *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* ismiyle bilinen eserdir. Hasan Çelebi, “Tâli'î (ö. 925 / 1519)” maddesinde şairin, çağdaşı Necâtî (ö. 914 / 1509) ve Sun'î (ö. ?) ile müşâ'arede bulunduğuna yer vermiştir: “*Necâtî ve Sun'î ile **mu'âsır biri biriyle dâ'imâ müşâ'arede** musâhib ü mu'âşır olup aralarında meclis-i muvânesetde sâgar-ı hullet ü mahabbet-müdâm dâ'ir idi.*”⁶⁶

Tezkirede oğluyla müşâ'are bulunduğu belirtilen şair, “Mahvî (ö. 988 / 1580)”dır. Hasan Çelebi şairin oğluyla müşâ'are zamanlarında [şiirde] yarışa girdiklerine ve söz kılıcını çekerek atıştıklarına değinir: “*Vâris-i 'ilm ü hüneri yaşı benzemesün tamâm başı berâberi bir ferzend-i latîfü'l-muhbiri vardur. Dâ'imâ dem-i mübâhase ve **hengâm-ı müşâ'arede** anunla münâfese vü muhâveresi olup mu'âraza bi'l-kelâm ve'l-hurûfdan mukâra'a bi'r-rimâh ve's-seyf makâmına varurlar idi.*”⁶⁷

Hasan Çelebi, “Monlâ Çelebi (ö. ?)” maddesinde meclislerde özel ve nadir söylenen bir söz / şiir söylendiğinde diğer şairlerin benzerini yazmak için yüzlerce kez bu sözü / şiiri tekrar ettiğini; şairlerden birisi “zemîn-i müşâ'are”ye bir inci saçsa nice itibar sahiplerinin de hemen cevherlerini döktüklerini belirtmiştir: “*Meclis-i sipihr-i intizâmda bir ma'nâyı hâss ve nâdir kelâm söylense hezâr nazîr ü misâlini fi'l-hâl tekrâr iderler ve ihvân u yârândan biri **zemîn-i müşâ'are** vü muhâvereye bir gevher ilkâ eylese derhâl niçe cevâhir-i pür-i'tibârı nisâr u îsâr iderler.*”⁶⁸

Sultan Murad Han dönemi şairlerinden olan “Hümâmî (ö. 823-854? / 1420-1451?)” maddesinde ise şairin çağdaşı Şeyhî ve Ahmedî ile meclislerde “muhâvere ve müşâ'are” de bulunduğuna vurgu yapılmıştır: “*Sultân Murâd Hân-ı Gâzî devrinde bu 'âlem-i fânîden mülk-i bâkîye cevâzi olan şu'arâdandır. Şeyhî ve Ahmedî ile mu'âsır olup birbiriyle mu'ârız u menâzir-i müdâm meclis-i ünslerinde tâ dem-i âhir-i sâgar **muhâvere vü müşâ'are** turmayup dâ'ir idi.*”⁶⁹

⁶⁵ a.g.e., s. 71.

⁶⁶ Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (haz. Aysun Sungurhan), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0>, s.521. (02.03.2021).

⁶⁷ a.g.e., s.761.

⁶⁸ a.g.e., s.804.

⁶⁹ a.g.e., s.924.

Beyânî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ'sı* XVI. yüzyılın son tezkiresidir. Beyânî tezkiresinde, Kara Fazlî (ö. 971 / 1564) lakabıyla bilinen "Fazlî-i Sâni"yi tanıtırken Molla Zâtî ile müşâ'arede bulunduğuna değinir. Müellif, şairin zamanını Zâtî ile sohbet ederek geçirdiğini, şiiriyle müşâ'arenin dışına çıkmayıp Zâtî'nin çırağı olmakla da iftihar ettiğini nakletmektedir: "*İstanbuldandır. Kara Fazlî dimekle ma'rûfdur. Nazm-ı eş'âra sarf-ı enzâr idüp evkâtı musâhabet-i Mollâ Zâtîye mahsûr ve şi'riyle müşâ'areye maksûrdur. Zâtînüñ tilmîz-i hâssı geçinüp anunla müfâhare iderdi.*"⁷⁰

XVI. yüzyıl müelliflerinden Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1008 / 1600), *Kühü'l-Ahbâr*'da "Sırrî (ö. 990 / 1582)"nin bir dost meclisinde "Ve lehû bahr-ı hüsn içre zevrâk-ı çeşmüm / Sırrîyâ zülf-i yâr kancasıdır" maktalı manzumesini okuduğu bilgisine ve dönemin şairlerinden Mevlânâ Bâkî (ö. 1008 / 1600), Rûhî (ö. 1014 / 1605-06) ve Rumûzî (ö. 990'dan önce / 1582'den önce)'nin bu husustaki müşâ'arelerine yer verir. Buna göre Sırrî'nin bu maktâna karşılık Rumûzî, saldırgan bir dille "*Bu kanca neyin kancasıdır.*" diye sorarak şairi alaya alır. Diğer şairlerin gülmesi kesilmeyince ve Sırrî cevap vermeye muktedir olamayınca onun yerine Âlî, Bâkî'nin o dönemde söylediği "Pâdişâhuñ micmer-i 'adlinde sandal yakdılar" mısraını hatırlatarak "*Bâkî Çelebi'nin sandalının kancasıdır.*" cevabını verir. Böylelikle Âlî, o dönemde ilim adamları tarafından Bâkî'nin bu mısraına yapılan "*Sandal micmerde yanmaz.*" söylemini ve eleştirilerini hatırlatır. Şairler arasındaki bu müşâ'are hem bir atışmanın olması hem de meclislerde zaman zaman görülebilen alaycı tavrı gözler önüne sermesi açısından dikkate değerdir:

Sırrî:

Ve lehû bahr-ı hüsn içre zevrâk-ı çeşmüm

Sırrîyâ zülf-i yâr kancasıdır

makta'-ı birle temâm eyledi. Ol esnâlarda ki zümre-i müste'iddândan idük. Mevlânâ Bâkî ve Rûhî ve Rumûzî bir taraftan bu hakîrle Monlâ Sırrî bir cânibden oturup bir meclisde safâlar sürdük ve nev-güftelerimiz okıyup **müşâ'areye ragbet gösterdük**. Hemân ki Sırrî merhûm bu makta'ını okıdı. Rumûzî zebân-ı ta'arruzî-dirâz idüp bu kanca nenüñ kancasıdır diyü baña sordı. Cümlesi istihzâya meyl idüp içlerinde bir gülüşme kopdı ki dinmez. Hakîr ki nazar itdüm. Sırrî-i derdmendi cevâbda 'âciz gördüm. Ne gülüşürsüz ki bu kanca Bâkî Çelebinüñ sandalı kancasıdır cevâbın virdüm. Ya'ni ki ol esnâlarda "Pâdişâhuñ micmer-i 'adlinde sandal yakdılar" mısra'ınıñ şi'r-i temâmın dimiş idi. Ve ba'z-ı 'ulemâ sandal micmerde yanmaz. Bâ-husûs micmer-i pâdişâhî ola

⁷⁰ Beyânî Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü's-Şuarâ*, (haz. İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997, s.205.

diyü dahl eylemişler idi. Bu kere haclet ol tarafa ‘â’id oldu. Sırrî bu sırdan haberdâr olup galebe bu cânibe düşüp Sırrî mesrû olup ‘azîm safâlar buldı.⁷¹

Mirza-zâde Mehmet Sâlim (ö. 1156 / 1743), XVIII. yüzyıl tezkire yazarlarından. Tezkire yazarlığının yanı sıra şairliği de bulunan müellif, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ* adlı eserinin “Reşîd” maddesinde bir latîfeye yer verir. Buna göre kendini şair zanneden bazı “nev-heves” şairlerin müşâ’are esnasında hüner gösterdiklerini zannederken “ârî” kelimesinin imlası üzerine düştükleri yanlışa değinir:

Latîfe: ‘asrımızda tertîb-i tezkiretü’ş-şu’arâ eyleyen Safâyîniñ utrûfetü’l-istigrâb olan tertîb-i nâ-mürettebü’l-ebvâbında mütercem-i sâlifü’z-zikriñ rûz-nâmçe-i hâlin takrîr etdiği mahalde bu lugâzı kitâbet ü tastîr, (mısra’):
Cevfi gerd-i gubârdan ‘ârî
mısra’ın ketb ü imlâ eyledikde ‘ârî lafzını nakle delâlet etmek vechi üzre evvel-i hurûf-ı hecâ olan harfî elifle tahrîr etmesini mehâric-i hurûfa ri’âyet eyleyen ba’zı nev-heves müteşâ’irleriñ **esnâ-yı müşâ’arede** elifle Âlî Efendiniñ yok ‘ayn ile ‘Âlî Efendiniñ şi’ri deyü ‘arz-ı hüner etdiklerinden bedter idigi rûz-ı rûşenden azherdir.⁷²

Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye’nin “Dervîş Hulûs (ö. 1220 / 1805-06)” maddesinde Hulûs’un bir şiirine yer veren Esrar Dede (ö. 1211 / 1797), dönemin şairlerinden Seyyid Pertev Efendi (ö. 1253 / 1837) ve diğerk şairlerin bu şiire “müşâ’are ve mülâtefe”de bulunduğuna değinir:

Şi’r: Neylesün bâm-ı temâşâ-yı nukûş-ı dehri
Kûşe-i vahdetedür ragbet-i erbâb-ı hulyâ
Rûy-ı gerdân-ı kem ü pîş-i tekellûf olmaz
Birbiriyle şeker ü şîrdür ahabâb-ı Hulûs
mazmûnınca muhibbân-ı Mevlevîden Seyyid Pertev Efendi vesâ’ir şu’arâ-i ‘asr ile ekser vaktleri **müşâ’are vü mülâtefe** ile güzerân idüp hattâ ‘urefâ-i merkûmîn ile olan letâyif ü nezâ’irleri tahrîrine bu muhtasaruñ müsâ’adesi olmayup mecmû’a-i mahsûsa cem’ine şâyândur.⁷³

“Dervîş Hasan Zihnî (ö. 1128 / 1715)” maddesinde ise şairin Arap ve Acem illerine sefer eylediği sırada İranlı şairlerden Molla Ehlî ve dengindeki şairlerle müşâ’arede bulunduğuna değinilmiştir:

⁷¹ Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısım*, (haz. Mustafa İsen), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739.kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0>, s. 247. (02.03.2021)

⁷² Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ (İnceleme - Metin)*, (haz. Adnan İnce), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57124.mirza-zade-mAÜmed-salim-tezkiretu39s_su39arapdf.pdf?0, s. 217. (02.03.2021)

⁷³ Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin)*, (haz. İlhan Genç), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57762.tezkire-i-suara-yi-mevleviyyepdf.pdf?0>, s. 104. (02.03.2021)

Dâru's-saltanatü'l-'aliyyeden zuhûr ve Kâsım Paşada seccâde-zîb-i hilâfet-i Mevleviyye olan Cenâb-ı Seyyid Fâzıl Halil Dede Hazretlerinin peymânçe-i hizmet-i pür-himmetlerinde nâ'il-i nazar-ı mevfûr ve terbiyye-i 'aliyyeleriyle şî'r ü inşâda müselleme ü meşhûr olup ba'de-zamânin memâlik-i Rûm u 'Arab u 'Acem'e sefer ü seyâhat husûsâ mahmiyye-i Tebrîzde kâ'in zâviye-i Hazret-i Dede Sâ'ibde bûriyâ-endâz-ı ikâmet ve nice dem hem-dem olup suhan-verân-ı İrândan Monlâ Ehli ve emsâliyle **müşâ'are** ve elsine-i selâsede müselleme'l-kül olmuşlardır.⁷⁴

Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye'de "Dervîş Sâmi (ö. 1097 / 1685-86)", Dede Sa'ib (ö. ?) ile bir mecliste müşâ'arede bulunması ve şairi yenmedeki başarıyla anılmıştır: "Ve Dede Sa'ib Hazretleriyle **müşâ'are idüp** elsine-i selâsede meydân-gîr-i münâzara olmağla müşârün-ileyh insâf u teslîm itdigi meşhûrdur."⁷⁵

Esrar Dede, "Dede Sâ'ib-i Tebrîzî (ö. ?)"nin Zihnî Dede (ö. 1073 / 1663) ve Sâmi Yûnus Dede (ö. 1097 / 1685) ile müşâ'arede bulunduğunu ve Türkî dildeki acemiliğinden dolayı Sâmi Yûnus Dede ile olan atışmasında teslim olduğunu belirtir:

Ve dahi şu'arâ-yı Şî'a metânet-i tab'-ı 'âlem-gîrlerine ri'âyeten 'adâvet-i sünniyyeti ber-tarâf idüp kendülerden telemmüz-i suhan ve Zihnî Dede ile dahi **müşâ'are-i kesîreevlevüp** tarafeynden münâferet zuhûr idecegi 'Azîz-i Mütercemün mefhûmı oldukda

Beyt: Ser behem âverde dîdem berghâ-yı gonce râ

İctimâ-ı dustân-ı yek-dilen âmed be yâd

beytiyle beyne-hümâyı sine-i sâff-ı meveddet ve nev'an cem'iyet-i sûrî ile müttehid-i bezm-i mahabbet itmîşdür. Ve dahi bâlâda mestûr olan Sâmi Yûnus Dede ile dahi elsine-i selâsede **müşâ'are evlevüp** lâkin Türkîde vüs'at ta'bîrleri olmadıgından Sâmi hazretlerine teslîm olduğunu tahrîr iderler⁷⁶

XIX. yüzyıl müelliflerinden Çaylak Tefvik ya da Çopur Tefvik adıyla anılan Mehmet Tefvik (ö. 1310 / 1892-93)'in *Kâfile-i Şu'arâ* adlı eseri, yarım kalmış bir tezkire olmasına rağmen müşâ'are örneklerini ihtiva etmesi açısından kayda değerdir. Mehmet Tefvik'in "Birrî (ö. 1125 / 1713-14)" maddesinde şair Birrî'nin Seyyid Vehbî (ö. 1149 / 1736) ilenazire söyledikleri müşâ'arede söyledikleri gazellerin matla beyitlerine yer verir:

Sâhib-i terceme Magnisada Sultân Câmi'-i Şerîfinin dârü's-şifâsı tabîbi Ahmed Efendiden bir mikdâr ulûm-ı nâfi'a ta'lîm edip 'asrının melikü's-şu'arâsı olan meşhûr şâ'ir Nâbî Efendiyle kesb-i âşinâlık ederek yek-diğerine irsâl-i nâme ederlermiş ve meşâhîrden Seyyid Vehbî Efendiyle dahi birçok **müşâ'are**leri vardır. 1125 senesi vefât eylemiştir. Vehbî merhûmla nazîre-güne etdikleri müşâ'arede söyledikleri gazellerin matla' beytleri tahrîr kıldı:

⁷⁴ a.g.e., s. 130.

⁷⁵ a.g.e., s. 149.

⁷⁶ a.g.e., s.171.

Vehbî

El-hakk o meh-i evc-i kemâle yetişilmez
Ol şem‘-i şebistân-ı hayâle yetişilmez

Birrî

Bu fikret ile ma‘nî-i hâle yetişilmez
Bu gaflet ile seyr-i cemâle yetişilmez

Vehbî

Visâlî ile telâfî-i fûrkat olmaz mı
Bu mihnetin ‘akabi bir meserret olmaz mı

Birrî

O yâre hâlimizi arza ruhsat olmaz mı
Safâ-yı vuslata bir vakt-i fırsat olmaz mı⁷⁷

Hasköy ahâlisinden olan şair “Hâkî (ö. 1078 / 1667-68)”nin şiire heves ettikten kısa bir süre sonra dönemin meşhur şairleriyle müşâ‘are ettiği bilgisi ve yine dönemin meşhur şairlerinden olan Bahâyî Efendi (ö. 1064 / 1654) ile müşâ‘arede bulunmak için sık sık bulunduğu *Kâfile-i Şu‘arâ*’da kayıtlı bir başka bilgidir:

Sâhib-i tercemenin hâli pek mü‘essir pek garîbdir. Mûmâ ileyh Hâsköy ahâlisinden ve evâ‘il-i hâlinde Yahûdî hahamlarından ve fakat Tevrâtın dekâ‘ikına vâsil olmak ve hakâ‘ik-ı Arabiyyi dahi tahsîl etmek gibi meziyyetleri hâ‘iz imiş. Şi‘re dahi heves eylediğinden az vakt içinde ‘asrının meşâhîr-i şu‘arâsıyla **müşâ‘are edecek dereceye gelmiştir**.

Merhûmun asrı Sultân Murâd-ı Râbi‘ ahdidir. Ol zemânlar müftî‘l-enâm olan sâlifü‘t-terceme şâ‘ir-i meşhûr Bahâyî Efendiyle eksiksiz birleşirler ve dâ‘imâ **müşâ‘are ederler imiş**. Yine bir gün sâhib-i terceme müftî[-i] müşârün ileyhın meclisine duhûl ârzûsuyla konağına gider, fakat kapıcının şerrinden duhûl-i meclis-i mahdûma imkân müsâ‘id olamamasıyla kendisine kapıda istiskâl olduğunu müş‘ir bir gazel inşâd edip gönderir. Gazelde istiskâlî işrâb eden beyt ber-vech-âtî tahrîr kılındı:

Beyt

Varınca südde-i devlet-me‘âb-ı yâre derbânı
İlâhî mübtelâ-yı südde olsun sedd-i bâb eyler⁷⁸

XIX. yüzyılın tezkire yazarlarından biri de Esâd Mehmed Efendi (ö. 1918)’dir. *Bâğçe-i Safâ-Endûz* adlı tezkiresini Sâlim Tezkiresi’ne zeyl olarak yazan müellifin eserini tamamlayamadığı ve eserin günümüze ulaşan iki nüshasına bakılarak müsvedde olduğu söylenilebilir.⁷⁹ Eserin eksikliklerine rağmen “Edîb (Âmidî Mehmed Efendi) (ö. 1149 / 1737)” maddesinde Edîb’in şair Sâmî (ö. ?) ve Vâlî (ö. 1151 / 1738-39) ile müşâ‘arede bulunduğu bilgisine, *Esâd Efendi Tezkiresi*’nden ulaşılmaktadır: “*Seyyid Mehmed Edîb ise ne‘ûz ü bi‘llâhi te‘âlâ illet-i ‘amâ ile mübtelâ ve beldesinde*

⁷⁷ Mehmed Tefvik, *Kâfile-i Şu‘arâ*, (haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0>, s. 115. (02.03.2021).

⁷⁸ a.g.e., s. 277.

⁷⁹ Haluk İpekten, *Şair Tezkireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2001, s. 137.

müteveccih-i semt-i dâr-ı bekâ olan Sâmî ve Vâlî ile müşâ'are ve tettebbu'ları meşhûr 'Âmidî Edîbdir fe'l-yü'temen."⁸⁰

XX. yüzyıl müelliflerinden Diyarbakırlı Ali Emîrî (ö. 1924), maliye müfettişi olarak gittiği İşkodra'da şiir ortamlarına tanıklık etmiş; oradaki şiir söyleme geleneğini öğrenmesi üzerine *İşkodra Vilâyeti Osmânî Şâ'irleri* adlı tezkiresini kaleme almıştır. Söz konusu eser, müşâ'are örneklerini ihtiva etmesi açısından da önemlidir. Müellif eserini yazma sebebini açıklarken İşkodra'da birçok müşâ'areye şahit olduğunu şu satırlarla dile getirir:

Buldugum şu mikdâr ise gerek İşkodrada ve gerek havâlîsinde topu üç aylık bir geşt ü güzâr neticesidir. Bununla beraber o kadar sâhib-dîvân şâ'irleri, o kadar metin sözler, o kadar içtimâ'î müşâ'areler gördüm ki Arnavutların 'Osmânî Edebiyyâtı husûsunda memâlik-i sâ'ire-i 'Osmâniyye'den hiçbir fark olmayacak derecede terakkî ettiklerine mütehayyir kaldım. Bilmediğim, me'mûl etmediğim bir hâl olduğu için kitâbımın ismini 'Osmânî Edebiyyâtı 'Âleminde Yeni Zuhûr Eden Bir Hazîne ve İşkodra Vilâyeti 'Osmânî Şâ'irleri tevsîm etmeyi münâsib gördüm. Hurûf-ı hecâ ile tertîb eyledim. Ve min Allâhi'l-i'âneti ve't-tevfik⁸¹

Ali Emîrî'nin "İşkodralı İbrâhîm Halîlî Paşa (ö. 1223 / 1808-09)" maddesinde Halîlî mahlaslı şairin kendisini tanıtmak ve dönemin şairleri arasında yer edinmek için müşâ'arelerde bulunduğunu söylemesi ilginçtir:

"*Merkez-i vilâyete cem' eylediği şu'arâ ve üdebâ ile müşâ'areler edip bu vesîle ile edebiyât-ı 'Osmâniyyenin teksîr ve ta'mîmine muvaffak olmuştur. Kıymetdâr âsârı o havâlîde mu'âsırı bulunan birçok şu'arânın nazîreleriyle birlikte olarak İşkodra ile mülhakâtındaki şehirlerde gördüğüm mecmû'alarda mevcûddur.*"⁸²

"İşkodralı Ahmedî (ö. 1149-50 / 1737)" maddesinde Ahmedî'nin, İşkodralı Vefkî (ö. 1149-50 / 1737) ve İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi (ö. ?) ile müşâ'arede buldukları bilgisi ve söz konusu şiir örnekleri de *İşkodra Vilâyeti Osmânî Şâ'irleri*'nde yer alır:

Mu'âsırı bulunan İşkodra şu'arâsıyla birçok müşâ'aresi olduğu gibi ahlâfî da ba'zı eş'ârını tettebbu' etmiştir. Nümüne olarak birkaç nezâ'ir tahrîr olunur:

Sâhib-tercüme Ahmedî

Tavâf-ı Ka'be-i kalbe o hoş-reftâr gelmez mi

⁸⁰ Esad Mehmed Efendi, *Bâğçe-i Safâ-endüz*, (haz. Rıza Oğraş), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393.esad-mAÜmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0>, s. 37. (02.03.2021).

⁸¹ Ali Emîrî, *İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şâirleri*,(haz. Hakan T. Karateke), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57434.iskodra-vilayeti-osmanli-sairleripdf.pdf?0>, s. 9. (02.03.2021).

⁸² a.g.e., s. 12.

Nazargâh-ı Hudâya ol perî-ruhsâr gelmez mi
İşkodralı Vefkî
Gönül mülkün harâb etti o şûhun fitnessi Vefkî
'Aceb insâf edip lutf etmege ol yâr gelmez mi
Ahmedî, sâhib-tercüme
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Mecma'-ı esrâr-ı Kelâm-ı kadîm
İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Menba'-ı eltâf-ı Latîf u Kerîm
Ahmedî sâhib-tercüme
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Râhber-i vahy-i kelâm-ı 'azîm
İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Fâtih-i ebvâb-ı cinân-ı Na'im⁸³

3. ARAP EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

İlk Arap şiirinin ne zaman söylendiği tam olarak bilinmemekle birlikte Arap kültüründe şiir, daima önemli bir yere sahiptir. Hatta şiir o kadar önemlidir ki eski Araplar böyle bir dile ulaşmak için büyük medenî hamleler yapmalarına rağmen şiir sanatından tecrit edilirse kaba, haşin ve basit bir topluluk hâline dönüşürler.⁸⁴

Araplar ve Arap kültürü hakkında bilgi edinilmesini sağlayan, mazideki başarı veya başarısızlıklarını unutulmaktan kurtaran şiir ve şairleridir. Arapların eski tarihleri, kültürü, gelenek ve görenekleri şiir aracılığıyla günümüze aktarılmıştır.⁸⁵

Hz. Âdem yahut Hz. İsmail zamanından Arapça gazellerin olduğunu ileri süren araştırmacılar⁸⁶ olmakla birlikte genel görüş Arap şiirinin İslâmîyet'in ortaya çıkışından birkaç yüzyıl önce başladığı yönündedir.⁸⁷ Başlangıçta sözlü geleneğin hâkim olması söz konusu iken özellikle Suriye civarında ve Yemen bölgesinde bazı yazıtların bulunması Arapların yazılı geleneklerinin olmadığı görüşünü de çürütmektedir.⁸⁸ Çetin, durumu şöyle açıklamaktadır: "*Eski Arabistan'da yazının mütedavil olmayışı, eski ve uzun bir devrenin edebî mahsullerinin unutulup gitmesine sebep olmuş ve bugün,*

⁸³ a.g.e., s. 16-17.

⁸⁴ Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 2.b., İstanbul: Kapı Yayınları, 2011, s.1.

⁸⁵ a.g.e.,s.11.

⁸⁶ Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Ali el-Mes'udi, *Murûcu'z-Zeheb*, 4.b., (çev. Muhammed Muhyiddîn Adülhamîd), C. I, Kahire: Matbaatu's-Saâde, 1964, s. 65; Ebü'l-Ferec Ali b. Hüseyin el-İsfahânî, *el-Ağânî*, C. 13, Beyrut: Dâru İhyâ'i't-Turâsi'l-'Arabî, 1995, s. 104.

⁸⁷ David Samuel Margolouth, *Arap Şiirinin Kökeni*, (çev. Nurettin Ceviz), Ankara: Aktif Yayınevi, 2004, s.18.

⁸⁸ Nejdîet Gürkan, *Şiir ve Dil Arap Edebiyatı*, İstanbul: Nobel Yayınevi, 2005, s.74.

birdenbire gelişmiş, işlenmiş, büyük eserler vermiş bir dille karşılaşmamızı neticelendirmiş, bu dilin gelişme safhalarını takip ve tespit imkânlarını elimizden almıştır.”⁸⁹

Müşâ’are kavramının incelenmesi, kronolojik açıdan müşâ’are örneklerinin tespit edilebilmesi için Arap şiirinin geçirmiş olduğu edebî devirlerin takip edilmesi gerekmektedir. Ancak Arap edebiyatının devirlere ayrılması hususunda birçok tasnif yapılmış olmasına karşın⁹⁰ söz konusu dönemlerdeki edebî faaliyetlerin hepsini takip etmek ve çalışmanın bu bölümünde değerlendirmek konunun kapsam ve amacına uygun değildir. Bu sebeple müşâ’are konusu Câhiliye dönemi, İslâmî dönem ve Osmanlı dönemi (Mısır ve Biladü’ş-Şam bölgesi) Arap şiiri içinde incelenmeye tabi tutularak müşâ’are kavramının çıkış noktası tayin edilmeye çalışıldı.⁹¹

3.1. CAHİLİYE DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ

Arapların edebî devirlerinden ilki “el-Câhiliyye”, “el-Asru’l-Câhilî”, “Asru mâ kable’l-İslâm” gibi isimlerle anılan Câhiliye dönemidir. Pek çok edebiyatta söz konusu olduğu gibi Eski Arap şiiri de yazıya aktarılan dek sözlü rivayet şeklinde devam etmiştir. Bu durum, bazı edebî ürünlerin unutulması ve sözlü gelenekle nakli sırasında bazı değişikliklere uğraması sonucunu doğurmuştur.⁹² “*Bugün güvenilir olarak kabul edilebilecek en eski Arap şiirleri M. V. asrın sonları ve daha ihtiyatlı bir tahmin ile M. VI. asrın başlarına kadar çıkar. Bu numuneler mevcut hâlleri, dil ve üslup hususiyetleri, nazım tekniği vb. gibi bakımlardan uzun bir süreçte gelişmiş bir sanat ananesi zemini üzerine bina edilmiş olduklarını kabul ettirecek olgunluktadır.*”⁹³

⁸⁹ Çetin, a.g.e., s. 4.

⁹⁰

1. Câhiliye dönemi
2. İslâmî dönem
 - a. Sadru’l-İslâm dönemi
 - b. Emeviler dönemi
3. Abbasiler dönemi
4. İnhitat dönemi
5. Yeni dönem (Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi I Câhiliye Dönemi*, 3.b., Kayseri: Fenomen Yayınları, 2014, s.11-12).

⁹¹ Farklı tasnif denemeleri için bkz: Çetin, a.g.e., s. 5-6; Ignace Goldziher, *Klasik Arap Literatürü*, (çev. Azmi Yüksel, Rahmi Er), 3.b., İstanbul: Vadi Yayınları, 2016, s.26.

⁹² Çetin, a.g.e., s. 18.

⁹³ Demirayak, a.g.e., s. 71; Çetin, a.g.e., s. 8.

Arapça جهل (cehl) kökünden gelen “Câhiliye”⁹⁴ kavramı, sözlüklerde bilgisizlik, kabalık ve akılsızlık, haksızlık, yanlışlık ve tencerenin şiddetli kaynaması anlamlarıyla yer almaktadır.⁹⁵ Câhiliye kavramının tam olarak ne zaman yerleştiği üzerine kesin bir yargıya varmak da zordur. Medine döneminde nazil olan 4 ayette⁹⁶ Câhiliye kelimesinin geçmesi ve Mekke dönemindeki ayetlerde bu kelimenin yer almaması özellikle *Kur’ân-ı Kerîm*’in nazil olmaya başladığı zamanlarda Câhiliye kavramının henüz yerleşmediğini göstermektedir. Eski sözlüklerde Câhiliye kavramı genellikle ilmin zıddı, bilgisizlik anlamında kullanılmaktadır.⁹⁷ “Erken dönemdeki Müslümanlar için cehalet kelimesinin anlamı -bilgisiz olma durumundan ziyade- vahyin ikaz, işaret ve yönlendirmeleri dışında oluşan tasavvur ve amelleri içeriyordu. Bu tasavvur ve amellerin sahipleri ‘cahil’, sürdürmekte oldukları hayat biçimi de ‘Câhiliye’ adını alıyordu.”⁹⁸

⁹⁴ “Câhiliye” kavramının hangi anlamda ve hangi amaçla kullanıldığına dair araştırmalar mevcuttur. Levent Çavuş, “Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye” adlı makalesinde konuyu ayrıntılı olarak ele alır ve şu sonuca varır:

Peygamberin içinde yaşadığı toplumun İslâm öncesi ne olduğunun doğru anlaşılması, İslâm’ın da doğru anlaşılmasına en temel katkıyı yapacaktır. Bu tespit bile “Câhiliye” kavramının doğru anlaşılmasının zarureti ortaya koymaktadır. Kelimenin kök anlamının ne olduğu konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Kelimeyi semantik ve filolojik bir zaviyeden tetkik ettiğimiz takdirde, onun (ilim ve marifetin zıddı olan) bilgisizlikle yakın bir ilgisinin olmadığını görürüz. “Câhiliye” kelimesinin “bilgisizlik” manasını tazammun eden “cAÜile” kökünden gelmeyip, aynı kökün “zorbalık” manasından türediğine dair açıklamaların İslâmiyet’ten önceki Araplara “cahil-bilgisiz” demenin tutarsızlığını ifade etmek için söylendiği düşünülebilir. İslâmî bir taassup ile müşrik Araplara “cahil-bilgisiz” anlamında “Câhiliye” demenin tutarsızlığına karşılık, kök anlamın “zorba” temelinden geldiğine dair açıklamalar da kavramın anlamını belirleme açısından sadece zorlamadır. Bu kök-anlam ilişkisinden kalkarak “Câhiliye” kavramına “bilgisiz” anlamı vererek “cahil”e indirgemek, iddia olarak tutarlı olmadığı gibi İslâm öncesi Arap toplumunu ifade açısından da hakikati dile getirmiş olmaz. Esasen İslâm öncesi Arap toplumu, Türkçe’deki anlamıyla “cahil-bilgisiz” olarak vasıflandırılmaz. Dinî bir taassupla müşrik Arapları “cahil-bilgisiz” olarak yaftalamak, İslâm’ın doğru anlaşılmadığının ve dolayısıyla doğru ifade edilmediğinin alametidir. Bu tutarsız durumdan kaçınmak için kavramın geldiği kök anlamın “kaba” ve “zorba” sıfatlarını içerdiği iddiasını savunmak da aynı şekilde “Câhiliye” kavramının anlamını “zorbalık” ile ilişkilendirdiği için başka bir zorlamayı ifade etmektedir.” Levent Çavuş, “Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye”, *Milel ve Nihal*, 13, S.1 (2016), s. 50.

“Kanaatimizce “Câhiliye” kavramının erken dönem Müslümanların dilinde, daha önce zikrettiğimiz bilgisizler topluluğu veya zorbalık anlamlarına gelmemekteydi. “Câhiliye” kavramı tefakkuhun tersine vahyi bilgiden mahrum kalma veya ona direnme hâli olarak kabul edilmekteydi. Kur’an’da zikredilen ifadeyle de “Câhiliye”, vahyi dikkate almaksızın idame edilen yaşam tarzıdır.” Levent Çavuş, “Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye”, *Milel ve Nihal*, 13, 1(2016), s. 55.

⁹⁵ a.g.m., s. 48.

⁹⁶ Al-İmran 154, Maide 50, Ahzab 23, Fetih 26.

⁹⁷ Mustafa Fayda, “Câhiliye”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s.17.

⁹⁸ Çavuş, a.g.m., s. 45.

Araplar kabileler⁹⁹ hâlinde yaşarlardı ve kabileyi teşkil eden ailelerin kalabalık olması son derece önemliydi. Eyyâmü'l-'Arab adıyla bilinen kabile savaşları Câhiliye döneminde şiir kültürünün oluşmasına katkıda bulunmuştur. Şairler, savaşlarda kaybettikleri kimseler için mersiyeler söylemişler; kabilelerinin başarılarını veya başarısızlıklarını şiirleri aracılığıyla dile getirmişlerdir. Bu durum bir yandan dönemin hafızasının muhafaza edilmesini, bir yandan da dönemin gelenek ve görenekleri hakkındaki bilgilerin sonraki nesillere aktarılmasını sağlamıştır.¹⁰⁰

Câhiliye dönemi şiirinin en önemli özelliği, kabileler arasındaki rekabetlerin şiir ekseninde cereyan etmesidir. Şair, siyasî müzakerelere katılan heyetlerde bulunmakla birlikte mensubu olduğu kabilenin de sözcüsüdür. Hangi toplumda olursa olsun şairi yahut sanatkârı, yaşadığı toplumdan ayrı düşünmek söz konusu değildir. Câhiliye döneminde de şair, yaşadığı toplumun nakledicisidir. Arapların başlarından geçen hadiselerden savaşlara, kabileler arası çatışmalardan günlük hayatlarındaki ritüellere kadar pek çok bilgi, Câhiliye dönemi şairinin şiirinden öğrenilmektedir. Şairler sadece kabile üyelerinden değil, kabile reislerinden veya kabilenin ileri gelenlerinden de olabilmekte¹⁰¹; bir kabilenin iyi şairler yetiştirmiş olması gurur vesilesi sayılırken kabilenin şairlerinden mahrum olması ayıp ve utanılacak bir şey olarak addedilmektedir. “Kabilenin şaire olan ihtiyacı, hasım kabilenin şairinin açtığı yaranın ancak ona aynı tarzda mukabelede bulunmakla onulabileceği hususundaki inanış o derece kuvvetliydi ki bu yüzden müştereken şiir nazmetmek zaruretinin duyan kabileler bile olmuştur.”¹⁰² Kabileler için şairlerin bu kadar önemli olması, diğer kabileden şiir yoluyla gelen saldırıların yine şiir aracılığıyla bertaraf edileceğine dair inanç sebebiyledir. Savaşta bir şair esir düştüğünde serbest kalabilmesi için diğer kabile tarafından kendilerini hicvetmeyeceğine dair söz alınır;¹⁰³ düşmanlardan alınan ganimetlerin bölüşülmesinde de şairler etkin rol oynardı.¹⁰⁴ Ayrıca kadın şairlerin söyledikleri şiirlerle erkekleri

⁹⁹ Araplardaki kabile isimleri için bkz: Ahmet Subhi Furat, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1996, s.21.

¹⁰⁰ Demirayak, a.g.e., s.82-83.

¹⁰¹ Demirayak, a.g.e., s.72.

¹⁰² Demirayak, a.g.e., 74; Çetin, a.g.e., s. 10.

¹⁰³ Salih Tur, *Ahtal, Ferezdek ve Cerîr'in Şiirlerinde Mediv ve Hiciv*, (Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 1997, s.1.

¹⁰⁴ Clement Huart, *Arab ve İslâm Edebiyatı*, (çev. Cemal Sezgin), Ankara: TİSA Matbaacılık, 1971, s.15.

savaşmaya sevk etmeleri toplum içindeki rolleri açısından son derece önemli görülmüştür.¹⁰⁵

Edebî muhit olarak değerlendirilebilecek panayırarda gerçekleştirilen edebî müsabakalar şairlerin birbirlerine meydan okudukları atışmalara sahne oluyordu. Ukâz, el-Muşakkar, Zu'l-Mecâz, Mecenne, Dûmetü'l-Cendel, Hacer, Suhâr vs. gibi her yıl belirli günlerde kurulan panayırarda¹⁰⁶ şiir müsabakalarının da belli günleri ve ritüeli bulunmaktaydı. Şairlerin şık kıyafetler giyerek donatılmış binek hayvanlarıyla alana gelmeleri de ritüelin bir parçasıydı. “*Bir şair kendine ancak buralarda isim yapabilir, başka hiçbir yerde bu mümkün olmazdı. Bu yıllık panayırlar savaşma ve çarpışmanın kesin bir şekilde yasaklandığı ve bu yasağı çiğneyenin herkesçe kınandığı mukaddes aylarda (eşhuru'l-hurum) tertiplenirdi.*”¹⁰⁷ Halkın ortasında edebî münakaşaya girecek iki şair, bir hakemin huzurunda şiirlerini söyler ve şiirdeki başarısına göre birinci seçilirdi. Hakem, zamanın en büyük şairi olarak tayin edilen kimseydi.¹⁰⁸ Aslında alışveriş için toplanılan bu panayırlar, şairlere yeni şiirlerini takdim etmek için bir fırsat sunuyordu. Kabile fertleri her zaman kabilesinden çıkan şairin çevresinde yerlerini alır ve onu desteklerdi. Başarılı bulunan şairler diğer kabile fertleri tarafından da tebrik edilir ve develer kesilerek onlara ikram edilirdi.¹⁰⁹

Bu panayırarda rakipleriyle karşılaşma imkânı bulan bedevî şairleri muhtelif amillerle çeken, VI. asırdan her hâlde daha eski bir tarihten itibaren bazı şairler kabilelerinden ayrılarak birtakım hamilerinin yanında, gezgin mâdihler hâline gelmişlerdi. Bu şartlar altında da şair, büyük nüfuz sahibi bir kimsenin yanında, yine tamamen bağlarını kesmediği kabilesinin menfaatlerini korurdu.¹¹⁰

Câhiliye dönemi şiirinin en güzel örnekleri olarak nitelendirilen “el-muallakatu's-seb'a” yani “yedi askı” şiirleridir. Rivayete göre söz konusu şiirler, Câhiliye döneminde kurulan ‘Ukâz panayırında gerçekleşen şiir müsabakalarında

¹⁰⁵ Demirayak, a.g.e., s. 82.

¹⁰⁶ Panayırlar hakkında geniş bilgi için bkz: İbrahim Yılmaz, *Panayırlar ve Arap Dili ve Edebiyatının Gelişmesinde Oynadığı Rol*, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, 1997, s. 44-186.

¹⁰⁷ Demirayak, a.g.e., 75.

¹⁰⁸ Çetin, a.g.e., s. 13-14.

¹⁰⁹ Abdülkerim Özeydin, “İslâm'dan Önce Araçlarda Sosyal ve İktisadi Hayat”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991, C. 3, s.322.

¹¹⁰ Çetin, a.g.e., s. 14.

seçilmiştir. Seçilen şiirlerin mısır, keten bezinden yapılmış tomarlara altın suyu ile yazılarak Kâbe'nin duvarına asılması da günümüze ulaşan rivayetlerdendir.¹¹¹

Panayırlarda şairlerin karşılıklı söyledikleri şiirler, oluşacak müşâ'are geleneğinin ilk adımı ve örnekleri olarak değerlendirilebilir. Arap yarımadasında edebî mahsullerin -özellikle de şiirin- gelişip daha büyük halk kitlelerine ulaşmasını sağlamada önemli bir araç olan panayırların üstlenmiş olduğu iki önemli görev bulunmaktadır. İlk önemli etki, şiirlerin bir topluluk önünde okunması ve hatta yer yer dinleyiciler / diğer şairler tarafından tenkite uğrayacağına bilinmesi, şairleri şekil ve içerik açısından daha olgun eserler vermeye sevk etmiş olmasıdır. İkinci olarak ise panayırlar, Araplar arasındaki iletişimi hızlandırarak dil ve edebiyatla ilgili pek çok eserin ortaya çıkmasını, böylelikle de müşterek şiir ve nesir dilinin oluşmasını sağlamıştır.¹¹² Ayrıca Arabistan'da şiiri teşvik eden bir başka husus, şairlerin destek görüp himaye edilmesi ve oluşan edebî tenkit ortamında şiirin bir kazanç vasıtası olarak görülmesidir.¹¹³ Gerçi Câhiliye döneminde şiirle kazanç sağlama, şairlerin mal için başkalarına boyun eğmesi olarak değerlendirilmiş; tenkitçiler ile seçkin kişiler arasında bu durum tepki ile karşılandığından söz konusu dönemde daha ziyade hitabet gelişmiş dolayısıyla da hatipler ön plana çıkmışlardır.¹¹⁴ Şiirin bir kazanç aracı olarak görülmesi Câhiliye döneminin sonlarında başlamıştır. Demirayak'ın aktardığına göre İbn Reşik "*Araplar şiirle kazanmazdı; ta ki en-Nâbiğa*¹¹⁵ *geldi, kralları medhedip Numân'ın emrine girdi, sonuçta bir şair olarak değeri düştü ve o, altın ve gümüş kaplardan yiyip içecek kadar çok mal kazandı.*" demektedir.¹¹⁶

Câhiliye dönemi Arap şiirini yahut -diğer bir adlandırmaya göre- Klasik Arap şiirini gelecek nesillere aktaran sözlü gelenektir. Sözlü gelenek, şairlerin birbirlerinin

¹¹¹ Nurettin Ceviz, Kenan Demirayak, Nevzat H.Yanık, *Yedi Askı Arap Edebiyatının Harikaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004, s.23.

¹¹² İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 328.

¹¹³ Demirayak, a.g.e., s. 75.

¹¹⁴ a.g.e., s. 93.

¹¹⁵ "Saray şairlerinin en seçkini, daha ziyade En-Nâbiğa Ez-Zubyânî takma adıyla tanınan Ziyâd ibn Mu'âviye'dir. Nâbiğa, yetenek ve ilhamından daha çok, dayanıklılığı ve gayreti ile sıvrılmış şaire verilen bir lakaptır. Kendisi İslâm'ın ortaya çıkışından hemen önce yaşamıştır. Başlangıçta Hıra'daki Lahmî sarayının nimetlerinden yararlanmış ancak kendisini kıskanan kimselerin entrikalarından korkarak Suriye'deki Gassânî sarayına sığınmıştır. Oradan Hıra'ya özür dileyen bir şiir (itizar) göndermiş ve suçsuz olduğunda ısrar ederek kendisine yapılan suçlamaları reddetmiştir. Daha sonra kralla barışıp Hıra sarayına geri dönmeye muvaffak olmuştur. Kasidelerinin amacı prensleri övmektir ancak onun kasidelerinin bazıları, Dâhis-Gabrâ savaşları ve çölde bitmek tükenmek bilmeyen akınlar gibi, Zubyân kabilesinin tuttuğu savaşlara, bu kabilenin iç işlerine ve müttefiklerine de ışık tutmaktadır. Nâbiğa'nın şiirleri, ciddi ve aristokratik tonları dolayısıyla, sıradan Câhiliye şiirleri seviyesinden yüksektir."Goldziher, a.g.e., s. 36.

¹¹⁶ a.g.e., s.92

şiiirine rivayeti, kabilelerin kendi şairlerinin şiiirlerini rivayeti ve çeşitli kabilelerden şiiir ve ravilerinin meclislerde ezberledikleri bazı şiiirleri rivayet etmeleri olmak üzere üç şekilde gerçekleşmiştir.¹¹⁷ Ravilerin üstlendikleri görev, sözlü kültür içerisinde önemli addedilmiştir. Rakip iki şairin birbirleri hakkında söyledikleri şiiirlerin naklinin sağlanması, herhangi bir şairin söylediği şiiirin kaydedilmesi raviler aracılığıyla sağlanmıştır. Raviler tarafından aktarılan eserlerde bazı yanlışlar ya da eksiklikler mümkün olmakla birlikte bu durumu tam olarak tespit ve tayin edebilmek mümkün değildir.

3.2. İSLÂMÎ DÖNEM ARAP ŞİİRİ

İslâmîyet'in kabulünden sonra toplumda görülen değişimler şiiire de yansımış, birçok konuda değişiklik yahut yenilik yapılmıştır. Bu durum Câhiliye dönemi şiiiri ile İslâmî dönem şiiirinin tamamen ayrı değerlendirilmesi gerektiği sonucunu doğurmamıştır. İslâmîyet'ten önceki dönemde de Arap toplumunda şiiire kutsal bir gözle bakıldığını gösteren uygulamalar mevcuttur. *“Sanat değeri yüksek şiiirleri kendine özgü ibadetlerde okumaları, meşhur şairlerinden el-Mütelemmis (ö. M. 569)'in bir beytini okumak isterlerken abdest almaları, dinledikleri şiiirlerden çok etkilendiklerinde secdeye varmaları ve şaiirlere başka milletlerin peygamberlere baktıkları bir gözle bakmaları bu kudsiyetin birer göstergesi sayılmaktadır.”*¹¹⁸ Ancak yeni bir dinin kabul edilmesiyle özellikle kelime ve anlamlar üzerinde bazı yenilikler oluşmuş, bazı eski kavramlar ve inançlar şiiirin anlam dünyasından çıkarılmıştır.¹¹⁹ *“Meselâ klasik Arap şiiirinin ilk dönemi Câhiliyede övgü, yergi, mersiye, aşk/gazel, tasvir, övünme, kahramanlık, özür dileme ve sitem, dinî ve ahlaki konular çerçevesinde şiiir söyleme hedefleri yer alırken daha sonraki dönemlerde zühd ve tasavvuf, Hz Peygamber'e övgü ve bediiyat, felsefe, ihvaniyyat (kardeşlik, dostluk), mizah, müstehcenlik, özlem, şikâyet, didaktik bilmece ve muamma, hikâye ve temsil ile siyasi amaçlar taşıyan şiiirler ortaya çıkmıştır.”*¹²⁰

¹¹⁷ Demirayak, a.g.e., s. 96.

¹¹⁸ Kadri Yıldırım, “Hz. Peygamber ve Şiiir”, *Diyanet İlmî Dergi Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) Özel Sayı*, Ankara, 2000, s. 547.

¹¹⁹ Gürkan, a.g.e.,s. 78.

¹²⁰ a.g.e., s. 88-89.

İslâmîyet'in şaire ve şiire bakışı konusunda birçok görüş ortaya atılmış ve özellikle *Kur'an-ı Kerim*'de bu konuda geçen ayetlerde¹²¹ müşriklerin şair olarak nitelendirdikleri Hz. Muhammed, bu durumdan tenzih edilmiştir. Bunun yanı sıra Hz. Muhammed'in şiir ve sanattan iyi anladığı ve ailesinin birçok ferdinin şiir söylediği ve bildiği kaynaklarda yer almaktadır.¹²²“*O, zaman zaman ashabına şiir söyler, dinlediği şiirin doğru olup olmadığını da anlardı. Dinlediği şiirlerden sonra yaptığı yorumlar şiir konusunda bilgili olduğunu bize göstermektedir. Ancak o, beyitleri vezne uygun şekilde tamamlayamamakta bununla birlikte kafiyesi değiştirilen şiirleri farketmektedir. Meşhur şiirleri bilir, rastladığı şairlere beğendiği şiirin baş tarafını söyleyerek okumasını isterdi.*”¹²³

Hz. Peygamber ve dört halife dönemini içine alan ve Sadru'l-İslâm dönemi edebiyatı, Muhadram Edebiyatı; bu dönem şairleri de Muhadram Şair olarak adlandırılır. Çünkü bu dönem edebiyatçıları hem Câhiliye hem İslâmî dönemi idrak etmişlerdir.¹²⁴ “*İslâmîyet, Sadru'l-İslâm toplumunun hayat tarzında köklü değişikliklere sebep olmuş; Araplar inanç, fikir, kültür hatta özel yaşantılarında değişime uğramışlardır. Ancak İslâm'ın Arap yarımadasındaki putperest toplum içerisinde gerçekleştirdiği büyük devrimin yanında şiirde meydana gelen değişim kısmîdir. Çünkü İslâm'ın getirdiği yeni mefhum, değer ve düşüncelerin özümsemesi, kabullenilmesi ve bu değer ve düşüncelerin şiire ve nesre yansıtılması da birdenbire gerçekleşecek bir husus değildir.*”¹²⁵ Bu dönemde şiirde bir zayıflama ya da duraklama olduğunu söyleyen araştırmacıların aksine değişen dine ve bunun getirdiği kültürel değişikliklere bağlı olarak şiirin farklı bir içerik kazandığını söylemek mümkündür. Söz konusu döneme ait şiirler incelendiğinde üslup açısından Câhiliye döneminden çok da farklı olmadığı

¹²¹ Söz konusu ayetler için bkz: İbrahim Sarmış, “İslâm'ın Şiire Bakışı”, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 3, 3(1990), s.141.

“Kur'an-ı Kerim'de şiir ve şair kelimeleri altı ayette zikredilmektedir. Bu ayetlerin muhtevasında müşriklerin Hz. Peygamberi şair, mecnun ve kâhin olarak nitelemiş olmaları, yine müşriklerin Kur'an-ı Kerim'i bir şiir olarak değerlendirmiş olmaları ve nihayet şairlerin genel anlamda hayat tarzı ele alınır. Enbiâ suresi 5; Sâffât suresi 36; Tûr suresi 30; Hâkka suresi 41; Yâsîn suresi 69; Şu'arâ suresi 224-226.” Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Bilâdu's-Şam Bölgesi)*, Erzurum: Fenomen Yayınları, 2015, s. 88.

¹²² İsmail Güleç, “Hz. Peygamber'in Şiire Karşı Tutumu”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19(2017), s. 124.

¹²³ Güleç, a.g.m., s.126; Yusuf Sancak, *Hz. Peygamber Devrinde Şiir*, Erzurum: Şafak Yay., 1999, s. 228.

¹²⁴ Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, 3.b., Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017, s. 21.

¹²⁵ a.g.e., s. 73.

görülür ancak konulardaki değişiklikler olağandır.¹²⁶ Ayrıca şiirin yaygınlığının ya da miktar olarak sayısının azalması söz konusu değildir. “*Emevi döneminde vuku bulan siyasî ve mezhep kavgaları edebî hareketin müspet bir şekilde gelişmesine vesile olmuştur. Her mezhep kendi siyasi ideolojisini savunmak amacıyla diğer mezheplerle uzun uzun tartışma ve münazaralar düzenlemiştir.*”¹²⁷ Bu dönemde sanatsal açıdan en önemli durum; savaş, fetih ve cihat şiirleri ile nakida gibi yeni türlerin ortaya çıkmasıdır.¹²⁸

Câhiliye dönemi hiciv şiirlerinin bir uzantısı olarak görülebilecek nakidalar, şairler arası karşılıklı atışmayı içeren şiirler olması sebebiyle önemlidir. Bir şairin söylediği şiire karşı, başka bir şairin aynı vezin ve kafiyeye bağlı kalarak karşılık verdiği nakidalar, müşrik şairler tarafından Hz. Muhammed ve ashabının hicvedilmesi ve onlara cevap olarak söylenen şiirlerle kültür hayatına dâhil olmuştur. Bu açıdan Bedir ve Uhud savaşları, nakida türünün gelişimi için önemli birer kaynaktır.¹²⁹ Nakida türünde amaç, iki şairin birbirlerinin şiirlerinde söylediklerini çürütmeye (nakzetmeye) çalışmasıdır. “*Bu durum gerçekte şiirde yeni bir gelişmeyi doğurmuştur, bu da ilk defa Müslüman şairlerle müşrik şairler arasında teati edilen ve Emeviler döneminde Cerîr¹³⁰, el-Ferez dak¹³¹ ve el-Ahtal¹³² gibi şairlerin dilinde mükemmel şeklini alan nakida şiirleridir.*”¹³³

Emevilerin halkı siyasetten uzak tutma ve insanların birbirleriyle meşgul olmalarını sağlama politikaları, kişisel husumetler ve kabileler arası mücadeleler nakida türünün Emeviler döneminde gelişmesinin başlıca siyasal nedenini oluşturur. Öte yandan hilafet üzerindeki haklılık konusunun tartışılması, mezhepler ve İslâm hukuku üzerine tartışmaların da nakida türünü geliştiren düşünsel faktörler arasında olduğu muhakkaktır. Bu açıdan bakıldığında nakida türünün hiciv, siyaset ve fahr konularını içinde barındıran kötü sözler, hayal zenginliği, belagat,

¹²⁶ Gürkan, a.g.e., s. 89.

¹²⁷ Tur, a.g.t., s.50.

¹²⁸ Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, s. 86.

¹²⁹ a.g.e., s. 139.

¹³⁰ Cerîr hakkında bilgi için bkz: İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 252.; Salih Tur, a.g.t., s. 74.; Zülfikar Tüccar, “Cerîr b. Atıyye”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s. 412-413.

¹³¹ Ferez dak hakkında bilgi için bkz: Salih Tur, a.g.t., s. 60.; Ali Şakir Ergin, “Ferez dak”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1995, C. 12, s. 373-375.

¹³² Ahtal hakkında bilgi için bkz: Salih Tur, a.g.t., s. 91.; Azmi Yüksel, “Ahtal”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1989, C. 2, s. 183-184.

¹³³ Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, s. 138-139.

birbirine uygun kalıplardaki mana bütünlüğü ve terkip uygunluğu ile temayüz eden bir tür olduğu görülmektedir.¹³⁴

Nakidalar iki ana tema üzerinde teşekkül eder. Birincisi, fahr ve kabile hicvi; ikincisi ise anne, eş, kız kardeş ve kabilenin kadınlarının namuslarını dile dolayan kötü sözlerdir. Bu temaların yanı sıra eğlence, alaya alma da nakidaların konuları arasındadır. “Denilebilir ki içerisinde bazen siyaseti de barındırmakla birlikte nakida türü şiirlerin malzemesini kabilecilik, hasep-nesep, savaşlar, övünülebilecek ya da eleştirilebilecek özellikler, gelenek ve görenekler ve namus gibi hususlar oluşturmaktadır. Bu düşüncelerin kökenleri de Câhiliye Dönemine kadar uzandığından, nakida şiirlerinde Câhiliye Dönemi şiirlerinde olduğu gibi sert bir üslup hâkimdir.”¹³⁵

Nakidaların icra ortamı -Câhiliye Döneminde olduğu gibi- panayırlardır. Üç büyük Emevi şairinin atışmaları da büyük çoğunlukla Mirbed panayırında gerçekleşmiştir. Mirbed panayırı, Hulâfâ-yı Raşîdîn döneminden itibaren kurulan panayırlardan bir tanesidir ancak Emeviler döneminde en parlak zamanını yaşamıştır. Bu panayırda özellikle Câhiliye dönemindekine benzer bir kültür ve yaşam diriltilmeye çalışılmıştır.¹³⁶ “Emevi halifeleri de siyaseten istifade edeceklerini umduklarından dolayı Câhiliye asabiyetinin ihyasını desteklemişlerdir. Netice itibariyle bu gibi faaliyetler, edebiyat ve şiire büyük oranda yansımış; Emevi asrında Mirbed, hiciv ve müfârede bulunan şairlerle dolup taşmıştır.”¹³⁷

Mirbed panayırındaki şiir ortamı ise şu şekildedir: Dönemin ünlü şairleri el-Ferezdak ve Cerîr, kendilerine özgü giydikleri elbiselerle alana gelirler; orada farklı mekânlarda fahr (kendileriyle övünme) ve (karşılı) hicvetmeye dair kasidelerini halkın huzurunda söylerlerdi. Bu noktada her şair, şiirini söylerken şiir ravileri hazır bulunurdu.¹³⁸ Panayırlarda yaygın görülen bir diğer durum ise her şairin etrafında ona ait bir halkasının olmasıdır. Şair, kendisini çevreleyen ve dinleyen bu halka içerisinde şiirlerini söyler ve aldığı beğeni ve tezahüratlarla sanatını icra ederdi.¹³⁹ Bu açıdan değerlendirildiğinde nakidaların şairler arası hicivde bulunmak için bir araç olmasından ziyade bir sanat çekişmesi olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca Mirbed

¹³⁴ Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi III Emeviler Dönemi*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2017, s.148.

¹³⁵ a.g.e., s.148-149.

¹³⁶ İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 312.

¹³⁷ a.g.t., s. 244.

¹³⁸ a.g.t., s. 245.

¹³⁹ a.g.t., s. 254.

panayırında gerçekleşen atışmaların Basra'da bulunan modern toplumun ihtiyacını karşılayan bir eğlence unsuru hâline geldiği de dikkatlerden kaçmamalıdır.¹⁴⁰

Dönemin şairleri Cerîr, el-Ferezdek ve Ahtal'ın atışmaları bu türün gelişmesinde büyük öneme sahiptir. Cerîr ve Ahtal'ın atışmalarının yirmi sene, Cerîr ve Ferezdek'ı atışmalarının ise kırk beş sene kadar sürdüğü bilinmektedir. Söz konusu atışmalarda bir şairin diğerine üstün geldiğini söylemek pek mümkün değildir ancak atışmaların uzun yıllar devam etmesi nekâizlerin sayıca fazla ve sanatsal açıdan olgun eserler ortaya çıkmasına vesile olmuştur. *“Ayrıca nekâiz şairlerin atışmalarında hasmına üstün gelebilmeleri ve hiciv sanatının en mükemmel bir şekilde icra edebilmeleri, kabile tarihini çok iyi bilmelerine bağlıydı. Bu yüzden Ahtal ve Cerîr gerek müdafaa ettikleri kabilelerin gerekse hicvettikleri kabilelerin tarihine vâkıf olabilmek için geniş bir tarihî araştırma yapmışlardır. Bundan dolayı Cerîr, Ferezdek ve Ahtal'ın atışmaları Arap şiir tarihi için birer belge olduğu gibi kendine özgü yeni bir hiciv türünü Arap edebiyatına kazandırmıştır.”*¹⁴¹ Yer yer sert bir üslupla kaleme alınan nakida şairlerini birbirine düşman görmek doğru değildir, Cerîr'in el-Ferezdek'ın ölümü üzerine söylediği mersiye bunun en güzel örneğidir.¹⁴² *“Bu dönemde nekâiz şiirleri Câhiliye Döneminde nazmedilen hicviyeler gibi yalnız övgü ve yergi temalarını ihtiva etmeyip aynı zamanda medeni ve çağdaş siyasi konuları da içermektedir. Bu da Emevi dönemine has yeni bir kaside türünün ortaya çıkışını gösterir.”*¹⁴³

Emevi devrinde Cerîr, el-Ferezdek ve Ahtal arasında uzun yıllar devam eden atışmalar, şairlerin belli bir kültürel çevrede atışarak söyledikleri şiir örneklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Söz konusu atışmaların kişisel husumetlerden ziyade Câhiliye Dönemi ve İslâmî Dönem Arap kabilelerinin tarihini, örf ve adetlerini ayrıntılı olarak içermesi ve bu konuda tarihî belgelerle desteklemesi, nekâiz şiirlerinin eski Arap toplumunun hayatı ve kültürüyle ilgili yapılan araştırmalarda dikkate alınmasına sebep olmuştur.

¹⁴⁰ Tur, a.g.t., s. 106.

¹⁴¹ a.g.t., s. 145.

¹⁴² Söz konusu şiir için bkz: a.g.t., s. 114.

¹⁴³ a.g.t., s.138.

3.3. OSMANLI DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ

Abbassiler döneminin sonlarına diğer bir ifadeyle Bağdat'ın 656 / 1258 tarihinde Moğolların eline geçtiği tarihe kadar Arap edebiyatının devirleri hakkında bir tereddüt bulunmazken, bu dönemden sonra adlandırma ve zaman dilimlerinin belirlenmesinde araştırmacılar tarafından farklılıklar söz konusudur.¹⁴⁴ Bu açıdan Osmanlı dönemindeki Arap şiirinin gelişimi ve varlığıyla ilgili tam bir sınır belirlemek zordur. Yapılan araştırmalara ve tartışmalara, bu çalışmanın kapsamı gereği yer verilmeyip Demirayak'ın belirlediği çerçevede özellikle Mısır ve Biladü'ş-Şam bölgesindeki Arap edebiyatı -daha doğru bir ifadeyle Arap şiiri- incelenmiştir. Bu dönemde edebî sanatların kullanıldığı şekle dayalı bazı şiirler ortaya çıkmıştır. Karşılıklı şiirleşmenin devamı olarak görülebilecek et-tezyîl örnekleri bu açıdan önemlidir. Tezyîl, bir şairin başka bir şairin şiirinden bir beyti veya beyitleri alıp kendisinin aynı ve vezin kafiye ile kaleme aldığı şiirin sonunda kullanmasıyla oluşan şiirlerdir. Tezyîl örneklerinde aynı dönemde yaşayan ya da aynı mekânda yaşayan iki şairin bir arada bulunma zorunluluğu yoktur. Şair, beğendiği ya da sanatsal açıdan geçmeyi hedeflediği bir şairin şiirine de tezyîl nazmedebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde müşâ'are benzeri türlerden olduğunu söylemek mümkündür.¹⁴⁵

Sonuç olarak Arap tarihinin ve dolayısıyla Arap şiirinin geçirdiği devirler, şairler arası karşılıklı şiirleşme ve atışmaların başlaması açısından incelendiğinde en eski örneklere, Câhiliye dönemi Arap panayırlarında rastlanmaktadır. Câhiliye dönemi ile İslâmî dönemde kurulan Arap panayırları, lehçe birliğinin oluşmasından Klasik Arapçaya ait edebî mahsullerin sergilenmesine kadar pek çok önemli hadiseye şahit olmuştur. Bu çerçevede müşâ'are geleneğinin Arap edebiyatından mı yahut Fars edebiyatından mı Klasik Türk şiirine geçmiş olabileceğine dair kesin bir delil bulmak zordur ancak tarihsel olarak Arap kültüründe panayırlarda başlayan karşılıklı şiirleşme / atışmalar, müşâ'are geleneğinin temellerinin burada atıldığına dair önemli ve dikkate değer vesikalardır.

¹⁴⁴ Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Biladü'ş-Şam Bölgesi)*, s. 29.

¹⁴⁵ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: a.g.e., s. 403-405.

4. FARS EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

Türkler, özellikle Büyük Selçuklu ve Gazneliler döneminde Fars kültürünü büyük oranda etkilemiş, buna mukabil Fars kültüründen de etkilenmişlerdir. Ayrıca dil, edebiyat ve kültür alanları başta olmak üzere pek çok alanda Türkler ve İranlılar (Farslar), tarih boyunca aynı coğrafyada yaşamış olmanın getirdiği birtakım ortak unsurlara da sahip olmuşlardır.¹⁴⁶ Öte yandan gerek Arap edebiyatı gerek Fars edebiyatı arasında on asrı aşkın bir dönem boyunca devam eden ilişkilerin tarihî, dinî ve siyasî boyutlardaki derinliğinden dolayı söz konusu edebiyatların sistemli bir şekilde ele alınıp araştırılması da oldukça güçtür.¹⁴⁷ Buna karşın Arap edebiyatında karşılıklı şiirleşmenin yani müşâ'arenin başlangıcı ve tarihsel seyri incelendikten sonra Fars edebiyatındaki gelişiminin takip edilmesi konuya açıklık getirilmesi açısından önemlidir.

İran edebiyatı ile ilgili araştırmalar, genellikle İslâmiyet öncesi ve İslâmiyet sonrası olmak üzere iki döneme ayrılarak yapılır. İslâmiyet öncesi dönem, bu coğrafyada egemenlik kurmuş değişik hanedanların isimleriyle (Medler, Selevkîler, Eşkânîler, Sâsânîler) adlandırılır. Bu dönemden günümüze ulaşan yazılı edebî mirasın büyük bir bölümü Zerdüştilik, Budizm, Maniheizm ve Hıristiyanla ilgilidir. Söz konusu dinler kapsamındaki eserler, İslâmiyet öncesi İran edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturur. Ayrıca bu döneme ait metinlerin büyük çoğunluğu sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılan ulusal kahramanlık anlatıları ile efsanelerdir. *“İranlı kabilelerin İran topraklarına gelip yerleştikleri dönemlerde oluşturdukları ilk yazılı eserleri, ilk kültür ve uygarlık merkezleriyle kültürel ürünleri hakkında bilgi çok azdır. Bu yüzden İran edebiyatı ve kültürel değerlerinin ilk ortaya çıkış aşamaları konusunda belli ölçülerde diğer Hint-Avrupa uluslarının yazılı eserlerinden yararlanılarak bir takım karşılaştırmalarla bazı verilere ulaşılmaktadır. Hint-Avrupa ulusları yeni yerleştikleri bölgelerde belli dönemlere kadar yazılı eserler oluşturamadılar. İran Aryaları, dinsel-kültürel eserlerini uzun süre sözlü olarak aktardılar.”*¹⁴⁸ İran tarihinin¹⁴⁹ önemli eseri *Avesta* bile yüzyıllarca varlığını sözlü olarak sürdürmüş, Sâsânîler döneminde yazıya

¹⁴⁶ Ozan Yılmaz, “Gelenekten Deyişe Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının Ortak İfade Biçimlerinden ‘Başa Toprak Saçmak’”, *TürükDil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2013), s.336.

¹⁴⁷ Adnan Karaismailoğlu, “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı”, *Bilig*, 23(2002), s. 142.

¹⁴⁸ Nimet Yıldırım, *İran Edebiyatı Başlangıçtan İslâmiyet’e Kadar*, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017, s. 207.

¹⁴⁹ İran ulusal tarihinin dönemleri için bkz: Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 163-165.

aktarılmıştır.¹⁵⁰ *Avesta*'nın yazıya geçirilmesinden sonra da dinî törenler esnasında genellikle ezberden okunduğu için yazılı şekilleri pek önemsenmemiştir.¹⁵¹ İran'da şiirin İran'ın tarihi dönemlerindeki ilk hanedan olarak kabul edilen Medler zamanında söylendiği bilinmektedir ancak bu eserlerin hiçbiri günümüze ulaşmamıştır.¹⁵²

İran edebiyat tarihçileri ve tezkirecileri, genellikle İran şiir tarihini İslâmî dönemle birlikte başlatırlar. Bunun sebebi, İslâmiyet öncesi İran edebiyatında musiki eşliğinde söylenen şarkılar, ilahiler ve mensur eserlerin yaygın olmasıdır. M.Ö. VI. yüzyıldan daha erken bir zamana ait olan *Avesta*'da hece vezniyle yazılmış şiirler ile Sâsânîler devrinden kalan mensur eserlerin içinde yine hece vezniyle kaleme alınmış kafiyeli ya da yarım kafiyeli şiirlerin olduğu da bilinmektedir.¹⁵³ Mürsel Öztürk, *İslâmîyetten Önceki İran Şiiri* adlı eserinde tür olarak bu metinleri üç başlık altında toplamaktadır:

- a. Yalnız padişahlar ve mubidlerin huzurunda, ateşkede denilen tapınaklarda ve çalgı eşliğinde okunan ilahiler,
- b. Padişahların, din adamlarının ve devlet büyüklerinin kahramanlık, büyüklük ve menkıbelerini anlatan veya devlet büyüklerinin huzurunda yapılan halka açık toplantılarda, milli bayramlarda oyun ve spor sahalarında saz ve sözle okunan efsane veya münazaralardan oluşan destanlar,
- c. Daha çok halk arasında yaygın olan şarkılar (teraneler).¹⁵⁴

İran'da ilk şiir söyleyen kişi¹⁵⁵, yaygın olarak, Sâsânî padişahı Behrâm-ı Gûr (ö. 438)¹⁵⁶ü kabul edilir. Muhammed 'Avfî (ö. 635 / 1238) padişahın gençliğinde Hire'de bir Arap melikinın sarayında bulunduğunu, burada Arap şiirini öğrendiğini, İran'a dönünce sarayında Âzâde adlı güzel bir ud çalgıcısı ile birlikte yaşadığını ve bu kadınla karşılıklı şiirler söylediğini yazar.¹⁵⁷ Ayrıca Devletşah (ö. 900 / 1238) da ilk Farsça şiir söyleyen kişinin Behrâm-ı Gûr olduğundan bahsetmekle birlikte, onun Dilârâm-ı Çengî

¹⁵⁰ a.g.e., s. 161-162.

¹⁵¹ a.g.e., s. 210.

¹⁵² a.g.e., s. 254.

¹⁵³ Mürsel Öztürk, *İslâmîyetten Önceki İran Şiiri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983, s. 193.

¹⁵⁴ a.g.e., s. 203-204.

¹⁵⁵ İlk Farsça şiiri söyleyen kişinin kim olduğu ile ilgili bilgiler için bkz: Mehmet Atalay, *İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar*, İstanbul: Demavend Yayınları, 2018, s. 66; Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 508.

¹⁵⁶ Behrâm-ı Gûr hakkında geniş bilgi için bkz: Enver Konukçu, "Behrâm-ı Gûr", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1992, C. 5, s. 356.

¹⁵⁷ Mehmet Atalay, a.g.e., s. 54-55; Mürsel Öztürk, a.g.e., s. 193.

adlı nüktedan, zarif bir sevgilisiyle atıştığı şiirinden söz eder. Söz konusu şiirde, Behrâm'ın söylediği her mısraın ardından sevgilisinin ona vermiş olduğu cevabın yer alması, karşılıklı şiirleşmenin Fars edebiyatındaki ilk örneği olarak değerlendirilebilir.¹⁵⁸

İslâmiyet öncesi İran edebiyatında -birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün değilse de- münazara türü eserler yaygın ve çalışmanın kapsamı gereği dikkat çekicidir. Soru-cevap tarzında Pehlevîce kaleme alınmış, 121 beyitten oluşan ve bir keçi ile hurma ağacı arasındaki sohbeti esas alan *Direht-i Asurik*, bu alanda bilinen eserlerin en önemlilerinden kabul edilir.¹⁵⁹

Arap edebiyatında Câhiliye Döneminde kurulan panayırlarda şairlerin karşılıklı atışmalarıyla başlayan müşâ'are geleneği, özellikle İslâmî kültüre bağlı olarak, Fars şiirini de etkilemiş¹⁶⁰, müşâ'are türünün yaygın olarak Fars edebiyatında da görülmesine sebep olmuştur. “Müşâ'are / Müşâ'ire”, Farmlar arasında genellikle “*ezberden şiir okuma yarışması*.”¹⁶¹ olarak görülmekte ve yaygın bir gelenek şeklinde varlığını günümüze kadar sürdürmektedir. Genellikle iki yahut daha fazla kişinin katılımı ile gerçekleşen bu yarışmada katılımcılardan ilki bir beyit okur ve karşı tarafın da onun beytinin son harfi ile başlayacak bir beyit okumasını ister. Yarışma bu tarzda devam eder ve kurallara göre şiir okuyamayan kişiler mağlup sayılırlar. İran, Tacikistan¹⁶² ve Hindistan'ın Farmları tarafından bir eğlence olarak görülen yarışmanın kurallarından biri de başkaları tarafından okunmuş bir beyti okuyamamaktır.¹⁶³

Müşâ'arenin farklı türleri vardır. Örneğin bir türünde bir şahıs bir beyit okur, öteki şahsın da buna ilk kelimesi okunan beytin son kelimesi ile başlayan bir beyitle cevap vermesi gerekir. Müşâ'are bazen de beyitlerin başı ve sonuna dair söylenene ilave olarak bir kelime ve konuyla da ilgili olabilir. Kişinin okunan beytin son harfi veya

¹⁵⁸ Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 507.

¹⁵⁹ a.g.e., s. 480.

¹⁶⁰ Tüm bu bilgiler ışığında gelişimini büyük ölçüde İslâmî kültüre bağlı olarak tamamlayan Fars şiirinin gelişiminde başlıca üç faktörün etkili olduğunu söylemek mümkündür:

1. İslâmiyet öncesi İran kültürüne ait edebî gelenek
2. İslâmiyet sonrası Arap kültür ve şiirinden etkilenen edebî gelenek
3. İslâmiyet öncesi Arap kültür ve şiirinden etkilenen edebî gelenek. (Asım, a.g.t., s. 24.)

¹⁶¹ Hasen-i Enûşe, *Ferhengnâme-i Edeb-i Fârsî Dânişnâme-i Edeb-i Fârsî 2, (Gozîde-i Istilâhât, Mezâmîn ve Mevzû'ât-ı Edeb-i Fârsî)*, Tahran: Sâzmân-ı Çâp ve İntişârât-ı Vizâret-i Ferheng ve İrşâd-ı İslâmî, 1376, s. 1251. (Müşâ'are maddesinin çevirisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Atalay tarafından yapılmıştır.)

¹⁶² Tacikistan Farsçasında bu yarışmaya “Beyt Berek” denilir.

¹⁶³ Hasen-i Enûşe, a.g.e., s. 1251.

kelimesiyle başlaması zaruretine ilaveten aynı zamanda müşâ'areye konu olan mevzu ve kelimeye de şiirinde yer vermesi gerekir. Müşâ'arenin bir başka türü de iki veya daha fazla kişinin ezberden şiir okumaları ama okudukları şiirin ötekilere cevap olarak söylenmesidir. Bu durumda birinci kişi bir şiir okur, ardından da ikinci kişi bir şiir okur ve okuduğu şiir birinci şiire cevap mahiyetinde olur; bu şekilde şiirle birbirlerine cevap vererek devam ederler. Müşâ'arenin bu türünde irticalen şiir okuma yeteneği olanlar daha başarılı olur. Müşâ'arenin bir diğer türü ise iki şair arasındaki şiir mübadelesidir¹⁶⁴ Edebî olarak bahsedilebilecek olan müşâ'are de bu gruptandır. Fars edebiyatında bu hususta dikkat çeken bir durum da müşâ'are ve münazaranın yer yer birbirine karşılık kullanılmasıdır. Öbek'in de belirttiği üzere, “Klasik müşâ'areyi özetle ilmî yönü ağır basan münâzaranın şaircesi diye tanımlamanın yerinde olacağı kanısındayız.”¹⁶⁵ Bu açıdan değerlendirildiğinde müşâ'are ile birlikte Farsların “münazara” terimini nasıl kullandığını ele almak önemlidir.

Arapça nazar kökünden gelen münazaranın sözlüklerdeki anlamı, “Kaideye uygun olarak karşılıklı konuşma; ilmî münakaşa, ilmî tartışma.”¹⁶⁶ şeklindedir. “Bütün dünya edebiyatlarında görülen, ta İlkçağlardan günümüze dek yaşamını sürdüren münazaraya Yunanlılar, synkrisis; Romalılar comparationes, altercationes, conflictus, dialogi disputationes; Fransızlar tenson, jeu-parti, partimen, parture, debat; İngilizler estrif ve Almanlar streitdichtung adını vermişlerdir. Bu değişik ülkelerde yazılmış olan münazaraların hangilerinin hangilerini etkilediği konusunda kesin bir karara varmak oldukça güçtür.”¹⁶⁷ Dünya tarihinde münazara türünde yazılan ilk eser olarak, Esop hayvan masallarında bulunan İlkbahar ve Kış'ın atışmasını saymak mümkündür.¹⁶⁸ İran edebiyatında ise ilk münazaranın¹⁶⁹ kaside nazım türünde Esedî-yi Tûsî tarafından yazıldığı söylenmektedir.¹⁷⁰ Edebî tür olarak münazara; “Mensur veya manzum bir

¹⁶⁴ Meymenet Mîrsâdikî, *Vâjenâme-i Huner-i Şâ'iri Ferheng-i Tafsilî-yi Istulâhât-ı Fenn-i Şi'r ve Sebkâ ve Mektebhâ-yı Ân*, Tahran: Kitâb-ı Mehnâz, 1376, s. 244. (Çeviri, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Mezhepleri Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Mehmet ÇELENK ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Doktora öğrencisi Mesud Sadrmoammadi tarafından yapılmıştır.)

¹⁶⁵ Öbek, a.g.e., s. 48.

¹⁶⁶ Devellioğlu, a.g.e., s. 849.

¹⁶⁷ Mürsel Öztürk, *Klasik Türk ve İran Edebiyatlarında Münazaralar*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019, s. 224.

¹⁶⁸ a.g.e., s. 224.

¹⁶⁹ Ethe, Esedî'nin Gece ile Gündüz ve Ok ile Yay; Mu'izzi'nin Kılıç ile Kalem; Arifi'nin Yer ile Gök ve Hilâlî-yi Çağatayî'nin Ok ile Yay münazaralarının edisyon kritiklerini yapmış ve onları Almancaya çevirmiştir. Bkz: Öztürk, *Klasik Türk ve İran Edebiyatlarında Münazaralar*, s. 18.

¹⁷⁰ a.g.e., s. 17.

eserde iki veya çok ender olarak daha fazla şahısların, şahıslandırılmış şeylerin veya mücerret varlıkların herhangi bir amaçla tartışmalarıdır.”¹⁷¹ Müşâ’arede olduğu gibi münazarada da tartışan taraflardan biri üstün gelmek istemektedir ancak münazarada deliller genellikle ayet, hadis, atasözleri, efsane veya yaşam tecrübelerinden alınır. Farklı olan yönlerinden biri de münazaralarda yazarın hangi tarafı tuttuğunu açıkça belirtmesi yahut şair veya yazarın tarafsız görünerek kararı okuyucunun vermesini istemesidir.¹⁷²

Münazaralar, genellikle iki tür konuşma şeklinde olur. Birincisinde taraflardan biri, uzun bir konuşma yaptıktan sonra sözü öteki alır ve rakibin sözlerine cevap vererek kendi düşüncesini, dolayısıyla kendisini savunmaya, rakibinden daha bilgili olduğunu ve meziyetlerinin onunkinden daha üstün olduğunu kanıtlamaya çalışır. Manzum ve mensur İran edebiyatında bu çeşit münazaralar daha fazladır. İkinci şekil tartışma ise, karşılıklı konuşmadır. Bu çeşit münazaralarda, bir mısra veya beyitte taraflardan birisi konuşur, öteki ona müteakip mısra veya beyitte cevap verir. Amacı, bir gerçeğe ulaşmak değil de rakibi yenmek ve zafer kazanmak olan polemiğe benzeyen münazaralar, İran edebiyatında çoğunluktadır. Bu tür münazaralarda dil bir savaş aracı olur. Suni ve mantikî deliller, rakibi yıpratmak ve küçük düşürmek için kullanılır.¹⁷³

Sonuç olarak ilk ve en eski örnekleri, Arap edebiyatında Câhiliye döneminde kurulan panayırlarda görülen müşâ’are, özellikle İslâmî kültüre bağlı olarak, Fars şiirini de etkilemiş, müşâ’are türünün yaygın olarak Fars edebiyatında da görülmesine sebep olmuştur. Fars edebiyatında “müşâ’are” teriminin zamanla anlam genişlemesine giderek her türlü şiirleşmeyi karşıladığı görülmektedir. Edebî anlamda şairlerin atışmalarının yanı sıra ezberden bir yarışma havasında şiirler terennüm edilerek eğlencelerin düzenlenmesi de müşâ’are olarak değerlendirilmiştir. Zamanın eğlence aracı olan müşâ’are geleneği, günümüzde medyanın da etkisiyle işlevini kaybetmiştir.¹⁷⁴ Sonraki dönemlerde özellikle münazara tarzı atışmalarda canlı / cansız tüm varlıkların karşılıklı konuşturulması ve “müşâ’are” ile “münazara”nın birbiri yerine kullanılıyor olması sonucunu doğurmuştur.

¹⁷¹ a.g.e., s. 23.

¹⁷² a.g.e.,s. 23-24.

¹⁷³ a.g.e.,s. 25.

¹⁷⁴ Abdullah Nâsirî, *Müşâ’are bâ-Ebyât-ı Nâb ve Mesâri’-i Kemyâb Büzürgân-ı Şi’r ve Edeb-i Fârisî*, <http://www.ketab.ir/> (06.03.2021).

5. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

5.1. HALK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

Klasik Türk edebiyatında şiir veya dost meclislerinde söylenen müşâ'are örneklerini yahut biçim ve içerik açısından bu manzumelerin benzerlerini, halk edebiyatında âşıkların karşılıklı atıştığı şiirlerde görmek mümkündür. “*Âşıkların sistemli deyişlerinden. Atışma, deyişme, karşılıklı şiir söyleme.*”¹⁷⁵ şeklinde tanımlanan müşâ'are, halk kültürünün önemli kaynaklarından. Bir kişinin usta âşık sayılabilmesi için, bu töreyi bilmesi ve bu konuda başarılı olması gerekmektedir.¹⁷⁶ Bilindiği üzere gerek âşık tarzı halk şiirinde gerekse anonim tarzı halk şiirinde karşılıklı şiir söyleme esastır. Âşıklık geleneğinin icrası, genel olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, belirli bir formal düzenden nispeten uzak şekilde serbest deyişlerin icrasına dayanmakta; diğeri ise özellikle belirli icra basamaklarına dayanan sistemli deyişler şeklinde yapılmaktadır.¹⁷⁷

Âşıklık şiir geleneği içerisinde önemli bir yer tutan sistemli deyişmeler, günümüzde hâlen özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan âşıklar arasında devam etmektedir. Atışma, karşılama, karşılaşma, tekellüm, deyişme, söyleşi, bağlama, karşıberi, kovalama, münazara gibi adlarla da anılan müşâ'are, halk edebiyatındaki sistemli deyişlerdendir. Âşık yahut şair karşılaşmaları için bu kadar çok ve farklı adlandırmanın yapılması, bir çeşitlilik ve karışıklık olduğunu göstermektedir. Tüm bu adlandırmalar, âşık karşılaşmaları için kullanılsa da aralarında ufak da olsa farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar, biçim yönünden ziyade içerik açısından. “*Atışma, âşıkların dinleyenler karşısında deyişme sırasında birbirini iğneleyici fakat mizah çerçevesi içinde söyleşmeleridir. Karşılaşma, âşıkların rakibine üstün gelmek için soru cevaplı tarzı seçmesi yahut dar ayakla onu mat etmenin yollarını aramasıdır.*”¹⁷⁸ Karşılaşmanın bir alt başlığı olan deyişmede ise iki veya daha fazla âşığın herhangi bir konuda manzum olarak söyleşmeleri söz konusudur. Bu bakımdan deyişme de ne galip gelme ne de rakibe takılma ne de laf atma vardır. “*Kısacası karşılaşmada mat etme; atışma da eğlendirme; deyişmede ise sohbet esastır.*”¹⁷⁹ Taşlama özelliğiyle öne çıkan

¹⁷⁵ İbrahim Erşahin, *Halk Kültürü ve Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2011, s.253.

¹⁷⁶ Erman Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005, s.75.

¹⁷⁷ Mehmet Aça vd., *Türk Halk Edebiyatı*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2019, s.341.

¹⁷⁸ Mehmet Yardımcı, *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları, 2002, s.227.

¹⁷⁹ Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000, s. 28; Artun, a.g.e., s.80.

karşılaşmalarda ise rakibi hedef alan, zaman zaman onun şairliğine yönelik tahkir ve tezyifte bulunan şiirler dikkat çekmektedir.¹⁸⁰

İçerik yönünden söz konusu âşık karşılaşmaları incelendiğinde üç grup şiir örneğinden bahsetmek mümkündür: Birinci grup nazireler, ikinci grup atışmalar, üçüncü grup ise sorulan soruya doğru cevap verebilme yeteneğinin ölçüldüğü şiirlerdir.¹⁸¹

Klasik Türk şiirindeki müşâ'are örneklerinin halk edebiyatındaki karşılığı olarak değerlendirilebilecek olan atışmalar, şairin karşısındaki rakibi hedef alan, onun âşıklık konusunda yeterliliğini yer yer test eden, bazen de onu aşağılayan şiirlerden oluşur. Bu noktada atışma örneklerinin Klasik Türk şiirindeki müşâ'are örneklerinden ayrıldığını söylemek mümkündür. Atışma türündeki şiirlerde saldırı ve savunma anlayışının egemen olması, âşıklardan birinin üstün gelme çabası ön plandadır. Karşılıklı etkileşim yoluyla söylenen ve hüner gösterme yahut üstünlük sağlamanın amaçlandığı bu tarz şiirlerin yanı sıra bazen âşıkların sevgilisi ile konuşur gibi yaparak şiirlerini söylemesi ya da cansız bir varlıkla atışmaya girmesi, bu bağlamda değerlendirilecek örneklerden değildir.¹⁸²

Turgut Günay, *Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme (Müşâ'are) Örnekleri* adlı çalışmasında “müşâ'are” terimiyle aynı kapsamda “deyişme” teriminide kullanmış ve deyişme geleneğinin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar götürülebileceğini belirtmiştir.¹⁸³ Özellikle *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.¹⁸⁴ Söz konusu örnekleri, birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. “Goftem-gofte” yani “dedim-dedi” tarzındaki şiirlerin İranlı şairler tarafından da çokça denenmesi bu türün İran edebiyatından Türk edebiyatına geçmiş olabileceğine dair görüşleri arttırmıştır. Bu konudaki en eski örneğin yine *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alması, Türkler arasında bu

¹⁸⁰ M. Öcal Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 10.b. Ankara: Grafiker Yayınları, 2013, s.332-333.

¹⁸¹ Artun, a.g.e, s. 83.

¹⁸² Umay Günay, “Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler”, *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1983, s. 43.

¹⁸³ a.g.m. s.43.

¹⁸⁴ a.g.m. s.45.

geleneğin önceden de yaygın olduğuna dair bir delildir ki bu durumu İran edebî geleneğine bağlamak konusunda kesin bir yargıya varmayı engellemektedir.¹⁸⁵ “Bugünkü deyişmelerin ilkel biçimleri olarak dikkati çeken bu şiirlerin gerçek bir derleme ürünü olmayıp Kaşgarlı Mahmut tarafından yaratıldıkları düşünülse bile geleneğin en azından XI. yüzyıla kadar uzanabileceğini gösteren deliller olarak büyük birer değer taşımaktadırlar.”¹⁸⁶

Atışma türünün ilk örnekleriyle ilgili kesin değerlendirmelerde bulunmak zor olsa da özellikle XVI. yüzyıldan itibaren bir yandan Pir Sultan Abdal yani saz şairleri ile bir yandan da halk hikâyeleri ile bu türde bir artışın olduğunu görmek mümkündür.¹⁸⁷ Özellikle de kaynaklarda XIX. ve XX. yüzyıldan sonra iki âşığın karşılaşması veya karşılıklı soru-cevap şeklinde şiirleşmesi yaygın olarak yer almaktadır.¹⁸⁸

Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler* adlı makalesinde sistemli deyişleri şu şekilde tasnif etmektedir:¹⁸⁹

1. Hoşlama, merhabalaşma. (Hoş geldiniz bölümü).
2. Hatırlatma, canlandırma denilen eski usta âşıkları anma.
3. Tekellüm
 - a. Ayak açma
 - b. Öğütleme
 - c. Bağlama (Muamma)
 - d. Sicilleme
 - e. Yalanlama
 - f. Taşlama-Takılma
 - g. Tüketmece-Daraltma
 - h. Uğurlama-Methiye

Günay’ın özellikle Doğu Anadolu’daki âşık kahvehanelerindeki karşılıklı atışmalara yönelik yapmış olduğu bu tasnifin tam olarak uygulanmadığına dair itirazlar

¹⁸⁵ a.g.m. s.44.

¹⁸⁶ a.g.m. s.46.

¹⁸⁷ Muhan Bali, “Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar ve Bugünkü Durumu I”, *Türk Folklor Araştırmaları*,314(1975), s. 7433.

¹⁸⁸ a.g.m., s. 7457.

¹⁸⁹ Günay, a.g.m.,s. 37-39.

olmuş ve bu durumdan yola çıkarak yeni tasnifler de yapılmıştır. Mehmet Yardımcı'nın oluşturduğu bir diğer tasnif denemesi ise şöyledir:¹⁹⁰

1. Hoş geldiniz
2. Canlandırma
3. Atışma
 - a. Ayak açma
 - b. Taşlama-takılma
 - c. Soru-cevap (Atışmalı çözümlü muamma)
 - d. Lebdeğmez
 - e. Barışma- Övme ve uğurlama

Tasnif denemelerinden yola çıkarak şunu söylemek mümkündür ki âşık karşılaşmaları bir düzen ve sistem içerisinde gerçekleşmektedir. Bu durum, halk edebiyatındaki atışmaların klasik şiirdeki uygulamadan farklı olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Halk edebiyatındaki karşılaşmalarda âşıkların bir bilirkişi topluluğu ya da seyirci önünde sazıyla karşılaşması söz konusudur. Bir gelenek çerçevesinde ilerleyen bu karşılaşma da öncelikle söze yaşlı, üstat yahut misafir olan âşık, diğer âşıklardan birinin yahut topluluğun verdiği ayak (kafiye) üzerinde kendisinin seçtiği bir konu hakkında şiirini söyleyerek başlar; sonra aynı ayakla diğer âşıklarşiirlerini icra eder.¹⁹¹

Günümüz âşık kahvehanelerindeki karşılaşmalarda da zorunluluk taşımaya da uyulması gereken bazı kurallar vardır. Kahvehanede yüksekçe bir yere oturan âşık, dörtlüklerden oluşan bir şiir söyleyerek orada bulunan âşıklardan yaş ve sanatsal olgunluk bakımından kendine denk gördüğü bir diğer âşığı karşılaşmaya çağırır. Çağırılan âşık, sazı ile birlikte kendisine ayrılan yere geçer ve dinleyicilere iyi dileklerde bulunarak söze başlar. Bu durum, “boğaz ısıtma” olarak anılır. Âşığın boğazı ısıdıktan sonra karşılaşmaya başlanır. Aynı anda karşılaşma yapan âşıkların sayısı üç ya da dört olabilir.¹⁹²

Âşık karşılaşmalarında karşılaşan âşıklar kadar dinleyici kitlesi de önemlidir. Dinleyicilerin bazen âşıklara ayak verdiği görülür. Âşıklar, verilen ayağa (kafiye)

¹⁹⁰ Yardımcı, a.g.e.,s.228.

¹⁹¹ Şükrü Elçin, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998, s.402.

¹⁹² Artun, a.g.e.,s. 83-84.

uygun şiirler söylerler. Ayak verme uygulamasında amaç, âşıkların hazırlıksız şiir söyleme yeteneklerini ölçmektir. Topluluk içerisinde ayak verecek kişiler, usta âşıklar, yönetici ve araştırmacı konumunda olanlar ve bilim adamlarıdır.¹⁹³ Karşılaşmalarda dinleyicinin etkisi sadece ayak vermekle sınırlı değildir. Dinleyicinin başarılı bulduğu âşığı takdir etmesi ve beğenisini tezahüratta bulunarak göstermesi olağandır. Bu durumla ilgili halk arasında bazı rivayetler de oluşmuştur. Söz konusu karşılaşmalarda, karşısındaki âşığa göre daha zayıf olan âşığın sazını rakibinin önüne koyduğu ve âşıklık mesleğini bıraktığı bu rivayetlerden bir tanesidir. Bir karşılaşmada sergilediği yeteneği beğenilmeyen ya da yeterince iyi olmadığı düşünülen âşığın meslekten men edilmesi yahut sazını kendi rızasıyla bırakması söz konusu değildir. Buradaki saz bırakma eylemi semboliktir ve Fuat Köprülü'den aktarıldığına göre bu konuda şu bilgileri yer alır: *“Herhangi bir âşık, sualine cevap vermezse herkesin elinin ortasında elinden çöğürü alınır ve bir latife olmak üzere geçici olarak âşıklık yapması yasaklanırdı. Pek eğlenceli cihette bazen suni olarak yapılırdı.”*¹⁹⁴

Günümüzde başarısız olan âşığın cezalandırılması yerine başarılı olan âşığın ödüllendirilmesi ön plandadır. Bu uygulama aslında geçmişte olduğu gibi devam etmektedir. Eskiden kahvehanelerde yapılan ödüllendirme, âşığı övme yahut bahşiş verme biçiminde iken bugün belirli kuruluşlar tarafından da düzenlenen karşılaşmalarda maddi ödüllendirmelerin yanı sıra plaket, şilt, onur belgesi, takdirname verme gibi ödüllendirme yollarına başvurulmaktadır.¹⁹⁵

İki âşığın birbirlerinden üstün olduklarını göstermek için karşılaşabilecekleri gibi düğün veya benzeri toplantılarda, kahvehanelerde; dinleyicileri eğlendirmek ya da sanatlarını icra etmek için karşılaşmaları da mümkündür. Tüm bunların dışında iki âşığın sohbet tarzında seyircisiz olarak deyişmeleri de olağandır.¹⁹⁶

Âşıkların karşılaşmalarda takip ettikleri düzen ve uygulamalara bakıldığında klasik edebiyattaki şairlerin uyguladıkları bu tarz kural ve yöntemlerin olmadığı görülmektedir. Dinleyicinin takdirini yahut beğenisini kazanma iki edebiyatta da ortak iken klasik edebiyatta karşılaşma sonucunda maddî bir ödüllendirmenin yapılması ve bunun topluluk önünde gerçekleşmesi söz konusu değildir.

¹⁹³ a.g.e.,s. 84.

¹⁹⁴ a.g.e., s. 84.

¹⁹⁵ a.g.e.,s. 84.

¹⁹⁶ a.g.e., s. 85.

5.2. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE ÖRNEKLERİ

Arapça “şîr” kökünden türeyen “müşâ'are”nin sözlük ve edebiyat nazariyelerindeki anlamı “İki şairin birbirine şiir söylemesi, şiir söyleşmek”¹⁹⁷ üzerine odaklanmaktadır. “Müşâ'are”nin müfâ'ale kalıbından olması, kelimeye işteşlik anlamı yüklemektedir.

Müşâ'arenin tarihî temellerini ve bu alanda söylenen ilk şiiri tespit ve tayin edebilmek zor olmakla birlikte Arap edebiyatında Câhiliye döneminde gerçekleşen büyük panayırarda şairlerin topluluk önünde karşılıklı söyledikleri şiirler, bu türün temelini ve ilk örneklerini oluşturmaktadır.¹⁹⁸ Tarihsel seyir açısından değerlendirildiğinde Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçen müşâ'are için Farsçada “müşâ'are kerden” fiili kullanılmış ve bu fiil, “müşterek şiir söylemek” anlamında kaynaklarda yer almıştır. Bugün İran'da hâlâ söz konusu geleneğin yaygın olarak devam ettiği bilinmektedir.¹⁹⁹

Bir şairin başka bir şairin şiirini beğenip takdir etmesi, onun sanatına benzer hatta daha üstün bir şiir nazmetme isteği insanoğlunun var olduğu tüm dönemlerde ve coğrafyalarda görülmektedir. Şairlerin bazen bir dost evinde bazen bir kahvehanede bazen de bir haminin konağında bir araya gelerek sohbetlerde buldukları ve karşılıklı şiirler söyledikleri de vakidir. Söz konusu edebî sohbetlerde sık sık müşâ'areler tertiplenir, sırası gelen kişinin bir beyit bulup okuması beklenirdi; okuyamayan kişi ise mağlup sayılmış olurdu.²⁰⁰ Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada buldukları ortamlarda icra ediliyorken bazen de mektup aracılığıyla nazmın diğer şaire ulaşmasıyla sürdürülüyordu. Bu noktada müşâ'areyle ilgili ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin yaygın olarak nazire ya da müşterek şiir ile karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri ve esasları konusunda birliğe varılamamıştır.²⁰¹ Müşâ'arede bulunan şairlerin genellikle irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de

¹⁹⁷ Muallim Nâcî, a.g.e.,s. 495.

¹⁹⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi, “Arap Edebiyatında Müşâ'are” başlığı altında verilmiştir.

¹⁹⁹ İsmail Hakkı Aksoyak, “Müşterek Şiir Söyleme Geleneği”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, VIII(1999), s. 249.

²⁰⁰ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, C.6,s. 484.

²⁰¹ Fars edebiyatındaki “müşâ'are kerden” fiilinin müşterek şiirin tanımıyla örtüşmesi de bu açıdan değerlendirilebilir.

zaman dolayısıyla. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebilirken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir.²⁰² Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak değerlendirilebilir.²⁰³ Müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır. “*Müşâ'areler genellikle bir olay veya şaire laf atılması vs. gibi sebeplerle yazıldığı için yoğun zihni temrinlere dayanan sanatlar ve söz oyunları dolu manzumelerdir.*”²⁰⁴

Turgut Günay, *Türk Halk Şiirinde İlk Değişme (Müşâ'are) Örnekleri* adlı çalışmasında “müşâ'are” terimiyle aynı kapsamda “değişme” terimini de kullanmış ve değişme geleneğinin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar götürülebileceğini belirtmiştir.²⁰⁵ Özellikle *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiyeye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.²⁰⁶ Söz konusu örnekleri birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığını, özellikle XVIII. ve XIX. yüzyılda şairler arasında daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik Türk edebiyatı içinde şairlerin birbirlerine yazdıkları şiirlere ilişkin anlatılara da rastlanır ki bu bilgiler, müşâ'are konusunda oluşacak fikirlere katkı sağlar niteliktedir. Bu örneklerden biri de Molla Kırımî (ö. 879 / 1474) ile Avnî mahlaslı Fatih Sultan Mehmed arasında geçen bir hadisedir. XV. yüzyılda yaşayan Molla Kırımî, haşiye ve şerh türünde eserler kaleme alan, günümüze bir gazeli ve Avnî ile müşâ'aresi sırasında söylediği bilinen bir mısraı intikal eden şairdir.²⁰⁷ Ali Emîrî, söz konusu müşâ'arenin ne şekilde söylendiği konusunda şu bilgileri verir: “*İşte yukarıda zikri*

²⁰² M. Fatih Köksal, “Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı”, *Diriözler Armağanı - Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2003, s. 245-247.

²⁰³ Kemal Yavuz, Türk Şiirinde Nazire, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(2013), s. 363.

²⁰⁴ M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006, s. 57.

²⁰⁵ Günay, a.g.m. s.43.

²⁰⁶ a.g.m. s.45.

²⁰⁷ İsmail Avcı, Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri, *OTAM*, 40(2016), s. 122.

geçen Mevlânâ-yı Kırımî hazretleri dahi Kırım şu'arâsından olduğu hâlde Der-sa'âdete gelmiş ve bi'z-zât Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretleriyle de müşâ'arede bulunmuşdur. Bir yegâne-i kâ'inât olarak Millet Kütüb-hânesinde mevcûd olan dîvân-ı belîg-i Fâtihde cenâb-ı pâdişâhın ve gerek sâ'ir vükelâ, vüzerâ ve fuzalâ ve şu'arânın Mevlânâ-yı Kırımî ile müşâ'areleri mevcûddur. Bu müşâ'are cenâb-ı Fâtihin bir mısra' inşâd buyurması ve o mısra'-i şâhâneye gerek Kırımînin ve gerek sâ'ir vüzerâ ve 'ulemâ ve şu'arâ-yı 'Osmâniyyenin i'tâ-yı cevâb itmeleri sûretiyledir. Dîvân-ı hümâyûnlarına kabûl buyurulan şu kıymetli müşâ'are şöylece zînet-sâz-ı sutûrdur."²⁰⁸ Ali Emîrî, bu bilginin ardından dipnotta otuzdan fazla şairin mısra söyleyerek Fatih'in şiirini tamamladığını belirtir ancak toplam 11 şairin mısrasını alır.²⁰⁹ Kemal Edip Ünsel ise *Fâtih'in Şiirleri* adlı çalışmasında toplam 30 şairin mısraını vermiştir.²¹⁰ İsmail Hakkı Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı* adlı çalışmasında *Fatih Divanı*'nın Ankara Milli Kütüphane nüshasındaki 20 şaire ait mısraları günümüz Türkçesine aktarır.²¹¹

Molla Kırımî'den başka beyti tamamlayan diğer şairler şunlardır: Sadrazam Mahmud Paşa (ö. 878 / 1474), Molla Gürânî (ö. 893 / 1488), Efdalzâde Molla Hamîdüddîn (ö. 908 / 1503), Molla Muslihiddîn Kastalânî (ö. 893 / 1488), Hacı Hasanzâde Molla Mehmed (ö. 911 / 1506), Molla Hocasâde (ö. 893 / 1488), Molla Hızır Bey (ö. 863 / 1459), Hayâlî (ö. 964 / 1556), Hatîbzâde Molla Muhyiddîn Mehmed (ö. 901 / 1496), Şerîfi-i Âmidî (ö. 930 / 1523), Dâvûd-ı Gûyende (ö. ?), Bâlî Paşa (ö. 900 / 1494), Ahmed Paşa (ö. 902 / 1496), Aşkî (ö. 888'den sonra / 1483'den sonra), Kadı Ayâzmendî (ö. ?), Sâbirî (ö. ?), Sâbirî Îsâ (ö. ?), Kadızâde Serez/Siroz (ö. ?), Sâhibî (ö. ?), Tâlibî (ö. ?), Hayrân-ı Mudhik (ö. ?), Ayâzmendî-i Mudhik (ö.?), Molla Kestelî (ö. 901 / 1496), Ebherî (ö. ?), Yahyâ (ö. ?), Şeyh Firâkî (ö. ?), Bâkî (ö. ?), Lâedrî (2).²¹²

Li-Sultân Muhammed:	Hattuñ hadüñ yüzini tutdı nitekim ey cân
Hızır Beg:	Âyîne-i vücûdı dîd-ı dil-i muhibbân
Gürânî:	La'lin tabak içinde pîrûze-rîze lerzân
Dâvud-ı gûyende:	Cennet çemenlerini bitürdi ebr-i nîsân

²⁰⁸ Ali Emîrî, "Kırım", *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, 1/3(31 Mayıs 1334), s. 49; Avcı, a.g.m.,s. 122.

²⁰⁹ Ali Emîrî, a.g.m., s. 50.

²¹⁰ Kemal Edip Ünsel, *Fâtih'in Şiirleri*, Ankara: TTK Yay., 1946, s. 74-5, İsmail Hakkı Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 39; Avcı, a.g.m., s. 123.

²¹¹ Aksoyak, a.g.e.,s. 39.

²¹² Ali Emîrî, a.g.m.,s. 50; Ünsel, a.g.e., s. 74-5; Avcı, a.g.m., s. 123.

Hayâlî Çelebi:	Saf saf sipâh-i Zengî etrâf-i Rûmı yek-sân
Bâlî Paşa:	Levh-i kamerde yazdı satr-i hurûfî Yezdân
Ahmet Paşa:	Mûra müsellemler itdi emlâkını Süleymân
Hâcî Hasanoğlu:	Yâkût safhasını hatt-ı gubâr-ı reyhân
Mevlana Kırımî:	Levh üzre yazdı hâmen âyât-ı nazm-ı Kur‘ân
Hâcezâde:	Etrâf-ı gül-sitânı itdi benefşe gerdân
‘İşkî:	Bâg-ı Behişt içinde gül çevresini reyhân
‘Ulvî:	Devr-i kamerde Rûmî tugra-yı şâh-ı devrân
Kâdî Ayâzmenâdî:	Misk-i Hoten çerisi gül milketini yek-sân
Mahmûd Paşa:	Rûm iklimine zencîr gösterdi nazm-ı dîvân
Sâbirî:	Gül safhasında olmuş miskin benefşe-efşân
Sâbirî ‘İsâ:	Hüccâc-ı Hind dolmuş Mekke içinde ‘uryân
Kâdî-zâde-i Serez:	Hindûya itdi teslîm Rûm mülkin ibn-i ‘Osmân
Sâhibî:	San mûrçe irişüp Firdevse oldu mihmân
Tâlibî:	Geldi Habeş ilinden Rûm içre buldı îmân
Hayrân-ı mudhik:	Kara çalu böğürtlen igde dükânı sencân
Ayâzmenâdî-i mudhik:	Yaşıl yaprag içinde hoş yaraşur batıncân ²¹³

Fatih’in ölümü üzerine oğulları Bayezid (ö. 918 / 1512) ve Cem (ö. 900 / 1495) arasındaki taht kavgası şair olan iki şehzadenin mısralarına da yansımış ve müşâ‘are örnekleri ortaya çıkmıştır. Bayezid, Cem hacca gidip döndükten sonra saltanat davasına devam edince ona şu mısraları göndermiştir:

Çün rûz-ı ezel kısmet olunmuş bize devlet
 Takdîre rızâ vermeyesin buna sebep ne
 Haccü’l-haremeynem diyü ben da‘vî kılursın
 Bu saltanat-ı dünya için bunca taleb ne

Cem Sultan ise şu beyit ile karşılık verir:

Sen bister-i gülde yatasın şevk ile handân
 Cem hecr ile bâlîn edine hân sebep ne²¹⁴

²¹³ Ünsel, a.g.e., s. 74-5, Muhammed Nur Doğan, *Fatih Divanı ve Şerhi*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2007, s. 257; Aksoyak, a.g.e., s. 39-40; İbrahim Akyol, “Fatih Sultan Mehmet Dönemindeki Edebî Çevreler”, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 2(2013), s. 97.

²¹⁴ Günay Kut, “Payitaht İstanbul’un Sultan Şairleri (Seyf ve’l Kalem Sahipleri)”, *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 9(2000), s. 164-165.

XVI. yüzyılda ise hükümdar şairlerden Şah Tahmasb (ö. 984 / 1576) ile Kanunî Sultan Süleyman (ö. 974 / 1566) arasındaki müşâ'arelerden kaynaklarda bahsedilir. *“Tahmasb’ın şiir yazdığı ile ilgili bilgi verilmesine rağmen Türkçe şiir yazdığına dair ilk malumat Fuat Köprülü’nün Edebiyat Araştırmaları II adlı kitabında verilir. Köprülü, kitabında Şah Tahmasb’ın Farsça dışında Türkçe şiirler de yazdığını bazı nadir numunelerden öğrendiğini belirterek şahsi kütüphanesinde bulunan bir mecmuada Şah Tahmasb’ın Kanunî Sultan Süleyman ile bir müşâ’aresinin varlığından bahseder.”*²¹⁵ Mehmet Nuri Çınarcı, *Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri* makalesinde Milli Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu 06 Mil Yz 1701/1 (v. 13a), 06 Mil Yz 1826/1 (v. 197a) ve 06 Mil Yz 3291 (v. 50a-b) numaralarda kayıtlı üç farklı mecmuada bahsi geçen müşâ’are örneklerini tespit etmiştir. Tahmasb’ın yazdığı şiir:

Şâh-ı merdân devletinde giydüğim nârencidür
Nâra karşu varmazam zîrâ beni nâr incidür

Han Süleymân geldi kim bizden vilâyet isteye
Biz anı yola koduk yollar anı zâr incidür

Bu cihâna kim ki geldi yolla gelmiş durur
Bir kadem taşra çıkana bî-gümân hâr incidür

Hânesinden taşra çıkup taglara düşen kişi
Bâd eser bârân olur zahmet çeker kar incidür

Şâh Tahmasım cihândâ şâh-ı şâh nesli ‘Âlî
Yâr ile yâr olmuşam sanma ki agyâr incidür

Kanunî Sultan Süleyman’ın cevabı:

Şâh Süleymânım cihânda giydüğim nârencidür
Sebb-i ashâb eyleyenleri yakar nâr incidür

Ol Resûl-i kibriyânun yâri vü ashâbına

²¹⁵ Mehmet Nuri Çınarcı, “Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri”, *Mertol Tulum Kitabı*, İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Kültür Yayınları, 2017, s. 206; Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları II*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004, s. 55.

Ger sen ikrâr eylemezsen belki inkâr incidür

Cümle ‘âlem bu cihâna yolla gelmiş durur
Yoldan azgun oluben çıkanları hâr incidür

Berr ü bahrun şâhıyam seyrân diler gönlüm benim
Pes misâfir evini yevmü’l-şitâ kar incidür

Âl-i‘Osmânam cihânda tâli‘im kuvvetlidür
Saltanat sadrında sanma beni agyâr incidür²¹⁶

XVI. yüzyılda müşâ’arede bulunan şairler arasında Surûrî (ö. 969 / 1562) ile Gubârî (ö. 973 / 1566) yer alır. Yıl 941 / 1534 yılında Kanunî Sultan Süleyman’ın İrakeyn seferine gitmesi üzerine Molla Gubârî bir gazel söyleyip devrin şairlerine göndermiştir:²¹⁷ “*Sene ihdâ ve erba‘în ve tis‘amie târîhindeki Süleymân Han ‘İrakeyn seferine gitdi (K.415a) Monlâ Gubârî bu gazeli diyüp şu ‘arâya gönderdi.*”²¹⁸

Nazm:

Ne bilür ‘ışkî her Mecnûn sen ol ahvâli benden sor
Ne anlar kıssa-i Şîrîn ü Husrev kûhkenden sor

Gubârî makdem-i şâhîden istersen haber almak
Gubâr ol yollar üstinde gelenden sor gidenden sor

Görelüm ey sabâ bu şi‘r-i sihr-âmîze ‘âlemde
Nazîr olur mı her bir şâ‘ir-i şîrîn-suhandan sor

Surûrî de bu gazeli görmüş ve Gubârî’yi ayıplayarak ona cevap göndermiştir:
“*Surûrî merhûm ki bu makta‘ı görmüş Gubârî cânibine ta‘nla bu cevâbı göndermiş.*”²¹⁹

Nigârün bâr-ı cevrin ey gönül anı çekenden sor
Çeken bilür dimişlerdür n’idersin gayrı benden sor

²¹⁶ Çınarcı, a.g.m., s. 206-207

²¹⁷ Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, (Haz. Mustafa İsen), 2017, s.154-157. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0> [12.01.2021]; Aksoyak, a.g.e., s. 36; Köksal, a.g.e, s.58.

²¹⁸ Gelibolulu Mustafa Âlî, a.g.e.,s.154.

²¹⁹ a.g.e., s. 155.

Geçüp zülfi başumdan boynuma kat kat kemend oldı
Sen ol çok başlınun bendini başından geçenden sor

Musâhib olmayan bilmez nice terdür ten-i yâri
Anun nâzüklüğün bilmek dilersen pîrehenden sor

Rakîb ana karîb oldukda ben pür-âteş olduğum
Bilür hem-hâl olan sen bunu şem‘-i encümenden sor

Ne vakt irür seferden şeh Surûrî bilmek istersen
Ayagı tozu ile yel gibi yoldan gelenden sor

Bir iki Türkî beyt ile gurûr itmek revâ mîdur
Sen insâf eylemezsen bârî bir ehl-i suhandan sor²²⁰

Gubârî, Surûrî'nin ayıplayıcı tavrıda gönderdiği bu gazeli unutmamış; Mekke'deyken Surûrî'nin şehzade Mustafa'nın hocalığını kabul ettiğini öğrenince kendisini ayıplayan ve eleştiren bu şiiri göndermiştir: “*Gubârî meger bu lokma-i ta‘n-âmîzi iltikâm itmemiş. Mesnevî tarıkında bir mektûb-ı manzûm gönderüp kasd-ı intikâm eylemiş. Ya‘nî ki Mevlânâ Surûrî bir zamân tarîk-i tedrîsden ferâgat ve tarîk-i nakşîbendîyye şeyhi Mahmûd Efendiden inâbet itdükden sonra tekrâr Sultân Mustafâya Hâcelige tâlib u teklîf olındukda teneffürî vâcib iken hezâr tazarru‘la râgîb olduğunu Mekke-i mükerremede ki işitdi teşnî‘an bu tarîkla nâme irsâline müsâra‘at itdi.*”²²¹

Nazm:

Ey sidre-nişîn-i ‘arş- pervâz
Vey tâ‘ir-i kuds-i ‘âlem-i râz

Billâh digil nedür bu hâlün
Kat‘ oldı meger ki perr ü bâlün

Terk eyleyüp âşiyân-ı kudsî

²²⁰ Niyazi Ünver, *Gelibolulu Surûrî ve Divanı*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edbiyatı Ana Bilim Dalı, 2010, s. 11-12.

²²¹ Gelibolulu Mustafa Âlî, a.g.e., s. 155.

Dilden çıkarup mecâl-i ünsî

Rif'atde iken tenezzül itdün
'İzzetde iken tezellül itdün

Kim itdi seni bu vech ile sayd
Ne bend ile oldı sana bu kayd

Boynuñda senüñ bu bâg n'eyler
Pâyuñda senüñ duzag n'eyler

Beñzer seni hâb-ı gaflet aldı
Sayyâd-ı emel bu dâma saldı

Hey hey gözün aç bu hâbdan sen
Kurtar seni bu hicâbdan sen

Sermâyen olup hebâ-yı menşûr
Oldun yine bir gedâ-yı makhûr

Surûrî'de bu şiire karşılık aynı tarikatta bulduklarından dolayı barıştiklarını içeren bir şiirle cevap vermiştir: “*Merhûm Surûrî Efendi dahi ana cevâb yazmış göndermiş. Tarîk-i Nakşîbendiyyede hem-pîr oldukları haysiyetle latîfeleri baruşdugın rumûzla göstermiş.*”²²²

Nazm:

Ey yâr-ı nasîh-i nush-güftâr
Nazm ile iden cevâhir-îsâr

Hem baña diyen nedür bu hâlün
Kat' oldı mı yoksa perr ü bâlün

Gûş eyle gel imdi vasf-ı hâlüm

²²² a.g.e., s. 156.

Sanma ki kırıldı perr ü bâlüm

Şehzâde-i a‘zam u mu‘azzam
Nev-bâve-i efham u müfahham

Evsâfumı çünki gûş kılmış
Deryâ gibi kalbi cûş kılmış

‘Azm-i sefer eyledükde sultân
Oldukda ana mülâkî ol han

Gûş eyledüğinde pend-i pîri
Kılmış taleb anda ben fakîri

Nâ-geh bana hükmi-şâh geldi
Derd ile dilümden âh geldi

Çün emr ile oldı bende me’mûr
Nâ-çâr ola döndi gitdi çün mûr

Ey Ka‘be mücâviri ‘azîzüm
Zann itme ki olmaya temîzüm

Nef‘um baña vü ‘avâma idi
Sanma ki kamu enâma idi

Şimdi kamu halka oldı nef‘um
Her vech ile oldı kadr u ref‘um

Sizden umaruz du‘â vü himmet
Bu şâha müyesser ola devlet

‘Adliyle cihâni ide pür-nûr
Ola bu Surûri sırrı mesrûr²²³

Vezin, kafiye ve redif açısından aynı olan mülâtefe ve müşâ’areler şekil bakımından bir çeşit nazire sayılabilir ancak nazire de örnek alınan şiirden daha iyisini ortaya koymak, ondaki eda ve konu güzelliğini yakalayabilmek esassen mülâtefe ve müşâ’arelerde münazara gibi karşıdakine daha zeki buluşlarla cevap verebilmek ön plandadır.²²⁴ XVII. yüzyılda Nef’î (ö. 1044/1635) ile Şeyhülİslâm Yahyâ (ö. 1088/1678) arasındaki mülâtefe bu alandaki en meşhur örneklerdendir.

Yahyâ:

Şimdi hayl-i suhanverân içre
Nef’î mânendi var mı bir şâ’ir
Sözleri seb’a-i muallakadur
İmrü’l-Kays kendidür kâfir

Nef’î:

Bize kâfir demiş müftî efendi
Tutalum ben diyem ona müselmân
Varıldıkda yarın rûz-ı cezâyâ
İkimüz de çıkaruz anda yalan²²⁵

Sultan IV. Mehmed (ö. 1104 / 1693) ile Afife Kadın (ö. ?) arasında geçen müşâ’areler, edebiyat tarihindeki önemli örneklerdendir. İki şairin arasındaki atışmalara mecmualarda rastlamakla birlikte Ali Emîrî tarafından *Şâhâne Bir Fıkra-i Târihiyye ve Edebiyye* adıyla *Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmû’ası*’nda 1 Ağustos 1330 tarihinde yayımlanmış ve söz konusu eser Sadettin Eğri tarafından yeni harflere aktarılmıştır:

Kıt’a-i Sultan Mehmed Han-ı Râbî’:

Beyâzlar giydigince bir dürr-i yektâyâ beñzersin
Siyehler giydigince sen hemân Leylâyâ beñzersin
Yeşiller giydigince tûtî-i gûyâyâ beñzersin
Benim hoş-bû Afifem sen gül-i ra’nâyâ beñzersin

Cevâb-ı Afife Kadın:

²²³ a.g.e., s.156-157.

²²⁴ Aksoyak, a.g.e., s. 38; Köksal, a.g.e., s.59.

²²⁵ Aksoyak, a.g.e., s. 36; Köksal, a.g.e., s.58-59; Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984, s.536.

Beyâzlar giydigince pâdişâhım aya beñzersin
Siyehler giydigince Ka'be-i 'ulyâya beñzersin
Kızıllar giydigince cevher-i hamrâya beñzersin
Benim heyetlü Hünkârum hemân deryâya beñzersin²²⁶

Nâbî (ö. 1124 / 1712)'nin Seyyid Vehbî (ö. 1149 / 1736), Nedîm (ö. 1143 / 1730) ve Mustafa Sâmi Bey (ö. 1146 / 1734) gibi şairlerle müşâ'arede bulunduğu bilgisi kaynaklarda yer almaktadır.²²⁷

XVIII. yüzyılda müşâ'arelerin düzenlendiği mekânlardan biri, Koca Râgıp Paşa (ö. 1176 / 1763)'nın konağıdır. Koca Râgıp Paşa'nın evinde şairlerin toplandığı müşâ'are ve mübahase ettikleri bilinmektedir.²²⁸ Râgıp Paşa'nın Türkçe ve Arapça yazdığı eserlerle birlikte Fitnat Hanım (ö. 1194 / 1780) ve Haşmet (ö. 1182 / 1768) ile müşâ'are ve mülâtefeleri meşhurdur.²²⁹ “*Fitnat Hanım'ın şöhret ve istidadının Koca Râgıp Paşa'nın sadareti zamanında parladığının söylenmesinin yanı sıra paşa ve onun yakın çevresinden şair Haşmet ile kendisi arasında geçtiği belirtilen latife ve fıkralar da nakledilir. Ayrıca birbirleriyle müşâ'areleri bulunduğundan da daima bahsedilir. Bunun gibi aralarındaki şakalaşmalara dair çeşitli fıkralar nakledilmektedir. (...) Divanında Fitnat'ın Râgıp Paşa'ya olan nazirelerinin beş manzumeden öteye geçmemesi, bahis konusu müşâ'arelerini gösteren metinlerin mevcut olmayışı ilgili rivayetlerde mübalağa payı olduğunu göstermektedir.*”²³⁰

XVIII. yüzyılda müşâ'are örnekleri açısından bir diğer zengin eser, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*'nde yer almaktadır. *Divançe*'nin sonunda yer alan “*hem- 'asrî olan mahrûse-i Edirne de es-Seyyid Mehemmed Kesbî Efendi ile Hayrabolu sâkinlerinden Çorumî-zâde es-Seyyid Mehemmed Hasîb Efendi vesâ'ir gazellerinde mezkûrî'l-esâmî-ikesân-ı 'urefâ ile müşâ'are eylediği gazeliyâtıdır ki sebt ü kayd olunur.*”²³¹ kaydında müşâ'are kavramı özellikle vurgulanmaktadır.

²²⁶ Sadettin Eğri, “Şâhâne Bir Edebî ve Tarihî Müşâare: Sultan IV. Mehmed ve Afife Sultan Şiirleri Vesilesiyle”, *Ab-ı Hayât'ı Aramak Gönül Tekin'e Armağan*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018, s. 331.

²²⁷ Abülkadir Karahan, “Nâbî”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, s.259.

²²⁸ İsmail Hikmet, *Koca Râgıp Paşa ve Fitnat*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1933, s. 17.

²²⁹ Sedit Yüksel, “Koca Râgıp Paşa'nın Ramazaniyesi”, *Türkoloji Dergisi*, 7(1977), s. 41; Ertaylan, a.g.e., s. 17-19.

²³⁰ Ömer Faruk Akün, “Fitnat Hanım”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 13.cilt, s.40.

²³¹ Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî, *Divan*, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü “E. H. 1633”, vr. 46a.

“Rodosçuklu K m rkayaz de Fenn ’nin m ş ’arede bulunduğu şairler ile arkadaş yahu  dost olduğu tahmin edilmektedir. Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır.”²³² Hayrabolulu Has b ( . 1199 / 1784-85) ile Fenn  ( . ?)’nin divanlarında aynı vezin, kafiye ve aynı nazım Şekliyle yazılmış m ş ’are örneklerinden biri Őyledir:

Hayrabolulu Has b:²³³

Hab b-1  b-1 rev n s -be-s   emen-be- emen

Neh r t ze kılar cüst   c   emen-be- emen

Durur o Ő h-1 mey- ş ma l leler güller

Ayag elinde sur h tolu  emen-be- emen

F sıl f sıl varak-1 g lsit n olur bülbül

Eder tuy r-1 sebak-h n gul   emen-be- emen

Bu r zg rda bir serv-kadd hev sınadır

Nes mde eser-i  rz   emen-be- emen

O mest-i n zik eder seyre  ıkdıgın ifş 

Sad -yı na’ra-i gul-b ng-1 h   emen-be- emen

‘Ar s-1 goncaya meşş ta oldugonce-i ter

Mis l-i g ze verir reng [u] b   emen-be- emen

Has b vassf-1 hat-1 y re gel m ş ’areye

Bah rdır edelim güft u g   emen-be- emen

Fenn :²³⁴

 ekildi meclise s k  seb  emen-be- emen

²³² Kadriye Hocaoğlu Alagoz, *Rodosçuklu K m rkayaz de Fenn  M ş ’are Divançesi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2016, s. 28.

²³³ Ramazan Ekinci, Suat Donuk, *Hayrabolulu Has b D v n *, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015, s. 159-160.

²³⁴ Hocaoğlu Alagoz, a.g.e., s.162-163.

Pür oldu 'işve ki mâh-rûçemen-be-çemen

Şükûfeler gibi zeyn oldu zülf-i mug-beçegân

Açıldı 'âşıkına müşk-bûçemen-be-çemen

Türâb-ı pâyına yüz sürdü eşk ile zâhid

Gehi teyemmüm edip geh vuzûçemen-be-çemen

Hırâm-ı nâzenîni diller görünce kâmetin

Salındı serve hezârân kedûçemen-be-çemen

Hasîbî ister imiş Fenniyâ müşâ'areye

Hezâr-ı gonçe-dehen sû-be-sûçemen-be-çemen

Fennî Efendî'nin *Divançe*'sinde yer alan şiirlerden birinin makta beytinde
"müşâ'are" kelimesi kullanılmıştır. Şiire yazılan cevap ise tespit edilememiştir:

Hayâl-i zülfün ile dil hevâdadır şimdi

Hümâ gibi o sehâb-ı sa'âdadır şimdi

Hadeng-i sûzen-i gamzenle çeşm-i bülbülveş

Tenimde penbe-i dâgım kebâdedir şimdi

Mücâvir oldu gönül Ka'be-i visâlinde

Tavâfa sa'y ederiz isr-i safâdadır şimdi

Görünce yâr ile agyârı bezm-i mahfîde

Figân-ı âh ile derdim ziyâdedir şimdi

Yürü ziyâretine 'âşıkân ile turma

O şeh-süvâr-ı cefâ-cû vefâdadır şimdi

Müşâ'are ile zebân-ı mücessem Fennî

Refî‘ Efendiye dâ‘im senâdadır şimdi²³⁵

Fennî'nin bir gazelinde “sohbet-i müşâ‘are” tamlamasının şair tarafından kullanılması, edebî sohbetin gerçekleştiği ortama da işaret etmekle birlikte aynı vezin, kafiye ve redifteki cevaba Pertev (ö. 1222 / 1807)'in *Divan*'ında da rastlanmaktadır:

Fennî:

Beyt-i derûnu vuslat u hicrân açar kapar
Haccâc [u] Âsafa anı merdân açar kapar

Âteş saçıp nigeş-be-nigeş çeşmi âfetin
Câdû-yı pileverîn o fettân açar kapar

Kasd eyledikçe neşter-i gamze ile çâk edip
Âmâc-ı dâğ şîşe-i cânân açar kapar

Belkîs-ı ‘ışka sanma ki taklîb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serâ-yı Süleymân açar kapar

Geh sohbet-i müşâ‘are gâhî sükût ile
Mecmû‘a-i tabî‘î yârân açar kapar

Tahrîr için nazîre-i manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şî‘rini her ân açar kapar²³⁶

Pertev:

Ruhsâr-ı yâri kâkül-i cânân açar kapar
Bâb-ı harîm-i cenneti Rıdvân açar kapar

Şol tügmeler ki ‘ukde-i dil idi çok zamân
Dest-i hayâl-i şerm ile el-ân açar kapar

Sermâye-i sirişki düketmiş mi dîdeler
Haylî dem oldu bir kurı dükkân açar kapar

²³⁵ Hocaoğlu Alagoz, a.g.e., s.190.

²³⁶ a.g.e., s.99.

İşgûfezârı gice safâdır cemâl-i yâr
Yüzden nikâbını şeb ü rûzân açar kapar

Pertev açar kapar saded-i vaslı yâr ile
Enbân-ı mekr ü âli rakîbân açar kapar²³⁷

XVIII. yüzyıl şairlerinden Şeyh Gâlib (ö. 1213 / 1799)'in divan nüshaları arasında yer almayan şiirleri Erdoğan Taştan tarafından Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Bölümü 776 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuası tespit edilmiş ve *Şeyh Galib ve Yayınlanmamış Şiirleri*²³⁸ adlı makalede yayımlanmıştır. Burada yer alan şiirlerden bir tanesi dikkat çekicidir. Makta beytinde Gâlib'in şiirini Nûrî'ye ithâf ettiğini belirtmesi ve aynı yüzyılda yaşamış Halil Nûrî (ö. 1213 / 1799)'nin *Divan*'ında da aynı vezin, kafîye ve redifte bir şiirin olması bu durumun bir müşâ'are örneği olduğunu düşündürmektedir. Halil Nûrî'nin şiirinin makta beytinde “eyler ise hazret-i Gâlib tanzîr” ifadesi şairin şiirinin Gâlib tarafından tanzir edilmesini ve kendi şiirine bir cevap verilmesini istediğini göstermektedir. Bu çağrıyı geri çevirmeyen Gâlib, yazdığı manzumenin makta beytinde de şiirini Halil Nûrî'ye ithâf etmiştir. Aynı ortamda buldukları bir zamanda mı yoksa birbirlerine şiirleri ulaştırılarak mı iki şairin bu şiirleri söylediğini tespit etmek oldukça zordur. Ancak *Şeyh Gâlib Divanı*'nda söz konusu şiirin yer almayışı, bir edebî mecliste Gâlib tarafından şiirin söylenmiş ve orada kayıt altına alınmış olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir. Unutulmamalıdır ki müşâ'are, şairler arasındaki her türlü şiirleşmenin adıdır. Bu bağlamda nazire üst başlığında da değerlendirilebilecek olan manzumeleri, çağdaş iki şairin karşılıklı şiirleşmesini veya cevabını barındırmasından dolayı müşâ'are örneği olarak da ele almak uygundur:

Halil Nûrî:²³⁹

Turmayıp sâgar-ı rindân tolaşır elden ele
Dest-hûş-ı Cem-i 'irfân tolaşır elden ele

²³⁷ Mehmet Ulucan, *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayati, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*, (Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2005, s. 567-568.

²³⁸ Erdoğan Taştan, “Şeyh Galib ve Yayınlanmamış Şiirleri”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/4(2012), s. 2825-2855.

²³⁹ Mehmet Güler, *Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 343.

Gûy-veş lu‘b ile tıflân-ı zamâne bir bir
Aldılar gönlümü el-ân tolaşır elden ele

Hisse-yâb olmag-içün bûy-ı rûhundan yârân
Turma meclisde gülâb-dân tolaşır elden ele

İstemez almaga bir bûseye hûbân-ı cihân
Kâle-i mu‘teber-i cân tolaşır elden ele

Yine dilberler elinde dil-i pür-dâgımı gör
Şîşe-i lâle gibi san tolaşır elden ele

Şem‘-i ikbâline bak mel‘abe-i devrânın
Sanki bir çûb-ı fûrûzân tolaşır elden ele

Nûriyâ eyler ise hazret-i Gâlib tanzîr
Nazar eyler buna yârân tolaşır elden ele

Şeyh Gâlib:²⁴⁰

Gördüm ol sîm-i zenehdân tolaşır elden ele
Sanki nakdîne-i devrân tolaşır elden ele

‘Aşkımız ellere bir sohbet-i şîrîn oldu
Top helvâ gibi el-ân tolaşır elden ele

Hâtem-i Cem dahı girse eline aldanma
Mühr-i bâzîçe-i fincân tolaşır elden ele

Hüsn-i hat bâ‘is-i şöhretdir o gül-ruhsâra
Kıt‘a-i pâk-nüvisân tolaşır elden ele

Tıfl-ı bed-hû gibidir devlet-i dünyâ hâlâ

²⁴⁰ Taştan, a.g.m., s. 2839.

Halk ile dest ü girîbân tolaşır elden ele

Verme nakd-i dili hercâyî-meniş dildâra
Berber âyînesidir san tolaşır elden ele

Ehl-i ma'nâyı el üstünde tutar bâ y u gedâ
Hem-çü mecmû'a-i 'irfân tolaşır elden ele

Gâlibe eylemiş ithâf cenâb-ı Nûrî
Şi'r-i nev-güfte-i yârân tolaşır elden ele

Müşâ'are ve müşterek şiirlerin bazı şehirlerde daha yaygın olduğu, şairlerin kendi aralarındaki şiirleşmeyi sağlayabilmek adına kendilerine bir edebî muhit yarattıkları bilinmektedir. “Karşılıklı şiir söylemenin Antakya’da yaygın bir gelenek olduğu şu pasajdan anlaşılıyor: Yahyâ Efendi (1241-1314), Antakya’da bir Divan edebiyatı sevenler muhiti yaratmıştı. Anadolu’dan diğer bazı muntikalarından bazı şairler Yahyâ ile müşâ'areler yaparlarmış. Bu edebî meclislerin birisinde Hâfız isminde tanınmış bir şairle Yahyâ Efendi arasında şöyle müşâ'are olmuştur”:²⁴¹

Hâfız: Hâfız kulunu hıfz eden ol hâfız-ı dâna

Yahyâ: Yahyâyı da ihyâ eden ol hayy ü tüvânâ

XIX. yüzyılda ise Antepli Aynî (ö. 1253 / 1837)’nin *Divanı*’ndaki müşâ'are terimi ve örnekleri dikkat çekicidir. *Antepli Aynî Divanı*’nda Keçeci-zâde İzzet Molla (ö. 1245 / 1829) ile müşâ'areler yer alırken bu şiirlerin cevaplarına *Keçeci-zâde İzzet Molla Divanı*’nda rastlanmamıştır. Matlaları “kaparız” redifiyle başlayan 20 gazelin sonunda 1240 / 1824-25 tarihi de yer almaktadır.²⁴² İlk gazelden sonra gelen ve birbirine nazire olarak yazılan 19 gazelin taparız, saparız, çaparız, yaparız kafiyeleri ortaktır ve Aynî bu gazelleri beş kafiye yazdığını “Bu yigirmi gazeli işte bu beş kâfiyede / Ayniyâ zûr-ı tabî’atle hemân biz yaparız” beytinde belirtmiştir.²⁴³ “Keçeci-zâde ‘İzzet Molla Merhûm İle “Müşâ'are-i İmtihânü’ş-Şu’arâ” Nâmında Yirmi ‘Aded Gazeldir ki

²⁴¹ Ahmet Fâik Türkmen, *Mufasssal Hatay I Coğrafya*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1937, s. 153; Aksoyak, a.g.e, s. 37.

²⁴² “İmtihânü’ş-Şu’arâ oldu tamâm ey ‘Aynî” (1240 / 1824-25). Mehmet Arslan, *Antepli Aynî Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004, s. 140.

²⁴³ Aksoyak, a.g.e, s. 36-37.

Ancak Matla‘ Kâfiyesi Lafzen Bir ve Ma‘nen İki ve Birbirine Nazîre Olarak Tanzîm ve Kâfiyesi Kâfiyesine Tertîb ve Terkîm Olunmuştur” başlığı altında bahsi geçen 20 manzumenin matla beyitleri şöyledir:

Sıra No	Matla Beyti
1	Gideriz mekteb-i ehl-i dile feyzi kaparız Okuruz mes‘ele-i ‘aşkı kitâbı kaparız
2	Hâce-i ‘aşka varup mektebi erken kaparız Ögredip fergabı tıfl-ı dile takye kaparız
3	Pençe-i ‘aşk ile şâhini hevâdan kaparız Nice ‘ankâları biz lâne-i Kâfa kaparız
4	Dîde-i kalbi açup çeşm-i havâsı kaparız Hüsn-i dil-dâra bakup nûr-ı tecelli kaparız
5	Nâle-i âh ile âvâze-i ra‘dı kaparız Pençe-i sûziş ile şu‘le-i berki kaparız
6	Dûd-ı nâr-ı gam ile dîde-i mihri kaparız Şevk-i hâlinle gice subha dek encüm kaparız
7	Ne zamân dest-i kaderden bir iki şey kaparız Sedd edip bâb-ı gamı revzen-i kâmi kaparız
8	Ne zamân hân-ı felekden bir iki nân kaparız Ederiz kat‘-ı lisân işte dehâmı kaparız
9	Vasf-ı ebrû vü dehenden iki büse kaparız Kalemi kesr ederiz sonra devâtı kaparız
10	Yâri tenhâca bulup bezm-i şarâba kaparız Sırta dâ‘ir deheninden bir iki söz kaparız
11	Dâm-ı gîsûsına murg-ı dili muhkem kaparız Dâne-i hâlini minkâr-ı nigehe kaparız
12	Reşk-i ruhsârın ile bülbülü bâga kaparız Gül-i terden seherî kuşkulanıp nem kaparız
13	Nûr-ı dîdem seni agyârın elinden kaparız Görmesinler deyü göz habsine alıp kaparız
14	Zagar agyârı tutup bir yere muhkem kaparız Bir iki saçma atıp sayd-ı visâli kaparız
15	Kebg-i nâzım seni şehbâz-ı himemle kaparız Mâkiyân-veş rukabâyı kümes içre kaparız
16	Sanma me‘yûs olarak kışla-i kâmi kaparız Biz kuluz bâb-ı îlâhîde ‘ulûfe kaparız
17	Gice pervâneyi fânûsına muhkem kaparız Nâr-ı ‘aşka yanarak dilberi tenhâ kaparız
18	Heves-i hâlin ile nakd-i visâli kaparız Biz hisâbı görürüz defteri sonra kaparız
19	Cân verip kâle-i vaslın eger erzân kaparız Biz de şimden girü dükkânçe-i kâmi kaparız
20	At sürüp sahn-ı sühandan bir iki dil kaparız Şu‘arâyı kaçırıp kal‘a-i nazma kaparız

XIX. yüzyıl Kerkük şairlerinden Sâfi (ö. 1316 / 1898), edebî münazara, muhavere ve müşâ'arelere açık bir şair olarak bilinmektedir. Fâiz (ö. 1315 / 1897) ile müşâ'areleri yayımlanan şairin ayrıca Mehmet Emin ağa (ö. ?)²⁴⁴, Kâbil (ö. 1327 / 1909-10), Kudsî (ö. 1332 / 1914)²⁴⁵, Mazhar Paşa (ö. 1309 / 1892)... gibi diğer çağdaşlarıyla da atışmaları ve müşterek şiirleri olmuştur.²⁴⁶

Fâiz:²⁴⁷

Ey Sâfi-yi râh-ı vefâ ey teşne-i bezm-i safâ
Dün yazdığın geldi bana ol penc beyt-i âbdâr

Elfâzı hep dürr u güher mazmûnu hep şehd u şeker
Her beytine bin kîse zer olsaydı eylerdim nisâr

Her şi'ri bir beytü'l-gazel bî-naks u bî-'ayb u hâlel
Pâkîze sâf u bî-dagal mânend-i ruhsâr-ı nigâr

Cânım gözüm da'vâ niçün bu ceng ü bu gavgâ için
Hurşîd-i tâbânın bile âlemde bin hîrbâsı var

Ben tâlib isem sen de ol ben câlib isem sen de ol
Ben câzib isem sen de ol ben 'âşıkım 'aşka ne çâr

Va'z eyleme agyâra sen eyle nasihat yâre sen
Söyle ki o hunhâra sen halkın dilin etme şikâr

Ben tâlibim câlib odur ben tâcirim sâlib odur
Hem câzib u gâlib odur o kehrübâ ben kâh var

Sen vâris isen yâ ahî buhl etme olsam ben dahî
ان كنت تبخل يا سخي البخل عار والعار نار

²⁴⁴ Mehmet Emin Ağa ile Sâfi'nin müşterek şiirleri için bkz: Öbek, a.g.e., s. 186-207.

²⁴⁵ Kudsî ile Sâfi arasındaki müşterek şiir için bkz: Öbek, a.g.e., s. 61.

²⁴⁶ a.g.e., s. 60.

²⁴⁷ a.g.e., s. 136-138.

Aldı karârım ol sanem etdi beni bîmâr-ı gam
Ger sende vardır bende hem vardır gözüm hakku'l-karâr

Etme ta'assub zînhâr olmaz ta'assub pâyidâr
Bu hey'etin emsâli var birdir Ali Şî'a hezâr

يا كوكب البرج الشرف بالله منى لاتخف
بحق سلطان النجف gelmez bana şimdi o yâr

Sen de efendim hazreti gel eyleme bu niyeti
Bu lokma-i pür-lezzeti bize yedirmez rûzigâr

Sâfi:²⁴⁸

Şeyhim efendim Fâ'izim ruhûm azîzim râ'izim
Mızmâr-ı evsâfında dil cevâlâna fırsat mı bulur

Vasfında ebkemdir zebân medhinde eklendir lisân
Bitmez tükenmez bî-gümân vasfında yok hadd ü sügûr

Sen Hüsrev-i şîrîn-sühan ben bir fakîr-i Kûhken
Haddi mi var açsın dehen pîş-i Süleymânında mûr

Sen nâzımâna muktedâ sen şâ'irâna pîşvâ
Şî'rin *ale'l-'arş istevâ*²⁴⁹ nesrin nisârından nüsûr

Kaç beyt kim tanzîm edip hayr u şerin tasmîm edip
Ol hazrete takdîm edip aldım cevâbın bî-fütûr

Aldımsa da baktım ana ta'n eylemişsin her yana
Hem ol habîbe hem bana geh öZR gördüm gâh zûr

²⁴⁸ a.g.e., s. 140-144.

²⁴⁹ “(Emri) arş üzerine egemendir.” A'râf 7/54; Yûnus 10/13; Ra'd 13/2; Tâhâ 20/5; Secde 32/4; Hadîd 57/4.

Zûr olsa yoktur kudretim öZR olsa kalmaz kuvvetim
Şirketçe yok hiç tâkatim da‘vâmı terk etsem n’olur

Geh şirket etmişsin ayân geh öZR kılmışsin beyân
Geh ân ü in geh in ü ân geh sûr gördüm gâh şûr

Geh eylemişsin i‘tizâr ben ‘âşıkım ‘aşka ne çâr
Geh da‘vi-yi hakku’l-karâr geh da‘vi-yi haku’l-mürûr

Ben tâlib isem sen de ol bu şirkete vermekde yol
Ben tâlib isem sen de ol bu zûrdur zûr ise zûr

Ne Sâm idi ne Hâm idi da‘vâ bir istihâm idi
Maksûdum isti‘lâm idi ey âfitâb-ı çerhâ nûr

Bildim ki ‘âşıkısın ana gördüm ki sâdıksın ana
‘Aşk içre fâ’iksin bana çün nûr-ı mâh u nûr-ı hûr

Ben bir fakîrim münzevî Ferhâdveş sen Husrevî
Ferhâda Husrevidir kavî çün gûy-ı zer câm-ı bilûr

XIX. yüzyıl Azerbaycan sahası edebiyatında da müşâ’are örnekleri dikkat çekicidir. Şair Vidâdî (ö. 1223 / 1809)’nin Vâkıf (ö. ?) ve çağdaşlarından Akkızıoğlu Piri (ö. ?) ile müşâ’areleri halk arasında yaygındır.²⁵⁰ Aynı dönemde Fuzûlî mektebinin tanınmış temsilcilerinden kabul edilen şair Hurşîd Bânû Nâtevân (ö. 1314 / 1897), şairleri ve sanatçıları korumuş, konağını onlara açmıştır. Karabağ’da kurulmuş olan Meclis-i Üns adlı şairler cemiyetini 1288 / 1872’de himayesine alarak cemiyetin başına geçmiştir. Bu meclisteki şairlerin Azerbaycan’ın başka yerlerindeki diğer şair topluluklarıyla müşâ’arede bulunduğu; şehir ve bölgeler arasındaki yarışma havasının

²⁵⁰ Yavuz Akpınar, “Vidâdî”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 43.cilt, s.103.

Azerbaycan klasik şiirinde bir canlanmaya ve yeni şairlerin yetişmesine imkân hazırladığı kaynaklarda yer alan bilgilerdendir.²⁵¹

XIX. yüzyılda Çağatay sahası edebiyatında ise şair Mahzûne (ö. ?) ile Fazlî (ö. ?)'nin atışmaları / müşâ'areleri meşhurdur.²⁵² “Sözlü rivayetlerin ağırlıkta olduğu sınırlı sayıdaki kaynakların bildirdiğine göre, Mahzûne'nin babası Mulla Bâşmân, döneminin okumuş, aydın ve ileri görüşlü bir kişisi olarak, kızı Mahzûne'ye çok iyi bir eğitim aldırmıştır. İleriki dönemlerde cereyan edecek olan manzum atışmalarda tezahür eden hazır cevaplılığının altında yatan sebeplerin başında, almış olduğu bu kapsamlı eğitimin rolü gelmektedir. Şairenin mükemmel derecedeki hazır cevaplılığı, dönemin saray şairlerinden olan Fazlî'yi, kendisine hayran bırakmıştır. İşte Mahzûne ile Fazlî'nin birlikte anılmasına sebep olan ve şairenin söz ustalığını ifade eden manzum parça şöyledir: ”²⁵³

Fazlî:

Yüz âferîn sözingge lubb-i lubâb körmey
Arz-ı cemâl itermu ay âftâb körmey

Mahzûne:

Kimden çıkar bu sözler bağrım kebâb körmey
Genç olmagay müyesser hâlin harâb körmey

Fazlî:

Mestûre-i suhenge pûşîdelik münâsib
Ma'nî arusını bes min bi-nikâb körmey

Mahzûne:

Yok aybı sözlerimni ger bolmasa mü'ebbed
Andag ki ot kökergey hiç âfitâb körmey

Fazlî:

Mey-gûn lebing hadisi mest itdi gâybâne
Keyfiyet oldı zâhir câm-ı şarâb körmey

Mahzûne:

²⁵¹ Yavuz Akpınar, “Hurşid Bânû Nâtevân”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 18.cilt, s.397.

²⁵² Fatma SabihaKutlar Oğuz, “Mahzûne”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune> (19.01.2021).

²⁵³ Recai Kızıltunç, “Çağatay Edebiyatında Kadın Şairler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/2(2012), s. 747; Aziz Kayumov, *Hokand Edebi Muhiti (XVIII-XIX. Asırlar)*, Taşkent: Özbekistan Fen Akademisi Neşriyatı, 1961, s. 239-240.

Bir veçhi bu ki tab‘ım hâm esremiş zamâne
Çerh-i sipihridin ol hiç pîçitâb körmey

Fazlî:

Mundag ki nüktedansın kim irdi üstâding
Ay kesbi nûr kılmas tâ âfitâb körmey

Mahzûne:

Köp nehirler yığılsa deryâ-yı pür-dür olgay
İlm ehlidin bu miskin bir şeyh ü şâb körmey

Fazlî:

Bir nükte eyle zâhir Fazlîyni koyma mahzun
Tâ kitmegey Nemengan sindin cevâb körmey

Mahzûne:

Beytü'l-hazan içinde uzlet tutup bu Mahzûn
Fazlî ilâhîdür bu yoksa kitâb körmey²⁵⁴

XIX. yüzyılın sonunda Hasırcı-zâde (ö. 1304 / 1887)'nin, İrfan Paşa (ö. 1306 / 1888) ve Safvet Paşa (ö. 1301 / 1883) ile olan müşâ'arelerine Hasırcı-zâde'ninşiirleri ²⁵⁵ arasında rastlanmaktadır. ²⁵⁶ "Hasırcı-zâde'nin değişik nazım şekilleriyle yazılmış olan manzumeleri ile bazı nesirlerlerini ihtivaeden *Külliyât*'ında toplam olarak 23 fıkra, 45 mensur mektup, 8 manzum mektup, 34 kaside, 39 gazel, 3

²⁵⁴ Kızıltunç, a.g.m., s. 747-748; Kayumov, a.g.e., s. 239-240; Kutlar Oğuz, "Mahzûne", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune> (19.01.2021).

²⁵⁵ "*Külliyât*'ın dört nüshası mevcuttur: 1. Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa-Zühdü Bey Nu.: 541'de bulunan nüsha 261 varaktır. Nüshada Hasırcı-zâde hakkında Sâmî Efendi'nin yazdığı üç varaklık biyografî, şairle ilgili hikâyeler, manzum ve mensur mektuplar, na't-ı şerif, Nâbî'ye tahmis, medhiye, arıza, yeni yıl tebrikleri, 24 kaside, tarihler, İrfan Paşa ile müşaareler, 11 tahmis, 31 Türkçe gazel, 1 Farsça gazel, dualar, manzum mektup, mersiye ve karışık yazılar bulunmaktadır. 2. Millet Kütüphanesi MNZ 93'te kayıtlı nüsha 92 varaktır ve rika ile yazılmıştır. Mensur kısım bulunmamaktadır. Yazmada 25 gazel, 25 kaside, 5 tarih, 11 nazire, 1 şarkı, 1 kıta, 1 taştir, 13 tahmis, 1 lugaz, 1 müşaare, 110 tarih, 30 beyitlik mesnevi vardır. 3. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi MNZ 491'te bulunan nüsha 213 varaktır. Kütüphane tadilatı olduğu için maalesef münderecatı hakkında malumat edinilememiştir. 4. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu.: 3474'te bulunan nüsha 218, Nu.: 3475'te bulunan nüsha ise 117 varaktır. Hasırcı-zâde'nin bütün Külliyât'ını havi bu iki nüshayı Ömer Asım Aksoy bir araya getirmiştir. Aksoy, kendi zamanında ulaşabildiği nüshalardan hareketle manzum ve mensur olmak üzere en geniş muhtevalı Hasırcı-zâde Külliyât'ını oluşturmuştur. Gaziantep Halkevi nüshası olarak bilinen yazmalar, Kültür Bakanlığı kararıyla 1996 yılında Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine gönderilmiştir." Halil İbrahim Yakar, "Hâfiz, Hasırcı-zâde Hâfiz Mehmed Ağa", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasicrizade-hafiz-mehmed> (21.01.2021).

mersiye, 14 tahmis, 195 tarih, 5 müşâ'are, 20 hicviyye ve 25 müteferrik manzume mevcuttur.²⁵⁷

Müşâ'are²⁵⁸

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- İrfan Paşa Hasîrcı-zâde tel ehliyse ülfet eyleyelim
Tel ehli olmayıp o tel kırarsa neyleyelim
Hasîrcı-zâde zemîn-güster-i tevâzu imiş
O zât ile edelim nesc-i kâle-i ülfet
- Hasîrcı-zâde Hasîrcı-zâde tel eylese de kasabadır
Ana yakışmayacak nesc-i kâle-i irfân
Tevâzu etse zarûrî eder anın hûyudur
O süflî bezm-i münîfe olur mu hiç şâyân
- İrfan Paşa Zekâ vü ilm ü sühan-sencî vü sebük-rûhî
Hasîrcı-zâde Mehmed Ağadadır mevcûd
Bu çâriledir hesâb-ı terbî'i
Zirâ'-ı tâze çekip eylemekde bey'-i vücûd

Safvet Efendi ile Müşâ'are²⁵⁹

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- Hasîrcı-zâde Safvet Efendi revnakıdır ehl-i dillerin
Mir'ât-ı tab'a bak da görürsün bu sûreti
Sahbâ-yı sâf nazmını Câmî göreydi ger
Nâbîye derdi seyr et efendi bu Safvetî
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
- Safvet Paşa Bayılıp kaldım görünce kâlini 'uşşâkveş
Verdi âsârı bana hayret Hasîrcı-zâdenin
Atlâs-ı çarh benim olsa gelince hâneme
Ferş ederdim pâyına Safvet Hasîrcı-zâdenin
mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

²⁵⁶ Aksoyak, a.g.e., s. 38.

²⁵⁷ Yakar, "Hâfiz, Hasîrcı-zâde Hâfiz Mehmed Ağa", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasircizade-hafiz-mehmed> (21.01.2021).

²⁵⁸ Aksoyak, a.g.e., s. 262; İrfan Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfiz Mehmed, *Divan*, 34 AE Manzum 93, 44b.

²⁵⁹ Aksoyak, a.g.e., s. 262-263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfiz Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 44b.

Hasîrcı-zâde İzzet memâtı verdi küdûret gönüllere
Safvet hayâtı şimdi safâ ehl-i dillere
(2 beyit mevcut değildir)²⁶⁰

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Safvet Paşa Keçeci-zâde Efendi görse derdi âferin
Mürteçil nazm ettiği bir mısrâ-ı âzâdeyi
Okuyanlar bu riyâdır deseler kezzâbdır
Eylesem tatvîl evsâf-ı Hasîrcı-zâdeyi²⁶¹

Hasîrcı-zâde Muammer Paşa'ya²⁶²

mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

Ederler sâilânın lutfla dünyâsın âbâdân
Müşîrân-ı izâmın böyledir âyîn ü erkânı
Semiyy-i fahr-i 'âlem bu müşîr-i merhamet-tev'em
Muammer ola ma'mûr eyledi dünyâyı 'ukbâyı

Adanalı Abdünnâfi Efendi'den Hasîrcı-zâde'ye²⁶³

fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

Ayntâbî biliriz sâdece bekmezci soyu
Sendeki kand-i hüner Mısrî mi Efencî midir

Hasîrcı-zâde'den Mumâileyhe²⁶⁴

fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün

Bu riyâyı yine sükkerli deyü zevk oluyor
Boş yere etme kulundan bu suâli acırım
Adana halkı bütün gözleri pamuklu soyu
Nesc-i Hindî mi aceb sende kumâş-ı 'irfân

²⁶⁰ Aksoyak, a.g.e., s. 263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

²⁶¹ Aksoyak, a.g.e., s. 263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

²⁶² Aksoyak, a.g.e., s. 263; Muammer Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum 93, 45a.

²⁶³ Aksoyak, a.g.e., s. 263; Adanalı Abdünnâfi Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

²⁶⁴ Aksoyak, a.g.e., s. 264; Adanalı Abdünnâfi İffet Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

Hasîrcı-zâde'den Antakyalı Yahyâ Efendi'ye²⁶⁵

Yahyâyı bir hayâta ede ol Hayyü'l-enâm

Her dem selâmet üzre ola eylerim selâm

Mumâileyhden Hasîrcı-zâde'ye²⁶⁶

Aldım Hasîrcı-zâde nesc-i tahsînin

'Arş-ı hulûsa ferş ederim bu riyâ mıdır

Ratbu'l-lisân olup ve aleyhi's-selâm ile

Her dem senâsın eyler isen nâ-be-câ mıdır

Tanzimat'ın ilanından sonra müşâ'are terimi bir tür adı olmaktan ziyade şairler arasındaki her tür şiirleşmeyi içeren bir kelime olarak kullanılmıştır. *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin 1302 / 1885 yılında yayımlanan 2155 numaralı sayısında "Müşâ'are" başlıklı bir yazı, "A(yn)" rumuzlu bir müellif tarafından kaleme alınmıştır.²⁶⁷ Müşâ'arenin kelime anlamı ve edebiyattaki yeri hakkında bilgi veren yazıya karşılık aynı yıl yayımlanan 2158 numaralı sayıda başlıksız olarak, "A(yın)" imzasıyla söz konusu yazıyı yazan kişinin edebî yönüne ve ismini gizliyor olmasına değinen bir eleştiri yazısı yayımlanır. Bu sayıda sayfa yırtık olduğu için isim okunmamakla birlikte M(im) imzası bulunmaktadır.²⁶⁸

II. Abdülhamid devrinde yayımlanan ilmî, fennî ve edebî muhtevalı haftalık dergilerden olan Ma'lûmât 28 Eylül 1311 / 1893-94 tarihli 16. sayısında²⁶⁹ "Emirgân'da Kanlıkavak çeşmesi! Halil Ersöz'ün Çınarlı kahvesi. Kahvede oturanlar sessiz sedasız Boğaziçi'ni seyretmektedirler. O sırada rıhtımda şair üstadımızla Fuat Şemsi, Hüseyin Pektaş, Saffet Şav ve Nâmıku'l-hurûf görünür. Beşi birden bir masanın etrafından halka olur." açıklamasıyla söz konusu şairler arasındaki müşâ'are yer alır.²⁷⁰

Türk edebiyatında müşâ'are örneklerinin ilkini tespit ve tayin edebilmek elbette zordur ancak tarih sıralamasına göre eldeki örnekler değerlendirildiğinde birebir müşâ'are olarak nitelemek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ilk eser,

²⁶⁵ Aksoyak, a.g.e., s. 264; Antakyalı Yahya Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

²⁶⁶ Aksoyak, a.g.e., s. 264; Antakyalı Yahya Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

²⁶⁷ Sedef Bozpolat, *Tercüman-ı Hakikat Gazetesi (2001-2500. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2013, s. 148.

²⁶⁸ a.g.t., s. 189.

²⁶⁹ Ömer Lütfi, Ahmet Kemal, "Çınar Dibinde Müşâ'are", *Malumat*, nr: 16, 28 Eylül 1311, s. 328.

²⁷⁰ Söz konusu atışma için bkz: Aksoyak, a.g.e., s. 260.

Divanu Lügati't-Türk'tür. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde ise tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığı, - özellikle de- XVIII. ve XIX. yüzyılda daha yaygın olduğu görülmektedir. Bu bölümde yapılmak istenen, tarihî sıralama içerisinde tespit edilen müşâ'are örneklerini ortaya koymaktır; -elbette ki- söz konusu örnekler burada yer alan manzumelerle sınırlı değildir. Yeni çalışmaların yapılması, mecmua ve divanların neşri, şairler arasındaki iletişimi ve şiirleşmeyi ortaya koymaya devam edecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE BENZERİ NAZIM TÜRLERİ

1. MÜŞÂ'AREYE BENZER ŞİİRLER

Bu bölümde müşâ'are ile “yazılış gerekçesi”ve “yazılış şekli” açısından benzeyen nazım şekilleri ve türleri incelenecektir. “Yazılış şekli”nden kasıt, şairlerin karşılıklı söyleşmesi, birbirlerinin şiirlerine cevap vermesi ya da şiirlere eklemeler yapılmasıdır. Karşılıklı söylenen şiirlerin temelinde özenme / öykünme yahut hırs ve üstünlük iddiası bulunabilmektedir. Bu doğrultuda kendi döneminde yaşayan ya da daha önce yaşamış bir şairin şiirine benzer yahut üstün bir şiir yazma düşüncesiyle hareket edilmesi şair açısından olağandır. “Yazılış gerekçesi” ise şairi, cevap verecek bir şiir yazmaya iten etkenlerdir.²⁷¹ Bu doğrultuda müşâ'are ile benzerliği görülen tehzil, tazmin, eklemeli nazım şekilleri (terbî, tahmîs, tesdîs vd.), müşterek şiir ve nazire ele alınmış; ortaklıkları olmakla birlikte selh²⁷², nakiza²⁷³ ve mülâtefe²⁷⁴ gerek Türk edebiyatındaki yaygınlığının olmayışı gereksetarz olarak icralarının farklılığından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır.

1.1. TEHZİL

Arapça hezl kelimesi, “eğlence, alay, şaka, latife”²⁷⁵ anlamlarındadır. “*Ebû Abdullah İbnü'l-A'râbî'nin, kelimenin sözlük anlamını açıklarken “sert sözün yumuşak ve rahat bir biçimde ifade edilmesi, sözün değişik anlatım tarzlarıyla dile getirilmesi” şeklinde verdiği mâna (Lisânü'l-'Arab, “hzl” md.) hezlin terim anlamına*

²⁷¹ Köksal, a.g.e., s. 49.

²⁷² “Başkasının bir beytindeki kelimeleri değiştirmek, fakat manayı ibka etmek suretiyle benimsemek” (Tâhirü'l-Mevlevî 1984: 134) olarak edebî anlamda tanımlanan selh, bir çeşit intihal olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bir manzume de yer alan alıntının selh mi tevarüd mü olduğunu tespit ve tayin edebilmek kolay olmadığından ve burada bir öykünme / özenme durumundan ya da cevap verme durumundan ziyade haber vermeden alma söz konusu olduğundan bu bölümde ayrı bir başlıkla değerlendirmeye gidilmemiştir.

²⁷³ “Nakiza”lar, “Arap Edebiyatında Müşâ'are” bölümünde değerlendirilmiş olup bu bölümde tekrar ele alınmamıştır.

²⁷⁴ “Mülâtefe”ler, müşâ'are üst başlığı altında değerlendirilmesi uygun olduğundan “Türk Edebiyatında Müşâ'are” bölümünde ele alınmıştır.

²⁷⁵ Devellioğlu, a.g.e.,s. 415.

yakındır.”²⁷⁶ Tehzilin sözlük anlamı ise “Ciddi bir esere latife tarzında nazire yazma”²⁷⁷ şeklindedir. Hezl ve tehzil kavramları sıklıkla birbiri yerine kullanılmaktadır ancak hezl, üslup; tehzil ise hezl tarzında yazılan bir edebî türdür. Nazirenin bir çeşidi olarak değerlendirilen tehzil, aynı vezin ve kafiye ile şiir söylenmesi açısından şekli olarak nazire ile ortak ancak konu ve eda bakımından mizah unsurunu barındırması gerektirdiğinden nazirelerden farklıdır. Hezl ile tehzil terimlerinin kullanımı ile ilgili M. Fatih Köksal, *İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil* başlıklı yazısında Güftû (ö. 1088 / 1677)’nin *Teşrifâtü’ş-Şu’arâ*’sından yola çıkarak şunları söylemektedir: “Manzum bir şairler tezkiresi olan *Teşrifâtü’ş-Şu’arâ*’da Güftû’nin şairleri tanıtırken yer yer kaba sözler ve küfürler sarf ettiği doğrudur. Fakat buradaki şiirler başka bir şiire nazire tarzında olmadığı için eseri veya eserdeki parça parça hezleri “tehzil” addetmek imkân haricidir.”²⁷⁸

Türk edebiyatına İran’dan geçen hezl, birini yermek ve ona hak etmediği bir şeyi yakıştırmak üzere genel ahlâk kurallarını zorlayıcı tarzda söylenmiş sözlere denir.²⁷⁹ “Belli bir amaca yönelik olması ve kişileri hedef alarak onları gülünç duruma düşürmesi açısından latifeden daha ağır, sövme ve müstehcenlikten arınmış olduğu için de hicivden daha hafif bir mizah türüdür.”²⁸⁰ Tehzilin hiciv ve yer yer yergi barındırması ince hayaller ve zarif nüktelerden mahrum olduğu anlamına gelmemekte; aksine mizahi açıdan olgunlaşmamış bir tehzil makbul sayılmamaktadır. “*Tehzilde esas olan, konu bakımından ciddî şiirler mizahi bir duruma sokulurken bayağılıktan uzak ve zarif olması gerektiğidir.*”²⁸¹

Konu bakımından incelendiğinde şairin kendisini anlattığı, önemli kişiler hakkında söylenen, kurumları konu edinen, sosyal olaylar üzerine yazılan, karışık konulu (serbest) tehziller bulunmaktadır.²⁸² XV. yüzyıldan itibaren hezl örnekleri

²⁷⁶ İsmail Durmuş, “Hezl”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, s. 304.

²⁷⁷ Tahirü’l-Mevlevî, a.g.e., s. 114.

²⁷⁸ M. Fatih Köksal, “İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, s. 296.

²⁷⁹ İskender Pala, “Hezl”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, s. 305.

²⁸⁰ Pala, a.g.a., s. 305.

²⁸¹ Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, s. 273; Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, s. 294.

²⁸² İskender Pala, “Türk Edebiyatında Tehziller ve Argo Kelimelerin Edebiyata Yansımaları”, *Uluslar arası Türk Dili Kongresi*, Ankara: TDK Yayınları, 1996, s. 364.

görülse de tespit edilebilen ilk tehzil örnekleri XVII. yüzyıla aittir.²⁸³ XVII. yüzyılın ve Klasik Türk edebiyatının ilk tehzil şairi, Küfrî-i Bahâyî (ö. 1070-71? / 1660?)'dir. XVIII. yüzyıl²⁸⁴, tehzil örneklerinin arttığı bir dönemdir. Bu dönemde Mürekkepçi Hevâyî (ö.1127 / 1715) ile Sürûrî (ö. 1229-30 / 1814)'nin tehzilleri meşhurdur. M. Fatih Köksal, XVIII. yüzyıl heccav şairlerinden Tırsî (ö. 1179-80 / 1766) ve Hevâyî'nin şiirleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yapmakta ve müşâ'are ile tehzil / hezl ilgisine dikkat çekmektedir: “*Esasında bu şairlerin ürünlerini “müşâ'are” (karşılıklı şiirleşme) olarak adlandırmak gerekir. Bize göre bu şairlerin mizah vadisini tercih etmeleri başka sebeplere de bağlı olmakla beraber söyleyecek yeni şeyler bulamamaları ile de yakından alakalıdır.*”²⁸⁵ Bu durumda söz konusu çağdaş iki şairin, dönemin önde gelen şairlerinden olmamaları, söyledikleri tehzil ve hezlerde müstehcen bir söyleyişi tercih etmeleri, karşılıklı şiirleşme yoluna giderek sanatlarını icra etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Tehzil örneklerine Millî Edebiyat döneminde çıkarılan mizah dergilerinde ve Cumhuriyet döneminde şairlerinin eserlerinde rastlamak mümkündür.²⁸⁶ Özellikle Cumhuriyet döneminde siyasi içerikli yahut toplumsal yergi bulunduran şiirlerin bu türde kaleme alındığı görülmektedir.²⁸⁷

Tehzil ile müşâ'are terimleri incelendiğinde iki temel noktada birleştikleri ve ayrıldıkları görülmektedir. Birincisi, müşâ'arenin sadece aynı iki dönemde yaşamış iki şair arasında gerçekleşmesi mümkün iken; şairin kendinden önce yaşamış bir şaire de tehzilde bulunması söz konusudur. İkincisi ise tehzilde hicv, alaya alma ve yer yer yergi bulunma zorunluluğu söz konusu iken; müşâ'arede konu ve eda bakımından böyle bir sınırlandırma yoktur.

1.2. TAZMİN

Arapça damn kökünden türeyen tadmin (tazmin), “*bir şeyi başka bir şeyin içine koymak, ona dâhil etmek*”²⁸⁸ demektir. Arap edebiyatında tazmin hakkında nazmı ve

²⁸³ İrem Işıl Altun, *Klasik Türk Şiirindeki TAÜzile Türev İlişkileri Üzerinden Metinlerarası Bir Yaklaşım*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2018, s. 32.

²⁸⁴ Bu dönemde tehzil yazan şairler için bkz: İrem Işıl Altun, a.g.t.,s. 33.

²⁸⁵ Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, s. 297.

²⁸⁶ Bu dönemde tehzil türünde şiir söyleyen şairler için bkz: Pala, a.g.b., s. 366. Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 51.

²⁸⁷ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 50.

²⁸⁸ İsmail Durmuş, “Tazmin”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, s. 204.

nesri kapsayacak biçimde “*söze, başkalarının sözlerinden alıntılama yapıp katma*”²⁸⁹ şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. Edebiyat nazariyesi ve belagat kitaplarında tazmin, “*Bir şairin bir mısra veya beytini şiirine katmak*”²⁹⁰ olarak tanımlanır. Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi*’nde “*Bir dize ya da beytin, başka bir şairce herhangi bir nazım biçimine tamamlanmasına ve böylece yazılan şiire denir.*”²⁹¹ şeklinde tazmini tanımlar. Dilçin’in yaptığı bu tanımdan yola çıkarak M. Fatih Köksal, “*Birşairin bir mısraı veya beytini ele alarak onun her bentte tekrarlanması suretiyle ‘terbi, tesdis, temsin...’ türünden musammatlar yapmak da ‘tazmin etmek’ olarak adlandırılmıştır ki bunlar aslında aynı zamanda mütekerrir musammatlardır.*”²⁹² değerlendirmesinde bulunur.

Tazminde, tazmin edilen şiirin sahibinin isminin anılması zorunluluğu vardır ancak çok bilinen bir mısraın ya da beytin alınması halinde isme yer verilmemesi de kusur sayılmamaktadır.²⁹³ Özellikle gazel ve kaside de uygulanan tazmin, muhammes, müseddes, tahmis, tesdis, tercî-bend, müstezat gibi nazım şekillerinde de olabilir.²⁹⁴ Klasik Türk edebiyatında tazmin kavramı, nazım ve nesri kapsarken özellikle Tanzimat döneminde -gazeteciliğin yaygınlaşmasıyla- bu durum değişmiştir; tazmin nazma, iktibas ise nesre ait bir terim halini almıştır.²⁹⁵

Müşâ’are-tazmin ilişkisi değerlendirildiğinde, tazminde alınan bir mısra ya da beytin üzerine yeni bir şiirin inşa edilmesinden dolayı vezin, kafiye ve redif birliği söz konusu iken müşâ’arede vezin, kafiye ve redif birliği yaygın olmakla birlikte şart değildir. Ayrıca müşâ’arede eş zamanlılığın ön şart olmasından dolayı şair, kendinden önce yaşamış bir şairin şiirine tazminde bulunabilir ancak müşâ’are söyleyemez.

1.3. EKLEMELİ NAZIM ŞEKİLLERİ (TERBÎ, TAHMÎS, TEDSÎS VD.)

Terbî’, tahmîs, tesdîs vb. nazım şekillerinde ortak nokta, bir şairin başka bir şairin şiirine yeni mısralar eklemesi suretiyle bentlerden oluşan yeni bir şiir nazmetmesidir. Bu sebeple eklemeli nazım şekilleri olarak değerlendirilebilecek olan terbî’ (dört mısra eklenmesiyle), tahmîs (beş mısra eklenmesiyle), tesdîs (altı mısra

²⁸⁹ a.g.a., s. 204.

²⁹⁰ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 51.

²⁹¹ Dilçin, a.g.e., s. 276.

²⁹² Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 52.

²⁹³ İskender Pala, “Türk Edebiyatında Tazmin”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, s. 206; Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s.53.

²⁹⁴ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s.52.

²⁹⁵ Pala, *Türk Edebiyatında Tazmin*, s. 206.

eklenmesiyle), tesbî' (yedi mısra eklenmesiyle), tesmîn (sekiz mısra eklenmesiyle), tetsî' (dokuz mısra eklenmesiyle) ve ta'sîr (on mısra eklenmesiyle), "musammat" ana başlığı altında toplanan nazım şekillerindedir. Şiirin her beyti için bir bend oluşturulması mümkün olduğu gibi sadece matla' beytinin alınmak suretiyle mütekerrir musammatlar hâlinde de nazmedilmesi söz konusudur. Bu noktada esas alınan şiirin sadece matla' beyti alındığında söz konusu şiir, tazmin de edilmiş olmaktadır.²⁹⁶

Eklemeli nazım şekillerinde amaç, bir başkasının eserini tamamlamak, onunla bütünleşmek, aynı ustalıklı hatta daha güzelini yazarak kendi şairlik gücünü göstermek ve seçilen şiiri ve şairi beğendiğini söylemektir.²⁹⁷ Bu açıdan bakıldığında nazire ile benzerliği daha çok olan terbî, tahmîs, tesdîs vd. nazım şekillerinin müşâ'are ile benzerliği, karşılıklı söylenmesi ile sınırlı kalmaktadır.

1.4. MÜŞTEREK ŞİİR

"Gazel-i müşterek" ve "müşterek" terimleriyle de anılan müşterek şiirler, birden fazla şairin katılımıyla oluşturulan manzumelerin genel adıdır. Her türlü nazım şeklinde söylenmekle birlikte mevcut örneklerin daha çok gazel nazım şekliyle kaleme alınmış olması "gazel-i müşterek" kullanımını yaygınlaştırmıştır.²⁹⁸ Burada bir anlam genişlemesinden söz edebilmekle birlikte müşterek manzumelerin beyit, kıta, murabba-ı müzdevic, terbi, şarkı, muhammes, tahmis, müşterek gazele tahmis, müseddes, hatta kaside ve kısa mesnevi nazım şekilleri ile de yazıldığını söylemek mümkündür.²⁹⁹

Anadolu sahasındaki ilk müşterek gazele Ahî (ö. 923 / 1517) ile Vasfi (ö. ?) divanlarında rastlanmaktadır. İkinci müşterek şiir örneği ise Nişancı Abdurrahman Paşa (ö. 1102 / 1691) ile Nâbî (ö. 1124 / 1712)'ye aittir. Müşterek şiir yazmaya Bayburtlu Zihni (ö. 1276 / 1859) ve Üsküdarlı Râzî (ö. ?) gibi halk şairlerinin katıldığı da bilinmektedir.³⁰⁰ *"Bu uygulama bir yandan divan kültürünün halka intikalini sağlarken diğer yandan da aynı kaynaktan beslenen divan ve halk edebiyatlarının müşterek yönlerinden birini ortaya koymaktadır. Müşterek gazeller gerek bu yönüyle gerekse*

²⁹⁶ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 54-55.

²⁹⁷ Halil Erdoğan Cengiz, "Divan Şiirinde Musammatlar", *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, 1986, s. 335.

²⁹⁸ İsmail Hakkı Aksoyak, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", *Türkiyat Araştırmaları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 3(2005), s. 71.

²⁹⁹ a.g.m., s. 72.

³⁰⁰ a.g.m., s. 72.

diyalog tarzında yazılması bakımından âşık tarzı şiir geleneğindeki âşık karşılaşmalarını hatırlatmaktadır.”³⁰¹

XVII. yüzyıldan itibaren oldukça rağbet gördüğü tespit edilen bu geleneğin XIX. yüzyılda³⁰² bir moda haline geldiği görülmektedir. Hazine-i Fünûn, Ma'lûmât ve Maârif gibi dönemin meşhur dergilerinde bu şiirlerin yer alması, söz konusu geleneğin ne kadar güçlü olduğunun da bir göstergesidir.³⁰³

Müşterek şiiri oluşturan şair sayısı en az iki, en fazla altı olabilmekle birlikte söz konusu şiirler genellikle irticalen söylenir. Şairlerden biri manzumeyi bir mısra ya da beyitle başlatır; mecliste kaç şair bulunuyorsa sırayla ilk söylenen mısra ya da beyte ekleme yapılır. Şairler arasında şiire en son başlayan şair, son mısraya da beyti söyleyerek manzumeyi tamamlar. Müşterek şiirlerde her mısra ya da beytin başına şairlerin isimlerinin veya isimlerinin baş harflerinin kaydedilmesi önemlidir. Böylece irticalen söylenen mısralarda bir karışıklık olmaz, bir bakıma her mısraın hangi şaire ait olduğu tescil edilmiş olur.³⁰⁴“*Sırası gelen şair, kendine düşen mısra veya beyti kısa sürede ve en iyi şekilde yerine getirmek kaygısında olmuştur. Böylece şairler arasında bir yarışma ruhu doğar. Sırası geldiğinde gerekli katkıyı yapamayan şaire arkadaşlarının takılması da doğaldır. Bu durum da yarışma heyecanının yanında eğlenceli bir ortama da neden olur.*”³⁰⁵ Dost meclislerinde yahut meyhane ve kahvehanelerde bir araya gelen şairler âdeta şiirdeki hünerlerini göstermek için fırsat bulmuş olurlar. Dostluk, akrabalık, aynı meyhaneye / kahvehaneye devam etmek, aynı dairede çalışmak, aynı okulda okumak veya hemşehri olmak müşterek şiirde bulunan şairler arasındaki bağlantılardır. İstanbul’da Fertek Meyhanesi, Yenikapı meyhaneleri, Bursa’da teferrüc mesireleri bilinen müşterek şiir mekânlarındandır. Ayrıca Ordu, Amasya, Trabzon, Yozgat, Bursa, Hatay ve Antalya gibi şehirlerde söz konusu geleneğin yaygınlığı da bilinmektedir.³⁰⁶

Müşterek şiir söyleyen şairler arasında en çok müşterek gazele sahip olan isim, Ordulu Tıflî (ö. 1323 / 1905)’dir. Tıflî’nin bu tarzda tespit edilebilen 29 gazeli

³⁰¹ Lütfi Alıcı, “Süleyman Senîh ve Müşterek Gazelleri”, *İlmi Araştırmalar*, 15(2003), s.18.

³⁰² XIX. yüzyılda müşterek şiir söyleyen şairler için bkz: Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı*, s. 20-21.

³⁰³ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 63; Aksoyak, “Müşterek Şiir Söyleme Geleneği”, s. 247.

³⁰⁴ İsmail Hakkı Aksoyak, “Eşref Paşa’nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 30(2004), s. 362.

³⁰⁵ Aksoyak, “Eşref Paşa’nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi”, s. 362.

³⁰⁶ Aksoyak, “Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl’in Müşterek Şiirleri”, s. 73.

mevcuttur. Trabzonlu Hilmi (ö. 1302 / 1884) 21, Benlizâde Mehmet İzzet (ö. 1224 / 1809) 11, Namık Kemal (ö. 1305 / 1888) 8, Eşref Paşa (ö. 1312 / 1894) 8 ve Mehmet Celal (ö. 1300 / 1882) 7 tane manzume kaleme almıştır.³⁰⁷ XIX. yüzyılda müşterek gazel yazan şairlerden biri de Süleyman Senîh (ö. 1318 / 1900)'dir.³⁰⁸ *Senîh Divanı*'nda da beş müşterek gazel, bir müşterek matla bulunmaktadır.³⁰⁹ Ayrıca tespit edilen müşterek şiirlerin toplandığı müstakil bir çalışma da İsmail Hakkı Aksoyak tarafından *Müşterek Şiirler Divanı* adıyla yayımlanmıştır.

Tespit edilen müşterek şiirler incelendiğinde bir mecliste irticalen söylenmesi dolayısıyla yazıldığı dönemdeki edebî muhitleri ve o dönemin şiir anlayışını yansıtan önemli vesikalar olduğu görülmektedir. Ayrıca müşterek şiir söyleyen şairlerin birbirleri ile olan irtibatları da edebiyat tarihi araştırmaları için önem taşımaktadır. “Müşâ’are benzeri türler” arasında müşâ’areye en yakın ve benzer bağlantı müşterek şiirde görülmektedir. En az iki şairin karşılıklı şiirleşmede bulunması iki tür arasındaki temel ortaklıktır. Bunun yanı sıra iki türün icrası da bir mecliste yahut topluluk önünde gerçekleşmektedir. Müşterek şiirler genellikle irticalen söylenmekle birlikte müşâ’arelerde mektupla ya da daha sonra bir manzume gönderilerek cevap verme durumu söz konusudur. İki türde de yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Ancak müşterek şiirlerde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ’arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır. Son olarak iki türde de bir anlam genişlemesinden söz edilebilmektedir: Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, müşterek gazel adıyla anılırken; karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ’are olarak değerlendirilmiştir.

1.5. NAZİRE

Arap edebiyatında “muâraza”, “ihtiza” ya da “muhâkât” terimleriyle karşılanan nazirenin yerine sonraki dönemlerde “taklîd, nazîr ve mesîl” kullanılmaya başlanmıştır. Muâraza, “bir işi birinin yaptığı gibi yapmak, taklit etmek” anlamında kullanılmıştır. Hatta vezin, kafiye ve redif birliği sebebiyle Arap edebiyatındaki nazirelerle nekâiz türü arasında benzerlik dikkat çekmiş ancak “nekâiz”lerde atışma gayesi ön planda

³⁰⁷ İsmail Hakkı Aksoyak, “Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl’in Müşterek Şiirleri”, s. 73.

³⁰⁸ Alıcı, a.g.m.,s.7.

³⁰⁹ a.g.m., s.10.

olduğundan nazirelerden ayrı değerlendirilmiştir.³¹⁰ Fars edebiyatında ise “cevâb”, “istikbâl” ve “tazmîn” terimlerinin kullanımı nazirenin işlevi ile alakalıdır.³¹¹ Türk edebiyatına Fars şiirinden intikal eden nazire için -özellikle Timurlular devrinde- “tettebbu” ve “istikbâl” kelimeleri de kullanılmıştır. Anadolu sahası Türk şairleri ve tezkire yazarlarında da bu iki tabirin yer yer kullanıldığı görülmektedir.³¹²

Nazire türünün ilk örneklerine, Türk edebiyatında XII. yüzyılda Ahmet Yesevî'nin şiirinin “zemin şiir” olarak kullanıldığı manzumelerde rastlanmaktadır. Türk şiirinde zaman içinde gelişen nazire söyleme geleneği, Ahmet Yesevî'nin şiirlerine Yunus Emre ile başlayan nazirelerle Anadolu'da Ahmedî, Nesîmî, Şeyhoğlu Mustafa ve Ahmed-i Dâî gibi şairlerle gitgide yayılmış ve zenginleşmiştir.³¹³

Bir şairin şiirine, başka bir şair veya şairin kendisi tarafından, kafiyeleri veya kafiye ve redifleri aynı olan, aynı vezin ve konuda yazılan benzer şiirlere “nazire” veya “cevap” denir. Nazirelerde vezin, kafiye ve redif birlüğinden söz edilmekle birlikte söz konusu duruma uymayan pek çok nazire örneği edebiyat tarihinde mevcuttur. “Edebiyatta şairlerin yetişmeleri, güzel şiirlerin taklit edilmesi ve sanatkârın kendini her yönüyle geliştirerek ortaya özgün eserler koymasıyla sağlanmıştır. Bu açıdan bakınca nazirelerin edebiyatta büyük bir itici güç olduğunu görürüz”³¹⁴ Bu noktada şairin öykündüğü / özendiği yahut sanatsal açıdan geçmeyi hedeflediği şiirlere karşılık bir bakıma cevap vermesi “nazire yazmak” veya “tanzîr etmek” demektir. Yazılan şiir “nazire”, nazireyi yazan şair de “nazîre-gû” veya “nazîre-perdâz” olarak adlandırılır. Nazire yazan şairler -özellikle XVI. yüzyıldan sonra- hangi şairin şiirini tanzir ettiklerini, genellikle makta beytinde zikrederler.³¹⁵

Nazireler hemen hemen bütün nazım şekillerinde yazılabilmekle birlikte özellikle gazel ve mesnevi nazım şekliyle yazılan nazireler yaygındır. “Öyle gazeller vardır ki kendisine sadece bir devir değil asırlar boyunca nazireler söylenegelmiştir. Nazire demek o gazelin, şiir dünyasının aktüelinde kalması demektir. Nazire bir bakıma, üstüne geniş takdir çekmiş güzel bir gazelin bu güzelliğiyle cevapsız kalmamış,

³¹⁰ İsmail Durmuş, “Nazire”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, s. 455.

³¹¹ Yavuz, a.g.m., s. 359.

³¹² M. Fatih Köksal, “Nazire”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C.32, s. 456.

³¹³ Yavuz, a.g.m., s. 418.

³¹⁴ a.g.m.,s. 360.

³¹⁵ a.g.m.,s. 361.

getirdiği davetle kendisine yetişilmek, kendisini aşmak yolunda başlamış bir yarışı ifade eder. Bu istikamette asırlar sonrasına gidiş, öncelerden başlamış bir ilginin devam üzere kalışını haber verir.”³¹⁶Bir gazelin kaside ile tanzir edilmesi mümkün olduğu gibi ilk şiir hangi nazım şekli ile yazılmışsa ona nazire yazan şairin de aynı nazım şeklini kullanarak cevap vermesi de söz konusudur. “Nazirelerin gazel üzerine yoğunlaşmasının sebebini gazelin klasik dönem şairlerinin şiir kudretini ispata en yakın tarz olmasında, mesnevide ise bilhassa Nizâmî-i Gencevî’nin *Hamse*’sine nazire yazmanın Türk şairleri arasında âdeti bir gelenek haline gelmesinde aramak gerekir.”³¹⁷

Şairleri nazire yazmaya iten saikler arasında zemin şiiri geçme arzusu, meydan okumalara cevap verme ihtiyacı, üstat şairleri izlemek, bir dostluk nişanesi olarak nazireleşmek, genç şairleri teşvik için nazire yazmak ve nazirelerin sağladığı hazır kalıplardan yararlanmak yer alır.³¹⁸ Bu noktada nazirelerin önemli işlevlerinden bir tanesi de şairlerin yetişmesinde mektep olma işlevi taşımasıdır.³¹⁹“*Yeni bir redif (nev-zemin) bulan şair, ya diğer şairlere meydan okuyor ya da ona nazire yazmaları için ricacı oluyordu. Nazire yazanları da, ister bu ‘salâ’lara karşılık olsun diye, isterse sadece beğenip takdir ettikleri için olsun selefleri veya çağdaşı şairlerin şiirlerini tanzir ederek onlardan geri kalmadıklarını ispatlamaya çalışıyorlardı. Gelenek, bu manada tam bir ‘söz meydanı’ idi.*”³²⁰

Nazirelerin Klasik Türk şiirinin kuruluş devresinden itibaren yaygın olarak işlevini sürdürmesi, edebiyattaki süreklilik ve muhtevanın çok fazla değişmemesi ile alakalıdır. Bu konuda Mustafa İsen, “*Şairler şiire konu bakımından yenilik getiremeyince aynı konuyu daha güzel işlemenin yollarını aramışlar, bunun sonucu olarak da bir kuyumcu titizliğiyle işlenmiş, her kelimesi üzerinde ayrı ayrı durulmuş, manaca olgun, fazlalıklardan arınmış şiirler ortaya çıkmıştır.*”³²¹ değerlendirmesinde bulunur.

Nazire-müşâ’are arasındaki benzerlik ve farklılıklara bakıldığında müşâ’are terimindeki işteşlik ayırt edici unsur olarak öne çıkmaktadır. Müşâ’arede bulunan

³¹⁶ Ömer Faruk Akün, “Divan Edebiyatı”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1994, C. 9, s. 406.

³¹⁷ Köksal, a.g.a., s. 456.

³¹⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 97-109.

³¹⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Cemal Kurnaz, *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2007.

³²⁰ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 9.

³²¹ İsen, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, s. 326.

şairlerin genellikle bir dost yahut şiir meclisinde irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de zaman dolayısıyladır. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebiliyorken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir. Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak görülebilir.³²²

Müşâ'are-nazire ilgisinde temel özellik, nazirelerde -bu duruma uymayan örnekler mevcut olmakla birlikte- vezin, kafiye ve redif birliğinin olması iken müşâ'arelerde farklı vezin, kafiye ve redif kullanılabilmektedir.³²³ Bu noktada müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır.

³²² Yavuz, a.g.m., s. 363.

³²³ Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 57.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE ŞAIRLERİ VE ŞİİRLERİ

1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE *DİVANÇE'Sİ* VE *DİVANÇE'SİNİN NÜSHA TAVSİFİ*

1.1. HAYATI

Fennî³²⁴ mahlasına sahip şairin adı ve hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Hakkında elde edilen bilgiler, tek eseri *Divançe'si* aracılığıylaadır. Rodosçuklu (Tekirdağ) Fennî'nin ağalar zümresine mensup bir zat olduğu bilgisi, eserinin sonundaki kayıta yer alır.³²⁵ Doğum ve ölüm tarihi tam olarak bilinmeyen şairin yazdığı tarih manzumelerinden anlaşıldığı üzere XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIX. yüzyılın başında yaşadığını söylemek mümkündür. Ayrıca *Divançe'sindeki* tarihlerden bir kızı ile oğlu olduğu bilgisine ulaşılır. Kızı Fatma'nın doğumu ve ölümü üzerine yazdığı iki tarih manzumesi mevcuttur. "Târîh-i Velâdet-i Duhter-i Hod" başlıklı manzumedeki "Gelip mevlûduna Fennî dedi bir târîh-i zîbâ / Görigel Fâtımam dehre kadem basdın safâ-yâb ol" beytinden yola çıkarak kızının doğum tarihi 1197 / 1782-83'dir. "Fâtıma-i Mezbûreniñ Târîh-i Fevti" başlıklı diğer manzumede ise tarih düşürülen beyitten ölüm tarihi tespit edilememekle birlikte söz konusu beyit şöyledir:

Fenniyâ rûhuna bir Fâtiha dedim târîh

Fâtıma bülbülveş uçdu fenâdan gitdi (Kıt. 11 / 2)

Eserde lafzen tarihe hiç yer verilmemiştir. Müstensihin eseri istinsah ederken titiz davranmaması sonucu unutulmuş atlanan ya da değiştirilen kimi harfler sebebiyle, tarih mısraındaki hesaplamalarda makul olmayan sonuçlar çıkmaktadır. Ayrıca diğer bazı eserlerde görülen tarih mısraı ya da beytinin yanına düşülen tarihin rakamla da

³²⁴ Fennî mahlasını kullanan diğer şairler için bkz: Kadriye Hocaoğlu, *Fennî Divânı (İnceleme-Metin)*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2014, s. 9-12; Hacı İbrahim Demirkazık, "18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi," *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 43(2016), s. 148-149; Hacı İbrahim Demirkazık, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan (İnceleme-Metin-Dizin) I-II*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009, s. 9-12.

³²⁵ Fennî, *Divançe*, T. 46a.

yazılması ameliyesine *Fennî Divançesi*'nde yer verilmemesi eserdeki bazı tarih manzumelerinde ortaya çıkan sonuca itimat edilmesini güçleştirmektedir.³²⁶

Fennî, oğlunun sünneti için düşürdüğü “Dedi bir ehl-i sühan gonçe külâhın açdı / Fenniyâ sûr-ı hitânına o tıflîñ târîh” makta beyitli gazelinde 1182 / 1768-69 tarihini işaret eder.³²⁷

2 kaside, 14 tarih / kıta, 3 murabba, 1 muhammes, 3 müstezat ve 245 gazel olmak üzere toplam 268 manzume bulunan *Divançe*'de başka şairlerin adının sıklıkla anılmış olması³²⁸ ile müşâ'are ve nazire örneklerinin çokluğu dikkat çeker.³²⁹ Eserde ismi en çokgeçen şair, Zîver Efendi (ö. 1202 / 1787-88)"dir. Zîver Efendi, Fennî'nin arkadaşı olup aynı zamanda Fennî ve arkadaşlarının akıl hocası olduğu *Divançe*'deki şu beyitlerden anlaşılır:

Mevc-i deryâveş erilmez Fenni şi'r-i Zîvere
Sen şînâver ol diler bülbül bâl aç da uc (G. 22 / 5)

Fenniyâ'arz eyle eş'ârîñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı okur ise 'izz ile zî-şân olur (G. 78 / 6)

Yazdıkça vird-i şi'r-i Hasîbâyı Fenniyâ
Evrâk-ı Zîver ile pür oldu külâhımız (G. 107 / 5)

Zîver gibi bir vâdîye pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeýt-i hâmeñe Düldül gerek seniñ (G. 164 / 7)

Çıkıp sahn-ı belâgatda salâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i Zîvere te'kîd edip çıkmam (G. 176 / 7)

Fenniyâ sâhib-zemîn-i Zîver-i bülbül gibi
Gülşen-i bâg-ı sühanda böyle bir fem görmedim (G. 183 / 8)

'Arz et bu nazmı Zîver Efendiye Fenniyâ

³²⁶ Demirkazık, a.g.m., s. 158.

³²⁷ Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s. 9-10.

³²⁸ *Divançe*'de anılan şairlerin ismi için bkz: Demirkazık, a.g.m., s. 152; Hocaoğlu Alagöz, a.g.e.,s. 11.

³²⁹ Hocaoğlu Alagöz, a.g.e.,s. 11.

‘Afv eylesin kusûrunu temyîz gerekse de (G. 203 / 9)

Fennî saña şâ‘ir der idim ben dahı ammâ
Zîver gibi eş‘âr-ı lezîziñ ‘asel olsa (G. 208 / 6)

Fenniyâ Zîver Efendiye bu nazmı ‘arz et
Söyler ol hâlis-‘ayârı saña zergercesine (G. 225 / 6)

Fenniyâ temyîz için ‘arz et bu nazmı Zîvere
Ol sefid eyler imiş eş‘ârı çün erziz gibi (G. 232 / 7)

Makâm-ı şî‘r-i Zîver Fenniyâ ihsâna lâyıkdır
Sezâdır eylese ‘uşşâka mutrib bûselik hey hey (G. 244 / 5)

“Fennî Efendi merhûmuñ işbu dîvânına Zîver Efendi’niñ inşâd eylediği târîhi” başlığıyla Zîver Efendi tarafından kaleme alınan manzume, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*’nin tertip tarihini verir ve şairler arasındaki yakınlığı gösteren bir diğer örnek olması açısından önemlidir:

Oldu bu dîvânçe târîhine
İnne mine’ş-şî‘ri le-sihreñ nasîb (1193 / 1799-80)

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Nâbî ile Nedim, Fennî Efendi’nin şiirlerinde etkisi görülen iki büyük şairdir. *Divançe*’de yer alan “Hafî mey nûş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh / Ne rengîn hoş-sühan bu ne ‘acâ‘ib bir su‘âl ammâ” beyti Nedim’in “Ol büt-i tersâ saña mey nûş eder misin demiş / El amân ey dil ne müşkilter su‘âl olmuş saña”³³⁰ beytini anımsatır.³³¹ Nâbî’nin şair üzerindeki etkisi ise özellikle *Divançe*’nin ilk manzumesi olan miraciye de ön plana çıkar. Söz konusu manzumede Fennî, Nâbî’nin adını anarak şiirindeki etkisini vurgular:

Sühan-ı Nâbî Efendiyi te’emmül eyle
Mütesellîdir o müjde ile dil-i ser-gerdân (K. 1 / 74)

³³⁰ Abdülbâkî Gölpınarlı, *Nedim Divanı*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1972, s. 250.

³³¹ Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s.14.

Yaygın olarak kullanılmayan kelimelere yer verilmesi, Fennî'nin şiirinin bir özelliğidir:

Bilekcek: Kelepçe.

Tutmuş yine gör sâ'id-i sîmînini hayfâ

Urmuş o mehiñ destine [...] **bilekcek** (G. 162 / 3)

Baba Finka: Yelkenli bir teknede eğer direk üç kısımdan ibaret ise, en üstteki parçaya verilen ad. Büyüklük ve gemideki pozisyonlarına göre “pruva babafingo”, “kontra babafingo”, “mizena babafingo” ve “grandi babafingo” gibi adlar alır.

Geldikde yem-i bezme o mestâne tırınka

Diñ zevrak-ı müste'min-i vasla **baba finka** (G. 202 / 1)

Gezlik: I. Eğri kılıcın ağzı. II. Kesici âletlerin keskin tarafı.

Nigeh **gezlik** benân hâme dehânıñ hücredir ey meh

Hatıñ âyet mi yazdıñ mushaf-ı kırtâs-ı ruhsâra (G. 205 / 3)

Lepişka: Sarı parlak renkte, uzun yumuşak, ipek gibi (saç).

Ma'hûda visâlin çıkarıp dedi **lepişka**

Bey' etdi mezâka (Müs. 3 / 4)

Mâr-pîç-i gurgur: Gurgur sesi çıkaran nargilenin marpucu.

Ne sevdâdır bu kim vassâf-ı dūd-ı kâkül-i cânân

Feminden dil bırakmaz mübtelâ **mâr-pîç-i gurguru** (G. 241 / 4)

Piştov: Silah.

Görüp alayda meh-pâreleri âh edemem

Hış[1]mla üstüme sad **pistov**-ı hûbân sıkılır (G. 66 / 5)

Üslup özelliği olarak nitelendirilebilecek bir diğer kullanım da argo kelimelerin yer aldığı beyitlerde şairin anlamı sezdirerek vermesi, açık bir dille bu durumu dile getirmemesidir:

Âgûşa al-: Kucaklamak.

Âgûşuma alsam n'ola gâhîce o tıflı

Gehvâre-i sînemde gelip eylese râhat (G. 14 / 2)

Bikrin izâle et-: I. Bakireliğini bozmak. II. Bir şeyi (şarabı) ilk kez içmek.

Ba'd-ez-în **bikrin izâle edemez** bint-i reziñ

Kaldı zühhâdiñ riyâsı erligiñ turunc-ı bâg (G. 147 / 3)

Belini koc-: Belini sarmak.

Belini koçmaga meyl etdi gönül ol mâhîñ

Başımız üzre gelen bak şevkiñde hâle (G. 228 / 2)

Şair, Eski Anadolu Türkçesinden gelen kelimelerisıklıkla kullanmakla birlikte Türkçe ve Farsça kelimelerle oluşturulan tamlamaları da ön plana çıkarır:

Ag-: Çıkmak, yükselmek.

Etrâfi fiten basdı **agıp** gitmede mîzân

Halk düşdü bogaz derdine dirhemde havâdis (G. 16 / 2)

Egin: Sırt, arka.

Sîm-bâzuñdur felekde ‘âşika cânâ revâ

Egnimeşâl olsa makbûlüm degil kavs-i kuzah (G. 30 / 4)

Söyün-: Sönmek, parlaklığı gitmek.

Söyünmez sûziş-i ‘ışkam dem-â-dem bâd-ı âhımla

Dil-i vîrânemi verdim şerâra her çi bâd-âbâd (G. 37 / 2)

Tutuk: Başörtüsü.

Hacle-i bezm içre ta‘zîmen bize bintü’l-‘ineb

Başına bir âl **tutuk**kasmış ayag üstündedir (G. 75 / 3)

Divançe’de yer alan deyim ve atasözleri ise şunlardır:

Âgûşa çek-: Yanına, tarafına çekmek, kendi safına çekmek.

Çekmekdiler **âgûşuna** ammâ seni agyâr

Hîç kutn ede mi âteş-i sûzâna tekarrüb (G. 8 / 3)

Aklını al-: Etkileme, kendinden geçirme.

‘Âşıkîñ ‘**aklın alır** reftârîñ

Serv [ü] ‘ar‘ar gibi kaddi mevzûn (G. 196 / 4)

Ayağını denk al-: Dikkatli davranmak.

Usûliyle **ayagın denk alıp** bu hân-kâh içre

Gelip devrâna girsen zâhidâ olma sakın rakkâs(G. 124 / 2)

Bağrına bas-: Kucaklamak.

Alıp âgûşuma Meryem gibi ben ol sanemi

Tıfl iken **bağrıma basdı** anı mâdercesine (G. 225 / 4)

Bağrını del-: Acı ve üzüntü vermek.

Dem-â-dem ney gibi **bagrım deler**âgâzelendikçe

Açılsın ‘andelîbe gülşen-i dil tâzelendikçe (G. 213 / 1)

Bağrı yan-: Çok ıztırap çekmek, çok kederlenmek.

Nazar kıl halka halka cân-güdâz-ı sîne-i Fennî

Efendim sûz-ı ‘ışkıñla hemîşe **bağrı yanıktır** (G. 56 / 5)

Başdan çık-:I. Baştan dışarı doğru çıkmak II. Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılıp uygunsuz işlere yönelmek.

Yüz bulup **çıktı** o **başdan** eder elbette hatâ

Leşker-i Çîn-i Hoten turre-i Tâtâridir (G. 46 / 2)

Bin canla kurban ol-:Bin can ile kurban olmak.

Devr-i vaslînda sunup bendeñi bâri öldür

Tekye-i ‘ışkıña **biñ cânla kurbân olayım**(Mus. 1 / 2)

Binde bir bulun-: Bulunma ihtimali çok az olmak.

Ne deñlü iddihâr etseñ **bulunmaz biñde bir** dînâr

Zer-mahbûb vasl-ı dil-rübâsâ temâmlıkda(G. 219 / 5)

Boğaz derdine düş-:Geçim için uğraşma, kazanç sağlama kaygısı.

Etrâfi fiten basdı agıp gitmede mîzân

Halk**düşdü bogaz derdine** dirhemde havâdis (G. 16 / 2)

Can at-:I. Şiddetle arzu etmek, çok istemek. II. Ölmek, can vermek.

Âteş ile yanmak dil-i vîrâneye mahsûs

Cân atmak o şem‘-i ruha pervâneye mahsûs (G. 123 / 1)

Can bahş et-:Can bağışlamak, can vermek.

Su‘âl eylerse la‘lin bûs ederken hâb-ı gafletde

Beni katl et ya **cân bahş et** deyü yâre cevâbım bu (G. 199 / 2)

Can bul-: Dirilmek, canlanmak.

Kim nûş âb-ı vaslın eder teşne **cân bulur**

Kim fikr-i hecrin etdi hemîşe ‘atâş olur (G. 62 / 2)

Canı sıkıl-: İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzölmek.

Fikr-i zülfüñle merâk-âver olup **cân sıkılır**

Hâzıkâ hecr ile dem-be-dem insân sıkılır (G. 66 / 1)

Canını teslim eyle-:Ruhunu teslim etmek, can vermek, canını feda etmek, ölmek.

Ses çıkarmaz **cân teslîm eyleyip** dil vechîne

Muhterik oldukça eyler şem‘den pervâne haz (G. 135 / 4)

Can ver-: Ölmek.

Dürr-i visâlini kenz-i derûnuñda hıfz eden

Fennî o ser-gevhere ser-rîşte-i **cân verir** (G. 73 / 6)

Çanına ot tıka-:Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek bir duruma getirmek, susturmak.

Zâhidâ rîş-i dirâz ile gelip bezm içre sen

Çañına ot tukma mînânîñ kelâm-ı ta‘nı kes (G. 108 / 3)

Çeşmine uyhu gelme-:Gözüne uyku girmemek, uyuyamamak.

Sayyâdına vahşî ise ol gözleri âhû

Varma katına **gelmevicek çeşmine uyhu** (G. 197 / 1)

Dü-dîdem açsam: I.İki gözünü açmak. II. Dikkatli bakmak.

Şi‘r-i Hamdiye **dü-dîdem** n’ola **açsam** Fennî

Tab‘-ı mahmûr olanı bir iki peymâne yapar (G. 72 / 6)

Dü-dil olunca: İki gönül bir olunca samanlık seyrân olur.

Bu meseldir ki denir **dü-dil olunca** yek şehâ

‘Âşık-ı şeydâya ol dem **kâhgeh seyrân olur** (G. 78 / 5)

El çek-:İlgisini kesmek, vazgeçmek.

Meclis-i dilde hayâl-i câm-ı la‘l-i yâr ile

El çekip peymâne vü mey-hânededen etdim ferâg (G. 143 / 2)

El öp-: I. (Birin) elini öpmek. II. Bir işi yaptırmak için çok yalvarmak; dalkavukluk etmek.

Girse elime ben dahı bûs eyler idim lîk

Bir penbe gibi **öpmegeşâyesteel** olsa (G. 208 / 3)

El uzat-:Karışmak, müdahale etmek, saldırmak.

El uzatmış zâhid-i şeydâ yine bint-i reze

Oldu meclisde bu şeb beyne‘l-ehibbâ güft gû (G. 198 / 4)

El ver-:Yardımda bulunmak.

Sen hân-kâh-ı mey-kededen çıkma rind iseñ

Düş ayagina pîr-i mugân saña **el verir** (G. 59 / 3)

Eline gir-:Eline geçmek, elde etmek, ulaşmak, sahip olmak.

Girse elime ben dahı bûs eyler idim lîk

Bir penbe gibi öpmege şâyeste el olsa (G. 208 / 3)

Havadan nem kap-: En küçük şeyden alınmak; çok alingan olmak.

‘Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar

Öyle nâzıkdir ki bûs olsa **hevâdan nem kapar** (G. 82 / 1)

İpliğini pazara çıkar-:Kötü özellikleri ortaya çıkmak.

Mestûr olamaz kıymet-i maktû‘a-i vuslat

Bâzâra çıkar ipliği bî-çâre kumâşıñ (G. 169 / 4)

Kabağı dikil-:İşaret koymak.

Zâhidiñ döndür serin meydân-ı meyde sâkiyâ

Lu‘bet-i masnû‘-ı tıflâsâ**kabağı dikilsin** (G. 189 / 4)

Kan dökül-:Kan dökmek, ölüme yol açmak, cana kıymak.

Gör bahr içre seni ey semek-i sîm-endâm

Fülk-i tenden yem-i ‘ışka nice biñ **kan dökülür** (G. 88 / 3)

Kana boyan-:Acı ve keder içerisinde bırakmak.

Bıçağıyla beni katl eyleyip ol şûh-ı mestâne

Boyandıhançer-i tîg-ı niğâh-ı dîdesi**kana** (G. 209 / 1)

Kana kana iç-:Kanıncaya, doyuncaya değin, bol bol, doyasıya içmek.

El çekip câm-ı Cem-i ser şâr-ı meyden Fenniyâ

Cennet-i vaslında yâriñ **kana kana** kevser **iç** (G. 24 / 6)

Kanına ekmek doğra-:Birinin ölümüne yol açarak sevinmek, birini küçük düşürmek, zarar vermek.

La‘lin ‘uşşâkına cân-bahş eder ammâ ki o meh

Hulf-ı va‘dinde benim **kanıma etmek tograr** (G. 76 / 2)

Ömrünü çürüt-: Uzun süre bir şey için emek vermek ya da boşuna zaman harcamak.

Nahl-i emel üzre heves-i hâma düşenler

‘**Ömrün çürüdür** mîve-i maksûdu bulunca (G. 218 / 3)

Şeref bul-: Onurlanmak.

Fenniyâ yok idi bezm-i rind içre neşât

Sâki teşrîf edecek meclisimiz **buldu şeref** (G. 151 / 6)

Yüz bul-: I. Yüz bulmak. Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanma yoluna gidip şımarmak, hoşla gitmeyen davranışlarda bulunmak. II. ilgi ve yakınlık görmek.

Yüz bulup çıkdı o başdan eder elbette hatâ

Leşker-i Çîn-i Hoten turre-i Tâtâridir (G. 46 / 2)

Yüz döndür-:Yüz çevirmek, terk etmek.

Hat gelince tab‘-ı dil **yüz döndürür** senden dirîg

Vak[i]t-i ‘azl mansıb-ı hüsnünde kapu çevrilir (G. 81 / 4)

Yüz sür-:Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Yüz sür‘arûs-ı bint-i reziñ var huzûruna

Yohsa bez[i]mde muntazar olma zuhûruna (G. 223 / 1)

1.3. DİVANÇE’NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Fennî Divançesi’nde 268 manzume bulunmaktadır. Manzumelerin nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir:

Nazım Şekli	Sayılar
Kasideler	2
Tarihler / Kıtalar	14
Musammatlar	4
Müstezadlar	3
Gazeller	245
Toplam	268

Tablo 1: *Fennî Divançesi* nazım şekillerinin dağılımı.

1.3.1. Kasideler

Divançe’de, biri miraciye diğeri tarih manzumesi olmak üzere iki kaside yer alır. Aruzun “*fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün*” kalıbıyla yazılmış olan 80 beyitlik miraciyede Nâbî etkisi görülür.

Eserdeki ikinci kaside ise *Divançe*’de yer alan tek padişah, Sultan I. Abdülhâmit’in 1437 / 1774 tarihinde tahta çıkışı üzerine yazılan tarih manzumesidir. Aruzun “*fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün*” kalıbıyla yazılmış olan 15 beyitlik manzumenin başlığı “*Târîh-i Cülûs-ı Hümâyûn Hazret-i Sultân ‘Abdû’l-hamîd Han*” şeklindedir.

1.3.2. Tarih Manzumeleri / Kıtalar

Eserde on dört manzumenin kıta nazım şekliyle yazıldığı tespit edilmiştir:

Tarih Manzumesinin Başlığı	Nazım Şekli	Met. Yeri	Beyit Sayısı	Vezni
Târîh-i Velâdet-i Şeh-zâde Sultân Süleymân bin Sultân ‘Abdül-hamîd Han	Kıta-i Kebire	T. 1	11	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Mevlûd-ı Râbi’a Sultân binti Sultân ‘Abdül-hamîd Han	Kıta-i Kebire	T. 2	12	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
Târîh-i Havz-ı Esmâ Sultân	Kıta-i Kebire	T. 3	4	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
Târîh-i Mustafâ Paşa Vâlî-i Bosna	Kıta-i Kebire	T. 4	13	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Müftî’s-Seyyid Mustafâ Efendi	Kıta-i Kebire	T. 5	6	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Zâde-i Müftî-i Mûmâ-ileyh	Kıta-i Kebire	T. 6	4	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Rodosçuk Kırbunda Hayrabolu Kasabasında Mehmed Hasib Begiñ Oglu Rızâya Târîhdir	Kıta-i Kebire	T. 7	10	müfte’ilün fâ’ilün müfte’ilün fâ’ilün
Târîh-i Velâdet-i Ferzend-i Remzî Efendi	Kıta-i Kebire	T. 8	10	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Ferzend-i Râmiz Hasan Efendi	Kıta-i Kebire	T. 9	9	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Velâdet-i Duhter-i Hod	Kıta-i Kebire	T. 10	16	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Fâtıma-i Mezbûreniñ Târîh-i Fevti	Kıta	T. 11	2	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
Târîh-i Tezvîc-i ‘Alemdâr İsmâ’il Aga	Kıta-i Kebire	T. 12	17	müfte’ilün fâ’ilün müfte’ilün fâ’ilün
Târîh-i Kâşâne-i Hamza Pâşâ-zâde	Kıta-i Kebire	T. 13	10	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
Târîh-i Kâşâne-i Seyyid Mehemed Hasib Beg der-Kasaba-i Hayrabolu	Kıta-i Kebire	T. 14	12	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

Tablo 2: Kıtaların *Fennî Divançesi*’deki dağılımı ve özellikleri.

1.3.3. Musammatlar

Fennî Divançesi’nde üçü murabba biri muhammes olmak üzere dört musammat bulunur. Musammatların eserdeki bent sayısı, kafiye şeması ve vezni şu şekildedir:

Metindeki Yeri	Nazım Şekli	Bent Sayısı	Kafiye Şeması	Vezin
----------------	-------------	-------------	---------------	-------

1. Musammat	Murabba	5	aaaa, bbba, ccca...	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
2. Musammat	Murabba	5	aaaa, bbba, ccca...	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
3. Musammat	Murabba	6	aaxa, bbba, ccca...	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
4. Musammat	Muhammes	7	aaaaa, bbbba, cccca...	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Tablo 3: Musammatların *Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı ve özellikleri.

1.3.4. Müstezatlarda

Divançe'deki üç müstezatla ilgili bilgiler şöyledir:

Metindeki Yeri	Bent Sayısı	Vezin
1. Müstezat	7	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün mef'ülü fe'ülün
2. Müstezat	7	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün mef'ülü fe'ülün
3. Müstezat	5	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün mef'ülü fe'ülün

Tablo 4: Müstezatlarda *Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı.

1.3.5. Gazeller

Divançe'nin büyük çoğunluğunu oluşturan gazellerin sadece bir tanesi nâ-tamam (G. 11) gazeldir. Şair, iki gazelde tecdîd-i matla beş gazelde de redd-i matla yapar. Şair, en çok 5 beyitli gazelleri, ikinci olarak 6 beyitli gazelleri tercih eder. 10 beyitli sadece bir gazel söylemiş olması da dikkat çeker:

Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu	Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu
4	9	8	5
5	128	9	3
6	70	10	1
7	29		

Tablo 5: Gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.

Fennî, alfabenin her harfiyle gazel yazmıştır. En çok “râ, hâ ve zâ” harfleriyle gazel nazmeden Fennî, “bâ, sâ, hı, sâd, zâd, zâ ve vâv” harflerini ise en az tercih etmiştir:

Elifbâ	Gazel Sayıları	Elifbâ	Gazel Sayıları
Fi Harfû'l-Elif	6	Fi Harfû'z-Zâd	4
Fi Harfû'l-Bâ / Pâ	4	Fi Harfû't-Tâ	5
Fi Harfû't-Tâ	5	Fi Harfû'z-Zâ	4
Fi Harfû's-Sâ	4	Fi Harfû'l-'Ayn	5
Fi Harfû'l-Cim / Çim	6	Fi Harfû'l-Gayn	5

Fi Harfû'l-Hâ	5	Fi Harfû'l-Fâ	6
Fi Harfû'l-Hı	4	Fi Harfû'l-Kâf	5
Fi Harfû'd-Dâl	6	Fi Harfû'l-Kef	11
Fi Harfû'z-Zâl	4	Fi Harfû'l-Lâm	6
Fi Harfû'r-Râ	46	Fi Harfû'l-Mîm	10
Fi Harfû'z-Zâ	17	Fi Harfû'n-Nûn	11
Fi Harfû's-Sin	5	Fi Harfû'l-Vâv	4
Fi Harfû'ş-Şin	8	Fi Harfû'l-Hâ	29
Fi Harfû's-Sad	4	Fi Harfû'l-Yâ	16

Tablo 6: *Fennî Divançesi* elifbâya göre gazel sayıları.

1.4. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)

Eserde kullanılan aruz kalıpları, bahirler ve bunların kullanıldığı şiirlerin tablosu şu şekildedir:

Bahirler	Vezinler	Kas.	Kıt.	Mur.	Muh.	Müs.	G.	Toplam
Remel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	1	1	2			50	54
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1	2	1			35	39
	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün						1	1
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün						3	3
Hezec	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün		8		1		53	62
	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün					3	39	42
	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün		1				49	50
Müctes	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün						13	13
Muzari	mef'ülüfâ'ilâtünmef'ülü fâ'ilâtün						1	1
Münserih	müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün		2					2
Cedid	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün						1	1

Tablo 7: *Fennî Divançesi* nazım şekillerinin vezin dağılımı.

Tablodan daanlaşılaçağı üzere *Fennî Divançesi*'nde vezin çeşidinin sınırlıdır. Metinde aruz tasarrufuna yer yer başvurulmuştur:

Fıkr-i neş'küfte-i tebhâleñ ile seyr eyle

Tarh-ı sînemde benim gonçe-i çiğdem gibisin (G. 160/2)

Kömürkayazâde Fennî'nin *Divançesi*'nde veznin sağlanması için Türkçe kelimeye medd yapıldığı da görülmektedir:

Kulzüm-i vechiñde cünbân olsa diller tañ mıdır

Çîn-i zülfüñ **kılmı**ş ol mâh ile peyveste ag(G. 145/4)

Fennî Divançesi 'nde izafet-i maktû' örneklerine de yer verilir:

Beste-i ser > beste-ser

Elimde hâme-i lâlim ki bir **beste-ser** sırdır

Merâm 'arz etmede yâre zebânı olmamak üzre (G. 217/4)

Manzumelerde harflerine göre mücerred, mürdef, mukayyedve müesses kafiye rastlanır. İltizam örneği ise Fennî Divanı'nda sınırlıdır:

Jâjhâ-yı hecr ile zâhid[e] eş olma dilâ

Kârbân[1] düzd-i dâgîye haber verir **ceres** (G. 108 / 4)

Fenniyâ pey-rev olan nazm-ı Fasîhe gûyiyâ

Evc-i 'âlîde hümâyâ per açar bâl-ı **meges**(G. 108 / 5)

1. Mücerred Kafiye:

Vaz' eden miftâh-ı zikrin kufl-ı maksûda

Feth eder bâb-ı gülistân-ı cinânı bî-riyâ**â**(G. 3 / 5)

Fenniyâ bu sırr-ı fendir kim bu ebyât-ı sühan

Okuyup fehm edemez mazmûn-ı terkîb-âşin**â**(G. 3 / 6)

2. Mürekkebi Kafiye:

a. Mürdef Kafiye:

Mey-i la'lin sunup rindâne sâkî-i tal'at mehtâb

Ne keyfiyyet anı nûş eyleyenler zanneder vişn-**âb**(G. 9 / 1)

Kemâliyle olup gûyâ nihâl-i bâg-ı 'âlemde

Temâşâkıl muhannâ ol benânı dâne-i 'un**âb**(G. 9 / 2)

b. Mukayyed Kafiye:

Ra'd-ı âhım berk-i çeşmiñ ey kamer zülfüñ burûc

Ebr-i gam-ı çerh deme eyler nüzûl geh 'ur**ûc**(G. 22 / 1)

Püşt-i dildâra n'ola vaz' etse ibrâm-ı visâl

Yekke-tâz elbet salar esb-i Harûn üzre sürûc(G. 22 / 2)

c. Müesses Kafiye:

Kâlâ-yı visâliñ gibi ‘uşşâka hayâl iş

Yokdur bu cihân içre şehâ böyle nümâyiş(G. 115 / 1)

İftâr-ı lebiñ verdi gınâsanma ki cânâ

Hîç kalmadı nân-pâre-i mebzûluña hâhiş(G. 115 / 2)

Fennî Efendi, genellikle Türkçe isim ve fiillerle redif yapmaktadır. Rediflerin kullanımı; ek hâlinde olan redifler, kelime hâlinde olan redifler, ek - kelime hâlinde olan redifler, iki kelime hâlinde olan redifler, ek - iki kelime hâlinde olan redifler, üç kelime hâlinde olan redifler, dört kelime hâlinde olan redifler şeklindedir.*Divançe*’de redifsiz manzumelerde mevcuttur:

a. Ek Halinde Olan Redifler:

Sırrıñ ifşâ edip ol râzıña dil-beste olur

Şimdi dünyâda dilâ kalmadı bir adımız(G. 102 / 5)

Dürr-i güftârı n’ola dizse kenâr-ı bahre

Fenniyâ hâme-i eş’ârımız oldu yemimiz(G. 102 / 5)

b. Kelime Halinde Olan Redifler:

Kaddiñ gibi Mansûr-ı dile dâr bulunmaz

Zülfüñ gibi salb olmag için târ bulunmaz(G. 101 / 1)

Hem-meclis olursa n’ola agyâr ile ol yâr

Gülzâr-ı cihânda gül-i bî-hâr bulunmaz(G. 101 / 2)

c. Ek-Kelime Halinde Olan Redifler:

Tahrîr edemem ‘ışkı fem-i hâmeye sıgmaz

Bir şerh-i me’ânîdir o kim nâmeye sigmaz(G. 100 / 1)

Seyl-âb-ı zülâl-ı sühan-ı nazm-ı belâgat

Mîzâb-ı zebân-ı ‘allâmeye sigmaz(G. 100 / 2)

d. İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Gurûb-ı dilden ol ebrû hilâlâsâ çıkar çıkmaz

Olur pür-tâb-ı ‘âlem gurre-i garrâ çıkâr çıkmaz (G. 105 / 1)

Görünce ser-fürû eyler gönül mâhî-i cânânı

Yem-i vuslatdan ol gavvâs-ı bî-hem-tâ çıkâr çıkmaz (G. 105 / 2)

e. Ek-İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Vasl-ı dildâra niyâz-ı sühanım kıldı nüfûz

Gonçe-i gülşene murg-ı çemenim kıldı nüfûz (G. 44 / 1)

Alıp âgûşuma olma hey dilâ hâle gibi

Ten-i pâkîzesine pîrehenim kıldı nüfûz (G. 44 / 2)

f. Üç Kelime Halinde Olan Redifler:

Çekip tîg-ı nigâhın günde yüz biñ kan eder ol şûh

Hezârân lâ-cerem itlâf-ı ceyš-i cân eder ol şûh (G. 33 / 1)

Cevf-i hattı olsa dilde gam mı zulmet-i ‘âleme

Cemâlin ba’d-ez-în dehre meh-i tâbân eder ol şûh (G. 33 / 2)

g. Dört Kelime Halinde Olan Redifler:

Mahsûl lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın

Gül meclis[in]de lâle hem olsun hem olmasın (G. 187 / 1)

Fikr-i hatıñla hüsnüñe bârân olur sirişk

Devr-i kamerde hâle hem olsun hem olmasın (G. 187 / 2)

1.5. DİVANÇE’NİN NÜSHA TAVSİFLERİ

Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi’nin Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü “E. H. 1633” ve Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları “60 Mü 193” numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunan nüshanın ilk sayfası eksiktir. Bu sebeple *Divançe*’deki ilk manzume olan miraciyenin ilk beyitlerindeki eksiklik dışında iki nüshadaki manzume sayılarında farklılık söz konusu değildir. “Eserin oluşturulmasında tespit edilebilen ve tam / eksiksiz nüsha olmasının yanı

sıra istinsah tarihi olarak da daha eski nüsha olan Topkapı Sarayı Türkçe Yazmaları Bölümündeki nüsha esas alınmıştır.”³³²

Topkapı Sarayı Müzesindeki nüshanın telif tarihi 1193 / 1779 olup aharlı sarı kâğıt üzerine ta’lik hatla kaleme alınmıştır. Serlevhası müzehhep, cetveller yıldızlı olan eser, 255x145 - 185x92 mm ölçülerinde ve 46 varaktır. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir.³³³ Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları’ndaki³³⁴ nüshanın telif tarihi 1214 / 1799-1800 olup sarı renkli kâğıt üzerine ta’lik hatla kaleme alınmıştır. 220x135 - 185x90 mm ölçülerinde ve 43 varak olan eserin sırtı bordo bez, kapakları mor kâğıt kaplı mukavva cilt, cetvelleri ise yıldızlıdır.³³⁵

2. HAYRABOLULU HASÎB EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇESİ

2.1. HAYATI

“Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.”³³⁶ manasındaki “haseb” kelimesinden sıfat-ı müşebbehe olan Hasîb, “zâtı zikr ve kadri olan, meziyet-i şahsiyye sahibi”³³⁷ demektir. Kaynaklarda “Değerli, itibarlı, soyu temiz, muhterem, saygın, şahsî meziyet sahibi [kimse].”³³⁸ için kullanılan Hasîb³³⁹ mahlasını tercih etmiş birçok şair bulunmaktadır. Bu şairlerden biri de biyografilerde anılan şekliyle Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb ya da Hayrabolulu Seyyid Mehmed Hasîb’dir.³⁴⁰

³³² Hocaoğlu Alagoz, a.g.e., s.34.

³³³ a.g.e., s.34.

³³⁴ Nüshanın [45b] varağında, söz konusu eserin Sarracoğlu Mehmet Ali adlı bir kişi tarafından Tokat Müzesine 31.12.1931 tarihinde hediye edildiğini belirten bir bilgi bulunmaktadır.

³³⁵ a.g.e., s.34.

³³⁶ Devellioğlu, a.g.e., s. 384.

³³⁷ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Dersa’âdet, 1317, s. 549.

³³⁸ Devellioğlu, a.g.e., s. 385.

³³⁹ Hasîb mahlaslı şairler hakkında bilgi için bkz: Ramazan Ekinci, Suat Donuk, *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015, s. 9-17; Ramazan Ekinci, “Hayrabolulu Hasîb ve Eserlerinden Örnekler”, C. 2, *Yeni Türkiye Balkanlar ve Rumeli Özel Sayısı*, s. 2383-2385; Komisyon, “Hasîb”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980, C. 4, s. 136-137.

³⁴⁰ Hayrabolulu Seyyid Mehmed Hasîb’in hayatı hakkında bkz: Komisyon, “Hasîb”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, C. 4, 1980, s. 136; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, (haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Ramazan Tosun), İstanbul: Sebül Yayınevi, 1996, s. 196; Arif Hikmet, *Tezkire-i Şu’arâ İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım*, (haz. Erdem Sadık), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014, s. 62; Şefkat, *Tezkire-i Şu’arâ-yı Şefkat-i Bağdadî*, (haz. Filiz Kılıç), s. 29-31. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0> (14.10.2020); Silâhdâr-zâde, *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, (haz. Furkan Öztürk), s. 84, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0> (14.10.2020); Zülfikar Güngör, “Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri”, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1-2(2005), s. 60; Kürşat Şamil Şahin, “Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade->

Asıl adı Mehmet olan Hasîb'in hayatı hakkında bilinenler sınırlıdır. Peygamber soyundan gelmesi sebebiyle "Seyyid" olarak anılır. Çorumlu Kethüdâzâde Mustafa Bey'in ailesindedir. Çorumlu Hasîb, Hayrabolu ayanındandır.³⁴¹ Kanlıca'da bulunan Ata Efendi Tekkesi'nin³⁴² kurucusu Nakşî Şeyhi Seyyid Mehmed Ata'ullâh Efendi'nin dervişlerindedir.³⁴³ Biyografik kaynaklarda şairin hayatı hakkındaki bilgiler sınırlı ve birbirinin tekrarı olmakla birlikte *Divan*'ında da hayatıyla ilgili önemli bilgiler yer alır. "Mîr Mehmed Hasîb Mevlid-i Hod-çün Güft" başlıklı tarih kıtasına göre Hasîb, 1124 / 1712-1713 yılında doğdu.

Dediler çün öksüz oğlan göbeğin kendi keser
Destîne al kilk-i pâki mevlidiñ sen dahi yaz (68 / 1)

Ben dahi etdim du'â dedim hemân târîhimi
Ola bu Seyyid Mehmed 'âlem içre ser-firâz (68 / 2)

Şeyh Mehmed Ata'ullâh Efendi'nin kızıyla evlenmesi³⁴⁴; oğulları Rıza ve Ziya'nın doğumu *Hasîb Divanı*'ndan edinilen diğer bilgilerdir. Rıza'nın doğumu üzerine *Divan*'da iki tarih manzumesi yer alır. İlk manzume, "Mîr Hasîbiñ Oglu Rızâ için Târîhi" başlığıyla "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır:

Kâmilên hüsn-iedâ ile dedim târîhini
Âl-i Zehrâ hem şerîf ü hem necîb ü hem hasen (114 / 5)

Rıza'nın doğumu üzerine yazılan ikinci manzume ise, müfrettir. "Bunu Dahi Mîr-i Mûmâ İleyh Bilâ-tekellüf Güft" başlığıyla "mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün" kalıbında yazılan tarih şöyledir:

Nâm-ı şerîfini işit âl-i Resûlden
Târîh-i mevlidin dedi "Âmed Rızâ Hasan"³⁴⁵ (115 / 1)

[seyyid-mehmed](#) (14.10.2020); Fatih Yıldırım, *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101-200)*. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2009.

³⁴¹ Kılıç (haz.), a.g.e., s. 29-31; Keskin, Öztürk, Tosun (haz.), a.g.e., s. 196; Öztürk (haz.), a.g.e., s. 84.

³⁴² Kanlıca'daki Ata Efendi Tekkesi hakkındaki bilgi için bkz: M. Bahâ Tanman, "Atâ Efendi Tekkesi", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991, C. 4, s. 36-37.

³⁴³ Komisyon, "Hasîb", s. 136; Keskin Mustafa, Öztürk Ayhan, Tosun Ramazan (haz.), a.g.e., s. 196; Sadık (haz.), a.g.e., s. 62; Kılıç (haz.), a.g.e., s. 29-31; Öztürk (haz.), a.g.e., s. 84, Güngör, a.g.m., s. 60. Yıldırım, a.g.e., s. 244.

³⁴⁴ Bu bilgi, E.H. nüshası vr. 28b de yer alan manzumenin başlık kısmında yer alır.

³⁴⁵ Bu ibare, ebced hesabına göre 1164 / 1750-51 tarihini vermektedir.

Rodosçuklu K m rkayaz de Fenn  Efendi'de nazire ve m   'arelerde bulunduğu arkadaşı Has b'in oğunun doğumu için *Divançe*'sinde bir tarih manzumesi kaleme alır. 10 beyitten oluşan bu manzume, iki şair arasındaki yakınlığı göstermesi bakımından da önemlidir. "Rodosçuk Kurbunda Hayrabolu Kasabasında Mehmed Has b Begiņ Oğlu Rız ya T r hdir" başlığıyla "müfte'ilün f 'ilün müfte'ilün f 'ilün" kalıbında yazılan tarih beyitleri şoyledir:

Mevlidi t r hini müjde edip Fenniy 

Dedim o maht m için bu sühan-ı efdali (Kıt. 7 / 9)

Togdu cih n içinde bir burc-ı sa' detde kim

Eşref-i n r-ı Hasan  l-i Muhammed 'Al  (Kıt. 7 / 10)

Has b Efendi'nin oğlu Ziya'nın doğumu için düştüğü tarih beyti ise 1182 / 1768-69 tarihini verir:

Mevlidi t r hini dedim Has b

' leme  n geldi 'Al  Ziy  (7 / 1)

şairin eğitimi hakkında bilgi bulunmamakla birlikte eserinde bir beyitlik Arapça-Farsça tarih bulunmaktadır. Günümüze ulaşan tek örnek olması sebebiyle şairin Arapça ve Farsça eğitimi ve bilgisi hakkında kesin bir sonuca varmak zordur.

Has b ile ilgili bütün biyografik kaynaklarda tekrar edilen ortak bilgi,  l m tarihidir. Buna göre şair, 1199 / 1784-85'te Hayrabolu'da ölür. Ayrıca  l m tarihiyle ilgili bir diğer önemli durum, yaşarken  l m tarihini içeren bir tarih düşürmesidir. "R hletiniņ t r hidir şübhesiz / M te mine'l-'işkı Mehemed Has b" şeklindeki beytin ikinci mısraı ebced hesabına göre 1204 tarihini verir. Tarihin yanına yazılan notta³⁴⁶, şüphe kelimesindeki "he" harfinin değerı olan 5'in düşürülmesiyle şairin vefat tarihinin elde edileceği belirtilir. Buna göre Has b'in ölüm tarihi, 1199 elde edilir. şairin mezarı Hayrabolu'da orum  Mustafa Paşa Cami (Hayrabolu Merkez Cami) avlusundadır ve mezar taşında ölümü için düşürdüğü bu beyit de yer alır.³⁴⁷

2.2. EDEB  KİŞİLİĞİ

³⁴⁶ Has b, *Divan*, M. . 33b.

³⁴⁷ şairin medf n olduğu yer ile ilgili ayrıntılı bilgi ve görseller Dr. Ramazan Ekinci ve Dr. Suat Donuk'un hazırladığı *Hayrabolulu Has b Divanı*'nda yer alır. Bkz: Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 21-27.

Biyografik kaynaklar incelendiğinde Hasîb Efendi'nin edebî kişiliği ile ilgili değerlendirmelerin sınırlı olduğu dikkat çeker. Hüseyin Vassâf, “Gâyet latîf ve zarîf eş'ârı vardır.”³⁴⁸ değerlendirmesinde bulunurken; *Arif Hikmet Tezkiresi*'nde “Muhtasarca Divanı vardır. Bazen muvâfık-ı mazâmîni var ise de sekâmet-i ibâreden hâlî değildir.”³⁴⁹ cümleleriyle Hasîb'in küçük bir divanının olduğunu ve şiirlerinin güzel olmakla birlikte bazı kusurları ihtiva ettiğini belirtir.³⁵⁰

Hayrabolulu Hasîb Efendi'nin günümüze ulaşan iki eseri vardır: *Divan*'ı ve *Gülşen-i Ebrâr* adlı manzum mesnevisi. Söz konusu iki eser, dil-üslûp ve konu bakımından birbirinden farklıdır. Gülşenî hilâfetine bağlı olan Hasîb'in mutasavvıf kişiliğini ve tasavvufî unsurları *Divan*'ındaki manzumelere yansıtması dikkat çeker.³⁵¹ “*Hasîb'in şiirleri incelendiğinde, şairin XVIII. yüzyıldaki mahallileşme akımından etkilendiği ve temiz bir İstanbul Türkçesi kullandığı görülür. Gazelleri çoğunlukla âşıkânedir. Dîvân edebiyatının mazmunlarını başarılı bir şekilde kullanan Hasîb'in şiirlerinin bir kısmı naziredir.*”³⁵²

Nâbî ve Nedim etkisi, Hasîb ve arkadaşı Fennî Efendi'nin şiirlerinde ortaktr. *Fennî Divançesi*'nde yer alan “Hafî mey nûş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh / Ne rengîn hoş-sühan bu ne ‘acâ'ib bir su'âl ammâ” beyti Nedim'in “Ol büt-i tersâ saña mey nûş eder misin demiş / El amân ey dil ne müşkilter su'âl olmuş saña”³⁵³ beytini anımsatır. Aynı beyti anımsatan söyleyiş *Hasîb Divanı*'nda da “Mühreden geçmiş fûrûg-ı meh cemâl olmuş baña / Mihr ‘aks etmiş şafak ruhsâr-ı âl olmuş baña” şeklinde. Nedim'in “Tahammül mülkünü ykdın Hülâgû Han mısın kâfir / Amân dünyâyı ykdın âteş-i sûzân mısın kâfir”³⁵⁴ matlalı gazeline karşılık Hasîb'in “mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün” kalıbıyla söylediği gazeli şöyledir:

Yıkarsıñ mülk-i sabrım fitne-i devrân mısın kâfir

Yakarsın ‘âlemi nâr-ı şerâr-efşân mısın kâfir

Reviş merdâne ammâ'aks-i mey destinde hinnâdır

³⁴⁸ Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), C. 3, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011, s. 227.

³⁴⁹ Erdem, a.g.e., s. 62.

³⁵⁰ Güngör, a.g.m., s. 60.

³⁵¹ Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 28.

³⁵² Hiclâl Demir, “Çorumlu İki Dîvân şairi: Keyfi ve Çorumî-zâde Hasîb”, *Çorum ve Kültür*, Çorum: Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2013, s. 203.

³⁵³ Gölpınarlı, a.g.e., s. 250.

³⁵⁴ a.g.e.,s. 267.

Kız oğlan meşreb olduñ kız mısın oğlan mısın kâfir

Edip rakkâslıklar şevk-ı şem‘i sâgar-ı meyle
Ki fânûs-ı hayâl-i meclis-i mestân mısın kâfir

Hayât-ı câvidândır la‘l-i nâbıñ şûh-ı dil-cûsun
‘Aceb bilsem tabîb-i cân mısın cânân mısın kâfir

Eliñden câm düşmez ‘aks-i ruhsârıñ temâşâda
Meger ‘aksiñ saña sen ‘aksine hayrân mısın kâfir
Hasîb-i zâra mahz-ı lutf u şefkat eylerim dersin
Tutup sen gizli dîn bir sâhib-i îmân mısın kâfir

Boğaz sefalarına, İstanbul’a, Sadabad gezilerine şiiirlerinde yer veren Hasîb’in,
Nedîm’in üslûbunu anımsattığı da görülür:

Gül mevsimi de geldi Bogaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şûh-ı gonce-leb (11 / 4)

Nev-bahâr erdi güzeller çözdü gerden bendini
Çıkdı Bogaz seyrine sâhib-safâlar semt semt (13 / 2)

La‘lin emdim gerdenin bûs eyledim erince hat
‘İşret-i meyle Bogaz zevkında ahşâm eyledim (99 / 2)

Divan’ın 87. Manzumesi, “ânı Sitânbuluñ” redifîyle kaleme alınmıştır:

mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

[1] Artıp bahârile yine şânı Sitânbuluñ
Oldu şitâdan emn ü emânı Sitânbuluñ

Çâk etdi çözdü mâhveşân bend-i gerdenin
Geldi bogaz seyri zamânı Sitânbuluñ

Etmış çenârcığıla kavak müselleme gâlibâ
Salındı yine serv-i revânı Sitânbuluñ

Seyr-i kemerde etdi akın teşne-dillere
Su gibi elde deşne cüvânı Sitânbuluñ

[5] Şerbet-fürûşları yine fiskiyyeler düzüp
Gülşende kasra döndü dükânı Sitânbuluñ

Olmuş harîk yerleri verd-i kusûr ile
Tag üstü bâg cümle mekânı Sitânbuluñ

Gül-bün menârelerle gülistân cevâmi‘i
Feryâd-ı ‘andelîbdir ezânı Sitânbuluñ

Güller gibi bahâra münâsib gazelleri
Eyler hediyeye tâze zebânı Sitânbuluñ

Olsun Hasîb sâkin olan gül gibi güşâd
Mâdâm olur bahâr u hazânı Sitânbuluñ

Hayrabolulu Hasîb’in “sözüm” redifli 18 beyitlik bir gazel kaleme alması ve söz konusu gazelde de Nâbî’yi anması, şiirinde etkisi olan bir diğer şairin Nâbî olduğunu gösterir:

Bî-nazîrim ben selâsetle belâgatde bugün

Nazm-i pâk-i Nâbî-i dânadân efzûndur sözüm (108 / 16)

Hasîb Efendi şiirlerinde -özellikle de şekil olarak- yenilik arayışındadır. Aynı manzume içerisinde farklı vezinlerin bir arada kullanılması bu durumun en bariz göstergesidir:

mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün

Senâ vü minnet ü şükr ü sipâs-ı Yezdânî

Cihâna eyledi lutf-ı‘amîmi erzânî (166 / 1)

Mukaddem olmuşidi şevketile hân-ı Kırım

Müşerref etdi yine dehri def‘a-i sâni (166 / 2)

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hurûf-ı cevherîlerle Hasîbâ söyledim târîh

Mübârek feth ile mesrûr ede Bârî Selîm Hânı (166 / 8)

Hasîb hurûf-ı mücevherle söyledim târîh

Bu da'vet ede mübârek kadem-i Selîm Hânı (166 / 9)

Mesnevi nazım şekliyle yazılmış, 27 beyitlik “Mazmûn-ı Şütürân” başlıklı manzumede vezin, 16 kez değişir. Söz konusu manzume, birden çok veznin bir arada bulunması açısından şairin farklılık arayışına örnek gösterilebilir:

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Leylî-i nâka-süvârı görüp oldu meftûn

Hayretinden deve söylerse 'aceb mi Mecnûn (178 / 1)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Rakîb nâka-i Leylâdan etdi âvâre

Kuduz dalar deveye binse Kays-ı bî-çâre (178 / 5)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

İstedim bir bûse hattından tutup ol yârdan

Dedi deveyi bir tutam otdur yârdan uçuran (178 / 6)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Göricek dil-beri üstürde 'âşık-ı nâ-çâr

Alıp kucaga dedi deveden büyük fil var (178 / 8)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Şüt(ü)rbânzâde katâr içre ederdî işrâk

Ya deve ya deveci dedi gürûh-ı 'uşşâk (178 / 9)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Dil-ber-i üstür-süvâra yalvarır agyâr-ı seg

Ol gözü âhû dedi kim deveye urmaz köpek (178 / 10)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Çeker agyâr zimâmıyla katârın çün har

Deve gördüñ mi diyene yiden olsun derler (178 / 12)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

İmâm efendi bugün toydu hep ribâ yemeden

Lisân-ı nâsda derler yarar deveye diken (178 / 13)

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

'Âşık varamaz râkib olup kûy-ı nigâra

Yâr ardına siñmek gibidir nâka-süvâra (178 / 14)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Yügrük at gibi geçer 'âşksırâtı zâhidâ

Handek atlatmak gibidir deveye tefhîm(i) saña (178 / 15)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Kat' eder arpasın acından olur yüregi kan

Cigeriçün deveyi zebh eder oldu sârbân (178 / 18)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Âşıkam dâmen sürer dîvânelik gam mı baña

Cezbeli şüt(ü)rûñ çulu egri gerekdir dil-berâ (178 / 23)

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Rakîb ile ber-â-ber bey' ederler 'aşk-ı meftûnı

Deve ucuz ceresveş olmasa boynında mel'ûnı (178 / 24)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bîm-i zenden varamaz şevher-i kâhiller eve

Kuş olur yük deseleruçmaga geldikde deve (178 / 25)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Yutar deveyi havuduyla tob gibi fi'l-hâl

Geçirdi ipli elekden emîn-i beytü'l-mâl (178 / 26)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Sârbân-zâde süvârî gelir olsa da'vet

Deveciyle görüşen kapıda lâzım vüs'at (178 / 27)

Hasîb, Rodosçuklu Fennî Efendi'nin de şiirinde olduğu gibi argo kelimelerin yer aldığı beyitlerde anlamı sezdirme yoluna gitmiş, açık bir dille ifade etmemiştir:

Âgûşa al-: Kucaklamak.

Nice reşk etmeyem âyîne-i endâma bakdıkca

Alıp âgûşına ol servi ser-tâ-pâsığışdırmış (72 / 7)

Koynuna al-:Koynuna almak; kucaklamak.

Ben **alayım kovuna** bir kuzucağı tenhâ

Ser-i kûyında tolanmağı rakîbâ sen et (15 / 5)

“XVIII. asır divan şiirinin önemli özelliklerinden birisi de deyim ve atasözlerinin şiir dilinde geçmiş dönemlere nazaran oldukça fazla yer bulmasıdır.”³⁵⁵ *Hayrabolulu HasîbDivan*’ı atasözü ve deyim kullanımı açısından dönemin zengin eserlerinden biri olarak nitelendirilebilir:

Âh çek-:Derin bir keder veya özlemlerle içten gelerek ah demek.

Hüsnünü gördükde kimdir gerden-i **âh** u emân **çekmez**

Ki gamzeñ çekdiği hançerleri gerden-keşân çekmez (64 / 1)

Âh et-: Feryat etmek, inlemek, beddua etmek.

Zülf-i dil-ber kara pörçeklerini tagıtmış

Hâcî lebiñ göricek **âh edip** ‘aklı gitmiş (179 / 21)

Akla sığma-: İnanılacak gibi olmamak, akla uygun gelmemek.

Vasf-ı zâtıñ ki sığışmaz ‘akle

Sıgmayan ‘akle gelir mi nakle (28 / 4)

Aklını al-:Etkileme, kendinden geçirme.

Görünce **‘aklını aldın** ey cüvân v’allâhi bi’llâhi

Beni dîvâne kıldın el-amân v’allâhi bi’llâhi (164 / 1)

Al takke ver külâh: I.Uzun bir çekişmeden sonra, çekişe çekişe. II. Aralarındaki senli benli ilişkiyi sürdürerek.

Sûk-ı çemende âbile lâleye nigâh

Kârı nesîm-i subh ile **al tâkye ver külâh** (157 / 1)

Âteş ile pamuğun oyunu olmaz: Önemli, mutlaka yapılması gereken işler üzerinde ciddiyetle durulmalı; bu tür işlerde en küçük bir ihmalkârlığa dahi göz yumulmamalıdır.

Denilir **penbe ile âteşin oyunuolmazmış**

Beyâz fesde meger gül-penbe şâlin görmemiş hâlâ (4 / 3)

Bağrını yak-: Çok ızdırıp çekmek, çok kederlenmek.

Dag üstü n’ola bâğ olsa ‘uşşâka Edirne

Çok**bağrı vanık** ehl-i kerâmet var içinde (137 / 2)

Başına belâ ol-:Başını derde sokmak.

Müşevveş etmişiken kâkül-i dili bilmem

Hevâ-yı zülfi dahi **başına belâ mı olur**(33 / 3)

³⁵⁵ Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 51.

Başına bir kayd al-: Bir bela üstlenmek.

Kâkül-i sevdâsına olma heves-kâr ey gönül

Başına bir kayd alhâliñ dîger-gûn eyleme (140 / 5)

Başını eğ-: Direnmek, buyruk altına girmemek.

Kim olur kâse-i deryûze-be-dest-i der-i ‘ışk

Dâver-i dehre **başın egmez** olan kemter-i ‘ışk (80 / 1)

Baş üstünde yer eyle-:Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanmak veya ağırılanmak.

Gülgülü yüzle gül açıl **eyle baş üstünde ver**

Meclise olmak dilerseñ çün gül-i ter mu‘teber (35 / 4)

Boyun eğ-: (Bir şeye) isteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.

Turma **boynuñ egip** et gibi çalış al mâli

Şuñ peşîmânlığı bî-fâ’idedir bil hâli(180 / 2)

Buluttan nem kap-:Çok alingan olmak.

Kâkül-i hûy-gerdesinden gülleri şebnem kapar

Öyle nâzikedir ‘izârîñ kim **bulutdan nem kapar** (31 / 1)

Cân alıp cân ver-:Ölüm sıkıntısı ve acısı içinde bunalmak.

Bûs-ı leb-i cân-bahşına cân nakdini ister

Cân almada cân vermede ne alış verişdir (52 / 2)

Cân at-:I. Şiddetle arzu etmek, çok istemek. II. Ölmek, can vermek.

Şehîd-i gamzeñ olam diyü **cân atar** gönülüm

Müjeñ hadengini ey kaşı yâ helâkime çek (81 / 2)

Cân bul-: Dirilmek, canlanmak.

Kim zikr-i la‘l-i nâbîñ eder tâze **cân bulur**

Kim fikr-i çeşmiñ etdi esîr-i firâş olur (32 / 2)

Cânı sıkıl-: İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülme.

Cânım sıkılır mutribe sâzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i târı üzülince (161 / 1)

Cânı feda ol-: Canını vermek, uğruna ölmek.

Hancer-be-dest şâl gelû-beste dîde-mest

Cânlar‘aceb mi **olsa fedâ** bu edâlara (154 / 6)

Dağa çık-:I. Eşkîyalık etmek. II. Yönetime karşı gelmek için dağlara çekilmek.

Ser-keş ü bâgî olup **taglara çıkdı** her biri

Boy begi olmuş dıraht-ı müntehâlar semt semt (13 / 3)

Dağ üstü bağ ol-: I. Bir sıkıntıdan kurtulup mutluluğa ulaşmak. II. Her iş, her yerde yapılmaz. (Ayrıca kollara dâğ vurmak suretiyle açılan yaraya sarılan sargıya da bağ denildiği için yara üzerindeki sargı yerine “dâğ üstü bâğ” tabiri de kullanılır.)

Gül gibi yârelerim üzre açar yâreleri

Baňa yâr etdi Hasîbâ yine **dag üstüne bâg** (78 / 4)

Dâma gel-: Oyuna gelmek; kandırılmak.

Hâl ü hattîñ üzre cevlân eyleyen kâkülleri

Şol kebûterdir per açmış **dâma gelmiş** yem kapar (31 / 2)

Davete icâbet kıl-: Davete icabet etmek; çağrıldığı yere gitmek.

Vuslata dâ'ir hitâbı cânib-i cânâneden

Gûş edince **kıldı** sür'atle **icâbet da'vete** (127 / 6)

Deve dişi: I. İri görünüşlü. II. Sıradan olmayan, tanınmış, güçlü.

Katır arpası ta'yîni ister her ay

Verdi san vâ'iz efendi **deve dişi** bugdayı (178 / 17)

Deve kulağından aksamaz: Kişi mesleğini yürütmek için en çok hangi uzvuyla çalışıyorsa o uzvundan rahatsızlanır.

'Âşıkam lagzîde olmam gam baňa kılsa nidâ

Bu meseldir **deve kulagından aksamaz** şehâ (178 / 11)

Devede kulak: I. Çok az önemi olmak, söz etmeye değer bulmamak. II. Yetersiz, çok küçük veya az olmak.

Der idi Leylîye Mecnûn ayagîñ altına bak

Yutdu nâkayı [...] göstermedi **devede kulak** (178 / 3)

Deveden büyük fil var: Kimse bulunduğu makam ve yetkiden dolayı gururlanmamalıdır, çünkü ondan daha büyük, daha yetkili biri mutlaka vardır.

Göricek dil-beri üstürde 'âşık-ı nâ-çâr

Alıp kucaga dedi **deveden büyük fil var** (178 / 8)

Deveye diken yarar: Deveyi yola getirmede diken nasıl etkiliyse insanı yola getirmede de kötülük etkilidir.

İmâm efendi bugün toydu hep ribâ yemeden

Lisân-ı nâsda derler **yarar deveye diken** (178 / 13)

Deveye hendek atlat-Yapılması hemen hemen imkansız olan işleri bir kimseye yaptırmak.

Yügrük at gibi geçer ‘âşıkırâtı zâhidâ

Handek atlatmak gibidir deveye tefhîm(i) saña (178 / 15)

Deveyi havuduyla yut- Eline geçen ve hakkı olmayan şeyleri kendi menfaati için kullanmak, hiç çekinmeden suistimal etmek.

Yutar deveyi havuduyla tob gibi fi’l-hâl

Geçirdi ipli elekden emîn-i beytü’l-mâl (178 / 26)

Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur: Gözü doymayan kişiler, küçük bir çıkar için bütün varlığını tehlikeye atar.

İstedim bir bûse hattından tutup ol yârdan

Dedi **deveyi bir tutam otdur vârdan uçuran** (178 / 6)

Dost yüzünden, (düşman gözünden belli) olur: İnsan dostunu yüzünden tanıyabilir.

Mâni‘-i seyr-i cemâl olmakda zülfi-kâfiri

Dost yüzünden görünür ol rû-siyeh düşmen baña (2 / 4)

Elekten geçir- I. Elemek. II. Ayıklamak. III. Araştırma sonunda iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış ayırmak.

Yutar deveyi havuduyla tob gibi fi’l-hâl

Geçirdi ipli elekden emîn-i beytü’l-mâl (178 / 6)

El öp- I. (Birinin) elini öpmek. II. Bir işi yaptırmak için çok yalvarmak; dalkavukluk etmek.

Hâceden çıkmış zerâfetle ‘alîm olmuş baña

Şîve üstâddan **el öpmüş** hoş hisâl olmuş baña (3 / 2)

Esîr kıl- I. Tutsak konumuna getirmek. II. Alıkoymak, meşgul etmek.

Kıldı beni selâset-i güftâr ile **esîr**

Nev-reste şûh-ı tuhfe-lisânım çıtır pıtır (51 / 11)

Esrik devenin çulu eğri gerek: Kişinin davranışı içinde bulunduğu duruma uygundur.

‘Âşıkam dâmen sürer dîvânelik gam mı baña

Cezbeli şüt(ü)rûn çulu eğri gerekdir dil-berâ (178 / 23)

Ev (bark) yık- Evin içindeki huzuru bozmak; karı-kocayı ayırmak.

Harâbâta düşer sûfide fetvâyı verir görse

O zâlim **ev yıkan** bir pâr-çedir semti fenâyî[dir] (29 / 3)

Gam ye-: Dertlenmek.

Mihmân olursa derd ü belâ **gam yeme** Hasîb

Hûn-ı cigerle mâ-hazarîñ yok mudur seniñ (83 / 8)

Gönül ver-: I. Sevmek, âşık olmak. II. Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek. III. Düşkün olmak.

Gönül vermez kocamaz ruhsârı bu kadar ‘uşşâkiñ

Hasîbâ nev-leheb nev-reste sevsem tâzeden tâze (133 / 7)

Haddini bil-: Kendi değer ve yeteneğini olduğundan üstün görmemek.

Bilmeyen dâ’ire-i **haddin** eder mahv-ı vücûd

Hakk olur sıfr-ı rakam kim çıka pergârından (121 / 7)

Hatırına getir-: Hatırlamak; hatırlanmasına yol açmak.

Cem [ü] İskenderi la’l [ü] ruhuñ yâr olmayan añmaz

Getirmez câmı kimse **hâtır**a kim fâmdır mir’ât (14 / 4)

Havadan nem kap-: En küçük şeyden alınmak; çok alıngan olmak.

‘Ârızîñ hûy-gerde sanma güldür ol şebnem kapar

Öyle nâzıkdir ki pûs olsa **hevâdan nem kapar** (30 / 1)

Hayrette kal-: Şaşkınlık içinde kalmak, ne yapacağını bilememek.

Mücessem nakş-ı gûn-â-gûn ile tezyîn olan tâkın

Kahr endîşe vü **hayret**de görse Mâni vü Bihzâd (23 / 5)

Hayat bul-: Canlanmak.

Cânın eden İmâm ‘Alî yoluna fedâ

Buldu hayât-ı Hızr gibi ‘ömr-i sermedî (181 / 2)

Hile kat-: Hile yapmak; aldatmak.

Şarâbı âb ile âmîhte eder de satar

Görüñ o pîr-i mugâmı harâma **hîle katar** (60 / 1)

İdrâk et-: Akıl erdirmek, anlamak, kavramak.

Mihr-i ruhsârın gören mâhiyyetin **idrâk eder**

Gel tamâm eksikligin bildir bugün meh-rûlara (138 / 3)

İki cânbâz bir ip üzerinde: Kurnaz, hileci iki kişi, bir iş üzerinde karşılaşırlarsa birbirlerini aldatmak, atlatmak için bütün hünerlerini harcarlar.

Murg-ı İshâkca dil ü ‘aklıña zülfüñ asa san

İki cân-bâzı bir ip üzre ederdi cünbân (180 / 5)

İmdâdına yet-: Çok zor ve tehlikeli bir anda yardım etmek.

Yörügü soymaga başladı Sarıca Sekbân

Yetdi imdâdına Hızır oldu Tâtâr aña hemân (180 / 11)

Kadrini bil-: Değerini bilmek, yararlanmak.

Kadriñ bilip leyâlî-i vaslînda bekledi

Bîdâr olup gönül tek ü tenhâsabâha dek (86 / 5)

Kan eyle-:Başkasının kanını dökmek, cinayet işlemek

Şevk-ı ruhuñla bâde-i gül-reng nûş edip

Kan üstüne begüm yine **kan eyledim** bugün (110 / 4)

Kazdığı kuyuya kendi düş-: Başkası için hazırladığı kötü duruma kendisi düşmek.

Gerçi **kuyu kazar**‘uşşâka kuyucu agyâr

Yine gözsüz gibi **kendü düşer** âhir-i kâr (180 / 10)

Keyfi kırıl-: Canı sıkılmak, rahatı kaçmak.

Cânım sıkılır mutribe sâzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i târı üzülince (161 / 1)

Kısmeti ayağına gel-: Çabalamadan ya da beklenmeyen bir nedenle kazançlı bir durumla karşılaşmak.

Çekip desti sebûveş sâkiyâ bezm-i ta‘allukdan

Müdâm **ayagıña gelsin nasîbiñ** iddi‘âdan gec (18 / 2)

Kıymetini bil-: Önemini, değerini bilmek.

A‘lâ**bilindi kıymet**ikıldık müzâyede

Pîri mi etdi bezmde mugbeçe harâc (19 / 2)

Mâlî azîz olan, kendi rezîl olur: Malına gereğinden fazla değer veren kişi, değersiz olur.

Cânâna cân vermeyen ‘âşıkzelîl olur

Mâlî ‘azîz olan kişi kendi rezîl olur (44 / 1)

Muradına er-: İsteği kavuşmak, dileği gerçekleştirmek, arzusu yerine getirmek.

Ölmek yazuk degil mi **murâdına ermedin**

‘Ömrüm benim sürûr-ı dilim cânım el-vedâ‘ (74 / 2)

Murad bul-: İsteğine ulaşmak.

Her ekini ekip Allaha tevekkül olasin

Olmayıp soñra yüzü kara **murâdıñ bulasın** (180 / 17)

Öksüz oğlan göbeğini kendi keser: Annesi ya da manevî anlamda koruyup kollayanı olmayan kimse, kendi işini kendi görür.

Dediler çün **öksüz oğlan göbeğin kendi keser**

Destiñe al kilik-i pâki mevlidiñ sen dahi yaz (68 / 1)

Seyre çık-: I. Bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkmak. II. Gözlemlemek, bakmak.

Gam-ı haddiñle bu gülşende bir dem **seyre çık** lutf et

Göründü tende zahm-ı hûn-feşânım gül zamânıdır (34 / 2)

Sıklet ver-: (Birine) sıkıntı vermek.

Yüklenir bâr-ı riyâyı meclise **sıklet verir**

Zâhidiñ hilm-i himârîsi beni igzâb eder (55 / 3)

Şeref bul-: Onurlanmak.

Ser-bülend oldu **şeref buldu** giyin sikke Hasîb

Erdi 'âlemde külâhıyla minâre şerefe (128 / 2)

Şeref ver-: Onurlandırmak.

Mustafâ Hâfız Efendi-i ma'ârif-perver

zâtına lihye-i pâkîze ile **verdi şeref** (79 / 1)

Şeytana uy-: Kötü bir şey yapma isteğine kapılmak.

Uyma **seytâna olup** saña karaca kulagız

Uçurur çâha seni işte per uça sana söz (179 / 16)

Rıza göster-: Razı olmak; uygun bulmak.

Hasîb emîn olalım **gösterip**kazâya **rızâ**

Ne fâla şûm edelim dehre [ne] şütûm edelim (102 / 5)

Tenhâ kal-: Yalnız kalmak.

Hasîbâ vâdî-i firkatde **kaldım** bî-kes ü **tenhâ**

Ki ne bir reh-nümâyâ mâlikim nekarındaşım var (42 / 5)

Yalın ayak başı kabak: Çok perişan bir halde.

Merhamet kıl der-i hâssiñda baña sultânım

Rûz u şeb **yalın ayakbaşı kabak** nâlânım (180 / 9)

Yanıp yakıl-: (Bir konu hakkında) sürekli şikayette bulunmak.

Rakîb yâra dürûg eyleyip **yanar yakılır**

Güvâh-ı zûr gibi cânımı cahîme atar (60 / 3)

Yarasına merhem ol-: Zor durumdayken (karşısındaki kişinin) ihtiyacını karşılamak.

İsterse yâre **yarasına merhem olmasın**

‘Uşşâkhâlin ‘arz eder elbette lâ-‘ilâc (19 / 3)

Yer et-: I. Yer etmek; yerleşmek. II. İz bırakmak.

Yer etdi dâgım üzre gamzeler ser-tâ-be-pâ cismim

Libâs-ı ‘ışkla yok minnetim gazzâza bezzâza (132 / 4)

Yıldızı düş-: I. Yıldızın gökyüzünde hızla yer değiştirmesi. II. Ününü yitirmek.

Zamân geçdi şeb-i hicrân erişdi **yıldızım düşdi**

O meh-rû gün gibi gözden nihân olsun mu derdim ben (113 / 2)

Yüregi kan ol-:Yüreği kanamak; aşırı üzüntüden sarsılmak.

Kat‘ eder arpasın acından **olur yüregi kan**

Cigeriçün deveyi zebh eder oldu sârbân (178 / 18)

Yüz sür-:Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Yüz sürer dergeh-i sultâna garîb

‘Arz-ı hâl eyledi bî-çâre Hasîb (28 / 8)

Zevk sür-: Eğlenmek, eğlenmeye devam etmek.

Zahm-ı çerâgı üzre ki kor penbe-i devâ

Yâ Rab firâkile **zevk sür** ten fetîl olur (44 / 2)

2.3. ESERLERİ

2.3.1. Divan: Eser hakkında ayrıntılı bilgi “*Divan*’ın Nüsha Tavsifleri” ile “*Divan*’ın Şekil ve Muhteva Özellikleri” bölümünde verilecektir.

2.3.2. Silsilenâme-i Gülşenî yahut Gülşen-i Ebrâr: Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser, Gülşenî silsilesini anlatır. 88 beyitten oluşan manzum silsilenâme, aruzun “*fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*” kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eserin müstakil bir nüshasına ulaşılamamıştır. Gülşen-i Ebrâr’ın günümüze ulaşan metni, iki eser aracılığıylaadır. Bunlardan ilki, Ahmet Müsellem Efendi’nin (ö. 1167 / 1754-55), “*Şerh-i Kasîde-i Şümü’-ı Lâmi’ fî Beyânî Etvâr-ı Sâbi*” adlı eserinin sonuna “*Silsile-nâme-yi Gülşenî li-Hasîb Beğefendi ‘An Hulefâ-yı Sezâyî Efendi Kuddise*

*Sırrıhumâ*³⁵⁶ başlığıyla *Gülşen-i Ebrâr*'ı eklemesidir. İkincisi ise Hüseyin Vassâf'ın *Sefîne-i Evliyâ*³⁵⁷ adlı eserinde Hasîb'den bahsederken bu esere yer vermesidir.³⁵⁸

2.4. *DİVAN*'IN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Hasîb Divanı'nda 182 manzume bulunmaktadır. Mürettep olmayan *Divan*'ın nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir:³⁵⁹

Nazım Şekli	Sayılar
Mesneviler	5
Kıtalar	23
Gazeller	142
Müfredler	12
Toplam	182

Tablo 8: *Hasîb Divanı* nazım şekillerinin dağılımı.

Hüseyin Vassâf, Hasîb'in Gülşenî pîri Sezâyî Efendi'nin bazı gazellerini tahmis ettiğini bildirmiştir. Ancak divanın her iki nüshasında da ne Sezâyî Efendi'nin gazellerine ne de başka bir şairin şiirlerine yapılmış tahmis bulunmaktadır. Ayrıca mutasavvıf bir şahsiyetin divanında tasavvufun temel öğretilerinden bahsetmemesi, kendi tarikatının düşüncelerini başta bu tarikatın müntesipleri olmak üzere bağlı bulunduğu toplumun diğer fertlerine aksettirecek şiirlere rastlanmaması dikkat çekicidir.

Divan nüshalarındaki şiirlerin nazım şekilleri göz önünde tutulduğunda sanki şairin kaside, rubai, musammat (muhammes, tahmis, murabba, terbi', terkîb-i bend, terci'-i bend vb) gibi nazım şekilleriyle kaleme alınmış şiirlerin bulunmadığı görülecektir. Hüseyin Vassâf'ın şairin dinî nitelikteki tahmislerini gördüğünü dikkate alırsak mevcut divan nüshalarının eksik ve muhtasar nüshalar olduğu sonucuna ulaşılabilir.³⁶⁰

Eserde 23 manzumenin kıta nazım şekliyle yazıldığı tespit edilmiştir. Bu manzumelerin 14 tanesinde şair, tarih düşürmüştür: “Hânkâh-ı Şeyh Mehmed ‘Atâ’u’llâh Efendi’de Medfûn Çorumî Sakkâ Dervîş Bekiriñ Târîhi”, “Hûbân-ı Sitânbûl’dan Hammâmcılar Kethudâsı-zâdeye”, “Şeyh Mehmed ‘Atâ’u’llâh Efendiniñ Hânkâhında Dervîşi Târîhidir”, “Mîr Hasîb’iñ Berberi Zâdesine Târîhi”, “Mîr

³⁵⁶ Ahmed Müsellem Efendi. *Şerh-i Kasîde-i Şümu-ı Lâmi’ fi Beyânî Etvâr-ı Sâbi*, y.y., 1314, s. 75-83.

³⁵⁷ Osmânzâde Hüseyin Vassâf, a.g.e., s. 229-235.

³⁵⁸ Kürşat Şamil Şahin, “Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade-seyyid-mAÜmed> (14.10.2020); Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 29.

³⁵⁹ Hasîb Efendi'nin *Divan*'ında yer almamasına rağmen biyografik kaynaklardan tespit edilen 5 manzumesi de Dr. Ramazan Ekinci ve Dr. Suat Donuk'un ortak çalışmasında yer almaktadır. Bkz: Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 41-45.

³⁶⁰ Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 41.

Mehemmed Hasîb Mevlid-i Hod-çün Güft”, “Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan Kîsedâr-ı Defterî ve Mektûbî-i DefterîHâfız Mustafâ Efendi Pederine Târîh”, “Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn’dan Ellinci-zâde Hâfız Mustafâ Efendi’ye Tebrîk-i Lihye Târîhi”, “Esîrî-zâde Mîr-i Mûmâ İleyhiñ Hakkında Hilâf-ı Şer‘ İ‘lâm Etmekle Tescîl Eyledigi”, “Sitanbulda Küçük Ayasofyada Çeşme Târîhidir”, “Bâzîrgânbaşı-zâde İbrâhîm Agaya Târîh”, “Mîr Hasîbiñ Oglu Rızâ için Târîhi”, “Tosyavî Şeyh Mehemmede”, “Nezd-i îşânda Sikkepûş Oldugu Anda”, “Meddâh Şekerci Şâlih’iñ Üstâdı Olup îşân-ı Müşârün İleyhiñ Hânkâhında Medfûna”, “Sûret-i Mektûbı Benim Oglum Mesmû‘ımız Oldu ki İrsâl-i Lihye Buyurmuşuz Memnûn Oldum Allah Ber-hûrdâr Eyleye”.

Hasîb Divanı’ndaki bir diğêr nazım şekli, müfrettir. Toplam 12 müfretin bulunduğu eserde, bir tanesi Arapça-Farsça mülemma-tarihtir. Söz konusu müfretlerin 7 tanesi tarihtir.

Divan’da en az kullanılan nazım şekli, mesnevidir. Şair tarafından en hacimlisi 27 beyit olmak üzere 5 mesnevi kaleme alınmıştır.

Eserin büyük çoğunluğunu oluşturan gazellerin 13 tanesi nâ-tamam gazeldir. Şair, en çok 5 beyitli gazelleri, ikinci olarak 6 beyitli gazelleri tercih eder. 10 beyitli sadece bir gazel söylemiş olması da dikkat çeker:

Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu	Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu
4	9	8	5
5	128	9	3
6	70	10	1
7	29		

Tablo 9: *Hasîb Divanı* ’ndaki gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.

Hasîb, alfabenin her harfiyle gazel yazmıştır. En çok “râ, hâ ve zâ” harfleriyle gazel nazmeden Fennî, “bâ, sâ, hı, sâd, zâd, zâ ve vâv” harflerini ise en az tercih etmiştir:

Elifbâ	Gazel Sayıları	Elifbâ	Gazel Sayıları
Fi Harfû’l-Elif	6	Fi Harfû’z-Zâd	4
Fi Harfû’l-Bâ / Pâ	4	Fi Harfû’t-Tâ	5
Fi Harfû’t-Tâ	5	Fi Harfû’z-Zâ	4
Fi Harfû’s-Sâ	4	Fi Harfû’l-‘Ayn	5
Fi Harfû’l-Cim / Çim	6	Fi Harfû’l-Gayn	5
Fi Harfû’l-Hâ	5	Fi Harfû’l-Fâ	6
Fi Harfû’l-Hı	4	Fi Harfû’l-Kâf	5
Fi Harfû’d-Dâl	6	Fi Harfû’l-Kef	11
Fi Harfû’z-Zâl	4	Fi Harfû’l-Lâm	6
Fi Harfû’r-Râ	46	Fi Harfû’l-Mim	10
Fi Harfû’z-Zâ	17	Fi Harfû’n-Nûn	11

Fi Harfû's-Sin	5	Fi Harfû'l-Vâv	4
Fi Harfû's-Şin	8	Fi Harfû'l-Hâ	29
Fi Harfû's-Sad	4	Fi Harfû'l-Yâ	16

Tablo 10:Hasib Divanı elifbâya göre gazel sayıları.

2.5. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)

Hasib Divanı'ndaki 182 şiirin, birer beyitlik iki tarih manzumesinde vezin tespit edilememiştir. Hasib, *Divân*'ının 165. Manzumesinde iki farklı vezin kullanmıştır. Ayrıca mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış 178. manzumede 16 kez vezin değiştirmiştir. Eserde kullanılan aruz kalıpları ve bunların sayısı ile bahirler tablosu şu şekildedir:

Bahirler	Vezinler	
Remel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	52
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	30
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	4
	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	5
Hezec	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	45
	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün	8
	mef'ûlü mefâ'ilü fe'ûlün	1
Müctes	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	22
Muzari	mef'ûlüfâ'ilâtümef'ûlü fâ'ilün	26
Münserih	müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1

Tablo 11:Hasib Divanı vezin dağılımı.

Manzumelerde harflerine göre mücerred, mürdef, mukayyed ve müesses kafiye rastlanır:

1. Mücerred Kafiye:

Beyâz fes üzre sarmış kırmızı şâl ol melek-sîmâ

Şu'â-ı nûr-ı şem' ü şu'le-i cevâledir gûyâ (4 / 1)

Beyâz fes kırmızı şâlı gören mestâne zann eyler
Şarâb-ı nâba düşmüş ‘aks-i hûrşîd-i cihân-ârâ (4 / 2)

2. Mürekkebe Kafiye:

a. Mürdef Kafiye:

Cenâb-ı zâde-i Arslan Girây Hân-ı kerem-mu‘tâd
Celâdetlü o sultân-ı mübârek eyledi bünyâd (23 / 1)

Bu beyt-i râsihu’l-bünyân kıldı şâmihu’l-akrân
Musanna‘ dil-güşâ zîbende vâlâ-tarh nev-îcâd (23 / 2)

b. Mukayyed Kafiye:

Dil-haste bûs-ı la’l-i lebiñ müşterîsidir
Buhrân-ı hicr ki eşribeniñ sükkerîsidir (47 / 1)

Etdi bedî‘-i hüsnüñ ma‘ânîsin beyân
Hatt-ı ruh[1] meger kütübüñ Ahterîsidir (47 / 2)

c. Müesses Kafiye:

Ruh [u] hâliñ ya al Bengâli ya gül-gûn sevâyîdir
Muhallâhûylarıñ kâküleri telli Hitâyîdir (29 / 1)

Çalemkâr-ı kumâş-ı nev-zuhûrîdir hat-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pûşîde hârâ-yı hevâyîdir (29 / 2)

Hayrabolulu Hasib Divanı’nda rediflerin kullanımı; ek hâlinde olan redifler, kelime hâlinde olan redifler, ek-kelime hâlinde olan redifler, iki kelime hâlinde olan redifler, ek-iki kelime hâlinde olan redifler şeklindedir. *Divan*’da az sayıda redifsiz manzume de mevcuttur:

Gitdikce germ olmasına meclis-i tarab
Sâkî-i nerm-meşreb-i gül-çihredir sebeb (11 / 1)

Ratl-i girânı mugbeçe ağırlık eyledi
Olmuş meger ki nâmzed-i duhter-i ‘ineb (11 / 2)

a. Ek Halinde Olan Redifler:

Ya zahm ur sîneme bi'llâh ya hancer-be-kef turma

Levendim tîg yakanda gerek yâhûd niyâmında (159 / 1)

Bilir mâhiyyet-i noksân-ı hüsnin gurre-i garrâ

Mukâbil olsa şems-i 'ârızınla bedr-i tâmında (159 / 2)

b. Kelime Halinde Olan Redifler:

Açar kebûter ol'azme per ü bâl saña

Yazınca levha-i cân üzre 'arz-ı hâl saña (1 / 1)

Hayâl-i elf kadiñle hayâle dönmüşler

Hamîde-kâmet-i 'âşık degil mü dâl saña (1 / 2)

c. Ek-Kelime Halinde Olan Redifler:

Libâs-ı sebzler giy ey perî-peyker meleklik yap

Cihânda hüsn-i gilmân ü behişte müştereklik yap (12 / 1)

Ser-â-ser şerha vü zahmile nakş-ı tâzedir sînem

Efendim al kumaşını nev-zuhûrîdir döşeklik yap (12 / 2)

d. İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Mühreden geçmiş fûrûg-ı meh cemâl olmuş baña

Mihr 'aks etmiş şafak ruhsâr-ı âl olmuş baña (3 / 1)

Hâceden çıkmış zerâfetle 'alîm olmuş baña

Şîve üstâddan el öpmüş hoş hisâl olmuş baña (3 / 2)

e. Ek-İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Şâh-ı nev-rûzı bilip geldi sabâlar semt semt

Döşedi ezhar ile gülşen-serâlar semt semt (13 / 1)

Nev-bahâr erdi güzeller çözdü gerden bendini

Çıkdı bogaz seyrine sâhib-safâlar semt semt (13 / 2)

2.6. *DİVAN*'IN NÜSHA TAVSİFLERİ

Hayrabolulu Hasîb Divanı'nın "Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617" ve "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1" numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesindeki nüshanın sonunda yer alan istinsah kaydına göre, müstensih Ahmed Hulûsî et-Tarsûsî tarafında istinsah edilen metnin istinsah tarihi 1214 / 1799-1800'dür. Eser, 310x160 mm ölçülerinde aharlı sarı kâğıt üzerine ta'lik hatla yazılmıştır. Altın yaldızla çizilmiş çerçevenin içine yerleştirilen metinde başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkep; manzumeler ise siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. 24 varak olan nüshanın satır sayıları her sayfada değişiklik gösterir. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir. Üzerine altın yaldızlı çerçeveler çizilmiş ve çerçevelerin içine de mavi canfes kumaş yapıştırılmış; mavi kısmın üzerine de altın yaldızla bir çiçek motifi çizilmiştir. Miklepte de benzer uygulama görülmektedir.³⁶¹

"Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1"numarada kayıtlı nüshanın ölçüleri kayıtlarda yer almamaktadır. Müstensihi ve instinsah kaydı bilinmeyen söz konusu nüsha, aharlı kağıt üzerine ta'lik hatla yazılmıştır. 1b ve 2a varaklarında altın yaldızla, diğer varaklarda ise kırmızı mürekkeple çizilmiş çerçevenin içine yerleştirilen metinde başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkep; manzumeler ise siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir. Cilt ve miklep üzerine yapıştırılmış ebrulu bir kağıt mevcuttur. 1b varağında altın sarısı renkle boyanmış çiçek motifli, tıgılı bir ser-levha yer alır. Bu nüshada Hasîb Divanı, 33b'de tamamlanır. Tamamı 36 varak olan nüshanın satır sayıları, sayfadan sayfaya değişiklik gösterir. "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1"numaralı nüshanın farklı varaklarında der-kenarlar mevcuttur. Buna göre nüshada yer alan kayıtlar şu şekildedir:³⁶²

- a. Zahriye kısmında Rüşdî mahlaslı bir şaire ait "Yâ Hû" başlıklı 5 bentlik bir muhammes.
- b. 2a varağının der-kenarında Fâtıma Leylâ Hanım adında birinin doğum ve ölüm tarihleri.
- c. 2b varağının der-kenarında Yûsuf Kâmil, Râbiâ Ferîde, Âtiye ve Ahmed isimli şahısların vilâdet kayıtları.

³⁶¹ Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 39.

³⁶² a.g.e., s. 40.

- d. 11a varağının der-kenârında kime ait olduğu belirtilmeyen 3 beyitlik bir müstezat ve 3 beyitlik bir mesnevi.
- e. 35b varağında Hanyâlı Nûrî'nin Kâmî Yahyâ Efendi için kaleme aldığı 11 beyitlik bir gazel.
- f. 36a da 13 beyitlik bir gazel.
- g. 36b de 13 beyitlik bir kıta.
- h. Nüşanın arka kapağının içinde 5 beyitlik bir tarih kıtası.

“Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617” numaralı yazmada toplam 182 manzume yer alırken “Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1” numaralı yazmada 4 gazel eksiktir ve toplam 178 manzume bulunur.

3. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ İLE HAYRABOLULU HASÎB'İN MÜŞÂ'ARELERİ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması, konuyla ilgili ele geçen metinlerin azlığı ve bu türdeki şiirlerin kapsamının belirlenmesindeki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca şairlerin müşâ'are olarak söyledikleri manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılması yahut daha doğru bir ifadeyle söz konusu türler arasında sınırların keskin olarak ayrılmasının zorluğu, müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılmasını da zorlaştırmıştır. Çalışmanın amacı, müşâ'arede bulunan iki şairin divanlarını inceleyerek müşâ'arenin şekil ve içerik açısından ne olduğunu ve hangi yönlerden diğer türlerden ayrıldığını netleştirebilmektir. Bu doğrultuda öncelikle *Fennî Divanı* ve *Hasîb Divanı*'ndaki manzumelerin TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)³⁶³ de metin girişi yapılmıştır. İki divanda da yer alan ortak şiirlerin sayısı, 32'dir. Söz konusu şiirlerin bazılarında şairler, müşâ'are terimini (Fennî'de G. 192, Hasîb'de 120. manzume) kullanırken bazılarında ise özellikle bunu belirtme ihtiyacı duymamışlardır. *Fennî Divanı*'ndaki 82. ve 143. gazellere karşılık *Hasîb Divanı*'nda iki farklı manzume bulunmaktadır. Ayrıca 223. gazelde Fennî'nin “Arz et bu nev-zemîni [...] üstâda Fenniyâ / Bakmaz Hasîb Efendi o deñlü kusûruna” makta

³⁶³ TEBDİZ hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Fatih Özer, “Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ)”, *Bilig*, 86(2018), ss. 219-221; Mete Bülent Değer, “Edebî Metinlerin İncelenmesinde Yardımcı Bir Yöntem Olarak ‘Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük’: Mezâkî Divanı Örneği” 16(2019), ss. 249-275; Diba Bahadıroğlu, “Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ”, *Journal of Turkish Language and Literature*, 3(2017), ss. 38-43.

beytinde Hasîb'in adının geçmesine karşın, bu şiire karşılık Hasîb'in yazdığı bir şiir *Divan*'ında bulunmamaktadır:

Fennî'nin Şiiri	Hasîb'in Şiiri
Şerer-efşân-ı gamzeñle gelip bezme fişeklik yap Çerâgâna müşâbih sahn-ı sînem bir çiçeklik yap (G. 7 / 1)	Libâs-ı sebzler giy ey perî-peyker meleklik yap Cihânda hüsn-i gilmân ü behişte müştereklik yap (12 / 1)
Bir kavî-i esah yok mu bu 'âlemde havâdis Güftâr-ı dürûg oldu o her femde havâdis (G. 16 / 1)	Câm al ele nakl et kîsas-ı Cemde havâdis Sâkî tarab-efzâ ola her demde havâdis (16 / 1)
Haddîñ mi riyâz-ı dil-i şâhâneye bâ'is Mânend-i serây içre o gül-hâneye bâ'is (G. 18 / 1)	Gedâya vaslîñ ola bî-bahâne nedir bâ'is 'Atâ-yı şâha hemân bir bahânedir bâ'is (17 / 1)
Vechîñ hayâl-i dilde şehâ lem'a-i sirâc Tâb-âver olmada ser-i kaddîñde şekl-i tâc (G. 21 / 1)	Hübân ile mübâhaseye var mı ihtiyâc Mir'ât eliñde hüsnüñe eylerken ihticâc (19 / 1)
Meclis-i gülşende hoş-bû verd-i ra'nâdır kadeh Dest-i sâkîde hoşâ gül-berg-i zîbâdır kadeh (G. 26 / 1)	Bir güzel yüzlü açık meşreblî yârândır kadeh Neş'e-bahşâ-yı meşâmm-ı tab'-ı rindândır kadeh (20 / 1)
Dilde fânüs-ı hayâlin ki ziyâsıyla döner O şeb-ârâ-yı cihâna şem'i likâsıyla döner (G. 74 / 1)	Rükn-i küyunda dil ümmîd-i visâliñle döner Nitekim sa'y-i tavâf etse safâsıyla döner (62 / 1)
'Arızîñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar Öyle nâzikdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar (G. 82 / 1)	'Arızîñ hüy-gerde sanma güldür ol şebnem kapar Öyle nâzikdir ki pûs olsa hevâdan nem kapar (30 / 1)
'Arızîñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar Öyle nâzikdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar (G. 82 / 1)	Kâkûl-i hüy-gerdesinden gülleri şebnem kapar Öyle nâzikdir 'izârîñ kim bulutdan nem kapar (31 / 1)
Şanma hâl-i 'arızında hatt-ı 'anber(â)sâ biter Gülîstân içre dil-i bîmâra hindübâ biter (G. 85 / 1)	'Arız-ı âlinde hâl ü hatt-ı 'anber-sâ biter Bâg-ı hüsninde gül üzre habbetü's-sevdâ biter (57 / 1)
Dil bezm-i meyde yâr ile mahfî kes istemez Bu sahn-ı gülde bülbüle gayrı ses istemez (G. 95 / 1)	Sevdâ-yı zülf-i yâre düşen dilkes istemez Gayrîñ perend-i kayd-ı hevâsın kes istemez (66 / 1)
Kulkul-i câmî bez[i]mde nefesinden biliriz Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz (G. 99 / 1)	Görmedin dil-beri şîrîñ nefesinden biliriz Nutm-î tûtî-i şeker-rîzi sesinden biliriz (69 / 1)
Ders-i ebrûsunu ol dil-bere takrîr ederiz Okuyup besmele-i mushafî tefsîr ederiz (G. 104 / 1)	Fasl-ı bâb-ı ser-i gîsûñî takrîr ederiz Kıl ile mes'ele-i müşkile tefsîr ederiz (67 / 1)
Tâ'ir-i kudsam behîşt-i lânedden etdim ferâg Kendimi bildim bileli dânedden etdim ferâg (G. 143 / 1)	Men hümâ-yı evc-i nâzım lânedden etdim ferâg Bâde-perest-i niyâzım dânedden etdim ferâg (76 / 1)
Tâ'ir-i kudsam behîşt-i lânedden etdim ferâg Kendimi bildim bileli dânedden etdim ferâg (G. 143 / 1)	Eylemem fundukçılık kestânedden etdim ferâg Köfte-hor olmam hele küfegânedden (?) etdim ferâg (77/1)
Hîç mey-âşâma olur mu 'ıyş-ı mahfîde yasâg Bûs-ı la'liñçün bez[i]mde sâkiyâ vardır mesâg (G. 145/1)	Cism-i sûzânımı cânân eyledi bir penbe dâg Giydirip câm neylerem gül-bendini etdi çerâg (78 / 1)
Cefâyâ var ise sabrîñ benim ne pâkime çek Getir o şûhî sen ey dil huzûr-ı hâkime çek (G. 166 / 1)	Bu cân tende iken şerh edem hâkime çek O kanlı tîgi şehâ cism-i şerhnâkime çek (81 / 1)
Cefâyâ var ise sabrîñ benim ne pâkime çek Getir o şûhî sen ey dil huzûr-ı hâkime çek (G. 166 / 1)	Hadeng-i gamzeleriñ cism-i [zahm]nâkime çek O kanlı leşkery ey kaşî yâ helâkime çek (82 / 1)
Mısr-ı dil içre Nil-i sirişkim sebîl bil Şeh-râh-ı 'ışka oldu bevâb mîl sil (G. 170 / 1)	Küyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil Ey şûh vermesin seni gark-âbe seyl sil (96 / 1)
Fehm etmesin hayâl-i hatîñde me'âl il Zîrâ olur me'âni beyânında kâl u kîl (G. 175 / 1)	Küyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil Ey şûh vermesin seni gark-âbe seyl sil (96 / 1)
Vasf-ı hatîñde kâ'id-i râzdır sözüñ Ders-i Hayâlî şerh eder icâzdir sözüñ (G. 181 / 1)	Şâh-ı taht-ı mülk-i nazm[ım] şer' ükânündür sözüñ Lâyık-ı pâkîze-i tab'-ı hümâyündür sözüñ (108 / 1)
Kebk olur gıpta-fezâ cünbiş-i refâtârından Tütiye şukka gelir şive-i güftârından (G. 186 / 1)	Tüti lüknet-zededir lezzet-i güftârından Serv pâ-beste olur şive-i refâtârından (121 / 1)
Mahsûl lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın Gül meclîş[in]de lâle hem olsun hem olmasın (G. 187 / 1)	Besdir lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın Gül devri geldi lâle hem olsun hem olmasın (122 / 1)
Şâhım 'ulûfe vermez ise bûse sînedden Kılsın 'atiyye la'l-i lebin tîş hazînedden (G. 191 / 1)	'İyd oldu aç fûtâdeñi ver bûse sînedden Şâhım lezez mevâcibidir iç hazînedden (116 / 1)
Çekildi meclise sâkî sebû çemen-be-çemen Pür oldu 'işve ki mâh-rû çemen-be-çemen (G. 192 / 1)	Habâb-ı âb-ı revân sû-be-sû çemen-be-çemen Nehâr tâze kılar cüst ü cü çemen-be-çemen (120 / 1)
Açarsa yelkeni kıçdan fırışka ten suyuna Yürüt melekseyi kullan pûpâ dümen suyuna (G. 201 / 1)	Melekseci güzeli çekdirirse ten suyuna Kenâra sal yeke yek kullanıp dümen suyuna (146 / 1)
Ey kaşî yâ egilme hezâr âşnâlara Kaddîñ hamîde etme begîm merhabâlara (G. 207 / 1)	Nakd-i niyâzı etme telef nâ-sezâlara Tasvîr-i nakş-ı zer gibi muzlim binâlara (154 / 1)
Çekdikçe tîg-i gamzeñi sen dil-berâ bere Teng oldu havfım ile bu gülşen ser-â-sere (G. 214 / 1)	Kâfir hisâr-ı nâzda asmış der-â-dere Ceyş-i niyâza olmaya mı mâ-verâ vere (150 / 1)
Bir mürşidiñ ol bendesi 'âlemde bulunca Leylâyî fedâ eyleme Mevlâyî bulunca (G. 218 / 1)	Cânım sıkılır mutribe sâzî düzülince Keyfim kırılır rişte-i târi üzülince (161 / 1)
Yüz sür 'arûs-ı bint-i rezîñ var huzûruna Yohsa bez[i]mde muntazar olma zuhûruna (G. 223 / 1)	Yok.

Gelir ise hatıñla dideye tem-tâzededen tâze Olur şebnem-nemâ gül gibi her dem tâzededen tâze(G. 227/1)	'Arakla 'ârızın olmakda pür-nem tâzededen tâze Düşer güyâ gül-i âl üzre şebnem tâzededen tâze (133 / 1)
Âteşâsâ merâk var dilde Dûd-ı âh-ı firâk var dilde (G. 229 / 1)	Kûy-ı yâre şitâb var dilde Hâhiş-i intisâb var dilde (134 / 1)
Fikr-i hattûndır şehâ seyr-i çemen dedikleri Def'-i gamdır sebze-i bâğ-ı Hoten dedikleri (G. 238 / 1)	Hadd ü kadd-iyârdır serv-i semen dedikleri Turredir zir-i külehdde feslegen dedikleri (170 / 1)

Tablo 12: Fennî ve Hasîb *Divan*'larındaki müşâ'arelerin matla beyitleri.

“Klasik şiirimizin en çok rağbet gören şekli olan gazel, nazirecilik geleneğinde de en öndedir. Bu, gazel türünün diğer nazım şekillerine göre kullanım sıklığıyla da ilgilidir.”³⁶⁴ Fennî ve Hasîb arasındaki müşâ'arelerde gazel nazım biçimiyle yazılmıştır. Ayrıca söz konusu müşâ'arelerin kafiye-redif ve vezin açısından incelenmesi de şekil olarak şiirlerdeki ortak ve farklı noktaların tespitini sağlayacaktır:

Fennî Divanı'nda Kafiye-Redif	Hasîb Divanı'nda Kafiye-Redif	Fennî Divanı'ndaki Vezin	Hasîb Divanı'ndaki Vezin
-eklik yap	-eklik yap	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
-emde havâdis	-emde havâdis	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
-âneye bâ'is	-ânedir bâ'is	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
-âc	-âc	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-âdır kadeh	-âdır kadeh	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-âsiyla döner	-âsiyla döner	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
-em kapar	-em kapar	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-em kapar	-em kapar (2)	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-â biter	-â biter	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-es istemez	-es istemez	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-esinden biliriz	-esinden biliriz	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
-îr ederiz	-îr ederiz	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
-âneden etdim ferâg	-âneden etdim ferâg	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-âneden etdim ferâg	-âneden etdim ferâg (2)	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-âg	-âg	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-âkime çek	-âkime çek	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
-âkime çek	-âkime çek (2)	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
-il?	-il?	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-il?	-il?	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-âzdır sözüüm	-ûndur sözüüm	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
-ârından	-ârından	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
-âle hem olsun hem olmasın	-âle hem olsun hem olmasın	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-îneden	-îneden	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-û çemen-be-çemen	-û çemen-be-çemen	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
-en suyuna	-en suyuna	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
-âlara	-âlara	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-ere	-ere	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
-ulunca	-ulunca	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
-ûruna	-	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	-
-em tâzededen tâze	-em tâzededen tâze	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
-âk var dilde	-âb var dilde	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

³⁶⁴ Köksal, “Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı”, s. 226.

-en dedikleri	-en dedikleri	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
---------------	---------------	---------------------------------------	---------------------------------------

Tablo 13: Fennî ve Hasîb *Divan*'larındaki müşâ'arelerin kafiye-redif ve vezin tablosu.

Müşâ'arede bulunan şairlerin arkadaş yahut dost olması, en azından benzer muhitlerde buldukları ve bu sebeple birbirlerini tanıdıkları tahmin edilmektedir. “Öyle zannediyoruz ki müşâ'are eden iki şair; birbirini tanıyan, takdir ve taltif eden, hatta birbirine şakası geçen iki dosttur. Gerek birbirleriyle, gerekse diğer dostlarıyla, kendi devirlerinde hayatın bizatihi içinde olan şiiri merkeze koyarak, amacını aşmış şaka ve sataşmalardan mümkün merteye uzak; onur kırıcı, küçük düşürücü... olmayan bir üsluptaki şiirle sohbet etmiş, eğlenmiş, hoşça vakit geçirmiş... iki dostun müşâ'areleri, kendilerinin takdir edeceği uzunluk, tür ve muhtevada olacaktır.”³⁶⁵ Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır. Fennî, “tûtî gibi sözler söyleyen, konuşan Hasîb”in âdeta meftunu olduğunu şöyle dile getirmekte ve arkadaşını övmektedir:

Okuyup Fenniyâ eş'ârını mâh-ı şekerâsâ

Hasîb-i tûtî-i gûyânîñ oldum bende meftûnu (G. 231/5)

Hasîb'in düğünü için Fennî'nin söylediği “Sûr-ı Hasîbe sâde bu bir tuhfidir dilâ / Nessâc-ı tab'-ı Fennî 'abd-i kemînedden”³⁶⁶ beytine karşılık *Hasîb Divanı*'nda da aynı redif ve kafiyede bir şiir yer almakta ve şair, dostlarına taze şiirini âdeta bir sebze yaprağı gibi takdim etmektedir. Bu müşâ'are, iki şair arasındaki dostluk ve yakınlığı gösteren bir başka örnektir:

Ahbâba berg-i sebzdir ey dil bu şi'r-i ter

Mahsûl-i bâg-ı tab'-ı Hasîb-i kemînedden (116 / 5)

Müşâ'arede bulunan şairlerde dikkat çeken özelliklerden ilki, özellikle makta beyitlerinde birbirlerini şiir söylemeye davet etmeleridir. Fennî'nin Hasîb'i müşâ'areye davet ettiği beyitlerden biri şöyledir:

Hasîbî ister imiş Fenniyâ müşâ'areye

Hezâr-ı gonçe-dehen sû-be-sû çemen-be-çemen (G. 192 / 5)

Fennî'nin bu davetine Hasîb Efendi'de “sevgilinin ayva tüylerinin vasıflarını” müşâ'are etmek isteyerek karşılık verir:

Hasîb vâsf-ı hat-ı yâre gel müşâ'areye

³⁶⁵ Öbek, s. 46-47.

³⁶⁶ Fennî, *Divançe*, T. 36a, M. 36a-36b.

Bahârdır edelim güft ü gû çemen-be-çemen (120 / 7)

Şiirlerde müşâ'are yerine "cevâb" kelimesinin kullanımı da dikkat çekicidir. Fennî'nin "Bâzâr-ı zîb-i silk-i selâsetde Fenniyâ / Verdim bu vezn ile dür-i manzûmuma revâc"³⁶⁷ beytine karşılık Hasîb Efendi, "[Ey] Hasîb, şeyhe cevâbı kulaç kulaç verdim" diyerek "cevâb" kelimesini "müşâ'are"nin yerine kullanmış ve Fennî'nin adını anlamayarak "şeyh" diye nitelemiştir. Bu noktada şairlerin eserlerini incelerken dönemdeki şairlerle karşılıklı iletişimleri, varsa müşâ'arede buldukları şairlerin şiirleri de önem kazanmaktadır. *Fennî Divanı*'nda söz konusu zemin şiir olmasa ve müşâ'areleri sayesinde bunu bilinmeseydi *Hasîb Divanı*'ndaki 19. gazelin bir şaire yazıldığı bilgisine ulaşamayacaktı.

Kılmış mesâ'il-i ser-i zülfünde kâl ü kîl

Verdim Hasîb şeyhe cevâbı kulac kulac (19 / 5)

Müşâ'arenin şairler için atışabilme ve şiir söylemedeki yeteneklerini kıyaslama imkânı bulmaları, iki divanda da ön plana çıkmıştır. Fennî'nin "Dîbâc-ı nazm-ı zeylini seyr eyle Fenniyâ / Olmaz nazîre böyle metâ'-ı zirâ zere"³⁶⁸ beytine karşılık Hasîb'in "Ey Hasîb, ben nazım pehlivanını yendim. Fennî ile Zînet Efendi berabere kaldı" manasındaki beyti şöyledir:

Ben küşt-gîr-i nazma Hasîbâ bes eyledim

Fennîyle kaldı Zînet Efendi ber-â-bere (150 / 5)

Çalışmanın kapsamı gereği ele alınan iki divanda dikkat çeken önemli bir özellik mevcuttur: Tarih manzumesi olmadığı halde bir gazelin makta beytinden sonra şair / müellif tarafından tarihe yer verilmiştir. Bu durum, acaba şairlerin müşâ'arede buldukları tarih mi sorusunu akla getirmektedir:

Kesb-i selâset ile Hasîb Begle Fenniyâ

Sûk-i naz[ı]mda şi'rini sen yâl u bâl bil (G. 175 / 5)

Nazmıñ cilâ-yı dîde-i ma'nâ mıdır (ey) Hasîb

Oldu devât mükahhil ü kilik-i 'amîl mîl (96 / 7)(Fî 29 Rebî'u'l-âhir 1187)³⁶⁹

³⁶⁷ Fennî, *Divançe*, T. 12b, M. 12a.

³⁶⁸ Fennî, *Divançe*, T. 40b, M. 40a.

³⁶⁹ *Hasîb Divanı*'nda yer alan bu tarih, 20 Temmuz 1773'e tekâmül etmektedir.

Şairler, müşâ'arede bulunurken bazen bire-bir aynı kelimeleri kullanarak karşısındaki şaire cevap vermiştir. Bu bağlamda *Fennî Divanı*'ndaki 82. gazel ile *Hasîb Divanı*'ndaki 30. manzume dikkat çekicidir:

Fennî Efendi:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
'Ârızîñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar
Öyle nâzıkdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar

Turre-i tarrârîña yakın getirme ey perî
Şâne birçok başlı şeydir korkarım perçem kapar

La'lin 'uşşâka o meh bahş eyledikçe tıfl-ı dil
Şîşe-i billûrdan san sükkerî bâdâm kapar

Bu benim zahmın kaparsa ey tabîb-i cân yine
Âb-ı vasl-ı yâr ile terkîb olan merhem kapar

Fenniyâ feth etse gâhî gülşen-i tab'ın Hasîb
Dahî böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem kapar

Hasîb Efendi:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
'Ârızîñ hoy-kerde sanma güldür ol şebnem kapar
Öyle nâzıkdir ki pûs olsa hevâdan nem kapar

Turre-i tarrârîña yakın getirme dostum
Şâne birçok başlıdır şâyed femi perçem kapar

Ol perî sundukca la'lin agzıma bu tıfl-ı dil
Hokka-i billûrdan san sükkerî bâdem kapar

Bu benim zahmın kaparsa bu tabîb-i cân yine
Âb-ı vasl-ı yâr ile terkîb olan merhem kapar

Fennîye feth etse gâhî gülşen-i tab'ın Hasîb

Dahi böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem kapar

Şiirler arasındaki benzerliğin beyit çerçevesinde örneği de mevcuttur. Fennî'nin “Kulkul-i câmı bez[i]mde nefesinden biliriz / Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz”³⁷⁰ beytine karşılık *Hasîb Divanı*'nda da “Görmedin dil-beri şîrîn nefesinden biliriz / Nutk-ı tûtî-i şeker-rîzi sesinden biliriz”³⁷¹ yer alır.

Fennî ve Hasîb'in arkadaş olmaları, aynı ortamlarda bulunmaları sebebiyle nazirede veya müşâ'arede buldukları ortak isimler de mevcuttur. Hayrî (ö. 1204 / 1789-90)'ye yazdıkları nazireler şöyledir:

Fennî Efendi:

Fenniyâ Hayrî Efendiye ne mümkün tanzîr

Dür nisâr etmede kenz-i fem-i esrârından (G. 186 / 7)

Hasîb Efendi:

Hazret-i Hayrîye mümkün mi Hasîbâ tanzîr

Kadri ma'lûm sühan-dân olur eş'ârından (121 / 8)³⁷²

Sabîh (ö. 1198 / 1783)'in “Hecr-i lebinle lâle hem olsun hem olmasın / Meysiz olan piyâle hem olsun hem olmasın”³⁷³ matla beyitli gazeline karşılık Fennî ve Hasîb'in cevabı şöyledir:

Fennî Efendi:

Yazdım nazîre nazmım Sabîhâya Fenniyâ

Tanzîr için havâle hem olsun hem olmasın (G. 187 / 7)

Hasîb Efendi:

Fennî Sabîha oldu Hasîb-i nazîre-gû

Pey-revlik-i ihâle hem olsun hem olmasın (G. 122 / 7)

³⁷⁰ Fennî, *Divançe*, T. 24a, M. 23a-23b.

³⁷¹ Hasîb, *Divan*, E.H. 11b, M.Ö. 11a.

³⁷² Söz konusu şiirlerin karşılığı *Hayrî Divanı*'nda tespit edilememiştir.

³⁷³ Vicdan Özdingiş, *Sabîh Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1998, s. 728.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİVANLARIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1. METİNLERİN TERTİBİYLE İLGİLİ HUSUSLAR³⁷⁴

1. *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*'nin Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü “E. H. 1633” ve Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları “60 Mü 193” numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunan nüshanın ilk sayfası eksiktir. Bu sebeple *Divançe*'deki ilk manzume olan miraciyenin ilk beyitlerindeki eksiklik dışında iki nüshadaki manzume sayılarında farklılık söz konusu değildir. Metnin oluşturulmasında tespit edilebilen ve tam / eksiksiz nüsha olmasının yanı sıra istinsah tarihi olarak da daha eski nüsha olan Topkapı Sarayı Türkçe Yazmaları Bölümündeki nüsha esas alınmıştır.

2. *Fennî Divançesi*'nin metni oluşturulurken dipnotta nüsha farklarını gösterebilmek için Topkapı Sarayı'nda yer alan nüsha T., Ankara Milli Kütüphane'deki nüsha ise M. olarak kısaltılmıştır.

3. *Hayrabolulu Hasîb Divanı*'nın “Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617” ve “Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1” numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Metnin oluşturulmasında daha özenli bir imlayla yazılan ve daha çok şiir barındıran nüsha olduğu için Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü'ndeki nüsha esas alınmıştır.

4. *Hasîb Divanı*'nın dipnotlarında nüsha farklarını gösterebilmek için Topkapı Sarayı'nda yer alan nüsha T, Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesindeki nüsha ise AÜ olarak kısaltılmıştır.

5. Metinler, nazım şekillerine göre bölümlenmiş ve her bölümün başına köşeli parantez içinde bölüm adı yazılmıştır: [Gazeller].

6. Metinlerdeher manzumeden önce sıra numarası verilmiştir.

³⁷⁴Bu bölüm için “M. Fatih Köksal, “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, s. 63-81.” arasındaki görüşlerden faydalanılmıştır.

7. Nüshanın varak numarası, metin içerisinde gösterilmiştir. Varak numarası metinde [34a], [41b] şeklinde yazılmıştır.

8. Metinlerde geçen başlıklar ve özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmış olup özel isimlere gelen ekler, kesme işareti ile ayrılmamıştır.

9. Metinlerde geçen ayet ve hadisler tırnak içerisine alınarak eğik (italik) karakterle yazılmıştır. Arapça, Farsça ibarelerin, ayet ve hadislerin Türkçe karşılıkları dipnotta gösterilmiştir.

10. Farsçadaki vâv-ı ma'dûleler “h'âh” örneğindeki şekliyle gösterilmiştir.

11. Metinlerde okunamayan kelimelerin fotoğrafı metin içerisine yerleştirilmiştir. Okunuşundan emin olamadığımız kelimelerin yanına ise soru işareti (?) konulmuş, dipnotta kelimenin fotoğrafı verilmiştir.

12. Metinlerde yer alan yazım yanlışları düzeltilmiş ancak her yanlış dipnotta belirtme yoluna gidilmemiştir. Her iki nüshada da okuma yanlışının önüne geçebilmek amacıyla bazı kelimelerin harekelendiği görülmüştür. Metin oluşturulurken bu kelimeler, hareketler esas alınarak okunmuştur.

13. *Fennî Divançesi* Milli Kütüphane nüshasında “tolaşıp, toldu” şekliyle kelime başında “t” ile yazılan kelimeler, Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki nüsha esas alındığı ve bu yüzyılın imla özellikleriyle uyum göstermesi açısından metinde “dolaşıp, doldu” biçimleriyle yer almıştır.

14. Her iki nüshada da kelimelere getirilen yükleme durumu eki, yer yer hemze (') ile gösterilmiştir. Hemze (') bazen de tamlama ekini göstermek için kullanılmıştır. Bu duruma metin oluştururken dikkat edilmiştir.

15. Arapça, Farsça ön ve son eklerle, birleşik isim ve sıfatların yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in makalesi esas alınmıştır.³⁷⁵

16. XVIII. ve XIX. yüzyıl Türkçesi ile ilgili yapılan çalışmalarda ünlülerde normalleşmeye gidilmiş, ünsüzlerde ise metne bağlı kalınmıştır. (gördü, etdi, yaptı vb.) Ayrıca “içün, fûrkat vb.” kelimelerin aslına bağlı kalınmış, günümüz Türkçesine göre bir düzenleme yapılmamıştır.

³⁷⁵ İsmail Ünver, “Çeviri yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6(2008), ss. 51-89.

2. VEZİNLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. Vezin, metin içerisinde manzumelerin başında italik olarak verilmiştir.
2. Bazı manzumelerde birden fazla vezin kullanılmıştır; böyle durumlarda kalıbın değiştiği beyitlerin başına vezni de belirtilmiştir.
3. Vezinde görülen her türlü bozukluk ve eksiklik mümkün olduğunca giderilmeye çalışılmış, yapılan düzeltmeler veya müdahaleler dipnotta gösterilmiştir.
4. Metinlerde bir mısradaki eksik ya da fazla hecenin olduğu durumlarda metin içerisinde dipnotta açıklama vermek yerine mısranın yanına yıldız (*) işareti konmuş, mısradaki vezin sorunu olduğuna bu yolla dikkat çekilmeye çalışılmıştır.
5. Metinlerde vezin tasarrufu sebebiyle çıkartılması gereken hece veya kelimeler parantez () içine alınmıştır. Bazı beyitlerde ise eksik bir hece ya da kelime bulunmaktadır. İlâve edilen hece veya kelimeler köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Ayrıca vezin gereği yapılan ses türemelerini belirtmek için de aynı yola başvurulmuştur.
6. Vezin gereği yapılan hece düşmelerinde iki kelimenin arasına kesme işareti konmuştur.
7. Bazı kelimelerin yazılışı vezin gereği okunuşları dikkate alınarak verilmiştir.
8. “i-” fiilinin bulunduğu, metinde sıklıkla karşılaşılan “ile, ise” kelimelerinin yazımında veznin gerektirdiği şekilde bağlı kalınmıştır.
9. Elif-i maksûreler, vezin gereği uzun okunması gereken yerlerde “‘İsî, Leylî, ma‘nî”, kısa okunması gereken yerlerde ise “‘İsi, Leyli, ma‘ni” şeklinde yazılmıştır.
10. Şeddeli kelimelerin yazılması hususunda vezne bağlı kalınmıştır: hatt / hat-ı gibi.

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

3.1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ

[KASİDELER]

1

[T. 1b]

Na^ct-ı Şerîf ü Mi^crâciyye-i Fennî

Bismillahirrahmanirrahîm

fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

[1] Gel ey bülbül-i kilik gül-i eş^câr-ı beyân

Ṭûṭi-i mu^ccize-gû pîçe-i şîrîn-dehân

Bermekî-nuṭṭ-ı dehen kâşif-i gencîne-i fen

Gevher-efşân-ı süḥan mevce-i baḥr-i ^cummân

Kâşif-i râz-ı derûn dâfi^c-i sevdâ-yı cünûn

Merd-i kaḥḥâl-ı ^cuyûn ḥâzık-ı mişl-i Loḫmân

Luṭf edip âb-ı medârîñ ile iṭfâ eyle

Düşdi bir âteş-i ^cışka ciger oldu biryân

[5] Başla evşâf[ıña] ol zât-ı şerîfiñ ṭurma

Gerçi ḥaddiñ degil ammâ seniñ ey şifte-zebân

Seyyid-i mef̄har-ı kevneyn Resûl-ı şağaleyn

Mihr-i pür-tâb-ı cihân maṭla^c-ı nûr-ı Yezdân

Eşref-i cümle-i ârâ o ḥıdîv-i Dârâ

Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḥalîlü'l-Raḥmân

Hâşimî vü Ḳureşî-nâm ḥabîb-i Ekrem

Levḥ-i şâh beyt-i risâletde nebiyy-i zî-şân

Şâhib-i tâc-ı *le-amruk*³⁷⁶ şâhân-ı güzîn

Mülket-ârâ-yı cihân pâdişeh-i 'âlemiyân

[10] Dest-gîr-i 'ulemâ kâr-güzâr-ı fuḳarâ

Dâniş-âmûz-ı der-i şâfi^c-i ehl-i 'işyân

Nice vaşf eyleyeyim zât-ı şerîfin âyâ

Nice ta^cbîr edeyim ḥulḳını ey rûḥ-ı revân

Sensin ol remz-i *ev ednâ*³⁷⁷ da fehmi müşkil

Sensin ol vâkıf-ı fermân-ber-i rûy-ı ḡufrân

³⁷⁶ “(Ey Resûlüm), senin ömrüne andolsun.” (Hicr, 15 / 72).

³⁷⁷ “(Böylece Peygamber’e olan mesafesi, iki yay aralığı kadar) yahut daha az (kaldı).” (Necm, 53/9).

Sensin ol ravza-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet

Sensin ol mīve-i ḥāṣiyyet-i naḥl-i pinhān

Sensin ol ʿālem-i maʿnā-yı kemāl-i ized

Sensin ol şāḥib-i Ḳurʿān-ı mübīn-i bürhān

[15] Ḥademiñ olmağ ile buldu şeref ḳapıñda

Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ʿAlī vü ʿOsmān [T. 2a]

Enbiyā cümlesi bir sübhā-i zībā ammā

Rabṭ için ḳılmış imāmesini aña Şübḥān

Ḥüccet-i ḥükm-i nübüvvet idigüñ ʿālemde

Zahr-i pākiñde yeter faşş-ı nigīn-i deyyān [M. 2a]

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi

Ne bilir anı gürūh-ı fuzelā-yı imʿān

Zulmet-i küfre şafaḳ gibi zuhūruñ³⁷⁸ kim edip

Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

³⁷⁸ zuhūruñ] zuhūr et, M.

[20] Feth edip mu‘cizeyi genc-i mu‘talsamāsā

İki şakḳ oldu parmağıñ ile māh-tābān

Yüzü şuyuña seniñ ‘ālemi ḥalḳ etdi Ḥudā

Parmağında n’ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

‘Ālemi ḥākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir

Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

‘Ankebūt ile kebüter per açıp kehf-i gerd

Pāsbānıñ biri oldu biri daḥı derbān

Bāb-ı ḡarıñda nigāhbānlıḡa ta‘yīn olıcaḳ

Şişiribeyze ile ḳapıñda arslan

[25] Dehre teşrif edicek vaż‘-ı ḳudūmuñla o şeb

Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muḡān

Bindi şeyṭān atına dedi ‘Azāzil eyvāh

Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efḡān

Bu maḳāma gelicek güfthemiz oldu beste

Girelim ğayra nühüfte bir uşûl ile hemân

Ṭıflveş bî-edeb olma yeter ey kıl-k-i raqam

Eyle mi'racınıñ esrârında cevzâ 'ayân

Ümmühāniye³⁷⁹ gidip bir gece ol devletle

Maqşadı hâzretiñ olmaq idi anda mihmân

[30] Buyuruñ deyü gelip da'vete Cibrîl-i emîn

Nigerândır dedi teşrifiñe Rabb-i Mennân

Cānib-i Hâqdan o şāha götürüp bir eşheb

Tengdi haṭve-i reftārına bu kevn ü mekân

Şöyle bir raḥş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim

Encümen boncuğu ḥinnāsı şafaq pür-elvân

Donu atlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre

Nigeḥi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şa'ban

Ḳuyruğu aḥter-i dümbāle licāmı hāle

³⁷⁹ Ümmühāniye] Ümmühāni, T.

Çin-i zülf-i siyehi turre-i tāvūs-ı cinān

[35] O sahil-āverin ādem işideydi şavtın

Dil verip ‘aşıq olurdu aña şāh-ı mīrān

Şeh-süvār oldu sa‘ādetle o esbi göricek

‘Azm edip Mescid-i Akşāya cenāb-ı sultān

Enbiyāya o imām oldu geçip mihrāba

Bülbül-i kārī-i āyāt-ı mübīn-i Qur‘ān

Eyledi cāy-ı mübārekde şalāt ile selām

Müstecāb oldu merām üzre du‘ālar ol ān [T. 2b]

Çaldı dünyā ten-i mevtā gibi güyā ecvef

Şāh-ı me’vāya ‘urūc eyledi mānende-i cān

[40] Tabl-ı çerhi dögerek berķ ile güm güm o şehiñ

Ṭūğ-ı mihri çekilip gitdi maķdem-i raķşān

Reh-güzār oldu düşüp pāyına sür‘atle şihāb

Māh-ı tābānı aña meş‘ale çekdi Keyvān [M. 2b]

Rakşa çıkdı zeyl-i rahşān ile o Şeb Zühre
Yürüdü ‘arz-ı hüner eyleyerek hayli zemān

Keh-keşān Şanma anı³⁸⁰ esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pādiŐehiñ reh-güzerinde ‘unvān

Çıkdılar karşı aña cümle ehāli-i behişt
Turdular dest-i kemer-beste gürüh-ı ğilmān

[45] Çihresin sürdü türāb-ı kadem fahre kamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

Encümen Şanma riyāz içre çerāğān etdi
Cem‘ edip Şevk ile Şad Şem‘-i fürüğı rıdvān

Va‘z edip kürsiye çıkdı o gece Şeyh-i rüsl
Kıldı mir‘āt-ı nikātına Mesihī hayrān

Atlas-ı çerhi Hudā kıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulţān ile fahre Őāyān

³⁸⁰ anı] -, M.

‘Azm edip sür‘at ile Sidrede  urdu Cibr l
Ayrı düşdü g l-i p kinden olup berg-i  az n

[50] çaldı z rinde Şehi  ra Őide ol menzilde
Yetişip geldi a na refref-i n -d de rev n

Geçdi ani la niçe perde-i n r u z lmet
 aldı refrefde o dem eyledi ol  ayy-ı mek n

Bir yere erdigi yok Şeş-cihet [ ]   r-‘unşur
D deden oldu dil  cümle ‘av lim pinh n

Bir g rib ‘ lem o kim anda yok evvel a ir
Ne sem‘ var ne ‘aql var ne kel m u ne lis n

V rid oldu ca  i  b ol Şehe edn  menn 
Her  ademde geçer idi niçe bi  Őa n-ı nih n

[55]   be  avseyin³⁸¹e du  l eyledi bu  alet ile
V s l oldu çarem-i  aŐa o Ő hib-i ‘irf n

³⁸¹ “Onunla arasındaki mesafe, iki yay arası kadar yahut daha az (kaldı).”(Necm, 53/9).

Erdi maşşūduna ser-menzil-i *ev ednā*³⁸²da

Ƙıldı ıŝgā o ħiṭāb-ı Ħaƙı bī-ħarf ü zebān

Başladı ğonçe o dem bülbülveş ğüftāra *

Feyz alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ħandān

Ne idi ol gece āyā o su’āl [ü] o cevāb

Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ħübān

Añlanılmaz bu ne ŝoĥbet bu ne keyfiyyetdir

‘Aƙl ile fehm edemez künhünü zihni-insān

[60] Mā-sivādan geçip ol istemedi ħiçbir şey

Ümmetin mağfiretin ƙıldı recā Ħaƙa hemān

Künc-i raĥmetden alıp ƙıyye-be-ƙıyye lü’lü’

Rūy-ı arza o nüzül eyledi mişl-i mizān [T. 3a]

Evvelen işte biri ħamse mübārekdir kim

Pençe-i mihr-i nübüvvet o şeb oldu iĥsān

³⁸² “(Böylece Peygamber’e olan mesafesi, iki yay aralığı kadar) yahut daha az (kaldı).” (Necm, 53/9).

N'ola ihdā'-i tuḥaf eylese mi'rācından

Ka'beden gelse verir dostuna ḥacı fincān

Sözleriñ kanda seniñ vaşf ol şāhıñ kanda

Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb-i Raḥmān³⁸³

[65] Ey Ḥudāvend-i kerem şāfi'-i 'āşī-i ümem

Ey kār-ı himem mevc-i yem dūr-efşān [M. 3a]

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir

Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

Küş-t-gīr-i heves fi'l-i menāhīlerle

Eyledi nefsini maḡlūb hevā-yı şeyṭān

Nefs-i emmāre şoyup aldı libāsın cümle

Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā 'uryān

Mūr u faḥd [u] melaḥāsā yürüyüp maḡdemiñe

Yüz sürer na't-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

³⁸³ Rabb-i Raḥmān] Rabbü'r-Raḥmān, M.

[70] Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kân-ı kerem

Sâ'il-i naḳd-i ŧefâ'atdir o 'uryân-ı biryân

Nice olur ḫâli faḳîriñ 'acebâ maḥşerde

Sevrveş gelse gerek üstüne ḫalkıñ nîrân

'Abd-i memlûkıñı ḫıfz ile livâ-i ḫamdda³⁸⁴

Anı tâ görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdân

Ne ḳadar 'âşî-i mücrim ise de sulṭânım

Dâmen-i 'afv ile 'iŧyânını setr eyle amân

Der-i beytinde çerâğ olmağa sa'y et ey dil

Ḫâdim-i pâdişeh elbette olur nâ'il-i nân

[75] Süḫan-ı Nâbî Efendiyi te'emmul eyle

Mütesellîdir o müjde ile dil-i ser-gerdân

Budur âyîn-i 'Arab seyyidi fevt olsa ḳaçan

Merḳadi üzre ḳul âzâd eder anlar her ân

³⁸⁴ livâ-i ḫamdda] livâu'l-ḫamdda, M.

Şübhe yokdur seniñ ey Seyyid-i Kevneyn elbet

Yüz süren kabriñe āzād olur ehl-i ‘iṣyān

Gelip uçler dedi tārīhini bu manzūmuñ

Şeb-i mi‘rācına dil-i micmer ‘ūd-ı sūzān

Ravza-i rūḥuna ‘ıtr-āver ola şubḥ u mesā

Büy-ı ezhār şalāt ile selām-ı Sübhān

[80] Āl u evlādınıñ aşḥābınıñ ervāḥıçün

Gül-i hoş-büy-ı hedāyā ola zıkr-i Qur’ān

2

Tārīḫ-i Cülüs-ı Hümāyūn Ḥazret-i Sultān ‘Abdül-ḥamīd Ḥan

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Pādişāh-ı ‘ādil-i baḥr ü ber ü zıll-ı Ḥamīd

Şehryār-ı dāver-i şadr-āver-ārā-yı ferīd [T. 3b]

Vāriş-i mülk-i Süleymān āl-i ‘Osmān-cihān

Ḥüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşīd

Yok nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı zü’l-‘aṭā

Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

Ḥāzıķ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti

Ḥaķ kerem kıldı seni kevne şehensāh-ı cedīd

[5] Mehdī-i šāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim

İsm-i evfāķü'n-nebī olmuşdu defterden resīd

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā

Ḥamdü lillāh kıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd³⁸⁵

Pīşgāhıñda livā³ı eyledikçe reh-nümā

Ekl eder düşmen yine ḥavfiñla kışr-ı naḥl-i bīd [M. 3b]

Mā³-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü

Kem eder baḥr-i siyāhı ka'r-ı deryā-yı sefīd

Nār-ı tedbiriñle ķāl edip zer-i nā-ḥālişi

Maḥv kıl tiz-āb-ı ḥışmıñla anı mişl-i ḥadīd

[10] Hīç ne mümkindir seniñ evşāfiñ ey şāh-ı cihān

³⁸⁵ Rabb-i mecīd] Rabbü'l-mecīd, M.

‘Azm-i medhiñde naşîhat diñlemez kilkim ‘anîd

Yazdılar ta‘miyye ammâ târihiñde şâ‘irân

Bedr olur mu zâ‘id-i noķşân ile hîç mâh-ı ‘îd

Ûā’ilem bir nîm-nigāha olsa manzûmem qarîn

Bu dil-i şeydâ ise eyler çerâğ olmaķ ûmîd

Besdir ey hûame yeter haddiñ degildir kıl edeb

Olmasın taşdı‘e bâ‘is güfte-i nazmıñ medîd

Fenniyâ hutm et kelâmı kıl du‘â-yı devletin

Haķ Te‘âlâ eylesin ‘ömr-i hümâyunun³⁸⁶ mezîd

[15] Mürde-i dünyâ olup ihyâ edip târihini

Rûh-ı kudsidir cihâna şâh-ı nev ‘Abdül-hamîd

³⁸⁶ ‘ömr-i hümâyunun]‘ömr ü hümâyunun, M.

[KITALAR]

1

Tārīḫ-i Velādet Şeh-zāde Sulţān Süleymān bin Sulţān ʿAbdül-ḥamīd Ḥan

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] Gel ey bülbül-zebān-ı tūṭi-i kilik-i süḫan-perver

Yaz ol şeh-zāde evşāfın hem ʿarz et ṭarf-ı bālāya

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdül-ḥamīde luṭf edip Yezdān

Ḥoşā nā-dīde bir dūr-dāne verdi ḫan-ı vālāya

Felek bāzīçe kılsa encümen mehdine lāyıkdır

Erişir kuvvet-i ḫudsī ile dest-i süreyyāya

ʿAceb mi rüz u şeb gehvāresin pāyende eylerse

Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

[5] Nikāl-i necm-i gīsūdār porşeşdir felek aṭlas

Müheyyā māh-ı nev altun muşannaʿ mehdine pāye

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā

ʿUrüc etdi şadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

Nice vaşf eyleyem ben siyemmā³⁸⁷ zıll-ı Yezdānı

Zebānım kaçredir³⁸⁸ deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya [T. 4a]

Hıdiv-i ma' delet-perver seci'-i tev'em-i Dāver

Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

Yeter haddiñ degildir kıl edeb ey hāme-i lüknet

Muṭavvel nazm ile taşdı'e bā'is olma bālāya

[10] Haṭādan hıfz edip zāt-ı şerifiñ tā-be-rüst-ā-hız

Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

Müdelil 'āleme tārihi besdir Fenniyā rāhat

Erişdi şulh ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

2

Tārih-i Mevlūd-ı Rābi'a Sulṭān binti Sulṭān 'Abdül-ḥamīd Ḥan

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] Ey 'andelib-i hāme-i gülzār-ı ma'rifet

Üşküfte oldu çurma gül-i ṭab'-ı pādişāh

³⁸⁷ ben siyemmā] ben o siyemmā, M.

³⁸⁸ kaçredir] kaçre, M.

‘Abdül-ḥamīd Ḥan cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-güher-i ma‘deni ilāh [M. 4a]

Gehvāresine olmağa āvīze teşnedir
Kılmaz felekde līk süreyyāya ol nigāh

Olsa ‘aceb mi dāyesi ḥūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

[5] Ninni-serālīk etme sen ey ‘andelīb-i zār
Ol ḥ^vāb-ı nāza ‘ārız olur şāyed intibāh

Devrān eder cemālını rü’yet için felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḥir-i veliyye olmasına yokdur iştibāh

Diger ṭarīka gitme dilā zıll-ı ‘īzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

Oldumsa midḥatımla çerāğ olmağa sezā

Ver bir mülâzemet beni etme şehâ sipâh

[10] Haddiñ degildir ey dehenin hâme kıl edeb
Setr et midâd-ı micbereñi mişl-i âb-ı çâh

Hıfz eyleyip haṭâdan o sulṭân-ı pâki Hâk
Kılsın hemîşe ṭal‘atı nûr-ı şubḡgâh

Târîḡ-i mevlidin³⁸⁹ okuyan Fenniyâ desin
El-ḡaḡ rebî‘de Râbi‘a sulṭân göründü mâh

3

Târîḡ-i Havz-ı Esmâ Sulṭân

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

[1] Esmâ Sulṭân-ı celâdetli keremkâr-ı cihân
Yapmaḡa bu havzı sevḡ etdi dil-i sitâresi

Dür-feşân olsa n’ola nîsân âbı dem-be-dem
Baḡr-i rîzân olmada şan ḡaṭre-i şad-pâresi

Gülşen-i vaşfın tefekkür eyler iken nâgehân

³⁸⁹ İki nüshada da “mevlüdün” olarak yazılan kelime vezin gereḡi “mevlidin” okunmuştur.

Gūş etdi bu şadā-yı Fenni-i bī-çāresi [T. 4b]

Tārīhın üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla

Cennet içre ‘aynıdır bu kevserin fevvāresi [Sene 1191]

4

Tārīḥ-i Muştafā Paşa Vālī-i Bosna

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḥāme-i eş‘ār

Hüner seyr etdirip şaḥn-ı belāgat içre ol ‘ālī

Sezādır ṭurma vaşf et ol vezir-i zāt-ı zīşānı

Seḥādetde ‘adil-i Bermekīdir cümle ef‘ālī

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār-ı ‘ālemde

Murād üzre nazār-perverdelikte yokdur emsālī

Şehensāh-ı cihān ‘Abdül-ḥamīde luṭf edip Yezdān

‘Aceb mi tev’emen bir şāhiniñ olsa per ü bālī

[5] Bu eşnāda gerçi olmayaydı bu iki şīrān

Niye müneccer olurdu devletiñ āyā ki aḥvālī

Riyāyı o temāşā ıl gelip ālāyını zāhid

Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkālī

‘Aceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb

aār nāesiniñ ater ü mebāle vü mebālī [M. 4b]

Felek gūş eyleyince ablıniñ āhengini seyr et

Eder avs-i uzah āvīze bir elvān-ı Bengālī

Sezādır her ne deñli med edersen bāğ-ı ‘ālemde

Gül-‘araū’l- beniyye āmet-i bālāsıdır vālī

[10] Ne mümkin vaşfin etmek böyle bir vālā-yı zī-şāniñ

senāver bendesiniñ dem-be-dem maşūr-ı a‘mālī

Nazardan hıfz edip zāt-ı şerifin tā-be-rüst-ā-iz

Emānet olsun Allahu ‘azīmü’ş-şāna her ālī

Eger oldumsa lāyık il‘ate vaşfımla sultānım

ıyem bahş et efendim şimdi ışdır olmasın şālī

Deme bir eksigim var ‘azm edip şun Fenniyā tārī

Niřāncı Muřāfā Paşa ü oldu Bosnaya vālī

5

Tārīḫ-i Müftī's-Seyyid Muřāfā Efendi

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Semiyi-yi faḫr-i 'ālem Muřāfā Seyyid Efendi kim

Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosuda be-kām oldu

Ne mümkin ba'z-ı ḫükkāmān ıkma rāḫ-ı şer'iden

Anıñ destinde fetvā³⁹⁰ eşheb-i ḫükme zaḫm oldu

Fünün-ı 'ilm-i řettāyı n'ola řerḫ etse ser-tā-pā

Ki tedrīs-i fiḫıhda müctehidāsā imām oldu

Kimi dāniř-pezir-i müdde'i kimi eḫibbādan

Aña tebrige varma Zeyd-i 'Amra ilzām oldu

[5] Maām-ı ḫürmetinde eyleyip dāmānını irḫā

Niçe dest-i kemer-beste ḫuzūrunda ulām oldu [T. 5a]

Eḫālī şükr edip der Fenni-yā tārīḫini çüş et

³⁹⁰ fetvā] fetvā-yı, M.

Revā Hāḡ beldeye ‘allāme müfti-i enām oldu

6

Tārīḡ-i Zāde-i Müfti-i Mūmā-ileyh

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Be-nām-ı Muştafā Seyyid Efendi āl-i ṡāhir kim

O müfti-i Rodosçuk fāzıl-ı ‘allāme-i āgāh

Hümāāsā cihāna šimdi bir ferzend per šaldı

Seḡāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

Nazardan dā’imā ḡıfz eyleyip bāri o maḡdūmı

Oḡuyup nüšhayı tekmilen olsun šāriḡ-i ešbāh

Dedim bu mevlide ben daḡı Fennī bī-behā tārīḡ

ṡulū‘ etdi Mehemmed māhveš Seyyid ‘Aṡāullah

7

Rodosçuk Ḳurbunda ḡayrabolu Ḳašabasında Mehmed ḡasīb Begiñ Oḡlu Rızāya Tārīḡdir

müfte’ilün fā‘ilün müfte’ilün fā‘ilün

[1] ḡāzret-i Seyyid Rızā bende-i šeyḡ-i ‘aṡā

Sālik-i rāh-ı ḡudā ehl-i dil-i mūncelī

Merkezini buldu ol at-ı merātib edip

Pīri nefes kıldı ālemde aña ün velī

ā'ir-i Nābī-zemān nüktever-i dūr-feān

Olsa n'ola bī-gümān sırr-ı atādan eli

imdi Hudā bir oul verdi aña kim dilā

Muhaf-ı hūsnündeki ebrūları at-ı celī [M. 5a]

[5] once-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāimī

Ravza-i fahrin n'ola olsa dilā meāli

Tufe açıp nev-bahār dürlü içek yir gōk

Mehdine ekse sezā amie-i sūnbūli

ām-ı atında du'ā kılsa aceb mi dilā

ār-ı mezāhib aña āfi' vū Hānbelī

a ede ōmrin mezīd-i rıf'atla ser-medīd

Mu'ammer ola ol reīd āiri vū evveli

Mevlidi tārīini mūjde edip Fenniyā

Dedim o maḥdūm için bu süḥan-ı efḍali

- [10] Toḡdu cihān içinde bir burc-ı sa‘ādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ‘Alī

8

Tārīḫ-i Velādet-i Ferzend-i Remzī Efendi

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- [1] Cenāb-ı ḥazret-i pür-ma‘rifet Remzi Efendi kim³⁹¹
‘Uṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

Ne merkezdir ṭarīkatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu

Mürīd-i Ḥalvetīdir çile-dār-ı şāḥib-i ‘irfān [T. 5b]

N’ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāşıl

Ṭulū‘ etdi añā nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per şaldı

Ḳudūmun gūş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

- [5] O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et

³⁹¹ Cenāb-ı ḥazret-i pür-ma‘rifet] Cenāb-ı pür-ma‘rifet, M.

Eder āvīze aḥz-ı nūr içün Őeb-tā-seĥer mīzān

Ne rif'atdır aña māder peder olmağ bu ālemde

O ırđ-ı HāŐimī Őulb-ı Alīdir re'fet-i Sūbhān

Mūrūr ile velī olmasına ceddi mūdelleldir

Ĥayātında vefātın bildi luşf-ı Aĥmed-i Bī-cān

Dağı oğdur kenār-ı baĥr-i nazmım sōylese ammā

Yeter taŐdī'e bā'is olma ey kill-i gūher-efŐān

Duā kıl Fenniyā ĥatm et kelāmı ĥirelendirme

O māhı mehd-i gerdūn içre maĥfūz eylesin Mennān

[10] Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ĥoŐā tārīĥ

Yürü geldin Ĥüseynim dehre fī nesli Benī Adnān³⁹²

9

Tārīĥ-i Ferzend-i Rāmiz Ĥasan Efendi

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Nedīm-i ehl-i irfān ĥazret-i Rāmiz Efendi kim

³⁹² fī-nesli Benī Adnān] min nesli Benī Adnān, M.

Müşārün bi'l-benān emsāli içre sālîk-i āgāh

Ne merkezdir bu kim o mehde şaf eyleyip qalbîn

Ledün sırrına vāqıf oldu sa'y ile o bir dil-h'āh

Bu devrāna ne mümkün böyle bir qalb-i ziyā gelmek

Ḥayāl-i dīdesi dā'im anıñ nūr-ı Cemālullah

Sühān-dān-ı belāgat hem-zebān-ı Şā'ib ü 'Örfî

Sebaq-āmūz sıbyān ü müfaḥḥim fā'ikü'l-eşbāh

[5] Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip dā'im Ḥudā efzūn ede 'ömrün

Ṭulū' etdi cihāna şimdi bir ferzend mişl-i māh [M. 5b]

Zemānında görünce ḥüsn-i ḥaṭṭın kâdı-i 'asker

'āşık olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduqda o meh-tal'at

Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

Ġinā-āver olunca şîr-i pistān-ı 'anāşırdan

Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdün istikrāh

Gelip bir tārīḥ-i zībā dedim mevlūduna Fennī

Bu nām ile ṭulū‘ etdi Meḥemmed Rızā’ullah

10

Tārīḥ-i Velādet-i Duḡter-i Ḥod

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Gel ey tāb-āver-i kilik-i ‘Uṭārid başla evşāfa

Ṭulū‘ etdi o şeb necm³⁹³

O māhiñ vāliidi Fennī Efendiniñ sezādır kim

Yazıp dīvān-ı şı‘rin defter-i aḡlāma küttāb ol [T. 6a]

Muḡārinolmaḡa sa‘y et tevāzu‘ ile olunan

Eger mālik olam kenz-i fūnūna derseñ aḡbāb ol

Ferā‘iz oḡuyup andan temāmen şakkı da oḡren

Rūsūm-ı ‘ilmi taḡsıl eyleyip ḡükkāma nüvvāb ol

[5] Ḥaber ver mübtedāya şerḡ edip ma‘nā-yı maḡşūdı

Binā-yı şarf u naḡv vāḡıf-ı tefsīr ü i‘rāb ol

³⁹³ Bu mısra, metinde eksiktir.

Ṭulū^ç etdi o zātīñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anīñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle itnāb ol

Felekde tālī‘iñ var ise Keyvān olmağa sa‘y et
Müheyyā dāmeniñ irhā edip bābında tevvāb ol

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seher devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭal‘at çı sūd ‘ālemde bī-tāb ol³⁹⁴

O şavt ile edip āgāze-i ninniye ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre ba‘iṣ-i ḥ^vāb ol

[10] Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḡda
Ṭarīḡ-i ‘aḡdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfz et naḡş edip dilde
Cihāz³⁹⁵-ı ḥaclegāh-ı sūrına āmāde dūlāb ol

Uçup cādū gibi ‘azm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

³⁹⁴ bir] -, M.

³⁹⁵ Metinde şeklinde yazılan kelime anlam gereği “cihāz” olarak okunmuştur.

Görünce ol mühennā dāne-i engüşt-i zībāyı

Teng-i pür-dāğ edip bāğ-ı cihānda nahl-i ʿunnāb ol

Şafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı

Revā mı gülşen-i ağūşuña sen elde ağzāb ol

[15] Duʿā kııl cāmīʿ-i cismiñde şūfī çāk edip sīnen

Şalāt-ı hamsede ol duġtere dāʿī-i mihrāb ol

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḡ-i zībā

Görigel Fāṭımam dehre ḡadem başdın şafā-yāb ol

11

Fāṭıma-i Mezbūreniñ Tārīḡ-i Fevti

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ki rüşen yaşını gül-gonçecigim efendi

Ravza-i cennete ʿazm edip o ārām etdi [M. 6a]

Fenniyā rūhuna bir Fātiḡa dedim tārīḡ

Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

Tārīḫ-i Tezvīc-i ‘Alemdār İsmā‘īl Ağa

müfte’ilün fā‘ilün müfte’ilün fā‘ilün

[1] Fehmi-i nām Hācī İbrāhīm Ağā-zāde kim

Merd-i ‘Alemdār İsmā‘īl Ağa nev-cevān

Zāt-ı şecī‘ü’ş-şiyem ṭab‘-ı laṭīf-i himem

Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü’l-lisān

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda *

*El-veledü sırru ebih(i)*³⁹⁶ nāṭıka-i ekberān [T. 6b]

Şā‘ir-i şāḫib-süḫandır peder-i ‘āzimi

Tev‘em-i Nābī-dehen mevc-i yem-i dürr-i feşān

[5] Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḥalvetī

‘Işḳla şeb-tā-seḫer şūfī-i çille-keşān

Merkezini buldu ol ḳaṭ‘-ı merātib edip

Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n’ola bī-gümān

³⁹⁶ “Oğul, babaya (kız anaya) çeker. Bu sözün, asılsız ve uydurma bir hadis olduğu bildirilmiştir. (Aclunî, Keşfü’l-hafâ, 2/338).” Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2013, s.686.

Zādesine ‘aḳd edip ŧimdi o bir duḡteri

Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

‘Irḳ-ı ŧerīfū’l-benī ŧu gibi meyl eyleyip

Oldu Tekirḡaḡına Ḥayraboludan revān

Aḡzına Keyvān gibi mihr-i cihān ŧāma dek

Zühreniñ olsa n’ola maḡfeline sāyebān

[10] Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ŧaf-be-ŧaf

Çıkdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzah seyr edip

ŧaḡn-ı felekde ṭulū‘ eylemez ol çok zemān

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āḡā-yı ‘alem

Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde

Aḡter-i dümbāle ‘arz etdi nihāl-i benān

Ḥaclegehiniñ eger görse cihān zātını

Ġıbt eder idi aña ravza-i bāğ-ı cinān

[15] Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi

Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferķadān

Bıkr-i mezāmīn ile bu süḥan-ı nekreyi

Gūşına dūşizeniñ söyledi berāy-nihān

Tārīḥin üçler gelip sūrına der Fenniyā

Ṭāli'ı meh-tāb ile eyledi şanki kırān

13

Tārīḥ-i Kāşāne-i Ḥamza Pāşā-zāde

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Semiyy-i [faḥr-i] 'ālem Aḥmed Beg Efendi kim *

Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

O zāt-ı 'ırķ-ı pāk-i āl-i Tāhā-zāde-i Pāşā

Kibār-ı devlet-i maḳbül-i ḳalb-i şāh-ı zıllullāh

Bināya şarf edip zer gibi zihnin erdi maḳşūda

Müderris-i 'ālim ü fāzıl mü'ellif-i şāriḥ-i eşbāh [M. 6b]

Bu aşr-ı nev-zemīni eyleyip ihyā Mesīḥāsā

Felekde olmaġa āvīze andīli sezādır māh

[5] N’ola encüm gibi revna verirse erḥ-i āında

O ma‘kūs-ı ser-mi‘māra dīvān-ḥāne-i dergāh

‘Aceb mi ölseler engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān

Temāsā eyleyenler naşını bay u gedā hem şāh

İçen āb-ı laṭif eşmesārından kıyās eyler

Aña olma gerek Nīl-i mübārekden ḥafī bir rāh [T. 7a]

Nice def‘ etmesin sevdāyı kim deryāya nāzırdır

Hevāsı ḥoş-zemīni mürtefi‘ nā-dīde seyrāngāh

Derūnunda şafā-yāb eyleyip pāyını dā’im

Anā etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḥīz istikrāh

[10] oyup pāyın se madem sülleminde Fenni der tārīḥ

Sözüm yo bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

Tārīḫ-i Kāṣāne-i Seyyid Meḥemmed Ḥasīb Beg der-Ḳaṣaba-i Ḥayrabolu

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Meḥar-ı zāt-ı şerīf āl-i Resūl-i Ekrem
 Nāmver-i şāḫib-i güftār ḥasīb-i 'uṣṣāk
 Bermekī-cūd u seḫā-ṭab' [u] melāz-ı fuḫarā
 'ırḳ-ı pāk-ı vüzerā 'abd-ı kerīm-i Rezzāk
 Resmin 'arz etdi bu kāṣāneniñ üstāda o zāt
 Ṭab'-ı mi'mārı secencevş olunca berrāk
 Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
 Şarf edip sım ü zeri eyledi mezāk
- [5] Gūş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
 Oldular cümle temāşāsına 'ālem müştāk
 Çerḫ-i ṭākına n'ola encümveş 'aks ise
 Ser-mi'mār-ı muḫallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāk
 Rūzunu nāzir-i gülşeniñe cennetāsā

Dil-i pür-ğam ola ne dāfi^c-i sevdā-yı merāk

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim

Olsa ıurbiyyeti mevkıfınıñ iqlīm-i ‘Irāk

Kilk-i Vaşşāfın alıp çıksa n’ola meydāna

Yekke-tāz-ı sūhāna havlısı şahn-ı mızrāk

[10] Hıfz edip āteş-i iħrākdan [anı] dā’im

Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iħrāk

Ferāh u şevk ile yā Rabb şafā-yāb eyle

Neşter-i ğamla dil-i bānīsini kılma şikāk

Fenni ver şāhib-i ebnāsına bu tārīhi

Eylediñ şan İremi cennete el-ħaķ ilhāk

[MUSAMMATLAR]

1

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şem'a-i hüsnüñe pervāne-i sūzān olayım
Şıgınıp ravza-i ruhsārıña pinhān olayım
Gonçe-i 'ārızıña bülbül-i nālān olayım [M. 7a]
- [2] Baḥş edip vaşlıñı ben 'āşık-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı soldur [T. 7b]
Devr-i vaşlıñda şunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i 'ışkıña biñ cānla kurbān olayım
- [3] 'Acebā tiğ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perişān-ḥālīm
Saña lāyık mı baña böyle iş et³⁹⁷ sulṭānım
Zaḥm-ı pür-ḥūn-ı ḥadeng ile kızıl kan olayım
- [4] Ni'met-i vaşlına şabr etme³⁹⁸ ḥamāḳatdendir
Düzd deme 'uşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḥ'āb-ı nāzıñda 'azmiyyet bu şecā'atdendir

³⁹⁷ et] etmek, M.

³⁹⁸ etme] etmege, M.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım

- [5] Gerd-i hāṭırla kuluñ eyleme yābāna sezā
Zīr-i eşikte begim hāk ile yeksān olayım
Manşib-ı vaşlıñı ver Fenniye ihsān sezā
Ḥükm-i fazlıñda efendiligi dīvāne sezā

2

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- [1] Rāʾiz-i bezmiñ piyāle gonçe-i raʿnāsıdır
Bāde-i laʿl-i leb-i sākī gül-i hamrāsıdır
Kulḳul-ı cām-ı şürāḫī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ tütü-i güyāsıdır
- [2] İmtizāc etmekde yoḳ aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde şaḳalı zāhidiñ
Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ğavgāsıdır
- [3] Bāb-ı vaşlın şubḫ-dem açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ğılmān çatmasın
Ravza-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın

‘Āşık-ı şeydāsının ol cennetü’l-me’vāsıdır

- [4] Geşt edip şahrālara düşsem ‘aceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ‘ışkı taḥkīk edip ey şīrīn-rū [M. 7b]
Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
‘Uḳde-i zencīr-i zūlf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

- [5] Baḫr-i dūr-feşān me’vā-yı sūḫan olsa n’ola
Nazm-ı üstāda nazīre beyne’l-arzı ve’s-semā [T. 8a]
Ḳaṭreyem nezdinde bi’llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i şāḫib-belāgat ma‘rifet deryāsıdır

3

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Ra‘dāsā āh u efġānım benim taġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır
Her kaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

- [2] Zūlf cūnbān-ı telāṭum etse tañ mı dilleri
Zāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri
Bend olup müjġānıma kılmış gerdānın seri

Baħr-i eşimimde niheng-i mārveř āĝ oynadır

- [3] Ceyş-i cāndır ĝamzesi aña nigāhı pādiřā
Halkı pey-der-pey řehīd olmaĝda bā-ħūkm-i ĝazā
řeh-sūvārim řanma eyle iki yaña merħabā
Hışm-ı nezzār ile ol ‘āřıĝa ĝalpaĝ oynadır

- [4] Penbe-i vařlın mūheyyā ĝılmaĝa ol dil-beri
Hū‘ābda fetħ etmek içün uķur-ı řevķ-āveri
Dūzd-i dest-i ‘āřıĝı dīvāne-i hū‘āhiřgeri
Bir mūlāyim tarz ile yoĝlařdırıp bāĝ oynadır

- [5] Cenge tırmuş ĝamzesi şan kāfir-i āteř-feřān
Birr-i tengdir ĝıl hāzer sen ĝarřılıĝ tırma amān
Zanneder seyr eyleyen taĝlib eder çeşmin hemān
Ol tūfengin eyleyip peyveste aĝmaĝ oynadır

- [6] Fenniyā alsa Lezīzī dest-i pākine ĝalem
Esb-i řab‘ına sūvār olmaĝa hīç çekmez elem
řā‘irān içre hūner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā řahn-ı belāĝat içre mızrāĝ oynadır [M. 8a]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- [1] Meleklerle felekde etmiş iken dîv istinās
 Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı 'ibāde şimdi ol ḥannās
 Mey-i şahbādan el çekdi hezārān bî-ḥaber ecnās
 Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḥannās
 Anıñ gibi devrāndan daḥı bir zālīm-i nesnās [T. 8b]
- [2] Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şîşe-i vārın *
 Biri kāse biri kâṭı'dır ālāti o nā-çārın
 Bu teşbīhāt ile yoḡdur seniñde buña inkārın
 Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāzı aḡyārın
 Degil tev'em züccācı seng ile kaṭ' etmede elmās
- [3] Eger 'āḳil iseñ olma cihānda sun' ile ḥāsīd
 İçip cām-ı mey devrān-ı 'ışkı dem-be-dem ḥāmid
 Gelip bu ḥān-ḳāh-ı ḥalkā-i bezm içre ey 'ābid
 Ayāḡın elde tut pīr-i muḡānın ḥürmete zāhid
 Nefes eyler 'azīzim sālīkine mürşid-i neffās
- [4] Dil-i 'uşşāḳı köhne menzil-i üftāde zānetme
 Münaḳkaş dār-ı Ḥamdī Şeyḥ-zāde zānetme *

Bulunmaz zāhidā mişli anıñ dünyāda ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi şudūrū'n-nās

[5] Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḥalk eylemiş Fettāḥ
Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḥ-i bī-ḥurd-ı fellāḥ
Esip şavurmada sāmān-ı 'ömr-i 'ālemi eryāḥ
Felek(de) hāle-i ḥirmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīgā biçmege maḥşül-ı 'ömrü māh-ı nevdır dās

[6] Baḥīl olma kerem kıl 'āleme iḥsānıñı var et
Devā mı 'aksine devrānla böyle yürü çık git
Gelip imdādına 'uşşāḳ-ı zārın der 'aḳab sen yet
Yemyana ğarḳ olmazdan aḳdem ey felek luḫf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize mişl-i Ḥız[ı]r İlyās

[7] Degil mümkin o şāha resm edip 'arz eylemek ḥāli
Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı şānī
Ne deñlü iḫtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī
Nice ben yāre nār-ı 'ışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i nazmım ile sūzān olur kırtās

[MÜSTEZADLAR]

1

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

mef'ülü fe'ülün

- [1] Ben jende-i pür-dāğımı dībāya değışmem
Ey h'āce-i kālā
Bu cāme ile faħrimi Dārāya değışmem
Pinhān u hüveydā
- [2] Cān baħş eder ol mürde-i maħmūra ezelden
Şun sākī biz'elden [M. 8b]
La'l-i lebiñi sāğar-ı şahbāya değışmem
Ey tıfl-ı Mesihā [T. 9a]
- [3] Şan micmer-i sīm içre verir meclise hoş-bū
Māverd mi nedir bu
Zülf-i siyehiñ 'anber-i sārāya değışmem
Yağma beni cānā
- [4] Dil gitse n'ola çeşmiñe kuħl-ı Şıfahāna
Semt-i Hemedāna
İklīm-i lebiñ kand-i Buħārāya değışmem

Derlerse de şeydā

- [5] Pālūde midir vuşlatıñ ey Fāris-i ni‘met
Nā-dīde bu lezzet
Hıvān-ı keremiñ sükkar-i ħalvāya deġiřmem
Şoġbet deme cānā

- [6] Pīrāye-i destārım edip ‘ārif-i zātın
Evrāk-ı nikātın
Şad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya deġiřmem
Bilmem ne bu sevdā

- [7] Fenni güher-efşā yem-i ŧab‘[ıñ] ile şi‘riñ
Dür-dāne-i fikriñ
Gencīne-i pür-lü’lü’ [ü] lālāya deġiřmem
Ey mevce-i deryā

2

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

mef‘ülü fe‘ülün

- [1] Gül destıñe zāhid der-i mey-ġānede cām al
Merdāne hüveydā

ıl ceşş-i ęamı sebkat-ı mücellā ile nām al

avf eyleme aqlā

[2] Bir nīm-nigeħi yok ise uşşāķına ķand ey dil

Bu oğrusu müşkil

ur reh-güzārında o şehiñ bāri selām al

Ey āşık-ı şeydā

[3] Sünbül gibi ne-şüküfte ķaranfül gibi op op

Dilden dile maqlüb

Zülf-i siyehiñ mağz-ı dile büy-ı meşām al

Tā def^c ola sevdā

[4] Eksik verir ise zer-maħbüb-ı vişālin

uşşāķına mālın

oy vezne-i aęuşuña sen çekde temām al

Noķşān ise alma

[5] Bend etmek için kendiñe ol eşheb-i cānı

Boş oyma sen anı

İkdā²-i vişālin yedi ki mişl-i zimām al

Yemle anı tenhā

- [6] Meclisde serinden düşecek kisve-i zāhid
‘İsā ile ‘ābid
Al destiñe öp ki başıña ‘örf-i ‘izām al [M. 9a]
Ey nüshā-i kübrā [T. 9b]

- [7] Sırrıye şunup bu sühan-ı āyine-i Fennī
Esrārıñı mahfī
Tūṭī deheninden femiñe kand-i kelām al
Mā³-ı şekerāsā

3

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

mef‘ülü fe‘ülün

- [1] Kıçdan açalım yelkeni ey mūçü fırişka
Çekdirme firāka
Kullan dümeni orsapoça gitme dimişka
Deryā-yı ‘arāka
- [2] Diñle sühan-ı Arnebūd-ı pīr-i ‘aliliñ
Ol cild-i şakiliñ
Eşidet monem bokı mora vallah’ı dibişka

Luṭf eyle beyāka

[3] ‘Uṣṣāka āh edip aġyār için eder

Ġavġāya bu peydā

Çün inne’l-emr duḥūlu ḳulzum-ı ‘ıṣṣāka

Cumhūr-ı ‘alāka

[4] Sini ūin oġur muġ-beçe ol tıfl-ı fiten-cū

Lüknet-zede gül-rū

Ma’hūda viūālin çıkarıp dedi lepiūka

Bey’ etdi mezāka

[5] Fennīye edip tente feragāhī tırınka

Degdir baba finka

Ķıçdan açalım yelkeni ey mūçū fıriūka

Çekdirme firāka

[GAZELLER]

Harfû'l-Elif

1

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] La'liñ midir ıabı̄bim o eczā-yı cān-fezā

Bīmāra hoy-ı hāl-i ruhuñ mā-ı hindibā

Kūyuñda ıtıduğum iş olur zer-^çayār-ı hāş

Hāk-i rehiñdir ^çaşık-ı şeydāya kīmyā

Kıymet demek revā mı seniñ hūsn-i hıttıña

Olmaz efendi muşhaf-ı ruhsārıña behā

Beş vaqti kılmasın yeter ol nāfile hemān

Naqş-ı haşiri zāhidiñ altında būriyā

[5] Fennī Celāliye n'ola ^çarz etse şevk ile

Tanzīr için belāgat-ı manzūmı cā-be-cā

2

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Hamd ola Yezdāna bahtım rüşenā kıldı baña

Maṭla‘ımdan ṭāli‘im *şemsü’d-duḥā*³⁹⁹ kıldı baña

*Men ‘aref*⁴⁰⁰ sırrın edip mir’āt-ı ḳalbimde ‘ayān

*Kenz-i lā-yefnā*⁴⁰¹ sını luṭf u ‘aṭā kıldı baña [M. 9b]

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ‘ālemi

Ṭab‘ıma āb-ı ḥayāt[1] mā-cerā kıldı baña [T. 10a]

Ḥayli dem vaḥdet-nişīn-i vuşlat-ı dildār olup

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā kıldı baña

[5] Āb-ı vaşlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

Şerbet-i la‘lin ṭabīb-i cān şifā kıldı baña

Fennyā ḥayyāt-ı ‘ışkıñ ḳıl nazār maşnū‘ına

Penbe-i dāğ-ı vücūdum bir ḳabā kıldı baña

3

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eş‘āra dilā

³⁹⁹ “Kuşluk vaktinin güneşi, (Hz. Muhammed)”

⁴⁰⁰ “Kendini bilen, (kuşkusuz Rabbini de bilir).”

⁴⁰¹ “(Kanaat), tükenmez bir hazinedir.”

Ver haber remz-i me‘āniden bedī‘i mübtedā

Yāre telhīş eyle sen faşl-ı ser-encām-ı dili

Şerh edip metn-i hayāl-i vaşlını gāhī aña

Şāhid-i haţtı gelip kâdī-i hüsn-i hāline

Vechin işbāt eyler ol İbn-i Melek āhır saña

Ehl-i ihsān etmede māzī vü müstaķbel kerem

Görmedik bir naķd-i hāzır şarf edip eyler binā

[5] Vaz‘ eden miftāh-ı zikrin ķufl-ı maķşūda *

Feth eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı sühan

Oķuyup fehm edemez mażmūn-ı terkīb-āşinā

4

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Haţ-āver olsa la‘lin baķş eder ol nev-bahār ammā

Bahār mevsimi gül-nāra şab[1]r etmek muķāl ammā

Hafî mey nûş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh

Ne rengin hoş-sühan bu ne ‘acā’ib bir su’âl ammā

Esip savursa da nîm-bād-ı düşünāmla ‘uşşāka

Şafā bahş eyler ol bād-ı şabā-yı i‘tidāl ammā

Bugün tebhāle-i la‘l-i lebin şordum o cānāniñ

Kimi khand u kimi kevşer dedi āb-ı zülāl ammā

[5] Olur maqbûl ‘inde’l-ħaķ o teslim-i rızāsında

Yerin ħākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

Bu nazmı Fenniyā ‘Ārif Efendiye yürü arz et

Eger temyîz ederse ħatṭ edip olma melāl ammā

5

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Manşūr-ı dil-āvîze olur zülfüñe şeydā

Ķıldık anı Mecnūn-şifat ey şacı Leylā

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ħayātı

Nūş eyler idi la‘liñi İskender [ü] Dārā

Zülfüñ müdür ol tār-ı ruḥuñ üzre siyeh-dūd

Şan micmer-i sīm içre yanar ʿanber-i sārā

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḥārā [M. 10a]

[5] Çapul mu eder şahn-ı ḥayālimde o şāhiñ

Tātār-ı müjeñ kıldı benim ʿaqlımı yağmā [T. 10b]

Ṭıḡ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳazā līk

Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḥaṭıñ ḥüccet-i ibrā

Ağız ağıza sāḡar ile meclis-i meyde

Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

Raḳş eyleyerek geldi bu şeb meclise sākī

Yaḳmış yine rez-duḡteri ayaḡına ḥınnā

Dürr-i süḥan-efşānım olsa n'ola Fennī

Şahn-ı dehen-i sāḡil [ü] mevc-i leb-i deryā

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Dendân-ı şâfi dürr-i 'Aden söylerim saña
 La'l-i 'aķıķi reşk-i Yemen söylerim saña
- Haķķ-ı 'izârı sebze-i bāğ-ı cinân mıdır
 Şaħrâ-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña
- Seyr et beyâz fes ile ol şâl-ı aħmeri
 Gül-gonçe üzre tâze semen söylerim saña
- Cünbiş-i çeşm [ü] haķķıñ şeh cemâl⁴⁰²
 İķlîm-i Rûmı başdı fiten söylerim saña
- [5] Rez-duķteri bez[i]mde bu şeb câmeler giyip
 Raķş etmedi bir ayağla zen söylerim saña
- Pey-rev olunca güfte-i İħsâna Fenniyâ
 Sühân belâğat içre sühân söylerim saña

⁴⁰² Dize, metinde eksiktir.

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Şerer-efşān-ı ğamzeñle gelip bezme fişeklik yap

Çerāġāna müşābih şahn-ı sīnem bir çiçeklik yap

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i 'uşşāk

Cemāl-i pākile zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

Edince deşt-i iklīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

Gelip şahn-ı cigerde ey şeh-i ğamze yemeklik yap

Ayaġına müsāvi rakş için bint-i reziñ sākī

Sezādır cāme-i Cemden mücessem al eteklik yap

[5] Ḥayāl-i çeşmiñi naqş eyleyip ḥün-ı sirişklikle

O tıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

Alıp kālā-yı nazmı ḥ^vāce-i ṭab^c-ı Fūrūġiden

Vücūd-ı dil-ber-i eş^cārıña Fennī yeleklik yap

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Zāhid edecek meclis-i rindāna teḡarrüb

Bintü'l-'inebe eyledi bīgāne teḡarrüb

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-şifat dil

Elbette eder sünbül [ü] reyḡāna teḡarrüb

Çekmek diler āḡūşuna ammā seni āḡyār

Hıç kuḡn ede mi āteş-i sūzāna teḡarrüb [T. 11a / M. 10b]

Tiḡ-ı müjeñe sīnesini fetḡ eden 'āşık

Dīvāne eder ḡançer-i bürrāna teḡarrüb

[5] Bu nazm-ı mezāmīn ile kıl sen daḡı Fennī

Luḡfī gibi üstād-ı sūḡan-dāna teḡarrüb

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Mey-i la'lin şunup rindāne sākī-i ḡal'at meḡtāb

Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ḡanneder vişn-āb

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāğ-ı ʿālemde

Temāşā kı̄l muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

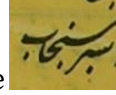
Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḥā

O heyʿetle bilir şad āferin İbn-i Melek ādāb

Nazar kı̄l ḥaṭṭ-ı nev-ḥīz-i ʿizār-ı şūḥ

A gül-gūn cāme-i pākīzeye duḥte

[5] Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde

Zer-i ḥāliş-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

Tehī şanma görüp zūlf-i girih-gīrini ol şūḥuñ

Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanzīr eyle Fennī

Kenār-ı baḥr-i nazmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

[1] Kilkiñ silicek laʿliñe ey küdek-i mekteb

Sürh oldu sefidiñ kalem-i la'l-i mürekkeb

Ebrularıña fevķ-ı cemāliñde nazar kıl

Ser-levhadır ol muşhaf-ı ruhsāra müzehheb

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irhā *

Söz yok seniñ 'irfāniña ey şüh-ı mü'eddeb

'Uşşāk ile 'azm etse n'ola kūyuña ağıār

Elbette gider Ka'beye hüccāc ile merkeb

[5] Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruķı üzre

Hālimi ziyādār olan ol şu'le-i kevkeb

Harfü't-Tā

11

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Şehā sen büse ver kim cāme-h'āb içre baña kat kat

Helāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā kat kat

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāğ-ı hüsnüñde

O çin-i berg-i zibā ğabğabiñ mı dil-berā kat kat

Degilse sâkiyâ bint-i reziñ eşyâsı âmâde
Cihâzât-ı lüzûmun ile şad-çenber şirâ kat kat

Müşâbih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı hasteye ‘ayn-ı şifâ kat kat

12

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Pervāne-şifat şem‘-i cemāliñ cevalān et
Süzān olup ol envere baḡş-ı dil ü cān et [T. 11b / M. 11a]

Teşrif edicek ḡāneñe her maḡdem-i pākin
Ḥāk-i rehini çeşmiñe ḡuḡl-ı şıfahān et

Cünbān ederek raḡsa diye cānı
Vaşlında aniñ cünbiş-i ḡalb ḡafeḡān et

Ḥāzıḡ iseñ ey dil aḡıdıp ḡün-ı sirişki
Zaḡm-ı teniñe merhem-i düḡün belesān et

[5] Rüy’et için ‘id etmege ol ḡaşı hilāli
Şām-ı ḡaḡıñna ‘azm edip anda ramazān et

Şun destine āyīne-şıfat Fennī bu şi‘ri

Maḥfice varıp Sırrī Efendiye ‘ayān et

13

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Pençe-i şāhīn-i ğamzeñden ne mümkindir necāt

Dāne-i ḥālīñ çün eyler murğ-ı dil āḥir vefāt

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ‘ālemi

Bulmadı dil buse-i la‘liñ gibi āb-ı ḥayāt

Kākül-i ḥūr-i cinān evşāfin eyler ol saña

Vā‘iz-i nā-puḥteniñ pendı dilā heb türrehāt

Sāḥil-i baḥr-i sefid-i raḥmete seyl-āb olup

Kim olur yek kaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyi’āt

[5] Yekke-tāz-ı ṭab‘ıña Fennī pesend etsin cihān

Günde bir Fāris ğazel nazm et çıkar meydāna at

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Kılmaz nigehi 'âşıkı şayd avına rağbet

Ol çeşm-i gâzâl ile kanı kûçedir ülfet

Âgüşuma alsam n'ola gâhice o tıflı

Gehvâre-i sînemde gelip eylese rāhat

Şāhîn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im

Murğ-ı dilimiz hâzret-i Allaha emānet

Hatt-ı lebine besmele ebrûsu sezâdır

Tahrîm için ol bâdiye nâzil olan âyet

[5] Vaşf eyleyemem lebini ben Zîvere Fennî

Bahş etmege koymaz güheri tab'ıma hisset

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Bahş-ı mey-i la'liñ iledir sen de mürüvvet

Hün-rîz-i nigâhıñla şehâ kıanda mürüvvet

Vaşlıñla şināverlik edip gāhi kerem kıl

Baħr-i ğam-ı ‘uşşāķıñna her kanda mürüvvet

Hıç gevher-i i‘tāya gedā kādir olur mu

Baħş-ı dil ü cāndır saña bu bende mürüvvet

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī

Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

[5] Çerħiñ keremi kıldı niyāzım ile Fennī [T. 12a]

Bu penbe-i dāğım saña bir jende mürüvvet [M. 11b]

Harfü’s-sā

16

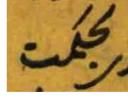
mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Bir kavl-i eşaħ yok mu bu ‘ālemde havādiş

Güftār-ı dürüg oldu o her femde havādiş

Eṭrāfı fiten başdı ağıp gitmede mizān

Halk düşdü boğaz derdine dirhemde havādiş

Dil sīne-i cānāne girip çıkdı

Cennetde ‘aceb yok mudur Ādemde havādis

Cā’iz ki ola kūy-ı vişālinde işr çün

Huş-būy-ı şabā kākül [ü] perçemde havādis

[5] Ağyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī

Ebkem olurum gāhice açsam da havādis

17

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘lū fā‘ilün

[1] Zāhid nedir yüzünde o naḥl-i dü-tā ‘abeş

Ol bir nihāl-i tāze degildir ‘aşā ‘abeş

Naḳş-ı ḥaşīr alt edip cismi şūfiyā *

Bu tarz-ı nev-verā‘la saña būriyā ‘abeş

Besdir mizāca ḥāl-i ‘araḳ-riziñ ey ṭabīb

Buhrān-ı ‘ışḳa mā-ı ter-i hindibā ‘abeş

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña

Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma olsa revā ‘abes

[5] Deşt-i ḥayāl-i dilde o murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma yeter püşt [ü] pā ‘abes

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime

Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīgā revā ‘abes

18

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i şāhāneye bā‘is
Mānend-i serāy içre o gül-ḥāneye bā‘is

Şem-i ruḥun ol māh edicek bezme firūzān

Oldu nice sūz-ı dil-i pervāneye bā‘is

Viridin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid

Āvīze-be-dest sübḥa-i şad-dāneye bā‘is

Bih-zādımın oldu yine himmeti sākī

Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bā‘is

[5] Şimdi fem-i ab'ımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḥāneye bā'is̄

19

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

[1] Ḥamd ola ki yok bende o sevdā-yı mü'ennes̄
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı mü'ennes̄

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yok

Mezmūm virdidir hele ğavgā-yı mü'ennes̄ * [T. 12b]

Merdümiye tesmiye-i duḡter ne 'aceb kim

Yıkar bir ayaġla nice ber-pāy-ı mü'ennes̄ [M. 12a]

Giydir laķabı cāme diyü ümm-i ḥabīse

Güldür o zamīri aña kālā-yı mü'ennes̄

[5] Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
'Ayş etdi bu şeb zāhide ḥünşā-yı mü'ennes̄

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Mey-i la'liñ içün meclisde zāhid oldu(r) kıanzıl tuc

Efendi işret etmez sāķi-i gül-çehreniñdir şuc

Serika eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā

Verirse ba'd-ez-īn ser-rişte zülfünde verir ol uc

O şūḥuñ ceşş-i ḥaṭṭ-ı 'ārız-ı ruḥsārını seyr et

Ḳıyāmetden 'alāmetdir yürüdü 'āleme Ye'cüc

Görünce şaḥneyi zāhid bez[i]mde şıçrayıp birden

O mestiñ bü'l-'aceb oldu iki ayağına pabuc

[5] Bu şeb rind ile ḥır mır etmedi ol bezm-i 'işretde

Hevāmm-ı meşreb-i zıddeyni gör hirre ile seg memzūc

Celālıden nazıre isteyip bu nazmıña Fennī

Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın kıoc

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Vechiñ hayâl-i dilde şehâ lem'a-i sirâc
 Tâb-âver olmada ser-i kıaddiñde şekl-i tâc

 Ağyâr ile münâfese var mâ-beyn-i yârda *
 Hîç âteş ile penbe niçe ide imtizâc

 Düşnâm [u] cevriñ eşribe şun teşnegâna *
 İtfâ eder o âteş-i 'uşşakı rûh-ı zâc

 Versin lezez mevâcibin ey şâh sînedin
 Ac enderûnuñ etme bizi ğayra muhtâc
- [5] Feryâd [u] na'ralarla ne muğhik imiş meger
 Zâhid bez[i]mde oldu dilâ kıtı kıt decâc

 Bâzâr-ı zîb⁴⁰³-i silk-i selâsetde Fenniyâ
 Verdim bu vezn ile dür-i manzûmuma revâc

⁴⁰³ Her iki nüshada da kelime “zînet” yazılmıştır ancak vezin ve anlam gereği “zîb” okunmuştur.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Ra'd-ı āhım berķ-i çeşmiñ ey ķamer zülfüñ burūc

Ebr-i ğam-ı çerķ deme eyler nüzül geh ʿurūc

Püşt-i dildāra n'ola vaz' etse ibrām-ı vişāl

Yekke-tāz elbet şalar esb-i Ğarūn üzre sürūc

Açmaz eylerse ruḥun fi'l-ḥāl anı ķılma ķarīb

Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

Taḥtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raķīb

Fāriğ olsun bu hevesden ķatlı olur şāḥib-ḥurūc [T. 13a]

[5] Mevc-i deryāveş erilmez Fenni şi'r-i Zīvere

Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc * [M. 12b]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Çekince üstüme tiğ-ı nigehin kūdek-i esvec

Hedefāsā dili sūrāḥ sūrāḥ eyledi ol mec

Dil-i bīmārıma eczā'-i dūšnāmıñ şun ey hāzık

Aña āb-ı vişāliñle şifā ver şerbet-i emlec

Gör nice h'āb-ı ğaflet içre bakma mār-ı müjgāna

Ṭolaşıp isti'āzeyle civārından hemān sen gec

N'ola māt eylese yek lu'ḅ ile şāhı gelip fi'l-ḫāl

Ruḫun açmaz raķīb ile eder ol māh-ı tābān lec

[5] Neşirde leng olanlar Fenniyā şaḫn-ı belāğatda

Süvār olsa 'aceb mi esb-i pāk-i ṭab'ına a'rec

24

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Būs edip la'l-i leb-i dildār şerbet-sükker iç

Ḥüb ḫayāl-i 'ārızından ḫahve-i bā-'anber iç

Bezme teşrīf eyleyip kıl zāhid icrā-yı mezāk

İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

Tāb-ı ḫasretten çekip ḫün-āb-ı eşk-i çeşmiñi

'id-ı vaşlında o māhıñ şerbet-i nilüfer iç

La‘l-i nābīñ ‘aks edince sākīyā billūrdan

Bāde-i engūr ile ālūde kıand-i aḡmer i

[5] Nūş edip mā‘-ı vuzū‘ın zāhid-i bezm-i Őeddeyn

Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber i

El çekip cām-ı Cem-i ser-şār-ı meyden Fenniyā

Cennet-i vaşlinda yāriñ kıana kıana kevşer i

25

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Zuhūr etse ‘aceb mi ra‘d-ı āhımla nigāhıñda

Seḡāb-ı erḡ-i dilde āteşzār-ı pī-ā-pī *

Hevā-yı āh ile olduça zūlf-i ‘anber-bū *

Perişān eyler ‘aqlım ol ḡayāl-i mār-ı pī-ā-pī

Nażar kııl micmer-i ḡüsnünde ḡūyā zūlfü ol şūḡuñ

Şu‘ūd eyler hevāya dūd-ı ‘anber-bār-ı pī-ā-pī

Metā‘-ı vuşlatın nessāc-ı ‘āşık niçe nesc etsin

Perend-i tār [u] pūd-ı perçem-i dildār-ı pī-ā-pī

- [5] Țolaşdıķça zihāsā dil miyān-ı sā‘at-i vaşla
O rakķaş ile çerķ iķün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

Ne mār-pīç-i muşanna‘dır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zūlfūñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

Nazīrim Fenniyā bāġ-ı sūhanda nazm-ı Re’fetle
Şarıldı yasemenveş ġūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç [T. 13b]

Ĥarfū’l-Ĥā

26

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Meclis-i ġülşende ġoş-bū verd-i ra‘nādır ķadeġ
Dest-i sākīde ġoşā ġül-berg-i zībādır ķadeġ [M. 13a]

Tañ mı cān baġş etse zāhid rind-i ‘işretġāhda
Mürde-i maġmūr olan mestāne ‘İsādır ķadeġ

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m iķre yürü
Ķaţ‘ eder ceyš-i ġamı seyf-i mücellādır ķadeġ

Etdirir her mey-keş-i ġavvāş-ı rinde ser-fürü

Şu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır adeh

- [5] aks-i rŭy-ı sākı-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billŭr-ı secencelveş muşaffādır adeh

27

mef'ŭlŭ fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Yokdur derŭnuñ içre seniñ zāhid infirāh
Mey içmeyicek hı ola mı dilde inşirāh

Seyr-i Bebek de şaf şaf olup ceşş-i amzesi
Çıkılmış o kāfir-i müje meydāna pŭr-silāh

Şarf eyle zihni-pākiñi ur bir binā añ
Mağşŭduñ izz ü rif'at ise ezber et Merāh

Şahn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āğŭşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāh

- [5] Şayyāda hı harām ola mı tã'ir-i vişāl
Fenniye murğ-ı büse-i la'liñ şehā mubāh

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Cünbiş ü nāz ile haṭṭ-ı ruḥuñ ol yār-ı meliḥ

Ref' edip muşḥaf-ı ruḥsārını kıldı taşḥiḥ

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-ı güzār

Mihr-i ruḥsārıñı 'arz eyledigiñ bāde şaḥiḥ

La'l-i ümīdiñ eden sā'il-i deryüzeleriñ

Geçinir ni'met-i vaşlınla faḳīrān ferīḥ

O perī dūd-ı firāḳın içirip 'uşşāka

Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabiḥ

[5] Fennyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb

Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taşriḥ

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Ol bīmāra sürüp çeşmin o tıfl-ı cerrāḥ

Ḳıldı eczā-yı vişāli ile zehri işlāḥ

Bu mu sebeb vaq[i]tinden mi ğidā aḥz eyler

Evc-i ‘alāda hümā-perde cemī‘-i ervāḥ

Müceb-i hikmet-i *lā-yūs’elü ammā yef‘alü*⁴⁰⁴

Nā-peder kevne Mesihāyı getirdi fettāḥ

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eylediği

Sa‘y-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ [T. 14a]

[5] Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi tutar

Zekānı bāğ-ı cemālinde o şāhiñ tuffāḥ [M. 13b]

30

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Hüsni-ḥaṭṭıñdır şehā nūr āyeti kavli-ı eşaḥ

Noḳṭa-i ḥāl-i lebāniñ ḥarf-i da‘vāt-ı ḳadeḥ

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl

Ravza-i ḥüsni-ı cemāliñ sāḥa-i bāğ-ı ferāḥ

Meh-cebiniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel

⁴⁰⁴ “Allah, yaptığundan sorumlu tutulmaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir.” (Enbiyâ, 21/23).

Kilk-i kudretle çekilmiş ebruvānıñ anda şah

Sīm-bāzuñdur felekde ‘āşıkā cānā revā

Egnime şāl olsa maqbūlüm degil kıavs-i kuzah

[5] Fenni-i bī-çārenıñ bahşinde kıl ü kāl yok

Hüsni-i haţtıñdır şehā nūr āyeti kavlı-i eşah

Harfü'l-Hı

31

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yah

Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yah

Dil-i bīmāra bahş et şerbet-i dūşnāmıñ ey hāzık

Gül-i terden mürebbā āteş-i ‘ışıkā şifādır yah

Döküp ol hān-kāh şiddet-i vaqt-i şitā için

Ne hāletdir bu kim berdü'l-‘acūze mübtelādır yah

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek için nāmı

Olur āvīze saķf-ı ‘āleme ‘ibret-nümādır yah

[5] Reh-i mesdüde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda cısr-i muḳtezādır yaḥ

Niçün bey^ç ü şirāḥ eylerler anı Fenniyā ^çālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḥ

32

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Naḳş edip la‘liñi sür bu dil-i kāşāneye sürḥ
Yaḳışır beyt-i siyāḥ içre o vīrāneye sürḥ

Vaşf-ı dendāniñ arasında lebiñ zıkr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübhā-i dūr-dāneye sürḥ

Āteş-i ‘ışkıñā dil yansa n’ola ^çālemde
Görünür şem^ç-i ruḥuñ dīde-i pervāneye sürḥ

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḥ

[5] Jende-i ḥūn ile dil olsa n’ola zībende
Fenniyā hoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḥ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

[1] Çekip tîğ-ı nigâhın günde yüz biñ kan eder ol şüh

Hezârân lâ-cerem itlâf-ı ceş-ı cân eder ol şüh [T. 14b]

Cevf-i haţtı olsa dilde gam mı zulmet-i 'âleme *

Cemâlin ba'd-ez-în dehre meh-i tâbân eder ol şüh

Şümâr-ı bûs-ı la'lin tekye-i miñnetde şeyhâsâ

Fem-i süllâk-ı rinde sübha-i mercân eder ol şüh [M. 14a]

N'ola çâh-ı zenañdânında dil ħabs-i medîd olsa

Mu'azzez Mışr-ı vaşla bendesin sultân eder ol şüh

[5] Düşürmüş ħâl-i ħaddin çeşmine sūrâñ-ı sūzından

Ki şan Hindüstân iklimini seyrân eder ol şüh

Cigerden kan geçer bilmez tabîbim Fenniyâ derdim

Ṭaleb etdikçe la'lin tıflveş giryân eder ol şüh

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Tıfl-ı ıabbāhım edip ğamzesin 'uşşākına mīh

Ƙılmıř āmāde o lahm-ı cigere ālet-i sīh

Nice sīh olmaya bu sūziř-i 'ıřkıñla hezār

Yađdı tennūr-ı dili sūř-ı maĥabbetde tabīh

Görse encüm gibi bir ĥālını ruhsārında

Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrih

Tāb-ı ĥasretle n'ola řāk-ı göñül zerd olsa

Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīh

[5] Dedi bir ehl-i sūĥan ğonçe külāhın açdı

Fenniyā sūr-ı ĥıtānına o ııflıñ tārīh

Ĥarfü'd-Dāl

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[1] Ĥayāl-i 'ārızıñ bir kaşr-ı nev-bünyād edip zühhād

Müzeyyen eyledi bāĝ-ı İremāsā anı ředdād

N'ola cismimde ʻıŝkıñla hezārān şerhalar olsa

Benim āk eyledi ağ-ı vüçüdüm tıŝe-i Ferhād

Süzölüp urmasun ŝāhīn gibi murđ-ı dili yoğsa

Ne mümkin pençe-i ğamzeñden olmağ ey perī āzād

Diliñ bülbül ŝaıñ sünbül ruđuñ gül lebleriñ müldür

Seniñ sīneñde pistāniñ turuncdur ğabğabiñ kebbād

[5] Ne māni^ʻ ebruvāniñ hūn ile taŝvīr-i seyf etse

Derūn-ı menzil-i kāŝānesine nađŝ edip Bih-zād

emen-zāra müŝābih sebze-i tanzīr ile Fennī

Kenār-ı bağr-i nazmım eylesin yārān-ı Sa^ʻd-ābād

36

feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

[1] ılma iftār-ı lebiñ ʻāŝıka va^ʻd-i va^ʻid

Rūze-dārāna ğurūb oldu ğađıñ ey meh-i ʻid

Bezme teŝrīfiñe cān u dili āmāde edip

ıldı rindān anı tuğfe saña kālā-yı cedīd

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān

Eyleme mūr-ı za‘īfi şīşede ḥabs-i medīd [T. 15a]

Ceyş-i ‘uşşākı yine seyr-i Bebekde kāfir

Yürüyüp leşker-i müjgānı ile kıldı şehīd

[5] Fenniyā eylese bu nazmımı Sırrī tanzīr

Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefid [M. 14b]

37

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād

Per açdı āşiyān rüzgāra her çi bād-ābād

Söyünmez sūziş-i ‘ışkım dem-ā-dem bād-ı āhımla

Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

Eşer yok hīç feminden var ḥaber al būs-i la‘linden

‘Azīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

Bebekden aḥz edip ‘azm et Boğaz seyrine ol māhı

Muşādif rüzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

[5] Bu nazmı mähya kandili uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarz et Ḥasīb-i rüze-dāra her çi bād-ābād

38

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Çekmesin tīg-ı nigāhın yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile işlāḥ edip
Zāhidiñ terkibi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḫābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat şuʿūd

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

[5] Nāʿil olmaḳsa metāʿ-ı vaşla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- [1] Kūyuñda raķīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ ey meh ne belā derd

Bülbül gibi dil ḥaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

Dönse ne 'aceb zāhid ile vaķt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

Yār ile bu ŧeb ŧem' idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ğayr-ı dilā ferd

- [5] Āh eyleyecek Fenni ğubār-ı ḥaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i ŧomā gerd

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- [1] Bintü'l-'inebiñ būs edicek la'lini zāhid
Telḥ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsıd

Tahrîr edemem sūziş-i ‘ıŝkı ben o yāre
Hāmem olup āteş tutuşur şafha-i kâğıd [T. 15b]

Da‘vā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Kāđī-i cemālinde dūr-i çeşmim aña şāhid *

Şun nuķle bedel nūş edicek bāde-i sākī
Meclisde kadeh başına bir būsedir ‘ā’id [M. 15a]

[5] Rengīn ola mı sa‘y ile hīç nazm-ı belāgat
Fennīya neşāţ ola ya bir vaķt-i müsā‘id

Harfū’z-Zel

41

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] La‘l-i nābıñdır şehā ‘uşşāka sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i maħmūra kevserden lezīz

Da‘vet-i bezminde sen ni‘met-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ‘āşıka pālūde-i terden lezīz

Menba‘-ı āb-ı hayāt olsa ‘aceb mi tal‘atıñ

Hoy-ı pākiñ çeşme-i hūrşid-i enverden lezīz

Fenniyā bāğ-ı cemālinde o şāhıñ ğabğabı

Bir turunc-ı tazedir tüffāh-ı aḥmerden lezīz

42

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Būs-ı la'liñ ey perī olmağ gerek ağıyāra şāz

Şübhe 'arız olmada zirā dil-i ğam-h'vāra şāz

H'vāb-ı ğafletden telef oldu dirīğā 'ömrümüz

Gerçi vāқи' oldu ammā vuşlatıñ bī-dāra şāz

Şerbet-i la'liñ ne hikmet ol tabīb-i cān-fezā

Şunmada ağıyāra her dem bu dil-i bīmāra şāz

Müşkil oldu nā'il olmağ bir meh-i tābāna kim

Hāle-i āğūşa teslim olmadığ meh-pāre şāz

[5] Fenniyā taḥrīr ederken diğkat et kim nazmıña

Oğuyup tā kim olasın şi'r her bāre şāz *

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Degil şem' âteş-i 'ışk-ı dil-i pervāneden me'hūz
Muḥakḳakdır denir 'uṣṣāka cānāneden me'hūz *

Ḥilāf olmaz ḡaddārīñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i ra'nā neden me'hūz

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-ya'kıl
Seniñ la'l-i lebiñ sāķī mey-i peymāneden me'hūz

Müzeyyen olsa zaḥmım penbelerle ḡam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden me'hūz

- [5] Nażar kıl Fennyā dendānına kenz-i dehānında
Zihī pākīzedir ol zī-ķiyem (?) dūr-dāneden me'hūz

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- [1] Vaşl-ı dildāra niyāz-ı sūḥanım ķıldı nüfūz
Ḡonçe-i gülşene murḡ-ı çemenim ķıldı nüfūz [T. 16a]

Alıp āgūşuma olma hey dilā hāle gibi

Ten-i pākīzesine pīrehenim kıldı nüfūz

Haṭṭ ber-āverde iken fūrkatine cān naḡdin

Vech-i taḥrīr ile ḡarż-ı ḡasenim kıldı nüfūz

Feth edip ‘arż-ı cemāl⁴⁰⁵ eyleme aḡyāra diyü

Ḡoñçeye ḡār-ı nikāt-ı süḡanım kıldı nüfūz [M. 15b]

[5] Fenniyā sa‘y ederek şaḡn-ı belāḡat içre

Güç ile şı‘r-i beyāna dehenim kıldı nüfūz

Ḥarfü’r-Rā

45

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaḡı var

Şaḡrā-yı dilde teşne-i rez içre baḡı var

Sāḡi bez[i]mde cāmı tuṭuşdurdu meclise

Ḥammām-ı ḡalb-i ‘āşık-ı zārıñ şıcaḡı var

⁴⁰⁵ ‘arż-ı cemāl]‘arż-ı cemālin, M.

Peyveste tār-ı ğamzelerin kılmış ol perī

Māhī-dillere yem-i ʿışk içre ağı var

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı dağını

Efʿi-i dīdebān-ı ğamıñ şeb-çerāğı var

[5] Beñzer hilāle ʿarz eder ol hırmenindeki

Maḥşūl-ı ʿömrü biçmege çerhiñ orağı var

Nazm-ı Edībi söyle Lezīzīye Fenniyā

Pāyında esb-i cāmesiniñ çınkırağı var

46

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Çerḥ-i ḥüsnünde şafaḥ ʿarız-ı ruḥsārıdır

Kevkeb-i ḥāline nūr-ı meh-i ruḥ sarıdır

Yüz bulup çıkdı o başdan eder elbette ḥaṭā

Leşker-i Çīn-i Ḥoten turre-i Tātārrıdır

Dāne-i ḥāl-i siyekārıdır aḡa-yı nebāt

Nıgeh-i çeşmi şehiñ aşaf-ı ğaddārıdır

Edip āgāza uşūliyle bize şeh-nāzım

Būselik kılmadı ʿuşşāka nev-ā-kārıdır

[5] Bey^c ederken dūr-i vaşlın ҡo tehevvr etsin

Sūd eden biri lūknet-i güftārıdır *

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baқ

Şimdi gün toғrısına ҡaddi kemānvārıdır

Fenniyā şevket-i şi‘rinde Cenābın gūş et

Emr-i zī-şān-ı nikāt-ı femi hūnkārıdır

47

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] O tığ-ı ğamze-i mestāne cān behāsınadır

Şırā-yı nūş-ı mey-i la‘li ҡan behāsınadır

Fezā-yı sūқ-ı maħabbetde ıkdı ol ebrū

arār-dādesi şimdi kemān behāsınadır [T. 16b]

Girān behāları sürme o eşm-i cānāna

Revān kuħlı anıñ Işfahān behāsınadır

Serinde çutsa n'ola gevher-i vişāli dil
O naqd-i eşk ile tāk-ı Keyān behāsınadır

[5] Gelip ayağına ol şehd-i vaşl kendiden
Ziyāde verme şaķın rāygān behāsınadır

Re'is-i Fāzıla bu nazmı Fennīyā 'arz et
Felek ister ise bādbān behāsınadır [M. 16a]

48

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] La' lin ki bezm-i bāğ-ı cihān içre yād olur
Endek humārı ey leb-i mey-gün güşād olur

Ḥavfım budur қаzā ile diller şehīd olup
Tīg-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir 'āşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile bir murād olur

La'l-i mücevheriñ ki nadire-i pīşedir
Naķş-ı ḥaṭıñla ḥātem-i gevher sevād olur

[5] Gelmez haṭ-ı nizāmına şol beldeniñ hemān

Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

Esrār-ı ʿiṣṣā gāhice ifşāya Fenniyā

Şimdi cihānda qalmadı bir iʿtimād olur

49

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] Devā-yı vişāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler *

Bu renc-i rüzgār-ı āsmāniye belā derler

Hedefāsā nice sūrāḥ olmasın sīnem *

O tīg-ı gāmze-i mestāneye tīr-i kazā derler

Seḥāb-ı zülfüñe murğ-ı hümāveş per açan ʿiṣṣā

Fezā-yı evc-i dilde ṭāʿir-i sūrūr hevā derler

Zemāne ḥübınıñ ʿuṣşāka ḡammı rüz-ı hicrānı

Pilāv-ı vaşla anlar şimdi şahrāda aşlā derler

[5] ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī

Şırāṭ-ı ebruvānından güzer kılmak ḥaṭā derler

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

[1] 'Arūs-ı bāde cihānıñ şevā'i'indendir
Şırā-yı vuşlatı 'aşrıñ mübāya'ındandır

Husūf-ı haṭṭı n'ola zulmet-i cihān olsa
'Alāyim-i kameran ol vekāyi'indendir

Büt-i mücāma'atı der-i dilde hıfz etmek
O Sāmīriyi raḳībiñ şınāyi'indendir

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i haṭ
Beyān eder o bedī'i bedāyi'indendir

[5] Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī [T. 17a]
Bu güfte-ṭab'-ı Belīgiñ zevāyi'indendir

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

[1] Dil ol beyāz fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān

Manşūr-ı ʿışka zūlfüñü özge resen bilir

Nessāc-ı ʿışka nice ketān olmasın bu ten

Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı nağmede

Ancaḳ bilirse Fehmiyi murğ-ı çemen bilir [M. 16b]

52

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı hicrān büyüdür

İhtirāk-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

Veled-i ḳalbi bağ[ı]rında naẓar ḳıl sālīk

Şīr-i tevḫīd ile ol şāḫib-i ʿirfān büyüdür

Berḳ-i nezzāre-i ḥübān ile çerḫ-i dilde

Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

Nıgeh-i ʿāşıḳa fetḫ etse n'ola sīnesini

Nūr-ı ḥürşīd ile ol penbe-i büstān büyüdür

[5] Sāḳiyā dā'ire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āşaf-ı Şāhān büyüdür

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile ma'cūr
Pençe-i yevm-i ğamı lāne-i vīrān büyüdür

Fenniyā şaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küş-t-gīr-i sūḥan-ı nāzım-ı meydān büyüdür

53

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳapar
Dilden hevā-yı āh ile ṭül-ı emel ḳapar

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳapar

Şevvāl-ı 'īd-ı vaşl ile gülrüzeden⁴⁰⁶ hezār
Berg-i ḥazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳapar

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ğam degil

⁴⁰⁶ gülrüzeden] rüzeden, T.

Ammā bu sür‘at ile licām-ı cemel apar

[5] Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz ile cerr edip

Kendi dilān-ı tāzedey dil ‘asel apar

Fennī bu nev-zemīni Lezīziye ‘arz edip

Seng-i Hīşārı ab‘-ı hūnerden temel apar

54

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

[1] Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez i‘tibār

Nad-i vuşlat sūd eder Eryāle⁴⁰⁷ etmez i‘tibār

El ekip zeyl-i kibār-ı gırreden şimdi göñül

Bī-mürüvvat ker ü fer cūhhāle etmez i‘tibār [T. 17b]

Zerger-i mürşid ‘ayār eylerdi alb hārcın

Pūte-i ‘ış ire zāhid āla etmez i‘tibār

Dūşına almaz revā olsa aña avs-i uzah

Bī-riyā şūfi felekde şāla etmez i‘tibār

⁴⁰⁷ Eryāle] Riyāle, M.

- [5] Eyleyen t̄ul-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerh-i dilde aḡter-i dümbāle etmez i‘tibār
- Buldu lezzet k̄and-i ūr-i Ni‘met ile Fenniyā
Ba‘d-ez-īn zenbūr-ı ṭab‘ım bala etmez i‘tibār [M. 17a]

55

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- [1] Teşrif-i sūḡ-ı meclise ‘özrüñ ūhā nedir
Ḥavf-ı metā‘-ı vaşlıñ ise bu behā nedir
- Gülgün-ı ‘arızında seniñ ḡāl-i ‘anberīn
Necm-i seḡerdir ol ki ūfaḡdan nişānedir
- ‘Uşşāḡı ḡatlı için ne ‘aceb ey ḡaşı kemān
Dil-düz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir
- Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çı ḡam
O müşk-büy-ı çīne sezā tuḡfe ūānedir
- [5] Pek çok da iftiḡarı ḡo bi’llāh Fenniyā
ūā‘ir ḡatında böyle sūḡanlar fesānedir

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Gören necm-i seher derse o hâl-i yâre lâyıkdır
Şeb-i zülfünde tâb-ı vech-i pâki şubh-ı şâdıkdır
- Lebin taṭbîk edip faḥr-i Süleymân ile o şâhıñ
Dedi seyr eyleyen mû deñlü yok farkı muṭâbıkdır
- Der-âgüş eyleyip dâ'im niçün âzürde eylersiñ
Gel ey sîm-ten yiter o cism-i pâki şıkma yazıkdır
- Dil-i bî-çâre baḥş etse 'aceb mi şerbet-i la'lin
Ṭabîbim fehmeder derd-i derûnum ṭab'ı ḥâzıkdır
- [5] Nazar kıl ḥalka ḥalka cân-güdâz-ı sîne-i Fennî
Efendim süz-ı 'ışkıñla hemîşe bağrı yanıkdır

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Nârın şafâ-yı şu'lesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilâsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

Takṣīmi kıldı kār kıaldı ʿuṣṣāka ṣāh-nāz *

Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrık ṣadā verir

Pīr-i muḡān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

Baḥṣ eyle naḡd-i varıñı ol māha sen dilā

Maḥbūbunuñ fütādeye meyli ṣebindedir

[5] ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden

Kendi efendi ʿiṣret eder mā-beyndedir

Mazmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refiʿā ki Fenniyā [T. 18a]

Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i ṣiʿri lebindedir

58

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Fikr-i ḡoy-ı ʿārızıñla çeṣm-i dilden ṣu aḡar

Jāle [vü] güldür hevā-yı āh ile ḡoṣ-bū aḡar

Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā zuḡūr

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿiṣṣıñ hep dem-ā-dem bu aḡar

Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

Ḳā'e-i 'uṣṣāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar

Geç nigāh-ı yārdan āgyār olup ālūde-ġam

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā āġu aḳar [M. 17b]

[5] Ḳaṭre ḳaṭre ḥūn-feṣān-ı zaḥmı ōanma zāhidiñ

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū⁴⁰⁸ aḳar

Pür-güher olsa varaḳ iḳre 'aceb mi Fenniyā

'Ārifiñ zirā midād-ı ḥāmesi lülü aḳar

59

mef'ulü fā'ilātü mef'ilü fā'ilün

[1] Başşa rikāb-ı vuşlata cānāne bel verir

Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

Öpsem o la'l-i tāb-ı 'araḳ-rīzi gül gibi

Zenbūr-ı 'ıŝḳa ġonçe dehānım 'asel verir

Sen ḥān-ḳāh-ı mey-kededen ḳıḳma rind iseñ

⁴⁰⁸ "Dārū" kelimesi her iki metinde de "ض" harfi ile yazılmıştır.

Düş ayağına pîr-i muğân saña el verir

Bezm-i hacâle maḥrem rāz etme zāhidi

Zîrā zifāf-ı bint-i reze ol ḥalel verir

[5] Maḥbûb ile işin bitirip ba‘z-ı bî-vefâ

Şoñra metâ‘-ı vuşlata naḥd-i dağal verir

Fennîyi gör ki şi‘r-i Lezîziye gūyiyâ

Bu nâ-sezâ nikâtı nazîre ğazel verir

60

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

[1] Dil ebr-i zülf-i ‘arız-ı yâriñ hümâsıdır

Hoş-büy-ı sîb-i ğabğabı rûḥum ğıdâsıdır

Maşş eyleyince gerden-i kâfûru ba‘d-ez-în

În‘âm-ı bûs-ı la‘l gibi diş kirâsıdır

Zāhid varıp ayağını öpse ‘aceb midir

Pîr-i muğân tekke-i Cem öz babasıdır

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi gam

Ol āsiyāb-ı ‘āşıkıñ āb-ı hevāsıdır

[5] Baħr-i naz[1]mda şı‘r-i Refi‘ā ki Fenniyā

Keştı-i ıab‘-ı nev-hevesiñ nāħūdāsıdır

61

müstef‘ilün fe‘ülün müstef‘ilün fe‘ülün

[1] Fehm eyleyen me‘ādı sāhib-elem degildir

Fıkr eyleyen me‘āşı ferħünde Cem degildir

Āmādedir o gönçe üşküfte olmağa lık

Zanneyleyler ‘andelibin leb-beste-fem degildir

[T. 18b]

Lezzet verir dimāğa düşünāma o ııflıñ

Sükker şunar dem-ā-dem ‘uşşāka sem degildir

Ĥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā

Āyine-i felekden ruhsarı kem degildir

[5] Fennı Celāli olma güş eyleyip dürüğü

Kim der bu nev-zemine Bāğ-ı İrem degildir

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Gördüm bugün o şüh-ı cihānım terāş olur

Esrār-ı çīn-i perçemi 'uşşāka fāş olur [M. 18a]

Kim nūş āb-ı vaşlın eder teşne cān bulur

Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe 'aṭāş olur

Ceyş-i müjeyle dilleri yağmaya ol şehiñ

Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

Māh-ı felekde zāhir olup güyiyā ḥusūf

Ḥaṭṭ-ı 'izārı dehr gönülde telāş olur

[5] Zāhid metā'-ı zühdini 'arż etse şūfiyā

Kemḥāyı fehm ederdi ne güne kumāş olur

Zu'mınca esb-i ṭab-ı Ḥasībāya Fenniyā

Şaḥn-ı süḥanda eşheb-i dil rāh-dāş olur

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Vişâliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
 Mürebbā buse-i la'l-i lebiñ gül-berg-i terdendir
- N'ola devr-i haṭıñla çerḥ-i fikrimde ḥusūf olsa
 Benim baḥt-ı siyāhım tāli^c-i ḥüsn-i ḫamerdendir
- Temāşā kıl o şāhiñ ḥaṇçer-i pāki miyānında
 Bir āb-ı şāfdır gūyā aḫar 'ayn-ı kemerdendir
- Dü-çār olsam n'ola 'aynımda bostān-ı dil-ārāya
 Güzergāhım benim ol sīne-i nev^c-i memerrdendir
- [5] Zer-i ḥāliş-'ayārı fark eder bī-rūḥ iken fehm et
 Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nev^c-i ḫacerdendir
- Naẓıre iltimās edip bu nazmı Fennīyā 'arz et
 Lezīzī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Dil-i şehenşâh-ı tûl-ı emelde bataklıdır *

Ol bu binâ-yı fitne-i kâkülde şaklıdır

Zerd olsa pây-ı duhter-i rez gam mı sâkiyâ

Maḥbûba şüret ile [ki] altun bıcaklıdır

Düzd⁴⁰⁹-i nigâhı küşe-i târ-ı gamzede *

Ol ser-hezâr ceş-i fiten-cü bucaklıdır

Ey çeşm-i âhu yâri şakın bâğ-ı 'âşıkâ

Şahrâ-yı sine çâk-ı gamıñla çataklıdır

[5] Zâhid kaṭâr-ı na'ra-i rindâna ḥar olup

Şît-i derây-ı reh-berimiz çınkıraklıdır [T. 19a]

Meclisde zarf-ı mey gibi âğuş-ı rind ile

Mûy-ı miyân rûy-ı nigârân kuşaklıdır

Yakdı cihânı nâr-ı taḥassürle sū-be-sū

⁴⁰⁹ Metinde ”درو” şeklinde yazılmıştır ancak anlam gereği “düzd” okunmuştur.

Ol nev-çerî-i âteş-i sūzān ocaqlıdır

Vāşıl olur ne deñlü kaçak olsa raşş-i yār

Rāh-ı talebde esb-i niyāzım ayaklıdır

Ezhār-ı nazm-ı s̄ābit ü Es‘adla Fenniyā

Şehd-i lezīz-i güfte-i tab‘ım revāklıdır [M. 18b]

65

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Kalem-keşide-i ebrūlarıñ taḥayyül eder

Yazıp o besmele-i muşḥafı te‘emmül eder

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine

Bu bār-ı miḥneti mūr-ı gönül taḥammül eder

Ḳıyās eder göricek ḥāl-i gerdeniñ ‘uşşāk

O pāsbanımı kāfūra vaz‘-ı fülful eder

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende *

O dūd-ı āhımı nār-ı Ḥalile sünbül eder

[5] Vücūd-ı pākin eden şahın-ı gülşen-i pür-dāğ

Pür eyleyip dem-i mīnāyı sākī bülbül eder

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīke

Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ kılḳul eder

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī

Naẓīre-i sūḥan-i ʿcāza kim tenezzül eder

66

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Fikr-i zülfüñle merāk-āver olup cān şıḳılır

Ḥāzīkā hecr ile dem-be-dem insān şıḳılır

Düñ-i gülveş ruḥ-ı ḥoy-kerde-i pākīñ ey meh

Düşmüş ol mengene-i dillere her ān şıḳılır

Menzil-i pīr-i muḡāna gelicek rüy-ı nigār

Rinde ruḥsārını ʿarz etmege cānān şıḳılır

Dem-i vaşlinda hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş

Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān şıḳılır

- [5] Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Hı[ı]mla üstüme şad piştov-ı hūbān şıkılır

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ʃab'-ı sūhan-perver-i yārān şıkılır

67

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Neccār-ı şūhı dār-ı dili hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i 'ālem yapar yıkar

Döndürdü şahn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḥayme-i vişālini hem yapar yıkar *

Yokdur esāsı tevbe vü 'ahdinde zāhidiñ
Hı[ı]n-i ḥa[ı]şini gāhice yapar yıkar⁴¹⁰ [T. 19b]

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuşlatı
Sūḳ-ı emelde mişl-i mücessem yapar yıkar

- [5] Seyr et binā-yı gendüm ü 'ömrin devāmını

⁴¹⁰ Dize eksiktir.

Kaşr-ı kazâ-yı hırmen-i âdem yapar yıkar

Fennî nazîre verme bu beyti Celâliye

Zîrâ anı o bâni-i Rüstem yapar yıkar [M. 19a]

68

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Her kaçan haţt-ı ruĥ-ı dildâr kendin gösterir

Şafvet-i âyineden esrâr kendin gösterir

Çâk edip kışrın derûn-ı sîneden gül gönçeveş

Zahm-ı pür-ĥûn-ı dil-i ğam-ĥ'âr kendin gösterir

Sebze-zâr-ı haţtı tezyîn eylese hüsnün n'ola

Nev-bahâr-ı eyyâmı çün ezhâr kendin gösterir

Yâre 'arz etse n'ola derd-i derûnu 'ışk-ı dil

Hâzık-ı cân-pervere bîmâr kendin gösterir

[5] Hüsni haţt taĥrîr ile rengîn olur mu Fenniyâ

Zîver-i mazmûn ile eş'âr kendin gösterir

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Beyt-i derûnu vuşlat u hicrân açar kıapar

Ḥaccâc [u] Âşafa anı merdân açar kıapar

Âteş şacıp nıgeh-be-nıgeh çeşmi âfetiñ

Cādū-yı pileverin o fettân açar kıapar

Ḳaşd eyledikçe neşter-i ğamze ile çâk edip

Âmâc-ı dâĝ şışe-i cânân açar kıapar

Belķis-i 'ışķa şanma ki taķlib-i çeşm eder

Ol rev-zen-i serâ-yı Süleymân açar kıapar

[5] Geh şoĥbet-i müşâ'are ğâhı sükût ile

Mecmū'a-i ṭabî'î yârân açar kıapar

Tahrîr için nazîre-i manzûm-ı Pertevi

Fennî devât-ı şî'rini her ân açar kıapar

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Būs-ı la'lin aleb etdikçe sitignāya çeker
 Gūyiyā mevce-i lufun leb-i deryāya çeker
- Şanma ın etmede ebrūsunu ol aşı kemān
 aşd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker
- Çekme tiğ-ı nigehiñ 'āşık-ı şādıklarına
 Er olan ālet-i şemşirini a'dāya çeker
- Giyicek cāmeleri duğter-i rez meclisde
 Hüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker
- [5] Fennyā nükte-i eş'ārını Fehmī şimdi
 Şerh edip nazm ile hep şüret-i ma'nāya çeker [T. 20a]

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- [1] Dilde fikr-i haddi dil-berle gülistāniñ mı var
 Bülbülāsā bāğ-ı ümmid içre efgāniñ mı var

Zāhidā şeb-tā-seher āyā nedir bu nāleler

Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānāniñ mı var

Taht-ı ebrūda zuhūr etdi hüs[ü]n-i haţtıñ

Katline ‘uşşākıniñ tuğrālı fermāniñ mı var [M. 19b]

Ṭal‘atıñ olsa n’ola āyīne-i ‘Ālem-nümā

Şāh-ı İskender gibi ‘ālemde aqrāniñ mı var

[5] Hāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil

Nāleveş şimdi seniñ bir çıkmadıķ cāniñ mı var

‘Āşıķa ‘arz etmege mihr-i ‘izāriñ ey şanem

Deyr-i qalbiñ içre kāfir zerre imāniñ mı var

Zīb-ı silk edip gehi dür-i nikātıñ ‘Ārifā

Fenniye bundan ziyāde daķı ihsāniñ mı var

72

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Naḥl-i kaddiñ de şehā ṭā‘ir-ı dil lāne yapar

Görmesin şāhin-ı agyār anı cānā ne yapar

Dil-i sevdā-zede kaldıkça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çîniñe h̄ār-ı müjesin şāne yapar

Va^cd edip gönçe-i vaşlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ^cuşşāķını gül-h̄āne yapar

Zāhirā zāhid ayak almağı bilmez ammā
Der-i mey-h̄āne-i bātında o şeyh̄āne yapar

[5] Cām-ı Cem menķabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

Şi^r-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī
Ṭab^c-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

73

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

[1] Ebrūların ki ķavs-i ķuzahdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

Mū deñlü yok mu ruḥṣatıñ ey ğamze dillere
Mağlūp olunca Müslime kāfir imān verir

Åh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe

Mir'āt-ı alb-i pākine Őāyed uman verir

Dil vuŐlatıñla na'ra-keş olsa 'aceb midir

Hısn-i haşini fet eden elbet ezān verir

[5] Ni'met-keŐān-ı sūfre-fürūŐ ol ki sen Őehā

Çok imtinānda h'āhiŐ-i vaşla girān verir

Dürr-i viŐālini kenz-i derūnunda hıfz eden

Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir *

74

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Dilde fānūs-ı hayālin ki ziyāsiyla döner

O Şeb-ārā-yı cihāna Şem'i liāsiyla döner [T. 20b]

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil

Åsiyāb-ı emelim āb u hevāsiyla döner

Hātem-i cāmını sāıye verir meclisde

Őāh-ı CemŐidiñ umūru vüzerāsiyla döner

Çerh-i devvāre kiriş olsa çi ğam rakḳāşa

Raḳam-ı vuşlata ʿaḳreb ruḳabāsiyla döner [M. 20a]

[5] Yümn-i elṯāf ile Fenniye nigāh-ı Rāʿif

Fülk-i baḫr-i keremi ḳible-nümāsiyla döner

75

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāğ üstündedir

Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāğ üstündedir

Bend-i zülfüñden rehā mümkün degil ey māh-rū

Murğ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṯuzağ üstündedir

Ḥacle-i bezm içre ṯaʿzīmen bize bintü'l-ʿineb

Başına bir āl tutuḳ aşmış ayağ üstündedir

Ḥilʿat-ı nā-dīdedir kim aṯlas üzre gūyiyā

Ḳaplamış semmūr-ı ḥaṯṯ gülgün yañak üstündedir

[5] Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye nazīre Fennī

Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṯarağ üstündedir

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] İnfişāl ile edip cāh-ı vişālin ikrār⁴¹¹

Ne çeker Zāde-i Mollāniñ elinden dil-i zār

La'lin 'uşşāķına cān-baħş eder ammā ki o meh

Ĥulf-ı va'cinde benim ķanıma etmek toğrar

Şıkılıp pür-'araķ olsa ne 'aceb rūy-ı nigār

Çekdi sākī anı inbīķ-i zekandan tekrār

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aħz etdi

Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

[5] Ĥaţţ ber-āverde olup şimdi o vech-i ĥasenim

Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

[1] Ravza-i ĥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur

Bülbül 'uşşāķ-ı dile ĥonçe-i ĥoş-bū bulunur

⁴¹¹ cāh-ı vişālin ikrār] cāh-ı vişālinden al ikrār, M.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vahşī-nigeḥi
Deşt-i ḥayālimde benim niçe āhū bulunur

Şermle ruḥsārı n'ola pūr-‘araḳ olsa o meḥiñ
Şaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarşu bulunur

Cisini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḥar
Kimdir o kāfūr-ten muḡ-beçede mū bulunur

[5] Ḥavz bir ‘āşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āḡūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

Vaşfınıñ o dendān dürrin Behcete nazm etse n'ola* [T. 21a]
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

78

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Ḳılmayan ey dil te’ehhül şanma bī-‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān Mışır ol sultān olur

Öpme la‘l-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḡı yoḡsa beynimizde ḳan olur [M. 20b]

Mısr-ı ʿıŝk içre dili abs etmesin ol ŝāh-nāz
Yūsufam āh-ı zenāhdānında ser-gerdān olur

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ayvān içre zāhid ŝūret-i insān olur

[5] Bu meşeldir ki denir dü-dil olunca yek ŝehā
ʿĀŝık-ı ŝeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

Fenniyā ʿarz eyle eşʿarıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı oğur ise ʿizz ile zī-ŝān olur

79

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

[1] Ol küdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir *
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir
Dām urmuş o murğ-ı dil-i ʿuŝşākına⁴¹² dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne iekdir

Ĥāl-i lebini bu dil-i ŝeydāya ŝorarsıñ

⁴¹² murğ-ı dil-i ʿuŝşākına] murğ-ı dilim, M.

Düşmüş lebeni kevser-i havz içre siñekdir

Sīnem ne ‘aceb eylesem ol yāre çerāgān

Efşān-şerer-i gamze-i cādūsu fişekdir

[5] Kādī-i cemālinde gelip şāhid-i hıttı

Maşşūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

Đarb-hāne-i dilde hācer-i tab‘ ile Fennī

Sīm-i sūhen-i Es‘adı tamgāya meheddir

80

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş tolanmış ol püser

Cāy-gīr olmaqlığa bulmuş utanmış bu sefer

Çeşm-i bülbül cāmelerle yarı seyr edip göñül

Huşk-ı zahm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

Mışr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūh

Eşk-i çeşmimde çiçek şolmuş bulanmış nılüfer

La‘l-i nābıñda görüp tebhāle şanma sen şehā

Tāze varrākileriñ olmuş şulanmış bār-ı ter

- [5] Ten-bürehne feth edip ‘uşşāķına āģūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ķuşatmış sım-kemer

81

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Āh u zār et cāme-ħ^vāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla be-her-sū çevrilir

Aħz [u] bey^c etme ‘arz-ı va‘d-i vaşlıñ ey za‘ım

Her ne deñlü olsa şoñra haķķ-ı tapu çevrilir [T. 21b]

Ol ğazāliñ bāde-i la‘lini ķıldıkça ħayāl

Silh-i ümmid ile nār-ı dilde āhū çevrilir

Haţ gelince taḅ^c-ı dil yüz döndürür senden dirġ

Vaķ[i]t-i ‘azl manşıb-ı ħüsnüñde kapu çevrilir

- [5] Rind evrād eyleyip dendāniñi pīr-i muġān
Sübha-i cām elde sāķī reng-i lülü çevrilir [M. 21a]

Fenniyā pergār-ı tanzîrimle nazm-ı Sırriye

Hüsn-i haṭṭ ser-levḥa-miṣl-i çin-i ebrū çevrilir

82

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Ğārizıñ ḥoy-kerde şanma güldür ol şeb-nem kıpar

Öyle nāzıkdir ki būs olsa hevādan nem kıpar

Ṭurre-i ṭarrārıña yakın getirme ey perī

Şāne bir çok başı şeydir kırkırım perçem kıpar

La'lin 'uṣṣāka o meh baḥş eyledikçe ṭıfl-ı dil

Şişe-i billürdan şan sükkeri bādām kıpar

Bu benim zaḥmın kıparsa ey ṭabīb-i cān yine

Āb-ı vaşl-ı yār ile terkib olan merhem kıpar

[5] Fenniyā fetḥ etse gāhī gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb

Daḥı böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem kıpar

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- [1] Neşâţ-ı bâde leb-i la'î-i yâre  almışdır
 Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı nigâra  almışdır
-  aţ-âver olmayıca  bezme meyl etdirmiř⁴¹³ ol meh
 Bizim bu  ıyşımız ey dil bahâra  almışdır
-  arışdı dâne-i h alile h aşılı zülfü
 Ümîd-i hırmen-i dil rüzgâra  almışdır
- Yapıldı sâ'at-i h aţır 'adât-ı dil-ber ile
 Hemân o cüz²-i felekde 'ayâra  almışdır
- [5]  ayâl-i tîĝ-ı nigâhı ol âfetiñ Fennî
  arâb edip cigerim pâre pâre  almışdır

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Meclisde bâde câmeler ile zenân olur
 Tezvîc-i rind himmet-i pîr-i muĝân olur

⁴¹³ meyl etdirmiş] meyl eder mi, M.

Pā-māl eder zemīne nice puşt [u] ser-keşi
Meydān-ı meyde duĥter-i rez pehlevān olur

Ey cām-ı Cem ħurutma yeter ĥūn-ı ‘āşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile bi’llahi ħan olur

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o mülĥide ki Müslimān olur

[5] Naĥl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā
Bāġ-ı sülĥanda bülbülveş imtiĥān olur * [T. 22a]

85

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Şanma ĥāl-i ‘ārızında ĥaţţ-ı ‘anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindübā biter

Fikr-i ĥaţţıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ‘arzda cūybār olduĥça hep kīmyā biter

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ķande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter [M. 21b]

Rūz-ı vaşl-ı yāre āmāde çerāgān etmege

Sīne de bir suhte gūyā lāle-i hamrā biter

[5] Şoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ

Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ğavgā biter

Fenniyā taḥrīr için ma‘nā-yı şi‘r-i Seyyidi

Ḳāf-ı ṭab‘ımda benim kilik-i per-i ‘anḳā biter

86

mef‘ilün fe‘ilātün mef‘ilün fe‘ilün

[1] Felekde vuşlatıñ ey māh-rū şikār mıdır

Hümā mişāli görünmez o rūzgār mıdır

Ederseñ ‘āleme māh-ı vişāliñi noḳşān

Ṭulū‘-ı mihr ü vefāsında zerre var mıdır

Maḳām-ı büseligi devr-i küll eder muṭrib

O şāh-nāz-‘Acemde nühüftekār mıdır

‘Aceb mi da‘vet-i bezme icābet etmez ise

Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

[5] Düşünce zāhid ayağ üzre şahın-ı meclisde

Çadeh du‘āsı o dem aña pāy-dār mıdır

Nihāl-i nazm [u] belāğatde Es‘adiñ Fennī

Bahār-ı güfte-i mazmūnu tāze bār mıdır

87

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Şanma haddiñ üzre cānā haṭṭ-ı ‘anbersā çıkar

Sīm-micmer içre dūd-ı ‘ūd-ı bī-hem-tā çıkar

Rāyız-i hüsnuñde çin-i pür-çiniñ gören

Zanneder destārdan bir sünbül-i ğarrā çıkar

Ruḥların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ

Verd-i ebyaz içre gūyā gönçe-i ḥamrā çıkar

Hāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ‘āşıkān

Seyr-i gülzāra kaçan ol dil-ber-i ra‘nā çıkar

[5] Nokṭa-i ḥāliyle meşķ-i vechi üzre Fenniyā

Ya kaşı ta‘līm olunsa hüsni haṭṭ bir rā çıkar

fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlûn

- [1] Fıkr-i dendāniñ ile⁴¹⁴ eşk-i firāvān dökülür
Şadef-i baħr-i dile şan dūr-i nisān dökülür

Yüz bulup başdan eder 'āşıka gün o ħatā

Her kaçan 'ārızıña zülf-i perîşān dökülür

Gör baħr içre seni ey semek-i sîm-endām

Fülk-i tenden yem-i 'ışk-a nice biñ kan dökülür [T. 22b]

Ĥāk olur ehl-i kemāliñ yeri ħayfā ki dilā

Lezzeti tam olıcağ bār-ı nihālān dökülür

- [5] Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanzîr

Fem-i kilkinden anıñ la'l-i bedehşān dökülür [M. 22a]

mefā'îlûn mefā'îlûn mefā'îlûn mefā'îlûn

- [1] Gören ħatṭ-ı siyekārın ruħunda gül de mārıdır

O ħārıñ vahşetiyle dide-i bülbülde zārıdır

⁴¹⁴ ile] -, M.

Ḥayāl-i ṭurre-i ṭarrārı eşk-i çeşm-i dillerde
Hezārān ḥabbeler mānend-i āb-ı belde cārıdır

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıkıñ keşkölde yārıdır

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik kıлмақ anıñ kulkulde kārıdır

[5] Boyandı laʿl-i sākī reng-i ḥūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārıdır

Ederse anı āb-ı vaşlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fūrḳatiñle gül de nārıdır

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yok dilde varıdır

90

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḥı serserisidir

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem

Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsīdir

Ƙılsa n'ola kitāb-ı cemālin mütālaʿa

Ĥaṭṭı ḥayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḥterīsīdir

Ʀurmaz ġurūb-ı ḥaṭṭına ol meh ṭulū^c eder

Zīrā redīsi sāʿat-i vaşlıñ gerīsīdir

[5] Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü

Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿarızınıñ nev-çerīsīdir

ʿArz et bu nazmı Neş'et Efendiye Fenniyā

Cevher-fürüş-ı pey-revin ol cevherīsīdir

Ḥarfü'z-Zā

91

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Meh-i nev mi kaçışñ āyā ki görüp ʿıd ederiz

Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

Şerḥ edip şāhid-i maḫsūd-ı vişāl-i yārı

Varaḡ-ı sīneye tanzīm ile tesvīd ederiz

Şanma şūfī bizi sen ḡalka-i meclisde görüp

Sübḡa-i bāde-i mercān ile tevḡīd ederiz

Bü'l-‘acebdir ki ḡazel ḡāhice düşmez rengīn

Bu ḡadar bī-bedel olsun deyü te’kīd ederiz [T. 23a]

[5] ḡūş edip Şā‘iriniñ ḡülşen-i tab‘ın Fennī

Bülbülāsā per açıp ‘azm-i Zinikmid ederiz

92

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Seḡāb-ı dilde berḡ-i çeşmi ol māhıñ çaḡar çaḡmaz

Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḡar aḡmaz [M. 22b]

Ne ḡikmetdir ‘aceb bu şīve-i ḡikmet o meh-rūda

Gelir ḡırmaz gider dil-ḡasteye ḡāzıḡ baḡar baḡmaz

Naḡar ḡıl küdek-i cevher-fürüş-ı zī-ḡıyem-kāra

Atar mengüş-ı va‘din duḡter-i vaşla ḡaḡar ḡaḡmaz

Yürü h̄avf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā

O meh bāb-ı vişālin fetḥ eder kaḫar kaḫmaz

- [5] Kaḫınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper ḫıl sīneñi cānıñ yaḫar yaḫmaz

93

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- [1] Ḥayāl-i çeşm ü ḫadiñ naḫş-ı resm-i āh ederiz
O naḫş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

Helāke bā'is̄ olursa begim ḫadeng-i müjeñ
sebāt-ı da'viye çeşmiñ iki güvāh ederiz

Leyāl-ı 'id-ı vişāle ḫulū' ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

Düşüp o şāh zeneḫdāna ba'd-ez-īn ey dil
Ne ḫüsn-i Yūsuf-ı Ken'ān ne meyl-i cāh ederiz

- [5] Bu bī-çāre nuḫūd-ı sirişki biz Fennī *
Ṭarīḫ-i Ka'be-i vuşlata ḫarc-ı rāh ederiz

mefâ'ılün mefâ'ılün mefâ'ılün mefâ'ılün

[1] Hıyāl-i bāde-i la'lıñle dil-i maħmūrdur sensiz
 Hıumār-ālūd olanlar sākiyā mehcūrdur sensiz

‘Aceb mi fikr-i zūlfūñle iriŝe Çın [ü] Māçıne
 Ŗadā-yı nāle vü zārım tehı fağfūrdur sensiz

Dehānına çalıp bir engübın ezhār-ı vaşlından
 Tolanır ber-hevā dil-teŝne-i zenbūrdur sensiz

Siriŝkim mey kebābım mā-ħazar ħūn-ı ciger puħte
 Derūn-ı sūziŝim pūr-āteŝ-i tennūrdur sensiz

[5] Raķıbā bezm-i meyde yār ile maħfıce ‘işretde
 Hıyālım ‘aks-i dūr-bın ile dūr-ā-dūrdur sensiz

Hezārān ğonçe-i üŝküfte-ťab[ı] fetħ eder ammā
 Açılmaz verd-i ŝı‘rim Fennyā mestūrdur sensiz

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Dil bezm-i meyde yâr ile maḥfi kes istemez

Bu şahñ-ı gülde bülbüle gayrı ses istemez

‘Uşşāka bāb-ı vaşf-ı cinān açma vā'izā

Ġavvāş-ı baḥr-ı ‘ışk-ı ezel melbes istemez [T. 23b]

Meclisde dāl ‘araḫ-çin ola yoḥsa vā'izā

Ol Çin-i mülket üzre Hıḫādır fes istemez

‘Uşşāka büselikde girizgāhı tiz edip

Muḫrib ‘araḫı boşla bu perde pes istemez

[5] Pek tāzeniñ de ‘ālemi yoḫ elde tıflveş

Fennī ḫaḫ-āver olsa göñül nev-res istemez [M. 23a]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Benim bülbül gibi ol gönçe nālān olduḫum bilmez

Hezārān dāḫ-ı ḫam içre gülistān olduḫum bilmez

Ḥayāl-i ṭal‘at ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīgā rūz u ŧeb ŧem‘-i firūzān olduĖum bilmez

Veżān-ı bād-ı ŧarŧar pāre pāre berķ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ‘uryān olduĖum bilmez

Ḥayāl-i ebr-i zūlfüyle hemīŧe ra‘d olup āhım
Dü-çeŧmim seyl-i bārān gibi giryān olduğum bilmez

[5] Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḥalāŧ-ı cān ey Fennī
Çü ġarķ-āb-ı ḥoy-ı çāh-ı zeneḥdān olduğum bilmez

97

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] O māha kilk-i dili verme ķaṭ‘ edip yaramaz
Daḥı ķatı küçücekdir ķapar a(r)tar yaramaz

Oķur ḥayāl-i dili muḥtaŧar geķer aramaz
Binā-yı ‘āŧıķına ŧarf-ı zihn edip varamaz

Görünce ‘āŧıķ-ı dil-ḥastesin o ḥāzıķ-ı cān
ŧunar āyā rec-i düŧnāmını yerer yeremez

Mu‘aqqad etmede başdan çıkar deyü dā’im

Haṭā edip o perī çin-i perçemin çaramaz

[5] Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān

O māhı hāle-i āgūşa kimseler şaramaz

Yem-i süḥanda re’īs-i Celālīveş Fennī

Nūḥ yelken maẓmūnı böyle aqdaramaz *

98

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

[1] Niyāmından nigāhıñ tīgveş cānā çıkar çıkmaz

Açar dil sinesin sikkīn-i bī-hem-tā çıkar çıkmaz

Haṭīb-i ‘ışkı gör kim üstüḥvānım eyleyip minber

Nüzül eyler ser-i bālāya ol şeydā çıkar çıkmaz

Yıkar hısn-ı ‘adūyı gülle-i ‘āşık olup vāşıl

Feminden şavt-ı tūb-ı āh-ı bī-pervā çıkar çıkmaz

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sākī

Yağa rindān çaqdıkça şerer gavgā çıkar çıkmaz

[5] N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı nazma esb-i reh-rev-i hem-pā çıkar çıkmaz

[T. 24a]

99

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Kūlkūl-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri

Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

Feslegen rāyihası tutsa cihānı ne 'aceb

Būy-ı perçem idügi ref'-i fesinden biliriz

Yoklayıp fark ederiz añla yakın olduğunu

Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı sīnesinden biliriz * [M. 23b]

[5] Cismi āyīne-şıfat olmalı ki ma'nāda

Güfte-i tūti-i nazmı kafesinden biliriz

Fenniyā mıstar-ı mecmū'a-i tab'-ı şı'ri

Dehen-i cedvel-i cūy-ı Aresinden biliriz

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Tahrîr edemem 'ışkı fem-i hâmeye şıgmaz

Bir şerh-i me'ânîdir o kim nâmeye şıgmaz

Seyl-âb-ı zülâl-ı sühan-ı nazm-ı belâgat

Mîzâb-ı zebân-ı 'allâmeye şıgmaz *

'Uşşâka n'ola sînesini kılsa nümâyân

Üşküfte olan penbe-şıfat cāmeye şıgmaz

şunma lebiñi milh-i dehen zâhide sâkî

İfsâd eder ol la'liñi zirâ meye şıgmaz

[5] Fennî ço yeter zühd-i ledün sırrını fehmi et

Bu kenz-i hafî merkez-i levvâmeye şıgmaz

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Kaddiñ gibi Mañŝür-ı dile dâr bulunmaz

Zülfüñ gibi şalb olmağ için târ bulunmaz

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār

Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḥār bulunmaz

Bir kez⁴¹⁵ şehā sen de bu benden dile varam

Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

Ol rāyiz-i ḥüsnüñde olan dāfi'-i ġam kim

Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

[5] Fennī baña bu dā'ire-i 'ıṣṣa muvāfiḳ

Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

102

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz

Jāleler oldu şaçıldı gözümüzden nemimiz

Baḥr-i vuşlatda şuyun bulmuş iken dil eyvāh

Çarpılıp düşdü o bir pāre dirġā gemimiz

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt

⁴¹⁵ kez] kerre, M.

Zekānıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur

Şimdi dünyāda dilā kalmadı bir adımız [T. 24b]

[5] Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baħre

Fenniyā hāme-i eş'arımız oldu yemimiz

103

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] La'l-i lebiñ mi ħüccet-i vaşla niğiniñiz

Kilk-i kaderi yazdı o ħaṭṭ-ı güziniñiz

Būs eyledikçe 'arızıñ üzre sefid olur

Açılsa bāğ-ı gülde n'ola yaseminiñiz [M. 24a]

Şām-ı ħaṭıñda seyr eden ebrūñı 'id eder

Beñzer hilāl-ı Naḥşebe mäh-ı mubiniñiz

Da'vā-yı va'd-i vaşlıñ için istemez güvāh

Bes ħuzūr-ı ħākım-i dilde yeminiñiz

[5] İlķā-yı toħm sırr-ı mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

104

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taķrīr ederiz
Oķuyup besmele-i muşħafı tefsīr ederiz

Sūziş-i 'ışķ ile inbiķ-i dil içre gūyā

Ruħ-ı ħoy-kerdesini gül gibi taķtīr ederiz

Zūlfün 'uşşāķa uşūliyle edip bir beste

Nağme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

Ne 'aceb bint-i rezi görse kimi rū'yāda

Ekseriyyā bu düşü zāhide ta'bīr ederiz

[5] Eyleyip sīnede şad dāğ-ı hezārān peydā

Āteş-i 'ışķı Sitanbūl gibi taşvīr ederiz

Düşme iflās ile ey şūfi tarīķ-i vaķfa

Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni teşhīr ederiz

Ĝā'ibāne nedir āyā bu meveddet Fennī

Ĝazel-i Şabriyi ma'náda da tanzīr ederiz

105

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Ĝurüb-ı dilden ol ebrü hilālāsā çıkar çıkmaz

Olur pür-tāb-ı 'ālem ğurre-i ğarrā çıkar çıkmaz

Görünce ser-fürü eyler göñül mähī-i cānānı

Yem-i vuşlatdan ol ğavvāş-ı bī-hem-tā çıkar çıkmaz

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān

Sebūda bir kadeh sāķī mül-i şahbā çıkar çıkmaz

Nüzül eylerse hayfā sīnemizden şām-ı ağyāra

Semavāt diyemem bir kez daħı 'İsā çıkar çıkmaz

[5] Temāşā eyleyip kālā-yı ğīsūsun dedi hayyāt

O kadd-i 'ar'ara bir cāme-i dībā çıkar çıkmaz

Düşüp çāh-ı zeķanda ķaldı dil zencīr-i zülfünden

Çi ğam tā haşre dek ol delve-i saķķā çıkar çıkmaz

Sa'idiñ fehm eder 'arif olanlar Fenniyā nuṭṭın [T. 25a]

Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıkar çıkmaz [M. 24b]

106

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

[1] Zāhirde gül olduḡ ise bāṭında būyuz *

İnbīḡ-i felek içre gül-āb olmada ḡūyuz

Bir mürde-i maḡmūru n'ola eyleseñ ihyā

'İsā-nefes [ü] ḡulḡul-ı mīnāda gelūyuz

Zāhid bizi mey nūṣ ediyor ŧanma görüp sen

Ḥıfz etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

Zāhirde ser [ü] cānı dirīḡ etmeyiz ammā

Aḡbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne 'adūyuz

[5] Pūṣīdesini ref' edip 'uṣṣāḡa Fennī *

Ṣimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Medd-i kaşınla nakş-ı zamîr-i nigâhımız

Levh-i cemâliñ üzre elif kıaddim âhımız

Bir rûze-dâr-ı 'îd-ı vişâliz ki ey göñül

Elbet tülû^c eder bir gün o mâhımız^{416*}

Ğammı helâk ederse bizi çeşm-i a'veri

Nergis biter kıubûrumuz üzre giyâhımız

Ķatı etse tîğ-ı ĝamzesi da'vâ-yı züllüne

Ķâđi-i tal'atında dü-çeşmi güvâhımız

[5] Yazdıķça vird-i şi'r-i Ħasîbâyi⁴¹⁷ Fenniyâ

Evrâķ-ı Ziver ile pür oldu külâhımız

Ħarfü's- Sîn

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Ķulķul-i mînâ degildir tekye-i meclisde ses

⁴¹⁶ tülû^c eder bir gün] tülû^c ederiz [.] bir gün, M.

⁴¹⁷ vird-i şi'r-i Ħasîbâyi] vird-i Ħasîbâyi, T.

Şeyhimiz pîr-i muġān eyler bize zāhid nefes

Bûlbûlāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem

Üstüḥvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

Zāhidā rîş-i dırāz ile gelip bezm içre sen

Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭa‘nı kes

Jājhā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā

Kārbān[1] düzd-i dāġıye ḥaber verir ceres

[5] Fenniyā pey-rev olan nazm-ı Faşîḥe gūyiyā

Evc-i ‘ālīde hümāya per açar bāl-ı meges

109

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves

Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

Nükte-dān olmadan ‘ālemde sükût evlādır

Bûlbülüñ naġmesi oldu sebab-i ḥabs-i ḳafes

Mey-i şahbāyı şunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i şādıķına mürşidi etdik de nefes [T. 25b]

Şalb edip zāhid taġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ĥāneye kıldı anı āvīze çeres

[5] Fenniyā ṭab‘-ı ĥurūfuñla çıķıp meydāna
Fāris-i ġüfte-i İĥsānla oynatma feres

110

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ĥannās
Mey-i şahbādan el çekdi hezārān bī-ĥıred ecnās

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāzı aġyārıñ
Degil tev‘em-i züccācı şek ile kaṭ‘ etmede elmās [M. 25a]

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ĥürmeten zāhid
Nefes eyler ‘azīzim sālikine mürşid-i neffās

Derūn-ı ‘āşıķ-ı rindānı beyt-i sāde zānnetme
Muĥallādır mey-i engūr ile şimdi şudūru’n-nās

[5] Felekde hāle Һırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīgā biçmege maḥşūl-ı ʿömrü māh-ı nevdır dās

Yem-i giryāna ğarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize mişl-i Hız[ı]r İlyās

Nice ben yāre nār-ı ʿıřḳı taḥrİR eyleyem Fennī
Midād-ı sūziř-i nazmım ile sūzān olur Һırtās

111

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Būsedir Һařdı eden ʿārız-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḥsāriña pervāne-i dil yā ne heves

İçerem Һanıııı billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

Ḳulḳul-i ḥālını seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup Һalmıř o biñ cān ile bir dāne heves

Zıkr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sūbḥa-i mercāna heves

[5] Āb-ı la‘liñle edip bŭse-i la‘liñ terkīb

Hāzıķ-ı ‘āķil dil-i bīmārıñna dermān heves

Oķuyup hŭsn-i ħaķ-ı muşķaf-ı vech-i pāķiñ

Etse zāhid ne ‘aceb āyet-i Őur’āna heves

Māt eder ādemi satranc-ı sŭħanda fi’l-ħāl

Fenniyā ķılma fem-i Ziver-i ferzāne heves

112

fā‘ilātŭn fā‘ilātŭn fā‘ilātŭn fā‘ilŭn

[1] Nev-şŭķŭfte gŭl gibi şāh-ı cānāna fes *

Nağme-sāz-ı āh u zār bŭlbŭl-i nālāna bes

‘Andelīb-i ‘āşıkā gŭl⁴¹⁸ ma‘şŭķ ol maħfice kim

İstemez ğayrı dilā bu gŭlşen-i meydāna ses

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ķa‘n ederek

Çañına ot tıķma mīnāniñ yeter dendāne kes

Bŭ’l-‘aceb mi şıyt-ı āhı cevri ile ŭftādeniñ

⁴¹⁸ gŭl] gŭl gibi, M.

Erse eflāke dilā ne mişl-i gülbāng-ı ceres [T. 26a]

[5] Vaşf-ı çin-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā gehī yārāna es

Harfü'ş-şın

113

mef'ülü mef'ülü mef'ülü mef'ülü

[1] Başıldı beyt-i ıışk-ı pür-gamdaki āteş *

Țut hilye-i vechiñ aña ey 'arız-ı mehveş

Efyūna müşābih (pür-gamda) diyemem dāne-i hālīñ⁴¹⁹

Keyfiyyet-i bengiye nice beñzeye⁴²⁰ haşhaş

Ķālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyin

Pā-māl olur elvān ile 'ālemde münakkaş [M. 25b]

Ķıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhiñ

Sūrāh-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

⁴¹⁹ Dize de yazılmış olan “pür-gamda” kelimesi çıkarıldığında vezin doğru çıkmaktadır. Bir önceki beyitte yazılan “pür-gamda” kelimesi müstensih tarafından yanlışlıkla bu beyitte tekrar yazılmış olmalıdır.

⁴²⁰ Metinde “bikrine” şeklinde yazılmıştır ancak anlam, “beñzeye” kelimesiyle uygun düşmektedir.

[5] Ağyāra edip kūşe-i ebrū ile imā

Lāyık mı bize kec nigeñ ey qad-i ser-keş

Bir bir çıkarırlarsa münādīde vişāliñ

‘Işkıñla o dem bende verem çağırıp on beş

Fennīye yine etmese bir gönçe-i zibā

Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

114

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Göñül seyl-āb-ı eşkin dideye cānā şıgındırmış

‘Aceb kim menba‘-ı Ceyhūna ol deryā şıgındırmış

Ne hikmetdir kamu eşyāyı bir mir‘āta İskender

Tahayyül eyleyip bi’l-cümle müstevfā şıgındırmış

O tıfl-ı tev‘emānı kıl temāşā kudret-i Yezdān

İki bādāmı kışr-ı vāhide haqqā şıgındırmış

Ne nā-dide fen icād eyleyip dil gābgabıñ cānā

Zücāc-ı dide-i tengine bir elma şıgındırmış

[5] İki pistānı şūḥun şayd edip maḥfice bir ‘āşık

Dü-bitṭīḥi o baṭ-ı vāḥide ra‘nā şıgındırmış

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā kıl sen ‘ālemde

Nevāt içre Ḥudā naḥl-i ḳad-i bālā şıgındırmış

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taşvīr

Secencel içre ol ṭübāyı ser-tā-pā şıgındırmış

115

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Kālā-yı vişāliñ gibi ‘uşşāḳa ḥayāl iş

Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

İftār-ı lebiñ verdi ğınā şanma ki cānā

Hıç ḳalmadı nān-pāre-i mebzūluña ḥ‘āhiş

Ebrusu n’ola çār ise miḥrābı yerinde

Ammā ki birāz eyledi evḳātı güzāriş

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḥş eyle vişāliñ

Olduydu añā şāyeste şehā ziver-i bāliş * [T. 26b]

[5] Bir dürlü muvâfık olamaz ʿabʿıma Fennî

Bir vażʿ-ı redîdir benim ʿindimde sipâriş

116

mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün

[1] Elif ʿaddiñ dehâniñ mîm zülfüñ cîm göstermiş

Nazar ʿıl kâtib-i ʿudret saña taʿlîm göstermiş

Beḳāya defterin ʿuşşāka ʿarz etmiş ruḥuñ ammā

Düyün-ı bûseden baʿdeʿl-ḥisâb terķim göstermiş

Helâke ʿaşd edince ğamze-i cellâd-ı ḥûn-rîziñ

Şehîd-i tiĝ-ı ʿışkıñ gerden-i teslim göstermiş

Bu şeb meclisde taş dikmiş yine ol âfet-i devrân

Raḳîbe ḥışm edip çîn-i cebînin bîm göstermiş [M. 26a]

[5] Çıkarılmış ʿaylesânın küşe-i destârdan Fennî

Ḥoşâ ʿuşşāka ol meh-pâre serv-i sîm göstermiş

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Fıkr-i İncıl haṭ-ı ḥaddiñ ile kāfir-kış

Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşış

Nazar et⁴²¹ ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna

Eylemiş ol ser-i tūfengine müjgānını şış

Çin-i ebrūsu aḥ-ı tev'em-i ḳavs-i Tātār

Meç-i Efrencler tīg-ı nigeḥ-i dīdesi ḥ'ış

Tekye-i ıışkıña ḳurbān olayım gel diyecek

Cümle varım şoyup ol bendesin etdi derviş

[5] Fenniyā lu'bet-i şaṭranc-ı sūḥanda fi'l-ḥāl

Eyledim Hātife ferzāne-i ṭab'ım ile kış

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

[1] Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tırveş

Oldu ten sūrāḥ sūrāḥ hedef-i kef-gırveş

⁴²¹ Nazar et] Nazar -, M.

Gūyiyā bīni se-perdir gamzeñ oq ebrū kemān

Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür zih-gırveş

Dil nice havf etmesin hüsünün temāşā etmege

Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşirveş

Bahş edip ‘uşşāqına tīmār-ı vaşlın ol perī

İftihār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

[5] Şerbet-i la‘li şifā derken dil-i dīvāneye

Halka-i zülfüñ geçirdi boynuma zencirveş

Fenniyā Rāmiz Efendi hüsni-ı haṭṭ-ı dil-beri

Şerh edip nūr āyetin taḫrīr eder tefsirveş

119

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Vişāl āteş firāk āteş mey āteş la‘l-i yār āteş

Bahār āteş hazān āteş neşāt āteş humār āteş

N’ola cismimde olsa şerha şerha dāğlar peydā

Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḫarār āteş [T. 27a]

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle

Yeñi çıkmış ocağdan ol perī güyā yanar āteş

N'ola şeb-tā-seher pür-naḥl olursa leyl-i hecrinde

Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāğdār āteş

[5] Giden şām-ı ḥaṭından Ka'be-i vaşlına āh eyler

Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rüzgār āteş

Midād-ı la'lı ile da'vā-yı nār-ı 'ışık için seyr et

O emr-i ḥüsnü kılmış kıl-k-i kudret der-kenār āteş

Hevāyī-meşreb olduñ ay kaşırñ gitdikçe 'ālemde

Müjeñ āteş nigeḥ āteş 'izārırñ lālezār āteş

Nice ben Re'fete tanzīrimi taḥrīr edem Fennī

Varaḥ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş [M. 26b]

120

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] O meh āb-ı vişāliyle 'aṭāş-ı 'ışıkı ḳandırmış

Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

Ḥayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̄ābit

O yek-sāle ḥam içre tāze engūru ṭayandırmış

Kemāliyle olup naḥl-i ḳadi bālāda seyr eyle

Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā şulandırmış

Fiğān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā

Ṭufeyl-i ʿiṣṣḳ k̄and-i laʿline ol meh dadandırmış

[5] Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā

Dürūğ-āmiz vaʿd-i vuşlatın kāfir inandırmış

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʿāt-ı cemālinde

Niḳābın refʿedip ol māh-ı t̄ābānı utandırmış

Verip sermāye-i Bāḳī-i nazmı Fenniye Ḥüsni

Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

Ḥarfü'ş-şād

121

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

[1] O dil-bere eyler seg-i aḡyār tabaşbuş

Bī-hūde çi gam kılsın a bī-kār tabaşbuş

Öpse n'ola zāhid ayağın pīr-i muğāniñ

Elbette eder hāzika bīmār tabaşbuş

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca

Soñra eder 'uşşākına her bār tabaşbuş

Dil nā'il olur sā'ilveş [o] ni'met-i vaşla

Ƙıldıkça keremkārına cerrār tabaşbuş

[5] Vardıkça kibārāne huzūrunda hemişe

Fennī hāzer et eyleme zīnhār tabaşbuş

122

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Ol büt-i 'İsā gibi sen sīne-i 'uryāna yaş

Zülfüne Mañşūrveş çek kendiñi meydāna aş

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri

Eyleme irhā anı sen vādi-i şeyhāne kaç [T. 27b]

Nuṭḡ-ı pend-i ‘āşık u aġyārı fark etmez o şūḡ

Maḡremi sīm-i daġaldır hep sen bī-gāne ḡāş

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ

Ya gibi peyveste kıлма ḡāmetiñ cānāne yaş

[5] Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā

Ol büt-i ‘İsā gibi sen sīne-i ‘uryāna yaş

123

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Āteş ile yanmaḡ dil-i vīrāneye maḡşūş

Cān atmaḡ o şem‘-i ruḡa pervāneye maḡşūş

‘Uşşāḡı helāk eylemek ‘ālemde nühüfte

Tīġ-ı nigeḡi dīde-i mestāneye maḡşūş [M. 27a]

Şemm eyleyeyim müşğ otunu bāġ-ı ruḡundan

Zülfüñe teḡarrüb o şehiñ⁴²² şāneye maḡşūş

Bulmaz hele maḡmūr şifā vü işfāda *

⁴²² şehiñ] mehiñ, M.

Dil-ḥasteye şihhat der-i mey-ḥāneye maḥşūş

[5] Ḥāl-i ruḥunu telle-i zülfünde naẓar kı̄l
Murğ-ı dili şayd eylemek ol dāneye maḥşūş

Envā^c-ı durūğ va^c-i muşanna^c ile Fennī
Ferdālara şalmağ bizi cānāneye maḥşūş

124

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Uzandığça leb-i dildāra mıkrağ-ı fem-i eşḥāş
O şem^c-i ḥüsnü yoğdur qorqaram andan dilā ḥalāş

Uşüliyle ayağın denk alıp bu ḥān-kāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma şağın rakqāş

Qulağ ur nükte-i ta'rīzi teşḥiş eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mazmūn-ı taḥkīki saña rakqāş

Gelip ibrām ederse sākiyā bezm içre ağıyārān
Kerem kı̄l buse verme merd-i rindāna ayağın baş

- [5] Eger esrār-ı vaşlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüsni-i Manşūrāsā zülfüñe çek aş *
- Yem-i ṭab‘ından iḥrāc eyleyip şā‘ir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i nazma zīb-i silk eyler idi ğavvāş

Ḥarfü'l-Ḍād

125

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- [1] Zāhid sen umūruñ idegör Ḥālīka tefvīz
Geldikçe nedir ḥālīñi maḥlūka bu ta‘rīz
- Ben varımı baḥş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim va‘d ile taḳrīz
- Sevdā-yı ḥaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīz
- Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīkat
Besdir aña beş vaḳti Ḥudā eyledi tefrīz [T. 28a]
- [5] ‘Arz eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī

Ƙıldı o Һazef-pāreyi biñ nāz ile taƙbīz

126

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Yek-noƙtadır ‘il[i]m ki o deryā-yı bī-Һazīz

Һıfz eyler anı baҺr-i süydü bī-Һazīz

‘id oldu dilden ‘arz edip ebrūsun ol perī

Һüsn-i hilāl-i naҺ-şeb-i ğarrā-yı bī-Һazīz

Ƙa‘r-ı derün-ı ‘āşıkınıñ yoƙ nihāyeti

Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-Һazīz

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigün olur

Ƙaşr-ı binā-yı arz-ı mu‘allā-yı bī-Һazīz

[5] Dārū-yı rüҺı ƙılsa telef tañ mı Fenniyā

Bu kıl-i cism-i köhne vü milķā-yı bī-Һazīz [M. 27b]

127

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Edip Һükkām-ı yāra Һüccet-i ‘ışƙ-ı dili ma‘rüz

278

Görünce naqd-i eşkim kıldı tecrīm eyleyip maqbūz

Beni mecrūh eden tīg-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir

Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūz

O tıfl-ı nev-resīdem bāğ-ı dilde ser çekip seyr et⁴²³

Nihāl-i kāmetin āb-ı sirişkim eyledi maqbūz

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre

Seniñ hāver ise kıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūz

[5] Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī

Ezelden çünkü naqd-i cān olupdur cümleye maqrūz

128

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

[1] Zenbūr-ı göñül verd-i ruḥ-ı dil-bere ʿārız

Üşkäfte hezārān-ı şüküfe aña fāʿiz

Ḥüsn-i ḥaṭın aḡyār ile baḥş etmede ʿuşşāk

Elbette olur ders-i menāşıbdā muʿārız

⁴²³ seyr et] -, T.

Beyt-i dil-i mevrūsısın [sen] ‘āşık ey hākım

Ƙıl hışşesin ol dil-bere tak̄sım-i ferā’iz

Ben baħş ederem naħd-i dil ü cānı o yāre

Meşķük eder ol va‘dini ‘uşşāķa mu‘ārız

[5] Sevdāya boğup zülf-i girihgır ile Fennī

‘Uşşāķı helāk etmede ħayfā o mümārız

Ĥarfü’ṭ-Ṭā

129

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

[1] Dü-mışra‘-ı şı‘r-i mevzün-ı ebrūlarıñ rabbāt

Celī yazmış anı levħ-i cemāle mūlarıñ ħattāt

Hevāyī perçemiñi rüzgār-ı çın-i zülfüñü

Dimāğ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāt [T. 28b]

Libās-ı teng ile ħayfā seni āzürde-cān etmiş

Yazık şıkdırmış ol bī-ħaber bāzūlarıñ ħayyāt

Dür-i dendān u la‘liñ görse cānā āb-ı vaslıñla

Anı terkib ederdi vaşf edip lü'lü'leriñ Bukrāt

- [5] Bu nazmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü 'arz et
Oğuyup başt 'afv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāt

130

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- [1] Mey kıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuşlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

Bintü'l-'inebi pīr-i muğān zāhide sākī
'Akd etmek için eyledi şeyḥāne tavassuṭ

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç *
Bey' ile ḥarīdār-ı peşimāne tavassuṭ

Fennī[yi] şunup gōnçeyi Fehmīye secencel
Ḳıl tūṭi ile bülbul-i nālāna tavassuṭ [M. 28a]

131

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- [1] Aḳıp Bağdād-ı vaşla eşk-i çeşmim muḳtezādır Şāt

Döner Ceyhūna ol la'l-i lebiñle mā-cerādır Şāt

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde

Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāt

Sükūt-ı ʿışk olup bāba nisbet bī-şadā pā-māl

Haşır-i zāhidāsā mevc-i naqş-ı būriyādır Şāt

Meşakḳat çekdirir ʿazminde keşt-i dil ü cāna

Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şāt

[5] Bürehne dil-rübālar şuyın[ı] buldurmuş ʿālemde

Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāt

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī

Ziyāretgāh-ı ʿuşşāka ḳarīb-i evliyādır Şāt

132

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāt

Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāt

Peyveste rāh-ı müy-ı cinān-ı cemāle bak

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile şırāt⁴²⁴

Gürbeyle seg-mişāl olur meclis-i şafā

Rindān ile ne mümkün ede zāhid ihtilāt

Ḥvān-ı vişāl u nuql-ı leb u bāde la^l-i nāb

Sākī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çok simāt

[5] Erbāb-ı nazm içinde ‘aceb var mı Fenniyā

Mazmūn ile nikāta verir böyle irtibāt

133

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] La^l-i lebi ma‘cūn-ı cevāhir ile maḥlūt

Ḥāl-i siyehi ḥabb-ı mu‘anber ile merbūt [T. 29a]

Āvīzesi olsa n’ola ol zūlf-i cemāliñ

Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūt

Meşḳ-i ḥatı(nı) ta‘līm edip kātib-i ḳudret

⁴²⁴ Her iki nüshada da“maşşerde” yazılan kelimenin vezin gereği “ḥaşr” okunması gerekmektedir.

Ṭıfl-ı dile kılmış anı pür-ḥālle menḳūṭ⁴²⁵

Yek māhi-i ḥuşk ile gelir meclise zāhid

īrādına eklendi anıñ maşrafı mazbūṭ

[5] Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī

Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

Ḥarfü'z-Zā

134

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[1] Lebiñ būsına va'ciñ 'āşıḳa şānedir elfāz *

Şaḳızcık cignemek vaşlıñ için şeh-dānedir elfāz

Neşāt-ı vaşlla lüknet-i zebānın eyleme ta'yīb

Mey-i la'liñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāz

Lebiñ zıkr eyle kim evşāf-ı dendānıñ arasında

Nişān mercān ile o sübḥa-i dūr-dānedir elfāz [M. 28b]

Ḳurup manşūbe-i vaşlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl

⁴²⁵ Metinde “ḥayālle” şeklinde yazılan kelimenin vezin ve anlam gereği “ḥālle” okunması gerekmektedir.

O şāhı māt eder yek lu^ʿbla ferzānedir elfāz

- [5] Görünce şerbet-i la^ʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāz

135

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- [1] Būs edip la^ʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaz
Bādeden elbet eder maḥmūr olan mestāne ḥaz
Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Çorçaram bintü'l-ʿinebden eylemez bigāne ḥaz
Çanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā⁴²⁶
Kelb-i pīrāniden etmez hirre-i mey-ḥāne ḥaz
Ses çıkarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥterik olduğça eyler şem^ʿden pervāne ḥaz
[5] Çand-i nazmım seyr edip āyine-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭab^ʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaz

⁴²⁶ zāhidā] zāhid, M.

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Baķıp ruhsârına ĥüsn-i ĥatıñ taħrîr eder vâ'iz

Çıkıp kürsiye ol nûr âyetin tefsîr eder vâ'iz

Meyi nûş eylemek ma'nâda câ'izdir deyü rinde

Bu rü'yâyı ĥaķıķat pek güzel ta'bîr eder vâ'iz

Sürüp maźmûn-ı naķdi meclise sâ'il-şifat ey dil

Rezâletle cihânda kendini teşbîh eder vâ'iz

Me'âli muĥtaşar rabṭ eyle(ye)mem derken me'ânide

Ķaşîdeyle kelâmım bendini zencîr eder vâ'iz

[5] Ṭarîķa daĥl edip nefsâniyyetle bî-ĥurd Fennî [T. 29b]

Derûn-i ehl-i ĥâli dem-be-dem tekdîr eder vâ'iz

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Dillerde ĥayâli o mehiñ lânedede maĥfûz

Bir murġ-ı kebûterdir o kim ĥânede maĥfûz

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḥunda

Būy-ı ḥaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūz

İm‘ān ile eşyāya nazar eyle cihānda

Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūz

Zāhirde yanar şem‘-i cemāline o yāriñ

‘Işḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūz

[5] Dürr-i süḥan hīç telef etmez mi Fennī *

Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūz

Ḥarfū’l-‘Ayn

138

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Bezm-i aḡyār-ı şehā ‘azmiñ edince istimā‘

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭā‘

Zulmet-i ḡamdan ḥalāş olsa ‘aceb mi ‘āşıḳān

Beyt-i dillerde ḥayāl-i ṭal‘atiñ nūr-ı şu‘ā‘ [M. 29a]

Ḥaṭ merıddir ḥayṭ zülfüñ vesme rub‘-ı dā’ire

Rūze-dārān aḥz eder mihr-i ruḥuñdan irtifāʿ

Sen Müfīd [ú] Muḥtaşar kıł Fenniyā eşʿarını

Olmasın nazmıñ Muḥavvel bāʿiş-i renc-i şudāʿ

139

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Mañşıb-ı vaşlın edip Zāde-i Mollā maḥṭūʿ

İnfişālinde dili maḥlab-ı vaʿdi memnūʿ

Mübtedādan ḥaber al ḳāʿide-i maʿnāyı

Nev-terāş yāre deme lafzen [ü maʿnen] merfūʿ

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā

Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

Ne ʿaceb aça hezārān-ı şükūfe-elvān

Toḥm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım meşrūʿ

[5] Şūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı mezāmīn-i hüner

Fenniyā ṭabʿ-ı Lezīzide şekerden maşnūʿ

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- [1] Zaḥmımda dilā penbelerim mülemma^c *
Pür-naḥle dönüp oldu lem^c-i müşemma^c *

Ḥaṭ başdı kıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvizedir ol ḥilye-i pāk üzre münakḫa^c

Şā'implere iftār-ı vişālinde cefā-cū
Āheste yürür sâ^cat-i mev^cūd-ı muşanna^c

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḫṭū^c
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilik-i muḫaṭṭa^c [T. 30a]
- [5] Nev-resteye meyl etmez ise zāhid 'aceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabba^c

Kim verdi ḥaber bu ğazeli vaḫ^ca-nüvise
Fennī dedi ba^czıları taḥrīr-i muvaḫḫa^c

fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlûn

- [1] Şeb-i hecriñde eyâ şem^c-i cemâl-i lâmi^c
 Perde-i zülfüñ olur tâb-ı dilâna mâni^c
- Geçdi kâđî-i göñül manşıb-ı mev^cüdundan
 Rütbe-i mağlab-ı vaşlıñ ile oldu kâni^c
- Yazmış altun hal ile ma^crifet-i kadrini gör
 Levh-i ebrûlarıñı muşhaf-ı hüsne sâni^c
- Fikr-i hađđıñ ile sevdâ-yı dil-i bîmârı
 Şerbet-i büse-i la^cliñ gibi olmaz dâfi^c
- [5] Hele sen dostluğu fark eylemez iseñ ey şüh
 Hağ katında benim iyliklerim olmaz zâyi^c
- Yürise hađđ-ı İmâm-zâde n'ola 'arızına
 Fenniyâ cem^c-i cemâ^cat eder elbet câmi^c [M. 29b]

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Va'd-i teşrifiñi kıl meclise sākī tevķī^c
 Vuşlatıñ havfını dilden edip ey meh tercī^c
- Vaķf edip mescid-i ruhsarıña ver yevmiyye
 Naķd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taķtı^c
- Şeb-i hecrinde tulū^c etmez ise mäh-ı felek
 Şem'ine hüsnüñ eder hñane-i ķalbi telmī^c
- Çār ebrūsunu şan defter-i ruhsāra gelip
 Nokta-i hñal ile ķalmış o hisāb-ı terbī^c
- [5] Fennyā sāhil-āver aķa yem-i şab'ından
 Mevc-i nazmıñla dūr-i sirişki ķılma tażyı^c *

Harfü'l-Ġayın

fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün

- [1] Tā'ir-i ķudsam behişt-i lāneden etdim ferāğ
 Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāğ

Meclis-i dilde hayāl-i cām-ı la‘l-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḥāneden etdim ferāğ

Yıkdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḥarāb
Ḳaṭ‘-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāğ

Mürtefi‘ ḳaşr-ı cinān-ı vaşl-ı yāre nā‘ilim
Zīr-i şahın-ı şuffe-i kāşāneden etdim ferāğ

[5] Esb-i maẓmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāğ

Fennyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma [T. 30b]
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāğ

144

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Ḥoyuñ ederse çāh-ı ruḥuñdan o māh dirīg
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīg
Bāğ-ı ruḥuñda zülfüñ o meh-pāre şemm için
Ḳılmaḳ revā mı ‘āşıḳa bir tel giyāh dirīg

Kaṭ'ıyyesi de var ise ʿuṣṣāka çok degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaşlın[1] etmekte gāh dirîg

Ṭursam selāma reh-güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirîg

[5] Tîg-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍiya ḥükm için
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirîg

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāta luṭf edip *
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirîg *

Ḥ^vāb içre sen de fırsatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın eyler o şāh dirîg

145

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḥfīde yasāg
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāg [M. 30a]

Ḥüsn-i ḥaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varak
Muşḥaf-ı ruḥsārıñ üzre noḳta-i ḥāliñ verāg

Yağdı sīnem dāğ-ı pür-dāğ eyleyip hayfā o şūh

Pend edip dedi te'essüf eyleme dāğ üstü bāğ

Çulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller tañ mıdır

Çīn-i zülfüñ kılmış ol māh ile peyveste ağ

[5] Maṭlabında infişāl-ı va'd ile Fennīyā seni

Manşib-ı vaşl ile kıldı Zāde-i Mollā çerāğ

146

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri sağ

Eyledi ğamzelerim murğ-ı nigāhına tuzağ

Nüzhet-i zātı mıdır zülf-i girihgīrinde

İtr-ı şāhī midir āyā nedir ol sürdüğü yağ

Süz-ı pür-süz edip Allahı severseñ diyerek

Kıldı bāzūlarımı bezm-i hafide pür-dāğ

Bāde-i la'lini nüş etmege me'zūn olsam

Cān halkıma degin etmez idim anı ferāğ

[5] Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola 'uşşākı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāğ

147

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Hatt-ı nev şanma ruḥunda yāriñ ey aḡyār zāğ
Bülbül-i 'uşşāka kalmış gülşen içre kıl tuzāğ

Sākiyā bezm-i ḥaḳīkatde (biz) seniñle 'ıyş edip

'Aks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ [T. 31a]

Ba'd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ

Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāğ

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen

Ben rumūzu saña tefhīm etmege kıldım ferāğ

[5] Künc-i çeşminde o çeş-i ḡamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i 'aqlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucağ

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] 'Azm etdi siph-r-i mäh-ı dil-ārā taraf taraf⁴²⁷

Çıkdı yem-i boğaza şeb-ārā taraf taraf

Bend oldu serv qadlere diller hırām edip

Şahn-ı çemende meh-i muşaffā taraf taraf

Bülbül mişāli başladı gülşende 'ışk ile

Rindān-ı bezme kulkul-ı mīnā taraf taraf

Teşrifine o serviñ edip bīd ser-fürü

Yüz sürdü hāk-i pāyına şeydā taraf taraf

[5] Mir'at-ı vech-i yār ile Luţfide Fenniyā

Güftāra geldi tūti-i güyā taraf taraf [M. 30b]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Diyemem müy-ı miyān-ı qad-i cānāneye üf

⁴²⁷ Metinde "siph-r" kelimesi, vezin gereği "siph-r" okunmaktadır.

Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

Zülf-i cānānı feṣān edip o pā-māl eyler

Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş ṣāneye üf *

Ṭab^c-i dil ḥaste-i ^cuṣṣāka ḥaḳīkat besdir

^cillet-i yek-ṣeṣ-i sā^cat-i virāneye üf

^cAks-i ḥāl-i ruḥunu cām-ı Cem içre sākī

Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

[5] Fenni⁴²⁸ bī-ṣübhe uçar miḡl-i ḥabāb-ı ṣabun

Sırrı der ise eger bu sülḥan efsāneye üf

150

mef^cülü fā^cilātü mefā^cilü fā^cilün

[1] Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef ṣeref

Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḥalef selef

^cUṣṣāḳı yakdı ṣems-i nigāhıyla dīdesi

Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

⁴²⁸ Fenni] Fenniyā, T.

Hāl-i ʿizārı rakşa çıkıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde kılmış o meh-tābı def-be-kef

Söz yok metāʿ-ı hūsnüne ol hūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı haddi līk daḥı ol ṭaraf tuḥaf

[5] Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu nazīre-i sūḥanım bī-şefef hedef [T. 31b]

151

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Kıldı Mecnūn beni şahrā-yı maḥabbetde ḥalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

Nāʿil olmadı göñül vaşlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeḥ-i pūr-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

- [5] Zāhid ‘aqlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Şahn-ı meclisde görüp muğ-beçeyi kāse-be-kef

Fenniyā yok idi bezm-i rind içre neşāt *
Sāki teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

152

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- [1] Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḥaffāf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıl mest olup ‘uşşākına eltāf

Telef etdi hezārān naqd-i cānı reh-i ‘ışkıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inşāf

Nice ‘āşık buña şabr u taḥammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref’ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf [M. 31a]

O meh-pāre ile maḥfi ‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen meclise ‘ases ile eṭrāf

[5] Nemā verme yeter naqd-i vişāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder şarrāf

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Bir gece olsaḡ n'ola cānā seniñle sine-şāf
 Kılma va'd-i vuşlatıñ 'uşşāka lāf ile güzāf
- Nice 'āzim olmasın diller ḡayāl-i vechiñe
 Çāh-ı zemzemdir zeneḡdānıñ şehā ḡaddiñ meḡāf
- sebtine tercī' eder la'liñ Necefle seyr eden
 Ol ḡayāl-i mū-miyānı 'āşıkān-ı mū-şikāf
- Çok taḡammül çok cesāret çok şınāyi'dir bu kim
 İki tiḡ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ḡilāf
- [5] Zāhide 'akd eyleyip rez-duḡteri pīr-i muḡān
 ḡaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
- Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḡānede
 Yok sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḡilāf

mef'ūlü mefā'ilü mefā'ilü fe'ūlün

[1] Bir kerre meye başlada mümkün mi çabuḡ baḡ

Ey pīr-i muḡān sen bize gel ḡıl babalıklıḡ

Nūṣ eyle mey-i cām-ı Cem 'ıṣḡı ṣu rütbe

Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḡtaḡ [T. 32a]

Çarpılma ṣaḡın meyl edip ol yāre melekse

Fülk-i dili bıḡdırma yem-i ḡamda aḡıḡḡıḡ

'Azmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā *

Ṣıḡdıḡda riḡābın demesin saña ṡadaḡdaḡ

[5] H'āhiṣle hemān uḡḡur-ı ṣevḡ-āvere düṣme

Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḡāṣaḡṣaḡ

Verdim dili bir ṡıfl-ı sitemkāra ki Fennī

Atdıḡça urur yār-ı nigehi cāna 'ıṣḡṣaḡ

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Bir bâdedir ki buse-i la'liñ humarı yok
 Bir yemmdir ol ki teşne-i 'ışkınıñ kenarı yok
- Dâ'im taḥallüf etmededir 'aḳreb-i ümmid
 Zîrâ ki devr⁴²⁹-i sâ'at-i çerḫiñ 'ayarı yok
- Şayyâd-ı âhu olma yeter püşt ü pâ urup
 Deşt-i ḫayâl-i murğ-ı vişâliñ şikârı yok
- Ḫavfım budur ki ğarḳ eder ol fülk-i dilleri
 Bâd-ı ḫasedim baḫr-i fenâniñ ḳarârı yok
- [5] Heb târ u mâr⁴³⁰ oldu dilâ ceyş-i ṭurresi
 Kemend-i sırrına şâh-ı cihâniñ medârı yok *
- Meydân-ı yekke-tâza Sitânbulda Fenniyâ
 Bir esb-i tab^c-ı pâkine Râġıb süvârı yok [M. 31b]

⁴²⁹ devr] döner, T.

⁴³⁰ târ u mâr] târ mâr, T.

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Zāhid atında süba-i ad-dānemiz mi yok
Bezm ire yosa ekmege peymānemiz mi yok

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viāl ile

skān-ı bm iün dili vrānemiz mi yok

Arz etse gāh diller[i] rusārın ol per

Cān ba eder sirācına pervānemiz mi yok

sār [u] nesrimizde bulunmazsa Fenniyā

Mecmū'alarda böyle ad-efsānemiz mi yok

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] O oy- arız- dildāra versem ben n'ola zanba
Gül üzre jāle desem ol daı a'lä vü hem elya

Yei ıkmı ocadan āte-i sūzānı seyr eyle

Vire āhen-dilān- aı- eydāsına anı

O şāhı māt eder yek lu‘b ile Leclācveş fi’l-ḥāl

Ḳurup mansūbe-i ‘ıŝk-ı rakīb-i bed-meniş bedūk

Bular varın yoğın furşat bulunca

Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin tırnaḳ

[5] Dimāğ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lezzet verdigim Fennī

Bu bābda ni‘met-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ [T. 32b]

158

mef‘ūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ūlün

[1] ‘Āyīne-i ‘ālemde dilā şimdi nemā yoḳ

Bī-hūde naẓar eyleme dūnyāya ŝafā yoḳ

Ġarḳ olmada keşti-i ümīd-i dil-i ‘uşşāḳ

Duş oldu yem-i fūrḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

‘Āliye gelir ḳismet-i bābına hümāveş

Muḥtāc-ı gedā-pişelere bād-ı hevā yoḳ

Şekvā eder ‘āleme imdād için ‘anḳā *

Bilmem ne ‘aceb Ḳāf-ı ḳanā‘atde ğınā yoḳ

- [5] Vechinde Һusūf oldığıçün şerm ile Fennī
Lāyık mıdır ol māha demek sende vefā yok

Harfū'l-Kāf

159

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Bezm-i meyde cām-ı la'l-i yāri gül-fām eyledik
‘Andelīb-i ‘āşıkāna gonçeyi rām eyledik

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī mey-āşām eyledik
Būs edip la'l-i lebin şevķine bayram eyledik

Ka‘be-i Һüsnünde sa‘y edip meta‘-ı vuşlatın
Zā‘ir-i Һüccāc-ı ‘ışķa anı iҺrām eyledik

Başdı ceşş-i fitne-i Һaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ‘āzim-i Şām eyledik

- [5] Kılmadıķ iftār o dem ķand-i lebiñle bü'l-‘aceb
Bekledik Һayfā gurüb-ı Һaṭṭıñ aḫşam eyledik [M. 32a]

Fenniyā ol ķāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip

Ṭab^c-ı Hātifle dili mir^ʾāta iḳdām eyledik

160

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Būs-ı la^cliñle bez[i]mde ḳadeḫ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab^c [u] süḫan-meşreb-i Ḥātem gibisin

Fıkr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle

Ṭarḫ-ı sīnemde benim ḡonçe-i çigdem gibisin

Küzeler mi ḳodiñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ

Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıñna zemzem gibisin

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye

Rindveş sende 'arūs-ı meye maḫrem gibisin

- [5] Fāzılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın

Bāğ-ı nazmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

161

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] O tıf[ı]lıñ ne 'acāyib fem-i āli küçücek

Ḥabb-ı ‘anber mi nedir dāne-i ḥālî küçücek

Şevḳ-i vaşlinda tebessüm edicek seyr etdim

Ḥurde-gevher gibi dendān-ı le’ālî küçücek

Görünür ḡurre-i ebrūsu ṭulū‘ etdi ḥayāl

Çerḥ-i ḥüsnüñde nazār eyle hilālî küçücek [T. 33a]

Merdüm-i vaşlı biñ mişli ḥarām etse n’ola *

Mehd-i sīnemde uyutdum o ḡazālî küçücek

[5] Var mı zülf-i ‘izārıñ ile cevlan eyler

O hümā-mişl-i felekde per ü bālî küçücek

Mū-miyānın n’ola maḥfice der-āḡüş etsem

Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebālî küçücek

Fenniyā Neş’et Efendi’den alıp ḥayr du‘ā

Eyledik nokta nazīreñde me’ālî küçücek

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Kim der saña fevt eyle de eyyâmı kürek çek

Düş fürkate liman-ı vişâl içre yedek çek

Mâhî-i vişâline atıp şişi o mâhiñ

Deryâ-yı maḥabbetde dilâ sîm-semek çek

Ṭutmuş yine gör sâ'id-i sîmîniñ ḥayfâ

Urmuş o mehiñ destine [...] bilekcek

‘Âzim olup eylerse niş-i şaḥn-ı vefâya *

Esb-i dili sende o şehenşâha yedek çek

[5] Bir bûsesi yok Fennîye İḥsânîñ ‘acâyib

Tanzîm edip eş‘ârını bî-hûde emek çek

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Ğurre-i ebrûña şa'bân-ı ‘Arabdır perçemiñ

Rûzedâr-ı nâzır-ı mâh-ı Recebdır perçemiñ [M. 32b]

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā

Şām-ı haṭṭıñda şehā ceyš-i Halebdır perçemiñ

Hıvāb-ı ğafletde çıkıp fesden eder elbet zuhūr

Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

Yüz bulup çıkdı yine başdan uzandı hālīne

‘Āşıkān ekl-i ḥabb-ı zehebdir perçemiñ *

[5] Şerbet-i tebhāle-i la‘l-i lebiñ şun ḥāzıkā

‘Āşık-ı dil-ḥasteye buhrān u buñdur perçemiñ

Feslegen sünbül karanfül cem‘ edip Selmān-ı pāk

Niçe envā‘-ı çiçekden münteḥabdır perçemiñ

Zīveri ‘āşık edip Fennīyi mecnūn etmede

İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

164

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Tebhāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ

Dil ārzü eder ‘aseliñe çiçek seniñ

Seyr-i Boğaza düşe n'ola çeşm-i 'āşıkān

Oldu hayāl-i hāl-i rıķābıñ Bebek seniñ

Bu rūzgār-ı çerh-i fenā içre garķ olur

Gird-āb-ı baħr-i 'ışķıñña düşen melek seniñ

Farķ eylemez 'ayārı zer-i ķalb-i muħlişi

Ey şūħ-ı zerger olsa [da] ŧab'ıñ meħek seniñ

[T. 33b]

[5] 'Uşşāķ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaşl ile

Eflāke çıķdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

Fennī bu esbāba düşüp sā'at-i hezār *

Döndü daķıķa seng-i ġamıñla felek seniñ

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur *

Ey dil kümeyt-i hāmeñe Düldül gerek seniñ

165

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Dilā ser-nāmeveş bālā-nişin ol 'izzet isterseñ

Tevāzu'la pes-i imzāda mühr ol raġbet isterseñ

Mey-i ʿiṣk-ı ezelden zāhidā bir cām nūṣ et kim

Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden lezzet isterseñ

Sikenderveṣ cihānı gezme mirʾāt-ı taḥayyülde

Cemāsā sāğar-ı billūra meyl et şafvet isterseñ

Müheyyādır müşerrah zaḥm-ı sīnem daʿvi-yi ʿiṣka

Ḥuzūr-ı kādī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

[5] Taḥayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-yi bikri

Zifāf-ı nev-ʿarūs naz[ı]m-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

166

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Cefāya var ise şabriñ benim ne pākime çek

Getir o şūḥı sen ey dil ḥuzūr-ı ḥākime çek

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-ı kūy-ı dil-berden

Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek [M. 33a]

Helāke kaşd ise yā kaşlarıñ edip pür-çin

Ḥadeng-i ğamzeleriñ zaḥm-ı sīne-çākime çek

Eger urulmaz ise Fenniyā bakıp hüsñü

Bu esb-i nazmı harīdār-ı raḥmnākime çek

167

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] Ey dil o sürḥ-i 'ārīza sen gül demez misin

Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

Gerdende dāne dāne görüp ḥāl-i 'anberīn

Kāfūr içinde ḥabbe-i fülful demez misin

Bāğ-ı serinde seyr edip o şāl-ı 'anberi

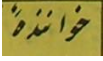
Sīmīn-sifāl içinde karanfül demez misin

Cān bahş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem

Teşrif edince meclise kulkul demez misin

[5] Ḥvānde⁴³¹-i güle ülfetimiz yoksa Fenniyā

Bāğ-ı süḥanda nazmıma bülbül demez misin

⁴³¹ İki nüshada da “Ḥvānende” şeklinde yazılan kelime, vezin ve anlam gereği “Ḥvānde” okunmuştur.

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Ey tîr-i ğamze āteş-i dil-düz-ı cān mısın
 Yā nāvek-i nazmı pūte-i ħazādan nişān mısın
 Ol nev-zuhūr-ı ħaṭṭ-ı leb-i gevheriñ ile
 Naḡş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın [T. 34a]
 Bezm-i ħafīde yār ile ey ḡulḡul-ı şerāb
 Bey^c ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın *
 Dā'im ğüşāde-bād-ı taḡassürle pür-dilā
 Keşti-i baḡr-i fikr-i ğama bādbān mısın
- [5] Ey nev-zemīn-i Fennī ğülistān-ı dil iseñ
 Biṭṭīḡ-i küfteler ile sen büstān mısın

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- [1] Nūş-ı mey-i la'liñ ṭaleb etdikçe 'aṭāşıñ
 Çin eyleme ey māh-ı cebīnim aña ḡaşıñ

Mir'ât-ı mücellâ gibi şaf olsa 'aceb mi

Ruhsârîña revnaķ verir elbette terâşîñ

Tâ olmayıcaķ sırr-ı me'âd ile şafâ-yâb

Zaħmet verir 'âlemde saña kayd-ı me'âşîñ

Mestûr olamaz kıymet-i maķtû'a-i vuşlat

Bâzâra çıkar ipliği bî-çâre kumâşîñ

[5] Bir 'ışķa mı duş olduñ 'aceb derde mi düşdüñ

Fennî nedir âyâ bu seniñ dilde telâşîñ

Harfü'l-Lâm

170

me'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Mısr-ı dil içre Nîl-i sirişkim sebîl bil

Şeh-râh-ı 'ışķa oldu bevvâb mîl sil *

Şerh eyleyip hayâl-i haķîñ dil varaķ varaķ

Tefsîr eder o sûre-i Nemli naķîl kıl [M. 33b]

Çeksin nigâh-ı dîdeñi ol hâk-i pâk ile

Çeşm-i ‘alîl-i ‘âşık-ı zârîñ ‘amîl mîl

Vâ‘ız ço sen cesâmet ile kerr ü ferriñi

Oldu ten-i girân ile zîrâ sefîl fil

[5] Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i asretle Fenniyâ

Olsa Hicâz-ı dilde n’ola ber-kenîl (?) Nil

171

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

[1] Haţţîñ ebr-i mâh-ı tâbân olsa da mâni‘ degil

Eşk-i çeşmim dilde bârân olsa da mâni‘ degil

Tîğ-ı şemşîr-i müjeñ şal leşker-i ‘uşşâkıña

Şeh-levendim günde biñ kat olsa da mâni‘ degil

Sen cemâl ‘arz eyle gel târik-i gam içre baña

Cennetiñ ‘uşşâka zindân olsa da mâni‘ degil

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ mir’ât-ı dilden ey perî

Hüsnüñe ağıyar hayrân olsa da mâni‘ degil

[5] Ben bu limegāh-ı ğamda keştigi h^vāhem řehā
Seyf-i ğamzeñ tiĝ-ı bürrān olsa da māni^c degil

Cāme-i diller Sitānbul-mişli cānā ser-be-ser
Āteř-i ‘ıřķıñla sūzān olsa da māni^c degil [T. 34b]

Fenniyā pür-nev-edā tanzīr-i Hātifden baña
Nice zer taşsın [ú] iřsān olsa da māni^c degil

172

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Bezm-i gülşen rind-i sākī encümen-pīrā degil
Böyledir bāĝ-ı cihān şimdi neřāř-efzā degil

Būs-ı la‘liñ tāze maźmūndur řehā ‘uřřāķıñna
Yořsa nuřķ-ı va‘d-i vařlıñ lafz-ı müstesnā degil

Dil hümāāsā n’ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭā‘ir-i ser der-hevādır sākın-i ber-cā degil

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Haclegāh-ı meclis-i pīr-i muĝān tenhā degil

- [5] Nice vaş etsem Emīniñ k̄āf-ı ab‘ın Fenniyā
Zīvere destimde h̄āmem şeh-per-i ‘anķā degil

173

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- [1] H̄ār-ı aġyāra açıldıķça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

Hıfz için gerden-i kâfûrunda
Pâsbânîdir o h̄āl-i fülful

Dâġ-ı dillerde h̄ayāl-i zülfün
Lâle-zâr içre şüküfte sünbül

‘Anberiyyle çıkıp rakş ederek
Şahn-ı meclisde mey oldu Düldül

- [5] Fenniyā şundu mu‘ammāsā
Sühan-ı nükre-i Fethî müşkil[M. 34a]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Şimdi bez[i]mde sâgar u mey güft gū degil
Şaḥn-ı felekde mihr ü kamer rû-be-rû degil

Yüz buldu çıkdı ser-keş-i zülfüñ ḥaṭā eder
Bīd-i cünün-ı Çīn ü Ḥoten ser-fürü degil

Ḥurşīd ü meh de olsa dilā ol şināverīn
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyık girü degil

Kāfūra ḥabb-ı fülfulün etmiş o pāsbān
Hīndüstān-ı dilde naẓar kıl gelü degil

[5] Bu ḥān-ḳāh-ı 'ışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzü degil

'İtr-ı nikāt-ı nazm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ğonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil *

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Fehm etmesin hayâl-i haþında me'âl il
Zîrâ olur me'âni beyânında kâl u kâl
- Bârân-ı eşkim ile harâb oldu dil yine
Yıkdı cihânı hikmet-i Bârî bu sâl sil [T. 35a]

Zâhid bezimde mest olıcağ ba'd-ez-în dilâ
Nüş etdi niçe bâde-i şad pür-sifâl fil

Fikr-i müjeñle kuhl-ı vişâliñ 'alîl olan
Çekdi dü-dîdesine o ehl-i kemâl mîl

- [5] Kesb-i selâset ile Hâsîb Begle Fenniyâ
Sûk-i naz[ı]mda şî'rini sen yâl u bâl bil

Harfü'l-Mîm

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Girip devrân-ı bezm-i vuşlata tevhid edip çıkmam
Duğul etsem tarîka manşibim te'yid edip çıkmam

Geçirdim ʿömrümü mey-hâne içre intizār ile

O şūhuñ meclise teşrîfini nev-ʿid edip çıkmam

Ki çıksa yār anıñla bir kere girsem halvet-i bezme *

O mehle baʿd-ez-în bir iki nev-ʿid edip çıkmam

N’ola kürsüye çıksam şîʿrimi tefsîr edip ey dil

Velî ben vâʿiz-i nâ-puhteyi taqlîd edip çıkmam

[5] Cemâl[i] olıcağ kürsiyi neyler ʿāşık-ı şeydâ

Menâre-i ʿarş-ı aʿlâ olsa da temcîd edip çıkmam

Derûnundan çıkarmak kaçd ederse bendesin ol meh

Kirâyı şâhib-i beyte hemân tezyîd edip çıkmam

Çıkıp şahñ-ı belâgatda şalâ etsem n’ola Fennî

Velî ben küşt-gîr-i Zîvere teʿkîd edip çıkmam

177

mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün mefâʿilün

[1] Meyi destîñde sâķî şerbet-i gül-fâm zannetdim

Bez[i]mde bahş-ı bûs-ı laʿliñi bayram zannetdim [M. 34b]

Şıyāmım açdım iftār-ı nebāt-ı la‘l-i nābıñla
Sehāb-ı hıtt-ı nev-hız-i ruhuñ aḥşam zannetdim
Tutuldum bend olup zülf-i girihgırine dildārıñ
Firengistān-ı Çini ḳal‘a-i İslām zannetdim
Liman-ı fikr-i vaşl-ı yāre ğarḳ oldum yine Fennī
Şalıp baḫr-i ğama fülk-i dili eyyām zannetdim

178

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Nice bir fikr-i ğamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i la‘liñle buyur meclise vişn-āb içelim
Neş’e vermez efendim size bu sekr-i ḫudūs
Tevbe-i sākıḫ edip bāde-i nā-yāb içelim
Dil-i bīmāra şifā şun lebiñ ey ḫāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık anı muğlāb içelim
Bün-nişin-i ḫum-ı mey-ḫāneye sākī açma
Tursun Allahu severseñ meyi yab yab içelim

[5] Høy-ı ruhsāri merākı giderirmiş Fennī [T. 35b]

O çiçek şuyunu şunsun bize gül-āb içelim

179

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Naḥl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḥırām

Murğ-ı dil oldu şehā bī-ārām

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter

Feslegen rāyiḥasın istişmām

Bize gerdāniyeden büselige

Muṭribā kār-ı nüḥüft olsa maḳām

Dāne-i ḥāl ile murğ-ı dile

Ḥalka-i zülfünü kılmış ol dām

[5] Ḳand-i la'li ile iftār eyle

Fenniyā ḥaṭṭı gurüb oldu temām

fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlūn

- [1] Dese 'Īsā-şifat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem beni deryem Meryem
- Ne 'aceb zā'ir-i aġyārı dil etmezse ħayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem (?)
- Nağme-i şukka zebān ile eder āzürde
Ṭab^c-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem
- Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ħūn-ālūd
Ḥaclegāh-ı der-i mey-ħānede her dem merdem
- [5] Olsa 'Ankā gibi nazīrem nā-dīde ne 'aceb
Fenniyā ser-sūħan-ı Hāşime nağzem mağzem

mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlūn

- [1] Vaşf-ı ħaṭıñda kâ'id-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḥayālī şerħ eder icāzdır sözüm [M. 35a]

La'liñden aldı var ise rengin nüktesi

Mazmūn-şinās-ı dil-ber-i ʔannāzdır sözüm

‘Uşşāka faşl-ı devr-i gülü büselik edip

Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

Evşāf-ı meyle mürde-i maḥmūre cāmveş

Ḳulḳul-zebān-ı ‘īsī-i i‘cāzdır sözüm

[5] Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā

Üstād-ṭab‘ Nehriye enbāzdır sözüm

182

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Zāhidā şem‘-i cemāle yana gelmişlerdenim

Sūz-ı ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

Cezb-i ‘ālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā

Ben hümā-yı ‘ışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

Kāşif-i esrāra münkir olsa ğam mı zāhidān

Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

Gülşen-i rûz-ı elestden bir güle ‘âşık olup
Bülbül-i şūrıdeyem efgāna gelmişlerdenim [T. 36a]

[5] *Mūtū ḳable en-temūtū*⁴³² dan ḥaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ‘ummāna gelmişlerdenim

183

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Mā-sivāyı terk eden şol kimsede ğam görmedim
Şāf olan mir’āt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

Seng-i cevr ile dili şad-pāre etmekte felek
Bezm-i ğamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

Ġarḳ eder ḥavfım budur fülk-i dili deryā-yı ‘ışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşış-i yem görmedim

Merḥametden düzd ü ṭāġide eṣer me’müldür

⁴³² “Ölmeden önce ölünüz.”

Şıhne-i ğaddārveş dehr içre iklīm görmedim

[5] Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

Tiğ-ı ğamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü'yāyı güzel ta'bir edip kem görmedim

Zāhidiñ dā'im bükā ile riyāsı sāhtedir
Riķkat-ı kalb ile çeşminde aniñ nem görmedim

Fenniyā şāhib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı sühanda böyle bir fem görmedim

184

mef'ülü mef'ülü mef'ülü mef'ülü fe'ülün

[1] Bülbül gibi feryād ederek vaķt-i seherde
Ol verd-i ruħ-ı ğonçe-i zībāya mı gitsem
Şām-ı haķıñna olmuş iken cāzim-i şeydā
La'liñ işidip ķand-i Buħārāya mı gitsem [M. 35b]

Yıkdıñ dil-i vîrânemi ey muğ-beçe senden

Şekvāya ‘aceb hâzret-i ‘İsāya mı gitsem

Ṭanzîr için āyā ki bu manzūmemi Fennî

Şermî-i sūḥan-perver-i ğarrāya mı gitsem

185

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Neşâṭ-ı pîrezen-i bint-i rezden el çekelim

‘Araḳla rûy-ı nigârı derûna ḫal çekelim

Ḥadeng-i ğamzesi sūrāḫ ederse şaḫn-ı dili

Ḥayāl-i ḫaddeden ol mû-miyân tel çekelim

Bez[i]mde meclise ser-ḫalka ol ki ey zâhid

Seniñle sübhâ-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

Nuḳūd-ı eşk-i niyâzı hemîşe şarf ederek

Binâ-yı va‘d-i vişâle begim temel çekelim

[5] Kenâr-ı ḳulzüm-i ṭab‘-ı Lezîzîye Fennî

Melek deyü bu manzūmu bir ğazel çekelim [T. 36b]

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Kebk olur ğıbta-fezā cünbiş-i reftārından

Ṭūṭıye şukka gelir şıve-i güftārından

Ḥaṭṭ-ı nev-ḥızı cemālinde olunca zāhir

Gösterir sırrını āyine-i ruḥsārından

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu

Sünbül-i zülfü çıkar küşe-i destārından

Sırrın ifşā edip 'uşşāka verir ser-rişte

Til kırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

[5] Pāsbānı mıdır fülful-i ḥāl-i Hindū *

Baḳamam gerden-i kāfūra nigeḥdārından

'Aḳreb-i sā'at devvāre çerḥ-i kec-rev *

Heb muḥālif yürür 'uşşāka o pergārından

Fenniya Ḥayri Efendiye ne mümkin tanzır

Dür nişār etmede kenz-i fem-i esrārından

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Maḥşül lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

Fikr-i ḥaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

Erdi ḥazāna gülşen-i ten dil eder süküt
Murğ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

Eczā ḳalır ḥayāl-i ruḥuñ dilde bī-ḥuṭūṭ
Şirāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

[5] Bir ni'met-i vişāliñ ola ekli raḳīb
‘Uşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

Ḥin-i ṭalebde būseyi aḥz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su'āle hem olsun hem olmasın [M. 36a]

Yazdım nazīre nazmım Şabīḥāya Fenniya
Tanzīr için ḥavāle hem olsun hem olmasın

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Mükerrer pür-‘araḳ mı gül-‘izārıñ teşne-i mülden

Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla tegāfülden

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t kıl u ḳāl eyler

Necefle mū-miyānıñ seyr eden ‘ayn-ı taḥayyülden

Dimāğ-ı cānı⁴³³ ‘ıtr-ālūd eden ol ḥüb zülfüñ mü

Ne ḥoş taḳtİR olunmuş dühn-i ḥoş-bū tāze-sünbülден

Seḥerde vaz‘ eden miftāḥ-ı zikrin ḳufl-ı maḳşūda

Der-i bāğ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülден

[5] Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı gūş eyler

Şımāḥ-ı zühdünü ḥıfz eyleyen āvāre bülbülден

Yürü beyt-i ‘arūs-ı Fıḥnata tanzīrin et Fennī

Zifāf-ı ḥacle-i nazma dürer āh-ı te’emmülден [T. 37a]

⁴³³ Dimāğ-ı] Dimāği, M.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun hāzık-ı cān diñlesin

Ola mı noķşān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i 'uşşākın şeci'yem bendesiyle iñlesin

Ra'dveş-i hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerh-i gerdūn tañlasın

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sākıyā
Lu'bet-i maşnū'-ı tıflāsā kabağı dikilsin

[5] Fenniyā sırrın güşād edip tabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun hāzık-ı cān diñlesin

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Riyāsı mı aķar zūhhād-ı sālūsūñ sebūsundan
Geçilmez sāħa-i meclisde seyl-āb-ı vuzūsundan

O şāf-ı tıynetih eczā-yı kāfūr olduĝun ey dil
Feh[i]m kıl pāsbān-ı kılķul-i hāl-i gelūsundan

Degil hōy-kerde şanma olur [.] ruhsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çin-i tırrresinih ser-fūrūsundan

Merāmı şayd içündür murĝ-ı vaşlıh ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raķıbih cāblūsundan

[5] Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā
Nazīre iltimās etmiş sūhan-dānih ķamusundan

191

mef'ulü fā'ilātü mef'ilü fā'ilün

[1] Şāhım 'ulūfe vermez ise būse sīneden
Kılsın 'atiyye la'l-i lebin tış hazīneden

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yok mu rehā engübīneden [M. 36b]

Ğavvāş-ı dil görünce o dūr-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i 'ışķa sefīneden

Ṭılsım-güşā-yı ṭab^c olan añlar bu nükteyi

Yok farkı lafz-ı güher-i nazmıñ defineden

[5] Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā

Nessāc-ı ṭab^c-ı Fennī ‘abd-i kemīneden *

192

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Çekildi meclise sākī sebū çemen-be-çemen

Pür oldu ‘işve ki māh-rū çemen-be-çemen

Şüküfeler gibi zeyn oldu zülf-i muğ-beçegān

Açıldı ‘āşıkına müşk-bū çemen-be-çemen

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid

Gehi teyemmüm edip geh vuzū çemen-be-çemen

Ḥırām-ı nāzenīni diller görünce kāmētīñ

Şalındı serve hezārān kedū çemen-be-çemen

[5] Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşā‘areye

[T. 37b]

Hezār-ı gönçe-dehen sū-be-sū çemen-be-çemen

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Kıo zülfüñle göñül tüccârveş tül-ı emellensin
Binâ-yı şeh-nişîn-i va' de-i vaşlıñ temellensin

‘Arūs olsun şıķılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
‘Araķla duķter-i rez ģacle-i meclisde tellensin

Ĥadīd-i ālet-i nezzāre-i dü-çeşm-i ‘āşıkla
Hemīşe ‘arşa-i zīr-kūrūm-ı vaşlı bellensin

Bürütüñ ol büt-i tersā-yı ģayyāta verip zāhid
Tınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

[5] Nazargāh-ı secencelveş şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūti-i māh-ı şeker nazmıñ şülellensin

Lezīziye dem-ā-dem nev-sūģan ‘arz eyleyip Fennī
Kitāb-ı şafģa-i mecmū‘a-i tıab‘ı ģazellensin

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Teslîm-i cāna yār-ı güzîni olanlarıñ

Ẓāyî' olur mu naqdi emîni olanlarıñ

Eflâke çıqdı nâle vü efgân ey perî

Tîğ-ı müjeñle âh u enîni olanlarıñ

Diller hayâl-i haddiñ ile mürtefi' olur

Mânend-i kaşr-ı 'adn-i berîni olanlarıñ

Hedm oldu tûp-ı kulkul-ı bâdeyle tevbesi

Meydân-ı meyde hışn-ı haşîni olanlarıñ

[5] Heb vâsıtayla nâ'il-i vaşl-ı merâm olur

Ol şâh-ı bî-vefâya yaqîni olanlarıñ

Yâ Rabb kıl vücûdu(nu) anıñ şalb-i ser-nigün

Ẓâlimleriñ hemîşe mu'ini olanlarıñ [M. 37a]

Bâğ-ı sühanda mîve-i mazmûnu Fenniyâ

Olmaz mı böyle tâze zemîni olanlarıñ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

[1] Şaķın esb-i vişâliñ yekke-tâz-ı merd-i zengiden *

Hele pek iħtirâz eyle begim ğarb-ı üzengiden

Sürünürmüş meger zâhid varıp ol tıfl-ı Efrence

Anuñcün ħâşiyetim düşdü der zaħm-ı Firengiden

Gelir ħançer-be-kef âteş mişâli tal'at-ı pür-ħâl

Ħazer kıl mest-i şeydâ nev-çerî-i şüh-ı bengiden

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cânâna söz etme

Urur taş başıña taķ taķ saķın maħcüb-ı sengiden

[5] Degilsâbit-ķadem ħayfâ döner va'd-i vişâlinden

Daħı çok âl eder ğırre saña bugüne rengiden

Nigâhı pür-tetikdir ķarşılık sürme ħazer eyle

Gerekdir Fennyâ ħavf etmek ol tıfl-ı tüfengiden [T. 38a]

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
 Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

 Zūlfüñüñ fikri başımdan aşdı
 Mevc-i deryā gibi ḥadden bīrūn

 Bezm-i rindāna gelip cilve ile
 Raḳş et 'uşşāḳ[ıñ]a ey pūr-efsūn

 'Āşıḳıñ 'aḳlın alır reftāriñ
 Serv [ü] 'ar'ar gibi ḳaddi mevzūn
- [5] Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
 Zer-i nişfiye ile pūr-altūn

 Saña tavşan diyen olsun rübāh
 Zürefā-nām gürūh-ı gerdūn

 Dem-i 'İsā gibi cān baḥş eyle
 Mürde-i 'āşıḳa la'l-i mey-gūn

Meyl et āgūşuna bir kez ey meh

Fenni-i zārıñı kıılma maḥzūn

Ḥarfü'l-Vāv

197

mef'ülü mef'ülü mef'ülü fe'ülün

[1] Şayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū

Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḥu

‘Uşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ‘aceb mi

Yek-naḫrada şad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū *

Rindāna n’ola vaşlını sevḳ etse bez[i]mde

īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

Ġırbale dönüp ‘ışḳ ile sūrāḥ-ı vücūdum

Ḥūnum dökülür pāyıma şan dāne-i ḳārū

[5] Def’ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī

Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḥūd bir aḳar şu [M. 37b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] 'Azm et ol māha bu şeb maḥfice ey dil ḥavfı ҡo

Ġūlaġyāarı görürseñ Āyete'l-kürsī oķu

Ḥāk-i pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān *

Geh teyemmüm eyleyip ġāh eyle tecdīd-i vuzū

Derd-i āh-ı 'aşıkāndır çīn-i müy [u] ḥāl-i yār

Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-nāme-i kırtās-ı ruḥsārında hū

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze

Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā ġüft [u] ġū

[5] Ґo ġötürsün zāhid āb-dest ibriġin edip riyā

Bezm-i 'işretġāhda rindāna lāzımdır sebū

Fenniyā deryāya ġirmiş ġusl içün ol māhı ġör

Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

[T. 38b]

mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn

[1] Kadeh çeşmim iki şişe tolu eşkim şerâbım bu
Cigerden mâ-ğazar bir loğma cānāna kebâbım bu

Su'âl eylerse la'lin būs ederken h'âb-ı ğafletde
Beni katl et ya cān bahş et deyü yāre cevâbım bu

Edip erkām-ı hüsn-i hatt u hālın būsına tezyīl
Tefekkür defter-i hecr-i vişālinde hisâbım bu

Revān olsa n'ola fikr-i ruḥ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i hürşid-i 'ālem-tāba ābım bu

[5] Nice vezn eyleyem t̄āğ-ı zebūnum vaşf-ı hālīñle
Dehān-ı 'andelīb-i dilde yek-dāne sevâbım bu

Ḥayāl-i ebr-i zūlf ile o māha Fenniyā taḥkīk
Şeb-i hecrinde yek-sā'at zuhūr eylerse h'âbım bu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Bezm-i 'iřretgāh-ı rinde luşf edip sākibe-rev

Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

Ėasret-i la'l-i lebiñle ey şabib-i cān yine

Dilde buhrān-ı firākıñ şutuşup oldu 'alev

Beyt-i şalbim seng-i cevriñle yıķılsa şam degil

Ba'd-ez-in tecdid olur luřfuñ ile virañe ev

Dām-ı hāl-i yāre ey murğ-ı göñül meyl eyleme

Ādemi başdan çıkarır h'āhiř-i yek-dāne cev

[5] Hāle Ėırmen dāne-i gendüm kevākib Ėāřılı⁴³⁴

Pir-i řerĖa keşkül-i zerdır muşanna' mäh-ı nev

Fennyā mey-Ėāñede mesti nice te'dib eder

Bir de anda şığne olmuş zāhid-i řeydā velev

⁴³⁴ Metinde "hāle" kelimesinden sonra tamlama yazılmıştır ancak anlam ve vezin gereği "hāle Ėırmen" şekli tercih edilmiştir.

mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilātūn

- [1] Açarsa yelkeni kıçdan fırişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan pūpā dümen şuyuna [M. 38a]

Gör nice mest eder 'uşşākı hōy-ı ruhsārīñ
'Arağ mı kātđıñ ey sākī bu yāsemen şuyuna

O çīn-i perçem-i hōy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen şuyuna

Ne çekdi pīr-i muğān rakş edince bint-i rezi
O tāze rüy-ı nigārı koyunca zen şuyuna

- [5] Celāli hūsnüne hayrān olur gören Fennī
Düşünce tīg-ı mücevher gibi sūhan şuyuna

mef'ülū mefā'ilū mefā'ilū fe'ülūn

- [1] Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınka
Diñ zevrağ-ı müste'min-i vaşla baba finka

Meclisde űimāḥ-ı dem-i mīnā ile zāhid

Döndürdü kedü-yı serini lu^çbet-i vınḫa [T. 39a]

Germ-ābede vaşlın edip ol dil-bere be-rām

Dedi baña Arnebūd meh-pāre muşınḫa

Dür-naḫd-i sirişkim görüp aḡyāra o meh-rū

Verdimse dür-i vaşl-ı yemi kıymeti tınḫa

[5] Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḫāzıḳ-ı perver

Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḫa

Fennī ne ^çacāyib ki süḫan-dān-ı Sitānbul

Fethīye nazīre demede cümlesi zınḫa

203

mef^çülü fā^çilātü mefā^çilü fā^çilün

[1] Būstān-ı dilde cevri o māhiñ kelekse de

Lezzet verir dimāḡa şeker bī-nemekse de

^çUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāḡan-ı vuşlatı

Zī-bendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

Mehd-i emelde hāl-i ʿizārı o mehveşiñ
Tıfl-ı hayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

Çekdirme baħr-i fūrķate bu rüzgār ile
Çat keşti-i vişāline yāriñ melekse de

[5] Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ʿabʿ-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne deñlü çiçekse de

Nik ü bedi feh[i]m edecek ʿabʿ-ı zāhidiñ
Farķ eylemez ʿayār-ı kulūbu meħekse de

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid ile engerekse de

Şimdi zemāne fırsatı fevt eylemez şaķın
Ĝāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

ʿArz et bu nazmı Ziver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin kuşūrunu temyiz gerekse de

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Hürşid-i nür-çal'atı eyler husûf-ı meh
 Kılmazsa burc-ı ıışka teveccüh o pâdişeh [M. 38b]

İmlâ-yı müy-ı hayâl-i ruḥun dilde gūyiyâ

Yazmış kitâb-ı ḥüsn-i ḥaṭ-ı pâkine veleh

Āgūşa çekse 'âşık-ı şeydâ 'aceb midir

Ṭıfl-ı hayâl-i ḥâlini seyr-i Bebekde geh

Şemm eylediyse zülfünü inkâr etmesin

Zîrâ olur bu kez bile aḡyâr-ı rû-siyeh

- [5] Seyr eyle nazm(ım) Ziver Efendiyi Fenniyâ
 Vermiş kenâr-ı baḡr-i maḡâlâta dūrri bih

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Yine dil mâ'il oldu bir büt-i tersâ-yı hūşyâre
 'Aceb mi deyr-i ḡalbim içre taşvîr olsa dîvâre

Görünce süfre-i mefrûş-ı vaşlın şām-ı haṭṭında

Gürüh-ı rûze-dâr-ı ‘âşıkân ‘azm etdi iftâra [T. 39b]

Nigeh gezlik benân hâme dehâniñ hücredir ey meh

Ḥaṭiñ âyet mi yazdıñ muşḥaf-ı kırtâş-ı ruḥsâra

Hümâsâ n’ola cevân ederse evc-i ḥüsnüñde

Hevâ-yı perçemiñle murğ-ı diller oldu âvâre

[5] Yetiş Loḳmânveş buhrân-ı ‘ışkı luṭf edip def^c et

Şifâdır şerbet-i la^l-i lebiñ bir ṭab^c-ı bîmâra

Ṭabîbim merhem-i vaslın eger şarmazsa müşkildir

Vücūdum oldu tiğ-ı ğamzesiyle zaḥm-ı şad-pâre

Naẓîre ‘arz eder ‘Ârif Efendiye bu manzûmu

‘Acâyib saçmalar taḥrîr eder Fennî-i bî-çâre

206

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Zâhid uzadır nuṭḳını da‘vâya gelince

Leb-beste olur ḥükmüme ma‘nâya gelince

Åhım yeli ʿıŝkı ne ʿaceb eylese taħrık

İzhār eder emvācı o deryāya gelince

Meyl eyleyemem tekye-i ʿıŝk içre udūme

Bağrım delinir lık dem-i nāya gelince

Ṭıfl-ı dile pistānını ŝundukça meh-rū

Sākin olur efgānı aña dāye gelince

[5] Fennī ne adar bilse de zāhid yine haķķı

İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

207

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Ey aşı yā egilme hezār āŝnālara

addiñ ħamīde etme begim merħabālara

ālīe-i münakaŝa beñzetme cismiñi

Pā-māl olur müzeyyen olan zır [ü] pālara

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cüybār olur

Mey neşv eder oyunca ŝehā tevānālara

Şerh eyleyip hayāl-i haṭıñ dil varak varak

Verir rüsüm-ı ʿilmi haber mübtedālara [M. 39a]

[5] Der-bend-i zülfü kalʿe-i hüsnünde şad-hezār

Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

Deşt-i hayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden

Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt [ü] pālara

Zemzem verirse kevşere hüccācveş Ḥasīb

Fennī verir nikātını ʿūd āšnālara⁴³⁵ *

208

mefʿülü mefāʿilü mefāʿilü feʿülün

[1] Zülfüñ ne ʿaceb dilde hayāl-i daḥil olsa

Şeb tā-be-seher ʿāşıka tül-ı emel olsa

Olmazdı behā ʿarız-ı hoy-kerdeñi ey meh

Zeylinde eger aqmişeniñ çevre tel olsa

Girse elime ben daḥı būs eyler idim lik

⁴³⁵ Fennī] -, T.

Bir penbe gibi öpmege şâyeste el olsa [T. 40a]

Va'd etdi mey-i la'lini sâkî bize ammâ

Ol mehle hafî 'ıyşımıza bir mehel olsa

[5] 'Älemde esâsı gibi şol hışn-ı haşîniñ

Hedm olmaz idi tevbede zâhid temel olsa

Fennî saña şâ'ir der idim ben dağı ammâ

Ziver gibi eş'âr-ı lezîziñ 'asel olsa

209

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Bıçağıyla beni katl eyleyip ol şüh-ı mestâne

Boyandı hancer-i tîğ-ı nigâh-ı dîdesi kana

Tahayyül eyledikçe Köçek Süleymânı çeşmimde

Eder dil zülfüne müjgânımız o tîre bir şâne

Yürü hancer-be-kef dal tîğ-ı âteş-tâb olup ey meh

Şadâ-yı na'ralarla bezme teşrîf et Nerîmâna

‘İzārında o şūhuñ zūlfüdür zannetme pīç-ā-pīç

Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murğ-ı dil lāne

[5] Bugün seyr-i Bebekde katl edip ‘uşşākını Fennī

Boyandı hānçer-i tīg-ı nigāh-ı dīdesi kıana

210

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Tā ezelden hāk-i pāyınñ tütüyādır çeşmime

Dilde hūrşīd-i cemāliñ āšnādır çeşmime

İntizārıñla ‘aceb mi alsa def‘-i remed

Şabr-ı va‘d-i vaşlıñ eczā-yı devādır çeşmime

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīg

‘Arızınñ āyīne-i ‘ālem-nümādır çeşmime

Mevc-i kem-hā-yı ver‘a ‘arz etme sen şūfī gelip

Hān-kāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

[5] Neş’etiñ Fennī ğubār-ı hāṭ-ı şī‘r-i Zīveri

Kuḥl-ı pāk-i İşfahān-ı bī-behādır çeşmime [M. 39b]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Şunma şākī meclise fincān fincān üstüne

Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

Eyleyip tebdīl-i cāme sākīyā bintü'l-'ineb

Giysin ol kāfir kıızı fistān fistān üstüne

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ

Eylediñ teşmīm-i hoş reyḥān reyḥān üstüne

Seyr kıl çāk-ı girībānımda ḥūn-ı eşkimi

Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

[5] Rāsiḥiñ kaşr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā

Çerḥa çıkmış güyyiyā eyvān eyvān üstüne

mef'ülü mef'ülü mef'ülü fe'ülün

[1] Zāhid yeter ol şoḥbet-i tenhāya qarışma

Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya qarışma [T. 40b]

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et

Keyfiyet-i ma'cūn-ı murabbāya arışma

Hall ile siriřtiñ leheb-i ış ile zāhid

Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya arışma

İfrāt-ı neřāt ile dilā olma am-ālūd

Ceyhūn-ı siriřkiñ ile deryāya arışma

[5] Sen Ziver Efendiye bu eş'arıñı Fennī

Hüccet deyü şun destine imzāya arışma

213

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Dem-ā-dem ney gibi bağrım deler āġāzelendikçe

Açılsın 'andelibe ülşen-i dil tāzelendikçe

Kenār-ı muşhaf-ı ruhsārına ha gelse dillerde

Olur cildi hayāli mu'teber řirāzelendikçe

'Aceb mi rüzġāra hüküm ederse āhi ol meh-rū

Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

Şaķın ʿarz etmesin bġgāne-i ĥayyāṭ-ı aġyāra

Olur fersūde ķuṭn-ı vuşlatı endāzelendikçe

[5] Bugün kürsīde gör kim ĥ^vāba vardı Fenniyā vāʿiz

Ĥuzūrunda cemāʿat ķaşd edip ĥamyāzelendikçe

214

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Çekdikçe tiġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere

Teng oldu ĥavfım ile bu ġülşen ser-ā-sere

Bezm içre bīm-i şıñne-i aġyār içün çi ġam

Biz şavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ķıldık der-ā-dere

Ĥavfım budur ĥışn-ı dili ĥüsn ü rıfķla *

Ol ceyš-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarz ol yetimeye

Yevmiyye naķd būsесidir mā-cerā-cere [M. 40a]

[5] Dġbāc-ı nażm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā

Olmaz nażire böyle metāʿ-ı zirā zere

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce

Ṭab'ım açılır gonçe-i gülzārı görünce

Rengin deġiŝip āteŝ-i la'l ile imāma

Beñzi şararır la'l-i güher bārı görünce

Düzd-i nigehinden n'ola dil kaçā bucaġa

Ol kūŝe-i çeŝmindeki Tātārı görünce

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb *

Göz açdı cenāb-ı mey-i ŝersārı görünce

[5] Dil-ḥasteniñ ol ḥāzıķ-ı cān nabzına baķmaz

Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

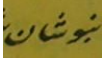
Fennīyi neŝāt-āver edip nazm-ı Celālī [T. 41a]

Tanzīr eder ol güfte-i hūŝyārı görünce

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Ğarķ oldu āb-ı zevraķ-ı dil siyyemā yeme
 Tāķat mı gelir cūşış-i eşk-i dem-ā-deme

 Ben renc-i va'd-i būseye meyl eylemem dilā
 Vaķf-ı 'aķar-ı vuşlat olunca nemā neme

 Sāķī şubūhı meclis-i zühhāda 'arz edip
 Vermiş o teşnegāna şeme şeme

 'Uşşāķı ferdi zūlf-i şekīlīñ uşūl ile
 Oldu bu nefħa-sāz-ı göñül beste māteme
- [5] Rez-duħterine tıfl-ı dil-i efgāna zār eder
 Kāfir kıızı demez aña ağlama māteme

 Kılsın bez[i]mde mürdeyi iħyā Mesīħveş
 Şundukça cām-ı la'l-i lebiñ keyfemā feme

 Tā çerħa çıķdı āh u fiġāniña Fenniyā
 Tanzīrim ile oldu zemīn u semā seme

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] O meh-rūnuñ 'azm-i çāh-ı dehānı olmamağ üzre *

Ki 'uşşāka şeker būs-ı lebānı olmamağ üzre

Çekilmiş ebruvānı iki tuğrā-yı şehenşāhı

Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ nişānı olmamağ üzre

Kimi mūya kimisi 'ankebūta eyleyip teşbīh

Belī ben de ḥayāl etdim miyānı olmamağ üzre

Elimde ḥāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır

Merām 'arz etmede yāre zebānı olmamağ üzre

[5] N'ola dil-murgveş per açā çīn-i ṭurre-i yāre

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamağ üzre

Helāk etse 'aceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet

Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamağ üzre [M. 40b]

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Bir mürşidiñ ol bendesi 'âlemde bulunca

Leylâyı fedâ eyleme Mevlâyı bulunca

Deryâ-yı mecâz elbet olur baħr-i ĥaķıķat

Billūra döner Nıl-i mübârek ĥurulunca

Naħl-i emel üzre heves-i ĥāma düşenler

'Ömrün çürüdür mīve-i maķşūdu bulunca

Murğ-ı dili yek-demde helāk etse 'aceb mi

Şāhın gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

[5] Pek bāğla zimām-ı sırrını va'd-i vişāliñ

Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülnünce

Mümkin mi güle mişli anıñ bir daħı Fennī

Ĥatm oldu süħan Rāğıb-ı vālāda olunca [T. 41b]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Baña ol şeh-süvârim merhabâ kıldı selâmlıkda
 Mih[i]rden zerre pertev aldı ey dil ihtirâmlıkda
- İbâdetle kabâhat zâhidâ maḥfî gerek ammâ
 Şakadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥâmlıkda
- Ḳanı rindânla hem bezm-i işret olanlar zâhid *
 Geçip miḥrâba şimdi evliyâ olduñ imâmlıkda
- Hemîşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
 Şerâb ile riyâ gūyâ degil tev'em ḥarâmlıkda
- [5] Ne deñlü iddiḥâr etseñ bulunmaz biñde bir dînâr
 Zer-maḥbûb vaşl-ı dil-rübâāsâ temâmlıkda
- Temâşâ kıl rikâbında olan âlâ-yı uşşâkı
 O şâhıñ Fenniyâ yokdur nazîri ihtişâmlıkda

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] 'Arūs-ı vaşla naqd-i cānı baḡş eyle zer isterse

Ḥarīdāra şaçıver naqd-i eşkiñ gevher isterse

Hevā-yı āhla kıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb

Fezā-yı zulmet-i kânün-ı ḳalbiñ aḡker isterse

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āḡüş-ı vuşlatda

Bu ḡāl üzre o meh-rū ḡvāba varsın pister isterse

Müheyyādır reh-i beyt-i vişāl-i yār içün āḡyār

Ḳaḡār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḡmil ḡar isterse

[5] Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḡvāli Fennīniñ

Temāşā kıлмаḡa ḡüsn-i secencel berber isterse

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

[1] Meclisde ḡafi yār ile fincān elimizde

Keyfiyyet-i dil-i ḡasteye dermān elimizde

Tār-ı ŧeb-i hecriñle bizi kıılma ŧitābān

Tā ŧubħ olıcaķ ŧem‘a-i sūzān elimizde [M. 41a]

Evrād edip ol la‘l-i leb zāde-i ŧeyħi

Görseñ ne çeker sübħa-i mercān elimizde

Kūyunda raķīb içün o māhıñ n’ola ursaķ

ŧeb-tā-be-seħer ħancer-i bürrān elimizde

[5] Meydān-ı sūħanda yine ‘Örfi ile Fennī

Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

222

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Naķŧ etdi baķdıķça ebrūsun dil-i Bih-zādıma *

Sefiddir māni‘ degil beyt içre ol cellādıma *

ŧarf edip cānı ‘aķār-ı vaŧl-ı cānı yoluna

Ben ħavāle eyledim bu maŧrafı irādıma

Gülŧen-i dāğ ten-i ‘ıŧķ içre ey dil dem-be-dem

Naħl-i güller üzre bülbül reŧk eder feryādıma

Baħr-i ʿiřka ğarķ olup gitdim aman dād ey felek

Ĥařırveř bir kerecik bāri yetiş imdādıma * [T. 42a]

[5] Ben begendim ıoĝrusu tanzire lāyıkdır sözüm

Yā degil ĥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

Bu müferriĥ-i nev-zemini Fenniyā ʿarz eyleyip

Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

223

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ĥuzūruna

Yohsa bez[i]mde muntazar olma zuhūruna

Sūr-ı viřāle řaçıverip naķd-i eřkiñi

řarf et cemīʿ-i variñı yāriñ umūruna

Bir resm-i elf-i āh ile dil şanma lāl olur

Dikdi ʿařāyı dāĝ-ı berin řaraf-ı tūruna

Kūyuñda rüz u řeb n'ola āh etse ʿařıķān

Hıç řabr olur mu vaʿd-i viřāliñ mürūruna

[5] ‘Arz et bu nev-zemīni [.] ūstāda Fenniyā

Bakmaz Hāsīb Efendi o deñlü kuşūruna

224

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Bizimle meclis olsa sāķiyā maḥfī kedersizce

O dem bintü’l-‘ineb raķs eyleyip gelse zararsızca

Eger var ise meyliñ ḥān-ķāh-ı bezm-i rindāna

Ḳudūmuñla müşerref kıl buyur lakin pedersizce

Şaķın vehm eyleyip rāh-ı ‘adūdan iḥtirāz etme

Yürü ba‘de’l-‘işā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

Ḥafīce bāde nūş oldukça zāhid mest olup ol meh

Bize teslīm-i vaşl olsa ‘aceb mi sīm ü zersizce

[5] Şoyup bir cāme-ḥ^vāb içre felekde hāleveş Fennī

Der-āgūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce [M. 41b]

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Zü'l-feķār eyleriz ebrũñu ŧehā ercesine
Raĥt-ı vaŧlıñ çekip esb-i dile Ĥaydercesine
- Ref edip ĥaĥıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyine-i ruĥsārını berbercesine
- ŧarf edip sım ü zer-i vuŧlatın ol ŧũĥ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili İbrāhim [ü] Āzercesine
- Alıp āġũŧuma Meryem gibi ben ol ŧanemi
Tıfl iken baġrıma baŧdı anı mādercesine
- [5] Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde⁴³⁶ sākī
Tıabl-ı perçem döküp ol vechine efsercesine
- Fenniyā Ziver Efendiye bu nazmı 'arz et
Söyler ol ĥālİŧ-'ayārı saña zergercesine

⁴³⁶ meclis-i meyde] meclis-i Cemde, M.

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

- [1] Dāğ-ı berden bere-i vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şağın hayl-i zemān ürkütme [T. 42b]

Dām-ı bezm-i meye yoğ meyli deyü cānānıñ

O tezervī-i hırāmānı hemān ürkütme

Bāl-ı zülfün göricek 'arızı üzre o mehiñ

Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

Cennet isterseñ eger mār-ı raqıbi qatl et

Ėarañıñ rü'yet-i didār ise cān ürkütme

- [5] Fenniyā şahn-ı süħanda hüner-i 'Örfiveş
Hışt-ı hāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- [1] Gelir ise hañıñla dideye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

O şūh-ı ʿiṣve-bāziñ ruḥların ḥoy-kerde zannetme

Ṭarāvet baḥş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

Ḥoşā bir deste sūnbūldür ki şan bir sīm-sifāl içre

Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

Buyursun meclise zāhid riyā izhār edip kaçma

Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

[5] Riyāz-ı bāğı ṭabʿımdan bu şıʿrim ehl-i ʿirfāna

Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

228

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Nazar et ol ḥaṭ-ı ḥoy-kerde-i ḥadd-i āle

Verd-i üşkūfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

Belini қоçmağa meyl etdi gönül ol māhıñ

Başımız üzre gelen baқ şevkiñde ḥāle *

Zaḥ[1]m-ı pür-dağı sīnemde görünce ol şūḥ

Bu çerāğāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

[M. 42a]

Zerger-i mürşid eder hâliş-‘ayār elbette

Dağal-ı zühdü koyup pūte-i vird-i k̄āle

[5] Fenniyā gülşen-i ṭab‘ıñda esen bād-ı nikāt

Ḳondurur murğ-ı hezārānları daldan dala

229

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Āteşāsā merāk var dilde

Dūd-ı āh-ı firāk var dilde

Nūr-ı hūsn-i cemāl-ı cānānı

Görmege iştiyāk var dilde

Nār-ı şehir-i Sitānbulu seyr et

Böyle bir ihtirāk var dilde

Nice āh etmeyem müjeñle şehā

Şad hezārān işfāk var dilde

[5] Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n’ola

Āteşāsā merāk var dilde [T. 43a]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Kenār-ı cūda 'arz et serv-i bāğ-ı kadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i hırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

Hezārān dilleri hayrān eder bu maṭla'ı seyr et
Hasīb-i tūṭi-i şīrīn-femiñ mir'āt-ı maẓmūnu

Firāḳ-ı la'l-i dil-berle dü-çeşmim kұлzum-i dilden
Neşāt-ı kalb-i 'uşşāka efendi seyl-i Ceyhūnu

Hayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭal'atım tāb-āver eyle şaḥn-ı hāmūnu

[5] Oқuyup Fenniyā eş'ārını māh-ı şekerāsā
Hasīb-i tūṭi-i gūyāniñ oldum bende meftūnu

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Şām-ı haṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭal'ati
'id olur қаşı hilāliñ vāqı' olsa rü'yeti

Nefy ü işbāt-ı Necefle baḥş edip üftādegān

Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḥayāl-i diḳḳati

Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir

Yaḳdı heb dünyā vü māfihāyı nār-ı ḥasreti

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḥavfım ḡarḳ eder

Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳatı

[5] Dürr-i vaşlın bey' ederken 'āşık-ı şeydāsına

Bir yeñi sevdā eder ol tıfl-ı nāzıñ lükneti

Verme mir'āt-ı dili sen ol büt-i tersālara

'Aks-i vech ile ḳabül etmez maḥabbet şirketi

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb

Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt

Şi'r-i Tefīḳı ḳırā't eyleyip bul şihḥati [M. 42b]

Sū-be-sū nā-didedir ol Fāzıl-ı ehl-i kemāl

Murğ-ı ʿanķāveş cihānı ʿtutdu nām-ı şöhreti

- [10] Fenniyā şahn-ı sūhanda Nāşide tevfiķ olup
Nāzımānıñ ʿAkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

232

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

- [1] Hacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle bokrini saķız gibi

Medd ederseñ seyr edip nā-maħrem-i bint-i rezi
Hüsnünü görmek efendi sizlere cāʿiz gibi

Mā-ħazar kıldım cigerden ben de bir loķma kebāb
Sīḥ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıķa cız bız gibi

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ʿtulū
Dāne-i ḥāl-i sipihr-i ʿtalʿatıñ yıldız gibi

- [5] Vuşlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Büse-i laʿliñ girer terkibe ol kırmız gibi [T. 43b]

Köhne mazmûn ile ilbâs eyleyip manzûmeñi

Ṭıfl-ı şî'riñ kılma maḥzûn câme-i nevsiz gibi

Fenniyâ temyîz için 'arz et bu nazmı Zîvere

Ol sefid eyler imiş eş'arı çün erziz gibi

233

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaķı

Āb-ı ṭab'ımda 'ayān oldu bu ŧeb māhiyyeti

Tiġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i każā

Ḥüsn-i ḥaṭṭı ŧüret-i da'vāya ibrā ḥücceti

Nār-ı 'iŧķı münṭafı ise n'ola āb-ı viŧāl

Ba'd-ez-în teskîn olur germ-ābeniñ germiyyeti

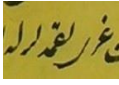
Nāle neydir mey siriŧķim dīde ŧāġar dil kebāb

Pīr-i 'iŧķıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

[5] Rıfķ ile dā'i eylerdi izāle Fenniyā

Bir nefes ŧemm eylesem ol ḥaṭṭ-ı giyāh ŧevketi

mefâ'ilün fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

- [1] Şehir şehir velî pür-tâb eden cemâliñ mi
 Taraf taraf görünen kaşı yâ hilâliñ mi
 Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū *
 Delik delik cigerim naqş-ı dest-mâliñ mi
 Varaq varaq dile şerh-i hayâl-i haţţ-ı ruhuñ
 Faşıl faşıl yine bu ders kıl ü kâliñ mi
 Kızıl kızıl varaq sînem üzre her dâğım
 Yanık yanık şerer-nâme-i vişâliñ mi
- [5] Parıl parıl tutuşup şem'ves derūnumda
 Şanem şanem cevelân eyleyen hayâliñ mi
 Hazîn hazîn loqmalarla ey bülbül
 Seher seher güle bu nâleler mevâliñ mi [M. 43a]
 İçip içip bize rez-duhteri etme harâm
 Kadeh kadeh seniñ ol zâhidâ hilâliñ mi

Satır satır okuyup şi'r-i Nehriyi Fennî

Çalem çalem dedi bevvâb nev-dilânîñ mı

235

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Arz seyrin olsa n'ola mâh-ı nûru *

Seyyâre siyeh mihr-i cemâline Müşteri

Cüyân olur miyânına kıldıkça nazâr *

Bir âb-ı şâfdır kemeri içre hançeri

La'lin nigîne şan'at-ı teşbihle vaz' edip

Alsam dehânıma ol şüh-ı zegeri *

Rûy-ı nigârın açmak için rinde bint-i rezi *

Atdı serinden âteş-i ışık ile çenberi

[5] Bî-dâr eder figân ile yârı rakîb-i zâğ

Çuşluk zemânı pister-i sînemde dil-beri [T. 44a]

Bu yekke-tâz-ı tab'-ı belâgatle Fenniyâ

Örfi n'ola reh-i sühânîñ olsa reh-beri *

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Perçem çıkarma fesden o şahiñ nezâketi
İklîm-i çîn-i ülfete tûğ-ı melâhâti
- Yazdıkça hüsn-i haţţına zâhid hasen deyip
İ'râbı sahv edince şaşardı izâfeti
- Pîr-i muğân ayağına çekse 'aceb midir
Bây u gedâya zâhir olunca 'alâmeti
- Dil-ğaste cân bulurdu devâ vişâli *
Bir lahzacık olaydı aniñ istirâhâti
- [5] İndimde nev-zemîn deyü 'add eyleyip dilâ
Sultânıma nice şunayım bu rekâketi
- Üstâdıma ki mişl-i Sikender-cihân olup
Nazmında buldu âb-ı hayât-ı selâseti
- Ol zât-ı beyt-i maқта'mı feh[i]m eder bilir
Deryâ-yı tab'-ı cüşişîñ yok nihâyeti *

Cevher-fürüş-ı ıab^c-ı ıasıbāya Fenniyā

‘Arz et bu dürr-i rişte-i nazm-ı belāgati

237

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Būsesi ma^ccūn-ı kırmız mı ya la^l-i sāde mi

Berg-i gül mü la^li eczā-yı ıayāt-zāde mi

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda

ıāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ıabāb-ı bāde mi

Ebruvāniñ meyli Oı Meydānıdır ya sīne-çāk

Bu reviş ey tīr-i ğamze seyr-i Sa^d-ābāda mı

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ‘ışık

Lemⁱ kandīl-i tehī zāhirde mi ihfāda mı [M. 43b]

[5] Penbe-i dāğ-ı serim başıma bir berf-i belā

Aılas-ı çerhiñ cihāna verdigi aı sāde mi

‘Aıd edip rez-duıterin rindān-ı ‘ışretgāhda

ıimdi ey pīr-i muğān ‘azmiñ mübārek-bāde mi

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanzīriñ ‘aceb

Zīver-i manzūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

238

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Fikr-i haṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri

Def‘-i gāmdır sebze-i bāğ-ı Hōten dedikleri

‘İd-i vaşlıñda mevācib-i būs-ı la‘liñdir lezīz

Baḥş-i bostāniñdır ol kaşṭ-ı reşen dedikleri

Rūz u şeb eyler der-āğūş āh kim cānā seni

Āteş-i ‘ışkıñña yansın pīrehen dedikleri

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmağa

Şalb için Manşūra zülfüñdür resen dedikleri [T. 44b]

[5] Çıkdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı hūsne ṭurresi

Sīm-sifāl içre karanfül feslegen dedikleri

Sūḫ-ı nazm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb

‘İlm ile girmez ele kesb-i sūḥan dedikleri

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- [1] Āyā bize bir Hızr-ı keremkār bulunur mu
 Dil-teşneyi sîr-âb edici yār bulunur mu
- Bu nevm-i teğāfülde bizi rıfķ ile ey dil
 Bî-dār edici bir er-i peydābulunur mu
- Şalb olmağa âmāde saña dil gibi cānā
 Manşūr-şifat zülfüñe ber-dār bulunur mu
- Yağım eridi āteş-i la'liñle tenimde
 Cismim gibi bir şem'ci ziyādār bulunur mu
- [5] Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş lîk *
 Mışr içre 'aceb anı ħarīdār bulunur mu
- İbrāhime teşbīh ile Hāmīd gibi Fennī
 Bu beyt-i dili yapmağa mi'mār bulunur mu

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Pür-tâb-ı hüsnüñ ey şeh-i Dārā kamer gibi
 Koymaz felekde zulmet-i gamdan keder gibi

Üşkäfte zerd olup eşkime dāgdāgım *

Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl⁴³⁷ gibi*

Çerh-i ruhuñda hāliñ eder gāhice tūlū^c

Dehr-i hayāl-i dillere necm-i seher gibi

İ'rāb-ı hüsn-i haṭṭ-ı ruhuñ bī-haber gelip

Ol kalb-i mübtedāyı çeker harf-i cerr gibi

[5] Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem

Ġamzeñ fişeklik etse 'aceb mi şerer gibi [M. 44a]

Müflislik ile düşme vaḫfa şūfiyā *

Teshīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

Fennī cenāb-ı ḫāzret-i Zīver Efendiniñ

⁴³⁷ Nīl] -, T.

Çekmez feminde güfte-i nazmın şeker gibi

241

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçkuru *

Yem-i vuşlatda çıkdı şaydanıñ bezme şakınkuru *

N’ola tīg-ı nigāhı dīdesi şad-pāre eylerse

Çekince üstüne ‘uşşākınıñ şemşire şunķuru

Pilāv-ı nuķl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş

Ġinā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulğuru

Ne sevdādır bu kim vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i cānān

Feminden dil bıraķmaz mübtelā mār-piç-i ġurguru

[5] Şifādır Fenniyā düşünām-ı Luţfi derde kāfidir

[T. 45a]

Dil-i bīmārına şunsun řabībim olma cān ķuru

242

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Sihr-i sūz-ı āh ile dil yāri teşhīr eyledi

Rūzgār ile hümā-yı çerhi zencir eyledi

Hamr için nāzil olan āyet midir haṭṭıñ lebiñ

Hürmeten baqdıkça vā'iz anı tefsir eyledi

Her neye kılsam nazār ruhsārın 'arz eyler baña

Ḳalbime āyine-i hürşidi taşvır eyledi

Ḳatl edip 'uşşākını rü'yāda ammā ba'd-ez-în

Vuşlat ile ol mu'abbir hüsni ta'bır eyledi

[5] Fenni-i bī-çāre güyā Zivere fermüd eder

Güfte-i manzūmunu zu'mınca tanzır eyledi

243

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Ḳayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi

Hümā gibi o seḫāb-ı sa'ādadır şimdi

Ḳadeng-i süzen-i ğamzeñle çeşm-i bülbülveş

Tenimde penbe-i dāğım kebādedir şimdi

Mücāvır oldu gönül Ka'be-i vişâliñde
Tavāfa sa'y ederiz işr-i şafādadır şimdi *

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḥfide
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

[5] Yürü ziyāretine 'āşıkān ile tırma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

Müşā'are ile zebān-ı mücessem Fennī
Refī' Efendiye dā'im şenādadır şimdi

244

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Bez[i]mde na'ra-i hū(dur) kulḳul-ı mīnā şadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuşlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

[M. 44b]

Lebiñ şun sebze-zār-ı ḥaṭṭıñ içre rindāna *
Yürüt gül mevsiminde sākıyā şahbāyı pey-der-pey

Necefle seyr eden müy-ı miyānın fark eder ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı 'ademde ben anı lā-şey

Ḥumār-ı meyle varmış ḥālet-i nez'e yine zāhid

Aña mevt ermeden maḥfī gelip sen sākiyā şun mey

[5] Maḳām-ı şî'r-i Zīver Fenniyā iḥsāna lāyıḳdır

Sezādır eylese 'uşşāḳa muṭrib buseelik hey hey

245

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ gönüldür bülbülü

Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda nev-şüküftem sünbülü

Fetḫ olunmaz bir tılsım-ı müşkil-i āmādedir

Daḫme-i vuşlatda ejderhā mişāli kākülü

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār

Esb-i dilde kıl temāşā sine bend-i Düldülü [T. 45b]

'ıyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebhāle leb

Ditredir maḫmūru hecr-i buse-i la'li mülü

[5] Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān

Pīr-i çerḫiñdir muşanna' māh-ı nevdır keşkülü

Rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā

Bu sūḥan olsa 'aceb mi cennetiñ nāzik gülü

Fenni Efendi merḥūmuñ işbu dīvānına Ziver Efendiniñ inşād eylediği tārīḫi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Bāğ-ı dile gönçe-i şu'arā verdi zīb *

Şā'ir olan olsa n'ola 'andelīb

Olmaya pāyında şitā-yı sükün

Şayf-ı sūḥan fi'l-meşel olsa qarīb

Ḥayr-ı tekellümde şitābı bilen

Şerr-i ḥumūş üzre eder mi şekīb

Şāhid-i şif'r ü şu'arā-yı beyyine

Kimseye rüzī degil olmaḫ raḫīb

Her birine ḫüsne rumūzun velī

Ehl-i sūḥandan biri olmuş ṭabīb

Fenni Efendi ki sezādır aña

Nesl-i belāğatda denirse Ḥasīb

Hāmesidir naḥl-i riyāz-ı hüner⁴³⁸

Her sūḥanı ma'ında maḥsūd-ı sīb

Siḥr-i ḥelāl-ı kelimāt ile ol

Eyledi Hārūt-ı ḳulūbu firīb

Cem'e getirdi ğazeliyātını

Eyledi bu va'z ile ṭarz-ı ğarīb

O şeh-i dil görmedi Āşaf daḥı

Böylece dīvān-ı laṭif u mehīb

Rü'yet-i dīvān-ı mebde'-i dībācesin

Temmet-i şevḳ(i) ḳılalar aña 'aḳīb [M. 45a]

Geşt ü ğüzār eyler iken Ziverā

Re'siye-i fikri firāz u nişib

Oldu bu dīvānçe tārīḥine

İnne mine'ş-şi'ri le-siḥreñ naşib [Sene 1193]

⁴³⁸ riyāz-ı] riyāzı, M.

[T. 46a]

İş bu dīvānçe şāhibi Rodoscuğda zümre-i ağavâtdan K m r ay -z de Fenn  Efendi denmekle ma r f z t-ı ma arif-sim t-i nükte-d ndır ki hem- aşı olan ma r se-i Edirne de es-Seyyid Me emmed Kesb  Efendi ile  ayrabolu s kinlerinden  orum -z de es-Seyyid Me emmed  as b Efendi ves ir g zellerinde mezk r 'l-es m -i kes n-ı  uref  ile m ş are eylediği g zeliyatıdır ki sebt   kayd olunur.

3.2. HAYRABOLULU HASİB DİVANI

[Harfû'l-Elif]

1

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

[1] Açar kebüter ol⁴³⁹ 'azme per ü bāl saña

Yazınca levha-i cān üzre 'arz-ı hāl saña

Hayāl-i elf kadiñle hayāle dönmişler

Hamīde-ķāmet-i 'āşık degil mü dāl saña

Kitāb-ı hüsnuñ eder tār-ı kākülüñ i'rāb

Görüp bu vechile kim etdi ķil ü ķāl saña

Harāmī gamzeleriñ al süyūfa ursunlar

Biz eyledik güzelim ķanımız helāl saña

[5] Döner Hasīb dil-i vīrāne beyt-i ma'mūra

Şunarsa pīr-i muğān köhne bir sifāl saña

2

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] 'Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār āsān olur [. .] baña

⁴³⁹ kebüter ol T] kebüter-i dil AÜ

Ḥaṅçeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

Sevdiğim çīn-i cebīn etdikçe a'dā ḥandedir

Çerḥ-i ğaddār eylemekde cevri her yüzden baña

Cismim ol deñlü za'īf oldu ki olur bār-girān

Olsa tār-ı 'ankebūt egnimde pīrāhen baña

Māni'-i seyr-i cemāl olmağda zūlf-i kāfiri

Dost yüzünden görünür ol rū-siyeh düşmen baña

[5] Ḥāk-i pāyın tūtiyā kıldım Ḥasībā ol şehiñ

Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

3

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Mühreden geçmiş fūrūğ-ı meh cemāl olmuş baña

Mihr 'aks etmiş şafağ ruḥsār-ı āl olmuş baña

Ḥ'āceden çıkmış zerāfetle 'alīm olmuş baña

Şīve üstāddan el öpmüş ḥoş ḥişāl olmuş baña

Sahı olup rub^c-ı řabā tekrİR olup lezzāt-ı kand

Birisi reftār birisi maķāl olmuş baña

Devr-i bende merdüm-i çeřmiñ geçip her nazrası

Eylemiş ruhsārıñı āzürde hāl olmuş baña

[5] Tār ü pūd etmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı řekİb

Eylemiş nesc-i fitende dūř-řāl olmuş baña

şöyle sır olmuş dehāniñ kim güzār etmiş nefes

Nuķ şarf etmek muhāl-ender-muhāl olmuş baña

Vāķı^a rü'yā mı ya hulyā mı söylersin Hasİb

Çün NedİM-i hurde-bİN özge hayāl olmuş baña

4

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Beyāz fes üzre şarmış kırmızı řāl ol melek-sİMā

řu^a-ı nūr-ı řem^c ü řu^c-le-i cevvaledir gūyā

Beyāz fes kırmızı řālı gören mestāne zann eyler

řarāb-ı nāba dūřmüş 'aks-i hūrřİd-i cihān-ārā

Denilir penbe ile āteşin oyunu⁴⁴⁰ olmazmış

Beyāz fesde meger gül-penbe şālın görmemiş hālā

Beyāz fes kırmızı şālın gören bāzār-ı hüsniñde

Şanırlar dürce yāķūt içre ķonmuş dürr-i yektā

[5] Beyāz fes kırmızı şāl içre gülzār-ı leāfetde

Derün-ı ğonce-i hamrāda olmuş ķartopı peydā

Fes üzre şālını destinde ol şāhı şarar gördüm

Beyāz üzre çeker menşür-ı la^liñ ile tuğra

Beyāz fes hālī ķaldı çeşmüm[. .] haclegāhında

Ķızıllık aķlıķlarile müzeyyen nev-^{ar}ūsāsā

Miyān-ı şālda at ķapdı fesin haddi ^uşşāķa

Ķurulmuş lālezāra yāsemende hayme-i zībā

Beyāz çıķdı [. .] şāl oyunu şimdi hūbānıñ

Fes üzre şālını seyr eyledikde ^aşık-ı şeydā⁴⁴¹

⁴⁴⁰ oynunı T] oynunı AÜ

⁴⁴¹ ^aşık-ı T] ^aşıkı AÜ

[10] Beyāz fes kırmızı şālile derler sūḳ-ı ʿıṣḳ içre
Şatarmış kāse-i mercān içinde sūkkerī ḥelvā

Beyāz fes [kırmızı] şāl şandılar ol pençe-i mihriñ
Şafaḳda ğurre-i ğarrā muḥannā bā-yed-i beyzā

Ḥasībā der görenler kırmızı şālī beyāz ile
Gül-i sūrḥde sefīd olmuş yine ol gülşenī raʿnā

5

ʿAbdu'r-raḥīm Efendi-zāde'niñ Ḥaleb'de Ayaḳ Nāʿibi Tābī Efendi'niñ Ğazeline
Nazīre-i Ḥasīb

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] Olinca yek nigeḥ çeşm-āşinā-yı duḡter-i tersā
Esīr etdi beni zūlf-i dü-tā-yı duḡter-i tersā

Mükaḫḫal dīde ebrū vesme-keş ruḥsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḡter-i tersā

Şurāḫī gerden-i billūr mey leb şeftalū ğabġab
ʿAceb mi olsa gönlüm mübtelā-yı duḡter-i tersā

Müşevveş eyledi ḥ^vāb-ı perīṣānım gibi ḥālim

Hevā-yı gīsuvān-ı müşg-bār-ı duḡter-i tersā

[5] Eder cā deyr-i ʿiṣkī Tābī-i şüret-perest āḡir

Ne kāfirce belādır ibtilā-yı duḡter-i tersā

6

feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Bıkr-i maẓmūn-ı şıʿr-i mevzūnum

Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

Kātīb-i māşıṭa nazīri Ḥasīb

Ḥaṭṭına zer-feşān olursa sezā

7

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Mevlidi tāriḡini dedim Ḥasīb

ʿĀleme ān geldi ʿAlī Ziyā^{442*}

⁴⁴² Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1768 tarihini vermektedir.

Şeyh Mehemmed ‘Aṭāu’llāh Efendiniñ Kerīmesine Tārīhi

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Müjde birle dedi hātif mevlidi tārīhini

Eyledi nāzik Nefīse Hānımı Allah ‘aṭā⁴⁴³

Ḥarfü'l-Bā

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Şu‘ā‘-ı hāleyi bir ḥalka-i zencir eder meh-tāb

Ki ḥāl-i Qays erbāb-ı dile taḳrīr eder meh-tāb

Sühā der-eşheb-i ebr olmuş elde sīm çevgānı

Gürüh-ı aḥterān alayını tesyir eder meh-tāb

Benātü’n-na‘şı⁴⁴⁴ kılmış bir ‘aşā hāleyi ḥırka *

Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḥ‘ābla teşhīr eder meh-tāb

Ṭarīḳ-i ḥacda meş‘al-keş midir āyā ki yandırmış

Miyān-ı kārbān-ı encümü tenvīr eder meh-tāb

⁴⁴³ Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771 tarihini vermektedir.

⁴⁴⁴ Benātu’n-na‘şı T] Cennātü’n-naḳşını AÜ

- [5] Ҳасіб altun midād ü sīm kilkile bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī kāğıda taḥrīr eder meh-tāb

10

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Ҳағланır дökem yolunda eşk-i ḥūn-ālūd heb
Sevdiğim manķır ķuşudur aķçedir maķşūd heb

Olmuşına ḥāmına baķmaz aғaca çıkıcaķ

Bāğbān bir dāne ķoymaz düşürür emrūd heb

Şoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaķ n'ola

Arnabudlar giydiler yilek çuķa ķapūd heb

Na'ra ile birbirine derler ormatus gerus (?)

Uñdup çengāneler yollardağı ḥaydūd heb

- [5] Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḥayāl
Aṭlas-ı nażmın doķurken ķırdılar tār (u) pūd heb

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Gitdikce germ olmasına meclis-i ıarab
Sākī-i nerm-meşreb-i gül-çihredir sebep
- Raıl-i girānı muğbeçe ağırlık eyledi
Olmuş meger ki nāmzed-i duhter-i 'ineb
- Dest-i taleble ayağı taqbıl olur müdām
Pīr-i meyiñ du'ā-yı kadeh(i) hürmetine heb
- Gül mevsimi de geldi Boğaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūh-ı gonce-leb

- [5] 'ıyd üstü beş hisābınadır bu ğazel Hāsīb
Taħmīse rağbet etse ehibbā degil 'aceb

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Libās-ı sebzler giy ey perī-peyker meleklik yap
Cihānda hūsn-i ğilmān ü behište müştereklik yap

Ser-ā-ser şerha vü zaḥmile naqş-ı tazedir sīnem

Efendim al kumaşu nev-zuhūrīdir döşeklik yap

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz eder ‘uşşāk

Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdir eteklik yap

Hırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḥvet olduḡuñ bildik

Tezervim cünbiş eyle raqşa gir reftār-ı keklik yap

[5] N’ider şahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb

Şikest et cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

Cenāb-ı Fennī-i şāḥib-zemīne āzmāyişdir

Bu tanzīri Ḥasībā gül gibi ‘arz eylemeklik yap

Ḥarfü’t-Tā

13

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Şāh-ı nev-rūzı bilip geldi şabālar semt semt

Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

Nev-bahār erdi güzeller çözdü gerden bendini

Çıkdı Boğaz seyrine şāhib-şafālar semt semt

Ser-keş ü bāgī olup tağlara çıkdı her biri

Boy begi olmuş dıraht-ı müntehālar semt semt

Açılup göñlüñde gül gibi hezārān gonceler

Ağlamağda ‘andelīb-i bī-nevālar semt semt

[5] Berg-i sebziñ tuhfesin şāhib-zemīne şun daħi

Çün gül ‘arz eyler Hāsibā nev-edālar semt semt

14

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Mişāl-i çerħ ‘ibret-cāy-ı hāşş u ‘āmdır mir’āt

Anuñçün her kese şüret-nümā-yı tāmđır mir’āt

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder hūbān-ı devrāniñ

Nažar kıldığca her dem bā‘iṣ-i düşünāmdır mir’āt

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şeh-r-āşūb

‘İzār-ı şāfiña nisbetle seniñ cāmdır mir’āt

Cem [ü] İskenderi la'l [ü] ruhuñ yār olmayan añmaz

Getirmez cāmı kimse hāṭıra kim fāmdır mir'āt

[5] Ḥasībā ehl-i ʿışka yār olup yüz verme nā-dāna

Olur bī-ḳadr zīrā hāşş u ʿāmdır mir'āt *

15

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Nuṭṭa gel lüknet-i şīriniñ ile ḳandı erit

Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

Ḥāşıl et rūḥa gıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

Vā'iziñ ḳāle yeḳülünde boḡulma ḳıt ḳıt

Bāḡ-ı ḥüsnünde ḥaṭ-ı sebz-i ruḥ-ı āline baḳ

Verd-i ter üzre nice oldu benefşe ḡābit

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāş felek

Necm bendīne-i zer sīm seḫāb aña şerīt

[5] Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaḡı tenhā

Ser-i kūyunda ṭolanmaḡı raḳībā sen et

Ṭālib-i naḳd olaraq varma ki bedr-i ‘aşra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma şāmit

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl da‘vet
Oḳuyup dā‘ire-i ḥāneye sen de aş cit

Ola mı naẓm-ı Belīgāya Ḥasībā tanẓir
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭab‘-ı sābit

Ḥarfü’s-sā

16

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Cām al ele naḳl et ḳışaş-ı Cemde ḥavādis

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis

Ketm eyleyemez ḳılsa da izhār-ı meserret

Peygām-ı elemdir dil-i pür-ğamda ḥavādis

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḥā mihr-i vefā

Ḥatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde⁴⁴⁵ ḥavādiṣ

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı ğamıñ cāna daḥilek

Akṣāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

[5] Şimdi kim okur menḳabe-i Şāh u Gedāyı

Ol şūḥ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṣ (Fi Ğurre-i Şaʿbān Sene 1198)

17

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Gedāya vaşlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ

ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

Lebiñle ḥāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿiṣṣa sebep

Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiṣ

Dem-i vişāle şafā-baḥş olur enīn-i niyāz

Sürūr-ı sūra şadā-yı çeġānedir bāʿiṣ

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz

O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṣ

⁴⁴⁵ Her iki nüshada “ḥātemde” biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği “Ḥātemde” olarak okundu.

[5] Hezār şevkile dil böyle olmağa pür-gū

Hasīb [ü] ṭab^c-ı Nazīf-i yegānedir bā^cıs

Ḥarfü'l-Cīm

18

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Ḥaṭā etme gönül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec

Edip ṭül-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i ta'alluḳdan

Müdām ayağıña gelsin naşibiñ iddi'adan gec

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı 'ilāc olma

Yüri şāfi cevāb al derdi dermān bil devādan gec

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i 'uzletde

Teniñ naḳş-ı ḥaşır et bī-riyā ol būriyādan gec

[5] Ḥasībā ḥazret-i Sālim Efendi şi'riñi görse

Ḳuşūruñ 'afv ile tekmil eder ğayra recādan gec

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Hübân ile mübâhâseye var mı ihtiyâc
 Mir'ât eliñde hüsniñe eylerken ihticâc
- A'lâ bilindi kıymeti kıldık müzâyede
 Pîri mi etdi bezmde muğbeçe harâc
- İsterse yâre yarasına merhem olmasın
 'Uşşâķ hâlin 'arz eder elbette lâ-'ilâc
- Ƙıldı kanâ'at[i]le hümâ menzilin 'alâ
 Esfelde hırş-ı dâne ile habs olur decâc

- [5] Ƙılmış mesâ'il-i ser-i zülfüñde Ƙâl ü Ƙîl
 Verdim Hâsib şeyhe cevâbı Ƙulac Ƙulac

Harfü'l-Hâ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- [1] Bir güzel yüzlü açık meşrebli yârândır Ƙadeh
 Neş'e-bahşâ-yı meşâmm-ı ƞab'-ı rindândır Ƙadeh

Şahn-ı gülşen bezm-i mey kulkul⁴⁴⁶ şadā-yı ʿandelib

Sāki-i gül-çehre gül-bün verd-i handandır kadeh

Haymelerdir lālezār üzre degil meyde habāb

Levha-i bezme muşavver bir gülistandır kadeh

Bir ayağ ile yıkar Rüstem gibi biñ ser-keşi

Bir deliķanlu civāndır merd-i meydandır kadeh

[5] Şuʿle-i meyle Hāsibā şemʿ olur ammā yine

Şevķden pervāneveş meclisde rakşāndır kadeh

Harfū'l-Hā

21

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Manşib-ı dünyā leziz ammā ki ʿazl ālām-ı telh

Tendedir çün cān-ı şirīn lik mevt encām-ı telh

Bī-nemekdir vāʿiz-i nā-puhte pend eylerse de

Sükker-ālūd olsa da elbet olur her hām telh

⁴⁴⁶ gulğul T] kulkul AÜ

Çāšnī-i ʿışkī idrāk etmese zāhid n'ola

Fehm eder mi lezzet-i kandi olunca kām telh

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger

ʿĀşık-ı dil-ḥasteye olmaz mı ol bayram telh

[5] Zehr olur ol mihr ü meh ruhsârsız dâr-ı felek

Sîm ü zer sāgar Ḥasîb-i zâra şubḥ u⁴⁴⁷ şâm telh

Ḥarfü'd-Dâl

22

feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün

[1] Göñül⁴⁴⁸âyîne⁴⁴⁹ imiş bilmez idim kıldım ʿadd

İkisi geldi müsâvî be-ḥisâb-ı ebced

Naş-bend⁴⁵⁰ oldu bu remz ile ṭarîḳ-i irşâd⁴⁵¹

Mâlik-i ḳalb-i selîm olan eder mi anı redd

Eyleye ʿabd⁴⁵² günâh⁴⁵³ ola çün ʿafüvv⁴⁵⁴ Ḳayyüm⁴⁵⁵

⁴⁴⁷ şubḥ u şâm T] şubḥ şâm AÜ

⁴⁴⁸ Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.

⁴⁴⁹ Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.

⁴⁵⁰ Bu kelime ebced hesabına göre 506 etmektedir.

⁴⁵¹ Bu kelime ebced hesabına göre 506 etmektedir.

⁴⁵² Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.

Hār u ḥas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

‘Işık-ı⁴⁵⁶ pākden ‘āşık-ı ma‘şūkıla dost⁴⁵⁷

Nā‘il-i vuşlat olur fehm eden erbāb-ı ḥired

[5] Ezelī bende-i dergāh-ı ‘aṭā⁴⁵⁸ oldu Ḥasīb⁴⁵⁹

Eyledi bu ğazeliñ maḳṭa‘ını aña sened

23

Mübārek Girāy Sulṭānıñ Kaşrına Tārīḥi

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḥān-ı kerem-mu‘tād

Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

Bu beyt-i rāsiḥu’l-bünyān kıldı şāmiḥu’l-aḳrān⁴⁶⁰

Muşanna‘ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

Nażar kıl çeşm-i inşāfile var mı mişl-i şānisi

⁴⁵³ Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.

⁴⁵⁴ Bu kelime ebced hesabına göre 156 etmektedir.

⁴⁵⁵ Bu kelime ebced hesabına göre 156 etmektedir.

⁴⁵⁶ Bu kelime ebced hesabına göre 470 etmektedir.

⁴⁵⁷ Bu kelime ebced hesabına göre 470 etmektedir.

⁴⁵⁸ Bu kelime ebced hesabına göre 80 etmektedir.

⁴⁵⁹ Bu kelime ebced hesabına göre 80 etmektedir.

⁴⁶⁰ şāmiḥu’l-aḳrān T] şāmiḥu’l-erkān AÜ

Ne h̄acet ŧarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek irād

Hezārān āferīnler ḫab^c-ı mi^cmārına ŧad taḫsīn

Taḫayyül etmemiŧdir böyle resmi daḫı bir üstād

[5] Mücessem naḫŧ-ı gūn-ā-gūn ile tezyīn olan ḫāḫın

Ḷalır endiŧe vü ḫayretde görse Māni vü Bihzād

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā

Temāŧā eyleyen bu cāy-ı ra^cnāyı olur dil-ŧād

İlāhī⁴⁶¹ eyle bānīsīn mu^cammer ḫānesīn ma^cmūr

Derinden ḫalḳa gibi ḫaŧra ḳalsun dīde-i ḫussād

Ḫasībā mıŧra^c-ı vāḫidle der tārīḫ-i tebrīki

Zihī ḳāŧāne-i ŧāyāne-i sultān mübārek-bād⁴⁶²

24⁴⁶³

Tārīḫ-i Cülūs-ı Sultān ‘Abdu’l-ḫamīd Ḫān

[1] Bu du^cā iclāsına tārīḫdir

⁴⁶¹ [...] T[İlāhī AÜ

⁴⁶² Bu mısra ebced hesabına göre 1189 / 1775-76 tarihini vermektedir.

⁴⁶³ Beyitin vezni bulunamamıştır.

Ola heft iklīme şeh ‘Abdu’l-ḥamīd-i (ġāzī)⁴⁶⁴

25⁴⁶⁵

[1] Hākān-ı heft kişver tahta cülūs edince

‘Ākīl u kāmīl şehensāh-ı cihān ‘Abdu’l-ḥamīd⁴⁶⁶

26

Boğazhişārī-zāde’ye Mīr Ḥasībiñ Nazīresi

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Olsa elfāz-ı dürrer-bārīña mazhar kāğıd

Şadef-i dürr-i girān-kıymet olur her kāğıd

Vaşf-ı ruşşārīña gülşende ederssem āġāz

Ġonce-i lāle şunar ḥāme gül-i ter kāğıd

Eşki rīzān ederek ‘ārızımı ‘arz edeyim

Söylesin ḥālīmi ber-vech-i muḥarrer kāğıd

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım

Yem midād olsa giyeh kilik felekler kāğıd

⁴⁶⁴ Bu mısra ebced hesabına göre “ġāzī (غازی)” kelimesi dâhil edilmediğinde Sultan I. Abdülhamit’in tahta çıkış senesi olan 1187 / 1773-74 tarihini vermektedir.

⁴⁶⁵ Beyitin vezni bulunamamıştır.

⁴⁶⁶ Bu mısra ebced hesabına göre 1187 / 1773-74 tarihini vermektedir.

[5] Ğazel-i ‘İzzete mümkin mi Ğasībā tanzīr

Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāğıd

27

mef‘ūlū mefā‘ilū fe‘ūlūn

تاريخ اين سال جدي

هو الغنى الحميد⁴⁶⁷

28

İstanbul’da Boğaziçi’nde Ğanlıca’da es-Seyyid eş-Şeyh Meħemmed ‘Aṭā‘u’llāh
Efendi’ye Olan ‘Arz-ı Ğāl⁴⁶⁸

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

[1] Ma‘nā-yı Ğüsn-i edā deryādır

Midħatiñ anda dūr-i yektādır

Ğāme mümkin mi ola Ğavvāşı

Bula ol gevher-i Ğāşşu’l-Ğāşşı

Eyleye silk-i beyāna tanzīm

Ede ta‘birde farṭ-ı ta‘zīm

⁴⁶⁷ “ ‘O, varlıklı ve övülmeye değerdir.’ ifadesi bu yeni yılın tarihidir.” Bu mısra ebced hesabına göre 1195 / 1780-81 tarihini vermektedir.

⁴⁶⁸ Ğāl T] Ğālī AÜ

Vaşf-ı zātın ki şığışmaz ‘aқle

Şıgmayan ‘aқle gelir mi naқle

[5] Sen veliyyü’l-ni‘am-ı ‘ālemsin

Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

Nuṭḡ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā

Her nefes mürdeler eyler iḥyā

Āl ü⁴⁶⁹ aṣḡāba taḡiyyāt ü selām

Ehl-i beyt üzre daḡi bi’l-ikrām

Yüz sürer dergeh-i sulṡāna ḡarīb

‘Arz-ı ḡāl eyledi bi-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)⁴⁷⁰

Ḥarfü’r-Rā

29

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Ruḡ [u] ḡālīñ ya al Bengāli ya gül-gün sevāyīdir

Muḡallā ḡūylarıñ kākülleri telli Ḥıṡāyīdir

⁴⁶⁹ ü T] - AÜ

⁴⁷⁰ Bu tarih T nüshasında bulunmamaktadır.

Çalemkâr-1 kumâş-1 nev-zuhûrîdir haç-1 sebziñ

Ser-1 zülfüñ aña püşide hârâ-yı hevâyîdir

Hârâbâta düşer şüfide fetvâyı verir görse

O zâlim ev yıkan bir pâr-çedir semti fenâyî[dir]

Şafağda al darâyî şüret-1 zîbâ ile hüsünüñ

Meger câmeñ seniñ ey mihr-1 vâlâ al darâyîdir

[5] Nice dîbâc nesc eyler iseñ sen deffe-1 çab'ıñ

Hasîbâ târ u püd-1 nazm aña dâd-1 hevâyîdir

30

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Ārızıñ hüy-gerde şanma güldür ol şebnem çapar

Öyle nâzıkdir ki püs olsa hevâdan nem çapar

Çurre-1 çarrârîña yakın getirme dostum

Şâne bir çok başlıdır şâyed femi perçem çapar

Ol perî şundukça la'lin ağzıma bu çıfl-1 dil

Hoçka-1 billürdan şan sükkerî bâdem çapar

Bu benim zaḥmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine

Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

[5] Fennīye fetḥ etse gāhī gülşen-i ṭab‘ın Ḥasīb

Daḥi böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

31

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Kākül-i ḥūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar

Öyle nāzıkdir ‘izārıñ kim bulutdan nem ḳapar

Ḥāl ü ḥaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri

Şol kebüterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

Böyle sāḥir-i fiten-cū⁴⁷¹ çeşm-i cādū görmedim

Kim niğāh-ı yekde ğamzeñ şad hezār ādem ḳapar

Ḥ‘ābda la‘l-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb

Dīv-i bed-ḥūdur Süleymāndan ḥafı ḥātem ḳapar

[5] Fetḥ-i bāb etme zemīn-i aḥare yoḥsa Ḥasīb

⁴⁷¹ Her iki nüshada “fitne- cū” şeklinde yazılan bu kelime vezin gereği “fiten-cū” olarak okundu.

Şā'irān dīvānçesin mecmū'asın 'ālem kıapar

32

mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] Ruhsārım üzre çeşm-i terim kıatre-pāş olur

Rāz-ı dilim ol⁴⁷² vechle dildāra fāş olur

Kim zıkr-i la'l-i nābıñ eder tāze cān bulur

Kim fikr-i çeşmiñ etdi esir-i firāş olur

Nessāc-ı 'ışık cān ü dili tār u⁴⁷³pūd eden

Añlar metā'-ı vaşlı ne gūne kıumāş olur

Ermez şafāya vāşıl-ı sırr-ı ma'ād olup

Bir dilde ki kūdūret-i kıayd-ı ma'āş olur

[5] Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Hāsīb

Bilmem semend-i kıab'ına kim rāhdaş olur

⁴⁷² Her iki nüshada “ol” şeklinde yazılan bu kelime vezin gereği “o” olarak okundu.

⁴⁷³ tār u pūd T] tār pūd AÜ

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Hıa-ı 'izāriña kıymet demek revā mı olur

Efendi muşhaf-ı hüsni-ı hıaıa bahā mı olur

Dem[i]keş-i gam-ı hicrāniña gözüm nūrı

Ġubār-ı reh-güzeriñ gibi tütüyā mı olur

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem

Hevā-yı zülfi dağı başıma belā mı olur

Ġazāl-i müşke hıa u çeşmiñ eylemiş teşbīh

Ġazelde şā'ire bundan büyük hıaıā mı olur

[5] Hāsīb nev-heves üstāda şi'rin 'arz etmeñ

Ġuşūra mu'terif olunca nā-sezā mı olur

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Ġüşād et bend-i sineñ mihr-bānım gül zamānıdır

Açıl gül gibi gel ğonce-dehānım gül zamānıdır

Ėam-ı haddiñle bu gülşende bir dem seyre ık luř et
Göründü tende zaħm-ı ĥūn-feşānım gül zamānıdır

Açıl gūlzāra řalın serv-ķaddiñ pīreherlerle
Yetiş sen daħi ey tāze civānım gül zamānıdır

Hezār-ı ĥasteyem şun şerbet-i vařlıñ cemāl arz et
řabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

[5] Ĥasībā ĥāřılı bir deste gūllerde degil tanźir
Ola řāħib-zemīne armaĥanım gül zamānıdır

35

fā'ılātūn fā'ılātūn fā'ılātūn fā'ılūn

[1] Pür-araķ olmazsa da ebrū-yı dil-ber mu'teber
Olmaz ammā olmasa ĥanerde cevher mu'teber

řıl taħammūl seng-i cevre ķadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muħakkā imtiħān ile olur zer mu'teber

Eyledim tamġa-i būsıř sīm-i ĥām-endāmını
Sevdiğim ser-tā-be-pā oldu mūkerrer mu'teber

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilersen çün gül-i ter mu'teber

[5] İstikâmetle olur âdem cihânda ser-bülend
Olmasa ger müstaķim olmazdı 'ar'ar mu'teber

Pey-rev ol Raḥmîye Kesbî ma'rifet ile Ḥasîb
Devlete çün intisâb ile olurlar mu'teber

36

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Ğamzeler çeşminde elde tîğ-ı âteş-tâb uyur
Der-kemîn olmuş gürüh-ı leşker-i nehhâb uyur

Cân merâķıdır meyân-ı ebruvân-ı dil-bere
Şüfi-i şâḥib-teveccühdür hemân mihrâb uyur

Nuķl-i bezm olduğunu keyfiyyeti işrâb eder
Mest-i mey mir'ât-i sâğar sâķi-i mey-nâb uyur

Rûz u şeb bî-dâr eder çeşmim ğam-ı ḥaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammâ mest-i sükker-ḥ'âb uyur

[5] Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı la‘liñ kim müdām

Kūşe-i mey-ḥānelerde nice şeyḥ ü şābb uyur

Şā‘ir-i sāḥir misin efsūn mudur nazmıñ ‘acīb

Şi‘riñ efsūn(e) mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

37

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Meclis-i aḡyārda ser-mest olup bī-tāb uyur

Bir neheng-i sîmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

Fitne-i devr-i kamer nā‘imdir iḳāz olmasın

Sîne-i māderde ol ḥūrşid-i ‘ālem-tāb uyur

Bār-ı zād olmuş ‘izār-ı yāre zülf-i kāfiri

Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

Bülbüle kuş uykusı vermişdi şāh-ı nev-bahār

Anıñ içün nāb⁴⁷⁴ [u] ḳandı ḡonce-i şādāb uyur

[5] Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduḡuñ

⁴⁷⁴ nāb T[nāb u AÜ

Çeşm-i ebrūyıda olsun luḡ-ı istignāb uyur

38

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Elde ḡançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa'y-i ikāz etme gördük fitne-cūydur ḡ'āb uyur

Zāde-i ṡab'ım yatar gehvāre-i endişede
Bāb-ı mehdi vāridātīñ eylemez işrāb uyur

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ḡonceler
Nergisiñ başı 'aşāsında nite bevvāb uyur

Ser-be-ceyb-i ḡırkadır seyyāḡ-ı baḡt [u] ṡālī'ım
Vermeyip bir dem nefes şöyle şafā-yāb uyur

- [5] Şubḡ olunca etmedi bu şeb zuhūr eyā kimiñ
Hāle-i⁴⁷⁵ bālīn-i āḡūşında ol meh-tāb uyur

Şöyle vaşf etdim mey-i la'l-i leb-i yāri ḡasīb
Okudukça lezzetinden mest olup aḡbāb uyur

⁴⁷⁵ Her iki nüshada “Hāle” biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği “Hāle” olarak okundu.

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Bu çār ebrū yazılmış kıl kalemle çār mışra⁴⁷⁶dır
 Oğunūr levḥa-i vechinde ol māhiñ dü-maṭla⁴⁷⁶dır
 N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rub⁴⁷⁶-ı meskūnı
 Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabba⁴⁷⁶dır

Hānḳāh-ı Şeyḫ Meḥemmed 'Aṭā'u'llāh Efendi'de Medfūn Çorumī Saḳḳā Dervīş
 Bekir'iñ Tārīḫi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend
 Zikr-i ḥafī ile edip ketm-i sırr
 Tekyede saḳḳālīk ederdi müdām
 Kevşeri nūş etmege şāyestedir
 Söylediler rihleti tārīḫini
 Rāh-ı cinān 'āzimi Dervīş Bekir⁴⁷⁶

⁴⁷⁶ Bu mısra ebced hesabına göre 1180 / 1766-67 tarihini vermektedir.

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- [1] Gerçi kim halkıñ nigāhı dāfi'-i ğamdır diyü
Şahn-ı şahrā mā'-i cārī şüret-i zibādadır

Ey Hasīb ammā benim hoş-dide göñlüm dā'imā
Ol cemāl ü haṭṭ u reftār ü kad-i bālādadır

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] 'Aķār-ı dehrden ancak dü çeşm-i hoşka yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir kutlu başım var
- Dem-i aġyāra ğarķ olmazdı⁴⁷⁷ tığ-i balġamı kabzam
Ne bahtım var benim 'ālemde ne bir kanlu taşım var
- Helāk eyler nigeḡ ber-dār eder zülf-i dil-āvizi
Recā-yı vaşl-ı cānān etmege kaç cān u başım var
- Zemīni⁴⁷⁸ kaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḡaşılı vāfirce irād-ı ma'āşım var

⁴⁷⁷olmazdı T] olmadı AÜ

⁴⁷⁸ Her iki nüshada "Zemīne" biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği "Zemīni" olarak okundu.

- [5] Hāsibā vādī-i firqatde kıaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālīkim ne⁴⁷⁹ kıarındaşıım var

43

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Dökmezse naqd-i eşkini 'āşıķ zelīl olur
Mālī 'azīz olan kışiniñ kendi rezīl olur *

Etdikce hum-ı çeşm-i dili da'vā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl olur *

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [...] muḥāl
Gīsūlarile zūlfü güvāh-ı aşıl olur

Etsem Hāsib 'azm-i [reh-i] Ka'be-i vişāl
Sīnemde dāğ-ı meş'al ü āhım delīl olur

44

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [1] Cānāna cān vermeyen 'āşıķ zelīl olur
Mālī 'azīz olan kışı kendi rezīl olur

⁴⁷⁹ ne bir T[ne AÜ

Zahm-ı çerāğı üzre ki or penbe-i devā

Yā Rab firāile zev sūr ten fetil olur

Adıca bārlar ten-i sūzānım üzre yār

Her biri verd-i gülen-i nār-ı Hālil olur

Añdıca Kerbelāda aan hūn-ı ‘āıı

eh-rāh-ı ‘ıa em-i Hüseynim sebil olur

[5] Haıñ kitāb-ı hūsnūñü i‘rāb eder Hāsib

Ders-i hayāle baladı o āl u il olur

45

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Yıarsıñ mülk-i abrım fitne-i devrān mısın kāfir

Yaarsın ‘ālemi nār-ı erār-efān mısın kāfir

Revi merdāne ammā ‘aks-i mey destinde hınnādır

ız olan mereb olduñ ız mısın olan mısın kāfir

Edip rakālılar ev-ı em‘i sāar-ı meyle

Ki fānūs-ı hayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

Ḥayāt-ı cāvidāndır la^l-i nābīñ şūḥ-ı dil-cūsun
‘Aceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

[5] Eliñden cām düşmez ‘aks-i ruḥsārıñ temāşāda
Meger ‘aksiñ saña sen ‘aksine ḥayrān mısın kāfir

Ḥasīb-i zāra maḥz-ı luṭf u şefkat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir şāḥib-i imān mısın kāfir

46

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Bir dil ki kār-ı nesc-i ḥayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāşıdı sevḳ-ı ḥaleldedir

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳazā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

Dest-i ṭama‘ ḥarāba verir ḳaşr-ı rif‘atin
Zann eyler ‘izz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

Ḥāşşiyet-i sülūki bilür ehl-i derd olan
Teşḥiş-i ḳadr-i edviye şāḥib-‘ileldedir

[5] Pāk ede ʔařt-ı tevbede řābūn-ı mađfıret

řol kelleler ki kāle-i sū?-ı ʕileldeđir

Mest olmadan ĥumāra dūřūp keřf-i rāz[1] ƙo

ʕAyř u řafā-yı bezm-i emel mā-ĥařaldadıđ

Terk eyle evc-i naĥveti meyl et tevāzuʕa

řūkb-i miyāĥ-ı sūy-ı ĥazīz-i cebeldeđir

şemşir-i ĥıřm-ı ʕeřmine dil sinesin gerer

Ėayret-gerde-i ye'se maĥall-i veceldeğir

Der-bend-i mū-miyānı beli gōrdūđūm gibi

řeh-rāĥ-ı vařl ańladım ol ince beldeđir

[10] Ƙıl vaşf-ı ʕađd-i ʔurre-i ġazālini *

Nūzhet Ĥasīb ři'rde luđazla ġazeldeđir

47

fā'ılātūn fā'ılātūn fā'ılātūn fā'ılūn

[1] řūret-i sırr-ı mezāĥir sīret-i lālimdeđir

Bī-telaffuz ƙāl-i ma'nā ĥālet-i lālimdeđir

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī

Ka^ʿbe-i ʿulyā-şifāt sa^ʿy-i necā⁴⁸⁰ elimdedir

Seb^ʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi *

Nūr-ı şābit kim fetīl-i şem^ʿ-i iḳbālimdedir

Muhtaşar bir nüshayam ammā mufaşşal olmuşam

Kā^ʿinātıñ sa^ʿd⁴⁸¹ u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

[5] Kevkeb-i ʿışḳıñ bürüc-ı maṭla^ʿı oldum Ḥasīb

Kim şümūs-i tāb-der-zerrāt dü elimdedir

48

mef^ʿülü fā^ʿilātü mefā^ʿilü fā^ʿilün

[1] Dil-ḥaste būs-ı la^ʿl-i lebiñ müşterīsdir

Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsdir

Etdi bedī^ʿ-i ḥüsnüñ ma^ʿānīsın beyān *

Ḥaṭṭ-ı ruḥ[ı] meger kütübüñ Aḥterīsdir

Çeşm-i terimden olmadı ḥālī ḥayāl-i yār

⁴⁸⁰ Her iki nüshada “necvā” biçiminde yazılan bu kelime vezin gereği “necā” olarak okundu.

⁴⁸¹ sa^ʿd T]sa^ʿdı AÜ

Ol çeşmesârı cilvegeh etmiş birisidir

Küy-ı vişâle t̄alib olan şaymaz ötesin

İşâr-ı nağd-i cān yoluna eñ berisidir

[5] Nessâc-ı t̄ab^c-ı Neş^cete şad āferīn Hāsīb

Kālā-yı nazm-ı emti^canīñ ‘abkarīsdir

49

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Zīr-meşķ etdi dil-i ‘uşşākı

Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

Edeyazdı beni dīvāne hemān

O kalem kātibi haķķā dil-ber

50

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Bir t̄ab^c kim zülāl-i ma‘ārifle sīr olur

Gülzār-ı nazma verd-i t̄arāvet-pezīr olur

Bir z̄ata mihr-i nūr-ı sūhan feyz-yāb ola

Çün mäh-ı bedr ʿārif-i rüşen-zamīr olur

ʿUşşāk uşūl-i dāʿire-i rāstdan çıķıp

Rāz-ı nühüft miyānesi[i]le ħabīr olur

Ķānūn-ı kayda baķsa ol kaşı kemān *

Āġāz(e)-i būselikde maķām-ı ʿasīr olur

[5] Kim cāh-ı ʿizzet[i]le çıķa burc-ı delvden

Çāh-ı mezellete düşüp ħor u⁴⁸² ħaķīr olur *

Bu şaydgehde şanma ola telle pulla rām

Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

Ĥāk-i tevāzuʿ ola şolki bu bāzārda *

Bī-şekk cenāb-ı ħāzret-i Ĥaķ dest-gīr ola

Bīhūde bu riyā[i]le zāhid sücūd eder

Çīn-i cebīn şafĥa-i naķş-ı ħaşīr olur

Naķş-ı Emīniñ olmaya tanzīri ey Ĥasīb

⁴⁸² ħor u ħaķīr T] ħor u ħaķīr AÜ

Dürr-i yetîme ol güheriñ bî-naẓîr olur

51

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır

Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

Pā-māl-i esb-i işve eder serv-i gülşeni

Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

Olduğca tāb pertev-i mihr-i ruħuñla germ

Eyler zücāc-ı kalb-i nihānım çıtır pıtır

Yıkdı ten-i nizār[1] dirīgā çü hār u⁴⁸³ ḥas

Süz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

[5] Ḥarf-i ta'alluķı geh eder nesh geh celī

Gizlik nigāh ḥāme benānım çıtır pıtır

Der-ḥufte yāre dest-res-i ra'şe-riz iken

Ḥalḥāl-i sāķi kesdi emānım çıtır pıtır

⁴⁸³ hār u ḥas T] hār ḥas AÜ

Sā‘at çeker gibi heves-i ceyb-i vuşlata

İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

Olmuş meze mezāķi-i nuql-i şafā-yı ‘ayş

Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

Seccāde ferş-i nükte-i ‘ışķın şümār eder

Nesīc-i şeyh-zād-ı zemānım çıtır pıtır

[10] Bāzīçe-bāz-ı mihr-i hırāmān nāz eder

Çundağdan ibn-i vaķt-i cihānım çıtır pıtır

Çıldı beni selāset-i güftār ile esīr

Nev-reste şūh-ı tuħfe-lisānım çıtır pıtır

Ta‘bīr n’ola kuş dilin[i] söyleye Hāsīb

Ṭab‘-ı Şabīh-i tāze-zebānım çıtır pıtır

52

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Çeşmile hiṭāb eyleme maḥfice bir işdir

‘Uşşāķa işāretler ile iş bitirişdir

Būs-ı leb-i cān-baḥşına cān naḳdini ister

Cān almada cān vermede ne alış verişdir *

Peş-revde ḥiřār ile eder rişte nigār hey

‘Uřřāka bu da naḳř ile bir kāra girişdir

Būs eylemede destini ol muḥrib-i nāzik

Var ise meger perde-i řanbūra kiriřdir

[5] Pey-revlik eder şanı Emināya Ḥasibā

Sen řāřıd-ı şab‘ile bu nazmı erişdir *

53

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Naḳd-i isti‘dād olunca kār kendin gösterir

Kesb eden sermāyesi mi‘yār kendin gösterir

Nīk ü bed izhār eder naḳř-ı derün-ı cām-ı mey

Zişt ü ḥüb āyīnede hemvār kendin gösterir

Çılmayan deyr-i dili eřnām-ı hestiden ḥalāř

Çün teřāvīr-i der [ü] dīvār kendin gösterir

Būstān-ı dil ʔarāvet-yāb olur ihlāşla

Naḥle feyz erdikce berg [ú] bār kendin gösterir

[5] Ādeme mürşid-i maḥkī kâbiliyyetdir Ḥasīb

Ḥālîş ü kem-māyeye miʕyār kendin gösterir

54

fāʕilātün fāʕilātün fāʕilātün fāʕilün

[1] Gülşenī dervîşī tācında ser-i gīsū mudur

Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalka-i tevḥīd ḥavz

Zākirānı ʕandelīb ol gül-i ḥoş-bū mudur *

Cezbe ile ʕāşıkān kuçduçca Gümüş Dedeyi

Naʕra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

Dest-būsından revān ḥübāne-i üftādegān

Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lüʕlüʕ müdür

[5] Şeyḥ Efendiniñ ʕaşādārı o sulṭānım küçük

Naḥl-i gül gibi ʕaşā üşkäfte gül ya bū mudur

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Kākülün şerhi[ni] gūyā hūsni kim i'rāb eder

Ḳıl ile her mes'ele faşlında meclis-yāb eder

Hicr-i gīsū-yı girih-gīrūñle eşk-i dīdeden

Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise şıḳlet verir

Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iğzāb eder

Bāde-i rüy-ı nigār etmiş 'izār[1] pür-arak

'İşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

[5] Men'e sa'y eyler bizi vā'iz mey ü maḥbūbdan

Vaḳtini taẓyī' edip nefes 'abeş it'āb eder

Āb-ı şī'rin etse cārī lü'lü'-i kilkin Ḥasīb

Teşnegān-ı Kerbelā-yı 'ışḳ[1] hep sīr-āb eder

Hübân-ı Sitānbül'dan Hammāmcılar Ketḥudāsı-zāde'ye

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- [1] Cenāb-ı mefḥar-ı küttāb İsmā'ıl Efendi kim
Edip irsāl-i lihye vaqr-ı zātın eyledi ızhār
- Çekip tuğra-i tevķī'-i refī'ü'-ş-şān-ı ḥākānī
Eṭā'nā⁴⁸⁴ resmin icrā etdi cümle 'āşıq-ı nā-çār
- Edip sulṭān-ı iqlīm-i melāḥat mülkini te'bīd
Beyāz üzre yine ḥaṭṭ-ı hümāyün eyledi ıṣḍār
- Terāfu'la ḥuzūra 'arż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu kıldı nice ṣaḥḥ āsār
- [5] Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oqr tebrīkine erbāb-ı dil her bār
- Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tāriḥ⁴⁸⁵
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār⁴⁸⁶

⁴⁸⁴ Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi 285. âyete telmih yapılmıştır.

⁴⁸⁵ tāriḥ T] tāriḥini AÜ

⁴⁸⁶ Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

Pesendide-i Neş'et ü İhsân Olan Ğazelidir

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- [1] 'Arız-ı âlinde hâl ü haţţ-ı 'anber-sâ biter
 Bâĝ-ı hüsniinde gül üzre hâbbetü's-sevdâ biter
- Hep şakâyıklar karanfüller açar mecrâsına
 Hicr-i haddiñle sirişk-i çeşm-i pür-hûna biter
- Seyr-i gülzâra şalındıkca o bâlâ kadd[i]le
 Şanıram her haţvede bir serv-i müsteşnâ biter
- Def'-i sıklet eylesin söyleñ raķib-i kâfire
 Ol şeh-i hûbânla zirâ işim tenhâ biter
- [5] Naĥl-bend-i ravza-i ma'ın midir bilmem Ğasîb
 Her kalemde mîve-i mazmûn-ı bî-hemtâ biter

Şeyĥ Meĥemmed 'Aţâ'u'llâh Efendi'niñ Hânķâhında Dervîşi Târîhidir

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- [1] Sâlik-i pâk-i tarîķ-i Naķş-bend

Pīr-i perver merdüm-i şāhib-hüner

‘Ākıbet kıldı seyāhat ārzū

Eyledi bākīye fānīden sefer

Rıhleti tārīhini dedim budur

Haqq yolunda cān fedā Dervīş ‘Ömer⁴⁸⁷

59

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ

Lüknet tekerrür eylediği nün-ı nesneler

60

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Şarābı āb ile āmīhte eder de şatar

Görüñ o pīr-i muğānı harāma hīle қатар

Şerāre-pāş-ı donanmayı/-i baһr-i ‘işret olur

Piyāle zevraқ-ı āteş gibi sebūya çatar

⁴⁸⁷ Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1776-69 tarihini vermektedir.

Rakīb yāra dūrūğ eyleyip yanar yakılır

Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

Eder naşīḥati vā‘iz efendiniñ te’sīr

Zehr[i] ḥadīd-lisān kim kelāmı ḥalka saṭar

[5] Ḥasīb ‘ārif-i men lem-yezuk⁴⁸⁸ degil zāhid

Bilir lezāyız-i şīrīn-i ‘ışkı kim ki ṭatar

61

Mīr Ḥasīb’iñ Berberi Zādesine Tārīḥi

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi

Aña luṭf etdi cenāb-ı Kādir

Geldi dünyāya bir evlādı zükūr

Ġurre-i meh gibi oldu zāhir

Şu‘le-tāb oldu çerāğ-ı Selmān

Kendi Müslim pederi pek kāfir

⁴⁸⁸ “Men lem-yezuk lem-ya‘rif”, “Tatmayan bilmez” anlamındaki Arapça özdeyişe telmih yapılmıştır. Bkz. Mehmet Yılmaz, a.g.e., s. 657.

Çeşm-i estere nigāhı nîş-ter

Müşterî necm-i sitāre t̄ahir

[5] Dedi tebrîke H̄asibā tārîh

Geldi ʿizzetle Mehemmed Şākîr⁴⁸⁹

62

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Rük-n-i kūyunda dil ümmîd-i vişâliñle döner

Nitekim saʿy-i t̄avāf etse şafāsıyla döner

Āteşî fermene t̄ābende ʿizār-ı raqqāş

Şemʿ fānūs-ı hayāl oldu ziyāsıyla döner

Murğ-ı ʿışkda kıla h̄āşıl[1] gīsūya heves

Mültezim dāʿiresi bād-ı hevāsıyla döner

Bî-başar devr-i hadiñ etse de seyyāh olmaz

Esb-i t̄āhūne nite çerh-i ʿamāsıyla döner

⁴⁸⁹ Bu mısra ebced hesabına göre 1189 / 1775-76 tarihini vermektedir.

[5] Kılsa ebrūña teveccüh ne ‘aceb kalb-i Hāsīb
Sūy-ı mihrāba kişi kıble-nümāsiyla döner

63

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Rūyuna mā’il olan girye-i hūn-ābımdır
Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır
Va‘de-i vaşla bu şeb şalma [ki] ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baht-ı girān-ḥvābımdır
Kıl ü kāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfünde
Faşl olunmaz bir uzun mes’elede bābımdır
Ġarażım raḥl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iğzābımdır
[5] Beni pā-bend ile çül-pūşe-i derd [ü] ğam eden
Kıl ‘aybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır
Hük-m-i taḥvīm-i şebān-rüz taḥallūf etmez
Rub‘-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

N'ola 'arz eyledise 'Arife tanzîr Hâsîb

Hâk-i pâyına nişâr-ı dür-i nâ-yâbımdır

64

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Hüsünü gördükde kimdir gerden-i âh u emân çekmez *

Ki ğamzeñ çekdigi hançerleri gerden-keşân çekmez

Ser-i zülfüñ ğamın şanma hemân ben nâ-tüvân çekmez

Belâ zencirini âdem degil şîr-i zamân çekmez

Olan mest-i mey-i raṭl-i girân mı 'âkıbet-endiş

Bu bezm-i pür-milḥende sâġar-ı bâr-ı girân çekmez

Bu 'âlemde taḥammülle gören nîk ü bedi yeksân

Olup öz[inde] dil-âzâr yaḥşi vü yaman çekmez

[5] Ruḥ [u] zülfüñ ğamıyla eşk ü âhım baḥr ü berr etdik

Bu yerden göge dek zulmı zemîn ü âsumân çekmez

Olup zinde Hâsîbâ mevtden olan âġâh *

Bu dehr-i bî-beḳâda ġayret-i nâm ü nişân çekmez

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Açılmaz gelemeziz saķı-i ğonce-lebsiz biz
 Mey içdik 'işret etdik etmedik meşrebsiz biz
- Ġam-ı zülfüñle olduķ keşmekeş serdī-i hicriñde
 Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz
- Ķo ta'ını ħalka zāhid ħānķāh-ı devr-i çerĥ içre
 Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr eyle hep siz biz

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- [1] Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
 Ġayrıñ perend-i ķayd-ı hevāsın kes istemez
- Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
 Bīniş-künān-ı vuşlata pīş ü pes istemez
- Şāh-ı cihāndır eyledi ħūrşīd tāc-ı zer
 Dervīş-i ser-bürehne ħaķādır fes istemez

Şıdķ u maħabbete dil-i bī-ğıll u ğış gerek

Gülşen-serāy-ı cennete ħār u ħas istemez

[5] Naķşın ıķarma kār-ı nühüftüñ ħabībine

Ŧut mūsikī sükūtuñu muŦrib ses istemez

Ŧalmaz o Ŧıflı görse Ħasībāda ihtiyār

Pīrān-ı ışķ olan dimeñiz nev-res istemez

67

fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

[1] Faşl-ı bāb-ı ser-i ğisūñı taķrīr ederiz

Ŧıl ile mes'ele-i müşkile tefsīr ederiz

Vāķı'ā rü'yada da mişliñi seyr etmiş yok

Midħet-i ħüsnüñü bilmem nice taķrīr ederiz

Fikrimiz vuşlat-ı dildār ü helāk-i aġyār

Hele taķrīre muvāfiķ bunu tedbīr ederiz

Naķd yok elde döküp eşķ-i teri ruħsāra

Vech-i taħrīr ile ol dil-beri teşħīr ederiz

[5] Eyleyip raḥşıña kālā-yı dile pāy-endāz

Şeh-süvārım seni biñ cānla tevkīr ederiz

Ḳalb-i vīrānı ‘imār etmege va‘d etmişidi

Bu tesellī ile ‘āşıkları ta‘mīr ederiz

Fennīniñ Ḥayrīye pey-revligine beyt iledir

Biz ḳuşūrile Ḥasībā anı tanzīr ederiz

68

Mīr Meḥammed Ḥasīb Mevlid-i Ḥod-çün Güft

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Dediler çün öksüz oğlan göbegin kendi keser

Destiñe al kilik-i pāki mevlidiñ sen daḥi yaz

Ben daḥi etdim du‘ā dedim hemān tāriḥimi

Ola bu Seyyid Meḥammed ‘ālem içre ser-firāz

69

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Görmedin dil-beri şirīn nefesinden biliriz

Nuḫḳ-ı tūtī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

Dā'ire-i kūyuñ eder nāle vü zār elbette

Bizde muḥibb-i Ḥudāyı ceresinden biliriz

Ḥaṭṭ zuhūr etdi dem-i şevḳ-ı vişāl etdi yine

Zevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām

Kākülü olduḡunu zīr-i fesinden biliriz

[5] Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye

Şaḥne başdıḡını daḳḳ-ı 'asesinden biliriz

Olsa da gizlice gerdüne-i zerrīne süvār

Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḥ-sere

Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

Ḥarfü'ş-Şīn

70

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Girihler meşḳ-ı ruḥsārında kāf-hā mīm göstermiş

Düzülmüş nokta-i hâl-i siyeh ta'lîm göstermiş

Ʒad [u] zülf [ú] dehānı hîç degil hâlî hayâlimden

Bu Ʒâl-1490 muşhaf-ı hüsnuñ elif lâm mîm göstermiş *

Çıkarılmış Ʒıl Ʒalem erƷâmla bir şüret-i defter

Huñ cema yekûn hüsnuñ [...] taǷsîm göstermiş

Lebiñ huñ-ı hümâyûn mı getirdi şâh-ı hüsnuñden

Müjeñ leşkerleri şık şık dizip ta'lîm göstermiş

[5] Hâsîbâ mekteb-i 'irfânda 'arz etdikde üstâda

Bu sözde hep şerîkim üstüne taǷvîm göstermiş

71

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] O [t̃ü]t̃i bir şekercik çignemiş meclisde harf atmış

RaǷîb-i telh-kâma sitem-i nîş naħl olup batmış

'Aceb mi sirkelense vâ'iz-i pîr-i muķân sâķi

Şarâb-ı hoş-güvâra etmemiş hürmet nemek Ʒatmış

⁴⁹⁰ Ʒâl-i T] Ʒalem-i AÜ

Cemālinde ruḥ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der

Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḥoten yatmış

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh zann eyler

Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

[5] Ḥasībā Rāʿif-i şīrīn-edā evşāf-ı nükhetle

Ağız miski gibi yārāna nazm-ı sükkerīn şatmış

72

Fıḥnat Ḥānım'ın Ğazel-i Nazīresi fī 12 Receb Sene 1284

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā şığışdırmış

ʿAceb taşvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā şığışdırmış

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ

Ki her bir kūşesinde *kenz-i lā-yefnā*⁴⁹¹ şığışdırmış

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḥayāl-i gīsuvānıñla

Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā şığışdırmış

⁴⁹¹ “(Kanaat) tükenmez (bir hazinedir).”

‘Alāmetdir meger devr-i kameran haṭṭ-ı haddiniñ

Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā şığışdırmış

[5] Zihī gīti-nümādır ‘aks-i mir’āt-i taḥayyül kim

Mücessem naḳşa gūyā şad yem ü şahrā şığışdırmış

Göñülde ebruvāniñ ‘ışkıını pinhān eden ‘āşık

İki tīgı niyām-ı vāhide ḥaḳḳā şığışdırmış

Nice reşk etmeyem āyine-i endāma baḳdıḳca

Alıp āgūşına ol servi ser-tā-pā şığışdırmış

Meşeldir çün gılāfa nize şıgmaz derler ammā kim

Müjeñ almış ḥayāle ‘āşık-ı şeydā şığışdırmış

Ḥasīb üstād-ı şı‘r-i bī-nażiriñ eyleyip tanzir

Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ‘anḳā şığışdırmış

Ḥŷāceġān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan Kīsedār-ı Defterī ve Mektūbī-i Defterī Ḥāfız
Muştafā Efendi Pederine Tārīḥ

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Ocağın ihtiyārı idi ellinci cemā'atde
Sefer kıldı beġāya çeşm-i aḥbāb oldular ḥūn-pāş

Ḥabību'llāh şefā'at eylesin rūz-ı kıyāmetde
Olup ḥayra mübeddel kılmasınlar seyyi'ātın fāş

Ḥudā pür-nūr ede ħabrin maġāmın cennetü'l-me'vā
'Alāmet vaz' olundu çün du'ā-yı ḥayr için bu taş

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḥ
Meḥammed Oḡabaşıya melā'ik geldiler yoldaş⁴⁹²

Ḥarfü'l-'Ayn

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

[1] Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedā' *
Düşdüm 'anā-yı firġate sulṡānım el-vedā'

⁴⁹² Bu mısra ebced hesabına göre 1177 / 1763-64 tarihini vermektedir.

Ölmek yazuķ degil mi murādıma ermedin

‘Ömrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedā‘

Pāy-ı şerīfiñe sür[er]em ābveş yüzüm

Bāğ-ı cihānda ey gül-i ħandānım el-vedā‘

Dāmānıñna el urmasın arada ol ‘adū

Ey bāğ-ı ħüsn serv-i ħırāmānım el-vedā‘

[5] Ya‘ķūb gibi külbe-i aĥzānı beklerem

Etdi Ĥasīb Yūsuf-ı Ken‘ānım el-vedā‘

75

Zu‘amādan ‘Alī Şāh Ağa Ma‘rifetiyle Cānib-i Mīrīden Yanıķĥişār Panķasında

İnşā Olan Cāmi‘-i Şerīfe

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Ĥazret-i Ĥān Ĥamīd ol şeh-i zıll-ı Şāni‘

‘Adli ħırz-ı zu‘afā düşmene seyf-i ķātı‘

Var mıdır işte tevārīĥ-i selef inşāf et

Böyle ĥāķān-ı kerem ‘arīf-i ‘ilm-i nāfi‘

Qıldı ihlāşla bu ma‘bedi ihyā haqqā

Çıkşa şādurvān-ı kevser baḡs-i ṭālī^c *

Oldu devletde gedüklü zu‘amādan me’mūr

‘Alī Ağa ki şadākatle şehīr ü şāyi^c

[5] Eyledi ez-dil ü cān şarf-ı nuḡūd-ı himmet

Ḥidmeti olmaya dergāh-ı Ḥudāda zāyi^c

Serv gül-deste-i şümū^cı imāmı bülbül

Ravza-i cennete beñzer ḡaremi fi’l-vāḡi^c

Minberi burc-ı semā ‘arş-ı mu‘allā kürsī

Maḡfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmi^c

Ḥaqqā du‘ā āḡiri hātifden işit tārīḡin *

Beyt-i Ma‘mūr gibi cāy-ı mübārek cāmi^c493

⁴⁹³ Bu mısra ebced hesabına göre 1191 / 1777-78 tarihini vermektedir.

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Men hümâ-yı evc-i nâzım lânedden etdim ferâğ

Bâde-perest-i niyâzım dânedden etdim ferâğ

Ƙıldım ilķâ-yı yemi vaħdet ħařıř-i keşreti

Âşinâ oldum heme dîvânedden etdim ferâğ

Âsitân-ı künc-i Őuzletdir serîr-i salĥanat

şeh-nişin-i kûşe-i kâşânedden etdim ferâğ

Ƙaĥ' edip ĥayd-ı rehâdan rişte-i ümmîdimi

Bend-i zülfüñdür velî dîvânedden etdim ferâğ

[5] şimdi mest-i câm u çeşm-i la'l-i dildârım Ĥasîb

Ülfet-i mey-ħâne vü peymânedden etdim ferâğ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Eylemem funduĥçılık keştânedden etdim ferâğ

Köfte-ħor olmam hele kefgânedden etdim ferâğ

Ağzıma aldım leb-i şîrîniñi helvâ gibi

Çaşnî-i lezzet-i kayıgânenen etdim ferâğ

Hoş gıdâdır mercümek şâhib-riyâzât olmuşam

Gerçi çorbası ile târhânenen etdim ferâğ

Bend edip fitrâkime yağmurlıgıle heybeyi

Kayd-ı hurc-ı pâldüm-i seksânenen etdim ferâğ

[5] Ben Hevâyî şimdi tağlarda köçekciyim bugün

Çirke-i çengâne-i 'örfânenen etdim ferâğ

78

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Cism-i süzânımı cânân eyledi bir penbe dâğ

Giydirip câm neylerem gül-bendini etdi çerâğ

Haṭṭ-ı la'li gelicek bûsesini men' etdi

Nehy olup âyetle nûş-ı meye oldu çün yasağ

Cereyân etmede kûyunda sirişk-i çeşmim

Eyleme anı gözüm hâk-i rehiñde ırmağ

Gül gibi yârelerim üzre açar yâreleri

Baňa yâr etdi Һasībā yine dađ üstüne bāđ

79

Һ'ācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan Ellinci-zāde Һāfız Muştafā Efendi'ye Tebrīk-i
Liһye Tārīhi

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Muştafā Һāfız Efendi-i ma'ārif-perver

Zātına liһye-i pākize ile verdi şeref

Sünnet-i Һazret-i Peygamberi kıldı icrā

Levha-i nūrda bir kıt'a-i nā-dīde tuһaf

Һāl ü Һatı nokta-i müşgīn-i mu'anber i'rāb

Һađ mübārek ede hemvāre ola Һayr-ı Һalef

Çekdi āyine-i elmāsa zümüröd pervāz

Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

[5] Mıhrdir hāle-i burca uf[u]k-ı behcetdir

Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı şadef

Oķu bu vechle tebriķe Ħasibā tārīķ

Ħüsn-i ħaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf⁴⁹⁴

Ħarfü'l-ķāf

80

fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün

[1] Kim olur kāse-i deryūze-be-dest-i der-i 'ıṣķ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i 'ıṣķ

Varaķ-ı mihr ü⁴⁹⁵ vefādan oķudup⁴⁹⁶ ma'ṣūķa
İmtihān ile eder 'āṣıķı ser-defter-i 'ıṣķ

Senge ṣaymaz güheri künci deģiṣmez gence
Eder elbetde luṭf u 'aṭā ser-defter-i 'ıṣķ *

Ķal'a-i ķalbi eder ceṣṣ-i hevādan taḥhīr
Seyf-i ķāṭı'dır o zātında ki var cevher-i 'ıṣķ

[5] Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteṣ-i ğayret ile kim ola ħākister-i 'ıṣķ

⁴⁹⁴ Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771-72 tarihini vermektedir.

⁴⁹⁵ ü T] - AÜ

⁴⁹⁶ oķudup T] oķudur hep: AÜ

Kim Hāsibā ışığınde ola şıdkile muķīm

Anı maħrūm ede hāşā ki şeh-i kişver-i ʿışk

Hārfü'l-Kāf

81

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Bu cān tende iken şerh edem hākime çek

O kanlu tīgi şehā cism-i şerhnākime çek

Şehīd-i ğamzeñ olam diyü cān atar göñlüm

Müjeñ hadengini ey қаşı yā helākime çek

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān [u] müjgāna

Hilāf söylemem isterse toğrı hākime çek

Marīz-i ʿışk olana sākiyā nedir ʿilāc

Ki şīşe-i meyi sen raħm-i sine-çākime çek

[5] Midād-ı hāme-i Sırrīyi sürme fetil et

Hāsib-i dīde-i mā-ʿaynı nāzım-pākime çek

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Hādeng-i ğamzeleriñ cism-i [zaḥm]nākime çek

O kanlı leşkeri ey kaşı yā helākime çek

Çü mā^c-ı t̄nım almışidi kūy-ı dil-berden

Ecel beni kısmetle āb u ḥākime çek *

Doyurma ğamze vü ebrūña bağla zülfüñle

Ne ehl-i 'örfe beni ğamz edip ne ḥākime çek

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ğarḳ

Ki fülk-i vaşlıñı liman-ı sīne-çākime çek

[5] Görem⁴⁹⁷ cenāb-ı ma^cānī-i şī'r-i Tefvīkī

Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālīb-pākime çek *

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[1] Ey dil şikār-ı kārgeriñ yok mudur seniñ

Ey bülbül-i sipihr (siḥr-i) seḥeriñ yok mudur seniñ

⁴⁹⁷ Görem T] Gördüm AÜ

Bāğ-ı emelde ğonce-i maḳşūdum açmadıñ

Ey bād-ı āh hıç eſeriñ yoḳ mudur seniñ

Devr oldu ey sitāre-i baḥt etmediñ ṭulū^c

Çerḥ-i felekde yoḫsa (bir) yeriñ yoḳ mudur seniñ

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev

Aç yāre ḳanlı ſerḫalarıñ yoḳ mudur seniñ

[5] ^cArz eyle ḥāk-i pāyına hep mā-cerāları

Ey dīde seyl-i eſk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

Sırr-ı Ḥudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir

Ey nūr-ı çeſm-i cān baſarıñ yoḳ mudur seniñ

Ḥavf etme [...] tīr-i ḳazādan sen ol ḳadar

^cĀſıḳ Rızā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

Mihmān olursa derd ü belā ğam yeme Ḥasīb

Hūn-ı cigerle mā-ḫazarıñ yoḳ mudur seniñ

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Sīnemde yatdı bir meh-i ğarrā şabāha dek

Ꞑucdum bu gice hāle gibi tā şabāha dek

Şevꞑ-ı ruħuñla tırmağa bezmiñde mūmveş

Yandı yaꞑıldı şem'-i şeb-ārā şabāha dek

Sūzān edince meş'ale-i mihr-i dāğını

Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā şabāha dek

Meclisde raꞑşa girdi ħayāli fener gibi

Pervāne döndü sāğar-ı şahbā şabāha dek

[5] Rez duħterini muğbeçeye eyleyip zifāf

Sāḑiyā eyledik şeb-i ħınnā şabāha dek

Mey ꞑatresini sübha-i mercān gibi çekip

Etdik o mehle giceyi iħyā şabāha dek

Evrāḑ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb

Yazsın bu şı'ri kevkeb-i şı'rā şabāha dek

Esîrî-zâde Mîr-i Mûmâ İleyhiñ Hakkında Hîlâf-ı Şer' İ'lâm Etmekle Tescîl
Eylediği

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Nâ'ib-i Tekfûr Esîrî-zâde cânlı qaragöz

‘Azl olup gitdi vaqâyi’ kâtibi etdi felek

Aña Hâcî ‘Ubuwât (?) demiş verâ-yı perdeden

Gerçi ma‘zûl olduñ ammâ pâyeye kaç‘ etdiñ köpek

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Kûyuñ ÷olansın ‘aşıq-ı şeydâ şabâha dek

Etsin tavâf Ka‘be-i ‘ulyâ şabâha dek

‘Arz eyleyip cemâlini ol mâh-tâbımız

Çıkmaz mı ebr-i nâzdan âyâ şabâha dek

Tesbîh çekdi Zühreyi teşhîr için meger

Bu mâdeyi çeşm-i necm-i süreyyâ şabâha dek

Mecnûn gibi yildüm o Leylî hevâsına

Etdim tesehhür-i şeb-i yeldâ şabâha dek

[5] Kadriñ bilip leyâlî-i vaşlıñda bekledi
Bîdâr olup gönül tek ü tenhâ şabâha dek

Gösterdi haţţ-ı yâr gelip leylî-i berât
Çekdi hilâl kaşları tuğra şabâha dek

Ŧañ sökünceye dek şafağ bend-i sînesin
Yalvara yatsa ‘aşık-ı şeydâ şabâha dek

Dâğımla şerha-i lâle çerâğandır Hâsîb
Etsin o verd-i tâze temâşâ şabâha dek

87

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

[1] Artıp bahârile yine şânı Sitânbuluñ
Oldu şitâdan emn ü emânı Sitânbuluñ

Çāk etdi çözdü mähveşân bend-i gerdenin
Geldi Boğaz seyri zamānı Sitânbuluñ

Etmiş çenārcıgıla kavak müsellemi gālibā *

Şalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

Seyr-i kemerde etdi aqın teşne-dillere

Şu gibi elde deşne cūvānı Sitānbuluñ

[5] Şerbet-fürūşları yine fıskıyyeler düzüp

Gülşende kaşra döndü dükānı Sitānbuluñ

Olmuş harik yerleri verd-i kuşūr ile

Tag üstü bāğ cümle mekānı Sitānbuluñ

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmi'î

Feryād-ı 'andelibdir ezānı Sitānbuluñ

Güller gibi bahāra münāsib gazelleri

Eyler hediye tāze zebānı Sitānbuluñ

Olsun Hasib sākin olan gül gibi gūşād

Mādām olur bahār u hazānı Sitānbuluñ

- [1] Ṭaḡsa turunciyye nar çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naḥle çıkardı gül-i āl üstüne gül

Reşk edip la'l-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān ile zevāl üstüne gül

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ḡann etme ser-i tā[be]-i şāḡ üstüne gül

Ḳurdu bir taḡt-ı muraşsa' varak-ı ḥaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḥūrşīd-miṣāl üstüne gül

[5] Ruḡ-ı gül-bīne ki 'arz eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākiñ düşe(ne) bī-tāb-ı muḡāl üstüne gül

Nev-'arūsāne döküp^{498c} arızına sürḡīze
Ḥaclegāh-ı çemene geldi o ḡāl üstüne gül

⁴⁹⁸ dönüp T [döküp AÜ

Yine neşr ü dehenim kırmızı kanmış anber

Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḥāl üstüne gül

Ḥıfz eder pençesidir gonce-i ḥamrā meşelā

Al tūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

Müje-i çeşmi döküp şafḥa-i ruḥsār üzre

Yazdı bir tāze ḡazel vaşf-ı ḡazāl üstüne gül

[10] Tıfl-ı nev-resdir ağacdan ata binmiş gūyā

Seyr-i bāḡ etse süvār olmada dal üstüne gül

Açdı evrāk-ı Gülistānı tefe'ülle şabā

Bülbülüñ ṭālī'ine çıkdı o ḥāl üstüne gül

Mey-i gül-fāmla pür-sāḡar-ı billūra döner

Sāyevār olsa o mir'āt-i cemāl üstüne gül

Şoğunup ḥancer-i ḥār eyledi ḡasd-ı bülbül

Kızarıp çıkdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

Şerḫalar dāḡ-ı serimde baña ṭaḡ üstüne bāḡ

Oldu zībende güşāyişle ḥayāl üstüne gül

[15] Kızarıp ğabğabın emdikce o şūḥuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḥoş sīne sifāl üstüne gül

Muşḥaf-ı ‘ārız-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

Nice şad girye ederiz firākıñda hezārān *
Bāri bir nīm-tebessümle vişāl üstüne gül

Gül redīfinde düzüp şī‘r-i selīsin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

89

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Destār-ı sebze taķasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḥoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

Taķdı al etmek için gülgülü şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uğradı al üstüne gül

Nev fidancıdır eyā bād-ı sebük-rev luḡf et
sıklet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

Yāsemen lāleye ‘aḡd [etmek] için jāle degil
Şaçdı zerrīn ṭabaḡlarla çü lāl üstüne gül

[5] Bāde-nūş ol gel açıl ref-i ḡicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu su‘āl üstüne gül

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege⁴⁹⁹
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu me‘āl üstüne gül

90

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ‘aşıḡı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

Yine taḡrīb-i ‘ālem ḡaşdın etmiş ol Hülāḡū-ḡū
‘Aceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

Güşāde-bāl olur şān bülbül-i naḡl-i gül-i terde

⁴⁹⁹ Etmege T] eylemege AÜ

Gelip cünbāna bād-ı şabā ki ruhsārdan kākül

Hasībā gerçi püsküllü belādır ‘āşıkā ammā

Eder pūşīde rüyın (şubḡāh) dīde-i aġyārdan kākül

91

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degil

Niyāza başlayalım imtinān zamānı degil

Güzeştelendi olur şimdi ṭālib-i āġuş

Ki derd-i şive edip bu zamān zamānı degil

Kirās-ı la‘lini şeftālu almaġa şundum

O naḡl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degil

O şūḡ deşne-be-kef mest olup gelir ḡayfā

O bī-emānıñ elinden emān zamānı degil

[5] Bu bābda mes’ele faşl ol(un)maz etme kıl ü kāl

Hasīb şi‘ri biraġ imtiḡān zamānı degil

Hemşire-zāde-i Şeyh ‘Aṭā’u’llāh Medfūn-ı Hānķāh-ı Ū

fā’ilātūn fā’ilātūn fā’ilūn

- [1] Ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i Resūl
 Zübde-i evlād-ı cenāb-ı Betül
 Bülbül-i şahın-ı çemen-i Naķş-bend
 Kıldı gülistān-ı cināna duḡul
 Rihleti tāriḡini dedim Ḥasīb
 Rūḡ-ı Ḥalil eyledi Ḥaķķa vuşul⁵⁰⁰

Merķūm Ḥaliliñ Birāderi Seyyid Meḡemmed Kurb-i Medfen-i Ū

fā’ilātūn fā’ilātūn fā’ilātūn fā’ilūn

- [1] Daḡi nev-resken edip emr-i Ḥüdāya imtişāl
 Eyleyip terk-i fenā kıldı beķāya irtiḡāl
 Oldu āḡir dāderi Seyyid Ḥalile hem-civār
 Bir yere cem’iyyet etdi ol iki tāze nihāl

⁵⁰⁰ Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

Eylesin ol ʔāʕir-i ʔudsīye uçmağın na ıb
Nāʕil-i vuşlat olup  a   eyleye  arz-ı cemāl

Na  -bendīden erenler dediler tārīhini
Rāh-ı  a da eyledi Seyyid Me emmed irtihāl⁵⁰¹

94

Cānib-i i ān-ı M   r n İleyhe Mekt b  Ser-nāmesi

fāʕilātün fāʕilātün fāʕilātün fāʕil n

[1] İbtede t  bi smike yā zeʕl-celāli veʕl-cemāl

Lev a-i cān üzre ta r r eyleyince  arz-ı  āl

B -zebāndır nice ta b r eylesin nevk-i  alem

  n keb ter oldu dil  azme g  ade per   bāl

 zr-  āhem dergeh-i  azrā zi-ta  irāt-ı men

Kā ināta vaşf-ı pāki  eylemek emr-i mu āl

A  ar   ef ar g r bi dir  as b-i p r- u  r

 ad selām ile ta iyyāt ola ber a  āb   āl

⁵⁰¹ Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771-72 tarihini vermektedir.

Hayraboluda Muhibb-i Hasib İsmâ'îl Ağaya

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- [1] Kabāda āl-i 'abā hıbbını kılıp taḥşil
 Kemāl-i ma'rifet-i ḳalbi eyledi tekmil
 Seyāhat eyledi āhir beḳāya fāniden
 Civār-ı raḥmet[in]e vāşıl ede Rabb-i cemil
 Tarīḳ-i ḥakda olup Naḳş-bend o zāt-ı celil
 Reh-i Ḳalenderide ḳıldı sa'y-i cezil *
 Dedim vefâtını gūş eyleyince tārīḥin
 Göçüp cināna revān oldu Derviş İsmâ'îl⁵⁰²

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- [1] Kūyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil
 Ey şūḥ virmesün seni ğarḳ-ābe seyl sil
 Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rüzgārile

⁵⁰² Bu mısra ebced hesabına göre 1186 / 1772-73 tarihini vermektedir.

Taḳvīmimizde yazdı ŧedāyid bu yıl yıl

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh

Çengāl-i zaḥm-ı zūrile oldu sefil fil

Vā‘iz görünce rakŧa çıkar duḫter-i rezi

Ziller taḳıp benānına geldi rezil zil (?)

[5] Terk-i cedelle oldu sebük-rūḫ ehl-i ḫāl

Erbāb-ı ḳālī ḳıldı gürūh-ı ṣaḳil ḳıl

Esbāba intimāyı bırak pāk-dāmen ol

Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāğ-ı ‘aḳil ḳıl

Naḫmıñ cilā-yı dīde-i ma‘nā mıdır (ey) Ḥasīb

Oldu devāt mūkahḫil ü kilk-i ‘amil mīl (Fī 29 Rebī‘u’l-āḫir 1187)⁵⁰³

97

Sitanbulda Küçük Ayaşofyada Çeşme Tārīhidir

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Menba‘-ı cūd u seḫā meşreb-efendi-i cemil

⁵⁰³ Bu tarih kaydı AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

Kātib-i şānī-i cebḥāne Ḥüseyn-i ḥoş-ḥāl

Zevce-i pāk-i melek-ḥaşlet Ḥadīce-‘işmeti

Ṭā’ir-i ḳudsī gibi açdı behište per ü bāl

Rūḥına ihdā binā kıldı bu ‘ayn-ı kevseri

Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Zü’l-celāl

Söyledim işrāb edip ‘aţşāna tārīḥin Ḥasīb

Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl⁵⁰⁴

Ḥarfü’l-Mīm

98

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Olur şebīh dehān [ü] zebān devāt ü ḳalem

Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

Kemān [ü] tīridir ehl-i ma‘ārifīñ gūyā

Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

‘Arūs-ı ma‘nāya şan mīl-i sürmedān olmuş

⁵⁰⁴ Bu mısra ebced hesabına göre 1186 / 1772-73 tarihini vermektedir.

Hemîşe vermededir Һüsni ü ān devāt ü Һalem

Fezāʾil-i Һüneriñ oldu Һufl ü miftāҺı

Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü Һalem

[5] Һasīb olup yem-i ğavvāş-ı ğüher-i süҺaniñ

Bu nazmı eyledi çün rāyegān devāt ü Һalem

99

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Sīnemi hicriñle⁵⁰⁵ pür-dāĝ [u] siyeh-fām eyledim

ŞāҺıma Һāl-i dili maҺzarla iʿlām eyledim

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince Һattı⁵⁰⁶

ʿİşret-i meyle Boĝaz zevķında aĝşām eyledim

Her lebin emdikce būs etdim ʿizār-ı şemmini

Nūş-ı meyle nuķl-i şeftālū vü bādām eyledim

Kaṭl edip aĝyārı aldım büse-i ruĝsārını

Yine bir ğünde efendi iki bayram eyledim

⁵⁰⁵ Hicriñle T] hicr ile AÜ

⁵⁰⁶ Һattı T] Һattı AÜ

[5] Mühr-i mihrile derūna dāğlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥzarla i'lām eyledim

100

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Libās-ı 'āri-i nāçiz imiş ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladığım

Bisāṭ-ı 'ayşını bād-ı każā eder tārāc

Budur dehān-ı perişān-ı gülden añladığım

Taḥammül eylemedir seng-i ṭa'n-ı ağyāra

Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladığım

Baňa kizb ü⁵⁰⁷ riyā'ile etmiş pür-ḥūn *

Duyuldu vā'iz-i pākize-dāmen añladığım

[5] Şafā-yı ḥāṭıra reşk-i 'adū olur bā'is
Ḥasīb dostum imiş baňa düşmen añladığım

⁵⁰⁷ ü T] - AÜ

fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlâtûn fe'îlûn

- [1] Tekye-i 'ışkda gördükce o dervîş-beçeyi
 Bûd ü yede şarılıp âhû m[1] yâ hû mı desem
- Dil-i⁵⁰⁸bîmârıma emdikce şifâ-baĝŝ eyler
 La'l-i âliñe ya kırmız mı ya tenzû mı desem
- O mehiñ gülşen-i ħüsünde açılmış gördüm
 Yâsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlû mı desem
- Ĥâl-i ĝarbîlerine gerden-i ŝarkîsinde
 Ĥabeŝî tâze mi ya dil-ber-i Hindû mı desem
- [5] Böyle berrâķ sefîde⁵⁰⁹ne der âyâ şu'arâ
 Külçe-i sîm mi ya billûr mı ya bâzû mı desem
- Fehm-i Ğâlib dedi ehl-i suĥan ol ŝûĥı Ĥasîb
 Olur eş'ârile ma'lûm bu mefhûmı desem

⁵⁰⁸ Dil-i T] Dili AÜ

⁵⁰⁹ Sefîde T] -seyfinde AÜ

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- [1] Bisâṭ-ı bezme mey-i 'ayşla hücüm edelim
 Fütûḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümüm edelim
- Şununca cāmi⁵¹⁰ birer buse lâzım ey sākī
 Unutma devr-i Cemi rağbet-i rüsüm edelim
- Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
 Huşûş-ı 'ışk-ı ḥaķikī nice 'umüm edelim
- Nühüfte eyleyelim nağd-i rāz[ı] bir gicecik
 Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketüm edelim
- [5] Ḥasīb emīn olalım gösterip kazāya rızā
 Ne fāla şüm edelim dehre [ne] şütüm edelim

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Büt-i taşvīr-i vaşlı 'aks-i mir'āt-ı ḥayāl etmem
 Velī İskenderi meyyāl-i ma'dümü'l-mişāl etmem

⁵¹⁰ Cāmi T] cām AÜ

‘Arūs-ı kām-ı zīb-i haclegāhı ihtimāl etmem

Derūn-ı merd-i āzād[ım] taleb-cūy-ı muḥāl etmem

Benānıñla Benātü’n-na‘şı mīzān eylemem hemçün

Şebān-ı ğayra çeşmim ḥīredārī-i hilāl etmem

Ne deñlü noḳta-i necmi dögerse levḥa-i burca

Döner turmaz çü remmāl-i felek ‘ahdine fāl etmem

[5] ‘Aceb ser-mest-i ‘ışkam sāḳiyā şām u seḥer bilmem

Sipih-r-i mihr ü māhıñ meclise köhne sıfāl etmem

Ben ol ‘Anḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ‘uḳbāda

Fezā-yı ‘ālemi cevlāngelimde per ü bāl etmem

Ḥasībā eylerüm ehl-i kemāle ‘arż-ı ḥāl ammā

Mu‘ārız-ṭab‘ olan dānāya tazıyī‘-i maḳāl etmem

[1] Devlet ü iḳbālī ma‘zül olmadıḳca bilmedim

Miḥnet ü idbārı manzūr olmadıḳca bilmedim

Rif'at-i cāh u celāliñ luṭfı zāhirken yine
Zillet-i 'azlile maḡhūr olmadıkça bilmedim

Olmada āṣār-ı ḡaṭṭile 'izāriñ şu'le-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şem'i rencūr olmadıkça bilmedim

Dergehinde olmadım 'uṣṣāḡ(ıñ) zihāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıkça bilmedim

[5] 'İzzet-i ādāb-ı tevažu'la 'āşıkmiş Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i maḡrūr olmadıkça bilmedim

105

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Der-i mey-ḡānede sāḡi ayaḡdan şundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muḡāniñ dergehinde dem ḡadem gördüm

Benim her zaḡmım üzre şerḡalar ṭaḡ üstü bāḡımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḡaddin çok kerem gördüm

Temūr-i hestī-i mevḡum imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde şūret-i rengi 'adem gördüm

O meh-rūya raķīb-i naħs-kevkeb iķtirān etmiř
Bu devrinde sipihr-i keķ-reviñ luşfunda ğam gördüm

[5] Selāsetle ğariķ-i lücce-i fenn eyledi Fennī
Ĥasībā ķaķre-i nā-ķiz-i ‘ācizānı yem gördüm

106

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm şaçdım
Yoluña pādiřehim varımı dökdüm şaçdım

Bezm-i ‘ıřķ içre řikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ‘ārımı dökdüm řaçdım

Müjde-i vařlıñ ile almağa bir řāfī cevāb
Naķd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm şaçdım

Ĥāřılı yaķsa cihānı n’ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm şaçdım

[5] Bāb-ı gencīne-i şab‘ım yine fetħ oldu Ĥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eş‘ārımı dökdüm şaçdım

Bāzīrgānbaşı-zāde İbrāhīm Ağaya Tārīḥ

fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlūn

- [1] Hıl'at-i ḥāşş-ı hümāyūn-ser-i bāzīrgānī
 Nāmver ḥāzret-i Ḥācī Ḥasan Ağa-yı kerīm
 Ya'ni maḥdūm-ı mūkerremleri faḥrū'l-aḫrān
 Cedd-i Peyğamber-i zī-şānla hem-nām-ı 'azīm
 Eyledi sūnnet-i āyīn-i Resūl'i icrā
 Liḥye irsāli ile kıldı vaḫārı tetmīm
 Reng-i cennet-çemeni aḫmişe-i tāze-zuhūr
 Oldu pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm
- [5] Tūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni gūşād
 Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa ta'līm
 Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḥdānı muḥīṭ
 Hem-çünīn sūnbül-i pīrāmen-i ḥavz-ı nesīm
 Dest-i ḥaṭṭāt-ı cemāl eyledi vaz'-ı ketebe

ıl alemlerle edip Sre-i Nemli tanzm

R'yet-i aymiledir sebt-i sbt-i urre

ıldı bu mes'eleyi a-ı 'izr tefhm

lib burc-ı amel oldu maall-i rd

ıldı tarr eb  rz msv tavm

[10] Der-kenr oldu beyz üzre bert-ı sni

a-kede ola olmaz mı o nme telm

Daı ccetle beyn etdi hill-i 'ıydi

Brekallh zih 'ime-i müjde-ram

Ou bu vechle tebrike asb trh

Yazdı a levına geldikte uuf İbrhm⁵¹¹(F Ramazn 1186)⁵¹²

108

f'iltn f'iltn f'iltn f'ilün

[1] h-ı tat-ı mülk-i nazm[ım] er^c ⁵¹³nndur sözüm

⁵¹¹ Bu msranın ebced hesabında aksaklık vardır. Msranın harfleri toplandıında ortaya ıkan rakam 1260'tır.

⁵¹² Bu tarih A nüshasında bulunmamaktadır.

⁵¹³ u T] - A

Lāyık-ı pākīze-i ʔab^c-ı hümāyūndur sözüm

Her ne deñlü eylesem noqşān erişmez bezl ü⁵¹⁴ şarf

Mālik-i kenz-i ʕulūmum māl-i ʔārūndur sözüm

Niceler etmez Һased iblīs-i pūr-telbīsveş

Laʕnet-i deħħāl-i melʕūn ibn melʕūndur sözüm

Armağan-ı ʕālem-i ğayb-i Hüdādır cümlesi

Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

[5] Ben bir ʕummānım ki yoqdur Һadd ü pāyānım benim

ʕĀrif-i Nīl ü Fırāt [u] Şatt u Ceyhūndur sözüm

Rīze-i elmāsveş zaħmı ҡabūl etmez ʕilāc

Deşne-i zehr-āb-ı şadr-ı düşmen-i dūndur sözüm

Ermişim taqlid ile taħķika dervişem bugün

Derd edindim Hāzret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

Noqta noqta nūkte-i mevħūm-ı taħrīr-i evc

⁵¹⁴ u T] - AÜ

Ġālibā bir gerden-i pür-ḥāle meftūndur sözüm

Sā'il-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb

Şā'ir[em] bu 'āleme gūyā ki medyūndur sözüm

[10] Vezn-i ṭab'ī tā ezel vehb-i ilāhīdir baña

Anıñ içün böyle pür-ma'nā vü maẓmūndur sözüm

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭab'la

Reşk eden ḥāsıdleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

Şarf-ı maḳdūr eyledim cümle taşavvuf söyledim

Ḥikmet ü naḥv ü ma'ānīden de bīrūndur sözüm

Mışra'-ı ebyātıma mā'ildir erbāb-ı süḥan

Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

Revnaḳ-ı mecmū'a-i 'ālemdir eş'arım benim

Ser-te-ser meşhūr-ı 'āmm-ı rub'-ı meskūndur sözüm

[15] Mışra'-ı nazmīle teşhīr-i cüvānān eylerem

Hep musahhârdır⁵¹⁵ baña çün sihr [ü] efsündür sözüüm

Bî-nazîrim ben selâsetle belâğatde bugün

Nazm-i pâk-i Nâbî-i dānādan efsündür sözüüm

Eyle bir kerre mihekk-i tab^c-ı hâlişle ‘ayār

‘Ayn-ı ‘ibretle nazār kıl şāfî altundur sözüüm

Gūş edince mürdeye bahş-ı hayāt eyler o dem

Ben Hāsibem mu‘ciz-i ‘İsāya maqrūndur sözüüm

109

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] La^l-i fem hoḳḳa nigeḳ gezlîk ebrū mikrāş

Āh o kâtib güzeli ḳaddi ḳalemnden mevzūn

Şıfr-ı hâli raḳamı ḳaṭṭı degildir hâli

Naḳd-ı cān [u] dili ‘uşşāḳı eder cem‘a yekūn

⁵¹⁵ Musahhârdır T] sihrdir AÜ

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Sīnemde ʿışk-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīg-i bürān eyledim bugün
- Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḥūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūn[1] şerḥ ü beyān eyledim bugün
- Ben būs-i laʿlin istedim ol ḥancer ʿarz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i cān eyledim bugün
- Şevḳ-ı ruḥuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün
- [5] Bāʿis bu nazma oldu ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasib
Şu gibi ḥāk-pāyına revān eyledim bugün

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Niḳāb etdikce ruḥsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

Geh urur bendesin urbān eder gāhī sehl hūnīn

Yine ıyd oldu tabīl etdi hancer dest ü dāmānın

Sebū [vū] humveş āmāde bulur rızqın gelūsunda

Taallu bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim

Açar keştī-şifat bāb-1 Hāa her dest ü dāmānın

[5] Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maħrūm

Hulāşa çāre bulmaz rūz-1 maħşer dest ü dāmānın

Hāsībā bād-1 hūrşīd elimden olmaz āsūde

ü hayme etmeyen uzletde hūn ber dest ü dāmānın

112

mefāilūn feilātūn mefāilūn feilūn

[1] Meşāmm-1 cāna şabā etdi baħş-1 būy-1 vaan

Derūna düşdü yine şev-1 ārzū-yı vaan

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daħi

Baħa melek görünür cümle hūb-rūy-1 vaan

Aña ne sūd olur seyr-i sūķ-ı mercānıñ

Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vağan

Şafā verir mi temāşā-yı nehr-i Sa‘d-ābād

Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vağan

[5] Bu bī-bedel bedelüñ yoķ nazīri gerçi baña

Miṣāl-i bāğ-ı İremdir fezā-yı kūy-ı vağan

Alır cevābın oķuyunca beyt-i maķtadan

Ederse daħl-i ta‘arruz baña ‘adū-yı vağan

Hasīb ħubb-ı vağan çün eṣerle ṣābitdür

Bu nazm olur sebep-i zikri güft ü gūy-ı vağan

113

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben

Saña rāzım o vechile ‘ayān olsun mu derdim ben

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi

O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

Niṣār-ı ğamzesi yağmāya çıkmış hayli ‘uṣṣākı

O yaḡṣi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi

Sañā hercāyi yā Hıızr-ı zamān olsun mu derdim ben

[5] Ğazellerle güzeller şayd olur derdim yalan oldu

Ḥasībā şā‘iriñ kavli yalan olsun mu derdim ben

114

Mir Ḥasibiñ Oğlu Rızā İçün Tārīḡı

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Bārekallāh ṭāli‘-i sa‘dile etdi nev-zuhūr

İlticā-yı naḡl-i ümmidim verā-yı perdeden

Ğonce-i gülzār-ı bāğ-ı ‘ālem-i mülk-i vücūd

Armağan-ı ‘ālem-i ğayb-ı Hudādır cümleten

Ger vizān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn

‘ırq-ı ṭāhir maḡzen-i ğayb-ı hüviyyetdir gelen

Şāhid-i baht u sa‘ādet ‘izzet ü ‘ömr-i⁵¹⁶ dırāz

Ol velīdi kılsın erzānī cenāb-ı Zū’l-minen

[5] Kāmilen hūsn-i⁵¹⁷ edā ile dedim tārīhini

Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥāsen⁵¹⁸

115

Bunu Daḥi Mīr-i Mūmā İleyh Bilā-tekellūf Güft

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden

Tārīh-i mevlidin dedi “Āmed Rızā Ḥāsan”⁵¹⁹

116

Tābī⁵²⁰ Efendiye Mīr-i Mūmā İleyh İrsāl Eyledigi

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

[1] ‘İyd oldu aç fütādeñi ver buse sīneden

Şāhım lezez mevācibidir iç ḥazīneden

Ḥaylī tekellūf oldu kemer-bend-i yārda

⁵¹⁶ ‘ömr-i T] ‘ömr ü AÜ

⁵¹⁷ hūsn-i T] hūsn ü AÜ

⁵¹⁸ Bu mısra ebced hesabına göre 1164 / 1750-51 tarihini vermektedir.

⁵¹⁹ Bu ibare ebced hesabına göre 1164 / 1750-51 tarihini vermektedir.

⁵²⁰ Tābī T] Nābī AÜ

Verdi nişāne feth-i muṭalsam defineden

İtfā eder mi āteş-i ʿışk-ı dil[i] sirişk

Yok farkı yemde muḥterik olan sefinden

Olmaz göñül ḥayāl-i vişāliyle muḡtenem

Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

[5] Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şîr-i ter

Maḥşül-i bāğ-ı ṭab^c-ı Ḥasīb-i kemīneden

117

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḥarābīden

Ferāḥdır ḥānḳāh-ı pey-i nev [ol] künc-i ḥesābīden

Tenāvül etdiği miḳdārdır sıḳlet şikem-ḥ^vāra

Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿiştān-ı cābīden

Ḥelāliden eder iftār kebābı setresin şūfi

Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-giriñ

Bu nice hıl'ata şāyestedir zencīr-i bābīden

[5] Zihī nā-pāk-ıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır

Edenler kaç'ı mā [...] āl-i türābīden

118

Arslan Girāy Ḥāneye Geldikde Ḳarındaşına Verdigi Ḳıṭ'adır

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Cenāb-ı kān-ı celādet Ḳırım Girāy Sulṭan

Ki şān-ı şevketidir reşk-i ḥusrev ü ḥāḳān

Ḥasīb ḥāḳ-i ḳudūmuna 'arz-ı ḥāl eyler

Eder efendilik elbet gedālara şāhān

119

Mīr-i Mūmā İleyhiñ Aḳribāsından Emīn Ḳadına

müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

[1] 'İffeti zikri enām 'işmeti verdi zebān

Ḥalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

Mülk-i fenādan göçüp eyledi 'azm-i beḳā

Ede cenāb-ı Hūdā kaşr-ı cinānı mekân

Hātif-i ğaybî dedi rihleti tārîhîni

Rûh-ı Emîn Çadına Fātiha oğu hemân⁵²¹

120

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

[1] H̄abāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen

Nehār tāze kılar cüst ü cū çemen-be-çemen

Durur o şūh-ı mey-āşāma lāleler güller

Ayağ elinde şurāhî tolu çemen-be-çemen

Faş[1]l faş[1]l varağ-ı gülsitān olur bülbül

Eder t̄uyūr-ı sebağ-ı h̄vān gülü çemen-be-çemen

Bu rüzgārda bir serv-ğadd hevāsınadır

Nesimde eğer-i ārzū çemen-be-çemen

[5] O mest-i nāzik eder seyre çıktığın ifşā

Şadā-yı na'ra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

⁵²¹ Bu mısra ebced hesabına göre 1192 / 1778-79 tarihini vermektedir.

‘Arūs-ı gönçeye meşşāta oldu gönce-i ter
Mişāl-i gāze verir reng [ü] bû çemen-be-çemen

Hasīb vaşf-ı hıaç-ı yāre gel müşā‘areye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

121

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Tūti lüknet-zededir lezzet-i güftārından

Serv pā-beste olur şive-i reftārından

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler

Her girih kim çözile turre-i tarrārından

Hum-ı cūşideye elbette ziyānı derkār

Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

Vefk-ı maşşūdını eyler şeref-i şemse qarīn

Nokta-i hāli gören şafha-i ruhsārından

[5] Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya

‘Āfiyet mi bula ol şerha-i nā-çārından

Būsına haṭṭ-ı ruḥa bīm-i nigeħdir māni^ç

çArz-ı ḥāl eyleyemem şāha silahdārından

Bilmeyen dā^çire-i ḥaddin eder maḥv-ı vüçüd

Ḥakk olur şıfr-ı raḫam kim çıḫa pergārından

Ḥazret-i Ḥayriye mümkin mi Ḥasībā tanzīr

Ḥadri ma^çlūm sūḫan-dān olur eş^çārından

122

mef^çülü fā^çilātü mefā^çilü fā^çilün

[1] Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın

Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

Ḥübān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir

çAşıkda āh u nāle hem olsun hem olmasın

Ḥüy-gerde kılma şermle ruḫsār-ı āliñi

Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degilse de

Mihr-i münir hāle hem olsun hem olmasın

[5] Olmaz niķābdan ħaṭ [u] ħāliñ müṭāla‘a
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

Bir ŧeb firāŧ-ı vuŧlatı bey‘ eylesin hemān
Ferdāya ğam iķāle hem olsun hem olmasın

Fennī ŧabīħa oldu Ħasīb-i nazīre-ġū
Pey-revlik-i iķāle hem olsun hem olmasın

123

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Degildir seyr-i ħāliñ za‘f-ı çeŧmimle cüdā benden
Eder Hindi temāŧā rind-i ‘āŧıķ çeŧm-i sūzenden
N’ola dūŧsem ħayāl-i cām-ı la‘liñle ħarābāta
ŧafādır Lāy-ħvāra künc-i külħen ŧaħn-ı ġülŧenden
ŧarılsam riŧte-i ġisūya sevdā-yı viŧāliñle
ŧehā ħaṭṭ ŧādır olsa ķaṭ‘-ı ümmīd eylemem senden
Siriŧk-i dīdeme cān zaħm-ı sīnemden nigāħ eyler
Nezāret def‘-i ğamdır sāħil-i deryāya revzenden

- [5] Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çin-i Őeftālū olduķca gerdenden

Meger vā'iz yūrütmiř giñ yaķadan zevraķ-ı zevķı
Sebū-yı mey açıldı çıķdı zīr-i zeyl-i dāmenden

Ṭalebkār-ı nazīre olduĝum kesb-i ma'ārifdir
Ḥasībā Rātib-i ũstād-ı řāhib-ṭab'-ı pūr-fenden

124

Mīr-i Mūmā İleyhiñ Aķribāsından Ḥazīnedār Ağaya

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- [1] Ḥazīnedār Meḥemmed Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi ḥaṭṭ-ı řerīf ile tezyīn

Edip liḥāyla icrā-yı sūnnet-i Nebevī
Vaķār-ı zātına verdi o vechle temkīn

Seḥābda meh-i nevdır ya mihrdır hāle
Ya burc-ı sūnbüledir oldu maṭla'-ı Pervīn

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḥaḍrādır

Benefşedir ki ola yāsemenle teşhīn

[5] Ya rabṭ-ı faşş-ı zümürüdle hātem-i elmās

Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

O leb ki kāğıd-ı āl üzre ḥaṭṭ-ı yāķūṭī

Ya mühr-i la‘le ḳazılmış ola zemān ü zemīn

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ‘anberīn şīrāze

Ya cild-i muşḥaf-ı ruḥsāra mīķleb-i miskīn

Oķursa bülbül-i gūyā ‘aceb mi tāriḥin

Gül-i Meḥemmede ḥaṭṭ yazdı Süre-i Yāsīn

125

Rātib Efendi-zāde İskender Efendiye

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] Ḥazret-i Rātib Efendi-i müşārün bi’l-benān

Āmidī-i ḥvācegān ‘allāme-i nazm-ı beyān

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endişesi

Rüşdine teslīm olur Sokrat olaydı imtiḥān

Eyledi Mevlā ‘aṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḥdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

Raḫṣa ıḫdı seb‘a-i seyyāre utdu hāle def
Nūh felek devr etdi encūm yaḫdı bir bir şem‘dān

[5] Olsa şāyeste Benātü’n-na‘ş anıñ bāzīçesi
Rište-i āvīzeve nūr-ı eşi‘a rīsmān

ılmaḡa pūşide nesc etdi şafaḫ dībāc-ı āl
Bāliş [ü] pister ser-ā-ser arḫ-ı aṭlasdan nişān

Zātı mir‘āt-ı celī pervāzı mihr-i ‘anberīn
Ya seḫāb-ı müşg-fām ire hilāl olmuş ‘ayān

Ya dūr-i yek-tā vüçūdudur şadef gehvāresi
Şeb-erāḡ olmuş ya arf-ı dūrc-i yāḫūta nihān

Hüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Hıdmet-i lālālıḡın eyler Siyāvūş-ı keyān

[10] Ğamzesi tiḡ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeḡ

TİR-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Kahramān

Etmesin hācet degil ‘azm-i seyāhat zulmüne

Aña sedy-i dāyeden āb-ı hayāt olmuş revān

Nice merd olur o tıfl-i sedd-i İskender-vaķār

Ṭūl-i ‘ömr ile mu‘ammer eyleye Mevlā hemān

Müjde kıl ser-tā-be-pā āfāķa tārīhin Ḥasīb

Geldi İskender Meḥemmed zümre-i şāhib-ķırān⁵²²

126

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Benān hāme devāt sīm-bāzū ebruvān miķrāş *

Nıgeh gezlik varak rūy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ liķā gīsū

İdeyazdı beni dīvāne Kāğıd-hāne seyrinde

Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

⁵²² Bu mısra ebced hesabına göre 1196 / 1781-82 tarihini vermektedir.

Tosyavî Şeyh Mehemmede

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Menba'-ı hilm ü hayâ Mollâ Mehemmed kim *

Fikri maşrûf idi dâ'im ehl-i Hakkâ hıdmete

Bî-tekellûf keşf olup kendüye sırr-ı "men 'aref"⁵²³

Mazhar oldu Hakk bu kim feyz-i 'atâ-yı Hâzrete

Olmadı her naşş bende etdi bend[e] her nuşş

Naşş-bend olup hakikatle serây-ı vahdete

Sırr-ı Mevlânâ ziyâ-pâş-ı 'atâ olup aña

Zerre iken oldu vâşıl şems-i çarh-ı rif'ate

[5] Vâkıf olup neş'e-i uhrâya ol bu neş'eden

Gitdi çâk mestâne tâ kurb-ı civâr-ı rahmete

Vuşlata dâ'ir hitâbı cânib-i cânânedan

Güş edince kıldı sür'atle icâbet da'vete

⁵²³ Burada "Nefsini bilen Rabb'ini bilir." biçimindeki hadis-i şerife (el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2, 262.) telmih yapılmıştır.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmuş idi
Şübhesiz anlarla cennetde⁵²⁴ irer her ni‘mete

Yazdı tārīḥin imāmeyn emr-i ceddile anıñ
Eyledi mi‘rāc-ı rūḥānī Meḥammed cennete⁵²⁵ (1192)⁵²⁶

128

Nezd-i iṣānda Sikke-pūş Olduğu Anda

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- [1] Şıdkile bendesi ol Ḥazret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāşıl olam sırr-ı dile “men ‘arefe”⁵²⁷
Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ‘ālemde külāhıyla mināre şerefe

129

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i mağdūrda⁵²⁸
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

⁵²⁴ Cennetde T] cennete AÜ

⁵²⁵ Bu mısra ebced hesabına göre 1192 / 1778-79 tarihini vermektedir.

⁵²⁶ Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

⁵²⁷ Burada “Nefsini bilen Rabb’ini bilir.” biçimindeki hadīs-i şerīfe (el-Aclūnî, *Keşfü’l-hafâ*, 2, 262.) telmih yapılmıştır.

⁵²⁸ Mağdūrda T] ma‘zūrda AÜ

Āb-ı raḥmet-beste nāzildir firāz-ı kūhdan

Bulmadım luṭf-ı tevāzu‘dan eṣer maḡrūrda

Eylesem bālīn [ú] pisterde ‘aceb mi ıztırāb

Ferş-i rāḥat ḡārzār olur ten-i rencūrda

Yār aḡyārı ḡam-ı ḡīsūñla fark etmedim

Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i meşḡūrda

[5] Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülūñ

Düşdü teşvīşe ḡöñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

Rūy-ı a‘dā dāḡdār olmuş şerār-ı āhdan

Seyr ediñ tamḡa-i pīşānī ḡüvāh-ı zūrda

Sīne-i şāfinda bostānın temāşā kııl Ḥasīb

Ḥüb ‘aks etmiş turunc āyīne-i billūrda

130

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

[1] Būs eyle (la‘l-i) lebin zülfüne etdiñse ‘alāḡa

Ma‘cūn-ı müferraḡla ‘ilāc eyle merāḡa

Mescidde varup yağ kıoma kıandile mürāyī
Mey-ḥānede dök⁵²⁹cām-ı gül icrā-yı mezāķa

Şarķ etdi ķadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse selāseyle ķalāķa

Ḥalḥālī mı ey serv-i sehī⁵³⁰ ķumrī-i cāniñ
Ya ķavķ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāķa

[5] Ḥālī mı bulur Leyliyi ḥālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi raķīb olmasa nāķa

Rāst geldim o ūeh-nāza Şıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāķa nevā etdi ūabā evc-i ʿIrāķa

Ṭavr-ı ğazel-i ṭarz-ı mezāmīn-i meşelde
Ṭarḥıñda sebāķ etme Ḥasībā bu siyāķa

131

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir ķalem ķaşlı mürekkeḋ ūaşlı ķātib dil-beri

⁵²⁹ dök T] gök AÜ

⁵³⁰ sehī T] ūehī AÜ

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

- [1] Gül-i terler gibi tāb-ı ʿarākla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārız-ı gül-bīnesinde ğāze mümtāze

Ten-i pālūdesin raqş eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḥ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pūr-tāze

Vişāliñle ʿadūyı şād u ḥandān eylediñ her-dem
Fırākıñla revā mı ʿāşık-ı hem-rāza ḥum-bāze

Yer etdi dāğım üzre ğamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışk la yok minnetim ğazzāza bezzāza
- [5] Tabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

Maḳām-ı būselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler

⁵³¹ Bu beyit her iki nüshada, sonrasında gelen beyitlerle aynı manzumemiş gibi yazılmıştır. Fakat vezin ve kafiyelerinin tamamen farklı olmasından dolayı diğer şirden ayrılarak ayrı bir manzume biçiminde divan metnine dâhil edilmiştir.

Edip ‘uşşāka gerdāniyyede şeh-nāza āgāze

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir

Ne zahmet tīg-i tiz-i gamze-i gammāza ser-bāza

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun

Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza i‘zāza

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḥe pey-revlik

‘Aşā-yı kilik ile gitdi reh-i i‘cāza icāza

133

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] ‘Araḳla ‘arızıñ olmaḳda pür-nem tāzedden tāze

Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzedden tāze

İçenler şerbet-i la‘lin çü zemzem tāzedden tāze

‘İlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzedden tāze

Ḥaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzedden tāze

Ki tecdid-i maḥabbet eyler ‘ālem tāzedden tāze

Güzeşte demleri yād eylemek albe řafā vermez

Gelirken hātır-ı maħzūnına ğam tāzeden tāze

[5] Yeñiler eski derdin eşm-i bīmārın ğören ‘āřık

Ne deñlü dest-i luťfi hořa merhem tāzeden tāze

ürümez rıza verdim nad-ı fenni bāĝ-ı vuşlatda

Alup řeftālüler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

Ğoñül vermez ocamaz ruhsārı bu adar⁵³² ‘uřřāıñ

asībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

134

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1] Kūy-ı yāre řitāb var dilde

āhiř-i intisāb var dilde

Edemem ilticā-yı ref‘-i niāb

Meh-cebīnim icāb var dilde

N’ola yār sitemiyle am addim

⁵³² bu adar T] yokdur AÜ

Ƙuvvet-i ʿıŝk-ı ŝāb var dilde

Zülfi sevdāsı geh hayāl-i ruḥı

Hem hevā vü hem āb var dilde

[5] Ruḥı dāğı ile pür oldu Ḥasīb

Bend-i bī-ḥadd (ü) ḥisāb var dilde

135

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rüy-ı yār oldu yine

Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

Bāğ-ı ruḥsārında güller üzre sünbüller biter⁵³³

Kim gazāl-i çeşmine bir sebzār oldu yine

Etmege yāḥūd melāḥat gülşen[in] şādāb-ı ter

Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

Geldi bir ƙara ḥaberle ʿālemi ƙıldı ḥarāb

Fitne-i devr-i ƙamer pür-iştiḥār oldu yine

⁵³³ Her iki nüshada “biten” biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği “biter” olarak okundu.

- [5] Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā gālībā
Ol meh-i t̄ābānı gördüm hāledār oldu yine

136

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā yine şeb-ḥünla
Diş kirāsı şanma bāğından yemişdir şeftālū
Leyliye cān Ḳaysı olmuşdur⁵³⁴ gam-ı Mecnūnla

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḥāl-i lebiñdendir devā
Hoş gelir ma'cūn-ı kırmız ḥabb-i eftimūnla

137

mef'ülū mef'ülū mef'ülū mef'ülün

- [1] Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanā'at var içinde
Dağ üstü n'ola bāğ olsa 'uşşāḳa Edirne
Çok bağı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

⁵³⁴ olmuşdur T] olmuşdı AÜ

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḫaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḥaṭ āyet var içinde

Gel pīr-i ḥarābātıñ ayağına yıkıl düş
Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

[5] Mümkün mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ḡazeli gibi nezāket var içinde

138

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir perişānlık düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yohsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rište-i müşgīn olur gūyā ki ol incūlere

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr⁵³⁵ üzre zevḳ

⁵³⁵ devr T] durur AÜ

Dil veren üftâdeler bi'llâh çâr ebrûlara

[5] Nâr-ı âhımla benim cân u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma hamâ'il bağlamış bâzûlara

Beste-leb ol kıl edeb gel bezme söz diñle Hâsîb
Hem-zebân olmağ ne haddiñdir seniñ pür-gûlara

139

mef'ûlü fâ'ilâtü mef'ûlü fâ'ilün

[1] Medd-i kaçışla nağş-ı zamîr-i nigâhımız⁵³⁶
Levh-i cemâliñ üzre elif kıddim âhımız

Biz rûzedâr-ı 'ıyd-ı vişâliz gedâ gönül
Elbet tûlû' eder bize ol hûsn-i mâhımız

Şâh-ı cis[i]m mi pâyiñ [.] Hindû mudur 'aceb
İklîm-i Çîn-i dilde o zülf-i siyâhımız

⁵³⁶ Kafiyesinin son harfi itibariyle "Harfû'z-ze" bölümünde olması gereken bu manzume divan metnine fazla müdahale etmemek adına burada tutuldu.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Dīde-i cādūlarıñla sihr ü⁵³⁷efsün eyleme
 Bu dil-i dīvāneyi gamzeñle meftün eyleme
 Gezme mā'ī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
 'Āşıkıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhün eyleme
 Āteşi-reng giyme gül-penbe biniş [...]
 Yağma bağrım çün kebāb eşki[mi]⁵³⁸mey-gün eyleme
 Tek raķibe verme yol 'ıydiyye ķurbān et beni
 Ey şeh-i⁵³⁹mülk-i vefā ķan eyle ķānün eyleme
- [5] Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
 Başıña bir kayd alıp ḥāliñ diğeri-gün eyleme
 Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
 Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt [ü] hāmün eyleme

⁵³⁷sihr ü T] sihri AÜ

⁵³⁸eşkimi T] eşki AÜ

⁵³⁹şeh-i T] şehi AÜ

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Bükâ ile riyâyı kizbi cārī her huşûsında
 Sözüm yok zâhid-i huşkuñ bu çeşm-i ter huşûsında
- Ne deñlü zen-perestân meyl-i maħbûb eylemezlerse
 Yine teslīm olur dellāk ile berber huşûsında
- O âteş-pāreniñ şeh-r-i dili[n] hıfz et hayālinde
 Sitānbūldur çü lâzımdır zarar aħker huşûsında
- Şaķil-i bezm olanlar eylemezse celse-i ħiffet
 ‘Aceb rindāna istiķbāl olur micmer huşûsında
- [5] O ber-dā'im Ĥasībā ‘aşıķıñ çok olduğun ister
 Taķayyūd eyler elbet şāhdır leşker huşûsında

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- [1] Ĥālīmi ĥayret gelir endişeme taķrīrde
 Micmerim leb-beste kilkim lāl olur ta'birde

Bāb-ı haddiñde haþıñ şerhinde oldu kıl ü kâl

Faşl olunmaz mes'ele geldi yine tefsirde

Mest eder ruhsār-ı pür-hāl-i 'araç-riziñ beni

'Anberiyye hāletin gördüm gül-i taşvırde

Gāh niş ü gam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürür *

Etme ümmid-i neşāþı 'ālem-i tedvırde

[5] Kılmayan iksir-i 'ışkıla derūnın kīmyā

Bilse de te'sir-i eşyāyı kalır tedbırde

Hikmetiniñ çün kelām-ı nāfizi i'cāzdır

Şā'ir-i sāhır Hasībā neylesin tanzırde

143

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe

Oğuyup dā'ire-i hāneye ülfet güççe

Ān gerek hüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārüb dil

Bize ānsız güzele meyl ü maħabbet güççe

İntisāb etse de şoñra olamaz kâşif-i rāz

Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

Cevr-i bī-gāyet-i dildāra taḫammül āsān

Ruḳabāniñ sitem ü ʿtaʿnına ʿtāḳat güççe

[5] Oldu mevzūn u⁵⁴⁰ muḳaffā bu ğazel gerçi Ḥasīb

Līk ʿarz etmege üstāda cesāret güççe

144

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

[1] O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde

Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

Hevā-yı⁵⁴¹ zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım

ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

Helāk eyler hezārān ʿāşığı biñ ğamze-i hesti

Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīg-zenlikde

Maḳām-ı büselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz

⁵⁴⁰ u T] - AÜ

⁵⁴¹ Hevā-yı T] HevāyīAÜ

Hüseyinîye çıkardı nağme-i hüsni hasenlikde

- [5] Bu beyt-i penci kıldıñ ‘arz-ı hâl o pençe-i mihre
Hasîb olduñ müşārün bi’l-benân ehl-i suhenlikde

145

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- [1] Erişdi dest-i gül-çîn-i hayâlim şâh-ı maqşûda
Yetişmişlerdenim⁵⁴²şimdi bu bâğ-ı dehr-i dil-cûda
Vişâliñ ‘ahd [ü] peymâne edip peymâne nûş etdik
Unutma içdigiñ andı⁵⁴³vefâ kııl va‘d-ı ma‘hûda
Girift-i dâr-ı Manşûr-ı hevâ-yı zülfüñ olmağdan
Nefîr olsam enînim neyle ruhsâr ola Dāvuda
Çü tāvus olma gel dümbâle-bâz[ı]⁵⁴⁴[.] tãma‘kârî
Hümâveş evc-i istignāya pervâz et ol âsûde

- [5] Vebâl-i nehş-i niş-i cevr eden mânende-i zünbûr

⁵⁴² Yetişmişlerdenim T] Bişmişlerdenim AÜ

⁵⁴³ andı T] atdı AÜ

⁵⁴⁴ Bâz[ı] T] bâzî AÜ

Şikeste-bāl olup bulmaz şafā-yı bāl kendüde

Bulur āmāde āb u dānesin murğ-ı kafes bī-ķayd

Muķīm-i künc-i ʿuzlet rızķ için ğam yer mi bīhūde

Ħasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān

Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

146

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Melekseci güzeli çekdirirse ten şuyına

Kenāra şal yeke yek ķullanıp dümen şuyına

Şaşırđı puşılasın gördükde pür-ʿaraķ ħattın

Göñül ķazāyile düşdü yine Ħoten şuyına

Zülāl-i laʿlini nüş eyle tāzedden tāze

Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen şuyına

Bu āb-ı nābla sen ol ğonce-i ħūy-gerde *

Ķanar mı teşne-dehenler ķeh-i zekān şuyına

[5] Oyunca neş'e-i mey çeşm-i mestini pür-ḥūn

Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḥaten şuyına

Firāk-ı la'l-i 'aḳıḳiñle döndü Ceyḥūna

Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen şuyına

Şoyunca varmadı eş'ār-ı Ḥākimī tanzīr

Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḥen şuyına

147

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre

Görenler zann eder gül-berğdir [kim] yāsemīn üzre

Dökülmüş kākül-i müşğīn ḥaṭṭ-ı 'anberīn üzre

Ḳomuşlar ḳıl ḳalem i'rāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

Ser-i gīsūda seyr et ḥāl-i [bī]-ḥadd [ü] bī-'adedin⁵⁴⁵

Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḥ'ābın

⁵⁴⁵ 'adedin T] ḥadd-i 'addin AÜ

Durur iki kemend-endâzdır ceyš-i kemîn üzre

- [5] Yine ihdāya lāyık bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab^c-ı Fennī nev-zemīn üzre

148

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- [1] Dil-i āvāre şayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḥtiyārī zevḳe meyl etdi kedersizce
Ciger pīrāhen üzre mā-hazar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḥabersizce
Reh-i ıŝıķında gün gibi nümāyān meş'al-i dāğım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce
Ne berzaḥdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīķ [.] lik olur maḥbūb [u] dostānıñ ḥaṭarsızca
- [5] Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḥālīdir
Ḥasībā ben daḥi terk-i 'aşā kıldım ḥazersizce

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tazededen taze

Pey-â-pey etse ey heyelerini şeh-nâza âğāze

Gelip meclisde şık şık şıkşam āgūşumda rakş etse

Şalaydım bende yab yab gelse vaqt-i yaza yelpāze

Şeker-pālūde-i cism-i laṭifin ditredir dir dir

Ṭuyulmaz būs-ı la'l-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

Ruḥ-ı ḥūn-pāşı par par parlasa mest-i 'araḳ olsa

Şarılısam mū-miyān-ı ṭıfl-i lu'bet-bāza pür-tāze

[5] Eder yer yer tenimde şerḫa şerḫa ḥancer-i ebrū

Ne ḥācet tiğ-i tiz-i ğamze-i ğammāza ser-bāza

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse

Ṭolu cām alsa sākī şalsa muṭrib sāza āğāza

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir

'Aşā-yı kilik ile gitdi reh-i i'cāza icāza

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[1] Kâfir hişâr-ı nâzda aşmış der-â-dere
Ceyş-i niyâza olmaya mı mâ-verâ vere

Zülf-i siyehle 'arız-ı âliñ nümâyişi
Semmür kaplamış gibi gül-gün ser-â-sere

Mihr ü meh oldu râh-güzârında çehre-sâ
Ol sîm-ten⁵⁴⁶ girince libâs-ı zer-â-zere

Ey gönce vüs'atin nideyim bâğ-ı 'âlemiñ
Teng oldu firqatiñle bu gülşen ser-â-sere

[5] Ben küşt-gîr-i nazma Hâsibâ bes eyledim
Fenniyle kaldı Zînet Efendi ber-â-bere

Müderriş 'Osmân Paşaya Hâsbîce Târîh

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Mücevher harfle tebrike yazdı kilik-i zer târîh

⁵⁴⁶ sîm-ten T] sîm AÜ

Mora mansıb kılındı nık-nām ʿOsmān Paşaya⁵⁴⁷

152

Meddāh Şekerci Şālih'ın Üstādı Olup İşān-ı Müşārün İleyhiñ Hānķāhında
Medfūna

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Şehr-i şubħa hālet-i mevtille düşdü zelzele

ʿAzm-i firdevs eyledi ħūriyle oldu el ele⁵⁴⁸

Naķş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh

ķıldı fāniden beķā mülkine āħir ʿazm-i rāh

Meclis-i naķl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm

Rūz-ı maĥşer şāfi'i Āl-i Resūl olsun İlāh

Girye vü zārile aĥbābı dedi tārīhini

Dehre verdi velvele Derviş Meĥammed göçdü āh⁵⁴⁹

⁵⁴⁷ Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

⁵⁴⁸ Bu manzumenin ilk beyti kafiye itibariyle farklı bir şiirin matla'ı intiba'ı uyandırmaktadır. Fakat ilk beyit ile sonraki beyitlerde vezin kalıbı ve konu birliği bulunduğu için aynı manzumenin parçaları biçiminde metne alındı. Şairin divan şiiri kurallarına uymayan böyle bir uygulamaya gitmesinin nedeni yenilik çabası olabilir.

⁵⁴⁹ Bu mısra ebced hesabına göre 1183 / 1769-70 tarihini vermektedir.

Şüret-i Mektûbı

Benim Oğlum Mesmû‘ımız Oldu ki İrsâl-i Liḥye Buyurmuşuz Memnûn Oldum
Allah Ber-ḥürdâr Eyleye, Āmin

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Mîr Dervîş Rızâ ḥatn-i Ḥasan

Pür-vaḳâr oldu o zât-ı āgâh

Eyledi liḥye-i ḥoş-bû irsâl

Ḳıldı çün sünbül-i ter-zîr-külâh

Geldi ruḥsâra ḥaṭ-ı ‘anber-fâm

Bitdi gülzârda ya⁵⁵⁰ müşgîn giyâh

Mihrdir hâle-i burc-ı behcet

Pür seḥâb oldu ya⁵⁵¹ pîrâmen-i mâh

[5] Etmege verd-i ‘izârın şādâb

‘İṭr-bâr oldu meger ebr-i siyâh

Berg-i sebzile ne ḥoşdur gül-i âl

⁵⁵⁰ ya T] yine AÜ

⁵⁵¹ Her iki nüshada “yine” biçiminde yazılan bu kelime vezin gereği “ya” olarak okundu.

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāra nazār kıl her gāh

Eyledi ḥaṭṭ-ı hümāyūn ıṣdār

Maşrıka şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

Yazıla defteriñe biñ ḥüsne

Eyle vech-i Ḥasana pāk-nigāh

Oḡu tebrīkine tāriḡ Ḥasīb

Ḥüsni-i ḥaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh⁵⁵²(1184)⁵⁵³

154

mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

[1] Naḡd-i niyāzı etme telef nā-sezālara

Taşvīr-i naḡş-ı zer gibi muḡlim binālara

Vāʿiz ḥulūş-ı ḡalb gerekdir tazarruʿa

Ḥācet mi refʿ-i şavt-ı muḡaffā duʿālara

Olmaz mezāḡ-ı hāzıma-i tāze-devletān

Mey vażʿ olunca ḡāmız olur nev otalara

⁵⁵² Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

⁵⁵³ Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

‘Uşşāka rāst rāhatü’l-ervāh-ı māyedir

Bir gül-‘izār kılsa nevā ten-tenālara

[5] Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş hayāl
Rāh-ı ‘ademde düşdü görünmez belālara

Hancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest

Cānlar ‘aceb mi olsa fedā bu edālara

Kevşer Efendi nazmına nazīreñ ey Hasīb

Zemzem hediyyesi ola rūh-āşnālara

155

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Meger her gice bir ‘avret kaparmış halvet-i hāşşa

‘Ases başmış cenāb-ı vā‘izi rüsvā-yı ‘āmm etmiş

O şūhı da‘vet etmiş dāhiliyye hücreye tenhā

‘Aceb vā‘iz umūr-ı hārıcıyye eylemiş peydā

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- [1] Bir dürr-i Necef mühr-i şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu oldu gehvâre *

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [1] Sûk-ı çemende âbile lâleye nigâh
Kârı nesim-i şubh ile al tākye ver külâh

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- [1] Ne lezzet var zülâl-i būs-ı la'l-i gönçe-fâmında
Ne 'aynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

Pey-â-pey sāğar-ı sîm ü zeriñ devr eylesin sākî
Degil rindân sipihriñ mihr ü mäh u şubh u şāmında

Eder pür⁵⁵⁴ delvi rîz oldukça bālâ gerdiş-i dolâb
Tevâzu'dur kulûbı cezb eden rif'at maķāmında

⁵⁵⁴ pür T] bir AÜ

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[1] Ya zaḥm ur sîneme bi'llâh ya ḥancer-be-kef ṭurma

Levendim tiġ yaḳanda gerek yâḥūd niyâmında

Bilir mâhiyyet-i noḳşân-ı ḥüsnin ğurre-i ğarrâ

Muḳâbil olsa şems-i 'ârızıñla bedr-i tāmında

Nihānīce⁵⁵⁵ edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā

Yine bir düzd peydā oldu derler ğamze nāmında

Cenāb-ı Rātibe bu nazm-ı bī-tertibî 'arz eyle

Diriġ etmez Ḥasībā kill-k-i taşḥihin niżāmında

Ve Lehū⁵⁵⁶*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*

[1] Cāmi'-i ḥışn-ı cihān Ḥazret-i Sulṭān Ḥamīd

Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i 'ālī-şāna

Oldu me'mūr 'Alī Aġa-yı za'īm-i dergāh

⁵⁵⁵ Nihānīce T] Nihāyetce AÜ

⁵⁵⁶ Ve Lehū T] - AÜ

İmtisāl etdi aṭa^cnā⁵⁵⁷ diyerek fermāna

Qıldı rükn-i der [ü] dīvār suṭūhuñ ābād

Şarf-ı maḳdūr yed-i ğayret edip bünyāna

Görse taşvîrini ḫayretde ḳalırđı Bihzād

Ṭab^c-ı mi^cmārî-i Mānîyi ḳodu ḫüsrāna

[5] Görmedi mişlini seyyāh-ı felek devrinde

Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

Rif^cat-ı ḳullesi bādî-i zafer İslāma

Ḥandeḳ-ı ^cumḳı⁵⁵⁸ olur ḳa^cr-ı saḳar düşmāna

Bedeni sîne-i āfāḳa ḳılır istiġnā

Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

Dediler çend melek burc-ı felekden tāriḫ

Seyr-i bārūyı geliñ ḳal^ca-i Aḳkirmāna⁵⁵⁹

⁵⁵⁷ Burada *Bakarâ Sûresi*, 285. âyete telmih yapılmıştır.

⁵⁵⁸ Ḥandeḳ-ı ^cumḳı T] Ḥandeḳı ^cumḳ AÜ

⁵⁵⁹ Bu mısra ebced hesabına göre 1191 / 1777-78 tarihini vermektedir.

mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fe'ülün

[1] Cānım şıkılır muṭribe sāzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i tārı üzülince

İrād edip uçkura yaqayın kışsa vü metn *

Şarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

Şāyeste mi nā-bıkr olana gāze vü vesme

Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

Yegdir ölüsünden dirisi baña raqıbiñ

Rübāhiñ olur luṭf derisi yüzülince

[5] Zann eyleme aḡyār başını hırqaya çekdi

Ḥarpüşte-şıfat yāriñ öñünde bozulınca

Şemşir niyāmında gerek yoḡsa Ḥasib[ā]

Ṭāqat mi gelir ḡamze-i mesti süzülince

⁵⁶⁰ Ve Lehū T] - AÜ

- [1] Baḡ ser-i ṭurre ile ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı maḥbūba
 Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba
- Emerek leblerini ğabġaba toġrı yürürüz
 Geçeriz Südliceden ḳaymaḡ için Eyyūba
- Her seḡer silmede süpürmede reh-güzerin⁵⁶²
 Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba
- Yazdı çün ḥaṭṭ-ı ṣerīfin dil-i dīvāne[ye]
 N'eyler ebrūsı(n) daḡı var mı ḳalem meczūba
- [5] Tevsen-i ḥāmeñe meydān gerek ey nazm-ı Ḥasīb
 Eyle irḡā-yı 'ināna var mı vādī nev-üslūba *

⁵⁶¹ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁶² reh-güzerin T] reh-i güzīn AÜ

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[1] Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi

Terāfi^c-i baḥsle dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre 'ıṣṣı eyledim işbāt

Bu da'vā ḥüccet-i ihlāşımı ibrāza dek gitdi

Dedikde çıkmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı 'uşşākıñ

Maḳām-ı büselikde nağmeler şeh-nāza dek gitdi

Ḥaṭ-āver olmadıkca ibtidā-yı vaşla yoḳ destūr

Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

[5] Kenār-ı nüşha-i vaşfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz

Bu faşlıñ kıl ü kālī baḥsle şirāza dek gitdi

Eder cān rismān-ı kākül-i cānān ile cünbān

Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

⁵⁶³ Ḥarfü'l-yā T] - AÜ

Yine pīrāne ‘azm etdi ʔarīḳ-ı ma‘nāye ʔab‘ım

‘Aşā-yı ḩāme ile kişver-i i‘cāza dek gitdi

Maḩabbet-nāmeysi⁵⁶⁴ taḩrīr edince levḩa-i cāna

Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

ḩasībā beste-leb ol ḩıl edeb üstāddan zīrā

Naẓīreñ sem‘-i Feyzī-i suḩan-pervāza dek gitdi

164

Ve Lehū⁵⁶⁵

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] Görünce ‘aḩlīm aldiñ ey cüvān v’allāhi bi’llāhi

Beni dīvāne ḩıldıñ el-amān v’allāhi bi’llāhi

Uruldu boş böğürden seyr edince tīr-i müjgāniñ

Dil-i⁵⁶⁶ bī-çāre ey ḩaşı kemān v’allāhi bi’llāhi

Hevā-yı ḩalka-i zülfüñle düşdüm baḩş-ı sevdāya

Ki aḩvāl-i perīşānım yaman v’allāhi bi’llāhi

⁵⁶⁴ Maḩabbet-nāmeysi T] Maḩabbet-nāmeysi AÜ

⁵⁶⁵ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁶⁶ Dil-i T] Dili AÜ

Ciger pür-ḥūn olur derdiñle ağlar dīde-i giryān

Cihānı iñledir āh ü figān v'allāhi bi'llāhi

[5] Düşelden ʿışkıña şöyle zaʿif ü⁵⁶⁷ nā-tüvān oldum

Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yok ḳarārı ey gül-i raʿnā

Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

165

Ve Lehū⁵⁶⁸

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Görmedik tā şubḥ olunca⁵⁶⁹ ey meh-i garrā seni

Hāleveş āgūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

Ġamzedden evvel yetiş ey ḥancer-i müjgān-ı yār

Tiz-destlikde görür cānım daḥi aḳvā seni

Ey gönül ḥālim perişāndır ḥayāl-i zülfle

Bī-ḥaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

⁵⁶⁷ ü T] - AÜ

⁵⁶⁸ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁶⁹ olunca T] ola AÜ

Çarpılırmış her gören ādem ḥayāl-i ḥüsnüñe

Kim bu şüretle⁵⁷⁰ beşer der ey perī ḥāşā seni

[5] Fitne-i devrān mı ya efī-i sāḥir misin

Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

Şehrimizde gerçi çoğdur şūḥ-ı müsteşnā velī

Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

Merhemiñ k̄and-i leb-i āyīne-i ruḥsārdır

Eyleyen şimdi Ḥasībā t̄ūtī-i gūyā seni

166

Ve Lehū⁵⁷¹

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı Yezdānī

Cihāna eyledi luḥf-ı⁵⁷² 'amīmi erzānī

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḥān-ı Kırım

Müşerref etdi yine dehri def'a-i şānī

⁵⁷⁰ şüretle T] şüretde AÜ

⁵⁷¹ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁷² luḥf-ı T] luḥfi AÜ

Sülāle-i neseb-i ʿırq-ı pāk-i Cengīzī

O ḥānedāna denilmek sezā kerem kānı

Şecāʿat-i nigehi Ḳahramānı ḳahr eyler

ʿĪnāyet-i suḥanı nerm eder Nerīmānı

[5] Seḥā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḥulḳ hep mevcūd

Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḥān-zāde

Ġazāya eyle muvaffaḳ o zāt-ı zī-şānı

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf *

Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tāriḥ

Mübārek fetḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḥānı⁵⁷³

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tāriḥ

Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḥānı⁵⁷⁴

⁵⁷³ Bu mısra ebced hesabına göre 1174 / 1760-61 tarihini vermektedir.

Istanbulda Boğaziçinde Kânlıca Karyesinde Meşāyih-i Kirām-ı Naşş-
bendiyyeden Mîr-i Mûmā-ileyhiñ Kayınpederi es-Seyyid Şeyh Mehemmed ‘Aṭā‘u’llāh
Efendi Kuddise Sirruhü’l-‘ālî Hazretleriniñ Dervîşânından Sâbıkân ‘Abdî Paşa
Süfrecibaşısı iken Terk-i Cāh-ı Dünyā Edip Hālā Hân-kāh Olan Maḥalli Mübāya‘a ve
Fuḡarā-yı Dervîşāna Vaḡf u Hibe ve Maḥall-i Merḡūmda Medfūn Olan es-Seyyid ‘Alî
Dede Efendiniñ Tārîhidir

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Nāy-zen-i şāhib-nefes bir zāt-ı pāk idi velî
Terk edip çekdi cemî‘-i mā-sivā’llāhdan eli

Meşhedî nūr ola rūḡ-ı pür-fütūḡı şād ola
Kim ṡarîḡ-ı Naşş-bendîye demiş idi belî

Rıḡlet-i dār-ı beḡā edince tārîḡin dedim
Göçdü fānîden muḡibb-i ḡānedān Seyyid ‘Alî⁵⁷⁵

Ve Lehū⁵⁷⁶

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- [1] Her gören ḡayrān olur dil-ber-i ḡüsnā seni
Ḳudretin izḡāra mı ḡalk eylemiş Mevlā seni

⁵⁷⁴ Bu mısra ebced hesabına göre 1174 / 1760-61 tarihini vermektedir.

⁵⁷⁵ Bu mısra ebced hesabına göre 1178 / 1764-65 tarihini vermektedir.

⁵⁷⁶ Ve Lehū T] - AÜ

(Bir) meh mi çođduñ (ki)⁵⁷⁷ mişlini görmüş yok ey mihr-i münir

ande peydā eyledi (ā)yā māder-i dünyā seni

arpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī

Vāķı‘ā rü’yāda hulyā eylese Leylā seni

Cām-ı mey mir’āt-ı ruķ birbirine ‘aks etmede

Nice fark etsin bu çeşm-i hūre sāķiyā seni

[5] once-i la‘l-i ūli ruhsārıdır bir nev-resin

Eyleyen böyle Hāsibā bülbul-i ūyā seni

169

Ve Lehū⁵⁷⁸

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[1] O meh bir şeb bize hem-cāme-h‘āb olsa kim ağlardı

Felekde necm-i bahtım şu‘le-tāb olsa kim ağlardı

Dil-i a‘dā ābādī-i ferāhla olmasa ābād

Mücerred hātır-ı ‘āşık harāb olsa kim ağlardı

⁵⁷⁷ “Sadece T nüshasında bulunan manzumenin bu mısrası ‘Bir meh mi doğduñ ki’ ibaresiyle başlamaktadır. Vezin ve anlam dolayısıyla bu ibare sadeleştirilerek metne alındı.”

⁵⁷⁸ Ve Lehū T] - AÜ

Mey içsek inşirâh-ı şadrile bendin yine çözek

Açılşak gül gibi ref^c-i hicâb olsa kim ağlardı

Niyâz etsem teğâfûl eyler ol leb-beste-i nâzım

Nigâh-ı luţfla bârî hıţâb olsa kim ağlardı

[5] Tabîbim şerbet-i cân-bağş-ı la'liñ va' de etmekle

Dil-i bîmâra bir şâfi cevâb olsa kim ağlardı

Hasîbâ rûz-ı 'ıyd-ı vaşl erişdi hasbeten li'llâh

Şayılş rûze-i hicrim hisâb olsa kim ağlardı

170

Ve Lehû⁵⁷⁹

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1] Hadd ü kıadd-i⁵⁸⁰yârdır serv-i semen dedikleri

Ṭurredir zîr-i külehde feslegen dedikleri

Def^c-i ğam reftâr-ı dîdâr haţ-ı dildârdır

Mâ³-ı cârî hûb-rû seyr-i çemen dedikleri

⁵⁷⁹ Ve Lehû T] - AÜ

⁵⁸⁰ Nüşhada "kıadd ü" biçiminde yazılan bu ibare, anlam icabı "kıadd-i" olarak metne alındı.

İnşirāh-ı şadrdır bendine çāk-i sīnesi

‘Āşīka bir ‘uqde oldu nīm-ten dedikleri

Gel uzatma kām̄eti reşk-i hırām-ı yārdan

Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

[5] Hıaclegāh-ı vuşlatıñdır külbe-i şādī baña

Fırkatiñdir dostum beytü’l-ħazen dedikleri

Er odur dünyāda terk ile ede taħşīl-i kām

Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

Dād-ı Hıaķ bir feyzdir Kesbi Efendiye Hıasīb

Kim dedi efsānedir fenn-i suħan dedikleri

171

Şāmī⁵⁸¹

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Temīz-i nīk ü bed ‘ayn-ı zararadır ħurde-bīnāna

Bu dīķķat cismini sūrāh sūrāh etdi ğırbālīñ⁵⁸²

⁵⁸¹ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁸² Fatma Sabiha Kutlar (haz.), *Arpaemini-zāde Mustafa Sāmī Dīvānı*, Kūltür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004, s. 345.

Ḥasīb⁵⁸³

Eder sūrāhı a‘dādı kadar zaḥm-ı sitem peydā

Bu ‘ālemde temelluḡ eyleyen cürmünce ğırbālīñ

172

Ve Lehū⁵⁸⁴

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[1] La‘līñ ey sākī eder yek-demde ihyā ādemi

Neş’e-i cān-baḥşı bilmem rūḡ-ı ‘İsā-zāde mi

Farḡ eder mi ḥıire-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ‘ışḡ

Lāle mi gül mi ḡaranfül mi ruḡuñ mı bāde mi

Zevraḡ-ı sāġar süvārı baḡr-i ‘ışretsın yine

Nıyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde (mi) şevḡ-ābāde mi

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü’l-‘ineb

Geldiñ ey pīr-i muġān ḡaşdıñ mübārek-bāde mi

[5] Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı

Bilmem ey meh saña ḡaş başdı da bir dil-dāde mi

⁵⁸³ Ve Lehū T] - AÜ

⁵⁸⁴ Ve Lehū T] - AÜ

Çerh-i atlas şubh-dem çāk-i girībān etmede

Dāmen-i ālūde-i hūn-ı şafağ mı sāde mi

İşte bismilgāh-ı ıışık işte bürehne gerdenim

Bī-vefā kanı mürüvvet hanceriñ āmāde mi

173

Ve Lehū⁵⁸⁵

mef'ülü mef'ülü mef'ülü fe'ülün

[1] ʿAceb ol meh bize hem-şoḥbet olur mı *

Çün ḥāldir āgūşda fırsat olur mı*

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī

Hîç ton üzerinden güzelim ülfet olur mı

Berrāk u beyāz ola mevzūn [ü] müdevver

Hîç öyle dūr-i nādireye kıymet olur mı

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefkat edermiş

ʿĀşıklara bundan ileri rahmet olur mı

⁵⁸⁵ Ve Lehū T] - AÜ

[5] Sulṭānıma var bir sözü maḥfice Ḥasībīñ

Eṭrāfı biraz eyleseñiz ḥalvet olur mı

174

Dervīş-i İṣāndan Ḥüseyñ Bayḳaraya

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[1] Maḥāsin-i ūyemiñ cāmi'i Ḥüseyñ Ağa

Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldu

Egerçi ol ḥademe zümresinden idi velī

Miṣāl-i ūhreti himmetde Bayḳara oldu

Ḳalender idi kerīm idi ūḥ-meşreb idi

ʿAṭāda varını ihvāna muḳtedā oldu

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde

Aña velāyet-i Ḥaḳḳ ūbhesiz ʿaṭā oldu

[5] Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmağla

Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldu

Degildi gerçi o dervīş ūretā libās

Cüneyd ü Şibliye ma'nāda reh-nümā oldu

Hüseyn idi velī anda idi hulk-ı Hasen

‘Alī vü Aḥmed ü āline ḥāk-i pā oldu

Uyandırıp anı dest-i ‘aṭā-yı Mevlānā

Miṣāl-i Şems anıñ şem‘i pür-ziyā oldu

Çıkıp bu tāriḥi dedi bir abdālīñ *

Bu anda rūḥ-ı Hüseyn vāşıl-ı Hudā oldu

175

Ve Lehū⁵⁸⁶

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[1] Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ sikke-i maḍrüb gibi

İddihār olmağa lāyık zer-i maḥbüb gibi

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda

Gül-be-çeşm etme beni girye-i Ya‘küb gibi

Hıfz-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım

⁵⁸⁶ Ve Lehū T] - AÜ

İ'tibārı ola tā kīseli mektüb gibi

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz⁵⁸⁷

Düşme süfliyyete mülhid ḥas-ı cārüb gibi

[5] Nokṭa-i ḥāliñi remz eylemede naẓma Ḥasib

Güftedir söyledigi güfte-i meczüb gibi

176

Tārīḥ⁵⁸⁸

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Ḳanda kim 'azm eyleye kılsun Ḥudāy

Ṭālī' ü tevfiḳ ü baḥtı reh-nümāy

Eyle cevherlerle tāriḥin ḥisāb

Oldu iḳbāl ile ḥān Devlet Girāy⁵⁸⁹(1182)⁵⁹⁰

⁵⁸⁷ rīş-i niyāz T] rīş ü niyāz AÜ

⁵⁸⁸ Tārīḥ T] - AÜ

⁵⁸⁹ Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1768-69 tarihini vermektedir.

⁵⁹⁰ Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

Ve Lehū

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Nağş-bendī Mevlevī Veysī Rufā'ī Hālvetī

Ḳādirī vü Gülşenī Sa'dī Cibāvī Celvetī

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı başar

Rütbe-i a'dādda oldu tamām İsnā 'Aşer⁵⁹¹

Māzmün-ı Şütürān

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftün

Ḳayretinden deve söylerse 'aceb mi Mecnün

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende

Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḥande

Der idi Leylīye Mecnün ayağıñ altına bak

Yuḫdu nāḳayı [...] göstermedi deve de ḳulaḳ

⁵⁹¹ Bu manzume şairin *Gülşen-i Ebrâr* adlı silsilenâmesinin 78 ve 79. beyitleridir.

Niçün ‘arz etmedi Leyliye dil-i maḥzūnı

Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[5] Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre

Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

İstedim bir buse ḥaṭṭından ṭutup ol yārdan

Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran *

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaḏzın etdiler su’āl

Dedi yük şırtımda olsa ikisi daḥi melāl

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Göriccek dil-beri üştürde ‘āşık-ı nā-çār⁵⁹²

Alıp ḳucağa dedi deveden büyük fil var

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Şüt(ü)rbān⁵⁹³ zāde ḳaṭār içre ederdi işrāk

Ya deve ya deveci dedi gürūh-ı ‘uşşāk

⁵⁹² Bu mısradaki “Göriccek” kelimesinin son hecesinde vezin kusuru bulunmaktadır.

⁵⁹³ Aslı “şütürbān” olan bu kelime vezin icabı “şütürbān” olarak metne alındı.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[10] Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aǵyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye urmaz köpek

‘Āşıkam laǵzide olmam ğam baña kılsa nidā
Bu meseldir deve kulaǵından aksamaz şehā

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Çeker aǵyār zimāmıyla kaçārın çün har
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun derler

mef'ilün fe'ilātün mef'ilün fe'ilün

İmām efendi bugün toydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

mef'ülü mef'ilü mef'ilü fe'ülün

‘Āşık varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāka⁵⁹⁴-süvāra

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[15] Yügrük at gibi geçer ‘āşık şırātı zāhidā

⁵⁹⁴ nāka T] baqa AÜ

Handeḡ atlatmaq gibidir deveye tefhīm(i) saña

Åşikāra nehy eder vā'iz ḡarāmī gizli yer

ḡavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

Ḳaḡır arpası ta'yīni ister her ay *

Verdi şan vā'iz efendi deve dişi buḡdayı

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ḳaḡ^ç eder arpasın acından olur yüregi ḡan

Çigeriçün deveyi zebḡ eder oldu sārban

Ka^çbeyi ḡān-ı ḡalīl şandı ticāretde gözi

Ehl-i sūḡa devesi ḡācī diyen ḡoḡru sözi

[20] Yaḡır etdiḡi ḡalır deveyi olmaz nācī

Ḳoḡrudur peşimāne yalancı ḡācī *

Rāh-ı ḡacda deveniñ iki bahāsında kirā

Deveden deve ticāret mi olur ḡācī baba

Oldu zengīnle züḡürtlüḡe mişāl her rüz

Deve bir⁵⁹⁵ aqçeye kıymetlü biñ aqçeye ucuz

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

‘Aşıkam dāmen sürer dīvānelik gam mı baña

Cezbeli şüt(ü)rüñ çulu egri gerekdir dil-berā

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Raķīb ile ber-ā-ber bey‘ ederler ‘aşq-ı meftūnı

Deve ucuz ceresveş olmasa boynında mel‘ünı

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[25] Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve

Қуш olur yük deseler⁵⁹⁶uçmağa geldikde deve

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Yuţar deveyi havuduyla toב gibi fi'l-ħāl

Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Sārbān-zāde süvārī gelir olsa da‘vet

Deveciyle görüşen қапıda lāzım vüs‘at

⁵⁹⁵ bir T] biñ AÜ

⁵⁹⁶ deseler T] dese AÜ

Kurā'iyye-i Hasīb Der-kaşaba-i Hayrabolı

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Hayrı bol şāh-ı melek hazret-i Kāsım Paşa

Āşaf-ı hāşşı olup etdi vezāret haqqā

Ya'qūb-ı müsellemler olıcağ Evren begi *

Haṭṭ edip hep dediler 'adlile meşhūr özi

Karşu kor[ı]sa Macarlar ger o Bayram Şāha

Tā dura Beçde kılıclar ura ol güm-rāha

Bir yavaşca kişidir Hācī Halīl Parmaqsız

Deli Bedrile şavaş etmege anı komamız

[5] Havlı obasını çit yap(dır)dı boz ağacı faķır

Raḥm edip etmeye tecrīm müsellemler-i şağır

Bācdāra buluşunca kara bāzırğānı

Ordı Tata[r] begisi gibi soydu anı

Bir aķıncılı kişidir o Tātār bācdārı

Qara yağı ururlar fuqarāya nārı *

Çünkü Tātārlı Yörükler ile etdi ğavgā

Bir yamanlıq qomayıp eyledi mālın yağmā

Çünkü halqa ede yörgüc hep umūruñda şanır

Bilemez kimse teşekkī ede Hācī Manşūr

[10] Hāceye aydın çeşmi çerāğ elbet *

Kimle aşhāb-ı kemāleriñe hem-şoğbet

Qara qarī-i kebīr [ü] Qara qarī-i şağīr

Alaca oğluna ‘aqd oldu münāsib tedbīr

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-da‘vet

Mīrhān olsa daĥi qondurur eyler ‘izzet

Qand imiş ğayra gibi şormağa yoqdur hācet

Çeñe eyler baña būs gelse nevbet *

Derdi qapuşgada şalğamlı ta‘āma şunmaz

Sevdiğim Bosnalı imiş lahanadan dönmez

[15] Sil şarın(?) seyl-i sirişkle görgil mir'ātın

Yüriyecek zabtıña al nefis atın *

Uyma şeytāna olup saña qaraca kulağız

Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

Demür az lebine⁵⁹⁷ ağıyāra içir feyz olsun

Şu [ki] doğunca eşek gibi gebersin ölsün

Derse çıkırıçcı keserle beni balşam besler

İ'timād etme ğayrı qazancı süsler *

Yine bir körpe kuzu tekyeye qurbān geldi

Cānı Hızır oldu teni mürdemize cān geldi

[20] Tā yılanlı ki denir Qal'a-i Şāh-ı Mārān

Ārzülü iseñ anı varıp eyle seyrān *

Zülf-i dil-ber qara pörçeklerini tağıtmış

Hācī lebiñ göricek āh edip 'aqlı gitmiş

⁵⁹⁷ Her iki nüshada "lebinet" biçiminde yazılan bu kelime vezin icabı "lebine" olarak metne alındı.

Hānı oğlu güleci eyledi bir şubaşı

Olımaz iken o şāhiñ eşegi firāşı

Çaraca körlüğe kaçmadı hele oldu şikār

Kesdirince başını eyledi şahrāya firār

Bu umūrcayla ne şayda tevārüd dildāri *

Ço hemān koynuña⁵⁹⁸ altun gibi şarı yāri

[25] Aldı mızrābı ele hışmla cellād-ı cihān

Etdi tokuz yörügüñ başını birden ğaltān

180

Çurā'yye-i Malğara Güft Hāsib

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[1] Bu se-Mālğāre-ğire Bū 'Alī Sīnā gibi heb

Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse taleb

Çurma boynuñ egip et gibi çalış al māli

Şoñ peşimānlığı bī-fā'idedir bil hāli⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ koynuña T] boynuña AÜ

⁵⁹⁹ hāli T] māli AÜ

Ger miyānın oan ol sevdigi[ni] dūnyāda

Erdi maşūda amu amdan olup āzāde

olu ıl ibricegiñ etmege tecdīd-i vuzū⁹

ūfice eyle ‘ibādātı naihatdir bu

[5] Mur-ı İshāca dil ü ‘alıña zūlfūñ aa an

İki cān-bāzı bir ip ūzre ederdı cūnbān

Eyledim cānımı cānāna teberrūk teslīm

Vafııdır ola utlu begūm etsin ta‘zīm

aldı doancı balabanı ikāra imdi

ondu araaaca ou yañılmaz imdi

Ū dere aın olup imdi geilmez dereler

Aı Evranla refıız ederiz ārı maarr

Meramet ıl der-i hāında baña sultānım

Rūz u eb yalıñ ayak baı aba nālānım

- [10] Gerçi kuyu kazar ‘uşşāka kuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

Yörügü şoymaġa başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızr oldu Tātār aña hemān

Bir yılanlı kayāġan kal‘adır ol Qaraḫişār
Sen daḫi görmege maqşūdli iseñ seyrine var

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

Yayıla sīne-i yāri ki raķīb-i ḫar ala
Güniler giysem ‘aceb mi kim anı āḫir ala
- [15] ‘Ulemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti zāyi‘ ola kādī kendi

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fi’n-nārı cehennem nice acı kefere

Her ekini ekip Allaha tevekkül olasın

Olmayıp soñra yüzü qara murādın bulasın

Şatmamış⁶⁰⁰ Kara Halil halıcımız hep çürümüş

Ol yüzü qara şatıvermemiş yürümüş *

Bilse her Kıbtı demircilig[i] qalmaz idi aç

Geçinirler(i)di ‘iyāli ile bulğur bulamaç

[20] Olmuş iki Yeñice nāmlı töredi peydā

Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

Nişādır ile qalay penbe olunca ey yār

Bir hemān çalkamaqdan gayrı qalaycıya ne var *

Çün qurā’iyye-i Mağalğara oldu inşā

Ola aḥbāba faqīrāne Ḥasībā ihdā

181

Düvāzdeh İmāmın İsnā ‘Aşer

me’ūlü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

[1] Her kim şehādet etdi bilip ḥaqq Muhammedi

⁶⁰⁰ Şatmamış T] Şanmamış AÜ

Şıdķ u maħabbet ile sever āl-i Aħmedi

Cānın eden İmām ‘Alī yoluna fedā

Buldu ħayāt-ı Hızır gibi ‘ömr-i sermedī

Hulķ-ı ħasen rızāsına kıl zehr-i dehri nūş

Dā’im ola şalāt ü selām ebb ü cedi

Şāh Hüseyn mātemini nüh felek tutar *

Eyler Yezīde la‘net-i bī-ħadd ü bī-‘adi

[5] Ol nükte-dān-ı pāk ‘Alī Zeyne’l-‘Ābidīn

Bir noķta ile kāmīl eder tıfl-ı ebcedi

İksīr eder Muħammed-i Bāķır vücūduñı

Sür āstān-ı ravzasına rüy-ı esvedī

Ca‘fer cünān ‘āşık-ı şādık olanlarıñ

Ķullāb-ı ‘ışķdır ser-i zülf-i müca‘adı

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ ol ħāk-i pāyı kim

Ķıl saķf-ı tāk-ı ‘arş-ı mu‘allāda mesnedi

Mūsi'r-Rızā 'Alī ki düşen derd-i 'ıřkına

Buldu řafā-yı şadrı odur ĥalkıñ erşedi

[10] Dā'im göñülde ĥubb-i Muĥammed Takīyi tut

Tā ümmet içre sen olasın merd-i es'adi

Bir dil ki istinādı 'Alī-i Naķīyedir

Buldu řafā-yı vuşlatı zevķ-ı mü'eyyedi

Sultān-ı ceyş-i dīn Ĥasan 'Askerī saña

İskān eder fütūĥ-ı rümüz-ı mu'aķķadı

Mehdī saña hidāyet [ede] der iseñ Ĥasīb

Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

182

İřbu Maĥalle Degin Eş'ārı Mezkūr Olan Ĥayrabolu Sākinlerinden Çorumī
Ketĥudā-zāde es-Seyyid Meĥemmed Ĥasīb Efendi Ĥāl-i Ĥayātında Fevt-i Ĥodı İçün
İnşā Eylediği [Tārīĥdir]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[1] Āl-i Nebī mesned-i zāt-ı nesīb

Eyledi 'uķbāya güzer ol edīb

Rıḥletiniñ tārīhidir şübhesiz

Māte mine'l-ışkı Meḥemmed Ḥasīb⁶⁰¹

⁶⁰¹ Bu mısra ebced hesabına göre 1199 / 1784-85 tarihini vermektedir.

SONUÇ

Arapça “şî’r” kökünden türeyen “müşâ’are”nin sözlük ve edebiyat nazariyelerindeki anlamı “İki şairin birbirine şiir söylemesi, şiir söyleşmek”⁶⁰² üzerine odaklanmaktadır. “Müşâ’are”nin müfâ’ale kalıbından olması, kelimeye işteşlik anlamı yüklemektedir.

Müşâ’arenin tarihî temellerini ve bu alanda söylenen ilk şiiri tespit ve tayin edebilmek zor olmakla birlikte Câhiliye döneminde gerçekleşen büyük panayırarda şairlerin topluluk önünde karşılıklı söyledikleri şiirler, bu noktada önemli birer kaynaktır. Arap tarihinin ve dolayısıyla Arap şiirinin geçirdiği devirler, şairler arası karşılıklı şiirleşme ve atışmaların başlaması açısından incelendiğinde en eski örneklerle, Câhiliye dönemi Arap panayırlarında rastlanmaktadır. Câhiliye dönemi ile İslâmî dönemde kurulan Arap panayırları, lehçe birliğinin oluşmasından Klasik Arapçaya ait edebî mahsullerin sergilenmesine kadar pek çok önemli hadiseye şahit olmuştur. Bu çerçevede müşâ’are geleneğinin Arap edebiyatından mı yahut Fars edebiyatından mı Klasik Türk şiirine geçmiş olabileceğine dair kesin bir delil bulmak zordur ancak tarihsel olarak Arap kültüründe panayırarda başlayan karşılıklı şiirleşme / atışmalar, müşâ’are geleneğinin temellerinin burada atıldığına dair önemli ve dikkate değer vesikalardır. Tarihsel seyir açısından değerlendirildiğinde Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçen müşâ’are için Farsçada “müşâ’are kerden” fiili kullanılmış ve bu fiil, “müşterek şiir söylemek” anlamında kaynaklarda yer almıştır. Bugün İran’da hâlâ söz konusu geleneğin yaygın olarak devam ettiği de bilinmektedir.⁶⁰³

Hem Doğu’da hem Batı’da imparatorluk dönemlerinde sanatkârların / şairlerin, sanatını teşvik ve himaye eden bir hamiye bağlanmaları olağandır. Osmanlı imparatorluğunda bu durumun İslâmî geleneğin devamı olarak görülmesi, ayrıca başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin ilim ve sanattan anlayacak hatta değerlendirmelerde bulunacak şekilde donanımlı yetişmelerine önem verilmesi, şair için kazanımdır. Konuya tezin kapsamı gereği bakıldığında ise hamilerinin himayesinde şairlerin, sanatlarını icra ettikleri saraydaki işret meclisleri, bir paşanın konağındaki şu’arâ meclisleri, şairlerin bir araya gelerek oluşturdukları edebî meclisler, meyhaneler,

⁶⁰² Muallim Nâcî, a.g.e., s. 495.

⁶⁰³ Aksoyak, “Müşterek Şiir Söyleme Geleneği”, s. 249.

aynı zamanda şairin geçimini sağladığı dükkânlar, şairlerin müşâ'arede buldukları mekânlar olmaları ve bir kültür ortamını yansıtmaları hasebiyle önemlidir.

Bir şairin başka bir şairin şiirini beğenip takdir etmesi, onun sanatına benzer hatta daha üstün bir şiir nazmetme isteği insanoğlunun var olduğu tüm dönemlerde ve coğrafyalarda görülmektedir. Şairlerin bazen bir dost evinde bazen bir kahvehanede bazen de bir haminin konağında bir araya gelerek sohbetlerde buldukları ve karşılıklı şiirler söyledikleri de vakidir. Söz konusu edebî sohbetlerde sık sık müşâ'areler tertiplenir, sırası gelen bir kimsenin bir beyit bulup okuması beklenirdi; okuyamayan kişi ise mağlup sayılmış olurdu.⁶⁰⁴ Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada buldukları ortamlarda icra ediliyorken bazen de mektup aracılığıyla nazmın diğer şaire ulaşmasıyla sürdürülüyordu. Müşâ'areyle ilgili ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin yaygın olarak nazire, münazara, müşterek şiir, tehzil, tazmin ve eklemeli nazım şekilleri (terbî, tahmîs, tesdîs vd.) ile karıştırılmasına sebep olmuş; müşâ'arenin nitelikleri ve esasları konusunda birliğe varılamamıştır.⁶⁰⁵

Tehzil ile müşâ'are terimleri incelendiğinde iki temel noktada birleştikleri ve ayrıldıkları görülmektedir. Birincisi, müşâ'arenin sadece aynı iki dönemde yaşamış iki şair arasında gerçekleşmesi mümkün iken; şairin kendinden önce yaşamış bir şaire de tehzilde bulunması söz konusudur. İkincisi ise tehzilde hicv, alaya alma ve yer yer yergi bulunma zorunluluğu söz konusu iken; müşâ'arede konu ve eda bakımından böyle bir sınırlandırma yoktur.

Müşâ'are - tazmin ilişkisi değerlendirildiğinde ise tazminde alınan bir mısra ya da beytin üzerine yeni bir şiirin inşa edilmesinden dolayı vezin, kafiye ve redif birliği söz konusu iken müşâ'arede vezin, kafiye ve redif birliği yaygın olmakla birlikte şart değildir. Ayrıca müşâ'arede eş zamanlılığın ön şart olmasından dolayı şair, kendinden önce yaşamış bir şairin şiirine tazminde bulunabilir ancak müşâ'are söyleyemez.

Eklemeli nazım şekillerinde amaç, bir başkasının eserini tamamlamak, onunla bütünleşmek, aynı ustalıkla hatta daha güzelini yazarak kendi şairlik gücünü göstermek ve seçilen şiiri ve şairi beğendiğini söylemektir.⁶⁰⁶ Bu açıdan bakıldığında nazire ile

⁶⁰⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, s. 484.

⁶⁰⁵ Fars edebiyatındaki "müşâ'are kerdan" fiilinin müşterek şiirin tanımıyla örtüşmesi de bu açıdan değerlendirilebilir.

⁶⁰⁶ Halil Erdoğan Cengiz, a.g.m., s. 335.

benzerliği daha çok olan terbi, tahmîs, tesdîs vd. nazım şekillerinin müşâ'are ile benzerliği, karşılıklı söylenmesi ile sınırlı kalmaktadır.

Tespit edilen müşterek şiirler incelendiğinde bir mecliste irticalen söylenmesi dolayısıyla yazıldığı dönemdeki edebî muhitleri ve o dönemin şiir anlayışını yansıtan önemli vesikalar olduğu görülmektedir. Ayrıca müşterek şiir söyleyen şairlerin birbirleri ile olan irtibatları da edebiyat tarihi araştırmaları için önem taşımaktadır. "Müşâ'are benzeri türler" arasında müşâ'areye en yakın ve benzer bağlantı müşterek şiirde görülmektedir. En az iki şairin karşılıklı şiirleşmede bulunması iki tür arasındaki temel ortaklıktır. Bunun yanı sıra iki türün icrası da bir mecliste yahut topluluk önünde gerçekleşmektedir. Müşterek şiirler genellikle irticalen söylenmekle birlikte müşâ'arelerde mektupla ya da daha sonra bir manzume gönderilerek cevap verme durumu söz konusudur. İki türde de yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Ancak müşterek şiirlerde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ'arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır. Son olarak iki türde de bir anlam genişlemesinden söz edilebilmektedir: Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, müşterek gazel adıyla anılırken; karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir.

Nazire - müşâ'are arasındaki benzerlik ve farklılıklara bakıldığında müşâ'are terimindeki işteşlik ayırt edici unsur olarak öne çıkmaktadır. Müşâ'arede bulunan şairlerin genellikle bir dost yahut şiir meclisinde irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de zaman dolayısıyladır. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebiliyorken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir. Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak görülebilir.⁶⁰⁷Müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır. "Müşâ'areler genellikle bir olay veya şaire laf atılması vs. gibi sebeplerle yazıldığı için yoğun zihnî temrinlere dayanan sanatlar ve söz oyunları ile dolu manzumelerdir."⁶⁰⁸

"Müşâ'are" terimine karşılık halk edebiyatında "deyişme" terimi de kullanılmış ve bu geleneğin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar

⁶⁰⁷ Kemal Yavuz, a.g.m., s. 363.

⁶⁰⁸ M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 57.

götürülebileceği kaynaklarda belirtilmiştir.⁶⁰⁹ Özellikle Divanu Lügati't-Türk'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.⁶¹⁰ Söz konusu örnekleri, birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığını, -özellikle- XVIII. ve XIX. yüzyılda şairler arasında daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması, konuyla ilgili ele geçen metinlerin azlığı ve bu türdeki şiirlerin kapsamının belirlenmesindeki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca şairlerin müşâ'are olarak söyledikleri manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılması yahut daha doğru bir ifadeyle söz konusu türler arasında sınırların keskin olarak ayrılmasının zorluğu, müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılmasını da zorlaştırmıştır. Çalışmanın amacı, müşâ'arede bulunan iki şairin (Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb) divanlarını inceleyerek müşâ'arenin şekil ve içerik açısından ne olduğunu ve hangi yönlerden diğer türlerden ayrıldığını netleştirebilmektir.

Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi, tarafımızdan 2016 yılında, *Hayrabolulu Hasîb Divanı* ise Ramazan Ekinci ve Suat Donuk tarafından 2015 yılında yayımlanmıştır. Ancak her çalışmada olduğu gibi iki eserin yayımında da bir takım eksiklik ve hataların bulunması muhtemeldir. Bu kapsamda *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi* ve *Hayrabolulu Hasîb Divanı* tekrar okunmuş; “tamlama eksikliği”, “tamlamanın yanlış kullanılması”, “transkripsiyon hatası” ve “kelimelerdeki okuma hataları” gibi tespit edilen eksiklik ve yanlışlar düzeltilmiştir. İki divandaki manzumelerin TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)'e metin girişi yapıp anlamlandırması tamamlanarak okuma yanlışlarının en aza indirgenmesi amaçlanmıştır.

⁶⁰⁹ Günay, a.g.m. s.43.

⁶¹⁰ Günay, a.g.m. s.45.

İki divanda da yer alan müşâ'are örneği, 32'dir. Söz konusu iki şairin müşâ'arelerinin ayrıntılı incelenmesinden ve klasik Türk edebiyatında tespit edilebilen diğer müşâ'are örneklerinden yola çıkarak müşâ'arenin özellikleri ile ilgili şu maddeler tespit edilmiştir:

1. Şairler, müşâ'arede bulunurken şiirlerinde müşâ'are terimine (Fennî'de G. 192, Hasîb'de 120. manzume) bazen yer verirken bazen de özellikle müşâ'are olduğunu belirtme ihtiyacı duymamışlardır.
2. Bir şairin söylediği bir şiire karşılık iki şiirin de söylenmesi mümkündür. *Fennî Divanı*'ndaki 82. ve 143. gazellere karşılık *Hasîb Divanı*'nda iki farklı manzume bulunmaktadır. Bu noktada kesin bir şey söylemek zor olmakla birlikte şairin, karşılık verdiği şiiri beğenmeyip sonrasında bir şiir daha kaleme ama ihtiyacı duyması da muhtemeldir. Müşâ'are üzerine yapılan çalışmalar ve tespit edilen örnekler arttıkça bu konunun netleşeceği düşüncesindeyiz.
3. Şairlerden birinin diğer şairi müşâ'areye davet ettiği örneklerde bazen bu şiirin karşılığında diğer divanda yahut kayıta ulaşılmamaktadır. Bu durum, cevabın verilmemiş olmasından kaynaklanacağı gibi günümüze ulaşmamış olma ihtimalini de akla getirmektedir.
4. Nazirecilik geleneğinde de olduğu gibi müşâ'arede de rağbet gören nazım şekli gazeldir. Bu, gazel türünün diğer nazım şekillerine göre kullanım sıklığının fazla olması, şairlik hünerini gösterme olanağının daha fazla olmasıyla da ilgilidir. Ancak şairlerin hemen hemen tüm nazım türlerinde müşâ'arede bulunduğu da bilinmektedir.
5. Müşâ'arede bulunan şairlerin arkadaş yahut dost olması, en azından benzer muhitlerde buldukları ve bu sebeple birbirlerini tanıdıkları tahmin edilmektedir. Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır.
6. Müşâ'arede bulunan şairlerde dikkat çeken özelliklerden biri, - özellikle makta beyitlerinde - birbirlerini şiir söylemeye davet etmeleridir.
7. Şiirlerde "müşâ'are" yerine "cevâb" kelimesinin kullanımı da dikkat çekicidir.

8. Şairler, müşâ'arede buldukları şairin adını / mahlasını bazen şiirlerinde anmakta bazen de bu isme yer vermemektedir. Hasîb Efendi'nin, Fennî'nin adını anmayıp "şeyh" diye hitap ettiği bir müşâ'are vakidir. (19 / 5). Bu noktada şairlerin eserlerini incelerken dönemdeki şairlerle iletişimleri, varsa müşâ'arede buldukları şairlerin şiirleri de önem kazanmaktadır. *Fennî Divanı*'nda söz konusu zemin şiir olmasa ve müşâ'areleri sayesinde bu durum bilinmeseydi *Hasîb Divanı*'ndaki 19. gazelin bir şaire yazıldığı bilgisine ulaşılamayacaktı.
9. Tespit edilen örnekler incelendiğinde müşâ'arenin şairler için atışabilme ve şiir söylemedeki yeteneklerini kıyaslama imkânı bulmalarına zemin hazırladığı görülmektedir.
10. Çalışmanın kapsamı gereği ele alınan iki divanda da dikkat çeken önemli bir özellik mevcuttur: Tarih manzumesi olmadığı halde bir gazelin makta beytinden sonra şair / müellif tarafından tarihe yer verilmesi. Bu durum, acaba şairlerin müşâ'arede buldukları tarih mi sorusunu akla getirmektedir. Mevcut çalışmaların artmasıyla bu konunun da netlik kazanacağı inancındayız.
11. Şairler, müşâ'arede bulunurken bazen bire-bir aynı kelimeleri kullanarak karşısındaki şaire cevap vermiştir. Bu bağlamda *Fennî Divanı*'ndaki 82. gazel ile *Hasîb Divanı*'ndaki 30. manzume dikkat çekicidir. Şiirler arasındaki benzerliğin beyit çerçevesinde kaldığı örnekler de mevcuttur.
12. Arkadaş yahut dost olan müşâ'are şairlerinin aynı ortamlarda da bulunmaları sebebiyle nazire veya müşâ'are buldukları ortak isimler de mevcuttur. Örneğin Fennî ve Hasîb'in, Hayrî (ö. 1204 / 1789-90) ve Sabîh (ö. 1198 / 1783)'e cevapları divanlarında yer almaktadır.
13. Şekilsel açıdan müşâ'areler incelendiğinde aynı kafiye-redif ve vezinde yazılma durumları yaygın olmakla birlikte bir zorunluluk değildir. *Fennî Divanı*'ndaki "mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün" vezniyle yazılmış "Haddiñ mi riyâz-ı dil-i şâhâneye bâ'is / Mânend-i serây içre o gül-hâneye bâ'is" (G. 18 / 1) matla beyitli gazeline karşılık Hasîb, "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" vezninde "Gedâya vaslıñ ola bî-bahâne nedir bâ'is / 'Atâ-yı şâha

hemân bir bahânedir bâ'is" (17 / 1) matla beyitli gazeliyle cevap vermiştir. Söz konusu şiirlerde vezin ve kafiye-redif birliğinin olmadığı görülmektedir.

14. Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada buldukları ortamlarda icra edilirken bazen de mektup aracılığıyla devam etmiştir.
15. Bazı örneklerde müşâ'arelerin gerçekleştiği mekânlara da vurgu yapılmaktadır. (Fennî'nin 69. gazeline "sohbet-i müşâ'are" tamlamasını kullanması, edebî sohbetin gerçekleştiği ortama işaret etmekle birlikte aynı vezin, kafiye ve redifteki cevaba Pertev (ö. 1222 / 1807)'in *Divan*'ında da rastlanmaktadır.) Bu bağlamda müşâ'are ve müşterek şiirlerin bazı şehirlerde daha yaygın olduğu, şairlerin kendi aralarındaki şiirleşmeyi sağlayabilmek adına kendilerine bir edebî muhit yarattıklarını söylemek mümkündür.
16. Müşâ'arelerde konu ve eda bakımından herhangi bir sınırlandırma yoktur.
17. Müşâ'arelerde yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Bu noktada müşterek şiirle bir benzerlik söz konusudur ancak müşterek şiirde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ'arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır.
18. Bir meclisteki (Meclis-i Üns) şairlerin -özellikle de Azerbaycan klasik şiiri özelinde incelenirse- başka yerlerdeki diğer şair topluluklarıyla müşâ'arede bulunması, şehir ve bölgeler arasındaki yarışma havasının Azerbaycan klasik şiirinde bir canlanmaya ve yeni şairlerin yetişmesine imkân hazırladığını söylemek mümkündür.
19. Tanzimat'ın ilanından sonra müşâ'are terimi bir tür adı olmaktan ziyade şairler arasındaki her tür şiirleşmeyi içeren bir kelime olarak kullanılmıştır.

Sonuç olarak "müşâ'are" kelimesinin kullanımında, bir anlam genişlemesinin olduğunu söyleyebiliriz. Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, nasıl ki müşterek gazel adıyla anılıyorsa, karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, tarihî seyir içerisinde tespit edilen müşâ'are örneklerini ortaya koymaktır; -elbette ki- söz konusu örnekler burada yer alan manzumelerle sınırlı değildir. Yeni çalışmaların yapılması, mecmua ve divanların neşri, şairler arasındaki iletişimi ve şiirleşmeyi ortaya koymaya devam edecektir. Çalışmanın bir diğer amacı da, müşâ'arede bulunan iki şairin divanından yola çıkarak müşâ'arenin

şekil-içerik özelliklerinin tespiti ve diğer türlerle olan farklılıklarının netleştirilebilmesidir. Muhakkak ki, şairler arası edebî ilişkiler içerisinde müşâ'arenin önemli bir yeri vardır ve bu doğrultuda sadece iki şair üzerinde yapılan bir çalışmanın sınırlı kalmasıda söz konusudur. Ancak tezin kapsamı gereği, tespit edilen tüm şairler için aynı yöntemin uygulanması zordur. Bu doğrultuda yapılacak yeni çalışmalar, hatta bulunacak yeni metinlerle müşâ'arenin özellikleri konusunda daha net bilgilere sahip olunması muhtemeldir.

KAYNAKLAR

- Abdullah Nâsirî, *Müşâ'are bâ-Ebyât-ı Nâb ve Mesâri'-i Kemyâb Büzürgân-ı Şi'r ve Edeb-i Fârisî*, <http://www.ketab.ir/> (06.03.2021).
- Abdülhalîm Müntasır, Atıyye es-Savâlihî, *el-Mu'cemü'l-vasît*, 4.b., (haz. İbrahim Enis, Muhammed Halefullah Ahmed), Kahire: Mektebetü's-Şuruk, 2004.
- AÇA Mehmet vd., *Türk Halk Edebiyatı*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2019.
- Ahmed Müsellem Efendi. *Şerh-i Kasîde-i Şümu-ı Lâmi' fî Beyân-ı Etvâr-ı Sâbi'*, y.y., 1314.
- Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, Dersââdet: Mahmut Bey Matbaası, 1317.
- AKPINAR Yavuz, "Hurşîd Bânû Nâtevân", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 18, ss. 396-397.
- AKPINAR Yavuz, "Vidâdî", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2013, C. 43, ss. 102-103.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", *Türkiyat Araştırmaları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 3(2005), ss. 71-81.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, "Eşref Paşa'nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 30(2004), ss. 363-381.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, "Müşterek Şiir Söyleme Geleneği", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, VIII(1999), ss. 239-254.
- AKSOYAK İsmail Hakkı, *Müşterek Şiirler Divanı*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.
- AKÜN Ömer Faruk, "Divan Edebiyatı", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1994, C. 9, ss. 389-427.
- AKÜN Ömer Faruk, "Fıtnat Hanım", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1996, C. 13, ss. 39-46.
- AKYOL İbrahim, "Fatih Sultan Mehmet Dönemindeki Edebî Çevreler", *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 2(2013), ss. 93-122.
- ALICI Lütfi, "Süleyman Senîh ve Müşterek Gazelleri", *İlmi Araştırmalar*, 15(2003), ss. 7-18.
- Ali Emîrî, "Kırım", *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*, 1/3(31 Mayıs 1334).

- Ali Emîrî, *İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şâirleri*, (haz. Hakan T. Karateke), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57434,iskodra-vilayeti-osmanli-sairleripdf.pdf?0>(02.03.2021).
- Ali Nazima, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati*, (haz. Necat Birinci vd.), İstanbul: TDK Yayınları, 2009.
- ALP Ali Rıza, Sabahat Alp, *Büyük Osmanlı Lügati*, C. 3, Ercan Matbaası(?), 1961(?).
- ALTUN İrem Işıl, *Klasik Türk Şiirindeki Tehzile Türev İlişkileri Üzerinden Metinlerarası Bir Yaklaşım*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2018.
- AMÎD Hasan, *Ferheng-i Amîd*, Tahran: Müessese-i İntişrat Emir Kebir, 1362.
- Arif Hikmet, *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım*, (haz. Erdem Sadık), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- ARSLAN Mehmet, *Antepli Aynî Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004.
- ARTUN Erman, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005.
- Âsım Efendi (Mütercim), *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- ATALAY Mehmet, *İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar*, İstanbul: Demavend Yayınları, 2018.
- AVCI İsmail, "Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri", *OTAM*, 40(2016), ss. 111-127.
- BAHADIROĞLU Diba, "Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ", *Journal of Turkish Language and Literature*, 3(2017), ss. 38-43.
- BALİ Muhan, "Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar ve Bugünkü Durumu I", *Türk Folklor Araştırmaları*, 314(1975), ss. 7432-7435.
- Beyânî Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (haz. İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.
- BİRİNCİ Necat, *Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, Şahıslar, Akımlar, Türler, Şekiller, Terimler*, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1985.
- BOZPOLAT Sedef, *Tercüman-ı Hakikat Gazetesi (2001-2500. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2013.
- CENGİZ Halil Erdoğan, “Divan Şiirinde Musammatlar”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, 1986.
- CEVİZ Nurettin, Kenan Demirayak, Nevzat H.Yanık, *Yedi Askı Arap Edebiyatının Harikaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004.
- ÇAVUŞ Levent, “Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye”, *Milel ve Nihal*, 13(2016).
- ÇELTİK Halil, “Halep’te Kınalızâde Hasan Çelebi’nin Şairler Meclisi”, *Gazi Türkiyat*, 1(2007), ss. 137-147.
- ÇETİN Nihad M., *Eski Arap Şiiri*, 2.b., İstanbul: Kapı Yayınları, 2011.
- ÇINARCI Mehmet Nuri, “Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri”, *Mertol Tulum Kitabı*, İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.
- DEĞER Mete Bülent, “Edebî Metinlerin İncelenmesinde Yardımcı Bir Yöntem Olarak ‘Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük’: Mezâkî Divani Örneği” 16(2019), ss. 249-275.
- DEMİR Hiclâl, “Çorumlu İki Dîvân Şairi: Keyfî ve Çorumî-zâde Hasîb”, *Çorum ve Kültür*, Çorum: Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2013.
- DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi I Câhiliye Dönemi*, 3.b., Kayseri: Fenomen Yayınları, 2014.
- DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru’l-İslâm Dönemi*, 3.b., Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017.
- DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi III Emeviler Dönemi*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2017.
- DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Bilâdu’ş-Şam Bölgesi)*, Erzurum: Fenomen Yayınları, 2015.
- DEMİRKAZIK Hacı İbrahim, “18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi,” *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 43(2016).
- DEMİRKAZIK Hacı İbrahim, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan (İnceleme-Metin-Dizin) I-II*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009.
- DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, 26.b., Ankara: Aydın Kitabevi.

- DİHHUDÂ [Ali Ekber], *Lûgatnâme*, (zîr-i nazar: Muhammed Muîn, Seyid Cafer Şehîdî), Dânişgâh-ı Tahran: Dânişkede-i Edebiyât ü Ulûm-ı İnsânî, t.y.
- DİLÇİN Cem, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.
- DOĞAN Muhammed Nur, *Fatih Divanı ve Şerhi*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2007.
- DURMUŞ İsmail, “Hezl”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, ss. 304-305.
- DURMUŞ İsmail, “Nazire”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, ss. 455-456.
- DURMUŞ İsmail, “Tazmin”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, ss. 204-206.
- Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Aliel-Mes'udi, *Murûcu'z-Zeheb*, 4.b., (çev. Muhammed Muhyiddîn Adülhamîd), C. I, Kahire: Matbaatu's-Saâde, 1964.
- EĞRİ Sadettin, “Şâhâne Bir Edebî ve Tarihî Müşâare: Sultan IV. Mehmed ve Afife Sultan Şiirleri Vesilesiyle”, *Âb-ı Hayât'ı Aramak Gönül Tekin'e Armağan*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.
- EKİNCİ Ramazan, “Hayrabolulu Hasîb ve Eserlerinden Örnekler”, C. 2, *Yeni Türkiye Balkanlar ve Rumeli Özel Sayısı*, s. 2383-2385.
- EKİNCİ Ramazan, Suat Donuk, *Hayrabolulu Hasîb Divânı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015.
- ELÇİN Şükrü, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998.
- ERDEMİR Avni, “Aynı Edebî Muhit İçinde Üç Şair: Mihrî Hatun, Münîrî, Mûsâ Medhî ve Lâdik Methiyeleri”, *Turkish Studies*, Volume 13/28(2018), ss. 341-379.
- ERGİN Ali Şakir, “Ferezdak”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1995, C. 12, ss. 373-375.
- ERŞAHİN İbrahim, *Halk Kültürü ve Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2011.
- ERTAYLAN İsmail Hikmet, *Koca Ragıp Paşa ve Fitnat*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1933.
- Esad Mehmed Efendi, *Bâğçe-i Safâ-endûz*, (haz. Rıza Oğraş), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393,esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0> (02.03.2021).

- Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin)*, (haz. İlhan Genç), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57762,tezkire-i-suara-yi-mevleviyyepdf.pdf?0> (02.03.2021).
- FAYDA Mustafa, “Câhiliye”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s. 17-19.
- Fennî, *Divançe*, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü Emanet Hazinesi 1633.
- Fennî, *Divançe*, Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları, 60 Mü 193.
- FİDAN Ahmet vd., *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996.
- FURAT Ahmet Subhi, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1996.
- Gelibolulu Mustafa Âlî, *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, (haz. Mustafa İsen), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0> (02.03.2021).
- GOLDZİHER Ignace, *Klasik Arap Literatürü*, (çev. Azmi Yüksel, Rahmi Er), 3.b., İstanbul: Vadi Yayınları, 2016.
- GÖLPINARLI Abdülbâkî, Nedim Divanı, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1972.
- GÜLEÇ İsmail, “Hz. Peygamber’in Şiire Karşı Tutumu”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19(2017), ss. 123-149.
- GÜLER Mehmet, *Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- GÜNAY Umay, “Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler”, *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1983.
- GÜNGÖR Zülfikar, “Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri”, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. IV, 1-2(2005), ss. 59-76.
- GÜRKAN Nejdî, *Şiir ve Dil Arap Edebiyatı*, İstanbul: Nobel Yayınevi, 2005.
- Hasen-i Enûşe, *Ferheng-i Edebî-yi Fârsî (Gozîde-i Istilâhât, Mezâmîn ve Mevzû'ât-ı Edeb-i Fârsî)*, Tahran: Sâzmân-ı Çâp ve İntişârât-ı Vizâret-i Ferheng ve İrşâd-ı İslâmî, 1376.
- Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AE Manzum 93.

- Hasîb, *Divan*, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617.
- Hasîb, *Divan*, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1.
- Heyet, *[Milliyet] Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Matbaası, 1991.
- Heyet, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, İstanbul: Yeni Asya Neşriyatı, 2001.
- HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâ'are Divançesi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.
- HOCAOĞLU Kadriye, *Fennî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2014.
- HUART Clement, *Arab ve İslâm Edebiyatı*, (çev. Cemal Sezgin), Ankara: TİSA Matbaacılık, 1971.
- Hüseyin Kâzım Kadri, *[Büyük] Türk Lûgati: Türk Dillerinin İştikâkî ve Edeî Lûgatleri*, C. III, İstanbul: Devlet Matbaası, 1943.
- Hüseyin Remzi, *Lûgat-ı Remzî*, (haz. Ali Birinci), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.
- İNALCIK Halil, *Has-Bağçede 'Aş u Tarab: Nedîmler, Şâirler, Mutribler*, 4.b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- İNALCIK Halil, *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2005.
- İPEKTEN Haluk, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996.
- İPEKTEN Haluk, *Şair Tezkireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2001.
- İSEN DURMUŞ Tuba İşinsu, *II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebî Hamilik Geleneği*, (Doktora Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- İSEN Mustafa, "Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları", *Türkiye Günlüğü*, 49(1998), ss. 80-86.
- İSEN Mustafa, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- KANAR Mehmet, *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları, 2012.

- KANAR Mehmet, *Farsça Türkçe Büyük Sözlük*, İstanbul: Birim Yayınları, 1998.
- KARAALİOĞLU Seyit Kemal, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983.
- KARAHAN Abülkadir, “Nâbî”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, ss. 258-260.
- KARAİSMAİLOĞLU Adnan, “Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı”, *Bilig*, 23(2002), ss. 141-156.
- KAYA Doğan, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000.
- KAYUMOV Aziz, *Hokand Edebî Muhiti (XVIII-XIX. Asırlar)*, Taşkent: Özbekistan Fen Akademisi Neşriyatı, 1961.
- Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, (haz. Aysun Sungurhan), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0> (02.03.2021).
- KIZILTUNÇ Recai, “Çağatay Edebiyatında Kadın Şairler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/2(2012), ss. 731-759.
- Komisyon, “Hasîb”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980.
- KONUĞU Enver, “Behrâm-ı Gûr”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 5, s. 356.
- KÖKSAL M. Fatih, “Nazire”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 32, ss. 456-458.
- KÖKSAL M. Fatih, “İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, ss. 293-304.
- KÖKSAL M. Fatih, “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler”, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, ss. 63-81.
- KÖKSAL M. Fatih, “Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı”, *Diriözler Armağanı - Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2003.
- KÖKSAL M. Fatih, *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

- KÖPRÜLÜ M. Fuad, *Edebiyat Araştırmaları II*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- KURNAZ Cemal, *Halk Şiiri ve Divan Şiirinin Müsterekleri*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2011.
- KURNAZ Cemal, *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2007.
- KUT Günay, “Payitaht İstanbul’un Sultan Şairleri (Seyf ve’l Kalem Sahipleri)”, *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 9(2000), ss. 161-178.
- KUTLAR OĞUZ Fatma Sabiha, “Mahzûne”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune> (19.01.2021).
- LEVEND Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984.
- MARGOLIOUTH David Samuel, *Arap Şiirinin Kökeni*, (çev. Nurettin Ceviz), Ankara: Aktif Yayınevi, 2004.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, (haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Ramazan Tosun), İstanbul: Sebil Yayınevi, 1996.
- Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu’arâ*, (haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), Ankara, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0> (02.03.2021).
- MERMER Ahmet, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, 2.b., Ankara: Akçağ Yayınları, 2011.
- Meymenet Mîrsâdîkî, *Vâjenâme-i Huner-i Şâ’irî Ferheng-i Tafsilî-yi Istulâhât-ı Fenn-i Şi’r ve Sebkhâ ve Mektebhâ-yı Ân*, Tahran: Kitâb-ı Mehnâz, 1376.
- Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ (İnceleme - Metin)*, (haz. Adnan İnce), Ankara, 2018, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57124,mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s su39arapdf.pdf?0> (02.03.2021).
- Muallim Nâcî, *Lûgat-ı Nâcî*, (haz. Ahmet Kartal), Ankara: TDK Yayınları, 2009.
- MUÎN Muhammed, *Ferheng-i Fârisî: Mütevassıl: A Persian Dictionary*, Cild-i Süvvüm, Tahran: Müessese-i Çâp u İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1345.
- MUTÇALI Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995.
- Mütercim Âsım Efendi, *el-Okyânûsu’l-Basît fi Tercemeti’l-Kâmûsi’l-Muhît*, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.

- OĞUZ M. Öcal vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 10.b. Ankara: Grafiker Yayınları, 2013.
- Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), C. 3, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011.
- ÖBEK Ali İhsan, *Klasik Türk Edebiyatında Müşâare (Fâiz-Sâfi)*, İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, 2005.
- Ömer Lütfi, Ahmet Kemal, “Çınar Dibinde Müşâ’are”, *Malumat*, nr: 16, 28 Eylül 1311.
- ÖNAL KILIÇ Sevda, “XVIII. Yüzyılda Bir Edebî Muhit Olarak Koca Ragıp Paşa Konağı”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 25, 4(2016), ss. 147-158.
- ÖZAYDIN Abdülkerim, “İslâm’dan Önce Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991, C. 3.
- ÖZDİNGİŞ Vicdan, *Sabih Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1998.
- ÖZER Fatih, “Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ)”, *Bilig*, 86(2018), ss. 219-221.
- ÖZÖN Mustafa Nihat, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1989.
- ÖZTÜRK Mürsel, *İslâmîyetten Önceki İnan Şiiri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983.
- ÖZTÜRK Mürsel, *Klasik Türk ve İnan Edebiyatlarında Münazaralar*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019.
- PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.
- PALA İskender, “Hezl”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, ss. 305-306.
- PALA İskender, “Türk Edebiyatında Tazmin”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 40, s. 206.
- PALA İskender, “Türk Edebiyatında Tehziller ve Argo Kelimelerin Edebiyata Yansıması”, *Uluslar arası Türk Dili Kongresi*, Ankara: TDK Yayınları, 1996.
- PAR Arif Hikmet, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Serhat Yayınları, 1984.

- PARLATIR İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 5.b., Ankara: Yargı Yayınevi, 2012.
- REDHOUSE James W., *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, 2011.
- SANCAK Yusuf, *Hz. Peygamber Devrinde Şiir*, Erzurum: Şafak Yay., 1999.
- SARMIŞ İbrahim, “İslâm’ın Şiire Bakışı”, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 3, 3(1990), ss. 133-163.
- Sehî Beg, *Heşt-Bihişt*, (haz. Haluk İpekten vd.), Ankara, 2017, s.15.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihistpdf.pdf?0&tag1=03EE5380B678F1063BF0A9ED54D2FA0DD771F0E5&refer=E2AF7DEBB335C6F3841D784258B7681C3E57096448A22462F60A471B09D7F545> (02.03.2021).
- Silâhdâr-zâde, *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, (haz. Furkan Öztürk),
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0>
(14.10.2020).
- STEINGASS Francis, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut:Librarie du Liban, 1975.
- ŞAHİN Kürşat Şamil, “Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi”
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade-seyyid-mehmed>
(14.10.2020).
- Şefkat, *Tezkire-i Şu’arâ-yı Şefkat-i Bağdadî*, (haz. Filiz Kılıç),
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0> (14.10.2020).
- Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, (haz. Ömer Faruk Akün), İstanbul: Kapı Yayınları 2011.
- Tahirü’l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi, 1973.
- TANMAN M. Bahâ, “Atâ Efendi Tekkesi”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 4, 1991.
- TAŞTAN Erdoğan, “Şeyh Galib ve Yayımlanmamış Şiirleri”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/4(2012), ss. 2825-2855.
- TOVEN Mehmed Bahaeddin, *Yeni Türkçe Lûgat*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- TUĞLACI Pars, *Okyanus: 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, C.3, İstanbul: Pars Yayınevi, 1974.

- TULUM Mertol, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.
- TUR Salih, *Ahtal, Ferezdak ve Cerîr'in Şiirlerinde Mediv ve Hiciv*, (Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 1997.
- TÜCCAR Zülfikar, “Cerîr b. Atıyye”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, ss. 412-413.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, C.6., İstanbul: Dergâh Yayınları, 1977.
- TÜRKMEN Ahmet Fâik, *Mufasssal Hatay I Coğrafya*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1937.
- ULUCAN Mehmet, *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayati, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*, (Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2005.
- ÜNSEL Kemal Edip, *Fâtih'in Şiirleri*, Ankara: TTK Yay., 1946.
- ÜNVER İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6(2008), ss. 51-89.
- ÜNVER Niyazi, *Gelibolulu Surûrî ve Divanı*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2010.
- VANLIOĞLU Mehmet, Mehmet Atalay, *Edebiyat Lügati*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1994.
- YAKAR Halil İbrahim, “Hâfiz, Hasırcı-zâde Hâfiz Mehmed Ağa”, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasircizade-hafiz-mehmed> (21.01.2021).
- YARDIMCI Mehmet, *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları, 2002.
- YAVUZ Kemal, Türk Şiirinde Nazire, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(2013), ss. 359-424.
- YEGİN Abdullah vd., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, İstanbul: Türdav A.Ş., 1990.

- YILDIRIM Fatih, *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101-200)*, (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2009.
- YILDIRIM Kadri, “Hz. Peygamber ve Şiir”, *Diyanet İlmi Dergi Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) Özel Sayı*, Ankara, 2000.
- YILDIRIM Nimet, *İran Edebiyatı Başlangıçtan İslâmîyet'e Kadar*, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- YILMAZ İbrahim, *Panayırlar ve Arap Dili ve Edebiyatının Gelişmesinde Oynadığı Rol*, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, 1997.
- YILMAZ Mehmet, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.
- YILMAZ Ozan, “Gelenekten Deyişe Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının Ortak İfade Biçimlerinden ‘Başa Toprak Saçmak’”, *TürükDil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2013), ss. 336-350.
- YÜKSEL Azmi, “Ahtal”, *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1989, C. 2, ss. 183-184.
- YÜKSEL Sedit, “Koca Râgıp Paşa'nın Ramazaniyyesi”, *Türkoloji Dergisi*, 7(1977), ss. 35-39.

Ek-1: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANÇESİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

āb-1 vaşl:

1. [5] āb-1 vaşl: -in

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vuslat suyu.

Şerbet-i la^lin ṭabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenniyā ḥayyāt-ı ʿışkıñ
kıl nazār maşnū^lina

a:

1. a:

Gazel 9

Mısra: 8

Ey.

Nazār kıl ḥaṭṭ-ı nev-ḥīz-
i ʿizār-ı şūḥ
A gül-gün cāme-i
pākizeye duḥte

2. a:

Gazel 121

Mısra: 2

*"Ey" anlamında
seslenme edatı.*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş

Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

3. a:

Gazel 121

Mısra: 2

*Be!, bre!; buyruk
bildiren eylemlerden
sonra anlamı
pekiştirmek ve yapılan
işin doğallığını
belirtmek için; bkz.
TULUM, s. 243.*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

4. anda: -nda

Kaside 1

Mısra: 105

*"O" 3. tekil şahıs
zamiri.*

Bir ğarīb ʿālem o kim
anda yok evvel aḥir
Ne sem^l var ne ʿaql var
ne kelām u ne lisān

5. aña: -na

Gazel 169

Mısra: 2

*O II Sevgilinin
kaşları.*

Nūş-ı mey-i la^liñ ṭaleb
etdikçe ʿaṭāşıñ
Çin eyleme ey mäh-
cebünim aña kaşıñ

6. anıñ: -nıñ

Kıt'a 9

Mısra: 6

*"O" üçüncü teklik
şahıs zamiri, onun.*

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir ḳalb-i zıyā
gelmek
Ḥayāl-i dīdesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

7. anıñ: -nıñ

Kıt'a 10

Mısra: 12

*"O" üçüncü teklik
şahıs zamiri, onun.*

Ṭulū^l etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey

kevkeb-i dümbāle itnāb
ol

8. **anıñ:-nıñ**

Kaside 1

Mısra: 90

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Çihresin sürdü türāb-ı
kadem fahre kamer
Bellidir tāk-ı cemālinde
anıñ ol elān

9. **anıñla:-nıñ, -la**

Kaside 1

Mısra: 101

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Geçdi anıñla niçe
perde-i nūr u zulmet
Kaldı refrefde o dem
eyledi ol tayy-ı mekān

10. **anlar:-n, -lar**

Kaside 1

Mısra: 152

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Budur āyīn-i ‘Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merkadı üzre kul āzād
eder anlar her ān

11. **anıñ:-nıñ**

Kıt'a 5

Mısra: 4

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Ne mümkin ba‘z-ı
hükāmān çıkmak rāh-ı
şer‘iden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i hükme zaḥm
oldu

12. **anıñ:-nıñ**

Kıt'a 12

Mısra: 30

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Mehd-i felekte gelip bir
veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun
anıñ Ferkadān

13. **anıñ:-nıñ**

Muhammes 1

Mısra: 5

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Anıñ gibi devrāndan
daḥı bir zālīm-i nesnās
Hacerle cevheri seyr
eyle destinde şişe-i
vārın

14. **anıñ:-nıñ**

Muhammes 1

Mısra: 18

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Münaḳkaş dār-ı Ḥamdī
Şeyḥ-zāde zannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
zannetme

15. **anıñ:-nıñ**

Murabba 2

Mısra: 19

" O " üçüncü teklik
şahıs zamiri.

Çatreyem nezdinde
bi’llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i şāhib-belāğat
ma‘rifet deryāsıdır

16. **anı:-n, -ı**

Gazel 244

Mısra: 6

" O " işaret zamiri.

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

17. **andan: -n, -dan**

Kıt'a 10

Mısra: 7

"O" işaret zamiri.

Ferâ'iz okuyup andan
temâmen şakki de
öğren
Rüsûm-ı 'ilmi taḥsîl
eyleyip ḥükkâma
nevvâb ol

âb:

1. **âbım: -im**

Gazel 199

Mısra: 8

*Su (gözyaşı
bağlamında).*

Revân olsa n'ola fikr-i
ruḥ ile dîdeden eşkim
Derûn-ı çeşme-i ḥürşîd-
i 'âlem-tâba âbım bu

âb u hevâ:

1. **âb u hevâ:**

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Su ve hava.

Bâd-ı âhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Âsiyâb-ı emelim âb u
hevâsıyla döner

âbdest ibriğin:

1. **âbdest ibriğin: -n**

Gazel 198

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Abdest ibriği.

Ço götürsün zâhid
âbdest ibriğin edip riyâ
Bezm-i 'işretgâhda
rindâna lâzımdır sebû

'abd-i kemîne:

1. **'abd-i kemîne: -den**

Gazel 191

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zavallı köle.

Sûr-ı Ḥasîbe sâde bu bir
tuḥfedir dilâ
Nessâc-ı ṭab'ı Fennî
'abd-i kemînedən

'abd-ı kerîm-i rezzâk:

1. **'abd-ı kerîm-i rezzâk:**

Kıt'a 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Cömert Rezzak'ın
kölesi.*

Bermekî-cûd u şehâ-
ṭab' [u] melâz-ı fuḫarâ

'İrḫ-ı pâk-ı vüzerâ 'abd-
ı kerîm-i Rezzâk

'abd-i memlûkîni:

1. **'abd-i memlûkîni: -iñ,
-i**

Kaside 1

Mısra: 143

Kelime Tipi: -

Sahiplenmiş kölesi.

'Abd-i memlûkîni ḥıfz
ile livâ-i ḥamdda
Anı tâ görmeye çeşm-i
saḫar-ı aḫkerdân

'abdül-ḥamîd:

1. **'abdül-ḥamîd:**

Kaside 2

Mısra: 30

I. Abdülhamid,

*Osmanlı padişahı (1774-
1789).*

Mürde-i dünyâ olup
iḫyâ edip târiḫini
Rûḫ-ı ḫudsîdir cihâna
şâh-ı nev 'Abdül-ḥamîd

2. **'abdül-ḥamîde: -e**

Kıt'a 1

Mısra: 3

I. Abdülhamid,

*Osmanlı padişahı (1774-
1789).*

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
Hoşā nā-dīde bir dūr-
dāne verdi ḥan-ı vālāya

3. ‘abdül-ḥamīde:-e

Kıt'a 4

Mısra: 7

I. Abdülhamid,

*Osmanlı padişahı (1774-
1789).*

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
‘Aceb mi tev’emen bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

‘abdül-ḥamīd ḥan:

1. ‘abdül-ḥamīd ḥan:

Kıt'a 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

I. Abdülhamid Han

hazretleri.

‘Abdül-ḥamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pūr-
güher-i ma‘deni ilāh

‘abes:

1. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 1

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abes
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abes

2. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 2

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abes
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abes

3. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 6

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Besdir mizāca ḥāl-i
‘araḫ-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ‘ışka mā-ı ter-
i hindibā ‘abes

4. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 8

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Bāzularındır ey meh-i
tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma
olsa revā ‘abes

5. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 10

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Deşt-i ḥayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vaḥşi olma
yeter püşt - pā ‘abes

6. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 12

*Boş, anlamsız,
saçma, gereksiz.*

Āh bende Fenniyyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra diriḡā
revā ‘abes

7. ‘abes:

Gazel 17

Mısra: 4

*Boş, anlamsız,
gereksiz.*

Nağş-ı haşîr alt edip
cismi şüfiyâ
Bu tarz-ı nev-verâ'la
saña büriyâ 'abes

âb-ı câh:

1. âb-ı câh:

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Su kuyusu.

Hoyuñ ederse çâh-ı
ruhuñdan o mâh dirîğ
Sen kıлма andan eşk-i
teriñ âb-ı câh dirîğ

âb-ı dilde:

1. âb-ı dilde: -de

Gazel 240

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül suyu.

Üşkifte zerd olup
eşkime dâğdâğım
Zeyn oldu âb-ı dilde
şehâ Nîl gibi

âb-ı germ-âbesine:

1. âb-ı germ-âbesine: -sî,

-n, -e

Kit'a 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Hamamın sıcaklığı
II hamamda kurulan
samimiyet.*

Âb-ı germ-âbesine Nîl-i
mübârek der idim
Olsa kurbıyyeti
mevkıfınıñ iklim-i 'Irâk

âb-ı hayât:

1. âb-ı hayât:

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştıran ve nerede
olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Sû-be-sû geşt eyleyip
İskenderâsâ 'âlemi
Bulmadı dil buse-i la'liñ
gibi âb-ı hayât

2. âb-ı hayât:

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştıran ve nerede
olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Beyt-i hüsnünde
bulunmazsa şehâ âb-ı
hayât

Zekaniñ çâhı yeter
teşnelere zemzemimiz

3. âb-ı hayât:

Gazel 231

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştıran ve nerede
olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Bulmak isterseñ
Sikenderveş dilâ âb-ı
hayât
Şi'r-i Tevfikı kırâ'at
eyleyip bul şihhati

4. âb-ı hayât:

Gazel 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırdığına inanılan
efsanevi su.*

Vechiñde eger görse
şehâ âb-ı hayâtı
Nüş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārā

âb-ı hayât[1]:

1. âb-ı hayât[1]:

Gazel 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Ölümsüzlük
verdiği inanan
efsanevî kutsal su.

Ṭab'ıma āb-1 ḥayāt[1]
mā-cerā kıldı baña
Ḥayli dem vaḥdet-
nişin-i vuşlat-1 dildār
olup

āb-1 ḥayāt-1 güfte-i
icrāya:

1. **āb-1 ḥayāt-1 güfte-i**
icrāya: -y, -a

Gazel 181

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Mevcut sözün

ölümsüzlük suyu.

Āb-1 ḥayāt-1 güfte-i
icrāya Fenniyā
Üstād-ṭab' Nehriye
enbāzdir sözüm

āb-1 ḥayāt-1 selāseti:

1. **āb-1 ḥayāt-1 selāseti:** -i

Gazel 236

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Akıcı ölümsüzlük

suyu.

Üstādıma ki mişl-i
Sikender-cihān olup

Naẓmında buldu āb-1
ḥayāt-1 selāseti

āb-1 ḥayvān:

1. **āb-1 ḥayvān:**

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırdığına inanan
hayat suyu.

Düşse mir'āt-1 meye
İskenderāsā min-vech
Āb-1 ḥayvān içre zāhid
şüret-i insān olur

āb-1 hevāsı:

1. **āb-1 hevāsı:** -sı, -dır

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Arzu ve istek
uykusu.

Devrān ederse āh-1
sirişkimle dil çi ğam
Ol āsiyāb-1 'aşığıñ āb-1
hevāsıdır

āb-1 la'liñle:

1. **āb-1 la'liñle:** -iñle

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lal (kırmızı, değerli
taş) renkli su II Kırmızı
şarap.

Āb-1 la'liñle edip buse-i
la'liñ terkib
Ḥāzık-1 'āqıl dil-i
bīmārıña dermān heves

āb-1 laṭif içen:

1. **āb-1 laṭif içen:** -en

Kıt'a 13

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
İçimi güzel su
içmek.

İçen āb-1 laṭif
çeşmesārından kıyās
eyler
Aña olmağ gerek Nıl-i
mübārekden ḥafı bir
rāh

āb-1 medārıñ:

1. **āb-1 medārıñ:** -iñ

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Akan su.

Luṭf edip āb-1 medārıñ
ile itfā eyle
Düşdi bir āteş-i 'ışka
ciger oldu biryān

āb-1 şāf:

1. āb-1 şāf:

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saf su.

Temāşā kı̄l o şāhıñ
hançer-i pāki
miyānında
Bir āb-1 şāfdır gūyā aqar
‘ayn-1 kemerdendir

2. āb-1 şāf: -dır

Gazel 235

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saf su.

Cūyān olur miyānına
kıldıkça nazar
Bir āb-1 şāfdır kemeri
içre hançeri

āb-1 satl[1]:

1. āb-1 satl[1]: -[1]

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(bir) tas su.

Nūş edip mā^c-1 vuzū³ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var

sen āb-1 satl[1] bereber
iç

āb-1 sirişkim:

1. āb-1 sirişkim: -im

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

O tıfl-ı nev-residem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i kāmetin āb-1
sirişkim eyledi maqbūz

āb-1 tab‘ımda:

1. āb-1 tab‘ımda: -im, -da

Gazel 233

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yaratılış suyu.

Çāh-ı dilde hüsn-i
Yūsufveş görüp ol
talakı
Āb-1 tab‘ımda ‘ayān
oldu bu şeb māhiyyeti

āb-1 vasl:

1. āb-1 vasl:

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşma, ulaşma
suyu.*

Dür-i dendān u la‘liñ
görse cānā āb-1 vasliñla
Anı terkib ederdı vaşf
edip lü³lü³leriñ Buqrāt

āb-1 vaşl-1 yār:

1. āb-1 vaşl-1 yār:

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
suyu.*

Bu tenim zaħmın
kaparsa ey tabīb-i cān
yine
Āb-1 vaşl-1 yār ile terkib
olan merhem kapar

āb-1 vaşlın:

1. āb-1 vaşlın: -im

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşma, ulaşma
suyu.*

Kim nūş āb-1 vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemişe ‘ataş olur

2. **āb-1 vaşlıñ: -iñ**

Gazel 89

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kavuşma, ulaşma
suyu.*

Cenāb-1 yekke-tāza ver
kümeýt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-1 vezni
yoq dilde varıdır

āb-1 vişāl:

1. **āb-1 vişāl:**

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın suyu.

Dil-i bīmārıma eczā³-i
düşnāmiñ şun ey hāzık
Aña āb-1 vişāliñle şifā
ver şerbet-i emlec

2. **āb-1 vişāl:**

Gazel 233

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın suyu.

Nār-1 ıışkı münţafı ise
n'ola āb-1 vişāl
Ba^d-ez-İN teskİN olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

3. **āb-1 vişāl:**

Gazel 120

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Vuslat suyu,
kavuşma suyu.*

O meh āb-1 vişāliyle
‘aţāş-1 ‘ıışkı kındırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i
Kerbelā-yı Mışrı
andırmış

āb-1 zevrağ-1 dil:

1. **āb-1 zevrağ-1 dil:**

Gazel 216

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül kayığının
suyu.*

Ĝarğ oldu āb-1 zevrağ-1
dil siyyemā yeme
Tākat mı gelir cūşiş-i
eşk-i dem-ā-deme

āb-1 zülāl:

1. **āb-1 zülāl:**

Gazel 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Berrak su. //
Sevgili'nin çok değerli
ağız suyu, hayat suyu:
āb-1 hayat.*

Bugün tebhāle-i la'l-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi kınd u kimi
kevşer dedi āb-1 zülāl
ammā

‘ābid:

1. **‘ābid:**

Muhammes 1

Mısra: 13

*Allah'ın emirlerine
titizlikle uyan, ibâdete
düşkün, takvâ sâhibi
kimse.*

Gelip bu hān-kāh-1
halka-i bezm içre ey
‘ābid
Ayagın elde tut pīr-i
muğānın hürmete
zāhid

2. **‘ābid:**

Müstezad 2

Mısra: 22

*Allah'ın emirlerine
titizlikle uyan, ibâdete
düşkün, takvâ sâhibi
kimse.*

Meclisde serinden
düşecek kisve-i zāhid
‘İsā ile ‘ābid

aç:

1. **açma: -ma**

Gazel 95

Mısra: 3

*Kapalı şeyi açık
hâle getirmek.*

‘Uşşāka bāb-ı vaşf-ı
cinān açma vā‘izā
Ġavvāş-ı baħr-ı ‘ışk-ı
ezel melbes istemez

2. **açmaz: -maz**

Gazel 22

Mısra: 5

Açmak, göstermek.

Açmaz eylerse ruħun
fi’l-ħāl anı kılma qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

3. **açmaz: -maz**

Gazel 23

Mısra: 8

Açmak, göstermek.

N’ola māt eylese yek
lu‘b ile şāhı gelip fi’l-
ħāl
Ruħun açmaz raķīb ile
eder ol māh-ı tībān lec

4. **açmam: -mam**

Gazel 180

Mısra: 1

*Açmak (ağız
bağlamında).*

Dese ‘isā-şifat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

5. **açsam: -sam**

Gazel 16

Mısra: 10

Açmak //

Göstermek.

Ağyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da ħavādīs

aç-:

1. **açıp: --ıp**

Gazel 112

Mısra: 9

Açmak, göstermek.

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildārı
açıp sen Fenniyā
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehī yārāna es

2. **aç:**

Gazel 22

Mısra: 10

Açmak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şi‘r-i Zīvere
Sen şināver ol diler
būlbūl bāl aç da uc

3. **açar: -ar**

Gazel 98

Mısra: 2

*(Bir şeyi) Kapalı,
örtülü, kilitli veya bağlı
durumdan çıkarmak.*

Niyāmından nigāhıñ
tiğveş cānā çıkar
çıkamaz
Açar dil sinesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkamaz

4. **açma: -ma**

Gazel 178

Mısra: 7

*(Bir şeyi) Kapalı,
örtülü, kilitli veya bağlı
durumdan çıkarmak.*

Bün-nişin-i ħum-ı mey-
ħāneye sākī açma
Tursun Allahı severseñ
meyı yab yab içelim

‘acā’ib:

1. **‘acā’ib:**

Gazel 4

Mısra: 4

*Garip, tuhaf; hayret
verici.*

Hafî mey nûş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühan bu
ne ‘acā’ib bir su’âl
ammā

açar kıpar:

1. açar kıpar: -ar

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Beyt-i derûnu vuşlat u
hicrân açar kıpar
Haccâc [u] âşafa anı
merdân açar kıpar

2. açar kıpar: -ar

Gazel 69

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Beyt-i derûnu vuşlat u
hicrân açar kıpar
Haccâc [u] âşafa anı
merdân açar kıpar

3. açar kıpar: -ar

Gazel 69

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Āteş şaçıp nigeş-be-
nigeş çeşmi âfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettân açar kıpar

4. açar kıpar:

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Şaşd eyledikçe neşter-i
ğamze ile çāk edip
Āmâc-dı dâğ şîşe-i cānân
açar kıpar

5. açar kıpar: -ar

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Belkîs-ı ‘ışka şanma ki
taqlîb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serâ-yı
Süleymân açar kıpar

6. açar kıpar:

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Geh şoşbet-i müşâ‘are
gāhî sükût ile
Mecmū‘a-i tabî‘i yārân
açar kıpar

7. açar kıpar: -ar

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Açar kıpar.

Tahrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şî‘rini her
ân açar kıpar

‘acâyib:

1. ‘acâyib:

Gazel 202

Mısra: 11

İlginç, şaşirtıcı.

Fennî ne ‘acâyib ki
sühândân-ı Sitânbul
Fethîye nazîre demede
cümlesi zınka

2. ‘acâyib:

Gazel 205

Mısra: 14

*Hayret verici. II
bambaşka.*

Nazîre ‘arz eder ‘Ârif
Efendiye bu manzûmu
‘Acâyib saçmalar taħrîr
eder Fennî-i bî-çâre

3. ‘acâyib:

Gazel 161

Mısra: 1

*Hayret verici,
şaşırtıcı.*

O tıf[ı]lıñ ne ‘acâyib
fem-i âli küçücek
Habb-ı ‘anber mi nedir
dâne-i hâlî küçücek

4. ‘acâyib:

Gazel 162

Mısra: 9

*Acayip, garip,
tuhaf.*

Bir bûsesi yok Fennîye
İhsânıñ ‘acâyib
Tanzîm edip eş‘arını bî-
hûde emek çek

‘aceb:

1. ‘aceb:

Gazel 79

Mısra: 7

Acaba.

Sînem ne ‘aceb eylesem
ol yâre çerâgân

Efşân-şerer-i gamze-i
cādûsu fişekdir

2. ‘aceb:

Gazel 208

Mısra: 1

*Şaşırtan, hayrette
bırakan, tuhaf.*

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
hayâl-i dahîl olsa
Şeb tâ-be-seher ‘âşıka
tül-ı emel olsa

3. ‘aceb:

Gazel 16

Mısra: 6

Acaba.

Dil sîne-i cânâne girip
çıkıdı be-ħikmet
Cennetde ‘aceb yok
mudur Âdemde havâdis

4. ‘aceb:

Gazel 19

Mısra: 5

Acaba.

Merdümiye tesmiye-i
duħter ne ‘aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pây-ı mü‘enneş

5. ‘aceb:

Gazel 39

Mısra: 5

Acaba.

Dönse ne ‘aceb zâhid ile
vaqt-i hasûnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenâ serd

6. ‘aceb:

Gazel 55

Mısra: 5

Acaba.

‘Uşşâkı katl için ne
‘aceb ey kaşı kemân
Dil-düz-ı tîr-i tîz-i
niğâhıñ baña nedir

7. ‘aceb:

Gazel 76

Mısra: 5

Acaba.

Şıkılıp pür-‘arağ olsa ne
‘aceb rüy-ı niğâr
Çekdi sâkî anı inbîk-i
zekândan tekrâr

8. ‘aceb:

Gazel 84

Mısra: 7

Acaba.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

9. ‘aceb:

Gazel 92

Mısra: 3

Acaba.

Ne hikmetdir ‘aceb bu
şıve-i hikmet o meh-
rūda
Gelir tırmaz gider dil-
hısteye hāzık bakar
bakmaz

10. ‘aceb:

Gazel 132

Mısra: 9

Acaba.

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

11. ‘aceb:

Gazel 139

Mısra: 7

Acaba.

Ne ‘aceb aça hezārān-ı
şükūfe-elvān

Tohm-ı şıf-r-i ter ile
sāha-i řab‘ım meZRū‘

12. ‘aceb:

Gazel 144

Mısra: 8

Acaba.

çursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirig

13. ‘aceb:

Gazel 158

Mısra: 8

Acaba.

Şekvā eder ‘āleme
imdād için ‘anķā
Bilmem ne ‘aceb Kāf-ı
ķanā‘atde gınā yok

14. ‘aceb:

Gazel 169

Mısra: 9

Acaba.

Bir ‘ışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düřdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

15. ‘aceb:

Gazel 184

Mısra: 6

Acaba.

Yıkdıñ dil-i vırānemi ey
muğ-beçe senden
Şekvāya ‘aceb hāzret-i
‘ısāya mı gitsem

16. ‘aceb:

Gazel 237

Mısra: 13

Acaba.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanziriñ ‘aceb
Ziver-i manzūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

17. ‘aceb:

Gazel 239

Mısra: 10

Acaba.

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş lik
Mışır içre ‘aceb anı
hāridār bulunur mu

18. ‘aceb:

Gazel 114

Mısra: 2

Öyle bir, şaşırtıcı.

Göñül seyl-âb-ı eşkin
dîdeye cānā şıgındırmış
‘Aceb kim menba‘-ı
Ceyhūna ol deryā
şıgındırmış

19. ‘**aceb:**

Gazel 23

Mısra: 10

Şaşırtıcı.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şahn-ı
belāğatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ṭab‘ına a‘rec

20. ‘**aceb:**

Gazel 138

Mısra: 3

Şaşırtıcı.

Zulmet-i ğamdan ḥalāş
olsa ‘aceb mi ‘āşıkān
Beyt-i dillerde ḥayāl-i
ṭal‘atıñ nūr-ı şu‘ā‘

21. ‘**aceb:**

Gazel 140

Mısra: 9

Şaşırtıcı.

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ‘aceb
mi

Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabba‘

22. ‘**aceb:**

Gazel 151

Mısra: 5

Şaşırtıcı.

Cān-güdāz olsa ‘aceb mi
nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri
yağmada mānend-i
Necf

23. ‘**aceb:**

Gazel 169

Mısra: 3

Şaşırtıcı.

Mir‘āt-ı mücellā gibi şaf
olsa ‘aceb mi
Ruḥsārıña revnağ verir
elbette terāşıñ

24. ‘**aceb:**

Gazel 180

Mısra: 3

Şaşırtıcı.

Ne ‘aceb zā‘ir-i aġyārı
dil etmezse ḥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

25. ‘**aceb:**

Gazel 197

Mısra: 3

Şaşırtıcı.

‘Uşşāk-ı hezārānı helāk
etse ‘aceb mi
Yek-nazrada şad kes
ķapar ol nā-dîde-i cādū

26. ‘**aceb:**

Gazel 204

Mısra: 5

Şaşırtıcı.

Āġūşa çekse ‘āşık-ı
şeydā ‘aceb midir
Ṭıfl-ı ḥayāl-i ḥālını
seyr-i Bebekde geh

27. ‘**aceb:**

Gazel 205

Mısra: 2

Şaşırtıcı.

Yine dil mā‘il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
‘Aceb mi deyr-i ķalbim
içre taşvîr olsa dîvāre

28. ‘**aceb:**

Gazel 206

Mısra: 3

Şaşırtıcı.

Åhım yeli ‘ıŖkı ne ‘aceb
eylese taħrık
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

29. ‘aceb:
Gazel 210
Mısra: 3
ŖaŖırtıcı.

İntizārıñla ‘aceb mi alsa
def‘-i remed
Ŗabr-ı va‘d-i vaŖlıñ
eczā-yı devādır
çeŖmime

30. ‘aceb:
Gazel 213
Mısra: 5
ŖaŖırtıcı.

‘Aceb mi rüzgāra ħükm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

31. ‘aceb:
Gazel 217
Mısra: 11
ŖaŖırtıcı.

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tır-i ebrūsu
kemānı olmamak üzere

32. ‘aceb:
Gazel 218
Mısra: 7
ŖaŖırtıcı.

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Ŗāhın gibi ol ğamze-i
cādū süzölünce

33. ‘aceb:
Gazel 224
Mısra: 8
ŖaŖırtıcı.

Ĥafıce bāde nūŖ
oldukça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaŖl olsa
‘aceb mi sım ü zersizce

34. ‘aceb:
Gazel 236
Mısra: 5
ŖaŖırtıcı.

Pır-i muğān ayağına
çekse ‘aceb midir
Bāy u gedāya zāhir
olunca ‘alāmeti

35. ‘aceb:
Gazel 245

Mısra: 12
ŖaŖırtıcı.

Rā’ız-i vaŖf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sühan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

36. ‘aceb:
Gazel 41
Mısra: 5
Tuhaf.

Menba‘-ı āb-ı ĥayāt olsa
‘aceb mi tal‘atıñ
Ĥoy-ı pākiñ çeŖme-i
ĥürŖid-i enverden leziz

37. ‘aceb:
Gazel 56
Mısra: 7
Tuhaf.

Dil-i bī-çāre baĥŖ etse
‘aceb mi Ŗerbet-i la‘lin
Ṭabıbm fehm eder
derd-i derūnum ṭab‘ı
ĥāzıkdır

38. ‘aceb:
Gazel 58
Mısra: 12
Tuhaf.

Kıl-i cism-i
köhnesinden dāne-i

dārū aķar
Pür-güher olsa varak
içre ‘aceb mi Fenniyā

39. ‘aceb:
Gazel 60
Mısra: 5
Tuhaf.

Zāhid varıp ayağını
öpse ‘aceb midir
PİR-i muġān tekke-i
Cem öz babasıdır

40. ‘aceb:
Gazel 73
Mısra: 7
Tuhaf.

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hısn-i haşini fetħ eden
elbet ezān verir

41. ‘aceb:
Gazel 94
Mısra: 3
Tuhaf.

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe ÇİN [ü] Māçine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehi faġfurdur sensiz

42. ‘aceb:
Gazel 104
Mısra: 7
Tuhaf.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rü’yāda
Ekşeriyā bu düşü
zāhide ta‘bir ederiz

43. ‘aceb:
Gazel 240
Mısra: 10
Tuhaf.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

44. ‘aceb:
Gazel 25
Mısra: 1
Şaşırtıcı, acayip.

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla nigāhiñda
Sehāb-ı çerħ-i dilde
āteşzār-ı pīç-ā-pīç

45. ‘aceb:
Gazel 111
Mısra: 12
*Şaşırtan II hayrette
bırakan.*

Oķuyup hısn-i ġaķ-ı
muşħaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ‘aceb
āyet-i Ķur’āna heves

46. ‘aceb:
Gazel 245
Mısra: 12
Acaba, şaşırtıcı.

Rā’iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūħan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

‘aceb mi:

1. ‘aceb mi:
Gazel 86
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şaşılr mı.

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

2. ‘aceb mi:
Kıt'a 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şaşılr mı.

‘Aceb mi rüz u şeb
gehvāresin pāyende

eyleirse
Kamer lālāsıdır mäh-ı
münevverdir aña dāye

3. ‘**aceb mi:**
Kıt'a 7
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Şām-ı haṭında du‘ā kılsa
‘aceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi‘
vü Hānbelī

4. ‘**aceb mi:**
Kıt'a 13
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü hayrān
Temāşā eyleyenler
naşını bay u gedā hem
şāh

5. ‘**aceb mi:**
Murabba 2
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı.

Geşt edip şahrālara
düşsem ‘aceb mi sū-be-

sū
Ben mecāz-ı ‘ışkı taḥkīk
edip ey şīrīn-rū

6. ‘**aceb mi:**
Kıt'a 4
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
‘Aceb mi tev’emen bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

7. ‘**aceb mi:**
Kıt'a 4
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı, tuhaf mı.

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb
Çaṭār nāşesiniñ aḥter ü
mebāle vü mebāli

‘acebā:

1. ‘**acebā:**
Kaside 1
Mısra: 141
Acaba.

Nice olur ḥālī faḳīriñ
‘acebā maḥşerde

Sevrveş gelse gerek
üstüne ḥalkıñ nīrān

2. ‘**acebā:**
Murabba 1
Mısra: 9
Acaba.

‘Acebā tīg-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perişān ḥālīm

3. ‘**acebā:**
Gazel 5
Mısra: 12
Acaba.

Ağız ağıza sāgar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebā ḳulḳul-i minā

‘acem:

1. ‘**acemde: -de**
Gazel 86
Mısra: 6
*İran; musiki
makamlarından biri.*

Maḳām-ı būselligi devr-i
gül eder muṭrib
O şāh-nāz ‘Acemde
nühüftekār mıdır

‘acem-şeh-nāz:

1. ‘acem-şeh-nāzını: -*ını*

Gazel 131

Mısra: 11

Acem güzeli.

N’ola pāyine yüz sürse
‘Acem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ‘uşşāka
karīb-i evliyādır şāt

açıkçık:

1. açıkçık:

Gazel 154

Mısra: 6

?

Çarpılma şağın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i gamda açıkçık

açıl:

1. açılıp: -*ıp*

Gazel 102

Mısra: 1

*Açık hale gelmek,
çiçeklenmek;
neşelenmek.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

2. açıldıkça: -*dık, -ça*

Gazel 173

Mısra: 1

*Açık hale gelmek,
çiçeklenmek;
neşelenmek.*

Hār-ı ağıyāra açıldıkça o
gül
Āh edip murğ-ı dil oldu
bülbul

3. açılısın: -*sın*

Gazel 213

Mısra: 2

*İçini dökmek,
derdini paylaşmak.*

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āğāzelendikçe
Açılısın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

4. açılmazsın: -*maz, -sın*

Gazel 160

Mısra: 9

*Açık hāle gelmek II
içini dökmek.*

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmında sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

5. açılma: -*sa*

Gazel 103

Mısra: 4

*(çiçek için)
büyüyüp gonca
halinden çıkmak,
açmak.*

Būs eyledikçe ‘ārızın
üzre sefid olur
Açılma bāğ-ı gülde n’ola
yaseminiñiz

6. açılmaz: -*maz*

Gazel 94

Mısra: 12

*(çiçek için)
büyüyüp tomurcuk ve
gonca halinden çıkmak.*

Hezārān gönçe-i
üşküfte-ṭab[ı] fetḥ eder
ammā
Açılmaz verd-i şî‘rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

açıl-:

1. açılmadı: -*ma, -dı*

Gazel 39

Mısra: 4

*Açık hale gelmek,
çiçeklenmek.*

Bülbül gibi dil haddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemālîñde aña verd

2. **açılmışı:-miş**

Gazel 227

Mısra: 6

(Ağaç için)

çiçeklenmek, (çiçek
için) büyüyüp
tomurcuk ve gonca
halinden çıkmak.

Hoşā bir deste
sünböldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tāzeden
tāze

ad:

1. **adımız:-ımız**

Gazel 102

Mısra: 8

İsim, şan, şöhrət.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

a‘dā:

1. **a‘dāya:-y, -a**

Gazel 70

Mısra: 6

*Düşman(lar) //
rakip(ler).*

Çekme tiğ-ı nigehiñ
‘āşık-ı şādıklarına
Er olan ālet-i şemşirini
a‘dāya çeker

ādāb:

1. **ādāb:**

Gazel 9

Mısra: 6

*Ahlak ve terbiyenin
gerektirdiği konuşma
ve hareket tarzı.*

Eder mi olsa Kādī-zāde
böyle dāmenin irhā
O hey’etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

‘adāt-ı dil-ber:

1. **‘adāt-ı dil-ber:**

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül alan
(sevgilinin) âdetleri,
alışkanlıkları.*

Yapıldı sâ‘at-i hātır
‘adāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüz’-i felekde
‘ayāra kalmışdır

‘add eyle:

1. **‘add eyle:-y, -ip**

Gazel 236

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saymak.

‘İndimde nev-zemīn
deyü ‘add eyleyip dilā
Sultānıma nice şunayım
bu rekāketi

ādem:

1. **ādemde:-de**

Gazel 16

Mısra: 6

İnsan // Hz. Âdem.

Dil sīne-i cānāne girip
çıkdı be-ħikmet
Cennetde ‘aceb yok
mudur Âdemde ħavādiş

2. **ādem:**

Kaside 1

Mısra: 69

A. insan, kişi.

O sahīl-āverin ādem
işideydi şavtın
Dil verip ‘āşık olurdu
aña şāh-ı mirān

3. ādem:

Gazel 43

Mısra: 3

1. Hz. Âdem, 2.

insan.

Ḥilāf olmaz ğaddārīñ
vird-i cennetdir dese
ādem
Cihāna māye-i feyz-i
gül-i ra'cā neden
me'hūz

4. ādem:

Murabba 2

Mısra: 11

1. Hz. Âdem, 2.

insan.

Ravza-i ruḥsārına ādem
nice cān atmasın
‘Āşık-ı şeydāsının ol
cennetü'l-me'vāsıdır

ādem:

1. ādemi:

Gazel 111

Mısra: 13

Ademoğlu,

insanlar.

Māt eder ādemi
şatranc-ı sūḥanda fi'l-
ḥāl
Fenniyā kılma fem-i
Ziver-i ferzāne heves

2. ādemi:

Gazel 43

Mısra: 5

Adam.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya'qıl
Seniñ la'l-i lebiñ sākī
mey-i peymāneden
me'hūz

ādemi başdan çıkarır:

1. ādemi başdan çıkarır:

Gazel 200

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Adamı baştan

çıkartır.

Dām-ı ḥāl-i yāre ey
murğ-ı gönül meyl
eyleme
Ādemi başdan çıkarır
ḥvāhiş-i yek-dāne cev

‘adil-i bermekidir:

1. ‘adil-i bermekidir: -dir

Kıt'a 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bermekî'nin

adaleti. II Emevi

*Devleti'nin yıkılışı ve
Abbasi Devleti'nin
kurulmasında etkili
olup Harunnurreşid'in
zamanına kadar
sırasıyla vezirlik etmiş
bir ailedir. Halit, Yahya,
Fazıl ve Cafer adlarında
dört kişi olup
içlerinden en ünlü olanı
Cafer-i Bermekî'dir.
Harunnurreşid'in veziri
olan Cafer hem
saygınlığı ve yönetimi,
hem de zenginliği ile
meşhur olmuştur.*

Sezâdır ṭurma vaşf et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḥâdetde ‘adil-i
Bermekîdir cümle ef‘âli

‘adü:

1. ‘adüyuz: -yuz

Gazel 106

Mısra: 8

Düşman.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirig etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ‘adüyuz

āfet:

1. āfetiñ: -iñ

Gazel 69

Mısra: 3
Güzel, sevgili.

Āteş saçıp nigh-be-
nigh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar kıpar

2. āfetiñ: -iñ

Gazel 83

Mısra: 9

Güzel, sevgili.

Hayāl-i tīg-ı nigāhı ol
āfetiñ Fenni
Harāb edip cigerim
pāre pāre kıalmışdır

3. āfet:

Gazel 217

Mısra: 11

*Afet. II Güzel,
sevgili.*

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tır-i ebrūsu
kemānı olmamaķ üzre

āfet-i devrān:

1. āfet-i devrān:

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Dünya güzeli,

*bütün herkesi kendine
hayran bırakan güzel.*

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Raķibe hışm edip çin-i
cebının bīm göstermiş

‘afv etmesin:

1. ‘afv etmesin: -me, -sin

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Affetmek,
bağışlamak.*

Bu nazmı Fenniyā Sırrı
Efendiye yürü ‘arz et
Okuyup baş ‘afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

‘afv eyle:

1. ‘afv eyle: -sin

Gazel 203

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Affetmek,
bağışlamak.*

‘Arz et bu nazmı Ziver
Efendiye Fenniyā
‘Afv eylesin kuşurunu
temyız gerekse de

ağ:

1. ağı: -ı

Gazel 45

Mısra: 6

Ağ, tuzak.

Peyveste tār-ı
ganzelerin kılmış ol
perī
Māhī-dillere yem-i ‘ışk
içre ağı var

āğ oynadır:

1. āğ oynadır: -ır

Murabba 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Balık ağı oynatmak.

Bend olup müjgānıma
kılmış gerdānın seri
Baır-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

ağa-yı nebāt:

1. ağa-yı nebāt:

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bitkilerin ağası.

Dāne-i hāl-i
siyehkārıdır ağa-yı

nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ
aşaf-ı ğaddārıdır

āġāz:

1. **āġāza:** -a

Gazel 46

Mısra: 7

Başlangıç, başlama.

Edip āġāza uşūliyle bize
şeh-nāzım
Büselik kılmadı ‘uşşāka
nev-ā-kārıdır

2. **āġāza:** -a

Gazel 180

Mısra: 6

Başlangıç, başlama.

Naġme-i şukka zebān
ile eder āzürde
Ṭab^c-ı şeh-bāzımı āġāza
cestem mestem

āġāze-i ninniyyi:

1. **āġāze-i ninniyyi:** -y, -i

Kıt'a 10

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ninni sesi.

O şavt ile edip āġāze-i
ninniyyi ey dāye

Miyān giryesinden ol
niġāre ba^cis-i ħvāb ol

āġāzelen:

1. **āġāzelendikçe:** -dik, -
çe

Gazel 213

Mısra: 1

Başlamak.

Dem-ā-dem ney gibi
baġrım deler
āġāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

aġıp gitmede:

1. **aġıp gitmede:** -mede

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yükselmek.

Eṭrāfi fiten başdı aġıp
gitmede mizān
Ḥalk düşdü boġaz
derdine dirhemde
ġavādiş

aġız aġıza:

1. **aġız aġıza:**

Gazel 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Kadehin sevgilinin
dudaġına deġmesi
sebebiyle âşıkta sevgili
ile aġız aġıza verme
düşüncesi oluşmuştur.*

Raġş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sākī
Yaġmış yine rez-
duġteri ayaġına ħinnā

aġla:

1. **aġlama:** -ma

Gazel 216

Mısra: 10

Acı, keder,

*pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzölmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Rez-duġterine ṭıfl-ı dil-i
efġāna zār eder
Kāfir kıızı demez aña
aġlama māteme

aġu:

1. **aġu:**

Gazel 58

Mısra: 9

T. is. Zehir. aġu

*aġacı zakkum aġacı. aġu
otu baldıran.*

Bed-likānıñ
çehresinden gūyiyā aġu
aķar
Kaķre kaķre hūn-feşān-ı
zaķmı ŧanma zāhidiñ

āġūş:

1. āġūşmuza: -muza

Gazel 77

Mısra: 10

Kucak.

Ĥavz bir ʿaşıķa
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āġūşmuza bir
ķadd-i dil-cū bulunur

2. āġūşını: -ını

Gazel 80

Mısra: 9

Kucak.

Ten-bürehne fetĥ edip
ʿuşşākına āġūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş ķuşatmış sım-
kemer

3. āġūşuna: -u, -n, -a

Gazel 196

Mısra: 15

Kucak.

Meyl et āġūşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārıñı ķılma
maĥzūn

āġūşa çek:

1. āġūşa çek: -se, -m

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Koynuna çekmek II
kucaklamak.*

Şaĥn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāĥ

āġūşa çekmek:

1. āġūşa çekmek: -mek

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yanına, tarafına
çekmek, kendi safına
çekmek.*

Çekmek diler āġūşuna
ammā seni āġyār
Ĥiç ķuĥn ede mi āteş-i
sūzāna teķarrüb

āġūşa çekse:

1. āġūşa çekse: -se

Gazel 204

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Koynuna çekmek II
kucaklamak.*

Āġūşa çekse ʿaşıķ-ı
şeydā ʿaceb midir
Ĥıfl-ı ĥayāl-i ĥālını
seyr-i Bebekde geh

āġūş-ı rind:

1. āġūş-ı rind:

Gazel 64

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Rindin kucaġı.

Meclisde zarf-ı mey gibi
āġūş-ı rind ile
Müy-ı miyān rüy-ı
niġārān ķuşaklıdır

āġūş-ı vuşlat:

1. āġūş-ı vuşlat: -da

Gazel 220

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma kucaġı.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āġūş-ı vuşlatda
Bu ĥāl üzre o meh-rū
ĥvāba varsın pister
isterse

āġūşuma alıp:

1. **āgūşuma alıp:-ıp**

Gazel 44

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Alıp āgūşuma olma hey

dilā hāle gibi

Ten-i pākizesine

pīrehenim kıldı nüfūz

2. **āgūşuma alıp:-ıp**

Gazel 225

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Alıp āgūşuma Meryem

gibi ben ol şanemi

Ṭıfl iken bağırma başdı

anı mādercesine

āgūşuma alsam:

1. **āgūşuma alsam:-sam-**

u, -m, -a

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Āgūşuma alsam n'ola

gāhice o ṭıflı

Gehvāre-i sīnemde

gelip eylese rāḥat

āgyār:

1. **āgyār:**

Gazel 53

Mısra: 3

Ar. 1. Gayr'lar,

başkaları, diğeri. 2.

Yabancılar, bildik

olmayanlar. 3. Āşıkların

rakipleri. 4. Rakipler.

Āgyār ile dü-çār olıcağ

kūy-ı yārda

Gird-i nesīm-i āteş-i

çerḥ-i cedel kıpar

2. **āgyār:**

Gazel 58

Mısra: 8

Ar. 1. Gayr'lar,

başkaları, diğeri. 2.

Yabancılar, bildik

olmayanlar. 3. Āşıkların

rakipleri. 4. Rakipler.

Ḳā'e-i 'uşşākına ol

ḳāmet-i dil-cū aḳar

Geç nigāh-ı yārdan

āgyār olup ālūde-ğam

3. **āgyār:**

Gazel 10

Mısra: 7

Rakip, el gün

(sevgilinin dost

edindiği kimseler).

'Uşşāk ile 'azm etse

n'ola kūyuña āgyār

Elbette gider Ka'beye

hüccāc ile merkeb

4. **āgyāra:-a**

Gazel 16

Mısra: 9

Ar. 1. Gayr'lar,

başkaları, diğeri. 2.

Yabancılar, bildik

olmayanlar. 3. Āşıkların

rakipleri. 4. Rakipler.

Āgyāra nice fāş edeyim

sırrımı Fennī

Ebkem olurum gāhice

açsam da ḥavādiş

5. **āgyāra:-a**

Gazel 42

Mısra: 1

Ar. 1. Gayr'lar,

başkaları, diğeri. 2.

Yabancılar, bildik

olmayanlar. 3. Āşıkların

rakipleri. 4. Rakipler.

Būs-ı la'liñ ey perī

olmağ gerek āgyāra şāz

Şübhe 'ārız olmada zirā

dil-i ğam-ḥvāra şāz

6. **āgyāra:-a**

Gazel 42

Mısra: 6
Ar. 1. Gayr'lar,
başkaları, diğerleri. 2.
Yabancılar, bildik
olmayanlar. 3. Âşıkların
rakipleri. 4. Rakipler.

Şerbet-i la'liñ ne
hikmet ol tabīb-i cān-
fezā
Şunmada agyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

7. agyāra:-a

Gazel 44

Mısra: 7

Ar. 1. Gayr'lar,
başkaları, diğerleri. 2.
Yabancılar, bildik
olmayanlar. 3. Âşıkların
rakipleri. 4. Rakipler.

Feth edip 'arz-ı cemāl
eyleme agyāra diyü
Gönçeye hār-ı nikāt-ı
sühanım kıldı nüfūz

8. agyāra:-a

Gazel 113

Mısra: 9

Ar. 1. Gayr'lar,
başkaları, diğerleri. 2.
Yabancılar, bildik
olmayanlar. 3. Âşıkların
rakipleri. 4. Rakipler.

Agyāra edip kūşe-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
nigehiñ ey qad-i ser-keş

9. agyār:

Gazel 8

Mısra: 5

(Âşığa göre)

Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni agyār
Hiç kuṭn ede mi āteş-i
sūzāna teqarrüb

10. agyār:

Gazel 101

Mısra: 3

(Âşığa göre)

Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].

Hem-meclis olursa
n'ola agyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-hār bulunmaz

11. agyār:

Gazel 128

Mısra: 3

(Âşığa göre)

Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].

Hüsn-i ḥaṭın agyār ile
bahş etmede 'uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşıbdā mu'arız

12. agyār:

Gazel 147

Mısra: 1

(Âşığa göre)

Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].

Ḥaṭt-ı nev şanma
ruhunda yāriñ ey agyār
zāğ
Bülbül-i 'uşşāka kalmış
gülşen içre kıl ṭuzāğ

13. agyār:

Gazel 171

Mısra: 8

(Âşığa göre)

Sevgilisinin dost

*edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].*

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’ât-ı dilden ey perî
Hüsünüñe ağıyâr hayrân
olsa da mâni‘ degil

14. ağıyârı: -ı

Gazel 198

Mısra: 2

(Âşığa göre)

*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].*

‘Azm et ol mâha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfi қо
Ğül ağıyârı görürsek
Âyete’l-kürsî oқu

15. ağıyâra: -a

Gazel 202

Mısra: 7

(Âşığa göre)

*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].*

Dür-naqd-i sirişkim
görüp ağıyâra o meh-rû
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

16. ağıyâr:

Gazel 220

Mısra: 7

(Âşığa göre)

*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil
anlamında da
kullanılır].*

Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için ağıyâr
Kaḫâr-ı qudsiyâne nâḫa-
i maḥmil ḫar isterse

17. ağıyârıñ: -ın

Gazel 110

Mısra: 3

Rakip, başkaları,

yabancılar.

Dil-âzâr zebân-ı yâr ile
elfâzı ağıyârıñ
Degil tev’em-i züccâcı
şek ile kaḫ’ etmede
elmās

18. ağıyârın: -ın

Muhammes 1

Mısra: 9

*Gayrılar, başkaları
II dost olmayanlar,
düşmanlar II (âşığa
göre) sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler.*

Dil-i zâr [u] zebân-ı yâr
ile elfâzı ağıyârın
Degil tev’em züccâcı
seng ile kaḫ’ etmede
elmās

19. ağıyârı: -ı

Gazel 243

Mısra: 7

(Âşığa göre)

*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler; başkaları.*

Görünce yâr ile ağıyârı
bezm-i maḥfide
Fiğân-ı âh ile derdim
ziyâdedir şimdi

20. ağıyâr:

Müstezad 3

Mısra: 9

(Âşığa göre)

*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler.*

‘Uşşāka āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

**aġyār ile mā-beyn-i
yārda:**

**1. aġyār ile mā-beyn-i
yārda: -da**

Gazel 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Rakipler ile sevgili
arasında.*

Aġyār ile münāfese var
mā-beyn-i yārda
Hiç āteş ile penbe niçe
ide imtizāc

aġyārān:

1. aġyārān:

Gazel 124

Mısra: 7

Rakipler.

Gelip ibrām ederse
sākiyā bezm içre
aġyārān
Kerem kıl buse verme
merd-i rindāna ayaġıñ
baş

aġyār-ı pīç-ā-pīç:

1. aġyār-ı pīç-ā-pīç:

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Birbirine girmiş
rakipler.*

Ṭolaşdıkça zihāsā dil
miyān-ı sâ‘at-i vaşla
O raġkaş ile çerh için
olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

aġyār-ı rû-siyeh:

1. aġyār-ı rû-siyeh:

Gazel 204

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Günahkâr rakipler.

Şemm eylediyse
zülünü inkâr etmesin
Zirā olur bu kez bile
aġyār-ı rû-siyeh

aġzāb ol:

1. aġzāb ol:

Kıt'a 10

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Daha gazaplı
olmak.*

Şafādır dāyesine
bülbulāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
aġuşuña sen elde aġzāb
ol

āh:

1. āh:

Gazel 17

Mısra: 11

*Hüzün, sürur, yas,
ümit gibi derunî ahvale
delâlet eder bir edat.*

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirîġā
revā ‘abeş

2. āh:

Gazel 39

Mısra: 1

*‘Aşğın keder ve
hüznünün neticesinde
feryat ve figân etmesi //
Āh ederek inlemek.*

Küyuñda raġib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ
ey meh ne belā derd

3. āhımız: -ımız

Gazel 107

Mısra: 2

Feryat, inilti.

Medd-i kaşıñla naġş-ı
zamir-i nigāhımız
Levh-i cemālîñ üzre elif
ġaddim āhımız

4. **āhım:** -ım

Gazel 96

Mısra: 7

*Aşığın keder ve
hüznünün neticesinde
feryat ve figân etmesi,
inleme.*

Hayâl-i ebr-i zülfüyle
hemîşe ra' d olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

5. **āh:**

Gazel 85

Mısra: 6

*Acı bildiren bir
ünlem.*

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Kānde mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

6. **āhım:** -ım

Gazel 206

Mısra: 3

*'Aşığın keder ve
hüznünün neticesinde
feryat ve figân etmesi.*

Āhım yeli 'ışkı ne 'aceb
eylese taḥrīk

İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

7. **āh:**

Gazel 238

Mısra: 5

*"Ah!" üzüntü
bildiren ünlem.*

Rūz u şeb eyler der-
āgūş āh kim cānā seni
Āteş-i 'ışkına yansın
pīrehan dedikleri

āh ed:

1. **āh ed:**

Gazel 66

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Acı ile içini
çekmek.*

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Hışmıla üstüme şad
piştov-ı hūbān şıkılır

2. **āh ed:** -ip

Gazel 173

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Feryat etmek,
inlemek, beddua etmek
(bk. āh).*

Hār-ı ağıyāra açıldıkça o
gül
Āh edip murğ-ı dil oldu
būlbūl

3. **āh ed:** -eyim

Gazel 189

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Feryat etmek,
inlemek, beddua etmek
(bk. āh).*

Ra' dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerḥ-i gerdūn tañlasın

āh edip:

1. **āh edip:** -ip

Müstezad 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Feryād etmek.

'Uşşāka āh edip ağıyār
içün eder
Ġavḡāya bu peydā

āh et:

1. **āh et:** -me, -y, -m

Gazel 229

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Feryat etmek,

inlemek, beddua etmek
(bk. *âh*).

Nice *âh* etmeyem
müjeñle şehâ
Şad hezârân işfâk var
dilde

âh etse:

1. *âh* etse:-se

Gazel 223

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Feryat etmek,

inlemek, beddua etmek
(bk. *âh*).

Küyuñda rüz u şeb n'ola
âh etse 'aşıqân
Hîç şabr olur mu va'd-i
vişâliñ mürûruna

âh eyle:

1. *âh* eyle:

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ah etmek.

Âh eyleyecek Fenni
ğubâr-ı haţ-ı yâre
Olsa o nesîm ile n'ola
vech-i şomâ gerd

2. *âh* eyle:

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ah etmek.

Âh eylemem nigârıma
ben bi'l-muvâcehe
Mir'ât-ı kalb-i pâkine
şâyed tuman verir

âh eyler:

1. *âh* eyler:

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Feryat etmek.

Giden şâm-ı haţından
Ka'be-i vaşlına *âh* eyler
Zemîn âteş hevâ âteş
reh âteş rüzgâr âteş

âh eyleyip:

1. *âh* eyleyip:

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ah etmek.

Çekmesin tîğ-ı nigâhın
yoğsa ol çeşm-i kebûd
Zâr ile *âh* eyleyip yer
gök der ol dem yâ
Vedûd

âh u efgânım:

1. *âh* u efgânım:

Murabba 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ah ve feryat etme.

Ra'dâsâ *âh* u efgânım
benim tağ oynadır
Seyl-i bârân-ı sirişkim
dilde ırmağ oynadır

âh u enîni:

1. *âh* u enîni:-i

Gazel 194

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Âh çekip inleme.

Eflâke çıkdı nâle vü
efgân ey perî
Tîğ-ı müjeñle *âh* u enîni
olanlarıñ

âh u figânıña:

1. *âh* u figânıña:-ı, -ñ, -a

Gazel 216

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Tâ çerha çıkdı *âh* u
figânıña Fenniyâ

Tanzîrim ile oldu zemîn
u semâ seme

âh u zâr et:

1. **âh u zâr et:**

Gazel 81

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Âh u zâr et câme-ıhvâb
içre o meh-rû çevrilir
Fülk-i vuşlat rûzgârıyla
be-her-sû çevrilir

âh-âver:

1. **âh-âver:**

Gazel 52

Mısra: 2

Ah getiren.

Âteş-i dâğ-ı dili şarşar-ı
hicrân büyüdür
İhtirâk-ı gamı âh-âver
olan cân büyüdür

aḥbâb:

1. **aḥbâb[a]:-[a]**

Gazel 106

Mısra: 8

Dostlar, bildik,

tanıdık, sevilen

kimseler.

Zâhirde ser [ü] cânı
dirîğ etmeyiz ammâ
Aḥbâb[a] dūr-şüret [ü]
dostâne ‘adüyuz

2. **aḥbâba:-a**

Gazel 157

Mısra: 8

Dostlar, bildik,

tanıdık.

Bular varın yoğın fırsat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aḥbâba bâri vermesin
tırnağ

aḥbâb eylesin:

1. **aḥbâb eylesin:-sin**

Gazel 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Dost kılmak,

tanıdık bildik eylemek.

Bu şîr-i nev-zemîni
seyr için tanzîr eyle
Fennî
Kenâr-ı baḥr-i nazmıma
Sa‘d-âbâd eylesin aḥbâb

aḥbâb ol:

1. **aḥbâb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dostluk kurmak.

Muḥârin olmağa sa‘y et
tevâzu‘ ile olunan
Eger mâlik olam kenz-i
fünûna derseñ aḥbâb ol

âhen:

1. **âhen:**

Gazel 98

Mısra: 7

Demir // demir

gibi katı, sert.

Niyâz u nâzı bezm-i
meyde seng âhen edip
sâkî

Yağa rindân çaḥdıḳça
şerer gavgâ çıkar
çıkamaz

âhen-dilân-ı ‘âşık-ı

şeydâ:

1. **âhen-dilân-ı ‘âşık-ı**

şeydâ:

Gazel 157

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çılgın âşığın demir

gönüllüleri.

Yeñi çıkmış ocağdan
âteş-i süzânı seyr eyle
Vire âhen-dilân-ı ‘âşık-ı
şeydâsına kanığ

āheng:

1. **āhengini:** *-in, -i*

Kıt'a 4

Mısra: 15

Güzel ve uyumlu

ses.

Felek güş eyleyince
ṭablınıñ āhengini seyr
et
Eder kav̄s-i ḳuzah̄ āvīze
bir elvān-ı Bengāli

2. **āhengiñi:** *-in, -i*

Kıt'a 12

Mısra: 25

Güzel ve uyumlu

ses.

Ṭablınıñ āhengiñi güş
edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ‘arz
etdi nihāl-i benān

āhenk:

1. **āhenk:**

Gazel 18

Mısra: 5

Uyum.

Viridin midir ol çaḳ çaḳ
āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḫa-i
şad dāneye bā‘is

āheste yürür:

1. **āheste yürür:** *-ür*

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yavaş yavaş

yürümek.

Şā’imlere iftār-ı
vişālinde cefā-cū
Āheste yürür sâ‘at-i
mev‘ūd-ı muşanna‘

āh-ı sirişk:

1. **āh-ı sirişk:** *-im, -le*

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz yaşı ahl.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi gam
Ol āsiyāb-ı ‘āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

āh-ı te‘emmül:

1. **āh-ı te‘emmül:** *-den*

Gazel 188

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İyice ve etraflica

düşünerek iç çekme.

Yürü beyt-i ‘arūs-ı

Fıtnata tanzirin et

Fennī

Zifāf-ı ḫacle-i nazma

dürer āh-ı te‘emmülden

aḫ-ı tev‘em-i kav̄s-i

tātār:

1. **aḫ-ı tev‘em-i kav̄s-i**

tātār:

Gazel 117

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tatatr'ın kaşının

çift âhl.

Çin-i ebrūsü aḫ-ı
tev‘em-i kav̄s-i Tātār
Meç-i Efrencle tiğ-ı
nigeh-i dīdesi ḫvīş

āḫir:

1. **āḫir:**

Gazel 3

Mısra: 6

(□□□□) sıf. (Ar.

aḫir) Son, sonuncu, en
sonra olan.

Şāhid-i ḫattı gelip ḳādī-
i hüsn-i ḫāline
Vechin işbāt eyler ol
İbn-i Melek āḫir saña

2. āḫir:

Gazel 13

Mısra: 2

(□□□□) sif. (Ar.

āḫir) Son, sonuncu, en sonra olan.

Pençe-i şāhīn-i
ğamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i ḫālīñ çün eyler
murğ-ı dil āḫir vefāt

āḫir-i veliyye olmasına:

1. āḫir-i veliyye

olmasına: -ma, -sı, -n, -a

Kıt'a 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Veliliğın sonu

olmak.

Besdir delīli şāh-ı cihān
oldu tā āña
Āḫir-i veliyye olmasına
yoğdur iştibāh

āḫiri vü evveli:

1. āḫiri vü evveli:

Kıt'a 7

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Başlangıç ve son.

Hāk ede ʿömrin mezīd-i
rifʿatla ser-medīd

Muʿammer ola ol reşīd
āḫiri vü evveli

aḫker:

1. aḫker:

Gazel 220

Mısra: 4

Ateş koru.

Hevā-yı āhla kıl sen o
āteş-pāreyi pür-tāb
Fezā-yı zulmet-i kânün-
ı ḫalbiñ aḫker isterse

aḫmed beg efendi:

1. aḫmed beg efendi:

Kıt'a 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ahmed Bey Efendi.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem
Aḫmed Beg Efendi kim
Muvaffak oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

aḫşām:

1. aḫşām:

Gazel 177

Mısra: 4

Akşam II akşam

vakti.

Şıyāmım açdım iftār-ı
nebāt-ı laʿl-i nābīñla
Seḫāb-ı ḫaḫḫ-ı nev-ḫız-i
ruḫuñ aḫşām
zannetdim

aḫşām eyledik:

1. aḫşām eyledik: -dik

Gazel 159

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gecelemek.

Akşamlamak.

Ḳılmadık iftār o dem
ḫand-i lebiñle bü'l-

ʿaceb

Bekledik ḫayfā gurüb-ı
ḫaḫḫiñ aḫşām eyledik

aḫter:

1. aḫter:

Kıt'a 4

Mısra: 14

Yıldız.

ʿAceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaḫār nāḫesiniñ aḫter ü
mebāle vü mebāli

aḫteri:

1. aḫteri: -sidir

Gazel 90

Mısra: 6

Bir yıldız.

Ƙılsa n'ola kitāb-ı
cemālin müṭāla'a
Ḥaṭṭı ḥayāl-i ṭıfl-ı diliñ
aḥterisidir

aḥter-i dümbāle:

1. aḥter-i dümbāle:

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aḥter-i dünbāle,
kuyruklu yıldız.*

Eyleyen ṭul-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerḥ-i dilde aḥter-i
dümbāle etmez i'tibār

2. aḥter-i dümbāle:

Kaside 1

Mısra: 67

Kelime Tipi: -

*Aḥter-i dünbāle,
kuyruklu yıldız.*

Ƙuyruḡu aḥter-i
dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-
i ṭāvūs-ı cinān

3. aḥter-i dümbāle:

Kıt'a 12

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Aḥter-i dünbāle,
kuyruklu yıldız.*

Ṭablıniñ āhengiñi gūṣ
edip eflākde
Aḥter-i dümbāle 'arz
etdi nihāl-i benān

āhū:

1. āhū:

Gazel 77

Mısra: 4

Ceylan.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥṣī-nigeḥi
Deṣṭ-i ḥayālimde benim
niçe āhū bulunur

2. āhū:

Gazel 81

Mısra: 6

Ceylan.

Ol ḡazāliñ bāde-i la'lini
kıldıkça ḥayāl
Sīḥ-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

3. āhū:

Gazel 197

Mısra: 1

Ceylan.

Şayyādına vaḥṣī ise ol
gözleri āhū
Varma ḡatına
gelmeyicek çeṣmine
uyḡu

aḥvāl:

1. aḥvāl:-i

Gazel 220

Mısra: 9

*"hal, durum,
vaziyet" kelimelerini
karşılایan çokluk
bildiren kelime.*

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aḥvāl Fenniniñ
Temāṣā ḡılmaḡa ḥüsn-i
secencel berber isterse

2. aḥvāl:-i

Kıt'a 4

Mısra: 10

*"hal, durum,
vaziyet" kelimelerini
karşılایan çokluk
bildiren kelime.*

Bu eṣnāda gerçi
olmaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāl

aḥvālim nice olur:

1. **aḥvālīm nice olur:**

Murabba 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Durumum nasıl olmak.

‘Acebā tiġ-ı müjeñle nice olur aḥvālīm Pārelendi cigerim oldu perīṣān ḥālīm

aḥz:

1. **aḥzına: -i, -n, -a**

Kit'a 12

Mısra: 17

Almak. alınmak.

Aḥzına Keyvān gibi mihr-i cihān Ṣāma dek Zühreniñ olsa n’ola maḥfeline sāyebān

aḥz ed:

1. **aḥz ed:**

Gazel 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kabul etmek //

Tercih etmek.

Bebekden aḥz edip ‘azm et Boğaz seyrine ol māhı Muṣādif rüzgār ile Hiṣāra her çi bād-ābād

aḥz eder:

1. **aḥz eder: -er**

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Almak.

Ḥaṭ merıddir ḥayṭ zülfüñ vesme rub^c-ı dā’ire Rūze-dārān aḥz eder mihr-i ruḥuñdan irtifā^c

aḥz et:

1. **aḥz et:**

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Almak.

Nūṣ edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḥz etdi Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

aḥz eyle:

1. **aḥz eyle:**

Gazel 29

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Almak, kabul etmek.

Bu mu sebab vaḳ[i]tinden mi ġidā aḥz eyler Evc-i ‘alāda hümā-perde cemī^c-i ervāḥ

2. **aḥz eyle:**

Gazel 187

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Almak, kabul

etmek.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḥz eyle sen dilā Redd-i cevāb-ı su’āle hem olsun hem olmasın

aḥz olun:

1. **aḥz olun: -u, -n, -duk**

Gazel 166

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alma, ele geçirme.

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-ı kūy-ı dil-berden Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

aḥz [u] bey^c etme:

1. **aḥz [u] bey^c etme: -me**

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alışveriş yapmak.

Ahız [u] bey^c etme ^carz-ı

va^cd-i vaşlıñ ey za^cim

Her ne deñlü olsa şöñra

haqq-ı tapu çevrilir

ahız-ı nūr:

1. ahız-ı nūr:

Kıt'a 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nurun kendisi.

O mäh-ı hüsne Keyvân-ı

felekde Müşterî seyr et

Eder âvîze ahız-ı nūr

içün şeb-tâ-seşer mîzân

â'id:

1. â'id:

Gazel 40

Mısra: 8

Birine veya bir şeye

mahsus, ona ayrılmış,

tahsis edilmiş.

Şun nukle bedel nüş

edicek bâde-i sâkî

Meclisde kadeh başına

bir büsedir ^câ'id

ak:

1. aqa:-a

Gazel 142

Mısra: 9

Akmak, dökülmek.

Fenniyâ sâhil-âver aqa

yem-i tab^ciñdan

Mevc-i nazmıñla dür-i

sirişki kılma taży^c

2. aqip:-ip

Gazel 131

Mısra: 1

(Sıvılar veya ufak taneli maddeler için)

Bulunduğu yerden daha

alçak bir yere doğru

gitmek, yukarıdan

aşağıya doğru düşmek.

Aqip Bağdād-ı vaşla

eşk-i çeşmim

muqtezâdır şât

Döner Ceyhūna ol la^cl-i

lebiñle mâ-cerâdır şât

3. aqidip:-id, -ip

Gazel 12

Mısra: 7

Gözyaşı dökmek.

Hâzık iseñ ey dil aqidip

hūn-ı sirişki

Zahm-ı teniñe

merhem-i dühün

belesân et

4. aqar:-ar

Gazel 58

Mısra: 1

(sıvılar veya ufak taneli maddeler için)

bulunduğu yerden daha

alçak bir yere doğru

gitmek, yukarıdan

aşağıya doğru düşmek.

Fikr-i hoy-ı ^carızıñla

çeşm-i dilden şu aqar

Jâle vü güldür hevâ-yı

âh ile hoş-bū aqar

5. aqar:-ar

Gazel 58

Mısra: 3

(sıvılar veya ufak taneli maddeler için)

bulunduğu yerden daha

alçak bir yere doğru

gitmek, yukarıdan

aşağıya doğru düşmek.

Jâle-i güldür hevâ-yı âh

ile hoş-bū aqar

Seyl-i yârân-ı vişâliñ

eylemez cānâ zühür

6. aqar:-ar

Gazel 58

Mısra: 5

(sıvılar veya ufak taneli maddeler için)

*bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

Mısr-ı dilde Nîl-i ʿışkıñ
hep dem-â-dem bu aķar
Meyl edip fevvâreveş
gâhî derûn-ı sîneye

7. aķar:-ar

Gazel 58

Mısra: 7

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

Ķâʿe-i ʿuşşâķına ol
ķâmet-i dil-cû aķar
Geç nigâh-ı yârdan
aĝyâr olup âlûde-ĝam

8. aķar:-ar

Gazel 58

Mısra: 9

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

Bed-liķānîñ
ķehresinden ĝüyiyâ aĝu
aķar
Ķatre ķatre ĥûn-feşân-ı
zahmı şanma zâhidiñ

9. aķar:-ar

Gazel 58

Mısra: 11

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

Kîl-i cism-i
köhnesinden dâne-i
dârû aķar
Pür-ĝüher olsa varak
iķre ʿaceb mi Fenniya

10. aķar:-ar

Gazel 58

Mısra: 13

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

ʿĀrifiñ zirâ midâd-ı
ĥâmesi lülü aķar

11. aķar:-ar

Gazel 63

Mısra: 6

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek.*

Temâşâ ķıl o şâhiñ
ĥanķer-i pâki
miyânında
Bir âb-ı şâfdır ĝüyâ aķar
ʿayn-ı kemerdendir

12. aķar:-ar

Gazel 58

Mısra: 2

Akar, dökülür.

Fikr-i ĥoy-ı ʿarızîñla
ķeşm-i dilden şu aķar
Jâle vü ĝüldür hevâ-yı
âh ile ĥoş-bû aķar

ak sâde mi:

1. ak sâde mi:-mi

Gazel 237

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir tür kumaş II

*Beyaz ve desensiz
kumaştan dikilmiş bir
cins gömlek.*

Penbe-i dāğ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Atlas-ı çerhîñ cihāna
verdiği aķ sāde mi

aķar aķmaz:

1. **aķar aķmaz:**

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(*gözyaşının*)

boşaldığı anda.

Sehāb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol māhiñ çaķar
çaķmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aķar
aķmaz

aķar şu:

1. **aķar şu:**

Gazel 197

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aķarsu.

Def^c etmege sevdā-yı
merākı baña Fennī
Yā ķulķul-ı mīnā ola
yāhūd bir aķar şu

‘aķār-ı vaşl-ı cānı:

1. **‘aķār-ı vaşl-ı cānı: -/**

Gazel 222

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Canın kavuşma
geliri.*

Şarf edip cānı ‘aķār-ı
vaşl-ı cānı yoluna
Ben hāvāle eyledim bu
maşrafı irādıma

aķarsu:

1. **aķarşu:**

Gazel 77

Mısra: 6

Aķarsu.

Şermle ruhsārı n’ola
pür-‘araķ olsa o mehiñ
Şaħn-ı gülzār-ı cinān
içre aķarşu bulunur

‘aķd edip:

1. **‘aķd edip: -ip**

Gazel 237

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Yemin etmek,
bağlılık göstermek.*

‘Aķd edip rez-duħterin
rindān ‘işretgāhda
Şimdi ey pīr-i muğān
‘azmiñ mübārek-bāde
mi

2. **‘aķd edip: -ip**

Kıt'a 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nikahlamak.

Zādesine ‘aķd edip
şimdi o bir duħteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

‘aķd etmek:

1. **‘aķd etmek: -mek**

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yemin etmek,
bağlılık göstermek.*

Bintü’l-‘inebi pīr-i
muğān zāhide sākī
‘Aķd etmek için eyledi
şeyhāne tavassuť

‘aķd eyle:

1. **‘aķd eyle:**

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nikahlanmak.

Haclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘aķd eyleyip rez
duħteri pīr-i muğān

‘akd eyleyip:

1. ‘akd eyleyip: -y, -ip

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nikahlanmak.

Haclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘akd eyleyip rez
duḡteri pīr-i muḡān

akdar:

1. akdaramaz: -amaz

Gazel 97

Mısra: 12

Aktarmak,

*anlatmak // Bir yerden
başka bir yere
naklolunmak.*

Yem-i sūḡanda re’īs-i
Celālīveş Fennī
“Nūḡ yelken” mazmūnı
böyle akdaramaz

akdem:

1. akdem:

Gazel 110

Mısra: 11

Önce, evvel.

Yem-i giryāna ḡarḡ
olmazdan akdem ey

felek luḡf et

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās

2. akdem:

Muhammes 1

Mısra: 28

*Çok (daha, en, pek)
eski, daha önce, en
önce olan.*

Gelip imdādına ‘uşşāk-ı
zārın der ‘aḡab sen yet
Yemyana ḡarḡ
olmazdan akdem ey
felek luḡf et

‘akif:

1. ‘akif:

Gazel 231

Mısra: 20

Özel isim.

Fenniyā şaḡn-ı sūḡanda
Nāşide tevfiḡ olup
Nāzımānıñ ‘Ākif oldu
bā’iş-i cem’iyyeti

‘ākil iseñ:

1. ‘ākil iseñ: -i, -señ

Muhammes 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Akıllı kimse.

Eger ‘ākil iseñ olma
cihānda sun‘ ile ḡasid
İçip cām-ı mey devrān-ı
‘ışḡı dem-be-dem
ḡāmid

‘akl:

1. ‘aklım: -ım

Gazel 25

Mısra: 4

*Akıllı, us, düşünme
ve anlama yeteneḡi.*

Hevā-yı āḡ ile olduḡça
zūlf-i ‘anber-bū
Perişān eyler ‘aklım ol
ḡayāl-i mār-ı piç-ā-piç

2. ‘akl:

Kaside 1

Mısra: 106

Akıllı.

Bir ḡarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel aḡir
Ne sem‘ var ne ‘akl var
ne kelām u ne lisān

3. ‘aklımı: -ım, -ı

Gazel 5

Mısra: 8

*Düşünme, anlama,
kavrama ve
davranışlarını ayarlama
melekesi, us.*

Çapul mu eder şahın-ı
hayālimde o şahın
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

‘aqlın al:

1. ‘aqlın al: -ır

Gazel 196

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

Delirmek, meftun

olmak, hayrete düşmek;

bkz. TULUM, s. 324.

‘Aşıkın ‘aqlın alır

reftārın

Serv ü ‘ar‘ar gibi kıaddi

mevzün

‘aqlın şaşırıp:

1. ‘aqlın şaşırıp: -ır, -ıp

Gazel 151

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aqlını kaybedecek

kadar hayrete düşmek.

Zāhid ‘aqlın şaşırıp

zūhdi perīşān etdi

Şahın-ı meclisde görüp

muğ-beçeyi kāse be-kef

aķmişe:

1. aķmişeniñ: -niñ

Gazel 208

Mısra: 4

Kumaş.

Olmazdı behā ‘arız-ı

hoy-kerdeñi ey meh

Zeylinde eger

aķmişeniñ çevre tel

olsa

aķmişe-i sünbülü:

1. aķmişe-i sünbülü: -i

Kıt'a 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sünbül kumaşı.

Tuħfe açıp nev-bahār

dürlü çiçek yir gök

Mehdine çekse sezā

aķmişe-i sünbülü

akrān:

1. akrānıñ: -ın

Gazel 71

Mısra: 8

Eş ve benzer

olanlar.

Ṭal‘atın olsa n’ola

āyine-i ‘Ālem-nümā

Şāh-ı İskender gibi

‘ālemdede akrānıñ mı var

‘akreb ruķabāsıyla

döner:

1. ‘akreb ruķabāsıyla

döner: -er

Gazel 74

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akrep rakipleriyle

aynı yönde dönmek.

Çerħ-i devvāre kiriş

olsa çi ğam rakķāşa

Raķam-ı vuşlata ‘akreb

ruķabāsıyla döner

‘akreb-i sā‘at:

1. ‘akreb-i sā‘at:

Gazel 186

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Saatin akrebi.

‘Akreb-i sā‘at devvāre

çerħ-i kec-rev

Heb muħālif yürür

‘uşşāka o pergārından

‘akreb-i ümmid:

1. ‘akreb-i ümmid:

Gazel 155

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ümit akrebi.

Dā’im taħallūf

etmededir ‘akreb-i

ümmid

Zīrā ki devr-i sâ'at-i
çerhiñ 'ayarı yok

'aks ed:

1. **'aks ed:**

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yansımak, tesir
etmek.*

La'l-i nâbiñ 'aks edince
sâkiyâ billürdan
Bâde-i engür ile âlüde
kand-i aḥmer iç

'aks ise:

1. **'aks ise: -ise**

Kıt'a 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Işık veya ses
dalğalarının yansıtıcı
bir yüzeye çarparak
geri dönmesi, yansım.*

Çerḥ-i tākına n'ola
encümveş 'aks ise
Ser-mi'mâr-ı muḥallâ-
yı dīvân-hâne vü tāk

'aks olunca:

1. **'aks olunca: -unca**

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yansımak.

Meşakkat çekdirir
'azminde keşt-i dil ü
cāna
Revānı 'aks olunca
'azm-i dildāra belādır
Şaṭ

'aks-i dūr-bîn:

1. **'aks-i dūr-bîn:**

Gazel 94

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dürbinin

yansım.

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice 'işretde
Ḥayālim 'aks-i dūr-bîn
ile dūr-â-dürdur sensiz

2. **'aks-i dūr-bîn:**

Gazel 147

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dürbinin

yansım.

Sâkiyâ bezm-i
ḥaḳīkatde (biz) seniñle
'ıyş edip
'Aks-i dūr-bîn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırağ

'aks-i ḥāl-i ruḥunu:

1. **'aks-i ḥāl-i ruḥunu: -u,
-n, -u**

Gazel 149

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellerin

*yanağındaki benin aksi
/yansım.*

'Aks-i ḥāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sâkī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

**'aks-i rüy-ı sâki-i meh-
pâre:**

1. **'aks-i rüy-ı sâki-i
meh-pâre:**

Gazel 26

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ay parçası gibi

*güzel sakinin yüzünün
yansım.*

'Aks-i rüy-ı sâki-i meh-
pâre ile Fenniyâ
Vech-i billür-ı
secencelveş muşaffâdır
kadeḥ

'aks-i vech:

1. 'aks-i vech:

Gazel 231

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünün
görünümü, yansıması.*

Verme mir'ât-ı dili sen
ol büt-i tersälara
'Aks-i vech ile kabül
etmez maḥabbet şirketi

'aksine devrânla:

1. 'aksine devrânla: -la

Muhammes 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Olayların, kişinin
arzu ettiği şekilde
gerçekleşmemesi.*

Baḥîl olma kerem kıl
'äleme iḥsânıñı var et
Devâ mı 'aksine
devrânla böyle yürü çık
git

al-:

1. alıp: -ıp

Kaside 1

Mısra: 121

Almak, satın almak.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü'lü'

Rüy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizân

al:

1. āl:

Gazel 195

Mısra: 10

*Hile, düzen,
aldatma.*

Degil sâbit-ka-dem ḥayfâ
döner va'd-i vişâlınden
Daḥı çok āl eder gırre
saña bugüne rengiden

2. āl:

Gazel 75

Mısra: 6

Açık kırmızı renk.

Ḥacle-i bezm içre
ta'zîmen bize bintü'l-
'ineb
Başına bir āl tutuk
aşmış ayağ üstündedir

3. alıp: -ıp

Kıt'a 5

Mısra: 2

*Almak II elde
etmek.*

Semiyy-i faḥr-i 'âlem
Muştafâ Seyyid Efendi
kim

Alıp fetvâ-yı eş-şehr-i
Rodosçuḡda be-kâm
oldu

4. alıp: -ıp

Gazel 7

Mısra: 11

Almak, ele almak.

Alıp kâlâ-yı nazmı
ḥvâce-i ṭab'-ı
Fürûğiden
Vücüd-ı dil-ber-i
eş'ârına Fennî yeleklik
yap

āl u evlâdınıñ:

1. āl u evlâdınıñ: -ı, -ınıñ

Kaside 1

Mısra: 159

Kelime Tipi: -

*Hz. Muhammed'in
ailesi, çocukları.*

Āl u evlâdınıñ
aşḥâbınıñ ervâḥıçün
Gül-i ḥoş-büy-ı hedâyâ
ola zıkr-i Qur'ân

a'lâ:

1. a'lâ:

Gazel 157

Mısra: 2

*(daha, en, pek)
yüksek.*

O hoy-ı ʿarız-ı dildāra
versem ben n'ola
zanbak
Gül üzre jāle desem ol
dahı aʿlā vü hem elyak

ālām:

1. **ālāmını:** -i, -ni

Gazel 215

Mısra: 10

*Ar. is. Elemler,
kederler, acılar.*

Dil-ḥasteniñ ol ḥāzık-ı
cān nabzına bakmaz
Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

ʿalāmet:

1. **ʿalāmeti:** -i

Gazel 236

Mısra: 6

*Belirti, işaret, iz,
nişan II delil.*

PİR-i muğān ayağına
çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya zāhir
olunca ʿalāmeti

ālāt:

1. **ālātı:** -i

Muhammes 1

Mısra: 7

Aletler.

Biri kāse biri kātıʿdır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

ālāt-ı müheyyādır:

1. **ālāt-ı müheyyādır:** -
dır

Muhammes 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Hazır aletler.

Muḥallādır mey-i engür
ile şimdi şudürü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır
anı ḥalk eylemiş fettāḥ

ālāy:

1. **alayda:** -da

Gazel 66

Mısra: 9

Topluluk, kalabalık.

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Ḥışmıla üstüme şad
piştov-ı ḥübān şıkılır

2. **ālāyını:** -i, -ni, -i

Kıt'a 4

Mısra: 11

*I. Bir merasimde,
bir gösteride yer alan
kalabalık, kortej II.*

*Kalabalık, topluluk,
cemaat, güruh III.
Belirli günlerde veya
belli bir maksat için
düzenlenen merasim.*

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkālī

ālāy-ı ʿuşşākı:

1. **ālāy-ı ʿuşşākı:** -i

Gazel 219

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Āşıklar topluluğu.

Temāşā ḳıl rikābında
olan ālāy-ı ʿuşşākı
O şāhiñ Fenniya yokdur
naziri ihtişāmlıkda

ʿalāyim-i kamer:

1. **ʿalāyim-i kamer:**

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayın işaretleri,
izleri.*

Ḥusūf-ı ḥaṭṭı n'ola
zulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i kameriñ ol
vekāyi'indendir

ālāyına çıkdılar:

1. **ālāyına çıkdılar:** -dı, -lar

Kıt'a 12

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Geçit törenine

çıkmaq.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevān şaf-be-şaf
Çıkdılar ālāyına nev-
çerī-i zīverān

ālāyiş:

1. **ālāyişinden:** -i, -n, -den

Gazel 31

Mısra: 7

Gösteriş.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze saķf-ı 'āleme
'ibret-nümādır yaķ

'ālem:

1. **'ālemde:** -de

Gazel 109

Mısra: 3

Ar. Evren, kainat.

Nükte-dān olmadan
'ālemde süküt evlādır

Bülbülüñ nağmesi oldu
sebeb-i habs-i kaķes

2. **'ālemde:** -de

Gazel 123

Mısra: 3

Ar. Evren, kainat.

'Uşşāķı helāk eylemek
'ālemde nühüfte
Tığ-ı nigeħi dīde-i
mestāneye maķşüş

3. **'ālemde:** -de

Gazel 16

Mısra: 1

(fāni) dünyā.

Bir kaķl-i eşaķ yoķ mu
bu 'ālemde ħavādiş
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ħavādiş

4. **'ālem:**

Gazel 31

Mısra: 11

(fāni) dünyā.

Niçün bey' ü şirāķ
eylerler anı Fenniyā
'ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaķ

5. **'ālemde:** -de

Gazel 32

Mısra: 5

(fāni) dünyā.

Āteş-i 'ışķıña dil yansa
n'ola 'ālemde
Görünür şem'-i ruķuñ
dīde-i pervāneye sürķ

6. **'ālemde:** -de

Gazel 131

Mısra: 3

(fāni) dünyā.

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
'ālemde
Ki meyl-i menba'-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır Şāt

7. **'ālemde:** -de

Gazel 131

Mısra: 9

(fāni) dünyā.

Bürehne dil-rübālar
şuyını buldurmuş
'ālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı
hevādır Şāt

8. **'ālemde:** -de

Gazel 169

Mısra: 6

(fâni) dünyâ.

Tâ olmayıcağ sırr-ı
me'ad ile şafâ-yâb
Zahmet verir 'âlemde
saña kayd-ı me'âşîñ

9. 'âleme:-e

Kıt'a 1

Mısra: 21

(fâni) dünyâ.

Müdellet 'âleme târîhi
besdir Fenniyâ râhat
Erişdi şulh ile sulţân
Süleymân geldi
dünyâya

10. 'âlem:

Kıt'a 14

Mısra: 10

(fâni) dünyâ.

Güş eden naqşını Mânî
gibi ressam-ı hezâr
Oldular cümle
temaşasına 'âlem
müştâk

11. 'âleme:-e

Gazel 86

Mısra: 3

*Dünya // dünyadaki
insanlar, herkes, ahali.*

Ederseñ 'âleme mâh-ı

vişâliñi noqşân

Ṭulû'-ı mihr ü

vefâsında zerre var

mıdır

12. 'âlemde:-de

Gazel 71

Mısra: 8

*Alem, dünya,
cihan.*

Ṭal'atıñ olsa n'ola
âyîne-i 'Âlem-nümâ
Şâh-ı İskender gibi
'âlemde akrâniñ mı var

13. 'âlemi:-i

Gazel 95

Mısra: 9

*Alem, dünya,
cihan, kainat, evren.*

Pek tâzeniñ de 'âlemi
yoğ elde tıflveş
Fennî haṭ-âver olsa
göñül nev-res istemez

14. 'âlemde:-de

Gazel 113

Mısra: 6

*Alem, dünya,
cihan, kainat, evren.*

Ḳâlîçe gibi eyleme sen

cismiñi tezyîñ

Pâ-mâl olur elvân ile

'âlemde münakkaş

15. 'âleme:-e

Gazel 78

Mısra: 2

*Alem, dünya,
cihan; kainat, evren.*

Ḳılmayan ey dil
te'ehhül şanma bî-
'ünvân olur
'Âleme şâh-ı Süleymân
Mısr ol sulţân olur

16. 'âlemde:-de

Gazel 114

Mısra: 11

*Alem, dünya,
cihan; kainat, evren.*

Ezelden sırr-ı Yezdânı
temaşâ kııl sen 'âlemde
Nevât içre Hüdâ naḥl-i
kad-i bâlâ şıgındırmış

17. 'âlemde:-de

Gazel 119

Mısra: 13

*Alem, dünya,
cihan; kainat, evren.*

Hevāyī-meşreb olduñ
ay ¼aşññ gıtdıkçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nıgeh āteş
‘izārıñ lālezār āteş

18. ‘āleme:-e

Gazel 158

Mısra: 7

*Dünya, âlem,
herkes.*

Şekvā eder ‘āleme
ımdād için ‘anķā
Bilmem ne ‘aceb Kāf-ı
ķanā‘atde ğınā yok

19. ‘ālemde:-de

Kıt'a 8

Mısra: 11

Alem, dünya.

Ne rif‘atdır aña māder
peder olmaķ bu ‘ālemde
O ‘ırķ-ı Hāşimī şulb-ı
‘Alıdır re’fet-i Sübhān

20. ‘ālemi:-i

Kaside 1

Mısra: 38

*Âlem kelimesi II
dünya.*

Zulmet-i küfre şafaķ
gibi zühuruñ kim edip

¼ıldı tābende o dem
‘ālemi nūr-ı imān

21. ‘ālemde:-de

Gazel 208

Mısra: 9

(Fâni, geçici)

Dünya.

‘Ālemde esāsı gibi şol
hışn-ı hāşiniñ
Hedm olmaz idi
tevbde zāhid temel
olsa

22. ‘ālemde:-de

Gazel 218

Mısra: 1

(Fâni, geçici)

Dünya.

Bir mürşidiñ ol bendesi
‘ālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

23. ‘ālemde:-de

Kaside 1

Mısra: 33

(Fâni, geçici)

Dünya.

Hüccet-i hükm-i
nübüvvet idigüñ
‘ālemde

Zahr-i pākiñde yeter
faşş-ı nigīn-i deyyān

24. ‘ālemde:-de

Kıt'a 4

Mısra: 5

(Fâni, geçici)

Dünya.

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
‘ālemde
Murād üzre nażar-
perverdelikte yokdur
emsāli

25. ‘ālemde:-de

Kıt'a 7

Mısra: 4

(Fâni, geçici)

Dünya.

Merkezini buldu ol kaç‘-
ı merātib edip
Piri nefes ¼ıldı ‘ālemde
aña çün velī

26. ‘ālemde:-de

Kıt'a 10

Mısra: 16

(Fâni, geçici)

Dünya.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
şeher devr etmede

gerdünü
Bulunmaz böyle bir
tal'at çi sūd 'ālemde bī-
tāb ol

'āleme ihsānıñı var et:

1. **'āleme ihsānıñı var et:**

Muhammes 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Dünyaya varlığını
göstermek.*

Baḥīl olma kerem kıl
'āleme ihsānıñı var et
Devā mı 'aksine
devrānla böyle yürü çık
git

'ālemi:

1. **'ālemi:**

Gazel 13

Mısra: 3

Alem, dünya.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā 'ālemi
Bulmadı dil buse-i la'liñ
gibi āb-ı hayāt

2. **'ālemi:**

Kaside 1

Mısra: 43

Alem, dünya.

'Ālemi ḥākle kılmazdı
teyemmüm tāhir
Başmasa rüy-ı zemīne
ḳademiñ mihr-i cihān

'ālemi ḥalk etdi:

1. **'ālemi ḥalk etdi:-di**

Kaside 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Dünyayı yaratmak.

Yüzü şuyuña seniñ
'ālemi ḥalk etdi Ḥudā
Parmagında n'ola ırmaḳ
gibi āb olsa revān

**ālet-i çeşm-i veled-i
sultāna:**

1. **ālet-i çeşm-i veled-i**

sultāna:-a

Gazel 117

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sultanın gözyaşı
çocuğunun aleti.*

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sultāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

ālet-i şemşir:

1. **ālet-i şemşir:**

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılıç.

Çekme tīg-ı nigeḥiñ
'āşık-ı şādıklarına
Er olan ālet-i şemşirini
a'dāya çeker

ālet-i sîh:

1. **ālet-i sîh:**

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Demir şiş.

Ṭıfl-ı ṭabbāḥım edip
gamzesin 'uşşāḳına mîḥ
ḳılmış āmāde o laḥm-ı
cigere ālet-i sîh

'alev oldu:

1. **'alev oldu:-du**

Gazel 200

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ateşten çıkan
parlak ve yanar
kıvılcım.*

Ḥasret-i la'l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ
tutuşup oldu 'alev

'ālî:

1. 'ālī:

Kıt'a 4

Mısra: 2

Yüce, ulu.

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı hāme-i
eş'ār
Hüner seyr etdirip
şahn-ı belāgat içre ol
'ālī

2. 'ālīye:-ye

Gazel 158

Mısra: 5

Yüce, ulu.

'Āliye gelir kısmeti
bābına hümāveş
Muhtāc-ı gedā-pişelere
bād-ı hevā yok

āl-i muḥammed 'ālī:

1. āl-i muḥammed 'ālī:

Kıt'a 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Muhammet Ali
sülalesi.*

Toğdu cihān içinde bir
burc-ı sa'adetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i
Muḥammed 'Alī

āl-i 'osmān-cihān:

1. āl-i 'osmān-cihān:

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cihanın Osmanlı
sülalesi.*

Vāriş-i mülk-i
Süleymān āl-i 'Osmān-
cihān
Ḥüsrev-i fermān-ber
İskender-i dānā-reşid

āl-i resūl-i ekrem:

1. āl-i resūl-i ekrem:

Kıt'a 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hz. Muhammed' in
sülalesi.*

Mefḥar-ı zāt-ı şerīf āl-i
Resūl-i Ekrem
Nāmver-i şāhib-i güftār
ḥasīb-i 'uşşāk

āl-i tāhir:

1. āl-i tāhir:

Kıt'a 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Temiz yaradılışlı.

Be-nām-ı Muştafā
Seyyid Efendi āl-i tāhir
kim

O müftī-i Rodosçuk
fāzıl-ı 'allāme-i āgāh

'alil olan:

1. 'alil olan:-an

Gazel 175

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Hastalıklı,
problemlilik olmak.*

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı
vişāliñ 'alil olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-
i kemāl mīl

'ālim-i ma'nā-yı kemāl-i
ized:

1. 'ālim-i ma'nā-yı

kemāl-i ized:

Kaside 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kemal
sıfatının özünü bilen.*

Sensin ol 'ālim-i ma'nā-
yı kemāl-i ized
Sensin ol şāhib-i
Qur'ān-ı mübīn-i
bürhān

alıp meydāna çıksa:

1. alıp meydāna çıksa:-
sa

Kıt'a 14

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Alıp (kalemi) hüner
meydanına çıkmak.*

Kilk-i Vaşşâfin alıp
çıkşa n'ola meydâna
Yekke-tâz-ı sühâna
havlısı şahın-ı mızrâk

allâh:

1. **allahı:-ı**

Gazel 146

Mısra: 5

*Allah, her şeyin
yaratıcısı olan tek ve
mutlak varlık.*

Süz-ı pür-süz edip
Allahı severseñ diyerek
Kıldı bâzularımı bezm-i
hafide pür-dâğ

allaha emânet olsun:

1. **allaha emânet olsun:-**

sun

Kıt'a 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Allah'a emanet
olmak.*

Nazardan hıfz edip zât-ı
şerifin tâ-be-rüst-â-hîz

Emânet olsun Allaha
‘azîmü’ş-şâna her hâli

allahı severseñ tursun:

1. **allahı severseñ**

tursun:-sun

Gazel 178

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah'ı seversen
tursun.*

Bün-nişin-i hum-ı mey-
hâneye sâkî açma
Tursun Allahı severseñ
meyı yab yab içelim

‘allâme:

1. **‘allâme:**

Kıt'a 5

Mısra: 12

*Çok âlim, çok
bilgili, her şeyi bilen,
her ilimde üstat olan
kimse.*

Ehâli şükr edip der
Fenniyâ târihini güş et
Revâ Hâk beldeye
‘allâme müftî-i enâm
oldu

almağı:

1. **almağı:**

Gazel 72

Mısra: 7

Ele almak.

Zâhirâ zâhid ayak
almağı bilmez ammâ
Der-i mey-hâne-i
bâtında o şeyhâne
yapar

alt edip:

1. **alt edip:-ip**

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Altına almak,
üzerine oturmak.*

Nağş-ı haşîr alt edip
cismi şüfiyâ
Bu tarz-ı nev-verâ‘la
saña büriyâ ‘abes

altında:

1. **altında:**

Gazel 1

Mısra: 8

Alt, altında.

Beş vaqti kılmasın yeter
ol nâfile hemân
Nağş-ı haşîri zâhidiñ
altında büriyâ

altun:

1. altun:

Gazel 64

Mısra: 4

Altın.

Zerd olsa pāy-ı duḡter-i
rez ġam mı sākıyā
Maḡbūba šuret ile [ki]
altun bıcaḡlıdır

2. altun:

Kıt'a 1

Mısra: 10

*"Altın"; değerli bir
maden // Değerli,
kıymetli.*

Nikāl-i necm-i ġisūdār
pürsişdir felek atlas
Müheyyā māh-ı nev
altun muşanna^ç
mehdine pāye

altun ḡal:

1. altun ḡal:

Gazel 141

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ezilmiş altın suyu.

Yazmış altun ḡal ile
ma^çrifet-i ḡadrini gör
Levh-i ebrūlarıñı
muşḡaf-ı ḡüsne sāni^ç

ālūde:

1. ālūde:

Gazel 24

Mısra: 8

*Far. Bulaşmış,
bulaşık.*

La^ç-i nābiñ ^çaks edince
sākıyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde
ḡand-i aḡmer iç

ālūde-ġam:

1. ālūde-ġam:

Gazel 58

Mısra: 8

*Gama bulaşmış;
gamlı, dertli.*

Ḳā^ç-e-i ^çuşşāḡına ol
ḡāmet-i dil-cū aḡar
Geç nigāḡ-ı yārdan
aġyār olup ālūde-ġam

āmāc-ı dāġ:

1. āmāc-ı dāġ:

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yaraların amacı,
hedefi.*

Ḳaşd eyledikçe neşter-i
ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ šişe-i cānān
aḡar ḡapar

āmāde:

1. āmāde:

Gazel 11

Mısra: 5

*Far. Hazır,
hazırlanmış, müheyya.*

Degilse sākıyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā ḡat ḡat

2. āmādedir:

Gazel 61

Mısra: 3

*Far. Hazır,
hazırlanmış, müheyya.*

Āmādedir o ġonçe
üşküfte olmaġa līk
Zanneyley ^çandelībīn
leb-beste fem degildir

3. āmāde:

Gazel 85

Mısra: 7

*Far. Hazır,
hazırlanmış, müheyya.*

Rūz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāġān etmeġe
Sīne de bir suḡte ġüyā
lāle-i ḡamrā biter

4. **āmādedir:**

Gazel 90

Mısra: 3

Far. Hazır,

hazırlanmış, müheyya.

Āmādedir umûruna
şâyeste dem-be-dem
Ol şâh-ı ‘âlemiñ dil-i
şeydâ perîsidir

5. **āmāde:**

Gazel 103

Mısra: 10

Far. Hazır,

hazırlanmış, müheyya.

İlkâ-yı tohım sırr-ı
mezâmîn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemîniñiz

6. **āmāde:**

Gazel 239

Mısra: 5

Hazır, hazırlanmış.

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşûr-şifat zülfüñe
ber-dâr bulunur mu

āmāde dülâb ol:

1. **āmāde dülâb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Hazır dönme dolap
olmak.*

Hezārân zîver-i kâlâyı
hıfz et nakş edip dilde
Cihâz-ı haclegâh-ı
sûrına āmāde dülâb ol

āmāde ed:

1. **āmāde ed:**

Gazel 36

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hazırlamak, hazır
hale getirmek.*

Bezme teşrîfiñe cân u
dili āmāde edip
Kıldı rindân anı tuhfe
saña kâlâ-yı cedîd

āmāde edip:

1. **āmāde edip:-ip**

Gazel 151

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Hazırlamak, hazır
hale getirmek.*

Bezme teşrîfine āmāde
edip pây-endâz
Eyledik cân u dili biz
aña kâlâ-yı tuhaf

āmāde kılmış:

1. **āmāde kılmış:-mış**

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Emrine hazır hale
getirmek.*

Ṭıfl-ı ṭabbâhım edip
ğamzesin ‘uşşâkına mîh
Kılmış āmāde o lahım-ı
cigere âlet-i sıh

amân:

1. **aman:**

Gazel 222

Mısra: 7

Yardım

*istenildiğini anlatan
söz, imdat.*

Baħr-i ‘ışka ğark olup
gıtdim aman dâd ey
felek
Hızırveş bir kerecik bâri
yetiş imdâdıma

2. **aman:**

Gazel 226

Mısra: 1

*Dikkat çekme,
tembih, uyarı.*

Dâğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme

Anı koyunuñda şaķın
ḥayl-i zemān ürkütme

3. amān:

Murabba 3

Mısra: 18

"Dikkat çekme,
tembih, uyarı" amacıyla
kullanılan bir ünlem.

Cenge tırmuş gāmzesi
şan kāfir-i āteş-feşān
kıl ḥazer sen qarşılık
tırma amān

4. amān:

Kaside 1

Mısra: 146

"Aman, medet"
anlamlarında kullanılan
yardım isteme sözü.

Ne kadar ‘āşī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘işyānını setr eyle amān

‘amīl:

1. ‘amīl:

Gazel 170

Mısra: 6

Amel eden, işleyen,
icrâ eden kimse.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol
ḥāk-i pāk ile
Çeşm-i ‘alīl-i ‘āşık-ı
zārīñ ‘amīl mīl

ammā:

1. ammā:

Gazel 4

Mısra: 1

Ancak, ama.

Ḥaṭ-āver olsa la‘lin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

2. ammā:

Gazel 4

Mısra: 2

Ancak, ama.

Ḥaṭ-āver olsa la‘lin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

3. ammā:

Gazel 4

Mısra: 6

Ancak, ama.

Esip savursa da nīm-
bād-ı dūşnāmla ‘uşşāka
Şafā baḥş eyler ol bād-ı
şabā-yı i‘tidāl ammā

4. ammā:

Gazel 4

Mısra: 8

Ancak, ama.

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānānīñ
Kimi kand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

5. ammā:

Gazel 4

Mısra: 10

Ancak, ama.

Olur maḥbūl ‘inde’l-ḥaḳ
o teslīm-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

6. ammā:

Gazel 8

Mısra: 5

Ancak, ama.

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni āgyār

Hîç kuṭn ede mi âteş-i
sūzāna teḡarrüb

7. **ammā:**

Gazel 38

Mısra: 7

Ancak, ama.

Zāhidiñ bintü'l-‘inebdir
meyli ammā sāḡiyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çı
sūd

8. **ammā:**

Gazel 39

Mısra: 3

Ancak, ama.

Bülbül gibi dil ḡaddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemāliñde añna verd

9. **ammā:**

Gazel 42

Mısra: 4

Ancak, ama.

Ḥvāb-ı ḡafletden telef
oldu dirigā ‘ömrümüz
Gerçi vāḡi‘ oldu ammā
vuşlatıñ bī-dāra şāz

10. **ammā:**

Gazel 53

Mısra: 8

Ancak, ama.

Zāhid ḡaṡarında çü ḡar
olsa ḡam degil
Ammā bu sür‘at ile
licām-ı cemel ḡopar

11. **ammā:**

Gazel 63

Mısra: 10

Ancak, ama.

Zer-i ḡāliş-‘ayārı fark
eder bī-rūḡ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammā
ol daḡı nev‘-i
ḡacerdendir

12. **ammā:**

Gazel 72

Mısra: 7

Ancak, ama.

Zāhirā zāhid ayak
almaḡı bilmez ammā
Der-i mey-ḡāne-i
bāṡında o şeyḡāne
yapar

13. **ammā:**

Gazel 76

Mısra: 3

Ancak, ama.

La‘lin ‘uşşāḡına cān-
baḡş eder ammā ki o
meh
Ḥulf-ı va‘dinde benim
ḡanıma etmek ṡoḡrar

14. **ammā:**

Gazel 89

Mısra: 8

Ancak, ama.

Boyandı la‘l-i sāḡı reng-
i ḡūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

15. **ammā:**

Gazel 94

Mısra: 11

Ancak, ama.

Hezārān ḡonçe-i
üşküfte-ṡab‘[ı] fetḡ eder
ammā
Açılmaz verd-i şı‘rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

16. **ammā:**

Gazel 106

Mısra: 7

Ancak, ama.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirîğ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ‘adūyuz

17. **ammā:**

Gazel 115

Mısra: 6

Ancak, ama.

Ebrūsu n’ola çār ise
miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evḳātı güzārış

18. **ammā:**

Gazel 116

Mısra: 3

Ancak, ama.

Beḳāya defterin ‘uşşāka
‘arz etmiş ruḥuñ ammā
Düyün-ı būseden
ba‘de’l-ḥisāb terkīm
göstermiş

19. **ammā:**

Gazel 120

Mısra: 6

Ancak, ama.

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-

res nihāl ammā
şulandırmış

20. **ammā:**

Gazel 135

Mısra: 3

Ancak, ama.

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü’l-
‘inebden eylemez
biḡāne ḥaz

21. **ammā:**

Gazel 137

Mısra: 8

Ancak, ama.

Zāhirde yanar şem‘-i
cemāline o yāriñ
‘Işḳ āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūz

22. **ammā:**

Gazel 139

Mısra: 5

Ancak, ama.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey‘
ü şirāsı meşrū‘

23. **ammā:**

Gazel 154

Mısra: 7

Ancak, ama.

‘Azmgēhi şuşaya ammā
dile āsā
Şıḳdıḳda riḳābın
demesin saña ṭadaḳdaḳ

24. **ammā:**

Gazel 172

Mısra: 7

Ancak, ama.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çi sūd
Ḳaclegāh-ı meclis-i pīr-
i muḡān tenhā degil

25. **ammā:**

Gazel 190

Mısra: 9

Ancak, ama.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā
Naḳire iltimās etmiş
sūḥan-dānıñ
ḳamusundan

26. **ammā:**

Gazel 208

Mısra: 7

Ancak, ama.

Va'd etdi mey-i la'lini
sākī bize ammā
Ol mehle ḥafī 'ıyşımıza
bir meḥel olsa

27. **ammā:**

Gazel 208

Mısra: 11

Ancak, ama.

Fennī saña şā'ir der
idim ben daḥı ammā
Zīver gibi eş'ār-ı lezīziñ
'asel olsa

28. **ammā:**

Gazel 219

Mısra: 3

Ancak, ama.

'İbādetle ḳabāḥat
zāhidā maḥfī gerek
ammā
Şaḳadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥāmlıḳda

29. **ammā:**

Gazel 231

Mısra: 13

Ancak, ama.

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raḳīb
Hiç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

30. **ammā:**

Gazel 242

Mısra: 7

Ancak, ama.

Ḳatlı edip 'uşşāḳını
rü'yāda ammā ba'd-ez-
in
Vuşlat ile ol mu'abbir
ḥüsn-i ta'bir eyledi

31. **ammā:**

Gazel 244

Mısra: 5

Ancak, ama.

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
'ademde ben anı lā-şey

32. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: 4

*Sözü pekiştirmek,
kuvvetlendirmek için.*

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin ḥoş-süḥan bu
ne 'acā'ib bir su'āl
ammā

33. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: 12

Bundan ötürü.

Bu nazmı Fenniyā 'Ārif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse ḥatṭ
edip olma melāl ammā

34. **ammā:**

Gazel 20

Mısra: 3

Ama ne yazık ki.

Serīḳa eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba'd-ez-in ser-
rişte zülfünde verir ol
uc

35. **ammā:**

Gazel 29

Mısra: 5

*"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.*

Mūceb-i hikmet-i lā-
yūs'elü ammā yef'alü
Nā-peder kevne
Mesīhāyı getirdi fettāh

36. **ammā:**

Kaside 1

Mısra: 31

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Enbiyā cümlesi bir
sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübḥān

37. **ammā:**

Kaside 2

Mısra: 21

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Yazdılar ta'ciyye
ammā tārīhiñde şā'irān
Bedr olur mu zā'id-i
noķşān ile hiç māh-ı 'id

38. **ammā:**

Kıt'a 8

Mısra: 15

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Daḥı çokdur kenār-ı
baḥr-i nazmım söylese
ammā
Yeter taşdı'e bā'is olma
ey kilik-i güher-efşān

39. **ammā:**

Kaside 1

Mısra: 10

"Ama, fakat, lakin,
ancak, ne çare ki"
anlamlarında bir
bağlaç.

Başla evşāfa [...] ol zāt-ı
şerīfiñ tırma
Gerçi ḥaddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

ān:

1. **ān:**

Gazel 66

Mısra: 4

Vakit, zaman.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh

Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıķılır

2. **ān:**

Gazel 69

Mısra: 12

Vakit, zaman.

Taḥrīr için nazīre-i
manzūm-ı Pertevi
Fenni devāt-ı şī'rini her
ān açar ḳapar

aña:

1. **aña:**

Gazel 3

Mısra: 4

T. Ona.

Yāre telḥiş eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḥayāl-
i vaşlını gāhī aña

2. **aña:**

Gazel 23

Mısra: 4

T. Ona.

Dil-i bīmārıma eczā³-i
düşnāmiñ şun ey ḥazıķ
Aña āb-ı vişāliñle şifā
ver şerbet-i emlec

3. **aña:**

Gazel 27

Mısra: 5

T. Ona.

Şarf eyle zihni-pâkiñi
ur bir binâ añâ
Maķşūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāḥ

4. añâ:
Gazel 34
Mısra: 6
T. Ona.

Görse encüm gibi bir
ḥālını ruḥsārında
Reşk ederdi añâ bî-
şübhe felekde Mirriḥ

5. añâ:
Gazel 34
Mısra: 8
T. Ona.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
niḡarım añâ cevrin
zīrnīḥ

6. añâ:
Gazel 39
Mısra: 4
T. Ona.

Bülbül gibi dil ḥaddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemālīñde añâ verd

7. añâ:
Gazel 40
Mısra: 6
T. Ona.

Daʿvā-yı deme beyyine
isterse niḡāhı
Ḳāḏī-i cemālinde dür-i
çeşmim añâ şāhid

8. añâ:
Gazel 54
Mısra: 7
T. Ona.

Dūşına almaz revā olsa
añâ ḳavs-i ḳuzāḥ
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez iʿtibār

9. añâ:
Gazel 86
Mısra: 10
T. Ona.

Düşünce zāhid ayaḡ
üzre şāḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem añâ
pāy-dār mıdır

10. añâ:
Gazel 113
Mısra: 2
T. Ona.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-
ḡamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ añâ
ey ʿarīz-ı mehveş

11. añâ:
Gazel 115
Mısra: 8
T. Ona.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile
bahş eyle vişālīñ
Olduydu añâ şāyeste
şehā zīver-i bālīş

12. añâ:
Gazel 120
Mısra: 14
T. Ona.

Verip sermāye-i Bāḳī-i
nazmı Fenniye Ḥüsnī
Añâ yek-sāʿat içre māl-i
Ḳārūn ḳazandırmış

13. añâ:
Gazel 125
Mısra: 8
T. Ona.

Zāhid ne bilir ḥālet-i
devrānı ḥāḳīḳat
Besdir añâ beş vaḳti
Ḥüdā eyledi tefrīz

14. **aña:**

Gazel 128

Mısra: 2

T. Ona.

Zenbūr-ı gönül verd-i
ruh-ı dil-bere ‘arız
Üşkäfte hezārān-ı
şükûfe aña fā’iz

15. **aña:**

Gazel 140

Mısra: 10

T. Ona.

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ‘aceb
mi
Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabba‘

16. **aña:**

Gazel 151

Mısra: 8

T. Ona.

Bezme teşrîfine âmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuhaf

17. **aña:**

Gazel 202

Mısra: 10

T. Ona.

Qıl zāhid-i bīmāra sen
ey hāzık-ı perver
Lāzımdır aña eyle
tedāvī-i şırınça

18. **aña:**

Gazel 206

Mısra: 8

T. Ona.

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efgānı aña
dāye gelince

19. **aña:**

Gazel 216

Mısra: 10

T. Ona.

Rez-duhterine ṭıfl-ı dil-i
efgāna zār eder
Kāfir kıızı demez aña
ağlama māteme

20. **aña:**

Gazel 244

Mısra: 8

T. Ona.

Humār-ı meyle varmış
hālet-i nez‘e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfî gelip sen sākıyā
şun mey

21. **aña:**

Gazel 19

Mısra: 8

Ona.

Giydir laqabı cāme diyü
ümm-i ḥabīse
Güldür o zamiri aña
kālā-yı mü‘enneş

aña kim:

1. **aña kim:**

Kıt'a 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ona ki, o kimseye

ki.

Şimdi Hudā bir oğul
verdi aña kim dilā
Muşhaf-ı ḥüsnündeki
ebruları ḥaṭṭ-ı celī

‘anber-i sārā:

1. **‘anber-i sārā:**

Gazel 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Halis, saf anber.

Reşk-āver olup āteş-i
la‘liñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerkand u Buḥārā

‘anber-i sārāya:

1. ‘anber-i sārāya: -y, -a

Müstezad 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Halis, saf anber.

Zülf-i siyehiñ ‘anber-i

sārāya değişmem

Yağma beni cānā

‘anberiyye:

1. ‘anberiyyeyle: -y, -le

Gazel 173

Mısra: 7

Rakı.

‘Anberiyyeyle çıkıp

rağş ederek

Şağn-ı meclisde mey

oldu Düldül

ancağ:

1. ancağ:

Gazel 51

Mısra: 8

Yalnızca, sadece.

Fennī mağām-ı Şermiyi

gülrār-ı nağmede

Ancağ bilirse Fehmiyi

murğ-ı çemen bilir

anda:

1. anda:

Gazel 30

Mısra: 6

T. Orada.

Meh-cebiniñdir berāt-ı

pādişāh-ı lem-yezel

Kilk-i kudretle çekilmiş

ebruvāniñ anda şağ

2. anda:

Gazel 200

Mısra: 12

T. Orada.

Fenniyā mey-ğānede

mesti nice te’dīb eder

Bir de anda şıñne olmuş

zāhid-i şeydā velev

3. anda:

Gazel 12

Mısra: 10

O zaman.

Rü’yet için ‘id etmege

ol kaşı hilāli

Şām-ı haṭiña ‘azm edip

anda ramazān et

4. anda:

Kaside 1

Mısra: 58

"Orada" işaret

zamiri.

Ümmühāniye gidip bir

gece ol devletle

Mağsadı hażretiñ olmak

idi anda mihmān

andan:

1. andan:

Gazel 124

Mısra: 2

Ondan.

Uzandıkça leb-i dildāra

mıkrāz-ı fem-i eşğāş

O şem‘-i ħüsñü yokdur

korğaram andan dilā

ğalāş

2. andan:

Gazel 144

Mısra: 2

Ondan.

Ħoyuñ ederse çāh-ı

ruħuñdan o māh dirig

Sen kılma andan eşk-i

teriñ āb-ı cāh dirig

‘andelib:

1. ‘andelibe: -e

Gazel 213

Mısra: 2

Ar. Bülbül.

Dem-ā-dem ney gibi

bağrım deler

āgāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

2. ‘andelibin: -iñ

Gazel 61

Mısra: 4

Bülbül II âşık.

Āmādedir o gonçe
üşküfte olmağa lik
Zanneyleyler ‘andelibin
leb-beste fem degildir

‘andelib-i ‘âşık:

1. ‘andelib-i ‘âşık: -a

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âşığın bülbülü.

‘Andelib-i ‘âşık gül
ma‘şûk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

‘andelib-i ‘âşıkāna:

1. ‘andelib-i ‘âşıkāna: -a

Gazel 159

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Âşıkların

bülbülleri.

Bezm-i meyde cām-ı
la‘l-i yāri gül-fām
eyledik
‘Andelib-i ‘âşıkāna
gonçeyi rām eyledik

‘andelib-i ḥāme-i
gülzār-ı ma‘rifet:

1. ‘andelib-i ḥāme-i
gülzār-ı ma‘rifet:

Kıt'a 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bilgi gül bahçesi
kaleminin bülbülü.*

Ey ‘andelib-i ḥāme-i
gülzār-ı ma‘rifet
Üşkäfte oldu ṭurma gül-
i ṭab‘-ı pādīşāh

‘andelib-i zār:

1. ‘andelib-i zār:

Kıt'a 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ağlayan, feryat
eden bülbül.*

Ninni-serālık etme sen
ey ‘andelib-i zār
Ol ḥvāb-ı nāza ‘arız olur
şāyed intibāh

andır:

1. **andırmış: -miş**

Gazel 120

Mısra: 2

*Andırmak,
hatırlatmak.*

O meh āb-ı vişāliyle
‘aṭāş-ı ‘ışkı kandırmış
Sebül-i Nıl-i pāk-i
Kerbelā-yı Mısrı
andırılmış

anı:

1. **anı:**

Gazel 5

Mısra: 2

Onu.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zülfüne şeydā
Kıldık anı mecnūn-şifat
ey şacı Leylā

2. **anı:**

Gazel 9

Mısra: 2

Onu.

Mey-i la‘lin şunup
rindāne sākī-i ṭal‘at
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nüş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

3. anı:

Gazel 9

Mısra: 12

Onu.

Tehī şanma görüp zülf-i
giriş-girini ol şūhuñ
Yem-i hüşnünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

4. anı:

Gazel 22

Mısra: 5

Onu.

Açmaz eylerse ruḥun
fi'l-ḥāl anı kılmā ḳarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

5. anı:

Gazel 31

Mısra: 11

Onu.

Niçün bey^c ü şirāḥ
eylerler anı Fenniyyā
‘ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

6. anı:

Gazel 32

Mısra: 4

Onu.

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübḥa-i dūr-dāneye
sürḥ

7. anı:

Gazel 32

Mısra: 7

Onu.

Sīm-sifāl içre ḳaranfūl
der idi anı gören
Olsa Sakız şālı başında
levendāneye sürḥ

8. anı:

Gazel 35

Mısra: 2

Onu.

Ḥayāl-i ‘arızıñ bir kaşr-ı
nev-bünyād edip
zühḥād
Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

9. anı:

Gazel 36

Mısra: 4

Onu.

Bezme teşrifine cān u
dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe
saña kālā-yı cedīd

10. anı:

Gazel 67

Mısra: 12

Onu.

Fennī nazīre verme bu
beyti Celāliye
Zirā anı o bāni-i Rüstem
yapar yıḳar

11. anı:

Gazel 70

Mısra: 8

Onu.

Giyicek cāmeleri
duḥter-i rez meclisde
Ḥüşnünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

12. anı:

Gazel 72

Mısra: 2

Onu.

Naḥl-i ḳaddiñ de şehā
ṭā‘ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aḡyār
anı cānā ne yapar

13. anı:

Gazel 76

Mısra: 6

Onu.

Şıkılıp pür-^çarağ olsa ne
^çaceb rüy-ı nigār
Çekdi sākī anı inbīk-i
zeķandan tekrār

14. anı:

Gazel 79

Mısra: 10

Onu.

Ķādī-i cemālinde gelip
şāhid-i ḥaṭṭı
Maķşūd-ı beyānında anı
İbn-i Melekdir

15. anı:

Gazel 89

Mısra: 9

Onu.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürqatiñle gül de
nārıdır

16. anı:

Gazel 93

Mısra: 6

Onu.

Leyāl-ı ^çid-ı vişāle ṭulū^ç
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

17. anı:

Gazel 109

Mısra: 2

Onu.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

18. anı:

Gazel 109

Mısra: 8

Onu.

Şalb edip zāhid ṭağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-ḥāneye kıldı
anı āvīze çeres

19. anı:

Gazel 122

Mısra: 4

Onu.

Zāhidā dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri

Eyleme irḥā anı sen
vādi-i şeyḥāne kaş

20. anı:

Gazel 129

Mısra: 2

Onu.

Dü-mışra^ç-ı şı^çr-i
mevzūn-ı ebrūlarıñ
rabbāt
Celī yazmış anı levḥ-i
cemāle mūlarıñ ḥaṭṭāt

21. anı:

Gazel 129

Mısra: 8

Onu.

Dür-i dendān u la^çliñ
görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaşf
edip lü^çlü^çleriñ Buḳrāt

22. anı:

Gazel 133

Mısra: 6

Onu.

Meşḳ-i ḥaṭı(nı) ta^çlim
edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile kılmış anı
pür-ḥālle menḳūṭ

23. anı:

Gazel 146

Mısra: 8

Onu.

Bāde-i la‘lini nūş
etmege me’zūn olsam
Cān halkıma degin
etmez idim anı ferāğ

24. anı:

Gazel 159

Mısra: 6

Onu.

Ka‘be-i hüsünde sa‘y
edip meta‘-ı vuşlatın
Zā‘ir-i hüccāc-ı ‘işka anı
ihrām eyledik

25. anı:

Gazel 178

Mısra: 6

Onu.

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey hāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

26. anı:

Gazel 200

Mısra: 2

Onu.

Bezm-i ‘işretgāh-ı rinde
luţf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

27. anı:

Gazel 225

Mısra: 8

Onu.

Alıp āğuşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağıma başdı
anı mādercesine

28. anı:

Gazel 226

Mısra: 2

Onu.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şağın
hayl-i zemān ürkütme

29. anı:

Gazel 239

Mısra: 10

Onu.

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş lik
Mısr içre ‘aceb anı
haridār bulunur mu

30. anı:

Gazel 242

Mısra: 4

Onu.

Hamr için nāzil olan
āyet midir haţtiñ lebiñ
Hürmeten bakdıqça
vā‘iz anı tefsir eyledi

31. anı:

Gazel 69

Mısra: 2

1. Onu.

Beyt-i derūnu vuşlat u
hicrān açar kapar
Haccāc [u] āşafa anı
merdān açar kapar

32. anı:

Gazel 126

Mısra: 2

1. Onu.

Yek-noğtadır ‘il[i]m ki o
deryā-yı bī-ħaziz
Hıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ħaziz

‘anid:

1. ‘anid:

Kaside 2

Mısra: 20

İnatçı.

Hîç ne mümkindir
seniñ evşâfiñ ey şâh-ı
cihân
‘Azm-i medhiñde
naşihat diñlemez kilkim
‘anıd

anıñ:

1. anıñ:

Gazel 12

Mısra: 6

Onun.

Cünbân ederek raqsa
diye başladırıñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
qalb hafekân et

2. anıñ:

Gazel 47

Mısra: 6

Onun.

Girân behâları sürme o
çeşm-i cānāna
Revân kuşlı anıñ
İşfahân behâsınadır

3. anıñ:

Gazel 88

Mısra: 10

Onun.

Fenniyâ Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzîr

Fem-i kilkinden anıñ
la‘l-i bedehşân dökülür

4. anıñ:

Gazel 89

Mısra: 6

Onun.

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile minâyı seyr eyle
Nühüfte büselik kılmak
anıñ kulqulde kârıdır

5. anıñ:

Gazel 111

Mısra: 3

Onun.

İçerem qanını billâh
anıñ ben sâkî
Etmesin la‘l-i leb-i dil-
bere peymâne heves

6. anıñ:

Gazel 133

Mısra: 8

Onun.

Yek mâhi-i huşk ile
gelir meclise zâhid
×râdına eklendi anıñ
maşrafı mazbûţ

7. anıñ:

Gazel 183

Mısra: 14

Onun.

Zâhidiñ dâ’im bükâ ile
riyâsı sâhtedir
Rikqat-ı qalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

8. anıñ:

Gazel 194

Mısra: 11

Onun.

Yâ Rabb qıl vücudu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigün
Zâlimleriñ hemişe
mu‘ini olanlarıñ

9. anıñ:

Gazel 195

Mısra: 7

Onun.

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme

Urur taş başına taş taş
sakın mahcüb-ı
sengiden

10. anıñ:

Gazel 218

Mısra: 11
Onun.

Mümkün mi güle mişli
anıñ bir dağı Fennī
Hatm oldu sühan
Rāğīb-ı vālāda olunca

11. **anıñ:**

Gazel 236
Mısra: 8
Onun.

Dil-ḥaste cān bulurdu
devā vişāli
Bir laḥzacık olaydı anıñ
istirāḥati

anıñla:

1. **anıñla:**

Gazel 176
Mısra: 5
Onunla.

Ki çıksa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle ba^cd-ez-īn bir
iki nev-^cīd edip çıkmam

‘ankā:

1. **‘ankā:**

Gazel 158
Mısra: 7
Anka kuşu, Simurg.

Şekvā eder ‘āleme
imdād için ‘ankā
Bilmem ne ‘aceb Kāf-ı
kanā^catde ğinā yok

2. **‘ankā:**

Gazel 180
Mısra: 9
Anka kuşu, Simurg.

Olsa ‘ankā gibi nazīrem
nā-dīde ta^caccüb
Fenniyā ser-sühan-ı
Hāşime nağzem
mağzem

‘ankebüt:

1. **‘ankebüt:**

Kaside 1
Mısra: 45
Örümcek.

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbāniñ biri oldu biri
dağı derbān

2. **‘ankebūta: -a**

Gazel 217
Mısra: 5
Örümcek.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbīh

Belī ben de ḥayāl etdim
miyāni olmamağ üzere

añla:

1. **añlanılmaz: -ñılmaz**

Kaside 1
Mısra: 117
*Sezip kavramak,
akıl erdirmek,
hissetmek, tahkik
etmek, bilmek.*

Añlanılmaz bu ne
şoḥbet bu ne
keyfiyyetdir
‘Aql ile fehmi edemez
kühünü zihn-i insān

2. **añla:**

Gazel 99
Mısra: 7
Onla.

Yoklayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

3. **añlamazsın: -maz, -sın**

Gazel 147
Mısra: 7

*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Añlamazsın zāhidā
ebced ḥisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmege kıldım
ferāğ

4. añlasın: -sın

Gazel 189

Mısra: 1

*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzıq-ı cān
diñlesin

anlar:

1. **anlar:**

Gazel 49

Mısra: 8

*T. Üçüncü çokluk
şahıs zamiri, onlar.*

Zemāne ḥübınıñ
‘uşşāka ğammı rūz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

2. **anlarıñ:**

Gazel 118

Mısra: 4

*T. Üçüncü çokluk
şahıs zamiri, onlar.*

Gūyiyā bini se-perdir
ġamzeñ oğ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

anuñçün:

1. **anuñçün:**

Gazel 195

Mısra: 4

Bu nedenle.

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñçün ḥāşiyetim
düşdü der zaḥm-ı
Firengiden

ara:

1. **aramaz: -maz**

Gazel 97

Mısra: 3

*Aramak, bir şeyi
bulmaya çalışmak,
araştırmak.*

Oğur ḥayāl-i dili
muḥtaşar geçer aramaz
Binā-yı ‘āşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

‘arak:

1. **‘araki: -ı**

Gazel 95

Mısra: 8

Rakı.

‘Uşşāka būselikde
girizgāhı tiz edip
Muṭrib ‘araki boşla bu
perde pes istemez

2. **‘araki: -la**

Gazel 185

Mısra: 2

Rakı.

Neşāt-ı pīrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Araqla rüy-ı nigārı
derūna ḥal çekelim

3. **‘araki: -la**

Gazel 193

Mısra: 4

Rakı.

‘Arūs olsun şıķılsın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
‘Araqla duḥter-i rez
ḥacle-i meclisde
tellensin

‘arak mı katdıñ:

1. **‘arak mı katdıñ: -dıñ**

Gazel 201

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Rakı mı eklemek.

Gör nice mest eder
‘uṣṣāķı ḥoy-ı ruḥsārīñ
‘Araķ mı ķatdıñ ey sāķī
bu yāsemen Şuyuna

‘araķ-ĉīn:

1. ‘araķ-ĉīn:

Gazel 95

Mısra: 5

Takke.

Meclisde dāl ‘araķ-ĉīn
ola yoḥsa vā‘izā
Ol ĉīn-i mülket üzre
Ḥiṭādır fes istemez

ārām etdi:

1. ārām etdi: -*di*

Kıt'a 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dinlenmek,

yerleşmek.

Ki rūşen yaşını gül-
ğonĉecigim efendi
Ravza-i cennete ‘azm
edip o ārām etdi

arasında:

1. arasında:

Gazel 32

Mısra: 3

İçinde.

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübḥa-i dūr-dāneye
sürḥ

2. arasında:

Gazel 134

Mısra: 5

İçinde.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dūr-dānedir
elfāz

a‘rec:

1. a‘rec:

Gazel 23

Mısra: 10

*Ar. Anadan doğma
aksaklık, topal.*

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şahn-ı
belāgatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ṭab‘ına a‘rec

‘arif:

1. ‘arifiñ: -*in*

Gazel 58

Mısra: 13

*Zihni olgunluğa ve
sezgi gücüne sahip
bilge kişi, ma 'rifet ehli.*

‘Arifiñ zīrā midād-ı
ḥāmesi lülü aķar

2. ‘arif:

Gazel 105

Mısra: 13

*Âlim, bilgin,
marifet ehli.*

Sa‘idiñ fehm eder ‘arif
olanlar Fenniyā nuṭķın
Dehānından kelām-ı
ṭūṭi-i güyā çıkar çıķmaz

‘arif efendiye:

1. ‘arif efendiye: -*ye*

Gazel 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Rodosçuklu

*Fenni'nin çağdaşı olan
şair.*

Bu nazmı Fenniyā ‘Arif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse ḥaṭṭ
edip olma melāl ammā

2. 'ārif efendiye: -ye

Gazel 205

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Rodosçuklu

*Fennî'nin çağdaşı olan
şair.*

Nazîre 'arz eder 'Ārif
Efendiye bu manzūmu
'Acāyib şaçmalar taḥrîr
eder Fennî-i bî-çāre

'ārifā:

1. 'ārifā:

Gazel 71

Mısra: 13

*1. Divan şairi. 2. Ey
ârifler.*

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtîñ 'Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
dahı iḥsānîñ mı var

'ārif-i zātın:

1. 'ārif-i zātın: -ı, -n

Müstezad 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Zatın (Allah'ın)

*özünü ve sıfatlarını
bilen.*

Pîrāye-i destārim edip

'ārif-i zātın

Evrāk-ı nikātın

'āriz:

1. 'ārizîñ: -ın

Gazel 82

Mısra: 1

Yanak.

'Ārizîñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kıpar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
kıpar

2. 'ārizîñ: -ın

Gazel 103

Mısra: 3

Yanak.

Būs eyledikçe 'ārizîñ
üzre sefid olur
Açılrsa bāğ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

3. 'ārizına: -ı, -n, -a

Gazel 141

Mısra: 11

Yanak.

Yürise ḥaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola 'ārizına

Fenniyā cem'ci cemā'at
eder elbet cāmī'

4. 'āriz:

Gazel 42

Mısra: 2

*Gelip geçici olan
şey.*

Būs-ı la'liñ ey perī
olmağ gerek ağıyāra şāz
Şübhe 'āriz olmada zirā
dil-i ğam-ḥvāra şāz

5. 'ārizîña: -ına

Gazel 88

Mısra: 4

(sevgilinin) yanak.

Yüz bulup başdan eder
'aşıkā gün o ḥatā
Her kaçan 'ārizîña zülf-i
perişān dökülür

6. 'āriz:

Gazel 128

Mısra: 1

Gelen.

Zenbūr-ı göñül verd-i
ruḥ-ı dil-bere 'āriz
Üşkäfte hezārān-ı
şüküfe aña fā'iz

7. **‘ārīzī: -i**

Gazel 226

Mısra: 5

(*Sevgilinin*) yanağı.

Bāl-ı zülfün göricek

‘ārīzī üzre o mehiñ

Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı

cinān ürkütme

8. **‘ārīzīñ: -i, -i**

Gazel 210

Mısra: 6

(*Sevgilinin*) yanağı.

Gösterir İskendere

eşyayı cümle bī-dirig

‘Ārīzīñ āyīne-i ‘ālem-

nümādır çeşmime

‘ārīz olur:

1. **‘ārīz olur: -ur**

Kıt'a 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Görülmeye

başlamak, gelip çatmak,

musallat olmak.

Ninni-serālīk etme sen

ey ‘andelīb-i zār

Ol hūvāb-ı nāza ‘ārīz olur

şāyed intibāh

‘ārīz-ı cānāna:

1. **‘ārīz-ı cānāna: -a**

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin*) yanağı.

Büsedir kaçdı eden

‘ārīz-ı cānāna heves

Şem‘-i ruhsārīña

pervāne-i dil yā ne

heves

‘ārīz-ı hoy-kerdeñi:

1. **‘ārīz-ı hoy-kerdeñi: -ñ, -i**

Gazel 208

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Terlemiş yanak.

Olmazdı behā ‘ārīz-ı

hoy-kerdeñi ey meh

Zeylinde eger

aķmişeniñ çevre tel

olsa

‘ārīz-ı mehveş:

1. **‘ārīz-ı mehveş:**

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin*) yanağı.

Başıldı beyt-i ‘ışk-ı pür-

gamdaki āteş

Ṭut hilye-i vechiñ aña

ey ‘ārīz-ı mehveş

‘ārīz-ı ruhsār:

1. **‘ārīz-ı ruhsār: -i, -dur**

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüzdeki yanak.

Çerh-i hüsnünde şafak

‘ārīz-ı ruhsārıdır

Kevkeb-i hāline nūr-ı

meh-i ruḥ sarıdır

arnebūd:

1. **arnebūd:**

Gazel 202

Mısra: 6

Arnavut.

Germ-ābede vaşlın edip

ol dil-bere be-rām

Dedi baña Arnebūd

meh-pāre muşınka

‘arşa-i zīr-kürüm-ı vaşlı:

1. **‘arşa-i zīr-kürüm-ı**

vaşlı: -i

Gazel 193

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın üzüm

çubukları arsası.

Ḥadīd-i ālet-i nezzāre-i
dü-çeşm-i 'aşıqla
Hemīşe 'arşa-i zīr-
kürüm-ı vaşlı bellensin

'arş-ı mu'allāya:

1. **'arş-ı mu'allāya:** -y, -a
Kıt'a 1
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Yüce, yüksek arş.

N'ola teşrīfine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
'Urūc etdi şadā-yı
müjdesi 'arş-ı mu'allāya

arşlan:

1. **arşlan:**
Kaside 1
Mısra: 48
Afrika ve Batı
Asya'da yaşayan, dört
ayaklı, yırtıcı, çok
kuvvetli, kedi cinsinden
memeli hayvan.

Bāb-ı gārīnda
niğāhbānlığa ta'yīn
olıcağ
Şişirir beyze ile kapında
arşlan

'arūs olsun:

1. **'arūs olsun:** -sun
Gazel 193
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Gelin olmak.

'Arūs olsun şıķılsın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
'Arağla duğter-i rez
ğacle-i meclisde
tellensin

'arūs-ı bāde:

1. **'arūs-ı bāde:**
Gazel 50
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarap gelini.

'Arūs-ı bāde cihānıñ
şevā'ı'ındendir
Şirā-yı vuşlatı 'aşrıñ
mübāya'ındandır

'arūs-ı bint-i reziñ:

1. **'arūs-ı bint-i reziñ:** -iñ
Gazel 223
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarap gelini.

Yüz sür 'arūs-ı bint-i
reziñ var ħuzūruna
Yoğsa bez[i]mde

muntazar olma
zuhūruna

'arūs-ı mey:

1. **'arūs-ı mey:**
Gazel 232
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarap gelini.

Ğacle-i bezme 'arūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini sağız gibi

'arūs-ı meye:

1. **'arūs-ı meye:** -e
Gazel 160
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Şarap gelini.

Zāhidā kaçma buyur
ğaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende 'arūs-ı
meye mağrem gibisin

'arūs-ı vaşla:

1. **'arūs-ı vaşla:** -a
Gazel 220
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kavuşma düğünü.

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cānı baḡş eyle zer
isterse
Ḥarīdāra şaçıver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

‘arz:

1. ‘arz:

Gazel 214

Mısra: 7

Göstermek II

sunmak.

Da‘vā-yı eşkimiz ile ‘arz
ol yetimeye
Yevmiyye naqd
büsesidir mā-cerā-cere

arz:

1. arz:

Gazel 235

Mısra: 1

Toprak, yer. II

Sevgilinin bastığı yer.

Arz seyirin olsa n’ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

‘arz ed:

1. ‘arz ed:

Gazel 45

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak.

Beñzer hilāle ‘arz eder
ol ḥırmenindeki
Maḡşūl-ı ‘ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

2. ‘arz ed:

Gazel 126

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sunmak.

‘xd oldu dilden ‘arz edip
ebrusun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḡ-şeb-i
ğarrā-yı bī-ḥazīz

3. ‘arz ed: -ip

Gazel 216

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Sākī şubūḥı meclis-i
zühhāda ‘arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

4. ‘arz ed:

Gazel 53

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Söylemek,

açıklamak, sunmak,
bildirmek.

Fennī bu nev-zemīni
Lezīziye ‘arz edip
Seng-i Ḥiṣārı ṭab‘-ı
hünerden temel kıpar

arz et:

1. arz et:

Gazel 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Arz etmek, sunmak.

Bu nazmı Fenniyā ‘Ārif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse ḥaṭṭ
edip olma melāl ammā

‘arz et:

1. ‘arz et:

Gazel 116

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Beḳāya defterin ‘uşşāka
‘arz etmiş ruḡuñ ammā
Düyün-ı büseden
ba‘de’l-ḥisāb terkīm
göstermiş

2. 'arz et: -se

Gazel 156

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

'Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī
Cān baḥş eder sirācına
pervānemiz mi yok

3. 'arz et:

Gazel 203

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

'Arz et bu nazmı Zīver
Efendiye Fenniyā
'Afv eylesin kuşūrunu
temyīz gerekse de

4. 'arz et: -me, -sin

Gazel 213

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Şaḫın 'arz etmesin
bīgāne-i ḥayyāt-ı
ağyāra
Olur fersūde kuṭn-ı
vuşlatı endāzelendikçe

5. 'arz et: -me, -de

Gazel 217

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Elimde ḥāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām 'arz etmede
yāre zebānı olmamak
üzre

6. 'arz et:

Gazel 223

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

'Arz et bu nev-zemīni
[.] üstāda Fenniyā
Baḫmaz Ḥasīb Efendi o
deñlü kuşūruma

7. 'arz et:

Gazel 225

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Fenniyā Zīver Efendiye
bu nazmı 'arz et

Söyler ol ḥālīş-'ayārı
saña zergercesine

8. 'arz et:

Gazel 232

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Fenniyā temyīz için
'arz et bu nazmı Zīvere
Ol sefid eyler imiş eş'arı
çün erziz gibi

9. 'arz et:

Gazel 236

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Cevher-fürüş-ı ṭab'-ı
Ḥasībāya Fenniyā
'Arz et bu dürr-i rişte-i
nazm-ı belāgati

10. 'arz et:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Gel ey bülbül-zebân-ı
tûṭî-i kilik-i süḥan-
perver
Yaz ol şeh-zâde evṣâfın
hem ‘arz et ṭarf-ı bālāya

11. ‘arz et:

Gazel 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Fennî Celâliye n’ola ‘arz
etse şevḳ ile
Tanzîr için belâgat-ı
manzûmı cā-be-cā

12. ‘arz et:

Gazel 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Bu nazmı mâhya
ḳandîli uçurup Fenni
üstâda
Hüner ‘arz et Ḥasîb-i
rûze-dâra her çî bād-
âbâd

13. ‘arz et:

Gazel 47

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Re’is-i Fâzıla bu nazmı
Fenniyâ ‘arz et
Felek ister ise bādbān
behâsınadır

14. ‘arz et:

Gazel 62

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Zâhid metâ^c-ı zühdini
‘arz etse şüfiyâ
Kemḥâyı fehm ederdi
ne gûne ḳumâş olur

15. ‘arz et:

Gazel 63

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Naẓîre iltimâs edip bu
nazmı Fenniyâ ‘arz et
Lezîzî çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

16. ‘arz et:

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Menzil-i pîr-i muḡâna
gelicek rûy-ı nigâr

Rinde ruḥsârını ‘arz
etmege cānân şıḳılır

17. ‘arz et:

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

Yâre ‘arz etse n’ola
derd-i derûnu ‘ışḳ-ı dil
Ḥâzîḳ-ı cān-pervere
bîmâr kendin gösterir

18. ‘arz et:

Gazel 71

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

‘Âşîḳa ‘arz etmege
mihr-i ‘izârîñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kâfir
zerre îmāniñ mı var

19. ‘arz et:

Gazel 90

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Arz etmek,sunmak.

‘Arz et bu nazmı Neş’et
Efendiye Fenniyâ
Cevher-fürûş-ı pey-
revin ol cevherîsidir

20. 'arz et:

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arz etmek, sunmak.

Bu nazmı Fenniyā Sırrī
Efendiye yürü 'arz et
Okuyup baş 'afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

21. 'arz et:

Gazel 230

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Arz etmek, sunmak.

Kenār-ı cūda 'arz et
serv-i bāğ-ı kıdd-i
mevzūnu
Gel ey serv-i hırāmım
ser-nigün et bīd-i
mecnūnu

'arz etdi:

1. 'arz etdi: -di

Kıt'a 12

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Tablınıñ āhengiñi gūş
edip eflākde

Aḥter-i dümbāle 'arz
etdi nihāl-i benān

'arz etme:

1. 'arz etme: -me

Gazel 210

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Mevc-i kem-ḥā-yı ver'a
'arz etme sen şūfī gelip
Ḥān-ḳāh-ı dilde zīrā
būriyādır çeşmime

'arz etmez iseñ:

1. 'arz etmez iseñ: -mez,
-iseñ

Gazel 171

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Vaşlıñ 'arz etmez iseñ
mir'āt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe ağıyār ḥayrān
olsa da māni' degil

'arz eyle:

1. 'arz eyle:

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek, takdim
etmek.*

Fenniyā 'arz eyle
eş'arıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı okur ise
'izz ile zī-şān olur

2. 'arz eyle:

Gazel 125

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

'Arz eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz

3. 'arz eyle:

Gazel 171

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Sen cemāl 'arz eyle gel
tārīk-i ḡam içre baña
Cennetiñ 'uşşāḳa
zindān olsa da māni'
degil

4. 'arz eyle: -y, -ip

Gazel 193

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Lezîziye dem-â-dem
nev-sühân 'arz eyleyip

Fennî

Kitâb-ı şafha-i

mecmû'a-i tab'î

gazellensin

5. 'arz eyle: -y, -ip

Gazel 222

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Bu müferrih-i nev-
zemîni Fenniyâ 'arz

eyleyip

Zümre-i 'irfân

buyursun söyle Sa'd-

âbâdıma

'arz eyledigiñ:

1. 'arz eyledigiñ:

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Neyleyem dilde olup

şimdi şehâ süz-güzâr

Mihr-i ruhsârıñı 'arz

eyledigiñ bâde şahîh

'arz eyler:

1. 'arz eyler: -r

Gazel 242

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Her neye kılsam nazar

ruhsârın 'arz eyler baña

Çalbime âyine-i hürşidi

taşvîr eyledi

'arz-ı cemâl:

1. 'arz-ı cemâl:

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüzünü göstermek.

Feth edip 'arz-ı cemâl

eyleme ağıyâra diyü

Çonçeye hâr-ı nikât-ı

sühânım kıldı nüfûz

**'arz-ı hüner eyleyerek
yürüdü:**

1. 'arz-ı hüner eyleyerek

yürüdü: -dü

Kaside 1

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

*Hüner göstererek
yürüme.*

Rakşa çıkdı zeyl-i

rahşân ile o şeb Zühre

Yürüdü 'arz-ı hüner

eyleyerek hayli zemân

'arz-ı va'd-i vaşl:

1. 'arz-ı va'd-i vaşl:

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşma vadinde
bulunma.*

Ahız [u] bey' etme 'arz-ı

va'd-i vaşlıñ ey za'im

Her ne deñlü olsa soñra

hakk-ı tapu çevrilir

ârzü:

1. ârzü:

Gazel 174

Mısra: 10

*Ar. İstek, gönül
meyli.*

Bu hân-kâh-ı ışkâ gelip

sen de zâhidâ

Hü çek cemâl-i yâre

cinân ârzü degil

ârzü ed:

1. **ārzū ed:-er**

Gazel 164

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Arzulamak,
istemek.*

Tebhāle-i lebānıñı būs

eylese seniñ

Dil ārzū eder ‘aseliñe

çiçek seniñ

aş:

1. **aşmış:-miş**

Gazel 75

Mısra: 6

Asmak.

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü’l-
‘ineb

Başına bir āl tutuğ
aşmış ayağ üstündedir

2. **aş:**

Gazel 122

Mısra: 2

*Asmak, bir yere
tutturmak. // Bir
kimseyi boğazına ip
geçirip ayaklarını
yerden keserek
sallandırmak suretiyle
öldürmek, idam etmek.*

Ol büt-i ‘xsā gibi sen

sīne-i ‘uryāna yaş

Zülfüne Manşūrveş çek

kendiñi meydāna aş

3. **aş:**

Gazel 124

Mısra: 10

*Asmak, bir yere
tutturmak. // Bir
kimseyi boğazına ip
geçirip ayaklarını
yerden keserek
sallandırmak suretiyle
öldürmek, idam etmek.*

Eger esrār-ı vaşlından

verirse yāda ser-rişte

Dil-i şeydāyı hüsn-i

Manşūrāsā zülfüne çek

aş

āsā:

1. **āsā:**

Gazel 154

Mısra: 7

?

‘Azmghehi şuşaya ammā

dile āsā

Şıkdıkda riķābın

demesin saña şadağdak

‘aşā:

1. **‘aşā:**

Gazel 17

Mısra: 2

*Ar. Uzun çomak, el
değneği.*

Zāhid nedir yüzünde o

naḥl-i dü-tā ‘abeş

Ol bir nihāl-i tāze

degildir ‘aşā ‘abeş

āşaf:

1. **āşafa:-a**

Gazel 69

Mısra: 2

*Hz. Süleyman’ın
veziri.*

Beyt-i derūnu vuşlat u

hicrān açar kıpar

Ḥaccāc [u] āşafa anı

merdān açar kıpar

aşaf-ı ğaddār:

1. **aşaf-ı ğaddār:**

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gaddar vezir.

Dāne-i ḥāl-i

siyekārıdır ağa-yı

nebāt

Nigeh-i çeşmi şehiñ

aşaf-ı ğaddārıdır

āşaf-ı şāhān:

1. āşaf-ı şāhān:

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Padişahların veziri.

Sāḳiyā dā'ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü saltanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

āşār u nesrimizde:

1. āşār u nesrimizde: -

imiz, -de

Gazel 156

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Eserler ve nesir.

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū'alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

‘aşāyı dikdi:

1. ‘aşāyı dikdi: -di

Gazel 223

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Asayı dikmek.

*Asayı dik duruma
getirmek; asayla
gezmek.*

Bir resm-i elf-i āh ile dil
şanma lāl olur
Dikdi ‘aşāyı dāğ-ı berīn
ṭaraf-ı ṭūruna

‘asel:

1. ‘aseliñe: -i, -n, -e

Gazel 164

Mısra: 2

*Bal II Dünya
nimetleri.*

Tebḥāle-i lebānıñı būs
eyleseḱ seniñ
Dil ārzū eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

2. ‘asel:

Gazel 53

Mısra: 10

*Bal; dünya
nimetleri.*

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ‘asel ḱopar

3. ‘asel:

Gazel 59

Mısra: 4

Bal.

Öpsem o la'ı-i tāb-ı
‘araḱ-rizi gül gibi

Zenbūr-ı ‘ışḱa ḱonçe
dehānım ‘asel verir

‘asel olsa:

1. ‘asel olsa: -sa

Gazel 208

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bal olmak.

Fennī saña şā'ir der
idim ben daḱı ammā
Ziver gibi eş'ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

‘ases:

1. ‘ases:

Gazel 152

Mısra: 8

Gece bekçisi.

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücüm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

aşhāb:

1. aşhābıñıñ: -ı, -nın

Kaside 1

Mısra: 159

*Hız. Muhammed'in
arkadaşları, onun
sohbetinde bulunan
Müslümanlar.*

Āl u evlādınıñ
aşhābınıñ ervāhıçün
Gül-i hoş-büy-ı hedāyā
ola zıkr-i Qur'ān

‘āşī-i mücrim:

1. ‘āşī-i mücrim:

Kaside 1

Mısra: 145

Kelime Tipi: -

Günahkâr.

Ne kadar ‘āşī-i mücrim
ise de sulţānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘işyānını setr eyle amān

‘āşık:

1. ‘āşık:-a

Gazel 30

Mısra: 7

‘âşık.

Sīm-bāzuñdur felekde
‘āşıkā cānā revā
Egnime şāl olsa
maqbūlüm degil kıavs-i
kuzah

2. ‘āşık:-a

Gazel 77

Mısra: 9

‘âşık.

Havz bir ‘āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āğuşmuza bir
kadd-i dil-cū bulunur

3. ‘āşıkıñ:

Gazel 48

Mısra: 5

*Sevgili'ye gönül
bağı ile bağlanmış
kimse.*

Küyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘āşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

4. ‘āşık:

Gazel 128

Mısra: 5

*Sevgili'ye gönül
bağı ile bağlanmış
kimse.*

Beyt-i dil-i mevrūsısın
[sen] ‘āşık ey hākim
Kıl hışşesin ol dil-bere
taksīm-i ferā'iz

5. ‘āşık:

Gazel 152

Mısra: 5

Sevgili'ye gönül

*bağı ile bağlanmış
kimse.*

Nice ‘āşık buña şabr u
taħammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

6. ‘āşık:

Gazel 8

Mısra: 7

*‘âşık: Sevgili'ye
gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Tiğ-ı müjeñe sīnesini
feth eden ‘āşık
Dīvāne eder hānçer-i
bürrāna teķarrüb

7. ‘āşıkı:-ı

Gazel 14

Mısra: 1

*‘âşık: Sevgili'ye
gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Ol çeşm-i gāzāl ile kıanı
küçedir ülfet
Kılmaz nigeñi ‘āşıkı
şayd avına rağbet

8. ‘āşıkıñ:-ıñ

Gazel 89

Mısra: 4

'âşik: Sevgili'ye
gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Nice seyyāh-ı 'âlem
olmasın olma hele
Keyvân
Hilâlāsâ felekde 'âşikîñ
keşkülde yâridir

9. 'âşikâ: -a

Gazel 134

Mısra: 1

'âşik: Sevgili'ye
gönül bağı ile
bağlanmış kimse.

Lebiñ būsına va'diñ
'âşikâ şânedir elfâz
Şaşızcık cignemek
vaşlîñ için şeh-dânedir
elfâz

10. 'âşik:

Gazel 114

Mısra: 9

A. aşırı seven,
tutkun.

İki pistânı şūhün şayd
edip mahfice bir 'âşik
Dü biñtîhi o baṭ-ı vâhide
ra'nâ şıgındırmış

11. 'âşikâ: -a

Murabba 3

Mısra: 12

Âşik , seven kişi.

Şeh-süvârım şanma
eyle iki yaña merhabâ
Hışm-ı nezzâr ile ol
'âşikâ kalpağ oynadır

'âşik ed:

1. 'âşik ed: -ip

Gazel 163

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Âşik olmak,
muhabbet duymak.

Ziveri 'âşik edip Fennîyi
mecnûn etmede
İsm-i Leylâya
teşebbühle laḳabdır
perçemiñ

'âşik olup:

1. 'âşik olup: -up

Gazel 182

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşik olmak: Aşka
tutulmak, yoğun
sevgiye kapılmak,
bağlanmak.

Gülşen-i rüz-ı elestden
bir güle 'âşik olup

Bülbül-i şürîdeyem
efgâna gelmişlerdenim

2. 'âşik olup: -up

Kıt'a 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Âşik olmak: Aşka
tutulmak, yoğun
sevgiye kapılmak,
bağlanmak.

Zemânında görünce
hüsn-i ḥaṭṭın kâdi-
'asker
'âşik olup ey dil aña biñ
cânla bir câh

'âşik olurdu:

1. 'âşik olurdu: -ur, -du

Kaside 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Âşik olmak: Aşka
tutulmak, yoğun
sevgiye kapılmak,
bağlanmak.

O sahil-âverin âdem
işideydi şavtın
Dil verip 'âşik olurdu
aña şâh-ı mirân

'âşikâ:

1. ‘āşıkā:

Gazel 36

Mısra: 1

*Aşka düşmüş, aşk
derdine tutulmuş, bir
güzele gönül vermiş,
seven, tutkun.*

Qılma iftār-ı lebiñ ‘āşıkā
va‘d-i va‘id
Rûze-dārâna gurûb
oldu haññ ey meh-i ‘id

2. ‘āşıkā:

Gazel 41

Mısra: 4

*Aşka düşmüş, aşk
derdine tutulmuş, bir
güzele gönül vermiş,
seven, tutkun.*

Da‘vet-i bezminde sen
ni‘met-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ‘āşıkā
pālûde-i terden lezîz

3. ‘āşıkā:

Gazel 71

Mısra: 11

*Aşka düşmüş, aşk
derdine tutulmuş, bir
güzele gönül vermiş,
seven, tutkun.*

‘Āşıkā ‘arz etmege
mihr-i ‘izārıñ ey şanem

Deyr-i qalbiñ içre kâfir
zerre imāniñ mı var

4. ‘āşıkā:

Gazel 88

Mısra: 3

*Aşka düşmüş, aşk
derdine tutulmuş, bir
güzele gönül vermiş,
seven, tutkun.*

Yüz bulup başdan eder
‘āşıkā gün o hatā
Her kaçan ‘arızıña zülf-i
perişān dökülür

5. ‘āşıkā:

Gazel 144

Mısra: 4

*Aşka düşmüş, aşk
derdine tutulmuş, bir
güzele gönül vermiş,
seven, tutkun.*

Bāğ-ı ruñunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Qılmañ revā mı ‘āşıkā
bir tel giyāh dirig

6. ‘āşıkā:

Gazel 208

Mısra: 2

*Birine, bir şeye
tutkun; seven kişi.*

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
hayāl-i dañil olsa
Şeb tā-be-señer ‘āşıkā
tül-ı emel olsa

‘āşıkān:

1. ‘āşıkān:

Gazel 87

Mısra: 7

Aşıklar.

Hāk ile yeksān olur piş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

2. ‘āşıkān:

Gazel 87

Mısra: 7

Aşıklar.

Hāk ile yeksān olur piş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

3. ‘āşıkān:

Gazel 138

Mısra: 3

Aşıklar.

Zulmet-i ğamdan halāş
olsa ‘aceb mi ‘āşıkān
Beyt-i dillerde hayāl-i
tal‘atiñ nūr-ı şu‘ā‘

4. **‘āşıkān:**

Gazel 163

Mısra: 8

Aşıklar.

Yüz bulup çıktı yine
başdan uzandı hālîne
‘Āşıkān ekl-i ḥabbü’l-
zehebdir perçemiñ

5. **‘āşıkān:**

Gazel 223

Mısra: 7

Aşıklar.

Kūyuñda rüz u şeb n’ola
āh etse ‘āşıkān
Hiç şabr olur mu va‘d-i
vişālîñ mürüruna

6. **‘āşıkān:**

Gazel 243

Mısra: 9

Aşıklar.

Yürü ziyāretine ‘āşıkān
ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū
vefādadır şimdi

‘āşıkān-ı mū-şikāf:

1. **‘āşıkān-ı mū-şikāf:**

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılı kırk yaran

âşıklar.

Sebtine terci‘ eder la‘liñ
Necefle seyr eden
Ol ḥayāl-i mū-miyānı
‘āşıkān-ı mū-şikāf

‘āşık-ı dil-ḥaste:

1. **‘āşık-ı dil-ḥaste:**

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül hastası âşık.

Görünce ‘āşık-ı dil-
ḥastesin o ḥāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

‘āşık-ı dil-ḥasteye:

1. **‘āşık-ı dil-ḥasteye: -y,
-e**

Gazel 163

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta gönüllü âşık.

Şerbet-i tebḥāle-i la‘l-i
lebiñ şun ḥāzıkā
‘Āşık-ı dil-ḥasteye
buhrān u buñdur
perçemiñ

‘āşık-ı şādık:

1. **‘āşık-ı şādık:**

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sadık âşık II hakiki
âşık.*

Çekme tiğ-ı nigeñiñ

‘āşık-ı şādıklarına

Er olan ālet-i şemşirini

a‘dāya çeker

‘āşık-ı şeydā:

1. **‘āşık-ı şeydā:**

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Kūyuñda tutduğum iş
olur zer-‘ayār-ı ḥāş
Ḥāk-i rehiñdir ‘āşık-ı
şeydāya kīmyā

2. **‘āşık-ı şeydā:**

Gazel 204

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Āğūşa çekse ‘āşık-ı
şeydā ‘aceb midir
Tıfl-ı ḥayāl-i hālîni
seyr-i Bebekde geh

3. **‘āşık-ı şeydā:**

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

4. **‘āşık-ı şeydā:**

Gazel 176

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Cemāli olıcağ kürsiyi
neyler ‘āşık-ı şeydā
Menāre-i ‘arş-ı a’lā olsa
da temcīd edip çıkmam

5. **‘āşık-ı şeydā:**

Müstezad 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Ṭur reh-güzārīnda o
şehiñ bāri selām al
Ey ‘āşık-ı şeydā

‘āşık-ı şeydāsına:

1. **‘āşık-ı şeydāsına: -sı, -
n, -a**

Gazel 231

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Dürr-i vaşlın bey‘
ederken ‘āşık-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

‘āşık-ı şeydāsının:

1. **‘āşık-ı şeydāsının: -sı,
-nın**

Murabba 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Ravza-i ruhsārına ādem
nice cān atmasın
‘Āşık-ı şeydāsının ol
cennetü’l-me’vāsıdır

‘āşık-ı zārīñ:

1. **‘āşık-ı zārīñ: -iñ**

Murabba 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağlayan aşık.

Bağş edip vaşlını ben
‘āşık-ı zārīñ güldür

Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

‘āşıkıñ:

1. **‘āşıkıñ:**

Gazel 196

Mısra: 7

Āşık, seven kişi.

‘Āşıkıñ ‘aqlın alır
reftārıñ
Serv ü ‘ar‘ar gibi kaddi
mevzūn

‘āşıkına açıldı:

1. **‘āşıkına açıldı: -ıl, -dı**

Gazel 192

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilisine

sevgisini söylemek.

Şüküfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muğ-
beçegān
Açıldı ‘āşıkına müşk-bū
çemen be-çemen

āsiyāb:

1. **āsiyāb:**

Gazel 85

Mısra: 10

Değirmen, su

değirmeni.

Şoḥbete nevbet verip
zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rifḳ ile gavgā biter

āsiyāb-ı ‘āşık:

1. āsiyāb-ı ‘āşık: -iñ

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Āşığın değirmeni.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ğam
Ol āsiyāb-ı ‘āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

āsiyāb-ı emel:

1. āsiyāb-ı emel:

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Emellerimin
değirmeni.*

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

āşiyān:

1. āşiyānı: -ı

Gazel 217

Mısra: 10

Yuva.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamaḳ üzre
N’ola dil murġveş per
açā çin-i ṭurre-i yāre

2. āşiyān:

Gazel 37

Mısra: 2

Yuva II Gönül

kuşunun yuvası.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rüzġāra
her çi bād-ābād

aslā:

1. aslā:

Gazel 49

Mısra: 8

Asla, hiç bir zaman.

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāka ğammı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aslā derler

2. asla:

Murabba 2

Mısra: 5

"Hiçbir şekilde"

*anlamında kullanılan
durum zarfi.*

İmtizāc etmekde yok
aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
ḥarāb elde şakalı
zāhidiñ

3. aslā:

Müstezad 2

Mısra: 4

*"Hiçbir şekilde"
anlamında kullanılan
durum zarfi.*

Ḳıl ceyš-i ğamı sebḳat-ı
mücellā ile nām al
Ḥavf eyleme aslā

āsmāna:

1. āsmāna:

Gazel 38

Mısra: 6

*Far. Gökyüzü,
sema.*

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhim āsmāna
eyledi ḳat ḳat şu‘ūd

āşnā:

1. āşnālara: -lar, -a

Gazel 207

Mısra: 1

*Aşına, bildik,
tanıdık.*

Ey kaşı yâ egilme hezâr
âşnâlara
Kaddiñ hamîde etme
begim merhabâlara

2. **âşnâdır:-dır**

Gazel 210

Mısra: 2

*Aşına, bildik,
tanıdık.*

Tâ ezelden hâk-i pâyıñ
tütüyâdır çeşmime
Dilde hürşid-i cemâliñ
âşnâdır çeşmime

‘asr:

1. **‘aşrıñ:-iñ**

Gazel 50

Mısra: 2

Devr, zaman, çağ.

‘Arūs-ı bāde cihāniñ
şevâ’i‘indendir
Şirā-yı vuşlatı ‘aşrıñ
mübāya‘indandır

‘atâ:

1. **‘atâşrıñ:-sın**

Gazel 169

Mısra: 1

Bağış, ihsan, bahşiş.

Nüş-ı mey-i la‘liñ taleb
etdikçe ‘atâşrıñ

Çin eyleme ey mâh-
cebînim aña kaşıñ

‘ataş:

1. **‘atâş:**

Gazel 62

Mısra: 4

Susuzluk, hararet.

Kim nüş âb-ı vaşlın
eder teşne cân bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemîşe ‘atâş olur

‘atâş-ı ‘ışkı:

1. **‘atâş-ı ‘ışkı:-ı**

Gazel 120

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşkın harareti.

O meh âb-ı vişâliyle
‘atâş-ı ‘ışkı kandırmış
Sebîl-i Nîl-i pāk-i
Kerbelā-yı Mısrı
andırmış

atdikça urur:

1. **atdikça urur:-ur**

Gazel 154

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Her atışta isabet
kaydetmek.*

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkâra ki Fennî
Atdikça urur yâr nigehi
câna ‘ışkşak

âteş:

1. **âteş:**

Gazel 119

Mısra: 2

*1. Ateş. 2. Hiddetli,
şiddetli.*

Vişâl âteş firâk âteş
mey âteş la‘l-i yâr âteş
Bahâr âteş hazân âteş
neşât âteş humâr âteş

2. **âteş:**

Gazel 119

Mısra: 4

*1. Ateş. 2. Hiddetli,
şiddetli.*

N’ola cismimde olsa
şerha şerha dâğlar
peydâ
Ġam âteş hecr-i yâr âteş
sirişk-i bî-ķarâr âteş

3. **âteş:**

Gazel 119

Mısra: 4

*1. Ateş. 2. Hiddetli,
şiddetli.*

N'ola cismimde olsa
şerha şerha dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ķarār āteş

4. āteş:

Gazel 69

Mısra: 3

Ateş.

Āteş saçıp nigh-be-
nigh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar ķapar

5. āteş:

Gazel 40

Mısra: 4

*Yanıcı maddelerin
tutuşmasıyla ortaya
çıkan ısı ve ışık, od, nar;
aşığa aşkın verdiği
hararet durumu.*

Tahrir edemem sūziş-i
ıışkı ben o yāre
Hāmem olup āteş
tutuşur şafha-i kāğid

6. āteş:

Gazel 119

Mısra: 1

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

7. āteş:

Gazel 119

Mısra: 1

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

8. āteş:

Gazel 119

Mısra: 1

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

9. āteş:

Gazel 119

Mısra: 1

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş

Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

10. āteş:

Gazel 119

Mısra: 2

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

11. āteş:

Gazel 119

Mısra: 2

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

12. āteş:

Gazel 119

Mısra: 2

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la^l-i yār āteş
Bahār āteş ħazān āteş
neşāt āteş ħumār āteş

13. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 4

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

N'ola cismimde olsa
şerha şerha dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-karār āteş

14. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 6

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī güyā yanar āteş

15. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 8

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

N'ola şeb tā seher pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş
vücūd-ı dāğdār āteş

16. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 8

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

N'ola şeb tā seher pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş
vücūd-ı dāğdār āteş

17. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Giden şām-ı ḥaṭından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

18. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Giden şām-ı ḥaṭından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

19. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Giden şām-ı ḥaṭından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

20. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Giden şām-ı ḥaṭından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

21. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 12

*Ateş II Yakıcı,
kırmızı.*

Midād-ı la'l ile da'vā-yı
nār-ı 'ışk için seyr et
O emr-i ḥüsnü kılmış
kilk-i kudret der-kenār
āteş

22. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 14

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay kaşın gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nigh āteş
‘izārın lālezār āteş

23. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 14

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay kaşın gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nigh āteş
‘izārın lālezār āteş

24. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 14

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay kaşın gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nigh āteş
‘izārın lālezār āteş

25. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 16

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Nice ben Re’fete
tanżirimi taħrİR edem
Fennİ
Varağ āteş kalem āteş
midād-ı cūybār āteş

26. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 16

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Nice ben Re’fete
tanżirimi taħrİR edem
Fennİ
Varağ āteş kalem āteş
midād-ı cūybār āteş

27. **āteş:**

Gazel 119

Mısra: 16

Ateş II Yakıcı,

kırmızı.

Nice ben Re’fete
tanżirimi taħrİR edem
Fennİ
Varağ āteş kalem āteş
midād-ı cūybār āteş

28. **āteş:**

Gazel 123

Mısra: 1

Alev, od; gönül

yangını, aşk.

Āteş ile yanmağ dil-i
vīrāneye maħşūş
Cān atmağ o şem‘-i
ruħa pervāneye maħşūş

29. **āteşi: -i**

Gazel 137

Mısra: 8

Aşk ateşi.

Zāhirde yanar şem‘-i
cemāline o yārın
‘Işğ āteşi ammā dil-i
pervānede maħfūz

30. **āteş:**

Gazel 113

Mısra: 1

Alev, od.

Başıldı beyt-i ‘Işğ-ı pūr-
gamdaki āteş
Tut hilye-i vechiñ aña
ey ‘ārız-ı mehveş

āteş misāli:

1. **āteş misāli:**

Gazel 195

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Ateş gibi.

Gelir hançer be-kef âteş
mişâli tal'at-ı pür-ḥâl
Ḥazer kıl mest-i şeydâ
nev-çerî-i şüh-ı
bengiden

âteşāsâ:

1. **âteşāsâ:**

Gazel 229
Mısra: 1
Ateş gibi.

Âteşāsâ merāk var dilde
Dūd-ı âh-ı firāk var
dilde

2. **âteşāsâ:**

Gazel 229
Mısra: 10
Ateş gibi.

Fenni Ṭabîbî ile tuṭuşsa
n'ola
Âteşāsâ merāk var dilde

âteş-i cevriñ:

1. **âteş-i cevriñ: -iñ**

Gazel 164
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Eziyet ateşi.

Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāḡān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı âteş-i
cevriñ fişek seniñ

âteş-i dāḡ-ı dili:

1. **âteş-i dāḡ-ı dili: -i**

Gazel 52

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül yarasının
ateşi.*

Âteş-i dāḡ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı âh-āver
olan cān büyüdür

âteş-i dil-düz-ı cān

mısın:

1. **âteş-i dil-düz-ı cān**

mısın:

Gazel 168

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Canın gönül yakıcı
ateşi.*

Ey tîr-i ḡamze âteş-i dil-
düz-ı cān mısın
Yā nāvek-i nazmı püte-i
kazādan nişān mısın

âteş-i iḥrākdan:

1. **âteş-i iḥrākdan: -dan**

Kıt'a 14

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yakıcı ateş.

Ḥıfz edip âteş-i
iḥrākdan [anı] dā'im
Bāri göstermeye bu
menzîl-i pāke iḥrāk

âteş-i 'ışk:

1. **âteş-i 'ışk:**

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Dil-i bīmāra baḡş et
şerbet-i dūşnāmıñ ey
ḥāzık
Gül-i terden mürebbā
âteş-i 'ışka şifādır yaḡ

2. **âteş-i 'ışk:**

Gazel 32

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Âteş-i 'ışkıña dil yansa
n'ola 'ālemde
Görünür şem'-i ruḡuñ
dide-i pervāneye sürḡ

3. **āteş-i ʿışk:-iñ, -la**

Gazel 171

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Cāme-i diller Sitānbul-
mişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışkıñla sūzān
olsa da māni^ç degil

4. **āteş-i ʿışk:**

Gazel 235

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Rūy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışk
ile çenberi

āteş-i ʿışka düşdi:

1. **āteş-i ʿışka düşdi:-di**

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk ateşine düşen

(kimse). II Âşık.

Luţf edip āb-ı medārıñ
ile itfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışka
ciger oldu biryān

āteş-i ʿışkı:

1. **āteş-i ʿışkı:-ı**

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Eyleyip sīnede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i ʿışkı Sitanbül gibi
taşvīr ederiz

āteş-i ʿışk-ı dil-i

pervāne:

1. **āteş-i ʿışk-ı dil-i**

pervāne:

Gazel 43

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Pervanenin

gönülden aşkının ateşi.

Degil şem^ç āteş-i ʿışk-ı
dil-i pervāneden
me^hūz

Muhakkakdır denir

ʿuşşāka cānāneden

me^hūz

āteş-i ʿışkıña:

1. **āteş-i ʿışkıña:-ı, -ñ, -a**

Gazel 238

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Rūz u şeb eyler der-
āgūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışkıña yansın
pīrehen dedikleri

āteş-i laʿl:

1. **āteş-i laʿl:**

Gazel 215

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lâl taşının ateşi.

Rengin değişip āteş-i
laʿl ile imāma
Beñzi şararır laʿl-i
güher-bārı görünce

āteş-i laʿliñle:

1. **āteş-i laʿliñle:-iñ, -le**

Gazel 239

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Lâl taşının ateşi.

Yağım eridi āteş-i
laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şem^ç-i
ziyādār bulunur mu

2. **āteş-i laʿliñle:-iñle**

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudağın ateşi.

Çapul mu eder şahın-ı
hayâlimde o şâhın
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

āteş-i sūzān:

1. **āteş-i sūzān:-a**

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yakıcı ateş.

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni āgyār
Hiç kuṭn ede mi āteş-i
sūzāna teḡarrüb

2. **āteş-i sūzān:**

Gazel 211

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yakıcı ateş.

Şunma şākī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
sūzān sūzān üstüne

āteş-i sūzānı:

1. **āteş-i sūzānı:-ı**

Gazel 157

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yakıcı ateş.

Yeñi çıkmış ocaḡdan
āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ‘āşık-ı
şeydāsına ḡanık

āteş-i ‘uşşak:

1. **āteş-i ‘uşşak:**

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşıkların ateşi.

İṭfā eder o āteş-i ‘uşşakı
rūḡ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe şun teşnegāna

āteş-pāre:

1. **āteş-pāreyi:**

Gazel 220

Mısra: 3

*Ateş parçası II
sevgili.*

Hevā-yı āhla kıl sen o
āteş-pāreyi pūr-tāb
Fezā-yı zūlmet-i kānūn-
ı ḡalbiñ aḡker isterse

āteşzār-ı pīç-ā-pīç:

1. **āteşzār-ı pīç-ā-pīç:**

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım
ateşlik.*

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla nigāhında
Seḡāb-ı çerḡ-ı dilde
āteşzār-ı pīç-ā-pīç

‘atiyye kılsın:

1. **‘atiyye kılsın:-sın**

Gazel 191

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İhsan etmek.

Şāhım ‘ulūfe vermez ise
būse sineden
Kılsın ‘atiyye la‘l-i lebin
tış ḡazineden

atlas:

1. **aṭlas:**

Gazel 75

Mısra: 7

*İpekten sık
dokunmuş, yüzü parlak,
dâima düz renkli,
üstünde motif
bulunmayan, sertçe,
tüysüz, makbul bir
kumaş çeşidi.*

ḡil‘at-ı nā-didedir kim
aṭlas üzre ḡüyyā
ḡaplamış semmūr-ı

ḥaṭṭ gülgün yañaḳ
üstündedir

2. **aṭlas:**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Dokuzuncu felek

olan atlas feleḡi.

*Cisimden arınmış olan
ve bütün felekleri saran
en büyük, en yüksek
felektir. İçinde hiçbir
yıldız veya herhangi bir
nokta ve nişan olmadığı
ve bu hâliyle desensiz
bir kumaşı andırdığı
için bu adla anılır.*

Nikāl-i necm-i gīsūdār
pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā mäh-ı nev
altun muşanna^c
mehdine pāye

aṭlas-ı çerhi:

1. **aṭlas-ı çerhi:-i**

Kaside 1

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

Felek atlası,

gökyüzü.

Aṭlas-ı çerhi Ḥudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile
faḥre şāyān

aṭlas-ı çerhiñ:

1. **aṭlas-ı çerhiñ:-iñ**

Gazel 237

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Felek atlası,

gökyüzü.

Penbe-i dāḡ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerhiñ cihāna
verdiği aḳ sāde mi

aṭlas-ı felek:

1. **aṭlas-ı felek:**

Kaside 1

Mısra: 65

Kelime Tipi: -

Feleḡin atlası II

gökyüzü.

Donu aṭlas-ı felek didesi
gūyā Zühre
Nigehi necm-i şehre
gūşı hilāl-i Şa^cbān

av:

1. **avına:-ına**

Gazel 14

Mısra: 1

Av.

Ol çeşm-i gazāl ile ḳanı
küçedir ülfet

Ḳılmaz nigehi ‘aşıḳı
şayd avına raḡbet

‘avālim:

1. **‘avālim:**

Kaside 1

Mısra: 104

Ar. is. "Âlem"ın

cem'i.

Bir yere irdiḡi yoḡ şeş-
cihet [ü] çār-‘unşur
Dideden oldu dilā
cümle ‘avālim pinhān

āvāre:

1. **āvāre:**

Gazel 205

Mısra: 8

*Perişan, derbeder,
zavallı.*

Hümāāsā n’ola cevlān
ederse evc-i ḥüsünüñde
Hevā-yı perçemiñle
murḡ-ı diller oldu āvāre

2. **āvāre:**

Gazel 188

Mısra: 10

Başıboş.

Gelip meclisde şimdi
ḳulḳul-ı mīnāyı gūş
eyler

Şımāh-ı zühdünü hıfz
eyleyen āvāre
bülbülden

āvāz-ı girye:

1. āvāz-ı girye:

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşının sesleri.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
hālāş-ı cān ey Fennī
Çü ğark-āb-ı hōy-ı çāh-ı
zenehdān olduğum
bilmez

āvīze:

1. āvīze:

Gazel 51

Mısra: 3

Avize, billûr

*vesaireden yapılan
asma şamdan, askı.*

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manşūr-ı ıışka zülfüñü
özge resen bilir

2. āvīze:

Gazel 109

Mısra: 8

Avize, billûr

*vesaireden yapılan
asma şamdan, askı.*

Şalb edip zāhid tağıla
bu şeb meclisde

Der-i mey-hāneye kıldı
anı āvīze çeres

3. āvīze:

Gazel 111

Mısra: 7

Avize, billûr

*vesaireden yapılan
asma şamdan, askı.*

Zıkr-i la^l-i leb-i dil-

berle heme āvīze

Zāhidān elde eder

sübha-i mercāna heves

4. āvīzesi: -sī

Gazel 133

Mısra: 3

Tavana asılan,

*önceleri mum ve hava
gazi, sonraları*

elektrikle ışık veren

pirinç, tunç, tahta, cam

vb. şeylerden, en

güzelleri ise kristalden

yapılmış süslü

aydınlatma aracı. II

sevgilinin aşıkları

asmaş bağlamında.

Āvīzesi olsa n'ola ol
zülf-i cemālīñ

Ķandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

5. āvīze:

Gazel 31

Mısra: 8

Tavana asılan,

şamdanlı, lambalı, cam

veya metal süslü

aydınlatma aracı.

Cihān ālāyişinden şüst

ü şū etmek için nāmı

Olur āvīze saķf-ı ʿāleme

ʿibret-nümādir yaħ

6. āvīzedir: --dir

Gazel 140

Mısra: 4

Tavana asılan,

şamdanlı, lambalı, cam

veya metal süslü

aydınlatma aracı.

Ķať başdı kıyās eyleme

sen vechini yāriñ

Āvīzedir ol ħilye-i pāk

üzre münakķa^c

āvīze be-dest:

1. āvīze be-dest:

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Ele takılmış, elde
çevrilen.*

Viridin midir ol çak çak
âhenk ile zâhid
Âvîze be-dest sübha-i
şad dâneye bâ'is

âvîze eder:

1. **âvîze eder:** -er

Kıt'a 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Asmak.

Felek güş eyleyince
tahtınıñ âhengini seyr
et

Eder kavş-i kuzah âvîze
bir elvân-ı Bengâli

2. **âvîze eder:** -er

Kıt'a 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Asmak.

O mâh-ı hüsne Keyvân-ı
felekde Müşterî seyr et
Eder âvîze ahz-ı nür
içün şeb-tâ-seher mizân

âvîze olmağa:

1. **âvîze olmağa:** -mak, -a

Kıt'a 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Asılmak, asılı
olmak.*

Gehvâresine olmağa

âvîze teşnedir

Çılmaz felekde lîk

Şüreyyâya ol niğâh

2. **âvîze olmağa:** -mak, -a

Kıt'a 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Asılmak, asılı
olmak.*

Bu kaşr-ı nev-zemîni
eyleyip ihyâ Mesîhâsâ
Felekde olmağa âvîze
kandîli sezâdır mâh

âvîze olsa:

1. **âvîze olsa:** -sa

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Asılmak, asılı
olmak.*

Âvîze olsa zülfüne

müjgânımız çi gam

O müşk-büy-ı çine sezâ

tuhfê şânedir

ay:

1. **ay:**

Gazel 119

Mısra: 13

*Ay, aya benzer, ay
şeklinde; mec. sevgili.*

Hevâyî-meşreb olduñ

ay kaşn gitdikçe

‘âlemde

Müjeñ âteş nigh âteş

‘izârîñ lâlezâr âteş

âyâ:

1. **âyâ:**

Gazel 71

Mısra: 3

*Acaba anlamında
tereddüt edatı.*

Zâhidâ şeb-tâ-seher âyâ

nedir bu nâleler

Yâ seniñde bir meh-i

her-câyı cânânîñ mı var

2. **âyâ:**

Gazel 104

Mısra: 13

*Acaba anlamında
tereddüt edatı.*

Ġâ'ibâne nedir âyâ bu

meveddet Fennî

Ġazel-i Şabriyi ma'nâda

da tanzîr ederiz

3. **āyā:**
Gazel 91
Mısra: 1
Acaba?
Meh-i nev mi kaşîñ āyā
ki görüp ʿid ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
gurreye teşbîh ederiz
4. **āyā:**
Gazel 17
Mısra: 11
Acaba.
Âh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirîgā
revā ʿabeş
5. **āyā:**
Gazel 97
Mısra: 6
Acaba.
Görünce ʿaşîk-ı dil-
hastesin o hāzîk-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez
6. **āyā:**
Gazel 146
- Mısra: 4
Acaba.
Nüzhet-i zātı mıdır
zülfi girihgîrinde
ʿİtr-ı şāhî midir āyā
nedir ol sürdügü yağ
7. **āyā:**
Gazel 169
Mısra: 10
Acaba.
Bir ʿışka mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennî nedir āyā bu
seniñ dilde telâşîñ
8. **āyā:**
Gazel 184
Mısra: 7
Acaba.
Tanzîr için āyā ki bu
manzûmemi Fennî
Şermî-i sühân-perver-i
ğarrāya mı gitsem
9. **āyā:**
Gazel 232
Mısra: 9
Acaba.
Vuşlatîñ āyā ki maʿcûn-
ı cevāhir mi seniñ
- Büse-i laʿliñ girer
terkîbe ol kırmız gibi
10. **āyā:**
Gazel 239
Mısra: 1
Acaba.
Āyā bize bir Hızr-ı
keremkâr bulunur mu
Dil-teşneyi sîr-âb edici
yâr bulunur mu
11. **āyā:**
Kaside 1
Mısra: 21
*"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren edat.*
Nice vaşf eyleyeyim
zāt-ı şerîfin āyā
Nice taʿbîr edeyim
hulķını ey rûh-ı revān
12. **āyā:**
Kaside 1
Mısra: 115
*"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren bir zarf.*
Ne idi ol gece āyā o
sûʿâl [ü] o cevâb

Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı hūbān

13. **āyā:**

Kaside 1

Mısra: 139

"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren bir zarf.

Der-i luṭfuṇda ṭurur
gitmez āyā kān-ı kerem
Sā'il-i naḳd-i şefā'atdır
o 'uryān-ı biryān

āyā ki:

1. **āyā ki:**

Kıt'a 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Acaba ki.

Bu eṣnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

ayağ:

1. **ayağına: -ina**

Gazel 5

Mısra: 14

Ayak, kadeh.

Raḳş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sāḳī

Yaḳmış yine rez-
duḫteri ayağına ḥinnā

2. **ayağla: -la**

Gazel 6

Mısra: 10

Ayak, kadeh.

Rez-duḫteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Raḳş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

3. **ayağla: -la**

Gazel 19

Mısra: 6

Ayak, kadeh.

Merdümiye tesmiye-i
duḫter ne 'aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü'ennes

4. **ayağ:**

Gazel 75

Mısra: 6

1. *İnsan uzvu olan
ayak. 2. kadeh.*

Ḥacle-i bezm içre
ṭa'zīmen bize bintü'l-
'ineb

Başına bir āl tutuḳ
aşmış ayağ üstündedir

5. **ayağ:**

Gazel 86

Mısra: 9

1. *İnsan uzvu olan
ayak. 2. kadeh.*

Düşünce zāhid ayağ
üzre şaḥn-ı meclisde
Ḳadeḫ du'āsı o dem aña
pāy-dār mıdır

6. **ayağına: -ı, -n, -a**

Gazel 59

Mısra: 6

Ayak.

Sen ḥān-ḳāh-ı mey-
kededen çıḳma rind
iseñ

Düş ayağına pīr-i
muḡān saña el verir

7. **ayağına: -ı, -n, -a**

Gazel 7

Mısra: 7

1. *Ayak. 2. Kadeh.*

Ayağına müsāvi raḳş
içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

8. **ayağın: -ın**

Gazel 110

Mısra: 5

1. Ayak. 2. Kadeh.

Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmeten
zâhid
Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffâs

9. ayağın: -in

Gazel 121

Mısra: 3

1. Ayak. 2. Kadeh.

Öpse n’ola zâhid ayağın
pîr-i muğânın
Elbette eder hâzîka
bîmâr tabaşbuş

10. ayağı: -i

Gazel 45

Mısra: 1

Ayak II Kadeh,
şarap.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrâ-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

ayağın baş:

1. ayağın baş:

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayak basmak: Bir
yere ulaşmak, erişmek.
II kadehin gelmesi
bağlamında da
kullanılmıştır.

Gelip ibrâm ederse
sâkiyâ bezm içre
ağyârân
Kerem kıl bûse verme
merd-i rindâna ayağın
baş

ayağın denk al:

1. ayağın denk al:

Gazel 124

Mısra: 3

Kelime Tipi: Deyim

Dikkatli

davranmak.

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu hân-ķâh içre
Gelip devrâna girsen
zâhidâ olma şağın
rakķâş

ayağın elde tut:

1. ayağın elde tut:

Muhammes 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kadehini elde

tutmak.

Gelip bu hân-ķâh-ı
halka-i bezm içre ey
‘âbid
Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmete
zâhid

ayağına çekse:

1. ayağına çekse: -se

Gazel 236

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şarap kadehine
çekse. II Huzuruna
getirse.

Pîr-i muğân ayağına
çekse ‘aceb midir
Bây u gedâya zâhir
olunca ‘alâmeti

ayağına gelip:

1. ayağına gelip: -ip

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanına, huzuruna
gelmek.

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyâde verme şağın
râygân behâsınadır

ayağını öpse:

1. **ayağını öpse: -se**

Gazel 60

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yalvarmak

anlamında.

Zāhid varıp ayağını

öpse ‘aceb midir

Pîr-i muğân tekke-i

Cem öz babasıdır

ayak:

1. **ayak:**

Gazel 72

Mısra: 7

Far. is. Kadeh,

ayaklı kadeh.

Zāhirā zāhid ayak

alması bilmez ammā

Der-i mey-hāne-i

bāṭında o şeyhāne

yapar

ayaklı:

1. **ayaklıdır: -dır**

Gazel 64

Mısra: 16

Gezgin, seyyar. (?)

Vāşıl olur ne deñlü

kaçak olsa raḥş-i yār

Rāh-ı talebde esb-i

niyāzım ayaklıdır

‘ayān:

1. **‘ayān:**

Gazel 2

Mısra: 3

Açık, âşikâr, gözle

görülür, belli.

Men ‘aref sırrın edip

mir’ât-ı ḳalbimde ‘ayān

Kenz-i lâ-yefnāsımı luṭf

u ‘atā ḳıldı baña

‘ayān et:

1. **‘ayān et:**

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Açıklamak, ortaya

koymak, âşikâr etmek.

Şun destine āyîne-şıfat

Fennî bu şî’ri

Maḥfice varıp Sırrî

Efendiye ‘ayān et

‘ayān eyle:

1. **‘ayān eyle:**

Kaside 1

Mısra: 56

Kelime Tipi: -

Açıklamak, ortaya

koymak, âşikâr etmek.

Ṭıflveş bî-edeb olma

yeter ey kilik-i raḳam

Eyle mi’râcınıñ

esrârında ‘ayān

‘ayān oldu:

1. **‘ayān oldu: -du**

Gazel 233

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açık, âşikâr, gözle

görünür olmak.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i

Yūsufveş görüp ol

ṭalāḳı

Āb-ı ṭab‘ımda ‘ayān

oldu bu şeb mâhiyyeti

‘ayār:

1. **‘ayār:**

Gazel 54

Mısra: 5

Altının, gümüşün

ve başka kıymetli

mâdenlerin karışma

derecesi. II Ölçü.

Zerger-i mürşid ‘ayār

eylerdi ḳalb ḥârcın

Püte-i ‘ıṣṣıçre zāhid

ḳāla etmez i’tibār

2. **‘ayārı: -ı**

Gazel 164

Mısra: 7
*Altının, gümüşün
ve başka kıymetli
mâdenlerin karışma
derecesi.*

Farğ eylemez ‘ayarı zer-
i kalb-i muhlişi
Ey şüh-ı zerger olsa [da]
tab‘iñ mehek seniñ

3. ‘ayāra: -a
Gazel 83
Mısra: 8
*Ayar (saatin ayarı
bağlamında).*

Yapıldı sâ‘at-i hâtır
‘adât-ı dil-ber ile
Hemân o cüz’-i felekde
‘ayāra kalmışdır

4. ‘ayāri: -i
Gazel 155
Mısra: 4
Düzeni.

Dā’im taḥallüf
etmededir ‘akreb-i
ümmid
Zirā ki devr-i sâ‘at-i
çerhiñ ‘ayarı yok

‘ayār-ı kulūbu:

1. ‘ayār-ı kulūbu: -u
Gazel 203
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Kalplerin ayarını.

Nik ü bedi fehim edecek
tab‘-ı zāhidiñ
Farğ eylemez ‘ayār-ı
kulūbu mehekse de

‘ayāt ile medḥ eyledi:

1. ‘ayāt ile medḥ eyledi: -
di
Kaside 1
Mısra: 128
Kelime Tipi: -
Ayet ile övmek.

Sözleriñ kanda seniñ
vaş ol şāhiñ kanda
Anı ‘ayāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

‘ayət:

1. ‘ayət:
Gazel 14
Mısra: 8
*1. Kur’ân-ı
Kerim’deki sûreleri
meydana getiren
kelime veya
cümlelerden her biri. 2.
Kimsenin inkâr
edemeyeceği alâmet,
işâret, nişan.*

Ḥaṭṭ-ı lebine besmele
ebrûsu sezâdır
Taḥrîm için ol bâdiye
nâzil olan âyet

‘āyet mi yazdıñ:

1. ‘āyet mi yazdıñ: -dıñ
Gazel 205
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Ayet yazmak.

Nigeh gezik benân
ḥāme dehāniñ ḥücredir
ey meh
Ḥaṭiñ ‘āyet mi yazdıñ
muşḥaf-ı kırtâş-ı
ruḥsāra

‘āyete’l-kürsî:

1. ‘āyete’l-kürsî:
Gazel 198
Mısra: 2
*Kur’an-ı Kerim’in
Bakara Suresindeki 255.
ayeti.*

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfı ko
Gül ağıarı görürsek
‘āyete’l-kürsî oḡu

‘āyet-i ḡur’āna:

1. ‘āyet-i ḡur’āna: -a
Gazel 111

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kur'an ayeti.

Oğuyup hüsn-i haṭ-ı
muşhaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne 'aceb
āyet-i Qur'āna heves

‘āyine-i ‘ālem:

1. ‘āyine-i ‘ālem:

Gazel 158

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cihanı gösteren
ayna, İskender'in
aynası.*

‘Āyine-i ‘ālemde dilā
şimdi nemā yok
Bī-hüde nazar eyleme
dünyāya şafā yok

āyine-i ‘ālem-nümā:

1. āyine-i ‘ālem-nümā:

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Cihanı gösteren
ayna, İskender'in
aynası.*

Ṭal‘atıñ olsa n’ola
āyine-i ‘Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
‘ālemde akrāniñ mı var

2. āyine-i ‘ālem-nümā:- dır

Gazel 210

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Cihanı gösteren
ayna, İskender'in
aynası.*

Gösterir İskendere
eşyāyı cümle bī-dirig
‘Āriziñ āyine-i ‘ālem-
nümādır çeşmime

āyine-i evrāk:

1. āyine-i evrāk:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Varakların,
sayfaların aynası.*

Ḳand-i nazmım seyr
edip āyine-i evrākda
Fenniyā gelmez mi ṭab^c-
ı tūti-i yārāna haz

āyine-i felek:

1. āyine-i felek:

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Felek aynası.

Ḳayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyine-i felekden
ruḡsārı kem degildir

āyine-i hūrşidi:

1. āyine-i hūrşidi:-i

Gazel 242

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güneş aynası.

Her neye kılsam nazar
ruḡsārın ‘arz eyler baña
Ḳalbime āyine-i hūrşidi
taşvir eyledi

āyine-i ruḡsārından:

1. āyine-i ruḡsārından:- ı, -n, -dan

Gazel 186

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanak aynası.

Ḳaṭṭ-ı nev-hizi
cemālinde olunca zāhir
Gösterir sırrını āyine-i
ruḡsārından

āyine-i ruḡsārını:

1. āyine-i ruḡsārını:-ı, - n, -ı

Gazel 225

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Yüz aynası (bk.
āyīne*).*

Ref' edip haṭṭıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḥsārını
berbercesine

āyīne-şifâ:

1. āyīne-şifâ:

Gazel 12

Mısra: 11

Ayna gibi.

Şun destine āyīne-şifâ
Fennî bu şî'ri
Maḥfice varıp Sırrı
Efendiye 'ayân et

āyīnesifâ:

1. āyīne-şifâ:

Gazel 99

Mısra: 9

Ayna gibi.

Cismi āyīne-şifâ olmalı
ki ma'nâda
Güfte-i tûṭi-i nazmı
kafesinden biliriz

āyīn-i 'arab:

1. āyīn-i 'arab:

Kaside 1

Mısra: 151

Kelime Tipi: -
Arap töresi.

Budur āyīn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād
eder anlar her ān

'ayn:

1. 'aynımda: -ım, -da

Gazel 63

Mısra: 7

Göz.

Dü-çâr olsam n'ola
'aynımda bostân-ı dil-
ārāya
Güzergâhım benim ol
sîne-i nev'-i
memerrdendir

2. 'aynıdır: -ı, -dır

Kıt'a 3

Mısra: 8

Kaynak, memba II

çeşme.

Târiḥin üçler gelip der
ḥarf-i cevherdârı
Cennet içre 'aynıdır bu
kevşerin fevvâresi
[Sene 1191]

'ayn-ı bebek:

1. 'ayn-ı bebek:

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bebek semtinin
kendisi. II Göz
bebeğinin gözü.*

Ol küdek-i mihr-i
cihân-ārâ küçücekdir
Gehvâre-i çeşiminde
hemân 'ayn-ı Bebekdir

'ayn-ı kemer:

1. 'ayn-ı kemer:

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kemer çeşmesi //
kemerin kendisi.*

Temâşâ ḳıl o şâhıñ
ḥançer-i pâki
miyânında
Bir âb-ı şâfdır güyâ aḳar
'ayn-ı kemerdendir

'ayn-ı şifâ:

1. 'ayn-ı şifâ:

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şifâ kaynağıdır.

Müşâbih bād-zehre
dide-i mestâne-i dil-ber

Nigāh-ı iltifātı ḥasteye
‘ayn-ı şifā kat kat

‘ayn-ı taḥayyül:

1. ‘ayn-ı taḥayyül:-den

Gazel 188

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hayal etme gözü.

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaḳ[i]t kıl u kāl
eyler

Necefle mū-miyāniñ
seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

ayrı düşdi:

1. ayrı düşdi:-di

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

*Ayrı kalmak, uzak
kalmak.*

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede ṭurdu Cibril
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
ḥazān

‘ayş etdi:

1. ‘ayş etdi:-di

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yemek, içmek,
yaşamak.*

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fenni
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḥüñsā-yı mü‘ennes

āzād olmak:

1. āzād olmak:

Gazel 35

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kurtulmak.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yohsa
Ne mümkün pençe-i
gamzeñden olmak ey
perī āzād

āzād olur:

1. āzād olur:-ur

Kaside 1

Mısra: 154

Kelime Tipi: -

*Kötü bir şeyin
etkisinden kurtulmak.*

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i keviney elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād
olur ehl-i ‘işyān

‘azāzil:

1. ‘azāzil:

Kaside 1

Mısra: 51

*İblis'in (şeytan'ın)
melek bulunduğu
sıradaki esas adı.*

Bindi şeytān atına dedi
‘azāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere kıldı efğān

‘āzim ol:

1. ‘āzim ol:-ma, -sın

Gazel 153

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Niyet etmek, karar
vermek; yola çıkmak,
hareket etmek.*

Nice ‘āzim olmasın
diller ḥayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zeneḥdāniñ şehā
ḥaddiñ meṭāf

2. ‘āzim ol:-up

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Niyet etmek, karar
vermek; yola çıkmak,
hareket etmek.*

‘Azim olup eylerse nîş-i
şahn-ı vefāya
Esb-i dili sende o
şehenşāha yedek çek

‘azîmet eyle:

1. ‘azîmet eyle:

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yola çıkmak.

Eşer yok hiç feminden
var haber al būs-i
la‘linden
‘Azîmet eyle ey dil
Kāndehāra her çi bād-
ābād

‘āzim-i şām:

1. ‘āzim-i şām:

Gazel 159

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şam'a niyetlenen.

Başdı ceş-i fitne-i haṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zūlfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i Şām eyledik

‘azîmü’ş-şān:

1. ‘azîmü’ş-şān: -a

Kıt'a 4

Mısra: 22

*Şan ve şerefi yüce
olan.*

Naẓardan hıfz edip zāt-ı
şerîfin tā-be-rüst-ā-ḥîz
Emānet olsun Allaha
‘azîmü’ş-şāna her ḥāli

‘azîzim:

1. ‘azîzim:

Gazel 110

Mısra: 6

*Ey azizim, ey
sevgili.*

Ayağın elde tut pîr-i
muğāniñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ‘azîzim
sālikine mürşid-i neffās

2. ‘azîzim:

Muhammes 1

Mısra: 15

*"(Ey) değerli
sevgilim!" anlamında
(sevgili için) bir
seslenme sözü.*

Nefes eyler ‘azîzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ‘uşşākı köhne
menzil-i üftāde
zānetme

‘azm:

1. ‘azmiñ: -in

Gazel 237

Mısra: 12

*Kasıt, niyet, karar;
gitme, yönelme.*

‘Akd edip rez-duḥterin
rindān ‘işretgāhda
Şimdi ey pîr-i muğān
‘azmiñ mübārek-bāde
mi

2. ‘azminde: -in, -de

Gazel 131

Mısra: 7

Kasıt, niyet, karar.

Meşakḳat çekdirir
‘azminde keştî-i dil ü
cāna
Revāni ‘aks olunca
‘azm-i dildāra belādır
Şaṭ

‘azm ed:

1. ‘azm ed:

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yönelmek.

Rü’yet için ‘id etmege
ol kaşı hilālî
Şām-ı ḥaṭṭına ‘azm edip
anda ramazān et

‘azm eden:

1. **‘azm eden: -en**
Gazel 207
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Niyet etmek,
yönelmek, karar
vermek.

Deşt-i hayâl-i dilde
fem-i yâre ‘azm eden
Râh-ı ‘ademde pey-rev
olur püşt ü pâlara

‘azm edip:

1. **‘azm edip: -ip**
Kaside 1
Mısra: 72
Kelime Tipi: -
Niyet etmek,
yönelmek, karar
vermek.

Şeh-süvâr oldu
sa‘âdetle o esbi göricek
‘Azm edip Mescid-i
Akşâya cenâb-ı sultân

2. **‘azm edip: -ip**
Kaside 1
Mısra: 97
Kelime Tipi: -
Niyet etmek,

yönelmek, karar
vermek.

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede şurdu Cibrîl
Ayrı düşdi gül-i
pâkinden olup berg-i
hazân

3. **‘azm edip: -ip**
Kıt'a 11
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Niyet etmek,
yönelmek, karar
vermek.

Ki rûşen yaşını gül-
ğonçecigim efendi
Ravza-i cennete ‘azm
edip o ârâm etdi

4. **‘azm edip: -ip**
Kıt'a 4
Mısra: 25
Kelime Tipi: -
Kararlılıkla gayret
göstermek.

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyâ
târîh
Nişâncı Muştafâ Paşa çü
oldu Bosnaya vâlî

‘azm et:

1. **‘azm et:**
Gazel 37
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Niyet etmek.

Bebekden aḥz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
mâhı
Muşâdif rûzgâr ile
Hişâra her çi bād-âbâd

2. **‘azm et:**
Gazel 57
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Karar vermek,
kararlılıkla gayret
göstermek.

‘Azm etdi künc-i la‘line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ‘işret eder
mâ-beynedir

3. **‘azm et:**
Kıt'a 10
Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Gitmek, yönelmek.

Uçup cādū gibi ‘azm et
yürü ey pîrezen sen de
Kenâr-ı bezmgâh-ı leyl-
i ḥınnâsında şeb-tâb ol

4. **‘azm et: -di**
Gazel 148
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Bir hususu yerine
getirmek için gösterilen
kararlılık ve mücadele.*

‘Azm etdi siph-r-i mäh-ı
dil-ārā taraf taraf
Çıktı yem-i boğaza şeb-
ārā taraf taraf

5. **‘azm et:**
Gazel 198
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Kararlılıkla gayret
göstermek.*

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfi қо
Ğül ağıyārı görürsek
Āyete’l-kürsī oқu

‘azm etdi:

1. **‘azm etdi: -di**
Gazel 205
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Niyet etmek,
yönelmek, karar
vermek.*

Görünce süfre-i mefrūş-
ı vaşlın şām-ı ḥaṭṭında

Gürūh-ı rüze-dār-ı
‘āşıkān ‘azm etdi ifṭāra

‘azm etse:

1. **‘azm etse: -iñ-se**
Gazel 10
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gitmek, yönelmek.

‘Uşşāk ile ‘azm etse
n’ola küyuña ağıyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

‘azmgeh:

1. **‘azmgehi: -i**
Gazel 154
Mısra: 7
*Kararlılık gösterme
yeri.*

‘Azmgehi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıkdā riḳābın
demesin saña ṭadaḳdaḳ

‘azm-i çāh-ı dehānı:

1. **‘azm-i çāh-ı dehānı: -ı**
Gazel 217
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Ağız kuyusuna
yönelmek.*

O meh-rūnuñ ‘azm-i
çāh-ı dehānı olmamaḳ
üzre
Ki ‘uşşāka şeker būs-ı
lebānı olmamaḳ üzre

‘azm-i dildāra:

1. **‘azm-i dildāra: -a**
Gazel 131
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Sevgiliye
yönelmek, meyletmek.*

Meşakḳat çekdirir
‘azminde keşt-i dil ü
cāna
Revānı ‘aks olunca
‘azm-i dildāra belādır
Şaṭ

‘azm-i medḥiñde:

1. **‘azm-i medḥiñde: -iñ,
-de**
Kaside 2
Mısra: 20
Kelime Tipi: -
Övgü şiirleri.

Hıç ne mümkindir
seniñ evşāfiñ ey şāh-ı
cihān
‘Azm-i medḥiñde
naşihat diñlemez kilkim
‘anid

‘azm-i zinikmid:

1. ‘azm-i zinikmid:

Gazel 91

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İznik'e yönelmek.

Güş edip Şâ'iriniñ
gülşen-i tab'ın Fennî
Bülbülāsā per açıp
‘azm-i Zinikmid ederiz

‘azmin:

1. ‘azmiñ:

Gazel 138

Mısra: 1

Azim, gayret.

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inkiñā
Bezm-i agyār şehā
‘azmiñ edince istimā

‘azmiyyet:

1. ‘azmiyyet:

Murabba 1

Mısra: 16

Kararlılık.

Düzd deme ‘uşşāka
ķabāhatdendir
Hvāb-ı nāziñda
‘azmiyyet bu
şecā'atdendir

āzürde:

1. āzürde:

Gazel 56

Mısra: 5

*Far. İncitilmiş,
incitilen.*

Der-āgüş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıkdır

āzürde eder:

1. āzürde eder:-er

Gazel 180

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İncitmek.

Nağme-i şukka zebān
ile eder āzürde
Ṭab'-ı şeh-bāzımı āgāza
cestem mestem

āzürde eyle:

1. āzürde eyle:

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İncitmek.

Seni āzürde eylerse
niğāh-ı zümre-i ‘uşşāk

Cemāl-i pākile zülf-i
giriş-giriñ sineklik yap

āzürde-cān:

1. āzürde-cān:

Gazel 129

Mısra: 5

Canını inciten.

Libās-ı teng ile hayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bī-
haber bāzulariñ hayyāt

bāb:

1. bāba:-a

Gazel 131

Mısra: 5

Bölüm, fasıl, kapı.

Süküt-ı ‘ışık olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Ḥaşir-i zāhidāsā mevc-i
nağş-ı būriyādır Şaṭ

2. bābında:-ı, -n, -da

Kıt'a 10

Mısra: 14

Bölüm, konu,

mesele.

Felekde ṭālī'iñ var ise
Keyvān olmağa sa'y et
Müheyā dāmeniñ irhā
edip bābında tevvāb ol

3. **bābına: -iñ, -a**

Gazel 158

Mısra: 5

Kapı, huzur, eşik.

‘Āliye gelir kısmeti
bābına hümāveş
Muhtāc-ı gedā-pişelere
bād-ı hevā yok

4. **bābda: -da**

Gazel 157

Mısra: 10

*Husus, mesele,
konu.*

Dimāğ-ı cāna nuṭkuñ
şöyle lezzet verdiğim
Fennī
Bu bābda ni‘met-i pāk-i
nikātın bal ile kaymak

baba:

1. **babasıdır:**

Gazel 60

Mısra: 6

Baba.

Zāhid varıp ayağını
öpse ‘aceb midir
Pīr-i muğān tekke-i
Cem öz babasıdır

baba finka:

1. **baba finka:**

Gazel 202

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yelkenli bir
teknede eğer direk üç
kısmıdan ibaret ise, en
üstteki parçaya verilen
ad. Büyüklük ve
gemideki
pozisyonlarına göre
"pruva babafingo",
"kontra babafingo",
"mizena babafingo" ve
"grandi babafingo" gibi
adlar alır.*

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınka
Diñ zevrak-ı
müste‘min-i vaşla baba
finka

2. **baba finka:**

Müstezad 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Yelkenli bir
teknede eğer direk üç
kısmıdan ibaret ise, en
üstteki parçaya verilen
ad. Büyüklük ve
gemideki
pozisyonlarına göre
"pruva babafingo",
"kontra babafingo",
"mizena babafingo" ve*

*"grandi babafingo" gibi
adlar alır.*

Fennīye edip tente
feragāhī tırınka
Degdir baba finka

babalıklik:

1. **babalıklik:**

Gazel 154

Mısra: 2

?

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuk bak
Ey pīr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklik

bāb-ı ġārında:

1. **bāb-ı ġārında: -iñ, -da**

Kaside 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Mağra kapısı.

Bāb-ı ġārında
nigāhbānlığa ta‘yīn
olıcak
Şişirir beyze ile ġapında
arслан

bāb-ı gülistān-ı cinān:

1. **bāb-ı gülistān-ı cinān:**

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Cennetlerin gül
bahçelerinin kapısı.*

Vaz' eden miftāh-1
zıkrin kufl-1 maqşūda
Feth eder bāb-1
gülüstān-1 cinānı bī-riyā

bāb-1 tevekkül:

1. **bāb-1 tevekkül: -den**
Gazel 188
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Kadere razı olma,
kederden kurtulma
kapısı II aktif eşcinsel
erkek olarak ilişkide
bulunma emeline
ulaşma (Kapı için bkz.
TBAS, 163).*

Seherde vaz' eden
miftāh-1 zıkrin kufl-1
maqşūda
Der-i bāğ-1 cinānı feth
eder bāb-1 tevekkülden

bāb-1 vaşf-1 cinān:

1. **bāb-1 vaşf-1 cinān:**
Gazel 95
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Cennetlerin
vasıflarının kapısı.*

Uşşāka bāb-1 vaşf-1
cinān açma vā'izā
Ġavvāş-1 baħr-1 'ışk-1
ezel melbes istemez

bāb-1 vaşlın:

1. **bāb-1 vaşlın: -ı, -n**

Murabba 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül alan

sevgilinin vuslat kapısı.

Bāb-1 vaşlın şubħ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrüsünü
'uşşāka ğilmān
çatmasın

bāb-1 vişālin:

1. **bāb-1 vişālin: -in**

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma kapısı.

Yürü ħavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā

O meh bāb-1 vişālin feth
eder kaçır kaçmaz

bādām:

1. **bādām:**

Gazel 82

Mısra: 6

Badem.

La'lin 'uşşāka o meh
bahş eyledikçe tıfl-1 dil
Şiše-i billürdan şan
sükkeri bādām kıpar

2. **bādāmı: -ı**

Gazel 114

Mısra: 6

Badem.

O tıfl-1 tev'emānı kıl
temāşā kudret-i Yezdān
İki bādāmı kışr-1 vāhıde
ħakkā şıgındırmış

bādbān:

1. **bādbān:**

Gazel 47

Mısra: 12

Yelken.

Re'is-i Fāzıla bu nazmı
Fenniyā 'arz et
Felek ister ise bādbān
behāsınadır

bādbān mısın:

1. **bādbān mısın: -mı, -
sın**

Gazel 168

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Yelken.

Keşti-i baħr-i fikr-i
ġama bādbān mısın
Dā'im ġüşāde-bād-ı
taħassürle pür dilā

bāde:

1. bādeyi:

Gazel 106
Mısra: 6
Far. Şarap.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Ĥıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebüyuz

2. bādedir: -dir

Gazel 41
Mısra: 2
Kadeh.

La^l-i nābıñdır şehā
‘uşşāka sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i
maħmūra kevşerden
lezīz

3. bādedir: -dir

Gazel 155
Mısra: 1
Kadeh.

Bir bādedir ki buse-i
la^liñ ĥumārı yoķ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ıřkıñ kenārı yoķ

4. bādeyi: -y, -i

Gazel 76
Mısra: 7
Şarap.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aħz etdi
Görmedim zāhid-i
biġāne gibi bir cerrār

5. bāde:

Gazel 24
Mısra: 4
Kadeh, şarap.

Bezme teşrif eyleyip kıł
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuķl u işte bāde
ister ekl et ister iç

6. bāde:

Gazel 28
Mısra: 4
Kadeh, şarap.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-ġüzār
Mihr-i ruħsārıñı ‘arz
eyledigñ bāde şaħiħ

7. bāde:

Gazel 84
Mısra: 1
Kadeh, şarap.

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muġān olur

8. bāde:

Gazel 132
Mısra: 7
Kadeh, şarap.

Ĥvān-ı vişāl u nuķl-ı leb
u bāde la^l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

9. bādeden: -den

Gazel 135
Mısra: 2
Kadeh, şarap. II Aşk şarabı.

Būs edip la^l-i lebiñ
eyler dil-i divāne ĥaz
Bādeden elbet eder
maħmūr olan mestāne
ĥaz

10. bāde:

Gazel 224

Mısra: 7

İçki, şarap.

Hafice bāde nūş
olduğça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
‘aceb mi sīm ü zersizce

bāde verip:

1. **bāde verip:** -*ip*

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yele vermek II

*savurmak, boşa
harcamak.*

Diyemem mūy-ı miyān-
ı kad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip
cismini bir dāneye üf

bāde-i engūr:

1. **bāde-i engūr:**

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Üzüm şarabı.

La‘l-i nābıñ ‘aks edince
sākiyā billürdan
Bāde-i engūr ile ālūde
kand-i aḥmer iç

bāde-i la‘l:

1. **bāde-i la‘l:**

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) la'l

*(gibi kırmızı) dudağının
şarabı.*

Ol gazāliñ bāde-i la‘lini
kıldıkça ḥayāl
Sīḥ-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

bāde-i la‘l-i leb-i sāki:

1. **bāde-i la‘l-i leb-i sāki:**

Murabba 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçki dağıtıcısının lal

gibi dudağının şarabı.

Rā‘iz-i bezmiñ piyāle
gönçe-i ra‘nāsıdır
Bāde-i la‘l-i leb-i sāki
gül-i ḥamrāsıdır

bāde-i la‘lini:

1. **bāde-i la‘lini:** -*i, -n, -i*

Gazel 146

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı

dudağı II şarap kadehi.

Bāde-i la‘lini nūş
etmege me‘zūn olsam

Cān ḥalkıma degin
etmez idim anı ferāğ

bāde-i nā-yāb:

1. **bāde-i nā-yāb:**

Gazel 178

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eşsiz şarap.

Neş’e vermez efendim
size bu sekr-i ḥudūş
Tevbe-i sākiṭ edip bāde-
i nā-yāb içelim

bāde-i şad:

1. **bāde-i şad:**

Gazel 175

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüz kadeh şarap.

Zāhid bezimde mest
olıcağ ba‘d-ez-în dilā
Nūş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

bāde-i sāki:

1. **bāde-i sāki:**

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçki sunanın

kadehi.

Şun nukle bedel nūş
edicek bāde-i sākī
Meclisde kadeh başına
bir būsedir ‘ā’id

ba‘de’l-ḥisāb:

1. ba‘de’l-ḥisāb:

Gazel 116

Mısra: 4

Hesaptan sonra.

Beḳāya defterin ‘uşşāka
‘arz etmiş ruḥuñ ammā
Düyün-ı būseden
ba‘de’l-ḥisāb terkīm
göstermiş

ba‘de’l-‘işā:

1. ba‘de’l-‘işā:

Gazel 224

Mısra: 6

Akşamlı yatsı

*arasındaki zamandan
sonra.*

Şaḳın vehm eyleyip
rāh-ı ‘adūdan iḥtirāz
etme
Yürü ba‘de’l-‘işā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

ba‘d-ez-în:

1. ba‘d-ez-în:

Gazel 20

Mısra: 4

*Bundan sonra,
bundan böyle.*

Serīka eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba‘d-ez-în ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

2. ba‘d-ez-în:

Gazel 147

Mısra: 5

*Bundan sonra,
bundan böyle.*

Ba‘d-ez-în bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Çaldı zühhādīñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

3. ba‘d-ez-în:

Gazel 242

Mısra: 7

*Bundan sonra,
bundan böyle.*

Çatl edip ‘uşşākıñı
rū’yāda ammā ba‘d-ez-
în
Vuşlat ile ol mu‘abbir
ḥüsn-i ta‘bīr eyledi

4. ba‘d-ez-în:

Gazel 33

Mısra: 4

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Cevf-i ḥaṭṭı olsa dilde
gam mı zūlmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-în
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ

5. ba‘d-ez-în:

Gazel 54

Mısra: 12

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Buldu lezzet känd-i şi‘r-
i Ni‘met ile Fenniyā
Ba‘d-ez-în zembūr-ı
ṭab‘ım bala etmez
i‘tibār

6. ba‘d-ez-în:

Gazel 60

Mısra: 3

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Maşş eyleyince gerdən-
i kāfūru ba‘d-ez-în
İñ‘ām-ı būs-ı la‘l gibi
diş kirāsıdır

7. ba‘d-ez-în:

Gazel 93

Mısra: 7

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Düşüp o şâh zenehdâna
ba‘d-ez-în ey dil
Ne hüsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ân ne meyl-i câh
ederiz

8. ba‘d-ez-în:

Gazel 175

Mısra: 5

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Zâhid bezimde mest
olıcak ba‘d-ez-în dilâ
Nüş etdi niçe bâde-i şad
pür-sifâl fil

9. ba‘d-ez-în:

Gazel 176

Mısra: 6

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Ki çıksa yâr anıñla bir
kere girsem hâlvat-i
bezme
O mehle ba‘d-ez-în bir
iki nev-‘îd edip çıkmam

10. ba‘d-ez-în:

Gazel 200

Mısra: 6

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Beyt-i kâlbim seng-i
cevrinle yıkılsa gam
degil
Ba‘d-ez-în tecdîd olur
luţfuñ ile vîrâne ev

11. ba‘d-ez-în:

Gazel 233

Mısra: 6

*Bundan sonra,
budan böyle.*

Nâr-ı ‘ışkı münţafî ise
n’ola âb-ı vişâl
Ba‘d-ez-în teskîn olur
germ-âbeniñ
germiyyeti

bâd-ı âh:

1. bâd-ı âh:

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ah rûzgarı.

Bâd-ı âhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Âsiyâb-ı emelim âb u
hevâsıyla döner

2. bâd-ı âh:

Gazel 183

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ah rûzgarı.

Ġarķ eder hâvfim budur
fûlk-i dili deryâ-yı ‘ışķ
Bâd-ı âh ile bu rûtbe
cûşiş-i yem görmedim

bâd-ı âhımla:

1. bâd-ı âhımla: -ımla

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ah rûzgarı.

Söyünmez sūziş-i ‘ışķım
dem-â-dem bâd-ı
âhımla
Dil-i vîrânemi verdim
şerâra her çi bâd-âbâd

bâd-ı âhıñla:

1. bâd-ı âhıñla: -ı, -ıñ, -la

Gazel 226

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ah rûzgarı.

Bâl-ı zülfün göricek
‘arızı üzre o mehiñ
Bâd-ı âhıñla o zenbūr-ı
cinân ürkütme

bâd-ı fenâ:

1. **bād-ı fenā:**

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yokluk rüzgarı,
ölüm.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaqt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

bād-ı fūrḳati:

1. **bād-ı fūrḳati: -i**

Gazel 231

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayrılık rüzgarı.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zülfü ḥavfım ğarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān
olduḳça bād-ı fūrḳati

bād-ı ḥased:

1. **bād-ı ḥased: -im**

Gazel 155

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kıskançlık rüzgârı.

Ḥavfım budur ki ğarḳ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenāniñ ḳararı yok

bād-ı hevā:

1. **bād-ı hevā:**

Gazel 158

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bedava.

‘Āliye gelir ḳısmeti
bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pişelere
bād-ı hevā yok

2. **bād-ı hevā:**

Gazel 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bedava; arzu, istek

*yeli (Dileğe ulaştıran
şey, kimse bağlamında).*

Niçün bey‘ ü şirāḥ
eylerler anı Fenniyā
‘ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

bād-ı nikāt:

1. **bād-ı nikāt:**

Gazel 228

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İncelikler rüzgârı.

Fenniyā gülşen-i
ṭab‘iñda esen bād-ı

nikāt

Ḳondurur murğ-ı

hezārānları daldan dala

bād-ı şabā-yı i‘tidāl:

1. **bād-ı şabā-yı i‘tidāl:**

Gazel 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mutedil, ılıman
sabah rüzgarı.*

Esip savursa da nīm-
bād-ı düşünāmla ‘uşşāka
Şafā baḥş eyler ol bād-ı
şabā-yı i‘tidāl ammā

bād-ı semm-i āh:

1. **bād-ı semm-i āh:**

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Āhın zehirli
rüzgarı.*

Mışr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḥ
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

bādiye:

1. **bādiye:**

Gazel 14

Mısra: 8
*Ar. is. Çöl, ova, kır,
sahra.*

Haṭṭ-ı lebine besmele
ebrûsu sezâdır
Taḥrîm için ol bâdiye
nâzil olan âyet

bād-zehr:

1. bād-zehre: -e

Gazel 11

Mısra: 7

Far. Panzehir.

Müşâbih bād-zehre
dîde-i mestâne-i dil-ber
Niğâh-ı iltifâtı ḥasteye
‘ayn-ı şifâ kat kat

bâğ:

1. bâğı: -ı

Gazel 45

Mısra: 2

Bağ, bahçe.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrâ-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

bâğ oynadır:

1. bâğ oynadır: -ır

Murabba 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
?

Düzd-i dest-i ‘âşıkı
dîvâne-i ḥvâhişgeri
Bir mülâyim tarz ile
yoğlaşdırıp bâğ oynadır

bağdād-ı vaşla:

1. bağdād-ı vaşla: -a

Gazel 131

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma Bağdadı.

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muktezâdır Şât
Döner Ceyhûna ol la‘l-i
lebiñle mâ-cerâdır Şât

bâğ-ı ‘âlemde:

1. bâğ-ı ‘âlemde: -de

Kıt'a 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Sezâdır her ne deñli
medḥ edersem bâğ-ı
‘âlemde
Gül-‘araku‘l-beniyye
kâmet-i bālâsıdır vâlî

bâğ-ı ‘âşık:

1. bâğ-ı ‘âşık: -a

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıkların bağı.

Ey çeşm-i âhu yâri
şakın bâğ-ı ‘âşıkâ
Şahrâ-yı sine çâk-ı
gamiñla çataklıdır

bâğ-ı cemâl:

1. bâğ-ı cemâl:

Gazel 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Fenniyâ düşe diyü
zülfünü dâmen mi tutar
Zekânı bâğ-ı cemâlinde
o şâhıñ tuffâḥ

2. bâğ-ı cemâl:

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik bağı.

Fenniyâ bâğ-ı
cemâlinde o şâhıñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tâzedir
tüffâḥ-ı aḥmerden lezîz

bâğ-ı cihân:

1. **bāğ-ı cihān:**

Gazel 172

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dünya bahçesi,
cennet.*

Bezm-i gülşen rind-i
sākī encümen-pīrā
degil
Böyledir bāğ-ı cihān
şimdi neşāt-efzā degil

2. **bāğ-ı cihān:**

Kaside 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Dünya bahçesi,
cennet.*

Bir gül-i mestür idin
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecid

bāğ-ı cihānda:

1. **bāğ-ı cihānda:-da**

Kıt'a 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Görünce ol mühennā
dāne-i engüşt-i zibāyı
Tenün pür-dāğ edip

bāğ-ı cihānda naḥl-i
‘unnāb ol

bāğ-ı dil:

1. **bāğ-ı dil:**

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül bahçesi.

O tıfl-ı nev-residem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i kāmetin āb-ı
sirişkim eyledi maḳbüz

bāğ-ı gülde:

1. **bāğ-ı gülde:-de**

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi.

Būs eyledikçe ‘arızın
üzre sefid olur
Açılrsa bāğ-ı gülde n’ola
yaseminiñiz

bāğ-ı hüsnünde:

1. **bāğ-ı hüsnünde:-ünde**

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsnünde
O çin-i berg-i zibā
ğabğabiñ mı dil-berā
kat kat

bāğ-ı irem:

1. **bāğ-ı irem:**

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Cennet bahçesi //
İrem bağları.*

Fennī Celāli olma güş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemine
Bāğ-ı İrem degildir

bāğ-ı iremāsā:

1. **bāğ-ı iremāsā:-āsā**

Gazel 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Cennet bahçesi //
İrem bağları.*

Ḥayāl-i ‘arızın bir kaşr-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

bāğ-ı nazm:

1. **bāğ-1 nazm:** -iñ, -da
Gazel 160
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Şiirin bağı, bahçesi.

Fāzilā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-1 nazmında sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

bāğ-1 ruḥ:

1. **bāğ-1 ruḥ:** -u, -n, -da
Gazel 144
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yanak bahçesi.

Bāğ-1 ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaḳ revā mı ʿāşıḳa
bir tel giyāh dirîğ

2. **bāğ-1 ruḥ:**
Gazel 123
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
(sevgilinin)
yanağının bahçesi.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-1 ruḥundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşüş

3. **bāğ-1 ruḥ:** -m
Gazel 245
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
(sevgilinin)
yanağının bahçesi.

Gülşen-i ḥüsnünde ol
şāhıñ gönüldür bülbulü
Zülfüdür bāğ-1 ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

bāğ-1 ser:

1. **bāğ-1 ser:**
Gazel 51
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
(sevgilinin)
köyünün) başının
bahçesi.

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāğ-1 seriñde perçemiñi
feslegen bilir

bāğ-1 serinde:

1. **bāğ-1 serinde:** -i, -n, -
de
Gazel 167
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
(sevgilinin)
köyünün) başının
bahçesi.

Bāğ-1 serinde seyr edip
o şāl-1 ʿanberi
Sīmīn-sifāl içinde
ḳaranfül demez misin

bāğ-1 süḥan:

1. **bāğ-1 süḥan:**
Gazel 25
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Söz, kalam bahçesi.

Naḳirim Fenni-yā bāğ-1
süḥanda nazm-1
Reʿfetle
Şarıldı yasemenveş
güyyi-yā eşcār-1 piç-ā-piç

2. **bāğ-1 süḥan:** -da
Gazel 167
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Söz bahçesi.

Bāğ-1 süḥanda nazmıma
bülbul demez misin
Ḥvānde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenni-yā

3. **bāğ-1 süḥan:**
Gazel 84
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Söz bahçesi, şiir
meclisi.

Naḥl-i zebān-ı Şehri
Efendiyle Fenniyā
Bāğ-ı sūḥanda
bülbulveş imtiḥān olur

bāğ-ı sūḥanda:

1. **bāğ-ı sūḥanda:** -*da*

Gazel 194

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzel söz bağı.

Bāğ-ı sūḥanda mīve-i
mazmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

bāğ-ı ümmīd:

1. **bāğ-ı ümmīd:**

Gazel 71

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Umut bahçesi.

Dilde fikr-i ḥaddi dil-
berle gülistāniñ mı var
Bülbulāsā bāğ-ı ümmīd
içre efgāniñ mı var

bağ[ı]r:

1. **bağ[ı]rında:** -*ında*

Gazel 52

Mısra: 3

Göğüs, sine.

Veled-i kalbi
bağ[ı]rında nazar kıllık
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol şāḥīb-i
‘irfān büyüdür

bağr:

1. **bağrı:** -*ı*

Gazel 56

Mısra: 10

Bağır, kalp, gönül.

Nazar kıllık ḥalka ḥalka
cān-güdāz-ı sine-i
Fennī
Efendim sūz-ı ‘ışkıñla
hemīşe bağrı yanıkdır

bağra baş:

1. **bağra baş:** -*dı*

Gazel 225

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Kucaklamak.

Alıp āğūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağrıma başdı
anı mādercesine

bağrım deler:

1. **bağrım deler:** -*er*

Gazel 213

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

*Acı ve üzüntü
vermek.*

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āğāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

bağrım delinir:

1. **bağrım delinir:** -*ir*

Gazel 206

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

İçine işlemek,

ıztırap vermek.

Meyl eyleyemem tekye-
i ‘ışk içre kudūme
Bağrım delinir lık dem-i
nāya gelince

bahār:

1. **bahār:**

Gazel 119

Mısra: 2

Bahar mevsimi.

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la‘l-i yār āteş
Bahār āteş ḥazān āteş
neşāt āteş ḥumār āteş

2. bahār:

Gazel 4

Mısra: 2

*Bahar mevsimi;
güzellik, gençlik.*

Ḥaṭ-āver olsa la‘lin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

bahāra kalmışdır:

1. bahāra kalmışdır: -a-
mışdır

Gazel 83

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahara kalmak.

Ḥaṭ-āver olmayıcağ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahāra kalmışdır

bahār-ı güfte-i maẓmūn:

1. bahār-ı güfte-i
maẓmūn: -u

Gazel 86

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Bahar mazmununu
söyleme.*

Nihāl-i naẓm [u]

belāğatde Es‘adiñ Fennī
Bahār-ı güfte-i
maẓmūnu tāze bār
mıdır

baḥīl olma:

1. baḥīl olma: -ma

Muhammes 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Cimri olmak.

Baḥīl olma kerem kıll
‘āleme iḥsānıñı var et
Devā mı ‘aksine
devrānla böyle yürü çık
git

baḥr:

1. baḥr:

Gazel 88

Mısra: 5

Deniz.

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
‘ışka nice biñ kan
dökülür

baḥr-i çeşmimde:

1. baḥr-i çeşmimde: -im,
-de

Murabba 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Göz denizi
(gözyaşı).*

Bend olup müjgānıma
kılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

baḥr-i dūr-feşān:

1. baḥr-i dūr-feşān:

Murabba 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

İnci denizi.

Baḥr-i dūr-feşān me’vā-
yı süḥan olsa n’ola
Naẓm-ı üstāda naẓire
beyne’l-arzı ve’s-semā

baḥr-i fenānıñ:

1. baḥr-i fenānıñ: -nıñ

Gazel 155

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yokluk denizi.

Ḥavfım budur ki ğarğ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenānıñ kararı yok

baḥr-i fikr:

1. **baħr-i fikr:** -im, -de

Gazel 231

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düşünce denizi.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zülfü havfım ğarķ eder
Baħr-i fikrimde vezān
olduķça bād-ı fūrķati

baħr-i fūrķate:

1. **baħr-i fūrķate:** -e

Gazel 203

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık denizi.

Çekdirme baħr-i
fūrķate bu rüzgār ile
Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

baħr-i ğama şalıp:

1. **baħr-i ğama şalıp:** -ip

Gazel 177

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Üzüntü denizine
göndermek.*

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarķ oldum yine
Fennī
Şalıp baħr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

baħr-i ğam-ı ũşşāķıña:

1. **baħr-i ğam-ı**

ũşşāķıña: -iña

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Âşıkların ğam
denizi.*

Vaşlıñla şināverlik edip
ġāhi kerem kıl
Baħr-i ğam-ı ũşşāķıña
her ķanda mürüvvet

baħr-i ħāķikat:

1. **baħr-i ħāķikat:**

Gazel 218

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hakikat denizi.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baħr-i ħāķikat
Billūra döner Nıl-i
mübārek ũrulunca

baħr-i ũşķa:

1. **baħr-i ũşķa:** -a

Gazel 222

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Baħr-i ũşķa ğarķ olup
gitdim aman dād ey
felek
Hızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

baħr-i naz[ı]mda:

1. **baħr-i naz[ı]mda:** -da

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiir denizi.

Baħr-i naz[ı]mda şı'r-i
Refi'ā ki Fenniyā
Keşti-i ũab^c-ı nev-
hevesiñ nāħūdāsıdır

baħr-i rızān olmada:

1. **baħr-i rızān olmada:** -
ma, -da

Kıt'a 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dökülen deniz
olmak.*

Dür-feşān olsa n'ola
nīsān ābı dem-be-dem
Baħr-i rızān olmada şan
ķatre-i şad-pāresi

baħr-i siyāh:

1. **baħr-i siyāh:** -ı, -

Gazel 36

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Karadeniz.

Fennyā eylese bu
nazmımı Sırrı tanzîr
Kim eder baħr-i siyāhı
fem-i deryā-yı sefid

baħr-i siyāhı:

1. **baħr-i siyāhı:-ı**
Kaside 2
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Karadeniz.

Mā³-i cārī olsa da ceyş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baħr-i siyāhı
қа‘r-ı deryā-yı sefid

baħr-i süy-ı bî-ħazîz:

1. **baħr-i süy-ı bî-ħazîz:**
Gazel 126
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*En yüksek kötülük
denizi.*

Yek-noqtadır ‘il[i]m ki o
deryā-yı bî-ħazîz
Hıfz eyler anı baħr-i
süy-ı bî-ħazîz

baħr-i vuşlat:

1. **baħr-i vuşlat:**
Gazel 102
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kavuşma denizi.

Baħr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirîgā gemimiz

baħs:

1. **baħsinde:-ı, -n, -de**
Gazel 30
Mısra: 9
Üzerinde

*konusulan, tartışılan
konu, mevzu, mesele.*

Fenni-i bî-çāreniñ
baħsinde kıl ü qāl yok
Hüsn-i ħaţtıdır şehā
nür āyeti qavl-i eşāħ

baħş ed:

1. **baħş ed:**
Gazel 4
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Sunmak,
bağışlamak.*

Ĥaţ-āver olsa la‘lin
baħş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra

şab[ı]r etmek muħāl
ammā

2. **baħş ed:**
Gazel 118
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Sunmak,
bağışlamak.*

Baħş edip ‘uşşākına
tīmār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mırveş

3. **baħş ed:**
Gazel 128
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Sunmak,
bağışlamak.*

Ben baħş ederem naĥd-
ı dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol va‘dini
‘uşşāka mu‘ārız

baħş eder:

1. **baħş eder:-er**
Gazel 227
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Bağışlamak, ihsan
etmek.*

O şūh-ı ʿiṣve-bāziñ
ruhların h̄oy-kerde
zannetme
Ṭarāvet baḥş eder
gülzāra şeb-nem
tāzeden tāze

baḥş edip:

1. baḥş edip: -ip

Gazel 231

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Vermek,bağışlama
k,ihsan etmek.*

Nefy ü iṣbāt-ı Necefle
baḥş edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu
miyānında ḥayāl-i
dikḳati

2. baḥş edip: -ip

Murabba 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Vermek,bağışlama
k,ihsan etmek.*

Baḥş edip vaşlıñı ben
ʿāşık-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

baḥş et:

1. baḥş et:

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Karşılıksız olarak
vermek, bağışlamak,
sunmak.*

Vaşf eyleyemem lebini
ben Zivere Fennī
Baḥş etmege ḳoymaz
güheri ṭabʿıma ḥisset

2. baḥş et:

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Karşılıksız olarak
vermek, bağışlamak,
sunmak.*

Dil-i bīmāra baḥş et
şerbet-i dūšnāmıñ ey
ḥāzık
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ʿiṣka şifādır yah

3. baḥş et:

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karşılıksız olarak
vermek, bağışlamak,
sunmak.*

Dil-i bī-çāre baḥş etse
ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehmeder
derd-i derūnum ṭabʿı
ḥāzıkdır

4. baḥş et:

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Karşılıksız olarak
vermek, bağışlamak,
sunmak.*

Ḥüsn-i ḥaṭın aḡyār ile
baḥş etmede ʿuṣşāk
Elbette olur ders-i
menāşıbdā muʿarız

baḥş eyle:

1. baḥş eyle:

Gazel 82

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Karşılıksız olarak
vermek, bağışlamak,
sunmak.*

Laʿlin ʿuṣşāka o meh
baḥş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şişe-i billürdan şan
sükkeri bādām ḳapar

2. baḥş eyle:

Gazel 115

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Bir konu üzerinde
konuşulmuş olmak; söz
konusu edilmek.*

Gehvāre-i tıfl-ı dile
bahş eyle vişāliñ
Olduydu aña şāyeste
şehā ziver-i bāliş

3. **bağş eyle:**
Gazel 220
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Konuşmak,
çekişmek, bahse
tutuşmak.*

‘Arūs-ı vaşla nağd-i
cānı bağş eyle zer
isterse
Harīdāra şaçıver nağd-i
eşkiñ gevher isterse

4. **bağş eyle:**
Gazel 4
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Vermek,
bağışlamak, ihsan
etmek.*

Esip savursa da nīm-
bād-ı düşünāmla ‘uşşāka

Şafā bağş eyler ol bād-ı
şabā-yı i‘tidāl ammā

5. **bağş eyle:**
Gazel 57
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Vermek,
bağışlamak, ihsan
etmek.*

Bağş eyle nağd-i varıñı
ol māha sen dilā
Mağbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

6. **bağş eyle:**
Gazel 125
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Ihsan etmek;
bağışlamak.*

Ben varımı bağş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Nağd-i dil ü cānı
edeyim va‘d ile takrīz

bağş-i bostān:
1. **bağş-i bostān: -iñ, -dır**
Gazel 238
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bostan bağışlamak.

‘id-i vaşlıñda mevācib-i
būs-ı la‘liñdir lezīz
Bağş-i bostānıñdır ol
kaş-ı reşen dedikleri

bağş-ı būs-ı la‘liñi:

1. **bağş-ı būs-ı la‘liñi: -i, -
iñ, -i**

Gazel 177

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Lal gibi dudağın
öpücük bağışlaması.*

Meyi destiñde sākī
şerbet-i gül-fām
zannetdim
Bez[i]mde bağş-ı būs-ı
la‘liñi bayram
zannetdim

bağş-ı dil ü cān:

1. **bağş-ı dil ü cān:**
Gazel 15
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Can ve gönül
bağışlamak.*

Hīç gevher-i i‘tāya gedā
kādir olur mu
Bağş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

bağş-ı dil ü cān et:

1. **baḥş-ı dil ü cān et:**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Can ve gönül
bağışlamak.*

Pervâne-şifat şem^c-i
cemāliñ cevelān et
Süzān olup ol envere
baḥş-ı dil ü cān et

baḥş-ı mey-i la^cliñ:

1. **baḥş-ı mey-i la^cliñ: -iñ**

Gazel 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kırmızı şarabın
bahşı.*

Baḥş-ı mey-i la^cliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḥūn-rīz-i nigāhıñla
şehā kanda mürüvvet

baḥt:

1. **baḥtım: -ım**

Gazel 2

Mısra: 1

*Kader, kısmet,
talih.*

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rüşenā kıldı
baña
Maṭla^cımdan ṭāli^cim

şemsü'd-ḍuḥā kıldı
baña

baḥt-ı siyāh:

1. **baḥt-ı siyāh:**

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kötü talih, kara
yazı.*

N'ola devr-i ḥaṭıñla
çerḥ-i fikrimde ḥusūf
olsa

Benim baḥt-ı siyāhım
tāli^c-i ḥüsn-i
kamerdendir

bā-ḥükm-i każā:

1. **bā-ḥükm-i każā:**

Gazel 233

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kaza hükmünde
(her hususta Allah
tarafından önceden
verilmiş hüküm).*

Tiğ-ı müjgānı helāk-i
cāna bā-ḥükm-i każā
Ḥüsn-i ḥaṭṭı şüret-i
da^cvāya ibrā ḥücceti

2. **bā-ḥükm-i każā:**

Murabba 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kaza hükmünde
(her hususta Allah
tarafından önceden
verilmiş hüküm).*

Ceyş-i cāndır gämzesi
aña nigāhı pādişā
Ḥalkı pey-der-pey şehīd
olmağda bā-ḥükm-i
każā

bā-ḥükm-i rabbānī:

1. **bā-ḥükm-i rabbānī:**

Muhammes 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Allah'ın hükümleri
ile.*

Mücessem eyleyip
mānende-i İslāmbol-ı
şānī
Ne deñlü ihtirāz etsem
yanar bā-ḥükm-i
Rabbānī

bā^cis:

1. **bā^cis:**

Gazel 18

Mısra: 1

*I. Sebep. II. Vesile.
III. Vasita.*

Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā'is̄
Mānend-i serāy içre o
gül-ḥāneye bā'is̄

2. **bā'is̄:**

Gazel 18

Mısra: 2

I. Sebep. II. Vesile.

III. Vasıta.

Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā'is̄
Mānend-i serāy içre o
gül-ḥāneye bā'is̄

3. **bā'is̄:**

Gazel 18

Mısra: 4

I. Sebep. II. Vesile.

III. Vasıta.

Şem-i ruḥun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā'is̄

4. **bā'is̄:**

Gazel 18

Mısra: 6

I. Sebep. II. Vesile.

III. Vasıta.

Viridin midir ol çaḳ çaḳ
āhenk ile zāhid

Āvīze be-dest sūbḥa-i
şad dāneye bā'is̄

5. **bā'is̄:**

Gazel 18

Mısra: 8

I. Sebep. II. Vesile.

III. Vasıta.

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sākī

Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i
kāşāneye bā'is̄

6. **bā'is̄:**

Gazel 18

Mısra: 10

I. Sebep. II. Vesile.

III. Vasıta.

Şimdi fem-i ṭab'ımda
zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i
mey-ḥāneye bā'is̄

bā'is̄ olursa:

1. **bā'is̄ olursa: -ursa**

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sebep olmak.

Helāke bā'is̄ olursa
begim ḥadeng-i müjeñ

Sebāt-ı da'viye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

bā'is̄-i cem'iyyeti:

1. **bā'is̄-i cem'iyyeti: -i**

Gazel 231

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Toplanma, düzelme
vesilesi olmak.*

Fenniyā şahn-ı sūḥanda
Nāşide tevfiḳ olup
Nāzımāniñ 'Ākif oldu
bā'is̄-i cem'iyyeti

ba'is̄-i ḥvāb ol:

1. **ba'is̄-i ḥvāb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Uykuya sebep
olmak.*

O şavt ile edip āḡāze-i
ninniye ey dāye
Miyān giryesinde ol
niḡāre ba'is̄-i ḥvāb ol

bā'is̄-i renc-i şudā':

1. **bā'is̄-i renc-i şudā':**

Gazel 138

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Baş ağrısının
sebebi.*

Olmasın nazmıñ
Muṭavvel bā'is-i renc-i
şudā'
Sen Müfîd ü Muhtaşar
kıl Fenniyā eş'ārıñı

bak:

1. bakıp: -ıp

Gazel 166

Mısra: 7

*Bak-: Bakma,
bakmak eylemi.*

Bu esb-i nazmı ḥarîdâr-
ı rahmnâkime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyâ bakıp ḥüsnü

2. bakıp: -ıp

Gazel 136

Mısra: 1

*Bakışı bir şey
üzerine çevirmek,
bakmak.*

Bakıp ruhsârıña ḥüsn-i
ḥaṭıñ taḥrîr eder vâ'iz
Çıkıp kürsiye ol nûr
âyetin tefsîr eder vâ'iz

3. bakdıkça: -dıkça

Gazel 242

Mısra: 4

*Bakmak,
seyretmek.*

Ḥamr için nâzil olan
âyet midir ḥaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten bakdıkça
vâ'iz anı tefsîr eyledi

4. bak:

Gazel 132

Mısra: 3

*1. Gözleri bir şey
üzerine çevirmek. 2.
Seyretmek. 3. Görüp
incelemek, tetkik
etmek. 4. Üzerinde
durmak, önem vermek,
göz önünde
bulundurmak,
nazariûtibâra almak.*

Ebrûsu rûz-ı ḥaşrda
teşbîh ile şîrât
Peyveste-râh-ı müy-ı
cinân-ı cemâle bak

5. bak:

Gazel 46

Mısra: 11

*Anlamak, farkına
varmak.*

Zâhidiñ ol büt-i tersâya
temennâsına bak

Şimdi gün ṭoğrısına
kaddi kemânvarıdır

6. bakma: -ma

Gazel 23

Mısra: 5

*Aldırış etmek,
ilgilenmek, değer
vermek.*

Gör nice ḥvâb-ı ḡaflet
içre bakma mâr-ı
müjgâna
Ṭolaşıp isti'âzeyle
civârından hemân sen
gec

7. bak:

Gazel 228

Mısra: 4

*"Bak!, fark et!"
anlamında bir ünlem.*

Bilini ḳoçmağâ meyl
etdi gönül ol mâhıñ
Başımız üzre gelen bak
şevkiñde ḥâle

8. bakdıkça: -dıkça

Gazel 222

Mısra: 1

*Bakışı bir şey
üzerine çevirmek,
nazar etmek. II
Seyretmek.*

Nağş etdi bağıdıkça
ebrusun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni^c değil
beyt içre ol cellādıma

bak-:

1. **bağamam:** -a, -ma, -m
Gazel 186
Mısra: 10
*Bağışı bir şey
üzerine çevirmek,
seyretmek.*

Pāsbānı mıdır fülül-i
hāl-i Hindū
Bağamam gerden-i
kāfūra nıgehdārından

bağar bağmaz:

1. **bağar bağmaz:**
Gazel 92
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*(doktorun hastayı
iyileştirmek için)
bakma eylemini
gerçekleştirir
gerçekleştirmez.*

Ne hikmetdir ‘aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rūda
Gelir turmaz gider dil-
hasteye hāzık bağar
bağmaz

bağış:

1. **bağışınla:** -nīla
Gazel 118
Mısra: 1
Bağış, nazar.

Bağışınla sīneme
müjgānıñ urma tırveş
Oldu ten sūrāh sūrāh
hedef-i kef-gırveş

bāl:

1. **bāl:**
Gazel 22
Mısra: 10
Far. 1. Kanat; 2. Kol.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şī‘r-i Zīvere
Sen şināver ol diler
būlbūl bāl aç da uc

bāl açsa:

1. **bāl açsa:** -sa
Gazel 8
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Kanat açmak;
uçmaya yeltenmek.*

Bāl açsa n’ola zūlfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sūnbūl [ü]
reyhāna teğarrüb

bal ile kaymak:

1. **bal ile kaymak:**
Gazel 157
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Bal ile kaymak
(yenir ama her keseye
göre değil) atasözünün
kısaltması: Zenginlik
içinde yaşamayı, güzel
şeyler yemeyi, sık
kıyafetler giymeyi
herkes ister (ancak
bunları maddi gücü,
parası bol olanlar
gerçekleştirebilir.).*

Dimāğ-ı cāna nuğkuñ
şöyle lezzet verdigim
Fenni
Bu bābda ni‘met-i pāk-i
nikātın bal ile kaymak

bālā:

1. **bala:**
Gazel 54
Mısra: 12
*Bal, arının yaptığı
tatlı yiyecek.*

Buldu lezzet känd-i şī‘r-
i Ni‘met ile Fenniyā
Ba‘d-ez-İN zenbūr-ı
tab‘ım bala etmez
i‘tibār

2. **bālāda**: -da

Gazel 120

Mısra: 5

Farsça Yüksek.

Yukarı. Yüce. Yüksek kat.

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
şulandırmış

3. **bālāya**: -y, -a

Kıt'a 1

Mısra: 18

*Bir şeyin yüksek
yeri, yukarı, üst.*

Yeter ḥaddūñ degildir
ḳıl edeb ey ḥāme-i
lüknet
Muṭavvel nazm ile
taşdı'e bā'ış olma
bālāya

bālā-nişin ol:

1. **bālā-nişin ol:**

Gazel 165

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yükseklerde
oturmak.*

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol 'izzet isterseñ
Tevāzu'la pes-i imzāda
müḥr ol rağbet isterseñ

bāl-ı meges:

1. **bāl-ı meges:**

Gazel 108

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sineğın kanadı.

Fenniḳā pey-rev olan
nazm-ı Faşīhe gūyiyā
Evc-i 'ālīde hümāya per
açar bāl-ı meges

bāl-i müje:

1. **bāl-i müje:**

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kirpiğın kanadı.

Şāhın gibi bāl-i müjesin
süzmede dā'im
Murğ-ı dilimiz ḥazret-i
Allaha emānet

bāl-ı zülfün:

1. **bāl-ı zülfün:** -ü, -n

Gazel 226

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçların kanadı.

Bāl-ı zülfün göricek
'arızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhiñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

baña:

1. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamininin yönelme eki
almış halı, bana.*

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rüşenā ḳıldı
baña
Maṭla'ımdan ṭālī'im
şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı
baña

2. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 2

*Birinci teklik şahıs
zamininin yönelme eki
almış halı, bana.*

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rüşenā ḳıldı
baña
Maṭla'ımdan ṭālī'im
şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı
baña

3. baña:

Gazel 2

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Ṭab‘ıma āb-ı ḥayāt[1]
mā-cerā kıldı baña
Ḥayli dem vaḥdet-
nişin-i vuşlat-ı dildār
olup

4. baña:

Gazel 2

Mısra: 7

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna
tūtiyā kıldı baña
[5] Āb-ı vaşlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

5. baña:

Gazel 2

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Şerbet-i la‘lin ṭabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenniyā ḥayyāt-ı ‘ışkıñ
kıl nazār maşnū‘ına

6. baña:

Gazel 2

Mısra: 11

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Penbe-i dāğ-ı vücūdum
bir kabā kıldı baña

7. baña:

Gazel 11

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Şehā sen büse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kat kat
Ḥelāl olsun seni
örtçüklerim leyl-i şitā
kat kat

8. baña:

Gazel 17

Mısra: 7

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma
olsa revā ‘abeş

9. baña:

Gazel 18

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Şimdi fem-i ṭab‘ımda
zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i
mey-ḥāneye bā‘is

10. baña:

Gazel 55

Mısra: 6

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

‘Uşşāḳı katl için ne
‘aceb ey ḳaşı kemān
Dil-düz-ı tır-i tiz-i
niğāhıñ baña nedir

11. baña:

Gazel 74

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

12. **baña:**

Gazel 101

Mısra: 6

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

13. **baña:**

Gazel 101

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Fennī baña bu dā'ire-i
‘ışka muvāfiğ
Ebrū-yı nigārım gibi bir
kār bulunmaz

14. **baña:**

Gazel 143

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Esb-i maẓmūnun
sürünce baña o şāh-ı
cihān

Māt olup bāziçe-i
ferzāneden etdim ferāğ

15. **baña:**

Gazel 171

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Sen cemāl ‘arz eyle gel
tārīk-i ğam içre baña
Cennetiñ ‘uşşāka
zindān olsa da māni‘
degil

16. **baña:**

Gazel 171

Mısra: 13

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Fenniyā pür-nev-edā
tanzīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān
olsa da māni‘ degil

17. **baña:**

Gazel 197

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Def^c etmege sevdā-yı
merākı baña Fennī
Yā kulḳul-ı mīnā ola
yāḥūd bir aḳar şu

18. **baña:**

Gazel 202

Mısra: 6

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

19. **baña:**

Gazel 219

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Baña ol şeh-süvārım
merḥabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
iḥtirāmlıkdan

20. **baña:**

Gazel 242

Mısra: 5

Birinci teklik şahıs

*zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

Her neye kılsam nazar
ruhsârın ‘arz eyler baña
Kalbime âyîne-i hürşîdi
taşvîr eyledi

bâni-i rüstem:

1. bâni-i rüstem:

Gazel 67

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Rüstem'in binası.

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

bâr:

1. bâre:-e

Gazel 42

Mısra: 10

Yük, ağırlık.

Fenniyâ tahrîr ederken
dikâat et kim nazmıña
Okuyup tâ kim olasın
şî'r her bâre şâz

2. bâr:

Gazel 86

Mısra: 12

Yük (Meyve).

Nihâl-i nazm [u]
belâgatde Es'adiñ Fennî
Bahâr-ı güfte-i
mazmûnu tâze bâr
mıdır

3. bâr:

Gazel 121

Mısra: 6

*Eziyet, keder,
üzüntü.*

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşâkına
her bâr tabaşbuş

bârân:

1. bârân:

Gazel 187

Mısra: 3

Yağmur.

Fikr-i hañıñla hüsnuñe
bârân olur sirişk
Devr-i kamerde hâle
hem olsun hem olmasın

bârân olsa da:

1. bârân olsa da:-sa, -da

Gazel 171

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yağmur ol.

Hañıñ ebr-i mâh-ı
tâbân olsa da mâni‘
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bârân olsa da mâni‘
degil

bârân-ı eşkim:

1. bârân-ı eşkim:-im

Gazel 175

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı yağmuru.

Bârân-ı eşkim ile harâb
oldu dil yine
Yıkdı cihânı hikmet-i
Bârî bu sâl sil

bârânveş:

1. bârânveş:

Gazel 92

Mısra: 2

Yağmur gibi.

Sehâb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol mâhıñ çaķar
çaķmaz
Cihân pür-tâb olur
bârânveş eşkim aķar
aķmaz

bârî:

1. bârî:

Gazel 110

Mısra: 12
*Bari, en azından,
hiç olmazsa.*

Yem-i giryāna ğark
olmazdan aqdem ey
felek luş et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās

2. bāri:

Gazel 157

Mısra: 8

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Bular varın yoĝın fırsat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aħbāba bāri vermesin
tırnaç

3. bāri:

Gazel 207

Mısra: 10

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Der-bend-i zülfü kal'a-ı
hüsnünde şad-hezār
Bāri 'ināyet ede esir-i
'anālara

4. bāri:

Kıt'a 14

Mısra: 20

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Hıfz edip āteř-i
iħrāqdan [anı] dā'im
Bāri göstermeye bu
menzıl-i pāke iħrāk

5. bāri:

Muhammes 1

Mısra: 29

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkün o řāha
resm edip 'arz eylemek
hāli

6. bāri:

Müstezad 2

Mısra: 7

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Ŧur reh-güzārında o
řehiñ bāri selām al
Ey 'āřık-ı řeydā

7. bāri:

Gazel 222

Mısra: 8

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bir zarf.*

Baħr-i 'ışka ğark olup
gitdim aman dād ey
felek
Hızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

8. bāri:

Kıt'a 6

Mısra: 5

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bir zarf.*

Naşardan dā'imā hıfz
eyleyip bāri o maħdūmı
Oқuyup nüşhayı
tekmilen olsun řāriħ-i
eřbāh

9. bāri:

Murabba 1

Mısra: 7

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bir zarf.*

Devr-i vařlıñda şunup
bendeñi bāri öldür

Tekye-i ʿışkıña biñ
cânla ʿurbân olayım

10. **bārī:**

Gazel 182

Mısra: 3

"Her şeyi takdir

*ettiği şekle uygun
olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında
Allah'ın güzel
isimlerinden.*

Cezb-i ʿālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışk olup
cevlāna gelmişlerdenim

bār-ı miḥneti:

1. **bār-ı miḥneti: -i**

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dert, sıkıntı yükü.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
gönül taḥammül eder

bār-ı nihālān:

1. **bār-ı nihālān:**

Gazel 88

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Taze fidanların
yükü, meyvesi.*

Hāk olur ehl-i kemālīñ
yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcağ bār-ı
nihālān dökülür

bār-ı ter:

1. **bār-ı ter:**

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Taze meyve.

Laʿl-i nābīñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

bārid:

1. **bārid:**

Gazel 31

Mısra: 1

Soğuk, tatsız,

nahş.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yaḥ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yaḥ

bārveş:

1. **bārveş:**

Gazel 4

Mısra: 10

Yük gibi.

Olur maḥbūl ʿinde'l-ḥaḥ
o teslim-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

baş:

1. **başında: -da, -n, -ı**

Gazel 32

Mısra: 8

Baş.

Sīm-sifāl içre ʿaranfūl
der idi anı gören
Olsa Saḥız şālī başında
levendāneye sürḥ

2. **başdı: -dı**

Gazel 159

Mısra: 7

Alt etmek, yenmek.

Başdı ceş-i fitne-i ḥaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüne sevdā-yı fikri
ʿāzim-i şām eyledik

3. **başına: -ın, -a**

Gazel 75

Mısra: 6
Baş.

Hacle-i bezm içre
ta‘zîmen bize bintü'l-
‘ineb
Başına bir âl tutuk
aşmış ayağ üstündedir

4. **başma:** *-im, -a*

Gazel 237

Mısra: 9

Baş, kafa, ser.

Penbe-i dâğ-ı serim
başıma bir berf-i belâ
Aflas-ı çerhiñ cihâna
verdiği aq sâde mi

5. **başña:** *-i, -n, -a*

Müstezad 2

Mısra: 23

Baş. II Üst, tepe.

Al destîne öp ki başña
‘örf-i ‘izâm al
Ey nüshâ-i kübrâ

6. **başma:** *-ma*

Gazel 211

Mısra: 2

Bastırmak. II

Yöneltmek.

Şunma şâki meclise
fincân fincân üstüne

Başma rinde âteş-i
süzân süzân üstüne

baş gösteren:

1. **baş gösteren:** *-en*

Gazel 90

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Belirmek, meydana
çıkma.*

Baş gösteren o sîm-
beden üzre kâkülü
Ser-ħad-i ħüsni
‘arızınıñ nev-çerîsidir

baş olur:

1. **baş olur:** *-ur*

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Önde gelmek, lider
olmak.*

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ
Düzd-i nigâhı leşker-i
Cingîze baş olur

başdan aş:

1. **başdan aş:** *-dı*

Gazel 196

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

*Çok fazla,
haddinden fazla.*

Zülfüññ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryâ gibi
ħadden birün

başdan çık:

1. **başdan çık:** *-dı*

Gazel 163

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

*Baştan dışarı doğru
çıkma II Kötü yola
sapma, doğru yoldan
ayrılıp uygunsuz işlere
yönelmek.*

Yüz bulup çıkdı yine
başdan uzandı ħâline
‘Aşıkân ekl-i ħabbü'l-
zehebdir perçemiñ

başdan çıkar:

1. **başdan çıkar:**

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayartmak, doğru
yoldan çıkarmak,
kötüyola sürüklemek.*

Mu‘aqqad etmede
başdan çıkar deyü
dâ‘im

Haṭā edip o perī çin-i
perçemin ṭaramaz

başdan çıkdı:

1. **başdan çıkdı: -dı**

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Baştan dışarı doğru

*çıkmaq II Kötü yola
sarmak, doğru yoldan
ayrılıp uygunsuz işlere
yönelmek.*

Yüz bulup çıkdı o
başdan eder elbette
haṭā
Leşker-i Çin-i Hoten
ṭurre-i Tatarıdır

başdan eder:

1. **başdan eder: -er**

Gazel 88

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Baştan etmek,

ölmesine sebep olmak.

Yüz bulup başdan eder
‘āşıka gün o haṭā
Her kaçan ‘ārızıña zülf-i
perişān dökülür

başıl:

1. **başıldı: -dı**

Gazel 113

Mısra: 1

Sönmek.

Başıldı beyt-i ‘ışk-ı pür-
gamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña
ey ‘ārız-ı mehveş

başıña taş urur:

1. **başıña taş urur: -ur**

Gazel 195

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Başına taş vurmak.

II Aşırı üzülmek.

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme
Urur taş başıña taḫ taḫ
saḫın maḥcüb-ı
sengiden

başla:

1. **başladırıñ: -dırıñ**

Gazel 12

Mısra: 5

Başlamak.

Cünbān ederek raḫsa
diye başladırıñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
ḫalb ḫafekān et

2. **başla:**

Gazel 3

Mısra: 1

*Başlamak, bir işi
yapmak üzere harekete
geçmek.*

Besmeleyle başla gel
taḫrİR-i eş‘āra dilā
Ver ḫaber remz-i
me‘āniden bedī‘i
mübtedā

3. **başladı: -dı**

Gazel 148

Mısra: 5

(Okumaya)

*başlamak, girişmek,
harekete geçmek.*

Bülbül mişāli başladı
gülşende ‘ışk ile
Rindān-ı bezme ḫulḫul-ı
mīnā ṭaraf ṭaraf

başlı:

1. **başlı:**

Gazel 82

Mısra: 4

Başlı // dişli.

Ṭurre-i ṭarrāriña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir ḫorḫarım
perçem ḫapar

başsa:

1. **başsa:**

Gazel 59

Mısra: 1

*Ayağı yere koymak,
adım atmak.*

Başsa rikāb-ı vuşlata
cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i
fürs böyle el verir

baş okuyup:

1. **baş okuyup:** -y, -up

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir yazıda
anlatılmak istenen
anlamı genişçe
anlamak, öğrenmek.*

Bu nazmı Fenniyā Sırrī
Efendiye yürü ‘arz et
Okuyup baş ‘afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

bāsūrun incitmiş:

1. **bāsūrun incitmiş:** -miş

Gazel 241

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Basurunu incitmek.

Pilāv-ı nuql-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

bataklı:

1. **bataklıdır:** -dır

Gazel 64

Mısra: 1

*Basıldığı zaman
içine batılan, cıvık,
çamurlu, çok sulak
arazi.*

Dil-i şehenşāh-ı tül-1
emelde bataklıdır
Ol bu binā-yı fitne-i
kākülde şaklıdır

baṭ-ı vāhide:

1. **baṭ-ı vāhide:**

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kaz şeklinde bir
kap.*

İki pistānı şūhun şayd
edip maḥfice bir ‘āşık
Dü biṭṭiḥi o baṭ-ı vāhide
ra‘nā şıgındırmış

bāṭın:

1. **bāṭında:** -da

Gazel 106

Mısra: 1

*İç, iç yüz,
görünmeyen taraf, sır.*

Zāhirde gül olduk ise
bāṭında büyuz
İnbik-i felek içre gül-āb
olmada hūyuz

bay u gedā:

1. **bay u gedā:**

Kıt'a 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zengin ve fakir.

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler
naḫşını bay u gedā hem
şāh

bāy u gedāya:

1. **bāy u gedāya:** -y, -a

Gazel 236

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zengin ve fakir.

Pir-i muğān ayağına
çekse ‘aceb midir
Bāy u gedāya zāhir
olunca ‘alāmeti

bayāka:

1. bayāka:

Müstezad 3

Mısra: 8

?

Eşidet monem bokı
mora vallah'ı dıbışka
Luţf eyle bayāka

bayrak açıp:

1. bayrak açıp: -*ip*

Kıt'a 12

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bayrak açmak.

Bayrak açıp reh-nümā
çār-āğā-yı 'alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

bayram:

1. bayram:

Gazel 177

Mısra: 2

*Bayram // çok
mutlu olunan gün ve
zaman.*

Meyi destinde sākī
şerbet-i gül-fām
zannetdim
Bez[i]mde bahş-ı būs-ı

la'liñi bayram
zannetdim

bayram eyle:

1. bayram eyle: -*dik*

Gazel 159

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bayram etmek

*(yapmak): Çok
sevinmek.*

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī
mey-āşām eyledik
Būs edip la'l-i lebin
şevkine bayram eyledik

bāzār-ı zīb -i silk-i

selāset:

1. bāzār-ı zīb -i silk-i

selāset:

Gazel 21

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Selaset (akıcılık)

*ipliğinin süsünü
satmak.*

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-
i manzūmuma revāc

ba'zı:

1. ba'zıları:

Gazel 140

Mısra: 12

Bazı, bir kısım.

Kim verdi haber bu
gazeli vaķ'a-nüvise
Fennī dedi ba'zıları
tahrīr-i muvaķķa'

ba'z-ı bī-vefā:

1. ba'z-ı bī-vefā:

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vefasız bazı

kimseler.

Maḥbūb ile işin bitirip
ba'z-ı bī-vefā
Şoñra metā'-ı vuşlata
naķd-i dağal verir

ba'z-ı ḥükkāmān:

1. ba'z-ı ḥükkāmān:

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hâkimlerin bazısı.

Ne mümkin ba'z-ı
ḥükkāmān çıķmaķ rāh-ı
şer'iden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i ḥükme zaḥm
oldu

bāzīçe kılsa:

1. bāzīçe kılsa: -sa

Kıt'a 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Oyuncak haline
getirmek.*

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır
Erişir kuvvet-i kudsi ile
dest-i Süreyyāya

bāzīçe-i ferzāne:

1. bāzīçe-i ferzāne: -den

Gazel 143

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Vezir oyunu. II
Vezir ve şahın yer
değiştirerek şahın
korumaya alınması..*

Esb-i mazmūnun
sürünce baña o şah-ı
cihān
Māt olup bāzīçe-i
ferzāneden etdim ferāğ

bāzū:

1. bāzūlarıdır: -larındır

Gazel 17

Mısra: 7

*Kolun omuz ile
dirsek arasındaki kısmı,
pazı.*

Bāzūlarıdır ey meh-i
tābān tuhaf baña
Kavs-i kızaḥ rıḳābıma
olsa revā 'abeş

2. bāzūlarıñ: -lar, -ıñ

Gazel 129

Mısra: 6

*Pazı, kol (güç
kudret).*

Libās-ı teng ile ḥayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bī-
ḥaber bāzūlarıñ ḥayyāt

bāzūlarımı pür-dāğ

kıldı:

1. bāzūlarımı pür-dāğ

kıldı: -dı

Gazel 146

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Pazılarını dağlarla
doldurmak.*

Süz-ı pür-süz edip
Allahı severseñ diyerek
Kıldı bāzūlarımı bezm-i
ḥafide pür-dāğ

bāzū-yı yār:

1. bāzū-yı yār:

Gazel 245

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin pazısı.

Sīm-i raḥt-ı Ḥayderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sīne-bend-i Döldülü

bebek:

1. bebekten: -den

Gazel 37

Mısra: 7

*İstanbul'un
Beşiktaş ilçesinde,
Boğaziçi'nin Avrupa
yakasında bulunan
semtin adı.*

Bebekten aḥz edip 'azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Hişāra her çi bād-ābād

2. bebek:

Gazel 164

Mısra: 4

*İstanbul'un
Beşiktaş ilçesinde,
Boğaziçi'nin Avrupa
yakasında bulunan
semtin adı.*

Seyr-i Boğaza düşe
n'ola çeşm-i 'āşıkān
Oldu hayāl-i hāl-i
riķābīñ Bebek seniñ

3. **bebekse:-se**

Gazel 203

Mısra: 6

*Güzelliği tarif için
kullanılan bir seslenme
sözü.*

Mehd-i emelde hāl-i
'izārı o mehveşiñ
Tıfl-ı hayāl-i çeşm-i
cihāndır bebekse de

bebeklik:

1. **bebeklik:**

Gazel 7

Mısra: 10

Oyuncak.

Hayāl-i çeşmiñi naķş
eyleyip hūn-ı sirişklikle
O tıfl-ı nāza bir nā-dīde
gehvāre bebeklik yap

bedāyi':

1. **bedāyi'indendir:-**

indendir

Gazel 50

Mısra: 8

*Eşi ve benzeri
olmayan güzel,*

*mükemmel ve yeni
şeyler.*

Gelince maħkeme-i
hūsn-i yāre şāhid-i hāṭ
Beyān eder o bedī'i
bedāyi'indendir

bedel:

1. **bedel:**

Gazel 40

Mısra: 7

Karşılık, denk, eş.

Şun nuķle bedel nūş
edicek bāde-i sākī
Meclisde ķadeh başına
bir busedir 'ā'id

bedī':

1. **bedī':-i**

Gazel 50

Mısra: 8

*Benzeri olmayan,
mükemmel bir şey
yaratan (Allah).*

Gelince maħkeme-i
hūsn-i yāre şāhid-i hāṭ
Beyān eder o bedī'i
bedāyi'indendir

bedī':

1. **bedī':**

Gazel 3

Mısra: 2

1. *Belagat terimi.*

2. *Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri. II
Örneği ve benzeri
bulunmayan bir şeyi
icat etmek, iş yapmak;
ilk olmak, eşsiz ve
benzersiz olmak
anlamındaki bed'
kökünden türeyen
bedī', "bir şeyi yoktan
var eden, bir işi ilk defa
yapan; benzeri
bulunmayan ilk varlık
ve yaratılan şey"
manalarına gelir.*

Besmeleyle başla gel
takrīr-i eş'āra dilā
Ver haber remz-i
me'āniden bedī'i
mübtedā

bed-likā:

1. **bed-likānıñ:-nıñ**

Gazel 58

Mısra: 9

*Sevimsiz, çirkin
yüzlü II rakip.*

Bed-likānıñ
çehresinden güyyiā aģu
aķar
Ķatre ķatre hūn-feşān-ı
zahmı şanma zāhidiñ

bedr olur mu:

1. **bedr olur mu:** -ur, -
mu

Kaside 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Talih yüzünü

*göstermek, talih
yüzüne gülmek.*

Yazdılar ta‘miyye
ammā tārihiinde şā‘irān
Bedr olur mu zā‘id-i
nokşān ile hīç māh-ı ‘id

beg:

1. **begim:** -im

Gazel 207

Mısra: 2

Bey, efendi.

Ey kaşı yā egilme hezār
āşnālara
Kaddiñ hamīde etme
begim merḥabālara

2. **begim:** -im

Gazel 93

Mısra: 3

Bey, efendi (Sevgili

*anlamında
kullanılmıştır.).*

Helāke bā‘iş olursa
begim ḥadeng-i müjeñ

Sebāt-ı da‘viye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

3. **begim:** -im

Murabba 1

Mısra: 19

Bey ifadesi yüce

*anlamı kazandırmak
amacıyla kullanılmıştır.*

Zir-i eşikde begim ḥāk
ile yeksān olayım
Manşıb-ı vaşlıñı ver
Fenniye iḥsān sezā

4. **begim:** -im

Gazel 185

Mısra: 8

Bey, efendi II

Sevgili.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı
hemīşe şarf ederek
Binā-yı va‘d-i vişāle
begim temel çekelim

begen:

1. **begendim:** -di, -m

Gazel 222

Mısra: 9

Beğenmek.

Ben begendim toğrusu
tanzire lāyıkdır sözüüm
Yā degil ḥaddiñ ki

desem Fehmi-i
üstādıma

begim:

1. **begim:**

Gazel 195

Mısra: 2

Bey, efendi II

Sevgili.

Şaḳın esb-i vişāliñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengiden
Hele pek iḥtirāz eyle
begim ḍarb-ı üzengiden

behā:

1. **behā:**

Gazel 55

Mısra: 2

Şirin ve lâtif olmak.

Teşrîf-i sūḳ-ı meclise
‘özrüñ şehā nedir
Ḥavf-ı metā‘-ı vaşlıñ ise
bu behā nedir

2. **behāları:** -ları

Gazel 47

Mısra: 5

Paha; değer,

kıymet.

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna

Revān kuḥlı anıñ
Işfahān behāsınadır

3. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 1
Paha; değer,
kıymet.

O tığ-ı ğamze-i mestāne
cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i la'li
қан behāsınadır

4. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 2
Paha; değer,
kıymet.

O tığ-ı ğamze-i mestāne
cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i la'li
қан behāsınadır

5. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 4
Paha; değer,
kıymet.

Fezā-yı sūķ-ı
maḥabbetde çıkdı ol
ebrū

Qarār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

6. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 6
Paha; değer,
kıymet.

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ
Işfahān behāsınadır

7. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 8
Paha; değer,
kıymet.

Serinde tutsa n'ola
gevher-i vişāli dil
O naqd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

8. **behāsınadır:-sınadır**
Gazel 47
Mısra: 12
Paha; değer,
kıymet.

Re'is-i Fāzıla bu nazmı
Fenniyā 'arz et
Felek ister ise bādbān
behāsınadır

9. **behāsınadır:-sınadır**

Gazel 47

Mısra: 10

Paha, karşılık,
ücret.

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyāde verme şaḫın
rāygān behāsınadır

10. **behā:**

Gazel 1

Mısra: 6

1.kıymet 2)
güzellik, letafet.

Qıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḥaṭṭıña
Olmaz efendi muşḫaf-ı
ruḥsārıña behā

11. **behā:**

Gazel 208

Mısra: 3

Değer, fiyat, eder.

Olmazdı behā 'arız-ı
ḥoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aķmişeniñ çevre tel
olsa

behcet:

1. **behcete:-e**
Gazel 77
Mısra: 11
Divan şairi.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

be-her-sū:

1. **be-her-sū:**
Gazel 81
Mısra: 2
*Her tarafa, her
yöne.*

Āh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

be-ḥikmet:

1. **be-ḥikmet:**
Gazel 16
Mısra: 5
Hikmet için.

Dil sine-i cānāne girip
çıkdı be-ḥikmet
Cennetde 'aceb yoq
mudur Ādemde ḥavādiş

behiştāsā:

1. **behiştāsāyı:-y, -ı**
Kıt'a 14
Mısra: 7
Cennet gibi.

Dāhiliyyeyle temām
etdi behiştāsāyı
Şarf edip sīm ü zeri
eyledi mezāk

behişt-i dil:

1. **behişt-i dil:**
Gazel 114
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Gönül cenneti.

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taşvır
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şıgındırmış

behişt-i lāne:

1. **behişt-i lāne:**
Gazel 143
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Yuva cenneti.

Ṭā'ir-i ḳudsam behişt-i
lāneden etdim ferāğ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāğ

bekā:

1. **bekāya:-(y)a**
Gazel 116
Mısra: 3
Ölmezlik,

*ölümsüzlük, ebediyet,
ebedîlik, bâkîlik.*

Bekāya defterin 'uşşāka
'arz etmiş ruḥuñ ammā
Düyün-ı büseden
ba'de'l-ḥisāb terḳim
göstermiş

be-kām oldu:

1. **be-kām oldu:-du**
Kıt'a 5

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Arzusuna, isteğine
kavuşmak, mesut ve
bahtiyar olmak.*

Semiyy-i faḥr-i 'ālem
Muştafā Seyyid Efendi
kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i
Rodosçuḳda be-kām
oldu

bekle:

1. **bekledik:-di, -k**
Gazel 159

Mısra: 10
Beklemek, durmak.

ılmadık iftâr o dem
and-i lebiñle bü'l-
aceb
Bekledik hayfâ gurûb-ı
aţţıñ aşam eyledik

bel verir:

1. bel verir: -ır

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ortası aşığıya
doğru sarmak.*

Başşa rikâb-ı vuşlata
cânâne bel verir
Meydân-ı yekke-tâze-i
fürs böyle el verir

belâ:

1. belâdır: -dır

Gazel 131

Mısra: 8

Ar. Felaket, afet.

Meşakat çekdirir
azminde keştî-i dil ü
câna
Revânı aks olunca
azm-i dildâra belâdır
Şaţ

2. belâ:

Gazel 39

Mısra: 2

*A. içinden çıkılması
zor, sakıncalı durum.*

Küyuñda rakîb âh ile
yüz buldu o nâ-merd
Feryâd-resi tağallübüñ
ey meh ne belâ derd

3. belâ:

Gazel 49

Mısra: 2

*A. içinden çıkılması
zor, sakıncalı durum.*

Devâ-yı vişâl-i yâre
mest-i püşt-pâ derler
Bu renc-i rûzgâr-ı
âsmâniye belâ derler

belâgat:

1. belâgat:

Gazel 6

Mısra: 12

*Düzgün, kusursuz
ve yerinde söz söyleme.*

Pey-rev olunca güfte-i
İhsâna Fenniyâ
Sühan belâgat içre
sühan söylerim saña

belâgat-ı manzûm:

1. belâgat-ı manzûm:

Gazel 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Nâzım şeklinde söz
söyleme // nazire
söylemeye davet.*

Fennî Celâliye n'ola arz
etse şev ile
Tanzîr için belâgat-ı
manzûmı câ-be-câ

belde:

1. beldenîñ: -niñ

Gazel 48

Mısra: 9

Belde, şehir.

Gelmez aţ-ı niżâmına
şol beldenîñ hemân
Beyne'l-ehâli cümlede
ki ittiâd olur

belesân:

1. belesân:

Gazel 12

Mısra: 8

*Ar. Peleseng ağacı
yağı.*

âzık iseñ ey dil aıdıp
ûn-ı sirişki
Zahm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesân et

belî:

1. belî:

Gazel 217

Mısra: 6

Evet.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbîh
Belî ben de hayâl etdim
miyânı olmamak üzere

belkîs-ı ‘ışka:

1. belkîs-ı ‘ışka: -a

Gazel 69

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk Belkîs'i.

Belkîs-ı ‘ışka şanma ki
taklîb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serâ-yı
Süleymân açar kıpar

belle:

1. bellensin: -n, -sin

Gazel 193

Mısra: 6

Bel, çapa gibi

*âletlerle toprağı
kazmak, altüst etmek,
işlemek.*

Hadîd-i âlet-i nezzâre-i
dü-çeşm-i ‘aşıkla
Hemîşe ‘arşa-i zîr-
kürüm-ı vaşlı bellensin

belli:

1. bellidir: -dir

Kaside 1

Mısra: 90

Açık.

Çihresin sürdürü türâb-ı
kadem fahre kamer
Bellidir tâc-ı cemâlinde
anıñ ol elân

ben:

1. ben:

Gazel 14

Mısra: 9

Birinci teklik şahıs

zamiri.

Vaşf eyleyemem lebini
ben Ziverre Fennî
Bağış etmege kıoymaz
güheri tab‘ıma hisset

2. ben:

Gazel 39

Mısra: 8

Birinci teklik şahıs

zamiri.

Yâr ile bu şeb şem‘ idi
yâr-ı firüzân
Ben gitdim o meh-pâre
idi ğayr dilâ ferd

3. ben:

Gazel 40

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Tahrîr edemem sūziş-i
‘ışkı ben o yâre
Hâmem olup âteş
tutuşur şafha-i kâğıd

4. ben:

Gazel 73

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Âh eylemem nigârıma
ben bi’l-muvâcehe
Mir‘ât-ı kalb-i pâkine
şâyed tuman verir

5. ben:

Gazel 108

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Bülbülâsâ dem-be-dem
ben nice feryâd
etmeyem
Üstühvânım oldu tende
murğ-ı cânâ tel kıafes

6. ben:

Gazel 110

Mısra: 13

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Nice ben yāre nār-ı ʿışkı
tahrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

7. ben:

Gazel 111

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

İçerem kanını billāh
anıñ ben sākī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-
bere peymāne heves

8. ben:

Gazel 119

Mısra: 15

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Nice ben Reʿfete
tanẓirimi taḥrīr edem
Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş
midād-ı cūybār āteş

9. ben:

Gazel 125

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Ben varımı baḥş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı
edeyim vaʿd ile taḳrīz

10. ben:

Gazel 128

Mısra: 7

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Ben baḥş ederem naḳd-
i dil ü cānı o yāre
Meşḳūk eder ol vaʿdini
ʿuşşāḳa muʿārīz

11. ben:

Gazel 147

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Añlamazsın zāhidā
ebced ḥisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmege ḳıldım
ferāğ

12. ben:

Gazel 153

Mısra: 11

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
ḥānede
Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhī ḥilāf

13. ben:

Gazel 157

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

O ḥoy-ı ʿārīz-ı dildāra
versem ben n'ola
zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol
daḥı aʿlā vü hem elyaḳ

14. ben:

Gazel 171

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Ben bu limegāh-ı
ğamda kestigi ḥvāhem
şehā
Seyf-i gamzeñ tiğ-ı
bürrān olsa da māniʿ
degil

15. ben:

Gazel 176

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

N'ola kürsüye çıksam
şi'rimi tefsir edip ey dil
Velî ben vâ'iz-i nâ-
puh'teyi taklîd edip
çıkımmam

16. ben:

Gazel 176

Mısra: 14

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Çıkıp şahın-ı belâğatda
şalâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i
Zîvere te'kîd edip
çıkımmam

17. ben:

Gazel 183

Mısra: 12

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Tîğ-ı gâmzeñle helâk
edip bu şeb cânâ beni
Ben bu rü'yâyı güzel
ta'bîr edip kem
görmedim

18. ben:

Gazel 208

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Girse elime ben dahı
bûs eyler idim lîk
Bir penbe gibi öpmege
şâyeste el olsa

19. ben:

Gazel 208

Mısra: 11

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Fennî saña şâ'ir der
idim ben dahı ammâ
Zîver gibi eş'âr-ı lezîziñ
'asel olsa

20. ben:

Gazel 216

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Ben renc-i va'd-i
bûseye meyl eylemem
dilâ
Vağf-ı 'ağar-ı vuşlat
olunca nemâ neme

21. ben:

Gazel 217

Mısra: 6

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Kimi mûya kimisi
'ankebûta eyleyip
teşbîh
Belî ben de hayâl etdim
miyânı olmamağ üzre

22. ben:

Gazel 222

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Şarf edip cânı 'ağar-ı
vaşl-ı cânı yoluna
Ben havâle eyledim bu
maşrafı irâdîma

23. ben:

Gazel 222

Mısra: 9

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Ben begendim toğrusu
tanzi're lâyıkdır sözüm
Yâ değil haddiñ ki
desem Fehmi-i
üstâdîma

24. **ben:**

Gazel 225

Mısra: 7

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Alıp āgūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağırma başdı
anı mādercesine

25. **ben:**

Gazel 230

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Oğuyup Fenniyā
eş'arını māh-ı şekerāsā
Hasīb-i tūti-i gūyāniñ
oldum ben de meftūnu

26. **ben:**

Gazel 232

Mısra: 5

*Birinci teklik şahıs
zamiri.*

Mā-ħazar kıldım
cigerden ben de bir
loğma kebāb
Sih-i tennūr-ı dilān-ı
'āşıka cız bız gibi

27. **bende:-de**

Gazel 17

Mısra: 11

*Ben, 1. tekil şahıs
zamiri.*

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirīgā
revā 'abeş

28. **baña:-a**

Gazel 2

Mısra: 4

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Men 'aref sırrın edip
mir'āt-ı kılbinde 'ayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf
u 'aṭā kıldı baña

29. **benden:-den**

Gazel 101

Mısra: 5

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

30. **ben:**

Gazel 108

Mısra: 3

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kâfes

31. **bende:-de**

Gazel 113

Mısra: 12

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Bir bir çıkarırlarsa
münādīde vişāliñ
'ışkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

32. **ben:**

Muhammes 1

Mısra: 33

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).*

Nice ben yāre nār-ı 'ışkı
tahrīr eyleyem Fennî
Medār-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

33. **ben:**

Murabba 2

Mısra: 19
*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).*

Çatreyem nezdinde
bi'llâhi anıñ ben
Fenniyâ
Hâtif-i şâhib-belâgat
ma'rifet deryâsıdır

34. benim: -im
Murabba 3
Mısra: 1
*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Ra'cāsâ āh u efgānım
benim tağ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim
dilde ırmağ oynadır

35. ben:
Kıt'a 1
Mısra: 13
*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Nice vaş eyleyem ben
siyemmâ zıll-ı Yezdānı
Zebānım çatredir
deryâ-yı cūd-ı şevket-
ārāya

36. ben:
Müstezad 1
Mısra: 1
*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben jende-i pür-dāğımı
dībāya değışmem
Ey hvāce-i kālā

37. ben:
Gazel 244
Mısra: 6
*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
'ademde ben anı lā-şey

38. ben:
Kıt'a 6
Mısra: 7
*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Dedim bu mevlide ben
daḥı Fennî bî-behā
tārīḥ
Ṭulū' etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
'Aṭāullah

39. ben:
Murabba 2
Mısra: 14
*"Ben" birinci
tekil şahıs zamiri.*

Geşt edip şahrālara
düşsem 'aceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı 'ışkı taḥkik
edip ey şirîn-rū

40. baña: -a
Murabba 1
Mısra: 12
*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .*

Pārelendi cigerim oldu
perişān-ḥālīm
Saña lāyık mı baña
böyle iş et sulṭānım

41. ben:
Gazel 182
Mısra: 4
*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri .*

Cezb-i 'ālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı 'ışk olup
cevlāna gelmişlerdenim

42. **ben:**

Murabba 1

Mısra: 5

"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri .

Bahş edip vaşlıñı ben
‘āşık-ı zārīñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

43. **beni:-i**

Kıt'a 2

Mısra: 18

"Ben" birinci
teklük şahıs zamiri.

Oldumsa midhatımla
çerāğ olmağa sezā
Ver bir mülāzemet beni
etme şehā sipāh

44. **beni:-i**

Müstezad 1

Mısra: 12

"Ben" birinci
teklük şahıs zamiri.

Zülf-i siyehiñ ‘anber-i
sārāya değişmem
Yağma beni cānā

be-nām-ı muşafā

seyyid efendi:

1. **be-nām-ı muşafā**

seyyid efendi:

Kıt'a 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Mustafa Seyyid
Efendi adına.

Be-nām-ı Muşafā
Seyyid Efendi āl-i t̄āhir
kim

O müfti-i Rodosçuk
fāzıl-ı ‘allāme-i āgāh

benān:

1. **benān:**

Gazel 205

Mısra: 5

Ar. Parmak veya
parmak ucu, parmaklar
veya uçları. (Elden dahi
kināye olur. müşârun
bi'l benân: Parmakla
gösterilir, meşhur ve
mümtaz.

Nigeh gezlik benān
hāme dehāniñ hücuredir
ey meh
Haññ āyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtāş-ı
ruhsāra

2. **benānı:-i**

Gazel 9

Mısra: 4

Parmak.

Kemāliyle olup gūyā
nihāl-i bāğ-ı ‘ālemde
Temāşā kıl muhannā ol
benāni dāne-i ‘unāb

bend:

1. **bend:**

Gazel 49

Mısra: 9

Bağ, ip //
sevgilinin saçının
kıvrımı.

‘Inān-ı çin-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Şirāt-ı ebruvānından
güzer kılmak hata
derler

2. **bendini:-i, -n, -i**

Gazel 136

Mısra: 8

Bağ, düğüm.

Me’āli muhtaşar rabt
eyle(ye)mem derken
me’ānide
Çaşıdeyle kelāmım
bendini zencir eder
vā’iz

bend edip:

1. **bend edip:-ip**

Gazel 198

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bağlamak.

Fennyā deryāya girmiş
ğusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

bend etmek:

1. **bend etmek:-mek**

Müstezad 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Bağlamak.

Bend etmek için
kendine ol eşheb-i cānı
Boş koyma sen anı

bend ol:

1. **bend ol:**

Gazel 111

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bağlanmak, bağlı

*bulunmak II teslim
olmak, boyun eğmek.*

Fülfül-i hālını seyr et
ten-i kāfūrunda

Bend olup qalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

bend oldu:

1. **bend oldu:-du**

Gazel 148

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağlanmak,

*tutulmak II Âşığın
gönlünün*

sevgilininboyuna

tutulması.

Şaḥn-ı çemende meh-i
muşaffā taraf taraf
Bend oldu serv-қadlere
diller ḥirām edip

bend olup:

1. **bend olup:-up**

Gazel 177

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bağlanmak, bağlı

*bulunmak II teslim
olmak, boyun eğmek.*

Ṭutuldum bend olup

zülfi girihgirine

dildārın

Firengistān-ı Çini qal'a-
i İslām zannetdim

2. **bend olup:-up**

Murabba 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bağlı, düğümlü

olmak.

Bend olup müjgānıma
qılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

bende:

1. **bendeñ:**

Gazel 84

Mısra: 8

Kul, köle.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş 'aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

2. **bendesiyle:-sı, -y, -le**

Gazel 189

Mısra: 4

Kul, köle.

Ola mı noqşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i 'uşşākın şeci'yem
bendesiyle inlesin

3. **bendesiniñ:-sı, -nin**

Kıt'a 4

Mısra: 20
Kul, köle.

Ne mümkün vaşfin
etmek böyle bir vālā-yı
zī-şāniñ
Senāver bendesiniñ
dem-be-dem maqşūr-ı
a‘māli

4. bende:

Gazel 15

Mısra: 6

*Kul, köle,
hizmetkâr ('âşığın
yerine).*

Hîç gevher-i i‘tāya gedā
kādîr olur mu
Bağş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

5. bendesi:

Gazel 218

Mısra: 1

*Kul, köle,
hizmetkâr ('âşığın
yerine).*

Bir mürşidiñ ol bendesi
‘ālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

**6. bendesinden: -sî, -n, -
den**

Gazel 144

Mısra: 8

Kül, köle // Aşık.

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirîğ

7. bende:

Gazel 19

Mısra: 1

*Birinci tekil şahıs
zamiri bulunma eki
almış hâli.*

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü‘enneş
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü‘enneş

8. bendesin: -sî, -n

Gazel 117

Mısra: 8

Kul, köle II âşık.

Tekye-i ‘ışkıña qurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi derviş

9. bendesin:

Gazel 176

Mısra: 11

Kul, köle II âşık.

Derūnundan çıkarmak
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı şāhib-i beyte
hemān tezyîd edip
çıkımmam

10. bendeñi: -ñ, -i

Murabba 1

Mısra: 7

*Birinci teklik şahıs
zamiri, kendini. II âşık
(şâir).*

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i ‘ışkıña biñ
cānla qurbān olayım

bende-i şeyh-i ‘atā:

1. bende-i şeyh-i ‘atā:

Kıt'a 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cömert şeyhin
kölesi.*

Ḥazret-i Seyyid Rızā
bende-i şeyh-i ‘atā
Sālik-i rāh-ı Ḥudā ehl-i
dil-i müncelî

bendesin:

1. **bendesin:**

Gazel 33

Mısra: 8

Kul, köle II âşık.

N'ola çāh-ı

zenahdānında dil habs-i
medīd olsa

Mu'azzez Mısr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūh

bend-i zülf:

1. **bend-i zülf:**

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saçın bağı.

Bend-i zülfünden rehā
mümkün degil ey māh-
rū

Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler ṭuzağ üstündedir

beni:

1. **beni:**

Gazel 127

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Beni mecrūh eden tīg-ı
meç-i müjgān-ı
Efrendir
Firengī yārelerle oldu
cismim pā vü ser
memrūz

2. **beni:**

Gazel 151

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Kıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maḥabbetde
halef
Ḥamdü lillāh yerini boş
komadı pīr-i selef

3. **beni:**

Gazel 180

Mısra: 2

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Dese Ğisā-şifat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

4. **beni:**

Gazel 183

Mısra: 11

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Tīg-ı gamzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü'yāyı güzel
ta'bir edip kem
görmedim

5. **beni:**

Gazel 199

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Su'āl eylerse la'lin būs
ederken ḥvāb-ı ğafletde
Beni ḳatlı et ya cān baḥş
et deyü yāre cevābım
bu

6. **beni:**

Gazel 209

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamirinin belirtme hali.*

Bıçağıyla beni ḳatlı
eyleyip ol şūh-ı
mestāne
Boyandı ḥançer-i tīg-ı
nigāh-ı dīdesi ḳana

benim:

1. **benim:**

Gazel 5

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Çapul mu eder şahın-ı
hayâlimde o şahıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

2. benim:

Gazel 35

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

N’ola cismimde ‘ışkıñla
hezārān şerhalar olsa
Benim çāk eyledi tağ-ı
vücüdüm tişe-i Ferhād

3. benim:

Gazel 43

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Müzeyyen olsa zaħmım
penbelerle ğam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me’hūz

4. benim:

Gazel 63

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

N’ola devr-i haṭıñla
çerh-i fikrimde husūf
olsa
Benim baht-ı siyāhım
tāli‘-i hüsn-i
kamerdendir

5. benim:

Gazel 63

Mısra: 8

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Dü-çār olsam n’ola
‘aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev‘-i
memerrdendir

6. benim:

Gazel 76

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

La‘lin ‘uşşākına cān-
baḥş eder ammā ki o
meh
Hulf-ı va‘dinde benim
kanıma etmek toğrar

7. benim:

Gazel 77

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥşī-nigeḥi
Deşt-i hayālimde benim
niçe āhū bulunur

8. benim:

Gazel 85

Mısra: 12

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Fenniyā taḥrīr için
ma‘nā-yı şif‘-i Seyyidi
Kāf-ı ṭab‘ımda benim
kilk-i per-i ‘ankā biter

9. benim:

Gazel 96

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Benim bülbül gibi ol
gonçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı ğam içre
gülistān olduğum
bilmez

10. benim:

Gazel 115

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Bir dürlü muvâfık
olamaz tab'ıma Fennî
Bir vaz'-ı redîdir benim
İndimde sipâriş

11. benim:

Gazel 141

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şüh
Hağ katında benim
iyiliklerim olmaz zâyi'

12. benim:

Gazel 160

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Fikr-i neş'küfte-i
tebhâleñ ile seyr eyle
Tarh-ı sînemde benim
gönçe-i çiğdem gibisin

13. benim:

Gazel 166

Mısra: 1

*Birinci teklik şahıs
zamiri ilgi hali.*

Cefâya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şühü sen ey dil
huzûr-ı hākime çek

beñze-:

1. beñzeyeye:-ye

Gazel 113

Mısra: 4

*Bazı taraflarıyla
veya bütünüyle başka
bir şeyi andırmak,
uygunluk göstermek.*

Efyûna müşâbih (pür-
gamda) diyemem dâne-
i hâlîñ

Keyfiyyet-i bengîye
nice beñzeyeye haşhaş

2. beñzer:-r

Gazel 103

Mısra: 6

*(Bir kimse veya
şeyin başka bir kimse
veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer
taraflar bulmak.*

Şâm-ı hañında seyr
eden ebrûñı İd eder

Beñzer hilâl-ı Naşşebe
mâh-ı mubîniñiz

3. beñzer:-r

Gazel 211

Mısra: 5

*(Bir kimse veya
şeyin başka bir kimse
veya şeyle) Arasında
uygun ve benzer
taraflar bulmak, gibi
olmak.*

Feslegen mi perçemiñ
şebbüya beñzer
kākülün
Eylediñ teşmîm-i hoş
reyhân reyhân üstüne

beñzer:

1. beñzer:

Gazel 45

Mısra: 9

Benzemek.

Beñzer hilâle 'arz eder
ol hürmenindeki
Maşşül-ı 'ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

beñzet:

1. beñzetme:-me

Gazel 207

Mısra: 3

(bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

Çālīçe-i münakkaşa
beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen
olan zīr ü pālara

beñzi şararır:

1. beñzi şararır:-ır

Gazel 215

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Skıntıdan,

*üzüntüden veya
korkudan yüzünün
rengi değişmek.*

Rengin değişip âteş-i
la^l ile imāma
Beñzi şararır la^l-i
güher-bārı görünce

ber:

1. bere:-e

Gazel 214

Mısra: 1

Göğüs, sine.

Çekdikçe tiğ-ı gamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu havfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

be-rām edip:

1. be-rām edip:-ip

Gazel 202

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İsteğine

uydurumak.

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel:

1. berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel:

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sonsuzluk

padişahının buyruğu.

Meh-cebīniñdir berāt-ı
pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruvāniñ anda şah

ber-āverde:

1. ber-āverde:

Gazel 76

Mısra: 9

Serpilmiş, yetişmiş,

büyümüş.

Haţţ ber-āverde olup
şimdi o vech-i hasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

berber:

1. berber:

Gazel 220

Mısra: 10

Berber; saç ve sakal

*kesmeyi meslek
edinmiş kimse.*

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aĥvāli Fenniniñ
Temāşā kıлмаğa ĥusn-i
secencel berber isterse

berbercesine:

1. berbercesine:

Gazel 225

Mısra: 4

Berber gibi.

Ref^c edip haţţını
cinbistire-i dendānım
Siler āyine-i ruhsārını
berbercesine

ber-dār:

1. ber-dār:

Gazel 239

Mısra: 6

Asılmış, idam

edilmiş; sevgilinin

saçına asılmış, tutkun olma.

Şalb olmağa âmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şifat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

ber-dār ol:

1. **ber-dār ol:** -*mağ*, -*a*

Gazel 238

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Asılmak, asılı

vaziyette olmak.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmağa
Şalb için Manşūra
zülfüñdür resen
dedikleri

berdü'l-‘acūze:

1. **berdü'l-‘acūze:**

Gazel 31

Mısra: 6

Kocakarı soğuşu.

Döküp ol hān-ķāh
şiddet-i vaqt-i şitā için
Ne hāletdir bu kim
berdü'l-‘acūze
mübtelādır yaḥ

bereber:

1. **bereber:**

Gazel 24

Mısra: 10

Bereber.

Nūş edip mā^c-ı vuzū³ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[1] bereber
iç

bere-i vaşlı:

1. **bere-i vaşlı:** -*ı*

Gazel 226

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma ceylanı.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şaķın
ḥayl-i zemān ürkütme

be-rev:

1. **be-rev:**

Gazel 200

Mısra: 1

Git, gitmek.

Bezm-i ‘işretgāh-ı rinde
luṭf edip sāķi be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

berf-i belā:

1. **berf-i belā:**

Gazel 237

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bela karı.

Penbe-i dāğ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Atlas-ı çerḥiñ cihāna
verdiği aķ sāde mi

berg-i gül mü:

1. **berg-i gül mü:** -*mü*

Gazel 237

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül yaprağı.

Büsesi ma^ccün-ı kırmız
mı ya la^l-i sāde mi
Berg-i gül mü la^li eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

berg-i ḥazān:

1. **berg-i ḥazān:**

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sonbahar yaprağı.

Şevvāl-ı ‘īd-ı vaş ile
gülüzeden hezār
Berg-i ḥazān tevbe-i
zūhd-i ḥiyel ḳopar

berg-i ḥazān olup:

1. **berg-i h az n olup:-up**

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

Sonbahar

*yaprağına dönmek,
sararıp solmak.*

‘Azm edip s r‘at ile
Sidrede t rdu Cibr l
Ayrı düşdi g l-i
p kinden olup berg-i
h z n

berg-i nevr- -nevr:

1. **berg-i nevr- -nevr:-**
i , -dir

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

 i ekli yaprak.

Berg-i nevr- -nevr ndir
y semen  addi  nih l
Ravza-i hüsn-i cem li 
s ha-i b ğ-ı ferah

ber-hev :

1. **ber-hev :**

Gazel 94

Mısra: 6

*Kaybolmuş, havaya
gitmiş.*

Deh nına çalıp bir
eng b n ezh r-ı

vaşlından
Tolanır ber-hev  dil-
teşne-i zenb rdur
sensiz

berk:

1. **berk:**

Kaside 1

Mısra: 79

Şimşek, parıltı.

Tabl-ı  erhi dögerek
berk ile g m güm o
şehi 
T ğ-ı mihri çekilip gitdi
ma dem-i raşş n

berk olup:

1. **berk olup:-up**

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şimşek olmak.

Vez n-ı b d-ı şarşar
p re p re berk olup
r z n

Bu  add r-ı felek
k yunda ‘ury n
olduğum bilmez

ber-kenil:

1. **ber-kenil:**

Gazel 170

Mısra: 10

?

Seyl- b-ı eşk-i d de-i
hasretle Fenniy 
Olsa H c z-ı dilde n’ola
ber-kenil Nil

berk-i çeşm:

1. **berk-i  eşm:**

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözünün şimşegi.

Ra‘d-ı  hım berk-i
 eşmi  ey  amer zülfün
bur c
Ebr-i  am-ı  erh  deme
eyler n z l geh ‘ur c

berk-i çeşmi:

1. **berk-i çeşmi:-ı**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözünün şimşegi.

Seh b-ı dilde berk-i
Çeşmi ol m hi   a ar
 a maz
Cih n p r-t b olur
b r nveş eškim açar
açmaz

berk-i nezz re-i h b n:

1. berķ-i nezzāre-i
hūbān:

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Güzellerin bakış
şimşeği.*

Berķ-i nezzāre-i hūbān
ile çerh-i dilde
Ra^cd-1 āhı muṭarā şekk-i
firāvān büyüdür

bermeki-cūd u seḥā-ṭab^c
[u] melāz-1 fuḳarā:

1. bermekī-cūd u seḥā-
ṭab^c [u] melāz-1 fuḳarā:

Kıt'a 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yoksulların
sığınağı, Bermeki gibi
cömert, cömert tabiatlı.*

Bermekī-cūd u seḥā-
ṭab^c [u] melāz-1 fuḳarā
‘Irķ-1 pāk-1 vüzerā ‘abd-
1 kerīm-i Rezzāk

bermeki-nuṭķ-1 dehen:

1. bermekī-nuṭķ-1
dehen:

Kaside 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ağzın Bermekî
söyleyişlisi.*

Bermekī-nuṭķ-1 dehen
kāşif-i gencine-i fen
Gevher-efşān-1 sūḥan
mevce-i baḥr-i ‘ummān

bermeki-ṭab^c:

1. bermekī-ṭab^c:

Gazel 160

Mısra: 2

*Bermeki yaratılışlı.
II Abbasî halifesi Harun
Reşid'in önde gelen
devlet adamlarından
Cafer el-Bermekî
(Ö.187/803), üstün bir
alim, zarif bir edib ve
pek cömert bir zengin
olarak tanınıp
sevilmışti.*

Būs-1 la^cliñle bez[i]mde
kadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab^c u sūḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

ber-pāy-1 mü‘ennes:

1. ber-pāy-1 mü‘ennes:

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kadının ayağa
kalkması.*

Merdümiye tesmiye-i
duḥter ne ‘aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-1 mü‘ennes

berrāk olunca:

1. berrāk olunca: -unca

Kıt'a 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çok parlak olmak.
II göz alıcı olmak.*

Resmin ‘arz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭab^c-1 mi‘mārı
secencelveş olunca
berrāk

bes:

1. besdir: -dir

Gazel 17

Mısra: 5

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

Besdir mizāca ḥāl-i
‘araķ-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-1 ‘ışķa mā-1 ter-
i hindibā ‘abeş

2. besdir: -dir

Gazel 74

Mısra: 3

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

Bād-ı ahımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

3. besdir: -dir

Gazel 125

Mısra: 8

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

Zāhid ne bilir hālet-i
devrānı haķıķat
Besdir aña beş vaķti
Ĥüdā eyledi tefrīz

4. besdir: -dir

Gazel 149

Mısra: 5

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

İllet-i yek-şeş-i sâat-i
virāneye üf
Ṭab-ı dil-ḥaste-i
uşşāķa haķıķat besdir

5. besdir: -dir

Kaside 2

Mısra: 25

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

Besdir ey ḥāme yeter
ḥaddiñ degildir kıl edeb
Olmasın taşdı'e bā'is
güfte-i nażmıñ medīd

6. besdir: -dir

Kit'a 1

Mısra: 21

*Far. yeter, yetişir,
tamam, kâfi.*

Müdellet 'āleme tārīhi
besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi şulḥ ile sultān
Süleymān geldi
dünyāya

7. bes:

Gazel 103

Mısra: 8

(□□) sif. (Fars. bes)

*Yeter, yetişir, elverir,
kâfi:*

Da'vā-yı va'd-i vaşlñ
içün istemez güvāh
Bes ḥuzūr-ı ḥākim-i
dilde yeminiñiz

8. bes:

Gazel 112

Mısra: 2

(□□) sif. (Fars. bes)

*Yeter, yetişir, elverir,
kâfi:*

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Nağme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

beş vakti:

1. beş vakti:

Gazel 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Beş vakit namaz.

Beş vakti kılmasın yeter
ol nāfile hemān
Nağş-ı ḥaşiri zāhidiñ
altında büriyā

2. beş vakti:

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Beş vakit namaz.

Zāhid ne bilir hālet-i
devrānı haķıķat
Besdir aña beş vaķti
Ĥüdā eyledi tefrīz

besmele:

1. besmeleyle:

Gazel 3

Mısra: 1

Ar. 1. Bismillāh

demek 2. Bismillāh veya

*bismillâhirrahmanirrah
im kelâm-ı şerîfi.*

Besmeleyle başla gel
takrîr-i eş'âra dilâ
Ver haber remz-i
me'âniden bedî'i
mübtedâ

2. besmeleyle: -ile

Gazel 219

Mısra: 7

*"Bismillahirrahma
nirrahim" sözünü
söylemek.*

Hemîşe ekl ederseñ
besmeleyle naqdi
Şerâb ile riyâ güyâ degil
tev'em harâmlikda

3. besmele:

Gazel 14

Mısra: 7

*"Bağışlayan ve
esirgeyen Allah'ın
adıyla" anlamına gelen
"Bismillâhirrahmânirra
him" sözünün ismi.*

Haţţ-ı lebine besmele
ebrûsu sezâdir
Tahtîm için ol bâdiye
nâzil olan âyet

besmele-i muşhafı:

1. besmele-i muşhafı: -ı

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mushafın

besmelesi, ilk harfi.

Qalem-keşide-i
ebrûlarıñ taḥayyül eder
Yazıp o besmele-i
muşhafı te'emmül eder

2. besmele-i muşhafı: -ı

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mushafın

besmelesi, ilk harfi.

Ders-i ebrûsunu ol dil-
bere takrîr ederiz
Okuyup besmele-i
muşhafı tefsîr ederiz

beste:

1. beste:

Gazel 104

Mısra: 5

Bir makam ve usul

*içinde düzenlenmiş
nağmeler bütününü II şiir.*

Zülfün 'uşşâka uşûliyle
edip bir beste
Nağme-sâz-ı dil-i
şeydâlara zencîr ederiz

2. beste:

Gazel 216

Mısra: 8

Bağlanmış, bağlı.

'Uşşâkı ferdi zülf-i
şekîliñ uşûl ile
Oldu bu nefḥa-sâz-ı
göñül beste mâteme

beste-ser:

1. beste-ser:

Gazel 217

Mısra: 7

Başı bağlı.

Elimde ḥâme-i lâlim ki
bir beste-ser sırdır
Merâm 'arz etmede
yâre zebânı olmamak
üzre

bevâb:

1. bevâb:

Gazel 170

Mısra: 2

?

Mısr-ı dil içre Nîl-i
sirişkim sebîl bil
Şeh-râh-ı 'ışka oldu
bevâb mîl sîl

bevâb:

1. bevvāb:

Gazel 234

Mısra: 16

Kapıcı.

Satır satır okuyup şi'r-i
Nehrîyi Fennî
Kalem kalem dedi
bevvāb nev-dilānıñ mı

bey':

1. bey':

Gazel 130

Mısra: 6

Satış, alışveriş.

Kılma saqın ey dil
göricek bî-hem-tā geç
Bey' ile hārīdār-ı
peşimāne tavassuť

2. bey':

Gazel 231

Mısra: 9

Satış, alışveriş.

Dürr-i vaşlın bey'
ederken 'āşık-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāzıñ lükneti

bey' ederken:

1. bey' ederken: *-erken*

Gazel 46

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Satmak.

Bey' ederken dür-i
vaşlın ço tehevür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

bey' etdi:

1. bey' etdi: *-di*

Müstezad 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Satmak.

Ma'hūda vişālin çıkarıp
dedi lepişka
Bey' etdi mezāka

bey' ü şirāh:

1. bey' ü şirāh:

Gazel 31

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Alışveriş.

Niçün bey' ü şirāh
eylerler anı Fenniyā
'ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yah

bey' ü şirāsı:

1. bey' ü şirāsı: *-sı*

Gazel 139

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Satın almak.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey'
ü şirāsı meşrū'

bey' ü şirāya:

1. bey' ü şirāya: *-y, -a, -*

Gazel 168

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Alım satım, alış-
veriş.

Bezm-i hafide yār ile ey
kullkul-ı şerāb
Bey' ü şirāya bî-hem-
tāda tercemān mısın

beyān:

1. beyānında: *-ı, -(n)da*

Gazel 175

Mısra: 2

Belâgatın teşbih,
mecaz, kināye, istiāre
gibi anlatım yollarını,
sanatlarını gösteren
bölümü.

Fehm etmesin hayāl-i
haťında me'āl il

Zîrâ olur me‘âni
beyânında kâl u kıl

beyân ed:

1. **beyân ed:**

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Açıklamak.

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yâre şâhid-i ḥaṭ
Beyân eder o bedî‘î
bedâyi‘indendir

beyâz:

1. **beyâz:**

Gazel 51

Mısra: 1

Beyaz II renk.

Dil ol beyâz fesle seni
yâsemen bilir
Bâg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

2. **beyâz:**

Gazel 6

Mısra: 5

*Ak, beyaz; bu
renkte olan.*

Seyr et beyâz fes ile ol
şâl-ı aḥmeri

Gül-ğonçe üzre tâze
semen söylerim saña

beyn:

1. **beynimizde: -imiz, -de**

Gazel 78

Mısra: 4

*Ara (Sevgili ve
aşığın arasında
gerçekleşenler).*

Öpme la‘l-i yâri ey cām-
ı mey-i sahbâ yeter
Görmeyem bir daḥı
yoḥsa beynimizde ḳan
olur

beynehümâ:

1. **beynehümâ:**

Kaside 1

Mısra: 116

*O ikisinin
arasındadır.*

Ne idi ol gece âyâ o
sû‘âl [ü] o cevâb
Neydi ol beynehümâ
nâz u niyâz-ı ḥübân

beyne‘l-arzı ve‘s-semâ:

1. **beyne‘l-arzı ve‘s-
semâ:**

Murabba 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Gök ile yer
arasında.*

Baḥr-i dür-feşân me‘vâ-
yı süḥan olsa n’ola
Naẓm-ı üstâda naẓire
beyne‘l-arzı ve‘s-semâ

beyne‘l-ehâli:

1. **beyne‘l-ehâli:**

Gazel 48

Mısra: 10

Halk arasında.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓâmına
şol beldenîñ hemân
Beyne‘l-ehâli cümlede
ki ittiḥâd olur

beyne‘l-eḥibbâ:

1. **beyne‘l-eḥibbâ:**

Gazel 198

Mısra: 8

Dostlar arasında.

El uzatmış zâhid-i şeydâ
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne‘l-eḥibbâ güft gü

beyninde:

1. **beyninde:**

Gazel 118

Mısra: 4

Arasında II içinde.

Gūyiyā bīni se-perdir
gamzeñ oğ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

beyt:

1. beyt:

Gazel 222

Mısra: 2

Ar. Ev, oda.

Nağş etdi bağıdıkça
ebrusun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni^c degil
beyt içre ol cellādıma

beyti:

1. beyti:

Gazel 67

Mısra: 11

*İki mısradan oluşan
nazım birimi II ev.*

Fennī nazīre verme bu
beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem
yapar yıkar

beyt-i ‘arūs-ı fiṭnata:

1. beyt-i ‘arūs-ı fiṭnata:-

a

Gazel 188

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Fiṭnat'ın gelin gibi
şiri.*

Yürü beyt-i ‘arūs-ı
Fiṭnata tanzīrin et
Fennī
Zifāf-ı ḥacle-i nazma
dürer āh-ı te’emmülden

beyt-i büseden:

1. beyt-i büseden:-den

Gazel 57

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Öpücük evi.

‘Azm etdi künc-i la‘line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ‘işret eder
mā-beyndedir

beyt-i derūnu:

1. beyt-i derūnu:-u

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Âşığın gönül evi.

Beyt-i derūnu vuşlat u
hicrān açar qapar
Ḥaccāc [u] āşafa anı
merdān açar qapar

beyt-i dili:

1. beyt-i dili:-i

Gazel 93

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Ḥayāl-i çeşm ü qadiñ
nağş-ı resm-i āh ederiz
O nağş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

beyt-i dil-i mevrūsısın:

1. beyt-i dil-i

mevrūsısın:-i, -sın

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Miras kalan gönül
evi.*

Beyt-i dil-i mevrūsısın
[sen] ‘āşık ey ḥākīm
Kıl ḥişşesin ol dil-bere
taḫsīm-i ferā³iz

beyt-i dili yapıdı:

1. beyt-i dili yapıdı:-dı-i

Gazel 225

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül evini

yapmak.

Şarf edip sīm ü zer-i
vuşlatın ol şūḥ-ı cihān

Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Azercesine

beyt-i dili yapmağa:

1. **beyt-i dili yapmağa:** *-i-
mağ, -a*

Gazel 239

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül evini

yapmak.

İbrāhime teşbîh ile
Hāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi‘mār bulunur mu

beyt-i diller:

1. **beyt-i diller:** *-ler, -de*

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Zulmet-i ğamdan halāş
olsa ‘aceb mi ‘āşıkān
Beyt-i dillerde hayāl-i
tal‘atīñ nūr-ı şu‘ā‘

beyt-i hüsn:

1. **beyt-i hüsn:**

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik kapısı.

Beyt-i hüsnünde
bulunmazsa şehā āb-ı
hayāt
Zekānīñ çāhı yeter
teşnelere zemzemimiz

beyt-i ‘ışk-ı pür-ğam:

1. **beyt-i ‘ışk-ı pür-ğam:**

Gazel 113

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Üzüntüyle dolu aşk
evi.*

Başıldı beyt-i ‘ışk-ı pür-
ğamdaki āteş
Tut hilye-i vechiñ aña
ey ‘ārız-ı mehveş

beyt-i kalbim:

1. **beyt-i kalbim:** *-im*

Gazel 200

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yıkık/harap kalp
evi.*

Beyt-i kalbim seng-i
cevriñle yıkılsa ğam
değil
Ba‘d-ez-İN tecdīd olur
luţfuñ ile vīrāne ev

beyt-i kalbimi yıkdı:

1. **beyt-i kalbimi yıkdı:** *-
dı*

Gazel 143

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kalp evi yıkmak.

Yıkdı beyt-i kalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi harāb
Çat‘-ı ümmīd eyleyip
vīrāneden etdim ferāğ

beyt-i sâde:

1. **beyt-i sâde:**

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sade ve boş bir ev.

Derün-ı ‘āşık-ı rindānı
beyt-i sâde zannetme
Muḥallādır mey-i engür
ile şimdi şudūru’n-nās

beyt-i siyāh:

1. **beyt-i siyāh:**

Gazel 32

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah ev.

Naşş edip la‘liñi sür bu
dil-i kâşāneye sürḥ
Yaķışır beyt-i siyāh içre
o vīrāneye sürḥ

beyyine:

1. **beyyine:**

Gazel 40

Mısra: 5

Apaçık delil.

Da‘vā-yı deme beyyine
isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dūr-i
çeşmim aña şāhid

beyze:

1. **beyze:**

Kaside 1

Mısra: 48

Yumurta.

Bāb-ı gārīnda
nigāhbānlığa ta‘yīn
olıcağ
Şişirir beyze ile қаpında
arşlan

bez[i]m:

1. **bez[i]mde:-de**

Gazel 21

Mısra: 10

Bezm, meclis.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muḍhik imiş meger

2. **bez[i]mde:-de**

Gazel 45

Mısra: 3

Bezm, meclis.

Sākī bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı kalb-i ‘āşık-ı
zārīñ şıcağı var

3. **bez[i]mde:-de**

Gazel 99

Mısra: 1

Bezm, meclis.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

4. **bez[i]mde:-de**

Gazel 110

Mısra: 1

Bezm, meclis.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḥannās
Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḥıred ecnās

5. **bez[i]mde:-de**

Gazel 132

Mısra: 8

Bezm, meclis.

Ḥvān-ı vişāl u nuḳl-ı leb
u bāde la‘l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

6. **bez[i]mde:-de**

Gazel 145

Mısra: 2

Bezm, meclis.

Hıç mey-āşāma olur mu
‘ıyş-ı maḥfide yasāğ
Būs-ı la‘liñçün
bez[i]mde sākıyā vardır
mesāğ

7. **bez[i]mde:-de**

Gazel 152

Mısra: 2

Bezm, meclis.

Bizi tır-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḥaffāf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıll
mest olup ‘uşşākına
elṭāf

8. **bez[i]mde:-de**

Gazel 160

Mısra: 1

Bezm, meclis.

Būs-ı la^liñle bez[i]mde
kadeh-i Cem gibisin
Bermekî-ṭab^c u sühan-
meşreb-i Hâtem gibisin

9. **bez[i]mde:-de**

Gazel 174

Mısra: 1

Bezm, meclis.

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gü degil
Şahn-ı felekde mihr ü
kamer rû-be-rû degil

10. **bez[i]mde:-de**

Gazel 177

Mısra: 2

Bezm, meclis.

Meyi destînde sâkî
şerbet-i gül-fâm
zannetdim
Bez[i]mde bahş-ı būs-ı
la^liñi bayram
zannetdim

11. **bez[i]mde:-de**

Gazel 185

Mısra: 5

Bezm, meclis.

Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zâhid

Seniñle sübha-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

12. **bez[i]mde:-de**

Gazel 197

Mısra: 5

Bezm, meclis.

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
îmā eder üftādesine
küşe-i ebrū

13. **bez[i]mde:-de**

Gazel 216

Mısra: 11

Bezm, meclis.

Ḳılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyā Mesihveş
Şundukça cām-ı la^l-i
lebiñ keyfemā feme

14. **bez[i]mde:-de**

Gazel 223

Mısra: 2

Bezm, meclis.

Yüz sür 'arūs-ı bint-i
reziñ var huzūruna
Yoḡsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

15. **bez[i]mde:-de**

Gazel 244

Mısra: 1

Bezm, meclis.

Bez[i]mde na^cra-i
hū(dur) ḳulḳul-ı minā
şadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuşlat
şeyḫimiz pîr-i muğān
yā Ḥay

16. **bez[i]mde:-de**

Muhammes 1

Mısra: 4

Bezm, meclis.

Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bî-ḡaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvîş
eyleyince zāhid-i
ḡannās

bezim:

1. **bezimde:-de**

Gazel 175

Mısra: 5

Bezm, meclis.

Zāhid bezimde mest
olıcaḳ ba^cd-ez-în dilā
Nüş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

bez[i]mde:

1. bez[i]mde:

Gazel 6

Mısra: 9

Bezm, meclis.

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

bezm:

1. bez[i]m:

Gazel 26

Mısra: 5

Sohbet, yaran

*sohbeti // ziyafet, işret
sohbeti.*

Olma mağlûb fiten-i
cāmî bez[i]m içre yürü
Kaṭ' eder ceş-i ğamı
seyf-i mücellâdır kadeh

2. bezm:

Gazel 124

Mısra: 7

*Far. is. Muhabbet,
ayş ve işret meclisi.*

Gelip ibrām ederse
sâkiyâ bezm içre
ağyārân
Kerem kıl buse verme
merd-i rindâna ayağın
baş

3. bezme:-e

Gazel 7

Mısra: 1

Eğlence meclisi.

Şerer-efşân-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerâğâna müşâbih
şahñ-ı sînem bir
çiçeklik yap

4. bezme:-e

Gazel 18

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Şem-i ruḥun ol mâh
edicek bezme firûzân
Oldı nice sûz-ı dil-i
pervâneye bâ'ış

5. bezme:-e

Gazel 24

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Bezme teşrîf eyleyip kıl
zâhid icrâ-yı mezâk
İşte nuql u işte bâde
ister ekl et ister iç

6. bezme:-e

Gazel 36

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Bezme teşrîfiñe cân u
dili âmâde edip
Kıldı rindân anı tuhfe
saña kâlâ-yı cedîd

7. bezme:-e

Gazel 105

Mısra: 5

Eğlence meclisi.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân
Sebûda bir kadeh sâkî
mül-i şahbâ çıkar
çıkamaz

8. bezm:

Gazel 108

Mısra: 5

Eğlence meclisi.

Zâhidâ riş-i dırâz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıkma
mînânın kelâm-ı ta'ını
kes

9. bezme:-e

Gazel 135

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Geldi bezme zâhidâ nâ-
maḥrem ammâ sâkiyâ

ƘorƘaram bintü'l-
‘inebden eylemez
bîgâne hâz

10. **bezm:-e**
Gazel 135
Mısra: 5
Eğlence meclisi.

ƘanƘı bezme varsa nice
penc olur zâhidâ
Kelb-i pîrâniden etmez
hirre-i mey-hâne hâz

11. **bezm:**
Gazel 156
Mısra: 2
Eğlence meclisi.

Zâhid Ƙatında sübha-i
şad-dânemiz mi yok
Bezm içre yoħsa
çekmege peymânemiz
mi yok

12. **bezm:**
Gazel 214
Mısra: 3
Eğlence meclisi.

Bezm içre bîm-i şîhne-i
ağyâr için çî ğam
Biz şavt-ı Ƙa‘n-ı zâhidi
Ƙıldık der-â-dere

13. **bezm:**
Gazel 219
Mısra: 4
Eğlence meclisi.

‘îbâdetle Ƙabâhat
zâhidâ maħfî gerek
ammâ
ŞaƘadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiħâmlıkda

14. **bezm:-e**
Gazel 132
Mısra: 2
*İçki meclisi, dostlar
toplantısı, meclis.*

Ƙıl pây-ı yâre cân u dili
zîver-i bisâť
Geldikde bezme tâ ki
bula ol perî neşâť

15. **bezm:-e**
Gazel 241
Mısra: 2
*İçki meclisi, dostlar
toplantısı.*

Çevirip süstünde ol
meh-pâre mestâne
uçƘuru
Yem-i vuşlatda çıƘdı
şîdaniñ bezme
şaçınƘuru

16. **bezm:-e**
Gazel 209
Mısra: 6
*1-Fa. Sohbet ve
muhabbet meclisi, iş ü
işret mecmaı. 2- İçkili,
eğlenceli yiyip içme ve
sohbet meclisi.*

Yürü hâncer be-kef dal
tiğ-ı âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na‘ralarla
bezme teşrif et
Nerimâne

bezm:

1. **bezm:-e**
Gazel 83
Mısra: 3
*İçki meclisi,
eğlence meclisi.*

Ėať-âver olmayıcak
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahâra Ƙalmışdır

2. **bezm:**
Gazel 151
Mısra: 7
*İçki, eğlence
meclisi. II Aşk meclisi.*

Bezme teşrîfine âmâde
edip pây-endâz
Eyledik cân u dili biz
aňa kâlâ-yı tuhaf

bezmgâh:

1. **bezmgâhîñ: -in**

Murabba 2

Mısra: 4

*Dost sohbeti, işret
meclisi.*

Ûulkül-ı câm-ı şürâhî
bûlbül-i şeydâsıdır
şimdi dil bu bezmgâhîñ
tütî-i gûyâsıdır

bezm-i aĝyâr:

1. **bezm-i aĝyâr:**

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aĝyar meclisi. //
Rakipler meclisi.

Târ-ı kâlâ-yı dil etdi
senden ey meh inkıtâ
Bezmi aĝyâr şehâ
‘azmiñ edince istimâ

bezm-i bâĝ-ı cihân:

1. **bezm-i bâĝ-ı cihân:**

Gazel 48

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cihan baĝının
meclisi.*

Endek humârı ey leb-i
mey-gün gûŝâd olur
La‘lin ki bezm-i bâĝ-ı
cihân içre yâd olur

bezm-i çemen:

1. **bezm-i çemen:**

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çimenlik meclisi;
seyir, toplanma yeri.*

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayaĝı var
şahrâ-yı dilde teşne-i
rez içre baĝı var

bezm-i felek:

1. **bezm-i felek: -de**

Gazel 150

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gökyüzü meclisi.

Hâl-i ‘izârı rakşa çıķıp
Zühre gûyiyâ
Bezmi felekde kılmış o
meh-tâbı def-be-kef

bezm-i gamda:

1. **bezm-i gamda: -da**

Gazel 183

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gam, keder meclisi.

Seng-i cevr ile dili şad-
pâre etmekte felek
Bezmi gamda bî-girân-
ı sâĝar-ı Cem görmedim

bezm-i gülşen:

1. **bezm-i gülşen:**

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gûlbahçesi.

Tehî reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı âhını nâr-ı
Hâlile sünbül eder

2. **bezm-i gülşen:**

Gazel 172

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesindeki
meclis.*

Bezmi gülşen rind-i
sâķi encümen-pirâ
degil
Böyledir bâĝ-ı cihân
şimdi neŝâţ-efzâ degil

bezm-i hacāle:

1. bezm-i hacāle:

Gazel 59

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Utanna meclisi.

Bezm-i hacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
ḥalel verir

bezm-i hafı:

1. bezm-i hafı: -de

Gazel 146

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Özel meclis.

Süz-ı pür-süz edip
Allahı severseñ diyerek
Kıldı bāzūlarımı bezm-i
ḥafıde pür-dāğ

2. bezm-i hafı: -de

Gazel 168

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Özel meclis.

Bezm-i hafıde yār ile ey
kulkul-ı şerāb
Bey^c ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

bezm-i ḥakikat:

1. bezm-i ḥakikat: -de

Gazel 147

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hakikat meclisi.

Sākiyā bezm-i
ḥakikatde (biz) seniñle
‘ıyş edip
‘Aks-i dūr-bīn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırag

bezm-i ‘işret:

1. bezm-i ‘işret:

Gazel 20

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Içki meclisi.

2. bezm-i ‘işret:

Gazel 219

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Içki meclisi.

Ḳanı rindānla hem
bezm-i ‘işret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

bezm-i ‘işretgāh:

1. bezm-i ‘işretgāh: -da

Gazel 198

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Rindin eğlence yeri
olan meclis.*

Ḳo götürsün zāhid
ābdest ibriğın edip riyā
Bezm-i ‘işretgāhda
rindāna lāzımdır sebū

bezm-i ‘işretgāhda:

1. bezm-i ‘işretgāhda: - da

Murabba 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Eğlence yeri olan
meclis.*

Bezm-i ‘işretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güiyā bī-hüde segle
hirreniñ gavgāsıdır

bezm-i ‘işretgāh-ı rinde:

1. bezm-i ‘işretgāh-ı rinde: -e

Gazel 200

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Rindin eğlence yeri
olan meclis.*

Bezm-i ʿiṣretgāh-ı rinde
luṭf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

bezm-i maḥfī:

1. bezm-i maḥfī: -de

Gazel 243

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gizli meclis.

Görünce yār ile aḡyārı
bezm-i maḥfide
Fiḡān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

bezm-i mey:

1. bezm-i mey:

Gazel 94

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Raḡībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ʿiṣretde
Ḥayālim ʿaks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdür sensiz

2. bezm-i mey:

Gazel 95

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfī kes istemez
Bu şaḡn-ı gülde bülbüle
ḡayrı ses istemez

3. bezm-i mey:

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaḡa rindān çaḡdıḡça
şerer ḡavḡā çıkar
çıḡmaz

bezm-i meyde:

1. bezm-i meyde: -de

Gazel 159

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Bezm-i meyde cām-ı
la^l-i yāri gül-fām
eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıkāna
gonçeyi rām eyledik

bezm-i rind:

1. bezm-i rind:

Gazel 151

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kalenderlerin

*meclisi. Dünya işlerini
hoş görenlerin
topluluḡu.*

Fenniyā yok idi bezm-i
rind içre neşāt
Sākī teşrif edecek
meclisimiz buldu şeref

bezm-i rindān:

1. bezm-i rindān:

Gazel 80

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Rindler meclisi.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cāy-gİR olmaḡlıḡa
bulmuş utanmış bu
sefer

bezm-i rindāna:

1. bezm-i rindāna: -a

Gazel 196

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kalenderlerin

*meclisi. Dünya işlerini
hoş görenlerin
topluluḡu.*

Bezm-i rindāna gelip
cılve ile
Rağ et ʿuşşāk[ıñ]a ey
pür-efsün

bezm-i vaḥdet:

1. **bezm-i vaḥdet:**-de

Gazel 233

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vaḥdet, birlik

meclisi.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāğar dil
kebāb
Pīr-i ʿiştāñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

bī-ārām:

1. **bī-ārām:**

Gazel 179

Mısra: 2

Rahatsız, huzursuz.

Naḥl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḥırām
Murğ-ı dil oldu şehā bī-
ārām

bī-bāk ü bī-pervā:

1. **bī-bāk ü bī-pervā:**

Gazel 224

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çekinmeden ve

korkusuz.

Şaḳın vehm eyleyip
rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz
etme
Yürü baʿde'l-ʿiştā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

bī-bedel:

1. **bī-bedel:**

Gazel 91

Mısra: 8

Benzersiz.

Bü'l-ʿacebdir ki ḡazel
ḡāhice düşmez rengin
Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü te'kīd ederiz

bī-behā:

1. **bī-behā:**

Kıt'a 6

Mısra: 7

Kıymetsiz,

değersiz.

Dedim bu mevlide ben
daḡı Fenni bī-behā
tārīḡ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
ʿAtāullah

bıçağ:

1. **bıçağıyla:**-ı, -y, -la

Gazel 209

Mısra: 1

*Bıçak. İl Sevgilinin
keskin bakışı.*

Bıçağıyla beni ḳatlı
eyleyip ol şūḡ-ı
mestāne
Boyandı ḡançer-i tiğ-ı
niḡāh-ı dīdesi ḳana

bıcaıklı:

1. **bıcaıklıdır:**-dır

Gazel 64

Mısra: 4

Bıçağı olan.

Zerd olsa pāy-ı duḡter-i
rez ḡam mı sāḳiyā
Maḡbūba şūret ile [ki]
altun bıcaıklıdır

bī-çāre:

1. **bī-çāre:**

Gazel 169

Mısra: 8

1. Çaresiz. 2.

Düşkün, zavallı.

Mestūr olamaz ḳıymet-i
maḡtūʿa-i vuşlat
Bāzāra çıkar ipliḡi bī-
çāre ḳumāşıñ

2. **bī-çāre:**

Gazel 93

Mısra: 9

*Çaresiz, düşkün,
zavallı.*

Bu bī-çāre nuķūd-ı
sirişki biz Fennī
Ṭarīķ-i Ka^cbe-i vuşlata
ħarc-ı rāh ederiz

biçme:

1. **biçmege:-ge**

Muhammes 1

Mısra: 24

*Biçmek; ortadan
kaldırmak.*

Felekde hāle-i
ħırmendir kevākib
dāne-i ervāħ
Diriġā biçmege maħşül-
ı ‘ömrü māh-ı nevdir
dās

biçmek:

1. **biçmege:-e**

Gazel 45

Mısra: 10

*Hasat etmek; temin
etmek.*

Beñzer hilāle ‘arz eder
ol ħırmenindeki
Maħşül-ı ‘ömrü

biçmege çerħiñ oraġı
var

2. **biçmege:-e**

Gazel 110

Mısra: 10

*Hasat etmek; temin
etmek.*

Diriġā biçmege maħşül-
ı ‘ömrü māh-ı nevdir
dās
Felekde hāle ħırmendir
kevākib dāne-i ervāħ

bīd:

1. **bīd:**

Gazel 148

Mısra: 7

Far. is. Söġüt ağacı.

Teşrīfine o serviñ edip
bīd ser-fürü
Yüz sürdü ħāk-i pāyına
şeydā ħaraf ħaraf

bī-dār:

1. **bī-dāra:**

Gazel 42

Mısra: 4

*Far. sf. Uyanık,
uykusuz.*

Ĥvāb-ı ġafletden telef
oldu diriġā ‘ömrümüz

Gerçi vāķi^c oldu ammā
vuşlatıñ bī-dāra şāz

2. **bī-dār:**

Gazel 235

Mısra: 9

*Far. sf. Uyanık,
uykusuz.*

Bī-dār eder fiġān ile
yāri raķib-i zāġ
Ķuşluk zemāni pister-i
sīnemde dil-beri

3. **bī-dār:**

Gazel 239

Mısra: 4

*Far. sf. Uyanık,
uykusuz.*

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

bī-dār ol:

1. **bī-dār ol:-unca, -**

Gazel 144

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Uyanmak.

Ĥvāb içre sen de firşatı
fevt etme Fenniyā

Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirîğ

bīd-i cünün-ı çîn ü

hoten:

1. bīd-i cünün-ı çîn ü

hoten:

Gazel 174

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çin ve Hoten'in

delilik söğüdü.

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ haṭā eder
Bīd-i cünün-ı Çîn ü
Hoten ser-fürü degil

bīd-i mecnūnu:

1. bīd-i mecnūnu: -u

Gazel 230

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mecnûn'un söğüdü,

söğüt ağacına benzeyen

Mecnûn (Leylâ ile

Mecnûn hikayesinin

erkek kahramanıdır) II

ağlayan söğüt,

salkımsöğüdü (OTAL,

100); Mecnûn'un karışık

saçları; Mecnûn'un

ağlaması.

Kenār-ı cūda ‘arz et
serv-i bāğ-ı ḫadd-i

mevzūnu
Gel ey serv-i ḫirāmım
ser-nigūn et bīd-i
mecnūnu

bī-dirîğ:

1. bī-dirîğ:

Gazel 210

Mısra: 5

Esirgemedem,
cömertçe.

Gösterir İskendere
eşyâyı cümle bī-dirîğ
‘Ārızıñ āyîne-i ‘ālem-
nümâdır çeşmime

bī-edeb olma:

1. bī-edeb olma: -ma

Kaside 1

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Edepsiz olmak.

Ṭıflveş bī-edeb olma
yeter ey kill-i raḫam
Eyle mi‘râcınıñ
esrârında ‘ayân

bī-gâne:

1. bī-gâne:

Gazel 122

Mısra: 6

Yabancı II rakip.

Nuṭḫ-ı pend-i ‘āşık u
ağyārı fark etmez o şūḫ
Maḫremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gâne ḫuş

bīgâne:

1. bīgāneden: -den

Gazel 143

Mısra: 12

Far. Yabancı,
ecnebi, aşına değıl.

Fenniyā maḫrem edip
Kenziyi sırr-ı nazmıma
Nā-şināsân-ı hüner
bīgāneden etdim ferāğ

2. bīgâne:

Gazel 8

Mısra: 2

Boşuna, imkansız.

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teḫarrüb
Bintü'l-‘inebe eyledi
bīgâne teḫarrüb

bīgâne eylemez:

1. bīgâne eylemez: -mez

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kayıtsız kalmak,
ilgilenmemek.

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sākiyā
Korkaram bintü'l-
‘inebden eylemez
bīgāne ḥaz

bīgāne-i ḥayyāt-1

ağyāra:

1. bīgāne-i ḥayyāt-1

ağyāra:-a

Gazel 213

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zavallı, işi

*bilmeyen, tanımadık
terzi.*

Şaḫın ‘arz etmesin
bīgāne-i ḥayyāt-1
ağyāra
Olur fersüde ḫuṭn-1
vuşlatı endāzelendikçe

bī-girān-1 sāğar-1 cem:

1. bī-girān-1 sāğar-1 cem:

Gazel 183

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cem'in şarap

kadehinin hafifliği.

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekde felek
Bezm-i ğamda bī-girān-
1 sāğar-1 Cem görmedim

bī-gümān:

1. bī-gümān:

Kıt'a 7

Mısra: 6

Şüphesiz, kuşkusuz.

Şā'ir-i Nābī-zemān-1
nüktever-i dūr-feşān
Olsa n'ola bī-gümān
sırr-1 ‘aṭādan eli

2. bī-gümān:

Kıt'a 12

Mısra: 12

Şüphesiz, kuşkusuz.

Merkezini buldu ol ḫaṭṭ-
1 merātib edip
Vāḫıf-1 sırr-1 ledün olsa
n'ola bī-gümān

bih vermiş:

1. bih vermiş:-miş

Gazel 204

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellik vermek.

Seyr eyle nazmım Ziver
Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-1 baḫr-i
maḫālāta dūrri bih

bī-ḫaber:

1. bī-ḫaber:

Muhammes 1

Mısra: 3

Bilgisiz // cahil;

vurdumduymaz.

Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş
eyleyince zāhid-i
ḫannās

2. bī-ḫaber:

Gazel 129

Mısra: 6

Habersiz II bilgisiz.

Libās-1 teng ile ḫayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bī-
ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāt

bī-ḫaber gelip:

1. bī-ḫaber gelip:

Gazel 240

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Haber vermeden

*gelmek. II Arapça cümle
bilgisinde kelâmın sonu
olan kelime, "mübteda"
mukabili.*

İ'rāb-1 ḫüsn-i ḫaṭṭ-1
ruḫuñ bī-ḫaber gelip

Ol kalb-i mübtedāyı
çeker harf-i cerr gibi

bī-ḥalāş-ı cān:

1. **bī-ḥalāş-ı cān:**

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Candan kurtulmak.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
ḥalāş-ı cān ey Fennī
Çü ğark-āb-ı hoy-ı çāh-ı
zeneḥdān olduğum
bilmez

bī-ḥarf ü zebān:

1. **bī-ḥarf ü zebān:**

Kaside 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

*Harfsiz ve dil II
konuşma.*

Erdi maḫşūduna ser-
menzil-i ev ednā da
Kıldı ışğā o ḥiṭāb-ı Ḥaḳı
bī-ḥarf ü zebān

bī-hem-tā:

1. **bī-hem-tā:**

Gazel 130

Mısra: 5

*Eşi benzeri
olmayan.*

Ḳılma saḳın ey dil
göriccek bī-hem-tā geç
Bey^c ile ḥarīdār-ı
peşīmāne tavassuṭ

2. **bī-hem-tāda:-da**

Gazel 168

Mısra: 6

Eşsiz, benzersiz.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey
ḳulḳul-ı şerāb
Bey^c ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

bī-ḥired:

1. **bī-ḥired:**

Gazel 110

Mısra: 2

Akılsız, fikirsiz.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḥannās
Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḥired ecnās

bī-hūde:

1. **bī-hūde:**

Gazel 121

Mısra: 2

Beyhude, boşuna.

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş

Bī-hūde çi ğam ḳılsın a
bī-kār tabaşbuş

2. **bī-hūde:**

Gazel 158

Mısra: 2

Beyhude, boşuna.

‘Āyīne-i ‘ālemde dilā
şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde nażar eyleme
dünyāya şafā yoḳ

3. **bī-hūde:**

Gazel 162

Mısra: 10

Beyhude, boş yere.

Bir būsesi yoḳ Fennīye
İḥsānıñ ‘acāyib
Tanzīm edip eş‘ārını bī-
hūde emek çek

4. **bī-hūde:**

Murabba 2

Mısra: 8

Beyhude, boş yere.

Bezm-i ‘işretġāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güyyā bī-hūde segle
hirreniñ ğavġāsıdır

bī-ḥurd:

1. **bī-ḥurd:**

Gazel 136

Mısra: 9

Yiyeceksiz.

Ṭarīka daḥl edip
nefsāniyyetle bī-ḥurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḥālī dem-
be-dem tekdīr eder
vā'iz

bī-ḥuṭūt:

1. **bī-ḥuṭūt:**

Gazel 187

Mısra: 7

Çizgiler.

Eczā kalır ḥayāl-i ruḥuñ
dilde bī-ḥuṭūt
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

bih-zād:

1. **bih-zādımın: -ımın**

Gazel 18

Mısra: 7

İran tarihinde

*meşhur bir ressam ve
minyatür sanatkarı,
Ferhat u Şirin
mesnevilerinde
Ferhat'ın babası.*

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sākī

Tezyīn-i nukūş-ı dil-i
kāşāneye bā'is

2. **bih-zād:**

Gazel 35

Mısra: 10

İran tarihinde

*meşhur bir ressam ve
minyatür sanatkarı.*

Ne māni' ebruvāniñ
ḥūn ile taşvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine naqş edip
Bih-zād

bih-zād-ı dil:

1. **bih-zād-ı dil:**

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül Behzâd'ı.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sūḳ-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

bih-zād-ı nigār:

1. **bih-zād-ı nigār: -ım**

Gazel 34

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Behzat gibi sevgili.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-
ı gönül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
nigārım aña cevrin
zīrnih

bī-iştibāh:

1. **bī-iştibāh:**

Gazel 203

Mısra: 13

Şüphesiz II.

Korkusuzca.

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

bī-kār:

1. **bī-kār:**

Gazel 121

Mısra: 2

Herhangi bir

*meşguliyeti olmayan,
işsiz, başıboş.*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

bıkdır:

1. **bıkdırma: -ma**

Gazel 154

Mısra: 6

Bıktırmak.

Çarpılma şağın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i ğamda açıkçık

bī-kesān:

1. **bī-kesāna:** -a

Kıt'a 2

Mısra: 16

Kimsesizler.

Diger ʔarīka gitme dilā
zıll-ı ʕizediñ
Deryā-yı cūd-ı
dergehīdir bī-kesāna
rāh

bikr-i mezāmīn:

1. **bikr-i mezāmīn:**

Kıt'a 12

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Başka biri

*tarafından
söylenmemiş olan
mazmunlar.*

Bikr-i mezāmīn ile bu
sūhan-ı nekreyi
Gūşına dūşizeniñ
söyledi

bikrin hūn-ālūd edip:

1. **bikrin hūn-ālūd edip:-**

ip

Gazel 180

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şarabı ilk kez

içmek.

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip hūn-ālūd
Haclegāh-ı der-i mey-
hānede her dem
merdem

bikrin izāle edemez:

1. **bikrin izāle edemez:-**

mez

Gazel 147

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakireliğini

*bozmak. II Bir şeyi
(şarabı) ilk kez içmek.*

Baʕd-ez-īn bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Kaldı zūhhādiñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

bikrini izāle eyledi:

1. **bikrini izāle eyledi:-di**

Gazel 232

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

El değmemişliğini

ortadan kaldırmak.

Hacle-i bezme ʕarūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini sağız gibi

bil:

1. **bilmeyeniñ:-meyeniñ**

Gazel 29

Mısra: 7

İdrak etmek,

kavramak.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eylediği
Saʕy-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāh

2. **bilmez:-mez**

Gazel 72

Mısra: 7

*1. Bir şey hakkında
bilgisi, mālûmâtı olmak,
o şeyi öğrenmiş
bulunmak. 2. Bir işin
ehli olmak, o işi
yapmaya alışmış
bulunmak. 3. Bir şeye
yeteneği olmak,
başarmak, muktedir
olmak.*

Zāhirā zāhid ayak
almağı bilmez ammā
Der-i mey-hāne-i
bātında o şeyhāne
yapar

3. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 1

*Farkında olmak,
tanımak.*

ulul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

4. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 2

Tanımak.

ulul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

5. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 4

Tanımak.

Nälelerle geçicek
zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı
çeresinden biliriz

6. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 6

Tanımak.

Feslegen rāyiḥası tutsa
cihānı ne ‘aceb
Būy-ı perçem idüğü ref‘-
i fesinden biliriz

7. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 8

Tanımak.

Yolayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

8. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 10

Tanımak.

Cismi āyīne-şıfat olmalı
ki ma‘nāda
Güfte-i tūṭı-i nazmı
afesinden biliriz

9. **biliriz:**

Gazel 99

Mısra: 12

Tanımak.

Fenniyā mıştār-ı
mecmū‘a-i ṭab‘-ı şı‘ri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı
Aresinden biliriz

10. **bil:**

Gazel 170

Mısra: 1

*... olarak görmek,
kabul etmek, farz
etmek.*

Mıştār-ı dil içre Nıl-i
sirişkim sebıl bil
Şeh-rāh-ı ‘ışka oldu
bevāb mıl sıl

11. **bilir: -ir**

Gazel 9

Mısra: 6

*Anlamak, farkında
olmak.*

Eder mi olsa Kāḏı-zāde
böyle dāmenin irḥā
O hey’etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

12. **bil:**

Gazel 175

Mısra: 10

*"Anla, kavra, idrak
et" anlamında bir söz.*

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūḳ-i nazımda şı'rini
sen yāl u bāl bil

13. **bilmeyen:** -me, -yen

Gazel 237

Mısra: 7

*Anlamayan,
haberdar olmayan.*

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ı'şḳ
Lem'î ḳandil-i teḥī
zāhirde mi ihfāda mı

14. **bilir:** -ir

Gazel 236

Mısra: 13

*Anlama / kavrama
/ idrak etme.*

Ol zāt-ı beyt-i maḳta'cı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭab'ı cūşışiñ
yoḳ nihāyeti

bilā-şübhe:

1. **bilā-şübhe:**

Kıt'a 9

Mısra: 13

Şüphesiz.

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduḳda o meh-

tal'at
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

bi'l-cümle:

1. **bi'l-cümle:**

Gazel 114

Mısra: 4

Tümden, tamamen.

Ne ḥikmetdir ḳamu
eşyāyı bir mir'āta
İskender
Taḥayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
şıḡındırmış

bile:

1. **bile:**

Gazel 204

Mısra: 8

"-da, dahi"

anlamlarındaki bağlaç.

Şemm eylediyse
zūlfünü inkār etmesin
Zirā olur bu kez bile
agyār-ı rü-siyeh

bilekcek:

1. **bilekcek:**

Gazel 162

Mısra: 6

Keleşçe.

Ṭutmuş yine gör sā'id-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

bilini ḳoçmağa:

1. **bilini ḳoçmağa:** -maḳ,

-a

Gazel 228

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Belini sarmak.

Bilini ḳoçmağa meyl
etdi gönül ol māhiñ
Başımız üzre gelen baḳ
şevḳiñde ḥāle

bilir:

1. **bilir:**

Gazel 51

Mısra: 8

*İdrak etmek,
kavramak, bilebilmek.*

Fennī maḳām-ı Şermiyi
gülzār-ı nağmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi
murg-ı çemen bilir

2. **bilirse:**

Gazel 51

Mısra: 8

*İdrak etmek,
kavramak, bilebilmek.*

Fennī maḳām-ı Şermiyi
gülzār-ı nağmede
Ancak bilirse Fehmiyi
murğ-ı çemen bilir

3. bilir:

Gazel 125

Mısra: 7

*İdrak etmek,
kavramak, bilebilmek.*

Zāhid ne bilir ḫālet-i
devrānı ḫaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti
Ḥüdā eyledi tefrīz

4. bilir:

Gazel 51

Mısra: 1

Kabul etmek.

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

5. bilir:

Gazel 51

Mısra: 2

Kabul etmek.

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

6. bilir:

Gazel 51

Mısra: 4

Kabul etmek.

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manşūr-ı ʿiṣṣā zūlfüñü
özge resen bilir

7. bilir:

Gazel 51

Mısra: 6

Kabul etmek.

Nessāc-ı ʿiṣṣā nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

bi'llāh:

1. bi'llāh:

Gazel 55

Mısra: 9

*Allah için, Allah'a
yemin ederim. .*

Pek çok da iftiḫārı ko
bi'llāh Fenniyā
Şā'ir ḳatında böyle
süḫanlar fesānedir

billāh:

1. billāh:

Gazel 111

Mısra: 3

*Allah için, Allah
aşkına.*

İçerem ḳanını billāh
anıñ ben sākī
Etmesin la'li lebi dil-
bere peymāne heves

bi'llāhi:

1. bi'llāhi:

Murabba 2

Mısra: 19

Allah için.

Ḳaṭreyem nezdinde
bi'llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i şāḫib-belāgat
ma'rifet deryāsıdır

2. bi'llahi:

Gazel 84

Mısra: 6

*İnan olsun, inan ki
anlamında yemin sözü.*

Ey cām-ı Cem ḳurutma
yeter ḫūn-ı ʿaşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi ḳan olur

billür:

1. **billür:**

Gazel 25

Mısra: 11

Billûr, şeffaf cam.

Şeffaf bir cevher.

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billür vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

2. **billūra:-a**

Gazel 218

Mısra: 4

Billûr, şeffaf cam.

Şeffaf bir cevher.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baħr-i ĥaķıķat
Billūra döner Nîl-i
mübārek ĥurulunca

3. **billürdan:-dan**

Gazel 24

Mısra: 7

Çok parlak, şeffaf,

duru ve temiz (cam) ve

bu camdan yapılmış

(nesne), kristal,

elmaştır.

La‘l-i nābiñ ‘aks edince
sāķiyā billürdan

Bāde-i engür ile ālūde
ķand-i aħmer iç

bilme:

1. **bilmem:-m**

Gazel 158

Mısra: 8

(Sonucu)

*bilememek, tahmin
edememek; kararsız
kalmak.*

Şekvā eder ‘āleme
imdād içün ‘anķā
Bilmem ne ‘aceb Ķāf-ı
ķanā‘atde ġinā yok

2. **bilmem:-m**

Müstezad 1

Mısra: 24

... bilgisine sahip

olmama; anlamama.

Şad-deste gül ü sünbül-i
ġarrāya deġişmem
Bilmem ne bu sevdā

bilmez:

1. **bilmez:**

Gazel 33

Mısra: 11

İdrak etmek,

kavramak.

Cigerden ķan geçer
bilmez ĥabībim Fenniyā
derdim
Ĥaleb etdikçe la‘lin
ĥıflveş ġiryān eder ol
şūĥ

2. **bilmez:**

Gazel 96

Mısra: 6

İdrak etmemek,

kavramamak.

Veżān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rîzān
Bu ġaddār-ı felek
kūyunda ‘uryān
olduġum bilmez

3. **bilmez:**

Gazel 96

Mısra: 1

Bilmemek //

(herhengi bir bilgiyi)

hiç öğrenmemek, hiç

tecrübe etmemek.

Benim bülbül gibi ol
ġonçe nālān olduġum
bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre
ġülistān olduġum
bilmez

4. bilmez:

Gazel 96

Mısra: 2

Bilmemek //

*(herhengi bir bilgiyi)
hiç öğrenmemek, hiç
tecrübe etmemek.*

Benim bülbül gibi ol
gonçe nālân olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı gam içre
gülistān olduğum
bilmez

5. bilmez:

Gazel 96

Mısra: 4

Bilmemek //

*(herhengi bir bilgiyi)
hiç öğrenmemek, hiç
tecrübe etmemek.*

Ḥayāl-i ṭalʿat ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriğā rūz u şeb şemʿ-i
firūzān olduğum bilmez

6. bilmez:

Gazel 96

Mısra: 8

Bilmemek //

*(herhengi bir bilgiyi)
hiç öğrenmemek, hiç
tecrübe etmemek.*

Ḥayāl-i ebr-i zülfüyle
hemîşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

7. bilmez:

Gazel 96

Mısra: 10

Bilmemek //

*(herhengi bir bilgiyi)
hiç öğrenmemek, hiç
tecrübe etmemek.*

Çi sūd āvāz-ı girye bî-
ḥalāş-ı cān ey Fennî
Çü ğark-āb-ı hoy-ı çāh-ı
zenehdān olduğum
bilmez

bi'l-muvācehe:

1. bi'l-muvācehe:

Gazel 73

Mısra: 5

*Ar. Yüz yüze, karşı
karşıya gelerek.*

Āh eylemem nigārıma
ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı kalb-i pākine
şāyed tuman verir

bilse:

1. bilse:

Gazel 206

Mısra: 9

*Bilmek, idrak
etmek.*

Fennî ne kadar bilse de
zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

bīm:

1. bīm:

Gazel 116

Mısra: 8

Korku.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Raḳıbe ḥışm edip çin-i
cebînin bīm göstermiş

bī-mār:

1. bī-māra: -a

Gazel 1

Mısra: 2

Far. Hasta.

La^llîñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bī-māra hoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

bīmār-:

1. bīmāra: -a

Gazel 1

Mısra: 2
*Hasta II aşk hastası:
âşık.*

La'liñ midir tabîbim o
eczâ-yı cân-fezâ
Bîmâra hoy-ı hâl-i
ruhuñ mâ-ı hindibâ

bîmâr:

1. **bîmâra:-a**

Gazel 2
Mısra: 8
Far. Hasta.

Hâk-i pâyın çeşm-i câna
tütüyâ kıldı baña
[5] Âb-ı vaşlın eyleyip
bîmâra terkîb-i devâ

2. **bîmâra:-a**

Gazel 29
Mısra: 1
Far. Hasta.

Ol bîmâra sürüp çeşmin
o tıfl-ı cerrâh
Kıldı eczâ-yı vişâli ile
zehri işlâh

3. **bîmâr:**

Gazel 68
Mısra: 8
Hasta; sayrı.

Yâre 'arz etse n'ola
derd-i derûnu 'ışk-ı dil
Hâzık-ı cân-pervere
bîmâr kendin gösterir

4. **bîmâr:**

Gazel 121
Mısra: 4
*Hasta, dertli II (Göz
için) baygın bakışlı.*

Öpse n'ola zâhid ayağın
pîr-i muğâniñ
Elbette eder hâzıkâ
bîmâr tabaşbuş

5. **bîmâra:**

Gazel 130
Mısra: 2
Hasta, dertli.

Mey kıldı bu şeb rind ile
cânâna tavassuţ
Vuşlat ile bîmâra
hekîmâne tavassuţ

6. **bîmârı:-ı**

Gazel 215
Mısra: 10
*Hasta (aşık
bağlamında
kullanılmıştır.).*

Dil-ğasteniñ ol hâzık-ı
cân nabzına bakmaz

Tefhîm eder âlâmını
bîmârı görünce

bîmâr olan:

1. **bîmâr olan:-an**

Gazel 189
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Hasta olmak II
keder vermek.*

Nâr-ı hecr-i yâr ile
bîmâr olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derûnun hâzık-ı cân
diñlesin

bîmâr-ı dil:

1. **bîmâr-ı dil:**

Gazel 71
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Hasta gönül, yaralı,
kırgın gönül.*

Hâmeye döndü nizâr-ı
cismiñ ey bîmâr-ı dil
Nâleves şimdi seniñ bir
çıkmadıq cânıñ mı var

bîm-i şîhne-i ağıyâr:

1. **bîm-i şîhne-i ağıyâr:**

Gazel 214
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

*Rakip bekçisinin
korkusu.*

Bezm içre bīm-i şıhne-i
ağyār için çi gam
Biz şavt-ı ta‘n-ı zāhidi
kıldık der-ā-dere

bī-mürüvvet:

1. bī-mürüvvet:

Gazel 54

Mısra: 4

İnsafsız, hayırsız.

El çekip zeyl-i kibār-ı
gırreden şimdi gönül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez i‘tibār

biñ:

1. biñ:

Gazel 111

Mısra: 6

Bin, pek çok.

Fülfül-i hālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup kalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

2. biñ:

Gazel 125

Mısra: 10

Bin, pek çok.

‘Arz eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz

3. biñ:

Gazel 76

Mısra: 7

Binlerce, pek çok.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zāhid-i
biğāne gibi bir cerrār

4. biñ:

Gazel 88

Mısra: 6

Binlerce, pek çok.

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
‘ışka nice biñ ḳan
dökülür

5. biñ:

Gazel 171

Mısra: 4

Binlerce, pek çok.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşāḳıña
Şeh-levendim günde

biñ ḳat olsa da māni‘
degil

6. biñ:

Gazel 218

Mısra: 10

Binlerce, pek çok.

Pek bağla zimām-ı
sırrını va‘d-i vişāliñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülnünce

7. biñ:

Gazel 161

Mısra: 7

Bin sayısı.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sinemde
uyutdum o ḡazāli
küçücek

biñ cānla bir cāh:

1. biñ cānla bir cāh:

Kıt'a 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bin cana karşılık

bir makam.

Zemānında görünce
ḥüsn-i ḥaṭṭın ḳādi-
‘asker

‘āşık olup ey dil aña biñ
cânla bir cāh

biñ cānla kurbān

olayım:

1. biñ cānla kurbān

olayım: -*ayım*

Murabba 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bin can ile kurban
olmak.*

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i ‘ışkıña biñ
cānla kurbān olayım

binā:

1. binā:

Gazel 27

Mısra: 5

Bina, yapı. II

*Arapça fiil çatısını konu
edinen bilim ve kitap;
çatı.*

Şarf eyle zihn-i pākiñi
ur bir binā aña
Mağşūduñ ‘izz ü rif‘at
ise ezber et Merāh

binā eyle:

1. binā eyle:

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*1. İnşa etmek,
yapmak. 2. Bina
kelimesi aynı zamanda
medrese kitaplarından
birinin adıdır.*

Ehl-i ihsān etmede māzī
vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i
hāzır şarf edip eyler
binā

binā-yı ‘āşık:

1. binā-yı ‘āşık: -ı, -n, -a

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Âşığın binası. II

Âşığın Bina adlı kitabı.

Oḳur ḥayāl-i dili
muhtaşar geçer aramaz
Binā-yı ‘āşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

binā-yı fitne-i kākül:

1. binā-yı fitne-i kākül:

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Perçem fitnesinin
binası.*

Dil-i şehensāh-ı tül-ı
emelde bataklıdır
Ol bu binā-yı fitne-i
kākülde şaklıdır

binā-yı gendüm:

1. binā-yı gendüm:

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Buğdaydan
yapılmış bina.*

Seyr et binā-yı gendüm
ü ‘ömrin devāmını
Kaşr-ı każā-yı hırmen-i
ādem yapar yıkar

binā-yı nev:

1. binā-yı nev:

Kıt'a 13

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yeni bina.

Ḳoyup pāyın se
maḳdem sülleminde
Fenni der tārīh
Sözüm yok bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşallāh

2. binā-yı nev:

Kıt'a 13

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Yeni bina.

Ɔoyup pāyın se
mağdem sülleminde
Fenni der tārīḥ
Sözüm yoğ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

binā-yı şarf u naḥv:

1. binā-yı şarf u naḥv:

Kıt'a 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sarf ve nahvin

binası.

Ḥaber ver mübtedāya
şerḥ edip ma'nā-yı
mağşūdı
Binā-yı şarf u naḥv
vāqıf-ı tefsir ü i'rāb ol

binā-yı şeh-nişin-i
va'de-i vaşlıñ:

1. binā-yı şeh-nişin-i

va'de-i vaşlıñ: -iñ

Gazel 193

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma vadesinin

balkonlu binası.

Ɔo zülfünle gönül
tüccârveş tül-ı

emellensin

Binā-yı şeh-nişin-i

va'de-i vaşlıñ

temellensin

binā-yı va'd-i vişäle:

1. binā-yı va'd-i vişäle: -e

Gazel 185

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma vaadinin

binası.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı

hemîşe şarf ederek

Binā-yı va'd-i vişäle

begim temel çekelim

biñde bir bulunmaz:

1. biñde bir bulunmaz: -

maz

Gazel 219

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bulunma ihtimali

çok az olmak.

Ne deñlü iddiḥār etseñ

bulunmaz biñde bir

dinār

Zer-maḥbüb vaşl-ı dil-

rübāāsā temāmlıkda

bī-nemek:

1. bī-nemekse: -se

Gazel 203

Mısra: 2

Far. Tuzsuz, tadı

tuzu yok.

Büstān-ı dilde cevri o

māhiñ kelekse de

Lezzet verir dimāğa

şeker bī-nemekse de

bīni:

1. bīni:

Gazel 118

Mısra: 3

Burun.

Güiyā bīni se-perdir

ğamzeñ oğ ebrü kemān

Anlarıñ beyninde

çeşmiñ görünür zih-

gırveş

bint-i rez:

1. bint-i rez: -in

Gazel 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Üzümün kızı, şarap.

Ayağına müsāvi rağş

içün bint-i reziñ sākī

Sezādır cām-ı Cemden

mücessem al eteklik

yap

2. **bint-i rez:**
Gazel 11
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzümün ile
şad-çenber şirā kat kat

3. **bint-i rez:**
Gazel 227
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle tarab hem
tāzeden tāze

bint-i reze:

1. **bint-i reze:-e**
Gazel 198
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eħibbā güft gū

bint-i rezi:

1. **bint-i rezi:-i**
Gazel 19
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Bint-i rezi gör ħacle-i
bezminde o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ħünsā-yı mü‘ennes

2. **bint-i rezi:-i**
Gazel 104
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rū’yāda
Ekşeriyā bu düşü
zāhide ta‘bīr ederiz

3. **bint-i rezi:-i**
Gazel 201
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Ne çekdi pīr-i muğān
rakş edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı
koyunca zen şuyuna

4. **bint-i rezi:-i**
Gazel 235

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Rūy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ‘ışk
ile çenberi

bint-i reziñ:

1. **bint-i reziñ:-iñ**
Gazel 147
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Ba‘d-ez-īn bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Kaldı zūhhādıñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

2. **bint-i rezin:-i, -n**
Gazel 180
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip ħūn-ālūd
Ĥaclegāh-ı der-i mey-
ħānede her dem
merdem

bintü'l-‘ineb:

1. bintü'l-‘inebe: -e

Gazel 8

Mısra: 2

Üzümün kızı II

şarap.

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teḳarrüb
Bintü'l-‘inebe eyledi
biḡāne teḳarrüb

2. bintü'l-‘inebdir: -dir

Gazel 38

Mısra: 7

Üzümün kızı II

şarap.

Zāhidiñ bintü'l-‘inebdir
meyli ammā sāḳiyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā ç
sūd

3. bintü'l-‘inebiñ: -iñ

Gazel 40

Mısra: 1

Üzümün kızı II

şarap.

Bintü'l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid
Telḡ etdi mey-i milḡ-i
lebāni ile fāsīd

4. bintü'l-‘ineb:

Gazel 75

Mısra: 5

Üzümün kızı II

şarap.

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü'l-
‘ineb
Başına bir āl tutuḡ
aşmış ayaḡ üstündedir

5. bintü'l-‘inebi: -i

Gazel 130

Mısra: 3

Üzümün kızı II

şarap.

Bintü'l-‘inebi pīr-i
muḡān zāhide sāḳī
‘Aḡd etmek için eyledi
şeyḡāne tavassuḡ

6. bintü'l-‘inebden: -den

Gazel 135

Mısra: 4

Üzümün kızı II

şarap.

Geldi bezme zāhidā nā-
maḡrem ammā sāḳiyā
Ḳorḡaram bintü'l-
‘inebden eylemez
biḡāne ḡaz

7. bintü'l-‘ineb:

Gazel 211

Mısra: 3

Üzümün kızı II

şarap.

Eyleyip tebdīl-i cāme
sāḳiyā bintü'l-‘ineb
Giysin ol kāfir ḡızı
fistān fistān üstüne

8. bintü'l-‘ineb:

Gazel 224

Mısra: 2

Üzümün kızı II

şarap.

Bizimle meclis olsa
sāḳiyā maḡfī kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
raḡs eyleyip gelse
zararsızca

bir:

1. bir:

Gazel 15

Mısra: 10

Herhangi bir

*varlığı belirsiz olarak
gösteren sayı.*

Çerḡiñ keremi ḡıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāḡım saña
bir jende mürüvvət

2. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 9

*Herhangi bir
varlığı belirsiz olarak
gösteren sayı.*

Dedi bir ehl-i sühan
ğonçe külâhın açdı
Fenniyâ sūr-ı hıtânına o
tıflıñ tārîh

3. **bir:**

Gazel 2

Mısra: 11

Bir, belgisiz sıfat.

Penbe-i dâğ-ı vücūdum
bir qabâ kıldı baña

4. **bir:**

Gazel 3

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Ehl-i ihsân etmede mâzî
vü müstaqbel kerem
Görmedik bir naqd-i
hâzır şarf edip eyler
binâ

5. **bir:**

Gazel 4

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Ḥafî mey nûş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühan bu
ne ‘acâ’ib bir su’âl
ammâ

6. **bir:**

Gazel 6

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Rez-duḥteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

7. **bir:**

Gazel 7

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Şerer-efşân-ı gamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerâğâna müşâbih
şahñ-ı sînem bir
çiçeklik yap

8. **bir:**

Gazel 7

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Ḥayâl-i çeşmiñi nağş
eyleyip hûn-ı sirişlikle

O tıfl-ı nâza bir nâ-dîde
gehvâre bebeklik yap

9. **bir:**

Gazel 13

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Yekke-tâz-ı şab‘îña
Fennî pesend etsin
cihân
Günde bir Fâris ğazel
nağm et çıkar meydâna
at

10. **bir:**

Gazel 15

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Deryâ-yı gönül kiş-i
cemâlinde o mâhî
Bir sîm semek eyledi
zîbende mürüvvet

11. **bir:**

Gazel 16

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Bir şavl-i eşah yoğ mu
bu ‘âlemde şavâdiş
Güftâr-ı dürüğ oldu o
her femde şavâdiş

12. **bir:**

Gazel 17

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abeṣ
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abeṣ

13. **bir:**

Gazel 34

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Görse encüm gibi bir
ḥālını ruḥsārında
Reşk ederdi aña bī-
şübhe felekde Mirriḥ

14. **bir:**

Gazel 35

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Ḥayāl-i ‘arızın bir kaşr-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

15. **bir:**

Gazel 40

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Rengīn ola mı sa‘y ile
hīç nazm-ı belāgat
Fennīya neşāt ola ya bir
vaḫt-ı müsā‘id

16. **bir:**

Gazel 41

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhın
ğabgabı
Bir turunc-ı tazedir
tüffāḥ-ı aḫmerden lezīz

17. **bir:**

Gazel 42

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Müşkil oldu nā‘il olmaḫ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āğūşa teslim
olmadık meh-pāre şāz

18. **bir:**

Gazel 43

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya‘kıl
Seniñ la‘l-i lebiñ sākī

mey-i peymāneden
me‘hūz

19. **bir:**

Gazel 48

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘āşıkın
Sūr-ı ümīd-i vaşlın ile
bir murād olur

20. **bir:**

Gazel 63

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Temāşā kıl o şāhın
ḥançer-i pāki
miyānında
Bir āb-ı şāfdır gūyā aḫar
‘ayn-ı kemerdendir

21. **bir:**

Gazel 63

Mısra: 12

Bir, belgisiz sıfat.

Naẓire iltimās edip bu
nazmı Fennīyā ‘arz et
Lezīzī çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

22. **bir:**

Gazel 71

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

23. **bir:**

Gazel 71

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Hāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadık cāniñ mı var

24. **bir:**

Gazel 75

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Zahm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetil-i lem'a tābāsā
çerāğ üstündedir

25. **bir:**

Gazel 75

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Hacle-i bezm içre
ta'zīmen bize bintü'l-
'ineb
Başına bir āl tutuk
aşmış ayağ üstündedir

26. **bir:**

Gazel 75

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Nağş-ı kālā-yı Surūrīye
naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı
bir tarağ üstündedir

27. **bir:**

Gazel 76

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aħz etdi
Görmedim zāhid-i
biğāne gibi bir cerrār

28. **bir:**

Gazel 77

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Havz bir 'āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi

Meyl eder āğūşmuza bir
kadd-i dil-cū bulunur

29. **bir:**

Gazel 77

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Havz bir 'āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āğūşmuza bir
kadd-i dil-cū bulunur

30. **bir:**

Gazel 78

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Öpme la'l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daħı
yoħsa beynimizde kan
olur

31. **bir:**

Gazel 82

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir qorqarım
perçem qapar

32. **bir:**

Gazel 85

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Rûz-ı vaşl-ı yâre âmâde
çerâğân etmege
Sîne de bir suhte gūyâ
lâle-i hamrâ biter

33. **bir:**

Gazel 87

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Râyiz-i hüsünüde çîn-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkar

34. **bir:**

Gazel 87

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Nokta-i hâliyle meşk-i
vechi üzre Fenniyâ
Ya kaşı ta'lim olunsa
hüsni-i hatt bir rā çıkar

35. **bir:**

Gazel 94

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Dehânına çalıp bir
engübîn ezhâr-ı
vaşlından
Tolanır ber-hevâ dil-
teşne-i zenbûrdur
sensiz

36. **bir:**

Gazel 96

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Hayâl-i tal'at ile dilde
bir nûr eyleyip peydâ
Dirîğâ rûz u şeb şem^c-i
firûzân olduğum bilmez

37. **bir:**

Gazel 100

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Tahrîr edemem 'ışkı
fem-i hâmeye şıgmaz
Bir şerh-i me'ânîdir o
kim nâmeye şıgmaz

38. **bir:**

Gazel 101

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Ol râyiz-i hüsünüde
olan dâfi^c-i ğam kim

Haţtıñ gibi bir seyr-i
çemenzâr bulunmaz

39. **bir:**

Gazel 101

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Fennî baña bu dâ'ire-i
'ışka muvâfık
Ebrû-yı nigârım gibi bir
kâr bulunmaz

40. **bir:**

Gazel 102

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Sırrıñ ifşâ edip ol râziña
dil-beste olur
Şimdi dünyâda dilâ
kalmadı bir adımız

41. **bir:**

Gazel 103

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

İlkâ-yı tohm sırr-ı
mezâmîn-i nazm için
Âmâde yok mu Fenniye
bir nev-zemîniñiz

42. **bir:**

Gazel 104

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Zülfün ‘uşşāka uşūliyle
edip bir beste
Nağme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencir ederiz

43. **bir:**

Gazel 105

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi hayyāt
O kıdd-i ‘ar‘ara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkılmaz

44. **bir:**

Gazel 106

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Bir mürde-i maḥmūru
n’ola eyleseñ iḥyā
‘sā-nefes [ü] kulḳul-ı
mīnāda gelüyuz

45. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Bir rūze-dār-ı ‘id-ı
vişāliz ki ey gönül
Elbet ṭulū‘ eder bir gün
o māhımız

46. **bir:**

Gazel 114

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Ne nā-dide fen icād
eyleyip dil ḡabḡabıñ
cānā
Zücāc-ı dide-i tengine
bir elma şıḡındırmış

47. **bir:**

Gazel 114

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

İki pistānı şūhun şayd
edip maḥfice bir ‘āşık
Dü biṭṭiḥi o baṭ-ı vāhıde
ra‘nā şıḡındırmış

48. **bir:**

Gazel 115

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Bir dürlü muvāfık
olamaz ṭab‘ıma Fennī
Bir vaz‘-ı redidir benim
‘indimde sipāriş

49. **bir:**

Gazel 137

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Dillerde ḡayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murḡ-ı kebūterdir o
kim ḡānede maḥfūz

50. **bir:**

Gazel 144

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Bāḡ-ı ruḡunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaḳ revā mı ‘āşika
bir tel giyāh dirīḡ

51. **bir:**

Gazel 144

Mısra: 11

Bir, belgisiz sıfat.

O mil-i mukaḡḡal bir
meşāta luṭf edip
Çek dīdesine keḡil-i
siyāh dirīḡ

52. **bir:**

Gazel 155

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Bir bādedir ki būse-i
la‘liñ ħumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışkıñ kenārı yok

53. **bir:**

Gazel 155

Mısra: 2

Bir, belgisiz sıfat.

Bir bādedir ki būse-i
la‘liñ ħumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışkıñ kenārı yok

54. **bir:**

Gazel 155

Mısra: 12

Bir, belgisiz sıfat.

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tab‘-ı pākine
Rāğıb süvārı yok

55. **bir:**

Gazel 164

Mısra: 13

Bir, belgisiz sıfat.

Ziver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ħāmeñe
Düldül gerek seniñ

56. **bir:**

Gazel 169

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Bir ‘ışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fenni nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

57. **bir:**

Gazel 178

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Nice bir fikr-i ħamıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuql-i la‘liñle buyur
meclise vişn-āb içelim

58. **bir:**

Gazel 182

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Gülşen-i rüz-ı elestden
bir güle ‘āşık olup
Bülbül-i şürıdeyem
efğāna gelmişlerdenim

59. **bir:**

Gazel 183

Mısra: 16

Bir, belgisiz sıfat.

Fenniyā şāhib-zemīn-i
Ziver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı süħanda
böyle bir fem
görmedim

60. **bir:**

Gazel 185

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Kenār-ı ħulzüm-i tab‘-ı
Lezīziye Fenni
Melek deyü bu
manzümü bir ħazel
çekelim

61. **bir:**

Gazel 187

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raķīb
‘Uşşāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

62. **bir:**

Gazel 191

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Sūr-ı ħasībe sāde bu bir
tuħfedir dilā

Nessāc-ı ʃab^c-ı Fennī
ʕabd-i kemīneden

63. **bir:**

Gazel 197

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Def^c etmege sevdā-yı
merākı baña Fennī
Yā kulkul-ı mīnā ola
yāhūd bir aqar Őu

64. **bir:**

Gazel 205

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Yine dil mā³il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
ʕAceb mi deyr-i qalbim
içre taşvīr olsa dīvāre

65. **bir:**

Gazel 208

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Girse elime ben dağı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege
Őāyeste el olsa

66. **bir:**

Gazel 208

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Va^cd etdi mey-i la^clini
sākī bize ammā
Ol mehle hafī ʕıyşımıza
bir mehel olsa

67. **bir:**

Gazel 209

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
Őāne

68. **bir:**

Gazel 217

Mısra: 7

Bir, belgisiz sıfat.

Elimde ḥāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām ʕarz etmede
yāre zebānı olmamağ
üzre

69. **bir:**

Gazel 218

Mısra: 11

Bir, belgisiz sıfat.

Mümkin mi güle mişli
anıñ bir dağı Fennī
Ḥatm oldu süḥan
Rāğīb-ı vālāda olunca

70. **bir:**

Gazel 223

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Bir resm-i elf-i āh ile dil
Şanma lāl olur
Dikdi ʕaşāyı dāğ-ı berīn
ṫaraf-ı ṫūruna

71. **bir:**

Gazel 224

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āğūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

72. **bir:**

Gazel 227

Mısra: 5

Bir, belgisiz sıfat.

Hoşā bir deste
sünbüdür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tazedden
tāze

73. bir:

Gazel 229

Mısra: 6

Bir, belgisiz sıfat.

Nār-ı şehri Sitānbulu
seyr et
Böyle bir ihtirāk var
dilde

74. bir:

Gazel 231

Mısra: 10

Bir, belgisiz sıfat.

Dürr-i vaşlın bey^c
ederken ‘āşık-ı
seydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāzıñ lükneti

75. bir:

Gazel 235

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Cüyān olur miyānına
kıldıkça nazar

Bir āb-ı şāfdır kemeri
içre hañçeri

76. bir:

Gazel 237

Mısra: 9

Bir, belgisiz sıfat.

Penbe-i dāğ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Atlas-ı çerhiñ cihāna
verdigi aq sāde mi

77. bir:

Gazel 239

Mısra: 1

Bir, belgisiz sıfat.

Āyā bize bir Hızır-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

78. bir:

Gazel 239

Mısra: 4

Bir, belgisiz sıfat.

Bu nevm-i teğāfülde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

79. bir:

Gazel 239

Mısra: 8

Bir, belgisiz sıfat.

Yağım eridi āteş-i
la‘liñle tenimde
Cismim gibi bir şem^c-i
ziyādār bulunur mu

80. bir:

Gazel 245

Mısra: 3

Bir, belgisiz sıfat.

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Dağme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

81. bir:

Gazel 19

Mısra: 6

Bir, sayı sıfatı.

Merdümiye tesmiye-i
duğter ne ‘aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü‘ennes

82. bir:

Gazel 27

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Şarf eyle zihni-pākiñi
ur bir binā añā
Maķşūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāh

83. bir:

Gazel 40

Mısra: 8

Bir, sayı sıfatı.

Şun nuķle bedel nūş
edicek bāde-i sāķi
Meclisde ķadeh başına
bir būsedir ʿāʿid

84. bir:

Gazel 48

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

85. bir:

Gazel 48

Mısra: 12

Bir, sayı sıfatı.

Esrār-ı ʿişkī gāhice
ifşāya Fenniya
Şimdi cihānda ķalmadı
bir iʿtimād olur

86. bir:

Gazel 72

Mısra: 12

Bir, sayı sıfatı.

Şiʿr-i Hamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fenni
Ṭab^c-ı maħmūr olanı bir
iki peymāne yapar

87. bir:

Gazel 92

Mısra: 7

Bir, sayı sıfatı.

Yürü ħavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin feth
eder ķaķar ķaķmaz

88. bir:

Gazel 101

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naķd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

89. bir:

Gazel 105

Mısra: 6

Bir, sayı sıfatı.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ķadeh sāķi
mül-i şahbā çıkar
çıkamaz

90. bir:

Gazel 105

Mısra: 8

Bir, sayı sıfatı.

Nüzül eylerse ħayfā
sīnemizden şām-ı
ağyāra
Semavāt diyemem bir
kez daķı ʿxsā çıkar
çıkamaz

91. bir:

Gazel 110

Mısra: 12

Bir, sayı sıfatı.

Yem-i giryāna ħarķ
olmazdan aķdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r ilyās

92. bir:

Gazel 111

Mısra: 6

Bir, sayı sıfatı.

Fülfül-i hālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup almış o biñ
cān ile bir dāne heves

93. bir:

Gazel 113

Mısra: 13

Bir, sayı sıfatı.

Fennīye yine etmese bir
gönçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

94. bir:

Gazel 114

Mısra: 3

Bir, sayı sıfatı.

Ne hikmetdir amu
eřyāyı bir mir'āta
İskender
Taayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
şıgındırmış

95. bir:

Gazel 121

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uřřāına
her bār tabaşbuş

96. bir:

Gazel 139

Mısra: 6

Bir, sayı sıfatı.

Verdi varını o māha dil-
i řeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey^c
ü řirāsı meřrū^c

97. bir:

Gazel 144

Mısra: 8

Bir, sayı sıfatı.

ursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
'aceb bir nigāh dirig

98. bir:

Gazel 149

Mısra: 2

Bir, sayı sıfatı.

Diyemem müy-ı miyān-
ı ad-i cānāneye üf
Mav eder bāde verip
cismine bir dāneye üf

99. bir:

Gazel 152

Mısra: 4

Bir, sayı sıfatı.

Telef etdi hezārān
nad-i cānı reh-i
'ıřıñda
Terehhum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inřāf

100. bir:

Gazel 153

Mısra: 1

Bir, sayı sıfatı.

Bir gece olsa n'ola
cānā seniñle sīne-řāf
ılma va^cd-i vuřlatıñ
'uřřāa lāf ile güzāf

101. bir:

Gazel 154

Mısra: 1

Bir, sayı sıfatı.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi abu ba
Ey pīr-i muān sen bize
gel ıl babalıklı

102. bir:

Gazel 154

Mısra: 10
Bir, sayı sıfatı.

Ḥvāhişle hemān uçkur-ı
şevk-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşüliyle kâşakşak

103. **bir:**
Gazel 154
Mısra: 11
Bir, sayı sıfatı.

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkāra ki Fennī
Atdıkça urur yār nigeñi
cāna ıışkşak

104. **bir:**
Gazel 162
Mısra: 9
Bir, sayı sıfatı.

Bir būsesi yok Fennīye
İhsānıñ ʿacāyib
Tanzīm edip eşʿarını bī-
hūde emek çek

105. **bir:**
Gazel 165
Mısra: 3
Bir, sayı sıfatı.

Mey-i ıışk-ı ezelden
zāhidā bir cām nüş et
kim

Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

106. **bir:**
Gazel 176
Mısra: 5
Bir, sayı sıfatı.

Ki çıksa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-İN bir
iki nev-ʿid edip çıkmam

107. **bir:**
Gazel 176
Mısra: 6
Bir, sayı sıfatı.

Ki çıksa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-İN bir
iki nev-ʿid edip çıkmam

108. **bir:**
Gazel 189
Mısra: 5
Bir, sayı sıfatı.

Raʿdveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemİN u
çerḥ-i gerdün tañlasın

109. **bir:**
Gazel 196
Mısra: 15
Bir, sayı sıfatı.

Meyl et āğūşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārıñı kıлма
maḥzūn

110. **bir:**
Gazel 199
Mısra: 2
Bir, sayı sıfatı.

Ḳadeḥ çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loḳma cānāna kebābım
bu

111. **bir:**
Gazel 200
Mısra: 12
Bir, sayı sıfatı.

Fenniyā mey-ḥānede
mesti nice teʿdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş
zāhid-i şeydā velev

112. **bir:**
Gazel 222
Mısra: 8
Bir, sayı sıfatı.

Baħr-i ʿiřka ġarķ olup
gitdim aman dād ey
felek
Hızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

113. **bir:**

Gazel 227

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Hořā bir deste
sünböldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber
büy-ı perçem tāzeden
tāze

114. **bir:**

Gazel 227

Mısra: 10

Bir, sayı sıfatı.

Riyāz-ı bāġı řabʿımdan
bu řiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tāzeden
tāze

115. **bir:**

Gazel 232

Mısra: 5

Bir, sayı sıfatı.

Mā-ħazar kıldım
cigerden ben de bir
loķma kebāb
Sīh-i tennūr-ı dilān-ı
ʿāřıķa cız bız gibi

116. **bir:**

Gazel 233

Mısra: 10

Bir, sayı sıfatı.

Rıfķ ile dāʿi eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol ħařķ-ı giyāh
şevketi

117. **bir:**

Gazel 236

Mısra: 8

Bir, sayı sıfatı.

Dil-ħaste cān bulurdu
devā viřāli
Bir laħzacıķ olaydı anıñ
istirāħati

118. **bir:**

Gazel 218

Mısra: 1

Bir, sayı sıfatı.

Bir mürřidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca

Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

119. **bir:**

Gazel 87

Mısra: 4

*1. Herhangi bir
varlıġı belirsiz olarak
gösteren sayı. 2. Tek.*

Rāyiz-i ġüsniñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ġarrā çıkar

120. **bir:**

Gazel 245

Mısra: 3

Belgisiz sıfat.

Feth olunmaz bir
şılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Daħme-i vuşlatda
ejderhā miřāli kākülü

121. **bir:**

Gazel 102

Mısra: 4

"Bir" sayı sıfatı.

Baħr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīġā gemimiz

122. **bir:**
Gazel 121
Mısra: 5
"Bir" sayı sıfatı.
- Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşâkına
her bār tabaşbuş
123. **biri:-i**
Kaside 1
Mısra: 46
"Bir" belgisiz sıfat.
- ʿAnkebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbanıñ biri oldu biri
dağı derbān
124. **biri:-i**
Kaside 1
Mısra: 46
"Bir" belgisiz sıfat.
- ʿAnkebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbanıñ biri oldu biri
dağı derbān
125. **bir:**
Kıt'a 2
Mısra: 18
"Bir" belgisiz sıfat.
- Oldumsa midḥatımla
çerāğ olmağa sezā
Ver bir mülāzemet beni
etme şehā sipāh
126. **bir:**
Gazel 205
Mısra: 10
"Bir" belgisiz sıfat.
- Yetiş Lokmānveş
buhrān-ı ʿışkı luḫ edip
def^c et
Şifādır şerbet-i la^l-i
lebiñ bir ṭab^c-ı bīmāra
127. **bir:**
Kaside 1
Mısra: 8
"Bir" belgisiz sıfat.
- Luḫ edip āb-ı medārıñ
ile itfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışka
ciger oldu biryān
128. **bir:**
Kaside 1
Mısra: 31
"Bir" belgisiz sıfat.
- Enbiyā cümlesi bir
sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübḥān
129. **bir:**
Kaside 1
Mısra: 61
"Bir" belgisiz sıfat.
- Cānib-i Ḥaḫdan o şāha
götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i
reftārına bu kevn ü
mekān
130. **bir:**
Kaside 2
Mısra: 11
"Bir" belgisiz sıfat.
- Bir gül-i mestūr idiñ
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecid
131. **bir:**
Kaside 2
Mısra: 23
"Bir" belgisiz sıfat.
- Ḳā'ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem qarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmağ ümīd
132. **bir:**
Kıt'a 1

Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
Hoşā nā-dīde bir dūr-
dāne verdi ḥan-ı vālāya

133. bir:
Kıt'a 4
Mısra: 8
" Bir " belgisiz sıfat.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
‘Aceb mi tev’emen bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

134. bir:
Kıt'a 4
Mısra: 16
" Bir " belgisiz sıfat.

Felek gūş eyleyince
ṭablınıñ āhengini seyr
et
Eder ḳavs-i ḳuzah āvīze
bir elvān-ı Bengāli

135. bir:
Kıt'a 6
Mısra: 3
" Bir " belgisiz sıfat.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Seḥāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

136. bir:
Kıt'a 7
Mısra: 19
" Bir " belgisiz sıfat.

Ṭoğdu cihān içinde bir
burc-ı sa‘adetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i
Muḥammed ‘Alī

137. bir:
Kıt'a 8
Mısra: 5
" Bir " belgisiz sıfat.

N’ola tevḥīd ile
ḳalbinde ḳılsa bir veled
ḥāşıl
Ṭulū‘ etdi aña nūr-ı
tecellī ḥikmet-i Yezdān

138. bir:
Kıt'a 8
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı

Ḳudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

139. bir:
Kıt'a 8
Mısra: 19
" Bir " belgisiz sıfat.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim hoşā
tārīḥ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fi-nesl-i benī
‘Adnān

140. bir:
Kıt'a 9
Mısra: 4
" Bir " belgisiz sıfat.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu
sa‘y ile o bir dil-ḥvāh

141. bir:
Kıt'a 9
Mısra: 10
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā’im Ḥudā efvūn ede
‘ömrün

Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i māh

142. **bir:**

Kıt'a 9

Mısra: 17

"Bir "belgisiz sıfat.

Gelip bir tārīḥ-i zībā
dedim mevlūduna

Fennī

Bu nām ile ṭulū' etdi
Meḥemmed Rızā'ullah

143. **bir:**

Kıt'a 10

Mısra: 11

"Bir "belgisiz sıfat.

Ṭulū' etdi o zātīñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle itnāb
ol

144. **bir:**

Kıt'a 10

Mısra: 31

"Bir "belgisiz sıfat.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīḥ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre
ḳadem başdın şafā-yāb
ol

145. **bir:**

Kıt'a 12

Mısra: 13

"Bir "belgisiz sıfat.

Zādesine 'aḳd edip
şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

146. **bir:**

Kıt'a 12

Mısra: 29

"Bir "belgisiz sıfat.

Mehd-i felekde gelip bir
veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun
anıñ Ferḳadān

147. **bir:**

Muhammes 1

Mısra: 5

"Bir "belgisiz sıfat.

Anıñ gibi devrāndan
daḫı bir zālīm-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr
eyle destinde şīşe-i
vārın

148. **bir:**

Murabba 3

Mısra: 16

"Bir "belgisiz sıfat.

Düzd-i dest-i 'āşıkı
dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile
yoḳlaşdırıp bāḡ oynadır

149. **bir:**

Müstezad 2

Mısra: 5

"Bir "belgisiz sıfat.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise
'uşşāḳına ḳand ey dil
Bu toḡrusu müşkil

bir bir:

1. **bir bir:**

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tek tek, Birer birer.

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrīḥ

2. **bir bir:**

Gazel 113

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tek tek, Birer birer.

Bir bir çıkarırlarsa
münādide vişālîñ
‘İşkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

bir dürlü:

1. bir dürlü:

Gazel 115

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir çeşit.

Bir dürlü muvāfık
olamaz tab‘ıma Fennī
Bir vaz‘-ı redīdir benim
‘İndimde sipāriş

bir eksigim var deme:

1. bir eksigim var

deme:-me

Kıt'a 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Bir eksigim var

demek.

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyā
tārīh
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālī

bir ğarīb ‘ālem:

1. bir ğarīb ‘ālem:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Bir ğarīb dūnya.

Bir ğarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel ahir
Ne sem‘ var ne ‘aql var
ne kelām u ne lisān

bir gece:

1. bir gece:

Kaside 1

Mısra: 57

Kelime Tipi: -

Bir gece.

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maqşadı ħazretiñ olmak
idi anda mihmān

bir gün:

1. bir gün:

Gazel 126

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir gün, bir zaman.

Bir gün görürseñiz o
hemān ser-nigün olur
Kaşr-ı binā-yı arz-ı
mu‘allā-yı bī-ħazīz

2. bir gün:

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sonra, ilerde,
eninde sonunda,
mutlaka.*

Bir rūze-dār-ı ‘id-ı
vişāliz ki ey göñül
Elbet tūlū‘ eder bir gün
o māhımız

bir kes:

1. bir kes:

Kaside 1

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Tek bir kimse.

Fenni-i rū-siyehiñ bir
kes deryūzeñdir
Ħāline merħamet eyle
aniñ ey şāh-ı cihān

bir rā çıkar:

1. bir rā çıkar:-ar

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ra harfine

benzeyen harf çıkmak.

Noqta-i ħāliyle meşķ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya kaşı ta‘līm olunsa
ħüsn-i ħaţţ bir rā çıkar

bir uşûl ile:

1. **bir uşûl ile:**

Kaside 1

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Bir yol ile. II

Musikideki usul.

Bu maķāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ğayra nühüfte
bir uşûl ile hemān

bir yere irdiği yok:

1. **bir yere irdiği yok:**

Kaside 1

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

*Bir yere ulaştığı
yok.*

Bir yere irdiği yok şeş-
cihet [ü] çār-‘unşur
Dīdeden oldu dilā
cümle ‘avālim pinhān

bırak-:

1. **bırakmaz:-maz**

Gazel 241

Mısra: 8

*Bir alışkanlıktan
veya bir işten
vazgeçmek.*

Ne sevdādır bu kim
vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-pīç-i
ğurguru

birāz:

1. **birāz:**

Gazel 115

Mısra: 6

Biraz, kısa bir süre.

Ebrūsü n’ola çār ise
mihrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evķatı güzāriş

biri:

1. **biri:**

Gazel 46

Mısra: 10

*Bilinmeyen bir
kimse.*

Bey‘ ederken dūr-i
vaşlın ķo tehevvr etsin
Sūd eden biri lūknet-i
güftāridir

2. **biri:**

Muhammes 1

Mısra: 7

"Bir tanesi"

*anlamında belgisiz
zamidir.*

Biri kāse biri ķātı‘dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

3. **biri:**

Muhammes 1

Mısra: 7

"Bir tanesi"

*anlamına gelen belgisiz
zamidir.*

Biri kāse biri ķātı‘dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

bī-riyā:

1. **bī-riyā:**

Gazel 3

Mısra: 10

Riyasız, yalansız.

Vaz‘ eden miftāh-ı
zıkrin ķufl-ı maķşūda
Feth eder bāb-ı
gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **bī-riyā:**

Gazel 54

Mısra: 8

Riyasız, yalansız.

Dūşına almaz revā olsa
aña kavş-i kızah
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez i‘tibār

bī-rūh:

1. bī-rūh:

Gazel 63

Mısra: 9

Ruhsuz, cansız.

Zer-i hāliş-‘ayārı fark
eder bī-rūh iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammā
ol daḥı nev‘-i
ḥacerdendir

bī-şadā:

1. bī-şadā:

Gazel 131

Mısra: 5

Sessiz, sedasız.

Sükūt-ı ‘ışık olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Ḥaşīr-i zāhidāsā mevc-i
naqş-ı būriyādır Şaṭ

bisāt:

1. bisāt:

Gazel 129

Mısra: 10

Halı, kilim, keçe,

*minder gibi yere
yayılan şey, yaygı.*

Bu nazmı Fenniyā Sırrı
Efendiye yürü ‘arz et
Okuyup başı ‘afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

bī-şefef:

1. bī-şefef:

Gazel 150

Mısra: 10

?

Tır-i nigāh-ı Zīvere
şāyeste Fenniyā
Oldu nazīre-i sūhanım
bī-şefef hedef

bī-şübhe:

1. bī-şübhe:

Gazel 34

Mısra: 6

*Şüphesiz, kesin,
tereddütsüz.*

Görse encüm gibi bir
hālını ruhsārında
Reşk ederdi aña bī-
şübhe felekde Mirriḥ

2. bī-şübhe:

Gazel 149

Mısra: 9

*Kesin, şüphesiz,
tereddütsüz.*

Fenni bī-şübhe uçar
mişl-i ḥabāb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
sūhan-efsāneye üf

3. bī-şübhe:

Kaside 2

Mısra: 9

*Kesin, şüphesiz,
tereddütsüz.*

Mehdī-i şāhib-zemān
olduğuna bī-şübhe kim
İsm-i evfākū’l-nebī
olmuşdu defterden
resīd

bit:

1. biter:-er

Gazel 107

Mısra: 6

*(Tohum için)
Filizlenip topraktan
dışarıya çıkmak,
yeşermek, yetişmek,
büyümek.*

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i a‘veri
Nergis biter kubbūrumuz
üzre giyāhımız

2. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 1

*Belirmek, hasıl
olmak.*

Şanma hâl-i 'arızında
haṭṭ-ı 'anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

3. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 2

*Belirmek, hasıl
olmak.*

Şanma hâl-i 'arızında
haṭṭ-ı 'anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

4. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 4

*Belirmek, hasıl
olmak.*

Fikr-i haṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksīr olup
Rūy-ı 'arzda cūybār
olduqça hep kīmyā
biter

5. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 12

*Belirmek, hasıl
olmak.*

Fenniyā taḥrīr için
ma'nā-yı şī'r-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭab'ımda benim
kilk-i per-i 'anḳā biter

bit:-

1. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 8

Bitmek, yetişmek.

Rūz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāğān etmege
Sīne de bir suḥte gūyā
lāle-i ḥamrā biter

2. **biter:-er**

Gazel 85

Mısra: 10

*Bitmek, sona
ermek.*

Şoḥbete nevbet verip
zāhid daḳıḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rifḳ ile gāvḡā biter

bī-tāb ol:

1. **bī-tāb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 16

*Kelime Tipi: -
Çok yorulmak,
bitkin duruma gelmek,
gücü kalmamak.*

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
seher devr etmede
gerdūnı
Bulunmaz böyle bir
ṭal'at çī sūd 'ālemde bī-
tāb ol

biter:

1. **biter:**

Gazel 85

Mısra: 6

*Oluşmak, meydana
gelmek.*

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem
āḥ yār ile tenhā biter

biṭṭih-i küfteler:

1. **biṭṭih-i küfteler:-ler**

Gazel 168

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ezilmiş kavun.

Ey nev-zemīn-i Fennī
gülistān-ı dil iseñ

Bıttıh-i küfteler ile sen
büstān mısın

bī-‘ünvān:

1. **bī-‘ünvān:**

Gazel 78

Mısra: 1

Ünvansız, isimsiz.

Ƙılmayan ey dil
te’ehhül şanma bī-
‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān
Mısr ol sulţān olur

bī-vefā:

1. **bī-vefādır: -dır**

Gazel 31

Mısra: 1

Vefasız.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yağ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yağ

biz:

1. **bizim:**

Gazel 83

Mısra: 4

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Haṭ-āver olmayıcağ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahāra Ƙalmışdır

2. **biz:**

Gazel 91

Mısra: 2

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Meh-i nev mi Ƙaşın āyā
ki görüp ‘id ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ğurreye teşbīh ederiz

3. **biz:**

Gazel 93

Mısra: 9

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Bu bī-çāre nuḳūd-ı
sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Ka‘be-i vuşlata
ḥarc-ı rāh ederiz

4. **biz:**

Gazel 106

Mısra: 10

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Pūşidesini ref‘ edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

5. **biz:**

Gazel 127

Mısra: 7

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise Ƙibleñ
bize de Ka‘bedir mefrüz

6. **biz:**

Gazel 151

Mısra: 8

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Bezme teşrifine āmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuḥaf

7. **biz:**

Gazel 159

Mısra: 3

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī
mey-āşām eyledik

Būs edip la‘l-i lebin
şevkine bayram eyledik

8. biz:

Gazel 214

Mısra: 4

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Bezm içre bīm-i şihne-i
ağyār için çi gam
Biz şavt-ı ta‘n-ı zāhidi
kıldık der-ā-dere

9. bize: -e

Gazel 108

Mısra: 2

*"Biz" birinci çoğul
şahıs zamiri.*

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muğān
eyler bize zāhid nefes

10. bize: -e

Muhammes 1

Mısra: 29

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkün o şāha

resm edip ‘arz eylemek
ḫāli

(biz):

1. (biz):

Gazel 147

Mısra: 3

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Sāḳiyā bezm-i
ḫaḳīkatde (biz) seniñle
‘ıyş edip
‘Aks-i dūr-bīn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırağ

bizden:

1. bizden:

Gazel 142

Mısra: 4

*Birinci çokluk şahıs
zamirinin ayrılma hali.*

Vaḳf edip meşcid-i
ruḫsārīna ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden taḳtī‘

bize:

1. bize:

Gazel 28

Mısra: 10

*"Biz" zamirinin
yönelme eki almış şekli.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrīḫ

2. bize:

Gazel 46

Mısra: 7

*"Biz" zamirinin
yönelme eki almış şekli.*

Edip āgāza uşūliyle bize
şeh-nāzım
Büselik ḳılmadı ‘uşşāka
nev-ā-kārıdır

3. bize:

Gazel 75

Mısra: 5

*"Biz" zamirinin
yönelme eki almış şekli.*

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü’l-
‘ineb
Başına bir āl tutuḳ
aşmış ayağ üstündedir

4. bize:

Gazel 108

Mısra: 2

*"Biz" zamirinin
yönelme eki almış şekli.*

Ḳulḳul-i minā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān
eyler bize zāhid nefes

5. bize:

Gazel 110

Mısra: 12

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Yem-i giryāna ġarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Ḥız[1]r İlyās

6. bize:

Gazel 113

Mısra: 10

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū
İle İmā
Lāyık mı bize kec
nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

7. bize:

Gazel 127

Mısra: 8

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḫāver ise ḳibleñ
bize de Ka⁶bedir mefrūz

8. bize:

Gazel 154

Mısra: 2

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuk baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize
gel ḳıl babalıkḳ

9. bize:

Gazel 178

Mısra: 10

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Ḥoy-ı ruḫsāri merāḳı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

10. bize:

Gazel 179

Mısra: 5

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Bize gerdāniyeden
büselige

Muṭribā kār-ı nühüft
olsa maḳām

11. bize:

Gazel 208

Mısra: 7

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Va⁶d etdi mey-i la⁶lini
sāḳī bize ammā
Ol mehle ḫafī ⁶ıyşımıza
bir meḫel olsa

12. bize:

Gazel 224

Mısra: 8

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

Ḥafice bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaşl olsa
⁶aceb mi sīm ü zersizce

13. bize:

Gazel 234

Mısra: 13

"Biz" zamirinin

yönelme eki almış şekli.

İçip içip bize rez-
duḫteri etme ḫarām

Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilālīñ mi

14. **bize:**

Gazel 239

Mısra: 1

*"Biz" zamirinin
yönelme eki almış şekli.*

Āyā bize bir Hızır-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sîr-âb edici
yār bulunur mu

biz'elden:

1. **biz'elden:**

Müstezad 1

Mısra: 6

Bize elden.

Cān bahş eder ol
mürde-i maḥmūra
ezelden
Şun sākī biz'elden

bizi:

1. **bizi:**

Gazel 21

Mısra: 8

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Versin lezez mevācibin
ey şāh sineden

Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muḥtāc

2. **bizi:**

Gazel 91

Mısra: 5

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Şanma şūfi bizi sen
ḥalka-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān
ile tevḥid ederiz

3. **bizi:**

Gazel 106

Mısra: 5

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Ḥıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

4. **bizi:**

Gazel 107

Mısra: 5

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i a'veri
Nergis biter ḳubūrumuz
üzre giyāhımız

5. **bizi:**

Gazel 123

Mısra: 12

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Ferdālara şalmaḳ bizi
cānāneye maḥşūş
Envā^c-ı dürüg va^d-i
muşanna^c ile Fennī

6. **bizi:**

Gazel 152

Mısra: 1

*Birinci çoğul şahıs
zamirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Bizi tîr-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḥaffāf
Bez[i]mde vuşlatıñ ḳıl
mest olup ^cuşşāḳına
elṭāf

7. **bizi:**

Gazel 221

Mısra: 3

Birinci çoğul şahıs

*zahirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
kılma şitābān
Tā şubḥ olıcağ şem‘a-i
süzān elimizde

8. bizi:

Gazel 239

Mısra: 3

*Birinci çoğul şahıs
zahirinin belirtme
durum eki almış şekli.*

Bu nevm-i teğāfülde
bizi rıfḥ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

bizimle:

1. bizimle:

Gazel 224

Mısra: 1

*Biz ile birlikte,
bizim yanımızda.*

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfī kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rağs eyleyip gelse
zararsızca

boğaz:

1. boğaz:

Gazel 37

Mısra: 7

Boğaz.

Bebekden aḥz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Ḥişāra her çi bād-ābād

boğaz derdine düş:

1. boğaz derdine düş:-dü

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

*Geçim için
uğraşma, kazanç
sağlama kaygısı.*

Eṭrāfı fiten başdı ağıp
gitmede mizān
Ḥalk düşdü boğaz
derdine dirhemde
ḥavādiş

boğup:

1. boğup:

Gazel 128

Mısra: 9

*Bir şeyin çevresini
ip veya elle sararak
sıkmaq, daraltmak.*

Sevdāya boğup zülf-i
giriḥgīr ile Fennī

‘Uşşākı helāk etmede
ḥayfā o mümārız

boş koyma:

1. boş koyma:-ma

Müstezad 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Boş bırakmak.

Bend etmek için
kendine ol eşheb-i cānı
Boş koyma sen anı

boşla:

1. boşla:

Gazel 95

Mısra: 8

*Ehemmiyet
vermemek.*

‘Uşşāka būselikde
girizgāhı tiz edip
Muṭrib ‘araḳı boşla bu
perde pes istemez

bosnaya vālī oldu:

1. bosnaya vālī oldu:-du

Kıt'a 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Bosna'ya vali
olmak.*

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyā
tārīḥ
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālī

bostān-ı dil-ārā:

1. bostān-ı dil-ārā:

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül alan, gönül
okşayan bahçe.*

Dü-çār olsam n’ola
‘aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev‘-i
memerrdendir

boyan:

1. boyandı:-dı

Gazel 89

Mısra: 7

*Boyalı, ...renk ile
boyalanmak.*

Boyandı la‘l-i sākī reng-
i ḥūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

böyle:

1. böyle:

Gazel 55

Mısra: 10

Aynıyla, bu tarzda.

Pek çok da iftiḥārı ko
bi’llāh Fenniyā
Şā‘ir katında böyle
süḥanlar fesānedir

2. böyle:

Gazel 59

Mısra: 2

Aynıyla, bu tarzda.

Başşa rikāb-ı vuşlata
cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i
fürs böyle el verir

3. böyle:

Gazel 82

Mısra: 10

Aynıyla, bu tarzda.

Fenniyā fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭab‘ın Ḥasīb
Daḥı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem kıpar

4. böyle:

Gazel 97

Mısra: 12

Aynıyla, bu tarzda.

Yem-i süḥanda re‘īs-i
Celālīveş Fennī
“Nūḥ yelken” mazmūnı
böyle aқdamaz

5. böyle:

Gazel 132

Mısra: 10

Aynıyla, bu tarzda.

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

6. böyle:

Gazel 156

Mısra: 8

Aynıyla, bu tarzda.

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū‘alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

7. böyle:

Gazel 9

Mısra: 5

Aynıyla, bu şekilde.

Eder mi olsa Kāḍī-zāde
böyle dāmenin irḥā
O hey‘etle bilir şad
āferin ibn-i Melek ādāb

8. böyle:

Gazel 183

Mısra: 16

Aynıyla, bu şekilde.

Fenniyā şāhib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı sūhanda
böyle bir fem
görmedim

9. böyle:

Gazel 229

Mısra: 6

Aynıyla, bu şekilde.

Nār-ı şehir-i Sitānbulu
seyr et
Böyle bir ihtirāk var
dilde

10. böyle:

Gazel 194

Mısra: 14

Böyle, bu şekilde.

Bāğ-ı sūhanda mīve-i
mazmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

11. böyle:

Gazel 214

Mısra: 10

Böyle, bu şekilde.

Dībāc-ı nazm-ı zeylini

seyr eyle Fenniyā

Olmaz nazīre böyle

metā^c-ı zirā zere

12. böyle:

Gazel 115

Mısra: 2

"böyle, bu şekilde"

anlamlarına gelen

durum zarfı.

Kālā-yı vişāliñ gibi

‘uşşāka hayāl iş

Yokdur bu cihān içre

şehā böyle nümāyiş

13. böyle:

Muhammes 1

Mısra: 26

"böyle, bu şekilde"

anlamlarına gelen

durum zarfı.

Baḥīl olma kerem kıll

‘āleme ihsānıñı var et

Devā mı ‘aksine

devrānla böyle yürü çık

git

14. böyledir: -dir

Gazel 172

Mısra: 2

"Böyle, bu şekilde,

*buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı.*

Bezm-i gülşen rind-i

sākī encümen-pirā

degil

Böyledir bāğ-ı cihān

şimdi neşāṭ-efzā degil

böyle bir:

1. böyle bir:

Kıt'a 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Bu tarzda, bu
şekilde, çok güzel.*

Ne mümkün vaşfin

etmek böyle bir vālā-yı

zī-şānıñ

Şenāver bendesiniñ

dem-be-dem maşşūr-ı

a‘māli

2. böyle bir:

Kıt'a 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bu tarzda, bu
şekilde, çok güzel.*

Bu devrāna ne mümkün

böyle bir ḳalb-i ziyā

gelmek

Ḥayāl-i dīdesi dā'im

anıñ nūr-ı Cemālullah

böyle bir ʔalʕat
bulunmaz:

1. böyle bir ʔalʕat
bulunmaz: -un, -maz

Kıt'a 10

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Böyle bir yüz
(çocuk) bulunmaz.*

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
seher devr etmede
gerdūnı
Bulunmaz böyle bir
ʔalʕat çi sūd ʕālemde bī-
tāb ol

böyle iş et:

1. böyle iş et:

Murabba 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Böyle bir iş et.

Pārelendi cigerim oldu
perīşān-ḥālim
Saña lāyık mı baña
böyle iş et sultānım

boynuma geçirdi:

1. boynuma geçirdi: -di

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Boyna dolamak //

idam etmeye

hazırlanmak.

Şerbet-i laʕli şifā derken
dil-i dīvāneye
Ḥalkā-i zūlfūñ geçirdi
boynuma zencirveş

bu:

1. bu:

Gazel 3

Mısra: 11

Bu, işaret zamiri.

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı süḥan
Okuyup fehmedemez
mazmūn-ı terkīb-āşinā

2. bu:

Gazel 4

Mısra: 4

Bu, işaret zamiri.

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-süḥan bu
ne ʕacāʕib bir suʕāl
ammā

3. bu:

Gazel 29

Mısra: 3

Bu, işaret zamiri.

Bu mu sebep
vaḳ[i]tinden mi ğidā
aḥz eyler
Evc-i ʕalāda hümā-
perde cemīʕ-i ervāḥ

4. bu:

Gazel 71

Mısra: 3

Bu, işaret zamiri.

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

5. bu:

Gazel 78

Mısra: 9

Bu, işaret zamiri.

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
ʕĀşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

6. bu:

Gazel 153

Mısra: 7

Bu, işaret zamiri.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyiʕdir

bu kim
İki tığ-ı ebruvâne olduñ
ey dil yek-ğilāf

7. **budur:**

Gazel 155

Mısra: 7

Bu, işaret zamiri.

Ḥavfım budur ki ğarķ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenāniñ qarārı yok

8. **bu:**

Gazel 191

Mısra: 9

Bu, işaret zamiri.

Sūr-ı Ḥasıbe sāde bu bir
tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭab^c-ı Fennī
‘abd-i kemīneden

9. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 1

Bu, işaret zamiri.

Ḷadeḥ çeşmim iki şīşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

10. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 2

Bu, işaret zamiri.

Ḷadeḥ çeşmim iki şīşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

11. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 4

Bu, işaret zamiri.

Su’āl eylerse la^lin būs
ederken ḥvāb-ı ğafletde
Beni ḳatlı et ya cān baḥş
et deyü yāre cevābım
bu

12. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 6

Bu, işaret zamiri.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i
ḥatṭ u ḥālin būsına
tezyil

Tefekkür defter-i hecr-i
vişālinde ḥisābım bu

13. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 8

Bu, işaret zamiri.

Revān olsa n’ola fikr-i
ruḥ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḥürşīd-
i ‘ālem-tāba ābım bu

14. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 10

Bu, işaret zamiri.

Nice vezn eyleyem ṭāğ-ı
zebūnum vaşf-ı ḥāliñle
Dehān-ı ‘andelīb-i dilde
yek-dāne şevābım bu

15. **bu:**

Gazel 199

Mısra: 12

Bu, işaret zamiri.

Ḥayāl-i ebr-i zūlf ile o
māha Fenniyā taḥḳıķ
Şeb-i hecrinde yek-sā‘at
zuhūr eylerse ḥvābım
bu

16. **bu:**

Gazel 241

Mısra: 7

Bu, işaret zamiri.

Ne sevdādır bu kim
vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i

cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-pīç-i
ğurguru

17. bu:

Gazel 3

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı sühan
Okuyup fehm edemez
mazmūn-ı terkīb-āşinā

18. bu:

Gazel 4

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Bu nazmı Fenniyā ‘Arif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse hıtt
edip olma melāl ammā

19. bu:

Gazel 6

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

20. bu:

Gazel 8

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu nazm-ı mezāmīn ile
kıl sen dahı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı sühan-
dāna teḳarrüb

21. bu:

Gazel 9

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Bu şı‘r-i nev-zemīni
seyr için tanzīr eyle
Fennī
Kenār-ı baħr-i nazmıma
Sa‘d-ābād eylesin aħbāb

22. bu:

Gazel 12

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Şun destine āyīne-şıfat
Fennī bu şı‘ri
Maħfice varıp Sırrı
Efendiye ‘ayān et

23. bu:

Gazel 15

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Hıç gevher-i i‘ṭāya gedā
kādır olur mu
Bağş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

24. bu:

Gazel 15

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Çerhiñ keremi kıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāğım saña
bir jende mürüvvet

25. bu:

Gazel 16

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Bir kavlı-i eşağ yok mu
bu ‘ālemde ḫavādiş
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḫavādiş

26. bu:

Gazel 19

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Bint-i rezi gör ḫacle-i
bezmінде o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḫünşā-yı mü‘ennes

27. bu:

Gazel 20

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Celâlıden nazîre isteyip
bu nazmıña Fennî
Elin būs et temennâ
eyle olmazsa miyânın
koc

28. bu:

Gazel 21

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Bâzâr-ı zîb -i silk-i
selâsetde Fenniyâ
Verdim bu vezn ile dūr-
i manzûmuma revâc

29. bu:

Gazel 28

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyâ söyleyip
esrârını mestâne bu şeb
Eyledi derd-i derûnuñ
bize bir bir taşrîh

30. bu:

Gazel 31

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Döküp ol hân-kâh
şiddet-i vâkt-i şitâ için
Ne hâletdir bu kim
berdü'l-‘acûze
mübtelâdır yah

31. bu:

Gazel 32

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Nağş edip la‘liñi sür bu
dil-i kâşâne sürh
Yağışır beyt-i siyâh içre
o vîrâne sürh

32. bu:

Gazel 32

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Jende-i hûn ile dil olsa
n’ola zîbende
Fenniyâ hoş yağışır bu
dil-i divâne sürh

33. bu:

Gazel 34

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Nice sîh olmaya bu
sûziş-i ‘ışkıñla hezâr
Yağdı tennür-ı dili sûk-ı
mağabbetde tabîh

34. bu:

Gazel 36

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrî tanzîr
Kim eder baħr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

35. bu:

Gazel 37

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu nazmı mâhya
kandili uçurup Fenni
üstâda
Hüner ‘arz et Hâsib-i
rûze-dâra her çi bād-
âbâd

36. bu:

Gazel 42

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Şerbet-i la‘liñ ne
hikmet ol tabîb-i cãn-
fezâ
Şunmada ağıyâra her
dem bu dil-i bîmâra şâz

37. bu:

Gazel 43

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tā-pā

Benim bu jende

cismim[i] dil-i

dīvāneden me'hūz

38. bu:

Gazel 47

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Re'is-i Fāzıla bu nazmı

Fenniyā 'arz et

Felek ister ise bādbān

behāsinadır

39. bu:

Gazel 49

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Devā-yı vişāl-i yāre

mest-i pūşt-pā derler

Bu renc-i rūzgār-ı

āsmāniye belā derler

40. bu:

Gazel 51

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Nessāc-ı 'ıŧka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

41. bu:

Gazel 53

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Zāhid қаатарında çü ḥar

olsa ğam degil

Ammā bu sür'at ile

licām-ı cemel kıpar

42. bu:

Gazel 53

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fennī bu nev-zemīni

Lezīziye 'arz edip

Seng-i Ḥiŧārı ṭab'ı

hünerden temel kıpar

43. bu:

Gazel 55

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Teŧrīf-i sūķ-ı meclise

'özrūñ ŧehā nedir

Ḥavf-ı metā'ı vaŧlıñ ise
bu behā nedir

44. bu:

Gazel 59

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyi gör ki ŧi'r-i

Lezīziye güyiyā

Bu nā-sezā nikātı nazīre

ġazel verir

45. bu:

Gazel 61

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Fennī Celāli olma ġuŧ

eyleyip dürüġı

Kim der bu nev-zemīne

Bāġ-ı İrem degildir

46. bu:

Gazel 63

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Nazīre iltimās edip bu

nazmı Fenniyā 'arz et

Lezīzī çünkü bir usta

degil ehl-i hünerdendir

47. bu:

Gazel 64

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Dil-i şehenşâh-ı tûl-ı
emelde bataklıdır
Ol bu binâ-yı fitne-i
kâkülde şaklıdır

48. bu:

Gazel 65

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Ne deñlü cevri girân ise
de fütâdesine
Bu bâr-ı miñneti mûr-ı
göñül taħammül eder

49. bu:

Gazel 66

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyâ ebr-i felekveş
bu zemîn-i pâki
Fikr-i ter şab^c-ı sühân-
perver-i yârân şıkılır

50. bu:

Gazel 67

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

51. bu:

Gazel 78

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyâ ‘arz eyle
eş‘ârîñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı okur ise
‘izz ile zî-şân olur

52. bu:

Gazel 79

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Ĥâl-i lebini bu dil-i
şeydâya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
řavz içre siñekdir

53. bu:

Gazel 80

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Bezm-i rindâni bu şeb
bulmuş şolanmış ol
püser
Cây-gîr olmağlığa

bulmuş utanmış bu
sefer

54. bu:

Gazel 80

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Bezm-i rindâni bu şeb
bulmuş şolanmış ol
püser
Cây-gîr olmağlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

55. bu:

Gazel 82

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Bu tenim zaħmın
şaparsa ey şabîb-i cân
yine
Āb-ı vaşl-ı yâr ile terkîb
olan merhem çapar

56. bu:

Gazel 83

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Ĥař-âver olmayıcağ
bezme meyl etdirmiş ol
meh

Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahāra kalmışdır

57. bu:

Gazel 90

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

‘Arz et bu nazmı Neş’et
Efendiye Fenniyā
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherisidir

58. bu:

Gazel 91

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Bü’l-‘acebdir ki gazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bî-bedel olsun
deyü te’kîd ederiz

59. bu:

Gazel 92

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Ne hikmetdir ‘aceb bu
şîve-i hikmet o meh-
rūda
Gelir tırılmaz gider dil-
hasteye hāzık bakar
bakmaz

60. bu:

Gazel 93

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu bî-çāre nuḳūd-ı
sirişki biz Fennī
Ṭarīk-i Ka‘be-i vuşlata
harc-ı rāh ederiz

61. bu:

Gazel 95

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfi kes istemez
Bu şaḥn-ı gülde bülbüle
gayrı ses istemez

62. bu:

Gazel 95

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

‘Uşşāka bûselikde
girizgāhı tîz edip
Muṭrib ‘arākı boşla bu
perde pes istemez

63. bu:

Gazel 96

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Veżān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berḳ olup
rîzān
Bu ğaddār-ı felek
küyunda ‘uryān
olduğum bilmez

64. bu:

Gazel 101

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

65. bu:

Gazel 101

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Fennī baña bu dā’ire-i
‘ışka muvāfık
Ebrū-yı nigārim gibi bir
kār bulunmaz

66. bu:

Gazel 102

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz

Jäleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

67. bu:

Gazel 104

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rû’yâda
Ekseriyyâ bu düşü
zâhide ta‘bir ederiz

68. bu:

Gazel 104

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Düşme iflâs ile ey şüfi
tarîk-i vakfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

69. bu:

Gazel 104

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Ġâ‘ibâne nedir âyâ bu
meveddet Fennî
Ġazel-i Şabriyi ma‘nâda
da tanzîr ederiz

70. bu:

Gazel 109

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Şalb edip zâhid tağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-hâneye kıldı
anı âvîze çeres

71. bu:

Gazel 112

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

‘Andelîb-i ‘aşîka gül
ma‘şûk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilâ bu
gülşen-i meydâna ses

72. bu:

Gazel 113

Mısra: 14

Bu, işaret sıfatı.

Fenniye yine etmese bir
gönçe-i zîbâ
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

73. bu:

Gazel 115

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Kālâ-yı vişâliñ gibi
‘uşşâka ḥayâl iş
Yoğdur bu cihân içre
şehâ böyle nümâyiş

74. bu:

Gazel 116

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol âfet-i
devrân
Raķibe ḥışm edip çîn-i
cebînin bîm göstermiş

75. bu:

Gazel 124

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu ḥân-kâh içre
Gelip devrâna girsen
zâhidâ olma şaķın
raķķâş

76. bu:

Gazel 125

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Zâhid sen umûruñ
idegör Ḥâlîka tefvîz

Geldikçe nedir hâliñi
mahlûka bu ta'rîz

77. bu:

Gazel 125

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Sevdâ-yı hañîñ bu dil-i
şeydâyı tabîbim
Kıldı leheb-i sūziş-i
buhrân ile temrîz

78. bu:

Gazel 126

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Dârû-yı rûhı kılsa telef
ñañ mı Fenniyâ
Bu kîl-i cism-i köhne vü
milka-yı bî-ħazîz

79. bu:

Gazel 129

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu nazmı Fenniyâ Sırrî
Efendiye yürü 'arz et
Okuyup baş 'afv
etmesin nikât-cûlarıñ
bisât

80. bu:

Gazel 130

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

Mey kıldı bu şeb rind ile
cânâna tavassuñ
Vuşlat ile bîmâra
hekîmâne tavassuñ

81. bu:

Gazel 132

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Hvân-ı vişâl u nuql-ı leb
u bâde la'l-i nâb
Sâķî bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simât

82. bu:

Gazel 136

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Meyi nüş eylemek
ma'nâda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yâyı haķikat pek
güzel ta'bir eder vā'iz

83. bu:

Gazel 140

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Kim verdi haber bu
ğazeli vaķ'a-nüvise
Fennî dedi ba'zıları
taħrîr-i muvaķka'

84. bu:

Gazel 144

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Tiğ-ı müjeyle katlimi
ķādîya ħükm içün
Da'vâ-yı demde şebte
bu çeşmim güvâh dirîğ

85. bu:

Gazel 153

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Ĥaclegâh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifâf
Zâhide 'akd eyleyip rez
duħteri pîr-i muğân

86. bu:

Gazel 157

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Dimâğ-ı cāna nuķkuñ
şöyle lezzet verdiğim
Fennî
Bu bâbda ni'met-i pāk-i
nikâtın bal ile ķaymaķ

87. bu:

Gazel 164

Mısra: 5

Bu, işaret sıfatı.

Bu rüzgār-ı çerh-i fenā
içre ğarķ olur
Gird-āb-ı baħr-i ʿıŝķıñña
düşen melek seniñ

88. bu:

Gazel 164

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fennī bu esbāba düşüp
sāʿat-i hezār
Döndü daķıka seng-i
ġamıñla felek seniñ

89. bu:

Gazel 165

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Taħayyül eyle dilde
Fenniyā bu maʿni-i
bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı
naẓm-ı pāk-i Fıñnat
isterseñ

90. bu:

Gazel 166

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Çü aħz olunduķ idi tıyn-
ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesīm-i ħākime çek

91. bu:

Gazel 166

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Bu esb-i naẓmı ħarīdār-
ı raħmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā baķıp ħüsñü

92. bu:

Gazel 169

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Bir ʿıŝķa mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāŝıñ

93. bu:

Gazel 171

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Ben bu limeġāh-ı
ġamda kestigi ħvāhem
ŝehā

Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı
bürrān olsa da māniʿ
degil

94. bu:

Gazel 174

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Bu ħān-ķāh-ı ʿıŝķa gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzü degil

95. bu:

Gazel 175

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Bārān-ı eşkim ile ħarāb
oldu dil yine
Yıķdı cihānı ħikmet-i
Bārī bu sāl sil

96. bu:

Gazel 178

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Neŝʿe vermez efendim
size bu sekr-i ħudūŝ
Tevbe-i sākıķ edip bāde-
i nā-yāb içelim

97. bu:

Gazel 183

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Ġarķ eder ħavfım budur
flk-i dili deryā-yı ‘ıŖķ
Bād-ı āh ile bu rtbe
cŖiŖ-i yem görmedim

98. bu:

Gazel 183

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Tiĝ-ı ĝamzeñle helāk
edip bu Ŗeb cānā beni
Ben bu r’yāyı güzel
ta’bīr edip kem
görmedim

99. bu:

Gazel 183

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Tiĝ-ı ĝamzeñle helāk
edip bu Ŗeb cānā beni
Ben bu r’yāyı güzel
ta’bīr edip kem
görmedim

100. bu:

Gazel 184

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Ṭanzīr içün āyā ki bu
manzmemi Fennī
Ŗermī-i sĥan-perver-i
ĝarrāya mı gitsem

101. bu:

Gazel 185

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Kenār-ı ħulzm-i ṭab^c-ı
Lezīzīye Fennī
Melek deyü bu
manzmu bir ĝazel
ekelim

102. bu:

Gazel 191

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Ṭılsım-ĝuŖā-yı ṭab^c olan
añlar bu nükteyi
Yok farkı lafz-ı güher-i
naẓmıñ defineden

103. bu:

Gazel 198

Mısra: 1

Bu, işaret sıfatı.

‘Azm et ol māha bu Ŗeb
maĥfice ey dil ħavfı o

Ġl aĝyārı görürsek
Āyete’l-kürsī oķu

104. bu:

Gazel 198

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

El uzatmıŖ zāhid-i Ŗeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu Ŗeb
beyne’l-eĥıbbā ĝıft g

105. bu:

Gazel 201

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Gr nice mest eder
‘uŖŖākı ĥoy-ı ruĥsārıñ
‘Araķ mı katdıñ ey sākı
bu yāsemem Ŗuyuna

106. bu:

Gazel 203

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

ekdirme baĥr-i
frķate bu rüzgār ile
at keŖti-i viŖāline
yārıñ melekse de

107. bu:

Gazel 203

Mısra: 17

Bu, işaret sıfatı.

‘Arz et bu nazmı Ziver
Efendiye Fenniyā
‘Afv eylesin kuşūrunu
temyiz gerekse de

108. bu:

Gazel 204

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Şemm eylediyse
zülfünü inkār etmesin
Zirā olur bu kez bile
ağyār-ı rû-siyeh

109. bu:

Gazel 205

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Nazīre ‘arz eder ‘Ārif
Efendiye bu manzūmu
‘Acāyib saçmalar taḥrīr
eder Fennī-i bī-çāre

110. bu:

Gazel 212

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Sen Ziver Efendiye bu
eş‘ārını Fennī
Hüccet deyü şun
destine imzāya qarışma

111. bu:

Gazel 214

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Çekdikçe tîğ-ı ğamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ḥavfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

112. bu:

Gazel 215

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersārı görünce

113. bu:

Gazel 216

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

‘Uşşākı ferdi zülf-i
şekīlīñ uşūl ile
Oldu bu nefḥa-sāz-ı
gönül beste māteme

114. bu:

Gazel 222

Mısra: 4

Bu, işaret sıfatı.

Şarf edip cānı ‘aḳār-ı
vaşl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu
maşrafı irādıma

115. bu:

Gazel 222

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Bu müferriḥ-i nev-
zemīni Fenniyā ‘arz
eyleyip
Zümre-i ‘irfān
buyursun söyle Sa‘d-
ābādıma

116. bu:

Gazel 223

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

‘Arz et bu nev-zemīni
[.] üstāda Fenniyā
Bağmaz Ḥasīb Efendi o
deñlü kuşūruma

117. bu:

Gazel 225

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā Ziver Efendiye

bu nazmı ‘arz et

Söyler ol hâliş-‘ayarı

saña zergercesine

118. bu:

Gazel 227

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Riyâz-ı bâğı tab‘ımdan

bu şi‘rim ehl-i ‘irfâna

Hediye Fenniyâ bir

deste çekdim tâzedden

tâze

119. bu:

Gazel 228

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Zah[1]m-ı pür-dağı

sînemde görünce ol şūh

Bu çerâğâna müşâbih

dedi tarh-ı lâle

120. bu:

Gazel 230

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Hezārān dilleri hayrān

eder bu maṭla‘ı seyr et

Hasib-i tūṭi-i şîrîn-

femiñ mir’āt-ı

mazmūnu

121. bu:

Gazel 232

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyâ temyîz için

‘arz et bu nazmı Zivere

Ol sefid eyler imiş eş‘arı

çün erziz gibi

122. bu:

Gazel 233

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Çāh-ı dilde hūsn-i

Yūsufveş görüp ol

ṭalākı

Āb-ı ṭab‘ımda ‘ayān

oldu bu şeb māhiyyeti

123. bu:

Gazel 234

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Varaḫ varaḫ dile şerh-i

ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ

Faşıl faşıl yine bu ders

ḫîl ü ḫâlîñ mi

124. bu:

Gazel 234

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Ḥazîn ḫazîn loḫmalarla

ey bülbül

Seḫer seḫer güle bu

nâleler mevâlîñ mi

125. bu:

Gazel 235

Mısra: 11

Bu, işaret sıfatı.

Bu yekke-tāz-ı ṭab‘-ı

belāgatle Fenniyâ

‘Örfî n’ola reh-i sülḫāmiñ

olsa reh-beri

126. bu:

Gazel 236

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

‘İndimde nev-zemîn

deyü ‘add eyleyip dilâ

Sulṭānıma nice şunayım

bu rekâketi

127. bu:

Gazel 236

Mısra: 16

Bu, işaret sıfatı.

Cevher-fürüş-ı ʃab^c-ı
Ḥasībāya Fenniyā
‘Arz et bu dürr-i rişte-i
naẓm-ı belāḡati

128. bu:

Gazel 237

Mısra: 6

Bu, işaret sıfatı.

Ebruvāniñ meyli Oķ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Sa^cd-ābāda mı

129. bu:

Gazel 237

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanzīriñ ‘aceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

130. bu:

Gazel 239

Mısra: 3

Bu, işaret sıfatı.

Bu nevm-i teḡāfülde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

131. bu:

Gazel 239

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaḡa
mi‘mār bulunur mu

132. bu:

Gazel 245

Mısra: 12

Bu, işaret sıfatı.

Rā’iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūḡan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

133. bu:

Kıt'a 3

Mısra: 2

Bu, işaret sıfatı.

Esmā Sulṭān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmaḡa bu ḡavzı sevķ
etdi dil-i sitāresi

134. bu:

Kıt'a 9

Mısra: 18

Bu, işaret sıfatı.

Gelip bir tāriḡ-i zibā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ʃulū^c etdi
Meḡammed Rızā’ullah

135. bu:

Gazel 98

Mısra: 9

İşaret sıfatı.

N’ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı naẓma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkamaz

136. bu:

Gazel 5

Mısra: 13

Bu, işaret sıfatı.

Raķş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sākī
Yaķmış yine rez-
duḡteri ayāḡına ḡinnā

137. bu:

Gazel 22

Mısra: 8

Bu, işaret sıfatı.

Taḡtḡāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raķīb
Fāriḡ olsun bu

hevesden katl olur
şāhib-ḥurūc

138. **bu:**

Gazel 39

Mısra: 7

Bu, işaret sıfatı.

Yār ile bu şeb şem' idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi gayr dilā ferd

139. **bu:**

Gazel 100

Mısra: 10

Bu, işaret sıfatı.

Fennī қо yeter zūhd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḥafī merkez-i
levvāmeye şıgmaz

140. **büyuz:-yuz**

Gazel 106

Mısra: 1

Koku.

Zāhirde gül olduk ise
bātıında büyuz
İnbīk-i felek içre gül-āb
olmada ḥüyuz

141. **bu:**

Gazel 245

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūḥan olsa 'aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

142. **bu:**

Gazel 17

Mısra: 4

"Bu" işaret sıfatı.

Naqş-ı ḥaşir alt edip
cismi şūfiyā
Bu tarz-ı nev-verā'la
saña büriyā 'abeş

143. **bu:**

Gazel 58

Mısra: 5

Koku.

Mışr-ı dilde Nīl-i 'ışkıñ
hep dem-ā-dem bu aqar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derūn-ı sīneye

144. **bu:**

Kit'a 7

Mısra: 18

"Bu" işaret sıfatı.

Mevlidi tāriḥini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḥdūm için
bu sūḥan-ı efdali

145. **buña:-n, -a**

Muhammes 1

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Biri kāse biri kātı'dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

146. **bu:**

Gazel 50

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭab'-ı Belīgiñ
zevāyi'indendir

147. **bu:**

Gazel 149

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Fenni bī-şübhe uçar
mişl-i ḥabāb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
sūḥan-efsāneye üf

148. bu:

Kaside 1

Mısra: 53

"Bu" işaret sıfatı.

Bu maḳāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ḡayra nühüfte
bir uşul ile hemān

149. bu:

Kaside 1

Mısra: 62

"Bu" işaret sıfatı.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha
götürüp bir eşheb
Tengdi ḥaṭve-i
reftārına bu kevn ü
mekān

150. bu:

Kaside 1

Mısra: 155

"Bu" işaret sıfatı.

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi'rācına dil-i
micmer 'ūd-ı sūzān

151. budur: -dur

Kaside 1

Mısra: 151

"Bu" işaret sıfatı.

Budur āyīn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād
eder anlar her ān

152. bu:

Kaside 2

Mısra: 24

"Bu" işaret sıfatı.

Ḳā'ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāḡ olmak ümīd

153. bu:

Kıt'a 3

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Gülşen-i vaşfin tefekkür
eyler iken nāḡehān
Güş etdi bu şadā-yı
Fenni-i bī-çāresi

154. bu:

Kıt'a 3

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Tārīhin üçler gelip der
ḥarf-i cevherdārı
Cennet içre 'aynıdır bu
keşşerin fevwāresi
[Sene 1191]

155. bu:

Kıt'a 6

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Dedim bu mevlide ben
daḡı Fennī bī-behā
tārīḡ
Ṭulū' etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
'Aṭāullah

156. bu:

Kıt'a 8

Mısra: 11

"Bu" işaret sıfatı.

Ne rif'atdır aña māder
peder olmak bu 'ālemde
O 'ırḳ-ı Hāşimī şulb-ı
'Alīdir re'fet-i Sübhān

157. bu:

Kıt'a 9

Mısra: 5

"Bu" işaret sıfatı.

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir ḳalb-i zīyā
gelmek
Ḥayāl-i dīdesi dā'im
aniñ nūr-ı Cemālullah

158. **bu:**
Kıt'a 12
Mısra: 31
" Bu " işaret sıfatı.
- Bikr-i mezâmîn ile bu
sühân-ı nekreyi
Güşına düşizeniñ
söyledi
159. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: 2
" Bu " işaret sıfatı.
- Semiyi-yi fahr-i 'âlem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḫ oldu
bünyâdına bu
kâşâneniñ nâgâh
160. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: 7
" Bu " işaret sıfatı.
- Bu ḳaşr-ı nev-zemîni
eyleyip iḥyâ Mesîḥâsâ
Felekde olmağa âvîze
ḳandîli sezâdır mâh
161. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: 20
" Bu " işaret sıfatı.
162. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: 5
" Bu " işaret sıfatı.
- Ḳoyup pâyn se
maḳdem süllemide
Fenni der târiḫ
Sözüm yoḳ bu binâ-yı
nev güzel resm oldu
mâşâllâh
162. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: 5
" Bu " işaret sıfatı.
- Resmin 'arz etdi bu
kâşâneniñ üstâda o zât
Ṭab' -ı mi' mârî
secencelveş olunca
berrâḳ
163. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: 20
" Bu " işaret sıfatı.
- Hıfz edip âteş-i
iḥrâḳdan [anı] dâ'im
Bâri göstermeye bu
menzîl-i pâke iḥrâḳ
164. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: 23
" Bu " işaret sıfatı.
- Fenni ver şâhib-i
ebnâsına bu târiḫi
- Eylediñ şan İremi
cennete el-ḫaḳ ilḫâḳ
165. **bu:**
Muhammes 1
Mısra: 8
" Bu " işaret sıfatı.
- Biri kâse biri ḳâṭı' dır
âlâtı o nâ-çârın
Bu teşbihât ile yoḳdur
seniñde buña inkârın
166. **bu:**
Muhammes 1
Mısra: 13
" Bu " işaret sıfatı.
- Gelip bu ḥân-ḳâh-ı
ḫalkâ-i bezm içre ey
'âbid
Ayağın elde tut pîr-i
muğânın ḫürmete
zâhid
167. **bu:**
Murabba 1
Mısra: 16
" Bu " işaret sıfatı.
- Düzd deme 'uşşâḳa
ḳabâḫatdendir
Ḥvâb-ı nâziñda
'azmiyyet bu
şecâ'atdendir

168. **bu:**

Murabba 2

Mısra: 4

"Bu" işaret sıfatı.

Çulku-ı cām-ı şürāhī
būlbūl-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ
tūtī-i gūyāsıdır

169. **bu:**

Müstezad 1

Mısra: 3

"Bu" işaret sıfatı.

Bu cāme ile faħrimi
Dārāya deġişmem
Pinhān u hüveydā

170. **bu:**

Müstezad 1

Mısra: 18

"Bu" işaret sıfatı.

Pālūde midir vuşlatıñ
ey Fāris-i ni‘met
Nā-dīde bu lezzet

171. **bu:**

Müstezad 2

Mısra: 25

"Bu" işaret sıfatı.

Sırrīye şunup bu sühan-
ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maħfī

172. **buña:-na**

Kıt'a 12

Mısra: 5

"Bu" işaret zamiri.

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh
nāṭıka-i ekberān

173. **bu:**

Müstezad 2

Mısra: 6

"Bu" işaret adılı
(zamir).

Bir nīm-nigehi yok ise
‘uşşākına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

bu esnāda:

1. **bu esnāda:**

Kıt'a 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bu sırada.

Bu esnāda gerçi
olmaydı bu iki şırān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aħvāli

bu hāl üzre:

1. **bu hāl üzre:**

Gazel 220

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Bu şekilde, bu şekil
üzere.*

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āġūş-ı vuşlatda
Bu hāl üzre o meh-rū
ħvāba varsın pister
isterse

bu hālet ile:

1. **bu hālet ile:**

Kaside 1

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Bu şekilde, böylece.

Çābe kavseyn e duħul
eyledi bu hālet ile
Vāşıl oldu harem-i ħāşa
o şāhib-i ‘irfān

bu iki:

1. **bu iki:**

Kıt'a 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bu iki.

Bu eşnâda gerçi
olmaydı bu iki Şîrân
Neye müncer olurdu
devletin âyâ ki aḥvâli

bu kim:

1. bu kim:

Kıt'a 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bu ki.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
ḳalbin
Ledün sırrına vâḳıf oldu
sa'y ile o bir dil-ḥvâh

bu ne:

1. bu ne:

Kaside 1

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

Bu ne kadar güzel.

Añlanılmaz bu ne
şoḥbet bu ne
keyfiyyetdir
‘Aḳl ile fehm edemez
kühünü zihni-insân

2. bu ne:

Kaside 1

Mısra: 117

Kelime Tipi: -

Bu ne kadar güzel.

Añlanılmaz bu ne
şoḥbet bu ne
keyfiyyetdir
‘Aḳl ile fehm edemez
kühünü zihni-insân

bu ne sevdâ:

1. bu ne sevdâ:

Müstezad 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Bu nasıl bir

sevdadır.

Şad-deste gül ü sünbül-i
garrâya deḡişmem
Bilmem ne bu sevdâ

bu peydâ:

1. bu peydâ:

Müstezad 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu meydana geliş.

‘Uşşâka âh edip aḡyâr
içün eder
Ġavḡâya bu peydâ

bucak:

1. bucaqlıdır: -lıdır

Gazel 64

Mısra: 6

Bucak, köşe, yer.

Düzd -i nigâhi küşe-i
târ-ı ḡamzede
Ol ser-hezâr ceyš-i
fiten-cü bucaqlıdır

2. bucaḡa: -a

Gazel 215

Mısra: 5

Bucak, kenar, köşe,

yer.

Düzd-i nigeḡinden n’ola
dil ḳaçâ bucaḡa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tâtârı görünce

budur:

1. budur:

Gazel 48

Mısra: 3

Üzerinde durulan,

hakkında söz

söylenileni işaret.

Ḥavfım budur ḳazâ ile
diller şehîd olup
Tiḡ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesâd olur

2. budur:

Gazel 183

Mısra: 5

*Üzerinde durulan,
hakkında söz
söylenileni işaret.*

Ėarķ eder ĥavfım budur
fülk-i dili deryā-yı ʿıřķ
Bād-ı āh ile bu rütbe
cūřıř-i yem görmedim

3. budur:

Gazel 214

Mısra: 5

*Üzerinde durulan,
hakkında söz
söylenileni işaret.*

Ėavfım budur ĥıřn-ı dili
ĥüsn ü rıfķla
Ol ceyš-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

4. budur:

Gazel 233

Mısra: 8

*Üzerinde durulan,
hakkında söz
söylenileni işaret.*

Nāle neydir mey
sirişkim dīde řāĖar dil
kebāb
Pīr-i ʿıřķıñ bezm-i
vaĥdetde budur
keyfiyyeti

bugün:

1. bugüne:-e

Gazel 195

Mısra: 10

Bugün.

Degil s̄abit-ķadem ĥayfā
döner vaʿd-i viřālinden
Daĥı çok āl eder Ėırre
saña bugüne rengiden

2. bugün:

Gazel 213

Mısra: 9

Bugün.

Bugün kürsīde gör kim
ĥvāba vardı Fennyā
vāʿiz
Ėuzūrunda cemāʿat
ķařd edip
ĥamyāzelendikçe

3. bugün:

Gazel 209

Mısra: 9

Bugün.

Bugün seyr-i Bebekde
ķatl edip ʿuřřāķını
Fennī
Boyandı ĥançer-i tīĖ-ı
niĖāh-ı dīdesi ķana

4. bugün:

Gazel 4

Mısra: 7

*İçinde bulunulan
zaman, gün.*

Bugün tebhāle-i laʿl-i
lebin şordum o cānānıñ
Kimi ķand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

5. bugün:

Gazel 62

Mısra: 1

*İçinde bulunulan
zaman, gün.*

Gördüm bugün o řūĥ-ı
cihānım terāř olur
Esrār-ı çin-i perçemi
ʿuřřāķa fāř olur

buhrān u buñ:

1. buhrān u buñ:-dur

Gazel 163

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Buhran ve sıkıntı.

şerbet-i tebhāle-i laʿl-i
lebiñ şun ĥāzıķā
ʿĀřıķ-ı dil-ĥasteye
buhrān u buñdur
perçemiñ

buhrān-ı firākıñ:

1. buhrān-ı firāqıñ: -iñ

Gazel 200

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık buhranı.

Hasret-i la'l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāqıñ
ṭutuşup oldu ʿalev

buhrān-ı ʿışka:

1. buhrān-ı ʿışka: -a

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşk buhranı // aşk
derdi.*

Besdir mizāca ḥāl-i
ʿaraḳ-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışka mā-ı ter-
i hindibā ʿabeş

buhrān-ı ʿışkı:

1. buhrān-ı ʿışkı: -ı

Gazel 205

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aşk buhranı // aşk
derdi.*

Yetiş Loḳmānveş
buhrān-ı ʿışkı luṭf edip
def ʿ et

Şifādır şerbet-i la'l-i
lebiñ bir ṭab-ı bīmāra

bükā:

1. bükā:

Gazel 183

Mısra: 13

Ağlama, ağlayış.

Zāhidiñ dā'im bükā ile
riyāsı sāḥtedir
Riḳkat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

bukrāt:

1. bukrāt:

Gazel 129

Mısra: 8

*Eski Yunan hekimi
Hipokratıs (Hipokrat).*

Dür-i dendān u la'liñ
görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkib ederdi vaşf
edip lü'lü'leriñ Bukrāt

bul:

1. bulmuş: -muş

Gazel 80

Mısra: 2

*Elde etmek,
ulaşmak.*

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ṭolanmış ol
püser
Cāy-gir olmaḳlıḡa
bulmuş utanmış bu
sefer

2. buldu: -du

Gazel 236

Mısra: 12

*Arayarak temin
etmek.*

Üstādıma ki mişl-i
Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı
ḡayāt-ı selāseti

3. bulmuş: -muş

Gazel 80

Mısra: 4

*Var olmak, mevcut
olmak.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yarı seyr edip
göñül
Huşk-ı zaḡm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

4. bulmuşken: -muşken

Gazel 122

Mısra: 9

Var olmak, mevcut olmak.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i ʿxsā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaş

5. bulunmazsa:-un, -maz, -sa

Gazel 156

Mısra: 7

Var olmak, mevcut olmak.

Āṣār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

6. bulmuş:-muş

Gazel 80

Mısra: 1

Görmek, denk gelmek.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ʿtolanmış ol
püser
Cāy-gīr olmağlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

7. bulunmaz:-un, -maz

Gazel 190

Mısra: 9

Arayarak temin etmek; ermek, ulaşmak.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā
Nazīre iltimās etmiş
sūḥan-dānīñ
ḳamusundan

8. bulmadı:-ma, -dı

Gazel 13

Mısra: 4

Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak; elde etmek, kavuşmak.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil buse-i laʿliñ
gibi āb-ı ḥayāt

9. bulunca:-unca

Gazel 218

Mısra: 1

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

10. bulunca:-unca

Gazel 218

Mısra: 2

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

11. bulmak:-mak

Gazel 231

Mısra: 15

(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bulmak isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı
ḥayāt
Şiʿr-i Tevfiḳı ḳırāʿat
eyleyip bul şihḥati

bula:

1. **bula:**

Gazel 132

Mısra: 2

Bulsun.

Ꞑıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neṣāṭ

bü'l-‘aceb:

1. **bü'l-‘acebdir:**

Gazel 91

Mısra: 7

*Şaşılacak şey,
acayıp.*

Bü'l-‘acebdir ki ğazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bī-bedel olsun
deyü te’kīd ederiz

2. **bü'l-‘aceb:**

Gazel 112

Mısra: 7

*Şaşılacak şey,
acayıp.*

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

3. **bü'l-‘aceb:**

Gazel 159

Mısra: 9

*Acayıpliklerle dolu,
çok şaşırtıcı, çok garip,
çok tuhaf.*

Ꞑılmadık ifṭār o dem
ķand-i lebiñle bü'l-
‘aceb
Bekledik ḥayfā ğurüb-ı
ḥattıñ aḥşam eyledik

bulan:

1. **bulanmış:-miş**

Gazel 80

Mısra: 6

*1. T. sf. Karışık, saf
ve berrak olmayan. 2.
Kirlenmek.*

Mışr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḥ
Eşk-i çeşimde çiçek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

bular:

1. **bular:**

Gazel 157

Mısra: 7

Bunlar.

Bular varın yoĝın fırsat
bulunca

Uyuz-meşreb olan
aḥbāba bāri vermesin
tırnaķ

bülbül:

1. **bülbülüñ:-ün**

Gazel 109

Mısra: 4

*Ar. Maruf güzel
sesli kuş, hezar.*

Nükte-dān olmadan
‘ālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naĝmesi oldu
sebeb-i ḥabs-i ķafes

2. **bülbüle:-e**

Gazel 160

Mısra: 10

*Ar. Maruf güzel
sesli kuş, hezar.*

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāĝ-ı nazmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

3. **bülbül:**

Gazel 234

Mısra: 11

*Ar. Maruf güzel
sesli kuş, hezar.*

Ḥazin ḥazin loķmalarla
ey bülbül

Seher seher güle bu
nâleler mevâliñ mi

4. bülbül:

Gazel 215

Mısra: 1

*Güzel sesiyle
bilinen kuş II Aşık.*

Bülbül gibi feryād
ederem yâri görünce
Ṭab‘ım açılır gönçe-i
gülzârı görünce

5. bülbül:

Gazel 39

Mısra: 3

Bülbül.

Bülbül gibi dil ḥaddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzâr-ı
cemâliñde aña verd

6. bülbül:

Gazel 148

Mısra: 5

Bülbül.

Bülbül mişâli başladı
gülşende ‘ışık ile
Rindân-ı bezme kılkuş-ı
mînâ taraf taraf

7. bülbülü:-ü

Gazel 245

Mısra: 1

*Güzel sesiyle
bilinen kuş, aşık.*

Gülşen-i ḥüsnünde ol
şāhıñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bâğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

8. bülbülden:-den

Gazel 188

Mısra: 10

Bülbül. // Aşık.

Gelip meclisde şimdi
kılkuş-ı mînâyı güş
eyler
Şimāḥ-ı zühdünü ḥıfz
eyleyen āvâre
bülbülden

9. bülbüle:-e

Gazel 95

Mısra: 2

Bülbül.

Dil bezm-i meyde yâr
ile maḥfi kes istemez
Bu şahn-ı gülde bülbüle
ğayrı ses istemez

10. bülbül:

Gazel 22

Mısra: 10

Bülbül II âşık.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şî‘r-i Zîvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

11. bülbül:

Gazel 184

Mısra: 1

Bülbül II âşık.

Bülbül gibi feryād
ederek vaqt-i seherde
Ol verd-i ruḥ-ı gönçe-i
zîbāya mı gitsem

12. bülbül:

Gazel 35

Mısra: 7

*Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle
meşhur küçük kuş.*

Diliñ bülbül saçın
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

13. bülbül:

Gazel 96

Mısra: 1

*Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle
meşhur küçük kuş.*

Benim bülbül gibi ol
ğonçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı ğam içre
gülistān olduğum
bilmez

14. bülbülü: -ü

Gazel 99

Mısra: 2

*Çok güzel öten,
sesinin güzelliğiyle
meşhur küçük kuş.*

Ûkûl-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

15. bülbül:

Gazel 65

Mısra: 10

*1. Güzel sesli kuş,
2. Aşık.*

Vücūd-ı pākin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sākī bülbül eder

16. bülbül:

Gazel 77

Mısra: 2

*1. Güzel sesli kuş,
2. Aşık.*

Ravza-i hüsn(üñ)de
şehā sünbül-i ğīsū
bulunur
Bülbül ‘uşşāk-ı dile
ğonçe-i hoş-bū bulunur

17. bülbül:

Gazel 167

Mısra: 10

*1. Güzel sesli kuş,
2. Aşık.*

Bāğ-ı sūhanda nazmıma
bülbül demez misin
Hvānde-i güle ülfetimiz
yoğsa Fenniyā

18. bülbül:

Gazel 222

Mısra: 6

Bülbül II Aşık.

Gülşen-i dāğ ten-i ‘ışk
içre ey dil dem-be-dem
Naħl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

bülbül oldu:

1. bülbül oldu: -du

Gazel 173

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Bülbül gibi olan;
aşık kimse.*

Hār-ı ağyāra açıldıkça o
gül
Āh edip murğ-ı dil oldu
bülbül

bülbülāsā:

1. bülbülāsā:

Gazel 71

Mısra: 2

Bülbül gibi.

Dilde fikr-i ğaddi dil-
berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāğ-ı ümmid
içre efgānıñ mı var

2. bülbülāsā:

Gazel 91

Mısra: 10

Bülbül gibi.

Güş edip Şā‘iriniñ
gülşen-i tab‘ın Fennī
Bülbülāsā per açıp
‘azm-i Zinikmid ederiz

3. bülbülāsā:

Gazel 108

Mısra: 3

Bülbül gibi.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kafes

4. bülbülāsā:

Gazel 209

Mısra: 8

Bülbül gibi.

İzārında o şūhuñ
zülfüdür zannetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbülāsā murğ-ı dil
lāne

5. bülbülāsā:

Kıt'a 10

Mısra: 27

Bülbül gibi.

Şafādır dāyesine
bülbülāsā zār u efğānı
Revā mı gülşen-i
ağūşuña sen elde ağzāb
ol

bülbül-i dem-sāz:

1. bülbül-i dem-sāz: -dır

Gazel 181

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sırdaş olan bülbül

*İl yakın arkadaş olan
âşık.*

Uşşāka faşl-ı devr-i
gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i
dem-sāzdır sözüm

bülbül-i kār-i-i āyāt-ı

mübîn-i Qur'an:

1. bülbül-i kār-i-i āyāt-ı

mübîn-i Qur'an:

Kaside 1

Mısra: 74

Kelime Tipi: -

Kuran'ın kutlu

*ayetlerini okuyan
bülbül.*

Enbiyāya o imām oldu

geçip mihrāba

Bülbül-i kār-i-i āyāt-ı

mübîn-i Qur'an

bülbül-i kilk:

1. bülbül-i kilk:

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel sesli, bülbül

gibi olan kalem.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i

eş'ār-ı beyān

Ṭūṭi-i mu'cize-gū pīçe-i

şirîn-dehān

bülbül-i nālān olayım:

1. bülbül-i nālān

olayım: -ayım

Murabba 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İnleyen bülbül

olmak.

Şıgınıp ravza-i

ruhsārıña pinhān

olayım

Ġonçe-i 'arızıña bülbül-

i nālān olayım

bülbül-i nālāna:

1. bülbül-i nālāna: -a

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İnleyen bülbül. //

Aşık.

Nev-şüküfte gül gibi

şāh-ı cānāna fes

Nağme-sāz-ı āh u zār

bülbül-i nālāna bes

2. bülbül-i nālāna:

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleyen bülbül. //

Aşık.

Kıl tütü ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

3. **bülbül-i nālāna: -a**

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnleyen bülbül.

Kıl tütü ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

bülbül-i şeydāsıdır:

1. **bülbül-i şeydāsıdır: -sı,
-dır**

Murabba 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çılgın aşık.

Kulḳul-ı cām-ı şürāḫī
bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ
tütü-i güyāsıdır

bülbül-i şūrīde:

1. **bülbül-i şūrīde: -y, -
em**

Gazel 182

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çılgın bülbül.

Gülşen-i rüz-ı elestden
bir güle ‘aşık olup
Bülbül-i şūrīdeyem
efgāna gelmişlerdenim

bülbül-i ‘uşşāka:

1. **bülbül-i ‘uşşāka: -a**

Gazel 147

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Âşıkların bülbülü.

Hatt-ı nev şanma
ruhunda yāriñ ey agyār
zāg

Bülbül-i ‘uşşāka kalmış
gülşen içre kıl tuzağ

bülbülveş:

1. **bülbülveş:**

Gazel 84

Mısra: 10

Bülbül gibi.

Naḳl-i zebān-ı Şehri
Efendiyle Fenniyā

Bāğ-ı süḫanda

bülbülveş imtiḫān olur

2. **bülbülveş:**

Kaside 1

Mısra: 113

Bülbül gibi.

Başladı ğonçe o dem
bülbülveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ḫandān

3. **bülbülveş:**

Kıt'a 11

Mısra: 4

Bülbül gibi.

Fenniyā rühuna bir
Fātiḫa dedim tāriḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu
fenādan gitdi

bülbül-zebān-ı tütü-i

kilk-i süḫan-perver:

1. **bülbül-zebān-ı tütü-i**

kilk-i süḫan-perver:

Kıt'a 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şairin kalen

tutisinin bülbül dillisi.

Gel ey bülbül-zebân-ı
tûṭî-i kilk-i süḥan-
perver
Yaz ol şeh-zâde evşâfın
hem ‘arz et ṭarf-ı bālâya

bulğur:

1. **bulğuru:**-u
Gazel 241
Mısra: 6
*T. is. Pirinç gibi
pilâv pişirmeye
yarayan buğday.*

Pilâv-ı nuql-ı meclis
zâhidiñ bäsürun
incitmiş
Ġinâ-âver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

bulun:

1. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 1
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Ravza-i ḥüsn(üñ)de
şehâ sünbül-i gīsū
bulunur
Bülbül ‘uşşâk-ı dile
ğonçe-i hoş-bū bulunur

2. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 2
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Ravza-i ḥüsn(üñ)de
şehâ sünbül-i gīsū
bulunur
Bülbül ‘uşşâk-ı dile
ğonçe-i hoş-bū bulunur

3. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 4
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥşî-nigehi
Deşt-i ḥayâlimde benim
niçe âhū bulunur

4. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 6
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Şermle ruḥsârı n’ola
pür-‘arağ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzâr-ı cinân
içre aḳarşu bulunur

5. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 8
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Cisini germ-âbede
seyr eyleyen üftâde ḥar
Kimdir o kâfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

6. **bulunur:**-ur
Gazel 77
Mısra: 10
*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Ḥavz bir ‘aşığa
döşenmez ise fevvâre
gibi
Meyl eder âğüşmuza bir
ḳadd-i dil-cū bulunur

7. **bulunmazsa:**-maz, -sa
Gazel 102
Mısra: 5
*Var olmak, mevcut
olmak.*

Beyt-i ḥüsnüñde
bulunmazsa şehâ âb-ı
ḥayât
Zeḳanıñ çâhı yeter
teşnelere zemzemimiz

8. **bulunmaz: -maz**
Gazel 101
Mısra: 6
Bulunmak, mevcut olmak.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

9. **bulunmaz: -maz**
Gazel 101
Mısra: 10
Bulunmak, mevcut olmak.

Fennī baña bu dā'ire-i
ıışka muvāfık
Ebrū-yı nigārım gibi bir
kār bulunmaz

bulun-:

1. **bulunur: -(u)r**
Gazel 77
Mısra: 12
(İçerisinde) var olmak.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

bulunca:

1. **bulunca:**
Gazel 218
Mısra: 6
Bulmak II erişmek II ulaşmak.

Naḳl-i emel üzre heves-
i hāma düşenler
‘Ömrün çürüdür mīve-i
maḳşūdu bulunca

bulunmaz:

1. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: 1
Yoktur.

Ḳaddiñ gibi Mañşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

2. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: 2
Yoktur.

Ḳaddiñ gibi Mañşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

3. **bulunmaz:**
Gazel 101

Mısra: 4
Yoktur.

Hem-meclis olursa
n'ola ağyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-hār bulunmaz

4. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: 8
Yoktur.

Ol rāyiz-i ḥüsnünde
olan dāfi'-i ğam kim
Ḥattıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

bulunur:

1. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: 1
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Āyā bize bir Ḥızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sir-āb edici
yār bulunur mu

2. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: 2
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Āyā bize bir Hızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sîr-âb edici
yār bulunur mu

3. bulunur:

Gazel 239

Mısra: 4

*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Bu nevm-i tegâfûlde
bizi rıfķ ile ey dil
Bî-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

4. bulunur:

Gazel 239

Mısra: 6

*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Şalb olmağa âmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

5. bulunur:

Gazel 239

Mısra: 8

*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Yağım eridi āteş-i
la'liñle tenimde

Cismim gibi bir şem^c-i
ziyādār bulunur mu

6. bulunur:

Gazel 239

Mısra: 10

*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş lîk
Mışr içre 'aceb anı
haridār bulunur mu

7. bulunur:

Gazel 239

Mısra: 12

*Bulunmak, yer
almak, mevcut olmak.*

İbrāhime teşbîh ile
Hāmîd gibi Fennî
Bu beyt-i dili yapmağa
mi'cār bulunur mu

buña:

1. buña:

Gazel 152

Mısra: 5

*Bu, işaret zamirinin
yönelme eki almış hali.*

Nice 'āşık buña şabr u
taħammül eylesin zāhid

Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pîrāhen-i şeffāf

bunda:

1. bunda:

Gazel 147

Mısra: 7

Burada.

Añlamazsın zāhidā
ebced hisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhîm etmege kıldım
ferāğ

bundan:

1. bundan:

Gazel 71

Mısra: 14

*Bu zamirinin çıkma
durum eki almış biçimi.*

Zîb-i silk edip gehî dūr-i
nikātîñ 'Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
dağı ihsānıñ mı var

**bün-nişin-i ħum-ı mey-
hāneye:**

1. bün-nişin-i ħum-ı

mey-ħāneye:

Gazel 178

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Meyhanenin
küpünün dibine
oturmak.*

Bün-nişîn-i ħum-ı mey-
ĥāneye sākī açma
Ṭursun Allāhı severseñ
meyı yab yab içelim

bünyād:

1. **bünyādına:** -ı, -n, -a

Kıt'a 13

Mısra: 2

*Esas, temel II yapı,
binâ.*

Semiyy-i faĥr-i ʿālem
Aĥmed Beg Efendi kim
Muvaffaĥ oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

burc-ı ʿışka:

1. **burc-ı ʿışka:** -a

Gazel 204

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşk burcu.

Ĥürşid-i nūr-ṭalʿatı
eyler ĥusūf-ı meh
Ķılmazsa burc-ı ʿışka
teveccūh o pādīşeh

burc-ı niyāz:

1. **burc-ı niyāz:**

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma burcu.

Şaĥn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāĥ

burc-ı saʿādetde:

1. **burc-ı saʿādetde:** -de

Kıt'a 7

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Mutluluk burcu.

Ṭoġdu cihān içinde bir
burc-ı saʿādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i
Muĥammed ʿAlī

bürehne:

1. **bürehne:**

Gazel 131

Mısra: 9

Çıplak.

Bürehne dil-rübālar
şuyını buldurmuş
ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı
hevādır şāt

büriyā:

1. **büriyādır:** -dır

Gazel 210

Mısra: 8

Hasır.

Mevc-i kem-ĥā-yı verʿa
ʿarz etme sen şūfı gelip
Ĥān-ķāh-ı dilde zīrā
büriyādır çeşmime

2. **büriyā:**

Gazel 1

Mısra: 8

*Hasır (fakirlik
alameti olarak
değerlendirilir.).*

Beş vakti kılmazın yeter
ol nāfile hemān
Naķş-ı ĥaşiri zāhidiñ
altında büriyā

3. **büriyā:**

Gazel 17

Mısra: 4

*Hasır, hasırdan
yapılmış giysi; yokluğu
ifade eden hasır giysi.*

Naķş-ı ĥaşir alt edip
cismi şūfiyā
Bu tarz-ı nev-verāʿla
saña büriyā ʿabeş

bürüc:

1. burūc:

Gazel 22

Mısra: 1

Burçlar. (Herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi).

Ra‘d-ı āhım berķ-i
çeşmiñ ey kamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ğam-ı çerh deme
eyler nüzül geh ‘urūc

bürüt:

1. bürütüñ: *-un*

Gazel 193

Mısra: 7

Bıyık.

Bürütüñ ol büt-i tersā-
yı hayyāta verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı
giribānın teyellensin

būs:

1. būsına: *-ı, -n, -a*

Gazel 199

Mısra: 5

Öpmek.

Edip erķām-ı hūsni
haṭṭ u hālīn būsına
tezyil

Tefekkür defter-i hecr-i
vişālinde hisābım bu

2. būsına: *-ı, -n, -a*

Gazel 134

Mısra: 1

Öpücük.

Lebiñ būsına va‘diñ
‘āşıķa şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

3. būs:

Gazel 82

Mısra: 2

Öpme.

‘Arızıñ hoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ķapar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
ķapar

būs ed:

1. būs ed:

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Bintü’l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid

Telḥ etdi mey-i milḥ-i
lebānı ile fāsıd

2. būs ed:

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Būs edip la‘l-i lebiñ
eyler dil-i divāne ḥaz
Bādeden elbet eder
maḥmūr olan mestāne
ḥaz

3. būs ed:

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Ḥüb ḥayāl-i ‘arızından
ķahve-i bā-‘anber iç

4. būs ed: *-ıp*

Gazel 159

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Ol hilāl-ebrüyü biz sākı
mey-āşām eyledik

Būs edip la‘l-i lebin
şevkine bayram eyledik

5. **būs ed:** *-er, -ken*

Gazel 199

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Su‘āl eylerse la‘lin būs
ederken hıvāb-ı ğafletde
Beni katl et ya cān bahş
et deyü yāre cevābım
bu

būs edip:

1. **būs edip:** *-ip*

Gazel 196

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Būs edip vechiñi kılsa
tezyin
Zer-i nişfiye ile pür-
altün

2. **būs edip:** *-ip*

Murabba 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Düzd deme ‘uşşāka
kabāhatdendir

Hıvāb-ı nāzıñda
‘azmiyyet bu
şecā‘atdendir

būs eyle:

1. **būs eyle:**

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ḥamrā çıkar

2. **būs eyle:**

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ḥamrā çıkar

3. **būs eyle:** *-sek*

Gazel 164

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Tebḥāle-i lebānıñı būs
eylesek seniñ

Dil ārzū eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

būs eyledikçe:

1. **būs eyledikçe:** *-dikçe*

Gazel 103

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Būs eyledikçe ‘ārızıñ
üzre sefid olur
Açılrsa bāğ-ı gülde n’ola
yaseminiñiz

būs eyler idim:

1. **būs eyler idim:** *-r, -i, -
dim*

Gazel 208

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Girse elime ben daḥı
būs eyler idim lik
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

būse:

1. **būse:**

Gazel 11

Mısra: 1

Öpme, öpücük.

Şehā sen būse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

2. **būse:**

Gazel 191

Mısra: 1

Öpme, öpücük.

Şāhım ʿulūfe vermez ise
būse sīneden
Kılsın ʿatiyye laʿl-i lebin
tış hazīneden

3. **būsesi: -sī**

Gazel 162

Mısra: 9

Öpme, öpücük.

Bir būsesi yok Fennīye
İḥsānıñ ʿacāyib
Tanzīm edip eşʿarını bī-
hūde emek çek

4. **būsesi: -sī**

Gazel 237

Mısra: 1

Öpme, öpücük.

Būsesi maʿcūn-ı kırmız
mı ya laʿl-i sāde mi

Berg-i gül mü laʿli eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

5. **būsedir: -dir**

Gazel 40

Mısra: 8

Öpücük.

Şun nuḳle bedel nūş
edicek bāde-i sākī
Meclisde ḳadeḥ başına
bir būsedir ʿāʾid

6. **būsedir: -dir**

Gazel 111

Mısra: 1

Öpücük.

Būsedir ḳaşdı eden
ʿarız-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḥsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

7. **būse:**

Gazel 124

Mısra: 8

Öpücük.

Gelip ibrām ederse
sākīyā bezm içre
ağyārān
Kerem ḳıl būse verme
merd-i rindāna ayağın
baş

8. **būsesidir: -sī, -dir**

Gazel 214

Mısra: 8

Öpücük.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
būsesidir mā-cerā-cere

9. **būseyi: -y, -i**

Gazel 187

Mısra: 11

Öpme, öpücük.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi
aḥz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle
hem olsun hem olmasın

būse-i laʿl-i lebiñ:

1. **būse-i laʿl-i lebiñ: -iñ**

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudağın

öpücüğü.

Vişāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebba būse-i laʿl-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

būse-i la'liñ:

1. būse-i la'liñ: -iñ

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı
dudağını öpmek.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā 'ālemi
Bulmadı dil būse-i la'liñ
gibi āb-ı hayāt

2. būse-i la'liñ: -iñ

Gazel 155

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı
dudağını öpmek.

Bir bādedir ki būse-i
la'liñ ħumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i 'ışkıñ kenārı yok

3. būse-i la'liñ: -iñ

Gazel 232

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı
dudağını öpmek.

Vuşlatıñ āyā ki ma'cūn-
ı cevāhir mi seniñ

Būse-i la'liñ girer
terkibe ol kırmızı gibi

4. būse-i la'liñ: -iñ

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lalin öpücüğü II
sevgilinin lal gibi
kırmızı dudağını öpme.

Āb-ı la'liñle edip būse-i
la'liñ terkib
Ĥāzık-ı 'ākil dil-i
bīmārıña dermān heves

būselik:

1. būselik:

Gazel 46

Mısra: 8

Öpücük, öpüş II
Mûsikîmizde būselik
beşlisiyle hüseyñde
hicaz dörtlüsü veya
kürdî dörtlüsünün
birleşmesinden
meydana gelen ve
dügâh (la) perdesinde
karar kılan, iki
numaralı basit
makamdır.

Edip āğāza uşüliyle bize
şeh-nāzım
Būselik kılmadı 'uşşāka
nev-ā-kārıdır

2. būselikte: -de

Gazel 95

Mısra: 7

Klasik Türk
mûsikîsinde būselik
beşlisiyle hüseyñde
hicaz dörtlüsü veya
kürdî dörtlüsünün
birleşmesinden
meydana gelen ve
dügâh (la) perdesinde
karar kılan, iki
numaralı basit
makamdır; öpücük,
öpüş.

'Uşşāka būselikte
girizgâhı tiz edip
Muṭrib 'araķı boşla bu
perde pes istemez

3. būselige: -e

Gazel 179

Mısra: 5

Musikide bir
makam; öpülecek yer II
dudak.

Bize gerdāniyeden
būselige
Muṭribā kār-ı nühüft
olsa maķām

4. būselik:

Gazel 244

Mısra: 10

Klasik Türk müziğinde bir makam..

Maḳām-ı şî'r-i Zîver
Fenniyâ İhsâna lâyıkdır
Sezâdır eylese ʿuşşâka
muṭrib bûselik hey hey

bûselik edip:

1. bûselik edip:-*îp*

Gazel 181

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Buselik makamını icra etmek.

ʿUşşâka faşl-ı devr-i
gülü bûselik edip
Kâr-ı nühüfte bülbül-i
dem-sâzdır sözüm

bûselik kılmak:

1. bûselik kılmak:-*mak*

Gazel 89

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

1) Buselik makamında çalmak 2) Buse vermek.

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile minâyı seyr eyle
Nühüfte bûselik kılmak
anıñ kılkuilde kârıdır

bûs-i la'f:

1. bûs-i la'f:-*îñ, -le*

Gazel 160

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilini lal gibi dudağını öpmek.

Bûs-ı la'fîñle bez[i]mde
ḳadeḫ-i Cem gibisin
Bermekî-ṭabʿ u süḫan-
meşreb-i Ḥâtem gibisin

2. bûs-i la'f:

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakut renkli ağzının öpücüğü.

Eşer yoḫ hîç feminden
var ḫaber al bûs-i
la'fından
ʿAzîmet eyle ey dil
Ḳandehâra her çî bād-
âbâd

3. bûs-i la'f:

Gazel 42

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yakut renkli ağzının öpücüğü.

Bûs-ı la'fîñ ey perî
olmaḫ gerek aḡyâra şâz
Şübhe ʿarîz olmada zîrâ
dil-i ḡam-ḫvâra şâz

bûs-ı la'fîn:

1. bûs-ı la'fîn:

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudağını öpmek.

Bûs-ı la'fîn ṭaleb
etdikçe sitignâya çeker
Güyyâ mevce-i luṭfun
leb-i deryâyâ çeker

2. bûs-ı la'fîñ:-*îñ*

Gazel 172

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dudağın öpücüğü.

Bûs-ı la'fîñ tâze
mazmündür şehâ
ʿuşşâkıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i
vaşlîñ lafz-ı müstesnâ
degil

bûs-ı la'fîñçün:

1. bûs-ı la'fîñçün:-*îñ, -çün*

Gazel 145

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Sevgilinin lal taşına
benzeyen kırmızı
dudağını öpme.*

Hİç mey-âşâma olur mu
‘ıyş-ı maḥfîde yasâğ
Būs-ı la‘lîñçün
bez[i]mde sâkıyâ vardır
mesâğ

būs-ı lebānı:

1. būs-ı lebānı: -ı

Gazel 217

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dudakları öpme.

O meh-rūnuñ ‘azm-i
çāh-ı dehānı olmamağ
üzre

Ki ‘uşşāka şeker būs-ı
lebānı olmamağ üzre

büstān mısın:

1. büstān mısın: -mısın

Gazel 168

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bahçe.

Ey nev-zemīn-i Fennī
gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḥ-i küfteler ile sen
büstān mısın

büstān-ı dilde:

1. büstān-ı dilde: -de

Gazel 203

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül gülbahçesi.

Büstān-ı dilde cevri o
māhıñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

büt-i mücāma‘atı:

1. büt-i mücāma‘atı: -ı

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgiliyle

kavuşmak.

Büt-i mücāma‘atı der-i
dilde ḥıfz etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ
şınāyi‘indendir

büt-i tersā:

1. büt-i tersā:

Gazel 46

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İmansız güzel.

*Hristiyan güzeli;
Hristiyanların putu. /
Sevgili.*

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına bağ
Şimdi gün ṭoğrısına
ḳaddi kemānvārıdır

2. büt-i tersā:

Gazel 120

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İmansız güzel.

*Hristiyan güzeli;
Hristiyanların putu. /
Sevgili.*

Gelip hem-meclis
olmağ üzre rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmīz va‘d-i
vuşlatın kāfir
inandırmış

büt-i tersālara:

1. büt-i tersālara: -lar, -a

Gazel 231

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İmansız güzel.

Verme mir‘āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
‘Aks-i vech ile ḳabül
etmez maḥabbet şirketi

büt-i tersā-yı ḥayyāta verip:

1. **büt-i tersâ-yı hayyâta**
verip: -*ip*

Gazel 193

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Terzi kâfir çocuğu.

Bürütüñ ol büt-i tersâ-
yı hayyâta verip zâhid
Tınâb-ı târ ile çâk-ı
giribânın teyellensin

büt-i tersâ-yı hüşyâre:

1. **büt-i tersâ-yı**
hüşyâre:-e

Gazel 205

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Akıllı, Hristiyan
putu, güzeli.

Yine dil mâ'îl oldu bir
büt-i tersâ-yı hüşyâre
‘Aceb mi deyr-i qalbim
içre taşvîr olsa dîvâre

büt-i ‘sâ:

1. **büt-i ‘sâ:**

Gazel 122

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İsa'nın putu //
sevgili.

Ol büt-i ‘sâ gibi sen
sîne-i ‘uryâna yaş

Zülfüne Mansûrveş çek
kendiñi meydâna aş

2. **büt-i ‘sâ:**

Gazel 122

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İsa'nın putu //
sevgili.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyâ
Fenniyâ

Ol büt-i ‘sâ gibi sen
sîne-i ‘uryâna yaş

büy-ı ezhâr:

1. **büy-ı ezhâr:**

Kaside 1

Mısra: 158

Kelime Tipi: -

Çiçeklerin kokusu.

Ravza-i rûhuna ‘itr-
âver ola şubh u mesâ

Büy-ı ezhâr şalât ile
selâm-ı Sübhân

büy-ı haatı:

1. **büy-ı haatı:-ı**

Gazel 137

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayva tüyünün
kokusu.

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruğunda
Büy-ı haatı minkâr-ı ser-
i şânedede maḥfûz

büy-ı meşâm al:

1. **büy-ı meşâm al:**

Müstezad 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Burun kokusu,
koklamak, koku almak.

Zülf-i siyehiñ mağz-ı
dile büy-ı meşâm al
Tâ defc ola sevdâ

büy-ı perçem:

1. **büy-ı perçem:**

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Perçeminin
kokusu.

Feslegen râyihası tutsa
cihânı ne ‘aceb
Büy-ı perçem idüğü refc-
i fesinden biliriz

2. **büy-ı perçem:**

Gazel 227

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Perçeminin
kokusu.*

Hoşā bir deste
sünböldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
būy-ı perçem tāzeden
tāze

buyur:

1. **buyursun:-sun**
Gazel 222
Mısra: 12
Gelmek;
şereflendirmek.

Bu müferriḥ-i nev-
zemīni Fenniyā ‘arz
eyleyip
Zümre-i ‘irfān
buyursun söyle Sa‘d-
ābādıma

2. **buyur:**
Gazel 178
Mısra: 2
"buyurun!"
*anlamında kullanılan
bir seslenme sözü.*

Nice bir fikr-i gāmıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i la‘liñle buyur
meclise vīšn-āb içelim

buyur!:

1. **buyur:**
Gazel 160
Mısra: 7
"Gel, hadi!"
*anlamında, bir şeyi
yapmaya teşvik için
kullanılan bir davet,
çağırma sözü.*

Zāhidā kaçma buyur
ḥaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arūs-ı
meye maḥrem gibisin

2. **buyur:**
Gazel 224
Mısra: 4
"Gel, hadi!"
*anlamında, bir şeyi
yapmaya teşvik için
kullanılan bir davet,
çağırma sözü.*

Eger var ise meyliñ
ḥān-ḳāh-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

buyuruñ deyü:

1. **buyuruñ deyü:**
Kaside 1

Mısra: 59
Kelime Tipi: -
Buyurun diyerek.

Buyuruñ deyü gelip
da‘vete Cibril-i emīn
Nigerāndır dedi
teşrifiñe Rabb-i
mennān

büyüt:

1. **büyüdür:-ür**
Gazel 52
Mısra: 14
Büyütmek,
genişletmek.

Fenniyā şaḥn-ı
belāğatda Ḥasīb-i
Rüstem
Küşṭ-gir-i süḥan-ı
nāzım-ı meydān
büyüdür

2. **büyüdür:-ür**
Gazel 52
Mısra: 1
Büyütmek,
genişletmek.

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

3. büyüdür:

Gazel 52

Mısra: 2

*Büyütmek,
genişletmek.*

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

4. büyüdür: -ür

Gazel 52

Mısra: 12

*Büyütmek,
genişletmek.*

Eyle eyvān-ı derūnuñ
zer-i mey ile ma‘mūr
Pençe-i yevm-i gamı
lāne-i vīrān büyüdür

5. büyüdür: -ür

Gazel 52

Mısra: 4

*Büyütmek,
genişletmek.*

Veled-i kalbi
bağ[1]rında nazar kıl
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol şāhib-i
‘irfān büyüdür

6. büyüdür: -ür

Gazel 52

Mısra: 6

*Büyütmek,
genişletmek.*

Berķ-i nezzāre-i ḥübān
ile çerḥ-i dilde
Ra‘d-ı āhı muṭarā şekk-i
firāvān büyüdür

7. büyüdür: -ür

Gazel 52

Mısra: 10

*Büyütmek,
genişletmek.*

Sāḳiyā dā’ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü salṭanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

8. büyüdür: -ür

Gazel 52

Mısra: 8

*Büyütmek,
genişletmek.*

Nigeh-i ‘āşıka fetḥ etse
n’ola sīnesini
Nūr-ı ḥūrşīd ile ol
penbe-i büstān
büyüdür

cā-be-cā:

1. cā-be-cā:

Gazel 1

Mısra: 10

*Far. Yer yer,
mahal-be-mahal.*

Fennī Celāliye n’ola ‘arz
etse şevķ ile
Tanzīr için belāğat-ı
manzūmı cā-be-cā

cāblūs:

1. cāblūsundan: -undan,

-, -

Gazel 190

Mısra: 8

*Dalkavuk, el etek
öpen.*

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rübāh-ı
rakībiñ cāblūsundan

çabuķ bak:

1. çabuķ bak:

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çabuk bak.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuķ bak
Ey pīr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklık

cādū gibi uçup:

1. cādū gibi uçup: -up

Kıt'a 10

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Cadı gibi uçmak.

Uçup cādū gibi 'azm et
yürü ey pîrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-
i hınnāsında şeb-tāb ol

cādū-yı pileverin:

1. cādū-yı pileverin:

Gazel 69

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çerçilik cadısı.

Āteş saçıp nigeş-be-
nigeş çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar kapar

çağır-:

1. çağırıp: -ıp

Gazel 113

Mısra: 12

Çağırarak,

seslenmek.

Bir bir çıkarırlarsa
münādide vişālīñ

İşkiñla o dem bende
verem çağırıp on beş

çāh:

1. çāhı: -ı

Gazel 102

Mısra: 6

Çukur.

Beyt-i hüsnünde
bulunmazsa şehā āb-ı
hayāt
Zekaniñ çāhı yeter
teşnelere zezemimiz

çāh-ı dilde:

1. çāh-ı dilde: -de

Gazel 233

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül kuyusu.

Çāh-ı dilde hüsn-i
Yūsufveş görüp ol
talakı

Āb-ı tab'ımda 'ayān
oldu bu şeb māhiyyeti

çāh-ı ruhuñdan:

1. çāh-ı ruhuñdan: -uñ, - dan

Gazel 144

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanak kuyusu.

Hoyuñ ederse çāh-ı
ruhuñdan o māh dirig
Sen kılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirig

cāh-ı vişālin:

1. cāh-ı vişālin: -in

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma makamı.

İnişāl ile edip cāh-ı
vişālin ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollāniñ elinden dil-i
zār

çāh-ı zekān:

1. çāh-ı zekān:

Gazel 105

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencir-i
zülfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sakka çıkar
çıkamaz

çāh-ı zemzem:

1. çāh-ı zemzem: -dir

Gazel 153

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zemzem kuyusu.

Nice ʿāzim olmasın
diller hayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zenehdānıñ şehā
haddiñ metāf

çāh-ı zenaḥdān:

1. çāh-ı zenaḥdān:

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

N'ola çāh-ı
zenaḥdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Muʿazzez Mısr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūḥ

2. çāh-ı zenaḥdān:

Gazel 78

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Mısr-ı ʿışk içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenaḥdānında ser-
gerdān olur

çāh-ı zenehdān:

1. çāh-ı zenehdān: -iñ, -a

Gazel 160

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Küzeler mi ḳodiñ
eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ
Nazar et çāh-ı
zenehdānıña zemzem
gibisin

cāʾiz:

1. cāʾiz:

Gazel 16

Mısra: 7

Ar. 1.

*İşlenilmesinde beis
olmayan, icrasına
ruhsat verilmiş olan, 2.
Olabilir: cāʾiz ki: Olabilir
ki.*

Cāʾiz ki ola kūy-ı
vişālinde işr çün
Hoş-büy-ı şabā kākül
[ü] perçemde ḥavādis

2. cāʾiz:

Gazel 232

Mısra: 4

Dinî ve yasal

yönden yapılmasında

*herhangi bir sakınca
bulunmayan.*

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsünü görmek
efendi sizlere cāʾiz gibi

3. cāʾizdir: -dir

Gazel 136

Mısra: 3

*Uygun, mümkün,
olabilir.*

Meyi nūş eylemek
maʿnāda cāʾizdir deyü
rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek
güzel taʿbīr eder vāʿiz

çak:

1. çakdıkça: -dıkça

Gazel 98

Mısra: 8

*Çakmak,
tutuşturmak.*

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaḳa rindān çakdıkça
şerer ḡavḡā çıkar
çıkamaz

çak çak:

1. **çağ çağ:**

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parça parça.

Virdin midir ol çağ çağ
âhenk ile zâhid
Âvîze be-dest sübhâ-i
şad dâneye bâ'is̄

çāk ed:

1. **çāk ed:**

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yırtmak,
parçalamak.*

Zahm-ı pür-hûn-ı dil-i
ğam-hvâr kendin
gösterir
Çāk edip kışrın derûn-ı
sîneden gül gönçeveş

çāk edip:

1. **çāk edip:**

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yaralar çizmek,
parçalamak.*

Kaşd eyledikçe neşter-i
gamze ile çāk edip

Âmâc-ı dâğ şîşe-i cānān
açar kıpar

2. **çāk edip: -ip**

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yırtmak,
parçalamak.*

Zahm-ı pür-hûn-ı dil-i
ğam-hvâr kendin
gösterir
Çāk edip kışrın derûn-ı
sîneden gül gönçeveş

çāk eyledi:

1. **çāk eyledi:**

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yırtmak.

N'ola cismimde 'ışkıñla
hezārān şerhalar olsa
Benim çāk eyledi taş-ı
vücüdüm tişe-i Ferhād

çakar çağmaz:

1. **çakar çağmaz:**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(şimşeğin) çaktığı
anda.*

Sehâb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol mâhıñ çağar
çağmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aķar
aķmaz

çāk-ı gam:

1. **çāk-ı gam:**

Gazel 64

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kederden parça
parça olmak.*

Ey çeşm-i āhu yāri
şakın bāğ-ı 'āşıkā
Şahrā-yı sîne çāk-ı
gamiñla çataklıdır

çāk-ı giribān:

1. **çāk-ı giribān: -ım, -da**

Gazel 211

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yaka yırtmak.

Seyr kıl çāk-ı
giribānımda hûn-ı
eşkimi
Zib-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

çāk-ı giribānın:

1. **çāk-ı giribānın:-ı, -n**

Gazel 193

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yaka yırtmak.

Bürütüñ ol büt-i tersā-
yı hayyāta verip zāhid
Tınāb-ı tār ile çāk-ı
giribānın teyellensin

çakmağ oynadır:

1. **çakmağ oynadır:-ır**

Murabba 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

?

Zanneder seyr eyleyen
taqlīb eder çeşmin
hemān
Ol tūfengin eyleyip
peyveste çakmağ
oynadır

cām:

1. **cāmı:-ı**

Gazel 45

Mısra: 3

Ar. 1. Kadeh.

Sākī bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Hammām-ı kalb-i āşık-ı
zārīñ şıcağı var

cām nüş et:

1. **cām nüş et:**

Gazel 165

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap içmek.

Mey-i ıışk-ı ezelden
zāhidā bir cām nüş et
kim

Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

cāme:

1. **cāmeler:-ler**

Gazel 6

Mısra: 9

Elbise.

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Raş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

2. **cāme:**

Gazel 19

Mısra: 7

Elbise.

Giydir laķabı cāme diyü
ümm-i habīse
Güldür o zamiri aña
kālā-yı mü'ennes

3. **cāmeleri:-ler, -i**

Gazel 70

Mısra: 7

Elbise.

Giyicek cāmeleri
duhter-i rez meclisde
Hüsünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

4. **cāme:**

Müstezad 1

Mısra: 3

Elbise.

Bu cāme ile faħrimi
Dārāya değışmem
Pinhān u hüveydā

5. **cāmelerle:-lerle**

Gazel 80

Mısra: 3

Libas, elbise.

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yārı seyr edip
göñül
Huşk-ı zaħm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

6. **cāmeye:-ye**

Gazel 100

Mısra: 6

Libas, elbise.

‘Uşşāka n’ola sīnesini
kıl̄sa nūmāyān
Üşküfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgmaz

7. **cāmeler:-ler**

Gazel 84

Mısra: 1

Libas, elbise,

giyecek şey.

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muġān olur

cāme-ḥvāb:

1. **cāme-ḥvāb:**

Gazel 11

Mısra: 1

Yatak.

Şehā sen buse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

2. **cāme-ḥvāb:**

Gazel 81

Mısra: 1

Yatak.

Āh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgārıyla
be-her-sū çevrilir

3. **cāme-ḥvāb:**

Gazel 224

Mısra: 9

Yatak.

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āġūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

cāme-i dībā:

1. **cāme-i dībā:**

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ipekli elbise.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi ḥayyāt
O ḳadd-i ‘ar‘ara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkmaz

cāme-i diller:

1. **cāme-i diller:-ler**

Gazel 171

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül elbisesi.

Cāme-i diller Sitānbul-
mişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ‘ışkıñla sūzān
olsa da māni‘ degil

cāme-i nevsiz:

1. **cāme-i nevsiz:-siz**

Gazel 232

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yeni giysi.

Köhne mażmūn ile ilbās
eyleyip manzūmeñi
Tıfl-ı şı‘riñ kılma
mażzūn cāme-i nevsiz
gibi

cāme-i pākīze:

1. **cāme-i pākīze:**

Gazel 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Temiz, latif elbise.

Nazar kıl ḥaṭṭ-ı nev-ḥiz-
i ‘izār-ı şūḥ
A gül-gün cāme-i
pākīzeye duhte

cām-ı cem:

1. **cām-1 cem:**
Gazel 72
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şarabın mucidi eski
İran padişahlarından
Cem'in içki kadehi.

Cām-1 Cem menkabesin
diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

2. **cām-1 cem:**
Gazel 84
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şarabın mucidi eski
İran padişahlarından
Cem'in içki kadehi.

Ey cām-1 Cem kurutma
yeter hūn-ı 'āşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi kan olur

3. **cām-1 cem:**
Gazel 149
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Cemşid'in kadehi.

'Aks-i hāl-i ruḥunu
cām-1 Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp

der-mey-i peymāneye
üf

cām-1 cemden:

1. **cām-1 cemden:-den**
Gazel 7
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Şarabın mucidi eski
İran padişahlarından
Cem'in içki kadehi.

Ayağına müsāvi rakş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-1 Cemden
mücessem al eteklik
yap

cām-1 cem-i ser şār-1
meyden:

1. **cām-1 cem-i ser şār-1**
meyden:-den
Gazel 24
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Ağzına kadar
şarapla dolu Cem'in
kadehi.

El çekip cām-1 Cem-i ser
şār-1 meyden Fenniyā
Cennet-i vaşlinda yāriñ
kana kana kevşer iç

cāmi' eder:

1. **cāmi' eder:-er**
Gazel 141
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Toplanmak.

Yürise ḥaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola 'ārızına
Fenniyā cem'-i cemā'at
eder elbet cāmi'

cām-1 la'l-i lebiñ:

1. **cām-1 la'l-i lebiñ:-iñ**
Gazel 216
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap.

Çılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyā Mesīḥveş
Şundukça cām-1 la'l-i
lebiñ keyfemā feme

cām-1 la'l-i yāri:

1. **cām-1 la'l-i yāri:-i**
Gazel 159
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin
dudağının şarabı.

Bezm-i meyde cām-1
la'l-i yāri gül-fām
eyledik
'Andelīb-i 'āşıkāna
gonçeyi rām eyledik

cām-ı mey içip:

1. **cām-ı mey içip:** -*ip*
Muhammes 1
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Kadehteki şarap
içmek.

Eger 'ākıl iseñ olma
cihānda sun' ile hāsīd
İçip cām-ı mey devrān-ı
'ışkı dem-be-dem
hāmīd

cām-ı mey-i sahbā:

1. **cām-ı mey-i sahbā:**
Gazel 78
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap
kadehi.

Öpme la'l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir dağı
yoğsa beynimizde kan
olur

cāmi'-i cismiñde:

1. **cāmi'-i cismiñde:** -*iñ*, -
de
Kıt'a 10
Mısra: 29

Kelime Tipi: -
Cismiñin tamamı.

Du'ā kıl cāmi'-i
cismiñde şūfi çāk edip
sīnen
Şalāt-ı hamsede ol
duğtere dā'i-i mihrāb ol

cāmveş:

1. **cāmveş:**
Gazel 181
Mısra: 7
Kadeh gibi II gönül
gibi.

Evşāf-ı meyle mürde-i
maħmüre cāmveş
Kulqul-zebān-ı 'īsī-i
i'cāzdır sözüm

cān:

1. **cān:**
Gazel 111
Mısra: 6
Can, ruh, gönül.

Fülfül-i hālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup kalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

2. **cān:**
Gazel 44
Mısra: 5

Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı.

Haṭṭ ber-āverde iken
fürkātine cān nağdin
Vech-i taḥrīr ile qarz-ı
hasenim kıldı nüfūz

3. **cāniñ:** -*ın*
Gazel 71
Mısra: 10
Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı.

Hāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmağık cāniñ mı var

4. **cāna:** -*a*
Gazel 154
Mısra: 12
Aşığın canı.

Verdim dili bir ıfıl-ı
sitemkāra ki Fennī
Atdıçça urur yār nigeħi
cāna 'ışkşak

5. **cāni:** -*i*
Gazel 12
Mısra: 5
(f.i.): 1. can, ruh.

Cünbān ederek raksa
diye başladırñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
kalb hafekān et

6. **cānıma:** -ım, -a

Gazel 70

Mısra: 4

Can, gönül.

Şanma çin etmede
ebrüsünü ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

7. **cān:**

Gazel 47

Mısra: 1

*Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı; gönül, yürek.*

O tığ-ı ğamze-i mestāne
cān behāsınadır
Şırā-yı nüş-ı mey-i la'li
kan behāsınadır

8. **cān:**

Gazel 52

Mısra: 2

*Beden II gönül,
yürek, kalp, dil.*

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür

İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

9. **cān:**

Gazel 226

Mısra: 8

(Aşığın) canı.

Cennet isterseñ eger
mār rakibi katl et
Ġaraźıñ rü'yet-i didār
ise cān ürkütme

10. **cān:**

Gazel 241

Mısra: 10

*"Cān" kelimesi. II
Âşığın canı, kendi
varlığı.*

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luţfı derde
kāfīdir
Dil-i bīmārına şunsun
tañibim olma cān kuru

11. **cān:**

Gazel 146

Mısra: 8

*1-Far. Ruh, asl-ı
hayat. 2-Arkadaş, dost;
kişi; ruh, gönül. 3-
Sevgili.*

Bāde-i la'lini nüş
etmege me'zūn olsam
Cān halkıma degin
etmez idim anı ferāğ

cān atmak:

1. **cān atmak:** -mağ

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şiddetle arzu

*etmek, çok istemek. //
Ölmek, can vermek.*

Āteş ile yanmağ dil-i

vīrāneye maşşüş

Cān atmağ o şem^c-i

ruha pervāneye maşşüş

cān atmasın:

1. **cān atmasın:** -ma, -sın

Murabba 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çok sevinmek.

Ravza-i ruhsārına ādem

nice cān atmasın

‘Āşık-ı şeydāsının ol

cennetü'l-me'vāsıdır

cān başş ed:

1. **cān başş ed:** -er, -señ

Gazel 167

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Can bağışlamak,
can vermek.

Cân bağış ederseñ ey
dem-i minâ-yı cām-ı
Cem
Teşrîf edince meclise
kulkul demez misin

cân bağış eder:

1. **cân bağış eder:** -er

Gazel 156

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can bağışlamak,
can vermek.

‘Arz etse gâhî diller
ruhsârın ol perî
Cân bağış eder sirâcına
pervânemiz mi yok

2. **cân bağış eder:** -er

Müstezad 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can bağışlamak,
can vermek.

Cân bağış eder ol
mürde-i maḥmûra
ezelden
Şun sâkî biz’elden

cân bağış et:

1. **cân bağış et:**

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can bağışlamak,
can vermek.

Tañ mı cân bağış etse
zâhid rind-i ‘işretgâhda
Mürde-i maḥmûr olan
mestâne ‘isâdır ḳadeḫ

2. **cân bağış et:**

Gazel 199

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can bağışlamak,
can vermek.

Su’âl eylerse la‘lin būs
ederken ḥvâb-ı ḡafletde
Beni ḳatlı et ya cân bağış
et deyü yâre cevâbım
bu

cân bağış eyle:

1. **cân bağış eyle:**

Gazel 196

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Can bağışlayan.

Dem-i ‘isâ gibi cân bağış
eyle
Mürde-i ‘âşıkâ la‘l-i
mey-gün

cân bulur:

1. **cân bulur:** -ur

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dirilmek,
canlanmak.

Kim nûş âb-ı vaşlın
eder teşne cân bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemîşe ‘aṭâş olur

cân devâ bulurdu:

1. **cân devâ bulurdu:** -ur,
-du

Gazel 236

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül şifa bulmak.

Dil-ḥaste cân bulurdu
devâ vişâli
Bir laḫzacık olaydı anıñ
istirâhati

cân şıkılır:

1. **cân şıkılır:** -ır

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

1) içi sıkılmak,
yapacak bir işi
olmaktan tedirginlik

duymak. 2) öfkelenmek.
3) üzölmek.

Fikr-i zölfüñle merāk-
āver olup cān şıkılır
Hāzıkā hecr ile dem-be-
dem insān şıkılır

cān teslim eyleyip:

1. cān teslim eyleyip:-
yip

Gazel 135

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ruhunu teslim
etmek, can vermek,
canını feda etmek,
ölmek.*

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduça eyler
şem^cden pervāne haz

cān u dil:

1. cān u dil:-i

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can ve gönöl.

Serika eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba^d-ez-īn ser-
rişte zölfüñde verir ol
uc

cān u dili:

1. cān u dili:

Gazel 36

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can ve gönöl.

Bezme teşriñiñe cān u
dili āmāde edip
Kıldı rindān anı tuñfe
saña kālā-yı cedid

2. cān u dili:

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can ve gönöl.

Nā³il olmağsa metā^c-ı
vaşla kāsdiñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-ı ‘ışka tār u pūd

3. cān u dili:

Gazel 151

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Can ve gönöl.

Bezme teşriñine āmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuñaf

4. cān u dili:-i

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ruh ve gönöl.

Kıl pāy-ı yāre cān u dili
ziver-i bisāt
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

cānā:

1. cānā:

Gazel 58

Mısra: 4

*Sevgilim, canım, ey
dost.*

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile hoş-bū aķar
Seyl-i yārān-ı vişāliñ
eylemez cānā zühür

2. cānā:

Gazel 30

Mısra: 7

*Ey sevgili, ey can,
ey gönöl.*

Sīm-bāzuñdur felekde
‘āşika cānā revā
Egnime şāl olsa
maķbülüm degil kavs-i
kuzah

3. cānā:

Gazel 63

Mısra: 1

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Vişāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Müebbā buse-i la‘l-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

4. cānā:

Gazel 72

Mısra: 2

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Naḥl-i ḳaddiñ de şehā
ṭā‘ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aḡyār
anı cānā ne yapar

5. cānā:

Gazel 87

Mısra: 1

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ‘anbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkar

6. cānā:

Gazel 98

Mısra: 1

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Niyāmından nigāhiñ
tiḡveş cānā çıkar
çıkmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkmaz

7. cānā:

Gazel 114

Mısra: 1

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dīdeye cānā şıḡındırmış
‘Aceb kim menba‘-ı
Ceyḥūna ol deryā
şıḡındırmış

8. cānā:

Gazel 114

Mısra: 7

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Ne nā-dīde fen icād
eyleyip dil ḡabḡabiñ
cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma şıḡındırmış

9. cānā:

Gazel 115

Mısra: 3

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

İftār-ı lebiñ verdi ḡinā
şanma ki cānā
Hiç ḳalmadı nān-pāre-i
mebzūluña ḥvāhiş

10. cānā:

Gazel 129

Mısra: 7

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Dür-i dendān u la‘liñ
görse cānā āb-ı vasliñla
Anı terkīb ederdı vaşf
edip lü’lü’leriñ Buḳrāṭ

11. cānā:

Gazel 152

Mısra: 4

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Telef etdi hezārān
naḳd-i cānı reh-i
‘ışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inşāf

12. cānā:

Gazel 153

Mısra: 1

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Bir gece olsañ n'ola
cānā seniñle sīne-şāf
Kılma va'd-i vuşlatıñ
‘uşşāka lāf ile güzāf

13. cānā:

Gazel 165

Mısra: 8

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Müheyyādır müşerrah
zaħm-ı sīnem da'vi-i
‘ışka
Huzūr-ı kādī-i
hüsünüñde cānā hücçet
isterseñ

14. cānā:

Gazel 171

Mısra: 11

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Cāme-i diller Sitānbul-
mişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ‘ışkıñla sūzān
olsa da māni' degil

15. cānā:

Gazel 183

Mısra: 11

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Tiğ-ı ğamzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü'yāyı güzel
ta'bīr edip kem
görmedim

16. cānā:

Gazel 200

Mısra: 2

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Bezm-i ‘işretgāh-ı rinde
luţf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

17. cānā:

Gazel 238

Mısra: 5

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Rūz u şeb eyler der-
āġuş āh kim cānā seni
Āteş-i ‘ışkıñna yansın
pīreheñ dedikleri

18. cānā:

Gazel 239

Mısra: 5

*Ey sevgili, ey can,
ey gönül.*

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

19. cānā:

Gazel 87

Mısra: 1

Ey can (sevgili)!

Şanma haddiñ üzre
cānā hatt-ı ‘anbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkar

20. cānā:

Müstezad 1

Mısra: 12

*"Ey can, ey sevgili!"
anlamlarında sevgiliye
bir hitap şekli.*

Zülf-i siyehiñ ‘anber-i
sārāya deġişmem
Yağma beni cānā

21. cānā:

Müstezad 1

Mısra: 20

"Ey can, ey sevgili!"
anlamlarında sevgiliye
bir hitap şekli.

Hvân-ı keremiñ sükker-
i halvâya değişmem
řoĥbet deme cānā

cānān:

1. cānān:

Gazel 66

Mısra: 6

Far. sf. Maşuka,
dilber, sevilen kadın.

Menzil-i pīr-i muĥāna
gelicek rŭy-ı niġār
Rinde ruĥsārını ‘arz
etmege cānān şıkılır

2. cānāne:-e

Gazel 122

Mısra: 8

Far. sf. Maşuka,
dilber, sevilen kadın.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
ķāmetiñ cānāne yaş

3. cānāniñ:

Gazel 4

Mısra: 7

Sevgili, gönül
verilmiş, maşuka.

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi ķand u kimi
kevsēr dedi āb-ı zülāl
ammā

4. cānāniñ:

Gazel 71

Mısra: 4

Sevgili, gönül
verilmiş, maşuka.

Zāhidā şeb-tā-seĥer āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

5. cānāniñ:-iñ

Gazel 226

Mısra: 3

Gönül verilmiş,
sevgili. II Dost.

Dām-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cānāniñ
O tezervī--i ĥirāmānı
hemān ũrkütme

6. cānān:

Murabba 2

Mısra: 9

Dilber, sevgili.

Bāb-ı vaşlın řubĥ-dem
açıp o cānān yatmasın
Ćin edip ebrŭsunu
‘uřřāķa ĥilmān
ĉatmasın

cānāna:

1. cānāna:

Gazel 130

Mısra: 1

Sevgili, dost.

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuş
Vuşlat ile bīmāra
ĥekīmāne tavassuş

2. cānāna:-+a

Gazel 199

Mısra: 2

Gönül verilmiş,
sevgili. II Dost.

Ķadeĥ ĉeřmim iki şişe
tolu eşkim řerābım bu
Cigerden mā-ĥazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

cānāne:

1. cānāneden:-den

Gazel 43

Mısra: 2

Sevgili, yār.

Degil şem' âteş-i 'ışk-ı
dil-i pervāneden
me'hūz
Muḥakkakdır denir
'uṣṣāka cānāneden
me'hūz

2. **cānāneniñ: -niñ**

Gazel 54

Mısra: 9

Sevgili, yâr.

Eyleyen tül-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerḥ-i dilde aḥter-i
dümbāle etmez i'tibār

3. **cānāneye:**

Gazel 123

Mısra: 12

Sevgili, yâr.

Ferdālara şalmaḡ bizi
cānāneye maḥşūş
Envā'-ı dürüg va'd-i
muşanna' ile Fennī

4. **cānāne:**

Gazel 59

Mısra: 1

*Sevgili, gönül
verilmiş, maşuka.*

Başsa rikāb-ı vuşlata
cānāne bel verir

Meydān-ı yekke-tāze-i
fürs böyle el verir

cān-baḥş ed:

1. **cān-baḥş ed:**

Gazel 76

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can bağışlamak.

La'lin 'uṣṣākına cān-
baḥş eder ammā ki o
meh
Ḥulf-ı va'dinde benim
қанıma etmek toḡrar

cān-güdāz olsa:

1. **cān-güdāz olsa: -sa**

Gazel 151

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can eritici olmak.

Cān-güdāz olsa 'aceb mi
nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri
yaḡmada mānend-i
Necef

cān-güdāz-ı sīne-i fennī:

1. **cān-güdāz-ı sīne-i
fennī:**

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Fennī'nin
sinesindeki canı eriten.*

Nazar kıl ḡalka ḡalka
cān-güdāz-ı sīne-i
Fennī
Efendim sūz-ı 'ıṣṣıñla
hemīşe baḡrı yanıkdır

cānı:

1. **cānı: -ı**

Gazel 152

Mısra: 9

*(Âşığın) canı,
gönlü.*

Nemā verme yeter
naḡd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zirā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

cānı şarf edip:

1. **cānı şarf edip: -ip**

Gazel 222

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Canını harcamak. II
Kendini öldürmek.*

Şarf edip cānı 'aḡār-ı
vaşl-ı cānı yoluna
Ben ḡavāle eyledim bu
maşrafı irādıma

cānib-i bārī:

1. cānib-i bārī:

Gazel 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Varlıklara biçim
verip şekillendiren ve
onları mükemmel bir
surette yaratan Allah'ın
yanı, O'na göre.*

Niçün bey^c ü şirāh
eylerler anı Fenniyā
‘ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

cānib-i ḥaḫdan:

1. cānib-i ḥaḫdan: -dan

Kaside 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

*Hak/Allah
tarafı/canibi.*

Cānib-i Ḥaḫdan o şāha
götürüp bir eşheb
Tengdi ḥaṭve-i
reftārına bu kevn ü
mekān

cānīñ yaḫar yaḫmaz:

1. cānīñ yaḫar yaḫmaz: -
ar yaḫmaz

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Üzmek, acı vermek.
(ADS).*

Çaınma Fenniyā tīr-i
niḡāhından o dil-dūzuñ
Hedef-misli siper kıl
sīneñi cānīñ yaḫar
yaḫmaz

çañına ot tıḫma:

1. çañına ot tıḫma: -ma

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sesini

*çıkaramayacak, kötülük
edemeyecek bir
duruma getirmek,
susturmak.*

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çaınına ot tıḫma
mīnānīñ kelām-ı ṭa‘nı
kes

2. çañına ot tıḫma: -ma

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sesini

*çıkaramayacak, kötülük
edemeyecek bir
duruma getirmek,
susturmak.*

Zāhidā riş-i dirāzıyla
gelip ṭa‘n ederek
Çaınına ot tıḫma
mīnānīñ yeter dendāne
kes

çapul:

1. çapul:

Gazel 5

Mısra: 7

Yağma etmek.

Çapul mu eder şaḫn-ı
ḡayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aḫlımı yaḡmā

çār:

1. çār:

Gazel 115

Mısra: 5

Dört.

Ebrūsu n’ola çār ise
miḫrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evḫātı güzāriş

çār ebrūsunu:

1. çār ebrūsunu: -su, -n, -
u

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bıyıǵı yeni terlemiş
(delikanlı).*

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruhsāra gelip
Nokta-i hāl ile almış o
hisāb-ı terbi^c

çār mezāhib:

1. çār mezāhib:

Kıt'a 7

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Dört mezhep.

Şām-ı haıında du^cā kılsa
‘aceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi^c
vü Hanbeli

çār-āğā-yı ‘alem:

1. çār-āğā-yı ‘alem:

Kıt'a 12

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

?

Bayrak açıp reh-nümā
çār-āğā-yı ‘alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

çarpıl:

1. çarpılıp: -ıp

Gazel 102

Mısra: 4

1. Çarpma işine
konu olmak. 2. (-e)
Çarpık duruma gelmek.

Baħr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirigā gemimiz

2. çarpılma: -ma

Gazel 154

Mısra: 5

*Çarpık duruma
gelmek.*

Çarpılma řaķın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıķdırma
yem-i ğamda açıkķık

çat:

1. çat:

Gazel 203

Mısra: 8

Çarpmak, değmek.

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rüzgār ile
Çat keşti-i viřāline
yāriñ melekse de

2. çatmasın: -ma, -sın

Murabba 2

Mısra: 10

Sataşmak.

Bāb-ı vaşlın řubħ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrūsunu
‘uřřāķa ğilmān
çatmasın

çataklı:

1. çataklıdır: -dır

Gazel 64

Mısra: 8

*Birbirine karşı
gelmiş olan. (?)*

Ey çeşm-i āhu yāri
řaķın bāę-ı ‘āřıķa
Şaħrā-yı sine çāk-ı
ğamiñla çataklıdır

cāy-gir:

1. cāy-gir:

Gazel 80

Mısra: 2

Yerleşen, yer tutan.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş şolanmış ol
püser
Cāy-gir olmaķlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

cāy-ı mübārekde:

1. cāy-ı mübârekde: -de

Kaside 1

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Mübârek yer.

Eyledi cāy-ı mübârekde
şalât ile selâm

Müstecâb oldu merâm
üzre du‘âlar ol ân

câzim-i şeydâ:

1. câzim-i şeydâ:

Gazel 184

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kesin karar veren

âşık.

Şâm-ı haţîña olmuş

iken câzim-i şeydâ

La‘liñ işidip kând-i

Buĥârâya mı gitsem

cedd:

1. cedd-i: -i

Kıt'a 8

Mısra: 13

Ata, cet.

Mürûr ile velî olmasına

ceddi müdelleldir

Ĥayâtında vefâtın bildi

luţf-ı Aĥmed-i Bî-cân

cedd-i sıbteyn:

1. cedd-i sıbteyn:

Kaside 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İki torun (Hz.

Hasan ve Hz. Hüseyin)
dedesi.

Eşref-i cümle-i ārâ o

ĥıdîv-i Dârâ

Cedd-i sıbteyn dürü'n-

nesl-i Ĥalilü'l-Raĥmân

cefâ:

1. cefâya: -ya

Gazel 166

Mısra: 1

Cefa, eziyet,

incitme.

Cefâya var ise şabriñ

benim ne pākime çek

Getir o şūĥı sen ey dil

ĥuzûr-ı ĥâkime çek

cefâ-cü:

1. cefâ-cü:

Gazel 140

Mısra: 5

Cefa edecek kişi

arayan; zalim, gaddar,

insafsız; cefa eden,

üzen.

Şâ'imlere iftâr-ı

vişâlinde cefâ-cü

Āheste yürür sâ'at-i
mev'ûd-ı muşanna'

çehre:

1. çehresinden: -(s)i, -
(n)den

Gazel 58

Mısra: 9

Yüz, sima.

Bed-likânıñ

çehresinden güyiyâ agu

aĥar

Ĥaţre ĥaţre ĥün-feşân-ı

zahmı şanma zâhidiñ

çek:

1. çekip: -ip

Gazel 33

Mısra: 1

Çekmek.

Çekip tiĝ-ı nigâhın

günde yüz biñ ĥan eder

ol şūĥ

Hezârân lâ-cerem itlâf-ı

ceyş-i cân eder ol şūĥ

2. çekde: -de

Müstezad 2

Mısra: 15

Çekmek.

Ƙoy vezne-i aġuřuřa
sen ekde temām al
Nokřān ise alma

3. ekip: -*ip*

Gazel 225

Mısra: 2

Baġlamak.

Zü'l-feġār eyleriz
ebrūnu řehā ercesine
Raġt-ı vařlıñ çekip esb-i
dile Ĥaydercesine

4. eker: -*er*

Gazel 70

Mısra: 2

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Būs-ı la^lin řaleb
etdikçe sitignāya çeker
Gūyiyā mevce-i luřfun
leb-i deryāya çeker

5. ek:

Gazel 162

Mısra: 4

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Māhī-i viřāline atıp şişi
o māhīñ
Deryā-yı maġabbetde
dilā sīm-semek ek

6. ek:

Gazel 166

Mısra: 1

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Cefāya var ise řabriñ
benim ne pākime ek
Getir o řūġı sen ey dil
ġuzūr-ı ġākime ek

7. ek:

Gazel 166

Mısra: 2

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Cefāya var ise řabriñ
benim ne pākime ek
Getir o řūġı sen ey dil
ġuzūr-ı ġākime ek

8. ek:

Gazel 166

Mısra: 4

(Bir şeyi bulunduġu

*yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

ü aġz olunduġ idi şıyn-
ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesīm-i ġākime ek

9. ek:

Gazel 166

Mısra: 8

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Bu esb-i nazmı ġarīdār-
ı raġmnākime ek
Eger urulmaz ise
Fenniyā bakıp ġüsñü

10. ekdike: -*dikçe*

Gazel 214

Mısra: 1

*(Bir şeyi bulunduġu
yerden) Kendine doġru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

ekdike tiġ-ı ġamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ġavfim ile bu
ġülřen ser-ā-sere

11. **çekdi:-di**
Gazel 201
Mısra: 7
Katlanmak, üzüntü
ve sıkıntıya göğüs
germek.

Ne çekdi pîr-i muğân
rakş edince bint-i rezi
O taze rüy-ı nigârı
koyunca zen şuyuna

12. **çeker:-er**
Gazel 70
Mısra: 6
Çekmek, kılıç
çekmek.

Çekme tiğ-ı nigehiñ
‘aşık-ı şadıqlarına
Er olan âlet-i şemşirini
a‘dāya çeker

13. **çekip:-ip**
Gazel 24
Mısra: 5
Katlanmak, üzüntü
ve sıkıntıya göğüs
germek.

Tāb-ı hasretten çekip
hün-āb-ı eşk-i çeşmiñi
‘d-ı vaşlında o māhiñ
şerbet-i nilüfer iç

14. **çekmiş:-miş**
Gazel 118
Mısra: 6
(Kılıç, bıçak,
tabanca vb. şeyler)
Kullanılmak üzere ele
alınmak.

Dil nice havf etmesin
hüsünün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

15. **çek:**
Gazel 122
Mısra: 2
Bir şeyi tutup
kendine veya başka bir
yöne doğru yürütmek;
asmak (GTS).

Ol büt-i ‘sā gibi sen
sîne-i ‘uryāna yaş
Zülfüne Manşürveş çek
kendiñi meydāna aş

16. **çek:**
Gazel 124
Mısra: 10
Bir şeyi tutup
kendine veya başka bir
yöne doğru yürütmek;
asmak (GTS).

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüs-n-i
Manşürāsā zülfüne çek
aş

17. **çekdim:-di, -m**
Gazel 227
Mısra: 10
Dizmek, sıralamak.

Riyāz-ı bāğı tab‘ımdan
bu şi‘rim ehl-i ‘irfāna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tāzeden
tāze

18. **çek:**
Gazel 166
Mısra: 6
(Bir şeyi bulunduğu
yerden) Kendine doğru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.

Helāke kaçd ise yā
kaşlarıñ edip pür-çin
Hadeng-i gamzeleriñ
zaḥm-ı sîne-çākime çek

19. **çeker:-er**
Gazel 70
Mısra: 10
Çekmek, dizmek,
sıralamak.

Fenniyā nükte-i eş'ārını
Fehmī şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şüret-i ma'nāya çeker

20. **çekme: -me**

Gazel 70

Mısra: 5

*Çekmek (yay
çekmek bağlamında).*

Çekme tiğ-ı nigehiñ
'āşık-ı şādıklarına
Er olan ālet-i şemşirini
a'dāya çeker

21. **çekdi: -di**

Gazel 76

Mısra: 6

*1. çekmek; süzmek,
damıtmak. 2. içmek.*

Şıkılıp pür-'arağ olsa ne
'aceb rüy-ı nigār
Çekdi sākī anı inbīk-i
zeķandan tekrār

22. **çekilmiş: -il, -miş**

Gazel 217

Mısra: 3

*Çekilmek; çizgi
durumunda uzatılmak.*

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehenşāhī

Veli emr-i ruhunda hıtt
nişānı olmamağ üzre

çekdir:

1. **çekdirir: -ir**

Gazel 131

Mısra: 7

*Sıkıntılı bir duruma
sokmak.*

Meşakkat çekdirir
'azminde keşti-i dil ü
cāna
Revānı 'aks olunca
'azm-i dildāra belādır
Şat

2. **çekdirme: -me**

Gazel 203

Mısra: 7

*Sıkıntılı bir duruma
sokmak.II Kayık.*

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rüzgār ile
Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

çeker:

1. **çeker:**

Gazel 70

Mısra: 4

*Çekmek (yay
çekmek bağlamında).*

Şanma çin etmede
ebrūsunu ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

çekil:

1. **çekilmiş: -miş**

Gazel 30

Mısra: 6

Yazılmak, çizilmek.

Meh-cebīniñdir berāt-ı
pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruvānıñ anda şah

2. **çekildi: -di**

Gazel 192

Mısra: 1

*(Bir şey bir şeyin)
Yanına doğru
getirilmek,
yaklaştırılmak.*

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu 'işve ki māh-
rū çemen be-çemen

çekilip gitdi:

1. **çekilip gitdi:**

Kaside 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Bırakıp gitmek.

Ṭabl-ı çerḫi döğerek
berḫ ile güm güm o
şehiñ
Ṭūğ-ı mihri çekilip gitdi
maḫdem-i raḫşān

çekmez:

1. çekmez:

Gazel 240

Mısra: 14

*Katlanmak,
tahammül etmek.*

Fennî cenâb-ı ḫâzret-i
Ziver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

celâli:

1. celâliye:-ye

Gazel 1

Mısra: 9

*Asıl adı Ebubekir
Celâleddin'dir.
Abdullah Efendizâde
diye tanındı. Rumeli
Kazaskeri Yıldız lâkaplı
Abdullah Efendi'nin en
büyük oğlu, Halep
muvakkıtı iken vefat
eden Süleyman
Molla'nın büyük
kardeşidir. Medrese*

öğrenimi gördü.

*Aydın'da kethüdalık
yaptı. Sivas'ta naip iken
kadı olarak Tokat'a
atandı. 1219/1805'ten
sonra İstanbul'da
yaşadı. 1233/1817-18
yılında altmış yaşını
aşmış bir şekilde
İstanbul'da vefat etti.
Mezarı, Edirnekapısı
haricinde Zülâli
Çeşmesi civarındadır.*

Fennî Celâliye n'ola 'arz
etse şevḫ ile
Tanzîr için belâğat-ı
manzûmı cā-be-cā

2. celâliye:-ye

Gazel 67

Mısra: 11

*Asıl adı Ebubekir
Celâleddin'dir.
Abdullah Efendizâde
diye tanındı. Rumeli
Kazaskeri Yıldız lâkaplı
Abdullah Efendi'nin en
büyük oğlu, Halep
muvakkıtı iken vefat
eden Süleyman
Molla'nın büyük
kardeşidir. Medrese
öğrenimi gördü.
Aydın'da kethüdalık
yaptı. Sivas'ta naip iken
kadı olarak Tokat'a*

*atandı. 1219/1805'ten
sonra İstanbul'da
yaşadı. 1233/1817-18
yılında altmış yaşını
aşmış bir şekilde
İstanbul'da vefat etti.
Mezarı, Edirnekapısı
haricinde Zülâli
Çeşmesi civarındadır.*

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zirā anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

3. celâliden:-den

Gazel 20

Mısra: 7

Celâlî (öl.

*1233/1817-18) mahlaslı
şair.*

Celâliden nazîre isteyip
bu nazmıña Fennî
Elin būs et temennâ
eyle olmazsa miyânın
ḫoc

4. celâli:

Gazel 61

Mısra: 9

Celâlî (öl.

*1233/1817-18) mahlaslı
şair.*

Fennî Celâli olma gûş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemîne
Bâğ-ı İrem degildir

5. **celâliniñ:-niñ**

Gazel 174

Mısra: 11

Celâli (öl.

*1233/1817-18) mahlaslı
şair.*

İtr-ı nikât-ı nazm ile
Fennî Celâliniñ
Gül-gonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bû degil

celâl-i hüsnüne:

1. **celâl-i hüsnüne:-ü, -n,
-e**

Gazel 201

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzelliğinin

büyüklüğü.

Celâl-i hüsnüne hayrân
olur gören Fennî
Düşünce tîğ-ı mücevher
gibi sühan şuyuna

celî:

1. **celî:**

Gazel 129

Mısra: 2

*Bir yazı çeşidi II
Açık, zahir, aşikâr,
ayan, parlak.*

Dü-mışra^ç-ı şî'r-i
mevzûn-ı ebrûlarıñ
rabbât
Celi yazmış anı levh-i
cemâle mûlarıñ **hâtât**

cellâd:

1. **cellâdım:-ı, -m, -a**

Gazel 222

Mısra: 2

*İdama çarptırılan
hükümlülerin ve
eskiden örfen katli
iktiza edenlerin ölüm
işlemini terine getiren
görevli kimse II
Merhametsiz.*

Nağş etdi bağıdıkça
ebrûsun dil-i Bih-
zâdım
Sefiddir mâni^ç degil
beyt içre ol cellâdım

2. **cellâdım:-ım**

Gazel 118

Mısra: 6

*İdam cezasına
çarptırılan
hükümlülerin katliyle
görevli kimse II*

*sevgilinin merhametsiz
gözü.*

Dil nice havf etmesin
hüsnün temâşâ etmege
Çekmiş ol cellâdım
ebrûsun vurur
şemşirveş

cem:

1. **cem:**

Gazel 61

Mısra: 2

İran

*hükümdarlarından
şarabın mucidi sayılan
Cem.*

Fehm eyleyen me^çâdi
sâhib-elem degildir
Fikr eyleyen me^çâşı
ferhünde Cem degildir

cem^ç edip:

1. **cem^ç edip:-ip**

Gazel 163

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Toplamak, bir
araya getirmek.*

Feslegen sünbül
karanfül cem^ç edip
Selmân-ı pāk
Niçe envâ^ç-ı çiçekden
muntehâbdır perçemiñ

2. cem' edip: -ip

Kaside 1

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Toplamak, bir araya getirmek.

Encümen şanma riyâz
içre çerâgân etdi
Cem' edip şevk ile şad
şem'-i fûrûgî rıdvan

cemâ'at:

1. cemâ'at:

Gazel 213

Mısra: 10

*Bir imama uyup
namaz kılan kişiler.*

Bugün kürsîde gör kim
huvâba vardı Fenniyâ
vâ'iz
Huzûrunda cemâ'at
kaşd edip
hamyâzelendikçe

cemâl:

1. cemâlinde: -i, -n, -de

Gazel 186

Mısra: 3

*Güzellik, hüsn ü ân.
Güzel yüz.*

Haţţ-ı nev-hîzi
cemâlinde olunca zâhir

Gösterir sırrını âyîne-i
ruhsârından

2. cemâlin: -iñ

Gazel 33

Mısra: 4

*Ar. yüz güzelliği,
yüz.*

Cevf-i haţţı olsa dilde
gam mı zulmet-i 'âleme
Cemâlin ba'd-ez-în
dehre meh-i tâbân eder
ol şüh

3. cemâl:

Gazel 171

Mısra: 5

Güzel yüz.

Sen cemâl 'arz eyle gel
târîk-i gam içre baña
Cennetiñ 'uşşâka
zindân olsa da mâni'
degil

4. cemâlini: -i, -n, -i

Kıt'a 2

Mısra: 11

*Güzel yüz, yüz
güzelliği.*

Devrân eder cemâlini
rü'yet için felek

Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

5. cemâliñ: -(i)n

Gazel 234

Mısra: 1

*(Sevgilinin) eşsiz
güzelliği.*

Şehir şehir velî pür-tâb
eden cemâliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yâ hilâliñ mi

6. cemâli: -i

Gazel 176

Mısra: 9

*(Sevgilinin)
güzelliği, güzel yüzü.*

Cemâli olıcağ kürsiyi
neyler 'aşığ-ı şeydâ
Menâre-i 'arş-ı a'lâ olsa
da temcîd edip çıkmam

cemâl-i pâkle:

1. cemâl-i pâkle: -le

Gazel 7

Mısra: 4

*Kelime Tipi: -
Sevgilinin güzel,
temiz yüzü.*

Seni âzürde eyleser
nigâh-ı zümre-i 'uşşâk

Cemāl-i pākile zūlf-i
giriḡ-giriḡ sineklik yap

cemāl-i yāre:

1. **cemāl-i yāre: -e**

Gazel 174

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliği.

Bu ḡān-kāh-ı ʿiṣka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzū degil

cemālın seyr eden:

1. **cemālın seyr eden: -en**

Kıt'a 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yüzünü seyretmek.

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduḡda o meh-
talʿat
Cemālın seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

cemāsā:

1. **cemāsā:**

Gazel 165

Mısra: 6

Cem gibi.

Sikenderveş cihānı
gezme mirʿāt-ı
taḡayyülde
Cemāsā sāḡar-ı billūra
meyl et şafvet isterseñ

çemen be-çemen:

1. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

Çekildi meclise sāḡı
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿiṣve ki māh-
rū çemen be-çemen

2. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

Çekildi meclise sāḡı
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿiṣve ki māh-
rū çemen be-çemen

3. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

Şüküfeler gibi zeyn
oldu zūlf-i muḡ-
beçegān
Açıldı ʿaşıḡına müşk-bū
çemen be-çemen

4. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

5. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

ḡırām-ı nāzenini diller
görünce ḡāmetiñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

6. **çemen be-çemen:**

Gazel 192

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bütün çimenlikler.

Ḥasībī ister imiş
Fenniyā müşā‘areye
Hezār-ı gönçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

çemen-zāra:

1. çemen-zāra:

Gazel 35

Mısra: 11

Bahçe, çimenlik.

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanzīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i nazmım
eylesin yārān-ı Sa‘d-
ābād

cem‘-i cemā‘at:

1. cem‘-i cemā‘at:

Gazel 141

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cemaatin tamamı.

Yürise ḥaṭṭ-ı İmām-
zāde n’ola ‘ārızına
Fenniyā cem‘-i cemā‘at
eder elbet cāmī‘

cemī‘-i ervāḥ:

1. cemī‘-i ervāḥ:

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ruhların tamamı.

Bu mu sebep
vaḳ[i]tinden mi ğıdā
aḥz eyler
Evc-i ‘alāda hümā-
perde cemī‘-i ervāḥ

cemī‘-i varıñı:

1. cemī‘-i varıñı: -ı, -ñ, -ı

Gazel 223

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bütün varlığını.

Sūr-ı vişāle saçıverip
naḳd-i eşkiñi
Şarf et cemī‘-i varıñı
yāriñ umūruna

cenāb:

1. cenābın: -ı, -n

Gazel 46

Mısra: 13

Cenap adlı şair. II

Huzur, şeref.

Fenniyā şevket-i
şi‘rinde Cenābın güş et
Emr-i zī-şān-ı nikāt-ı
femi ḥünkārıdır

**cenāb-ı ḥazret-i pür-
ma‘rifet:**

**1. cenāb-ı ḥazret-i pür-
ma‘rifet:**

Kıt'a 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bilgi dolu

beyefendi.

Cenāb-ı ḥazret-i pür-
ma‘rifet Remzi Efendi
kim

‘Uṭarid görse taḥrīrin
olurdu reşk ile sūzān

**cenāb-ı ḥazret-i zīver
efendiniñ:**

**1. cenāb-ı ḥazret-i zīver
efendiniñ: -niñ**

Gazel 240

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ziver Efendi

hazretinin katı.

Fennī cenāb-ı ḥazret-i
Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

cenāb-ı mey-i şersārı:

1. cenāb-ı mey-i şersārı:

Gazel 215

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağzına kadar dolu

şarap hazreti.

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersārı görünce

cenāb-ı sultān:

1. **cenāb-ı sultān:**

Kaside 1

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

Sultan hazreti. II

Peygamber.

Şeh-süvār oldu
sa'ādetle o esbi göricek
'Azm edip Mescid-i
Akşāya cenāb-ı sultān

cenāb-ı yekke-tāza:

1. **cenāb-ı yekke-tāza: -a**

Gazel 89

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yiğidin etrafı,

çevresi.

cenāb-ı zīvere:

1. **cenāb-ı zīvere: -e**

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ahmed Zīver

Efendi (öl. 1202/1787-

*88)'nin çevresi,
nahiyesi.*

Fenniyā 'arz eyle
eş'ārīñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı okur ise
'izz ile zī-şān olur

çenberi serinden atdı:

1. **çenberi serinden**

atdı: -dı

Gazel 235

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çanberi başından

atmak.

Rūy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i 'ışk
ile çenberi

ceng ü cidāli:

1. **ceng ü cidāli: -i**

Murabba 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Savaş ve mücadele.

Bezm-i 'işretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güyyā bī-hūde segle
hirreniñ gavgāsıdır

cenge tırmuş:

1. **cenge tırmuş: -muş**

Murabba 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Savaşmak.

Cenge tırmuş ğamzesi
şan kāfir-i āteş-feşān
kıl hāzer sen qarşılık
tırma amān

cennet:

1. **cennetde: -de**

Gazel 16

Mısra: 6

Ağaçlık bahçe;

*iman edip Salih ameller
işleyenlere, ahirette
vaat edilen nimet ve
mükâfat yurdu.*

Dil sīne-i cānāne girip
çıkdı be-ħikmet
Cennetde 'aceb yok
mudur Ādemde havādis

2. **cennete: -e**

Kıt'a 14

Mısra: 24

Ağaçlık bahçe;

*iman edip Salih ameller
işleyenlere, ahirette
vaat edilen nimet ve
mükâfat yurdu.*

Fenni ver şāhib-i
ebnāsına bu tārīhi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ḥaḫ ilḥāk

3. **cennet:**

Gazel 226

Mısra: 7

1. *İmanlı ve iyi
kimselerin ölümünden
sonra Allah tarafından
mükâfat olarak
konulacakları ve içinde
ebediyen yaşayacakları,
her türlü tasavvurun
üstünde güzellik ve
nîmetlerle dolu yer 2.
mec. Çok güzel, iç açıcı,
huzur verici yer.*

Cennet isterseñ eger
mār raḫibi ḫatlı et
Ġaraziñ rü`yet-i didār
ise cān ürkütme

4. **cennetiñ: -i, -n**

Gazel 171

Mısra: 6

*Ahirette
müminlere Allah
tarafından va'dedilen
ebedî hayat, yaşanacak
yer.*

Sen cemāl `arz eyle gel
tārīk-i ğam içre baña

Cennetiñ `uşşāka
zindān olsa da māni^c
degil

cennet içre:

1. **cennet içre:**

Kıt'a 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cennet içinde.

Tārīhin üçler gelip der
ḫarf-i cevherdārla
Cennet içre `aynıdır bu
kevşerin fevväresi
[Sene 1191]

cennetāsā:

1. **cennetāsā:**

Kıt'a 14

Mısra: 13

Cennet gibi.

Rüzunu nāzir-i
gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne
dāfi^c-i sevdā-yı merāk

cennet-i vaşl:

1. **cennet-i vaşl:**

Gazel 24

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

(Sevgiliye)

kavuşma cenneti.

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniya
Cennet-i vaşlında yāriñ
ḫana ḫana kevşer iç

cennetiñ nāzik gülü:

1. **cennetiñ nāzik gülü:**

Gazel 245

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Cennetin ince gülü.

II Fenni'nin şiiri.

cennetü'l-me`vā:

1. **cennetü'l-me`vāsıdır: -
sıdır**

Murabba 2

Mısra: 12

Meva Cenneti. II

*"İman edip güzel amel
işleyenlere gelince,
onlar için Me`vâ
Cennetleri vardır. "
(Secde, 32/19 ve En-
Necm, 53/15).*

Ravza-i ruḫsārına ādem
nice cān atmasın
`Aşık-ı şeydāsının ol
cennetü'l-me`vāsıdır

çerāğ:

1. **çerāğ:**

Gazel 75

Mısra: 2

Çıra, kandil, mum.

Zahm-ı sînem üzre her
bir penbe dâğ
üstündedir
Şol fetil-i lem'ca tâbāsā
çerāğ üstündedir

çerāğ eyler:

1. çerāğ eyler: -r

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kandil yapmak

*(Aşıkların gönlündeki
ateş bağlamında).*

Çā'ilem bir nîm-nigāha
olsa manzûmem çarîn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmak ümîd

çerāğ kıldı:

1. çerāğ kıldı: -dı

Gazel 145

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak,

nimetlendirmek.

Maṭlabında infişāl-ı
va'd ile Fenniyā seni
Manşib-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

çerāğ olmağa:

1. çerāğ olmağa: -mak, -a

Kaside 1

Mısra: 147

Kelime Tipi: -

Çıra (mum) olmak.

// Aşığın sevgili için

yanıp tutuşması.

Der-i beytinde çerāğ
olmağa sa'y et ey dil
Hādîm-i pâdişeh elbette
olur nā'il-i nān

çerāğ olmağa sezā

oldumsa:

1. çerāğ olmağa sezā

oldumsa: -dum, -sa

Kıt'a 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Çirak olmak için

layık olmak.

Oldumsa midḥatımla
çerāğ olmağa sezā
Ver bir mülâzemet beni
etme şehā sipāh

çerāğān:

1. çerāğān:

Gazel 79

Mısra: 7

Bahçelerde kandil

*ve mumlarla yapılan
gece şenliği, donanma.*

Sînem ne 'aceb eylesem
ol yāre çerāğān
Efşān-şerer-i gāmze-i
cādūsu fişekdir

2. çerāğān:

Gazel 85

Mısra: 7

*Bahçelerde kandil
ve mumlarla yapılan
gece şenliği, donanma.*

Rûz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāğān etmege
Sîne de bir suhte güyā
lāle-i ḥamrā biter

3. çerāğāna: -a

Gazel 228

Mısra: 6

*Bahçelerde kandil
ve mumlarla yapılan
gece şenliği, donanma.*

Zah[1]m-ı pür-dağı
sînemde görünce ol şūḥ
Bu çerāğāna müşābih
dedi ṭarḥ-ı lāle

4. çerāğāna: -a

Gazel 7

Mısra: 2

*Bahçelerde kandil
ve mumlarla yapılan
gece şenliği.*

Şerer-efşân-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
şahn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

çerāġān etdi:

1. çerāġān etdi: -di

Kaside 1

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Aydınlanmak //

*Aşıġın gönlündeki aşk
derdiyle yanması.*

Encümen şanma riyāz
içre çerāġān etdi
Cem^c edip şevk ile şad
şem^c-i fūrūġı rıdvān

çerāġān-ı vaşl:

1. çerāġān-ı vaşl:

Gazel 164

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma

eġlenceleri.

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāġān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı āteş-i
cevrīñ fişek seniñ

çerāġān-ı vuşlatı:

1. çerāġān-ı vuşlatı: -ı

Gazel 203

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma şenliği.

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāġān-ı vuşlatı
Zībendedir ne deñlü
hevāyī fişekse de

cerek cerek:

1. cerek cerek:

Gazel 234

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sırık sırık, direk

direk.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naşş-ı dest-māliñ mi

çeres:

1. çeresinden: -inden

Gazel 99

Mısra: 4

Ar. is. Hayvanın

*boynuna asılan
çingirak.*

Nālelerle geçicek
zūlfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı
çeresinden biliriz

2. çeres:

Gazel 108

Mısra: 8

Ar. is. Hayvanın

*boynuna asılan
çingirak.*

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġiye
haber verir çeres

3. çeres:

Gazel 109

Mısra: 8

Ar. is. Hayvanın

*boynuna asılan
çingirak.*

Şalb edip zāhid taġıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-hāneye kıldı
anı āvīze çeres

çerh:

1. çerhiñ: -iñ

Gazel 15

Mısra: 9

Felek, gökyüzü,

sema.

Çerhiñ keremi kıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāğım saña
bir jende mürüvvet

2. çerh:

Gazel 25

Mısra: 10

Felek, gökyüzü,

sema.

Ṭolaşdıqça zihāsā dil
miyān-ı sâ'at-i vaşla
O rakkaş ile çerh için
olur ağıār-ı pīç-ā-pīç

3. çerhiñ: -iñ

Gazel 45

Mısra: 10

Felek, gökyüzü,

sema.

Beñzer hilāle 'arz eder
ol hırmenindeki
Maşşūl-ı 'ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

çerha çıkdı:

1. çerha çıkdı: -dı

Gazel 216

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Göge çıkmak,

yükselmek.

Tā çerha çıkdı āh u
figānıña Fenniyā
Tanzirim ile oldu zemīn
u semā seme

çerha çıkmış:

1. çerha çıkmış: -mış

Gazel 211

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Göge çıkmak,

yükselmek.

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerha çıkmış güyiyā
eyvān eyvān üstüne

çerh-i bī-hurd-ı fellāh:

1. çerh-i bī-hurd-ı

fellāh:

Muhammes 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

?

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerh-i bī-hurd-ı
fellāh
Esip şavurmada sāmān-
ı 'ömr-i 'ālemi eryāh

çerh-i devvāre:

1. çerh-i devvāre:

Gazel 74

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Durmadan dönen
felek.*

Çerh-i devvāre kiriş
olsa çi gam rakkaşa
Raşam-ı vuşlata 'akreb
rukabāsiyla döner

çerh-i dil:

1. çerh-i dil: -de

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül göğü.

Berç-i nezzāre-i hūbān
ile çerh-i dilde
Ra'd-ı āhı muţarā şekk-i
firāvān büyüdür

2. çerh-i dil: -de

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül göğü.

Eyleyen ṭūl-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerh-i dilde aḥter-i
dümbāle etmez i'tibār

çerh-i fikr:

1. **çerh-i fikr:** -im, -de

Gazel 63

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düşünce feleği.

N'ola devr-i haatıñla
çerh-i fikrimde husûf
olsa

Benim baht-ı siyâhım
tâli'-i hüsn-i
kamerdendir

çerh-i gerdün:

1. **çerh-i gerdün:**

Gazel 189

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dönen felek. II

Dönek.

Ra'dveş hecriñle bir âh
edeyim ki o perî
Ditreyip rûy-ı zemîn u
çerh-i gerdün tañlasın

çerh-i hüsn:

1. **çerh-i hüsn:**

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik seması.

Çerh-i hüsnünde şafağ
'arîz-ı ruhsâridir

Kevkeb-i hâline nür-ı
meh-i ruğ sarıdır

2. **çerh-i hüsn:** -üñ, -de

Gazel 161

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzellik seması.

Görünür gurre-i ebrûsu
tulû' etdi hayâl
Çerh-i hüsnünde nazar
eyle hilâli küçücek

çerh-i kec-rev:

1. **çerh-i kec-rev:**

Gazel 186

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Feleğin yanlış

*yoldan gitmesi, eğri
eğri dönmesi.*

'Akreb-i sâ'at devvâre
çerh-i kec-rev

Heb muhâlif yürür

'uşşâka o pergârından

çerh-i ruğ:

1. **çerh-i ruğ:** -uñ, -da

Gazel 240

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanağının

gökyüzü, yuvarlaklığı.

Çerh-i ruğuñda hâlîñ
eder gâhice tulû'
Dehr-i hayâl-i dillere
necm-i seher gibi

çerh-i tākına:

1. **çerh-i tākına:** -ı, -n, -a

Kıt'a 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tâkın etrafı.

Çerh-i tākına n'ola
encümveş 'aks ise
Ser-mi'mâr-ı muhallâ-
yı dīvân-hâne vü tāk

çerh-i tākında:

1. **çerh-i tākında:** -ı, -n, -
da

Kıt'a 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tâkın etrafı.

N'ola encüm gibi
revnağ verirse çerh-i
tākında
O ma'kûs-ı ser-mi'mâra
dīvân-hâne-i dergâh

cerr:

1. **cerr:**

Gazel 53

Mısra: 9

Dilenme.

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ʿasel kopar

cerrār:

1. **cerrār:**

Gazel 76

Mısra: 8

Çokça toplayan II

Dilenci.

Nüş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zāhid-i
biḡāne gibi bir cerrār

2. **cerrār:**

Gazel 121

Mısra: 8

Dilenci.

Dil nāʿil olur sāʿilveş [o]
niʿmet-i vaşla
Ḳıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

cesāmet:

1. **cesāmet:**

Gazel 170

Mısra: 7

Büyükük.

Vāʿiz ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefil fil

cesaret:

1. **cesāret:**

Gazel 153

Mısra: 7

Cesurluk.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyiʿdir
bu kim
İki tīg-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ḡilāf

çeşm:

1. **çeşmiñ: -im**

Gazel 93

Mısra: 4

Göz.

Helāke bāʿiṣ olursa
begim ḥadeng-i müjeñ
Sebāt-ı daʿviye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

2. **çeşminde: -i, -n, -de**

Gazel 183

Mısra: 14

Göz.

Zāhidiñ dāʿim bükā ile
riyāsı sāḥtedir

Riḳkat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

3. **çeşmimde: -im, -de**

Gazel 209

Mısra: 3

Göz.

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

4. **çeşmime: -im, -e**

Gazel 210

Mısra: 1

Göz.

Tā ezelden ḥāk-i pāyıñ
tütüyādir çeşmime
Dilde ḥürşid-i cemāliñ
āšnādır çeşmime

5. **çeşmime: -im, -e**

Gazel 210

Mısra: 2

Göz.

Tā ezelden ḥāk-i pāyıñ
tütüyādir çeşmime
Dilde ḥürşid-i cemāliñ
āšnādır çeşmime

6. **çeşmîme**: -îm, -e

Gazel 210

Mısra: 4

Göz.

İntizârıñla ‘aceb mi alsa
def-i remed
Şabr-ı va‘d-i vaşlıñ
eczâ-yı devâdır
çeşmîme

7. **çeşmîme**: -îm, -e

Gazel 210

Mısra: 6

Göz.

Gösterir İskendere
eşyâyı cümle bî-dirîğ
‘Arızıñ âyîne-i ‘âlem-
nümâdır çeşmîme

8. **çeşmîme**: -îm, -e

Gazel 210

Mısra: 8

Göz.

Mevc-i kem-ğâ-yı ver‘a
‘arz etme sen şüfî gelip
Hân-ğâh-ı dilde zîrâ
bürüyâdır çeşmîme

9. **çeşmîme**: -îm, -e

Gazel 210

Mısra: 10

Göz.

Neş’etiñ Fennî ğubâr-ı
ğat-ı şî‘r-i Ziveri
Kuñl-ı pāk-i İşfahân-ı
bî-behâdır çeşmîme

10. **çeşmîme**: -î, -n, -e

Gazel 12

Mısra: 4

(Fa.) Göz.

Teşrîf edicek hâneñe
her mağdem-i pâkin
Hāk-i rehini çeşmîme
kuñl-ı Şifahân et

11. **çeşmîme**: -î, -n, -e

Gazel 33

Mısra: 9

(Fa.) Göz.

Düşürmüş ğâl-i ğaddin
çeşmine sūrâğ-ı
süzından
Ki şan Hindüstân
iğlîmini seyrân eder ol
şüh

12. **çeşmîme**: -î, -n, -e

Gazel 36

Mısra: 5

(Fa.) Göz.

Düşdü dil çeşmîne ey
şâh-ı Süleymân-ı zemân
Eyleme mür-ı za‘îfi
şîşede ğabs-i medîd

13. **çeşmîme**: -î, -n, -e

Müstezad 1

Mısra: 13

(Fa.) Göz.

Dil gitse n’ola çeşmîne
kuñl-ı Şifahâna
Semt-i Hemedâna

14. **çeşmî**: -î, -

Gazel 69

Mısra: 3

Far. Göz, dide, ayn.

Âteş saçıp nigeñ-be-
nigeñ çeşmî âfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettân açar ğapar

15. **çeşmin**: -î, -n

Gazel 29

Mısra: 1

*Görme organı,
dide, ayn.*

Ol bîmâra sürüp çeşmin
o ðıfl-ı cerrâğ
Ğıldı eczâ-yı vişâli ile
zehri işlâğ

16. **çeşmiñ:-i, -n**

Gazel 118

Mısra: 4

*Görme organı,
dide, ayn.*

Güyyā bīni se-perdir
ğamzeñ oğ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

17. **çeşmim:-im**

Gazel 144

Mısra: 10

*Görme organı,
dide, ayn.*

Tiğ-ı müjeyle katlimi
kādīya hüküm için
Da'vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirig

18. **çeşminde:-i, -n, -de**

Gazel 191

Mısra: 3

*Bakış, görüş, nazar
II Algılama biçimi, fikir,
düşünce, anlayış.*

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yok mu
rehā engübīneden

19. **çeşmim:-im**

Gazel 199

Mısra: 1

*Görme organı,
dide, ayn.*

Ğadeh çeşmim iki şīşe
tulu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ħazar bir
loğma cānāna kebābım
bu

20. **çeşmin:-i, -n**

Murabba 3

Mısra: 19

*(Sevgilinin) bakışı
II Göz.*

Zanneder seyr eyleyen
taqlīb eder çeşmin
hemān
Ol tufengin eyleyip
peyveste çakmağ
oynadır

çeşme-i hürşid-i enver:

1. **çeşme-i hürşid-i**

enver:-den

Gazel 41

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güneşin en parlak
çeşmesi.*

Menba'-ı āb-ı hayāt olsa
'aceb mi tal'atıñ

Ĥoy-ı pakiñ çeşme-i
hürşid-i enverden leziz

çeşmesār:

1. **çeşmesārından:-ın, -
dan**

Kıt'a 13

Mısra: 13

*Çeşmesi çok olan
yer.*

İçen āb-ı laṭif
çeşmesārından kıyās
eyler
Aña olmağ gerek Nıl-i
mübārekden ḥafī bir
rāh

çeşm-i āhu:

1. **çeşm-i āhu:**

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ahu gözli.

Ey çeşm-i āhu yāri
şakın bāğ-ı 'āşıkā
Şahrā-yı sine çāk-ı
ğamiñla çataklıdır

**çeşm-i 'alil-i 'āşık-ı
zārıñ:**

1. **çeşm-i 'alil-i 'āşık-ı
zārıñ:**

Gazel 170

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*İnleyen âşığın kör
gözü.*

Çeksin nigâh-ı dideñi ol
hâk-i pâk ile
Çeşm-i ‘alil-i ‘âşık-ı
zârîñ ‘amîl mîl

çeşm-i ‘âşıkân:

1. **çeşm-i ‘âşıkân:**
Gazel 164
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Âşıkların gözleri.

Seyr-i Boğaza düşe
n’ola çeşm-i ‘âşıkân
Oldu hayâl-i hâl-i
riķâbîñ Bebek seniñ

çeşm-i a‘veri:

1. **çeşm-i a‘veri:-i**
Gazel 107
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Bir gözü kör II Tek
gözlü.*

Ėammı helâk ederse
bizi çeşm-i a‘veri
Nergis biter ķubûrumuz
üzre giyâhımız

çeşm-i bülbül:

1. **çeşm-i bülbül:**
Gazel 80
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bülbülün gözü.

Çeşm-i bülbül
câmelerle yârı seyr edip
göñül
Huşk-ı zaħm-ı cismini
bulmuş donanmış pâ vü
ser

çeşm-i bülbülveş:

1. **çeşm-i bülbülveş:-veş**
Gazel 243
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Bir çeşit renkli ve
tahrirli kumaş.*

Ėadeng-i süzen-i
gamzeñle çeşm-i
bülbülveş
Tenimde penbe-i dâğım
lebâdedir şimdi

çeşm-i cāna:

1. **çeşm-i cāna:-a**
Gazel 2
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Gönül gözü // ibret
gözü.*

Hâk-i pâyın çeşm-i cāna
tütüyâ kıldı baña
[5] Ėb-ı vaşlın eyleyip
bimāra terkib-i devā

çeşm-i cānāna:

1. **çeşm-i cānāna:-a**
Gazel 47
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin gözü,
nazarı.*

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna
Revān kuħlı aniñ
İşfahān behāsınadır

çeşm-i dil:

1. **çeşm-i dil:**
Gazel 58
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gönül gözü.

Fikr-i hoy-ı ‘ārızıñla
çeşm-i dilden şu aķar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aķar

çeşm-i Ėazāl:

1. **çeşm-i Ėazāl:**
Gazel 14
Mısra: 2
Kelime Tipi: -

*Ceylan göz //
ceylan gözlü güzel.*

Ol çeşm-i gazāl ile kanı
kūçedir ülfet
Kılmaz nigehe ‘āşığı
şayd avına rağbet

çeşm-i giryān:

1. **çeşm-i giryān:**

Kaside 1

Mısra: 138

Kelime Tipi: -

Ağlayan göz.

Mūr u fahd [u]
melaḥāsā yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer na‘t-ı şerifiñ
ile çeşm-i giryān

çeşm-i kebūd:

1. **çeşm-i kebūd:**

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mavi göz.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

**çeşm-i saḳar-ı
aḥkerdān:**

1. **çeşm-i saḳar-ı**

aḥkerdān:

Kaside 1

Mısra: 144

Kelime Tipi: -

*Ateşliğin olduğu
cehennem gözü.*

‘Abd-i memlūkıñı hıfz
ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i
saḳar-ı aḥkerdān

**çeşmine uyḥu
gelmeyicek:**

1. **çeşmine uyḥu**

**gelmeyicek: -me, -y, -
icek**

Gazel 197

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gözüne uyku
girmemek,
uyuyamamak.*

Şayyādına vaḥşī ise ol
gözleri āhū
Varma ḳatına
gelmeyicek çeşmine
uyḥu

cestem mestem:

1. **cestem mestem:**

Gazel 180

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Atılsam matılsam.

Nağme-i şukḳa zebān
ile eder āzürde
Ṭab‘-ı şeh-bāzımı āğāza
cestem mestem

cevāb:

1. **cevābım: -ım**

Gazel 199

Mısra: 4

*Bir soruya, bir söz
veya yazıya, bir durum
ve ihtiyaca söz, yazı
veya başka bir ifade
yoluyla verilen karşılık,
yanıt.*

Su‘āl eylerse la‘lin būs
ederken ḥvāb-ı ḡafletde
Beni ḳatlı et ya cān baḥş
et deyü yāre cevābım
bu

cevān:

1. **cevān:**

Kıt'a 12

Mısra: 19

Genç II Sevgili.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevān şaf-be-şaf
Çıkdılar ālāyına nev-
çerī-i zīverān

cevelān et:

1. **cevelān et:**

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dolaşmak,
gezinmek.*

Pervāne-şıfat şem^c-i
cemālīñ cevelān et
Sūzān olup ol envere
bağş-ı dil ü cān et

cevelān eyle:

1. **cevelān eyle:** -y, -en

Gazel 234

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gezmek, dolaşmak.

Parıl parıl tutuşup
şem^cveş derūnumda
Şanem şanem cevelān
eyleyen hayālīñ mi

cevf-i hattı:

1. **cevf-i hattı:** -ı

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hattın boşluğu.

Cevf-i hattı olsa dilde
ğam mı zulmet-i ‘āleme

Cemālin ba^cd-ez-īn
dehre meh-i tībān eder
ol şūh

çevgān:

1. **çevgān:**

Gazel 221

Mısra: 10

*Cirit oyununda
hayvan üstünden topu
tutup almaya mahsus
ucu eğri değnek.*

Meydān-ı sūhanda yine
‘Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

cevher:

1. **cevheri:** -ī

Muhammes 1

Mısra: 6

Cevher.

Anıñ gibi devrāndan
dañı bir zālīm-i nesnās
Hacerle cevheri seyr
eyle destinde şīşe-i
vārın

**cevher-fürüş-ı pey-
revin:**

1. **cevher-fürüş-ı pey-
revin:** -i, -n-in

Gazel 90

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Takipçisinin cevher
satması.*

‘Arz et bu nazmı Neş’et
Efendiye Fenniyā
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherīsidir

**cevher-fürüş-ı tab^c-ı
hasībāya:**

1. **cevher-fürüş-ı tab^c-ı**

hasībāya: -y, -a

Gazel 236

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Hasip adlı şairin
mücevher satması. II
Mücevher kadar değerli
sözler söylemesi.*

Cevher-fürüş-ı tab^c-ı
Hasībāya Fenniyā
‘Arz et bu dürr-i rişte-i
nazm-ı belāğati

cevheri:

1. **cevherīsidir:** -sı, -dir

Gazel 90

Mısra: 12

Mücevher satan.

‘Arz et bu nazmı Neş’et
Efendiye Fenniyā

Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherisidir

cevlân ed:

1. **cevlân ed:**-er, -se

Gazel 205

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dolaşmak, gidip
gelmek, gezip
dolaşmak.*

Hümâsâ n'ola cevlân
ederse evc-i hüsnünde
Hevâ-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu âvâre

cevlân eyler:

1. **cevlân eyler:**-r

Gazel 161

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gezinmek.

Var mı zülf-i ʿizârîñ ile
cevlân eyler
O hümâ-mişl felekde
per ü bālî küçücek

cevlâna gelmişlerdenim:

1. **cevlâna**

gelmişlerdenim:-miş, -
ler, -den, -im

Gazel 182

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Dolaşmak II
gezmeye gelmek.*

Cezb-i ʿâlî verdi Bārî
eyleyip ser-der-hevâ
Ben hümâ-yı ʿışk olup
cevlâna gelmişlerdenim

cevr:

1. **cevrin:**-in

Gazel 34

Mısra: 8

Ar. Eza, sitem.

Tâb-ı hasretle n'ola tāk-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zâd-ı
niğârım aña cevrin
zîrnîh

2. **cevri:**

Gazel 203

Mısra: 1

Ar. Eza, sitem.

Büstân-ı dilde cevri o
mâhîñ kelekse de
Lezzet verir dimâğa
şeker bî-nemekse de

3. **cevrîñ:**-iñ

Gazel 21

Mısra: 5

Ar. is. Haksızlık

*edip incitme, eziyet,
cefa.*

İtfâ eder o âteş-i ʿuşşakı
rûh-ı zâc
Düşnâm [u] cevriñ
eşribe şun teşnegâna

4. **cevri:**-i

Gazel 65

Mısra: 3

Ar. is. Haksızlık

*edip incitme, eziyet,
cefa.*

Ne deñlü cevri girân ise
de fütâdesine
Bu bâr-ı miñneti mür-ı
göñül taħammül eder

5. **cevr:**

Gazel 112

Mısra: 7

Ar. is. Haksızlık

*edip incitme, eziyet,
cefa.*

Bü'l-ʿaceb mi şıyt-ı âhı
cevr ile üftâdeniñ
Erse eflâke dilâ ne mişl-
i gülbâng-ı ceres

cevr ü cefâya:

1. **cevr ü cefâya:**-y, -a

Gazel 156

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*İncitici söz veya
davranışlar (sevgiliden
gelen).*

Cevr ü cefāya lāne-i
fıkr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vîrānemiz mi yok

çevre tel olsa:

1. çevre tel olsa: -sa

Gazel 208

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Her tarafı tel ile
(süs) ile çevrilmiş
olmak.*

Olmazdı behā ‘arız-ı
hoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
ağmişeniñ çevre tel
olsa

çevril:

1. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 1

Döndürülmek.

Āh u zār et cāme-hvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

2. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 2

Döndürülmek.

Āh u zār et cāme-hvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

3. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 4

Döndürülmek.

Ağz [u] bey‘ etme ‘arız-ı
va‘d-i vaşlñ ey za‘ım
Her ne deñlü olsa şoñra
hağğ-ı tapu çevrilir

4. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 6

Döndürülmek.

Ol gazālñ bāde-i la‘lini
kıldıkça hayāl
Sih-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

5. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 8

Döndürülmek.

Hağğ gelince tab‘-ı dil
yüz döndürür senden
dirig
Vağ[i]t-i ‘azl manşib-ı
hüsnuñde kapu çevrilir

6. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 10

Döndürülmek.

Rind evrād eyleyip
dendānñ pîr-i muğān
Sübha-i cām elde sākî
reng-i lülü çevrilir

7. çevrilir: -ir

Gazel 81

Mısra: 12

Döndürülmek.

Fenniyā pergār-ı
tanzirimle nazm-ı
Sırrıye
Hüsni hağğ ser-levha
miş-i çin-i ebrū çevrilir

ceyhün:

1. ceyhün:

Gazel 196

Mısra: 2

*Amuderya'nın orta
bölümüdür.Suları çok
ve azgın bir biçimde
aktığı için göz*

yaşlarının akışı
Ceyhun'a benzetilir.

Sākiyā cilveñe oldum
meftūn
Luṭf edip kıлма dü-
dîdem Ceyhūn

2. ceyhūna: -a

Gazel 131

Mısra: 2

Ceyhun nehri.

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muḳtezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol la'l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

ceyhūn-ı sirişkiñ:

1. ceyhūn-ı sirişkiñ: -iñ

Gazel 212

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göz yaşı Ceyhun'u.

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

ceyş-i cāndır:

1. ceyş-i cāndır: -dır

Murabba 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Can askeri.

Ceyş-i cāndır ğamzesi
aña nigāhı pādişā
Halkı pey-der-pey şehīd
olmaḳda bā-ḫūkm-i
ḳazā

ceyş-i fiten:

1. ceyş-i fiten:

Kaside 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Fitneler ordusu.

Mā'-i cārī olsa da ceyş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baḫr-i siyāhı
ḳa'r-ı deryā-yı sefid

ceyş-i fiten-cū:

1. ceyş-i fiten-cū:

Gazel 64

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fitne arayan ordu;
asker.

Düzd -i nigāhı küşe-i
tār-ı ğamzede
Ol ser-hezār ceyş-i
fiten-cū bucaḳlıdır

ceyş-i fitne-i ḫatt:

1. ceyş-i fitne-i ḫatt:

Gazel 159

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Fitneci hattın
askeri.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫatt
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i şām eyledik

ceyş-i ğamı:

1. ceyş-i ğamı: -ı

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam askeri.

Olma mağlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳat' eder ceyş-i ğamı
seyf-i mücellādır ḳadeḫ

2. ceyş-i ğamı: -ı

Müstezad 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Keder askeri II
üzüntü veren şey.

Ḳıl ceyş-i ğamı şebḳat-ı
mücellā ile nām al
Ḳavf eyleme aşlā

ceyş-i ğamze:

1. **ceyş-i ğamze:-sî**
Gazel 27
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Etkili bakış askeri.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceyş-i ğamzesi
Çıkmış o kâfir-i müje
meydâna pür-silâh

ceyş-i ğamze-i kūr:

1. **ceyş-i ğamze-i kūr:**
Gazel 147
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kör gamzenin askeri.

Künc-i çeşminde o
ceyş-i ğamze-i kūr
Fenniyâ
Mülket-i ‘aqlımı tārâc
etdi Tâtâr-ı Bucağ

ceyş-i haleb:

1. **ceyş-i haleb:-dir**
Gazel 163
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Halep askeri.

Ol helâk etmekde Gök
Meydânı içre güyyiâ
Şâm-ı haţţında şehâ

ceyş-i Halebdir
perçemiñ

ceyş-i haţ-ı ‘arız [u]
ruhsârını:

1. **ceyş-i haţ-ı ‘arız [u]**
ruhsârını:-ını
Gazel 20
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
(sevğilinin)
yanağındaki ayva
tüyleri ordusu.

Hivâm-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūhuñ ceyş-i haţ-ı
‘arız [u] ruhsârını seyr
et

ceyş-i kâfir-i müjeye:

1. **ceyş-i kâfir-i müjeye:-**
y, -e
Gazel 214
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kirpik kâfirinin askeri.

Ĥavfim budur hısn-ı dili
ĥüsn ü rıfķla
Ol ceyş-i kâfir-i müjeye
mā-verā-vere

ceyş-i medîde:

1. **ceyş-i medîde:**
Gazel 191
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Uzun ordu.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekîn
Ceyş-i medîde yok mu
rehâ engübînden

ceyş-i müje:

1. **ceyş-i müje:**
Gazel 62
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kirpik ordusu //
kirpik askeri.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ
Düzd-i nigâhı leşker-i
Cingîze baş olur

ceyş-i turreşi:

1. **ceyş-i turreşi:-sî**
Gazel 155
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Saçın öne dökülen
kısımının askeri.

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ʔurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihānīn medārı yok

ceyş-i ʔuşşākı:

1. **ceyş-i ʔuşşākı:-ı**

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıklar ordusu.

Ceyş-i ʔuşşākı yine seyr-
i Bebekde kâfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile kıldı şehid

ceyş-i ʔuşşākın:

1. **ceyş-i ʔuşşākın:-ı, -n**

Gazel 189

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Âşıklar ordusu.

Ola mı noķşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʔuşşākın şeci'yem
bendesıyla inlesin

cezb-i ʔālī verdi:

1. **cezb-i ʔālī verdi:-di**

Gazel 182

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüce bir çekiş
vermek.*

Cezb-i ʔālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʔışk olup
cevlāna gelmişlerdenim

çi:

1. **çi:**

Gazel 55

Mısra: 7

(Fa.) Ne.

Āvīze olsa zülfüne
müjgānımız çi ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuħfe şānedir

2. **çi:**

Gazel 60

Mısra: 7

(Fa.) Ne.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ğam
Ol āsiyāb-ı ʔāşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

3. **çi:**

Gazel 74

Mısra: 7

(Fa.) Ne.

Çerħ-i devvāre kiriş
olsa çi ğam rakķāşa
Raķam-ı vuşlata ʔakreb
ruķabāsıyla döner

4. **çi:**

Gazel 121

Mısra: 2

(Fa.) Ne.

O dil-bere eyler seg-i
aġyār tabaşbuş
Bī-hüde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

5. **çi:**

Gazel 214

Mısra: 3

(Fa.) Ne.

Bezm içre bīm-i şıħne-i
aġyār için çi ğam
Biz şavt-ı taʔn-ı zāhidi
kıldık der-ā-dere

çi ğam:

1. **çi ğam:**

Gazel 105

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ne gam; gam deġil

ki.

Düşüp çāh-ı zekānda
kıldı dil zencir-i

zülünden
Çi ğam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkılmaz

2. çi ğam:

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ne gam; gam değil

ki.

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

çi sūd:

1. çi sūd:

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ne fayda.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
hālāş-ı cān ey Fennī
Çü ğarķ-āb-ı hōy-ı çāh-ı
zenehdān olduğum
bilmez

2. çi sūd:

Gazel 172

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ne fayda.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çi sūd
Haclegāh-ı meclis-i pīr-
ı muĝān tenhā değil

3. çi sūd:

Kıt'a 10

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ne fayda.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
seşer devr etmede
gerdünı
Bulunmaz böyle bir
tal'at çi sūd 'ālemde bī-
tāb ol

4. çi sūd:

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ne fayda?

Zāhidiñ bintü'l-'inebdir
meyli ammā sākiyā
Haclegāh-ı meclis-i
rindān değil tenhā çi
sūd

cibril:

1. cibril:

Kaside 1

Mısra: 97

Cebrail, Allah'ın

*vahyini peygamberlere
ulaştırmakla
görevlendirilen ve dört
büyük melekten biri
olan melek.*

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede turdu Cibril
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
hazān

cibril-i emīn:

1. cibril-i emīn:

Kaside 1

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

*Hız. Cebrail, Allah
tarafından*

*peygamberlere vahiy
getirmekle
görevlendirilen, dört
büyük melekten biri.*

Buyuruñ deyü gelip
da‘vete Cibril-i emīn
Nigerāndır dedi
teşrifine Rabb-i
mennān

çiçek:

1. çiçekdir: -dir

Gazel 79

Mısra: 4

Çiçek.

Dām kırmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşâkına dekdir
Zülf-i siyehi zîr-i
fesinde ne çiçekdir

2. çiçek:

Gazel 80

Mısra: 6

Çiçek.

Mısr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūh
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nîlüfer

3. çiçekse: -se

Gazel 203

Mısra: 10

Çiçek.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek tab‘-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

4. çiçek:

Gazel 164

Mısra: 2

*Bir bitkinin, üreme
kısmalarını taşıyan çoğu
güzel kokulu olan
renkli bölümü.*

Tebhāle-i lebānıñı būs
eylese seniñ
Dil ārzū eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

çiçek şuyunu:

1. çiçek şuyunu: -n, -u

Gazel 178

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çiçek suyu.

Hoy-ı ruhsarı merākı
giderirmiş Fennî
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

çiçekçi-zāde:

1. çiçekçi-zāde:

Gazel 72

Mısra: 5

Özel isim.

Va‘d edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zāde
Enderün-ı dil-i ‘uşşâkıñı
gül-hāne yapar

çiçeklik:

1. çiçeklik:

Gazel 7

Mısra: 2

*Yaraları arttırmaya
devam etme.*

Şerer-efşān-ı gāmzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāğāna müşābih
şaħn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

ciğer:

1. cigerim: -im

Gazel 83

Mısra: 10

*Ciğer, bağır, yürek
II aşığın yüreği.*

Hayāl-i tiğ-ı nigāhı ol
āfetiñ Fennî
Harāb edip cigerim
pāre pāre kalmışdır

2. cigerden: -den

Gazel 199

Mısra: 2

Bağır, iç, yürek.

Çadeh çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ħazar bir
loğma cānāna kebābım
bu

3. cigerden: -den

Gazel 232

Mısra: 5

Bağır, iç, yürek.

Mā-ḥazar kıldım
cigerden ben de bir
loḡma kebāb
Sīḥ-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşıka cız bız gibi

4. **cigerim:** -im

Gazel 234

Mısra: 4

Akciğerlerle

*karaciğerin ortak adı;
yürek, gönül II acı,
keder.*

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naḡş-ı dest-māliñ mi

5. **cigerim:** -im

Murabba 1

Mısra: 10

Akciğerlerle

*karaciğerin ortak adı;
yürek, gönül II acı,
keder.*

‘Acebā tiğ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perīşān ḥālim

ciger biryān oldu:

1. **ciger biryān oldu:** -du

Kaside 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yürek kebab

*olmak, yüreği yanmak,
çok acı ve ızdırap
çekmek.*

Luṭf edip āb-ı medārīñ

ile itfā eyle

Düşdi bir āteş-i ‘ışka

ciger oldu biryān

cigerden kan geçer:

1. **cigerden kan geçer:** -
er

Gazel 33

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çiğerin içten

kanaması.

Cigerden kan geçer

bilmez ṭabībim Fenniyā

derdim

Ṭaleb etdikçe la‘lin

ṭıflveş giryān eder ol

şūḥ

cigerim pārelendi:

1. **cigerim pārelendi:** -
ndi

Murabba 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çiğeri

parçalanmak.

‘Acebā tiğ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perīşān ḥālim

cihān:

1. **cihānıñ:** -in

Gazel 50

Mısra: 1

Dünya.

‘Arūs-ı bāde cihānıñ
şevā’i‘indendir
Şirā-yı vuşlatı ‘aşrıñ
mübāya‘ındandır

2. **cihāna:** -a

Kıt'a 6

Mısra: 3

Dünya.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Seḥāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māḥ

3. **cihāna:** -a

Kıt'a 9

Mısra: 10

Alem, dünya,

dünya halkı.

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā'im Ḥudā efvn ede

‘ömrün
Ṭulū‘ etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i māh

4. **cihānı:-ı**

Gazel 119

Mısra: 5

Ar. Dünya, kâinat.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī güyā yanar āteş

5. **cihānda:-da**

Gazel 48

Mısra: 12

*Âlem, kâinat,
dünya; yeryüzü, zemin.*

Esrār-ı ‘ışkı gāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda kalmadı
bir i‘timād olur

6. **cihānı:-ı**

Gazel 64

Mısra: 13

Âlem, kâinat.

Yağdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i
süzān ocağıdır

7. **cihānı:-ı**

Gazel 99

Mısra: 5

Âlem, kâinat.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa
cihānı ne ‘aceb
Büy-ı perçem idüğü ref‘-
i fesinden biliriz

8. **cihānda:-da**

Gazel 136

Mısra: 6

*1. Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü 3. teşmil.
Bütün insanlar,
dünyâda yaşayan
herkes.*

Sürüp mazmūn-ı nağdi
meclise sâ‘il-şifat ey dil
Rezâletle cihānda
kendini teşbîh eder
vā‘iz

9. **cihānda:-da**

Gazel 137

Mısra: 5

*1. Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü 3. teşmil.
Bütün insanlar,*

*dünyâda yaşayan
herkes.*

İm‘ān ile eşyāya nazar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūz

10. **cihān:**

Gazel 13

Mısra: 9

*1. Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Yekke-tāz-ı ṭab‘iña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris ğazel
nazm et çıkar meydāna
at

11. **cihān:**

Gazel 31

Mısra: 7

*1. Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Cihān ālāyişinden şüst
ü şü etmek için nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ‘āleme
‘ibret-nümādır yaḳ

12. **cihāna:**-a
Gazel 43
Mısra: 4
1. *Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Hilâf olmaz ğaddârîñ
vird-i cennetdir dese
âdem
Cihāna mâye-i feyz-i
gül-i ra'cânâ neden
me'hûz

13. **cihāna:**-a
Gazel 76
Mısra: 10
1. *Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Haṭṭ ber-âverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyâ gün gibi fâş
oldu cihāna esrâr

14. **cihān:**
Gazel 92
Mısra: 2
1. *Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Seḥâb-ı dilde berç-i
çeşmi ol mâhiñ çakar
çağmaz
Cihān pür-tâb olur
bārânveş eşkim açar
ağmaz

15. **cihān:**
Gazel 115
Mısra: 2
1. *Yaratılmış olan
şeylerin bütünü, evren,
kâinat 2. Dünya,
yeryüzü.*

Kālâ-yı vişâliñ gibi
‘uşşâka ḥayâl iş
Yoğdur bu cihān içre
şehâ böyle nümâyiş

16. **cihāna:**-a
Gazel 31
Mısra: 12
*Dünya, âlem,
kâinat.*

Niçün bey' ü şirâḥ
eylerler anı Fenniyâ
‘âlem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevâdır yaḥ

17. **cihāna:**-a
Kaside 2
Mısra: 30

*Âlem, kâinat,
dünya.*

Mürde-i dünyâ olup
ihyâ edip târiḥini
Rûḥ-ı kudsidir cihāna
şâh-ı nev ‘Abdül-ḥamīd

18. **cihānda:**-da
Muhammes 1
Mısra: 11
Âlem, dünya.

Eger ‘âkil iseñ olma
cihānda sun' ile ḥâsid
İçip cām-ı mey devrân-ı
‘ışkı dem-be-dem
ḥâmid

cihān içinde toğdu:

1. **cihān içinde toğdu:**-
du
Kıt'a 7
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
*Dünya içinde
doğmak.*

Toğdu cihān içinde bir
burc-ı sa'âdetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i
Muḥammed ‘Alī

cihān sūrınıñ ālâyını görmemiş idi:

1. **cihān sūrınıñ ālāyını görmemiş idi:** -*me*, -*miş*, -*i*, -*di*

Kıt'a 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Cihan şenliğinin alayını görmek.

Zādesine ʿaḳd edip
şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

cihān zātını görse:

1. **cihān zātını görse:** -*se*

Kıt'a 12

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Cihan kendisini görmek.

Ḥaclegehiniñ eger
görse cihān zātını
Ġıbt eder idi aña ravza-i
bāğ-ı cinān

cihāna per şaldı:

1. **cihāna per şaldı:** -*dı*

Kıt'a 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünyaya kanat açmak. II Doğmak.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

cihāna verdiği:

1. **cihāna verdiği:** -*dik*, -*i*

Gazel 237

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dünyaya verdiği.

Penbe-i dāğ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna
verdiği aḳ sāde mi

cihānı gezme:

1. **cihānı gezme:** -*me*

Gazel 165

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünyayı dolaşmak.

Sikenderveş cihānı
gezme mirʿāt-ı
taḫayyülde
Cemāsā sāğar-ı billūra
meyl et şafvet isterseñ

cihānı tıttı:

1. **cihānı tıttı:** -*du*

Gazel 231

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Her tarafa yayılmak, dünyayı tutmak.

Sū-be-sū nā-didedir ol
Fāzıl-ı ehl-i kemāl
Murğ-ı ʿanḳāveş cihānı
tıttı nām-ı şöhreti

cihānı yıkdı:

1. **cihānı yıkdı:** -*dı*

Gazel 175

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Deyim**

Dünyayı yıkmak II Aşığın, aşk yüzünden attığı feryadını mübalağalı bir şekilde anlatmak için söylenmiş bir deyim.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb
oldu dil yine
Yıkdı cihānı ḫikmet-i
Bārī bu sāl sil

cihān-tāb:

1. **cihān-tāba:** -*a*

Kıt'a 2

Mısra: 3

Cihanı aydınlatan.

ʿAbdül-ḫamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip

Nā-dīde verdi pür-
güher-i ma'deni ilāh

cihāzāt-ı lüzūmun:

1. cihāzāt-ı lüzūmun:

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gerekli alet edevat;
çeyizler.*

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kat kat

2. cihāzāt-ı lüzūmun:-un

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gerekli alet edevat;
çeyizler.*

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kat kat

cihāz-ı haclegāh-ı

sūrına:

1. cihāz-ı haclegāh-ı

sūrına:-ı, -n, -a

Kıt'a 10

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Düğün gelin evinin
cehizi.*

Hezārān ziver-i kālāyı
hıfz et nakş edip dilde
Cihāz-ı haclegāh-ı
sūrına āmāde dülāb ol

çihresin sürdü:

1. çihresin sürdü:-dü

Kaside 1

Mısra: 89

Kelime Tipi: -

Yüzünü sürmek.

Çihresin sürdü türāb-ı
kadem fahre kamer
Bellidir tāc-ı cemālinde
anıñ ol elān

çık:

1. çıkmadık:-madık

Gazel 71

Mısra: 10

*Ayrılmak II can ve
ten bağlamında
bedenin ölüp ruhun
vücudu terketmesi.*

Hāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleves şimdi seniñ bir
çıkmadık cāniñ mı var

2. çıkmış:-miş

Gazel 119

Mısra: 6

Çıkmak, gelmek.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī gūyā yanar āteş

3. çıkdı:-dı

Gazel 174

Mısra: 3

*Belirmek,
görünmek.*

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ ḥaṭā eder
Bīd-i cünün-ı Çīn ü
Ḥoten ser-fürü degil

4. çıkmam:-ma, -m

Gazel 176

Mısra: 2

*Dışarı çıkmak II
ayrılmak.*

Girip devrān-ı bezm-i
vuşlata tevḥīd edip
çıkmam
Duḥūl etsem ṭarīka
manşıbım te'yīd edip
çıkmam

5. **çıkılmam:** -ma, -m

Gazel 176

Mısra: 4

*Dışarı çıkmak II
ayrılmak.*

Geçirdim ʿömrümü
mey-hâne içre intizâr
ile
O şūhuñ meclise
teşrîfini nev-ʿîd edip
çıkılmam

6. **çıkılmam:** -ma, -m

Gazel 176

Mısra: 6

*Dışarı çıkmak II
ayrılmak.*

Ki çıksa yâr anıñla bir
kere girsem hâlvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-în bir
iki nev-ʿîd edip çıkılmam

7. **çıkılmam:** -ma, -m

Gazel 176

Mısra: 8

*Dışarı çıkmak II
ayrılmak.*

N'ola kürsüye çıksam
şiʿrimi tefsîr edip ey dil
Velî ben vâʿiz-i nâ-
puhteyi taqlîd edip
çıkılmam

8. **çıkılmam:** -ma, -m

Gazel 176

Mısra: 10

*Dışarı çıkmak II
ayrılmak.*

Cemâli olıcağ kürsiyi
neyler ʿâşık-ı şeydâ
Menâre-i ʿarş-ı aʿlâ olsa
da temcîd edip çıkılmam

9. **çıkıp:** -ıp

Gazel 176

Mısra: 13

*Meydana/ortaya
çıkılmak.*

Çıkıp şahñ-ı belâgatda
şalâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i
Zîvere teʾkîd edip
çıkılmam

10. **çıkılmam:** -ar

Gazel 87

Mısra: 1

(Ortaya) çıkmak.

Şanma haddiñ üzre
cânâ haṭṭ-ı ʿanbersâ
çıkılmam
Sîm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bî-hem-tâ çıkılmam

11. **çıkılmam:** -ar

Gazel 87

Mısra: 2

(Ortaya) çıkmak.

Şanma haddiñ üzre
cânâ haṭṭ-ı ʿanbersâ
çıkılmam
Sîm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bî-hem-tâ çıkılmam

12. **çıkılmam:** -ar

Gazel 87

Mısra: 10

(Ortaya) çıkmak.

Nokta-i hâliyle meşğ-i
vechi üzre Fenniyâ
Ya kaş-ı taʿlîm olunsa
hüsñ-i haṭṭ bir râ çıkılmam

13. **çıkılmam:** -ar

Gazel 87

Mısra: 1

(Ortaya) çıkmak.

Şanma haddiñ üzre
cânâ haṭṭ-ı ʿanbersâ
çıkılmam
Sîm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bî-hem-tâ çıkılmam

14. **çıkılmam:** -ar

Gazel 87

Mısra: 2
(*Ortaya*) *çıkılmak*.

Şanma haddiñ üzre
cānā haṭṭ-ı ‘anbersā
çıkır
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkır

15. **çıkıldı: -dı**
Gazel 241
Mısra: 2
(*bulunduğu*
yerden) *dışarı çıkılmak*,
kurtulmak.

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkıldı
şīdanıñ bezme
şakınkuru

çık-:

1. **çıkır: -ar**
Gazel 87
Mısra: 4
Belli olmak, ortaya
çıkılmak.

Rāyiz-i hüsünüñde çīn-i
pür-çīniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ğarrā çıkır

2. **çıkır: -ar**
Gazel 87
Mısra: 8
Belli olmak, ortaya
çıkılmak.

Hāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşīkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkır

3. **çıkır: -ar**
Gazel 87
Mısra: 8
Belli olmak, ortaya
çıkılmak.

Hāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşīkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkır

4. **çıkır: -ar**
Gazel 87
Mısra: 6
Belli olmak,
anlaşılmak.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berīñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ḥamrā çıkır

5. **çıkıldı: -dı**
Gazel 47

Mısra: 3
Açığa çıkılmak,
görünmek.

Fezā-yı sūḫ-ı
maḥabbetde çıkıldı ol
ebrū
Karār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

6. **çıkılmam: -ma, -m**
Gazel 176
Mısra: 1
Dışarıya doğru
ayrılma eylemi.

Girip devrān-ı bezm-i
vuşlata tevḥīd edip
çıkılmam
Duḥūl etsem ṭarīka
mansībım te‘yīd edip
çıkılmam

çıkır:

1. **çıkırılırsa: -ır, -lar, -**
sa
Gazel 113
Mısra: 11
Ortaya koymak.

Bir bir çıkırılırsa
münādīde vişālīñ
‘İşkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

2. **çıkarmış: -miş**

Gazel 116

Mısra: 9

Dışarıya çıkarmak.

(Saç bağlamında).

Çıkarmış taylesânın
küşe-i destârdan Fennî
Hoşâ 'uşşâka ol meh-
pâre serv-i sîm
göstermiş

3. **çıkâr:**

Gazel 13

Mısra: 10

(bir şeyi) ortaya

çıkarmak.

Yekke-tâz-ı tab'îña
Fennî pesend etsin
cihân
Günde bir Fâris gazel
nazm et çıkâr meydâna
at

4. **çıkâr:**

Gazel 87

Mısra: 4

(Bulunduğu

yerden) Dışarı

çıkmasını sağlamak.

Râyiz-i hüsnünde çîn-i
pür-çîniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkâr

5. **çıkâr:**

Gazel 87

Mısra: 6

(Bulunduğu

yerden) Dışarı

çıkmasını sağlamak.

Ruğların būs eyleyince
zâhidâ ol dil-berîñ
Verd-i ebyaz içre gūyâ
ğonçe-i hamrâ çıkâr

çıkâr çıkmaz:

1. **çıkâr çıkmaz:**

Gazel 98

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(kınından) çıktığı

anda.

Niyâmından nigâhîñ
tîğveş cânâ çıkâr
çıkamaz

Açar dil sînesin sikkîn-i
bî-hem-tâ çıkâr çıkmaz

2. **çıkâr çıkmaz:**

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(bulunduğu şeyin

içinden) çıktığı anda.

Niyâmından nigâhîñ

tîğveş cânâ çıkâr

çıkamaz

Açar dil sînesin sikkîn-i
bî-hem-tâ çıkâr çıkmaz

3. **çıkâr çıkmaz:**

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(bulunduğu şeyin

içinden) çıktığı anda.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân

Sebûda bir kadeh sâkî
mül-i şahbâ çıkâr
çıkamaz

4. **çıkâr çıkmaz:**

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(bulunduğu şeyin

içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Haţib-i 'ışkı gör kim
üstühvânım eyleyip
minber

Nüzül eyler ser-i bâlâya
ol şeydâ çıkâr çıkmaz

5. **çıkâr çıkmaz:**

Gazel 98

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Yıkar hısn-ı ‘adūyı
gülle-i ‘āşık olup vāşıl
Feminden şavt-ı tūb-ı
āh-ı bī-pervā çıkar
çıkılmaz

6. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 98
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

N’ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı nazma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkılmaz

7. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 105
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Görünce ser-fürū eyler
gönül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ğavvāş-ı bī-hem-tā
çıkır çıkılmaz

8. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 105
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Nüzül eylerse hayfā
sīnemizden şām-ı
ağyāra
Semavāt diyemem bir
kez dahı ‘sā çıkar
çıkılmaz

9. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 105
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi hayyāt
O kadd-i ‘ar‘ara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkılmaz

10. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 105
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
(bulunduğu şeyin
içinden yahut
bulunduğu yerden)
çıktığı anda.

Düşüp çāh-ı zekanda
kaldı dil zencīr-i
zūlfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkılmaz

11. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 98
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
(kavga) başlar
başlamaz.

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaķa rindān çakdıķça
şerer ğavġā çıkar
çıkılmaz

12. **çıkır çıkılmaz:**
Gazel 105
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
(ayın) doğması

*anlamında. Bulunduğu
yerden çıkar çıkmaz,
çıkacağı anda.*

Ġurüb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem
ğurre-i ğarrā çıkar
çıkmaz

13. çıkar çıkmaz:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(ayın) doğması

*anlamında. Bulunduğu
yerden çıkar çıkmaz,
çıkacağı anda.*

Ġurüb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem
ğurre-i ğarrā çıkar
çıkmaz

14. çıkar çıkmaz:

Gazel 105

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

(ağızdan) çıktığı

anda.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif
olanlar Fenniyā nuṭqın
Dehānından kelām-ı
ṭūṭi-i gūyā çıkar çıkmaz

çıkıp:

1. çıkıp:-ıp

Gazel 173

Mısra: 7

*Meydana çıkmak,
görünmek.*

ʿAnberiyyeyle çıkıp

rakş ederek

Şaḥn-ı meclisde mey

oldu Düldül

çıkma:

1. çıkma:

Gazel 59

Mısra: 5

*Dışarı çıkmamak II
ayrılmamak.*

Sen ḥān-ḳāh-ı mey-

kedenen çıkma rind

iseñ

Düş ayağına pīr-i

muġān saña el verir

çıkısa:

1. çıkısa:-sa

Gazel 176

Mısra: 5

*Ayrılmak, dışarı
çıkma.*

Ki çıkısa yār aniñla bir

kere girsem ḥalvet-i

bezme

O mehle baʿd-ez-īn bir

iki nev-ʿīd edip çıkmam

cilā:

1. cilāsi:-sı

Gazel 57

Mısra: 2

Parlaklık; ışıltı.

Nārın şafā-yı şuʿlesi her

geh dehendedir

Keyfiñ cilāsı ḳahve-i

pey-der-peyindedir

cild:

1. cildi:

Gazel 213

Mısra: 4

Cilt.

Kenār-ı muşḥaf-ı

ruḥsārına ḥaṭṭ gelse

dillerde

Olur cildi ḥayālī

muʿteber

şirāzelendikçe

cild-dār-ı piç-ā-piç:

1. cild-dār-ı piç-ā-piç:

Gazel 25

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Karışık ciltleri

tutan.

Ne mār-pīç-i
muşanna'dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı pīç-ā-
pīç

cild-i şakīliñ:

1. cild-i şakīliñ: -iñ

Müstezad 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağır cilt; çirkin yüz

*II sıkıntı veren,
bunaltıcı kimse
(Tanıkta, düşman, rakip
kastedilir).*

Diñle sülhan-ı Arnebūd-
ı pīr-i 'aliliñ
Ol cild-i şakīliñ

çile-dār-ı şāhib-i 'irfān:

1. çile-dār-ı şāhib-i

'irfān:

Kıt'a 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İrfan sahibi çile
çeken.*

Ne merkezdir tārīkatde
o sırr-ı Haqka yol buldu
Mürīd-i Halvetīdir çile-
dār-ı şāhib-i 'irfān

cilve:

1. cilve:

Gazel 196

Mısra: 5

1. salınarak gezme

3. işvelenme.

Bezm-i rindāna gelip
cilve ile
Rağş et 'uşşāk[ıñ]a ey
pür-efsün

2. cilveñe: -ñ, -e

Gazel 196

Mısra: 1

Naz, işve, eda.

Sākiyā cilveñe oldum
meftün
Luţf edip kılma dü-
dīdem Ceyhün

cīm:

1. cīm:

Gazel 116

Mısra: 1

Cim (□) Arap

*alfabesinin beşinci
harfi. // Sevgilinin cim
harfi gibi kıvrımlı saçı.*

Elif kaddiñ dehāniñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş

Nazar kıl kātib-i kudret
saña ta'lim göstermiş

çin:

1. çin:

Gazel 70

Mısra: 3

*Buruşukluk,
çatıklık, kırışıklık.*

Şanma çin etmede
ebrüsünü ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

çin edip:

1. çin edip: -ipo

Murabba 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaşlarını çatmak.

Bāb-ı vaşlın şubh-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrüsünü
'uşşāka gilmān
çatmasın

çin eyleme:

1. çin eyleme: -me

Gazel 169

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Buruşturmak,
çatmak.*

Nüş-ı mey-i la'liñ taleb
etdikçe 'aşaşñ
Çin eyleme ey mäh-
cebînim aña kaşñ

çin [ü] mâceine:

1. çin [ü] mâceine:-e

Gazel 94

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Çin ve Maçin (Çin
ülkesinin güney
bölgesine verilen bir
ad).*

'Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çin [ü] Mâceine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehī fağfürdur sensiz

cinān:

1. cinān:

Gazel 174

Mısra: 10

Cennetler.

Bu hān-kāh-ı 'ışka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzü degil

cinbistire-i dendānım:

1. cinbistire-i

dendānım:-im

Gazel 225

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

?

Ref^c edip haţtıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyine-i ruhsārım
berbercesine

çin-i berg-i zibā:

1. çin-i berg-i zibā:

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Güzellik çiçeğinin
kivrımı.*

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsñünde
O çin-i berg-i zibā
gabgabiñ mı dil-berā
kat kat

çin-i cebînin:

1. çin-i cebînin:-in

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Alın

*buruşukluğu|| kızma,
surat asma.*

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān

Raķibe hışm edip çin-i
cebînin bīm göstermiş

çin-i ebrüsü:

1. çin-i ebrüsü:-su

Gazel 117

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kaşın kıvrımı //
çatık kaş.*

Çin-i ebrüsü aḡ-ı
tev'em-i kavş-i Tātār
Meç-i Efrencle tiğ-ı
nigeh-i didesi hviş

çin-i mülket:

1. çin-i mülket:

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çin ülkesi.

Meclisde dāl 'araķ-çin
ola yohsa vā'izā
Ol Çin-i mülket üzre
Hıţādır fes istemez

çin-i müy [u] hāl-i yār:

1. çin-i müy [u] hāl-i yār:

Gazel 198

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin beni ve
saçının kıvrımı.*

Derd-i āh-ı ʿāşıkāndır
çîn-i mûy [u] hâl-i yâr
Hüsn-i haṭṭ ser-nāme-i
kırṭās-ı ruḥsârında hû

çîn-i perçem:

1. çîn-i perçem:

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kaküllerin kıvrımı.

Muʿakḫad etmede
başdan çıkar deyi
dāʾim
Haṭā edip o perî çîn-i
perçemin ṭaramaz

çîn-i perçem-i hoy- kerde:

1. çîn-i perçem-i hoy- kerde:

Gazel 201

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Islak perçeminin
kıvrımı.*

O çîn-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cânı
feslegen şuyuna

çîn-i pür-çîn:

1. çîn-i pür-çîn: -iñ

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Çok bükülmüş ve
karışık kıvrım.*

Râyiz-i hüsnüñde çîn-i
pür-çîniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkar

çîn-i pür-çîniñ:

1. çîn-i pür-çîniñ:

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Çok bükülmüş ve
karışık kıvrım.*

Râyiz-i hüsnüñde çîn-i
pür-çîniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkar

çîn-i turre-i yâre:

1. çîn-i turre-i yâre:

Gazel 217

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin alna
dökülen saçının
kıvrımı.*

Hümâ-yı ber-hevâdır
āşiyânı olmamak üzre
N'ola dil murğveş per
açā çîn-i ṭurre-i yâre

2. çîn-i turre-i yâre: -e

Gazel 217

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin alna
dökülen saçının
kıvrımı.*

Hümâ-yı ber-hevâdır
āşiyânı olmamak üzre
N'ola dil murğveş per
açā çîn-i ṭurre-i yâre

çîn-i zülf-i siyehi:

1. çîn-i zülf-i siyehi: -i

Kaside 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) siyah
ipe benzeyen saçlarının
kıvrımı.*

Ḳuyruġu aḫter-i
dümbâle licâmı hâle
Çîn-i zülf-i siyehi ṭurre-
i ṭāvūs-ı cinân

çîn-i zülf-i ṭurreye:

1. çîn-i zülf-i ṭurreye: -y, -e

Gazel 167

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Alna düşen saç,**kıvrıcık saç lülesinin
kivrımı.*

Ey dil o sürh-i 'arıza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i turreye
sümbül demez misin

çin-i zülfüñ:1. **çin-i zülfüñ: -üñ****Gazel 145**

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saçının kıvrımı.

Çulzüm-i vechiñde
cünbân olsa diller taş
mıdır
Çin-i zülfüñ kılmış ol
mâh ile peyveste ağ

çınkırak:1. **çınkıraklıdır: -lı, -dır****Gazel 64**

Mısra: 10

*İçindeki tanelerin
hareketiyle ses çıkaran
metal nesne.*

Şit-i derây-ı reh-
berimiz çınkıraklıdır

Zâhid kaçâr-ı na'ra-i
rindâna har olup

2. **çınkırığı: -ı****Gazel 45**

Mısra: 12

*İçindeki tanelerin
hareketiyle ses çıkaran
metal nesne II
sümbülün çiçek kısmı
(Halka halka oluşu
nedeniyle çingırağa
benzetilir); saç lülesi.*

Nazm-ı Edîbi söyle
Lezîziye Fenniya
Pâyında esb-i
câmesiniñ çınkırığı var

cism:1. **cismi: -i****Gazel 99**

Mısra: 9

Ar. Gövde.

Cismi âyine-şifat olmalı
ki ma'nâda
Güfte-i tûti-i nazmı
kafeşinden biliriz

2. **cismim: -im****Gazel 239**

Mısra: 8

Ar. Gövde.

Yağım eridi âteş-i
la'liñle tenimde
Cismim gibi bir şem'i
ziyâdar bulunur mu

3. **cismim[i]: -im[i]****Gazel 43**

Mısra: 8

Cisim, vücut.

Müzeyyen olsa zağmım
penbelerle gam mı ser-
tâ-pâ
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
divâneden me'hüz

4. **cismimde: -im, -de****Gazel 35**

Mısra: 3

Beden, gövde.

N'ola cismimde ışkıñla
hezârân şerhalar olsa
Benim çâk eyledi taş-ı
vücüdüm tişe-i Ferhâd

5. **cismimde: -im, -de****Gazel 119**

Mısra: 3

Beden, gövde.

N'ola cismimde olsa
şerha şerha dağlar
peydâ

Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ķarār āteş

6. **cismi:-i**

Gazel 17

Mısra: 3

*Beden, gövde,
vücut.*

Naķş-ı haşır alt edip

cismi şüfiyā

Bu tarz-ı nev-verā^çla

saña büriyā ^çabeş

7. **cismimi:-i, -, -i**

Murabba 1

Mısra: 6

*Beden, gövde,
vücut.*

Baħş edip vaşlını ben

^çaşık-ı zārın güldür

Verd edip cismimi

hecriñle sezā mı şoldur

cism-i pāki:

1. **cism-i pāki:-i**

Gazel 56

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz beden.

Der-āgūş eyleyip dā³im

niçün āzürde eylesiñ

Gel ey sīm-ten yiter o

cism-i pāki şıkma
yazıkdır

cism-i ter:

1. **cism-i ter:-i**

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze beden.

Nessāc-ı ^çişka nice

ketān olmasın bu ten

Gül-penbeveş o cism-i

teri pīrehen bilir

cismim:

1. **cismim:**

Gazel 127

Mısra: 4

Beden, gövde.

Beni mecrūh eden tīg-ı

meç-i müjgān-ı

Efrendir

Firengī yārelerle oldu

cismim pā vü ser

memrūz

cismini:

1. **cismini:-i, -n, -i**

Gazel 77

Mısra: 7

Beden II varlık.

Cisini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ħar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

2. **cismiñi:-i, -n, -i**

Gazel 113

Mısra: 5

Beden II varlık.

Ķālīçe gibi eyleme sen

cismiñi tezyīn

Pā-māl olur elvān ile

^çālemde mūnaķķaş

3. **cismini:-i, -n, -i**

Gazel 149

Mısra: 2

Beden II varlık.

Diyemem mūy-ı miyān-

ı ķad-i cānāneye üf

Maħv eder bāde verip

cisini bir dāneye üf

4. **cismiñi:-i, -n, -i**

Gazel 207

Mısra: 3

Beden II varlık.

Ķālīçe-i mūnaķķaşā

beñzetme cismiñi

Pā-māl olur müzeyyen

olan zīr ü pālara

cisr-i muktezâ:

1. **cisr-i muktezâ: -dır**

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Geçilmesi gereken köprü.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ħarāb-ābāda
cisr-i muktezādır yaḥ

civār:

1. **civārından: -ından**

Gazel 23

Mısra: 6

*Yakın yer, çevre,
yöre, etraf.*

Gör nice ħvāb-ı ğaflet
içre bakma mār-ı
müjgāna
Ṭolaşıp isti‘āzeyle
civārından hemān sen
gec

cız bız:

1. **cız bız:**

Gazel 232

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Cız bız kebabı (Etin
pişirilirken çıkardığı ses*

*ile gönlün kızgın
demirle dağlanırken,
acı duyarken çıkardığı
ses arasında bağlantı
kurulur).*

Mā-ħazar kıldım
cigerden ben de bir
loğma kebāb
Sih-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşıkā cız bız gibi

çok:

1. **çok:**

Gazel 55

Mısra: 9

*Miktarı ziyade
olan.*

Pek çok da iftiħārı ko
bi’llāh Fenniyā
Şā’ir katında böyle
sühanlar fesānedir

2. **çok:**

Gazel 73

Mısra: 2

*Miktarı ziyade
olan.*

Ebrūların ki kıavs-i
kızaħdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tır-i
müjeñ çok ziyān verir

3. **çok:**

Gazel 73

Mısra: 10

*Miktarı ziyade
olan.*

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda ħvāhiş-i
vaşla girān verir

4. **çok:**

Gazel 82

Mısra: 10

*Miktarı ziyade
olan.*

Fenniyā fetħ etse gāhī
gülşen-i ṭab‘ın Ħasīb
Daḥı böyle çok nüħüfte
nükte-i gül-fem kıapar

5. **çok:**

Gazel 132

Mısra: 8

*Miktarı ziyade
olan.*

Ħvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la‘l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

6. **çok:**

Gazel 144

Mısra: 5
*Miktarı ziyade
olan.*

Kaḫ'iyyesi de var ise
ʕuṣṣāka çok degil
Geh luḫf-ı naḫd-i
vaşlın[1] etmekte gāh
dirig

7. çok:

Gazel 153
Mısra: 7
*Miktarı ziyade
olan.*

Çok taḫammül çok
cesāret çok şınāyi'dir
bu kim
İki tiĝ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ĝilāf

8. çok:

Gazel 153
Mısra: 7
*Miktarı ziyade
olan.*

Çok taḫammül çok
cesāret çok şınāyi'dir
bu kim
İki tiĝ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ĝilāf

9. çok:

Gazel 153
Mısra: 7
*Miktarı ziyade
olan.*

Çok taḫammül çok
cesāret çok şınāyi'dir
bu kim
İki tiĝ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ĝilāf

10. çok:

Gazel 195
Mısra: 10
*Miktarı ziyade
olan.*

Degil sābit-ḫadem ḫayfā
döner va'd-i vişālinden
Daḫı çok āl eder ĝirre
saña bugüne rengiden

11. çok:

Gazel 82
Mısra: 4
*Miktarı ziyade
olan. Çok. Az karşıtı.*

Ṭurre-i ṭarrāriña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir ḫorḫarım
perçem ḫapar

çok zemān:

1. çok zemān:

Kıt'a 12
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Uzun zaman, epey.

Ṭākī-i elvānını ḫavs-i
ḫuzah seyr edip
Şahñ-ı felekde ṭulū'c
eylemez ol çok zemān

çoş:

1. çoşmazdı: -maz, -dı

Gazel 113
Mısra: 14
*Duygu ve
düşünceleri güçlü bir
tepki ile dışarı vurmak,
galeyan etmek.*

Fenniye yine etmese bir
gonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

çöz:

1. çözme: -me

Gazel 152
Mısra: 1
Çözmek, açmak.

Bizi tır-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıl

mest olup ʿuşşākına
elṭāf

çözülünce:

1. çözülünce:

Gazel 218

Mısra: 10

Yerinden ayrılmak.

Pek bağla zimām-ı
sırrımı vaʿd-i vişālīñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülünce

çü:

1. çü:

Gazel 96

Mısra: 10

*"-dığında, -dığ
zaman" anlamında.*

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
ḥalāş-ı cān ey Fennī
Çü ğark-āb-ı hoy-ı çāh-ı
zenehdān olduğum
bilmez

2. çü:

Gazel 53

Mısra: 7

"Gibi" edatı.

Zāhid kaṭarında çü ḥar
olsa ğam degil

Ammā bu sürʿat ile
licām-ı cemel kıpar

3. çü:

Kıt'a 4

Mısra: 26

*"Çünkü", sebep-
sonuç anlamı katan
bağlaç.*

Deme bir eksigim var
ʿazm edip şun Fenniyā
tārīḥ
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālī

4. çü:

Gazel 166

Mısra: 3

*"-dığ zaman, -
dığında" anlamı katan
bağlaç. II -dığ gibi.*

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-
ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesīm-i ḥākime çek

cūd-ı pākiñ:

1. cūd-ı pākiñ: -iñ

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz beden.

Yoğ nihāyet luṭfuña ey
pādişāh-ı zū'l-ʿatā
Reşk ederdı cūd-ı pākiñ
görse sulṭān Bā-yezid

cühhāle:

1. cühhāle:

Gazel 54

Mısra: 4

Cāhiller.

El çekip zeyl-i kibār-ı
ğirreden şimdi gönül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez iʿtibār

cülüs:

1. cülüs:

Gazel 22

Mısra: 7

*Tahta geçen
padişahlar için yapılan
tören.*

Tahtgāh-ı sine-i yāra
cülüs ister raḳīb
Fāriğ olsun bu
hevesden katl olur
şāhib-ḥurūc

cumhūr-ı ʿalāka:

1. cumhūr-ı ʿalāka:

Müstezad 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
İlgili topluluk.

Çün inne'l-emr duḡūlu
ḡulzum-ı ʿıṣṣa
Cumhūr-ı ʿalāka

cümle:

1. cümlede: -de

Gazel 48

Mısra: 10

*Ar. Bütün, hep,
müstesnası olmayarak.*

Gelmez ḡaṭ-ı niṣāmına
ṣol beldenin hemān
Beyne'l-ehāli cümlede
ki ittiḡād olur

2. cümlesi: -sı

Gazel 202

Mısra: 12

*Ar. Bütün, hep,
müstesnası olmayarak.*

Fennī ne ʿacāyib ki
sūḡandān-ı Sitānbul
Fethīye nazīre demede
cümlesi zınḡa

3. cümlesi: -sı

Kaside 1

Mısra: 31

*Ar. Bütün, hep,
müstesnası olmayarak.*

Enbiyā cümlesi bir
sübḡa-i zībā ammā
Rabṭ için ḡılmış
imāmesini aña Şübḡān

4. cümleye: -y, -e

Gazel 127

Mısra: 10

Bütün herkes.

Verir deynin gelince
vaʿdesi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naḡd-i
cān olupdur cümleye
maḡrūz

5. cümle:

Gazel 117

Mısra: 8

Bütün, hep, tüm.

Tekye-i ʿıṣṣıña ḡurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi derviş

6. cümle:

Kaside 1

Mısra: 87

*A. bütün, hep,
herkes.*

Çıkdılar ḡarşı aña
cümle ehāli-i behişt

Ṭurdular dest-i kemer-
beste ḡürūh-ı ḡilmān

7. cümle:

Gazel 227

Mısra: 8

"Bütün, her"

*anlamında belgisiz sıfat
(cümle suḡan-sencān).*

Buyursun meclise zāhid
riyā izḡār edip ḡaçma
Müheyṣā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

8. cümle:

Kaside 1

Mısra: 104

"Bütün, her"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Bir yere irdiḡi yoḡ şeş-
cihet [ü] ḡār-ʿunşur
Dīdeden oldu dilā
cümle ʿavālim pinhān

9. cümle:

Kaside 1

Mısra: 135

"Bütün, her"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Nefs-i emmāre şoyup
aldı libāsın cümle
Düzd-i bî-merḥamet
etdi anı ḥayfā ʿuryān

10. cümle:

Kıt'a 4

Mısra: 12

"Bütün, her"

*anlamında belgisiz sıfat
(cümle benī Ādem).*

Riyāyī қо temāşā kıı
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkālī

11. cümle:

Kıt'a 14

Mısra: 10

"Bütün, her"

*anlamında belgisiz sıfat
(cümle benī Ādem).*

Güş eden naķşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ʿālem
müştāk

cümle efʿālī:

1. cümle efʿālī: -i

Kıt'a 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bütün filleri.

Sezādır ıurma vaş et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḥādetde ʿadil-i
Bermekīdir cümle efʿālī

cümle eşyāyī:

1. cümle eşyāyī: -y, -i

Gazel 210

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Baştan sona bütün
nesneler, varlıklar.*

Gösterir İskendere
eşyāyī cümle bî-dirig
ʿĀrızıñ āyine-i ʿālem-
nümādır çeşmime

cümle gedā hem şāh:

1. cümle gedā hem şāh:

Kıt'a 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Bütün yoksul ve de
padişah.*

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduqda o meh-
talʿat
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

çün:

1. çün:

Gazel 16

Mısra: 7

Çünkü, nedeniye.

Cāʿiz ki ola kūy-ı
vişālinde işr çün
Ḥoş-büy-ı şabā kākül
[ü] perçemde ḥavādis

2. çün:

Gazel 68

Mısra: 6

Çünkü, nedeniye.

Sebze-zār-ı ḥaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezḥār kendin
gösterir

3. çün:

Gazel 13

Mısra: 2

İçin.

Pençe-i şāhīn-i
gamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i ḥālīñ çün eyler
murg-ı dil āḥir vefāt

4. çün:

Gazel 232

Mısra: 14

"Gibi" edatı.

Fenniyā temyīz için
‘arz et bu nazmı Zīvere
Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi

5. çün:

Kıt'a 7

Mısra: 4

"Çünkü" anlamında
edat.

Merkezini buldu ol kaç‘-
ı merātib edip
Pīri nefes kıldı ‘ālemde
aña çün velī

6. çün:

Müstezad 3

Mısra: 11

"-dığı için"

anlamında kullanılan
bağlaç.

Çün inne'l-emr duḡūlu
ḡulzum-ı ‘ışka
Cumhūr-ı ‘alāka

cünbān:

1. cünbān:

Gazel 12

Mısra: 5

Sallanan.

Cünbān ederek raḡsa
diye başladırın cānı
Vaşlında anın cünbiş-i
ḡalb ḡafeḡān et

cünbān olsa:

1. cünbān olsa: -sa

Gazel 145

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sallanmak,
kımıldanmak.

ḡulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller tañ
mıdır
Çin-i zülfün kılmış ol
māh ile peyveste ağ

cünbān-ı bāl:

1. cünbān-ı bāl:

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanadını oynatan.

Bend-i zülfünden rehā
mümkin degil ey māh-
rū
Murḡ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler tuzag üstündedir

cünbān-ı telāṭum etse:

1. cünbān-ı telāṭum

etse: -se

Murabba 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dalgalanmaya
başlamak.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse tañ mı dilleri
Zāhir olmakda yem-i
ḡam üzre mevc-i serseri

cünbiş ü nāz:

1. cünbiş ü nāz:

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eḡlence ve naz.

Cünbiş ü nāz ile ḡaṭṭ-ı
ruḡuñ ol yār-ı meliḡ
Ref‘ edip muşḡaf-ı
ruḡsārını kıldı taşḡiḡ

cünbiş-i çeşm [ü] ḡaṭṭıñ:

1. cünbiş-i çeşm [ü]

ḡaṭṭıñ: -ıñ

Gazel 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayva tüyü ve
gözlerin kımıldaması,
hareket etmesi.

İklīm-i Rūmı başdı fiten
söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] haṭṭıñ
şeh-cemāl

cünbiş-i kalb:

1. **cünbiş-i kalb:**

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kalp atışı.

Cünbān ederek rakşa
diye başladırñ cānı
Vaşlında anñ cünbiş-i
kalb hafekān et

cünbiş-i reftārından:

1. **cünbiş-i reftārından:-**

i, -n, -dan

Gazel 186

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Salınarak hareket
etme/nazlanma.*

Kebk olur ğıbṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şukḳa gelir şive-i
güftārından

çünkü:

1. **çünkü:**

Gazel 127

Mısra: 10

Çünkü, zira.

Verir deynin gelince
va‘desi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naḳd-i
cān olupdur cümleye
maḳrūz

çünkü:

1. **çünkü:**

Gazel 63

Mısra: 12

*Şundan dolayı ki,
şu sebepten ki, zîrâ.*

Nazîre iltimās edip bu
nazmı Fenniyā ‘arz et
Lezîzî çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

cüşiş-i eşk-i dem-ā-

deme:

1. **cüşiş-i eşk-i dem-ā-**
deme:-e

Gazel 216

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Arka arkaya gelen
göz yaşı coşkusu.*

Ĝarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı
dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cüşiş-i
eşk-i dem-ā-deme

cüşiş-i yem:

1. **cüşiş-i yem:**

Gazel 183

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denizin

coşkunluğu.

Ĝarḳ eder havfım budur
fülk-i dili deryā-yı ıışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe
cüşiş-i yem görmedim

cüyān olur:

1. **cüyān olur:-ur**

Gazel 235

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aramak, sormak. //

Özlemek.

Cüyān olur miyānına
kıldıkça nazar
Bir āb-ı şāfdır kemeri
içre haṅçeri

cüybār:

1. **cüybār:**

Gazel 85

Mısra: 4

Akarsu, ırmak.

Fikr-i haṭṭıñla sirişkim
dide-i iksir olup

Rūy-ı ʿarzda cūybār
olduḡça hep kīmyā
biter

cūybār olur:

1. **cūybār olur: -ur**

Gazel 207

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İrmak olmak, ırmak
gibi akmak; çok akmak.*

Dillerde vaʿd-i būs-ı
lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder koyunca
şehā tevānālara

cüzʿ-i felek:

1. **cüzʿ-i felek:**

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Feleḡin bir kısmı.

Yapıldı sāʿat-i hātır
ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʿ-i felekde
ʿayāra ḡalmışdır

[da]:

1. **[da]:**

Gazel 164

Mısra: 8

De, da baḡlacı.

Farḡ eylemez ʿayārı zer-
i ḡalb-i muhlişi
Ey şūḡ-ı zerger olsa [da]
ṡabʿiñ meḡek seniñ

da:

1. **da:**

Gazel 4

Mısra: 5

De, da baḡlacı.

Esip savursa da nīm-
bād-ı dūšnāmla ʿuşşāka
Şafā bahş eyler ol bād-ı
şabā-yı iʿtidāl ammā

2. **da:**

Gazel 16

Mısra: 10

De, da baḡlacı.

Aḡyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum ḡāhice
açsam da ḡavādiş

3. **da:**

Gazel 22

Mısra: 10

De, da baḡlacı.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şıʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
būlbūl bāl aç da uc

4. **da:**

Gazel 55

Mısra: 9

De, da baḡlacı.

Pek çok da iftiḡārı ḡo
biʿllāh Fenniyā
Şāʿir ḡatında böyle
sūḡanlar fesānedir

5. **da:**

Gazel 66

Mısra: 8

De, da baḡlacı.

Dem-i vaşlında hemān
uçḡur-ı şevḡ-āverveş
Olsa da ḡāʿide evvel
deme ḡerdān şıḡılır

6. **da:**

Gazel 104

Mısra: 14

De, da baḡlacı.

Ġāʿibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Şabriyi maʿnāda
da tanzīr ederiz

7. **da:**

Gazel 171

Mısra: 1

De, da baḡlacı.

Ḥaṭṭıñ ebr-i mäh-ı
tābān olsa da māni^ç
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māni^ç
degil

8. da:

Gazel 171

Mısra: 4

De, da bağlacı.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşākıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da māni^ç
degil

9. da:

Gazel 171

Mısra: 8

De, da bağlacı.

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’āt-ı dilden ey perī
Ḥüsünüñe ağıyar ḥayrān
olsa da māni^ç degil

10. da:

Gazel 176

Mısra: 10

De, da bağlacı.

Cemāli olıcağ kürsiyi
neyler ‘āşık-ı şeydā

Menāre-i ‘arş-ı a‘lā olsa
da temcīd edip çıkımmam

11. da:

Gazel 228

Mısra: 2

De, da bağlacı.

Nażar et ol ḥaṭ-ı ḥoy-
kerde-i ḥadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā
da müzeyyen jāle

dād:

1. dād:

Gazel 222

Mısra: 7

İnsaf, insaf etmek.

Baḥr-i ‘ışka ğarğ olup
gitdim aman dād ey
felek
Ḥızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

dadan:

1. dadandırmış: -dır, -
miş

Gazel 120

Mısra: 8

*Alışmak; müptelası
olmak.*

Fiğān u zār eder sūğ-ı
elemde dem-be-dem

ḥayfā
Ṭufeyl-i ‘ışk känd-i
la‘line ol meh
dadandırmış

dāfi^ç olmaz:

1. dāfi^ç olmaz: -maz

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Def etmek, kovmak.

Fikr-i ḥaṭṭıñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i büse-i la‘liñ
gibi olmaz dāfi^ç

dāfi^ç-i gam:

1. dāfi^ç-i gam:

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Üzüntüyü gideren.

Ol rāyiz-i ḥüsünüñde
olan dāfi^ç-i gam kim
Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

dāfi^ç-i sevdā-yı cünün:

1. dāfi^ç-i sevdā-yı
cünün:

Kaside 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Delilik sevdasını
yok eden.*

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfi^c-
i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ‘uyūn
ḥāzık-ı mişl-i Loḫmān

dāfi^c-i sevdā-yı merāk

ola:

1. dāfi^c-i sevdā-yı merāk

ola: -a

Kit'a 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Merak

*yoğunluğundan
kaçmak.*

Rūzunu nāzir-i
gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ğam ola ne
dāfi^c-i sevdā-yı merāk

dāğ:

1. dāğ:

Gazel 75

Mısra: 1

(Ar.) *Yara, yanık*

yarası, aşk yarası.

Zaḥm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetil-i lem‘a tābāsā
çerāğ üstündedir

2. dāğlar: -lar

Gazel 119

Mısra: 3

Aşk, elem, keder

vb. içe işleyen

duyguların verdiği

yanıklık, yara.

N’ola cismimde olsa

şerḥa şerḥa dāğlar

peydā

Ġam āteş hecr-i yār āteş

sirişk-i bī-ḳarār āteş

3. dāğım: --ım

Gazel 234

Mısra: 7

Far. yara, yanık

yarası.

Ḳızıl ḳızıl varāk sīnem

üzre her dāğım

Yanık yanık şerer-

nāme-i vişāliñ mi

dāğ üstü bāğ:

1. dāğ üstü bāğ:

Gazel 145

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Sinedeki açık ve

kanlı yara. (Bu yara

görüntüsünden dolayı

*çiçek açmış bir bağa
benzetilmiştir).*

Yağdı sīnem dāğ-ı pür-
dāğ eyleyip ḥayfā o şūḥ
Pend edip dedi te’essüf
eyleme dāğ üstü bāğ

dağal-ı zühdü:

1. dağal-ı zühdü: -ü

Gazel 228

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zühdün hilesi,

hıyaneti. II Zühdün

kalp parası.

Zerger-i mürşid eder
ḥāliš-‘ayār elbette
Dağal-ı zühdü ḳoyup
püte-i vird-i ḳāle

dāğdāğ:

1. dāğdāğım: -ım

Gazel 240

Mısra: 3

Kargaşa, gürültü ve

patırdı. II Gayret,

mücadele, çaba.

Üşküfte zerd olup
eşkime dāğdāğım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nıl gibi

dāğ-ı berden:

1. **dāğ-ı berden:-den**

Gazel 226

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göğüs yarası.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şağın
hayl-i zemān ürkütme

dāğ-ı berin:

1. **dāğ-ı berin:**

Gazel 223

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Pek yüksek, yüce

dağ.

Bir resm-i elf-i āh ile dil
şanma lāl olur
Dikdi aşāyı dāğ-ı berin
taraf-ı tūruna

dāğ-ı dil:

1. **dāğ-ı dil:**

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Yoklayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

2. **dāğ-ı dil:-ler, -de**

Gazel 173

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Dāğ-ı dillerde hayāl-i
zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

dāğ-ı gam:

1. **dāğ-ı gam:**

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam/keder yarası.

Benim bülbül gibi ol
gonçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı gam içre
gülistān olduğum
bilmez

dāğ-ı hezārān:

1. **dāğ-ı hezārān:**

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüzlerce yara.

Eyleyip sīnede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i ʿışkı Sitanbül gibi
taşvīr ederiz

dāğ-ı pür-dāğ:

1. **dāğ-ı pür-dāğ:**

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dağlarla dolu dağ.

Yağdı sīnem dāğ-ı pür-
dāğ eyleyip hayfā o şūh
Pend edip dedi teʿessüf
eyleme dāğ üstü bāğ

dağı:

1. **dağı:**

Gazel 8

Mısra: 9

De, bir de.

Bu nazm-ı mezāmīn ile
kıl sen dağı Fennī
Luţfī gibi üstād-ı sūhan-
dāna teğarrüb

2. **dağı:**

Gazel 71

Mısra: 14

De, bir de.

Zīb-i silk edip gehī dūr-i
nikātīñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde
dağı ihsānīñ mı var

3. **daḥı:**

Gazel 63

Mısra: 10

Bile, da/de.

Zer-i ḥālīş-‘ayārı fark
eder bī-rūḥ iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammā
ol daḥı nev‘-i
ḥacerdendir

4. **daḥı:**

Gazel 208

Mısra: 5

Bile, da/de.

Girse elime ben daḥı
būs eyler idim lik
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

5. **daḥı:**

Gazel 208

Mısra: 11

Bile, da/de.

Fennī saña şā‘ir der
idim ben daḥı ammā
Zīver gibi eş‘ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

6. **daḥı:**

Gazel 78

Mısra: 4

Daha.

Öpme la‘l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḥı
yoḥsa beynimizde ḳan
olur

7. **daḥı:**

Gazel 82

Mısra: 10

Daha.

Fenniyā fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭab‘ın Ḥasīb
Daḥı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

8. **daḥı:**

Gazel 105

Mısra: 8

Daha.

Nüzül eylerse ḥayfā
sīnemizden şām-ı
ağyāra
Semavāt diyemem bir
kez daḥı ‘sā çıkar
çıkılmaz

9. **daḥı:**

Gazel 157

Mısra: 2

Daha.

O ḥoy-ı ‘ārız-ı dildāra
versem ben n’ola
zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol
daḥı a‘lā vü hem elyak

10. **daḥı:**

Gazel 195

Mısra: 10

Daha.

Degil s̄ābit-ḳadem ḥayfā
döner va‘d-i vişālinden
Daḥı çok āl eder gırre
saña bugüne rengiden

11. **daḥı:**

Gazel 218

Mısra: 11

Daha.

Mümkün mi güle mişli
anıñ bir daḥı Fennī
Ḥatm oldu sūḥan
Rāğıb-ı vālāda olunca

12. **daḥı:**

Kaside 1

Mısra: 46

*"Bile" anlamında
edat.*

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd

Pāsbāniñ biri oldu biri
dağı derbān

13. **dağı:**

Kıt'a 6

Mısra: 7

"Bile" anlamında
edat.

Dedim bu mevlide ben
dağı Fennī bī-behā
tārīh
Ṭulū^c etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
‘Aṭāullah

14. **dağı:**

Muhammes 1

Mısra: 5

"Bile" anlamında
edat.

Anıñ gibi devrāndan
dağı bir zālīm-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr
eyle destinde şīşe-i
vārın

15. **dağı:**

Gazel 97

Mısra: 2

"Bile" anlamında
bağlaç.

O māha kilik-i dili verme
kaṭ^c edip yaramaz
Dağı kaṭı küçücekdir
kaṭar artar yaramaz

16. **dağı:**

Gazel 150

Mısra: 8

"Bile" anlamında
bağlaç.

Söz yok metā^c-ı
hüsüne ol hūb-ṭal‘atıñ
Kālā-yı haddi lik dağı ol
taraf tuḥaf

dağı çokdur:

1. **dağı çokdur:**

Kıt'a 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ayrıca pek çoktur.

Dağı çokdur kenār-ı
baḥr-i nazmım söylese
ammā
Yeter taşdı‘e bā‘iş olma
ey kilik-i güher-efşān

dāhiliyye:

1. **dāhiliyyeyle: -y, -le**

Kıt'a 14

Mısra: 7

İç taraf.

Dāhiliyyeyle temām
etdi behiştāsāyı
Şarf edip sīm ü zeri
eyledi mezāk

dağı ed:

1. **dağı ed:**

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Karışmak // Dil
uzatmak.

Ṭarīka dağı edip
nefsāniyyetle bī-ḥurd
Fennī
Derün-i ehl-i ḥāli dem-
be-dem tekdır eder
vā‘iz

dağıme-i vuşlat:

1. **dağıme-i vuşlat:**

Gazel 245

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma mezarı II
sevgiliye kavuşma
problemi; sevgiliye
kavuşma ihtimali.

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Dağıme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

dā'i:

1. **dā'i:**

Gazel 233

Mısra: 9

Çağırın, davet

eden.

Rıfık ile dā'i eylerdi izāle

Fenniyā

Bir nefes şemm

eyleşem ol haṭṭ-ı giyāh

şevketi

dā'i-i mihrāb ol:

1. **dā'i-i mihrāb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Mihraba çağırın

olmak.

Duā kıl cāmi'-i

cismiñde şūfi çāk edip

sīnen

Şalāt-ı hamsede ol

duḡtere dā'i-i mihrāb ol

dā'im:

1. **dā'im:**

Gazel 56

Mısra: 5

Daima, her zaman.

Der-āgūş eyleyip dā'im

niçün āzürde eylersiñ

Gel ey sīm-ten yiter o

cism-i pāki şıkma

yazıkdır

2. **dā'im:**

Gazel 97

Mısra: 7

Daima, her zaman.

Mu'akḡad etmede

başdan çıkar deyü

dā'im

Haṭā edip o perī çin-i

perçemin ṭaramaz

3. **dā'im:**

Gazel 155

Mısra: 3

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Dā'im taḡallūf

etmededir 'akreb-i

ümmid

Zirā ki devr-i sā'at-i

çerḡiñ 'ayarı yok

4. **dā'im:**

Gazel 168

Mısra: 7

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Keşti-i baḡr-i fikr-i

ḡama bādbān mısın

Dā'im güşāde-bād-ı

taḡassürle pür dilā

5. **dā'im:**

Gazel 183

Mısra: 13

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Zāhidiñ dā'im bükā ile

riyāsı sāḡtedir

Riḡḡat-ı ḡalb ile

çeşminde anıñ nem

görmedim

6. **dā'im:**

Gazel 243

Mısra: 12

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Müşā'are ile zebān-ı

mücessem Fennī

Refi' Efendiye dā'im

senādadır şimdi

7. **dā'im:**

Kıt'a 9

Mısra: 6

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir kalb-i ziyā
gelmek
Ḥayāl-i didesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

8. **dā'im:**

Kıt'a 9

Mısra: 9

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā'im Ḥudā efzūn ede
'ömrün
Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i mäh

9. **dā'im:**

Kıt'a 13

Mısra: 17

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Derūnunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḥiz istikrāh

10. **dā'im:**

Kıt'a 14

Mısra: 19

*Daima, devamlı,
her zaman, sürekli.*

Ḥıfz edip āteş-i
iḥrākdan [anı] dā'im
Bāri göstermeye bu
menzıl-i pāke iḥrāk

dā'im:

1. **dā'im:**

Gazel 14

Mısra: 5

Daima, her zaman.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin
süzmede dā'im
Murğ-ı dilimiz ḥazret-i
Allaha emānet

dā'imā:

1. **dā'imā:**

Kıt'a 6

Mısra: 5

Ar. Sürekli.

Naẓardan dā'imā ḥıfz
eyleyip bāri o maḥdūmı
Okuyup nüşhayı
tekmilen olsun şāriḥ-i
eşbāh

dā'ire-i 'ışka:

1. **dā'ire-i 'ışka: -a**

Gazel 101

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aşk çemberi,
halkası.*

Fennī baña bu dā'ire-i
'ışka muvāfık
Ebrū-yı nigārim gibi bir
kār bulunmaz

dā'ire-i meclis-i cem:

1. **dā'ire-i meclis-i cem:**

Gazel 52

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Cem meclisinin
dairesi.*

Sākīyā dā'ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü salṭanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

daķık ol:

1. **daķık ol:**

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*1. Düzenli işleyen,
aksamayan. 2. mec.
Zamanı kullanmada çok
dikkatli olan, her şeyi
zamanında yapmaya
özen gösteren.*

Şoḥbete nevbet verip
zāhid daķık ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rıfķ ile ğavġā biter

daķıka döndü:

1. daķıka döndü: -dü

Gazel 164

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Una dönmek.

Fennī bu esbāba düşüp
sā‘at-i hezār
Döndü daķıka seng-i
gamiñla felek seniñ

dal:

1. dāl:

Gazel 95

Mısra: 5

Çıplak.

Meclisde dāl ‘araķ-çīn
ola yoħsa vā‘izā
Ol Çīn-i mülket üzre
Hıtādır fes istemez

2. dal:

Gazel 209

Mısra: 5

Çıplak.

Yürü ħançer be-kef dal
tiğ-i āteş-tāb olup ey
meh
Şadā-yı na‘ralarla
bezme teşrif et
Nerīmāne

daldan dala ķondurur:

1. daldan dala

ķondurur: -dur, -ur

Gazel 228

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir yerden başka

*bir yere gitmek II bir
yerde karar kılmamak II
şıpsevdi olmak.*

Fenniyā gülşen-i
tab‘ıñda esen bād-ı
nikāt
Ķondurur murğ-ı
hezārānları daldan dala

dām:

1. dāmıma: -ı, -m, -a

Gazel 146

Mısra: 1

Tuzak, ağ.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri şağ
Eyledi ħamzelerim
murğ-ı niğāhına tuzag

dām kılma:

1. dām kılma: -mı

Gazel 179

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tuzak yapmak.

Dāne-i ħāl ile murğ-ı
dile
Ħalka-i zülfünü kılmı

dām kurma:

1. dām kurma: -mu

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tuzak kurma: 1)

*bir şeyi yakalamak için
düzenek hazırlama; 2)
mec. birini güç ve
tehlikeli bir duruma
düşürmek için düzen
hazırlama, komplo
kurma.*

Dām kurma o murğ-ı
dil-i ‘uşşāķına dekdir
Zülf-i siyehi zir-i
fesinde ne çiçekdir

dāmād-ı rindāna:

1. dāmād-ı rindāna: -a

Gazel 193

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rintlerin damadı.

‘Arūs olsun şıķılsın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
‘Araķla duħter-i rez

ḥacle-i meclisde
tellensin

dāmād-1 şehryār olup:

1. dāmād-1 şehryār

olup: -up

Kıt'a 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Padişahın damadı
olmak.*

Ne devletdir olup
dāmād-1 şehryār
‘ālemde
Murād üzre nazar-
perverdelikte yokdur
emşāli

dāmān:

1. dāmānını: -in, -i

Kıt'a 5

Mısra: 9

Elbise kenarı, etek.

Maḳām-1 ḥürmetinde
eyleyip dāmānını irḥā
Niçe dest-i kemer-beste
ḥuzūrunda ḡulām oldu

dāmān-1 jendeñle:

1. dāmān-1 jendeñle: -ñle

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Eski, yamalı etek.

Zāhidā dāmān-1
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irḥā anı sen
vādi-i şeyḥāne kaş

dāmen:

1. dāmenin: -in

Gazel 9

Mısra: 5

Etek.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde
böyle dāmenin irḥā
O hey'etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

2. dāmeniñ: -i, -n

Kıt'a 10

Mısra: 14

*Elbise, etek II etek,
uç, kenar.*

Felekde ṭāli'iniñ var ise
Keyvān olmağa sa'y et
Müheyyā dāmeniñ irḥā
edip bābinda tevvāb ol

dāmen-i 'afv:

1. dāmen-i 'afv:

Kaside 1

Mısra: 146

Kelime Tipi: -
*Merhamet eteği //
bağışlayıcılık.*

Ne ḳadar 'āşī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i 'afv ile
'işyānını setr eyle amān

dām-1 bezm-i meye:

1. dām-1 bezm-i meye:

Gazel 226

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şarap meclisinin
tuzağı.*

Dām-1 bezm-i meye yok
meyli deyü cānāniñ
O tezervī--i ḥırāmānı
hemān ürkütme

dām-1 ḥāl-i yāre:

1. dām-1 ḥāl-i yāre: -e

Gazel 200

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ben
tuzağı.*

Dām-1 ḥāl-i yāre ey
murğ-ı göñül meyl
eyleme
Ādemi başdan çıkarır
ḥvāhiş-i yek-dāne cev

dâne:

1. dâne:

Gazel 111

Mısra: 6

Ben tanesi.

Füflül-i hâlini seyr et
ten-i kâfûrunda
Bend olup almış o biñ
cân ile bir dâne heves

2. dânedede:-de

Gazel 137

Mısra: 6

*Far. 1. Arpa,
buğday gibi ürünleri
oluşturan ufacık
meyve.*

İm‘ân ile eşyâya nazâr
eyle cihânda
Her mâye-i ecsâm-ı
nevât dânedede maħfûz

3. dâneye:-(y)e

Gazel 149

Mısra: 2

*Arpa, buğday gibi
ürünleri oluşturan
ufacık yiyecek.*

Diyemem müy-ı miyân-
ı ad-i cânâneye üf
Maħv eder bâde verip
cismini bir dâneye üf

4. dânededen:-den

Gazel 143

Mısra: 2

*Adet, miktar, tane;
tohum.*

Ṭā‘ir-i udsam behişt-i
lânedden etdim ferâğ
Kendimi bildim bileli
dânedden etdim ferâğ

5. dâne:

Gazel 245

Mısra: 9

Adet, tane.

Hâle hırmendir kevâkib
dâne gendüm hezârân
Pir-i çerhiñdir
muşanna‘ mâh-ı nevdir
keşkûlü

dâne dâne:

1. dâne dâne:

Gazel 167

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tane tane.

Gerdende dâne dâne
görüp hâl-i ‘anberin
Kâfûr içinde ĥabbe-i
füflül demez misin

dâne-i dârû:

1. dâne-i dârû:

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ilaç tanesi.

Bed-liânıñ
çehresinden güyiyâ ağı
aar
atre atre hûn-feşân-ı
zahmı şanma zâhidiñ

2. dâne-i dârû:

Gazel 197

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ilaç tanesi.

Ğirbale dönüp ‘ışık ile
sûrâh-ı vücûdum
Hûnum dökülür pâyıma
şan dâne-i dârû

dâne-i engûru:

1. dâne-i engûru:-u

Gazel 237

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Üzüm tanesi.

Dâne-i engûru misket
mi kenâr-ı câmda
Hâl-i müşgîn-i lebiñ mi
ol ĥabâb-ı bâde mi

dāne-i engüşt-i zibāy:

1. **dāne-i engüşt-i**

zibāy: -y, -i

Kıt'a 10

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Süslü parmak

tanesi.

Görünce ol mühennā

dāne-i engüşt-i zibāy

Tenüñ pür-dāğ edip

bāğ-ı cihānda naḥl-i

‘unnāb ol

dāne-i ervāḥ:

1. **dāne-i ervāḥ:**

Gazel 110

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ruhların tanesi.

Dirīgā biçmege maḥşül-

ı ‘ömrü māh-ı nevdır

dās

Felekde hāle ḥırmendir

kevākib dāne-i ervāḥ

2. **dāne-i ervāḥ:**

Muhammes 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ruhların tanesi.

Felekde hāle-i

ḥırmendir kevākib

dāne-i ervāḥ

Dirīgā biçmege maḥşül-

ı ‘ömrü māh-ı nevdır

dās

dāne-i gendüm:

1. **dāne-i gendüm:**

Gazel 200

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Buğday tanesi.

Hāle ḥırmen dāne-i

gendüm kevākib ḥāşılı

PİR-i çerḥa keşkül-i

zerdir muşanna‘ māh-ı

nev

dāne-i ḥāl:

1. **dāne-i ḥāl:**

Gazel 83

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ben tanesi.

Ḳarışdı dāne-i ḥālıle

ḥāşılı zülfü

Ümīd-i ḥırmen-i dil

rūzgāra ḳalmışdır

2. **dāne-i ḥāl:-i**

Gazel 179

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ben tanesi.

Dāne-i ḥāl ile murğ-ı

dile

Ḳalka-i zülfünü ḳılmış

ol dām

dāne-i ḥāli:

1. **dāne-i ḥāli:-i**

Gazel 161

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ben tanesi.

O tıf[ı]lñ ne ‘acāyib

fem-i āli küçücek

Ḳabb-ı ‘anber mi nedir

dāne-i ḥāli küçücek

dāne-i ḥāl-i sipihr-i

tal‘atıñ:

1. **dāne-i ḥāl-i sipihr-i**

tal‘atıñ:-iñ

Gazel 232

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak gökteki ben

tanesi.

Leyl-i hecriñde n’ola

kevn-i dile etse tülü‘

Dāne-i ḥāl-i sipihr-i

tal‘atıñ yıldız gibi

dāne-i ḥāl-i siyekār:

1. **dāne-i ḥāl-i siyehkār:**

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Siyah ben tanesi.

Dāne-i ḥāl-i

siyehkārıdır aḡa-yı

nebāt

Nıgeh-i çeşmi şehiñ

aşaf-ı ḡaddārıdır

dāne-i ḥāl-iñ:

1. **dāne-i ḥāl-iñ: -iñ**

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ben tanesi.

Pençe-i şāhīn-i

ḡamzeñden ne

mümkindür necāt

Dāne-i ḥāl-iñ çün eyler

murḡ-ı dil āḡir vefāt

2. **dāne-i ḥāl-iñ: -iñ**

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ben tanesi.

Efyūna müşābih (pür-
ḡamda) diyemem dāne-

i ḥāl-iñ

Keyfiyyet-i bengīye

nice beñzeye ḡaşḡaş

dāne-i ‘unāb:

1. **dāne-i ‘unāb:**

Gazel 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hünnap; kabuḡu

kırmızı ve çekirdeḡi pek

sert bir cins küçük

meyve, çıḡde tanesi.

Kemāliyle olup gūyā

nihāl-i bāḡ-ı ‘ālemdē

Temāşā kıl muḡannā ol

benānı dāne-i ‘unāb

dāneye:

1. **dāneye:**

Gazel 123

Mısra: 10

Far. 1. Arpa,

buḡday gibi ürünleri

oluşturan ufacık

meyve. 2. kuş yemi.

Murḡ-ı dili şayd

eylemek ol dāneye

maḡşūş

Ḥāl-i ruḡunu tele-i

zūlfünde naḡar ḡıl

dāniş-āmūz-ı der-i şāfi‘-
i ehl-i ‘iṣyān:

1. **dāniş-āmūz-ı der-i**

şāfi‘-i ehl-i ‘iṣyān:

Kaside 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

İsyankālara şefaāt

etme kapısının bilgisini
öḡreten.

Dest-gīr-i ‘ulemā kār-

güzār-ı fuḡarā

Dāniş-āmūz-ı der-i

şāfi‘-i ehl-i ‘iṣyān

dāniş-pezir-i müdde‘i:

1. **dāniş-pezir-i müdde‘i:**

Kıt'a 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İddiacının bilgi

sahibi olması.

Kimi dāniş-pezir-i

müdde‘i kimi

eḡibbādan

Aña tebrıge varmak

Zeyd-i ‘Amra ilzām oldu

dār:

1. **dār:**

Gazel 101

Mısra: 1

Daraḡacı,

insanların asıldığı yer.

Ḥaddiñ gibi Mañşūr-ı

dile dār bulunmaz

Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

dārā:

1. **dārāya:**-(y), -a

Müstezad 1

Mısra: 3

*Eski İran'ın meşhur
bir şahı olup mecazen
hükümdar manasına da
gelir.*

Bu cāme ile fahrimi
Dārāya değışmem
Pinhān u hüveydā

darb-hāne-i dil:

1. **darb-hāne-i dil:**

Gazel 79

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül darphanesi.

Đarb-hāne-i dilde
hacer-i şab^c ile Fennī
Sīm-i sühen-i Es^cadı
tamğāya mehekdir

darb-ı üzengī:

1. **darb-ı üzengī:**-den

Gazel 195

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Üzengiye vurmak.

Şaķın esb-i vişāliñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengīden
Hele pek iřtirāz eyle
begim şarb-ı üzengīden

dār-ı dili:

1. **dār-ı dili:**-i

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Neccār-ı şūhı dār-ı dili
hem yapar yıķar
Ser-şadd-i mülkü fitne-
i ‘ālem yapar yıķar

dār-ı hamdī:

1. **dār-ı hamdī:**

Muhammes 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Hamdī'nin evi.

Münakkaş dār-ı Hamdī
Şeyh-zāde şannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
şannetme

dārü'ş-şifā:

1. **darü'ş-şifāya:**-y, -a

Gazel 134

Mısra: 10

*Şifahane,
hastahane II (aşk
derdinin) derman
merkezi.*

Görünce şerbet-i la‘lin
tevaķķuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

dārü-yı rühi:

1. **dārü-yı rühi:**-ı, -

Gazel 126

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanak ilacı.

Đārü-yı rühi kılsa telef
řañ mı Fenniyā
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milķā-yı bī-řazīz

dās:

1. **dās:**

Muhammes 1

Mısra: 24

Orak.

Felekde hāle-i
hırmendir kevākib
dāne-i ervāh
Dirīgā biçmege maşşül-
ı ‘ömrü māh-ı nevdır
dās

2. dās:

Gazel 110

Mısra: 10

1. Orak. 2. mec.

Yeni ay, hilal.

Dirīgā biçmege maḥşül-
1 ‘ömrü mäh-1 nevdır
dās

Felekde hāle hırmendir
kevākib dāne-i ervāḥ

da‘vā:

1. da‘vāya: -ya

Gazel 206

Mısra: 1

*Ar. Bu böyledir
yahut değıldır veya şu
şey benim hakkımdır
diye iddia. 2. Bu yolda
iki kişi beyninde peyda
olan iddia. (Ekseriya
müennes itibar olunur.
Nazımda üslûb-ı Farisî
üzre vav'ın kesir ve
meddiyle de kullanılır).*

Zāhid uzadır nuṭkıını
da‘vāya gelince
Leb-beste olur
ḥükmüme ma‘nāya
gelince

da‘vā-yı dem:

1. da‘vā-yı dem: -de

Gazel 144

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kan davası.

Tiğ-1 müjeyle ḳatlımi
ḳāḍīya ḥükm için
Da‘vā-yı demde ṣebte
bu çeşmim güvāḥ dirīg

da‘vā-yı deme:

1. da‘vā-yı deme:

Gazel 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kan davası.

Ağız ağıza sāğar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebā ḳulḳul-i mīnā

2. da‘vā-yı deme:

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kan davası.

Da‘vā-yı deme beyyine
isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dūr-i
çeşmim aña ṣāhid

da‘vā-yı eşkimiz:

1. da‘vā-yı eşkimiz: -imiz

Gazel 214

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz yaşı iddiamız.

Da‘vā-yı eşkimiz ile ‘arz
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
büsesidir mā-cerā-cere

da‘vā-yı nār-ı ‘ışk:

1. da‘vā-yı nār-ı ‘ışk:

Gazel 119

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk ateşinin davası.

Midād-ı la‘l ile da‘vā-yı
nār-ı ‘ışk için seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmıṣ
kilk-i ḳudret der-kenār
āteş

da‘vā-yı va‘d-i vaşlıñ:

1. da‘vā-yı va‘d-i vaşlıñ: -
iñ

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşma vadinin
davası.*

Da‘vā-yı va‘d-i vaşlıñ
içün istemez güvāḥ
Bes ḥuzūr-ı ḥākim-i
dilde yeminiñiz

da'vā-yı züllüne:

1. da'vā-yı züllüne: -üne

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Alçalma, hakirlik davası.

Katl etse tığ-ı gâmzesi

da'vā-yı züllüne

Ḳāḍī-i ṭal'atında dü-

çеşmi güvāhımız

da'vete gelip:

1. da'vete gelip: -ip

Kaside 1

Mısra: 59

Kelime Tipi: -

Davete katılmak.

Buyuruñ deyü gelip

da'vete Cibril-i emîn

Nigerândır dedi

teşriñiñ Rabb-i

mennân

da'vet-i bezm:

1. da'vet-i bezm: -i, -n, -de

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meclise davet.

Da'vet-i bezminde sen
ni'met-fürüş olma şehâ
Vuşlatıñdır 'aşıka
pālūde-i terden lezîz

da'vet-i bezme:

1. da'vet-i bezme: -e

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meclisin daveti.

'Aceb mi da'vet-i bezme
icâbet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yâdigâr mıdır

da'vi-i 'ışka:

1. da'vi-i 'ışka: -a

Gazel 165

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk davası.

Müheyâyadır müşerrah
zahm-ı sînem da'vi-i
'ışka
Ḥuzūr-ı ḳāḍī-i
ḥüsñünde cānā hüccet
isterseñ

dāye:

1. dāyesine: -si, -n, -e

Kıt'a 10

Mısra: 27

Dadı, çocuk bakıcısı.

Şafâdır dāyesine
bülbülāsâ zâr u efgānı
Revā mı gülşen-i
ağüşuña sen elde ağzâb
ol

2. dāye:

Gazel 206

Mısra: 8

Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı (Tanıkta içki dağıtan, sâkî bağlamında kullanılır).

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sâkin olur efgānı aña
dāye gelince

3. dāye:

Kıt'a 1

Mısra: 8

Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı (Tanıkta içki dağıtan, sâkî bağlamında kullanılır).

'Aceb mi rûz u şeb
gehvâresin pâyende
eylerse

Ƙamer lālāsıdır mäh-i
münevverdir aña dāye

4. dāyesi: -s, -i

Kıt'a 2

Mısra: 7

Bir çocuğa sūt

*veren ve bakan cariye,
dadi.*

Olsa 'aceb mi dāyesi
hürşid-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zibā-yı pāki gāh

5. dāye:

Kıt'a 10

Mısra: 17

Bir çocuğa sūt

*veren ve bakan cāriye,
dadi II içki sunan, sâkî.*

O şavt ile edip āgāze-i
ninniyyi ey dāye
Miyān giryesinden ol
nigāre ba'is-i hūvāb ol

de:

1. de:

Gazel 27

Mısra: 3

Dahi, de (bağlaç).

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceyš-i gāmzesi

Çıkmış o kâfir-i müje
meydāna pür-silāh

2. de:

Gazel 101

Mısra: 5

Dahi, de (bağlaç).

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

3. de:

Gazel 109

Mısra: 6

Dahi, de (bağlaç).

Mey-i şahbāyı şunar
pîr-i muğān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

4. de:

Gazel 127

Mısra: 8

Dahi, de (bağlaç).

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka'bedir mefrüz

5. de:

Gazel 137

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Dürr-i sūhan hiç telef
etmez mi Fennī
Gencine degildir deheni
yā ne de maḥfūz

6. de:

Gazel 144

Mısra: 5

Dahi, de (bağlaç).

Ƙaṭ'ıyyesi de var ise
'uşşāka çok degil
Geh lūtf-ı nağd-i
vaşlın[ı] etmekde gāh
dirig

7. de:

Gazel 144

Mısra: 13

Dahi, de (bağlaç).

Hūvāb içre sen de fırsatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirig

8. de:

Gazel 153

Mısra: 11

Dahi, de (bağlaç).

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
hānede
Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhi hīlāf

9. de:

Gazel 174

Mısra: 5

Dahi, de (bağlaç).

Hurşid ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Müy-ı miyān-ı pākine
lāyık girū degil

10. de:

Gazel 174

Mısra: 9

Dahi, de (bağlaç).

Bu hān-kāh-ı ‘ışka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzū degil

11. de:

Gazel 183

Mısra: 1

Dahi, de (bağlaç).

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de gam
görmedim
Şāf olan mir’āt-ı dilde

jeng-i mübhem
görmedim

12. de:

Gazel 200

Mısra: 2

Dahi, de (bağlaç).

Bezm-i ‘işretgāh-ı rinde
luṭf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

13. de:

Gazel 200

Mısra: 12

Dahi, de (bağlaç).

Fenniyā mey-hānede
mesti nice te’dīb eder
Bir de anda şıhne olmuş
zāhid-i şeydā velev

14. de:

Gazel 203

Mısra: 1

Dahi, de (bağlaç).

Büstān-ı dilde cevri o
māhiñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

15. de:

Gazel 203

Mısra: 2

Dahi, de (bağlaç).

Büstān-ı dilde cevri o
māhiñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

16. de:

Gazel 203

Mısra: 4

Dahi, de (bağlaç).

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāğan-ı vuşlatı
Zībendedir ne deñlü
hevāyī fişekse de

17. de:

Gazel 203

Mısra: 6

Dahi, de (bağlaç).

Mehd-i emelde hāl-i
‘izārı o mehveşiñ
Tıfl-ı hayāl-i çeşm-i
cihāndır bebekse de

18. de:

Gazel 203

Mısra: 8

Dahi, de (bağlaç).

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rüzgār ile
Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

19. de:

Gazel 203

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab^c-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

20. de:

Gazel 203

Mısra: 12

Dahi, de (bağlaç).

Nīk ü bedi fehim edecek
ṭab^c-ı zāhidiñ
Farḡ eylemez ‘ayār-ı
kulūbu meħekse de

21. de:

Gazel 203

Mısra: 14

Dahi, de (bağlaç).

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

22. de:

Gazel 203

Mısra: 16

Dahi, de (bağlaç).

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaḡın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

23. de:

Gazel 203

Mısra: 18

Dahi, de (bağlaç).

‘Arz et bu nazmı Ziver
Efendiye Fenniyā
‘Afv eylesin kuşūrunu
temyiz gerekse de

24. de:

Gazel 206

Mısra: 9

Dahi, de (bağlaç).

Fennī ne kadar bilse de
zāhid yine ḡaḡkı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

25. de:

Gazel 209

Mısra: 8

Dahi, de (bağlaç).

‘İzārında o şūħuñ
zūlfüdür zannetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
būlbūlāsā murğ-ı dil
lāne

26. de:

Gazel 217

Mısra: 6

Dahi, de (bağlaç).

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbih
Belī ben de ḡayāl etdim
miyānı olmamaḡ üzre

27. de:

Gazel 230

Mısra: 10

Dahi, de (bağlaç).

Oḡuyup Fenniyā
eş‘arını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyāniñ
oldum ben de meftūnu

28. de:

Gazel 232

Mısra: 5

Dahi, de (bağlaç).

Mā-ḡazar ḡıldım
cigerden ben de bir

loğma kebāb
Sīh-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşika cız bız gibi

29. **de:**

Gazel 15

Mısra: 1

"de" eki.

Bağş-ı mey-i la‘liñ
iledir sen de mürüvvet
Hün-riz-i nigāhiñla
şehā kıanda mürüvvet

30. **de:**

Gazel 72

Mısra: 1

"de" eki.

Nağl-i kıaddiñ de şehā
tā‘ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i ağıyār
anı cānā ne yapar

31. **de:**

Gazel 85

Mısra: 8

"de" eki.

Rüz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāğān etmege
Sine de bir suhte güyā
lāle-i hamrā biter

32. **de:**

Gazel 89

Mısra: 10

"de" eki.

Ederse anı āb-ı vaşliñ
eyler ey perī itfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürkatiñle gül de
nārıdır

33. **de:**

Gazel 65

Mısra: 3

"de" bağlacı.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miñneti mūr-ı
göñül taħammül eder

34. **de:**

Gazel 89

Mısra: 1

"de" bağlacı.

Gören hağğ-ı siyekārın
ruğunda gül de mārıdır
O hārıñ vağşetiyle dide-
i bülbülde zārıdır

35. **de:**

Gazel 92

Mısra: 7

"de" bağlacı.

Yürü ħavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetħ
eder kaçır kaçmaz

36. **de:**

Gazel 95

Mısra: 9

"de" bağlacı.

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yoğ elde tıflveş
Fenni ħağğ-āver olsa
göñül nev-res istemez

37. **demek:**

Gazel 1

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Kıymet demek revā mı
seniñ ħüsni ħağğıñla
Olmaz efendi muşğaf-ı
ruğsārıñla behā

38. **der:**

Gazel 38

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoğsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer

gök der ol dem yā
Vedūd

39. **der:**

Gazel 61

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Fennī Celāli olma gūş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemīne
Bāğ-ı İrem degildir

40. **demem:**

Gazel 84

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

41. **deme:**

Gazel 101

Mısra: 6

Demek, söylemek.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

42. **dedi:**

Gazel 105

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi hayyāt
O kıadd-i ‘ar‘ara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkmaz

43. **dedi:**

Gazel 140

Mısra: 12

Demek, söylemek.

Kim verdi haber bu
gazeli vaq‘a-nüvıse
Fennī dedi ba‘zıları
tahrır-i muvaqka‘

44. **demesin:**

Gazel 154

Mısra: 8

Demek, söylemek.

‘Azmghehi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıkdā rıķābın
demesin saña tıadaıkdā

45. **der:**

Gazel 162

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürkıate liman-ı
vişāl içre yedek çek

46. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Ey dil o sürh-i ‘arıza sen
gül demez misin
Ol çın-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

47. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Gerdende dāne dāne
görüp hāl-i ‘anberin
Kāfūr içinde habbe-i
fülfül demez misin

48. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 6

Demek, söylemek.

Bāğ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ‘anberi
Sīmın-sifāl içinde
kıaranfül demez misin

49. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 8

Demek, söylemek.

Cān bahş ederseñ ey
dem-i minā-yı cām-ı

Cem

Teşrif edince meclise

kulkül demez misin

50. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Bāğ-ı sūhanda nazmıma

bülbül demez misin

Ḥvānde-i güle ülfetimiz

yoksa Fenniyā

51. **dese:**

Gazel 180

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Dese ʿisā-şifat açmam

saña lehçem mehçem

Eşkim içre şunar ol dem

beni der-yem Meryem

52. **demez:**

Gazel 216

Mısra: 10

Demek, söylemek.

Rez-duhterine tıfl-ı dil-i

efğāna zār eder

Kāfir kıızı demez aña

ağlama māteme

53. **demez:**

Gazel 167

Mısra: 2

Demek, söylemek.

Ey dil o sürh-i ʿarıza sen

gül demez misin

Ol çin-i zülf-i turreye

sünbül demez misin

54. **desin: -sin**

Kıt'a 2

Mısra: 23

Demek, söylemek.

Tārīh-i mevlidin

oğuyan Fenniyā desin

El-ḥaḫ rebīʿde Rābiʿa

sultān göründü māh

55. **derseñ: -r, -se, -ñ**

Kıt'a 10

Mısra: 6

Demek, söylemek.

Muḫārin olmağa saʿy et

tevāzuʿ ile olunan

Eger mālīk olam kenz-i

fünūna derseñ aḥbāb ol

56. **der: -r**

Gazel 195

Mısra: 4

Demek, söylemek.

Sürünürmüş meger

zāhid varıp ol tıfl-ı

Efrence

Anuñcün ḥāşiyetim

düşdü der zaḥm-ı

Firengiden

57. **deme: -me**

Murabba 1

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Düzd deme ʿuşşāka

ḳabāhatdendir

Ḥvāb-ı nāzında

ʿazmiyyet bu

şecāʿatdendir

58. **dedikleri: -dik, -leri**

Gazel 238

Mısra: 1

Demek, söylemek.

Fikr-i ḥaṭṭıñdır şehā

seyr-i çemen dedikleri

Defʿ-i ğamdır sebze-i

bāğ-ı Ḥoten dedikleri

59. **dedikleri: -dik, -leri**

Gazel 238

Mısra: 2
Demek, söylemek.

Fıkr-i haṭṭıñdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Def'-i ğamdır sebze-i
bāğ-ı Ḥoten dedikleri

60. **dedikleri:-dik, -leri**
Gazel 238
Mısra: 4
Demek, söylemek.

‘İd-i vaşlıñda mevācib-i
būs-ı la‘liñdir lezīz
Baḥş-i bostāniñdır ol
kaş-ı reşen dedikleri

61. **dedikleri:-dik, -leri**
Gazel 238
Mısra: 6
Demek, söylemek.

Rüz u şeb eyler der-
āğūş āh kim cānā seni
Āteş-i ‘ışkına yansın
pīrehen dedikleri

62. **dedikleri:-dik, -leri**
Gazel 238
Mısra: 8
Demek, söylemek.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmağa
Şalb için Manşūra

zülfüñdür resen
dedikleri

63. **dedikleri:-dik, -leri**
Gazel 238
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne turreşi
Sīm-sifāl içre karanfül
feslegen dedikleri

64. **dedikleri:-dik, -leri**
Gazel 238
Mısra: 12
Demek, söylemek.

Sūk-ı nazm içre ne
deñlü Fenniya olsañ
Ḥasīb
‘İlm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

65. **dedi:-di**
Kaside 1
Mısra: 60
Demek, denilmek.

Buyuruñ deyü gelip
da‘vete Cibril-i emīn
Nigerāndır dedi
teşriñiñe Rabb-i
mennān

66. **dedi:-di**
Kıt'a 10
Mısra: 31
Demek, denilmek.

Gelip mevlūduna Fenni
dedi bir tārīḥ-i zībā
Görigel Fāṭımmā dehre
kadem başdın şafā-yāb
ol

67. **de:**
Kaside 1
Mısra: 145
" dahi, de (bağlaç)".

Ne kadar ‘āş-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘ișyānını setr eyle amān

68. **de:**
Kıt'a 10
Mısra: 7
" dahi, de (bağlaç)".

Ferā’iz okuyup andan
temāmen şakki de
öğren
Rüsüm-ı ‘ilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

de-:

1. **dedim:** -di, -m

Kıt'a 7

Mısra: 18

Demek, söylemek.

Mevlidi tārīhini müjde

edip Fenniyā

Dedim o maḥdūm için

bu süḥan-ı efdali

2. **dedim:** -di, -m

Kıt'a 9

Mısra: 17

Demek, söylemek.

Gelip bir tārīḥ-i zībā

dedim mevlūduna

Fennī

Bu nām ile ṭulū' etdi

Meḥemmed Rızā'ullah

3. **deme:** -me

Gazel 66

Mısra: 8

Deme, söyleme!

Dem-i vaşlında hemān

uçkur-ı şevḳ-āverveş

Olsa da ḳā'ide evvel

deme gerdān şıḳılır

4. **deme:** -me

Müstezad 1

Mısra: 20

Deme, söyleme!

Hvān-ı keremiñ sükker-

i ḥalvāya deḡişmem

Şoḡbet deme cānā

decāc:

1. **decāc:**

Gazel 21

Mısra: 10

Tavuk.

Zāhid bez[i]mde oldu

dilā ḳıṭı ḳıṭı decāc

Feryād [u] na'ralarla ne

muḏḫik imiş meger

dedi:

1. **dedi:**

Gazel 4

Mısra: 8

Söylemek,

adlandırmak.

Bugün tebhāle-i la'l-i

lebin şordum o cānāniñ

Kimi ḳand u kimi

kevşer dedi āb-ı zülāl

ammā

2. **dedi:**

Gazel 228

Mısra: 6

Söylemek,

adlandırmak.

Zaḥ[ı]m-ı pür-daḡı

sīnemde görünce ol şūḥ

Bu çerāḡāna müşābih

dedi ṭarḥ-ı lāle

3. **dedi:**

Gazel 56

Mısra: 4

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Lebin taṭbīḳ edip faḥr-i

Süleymān ile o şāhıñ

Dedi seyr eyleyen mū

deñlü yoḡ farkı

muṭābıḳdır

4. **dedi:**

Gazel 145

Mısra: 6

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Yaḳdı sīnem dāḡ-ı pür-

dāḡ eyleyip ḡayfā o şūḥ

Pend edip dedi te'essüf

eyleme dāḡ üstü bāḡ

5. **dedi:**

Gazel 202

Mısra: 6

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

6. dedi:

Gazel 234

Mısra: 16

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Satır satır okuyup şi'r-i
Nehrīyi Fennī
Kalem kalem dedi
bevvāb nev-dilānıñ mı

7. dedi:

Kaside 1

Mısra: 51

Demek, söylemek.

Bindi şeytān atına dedi
‘azāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere kıldı efgān

8. dedi:

Müstezad 3

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Ma’hūda vişālin çıkarıp
dedi lepişka
Bey^c etdi mezāka

9. dedi:

Gazel 34

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Dedi bir ehl-i sūhan
ğonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı hıtānına o
tıflıñ tārīh

dedim:

1. dedim:

Gazel 50

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭab^c-ı Belīgiñ
zevāyi^cindendir

def^c et:

1. def^c et: -mek, -e

Gazel 197

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kovmak, uzak
durmak.*

Def^c etmege sevdā-yı
merākı baña Fennī
Yā kulḳul-ı mīnā ola
yāhūd bir aḳar şu

2. def^c et:

Gazel 205

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kovmak, uzak
durmak.*

Yetiş Loḳmānveş
buhrān-ı ‘ışkı luṭf edip
def^c et
Şifādır şerbet-i la‘l-i
lebiñ bir ṭab^c-ı bīmāra

def^c etmesin:

1. def^c etmesin: -me, -sin

Kıt'a 13

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Kovmak, uzak
durmak.*

Nice def^c etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemīni
mürtefi^c nā-dide
seyrāngāh

def^c ola:

1. def^c ola: -a

Müstezad 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yok olmak, ortadan
kalkmak; uzak durmak,
uzaklaşmak.*

Zülf-i siyehiñ mağz-ı
dile büy-ı meşâm al
Tâ def^c ola sevdâ

def-be-kef:

1. **def-be-kef:**
Gazel 150
Mısra: 6
Def elde.

Ḥâl-i ʿizârı rakşa çıkıp
Zühre güyiyâ
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tâbı def-be-kef

def-i gâmdır:

1. **def-i gâmdır: -dır**
Gazel 238
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Üzüntüyü
uzaklaştırma. sıkıntıyı
savma.

Fikr-i haṭṭıñdır şehâ
seyr-i çemen dedikleri
Def^c-i gâmdır sebze-i
bâğ-ı Ḥoten dedikleri

def-i remed alsâ:

1. **def-i remed alsâ: -sa**
Gazel 210
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

Göz ağrısını
gidermek.

İntizârıñla ʿaceb mi alsâ
def^c-i remed
Şabr-ı vaʿd-i vaşlıñ
eczâ-yı devâdır
çeşmime

define:

1. **defineden: -den**
Gazel 191
Mısra: 8
Hazine.

Ṭılsım-güşâ-yı ṭab^c olan
añlar bu nükteyi
Yok farkı lafz-ı güher-i
nazmıñ defineden

defter:

1. **defterin: -iñ**
Gazel 116
Mısra: 3
Defter II Amel
defteri; gözyüzü.

Beḳâya defterin ʿuşşâka
ʿarz etmiş ruḥuñ ammâ
Düyün-ı büseden
baʿde'l-ḥisâb terķim
göstermiş

**defterden resîd
olmuşdu:**

1. **defterden resîd
olmuşdu: -muş, -du**

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Defterden resit (?)
olmak.

Mehdî-i şâhib-zemân
olduğuna bî-şübhe kim
İsm-i evfâķü'l-nebî
olmuşdu defterden
resîd

defter-i aklâma:

1. **defter-i aklâma: -a**
Kıt'a 10
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Aklam defteri.

O mâhıñ vâliidi Fennî
Efendiniñ sezâdır kim
Yazıp dîvân-ı şî'rin
defter-i aklâma küttâb
ol

defter-i hecr-i vişâl:

1. **defter-i hecr-i vişâl: -i,
-n, -de**
Gazel 199
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kavuşmanın ayrılık
defteri.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i
ḥaṭṭ u ḥālīn būsına
tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i
vişālinde ḥisābım bu

defter-i ruḥsāra:

1. defter-i ruḥsāra: -a

Gazel 142

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

yanağının defteri.

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruḥsāra gelip
Nokṭa-i ḥāl ile ḳalmıř o
ḥisāb-ı terbīc

degdir:

1. degdir:

Müstezad 3

Mısra: 18

Ulaştırmak,

eriştirmek,

dokundurmak, isabet

ettirmek.

Fennīye edip tente
feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

degil:

1. degildir:

Gazel 61

Mısra: 2

*İsim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
filin olumsuzu.*

Fehm eyleyen me‘ādı
sāḥib-elem degildir
Fıkr eyleyen me‘āşı
ferḥünde Cem degildir

2. degildir:

Gazel 61

Mısra: 4

*İsim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
filin olumsuzu.*

Āmādedir o gönçe
üşküfte olmağa lik
Zanneyley ‘andelībīn
leb-beste fem degildir

3. degildir:

Gazel 61

Mısra: 6

*İsim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
filin olumsuzu.*

Lezzet verir dimāğa
düşnāma o ṭıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ‘uşşāka sem
degildir

4. degildir:

Gazel 61

Mısra: 8

*İsim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
filin olumsuzu.*

Ḥayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden
ruḥsārı kem degildir

5. degildir:

Gazel 61

Mısra: 10

*İsim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
filin olumsuzu.*

Fennī Celāli olma güş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemīne
Bāğ-ı İrem degildir

6. **degil:**

Gazel 63

Mısra: 12

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Naẓīre iltimās edip bu
nazmı Fennīyā ‘arz et
Lezīzī çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

7. **degildir:**

Gazel 108

Mısra: 1

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muḡān
eyler bize zāhid nefes

8. **degil:**

Gazel 110

Mısra: 4

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı aḡyārīñ

Degil tev’em-i züccācı
şek ile kaṭ‘ etmede
elmās

9. **degildir:**

Gazel 137

Mısra: 10

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Dürr-i sūḫan hīç telef
etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni
yā ne de maḥfūz

10. **degil:**

Gazel 139

Mısra: 6

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey‘
ü şīrāsı meşrū‘

11. **degil:**

Gazel 144

Mısra: 5

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Ḳaṭ‘iyyesi de var ise
‘uṣṣāḳa çok degil
Geh luṭf-ı naḳd-i
vaşlın[ı] etmekte gāh
dirīḡ

12. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 1

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Bezm-i gülşen rind-i
sāḳī encümen-pīrā
degil
Böyledir bāḡ-ı cihān
şimdi neşāṭ-efzā degil

13. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 2

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk*

anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Bezm-i gülşen rind-i
sākī encümen-pīrā
degil
Böyledir bāğ-ı cihān
şimdi neşāt-efzā degil

14. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 4

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Būs-ı la^liñ tāze
mazmündür şehā
‘uşşākīña
Yoḥsa nuṭṭ-ı va^d-i
vaşlıñ lafz-ı müstesnā
degil

15. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 6

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Dil hümāāsā n’ola per
açā ebr-i zülfüñe

Ṭā’ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

16. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 8

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çı sūd
Ḥaclegāh-ı meclis-i pīr-
i muğān tenhā degil

17. **degil:**

Gazel 172

Mısra: 10

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Nice vaşf etsem Emīniñ
kāf-ı ṭab‘ın Fenniya
Zīvere destimde
ḥāmem şeh-per-i ‘anqā
degil

18. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 1

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gū degil
Şahñ-ı felekde mihr ü
kamer rū-be-rū degil

19. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 2

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gū degil
Şahñ-ı felekde mihr ü
kamer rū-be-rū degil

20. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 4

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ ḥaṭā eder

Bīd-i cünün-ı Çin ü
Hoten ser-fürü degil

21. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 6

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Hurşid ü meh de olsa
dilâ ol şināveriñ
Müy-ı miyân-ı pākine
lāyık girü degil

22. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 8

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Kāfūra ḥabb-ı fülfulün
etmiş o pāsbān
Hindüstān-ı dilde nazar
kıl gelü degil

23. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 10

Isim cümlesinde

*yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Bu ḥān-ḳāh-ı ‘ıṣḳa gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān arzū degil

24. **degil:**

Gazel 174

Mısra: 12

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

‘İtr-ı nikāt-ı nazm ile
Fennī Celāliniñ
Gül-ğonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

25. **degil:**

Gazel 190

Mısra: 5

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Degil ḥoy-kerde şanma
olur [.] ruḥsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çin-i

ṭuresiniñ ser-
fürüsundan

26. **degil:**

Gazel 195

Mısra: 9

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Degil şābit-ḳadem ḥayfā
döner va‘d-i vişālinden
Daḥı çok āl eder gırre
saña bugüne rengiden

27. **degil:**

Gazel 30

Mısra: 8

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Sīm-bāzuñdur felekde
‘āṣıka cānā revā
Egnime şāl olsa
maḳbülüm degil ḳavs-i
ḳuzah

28. **degil:**

Gazel 38

Mısra: 8

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Zāhidiñ bintü'l-‘inebdir
meyli ammā sākiyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çi
sūd

29. **degil:**

Gazel 43

Mısra: 1

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Degil şem‘ āteş-i ‘ışk-ı
dil-i pervāneden
me’hūz
Muhaqqakdır denir
‘uşşāka cānāneden
me’hūz

30. **degil:**

Gazel 53

Mısra: 7

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Zāhid қаатарında çü ḥar
olsa ḡam degil
Ammā bu sür‘at ile
licām-ı cemel kıpar

31. **degildir:**

Gazel 61

Mısra: 1

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Fehm eyleyen me‘ādı
sāhib-elem degildir
Fikr eyleyen me‘āşı
ferḥünde Cem degildir

32. **degil:**

Gazel 75

Mısra: 3

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Bend-i zülfüñden rehā
mümkün degil ey māh-
rū
Murḡ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler tuzāḡ üstündedir

33. **degilse:**

Gazel 11

Mısra: 5

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kıat kıat

34. **degildir:**

Gazel 17

Mısra: 2

*Isim cümlesinde
yükleme veya başka
öğelere olumsuzluk
anlamı veren sözcük, ek
fiilin olumsuzu.*

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abes
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abes

degildir:

1. **degildir:**

Gazel 108

Mısra: 1

*Cümle içinde art
arda kullanılan iki veya
daha çok özneyi,
tümleci, yüklemi,*

aralarından bazılarına
olumsuzluk kavramı
vererek birbirine
bağlayan veya
yüklemin olumsuz
çekimini sağlayan
kelime.

Çulkül-i mînâ degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhımız pîr-i muğân
eyler bize zâhid nefes

degin:

1. **degin:**

Gazel 146

Mısra: 8

*Bir işin sona erdiği
zamânı ve yeri gösterir,
-e kadar, -e dek II değin,
dek, kadar.*

Bâde-i la'lini nüş
etmege me'zûn olsam
Cân halkıma degin
etmez idim anı ferâğ

değiş:

1. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 1

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

Ben jende-i pür-dâğımı
dîbâya değışmem
Ey hvâce-i kâlâ

2. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 3

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

Bu câme ile fahrımı
Dârâya değışmem
Pinhân u hüveydâ

3. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 7

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

La'l-i lebiñi sāğar-ı
şahbâya değışmem
Ey tıfl-ı Mesîhâ

4. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 11

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,*

*tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

Zülf-i siyehiñ 'anber-i
sârâya değışmem
Yağma beni cânâ

5. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 15

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

İklîm-i lebiñ kând-i
Buğârâya değışmem
Derlerse de şeydâ

6. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 19

*Başka bir biçim
veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevâd-
ı çeşm-i havrâya
değişmez âdem ey şofî.*

Hvân-ı keremiñ sükker-
i halvâya değışmem
Şoğbet deme cânâ

7. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 23

Başka bir biçim

*veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevād-
ı çeşm-i havrāya
değişmez ādem ey şofî.*

Şad-deste gül ü sünbül-i
ğarrāya değişmem
Bilmem ne bu sevdā

8. **değişmem:** -me, -m

Müstezad 1

Mısra: 27

Başka bir biçim

*veya duruma girmek,
tahavvül etmek. Sevād-
ı çeşm-i havrāya
değişmez ādem ey şofî.*

Gencīne-i pür-lü'lü' ü
lālāya değişmem
Ey mevce-i deryā

dehān:

1. **dehānım:** -ım

Gazel 59

Mısra: 4

Far. is. Ağız.

Öpsem o la'l-i tīb-i
‘araḫ-rizi gül gibi
Zenbūr-ı ‘ışka gönçe
dehānım ‘asel verir

2. **dehānından:** -ın, -dan

Gazel 105

Mısra: 14

(Sevgili'nin) ağzı.

Sa'idiñ fehm eder ‘ārif
olanlar Fenniyā nuḫkın
Dehānından kelām-ı
tūṭi-i güyā çıkar çıkmaz

3. **dehānıñ:** -ın

Gazel 116

Mısra: 1

(Sevgili'nin) ağzı.

Elif ḫaddiñ dehānıñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar ḫıl kātib-i ḫudret
saña ta'līm göstermiş

4. **dehānıñ:** -ın

Gazel 205

Mısra: 5

(Sevgilinin) ağzı.

Nigeḫ gezlik benān
ḫāme dehānıñ ḫücredir
ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ
muşḫaf-ı ḫırṫāş-ı
ruḫsāra

dehān-ı ‘andelīb-i dil:

1. **dehān-ı ‘andelīb-i
dil:** -de

Gazel 199

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül kuşunun

ağzı.

Nice vezn eyleyem ṭāğ-ı
zebūnum vaşf-ı ḫālīñle
Dehān-ı ‘andelīb-i dilde
yek-dāne şevābım bu

dehānıma alsam:

1. **dehānıma alsam:** -sam

Gazel 235

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ağzıma alsam.

La‘lin nigine şan‘at-ı
teşbihle vaż‘ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-
ı zergeri

dehānına engübün çalıp:

1. **dehānına engübün**

çalıp: -ıp

Gazel 94

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağzına bal çalmak

// *Amacına ulaşmak*

için birini tatlı sözlerle

bir süre oyalamak,

kandırmak; umut verir

*ikna ederek işini
yaptırmak.*

Dehānına çalıp bir
engübīn ezhār-ı
vaşlından
Tolanır ber-hevā dil-
teşne-i zenbūrdur
sensiz

dehen:

1. dehendedir: -dedir

Gazel 57

Mısra: 1

Dudak.

Nārın şafā-yı şu'lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı qahve-i
pey-der-peyindedir

2. dehenim: -im

Gazel 44

Mısra: 10

Ağız, dudak.

Fenniyā sa'y ederek
şahn-ı belāgat içre
Güç ile şî'r-i beyāna
dehenim kıldı nüfūz

3. dehenin: -in

Kıt'a 2

Mısra: 19

Ağız, dudak.

Haddiñ degildir ey
dehenin hāme kıll edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

**4. deheninden: -i, -n, -
den**

Müstezad 2

Mısra: 27

Ağız, dudak.

Tūṭi deheninden
femiñe qand-i kelām al
Mā³-ı şekerāsā

5. deheni: -i

Gazel 137

Mısra: 10

*Ağız II sevgilinin
gözle görünmeyecek
kadar küçük ağız.*

Dürr-i süḥan hîç telef
etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni
yā ne de maḥfūz

**dehen-i bülbül-i dem-
keş:**

**1. dehen-i bülbül-i dem-
keş:**

Gazel 113

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Sarhoş bülbülün
ağızı.*

Fenniyē yine etmese bir
gonçe-i zibā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

dehen-i cedvel-i cüy-ı

ares:

1. dehen-i cedvel-i cüy-ı

ares: -i

Gazel 99

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Aras nehrinin su
kanalının ağızı.*

Fenniyā mıştār-ı
mecmū'a-i ṭab'ı şî'ri
Dehen-i cedvel-i cüy-ı
Aresinden biliriz

dehr:

1. dehr:

Gazel 183

Mısra: 8

Dünya, âlem.

Merḥametden düzd ü
ṭāgīde eşer me'mūldur
Şiḥne-i gaddārveş dehr
içre iklim görmedim

2. **dehre:-e**

Gazel 33

Mısra: 4

1. *Dünya, cihan,*
âlem. 2. Zaman,
kesintisiz zaman, devir.

Cevf-i haṭṭı olsa dilde
ğam mı zulmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-în
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ

3. **dehr:**

Gazel 62

Mısra: 8

1. *zamane*
(insanlar). 2. devir,
dönem.

Māh-ı felekde zāhir
olup gūyiyā ḥusūf
Ḥaṭṭ-ı ‘izārı dehr
gönülde telāş olur

dehre:

1. **dehre:**

Gazel 93

Mısra: 6

Dünya.

Leyāl-ı ‘id-ı vişāle ṭulū‘
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

2. **dehre:**

Kaside 1

Mısra: 49

Dünya.

Dehre teşrîf edicek
vaż‘-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıkılıp niçe
kilisā-yı muğān

3. **dehre:**

Kıt'a 8

Mısra: 20

Dünya.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim ḥoşā
tārīḥ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fī-nesl-i benī
‘Adnān

dehre kadem başdın:

1. **dehre kadem başdın:-**
dın

Kıt'a 10

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Dünyaya ayak

basmak. II Doğmak.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīḥ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre
kadem başdın şafā-yāb
ol

dehre süleymān olayım:

1. **dehre süleymān**

olayım:-ayım

Murabba 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Dünyaya

hükmetmek.

Düzd deme ‘uşşāka
ḳabāḥatdendir
Ḥvāb-ı nāzıñda
‘azmiyyet bu
şecā‘atdendir

dehr-i ḥayāl-i dillere:

1. **dehr-i ḥayāl-i dillere:-**
ler, -e

Gazel 240

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlün hayal

dünyası.

Çerḥ-i ruḥuñda ḥālīñ
eder gāhice ṭulū‘
Dehr-i ḥayāl-i dillere
necm-i seḥer gibi

dek:

1. **dek:**

Gazel 105

Mısra: 12

Kadar, dek.

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencir-i
zulfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkılmaz

2. **dekdir:-dir**

Gazel 79

Mısra: 3

Kadar, değin, dek.

Dām kırmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşākına dekdir
Zülf-i siyehi zır-i
fesinde ne çiçekdir

delik delik:

1. **delik delik:**

Gazel 234

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boşluk, yara bere,
iz.*

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik çigerim
naķş-ı dest-māliñ mi

delili besdir:

1. **delili besdir:-dir**

Kıt'a 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Delil olarak yeter.

Besdir delili şāh-ı cihān
oldu tā aña
Āhir-i veliyye olmasına
yoķdur iştibāh

delve-i sakķā:

1. **delve-i sakķā:**

Gazel 105

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sucunun kovası.

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencir-i
zulfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkılmaz

dem:

1. **dem:**

Gazel 224

Mısra: 2

Zaman.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maħfi kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
raķş eyleyip gelse
zararsızca

2. **dem:**

Gazel 38

Mısra: 2

Zaman, an.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yohsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

3. **dem:**

Gazel 42

Mısra: 6

Zaman, an.

Şerbet-i la‘liñ ne
hikmet ol taḫīb-i cān-
fezā
Şunmada ađyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

4. **dem:**

Gazel 80

Mısra: 10

Zaman, an.

Ten-bürehne fetḫ edip
‘uşşākına āğūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sim-
kemer

5. **dem:**

Gazel 86

Mısra: 10
Zaman, an.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şahın-ı meclisde
Kadeh du‘ası o dem aña
pāy-dār mıdır

6. dem:
Gazel 113
Mısra: 12
Zaman, an.

Bir bir çıkarırlarsa
münādide vişālîñ
‘işkîñla o dem bende
verem çağırıp on beş

7. dem:
Gazel 159
Mısra: 9
Zaman, an.

Çılmadık iftār o dem
kand-i lebiñle bü’l-
‘aceb
Bekledik hayfā gurūb-ı
haṭṭıñ aḥşam eyledik

8. dem:
Gazel 180
Mısra: 2
Zaman, an.

Dese ‘isā-şifat açmam
saña lehçem mehçem

Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

9. dem:
Gazel 180
Mısra: 8
Zaman, an.

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip hūn-ālūd
Haclegāh-ı der-i mey-
hānede her dem
merdem

10. dem:
Gazel 191
Mısra: 3
Zaman, an.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekîn
Ceyş-i medide yok mu
rehā engübînedin

11. dem:
Gazel 227
Mısra: 2
Zaman, an.

Gelir ise haṭṭıñla dideye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

12. dem:
Gazel 78
Mısra: 10
Zaman, an.

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

13. dem:
Gazel 2
Mısra: 6
Zaman, an; nefes.

Ṭab‘ıma āb-ı hayāt[ı]
mā-cerā kıldı baña
Hayli dem vaḥdet-
nişin-i vuşlat-ı dildār
olup

14. dem:
Gazel 57
Mısra: 6
*An, zaman, lahza,
vakit. // dem - meyhâne
ilişkisi kurularak
"şaraba" atıf
yapılmıştır.*

Mînāyı şanma ney gibi
muḥriḳ şadā verir
Pir-i muğān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

15. **demi:-i**

Gazel 31

Mısra: 1

Nefes. II Konuşma.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yaḥ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yaḥ

dem-ā-dem:

1. **dem-ā-dem:**

Gazel 58

Mısra: 5

*Her zaman, dâima,
her an.*

Mısr-ı dilde Nīl-i ʿışkıñ
hep dem-ā-dem bu aḡar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derūn-ı sīneye

2. **dem-ā-dem:**

Gazel 213

Mısra: 1

*Her zaman, dâima,
her an.*

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āgāzelendikçe
Açılsın ʿandelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

3. **dem-ā-dem:**

Gazel 37

Mısra: 3

*Her vakit, dâima,
her an.*

Söyünmez sūziş-i ʿışkıım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

4. **dem-ā-dem:**

Gazel 61

Mısra: 6

*Her vakit, dâima,
her an.*

Lezzet verir dimāğa
dūšnāma o ṭıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ʿuşşāka sem
degildir

5. **dem-ā-dem:**

Gazel 193

Mısra: 11

Her zaman, sık sık.

Lezīziye dem-ā-dem
nev-sūhan ʿarz eyleyip
Fennī
Kitāb-ı şafḡa-i
mecmūʿa-i ṭabʿī
ğazellensin

dem-be-dem:

1. **dem-be-dem:**

Gazel 136

Mısra: 10

Sürekli.

Ṭarīka daḡl edip
nefsāniyyetle bī-ḡurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḡālī dem-
be-dem tekdīr eder
vāʿiz

2. **dem-be-dem:**

Gazel 222

Mısra: 5

Sürekli.

Gülşen-i dāğ ten-i ʿışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḡl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

3. **dem-be-dem:**

Gazel 66

Mısra: 2

*Ara sıra, vakit
vakit.*

Fikr-i zülfüñle merāḡ-
āver olup cān şıḡılır
Ḥāzıḡā hecr ile dem-be-
dem insān şıḡılır

4. dem-be-dem:

Gazel 90

Mısra: 3

*Ara sıra, zaman
zaman.*

Âmâdedir umûruna
şâyeste dem-be-dem
Ol şâh-ı ʿâlemiñ dil-i
şeydâ perîsidir

5. dem-be-dem:

Gazel 108

Mısra: 3

*Ara sıra, zaman
zaman.*

Bülbülâsâ dem-be-dem
ben nice feryâd
etmeyem
Üstühvânım oldu tende
murğ-ı cânâ tel kafes

6. dem-be-dem:

Gazel 120

Mısra: 7

*Ara sıra, zaman
zaman.*

Fiğân u zâr eder sük-ı
elemde dem-be-dem
hayfâ
Tufeyl-i ʿışk kând-i
laʿline ol meh
dadandırmış

7. dem-be-dem:

Gazel 240

Mısra: 9

*Her an, her zaman,
sık sık, sürekli.*

Meydân-ı lâle-zâr-ı
dilân içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

8. dem-be-dem:

Kıt'a 4

Mısra: 20

*An be an, her
zaman.*

Ne mümkün vaşfin
etmek böyle bir vâlâ-yı
zî-şânıñ
Senâver bendesiniñ
dem-be-dem maşşûr-ı
aʿmâli

9. dem-be-dem:

Muhammes 1

Mısra: 12

*An be an, her
zaman.*

Eger ʿâkil iseñ olma
cihânda sunʿ ile hâsid
İçip câm-ı mey devrân-ı
ʿışkı dem-be-dem
hâmid

10. dem-be-dem:

Murabba 2

Mısra: 6

*An be an, her
zaman.*

İmtizâc etmekte yok
aşla kemâli zâhidiñ
Dem-be-dem mest-i
harâb elde şakalı
zâhidiñ

11. dem-be-dem:

Murabba 3

Mısra: 23

*An be an, her
zaman.*

Şâʿirân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahñ-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

12. dem-be-dem:

Kıt'a 3

Mısra: 3

An be an.

Dür-feşân olsa n'ola
nîsân âbı dem-be-dem
Baħr-i rîzân olmada şan
kaatre-i şad-pâresi

deme:

1. **deme:**

Gazel 139

Mısra: 4

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Mübtedādan haber al
kâ'ide-i ma'nâyı
Nev-terâş yâre deme
lafzen ü ma'nen merfû'

2. **deme:**

Gazel 22

Mısra: 2

Deme, söyleme!.

Ra'd-ı âhım berķ-i
çeşmiñ ey kamer zülfüñ
burûc
Ebr-i ğam-ı çerh deme
eyler nüzül geh 'urûc

demek:

1. **demek:**

Gazel 1

Mısra: 5

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Kıymet demek revā mı
seniñ hüsn-i haţţıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsarıña behā

2. **demek:**

Gazel 158

Mısra: 10

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Vechinde husûf
oldığıçün şerm ile
Fennî
Lâyık mıdır ol mâha
demek sende vefā yok

dem-i 'isā:

1. **dem-i 'isā:**

Gazel 196

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hız. İsa'nın nefesi.

Dem-i 'isā gibi cân baħş
eyle
Mürde-i 'aşıka la'l-i
mey-gün

dem-i mīnāyı:

1. **dem-i mīnāyı:** -y, -i-yı

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi.

Vücūd-ı pākin eden
şahñ-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sākī bülbül eder

dem-i mīnā-yı cām-ı

cem:

1. **dem-i mīnā-yı cām-ı**

cem:

Gazel 167

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cem'in

*kadehindeki şarabın
rengi.*

Cān baħş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrif edince meclise
kulkul demez misin

dem-i nāya:

1. **dem-i nāya:** -a

Gazel 206

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ney sesi.

Meyl eyleyemem tekye-
i 'ışık içre kudüme
Bağrım delinir lik dem-i
nāya gelince

dem-i vaşl:

1. **dem-i vaşl:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Kavuşma zamanı.

Dem-i vaşlında hemân
uçkur-ı şevk-âverveş
Olsa da kâ'ide evvel
deme gerdân şıklılır

demiş:

1. demiş:

Gazel 4

Mısra: 3

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Hafî mey nûş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühân bu
ne 'acâ'ib bir su'âl
ammâ

dendân:

1. dendânîni: -i, -n, -i

Gazel 81

Mısra: 9

Diş.

Rind evrâd eyleyip
dendânîni pîr-i muğân
Sübha-i câm elde sâkî
reng-i lülü çevrilir

2. dendân:

Gazel 77

Mısra: 11

Diş.

Vaşfınıñ o dendân
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sâhil-i deryâ-yı fem-i
Fennide incü bulunur

3. dendânna: -i, -n, -a

Gazel 43

Mısra: 9

*Sevgilinin inci
tanesi gibi olan dişleri.*

Naçar kıl Fenniyâ
dendânına kenz-i
dehânında
Zihî pākizedir ol zî-
kıyam dūr-dāneden
me'hūz

dendâne:

1. dendâne:

Gazel 112

Mısra: 6

*Diş tanesi. Çark
vesaire dişi.*

Zāhidā riş-i dirāzıyla
gelip ta'n ederek
Çañına ot tıkmā
mīnāniñ yeter dendâne
kes

dendân-ı le'âli:

1. dendân-ı le'âli: -i

Gazel 161

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İnci gibi dişler.

Şevk-i vaşlında
tebessüm edicek seyr
etdim
Hürde-gevher gibi
dendân-ı le'âli küçücek

dendân-ı şâfi:

1. dendân-ı şâfi: -i

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf beyaz dişler.

Dendân-ı şâfi dürr-i
'Aden söylerim saña
La'l-i 'aķiķi reşk-i
Yemen söylerim saña

denir:

1. denir:

Gazel 43

Mısra: 2

*Denmek,
adlandırmak.*

Degil şem' âteş-i 'ışk-ı
dil-i pervāneden
me'hūz
Muhaqqaktır denir

‘uṣṣāka cānānedən
me’hūz

2. denir:

Gazel 78

Mısra: 9

*Denmek,
adlandırmak.*

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

deñlü:

1. deñlü:

Gazel 56

Mısra: 4

Kadar, derece.

Lebin taṭbīk edip fahr-i
Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yoķ farkı
muṭābıķdır

2. deñlü:

Gazel 64

Mısra: 15

Kadar, derece.

Vāşıl olur ne deñlü
kaçaķ olsa raḥş-i yār
Rāh-ı talebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

3. deñlü:

Gazel 65

Mısra: 3

Kadar, derece.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

4. deñlü:

Gazel 81

Mısra: 4

Kadar, derece.

Aḫz [u] bey‘ etme ‘arz-ı
va‘d-i vaşlıñ ey za‘ım
Her ne deñlü olsa şoñra
ḫaķķ-ı ṭapu çevrilir

5. deñlü:

Gazel 203

Mısra: 4

Kadar, derece.

‘Uṣṣāķ-ı lāle-zāra
çerāġan-ı vuşlatı
Zībendedir ne deñlü
hevāyī fişekse de

6. deñlü:

Gazel 203

Mısra: 10

Kadar, derece.

Gül-geşt ü bedi ne fehmi
edecek ṭab‘-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

7. deñlü:

Gazel 219

Mısra: 9

Kadar, derece.

Ne deñlü iddiḫār etseñ
bulunmaz biñde bir
dīnār
Zer-maḫbūb vaşl-ı dil-
rübāāsā temāmliķda

8. deñlü:

Gazel 223

Mısra: 10

Kadar, derece.

‘Arz et bu nev-zemīni
[.] üstāda Fenniyyā
Baķmaz Ḥasīb Efendi o
deñlü kuşūruma

9. deñlü:

Gazel 238

Mısra: 11

Kadar, derece.

Sūķ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyyā olsañ
Ḥasīb

‘İlm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

dér:

1. der:

Gazel 149

Mısra: 4

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Zülf-i cānānı feṣān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
ṣāneye üf

2. der:

Gazel 208

Mısra: 11

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Fennī saña ṣā‘ir der
idim ben daḥı ammā
Zīver gibi eṣ‘ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

3. der:

Gazel 32

Mısra: 7

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Sīm-sifāl içre karanfül
der idi anı gören

Olsa Saķız ṣālī başında
levendāneye sürḥ

4. derler: -ler

Gazel 49

Mısra: 8

Demek söylemek.

Zemāne ḥūbınıñ
‘uṣṣāka ḡammı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar ṣimdi
ṣaḥrāda aṣlā derler

5. der:

Kıt'a 5

Mısra: 11

Demek söylemek.

Eḥālī ṣükr edip der
Fenniyā tārīḥini ḡuş et
Revā Ḥaḡ beldeye
‘allāme müftī-i enām
oldu

der ‘aķab:

1. der ‘aķab:

Muhammes 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Hemen, hemen

*arkasından, arkası sıra,
akabinde.*

Gelip imdādına ‘uṣṣāķ-ı
zārın der ‘aķab sen yet
Yemyana ḡarķ
olmazdan aķdem ey
felek luṭf et

der idim:

1. der idim: -r, -i, -dim

Kıt'a 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Dahi, de (baḡlaç).

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i
mübārek der idim
Olsa ḡurbıyyeti
mevķıfınıñ iķlīm-i ‘Irāķ

der ise:

1. der ise: -r, -se

Gazel 149

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Fenni bī-ṣübhe uçar
miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırrı der ise eger bu
sūḥan-efsāneye üf

der-ā-der:

1. der-ā-dere: -e

Gazel 214

Mısra: 4

Kapı kapı.

Bezm içre bīm-i şıhne-i
ağyār için çi gam
Biz şavt-ı ta‘n-ı zāhidi
kıldık der-ā-dere

der-āgūş:

1. **der-āgūş:**

Gazel 56

Mısra: 5

Far. is. Kucaklama.

Der-āgūş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıkdır

der-āgūş etsem:

1. **der-āgūş etsem: -sem**

Gazel 161

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Mū-miyānın n'ola
mahfice der-āgūş etsem
Tıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli küçücek

der-āgūş eyle:

1. **der-āgūş eyle: -dim**

Gazel 224

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fenni
Der-āgūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

der-āgūş eyler:

1. **der-āgūş eyler: -r**

Gazel 238

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kuçaklamak.

Rūz u şeb eyler der-
āgūş āh kim cānā seni
Āteş-i 'ışkına yansın
pīrehen dedikleri

derbān oldu:

1. **derbān oldu: -du**

Kaside 1

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

*Kapı bekçisi, kapıya
bakan kişi olmak.*

'Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri
dağı derbān

der-bend-i zūlfü:

1. **der-bend-i zūlfü: -ü**

Gazel 207

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saç geçidi,

derbendi.

Der-bend-i zūlfü kal'a-ı
ḥüsnünde şad-hezār
Bārī 'ināyet ede esir-i
'anālara

derd:

1. **derdim: -im**

Gazel 33

Mısra: 11

1. dert, gam 2. yas

3. illet, hastalık.

Cigerden kan geçer
bilmez tabībim Fenniya
derdim
Taleb etdikçe la'lin
tıflveş giryān eder ol
şūḥ

2. **derd:**

Gazel 39

Mısra: 2

(□□□) i. (Fars.

*derd) 1. İnsana ıztırap
veren her türlü hal,
sıkıntı, zorluk, üzüntü.*

Kūyuñda raḳīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

derde:

1. derde:

Gazel 241

Mısra: 9

Acı, üzüntü.

Şifadır Fenniyā

düşnām-ı Luṭfî derde

kāfidir

Dil-i bīmārına şunsun

ṭabībim olma cān ḳuru

derde mi düşdüñ:

1. derde mi düşdüñ:-

düñ

Gazel 169

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Derde düşmek. II

Âşık olmak.

Bir ışka mı duş olduñ

‘aceb derde mi düşdüñ

Fennî nedir āyā bu

seniñ dilde telāşñ

derd-i āh-ı ‘āşıkān:

1. derd-i āh-ı ‘āşıkān:

Gazel 198

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Âşıkların āh derdi.

Derd-i āh-ı ‘āşıkāndır
çīn-i müy [u] ḥāl-i yār
Hüsni-ḥaṭṭ ser-nāme-i
ḳırtās-ı ruḥsārında hū

derd-i derün:

1. derd-i derün:

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gönül kaygısı,
tasası.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derünüñ
bize bir bir taşrīḥ

2. derd-i derün:

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gönül kaygısı,
tasası.*

Dil-i bī-çāre baḥş etse
‘aceb mi şerbet-i la‘lin
Ṭabībim fehm eder
derd-i derünüm ṭab‘ı
ḥāzıḳdır

derd-i derünü:

1. derd-i derünü:

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Yāre ‘arz etse n’ola
derd-i derünü ıŝḳ-ı dil
Ḥāzıḳ-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

derd-i derünün:

1. derd-i derünün:-u, -n

Gazel 189

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derünün ḥāzıḳ-ı cān
diñlesin

2. derd-i derünün:-u, -n

Gazel 189

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derünün ḥāzıḳ-ı cān
diñlesin

derdim:

1. **derdim:** -*im*

Gazel 243

Mısra: 8

Dert, üzüntü,

keder, sıkıntı.

Görünce yār ile aġyārı

bezm-i maḥfide

Fiġān-ı āh ile derdim

ziyādedir ŧimdi

der-i bāġ-ı cinānı:

1. **der-i bāġ-ı cinānı:** -*i*

Gazel 188

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünya baġının

kapısı.

Seḡerde vaż^c eden

miftāḡ-ı zıkrin ḡufl-ı

maḡşüda

Der-i bāġ-ı cinānı fetḡ

eder bāb-ı tevekkülden

der-i beytinde:

1. **der-i beytinde:** -*i, -n, -*

de

Kaside 1

Mısra: 147

Kelime Tipi: -

Kabe'nin kapısı.

Der-i beytinde çerāġ

olmaġa sa'y et ey dil

Hādım-i pādışeh elbette

olur nā'ıl-i nān

der-i dil:

1. **der-i dil:** -*de*

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül kapısı.

Büt-i mücāma^catı der-i

dilde ḡıfz etmek

O Sāmīriyi raḡibiñ

ŧināyi^cindendir

der-i lutfuñda:

1. **der-i lutfuñda:** -*uñ, -*

da

Kaside 1

Mısra: 139

Kelime Tipi: -

Lütuf/ iyilik kapısı.

Der-i lutfuñda ḡurur

gitmez āyā kān-ı kerem

Sā'ıl-i naḡd-i ŧefā^catdir

o ^curyān-ı biryān

der-i mey-ḡāne:

1. **der-i mey-ḡāne:**

Gazel 109

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Meyhane kapısı.

Şalb edip zāhid ḡaġıla

bu ŧeb meclisde

Der-i mey-ḡāneye ḡıldı

anı āvīze çeres

der-i mey-ḡānede:

1. **der-i mey-ḡānede:** -*de*

Müstezad 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meyhane kapısı.

Gel destiñe zāhid der-i

mey-ḡānede cām al

Merdāne hüveydā

der-i mey-ḡāne-i bātın:

1. **der-i mey-ḡāne-i**

bātın:

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli meyhanenin

kapısı.

Zāhirā zāhid ayak

almaġı bilmez ammā

Der-i mey-ḡāne-i

bātında o ŧeyḡāne

yapar

der-i mey-ḡāneye:

1. **der-i mey-ḡāneye:** -*ye*

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Meyhane kapısı,
eşiği; tas. tekke, dergâh
(ABTS, 243).

Bulmaz hele maḥmūr
şifâ vü işfâda
Dil-ḥasteye şihhat der-i
mey-ḥâneye maḥşuş

der-i tarîk-i ḥalveti:

1. der-i tarîk-i ḥalveti:

Kıt'a 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Halvetilik yolunun
kapısı.

Sâlik-i nâ-didedir der-i
tarîk-i Ḥalveti
‘İşkla şeb-tâ-seher şüfî-i
çille-keşân

derken:

1. derken:

Gazel 118

Mısra: 9

Söylerken.

Şerbet-i la‘li şifâ derken
dil-i dīvâneye
Ḥalka-i zülfüñ geçirdi
boynuma zencirveş

2. derken:

Gazel 136

Mısra: 7

Söylerken.

Me’âli muhtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me‘ânide
Kaşideyle kelâmım
bendini zencir eder
vâ‘iz

der-kenâr:

1. der-kenâr:

Gazel 119

Mısra: 12

Kenara yazılmış
olan yazı, çıkma yazı;
kenar, kıyı, yan.

Midâd-ı la‘l ile da‘vâ-yı
nâr-ı ‘ışk için seyr et
O emr-i hüsnü kılmış
kilk-i kudret der-kenâr
âteş

derler:

1. derler:

Gazel 49

Mısra: 1

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Devâ-yı vişâl-i yâre
mest-i püşt-pâ derler

Bu renc-i rûzgâr-ı
âsmâniye belâ derler

2. derler:

Gazel 49

Mısra: 2

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Devâ-yı vişâl-i yâre
mest-i püşt-pâ derler
Bu renc-i rûzgâr-ı
âsmâniye belâ derler

3. derler:

Gazel 49

Mısra: 4

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Hedefâsâ nice sūrâh
olmasın sinem
O tîğ-ı gamze-i
mestâneye tîr-i kazâ
derler

4. derler:

Gazel 49

Mısra: 6

Demek, söylemek,
dile getirmek.

Seḥâb-ı zülfüñe murğ-ı
hümâveş per açan ‘ışka

Fezā-yı evc-i dilde t̄ā'ir-
i sūrūr hevā derler

5. derler:

Gazel 49

Mısra: 10

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

‘İnān-ı çīn-i zūlfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Şīrāt-ı ebruvānından
gūzer kılmak ḥatā
derler

dermān:

1. dermān:

Gazel 111

Mısra: 10

*1. İlâç, çare, 2.
Kuvvet, takat.*

Āb-ı la‘līnle edip būse-i
la‘līn terkīb
Ḥāzīk-ı ‘ākīl dil-i
bīmārīña dermān heves

2. dermān:

Gazel 221

Mısra: 2

*1. İlâç, çare, 2.
Kuvvet, takat.*

Meclisde ḥafī yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḥasteye
dermān elimizde

der-mey-i peymāne:

1. der-mey-i peymāne:

Gazel 149

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kadehin şarabında.

‘Aks-i ḥāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

ders:

1. ders:

Gazel 234

Mısra: 6

Ders.

Varak varak dile şerḥ-i
ḥayāl-i ḥatṭ-ı ruḥuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
kıl ü kālīñ mi

derse:

1. derse:

Gazel 56

Mısra: 1

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Gören necm-i seḥer
derse o ḥāl-i yāre
lāyıktır
Şeb-i zūlfüñde t̄āb-ı
vech-i pāki şubḥ-ı
şādıktır

ders-i ebrūsunu:

**1. ders-i ebrūsunu: -
sunu**

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) kaşının
dersi.*

Ders-i ebrūsunu ol dil-
bere taḥrīr ederiz
Okuyup besmele-i
muşḥafı tefsīr ederiz

ders-i ḥayāli:

1. ders-i ḥayāli:

Gazel 181

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ḥayālī adlı eserinin
okunduğu ders.*

Vaşf-ı ḥatıñda ḳā'id-i
rāzdır sözüm
Ders-i Ḥayāli şerḥ eder
icāzdır sözüm

ders-i menāşib:

1. **ders-i menāşib:**

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mansıpların dersi.

Hüsn-i haşın ağıyar ile
bahş etmede ‘uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşibda mu‘arız

dert:

1. **derdime:-i, -me**

Gazel 17

Mısra: 11

*Dert: Acı, üzüntü,
keder, tasa; sıkıntı.*

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirīgā
revā ‘abeş

derün:

1. **derünüñ:-uñ**

Gazel 27

Mısra: 1

Gönül.

Yokdur derünüñ içre
seniñ zāhid infirāh
Mey içmeyicek hiç ola
mı dilde inşirāh

2. **derünunda:-un, -da**

Kit'a 13

Mısra: 17

*Gönül, insanın iç
alemi.*

Derünunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ħiz istikrāh

3. **derünümde:-um, -da**

Gazel 234

Mısra: 9

Gönül, kalp.

Parıl parıl tutuşup
şem‘veş derünümde
Şanem şanem cevelān
eyleyen hayāliñ mi

derūna:

1. **derūna:**

Gazel 185

Mısra: 2

Gönül, kalp, yürek.

Neşāt-ı pīrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Araqla rüy-ı nigāri
derūna hal çekelim

derün-1 ‘aşık-1 rindānı:

1. **derün-1 ‘aşık-1**

rindānı:-ı

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

‘Aşık rintlerin

gönlü.

Derün-1 ‘aşık-1 rindānı
beyt-i sāde zannetme
Muħallādır mey-i engür
ile şimdi şudūru'n-nās

**derün-1 çeşme-i hürşid-i
‘ālem-tāba:**

1. **derün-1 çeşme-i**

hürşid-i ‘ālem-tāba:-a

Gazel 199

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Dünyayı aydınlatan
güneş çeşmesinin içi.*

Revān olsa n'ola fikr-i
ruħ ile dīdeden eşkim
Derün-1 çeşme-i hürşid-
i ‘ālem-tāba ābım bu

derün-i ehl-i hāli:

1. **derün-i ehl-i hāli:-i**

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Halden

anlayanların gönlü.

Ṭarīka daħl edip
nefsāniyyetle bī-ħurd

Fennî
Derûn-i ehl-i hâli dem-
be-dem tekdîr eder
vâ'iz

derûn-ı menzil-i kâşâne:

**1. derûn-ı menzil-i
kâşâne:**

Gazel 35
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Köşk menzilin'in içi.

Ne mâni' ebruvânîñ
hûn ile taşvîr-i seyf etse
Derûn-ı menzil-i
kâşânesine nakş edip
Bih-zâd

derûn-ı sîne:

1. derûn-ı sîne:

Gazel 58
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Göğsün, yüreğ'in
içi; kalp, gönül.*

Mısr-ı dilde Nîl-i ışıķıñ
hep dem-â-dem bu aķar
Meyl edip fevvâreveş
gâhî derûn-ı sîneye

derûn-ı sînedin:

1. derûn-ı sînedin:

Gazel 68

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kalp, gönül.

Zahm-ı pür-hûn-ı dil-i
ğam-hvâr kendin
gösterir
Çâk edip kışrın derûn-ı
sînedin gül gönçeves

2. derûn-ı sînedin:-den

Gazel 68
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kalp, gönül.

Zahm-ı pür-hûn-ı dil-i
ğam-hvâr kendin
gösterir
Çâk edip kışrın derûn-ı
sînedin gül gönçeves

derûn-ı sūzişim:

1. derûn-ı sūzişim:-im

Gazel 94
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yüreğ'in yanması.

Sirişkim mey kebâbım
mâ-ħazar hûn-ı ciğer
puħte
Derûn-ı sūzişim pür-
âteş-i tennürdur sensiz

derûnundan çıkarmak:

**1. derûnundan
çıkarmak:-maķ**

Gazel 176

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Gönlünden

*çıkarmak. II Aşkından
vaz geçme.*

Derûnundan çıkarmak
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirâyı şâhib-i beyte
hemân tezyîd edip
çıkmam

dervîş:

1. dervîş:

Gazel 117
Mısra: 8

*1. Tarikata girip bir
şeyhe bağlanan, onun
izinden Hak yolunda
yürüyüp nefsin'i ıslah
eden, varlık iddiasından
geçip Allah'ın birliğini
bütün kâinata görerek
kendini Hakk'a ve onun
yarattıklarına adayan
kimse, tarikat
müntesibi. 2. Hakikat
yolcusunun
niteliklerini taşıyan,
kanaatkâr, saf, alçak
gönüllü, her şeyi hoş
gören kimse.*

Tekye-i ʿışkıña kırbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi dervīş

deryā:

1. deryā:

Gazel 114

Mısra: 2

Deniz.

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dideye cānā şıgındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı
Ceyhūna ol deryā
şıgındırmış

2. deryāya: -y, -a

Gazel 212

Mısra: 8

*Deniz II Gözyaşının
çok olması.*

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

3. deryāya: -ya

Gazel 206

Mısra: 4

Bahr, deniz.

Āhım yeli ʿışkı ne ʿaceb
eylese taħrīk

İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

deryāya girmiş:

1. deryāya girmiş: -miş

Gazel 198

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Denize girmek.

Fenniyā deryāya girmiş
gusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

deryāya nāzırdır:

1. deryāya nāzırdır: -dır

Kıt'a 13

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Denize bakmak.

Nice def^c etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemīni
mürtefi^c nā-dide
seyrāngāh

deryā-yı bī-ħaziz:

1. deryā-yı bī-ħaziz:

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

En yüce deniz.

Yek-noğtadır ʿil[i]m ki o
deryā-yı bī-ħaziz
Ĥıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ħaziz

deryā-yı cūd-ı

dergehīdir:

1. deryā-yı cūd-ı

dergehīdir: -ı, -dır

Kıt'a 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Dergāhının cömert
denizi.*

Diger tarīka gitme dilā
zıll-ı ʿizediñ

Deryā-yı cūd-ı

dergehīdir bī-kesāna
rāh

deryā-yı cūd-ı şevket-

ārāya:

1. deryā-yı cūd-ı şevket-

ārāya: -y, -a

Kıt'a 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Büyüklük ile süslü
cömert deniz.*

Nice vaşf eyleyem ben
siyemmā zıll-ı Yezdāni
Zebānım kaçredir
deryā-yı cūd-ı şevket-
ārāya

deryā-yı gönül:

1. deryā-yı gönül:

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül denizi.

Deryā-yı gönül kişt-i
cemālinde o mähī
Bir sım semek eyledi
zibende mürüvvet

deryā-yı ʿirāka:

1. deryā-yı ʿirāka: -a

Müstezad 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Irak denizi.

Ɔullan dümeni
orsapoça gitme dimişka
Deryā-yı ʿirāka

deryā-yı ʿışk:

1. deryā-yı ʿışk:

Gazel 183

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Ĝarğ eder havfım budur
fülk-i dili deryā-yı ʿışk
Bād-ı āh ile bu rütbe
cüşiş-i yem görmedim

deryā-yı maḥabbet:

1. deryā-yı maḥabbet: -

de

Gazel 162

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgi denizi.

Mähī-i vişāline atıp şişi
o mähīñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sım-semek çek

deryā-yı mecāz:

1. deryā-yı mecāz:

Gazel 218

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mecaz denizi.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baḥr-i ḥaḳīkat
Billūra döner Nıl-i
mübārek ṭurulunca

deryā-yı ṭabʿ-ı cüşişin:

1. deryā-yı ṭabʿ-ı

cüşişin: -iñ

Gazel 236

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Coşkun kabiliyet

deryası.

Ol zāt-ı beyt-i maḳtaʿmı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cüşişin
yoğ nihāyeti

der-yem:

1. der-yem:

Gazel 180

Mısra: 2

Denizde.

Dese ʿisā-şıfat açmam
saña lehçem meḥçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

deryüze:

1. deryüzeñdir: -iñ, -dir

Kaside 1

Mısra: 131

Far. is. Dilencilik.

Fenni-i rü-siyehin bir
kes deryüzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle
aniñ ey şāh-ı cihān

dese:

1. dese:

Gazel 43

Mısra: 3

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Hilâf olmaz ğaddârîñ
vird-i cennetdir dese
âdem
Cihâna mâye-i feyz-i
gül-i ra'cânâ neden
me'hûz

desem:

1. desem:

Gazel 157

Mısra: 2

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

O hoy-ı 'arız-ı dildâra
versem ben n'ola
zanbağ
Gül üzre jâle desem ol
dağı a'lâ vü hem elyak

2. desem:

Gazel 222

Mısra: 10

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Ben begendim toğrusu
tanzi're lâyıkdır sözüm
Yâ degil haddiñ ki
desem Fehmi-i
üstâdima

dest:

1. destine: -ine

Gazel 12

Mısra: 11

El.

Şun destine âyine-şifat
Fenni bu şiri
Mağfice varıp Sırrı
Efendiye 'ayân et

2. destimde: -im, -de

Gazel 172

Mısra: 10

El.

Nice vaşf etsem Emîniñ
kâf-ı tab'ın Fenniyâ
Zivere destimde
hâmem şeh-per-i 'ankâ
degil

3. destinde: -de, -in

Gazel 85

Mısra: 5

El.

Setr-i dâmen eyleyip
destinde minâ-yı rakîb
Kânde mey nüş eylesem
âh yâr ile tenhâ biter

4. destinde: -i, -n, -de

Kıt'a 5

Mısra: 4

*El (hakimiyet
bağlamında).*

Ne mümkün ba'z-ı
hükkâmân çıkmak rāh-ı
şer'iden
Anıñ destinde fetvâ
eşheb-i hükme zaħm
oldu

5. destinde: -i, -n, -de

Gazel 177

Mısra: 1

(Sevgilinin) eli.

Meyi destinde sâķi
şerbet-i gül-fâm
zannetdim
Bez[i]mde bahş-ı būs-ı
la'liñi bayram
zannetdim

6. destinde: -i, -n, -de

Muhammes 1

Mısra: 6

(Sevgilinin) eli.

Anıñ gibi devrândan
dağı bir zâlim-i nesnâs
Hâcerle cevheri seyr
eyle destinde şîşe-i
vârın

destâr:

1. destârdan: -dan

Gazel 87

Mısra: 4

Far. Sarık, imame.

Rāyiz-i ḥüsnüñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkar

2. **destârdan:** -dan

Gazel 87

Mısra: 4

Far. Sarık, imame.

Rāyiz-i ḥüsnüñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destârdan bir
sünbül-i ğarrâ çıkar

deste:

1. **deste:**

Gazel 227

Mısra: 5

Demet.

Hoşâ bir deste
sünbüldür ki şan bir
sîm-sifâl içre
Açılmış ol mu'anber
büy-ı perçem tâzededen
tâze

2. **deste:**

Gazel 227

Mısra: 10

Demet.

Riyâz-ı bağ-ı tab'ımdan
bu şir'im ehl-i 'irfâna

Hediye Fenniyâ bir
deste çekdim tâzededen
tâze

dest-gîr-i 'ulemâ:

1. **dest-gîr-i 'ulemâ:**

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Bilginlerin elinden
tutan.*

Dest-gîr-i 'ulemâ kâr-
güzâr-ı fuğarâ
Dâniş-âmüz-ı der-i
şâfi'-i ehl-i 'işyân

deşt-i dilâni:

1. **deşt-i dilâni:** -ı

Gazel 230

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönüller çölü.

Hayâliñle edip deşt-i
dilâni geşt-i bî-pervâ
Gel ey meh-çal'atım
tâb-âver eyle şahn-ı
hâmünü

deşt-i hayâl:

1. **deşt-i hayâl:**

Gazel 77

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hayal çölü.

Dil tefekkür edip ol
dide-i vahşî-nigehi
Deşt-i hayâlimde benim
niçe âhü bulunur

deşt-i hayâl-i dil:

1. **deşt-i hayâl-i dil:**

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönlün hayalinin
çölü.*

Deşt-i hayâl-i dilde o
murğ-ı vişâl için
Şayyâd-ı vahşi olma
yeter püşt - pâ 'abeş

2. **deşt-i hayâl-i dil:** -de

Gazel 207

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gönlün hayalinin
çölü.*

Deşt-i hayâl-i dilde
fem-i yâre 'azm eden
Râh-ı 'ademde pey-rev
olur püşt ü pâlara

deşt-i hayâl-i murğ-ı

vişâliñ:

1. **deşt-i hayāl-i murğ-ı**
vişāliñ: -iñ

Gazel 155

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma kuşunun

hayal çölü.

Şayyād-ı āhu olma
yeter püşt ü pā urup
Deşt-i hayāl-i murğ-ı
vişāliñ şikārı yok

deşt-i iklim:

1. **deşt-i iklim:**

Gazel 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

iklim çölü.

Gelip şahñ-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velāyı sū-be-sū seyrān

deşt-i iklim-i velāyı:

1. **deşt-i iklim-i velāyı:-**
yı

Gazel 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Velilik ikliminin

çölü.

Gelip şahñ-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velāyı sū-be-sū seyrān

dest-i kemer-beste:

1. **dest-i kemer-beste:**

Kıt'a 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hazır el.

Maķām-ı hürmetinde
eyleyip dāmānını irhā
Niçe dest-i kemer-beste
hużūrunda ğulām oldu

dest-i kemer-beste

ıurdular:

1. **dest-i kemer-beste**

ıurdular: -du, -lar

Kaside 1

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

Elleri önlerinde

bağlı şekilde durmak.

Çıkdılar qarşı aña
cümle ehāli-i behişt
ıurdular dest-i kemer-
beste ğürüh-ı ğılmān

dest-i münādī:

1. **dest-i münādī: -de**

Gazel 239

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tellalin eli.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş lik
Mısr içre ‘aceb anı
ħarīdār bulunur mu

dest-i pākine:

1. **dest-i pākine: -i, -n, -e**

Murabba 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Temiz el.

Fenniyā alsa Lezīzī
dest-i pākine ķalem
Esb-i řabına sūvār
olmağa hıç çekmez
elem

dest-i sākī:

1. **dest-i sākī:**

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sakinin eli.

Meclis-i ğülşende hoş-
bū verd-i rañnādır
ķadeħ
Dest-i sākīde hoşā ğül-
berg-i zībādır ķadeħ

dest-i süreyyāya:

1. dest-i süreyyāya: -y, -a

Kıt'a 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Süreyya yıldızının

eli.

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır

Erişir kuvvet-i qudsī ile
dest-i Süreyyāya

dest-i üstāda:

1. dest-i üstāda: -a

Gazel 193

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Üstat eli.

Nażargāh-ı secencelveş
şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūṭi-i māh-ı
şeker nażmıñ
şülellensin

destiñe al:

1. destiñe al:

Müstezad 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Eline almak,

tutmak.

Al destiñe öp ki başıña
‘örf-i ‘izām al
Ey nüşā-i kübrā

destiñe cām al:

1. destiñe cām al:

Müstezad 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Eline kadeh almak.

Gel destiñe zāhid der-i
mey-ḥānede cām al
Merdāne hüveydā

destine şun:

1. destine şun:

Gazel 212

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Eline sunmak, eline
vermek.*

Sen Ziver Efendiye bu
eş‘arıñı Fennī
Hüccet deyü şun
destine imzāya qarışma

destine urmuş:

1. destine urmuş: -muş

Gazel 162

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eline bağlamak.

Ṭutmuş yine gör sâ'id-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

destiñi şun:

1. destiñi şun:

Gazel 154

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eline uzatmak.

Hvāhişle hemān uçkur-ı
şevḳ-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşūliyle kâşakşak

devā mı:

1. devā mı: -mı

Muhammes 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Ilaç.

Baḥil olma kerem kıl
‘āleme iḥsānıñı var et
Devā mı ‘aksine
devrānla böyle yürü çık
git

devām:

1. devāmını: -mı

Gazel 67

Mısra: 9

Bir durum üzere

*sürüp gitme, sürme,
kesilmeme.*

Seyr et binā-yı gendüm
ü 'ömrin devāmını
Kaşr-ı kazā-yı hürmen-i
ādem yapar yıkar

devāt:

1. devāt:

Gazel 221

Mısra: 10

Divit, içine

*mürekkep konan ufak
hokka, kap.*

Meydān-ı sūhanda yine
'Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

devāt-ı şî'r:

1. devāt-ı şî'r:

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şiirin yazıldığı

*divit, kalem II
mürekkep; şîir üslubu,
tarzı.*

Tahrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şî'rini her
ān açar kıpar

devā-yı vişāl-i yār:

1. devā-yı vişāl-i yār: -e

Gazel 49

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
tedavisi.*

Devā-yı vişāl-i yāre
mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rüzgār-ı
āsmāniye belā derler

devāzdeh-sāle oldukda:

1. devāzdeh-sāle

oldukda: -duk, -da

Kıt'a 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*On iki yaşında
olmak.*

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle oldukda o meh-
tal'at
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

devlet:

1. devletle: -le

Kaside 1

Mısra: 57

Baht, talih, büyük

*saadet, kut, büyük
mutluluk.*

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maşadı hāzretiñ olmak
idi anda mihmān

2. devletiñ: -i, -n

Kıt'a 4

Mısra: 10

*Bağımsız idare
olunan hükümet ve
ülke; bir hükümet
idaresince
teşkilatlandırılmış olan
siyasi topluluk.*

Bu eşnāda gerçi
olmaydı bu iki Şîrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki ahvāli

devr:

1. devrāndan: -ān, -dan

Muhammes 1

Mısra: 5

*Bir müddet, zaman,
vakit, mevsim.*

Anıñ gibi devrāndan
dağı bir zālîm-i nesnās
Hācerle cevheri seyr
eyle destinde şîşe-i
vārın

devrān:

1. **devrāna: -a**

Kıt'a 9

Mısra: 5

Devir, zaman, çağ.

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir alb-i ziyā
gelmek
ayāl-i didesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

devrān eder:

1. **devrān eder: -er**

Kıt'a 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak.

Devrān eder cemālını
rū'yet için felek
Giymiş hilālî başına ol
peykveş külāh

devrān ederse:

1. **devrān ederse: -erse**

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dönmek.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil i gam

Ol āsiyāb-ı 'āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

devrān etsin:

1. **devrān etsin: -sin**

Kıt'a 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı

udūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

devrāna:

1. **devrāna:**

Gazel 124

Mısra: 4

*1. Dervişlerin halka
teşkil ederek dönmek
suretiyle yaptıkları
zikir. 2. zaman, çağ,
devir.*

Uşūliyle ayağın denk
alıp bu hān-āh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şağın
rakāş

devrāna

gelmişlerdenim:

1. **devrāna**

**gelmişlerdenim: -miş, -
ler, -den, -im**

Gazel 182

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyaya gelmek.

Zāhidā şem' -i cemāle
yana gelmişlerdenim
Süz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

devrān-ı bezm-i vuşlata:

1. **devrān-ı bezm-i**

vuşlata: -a

Gazel 176

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşma meclisi
devranı.*

Girip devrān-ı bezm-i
vuşlata tevid edip
ıkmam
Duul etsem ara
manşıbım te'yid edip
ıkmam

devrān-ı 'ışkı:

1. **devrān-ı 'ışkı: -ı**

Muhammes 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşık devranı, devri.

Eger ‘ākıl iseñ olma
cihānda sun‘ ile hāsīd
İçip cām-ı mey devrān-ı
‘ışkı dem-be-dem
hāmīd

devr-i gül:

1. **devr-i gül:**
Gazel 86
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
İlkbahar.

Maķām-ı büseligi devr-i
gül eder muṭrib
O şāh-nāz ‘Acemde
nühüftekār mıdır

devr-i hat:

1. **devr-i hat:**
Gazel 63
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Ayva tüyün
zamanı, devri .II
Sevgilinin dudağının
üzerindeki tüylerin
çıkmaaya başlaması.*

N’ola devr-i haṭıñla
çerḥ-i fikrimde ḥusūf
olsa
Benim baḥt-ı siyāhım
tālī‘-i ḥüsn-i
ķamerdendir

devr-i kamerde:

1. **devr-i kamerde:-de**
Gazel 187
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ay devri.

Fikr-i haṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i ķamerde hāle
hem olsun hem olmasın

devr-i sā‘at-i çerḥiñ:

1. **devr-i sā‘at-i çerḥiñ:-**
iñ
Gazel 155
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Çarḥ saatinin
dönmesi.*

Dā‘im taḥallüf
etmededir ‘akreb-i
ümmīd
Zirā ki devr-i sā‘at-i
çerḥiñ ‘ayarı yok

devr-i vaşlıñda:

1. **devr-i vaşlıñda:-iñ, -**
da
Murabba 1
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kavuşma zamanı.

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i ‘ışkıña biñ
cānla ķurbān olayım

devvār:

1. **devvāre:**
Gazel 186
Mısra: 11
*Çok devreden,
daima dönen.*

‘Akreb-i sā‘at devvāre
çerḥ-i kec-rev
Heb muḥālif yürür
‘uşşāka o pergārından

devvār ed:

1. **devvār ed:**
Gazel 26
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Durmayıp dönen,
devreden. Devredip
gezen.*

Etdirir her mey-keş-i
ğavvāş-ı rinde ser-fürü
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ķadeḥ

deyn:

1. **deynin:-in**
Gazel 127

Mısra: 9
*Belli bir zaman
sonunda ödenmek
üzere alınan para, borç.*

Verir deynin gelince
va‘desi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naḳd-i
cān olupdur cümleye
maḳrūz

deyr:

1. deyr:

Gazel 106

Mısra: 6

Kilise, manastır.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Ḥıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

deyr-i cemāl:

1. deyr-i cemāl:

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik kilisesi.

Fıkr-i İncil ḥaṭ-ı ḥaddiñ
ile kāfir-kış
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-
i cemālīñde keşiş

deyr-i ḳalbim:

1. deyr-i ḳalbim: -im

Gazel 205

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalp kilisesi.

Yine dil mā‘il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
‘Aceb mi deyr-i ḳalbim
içre taşvīr olsa dīvāre

deyr-i ḳalbiñ:

1. deyr-i ḳalbiñ: -iñ

Gazel 71

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kalp kilisesi.

‘Āşıḳa ‘arz etmege
mihr-i ‘izāriñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir
zerre imāniñ mı var

deyü:

1. deyü:

Gazel 91

Mısra: 8

Diye.

Bü'l-‘acebdir ki ḡazel
ḡāhice düşmez rengin
Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü te‘kīd ederiz

2. deyü:

Gazel 97

Mısra: 7

Diye.

Mu‘aḳḳad etmede
başdan çıkar deyü
dā‘im
Ḥaṭā edip o perī çin-i
perçemin ṭaramaz

3. deyü:

Gazel 199

Mısra: 4

Diye.

Su‘āl eylerse la‘lin būs
ederken ḥvāb-ı ḡafletde
Beni ḳatlı et ya cān baḡş
et deyü yāre cevābım
bu

4. deyü:

Gazel 212

Mısra: 10

Diye.

Sen Ziver Efendiye bu
eş‘arıñı Fennī
Ḥüccet deyü şun
destine imzāya ḳarışma

5. deyü:

Gazel 226

Mısra: 3

Diye.

Dām-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cānānīñ
O tezervī--i hırāmānı
hemān ürkütme

6. **deyü:**

Gazel 236

Mısra: 9

Diye.

İndimde nev-zemīn
deyü ‘add eyleyip dilā
Sulṭānıma nice şunayım
bu rekāketi

7. **deyü:**

Gazel 185

Mısra: 10

Sanarak, diyerek.

Kenār-ı kılzüm-i ṭab^c-ı
Lezīzīye Fennī
Melek deyü bu
manzūmu bir ğazel
çekelim

8. **deyü:**

Gazel 136

Mısra: 3

Diye, diyerek.

Meyi nüş eylemek
ma‘nāda cā’izdir deyü

rinde

Bu rü’yāyı ḥaḳīkat pek
güzel ta‘bīr eder vā‘iz

9. **deyü:**

Kıt'a 12

Mısra: 5

"Diye";

olduğunu söyleyerek.

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh
nāṭıḳa-i ekberān

di-:

1. **diñ:-ñ**

Gazel 202

Mısra: 2

"Söylemek,

anlatmak, ifade etmek"
anlamına gelir.

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı
müste‘min-i vaşla baba
finḳa

di:

1. **diyemem:**

Gazel 105

Mısra: 8

1. Demek,

söylemek.

Nüzül eylerse ḥayfā

sīnemizden şām-ı

ağyāra

Semavāt diyemem bir

kez daḥı ‘sā çıkar

çıkamaz

2. **diyerek:-erek**

Gazel 146

Mısra: 5

1. Demek,

söylemek.

Süz-ı pür-süz edip

Allahı severseñ diyerek

Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i

ḥafīde pür-dāğ

3. **diyemem:**

Gazel 113

Mısra: 3

Demek, söylemek.

Efyūna müşābih (pür-

ğamda) diyemem dāne-

i ḥālīñ

Keyfiyyet-i bengīye

nice beñzeyeye ḥaşḥaş

4. **diyecek:-yecek**

Gazel 117

Mısra: 7

Demek, söylemek.

Tekye-i 'ışkına kurbân
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi dervîş

dîbâ:

1. **dîbâya: -ya**

Müstezad 1

Mısra: 1

Desenli, ağır

dokuma ipekli kumaş.

Ben jende-i pür-dâğımı
dîbâya değişmem
Ey hvâce-i kâlâ

dîbâc-ı nazm-ı zeylini:

1. **dîbâc-ı nazm-ı**

zeylini: -i, -n, -i

Gazel 214

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ek /etek şiirinin

kumaşı.

Dîbâc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyâ
Olmaz nazîre böyle
metâ^c-ı zirâ zere

dîde:

1. **dîde:**

Gazel 233

Mısra: 7

Göz.

Nâle neydir mey
sirişkim dîde şâğar dil
kebâb
Pîr-i 'ıŝkıñ bezm-i
vağdetde budur
keyfiyyeti

2. **dîdesi: -si**

Gazel 241

Mısra: 3

Göz.

N'ola tîğ-ı nigâhı dîdesi
şad-pâre eylerse
Çekince üstüne
'uřşâkınıñ şemşîre
şunķuru

3. **dîdesi: -s, -i**

Kaside 1

Mısra: 65

Görme organı, göz,

çeşm.

Donu atlas-ı felek dîdesi
güyâ Zühre
Nigehe necm-i seher
güşü hilâl-i şa^cbân

4. **dîdesi: -si**

Gazel 150

Mısra: 3

Görme organı; göz,

çeşm, ayn.

'Uşşâkı yağdı şems-i
nigâhıyla dîdesi
Ol nâr-ı cân-güdâza
n'ola verse tef Necef

5. **dîdeye: -ye**

Gazel 114

Mısra: 1

Göz, görme organı.

Göñül seyl-âb-ı eşkin
dîdeye cânâ şığındırmış
'Aceb kim menba^c-ı
Ceyhûna ol deryâ
şığındırmış

6. **dîdeye: -y, -e**

Gazel 227

Mısra: 1

Göz, çeşm, ayn.

Gelir ise hâtiñla dîdeye
tem-tâzedden tâze
Olur şebnem-nemâ gül
gibi her dem tâzedden
tâze

7. **dîdeden: -den**

Gazel 199

Mısra: 7

(Âşığın) gözü.

Revân olsa n'ola fikr-i
ruğ ile dîdeden eşkim

Derūn-ı çeşme-i hūrşid-
i ʿālem-tāba ābım bu

dīdeden pinhān oldu:

1. **dīdeden pinhān oldu:**-
du

Kaside 1

Mısra: 104

Kelime Tipi: -

Gözden kaybolmak.

Bir yere irdigi yok şeş-
cihet [ü] çār-ʿunşur
Dīdeden oldu dilā
cümle ʿavālim pinhān

dīdeden revān et:

1. **dīdeden revān et:**

Kıt'a 10

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Gözden akıtmak.

Revān et dīdeden eşk-i
devāzdeh-sāle olduğda
Ṭarīk-i ʿaқdine meyl
eyleyip seyl-āb-ı mīzāb
ol

dīde-i bülbülde:

1. **dīde-i bülbülde:**-*de*

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bülbül(aşık)ün
gözü.*

Gören haṭṭ-ı siyekārın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārīñ vaḥşetiyle dīde-
i bülbülde zārıdır

dīde-i iksir:

1. **dīde-i iksir:**

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Iksirin gözü,
gözbebeği.*

Fikr-i haṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksir olup
Rūy-ı ʿarzda cūybār
olduğça hep kīmyā
biter

dīde-i mestāne-i dil-ber:

1. **dīde-i mestāne-i dil-
ber:**

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin baygın
bakışlı gözleri.*

Müşābih bād-zehre
dīde-i mestāne-i dil-ber
Niğāh-ı iltifātı ḥasteye
ʿayn-ı şifā kat kat

dīde-i mestāneye:

1. **dīde-i mestāneye:**-*ye*

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçmiş
göz.*

ʿUşşākı helāk eylemek
ʿālemde nühüfte
Tiğ-ı nigeḥi dīde-i
mestāneye maḥşuş

dīde-i pervāne:

1. **dīde-i pervāne:**

Gazel 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Pervanenin gözü.

Āteş-i ʿışkıña dil yansa
n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḥuñ
dīde-i pervāneye sürḥ

dīde-i vaḥşī-nigeḥi:

1. **dīde-i vaḥşī-nigeḥi:**

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vaḥşî bakışlı göz.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥşī-nigeḥi

Deşt-i hayâlimde benim
niçe âhû bulunur

dîdesine çek:

1. dîdesine çek:

Gazel 144

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gözüne çekmek.

O mîl-i mukahhal bir
meşâta luğ edip
Çek dîdesine kehil-i
siyâh dirîğ

diger:

1. diger:

Gazel 195

Mısra: 7

Başka.

Anîñ nezdinde diger
dil-ber-i cânâna söz
etme
Urur taş başına taş taş
sakın maḥcüb-ı
sengiden

diger tarîka gitme:

**1. diger tarîka gitme:-
me**

Kıt'a 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Diğer yola gitmek.

Diger tarîka gitme dilâ
zıll-ı 'îzediñ
Deryâ-yı cüd-ı
dergehîdir bî-kesâna
râh

diker ise:

1. diker ise:-er, -i, -se

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yetiştirmek için bir
bitkiyi toprağa
yerleştirmek.*

Nev-resteye meyl
etmez ise zâhid 'aceb
mi
Diker ise lâzım aña
ebrû-yı murabba'

dikkat et:

1. dikkat et:

Gazel 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Herhangi bir
eylemi gerektiği gibi
gerçekleştirmek.*

Fenniyâ tahrîr ederken
dikkat et kim nazmına
Okuyup tâ kim olasın
şî'r her bâre şâz

dil:

1. dil:

Gazel 4

Mısra: 3

Gönül.

Hafî mey nûş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sülhan bu
ne 'acâ'ib bir su'âl
ammâ

2. dil:

Gazel 8

Mısra: 3

Gönül.

Bâl açsa n'ola zülfüne
zenbür-şifat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhâna teḳarrüb

3. dillere:-lere

Gazel 9

Mısra: 12

Gönül.

Tehî şanma görüp zülf-i
giriş-girini ol şūhuñ
Yem-i hüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
âb

4. dil:

Gazel 12

Mısra: 7

Gönül.

Hāzık iseñ ey dil ağıdıp
hūn-ı sirişki
Zahm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

5. dil:

Gazel 13

Mısra: 4

Gönül.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā ‘ālemi
Bulmadı dil buse-i la‘liñ
gibi āb-ı hayāt

6. dil:

Gazel 25

Mısra: 9

Gönül.

Ṭolaşdıķça zihāsā dil
miyān-ı sāt-i vaşla
O rakkaş ile çerh için
olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

7. dil:

Gazel 32

Mısra: 5

Gönül.

Āteş-i ‘ışkıña dil yansa
n’ola ‘ālemede
Görünür şem‘-i ruħuñ
dide-i pervāneye sürh

8. dil:

Gazel 32

Mısra: 9

Gönül.

Jende-i hūn ile dil olsa
n’ola zibende
Fenniyā hoş yaķışır bu
dil-i divāneye sürh

9. dil:

Gazel 33

Mısra: 7

Gönül.

N’ola çāh-ı
zenahdānında dil habs-i
medid olsa
Mu‘azzez Mışr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūh

10. dil:

Gazel 36

Mısra: 5

Gönül.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān

Eyleme mūr-ı za‘fi
şışede habs-i medid

11. dil:

Gazel 37

Mısra: 1

Gönül.

Hümāāsā dil uçdu zulf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rüzgāra
her çi bād-ābād

12. dil:

Gazel 37

Mısra: 6

Gönül.

Eşer yok hīç feminden
var haber al būs-i
la‘linden
‘Azimet eyle ey dil
Kandehāra her çi bād-
ābād

13. dil:

Gazel 47

Mısra: 7

Gönül.

Serinde ṭutsa n’ola
gevher-i vişāli dil
O naqd-i eşk ile tāt-ı
Keyān behāsınadır

14. **dil:**

Gazel 51

Mısra: 1

Gönül.

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

15. **dil:**

Gazel 53

Mısra: 10

Gönül.

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ‘asel kıpar

16. **dil:**

Gazel 54

Mısra: 1

Gönül.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i‘tibār
Naqd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i‘tibār

17. **dil:**

Gazel 57

Mısra: 9

Gönül.

‘Azm etdi künc-i la‘line
dil beyt-i buseden
Kendi efendi ‘işret eder
mā-beyndedir

18. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 1

Gönül.

Dil ebr-i zülfi ‘ārız-ı
yāriñ hümāsıdır
Hoş-büy-ı sīb-i ğabğabı
rūhum gıdāsıdır

19. **dil:**

Gazel 60

Mısra: 7

Gönül.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ğam
Ol āsiyāb-ı ‘āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

20. **dilleri: -ler, -i**

Gazel 62

Mısra: 5

Gönül.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingize baş olur

21. **dilde: -de**

Gazel 71

Mısra: 1

Gönül.

Dilde fikr-i haddi dil-
berle gülistāniñ mı var
Bülbülāsā bāğ-ı ümmid
içre efgāniñ mı var

22. **dil:**

Gazel 74

Mısra: 3

Gönül.

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

23. **dilde: -de**

Gazel 74

Mısra: 1

Gönül.

Dilde fānūs-ı hayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liķāsıyla döner

24. **dil:**

Gazel 77

Mısra: 3

Gönül.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥṣī-nigeḥi
Deṣt-i ḥayālimde benim
niçe āhū bulunur

25. **dil:**

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül.

Ḳılmayan ey dil
te²ehhül ṣanma bī-
ḥünvān olur
Ḥāleme ṣāh-ı Süleymān
Mıṣr ol sulṭān olur

26. **dili:-i**

Gazel 78

Mısra: 5

Gönül.

Mıṣr-ı ḥıṣḳ içre dili ḥabs
etmesin ol ṣāh-nāz
Yūsufam ḥāh-ı
zenāḥdānında ser-
gerdān olur

27. **dil:**

Gazel 83

Mısra: 4

Gönül.

Ḥaṭ-āver olmayıcaḳ
bezme meyl etdirmiş ol

meh
Bizim bu ḥıṣımız ey dil
bahāra ḳalmışdır

28. **dilde:-de**

Gazel 89

Mısra: 12

Gönül.

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeyt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni
yoḳ dilde varıdır

29. **dil:**

Gazel 90

Mısra: 1

Gönül.

Dil naḳd-i cān ile o
mehiñ müṣṭerisidir
Pervānedir ki ṣem^c-i
ruḥı serserisidir

30. **dil:**

Gazel 93

Mısra: 7

Gönül.

Düşüp o ṣāh zeneḥdāna
ba^cd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Ken^cān ne meyl-i cāh
ederiz

31. **dil:**

Gazel 95

Mısra: 1

Gönül.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfi kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle
ḡayrı ses istemez

32. **dile:-e**

Gazel 101

Mısra: 5

Gönül.

Bir kez ṣehā sen de bu
benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

33. **dil:**

Gazel 114

Mısra: 7

Gönül.

Ne nā-dīde fen icād
eyleyip dil ḡabḡabiñ
cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma ṣıḡındırmış

34. **dil:**

Gazel 118

Mısra: 5

Gönül.

Dil nice havf etmesin
hüsünün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

35. dil:

Gazel 121
Mısra: 7
Gönül.

Dil nā'il olur sâ'ilveş [o]
ni'met-i vaşla
Kıldıkça keremkârına
cerrâr tabaşbuş

36. dil:

Gazel 130
Mısra: 5
Gönül.

Kılma saqın ey dil
göricek bî-hem-tā geç
Bey' ile harîdâr-ı
peşimâne tavassuţ

37. dil:

Gazel 133
Mısra: 4
Gönül.

Āvîzesi olsa n'ola ol
zülfi cemāliñ
Kandil-i münevver gibi
dil mescide meşrûţ

38. dil:

Gazel 136
Mısra: 5
Gönül.

Sürüp mazmûn-ı nağdi
meclise sâ'il-şıfat ey dil
Rezâletle cihānda
kendini teşbîh eder
vâ'iz

39. dil:

Gazel 140
Mısra: 8
Gönül.

Kaddi dü-şikâf olsa
n'ola hem-ser-i maqtû'
Gezlik nigeş-i yâr ile dil
kilk-i muqatta'

40. dil:

Gazel 153
Mısra: 8
Gönül.

Çok taħammül çok
cesâret çok şınâyi'dir
bu kim
İki tîğ-ı ebruvâne olduñ
ey dil yek-gılâf

41. dil:

Gazel 164

Mısra: 2
Gönül.

Tebhâle-i lebāniñi būs
eyleseki seniñ
Dil arzū eder 'aseliñe
çiçek seniñ

42. dil:

Gazel 164
Mısra: 14
Gönül.

Ziver gibi bir vâdiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeýt-i hâmeñe
Düldül gerek seniñ

43. dilde:-de

Gazel 165
Mısra: 9
Gönül.

Taħayyül eyle dilde
Fenniýā bu ma'ni-i
bikri
Zifāf-ı nev-'arūs-ı
nazm-ı pāk-i Fıţnat
isterseñ

44. dil:

Gazel 166
Mısra: 2
Gönül.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūhı sen ey dil
huzūr-ı hākime çek

45. dil:

Gazel 176

Mısra: 7

Gönül.

N'ola kürsüye çıksam
ş'rimi tefsir edip ey dil
Velī ben vā'iz-i nā-
puhteyi taklīd edip
çıkmam

46. dil:

Gazel 189

Mısra: 9

Gönül.

Fennyā sırrın güşād
edip tabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun hāzık-ı cān
diñlesin

47. diller: -ler

Gazel 194

Mısra: 5

Gönül.

Diller hayāl-i haddiñ ile
mürtefi^ç olur

Mānend-i kaşr-ı 'adn-ı
berini olanlarıñ

48. dil:

Gazel 198

Mısra: 1

Gönül.

'Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil havfı қо
Ġül agyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oқu

49. dil:

Gazel 201

Mısra: 6

Gönül.

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen şuyuna

50. dil:

Gazel 203

Mısra: 16

Gönül.

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaқın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

51. dil:

Gazel 205

Mısra: 1

Gönül.

Yine dil mā'ıl oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
'Aceb mi deyr-i ḳalbim
içre taşvır olsa dīvāre

52. dil:

Gazel 215

Mısra: 5

Gönül.

Düzd-i nighinden n'ola
dil ḳaça bucağa
Ol kūşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

53. dil:

Gazel 219

Mısra: 2

Gönül.

Baña ol şeh-süvārım
merḳabā ḳıldı
selāmlıḳda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirāmlıḳdan

54. dil:

Gazel 222

Mısra: 5
Gönül.

Gülşen-i dāğ ten-i ʿışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḥl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

55. dil:

Gazel 231
Mısra: 14
Gönül.

Sıneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raqīb
Hiç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

56. dil:

Gazel 233
Mısra: 7
Gönül.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāğar dil
kebāb
Pīr-i ʿışkıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

57. dil:

Gazel 238

Mısra: 7
Gönül.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmağa
Şalb için Manşūra
zülfündür resen
dedikleri

58. dil:

Gazel 239
Mısra: 3
Gönül.

Bu nevm-i teğāfülde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

59. dil:

Gazel 239
Mısra: 5
Gönül.

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şifat zülfüne
ber-dār bulunur mu

60. dil:

Gazel 239
Mısra: 9
Gönül.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk

Mışır içre ʿaceb anı
ḥarīdār bulunur mu

61. dil:

Gazel 243
Mısra: 1
Gönül.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o şehāb-ı
saʿādadır şimdi

62. dillerde: -ler, -de

Gazel 137
Mısra: 1

Gönül, kalp, yürek.

Dillerde ḥayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-i kebüterdir o
kim ḥānede maḥfūz

63. dilden:

Gazel 126
Mısra: 3

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

ʿxd oldu dilden ʿarz edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
garrā-yı bī-ḥazīz

64. **diller:-ler**

Gazel 156

Mısra: 5

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

‘Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī
Cān bahş eder sirācına
pervānemiz mi yok

Mısra: 5

*Ağız boşluğunda,
tatmaya, yutkunmaya,
sesleri boğumlamaya
yarayan organ,.*

Dillerde va‘d-i būs-ı
lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder koyunca
şehā tevānālara

Ey dil o sürḥ-i ‘arīza sen
gül demez misin
Ol çın-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

71. **dil:**

Gazel 170

Mısra: 3

(Aşığın) gönlü.

Şerḥ eyleyip ḥayāl-i
ḥaṭıñ dil varaḳ varaḳ
TefsİR eder o sūre-i
Nemli naḳıl kıl

65. **dilde:-de**

Gazel 204

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

İmlā-yı mūy-ı ḥayāl-i
ruḥun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i
ḥaṭ-ı pākine veleḥ

68. **dil:**

Gazel 113

Mısra: 8

(Aşığın) gönlü.

Ḳıl mūy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

72. **dil:**

Gazel 172

Mısra: 5

(Aşığın) gönlü.

Dil hümāāsā n’ola per
açā ebr-i zülfüñe
Ṭā’ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

66. **dilleri:-ler, -i**

Murabba 3

Mısra: 5

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse ṭañ mı dilleri
Zāhir olmaḳda yem-i
ḡam üzre mevc-i serseri

69. **dile:-e**

Gazel 154

Mısra: 7

(Aşığın) gönlü.

‘Azmgēhi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıḳda riḳābın
demesin saña ṭadaḳdaḳ

73. **dil:**

Gazel 180

Mısra: 3

(Aşığın) gönlü.

Ne ‘aceb zā’ir-i aḡyārı
dil etmezse ḥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

67. **dillerde:-ler, -de**

Gazel 207

70. **dil:**

Gazel 167

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü.

74. **dil:**
Gazel 187
Mısra: 5
(*Aşığın*) *gönlü*.
Erdi hazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

75. **dil:**
Gazel 189
Mısra: 1
(*Aşığın*) *gönlü*.
Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun hāzıq-ı cān
diñlesin

76. **dil:**
Gazel 190
Mısra: 3
(*Aşığın*) *gönlü*.
Feh[i]m kıl pāsbān-ı
kılkul-i hāl-i
gelūsundan
O şāf-ıynetiñ eczā-yı
kāfūr olduğun ey dil

77. **diller: -ler**
Gazel 192

Mısra: 7
(*Aşığın*) *gönlü*.

Hırām-ı nāzenini diller
görünce kāmetiñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

78. **dil:**
Gazel 207
Mısra: 7
(*Aşığın*) *gönlü*.

Şerh eyleyip hayāl-i
hañ dil varak varak
Verir rūsūm-ı ‘ilmi
haber mübtedālara

79. **dil:**
Gazel 209
Mısra: 4
(*Aşığın*) *gönlü*.

Tahayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

80. **dillerde: -ler, -de**
Gazel 213
Mısra: 3
(*Aşığın*) *gönlü*.

Kenār-ı muşhaf-ı
ruhsārına hañt gelse
dillerde
Olur cildi hayāli
mu‘teber
şirāzelendikçe

81. **dil:**
Gazel 217
Mısra: 9
(*Aşığın*) *gönlü*.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamağ üzre
N’ola dil murğveş per
aça çin-i turre-i yāre

82. **dil:**
Gazel 223
Mısra: 5
(*Aşığın*) *gönlü*.

Bir resm-i elf-i āh ile dil
şanma lāl olur
Dikdi ‘aşāyı dāğ-ı berin
taraf-ı tūruna

83. **dile: -e**
Gazel 234
Mısra: 5
(*Aşığın*) *gönlü*.

Varak varak dile şerh-i
hayāl-i hañt-ı ruñuñ

Faşıl faşıl yine bu ders
kıl ü kâlîñ mi

84. dil:

Gazel 241

Mısra: 8

(Aşığın) gönlü.

Ne sevdâdır bu kim
vaşşâf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-piç-i
gurguru

85. dil:

Gazel 242

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü.

Sıhr-i sūz-ı āh ile dil
yārı teşhîr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerhi zencîr eyledi

86. dil:

Kaside 1

Mısra: 147

(Aşığın) gönlü.

Der-i beytinde çerāğ
olmağa sa'y et ey dil
Hādîm-i pādîşeh elbette
olur nā'il-i nān

87. dil:

Murabba 2

Mısra: 4

(Aşığın) gönlü.

Ḳulḳul-ı cām-ı şürāhî
bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhîñ
tütî-i gūyāsıdır

88. dil:

Murabba 3

Mısra: 3

(Aşığın) gönlü.

Her kaçan hū çekse dil
ruhsārîña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

89. dil:

Müstezad 1

Mısra: 13

(Aşığın) gönlü.

Dil gitse n'ola çeşmiñe
kuhl-ı Şifahāna
Semt-i Hemedāna

90. dil:

Müstezad 2

Mısra: 5

(Aşığın) gönlü.

Bir nîm-nigehe yok ise
‘uşşākına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

91. dilden:-den

Gazel 142

Mısra: 2

*Aşk ve sevginin
kaynağı, gönül, kalp.*

Va'd-i teşrîfîñi kıl
meclise sākî tevkîc
Vuşlatıñ havfını dilden
edip ey meh tercîc

92. dil:

Gazel 16

Mısra: 5

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Dil sîne-i cānāne girip
çıkdı be-ḥikmet
Cennetde ‘aceb yok
mudur Ādemde havādis

93. dil:

Gazel 39

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Bülbül gibi dil ḥaddîñe
feryād eder ammā

Açılmadı gülzār-ı
cemālînde aña verd

94. dil:

Gazel 73

Mısra: 7

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hısn-i haşini feth eden
elbet ezān verir

95. dil:

Gazel 94

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Humār-ālūd olanlar
sākiyā mehcürdur
sensiz
Hayāl-i bāde-i la‘liñle
dil maḥmürdur sensiz

96. dil:

Gazel 98

Mısra: 2

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Niyāmından nigāhıñ
tiğveş cānā çıkar
çıkamaz

Açar dil sīnesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkmaz

97. dil:

Gazel 102

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Baḥr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīgā gemimiz

98. dil:

Gazel 105

Mısra: 11

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Düşüp çāh-ı zeḳanda
kaldı dil zencir-i
zülfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i saḳkā çıkar
çıkamaz

99. dil:

Gazel 109

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı

heves

Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

100. dil:

Gazel 120

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Hayāl-i la‘lini dil turş-ı
hasretle edip sābit
O yek-sāle ḥam içre
tāze engūru
ṭayandırmış

101. dil:

Gazel 121

Mısra: 7

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Dil nā’il olur sā’ilveş [o]
ni‘met-i vaşla
Kıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

102. dil:

Gazel 135

Mısra: 7

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe

Muhterik oldukça eyler
sem^cden pervâne haz

103. **dili:-i**

Gazel 139

Mısra: 2

(Âşığın) gönlü.

Manşib-ı vaşlın edip
Zâde-i Mollâ maqtû^c
İnfişâlinde dili maţlab-ı
va^cdi memnû^c

104. **dili:-i**

Gazel 156

Mısra: 4

(Âşığın) gönlü.

Cevr ü cefâya lâne-i
fıkr-i vişâl ile
İşkân-ı bûm için dili
vîrânemiz mi yok

105. **dili:-i**

Gazel 159

Mısra: 12

(Âşığın) gönlü.

Fenniyâ ol kâmet-i yâri
ser-â-pâ resm edip
Tab^c-ı Hâtifle dili
mir^oâta ikdâm eyledik

106. **dilleri:-ler, -i**

Gazel 230

Mısra: 3

Dil II gönlü.

Hezârân dilleri hayrân
eder bu maţla^cı seyr et
Hasib-i tûti-i şîrîn-
femiñ mir^oât-ı
mazmûnu

107. **diller:-ler**

Gazel 145

Mısra: 7

Dil II (Âşığın)

gönlü.

Ûlüzüm-i vechiñde
cünbân olsa diller tañ
mıdır
Çin-i zülfün kılmış ol
mâh ile peyveste ağ

108. **dilde:-de**

Gazel 169

Mısra: 10

(Âşığın) gönlü.

Bir ‘ışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fenni nedir âyâ bu
seniñ dilde telâşın

109. **dilde:-de**

Gazel 208

Mısra: 1

(Âşığın) gönlü.

Zülfün ne ‘aceb dilde
hayâl-i dañil olsa
Şeb tâ-be-seher ‘âşıka
tül-ı emel olsa

110. **dilde:-de**

Gazel 171

Mısra: 2

*Âşığın, aşkıyla ilgili
her türlü gelişmenin
algılandığı yer; iman,
sevgi ve nefretin, iyi ve
kötü bütün duyguların
kaynağı olduğu kabul
edilen kalbin mânevî
yönü, yürek, dil. // [tas.]
Cenâb-ı Hakk’ın
insanda tecellî ettiği
yer, tasavvufî aşkın
kaynağı.*

Haţtın ebr-i mâh-ı
tâbân olsa da mâni^c
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bârân olsa da mâni^c
degil

111. **dil:**

Kıt'a 9

Mısra: 12

(Âşığın) gönlü,
kalbi.

Zemānında görünce
hüs-n-i haṭṭın kâḍi-
‘asker
‘āşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāh

dil ḥarāb oldu:

1. dil ḥarāb oldu: -du

Gazel 175

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül harap olmak.

Bārān-ı eşkim ile ḥarāb
oldu dil yine
Yıktdı cihānı ḥikmet-i
Bārī bu sāl sil

dil verip:

1. dil verip: -ip

Kaside 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Gönül vermek.

O sahil-āverin ādem
işideydi şavtın
Dil verip ‘āşık olurdu
aña şāh-ı mirān

dilā:

1. dilā:

Gazel 3

Mısra: 1

F. Ey gönül.

Besmeyleyle başla gel
takrīr-i eş‘āra dilā
Ver ḥaber remz-i
me‘āniden bedī‘i
mübtedā

2. dilā:

Gazel 13

Mısra: 6

F. Ey gönül.

Kākül-i ḥūr-i cinān
evşāfın eyler ol saña
Vā‘iz-i nā-puḥteniñ
pendi dilā heb türrehāt

3. dilā:

Gazel 21

Mısra: 10

F. Ey gönül.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muḍḥik imiş meger

4. dilā:

Gazel 38

Mısra: 5

F. Ey gönül.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu‘ūd

5. dilā:

Gazel 44

Mısra: 3

F. Ey gönül.

Alıp āgūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākizesine
pīrehenim kıldı nüfūz

6. dilā:

Gazel 57

Mısra: 7

F. Ey gönül.

Baḥş eyle naḳd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

7. dilā:

Gazel 88

Mısra: 7

F. Ey gönül.

Ḥāk olur ehl-i kemālīñ
yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

8. dilā:

Gazel 102

Mısra: 8

F. Ey gönül.

Sırrıñ ifşâ edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

9. **dilā:**

Gazel 108

Mısra: 7

F. Ey gönül.

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāğiye
haber verir ceres

10. **dilā:**

Gazel 112

Mısra: 4

F. Ey gönül.

‘Andelīb-i ‘āşıkā gül
ma‘şūk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

11. **dilā:**

Gazel 112

Mısra: 8

F. Ey gönül.

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

12. **dilā:**

Gazel 124

Mısra: 2

F. Ey gönül.

Uzandıkça leb-i dildāra
mıkraż-ı fem-i eşhāş
O şem‘-i ḥüsnü yokdur
korqaram andan dilā
ḥalāş

13. **dilā:**

Gazel 140

Mısra: 1

F. Ey gönül.

Zaḥmımda dilā
penbelerim mülemma‘
Pür-naḥle dönüp oldu
lem‘-i müşemma‘

14. **dilā:**

Gazel 155

Mısra: 9

F. Ey gönül.

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihāniñ medāri yok

15. **dilā:**

Gazel 158

Mısra: 1

F. Ey gönül.

‘Āyine-i ‘ālemde dilā
şimdi nemā yok
Bī-hüde nazar eyleme
dünyāya şafā yok

16. **dilā:**

Gazel 162

Mısra: 4

F. Ey gönül.

Māhī-i vişāline atıp şişi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

17. **dilā:**

Gazel 165

Mısra: 1

F. Ey gönül.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol ‘izzet isterseñ
Tevāzu‘la pes-i imzāda
mühr ol rağbet isterseñ

18. **dilā:**

Gazel 174

Mısra: 5

F. Ey gönül.

Ḥurşid ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Müy-ı miyān-ı pākine
lāyık girü degil

19. **dilā:**

Gazel 175

Mısra: 5

F. Ey gönül.

Zāhid bezimde mest
olıcağ ba‘d-ez-în dilā
Nūş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

20. **dilā:**

Gazel 187

Mısra: 11

F. Ey gönül.

Hîn-i talebde buseyi
ağz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su‘āle
hem olsun hem olmasın

21. **dilā:**

Gazel 191

Mısra: 9

F. Ey gönül.

Sūr-ı Hāsibe sāde bu bir
tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭab‘-ı Fennī
‘abd-i kemīneden

22. **dilā:**

Gazel 212

Mısra: 7

F. Ey gönül.

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

23. **dilā:**

Gazel 216

Mısra: 3

F. Ey gönül.

Ben renc-i va‘d-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı ‘aḳar-ı vuşlat
olunca nemā neme

24. **dilā:**

Gazel 231

Mısra: 15

F. Ey gönül.

Bulmağ isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı
ḫayāt
Şi‘r-i Tevfiḳı ḳırā‘at
eyleyip bul şıḫḫati

25. **dilā:**

Gazel 236

Mısra: 9

F. Ey gönül.

‘İndimde nev-zemīn
deyü ‘add eyleyip dilā

Sulṭānıma nice şunayım
bu rekāketi

26. **dilā:**

Gazel 108

Mısra: 7

Ey gönül.

Jājḫā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāğīye
ḫaber verir ceres

27. **dilā:**

Gazel 39

Mısra: 8

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı (tecrid).*

Yār ile bu şeb şem‘ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

28. **dilā:**

Gazel 168

Mısra: 7

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı (tecrid).*

Keşti-i baḫr-i fikr-i
ğama bādbān mısın

Dā'im güşāde-bād-ı
taḥassürle pür dilā

29. **dilā:**

Kaside 1

Mısra: 104

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Bir yere irdiği yok şeş-
cihet [ü] çār-ı unşur
Dideden oldu dilā
cümle 'avālim pinhān

30. **dilā:**

Kıt'a 2

Mısra: 15

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Diğer tārīka gitme dilā
zıll-ı 'ızediñ
Deryā-yı cūd-ı
dergehīdir bī-kesāna
rāh

31. **dilā:**

Kıt'a 7

Mısra: 7

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Şimdi Hūdā bir oğul
verdi aña kim dilā
Muşḥaf-ı ḥüsündeki
ebrūları ḥaṭṭ-ı celī

32. **dilā:**

Kıt'a 7

Mısra: 10

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Ḡonce-i zibādır ol tāb-ı
gül-i Hāşimī
Ravza-i faḥrin n'ola olsa
dilā meş'ālī

33. **dilā:**

Kıt'a 7

Mısra: 13

"Ey gönül!"

*anlamında şairin
gönlüne hitabı.*

Şām-ı ḥaṭında du'ā kılsa
'aceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi'
vü Ḥanbelī

dilān-ı tāz:

1. **dilān-ı tāz: -den**

Gazel 53

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Genç gönüller.

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil 'asel ḳopar

dil-āzār:

1. **dil-āzār:**

Gazel 110

Mısra: 3

Far. Gönül incitici.

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı aḡyārın
Degil tev'em-i züccācı
şek ile kaṭ' etmede
elmās

dil-ber:

1. **dil-beri: -i**

Gazel 240

Mısra: 12

Gönül alan, güzel.

Müflislik ile düşme
vaḳfa şūfiyā
Teshīr olur mu dil-beri
hiç sīm ü zer gibi

2. **dil-bere:**

Gazel 128

Mısra: 6

*Gönül alan, gönül
çeken, güzel.*

Beyt-i dil-i mevrūşısın
[sen] ʿāşık ey hākım
Kıl hişşesin ol dil-bere
taķsım-i ferāʾiz

3. dil-bere:

Gazel 202

Mısra: 5

*Gönül alan, gönül
çeken, güzel.*

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

4. dil-beri:

Gazel 231

Mısra: 13

*Gönül alan, gönül
çeken, güzel.*

Sıneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raķīb
Hiç ne mümkin
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

5. dil-beri:

Gazel 235

Mısra: 10

*Gönül alan, gönül
çeken, güzel.*

Bī-dār eder fiğān ile
yārı raķīb-i zāğ
Kuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

6. dil-berle:-le

Gazel 71

Mısra: 1

*Gönül alan güzel //
Sevgili.*

Dilde fikr-i haddi dil-
berle gülistāniñ mı var
Bülbülāsā bağ-ı ümmid
içre efgāniñ mı var

7. dil-beriñ:-iñ

Gazel 87

Mısra: 5

*Gönül alan güzel //
Sevgili.*

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i hamrā çıkar

8. dil-beriñ:-iñ

Gazel 87

Mısra: 5

*Gönül alan güzel //
Sevgili.*

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ

Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i hamrā çıkar

9. dil-bere:-e

Gazel 104

Mısra: 1

*Gönlü alıp götürēn,
gönlü kendine çeken
güzel//sevgili.*

Ders-i ebrūsunu ol dil-
bere taķrīr ederiz
Oğuyup besmele-i
muşhafı tefsir ederiz

10. dil-bere:-e

Gazel 121

Mısra: 1

*Gönlü alıp götürēn,
gönlü kendine çeken
güzel//sevgili.*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

11. dil-beri:-i

Murabba 3

Mısra: 13

Dilber, güzel.

Penbe-i vaşlın müheyyā
kılmağa ol dil-beri

Hvābda fetḥ etmek için
uçkur-ı şevk-āveri

dil-berā:

1. **dil-berā:**

Gazel 11

Mısra: 4

*Ey gönül alıp
götüren (sevgili).*

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsnuñde
O çin-i berg-i zībā
ğabğabiñ mı dil-berā
kat kat

2. **dil-berā:**

Gazel 214

Mısra: 1

*Ey dilber! Ey gönlü
cezbeden sevgili! Ey
gönlü kendine çeken
güzel; sevgili.*

Çekdikçe tiğ-ı gamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ḥavfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

dil-berden:

1. **dil-berden:**

Gazel 31

Mısra: 1

Gönül alan, sevgili.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yağ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yağ

dil-ber-i cānāna:

1. **dil-ber-i cānāna:-a**

Gazel 195

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül alan sevgili.

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme
Urur taş başıña taç taç
sakın maḥcüb-ı
sengiden

dil-ber-i ra'nā:

1. **dil-ber-i ra'nā:**

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel, latif sevgili.

Hāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde 'āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra'nā çıkar

2. **dil-ber-i ra'nā:**

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel, latif sevgili.

Hāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde 'āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra'nā çıkar

dil-beste olur:

1. **dil-beste olur:**

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül bağlamak,
gönül vermek, kendini
kaptırmak.*

Sırrıñ ifşā edip ol rāziña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

dildār:

1. **dildārıñ:-ın**

Gazel 177

Mısra: 5

*Gönlü kendine
bağlamış olan kimse,
sevgili.*

Ṭutuldum bend olup
zūlf-i girihgīrine
dildārıñ

Firengistān-ı Çini ḳal'a-
i İslām zannetdim

- dilde:**
1. **dilde:**
Gazel 27
Mısra: 2
Gönül.
- Yokdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola
mı dilde inşirāḥ
2. **dilde:**
Gazel 28
Mısra: 3
Gönül.
- Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mıhr-i ruḥsārıñı ‘arz
eyledigiñ bāde şaḥiḥ
3. **dilde:**
Gazel 33
Mısra: 3
Gönül.
- Cevf-i ḥaṭṭı olsa dilde
ğam mı zulmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-în
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ
4. **dilde:**
Gazel 96
- Mısra: 3
Gönül.
- Ḥayāl-i ṭal‘at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Dirīgā rūz u şeb şem‘-i
firūzān olduğum bilmez
5. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 1
Gönül.
- Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-ı āh-ı firāk var
dilde
6. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 2
Gönül.
- Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-ı āh-ı firāk var
dilde
7. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 4
Gönül.
- Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı
cānānı
Görmege iştıyāk var
dilde
8. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 6
Gönül.
- Nār-ı şehr-i Sitānbulu
seyr et
Böyle bir iḥtirāk var
dilde
9. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 8
Gönül.
- Nice āh etmeyem
müjeñle şehā
Şad hezārān iştāk var
dilde
10. **dilde:**
Gazel 229
Mısra: 10
Gönül.
- Fenni Ṭabībī ile tuṭuşsa
n’ola
Āteşāsā merāk var dilde
11. **dilde:**
Gazel 187
Mısra: 7
(Âşığın) gönü.

Eczā kalır hayāl-i ruhuñ
dilde bî-ħuṭṭ
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

12. **dilde:**

Gazel 200

Mısra: 4

(Âşığın) gönlü.

Ḥasret-i la'l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāķıñ
ṭutuşup oldu 'alev

13. **dilde:**

Gazel 210

Mısra: 2

(Âşığın) gönlü.

Tā ezelden ḥāk-i pāyıñ
tūtiyādır çeşmime
Dilde hūrşid-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

14. **dilde:**

Murabba 3

Mısra: 2

(Âşığın) gönlü.

Ra'dāsā āh u efgānım
benim ṭağ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim
dilde ırmağ oynadır

dilde nakş edip:

1. **dilde nakş edip: -ip**

Kıt'a 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Gönülde nakış

olmak.

Hezārān zīver-i kālāyı
ḥıfz et nakş edip dilde
Cihāz-ı haclegāh-ı
sūrına āmāde dūlāb ol

dilden:

1. **dilden:**

Gazel 53

Mısra: 2

Gönül.

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭūl-ı emel kıpar

dilden dile:

1. **dilden dile:**

Müstezad 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönülden gönüle.

Sünbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

dil-düz-ı tır-i tiz-i nigāh:

1. **dil-düz-ı tır-i tiz-i**

nigāh:

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bakışın keskin

okunun gönül deliciliği.

'Uşşāķı ṭatlı için ne
'aceb ey ṭaşı kemān
Dil-düz-ı tır-i tiz-i
nigāhıñ baña nedir

dil-düzüñ:

1. **dil-düzüñ:**

Gazel 92

Mısra: 9

Gönül delen

(sevgili).

Ḳaçınma Fenniyā tır-i
nigāhından o dil-düzüñ
Hedef-mişli siper kıll
sīneñi cānıñ yaṭar
yaṭmaz

dile:

1. **diler:**

Gazel 22

Mısra: 10

Istemek,

arzulamak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şî'r-i Zîvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

2. dilerse:

Gazel 200

Mısra: 2

*Istemek,
arzulamak.*

Bezm-i 'işretgāh-ı rinde
luţf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

3. diler:

Gazel 231

Mısra: 13

*Istemek,
arzulamak.*

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raķīb
Hīç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

dile-:

1. diler:-r

Gazel 8

Mısra: 5

*Arzu etmek,
istemek, talep etmek.*

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni āgyār
Hīç kuţn ede mi āteş-i
süzāna teķarrüb

dil-ḥaste:

1. dil-ḥaste:-ye

Gazel 92

Mısra: 4

*Gönlü hasta, hasta
gönüllü II âşık.*

Ne ḥikmetdir 'aceb bu
şīve-i ḥikmet o meh-
rūda
Gelir turmaz gider dil-
ḥasteye ḥāzık baķar
baķmaz

2. dil-ḥaste:-ye

Gazel 123

Mısra: 8

*Gönlü hasta, hasta
gönüllü II âşık.*

Bulmaz hele maḥmūr
şifā vü işfāda
Dil-ḥasteye şıḥḥat der-i
mey-ḥāneye maḥşūş

3. dil-ḥaste:

Gazel 236

Mısra: 7

*Gönlü hasta, hasta
gönüllü II âşık.*

Dil-ḥaste cān bulurdu
devā vişāli
Bir laḥzacık olaydı anıñ
istirāḥati

dil-ḥasten:

1. dil-ḥasteniñ:-iñ

Gazel 215

Mısra: 9

*Gönlü yaralı, gönlü
kırılmış aşık.*

Dil-ḥasteniñ ol ḥāzık-ı
cān nabzına baķmaz
Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

dil-ḥvāh:

1. dil-ḥvāh:

Kıt'a 9

Mısra: 4

*Gönlün arzu ettiği,
gönlün istediği, arzu
edilen.*

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
ķalbin
Ledün sırrına vāķıf oldu
sa'y ile o bir dil-ḥvāh

dili:

1. dili:

Gazel 23

Mısra: 2
Gönlü.

Çekince üstüme tîğ-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāh
sūrāh eyledi ol mec

2. dili:

Gazel 183
Mısra: 3
Gönlü.

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekte felek
Bezm-i ğamda bī-girān-
ı sāğar-ı Cem görmedim

dil-i bānīsini:

1. **dil-i bānīsini:** -sī, -n, -i

Kıt'a 14
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
*Binayı yapanın
gönlü.*

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb
şafā-yāb eyle
Neşter-i ğamla dil-i
bānīsini kıлма şikāk

dil-i bī-çāre:

1. **dil-i bī-çāre:**
Gazel 56
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Çaresiz gönlü.

Dil-i bī-çāre baḥş etse
‘aceb mi şerbet-i la‘lin
Ṭabībim fehmeder
derd-i derūnum ṭab‘ı
ḥāzıḳdır

dil-i bih-zādıma:

1. **dil-i bih-zādıma:** -ı, -
m, -a

Gazel 222
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bihzat gönlü.

Naḳş etdi baḳdıḳça
ebrūsun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni‘ degil
beyt içre ol cellādıma

dil-i bīmār:

1. **dil-i bīmār:**

Gazel 23
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hasta gönlü.

Dil-i bīmārıma eczā²-i
düşnāmıñ şun ey ḥāzıḳ
Aña āb-ı vişālīñle şifā
ver şerbet-i emlec

2. **dil-i bīmār:**
Gazel 31

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hasta gönlü.

Dil-i bīmāra baḥş et
şerbet-i düşnāmıñ ey
ḥāzıḳ
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ‘ışḳa şifādır yaḥ

3. **dil-i bīmār:**

Gazel 42
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hasta gönlü.

Şerbet-i la‘liñ ne
ḥikmet ol ṭabīb-i cān-
fezā
Şunmada aḡyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

4. **dil-i bīmār:**

Gazel 111
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Hasta gönlü.

Āb-ı la‘liñle edip buse-i
la‘liñ terkib
Ḥāzıḳ-ı ‘āḳil dil-i
bīmārıña dermān heves

dil-i bīmāra:

1. **dil-i bīmāra:**

Gazel 85

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Şanma hāl-i ‘arızında
haṭṭ-ı ‘anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

2. **dil-i bīmāra: -a**

Gazel 85

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Şanma hāl-i ‘arızında
haṭṭ-ı ‘anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

3. **dil-i bīmāra: -a**

Gazel 178

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey hāzıķ-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

dil-i bīmārına:

1. **dil-i bīmārına: -ı, -n, -a**

Gazel 241

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Şifadır Fenniyā
düşnām-ı Luṭfi derde
kāfıdır
Dil-i bīmārına şunsun
ṭabībim olma cān kuru

dil-i dīvāne:

1. **dil-i dīvāne:**

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Divane gönül.

Būs edip la‘l-i lebiñ
eyler dil-i dīvāne ḥaz
Bādeden elbet eder
maḥmūr olan mestāne
ḥaz

2. **dil-i dīvāne:**

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Delı gönül.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende

cismim[i] dil-i
dīvāneden me‘hüz

dil-i dīvāneye:

1. **dil-i dīvāneye: -ye**

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Divane gönül.

Şerbet-i la‘li şifā derken
dil-i dīvāneye
Halka-i zülfüñ geçirdi
boynuma zencırveş

2. **dil-i dīvāneye:**

Gazel 32

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Delı gönül.

Jende-i hūn ile dil olsa
n’ola zībende
Fenniyā hoş yaķışır bu
dil-i dīvāneye sürḥ

dil-i ğam-ḥvāra:

1. **dil-i ğam-ḥvāra: -a**

Gazel 42

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dertli, kederli

gönül.

Būs-ı la'liñ ey perī
olmağ gerek ağıyāra şāz
Şübhe ʿarız olmada zīrā
dil-i ğam-ıhvāra şāz

dil-i kāşāne:

1. **dil-i kāşāne:**

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Büyük, süslü ve
gösterişli gönül.*

Nağş edip la'liñi sür bu
dil-i kāşāneye sürh
Yağışır beyt-i siyāh içre
o vīrāneye sürh

dil-i micmer:

1. **dil-i micmer:**

Kaside 1

Mısra: 156

Kelime Tipi: -

Gönül

buhurdanı/tütsü kabı.

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi'rācına dil-i
micmer ʿūd-ı sūzān

dil-i pervāne:

1. **dil-i pervāne:**

Gazel 137

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Pervane (geceleri
ışık etrafında dönerek
uçan küçük kelebek)
gibi olan gönül.*

Zāhirde yanar şemʿ-i
cemāline o yāriñ
ʿIşğ āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūz

dil-i pür-ğam:

1. **dil-i pür-ğam:**

Kıt'a 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Keder dolu gönül.

Rūzunu nāzir-i
gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ğam ola ne
dāfiʿ-i sevdā-yı merāk

**dil-i şehenşāh-ı tül-ı
emel:**

1. **dil-i şehenşāh-ı tül-ı
emel:**

Gazel 64

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Uzun emellerde
padişahlar padişahının
gönlü.*

Dil-i şehenşāh-ı tül-ı
emelde bataklıdır

Ol bu binā-yı fitne-i
kākülde şaklıdır

dil-i ser-gerdān:

1. **dil-i ser-gerdān:**

Kaside 1

Mısra: 150

Kelime Tipi: -

Başı dönen gönül.

Sūḥan-ı Nābī Efendiyi
teʿemmül eyle
Mütesellidir o müjde ile
dil-i ser-gerdān

dil-i sevdā-zede:

1. **dil-i sevdā-zede:**

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevdalı, âşık gönül.

Dil-i sevdā-zede
kaldıkça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe ḥār-ı
müjesin şāne yapar

2. **dil-i sevdā-zede:**

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevdaya tutulmuş
gönül.*

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manşūr-ı ʿışka zülfüñü
özge resen bilir

dil-i şeydā:

1. dil-i şeydā:

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Hāl-i lebinu bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
havz içre siñekdir

2. dil-i şeydā:

Gazel 139

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey^c
ü şirāsı meşrū^c

3. dil-i şeydā:

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

DEVELLİOĞLU, 185.

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i
şeydā perīsindir

4. dil-i şeydā:

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

DEVELLİOĞLU, 185.

Yürü havf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetḥ
eder қақар қақmaz

dil-i şeydā ise:

1. dil-i şeydā ise: -, -ise

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Çılgın gönül.

Қā'ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem қarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmaқ ümīd

dil-i şeydāyı:

1. dil-i şeydāyı: -yı

Gazel 124

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

DEVELLİOĞLU, 185.

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i
Manşūrāsā zülfüñe çek
aş

2. dil-i şeydāyı: -yı

Gazel 125

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Deli gönül.

DEVELLİOĞLU, 185.

Sevdā-yı ḥaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Kıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temriş

dil-i sitāresi:

1. dil-i sitāresi: -sı

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yıldız gönlü.

Esmā Sulṭān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmağa bu ḥavzı sevķ
etdi dil-i sitāresi

dil-i üftādeleri:

1. **dil-i üftādeleri:** *-ler, -i*

Gazel 151

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

-Düşkün gönül II

aşığın gönlü.

Cân-güdâz olsa ‘aceb mi

nigeh-i pür-sûzı

Dil-i üftādeleri

yaqmada mânend-i

Necef

dil-i ‘uşşâkı:

1. **dil-i ‘uşşâkı:** *-i*

Muhammes 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Aşıkların gönlü.

Nefes eyler ‘azîzim

sâlikine mürşid-i neffâs

Dil-i ‘uşşâkı köhne

menzil-i üftâde

zânetme

dili verdim:

1. **dili verdim:** *-dim*

Gazel 154

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşığın sevgiliye

gönül vermesi,

sevgiliye feda etmesi.

Verdim dili bir tıfl-ı

sitemkâra ki Fennî

Atdıķça urur yâr nigehi

câna ‘ıřķşak

dil-i vîrânemi:

1. **dil-i vîrânemi:** *-mi*

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yıkık, harap gönül.

Söyünmez sūziş-i ‘ıřķım

dem-â-dem bād-ı

âhımla

Dil-i vîrânemi verdim

şerâra her çi bād-âbâd

dil-i vîrânemi yıkdıñ:

1. **dil-i vîrânemi yıkdıñ:** *-*

dıñ

Gazel 184

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Harap olmuş gönlü

yıkmak.

Yıkdıñ dil-i vîrânemi ey

muğ-beçe senden

Şekvâya ‘aceb hâzret-i

‘îsâya mı gitsem

dil-i vîrâneye:

1. **dil-i vîrâneye:** *-ye*

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yıkık, harap gönül.

Âteş ile yanmak dil-i

vîrâneye maḥşûş

Cân atmak o şem‘-i

ruḥa pervâneye maḥşûş

dil-i zâr:

1. **dil-i zâr:**

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ağlayan, inleyen
gönül.

İnfişâl ile edip câh-ı

vişâlin ikrâr

Ne çeker Zâde-i

Mollânın elinden dil-i

zâr

dil-i zâr [u] zebân-ı yâr:

1. **dil-i zâr [u] zebân-ı**

yâr:

Muhammes 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İnleyen gönül ve
sevgilinin konuşması.

Dil-i zâr [u] zebân-ı yâr

ile elfâzı ağıyarın

Degil tev‘em züccacı

seng ile kaç^c etmede
elmās

diliñ:

1. **diliñ:**

Gazel 35

Mısra: 7

*Konuşmaya
yarayan organ.*

Diliñ bülbül saçın
sünbül ruhuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabġabiñ
kebbād

diller:

1. **diller:**

Gazel 148

Mısra: 3

Gönül.

Şahn-ı çemende meh-i
muşaffā taraf taraf
Bend oldu serv-қadlere
diller hırām edip

2. **diller:**

Gazel 48

Mısra: 3

*Gönül(ler) //
âşık(lar).*

Ĥavfim budur kaçā ile
diller şehid olup
Tiġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

3. **diller:**

Gazel 153

Mısra: 3

*Gönül(ler) //
âşık(lar).*

Nice ʿāzim olmasın
diller ĥayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zeneĥdāniñ şehā
ĥaddiñ meţāf

dillere:

1. **dillere:**

Gazel 73

Mısra: 3

Gönül II âşık.

Mū deñlü yoқ mu
ruĥşatiñ ey ġamze
dillere
Maġlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

dil-rübā:

1. **dil-rübālar: -lar**

Gazel 131

Mısra: 9

*Gönül kapan, gönül
alan II sevgili.*

Bürehne dil-rübālar
şuyını buldurmuş
ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı
hevādır şāţ

dil-teşne:

1. **dil-teşneyi: -y, -i**

Gazel 239

Mısra: 2

*Baġrı yanık,
susamış gönül.*

Āyā bize bir Ĥızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sir-āb edici
yār bulunur mu

dil-teşne-i maĥmūr:

1. **dil-teşne-i maĥmūr: -a**

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Hafif sarhoşun
gönlünün susaması.*

La^cl-i nābiñdır şehā
ʿuşşāka sükkerden leziz
Bādedir dil-teşne-i
maĥmūra kevşerden
leziz

dil-teşne-i zembürdur:

1. **dil-teşne-i**

zembürdur: -dur

Gazel 94

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Arının gönül
susaması.*

Dehânına çalıp bir
engübîn ezhâr-ı
vaşlından
Tolanır ber-hevâ dil-
teşne-i zenbûrdur
sensiz

dimâğ:

1. **dimâğa:** -a

Gazel 61

Mısra: 5

Akıl, fikir.

Lezzet verir dimâğa
düşnâma o tıflıñ
Sükker şunar dem-â-
dem ʿuşşâka sem
degildir

dimâğa lezzet verir:

1. **dimâğa lezzet verir:** -
ir

Gazel 203

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dimağa lezzet
vermek.*

Büstân-ı dilde cevri o
mâhiñ kelekse de

Lezzet verir dimâğa
şeker bî-nemekse de

dimâğ-ı cāna:

1. **dimâğ-ı cāna:** -a

Gazel 157

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Can dimağı.

Dimâğ-ı cāna nuţkuñ
şöyle lezzet verdigim
Fennî
Bu bâbda niʿmet-i pāk-i
nikātın bal ile kaymak

dimâğ-ı cānı:

1. **dimâğ-ı cānı:** -ı

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İnsanın, hayatın,
şuuru, zihni.*

Hevâyî perçemiñi
rûzgâr-ı çîn-i zülfüñü
Dimâğ-ı cānı müşk-âlûd
eder şebbûların ifrâţ

2. **dimâğ-ı cānı:** -ı

Gazel 188

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İnsanın şuuru,
zihni.*

Dimâğ-ı cānı ʿıtr-âlûd
eden ol hûb zülfüñ mü
Ne hoş taqtır olunmuş
dühn-i hoş-bû tâze-
sünbûlden

dimişk:

1. **dimişka:** -a

Müstezad 3

Mısra: 3

Şam.

Kullan dümeni
orsapoça gitme dimişka
Deryâ-yı ʿIrâka

dinâr:

1. **dinâr:**

Gazel 219

Mısra: 9

*Altın liranın dörtte
biri değerinde olan eski
bir para // mal; mülk;
servet; zenginlik.*

Ne deñlü iddiĥâr etseñ
bulunmaz biñde bir
dinâr
Zer-maĥbûb vaşl-ı dil-
rübâāsâ temâmlıkda

diñle:

1. **diñlesin:** -sin

Gazel 189

Mısra: 2

*Kulak vermek,
dinlemek.*

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzıķ-ı cān
diñlesin

2. **diñlesin:** *-sin*

Gazel 189

Mısra: 10

*Kulak vermek,
dinlemek.*

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzıķ-ı cān
diñlesin

3. **diñle:**

Gazel 72

Mısra: 9

Dinle, kulak ver.

Cām-ı Cem menķabesin
diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

4. **diñle:**

Müstezad 3

Mısra: 5

*Dinlemek, duymak,
işitmek, kulak vermek.*

Diñle süḥan-ı Arnebūd-
ı pīr-i ‘alīliñ
Ol cild-i şakīliñ

dir(h)em:

1. **dir(h)em[i]:** *-[i]*

Gazel 76

Mısra: 7

(Fa.) Gümüş sikke

2. *Eski bir para birimi.*

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zāhid-i
biğāne gibi bir cerrār

dirhem:

1. **dirhemde:** *-de*

Gazel 16

Mısra: 4

(Fa.) Dirhem,

okkanın dört yüzde biri.

Eṭrāfi fiten başdı ağıp
gitmede mīzān
Ḥalk düşdü boğaz
derdine dirhemde
ḥavādiş

dirig:

1. **dirig:**

Gazel 81

Mısra: 7
Çok yazık!

Ḥaṭṭ gelince ṭab‘-ı dil
yüz döndürür senden
dirig
Vaķ[i]t-i ‘azl manşib-ı
ḥüsnünde kapu çevrilir

2. **dirig:**

Gazel 144

Mısra: 1

*"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.*

Ḥoyuñ ederse çāh-ı
ruḥuñdan o māh dirig
Sen kılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirig

3. **dirig:**

Gazel 144

Mısra: 2

*"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.*

Ḥoyuñ ederse çāh-ı
ruḥuñdan o māh dirig
Sen kılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirig

4. **dirig:**

Gazel 144

Mısra: 4

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Bāğ-ı ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaḳ revā mı ‘āşıkā
bir tel giyāh dirīğ

5. **dirīğ:**

Gazel 144

Mısra: 6

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Kaṭ‘iyyesi de var ise
‘uşşāka çok değil
Geh luṭf-ı naḳd-i
vaşlın[ı] etmekte gāh
dirīğ

6. **dirīğ:**

Gazel 144

Mısra: 10

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Tīğ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍiya ḥükm için
Da‘vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirīğ

7. **dirīğ:**

Gazel 144

Mısra: 12

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

O mīl-i mukaḥḥal bir
meşāta luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i
siyāh dirīğ

dirīğ etmeyiz:

1. **dirīğ etmeyiz: -meyiz**

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Esirgeme,
menetmek.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirīğ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ‘adūyuz

dirīğ eyler:

1. **dirīğ eyler: -r**

Gazel 144

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Esirgemek.

Ḥvāb içre sen de fırsatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirīğ

dirīğ eyler mi:

1. **dirīğ eyler mi: -r, -mi**

Gazel 144

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Esirgemek.

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirīğ

dirīğā:

1. **dirīğā:**

Gazel 42

Mısra: 3

Yazık, eyvah,
yazıklar olsun.

Ḥvāb-ı ḡafletden telef
oldu dirīğā ‘ömrümüz
Gerçi vāḳi‘ oldu ammā
vuşlatıñ bī-dāra şāz

2. **dirīğā:**

Gazel 17

Mısra: 12

Yazık, eyvahlar
olsun!

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīğā
revā ‘abeş

3. **dirîgâ:**

Gazel 96

Mısra: 4

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Hayâl-i tal'at ile dilde
bir nûr eyleyip peydâ
Dirîgâ rûz u şeb şem'î-i
firûzân olduğum bilmez

4. **dirîgâ:**

Gazel 102

Mısra: 4

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Baħr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvâh
Çarpılıp düşdü o bir
pâre dirîgâ gemimiz

5. **dirîgâ:**

Gazel 110

Mısra: 10

"Eyvah, çok yazık"
anlamında ünlem.

Dirîgâ biçmege maħşül-
ı 'ömrü mâh-ı nevdîr
dâs
Felekde hâle hırmendir
kevâkib dâne-i ervâh

6. **dirîgâ:**

Muhammes 1

Mısra: 24

"Çok yazık,
eyvahlar olsun"
anlamlarına gelir.

Felekde hâle-i
hırmendir kevâkib
dâne-i ervâh
Dirîgâ biçmege maħşül-
ı 'ömrü mâh-ı nevdîr
dâs

diş kirâsıdır:

1. **diş kirâsıdır: -dır**

Gazel 60

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Osmanlı

döneminde bir çok
evde, özellikle de köşk
veya konaklarda iftara
davet edilen
misafirlerin yanı sıra,
çat kapı gelen Allah
misafiri de geri
çevrilmez, içeriye
alınır, onlar içinde
sofralar hazırlanırdı.
Misafirler iftarını yapıp
teraviye gitmek
üzereyken hane sahibi
tarafından "yemek
yiyip dişleriniz
yoruldu" diyerek,
kadife keseler

içerisinde gümüş
tabaklar, kehribar
tesbihler, oltu taşlı
ağızlıklar, gümüş
yüzükler gibi
hediyelikler, diş kirası
olarak hediye edilirdi.

Maşş eyleyince gerden-
i kâfuru ba'd-ez-în
İn'âm-ı bûs-ı la'î gibi
diş kirâsıdır

ditre:

1. **ditreyip: -y, -ip**

Gazel 189

Mısra: 6

Titremek //
birinden veya bir
şeyden korkmak,
korkuya kapılmak.

Ra'dveş hecriñle bir âh
edeyim ki o perî
Ditreyip rüy-ı zemîn u
çerh-i gerdün tañlasın

ditred:

1. **ditredir: -(i)r**

Gazel 245

Mısra: 8

Titremeye neden
olmak, hafif
sallandırmak. II Âşîğın
heyecanlanması,
sevinmesi.

‘İyşa vārıdır mey-
āşāmānıñ ol tebhāle leb
Ditredir maħmūru
hecr-i būse-i la‘li mülü

dīv:

1. **dīv:**

Muhammes 1

Mısra: 1

Cin, ifrit.

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıdlāl-ı
‘ibāde şimdi ol ḥannās

dīvān:

1. **dīvāne: -e**

Murabba 1

Mısra: 21

Büyük meclis.

Ḥükm-i fazlında
efendiligi dīvāne sezā

dīvāne:

1. **dīvānedir: -dir**

Gazel 134

Mısra: 10

Divane. II Aşık.

Görünce şerbet-i la‘lin
tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü’ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

2. **dīvāne:**

Gazel 8

Mısra: 8

Aşk ile kendinden

geçmiş, deli, mecnun.

Tiğ-i müjeñe sinesini
feth eden ‘āşık
Dīvāne eder ḥançer-i
bürrāna teḳarrüb

dīvāne-i ḥvāhişgeri:

1. **dīvāne-i ḥvāhişgeri: -i**

Murabba 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

İstek divanesi.

Düzd-i dest-i ‘āşıkı
dīvāne-i ḥvāhişgeri
Bir mülāyim tarz ile
yoḳlaşdırıp bāğ oynadır

dīvān-ḥāne-i dergāh:

1. **dīvān-ḥāne-i dergāh:**

Kıt'a 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dergâhın

divanhanesi.

N’ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḥ-i
ṭākında

O ma‘kūs-ı ser-mi‘māra
dīvān-ḥāne-i dergāh

dīvān-ı şî‘rin:

1. **dīvān-ı şî‘rin:**

Kıt'a 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şîr meclisi.

O māhıñ vāliidi Fennī
Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şî‘rin
defter-i aḳlāma küttāb
ol

dīvāre taşvîr olsa:

1. **dīvāre taşvîr olsa: -sa**

Gazel 205

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Duvara resmi
yapılmak.*

Yine dil mā’il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
‘Aceb mi deyr-i ḳalbim
içre taşvîr olsa dīvāre

diye:

1. **diye:**

Gazel 12

Mısra: 5

Diyerek, deyip.

Cünbān ederek raksa
diye başladırñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
qalb hafekān et

2. diye:

Gazel 154

Mısra: 4

*Diyecek,
söyleyecek.*

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem ıışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataktak

diyen:

1. diyen:

Gazel 196

Mısra: 11

Diyen, söyleyen.

Saña tavşan diyen olsun
rübāh
Zürefā-nām gürüh-ı
gerdün

diyü:

1. diyü:

Gazel 19

Mısra: 7

Diyerek, deyip.

Giydir laqabı cāme diyü
ümm-i habıse

Güldür o zamiri aña
kālā-yı mü'ennes

2. diyü:

Gazel 29

Mısra: 9

Diyerek, deyip.

Fenniyā düşe diyü
zülünü dāmen mi tutar
Zekānı bāğ-ı cemālinde
o şahıñ tuffāh

3. diyü:

Gazel 44

Mısra: 7

Diyerek, deyip.

Feth edip ʿarz-ı cemāl
eyleme agyāra diyü
Gonçeye hār-ı nikāt-ı
sülhanım kıldı nüfüz

diz:

1. dizse: -se

Gazel 102

Mısra: 9

*Nesneleri yan yana
veya tek tek sıralamak.*

Dürr-i güftārı n'ola
dizse kenār-ı baħre
Fenniyā hāme-i
eş'arımız oldu yemimiz

dök:

1. döküp: -üp

Gazel 31

Mısra: 5

Akıtmak, dökmek.

Döküp ol hān-kāh
şiddet-i vaqt-i şitā için
Ne hāletdir bu kim
berdü'l-ʿacüze
mübtelādır yaħ

dökül:

1. dökülür: -ür

Gazel 88

Mısra: 1

*Dökülmek, akmak,
saçılmak.*

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Şadef-i baħr-i dile şan
dür-i nisān dökülür

2. dökülür: -ür

Gazel 88

Mısra: 2

*Dökülmek, akmak,
saçılmak.*

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Şadef-i baħr-i dile şan
dür-i nisān dökülür

3. dökülür:-ür

Gazel 88

Mısra: 4

*Dökülmek, akmak,
saçılmak.*

Yüz bulup başdan eder
‘āşıka gün o ḥatā
Her kaçan ‘ārızıña zülf-i
perīşān dökülür

4. dökülür:-ür

Gazel 88

Mısra: 8

*Dökülmek, akmak,
saçılmak.*

Ḥāk olur ehl-i kemāliñ
yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

5. dökülür:-ür

Gazel 88

Mısra: 10

*Dökülmek, akmak,
saçılmak.*

Fennyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzīr
Fem-i kilkinden anıñ
la‘l-i bedehşān dökülür

1. dönmededir:-mededir

Gazel 97

Mısra: 9

*Dönmek, kendi
ekseninde hareket
etmek.*

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āgūşa
kimseler şaramaz

2. döner:-er

Gazel 74

Mısra: 1

*(Bir şeyin
etrafında) dolaşmak.*

Dilde fānūs-ı ḥayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liḳāsıyla döner

3. döner:-er

Gazel 74

Mısra: 2

*(Bir şeyin
etrafında) dolaşmak.*

Dilde fānūs-ı ḥayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liḳāsıyla döner

4. döner:-er

Gazel 74

Mısra: 4

*(Bir şeyin
etrafında) dolaşmak.*

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

5. döndü:-dü

Gazel 71

Mısra: 9

*...gibi olmak,
benzemek.*

Ḥāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadıḳ cānıñ mı var

6. döner:-er

Gazel 131

Mısra: 2

*...gibi olmak,
benzemek.*

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muḳtezādır Şāt
Döner Ceyḥūna ol la‘l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

don:

7. donu: -u

Kaside 1

Mısra: 65

Elbise.

Donu atlas-ı felek dīdesi
gūyā Zühre
Nigehe necm-i şehër
gūşı hilâl-i Şa'ebân

8. döner: -er

Gazel 74

Mısra: 10

*Devretmek,
dolaşmak.*

Yümn-i elţâf ile
Fennīye nigāh-ı Rā'if
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümāsıyla döner

9. döner: -er

Gazel 74

Mısra: 6

*(bir iş veya
konuyu) yeniden ele
almak // (bir iş veya
konuyu) çözmek.*

Hâtem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru
vüzerāsıyla döner

dön-:

1. döner: -er

Gazel 218

Mısra: 4

*Başka bir şey halini
almak, dönüşmek,
değişmek.*

Deryā-yı mecāz elbet
olur baħr-i haķikat
Billūra döner Nīl-i
mübārek tırulunca

2. döner: -er

Gazel 195

Mısra: 9

*Caymak,
vazgeçmek, bırakmak.*

Değil sâbit-kağem hayfâ
döner va'd-i vişâlınden
Daħı çok âl eder ğırre
saña bugüne rengiden

donan:

1. donanmış: -miş

Gazel 80

Mısra: 4

*Donanmak; giyinip
kuşanmak, süslenmek.*

Çeşm-i bülbül
câmelerle yârı seyr edip
gönül
Huşk-ı zaħm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

donanma-yı vuşlatı:

1. donanma-yı vuşlatı: -i

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma

donanması.

Bih-zâd-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sūk-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

döndür:

1. döndürdü: -dü

Gazel 202

Mısra: 4

*Döndürmek, geri
çevirmek.*

Meclisde şımāh-ı dem-i
mīnâ ile zâhid
Döndürdü kedü-yı
serini lu'bet-i vınka

döndürdü:

1. döndürdü:

Gazel 67

Mısra: 3

Döndürmek.

Döndürdü şaħn-ı dilleri
orduya fitne-cū

Ol hayme-i vişālini hem
yapar yıkar

dönse:

1. **dönse:**

Gazel 39

Mısra: 5

*Dönmek,
dönüşmek.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaqt-i hasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

döşen:

1. **döşenmez: -mez**

Gazel 77

Mısra: 9

Süslenmek.

Havz bir ‘āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āgūşmuza bir
kadd-i dil-cū bulunur

dostān:

1. **dostāne: -a**

Gazel 106

Mısra: 8

Dostlar.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirig etmeyiz ammā

Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ‘adüyuz

dostluk:

1. **dostluğu: -u, -**

Gazel 141

Mısra: 9

Dostluk, arkadaşlık.

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūḥ
Ḥaḫ katında benim
iyliklerim olmaz zāyi‘

dü bittih:

1. **dü bittihî: -i**

Gazel 114

Mısra: 10

İki kavun.

İki pistāni şūḥun şayd
edip maḥfice bir ‘āşık
Dü bittihî o baḫ-ı vāhide
ra‘nā şıgındırmış

dü dīdem açsam:

1. **dü dīdem açsam: -m-
sa, -m**

Gazel 72

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İki gözünü açmak.

II Dikkatli bakmak.

Şi‘r-i Ḥamdiye dü
dīdem n’ola açsam
Fennī

Ṭab‘-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

dü dīdesine mīl çekdi:

1. **dü dīdesine mīl
çekdi: -di**

Gazel 175

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İki gözüne mīl
çekerek kör etmek.*

Fikr-i müjeñle kuḫl-ı
vişāliñ ‘alil olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-
i kemāl mīl

du‘ā kıı:

1. **du‘ā kıı:**

Kıt'a 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Ar. is. Allah'a
yalvarma, niyaz.*

Du‘ā kıı Fenniyā ḫatm
et kelāmı ḫirelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfuz eylesin
Mennān

2. du‘ā kı1:

Kıt'a 10

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Ar. is. Allah'a
yalvarma, niyaz.*

Du‘ā kı1 cāmi‘-i
cismiñde şūfi çāk edip
sīnen
Şalāt-ı hamsede ol
duħtere dā‘i-i miħrāb ol

du‘ā kılsa:

1. du‘ā kılsa: -sa

Kıt'a 7

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Allah'a yalvarma,
niyaz.*

Şām-ı haıında du‘ā kılsa
‘aceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi‘
vü Hānbelī

du‘ālar müstecāb oldu:

1. du‘ālar müstecāb oldu: -du

Kaside 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

*Duaların kabul
edilmesi.*

Eyledi cāy-ı mübārekde
şalāt ile selām
Müstecāb oldu merām
üzre du‘ālar ol ān

du‘ā-yı devletin kı1:

1. du‘ā-yı devletin kı1:

Kaside 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Devletine dua et.

Fenniyā hatm et kelāmı
kı1 du‘ā-yı devletin
Haı Te‘ālā eylesin
‘ömr-i hümāyunun
mezīd

dü-çār:

1. dü-çār:

Gazel 53

Mısra: 3

*Uğramış,
yakalanmış, tutulmuş.*

Ağyār ile dü-çār olıcaı
küy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i
çerħ-i cedel kıpar

2. dü-çār:

Gazel 63

Mısra: 7

*Uğramış,
yakalanmış, tutulmuş.*

Dü-çār olsam n’ola
‘aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev‘-i
memerrdendir

dü-çeşm:

1. dü-çeşmim:

Gazel 96

Mısra: 8

İki göz.

Hayāl-i ebr-i zülfüyle
hemīşe ra‘d olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduıum
bilmez

2. dü-çeşmim:

Gazel 230

Mısra: 5

İki göz.

Firāk-ı la‘l-i dil-berle
dü-çeşmim kılzum-i
dilden
Neşāt-ı kalb-i ‘uşşāka
efendi seyl-i Ceyħūnu

3. dü-çeşmi: -i

Gazel 107

Mısra: 8

İki göz.

Ķatl etse tīg-1 ğamzesi
da'vā-yı züllüne
Ķāđi-i şal'atında dü-
çeşmi ğüvāhımız

dūd-1 āh:

1. dūd-1 āh:

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ah dumanı.

Tehī reh mi açar bezm-i
ğülşende
O dūd-1 āhını nār-1
Ħalile sünbül eder

dūd-1 āh-1 firāk:

1. dūd-1 āh-1 firāk:

Gazel 229

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşinin

dumanı.

Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-1 āh-1 firāk var
dilde

dūd-1 āhım:

1. dūd-1 āhım: -im

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çekilen ateşli

ahlardan çıkan duman
// yürek yangını.

Nār-1 hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-1 āhım āsmāna
eyledi Ķat Ķat řu'ūd

dūd-1 'anber-bār-1 pīç-ā- pīç:

1. dūd-1 'anber-bār-1

pīç-ā-pīç:

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım

anber yağdıran duman.

Nazar Ķıl micmer-i
Ħüsnünde ğüyā zülfü ol
şūĦuñ
Şu'ūd eyler hevāya
dūd-1 'anber-bār-1 pīç-
ā-pīç

dūd-1 firāk:

1. dūd-1 firāk:

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşinin

dumanı.

O perī dūd-1 firākın
içirip 'uşşāķa
Ħayf kim sūķ-1

maĥabbetde eder kesb-i
ĶabīĦ

dūd-1 'ūd-1 bī-hem-tā:

1. dūd-1 'ūd-1 bī-hem-tā:

Gazel 87

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Benzersiz öd ağacı

(sevgilinin beni)

dumanı.

Şanma ĥaddiñ üzre
cānā ĥaĥĥ-1 'anbersā
çıķar
Sīm-micmer içre dūd-1
'ūd-1 bī-hem-tā çıķar

dü-dīde:

1. dü-dīdem:

Gazel 196

Mısra: 2

İki göz.

Sāķiyā cilveñe oldum
meftūn
Luĥf edip Ķılma dü-
dīdem Ceyĥūn

dü-dil olunca yek:

1. dü-dil olunca yek:

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İki gönül bir
olunca.*

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

dühn-i gülveş:

1. dühn-i gülveş:

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül yağı gibi.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıķılır

dühn-i ḥoş-bü:

1. dühn-i ḥoş-bü:

Gazel 188

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hoş kokulu yağ.

Dimāğ-ı cānı ‘ıtr-ālūd
eden ol ḥüb zülfüñ mü
Ne ḥoş taķtīr olunmuş
dühn-i ḥoş-bü tāze-
sünbülđen

dühn-i zer-i meskük:

1. dühn-i zer-i meskük:

Gazel 212

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altın sikke yağı.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i
‘ışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kīmyāya ķarışma

dühte:

1. dühte:

Gazel 9

Mısra: 8

İğne ile dikilmiş.

Nazar kıl ḥaṭṭ-ı nev-ḥīz-
i ‘izār-ı şūḥ
A gül-gün cāme-i
pākīzeye dühte

duḥter:

1. duḥtere: -e

Kıt'a 10

Mısra: 30

Kız.

Du‘ā kıl cāmi‘-i
cismiñde şūfi çāk edip
sīnen
Şalāt-ı ḥamsede ol
duḥtere dā‘i-i miḥrāb ol

2. duḥteri: -i

Kıt'a 12

Mısra: 13

Kız.

Zādesine ‘aḳd edip
şimdi o bir duḥteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

duḥter-i rez:

1. duḥter-i rez:

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Üzüm kızı ll şarap.

Giyicek cāmeleri
duḥter-i rez meclisde
Ḥüsününü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

2. duḥter-i rez:

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüm kızı ll şarap.

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duḥter-i rez pehlevān
olur

3. **duḡter-i rez:**

Gazel 193

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüm kızı ll şarap.

‘Arūs olsun şıķılsın

şerm ile dāmād-ı

rindāna

‘Araķla duḡter-i rez

ḡacle-i meclisde

tellensin

duḡter-i vaşla:

1. **duḡter-i vaşla: -a**

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma kız

kardeşi.

Nazar kıl kūdek-i

cevher-fürüş-ı zī-

ķiyem-kāra

Atar mengüş-ı va‘din

duḡter-i vaşla ṡaķar

ṡaķmaz

duḡūl eyledi:

1. **duḡūl eyledi: -di**

Kaside 1

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

Girmek.

Ķābe ķavseyn e duḡūl

eyledi bu ḡālet ile

Vāşıl oldu ḡarem-i ḡāşa

o şāḡib-i ‘irfān

dūldūl:

1. **dūldūl:**

Gazel 164

Mısra: 14

At. II Dūldūl:

Hazreti Ali'nin atının

ismi.

Zīver gibi bir vādīye

pey-rev-i zebān olur

Ey dil kümeyt-i ḡāmeñe

Dūldūl gerek seniñ

dūldūl oldu:

1. **dūldūl oldu: -du**

Gazel 173

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hz. Ali'nin atı

olmak.

‘Anberiyyeyle çıkıp

raķş ederek

Şaḡn-ı meclisde mey

oldu Dūldūl

dümen şuyuna:

1. **dümen şuyuna: -n, -a**

Gazel 201

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gemi giderken

arkasında oluşan

ķarişık su, köpüklü iz.

Açarsa yelkeni kıçdan

firişķa ten şuyuna

Yürüt melekseyi ķullan

pūpā dümen şuyuna

dümeni ķullan:

1. **dümeni ķullan:**

Müstezad 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dümeni kullanmak.

Ķullan dümeni

orsapoķa gitme dimişķa

Deryā-yı ‘Irāķa

dü-mışra‘-ı şı‘r-i

mevzūn-ı ebrūlarıñ:

1. **dü-mışra‘-ı şı‘r-i**

mevzūn-ı ebrūlarıñ: -iñ

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Düzgün kaşlar

şiiirinin iki dizesi.

Dü-mışra‘-ı şı‘r-i

mevzūn-ı ebrūlarıñ

rabbāṡ

Celī yazmış anı levḡ-i

cemāle mūlarıñ ḡaṡṡāṡ

dünyā:

1. dünyā:

Kaside 1

Mısra: 77

(fani ve güven
olmaz) dünyā.

Çaldı dünyā ten-i mevtā
gibi güyā ecvef
Şahñ-ı me'vāya 'urūc
eyledi mānende-i cān

2. dünyāya: -ya

Kıt'a 10

Mısra: 11

Alem, cihan.

Ṭulū' etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıñnāb
ol

3. dünyāy: -y, -ı

Gazel 217

Mısra: 11

Âlem, cihan,
yeryüzü.

Helāk etse 'aceb mi
Fenniyā dünyāy ol āfet
Nigāhı tır-i ebrūsu
kemānı olmamağ üzre

dünyā vü māfihāy:

1. dünyā vü māfihāy: -y, -ı

Gazel 231

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dünyā ve
içindekiler.

Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir
Yağdı heb dünyā vü
māfihāy nār-ı ħasreti

dünyāda:

1. dünyāda:

Gazel 102

Mısra: 8

Ar. dünyā.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıñā
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
çalmadı bir adımız

dünyāda misli

bulunmaz:

1. dünyāda misli

bulunmaz: -un, -maz

Muhammes 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Dünyāda benzeri
bulmak.

Münakkaş dār-ı Ħamdī
Şeyh-zāde zannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
zannetme

dünyāya geldi:

1. dünyāya geldi: -dı

Kıt'a 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Doğmak.

Müdellet 'āleme tārīhi
besdir Fenniyā rāhat
Erişdi şulħ ile sulţān
Süleymān geldi
dünyāya

dünyāya nazar eyleme:

1. dünyāya nazar

eyleme: -me

Gazel 158

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünyāya önem
vermek.

'Āyine-i 'ālemde dilā
şimdi nemā yok
Bī-hüde nazar eyleme
dünyāya şafā yok

dür:

1. **dürer:-er**

Gazel 188

Mısra: 12

Dürmek.

Yürü beyt-i ‘arūs-ı
Fıtnata tanzîrin et
Fennî
Zifâf-ı hacle-i nazma
dürer âh-ı te’emmülden

dür nisâr etmede:

1. **dür nişâr etmede:-**

me, -de

Gazel 186

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İnci saçmak.

Fenniyâ Hayri Efendiye
ne mümkün tanzîr
Dür nişâr etmede kenz-i
fem-i esrârından

dür-â-dür:

1. **dür-â-dürdur:-dur**

Gazel 94

Mısra: 10

Uzaktan uzağa.

Raķībâ bezm-i meyde
yâr ile maħfice ‘işretde
Hayâlim ‘aks-i dür-bîn
ile dür-â-dürdur sensiz

dür-dâne:

1. **dür-dânedden:-den**

Gazel 43

Mısra: 10

İnci tanesi.

Nażar kıl Fenniyâ
dendânına kenz-i
dehânında
Zihî pākizedir ol zî-
kıyam dür-dânedden
me’hüz

2. **dür-dâne:**

Gazel 191

Mısra: 5

İnci tanesi.

Ġavvâş-ı dil görünce o
dür-dâne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
‘ışka sefineden

3. **dür-dâne:**

Kıt'a 1

Mısra: 4

İnci tanesi.

Şehenşâh-ı cihân
‘Abdül-ħamîde luţf edip
Yezdân
Hoşâ nâ-dîde bir dür-
dâne verdi ħan-ı vâlâya

dür-dâne-i fikriñ:

1. **dür-dâne-i fikriñ:-iñ**

Müstezad 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Düşüncenin iri

incisi.

Fenni güher-efşâ yem-i
ţab‘iñ ile şi‘riñ
Dür-dâne-i fikriñ

dür-efşân:

1. **dür-efşân:**

Kaside 1

Mısra: 130

İnci saçan.

Ey Hudâvend-i kerem
şâfi‘-i ‘âşî-i ümem
Ey kâr-ı himem mevc-i
yem dür-efşân

dür-feşân olsa:

1. **dür-feşân olsa:-sa**

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cevher saçmak.

Dür-feşân olsa n’ola
nîsân âbı dem-be-dem
Baħr-i rîzân olmada şan
kaţre-i şad-pâresi

dür-i çeşm:

1. **dür-i çeşm:-im**

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Göz incisi, göz yaşı.

Da'vâ-yı deme beyyine
isterse nigâhı
Kâdî-i cemâlinde dür-i
çeşmim aña şâhid

dür-i dendân u la'liñ:

1. **dür-i dendân u la'liñ:-
iñ**

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dudağını ve dişinin
incisini görse.*

Dür-i dendân u la'liñ
görse cânâ âb-ı vaslıñla
Anı terkîb ederdi vaşf
edip lü'lü'leriñ Buqrâṭ

dür-i manzûm:

1. **dür-i manzûm:**

Gazel 21

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İnci dizisi.

Bâzâr-ı zîb -i silk-i
selâsetde Fenniyâ
Verdim bu vezn ile dür-
i manzûmuma revâc

dür-i nikâtuñ:

1. **dür-i nikâtuñ:-iñ**

Gazel 71

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nükte incileri.

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtuñ 'Arifâ
Fenniye bundan ziyâde
daḥı ihsânıñ mı var

dür-i nisân:

1. **dür-i nisân:**

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nisan incileri.

Fikr-i dendânıñ ile eşk-i
firâvân dökülür
Şadef-i baḥr-i dile şan
dür-i nisân dökülür

dür-i sirişki:

1. **dür-i sirişki:-i**

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gözyaşı incisi.

Fenniyâ sâhil-âver aḳa
yem-i ṭab'ından

Mevc-i nazmıñla dür-i
sirişki kıлма taḳyîc

dür-i vaşl:

1. **dür-i vaşl:**

Gazel 46

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma incisi.

Bey' ederken dür-i
vaşlın ḳo tehevür etsin
Süd eden biri lüknet-i
güftâridir

dür-i vaşl-ı yemi:

1. **dür-i vaşl-ı yemi:-i**

Gazel 202

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Denizin kavuşma
incisi.*

Dür-naḳd-i sirişkim
görüp aḳyâra o meh-rû
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti ṭınḳa

dürlü çiçek:

1. **dürlü çiçek:**

Kıt'a 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Türlü (türlü) çiçek.

Tuḥfe açıp nev-bahār
dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā
aḳmişe-i sünbüli

dür-naqd-i sirişkim:

1. dür-naqd-i sirişkim:- im

Gazel 202

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Göz yaşı parasının
incisi.*

Dür-naqd-i sirişkim
görüp aḡyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınça

dürri:

1. dürri:-i

Gazel 204

Mısra: 10

Ar. İnci.

Seyr eyle nazmım Ziver
Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḡr-i
maḳālāta dürri bih

2. dürrin:-i, -n

Gazel 77

Mısra: 11

İnci.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāḡil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

dürr-i 'aden:

1. dürr-i 'aden:

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aden incileri.

Dendān-ı şāfi dürr-i
'Aden söylerim saña
La'l-i 'aḳiḳi reşk-i
Yemen söylerim saña

dürr-i güftarı:

1. dürr-i güftarı:-ı

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz incisi.

Dürr-i güftarı n'ola
dizse kenār-ı baḡre
Fenniyā ḡame-i
eş'arımız oldu yemimiz

dürr-i rişte-i nazm-ı belāḡati:

1. dürr-i rişte-i nazm-ı belāḡati:-i

Gazel 236

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Belāḡatli şiir
ipliḡinin incisi.*

Cevher-fürüş-ı ḡab^c-ı
Ḥasibāya Fenniyā
'Arz et bu dürr-i rişte-i
nazm-ı belāḡati

dürr-i süḡan:

1. dürr-i süḡan:

Gazel 137

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz incisi.

Dürr-i süḡan hiç telef
etmez mi Fennī
Gencine degildir deheni
yā ne de maḡfūz

dürr-i süḡan-efşān:

1. dürr-i süḡan-efşān:

Gazel 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Söz incileri saḡan.

dürr-i vaşlın:

1. dürr-i vaşlın:-ı, -n

Gazel 231

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşma/buluşma
incisi.*

Dürr-i vaşlın bey^ç
ederken ‘aşık-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāziñ lükneti

dürr-i vişāl:

1. dürr-i vişāl:

Gazel 73

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) vuslat

/kavuşma incisi.

Dürr-i vişālını kenz-i
derünunda hıfz eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

dür-şüret:

1. dür-şüret:

Gazel 106

Mısra: 8

Uzak yüzlü;

mesafeli.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirig etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dür-şüret [ü]
dostāne ‘adüyuz

dürüg:

1. dürüğü:-ı

Gazel 61

Mısra: 9

Yalan.

Fennī Celāli olma gūş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemīne
Bāğ-ı İrem degildir

dürüg-āmiz:

1. dürüg-āmiz:

Gazel 120

Mısra: 10

Yalanla karışık.

Gelip hem-meclis
olmak üzere rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmiz va‘d-i
vuşlatın kāfir
inandırmiş

**dürü’n-nesl-i ḥalilü’l-
rahmān:**

**1. dürü’n-nesl-i ḥalilü’l-
rahmān:**

Kaside 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İbrahim

*peygamberin neslinin
incisi.*

Eşref-i cümle-i ārā o
ḥıdīv-i Dārā

Cedd-i sıbteyn dürü’n-
nesl-i Ḥalilü’l-Rahmān

düş:

1. düşe:-e

Gazel 29

Mısra: 9

Yukarıdan aşağıya

*birdenbire ve bilâ-
ihtiyâr inmek, sukut
etmek, yukarıdan
inmek.*

Fenniyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi tutar
Zekānı bāğ-ı cemālinde
o şāhın tuffāḥ

2. düş:

Gazel 59

Mısra: 6

Yukarıdan aşağıya

*birdenbire ve bilâ-
ihtiyâr inmek, sukut
etmek, yukarıdan
inmek.*

Sen ḥān-ḳāh-ı mey-
kededen çıkma rind
iseñ

Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

3. düşünce:-ünce

Gazel 86

Mısra: 9
Düşmek.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şahn-ı meclisde
Kadeh du‘ası o dem aña
pāy-dār mıdır

4. **düşürmüş:** -ür, -müş

Gazel 33

Mısra: 9

*Aksetmek,
yansımak.*

Düşürmüş hāl-i haddin
çeşmine sūrāh-ı
süzından
Ki şan Hindūstān
iqlimini seyrān eder ol
şūh

5. **düşmüş:** -müş

Gazel 79

Mısra: 6

*Bir nesnenin
yukarıdan aşağıya
inmesi.*

Hāl-i lebinin bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebinin kevşer-i
havz içre siñekdir

6. **düşü:** --ü

Gazel 104

Mısra: 8
Rüya.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rü’yada
Ekşeriyā bu düşü
zāhide ta‘bır ederiz

7. **düşe:** -e

Gazel 164

Mısra: 3

*Denk düşmek II
düşmek.*

Seyr-i Boğaza düşe
n’ola çeşm-i ‘āşıkān
Oldu hayāl-i hāl-i
riqābıñ Bebek seniñ

8. **düşme:** -me

Gazel 104

Mısra: 11

*(Düşünceye,
telaşeye) Kapılmak.*

Düşme iflās ile ey şūfi
tarīk-i vakfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni teşhīr ederiz

9. **düşmez:** -mez

Gazel 91

Mısra: 7

*Aksetmek,
yansımak.*

Bü’l-‘acebdir ki ğazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bī-bedel olsun
deyü te’kīd ederiz

10. **düşdü:** -dü

Gazel 102

Mısra: 4

*Düşmek, yerle bir
olmak.*

Bahr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīgā gemimiz

11. **düşüp:** -üp

Gazel 93

Mısra: 7

*Bulunduğu yerden
ayrılıp yukarıdan
aşağıya doğru inmek,
sukut etmek, yukarıdan
inmek.*

Düşüp o şāh zenehdāna
ba‘d-ez-īn ey dil
Ne hūsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

12. **düşüp:** -üp

Gazel 105

Mısra: 11

... içine düşmek.

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencīr-i
zülfünden
Çi ğam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkamaz

13. **düşdü:-tü**

Gazel 36

Mısra: 5

(gönül) düşmek,
aşık olmak.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za‘īfi
şışede habs-i medīd

düş:-

1. **düşer:-er**

Gazel 146

Mısra: 1

(Bir şey veya
kimse) Dengesini
kaybederek yıkılmak,
dik durumda iken
devrilip yatık duruma
gelmek.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri sağ
Eyledi ğamzelerim
murğ-ı nigāhına tuzāğ

2. **düşünce:-ünce**

Gazel 201

Mısra: 10

Aksetmek, vurmak,
yansımak.

Celāl-i hüsnüne hayrān
olur gören Fennī
Düşünce tīg-ı mücevher
gibi sühan şuyuna

duş ol:

1. **duş ol:-duñ**

Gazel 169

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Tutulmak,
uğramak.

Bir ıışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

duş oldu:

1. **duş oldu:-du**

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Rast gelmek,
karşılaşmak.

Ĝarķ olmada keştī-i
ümīd-i dil-i ‘uşşāķ
Duş oldu yem-i fūrķata
hayfā ki rehā yok

dü-şikāf olsa:

1. **dü-şikāf olsa:-sa**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
İki parçaya
ayrılmak.

Ėaddi dü-şikāf olsa
n’ola hem-ser-i maķtū‘
Gezlik nigeh-i yār ile dil
kilk-i muķatṭa‘

düşına almaz:

1. **düşına almaz:-maz**

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Omzuna almak,
omuzunda taşımak.

Düşına almaz revā olsa
aña kavv-i kuzah
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez i‘tibār

düşizeniñ güşına

söyledi:

1. **düşizeniñ güşına**

söyledi:-di

Kıt'a 12

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Genç kızın kulağına
söylemek.*

Bikr-i mezâmîn ile bu
sühân-ı nekreyi
Gûşına dūşizeniñ
söyledi

düşmen:

1. düşmen:

Kaside 2

Mısra: 14

Birbirleriyle

*savaşan devletler ve bu
devletlerin asker, sivil
bütün uyrukları.*

Pişgâhında livâ¹
eyledikçe reh-nümâ
Ekl eder düşmen yine
havfiñla kışr-ı nañl-i
bîd

düşmeniñ siñekse:

1. düşmeniñ siñekse:

Gazel 203

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Düşmanın sinek

gibi zayıf olsa bile.

Şimdi zemâne fırsatı
fevt eylemez şağın
Ġafil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

düşmüş:

1. düşmüş: -müş

Gazel 66

Mısra: 4

(Duruma)

düşmek, kapılmak.

Dühn-i gülveş ruñ-ı
ñoy-kerde-i pâkiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ân şıkılır

düşnâm:

1. düşnâm:

Gazel 21

Mısra: 5

Sövme, sövüp

sayma II düşmanlık.

İtfâ eder o âteş-i ‘uşşakı
rūñ-ı zâc
Düşnâm [u] cevriñ
eşribe şun teşnegâna

2. düşnâma: -a

Gazel 61

Mısra: 5

Sövme, ayıplama.

Lezzet verir dimâğa
düşnâma o ðifliñ
Sükker şunar dem-â-
dem ‘uşşâka sem
degildir

düşnâm-ı luţfi:

1. düşnâm-ı luţfi:

Gazel 241

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Luţfi'nin sövmesi.

Şifâdır Fenniyâ
düşnâm-ı Luţfi derde
kâfidir
Dil-i bîmârına şunsun
tañbîm olma cân kuru

düşse:

1. düşse: --se

Gazel 78

Mısra: 7

Düşmek. II

Meyletmek.

Düşse mir’ât-ı meye
İskenderâsâ min-vech
Âb-ı hayvân içre zâhid
şüret-i insân olur

düyün-ı büse:

1. düyün-ı büse:

Gazel 116

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öpücük borçları.

Beğâya defterin ‘uşşâka
‘arz etmiş ruñuñ ammâ

Düyün-ı büseden
ba‘de’l-hisâb terkîm
göstermiş

düzd:

1. düzd:

Murabba 1

Mısra: 15

Hırsız, çalan kimse.

Düzd deme ‘uşşâka
ķabâhatdendir
Hvâb-ı nâziñda
‘azmiyyet bu
şecâ‘atdendir

düzd -i nigâhı:

1. düzd -i nigâhı: -1

Gazel 64

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış hırsız.

Düzd -i nigâhı kûşe-i
târ-ı ğamzede
Ol ser-hezâr ceyš-i
fiten-cü bucaklıdır

düzd ü tãġide:

1. düzd ü tãġide: -de

Gazel 183

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hırsızlık ve

azgınlık.

Merħametden düzd ü
tãġide eser me‘müldür
Şıhne-i ğaddârveş dehr
içre iklim görmedim

düzd-i bî-merħamet:

1. düzd-i bî-merħamet:

Kaside 1

Mısra: 136

Kelime Tipi: -

Acımasız hırsız.

Nefs-i emmâre şoyup
aldı libâsın cümle
Düzd-i bî-merħamet
etdi anı ħayfâ ‘uryân

düzd-i dãġiye:

1. düzd-i dãġiye: -ye

Gazel 108

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Azgın hırsız.

Jãjhã-yı hecr ile
zãhid[e] eş olma dilã
Kãrbãn[ı] düzd-i dãġiye
ħaber verir ceres

düzd-i dest-i ‘ãşıkı:

1. düzd-i dest-i ‘ãşıkı:

Murabba 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Âşığın el
çabukluġu.*

Düzd-i dest-i ‘ãşıkı
dîvâne-i ħvãhişgeri
Bir mülâyim tarz ile
yoklaşdırıp bãġ oynadır

düzd-i müjeñ:

1. düzd-i müjeñ: -ñ

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kirpik hırsız.

Serîka eyledi düzd-i
müjeñ cãn u dili ammã
Verirse ba‘d-ez-în ser-
rişte zülfünde verir ol
uc

düzd-i nigâhı:

1. düzd-i nigâhı: -1

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bakış hırsız.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigâhı leşker-i
Cingize baş olur

düzd-i nigeħ:

1. **düzd-i nigeħ:** -i, -n, -
den

Gazel 215

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış hırsız.

Düzd-i nigeħinden n'ola
dil kaçā bucaġa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

ebced ħisābın:

1. **ebced ħisābın:** -n

Gazel 147

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ebced hesabı.

Añlamazsın zāhidā
ebced ħisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmeġe kıldım
ferāġ

ebkem ol:

1. **ebkem ol:**

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Dilsiz olmak,
konuşmamak.*

Aġyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī

Ebkem olurum gāhice
açsam da ħavādis

ebr-i felekveş:

1. **ebr-i felekveş:** -veş

Gazel 66

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gökyüzü bulutu.

Fenniyā ebr-i felekveş
bu zemīn-i pākī
Fikr-i ter ṭab^c-ı süħan-
perver-i yārān şıkılır

ebr-i ġam-ı çerħ:

1. **ebr-i ġam-ı çerħ:**

Gazel 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Feleġin gam
bulutu.*

Ra^d-ı āħım berħ-i
çeşmiñ ey ħamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ġam-ı çerħ deme
eyler nüzül geh ^curūc

ebr-i māħ-ı tībān:

1. **ebr-i māħ-ı tībān:**

Gazel 171

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Parlak aydaki
bulut.*

Ḥaṭṭiñ ebr-i māħ-ı
tībān olsa da māni^c
deġil
Eşķ-i çeşmim dilde
bārān olsa da māni^c
deġil

ebr-i zülf-i 'arız-ı yār:

1. **ebr-i zülf-i 'arız-ı yār:**

Gazel 60

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yanaġına
sarkan saç bulutu.*

Dil ebr-i zülf-i 'arız-ı
yārīñ hümāsıdır
Ḥoş-büy-ı sīb-i ġabġabı
rūħum ġidāsıdır

ebr-i zülfüñe:

1. **ebr-i zülfüñe:** -üñ, -e

Gazel 172

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saç bulutu.

Dil hümāsā n'ola per
açā ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā deġil

ebrü:

1. **ebrūlarıña:** *-lar, -i, -n, -a*

Gazel 10

Mısra: 3

Kaş.

Ebrūlarıña fevķ-ı
cemāliñde nazar kıl
Ser-levħadır ol muşħaf-
ı ruħsāra müzehheb

2. **ebrūsun:** *-sun*

Gazel 118

Mısra: 6

Kaş.

Dil nice ħavf etmesin
ħüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrūsun vurur
şemşirveş

3. **ebrūsun:** *-sun*

Gazel 126

Mısra: 3

Kaş.

‘xd oldu dilden ‘arz edip
ebrūsun ol perī
Ĥüsn-i hilāl-i naħ-şeb-i
ğarrā-yı bī-ħazīz

4. **ebrūsun:** *-sun*

Gazel 222

Mısra: 1

Kaş.

Naķş etdi baķdıķça
ebrūsun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni‘ degil
beyt içre ol cellādıma

5. **ebrūsü:** *-su*

Gazel 14

Mısra: 7

Kaş.

Ĥaţţ-ı lebine besmele
ebrūsü sezādır
Taħrīm için ol bādiye
nāzil olan āyet

6. **ebrūsü:** *-su*

Gazel 115

Mısra: 5

Kaş.

Ebrūsü n’ola çār ise
miħrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evķātı güzāriş

7. **ebrūñu:** *-ñ, -u*

Gazel 225

Mısra: 1

Kaş.

Zü’l-feķār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine

Raħt-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Ĥaydercesine

8. **ebrū:**

Gazel 47

Mısra: 3

Kaş.

Fezā-yı sūk-ı
maħabbetde çıkdı ol
ebrū
Ĥarār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

9. **ebrū:**

Gazel 105

Mısra: 1

Kaş.

Ĥurüb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ‘ālem
ğurre-i garrā çıkar
çıkmaz

10. **ebrū:**

Gazel 118

Mısra: 3

Kaş.

Güyyā bini se-perdir
ğamzeñ oķ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

11. **ebrūsunu: -su, -n, -u**
Gazel 70
Mısra: 3
Kaş.
- Şanma çin etmede
ebrūsunu ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker
12. **ebrūsü: -su**
Gazel 132
Mısra: 4
Kaş.
- Ebrūsü rüz-ı haşrda
teşbih ile şirāt
Peyveste-rāh-ı mūy-ı
cinān-ı cemāle bak
13. **ebrūsunu: -su, -n, -u**
Murabba 2
Mısra: 10
Kaş.
- Bāb-ı vaşlın şubḥ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrūsunu
‘uşşāka ğilmān
çatmasın
14. **ebrūñı: -ñ, -ı**
Gazel 103
- Mısra: 5
Kaş.
- Şām-ı haṭıñda seyr
eden ebrūñı ‘id eder
Beñzer hilāl-ı Naḥşebe
māh-ı mubīniñiz
15. **ebrūların: -lar, -ın**
Gazel 73
Mısra: 1
*(Sevgilinin yaya
benzeyen) kaşları.*
- Ebrūların ki kavş-i
kūzaḥdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tır-i
müjeñ çok ziyān verir
16. **ebrūları: -lar, -ı**
Kıt'a 7
Mısra: 8
*(Sevgilinin yaya
benzeyen) kaşları.*
- Şimdi Ḥudā bir oğul
verdi aña kim dilā
Muşḥaf-ı ḥüsñündeki
ebrūları ḥaṭṭ-ı celī
- ebruvān:**
1. **ebruvāñı: -ın**
Gazel 30
Mısra: 6
- Far. Ebru'lar,
kaşlar.*
- Meh-cebīniñdir berāt-ı
pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruvāñıñ anda şaḥ
2. **ebruvāñıñ: -ın**
Gazel 35
Mısra: 9
*Far. Ebru'lar,
kaşlar.*
- Ne māni‘ ebruvāñıñ
ḥūn ile taşvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine naḥş edip
Bih-zād
3. **ebruvāñı: -ı**
Gazel 217
Mısra: 3
Kaşlar.
- Çekilmiş ebruvāñı iki
tuğrā-yı şehensāhī
Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişāñı olmamak üzere
4. **ebruvāñıñ: -ın**
Gazel 237
Mısra: 5
Kaşlar.

Ebruvānıñ meylı Oķ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu revış ey tīr-i ğamze
seyr-i Sa^cd-ābāda mı

ebrū-yı cemāle:

1. ebrū-yı cemāle: -e

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzel kaş.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka^cbedir mefrūz

ebrū-yı murabba^c:

1. ebrū-yı murabba^c:

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Dört unsur veya
dört parçadan meydana
gelen kaş.*

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ^caceb
mi
Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabba^c

ebrū-yı nigāрім:

1. ebrū-yı nigāрім: -im

Gazel 101

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kaşı.

Fenni baña bu dā³ire-i
^cişka muvāfiķ
Ebrū-yı nigāрім gibi bir
kār bulunmaz

ebyāt-ı sühan:

1. ebyāt-ı sühan:

Gazel 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Güzel söze ait
beyitler.*

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı sühan
Oķuyup fehmedemez
mazmūn-ı terkīb-āřinā

ecnās:

1. ecnās:

Gazel 110

Mısra: 2

Türler, cinsler.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
hannās
Mey-i řahbādan el çekdi
hezārān bī-ħıred ecnās

2. ecnās:

Muhammes 1

Mısra: 3

Türler, cinsler.

Mey-i řahbādan el çekdi
hezārān bī-ħaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
hannās

ecvef kaldı:

1. ecvef kaldı: -dı

Kaside 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Boş kalmak.

Ķaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
řahñ-ı me³vāya ^curūc
eyledi mānende-i cān

eczā kalır:

1. eczā kalır: -ır

Gazel 187

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parçaları kalmak.

Eczā kalır ħayāl-i ruħuñ
dilde bī-ħuťuť
řirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

eczā³-i dūřnām:

1. **eczā³-i düşnām:**

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sövüp sayma,
ayıplama ilacı.*

Dil-i bīmārıma eczā³-i
düşnāmıñ şun ey hāzık
Aña āb-ı vişāliñle şifā
ver şerbet-i emlec

eczā-yı cān-fezā:

1. **eczā-yı cān-fezā:**

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönle ferahlık
veren, can arttıran
ilaçlar.*

La⁴liñ midir şabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bīmāra hoy-ı hāl-i
ruhuñ mā-ı hindibā

eczā-yı devā:

1. **eczā-yı devā: -dır**

Gazel 210

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Deva olan ilaç.

İntizārıñla ‘aceb mi alsa
def⁶-i remed
Şabr-ı va⁶-i vaşlıñ

eczā-yı devādır
çeşmime

eczā-yı hayāt-zāde mi:

1. **eczā-yı hayāt-zāde**

mi: -mi

Gazel 237

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hayatzāde'nin
ilaçları.*

Būsesi ma⁶cūn-ı kırmız
mı ya la⁴-i sāde mi
Berg-i gül mü la⁴li eczā-
yı Hayāt-zāde mi

eczā-yı kâfūr olduğun:

1. **eczā-yı kâfūr**

olduğun: -duğ, -u, -n

Gazel 190

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kâfūr parçaları
olmak.*

Feh[i]m kıl pāsbān-ı
kulkul-i hāl-i
gelūsundan
O şāf-ıyñetiñ eczā-yı
kâfūr olduğun ey dil

eczā-yı vişāl:

1. **eczā-yı vişāl:**

Gazel 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma ilacı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ıfl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāh

ed:

1. **eder: -er**

Müstezad 3

Mısra: 9

Etme, eylemek.

‘Uşşāka āh edip ağıār
içün eder
Gavğāya bu peydā

2. **edip:**

Gazel 2

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Men ‘aref sırrın edip
mir⁷āt-ı kılbinde ‘ayān
Kenz-i lā-yefnāsımı luţf
u ‘atā kıldı baña

3. **eder:**

Gazel 8

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Tiğ-ı müjeñe sînesini
feth eden ‘âşik
Dîvâne eder hañçer-i
bürrâna teğarrüb

4. edip:

Gazel 15

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Vaşlıñla şinâverlik edip
gâhi kerem kıl
Bağr-i ğam-ı ‘uşşâkıñ
her kanda mürüvvet

5. edem:

Gazel 17

Mısra: 11

Etmek, yapmak.

Âh bende Fenniyâ ne
edem âyâ derdime
Seyl-i firâk-ı yâra dirîğâ
revâ ‘abeş

6. edemez:

Gazel 19

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Ħamd ola ki yok bende
o sevdâ-yı mü‘ennes
Mecnûn edemez
herkesi leylâ-yı
mü‘ennes

7. eder:

Gazel 23

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

N’ola mât eylese yek
lu‘b ile şâhı gelip fi’l-
hâl
Ruğun açmaz raķib ile
eder ol mâh-ı tâbân lec

8. edip:

Gazel 34

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Ṭıfl-ı ṭabbâhım edip
ğamzesin ‘uşşâkına miḥ
Kılmış âmâde o laḥm-ı
cigere âlet-i siḥ

9. edip:

Gazel 35

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Ḧayâl-i ‘arîzîñ bir kaşr-ı
nev-bünyâd edip
zühhâd

Müzeyyen eyledi bâğ-ı
İremâsâ anı Şeddâd

10. eder:

Gazel 36

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrî tanzîr
Kim eder bağr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

11. edip:

Gazel 49

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

‘Înân-ı çîn-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennî
Şirât-ı ebruvânından
güzer kıлмаğ ḥaṭâ
derler

12. edip:

Gazel 71

Mısra: 13

Etmek, yapmak.

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtîñ ‘Ārifâ
Fenniye bundan ziyâde
daḥı iḥsânîñ mı var

13. ederseñ:

Gazel 86

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Ederseñ ʿāleme māh-ı
vişāliñi noqşān
Ṭulūʿ-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

14. **ederse:**

Gazel 89

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürkatiñle gül de
nārıdır

15. **ederiz:**

Gazel 91

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Meh-i nev mi qaşıñ āyā
ki görüp ʿid ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ğurreye teşbīh ederiz

16. **ederiz:**

Gazel 91

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Şerh edip şāhid-i
maqsūd-ı vişāl-i yārı

Varaḫ-ı sīneye tanzīm
ile tesvīd ederiz

17. **ederiz:**

Gazel 91

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Gūş edip Şāʿiriniñ
gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp
ʿazm-i Zinikmid ederiz

18. **ederiz:**

Gazel 93

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Ḥayāl-i çeşm ü qadiñ
naqş-ı resm-i āh ederiz
O naqş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

19. **ederiz:**

Gazel 93

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Ḥayāl-i çeşm ü qadiñ
naqş-ı resm-i āh ederiz
O naqş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

20. **ederiz:** -eriz

Gazel 93

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Helāke bāʿiṣ olursa
begim ḥadeng-i müjeñ
Şebāt-ı daʿviye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

21. **ederiz:**

Gazel 93

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Leyāl-ı ʿid-ı vişāle ṭulūʿ
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

22. **ederiz:**

Gazel 93

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Düşüp o şāh zeneḥdāna
baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Kenʿān ne meyl-i cāh
ederiz

23. **ederiz:**

Gazel 93

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Bu bî-çāre nuḳūd-ı
sirişki biz Fennî
Ṭarîḳ-i Ka‘be-i vuşlata
ḥarc-ı rāh ederiz

24. **edip:**

Gazel 97

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Mu‘aḳḳad etmede
başdan çıkar deyü
dā‘im
Ḥaṭā edip o perî çin-i
perçemin ṭaramaz

25. **edip:**

Gazel 104

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Zülfün ‘uşşāḳa uşüliyle
edip bir beste
Nağme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencir ederiz

26. **ederse:**

Gazel 144

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Ḥoyuñ ederse çāh-ı
ruḥuñdan o māh dirig
Sen ḳılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirig

27. **eder:**

Gazel 152

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Nemā verme yeter
naḳd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

28. **eder:**

Gazel 174

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ ḥaṭā eder
Bīd-i cünün-ı Çin ü
Ḥoten ser-fürü degil

29. **eder:**

Gazel 174

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

‘İṭr-ı nikāt-ı nazm ile
Fennî Celāliniñ
Gül-ğonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

30. **ederiz:**

Gazel 179

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyihāsın
istişmām

31. **ederse:**

Gazel 185

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Ḥadeng-i ğamzesi sūrāḥ
ederse şaḥn-ı dili
Ḥayāl-i ḥaddeden ol
mū-miyān tel çekelim

32. **eder:**

Gazel 187

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

33. **edici:**

Gazel 239

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rifḳ ile ey dil

Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

34. **edince:**

Gazel 7

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velâyı sū-be-sū seyrān

35. **edecek:**

Gazel 8

Mısra: 1

Etmek, eylemek.

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teḡarrüb
Bintü'l-inebe eyledi
bīgāne teḡarrüb

36. **edip:**

Gazel 10

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irḡā
Söz yok seniñ 'irfāniña
ey şūḡ-ı mü'eddeb

37. **ederek:**

Gazel 12

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Cünbān ederek raḡsa
diye başladırıñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
ḡalb ḡafeḡān et

38. **edicek:**

Gazel 18

Mısra: 3

Etmek, eylemek.

Şem-i ruḡun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā'is

ede:

1. **eder:**

Gazel 121

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Öpse n'ola zāhid ayaḡın
pīr-i muḡāniñ
Elbette eder ḡāzıḡa
bīmār tabaşbuş

edeb kıl:

1. **edeb kıl:**

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Terbiyeli olmak.

Besdir ey ḡāme yeter
ḡaddiñ degildir kıl edeb
Olmasın taşdı'e bā'is
ḡüfte-i nazmıñ medid

2. **edeb kıl:**

Kıt'a 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Terbiyeli olmak.

Yeter ḡaddüñ degildir
kıl edeb ey ḡāme-i
lüknet
Muḡavvel nazm ile
taşdı'e bā'is olma
bālāya

3. **edeb kıl:**

Kıt'a 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Terbiyeli olmak.

ḡaddiñ degildir ey
dehenin ḡāme kıl edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
ḡāh

eden:

1. eder:

Gazel 28

Mısra: 5

Yapan.

La'l-i ümmidiñ eden
sâ'il-i deryüzeleriñ
Geçinir ni'met-i
vaşlınla fakîrân ferîh

2. eder:

Gazel 46

Mısra: 10

Yapan.

Bey' ederken dür-i
vaşlın ço tehevür etsin
Süd eden biri lüknet-i
güftâridir

3. eder:

Gazel 65

Mısra: 9

Yapan.

Vücüd-ı pâkin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dâğ
Pür eyleyip dem-i
mînâyı sâkî bülbül eder

eder:

1. eder:

Gazel 5

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Çapul mu eder şahn-ı
hayâlimde o şâhıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim 'aqlımı yağmā

2. eder:

Gazel 8

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Bāl açsa n'ola zülfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhâna teğarrüb

3. eder:

Gazel 9

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Eder mi olsa Kâdî-zâde
böyle dâmenin irhâ
O hey'etle bilir şad
âferin İbn-i Melek âdâb

4. eder:

Gazel 28

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

O perî dūd-ı firâkın
içirip 'uşşâka
Hayf kim sūķ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ķabîh

5. eder:

Gazel 33

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Cevf-i ḥattı olsa dilde
ğam mı zulmet-i 'âleme
Cemâlin ba'd-ez-în
dehre meh-i tâbân eder
ol şūḥ

6. eder:

Gazel 33

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Şümâr-ı būs-ı la'lin
tekye-i miḥnetde
şeyḥāsâ
Fem-i süllâk-ı rinde
sübḥa-i mercân eder ol
şūḥ

7. eder:

Gazel 33

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

N'ola çâh-ı
zenaḥdânında dil ḥabs-i
medîd olsa
Mu'azzez Mışr-ı vaşla
bendesin sulṭân eder ol
şūḥ

8. eder:

Gazel 43

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya^çkıl
Seniñ la^l-i lebiñ sāķī
mey-i peymāneden
me^hūz

9. eder:

Gazel 54

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i^tibār
Naqd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i^tibār

10. eder:

Gazel 65

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Ḳıyās eder göricek ḥāl-i
gerdeniñ ^çuşşāķ
O pāsbanını kāfūra
vaż^ç-ı fülful eder

11. eder:

Gazel 65

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Tehī reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Ḥalile sünbül eder

12. eder:

Gazel 65

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Vücūd-ı pākin eden
şahñ-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sāķī bülbül eder

13. eder:

Gazel 65

Mısra: 12

Etmek, eylemek.

Mey-i mecāzı süzünce
sifāl-i taḥķīķe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı
^çışķ kulkul eder

14. eder:

Gazel 69

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Belķīs-ı ^çışķa şanma ki
taķlīb-i çeşm eder

Ol rev-zen-i serā-yı
Süleymān açar ḳapar

15. eder:

Gazel 86

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Maķām-ı büseligi devr-i
gül eder muṭrib
O şāh-nāz ^çAcemde
nühüfteķār mıdır

16. eder:

Gazel 100

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Şunma lebiñi millḥ-i
dehen zāhide sāķī
İfsād eder ol la^liñi zīrā
meye şığmaz

17. eder:

Gazel 121

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ^çuşşāķına
her bār tabaşbuş

18. eder:

Gazel 129

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çin-i zūlfüñü
Dimāğ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāt

19. eder:

Gazel 135

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Būs edip la'l-i lebiñ
eyler dil-i divāne haz
Bādeden elbet eder
maħmūr olan mestāne
haz

20. eder:

Gazel 195

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Degil s̄ābit-ka-dem hayfā
döner va'd-i vişālinden
Daħı çok āl eder gırre
saña bugüne rengiden

21. eder:

Gazel 209

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Taħayyül eyledikçe

Köçek Süleymānı

çeşmimde

Eder dil zūlfüne

müjgānımız o tīre bir

şāne

22. eder:

Gazel 228

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Zerger-i mürşid eder

hāliş-‘ayār elbette

Dağal-ı zūhdü koyup

pūte-i vird-i k̄āle

23. eder:

Gazel 231

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Dürr-i vaşlın bey‘

ederken ‘āşık-ı

şeydāsına

Bir yeñi sevdā eder ol

tıfl-ı nāzıñ lükneti

24. eder:

Gazel 235

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Bī-dār eder fiğān ile

yārı raķib-i zāğ

Ķuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

25. eder:

Gazel 242

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Fenni-i bī-çāre gūyā

Zīvere fermūd eder

Güfte-i manzūmunu

zu‘mınca tanzīr eyledi

ederken:

1. ederken:

Gazel 231

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Dürr-i vaşlın bey‘

ederken ‘āşık-ı

şeydāsına

Bir yeñi sevdā eder ol

tıfl-ı nāzıñ lükneti

edip:

1. edip:

Gazel 46

Mısra: 7

Yapmak, eylemek.

Edip āğāza uşūliyle bize

şeh-nāzım

Būselik kılmadı ‘uşşāka

nev-ā-kārıdır

2. edip:

Gazel 53

Mısra: 9

Yapmak, eylemek.

Vaşl-ı nigârı güft-i lezîz
ile cerr edip
Kendi dilân-ı tâzedem
ey dil 'asel kıpar

3. edip:

Gazel 63

Mısra: 11

Yapmak, eylemek.

Naẓîre iltimâs edip bu
naẓmı Fennîyâ 'arz et
Lezîzî çünkü bir usta
değil ehl-i hünerdendir

4. edip:

Gazel 76

Mısra: 1

Yapmak, eylemek.

İnfişâl ile edip câh-ı
vişâlin ikrâr
Ne çeker Zâde-i
Mollânîñ elinden dil-i
zâr

5. edip:

Gazel 98

Mısra: 7

Yapmak, eylemek.

Niyâz u nâzî bezm-i
meyde seng âhen edip
sâķî
Yaķa rindân çaķdıķça
şerer ğavġâ çıkar
çıkılmaz

6. edip:

Gazel 198

Mısra: 9

Yapmak, eylemek.

Ķo ġötürsün zâhid
âbdest ibriġin edip riyâ
Bezm-i 'işretġâhda
rindâna lâzımdır sebû

7. edip:

Gazel 215

Mısra: 11

Yapmak, eylemek.

Fennîyi neşâţ-âver edip
naẓm-ı Celâlî
Tanẓîr eder ol ġüfte-i
hûşyârı ġörünce

8. edip:

Gazel 230

Mısra: 7

Yapmak, eylemek.

Ĥayâliñle edip deşt-i
dilânı ġeşt-i bî-pervâ
Gel ey meh-ţal'atım
tâb-âver eyle şaġn-ı
hâmûnu

9. edip:

Kıt'a 10

Mısra: 17

Edip.

O şavt ile edip âġâze-i
ninniyyi ey dâye
Miyân giryesinden ol
nigâre ba'îş-i hıvâb ol

ednâ mennî:

1. **ednâ mennî:**

Kaside 1

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

*"Bana yaklaştı,
yakın oldu".*

Vârid olduķça ġiţâb ol
şehe ednâ mennî
Her kıademde ġeçer idi
niçe biñ şaġn-ı nihân

efendi:

1. **efendi:**

Gazel 57

Mısra: 10

Efendi!

‘Azm etdi künc-i la‘line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ‘işret eder
mā-beyndedir

2. efendi:

Gazel 1

Mısra: 6

Efendi. // Sevgili.

Çıymet demek revā mı
seniñ hüsn-i haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruḥsārıña behā

3. efendi:

Gazel 20

Mısra: 2

*Buyruğu yürüyen,
sözü geçen kimse;
erkekler için kullanılan
bir seslenme sözü II ey
sevgili!*

Efendi işret etmez sāki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la‘liñ için
meclisde zāhid oldur
kanzıl tuc

4. efendim:-m

Gazel 178

Mısra: 3

*Bey, efendi. II
Sevgili.*

Neş’e vermez efendim
size bu sekr-i ḥudūṣ
Tevbe-i sākiṭ edip bāde-
i nā-yāb içelim

5. efendim:-m

Kıt'a 4

Mısra: 24

*Bey, efendi. II
Sevgili.*

Eger oldumsa lāyık
hil‘ate vaşfımla
sulṭānım
Çıyem bahş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şālı

6. efendi:

Gazel 230

Mısra: 6

*Bir hitap sözü,
efendi.*

Firāk-ı la‘l-i dil-berle
dü-çeşmim kulzum-i
dilden
Neşāt-ı kalb-i ‘uşşāka
efendi seyl-i Ceyḥūnu

7. efendi:

Gazel 232

Mısra: 4

*Bir hitap sözü,
efendi.*

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Hüsünü görmek
efendi sizlere cā’iz gibi

8. efendi:

Kıt'a 11

Mısra: 1

*Bir hitap sözü,
efendi.*

Ki rüşen yaşını gül-
gonçecigim efendi
Ravza-i cennete ‘azm
edip o ārām etdi

efendilik:

1. efendiligi:-i

Murabba 1

Mısra: 21

*Efendice
davranmak.*

Hük-m-i fazlıñda
efendiligi dīvāne sezā

efendim:

1. efendim:

Gazel 56

Mısra: 10

Sevgilim.

Nazar kııl ḥalka ḥalka
cān-güdāz-ı sine-i
Fennī

Efendim sūz-ı ʿışkıñla
hemîşe bağrı yanıkđır

efġān:

1. **efġānıñ: -in**

Gazel 71

Mısra: 2

*Bağırmak, feryat
etmek.*

Dilde fikr-i ĥaddi dil-
berle ġulistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmid
içre efġānıñ mı var

2. **efġānı: -ı**

Gazel 206

Mısra: 8

*Acı ile bağırıp
çaġırma, inleme, feryat.*

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efġānı aña
dāye gelince

efġān kıldı:

1. **efġān kıldı: -dı**

Kaside 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Bağırıp çaġırmak,
feryat etmek.*

Bindi şeyṭān atına dedi
ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere kıldı efġān

efġāna gelmişlerdenim:

1. **efġāna**

**gelmişlerdenim: -miş, -
ler, -den, -im**

Gazel 182

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Feryada etmeye
gelmek.*

ġülşen-i rüz-ı elestden
bir ġüle ʿāşık olup
Bülbül-i şürıdeyem
efġāna gelmişlerdenim

efʿi-i dıdebān-ı ġamıñ:

1. **efʿi-i dıdebān-ı ġamıñ:**

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gam bekçilerinin
yılanı.*

Gird-i siyāh-ı sinede
gör sūz-ı daġını
Efʿi-i dıdebān-ı ġamıñ
şeb-çerāġı var

eflāk:

1. **eflāke: -e**

Gazel 112

Mısra: 8

*Felekler, ġökler,
ġökyüzü.*

Bü'l-ʿaceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i ġülbāng-ı ceres

2. **eflākde: -de**

Kıt'a 12

Mısra: 25

*Felekler, ġökler,
ġökyüzü.*

Ṭablınıñ āhengiñi ġüş
edip eflākde
Aḥter-i dümbāle ʿarz
etdi nihāl-i benān

eflāke çıkdı:

1. **eflāke çıkdı: -dı**

Gazel 164

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*ġöklere çıkarmak,
yükseltmek.*

ʿUşşāk-ı lāle-zāra
çerāġān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı āteş-i
cevrıñ fişek seniñ

2. eflāke çıkdı: -dı

Gazel 194

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Göklere çıkarmak,
yükseltmek.*

Eflāke çıkdı nāle vü

efgān ey perī

Tiğ-ı müjeñle āh u enīni

olanlarıñ

eflāke uçmāğ oynadır:

1. eflāke uçmāğ

oynadır: -ır

Murabba 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gökyüzüne uçmak
oynatmak (?).*

Her kaçan hū çekse dil

ruhsārıñna ey māh-rū

Erişip gül-bāngı tā

eflāke uçmāğ oynadır

efsāne:

1. efsāne:

Gazel 72

Mısra: 10

*Dillere düşmüş,
meşhur olmuş hâdise.*

Cām-ı Cem menkâbesin

diñle gelip mīnādan

Ṭūṭi-i māh şük[ü]r

meclise efsāne yapar

efsāne gelmişlerdenim:

1. efsāne

gelmişlerdenim: -miş, -

ler, -den, -im

Gazel 182

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Efsane gibi ortaya
çıkma.*

Kāşif-i esrāra münkir

olsa ğam mı zāhidān

Ol hidāyetsizlere efsāne

gelmişlerdenim

efşān-şerer-i ğamze-i

cādū:

1. efşān-şerer-i ğamze-i

cādū:

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Cadı gamzesinin
kıvılcımlar saçması.*

Sinem ne ‘aceb eylesem

ol yāre çerāġān

Efşān-şerer-i ğamze-i

cādūsu fişekdir

efser:

1. efsercesine:

Gazel 225

Mısra: 10

*Padişah tacı
gibicesine.*

Zinde-fecr ise n’ola

meclis-i meyde sākī

Ṭabl-ı perçem dögüp ol

vechine efsercesine

efyūna:

1. efyūna:

Gazel 113

Mısra: 3

*Afyon, haşhaştan
çıkan uyutucu bir
madde.*

Efyūna müşābih (pür-
gamda) diyemem dāne-
i hālīñ

Keyfiyyet-i bengīye

nice beñzeyeye haşhaş

eger:

1. eger:

Gazel 4

Mısra: 12

Şart edatı, şayet.

Bu nazmı Fenniyā ‘Ārif

Efendiye yürü arz et

Eger temyiz ederse hātṭ

edip olma melāl ammā

2. eger:

Gazel 5

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı hayātı
Nūş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārā

3. eger:

Gazel 89

Mısra: 12

Şart edatı, şayet.

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeyt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni
yoq dilde varıdır

4. eger:

Gazel 124

Mısra: 9

Şart edatı, şayet.

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüsni
Manşūrāsā zülfüñe çek
aş

5. eger:

Gazel 183

Mısra: 9

Şart edatı, şayet.

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

6. eger:

Gazel 205

Mısra: 11

Şart edatı, şayet.

Tabībim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tığ-ı
ğamzesiyle zahm-ı şad-
pāre

7. eger:

Gazel 208

Mısra: 4

Şart edatı, şayet.

Olmazdı behā 'arız-ı
hoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
ağmişeniñ çevre tel
olsa

8. eger:

Gazel 224

Mısra: 3

Şart edatı, şayet.

Eger var ise meyliñ
hān-kāh-ı bezm-i
rindāna
Çudūmuñla müşerref
kıl buyur lakin
pedersizce

9. eger:

Gazel 226

Mısra: 7

Şart edatı, şayet.

Cennet isterseñ eger
mār raķibi katl et
Çarazıñ rü'yet-i didār
ise cān ürkütme

10. eger:

Gazel 149

Mısra: 10

"Eğer" edatı.

Fenni bī-şübhe uçar
mişl-i habāb-ı şabun
Sırri der ise eger bu
sühān-efsāneye üf

11. eger:

Kıt'a 4

Mısra: 23

"Eğer" edatı.

Eger oldumsa lāyık
hil'ate vaşfımla
sultānım

iyem başş et efendim
şimdi ışdır olmasın
şalı

12. eger:

Kıt'a 10

Mısra: 6

"Eğer" edatı.

Muarin olmağa sa'y et
tevazu' ile olunan
Eger mlik olam kenz-i
fnna derseñ abb ol

13. eger:

Kıt'a 12

Mısra: 27

"Eğer" edatı.

aclegehiniñ eger
görse cihn ztını
ıbt eder idi aña ravza-i
bğ-ı cinn

14. eger:

Muhammes 1

Mısra: 11

"Eğer" edatı.

Eger 'kil iseñ olma
cihnda sun' ile hsid
İcip cm-ı mey devrn-ı
'ışkı dem-be-dem
hmid

15. eger:

Gazel 166

Mısra: 7

*"Eğer" edatının
nazımda kullanılan
biçimidir. // "Eğer,
şayet" anlamındaki şart
edatı.*

Bu esb-i nazmı haridr-
ı rahmnkime çek
Eger urulmaz ise
Fenniy bakıp hsn

egil:

1. egilme: *-me*

Gazel 207

Mısra: 1

*Bir yana doğru eğik
duruma gelmek;
vücudunun belden
yukarisını aşağıya
doğru eğmek;
karşısındakinin
baskısına teslim olmak,
pes etmek, boyun
eğmek.*

Ey şaşı y egilme hezr
şnlara

addiñ hamide etme
begim merhablara

egn:

1. egnime: *-ı, -m, -e*

Gazel 30

Mısra: 8

Sırt, st, beden.

Sım-bzuñdur felekde
'şıka cn rev
Egnime şl olsa
mablm degil şavs-i
uzah

ehli:

1. ehli:

Kıt'a 5

Mısra: 11

Halk.

Ehli şükr edip der
Fenniy trihini gş et
Rev Hk beldeye
'allme müfti-i enm
oldu

ehli-i behiş:

1. ehli-i behiş:

Kaside 1

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Cennette

yaşayanlar.

ıkdılar çarşı aña
cümle ehli-i behiş
urdular dest-i kemer-
beste grh-ı gilmn

ehibb:

1. **eḥibbādan:-dan**

Kıt'a 5

Mısra: 7

*Dostlar, tanıdıklar,
arkadaşlar.*

Kimi dāniş-pezīr-i
müdde'i kimi
eḥibbādan

Aña tebrīge varmak
Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

2. **eḥibbādan:-dan**

Kıt'a 5

Mısra: 7

*Dostlar, tanıdıklar,
arkadaşlar. II Âşıklar.*

Kimi dāniş-pezīr-i
müdde'i kimi
eḥibbādan

Aña tebrīge varmak
Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

ehl-i dil-i müncelī:

1. **ehl-i dil-i müncelī:**

Kıt'a 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parlak gönül ehli.

Ḥazret-i Seyyid Rızā
bende-i şeyḥ-i ʿatā
Sālik-i rāh-i Ḥudā ehl-i
dil-i müncelī

ehl-i hüner:

1. **ehl-i hüner:**

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hüner sahipleri,
marifetliler.*

Naẓīre iltimās edip bu
naẓmı Fenniyā ʿarz et
Lezīzī çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

ehl-i iḥsān:

1. **ehl-i iḥsān:**

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Iyilik, bağış
sahipleri, iyilik
yapanlar, bağıştā
bulunanlar.*

Ehl-i iḥsān etmede māzī
vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i
ḥāzır şarf edip eyler
binā

ehl-i ʿirfāna:

1. **ehl-i ʿirfāna:-a**

Gazel 227

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
ʿârifler.

Riyāz-ı bāḡi ṭabʿımdan
bu ūrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir
deste çekdim tazedden
tāze

ehl-i ʿiṣyān:

1. **ehl-i ʿiṣyān:**

Kaside 1

Mısra: 154

Kelime Tipi: -

*İsyankar, isyan
eden.*

Şübhe yoḳdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād
olur ehl-i ʿiṣyān

ehl-i kemāl:

1. **ehl-i kemāl:**

Gazel 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İlim ve fazilet
sahipleri, kâmil
insanlar.*

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ
o teslīm-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

2. ehl-i kemāl:

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İlim ve fazilet

*sahipleri, kâmil
insanlar.*

Ḥāk olur ehl-i kemālîñ
yeri ḥayfâ ki dilâ
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihâlân dökülür

3. ehl-i kemāl:

Gazel 175

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlim ve fazilet

*sahipleri, kâmil
insanlar.*

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı
vişâliñ ‘alîl olan
Çekdi dü dîdesine o ehl-
i kemâl mîl

ehl-i süḥan:

1. ehl-i süḥan:

Gazel 34

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz sahipleri. // Şiir

erbabı, şairler.

Dedi bir ehl-i süḥan
ğonçe külâhın açdı
Fenniyâ sūr-ı ḥitânına o
tıflıñ tārîḥ

ehl-i vak[i]t:

1. ehl-i vak[i]t:

Gazel 188

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zamanın

*gerektirdiği şekilde
hareket eden, zamana
uyan, mizaca ve
duruma göre konuşan
kimse.*

Miyân-ı güft ü gūda
ehl-i vak[i]t kıl u ḳâl
eyler
Necefle mū-miyânıñ
seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

ejderhâ:

1. ejderhâ:

Gazel 245

Mısra: 4

Bin tane başı olan

*efsanevî, korkunç ve
pek büyük bir hayvan,
büyük yılan.*

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
âmâdedir

Daḥme-i vuşlatda
ejderhâ mişâli kâkülü

ekli:

1. ekli: -i

Gazel 187

Mısra: 9

(Ar.) i. yiyecek,

gıda.

Bir ni‘met-i vişâliñ ola
ekli raḳîb
‘Uşşâḳa ol nevâle hem
olsun hem olmasın

ekl ed:

1. ekl ed: -er, -señ

Gazel 219

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yemek yeme.

Hemişe ekl ederseñ
besmeyleyle naḳdı
Şerâb ile riyâ güyâ degil
tev'em ḥarâmlıḳda

ekl eder:

1. ekl eder: -er

Kaside 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yemek yeme.

Pīşgāhında livā'ı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ḥavfīnla kışr-ı naḥl-i
bīd

ekl et:

1. ekl et:

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yemek yeme.

Bezme teşrīf eyleyip kıl
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuḳl u işte bāde
ister ekl et ister iç

ekl eylemez:

1. ekl eylemez: -mez

Gazel 241

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir şeyi yemek.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

eklen:

1. eklendi: -di

Gazel 133

Mısra: 8

*Eklenmek, ilave
edilmek.*

Yek māhi-i ḥuşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbūṭ

ekl-i ḥabbü'l-zeheb:

**1. ekl-i ḥabbü'l-zeheb: -
dir**

Gazel 163

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Altın sarısı hapı
tutmak.*

Yüz bulup çıktı yine
başdan uzandı ḥāline
‘Āşıkān ekl-i ḥabbü'l-
zehebdir perçemiñ

ekseriyyā:

1. ekseriyyā:

Gazel 104

Mısra: 8

*Genelde, çoğu
zaman.*

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rū'yāda
Ekseriyyā bu düşü
zāhide ta‘bīr ederiz

eksik verir ise:

1. eksik verir ise:

Müstezad 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Eksik verir ise.

Eksik verir ise zer-
maḥbūb-ı vişālin
‘Uşşākına mālın

el:

1. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 1

*İnsanın avuç ve
parmaklardan ibaret
olan tutma, kavrama ve
iş görme uzvu.*

Meclisde ḥafī yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḥasteye
dermān elimizde

2. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 4

*İnsanın avuç ve
parmaklardan ibaret
olan tutma, kavrama ve
iş görme uzvu.*

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
kılma şitābān
Tā şubḥ olıcaḳ şem‘a-i
sūzān elimizde

3. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 6

*İnsanın avuç ve
parmaklardan ibaret
olan tutma, kavrama ve
iş görme uzvu.*

Evrād edip ol la'î-i leb
zāde-i şeyhi
Görseñ ne çeker sübha-
i mercān elimizde

4. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 8

*İnsanın avuç ve
parmaklardan ibaret
olan tutma, kavrama ve
iş görme uzvu.*

Küyunda raķib için o
māhiñ n'ola çursak
Şeb-tā-be-seher
hancer-i bürrān
elimizde

5. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 10

*İnsanın avuç ve
parmaklardan ibaret
olan tutma, kavrama ve
iş görme uzvu.*

Meydān-ı sühanda yine
Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

6. eli:-i

Kıt'a 7

Mısra: 6

Bedenin bir uzvu.

Şā'ir-i Nābī-zemān-ı
nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān
sırr-ı 'aţādan eli

7. elimizde:

Gazel 221

Mısra: 2

İrade, iktidar.

Meclisde hafı yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i hasteye
dermān elimizde

8. elde:-de

Gazel 81

Mısra: 10

*Bedenin bir uzvu,
el.*

Rind evrād eyleyip
dendānıñ pīr-i muġān
Sübha-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

9. elde:-de

Gazel 95

Mısra: 9

*El II Güç, iktidar,
irade.*

Pek tāzeniñ de 'ālemi
yoğ elde tıflveş
Fennī haţ-āver olsa
göñül nev-res istemez

10. elimde:-im, -de

Gazel 217

Mısra: 7

*El, yed. Sahiplik,
mülkiyet.*

Elimde hāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām 'arz etmede
yāre zebānı olmamak
üzre

11. elde:-de

Kıt'a 10

Mısra: 28

*1. Bedenin bir
uzvu; el, yed. 2. Bir şeye
sahip olmak.*

Şafādır dāyesine
bülülāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
aġuşuña sen elde aġzāb
ol

el çek:

1. el çek:

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vaz geçmek.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yaḥ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[y1] hebādır
yaḥ

2. el çek:-elim

Gazel 185

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

*İlgisini kesmek,
dünyadan el etek
çekmek.*

Neşāt-ı pīrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Araḳla rūy-ı nigārı
derūna ḫal çekelim

3. el çek:-ip

Gazel 143

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İlgisini kesmek, vaz
geçmek.*

Meclis-i dilde ḫayāl-i
cām-ı la‘l-i yār ile
El çekip peymāne vü
mey-ḫāneden etdim
ferāḡ

el çekdi:

1. el çekdi:-di

Muhammes 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vaz geçmek.

Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş
eyleyince zāhid-i
ḫannās

2. el çekdi:-di

Gazel 110

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İlgisini kesmek,
dünyadan el etek
çekmek.*

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḫannās
Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḫıred ecnās

el çekip:

1. el çekip:

Gazel 24

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Vaz geçmek.

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaşlında yāriñ
ḫana ḫana kevşer iç

2. el çekip:

Gazel 54

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vaz geçmek.

El çekip zeyl-i kibār-ı
ḡirreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez i‘tibār

el öpmege:

1. el öpmege:-mek, -e

Gazel 208

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(Birinin) elini

*öpmek II bir işi
yaptırmak için çok
yalvarmak; dalkavukluk
etmek.*

Girse elime ben daḫı
būs eyler idim līk

Bir penbe gibi öpmege
şâyeste el olsa

el uzatmış:

1. **el uzatmış: -mîş**

Gazel 198

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karışmak,
müdahele etmek,
saldırmak.*

El uzatmış zâhid-i şeydâ
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eḥibbâ güft gū

el verir:

1. **el verir: -îr**

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yardımda
bulunma.*

Sen ḥân-kâh-ı mey-
kededen çıkma rind
iseñ
Düş ayağına pîr-i
muğân saña el verir

2. **el verir: -îr**

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İmkânı olmak,
mümkün olmak, uygun
olmak.*

Başşa rikâb-ı vuşlata
cânâne bel verir
Meydân-ı yekke-tâze-i
fürs böyle el verir

elan:

1. **elân:**

Kaside 1

Mısra: 90

*Şimdi, şu anda,
halen.*

Çihresin sürdürü türâb-ı
kadem fahre kâmer
Bellidir tâc-ı cemâlinde
anıñ ol elân

elbet:

1. **elbet:**

Gazel 146

Mısra: 1

*Ar. e. Mutlaka.
Behemehâl: Elbette
gider gelen cihana.*

Düşer elbet o perî
dâmıma olsun seri sağ
Eyledi gamzelerim
murğ-ı nigâhına tuzag

2. **elbet:**

Gazel 22

Mısra: 4

*Mutlaka, muhakkak
ki.*

Püşt-i dildâra n'ola vaz'etse
ibrâm-ı vişâl
Yekke-tâz elbet şalar
esb-i Ḥarûn üzre sürüc

3. **elbet:**

Gazel 73

Mısra: 8

*Mutlaka, muhakkak
ki.*

Dil vuşlatıñla na'ra-keş
olsa 'aceb midir
Ḥısn-i ḥaşîni fetḥ eden
elbet ezân verir

4. **elbet:**

Gazel 107

Mısra: 4

*Mutlaka, muhakkak
ki.*

Bir rûze-dâr-ı 'îd-ı
vişâliz ki ey göñül
Elbet tülû' eder bir gün
o mâhımız

5. **elbet:**

Gazel 135

Mısra: 2
Mutlaka, muhakkak
ki.

Būs edip la'l-i lebiñ
eyler dil-i divāne hāz
Bādeden elbet eder
maħmūr olan mestāne
hāz

6. elbet:
Gazel 141
Mısra: 12
Mutlaka, muhakkak
ki.

Yürise hātṭ-ı İmām-
zāde n'ola 'ārızına
Fenniyā cem'ci cemā'at
eder elbet cāmī'

7. elbet:
Gazel 163
Mısra: 5
Mutlaka, muhakkak
ki.

Hvāb-ı gāfletde çıkıp
fesden eder elbet zühūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

8. elbet:
Gazel 218

Mısra: 3
Mutlaka, muhakkak
ki.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baħr-i hāķīkat
Billūra döner Nīl-i
mübārek ṭurulunca

9. elbet:
Kaside 1
Mısra: 153
Elbet, mutlaka.

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i keviney elbet
Yüz süren kabriñe āzād
olur ehl-i 'işyān

elbette:

1. elbette:
Gazel 8
Mısra: 4
Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.

Bāl açsa n'ola zülfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhāna teğarrüb

2. elbette:
Gazel 10
Mısra: 8

Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.

'Uşşāk ile 'azm etse
n'ola kūyuña agyār
Elbette gider Ka'beye
hüccāc ile merkeb

3. elbette:
Gazel 46
Mısra: 3
Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.

Yüz bulup çıktı o
başdan eder elbette
hātā
Leşker-i Çin-i Hōten
turre-i Tatarıdır

4. elbette:
Gazel 109
Mısra: 5
Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.

Mey-i şahbāyı şunar
pīr-i muğān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

5. elbette:
Gazel 121
Mısra: 4

*Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.*

Öpse n'ola zāhid ayağın
pīr-i muğāniñ
Elbette eder hāzıka
bīmār tabaşbuş

6. elbette:

Gazel 128

Mısra: 4

*Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.*

Hüsn-i haṭın aḡyār ile
baḡş etmede 'uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşibda mu'ārız

7. elbette:

Gazel 169

Mısra: 4

*Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.*

Mir'āt-ı mücellā gibi şaf
olsa 'aceb mi
Ruḡsāriña revnaḡ verir
elbette terāşıñ

8. elbette:

Gazel 203

Mısra: 13

*Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.*

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

9. elbette:

Gazel 228

Mısra: 7

*Mutlaka, hiç
şüphesiz, muhakkak.*

Zerger-i mürşid eder
hāliş-'ayār elbette
Daḡal-ı zühdü koyup
püte-i vird-i kāle

10. elbette:

Gazel 121

Mısra: 4

*Elbette, şüphesiz,
mutlaka.*

Öpse n'ola zāhid ayağın
pīr-i muğāniñ
Elbette eder hāzıka
bīmār tabaşbuş

11. elbette:

Kaside 1

Mısra: 148

*"Mutlaka, hiç
şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.*

Der-i beytinde çerāḡ
olmaḡa sa'f et ey dil
Ḥādīm-i pādişeh elbette
olur nā'il-i nān

elde eder:

1. **elde eder:** -er

Gazel 111

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Elde etmek.

Zıkr-i la'l-i leb-i dil-
berle heme āvize
Zāhidān elde eder
sübḡa-i mercāna heves

elde tut:

1. **elde tut:**

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Elinde tutmak,
bulundurmak.*

Ayağın elde tut pīr-i
muğāniñ ḡürmeten
zāhid

Nefes eyler 'azizim
sālikine mürşid-i neffās

ele gir:

1. **ele gir:** -mez

Gazel 218

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Ele geçmek.

Mısra: 2
Kelimeler, lafızlar.

Mısra: 8
Kelimeler, lafızlar.

Pek bağla zimām-ı
sırrını va‘d-i vişālīñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülnüce

Lebiñ būsına va‘diñ
‘āşıkā şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

Çurup manşūbe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi‘l-
hāl
O şāhı māt eder yek
lu‘bla ferzānedir elfāz

ele girmez:

1. ele girmez: -mez

Gazel 238

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Ele geçmek.

Sūk-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Hasīb
‘ilm ile girmez ele kesb-
i sūhan dedikleri

3. elfāz:

Gazel 134

Mısra: 4

Kelimeler, lafızlar.

Neşāt-ı vaşlla lüknet-i
zebānın eyleme ta‘yīb
Mey-i la‘liñle sākī
şukka-i mestānedir
elfāz

6. elfāz:

Gazel 134

Mısra: 10

Kelimeler, lafızlar.

Görünce şerbet-i la‘lin
tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü’ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

elfāz:

1. elfāz:

Gazel 134

Mısra: 1

Kelimeler, lafızlar.

Lebiñ būsına va‘diñ
‘āşıkā şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

4. elfāz:

Gazel 134

Mısra: 6

Kelimeler, lafızlar.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḩa-i dūr-dānedir
elfāz

7. elfāzı: -ı

Gazel 110

Mısra: 3

Kelimeler, sözler.

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı ağıyārīñ
Degil tev’em-i züccācı
şek ile kaḩ etmede
elmās

5. elfāz:

Gazel 134

2. elfāz:

Gazel 134

8. elfāzı: -ı

Muhammes 1

Mısra: 9

Kelimeler, sözler.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār
ile elfāzı aġyārın
Degil tev'em züccacı
seng ile at etmede
elmās

el-ak:

1. el-ak:

Kıt'a 2

Mısra: 24

"Hak ve gerek
olan budur" anlamına
gelen ifade.

Tārī-i mevlidin
ouyan Fenniyā desin
El-ak rebī' de Rābī'a
sultān grnd māh

2. el-ak:

Kıt'a 14

Mısra: 24

"Hak ve gerek
olan budur" anlamına
gelen ifade.

Fenni ver Őāib-i
ebnāsına bu tārīi
Eyledi Şan İremi
cennete el-ak ilā

elif:

1. elif:

Gazel 107

Mısra: 2

*Arap alfabesinin ilk
harfi II Sevgilinin boyu.*

Medd-i aŐıla naŐ-ı
zāmīr-i nigāhımız
Levh-i cemālī ūzre elif
addim āhımız

2. elif:

Gazel 116

Mısra: 1

*Arap alfabesinin ilk
harfi II Sevgilinin boyu.*

Elif addi dehānı
mīm zūlfū cīm
gstermiŐ
Naar ıl kātib-i udret
saa ta'lim gstermiŐ

elime girse:

1. elime girse:-se

Gazel 208

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**
*Eline gemek, elde
etmek, ulaşmak, sahip
olmak.*

Girse elime ben daı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi pmege
Őāyeste el olsa

elin būs et:

1. elin būs et:

Gazel 20

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Elini pmek.

elinden eker:

1. elinden eker:-er

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bir kimse
yüzünden sıkıntı
ekmek, bunalmak.*

İnfiŐāl ile edip cāh-ı
viŐālın irār
Ne eker Zāde-i
Mollānı elinden dil-i
zār

elma:

1. elma:

Gazel 114

Mısra: 8

Elma.

Ne nā-dīde fen icād
eyleyip dil ġabġabı
cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma ŐıġındırmıŐ

elmās:

1. **elmās:**

Gazel 110

Mısra: 4

Billûrlaşmış saf

karbondan ibâret, çok

sert, çok kıymetli

parlak taş.

Dil-âzâr zebân-ı yâr ile

elfâzı ağıyârın

Degil tev'em-i züccâcı

şek ile kaṭ' etmede

elmās

elmās kaṭ' etmede:

1. **elmās kaṭ' etmede:-**

me, -de

Muhammes 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Elmas kesmek.

Dil-i zâr [u] zebân-ı yâr

ile elfâzı ağıyârın

Degil tev'em züccâcı

seng ile kaṭ' etmede

elmās

elsine-i nāsda:

1. **elsine-i nāsda:-da**

Kıt'a 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Halk dili.

Buña töhmet-i mey

deyü elsine-i nāsda

El-veledü sirri ebîh

nâṭıka-i ekberân

eltâf:

1. **eltâf:**

Gazel 152

Mısra: 2

Lütuflar, iyilikler,

cömertlikler.

Bizi tîr-i müjeñle çözme

ey meh-pâre-i ḥaffâf

Bez[i]mde vuşlatın kıl

mest olup 'uşşâkına

eltâf

elvân:

1. **elvân:**

Gazel 113

Mısra: 6

Birkaç renkli,

alacalı, rengârenk.

Ḳâlîçe gibi eyleme sen

cismiñi tezyîn

Pâ-mâl olur elvân ile

'âlemde münakkaş

elvân-ı bengâli:

1. **elvân-ı bengâli:-i**

Kıt'a 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Bengâl şehrinin
renkleri.*

Felek gûş eyleyince

ṭablınñ âhengini seyr

et

Eder ḳavs-i ḳuzah âvîze

bir elvân-ı Bengâli

el-veledü sirri ebîh:

1. **el-veledü sirri ebîh:**

Kıt'a 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çocuk babasının

sırrıdır.

Buña töhmet-i mey

deyü elsine-i nāsda

El-veledü sirri ebîh

nâṭıka-i ekberân

elyak:

1. **elyak:**

Gazel 157

Mısra: 2

Daha münasip,

daha layık.

O ḥoy-ı 'ârız-ı dildâra

versen ben n'ola

zanbaḳ

Gül üzre jāle desem ol

daḥı a'lâ vü hem elyak

em:

1. **emdürme:**-*dür, -me*
Kıt'a 9
Mısra: 16
*Dudak, dil ve soluk
yardımıyla bir şeyi
içine çekmek.(TDK) //
Sormak.*

Ġinā-āver olunca şîr-i
pistān-ı ‘anāşırdan
Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdün istikrāh

emānet:

1. **emānet:**
Gazel 14
Mısra: 6
*Güvenilir bir
kimseye saklaması veya
birine teslim etmesi
için bırakılan şey veya
kimse.*

Şāhîn gibi bāl-i müjesin
süzmede dā'im
Murğ-ı dilimiz hazret-i
Allaha emānet

emek çek:

1. **emek çek:**
Gazel 162
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Bir işte çok
çalışarak yorulmak;
zahmet çekmek.*

Bir bûsesi yok Fennîye
İhsānîñ ‘acâyib
Tanzîm edip eş‘ârını bî-
hüde emek çek

emel:

1. **emel:**
Gazel 25
Mısra: 11
*Ar. is. Şiddetli arzu.
Ümit. tûl-i emel bitmez
tükenmez hırs.*

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billür vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

emîn:

1. **emîniñ:**-*iñ*
Gazel 172
Mısra: 9
*Fennî'nin
beğendiği çağdaşı şair.*

Nice vaşf etsem Emîniñ
ķāf-ı şab‘ın Fenniyā
Zîvere destimde
hāmem şeh-per-i ‘anķā
degil

emr-i hüsñü:

1. **emr-i hüsñü:**-*ü*
Gazel 119
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Güzellik emri.

Midād-ı la‘l ile da‘vā-yı
nār-ı ‘ışķ iķün seyr et
O emr-i hüsñü ķılmıř
kilk-i ķudret der-kenār
āteř

emr-i ruķunda:

1. **emr-i ruķunda:**-*u, -n,*
-da

Gazel 217
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yanağın emri.

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehensāhî
Velî emr-i ruķunda ĥatř
niřānı olmamaķ üzere

**emr-i zî-řān-ı nikāt-ı
femi:**

1. **emr-i zî-řān-ı nikāt-ı
femi:**-*ı*

Gazel 46
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
*Dudağının
inceliklerinin şanlı
emri.*

Fenniyā şevket-i
şî'inde Cenābın gūş et
Emr-i zî-şān-ı nikāt-ı
femi hūnkārıdır

emsāli içre:

1. emsāli içre:

Kıt'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akranı yanında.

Nedīm-i ehl-i 'irfān
hāzret-i Rāmiz Efendi
kim
Müşārün bi'l-benān
emsāli içre sālīk-i āgāh

emsāli yokdur:

1. emsāli yokdur: -dur

Kıt'a 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Emsalsiz, eşsiz ve
benzersiz.*

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
'ālemde
Murād üzre nazar-
perverdelikte yokdur
emsāli

emvāc:

1. emvācı: -ı

Gazel 206

Mısra: 4

*Dalga. (Hakikat
yolcusunun bağrındaki
yaralar bağlamında).*

Āhım yeli 'ıışkı ne 'aceb
eylese tahrik
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

enbāz:

1. enbāzdır: -dır

Gazel 181

Mısra: 10

Ortak, eş.

Āb-ı hayāt-ı güfte-i
icrāya Fenniyā
Üstād-ṭab' Nehriye
enbāzdır sözüm

enbiyā:

1. enbiyā:

Kaside 1

Mısra: 31

*Ar. Nebi'ler,
peygamberler.*

Enbiyā cümlesi bir
sübha-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübhān

2. enbiyāya: -y, -a

Kaside 1

Mısra: 73

Peygamberler.

Enbiyāya o imām oldu
geçip mihrāba
Bülbül-i kārī-i āyāt-ı
mübīn-i Qur'ān

encüm:

1. encüm:

Gazel 34

Mısra: 5

*Ar. is. "Necm" in
cem'i. Yıldızlar.
Kevkebler, sitâreler.*

Görse encüm gibi bir
hālını ruhsārında
Reşk ederdi aña bî-
şübhe felekde Mirriḥ

2. encümidir: -i, -dir

Kıt'a 4

Mısra: 12

Yıldız.

Riyāyı ḳo temāşā kııl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkālī

3. encüm:

Kıt'a 13

Mısra: 9
*Arapça "yıldız"
anlamına gelen
"necm" in çoğulu.*

N'ola encüm gibi
revnağ verirse çerh-i
tākında
O ma^ckūs-ı ser-mi^cmāra
dīvān-hāne-i dergāh

encümen:

1. encümen:

Kaside 1
Mısra: 91
*Meclis II içki
meclisi; içki içenler.*

Encümen şanma riyāz
içre çerāgān etdi
Cem^c edip şevk ile şad
şem^c-i fūrūgı rıdvān

2. encümen:

Kıt'a 1
Mısra: 5
*Meclis II içki
meclisi; içki içenler.*

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır
Erişir kuvvet-i kudsī ile
dest-i Süreyyāya

encümen boncuğu:

1. encümen boncuğu:

Kaside 1
Mısra: 64
Kelime Tipi: -
Topluluk boncuğu.

Söyle bir rahş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnāsı şafağ pür-elvān

encümen-pirā:

1. encümen-pirā:

Gazel 172
Mısra: 1
Meclisi süsleyen.

Bezm-i gülşen rind-i
sākī encümen-pirā
degil
Böyledir bāg-ı cihān
şimdi neşāt-efzā degil

encümveş:

1. encümveş:

Kıt'a 14
Mısra: 11
Yıldız gibi.

Çerh-i tākına n'ola
encümveş ^caks ise
Ser-mi^cmār-ı muhallā-
yı dīvān-hāne vü tāk

endāzelen:

**1. endāzelenlikçe: -dik, -
çe**

Gazel 213

Mısra: 8
*Ölçmek (Güzellik
kumaşı bağlamında).*

Şağın ^carz etmesin
bīgāne-i hayyāt-ı
ağyāra
Olur fersüde kuṭn-ı
vuşlatı endāzelenlikçe

endek:

1. endek:

Gazel 48
Mısra: 2
Az, eksik.

Endek humarı ey leb-i
mey-gün güşād olur
La^clin ki bezm-i bāg-ı
cihān içre yād olur

enderün-ı dil-i ^cuşşāk:

1. enderün-ı dil-i ^cuşşāk:

Gazel 72
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Âşıkların gönlünün
içi.*

Va^cd edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zāde
Enderün-ı dil-i ^cuşşākını
gül-hāne yapar

enderūnuñ ac:

1. **enderūnuñ ac:**

Gazel 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Içini açmak.

Versin lezez mevâcibin
ey şâh sîneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muhtâc

engerek:

1. **engerekse: -se**

Gazel 203

Mısra: 14

*Engerekgillerden,
başı üç köşeli, rengi
siyah veya siyaha yakın,
taşlık ve güneşli
yerlerde yaşayan
zehirli bir yılan. (vipera
aspis).*

Bî-iştibâh helâk olur
elbette mâr-nefes
Tiryâk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

engübîne:

1. **engübîneden: -den**

Gazel 191

Mısra: 4

Bal.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekîn
Ceyş-i medîde yok mu
rehâ engübîneden

engür:

1. **engüru: -u**

Gazel 120

Mısra: 4

*Üzüm. II hûm-hâne
bağlamında şarabın
ham maddesi,
sevgilinin aşk sarhoşu
eden şarabının özü.*

Hayâl-i la'lini dil turş-ı
hasretle edip sâbit
O yek-sâle ham içre
tâze engüru
tayandırmış

engüşt ber-leb olsalar:

1. **engüşt ber-leb**

olsalar: -sa, -lar

Kıt'a 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Parmağı ağzında
olmak. II Şaşırmak.*

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vâlih ü hayrân
Temâşâ eyleyenler
nağşını bay u gedâ hem
şâh

envâ'-ı çiçek:

1. **envâ'-ı çiçek: -den**

Gazel 163

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çiçek türleri.

Feslegen sünbül
karanfül cem' edip
Selmân-ı pâk
Niçe envâ'-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

envâ'-ı dürüg:

1. **envâ'-ı dürüg:**

Gazel 123

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yalan çeşitleri.

Ferdâlara şalmaq bizi
cânâneye maşşûş
Envâ'-ı dürüg va'd-i
muşanna' ile Fennî

enver:

1. **envere: -e**

Gazel 12

Mısra: 2

*Aydınlık, ışıklı,
parlak.*

Pervâne-şifat şem'-i
cemâliñ cevalân et

Sūzān olup ol envere
baḥş-ı dil ü cān et

er:

1. **erse:-se**

Gazel 112

Mısra: 8

Ermek, ulaşmak.

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

2. **ermeden:**

Gazel 244

Mısra: 8

Ermek, ulaşmak.

Ḥumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nez‘e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfı gelip sen sākiyā
şun mey

3. **er:**

Gazel 70

Mısra: 6

*Erkek; yiğit,
kahraman kimse.*

Çekme tiğ-ı nigehiñ
‘āşık-ı şādıklarına
Er olan ālet-i şemşirini
a‘dāya çeker

erbāb-ı nazm:

1. **erbāb-ı nazm:**

Gazel 132

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nazm erbabi,
şairler.*

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibat

ercesine:

1. **ercesine:**

Gazel 225

Mısra: 1

Erkek gibi.

Zü'l-feḳār eyleriz
ebrūnu şehā ercesine
Raḥt-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

eri:

1. **erirdi:-r, -di**

Gazel 5

Mısra: 5

*Eriyip azalmak II
yok olmak.*

Reşk-āver olup āteş-i
la‘liñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i
Semerḳand u Buḥārā

er-i peydā:

1. **er-i peydā:**

Gazel 239

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mevcut bir yiğit (?).

Bu nevm-i teğāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

eriş:

1. **erişir:-ir**

Kıt'a 1

Mısra: 6

Erişmek, ulaşmak.

Felek bāziçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır
Erişir kuvvet-i ḳudsī ile
dest-i Süreyyāya

erkām-ı hüsn-i ḥatt u

ḥālin:

1. **erkām-ı hüsn-i ḥatt u**

ḥālin:-i, -n

Gazel 199

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanağındaki ayva

*tüylerinin ve benin
güzel rakamları.*

Mısra: 22
?

Mısra: 5
Esmek.

Edip erkām-ı hüsn-i
ḥaṭṭ u ḥālīn būsına
tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i
vişālinde ḥisābım bu

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerḥ-i bī-ḥurd-ı
fellāḥ
Esip şavurmada sāmān-ı
ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

Mıṣr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḥ
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

erlig:

eryāl:

1. **erligiñ: -in**

Gazel 147

Mısra: 6

Erlig, yiğitlik.

1. **eryāle: -e**

Gazel 54

Mısra: 2

Riyal, para birimi.

2. **es:**

Gazel 112

Mısra: 10

Esmek.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Kaldı zühhādīñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez iʿtibār
Nağd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez iʿtibār

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildarı
açıp sen Fenniyā
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehi yārāna es

ervāḥiçün:

erziz:

1. **ervāḥiçün:**

Kaside 1

Mısra: 159

Ruhu için, ...

hürmetine.

Āl u evlādınıñ
aşḥābınıñ ervāḥiçün
Gül-i hoş-bū-yı hedāyā
ola zıkr-i Qurʿān

1. **erziz:**

Gazel 232

Mısra: 14

Kalay maddesi.

Fenniyā temyiz için
ʿarz et bu nazmı Zivere
Ol sefid eyler imiş eşʿarı
çün erziz gibi

es:

3. **esen: -en**

Gazel 228

Mısra: 9

(hava için) bir

*yönden bir yöne doğru
hissedilir şekilde
hareket etmek.*

Fenniyā gülşen-i
ṭabʿında esen bād-ı
nikāt
Kondurur murğ-ı
hezārānları daldan dala

eryāḥ:

1. **esdikçe: -dikçe**

Gazel 80

1. **eryāḥ:**

Muhammes 1

es-:

1. eser: -er

Gazel 39

Mısra: 6

(Hava için) Bir

yönden bir yöne doğru
hissedilir şekilde
hareket etmek, esmek.

Dönse ne 'aceb zāhid ile
vaqt-i hasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

eş olma:

1. eş olma: -ma

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yâr, dost, arkadaş,
hemhal olmak.

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāgīye
haber verir ceres

es'ad:

1. es'adıñ: -ıñ

Gazel 86

Mısra: 11

Esad (özel isim).

Nihāl-i nazm [u]
belāgatde Es'adıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i

mazmūnu tāze bār
mıdır

eş'ār:

1. eş'ār:

Gazel 68

Mısra: 10

Şiirler, manzum
olarak kaleme alınmış
eserler.

Hüsn-i haṭṭ taḥrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Ziver-i mazmūn ile
eş'ār kendin gösterir

2. eş'arını: -ı, -n, -ı

Gazel 162

Mısra: 10

Şiirler, manzum
olarak kaleme alınmış
eserler.

Bir büsesi yok Fenniye
İhsānıñ 'acāyib
Tanzīm edip eş'arını bī-
hüde emek çek

3. eş'arıñ: -ın

Gazel 78

Mısra: 11

Şiirler.

Fenniyā 'arz eyle
eş'arıñ cenāb-ı Zivere

Kim bu nazmı okur ise
'izz ile zī-şān olur

4. eş'arıñı: -ıñ, -ı

Gazel 138

Mısra: 7

Şiirler.

Olmasın nazmıñ
Muṭavvel bā'is-i renc-i
şudā'

Sen Müfid ü Muhtaşar
kıl Fenniyā eş'arıñı

5. eş'arıñı: -ı, -n, -ı

Gazel 212

Mısra: 9

Şiirler.

Sen Ziver Efendiye bu
eş'arıñı Fennī
Hüccet deyü şun
destine imzāya qarışma

6. eş'arı: -ı

Gazel 232

Mısra: 14

Şiirler.

Fenniyā temyīz için
'arz et bu nazmı Zivere
Ol sefid eyler imiş eş'arı
çün erziz gibi

7. eş‘ārını: -i, -n, -i

Gazel 230

Mısra: 9

Şiirler.

Oğuyup Fenniyā
eş‘ārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyāniñ
oldum ben de meftūnu

eş‘ār-ı lezīziñ:

1. eş‘ār-ı lezīziñ: -iñ

Gazel 208

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Lezzetli şiirler.

Fennī saña şā‘ir der
idim ben daḥı ammā
Zīver gibi eş‘ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

esās:

1. esāsı:

Gazel 67

Mısra: 5

Temel, asıl,

hakikat.

Yoğdur esāsı tevbe vü
‘ahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaşini gāhice
yapar yıkar

2. esāsı: -i

Gazel 208

Mısra: 9

*Esas, temel(su
kemerini inşaatının
temeli, esası).*

‘Ālemde esāsı gibi şol
ḥışn-ı ḥaşiniñ
Hedm olmaz idi
tevbeye zāhid temel
olsa

esb:

1. esbine: -in, -e

Kaside 1

Mısra: 85

Far. At, feres.

Keh-keşān şanma anı
esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pādīşehiñ reh-
güzerinde ‘unvān

2. esbi: -i

Kaside 1

Mısra: 71

At, beygir.

Şeh-süvār oldu
sa‘ādetle o esbi göricek
‘Azım edip Mescid-i
Akşāya cenāb-ı sultān

esbāba düşüp:

1. esbāba düşüp: -üp

Gazel 164

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sebeplere düşüp.

Fennī bu esbāba düşüp
sā‘at-i hezār
Döndü daķıka seng-i
ğamiñla felek seniñ

esb-i cāme:

1. esb-i cāme: -si, -niñ

Gazel 45

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Elbise atı.

Naẓm-ı Edibi söyle
Lezīziye Fenniyā
Pāyında esb-i
cāmesiniñ çınkırağı var

esb-i dilde:

1. esb-i dilde: -de

Gazel 245

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gönül atı; at gibi
olan dil, saatin
hareketli bir parçası II
çoşkun, istekli gönül;
çoşkun, istekli kimse;
âşık.*

Sīm-i raht-ı Hāyderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sīne-bend-i Dūldülü

esb-i dile:

1. **esb-i dile:-e**

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül atı.

‘İnān-ı çīn-i zūlfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Şırāt-ı ebruvānından
güzer kılmak haṭā
derler

2. **esb-i dile:-e**

Gazel 225

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can ve gönül atı.

Zü'l-feḫār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raht-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Hāydercesine

esb-i dili:

1. **esb-i dili:-i**

Gazel 162

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül atı.

‘Āzim olup eylerse nīş-i
şahñ-ı vefāya
Esb-i dili sende o
şeheñşāha yedek çek

esb-i harūn:

1. **esb-i harūn:**

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Huysuz at.

Püşt-i dildāra n'ola vaż'
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Harūn üzre sürüc

esb-i mazmūnun:

1. **esb-i mazmūnun:-un**

Gazel 143

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mazmun atı.

Esb-i mazmūnun
sürünce baña o şāh-ı
cihān
Māt olup bāzīçe-i
ferzāneden etdim ferāğ

esb-i mey:

1. **esb-i mey:-iñ**

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarap atı.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrā-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

esb-i nazmı:

1. **esb-i nazmı:-ı**

Gazel 166

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nazım atı.

Bu esb-i nazmı harīdār-
ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā bakıp ḥüsñü

esb-i niyāz:

1. **esb-i niyāz:**

Gazel 64

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yalvarma, dilek atı.

Vāşıl olur ne deñlü
kaçak olsa raḫş-i yār
Rāh-ı talebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

esb-i pāk-i tab'ı:

1. **esb-i pāk-i ṭab^c:**

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yaratılışın temiz,
pāk atı.*

Neşirde leng olanlar

Fenniyā ṣaḥn-ı

belāğatda

Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ṭab^cına a‘rec

esb-i reh-rev-i hem-pā:

1. **esb-i reh-rev-i hem-
pā:**

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yol arkadaşının atı.

N’ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādīde
Fezā-yı nazma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkamaz

esb-i ṭab^c-ı ḥasībāya:

1. **esb-i ṭab^c-ı ḥasībāya: -
ya**

Gazel 62

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Hasīb’in yaratılış
atı.*

Şaḥn-ı sūḥanda eşheb-i
dil rāh-dāş olur

Zu‘mınca esb-i ṭab^c-ı

Ḥasībāya Fenniyā

esb-i tab^c-ı pāk:

1. **esb-i tab^c-ı pāk:**

Gazel 155

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Temiz kabiliyetli
at.*

Meydān-ı yekke-tāza

Sitānbūlda Fenniyā

Bir esb-i tab^c-ı pākine

Rāğıb süvārı yok

esb-i ṭab^cına:

1. **esb-i ṭab^cına: -ı, -n, -a**

Murabba 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*1) Mizaç atı 2)
Şairin şiirlerinde
görülen mizacı.*

Fenniyā alsa Lezīzī

dest-i pākine kalem

Esb-i ṭab^cına süvār

olmağa hiç çekmez

elem

esb-i vişālifi:

1. **esb-i vişālifi: -iñ**

Gazel 195

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma atı.

Şaḥn esb-i vişālifiñ

yekke-tāz-ı merd-i

zengīden

Hele pek iḥtirāz eyle

begim ḍarb-ı üzengīden

esb-i zebān:

1. **esb-i zebān:**

Gazel 226

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dil atı.

Fenniyā ṣaḥn-ı sūḥanda

hüner-i ‘Örfiveş

Ḥışt-ı ḥāmeñle yeter

esb-i zebān ürkütme

eşcār-ı piç-ā-piç:

1. **eşcār-ı piç-ā-piç:**

Gazel 25

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Karma karışık,
dolaşık ağaçlar.*

Nażirim Fenniyā bāğ-ı

sūḥanda nazm-ı

Re’fetle

Şarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

eser:

1. **eser:**

Gazel 183

Mısra: 7

(Bir şeyin varlığını
gösteren) Belirti,
alâmet, işaret, iz.

Merhametden düzd ü
taşgide eser me'muldur
Şihne-i ğaddârveş dehr
içre iklim görmedim

eser yok:

1. **eser yok:**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eser yok II
emare/işaret yok.

Eşer yok hiç feminden
var haber al būs-i
la'linden
‘Azîmet eyle ey dil
Kandehâra her çi bād-
âbād

eşheb:

1. **eşheb:**

Gazel 218

Mısra: 10

Kır at.

Pek bağla zimâm-ı
sırrını va‘d-i vişâliñ
Girmez ele biñ nâz ile
eşheb çözümlünce

2. **eşheb:**

Kaside 1

Mısra: 63

Kır at.

Şöyle bir rahş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnâsı şafağ pür-elvân

eşheb götürüp:

1. **eşheb götürüp:-üp**

Kaside 1

Mısra: 61

Kelime Tipi: -

Kır at götürmek.

Cânib-i Hağdan o şâha
götürüp bir eşheb
Tengdi haţve-i
reftârına bu kevn ü
mekân

eşheb-i cânı:

1. **eşheb-i cânı:-ı**

Müstezad 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gönül atı.

Bend etmek için
kendiñe ol eşheb-i cânı
Boş koyma sen anı

eşheb-i dil:

1. **eşheb-i dil:**

Gazel 62

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gönül atı.

Şahñ-ı sühandâ eşheb-i
dil râh-dâş olur
Zu‘mınca esb-i tab‘-ı
Hasibâyâ Fenniyyâ

eşheb-i fennî:

1. **eşheb-i fennî:**

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Fennî'nin atı.

N'ola meydânı also
eşheb-i Fennî bu vâdide
Fezâ-yı nazma esb-i
reh-rev-i hem-pâ çıkar
çıkamaz

eşheb-i hükme:

1. eşheb-i hükme: -e

Kıt'a 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hüküm atı.

Ne mümkün ba'z-ı
hükkāmān çıkmak rāh-ı
şer'iden

Anıñ destinde fetvā
eşheb-i hükme zaħm
oldu

eşidet monem boķı
mora vallah'ı dıbışka:

1. eşidet monem boķı
mora vallah'ı dıbışka:

Müstezad 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

?

Eşidet monem boķı
mora vallah'ı dıbışka
Luťf eyle bayāķa

esip şavurmada:

1. esip şavurmada:

Muhammes 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

Esip savurma.

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerħ-i bī-ħurd-ı

fellāħ

Esip şavurmada sāmān-
ı 'ömr-i 'ālemi eryāħ

esip savursa:

1. esip savursa: -sa

Gazel 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Esip savurmak;

rüzgarı esmesi.

Esip savursa da nīm-
bād-ı düşünāmla 'uřřāka
Şafā baħş eyler ol bād-ı
şabā-yı i'tidāl ammā

esir-i 'anālara:

1. esir-i 'anālara: -lar, -a

Gazel 207

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eziyete esir

olanlara.

Der-bend-i zülfü kal'a-ı
hüsnünde şad-hezār
Bārī 'ināyet ede esir-i
'anālara

eşk:

1. eşkim: -im

Gazel 92

Mısra: 2

Göz yaşı.

Seħāb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol māhıñ çakar
çakmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aķar
aķmaz

2. eşkim: -im

Gazel 180

Mısra: 2

Göz yaşı.

Dese 'isā-şıfat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

3. eşkim: -im

Gazel 199

Mısra: 1

Göz yaşı.

Ķadeħ çeşmim iki şişe
ťolu eşkim řerābım bu
Cigerden mā-ħazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

4. eşkim: -im

Gazel 199

Mısra: 7

Göz yaşı.

Revān olsa n'ola fikr-i
ruħ ile dideden eşkim

Derūn-ı çeşme-i hūrşid-
i ʿālem-tāba ābım bu

5. **eşkime:** -*im*, -*e*
Gazel 240
Mısra: 3
Göz yaşı.

Üşkifte zerd olup
eşkime dāgdāgım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nıl gibi

6. **eşk:**
Gazel 192
Mısra: 5
Aşk, sevgi.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

eşkāl:

1. **eşkālī:** -*i*
Kıt'a 4
Mısra: 12
Görüntü, görünüm.

Riyāyı ko temāşā kıl
gelip ālāyımı zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eškālī

eşk-i çeşm:

1. **eşk-i çeşm:**
Gazel 80
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Gözyaşı.

Mısr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūh
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nılüfer

eşk-i çeşmim:

1. **eşk-i çeşmim:** -*im*
Gazel 131
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Gözyaşı.

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muktezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol la^l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

2. **eşk-i çeşmim:** -*im*
Gazel 171
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Gözyaşı.

Haṭṭıñ ebr-i mäh-ı
tābān olsa da māni^c

degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māni^c
degil

eşk-i devāzdeh-sāle
oldukda:

1. **eşk-i devāzdeh-sāle**
oldukda: -*duḡ*, -*da*
Kıt'a 10
Mısra: 19
Kelime Tipi: -
*On iki yıllık göz
yaşı olmak.*

Revān et dīdeden eşk-i
devāzdeh-sāle oldukda
Ṭarīḡ-i ʿaḡdine meyl
eyleyip seyl-āb-ı mizāb
ol

eşk-i firāvān:

1. **eşk-i firāvān:**
Gazel 88
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bol göz yaşı.

Fikr-i dendāniñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Şadef-i baḡr-i dile şan
dür-i nisān dökülür

eşk-i teriñ:

1. eşk-i terîñ: -îñ

Gazel 144

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gözyaşı.

Hoyuñ ederse çāh-ı
ruhuñdan o māh dirîğ
Sen kıлма andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirîğ

esmā sultān-ı celādetli:

1. esmā sultān-ı

celādetli:

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yürekli Esmā

Sultan.

Esmā Sultān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmağa bu havzı sevķ
etdi dil-i sitāresi

esrār:

1. esrārında: -ında

Kaside 1

Mısra: 56

Sırlar, gizler.

Ŧıflveş bî-edeb olma
yeter ey kilik-i raķam
Eyle mi'rācınıñ
esrārında 'ayān

2. esrārını:

Gazel 28

Mısra: 9

Gizlenen ve

*bilinmeyen şeyler, aklın
ermeyeceği işler, gizli
hususlar, sırr'ın çoğulu.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrîh

3. esrār:

Gazel 68

Mısra: 2

Ar. sırlar, gizler.

Her kaçan haţţ-ı ruĥ-ı
dildār kendin gösterir
Şafvet-i āyineden esrār
kendin gösterir

4. esrār:

Gazel 76

Mısra: 10

Ar. sırlar, gizler.

Haţţ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

5. esrārıñı: -ı, -nı, -ı

Müstezad 2

Mısra: 26

*Sırlar. II Sırlar. II
[tas.] İlahî hakikatler.*

Sırrıye şunup bu süĥan-
ı āyine-i Fennî
Esrārıñı maĥfi

esrār-ı çin-i perçemi:

1. esrār-ı çin-i perçemi: -
ı

Gazel 62

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

*perçeminin kıvrımının
sırları.*

Gördüm bugün o şūĥ-ı
cihānım terāş olur
Esrār-ı çin-i perçemi
'uşşāķa fāş olur

esrār-ı 'ışkı:

1. esrār-ı 'ışkı: -ı

Gazel 48

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşkın sırları.

Esrār-ı 'ışkı gāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda kalmadı
bir i'timād olur

esrār-ı vaşlından:

1. **esrār-ı vaşlından:-**
ından

Gazel 124

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın sırları.

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüsn-i
Manşürāsā zülfüñe çek
aş

eşref-i cümle-i ārā:

1. **eşref-i cümle-i ārā:**

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Ortak kararın en
şereflişi.*

Eşref-i cümle-i ārā o
hıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-
nesl-i Hālilü'l-Raḥmān

eşref-i nūr-ı ḥasan:

1. **eşref-i nūr-ı ḥasan:**

Kıt'a 7

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Hasan'ın nurunun
sülalesi.*

Toğdu cihān içinde bir
burc-ı sa'ādetde kim

Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i
Muḥammed 'Alī

eşribe:

1. **eşribe:**

Gazel 21

Mısra: 5

*İçilecek şeyler;
"şerâb"ın cem'idir:
eşribe-i lezîze.*

İtfā eder o āteş-i 'uşşakı
rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe şun teşnegāna

eşyā:

1. **eşyāyı:-yı**

Gazel 114

Mısra: 3

*Ar. 1. Şeyler,
mevcudat.*

Ne hikmetdir kamu
eşyāyı bir mir'āta
İskender
Taḥayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
şığındırmış

2. **eşyāya:-ya**

Gazel 137

Mısra: 5

*Ar. 1. Şeyler,
mevcudat.*

İm'ān ile eşyāya nazar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūz

3. **eşyāya:-ya**

Gazel 89

Mısra: 8

*Mevcudat,
yaratılmış olan her şey.*

Boyandı la'l-i sākī reng-
i ḥūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

4. **eşyāsı:-sı**

Gazel 11

Mısra: 5

*Türlü amaçlarla
kullanılan, insan yapısı,
taşınabilir cansız
nesnelerin bütünü.
Kaynak:Tdk.*

Degilse sākīyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kat kat

et:

1. **etmede:**

Gazel 3

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Ehl-i ihsān etmede māzī
vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i
ḥāzır şarf edip eyler
binā

2. edip:

Gazel 9

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şışe-i dilde
Zer-i ḥāliş-‘ayār oldu
nüḥāsı ḳāl edip tiz-āb

3. et:

Gazel 12

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Teşrif edicek ḥāneñe
her maḳdem-i pākin
Ḥāk-i rehini çeşmiñe
ḳuḥl-ı Şıfahān et

4. et:

Gazel 12

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Cünbān ederek raḳsa
diye başladırñ cānı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
ḳalb ḥafeḳān et

5. et:

Gazel 12

Mısra: 8

Etmek, eylemek.

Ḥāzık iseñ ey dil aḳıdıp
ḥün-ı sirişki
Zaḥm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

6. et:

Gazel 12

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Rü’yet için ‘id etmege
ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḥaṭıña ‘azm edip
anda ramazān et

7. etmege:

Gazel 12

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Rü’yet için ‘id etmege
ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḥaṭıña ‘azm edip
anda ramazān et

8. etdirir:

Gazel 26

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Etdirir her mey-keş-i
ḡavvāş-ı rinde ser-fürü
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ḳadeḥ

9. etdi:

Gazel 62

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Kim nüş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemişe ‘aṭāş olur

10. etmege:

Gazel 85

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Rüz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāḡān etmege
Sine de bir suḥte güyā
lāle-i ḥamrā biter

11. edip: -ip

Gazel 97

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Oḳur ḥayāl-i dili
muḥtaşar geçer aramaz

Binā-yı ʿāşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

12. **etmede:** -me, -de
Gazel 97
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Muʿakkad etmede
başdan çıkar deyü
dāʾim
Haṭā edip o perî çin-i
perçemin şaramaz

13. **etdik:**
Gazel 109
Mısra: 6
Etmek, eylemek.

Mey-i şahbâyı şunar
pîr-i muğân elbette
Sâlik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

14. **etmese:** -me, -se
Gazel 113
Mısra: 13
Etmek, eylemek.

Fennîye yine etmese bir
ğonçe-i zibā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

15. **etmiş:**
Gazel 129
Mısra: 5
Etmek, eylemek.

Libās-ı teng ile hayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bî-
haber bāzūlarıñ hayyāt

16. **etmededir:**
Gazel 155
Mısra: 3
Etmek, eylemek.

Dāʾim taḥallüf
etmededir ʿaḳreb-i
ümmîd
Zirā ki devr-i sâʿat-i
çerhiñ ʿayarı yok

17. **etmiş:**
Gazel 174
Mısra: 7
Etmek, eylemek.

Kāfūra ḥabb-ı fülfulün
etmiş o pāsbān
Hindüstān-ı dilde nazar
kıl gelü degil

18. **et:**
Gazel 230
Mısra: 2
Etmek, eylemek.

Kenār-ı cūda ʿarz et
serv-i bāğ-ı ḳadd-i
mevzūnu
Gel ey serv-i ḥırāmım
ser-nigün et bîd-i
mecnūnu

19. **eder:** -er
Gazel 128
Mısra: 8
*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ben baḥş ederem naḳd-
i dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol vaʿdini
ʿuşşāḳa muʿārız

20. **edip:** -i, -p
Kaside 1
Mısra: 37
Etmek II Olarak.

Zulmet-i küfre şafak
gibi zuhūruñ kim edip
ḳıldı tābende o dem
ʿālemi nūr-ı imān

etdi:

1. **etdi:**
Gazel 40
Mısra: 2
*Etmek, eylemek II
yapmak.*

Bintü'l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid
Telh etdi mey-i milh-i
lebāni ile fāsīd

2. etdi:

Gazel 117

Mısra: 8

*Etmek, eylemek II
yapmak.*

Tekye-i ıŝkıña kurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi dervīŝ

eteklik:

1. eteklik:

Gazel 7

Mısra: 8

*Eteklik, elbisenin
belden aşağıda kalan
kısmına giyilen kıyafet.*

Ayağına müsāvi raqş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

etme:

1. etme:

Gazel 21

Mısra: 8

Yapmak, etmek.

Versin lezeẗ mevācibin
ey ŝāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muhtāc

2. etme:

Gazel 109

Mısra: 2

Yapmak, etmek.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme ŝeydā anı ey
pādiŝeh-i mülket-i Fes

3. etme:

Gazel 59

Mısra: 7

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Bezm-i hacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
halel verir

etmede:

1. etmede:

Gazel 70

Mısra: 3

Yapmak, etmek.

şanma çīn etmede
ebrūsunu ol qaŝı kemān

Qaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

etmek:

1. etmekte:

Gazel 144

Mısra: 6

Yapmak, etmek.

Qaṭ‘iyyesi de var ise
‘uŝŝāka çok degil
Geh luṭf-ı naqd-i
vaşlın[ı] etmekte gāh
dirīg

etmez:

1. etmez:

Gazel 135

Mısra: 6

*Etmemek,
yapmamak.*

Qanķı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrāniden etmez
hirre-i mey-ḥāne ḥaz

2. etmez:

Gazel 146

Mısra: 8

*Etmemek,
yapmamak.*

Bāde-i la‘lini nūŝ
etmege me’zūn olsam

Cân halkıma degin
etmez idim anı ferâğ

etrâf:

1. **etrâfına:** -i, -n, -a

Gazel 160

Mısra: 5

*Ar. Taraf'lar,
yanlar, canipler.*

Küzeler mi kodıñ
etrâfına hâl-i siyehiñ
Nazar et çâh-ı
zenehdâniña zemzem
gibisin

2. **etrâfı:** -ı

Gazel 16

Mısra: 3

*Bir yer veya şeyi
kuşatan, çevreleyen
yerler, çevre.*

Etrâfı fiten başdı ağıp
gitmede mizân
Halk düşdü boğaz
derdine dirhemde
havâdiş

3. **etrâf:**

Gazel 152

Mısra: 8

*Bir yer veya şeyi
kuşatan, çevreleyen
yerler, çevre.*

O meh-pâre ile maḥfî
‘ıyşımız güş eyleyip
Hücûm etdi ‘umûmen
meclise ‘ases ile etrâf

etrâf-ı idlâl-ı ‘ibâde:

1. **etrâf-ı idlâl-ı ‘ibâde:**

Muhammes 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kulların yanlış yola
sapma yönleri.*

Meleklerle felekde
etmiş iken dîv istinâs
Olur etrâf-ı idlâl-ı
‘ibâde şimdi ol ḥannâs

etse:

1. **etse:**

Gazel 240

Mısra: 10

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Meydân-ı lâle-zâr-ı
dilân içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

etsin:

1. **etsin:**

Gazel 46

Mısra: 9

Yapmak, etmek.

Bey‘ ederken dür-i
vaşlın ḳo tehevür etsin
Sûd eden biri lüknet-i
güftâridir

evc-i ‘alâ:

1. **evc-i ‘alâ:**

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

En yüce zirve.

Bu mu sebep
vaḳ[i]tinden mi gîdâ
ahz eyler
Evc-i ‘alâda hümâ-
perde cemî‘-i ervâḥ

evc-i ‘âlîde:

1. **evc-i ‘âlîde:** -de

Gazel 108

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ulu zirve.

Fenniyâ pey-rev olan
nazm-ı Faşîḥe güyiyâ
Evc-i ‘âlîde hümâya per
açar bâl-ı meges

evc-i ḥüsn:

1. **evc-i ḥüsn:** -üñ, -de

Gazel 205

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Naz ve güzelliğın
en yüksek yeri.*

Hümāāsā n'ola cevlan
ederse evc-i hüsnünde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu āvāre

evkāt:

1. evkātı:-ı

Gazel 115

Mısra: 6

*Ar. Vakt'lar,
zamanlar.*

Ebrūsü n'ola çār ise
mihrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evkātı güzāriş

evlā:

1. evlādır:-dır

Gazel 109

Mısra: 3

*Daha uygun, daha
iyi, daha lāyık.*

Nükte-dān olmadan
‘ālemde sükūt evlādır
Bülbülün nağmesi oldu
sebeb-i habs-i kafes

evliyā olduñ:

1. evliyā olduñ:-duñ

Gazel 219

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Evliyā geçinmek:

Çanı rindānla hem
bezm-i ‘işret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

evrād edip:

1. evrād edip:-ip

Gazel 221

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sürekli zilretmek,
dua etmek.*

Evrād edip ol la‘l-i leb
zāde-i şeyhi
Görseñ ne çeker sübħa-
i mercān elimizde

evrād eyleyip:

1. evrād eyleyip:-yip

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Çokça anmak,
dilinden düşürmemek,
sürekli zikretmek.*

Rind evrād eyleyip
dendānını pır-i muğān
Sübħa-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

evrādını tiryāk eyleyip:

1. evrādını tiryāk

eyleyip:-yip, -

Gazel 183

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Duaları şifa
saymak.*

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

evrāk-ı nikātın:

1. evrāk-ı nikātın:-ı, -n

Müstezad 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

İncelikler sayfası.

Pırāye-i destārim edip
‘ārif-i zātın
Evrāk-ı nikātın

evrāk-ı ziver:

1. evrāk-ı ziver:

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ziver (öl.

*1202/1787-88)'in
kağıtları, şiirleri.*

Yazdıkça vird-i şî'r-i
Hasībâyı Fenniyā
Evrāk-ı Ziver ile pür
oldu külāhımız

evşāf:

1. **evşāfın: -in**

Gazel 13

Mısra: 5

*Ar. Vasıflar,
sıfatlar, tarifler.*

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfın eyler ol saña
Vā'iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

2. **evşāfıñ: -ı, -i**

Kaside 2

Mısra: 19

*Ar. Nitelikler;
nitelemeler.*

Hîç ne mümkindir
seniñ evşāfıñ ey şāh-ı
cihān
‘Azm-i medhiñde
naşîhat diñlemez kilkim
‘anîd

evşāfa başla:

1. **evşāfa başla:**

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Niteliklerini
anlatmaya başlamak.*

Başla evşāfa [...] ol zāt-ı
şerîfiñ tırma
Gerçi haddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

2. **evşāfa başla:**

Kıt'a 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Niteliklerini
anlatmaya başlamak.*

Gel ey tāb-āver-i kill-k-i
‘Uṭārid başla evşāfa
Ṭulū‘ etdi o şeb necm

evşāf-ı dendāniñ:

1. **evşāf-ı dendāniñ: -iñ**

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Dişlerin vasıfları.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübha-i dūr-dānedir
elfāz

evşāf-ı meyle:

1. **evşāf-ı meyle: -le**

Gazel 181

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Şarapın özellikleri
(vasıfları).*

Evşāf-ı meyle mürde-i
maḥmüre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ‘isī-i
i‘cāzdir sözüüm

evşāfın yaz:

1. **evşāfın yaz:**

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Niteliklerini
yazmak.*

Gel ey bülbül-zebān-ı
tütī-i kill-k-i sühan-
perver
Yaz ol şeh-zāde evşāfın
hem ‘arz et tār-ı bālāya

evvel:

1. **evvel:**

Gazel 66

Mısra: 8

*Başlangıçta, evvelâ,
ilk önce, ilk olarak,
önce.*

Dem-i vaşlında hemān
uçkur-ı şevḳ-āverveş

Olsa da kâ'ide evvel
deme gerdân şıkılır

evvel ahir yok:

1. evvel ahir yok:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Öncesi sonrası yok.

Bir gârib 'âlem o kim
anda yok evvel ahir
Ne sem' var ne 'aql var
ne kelâm u ne lisân

evvelen:

1. evvelen:

Kaside 1

Mısra: 123

İlk önce, ilkin,

birinci olarak.

Evvelen işte biri hamse
mübârekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o şeb oldu
ihsân

ey:

1. ey:

Gazel 64

Mısra: 7

Far. Edat-ı nida.

Ey çeşm-i âhu yâri
şakın bāğ-ı 'aşıka
Şahrâ-yı sîne çâk-ı
ğamıñla çataklıdır

2. ey:

Gazel 4

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Hafî mey nüş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühân bu
ne 'acâ'ib bir su'âl
ammâ

3. ey:

Gazel 5

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Manşûr-ı dil-âvîze olur
zülfüñe şeydâ
Kıldık anı mecnûn-şifat
ey saçı Leylâ

4. ey:

Gazel 7

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Gelip şahın-ı cigerde ey
şeh-i gamze yemeklik
yap

Edince deşt-i iklim-i
velâyı sū-be-sū seyrân

5. ey:

Gazel 10

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Kilkiñ silicek la'liñe ey
küdek-i mekteb
Sürh oldu sefidîñ
kalem-i la'l-i mürekkeb

6. ey:

Gazel 10

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Meclisde edip perde-i
dâmeniñ irhâ
Söz yok seniñ 'irfâniña
ey şüh-ı mü'eddeb

7. ey:

Gazel 12

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Hâzık iseñ ey dil ağıdıp
hûn-ı sirişki
Zahm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesân et

8. ey:

Gazel 17

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Besdir mizāca hāl-i
‘arāḫ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ‘ışḫa mā-ı ter-
i hindibā ‘abeṣ

9. ey:

Gazel 17

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuḫaf baña
Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma
olsa revā ‘abeṣ

10. ey:

Gazel 21

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Versin lezeḫ mevācibin
ey ṣāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ḡayra muḫtāc

11. ey:

Gazel 22

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ra‘d-ı āhım berḫ-i
çeṣmiñ ey ḳamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ḡam-ı çerḫ deme
eyler nüzül geh ‘urūc

12. ey:

Gazel 23

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Dil-i bīmārıma eczā³-i
düşnāmıñ şun ey ḫāzıḳ
Aña āb-ı vişālīñle şifā
ver şerbet-i emlec

13. ey:

Gazel 31

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Dil-i bīmāra baḫş et
şerbet-i düşnāmıñ ey
ḫāzıḳ
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ‘ışḫa şifādır yaḫ

14. ey:

Gazel 35

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Süzülüp urmasun şāhın
gibi murḡ-ı dili yoḫsa
Ne mümkün pençe-i

ḡamzeñden olmaḫ ey
perī āzād

15. ey:

Gazel 36

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ‘aşıḳa
va‘d-i va‘īd
Rūze-dārāna ḡurūb
oldu ḫaṭıñ ey meh-i ‘īd

16. ey:

Gazel 36

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Düşdü dil çeṣmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za‘īfi
şışede ḫabs-i medīd

17. ey:

Gazel 37

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Eşer yoḫ hīç feminden
var ḫaber al būs-i
la‘linden
‘Azīmet eyle ey dil
Ḳandehāra her çi bād-
ābād

18. ey:

Gazel 39

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Kūyuñda raķīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

19. ey:

Gazel 42

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Būs-ı la^liñ ey perī
olmağ gerek ağyāra şāz
Şübhe ‘arız olmada zīrā
dil-i gam-ḥvāra şāz

20. ey:

Gazel 48

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘āşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

21. ey:

Gazel 53

Mısra: 10

Seslenme edatı.

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ‘asel kopar

22. ey:

Gazel 55

Mısra: 5

Seslenme edatı.

‘Uşşāķı katl için ne
‘aceb ey kaşı kemān
Dil-düz-ı tīr-i tīz-i
niğāhıñ baña nedir

23. ey:

Gazel 56

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Der-āgūş eyleyip dā’im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıkdır

24. ey:

Gazel 66

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh

Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıkılır

25. ey:

Gazel 71

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ḥāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadık cānıñ mı var

26. ey:

Gazel 71

Mısra: 11

Seslenme edatı.

‘Āşıkā ‘arz etmege
mihir-i ‘izārıñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir
zerre imānıñ mı var

27. ey:

Gazel 73

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Mū deñlü yoğ mu
ruḥşatıñ ey ğamze
dillere
Mağlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

28. ey:

Gazel 74

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

29. ey:

Gazel 75

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Bend-i zülfünden rehā
mümkün degil ey māh-
rū
Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler tuzağ üstündedir

30. ey:

Gazel 78

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Qılmayan ey dil
te'ehhül şanma bī-
'ünvān olur
'Āleme şāh-ı Süleymān
Mısr ol sultān olur

31. ey:

Gazel 78

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Öpme la'l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir dağı
yoğsa beynimizde kan
olur

32. ey:

Gazel 81

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ahız [u] bey' etme 'arz-ı
va'd-i vaşlıñ ey za'im
Her ne deñlü olsa soñra
haqq-ı tapu çevrilir

33. ey:

Gazel 82

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir korkarım
perçem kapar

34. ey:

Gazel 82

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Bu benim zağmın

kaparsa ey ṭabīb-i cān

yine

Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb

olan merhem kapar

35. ey:

Gazel 83

Mısra: 4

Seslenme edatı.

Ḥaṭ-āver olmayıcağ

bezme meyl etdirmiş ol

meh

Bizim bu 'ıyşımız ey dil

bahāra qalmışdır

36. ey:

Gazel 84

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Ey cām-ı Cem qurutma

yeter hūn-ı 'āşıkı

Leb-ber-leb olma yār ile

bi'llahi kan olur

37. ey:

Gazel 86

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Felekde vuşlatıñ ey

māh-rū şikār mıdır

Hümā mişāli görünmez
o rüzgār mıdır

38. ey:

Gazel 88

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Gör baħr içre seni ey
semek-i sîm-endām
Fülk-i tenden yem-i
‘ışka nice biñ kan
dökülür

39. ey:

Gazel 89

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perî itfā
Vücüdüm olsa nār-ı
fürqatiñle gül de
nārıdır

40. ey:

Gazel 92

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Yürü ħavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetħ
eder kaçır kaçmaz

41. ey:

Gazel 93

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Düşüp o ŝāh zeneħdāna
ba‘d-ez-în ey dil
Ne ħüsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

42. ey:

Gazel 96

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Çi sūd āvāz-ı girye bî-
ħalāş-ı cān ey Fennî
Çü ğarķ-āb-ı ħoy-ı çāh-ı
zeneħdān olduğum
bilmez

43. ey:

Gazel 104

Mısra: 11

Seslenme edatı.

Düşme iflās ile ey şūfi
tarīķ-i vaķfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

44. ey:

Gazel 107

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Bir rûze-dār-ı ‘ıd-ı
vişāliz ki ey göñül
Elbet ŧulū‘ eder bir gün
o māhımız

45. ey:

Gazel 109

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

46. ey:

Gazel 110

Mısra: 11

Seslenme edatı.

Yem-i giryāna ğarķ
olmazdan aķdem ey
felek luţf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Ħız[ı]r İlyās

47. ey:

Gazel 113

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Başıldı beyt-i ʿışk-ı pür-
gamdaki āteş
Tut hilye-i vechiñ aña
ey ʿarız-ı mehveş

48. **ey:**
Gazel 113
Mısra: 10
Seslenme edatı.

Ağyāra edip kūşe-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
nigeñ ey kad-i ser-keş

49. **ey:**
Gazel 128
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Beyt-i dil-i mevrūşısın
[sen] ʿaşıq ey hākim
Kıl hişşesin ol dil-bere
taķsim-i ferāʿiz

50. **ey:**
Gazel 130
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Kılma saķın ey dil
göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile harīdār-ı
peşimāne tavassuṭ

51. **ey:**
Gazel 136
Mısra: 5
Seslenme edatı.

Sürüp mazmūn-ı naķdi
meclise sāʿil-şifat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vāʿiz

52. **ey:**
Gazel 138
Mısra: 2
Seslenme edatı.

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inķitāʿ
Bezm-i ağyār şehā
ʿazmiñ edince istimāʿ

53. **ey:**
Gazel 141
Mısra: 9
Seslenme edatı.

Hele sen dostluğū fark
eylemez iseñ ey şūḥ
Hak katında benim
iyliklerim olmaz zāyiʿ

54. **ey:**
Gazel 142
Mısra: 2
Seslenme edatı.

Vaʿd-i teşrifiñi kıl
meclise sāķi tevķiʿ
Vuşlatiñ ḥavfını dilden
edip ey meh terciʿ

55. **ey:**
Gazel 147
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Ḥatt-ı nev şanma
ruḥunda yāriñ ey ağyār
zāğ
Bülbül-i ʿuşşāķa kalmış
gülşen içre kıl tuzağ

56. **ey:**
Gazel 152
Mısra: 1
Seslenme edatı.

Bizi tīr-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḥaffāf
Bez[i]mde vuşlatiñ kıl
mest olup ʿuşşāķına
elṭāf

57. **ey:**
Gazel 153
Mısra: 8
Seslenme edatı.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyiʿdir
bu kim

İki tîğ-ı ebruvâne olduñ
ey dil yok-ğilāf

58. ey:

Gazel 154

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuğ bak
Ey pîr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklık

59. ey:

Gazel 159

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Başdı ceyš-i fitne-i haṭṭ
Rûm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i Şām eyledik

60. ey:

Gazel 164

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Farğ eylemez ‘ayarı zer-
i kalb-i muhlişi
Ey şūh-ı zerger olsa [da]
ṭab‘iñ mehek seniñ

61. ey:

Gazel 164

Mısra: 14

Seslenme edatı.

Ziver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeýt-i hāmeñe
Düldül gerek seniñ

62. ey:

Gazel 166

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūhı sen ey dil
huzūr-ı hākime çek

63. ey:

Gazel 166

Mısra: 4

Seslenme edatı.

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-
ı küy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesim-i hākime çek

64. ey:

Gazel 167

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey dil o sürḥ-i ‘arıza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

65. ey:

Gazel 167

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Cān bahş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrīf edince meclise
kulkul demez misin

66. ey:

Gazel 168

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey tîr-i gamze āteş-i dil-
düz-ı cān mısın
Yā nāvek-i nazmı pūte-i
kazādan nişān mısın

67. ey:

Gazel 168

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Bezm-i hafide yār ile ey
kulkul-ı şerāb
Bey‘ ü şirāya bî-hem-
tāda tercemān mısın

68. **ey:**
Gazel 168
Mısra: 9
Seslenme edatı.
- Ey nev-zemîn-i Fennî
gülistân-ı dil iseñ
Bıttîh-i küfteler ile sen
büstân mısın
69. **ey:**
Gazel 171
Mısra: 7
Seslenme edatı.
- Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’ât-ı dilden ey perî
Hüsnuñe ağıyar hayrân
olsa da mâni‘ degil
70. **ey:**
Gazel 176
Mısra: 7
Seslenme edatı.
- N’ola kürsüye çıksam
şi‘rimi tefsîr edip ey dil
Velî ben vâ‘iz-i nâ-
puhteyi taklîd edip
çıkmam
71. **ey:**
Gazel 178
- Mısra: 5
Seslenme edatı.
- Dil-i bîmâra şifâ şun
lebiñ ey hâzık-ı cân
Şerbet-i vaşlıña lâyıq
anı muğlâb içelim
72. **ey:**
Gazel 179
Mısra: 3
Seslenme edatı.
- Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen râyihasın
istişmâm
73. **ey:**
Gazel 184
Mısra: 5
Seslenme edatı.
- Yıkdiñ dil-i vîrânemi ey
muğ-beçe senden
Şekvâya ‘aceb hâzret-i
‘isâya mı gitsem
74. **ey:**
Gazel 185
Mısra: 5
Seslenme edatı.
- Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zâhid
- Seniñle sübha-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim
75. **ey:**
Gazel 190
Mısra: 7
Seslenme edatı.
- Merâmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rübâh-ı
rakîbiñ câblüsundan
76. **ey:**
Gazel 194
Mısra: 3
Seslenme edatı.
- Eflâke çıkdı nâle vü
efgân ey perî
Tîğ-ı müjeñle âh u enîni
olanlarıñ
77. **ey:**
Gazel 196
Mısra: 6
Seslenme edatı.
- Bezm-i rindâna gelip
cılve ile
Raş et ‘uşşâk[ıñ]a ey
pür-efsün

78. ey:

Gazel 196

Mısra: 15

Seslenme edatı.

Meyl et āgūşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārıñı kılma
maḥzūn

79. ey:

Gazel 198

Mısra: 1

Seslenme edatı.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfı қо
Gūl āgyārı görürsek
Āyete’l-kürsī oқu

80. ey:

Gazel 200

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Ḥasret-i la’l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāqıñ
ṭutuşup oldu ‘alev

81. ey:

Gazel 200

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Dām-ı ḥāl-i yāre ey
murğ-ı gönül meyl
eyleme
Ādemi başdan çıkarır
ḥvāhiş-i yek-dāne cev

82. ey:

Gazel 201

Mısra: 4

Seslenme edatı.

Gör nice mest eder
‘uşşākı hoy-ı ruḥsārıñ
‘Araқ mı қatdıñ ey sākī
bu yāsemen şuyuna

83. ey:

Gazel 202

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Қıl zāhid-i bīmāra sen
ey ḥāzıq-ı perver
Lāzımdır aña eyle
tedāvī-i şırınқа

84. ey:

Gazel 203

Mısra: 16

Seslenme edatı.

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaқın
Gāfil bulunma

düşmeniñ ey dil siñekse
de

85. ey:

Gazel 205

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Nigeh gezlik benān
ḥāme dehāniñ ḥücredir
ey meh
Ḥaṭıñ āyet mi yazdıñ
muşḥaf-ı kırtāş-ı
ruḥsāra

86. ey:

Gazel 207

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Ey қаşı yā egilme hezār
āşnālara
Қaddiñ ḥamīde etme
begim merḥabālara

87. ey:

Gazel 208

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Olmazdı behā ‘ārız-ı
hoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aқmişeniñ çevre tel
olsa

88. ey:

Gazel 209

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Yürü hınçer be-kef dal
tiğ-i âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na'ralarla
bezme teşrif et
Nerîmâne

89. ey:

Gazel 219

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Baňa ol şeh-süvârim
merhabâ kıldı
selâmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirâmlıktan

90. ey:

Gazel 222

Mısra: 5

Seslenme edatı.

Gülşen-i dâğ ten-i ışık
içre ey dil dem-be-dem
Naħl-i güller üzre
bülbul reşk eder
feryâdına

91. ey:

Gazel 222

Mısra: 7

Seslenme edatı.

Baħr-i ışıka ğarķ olup
gitdim aman dâd ey
felek
Hızırveş bir kerecik bâri
yetiş imdâdına

92. ey:

Gazel 230

Mısra: 2

Seslenme edatı.

Kenâr-ı cûda 'arz et
serv-i bâğ-ı kıadd-i
mevzûnu
Gel ey serv-i hırâmım
ser-nigün et bîd-i
mecnûnu

93. ey:

Gazel 230

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Hayâlîñle edip deşt-i
dilânı geşt-i bî-pervâ
Gel ey meh-ťal'atım
tâb-âver eyle şahn-ı
hâmûnu

94. ey:

Gazel 231

Mısra: 14

Seslenme edatı.

Sîneye çekmek diler ol
dil-beri ammâ raķib
Hiç ne mümkün
penbeniñ nâr ile ey dil
ülfeti

95. ey:

Gazel 234

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Cerek cerek müjeniñ
sûzeni ey meh-rû
Delik delik cigerim
naķş-ı dest-mâliñ mi

96. ey:

Gazel 234

Mısra: 11

Seslenme edatı.

Ħazîn Ħazîn loķmalarla
ey bülbul
Seħer seħer güle bu
nâleler mevâliñ mi

97. ey:

Gazel 237

Mısra: 6

Seslenme edatı.

Ebruvānıñ meyli Oķ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ğamze
seyr-i Sa‘d-ābāda mı

98. ey:

Gazel 237

Mısra: 12

Seslenme edatı.

‘Aķd edip rez-duħterin
rindān ‘iřretġāhda
şimdi ey pīr-i muġān
‘azmiñ mübārek-bāde
mi

99. ey:

Gazel 239

Mısra: 3

Seslenme edatı.

Bu nevm-i teġāfūlde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

100. ey:

Gazel 240

Mısra: 1

Seslenme edatı.

Pūr-tāb-ı ħüsnüñ ey
şeh-i Dārā ķamer gibi
Ķoymaz felekde

zulmet-i ğamdan keder
gibi

101. ey:

Murabba 2

Mısra: 14

Nida edatı.

Geşt edip řahrālara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū

Ben mecāz-ı ‘ıřķı taħķik
edip ey řirīn-rū

102. ey:

Gazel 48

Mısra: 2

Edat-ı nida.

Endek ħumārı ey leb-i
mey-gūn ġüşād olur
La‘lin ki bezm-i bāġ-ı
cihān içre yād olur

103. ey:

Kaside 1

Mısra: 55

Seslenme ünlemi,

ey!

Ķıflveř bī-edeb olma
yeter ey kilki-i raķam
Eyle mi‘rācınıñ
esrārında ‘ayān

104. ey:

Müstezad 2

Mısra: 8

Seslenme edatı.

Ey!

Ķur reh-ġüzārında o
řehiñ bāri selām al
Ey ‘āřık-ı řeydā

105. ey:

Kaside 1

Mısra: 22

Ey seslenme edatı.

Nice vaşf eyleyeyim
zāt-ı řerīfin āyā
Nice ta‘bīr edeyim
ħulķını ey rūħ-ı revān

106. ey:

Kaside 1

Mısra: 129

Ey seslenme edatı.

Ey Ĥudāvend-i kerem
řāfi‘-i ‘āřı-i ümem
Ey ķār-ı himem mevc-i
yem dūr-efřān

107. ey:

Ķıt'a 1

Mısra: 1

Ey seslenme edatı.

Gel ey bülbül-zebân-ı
tûfî-i kilik-i sühan-
perver
Yaz ol şeh-zâde evşâfın
hem 'arz et t'arf-ı bālāya

108. ey:

Kıt'a 2

Mısra: 1

Ey seslenme edatı.

Ey 'andelib-i hāme-i
gülzâr-ı ma'rifet
Üşkifte oldu tırma gül-
i t'ab'-ı pâdişāh

109. ey:

Kıt'a 10

Mısra: 23

Ey seslenme edatı.

Uçup cādū gibi 'azm et
yürü ey pîrezen sen de
Kenâr-ı bezmgāh-ı leyl-
i hınnāsında şeb-tāb ol

110. ey:

Müstezad 2

Mısra: 24

Ey seslenme edatı.

Al destiñe öp ki başıña
'örf-i 'izām al
Ey nüshā-i kübrā

111. ey:

Kıt'a 9

Mısra: 12

Ey, seslenme edatı.

Zemānında görünce
hüsni-i hattın kâdi-
'asker

'āşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāh

112. ey:

Müstezad 3

Mısra: 19

Ey, seslenme edatı.

Çıçdan açalım yelkeni
ey mūço fırişka
Çekdirme firāka

113. ey:

Kaside 1

Mısra: 10

"Ey" ünlem edatı.

Başla evşāfa [.] ol zāt-ı
şerifiñ tırma
Gerçi haddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

114. ey:

Kaside 1

Mısra: 153

Ey, seslenme

ünlemi.

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren kabriñe āzād
olur ehl-i 'işyān

115. ey:

Kaside 2

Mısra: 19

Ey, seslenme

ünlemi.

Hîç ne mümkindir
seniñ evşāfiñ ey şāh-ı
cihān
'Azm-i medhiñde
naşihat diñlemez kilim
'anid

116. ey:

Muhammes 1

Mısra: 28

Ey, seslenme

ünlemi.

Gelip imdādına 'uşşāk-ı
zārın der 'aķab sen yet
Yemyana ğarķ
olmazdan aķdem ey
felek luţf et

117. ey:

Kıt'a 2

Mısra: 9
"Ey" seslenme
ünlemi.
Ninni-serâlık etme sen
ey ʿandelib-i zâr
Ol hıvâb-ı nâza ʿarız olur
şâyed intibâh

118. ey:
Muhammes 1
Mısra: 13
"Ey" seslenme
ünlemi.

Gelip bu hân-kâh-ı
halka-i bezm içre ey
ʿâbid
Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmete
zâhid

119. ey:
Müstezad 3
Mısra: 1
"Ey" seslenme
ünlemi.

Çıçdan açalım yelkeni
ey mûço fırişka
Çekdirme firâka

120. ey:
Müstezad 1
Mısra: 2

"Ey" seslenme
ünlemi.

Ben jende-i pür-dâğımı
dîbâya değışmem
Ey hıvâce-i kâlâ

121. ey:
Müstezad 1
Mısra: 17
"Ey" seslenme
ünlemi.

Pâlûde midir vuşlatıñ
ey Fâris-i niʿmet
Nâ-dîde bu lezzet

122. ey:
Müstezad 1
Mısra: 8
Ey, ünlem.

Laʿl-i lebiñi sâğar-ı
şahbâya değışmem
Ey tıfl-ı Mesîhâ

123. ey:
Müstezad 1
Mısra: 28
Ey, ünlem.

Gencîne-i pür-lü'lü' ü
lâlâya değışmem
Ey mevce-i deryâ

124. ey:
Kıt'a 10
Mısra: 12
"Ey" seslenme
ünlemi.

Ṭulûʿ etdi o zâtıñ şimdi
bir meh-tâbı dünyâya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbâle itnâb
ol

125. ey:
Kaside 1
Mısra: 132
"Ey" seslenme
ünlem.

Fenni-i rû-siyehiñ bir
kes deryûzeñdir
Hâline merhamet eyle
anıñ ey şâh-ı cihân

126. ey:
Murabba 3
Mısra: 3
"Ey" seslenme
ünlem.

Her kaçan hû çekse dil
ruhsârîña ey mâh-rû
Erişip gül-bângı tâ
eflâke uçmâğ oynadır

127. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 25

"Ey" seslenme

ünlemi (Fennî'nin
kalemi, şairlik yeteneği
için).

Besdir ey hâme yeter
haddiñ degildir kıl edeb
Olmasın taşdı'e bā'is̄
güfte-i nazmıñ medīd

128. **ey:**

Kıt'a 1

Mısra: 17

"Ey" seslenme

ünlemi (Fennî'nin
kalemi, şairlik yeteneği
için).

Yeter haddüñ degildir
kıl edeb ey hâme-i
lüknet
Muṭavvel nazm ile
taşdı'e bā'is̄ olma
bālāya

129. **ey:**

Kıt'a 2

Mısra: 19

"Ey!" seslenme

ünlemi.

Haddiñ degildir ey
dehenin hâme kıl edeb

Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

130. **ey:**

Muhammes 1

Mısra: 21

Bir varlığa

seslenme ünlemi (Ey!).

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerḥ-i bī-ḥurd-ı
fellāḥ
Esip şavurmada sāmān-ı
ı 'ömr-i 'ālemi eryāḥ

131. **ey:**

Gazel 190

Mısra: 3

"Bir varlığa

seslenme ünlemi
(gönül).

Feh[i]m kıl pāsbān-ı
kılkul-i ḥāl-i
gelūsundan
O şāf-ṭıynetıñ eczā-yı
kāfūr olduḡun ey dil

132. **ey:**

Kaside 1

Mısra: 147

"Bi-dada seslenme

ünlemi (Ey!).

Der-i beytinde çerāḡ
olmaḡa sa'ıy et ey dil
Ḥādım-i pādışeh elbette
olur nā'il-i nān

133. **ey:**

Kaside 1

Mısra: 130

Bir varlığa

seslenme ünlemi.

Ey Ḥudāvend-i kerem
şāfi'-i 'āşī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i
yem dūr-efşān

134. **ey:**

Kaside 2

Mısra: 5

Bir varlığa

seslenme ünlemi.

Yok nihāyet luṭfuña ey
pādışāh-ı zū'l-'atā
Reşk ederdı cūd-ı pākıñ
görse sulṭān Bā-yezīd

135. **ey:**

Kıt'a 10

Mısra: 17

Bir varlığa

seslenme ünlemi.

O şavt ile edip āḡāze-i
nınnıyey ey dāye

Miyān giryesinden ol
nigāre ba'is-i ḥvāb ol

136. ey:

Müstezad 2

Mısra: 5

Bir varlığa

seslenme ünlemi.

Bir nīm-nigehi yok ise
‘uşşākına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

137. ey:

Kıt'a 10

Mısra: 1

" Bir varlığa (ahu)

seslenme ünlemi (Ey!)"

Gel ey tīb-āver-i kil-k-i
‘Uṭārid başla evşāfa
Ṭulū‘ etdi o şeb necm

138. ey:

Gazel 169

Mısra: 2

" Bir varlığa

*(dilber) seslenme
ünlemi (Ey!)"*

Nūş-ı mey-i la'liñ taleb
etdikçe ‘aṭāşın
Çin eyleme ey mäh-
cebīnim aña kaşın

139. ey:

Kıt'a 4

Mısra: 1

Bir varlığa

*seslenme ünlemi
(Ey!)"*

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı ḥāme-i
eş‘ār

Hüner seyr etdirip
şahn-ı belāgat içre ol
‘ālī

140. ey:

Kıt'a 8

Mısra: 16

Bir varlığa

*seslenme ünlemi
(Ey!)"*

Daḥı çokdur kenār-ı
baḥr-i nazmım söylese
ammā
Yeter taşdı‘e bā‘iş olma
ey kil-k-i güher-efşān

eyā:

1. eyā:

Gazel 141

Mısra: 1

Seslenme edatı, ey.

Şeb-i hecriñde eyā
şem‘-i cemāl-i lāmi‘

Perde-i zülfüñ olur tīb-
ı dilāna māni‘

eyle:

1. eyleyip:

Gazel 2

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna
tütüyā kıldı baña
[5] Āb-ı vaşlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

2. eyledi:

Gazel 8

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teḳarrüb
Bintü'l-‘inebe eyledi
biğāne teḳarrüb

3. eylerse:

Gazel 22

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Açmaz eylerse ruḥun
fi'l-ḥāl anı kılma qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

4. eyledi:

Gazel 23

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Çekince üstüme tîğ-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefâsâ dili sūrâh
sūrâh eyledi ol mec

5. eyledi:

Gazel 28

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Fenniyâ söyleyip
esrârını mestâne bu şeb
Eyledi derd-i derûnuñ
bize bir bir taşrîh

6. eylerler:

Gazel 31

Mısra: 11

Etmek, yapmak.

Niçün bey^c ü şirâh
eylerler anı Fenniyâ
‘âlem
Cihâna cânib-i Bārîden
ol bād-ı hevâdır yağ

7. eyle:

Gazel 32

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Vaşf-ı dendânîñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişân-ı
sübha-i dür-dâneye
sürh

8. eylesin:

Gazel 35

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

Çemen-zâra müşâbih
sebze-i tanzîr ile Fennî
Kenâr-ı baħr-i nazmım
eylesin yârân-ı Sa‘d-
âbâd

9. eyleseñ:

Gazel 38

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Nâ’îl olmağsa metâ‘-ı
vaşla kâsdîñ Fenniyâ
Eyleseñ cân u dili
nessâc-ı ‘ışka târ u pūd

10. eyle:

Gazel 52

Mısra: 11

Etmek, yapmak.

Eyle eyvân-ı derûnuñ
zer-i mey ile ma‘mūr

Pençe-i yevm-i ğamı
lâne-i vîrân büyüdür

11. eylerdi:

Gazel 54

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Zerger-i mürşid ‘ayâr
eylerdi ħalb ħârcın
Püte-i ‘ışk içre zâhid
ħâla etmez i‘tibâr

12. eyleyen:

Gazel 54

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Eyleyen tül-ı emel
kisvesin ol cânâneniñ
Çerh-i dilde aħter-i
dümbâle etmez i‘tibâr

13. eyleyip:

Gazel 56

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Der-âğuş eyleyip dâ’im
niçün âzürde eylersiñ
Gel ey sîm-ten yiter o
cism-i pâki şıkma
yazıkdır

14. eylese:

Gazel 68

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Sebze-zār-ı haṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

15. eyleyip:

Gazel 96

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Ḥayāl-i ṭal'at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Dirīgā rüz u şeb şem'ı
firüzān olduğum bilmez

16. eyleyip:

Gazel 98

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Ḥaṭīb-i 'ıṣṣı gör kim
üstüḥvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

17. eyleyip:

Gazel 104

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Eyleyip sīnede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i 'ıṣṣı Sitanbül gibi
taşvīr ederiz

18. eyler:

Gazel 105

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Görünce ser-fürū eyler
göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ğavvāş-ı bī-hem-tā
çıkar çıkmaz

19. eyler:

Gazel 108

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhımız pīr-i muğān
eyler bize zāhid nefes

20. eyledi:

Gazel 115

Mısra: 6

Etmek, yapmak.

Ebrūsü n'ola çār ise
mihrābı yerinde

Ammā ki birāz eyledi
evḳātı güzāriş

21. eyledim:

Gazel 117

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Fenniyā lu'bet-i
şatranc-ı sūḥanda fi'l-
ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-
i ṭab'ım ile kīş

22. eylemiş:

Gazel 117

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

23. eyler:

Gazel 121

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

24. **eyler:**

Gazel 124

Mısra: 12

Etmek, yapmak.

Yem-i ʃabʕından ihrāc
eyleyip ʃāʕir olan Fennī
Kenār-ı baħr-i nazma
zīb-i silk eyler idi
ġavvāʃ

25. **eyleyip:**

Gazel 145

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Yaġdı sīnem dāġ-ı pūr-
dāġ eyleyip ħayfā o ʃūħ
Pend edip dedi teʕessüf
eyleme dāġ üstü bāġ

26. **eyledi:**

Gazel 146

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri ʃaġ
Eyledi ġamzelerim
murġ-ı nigāhına ʃuzaġ

27. **eyledik:**

Gazel 151

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Bezme teʃrīfine āmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuħaf

28. **eyledik:**

Gazel 159

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Bezm-i meyde cām-ı
laʕl-i yāri ġül-fām
eyledik
ʕAndelīb-i ʕāʃıķāna
gonçeyi rām eyledik

29. **eyledik:**

Gazel 159

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Başdı ceyš-i fitne-i ħaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey ʃanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
ʕāzim-i ʃām eyledik

30. **eyledik:**

Gazel 161

Mısra: 14

Etmek, yapmak.

Fenniyā Neʃʕet
Efendi'den alıp ħayr
duʕā
Eyledik noķta

naẓireñde meʕālī
küçücek

31. **eylerse:**

Gazel 162

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

ʕĀzim olup eylerse niʃ-i
ʃaħn-ı vefāya
Esb-i dili sende o
ʃehenʃāha yedek çek

32. **eyleyip:**

Gazel 182

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Cezb-i ʕālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʕıʃķ olup
cevlāna gelmişlerdenim

33. **eyler:**

Gazel 188

Mısra: 3

Etmek, yapmak.

Miyān-ı ġüft ü ġūda
ehl-i vaķ[i]t ķil u ķāl
eyler
Necefle mū-miyāniñ
seyr eden ʕayn-ı
taħayyülden

34. eyle:

Gazel 202

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Çıl zâhid-i bîmâra sen
ey hâzık-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedâvî-i şırınça

35. eyler:

Gazel 204

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Hürşid-i nûr-çal'atı
eyler husûf-ı meh
Kılmazsa burc-ı ıışka
teveccüh o pâdişeh

36. eyleriz:

Gazel 225

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Zü'l-fekâr eyleriz
ebrûnu şehâ ercesine
Raht-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Haydercesine

37. eyle:

Gazel 230

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Hayâliñle edip deşt-i
dilânı geşt-i bî-pervâ
Gel ey meh-çal'atım
tâb-âver eyle şahn-ı
hâmünü

38. eylesin:

Gazel 238

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Resimâ ne eylesin dil
şimdi ber-dâr olmağa
Şalb için Manşûra
zülfüñdür resen
dedikleri

39. eyler:-r

Gazel 22

Mısra: 2

Etmek II eylemek.

Ra'd-ı âhım berç-i
çeşmiñ ey kamer zülfüñ
burûc

Ebr-i ğam-ı çerhü deme
eyler nüzül geh 'urûc

40. eylesem:-sem

Gazel 79

Mısra: 7

Etmek II eylemek.

Sinem ne 'aceb eylesem
ol yâre çerâĝân

Efşân-şerer-i ğamze-i
câdusu fişekdir

41. eyler:-r

Gazel 108

Mısra: 2

Etmek II eylemek.

Çulçul-i mînâ degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhimiz pîr-i muĝân
eyler bize zâhid nefes

42. eyler:-r

Gazel 121

Mısra: 1

Etmek II eylemek.

O dil-bere eyler seg-i
aĝyâr tabaşbuş
Bî-hüde çi ğam kılsın a
bî-kâr tabaşbuş

eyledi:

1. eyledi:

Gazel 15

Mısra: 8

Yapmak, etmek.

Deryâ-yı gönül kişt-i
cemâlinde o mâhî
Bir sîm semek eyledi
zîbende mürüvvet

2. eyledi:

Gazel 127

Mısra: 6

Yapmak, etmek.

O tıfl-ı nev-resīdem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i kāmetin āb-ı
sirişkim eyledi maqbūz

3. eyledi:

Gazel 130

Mısra: 4

Yapmak, etmek.

Bintü'l-inebi pīr-i
muğān zāhide sākī
‘Akd etmek için eyledi
şeyhāne tavassuṭ

4. eyledi:

Gazel 133

Mısra: 10

Eylemek, yapmak.

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sākī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūṭ

eyleme:

1. eyleme:

Gazel 36

Mısra: 6

Yapma.

(Olumsuzluk bildirir.)

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za‘īfi
şīşede ḥabs-i medīd

2. eyleme:

Gazel 44

Mısra: 7

Yapma.

(Olumsuzluk bildirir.)

Feth edip ‘arz-ı cemāl
eyleme ağıyāra diyü
Gonçeye ḥār-ı nikāt-ı
sūḥanım kıldı nüfūz

3. eyleme:

Gazel 121

Mısra: 10

Yapma.

(Olumsuzluk bildirir.)

Vardıkça kibārāne
ḥuzūrunda hemīşe
Fennī ḥazer et eyleme
zīnhār tabaşbuş

4. eyleme:

Gazel 122

Mısra: 4

Yapma.

(Olumsuzluk bildirir.)

Zāhidā dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irḥā anı sen
vādi-i şeyḥāne kaş

5. eyleme:

Gazel 134

Mısra: 3

Yapmamak II

etmemek.

Neşāt-ı vaşlla lüknet-i
zebānın eyleme ta‘yīb
Mey-i la‘liñle sākī
şukḳa-i mestānedir
elfāz

eylemez:

1. eylemez:

Gazel 58

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile ḥoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı vişāliñ
eylemez cānā zuhūr

eyler:

1. eyler:

Gazel 13

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Pençe-i şāhīn-i
ğamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i hālīñ çün eyler
murğ-ı dil āhir vefāt

2. eyler:

Gazel 13

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfın eyler ol saña
Vā'iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

3. eylersiñ:

Gazel 56

Mısra: 5

Etmek, yapmak.

Der-āgūş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıķma
yazıķdır

4. eyler:

Gazel 75

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Bend-i zūlfüñden rehā
mümkin degil ey māh-
rū

Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler tuzag üstündedir

5. eyler:

Gazel 89

Mısra: 9

Etmek, yapmak.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī iţfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürķatiñle gül de
nārıdır

6. eyler:

Gazel 135

Mısra: 1

Etmek, yapmak.

Būs edip la'l-i lebiñ
eyler dil-i divāne hāz
Bādeden elbet eder
maħmūr olan mestāne
hāz

7. eyler:

Gazel 135

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduķça eyler
şem'eden pervāne hāz

eylerse:

1. eylerse:

Gazel 241

Mısra: 3

Yaparsa, ederse.

N'ola tiğ-ı nigāhı dīdesi
şad-pāre eylerse
Çekince üstüne
'uşşākınıñ şemşire
şunķuru

eylese:

1. eylese:

Gazel 244

Mısra: 10

Yapmak, etmek.

Maķām-ı şī'r-i Ziver
Fenniyā İhsāna lāyıķdır
Sezādır eylese 'uşşāķa
muṭrib būselik hey hey

2. eylese:

Gazel 36

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Fenniyā eylese bu
nazmımı Sırrī tanzīr
Kim eder baħr-i siyāhı
fem-i deryā-yı sefid

eyleyip:

1. eyleyip:

Gazel 127

Mısra: 2

Yapmak, etmek.

Edip hükkām-ı yāra
hüccet-i ʿışk-ı dili
maʿrūz
Görünce naqd-i eşkim
kıldı tecrīm eyleyip
maqbūz

eyvāh:

1. eyvāh:

Gazel 102

Mısra: 3

*Kötü bir haber veya
olay karşısında duyulan
üzüntüyü, korku, panik,
pişmanlık, esef,
hayıflanma gibi
duyguları ifâde etmek
için kullanılır, yazık.*

Baħr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirigā gemimiz

2. eyvāh:

Kaside 1

Mısra: 51

*"Yazık" anlamında,
kötü bir haber veya
olay karşısında duyulan
üzüntüyü, korku, panik,*

*pişmanlık, esef,
hayıflanma gibi
duyguları ifade etmek
için kullanılan bir
ünlem.*

Bindi şeytān atına dedi
ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere kıldı efgān

eyvān:

1. eyvān:

Gazel 211

Mısra: 10

Saray, köşk.

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerħa çıkmış güyiyā
eyvān eyvān üstüne

2. eyvān:

Gazel 211

Mısra: 10

Saray, köşk.

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerħa çıkmış güyiyā
eyvān eyvān üstüne

eyvān-ı derūnuñ:

1. eyvān-ı derūnuñ:-uñ

Gazel 52

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül eyvanı.

Eyle eyvān-ı derūnuñ
zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ğamı
lāne-i virān büyödür

eyyām:

1. eyyām:

Gazel 177

Mısra: 8

*(Rüzgarın
gemilerin seyrine
elverişli olduğu zaman
için) uygun ve elverişli
zaman.*

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarķ oldum yine
Fennī
Şalıp baħr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

eyyāmı fevt eyle de:

1. eyyāmı fevt eyle de:-
de-ı

Gazel 162

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Günlerin fırsatını
kaçırmak.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek

Düş fürkate liman-ı
vişâl içre yedek çek

ezân:

1. ezân:

Gazel 73

Mısra: 8

*İslamlıkta, namaz
vaktinin geldiğini
bildirmek ve
Müslümanları namaz
kılmaya çağırarak için
müezzinin yüksek sesle
okuduğu kutsal sözler.*

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hısn-i haşini feth eden
elbet ezân verir

ezber et:

1. ezber et:

Gazel 27

Mısra: 6

**Kelime Tipi: -
Ezberlemek.**

Şarf eyle zihni-pâkiñi
ur bir binâ aña
Maşşüduñ ‘izz ü rif‘at
ise ezber et Merâh

ezel:

1. ezelden:-den

Gazel 114

Mısra: 11

1. Başlangıcı

*olmayan geçmiş zaman,
başlangıcı tasavvur
edilemeyen zaman. 2.
Ruhlar âleminin
başlangıcı. • Ezelden
(Ayrılma hâli ekinin
kalıplaşmasıyla)*

*1. Yaratılışından
îtibâren,
yaratıldığından beri. 2.
Çok eskiden beri,
başından beri:*

Ezelden sırr-ı Yezdâni
temâşâ kılm sen ‘âlemde
Nevât içre Hüdâ na‘l-i
kad-i bâlâ şığındırmış

2. ezelden:-den

Gazel 127

Mısra: 10

1. Başlangıcı

*olmayan geçmiş zaman,
başlangıcı tasavvur
edilemeyen zaman. 2.
Ruhlar âleminin
başlangıcı. • Ezelden
(Ayrılma hâli ekinin
kalıplaşmasıyla)*

*1. Yaratılışından
îtibâren,
yaratıldığından beri. 2.
Çok eskiden beri,
başından beri:*

Verir deynin gelince
va‘desi medyûn olan
Fennî
Ezelden çünkü na‘d-i
cân olupdur cümleye
ma‘krûz

3. ezelden:-den

Müstezad 1

Mısra: 5

*1. Başlangıcı
olmayan geçmiş zaman,
başlangıcı tasavvur
edilemeyen zaman. 2.
Ruhlar âleminin
başlangıcı. • Ezelden
(Ayrılma hâli ekinin
kalıplaşmasıyla)
1. Yaratılışından
îtibâren,
yaratıldığından beri. 2.
Çok eskiden beri,
başından beri:*

Cân bahş eder ol
mürde-i ma‘hmûra
ezelden
Şun sâkî biz’elden

ezelden:

1. ezelden:

Gazel 210

Mısra: 1

*Çok eskiden beri II
başlangıcı belli*

*olmayan zaman,
öncesizlik.*

Tā ezelden hāk-i pāyîñ
tütüyâdır çeşmime
Dilde hürşid-i cemālîñ
âşnâdır çeşmime

ezhâr:

1. ezhâr:

Gazel 68

Mısra: 6

Çiçekler.

Sebze-zâr-ı haṭṭı tezyîn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahâr-ı eyyâmı
çün ezhâr kendin
gösterir

ezhâr-ı nazm-ı sâbit ü

es'ad:

1. ezhâr-ı nazm-ı sâbit ü

es'ad: -la

Gazel 64

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Esat ve Sabit'in şiir
çiçekleri.*

Ezhâr-ı nazm-ı Sâbit ü
Es'adla Fenniyâ
Şehd-i lezîz-i güfte-i
ṭab'ım revâklıdır

ezhâr-ı vaşl:

1. ezhâr-ı vaşl:

Gazel 94

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma çiçekleri.

Dehânına çalıp bir
engübîn ezhâr-ı
vaşlından
Ṭolanır ber-hevâ dil-
teşne-i zembürdur
sensiz

fağfûr:

1. fağfûrdur: -dur

Gazel 94

Mısra: 4

*Çin'de porselenden
yapılan kapkacak II
Kadeh.*

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çîn [ü] Mâçine
Şadâ-yı nâle vü zârım
tehî fağfûrdur sensiz

fahr:

1. fahre: -e

Kaside 1

Mısra: 89

*A. Övünme,
büyüklenme.*

Çihresin sürdü türâb-ı
kadem fahre kamer

Bellidir tâc-ı cemâlinde
anıñ ol elân

2. fahrımı: -im, -i

Müstezad 1

Mısra: 3

*A. Övünme,
büyüklenme.*

Bu câme ile fahrımı
Dârâya değışmem
Pinhân u hüveydâ

fahre şâyân oldu:

1. fahre şâyân oldu: -du

Kaside 1

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

*Övünmeye layık
olmak.*

Aṭlas-ı çerḥi Hudâ kıldı
aña pây-endâz
Oldu ol pây-e-i sultân ile
fahre şâyân

fahr-i süleymân:

1. fahr-i süleymân:

Gazel 56

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Süleyman'ın
öväncü.*

Lebin taṭbîk edip faḥr-i
Süleymân ile o şâhîñ
Dedi seyr eyleyen mü
deñlü yok farkı
muṭâbıkdır

fâ'iz:

1. **fâ'iz:**

Gazel 128

Mısra: 2

*Başarılı olan,
merâmına eren.*

Zenbūr-ı gönül verd-i
ruh-ı dil-bere 'arız
Üşkäfte hezârân-ı
şüküfe aña fâ'iz

fakîr:

1. **fakîriñ: -iñ**

Kaside 1

Mısra: 141

*Bir kişinin tevazu
işareti olarak kendisini
takdim için kullandığı
kelime.*

Nice olur ḥâli fakîriñ
'acebâ maḥşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne ḥalkıñ nîrân

fakîrân:

1. **fakîrân:**

Gazel 28

Mısra: 6

Yoksullar.

La'l-i ümmîdiñ eden
sâ'il-i deryüzeleriñ
Geçinir ni'met-i
vaşlınla fakîrân ferîḥ

fânūs-ı ḥayāl:

1. **fânūs-ı ḥayāl:**

Gazel 74

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hayali fener. İçinde
mum yanan, üstü tabiat
resimleriyle işlenmiş
döner fener II beden
ayakta olsa da içi boş
olma, açlık hâli.*

Dilde fânūs-ı ḥayâlin ki
ziyâsıyla döner
O şeb-ârâ-yı cihâna
şem'î liḳâsıyla döner

fâriğ:

1. **fâriğ:**

Gazel 22

Mısra: 8

Vazgeçmiş olmak.

Taḥtgâh-ı sîne-i yâra
cülüs ister rakîb
Fâriğ olsun bu
hevesden ḳatlı olur
şâhib-ḥurûc

fâris:

1. **fâris:**

Gazel 13

Mısra: 10

Farsça.

Yekke-tâz-ı ṭab'îña

Fennî pesend etsin
cihân

Günde bir Fâris gâzel
nazm et çıkar meydâna
at

fâris-i güfte-i iḥsânla:

1. **fâris-i güfte-i**

iḥsânla: -la

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İhsan/Azîz (öl.
1220/1805-06)'in
güftelerinin, sözlerinin
süvarisi.*

Fenniyâ ṭab'î-ı

ḥurûfuñla ḳıḳıp
meydâna

Fâris-i güfte-i iḥsânla
oynatma feres

fâris-i ni'met:

1. **fâris-i ni'met:**

Müstezad 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Nimet at binicisi.

Pālūde midir vuşlatıñ
ey Fāris-i ni‘met
Nā-dīde bu lezzet

fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı
hāme-i eş‘ār:

1. **fāris-zebān-ı yekke-**
tāz-ı hāme-i eş‘ār:

Kıt'a 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şiirler kaleminin
tek başına ilerleyen
Fars dili uzmanı.

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı hāme-i
eş‘ār
Hüner seyr etdirip
şahn-ı belāgat içre ol
‘ālī

farķ ed:

1. **farķ ed:**

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlamak, sezmek,
bilmek.

Zer-i hāliş-‘ayārı farķ
eder bī-rūh iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammā
ol dağı nev‘-i
hacerdendir

farķ eder:

1. **farķ eder:-er**

Gazel 244

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Farkına varmak,
idrak etmek, sezmek.

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın farķ eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

farķ ederiz:

1. **farķ ederiz:-eriz**

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Var olduğunu
görmek, ayırt etmek,
seçmek.

Yoķlayıp farķ ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

farķ etmez:

1. **farķ etmez:-mez**

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Fark etmek, farkına
varmak.

Nuṭķ-ı pend-i ‘āşık u
ağyārı farķ etmez o şūh
Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gāne hūş

farķ eyle:

1. **farķ eyle:-mez**

Gazel 164

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Farkına varmak,
farķ etmek.

Farķ eylemez ‘ayārı zer-
i ḳalb-i muḥlişi
Ey şūh-ı zerger olsa [da]
ṭab‘ıñ meḥek seniñ

farķ eylemez:

1. **farķ eylemez:-mez**

Gazel 141

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Farkına varmak,
farķ etmek.

Hele sen dostluğı farķ
eylemez iseñ ey şūh
Ḥaḳ ḳatında benim
iyliklerim olmaz zāyi‘

2. fark eylemez: -mez

Gazel 203

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Farkına varmak,
fark etmek.*

Nîk ü bedi fehim edecek

ṭab^c-ı zâhidiñ

Fark eylemez ‘ayâr-ı

ḳulûbu meḥekse de

farkı:

1. farkı:

Gazel 56

Mısra: 4

Fark, ayırım.

Lebin ṭaṭbîḳ edip faḥr-i

Süleymân ile o şâhiñ

Dedi seyr eyleyen mü

deñlü yoḳ farkı

muṭâbîḳdır

farkı yok:

1. farkı yok:

Gazel 191

Mısra: 8

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

Farksız.

Ṭılsım-güşâ-yı ṭab^c olan

añlar bu nükteyi

Yoḳ farkı lafz-ı güher-i

naẓmıñ defineden

fârûk u ‘alî vü ‘osmân:

1. fârûk u ‘alî vü ‘osmân:

Kaside 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Hız. Faruk, Hız. Ali
ve Hız. Osman.*

Ḥademiñ olmağ ile

buldu şeref ḳapıñda

Yüz sürüp ḳapıña Fârûḳ

u ‘Alî vü ‘Osmân

fâş:

1. fâş:

Gazel 62

Mısra: 2

*Açmak, herkesçe
bilinir hale getirmek.*

Gördüm bugün o şûḥ-ı

cihânım terâş olur

Esrâr-ı çîn-i perçemi

‘uşşâḳa fâş olur

2. fâş:

Gazel 76

Mısra: 10

*Açığa çıkarmak,
belirgin hale getirmek.*

Ḥaṭṭ ber-âverde olup

şimdi o vech-i ḥasenim

Fenniyâ gün gibi fâş

oldu cihâna esrâr

fâş edeyim:

1. fâş edeyim: -eyim

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Açmak, herkesçe
bilinir hale getirmek.*

Ağyâra nice fâş edeyim

sırrımı Fennî

Ebkem olurum gâhice

açsam da ḥavâdiş

fâsid:

1. fâsid:

Gazel 40

Mısra: 2

*Bozuk, yanlış, fesat,
karıştırıcı.*

Bintü'l-‘inebiñ būs

edicek la‘lini zâhid

Telḥ etdi mey-i milḥ-i

lebânı ile fâsid

faşıl faşıl:

1. faşıl faşıl:

Gazel 234

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bölüm bölüm,
kısım kısım.*

Varaḳ varaḳ dile ŧerḩ-i
ḩayāl-i ḩaṭṭ-ı ruḩuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
ḩıl ü ḩālîñ mi

faşl-ı devr-i gülü:

1. faşl-ı devr-i gülü:-ü

Gazel 181

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İlkbahar mevsimi.

‘Uşşāḩa faşl-ı devr-i
gülü büselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i
dem-sāzdır sözüüm

faşl-ı ser-encām-ı dil:

1. faşl-ı ser-encām-ı dil:

Gazel 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*1. Gönül olaylarının
bölümü. 2. Gönül
olaylarının noktası.*

Yāre telḩiş eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerḩ edip metn-i ḩayāl-
i vaşlını gāḩi aña

faşş-ı nigîn-i deyyān

yeter:

**1. faşş-ı nigîn-i deyyān
yeter:**

Kaside 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Herkesin hesabını
ve hakkını en iyi bilen
ve veren Allah'ın yüzük
taşının oturduğu yer.*

Hüccet-i ḩükm-i
nübüvvet idigüñ
‘ālemde
Zahr-i pākiñde yeter
faşş-ı nigîn-i deyyān

fātıma:

1. fātıma:

Kıt'a 11

Mısra: 4

Özel isim.

Fenniyā rühuna bir
Fātiḩa dedim tāriḩ
Fātıma bülbülveş uçdu
fenādan gitdi

2. fātımam:-m

Kıt'a 10

Mısra: 32

Fatma (özel isim).

Gelip mevlüduna Fennī
dedi bir tāriḩ-i zībā
Görigel Fātımam dehre
ḩadem başdın şafā-yāb
ol

fāzılā:

1. fāzılā:

Gazel 160

Mısra: 9

*Ey Fāzıl. II Şair
Fennî ile çağdaş olan
şair.*

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

fāzıl-ı ‘allāme-i āgāḩ:

1. fāzıl-ı ‘allāme-i āgāḩ:

Kıt'a 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Algısı açık, bilgili
ve erdemli.*

Be-nām-ı Muştafā
Seyyid Efendi āl-i ṭāḩir
kim
O müfti-i Rodosçuk
fāzıl-ı ‘allāme-i āgāḩ

fāzıl-ı ehl-i kemāl:

1. fāzıl-ı ehl-i kemāl:

Gazel 231

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*İrfan sahibi şair
Fāzıl.*

Sū-be-sū nā-didedir ol
Fāzıl-ı ehl-i kemāl
Murğ-ı ‘anķāveş cihānı
tutdu nām-ı şöhreti

fedā eyleme:

1. fedā eyleme: -me

Gazel 218

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feda etmek.

Bir mürşidiñ ol bendesi
‘ālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

fehim edecek:

1. fehim edecek: -ecek

Gazel 203

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Nik ü bedi fehim edecek
ṭab‘-ı zāhidiñ
Farķ eylemez ‘ayār-ı
ķulūbu meħekse de

feh[i]m eder:

1. feh[i]m eder: -er

Gazel 236

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Ol zāt-ı beyt-i maķta‘mı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭab‘-ı cūşışiñ
yoķ nihāyeti

feh[i]m kıl:

1. feh[i]m kıl:

Gazel 190

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Feh[i]m kıl pāsban-ı
ķulķul-i hāl-i
gelūsundan
O şāf-ṭıynetiñ eczā-yı
kāfūr olduğun ey dil

fehm ed:

1. fehm ed: -ecek

Gazel 203

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab‘-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

2. fehm ed:

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

Dil-i bī-çāre baħş etse
‘aceb mi şerbet-i la‘lin
Ṭabībim fehm eder
derd-i derūnum ṭab‘ı
hāzıķdır

3. fehm ed:

Gazel 62

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Anlamak,

kavramak, idrak etmek.

Zāhid metā‘-ı zūhdini
‘arz etse şūfiyā
Kemħāyı fehm ederdi
ne gūne ķumāş olur

4. fehm ed:

Gazel 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Anlama, kavrama,
idrak.*

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı sühan
Oķuyup fehm edemez
mazmūn-ı terkīb-āşinā

fehm eden:

1. **fehm eden:** -en

Kaside 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Fehm eden ma'ni-i
levlākı bilir mertebēni
Ne bilir anı gürūh-ı
fuželā-yı im'ān

fehm eder:

1. **fehm eder:** -er

Gazel 105

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Anlama, kavrama,
idrak.*

Sa'idiñ fehm eder 'ārif
olanlar Fenniyā nuṭṭın
Dehānından kelām-ı
ṭūṭi-i gūyā çıkar çıkmaz

fehm et:

1. **fehm et:**

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Zer-i hāliş-'ayārı fark
eder bī-rūḥ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammā

ol daḥı nev'-i
ḥacerdendir

2. **fehm et:**

Gazel 100

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Fennī ḳo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḥafī merkez-i
levvāmeye şıḡmaz

3. **fehm et:**

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Ḳulaḳ ur nükte-i ta'rīzi
teşḥiş eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer
mazmūn-ı taḥḳīki saña
rakḳāş

4. **fehm et:** -me, -sin

Gazel 175

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Fehm etmesin ḥayāl-i
ḥaṭıñda me'āl il

Zirā olur me'āni
beyānında ḳāl u ḳil

fehm etdiñ:

1. **fehm etdiñ:** -diñ

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Ḥāzıḳ-ı cān gibi fehm
etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni
kevne şehenşāh-ı cedīd

fehm eyle:

1. **fehm eyle:**

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Fehm eyleyen me'ādı
sāhib-elem degildir
Fikr eyleyen me'āşı
ferḥünde Cem degildir

fehmi:

1. **fehmi:**

Gazel 70

Mısra: 9

*Divan şairi. Fehmî
(öl. 1189/1775).*

Fenniyā nükte-i eş'ārını
Fehmî şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şüret-i ma'nāya çeker

2. **fehmiyi:** -y, -i

Gazel 51

Mısra: 8

Divan şairi. Fehmî
(öl. 1189/1775).

Fennî maqām-ı Şermiyi
gülzâr-ı nağmede
Ancağ bilirse Fehmiyi
murğ-ı çemen bilir

3. **fehmiye:** -ye

Gazel 130

Mısra: 7

Divan şairi. Fehmî
(öl. 1189/1775).

Çıl tūti ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennî[yā] şunup
ğonçeyi Fehmîye
secencel

fehmi-i müşkil:

1. **fehmi-i müşkil:**

Kaside 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Zor anlama.

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vākıf-ı
fermān-ber-i rüy-ı
ğufrān

fehmi-i nām:

1. **fehmi-i nām:**

Kıt'a 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ünlü Fehmi.

Fehmi-i nām Hacı
İbrāhim Ağā-zāde kim
Merd-i 'Alemdār İsmā'ıl
Ağa nev-cevān

fehmi-i üstādıma:

1. **fehmi-i üstādıma:** -ım,
-a

Gazel 222

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Üstad Fehmi (18. yy
(?) *Osmanlı sahası*
divan şairi).

Ben begendim toğrusu
tanzire lāyıkdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstādıma

felek:

1. **felek:**

Gazel 9

Mısra: 12

Devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya.

Tehî şanma görüp zülf-i
giriş-girini ol şūhuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

2. **felekde:** -de

Gazel 89

Mısra: 4

Ar. Gök, asuman.

Nice seyyāh-ı 'ālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde 'āşıkıñ
keşkülde yarıdır

3. **felekde:** -de

Gazel 97

Mısra: 9

Ar. Gök, asuman.

Felekde dönmededir
Müşterî olup Keyvān
O mähî hāle-i āğūşa
kimseler şaramaz

4. felekde:-de

Gazel 161

Mısra: 10

Gökyüzü.

Var mı zülf-i 'izārîñ ile
cevlān eyler
O hümā-mişl felekde
per ü bālî küçücek

5. felekde:-de

Gazel 30

Mısra: 7

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Sīm-bāzuñdur felekde
'āşika cānā revā
Egnime şāl olsa
maqbülüm degil kavs-i
kuzah

6. felekde:-de

Gazel 86

Mısra: 1

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişālî görünmez
o rüzgār mıdır

7. felek:

Gazel 110

Mısra: 11

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Yem-i giryāna garq
olmazdan aqdem ey
felek luş et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r ilyās

8. felekde:-de

Gazel 110

Mısra: 9

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Dirigā biçmege maşşül-
ı 'ömrü māh-ı nevdir
dās
Felekde hāle hırmendir
kevākib dāne-i ervāh

9. felekde:-de

Gazel 120

Mısra: 11

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Felekde rū-be-rū
oldukça mir'āt-ı
cemālinde
Nikābın ref'edip ol
māh-ı tābānı
utandırmış

10. felek:

Gazel 183

Mısra: 3

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekte felek
Bezm-i gamda bī-girān-
ı sāgar-ı Cem görmedim

11. felek:

Kaside 1

Mısra: 85

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Keh-keşān şanma anı
esbine kırm çekdi felek
Kıldı ol pādīşehiñ reh-
güzerinde 'unvān

12. felek:

Kıt'a 2

Mısra: 11

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Devrân eder cemâlini
rü'yet için felek
Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

13. felek:

Kıt'a 4

Mısra: 15

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Felek güş eyleyince
tahtınıñ âhengini seyr
et
Eder kavş-i kuzah âvîze
bir elvân-ı Bengâli

14. felekde:-de

Muhammes 1

Mısra: 1

*1. devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Meleklerle felekde
etmiş iken dîv istinâs

Olur eṭrâf-ı ıdlâl-ı
‘ibâde şimdi ol ḥannâs

15. felek:

Gazel 47

Mısra: 12

*1. Gökyüzü, semâ.
2. Dünya, âlem, devran.
3. Gök katlarında yer
alan yıldızların insan
kaderi üzerinde yaptığı
kabul edilen etki,
kadere hâkim olduğuna
inanılan güç, tâlih,
baht.*

Re'is-i Fâzıla bu nazmı
Fennîyâ ‘arz et
Felek ister ise bâdbân
behâsınadır

16. felek:

Muhammes 1

Mısra: 28

*1. Gökyüzü, semâ.
2. Dünya, âlem, devran.
3. Gök katlarında yer
alan yıldızların insan
kaderi üzerinde yaptığı
kabul edilen etki,
kadere hâkim olduğuna
inanılan güç, tâlih,
baht.*

Gelip imdâdına ‘uşşâk-ı
zârın der ‘aḳab sen yet

Yemyana ğarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et

17. felekde:-de

Gazel 150

Mısra: 2

Gökyüzü II felek.

Şahñ-ı emelde fürḳat-ı
vuşlat telef şeref
Mihr ü kamer felekde
olurlar ḥalef selef

18. felekde:-de

Gazel 54

Mısra: 8

Âlem, dünya, felek.

Düşına almaz revâ olsa
aña kavş-i kuzah
Bî-riyâ şüfî felekde şâla
etmez i‘tibâr

19. felekde:-de

Gazel 34

Mısra: 6

Felek, gökyüzü.

Görse encüm gibi bir
ḥâlini ruḥsârında
Reşk ederdi aña bî-
şübhe felekde Mirriḥ

20. felek:

Kıt'a 1

Mısra: 5

Âlem, dünya.

Felek bâzîçe kılsa
encümen mehdine
lâyıktır
Erişir kuvvet-i kudsi ile
dest-i Süreyyâya

21. felekde: -de

Gazel 224

Mısra: 9

Dünya, gökyüzü,

sema.

Şoyup bir câme-ıhvâb
içre felekde hâleveş
Fennî
Der-âgüş eyledim ol
mâh-ı tãbânı
kemersizce

22. felekde: -de

Muhammes 1

Mısra: 23

Gök, gökyüzü.

Felekde hâle-i
hırmendir kevâkib
dâne-i ervâh
Dirîgâ biçmege maşşül-
ı 'ömrü mâh-ı nevdir
dâs

23. felek:

Gazel 164

Mısra: 12

*Âlem, dünya,
gökyüzü.*

Fennî bu esbâba düşüp
sâ'at-i hezâr
Döndü daķıķa seng-i
gamiñla felek seniñ

24. felekde: -de

Kıt'a 13

Mısra: 8

Gökyüzü, âlem.

Bu kaçır-ı nev-zemîni
eyleyip ihyâ Mesîhâsâ
Felekde olmağa âvîze
ķandîli sezâdır mâh

25. felek:

Kıt'a 1

Mısra: 9

Gök yüzü.

Nikâl-i necm-i gîsüdâr
pürsişdir felek aţlas
Müheyyâ mâh-ı nev
altun muşanna^c
mehdine pâyê

26. felek:

Gazel 222

Mısra: 7

*Âlem, dünya,
cihan; herkes.*

Baħr-i 'ıřķa ğark olup
gitdim aman dâd ey
felek
Hızırveş bir kerecik bâri
yetiş imdâdına

felekde:

1. felekde: -/de

Gazel 240

Mısra: 2

Âlem, dünya, felek.

Pür-tâb-ı ħüsnüñ ey
şeh-i Dârâ kamer gibi
Koymaz felekde
zulmet-i ğamdan keder
gibi

2. felekde: -/de

Kıt'a 2

Mısra: 6

Âlem, dünya, felek.

Gehvâresine olmağa
âvîze teşnedir
Kılmaz felekde lik
Şüreyyâya ol nigâh

felekde tãli'îñ var ise:

1. felekde tãli'îñ var ise:

Kıt'a 10

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Kaderinde varsa.

Felekde ʔālī'īñ var ise
Keyvān olmağa sa'y et
Müheyyā dāmeniñ irhā
edip bābında tevvāb ol

fem:

1. femde: --de

Gazel 16

Mısra: 2

Ağız.

Bir ʔavl-i eṣaḥ yok mu
bu ʔālemde ḥavādiṣ
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḥavādiṣ

2. fem:

Gazel 20

Mısra: 6

Ağız.

Hivām-meṣreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūḥuñ ceyš-i ḥaṭ-ı
ʔāriṣ [u] ruḥsārını seyr
et

3. feminden: -i, -n, -den

Gazel 37

Mısra: 5

Ağız.

Eşer yok hiç feminden
var ḥaber al būs-i
la'linden
ʔAzīmet eyle ey dil
Ḳandehāra her ʔi bād-
ābād

4. feminden: -i, -n, -den

Gazel 98

Mısra: 6

Ağız.

Yıkar ḥısn-ı ʔadūyı
gülle-i ʔāşık olup vāşıl
Feminden şavt-ı tūb-ı
āh-ı bī-pervā ʔıkar
çıkmaz

5. fem:

Gazel 183

Mısra: 16

Ağız.

Fenniyā şāḥib-zemīn-i
Zīver-i bülbul gibi
Gülşen-i bāğ-ı sūḥanda
böyle bir fem
görmedim

6. feminden: -i, -n, -den

Gazel 241

Mısra: 8

Ağız.

Ne sevdādır bu kim
vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-piç-i
gurguru

7. femiñe: -i, -ne

Müstezad 2

Mısra: 27

Ağız.

Tūtī deheninden
femiñe ʔand-i kelām al
Mā'ı şekerāsā

8. feme: -e

Gazel 216

Mısra: 12

Ağız.

Ḳılsın bez[i]mde
mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Şundukça cām-ı la'l-i
lebiñ keyfemā feme

9. fem:

Gazel 61

Mısra: 4

Ağız.

Āmādedir o gonçe
üşküfte olmağa lık
Zanneyley ʔandelibin
leb-beste fem degildir

10. **feminde:-i, -n, -de**

Gazel 240

Mısra: 14

Ağız.

Fennî cenâb-ı hâzret-i

Zîver Efendiniñ

Çekmez feminde güfte-i

naẓmın şeker gibi

fem-i âli:

1. **fem-i âli:-i**

Gazel 161

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı ağız. II

Hilekâr ağız.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acâyib

fem-i âli küçücek

Ĥabb-ı ‘anber mi nedir

dâne-i ĥâli küçücek

fem-i deryâ-yı sefid:

1. **fem-i deryâ-yı sefid:**

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Akdeniz’in ağızı

gibi.

Fenniyâ eylese bu

naẓmımı Sırrî tanẓîr

Kim eder baħr-i siyâhı

fem-i deryâ-yı sefid

fem-i ĥâme:

1. **fem-i ĥâme:**

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kalemin ağızı.

Tahrîr edemem ‘ışkı

fem-i ĥâmeye şıgmaz

Bir şerĥ-i me‘ânîdir o

kim nâmeye şıgmaz

fem-i killk:

1. **fem-i killk:**

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kalemin ağızı.

Fenniyâ Sebzi Efendiye

ne mümkün tanẓîr

Fem-i killkinden anıñ

la‘l-i bedehşân dökülür

fem-i süllâk-ı rind:

1. **fem-i süllâk-ı rind:-e**

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir yola, bir

tarîkata girmiş olanlar,

sâliklerin ağızı,

başlangıcı.

Şümâr-ı būs-ı la‘lin

tekye-i miĥnetde

şeyĥāsâ

Fem-i süllâk-ı rinde

sübĥa-i mercân eder ol

şūĥ

fem-i ĥab‘:

1. **fem-i ĥab‘:**

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaradılışımın ağızı.

Şimdi fem-i ĥab‘ımda

zebânım baña Fennî

Serşâr-ı mükeyyif mül-i

mey-ĥâneye bâ‘is

fem-i yâre:

1. **fem-i yâre:-e**

Gazel 207

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin ağızı.

Deşt-i ĥayâl-i dilde

fem-i yâre ‘azm eden

Râh-ı ‘ademde pey-rev

olur püşt ü pâlara

fem-i zîver-i ferzâne:

1. **fem-i zîver-i ferzâne:**

Gazel 111

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
*Bilge kişi Zîver'in
dudağı //sözleri.*

Mât eder âdemi
şatranc-ı sühanda fi'l-
hâl
Fenniyâ kılma fem-i
Zîver-i ferzâne heves

fen:

1. fen:

Gazel 114

Mısra: 7

*Herhangi bir
konuya âit olan ilim, bir
ilim kolu, hüner,
marifet, sanat.*

Ne nâ-dîde fen icâd
eyleyip dil gâbgabîñ
cânâ
Zücâc-ı dîde-i tengine
bir elma şıgındırmış

fenâdan uçdu gitdi:

1. fenâdan uçdu gitdi: -di

Kıt'a 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Bu dünyadan uçup
gitmek. II Vefat etmek.*

Fenniyâ rûhuna bir
Fâtîha dedim târih

Fâtîma bülbülveş uçdu
fenâdan gitdi

fenersizce:

1. fenersizce:

Gazel 224

Mısra: 6

Fenersizce.

Şağın vehm eyleyip
râh-ı 'adûdan ihtirâz
etme

Yürü ba'de'l-'işâ bî-bâk
ü bî-pervâ fenersizce

fennî:

1. fennî:

Gazel 1

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî Celâliye n'ola 'arz
etse şevk ile
Tanzîr için belâgat-ı
manzûmı cā-be-cā

2. fennî:

Gazel 5

Mısra: 15

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dürr-i sühan-efşânım
olsa n'ola Fennî
Şağn-ı dehen-i sâhil [ü]
mevc-i leb-i deryâ

3. fennî:

Gazel 7

Mısra: 12

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Alıp kâlâ-yı nazmı
hıvâce-i şab'-ı
Fürûğiden
Vücûd-ı dil-ber-i
eş'ârına Fennî yeleklik
yap

4. fennî:

Gazel 9

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu şî'r-i nev-zemîni
seyr için tanzîr eyle
Fennî
Kenâr-ı baħr-i nazmıma
Sa'd-âbâd eylesin aħbâb

5. fennî:

Gazel 10

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî şeb-i fikrinde
sipihr-i ruhu üzre
Hâlimi ziyâdâr olan ol
şu'le-i kevkeb

6. fennî:

Gazel 12

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şun destine âyîne-şifât
Fennî bu şi'ri
Maḥfice varıp Sırrî
Efendiye 'ayân et

7. fennî:

Gazel 13

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yekke-tâz-ı ṭab'îña
Fennî pesend etsin
cihân
Günde bir Fâris gazel
nazm et çıkar meydâna
at

8. fennî:

Gazel 14

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Vaşf eyleyemem lebinî
ben Zîvere Fennî
Baḥş etmege kıymaz
güheri ṭab'îma hisset

9. fennî:

Gazel 15

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Çerhiñ keremi kıldı
niyâzım ile Fennî
Bu penbe-i dâğım saña
bir jende mürüvvet

10. fennî:

Gazel 16

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ağyâra nice fâş edeyim
sırrımı Fennî
Ebkem olurum gâhice
açsam da ḥavâdiş

11. fennî:

Gazel 18

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şimdi fem-i ṭab'ımda
zebânım baña Fennî
Serşâr-ı mükeyyif mül-i
mey-ḥâneye bâ'is

12. fennî:

Gazel 19

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennî
'Ayş etdi bu şeb zâhide
ḥünşâ-yı mü'ennes

13. fennî:

Gazel 20

Mısra: 7

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Celâliden nazîre isteyip
bu nazmıña Fennî
Elin būs et temennâ
eyle olmazsa miyânın
koc

14. **fenni:**

Gazel 22

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Mevc-i deryāveş irilmez

Fenni şî'r-i Zîvere

Sen şināver ol diler

bülbül bāl aç da uc

15. **fenniye:**

Gazel 27

Mısra: 10

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Şayyāda hîç harām ola

mı t̄ā'ir-i vişāl

Fenniye murğ-ı bûse-i

la'liñ şehā mubāh

16. **fennî:**

Gazel 35

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Çemen-zāra müşābih

sebze-i tanzîr ile Fennî

Kenār-ı baħr-i nazmım

eylesin yārān-ı Sa' d-
ābād

17. **fenni:**

Gazel 37

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Bu nazmı māhya

ķandîli uçurup Fenni

üstāda

Hüner 'arz et Ḥasīb-i

rûze-dāra her çi bād-

ābād

18. **fenni:**

Gazel 39

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Āh eyleyecek Fenni

ğubār-ı ḥaṭ-ı yāre

Olsa o nesīm ile n'ola

vech-i şomā gerd

19. **fennî:**

Gazel 49

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

İnān-ı çîn-i zülfün
bend edip esb-i dile

Fennî

Şırāt-ı ebruvānından

güzer ķılmak ḥaṭā

derler

20. **fennî:**

Gazel 50

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Dedim görünce zemîn-i

Celāliyi Fennî

Bu güfte ṭab'-ı Belîgiñ

zevāyi'indendir

21. **fennî:**

Gazel 51

Mısra: 7

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Fennî maķām-ı Şermiyi

gülnār-ı nağmede

Ancaķ bilirse Fehmiyi

murğ-ı çemen bilir

22. **fennî:**

Gazel 53

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî bu nev-zemîni
Lezîziye 'arz edip
Seng-i Hişârî tab^c-ı
hünerden temel kıpar

23. fennîyi:

Gazel 59

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennîyi gör ki şi'r-i
Lezîziye güyyiâ
Bu nâ-sezâ nikâtı nazîre
ğazel verir

24. fennî:

Gazel 61

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî Celâli olma güş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemîne
Bâğ-ı İrem degildir

25. fennî:

Gazel 67

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

26. fennî:

Gazel 69

Mısra: 12

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tahrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şi'rini her
ân açar kıpar

27. fenniye:

Gazel 71

Mısra: 14

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtîñ 'Arifâ
Fenniye bundan ziyâde
dağı ihşânîñ mı var

28. fennî:

Gazel 72

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şi'r-i Hamdiye dü
dîdem n'ola açşam
Fennî
Tab^c-ı maħmûr olanı bir
iki peymâne yapar

29. fennî:

Gazel 73

Mısra: 12

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dürr-i vişâlini kenz-i
derûnunda hıfz eden
Fennî o ser-gevhere
ser-rişte-i cân verir

30. fenniye:

Gazel 74

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yümn-i elţâf ile
Fenniye nigâh-ı Râ'if
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümâsıyla döner

31. fennî:

Gazel 75

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Nağş-ı kâlâ-yı Surûriye

naẓîre Fennî

Nesc-i dilde târ u pûdı

bir ıarâğ üstündedir

32. fennî:

Gazel 79

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Đarb-hâne-i dilde

hacer-i ıab' ile Fennî

Sîm-i sühen-i Es'adı

tamgâya mehekdir

33. fennî:

Gazel 83

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Hayâl-i tîğ-ı nigâhı ol

âfetiñ Fennî

Harâb edip cigerim

pâre pâre kıalmışdır

34. fennî:

Gazel 86

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Nihâl-i nazm [u]

belâğatde Es'adıñ Fennî

Bahâr-ı güfte-i

mazmûnu tâze bâr

mıdır

35. fennî:

Gazel 89

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Cenâb-ı yekke-tâza ver

kümeyt-i nazmıñı Fennî

Eger verse rikâb-ı vezni

yoğ dilde varıdır

36. fennî:

Gazel 91

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Güş edip Şâ'iriniñ

gölşen-i tab'ın Fennî

Bülbülâsâ per açıp

‘azm-i Zinikmid ederiz

37. fennî:

Gazel 93

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Bu bî-çâre nuğûd-ı

sirişki biz Fennî

ıarıķ-i Ka'be-i vuşlata

harc-ı râh ederiz

38. fennî:

Gazel 95

Mısra: 10

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Pek tâzeniñ de 'âlemi

yoğ elde ııflveş

Fennî haı-âver olsa

göñül nev-res istemez

39. fennî:

Gazel 96

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Çi sūd âvâz-ı girye bî-

halâş-ı cân ey Fennî

Çü ğark-âb-ı hoy-ı çâh-ı

zenehdān olduğum
bilmez

Fennī baña bu dā'ire-i
‘ışka muvāfık
Ebrū-yı nigārim gibi bir
kār bulunmaz

Pūşidesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

40. **fennī:**

Gazel 97

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yem-i sühandā re’īs-i
Celālīveş Fennī
“Nūh yelken” mazmūnı
böyle aqdaramaz

43. **fenniye:**

Gazel 103

Mısra: 10

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

İlkā-yı tohm sırr-ı
mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

46. **fennī:**

Gazel 110

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nice ben yāre nār-ı ‘ışkı
tahrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

41. **fennī:**

Gazel 100

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennī ço yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu ken-z-i hafī merkez-i
levvāmeye şıgmaz

44. **fennī:**

Gazel 104

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ġā‘ibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Şabriyi ma‘nāda
da tanzīr ederiz

47. **fenniye:**

Gazel 113

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniye yine etmese bir
ğonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

42. **fennī:**

Gazel 101

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

45. **fennī:**

Gazel 106

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

48. **fennī:**

Gazel 114

Mısra: 13

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Behişt-i dilde Fennî
kadd-i dildârı edip
taşvîr
Secencel içre ol tûbâyı
ser-tâ-pâ şıgındırmış

49. **fennî:**

Gazel 115

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Bir dürlü muvâfık
olamaz t̂ab'ıma Fennî
Bir vaż'-ı redîdir benim
çindimde sipâriş

50. **fennî:**

Gazel 116

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Çıkarmış taylesânın
küşe-i destârdan Fennî
Hoşâ çuşşâka ol meh-
pâre serv-i sîm
göstermiş

51. **fennî:**

Gazel 119

Mısra: 15

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Nice ben Re'fete
tanzîrimi taħrîr edem
Fennî
Varağ âteş kalem âteş
midâd-ı cüybâr âteş

52. **fenniye:**

Gazel 120

Mısra: 13

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Verip sermâye-i Bâkî-i
naẓmı Fenniye Hüsni
Aña yek-sâ'at içre mâl-i
Kârün kazandırmış

53. **fennî:**

Gazel 121

Mısra: 10

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Vardıkça kibârâne
huzûrunda hemîşe
Fennî hâzer et eyleme
zînhâr tabaşbuş

54. **fennî:**

Gazel 121

Mısra: 10

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Vardıkça kibârâne
huzûrunda hemîşe
Fennî hâzer et eyleme
zînhâr tabaşbuş

55. **fennî:**

Gazel 123

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Ferdâlara şalmağ bizi
cânâneye maħşûş
Envâ'-ı dürûğ va'd-i
muşanna' ile Fennî

56. **fennî:**

Gazel 124

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Yem-i t̂ab'ından iħrâc
eyleyip şâ'ir olan Fennî
Kenâr-ı baħr-i naẓma

zīb-i silk eyler idi
ğavvāş

57. fennī:

Gazel 125

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

‘Arz eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz

58. fennī:

Gazel 127

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Verir deynin gelince
va‘desi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naḳd-i
cān olupdur cümleye
maḳrūz

59. fennī:

Gazel 128

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Sevdāya boğup zūlf-i
giriḡgīr ile Fennī
‘Uşşāḳı helāk etmede
ḡayfā o mūmārız

60. fennī:

Gazel 131

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

N’ola pāyine yüz sürse
‘Acem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ‘uşşāḳa
ḡarīb-i evliyādır Şāt

61. fennī:

Gazel 133

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūt

62. fennī:

Gazel 134

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Görünce şerbet-i la‘lin
tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü’ş-şifāya
kendini divānedir elfāz

63. fennī:

Gazel 136

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ṭarīḳa daḡl edip
nefsāniyyetle bī-ḡurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḡālī dem-
be-dem tekdīr eder
vā‘iz

64. fennī:

Gazel 137

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dürr-i sūḡan ḡiç telef
etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni
yā ne de maḡfūz

65. fennī:

Gazel 140

Mısra: 12

18. yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Kim verdi haber bu
ğazeli vaç'a-nüvise
Fennî dedi ba'zıları
tahrîr-i muvaçkaç

66. **fenni:**

Gazel 149

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenni bî-şübhe uçar
mişl-i habâb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
sühan-efsâneye üf

67. **fennî:**

Gazel 154

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkâra ki Fennî
Atdıkça urur yâr nigeği
câna 'ışkşak

68. **fennî:**

Gazel 157

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dimâğ-ı câna nuçkuñ
şöyle lezzet verdiğim
Fennî
Bu bâbda ni'met-i pāk-i
nikâtın bal ile kaymak

69. **fennî:**

Gazel 158

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Vechinde husûf
oldığıçün şerm ile
Fennî
Lâyık mıdır ol mâha
demek sende vefâ yok

70. **fennîye:**

Gazel 162

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bir büsesi yok Fennîye
İhsânın 'acâyib
Tanzîm edip eş'arını bî-
hüde emek çek

71. **fennîyi:**

Gazel 163

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ziveri 'aşık edip Fennîyi
mecnûn etmede
İsm-i Leylâya
teşebbühle lağabdır
perçemiñ

72. **fennî:**

Gazel 164

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî bu esbâba düşüp
sâ'at-i hezâr
Döndü dağıkça seng-i
ğamıñla felek seniñ

73. **fennî:**

Gazel 169

Mısra: 10

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bir 'ışka mı duş olduñ
'aceb derde mi düşdüñ
Fennî nedir âyâ bu
seniñ dilde telâşıñ

74. **fennî:**

Gazel 174

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

‘İtr-ı nikât-ı nazm ile

Fennî Celâliniñ

Gül-gönçe-i dehen eder

şem-i müşk-bū degil

75. **fennî:**

Gazel 176

Mısra: 13

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Çıkıp şahñ-ı belâgatda

şalâ etsem n’ola Fennî

Velî ben küşt-gîr-i

Zîvere te’kîd edip

çıkımam

76. **fennî:**

Gazel 177

Mısra: 7

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı

yâre garķ oldum yine

Fennî

Şalıp baħr-i gama fülk-i
dili eyyâm zannetdim

77. **fennî:**

Gazel 178

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Hoy-ı ruħsârı merākı

giderirmiş Fennî

O çiçek şuyunu şunsun

bize gül-âb içelim

78. **fennî:**

Gazel 182

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Hâmid-i mürşid gibi

sultâna Fennî yüz sürüp

Çağrıyem mevc-i yem-i

‘ummâna

gelmişlerdenim

79. **fennî:**

Gazel 184

Mısra: 7

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Tanzîr için âyâ ki bu

manzûmemi Fennî

Şermî-i sülhan-perver-i

ğarrâya mı gitsem

80. **fennî:**

Gazel 185

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Kenâr-ı kûlzüm-i tab‘-ı

Lezîziye Fennî

Melek deyü bu

manzûmu bir gazel

çekelim

81. **fennî:**

Gazel 188

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

Yürü beyt-i ‘arûs-ı

Fıtnata tanzîrin et

Fennî

Zifâf-ı hacle-i nazma

dürer âh-ı te’emmülden

82. **fennî:**

Gazel 190

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammā
Naẓîre iltimās etmiş
sūḥan-dānî
ḳamusundan

83. fennî:

Gazel 193

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Lezîzîye dem-â-dem
nev-sūḥan ‘arz eyleyip
Fennî
Kitâb-ı şafḥa-i
mecnû‘a-i ṭab‘î
ğazellensin

84. fennî:

Gazel 197

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Def‘ etmege sevdâ-yı
merâḳı baña Fennî
Yâ ḳulḳul-ı minâ ola
yâḥūd bir aḳar şu

85. fennî:

Gazel 201

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Celâl-i ḥüsnüne ḥayrân
olur gören Fennî
Düşünce tîğ-ı mücevher
gibi sūḥan şuyuna

86. fennî:

Gazel 202

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fennî ne ‘acâyib ki
sūḥandân-ı Sitânbul
Fethîye naẓîre demede
cümlesi zınḳa

87. fennî:

Gazel 206

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fennî ne ḳadar bilse de
zâhid yine ḥaḳḳı
İnkâr eder ol mürşid-i
dânâya gelince

88. fennî:

Gazel 207

Mısra: 14

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Zemzem verirse
kevsere ḥüccâcveş
Ḥasîb
Fennî verir nikâtını
‘ūd-âşnâlara

89. fennî:

Gazel 208

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fennî saña şâ‘ir der
idim ben daḥı ammā
Ziver gibi eş‘âr-ı lezîzîñ
‘asel olsa

90. fennî:

Gazel 209

Mısra: 9

18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Bugün seyr-i Bebekde
ḳatlı edip ‘uşşâḳını
Fennî

Boyandı hañçer-i tîğ-ı
nigāh-ı dîdesi kıana

91. **fennî:**

Gazel 210

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Neş'etiñ Fennî ğubār-ı
hañ-ı şî'r-i Zîveri
Kuñl-ı pāk-i İşfahān-ı
bî-behādır çeşmime

92. **fennî:**

Gazel 212

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Sen Ziver Efendiye bu
eş'arıñı Fennî
Hüccet deyü şun
destine imzāya kıarışma

93. **fennîyi:**

Gazel 215

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennîyi neşāt-āver edip
naẓm-ı Celālî
Tanẓîr eder ol ğüfte-i
hūşyārı ğörünce

94. **fennî:**

Gazel 218

Mısra: 11

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Mümkin mi ğüle mişli
anıñ bir dañı Fennî
Hıtm oldu sühan
Rāğıb-ı vālāda olunca

95. **fennîniñ:**

Gazel 220

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aħvālî Fennîniñ
Temāşā kıлмаğa ğüsn-i
secencel berber isterse

96. **fennî:**

Gazel 221

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Meydān-ı sühandā yine
‘Örfî ile Fennî
Kilk ile devāt tûp ile
çevğān elimizde

97. **fennî:**

Gazel 224

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şoyup bir cāme-ħvāb
içre felekde hāleveş
Fennî
Der-āğüş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

98. **fennî:**

Gazel 229

Mısra: 9

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî Tābîbî ile tıtuşsa
n’ola
Āteşāsā merāk var dilde

99. **fennî:**

Gazel 234

Mısra: 15

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Satır satır okuyup şi'r-i
Nehrîyi Fennî
Kalem kalem dedi
bevvâb nev-dilânîñ mı

100. **fennî:**

Gazel 239

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

İbrâhime teşbîh ile
Hâmid gibi Fennî
Bu beyt-i dili yapmağa
mi'mâr bulunur mu

101. **fennî:**

Gazel 240

Mısra: 13

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fennî cenâb-ı hâzret-i
Zîver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

102. **fennî:**

Gazel 243

Mısra: 11

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Müşâ'are ile zebân-ı
mücessem Fennî
Refi' Efendiye dâ'im
şenâdadır şimdi

103. **fennî:**

Kıt'a 9

Mısra: 17

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Gelip bir târih-i zibâ
dedim mevlûduna
Fennî
Bu nâm ile tülû' etdi
Meħemmed Rızâ'ullah

104. **fennî:**

Kıt'a 13

Mısra: 19

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Qoyup pâyın se
mağdem sülleminde
Fenni der târih
Sözüm yok bu binâ-yı
nev güzel resm oldu
mâşâllâh

105. **fenniye:**

Murabba 1

Mısra: 20

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Zîr-i eşikte begim hâk
ile yeksân olayım
Manşîb-ı vaşlîñı ver
Fenniye ihsân sezâ

106. **fenni:**

Müstezad 1

Mısra: 25

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fenni güher-efşâ yem-i
tab'îñ ile şi'riñ
Dür-dâne-i fikriñ

107. **fenniye:**

Müstezad 3

Mısra: 17

18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fenniye edip tente
feragâhî tırınka
Degdir baba finka

108. **fennî:**

Gazel 8

Mısra: 9

1. *Ey Fennî.18.*

yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile

ilgilenen.

Bu nazm-ı mezâmîn ile
kıl sen dağı Fennî
Luţfî gibi üstâd-ı sühan-
dâna teğarrüb

109. **fennî:**

Kıt'a 6

Mısra: 7

1. *Ey Fennî.18.*

yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile

ilgilenen.

Dedim bu mevlide ben
dağı Fennî bî-behâ
târîh
Tulû' etdi Mehemmed
mâhveş Seyyid
‘Aţâullah

110. **fennî:**

Kıt'a 10

Mısra: 31

1. *Ey Fennî.18.*

yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile

ilgilenen.

Gelip mevlüduna Fennî
dedi bir târîh-i zîbâ
Görigel Fâţımam dehre
kadem başdın şafâ-yâb
ol

111. **fenni:**

Kıt'a 14

Mısra: 23

1. *Ey Fennî.18.*

yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile

ilgilenen.

Fenni ver şâhib-i
ebnâsına bu târîhi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ħağ ilħağ

112. **fennî:**

Muhammes 1

Mısra: 33

1. *Ey Fennî.18.*

yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile

ilgilenen.

Nice ben yâre nâr-ı ‘ışkı
tahrîr eyleyem Fennî
Medâr-ı sūziş-i nazmım
ile sūzân olur kırtaş

fennî efendiniñ:

1. **fennî efendiniñ:** -*niñ*

Kıt'a 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

18. *yüzyılın ikinci*

yarısında yaşamış

Rodosçuklu şairdir.

O mâhiñ vâliidi Fennî
Efendiniñ sezâdır kim
Yazıp dīvân-ı şî‘rin
defter-i aqlâma küttâb
ol

fennî-i bî-çäre:

1. **fennî-i bî-çäre:**

Gazel 205

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çaresiz, dertli

Fennî.

Nażire ‘arz eder ‘Arif
Efendiye bu manzûmu
‘Acâyib şaçmalar tahrîr
eder Fennî-i bî-çäre

2. **fenni-i bî-çäre:**

Gazel 242

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çaresiz, dertli

Fennî.

Fenni-i bî-çâre gūyā
Zivere fermūd eder
Güfte-i manzūmunu
zu‘mınca tanzîr eyledi

fenni-i bî-çāreniñ:

1. **fenni-i bî-çāreniñ:**-
niñ

Gazel 30

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çaresiz, dertli

Fennî.

Fenni-i bî-çāreniñ
baḥsinde kıl ü kâl yok
Hüsni-ḥaṭṭındır şehā
nūr āyeti kavli-e eşāḥ

fenni-i rû-siyehiñ:

1. **fenni-i rû-siyehiñ:**-*iñ*

Kaside 1

Mısra: 131

Kelime Tipi: -

Günahkâr Fennî.

Fenni-i rû-siyehiñ bir
kes deryūzeñdir
Hāline merḥamet eyle
anıñ ey şāh-ı cihān

fenni-i zāra:

1. **fenni-i zāra:**-*a*

Gazel 160

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Inleyen Fennî.

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

fenni-i zārı:

1. **fenni-i zārı:**-*ı*

Gazel 80

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Inleyen Fennî.

Ten-bürehne fetḥ edip
‘uşşākına āgūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sım-
kemer

fenni-i zārıñı:

1. **fenni-i zārıñı:**-*ı, -ñ, -ı*

Gazel 196

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Inleyen Fennî.

Meyl et āgūşuna bir kez
ey meh

Fenni-i zārıñı kılma
maḥzūn

fenni-yā:

1. **fenni-yā:**

Gazel 2

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şerbet-i la‘lin ṭabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenni-yā ḥayyāṭ-ı ‘ışkıñ
kıl nazar maşnū‘ına

2. **fenni-yā:**

Gazel 4

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu nazmı Fenni-yā ‘Ārif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse ḥaṭṭ
edip olma melāl ammā

3. **fenni-yā:**

Gazel 6

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Pey-rev olunca güfte-i
İhsāna Fenniyā
Sühān belāgat içre
sühān söylerim saña

4. fenniyā:

Gazel 17

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirîgā
revā ‘abeş

5. fenniyā:

Gazel 21

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-
i manzūmuma revāc

6. fenniyā:

Gazel 23

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Neşirde leng olanlar

Fenniyā şahın-ı

belāgatda

Süvār olsa ‘aceb mi esb-

i pāk-i ṭab‘ına a‘rec

7. fenniyā:

Gazel 24

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

El çekip cām-ı Cem-i ser

şār-ı meyden Fenniyā

Cennet-i vaşlında yāriñ

ķana ķana kevşer iç

8. fenniyā:

Gazel 25

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nażirim Fenniyā bāğ-ı
sühānda nazm-ı
Re’fetle
Şarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı piç-ā-piç

9. fenniyā:

Gazel 26

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

‘Aks-i rüy-ı sākî-i meh-
pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı
secencelveş muşaffādır
ķadeḥ

10. fenniyā:

Gazel 28

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşriḥ

11. fenniyā:

Gazel 29

Mısra: 9
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fenniyâ düşe diyü
zülünü dâmen mi tutar
Zekânı bâğ-ı cemâlinde
o şâhın tuffâh

12. **fenniyâ:**
Gazel 31
Mısra: 11
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Niçün bey^c ü şirâh
eylerler anı Fenniyâ
‘âlem
Cihâna cânib-i Bârîden
ol bād-ı hevâdır yah

13. **fenniyâ:**
Gazel 32
Mısra: 10
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Jende-i hûn ile dil olsa
n’ola zîbende

Fenniyâ hoş yakışır bu
dil-i dîvâneye sürh

14. **fenniyâ:**
Gazel 33
Mısra: 11
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Cigerden kan geçer
bilmez tabîbim Fenniyâ
derdim
Taleb etdikçe la‘lin
tıflveş giryân eder ol
şûh

15. **fenniyâ:**
Gazel 34
Mısra: 10
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Dedi bir ehl-i sülhan
ğonçe külâhın açdı
Fenniyâ sür-ı hıtânına o
tıflıñ tārîh

16. **fenniyâ:**
Gazel 36
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrî tanzîr
Kim eder baħr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

17. **fenniyâ:**
Gazel 38
Mısra: 9
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Nâ’il olmağsa metâ^c-ı
vaşla kâsdıñ Fenniyâ
Eyleseñ cân u dili
nessâc-ı ‘ışka tār u pūd

18. **fenniyâ:**
Gazel 40
Mısra: 10
Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.

Rengîn ola mı sa‘y ile
hiç nazm-ı belâgat
Fenniyâ neşât ola ya bir
vakt-ı müsâ‘id

19. **fenniyā:**

Gazel 41

Mısra: 7

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā bāğ-ı

cemālinde o şāhıñ

ğabğabı

Bir turunc-ı tazedir

tüffāh-ı aħmerden lezîz

20. **fenniyā:**

Gazel 42

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā taħrîr ederken

dikġat et kim nazmıña

Oġuyup tā kim olasın

şî'r her bāre şāz

21. **fenniyā:**

Gazel 43

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nazar kıł Fenniyā

dendānına kenz-i

dehānında

Zihî pākizedir ol zî-

kıyam dūr-dāneden

me'hūz

22. **fenniyā:**

Gazel 44

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā sa'y ederek

şāh-ı belāğat içre

Güç ile şî'r-i beyāna

dehenim kıldı nüfūz

23. **fenniyā:**

Gazel 45

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nazm-ı Edibi söyle

Lezîzîye Fenniyā

Pāyında esb-i

cāmesiniñ çınkırağı var

24. **fenniyā:**

Gazel 46

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā şevket-i

şî'rinde Cenābın güş et

Emr-i zî-şān-ı nikāt-ı

femi ħünkārıdır

25. **fenniyā:**

Gazel 47

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Re'is-i Fāzıla bu nazmı

Fenniyā 'arz et

Felek ister ise bādbān

behāsnadır

26. **fenniyā:**

Gazel 48

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Esrār-ı 'ışkı gāhice

işşāya Fenniyā

Şimdi cihānda ħalmadı

bir i'timād olur

27. **fenniyā:**

Gazel 52

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā şahın-ı
belāğatda Ḥasīb-i
Rüstem
Küş-t-gİR-i sūḥan-ı
nāzım-ı meydān
büyüdür

28. **fenniyā:**

Gazel 54

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Buldu lezzet kand-i şi'r-
i Ni'met ile Fenniyā
Ba'd-ez-İN zenbūr-ı
ṭab'ım bala etmez
i'tibār

29. **fenniyā:**

Gazel 55

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Pek çok da iftiḥārı ko
bi'llāh Fenniyā
Şā'ir ḳatında böyle
sūḥanlar fesānedir

30. **fenniyā:**

Gazel 57

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Mazmūn-ı nazm-ı ṭab'ı-ı
Refi'ā ki Fenniyā
Sā'at gibi şınāyi'ı-ı şi'ri
lebindedir

31. **fenniyā:**

Gazel 58

Mısra: 12

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

KİL-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aḳar
Pür-güher olsa varak
içre 'aceb mi Fenniyā

32. **fenniyā:**

Gazel 60

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Baḥr-i naz[ı]mda şi'r-i
Refi'ā ki Fenniyā
Keşt-i-i ṭab'ı-ı nev-
hevesiñ nāḥūdāsıdır

33. **fenniyā:**

Gazel 62

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şaḥn-ı sūḥanda eşheb-i
dil rāh-dāş olur
Zu'mınca esb-i ṭab'ı-ı
Ḥasībāya Fenniyā

34. **fenniyā:**

Gazel 63

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nazİre iltimās edip bu
nazmı Fenniyā 'arz et

Lezîzî çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

35. **fenniyâ:**

Gazel 64

Mısra: 17

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ezhâr-ı nazm-ı Sâbit ü
Es'adla Fenniyâ
Şehd-i lezîz-i güfte-i
ṭab'ım revâklıdır

36. **fenniyâ:**

Gazel 66

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ ebr-i felekveş
bu zemîn-i pâki
Fikr-i ter ṭab'-ı sühân-
perver-i yârân şıkılır

37. **fenniyâ:**

Gazel 68

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Hüsn-i ḥaṭṭ taḥrîr ile
rengîn olur mu Fenniyâ
Zîver-i mazmûn ile
eş'âr kendin gösterir

38. **fenniyâ:**

Gazel 70

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ nükte-i eş'ârını
Fehmî şimdi
Şerḥ edip nazm ile hep
şûret-i ma'nâya çeker

39. **fenniyâ:**

Gazel 76

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḥaṭṭ ber-âverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyâ gün gibi fâş
oldu cihâna esrâr

40. **fenniyâ:**

Gazel 78

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ 'arz eyle
eş'ârıñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı oğur ise
'izz ile zî-şân olur

41. **fenniyâ:**

Gazel 81

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ pergâr-ı
tanẓîrimle nazm-ı
Sırriye
Hüsn-i ḥaṭṭ ser-levḥa
mişl-i çîn-i ebrü çevrilir

42. **fenniyâ:**

Gazel 82

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā feth etse gāhī
gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb
Daḥı böyle çok nüहुfte
nükte-i gül-fem kıpar

43. **fenniyā:**

Gazel 84

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Naḥl-i zebān-ı Şehri
Efendiyle Fenniyā
Bāğ-ı süḥanda
bülbülveş imtiḥān olur

44. **fenniyā:**

Gazel 85

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā taḥrİR için
ma'nā-yı şî'r-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭab'ımda benim
kilk-i per-i 'anḳā biter

45. **fenniyā:**

Gazel 87

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Noḳta-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i ḥaṭṭ bir rā çıkar

46. **fenniyā:**

Gazel 87

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Noḳta-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i ḥaṭṭ bir rā çıkar

47. **fenniyā:**

Gazel 88

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzİR
Fem-i kilkinden anıñ
la'l-i bedehşān dökülür

48. **fenniyā:**

Gazel 90

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

'Arz et bu nazmı Neş'et
Efendiye Fenniyā
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherİsidir

49. **fenniyā:**

Gazel 92

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḳaçınma Fenniyā tİR-i
niğāhından o dil-düzuñ
Hedef-mişli siper kıll
sİneñi cāniñ yaḳar
yaḳmaz

50. **fenniyā:**

Gazel 94

Mısra: 12

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Hezārān gonçe-i
üşküfte-ṭab^c[1] feth eder
ammā
Açılmaz verd-i şi'rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

51. **fenniyā:**

Gazel 99

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā mıştar-ı
mecnû'a-i ṭab^c-ı şi'ri
Dehen-i cedvel-i cüy-ı
Aresinden biliriz

52. **fenniyā:**

Gazel 102

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dürr-i güftarı n'ola
dizse kenâr-ı bahre
Fenniyā hâme-i
eş'arımız oldu yemimiz

53. **fenniyā:**

Gazel 105

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Sa'îdiñ fehm eder 'ārif
olanlar Fenniyā nuṭkın
Dehânından kelâm-ı
ṭüṭi-i güyâ çıkar çıkmaz

54. **fenniyā:**

Gazel 107

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yazdıqça vird-i şi'r-i
Ḥasîbâyı Fenniyā
Evrâk-ı Zîver ile pür
oldu külâhımız

55. **fenniyā:**

Gazel 108

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe güyiyâ
Evc-i 'âlîde hümâyâ per
açar bâl-ı meges

56. **fenniyā:**

Gazel 108

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe güyiyâ
Evc-i 'âlîde hümâyâ per
açar bâl-ı meges

57. **fenniyā:**

Gazel 109

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā ṭab^c-ı
hurûfuñla çıkıp
meydâna
Fâris-i güfte-i İhsânla
oynatma feres

58. **fenniyā:**

Gazel 111

Mısra: 14

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Māt eder ādemi
şatranc-ı sühanda fi'l-
hāl
Fenniyā kıılma fem-i
Ziver-i ferzâne heves

59. **fenniyā:**

Gazel 112

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildârı
açıp sen Fenniyā
Yâr-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehî yārāna es

60. **fenniyā:**

Gazel 117

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā lu'bet-i
şatranc-ı sühanda fi'l-
hāl
Eyledim Hâtife ferzâne-
i tab'ım ile kış

61. **fenniyā:**

Gazel 118

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā Rāmiz Efendi
hüsn-i hatt-ı dil-beri
Şerh edip nūr âyetin
takrir eder tefsirveş

62. **fenniyā:**

Gazel 122

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i 'xşā gibi sen
sine-i 'uryāna yaş

63. **fenniyā:**

Gazel 126

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ārū-yı rūhı kılsa telef
tañ mı Fenniyā

Bu kıl-i cism-i köhne vü
milkā-yı bî-ħazîz

64. **fenniyā:**

Gazel 129

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu nazmı Fenniyā Sırrî
Efendiye yürü 'arz et
Oğuyup baş 'afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

65. **fenniyā:**

Gazel 132

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Erbāb-ı nazm içinde
'aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

66. **fenniyā:**

Gazel 135

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḳand-i naẓmım seyr
edip āyine-i evrākda
Fenniyā gelmez mi ṭab^c-
ı ṭūṭi-i yārāna ḥaz

67. **fenniyā:**

Gazel 139

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şüret-i mel^cabe-i ṭıfl-ı
mezāmîn-i hüner
Fenniyā ṭab^c-ı Lezîzide
şekerden maşnū^c

68. **fenniyā:**

Gazel 141

Mısra: 12

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yürise ḥaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola 'ārızına
Fenniyā cem^c-i cemā^cat
eder elbet cāmī^c

69. **fenniyā:**

Gazel 142

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā sāhil-āver aḳa
yem-i ṭab^cından
Mevc-i naẓmıñla dūr-i
sirişki ḳılma taẓyī^c

70. **fenniyā:**

Gazel 143

Mısra: 11

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā maḥrem edip
Kenziyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsân-ı hüner
biġāneden etdim ferāġ

71. **fenniyā:**

Gazel 144

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḥvāb içre sen de fırsatı
fevt etme Fenniyā

Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirġ

72. **fenniyā:**

Gazel 145

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Maṭlabında infişāl-ı
va^cd ile Fenniyā seni
Manşıb-ı vaşl ile ḳıldı
Zāde-i Mollā çerāġ

73. **fenniyā:**

Gazel 147

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Künc-i çeşminde o
çeyş-i ġamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i 'aḳlımı tārāc
etdi Tātār-ı Bucaġ

74. **fenniyā:**

Gazel 148

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Mir'at-ı vech-i yār ile
Luḫfide Fenniyā
Güftāra geldi tūṭi-i gūyā
ṭaraf ṭaraf

75. fenniyā:
Gazel 150
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tîr-i nigāh-ı Zivere
şāyeste Fenniyā
Oldu nazîre-i sūḫanım
bî-şefef hedef

76. fenniyā:
Gazel 151
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā yok idi bezm-i
rind içre neşâṭ
Sāki teşrîf edecek
meclisimiz buldu şeref

77. fenniyā:
Gazel 152
Mısra: 9
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nemā verme yeter
naḫd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zîrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

78. fenniyā:
Gazel 153
Mısra: 12
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
ḫānede
Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhî ḫilāf

79. fenniyā:
Gazel 155
Mısra: 11
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tab^c-ı pākine
Rāḡıb süvārı yok

80. fenniyā:
Gazel 156
Mısra: 7
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū^calarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

81. fenniyā:
Gazel 159
Mısra: 11
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā ol kāmēt-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭab^c-ı Hātifle dili
mir'āta iḫdām eyledik

82. fenniyā:
Gazel 161
Mısra: 13
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ Neş'et
Efendi'den alıp hayr
du'â
Eyledik nokta
nazîreñde me'âli
küçücek

83. fenniyâ:
Gazel 165
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tahayyül eyle dilde
Fenniyâ bu ma'ni-i
bikri
Zifâf-ı nev-'arûs-ı
nazm-ı pāk-i Fıtnat
isterseñ

84. fenniyâ:
Gazel 166
Mısra: 7
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu esb-i nazmı harîdâr-
ı rahmnâkime çek

Eger urulmaz ise
Fenniyâ bakıp hüsni

85. fenniyâ:
Gazel 170
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i
hasretle Fenniyâ
Olsa Hicâz-ı dilde n'ola
ber-kenîl Nil

86. fenniyâ:
Gazel 171
Mısra: 13
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ pür-nev-edâ
tanzîr-i Hâtifden baña
Nice zer taşsin ü ihsân
olsa da mâni' degil

87. fenniyâ:
Gazel 172
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nice vaşf etsem Emîniñ
kâf-ı tab'ın Fenniyâ
Zivere destimde
hâmem şeh-per-i 'anķâ
degil

88. fenniyâ:
Gazel 173
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ şundu
mu'ammâsâ
Sûhan-ı nükre-i Fetħi
müşkil

89. fenniyâ:
Gazel 175
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Kesb-i selâset ile Hasîb
Begle Fenniyâ
Sûk-ı nazımda şî'rini
sen yâl u bâl bil

90. **fenniyā:**

Gazel 179

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḳand-i la'li ile iftâr eyle
Fenniyâ hıaṭṭı ğurûb
oldu temâm

91. **fenniyā:**

Gazel 180

Mısra: 10

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Olsa 'anḳâ gibi nazîrem
nâ-dîde ta'accüb
Fenniyâ ser-süḥan-ı
Hâşime nağzem
mağzem

92. **fenniyā:**

Gazel 181

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Âb-ı hayât-ı ğüfte-i
icrâya Fenniyâ

Üstâd-ṭab' Nehriye
enbâzdır sözüm

93. **fenniyā:**

Gazel 183

Mısra: 15

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ şâhib-zemîn-i
Zîver-i bülbül gibi
Gülşen-i bâğ-ı süḥanda
böyle bir fem
görmedim

94. **fenniyā:**

Gazel 186

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ Ḥayri Efendiye
ne mümkün tanzîr
Dür nişâr etmede kenz-i
fem-i esrârından

95. **fenniyā:**

Gazel 187

Mısra: 13

Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci

*yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Yazdım nazîre nazmım
Şabîḥāya Fenniyâ
Tanzîr için ḥavâle hem
olsun hem olmasın

96. **fenniyā:**

Gazel 189

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ sırrın ğüşâd
edip ṭabîb-i yâre dil
Söylesin derd-i
derûnun ḥâzîḳ-ı cân
diñlesin

97. **fenniyā:**

Gazel 192

Mısra: 9

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ḥasîbî ister imiş
Fenniyâ müşâ'areye
Hezâr-ı ğonçe-dehen
sû-be-sû çemen be-
çemen

98. **fenniyā:**
Gazel 194
Mısra: 13
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bâğ-ı sühanda mîve-i
mazmûnu Fenniyâ
Olmaz mı böyle tâze
zemîni olanlarıñ

99. **fenniyâ:**
Gazel 195
Mısra: 12
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Nigâhı pür-tetikdir
karşılık sürme hâzer
eyle
Gerekdir Fenniyâ havf
etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

100. **fenniyâ:**
Gazel 198
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ deryâya girmiş
ğusl için ol mâhı gör
Mû miyânına şinâver
bend edip iki kedû

101. **fenniyâ:**
Gazel 199
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Hayâl-i ebr-i zülf ile o
mâha Fenniyâ taḥkik
Şeb-i hecrinde yek-sâ'at
zuhûr eylerse ḥvâbım
bu

102. **fenniyâ:**
Gazel 200
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyâ mey-hânedede
mesti nice te'dîb eder
Bir de anda şîhne olmuş
zâhid-i şeydâ velev

103. **fenniyâ:**
Gazel 203
Mısra: 17

Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

‘Arz et bu nazmı Ziver
Efendiye Fenniyâ
‘Afv eylesin kuşûrunu
temyiz gerekse de

104. **fenniyâ:**
Gazel 204
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Seyr eyle nazmım Ziver
Efendiyi Fenniyâ
Vermiş kenâr-ı baḥr-i
maḳâlâta dürri bih

105. **fenniyâ:**
Gazel 211
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Râsihiñ kaşr-ı zemîni
yücedir kim Fenniyâ
Çerḥa çıkmış güyiyâ
eyvân eyvân üstüne

106. **fenniyā:**
Gazel 213
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bugün kürsîde gör kim
ẖvāba vardı Fenniyā
vā‘iz
H̱uzūrunda cemā‘at
kaşd edip
ẖamyāzelendikçe

107. **fenniyā:**
Gazel 214
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Dībāc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyā
Olmaz nazîre böyle
metā‘-ı zirā zere

108. **fenniyā:**
Gazel 216
Mısra: 13
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tā çerha çıkdı āh u
figānıña Fenniyā
Tanzîrim ile oldu zemîn
u semā seme

109. **fenniyā:**
Gazel 217
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dünyâyı ol āfet
Niğāhı tîr-i ebrûsu
kemānı olmamağ üzre

110. **fenniyā:**
Gazel 219
Mısra: 12
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uşşākı
O şāhıñ Fenniyā yokdur
nazîri ihtişāmlıkda

111. **fenniyā:**
Gazel 222
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu müferrih-i nev-
zemîni Fenniyā ‘arz
eyleyip
Zümre-i ‘irfān
buyursun söyle Sa‘d-
ābādıma

112. **fenniyā:**
Gazel 223
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

‘Arz et bu nev-zemîni
[.] üstāda Fenniyā
Bağmaz H̱asīb Efendi o
deñlü kuşūruma

113. **fenniyā:**
Gazel 225
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā Ziver Efendiye
bu nazmı ‘arz et
Söyler ol ẖalış-‘ayarı
saña zergercesine

114. **fenniyā:**
Gazel 226
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā şahın-ı sühanda
hüner-i ‘Örfiveş
Hışt-ı hâmeñle yeter
esb-i zebân ürkütme

115. **fenniyā:**
Gazel 227
Mısra: 10
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Riyâz-ı bāğı tab‘ımdan
bu şi‘rim ehl-i ‘irfâna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tâzedden
tâze

116. **fenniyā:**
Gazel 228
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā gülşen-i
tab‘ında esen bād-ı
nikât
Kondurur murğ-ı
hezārānları daldan dala

117. **fenniyā:**
Gazel 230
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Oğuyup Fenniyā
eş‘arını mäh-ı şekerāsā
Hasīb-i tütü-i güyānıñ
oldum ben de meftūnu

118. **fenniyā:**
Gazel 231
Mısra: 19
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā şahın-ı sühanda
Nāşide tevfiķ olup
Nāzımānıñ ‘Ākif oldu
bā‘is-i cem‘iyyeti

119. **fenniyā:**
Gazel 232
Mısra: 13

Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā temyîz için
‘arz et bu nazmı Zîvere
Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi

120. **fenniyā:**
Gazel 233
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Rıfķ ile dā‘i eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol haţţ-ı giyāh
şevketi

121. **fenniyā:**
Gazel 235
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Bu yekke-tāz-ı tab‘-ı
belāğatle Fenniyā
‘Örfî n’ola reh-i sülhānıñ
olsa reh-beri

122. **fenniyā:**
Gazel 236
Mısra: 15
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Cevher-fürüş-ı ıab^c-ı
Hasībāya Fenniyā
‘Arz et bu dürr-i rişte-i
nazm-ı belāgati

123. **fenniyā:**
Gazel 237
Mısra: 13
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanzīriñ ‘aceb
Ziver-i manzūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

124. **fenniyā:**
Gazel 238
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Sūķ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Hasīb
‘ilm ile girmez ele kesb-
i sūħan dedikleri

125. **fenniyā:**
Gazel 241
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luıfı derde
kāfıdır
Dil-i bīmārına şunsun
ıabıbim olma cān kıuru

126. **fenniyā:**
Gazel 244
Mısra: 9
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Maķām-ı şı‘r-i Ziver
Fenniyā iħsāna lāyıkdır
Sezādır eylese ‘uşşāķa
muırib būselik hey hey

127. **fenniyā:**
Gazel 245

Mısra: 11
Ey Fennî.18.
*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Rā’iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūħan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

128. **fenniyā:**
Gazel 245
Mısra: 11
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Rā’iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūħan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

129. **fenniyā:**
Kıt'a 2
Mısra: 23
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tārıķ-i mevlidin
oķuyan Fenniyā desin
El-ħaķ rebı‘de Rābi‘a
sultān göründü māħ

130. **fenniyā:**
Kıt'a 4
Mısra: 25
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyā
tārîḥ
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālî

131. **fenniyā:**
Kıt'a 8
Mısra: 17
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Du‘ā kıl Fenniyā ḥatm
et kelāmı ḥirelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfūz eylesin
Mennān

132. **fenniyā:**
Kıt'a 12
Mısra: 33
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Tārîḥin üçler gelip
sūrına der Fenniyā
Ṭālî‘i meh-tāb ile eyledi
şanki kırān

133. **fenniyā:**
Murabba 3
Mısra: 21
Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fenniyā alsa Lezîzî
dest-i pākine kalem
Esb-i ṭab‘ına süvār
olmağa hiç çekmez
elem

134. **fenniyā:**
Gazel 3
Mısra: 11
1. Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı sūḥan
Oḳuyup fehmedemez
mazmūn-ı terkīb-āşinā

135. **fenniyā:**
Gazel 138
Mısra: 7
1. Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Olmasın nazmıñ
Muṭavvel bā‘iṣ-ı renc-i
şudā‘
Sen Müfid ü Muḥtaşar
kıl Fenniyā eş‘ārını

136. **fenniyā:**
Gazel 146
Mısra: 10
1. Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Sürme-i çeşmi helāk
etse n’ola ‘uşşākı
Fenniyā seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zāğ

137. **fenniyā:**
Gazel 167
Mısra: 9
1. Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Bâğ-ı sühanda nazmıma
bülbül demez misin
Hvânde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenniyâ

138. **fenniyâ:**

Kaside 2

Mısra: 27

1. *Ey Fennî.18.*

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Fenniyâ hatm et kelâmı
kıl du‘â-yı devletin
Hâk Te‘âlâ eylesin
‘ömr-i hümayunun
mezîd

139. **fenniyâ:**

Kıt'a 5

Mısra: 11

1. *Ey Fennî.18.*

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Ehâli şükr edip der
Fenniyâ târîhini güş et
Revâ Hâk beldeye
‘allâme müftî-i enâm
oldu

140. **fenniyâ:**

Kıt'a 7

Mısra: 17

1. *Ey Fennî.18.*

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Mevlidi târîhini müjde
edip Fenniyâ
Dedim o maḥdüm için
bu sühân-ı efḍali

141. **fenniyâ:**

Kıt'a 11

Mısra: 3

1. *Ey Fennî.18.*

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Fenniyâ rûhuna bir
Fâtiḥa dedim târîḥ
Fâtiḥa bülbülveş uçdu
fenâdan gitdi

142. **fenniyâ:**

Murabba 2

Mısra: 19

1. *Ey Fennî.18.*

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.
Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Çaṭreyem nezdinde
bi’llâhi anîñ ben
Fenniyâ
Hâtif-i şâhib-belâgat
ma‘rifet deryâsıdır

143. **fenniyâ:**

Kıt'a 1

Mısra: 21

*Şairin kendisine
hitabı; "ey Fennî!".*

Müdellet ‘âleme târîḥi
besdir Fenniyâ râḥat
Erişdi şulḥ ile sulṭân
Süleymân geldi
dünyâya

fennî[yâ]:

1. **fennî[yâ]:**

Gazel 130

Mısra: 7

Ey Fennî.18.

*yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ƙıl ƙũti ile bũlbũl-i
nālāna tavassuƙ
Fennī[yā] Şunup
ĝonĉeyi Fehmīye
secencel

ferāĝ:

1. ferāĝ:

Gazel 146

Mısra: 8

*Ar. 1. Bırakma, terk
etme, fâriĝ olma, vaz
geĉme. 2. İŞten
ĉekilmek, terk-i iştigal,
3. Bir mũlkũn hakk-ı
tasarrufu ahire terk
etme, kasr-ı yed.*

Bāde-i la‘lini nũŐ
etmege me’zũn olsam
Cān ĥalkıma deĝin
etmez idim anı ferāĝ

ferāĝ et:

1. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Ʀā’ir-i ƙudsam behişt-i
lāneden etdim ferāĝ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāĝ

2. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Ʀā’ir-i ƙudsam behişt-i
lāneden etdim ferāĝ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāĝ

3. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Meclis-i dilde ĥayāl-i
cām-ı la‘l-i yār ile
El ĉekip peymāne vũ
mey-ĥāneden etdim
ferāĝ

4. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Yıĝdı beyt-i ƙalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi ĥarāb
Ƙaƙ‘-ı ümmīd eyleyip
vīrāneden etdim ferāĝ

5. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Mürtefi‘ ƙaŐr-ı cinān-ı
vaşl-ı yāre nā’ilim
Zīr-i Őaĥn-ı Şuffe-i
kāŐāneden etdim ferāĝ

6. ferāĝ et:-dim

Gazel 143

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Esb-i mazmũnun
sũrũnce baña o Őāh-ı
cihān
Māt olup bāzīĉe-i
ferzāneden etdim ferāĝ

ferāĝ etdim:

1. ferāĝ etdim:-dim

Gazel 143

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Vazgeĉmek.

Fenniyā maĥrem edip
Kenzīyi sırr-ı nazmıma
Nā-Őināsān-ı hũner
biĝāneden etdim ferāĝ

ferāĝ kıldım:

1. **ferāğ kıldım:** -*dım*

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Vazgeçmek,
bırakmak.*

Añlamazsın zāhidā
ebced ḥisābın bunda
sen

Ben rumūzu saña
tefhīm etmege kıldım
ferāğ

feragāhī edip:

1. **feragāhī edip:** -*ip*

Müstezad 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

?

Fennīye edip tente
feragāhī tırınka
Degdir baba finka

ferah u şevk:

1. **ferah u şevk:**

Kıt'a 14

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ferahlık ve arzu.

Ferah u şevk ile yā Rabb
şafā-yāb eyle
Neşter-i ğamla dil-i
bānīsini kıлма şikāk

ferā'iz okuyup:

1. **ferā'iz okuyup:** -*y, -up*

Kıt'a 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah'ın farz kıldığı
ibadetler, yapılması
mecburi olan din
emirlerini okumak.*

Ferā'iz okuyup andan
temāmen şakki de
öğren

Rūsūm-ı 'ilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

ferd:

1. **ferd:**

Gazel 39

Mısra: 8

Fert, kişi.

Yār ile bu şeb şem' idi
yār-ı firüzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

ferdālara şalmak:

1. **ferdālara şalmak:** -
mağ

Gazel 123

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Gelecek için vaatte
bulunmak.*

Ferdālara şalmak bizi
cānāneye maḥşūş
Envā'-ı dürüg va'd-i
muşanna' ile Fennī

ferdi:

1. **ferdi:**

Gazel 216

Mısra: 7

Fert, kişi.

'Uşşākı ferdi zülf-i
şekīlīñ uşūl ile
Oldu bu nefḥa-sāz-ı
göñül beste māteme

feres oynatma:

1. **feres oynatma:** -*ma*

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

At oynatma:

*1. Bildiği ve istediği gibi
davranmak. 2. Belli bir
alandā üstünlük
kurmak.*

Fenniyā ṭab'-ı
ḥurūfuñla çıkıp
meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla
oynatma feres

ferhunde:

1. ferhunde:

Gazel 61

Mısra: 2

Uğurlu, kutlu.

Fehm eyleyen me'ādi
sāhib-elem degildir
Fikr eyleyen me'āşı
ferhunde Cem degildir

ferih:

1. ferih:

Gazel 28

Mısra: 6

Mutlu ve neşeli.

La'l-i ümmidiñ eden
sā'il-i deryüzeleriñ
Geçinir ni'met-i
vaşlınla fakirān ferih

ferkadān olsun:

1. ferkadān olsun: -sun

Kıt'a 12

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Dübb-i asgar

*(Küçükayı) denilen
yıldız kümesinin en
parlak yıldızlan olmak.*

Mehd-i felekde gelip bir
veled-i mehveşi

Gevher-i bāzīçesi olsun
aniñ Ferkadān

fermān:

1. fermāniñ: -iñ

Gazel 71

Mısra: 6

Buyruk, emir.

Taht-ı ebrüda zuhūr
etdi hüs[ü]n-i haṭṭıñ
Katline 'uşşākınıñ
tuğralı fermāniñ mı var

fermüd:

1. fermüd:

Gazel 242

Mısra: 9

Emir, ferman.

Fenni-i bī-çāre gūyā
Zivere fermüd eder
Güfte-i manzūmunu
zu'mınca tanzir eyledi

fersüde:

1. fersüde:

Gazel 213

Mısra: 8

Eskimiş, yıpranmış.

Şağın 'arz etmesin
biğāne-i hayyāṭ-ı
ağyāra

Olur fersüde kuṭn-ı
vuşlatı endāzelendikçe

feryād:

1. feryādıma: -ım, -a

Gazel 222

Mısra: 6

Bağırıp çağırma.

*Yüksek sesle yardım
istemek.*

Gülşen-i dāğ ten-i 'ışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḥl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

2. feryād:

Gazel 21

Mısra: 9

*Bağırıp çağırma. II
yüksek sesle yardım
istemek.*

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıṭı kıṭ decāc
Feryād [u] na'ralarla ne
muḍḥik imiş meger

feryād ed:

1. feryād ed:

Gazel 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bağırıp çağırarak,
yardım istemek.*

Bülbül gibi dil haddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemāliñde aña verd

2. feryād ed:-erek

Gazel 184

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüksek sesle

bağırarak, haykırmak.

Bülbül gibi feryād
ederek vaqt-i seherde
Ol verd-i ruḥ-ı gönçe-i
zibāya mı gitsem

feryād ederem:

1. feryād ederem:-er, -em

Gazel 215

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüksek sesle

haykırmak.

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce
Ṭab'ım açılır gönçe-i
güzlārı görünce

feryād etmeyem:

1. feryād etmeyem:-meyem

Gazel 108

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüksek sesle

haykırmak.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem

Üstülhvānim oldu tende
murğ-ı cānā tel ḳafes

feryād-res:

1. feryād-resi:-i

Gazel 39

Mısra: 2

Feryat edenin

*imdadına yetişen,
yardım eden (kimse).*

Kūyuñda raḳib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

ferzāne:

1. ferzānedir:-dir

Gazel 134

Mısra: 8

Satrançta vezir;

*bütün tanıklarda,
satrançtaki şah-vezir
terimleri göz önünde*

*tutulmalıdır. âlim,
bilgin // şair.*

Ḳurup manşübe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi'l-
ḥāl
O şāhı māt eder yek
lu^cbla ferzānedir elfāz

ferzāne-i ṭab'ım:

1. ferzāne-i ṭab'ım:-ım

Gazel 117

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yaradılışımın (söz
söyleme kabiliyeti)
veziri // yaradılışımın
(söz söyleme kabiliyeti)
bilge kişisi.*

Fenniyā lu^cbet-i
şatranc-ı sūḥanda fi'l-
ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-
i ṭab'ım ile kış

ferzend:

1. ferzend:

Kıt'a 6

Mısra: 3

Çocuk.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Seḥāb-ı zülfi için

zanneder vechin
görenler mäh

2. **ferzendi:-i**

Kıt'a 8

Mısra: 7

Çocuk.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Kudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

3. **ferzend:**

Kıt'a 9

Mısra: 10

Çocuk, oğul.

Hāṭādan hıfz eyleyip
dā'im Hūdā efzūn ede
'ömrün
Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i mäh

fes:

1. **fes:**

Gazel 6

Mısra: 5

Kırmızı ve kalın

*çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ğonçe üzre tāze
semen söylerim saña

2. **fesle:-le**

Gazel 51

Mısra: 1

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

3. **fes:**

Gazel 112

Mısra: 1

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Nağme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

4. **fes:**

Gazel 95

Mısra: 6

Şapka yerine

*kullanılan, kırmızı,
kalın çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde
başlık.*

Meclisde dāl 'araḫ-çin
ola yoḥsa vā'izā
Ol Çin-i mülket üzre
Hıṭādır fes istemez

fesād:

1. **fesād:**

Gazel 48

Mısra: 4

*Fenalık, kötülük,
karışıklık; arabozanlık,
anlaşmazlık.*

Havfım budur kazā ile
diller şehid olup
Tiğ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

feşān edip:

1. **feşān edip:-ip**

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can dağıtmak.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek

Süleymân der imiş
şâneye üf

fesâne:

1. fesânedir:

Gazel 55

Mısra: 10

Asılsız, hayal

*mahsulü hikaye,
söylence, masal.*

Pek çok da iftiyhârî kıo
bi'llâh Fenniyâ
Şâ'ir katında böyle
sühanlar fesânedir

fesden çıkdı:

1. fesden çıkdı:-dı

Gazel 238

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Festen dışarı

çıkmaq.

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne turreşi
Sîm-sifâl içre karanfûl
feslegen dedikleri

fesden çıkıp:

1. fesden çıkıp:-ıp

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Festen dışarı
çıkmaq.

Hvâb-ı gâfletde çıkıp
fesden eder elbet zühür
Meh yüzüñ
mâhiyyetiçün târ-ı
şebdir perçemiñ

fesden perçem çıkarma:

1. fesden perçem

çıkarma:-ma

Gazel 236

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Festen kâkül

çıkarma.

Perçem çıkarma fesden
o şâhıñ nezâketi
İklîm-i çîn-i ülfete tûğ-ı
melâhâti

fesleğen:

1. feslegen:

Gazel 51

Mısra: 2

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Dil ol beyâz fesle seni
yâsemen bilir
Bâg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

2. feslegen:

Gazel 99

Mısra: 5

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Feslegen râyihası tutsa
cihânı ne 'aceb
Büy-ı perçem idüğü ref'-
i fesinden biliriz

3. feslegen:

Gazel 163

Mısra: 11

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Feslegen sünbül
karanfül cem' edip
Selmân-ı pāk
Niçe envā'-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

4. feslegen:

Gazel 179

Mısra: 4

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyihāsın
istişmām

5. feslegen:

Gazel 201

Mısra: 6

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen şuyuna

6. feslegen:

Gazel 238

Mısra: 10

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne turretsi
Sīm-sifāl içre karanfül
feslegen dedikleri

feslegen mi:

1. feslegen mi: -mi

Gazel 211

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Fesleğen II

Sevgilinin saçı.

Feslegen mi perçemiñ
şebbüya beñzer
kākülün
Eylediñ teşmīm-i hoş
reyhān reyhān üstüne

feth ed:

1. feth ed:

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Vaz' eden miftāh-ı

zıkrin kufı-ı maqşūda

Feth eder bāb-ı

gülistān-ı cināmı bī-riyā

2. feth ed:

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Tiğ-ı müjeñe sinesini

feth eden 'aşıq

Dīvāne eder hançer-i

bürrāna tekkarrüb

3. feth ed:

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Feth edip 'arz-ı cemāl

eyleme ağıyāra diyü

Ġoneyye ħār-ı nikāt-ı
süħanım kıldı nüfüz

4. **feth ed:**

Gazel 80

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Ten-bürehne feth edip
‘uşşākına āġüşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sim-
kemer

5. **feth ed:**

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Yürü ħavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin feth
eder kaçır kaçmaz

6. **feth ed:**

Gazel 94

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Hezārān ġonçe-i
üşküfte-‘tab[ı] feth eder
ammā
Açılmaz verd-i şı‘rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

feth eden:

1. **feth eden: -en**

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Ĥısn-i ħaşını feth eden
elbet ezān verir

feth eder:

1. **feth eder: -er**

Gazel 188

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Açmak.

Seşerde vaz‘ eden
miftāĥ-ı zıkrin kufl-ı
maşşūda
Der-i bāġ-ı cinānı feth
eder bāb-ı tevekkülden

feth edip:

1. **feth edip: -ip**

Kaside 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Açmak.

Feth edip mu‘cizeyi
genc-i mu‘talsamāsā
İki şakķ oldu parmaġıñ
ile māh-tābān

feth et:

1. **feth et:**

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Nigeh-i ‘āşıķa feth etse
n’ola sinesini
Nūr-ı ħürşid ile ol
penbe-i büstān
büyüdür

2. **feth et:**

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Fethetmek, ele
geçirmek.*

Fenniyā feth etse ġāĥı
ġülşen-i ‘tab‘ın Ĥasīb
Daĥı böyle çok nüĥüfte
nükte-i ġül-fem kaçır

feth etmek için:

1. **feth etmek için:** -mek, -içün

Murabba 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Açmak.

Penbe-i vaşlın müheyyā
kılmağa ol dil-beri
Hvābda feth etmek için
uçkur-ı şevk-āveri

feth olun:

1. **feth olun:** -un

Gazel 245

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Ele geçirilmek,
zaptedilmek.*

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Dağme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

fethi:

1. **fethiye:** -y, -e

Gazel 202

Mısra: 12

*Şair Fennî'nin
örnek aldığı şair.*

Fennî ne 'acāyib ki
sühandān-ı Sitānbul
Fethiye nazîre demede
cümlesi zınka

fetil-i lem'a:

1. **fetil-i lem'a:** -a

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Parlama fitili.

Zahm-ı sînem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetil-i lem'a tábāsā
çerāğ üstündedir

fetil-i penbeler:

1. **fetil-i penbeler:** -ler

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Pamuk fitili
(yaralara konulan
tiftik).*

N'ola şeb tā seher pür-
nahl olursa leyl-i
hecrinde
Fetil-i penbeler āteş
vücūd-ı dāğdār āteş

fettâh:

1. **fettâh:**

Gazel 29

Mısra: 6

*Ar. Kullarının
kapalı işlerini açan
Cenabıhak: fettâh-ı
kerîm.*

Müceb-i hikmet-i lâ-
yüs'elü ammā yef'alü
Nā-peder kevnē
Mesihāyı getirdi fettâh

2. **fettâh:**

Muhammes 1

Mısra: 20

*Açan, açıcı. II
Kullarının kapalı
işlerini açan Cenabıhak.*

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudürü'n-nās
Ne ālât-ı müheyyâdır
anı halk eylemiş fettâh

fettân:

1. **fettân:**

Gazel 105

Mısra: 5

*(Ar.) Çekici, gönül
alıcı.*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân
Sebûda bir kadeh sâkî

mül-i şahbā çıkar
çıkılmaz

2. fettān:

Gazel 69

Mısra: 4

*Fitne çıkararak,
gönül çelen. II sevgili.*

Âteş saçıp nigh-be-
nigh çeşmi âfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar kapar

fetvā:

1. fetvā:

Kıt'a 5

Mısra: 4

*Bir hâdise, bir
muâmele hakkındaki
hüküm-ü şer'îyi ehli
olanın haber vermesi
ve o hükme dair verilen
mâlumat, bilgi.*

Ne mümkün ba'z-ı
hükkāmān çıkmak rāh-ı
şer'iden

Anıñ destinde fetvā
eşheb-i hükme zaħm
oldu

**fetvā-yı eş-şehr-i
rodosçukda:**

**1. fetvā-yı eş-şehr-i
rodosçukda:-da**

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Rodosçuk şehrinin
müftüsü.*

Semiyy-i faħr-i 'âlem
Muştafâ Seyyid Efendi
kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i
Rodosçukda be-kām
oldu

fevķ-ı cemāl:

1. fevķ-ı cemāl:

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzelliğın zirvesi.

Ebrūlarıña fevķ-ı
cemālînde naẓar kıl
Ser-levhadır ol muşhaf-
ı ruhsāra müzehheb

fevt olsa:

1. fevt olsa:-sa

Kaside 1

Mısra: 151

Kelime Tipi: -

*Elden çıkarmak,
yitirmek, elden
kaçırarak.*

Budur āyīn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merķadi üzre ķul āzād
eder anlar her ān

fevvāre:

1. fevvāre:

Gazel 77

Mısra: 9

Fıskiye.

Ĥavz bir 'āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āğūşmuza bir
ķadd-i dil-cū bulunur

2. fevvāreveş:

Gazel 58

Mısra: 6

Fıskiye misali.

Mışr-ı dilde Nıl-i 'ışkıñ
hep dem-ā-dem bu aķar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derūn-ı sīneye

feyz alıp:

1. feyz alıp:-ıp

Kaside 1

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

*Ders almak II
manevi haz almak.*

Başladı gönçe o dem
bülbulveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ḥandān

fezā-yı evc-i dilde:

1. **fezā-yı evc-i dilde: -de**

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlün en üst

boşluğu.

Seḥāb-ı zülfüne murğ-ı
hümāveş per açan ʿışka
Fezā-yı evc-i dilde ṭāʿir-
i sürür hevā derler

fezā-yı nazm:

1. **fezā-yı nazm:**

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiir alanı.

N'ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı nazma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkılmaz

fezā-yı sūḳ-ı maḥabbet:

1. **fezā-yı sūḳ-ı**

maḥabbet: -de

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgi sokağı

meydanı.

Fezā-yı sūḳ-ı
maḥabbetde çıkdı ol
ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi
kemān behāsinadır

fezā-yı zulmet-i kânün-ı kalbiñ:

1. **fezā-yı zulmet-i**

kânün-ı kalbiñ:

Gazel 220

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalp kanununun

karanlık boşluğu.

Hevā-yı āhla kıl sen o
āteş-pāreyi pür-tāb
Fezā-yı zulmet-i kânün-
ı kalbiñ aḥker isterse

figān:

1. **figān:**

Gazel 235

Mısra: 9

Acı ile haykırma.

Bī-dār eder figān ile
yārı rakīb-i zāğ

Ḳuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

figān u zār ed:

1. **figān u zār ed:**

Gazel 120

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Figān u zār eder sūḳ-ı
elemde dem-be-dem
ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışk khand-i
laʿline ol meh
dadandırmış

figān-ı āh:

1. **figān-ı āh:**

Gazel 243

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ah, hüznün feryadı.

Görünce yār ile ağıyārı
bezm-i maḥfide
Figān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

fikr:

1. **fikri: -i**

Gazel 196

Mısra: 3

(Ar.) Düşünce.

Zülfüñüñ fikri
başımın aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

fikr eyle:

1. **fikr eyle:**

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düşün, tefekkür et.

Fehm eyleyen me‘ādı
sāhib-elem degildir
Fikr eyleyen me‘āşı
ferḥünde Cem degildir

fikr-i dendān:

1. **fikr-i dendān:**

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) İnci
tanesi gibi olan
dişlerinin düşüncesi.*

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Şadef-i baḥr-i dile şan
dür-i nisān dökülür

fikr-i ğamıñla:

1. **fikr-i ğamıñla: -iñ, -la**

Gazel 178

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Üzüntü

düşüncesiyle.

Nice bir fikr-i ğamıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i la‘liñle buyur
meclise vīşn-āb içelim

fikr-i ḥaddi:

1. **fikr-i ḥaddi: -i**

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanak ve benin
düşüncesi, hayali.*

Dilde fikr-i ḥaddi dil-
berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bağ-ı ümmid
içre efgānıñ mı var

fikr-i ḥatıñla:

1. **fikr-i ḥatıñla: -iñ, -la**

Gazel 187

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva
tüyünün fikri.*

Fikr-i ḥatıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i kamerde hāle
hem olsun hem olmasın

fikr-i ḥatt:

1. **fikr-i ḥatt:**

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyelerinin
düşüncesi.*

Fikr-i ḥattıñla sirişkim
dide-i iksir olup
Rüy-ı ‘arzdā cüybār
olduḳça hep kimyā
biter

fikr-i ḥatıñ:

1. **fikr-i ḥatıñ: -iñ**

Gazel 141

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyelerinin
düşüncesi.*

Fikr-i ḥatıñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i büse-i la‘liñ
gibi olmaz dāfi‘

fikr-i ḥattıñdır:

1. **fikr-i ḥattıñdır: -iñ, -
dır**

Gazel 238

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyelerinin
düşüncesi.*

Fikr-i haṭṭıñdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Def'-i ğamdır sebze-i
bāğ-ı Ḥoten dedikleri

fikr-i hecr:

1. **fikr-i hecr:**

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık fikri.

Kim nūş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemīşe 'aṭāş olur

fikr-i ḥoy-ı 'ārız:

1. **fikr-i ḥoy-ı 'ārız:**

Gazel 58

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) yanak
terinin düşünce.*

Fikr-i ḥoy-ı 'ārızınla
çeşm-i dilden şu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile ḥoş-bū aḳar

fikr-i incil:

1. **fikr-i incil:**

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İncil fikri, İncil
düşüncesi.*

Fikr-i İncil ḥaṭ-ı ḥaddiñ
ile kāfir-kīş
Kıldiñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşiş

fikr-i müjeñle:

1. **fikr-i müjeñle:-le**

Gazel 175

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kirpiğinin hayali,
düşüncesi.*

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı
vişāliñ 'alil olan
Çekdi dü didesine o ehl-
i kemāl mīl

fikr-i neş'küfte-i

tebhāleñ:

1. **fikr-i neş'küfte-i**

tebhāleñ:-ñ

Gazel 160

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dudağın
etrafındaki uçğun
açılmamış fikri.*

Fikr-i neş'küfte-i
tebhāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim
ğonçe-i çigdem gibisin

fikr-i ruḥ:

1. **fikr-i ruḥ:**

Gazel 199

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı.

Revān olsa n'ola fikr-i
ruḥ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḥürşid-
i 'ālem-tāba ābım bu

fikr-i ter:

1. **fikr-i ter:**

Gazel 66

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Taze fikir.

Fenniyā ebr-i felekveş
bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭab'-ı sūḥan-
perver-i yārān şıkılır

fikr-i zūlf:

1. **fikr-i zūlf:**

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Saçın düşünce;
saçın hayali; saçın
arzusu.*

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıklır
Hāzıkā hecr ile dem-be-
dem insān şıklır

2. fikr-i zülf:

Gazel 94

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Saçın düşüncesi;
saçın hayali; saçın
arzusu.*

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çin [ü] Māçine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehī fağfurdur sensiz

fikr-i zülfüñle:

1. fikr-i zülfüñle: -üñ, -le

Murabba 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Saçın düşüncesi;
saçın hayali; saçın
arzusu.*

Fikr-i zülfüñle şehā tār-
ı şebistān olayım
Şem‘a-i hüsnüñe
pervāne-i sūzān olayım

fil:

1. fil:

Gazel 170

Mısra: 8

*Afrika ve Asya'nın
sıcak bölgelerinde
yaşayan, çok iri, kalın
derili hayvan II çok
yemek yiyen, şişman
kimse.*

Vā‘iz қо sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zirā
sefil fil

2. fil:

Gazel 175

Mısra: 6

Fil.

Zāhid bezimde mest
olıcağ ba‘d-ez-İN dilā
Nüş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

fi'l-hāl:

1. fi'l-hāl:

Gazel 22

Mısra: 5

*Bu halde, bu
durumda.*

Açmaz eylerse ruğun
fi'l-hāl anı kıлма qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

2. fi'l-hāl:

Gazel 23

Mısra: 7

*Bu halde, bu
durumda.*

N’ola māt eylese yek
lu‘b ile şāhı gelip fi'l-
hāl
Ruğun açmaz raqīb ile
eder ol māh-ı tībān lec

3. fi'l-hāl:

Gazel 111

Mısra: 13

*Bu halde, bu
durumda.*

Māt eder ādemi
şatranc-ı sūhanda fi'l-
hāl
Fenniyā kıлма fem-i
Ziver-i ferzāne heves

4. fi'l-hāl:

Gazel 117

Mısra: 9

*Bu halde, bu
durumda.*

Fenniyā lu‘bet-i
şatranc-ı sūhanda fi'l-
hāl
Eyledim Hātife ferzāne-
i ṭab‘ım ile kış

5. **fi'l-hāl:**

Gazel 134

Mısra: 7

*Bu halde, bu
durumda.*

Çurup manşûbe-i vaşlı
piyâde sürmeden fi'l-
hāl

O şâhı mât eder yek
lu'bla ferzânedir elfâz

6. **fi'l-hāl:**

Gazel 157

Mısra: 5

*Bu anda, hemen,
şimdi. II Tanıkta
satrançtaki fil taşını
hatırlatacak şekilde
kullanılmıştır.*

O şâhı mât eder yek lu'b
ile Leclâcveş fi'l-hāl
Çurup manşûbe-i 'ışkı
rakîb-i bed-meniş

fi'l-i menâhilerle:

1. **fi'l-i menâhilerle: -ler,
-le**

Kaside 1

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Kötü işler.

Küş-t-gîr-i heves fi'l-i
menâhilerle

Eyledi nefsinı mağlûb
hevâ-yı şeytân

fincân:

1. **fincân:**

Gazel 211

Mısra: 1

Çay, kahve vb.

*sıcak şeyler içmekte
kullanılan, genellikle
kulplu, porselen veya
camdan yapılmış küçük
kap II afyon şurubu
içme (Kahvehanelerde,
kahveden önce bir
fincan afyon şurubu
verilmesi âdetine işaret
edilir. ONAY, 77).*

Şunma şâkî meclise
fincân fincân üstüne
Başma rinde âteş-i
süzân süzân üstüne

2. **fincân:**

Gazel 211

Mısra: 1

Çay, kahve vb.

*sıcak şeyler içmekte
kullanılan, genellikle
kulplu, porselen veya
camdan yapılmış küçük
kap II afyon şurubu
içme (Kahvehanelerde,
kahveden önce bir
fincan afyon şurubu*

*verilmesi âdetine işaret
edilir. ONAY, 77).*

Şunma şâkî meclise
fincân fincân üstüne
Başma rinde âteş-i
süzân süzân üstüne

3. **fincân:**

Gazel 221

Mısra: 1

Çay, kahve vb.

*sıcak şeyler içmekte
kullanılan, genellikle
kulplu, porselen veya
camdan yapılmış küçük
kap II afyon şurubu
içme (Kahvehanelerde,
kahveden önce bir
fincan afyon şurubu
verilmesi âdetine işaret
edilir. ONAY, 77).*

Meclisde hafî yâr ile
fincân elimizde
Keyfiyyet-i dil-i hasteye
dermân elimizde

fi-nesl-i benî 'adnân:

1. **fi-nesl-i benî 'adnân:**

Kıt'a 8

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Adnan oğlu nesli. II
Hz. İbrâhim'in oğlu
İsmâil'in soyundan olup*

*Hz. İbrâhim'e ve ondan
da Hz. Âdem'e kadar
uzanan nesebine dair
çok farklı rivayetler
vardır.*

Gelip bir remz ile
mevlûduna dedim hoşâ
târîh
Yürü geldin Hüseynim
dehre fî-nesl-i benî
‘Adnân

firāk:

1. firāk:

Gazel 119

Mısra: 1

Ar. Ayrılık, hicran.

Vişâl âteş firāk âteş
mey âteş la‘l-i yâr âteş
Bahâr âteş hâzân âteş
neşât âteş humâr âteş

firāka çekdirme:

1. firāka çekdirme: -dir, - me

Müstezad 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Ayrılığa çekmek.

Çıçdan açalım yelkeni
ey mûço firişka
Çekdirme firāka

2. firāka çekdirme: -dir, - me

Müstezad 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılığa çekmek.

Çıçdan açalım yelkeni
ey mûço firişka
Çekdirme firāka

firāk-ı la‘l-i dil-berle:

1. firāk-ı la‘l-i dil-berle: - le

Gazel 230

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal gibi
dudağının ayrılığ.*

Firāk-ı la‘l-i dil-berle
dü-çeşmim kılzum-i
dilden
Neşât-ı kalb-i ‘uşşâka
efendi seyl-i Ceyhūnu

firāk-ı yâr:

1. firāk-ı yâr:

Gazel 220

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgiliden ayrılık.

Firāk-ı yâr ile müşkil
olur aḥvâli Fennîniñ

Temâşâ kıılmağa ḥüsn-i
secencel berber isterse

firengî:

1. firengî: -siyah

Gazel 127

Mısra: 4

*Frenk işi, Frenk'e
özgü II kırmızı.*

Beni mecrūḥ eden tiğ-i
meç-i müjgân-ı
Efrenkdir
Firengî yârelerle oldu
cismim pā vü ser
memrūz

firengistân-ı çini:

1. firengistân-ı çini: -i

Gazel 177

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çin kâfirler ülkesi.

Ṭutuldum bend olup

zülfi-girihgîrine

dildârîñ

Firengistân-ı Çini kal‘a-
i İslâm zannetdim

firişka:

1. firişka:

Gazel 201

Mısra: 1

?

Açarsa yelkeni kıçdan
fırışka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

2. fırişka:
Müstezad 3
Mısra: 1
?

Kıçdan açalım yelkeni
ey mūço fırişka
Çekdirme firāka

3. fırişka:
Müstezad 3
Mısra: 19
?

Kıçdan açalım yelkeni
ey mūço fırişka
Çekdirme firāka

fırşatı fevt etme:

1. fırşatı fevt etme: -me
Gazel 144
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Fırşatı kaçırma.

Hvāb içre sen de fırşatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirig

firūzān:

1. firūzān:
Gazel 18
Mısra: 3
Parlak, yanan,
alevlenen, tutuşan.

Şem-i ruḥun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā'is

fişek:

1. fişek:
Gazel 164
Mısra: 10
Fişek.

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāgān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı āteş-i
cevriñ fişek seniñ

2. fişekdir: -dir
Gazel 79
Mısra: 8
Donanma ve
şenliklerde kullanılan
çeşitli yanıcı veya
patlayıcı maddeler.

Sinem ne ‘aceb eylesem
ol yāre çerāgān
Efşān-şerer-i gāmze-i
cādūsu fişekdir

fişeklik:

1. fişeklik:
Gazel 7
Mısra: 1
Kışkırtmak; bir
şeyin başlamasına
sebeb olmak.

Şerer-efşān-ı gāmzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāgāna müşābih
şahñ-ı sinem bir
çiçeklik yap

2. fişeklik:
Gazel 240
Mısra: 10
Kışkırtmak; bir
şeyin başlamasına
sebeb olmak.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Gāmzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

fistān:

1. fistān:
Gazel 211
Mısra: 4
Çeşitli biçimde
kırmalı ve süslü kadın
entarisı.

Eyleyip tebdil-i cāme
sākiyā bintü'l-'ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

2. fistān:

Gazel 211

Mısra: 4

*Çeşitli biçimde
kırmalı ve süslü kadın
entarisı.*

Eyleyip tebdil-i cāme
sākiyā bintü'l-'ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

fiten başdı:

1. fiten başdı: -dı

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
(etrafı) fitne

kaplaması.

İklīm-i Rūmı başdı fiten
söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ú] haṭṭıñ
şeh-cemāl

2. fiten başdı: -dı

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(etrafı) fitne
kaplaması.

Eṭrāfi fiten başdı ağıp
gitmede mizān
Halk düşdü boğaz
derdine dirhemde
havādis

fiten-i cāmī:

1. fiten-i cāmī:

Gazel 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Şarap kadehinin
fitnesine uğramış.*

Olma mağlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Çaṭ' eder ceşş-i ğamı
seyf-i mücellādır kadeḥ

fitne-cū:

1. fitne-cū:

Gazel 189

Mısra: 3

Fitne arayan.

Ola mı noḡşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceşş-i 'uşşāqın şeci'yem
bendesıyla iñlesin

2. fitne-cū:

Gazel 67

Mısra: 3

*Fitne arayan,
fesatçı, fitneci.*

Döndürdü şaḡn-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol ḡayme-i vişālini hem
yapar yıkar

fitne-i 'ālem:

1. fitne-i 'ālem:

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya fitnesi.

Neccār-ı şūḡı dār-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḡadd-i mülkü fitne-
i 'ālem yapar yıkar

fülfül-i ḡāl-i hindü:

1. fülfül-i ḡāl-i hindü:

Gazel 186

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hintli ben fülfülü.

Pāsbānı mıdır fülfül-i
ḡāl-i Hindü
Başamam gerden-i
kāfūra nigehdārından

fülfül-i ḡālini:

1. **fülül-i hālini:-ini**

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Karabibere

benzeyen ben.

Fülül-i hālini seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup kılmış o biñ
cān ile bir dāne heves

fülk-i baħr-i keremi:

1. **fülk-i baħr-i keremi:**

Gazel 74

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cömertlik

denizinin gemisi.

Yümn-i elṭāf ile
Fennīye nigāh-ı Rāʿif
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümāsıyla döner

fülk-i dili:

1. **fülk-i dili:-i**

Gazel 154

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Çarpılma şaķın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i ğamda açıkçık

2. **fülk-i dili:-i**

Gazel 177

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarķ oldum yine
Fennī
Şalıp baħr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

3. **fülk-i dili:-i**

Gazel 183

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Ĝarķ eder ħavfım budur
fülk-i dili deryā-yı ʿışk
Bād-ı āh ile bu rütbe
cüşiş-i yem görmedim

fülk-i dilleri:

1. **fülk-i dilleri:-ler, -i**

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül gemisi.

Ĝavfım budur ki ğarķ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ħasedim baħr-i
fenānıñ kararı yok

fülk-i idrāk-ı hevā-yı

zülfü:

1. **fülk-i idrāk-ı hevā-yı**

zülfü:-ü

Gazel 231

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zülf arzusunun

idrak gemisi.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zülfü ħavfım ğarķ eder
Baħr-i fikrimde vezān
olduķça bād-ı fürķati

fülk-i ten:

1. **fülk-i ten:**

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Beden gemisi.

Gör baħr içre seni ey
semek-i sım-endām
Fülk-i tenden yem-i
ʿışķa nice biñ ķan
dökülür

fülk-i vuşlat:

1. **fülk-i vuşlat:**

Gazel 81

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma gemisi.

Åh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

fünün-ı ‘ilm-i şettāyı:

1. fünün-ı ‘ilm-i şettāyı:-

y, -ı

Kıt'a 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çeşitli ilimlerin

konuları.

Fünün-ı ‘ilm-i Şettāyı
n’ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tediş-i fiḫihda
müctehidāsā imām oldu

fürkat:

1. fürkatine:-ı, -(n)e

Gazel 44

Mısra: 5

Ayrılık, hicran.

Ḥaṭṭ ber-āverde iken
fürkatine cān naḫdin
Vech-i taḥrİR ile qarż-ı
ḥasenim kıldı nüfüz

fürkate füş:

1. fürkate füş:

Gazel 162

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılığa uğramak.

II Küçük gemiye binme.

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürkate liman-ı
vişāl içre yedek çek

fürkat-ı vuşlat:

1. fürkat-ı vuşlat:

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın

ayrılışı.

Şaḥn-ı emelde fürkat-ı
vuşlat telef şeref
Mihr ü kamer felekde
olurlar ḥalef selef

fürsat bul:

1. fürsat bul:-unca

Gazel 157

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Herhangi bir şey

*için en uygun zamanı,
imkanı bulmak.*

Bular varın yoğın fırsat

bulunca

Uyuz-meşreb olan

aḥbāba bāri vermesin

tırnaḫ

fürsatı fevt eylemez:

1. fürsatı fevt eylemez:- mez

Gazel 203

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Fürsatı kaçırmak.

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaḫın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

fütāde:

1. fütādeye:-y, -e

Gazel 57

Mısra: 8

Düşkün, biçare II

âşık.

Baḫş eyle naḫd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

2. fütādesine:-sı, -n, -e

Gazel 65

Mısra: 3

Düşkün, biçare II

âşık.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine

Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

ğabğab:

1. **ğabğabıñ:**

Gazel 35

Mısra: 8

Çene altı; gerdan.

Diliñ bülbül saçın
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabıñ
kebbād

2. **ğabğabı:-ı**

Gazel 41

Mısra: 7

Çene altı; gerdan.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhiñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tazedir
tüffāḥ-ı aḥmerden lezīz

3. **ğabğabıñ:**

Gazel 114

Mısra: 7

Çene altı; gerdan.

Ne nā-dīde fen icād
eyleyip dil ğabğabıñ
cānā

Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma şıgındırmış

4. **ğabğabıñ:-ın**

Gazel 11

Mısra: 4

Çene altı; gerdan.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
ḥüsñüñde
O çin-i berg-i zībā
ğabğabıñ mı dil-berā
kat kat

ğaddār:

1. **ğaddārıñ:-ın**

Gazel 43

Mısra: 3

*Merhametsiz,
zalim.*

Ḥilāf olmaz ğaddārıñ
vird-i cennetdir dese
ādem
Cihāna māye-i feyż-i
gül-i ra'nā neden
me'hūz

ğaddār-ı felek:

1. **ğaddār-ı felek:**

Gazel 96

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Acımasız felek.

Veżān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rīzān

Bu ğaddār-ı felek
küyunda 'uryān
olduğum bilmez

ğāfil bulunma:

1. **ğāfil bulunma:-ma**

Gazel 203

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gafil olmak,

hazırlıksız olmak.

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaḫın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

ğāh:

1. **ğāh:**

Gazel 144

Mısra: 6

Bazen.

Çat'ıyyesi de var ise
'uşşāka çok degil
Geh luḥf-ı naḫd-i
vaşlın[ı] etmekde ğāh
dirig

2. **ğāh:**

Gazel 198

Mısra: 4
Bazen.

Hāk-ı pāy-ı yāre yüz
eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip
gāh eyle tecdīd-i vuzū

3. **gāh:**

Kit'a 2
Mısra: 8
Bazen, ara sıra II
bazen de, ara sıra da.

Olsa ‘aceb mi dāyesi
hürşid-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zībā-yı pāki gāh

gāhī:

1. **gāhī:**

Gazel 58
Mısra: 6
Ara sıra, bazen,
zaman olur.

Mısr-ı dilde Nīl-i ‘ışkıñ
hep dem-ā-dem bu açar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derūn-ı sīneye

2. **gāhice:-ce**

Gazel 16
Mısra: 10

Bazen, zaman
zaman.

Agyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da havādiş

3. **gāhī:**

Gazel 69
Mısra: 9
Bazen, zaman
zaman.

Geh şöhet-i müşā‘are
gāhī sükūt ile
Mecmū‘a-i ṭabī‘i yārān
açar çapar

4. **gāhī:**

Gazel 213
Mısra: 5
Bazen, zaman
zaman.

‘Aceb mi rüzgāra hüküm
ederse gāhī ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

5. **gāhī:**

Gazel 82
Mısra: 9
Ara sıra, bâzan,
bâzı defa.

Fenniyā fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭab‘ın Ḥasīb
Daḥı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem çapar

6. **gāhī:**

Gazel 15
Mısra: 3
Ara sıra, bazen,
bazı defa.

Vaşlıñla şināverlik edip
gāhī kerem kıl
Baḥr-i ğam-ı ‘uşşākıña
her kında mürüvvet

7. **gāhī:**

Gazel 3
Mısra: 4
Ara sıra, bazen.

Yāre telḥiş eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḥayāl-
i vaşlını gāhī añā

8. **gāhī:**

Gazel 156
Mısra: 5
"Gâh ... gâh ..."
bağlacı. Bazen, ara sıra.

‘Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī

Cān bahş eder sirācına
pervānemiz mi yok

9. **gāhice**: -ce

Gazel 240

Mısra: 5

*Bazen, ara sıra,
kimi zaman.*

Çerh-i ruhuñda hālîñ
eder gāhice tūlūc
Dehr-i hayāl-i dillere
necm-i seher gibi

gāhice:

1. **gāhice**:

Gazel 91

Mısra: 7

Bazen, ara sıra.

Bü'l-‘acebdir ki gazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bî-bedel olsun
deyü te’kîd ederiz

2. **gāhice**:

Gazel 14

Mısra: 3

*Bazen, ara sıra. yer
yer.*

Āgūşuma alsam n’ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sînemde
gelip eylese rāhat

3. **gāhice**:

Gazel 48

Mısra: 11

*Bazen, ara sıra. yer
yer.*

Esrār-ı ‘ışkı gāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda kalmadı
bir i’timād olur

4. **gāhice**:

Gazel 67

Mısra: 6

*Bazen, ara sıra. yer
yer.*

Yokdur esāsı tevbe vü
‘ahdinde zāhidiñ
Hışn-i haşini gāhice
yapar yıkar

gā‘ibāne:

1. **gā‘ibāne**:

Gazel 104

Mısra: 13

*Yüze karşı
olmayarak, gizliden.*

Ġā‘ibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Şabriyi ma‘nāda
da tanzîr ederiz

ğam:

1. **ğam**:

Gazel 43

Mısra: 7

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tā-pā

Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me’hüz

2. **ğammı**: -mı

Gazel 49

Mısra: 7

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāka ğammı rüz-ı
hicrānı

Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

3. **ğam**:

Gazel 53

Mısra: 7

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Zāhid қаатарında çü ḥar
olsa ğam degil

Ammā bu sür'at ile
licām-ı cemel kıpar

4. ğam:

Gazel 55

Mısra: 7

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Āvîze olsa zülfüne
müjgânımız çi ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuħfe şānedir

5. ğam:

Gazel 74

Mısra: 7

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Çerħ-i devvāre kiriş
olsa çi ğam rakķāşa
Raķam-ı vuşlata 'akreb
ruķabāsiyla döner

6. ğammı: -mı

Gazel 107

Mısra: 5

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

Ğammı helāk ederse
bizi çeşm-i a'veri
Nergis biter kıbûrumuz
üzre giyāhımız

7. ğam:

Gazel 119

Mısra: 4

*Ar. Kaygı, tasa,
endûh, gussa.*

N'ola cismimde olsa
şerħa şerħa dāğlar
peydā
Ğam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bî-karār āteş

8. ğam:

Gazel 60

Mısra: 7

Kaygı, tasa,.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ğam
Ol āsiyāb-ı 'āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

9. ğam:

Gazel 33

Mısra: 3

Kaygı, tasa, keder.

Cevf-i ħaṭṭı olsa dilde
ğam mı zulmet-i 'āleme
Cemālin ba'd-ez-în
dehre meh-i tībān eder
ol şūħ

10. ğam:

Gazel 64

Mısra: 3

Kaygı, tasa, keder.

Zerd olsa pāy-ı duħter-i
rez ğam mı sākıyā
Maħbūba şüret ile [ki]
altun bıcaklıdır

11. ğam:

Gazel 214

Mısra: 3

Kaygı, tasa, keder.

Bezm içre bīm-i şıħne-i
ağyār için çi ğam
Biz şavt-ı ta'n-ı zāhidi
kıldık der-ā-dere

12. ğam:

Gazel 183

Mısra: 1

*Acı, dert, keder,
üzüntü.*

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ğam
görmedim
Şāf olan mir'āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

ğam degil:

1. ğam degil:

Gazel 200

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zararı yok, önemi yok, aldırma!

Beyt-i kalbim seng-i
cevriñle yıķılsa ğam
degil

Ba‘d-ez-în tecdîd olur
luţfuñ ile vîrâne ev

ğam mı:

1. ğam mı:

Gazel 182

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Keder mi, dert mi.

Kâşif-i esrâra münkir
olsa ğam mı zâhidân
Ol hidâyetsizlere efsâne
gelmişlerdenim

ğam-âlūd:

1. ğam-âlūd:

Gazel 212

Mısra: 7

Üzüntülü.

İfrâţ-ı neşâţ ile dilâ
olma ğam-âlūd
Ceyhûn-ı sirişkiñ ile
deryâya qarışma

ğamze:

1. ğamzelerim: -ler, -im

Gazel 146

Mısra: 2

*Ar. Güzel gözde,
hususiyile kuyruğunda
görülen dil-firîb
harekât: gamze-i fettân.*

Düşer elbet o perî
dāmıma olsun seri sağ
Eyledi ğamzelerim
murğ-ı nigâhına tuzağ

2. ğamzeñ: -ñ

Gazel 118

Mısra: 3

*Dilberce bir eda ile
kirpik süzerek bakma.*

Güyyâ bîni se-perdir
ğamzeñ oķ ebrû kemân
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gîrveş

3. ğamze:

Gazel 73

Mısra: 3

*(Sevgilinin)
süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Mü deñlü yoķ mu
ruĥşatıñ ey ğamze

dillere

Mağlûp olunca Müslime
kâfir imân verir

4. ğamzesin:

Gazel 34

Mısra: 1

*Ar. süzgün bakış,
çene, yanak çukurluğu.*

Ṭıfl-ı ṭabbâhım edip
ğamzesin ‘uşşâķına miĥ
Kılmış âmâde o laĥm-ı
cigere âlet-i siĥ

5. ğamzesi: -sî

Murabba 3

Mısra: 9

*(Sevgilinin) yan
bakışı.*

Ceyş-i cândır ğamzesi
aña nigâhı pâdişâ
Halkı pey-der-pey şehîd
olmaķda bâ-ĥükm-i
każâ

6. ğamzesi: -sî

Murabba 3

Mısra: 17

*(Sevgilinin) yan
bakışı.*

Cenge ṭurmuş ğamzesi
şan kâfir-i âteş-feşân

kıl h zer sen  arsılık
 urma am n

7.  amze : - 

Gazel 240

Mısra: 10

(*Sevgilinin*)

*süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Meyd n-ı l le-z r-ı
dil n içre dem-be-dem
 amze  fişeklik etse
 aceb mi Şerer gibi

 amze-i c d :

1.  amze-i c d :

Gazel 218

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cadı gamzesi.

Mur -ı dili yek-demde
hel k etse  aceb mi
Ő h n gibi ol  amze-i
c d  s z l nce

** amze-i cell d-ı h n-
r zi :**

1.  amze-i cell d-ı h n-

r zi : - 

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kan dökücü
cell dın yan bakışı.*

Hel ke kaş edince
 amze-i cell d-ı h n-
r zi 
Şehid-i ti -ı  ŐŐi 
gerden-i teslim
göstermiş

 araz:

1.  araz : -in

Gazel 226

Mısra: 8

*Gaye, maksat,
amaç.*

Cennet isterse  eger
m r ra ibi  atlet
 araz  r 'yet-i did r
ise c n ürkütme

 ar  eder:

1.  ar  eder: -er

Gazel 155

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Batırmak, bo mak.

H vfim budur ki  ar 
eder ol f lk-i dilleri
B d-ı  asedim ba r-i
fen ni  kar rı yok

2.  ar  eder: -er

Gazel 183

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Batırmak, bo mak.

 ar  eder h vfim budur
f lk-i dili dery -yı  ŐŐ
B d-ı  h ile bu r tbe
c ŐiŐ-i yem görmedim

3.  ar  eder: -er

Gazel 231

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Batırmak, bo mak.

Fülk-i idr k-ı hev -yı
zülfü h vfim  ar  eder
Ba r-i fikrimde vez n
olduça b d-ı f r kati

 ar  ol:

1.  ar  ol:

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bo ulmak, batmak.

Yem-i giry na  ar 
olmazdan a dem ey
felek lu  et
Yetiş bir kerre b ri sen
bize mişl-i H z[1]r ily s

2. ğarķ ol: -*ma, -da*

Gazel 158

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Ĝarķ olmada keştī-i
ümīd-i dil-i ‘uşşāk
Duş oldu yem-i fūrķata
hayfā ki rehā yok

3. ğarķ ol: -*dum*

Gazel 177

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarķ oldum yine
Fennī
Şalıp baħr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

4. ğarķ ol: -*up*

Gazel 222

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Baħr-i ‘ışķa ğarķ olup
gitdim aman dād ey
felek
Hızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

ğarķ oldu:

1. ğarķ oldu: -*du*

Gazel 216

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Ĝarķ oldu āb-ı zevraķ-ı
dil siyyemā yeme
Tāķat mı gelir cūşış-i
eşķ-i dem-ā-deme

ğarķ olmazdan:

1. ğarķ olmazdan: -*maz, -dan*

Muhammes 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Gelip imdādına ‘uşşāk-ı
zārın der ‘aķab sen yet
Yemyana ğarķ
olmazdan aķdem ey
felek luţf et

ğarķ olur:

1. ğarķ olur: -*ur*

Gazel 164

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Bu rüzgār-ı çerħ-i fenā
içre ğarķ olur
Gird-āb-ı baħr-i ‘ışķıñna
düşen melek seniñ

**ğarķ-āb-ı ħoy-ı çāh-ı
zeneħdān:**

1. ğarķ-āb-ı ħoy-ı çāh-ı
zeneħdān:

Gazel 96

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çene çukuru

*kuyusunun suyunda
boğulmak.*

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
ħalāş-ı cān ey Fennī
Çü ğarķ-āb-ı ħoy-ı çāh-ı
zeneħdān olduğum
bilmez

ğavġā:

1. ğavġā:

Gazel 98

Mısra: 8

Far. Döğüşme,

gürültü.

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaķa rindān çakdıķça
şerer ğavġā çıkar
çıkamaz

2. ğavġāya: -*ya*

Müstezad 3

Mısra: 10

Döğüşme, gürültü.

‘Uşşāka āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

3. ġavġā:

Gazel 85

Mısra: 10

*Düşmanca davranış
ve sözlerle ortaya çıkan
çekişme veya dövüş;
mücadele; savaş.*

Şoġbete nevbet verip
zāhid daġıķ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rifķ ile ġavġā biter

4. ġavġāsıdır: -s, -ı, -dır

Murabba 2

Mısra: 8

Mücadele / kavga.

Bezm-i ‘işretġāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Ġüyiyā bī-hūde segle
hirreniñ ġavġāsıdır

ġavġā-yı mü‘ennes:

1. ġavġā-yı mü‘ennes:

Gazel 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kadın kavgası.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
ġavġā-yı mü‘ennes

ġavvās:

1. ġavvās:

Gazel 124

Mısra: 12

Dalgıç // şair.

Yem-i ŧab‘ından iħrāc
eyleyip şā‘ir olan Fennī
Kenār-ı baħr-i nazma
zīb-i silk eyler idi
ġavvās

ġavvās-ı baħr-ı ‘ışķ-ı

ezel:

1. ġavvās-ı baħr-ı ‘ışķ-ı

ezel:

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ezelden beri aşķ
denizinin dalgıcı.*

‘Uşşāka bāb-ı vaşf-ı

cinān açma vā‘izā

Ġavvās-ı baħr-ı ‘ışķ-ı

ezel melbes istemez

ġavvās-ı bī-hem-tā:

1. ġavvās-ı bī-hem-tā:

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Eşsiz, benzersiz
dalgıç.*

Görünce ser-fürü eyler
göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ġavvās-ı bī-hem-tā
çıkar çıkmaz

ġavvās-ı dil:

1. ġavvās-ı dil:

Gazel 191

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül dalgıcı.

Ġavvās-ı dil görünce o
dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
‘ışķa sefineden

ġayr:

1. ġayr:

Gazel 39

Mısra: 8

*Başka bir kimse
veya şey, başkası.*

Yār ile bu şeb şem‘ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ġayr dilā ferd

ğayra:

1. **ğayra:**

Gazel 21

Mısra: 8

Başkası/başkaları.

Versin lezez mevācibin
ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muhtāc

2. **ğayra:**

Kaside 1

Mısra: 54

*Başka bir kimse,
başkası.*

Bu maqāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ğayra nühüfte
bir uşul ile hemān

ğayrı:

1. **ğayrı:**

Gazel 95

Mısra: 2

Başka.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfī kes istemez
Bu şahn-ı gülde bülbüle
ğayrı ses istemez

2. **ğayrı:**

Gazel 112

Mısra: 4

-den başka.

‘Andelīb-i ‘āşika gül
ma‘şuk ol maḥfice kim
İstemez ğayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

ğazāl:

1. **ğazālīñ: -iñ**

Gazel 81

Mısra: 5

*Ahu, ceylan II
Sevgili.*

Ol ğazālīñ bāde-i la‘lini
kıldıkça hayāl
Sīḥ-i ümmīd ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

2. **ğazālī: -i**

Gazel 161

Mısra: 8

*Ahu, ceylan II
Sevgili.*

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sīnemde
uyutdum o ğazālī
küçücek

ğazel:

1. **ğazel:**

Gazel 13

Mısra: 10

*Beyit sayısı 5-10
arasında deĝişen, ilk
beytinin dizeleri
birbiriyle, sonraki
beyitlerinin ikinci
dizeleri birinci beyitle
uyaklı, genellikle lirik
konularda yazılan
Divan edebiyatı nazım
biçimi.*

Yekke-tāz-ı ṭab‘iña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris ğazel
nazm et çıkar meydāna
at

2. **ğazel:**

Gazel 91

Mısra: 7

*Beyit sayısı 5-10
arasında deĝişen, ilk
beytinin dizeleri
birbiriyle, sonraki
beyitlerinin ikinci
dizeleri birinci beyitle
uyaklı, genellikle lirik
konularda yazılan
Divan edebiyatı nazım
biçimi.*

Bü'l-‘acebdır ki ğazel
gāhice düşmez rengin

Bu kadar bî-bedel olsun
deyü te'kîd ederiz

3. **ğazeli:-i**

Gazel 140

Mısra: 11

*Beyit sayısı 5-10
arasında değişen, ilk
beytinin dizeleri
birbiriyle, sonraki
beyitlerinin ikinci
dizeleri birinci beyitle
uyaklı, genellikle lirik
konularda yazılan
Divan edebiyatı nazım
biçimi.*

Kim verdi haber bu
ğazeli vaq'a-nüvise
Fennî dedi ba'zıları
tahrîr-i muvaqka'

ğazel çekelim:

1. **ğazel çekelim:-elim**

Gazel 185

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gazel yazmak.

Kenâr-ı kûlzüm-i tab'-ı
Lezîziye Fennî
Melek deyü bu
manzûmu bir gazel
çekelim

ğazel verir:

1. **ğazel verir:-ir**

Gazel 59

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gazel yazmak. II

*Yazılan gazele nazire
istemek.*

Fennîyi gör ki şi'r-i
Lezîziye güyiyâ
Bu nâ-sezâ nikâti nazîre
gazel verir

ğazel-i şabriyi:

1. **ğazel-i şabriyi:-yi**

Gazel 104

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sabrî'nin gazeli.

Ġâ'ibâne nedir âyâ bu
meveddet Fennî
Ġazel-i Şabriyi ma'nâda
da tanzîr ederiz

gazellensin:

1. **gazellensin:**

Gazel 193

Mısra: 12

Gazelle dolsun.

Lezîziye dem-â-dem
nev-sühân 'arz eyleyip

Fennî

Kitâb-ı şafha-i
mecnû'a-i tab'î
gazellensin

geç:

1. **geç:**

Gazel 58

Mısra: 8

Vazgeçmek.

Ķâ'e-i 'uşşâkına ol
kâmet-i dil-cû aqar
Geç nigâh-ı yârdan
ağyâr olup âlüde-ğam

2. **geç:**

Gazel 130

Mısra: 5

(bir şeyden)

*vazgeçmek, (bir şeye)
yüz çevirmek.*

Ķılma saqın ey dil
göricek bî-hem-tâ geç
Bey' ile ħarîdâr-ı
peşimâne tavassuţ

3. **geçicek:-icek**

Gazel 99

Mısra: 3

Geçmek, yayılmak.

Nâlelerle geçicek
zûlfüññüñ üftâdeleri

Kārbān-ı reh-i Şāmi
çeresinden biliriz

4. **gec:**

Gazel 23

Mısra: 6

*Bir yerden başka
bir yere gitmek.*

Gör nice h̄vāb-ı gāflet
içre bakma mār-ı
müjgāna
Tolaşıp isti'āzeye
civārından hemān sen
gec

5. **geçdi: -di**

Kaside 1

Mısra: 101

*Bir yerden başka
bir yere gitmek //
Dünyadan göçmek,
ölmek // Son bulmak,
hükümü ve etkisi
kalmamak, ortadan
kalkmak.*

Geçdi anıñla niçe
perde-i nūr u z̄ulmet
Çaldı refrefde o dem
eyledi ol tayy-ı mekān

6. **geçilmez: -il, -mez**

Gazel 190

Mısra: 2

*Aşmak, geçmek. //
Vazgeçmek.*

Riyāsı mı aķar zühhād-ı
sālūsun sebūsundan
Geçilmez sāħa-i
meclisde seyl-āb-ı
vuzūsundan

gece:

1. **gece:**

Gazel 153

Mısra: 1

*Güneş battıktan
sonra başlayan ve gün
ağarınca kadar süren
karanlık zaman.*

Bir gece olsaķ n'ola
cānā seniñle sīne-şāf
Kılma va'd-i vuşlatıñ
‘uşşāķa lāf ile güzāf

geçer idi:

1. **geçer idi: -er, -i, -di**

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

*Bir nesnenin bir
tarafından girip öbür
tarafından çıkmak.*

Vārid oldukça h̄itāb ol
şehe ednā mennī
Her kademde geçer idi
niçe biñ şaħn-ı nihān

geçin:

1. **geçinir: -ir**

Gazel 28

Mısra: 6

*Yaşamak, hayatını
devam ettirmek.*

La‘l-i ümmīdiñ eden
sā‘il-i deryüzeleriñ
Geçinir ni‘met-i
vaşlınla faķirān ferīh

gedā:

1. **gedā:**

Gazel 15

Mısra: 5

*(□□□) i. (Fars.
gedā) Dilenci, yoksul,
fakir: Kul, köle.*

Hīç gevher-i i‘tāya gedā
kādīr olur mu
Başş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

geh:

1. **geh:**

Gazel 69

Mısra: 9

Bazen, Ara sıra.

Geh şoħbet-i müşā‘are
gāhī sūkūt ile

Mecmū'a-i ṭabī'i yārān
açar kıapar

2. **geh:**

Gazel 144

Mısra: 6

Bazen, Ara sıra.

Kaṭ'ıyyesi de var ise
'uṣṣāka çok degil
Geh luṭf-ı naḳd-i
vaşlın[1] etmekte gāh
dirīg

3. **geh:**

Gazel 192

Mısra: 6

Bazen, Ara sıra.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

4. **geh:**

Gazel 198

Mısra: 4

Bazen, Ara sıra.

Hāk-ı pāy-ı yāre yüz
eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip
gāh eyle teccid-i vuzū

5. **geh:**

Gazel 204

Mısra: 6

Bazen.

Āgūşa çekse 'āşık-ı
şeydā 'aceb midir
Tıfl-ı hayāl-i hālını
seyr-i Bebekde geh

6. **geh:**

Gazel 22

Mısra: 2

"Geh ... gāh ..."

*bağlacı. Bazen, kimi
zaman.*

Ra'd-ı āhım berķ-i
çerşmiñ ey kamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ğam-ı çerķ deme
eyler nüzül geh 'urūc

7. **geh:**

Gazel 57

Mısra: 1

An, zaman.

Nārın şafā-yı şu'lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı kahve-i
pey-der-peyindedir

geh:

geh:

1. **geh:**

Gazel 71

Mısra: 13

Bazen, ara sıra.

Zib-i silk edip gehi dūr-i
nikātiñ 'Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
dahı ihsāniñ mı var

2. **geh:**

Gazel 112

Mısra: 10

Bazen, ara sıra.

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildarı
açıp sen Fenniya
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehi yārāna es

3. **geh:**

Gazel 192

Mısra: 6

Bazen, ara sıra.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

gehvāre:

1. **gehvāre:**

Gazel 7

Mısra: 10

Beşik.

Ḥayāl-i çeşmiñi naķş
eyleyip ḥün-ı sirişklikle
O tıfl-ı nāza bir nā-dide
gehvāre bebeklik yap

2. **gehvāresin:** -sı, -n

Kıt'a 1

Mısra: 7

Beşik.

‘Aceb mi rüz u şeb
gehvāresin pāyende
eylerse
Kamer lālāsıdır māh-ı
münevverdir aña dāye

3. **gehvāresine:** -sı, -n, -e

Kıt'a 2

Mısra: 5

Beşik.

Gehvāresine olmağa
āvīze teşnedir
Kılmaz felekde lık
Süreyyāya ol nigāh

gehvāre-i çeşm:

1. **gehvāre-i çeşm:**

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Göz yaşı beşiği.

Ol küdek-i mihr-i

cihān-ārā küçücekdir

Gehvāre-i çeşmimde

hemān ‘ayn-ı Bebekdir

gehvāre-i sīnemde:

1. **gehvāre-i sīnemde:** -
de

Gazel 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sīne beşiği.

Āğūşuma alsam n’ola
gāhıce o tıflı
Gehvāre-i sīnemde
gelip eylerse rāḥat

gehvāre-i tıfl-ı dile:

1. **gehvāre-i tıfl-ı dile:** -e

Gazel 115

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül çocuğunun
beşiği.*

Gehvāre-i tıfl-ı dile
baḥş eyle vişāliñ
Olduydu aña şāyeste
şehā zīver-i bāliş

gel:

1. **gelip:** -ip

Gazel 142

Mısra: 7

Gelmek.

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruḥsāra gelip
Noķta-i ḥāl ile kalmış o
ḥisāb-ı terbi‘

2. **gelip:** -ip

Gazel 23

Mısra: 7

*Gelmek, ortaya
çıkma.*

N’ola māt eylerse yek
lu‘b ile şāhı gelip fi‘l-
ḥāl
Ruḥun açmaz rakīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

3. **gelip:** -ip

Gazel 3

Mısra: 5

*Gelmek, buyurmak,
şerefliendirmek.*

Şāhid-i ḥaṭṭı gelip kādī-
i ḥüsn-i ḥāline
Vechin işbāt eyler ol
İbn-i Melek āḥir saña

4. **gelip:** -ip

Gazel 7

Mısra: 1

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Şerer-efşân-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
şahn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

5. **gelip: -ip**

Gazel 7

Mısra: 6

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklīm-i
velāyı sū-be-sū seyrān

6. **gelip: -ip**

Gazel 14

Mısra: 4

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Āġūşuma alsam n'ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sīnemde
gelip eylese rāhat

7. **gelip: -ip**

Gazel 79

Mısra: 9

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Ķādī-i cemālinde gelip
şāhid-i haţtı
Maķşūd-ı beyānında anı
İbn-i Melekdir

8. **gelip: -ip**

Gazel 108

Mısra: 5

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıķma
mīnāniñ kelām-ı ta'nı
kes

9. **gelip: -ip**

Gazel 112

Mısra: 5

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Zāhidā riş-i dirāzıyla
gelip ta'n ederek
Çañına ot tıķma
mīnāniñ yeter dendāne
kes

10. **gelip: -ip**

Gazel 120

Mısra: 9

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Gelip hem-meclis
olmaķ üzre rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmiz va'd-i
vuşlatın kāfir
inandırmaş

11. **gelip: -ip**

Gazel 124

Mısra: 4

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Uşūliyle ayaġın denk
alıp bu hān-ķāh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şaķın
rakķāş

12. **gel:**

Gazel 230

Mısra: 2

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Kenār-ı cūda 'arz et
serv-i bāġ-ı ķadd-i
mevzūnu
Gel ey serv-i hırāmım
ser-nigūn et bīd-i
mecnūnu

13. **gel:**

Gazel 230

Mısra: 8

*Gelmek, buyurmak,
şereflendirmek.*

Hayālîñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bî-pervā
Gel ey meh-ţal'atım
tāb-āver eyle şahñ-ı
hāmūnu

14. **gelir: -ir**

Gazel 92

Mısra: 4

*Buyurmak,
şereflendirmek.*

Ne hikmetdir 'aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rūda
Geligir ıuramaz gider dil-
hasteye hāzık bakar
bakmaz

15. **gelir: -ir**

Gazel 133

Mısra: 7

*Buyurmak,
şereflendirmek.*

Yek māhi-i huşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbūţ

16. **gel:**

Gazel 56

Mısra: 6

Gel hele! // hadi.

Der-āğüş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sîm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıkdır

17. **gelip: -i, -p**

Gazel 72

Mısra: 9

*Gelmek, ulaşmak,
varmak.*

Cām-ı Cem menkâbesin
diñle gelip mîñādan
Tūti-i māh şük[ü]r
meclise efsâne yapar

18. **geldikçe: -dikçe**

Gazel 125

Mısra: 2

*Belli bir zamana
ulaşmak.*

Zāhid sen umūruñ
idegör Hālıkā tefvîz
Geldikçe nedir hāliñi
mahlūka bu ta'rîz

19. **geldikde: -dik, -de**

Gazel 202

Mısra: 1

*Belli bir zamana
ulaşmak.*

Geldikde yem-i bezme o
mestâne tırınka
Diñ zevrak-ı
müste'min-i vaşla baba
finka

20. **gelince: --ince**

Gazel 89

Mısra: 5

*Bir yerden bir yere
ulaşmak, varmak.*

Gelince meclis-i şeh-
nāz ile mîñâyı seyr eyle
Nühüfte büselik kılmak
anıñ kılkulde kārıdır

21. **gelince: --ince**

Gazel 105

Mısra: 5

*Bir yerden bir yere
ulaşmak, varmak.*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir kadeh sāķi
mül-i şahbā çıkar
çıkamaz

22. **gelince: -ince**

Gazel 81

Mısra: 7

Çıkmak, sâdır

olmak, sudur etmek.

Haṭṭ gelince ṭab^c-i dil
yüz döndürür senden
dirîğ

Vak[i]t-i 'azl manşıb-ı
hüsnüñde kapu çevrilir

23. **gelip: -ip**

Gazel 124

Mısra: 7

Gelmek, uğramak.

Gelip ibrām ederse

sâkiyâ bezm içre

âgyārān

Kerem kıl buse verme

merd-i rindāna ayağıñ

baş

24. **geldi: -+di**

Gazel 5

Mısra: 13

(Bir maksatla) Bir

yere uğramak, gelmek,

ziyâret etmek.

Rakş eyleyerek geldi bu

şeb meclise sâkî

Yağmış yine rez-

duḡteri ayağına hınnā

25. **gel:**

Gazel 3

Mısra: 1

Beri gel, yaklaş.

Besmeleyle başla gel

taḡrîr-i eş'āra dilā

Ver haber remz-i

me'aniden bed'i

mübtedā

26. **gel:**

Gazel 117

Mısra: 7

(Bir maksatla) Bir

yere uğramak, ziyâret

etmek.

Tekye-i 'ıŝkıña ḡurbān

olayım gel diyecek

Cümle varım şoyup ol

bendesin etdi dervîş

27. **gelmez: -mez**

Gazel 135

Mısra: 10

(Bir maksatla) Bir

yere uğramak, ziyâret

etmek.

Ḳand-i nazmım seyr

edip āyîne-i evrāḡda

Fenniyā gelmez mi ṭab^c-

ı ṭüṭi-i yārāna ḡaz

28. **gelip: -ip**

Gazel 188

Mısra: 9

Bir yere varmak,

ulaşmak, erişmek.

Gelip meclisde şimdi

ḡulḡul-ı mînāyı ḡuş

eyley

Şimāḡ-ı zühdünü ḡıfz

eyleyen āvāre

bülbülden

29. **gel:**

Gazel 171

Mısra: 5

"Buyur, haydi gel"

anlamlarında bir davet

sözü.

Sen cemāl 'arz eyle gel

tārîk-i ḡam içre baña

Cennetiñ 'uşşāḡa

zindān olsa da māni^c

degil

30. **geldin: -di, -ñ**

Kıt'a 8

Mısra: 20

Doḡma / dünyaya

gelme / yaratılma.

Gelip bir remz ile

mevlüduna dedim ḡoşā

tārîḡ

Yürü geldin Ḥüseynim

dehre fî-nesl-i benî
‘Adnân

31. **gel:**

Gazel 154

Mısra: 2

"Bırak, dön"

anlamında bir söz.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuk bak
Ey pîr-i muğân sen bize
gel kıl babalıklik

32. **gel:**

Kıt'a 10

Mısra: 1

"Bırak, dön"

anlamında bir söz.

Gel ey tâb-âver-i kilik-i
‘Utârid başla evşâfa
Tulû‘ etdi o şeb necm

33. **gel:**

Müstezad 2

Mısra: 1

"Bırak, dön"

anlamında bir söz.

Gel destîne zâhid der-i
mey-ḥânedede cām al
Merdâne hüveydâ

34. **gel:**

Kıt'a 1

Mısra: 1

"Buyur / haydi".

Gel ey bülbül-zebân-ı
tütî-i kilik-i süḥan-
perver
Yaz ol şeh-zâde evşâfin
hem ‘arz et taraf-ı bâlâya

35. **gel:**

Kıt'a 4

Mısra: 1

"Buyur / haydi".

Gel ey Fâris-zebân-ı
yekke-tâz-ı ḥâme-i
eş‘âr
Hüner seyr etdirip
şahn-ı belâgat içre ol
‘âlî

gel-:

1. **geldi:-di**

Gazel 135

Mısra: 3

*(Bir maksatla) Bir
yere uğramak.*

Geldi bezme zâhidâ nâ-
maḥrem ammâ sâkiyâ
Korqaram bintü'l-
‘inebden eylemez
bîgâne ḥaz

2. **gelince:-ince**

Gazel 50

Mısra: 7

*Bir mesafe katedip
uzak bir yerden daha
yakın bir yere varmak.*

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yâre şâhid-i ḥat
Beyân eder o bedî‘î
bedâyi‘indendir

3. **gelip:-ip**

Gazel 174

Mısra: 9

*(Bir maksatla bir
yere) Uğramak,
varmak, ulaşmak.*

Bu ḥân-kâh-ı ‘ışka gelip
sen de zâhidâ
Hü çek cemâl-i yâre
cinân ârzü degil

4. **gelip:-ip**

Gazel 196

Mısra: 5

*(Bir maksatla bir
yere) Uğramak,
varmak, ulaşmak.*

Bezm-i rindâna gelip
cilde ile
Raşş et ‘uşşâk[ıñ]a ey
pür-efsün

5. **gelse:-se**

Gazel 224

Mısra: 2

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfī kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rakş eyleyip gelse
zararsızca

6. **gelir:-(i)r**

Gazel 227

Mısra: 1

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelir ise ḥaṭīnla dīdeye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

7. **gelip:-ip**

Gazel 244

Mısra: 8

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Ḥumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nez'e yine zāhid
Aña mevt ermeden

maḥfī gelip sen sākīyā
şun mey

8. **gelip:-ip**

Kaside 1

Mısra: 155

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi'rācına dil-i
micmer 'ūd-ı sūzān

9. **gelip:-ip**

Kıt'a 4

Mısra: 11

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Riyāyı ko temāşā kııl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkālī

10. **gelip:-ip**

Kıt'a 8

Mısra: 19

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim ḥoşā
tārīḥ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fi-nesl-i benī
‘Adnān

11. **gelip:-ip**

Kıt'a 9

Mısra: 17

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bir tārīḥ-i zibā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile tulū' etdi
Meḥemmed Rızā'ullah

12. **gelip:-ip**

Muhammes 1

Mısra: 13

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bu ḥān-ḳāh-ı
ḥalka-i bezm içre ey
‘ābid
Ayağın elde tut pīr-i
muğānın ḥürmete
zāhid

13. **gelip:-ip**

Gazel 210

Mısra: 7

Belirmek,

görünmek, ortaya

çıkılmak; uğramak.

Mevc-i kem-ḥā-yı ver'a

‘arz etme sen şūfī gelip

Ḥān-ḳāh-ı dilde zīrā

būriyādır çeşmime

gel ey:

1. **gel ey:**

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nida, sesleniş.

Gel ey bülbül-i kilik gül-i

eş'ār-ı beyān

Ṭūṭi-i mu'cize-gū pīçe-i

şīrīn-dehān

geldik de:

1. **geldik de:**

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gelince, geldiğinde.

Dönse ne ‘aceb zāhid ile

vaḳt-i ḥasūnda

Geldik de eser meclise

ol bād-ı fenā serd

geldikde:

1. **geldikde:**

Gazel 132

Mısra: 2

Gelince, geldiğinde.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili

zīver-i bisāt

Geldikde bezme tā ki

bula ol perī neşāt

gelen başımız üzre:

1. **gelen başımız üzre:**

Gazel 228

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Başına geleni

kabullenmek.

Bilini çoçmağa meyl

etdi göñül ol māhıñ

Başımız üzre gelen baḳ

şevkiñde ḥāle

gelicek:

1. **gelicek:**

Gazel 66

Mısra: 5

Geldiği zaman.

Menzil-i pīr-i muḡāna

gelicek rüy-ı nigār

Rinde ruḥsārını ‘arz
etmege cānān şıḳılır

gelince:

1. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: 1

"-e gelince; sıra

*gelince" anlamlarında
bir söz.*

Zāhid uzadır nuṭḳını

da'vāya gelince

Leb-beste olur

ḥükmüme ma'nāya

gelince

2. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: 2

"-e gelince; sıra

*gelince" anlamlarında
bir söz.*

Zāhid uzadır nuṭḳını

da'vāya gelince

Leb-beste olur

ḥükmüme ma'nāya

gelince

3. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: 4

"-e gelince; sıra

*gelince" anlamlarında
bir söz.*

Āhım yeli ʿıṣkī ne ʿaceb
eylese taḥrīk
İzhār eder emvācī o
deryāya gelince

4. gelince:

Gazel 206

Mısra: 6

*"-e gelince; sıra
gelince" anlamlarında
bir söz.*

Meyl eyleyemem tekye-
i ʿıṣkī içre ḳudūme
Bağrım delinir līk dem-i
nāya gelince

5. gelince:

Gazel 206

Mısra: 8

*"-e gelince; sıra
gelince" anlamlarında
bir söz.*

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efḡānı aña
dāye gelince

6. gelince:

Gazel 206

Mısra: 10

*"-e gelince; sıra
gelince" anlamlarında
bir söz.*

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḥaḳkī
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

7. gelince:

Gazel 232

Mısra: 1

*"-e gelince; sıra
gelince" anlamlarında
bir söz.*

Ḥacle-i bezme ʿarūs-ı
mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini saḳız gibi

gelū:

1. gelū:

Gazel 174

Mısra: 8

Boğaz.

Kāfūra ḥabb-ı fūlülün
etmiş o pāsban
Hindūstān-ı dilde naẓar
ḳıl gelū degil

2. gelüyuz: -yuz

Gazel 106

Mısra: 4

*Boğaz II şişe,
güğüm vb. kaplarda
ağza yakın dar bölüm;
soluk.*

Bir mürde-i maḥmūru
n'ola eyleseñ ihyā
ʿxsā-nefes [ü] ḳulḳul-ı
mīnāda gelüyuz

gemi:

1. gemimiz: -miz

Gazel 102

Mısra: 4

*Su üstünde giden
büyük taşıt, gemi.*

Baḥr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīgā gemimiz

genc:

1. gencine: -i, -n, -e

Gazel 137

Mısra: 10

*Far. Hazine, define,
kenz.*

Dürr-i süḥan hiç telef
etmez mi Fennī
Gencine degildir deheni
yā ne de maḥfūz

genc-i muṭalsamāsā:

1. **genc-i muṭalsamāsā**: -
āsā

Kaside 1

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Tılsımlı define.

Feth edip mu'cizeyi
genc-i muṭalsamāsā
İki şakḳ oldu parmağıñ
ile māh-tābān

gencine-i pür-lü'lü' ü
lālāya:

1. **gencine-i pür-lü'lü' ü**
lālāya:

Müstezad 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Lalaya (?) ve dolu

inci hazinesine
değişmem.

Gencine-i pür-lü'lü' ü
lālāya değişmem
Ey mevce-i deryā

gendüm:

1. **gendüm**:

Gazel 245

Mısra: 9

Buğday tanesi.

Hāle hırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
PİR-i çerhiñdir

muşanna^c māh-ı nevdır
keşkülü

gerçi:

1. **gerçi**:

Gazel 42

Mısra: 4

Aslına bakılırsa,
aslında.

Hvāb-ı gāfletden telef
oldu dirīgā 'ömrümüz
Gerçi vāki^c oldu ammā
vuşlatıñ bī-dāra şāz

2. **gerçi**:

Kıt'a 4

Mısra: 9

"Aslına bakılırsa,
aslında" anlamında
zarf.

Bu eṣnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

gerçi haddiñ degil:

1. **gerçi haddiñ degil**:

Kaside 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gerçi haddin değil.

Başla evşāfa [.] ol zāt-ı
şerīfiñ ṭurma
Gerçi haddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

gerd olsa:

1. **gerd olsa**: -sa

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Toz, toprak olmak.

Āh eyleyecek Fenni
ğubār-ı ḥaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

gerdān:

1. **gerdān**: -ı, -n

Murabba 3

Mısra: 7

Boyun.

Bend olup müjgānıma
kılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

2. **gerdān**:

Gazel 66

Mısra: 8

Boyun, gövdenin
başla omuz arasında

*kalan kısmı; sevgilinin
boynu.*

Dem-i vaşlında hemān
uçkur-ı şevk-āverveş
Olsa da kâ'ide evvel
deme gerdān şıklılır

gerdāniye:

1. gerdāniyeden: -den

Gazel 179

Mısra: 5

*Türk müziğinde bir
makam.*

Bize gerdāniyeden
būselige
Muṭribā kār-ı nühüft
olsa maḳām

gerden:

1. gerdende: --de

Gazel 167

Mısra: 3

Boyun, gerdan.

Gerdende dāne dāne
görüp hāl-i 'anberin
Kāfūr içinde ḥabbe-i
fülül demez misin

gerden-i kāfūra:

1. gerden-i kāfūra: -a

Gazel 186

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bembeyaz boyun.

Pāsbānı mıdır fülül-i
hāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i
kāfūra nigehdārından

gerden-i kāfūru:

1. gerden-i kāfūru: -u

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) kāfur
kokulu gerdanı.*

Maşş eyleyince gerden-
i kāfūru ba'd-ez-în
În'ām-ı būs-ı la'ı gibi
diş kirāsıdır

gerden-i kāfūrunda:

1. gerden-i kāfūrunda: -

u, -n, -da

Gazel 173

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bembeyaz boyun.

Ḥıfz için gerden-i
kāfūrunda
Pāsbānıdır o hāl-i fülül

gerden-i teslīm:

1. gerden-i teslīm:

Gazel 116

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Boyun eğme
gerdanı.*

Helāke kaşd edince
gamze-i cellād-ı hūn-
riziñ
Şehid-i tiğ-ı ıışkıñ
gerden-i teslīm
göstermiş

gerd-i cismi:

1. gerd-i cismi: -i

Gazel 166

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Beden tozu.

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-
ı küy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesim-i ḥākime çek

gerd-i ḥatırla:

1. gerd-i ḥatırla: -la

Murabba 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gönül tozu.

Būs edip la'ı-i lebiñ
dehre Süleymān olayım

Gerd-i hâtırla kuluñ
eyleme yâbâna sezâ

gerdünü devr etmede:

1. **gerdünü devr
etmede:** -me, -de

Kıt'a 10

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gökyüzü dönmek.

Şeb-i yeldâ gibi şeb-tâ-
seher devr etmede
gerdünü
Bulunmaz böyle bir
taşat çi sūd âlemde bî-
tâb ol

gerek:

1. **gerek:**

Gazel 42

Mısra: 1

Lazım, elzem.

Būs-ı la'liñ ey perî
olmağ gerek ağyâra şâz
Şübhe 'arîz olmada zîrâ
dil-i gam-ıhvâra şâz

2. **gerek:**

Gazel 164

Mısra: 14

Gerek.

Zîver gibi bir vâdiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeýt-i hâmeñe
Düldül gerek seniñ

gerekdir:

1. **gerekdir:**

Gazel 195

Mısra: 12

Gerekli, lazım.

Nigâhı pür-tetikdir
karşılık sürme hâzer
eyle
Gerekdir Fenniyâ havf
etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

gerisi:

1. **gerisidir:** -dir

Gazel 90

Mısra: 8

*Bir şeyin sonrası,
devâmı, arkadan gelen
kısmı.*

Turmaz gurüb-ı haţţına
ol meh tülû' eder
Zîrâ redîsi sâ'at-i vaşlıñ
gerisidir

germ-âbe:

1. **germ-âbeniñ:** -niñ

Gazel 233

Mısra: 6

Sıcak su hamamı.

Nâr-ı ışkî münţafî ise
n'ola âb-ı vişâl
Ba'd-ez-în teskîn olur
germ-âbeniñ
germiyyeti

2. **germ-âbede:** -de

Gazel 77

Mısra: 7

Hamam, ılıca.

Cisini germ-âbede
seyr eyleyen üftâde har
Kimdir o kâfûr-ten
muğ-beçede mû
bulunur

3. **germ-âbede:** -de

Gazel 202

Mısra: 5

Hamam, ılıca.

Germ-âbede vaşlın edip
ol dil-bere be-râm
Dedi baña Arnebûd
meh-pâre muşınka

germ-âbe-i bād-ı hevâ:

1. **germ-âbe-i bād-ı
hevâ:**

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Hevâ ve heves;
eğlence hamamı.

Bürehne dil-rübâlar
şuyını buldurmuş
‘âlemde
Ur ol germ-âbe-i bād-ı
hevâdır Şât

germiyyet:

1. **germiyyeti: -i**

Gazel 233

Mısra: 6

Hararet, sıcaklık.

Nâr-ı ‘ışkı münţafi ise
n’ola âb-ı vişâl
Ba‘d-ez-în teskîn olur
germ-âbeniñ
germiyyeti

geşt edip:

1. **geşt edip: -ip**

Murabba 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dolaşmak.

Geşt edip şahrâlara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū
Ben mecâz-ı ‘ışkı taḥkîk
edip ey şîrîn-rū

geşt eyle:

1. **geşt eyle:**

Gazel 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dolaşmak, gezmek.

Ṭab‘ıma âb-ı ḥayât[ı]
mā-cerâ kıldı baña
Ḥayli dem vaḥdet-
nişin-i vuşlat-ı dildâr
olup

2. **geşt eyle:**

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dolaşmak, gezmek.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā ‘âlemi
Bulmadı dil buse-i la‘liñ
gibi âb-ı ḥayât

geşt-i bî-pervâ:

1. **geşt-i bî-pervâ:**

Gazel 230

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Korkusuzca

dolaşma.

Ḥayâliñle edip deşt-i
dilânı geşt-i bî-pervâ
Gel ey meh-ṭal‘atım
tâb-âver eyle şahn-ı
hâmünü

getir:

1. **getir:**

Gazel 166

Mısra: 2

Gelmesini

sağlamak.

Cefâya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
ḥuzūr-ı ḥākime çek

getir-:

1. **getirdi: -di**

Gazel 29

Mısra: 6

Gelmesini

sağlamak.

Müceb-i hikmet-i lâ-
yüs’elü ammâ yef‘alü
Nâ-peder keвне
Mesîḥâyı getirdi fettâḥ

gevher:

1. **gevher:**

Gazel 212

Mısra: 3

Cevher.

Gevher gibi terkib-i
mülük-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i ma‘cün-ı
murabbâya qarışma

2. **gevher:**

Gazel 220

Mısra: 2

Cevher.

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cānı baḥş eyle zer
isterse

Ḥarīdāra şaçıver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

gevher-efşān-ı sūḥan:

1. **gevher-efşān-ı sūḥan:**

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Söz incileri saçan.

Bermekī-nuṭḡ-ı dehen
kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı sūḥan
mevce-i baḥr-i ‘ummān

gevher-i bāzīçesi:

1. **gevher-i bāzīçesi: -si**

Kıt'a 12

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Oyuncağın

mücevheri.

Mehd-i felekde gelip bir
veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun
anıñ Ferḡadān

gevher-i i‘tā:

1. **gevher-i i‘tā:**

Gazel 15

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bağışlama

mücevheri.

Hıç gevher-i i‘tāya gedā
kādir olur mu

Baḥş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

gevher-i vişāli:

1. **gevher-i vişāli: -i**

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma cevheri.

Serinde tutsa n’ola
gevher-i vişāli dil
O naqd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

gez:

1. **gezme: -me**

Gazel 122

Mısra: 9

(Bir yerde) Bir yöne

*doğru sürekli yer
değiştirmek, hareket
etmek, yürümek,
dolaşmak.*

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i ‘sā gibi sen
sīne-i ‘uryāna yaş

2. **gezer: -er**

Gazel 239

Mısra: 9

(Bir yerde) Bir yöne

*doğru sürekli yer
değiştirmek, hareket
etmek, yürümek,
dolaşmak.*

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mısr içre ‘aceb anı
ḡarīdār bulunur mu

gezlük:

1. **gezlük:**

Gazel 140

Mısra: 8

Eğri kılıcın ağzı. II.

*Kesici âletlerin keskin
tarafı.*

Ḥaddi dü-şikāf olsa
n’ola hem-ser-i maḡtū‘
Gezlük nıgeh-i yār ile dil
kilk-i muḡaṭṭa‘

2. **gezlük:**

Gazel 205

Mısra: 5

*Eğri kılıcın ağzı. II.
Kesici âletlerin keskin
tarafı.*

Nigeh gezlik benân
hâme dehâniñ hücuredir
ey meh
Hañiñ âyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtâş-ı
ruhsâra

gibi:

1. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Bu nazm-ı mezâmîn ile
kıl sen dağı Fennî
Luţfî gibi üstâd-ı sühan-
dâna teğarrüb

2. **gibi:**

Gazel 13

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Sû-be-sû geşt eyleyip
İskenderâsâ ‘âlemi
Bulmadı dil buse-i la‘liñ
gibi âb-ı hayât

3. **gibi:**

Gazel 14

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Şâhîn gibi bâl-i müjesin
süzmede dâ'im
Murğ-ı dilimiz hâzret-i
Allaha emânet

4. **gibi:**

Gazel 26

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Etdirir her mey-keş-i
ğavvâş-ı rinde ser-fürû
Şu gibi devvâr eder
gird-âb-ı deryâdır
kadeh

5. **gibi:**

Gazel 34

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Görse encüm gibi bir
hâlini ruhsârında
Reşk ederdi aña bî-
şübhe felekde Mirrih

6. **gibi:**

Gazel 35

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Süzülüp urmasun şâhîn
gibi murğ-ı dili yoğsa

Ne mümkün pençe-i
gamzeñden olmağ ey
perî âzâd

7. **gibi:**

Gazel 39

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Bülbül gibi dil haddiñe
feryâd eder ammâ
Açılmadı gülzâr-ı
cemâliñde aña verd

8. **gibi:**

Gazel 44

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Alıp âğuşuma olma hey
dilâ hâle gibi
Ten-i pâkizesine
pîrehenim kıldı nüfûz

9. **gibi:**

Gazel 57

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Mîñâyı şanma ney gibi
muhrîk şadâ verir
Pîr-i muğân-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

10. **gibi:**

Gazel 57

Mısra: 12

Benzetme edatı.

Mazmūn-ı nazm-ı ṭab^c-ı
Refi^cā ki Fenniyā
Sā^cat gibi ṣmāyi^c-i ṣi^cri
lebindedir

11. **gibi:**

Gazel 59

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Öpsem o la^c-i tāb-ı
Ṣaraḡ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ıṣṣa gonçe
dehānım Ṣasel verir

12. **gibi:**

Gazel 60

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Maṣṣ eyleyince gerden-
i kāfūru ba^cd-ez-īn
İn^cām-ı būs-ı la^c gibi
diṣ kirāsıdır

13. **gibi:**

Gazel 64

Mısra: 11

Benzetme edatı.

Meclisde zarf-ı mey gibi

āḡūṣ-ı rind ile

Mūy-ı miyān rūy-ı

niḡārān ḡuṣaḡlıdır

14. **gibi:**

Gazel 71

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Ṭal^catıñ olsa n'ola

āyīne-i Ṣālem-nümā

Ṣāh-ı İskender gibi

Ṣālemdede aḡrānıñ mı var

15. **gibi:**

Gazel 76

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Nūṣ edip bādeyi hem

biñ dir(h)em[i] aḡz etdi

Görmedim zāhid-i

bīḡāne gibi bir cerrār

16. **gibi:**

Gazel 76

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Ḥaṭṭ ber-āverde olup

ṣimdi o vech-i ḡasenim

Fenniyā gün gibi fāṣ

oldu cihāna esrār

17. **gibi:**

Gazel 77

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Ḥavz bir Ṣāṣıḡa

döṣenmez ise fevvāre

gibi

Meyl eder āḡūṣmuza bir

ḡadd-i dil-cū bulunur

18. **gibi:**

Gazel 96

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Benim bülbül gibi ol

gonçe nālān olduğum

bilmez

Hezārān dāḡ-ı ḡam içre

gülüstān olduğum

bilmez

19. **gibi:**

Gazel 96

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Ḥayāl-i ebr-i zülfüyle

hemīṣe ra^cd olup āhım

Dü-ḡeṣmim seyl-i bārān

gibi giryān olduğum

bilmez

20. gibi:

Gazel 101

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Ḳaddiñ gibi Manşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

21. gibi:

Gazel 101

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Ḳaddiñ gibi Manşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

22. gibi:

Gazel 101

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Ol rāyiz-i ḥüsnünde
olan dāfi'-i ğam kim
Ḥaṭṭiñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

23. gibi:

Gazel 101

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Fennī baña bu dā'ire-i

‘ıṣṣā muvāfıḳ

Ebrū-yı nigārım gibi bir

kār bulunmaz

24. gibi:

Gazel 104

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Sūziş-i ‘ıṣṣ ile inbiḳ-i dil

içre gūyā

Ruḥ-ı ḥoy-kerdesini gül

gibi taḳṭir ederiz

25. gibi:

Gazel 104

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Eyleyip sinede şad dāğ-ı

hezārān peydā

Āteş-i ‘ıṣṣı Sitanbül gibi

taşvır ederiz

26. gibi:

Gazel 112

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Nev-şüküfte gül gibi

şāh-ı cānāna fes

Nağme-sāz-ı āh u zār

bülbül-i nālāna bes

27. gibi:

Gazel 113

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Ḳālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile
‘ālemde mūnaḳḳaş

28. gibi:

Gazel 115

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Kālā-yı vişāliñ gibi
‘uṣṣāḳa ḥayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyış

29. gibi:

Gazel 122

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Ol büt-i ‘xāsā gibi sen
sīne-i ‘uryāna yaş
Zülfüne Manşūrveş çek
kendiñi meydāna aş

30. gibi:

Gazel 122

Mısra: 8

Benzetme edatı.

TİR-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
ķāmetiñ cānāne yaş

31. **gibi:**

Gazel 122

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i ‘x̄sā gibi sen
sīne-i ‘uryāna yaş

32. **gibi:**

Gazel 133

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Āvīzesi olsa n’ola ol
zūlf-i cemāliñ
Ķandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūṭ

33. **gibi:**

Gazel 141

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Fikr-i ḥaṭṭiñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i la‘liñ
gibi olmaz dāfi‘

34. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Būs-ı la‘liñle bez[i]mde
ķadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab‘ u sūḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

35. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Būs-ı la‘liñle bez[i]mde
ķadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab‘ u sūḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

36. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Fikr-i neş’küfte-i
tebhāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim
ğonçe-i çigdem gibisin

37. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Kūzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ
Nażar et çāh-ı
zeneḥdāniña zemzem
gibisin

38. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Zāhidā ḳaçma buyur
ḥaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arūs-ı
meye maḥrem gibisin

39. **gibisin:**

Gazel 160

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nażmıñda sen ol
būlbüle gül-fem gibisin

40. **gibi:**

Gazel 161

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Şevḳ-i vaşlında
tebessüm edicek seyr
etdim

Ḥurde-gevher gibi
dendān-ı le'āli küçücek

41. gibi:

Gazel 164

Mısra: 13

Benzetme edatı.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i hāmeñe
Düldül gerek seniñ

42. gibi:

Gazel 169

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Mir'āt-ı mücellā gibi şaf
olsa 'aceb mi
Ruḥsārīña revnaḫ verir
elbette terāşıñ

43. gibi:

Gazel 180

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Olsa 'anḳā gibi nazīrem
nā-dīde ta'accüb
Fenniyā ser-sülḥan-ı
Hāşime nağzem
mağzem

44. gibi:

Gazel 182

Mısra: 11

Benzetme edatı.

Hāmid-i mürşid gibi
sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i
'ummāna
gelmişlerdenim

45. gibi:

Gazel 183

Mısra: 15

Benzetme edatı.

Fenniyā şāḫib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı sülḥanda
böyle bir fem
görmedim

46. gibi:

Gazel 184

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Bülbül gibi feryād
ederek vaḳt-i seḫerde
Ol verd-i ruḫ-ı ḡonçe-i
zībāya mı gitsem

47. gibi:

Gazel 190

Mısra: 9

Benzetme edatı.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā
Nazīre iltimās etmiş
sülḥan-dānıñ
ḳamusundan

48. gibi:

Gazel 192

Mısra: 3

Benzetme edatı.

Şüküfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muğ-
beçegān
Açıldı 'aşıḳına müşk-bū
çemen be-çemen

49. gibi:

Gazel 196

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḫadden bīrūn

50. gibi:

Gazel 196

Mısra: 8

Benzetme edatı.

‘Aşıkıñ ‘aqlın alır
reftārıñ
Serv ü ‘ar‘ar gibi kıaddi
mevzūn

51. **gibi:**
Gazel 196
Mısra: 13
Benzetme edatı.

Dem-i ‘isā gibi cān bahş
eyle
Mürde-i ‘āşıkā la‘l-i
mey-gūn

52. **gibi:**
Gazel 201
Mısra: 10
Benzetme edatı.

Celāl-i hüsnüne hayrān
olur gören Fennī
Düşünce tīg-ı mücevher
gibi sūhan şuyuna

53. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: 6
Benzetme edatı.

Girse elime ben dağı
būs eyler idim lik
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

54. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: 9
Benzetme edatı.

‘Älemde esāsı gibi şol
hışn-ı haşınıñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

55. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: 12
Benzetme edatı.

Fennī saña şā‘ir der
idim ben dağı ammā
Zīver gibi eş‘ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

56. **gibi:**
Gazel 212
Mısra: 3
Benzetme edatı.

Gevher gibi terkīb-i
mülük-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i ma‘cūn-ı
murabbāya qarışma

57. **gibi:**
Gazel 213
Mısra: 1
Benzetme edatı.

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āğāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

58. **gibi:**
Gazel 215
Mısra: 1
Benzetme edatı.

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce
‘Tab‘ım açılır gönçe-i
gülzārı görünce

59. **gibi:**
Gazel 218
Mısra: 8
Benzetme edatı.

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Şāhīn gibi ol gamze-i
cādū süzülünce

60. **gibi:**
Gazel 225
Mısra: 7
Benzetme edatı.

Alıp āğūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi

Ṭıfl iken bağıma başdı
anı mādercesine

61. gibi:

Gazel 227

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Gelir ise ḥaṭıñla dideye
tem-tāzeden tāze

Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

62. gibi:

Gazel 232

Mısra: 1

Benzetme edatı.

Ḥacle-i bezme ‘arūs-ı

mey gelince kız gibi

Eyledi zāhid izāle

bikrini saḫız gibi

63. gibi:

Gazel 232

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Ḥacle-i bezme ‘arūs-ı

mey gelince kız gibi

Eyledi zāhid izāle

bikrini saḫız gibi

64. gibi:

Gazel 232

Mısra: 4

Benzetme edatı.

Medd ederseñ seyr edip

nā-maḥrem-i bint-i rezi

Ḥüsnünü görmek

efendi sizlere cā’iz gibi

65. gibi:

Gazel 232

Mısra: 6

Benzetme edatı.

Mā-ḥazar kıldım

cigerden ben de bir

loḫma kebāb

Sih-i tennūr-ı dilān-ı

‘aşıka cız bız gibi

66. gibi:

Gazel 232

Mısra: 8

Benzetme edatı.

Leyl-i hecriñde n’ola

kevn-i dile etse ṭulū‘

Dāne-i ḥāl-i sipihr-i

ṭal‘atıñ yıldız gibi

67. gibi:

Gazel 232

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Vuşlatıñ āyā ki ma‘cün-

ı cevāhir mi seniñ

Büse-i la‘liñ girer

terkibe ol kırmız gibi

68. gibi:

Gazel 232

Mısra: 12

Benzetme edatı.

Köhne mazmün ile ilbās

eyleyip manzūmeñi

Ṭıfl-ı şı‘riñ kıлма

maḥzün cāme-i nevsiz

gibi

69. gibi:

Gazel 232

Mısra: 14

Benzetme edatı.

Fenniyā temyız içün

‘arz et bu nazmı Zivere

Ol sefid eyler imiş eş‘arı

çün erziz gibi

70. gibi:

Gazel 239

Mısra: 5

Benzetme edatı.

Şalb olmağa āmāde

saña dil gibi cānā

Manşūr-şifat zülfüne

ber-dār bulunur mu

71. **gibi:**
Gazel 239
Mısra: 8
Benzetme edatı.
Yağım eridi âteş-i
la'liñle benimde
Cismim gibi bir şem^c-i
ziyādār bulunur mu
72. **gibi:**
Gazel 239
Mısra: 11
Benzetme edatı.
İbrāhime teşbîh ile
Hāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi'cār bulunur mu
73. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 1
Benzetme edatı.
Pür-tāb-ı hüsniñ ey
şeh-i Dārā kamer gibi
Koymaz felekde
zulmet-i gamdan keder
gibi
74. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 2
Benzetme edatı.
Pür-tāb-ı hüsniñ ey
şeh-i Dārā kamer gibi
Koymaz felekde
zulmet-i gamdan keder
gibi
75. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 4
Benzetme edatı.
Üşkäfte zerd olup
eşkime dāgdāğım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nîl gibi
76. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 6
Benzetme edatı.
Çerh-i ruhuñda hālîñ
eder gāhice tūlū^c
Dehr-i hayāl-i dillere
necm-i şehër gibi
77. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 8
Benzetme edatı.
İ'rāb-ı hüsni-ı haṭṭ-ı
ruhuñ bî-ḥaber gelip
78. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 10
Benzetme edatı.
Ol kalb-i mübtedāyı
çeker ḥarf-i cerr gibi
79. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 12
Benzetme edatı.
Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
^caceb mi şerer gibi
80. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: 14
Benzetme edatı.
Müflislik ile düşme
vaḳfa şūfiyā
Teşhîr olur mu dil-beri
hiç sîm ü zer gibi
- Fennī cenāb-ı ḥazret-i
Ziver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

81. gibi:

Gazel 243

Mısra: 2

Benzetme edatı.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevâdadır şimdi
Hümâ gibi o şehâb-ı
sa'âdadır şimdi

82. gibi:

Kıt'a 12

Mısra: 15

"Gibi" edatı.

İrķ-ı şerîfû'n-nebî şu
gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirtağına
Ḥayraboludan revân

83. gibi:

Müstezad 2

Mısra: 9

"Gibi" edatı.

Benzerlik anlamı verir.

Sünbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi top top
Dilden dile maḥlûb

84. gibi:

Kaside 1

Mısra: 37

"-e benzer bir

şekilde" anlamında

*kullanılan bir benzetme
edatı.*

Zulmet-i küfre şafaḳ
gibi zuhûruñ kim edip
Kıldı tâbende o dem
'âlemi nûr-ı imân

85. gibi:

Kaside 1

Mısra: 77

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Qaldı dünyâ ten-i mevtâ
gibi gûyâ ecvef
Şaḥn-ı me'vâya 'urûc
eyledi mânende-i cân

86. gibi:

Kaside 2

Mısra: 7

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Hâzıḳ-ı cân gibi fehm
etdiñ mizâc-ı devleti
Ḥaḳ kerem kıldı seni
kevne şehensâh-ı cedîd

87. gibi:

Kıt'a 8

Mısra: 7

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Hümâsâ gibi cihâna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Ḳudûmun gûş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrân

88. gibi:

Kıt'a 10

Mısra: 15

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Şeb-i yeldâ gibi şeb-tâ-
seher devr etmede
gerdünü
Bulunmaz böyle bir
tal'at çi sūd 'âlemde bî-
tâb ol

89. gibi:

Kıt'a 12

Mısra: 17

"-e benzer bir

şekilde" anlamında

kullanılan bir benzetme edatı.

Ahızına Keyvân gibi
mihr-i cihân Şâma dek
Zühreniñ olsa n'ola
mahfeline sâye bân

90. **gibi:**

Kıt'a 13

Mısra: 5

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Bināya şarf edip zer gibi
zihnün erdi maşşūda
Müderri-i 'âlim ü fâzıl
mü'ellif-i şârih-i eşbâh

91. **gibi:**

Kıt'a 13

Mısra: 9

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

N'ola encüm gibi
revnağ verirse çerh-i
taşında
O ma'kūs-ı ser-mi'māra
dīvān-hāne-i dergāh

92. **gibi:**

Kıt'a 14

Mısra: 9

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Güş eden naşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına 'ālem
müştāk

93. **gibi:**

Muhammes 1

Mısra: 5

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Anıñ gibi devrāndan
dağı bir zālīm-i nesnās
Hacerle cevheri seyr
eyle destinde şişe-i
vārın

94. **gibi:**

Müstezad 2

Mısra: 9

"Gibi" edatı.

Sünbül gibi ne-şüküfte
çaranfül gibi top top
Dilden dile maşlûb

ğıbt eder idi:

1. **ğıbt eder idi:** -er, -i, -di

Kıt'a 12

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Özenmek.

Haclegehiniñ eger
görse cihân zātını
Ğıbt eder idi aña ravza-i
bāğ-ı cinān

ğıbta-fezâ:

1. **ğıbta-fezâ:**

Gazel 186

Mısra: 1

Imrenmeyi

arttıran.

Kebk olur ğıbta-fezâ
cünbiş-i reftārından
Tütiye şukça gelir şişe-i
ğüftārından

gid:

1. **gider:** -er

Gazel 10

Mısra: 8

Gitmek.

'Uşşāk ile 'azm etse
n'ola küyuña ağıyar
Elbette gider Ka'beye
hüccac ile merkeb

2. gider: -er

Gazel 92

Mısra: 4

(Devamlı veya geçici bir süre kalmak üzere) Bulunduğu yerden ayrılmak.

Ne hikmetdir 'aceb bu şive-i hikmet o mehrūda
Gelir tırılmaz gider dil-
hasteye hāzık bakar bakmaz

ġidā:

1. ġidāsıdır: -sı, -dır

Gazel 60

Mısra: 2

Yemek, nimet.

Dil ebr-i zūlf-i 'arız-ı
yāriñ hümāsıdır
Hoş-büy-ı sīb-i ġabġabı
rūhum ġidāsıdır

2. ġidā:

Gazel 29

Mısra: 3

(Ar.) Besin.

Bu mu sebep
vaq[i]tinden mi ġidā
ahz eyler

Evc-i 'alāda hümā-
perde cemī'-i ervāh

ġilmān:

1. ġilmān:

Murabba 2

Mısra: 10

*Cennette hizmet
gördüğüne inanılan
delikanlılar.*

Bāb-ı vaşlın şubh-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrüsünü
'uşşāka ġilmān
çatmasın

ġinā:

1. ġinā:

Gazel 158

Mısra: 8

1. Zenginlik.

Şekvā eder 'āleme
imdād için 'anġā
Bilmem ne 'aceb Kāf-ı
kanā'atde ġinā yok

ġinā verdi:

1. ġinā verdi: -di

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zenginlik

*kazandırmak, tok
gözlülük.*

İftār-ı lebiñ verdi ġinā
şanma ki cānā
Hiç kalmadı nān-pāre-i
mebzūluña hūvāhiş

ġinā-āver:

1. ġinā-āver:

Gazel 241

Mısra: 6

Doğunluk getiren.

Pilāv-ı nuql-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulġuru

ġinā-āver olunca:

1. ġinā-āver olunca: -
unca

Kıt'a 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Doymak.

ġinā-āver olunca şir-i
pistān-ı 'anāşırdan
Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdün istikrāh

gir:

1. **girsen:** -se, -n

Gazel 124

Mısra: 4

1. *Girmek, dahil olmak.*

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu hân-kâh içre
Gelip devrâna girsen
zâhidâ olma şağın
rakqâş

2. **girip:** -ip

Gazel 176

Mısra: 1

1. *Girmek, dahil olmak.*

Girip devrân-ı bezm-i
vuşlata tevḥîd edip
çıkمام
Duḥûl etsem ṭarîka
manşbım te'ÿid edip
çıkمام

3. **girelim:** --e, --lim

Kaside 1

Mısra: 54

*Bir yere, mekana
girmek, gitmek.*

Bu maqâma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ğayra nühüfte
bir uşûl ile hemân

girân:

1. **girân:**

Gazel 47

Mısra: 5

*(Tartıda) ağır,
(kıymeti) fazla, (değeri)
çok olan.*

Girân behâları sürme o
çeşm-i cānāna
Revân kuḥlı anıñ
İşfahân behāsınadır

2. **girân:**

Gazel 65

Mısra: 3

Ağır, sert.

Ne deñlü cevri girân ise
de fütâdesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

3. **girân:**

Gazel 73

Mısra: 10

Yüklü, ağır.

Ni'met-keşân-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehâ
Çok imtinânda ḥvâhiş-i
vaşla girân verir

ğırbale dönüp:

1. **ğırbale dönüp:** -üp

Gazel 197

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kalbura benzemek.

Ğırbale dönüp ıışk ile
sūrâḥ-ı vücūdum
Ḥünüm dökülür pâyıma
şan dâne-i dārū

gird-âb:

1. **gird-âb:**

Gazel 9

Mısra: 12

*Denizlerde,
nehirlerde suların
döndüğü tehlikeli yer,
anafor, su çevrintisi;
tehlikeli yer.*

Tehî şanma görüp zülf-i
giriḥ-girini ol şūḥuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
âb

**gird-âb-ı baḥr-i ıışkıña
düşen:**

1. **gird-âb-ı baḥr-i**

ıışkıña düşen: -en

Gazel 164

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşk denizi
girdabına düşen.*

Bu rüzgār-ı çerh-i fenā
içre ğark olur
Gird-āb-ı baħr-i ıŝkıña
düşen melek seniñ

gird-āb-ı deryā:

1. **gird-āb-ı deryā:**

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Denizin girdabı.

Etdirir her mey-keş-i
ġavvāŝ-ı rinde ser-fürü
Ŗu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ķadeħ

gird-i nesīm-i āteŝ-i

çerh-i cedel:

1. **gird-i nesīm-i āteŝ-i**

çerh-i cedel:

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mücadele göĝünün

ateş rüzgārının
toplanması.

Aĝyār ile dü-çār olıcaķ
küy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteŝ-i
çerh-i cedel ķopar

gird-i siyāh-ı sīne:

1. **gird-i siyāh-ı sīne:-de**

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sinede toplanan
siyahı.

Gird-i siyāh-ı sīnede
gör süz-ı daĝını
Ef'i-i dīdebān-ı ĝamıñ
şeb-çerāĝı var

girip çıķdı:

1. **girip çıķdı:-dı**

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgiliyle halvet
olmak.

Dil sīne-i cānāne girip
çıķdı be-ħikmet
Cennetde  aceb yoķ
mudur Ādemde ħavādiŝ

girizgāhı:

1. **girizgāhı:-ı**

Gazel 95

Mısra: 7

Başlangıcı.

 Uŝŝāķa būselikde
girizgāhı tīz edip
Muṭrib  arakı boşla bu
perde pes istemez

ĝirre:

1. **ĝirre:**

Gazel 195

Mısra: 10

Gururlu, kibirli.

Deĝil ŝābit-ķadem ħayfā
döner va'd-i viŝālınden
Daħı çoķ āl eder ĝirre
saña bugüne rengiden

girü:

1. **girü:**

Gazel 174

Mısra: 6

Tekrar.

Ĥurŝid ü meh de olsa
dilā ol ŝināveriñ
Müy-ı miyān-ı pākine
lāyık girü deĝil

giryān:

1. **giryān:**

Gazel 96

Mısra: 8

Aĝlamaklı.

Ĥayāl-i ebr-i zülfüyle
hemīŝe ra'd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduĝum
bilmez

giryān ed:

1. **giryān ed:**

Gazel 33

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ağlatma, üzme.

Cigerden kan geçer
bilmez t̄abibim Fenniyā
derdim
T̄aleb etdikçe la‘lin
t̄ıflveş giryān eder ol
şūḥ

git:

1. **gitse: -se**

Müstezad 1

Mısra: 13

*(Bir şeyden bir
şeye, bir kimseden bir
kimseye) gitmek,
geçmek, intikal etmek;
uzaklaşmak.*

Dil gitse n’ola çeşmiñe
kuḥl-ı Şıfahāna
Semt-i Hemedāna

2. **gidip: -ip**

Kaside 1

Mısra: 57

*Ayrılmak, terk
etmek // ölmek,
dünyadan göçmek.*

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maḫşadı ḫazretiñ olmak
idi anda mihmān

3. **gitmez: -mez**

Kaside 1

Mısra: 139

Ayrılmak, gitmek.

Der-i luḫfuñda t̄urur
gitmez āyā k̄ān-ı kerem
Sā‘il-i naḫd-i şefā‘atdir
o ‘uryān-ı biryān

4. **gitdim: -di, -m**

Gazel 222

Mısra: 7

*Gitmek, ayrılmak,
uzaklaşmak.*

Baḫr-i ‘ışka ğarḫ olup
gitdim aman dād ey
felek
Ḫızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

git:-

1. **gitsem: -se, -m**

Gazel 184

Mısra: 2

*(Belli bir maksat
için) bir yerde
bulunmak; yönelmek,
meyletmek.*

Bülbül gibi feryād
ederek vaḫt-i seḫerde
Ol verd-i ruḫ-ı ğonçe-i
zībāya mı gitsem

2. **gitsem: -se, -m**

Gazel 184

Mısra: 4

*(Belli bir maksat
için) bir yerde
bulunmak; yönelmek,
meyletmek.*

Şām-ı ḫaḫıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La‘liñ işidip ḫand-i
Buḫārāya mı gitsem

3. **gitsem: -se, -m**

Gazel 184

Mısra: 6

*(Belli bir maksat
için) bir yerde
bulunmak; yönelmek,
meyletmek.*

Yıḫdıñ dil-i vīrānemi ey
muğ-beçe senden
Şekvāya ‘aceb ḫazret-i
‘isāya mı gitsem

4. **gitsem: -se, -m**

Gazel 184

Mısra: 8

(Belli bir maksat

*için) bir yerde
bulunmak; yönelmek,
meyletmek.*

Ṭanzîr için âyâ ki bu
manzûmeme Fennî
Şermî-i sühân-perver-i
ğarrâya mı gitsem

5. giden:-en

Gazel 119

Mısra: 9

*(Bir şeyden bir
şeye, bir kimseden bir
kimseye) gitmek,
geçmek, intikal etmek;
uzaklaşmak.*

Giden şâm-ı hâşından
Ka'be-i vaşlına âh eyler
Zemîn âteş hevâ âteş
reh âteş rûzgâr âteş

6. gitdim:-di, -m

Gazel 39

Mısra: 8

Gitmek.

Yâr ile bu şeb şem' idi
yâr-ı firûzân
Ben gitdim o meh-pâre
idi gayr dilâ ferd

gitdikçe:

1. gitdikçe:

Gazel 119

Mısra: 13

*Zaman ilerledikçe,
gitgide, giderek II daha
çok, çok fazla.*

Hevâyî-meşreb olduñ
ay kaşın gitdikçe
‘âlemde
Müjeñ âteş nigeñ âteş
‘izârîñ lâlezâr âteş

giy-:

1. giyicek:-icek

Gazel 70

Mısra: 7

*Bir giyeceği
bedenine veya
herhangi bir organına
geçirmek.*

Giyicek cämeleri
duñter-i rez meclisde
Hüsünü görmege
zâhid anı tenhâya çeker

giy:

1. giysin:-sin

Gazel 211

Mısra: 4

*Bir giyeceği
bedenine veya
herhangi bir organına
geçirmek.*

Eyleyip tebdîl-i câme
sâkiyâ bintü'l-'ineb
Giysin ol kâfir kıızı
fistân fistân üstüne

2. giyip:-ip

Gazel 6

Mısra: 9

Giymek.

Rez-duñteri bez[i]mde
bu şeb cämeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

giyâh:

1. giyâh:

Gazel 144

Mısra: 4

Ot.

Bâğ-ı ruñunda zülfüñ o
meh-pâre şemm için
Kılmağ revâ mı ‘aşîka
bir tel giyâh dirîğ

2. giyâhımız:-ımız

Gazel 107

Mısra: 6

Bitki, nebat. II Aşk.

Ğammı helâk ederse
bizi çeşm-i a'veri
Nergis biter kûbûrumuz
üzre giyâhımız

giydir:

1. giydir:

Gazel 19

Mısra: 7

Giydirmek.

Giydir laqabı cāme diyü
ümm-i ḥabīse
Güldür o zamīri aña
kālā-yı mü'ennes

gök:

1. gökde: -de

Gazel 122

Mısra: 9

Âsmân, semâ.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyâ
Fenniyâ
Ol büt-i 'xsâ gibi sen
sîne-i 'uryâna yaş

2. gök:

Gazel 38

Mısra: 2

Gökyüzü, sema.

Çekmesin tîğ-i nigâhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zâr ile âh eyleyip yer
gök der ol dem yâ
Vedüd

gök meydânı:

1. gök meydânı: -ı

Gazel 163

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şam'da bulunan bir

mevdan.

Ol helâk etmekte Gök
Meydânı içre gūyiyâ
Şām-ı ḥaṭṭında şehâ
ceyş-i Ḥalebdir
perçemiñ

gonce:

1. gonçe:

Gazel 96

Mısra: 1

Gonca II sevgili.

Benim bülbül gibi ol
gonçe nālân olduğum
bilmez
Hezārân dâğ-ı gam içre
gülîstân olduğum
bilmez

2. gonçeyi: -yî

Gazel 159

Mısra: 2

Gonca II sevgili.

Bezm-i meyde cām-ı
la'l-i yâri gül-fâm
eyledik

‘Andelîb-i ‘âşıkâna
gonçeyi rām eyledik

3. gonçeye: -y, -e

Gazel 44

Mısra: 8

Gonca; henüz

*açılmamış gül
tomurcuğu.*

Feth edip ‘arz-ı cemâl
eyleme ağıyâra diyü
Gonçeye ḥâr-ı nikât-ı
sühanım kıldı nüfüz

4. gonçe:

Gazel 59

Mısra: 4

Gonca; henüz

*açılmamış gül
tomurcuğu.*

Öpsem o la'l-i tâb-ı
‘araḳ-rîzi gül gibi
Zenbūr-ı ‘ışka gonçe
dehânım ‘asel verir

5. gonçe:

Gazel 61

Mısra: 3

Gonca; henüz

*açılmamış gül
tomurcuğu.// sevgili.*

Āmādedir o ğonçe
üşküfte olmağa lik
Zanneyler ‘andelibîn
leb-beste fem degildir

6. ğonçe:

Kaside 1

Mısra: 113

Açılmamış gül.

Başladı ğonçe o dem
bülbulveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
handān

ğonçe külāhın açdı:

1. ğonçe külāhın açdı: -dı

Gazel 34

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gonca yaprak açtı.

II Düğün

tamamlanmak.

Dedi bir ehl-i sūhan
ğonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı hıtānına o
tıflıñ tārīh

ğonçe-i ‘ārızıña:

1. ğonçe-i ‘ārızıña: -ıñ, -a

Murabba 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanak goncası.

Şıgınıp ravza-i
ruhsārıña pinhān
olayım
Ğonçe-i ‘ārızıña bülbul-
i nālān olayım

ğonçe-i çigdem:

1. ğonçe-i çigdem:

Gazel 160

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çigdem goncası.

Fikr-i neş’küfte-i
tebhāleñ ile seyr eyle
Tarh-ı sīnemde benim
ğonçe-i çigdem gibisin

ğonçe-i gülşen:

1. ğonçe-i gülşen:

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin

açılmamış gülü.

Vaşl-ı dildāra niyāz-ı
sūhanım kıldı nüfūz
Ğonçe-i gülşene murğ-ı
çemenim kıldı nüfūz

ğonçe-i gülzārı:

1. ğonçe-i gülzārı: -ı

Gazel 215

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin
goncası.

Bülbul gibi feryād
ederem yāri görünce
Tab‘ım açılır ğonçe-i
gülzārı görünce

ğonçe-i hamrā:

1. ğonçe-i hamrā:

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kırmızı gonca.

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berīñ
Verd-i ebyaz içre güyā
ğonçe-i hamrā çıkar

2. ğonçe-i hamrā:

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kırmızı gonca.

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berīñ
Verd-i ebyaz içre güyā
ğonçe-i hamrā çıkar

ğonçe-i hoş-bū:

1. **ğonçe-i hoş-bũ:**

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hoş kokulu

açmamış güller.

Ravza-i hüsn(ũñ)de

řehā sũnbũl-i gĩsũ

bulunur

Bũlbũl ʿuřřāk-ı dile

ğonçe-i hoş-bũ bulunur

ğonçe-i leb-beste-fem:

1. **ğonçe-i leb-beste-fem:**

Kıt'a 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dudağı kapalı

gonca.

Zāt-ı řecĩ'ũ'ř-şiyem

şab'ı lařĩf-i himem

Ğonçe-i leb-beste-fem

nuşk-ı edĩbü'l-lisān

ğonçe-i ra'nāsıdır:

1. **ğonçe-i ra'nāsıdır: -sı, -dır**

Murabba 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İki renkli gül II

güzel, parlak gül.

Rā'iz-i bezmiñ piyāle

ğonçe-i ra'nāsıdır

Bāde-i la'ı-l-i leb-i sākĩ

gül-i ĥamrāsıdır

ğonçe-i uřkũfte-şab'[ı]:

1. **ğonçe-i uřkũfte-**

şab'[ı]: -[ı]-ı

Gazel 94

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Açık ve serbest

yaratılışlı gonca.

Hezārān ĥonçe-i

uřkũfte-şab'[ı] feth eder

ammā

Açılmaz verd-i şi'rim

Fenniyā mestũrdur

sensiz

ğonçe-i vaşlın:

1. **ğonçe-i vaşlın: -ın**

Gazel 72

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma goncası.

Va'd edip ĥonçe-i vaşlın

o Çiçekçi-zāde

Enderũn-ı dil-i ʿuřřākını

gül-ĥāne yapar

ğonçe-i zibā:

1. **ğonçe-i zibā:**

Gazel 113

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzel gonca II

sevgili.

Fenniye yine etmese bir

ğonçe-i zibā

Çoşmazdı bu rütbe

dehen-i bũlbũl-i dem-

keş

ğonçe-i zibādır:

1. **ğonçe-i zibādır: -dır**

Kıt'a 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel gonca.

Ğonçe-i zibādır ol tāb-ı

gül-i Hāřimĩ

Ravza-i faşrin n'ola olsa

dilā meş'ālĩ

ğonçe-veş:

1. **ğonçe-veş:**

Gazel 68

Mısra: 3

Gonca gibi.

Zaĥm-ı pũr-ĥũn-ı dil-i

ğam-ĥvār kendin

gösterir

Çāk edip kışrın derũn-ı

sĩneden gül ĥonçe-veş

gonçeyi:

1. **gonçeyi:**

Gazel 130

Mısra: 7

Gonca; henüz

*açılmamış gül
tomurcuğu // mısra;
şiir.*

Kıl tütü ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
gonçeyi Fehmīye
secencel

gönül:

1. **gönüldür: -dür**

Gazel 245

Mısra: 1

İnsanın duydu

*merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhīñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

2. **gönül:**

Gazel 54

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

El çekip zeyl-i kibār-ı
ğirreden şimdi gönül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez i‘tibār

3. **gönül:**

Gazel 80

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yāri seyr edip
gönül
Huşk-ı zaḥm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

4. **gönül:**

Gazel 95

Mısra: 10

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yoğ elde tıflveş
Fennī ḥaṭ-āver olsa
gönül nev-res istemez

5. **gönül:**

Gazel 105

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Görünce ser-fürü eyler
gönül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ğavvāş-ı bī-hem-tā
çıkar çıkmaz

6. **gönül:**

Gazel 107

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Bir rüze-dār-ı ‘id-ı
vişāliz ki ey gönül
Elbet ṭulū‘ eder bir gün
o māhımız

7. **gönül:**

Gazel 114

Mısra: 1

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Gönül seyl-āb-ı eşkin
dideye cānā şıgındırmış
‘Aceb kim menba‘-ı
Ceyḥūna ol deryā
şıgındırmış

8. gönül:

Gazel 151

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Nā'il olmadı gönül
vaşlına hayfā o mehiñ
Eyledi naqd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

9. gönül:

Gazel 228

Mısra: 3

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Bilini çoçmağa meyl
etdi gönül ol māhiñ
Başımız üzre gelen bak
şevkiñde hāle

10. gönül:

Gazel 243

Mısra: 5

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Mücāvir oldu gönül
Ka'be-i vişāliñde
Ṭavāfa sa'y ederiz işr-i
şafādadır şimdi

11. gönüldür:

Gazel 245

Mısra: 1

Kalp, İnsanın

*duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhiñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruñunda
nev-şüküftem sünbülü

12. gönülde: -de

Gazel 62

Mısra: 8

Aşk ve sevginin

kaynağı, dil, kalp.

Māh-ı felekde zāhir
olup güyiyā husūf
Ḥaṭṭ-ı 'izārı dehr
gönülde telāş olur

13. gönül:

Gazel 193

Mısra: 1

(Âşığın) duygu

merkezi.

Ḳo zülfüñle gönül
tüccārveş ṭül-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişin-i
va'de-i vaşlıñ
temellensin

gör-:

1. gördüm: -dü, -m

Gazel 62

Mısra: 1

Bir şeyin vaziyetini

gör-, tanık ol-.

Gördüm bugün o şūh-ı
cihānım terāş olur
Esrār-ı çin-i perçemi
'uşşāka fāş olur

2. göricek: -icek

Gazel 130

Mısra: 5

(Gözle ve ışık

*yardımı ile) Bir nesne
veya kimsenin varlığını
algılamak, hissetmek.*

Ḳılma saşın ey dil
göricek bī-hem-tā geç
Bey' ile ḥaridār-ı
peşimāne tavassuṭ

3. görünce: -ünce

Gazel 215

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna

*veya var olduğuna)
Şahit olmak, müşahede
etmek.*

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce

Ṭab‘ım açılır gonçe-i
gülzârı görünce

4. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 2

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek.*

Bülbül gibi feryâd
ederem yâri görünce
Ṭab‘ım açılır gonçe-i
gülzârı görünce

5. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 6

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek.*

Düzd-i nigehtinden n’ola
dil kaçâ bucağa
Ol kûşe-i çeşmindeki
Tâtârı görünce

6. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 8

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)

*Şâhit olmak, müşâhede
etmek.*

Mevt ermiş idi zâhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenâb-ı mey-i
şersârı görünce

7. **görünce:-ünce**

Gazel 191

Mısra: 5

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Ġavvâş-ı dil görünce o
dür-dâne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
‘ışka sefineden

8. **görünce:-ünce**

Gazel 205

Mısra: 3

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Görünce süfre-i mefrûş-
ı vaşlın şâm-ı hâttında
Gürûh-ı rûze-dâr-ı
‘âşıkân ‘azm etdi iftâra

9. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 4

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Rengin deġişip âteş-i
la‘l ile imâma
Beñzi şararır la‘l-i
güher-bârı görünce

10. **görünce:-ünce**

Gazel 228

Mısra: 5

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Zah[1]m-ı pür-daġı
sînemde görünce ol şûh
Bu çerâġâna müşâbih
dedi tarh-ı lâle

11. **görünce:-ünce**

Gazel 243

Mısra: 7

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Görünce yâr ile aġyârı
bezm-i maġfide

Fiğān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

12. **görünce:** -ünce

Kıt'a 10

Mısra: 25

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Görünce ol mühennâ
dâne-i engüşt-i zibâyı
Tenüñ pür-dâğ edip
bâğ-ı cihânda naḥl-i
‘unnâb ol

13. **görmege:** -meg, -e

Gazel 229

Mısra: 4

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak. II
Yaşamak, tecrübe
etmek.

Nür-ı hüsn-i cemâl-ı
cânânı

Görmege iştiyâk var
dilde

gör:

1. **görürseñiz:** -ürseñiz

Gazel 126

Mısra: 7

Görmek.

Bir gün görürseñiz o
hemân ser-nigün olur
Kaşr-ı binâ-yı arz-ı
mu‘allâ-yı bî-ḥazîz

2. **görürsek:** -ür, -sek

Gazel 198

Mısra: 2

Görmek.

‘Azm et ol mâha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfı ço
Ġül agyârı görürsek
Āyete’l-kürsî oḡu

3. **görseñ:** -señ

Gazel 221

Mısra: 6

*İdrak etmek,
düşünmek.*

Evrâd edip ol la‘l-i leb
zâde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḫa-
i mercân elimizde

4. **görse:** -se

Gazel 5

Mısra: 3

Bakmak, görmek.

Vechiñde eger görse
şehâ âb-ı ḫayâtı

Nüş eyler idi la‘liñi
İskender [ü] Dārâ

5. **görse:** -se

Gazel 34

Mısra: 5

Bakmak, görmek.

Görse encüm gibi bir
ḫâlini ruḫsârında
Reşk ederdı aña bî-
şübhe felekde Mirriḫ

6. **görse:** -se

Gazel 61

Mısra: 7

Bakmak, görmek.

Ḥayrân ederdı görse
İskenderi mehâsâ
Āyine-i felekden
ruḫsârı kem degildir

7. **görmüş:** -müş

Gazel 80

Mısra: 10

Bakmak, görmek.

Ten-bürehne fetḫ edip
‘uşşâḫına âğüşını
Fenni-i zârı o dem
görmüş kuşatmış sim-
kemer

8. **görünce:-ünce**

Gazel 192

Mısra: 7

Bakmak, görmek.

Hırām-ı nāzenini diller
görünce kāmetiñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

9. **görüp:-üp**

Gazel 9

Mısra: 11

*(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şahit olmak, tanıklık
etmek.*

Tehī şanma görüp zülf-i
giriğ-girini ol şūhuñ
Yem-i hüsünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

10. **görmedik:-me, -dik**

Gazel 3

Mısra: 8

*Bir şeyin vaziyetini
gör-, tanık ol-.*

Ehl-i ihsān etmede māzī
vü müstakbel kerem
Görmedik bir naqd-i
hāzır şarf edip eyler
binā

11. **görünce:-ünce**

Gazel 50

Mısra: 9

*Bakmak, tanık
olmak.*

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte tab^c-ı Belīgiñ
zevāyi^cindendir

12. **görmedik:-me, -dik**

Gazel 48

Mısra: 5

*Görmek, rast
gelmek, şahit olmak.*

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘āşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

13. **görmeyem:-meyem**

Gazel 78

Mısra: 4

*Görmek, şahit
olmak.*

Öpme la^c-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir dağı
yoğsa beynimizde kan
olur

14. **görünce:-ünce**

Gazel 9

Mısra: 9

*..... olduğunu
görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şşe-i dilde
Zer-i hālīş-‘ayār oldu
nüḥāsı kāl edip tiz-āb

15. **görünce:-ünce**

Gazel 97

Mısra: 5

*..... olduğunu
görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Görünce ‘āşık-ı dil-
ḥastesin o ḥāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

16. **görünce:-ünce**

Gazel 105

Mısra: 3

*..... olduğunu
görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Görünce ser-fürü eyler
göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol

ğavvāş-ı bî-hem-tā
çıkır çıkmaz

17. **görünce:-ünce**

Gazel 127

Mısra: 2

..... *olduğunu*

*görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Edip hükâm-ı yāra
hüccet-i ʿışk-ı dili
maʿrūz
Görünce nakd-i eşkim
kıldı tecrîm eyleyip
maqbūz

18. **görünce:-ünce**

Gazel 134

Mısra: 9

..... *olduğunu*

*görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Görünce şerbet-i laʿlin
tevaqquf etmeyip Fennî
Atar darüʿş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

19. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 10

..... *olduğunu*

*görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Dil-ḥasteniñ ol ḥāzık-ı
cān nabzına bakmaz
Tefhîm eder ālāmını
bîmarı görünce

20. **görünce:-ünce**

Gazel 215

Mısra: 12

..... *olduğunu*

*görmek, ...ğuna şahit
olmak.*

Fennîyi neşât-âver edip
nazm-ı Celālî
Tanzîr eder ol güfte-i
hüşyârı görünce

21. **görünen:-ün, -en**

Gazel 234

Mısra: 2

(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek.*

Şehir şehir velî pür-tâb
eden cemālîñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yâ hilâlîñ mi

22. **gör:**

Gazel 23

Mısra: 5

*Anlamak II idrak
etmek.*

Gör nice ḥvâb-ı ğaflet
içre bakma mâr-ı
müjgâna
Tolaşıp istiʿâzeyle
civârından hemân sen
gec

23. **gör:**

Gazel 19

Mısra: 9

1. -i Göz yardımıyla
*bir şeyin varlığını
algılamak, seçmek.*

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennî
ʿAyş etdi bu şeb zâhide
ḥünşâ-yı müʿenneş

24. **gör:**

Gazel 20

Mısra: 6

1. -i Göz yardımıyla
*bir şeyin varlığını
algılamak, seçmek.*

Hivâm-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūḥuñ ceyš-i ḥaṭ-ı
ʿarîz [u] ruḥsârını seyr
et

25. **görüþ:-üp**

Gazel 66

Mısra: 9
(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Görüp alayda meh-
pâreleri âh edemem
Hışmıla üstüme şad
piştov-ı hübân şıkılır

26. **görmedim:**-me, -di, -
m

Gazel 76

Mısra: 8

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Nüş edip bâdeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zâhid-i
biğâne gibi bir cerrâr

27. **görüp:**-üp

Gazel 80

Mısra: 7

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

La'l-i nâbînda görüp
tebhâle şanma sen şehâ

Tâze varrâkileriñ olmuş
şulanmış bâr-ı ter

28. **görüp:**-üp

Gazel 91

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Meh-i nev mi kaşîñ âyâ
ki görüp 'id ederiz
Rûze-dâr-ı dili biz
gurreye teşbîh ederiz

29. **görüp:**-üp

Gazel 91

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Şanma şüfi bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübha-i bâde-i mercân
ile tevḥîd ederiz

30. **görüp:**-üp

Gazel 106

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)

şahit olmak, müşahede
etmek.

Zâhid bizi mey nüş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bâdeyi
deyr içre sebüyuz

31. **görüp:**-üp

Gazel 151

Mısra: 10

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Zâhid 'aqlın şaşırıp
zühdi perîşân etdi
Şahn-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kâse be-kef

32. **görüp:**-üp

Gazel 167

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Gerdende dâne dâne
görüp ḥâl-i 'anberîn
Kâfûr içinde ḥabbe-i
fülfül demez misin

33. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ğam
görmedim
Şāf olan mirʿāt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

34. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 2

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ğam
görmedim
Şāf olan mirʿāt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

35. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 4

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekde felek
Bezm-i ğamda bī-girān-
ı sâġar-ı Cem görmedim

36. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 6

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Ġarķ eder ħavfım budur
fülk-i dili deryā-yı ııřķ
Bād-ı āh ile bu rütbe
cūşıř-i yem görmedim

37. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 8

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Merĥametden düzd ü
tāġide eşer meʿmüldür

Şıĥne-i ġaddārveř dehr
içre iķlīm görmedim

38. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 10

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveř sem
görmedim

39. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 12

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Tiġ-ı ġamzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʿyāyı güzel
taʿbīr edip kem
görmedim

40. **görmedim:** -me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 14

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Zāhidiñ dā'im bükā ile
riyāsı sāhtedir
Riḳḳat-ı kalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

41. **görmedim:**-me, -di, -
m

Gazel 183

Mısra: 16

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Fenniyā şāhib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı süḥanda
böyle bir fem
görmedim

42. **görüüp:**-üp

Gazel 202

Mısra: 7

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Dür-naḳd-i sirişkim
görüp aḡyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınḳa

43. **gören:**-en

Gazel 56

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Gören necm-i seḫer
derse o ḫāl-i yāre
lāyıḳdır
Şeb-i zülfünde tāb-ı
vech-i pāki şubḫ-ı
şādıḳdır

44. **göriccek:**-icek

Gazel 65

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Ḳıyās eder göriccek ḫāl-i
gerdeniñ 'uşşāḳ
O pāsbanını kāfūra
vaż'-ı fülful eder

45. **gören:**-en

Gazel 87

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Rāyiz-i ḫüsnuñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ḡarrā çıkar

46. **gören:**-en

Gazel 87

Mısra: 3

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Rāyiz-i ḫüsnuñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ḡarrā çıkar

47. **gören:**-en

Gazel 89

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın
ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḫsetiyle dīde-
i bülbülde zārıdır

48. **gören:-en**

Gazel 201

Mısra: 9

*(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.*

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān
olur gören Fennī
Düşünce tīğ-i mücevher
gibi sūḥan şuyuna

49. **göriccek:-icek**

Gazel 226

Mısra: 5

*(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.*

Bāl-ı zülfün göriccek
‘ārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zembūr-ı
cinān ürkütme

50. **göriccek:-icek**

Kaside 1

Mısra: 71

*(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.*

Şeh-süvār oldu
sa‘adetle o esbi göriccek
‘Azm edip Mescid-i
Aķşāya cenāb-ı sulṭān

51. **gör:**

Gazel 59

Mısra: 11

Anla!, idrak et!

Fennīyi gör ki şi‘r-i
Lezīzīye güyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre
gazel verir

52. **görse:-se**

Gazel 5

Mısra: 6

*Bakmak, dikkat
etmek, tanık olmak.*

Reşk-āver olup āteş-i
la‘liñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerķand u Buḥārā

53. **görse:-se**

Gazel 104

Mısra: 7

*Bakmak, dikkat
etmek, tanık olmak.*

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rū’yāda

Ekseriyyā bu düşü
zāhıde ta‘bır ederiz

54. **görmege:-meg, -e**

Gazel 70

Mısra: 8

*Görmek, bakmak,
seyretmek.*

Giyicek cāmeleri
duḥter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

55. **görmesin:-me, -sin**

Gazel 72

Mısra: 2

*Göz yardımıyla bir
şeyin varlığını
algılamak, seçmek.*

Naḥl-i ḳaddiñ de şehā
ṭā‘ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aḡyār
anı cānā ne yapar

56. **görmeden:-meden**

Gazel 99

Mısra: 2

*Bakmak, fark
etmek, tanık olmak.*

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü

gölşende sesinden
biliriz

57. gör:

Gazel 88

Mısra: 5

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Gör baħr içre seni ey
semek-i sîm-endâm
Fülk-i tenden yem-i
‘ışka nice biñ kan
dökülür

58. gör:

Gazel 133

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Fennî yine gör mey-
kede-i dilleri sâķi
Ķâlîçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsût

59. gördüm:-dü, -m

Gazel 153

Mısra: 11

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)

Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Mey içerken ben de
gördüm zâhidi mey-
hânede
Yoķ sözümde Fenniya
vallahi billâhi ħilâf

60. göricek:-icek

Gazel 201

Mısra: 5

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

O çîn-i perçem-i ħoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen şuyuna

61. görüp:-üp

Gazel 233

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Çâh-ı dilde ħüsn-i
Yüsufveş görüp ol
talakı
Āb-ı ŧab‘ımda ‘ayân
oldu bu şeb mâhiyyeti

62. görse:-se

Gazel 129

Mısra: 7

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Dür-i dendân u la‘liñ
görse cānâ āb-ı vaslıñla
Anı terkîb ederdi vaşf
edip lü‘lû‘leriñ Buķrâŧ

63. görmek:-mek

Gazel 232

Mısra: 4

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Medd ederseñ seyr edip
nâ-maħrem-i bint-i rezi
Ħüsünü görmek
efendi sizlere cā‘iz gibi

64. görse:-se

Kaside 2

Mısra: 6

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Yoķ nihâyet luŧfuña ey
pâdişâh-ı zü‘l-‘aŧâ

Reşk ederdi cūd-ı pākiñ
görse sulṭān Bā-yezīd

65. **görmeye:** -me, -y, -e

Kaside 1

Mısra: 144

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak. II
Yaşamak, tecrübe
etmek.

‘Abd-i memlûkîñı hıfz
ile livâ-i hamdda
Anı tâ görmeye çeşm-i
sağar-ı aḥkerdān

66. **görse:** -se

Kıt'a 8

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak. II
Yaşamak, tecrübe
etmek.

Cenâb-ı ḥazret-i pür-
ma‘rifet Remzi Efendi
kim
‘Uṭârid görse taḥrîrin
olurdu reşk ile sūzān

67. **gör:**

Gazel 162

Mısra: 5

"Bak!, fark et!"
anlamında bir ünlem.

Ṭutmuş yine gör sâ'id-i
sîmîniñi ḥayfâ
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

68. **gör:**

Gazel 45

Mısra: 7

"Bak!" anlamında
bir ünlem.

Gird-i siyâh-ı sînede
gör sūz-ı dağını
Ef'i-i dîdebān-ı ğamiñ
şeb-çerāğı var

69. **gör:**

Gazel 141

Mısra: 5

"Bak!" anlamında
bir ünlem.

Yazmış altun ḥal ile
ma‘rifet-i ḳadrini gör
Levh-i ebrûlarıñı
muşḥaf-ı ḥüsne sâni‘

70. **gör:**

Gazel 198

Mısra: 11

"Bak!" anlamında
bir ünlem.

Fenniyâ deryâya girmiş
ğusl için ol mâhı gör
Mû miyânına şinâver
bend edip iki kedû

71. **gör:**

Gazel 201

Mısra: 3

"Bak!" anlamında
bir ünlem.

Gör nice mest eder
‘uşşâkı ḥoy-ı ruḥsârıñ
‘Araḳ mı ḳatdıñ ey sâķi
bu yâsemen şuyuna

72. **gör:**

Gazel 213

Mısra: 9

"Bak!" anlamında
bir ünlem.

Bugün kürsîde gör kim
ḥvâba vardı Fenniyâ
vâ‘iz
Ḥuzûrunda cemâ‘at
ḳaşd edip
ḥamyâzelendikçe

gör kim:

1. **gör kim:**

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gör ki.

Haṭīb-i ʿışkı gör kim
üstühvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

gören:

1. **gören:**

Gazel 32

Mısra: 7

*Bakan, gören, şahit
olan.*

Sīm-sifāl içre karanfül
der idi anı gören
Olsa Saķız şālı başında
levendāneye sürh

göriyel:

1. **göriyel:**

Kıt'a 10

Mısra: 32

Haydi gör.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīh-i zībā
Göriyel Fāṭımam dehre
ķadem başdın şafā-yāb
ol

görün:

1. **görünür: -ür**

Gazel 161

Mısra: 5

*Anlaşılmak,
sezilmek.*

Görünür ğurre-i ebrūsu
tulū^c etdi hayāl
Çerh-i hüsnünde nażar
eyle hilāli küçücek

2. **görünür: -ür**

Gazel 32

Mısra: 6

*..... şeklinde
algılanmak,
yorumlanmak.*

Āteş-i ʿışkıña dil yansa
n'ola ʿālemede
Görünür şem^c-i ruḥuñ
dīde-i pervāneye sürh

3. **görünür: -ür**

Gazel 118

Mısra: 4

*..... şeklinde
algılanmak,
yorumlanmak.*

Güyyā bīni se-perdir
ġamzeñ oķ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde

çeşmiñ görünür zih-
ġırveş

görünmez:

1. **görünmez:**

Gazel 86

Mısra: 2

Gizli.

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişāli görünmez
o rüzġār mıdır

göster:

1. **gösterir: -ir**

Gazel 68

Mısra: 2

*Görülmesini
saġlamak, görülmesine
yol açmak; bir şeyden
numune olmak üzere
örnek vermek,
sergilemek.*

Her kaçan ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı
dildār kendin gösterir
Şafvet-i āyineden esrār
kendin gösterir

2. **gösterir: -ir**

Gazel 68

Mısra: 4

*Görülmesini
saġlamak, görülmesine*

*yol açmak; bir şeyden
numune olmak üzere
örnek vermek,
sergilemek.*

Zahm-ı pür-hün-ı dil-i
ğam-hvār kendin
gösterir
Çāk edip kısrın derün-ı
sīneden gül gonçeveş

3. gösterir: -ir

Gazel 68

Mısra: 6

Görülmesini

*sağlamak, görülmesine
yol açmak; bir şeyden
numune olmak üzere
örnek vermek,
sergilemek.*

Sebze-zār-ı haṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

4. gösterir: -ir

Gazel 68

Mısra: 8

Görülmesini

*sağlamak, görülmesine
yol açmak; bir şeyden
numune olmak üzere
örnek vermek,
sergilemek.*

Yāre 'arz etse n'ola
derd-i derūnu 'ıṣṣ-ı dil
Hāzık-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

5. gösterir: -ir

Gazel 68

Mısra: 10

Görülmesini

*sağlamak, görülmesine
yol açmak; bir şeyden
numune olmak üzere
örnek vermek,
sergilemek.*

Hüsn-i haṭṭ taḥrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Zīver-i maẓmūn ile
eş'ār kendin gösterir

6. gösterir: -ir

Gazel 68

Mısra: 1

Ortaya koymak II

göstermek.

Her kaçan haṭṭ-ı ruḥ-ı
dildār kendin gösterir
Şafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

7. göstermiş: -miş

Gazel 116

Mısra: 1

Açıkça ortaya

*koymak, göz önüne
sermek II yansıtmak,
aksettirmek.*

Elif ḳaddiñ dehānıñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar ḳıl kātib-i ḳudret
saña ta'lim göstermiş

8. göstermiş: -miş

Gazel 116

Mısra: 2

Açıkça ortaya

*koymak, göz önüne
sermek II yansıtmak,
aksettirmek.*

Elif ḳaddiñ dehānıñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar ḳıl kātib-i ḳudret
saña ta'lim göstermiş

9. göstermiş: -miş

Gazel 116

Mısra: 6

Açıkça ortaya

*koymak, göz önüne
sermek II yansıtmak,
aksettirmek.*

Helāke ḳaşd edince
gamze-i cellād-ı hūn-
rīziñ
Şehīd-i tiğ-ı 'ıṣṣıñ

gerden-i teslim
göstermiş

10. **göstermiş: -miş**

Gazel 116

Mısra: 8

Açıkça ortaya

*koymak, göz önüne
sermek II yansıtmak,
aksettirmek.*

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol âfet-i
devrân
Raķibe hışm edip çin-i
cebının bım göstermiş

11. **göstermiş: -miş**

Gazel 116

Mısra: 10

Açıkça ortaya

*koymak, göz önüne
sermek II yansıtmak,
aksettirmek.*

Çıkarmış taylesânın
küşe-i destârdan Fennî
Hoşa uřřaķa ol meh-
pâre serv-i sım
göstermiş

gösterir:

1. **gösterir:**

Gazel 210

Mısra: 5

*Görülmesini
sağlamak, görülmesine
yol açmak.*

Gösterir İskendere
eşyâyı cümle bî-dirig
‘Ărızıñ âyine-i ‘âlem-
nümâdır çeşmime

götür:

1. **götürsün: -sün**

Gazel 198

Mısra: 9

*Kaldırmak,
toplamak, taşımak.*

Ķo götürsün zâhid
âbdest ibriğın edip riyâ
Bezm-i işretgâhda
rindâna lâzımdır sebû

göz:

1. **gözümüzden: -ü, -
müz, -den**

Gazel 102

Mısra: 2

Göz, görme organı.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jâleler oldu saçıldı
gözümüzden nemimiz

göz-:

1. **gözleri: -ler, -i**

Gazel 197

Mısra: 1

(Sevgilinin) gözü.

şayyâdına vahşi ise ol
gözleri âhû
Varma kıatına
gelmeyicek çeşmine
uyķu

göz açdı:

1. **göz açdı: -dı**

Gazel 215

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Baygın halden

*çıkmaq, kendine
gelmek.*

Mevt ermiş idi zâhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenâb-ı mey-i
şersârı görünce

gü:

1. **gü:**

Gazel 198

Mısra: 8

Konuşma.

El uzatmış zâhid-i şeydâ
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne’l-eķibbâ güft gü

gubār-ı haṭ-ı şî'r-i
zîveri:

1. **gubār-ı haṭ-ı şî'r-i**
zîveri:

Gazel 210

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ziver'in şiirindeki yazının tozu. II Ziver'in şiirindeki gubari denilen yazı çeşidi.

Neş'etiñ Fennî gubār-ı
haṭ-ı şî'r-i Zîveri
Kuḥl-ı pāk-i İşfahān-ı
bî-behādır çeşmime

gubār-ı haṭ-ı yāre:

1. **gubār-ı haṭ-ı yāre: -e**

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin (yanağındaki) ayva tüylerinin tozu (Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri çok ince olduğu için "gubârî" denilen yazıya benzetilir. Gubârî hattın özelliği de toz gibi ince bir yazı olmasındandır.).

Âh eyleyecek Fenni
gubār-ı haṭ-ı yāre
Olsa o nesîm ile n'ola
vech-i şomā gerd

güç:

1. **güç:**

Gazel 44

Mısra: 10

Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay karşıtı II imkansız.

Fenniyā sa'y ederek
şahñ-ı belāgat içre
Güç ile şî'r-i beyāna
dehenim kıldı nüfüz

güft:

1. **güft:**

Gazel 198

Mısra: 8

Söz.

El uzatmış zâhid-i şeydâ
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eḥibbâ güft gü

güft gü:

1. **güft gü:**

Gazel 174

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Konuştukça konuşmak.

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gü degil
Şahñ-ı felekde mihr ü
kamer rû-be-rû degil

güftāra başladı:

1. **güftāra başladı: -dı**

Kaside 1

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

Söze başlamak.

Başladı gönçe o dem
bülbulveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ḥandān

güftāra geldi:

1. **güftāra geldi: -dı**

Gazel 148

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dile düşmek; konuşmaya başlamak.

Mir'at-ı vech-i yār ile
Luṭfide Fenniyā
Güftāra geldi tūti-i güyā
taraf taraf

güftār-ı dürüg:

1. **güftâr-ı dürûg:**

Gazel 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yalan sözler.

Bir kavlı-i eṣaḥ yok mu
bu ʿâlemde ḥavâdiṣ
Güftâr-ı dürûg oldu o
her femde ḥavâdiṣ

güfte:

1. **güfte:**

Gazel 50

Mısra: 10

Söz.

Dedim görünce zemîn-i
Celâliyi Fennî
Bu güfte ṭab^c-ı Belîğîñ
zevâyi^cindendir

güfte-i hüşyârı:

1. **güfte-i hüşyârı:-ı**

Gazel 215

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Akıllının sözü.

Fennîyi neṣâṭ-âver edip
nazm-ı Celâlî
Tanzîr eder ol güfte-i
hüşyârı görünce

güfte-i iḥsâna:

1. **güfte-i iḥsâna:-a**

Gazel 6

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İhsan/Azîz (öl.
1220/1805-06)'in sözleri
// besteleri.*

Pey-rev olunca güfte-i
İḥsâna Fenniyâ
Süḥan belâgat içre
süḥan söylerim saña

güfte-i manzûmunu:

1. **güfte-i manzûmunu:-**

u, -n, -u

Gazel 242

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Manzum söz.

Fenni-i bî-çâre gūyâ
Zîvere fermûd eder
Güfte-i manzûmunu
zu^cmınca tanzîr eyledi

güfte-i nazmıñ:

1. **güfte-i nazmın:-ı, -n**

Gazel 240

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nazım şiiri.

Fennî cenâb-ı ḥazret-i
Zîver Efendiniñ

Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

2. **güfte-i nazmıñ:-ıñ**

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Nazım şiiri.

Besdir ey ḥâme yeter
ḥaddiñ degildir kıl edeb
Olmasın taṣdî^ce bâ^cis
güfte-i nazmıñ medîd

güfte-i tûti-i nazmı:

1. **güfte-i tûti-i nazmı:-ı**

Gazel 99

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiir papağanının

güftesi.

Cismi âyîne-şifat olmalı
ki ma^cnâda
Güfte-i tûti-i nazmı
kafeşinden biliriz

güftemiz beste oldu:

1. **güftemiz beste oldu:-
du**

Kaside 1

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

Sözümüz

hazırlanmak. II
Sözümüz bestelenmek.

Bu makāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ğayra nühüfte
bir uşul ile hemān

güft-i leziz:

1. güft-i leziz:

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Hoş söz.

Vaşl-ı nigārı güft-i leziz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tazedem
ey dil ‘asel kıpar

güher:

1. güheri:-i

Gazel 14

Mısra: 10

Cevher, inci II
Güzel söz.

Vaşf eyleyemem lebini
ben Zivere Fennī
Baş etmege kıymaz
güheri tab‘ıma hisset

güher-efşā:

1. güher-efşā:

Müstezad 1

Mısra: 25
İnci saçan.

Fenni güher-efşā yem-i
tab‘ıñ ile şi‘riñ
Dür-dāne-i fikriñ

gül:

1. gül:

Gazel 59

Mısra: 3

Far. Çiçeklerin ser-
firāzı olan maruf hoş-
bû çiçek, verd.

Öpsem o la‘l-i tāb-ı
‘arağ-rizi gül gibi
Zembūr-ı ‘ışka gönçe
dehānım ‘asel verir

2. güldür:-dür

Murabba 1

Mısra: 5

Gül.

Baş edip vaşlıñı ben
‘āşık-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

3. güle:-e

Gazel 234

Mısra: 12

Çiçek.

Hazın hazın loğmalarla
ey bülbül
Seher seher güle bu
nāleler mevālīñ mi

4. gül:

Gazel 198

Mısra: 2

Ahmak, safdil.

‘Azmet ol māha bu şeb
maħfice ey dil havfı kı
Gül ağıyarı görürsek
Āyete’l-kürsī oku

5. güle:-e

Gazel 182

Mısra: 7

Çok sevilen ve
beğenilen, katmerli ve
kokulu olan çiçek II
sevgili.

Gülşen-i rüz-ı elestden
bir güle ‘āşık olup
Bülbül-i şürıdeyem
efğāna gelmişlerdenim

6. gül:

Gazel 68

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. gul)

1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi

*bulunan çok makbul
çiçeği.*

Zahm-ı pür-ḥūn-ı dil-i
ḡam-ḥvār kendin
gösterir
Çāk edip kışrın derūn-ı
sīneden gül gönçeveş

7. gül:

Gazel 89

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. gul)

*1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.*

Gören ḥaṭṭ-ı siyekārın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārīñ vahşetiyle dīde-
i bülbülde zārīdir

8. gül:

Gazel 89

Mısra: 10

(□□) i. (Fars. gul)

*1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.*

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı

fürḳatiñle gül de
nārıdır

9. gül:

Gazel 104

Mısra: 4

(□□) i. (Fars. gul)

*1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.*

Sūziş-i ıışık ile inbiḳ-i dil
içre gūyā
Ruḥ-ı ḥoy-kerdesini gül
gibi taḳṭir ederiz

10. gül:

Gazel 106

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. gul)

*1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.*

Zāhirde gül olduk ise
bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb
olmada ḥūyuz

11. gül:

Gazel 112

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. gul)

*1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.*

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Naḡme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

12. güldür: -dür

Gazel 82

Mısra: 1

*Bilinen çiçek, gül
çiçeği; gül ağacı.*

‘Ārızın ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

13. gül:

Gazel 35

Mısra: 7

*1.Çiçek 2.Bilinen
çiçek,gül çiçeği,gül
ağacı.*

Diliñ bülbül saçın
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāmiñ
turuncdur ḡabḡabiñ
kebbād

14. **güle:-e**

Gazel 218

Mısra: 11

1.Çiçek 2.Bilinen

çiçek,gül çiçeği,gül ağacı.

Mümkün mi güle mişli
anıñ bir dağı Fennī
Hıtm oldu sühan
Rāğīb-ı vālāda olunca

15. **gül:**

Gazel 112

Mısra: 3

1. gülmek 2. gül

çiçeği.

‘Andelīb-i ‘āşıkā gül
ma‘şūk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

16. **gül:**

Gazel 167

Mısra: 1

"Gül ağacının

katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.

Ey dil o sürḥ-i ‘ārīza sen
gül demez misin

Ol çīn-i zūlf-i ṭurreye
sünbül demez misin

17. **gül:**

Gazel 173

Mısra: 1

"Gül ağacının

katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.

Hār-ı ağıyāra açıldıqça o
gül
Āh edip murğ-ı dil oldu
bülbül

18. **gül:**

Gazel 227

Mısra: 2

Çiçek, gül çiçeği.

Gelir ise ḥaṭṭıñla dīdeye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

gül-:

1. **gülmedi:-me, -di**

Gazel 102

Mısra: 1

Gülmek, mutlu
olmak.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

gül meclis[in]de:

1. **gül meclis[in]de:-n, -
de**

Gazel 187

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül meclisi (bezm).

Maḥşül lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

gül mevsiminde:

1. **gül mevsiminde:-n, -
de**

Gazel 244

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bahar.

Lebiñ şun sebze-zār-ı
ḥaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sākiyā şahbāyı pey-der-
pey

gül üzre jāle:

1. **gül üzre jāle:**

Gazel 157

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül üzre jale.

O hoy-ı ‘arız-ı dildāra
versem ben n’ola
zanbak
Gül üzre jāle desem ol
dahı a‘lā vü hem elyak

gül-āb:

1. gül-āb:

Gazel 106

Mısra: 2

F. Gül suyu.

Zāhirde gül olduk ise
bāṭında bŷuz
İnbik-i felek içre gül-āb
olmada hŷuz

2. gül-āb:

Gazel 178

Mısra: 10

F. Gül suyu.

Hoy-ı ruhsārı merākı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

gulām oldu:

1. gulām oldu: -du

Kıt'a 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kul, köle olmak.

Maḳām-ı hürmetinde
eyleyip dāmānını irhā
Niçe dest-i kemer-beste
huzūrunda gulām oldu

gül-‘arakü’l-beniyye:

1. gül-‘arakü’l-beniyye:

Kıt'a 4

Mısra: 18

*Oğulların gül
damlası.*

Sezādır her ne deñli
medḥ edersenm bāğ-ı
‘ālemde
Gül-‘arakü’l-beniyye
ḳāmet-i bālāsıdır vālī

gül-bāngı erişip:

1. gül-bāngı erişip: -ip

Murabba 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gülbang erişmek.

Her kaçan hŷ çekse dil
ruhsārıña ey mäh-rŷ
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

gül-berg-i ter:

1. gül-berg-i ter:

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Taze gül yaprağı.

Vişāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebba bŷe-i la‘l-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

gül-berg-i zībā:

1. gül-berg-i zībā:

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güzel olan gül
yaprağı.*

Meclis-i gülşende hoş-
bŷ verd-i ra‘nādır
ḳadeḥ
Dest-i sākide hoşā gül-
berg-i zībādır ḳadeḥ

güldür-:

1. güldür:

Gazel 19

Mısra: 8

*Bir kimsenin
gülmesine, mutlu
olmasına,
neşelenmesine neden
olmak.*

Giydir laqabı cāme diyü
ümm-i habîse
Güldür o zamîri aña
kālā-yı mü'ennes

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmında sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

Ki rüşen yaşını gül-
gonçecigim efendi
Ravza-i cennete 'azm
edip o ārām etdi

gül-fām:

1. gül-fām:

Gazel 159

Mısra: 1

Gül renkli.

Bezm-i meyde cām-ı
la'l-i yāri gül-fām
eyledik
'Andelib-i 'āşıkāna
gonçeyi rām eyledik

gül-geşt ü bedi:

1. gül-geşt ü bedi: -i

Gazel 203

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gezmeyi ve kötüyü.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek şab'-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

gül-gonçe-i dehen:

1. gül-gonçe-i dehen:

Gazel 174

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ağız gül goncası.

'İtr-ı nikāt-ı nazm ile
Fenni Celāliniñ
Gül-gonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

gül-fem:

1. gül-femimiz: -imiz

Gazel 102

Mısra: 1

*Gül dudaklı, kırmızı
dudaklı sevgili.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jäleler oldu saçıldı
gözümüzden nemimiz

gül-gonçe:

1. gül-gonçe:

Gazel 6

Mısra: 6

*Far. Gül goncesı,
henüz açılmamış gül.*

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı ahmeri
Gül-gonçe üzre tāze
semen söylerim saña

gülgün:

1. gülgün:

Gazel 75

Mısra: 8

Gül renkli.

Hil'at-ı nā-didedir kim
atlas üzre güyiyā
Kıplamış semmür-ı
haṭṭ gülgün yañağ
üstündedir

gül-fem:

2. gül-fem:

Gazel 160

Mısra: 10

*Gül ağız; gül gibi
güzel ve kırmızı ağız.*

gül-gonçecigim:

2. gül-gonçecigim: -

cigim

Kit'a 11

Mısra: 1

*Far. Gül goncesı,
henüz açılmamış gül.*

gül-gün:

1. gül-gün:

Gazel 9

Mısra: 8

Gül renkli.

Nazar kıl haṭṭ-ı nev-ḥîz-
i 'izâr-ı şûḥ
A gül-gün câme-i
pākîzeyeye duḥte

gülgün-ı 'arîz:

1. **gülgün-ı 'arîz:** -l, -n, -
da

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağın gül rengi.

Gülgün-ı 'arîzında seniñ
ḥâl-i 'anberîn
Necm-i seherdir ol ki
şafakdan nişânedir

gül-ḥâne:

1. **gül-ḥâne:**

Gazel 72

Mısra: 6

Gül evi.

Va'd edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zâde
Enderün-ı dil-i 'uşşâkıını
gül-ḥâne yapar

2. **gül-ḥâneye:** -ye

Gazel 18

Mısra: 2

1. *Gül bahçesi, gül
evi.* 2. *İstanbulda
Sarayburnu'ndan*

*Topkapı Sarayı'nın
duvarlarına ve bir
tarafıdan Çizme Kapısı
hizasına kadar devam
eden saha. Bunun deniz
tarafında, şimdiki hat
boyunun batısında
vaktiyle sıra ile gül
bahçeleri
bulduğundan bu isim
verilmiştir.*

Ḥaddiñ mi riyâz-ı dil-i
şâhâneye bâ'is

Mânend-i serây içre o
gül-ḥâneye bâ'is

gül-i bî-ḥâr:

1. **gül-i bî-ḥâr:**

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dikensiz gül.

Hem-meclis olursa
n'ola ağıyâr ile ol yâr
Gülzâr-ı cihânda gül-i
bî-ḥâr bulunmaz

gül-i eş'âr-ı beyân:

1. **gül-i eş'âr-ı beyân:**

Kaside 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Şiirlerin beyan
gülü.*

Gel ey bülbül-i kıl gül-i
eş'âr-ı beyân
Ṭûṭi-i mu'cize-gû pîçe-i
şîrîn-dehân

gül-i ḥamrâsıdır:

1. **gül-i ḥamrâsıdır:** -sı, -
dır

Murabba 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Râ'iz-i bezmiñ piyâle
gönçe-i ra'nâsıdır
Bâde-i la'l-i leb-i sâķî
gül-i ḥamrâsıdır

gül-i ḥoş-büy-ı hedâyâ:

1. **gül-i ḥoş-büy-ı
hedâyâ:**

Kaside 1

Mısra: 160

Kelime Tipi: -

*Hediyelerin hoş
kokulu gülü.*

Âl u evlâdınıñ
aşḥâbınıñ ervâḥıçün
Gül-i ḥoş-büy-ı hedâyâ
ola zıkr-i Qur'ân

gül-i mestür idiñ:

1. **gül-i mestür idiñ:** -i, -
diñ

Kaside 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kapalı gül.

Bir gül-i mestür idin
bâğ-ı cihân içre şehâ
Hamdü lillâh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecîd

gül-i pâkinden:

1. gül-i pâkinden: -i, -n, -
den

Kaside 1

Mısra: 98

Kelime Tipi: -

*Temiz gül II İffetli
sevgili.*

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede tırdu Cibrîl
Ayrı düşdi gül-i
pâkinden olup berg-i
hazân

gül-i tab‘-ı pâdişâh:

1. gül-i tab‘-ı pâdişâh:

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Padişahın
yaratılışının gülü.*

Ey ‘andelîb-i hâme-i
gülzâr-ı ma‘rifet

Üşküfte oldu tırma gül-
i tab‘-ı pâdişâh

gül-i ter:

1. gül-i ter:

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Dil-i bîmâra bahş et
şerbet-i dūšnâmîñ ey
hâzîk
Gül-i terden mürebbâ
âteş-i ‘ışka şifâdır yah

2. gül-i ter:

Gazel 179

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen râyihasın
istişmâm

gül-i zîbâ-yı pâki:

1. gül-i zîbâ-yı pâki: -i

Kıt'a 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Temiz güzel gül.

Olsa ‘aceb mi dâyesi
hürşid-i âsmân
Tâbende eyler ol gül-i
zîbâ-yı pâki gâh

gülîstân:

1. gülîstânîñ: -îñ

Gazel 71

Mısra: 1

*Gül bahçesi //
Sevgili yurdu.*

Dilde fikr-i haddi dil-
berle gülîstânîñ mı var
Bülbülâsâ bâğ-ı ümmîd
içre efgânîñ mı var

2. gülîstân:

Gazel 96

Mısra: 2

*Bahçe, gül bahçesi,
çiçek bahçesi.*

Benim bülbül gibi ol
gonçe nâlân olduğum
bilmez
Hezârân dâğ-ı gam içre
gülîstân olduğum
bilmez

gülîstân-ı dil iseñ:

1. gülîstân-ı dil iseñ: -i, -
señ

Gazel 168

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Gönlün gül bahçesi.

Ey nev-zemîn-i Fennî
gülistân-ı dil iseñ
Bıttîh-i küfteler ile sen
büstân mısın

gül-‘izâr:

1. gül-‘izârîñ: -in

Gazel 188

Mısra: 1

Gül yanaklı II
sevgili.

Mükerrer pür-‘arâk mı
gül-‘izârîñ teşne-i
mülden
Hezârân mest olur nîm-
niğâhîñla teğâfülden

gülle-i ‘âşık:

1. gülle-i ‘âşık:

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Âşığın güllesi.

Yıkar hısn-ı ‘adūyı
gülle-i ‘âşık olup vâşıl
Feminden şavt-ı tûb-ı
âh-ı bî-pervâ çıkar
çıkamaz

gül-nâr:

1. gül-nâra: -a

Gazel 4

Mısra: 2

Nar çiçeği II
Sevgilinin yanağı.

Haṭ-āver olsa la‘lin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nâra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

gül-penbe:

1. gül-penbeveş: -veş

Gazel 51

Mısra: 6

Pembe gül II
pembe, kırmızı gül
desenli; güzel,
gösterişli.

Nessâc-ı ‘ışka nice
ketân olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pîrehen bilir

gül-rû:

1. gül-rû:

Müstezad 3

Mısra: 14

Gül yüzlü.

Sini şîñ okur muğ-beçe
ol tıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

gülrûze:

1. gülrûzeden: -den

Gazel 53

Mısra: 5

?

Şevvâl-ı ‘îd-ı vaşl ile
gülrûzeden hezâr
Berg-i hazân tevbe-i
zühd-i ḥiyel kıpar

gülşen:

1. gülşende: -de

Gazel 148

Mısra: 5

Gül bahçesi.

Bülbül mişâli başladı
gülşende ‘ışk ile
Rindân-ı bezme kılkuç-ı
mînâ taraf taraf

2. gülşen:

Gazel 147

Mısra: 2

Gül bahçesi.

Haṭt-ı nev şanma
ruḥunda yâriñ ey agyār
zâğ
Bülbül-i ‘uşşâka kalmış
gülşen içre kıl tuzâğ

3. **gülşende:-de**

Gazel 99

Mısra: 2

*Bahçe, gül bahçesi,
çiçek bahçesi.*

Kulkül-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

4. **gülşen:**

Gazel 214

Mısra: 2

*1) gül bahçesi 2
sevgilinin yüzü.*

Çekdikçe tığ-ı gamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu havfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

gülşen-i ağüşuña:

1. **gülşen-i ağüşuña:-uñ,
-a**

Kıt'a 10

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi kucağı.

Şafādır dāyesine
bülbülāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
ağüşuña sen elde ağzāb
ol

gülşen-i bāğ-ı sülhan:

1. **gülşen-i bāğ-ı sülhan:-
da**

Gazel 183

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Söz bağının gül
bahçesi.*

Fenniyā şāhib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāğ-ı sülhanda
böyle bir fem
görmedim

gülşen-i dāğ:

1. **gülşen-i dāğ:**

Gazel 222

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yara gülbahçesi.

Gülşen-i dāğ ten-i ıışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḥl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

gülşen-i dil:

1. **gülşen-i dil:**

Gazel 213

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönlün gül bahçesi.

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āğāzelendikçe
Açılsın ʿandelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

gülşen-i hüsn:

1. **gülşen-i hüsn:**

Gazel 245

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzelliğın gül
bahçesi; sevgilinin
mekanı.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

gülşen-i meydāna:

1. **gülşen-i meydāna:-a**

Gazel 112

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Meydanın
gülbahçesi; meydan.*

ʿAndelīb-i ʿaşıka gül
maʿşūk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

gülşen-i rüz-ı elest:

1. **gölşen-i rüz-ı elest:-**
den

Gazel 182

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elest gününün gül
bahçesi.

Gölşen-i rüz-ı elestden
bir güle ‘āşık olup
Bülbül-i şürıdeyem
efğāna gelmişlerdenim

gölşen-i tab‘:

1. **gölşen-i tab‘:-ı, -n, -**
da

Gazel 228

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaratılışın gül
bahçesi.

Fenniyā gölşen-i
tab‘ında esen bād-ı
nikāt
Kondurur murğ-ı
hezārānları daldan dala

gölşen-i tab‘ın:

1. **gölşen-i tab‘ın:-ın**

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mizacımın gül
bahçesi (Şairlik tabiatı
bağlamında).

Fenniyā fetħ etse gāhı
gölşen-i tab‘ın Hāsıb
Dağı böyle çok nüहुfte
nükte-i gül-fem kparar

2. **gölşen-i tab‘ın:-ın**

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mizacımın gül
bahçesi (Şairlik tabiatı
bağlamında).

Güş edip Şā‘iriniñ
gölşen-i tab‘ın Fennı
Bülbülāsā per açıp
‘azm-i Zinikmid ederiz

gölşen-i ten:

1. **gölşen-i ten:**

Gazel 187

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ten gül bahçesi.

Erdi ħazāna gölşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

gölşen-i vaşfın:

1. **gölşen-i vaşfın:-ı, -n**

Kıt'a 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Methodilen gül
bahçesi.

Gölşen-i vaşfın tefekkür
eyler iken nāgehān
Güş etdi bu şadā-yı
Fenni-i bı-çāresi

gölşitān:

1. **gölşitān:**

Gazel 85

Mısra: 2

Gül bahçesi II
güller.

Şanma ħāl-i ‘arızında
ħaţ‘-ı ‘anber(ā)sā biter
Gölşitān içre dil-i
bımāra hindibā biter

gölzār:

1. **gölzāra:-a**

Gazel 227

Mısra: 4

Gül bahçesi.

O şūĥ-ı ‘işve-bāzıñ
ruĥların ĥoy-kerde
zannetme
Tarāvet başş eder
gölzāra şeb-nem
tāzedden tāze

gölzār-ı cemāl:

1. **gülfār-ı cemāl:**

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güzel
yüzündeki gül bahçesi;
sevgilinin yüzü.*

Bülbül gibi dil haddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülfār-ı
cemālîñde aña verd

gülfār-ı cihān:

1. **gülfār-ı cihān:**

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyanın gül
bahçesi.*

Hem-meclis olursa
n'ola ağıyār ile ol yār
Gülfār-ı cihānda gül-i
bî-hār bulunmaz

gülfār-ı nağme:

1. **gülfār-ı nağme: -de**

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nağme gülbahçesi.

Fennî maqām-ı Şermiyi
gülfār-ı nağmede

Ancağ bilirse Fehmiyi
murg-ı çemen bilir

güm güm döğerek:

1. **güm güm döğerek: -
erek**

Kaside 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Güm güm döğmek.

Ṭabl-ı çerhi döğerek
berğ ile güm güm o
şehiñ
Ṭüg-ı mihri çekilip gitdi
maqdem-i rağşān

gün:

1. **gün:**

Gazel 88

Mısra: 3

Açık, apaçık.

Yüz bulup başdan eder
‘āşıkā gün o hatā
Her kaçān ‘arızına zülf-i
perişān dökülür

2. **gün:**

Gazel 76

Mısra: 10

Gün, gündüz.

Ḥaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim

Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

gün toğrisına:

1. **gün toğrisına: -n, -a**

Gazel 46

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güneşe karşı.

*Kemanların kuruması
için güneşe karşı
konulması bağlamında.*

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına bağ
Şimdi gün toğrisına
qaddi kemānvārıdır

günde:

1. **günde:**

Gazel 33

Mısra: 1

Bir gün içinde.

Çekip tiğ-ı nigāhın
günde yüz biñ kan eder
ol şūḥ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūḥ

2. **günde:**

Gazel 171

Mısra: 4

Bir gün içinde.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşākıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da māni‘
degil

3. günde:

Gazel 13

Mısra: 10

*Bir gün içinde; her
gün.*

Yekke-tāz-ı tab‘ıña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris gazel
nazm et çıkar meydāna
at

güne:

1. güne:

Gazel 62

Mısra: 10

*Far. Gûn, türlü:
gûne gûne: Rengârenk,
türlü türlü.*

Zāhid metā‘-ı zūhdini
‘arz etse şūfiyā
Kemhāyı fehm ederdi
ne güne kumāş olur

gürbe:

1. gürbeyle: -yle

Gazel 132

Mısra: 5

Kedi.

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid ihtilāt

gurre:

1. gurreye: -y, -e

Gazel 91

Mısra: 2

*Arap takviminde
her ayın birinci günü ve
gecesi (Ramazan
ayından sonraki zaman
bağlamında).*

Meh-i nev mi kaşın āyā
ki görüp ‘id ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
gurreye teşbīh ederiz

gurre-i ebrūña:

1. gurre-i ebrūña: -ñ, -a

Gazel 163

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*(Sevgilinin) yeni
doğan bir günlük ay
şeklindeki kaşı.*

Ğurre-i ebrūña şa‘bān-ı
‘Arabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāzır-ı mäh-ı
Recebdir perçemiñ

gurre-i ebrūsu:

1. gurre-i ebrūsu: -su

Gazel 161

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) yeni
doğan bir günlük ay
şeklindeki kaşı.*

Görünür gurre-i ebrūsu
tūlū‘ etdi hayāl
Çerh-i hūsnūñde nazār
eyle hilāli küçücek

gurre-i ğarrā:

1. gurre-i ğarrā:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şatafatlı parlaklık.
II "id" bağlamında
"parlak hilal."*

Ğurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ‘ālem
gurre-i ğarrā çıkar
çıkmaz

gurüb oldu:

1. gurüb oldu: -du

Gazel 36

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Batmak. II Ortadan
kaybolmak.*

Ḳılma iftār-ı lebiñ ‘āşıka
va‘d-i va‘id
Rūze-dārāna ğurūb
oldu ḥaṭṭiñ ey meh-i ‘id

2. **ġurūb oldu: -du**

Gazel 179

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Batmak. II Ortadan
kaybolmak.*

Ḳand-i la‘li ile iftār eyle
Fenniyā ḥaṭṭı ğurūb
oldu temām

ġurūb-ı dil:

1. **ġurūb-ı dil:**

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlün batışı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ‘ālem
ğurre-i ġarrā çıkar
çıkmaz

ġurūb-ı ḥaṭṭ:

1. **ġurūb-ı ḥaṭṭ:**

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyelerinin
kaybolması.*

Ṭurmaz ğurūb-ı ḥaṭṭına
ol meh ṭulū‘ eder
Zirā redisi sâ‘at-i vaşlıñ
gerisidir

ġurūb-ı ḥaṭṭiñ:

1. **ġurūb-ı ḥaṭṭiñ: -iñ**

Gazel 159

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayva tüyelerinin
kaybolması.*

Ḳılmadık iftār o dem
ḳand-i lebiñle bü'l-
‘aceb

Bekledik ḥayfā ğurūb-ı
ḥaṭṭiñ aḥşam eyledik

ġurūh-ı fuzelā-yı im‘ān:

1. **ġurūh-ı fuzelā-yı
im‘ān:**

Kaside 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Aşırı dikkatli
erdemliler topluluğu.*

Fehm eden ma‘ni-i
levlākı bilir mertebēñi

Ne bilir anı ġurūh-ı
fuzelā-yı im‘ān

ġurūh-ı gerdün:

1. **ġurūh-ı gerdün:**

Gazel 196

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kuru kalabalık (?).

Saña ṭavşan diyen olsun
rübāh
Zürefā-nām ġurūh-ı
gerdün

ġurūh-ı ġilmān:

1. **ġurūh-ı ġilmān:**

Kaside 1

Mısra: 88

Kelime Tipi: -

*Cennetteki
erkekler topluluğu.*

Çıkdılar ḳarşı aña
cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-
beste ġurūh-ı ġilmān

ġurūh-ı rüze-dār-ı

‘āşıkān:

1. **ġurūh-ı rüze-dār-ı**

‘āşıkān:

Gazel 205

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Âşıkların oruçlu
topluluğu.*

Görünce süfre-i mefrûş-
ı vaşlın şâm-ı haţţında
Gürüh-ı rûze-dâr-ı
‘âşıkân ‘azm etdi iftâra

güş:

1. **güşü:-ı**

Kaside 1

Mısra: 66

Kulak.

Donu atlas-ı felek dîdesi
güyâ Zühre
Nigehe necm-i şehar
güşü hilâl-i Şa‘bân

güş ed:

1. **güş ed:**

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İşitmek, dinlemek.

Güş edip Şâ‘iriniñ
gülşen-i tab‘ın Fennî
Bülbülâsâ per açıp
‘azm-i Zinikmid ederiz

güş eden:

1. **güş eden:-en**

Kıt'a 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

kesilmek.

Güş eden naşşını Mânî
gibi ressam-ı hezâr
Oldular cümle
temâşâsına ‘âlem
müştâk

güş edip:

1. **güş edip:-ip**

Kıt'a 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

kesilmek.

Hümâsâ gibi cihâna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Kudûmun güş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrân

2. **güş edip:-ip**

Kıt'a 12

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

kesilmek.

Tablınıñ âhengiñi güş
edip eflâkde
Ahter-i dümbâle ‘arz
etdi nihâl-i benân

güş et:

1. **güş et:**

Gazel 46

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

kesilmek.

Fenniyâ şevket-i
şi‘rinde Cenâbın güş et
Emr-i zî-şân-ı nikât-ı
femi hünkârıdır

güş etdi:

1. **güş etdi:-di**

Kıt'a 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

kesilmek.

Gülşen-i vaşfın tefekkür
eyler iken nâgehân
Güş etdi bu şadâ-yı
Fenni-i bî-çâresi

güş eyle:

1. **güş eyle:-y, -ip**

Gazel 152

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dinlemek, kulak

vermek.

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

gūş eyler:

1. gūş eyler: -r

Gazel 188

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
vermek.*

Gelip meclisde şimdi
ḳulḳul-ı mīnāyı gūş
eyler
Şımāḥ-ı zūhdünü ḥıfz
eyleyen āvāre
būlbūlden

gūş eyleyince:

1. gūş eyleyince: -y, - ince

Kıt'a 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
vermek.*

Felek gūş eyleyince
ṭablınıñ āhengini seyr
et

Eder ḳavs-i ḳuzah āvīze
bir elvān-ı Bengāli

gūş eyleyip:

1. gūş eyleyip:

Gazel 61

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
vermek.*

Fennī Celāli olma gūş
eyleyip dūrūḡı
Kim der bu nev-zemīne
Bāḡ-ı İrem degildir

gūşād:

1. gūşād:

Gazel 48

Mısra: 2

Açık, açılmış.

Endek ḥumārı ey leb-i
mey-gūn gūşād olur
La‘lin ki bezm-i bāḡ-ı
cihān içre yād olur

gūşād ed:

1. gūşād ed: -ip

Gazel 189

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açmak.

Fenniyā sırrın gūşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i

derūnun ḥāzıḳ-ı cān
diñlesin

gūşāde-bād-ı taḥassürle:

1. gūşāde-bād-ı

taḥassürle: -le

Gazel 168

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Üzüntünün esen
rüzgârı.*

Keşti-i baḥr-i fikr-i
ḡama bādbān mısın
Dā‘im gūşāde-bād-ı
taḥassürle pür dilā

ḡusl:

1. ḡusl:

Gazel 198

Mısra: 11

*Dînin gerekli
kıldığı durumlarda ve
şekilde bütün vücûdu
yıkamak sūretiyle
alınan abdest, boy
abdesti.*

Fenniyā deryāya girmiş
ḡusl için ol māḥı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

güvāh:

1. **güvâhımız:** -im, -iz

Gazel 107

Mısra: 8

Şahit, tanık; delil.

Katl etse tîğ-ı ğamzesi
da'vâ-yı züllüne
Kâdî-i tal'atında dü-
çeşmi güvâhımız

2. **güvâh:**

Gazel 144

Mısra: 10

Şahit, tanık; delil.

Tîğ-ı müjeyle katlimi
kâdîya hüküm için
Da'vâ-yı demde şebte
bu çeşmim güvâh dirîğ

3. **güvâh:**

Gazel 93

Mısra: 4

*Far. şahit, tanık;
delil.*

Helâke bâ'ış olursa
begim hadeng-i müjeñ
Sebât-ı da'viye çeşmiñ
iki güvâh ederiz

4. **güvâh:**

Gazel 103

Mısra: 7

*Far. şahit, tanık;
delil.*

Da'vâ-yı va'd-i vaşlıñ
içün istemez güvâh
Bes huzûr-ı hâkim-i
dilde yeminiñiz

güy:

1. **güyyâ:** -iyâ

Gazel 75

Mısra: 7

*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Hil'at-ı nâ-didedir kim
atlas üzre güyyâ
Kıplamış semmür-ı
hatt gülğün yañak
üstündedir

2. **güyyâ:** -iyâ

Gazel 108

Mısra: 9

*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Fennyâ pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe güyyâ
Evc-i 'âlîde hümâya per
açar bâl-ı meges

3. **güyyâ:** -iyâ

Gazel 118

Mısra: 3

*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Güyyâ bîni se-perdir
ğamzeñ oğ ebrü kemân
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gîrveş

güyâ:

1. **güyâ:**

Gazel 87

Mısra: 6

*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Ruğların bûs eyleyince
zâhidâ ol dil-berîñ
Verd-i ebyaz içre güyâ
ğonçe-i hamrâ çıkar

2. **güyâ:**

Gazel 25

Mısra: 5

Sanki, âdeta.

Nağar kıl micmer-i
hüsnünde güyâ zülfü ol
şuñ
Şu'ud eyler hevâya
dûd-ı 'anber-bâr-ı piç-
â-piç

3. **güyâ:**

Gazel 87

Mısra: 6
Sanki, âdeta.

Ruĥların būs eyleyince
zâhidâ ol dil-berîñ
Verd-i ebyaz içre gūyâ
ğonçe-i ĥamrâ çıkar

4. **gūyâ:**
Gazel 104
Mısra: 3
Sanki, âdeta.

Sūziş-i ʿışk ile inbiĥ-i dil
içre gūyâ
Ruĥ-ı ĥoy-kerdesini gül
gibi taĥtîr ederiz

5. **gūyâ:**
Gazel 119
Mısra: 6
Sanki, âdeta.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taĥassürle
Yeñi çıkmış ocaĥdan ol
perî gūyâ yanar âteş

6. **gūyâ:**
Gazel 242
Mısra: 9
Sanki, âdeta.

Fenni-i bî-çâre gūyâ
Zîvere fermüd eder

Güfte-i manzûmunu
zuʿmınca tanzîr eyledi

7. **gūyâ:**
Gazel 9
Mısra: 3
Âdeta.

Kemâliyle olup gūyâ
nihâl-i bâğ-ı ʿâlemde
Temâşâ kıl muĥannâ ol
benâni dâne-i ʿunâb

8. **gūyâ:**
Gazel 85
Mısra: 8
Âdeta.

Rûz-ı vaşl-ı yâre âmâde
çerâğân etmege
Sîne de bir suĥte gūyâ
lâle-i ĥamrâ biter

9. **gūyâ:**
Gazel 63
Mısra: 6
Sanki, âdeta,
zannedersin ki.

Temâşâ kıl o şâhîñ
ĥançer-i pâki
miyânında
Bir âb-ı şâfdır gūyâ aĥar
ʿayn-ı kemerdendir

10. **gūyâ:**
Gazel 219
Mısra: 8
"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.

Hemîşe ekl ederseñ
besmeleyle naĥdi
Şerâb ile riyâ gūyâ degil
tevʿem ĥarâmlıĥda

11. **gūyâ:**
Kaside 1
Mısra: 65
"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.

Donu atlas-ı felek dîdesi
gūyâ Zühre
Nigehi necm-i seĥer
gūşî hilâl-i şaʿbân

12. **gūyâ:**
Kaside 1
Mısra: 77
"Adeta, sanki, gibi"
edatı.

Ķaldı dünyâ ten-i mevtâ
gibi gūyâ ecvef
Şaĥn-ı meʿvâya ʿurûc
eyledi mânende-i cân

gūyiyâ:

1. **gūyiyā:**

Gazel 25

Mısra: 14

Sanki.

Nazīrim Fenniyā bāğ-ı
sūhanda nazm-ı
Reʿfetle
Şarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı pîç-â-pîç

2. **gūyiyā:**

Gazel 59

Mısra: 11

Sanki.

Fennīyi gör ki şî'r-i
Lezîziye gūyiyā
Bu nâ-sezâ nikâtı nazîre
gazel verir

3. **gūyiyā:**

Gazel 62

Mısra: 7

Sanki.

Mâh-ı felekde zâhir
olup gūyiyā husûf
Haţţ-ı 'izârı dehr
göñülde telâş olur

4. **gūyiyā:**

Gazel 70

Mısra: 2

Sanki.

Būs-ı la'lin taleb
etdikçe sitiğnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luţfun
leb-i deryāya çeker

5. **gūyiyā:**

Gazel 163

Mısra: 3

Sanki.

Ol helāk etmekte Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı haţţında şehā
ceyş-i Halebdır
perçemiñ

6. **gūyiyā:**

Gazel 204

Mısra: 3

Sanki.

İmlā-yı müy-ı hayāl-i
ruḥun dilde gūyiyā
Yazmış kitâb-ı hüsn-i
haţţ-ı pākine veleh

7. **gūyiyā:**

Gazel 211

Mısra: 10

Sanki.

Rāsihiñ kaşr-ı zemîni
yücedir kim Fenniyā
Çerha çıkmış gūyiyā
eyvân eyvân üstüne

8. **gūyiyā:**

Gazel 58

Mısra: 9

Sanki.

Bed-liğāniñ
çehresinden gūyiyā ağı
ağar
Kaţre kaţre hūn-feşân-ı
zahmı şanma zāhidiñ

9. **gūyiyā:**

Gazel 150

Mısra: 5

Güya, sanki.

Hâl-i 'izârı rakşa çıkıp
Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tâbı def-be-kef

10. **gūyiyā:**

Murabba 2

Mısra: 8

Güya, sanki.

Bezm-i 'işretgâhda ceng
ü cidâli zāhidiñ
Gūyiyā bî-hüde segle
hirreniñ gavgâsıdır

11. **gūyiyā:**

Murabba 3

Mısra: 24

Adeta, sanki.

Şā'irān içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā şahn-ı belāgat
içre mızrāğ oynadır

güzāriş:

1. **güzāriş:**

Gazel 115

Mısra: 6

Geçme, geçiş.

Ebrūsu n'ola çār ise
mihrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evkātı güzāriş

güzel:

1. **güzel:**

Gazel 136

Mısra: 4

*Göze ve kulağa hoş
gelen, hayranlık
uyandıran, çirkin
karşıtı.*

Meyi nūş eylemek
ma'nāda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yâyı haqıkat pek
güzel ta'bīr eder vā'iz

güzel resm oldu:

1. **güzel resm oldu: -du**

Kit'a 13

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Güzel resm
olunmak. II Güzel bina
edilmek.*

Çoyup pāyın se
mağdem süllemine
Fenni der tārīh
Sözüm yok bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

güzel ta'bīr edip:

1. **güzel ta'bīr edip: -ip**

Gazel 183

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Rüyayı güzel
yorumlamak.*

Tiğ-ı gamzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü'yâyı güzel
ta'bīr edip kem
görmedim

güzer:

1. **güzer:**

Gazel 49

Mısra: 10

(Fa.) Geçme, geçiş.

İnān-ı çīn-i zūlfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Şirāt-ı ebruvānından
güzer kılmak haṭā
derler

güzergāh:

1. **güzergāhım: -ım**

Gazel 63

Mısra: 8

Geçit, yol.

Dü-çār olsam n'ola
'aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev'-i
memerrdendir

güzergāh-ı ḥarāb-ābāda:

1. **güzergāh-ı ḥarāb-
ābāda: -a**

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meyhane yolu.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda
cīsr-i muḳtezādır yaḥ

ḥabāb-ı bāde:

1. **ḥabāb-ı bāde:**

Gazel 237

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şarabın üzerindeki
hava kabarcığı.*

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḥāl-i müşgīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

ḥabbe-i fūlfül:

1. **ḥabbe-i fūlfül:**

Gazel 167

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Fūlfül tanesi. II
Yüzdeki ben.*

Gerdende dāne dāne
görüp ḥāl-i ‘anberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i
fūlfül demez misin

ḥabb-ı ‘anber:

1. **ḥabb-ı ‘anber:**

Gazel 161

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Amber tanesi.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i ḥāli küçücek

ḥabb-ı fūlfülün:

1. **ḥabb-ı fūlfülün: -ün**

Gazel 174

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karabiber tanesi.
(Sevgilinin beni).*

Kāfūra ḥabb-ı fūlfülün
etmiş o pāsban
Hindūstān-ı dilde nazar
kıl gelū degil

ḥabb-ı mu‘anber:

1. **ḥabb-ı mu‘anber:**

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin amber
kokulu beni.*

La‘l-i lebi ma‘cūn-ı
cevāhir ile maḥlūṭ
Ḥāl-i siyehi ḥabb-ı
mu‘anber ile merbūṭ

ḥaber al:

1. **ḥaber al:**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Öğrenmek, bilgi
edinmek.*

Eser yok hīç feminden
var ḥaber al būs-i
la‘linden
‘Azīmet eyle ey dil
Ḳandehāra her çi bād-
ābād

2. **ḥaber al:**

Gazel 182

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kendisine
bildirilmek, öğrenmek,
bilgi edinmek.*

Mütū ḳable en-temütū
dan ḥaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp
meydāna
gelmişlerdenim

3. **ḥaber al:**

Gazel 139

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Haber almak. II
Cümleinin sonundaki
kelime.*

Mübtedādan ḥaber al
ḳā‘ide-i ma‘nāyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma‘nen merfū‘

ḥaber ver:

1. **haber ver:**
Gazel 3
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Haber vermek, bilgi vermek.

Besmeleyle başla gel
takrir-i eş'ara dilā
Ver haber remz-i
me'aniden bed'i
mübtedā

2. **haber ver:-di**
Gazel 140
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Haber vermek, bilgi vermek.

Kim verdi haber bu
gazeli vaq'a-nüvise
Fennī dedi ba'zıları
tahrir-i muvaqqa'

3. **haber ver:**
Kit'a 10
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Haber vermek, bilgi vermek.

Haber ver mübtedāya
şerh edip ma'nā-yı
maşşūdı

Binā-yı şarf u naḥv
vāqıf-ı tefsir ü i'rāb ol

haber verir:

1. **haber verir:-ir**
Gazel 108
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Bildirmek, haber ulaştırmak.

Jājḥā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[1] düzd-i dāğiye
haber verir ceres

2. **haber verir:-ir**
Gazel 207
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Haber vermek, bilgi vermek. II Arapça dil bilgisinde isim cümlelerinin yüklemi.

Şerh eyleyip ḥayāl-i
ḥaṭīn dil varaḥ varaḥ
Verir rūsūm-ı 'ilmi
haber mübtedālara

habīb-i ekrem:

1. **habīb-i ekrem:**
Kaside 1
Mısra: 15
Kelime Tipi: -

*En Değerli Sevgili
(Hz. Muhammet).*

Hāşimī vü Kureşī-nām
ḥabīb-i Ekrem
Levh-i şāh beyt-i
risāletde nebiyy-i zī-şān

habs et:

1. **habs et:**
Gazel 78
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Hapsetmek.

Mıṣr-ı 'ıṣḫ içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāhdānında ser-
gerdān olur

habs-i medid:

1. **habs-i medid:**
Gazel 33
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Uzun hapis.

N'ola çāh-ı
zenāhdānında dil ḥabs-i
medid olsa
Mu'azzez Mıṣr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūḥ

2. **ḥabs-i medīd:**

Gazel 36

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uzun hapis.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za‘īfi
şīşede ḥabs-i medīd

ḥaccāc:

1. **ḥaccāc:**

Gazel 69

Mısra: 2

*Çok eskiden Irakta
vâlilik yapan fakat, Hz.
Muhammed'in
soyundan gelenlere ve
onlara taraftar olanlara
çok zulmeden bir
zâlimin ünvanı. Asıl
ismi Yusuf bin
Sakafi'dir. Haccac-ı
Zâlim diye de anılır.*

Beyt-i derūnu vuşlat u
hicrān açar kıpar
Ḥaccāc [u] āşafa anı
merdān açar kıpar

hacer:

1. **ḥacerle:-le**

Muhammes 1

Mısra: 6

Taş, kaya.

Anıñ gibi devrāndan
dağı bir zâlim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr
eyle destinde şīşe-i
vārın

hacer-i tab‘:

1. **ḥacer-i tab‘:**

Gazel 79

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yaratılış taşı.

Ḍarb-ḥāne-i dilde
ḥacer-i tab‘ ile Fennī
Sīm-i sühen-i Es‘adı
tamğāya meḥekdir

ḥacı ibrahim ağā-zāde:

1. **ḥacı ibrahim ağā-
zāde:**

Kıt'a 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hacı ibrahim

Ağazade.

Fehmi-i nām Ḥacı
İbrāhim Ağā-zāde kim
Merd-i ‘Alemdār İsmā‘īl
Ağa nev-cevān

ḥaclegāh-ı bezm-i mey:

1. **ḥaclegāh-ı bezm-i
mey:**

Gazel 153

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şarap meclisinin
gelin odası.*

Ḥaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘akd eyleyip rez
duḥteri pīr-i muğān

**ḥaclegāh-ı der-i mey-
ḥāne:**

1. **ḥaclegāh-ı der-i mey-
ḥāne:**

Gazel 180

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Meyhane kapısının
gelin odası.*

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip ḥūn-ālūd
Ḥaclegāh-ı der-i mey-
ḥānede her dem
merdem

**ḥaclegāh-ı meclis-i pīr-i
muğān:**

1. **ḥaclegāh-ı meclis-i
pīr-i muğān:**

Gazel 172

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İhtiyar meyhaneci
meclisinin gelin odası.*

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çı sūd
Ḥaclegāh-ı meclis-i pīr-
ı muğān tenhā degil

**Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān:**

1. **Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān:**

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Rintler meclisinin
zifaf odası.*

Zāhidiñ bintü'l-‘inebdir
meyli ammā sākiyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çı
sūd

Ḥaclegeh:

1. **Ḥaclegehiniñ: -i, -niñ**

Kıt'a 12

Mısra: 27

Gelin odası.

Ḥaclegehiniñ eger
görse cihān zātını
Ġıbt eder idi aña ravza-i
bāğ-ı cinān

Ḥaclegeh-i mey-kedeye:

1. **Ḥaclegeh-i mey-
kedeye: -y, -e**

Gazel 160

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Meyhanenin gelin
odası.*

Zāhidā kaçma buyur
Ḥaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arūs-ı
mey mahrem gibisin

Ḥacle-i bezm:

1. **Ḥacle-i bezm:**

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Meclisin gelin
odası.*

Bint-i rezi gör Ḥacle-i
bezminde o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḥüñsā-yı mü‘enneş

2. **Ḥacle-i bezm:**

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meclisin gelin
odası.*

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü'l-
‘ineb
Başına bir āl tutuğ
aşmış ayağ üstündedir

Ḥacle-i bezme:

1. **Ḥacle-i bezme: -e**

Gazel 232

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Meclisin gelin
odası.*

Ḥacle-i bezme ‘arūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini sağız gibi

Ḥacle-i meclis:

1. **Ḥacle-i meclis:**

Gazel 193

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Meclis gelin odası.

‘Arūs olsun şıksın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
‘Arağla duğter-i rez
Ḥacle-i meclisde
tellensin

Ḥad:

1. **Ḥaddiñ: -in**

Gazel 87

Mısra: 1

Yanak, ruh, ruhsar.

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ‘anbersā
çıkār
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkār

2. **ḥaddiñ:-in**

Gazel 87

Mısra: 1

Yanak, ruh, ruhsar.

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ‘anbersā
çıkār
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkār

ḥadd:

1. **ḥaddiñe:-in, -e**

Gazel 39

Mısra: 3

*1. Sınır. 2. Derece,
mertebe.*

Bülbül gibi dil ḥaddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemāliñde aña verd

2. **ḥaddiñ:-in**

Gazel 153

Mısra: 4

(Sevgilinin) yanağı.

Nice ‘āzim olmasın
diller ḥayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zeneḥdāniñ şehā
ḥaddiñ meṭāf

3. **ḥaddiñ:-iñ**

Gazel 18

Mısra: 1

*(Ayva tüyleriyle
güzellik bulan) Yanak ll
Sevgilinin yanağı.*

Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā‘is
Mānend-i serāy içre o
gül-ḥāneye bā‘is

ḥadden bīrūn:

1. **ḥadden bīrūn:**

Gazel 196

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sınırı aşmış.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

ḥaddiñ degil:

1. **ḥaddiñ degil:**

Gazel 222

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Haddin değıl.

Ben begendim çoğrusu
tanzāre lāyıkdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstādıma

ḥaddiñ degildir:

1. **ḥaddiñ degildir:-dir**

Kaside 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -
Haddin değıl.

Besdir ey ḥāme yeter
ḥaddiñ degildir kıl edeb
Olmasın taşdı‘e bā‘is
güfte-i nazmıñ medīd

2. **ḥaddiñ degildir:**

Kıt'a 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Haddin değıldir.

Ḥaddiñ degildir ey
dehenin ḥāme kıl edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

ḥaddüñ degildir:

1. **ḥaddūñ degildir: -dir**

Kıt'a 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Haddin değil.

Yeter ḥaddūñ degildir

ķıl edeb ey ḥāme-i

lūknet

Muṭavvel nazm ile

taşdı'e bā'is olma

bālāya

ḥademiñ olmağ ile:

1. **ḥademiñ olmağ ile: -**

maķ, -ile

Kaside 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Hizmet olmak.

Ḥademiñ olmağ ile

buldu şeref ķapıñda

Yüz sürüp ķapıña Fārūķ

u 'Alī vü 'Osmān

ḥadeng-i ğamzeleriñ:

1. **ḥadeng-i ğamzeleriñ: -**

ler, -iñ

Gazel 166

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan

bakiş oku.

Helāke ķaşd ise yā

ķaşlarıñ edip pür-çin

Ḥadeng-i ğamzeleriñ

zaḥm-ı sine-çākime çek

ḥadeng-i ğamzesi:

1. **ḥadeng-i ğamzesi: -si**

Gazel 185

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan

bakiş oku.

Ḥadeng-i ğamzesi sūrāḥ

ederse şaḥn-ı dili

Ḥayāl-i ḥaddeden ol

mū-miyān tel çekelim

ḥadeng-i müjeñ:

1. **ḥadeng-i müjeñ: -ñ**

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kirpik oku.

Helāke bā'is olursa

begim ḥadeng-i müjeñ

Sebāt-ı da'viye çeşmiñ

iki güvāh ederiz

ḥadeng-i sūzen-i

ğamzeñle:

1. **ḥadeng-i sūzen-i**

ğamzeñle: -ñ, -le

Gazel 243

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ĝamzenin iğne oku.

Ḥadeng-i sūzen-i

ğamzeñle çeşm-i

būlbūlveş

Tenimde penbe-i dāĝım

lebādedir şimdi

ḥadid-i ālet-i nezzāre-i

dü-çeşm-i 'āşıkla:

1. **ḥadid-i ālet-i nezzāre-i**

i dü-çeşm-i 'āşıkla: -la

Gazel 193

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Āşığın iki göz

penceresinin aletinin

demiri.

Ḥadid-i ālet-i nezzāre-i

dü-çeşm-i 'āşıkla

Hemişe 'arşa-i zır-

kürüm-ı vaşlı bellensin

ḥādim-i pādīşeh:

1. **ḥādim-i pādīşeh:**

Kaside 1

Mısra: 148

Kelime Tipi: -

Padişahın

hizmetçisi.

Der-i beytinde çerāĝ

olmağa sa'y et ey dil

Hādīm-i pādīşeh elbette
olur nā'īl-i nān

hafekān:

1. **hafekān:**

Gazel 12

Mısra: 6

*Çakış (şimşegin
çakması bağlamında).*

Cünbān ederek raksa
diye başladırñ cānı
Vaşlında anñ cünbiş-i
kalb hafekān et

hafī:

1. **hafī:**

Gazel 4

Mısra: 3

Gizli.

Hafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn hoş-sūhan bu
ne 'acā'ib bir su'al
ammā

2. **hafī:**

Gazel 208

Mısra: 8

Gizli.

Va'd etdi mey-i la'lini
sākī bize ammā

Ol mehle hafī 'ıyşımıza
bir mehel olsa

3. **hafī:**

Gazel 221

Mısra: 1

Gizli.

Meclisde hafī yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i hasteye
dermān elimizde

4. **hafice:-ce**

Gazel 224

Mısra: 7

Gizli.

Hafice bāde nūş
oldukça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
'aceb mi sīm ü zersizce

hafī bir rāh olmak

gerek:

1. **hafī bir rāh olmak**

gerek:

Kıt'a 13

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Gizli bir yol olması
gerekmek.*

İçen āb-ı laţif
çeşmesārından kıyās
eyler
Aña olmak gerek Nīl-i
mübārekden hafī bir
rāh

hak:

1. **hākle:-le**

Kaside 1

Mısra: 43

Toprak.

'Alemler hākle kılmazdı
teyemmüm tāhir
Başmasa rüy-ı zemīne
kademiñ mihr-i cihān

2. **hāka:-a**

Kaside 1

Mısra: 120

*"Varlığı ezelden
ebede sabit olan, hiçbir
değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl
olmayan" anlamında
Allah'ın en güzel
isimlerindedir.*

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Hāka hemān

3. ḥāk:

Kıt'a 7

Mısra: 15

Allah (c.c.).

Ḥāk ede ʿömrin mezīd-i
rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd
āḥiri vü evveli

4. ḥāk:

Kıt'a 2

Mısra: 21

*"Varlığı ezelden
ebede sabit olan, hiçbir
değişikliğe uğramadan
var ve daimi olan, batıl
olmayan" anlamında
Allah'ın en güzel
isimlerindendir // Allah,
Cenabıhak.*

Ḥıfz eyleyip ḥaṭādan o
sulṭān-ı pāki Ḥāk
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı
nūr-ı şubḥgāh

ḥāk beldeye:

1. ḥāk beldeye: -y, -e

Kıt'a 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gerçek yere.

Ehāli şükr edip der
Fenniyā tārīhini güş et

Revā Ḥāk beldeye

ʿallāme müfti-i enām

oldu

ḥāk ile yeksān ol:

1. ḥāk ile yeksān ol:

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

1. Yerle bir olmak.

2 Toprak olmak.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ʿāşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i raʿnā çıkar

2. ḥāk ile yeksān ol:

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

1. Yerle bir olmak.

2 Toprak olmak.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ʿāşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i raʿnā çıkar

ḥāk ile yeksān olayım:

1. ḥāk ile yeksān

olayım: -ayım

Murabba 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

1. Yerle bir olmak.

2 Toprak olmak.

Būs edip laʿl-i lebiñ
dehre Süleymān olayım
Gerd-i ḥāṭırla ḳuluñ
eyleme yābāna sezā

ḥāk katında:

1. ḥāk katında:

Gazel 141

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Allah katı, Allah
indinde.*

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūḥ
Ḥāk katında benim
iyiliklerim olmaz zāyiʿ

ḥāk kerem kıldı:

1. ḥāk kerem kıldı: -dı

Kaside 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah cömertlik
göstermek.*

Ḥāzıḳ-ı cān gibi fehm
etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥāk kerem kıldı seni
kevne şehenşāh-ı cedīd

ḥāk olur:

1. **ḥāk olur:-ur**

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Toprak olma //

Ölmek.

Ḥāk olur ehl-i kemālīñ
yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcaḡ bār-ı
nihālān dökülür

ḥak te‘ālā:

1. **ḥaḡ te‘ālā:**

Kaside 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Fenniyā ḥatm et kelāmı
kıl du‘ā-yı devletin
Ḥaḡ Te‘ālā eylesin
‘ömr-i hümāyunun
mezīd

ḥāk-i pāk:

1. **ḥāk-i pāk:**

Gazel 170

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz toprak.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol
ḥāk-i pāk ile
Çeşm-i ‘alīl-i ‘āşık-ı
zārīñ ‘amīl mīl

ḥāk-i pāy:

1. **ḥāk-i pāy:**

Gazel 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna
tütüyā kıldı baña
[5] Āb-ı vaşlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

ḥāk-i pāy-ı yāre:

1. **ḥāk-i pāy-ı yāre:-e**

Gazel 198

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayağının
toprağı.*

Ḥāk-ı pāy-ı yāre yüz
eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip
gāh eyle tecdīd-i vuzū

ḥāk-i pāy-ıñ:

1. **ḥāk-i pāy-ıñ:-ıñ**

Gazel 210

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

Tā ezelden ḥāk-i pāy-ıñ
tütüyādır çeşmime

Dilde ḥürşīd-i cemālīñ
āşnādır çeşmime

ḥāk-i pāyına yüz sürdü:

1. **ḥāk-i pāyına yüz**

sürdü:-dü

Gazel 148

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ayağının topağına
yüz sürmek II birinin
huzurunda aşırı sevgi
göstermek için yere
eğilmek; eşiğine yüz
sürmek.*

Teşrīfine o serviñ edip
bīd ser-fürü
Yüz sürdü ḥāk-i pāyına
şeydā ṭaraf ṭaraf

ḥāk-i reh:

1. **ḥāk-i reh:**

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

yolunun toprağı.

Kūyuñda tütüdüğüm iş
olur zer-‘ayār-ı ḥāş
Ḥāk-i rehiñdir ‘āşık-ı
şeydāya kīmyā

2. ḥāk-i reh:

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

yolunun toprağı.

Teşrîf edicek hâneñe
her maḳdem-i pâkin
Ḥāk-i rehini çeşmiñe
kuḥl-ı Şifahân et

hakikat:

1. ḥakikat:

Gazel 125

Mısra: 7

*1. Asıl olan durum
ve şekil, gerçek, asıl,
kün. 2. Var olan,
gerçekleşmiş bulunan,
fikir, tasavvur veya
hayal olmayıp fiilî
olarak var olan şey,
vâkıa.*

Zâhid ne bilir ḥâlet-i
devrânı ḥakikat
Besdir aña beş vaḳti
Ḥüdâ eyledi tefrîz

2. ḥakikat:

Gazel 136

Mısra: 4

*1. Asıl olan durum
ve şekil, gerçek, asıl,
kün. 2. Var olan,*

*gerçekleşmiş bulunan,
fikir, tasavvur veya
hayal olmayıp fiilî
olarak var olan şey,
vâkıa.*

Meyi nûş eylemek
ma'nâda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yâyı ḥakikat pek
güzel ta'bir eder vâ'iz

3. ḥakikat:

Gazel 149

Mısra: 5

*"Doğrulukla,
gerçekten" anlamında
zarf.*

İllet-i yek-şes-i sâ'at-i
virâneye üf
Ṭab'-ı dil-ḥaste-i
'uşşâka ḥakikat besdir

hakim:

1. ḥakim:

Gazel 128

Mısra: 5

*Akıllı, bilgili,
hükümleri sağlam II
yargıç.*

Beyt-i dil-i mevrûsısın
[sen] 'aşık ey ḥakim
Kıl ḥişşesin ol dil-bere
taḳşim-i ferâ'iz

ḥākister eyler:

1. ḥākister eyler:-r

Gazel 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yakıp kül etmek,
ortadan kaldırmak.*

Olur maḳbûl 'inde'l-ḥak
o teslim-i rızâsında
Yerin ḥākister eyler
bârveş ehl-i kemâl
ammâ

hakk:

1. ḥakḳı:-ı

Gazel 206

Mısra: 9

*"Gerçek, doğru ve
sabit olmak, gerekli ve
layık olmak, olabirlik
niteliği taşımak, sürekli
var olmak, gerçeğe
uygun bulunmak; bir
şeyi sabit ve gerekli
kılmak" anlamlarında
mastar ve bu anlamlara
dayalı bir sıfat olup
Allah'a nispet
edildiğinde "bizzat ve
sürekli olarak var olan,
gerçekliği mevcut
bulunan, varlığı ve
uluhiyeti fiilen*

*tahakkuk eden”
manasına gelen; Allah.*

Fennî ne kadar bilse de
zâhid yine hakkı
İnkâr eder ol mürşid-i
dânâyâ gelince

hakkâ:

1. hakkâ:

Gazel 114
Mısra: 6
Doğrusu.

O tıfl-ı tev'emânı kıl
temâşâ kudret-i Yezdân
İki bādâmı kısr-ı vâhide
hakkâ şıgındırmış

hakk-ı tapu:

1. hakk-ı tapu:

Gazel 81
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Tapu hakkı.

Ahz [u] bey^c etme 'arz-ı
va^cd-i vaşlîñ ey za'îm
Her ne deñlü olsa soñra
hakk-ı tapu çevrilir

hâl:

1. hâlini: -i, -n, -i

Gazel 34
Mısra: 5

*Ben, vücuttaki
siyah noktalar.*

Görse encüm gibi bir
hâlini ruhsârında
Reşk ederdi aña bî-
şübhe felekde Mirrîh

2. hâle: -e

Gazel 228
Mısra: 4
*Ben, vücuttaki
siyah noktalar.*

Bilini çoçmağa meyl
etdi göñül ol mâhîñ
Başımız üzre gelen bak
şevkiñde hâle

3. hâle: -e

Kaside 1
Mısra: 67
*1. Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve
niteliklerin bütünü,
durum. 2. Davranış,
tutum, tavır. 3. Geçmiş
ile gelecek arasındaki
yaşanmakta olan
zaman.*

Çuyruğu ahter-i
dümbâle licâmı hâle
Çîn-i zülf-i siyehi turre-
i tāvūs-ı cinân

4. hâliñi: -i, -n, -i

Gazel 125

Mısra: 2

*Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve
niteliklerin bütünü,
durum.*

Zâhid sen umûruñ
idegör Hâlîka tefvîz
Geldikçe nedir hâlîñi
mahlûka bu ta^criç

5. hâliñ: -in

Gazel 240

Mısra: 5

*Bedende olan siyah
nokta, ben.*

Çerh-i ruhuñda hâlîñ
eder gâhice tülû^c
Dehr-i hayâl-i dillere
necm-i seher gibi

hal çekelim:

1. hal çekelim: -elim

Gazel 185

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Açık renk kağıda
yapılan halkârlarda
desenlerin dış kenarına
koyu altından tahrir
çekmek.*

Neşâṭ-ı pîrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Araḳla rûy-ı nigârı
derûna ḫal çekelim

ḫalâs:

1. **ḫalâş:**

Gazel 124

Mısra: 2

*Ar. 1. Kurtarma. 2.
kurtuluş. 3. Kurtulmuş,
kurtulan. (Bu manada
yalnız olmak
maddesiyle kullanılır.
halâs olmak:
Kurtulmak).*

Uzandıkça leb-i dildâra
mıḳraḫ-ı fem-i eşḫâş
O şem‘-i ḫüsnü yoḳdur
ḳorḳaram andan dilâ
ḫalâş

ḫalâş ol:

1. **ḫalâş ol: -sa**

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kurtulmak.

Zulmet-i ḡamdan ḫalâş
olsa ‘aceb mi ‘aşıḳân
Beyt-i dillerde ḫayâl-i
ṭal‘atiñ nûr-ı şu‘â‘

hâle:

1. **hâle:**

Gazel 187

Mısra: 4

*Ay aḡlı, ay
etrafında bazen peyda
olan daire.*

Fıkr-i ḫaṭıñla ḫüsnüñe
bārân olur sirişḳ
Devr-i ḳamerde hâle
hem olsun hem olmasın

2. **hâle:**

Gazel 44

Mısra: 3

*Ar. ay çevresindeki
parlaklık.*

Alıp âḡüşuma olma hey
dilâ hâle gibi
Ten-i pākîzesine
pîrehenim ḳıldı nüfûz

3. **hâle:**

Gazel 110

Mısra: 9

*Ar. ay çevresindeki
parlaklık.*

Diriḡâ biçmege maḫşül-
ı ‘ömrü mâh-ı nevdır
dâs
Felekte hâle ḫırmendir
kevâkib dâne-i ervâḫ

4. **hâle:**

Gazel 200

Mısra: 9

*Ar. ay çevresindeki
parlaklık.*

Hâle ḫırmen dâne-i
gendüm kevâkib ḫâşılı
Pîr-i çerḫa keşkül-i
zerdir muşanna‘ mâh-ı
nev

5. **hâle:**

Gazel 245

Mısra: 9

*Ar. ay çevresindeki
parlaklık.*

Hâle ḫırmendir kevâkib
dâne gendüm hezârân
Pîr-i çerḫiñdir
muşanna‘ mâh-ı nevdır
keşkülü

ḫalef:

1. **ḫalef:**

Gazel 151

Mısra: 1

*Birinin ardından
gelip onun makamına
geçen kimse, ardıl, selef
karşıtı.*

Ḳıldı Mecnûn beni
şahrâ-yı maḫabbetde

halef
Hamdü lillāh yerini boş
komadı pīr-i selef

halef selef olurlar:

1. **halef selef olurlar:** -ur,
-lar

Gazel 150

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İki kişi birbirini
izleyerek bir göreve
gelmiş olmak, biri
ötekinin yerine
geçmek.*

Şahn-ı emelde fūrkat-ı
vuşlat telef şeref
Mihir ü kamer felekde
olurlar halef selef

hāle-i āgūş:

1. **hāle-i āgūş:**

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kucağın içine
almak, kucaklamak. //
Güneşin doğup gecenin
sona ermesiyle ayın
ortadan kaybolması.*

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āgūşa
kimseler şaramaz

hāle-i āgūşa:

1. **hāle-i āgūşa:** -a

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kucağın çevresi -
Kucağın içi, kucak-*

Müşkil oldu nā'il olmak
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āgūşa teslim
olmadık meh-pāre şāz

hāle-i hürmendir:

1. **hāle-i hürmendir:** -dir

Muhammes 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Ay ağılı şeklindeki
harman.*

Felekde hāle-i
hürmendir kevākib
dāne-i ervāh
Dirīgā biçmege maḥşül-
ı 'ömrü māh-ı nevdır
dās

halel verir:

1. **halel verir:** -ir

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bozmak, zarar
vermek.*

Bezm-i hacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
halel verir

hālet:

1. **hāletdir:**

Gazel 31

Mısra: 6

Nitelik, durum, hal.

Döküp ol hān-kāh
şiddet-i vaqt-i şitā için
Ne hāletdir bu kim
berdü'l-'acūze
mübtelādır yaḥ

2. **hāletim:** -im

Gazel 182

Mısra: 9

Nitelik, durum, hal.

Mütü kable en-temütü
dan haber al hāletim
Ölmeden evvel ölüp
meydāna
gelmişlerdenim

hālet-i devrānı:

1. **hālet-i devrānı:** -ı

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Devir, felek, zaman,
deveran, dünyanın
halleri.*

Zāhid ne bilir hālet-i
devrānı haķikāt
Besdir aña beş vaķtı
Hüdā eyledi tefrīz

hālet-i nez'e:

1. hālet-i nez'e: -e

Gazel 244

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Çekip çıkarma,
koparma; can çekişme
durumu II içme, içip
bitirme; kurtulma
durumu.*

Humār-ı meyle varmış
hālet-i nez'e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfi gelip sen sāķiyā
şun mey

hāleveş:

1. hāleveş:

Gazel 27

Mısra: 7

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Şaḥn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āgūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāḥ

2. hāleveş:

Gazel 224

Mısra: 9

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āgūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

hāl-i 'anberin:

1. hāl-i 'anberin:

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ben.

Gülgün-ı 'arızında seniñ
hāl-i 'anberin
Necm-i seḥerdir ol ki
şafaqdan nişānedir

2. hāl-i 'anberin:

Gazel 167

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ben.

Gerdende dāne dāne
görüp hāl-i 'anberin
Kāfūr içinde ḥabbe-i
fülfül demez misin

hāl-i 'arak-riziñ:

1. hāl-i 'arak-riziñ: -iñ

Gazel 17

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Terliyen, ter döken
ben.*

Besdir mizāca hāl-i
'arak-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı 'ışķa mā-ı ter-
i hindibā 'abes

hāl-i 'arızında:

1. hāl-i 'arızında: -ında

Gazel 85

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanak beni.

Şanma hāl-i 'arızında
ḥaṭṭ-ı 'anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bimāra hindibā biter

hāli 'arz eylemek:

1. **ḥālī** ‘arz eylemek: -
mek

Muhammes 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Durumu arz etmek.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkün o şāha
resm edip ‘arz eylemek
ḥālī

ḥāl-i fülful:

1. **ḥāl-i fülful:**

Gazel 173

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karabiber gibi

siyah olan ben.

Hıfz için gerden-i
kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḥāl-i fülful

ḥāl-i gerdeniñ:

1. **ḥāl-i gerdeniñ: -iñ**

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Boyundaki ben.

Ḳıyās eder göricek ḥāl-i
gerdeniñ ‘uşşāk
O pāsbānını kāfūra
vaż’-ı fülful eder

ḥāl-i ḥaddin:

1. **ḥāl-i ḥaddin: -in**

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağın

beni/yanaktaki ben.

Düşürmüş ḥāl-i ḥaddin
çişmine sūrāḥ-ı
sūzından
Ki şan Hindüstān
iklīmini seyrān eder ol
şūḥ

ḥāl-i ‘izārı:

1. **ḥāl-i ‘izārı: -ı**

Gazel 150

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki ben(siyah
nokta).*

Ḥāl-i ‘izārı rakşa çıkıp
Zühre güyyiyā
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tābı def-be-kef

2. **ḥāl-i ‘izārı: -ı**

Gazel 203

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki ben(siyah
nokta).*

Mehd-i emelde ḥāl-i
‘izārı o mehveşiñ
Tıfl-ı ḥayāl-i çişm-i
cihāndır bebekse de

ḥāl-i lebinı:

1. **ḥāl-i lebinı: -ini**

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dudağın vaziyeti,
durumu.*

Ḥāl-i lebinı bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebenı kevşer-i
ḥavz içre siñekdir

ḥāl-i müşğın-i lebiñ:

1. **ḥāl-i müşğın-i lebiñ: -iñ**

Gazel 237

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dudağının
kenarında misk kokulu
ben.*

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḥāl-i müşğın-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

ḥālī nice olur:

1. **ḥālī nice olur:**

Kaside 1

Mısra: 141

Kelime Tipi: -

Hali nasıl olur.

Nice olur ḥālī faḳīriñ

‘acebā maḥşerde

Sevrveş gelse gerek

üstüne ḥalḳıñ nīrān

ḥāl-i ruḥ:

1. **ḥāl-i ruḥ:**

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki, yanaktaki
ben.*

Murğ-ı dili şayd

eylemek ol dāneye

maḥşüş

Ḥāl-i ruḥunu tele-i

zülfünde naẓar ḳıl

ḥāl-i ruḥunu:

1. **ḥāl-i ruḥunu:-unu**

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki, yanaktaki
ben.*

Murğ-ı dili şayd

eylemek ol dāneye

maḥşüş

Ḥāl-i ruḥunu tele-i

zülfünde naẓar ḳıl

ḥāl-i siyehi:

1. **ḥāl-i siyehi:-i**

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin siyah
tane gibi olan beni.*

La‘l-i lebi ma‘cūn-ı

cevāhir ile maḥlūṭ

Ḥāl-i siyehi ḥabb-ı

mu‘anber ile merbūṭ

ḥāl-i siyehiñ:

1. **ḥāl-i siyehiñ:-iñ**

Gazel 160

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin siyah
tane gibi olan beni.*

Kūzeler mi ḳodıñ

eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ

Naẓar et çāh-ı

zeneḥdāniña zezem

gibisin

ḥāl-i yāre:

1. **ḥāl-i yāre:-e**

Gazel 56

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin beni.

Gören necm-i seḥer

derse o ḥāl-i yāre

lāyıḳdır

Şeb-i zülfüñde tāb-ı

vech-i pāki şubḥ-ı

şādıḳdır

ḥāl-ı:

1. **ḥāl-ı:**

Gazel 125

Mısra: 1

*Halk eden, yaratan,
yaratıcı (Allah).*

Zāhid sen umūruñ

idegör Ḥāl-ı tefvīz

Geldikçe nedir ḥāl-iñi

maḥlūḳa bu ta‘rīz

ḥāl-im perişān oldu:

1. **ḥāl-im perişān oldu:-**

du

Murabba 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Perişān, dağınık
durumda olmak.*

‘Acebā tīg-ı müjeñle

nice olur aḥvālim

Pārelendi cigerim oldu

perişān ḥāl-im

hālîmi:

1. hālîmi: -im, -i

Gazel 10

Mısra: 10

Hal, durum. ahval.

Fennî şeb-i fikrinde
sipîhr-i ruḥı üzre
Ḥālîmi ziyādâr olan ol
şu'le-i kevkeb

hālîne merḥamet eyle:

1. hālîne merḥamet eyle:

Kaside 1

Mısra: 132

Kelime Tipi: -

Durumuna

merhamet etmek.

Fenni-i rû-siyehîñ bir
kes deryûzeñdir
Ḥālîne merḥamet eyle
anıñ ey şâh-ı cihân

hālîne uzandı:

1. hālîne uzandı: -dı

Gazel 163

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benîne uzanmak.

Yüz bulup çıkdı yine
başdan uzandı hālîne

‘Āşîkân ekl-i ḥabbü'l-
zehebdir perçemiñ

hālîş-‘ayâr:

1. hālîş-‘ayârı: -ı

Gazel 225

Mısra: 12

Hâlîs ayarlı altın.

Fenniyâ Zîver Efendiye
bu nazmı ‘arz et
Söyler ol hālîş-‘ayârı
saña zergercesine

2. hālîş-‘ayâr:

Gazel 228

Mısra: 7

Hâlîs ayarlı altın.

Zerger-i mürşid eder
hālîş-‘ayâr elbette
Dağal-ı zühdü kıoyup
püte-i vird-i kıäle

ḥalk:

1. ḥalk:

Gazel 16

Mısra: 4

Ahali // insanlar.

Eṭrâfi fiten başdı ağıp
gitmede mîzân
Ḥalk düşdü boğaz
derdine dirhemde
ḥavâdiş

2. ḥalkıñı: -m

Kaside 1

Mısra: 142

Ahali // insanlar.

Nice olur ḥâlî fakîriñ
‘acebâ maḥşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne ḥalkıñ nîrân

3. ḥalkı: -ı

Murabba 3

Mısra: 10

Ahali İnsanlar.

Ceyş-i cândır ğamzesi
aña nigâhı pâdişâ
Ḥalkı pey-der-pey şehîd
olmağda bâ-ḥükmi-i
kazâ

4. ḥalkıma: -ım, -a, -

Gazel 146

Mısra: 8

Boğaz, boyun.

Bâde-i la‘lini nüş
etmege me’zûn olsam
Cân ḥalkıma degin
etmez idim anı ferâğ

ḥalk eylemiş:

1. ḥalk eylemiş: -miş

Muhammes 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yaratmak.

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudurü'n-nâs
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı halk eylemiş fettâh

halka halka:

1. halka halka:

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Halka halka.

Nazar kıl halka halka
cân-güdâz-ı sîne-i
Fennî
Efendim süz-ı ıışkıñla
hemîşe bağrı yanıkđır

halka-i meclis:

1. halka-i meclis:

Gazel 91

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meclis halkası,

*çember şeklinde
dizilmiş topluluk.*

Şanma şüfî bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübḥa-i bâde-i mercân
ile tevḥîd ederiz

halka-i zülfün:

1. halka-i zülfün: -üñ

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Saç halkası;

*sevgilinin saçındaki
bukleler.*

Şerbet-i la'li şifâ derken
dil-i divâneye
Halka-i zülfün geçirdi
boynuma zencirveş

halka-i zülfünü:

1. halka-i zülfünü: -ü, -n, -ü

Gazel 179

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zülûf halkaları.

Dâne-i ḥâl ile murğ-ı

dile

Halka-i zülfünü kılmış

ol dām

hall:

1. hall:

Gazel 212

Mısra: 5

*Bağlı bir şeyi, bir
düğümü açma; eritme;
eritilmiş maden*

*(TETTL, II/242); ince
yaldız (TTAS).*

Ḥall ile siriştiñ leheb-i
ıışk ile zâhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kîmyâya çarışma

halvet-i bezme girsem:

1. halvet-i bezme

girsem: -sem

Gazel 176

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mecliste yalnız

kalmak.

Ki çıksa yâr anıñla bir
kere girsem halvet-i
bezme
O mehle ba'd-ez-în bir
iki nev-ıd edip çıkmam

hām:

1. hām:

Gazel 120

Mısra: 4

Ham.

Ḥayâl-i la'lini dil turş-ı
ḥasretle edip sâbit
O yek-sâle ḥam içre
tâze engüru
ṭayandırmış

hamâkat:

1. **ḥamākatdendir:** -den,
-dir

Murabba 1

Mısra: 14

Ahmaklık.

Zahm-ı pür-ḥūn-ı
ḥadeng ile kızıl kan
olayım
Nî‘met-i vaşlına şabr
etme ḥamākatdendir

ḥamd ola:

1. **ḥamd ola:** -a

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şükürler olsun.

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rüşenā kıldı
baña
Maṭla‘ımdan ṭālī‘im
şemsü'd-ḍuḥā kıldı
baña

2. **ḥamd ola:** -a

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şükürler olsun.

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü‘ennes̄
Mecnūn edemez

herkesi leylā-yı
mü‘ennes̄

ḥamdü lillāh:

1. **ḥamdü lillāh:**

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hamd, ancak

Allah'adır.

Ḳıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maḥabbetde
ḥalef
Ḥamdü lillāh yerini boş
komadı pīr-i selef

2. **ḥamdü lillāh:**

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hamd, ancak

Allah'adır.

Bir gül-i mestūr idiñ
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecid

ḥāme:

1. **ḥāme:** -ye

Gazel 71

Mısra: 9

Yontulmuş kalem.

Ḥāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadık cānıñ mı var

2. **ḥāme:**

Gazel 205

Mısra: 5

Kalem.

Nıgeh gezlik benān
ḥāme dehānıñ ḥücredir
ey meh
Ḥaṭıñ āyet mi yazdıñ
muşḥaf-ı kırtāş-ı
ruḥsāra

3. **ḥāmem:** -m

Gazel 40

Mısra: 4

Kalem.

Taḥrīr edemem sūziş-i
‘ışkı ben o yāre
Ḥāmem olup āteş
tutuşur şafḥa-i kāğid

4. **ḥāme:**

Kaside 2

Mısra: 25

*I. Kalem II. Şairlik
yeteneği.*

Besdir ey ḥāme yeter
ḥaddiñ degildir ḳıl edeb

Olmasın taşdı'e bā'ış
güfte-i nazmıñ medīd

5. **hāme:**

Kıt'a 2

Mısra: 19

*I. Kalem II. Şairlik
yeteneği.*

Ḥaddiñ degildir ey
dehenin hāme kıl edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

hāme-i eş'ārımız:

1. **hāme-i eş'ārımız:-
ımız**

Gazel 102

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiirlerin kalemi.

Dürr-i güftarı n'ola
dizse kenār-ı bahre
Fenniye hāme-i
eş'ārımız oldu yemimiz

hāme-i lālim:

1. **hāme-i lālim:-im**

Gazel 217

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak kırmızı

*kalem II elin beş
parmağı; el, avuç.*

Elimde hāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām 'arz etmede
yāre zebānı olmamaç
üzre

hāme-i lüknet:

1. **hāme-i lüknet:**

Kıt'a 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Bir tarafı yazmayan
kalem.*

Yeter ḥaddüñ degildir
kıl edeb ey hāme-i
lüknet
Muṭavvel nazm ile
taşdı'e bā'ış olma
bālāya

hāmem:

1. **hāmem:**

Gazel 172

Mısra: 10

*I. Kalem. II. Şiir
yazma sanatı.*

Nice vaşf etsem Emīniñ
kāf-ı ṭab'ın Fenniye
Zivere destimde
hāmem şeh-per-i 'anqā
degil

hāmīd:

1. **hāmīd:**

Muhammes 1

Mısra: 12

Allah'ın

*isimlerinden (esmâ-i
hüsnâ) biri. II Kendisine
hiçbir yerginin
yönelmediği varlık,
dıştan bir sebep
olmaksızın zâtıyla
övgüye lâyık bulunan,
Allah.*

Eger 'ākıl iseñ olma
cihānda sun' ile ḥāsīd
İçip cām-ı mey devrān-ı
'ışkı dem-be-dem
hāmīd

2. **hāmīd:**

Gazel 239

Mısra: 11

Hamid II Mahlas.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmīd gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi'mār bulunur mu

hāmīd-i mürşid:

1. **hāmīd-i mürşid:**

Gazel 182

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Mürşidin hamdi.

Hāmid-i mürşid gibi
sulṭāna Fennī yüz sürüp
Kaṭreyem mevc-i yem-i
‘ummāna
gelmişlerdenim

**ḥammām-ı kalb-i ‘āşık-ı
zār:**

1. **ḥammām-ı kalb-i
‘āşık-ı zār: -iñ**
Gazel 45
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*İnleyen âşığın kalp
hamamı.*

Sākī bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı kalb-i ‘āşık-ı
zārīñ şıcağı var

ḥamr:

1. **ḥamr:**
Gazel 242
Mısra: 3
Bâde, sahbâ, şarâb.

Ḥamr için nāzil olan
āyet midir ḥaṭṭīñ lebiñ
Hürmeten bağıdıkça
vā‘iz anı tefsir eyledi

ḥamse mübârekdir:

1. **ḥamse mübârekdir: -
dir**

Kaside 1

Mısra: 123

Kelime Tipi: -
Elleriyle yemek

*(Araplarda "beş
mübarek parmak"
anlamında bir deyim.
Bkz. Ali Bey Lehçetü'l
Hakayık, s. 205).*

Evvelen işte biri ḥamse
mübârekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o şeb oldu
iḥsân

ḥamyâzelen:

1. **ḥamyâzelenlikçe: -
dik, -çe**

Gazel 213

Mısra: 10

Esnemek.

Bugün kürsîde gör kim
ḥvâba vardı Fenniyâ
vā‘iz
Ḥuzûrunda cemâ‘at
kaşd edip
ḥamyâzelenlikçe

ḥancer:

1. **ḥanceri: -i**
Gazel 235

Mısra: 4
Hançer.

Cüyân olur miyânına
kıldıkça nazar
Bir âb-ı şâfdır kemeri
içre ḥançeri

ḥançer be-kef:

1. **ḥançer be-kef:**

Gazel 209

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Yürü ḥançer be-kef dal
tiğ-i âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na‘ralarla
bezme teşrif et
Nerimâne

ḥançer be-kef gelir:

1. **ḥançer be-kef gelir: -ir**

Gazel 195

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Elinde hançer ile
gelmek.*

Gelir ḥançer be-kef âteş
mişâli ṭal‘at-ı pür-ḥâl
Ḥazer kıl mest-i şeydâ
nev-çerî-i şüh-ı
bengiden

hançer-i bürrân:

1. **hançer-i bürrân:**

Gazel 221

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç,

hançer.

Küyunda rakîb için o

mâhîñ n'ola çursak

Şeb-tâ-be-seher

hançer-i bürrân

elimizde

hançer-i bürrâna:

1. **hançer-i bürrâna: -a**

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç,

hançer.

Tîğ-1 müjeñe sînesini

feth eden ʿâşık

Dîvâne eder hançer-i

bürrâna teğarrüb

hançer-i pâki:

1. **hançer-i pâki: -î**

Gazel 63

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz, saf hançer.

Temâşâ kıl o şâhîñ

hançer-i pâki

miyânında

Bir âb-1 şâfdır güyâ açar

ʿayn-1 kemerdendir

hançer-i tîğ-1 nigâh-1

dîdesi:

1. **hançer-i tîğ-1 nigâh-1**

dîdesi: -sî

Gazel 209

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gözün bakış

kılıcının hançeri.

Bugün seyr-i Bebekde

katl edip ʿuşşâkıñı

Fennî

Boyandı hançer-i tîğ-1

nigâh-1 dîdesi kana

2. **hançer-i tîğ-1 nigâh-1**

dîdesi: -s, -î-sî

Gazel 209

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözün bakış

kılıcının hançeri.

Bıçağıyla beni katl

eyleyip ol şūh-1

mestâne

Boyandı hançer-i tîğ-1

nigâh-1 dîdesi kana

hâne:

1. **hâne: -de**

Gazel 137

Mısra: 2

Ev.

Dillerde hayâli o mehiñ

lânede maḥfûz

Bir murğ-1 kebüterdir o

kim hânede maḥfûz

2. **hâne: -ñ, -e**

Gazel 12

Mısra: 3

Ev, mesken.

Teşrîf edicek hâneñe

her maḥdem-i pâkin

Ḥâk-i rehini çeşmiñe

kuḥl-1 Şifahân et

hâne-i kalbi:

1. **hâne-i kalbi: -î**

Gazel 142

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül evi.

Şeb-i hecrinde tülûʿ

etmez ise mâh-1 felek

Şemʿine ḥüsnüñ eder

hâne-i kalbi telmîʿ

han-1 vâlâya:

1. **ḥān-ı vālāya:** -y, -a

Kit'a 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüce hakana.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
Hoşā nā-dīde bir dūr-
dāne verdi ḥān-ı vālāya

ḥān-kaḥ:

1. **ḥān-kaḥ:**

Gazel 31

Mısra: 5

Tekke, dergâh.

Döküp ol ḥān-kaḥ
şiddet-i vaḳt-i şitā için
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-‘acūze
mübtelâdır yaḥ

2. **ḥān-kaḥ:**

Gazel 124

Mısra: 3

Tekke, dergâh.

Uşūliyle ayağın denk
alıp bu ḥān-kaḥ içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şaḳın
rakḳāş

ḥān-kaḥ-ı bezm-i

rindāna:

1. **ḥān-kaḥ-ı bezm-i**

rindāna: -a

Gazel 224

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Rintler meclisinin
tekkesi.*

Eger var ise meyliñ

ḥān-kaḥ-ı bezm-i

rindāna

Ḳudūmuñla müşerref

ḳıl buyur lakin

pedersizce

ḥān-kaḥ-ı dilde:

1. **ḥān-kaḥ-ı dilde: -de**

Gazel 210

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül tekkesi, evi.

Mevc-i kem-ḥā-yı ver‘a

‘arz etme sen şūfī gelip

Ḥān-kaḥ-ı dilde zīrā

būriyādır çeşmime

ḥān-kaḥ-ı halka-i bezm:

1. **ḥān-kaḥ-ı halka-i**

bezm:

Muhammes 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Meclis halkasının
tekkesi.*

Gelip bu ḥān-kaḥ-ı
ḥalka-i bezm içre ey
‘ābid
Ayağın elde tut pīr-i
muğānın ḥürmete
zāhid

ḥān-kaḥ-ı ‘ışka:

1. **ḥān-kaḥ-ı ‘ışka: -a**

Gazel 174

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk tekkesi.

Bu ḥān-kaḥ-ı ‘ışka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān arzū degil

ḥān-kaḥ-ı mey-kede:

1. **ḥān-kaḥ-ı mey-kede:**

Gazel 59

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhane tekkesi.

Sen ḥān-kaḥ-ı mey-
kededen çıkma rind
iseñ
Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

ḥannās olur:

1. **ḥannās olur:-ur**
Muhammes 1
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Şeytan olmak.

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıdlāl-ı
ʿibāde şimdi ol ḥannās

ḥar:

1. **ḥārīñ:-in**
Gazel 89
Mısra: 2
Far. Diken.

Gören ḥaṭṭ-ı siyehkārın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārīñ vahşetiyle dīde-
i bülbülde zārīdir

2. **ḥar:**

- Gazel 53**
Mısra: 7
Eşek.

Zāhid қаṭarında çü ḥar
olsa ğam degil
Ammā bu sūr'at ile
licām-ı cemel kıpar

3. **ḥar:**

- Gazel 77**
Mısra: 7
Ateş, hararet.

Cisini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḥar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

4. **ḥar:**

- Gazel 220**
Mısra: 8
Eşek.

Müheyyādır reh-i beyt-
i vişāl-i yār için aġyār
Қаṭār-ı qudsiyāne nāқа-
i maḥmil ḥar isterse

ḥar olup:

1. **ḥar olup:-up**
Gazel 64
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Diken olmak II
Rakip olmak.

Şīt-i derāy-ı reh-
berimiz çınkıraqlıdır
Zāhid қаṭār-ı na'ra-i
rindāna ḥar olup

ḥarāb ed:

1. **ḥarāb ed:**

- Gazel 83**
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yıkmak,
mahvetmek.

Ḥayāl-i tiġ-ı niġāhı ol
āfetiñ Fennī
Ḥarāb edip cigerim
pāre pāre kıalmışdır

ḥarāb et:

1. **ḥarāb et:-di**
Gazel 143
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yıkmak, vıran
etmek.

Yıkdı beyt-i kıalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi ḥarāb
Қаṭ'ı ümmīd eyleyip
vırāneden etdim ferāġ

ḥarām:

1. **ḥarām:**
Gazel 27
Mısra: 9
Şer'atçe, dince
yasak edilmiş şey.

Şayyāda hıç ḥarām ola
mı ṭā'ir-i vişāl
Fenniye murġ-ı büse-i
la'liñ şehā mubāḥ

2. **ḥarāmlikda:** *-lık, -da*

Gazel 219

Mısra: 8

Din kurallarına

aykırı olan, dinî

bakımdan yasak olan,

helal karşıtı; yasak.

Hemîşe ekl ederseñ

besmeleyle naḳdi

Şerāb ile riyā gūyā degil

tev'em ḥarāmlikda

ḥarām et:

1. **ḥarām et:** *-se*

Gazel 161

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uzak tutmak.

Merdüm-i vaşlı biñ

mişli ḥarām etse n'ola

Mehd-i sînemde

uyutdum o ğazāli

küçücek

ḥarām etme:

1. **ḥarām etme:** *-me*

Gazel 234

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Helale uygun

olmayacak şekilde

davranmak.

İçip içip bize rez-

duḥteri etme ḥarām

Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol

zāhidā hilāliñ mi

ḥārc:

1. **ḥārcın:** *-ı, -n*

Gazel 54

Mısra: 5

Harcanan şey/para.

Zerger-i mürşid 'ayār

eylerdi ḳalb ḥārcın

Püte-i 'ışk içre zāhid

ḳāla etmez i'tibār

ḥarc-ı rāh:

1. **ḥarc-ı rāh:**

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yol giderleri.

Bu bî-çāre nuḳūd-ı

sirişki biz Fennî

Ṭarîḳ-i Ka'be-i vuşlata

ḥarc-ı rāh ederiz

ḥarem-i ḥāşa:

1. **ḥarem-i ḥāşa:** *-a*

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Hususi harem.

Ḳābe ḳavseyn e duḥl

eyledi bu ḥālet ile

Vāşıl oldu ḥarem-i ḥāşa

o şāhib-i 'irfān

ḥarf-i cerr çeker:

1. **ḥarf-i cerr çeker:** *-er*

Gazel 240

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cer harfi gibi

kelimelerin harekesini

değiştirmek.

İ'rāb-ı ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı

ruḥuñ bî-ḥaber gelip

Ol ḳalb-i mübtedāyı

çeker ḥarf-i cerr gibi

ḥarf-i cevherdārla:

1. **ḥarf-i cevherdārla:** *-la*

Kıt'a 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mücevherden harf.

Tāriḥin üçler gelip der

ḥarf-i cevherdārla

Cennet içre 'aynıdır bu

kevsşerin fevvāresi

[Sene 1191]

ḥarf-i da'vāt-ı ḳadeḥ:

1. **ḥarf-i da'vāt-ı ḳadeḥ:**

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kadehin ileri
sürdüğü sesler.*

Hüsn-i haṭṭıñdır şehā
nūr āyeti kavlı-i eşaḥ
Nokṭa-i hāl-i lebāniñ
ḥarf-i da‘vāt-ı kadeḥ

ḥār-ı aḡyāra:

1. ḥār-ı aḡyāra: -a

Gazel 173

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*1) rakibin dikenini 2)
rakib.*

Hār-ı aḡyāra açıldıḡça o
gül
Āh edip murḡ-ı dil oldu
bülbül

ḥār-ı müje:

1. ḥār-ı müje:

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Diken (gibi olan)
kirpik.*

Dil-i sevdā-zede
kaldıḡça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe ḥār-ı
müjesin şāne yapar

ḥār-ı nikāt-ı sūḥan:

1. ḥār-ı nikāt-ı sūḥan: -
im

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Söz inceliklerimin
dikenini.*

Feth edip ‘arz-ı cemāl
eyleme aḡyāra diyü
Ġonçeye ḥār-ı nikāt-ı
sūḥanıñ kıldı nüfüz

ḥaridār:

1. ḥaridāra: -a

Gazel 220

Mısra: 2

Satın alıcı.

‘Arūs-ı vaşla naḡd-i
cāni baḡş eyle zer
isterse

Ḥaridāra şaçıver naḡd-i
eşkiñ gevher isterse

2. ḥaridār:

Gazel 239

Mısra: 10

Alıcı, müşteri.

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş lik
Mışır içre ‘aceb anı
ḥaridār bulunur mu

ḥaridār-ı peşimāne:

1. ḥaridār-ı peşimāne: -e

Gazel 130

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Pişman satıcı.

Ḳılma saḡın ey dil
göricek bī-hem-tā geḡ
Bey‘ ile ḥaridār-ı
peşimāne tavassuṭ

ḥaridār-ı raḥmnākime:

1. ḥaridār-ı

raḥmnākime: -im, -e

Gazel 166

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhametli satıcı.

Bu esb-i nazmı ḥaridār-ı
raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā bakıp ḡüsnü

ḥās:

1. ḥās:

Gazel 122

Mısra: 6

*Bir şeye veya bir
kimseye âit olup
başkasında
bulunmayan, ona
mahsus olan, özgü //*

*Bir şeye veya bir
kimseye ayrılmış olan,
herkese âit olmayan,
husûsî, özel.*

Nuḫk-ı pend-i ‘âşık u
ağyârı fark etmez o şūḫ
Maḥremi sîm-i dağaldır
hep sen bî-gâne ḫâş

hasen deyip:

1. hasen deyip: -y, -ip

Gazel 236

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel, iyi demek. II

*Takdir etmek, aferin
demek.*

Yazdıkça ḫüsn-i ḫaṭṭına
zâhid ḫasen deyip
İ‘râbı sahv edince
şaşırdı izâfeti

ḫaşḫaş:

1. ḫaşḫaş:

Gazel 113

Mısra: 4

Gelincikgillerden,

*uzun bir sapın ucunda
beyaz veya mor tek bir
büyük çiçek açan,
kapsül biçimindeki
meyvesi
olgunlaşmadan
çizildiğinde akan sütten*

*afyon elde edilen, Asya
ve Afrika'nın ılık ve
sıcak bölgelerinde pek
çok türü bulunan bir
yıllık otsu bitki.*

Efyûna müşâbih (pür-
gamda) diyemem dâne-
i ḫâliñ
Keyfiyyet-i bengiye
nice beñzeze ḫaşḫaş

ḫasîb:

1. ḫasîb:

Gazel 82

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu ḫasîb.

Fenniyâ fetḫ etse gâhî
gülşen-i ṭab'ın ḫasîb
Daḫı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ḫapar

2. ḫasîb:

Gazel 207

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu ḫasîb.

Zemzem verirse
kevşere ḫüccâcveş
ḫasîb
Fennî verir nikâtını
‘ūd-âşnâlara

3. ḫasîb:

Gazel 238

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu ḫasîb.

Sūḫ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyâ olsañ
ḫasîb
‘ilm ile girmez ele kesb-
i sūḫan dedikleri

ḫasîb begle:

1. ḫasîb begle: -le

Gazel 175

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şair ḫasîb.

Kesb-i selâset ile ḫasîb
Begle Fenniyâ
Sūḫ-ı nazımda şî‘rini
sen yâl u bâl bil

ḫasîb efendi:

1. ḫasîb efendi:

Gazel 223

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(ö. 1166/1752-53)

*Mü'minzâde adıyla da
tanınan Ahmed ḫasîb
Efendi Bursa'da
doğmuştur.. Silkü'l-leâli
Âli Osmân adlı manzum
Osmanlı tarihi ile*

tanınan âlim ve müderristir.

‘Arz et bu nev-zemîni
[.] üstâda Fenniyâ
Bağmaz Hasîb Efendi o
deñlü kuşûruma

hasîbî:

1. hasîbî:

Gazel 192

Mısra: 9

Şairin mahlası.

Hasîbî ister imiş
Fenniyâ müşâ‘areye
Hezâr-ı gönçe-dehen
sû-be-sû çemen be-
çemen

hasîb-i rüstem:

1. hasîb-i rüstem:

Gazel 52

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Rüstem gibi

kuvvetli şair Hasîb.

Fenniyâ şahn-ı
belâğatda Hasîb-i
Rüstem
Küş-gîr-i sühan-ı
nâzım-ı meydân
büyüdür

hasîb-i rûze-dâr:

1. hasîb-i rûze-dâr:-a

Gazel 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Oruç tutan şair

Hasip.

Bu nazmı mâhya
kandili uçurup Fenni
üstâda
Hüner ‘arz et Hasîb-i
rûze-dâra her çi bād-
âbād

hasîb-i tûti-i güyânîñ:

1. hasîb-i tûti-i

güyânîñ:-îñ

Gazel 230

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Papağan gibi güzel

sözler söyleyen Hasip.

Oğuyup Fenniyâ
eş‘arını mâh-ı şekerāsâ
Hasîb-i tûti-i güyânîñ
oldum ben de meftûnu

hasîb-i tûti-i şîrîn-

femiñ:

1. hasîb-i tûti-i şîrîn-

femiñ:-îñ

Gazel 230

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tatlı sözler

*söyleyen papağan
Hasip.*

Hezârân dilleri hayrân
eder bu maṭla‘ı seyr et
Hasîb-i tûti-i şîrîn-
femiñ mir’ât-ı
mazmûnu

hasîb-i ‘uşşâk:

1. hasîb-i ‘uşşâk:

Kıt'a 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Âşıkların asili, soyu
temizi.*

Mefhar-ı zât-ı şerîf âl-i
Resûl-i Ekrem
Nâmver-i şâhib-i güftâr
hasîb-i ‘uşşâk

hâsid olma:

1. hâsid olma:-ma

Muhammes 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kıskanmak, haset
etmek.*

Eger ‘âkil iseñ olma
cihânda sun‘ ile hâsid
İçip cām-ı mey devrân-ı
‘ışkı dem-be-dem
hâmid

hâşıl:

1. hâşılı: -ı

Gazel 200

Mısra: 9

*Kazanç, elde edilen,
kar.*

Hâle hırmen dâne-i
gendüm kevâkib hâşılı
Pîr-i çerha keşkül-i
zerdir muşanna^c mâh-ı
nev

hâşıl kılsa:

1. hâşıl kılsa: -sa

Kıt'a 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Elde etmek,
kazanmak.*

N'ola tevhid ile
kalbinde kılsa bir veled
hâşıl
Tulû^c etdi aña nûr-ı
tecellî hikmet-i Yezdân

hâşılı:

1. hâşılı:

Gazel 83

Mısra: 5

*Doğrusu, sözün
kısası, kısacası.*

Çarışdı dâne-i hâlile
hâşılı zülfü
Ümîd-i hırmen-i dil
rûzgâra kalmışdır

hâşimî vü kureşî-nâm:

1. hâşimî vü kureşî- nâm:

Kaside 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Haşimî ve Kureyşî
adlı.*

Hâşimî vü Kureşî-nâm
habîb-i Ekrem
Levh-i şâh beyt-i
risâletde nebiyy-i zî-şân

haşîr-i zâhidâsâ:

1. haşîr-i zâhidâsâ:

Gazel 131

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zâhidin hasırı gibi.

Sükût-ı ıışık olup bâba
nisbet bî-şadâ pâ-mâl
Haşîr-i zâhidâsâ mevc-i
nağş-ı bürîyâdır Şağ

hâşiyetim düşdü:

1. hâşiyetim düşdü: -dü

Gazel 195

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Özellliğini yitirmek.

Sürünürmüş meger
zâhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñcün hâşiyetim
düşdü der zağm-ı
Firengiden

haşr:

1. haşre: -e

Gazel 105

Mısra: 12

*Mahşer günü,
kıyamet.*

Düşüp çâh-ı zekanda
kaldı dil zencîr-i
zülfünden
Çi gam tâ haşre dek ol
delve-i saqqâ çıkar
çıkamaz

hasret-i la'l-i lebiñle:

1. hasret-i la'l-i lebiñle: -

iñ, -le

Gazel 200

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal
dudağının hasreti.*

Hasret-i la'l-i lebiñle ey
tabîb-i cân yine

Dilde buhrân-ı firâkıñ
tutuşup oldu ‘alev

haste:

1. **haste:** -y, -e

Gazel 11

Mısra: 8

Hasta II Aşık.

Müşâbih bād-zehre
dīde-i mestâne-i dil-ber
Nigâh-ı iltifâtı haste
‘ayn-ı şifâ kat kat

hat:

1. **hatıñla:** -ıñ, -la

Gazel 227

Mısra: 1

Sevgilinin

*yüzündeki ince ayva
tüyleri.*

Gelir ise hatıñla dideye
tem-tâzedden tâze
Olur şebnem-nemâ gül
gibi her dem tâzedden
tâze

2. **hat:**

Gazel 138

Mısra: 5

(sevgilinin

yanağındaki) ayva tüyü.

Haţ merıddir hayt
zülfüñ vesme rub‘-ı
dâ’ire
Rûze-dârân ahz eder
mihr-i ruhuñdan irtifâ‘

3. **hatıñ:** -ı, -n

Gazel 36

Mısra: 2

(Sevgilinin

*yanağındaki) ayva
tüyleri.*

Qılma iftâr-ı lebiñ ‘aşıka
va‘d-i va‘id
Rûze-dârâna gurüb
oldu hatıñ ey meh-i ‘id

4. **hatıñ:** -ı, -n

Gazel 205

Mısra: 6

(Sevgilinin

*yanağındaki) ayva
tüyleri.*

Nigeh gezlik benân
hâme dehâniñ hücredir
ey meh
Hatıñ âyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtâş-ı
ruhsâra

hat başdı:

1. **hat başdı:** -dı

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

*yanaklarının ayva
tüyleriyle dolması.*

Haţ başdı kıyâs eyleme
sen vechini yâriñ
Âvizedir ol hilye-i pāk
üzre münakka‘

hatâ:

1. **hatâ:**

Gazel 49

Mısra: 10

1. Yanlış, yanlışlık.

2. Yanılma.

‘İnân-ı çin-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennî
Şirâţ-ı ebruvânından
güzer kılmak hatâ
derler

2. **hatâ:**

Gazel 174

Mısra: 3

1. Yanlış, yanlışlık.

2. Yanılma.

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ hatâ eder
Bîd-i cünün-ı Çin ü
Hoten ser-fürü degil

3. **ḥatā:**

Gazel 88

Mısra: 3

1. *Yanlış,*

yanlışlık;yanılma 2.

Kabahat, kusur.

Yüz bulup başdan eder

‘āŝıka gün o ḥatā

Her kaçan ‘ārızına zülf-i

perīŝān dökülür

4. **ḥatā:**

Gazel 97

Mısra: 8

1. *Yanlış,*

yanlışlık;yanılma 2.

Kabahat, kusur.

Mu‘aqqad etmede

başdan çıkar deyü

dā’im

Ḥatā edip o perī çin-i

perçemin şaramaz

ḥatā eder:

1. **ḥatā eder:-er**

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanlışlık yapmak,

yanılığa düşmek.

Yüz bulup çıkdı o

başdan eder elbette

ḥatā

Leşker-i Çin-i Ḥoten

ṭurre-i Tatarıdır

ḥatādan ḥıfz edip:

1. **ḥatādan ḥıfz edip:-ip**

Kıt'a 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yanlıŝtan koruyup.

Ḥatādan ḥıfz edip zāt-ı

şerifiñ tā-be-rüst-ā-ḥız

Emānet olsun ol şeh-

zāde-i meh-pāre

Mevlāya

ḥatādan ḥıfz eyleyip:

1. **ḥatādan ḥıfz eyleyip:-**

y, -ip

Kıt'a 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Hatadan korumak.

Ḥıfz eyleyip ḥatādan o

sultān-ı pāki Ḥaḳ

Ḳılsın hemişe ṭal‘atı

nūr-ı şubḥgāh

2. **ḥatādan ḥıfz eyleyip:-**

y, -ip

Kıt'a 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hatadan korumak.

Ḥatādan ḥıfz eyleyip

dā’im Ḥudā efvn ede

‘ömrün

Ṭulū‘ etdi cihāna ŝimdi

bir ferzend mişl-i māh

ḥat-āver:

1. **ḥat-āver:**

Gazel 95

Mısra: 10

Ayva tüyleri yeni

bitmeye başlamış

(güzeller).

Pek tāzeniñ de ‘ālemi

yok elde ṭıflveŝ

Fennī ḥat-āver olsa

gönül nev-res istemez

2. **ḥat-āver:**

Gazel 4

Mısra: 1

Ayva tüyleri yeni

bitmeye başlamış.

Ḥat-āver olsa la‘lin

başş eder ol nev-bahār

ammā

Bahār mevsimi gül-nāra

şab[ı]r etmek muḥāl

ammā

3. **ḥat-āver:**

Gazel 83

Mısra: 3

*Ayva t yileri yeni
bitmeye başlamış.*

Haç-aver olmayıcak
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu  yışımız ey dil
bahara almışdır

h tem-i c mını:

1. h tem-i c mını: -ını

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kadehin mührü.

H tem-i c mını s k ye
verir meclisde
ř h-ı Cemřidiň um ru
v zer sıyla döner

h tem-i gevher:

1. h tem-i gevher:

Gazel 48

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mücevher yüzük.

La l-i m cevheriň ki
n dire-i p şedir
Naşş-ı haşınıla h tem-i
gevher sev d olur

hař-ı haddiň:

1. hař-ı haddiň: -iň

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

yanağındaki ayva tüyü.

Fikr-i  ncil hař-ı haddiň
ile k fir-k ş
ıldıň  ft deleriň deyr-
i cem liňde keřiř

haç-ı hoy-kerde-i hadd-i  le:

1. haç-ı hoy-kerde-i hadd-i  le:

Gazel 228

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanağın

* zerindeki terlemiş
ayva tüyü.*

Nazar et ol haç-ı hoy-
kerde-i hadd-i  le
Verd-i  şk fte-i hamr 
da müzeyyen j le

haç-ı niz mına gelmez:

1. haç-ı niz mına gelmez: -mez

Gazel 48

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düzen izgisine

gelmek.

Gelmez haç-ı niz mına
řol beldeniň hem n
Beyne'l-eh li cümlede
ki ittih d olur

haşib-i  şkı:

1. haşib-i  şkı: -ı

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk hatibi.

Haşib-i  şkı g r kim
 st hv nım eyleyip
minber

Nuz l eyler ser-i b l ya
ol şeyd  ışar ışmaz

h tif:

1. h tife: -e

Gazel 117

Mısra: 10

H tif ( l.

1239/1823) divan şairi.

Fenniy  lu bet-i
şaşranc-ı sühanda fi'l-
h l

Eyledim H tife ferz ne-
i şab m ile k ş

h tif-i ş hib-bel gat:

1. h tif-i ş hib-bel gat:

Murabba 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Belagat sahibi
gizliden haber veren.

Kaṭreyem nezdinde
bi'llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i şāhib-belāgat
ma'rifet deryāsıdır

hatt:

1. hatt:

Gazel 76

Mısra: 9

(*Sevgili'nin*)

yüzündeki ayva tüyleri.

Ḥaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

2. hatt:

Gazel 81

Mısra: 7

(*Sevgili'nin*)

yüzündeki ayva tüyleri.

Ḥaṭṭ gelince ṭab^c-ı dil
yüz döndürür senden
dirîğ
Vaḳ[i]t-i 'azl manşıb-ı
hüsnuñde kapu çevrilir

3. hatt:-ı

Gazel 90

Mısra: 6

(*Sevgili'nin*)

yüzündeki ayva tüyleri.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı
cemālin müṭāla'a
Ḥaṭṭı ḥayāl-i ṭıfl-ı diliñ
aḥṭerisidir

4. hatt:-ı

Gazel 179

Mısra: 10

(*Sevgili'nin*)

yüzündeki ayva tüyleri.

Ḳand-i la'lı ile ifṭār eyle
Fenniyā ḥaṭṭı gurūb
oldu temām

5. hatt:

Gazel 217

Mısra: 4

(*Sevgili'nin*)

yüzündeki ayva tüyleri.

Çekilmiş ebruvānı iki
ṭuğrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişānı olmamaḳ üzre

6. hatt:-ın

Gazel 242

Mısra: 3

(*Sevgili'nin*)
yüzündeki ayva tüyleri.

Ḥamr için nāzil olan
āyet midir ḥaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten bakdıḳça
vā'iz anı tefsir eyledi

7. hatt:-ın

Gazel 101

Mısra: 8

(*Sevgilin*)

yanağındaki) ayva
tüyleri.

Ol rāyiz-i ḥüsnuñde
olan dāfi^c-i ḡam kim
Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

8. hatt:-ı, -ını

Gazel 225

Mısra: 3

1. Çizgi. 2. Yazı. 3.
eski. Gençlerde yeni
beliren sakal ve bıyık.

Ref^c edip ḥaṭṭıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyine-i ruḥsārını
berbercesine

9. hatt:-ın

Gazel 171

Mısra: 1

*Yeni beliren sakal
ve bıyık/ayva tüyü,
sevgilinin yüzündeki
ayva tüyleri.*

Haṭṭıñ ebr-i mäh-ı
tābān olsa da māni^ç
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māni^ç
degil

haṭṭ ber-āverde:

1. haṭṭ ber-āverde:

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sakalı yeni biten.

Haṭṭ ber-āverde iken
fūrkatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile qarż-ı
ḥasenim kıldı nüfūz

haṭṭ edip:

1. haṭṭ edip:-ip

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yaziya geçmek,
yazmak.*

Bu nazmı Fenniyā ‘Arif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse haṭṭ
edip olma melāl ammā

haṭṭ gelse:

1. haṭṭ gelse:-se

Gazel 213

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüzde ayva tüyü
çıkmaq.*

Kenār-ı muşḥaf-ı
ruḥsārına haṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi ḥayāli
mu‘teber
şirāzelendikçe

haṭṭāt:

1. haṭṭāt:

Gazel 129

Mısra: 2

*(Ar.) Güzel yazı
yazan, meşk ve saire
yazmakla iştigal eden
adam.*

Dü-mışra^ç-ı şi‘r-i
mevzūn-ı ebrūlarıñ
rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i
cemāle mūlarıñ haṭṭāt

haṭṭ-ı ‘anber(ā)sā:

1. haṭṭ-ı ‘anber(ā)sā:

Gazel 85

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Anber kokulu ayva
tüyü.*

Şanma ḥāl-i ‘arızında
haṭṭ-ı ‘anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

haṭṭ-ı ‘anbersā:

1. haṭṭ-ı ‘anbersā:

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu ayva
tüyü.*

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā haṭṭ-ı ‘anbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkar

2. haṭṭ-ı ‘anbersā:

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu ayva
tüyü.*

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā haṭṭ-ı ‘anbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bī-hem-tā çıkar

ḥaṭṭ-1 celi:

1. ḥaṭṭ-1 celi:

Kıt'a 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir yazı çeşidi II

*Açık, zahir, aşikâr,
ayan, parlak II
Sadrazam, vezir,
beylerbeyi, sancakbeyi,
mutasarrıf, ve
darüssaade ağalarının
yazılarında imza yerine
koydukları işaret II
sevgilinin yüzündeki
ayva tüyleri.*

Şimdi Hudâ bir oğul
verdi aña kim dilâ
Muşhaf-ı hüsnündeki
ebrûları ḥaṭṭ-1 celi

ḥaṭṭ-1 giyâh:

1. ḥaṭṭ-1 giyâh:

Gazel 233

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ot(lar)ın yazısı.

Rıfḫ ile dâ'î eylerdi izâle
Fenniyyâ
Bir nefes şemm
eylesem ol ḥaṭṭ-1 giyâh
şevketi

ḥaṭṭ-1 güzîn:

1. ḥaṭṭ-1 güzîn:

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Seçilmiş,
beğenilmiş yazı.*

La'l-i lebiñ mi ḥüccet-i
vaşla niğîniñiz
Kilk-i ḫaderi yazdı o
ḥaṭṭ-1 güzîniñiz

ḥaṭṭ-1 imâm-zâde:

1. ḥaṭṭ-1 imâm-zâde:

Gazel 141

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İmamzade hattı.

Yürise ḥaṭṭ-1 İmâm-
zâde n'ola 'arızına
Fenniyyâ cem'î cemâ'at
eder elbet câmi'

ḥaṭṭ-1 'izâr:

1. ḥaṭṭ-1 'izâr:

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yanağındaki ayva
tüyü.*

Ḥaṭṭ-1 'izârı sebze-i bâğ-
1 cinân mıdır
Şahrâ-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

ḥaṭṭ-1 'izârı:

1. ḥaṭṭ-1 'izârı:

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yanağındaki ayva
tüyü.*

Mâh-1 felekde zâhir
olup güyiyâ ḫusûf
Ḥaṭṭ-1 'izârı dehr
gönülde telâş olur

2. ḥaṭṭ-1 'izârı: -1

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yanağındaki ayva
tüyü.*

Mâh-1 felekde zâhir
olup güyiyâ ḫusûf
Ḥaṭṭ-1 'izârı dehr
gönülde telâş olur

ḥaṭṭ-1 leb:

1. ḥaṭṭ-1 leb:

Gazel 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dudağın üzerindeki
ayva tüyü.*

Ḥaṭṭ-ı lebine besmele
ebrüsü sezâdır
Taḥrîm için ol bâdiye
nâzil olan âyet

ḥatt-ı nev:

1. ḥaṭṭ-ı nev:

Gazel 147

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkan ayva
tüyleri.*

Ḥaṭṭ-ı nev şanma
ruhunda yâriñ ey ağyâr
zâğ
Bülbül-i ‘uşşâka kalmış
gülşen içre kıl tuzâğ

ḥatt-ı nev-ḥîzi:

1. ḥaṭṭ-ı nev-ḥîzi: -i

Gazel 186

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yeni yeni çıkmaya
başlayan ayva tüyleri.*

Ḥaṭṭ-ı nev-ḥîzi
cemâlinde olunca zâhir
Gösterir sırrını âyine-i
ruḥsârından

ḥatt-ı nev-ḥîz-i ‘izâr-ı

şüh:

1. ḥaṭṭ-ı nev-ḥîz-i ‘izâr-ı

şüh:

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

*yanağında yeni
belirmeye başlamış
ayva tüyü.*

Nazar kıl ḥaṭṭ-ı nev-ḥîz-
i ‘izâr-ı şüh
A gül-gün câme-i
pâkîzeye duḥte

ḥatt-ı ruḥ-ı dildâr:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı dildâr:

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanağının tüyü.

Her kaçan ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı
dildâr kendin gösterir
Şafvet-i âyineden esrâr
kendin gösterir

ḥatt-ı ruḥuñ:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥuñ:

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki ayva
tüyleri.*

Cünbiş ü nâz ile ḥaṭṭ-ı
ruḥuñ ol yâr-ı meliḥ
Ref^c edip muşhaf-ı
ruḥsârını kıldı taşḥîḥ

ḥatt-ı siyehkâr:

1. ḥaṭṭ-ı siyehkâr:

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Siyah ayva tüyleri,
sevgilinin yüzündeki
belli belirsiz tüyler.*

Gören ḥaṭṭ-ı siyehkârın
ruhunda gül de mârıdır
O ḥârîñ vaḥşetiyle dide-
i bülbülde zârîdir

ḥaṭve-i reftârına:

1. ḥaṭve-i reftârına: -i, - n, -a

Kaside 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Yürüyüşteki adım.

Cânib-i Ḥaḫdan o şâha
götürüp bir eşheb
Tengdi ḥaṭve-i
reftârına bu kevn ü
mekân

havādis:

1. havādis:

Gazel 16

Mısra: 2

*Hadiseler, olaylar;
bela, felaket (TULUM,
811).*

Bir avl-i eaı yok mu
bu ālemde havādis
Güftār-ı dūrūg oldu o
her femde havādis

2. havādis:

Gazel 16

Mısra: 4

*Hadiseler, olaylar;
bela, felaket (TULUM,
811).*

Etrāfı fiten badı aıp
gitmede mizān
Halk dūdı boaz
derdine dirhemde
havādis

3. havādis:

Gazel 16

Mısra: 6

*Hadiseler, olaylar;
bela, felaket (TULUM,
811).*

Dil sine-i cānāne girip
ıdı be-ikmet

Cennetde aceb yok
mudur Ādemde havādis

4. havādis:

Gazel 16

Mısra: 8

*Hadiseler, olaylar;
bela, felaket (TULUM,
811).*

Cā'iz ki ola kūy-ı
viālinde isr ün
Ho-būy-ı abā kākūl
[ü] peremde havādis

5. havādis:

Gazel 16

Mısra: 1

Hadiseler, olaylar.

Bir avl-i eaı yok mu
bu ālemde havādis
Güftār-ı dūrūg oldu o
her femde havādis

6. havādis:

Gazel 16

Mısra: 10

Hadiseler, olaylar.

Agyāra nice fā edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
asam da havādis

havāle:

1. havāle:

Gazel 187

Mısra: 14

*Ismarlamak,
sipari.*

Yazdım nazīre nazmım
abīhāya Fenniyā
Tanzīr iün havāle hem
olsun hem olmasın

havāle eyle:

1. havāle eyle: -dim

Gazel 222

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Göndermek, sevk
etmek, yönlendirmek.*

arf edip cānı aār-ı
val-ı cānı yoluna
Ben havāle eyledim bu
marafı irādıma

hāver:

1. hāver:

Gazel 127

Mısra: 8

*Günein doduu
taraf, dou, ark.*

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre

Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka'bedir mefrūz

hāv:

1. **hāvfini:** -i, -n, -l

Gazel 142

Mısra: 2

Korku.

Va'd-i teşrifini kıl
meclise sākī tevķī
Vuşlatıñ hāvfini dilden
edip ey meh tercī

2. **hāvfiñla:** -iñ, -la

Kaside 2

Mısra: 14

Korku.

Pişgāhında livā'ı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
hāvfiñla kışr-ı naħl-i
bīd

3. **hāvfim:** -im

Gazel 48

Mısra: 3

Korku, endişe.

Hāvfim budur kaçā ile
diller şehid olup
Tīg-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

4. **hāvfim:** -im

Gazel 155

Mısra: 7

Korku, endişe.

Hāvfim budur ki ğarķ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı hasedim baħr-i
fenāniñ kararı yok

5. **hāvfim:** -im

Gazel 183

Mısra: 5

Korku, endişe.

Ġarķ eder hāvfim budur
fülk-i dili deryā-yı ışk
Bād-ı āh ile bu rütbe
cūşiş-i yem görmedim

6. **hāvfim:** -im

Gazel 214

Mısra: 2

Korku, endişe.

Çekdikçe tīg-ı ğamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu hāvfim ile bu
gülşen ser-ā-sere

7. **hāvfim:** -im

Gazel 214

Mısra: 5

Korku, endişe.

Hāvfim budur hışn-ı dili
hüsn ü rıfķla
Ol ceyš-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

8. **hāvfim:** -im

Gazel 231

Mısra: 7

Korku, endişe.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zūfü hāvfim ğarķ eder
Baħr-i fikrimde vezān
oldukça bād-ı fürķati

hāv et:

1. **hāv et:**

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Dil nice hāv etmesin
hüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

hāv etmek:

1. **hāv etmek:** -mek

Gazel 195

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Nigāhı pür-tetikdir
karşılık sürme hāzer
eyle
Gerekdir Fenniyā havf
etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

havf eyle:

1. havf eyle:

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Yürü havf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetḥ
eder kaçır kaçmaz

havf eyleme:

1. havf eyleme: -me

Müstezad 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Çıl ceş-i gamı şebkat-ı
mücellā ile nām al
Havf eyleme ašlā

havfi:

1. havfi:

Gazel 198

Mısra: 1

Korku, endişe.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil havfı ço
Gül agyāri görürsek
Āyete’l-kürsi oçu

havf-ı metā^c-ı vaşl:

1. havf-ı metā^c-ı vaşl: -iñ

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma metainın

korkusu.

Teşrîf-i sūḳ-ı meclise
‘özrūñ şehā nedir
Havf-ı metā^c-ı vaşlın ise
bu behā nedir

havlı:

1. havlısı: -sı

Kıt'a 14

Mısra: 18

Etraf, Çevre.

Kilk-i Vaşşāfın alıp
çıksa n’ola meydāna
Yekke-tāz-ı sūḥana
havlısı şahñ-ı mızrāk

havz:

1. havz:

Gazel 77

Mısra: 9

Havuz II gönül.

Havz bir ‘āşıkā
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āgūşmuza bir
ḳadd-i dil-cū bulunur

havzı yapmağa:

1. havzı yapmağa: -mak, -a

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Havuzu yapmak.

Esmā Sultān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmağa bu havzı sevḳ
etdi dil-i sitāresi

hay:

1. hay:

Gazel 244

Mısra: 2

Diri olan Hz. Allah.

Bez[i]mde na‘ra-i
hū(dur) ḳulḳul-ı minā
şadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuşlat
şeyḥimiz pîr-i muḡān
yā Hay

hayāl:

1. **ḥayāl:**

Gazel 115

Mısra: 1

*Aslı olmadığı halde
zihinde kurulan şey,
düş.*

Kālā-yı vişāliñ gibi
‘uṣṣāka ḥayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

2. **ḥayāl:**

Gazel 161

Mısra: 5

*Aslı olmadığı halde
zihinde kurulan şey,
düş.*

Görünür ğurre-i ebrūsu
tulū‘ etdi ḥayāl
Çerḥ-i ḥüsnuñde nazar
eyle hilāli küçücek

3. **ḥayālim: -im**

Gazel 94

Mısra: 10

Hayal, fikir.

Raḫībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ‘işretde
Ḥayālim ‘aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdur sensiz

4. **ḥayāliñle: -iñ, -le**

Gazel 230

Mısra: 7

*Hayal - Sevgiliyi
düşünmek-*

Ḥayāliñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭal‘atım
tāb-āver eyle şaḥn-ı
hāmūnu

5. **ḥayāli: -i**

Gazel 213

Mısra: 4

*(Sevgilinin) hayali,
düşüncesi.*

Kenār-ı muşḥaf-ı
ruḥsārına ḥaṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi ḥayāli
mu‘teber
şīrāzelendikçe

ḥayāl et:

1. **ḥayāl et: -mez, -se**

Gazel 180

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bir şeyi zihinde
tasarlayıp
canlandırmak,
hayallemek.*

Ne ‘aceb zā’ir-i aġyārı
dil etmezse ḥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

2. **ḥayāl et: -dim**

Gazel 217

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bir şeyi zihinde
tasarlayıp
canlandırmak,
hayallemek.*

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbih
Belī ben de ḥayāl etdim
miyānı olmamağ üzere

ḥayāl kıldıkça:

1. **ḥayāl kıldıkça: -dıkça**

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bir şeyi gerçekmiş
gibi düşünerek zihinde
tasarlayıp
canlandırmak.*

Ol gazāliñ bāde-i la‘lini
kıldıkça ḥayāl
Sīḥ-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

hayāli:

1. hayāli:

Gazel 137

Mısra: 1

(onun) hayali.

Dillerde hayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-ı kebūterdir o
kim ḥānede maḥfūz

hayāl-i ‘arız:

1. hayāl-i ‘arız:

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanasının hayali.

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Ḥüb hayāl-i ‘arızından
kahve-i bā-‘anber iç

hayāl-i ‘arızîñ:

1. hayāl-i ‘arızîñ: -iñ

Gazel 35

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin*)

yanasının hayali.

Ḥayāl-i ‘arızîñ bir kaşr-ı
nev-bünyād edip

zühhād

Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

hayāl-i bāde-i la‘liñle:

1. hayāl-i bāde-i

la‘liñle: -iñle

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudak şarabının

hayali.

Ḥumār-ālūd olanlar
sākıyā mehcürdur
sensiz

Ḥayāl-i bāde-i la‘liñle
dil maḥmürdur sensiz

hayāl-i cām-ı la‘l-i yār:

1. hayāl-i cām-ı la‘l-i

yār:

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin lal

rengindeki kadehinin
hayali.

Meclis-i dilde hayāl-i
cām-ı la‘l-i yār ile
El çekip peymāne vü
mey-ḥāneden etdim
ferāğ

hayāl-i çeşm:

1. hayāl-i çeşm:

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözünün hayali.

Ḥayāl-i çeşm ü kadiñ
nağş-ı resm-i āh ederiz
O nağş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

hayāl-i çeşmiñ:

1. hayāl-i çeşmiñ: -iñ

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözünün hayali.

Ḥayāl-i çeşmiñi nağş
eyleyip ḥün-ı sirişlikle
O tıfl-ı nāza bir nā-dide
gehvāre bebeklik yap

hayāl-i daḥil olsa:

1. hayāl-i daḥil olsa:

Gazel 208

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hayal sınırları

içinde olmak.

Zülfün ne ‘aceb dilde
hayāl-i daḥil olsa

Şeb t̄a-be-seher ʿāşıkā
ṭūl-ı emel olsa

ḥayāl-i dīdesi:

1. ḥayāl-i dīdesi: -sī

Kıt'a 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gözün hayalī.

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir ḳalb-i ziyā
gelmek
Ḥayāl-i dīdesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

ḥayāl-i dikkati:

1. ḥayāl-i dikkati: -i

Gazel 231

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kılı kırk yarıyorum

hayali ile (zannı ile).

Nefy ü işbāt-ı Necefle
baḥş edip üftādegān
Ḳıl u ḳāl oldu
miyānında ḥayāl-i
dikkati

ḥayāl-i dilde:

1. ḥayāl-i dilde: -de

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlün hayalī.

Vechiñ ḥayāl-i dilde
şehā lem'a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
ḳaddiñde şekl-i tāc

ḥayāl-i dili:

1. ḥayāl-i dili: -i

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül alan

sevgilinin hayalī.

Oḳur ḥayāl-i dili
muhtaşar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

ḥayāl-i ebr-i zülf:

1. ḥayāl-i ebr-i zülf:

Gazel 96

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin kara)

*saç bulutunun hayalī,
fikri.*

Ḥayāl-i ebr-i zülfüyle
hemişe ra'd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

2. ḥayāl-i ebr-i zülf:

Gazel 199

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

(sevgilinin kara)

*saç bulutunun hayalī,
fikri.*

Ḥayāl-i ebr-i zülf ile o
māha Fenniyā taḥḳıḳ
Şeb-i hecrinde yek-sā'at
zuhūr eylerse ḥvābım
bu

ḥayāl-i ḥadde:

1. ḥayāl-i ḥadde: -den

Gazel 185

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Demir oluk hayalī.

Ḥadeng-i ḡamzesi sūrāḥ
ederse şaḥn-ı dili
Ḥayāl-i ḥaddeden ol
mū-miyān tel çekelim

ḥayāl-i ḥaddiñ:

1. ḥayāl-i ḥaddiñ: -iñ

Gazel 194

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saç ve yanak hayalī

*II sevgilinin saç ve
yanağının hayalī.*

Diller hayāl-i ḥaddiñ ile
mürtefi^c olur
Mānend-i kaşr-ı ‘adn-ı
berini olanlarıñ

hayāl-i hāl-i rikābıñ:

1. hayāl-i hāl-i rikābıñ: -
iñ

Gazel 164

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ata binme halini
tutma.*

Seyr-i Boğaza düşe
n’ola çeşm-i ‘aşıkān
Oldu hayāl-i hāl-i
rikābıñ Bebek seniñ

hayāl-i ḥat:

1. hayāl-i ḥat: -*iñ, -da*

Gazel 175

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva
tüyelerinin hayali.*

Fehm etmesin hayāl-i
ḥatıñda me’āl il
Zirā olur me’āni
beyānında kāl u kıl

hayāl-i ḥatıñ:

1. hayāl-i ḥatıñ: -*iñ*

Gazel 170

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva
tüyelerinin hayali.*

Şerḥ eyleyip hayāl-i
ḥatıñ dil varaḥ varaḥ
Tefsir eder o süre-i
Nemli naḳil kıl

2. hayāl-i ḥatıñ: -*iñ*

Gazel 207

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva
tüyelerinin hayali.*

Şerḥ eyleyip hayāl-i
ḥatıñ dil varaḥ varaḥ
Verir rüsüm-ı ‘ilmi
ḥaber mübtedālara

hayāl-i la‘lini:

1. hayāl-i la‘lini: -*ini*

Gazel 120

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kırmızı dudağının
hayali (sevgilinin).*

Ḥayāl-i la‘lini dil turş-ı
ḥasretle edip şābit
O yek-sāle ḥam içre
tāze engüru
ḥayandırımış

hayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç:

1. hayāl-i mār-ı pīç-ā-
pīç:

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım
yılanın hayali.*

Hevā-yı āh ile oldukça
zülf-i ‘anber-bū
Perişān eyler ‘aqlım ol
hayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

hayāl-i mü-miyāni:

1. hayāl-i mü-miyāni: -*i*

Gazel 153

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ince
belinin hayali.*

Şebtine tercī^c eder la‘liñ
Necefle seyr eden
Ol hayāl-i mü-miyāni
‘aşıkān-ı mü-şikāf

hayāl-i ruḥuñ:

1. hayāl-i ruḥuñ: -*uñ*

Gazel 187

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağının hayali.*

Eczā kalır hayāl-i ruḥuñ
dilde bî-ḥuṭuṭ
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

hayāl-i ṭal'at:

1. hayāl-i ṭal'at:

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüzünün

hayali.

Ḥayāl-i ṭal'at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriḡā rūz u şeb şem'î-i
firūzān olduḡum bilmez

hayāl-i ṭal'atiñ:

1. hayāl-i ṭal'atiñ: -iñ

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak yüzün

hayali.

Ẓulmet-i ḡamdan ḥalāş
olsa 'aceb mi 'aşıḡān
Beyt-i dillerde ḥayāl-i
ṭal'atiñ nūr-ı şu'ā'

hayāl-i ṭıfl-ı diliñ:

1. hayāl-i ṭıfl-ı diliñ: -iñ

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğunun

hayali.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı
cemālin müṭāla'a
Ḥaṭṭı ḥayāl-i ṭıfl-ı diliñ
aḡterisidir

hayāl-i tiḡ-ı nigāhı:

1. hayāl-i tiḡ-ı nigāhı: -ı

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) bakış

kılıcının hayali.

Ḥayāl-i tiḡ-ı nigāhı ol
āfetiñ Fennī
Ḥarāb edip cigerim
pāre pāre ḡalmışdır

hayāl-i vechiñe:

1. hayāl-i vechiñe: -iñ, -e

Gazel 153

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüzün hayali.

Nice 'āzim olmasın
diller ḥayāl-i vechiñe
Ḥāh-ı zemzemdir
zeneḡdāniñ şehā
ḡaddiñ meṭāf

hayāl-i zülfüñ:

1. hayāl-i zülfüñ: -üñ

Gazel 173

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

zülüflerinin hayali.

Dāḡ-ı dillerde ḥayāl-i
zülfüñ

Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

2. hayāl-i zülfüñ: -üñ

Gazel 243

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saçının

hayali.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o şehāb-ı
sa'ādadır şimdi

hayāliñ mi:

1. hayāliñ mi: -iñ, -mi, -

Gazel 234

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hayal.

Parıl parıl ṭutuşup
şem'veş derūnumda
Şanem şanem cevelān
eyleyen hayāliñ mi

hayāt:

1. hayātında: -i, -n, -da

Kıt'a 8

Mısra: 14

Dirilik, sağlık.

Mürür ile velî olmasına
ceddi müdelleldir
Hayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bî-cân

haydercesine:

1. haydercesine:

Gazel 225

Mısra: 2

Hız. Ali gibi.

Zü'l-feḳār eyleriz
ebrüñü şehā ercesine
Raḥt-ı vaşlîñ çekip esb-i
dile Haydercesine

hayf:

1. hayf:

Gazel 28

Mısra: 8

Eyvah!, Yazık!.

O perî düd-ı firāḳın
içirip ʿuşşāka
Hayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabîḥ

2. hayfâ: -a

Gazel 105

Mısra: 7

Eyvah!, Yazık!.

Nüzül eylerse hayfâ
sînemizden şâm-ı
aḡyâra
Semavât diyemem bir
kez daḥı ʿxâ çıkâr
çıkmaz

3. hayf:

Gazel 149

Mısra: 4

"Eyvah! Yazık!"

*anlamlarına gelen
ünlem.*

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Hayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

hayfâ:

1. hayfâ:

Gazel 88

Mısra: 7

Ne yazık ki!.

Hāk olur ehl-i kemālîñ
yeri hayfâ ki dilâ
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

2. hayfâ:

Gazel 129

Mısra: 5

Ne yazık ki!.

Libās-ı teng ile hayfâ
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıḳdırmış ol bî-
haber bāzūlarıñ hayyāt

3. hayfâ:

Gazel 120

Mısra: 7

Eyvah, yazık,

heyhat □ *anlamlarında
kullanılan bir söz.
(GTS).*

Fiḡān u zār eder sūḳ-ı
elemde dem-be-dem
hayfâ
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i
laʿline ol meh
dadandırmış

4. hayfâ:

Gazel 128

Mısra: 10

Yazık!, yazıklar

olsun!.

Sevdāya boḡup zülf-i
giriḡgîr ile Fennî
ʿUşşāḳı helāk etmede
hayfâ o mümārız

5. **ḥayfā:**

Gazel 195

Mısra: 9

"eyvah, yazık"

*anlamlarında kullanılan
acınma, üzülme sözü.*

Değil sâbit-ka-dem ḥayfā
döner va'd-i vişâlin-den
Dağı çok âl eder gırre
saña bugüne rengiden

6. **ḥayfā:**

Kaside 1

Mısra: 136

"eyvah, yazık"

*anlamlarında kullanılan
acınma, üzülme sözü.*

Nefs-i emmâre şoyup
aldı libâsın cümle
Düz-d-i bî-merḥamet
etdi anı ḥayfā 'uryân

7. **ḥayfā:**

Gazel 145

Mısra: 5

"Eyvah, yazık!"

anlamında ünlem.

Yağdı sînem dâğ-ı pür-
dâğ eyleyip ḥayfā o şūḥ
Pend edip dedi te'essüf
eyleme dâğ üstü bâğ

8. **ḥayfā:**

Gazel 151

Mısra: 3

"Eyvah, yazık!"

anlamında ünlem.

Nâ'il olmadı gönül
vaşlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naqd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

9. **ḥayfā:**

Gazel 159

Mısra: 10

"Eyvah, yazık!"

anlamında ünlem.

İlmadık iftâr o dem
kand-i lebiñle bü'l-
'aceb
Bekledik ḥayfā gurüb-ı
ḥaṭṭıñ aḥşam eyledik

10. **ḥayfā:**

Gazel 162

Mısra: 5

"Eyvah, yazık!"

anlamında ünlem.

Ṭutmuş yine gör sâ'id-i
sîmînini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

ḥayfā ki:

1. **ḥayfā ki:**

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yazık ki.

Ġarḫ olmada keştî-i
ümîd-i dil-i 'uşşâk
Duş oldu yem-i fûrḳata
ḥayfā ki rehâ yok

ḥaylî:

1. **ḥaylî:**

Gazel 2

Mısra: 6

Birçok, çok fazla.

Ṭab'ıma âb-ı ḥayât[ı]
mâ-cerâ kıldı baña
Ḥaylî dem vaḥdet-
nişîñ-i vuşlat-ı dildâr
olup

ḥayl-i zemân:

1. **ḥayl-i zemân:**

Gazel 226

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok uzun

zamandan beri.

Dâğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda şaḳın
ḥayl-i zemân ürkütme

hayli zemân:

1. hayli zemân:

Kaside 1

Mısra: 84

Kelime Tipi: -

Çok uzun

zamandan beri.

Rakşa çıktı zeyl-i
rahşân ile o şeb Zühre
Yürüdü 'arz-ı hüner
eyleyerek hayli zemân

hayme-i vişâlini:

1. hayme-i vişâlini: -ini

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma çadırı.

Döndürdü şahın-ı dilleri
orduya fitne-cû
Ol hayme-i vişâlini hem
yapar yıkar

hayr du'â al:

1. hayr du'â al:

Gazel 161

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hayır duası almak.

Fenniyâ Neş'et
Efendi'den alıp hayr

du'â

Eyledik nokta
nazîreñde me'âli
küçücek

hayraboludan

tekirtağına revân oldu:

1. hayraboludan

tekirtağına revân oldu:

du

Kıt'a 12

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Hayraboludan

Tekirdağı'na gitmek.

'İrk-ı şerîfü'n-nebî şu

gibi meyl eyleyip

Oldu Tekirtağına

Hayraboludan revân

hayrân eder:

1. hayrân eder: -er

Gazel 230

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hayranlık duygusu

*uyandırmak, çok
beğenilmek.*

Hezârân dilleri hayrân
eder bu maţla'ı seyr et
Hasîb-i tûti-i şîrîn-
femiñ mir'ât-ı
mazmûnu

hayrân ederdi:

1. hayrân ederdi: -erdi

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çok beğenilmek,

*kendisine hayran
bırakmak.*

Hayrân ederdi görse
İskenderi mehâsâ
Âyîne-i felekden
ruhsârı kem degildir

hayrân kıldı:

1. hayrân kıldı: -dı

Kaside 1

Mısra: 94

Kelime Tipi: -

Kendinden

*geçirmek ve kendine
hayran bırakmak.*

Va'z edip kürsiye çıktı
o gece şeyh-i rüsül
Kıldı mir'ât-ı nikâtına
Mesihî hayrân

hayrân ol:

1. hayrân ol: -sa

Gazel 171

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hayran olmak.

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’ât-ı dilden ey perî
Hüsnuñe ağıyar hayrân
olsa da mâni^c degil

hayrân olur:

1. **hayrân olur:** -ur

Gazel 201

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hayran olmak.

Celâl-i hüsnuñe hayrân
olur gören Fennî
Düşünce tîğ-ı mücevher
gibi sühan şuyuna

hayri efendiye:

1. **hayri efendiye:** -y, -e

Gazel 186

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hayrullah Hayrî

*Efendi (d. ?/? - ö. 1722-
23/1135), divan şairi.*

Fenniyâ Hayri Efendiye
ne mümkün tanzîr
Dür nişâr etmede kenz-i
fem-i esrârından

hayt:

1. **hayt:**

Gazel 138

Mısra: 5

İplik.

Haç merıddir hayt
zülfüñ vesme rub^c-ı
dâ’ire
Rûze-dârân aḥz eder
mihr-i ruḥuñdan irtifâ^c

hayyât:

1. **hayyât:**

Gazel 105

Mısra: 9

Dikici, terzi.

Temâşâ eyleyip kâlâ-yı
gîsûsun dedi hayyât
O ḳadd-i ‘ar‘ara bir
câme-i dîbâ çıkar
çıkamaz

2. **hayyât:**

Gazel 129

Mısra: 6

Dikici, terzi.

Libâs-ı teng ile hayfâ
seni âzürde-cân etmiş
Yazık şıkdırmış ol bî-
haber bâzûlarıñ hayyât

hayyât-ı ‘ışkıñ:

1. **hayyât-ı ‘ışkıñ:** -iñ

Gazel 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk terzisi.

Penbe-i dâğ-ı vücûdum
bir ḳabâ kıldı baña

haz:

1. **haz:**

Gazel 135

Mısra: 1

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Bûs edip la‘l-i lebiñ
eyler dil-i divâne ḳaz
Bâdeden elbet eder
maḥmûr olan mestâne
ḳaz

2. **haz:**

Gazel 135

Mısra: 2

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Bûs edip la‘l-i lebiñ
eyler dil-i divâne ḳaz
Bâdeden elbet eder
maḥmûr olan mestâne
ḳaz

3. **haz:**

Gazel 135

Mısra: 4

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-
ḳinebden eylemez
biḡāne ḡaz

4. **ḡaz:**

Gazel 135

Mısra: 6

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Ḳanḳı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez
hirre-i mey-ḡāne ḡaz

5. **ḡaz:**

Gazel 135

Mısra: 8

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muḡterik olduḡça eyler
şemḳden pervāne ḡaz

6. **ḡaz:**

Gazel 135

Mısra: 10

*Hoşa gitme, zevk,
hoşlanma.*

Ḳand-i naẓmım seyr
edip āyine-i evrāḡda
Fenniyā gelmez mi ṭabḳ-
ı ṭūṭi-i yārāna ḡaz

ḡazān:

1. **ḡazān:**

Gazel 119

Mısra: 2

Güz, sonbahar.

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş laḳ-i yār āteş
Bahār āteş ḡazān āteş
neşāt āteş ḡumār āteş

ḡazāna erdi:

1. **ḡazāna erdi:-di**

Gazel 187

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sonbahara ulaşmak

// *Gönülde isteklerin
gerçekleşmemesi.*

Erdi ḡazāna gülşen-i
ten dil eder sükūt
Murḡ-ı seḡerde nāle
hem olsun hem olmasın

ḡazef-pāre:

1. **ḡazef-pāreyi:-yi**

Gazel 125

Mısra: 10

*Çanak parçası,
çömlek kırığı.*

ḳArz eyleyerek yāre
nuḡūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḡazef-pāreyi biñ
nāz ile taḡbīz

ḡazer et:

1. **ḡazer et:**

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sakinmak,

çekinmek.

Vardıkça kibārāne
ḡuzūrunda hemişe
Fennī ḡazer et eyleme
zīnhār tabaşbuş

ḡazer eyle:

1. **ḡazer eyle:**

Gazel 195

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sakinmak,

kaçınmak.

Niḡāhı pūr-tetikdir
ḡarşılık sürme ḡazer
eyle
Gerekdir Fenniyā ḡavf

etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

hazer kı1:

1. hazer kı1:

Gazel 195

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sakınmak,
çekinmek.*

Gelir hançer be-kef âteş
mişâli tal'at-ı pür-hâl
Hazer kı1 mest-i şeydâ
nev-çerî-i şüh-ı
bengiden

2. hazer kı1:

Murabba 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Sakınmak,
çekinmek.*

Cenge turmuş gamzesi
şan kâfir-i âteş-feşân
kı1 hazer sen qarşılık
turma amân

hâzık:

1. hâzık:

Gazel 12

Mısra: 7

İşinin ehli.

Hâzık iseñ ey dil akıdıp
hün-ı sirişki
Zahm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesân et

2. hâzıkâ: -â

Gazel 66

Mısra: 2

*Hâzık (a.s.c.
huzzâk) hazakatli,
işinin ehli, usta, eli uz.
[dilimizde, en çok
doktorlar kullanılır].*

Fikr-i zülfüñle merâk-
âver olup cân şıkılır
Hâzıkâ hecr ile dem-be-
dem insân şıkılır

3. hâzıkâ: -â

Gazel 121

Mısra: 4

*Hâzık (a.s.c.
huzzâk) hazakatli,
işinin ehli, usta, eli uz.
[dilimizde, en çok
doktorlar kullanılır].*

Öpse n'ola zâhid ayağın
pîr-i muğâñıñ
Elbette eder hâzıkâ
bimâr tabaşbuş

4. hâzık:

Gazel 23

Mısra: 3

*(Ar. hazâkat "mâhir
olmak"tan hâzık) Usta,
mahâretli, işinin ehli.
[Bilhassa hekimler için
kullanılır].*

Dil-i bîmârıma eczâ³-i
düşnâmiñ şun ey hâzık
Aña âb-ı vişâliñle şifâ
ver şerbet-i emlec

5. hâzık:

Gazel 31

Mısra: 3

*(Ar. hazâkat "mâhir
olmak"tan hâzık) Usta,
mahâretli, işinin ehli.
[Bilhassa hekimler için
kullanılır].*

Dil-i bîmâra baş et
şerbet-i düşnâmiñ ey
hâzık
Gül-i terden mürebbâ
âteş-i ışkâ şifâdır yah

6. hâzık:

Gazel 92

Mısra: 4

*(Ar. hazâkat "mâhir
olmak"tan hâzık) Usta,
mahâretli, işinin ehli.*

[*Bilhassa hekimler için kullanılır.*]

Ne hikmetdir ʿaceb bu
şīve-i hikmet o meh-
rūda
Gelir tırılmaz gider dil-
hasteye hāzık bakar
bakmaz

7. **hāzıkdır: -dır**

Gazel 56

Mısra: 8

*Usta, mahir, işinin
ehli.*

Dil-i bî-çāre baḥş etse
ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder
derd-i derūnum ṭabʿı
hāzıkdır

hāzıkā:

1. **hāzıkā:**

Gazel 163

Mısra: 9

*Ey tabip. II Ey
sevgili.*

Şerbet-i tebḥāle-i laʿl-i
lebiñ şun hāzıkā
ʿAşık-ı dil-hasteye
buhrān u buñdur
perçemiñ

hāzık-ı ʿākil:

1. **hāzık-ı ʿākil:**

Gazel 111

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ākil kimselerin
ustası.*

Āb-ı laʿliñle edip buse-i
laʿliñ terkib
Hāzık-ı ʿākil dil-i
bīmārıña dermān heves

hāzık-ı cān:

1. **hāzık-ı cān:**

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Görünce ʿāşık-ı dil-
hastesin o hāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yemez

2. **hāzık-ı cān:**

Gazel 178

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey hāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muḡlāb içelim

3. **hāzık-ı cān:**

Gazel 189

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun hāzık-ı cān
diñlesin

4. **hāzık-ı cān:**

Gazel 189

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun hāzık-ı cān
diñlesin

5. **hāzık-ı cān:**

Gazel 215

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Dil-hasteniñ ol hāzık-ı
cān nabzına bakmaz
Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

6. hâzık-ı cân:

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can ustası (doktor).

Hâzık-ı cân gibi fehm
etdiñ mizâc-ı devleti
Hağ kerem kıldı seni
kevne şehenşâh-ı cedîd

hâzık-ı cân-pervere:

1. hâzık-ı cân-pervere:

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Canı ferahlatan,
ruha hoş gelen usta.*

Yâre ‘arz etse n’ola
derd-i derünü ‘ışık-ı dil
Hâzık-ı cân-pervere
bîmâr kendin gösterir

hâzık-ı misl-i lokmân:

1. hâzık-ı misl-i lokmân:

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Lokman gibi
doktor.*

Kâşif-i râz-ı derün dâfi‘-
i sevdâ-yı cünün
Merd-i kaḥḥâl-ı ‘uyün
hâzık-ı misl-i Lokmân

hâzık-ı perver:

1. hâzık-ı perver:

Gazel 202

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Usta tabip.

Ḳıl zâhid-i bîmâra sen
ey hâzık-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedâvî-i şırınka

hazîn hazîn:

1. hazîn hazîn:

Gazel 234

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Hazin hazin hazin,
gamlı gamlı, kederli bir
biçimde, yanık yanık
ADİL.*

Hazîn hazîn loqmalarla
ey bülbül
Seḫer seḫer güle bu
nâleler mevâliñ mi

hazret:

1. hazretiñ:-iñ

Kaside 1

Mısra: 58

*Adı söylenmeyen
bir kimseden söz*

*edilirken kullanılan bir
söz; saygı ifadesi.*

Ümmühâniye gidip bir
gece ol devletle
Maḫşadı hazretiñ olmak
idi anda mihmân

hazret-i allah:

1. hazret-i allah:

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce ALLAH.

Şâhîn gibi bâl-i müjesin
süzmede dâ’im
Murğ-ı dilimiz hazret-i
Allaha emânet

hazret-i ‘isâya mı:

1. hazret-i ‘isâya mı:-ya,
-mı

Gazel 184

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hazret-i İsa.

Yıkdıñ dil-i vîrânemi ey
muğ-beçe senden
Şekvâya ‘aceb hazret-i
‘isâya mı gitsem

hazret-i râmiz efendi

kim:

1. **ḥazret-i rāmiz efendi**

kim:

Kıt'a 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ramiz efendi

hazretleri.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān
ḥazret-i Rāmiz Efendi
kim

Müşārün bi'l-benān
emsālī içre sālīk-i āgāh

ḥazret-i seyyid rızā:

1. **ḥazret-i seyyid rızā:**

Kıt'a 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hız. Seyyit Rıza.

Ḥazret-i Seyyid Rızā
bende-i şeyḥ-i ʿatā
Sālīk-i rāh-ı Ḥudā ehl-i
dil-i müncelī

heb:

1. **heb:**

Gazel 13

Mısra: 6

Bütün, tüm, hepsi.

Kākül-i ḥūr-i cinān
evşāfin eyler ol saña
Vāʿiz-i nā-puḥteniñ
pendi dilā heb türrehāt

2. **heb:**

Gazel 186

Mısra: 12

Bütün, tüm, hepsi.

ʿAkrēb-i sâʿat devvāre
çerḥ-i kec-rev
Heb muḥālīf yürür
ʿuşşāka o pergārından

3. **heb:**

Gazel 194

Mısra: 9

Bütün, tüm, hepsi.

Heb vāsıṭayla nāʿil-i
vaşl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yaḫını olanlarıñ

4. **heb:**

Gazel 231

Mısra: 6

Bütün, tüm, hepsi.

Rüʿyet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir
Yağdı heb dünyā vü
māfihāyı nār-ı ḥasreti

5. **heb:**

Gazel 155

Mısra: 9

*Bütün, tüm, hepsi,
tamamen.*

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihānıñ medārı yok

hecr:

1. **hecriñle: -in, -le**

Gazel 189

Mısra: 5

Ayrılık.

Raʿdveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerḥ-i gerdün tañlasın

2. **hecriñle: -in, -le**

Murabba 1

Mısra: 6

Ayrılık.

Baḫş edip vaşlıñı ben
ʿaşık-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

3. **hecr:**

Gazel 66

Mısra: 2

Ayrılık, hicran.

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıkılır
Hāzıkā hecr ile dem-be-
dem insān şıkılır

hecr-i büse-i la'li mül:

1. hecr-i büse-i la'li mül:

Gazel 245

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal gibi
dudağını öpmenin
ayrılığı şarabı.*

‘İyşa vārıdır mey-
āşāmāniñ ol tebhāle leb
Ditredir maħmūru
hecr-i büse-i la'li mülü

hecr-i yār:

1. hecr-i yār:

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayrılığı,
sevgiliden ayrı kalma.*

N’ola cismimde olsa
şerha şerha dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ķarār āteş

hedef:

1. hedef:

Gazel 150

Mısra: 10

Hedef, nişangah.

TİR-i nigāh-ı Zİvere
şāyeste Fenniyā
Oldu nazīre-i sūhanım
bī-şefef hedef

hedefāsā:

1. hedefāsā:

Gazel 23

Mısra: 2

*Hedef gibi - Aşığın,
sevgilinin ok gibi
kirpiklerine kendisini
hedef etmesi-.*

Çekince üstüme tīg-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāh
sūrāh eyledi ol mec

2. hedefāsā:

Gazel 49

Mısra: 3

Hedef gibi.

Hedefāsā nice sūrāh
olmasın sīnem
O tīg-ı ġamze-i
mestāneye tİR-i kazā
derler

hedef-i kef-gİRveş:

1. hedef-i kef-gİRveş:

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

KevgİR gibi hedef.

Baķışıñla sīneme
müjġāniñ urma tİRveş
Oldu ten sūrāh sūrāh
hedef-i kef-gİRveş

hedef-misli:

1. hedef-mişli:

Gazel 92

Mısra: 10

Hedef gibi.

Kaçınma Fenniyā tİR-i
nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper kıl
sīneñi cāniñ yaķar
yaķmaz

hediye:

1. hediye:

Gazel 227

Mısra: 10

Armağān.

Riyāz-ı bāġı ŧab‘ımdan
bu ŧi‘rim ehl-i ‘irfāna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tāzedden
tāze

hedm oldu:

1. **hedm oldu:-du**

Gazel 194

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yıkılma, tahrip

edilme.

Hedm oldu tūp-ı
kūlkūl-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde hışn-ı
haşini olanlarıñ

hedm olmaz idi:

1. **hedm olmaz idi:-maz,**
-idi, -

Gazel 208

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yıkılma, tahrip

edilme.

‘Ālemde esāsı gibi şol
hışn-ı haŝiniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

hekīmāne:

1. **hekīmāne:**

Gazel 130

Mısra: 2

Tabib olarak;

tabibe yakışır surette.

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuŝ

Vuşlat ile bīmāra
hekīmāne tavassuŝ

helāk:

1. **helāke:-e**

Gazel 166

Mısra: 5

Öldürme.

Helāke kaşd ise yā
kaŝlarıñ edip pūr-çin
Ĥadeng-i gānzeleriñ
zaĥm-ı sine-çākime çek

helāk ed:

1. **helāk ed:**

Gazel 107

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ölmek; ölme, mahv

ve ma'dûm olma.

Ĥammı helāk ederse
bizi çeşm-i a‘veri
Nergis biter kûbûrumuz
üzre giyāhımız

2. **helāk ed:-ip**

Gazel 183

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yok etmek,

öldürmek.

Tiĝ-ı gānzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü’yâyı güzel
ta‘bîr edip kem
görmedim

helāk et:

1. **helāk et:-mek, -de**

Gazel 163

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mahvetmek, öldür

mek.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre güyiyā
ŝām-ı haŝtında ŝehā
ceyş-i Halebdîr
perçemiñ

2. **helāk et:**

Gazel 128

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aŝırî derecede

*yormak, bitkin duruma
getirmek.*

Sevdāya boĝup zūlf-i
girihgîr ile Fennî
‘Uŝŝākı helāk etmede
ĥayfā o mûmārız

3. **helāk et:-se**

Gazel 197

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Ölme, helak, yok
olma.*

‘Uşşāk-ı hezārānı helāk
etse ‘aceb mi
Yek-naızrada şad kes
ķapar ol nā-dīde-i cādū

helāk etse:

1. helāk etse: -se

Gazel 217
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Ölme, helak, yok
olma.*

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dūnyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu
kemānı olmamaķ üzre

2. helāk etse: -se

Gazel 218
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Ölme, helak, yok
olma.*

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Şāhīn gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

3. helāk etse: -se

Gazel 146
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Mahvetmek,
perişan etmek,
öldürmek.*

Sürme-i çeşmi helāk
etse n’ola ‘uşşākı
Fenniyā seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zāğ

helāk eylemek:

1. helāk eylemek: -mek

Gazel 123
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Mahvetmek,
perişan etmek.*

‘Uşşākı helāk eylemek
‘ālemde nühüfte
Tīğ-ı nigehe dīde-i
mestāneye maşşūş

helāk olur:

1. helāk olur: -ur

Gazel 203
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
*Mahvolmak,
perişan hale gelmek;
ölmek.*

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

helāke:

1. helāke:

Gazel 93
Mısra: 3
*Mahvolma,
öldürme.*

Helāke bā‘iş olursa
begim ħadeng-i müjeñ
Şebāt-ı da‘viye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

2. helāke:

Gazel 116
Mısra: 5
*Mahvolma,
öldürme.*

Helāke ķaşd edince
ğamze-i cellād-ı hūn-
rīziñ
Şehīd-i tīğ-ı ‘ışkıñ
gerden-i teslīm
göstermiş

helāk-i cāna:

1. helāk-i cāna: -a

Gazel 233
Mısra: 3
Kelime Tipi: -

*Canın yok olması;
Ölüm.*

Tiğ-ı müjgānı helāk-i
cāna bā-ḥükm-i każā
Ḥüsn-i ḥaṭṭı şüret-i
da‘vāya ibrā ḥücceti

helāl olsun:

1. helāl olsun:

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yapılmasında veya
kullanılmasında dinen
sakınca bulunmamak,
uygun ve yerinde
olmak.*

Şehā sen buse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

hele:

1. hele:

Gazel 195

Mısra: 2

Özellikle, mademki.

Şaķın esb-i vişāliñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengiden

Hele pek ihtirāz eyle
begim ḍarb-ı üzengiden

2. hele:

Gazel 89

Mısra: 3

*Hele, ayrıca,
özellikle.*

Nice seyyāḥ-ı ‘ālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ‘āşıkıñ
keşkülde yarıdır

3. hele:

Gazel 19

Mısra: 4

Bilhassa, özellikle.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmüm virdidir hele
ğavğā-yı mü‘enneş

4. hele:

Gazel 123

Mısra: 7

*Artık (TULUM,
839).*

Bulmaz hele maḥmūr
şifā vü işfāda
Dil-ḥasteye şıḥḥat der-i
mey-ḥāneye maḥşuş

5. hele:

Gazel 141

Mısra: 9

*"Biraz bekle, dur
bakalım!" anlamında
cümlelerin başına
getirilen bir kelime.*

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūḥ
Ḥaķ katında benim
iyliklerim olmaz zāyi‘

helvā:

1. helvāya: -y, -a

Gazel 212

Mısra: 2

Helva.

Zāhid yeter ol şoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya ḳarışma

hem:

1. hem:

Gazel 76

Mısra: 7

*Ayrıca, ilave
olarak.*

Nüş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zāhid-i
biğāne gibi bir cerrār

2. hem:

Gazel 227

Mısra: 8

Ayrıca, ilave

olarak.

Buyursun meclise zâhid
riyâ izhâr edip kaçma
Müheyyâ bint-i rez
cümle tarab hem
tâzedden tâze

3. hem:

Gazel 187

Mısra: 1

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Maḥşûl lebiñ piyâle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle
hem olsun hem olmasın

4. hem:

Gazel 187

Mısra: 1

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş*

*sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Maḥşûl lebiñ piyâle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle
hem olsun hem olmasın

5. hem:

Gazel 187

Mısra: 2

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Maḥşûl lebiñ piyâle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle
hem olsun hem olmasın

6. hem:

Gazel 187

Mısra: 2

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,*

*birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Maḥşûl lebiñ piyâle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle
hem olsun hem olmasın

7. hem:

Gazel 187

Mısra: 4

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Fikr-i ḥaṭîñla ḥüsnüñe
bārân olur sirişk
Devr-i kamerde hâle
hem olsun hem olmasın

8. hem:

Gazel 187

Mısra: 4

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya*

*karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Fikr-i haṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i kâmerde hâle
hem olsun hem olmasın

9. hem:

Gazel 187

Mısra: 6

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder sükût
Murğ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

10. hem:

Gazel 187

Mısra: 6

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder sükût
Murğ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

11. hem:

Gazel 187

Mısra: 8

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Eczā ḳalır ḥayāl-i ruḥuñ
dilde bî-ḥuṭuṭ
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

12. hem:

Gazel 187

Mısra: 8

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Eczā ḳalır ḥayāl-i ruḥuñ
dilde bî-ḥuṭuṭ

Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

13. hem:

Gazel 187

Mısra: 10

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raḳīb
‘Uşşāḳa ol nevāle hem
olsun hem olmasın

14. hem:

Gazel 187

Mısra: 10

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raḳīb
‘Uşşāḳa ol nevāle hem
olsun hem olmasın

15. **hem:**

Gazel 187

Mısra: 12

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Hîn-i talebde bûseyi
ahz eyle sen dilâ
Redd-i cevâb-ı su'âle
hem olsun hem olmasın

16. **hem:**

Gazel 187

Mısra: 12

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Hîn-i talebde bûseyi
ahz eyle sen dilâ
Redd-i cevâb-ı su'âle
hem olsun hem olmasın

17. **hem:**

Gazel 187

Mısra: 14

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Tanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın

18. **hem:**

Gazel 187

Mısra: 14

Hem ... hem ...

*biçiminde
tekrarlanarak görevdeş
sözleri, cümleleri
eşitlik, pekiştirme,
birlikte olma veya
karşıtlık anlamlarıyla
bağlayan bir söz.*

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Tanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın

19. **hem:**

Gazel 67

Mısra: 1

Üstelik, bir de.

Neccâr-ı şühî dâr-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i 'âlem yapar yıkar

20. **hem:**

Gazel 67

Mısra: 4

Üstelik, bir de.

Döndürdü şahn-ı dilleri
orduya fitne-cû
Ol ḥayme-i vişâlini hem
yapar yıkar

21. **hem:**

Gazel 157

Mısra: 2

Üstelik, bir de.

O ḥoy-ı 'arîz-ı dildâra
versem ben n'ola
zanbağ
Gül üzre jâle desem ol
daḥı a'lä vü hem elyak

22. **hem:**

Gazel 219

Mısra: 5

Aynı.

Ḳanı rindânla hem
bezm-i 'işret olanlar

zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

23. **hem:**

Kıt'a 1

Mısra: 2

"Aynı zamanda"
anlamında bağlaç.

Gel ey bülbül-zebān-ı
tūṭi-i kilik-i süḥan-
perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfin
hem 'arz et ṭarf-ı bālāya

24. **hem:**

Kıt'a 13

Mısra: 12

"Aynı zamanda"
anlamında kullanılan
bağlaç.

'Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāṣā eyleyenler
naḫşını bay u gedā hem
şāh

hemān:

1. **hemān:**

Gazel 126

Mısra: 7

*Ancak, sadece,
yalnızca.*

Bir gün görürseñiz o
hemān ser-nigün olur
Kaşr-ı binā-yı arz-ı
mu'allā-yı bī-ḥaziz

2. **hemān:**

Gazel 79

Mısra: 2

Çabucak.

Ol küdek-i mihr-i
cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşiminde
hemān 'ayn-ı Bebekdir

3. **hemān:**

Kaside 1

Mısra: 54

Çabucak.

Bu maḳāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ḡayra nühüfte
bir uşul ile hemān

4. **hemān:**

Gazel 48

Mısra: 9

*Ancak, sadece,
yalnız; fakat, illa.*

Gelmez ḥaṭ-ı niḫāmına
şol beldenin hemān
Beyne'l-ehāli cümlede
ki ittihād olur

5. **hemān:**

Murabba 3

Mısra: 19

Daima, sadece.

Zanneder seyr eyleyen
taḳlib eder çeşmin
hemān
Ol tūfengin eyleyip
peyveste çakmaḡ
oynadır

6. **hemān:**

Gazel 83

Mısra: 8

Birden.

Yapıldı sā'at-i ḥāṭır
'adāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüz'-i felekde
'ayāra ḳalmışdır

7. **hemān:**

Gazel 176

Mısra: 12

Birden.

Derünundan çıkarmaḡ
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı şāḫib-i beyte
hemān tezyid edip
çıkmam

8. **hemân:**

Gazel 1

Mısra: 7

*Ancak, sadece,
yalnız.*

Beş vakti kılmasın yeter
ol nâfile hemân
Nağş-ı haşiri zâhidiñ
altında büriyâ

9. **hemân:**

Gazel 23

Mısra: 6

*Ancak, sadece,
yalnız.*

Gör nice hvâb-ı gâflet
içre bakma mâr-ı
müjgâna
Tolaşıp isti'âzeyle
civârından hemân sen
gec

10. **hemân:**

Gazel 51

Mısra: 3

*Derhal, çabucak,
hiç vakit geçirmeden.*

Âvîze olmada dil-i
sevdâ-zede hemân
Manşür-ı ıışka zülfüñü
özge resen bilir

11. **hemân:**

Gazel 66

Mısra: 7

*Ancak, yalnızca;
daima, her zaman;
çabucak, derhâl.*

Dem-i vaşlında hemân
uçkur-ı şevk-âverveş
Olsa da kâ'ide evvel
deme gerdân şıkılır

12. **hemân:**

Gazel 154

Mısra: 9

Çabucak; daima.

Hvâhişle hemân uçkur-ı
şevk-âvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşüliyle kâşakşak

13. **hemân:**

Kıt'a 12

Mısra: 24

Birden.

Bayrak açıp reh-nümâ
çâr-âgâ-yı 'alem
Kimi süvâr-ı feres kimi
piyâde hemân

14. **hemân:**

Gazel 226

Mısra: 4

*Derhal, hemen,
çarçabuk, o anda.*

Dâm-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cânânıñ
O tezervî--i hırâmânı
hemân ürkütme

15. **hemân:**

Kaside 1

Mısra: 120

*Aksine, ancak
anlamlarında zarf.*

Mâ-sivâdan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recâ Hâka hemân

heme:

1. **heme:**

Gazel 111

Mısra: 7

Bütün, hep, cümle.

Zıkr-i la'î-i leb-i dil-
berle heme âvîze
Zâhidân elde eder
sübha-i mercâna heves

hemîşe:

1. **hemîşe:**

Gazel 56

Mısra: 10

*Her zaman, hep,
devamlı.*

Nazar kııl halka halka
cân-güdâz-ı sine-i
Fennî
Efendim sūz-ı ʿışkıñla
hemîşe bağrı yanıkđır

2. hemîşe:

Gazel 219

Mısra: 7

Her zaman, daima.

Hemîşe ekl ederseñ
besmeleyle nağdı
Şerâb ile riyâ güyâ degil
tevʿem harâmlıkda

3. hemîşe:

Gazel 62

Mısra: 4

*Daima, her vakit,
her zaman.*

Kim nüş âb-ı vaşlın
eder teşne cân bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemîşe ʿaťâş olur

4. hemîşe:

Gazel 96

Mısra: 7

*Daima, her vakit,
her zaman.*

Hayâl-i ebr-i zülfüyle
hemîşe raʿd olup âhım
Dü-çeşmim seyl-i bārân
gibi giryân olduğum
bilmez

5. hemîşe:

Gazel 121

Mısra: 9

*Daima, her vakit,
her zaman.*

Vardıkça kibârâne
huzûrunda hemîşe
Fennî hazer et eyleme
zînhâr tabaşbuş

6. hemîşe:

Gazel 193

Mısra: 6

Daima / sürekli.

Hadîd-i âlet-i nezzâre-i
dü-çeşm-i ʿâşıkla
Hemîşe ʿarşa-i zîr-
kürüm-ı vaşlı bellensin

hemîşe:

1. hemîşe:

Gazel 185

Mısra: 7

Daima.

Nukûd-ı eşk-i niyâzı
hemîşe şarf ederek

Binâ-yı vaʿd-i vişâle
begim temel çekelim

2. hemîşe:

Gazel 194

Mısra: 12

Daima.

Yâ Rabb kııl vücûdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigün
Zâlimleriñ hemîşe
muʿîni olanlarıñ

3. hemîşe:

Kıt'a 2

Mısra: 22

Daima.

Hıfz eyleyip hatâdan o
sultân-ı pâki Hâk
Kılsın hemîşe talʿatı
nûr-ı şubhğâh

hem-meclis:

1. hem-meclis:

Gazel 101

Mısra: 3

Sohbet arkadaşı.

Hem-meclis olursa
n'ola agyâr ile ol yâr
Gülzâr-ı cihânda gül-i
bî-hâr bulunmaz

2. **hem-meclis:**

Gazel 120

Mısra: 9

Sohbet arkadaşı.

Gelip hem-meclis
olmak üzere rindâne
büt-i tersâ
Dürûğ-âmîz va‘d-i
vuşlatın kâfir
inandırmış

hem-sāye:

1. **hem-sāye:**

Kıt'a 1

Mısra: 16

Far. Komşu.

Hıdiv-i ma‘delet-perver
seci‘-i tev‘em-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i
cihān-tāb ile hem-sāye

hem-ser-i maḳtū‘:

1. **hem-ser-i maḳtū‘:**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kesilmiş arkadaş.

Ḳaddi dü-şikāf olsa
n’ola hem-ser-i maḳtū‘
Gezlik nigeḥ-i yār ile dil
kilk-i muḳaṭṭa‘

hemvāre:

1. **hemvāre:**

Gazel 31

Mısra: 9

Daima, devamlı.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda
cistr-i muḳtezādır yaḥ

hem-zebān-ı şā’ib ü

‘örfi:

1. **hem-zebān-ı şā’ib ü**

‘örfi:

Kıt'a 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Saip ve Örfi ile aynı
dili konuşan, dost.*

Sühān-dān-ı belāgat
hem-zebān-ı Şā’ib ü
‘Örfi
Sebaḳ-āmüz-ı sübyān ü
müfaḥḥim-i fā’ikü’l-
eşbāh

hep:

1. **hep:**

Gazel 122

Mısra: 6

Tamamen, hep.

Nuṭḳ-ı pend-i ‘aşık u
ağyārı farḳ etmez o şūḥ

Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-ğāne ḥuş

2. **hep:**

Gazel 58

Mısra: 5

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Mısr-ı dilde Nıl-i ‘ışkıñ
hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derün-ı sīneye

3. **hep:**

Gazel 85

Mısra: 4

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Fikr-i ḥaṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksir olup
Rüy-ı ‘arzda cüybār
olduḳça hep kīmyā
biter

4. **hep:**

Gazel 70

Mısra: 10

Bütün, tamamen.

Fenniyā nükte-i eş‘arını
Fehmī şimdi
Şerḥ edip nazm ile hep
şüret-i ma‘nāya çeker

her:

1. her:

Gazel 43

Mısra: 5

Tüm.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya^çkıl
Seniñ la^l-i lebiñ sāķī
mey-i peymāneden
me^hhūz

2. her:

Gazel 66

Mısra: 4

Tüm.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pāķiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıķılır

3. her:

Gazel 81

Mısra: 4

Her.

Aḥz [u] bey^ç etme ^çarz-ı
va^d-i vaşlıñ ey za^çim
Her ne deñlü olsa soñra
ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

4. her:

Gazel 242

Mısra: 5

Her.

Her neye ḳılsam naḳar
ruḥsārın ^çarz eyler baña
Ḳalbime āyine-i ḥūrşidi
taşvır eyledi

5. her:

Gazel 26

Mısra: 7

Hep, bütün.

Etdirir her mey-keş-i
ḡavvāş-ı rinde ser-fürū
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ḳadeḥ

6. her:

Gazel 180

Mısra: 8

Hep, bütün.

Zāhidā bint-i resin
bikrin edip ḥūn-ālūd
Ḥaclegāh-ı der-i mey-
ḥānede her dem
merdem

7. her:

Gazel 227

Mısra: 2

Hep, bütün.

Gelir ise ḥaṭıñla dideye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

8. her:

Gazel 12

Mısra: 3

Her, her bir.

Teşrif edicek ḥāneñe
her maḳdem-i pāķin
Ḥāk-i rehini çeşmiñe
ḳuḥl-ı Şifahān et

9. her:

Gazel 15

Mısra: 4

Her, her bir.

Vaşlıñla şināverlik edip
ḡāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ḡam-ı ^çuşşāķıña
her ḳanda mürüvvet

10. her:

Gazel 16

Mısra: 2

Her, her bir.

Bir ḳavl-i eşaḡ yok mu
bu ^çālemde ḥavādis

Güftâr-ı dürûğ oldu o
her femde havâdis̄

11. **her:**

Gazel 42

Mısra: 6

Her, her bir.

Şerbet-i la^liñ ne
hikmet ol tabîb-i cân-
fezâ
Şunmada ağıyâra her
dem bu dil-i bîmâra şâz̄

12. **her:**

Gazel 42

Mısra: 10

Her, her bir.

Fenniyâ taḥrîr ederken
diḳḳat et kim nazmıñna
Oḳuyup tâ kim olasın
şî'r her bâre şâz̄

13. **her:**

Gazel 57

Mısra: 1

Her, her bir.

Nârın şafâ-yı şu^lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilâsı ḳahve-i
pey-der-peyindedir

14. **her:**

Gazel 69

Mısra: 12

Her, her bir.

Taḥrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şî'rini her
ân açar ḳapar

15. **her:**

Gazel 75

Mısra: 1

Her, her bir.

Zaḥm-ı sînem üzre her
bir penbe dâğ
üstündedir
Şol fetîl-i lem^ʿa tâbâsâ
çerâğ üstündedir

16. **her:**

Gazel 121

Mısra: 6

Her, her bir.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşâḳına
her bâr tabaşbuş

17. **her:**

Gazel 137

Mısra: 6

Her, her bir.

İm^ʿân ile eşyâya nazar
eyle cihânda
Her mâye-i ecsâm-ı
nevât dânedede maḥfûz

18. **her:**

Gazel 234

Mısra: 7

Her, her bir.

Ḳızıl kızıl varâḳ sînem
üzre her dâğım
Yanık yanık şerer-
nâme-i vişâliñ mi

19. **her:**

Gazel 68

Mısra: 1

Hangi.

Her ḳaçan ḥatṭ-ı ruḥ-ı
dildâr kendin gösterir
Şafvet-i âyîneden esrâr
kendin gösterir

20. **her:**

Gazel 88

Mısra: 4

Hangi.

Yüz bulup başdan eder
ʿâşîḳa gün o ḥatâ
Her ḳaçan ʿarîzîña zülf-i
perîşân dökülür

21. **her:**

Gazel 121

Mısra: 6

(□□) sif. (Fars. her)

Bütün, hep, tamamen.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uşşâkına
her bār tabaşbuş

her ân:

1. **her ân:**

Kaside 1

Mısra: 152

Kelime Tipi: -

Her an.

Budur âyîn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merķadi üzre kul âzād
eder anlar her ân

her çi bād-âbād:

1. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her ne olursa

olsun. İster istemez.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-âbād
Per açdı âşiyān rüzgāra
her çi bād-âbād

2. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Her ne olursa
olsun. İster istemez.*

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-âbād
Per açdı âşiyān rüzgāra
her çi bād-âbād

3. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Her ne olursa
olsun. İster istemez.*

Eşer yok hîç feminden
var ħaber al būs-i
la'linden
'Azîmet eyle ey dil
Ķandehāra her çi bād-
âbād

4. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Her ne olursa
olsun. İster istemez.*

Bebekden aĥz edip 'azm
et Boğaz seyrine ol
māhı

Muşādif rüzgār ile
Ķişāra her çi bād-âbād

5. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Her ne olursa
olsun. İster istemez.*

Bu nazmı māhya
ķandili uçurup Fenni
üstāda
Hüner 'arz et Ķasīb-i
rūze-dāra her çi bād-
âbād

6. **her çi bād-âbād:**

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Her ne olursa
olsun. İster istemez.*

Söyünmez sūziş-i 'ışķım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-âbād

her hāli:

1. **her hāli:**

Kıt'a 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Her durum. II
Bütün tavır ve
hareketler, yaşantı.

Nazardan hıfz edip zāt-ı
şerifin tā-be-rüst-ā-hız
Emānet olsun Allaha
‘azīmü’ş-şāna her hāli

her kaçan:

1. her kaçan:

Murabba 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her ne zaman.

Her kaçan hū çekse dil
ruhsārīna ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

her kademde:

1. her kademde:

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Her adımda.

Vārid oldukça hiṭāb ol
şehe ednā mennī
Her kademde geçer idi
niçe biñ şaḥn-ı nihān

her ne deñli:

1. her ne deñli:

Kıt'a 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Sezādır her ne deñli
medḥ edersen bāğ-ı
‘ālemde

Gül-‘arākü’l-beniyye
ķāmet-i bālāsıdır vālī

herkesi:

1. herkesi:

Gazel 19

Mısra: 2

Kim varsa hepsi,
mevcut olan bütün
insanlar.

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü‘ennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü‘ennes

hevā:

1. hevāya:-ya

Gazel 25

Mısra: 6

Hava II gökyüzü.

Nazar kıl micmer-i
ḥüsünde güyā zülfü ol
şūḥuñ
Şu‘ūd eyler hevāya

dūd-ı ‘anber-bār-ı pīç-
ā-pīç

2. hevādadır:-da, -dır

Gazel 243

Mısra: 1

Hava II gökyüzü.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı
sa‘ādadır şimdi

3. hevā:

Gazel 119

Mısra: 10

Hava boşluğu,
hava.

Giden şām-ı ḥaṭından
Ka‘be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

4. hevā:

Gazel 49

Mısra: 6

Hava II istek, arzu,
heves, meyil II aşk,
sevgi, tutkunluk.

Seḥāb-ı zülfüñe murğ-ı
hümāveş per açan ‘ışka
Fezā-yı evc-i dilde ṭā’ir-
i sürür hevā derler

5. **hevāsi:**

Kıt'a 13

Mısra: 16

*Atmosferdeki gaz
tabakasının belli bir
yerde canlılar
üzerindeki etkisine
göre olan niteliği.*

Nice def' etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsi hoş zemini
mürtefi' nā-dīde
seyrāngāh

hevādan nem kıpar:

1. **hevādan nem kıpar:-**
ar

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Havadan nem
kıpar; en küçük bir
şeyden alınmak, çok
alınan olmak.*

‘Ārızın̄n̄ hoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kıpar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
kıpar

hevāyī:

1. **hevāyī:**

Gazel 129

Mısra: 3

*Aşk arzusu ile dolu
olan.*

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çin-i zūfūñü
Dimāğ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāt

hevā-yı āh:

1. **hevā-yı āh:**

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ah hevesi, arzusu.

Hevā-yı āh ile oldukça
zūlf-i ‘anber-bū
Periřān eyler ‘aqlım ol
hayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

2. **hevā-yı āh:**

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ah hevesi, arzusu.

Şāneyle tırrasında o
şāhın̄ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
tūl-ı emel kıpar

3. **hevā-yı āh:**

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Āh rüzgarı.

Fikr-i hoy-ı ‘ārızın̄la
çeşm-i dilden şu aķar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aķar

hevā-yı āh ile hoş-bū:

1. **hevā-yı āh ile hoş-bū:**

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ah sesi ile güzel
koku.*

Fikr-i hoy-ı ‘ārızın̄la
çeşm-i dilden şu aķar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aķar

hevā-yı āhla:

1. **hevā-yı āhla:-la**

Gazel 220

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Āh rüzgarı.

Hevā-yı āhla kıl sen o
āteş-pāreyi pūr-tāb
Fezā-yı zulmet-i kānūn-
ı kalbın̄ aķker isterse

hevāyī fişekse:

1. hevāyī fişekse: -se

Gazel 203

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Havai fişek.

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāğan-ı vuşlatı
Zībendedir ne deñlü
hevāyī fişekse de

hevā-yı perçemiñle:

1. hevā-yı perçemiñle: -

iñ, -le

Gazel 205

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Perçemin havası.

Hümāāsā n’ola cevlān
ederse evc-i ħüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu āvāre

hevā-yı şeytān:

1. hevā-yı şeytān:

Kaside 1

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Şeytanın arzusu.

Küş-gir-i heves fi’l-i
menāhilerle

Eyledi nefsinı mağlūb
hevā-yı şeytān

hevāyī-meşreb:

1. hevāyī-meşreb:

Gazel 119

Mısra: 13

*Nefsine düşkün
olan II arzularının
peşinden giden.*

Hevāyī-meşreb olduñ
ay kaşıñ gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nıgeh āteş
‘izārıñ lālezār āteş

heves:

1. heves:

Gazel 111

Mısra: 2

Arzu, istek.

Büsedir kaçdı eden
‘ārız-ı cānāna heves
Şem‘-i ruhsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

2. heves:

Gazel 111

Mısra: 6

Arzu, istek.

Füfül-i ħālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup kalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

3. heves:

Gazel 111

Mısra: 8

Arzu, istek.

Zıkr-i la‘l-i leb-i dil-
berle heme āvize
Zāhidān elde eder
sübħa-i mercāna heves

4. heves:

Gazel 111

Mısra: 10

Arzu, istek.

Āb-ı la‘liñle edip büse-i
la‘liñ terkib
Ĥāzık-ı ‘āqıl dil-i
bımārıña dermān heves

5. heves:

Gazel 111

Mısra: 14

Arzu, istek.

Māt eder ādemi
şatranc-ı süħanda fi’l-
ħāl
Fenniyā kılma fem-i
Ziver-i ferzāne heves

6. hevesden: -den

Gazel 22

Mısra: 8

Arzu, istek, meyil.

Tahtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raķīb
Fāriğ olsun bu
hevesden ķatl olur
şāhib-ķurūc

heves ed:

1. heves ed:

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bir şeye karşı istek
duymak, eğilimli olmak.*

Būsedir ķaşdı eden
‘ārız-ı cānāna heves
Şem‘-i ruḥsārīna
pervāne-i dil yā ne
heves

heves et:

1. heves et:

Gazel 111

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Heves etmek. Bir
şeye karşı istek
duymak, eğilimli olmak
II yönelmek, yönünü*

*bir tarafa doğru
çevirmek.*

Oķuyup ḥüsn-i ḥaṭ-ı
muşḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ‘aceb
āyet-i Ḳur’āna heves

2. heves et:

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Heves etmek. Bir
şeye karşı istek
duymak, eğilimli olmak
II yönelmek, yönünü
bir tarafa doğru
çevirmek.*

İçerem ķanını billāh
anıñ ben sākī
Etmesin la‘-i leb-i dil-
bere peymāne heves

heves kıldı:

1. heves kıldı: -dı

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Heveslenmek.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

heves-i ḥāma düşenler:

1. heves-i ḥāma

düşenler: -en, -ler

Gazel 218

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Olmayacak hevese
kapılanlar.*

Naḥl-i emel üzre heves-
i ḥāma düşenler
‘Ömrün çürüdür mīve-i
maķşūdu bulunca

hey:

1. hey:

Gazel 44

Mısra: 3

Ey!

Alıp āğūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākizesine
pīrehenim kıldı nüfūz

hey hey:

1. hey hey:

Gazel 244

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şaşkınlık bildiren
bir ikilemedir.*

Maḳām-ı ŧi'r-i Zīver
Fenniyā İḩsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese 'uŧŧāka
muḧrib būselik hey hey

hey heyindedir:

1. hey heyindedir:

Gazel 57

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hey hey deme. II

Coŧma.

Taḳŧimi ḳıldı kār ḳaldı
'uŧŧāka ŧāh-nāz
Muḧrib uŧŧl-i būseligin
hey heyindedir

hey'et:

1. hey'etle: -le

Gazel 9

Mısra: 6

ŧekil, görünüş,

durum.

Eder mi olsa Ḳāḏi-zāde
böyle dāmenin irḩā
O hey'etle bilir ŧad
āferin İbn-i Melek āḏāb

heykel:

1. heykeli: -i

Gazel 191

Mısra: 5

*İnsana benzer
cansız yapılar.*

Ġavvāŧ-ı dil görünce o
dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
'ıŧka sefineden

hezār:

1. hezār:

Gazel 53

Mısra: 5

Bin.

ŧevvāl-ı 'İd-ı vaŧl ile
gülrüzeden hezār
Berg-i ḩazān tevbe-i
zühd-i ḩiyel ḳopar

2. hezār:

Gazel 207

Mısra: 1

1. Bin sayısı 2.

Bülbül 3. Aŧık.

Ey ḳaŧı yā egilme hezār
āŧnālara
Ḳaddiñ ḩamīde etme
begim merḩabālara

3. hezār:

Gazel 34

Mısra: 3

Bin sayısı; bülbül II

binlerce, pek çok; âŧık.

Nice sīḩ olmaya bu
sūziŧ-i 'ıŧkıñla hezār
Yaḳdı tennür-ı dili sūḳ-ı
maḩabbetde tabīḩ

hezārān:

1. hezārān:

Gazel 131

Mısra: 3

Binlerce, pek çok.

Hezārān teŧnegān-ı
beldeyi seyr eyler
'ālemde
Ki meyl-i menba'ı āb-ı
beḩiŧ-i dil-güŧādır ŧāt

2. hezārān:

Gazel 152

Mısra: 3

Binlerce, pek çok.

Telef etdi hezārān
naḳd-i cānı reh-i
'ıŧkıñda
Tereḩḩum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inŧāf

3. hezārān:

Gazel 245

Mısra: 9

Binlerce, pek çok.

Hāle hırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerhiñdir
muşannaᶜ māh-ı nevdır
keşkülü

4. hezārān:

Gazel 96

Mısra: 2

Binlerce pek çok II.
Bülbül(aşık).

Benim bülbül gibi ol
ğönçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı gam içre
gülistān olduğum
bilmez

5. hezārān:

Gazel 245

Mısra: 9

Binlerce pek çok II.
Bülbül(aşık).

Hāle hırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerhiñdir
muşannaᶜ māh-ı nevdır
keşkülü

6. hezārān:

Gazel 188

Mısra: 2

1. Binlerce, pek çok
2. Bülbüller.

Mükerrerer pür-ᶜarağ mı
gül-ᶜizārīñ teşne-i
mülden
Hezārān mest olur nīm-
niğāhıñla teğāfülden

7. hezārān:

Gazel 192

Mısra: 8

1. Binlerce, pek çok
2. Bülbüller.

Hırām-ı nāzenīni diller
görünce kāmētiñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

8. hezārān:

Gazel 94

Mısra: 11

Bin, binlerce, pek
çok.

Hezārān gönçe-i
üşküfte-ṭabᶜ[ı] fetḥ eder
ammā
Açılmaz verd-i şiᶜrim
Fenniyā mestürdur
sensiz

9. hezārān:

Gazel 110

Mısra: 2

Bin, binlerce, pek
çok.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḥannās
Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḥıred ecnās

10. hezārān:

Gazel 230

Mısra: 3

Bin, binlerce, pek
çok.

Hezārān dilleri ḥayrān
eder bu maṭlaᶜı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-
femiñ mirʔāt-ı
mazmūnu

11. hezārān:

Kıt'a 10

Mısra: 21

Bin, binlerce, pek
çok.

Hezārān zīver-i kālāyı
ḥıfz et naqş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı
sūrına āmāde dūlāb ol

12. hezārān:

Gazel 33

Mısra: 2
Binler II binlerce,
çokça.

Çekip tîğ-ı nigâhın
günde yüz biñ kan eder
ol şüh
Hezârân lâ-cerem itlâf-ı
ceyş-i cân eder ol şüh

13. hezârân:

Gazel 35

Mısra: 3

Binler II binlerce,
çokça.

N'ola cismimde ıışkıñla
hezârân şerhalar olsa
Benim çâk eyledi tağ-ı
vücüdüm tîşe-i Ferhâd

hezârân-ı şükûfe:

1. hezârân-ı şükûfe:

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çiçeğın binlercesi.

Zenbür-ı gönül verd-i
ruh-ı dil-bere ʿarız
Üşkûfte hezârân-ı
şükûfe aña fâ'iz

hezârân-ı şükûfe-elvân
aça:

1. hezârân-ı şükûfe-
elvân aça: -a

Gazel 139

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Binlerce renkli
çiçek açmak.

Ne ʿaceb aça hezârân-ı
şükûfe-elvân

Tohm-ı şif'r-i ter ile
sâha-i tab'im meZRü'

hezâr-ı gönçe-dehen:

1. hezâr-ı gönçe-dehen:

Gazel 192

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gonca ağızlı
bülbüller.

Hasibî ister imiş
Fenniyâ müşâ'areye
Hezâr-ı gönçe-dehen
sû-be-sû çemen be-
çemen

hezârân:

1. hezârân:

Muhammes 1

Mısra: 3

Binlerce.

Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bi-ğaber ecnâs
Bez[i]mde mesti tesvîş

eyleyince zâhid-i
ğannâs

hiç:

1. hiç:

Gazel 37

Mısra: 5

Katiyen, asla.

Eser yok hiç feminden
var haber al bûs-i
la'linden
ʿAzîmet eyle ey dil
Çandehâra her çi bād-
âbâd

2. hiç:

Gazel 231

Mısra: 14

Katiyen, asla.

Sineye çekmek diler ol
dil-beri ammâ raķib
Hiç ne mümkün
penbeniñ nâr ile ey dil
ülfeti

3. hiç:

Gazel 8

Mısra: 6

Hiç edatı.

Çekmek diler ağuşuna
ammâ seni ağyâr

Hîç kuṭn ede mi âteş-i
sūzāna teḳarrüb

4. **hîç:**

Gazel 15

Mısra: 5

Hîç edatı.

Hîç gevher-i i'ṭāya gedā
kādir olur mu

Bahş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

5. **hîç:**

Gazel 27

Mısra: 2

Hîç edatı.

Yokdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hîç ola
mı dilde inşirāḥ

6. **hîç:**

Gazel 27

Mısra: 9

Hîç edatı.

Şayyāda hîç ḥarām ola
mı ṭā'ir-i vişāl
Fenniye murğ-ı buse-i
la'liñ şehā mubāḥ

7. **hîç:**

Gazel 40

Mısra: 9

Hîç edatı.

Rengin ola mı sa'ı ile
hîç nazm-ı belāḡat
Fenniya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsā'id

8. **hîç:**

Gazel 137

Mısra: 9

Hîç edatı.

Dürr-i sūḥan hîç telef
etmez mi Fenni
Gencine degildir deheni
yā ne de maḥfūz

9. **hîç:**

Gazel 145

Mısra: 1

Hîç edatı.

Hîç mey-āşāma olur mu
'ıyş-ı maḥfide yasāḡ
Būs-ı la'liñçün
bez[i]mde sāḳiyā vardır
mesāḡ

10. **hîç:**

Gazel 223

Mısra: 8

Hîç edatı.

Kūyuñda rüz u şeb n'ola
āḥ etse 'āşıḳān
Hîç şabr olur mu va'd-i
vişāliñ mürūruna

11. **hîç:**

Gazel 240

Mısra: 12

Hîç edatı.

Müflislik ile düşme
vaḳfa şūfiyā
Teshir olur mu dil-beri
hîç sım ü zer gibi

12. **hîç:**

Gazel 115

Mısra: 4

Hîç // başka.

İftār-ı lebiñ verdi ğınā
şanma ki cānā
Hîç ḳalması nān-pāre-i
mebzūluña ḥvāhiş

13. **hîç:**

Kaside 2

Mısra: 19

*"Asla" anlamında
zarf.*

Hîç ne mümkindir
seniñ evşāfiñ ey şāh-ı
cihān
'Azm-i medḥiñde

naşihat diñlemez kilkim
‘anîd

14. **hiç:**

Kaside 2

Mısra: 22

"Asla" anlamında
zarf.

Yazdılar ta‘miyye
ammā tārīhiñde şā‘irān
Bedr olur mu zā‘id-i
noğşān ile hiç māh-ı ‘id

hiç âteş ile penbe

imtizāc ide:

1. **hiç âteş ile penbe**

imtizāc ide: -e

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ateş ile pamuk hiç
kaynaşır mı?*

Ağyār ile münāfese var
mā-beyn-i yārda
Hiç âteş ile penbe niçe
ide imtizāc

hiç elem çekmez:

1. **hiç elem çekmez: -mez**

Murabba 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Hiç üzüntü
çekmek.*

Fenniyā alsa Lezīzī
dest-i pākine kalem
Esb-i ṭab‘ına süvār
olmağa hiç çekmez
elem

hiçâz-ı dil:

1. **hiçâz-ı dil:**

Gazel 170

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül Hicaz'ı.

Seyl-âb-ı eşk-i dīde-i
ḥasretle Fenniyā
Olsa Hiçâz-ı dilde n'ola
ber-kenil Nil

hiçbir şey:

1. **hiçbir şey:**

Kaside 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

*Bir şeyin hiç
olmadığını ifade eden
söz.*

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Ḥağa hemān

hidāyet:

1. **hidāyetsizlere: -siz, -
ler, -e**

Gazel 182

Mısra: 6

*Doğru yolu
bulamayan.*

Kāşif-i esrāra münkir
olsa ğam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne
gelmişlerdenim

ḥıdīv-i dārā:

1. **ḥıdīv-i dārā:**

Kaside 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Padişahın veziri.

Eşref-i cümle-i ārā o
ḥıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-
nesl-i Ḥalilü'l-Raḥmān

ḥıdiv-i ma‘delet-perver:

1. **ḥıdiv-i ma‘delet-
perver:**

Kıt'a 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Adaletli vezir.

Ḥıdiv-i ma‘delet-perver
seci‘-i tev‘em-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i
cihān-tāb ile hem-sāye

hıfz:

1. hıfz:

Gazel 173

Mısra: 3

*Koruma, muhafaza
etme.*

Hıfz için gerden-i
kâfûrunda
Pâsbânıdır o hâl-i fülûl

2. hıfz:

Kaside 1

Mısra: 143

Ar. Koruma.

‘Abd-i memlûkîñi hıfz
ile livâ-i hamdda
Anı tâ görmeye çeşm-i
sağar-ı aḥkerdân

hıfz ed:

1. hıfz ed:

Gazel 73

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Korumak, koruma
altında tutmak.*

Dürr-i vişâlini kenz-i
derûnunda hıfz eden
Fennî o ser-gevhere
ser-rişte-i cân verir

hıfz edip:

1. hıfz edip: -ip

Kıt'a 14

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Korumak, koruma
altına almak.*

Hıfz edip âteş-i
iḥrâḳdan [anı] dâ'im
Bâri göstermeye bu
menzîl-i pâke iḥrâḳ

hıfz et:

1. hıfz et:

Kıt'a 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Korumak, koruma
altına almak (Allah'ın
kulunu koruması
bağlamında).*

Hezârân zîver-i kâlâyı
hıfz et naḳş edip dilde
Cihâz-ı haclegâh-ı
sûrna âmâde dülâb ol

2. hıfz et:

Gazel 106

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sakinmak,
korumak.*

Zâhid bizi mey nûş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bâdeyi
deyr içre sebüyuz

hıfz etmek:

1. hıfz etmek: -mek

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sakinmak,
korumak.*

Büt-i mücâma‘atı der-i
dilde hıfz etmek
O Sâmirîyi raḳîbiñ
şinâyî‘indendir

hıfz eyle:

1. hıfz eyle: -y, -en

Gazel 188

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Korumak,
saklamak, muhafaza
etmek.*

Gelip meclisde şimdi
kulluk-ı mînâyı güş
eyler
Şimâḥ-ı zühdünü hıfz
eyleyen âvâre
bülbülden

hıfz eyler:

1. **hıfz eyler:**

Gazel 126

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Korumak,
saklamak, muhafaza
etmek.*

Yek-noçtadır 'il[i]m ki o
deryā-yı bī-ħazīz
Hıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ħazīz

2. **hıfz eyler:-r**

Gazel 126

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Korumak,
saklamak, muhafaza
etmek.*

Yek-noçtadır 'il[i]m ki o
deryā-yı bī-ħazīz
Hıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ħazīz

hıfz eyleyip:

1. **hıfz eyleyip:-y, -ip**

Kıt'a 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Korumak,
saklamak, muhafaza
etmek.*

Nazardan dā'imā hıfz
eyleyip bāri o maħdümü
Okuyup nüshayı
tekmilen olsun şāriħ-i
eşbāh

hikmet:

1. **hikmetdir:-dir**

Gazel 92

Mısra: 3

*Hakikat sırrı,
bilgelik.*

Ne hikmetdir 'aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rūda
Gelir turmaz gider dil-
ħasteye ħazık baħar
baħmaz

2. **hikmetdir:-dir**

Gazel 114

Mısra: 3

*Hakikat sırrı,
bilgelik.*

Ne hikmetdir kamu
eşyāyı bir mir'āta
İskender
Taħayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
şıgındırmış

3. **hikmet:**

Gazel 42

Mısra: 5

*1. Bilgelik. 2) Gizli
sebeb.*

Şerbet-i la'liñ ne
hikmet ol taḫīb-i cān-
fezā
Şunmada aġyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

hikmet-i bāri:

1. **hikmet-i bāri:**

Gazel 175

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'ın hikmeti.

Bārān-ı eşkim ile ħarāb
oldu dil yine
Yıktdı cihānı hikmet-i
Bārī bu sāl sil

hikmet-i yezdān:

1. **hikmet-i yezdān:**

Kıt'a 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yezdan'ın hikmeti.

N'ola tevḫid ile
kalbinde kılsa bir veled
ħāşıl
Ṭulū' etdi aña nūr-ı
tecellī hikmet-i Yezdān

hilāf:

1. **hilāf:**

Gazel 43

Mısra: 3

Aksi, yalan, yanlış.

Hilāf olmaz ğaddārīñ
vird-i cennetdir dese
ādem
Cihāna māye-i feyz-i
gül-i ra'cā neden
me'hūz

hilāl:

1. **hilāle:-e**

Gazel 45

Mısra: 9

Ar. 1. Yeni ay.

Beñzer hilāle 'arz eder
ol hürmenindeki
Maḥşül-ı 'ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

2. **hilāli:-i**

Gazel 12

Mısra: 9

*(Kaşun) hilale
benzer hali.*

Rü'yet için 'id etmege
ol kaşı hilāli
Şām-ı ḥaṭıña 'azm edip
anda ramazān et

3. **hilāli:-i**

Gazel 161

Mısra: 6

*(Kaşun) hilale
benzer hali.*

Görünür ğurre-i ebrūsu
tulū^c etdi ḥayāl
Çerḥ-i ḥüsnünde naẓar
eyle hilāli küçücek

4. **hilāliñ:-in**

Gazel 231

Mısra: 2

*Ayın evrelerinden
dolayı aldığı ilk şekli,
sevgilinin kaşının şekli.*

Şām-ı ḥaṭtında
müzeyyen-tāb olunca
ṭal'ati
'd olur kaşı hilāliñ
vāqı^c olsa rü'yeti

5. **hilāliñ:-in**

Gazel 234

Mısra: 2

*Ayın evrelerinden
dolayı aldığı ilk şekli,
sevgilinin kaşının şekli.*

Şehir şehir velī pür-tāb
eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen
kaşı yā hilāliñ mi

hilālāsā:

1. **hilālāsā:**

Gazel 89

Mısra: 4

Yeni ay gibi.

Nice seyyāḥ-ı 'ālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde 'āşıkıñ
keşkülde yārıdır

2. **hilālāsā:**

Gazel 105

Mısra: 1

Yeni ay gibi.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı 'ālem
ğurre-i ğarrā çıkar
çıkmaz

hilāl-ebrū:

1. **hilāl-ebrūyı:-y, -ı**

Gazel 159

Mısra: 3

*Hilal kaşlı. II
Sevgili.*

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī
mey-āşām eyledik
Būs edip la'l-i lebin
şevkine bayram eyledik

hilâli başına giymiş:

1. **hilâli başına giymiş:-**
miş

Kıt'a 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hilal gibi külâhı
başına giymek.*

Devrân eder cemâlini
rû'yet için felek
Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

hilâl-ı nahşebe:

1. **hilâl-ı nahşebe:-e**

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nahşeb ayı.

*(Mukanna' adlı ve
Horasanlı bir şahsın
Nahşeb (Nesef)
şehrinde Siyam Dağının
eteğinde, maharet ve
san'atle kuyu içinden
doğar halde gösterdiği
ay şekli).*

Şâm-ı haâtında seyr
eden ebrûnı 'îd eder
Beñzer hilâl-ı Nahşebe
mâh-ı mubîniñiz

hilâl-i şa'bân:

1. **hilâl-i şa'bân:**

Kaside 1

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Şaban ayı.

Donu atlas-ı felek dîdesi
güyâ Zühre
Nigehi necm-i seher
güşü hilâl-i Şa'bân

hilâliñ mi:

1. **hilâliñ mi:-iñ, -mi**

Gazel 234

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ar. 1. Yeni ay.

İçip içip bize rez-
duhteri etme harâm
Çadeh çadeh seniñ ol
zâhidâ hilâliñ mi

hil'at:

1. **hil'ate:-e**

Kıt'a 4

Mısra: 23

*Padişahlar ve
vezirler tarafından
birine iltifat veya
mükafat olarak
giydirilen, kürklü veya
işlemeli kıymetli
kaftan.*

Eger oldumsa lâyıķ
hil'ate vaşfımla
sulţānım
Kıyem baħş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şālı

hil'at-ı nâ-dîde:

1. **hil'at-ı nâ-dîde:**

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benzersiz kaftan.

Hil'at-ı nâ-dîdedir kim
atlas üzre güyiyâ
Kaplamiş semmür-ı
haţğ gülgün yañaķ
üstündedir

hilye-i pāk:

1. **hilye-i pāk:**

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Temiz, pāk hilye.

Haţ başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol hilye-i pāk
üzre mūnaķķa'

hilye-i vechiñ:

1. **hilye-i vechiñ:-iñ**

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüzünün

özellikleri.

Başıldı beyt-i 'ışk-ı pür-
gamdaki âteş
Tut hilye-i vechiñ aña
ey 'arız-ı mehveş

himem-i meclis:

1. himem-i meclis:

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meclisin

himmetleri.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uşşâkına
her bār tabaşbuş

himmet:

1. himmeti: -i

Gazel 18

Mısra: 7

1. Yardım, ihsan 2.

Çalışma, gayret, emek.

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sākī
Tezyīn-i nuķūş-ı dil-i
kāşāneye bā'is

himmet-i pīr-i muğān:

1. himmet-i pīr-i

muğān:

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyhānecilerin

yardımı.

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muğān olur

hindibâ:

1. hindibâ:

Gazel 85

Mısra: 2

Hindiba bitkisi.

Şanma hāl-i 'arızında
hatt-ı 'anber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

hindūstān:

1. hindūstān:

Gazel 33

Mısra: 10

Hindistan.

Düşürmüş hāl-i haddin
çeşmine sūrāh-ı
sūzından
Ki şan Hindūstān
iklīmini seyrān eder ol
şūh

hindūstān-ı dilde:

1. hindūstān-ı dilde: -de

Gazel 174

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül Hindistan'ı.

Kāfūra habb-ı fülfulün
etmiş o pāsban
Hindūstān-ı dilde nazar
kıl gelū degil

hīn-i talebde:

1. hīn-i talebde: -de

Gazel 187

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İstek esnası.

Hīn-i talebde būseyi
ahz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su'āle
hem olsun hem olmasın

hinnā:

1. hinnāsi: -sı

Kaside 1

Mısra: 64

Kına.

Şöyle bir raḥş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim

Encümen boncuğu
hınnâsı şafağ pür-elvân

hınnâ yakmış:

1. **hınnâ yakmış: -miş**

Gazel 5

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kına yakmak.

Dürr-i sühan-efşânım
olsa n'ola Fennî
Şahn-ı dehen-i sâhil [ü]
mevc-i leb-i deryâ

hırâm edip:

1. **hırâm edip: -ip**

Gazel 148

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Salına salına

yürümek.

Şahn-ı çemende meh-i
muşaffâ taraf taraf
Bend oldu serv-çadlere
diller hırâm edip

hırâm-ı nâzenîni:

1. **hırâm-ı nâzenîni: -i**

Gazel 192

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazlı nazlı

salınarak yürümek.

Hırâm-ı nâzenîni diller
görünce kâmetiñ
Şalındı serve hezârân
kedû çemen be-çemen

hîrelendir:

1. **hîrelendirme: -me**

Kıt'a 8

Mısra: 17

Bulandırmak,

karıştırmak.

Du'â kıl Fenniyâ hatm
et kelâmı hîrelendirme
O mâhı mehd-i gerdün
içre maḥfûz eylesin
Mennân

hırmen:

1. **hırmendir: -dir**

Gazel 245

Mısra: 9

Harman.

Hâle hırmendir kevâkib
dâne gendüm hezârân
Pîr-i çerḥîñdir
muşanna' mâh-ı nevdîr
keşkülü

2. **hırmendir: -dir**

Gazel 110

Mısra: 9

Harman. II Dünya.

Dirîgâ biçmege maḥşül-
ı 'ömrü mâh-ı nevdîr
dâs
Felekde hâle hırmendir
kevâkib dâne-i ervâḥ

3. **hırmen:**

Gazel 200

Mısra: 9

Harman.

Hâle hırmen dâne-i
gendüm kevâkib ḥâşılı
Pîr-i çerḥa keşkül-i
zerdîr muşanna' mâh-ı
nev

4. **hırmenindeki: -indeki**

Gazel 45

Mısra: 9

Biçildikten sonra

tahıl demetlerinin

üzerinden düven

geçirilerek tanelerin

başaklarından ayrılması

işleminin yapıldığı yer,

harman II gönül.

Beñzer hilâle 'arz eder

ol hırmenindeki

Maḥşül-ı 'ömrü

biçmege çerḥîñ orağı

var

hirre:

1. **hirreniñ**: -niñ

Murabba 2

Mısra: 8

Kedi.

Bezm-i 'işretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güyyā bī-hüde segle
hirreniñ gavgāsıdır

hirre ile seg:

1. **hirre ile seg:**

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kedi ile köpek.

hirre-i mey-ḥāne:

1. **hirre-i mey-ḥāne:**

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Meyhanenin kedisi.

Ḳankı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrāniden etmez
hirre-i mey-ḥāne ḥaz

hisāb:

1. **hisābım**: -ım

Gazel 199

Mısra: 6

Hesap.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i

ḥaṭṭ u ḥālin būsına

tezyil

Tefekkür defter-i hecr-i

vişālinde ḥisābım bu

hisāb-ı terbī:

1. **hisāb-ı terbī:**

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yıldız bilimi hesabı.

Çār ebrüsünü şan

defter-i ruḥsāra gelip

Noḳṭa-i ḥāl ile ḳalmış o

ḥisāb-ı terbī^c

hisār:

1. **hisāra**: -a

Gazel 37

Mısra: 8

Kale; İstanbul'da

bulunan Anadolu Hisarı

ve Rumeli Hisarı,

gezinti ve eğlence

mekanlarıdır.

Bebekden aḥz edip 'azm

et Boğaz seyrine ol

māhı

Muşādif rüzgār ile

Ḥişāra her çi bād-ābād

ḥışm:

1. **ḥışmıla**: -ıla

Gazel 66

Mısra: 10

Öfke, kızgınlık,

gazap.

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Ḥışmıla üstüme şad
piştov-ı ḥübān şıḳılır

ḥışm ed:

1. **ḥışm ed:**

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Öfkelenmek,

gazaplanmak.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān

Raḳībe ḥışm edip çin-i
cebının bīm göstermiş

ḥışm-ı nezzār:

1. **ḥışm-ı nezzār:**

Murabba 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bakışların

kızgınlığı.

Şeh-süvārım şanma
eyle iki yaña merḥabā

Hışm-ı nezzār ile ol
‘āŝıka kılpağ oynadır

hıŝn-ı ‘adū:

1. **hıŝn-ı ‘adū:**

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Düşman kalesi.

Yıkar hıŝn-ı ‘adūyı
gülle-i ‘āŝık olup vāŝıl
Feminden ŝavt-ı tūb-ı
āh-ı bī-pervā çıkar
çıkamaz

hışn-ı dili:

1. **hışn-ı dili: -i**

Gazel 214

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül kalesi.

Havfım budur hışn-ı dili
hüsn ü rıfķla
Ol ceş-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

hışn-i haşini:

1. **hışn-i haşini: -i**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kuvvetli, sağlam

muhafaza edilen kale.

Yokdur esāsı tevbe vü
‘ahdinde zāhidiñ
Hışn-i haşini gāhice
yapar yıkar

2. **hışn-i haşini: -i**

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kuvvetli, sağlam

muhafaza edilen kale.

Dil vuŝlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hışn-i haşini fetħ eden
elbet ezān verir

3. **hışn-ı haşini: -i**

Gazel 194

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kuvvetli, sağlam

muhafaza edilen kale.

Hedm oldu tūp-ı
ķulķul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde hışn-ı
haşini olanlarıñ

hışn-ı haŝiniñ:

1. **hışn-ı haŝiniñ: -iñ**

Gazel 208

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sağlam muhafaza
eden kale.*

‘Ālemde esāsı gibi şol
hışn-ı haŝiniñ
Hedm olmaz idi
tevbeye zāhid temel
olsa

hiŝse:

1. **hiŝsesin: -si, -n**

Gazel 128

Mısra: 6

Hisse, pay, nasip.

Beyt-i dil-i mevrūsısın
[sen] ‘āŝık ey hākim
Kıl hiŝsesin ol dil-bere
taķŝim-i ferā’iz

hisset:

1. **hisset:**

Gazel 14

Mısra: 10

Cimrilik.

Vaş eyleyemem lebini
ben Zīvere Fennī
Baħŝ etmege kıymaz
güheri tab‘ıma hiŝset

hiŝt-ı hāmeñle:

1. **hiŝt-ı hāmeñle: -ñ, -le**

Gazel 226

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Kalem oku.

Fenniyā şahın-ı sühanda
hüner-i ‘Örfiveş
Hışt-ı hāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

hıtā:

1. **hıtādır:** -*dır*
Gazel 95
Mısra: 6
Çin, Çinli.

Meclisde dāl ‘arağ-çin
ola yohsa vā‘izā
Ol Çin-i mülket üzre
Hıtādır fes istemez

hitāb:

1. **hitāb:**
Kaside 1
Mısra: 107
*Bir veya birçok
kimseye ağızdan veya
yazı ile söyleme.*

Vārid oldukça hitāb ol
şehe ednā mennī
Her kademde geçer idi
niçe biñ şahın-ı nihān

hitāb-ı hākı:

1. **hitāb-ı hākı:** -*t*
Kaside 1

Mısra: 112
Kelime Tipi: -
Allah'ın kelamı.

Erdi maşşūduna ser-
menzil-i ev ednā da
Kıldı ışğā o hitāb-ı Hākı
bī-harf ü zebān

hivām-meşreb:

1. **hivām-meşreb:**
Gazel 20
Mısra: 6
Böcek meşrepli.

Hivām-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūhuñ ceşş-i hağ-ı
‘ārız [u] ruhsārını seyr
et

hızır:

1. **hızırveş:** -*veş*
Gazel 222
Mısra: 8
*Ab-ı hayatı içtiği
için ölümsüzlüğe
kavuşan Peygamber ya
da veli.*

Bağır-i ‘ışka ğarğ olup
gitdim aman dād ey
felek
Hızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

hızır-ı keremkār:

1. **hızır-ı keremkār:**
Gazel 239
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Kerem işleyen
Hızır.*

Āyā bize bir Hızır-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sir-āb edici
yār bulunur mu

hoş:

1. **hoş:**
Gazel 188
Mısra: 6
Hoş, güzel.

Dimāğ-ı cānı ‘ıtr-ālūd
eden ol hūb zūlfūñ mü
Ne hoş tağtīr olunmuş
dühn-i hoş-bū taze-
sünbülde

2. **hoş:**
Gazel 32
Mısra: 10
*F. ne güzel, ne iyi,
ne hoş.*

Jende-i hūn ile dil olsa
n’ola zībende
Fenniyā hoş yağışır bu
dil-i dīvāneye sürh

3. **hoş:**

Kit'a 13

Mısra: 16

Güzel.

Nice def^c etmesin
sevdâyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemîni
mürtefi^c nā-dîde
seyrāngāh

hoşā:

1. **hoşā:**

Gazel 26

Mısra: 2

*Ne hoş!, ne iyil, ne
güzel!.*

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra'nādır
kadeh
Dest-i sākîde hoşā gül-
berg-i zibādır kadeh

2. **hoşā:**

Gazel 116

Mısra: 10

*Ne hoş!, ne iyil, ne
güzel!.*

Çıkarılmış taylesânın
küşe-i destârdan Fennî
Hoşā 'uşşāka ol meh-

pāre serv-i sîm
göstermiş

3. **hoşā:**

Gazel 227

Mısra: 5

Ne hoş!.

Hoşā bir deste
sünbüldür ki şan bir
sîm-sifâl içre
Açılmış ol mu'anber
büy-ı perçem tazedden
tāze

4. **hoşā:**

Kit'a 1

Mısra: 4

Ne hoş!.

Şehensāh-ı cihān
'Abdül-ḥamîde luṭf edip
Yezdān
Hoşā nā-dîde bir dür-
dāne verdi ḥan-ı vālāya

5. **hoşā:**

Kit'a 8

Mısra: 19

Ne hoş!.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim hoşā
tārîḥ
Yürü geldin Ḥüseynim

dehre fi-nesl-i benî
'Adnān

hoş-bū:

1. **hoş-bū:**

Gazel 58

Mısra: 3

Güzel koku.

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile hoş-bū aḡar
Seyl-i yārān-ı vişālîñ
eylemez cānā zühür

2. **hoş-bū:**

Gazel 26

Mısra: 1

Güzel koku(lu).

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra'nādır
kadeh
Dest-i sākîde hoşā gül-
berg-i zibādır kadeh

hoş-bū verir:

1. **hoş-bū verir: -ir**

Müstezad 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hoş koku vermek.

Şan micmer-i sîm içre
verir meclise hoş-bū
Māverd mi nedir bu

hoş-büy-ı şabâ:

1. **hoş-büy-ı şabâ:**

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sabah rüzgarının
hoş kokusu.*

Câ'iz ki ola küy-ı

vişâlinde işr çün

Hoş-büy-ı şabâ kâkül

[ü] perçemde havâdis

2. **hoş-büy-ı şabâ:**

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sabah rüzgarının
hoş kokusu.*

Câ'iz ki ola küy-ı

vişâlinde işr çün

Hoş-büy-ı şabâ kâkül

[ü] perçemde havâdis

hoş-büy-ı sîb-i ğabğabı:

1. **hoş-büy-ı sîb-i**

ğabğabı: -1

Gazel 60

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Elmaya benzeyen
çene çukurunun güzel
kokusu.*

Dil ebr-i zülf-i 'arız-ı

yâriñ hümâsıdır

Hoş-büy-ı sîb-i ğabğabı

rûhum ğidâsıdır

hoş-sühan:

1. **hoş-sühan:**

Gazel 4

Mısra: 4

Hoş, güzel söz.

Hafî mey nüş eder

misiñ demiş ey dil saña

ol meh

Ne rengin hoş-sühan bu

ne 'acâ'ib bir su'âl

ammâ

hoy:

1. **hoyuñ: -uñ**

Gazel 144

Mısra: 1

Ter.

Hoyuñ ederse çâh-ı

ruhuñdan o mâh dirîğ

Sen kılma andan eşk-i

teriñ âb-ı câh dirîğ

hoy-ı 'arız-ı dildâra:

1. **hoy-ı 'arız-ı dildâra:**

Gazel 157

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağının teri.*

O hoy-ı 'arız-ı dildâra
versem ben n'ola

zanbak

Gül üzre jâle desem ol

dahı a'lâ vü hem elyak

hoy-ı hâl-i ruhuñ:

1. **hoy-ı hâl-i ruhuñ:**

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin)
yanağının beninin teri.*

La'liñ midir tabîbim o

eczâ-yı cân-fezâ

Bimâra hoy-ı hâl-i

ruhuñ mâ-ı hindibâ

hoy-ı pāk:

1. **hoy-ı pāk: -iñ**

Gazel 41

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze ter.

Menba'-ı âb-ı hayât olsa

'aceb mi tal'atıñ

Hoy-ı pākıñ çeşme-i

hürşid-i enverden lezîz

hoy-ı ruhsârı:

1. **ḥoy-ı ruḥsārı:-ı**

Gazel 178

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanağın teri.

Ḥoy-ı ruḥsārı merākı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-âb içelim

ḥoy-ı ruḥsārın:

1. **ḥoy-ı ruḥsārın:-ın**

Gazel 201

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağın teri.

Gör nice mest eder
‘uṣṣākı ḥoy-ı ruḥsārın
‘Arağ mı katdıñ ey sākı
bu yāsemem şuyuna

ḥoy-kerde:

1. **ḥoy-kerde:**

Gazel 82

Mısra: 1

Terlemiş.

‘Ārızın ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kıpar
Öyle nāzıkdır ki būs
olsa hevādan nem
kıpar

2. **ḥoy-kerde:**

Gazel 190

Mısra: 5

Terlemiş.

Degil ḥoy-kerde şanma
olur [.] ruḥsārına rızān
Nihāl-i bīd-i çīn-i
tūresiniñ ser-
fürüsundan

3. **ḥoy-kerde:**

Gazel 227

Mısra: 3

Terlemiş.

O şūḥ-ı ‘işve-bāzın
ruḥların ḥoy-kerde
zannetme
Ṭarāvet bahş eder
gülzāra şeb-nem
tāzedem tāze

hū:

1. **hū:**

Gazel 198

Mısra: 6

"Sana söylüyorum"

manası taşıyan ünlem.

Derd-i āh-ı ‘āşıkandır
çīn-i müy [u] ḥāl-i yār
Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-nāme-i
kırtās-ı ruḥsārında hū

hū çek:

1. **hū çek:**

Gazel 174

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Allah adını art arda
tekrar etmek; zikir
yapmak.*

Bu ḥān-ḳāh-ı ‘işka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzū degil

hū çekse:

1. **hū çekse:-se**

Murabba 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Allah adını art arda
tekrar etmek; zikir
yapmak.*

Her kaçan hū çekse dil
ruḥsārına ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

hüb:

1. **hübünin:-ınıñ**

Gazel 49

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Zemāne hübünin
‘uṣṣāka gāmmı rüz-ı
hicrānı

Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrâda aşlâ derler

2. **hüb:**

Gazel 24

Mısra: 2

Güzel II güzelce.

Būs edip la‘l-i leb-i
dildâr şerbet-sükker iç
Hüb hayâl-i ‘arızından
kahve-i bâ-‘anber iç

3. **hüb:**

Gazel 188

Mısra: 5

Çok iyi.

Dimâğ-ı cānı ‘ıtr-âlūd
eden ol hüb zülfüñ mü
Ne hoş tak’tir olunmuş
dühn-i hoş-bū taze-
sünbül den

hüb-‘at:

1. **hüb-‘atıñ: -iñ**

Gazel 150

Mısra: 7

Güzel.

Söz yok metā‘-ı
hüsnüne ol hüb-‘atıñ
Kālā-yı haddi lîk dağı ol
‘araf tuhaf

huccac:

1. **hüccâc:**

Gazel 10

Mısra: 8

Hacılar.

‘Uşşâk ile ‘azm etse
n’ola küyuña agyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccâc ile merkeb

2. **hüccâcveş: -veş**

Gazel 207

Mısra: 13

Hacılar.

Zemzem verirse
kevşere hüccâcveş
Hasīb
Fennī verir nikâtını
‘ūd-âşnâlara

huccet:

1. **hücceti: -i**

Gazel 233

Mısra: 4

Delil, belge.

Tiğ-ı müjgānı helāk-i
cāna bā-‘hükm-i kazā
Hüsn-i haţtı şüret-i
da‘vāya ibrā hücceti

2. **hüccet:**

Gazel 165

Mısra: 8

Ar. 1. Delil, burhan.

Müheyyâdır müşerrah
zahm-ı sînem da‘vi-i
‘ışka
Huzûr-ı kâdî-i
hüsnünde cānā hüccet
isterseñ

3. **hüccet:**

Gazel 212

Mısra: 10

Ar. 1. Delil, burhan.

Sen Ziver Efendiye bu
eş‘arını Fennī
Hüccet deyü şun
destine imzāya qarışma

hüccet-i hükm-i

nübüvvet:

1. **hüccet-i hükm-i**

nübüvvet:

Kaside 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Peygamberlik

hükmünün belgesi.

Hüccet-i hükm-i
nübüvvet idigüñ
‘âlemde

Zahr-i pâkiñde yeter
faşş-ı nigîn-i deyyân

hüccet-i ibrâ:

1. hüccet-i ibrâ:

Gazel 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Temize çıkarmaya
delil olmak.*

Ağız ağıza sâgar ile
meclis-i meyde
Rindâne ne söyler
‘acebâ kulkul-i minâ

hüccet-i ‘ışk-ı dili:

1. hüccet-i ‘ışk-ı dili: -i

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönlün aşk belgesi.

Edip hükkâm-ı yâra
hüccet-i ‘ışk-ı dili
ma‘rûz
Görünce nakd-i eşkim
kıldı tecrîm eyleyip
maqbûz

hüccet-i vaşla:

1. hüccet-i vaşla: -a

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşma delili,
şahidi.*

La‘l-i lebiñ mi hüccet-i
vaşla nigîniñiz
Kilk-i kaderi yazdı o
hattı-ı güzîniñiz

hücre:

1. hücredir: -dir

Gazel 205

Mısra: 5

Küçük oda.

Nigeh gezlik benân
hâme dehâniñ hücredir
ey meh
Haññ âyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtâş-ı
ruhsâra

hücüm et:

1. hücüm et: -di

Gazel 152

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saldırmak.

O meh-pâre ile mahfî
‘ıyşımız güş eyleyip
Hücüm etdi ‘umümen
meclise ‘ases ile eñrâf

hudâ:

1. hudâ:

Gazel 114

Mısra: 12

Far. 1. Allahü

azîm ‘ü-şan.

Ezelden sırr-ı Yezdâni
temâşâ kıl sen ‘âlemde
Nevât içre Hudâ nañl-i
kad-i bâlâ şıgındırmış

2. hudâ:

Gazel 125

Mısra: 8

Far. 1. Allahü

azîm ‘ü-şan.

Zâhid ne bilir hâlet-i
devrânı haqîkat
Besdir aña beş vakti
Hudâ eyledi tefrîz

3. hudâ:

Kaside 1

Mısra: 41

Allah.

Yüzü şuyuña seniñ
‘âlemi halk etdi Hudâ
Parmağında n’ola ırmağ
gibi âb olsa revân

4. hudâ:

Kaside 1

Mısra: 95

Allah.

Atlas-ı çerhi Hudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile
faḥre şāyān

hudā bir oğul verdi:

1. **hudā bir oğul verdi:-
di**

Kıt'a 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah bir oğul
vermek.*

Şimdi Hudā bir oğul
verdi aña kim dilā
Muşḥaf-ı ḥüsnündeki
ebrūları ḥaṭṭ-ı celī

hudā 'ömrün efzün ede:

1. **hudā 'ömrün efzün
ede:-e**

Kıt'a 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Allah ömrünü
arttırmak.*

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā'im Hudā efzün ede
'ömrün
Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i māh

hudāvend-i kerem:

1. **hudāvend-i kerem:**

Kaside 1

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Lütfu bol olan

hükümdar.

Ey Hudāvend-i kerem
şāfi'-i 'āşī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i
yem dūr-efşān

hükkām:

1. **hükkāma:-a**

Kıt'a 10

Mısra: 8

Hakimler.

Ferā'iz okuyup andan
temāmen şakki de
öğren
Rüsūm-ı 'ilmi taḥsīl
eyleyip hükkāma
nevvāb ol

hükkām-ı yāra:

1. **hükkām-ı yāra:-a**

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevginin hâkimleri.

Edip hükkām-ı yāra
hüccet-i 'ışk-ı dili
ma'rūz
Görünce naḥd-i eşkim
kıldı tecrīm eyleyip
maḥbūz

hükm:

1. **hükmüme:-üm, -e**

Gazel 206

Mısra: 2

Emir, buyruk.

Zāhid uzadır nuṭḡını
da'vāya gelince
Leb-beste olur
hükmüme ma'nāya
gelince

2. **hükm:**

Gazel 144

Mısra: 9

*Bir şeyin şöyle veya
böyle olduğu hakkında
verilen karar, yargı.*

Tiğ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍiya hükm için
Da'vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirig

hükm ed:

1. **hükm ed:-er, -se**

Gazel 213

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Hükmetmek, karar vermek.

‘Aceb mi rüzgāra hüküm ederse gāhi ol meh-rū Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

hüküm-i fazlında:

1. **hüküm-i fazlında:** -iñ, -
da

Murabba 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Fazilet hükümü.

Zîr-i eşikde begim hāk ile yeksân olayım
Manşib-ı vaşlıñı ver
Fenniye ihsân sezā

hüküm-i kazā:

1. **hüküm-i kazā:**

Gazel 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

1. *her hususta*

Allah tarafından önceden verilmiş hüküm. 2. mahkeme hükümü.

Ağız ağıza sāgar ile
meclis-i meyde

Rindāne ne söyler
‘acebā kulkul-i minā

hulf-ı va‘d:

1. **hulf-ı va‘d:**

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vaadini yerine

getirmeme.

La‘lin ‘uşşākına cān-
bağş eder ammā ki o
meh

Hulf-ı va‘dinde benim
kanıma etmek toğrar

hulk:

1. **hulkını:** -ı, -n, -ı

Kaside 1

Mısra: 22

Doğuştan gelen

huy / tabiat.

Nice vaşf eyleyeyim

zāt-ı şerifin āyā

Nice ta‘bîr edeyim

hulkını ey rüh-ı revān

hümā:

1. **hümāsıdır:** -sı, -dır

Gazel 60

Mısra: 1

Devlet kuşu, talih

kuşu. Kaf dağında,

Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

Dil ebr-i zülfi ‘arız-ı
yāriñ hümāsıdır
Hoş-büy-ı sîb-i gâbgâbı
rühüm gîdāsıdır

2. **hümāya:** -ya

Gazel 108

Mısra: 10

Devlet kuşu, talih

kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

Fenniye pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe güyiyā
Evc-i ‘ālîde hümāya per
açar bāl-ı meges

3. **hümā:**

Gazel 86

Mısra: 2

A. saadet, mutluluk kuşu.

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişālî görünmez
o rüzgār mıdır

4. **hümāāsā:-āsā**

Gazel 37

Mısra: 1

*Devlet kuşu, talih
kuşu gibi. Kaf dağında,
Okyanus adalarında
veya Çin'de yaşadığına
inanılan efsanevi bir
kuş gibi.*

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra
her çi bād-ābād

5. **hümāāsā:-āsā**

Gazel 172

Mısra: 5

*Devlet kuşu, talih
kuşu gibi. Kaf dağında,
Okyanus adalarında
veya Çin'de yaşadığına
inanılan efsanevi bir
kuş gibi.*

Dil hümāāsā n'ola per
açā ebr-i zülfüne
Ṭā'ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

6. **hümāāsā:-āsā**

Gazel 205

Mısra: 7

*Devlet kuşu, talih
kuşu gibi. Kaf dağında,
Okyanus adalarında*

*veya Çin'de yaşadığına
inanılan efsanevi bir
kuş gibi.*

Hümāāsā n'ola cevlān
ederse evc-i ḥüsnünde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu āvāre

7. **hümāāsā:-āsā**

Kıt'a 6

Mısra: 3

*Devlet kuşu, talih
kuşu gibi. Kaf dağında,
Okyanus adalarında
veya Çin'de yaşadığına
inanılan efsanevi bir
kuş gibi.*

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Şeḥāb-ı zülf-i için
zanneder vechin
görenler māh

8. **hümāāsā:-āsā**

Kıt'a 8

Mısra: 7

*Devlet kuşu, talih
kuşu gibi. Kaf dağında,
Okyanus adalarında
veya Çin'de yaşadığına
inanılan efsanevi bir
kuş gibi.*

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihir ü meh etsin şevkle
devrān

9. **hümā:**

Gazel 243

Mısra: 2

*Devlet kuşu,
hükümdarlık alameti. II
saadet, mutluluk veren,
sevgili.*

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o şeḥāb-ı
sa'ādadır şimdi

hümā-misl:

1. **hümā-miṣl:**

Gazel 161

Mısra: 10

Hüma misal.

Var mı zülf-i 'izārıñ ile
cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde
per ü bālı küçücek

hümā-perde:

1. **hümā-perde:**

Gazel 29

Mısra: 4

Hüma perdeli. II
Kanadı hüma kanadı
gibi olan.

Bu mu sebep
vaḳ[i]tinden mi ğidā
aḥz eyler
Evc-i ʿalāda hümā-
perde cemīʿ-i ervāḥ

ḥumār:

1. ḥumār:

Gazel 119

Mısra: 2

(içkiden sonra
gelen) baş ağrısı,
mahmurluk.

Vişāl âteş firāk âteş
mey âteş laʿl-i yār âteş
Bahār âteş ḥazān âteş
neşâṭ âteş ḥumār âteş

2. ḥumārı: -ı

Gazel 48

Mısra: 2

Baş ağrısı,
mahmurluk.

Endek ḥumārı ey leb-i
mey-gün güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāğ-ı
cihān içre yād olur

3. ḥumārı: -ı

Gazel 155

Mısra: 1

Baş ağrısı,
mahmurluk.

Bir bādedir ki buse-i
laʿliñ ḥumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ʿışkıñ kenārı yok

ḥumār-ālūd:

1. ḥumār-ālūd:

Gazel 94

Mısra: 2

Süzgün ve baygın
*göz. *Kendinden*
geçmiş, şaşkın.

Ḥumār-ālūd olanlar
sākiyā mehcürdur
sensiz
Ḥayāl-i bāde-i laʿliñle
dil maḥmürdur sensiz

ḥumār-ı mey:

1. ḥumār-ı mey: -le

Gazel 244

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Şarap mahmuru.

Ḥumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden

maḥfî gelip sen sākiyā
şun mey

hümāveş:

1. hümāveş:

Gazel 158

Mısra: 5

Hüma kuşu gibi.

ʿĀliye gelir kısmeti
bābına hümāveş
Muhtāc-ı gedā-pişelere
bād-ı hevā yok

hümā-yı ber-hevā:

1. hümā-yı ber-hevā: - dır

Gazel 217

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Havadaki kuş.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamak üzere
N'ola dil murğveş per
açā çin-i ṭurre-i yāre

hümā-yı çerḥi:

1. hümā-yı çerḥi: -i

Gazel 242

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Gök yüzü hüması.

Sih̄r-i sūz-ı āh ile dil
yārı teşh̄ir eyledi
Rūzgār ile hūmā-yı
çerh̄i zenc̄ir eyledi

hūmā-yı ʿışk olup:

1. **hūmā-yı ʿışk olup:** -up

Gazel 182

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk hūması olmak.

Cezb-i ʿālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hūmā-yı ʿışk olup
cevlāna gelmişlerdenim

hūn:

1. **hūn:**

Gazel 35

Mısra: 9

Kan II şarap;

üzüntü, acı.

Ne māniʿ ebruvānıñ
hūn ile taşv̄ir-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine nakş edip
Bih-zād

hūn-āb-ı eşk-i çeşm:

1. **hūn-āb-ı eşk-i çeşm:**

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gözünün kan dolu
gözyaşı.*

Tāb-ı hasretten çekip
hūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi
ʿ×d-ı vaşlında o māhıñ
şerbet-i nilūfer iç

hüner:

1. **hüner:**

Gazel 37

Mısra: 10

*1. Bir işte
gösterilen ustalık,
beceriklilik, mahâret 2.
Bir şeyi iyi bilmekten,
iyi yapabilmekten gelen
üstün hal, mârifet.*

Bu nazmı māhya
kandili uçurup Fenni
üstāda
Hüner ʿarz et Hāsīb-i
rūze-dāra her çi bād-
ābād

hüner seyr etdirip:

1. **hüner seyr etdirip:**-
dir, -ip

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hüner göstermek.

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı hāme-i

eşʿār

Hüner seyr etdirip
şah̄n-ı belāgat içre ol
ʿālī

hüner seyr etdirir:

1. **hüner seyr etdirir:** -ir

Murabba 3

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Hüner göstermek.

Şāʿirān içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyā şah̄n-ı belāgat
içre mızrāğ oynadır

hüner-i ʿörfiveş:

1. **hüner-i ʿörfiveş:**

Gazel 226

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Örfi adlı şairin

kabiliyeti gibi.

Fenniyā şah̄n-ı sūhanda
hüner-i ʿÖrfiveş
Hışt-ı hāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

hūn-feşān-ı zahmı:

1. **hūn-feşān-ı zahmı:**

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kan saçan, fişkiran
yara.*

Bed-likānıñ
çehresinden güyiyā ağı
açar
Kaatre kaatre hūn-feşān-ı
zaḥmı şanma zāhidiñ

hūn-ı 'āşıkı:

1. hūn-ı 'āşıkı: -ı

Gazel 84

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşığın kanı.

Ey cām-ı Cem kurutma
yeter hūn-ı 'āşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi kan olur

hūn-ı ciger:

1. hūn-ı ciger:

Gazel 94

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yürek kanı, ciğer
kanı.*

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥazar hūn-ı ciger
puḥte
Derūn-ı sūzişim pür-
āteş-i tennürdur sensiz

hūn-ı eşk:

1. hūn-ı eşk: -im, -i

Gazel 211

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Seyr kıl çāk-ı
giribānımda hūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

hūn-ı sirişk:

1. hūn-ı sirişk:

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Hāzık iseñ ey dil ağıdıp
hūn-ı sirişki
Zaḥm-ı teniñe
merhem-i dühün
beleşān et

hūn-ı sirişklikle:

1. hūn-ı sirişklikle: -likle

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Hayāl-i çeşmiñi naşş
eyleyip hūn-ı sirişklikle
O tıfl-ı nāza bir nā-dide
gehvāre bebeklik yap

hünkār:

1. hünkārıdır: -ı, -dır

Gazel 46

Mısra: 14

Sultan II Sevgili.

Fenniyā şevket-i
şi'rinde Cenābın güş et
Emr-i zī-şān-ı nikāt-ı
femi hünkārıdır

hūn-riz-i nigāh:

1. hūn-riz-i nigāh:

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bakışın kan

dökücülüğü.

Baḥş-ı mey-i la'liñ
iledir sen de mürüvvet
Hūn-riz-i nigāhıñla
şehā kıanda mürüvvet

hünsā-yı mü'ennes:

1. hünsā-yı mü'ennes:

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kadınısı davranışlar

gösteren erkek.

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennī

‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḥüñsā-yı mü‘ennes

ḥurde-gevher:

1. ḥurde-gevher:

Gazel 161

Mısra: 4

Küçük mücevher.

Şevk-i vaşında
tebessüm edicek seyr
etdim
Ḥurde-gevher gibi
dendān-ı le’āli küçücek

ḥürmet:

1. ḥürmete:-e

Muhammes 1

Mısra: 14

*Ar. 1. Haysiyet,
şeref 2. İhtiram.*

Gelip bu ḥān-ḳāh-ı
ḥalka-i bezm içre ey
‘ābid
Ayağın elde tut pîr-i
muğānın ḥürmete
zāhid

ḥürmeten:

1. ḥürmeten:

Gazel 110

Mısra: 5

Hürmet olsun diye;

*ḥürmet, saygı ve ikram
maksadıyla.*

Ayağın elde tut pîr-i
muğānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ‘azizim
sālikine mürşid-i neffās

2. ḥürmeten:

Gazel 242

Mısra: 4

*Saygı göstermek
maksadıyla.*

Ḥamr için nāzil olan
āyet midir ḥattıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça
vā‘iz anı tefsîr eyledi

ḥurşid ü meh:

1. ḥurşid ü meh:

Gazel 174

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Ḥurşid ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Müy-ı miyān-ı pākine
lāyık girü degil

ḥürşid-i āsmān:

1. ḥürşid-i āsmān:

Kıt'a 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gök yüzü güneşi.

Olsa ‘aceb mi dāyesi
ḥürşid-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zibā-yı pāki gāh

ḥürşid-i cemāliñ:

1. ḥürşid-i cemāliñ:-iñ

Gazel 210

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğın güneşi.

Tā ezelden ḥāk-i pāyıñ
tütüyādır çeşmime
Dilde ḥürşid-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

ḥürşid-i nūr-ḫal‘atı:

1. ḥürşid-i nūr-ḫal‘atı:-ı

Gazel 204

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Işık yansıtan güneş.

Ḥürşid-i nūr-ḫal‘atı
eyler ḥusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ‘ışḳa
teveccüh o pādişeh

ḥüseyn:

1. **ḥüseynim:** -im

Kıt'a 8

Mısra: 20

Özel isim.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim hoşā
tārīḥ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fī-nesl-i benī
‘Adnān

ḥuşk-ı zaḥm-ı cismini:

1. **ḥuşk-ı zaḥm-ı cismini:**

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vücutun

*yaralarının kuruluşu,
kabuğu.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yāri seyr edip
göñül
Ḥuşk-ı zaḥm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

ḥüsn:

1. **ḥüsnünü:** -ün, -ü

Gazel 70

Mısra: 8

Ar. Güzellik.

Giyicek cāmeleri
duḡter-i rez meclisde

Ḥüsnünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

2. **ḥüsnüñ:**

Gazel 142

Mısra: 6

Ar. Güzellik.

Şeb-i hecrinde tūlū‘
etmez ise māh-ı felek
Şem‘ine ḥüsnüñ eder
ḥāne-i ḳalbi telmī‘

3. **ḥüsnü:** -ü

Gazel 166

Mısra: 7

Ar. Güzellik.

Bu esb-i nazmı ḥarīdār-
ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā bakıp ḥüsnü

4. **ḥüsnüñe:** -üñ, -e

Gazel 171

Mısra: 8

Ar. Güzellik.

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’āt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aḡyār ḥayrān
olsa da mānī‘ degil

5. **ḥüsnüñe:** -üñ, -e

Gazel 187

Mısra: 3

Ar. Güzellik.

Fikr-i ḥaṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle
hem olsun hem olmasın

6. **ḥüsnünü:** -ü, -n, -ü

Gazel 232

Mısra: 4

Güzellik.

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek
efendi sizlere cā’iz gibi

7. **ḥüsnün:** -üñ

Gazel 68

Mısra: 5

(Sevgilinin)

güzelliği.

Sebze-zār-ı ḥaṭṭı tezyīn
eylese ḥüsnün n’ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezḥār kendin
gösterir

8. **ḥüsnün:** -üñ

Gazel 118

Mısra: 5

Güzellik //
Sevgilinin güzelliği.

Dil nice havf etmesin
hüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

hüsn ü rıfıkla:

1. **hüsn ü rıfıkla:-la**

Gazel 214

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik ve

yumuşaklık, naziklik.

Havfım budur hışn-ı dili
hüsn ü rıfıkla
Ol ceyš-i kâfir-i müjeye
mā-verā-vere

hüsnî:

1. **hüsnî:**

Gazel 120

Mısra: 13

Divan şairi.

Verip sermāye-i Bākî-i
nazmı Fenkiye Hüsnî
Aña yek-sā'at içre māl-i
Kārün kazandırmış

hüsn-i haṭ-ı muşhaf-ı
vech-i pākiñ:

1. **hüsn-i haṭ-ı muşhaf-ı**
vech-i pākiñ:

Gazel 111

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Temiz yüz

kitabının yazısının
güzelliği.

Oğuyup hüsn-i haṭ-ı
muşhaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne 'aceb
āyet-i Qur'āna heves

hüsn-i haṭıñ:

1. **hüsn-i haṭıñ:-ıñ**

Gazel 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel yazı //

Sevgilinin yüzündeki
ayva tüyleri.

Ağız ağıza sāğar ile
meclis-i meyde

Rindāne ne söyler
'acebā kulḫul-i mīnā

2. **hüsn-i haṭm:-ın**

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel yazı //

Sevgilinin yüzündeki
ayva tüyleri.

Hüsn-i haṭmın ağıyar ile
bağş etmede 'uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşılda mu'arız

3. **hüsn-i haṭıñ:-ıñ**

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yüzündeki ayva tüyleri.

Bakıp ruhsarıña hüsn-i
haṭıñ taḥrİR eder vā'iz
Çıkıp kürsiye ol nūr
āyetin tefsİR eder vā'iz

hüsn-i haṭt:

1. **hüsn-i haṭt:**

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Hüsn-i haṭtıñdır şehā
nūr āyeti kavlı eşāḫ
Nokṭa-i ḫāl-i lebānıñ
ḫarf-i da'vāt-ı ḫadeḫ

2. **hüsn-i haṭt:**

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Fenni-i bî-çāreniñ
baḥsinde kıl ü kāl yok
Ḥüsn-i ḥaṭṭındır şehā
nūr āyeti kavlı-i eşāḥ

3. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Ḥüsn-i ḥaṭṭ taḥrîr ile
rengîn olur mu Fenniyā
Zīver-i maẓmûn ile
eş'ār kendin gösterir

4. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 81

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Fenniyā pergār-ı
tanẓirimle nazm-ı
Sırriye
Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-levḥa
mişl-i çin-i ebrū çevrilir

5. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 81

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Fenniyā pergār-ı
tanẓirimle nazm-ı
Sırriye
Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-levḥa
mişl-i çin-i ebrū çevrilir

6. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Noḳṭa-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i ḥaṭṭ bir rā çıkar

7. ḥüsn-i ḥaṭṭ: -iñ, -dır

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Ḥüsn-i ḥaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varāḳ
Muşḥaf-ı ruḥsārıñ üzre
noḳṭa-i ḥāliñ verāğ

8. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 198

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Derd-i āh-ı 'āşıkāndır
çin-i müy [u] ḥāl-i yār
Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-nāme-i
ḳirtās-ı ruḥsārında hū

9. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayva tüyleri.

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḥaṭṭıña
Olmaz efendi muşḥaf-ı
ruḥsārıña behā

10. ḥüsn-i ḥaṭṭ:

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Güzel yazı/ayva
tüyleri.*

Noḳṭa-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i ḥaṭṭ bir rā çıkar

ḥüsn-i ḥaṭṭ:

1. ḥüsn-i ḥaṭṭ: -ı

Gazel 233

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Tiğ-ı müjgānı helāk-i
cāna bā-ḥükmi-ı kazā
Ḥüsn-i ḥaṭṭı şüret-i
da'vāya ibrā ḥücceti

ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dil-beri:

1. ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dil-beri:- i

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül alan

*sevgilinin yazısının
güzelliği.*

Fenniyā Rāmiz Efendi
ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dil-beri
Şerḥ edip nūr āyetin
taḳrİR eder tefsİRveş

ḥüsn-i ḥaṭṭın:

1. ḥüsn-i ḥaṭṭın:-ı, -n

Kit'a 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Zemānında görünce
ḥüsn-i ḥaṭṭın kâdi-
'asker
'aşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāh

ḥüsn-i ḥaṭṭına:

1. ḥüsn-i ḥaṭṭına:-ina

Gazel 236

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Yazdıkça ḥüsn-i ḥaṭṭına
zāhid ḥasen deyip
İ'rābı sahv edince
şasırdı izāfeti

ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i ğarrā-yı bī-ḥazīz:

1. ḥüsn-i hilāl-i naḥ- şeb-i ğarrā-yı bī-ḥazīz:

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

En yüksekteki

*parlak Nahşep hilâlinin
güzelliği.*

'×d oldu dilden 'arz edip
ebrusun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
ğarrā-yı bī-ḥazīz

ḥüsn-i mansûrāsā:

1. ḥüsn-i mansûrāsā:

Gazel 124

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mansûr'un

güzelliği gibi.

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i
Manşûrāsā zülfüne çek
aş

ḥüsn-i secencel:

1. ḥüsn-i secencel:

Gazel 220

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ayna güzeli.

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aḥvāli Fenniniñ
Temāşā kılmağa ḥüsn-i
secencel berber isterse

ḥüsn-i ta'bir eyle:

1. ḥüsn-i ta'bir eyle:-di

Gazel 242

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel yorumlamak.

Ḳatl edip 'uşşâkıını
rû'yāda ammā ba'd-ez-
in

Vuşlat ile ol mu'abbir
ḥüsn-i ta'bir eyledi

ḥüsn-i yūsuf-ı ken'ân:

1. ḥüsn-i yūsuf-ı ken'ân:

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Ken'ânlı Yûsuf'un
güzelliği.*

Düşüp o şâh zenehdâna
ba'd-ez-în ey dil
Ne hüsn-i Yûsuf-ı
Ken'ân ne meyl-i câh
ederiz

hüsn-i yûsufveş:

1. hüsn-i yûsufveş:

Gazel 233

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yusuf gibi güzel.

Çâh-ı dilde hüsn-i
Yûsufveş görüp ol
talakı
Âb-ı tab'ımda 'ayân
oldu bu şeb mâhiyyeti

hüsrev-i fermân-ber:

1. hüsrev-i fermân-ber:

Kaside 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Aldığı emri yerine
getiren padişah.*

Vâriş-i mülk-i
Süleymân âl-i 'Osmân-
cihân
Hüsrev-i fermân-ber
İskender-i dâna-reşid

husûf:

1. husûf:

Gazel 62

Mısra: 7

Ay tutulması.

Mâh-ı felekde zâhir
olup gūyiyâ husûf
Hatt-ı 'izârı dehr
gönülde telâş olur

2. husûf:

Gazel 63

Mısra: 3

Ay tutulması.

N'ola devr-i hattıñla
çerh-i fikrimde husûf
olsa
Benim baht-ı siyâhım
tâli'-i hüsn-i
kamerdendir

husûf oldığıçün:

1. husûf oldığıçün: -dık, - ıçün

Gazel 158

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ay tutulması.

Vechinde husûf
oldığıçün şerm ile
Fenni

Lâyık mıdır ol mâha
demek sende vefâ yok

husûf-ı hattı:

1. husûf-ı hattı: -ı-tı

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hattın kaybolması.

Husûf-ı hattı n'ola
zulmet-i cihân olsa
'Alâyim-i kameriñ ol
vekâyi'indendir

husûf-ı meh:

1. husûf-ı meh:

Gazel 204

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayın kaybolması.

Hürşid-i nūr-ı tal'atı
eyler husûf-ı meh
Kılmazsa burc-ı 'ışka
teveccüh o pâdişeh

hüs[ü]n-i hattıñ:

1. hüs[ü]n-i hattıñ: -ıñ

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayva tüyleri.

Taht-ı ebrūda zühür
etdi hüs[ü]n-i haṭṭıñ
Katline ʿuşşākınıñ
ṭuğrālī fermānıñ mı var

hüveydā:

1. hüveydā:

Müstezad 2

Mısra: 2

Apaçık, belli, aşikâr.

Gel destiñe zāhid der-i
mey-ḥānede cām al
Merdāne hüveydā

hüy:

1. hüyuz: -uz

Gazel 106

Mısra: 2

Ter.

Zāhirde gül olduk ise
bāṭında büyuz
İnbik-i felek içre gül-âb
olmada hüyuz

huzûr:

1. huzûrunda: -uñ, -da

Gazel 121

Mısra: 9

Bir kimsenin

*karşısında olma
durumu.*

Vardıkça kibārāne
huzûrunda hemişe
Fennî hāzer et eyleme
zīnhār tabaşbuş

2. huzûrunda: -uñ, -da

Gazel 213

Mısra: 10

Bir kimsenin

*karşısında olma
durumu.*

Bugün kürsīde gör kim
ḥvāba vardı Fenniyā
vāʿiz
Huzûrunda cemāʿat
kaşd edip
ḥamyāzelendikçe

3. huzûrunda: -uñ, -da

Kıt'a 5

Mısra: 10

Bir kimsenin

*karşısında olma
durumu.*

Maḳām-ı ḥürmetinde
eyleyip dāmānını irḥā
Niçe dest-i kemer-beste
huzûrunda ḡulām oldu

huzûr-ı hākime:

1. huzûr-ı hākime: -e

Gazel 166

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hākimin huzuruna,
karşısına.*

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
huzûr-ı hākime çek

huzûr-ı hākim-i dil:

1. huzûr-ı hākim-i dil:

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gönül hākiminin
huzurunda, karşısında.*

Daʿvā-yı vaʿd-i vaşlıñ
içün istemez güvāḥ
Bes huzûr-ı hākim-i
dilde yeminiñiz

huzûr-ı kâdî-i hüsn:

1. huzûr-ı kâdî-i hüsn: - üñ, -de

Gazel 165

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Güzellik kadısının
huzuru.*

Müheyyâdır müşerrah
zaḥm-ı sīnem daʿvi-i
ʿışka
Huzûr-ı kâdî-i

hüsünüñde cānā hücçet
isterseñ

huzūruna:

1. huzūruna:

Gazel 223

Mısra: 1

Kat.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i
reziñ var huzūruna
Yoḥsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

hvb̄:

1. hvb̄:

Gazel 144

Mısra: 13

Uyku.

Hvb̄ içre sen de firşatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirīğ

2. hvb̄ım: -ım

Gazel 199

Mısra: 12

Uyku.

Hayāl-i ebr-i zülf ile o
māha Fenniyā taḥkīk
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat

zuhūr eylerse hvb̄ım
bu

3. hvb̄da: -da

Murabba 3

Mısra: 14

Uyku.

Penbe-i vaşlın müheyyā
kılmağa ol dil-beri
Hvb̄da fetḥ etmek için
uçkur-ı şevk-āveri

hvb̄a var:

1. hvb̄a var: -sın

Gazel 220

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Uykuya varmak,
uyumak; sessizlik,
hareketsizlik içine
girmek.*

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āğūş-ı vuşlatda
Bu hāl üzre o meh-rū
hvb̄a varsın pister
isterse

hvb̄a vardı:

1. hvb̄a vardı: -dı

Gazel 213

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uykuya varmak,

*uyumak; sessizlik,
hareketsizlik içine
girmek.*

Bugün kürsīde gör kim
hvb̄a vardı Fenniyā
vāʿiz
Huzūrunda cemāʿat
kaşd edip
hamyāzelendikçe

hvb̄-ı ğaflet:

1. hvb̄-ı ğaflet:

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ğaflet uykusu.

Gör nice hvb̄-ı ğaflet
içre bakma mār-ı
müjgāna
Tolaşıp istiʿāzeyle
civārından hemān sen
gec

2. hvb̄-ı ğaflet: -de

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ğaflet uykusu.

Hvb̄-ı ğafletde çıkıp
fesden eder elbet zuhūr
Meh yüzün
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

3. **ḥvāb-ı ğaflet:** -de

Gazel 199

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gaflet uykusu.

Su'āl eylerse la'lin būs
ederken ḥvāb-ı ğafletde
Beni katl et ya cān bahş
et deyü yāre cevābım
bu

ḥvāb-ı ğafletden:

1. **ḥvāb-ı ğafletden:**

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gaflet uykusu.

Ḥvāb-ı ğafletden telef
oldu dirigā 'ömrümüz
Gerçi vāki' oldu ammā
vuşlatıñ bī-dāra şāz

ḥvāb-ı nāza:

1. **ḥvāb-ı nāza:** -a

Kıt'a 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz uykusu.

Ninni-serālīk etme sen
ey 'andelīb-i zār
Ol ḥvāb-ı nāza 'arız olur
şāyed intibāh

ḥvāb-ı nāzında:

1. **ḥvāb-ı nāzında:** -iñ, -
da

Murabba 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Naz uykusu.

Düzd deme 'uşşāka
ķabāḥatdendir
Ḥvāb-ı nāzında
'azmiyyet bu
şecā'atdendir

ḥvāce-i kālā:

1. **ḥvāce-i kālā:**

Müstezad 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kumaş taciri.

Ben jende-i pür-dāğımı
dībāya değışmem
Ey ḥvāce-i kālā

ḥvāce-i ṭab'-ı fūrügiden:

1. **ḥvāce-i ṭab'-ı**

fūrügiden: -den

Gazel 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Fürûgî'nin (öl.

1757-1774 arası)

yaratılışının hocası.

Alıp kālā-yı nazmı

ḥvāce-i ṭab'-ı

Fürügiden

Vücūd-ı dil-ber-i

eş'arıña Fennī yeleklik

yap

ḥvāhem:

1. **ḥvāhem:**

Gazel 171

Mısra: 9

İsteğim.

Ben bu limegāh-ı

ğamda kestigi ḥvāhem

şehā

Seyf-i gamzeñ tığ-ı

bürrān olsa da māni'

degil

ḥvāhiş:

1. **ḥvāhiş:**

Gazel 115

Mısra: 4

İstek, arzu.

İftār-ı lebiñ verdi ğınā

şanma ki cānā

Hıç ķalmadı nān-pāre-i

mebzūluña ḥvāhiş

2. **ḥvāhişle:** -le

Gazel 154

Mısra: 9

İstek, arzu.

Ḥvāhişle hemān uçkur-ı
şevk-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşūliyle kâşakşak

ḥvāhiş-i vaşla:

1. **ḥvāhiş-i vaşla:** -a

Gazel 73

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kavuşma isteği.

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda ḥvāhiş-i
vaşla girān verir

ḥvāhiş-i yek-dāne cev:

1. **ḥvāhiş-i yek-dāne**

cev:

Gazel 200

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir tane arpa isteği.

Dām-ı hāl-i yāre ey
murğ-ı göñül meyl
eyleme
Ādemi başdan çıkarır
ḥvāhiş-i yek-dāne cev

ḥvānde-i güle:

1. **ḥvānde-i güle:** -e

Gazel 167

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gülün gülmesi. II

Sevgilinin

gülümsemesi.

Bāğ-ı sūhanda nazmıma
bülbül demez misin
Ḥvānde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenniyā

ḥvān-ı keremiñ:

1. **ḥvān-ı keremiñ:** -iñ

Müstezad 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Cömertlik sofrası.

Ḥvān-ı keremiñ sükker-
i ḥalvāya değişmem
Şoḥbet deme cānā

ḥvān-ı vişāl:

1. **ḥvān-ı vişāl:**

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma sofrası.

Ḥvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la‘l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

ḥviş:

1. **ḥviş:**

Gazel 117

Mısra: 6

Akraba.

Çīn-i ebrūsu aḥ-ı
tev‘em-i kavş-i Tātār
Meç-i Efrencle tiğ-ı
nigeh-i dīdesi ḥviş

i:

1. **idi:** -di

Gazel 5

Mısra: 4

"i" ek-filinin

*görülen geçmiş zaman
çekimi.*

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı ḥayātı
Nüş eyler idi la‘liñi
İskender [ü] Dārā

2. **imiş:** -miş

Gazel 21

Mısra: 9

"-i" ek fiili

*(duyulan geçmiş zaman
çekimi).*

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muḏḥik imiş meger

‘ibâdetle kabâhat mahfi gerek:

1. ‘ibâdetle kabâhat mahfi gerek:

Gazel 219

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

İbadet de kabahat de gizli olmalı.

‘İbâdetle kabâhat
zâhidâ mahfi gerek
ammâ
Şakadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiñâmlıkda

ibn-i melek:

1. ibn-i melek:

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hanefî mezhebi

fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferište künyesiyle meşhûr oldu. İzmir yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak

bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Şâhid-i haţtı gelip kâdî-
i hüsn-i hâline
Vechin isbât eyler ol
İbn-i Melek âhir saña

2. ibn-i melek:

Gazel 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hanefî mezhebi

fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferište künyesiyle meşhûr oldu. İzmir

yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Eder mi olsa Kâdî-zâde
böyle dâmenin irhâ
O hey'etle bilir şad
âferin İbn-i Melek âdâb

3. ibn-i melek:

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hanefî mezhebi

fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferište künyesiyle meşhûr oldu. İzmir yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Kâdî-i cemâlinde gelip
şâhid-i haţtı
Maşşud-ı beyânında anı
İbn-i Melekdir

ibra:

1. ibrâ:

Gazel 233

Mısra: 4

1. Berî kılmak, kılınmak, kurtarmak, kurtarılmak: İbrâ-yı zimmeti, zimmetin ibrası. 2. Hastayı iyi etmek, hasta iyi edilmek: İbrâ-yı marazî.

Tiğ-ı müjgânı helâk-i
câna bâ-ñükmi-kaça

Hüsn-i haṭṭı şüret-i
da‘vāya ibrā ḥücceti

ibrāhīm:

1. **ibrāhīme:-e**

Gazel 239

Mısra: 11

Hız. İbrahim

peygamber.

İbrāhīme teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi‘mār bulunur mu

ibrāhīm [ü] āzercesine:

1. **ibrāhīm [ü]**

āzercesine:

Gazel 225

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hız. İbrahim ve
babası Hz. Âzer gibi.*

Şarf edip sīm ü zer-i
vuşlatın ol şūḥ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhīm [ü] Āzercesine

ibrām ed:

1. **ibrām ed:**

Gazel 124

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bıktırarak

*derecede ricada ısrar
etme, zorlama.*

Gelip ibrām ederse
sākīyā bezm içre
ağyārān
Kerem kıll buse verme
merd-i rindāna ayağıñ
baş

ibrām-ı vişāl:

1. **ibrām-ı vişāl:**

Gazel 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma ısrarı.

Püşti-i dildāra n’ola vaż‘
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Ḥarūn üzre sürüc

‘ibret-nümā:

1. **‘ibret-nümādır:-dır**

Gazel 31

Mısra: 8

*İbret gösteren,
ibret veren.*

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ‘āleme
‘ibret-nümādır yaḥ

iç:

1. **iç:**

Gazel 24

Mısra: 1

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Ḥüb ḥayāl-i ‘arızından
kahve-i bā-‘anber iç

2. **iç:**

Gazel 24

Mısra: 2

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Ḥüb ḥayāl-i ‘arızından
kahve-i bā-‘anber iç

3. **iç:**

Gazel 24

Mısra: 4

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Bezme teşrif eyleyip kıll
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuḳl u işte bāde
ister ekl et ister iç

4. **iç:**

Gazel 24

Mısra: 6
*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Tāb-ı hasretten çekip
hūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi
‘d-ı vaşlında o māhiñ
şerbet-i nilūfer iç

5. iç:

Gazel 24

Mısra: 8

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

La‘l-i nābiñ ‘aks edince
sākiyā billürdan
Bāde-i engür ile ālüde
kand-i aḥmer iç

6. iç:

Gazel 24

Mısra: 10

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Nūş edip mā‘-ı vuzū‘ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı sat[1] bereber
iç

7. içrem:

Gazel 111

Mısra: 3

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

İçerem kanını billāh
anıñ ben sāki
Etmesin la‘l-i leb-i dil-
bere peymāne heves

8. içelim:

Gazel 178

Mısra: 1

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Nice bir fikr-i ğamiñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuql-i la‘liñle buyur
meclise vişn-āb içelim

9. içelim:

Gazel 178

Mısra: 2

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Nice bir fikr-i ğamiñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuql-i la‘liñle buyur
meclise vişn-āb içelim

10. içelim:

Gazel 178

Mısra: 4

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Neş’e vermez efendim
size bu sekr-i ḥudūs
Tevbe-i sākiṭ edip bāde-
i nā-yāb içelim

11. içelim:

Gazel 178

Mısra: 6

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey hāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

12. içelim:

Gazel 178

Mısra: 8

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Bün-nişin-i ḥum-ı mey-
hāneye sāki açma
Tursun Allahı severseñ
meyi yab yab içelim

13. içelim:

Gazel 178

Mısra: 10

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Ḥoy-ı ruḥsarı merākı
giderirmiş Fennī

O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-âb içelim

icâbet et:

1. **icâbet et:**

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karşılıkta bulunma,
kabul etme.*

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icâbet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yâdigâr mıdır

icâd eyle:

1. **icâd eyle:**

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yeni bir şey ortaya
çıkarmak, var etmek,
yeni bir şeyler yapmak.*

Ne nâ-dide fen icâd
eyleyip dil gâbgabîñ
cânâ
Zücâc-ı dide-i tengine
bir elma şıgındırmış

icâz:

1. **icâzdır: -dır**

Gazel 181

Mısra: 2

Mucize.

Vaşf-ı hañında kâ‘id-i
râzdır sözüm
Ders-i Hayâli şerh eder
icâzdır sözüm

içip içip:

1. **içip içip:**

Gazel 234

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İçip içip.

İçip içip bize rez-
duhteri etme harâm
Kadeh kadeh seniñ ol
zâhidâ hilâliñ mi

içir:

1. **içirip:**

Gazel 28

Mısra: 7

*İçmesini sağlamak;
yaşatmak.*

O perî dūd-ı firâkıñ
içirip ‘uşşâka
Hayf kim sūk-ı
maħabbetde eder kesb-i
kabîh

icrâ-yı mezâk:

1. **icrâ-yı mezâk:**

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zevk almak.

Bezme teşrif eyleyip kıl
zâhid icrâ-yı mezâk
İşte nuql u işte bâde
ister ekl et ister iç

içre:

1. **içre:**

Gazel 23

Mısra: 5

İçinde.

Gör nice hvâb-ı gâflet
içre bakma mâr-ı
müjgâna
Tolaşıp isti‘âzeyle
civârından hemân sen
gec

2. **içre:**

Gazel 27

Mısra: 1

İçinde.

Yoğdur derünuñ içre
seniñ zâhid infirâh
Mey içmeyicek hiç ola
mı dilde inşirâh

3. **ıçre:**

Gazel 32

Mısra: 2

İçinde.

Naķş edip la'liñi sür bu
dil-i kâşâneye sürh
Yaķışır beyt-i siyâh ıçre
o vîrâneye sürh

4. **ıçre:**

Gazel 32

Mısra: 7

İçinde.

Sîm-sifâl ıçre karanfûl
der idi anı gören
Olsa Saķız şâlı başında
levendâneye sürh

5. **ıçre:**

Gazel 45

Mısra: 2

İçinde.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrâ-yı dilde teşne-i
rez ıçre bağı var

6. **ıçre:**

Gazel 45

Mısra: 6

İçinde.

Peyveste târ-ı

ğamzelerin kılmış ol

perî

Mâhî-dillere yem-i 'ışk

ıçre ağı var

7. **ıçre:**

Gazel 54

Mısra: 6

İçinde.

Zerger-i mürşid 'ayâr
eylerdi kalb hârcın
Pûte-i 'ışk ıçre zâhid
ķāla etmez i'tibâr

8. **ıçre:**

Gazel 58

Mısra: 12

İçinde.

Kîl-i cism-i
köhnesinden dâne-i
dârû aķar
Pür-güher olsa varaķ
ıçre 'aceb mi Fenniyâ

9. **ıçre:**

Gazel 71

Mısra: 2

İçinde.

Dilde fikr-i haddi dil-
berle gülistâniñ mı var

Bülbülâsâ bâğ-ı ümmîd
ıçre efgâniñ mı var

10. **ıçre:**

Gazel 71

Mısra: 12

İçinde.

'Āşıkâ 'arz etmege
mîhr-i 'izâriñ ey şanem
Deyr-i ķalbiñ ıçre kâfir
zerre îmâniñ mı var

11. **ıçre:**

Gazel 75

Mısra: 5

İçinde.

Hacle-i bezm ıçre
ta'zîmen bize bintü'l-
'ineb
Başına bir âl tutuķ
aşmış ayağ üstündedir

12. **ıçre:**

Gazel 77

Mısra: 6

İçinde.

Şermle ruhsârı n'ola
pür-'araķ olsa o mehiñ
Şahñ-ı gülzâr-ı cinân
ıçre aķarşu bulunur

13. **ıçre:**

Gazel 78

Mısra: 5

İçinde.

Mışr-ı ışık ıçre dili ĥabs
etmesin ol řāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāĥdānında ser-
gerdān olur

14. **ıçre:**

Gazel 81

Mısra: 1

İçinde.

Āh u zār et cāme-ĥvāb
ıçre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

15. **ıçre:**

Gazel 85

Mısra: 10

İçinde.

řoĥbete nevbet verip
zāhid daķık ol rind iseñ
Āsiyāb ıçre meşeldir
rıfķ ile ġavġā biter

16. **ıçre:**

Gazel 87

Mısra: 2

İçinde.

şanma ĥaddiñ üzre
cānā ĥaĥķ-ı ıanbersā
çıkār
řim-micmer ıçre dūd-ı
ıūd-ı bī-hem-tā çıkār

17. **ıçre:**

Gazel 87

Mısra: 6

İçinde.

Ruĥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berañ
Verd-i ebyaz ıçre ġüyā
ġonçe-i ĥamrā çıkār

18. **ıçre:**

Gazel 88

Mısra: 5

İçinde.

Gör baĥr ıçre seni ey
semek-i şim-endām
Fülk-i tenden yem-i
ııřķa nice biñ ķan
dökülür

19. **ıçre:**

Gazel 96

Mısra: 2

İçinde.

Benim bülbül gibi ol
ġonçe nālān olduġum
bilmez

Hezārān dāġ-ı ġam ıçre
ġülistān olduġum
bilmez

20. **ıçre:**

Gazel 104

Mısra: 3

İçinde.

Sūziř-i ııřķ ile inbiķ-i dil
ıçre ġüyā
Ruĥ-ı ĥoy-kerdesini ġül
gibi taķķir ederiz

21. **ıçre:**

Gazel 106

Mısra: 6

İçinde.

Zāhid bizi mey nūř
ediyor şanma ġörüp sen
Ĥıfķ etmede yüz bādeyi
deyr ıçre sebūyuz

22. **ıçre:**

Gazel 108

Mısra: 5

İçinde.

Zāhidā rīř-i dırāz ile
gelip bezm ıçre sen
Çañına ot tıķma
mīnāniñ kelām-ı şaıını
kes

23. **ıçre:**

Gazel 114

Mısra: 12

İçinde.

Ezelden sırr-ı Yezdānı
temāşā kı l sen ʿālemde
Nevāt içre Hüdā naħl-i
ķad-i bālā şıgındırmış

24. **ıçre:**

Gazel 120

Mısra: 4

İçinde.

Hayāl-i laʿlini dil turş-ı
ħasretle edip s̄abit
O yek-sāle ħam içre
tāze engūru
tayandırmış

25. **ıçre:**

Gazel 120

Mısra: 14

İçinde.

Verip sermāye-i Bākī-i
naẓmı Fenniye Hüsni
Aña yek-sāʿat içre māl-i
ķārūn ķazandırmıř

26. **ıçre:**

Gazel 124

Mısra: 3

İçinde.

Uşūliyle ayağın denk
alıp bu ħān-ķāħ içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şaķın
rakķāř

27. **ıçre:**

Gazel 124

Mısra: 7

İçinde.

Gelip ibrām ederse
sākīyā bezm içre
ağyārān
Kerem kı l buse verme
merd-i rindāna ayağın
baş

28. **ıçre:**

Gazel 139

Mısra: 6

İçinde.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey^c
ü şirāsı meşrū^c

29. **ıçre:**

Gazel 144

Mısra: 13

İçinde.

Hvāb içre sen de fırsatı
fevt etme Fenniye

Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāħ dirīg

30. **ıçre:**

Gazel 147

Mısra: 2

İçinde.

Ĥaṭṭ-ı nev şanma
ruħunda yāriñ ey ağyār
zāğ
Bülbül-i ʿuşşāķa ķalmıř
gülşen içre kı l tuzağ

31. **ıçre:**

Gazel 149

Mısra: 7

İçinde.

ʿAks-i ħāl-i ruħunu
cām-ı Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

32. **ıçre:**

Gazel 151

Mısra: 11

İçinde.

Fenniye yok idi bezm-i
rind içre neşāṭ
Sākī teşrif edecek
meclisimiz buldu şeref

33. **ıçre:**

Gazel 153

Mısra: 10

İçinde.

Haclegāh-ı bezm-i mey
ıçre bu Şeb oldu zifāf
Zāhıde ‘akd eyleyip rez
duĥteri pır-i muġān

34. **ıçre:**

Gazel 156

Mısra: 2

İçinde.

Zāhid katında sübĥa-i
Şad-dānemiz mi yok
Bezm ıçre yoĥsa
çekmege peymānemiz
mi yok

35. **ıçre:**

Gazel 162

Mısra: 2

İçinde.

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürkate liman-ı
viŐāl ıçre yedek çek

36. **ıçre:**

Gazel 163

Mısra: 3

İçinde.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı ıçre güyiyā
Őām-ı ĥaĥtında Őehā
ceyş-i Ĥalebdır
perçemiñ

37. **ıçre:**

Gazel 170

Mısra: 1

İçinde.

Mışr-ı dil ıçre Nıl-i
sirişkim sebıl bil
Şeh-rāĥ-ı ‘ışka oldu
bevāb mıl sıl

38. **ıçre:**

Gazel 180

Mısra: 2

İçinde.

Dese ‘ısā-Şıfat açmam
saña lehçem mehçem
EŞkim ıçre Şunar ol dem
beni der-yem Meryem

39. **ıçre:**

Gazel 183

Mısra: 8

İçinde.

Merĥametden düzd ü
ĥāġıde eşer me’müldür
Őıĥne-i ġaddārveŐ dehr
ıçre iġlim görmedim

40. **ıçre:**

Gazel 205

Mısra: 2

İçinde.

Yine dil mā’ıl oldu bir
büt-i tersā-yı hūŐyāre
‘Aceb mi deyr-i ġalbim
ıçre taşvır olsa dıvāre

41. **ıçre:**

Gazel 206

Mısra: 5

İçinde.

Meyl eyleyemem tekye-
i ‘ıŐk ıçre ġudūme
Baġrım delinir lik dem-i
nāya gelince

42. **ıçre:**

Gazel 214

Mısra: 3

İçinde.

Bezm ıçre bım-i Őıĥne-i
aġyār içün çı ġam
Biz Şavt-ı ta’n-ı zāhıdi
ġıldıġ der-ā-dere

43. **ıçre:**

Gazel 219

Mısra: 4

İçinde.

‘İbâdetle kabâhat
zâhidâ maḥfi gerek
ammâ
Şakadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥâmlıkda

44. içre:

Gazel 222

Mısra: 2

İçinde.

Naş etdi baḍıḍça
ebrûsun dil-i Bih-
zâdîma
Sefiddir mâni‘ degil
beyt içre ol cellâdîma

45. içre:

Gazel 222

Mısra: 5

İçinde.

Gülşen-i dâğ ten-i ‘ışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḥl-i güller üzre
bûlbûl reşk eder
feryâdîma

46. içre:

Gazel 224

Mısra: 9

İçinde.

Şoyup bir câme-ḥvâb
içre felekde hâleveş
Fennî
Der-âğüş eyledim ol
mâh-ı tâbânı
kemersizce

47. içre:

Gazel 235

Mısra: 4

İçinde.

Cûyân olur miyânına
ḵıldıkça nazâr
Bir âb-ı şâfdır kemeri
içre ḥançeri

48. içre:

Gazel 238

Mısra: 10

İçinde.

Çıḵdı fesden zeyn olup
nev-rûz-ı ḥüsne ṭurresi
Sîm-sifâl içre ḵaranfûl
feslegen dedikleri

49. içre:

Gazel 238

Mısra: 11

İçinde.

Sûḵ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyâ olsañ
Ḥasîb

‘İlm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

50. içre:

Gazel 239

Mısra: 10

İçinde.

Dil dest-i münâdîde
gezer Yûsufveş lik
Mışr içre ‘aceb anı
ḥarîdâr bulunur mu

51. içre:

Gazel 240

Mısra: 9

İçinde.

Meydân-ı lâle-zâr-ı
dilân içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

52. içre:

Gazel 244

Mısra: 3

İçinde.

Lebiñ şun sebze-zâr-ı
ḥaṭṭıñ içre rindâna
Yürüt gül mevsiminde
sâḵiyâ şahbâyı pey-der-
pey

53. **ıçre:**

Gazel 245

Mısra: 11

İçinde.

Rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sühan olsa 'aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

54. **ıçre:**

Gazel 106

Mısra: 2

İçinde.

Zāhirde gül olduğ ise
bātıında büyuz
İnbik-i felek içre gül-āb
olmada hüyuz

55. **ıçre:**

Gazel 18

Mısra: 2

İçinde, arasında.

Ĥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā'is
Mānend-i serāy içre o
gül-hāneye bā'is

56. **ıçre:**

Gazel 78

Mısra: 8

İçinde, arasında.

Düşse mir'āt-ı meye
İskenderāsā min-vech
Āb-ı hayvān içre zāhid
şüret-i insān olur

57. **ıçre:**

Gazel 87

Mısra: 6

İçinde, arasında.

Ruĥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berin
Verd-i ebyaz içre güyā
ğonçe-i ĥamrā çıkar

58. **ıçre:**

Gazel 44

Mısra: 9

İçinde.

Fenniyā sa'y ederek
şahn-ı belāgat içre
Güç ile şir-i beyāna
dehenim kıldı nüfüz

59. **ıçre:**

Gazel 108

Mısra: 5

-a/-e, içine.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıkma
mīnāniñ kelām-ı ta'nı
kes

60. **ıçre:**

Gazel 11

Mısra: 1

-da/-de, içinde.

Şehā sen buse ver kim
cāme-ĥvāb içre baña
kat kat
Ĥelāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

61. **ıçre:**

Gazel 48

Mısra: 1

-da/-de, içinde.

Endek ĥumārı ey leb-i
mey-gün güşād olur
La'lin ki bezm-i bāğ-ı
cihān içre yād olur

62. **ıçre:**

Gazel 79

Mısra: 6

-da/-de, içinde.

Ĥāl-i lebini bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
ĥavz içre siñekdir

63. **ıçre:**

Gazel 85

Mısra: 2

-da/-de, içinde.

Şanma hâl-i ʿarızında
ḥaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

64. içre:

Gazel 115

Mısra: 2

-da/-de, içinde.

Kālā-yı vişāliñ gibi
ʿuşşāka ḥayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

65. içre:

Gazel 164

Mısra: 5

-da/-de, içinde.

Bu rüzgār-ı çerḥ-i fenā
içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışkıña
düşen melek seniñ

66. içre:

Gazel 171

Mısra: 5

-da/-de, içinde.

Sen cemāl ʿarz eyle gel
tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāka

zindān olsa da māniʿ
degil

67. içre:

Gazel 173

Mısra: 6

-da/-de, içinde.

Dāġ-ı dillerde ḥayāl-i
zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

68. içre:

Gazel 26

Mısra: 5

-a/-e, içine.

Olma maġlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyš-i ġamı
seyf-i mücellādır ḳadeḥ

69. içre:

Gazel 6

Mısra: 12

İçinde, dahilinde.

Pey-rev olunca güfte-i
İhsāna Fenniyā
Sūḥan belāġat içre
sūḥan söylerim saña

70. içre:

Gazel 114

Mısra: 14

(iç'ten yön eki ile
iç-re) E.T. Türk. İçinde,
arasında.

Behişt-i dilde Fenni
ḳadd-i dildārı edip
taşvīr
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şıġındırmış

71. içre:

Gazel 87

Mısra: 2

-da/-de, içinde.

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ʿanbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıkar

72. içre:

Gazel 245

Mısra: 11

"İçinde" arasında.

Rāʾiz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūḥan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

73. **ıçre:**

Muhammes 1

Mısra: 13

"İçinde" arasında.

Gelip bu hân-kâh-ı
halka-i bezm içre ey
‘âbid
Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmete
zâhid

74. **ıçre:**

Murabba 3

Mısra: 24

"İçinde" arasında.

Şâ‘irân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahn-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

75. **ıçre:**

Gazel 227

Mısra: 5

"İçinde" arasında.

Hoşâ bir deste
sünböldür ki şan bir
sîm-sifâl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tâzededen
tâze

76. **ıçre:**

Kıt'a 4

Mısra: 2

"İçinde" arasında.

Gel ey Fâris-zebân-ı
yekke-tâz-ı hâme-i
eş‘âr
Hüner seyr etdirip
şahn-ı belâgat içre ol
‘âlî

77. **ıçre:**

Kaside 2

Mısra: 11

*"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "-
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.*

Bir gül-i mestûr idîñ
bâğ-ı cihân içre şehâ
Hamdü lillâh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecîd

78. **ıçre:**

Kıt'a 8

Mısra: 18

*"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "-
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.*

Du‘â kıl Fenniyâ hatm
et kelâmı hîrelendirme
O mâhı mehd-i gerdün
içre maḥfûz eylesin
Mennân

79. **ıçre:**

Murabba 3

Mısra: 23

*"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "-
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.*

Şâ‘irân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahn-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

80. **ıçre:**

Müstezad 1

Mısra: 9

*"İçinde, arasında,
de/da".*

Şan micmer-i sîm içre
verir meclise hoş-bû
Mâverd mi nedir bu

ıçün:

1. **ıçün:**

Gazel 1

Mısra: 10

İçin.

Fennī Celāliye n'ola 'arz
etse ŧevk ile
Tanzīr için belāgat-ı
manzūmı cā-be-cā

2. için:

Gazel 7

Mısra: 7

Için.

Ayađına mūsāvi rakş
için bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

3. için:

Gazel 9

Mısra: 13

Için.

Bu ŧi'r-i nev-zemīni
seyr için tanzīr eyle
Fennī
Kenār-ı baħr-i nazmıma
Sa'd-ābād eylesin aħbāb

4. için:

Gazel 12

Mısra: 9

Için.

Rü'yet için 'id etmege
ol kaşı hilāli

Şām-ı haṭıña 'azm edip
anda ramazān et

5. için:

Gazel 14

Mısra: 8

Için.

Haṭṭ-ı lebine besmele
ebrūsu sezādır
Taħrīm için ol bādiye
nāzil olan āyet

6. için:

Gazel 17

Mısra: 9

Için.

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vaħşi olma
yeter püşt - pā 'abeş

7. için:

Gazel 25

Mısra: 10

Için.

Ṭolaşdıķa zihāsā dil
miyān-ı sāt-i vaşla
O rakkaş ile çerħ için
olur ađyār-ı pīç-ā-pīç

8. için:

Gazel 31

Mısra: 5

Için.

Döküp ol hān-kāh
şiddet-i vaķt-i ŧitā için
Ne hāletdir bu kim
berdü'l-'acūze
mübtelādır yaħ

9. için:

Gazel 31

Mısra: 7

Için.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze saķf-ı 'āleme
'ibret-nümādır yaħ

10. için:

Gazel 55

Mısra: 5

Için.

'Uşşākı ķatl için ne
'aceb ey kaşı kemān
Dil-düz-ı tīr-i tīz-i
nigāhıñ baña nedir

11. için:

Gazel 69

Mısra: 11

Için.

Tahrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şî'rini her
ân açar kıpar

12. için:

Gazel 85

Mısra: 11

İçin.

Fenniyâ tahrîr için
ma'nâ-yı şî'r-i Seyyidi
Kâf-ı tab'ımda benim
kilk-i per-i 'anķā biter

13. için:

Gazel 101

Mısra: 2

İçin.

Kaddiñ gibi Manşûr-ı
dile dâr bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün târ bulunmaz

14. için:

Gazel 103

Mısra: 7

İçin.

Da'vâ-yı va'd-i vaşlıñ
içün istemez güvâh
Bes huzûr-ı hâkim-i
dilde yemîniñiz

15. için:

Gazel 103

Mısra: 9

İçin.

İlkâ-yı tohm sırr-ı
mezâmîn-i nazm için
Âmâde yok mu Fenniye
bir nev-zemîniñiz

16. için:

Gazel 119

Mısra: 11

İçin.

Midâd-ı la'l ile da'vâ-yı
nâr-ı 'ışık için seyr et
O emr-i hüsnu kılmış
kilk-i kudret der-kenâr
âteş

17. için:

Gazel 130

Mısra: 4

İçin.

Bintü'l-'inebi pîr-i
muğân zâhide sâķi
'Akd etmek için eyledi
şeyhâne tavassuť

18. için:

Gazel 134

Mısra: 2

İçin.

Lebiñ bûsına va'diñ
'aşıkā şānedir elfâz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfâz

19. için:

Gazel 144

Mısra: 3

İçin.

Bâğ-ı ruħunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaķ revâ mı 'aşıkā
bir tel giyâh dirîğ

20. için:

Gazel 144

Mısra: 9

İçin.

Tîğ-ı müjeyle kıtlimi
kâğiya hûkm için
Da'vâ-yı demde şebte
bu çeşmim güvâh dirîğ

21. için:

Gazel 156

Mısra: 4

İçin.

Cevr ü cefâya lâne-i
fikir-i vişâl ile
İskân-ı bûm için dili
vîrānemiz mi yok

22. **içün:**
Gazel 158
Mısra: 7
Için.
- Şekvâ eder ‘âleme
imdâd için ‘anķā
Bilmem ne ‘aceb Kāf-ı
ķanā‘atde ğinā yok
23. **içün:**
Gazel 173
Mısra: 3
Için.
- Hıfz için gerden-i
kâfûrunda
Pâsbâındır o hâl-i fülful
24. **içün:**
Gazel 184
Mısra: 7
Için.
- Ṭanzîr için âyâ ki bu
manzûmemi Fennî
Şermî-i sühan-perver-i
ġarrâya mı gitsem
25. **içün:**
Gazel 187
Mısra: 14
Için.
- Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Ṭanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın
26. **içündür:**
Gazel 190
Mısra: 7
Için.
- Merâmı şayd içündür
murġ-ı vaşlîñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rûbâh-ı
rakîbiñ câblûsundan
27. **içün:**
Gazel 198
Mısra: 11
Için.
- Fenniyâ deryâya girmiş
ġusl için ol mâhı gör
Mû miyânına şinâver
bend edip iki kedû
28. **içün:**
Gazel 214
Mısra: 3
Için.
- Bezm içre bîm-i şîhne-i
âġyâr için çi ġam
Biz şavt-ı ta‘n-ı zâhidi
ķıldık der-â-dere
29. **içün:**
Gazel 220
Mısra: 7
Için.
- Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için âġyâr
Ķatâr-ı ķudsiyâne nâķa-
i maħmil ħar isterse
30. **içün:**
Gazel 221
Mısra: 7
Için.
- Kûyunda rakîb için o
mâhîñ n’ola ħursak
Şeb-tâ-be-seher
ħancer-i bürrân
elimizde
31. **içün:**
Gazel 232
Mısra: 13
Için.
- Fenniyâ temyîz için
‘arz et bu nazmı Zîvere
Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi
32. **içün:**
Gazel 235

Mısra: 7

İçin.

Rüy-ı nigârın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden âteş-i ışk
ile çenberi

33. için:

Gazel 238

Mısra: 8

İçin.

Resimâ ne eylesin dil
şimdi ber-dâr olmağa
Şalb için Manşûra
zülfüñdür resen
dedikleri

34. için:

Gazel 242

Mısra: 3

İçin.

Hamr için nâzil olan
âyet midir haṭṭıñ lebiñ
Hürmeten bakdıkça
vâ'iz anı tefsîr eyledi

35. için:

Kıt'a 8

Mısra: 10

"Amaç" anlamı

katmıştır.

O mâh-ı hüsne Keyvân-ı
felekde Müşterî seyr et
Eder âvîze aḥz-ı nûr
içün şeb-tâ-seher mîzân

36. için:

Kıt'a 7

Mısra: 18

"Amacıyla"

anlamında edat.

Mevlidi târihini müjde
edip Fenniyâ
Dedim o maḥdûm için
bu sühan-ı efdâli

37. için:

Gazel 20

Mısra: 1

"-dAn dolayı"

anlamında edat.

Efendi işret etmez sâki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la'liñ için
meclisde zâhid oldur
kanzîl tuc

38. için:

Müstezad 2

Mısra: 17

"-dAn dolayı"

anlamında edat.

Bend etmek için
kendine ol eşheb-i cânı
Boş koyma sen anı

39. için:

Kaside 1

Mısra: 32

*"Sebebiyle, -den
dolayı" anlamlarında
edat.*

Enbiyâ cümlesi bir
sübḥa-i zîbâ ammâ
Rabṭ için kılmış
imâmesini aña Şübḥân

40. için:

Kıt'a 2

Mısra: 11

*"Sebebiyle, -den
dolayı" anlamlarında
edat.*

Devrân eder cemâlini
rü'yet için felek
Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

41. için:

Kıt'a 6

Mısra: 4

*"Sebebiyle, -den
dolayı" anlamlarında
edat.*

Hümāāsā cihāna ŧimdi
bir ferzend per ŧaldı
Seḫāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

42. için:

Müstezad 3

Mısra: 9

"Sebebiyle, -den
dolayı" anlamlarında
edat.

‘Uŧŧāka āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

içünde:

1. içinde:

Gazel 132

Mısra: 9

İçinde.

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

2. içinde:

Gazel 167

Mısra: 4

İçinde.

Gerdende dāne dāne
görüp ḫāl-i ‘anberin

Kāfūr içinde ḫabbe-i
fülfül demez misin

3. içinde:

Gazel 167

Mısra: 6

İçinde.

Bāġ-ı serinde seyr edip
o ŧāl-ı ‘anberi
Sīmīn-sifāl içinde
ḫaranfül demez misin

İd:

1. İd:

Gazel 91

Mısra: 1

Bayram.

Meh-i nev mi ḫaŧıñ āyā
ki görüp İd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ġurreye teŧbīh ederiz

2. İd:

Gazel 12

Mısra: 9

Bayram.

Rü’yet için İd etmege
ol ḫaŧı hilāli
ŧām-ı ḫaḫıña ‘azm edip
anda ramazān et

İd eder:

1. İd eder:-er

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bayram etmek, çok
sevinmek.*

ŧām-ı ḫaḫında seyr
eden ebrūñı İd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫŧebe
māh-ı mubīniñiz

iddihār et:

1. iddiḫār et:-señ

Gazel 219

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Biriktirmiş olmak.

Ne deñlü iddiḫār etseñ
bulunmaz biñde bir
dīnār
Zer-maḫbūb vaŧl-ı dil-
rübāāsā temāmliḫda

idegör:

1. idegör:

Gazel 125

Mısra: 1

Yapıp görmek.

Zāhid sen umūruñ
idegör ḫālīḫa tefvīz
Geldikçe nedir ḫālīñi
maḫlūḫa bu ta‘riż

idi:

1. idi:

Gazel 32

Mısra: 7

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Sîm-sifâl içre kıaranfûl
der idi anı gören
Olsa Saķız şālı başında
levendâneye sürh

2. idi:

Gazel 39

Mısra: 7

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Yâr ile bu şeb şem^c idi
yâr-ı firûzân
Ben gitdim o meh-pâre
idi ğayr dilâ ferd

3. idi:

Gazel 39

Mısra: 8

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Yâr ile bu şeb şem^c idi
yâr-ı firûzân

Ben gitdim o meh-pâre
idi ğayr dilâ ferd

4. idi:

Gazel 124

Mısra: 12

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Yem-i tab^cından iħrâc
eyleyip şâ^cir olan Fennî
Kenâr-ı baħr-i nazma
zîb-i silk eyler idi
ğavvâş

5. idi:

Gazel 151

Mısra: 11

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Fenniyâ yok idi bezm-i
rind içre neşâť
Sâķi teşrîf edecek
meclisimiz buldu şeref

6. idi:

Gazel 166

Mısra: 3

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Çü aħz olunduĝ idi tıyn-
ı kûy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesîm-i ħâkime çek

7. idi:

Gazel 215

Mısra: 7

*Ek-fiilin görülen
geçmiş zaman üçüncü
tekil şahıs çekimi.*

Mevt ermiş idi zâhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenâb-ı mey-i
şersârı görünce

ġid-i vaşlıñda:

1. ġid-i vaşlıñda: -ı, -ñ, -
da

Gazel 238

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Kavuşma bayramı;
bir araya gelinecek gün.*

ġid-i vaşlıñda mevâcib-i
bûs-ı la^cliñdir lezîz
Baħş-i bostânıñdır ol
kaşť-ı reşen dedikleri

idigüñ:

1. idigüñ:

Kaside 1

Mısra: 33
Olduğun.

Hüccet-i hüküm-i
nübüvvet idigüñ
‘ālemde
Zahr-i pākiñde yeter
faşş-ı niğīn-i deyyān

idim:

1. idim:

Gazel 146
Mısra: 8

*Ek fiilin görülen
geçmiş zaman çekimi.*

Bāde-i la‘lini nūş
etmege me’zūn olsam
Cān halkıma degin
etmez idim anı ferāğ

2. idim:

Gazel 208
Mısra: 11

*Ek fiilin görülen
geçmiş zaman çekimi.*

Fennī saña şā‘ir der
idim ben daḥı ammā
Zīver gibi eş‘ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

idügi:

1. idügi:

Gazel 99

Mısra: 6
Olduğu.

Feslegen rāyiḥası tutsa
cihānı ne ‘aceb
Būy-ı perçem idügi ref‘-
i fesinden biliriz

iflās:

1. iflās:

Gazel 104

Mısra: 11
Bitme, tükenme.

Düşme iflās ile ey şūfi
tarīk-i vakfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni teshīr ederiz

ifrāt:

1. ifrāt:

Gazel 129

Mısra: 4
Haddinden

*geçmek, pek ileri
gitmek.*

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çin-i zūlfüñü
Dimāğ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāt

ifrāt-ı neşāt:

1. ifrāt-ı neşāt:

Gazel 212

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevinç coşkunluğu,
sevinçten dolayı çoşma.*

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

ifşā:

1. ifşāya: -y, -a

Gazel 48

Mısra: 11

*Gizli bir şeyi veya
konuyu açığa çıkarma,
yayma.*

Esrār-ı ‘ışkı ğāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda qalmadı
bir i‘timād olur

ifşā ed:

1. ifşā ed:

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Duyurmak,
meydana çıkarmak.*

Sırrıñ ifşā edip ol rāziña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
qalmadı bir adımız

ifsād:

1. **ifsād:**

Gazel 100

Mısra: 8

*Kargaşa, düzen
bozma.*

Şunma lebiñi milḥ-i
dehen zāhıde sāḳī
İfsād eder ol laḳliñi zirā
meye şıǵmaz

iftār:

1. **iftāra:-a**

Gazel 205

Mısra: 4

*Oruç açma, bozma
(Tanıkta, oruç bozma
anlamıyla söz konusu
edilir); iftar vakti II
kederin, mutsuzluk
durumunun sona
ermesi; ramazandan
sonraki yiyip içip
eğlenme zamanı.*

Görünce süfre-i mefrūş-
ı vaşlın şām-ı ḥaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı
ḳāşıkān ḳazm etdi iftāra

iftār eyle:

1. **iftār eyle:**

Gazel 179

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Oruç açmak, iftar
yemeği yemek.*

Ḳand-i laḳli ile iftār eyle
Fenniyā ḥaṭṭı gürüb
oldu temām

iftār kılmadık:

1. **iftār kılmadık:-ma, -
dık**

Gazel 159

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Oruç açmak. II
Sevgilinin dudağını
öpmek.*

Ḳılmadık iftār o dem
ḳand-i lebiñle bü'l-
ḳaceb
Bekledik ḥayfā gürüb-ı
ḥaṭṭıñ aḥşam eyledik

iftār-ı lebiñ:

1. **iftār-ı lebiñ:-iñ**

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin)
dudağının iftari.*

Ḳılma iftār-ı lebiñ ḳāşıḳa
vaḳd-i vaḳıd

Rūze-dārāna gürüb

oldu ḥaṭṭıñ ey meh-i ḳıd

2. **iftār-ı lebiñ:-iñ**

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin)
dudağının iftari.*

İftār-ı lebiñ verdi ğınā
şanma ki cānā
Hiç ḳalmadı nān-pāre-i
mebzūluña ḥvāhiş

**iftār-ı nebāt-ı laḳli-
nābiñla:**

1. **iftār-ı nebāt-ı laḳli-
nābiñla:-iñ, -la**

Gazel 177

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Saf dudağının
şekeriyle iftar etmek.*

Şıyāmım açdım iftār-ı
nebāt-ı laḳli-ı nābiñla
Seḥāb-ı ḥaṭṭ-ı nev-ḥız-i
ruḥuñ aḥşam
zannetdim

iftār-ı vişāl:

1. **iftār-ı vişāl:-i, -n, -de**

Gazel 140

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Kavuşma iftari.

Şā'implere iftār-ı
vişālinde cefā-cū
Āheste yürür sâ'at-i
mev'ūd-ı muşanna'

iftihār:

1. iftihārî: -ı

Gazel 55

Mısra: 9

Övünme, övünç.

Pek çok da iftiḥārı ko
bi'llāh Fenniyā
Şā'ir katında böyle
sūhanlar fesānedir

iftihār eyler:

1. iftihār eyler: -r

Gazel 118

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İftihar etmek,

kıvanç duymak,
övünmek.

Bahş edip 'uşşāķına
tīmār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mīrveş

ihdā'ı tuḥaf eylese:

1. ihdā'ı tuḥaf eylese: -
se

Kaside 1

Mısra: 125

Kelime Tipi: -

Hediyeler

bağışlamak.

N'ola ihdā'ı tuḥaf
eylese mi'rācından
Ka'beden gelse verir
dostuna ḥacı fincān

ihfā:

1. ihfāda: -da

Gazel 237

Mısra: 8

Gizleme, saklama.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı 'ışķ
Lem'ci ḳandil-i tehī
zāhirde mi ihfāda mı

ihrāc eyle:

1. ihrāc eyle:

Gazel 124

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dışarı atma,

çıkarma.

Yem-i ṭab'ından ihrāc
eyleyip şā'ir olan Fennī
Kenār-ı bahr-i nażma

zīb-i silk eyler idi
ğavvāş

ihrāk göstermeye:

1. ihrāk göstermeye: -
me, -y, -e

Kıt'a 14

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yangın göstermek.

Ḥıfz edip āteş-i
ihrākdan [anı] dā'im
Bāri göstermeye bu
menzıl-i pāke ihrāk

ihrām eyledik:

1. ihrām eyledik: -dik

Gazel 159

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ḥacı elbisesi olarak
giydirmek.*

Ka'be-i ḥüsnünde sa'ıy
edip meta'-ı vuşlatın
Zā'ir-i ḥüccāc-ı 'ışķa anı
ihrām eyledik

ihşān:

1. ihşānıñ: -ñ

Gazel 71

Mısra: 14

*Cömertlik, lutuf //
bağış, hediye.*

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtiñ ‘Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
dahı ihsāniñ mı var

2. **ihsāniñ: -iñ**

Gazel 162

Mısra: 9

İhsan adlı şair. II

Cömertlik, lutuf //

Öpücük.

Bir bûsesi yok Fenniye
İhsāniñ ‘acâyib
Tanzîm edip eş‘ārını bî-
hûde emek çek

ihsân oldu:

1. **ihsân oldu: -du**

Kaside 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

Bağışlanmak.

Evvelen işte biri hamse
mübârekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o şeb oldu
ihsân

ihsân ver:

1. **ihsân ver:**

Murabba 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*İyilik yapmak,
lütüfta bulunmak.*

Zîr-i eşikte begim hâk
ile yeksân olayım
Manşib-ı vaşlıñı ver
Fenniye ihsân sezā

ihsāna lâyıktır:

1. **ihsāna lâyıktır: -dır**

Gazel 244

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cömertlik ve lutfā

*layık // bağış, hediye
(Fenni'den/sevgiliden
beklenen iyilik).*

Maķām-ı şî'r-i Zîver
Fenniye ihsāna lâyıktır
Sezādır eylese ‘uşşāka
mutrib bûselik hey hey

ihtilâf ede:

1. **ihtilâf ede:**

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ar. Karışmak,

*karışıp görüşmek (bir
arada olmak).*

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid ihtilâf

ihtirāk:

1. **ihtirāk:**

Gazel 229

Mısra: 6

Tutuşma, yanma.

Nār-ı şehri Sitānbulu
seyr et
Böyle bir ihtirāk var
dilde

ihtirāk-ı gamı:

1. **ihtirāk-ı gamı: -ı**

Gazel 52

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam ateşinde yanıp

kül olmak.

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

ihtirāmlik:

1. **ihtirāmlikdan: -dan**

Gazel 219

Mısra: 2

Saygı göstermede.

Baņa ol şeh-süvārım
merhabā kıldı
selāmlikda
Mih[i]rden zerre pertev

aldı ey dil
iḥtirāmlikdan

iḥtirāz et:

1. **iḥtirāz et:-me**

Gazel 224

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çekinmek,

kaçınmak.

Şaḳın vehm eyleyip
rāh-ı ‘adūdan iḥtirāz
etme

Yürü ba‘de’l-‘iṣā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

iḥtirāz etsem:

1. **iḥtirāz etsem:-se, -m**

Muhammes 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Çekinmek,

kaçınmak.

Mücessem eyleyip
mānende-i İslāmbol-ı
sānī

Ne deñlü iḥtirāz etsem
yanar bā-ḥükm-i
Rabbānī

iḥtirāz eyle:

1. **iḥtirāz eyle:**

Gazel 195

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kaçınmak, uzak
durmak, çekinmek, geri
durmak.*

Şaḳın esb-i vişāliñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle
begim ḍarb-ı üzengīden

iḥtişām:

1. **iḥtişāmlıkda:-lık, -da**

Gazel 219

Mısra: 12

Gösteriş.

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uṣṣākı
O şāhiñ Fenniyā yoḳdur
nażiri iḥtişāmlıkda

iḥyā:

1. **iḥyā:**

Gazel 216

Mısra: 11

*1. Diriltmek,
diriltilmek. 2.
Rızaenlillah vücuda
getirmek, getirilmek. 3.
Taze hayat verircesine
iyilik, lütfetmek,
edilmek.*

Ḳılsın bez[i]mde
mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Şundukça cām-ı la’l-i
lebiñ keyfemā feme

iḥyā eyleseñ:

1. **iḥyā eyleseñ:-señ**

Gazel 106

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

1. Diriltme,

*canlandırma. 2. Yeniden
canlılık kazandırma,
canlandırma, ortaya
çıkarma.*

Bir mürde-i maḥmūru
n’ola eyleseñ iḥyā
‘sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı
mīnāda gelūyuz

iḥyā eyleyip:

1. **iḥyā eyleyip:-y, -ip**

Kit’a 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Canlandırmak.

Bu ḳaşr-ı nev-zemīni
eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmağa āvīze
ḳandīli sezādır māh

iḥyā olup:

1. **ihyā olup:-up**

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Daha iyi bir
duruma gelmek.*

Mürde-i dünyā olup
ihyā edip tārīhini
Rūḥ-ı ʔudsīdir cihāna
şāh-ı nev ʔAbdül-ḥamīd

ikdāʔ-i vişālin:

1. **ikdāʔ-i vişālin:-i, -n**

Müstezad 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kavuşma ikdāʔ (?):

İkdāʔ-i vişālin yediñe
mişl-i zimām al
Yemle anı tenhā

ikdām eyledik:

1. **ikdām eyledik:-dik**

Gazel 159

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Başlamak.

Fenniyā ol ʔāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭabʕ-ı Hātifle dili
mirʔāta ikdām eyledik

iken:

1. **iken:**

Gazel 44

Mısra: 5

*Ek-fiilin zarf-fiil eki
almış biçimi.*

Ḥaṭṭ ber-āverde iken
fürkatine cān naḫdin
Vech-i taḥrīr ile ʔarż-ı
ḥasenim kıldı nüfūz

2. **iken:**

Gazel 63

Mısra: 9

*Ek-fiilin zarf-fiil eki
almış biçimi.*

Zer-i ḥāliş-ʔayārı fark
eder bī-rūḥ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammā
ol daḫı nevʕ-i
ḥacerdendir

3. **iken:**

Gazel 102

Mısra: 3

*Ek-fiilin zarf-fiil eki
almış biçimi.*

Baḥr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāḥ
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirigā gemimiz

4. **iken:**

Gazel 184

Mısra: 3

*Ek-fiilin zarf-fiil eki
almış biçimi.*

Şām-ı ḥaṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
Laʕliñ işidip ʔand-i
Buḥārāya mı gitsem

5. **iken:**

Gazel 225

Mısra: 8

*Ek-fiilin zarf-fiil eki
almış biçimi.*

Alıp āgūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Ṭıfl iken bağırama başdı
anı mādercesine

iki:

1. **iki:**

Gazel 72

Mısra: 12

İki, sayı sıfatı.

Şiʕr-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabʕ-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

2. **iki:**

Gazel 93

Mısra: 4

İki, sayı sıfatı.

Helāke bā'ış olursa
begim ḥadeng-i müjeñ
Sebāt-ı da'viye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

3. **iki:**

Gazel 114

Mısra: 6

İki, sayı sıfatı.

O tıfl-ı tev'emānı kıl
temāşā kudret-i Yezdān
İki bādāmı kışr-ı vāhide
ḥaqqā şıgındırmış

4. **iki:**

Gazel 114

Mısra: 9

İki, sayı sıfatı.

İki pistānı şūḥun şayd
edip maḥfice bir 'āşık
Dü biṭṭiḥi o baṭ-ı vāhide
ra'nā şıgındırmış

5. **iki:**

Gazel 153

Mısra: 8

İki, sayı sıfatı.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyi'dir
bu kim
İki tīg-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ğılāf

6. **iki:**

Gazel 176

Mısra: 6

İki, sayı sıfatı.

Ki çıksa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle ba'd-ez-in bir
iki nev-'id edip çıkmam

7. **iki:**

Gazel 199

Mısra: 1

İki, sayı sıfatı.

Çadeḥ çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loḫma cānāna kebābım
bu

8. **iki:**

Gazel 217

Mısra: 3

İki, sayı sıfatı.

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehensāhī

Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişānı olmamaḫ üzre

iki kedū:

1. **iki kedū:**

Gazel 198

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İki kabak.

Fenniyā deryāya girmiş
gusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

iki şakḫ oldu:

1. **iki şakḫ oldu: -du**

Kaside 1

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

İki parça olmak.

Feth edip mu'cizeyi
genc-i muṭalsamāsā
İki şakḫ oldu parmağın
ile māh-tābān

iki yaña merḥabā eyle:

1. **iki yaña merḥabā**

eyle:

Murabba 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İki tarafa merhaba
eylemek.*

Şeh-süvārım şanma
eyle iki yaña merhabā
Hışm-ı nezzār ile ol
‘āşığa kalpağ oynadır

iklīm:

1. **iklīmini:** -i, -n, -i

Gazel 33

Mısra: 10

Memleket, diyar.

Düşürmüş hāl-i haddin
çeşmine sūrāh-ı
süzından
Ki şan Hindüstān
iklīmini seyrān eder ol
şūh

2. **iklīm:**

Gazel 183

Mısra: 8

İklīm II Diyar.

Merhametden düzd ü
taşğide eşer me'müldür
Şihne-i gaddārveş dehr
içre iklīm görmedim

iklīm-i çin-i ülfete:

1. **iklīm-i çin-i ülfete:** -e

Gazel 236

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Samimiyetin Çin

ülkesi.

Perçem çıkarma fesden
o şahiñ nezaketi
İklīm-i çin-i ülfete tūğ-ı
melāhati

iklīm-i ‘irāk olsa:

1. **iklīm-i ‘irāk olsa:** -sa

Kıt'a 14

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Irak iklimi olmak.

Āb-ı germ-ābesine Nıl-i
mübārek der idim
Olsa qurbıyyeti
mevkıfınıñ iklīm-i ‘Irāk

iklīm-i lebiñ:

1. **iklīm-i lebiñ:** -iñ

Müstezad 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Dudak iklimi.

İklīm-i lebiñ kand-i
Buḥāraya değışmem
Derlerse de şeydā

iklīm-i rüm:

1. **iklīm-i rüm:** -ı

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anadolu diyarı.

İklīm-i Rümü başdı fiten
söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḥaṭṭıñ
şeh-cemāl

ikrār:

1. **ikrār:**

Gazel 76

Mısra: 1

*Gizlemeyip
açıklama, söz verme,
kabul etme.*

İnfişāl ile edip cāh-ı
vişālın ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollāniñ elinden dil-i
zār

il:

1. **il:**

Gazel 175

Mısra: 1

El, başkaları.

Fehm etmesin ḥayāl-i
ḥaṭṭında me’āl il
Zirā olur me’āni
beyānında ḳāl u ḳil

ilāh:

1. **ilāh:**

Kıt'a 2

Mısra: 4

Allah, Rab.

‘Abdül-ḥamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-
güher-i ma‘deni ilāh

ilbās eyleyip:

1. **ilbās eyleyip:** -y, -ip

Gazel 232

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Giydirmek, giydirip
kuşatmak.*

Köhne mazmūn ile ilbās
eyleyip manzūmeñi
Ṭıfl-ı şî‘riñ kılma
maḥzūn cāme-i nevsiz
gibi

ile:

1. **ile:**

Gazel 1

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fennī Celāliye n’ola ‘arz
etse şevk ile
Tanzīr için belāgat-ı
manzūmı cā-be-cā

2. **ile:**

Gazel 6

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-gönçe üzre tāze
semen söylerim saña

3. **ile:**

Gazel 8

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Bu nazm-ı mezāmīn ile
kıl sen daḥı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı sūḥan-
dāna teḥarrüb

4. **ile:**

Gazel 10

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

‘Uşşāk ile ‘azm etse
n’ola kūyuña aḡyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

5. **ile:**

Gazel 10

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

‘Uşşāk ile ‘azm etse
n’ola kūyuña aḡyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

6. **ile:**

Gazel 21

Mısra: 12

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā

Verdim bu vezn ile dür-
i manzûmuma revâc

7. ile:

Gazel 22

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Açmaz eylerse ruḥun
fi'l-ḥāl anı kıılma qarīb
Mât olup leclâcveş ol
şâh ile olma lecûc

8. ile:

Gazel 23

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

N'ola mât eylese yek
lu'ḅ ile şâhı gelip fi'l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raḳīb ile
eder ol mâh-ı tâbân lec

9. ile:

Gazel 23

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

N'ola mât eylese yek
lu'ḅ ile şâhı gelip fi'l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raḳīb ile
eder ol mâh-ı tâbân lec

10. ile:

Gazel 24

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

La'l-i nâbîñ 'aks edince
sâḳiyâ billûrdan
Bâde-i engûr ile âlûde
ḳand-i aḥmer iç

11. ile:

Gazel 25

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,*

*işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Hevâ-yı âh ile oldukça
zülf-i 'anber-bû
Perişân eyler 'aḳlım ol
ḥayâl-i mâr-ı pîç-â-pîç

12. ile:

Gazel 25

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ṭolaşdıḳça zihâsâ dil
miyân-ı sâ'at-i vaşla
O raḳḳaş ile çerḥ için
olur aḡyâr-ı pîç-â-pîç

13. ile:

Gazel 26

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

‘Aks-i rüy-ı sâki-i meh-
pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı
secencelveş muşaffâdır
kadeh

14. ile:

Gazel 27

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Şahñ-ı felekde burc-ı
niyâz ile hāleveş
Āgūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāh

15. ile:

Gazel 28

Mısra: 1

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Cünbiş ü nāz ile haṭṭ-ı
ruḥuñ ol yār-ı melih
Ref edip muşhaf-ı
ruḥsārını kıldı taşhîh

16. ile:

Gazel 29

Mısra: 2

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o tıfl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāh

17. ile:

Gazel 29

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eylediği
Sa’y-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāh

18. ile:

Gazel 32

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Jende-i hūn ile dil olsa
n’ola zībende
Fenniyā hoş yakışır bu
dil-i dīvāneye sürh

19. ile:

Gazel 35

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ne māni‘ ebruvāniñ
hūn ile taşvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine naqş edip
Bih-zād

20. ile:

Gazel 35

Mısra: 11

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanzīr ile Fennī
Kenār-ı baħr-i nazmım
eylesin yārān-ı Sa‘d-
ābād

21. ile:

Gazel 36

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ceyş-i ‘uşşākı yine seyr-
i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile kıldı şehid

22. ile:

Gazel 37

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Bebekden aħz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Hişāra her çi bād-ābād

23. ile:

Gazel 38

Mısra: 2

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Çekmesin tığ-ı nigāhın
yoħsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

24. ile:

Gazel 38

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Semt-i taķvāyı mey-i
engūr ile işlāħ edip
Zāhidiñ terkibi oldu
şerbet-i kaħru’ş-şuhūd

25. ile:

Gazel 39

Mısra: 1

Kelimenin sonuna

*geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Kūyuñda raķib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

26. ile:

Gazel 39

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaķt-i ħasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

27. ile:

Gazel 39

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Yār ile bu ŧeb ŧem^c idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

28. ile:

Gazel 39

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Āh eyleyecek Fenni
ğubār-ı haṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i ŧomā gerd

29. ile:

Gazel 40

Mısra: 2

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Bintü'l-^cinebiñ būs
edicek la^clini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḫ-i
lebānı ile fāsıd

30. ile:

Gazel 40

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

RengİN ola mı sa^y ile
hiç nazm-ı belāğat
Fenniya neŧāṭ ola ya bir
vaḫt-ı müsā^cid

31. ile:

Gazel 44

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ḥaṭṭ ber-āverde iken
fürkatine cān naḫdin
Vech-i taḫrİR ile ḫarż-ı
ḫasenim ḫıldı nüfūz

32. ile:

Gazel 44

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fenniya sa^y ederek
ŧaḫn-ı belāğat içre
Güç ile ŧi^cr-i beyāna
dehenim ḫıldı nüfūz

33. ile:

Gazel 47

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Serinde ṭutsa n'ola
gevhher-i viŧāli dil
O naḫd-i eŧk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

34. ile:

Gazel 48

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
iŧteŧlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ḥavfım budur ḫazā ile
diller ŧehİd olup

Tiğ-i müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

35. ile:

Gazel 48

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘āşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

36. ile:

Gazel 52

Mısra: 4

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Veled-i ƙalbi
bağ[ı]rında naƙar ƙıl
sālik
Şīr-i tevħīd ile ol şāhib-i
‘irfān büyüdür

37. ile:

Gazel 52

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Berƙ-i nezzāre-i hūbān
ile çerħ-i dilde
Ra‘d-ı āhı muƙarā şekk-i
firāvān büyüdür

38. ile:

Gazel 52

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Nigeh-i ‘āşıkā feth etse
n’ola sīnesini
Nūr-ı hūrşīd ile ol
penbe-i büstān
büyüdür

39. ile:

Gazel 52

Mısra: 11

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,*

*işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Eyle eyvān-ı derūnuñ
zer-i mey ile ma‘mūr
Pençe-i yevm-i ğamı
lāne-i vīrān büyüdür

40. ile:

Gazel 53

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ağyār ile dü-çār olıcak
kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i
çerħ-i cedel ƙopar

41. ile:

Gazel 53

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Şevvāl-ı Ğid-ı vaşl ile
gülrüzeden hezār
Berg-i ħazān tevbe-i
züh-d-i ħiyel kıpar

42. ile:

Gazel 53

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Zāhid kıtarında çü ħar
olsa ħam degil
Ammā bu sür‘at ile
licām-ı cemel kıpar

43. ile:

Gazel 53

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Vaşl-ı nigārı ħüft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzedem
ey dil ‘asel kıpar

44. ile:

Gazel 54

Mısra: 11

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Buldu lezzet kıand-i şi‘r-
i Ni‘met ile Fenniyā
Ba‘d-ez-īn zenbūr-ı
tıb‘ım bala etmez
i‘tibār

45. ile:

Gazel 58

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Jāle-i ħüldür hevā-yı āh
ile ħoş-bū aķar
Seyl-i yārān-ı vişāliñ
eylemez cānā zühūr

46. ile:

Gazel 59

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,*

*işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Maħbūb ile işin bitirip
ba‘z-ı bī-vefā
Şoñra metā‘-ı vuşlata
naķd-i daħal verir

47. ile:

Gazel 64

Mısra: 4

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Zerd olsa pāy-ı duħter-i
rez ħam mı sākiyā
Maħbūba şüret ile [ki]
altun bıcaķlıdır

48. ile:

Gazel 64

Mısra: 11

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Meclisde zarf-ı mey gibi
āgūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı
niġārān kuşaklıdır

49. ile:

Gazel 65

Mısra: 12

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Mey-i mecāzı süzünce
sifāl-i taḥkīke
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı
ıışk kulkul eder

50. ile:

Gazel 66

Mısra: 2

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fikr-i zūlfūñle merāk-
āver olup cān şıķılır
Ḥāzıķā hecr ile dem-be-
dem insān şıķılır

51. ile:

Gazel 68

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ḥüsn-i ḥatt taḥrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Zīver-i maẓmūn ile
eşār kendin gösterir

52. ile:

Gazel 101

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gūlzār-ı cihānda gül-i
bī-ḥār bulunmaz

53. ile:

Gazel 106

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Pūşidesini ref edip
ıuşşāķa Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

54. ile:

Gazel 107

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Yazdıķça vird-i şif'r-i
Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāk-ı Zīver ile pür
oldu külāhımız

55. ile:

Gazel 108

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Zāhidā riş-i dırāz ile
gelip bezm içre sen

Çaınına ot tıkma
mīnānīn kelām-ı ʔa'nı
kes

56. ile:

Gazel 108

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāğīye
haber verir ceres

57. ile:

Gazel 110

Mısra: 3

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı ağyārīn
Degil tev'em-i züccācı
şek ile kaṭ' etmede
elmās

58. ile:

Gazel 110

Mısra: 4

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı ağyārīn
Degil tev'em-i züccācı
şek ile kaṭ' etmede
elmās

59. ile:

Gazel 110

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Derūn-ı 'āşık-ı rindānı
beyt-i sāde zānetme
Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi şudūru'n-nās

60. ile:

Gazel 110

Mısra: 14

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,*

*işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Nice ben yāre nār-ı 'ışkı
tahrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırṭās

61. ile:

Gazel 111

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fülfül-i ḥālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

62. ile:

Gazel 112

Mısra: 7

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

63. ile:

Gazel 113

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ḳālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyin
Pā-māl olur elvān ile
‘ālemdede münakkaş

64. ile:

Gazel 113

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ḳıl müy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

65. ile:

Gazel 113

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ağyāra edip küşe-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
nigeñiñ ey ḳad-i ser-keş

66. ile:

Gazel 117

Mısra: 1

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fikr-i İncil ḥaṭ-ı ḥaddiñ
ile kāfir-kış
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşiş

67. ile:

Gazel 117

Mısra: 10

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fenniyā lu‘bet-i
şatranc-ı sūḥanda fi‘l-
ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-
i ṭab‘ım ile kış

68. ile:

Gazel 119

Mısra: 11

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Midād-ı la‘l ile da‘vā-yı
nār-ı ‘ışk için seyr et
O emr-i ḥüsñü ḳılmış
kilk-i ḳudret der-kenār
āteş

69. ile:

Gazel 125

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Sevdā-yı ḥatīñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Kıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīz

70. ile:

Gazel 130

Mısra: 2

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuşlat ile bīmāra
hekimāne tavassuṭ

71. ile:

Gazel 130

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Qılma saqın ey dil
göricek bī-hem-tā geṭ
Bey^c ile ḥarīdār-ı
peşimāne tavassuṭ

72. ile:

Gazel 132

Mısra: 4

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda
teşbīh ile şırāṭ
Peyveste-rāh-ı müy-ı
cinān-ı cemāle baḳ

73. ile:

Gazel 132

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid iḥtilāṭ

74. ile:

Gazel 134

Mısra: 6

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,*

*araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dūr-dānedir
elfāz

75. ile:

Gazel 137

Mısra: 5

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

İm^cān ile eşyāya nazār
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūz

76. ile:

Gazel 212

Mısra: 8

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

77. ile:

Gazel 229

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Fenni Tabībī ile tuṭuşsa
n'ola
Āteşāsā merāk var dilde

78. ile:

Gazel 221

Mısra: 10

İle bağlacı.

Meydān-ı sūhanda yine
‘Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

79. ile:

Gazel 221

Mısra: 10

İle bağlacı.

Meydān-ı sūhanda yine
‘Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

80. ile:

Gazel 5

Mısra: 11

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Ağız ağıza sāğar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebā kulḳul-i mīnā

81. ile:

Gazel 14

Mısra: 2

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Ol çeşm-i ğazāl ile qanı
kūçedir ülfet
Qılmaz nigehi ‘āşıkı
şayd avına rağbet

82. ile:

Gazel 15

Mısra: 9

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Çerhiñ keremi kıldı
niyāzım ile Fennī

Bu penbe-i dāğım saña
bir jende mürüvvet

83. iledir:

Gazel 15

Mısra: 1

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Bahş-ı mey-i la‘liñ
iledir sen de mürüvvet
Hūn-riz-i nigāhıñla
şehā qanda mürüvvet

84. ile:

Gazel 53

Mısra: 2

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Şāneyle turrasında o
şāhıñ ki tel qopar
Dilden hevā-yı āh ile
tūl-ı emel qopar

85. ile:

Gazel 68

Mısra: 9

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Hūsni-ı haṭṭ taḥrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Ziver-i mazmūn ile
eş‘ār kendin gösterir

86. ile:

Gazel 69

Mısra: 5

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Kaşd eyledikçe neşter-i
ğamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāğ şīşe-i cānān
açar kıpar

87. ile:

Gazel 69

Mısra: 9

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Geh şoħbet-i müşā‘are
gāhī sūkūt ile
Mecmū‘a-i ṭabī‘i yārān
açar kıpar

88. ile:

Gazel 70

Mısra: 10

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Fenniyā nūkte-i eş‘ārını
Fehmī şimdi
Şerħ edip nazm ile hep
şūret-i ma‘nāya çeker

89. ile:

Gazel 74

Mısra: 9

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Yümn-i elṭāf ile
Fenniye nigāh-ı Rā‘if
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümāsıyla döner

90. ile:

Gazel 76

Mısra: 1

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

İnfişāl ile edip cāh-ı
vişālin ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollāniñ elinden dil-i
zār

91. ile:

Gazel 78

Mısra: 12

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Fenniyā ‘arz eyle
eş‘ārını cenāb-ı Ziverre
Kim bu nazmı okur ise
‘izz ile zī-şān olur

92. ile:

Gazel 79

Mısra: 11

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ḍarb-hāne-i dilde
ħacer-i ṭab‘ ile Fennī
Sīm-i sühen-i Es‘adı
tamgāya meħekdir

93. ile:

Gazel 81

Mısra: 6

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ol gāzāliñ bāde-i la‘lini
kıldıkça hayāl
Sıħ-i ümmīd ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

94. ile:

Gazel 82

Mısra: 8

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Bu tenim zaħmın
kıparsa ey ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kıpar

95. ile:

Gazel 83

Mısra: 7

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Yapıldı sâ'at-i hâtır
'adât-ı dil-ber ile
Hemân o cüz²-i felekde
'ayâra kalmışdır

96. ile:

Gazel 84

Mısra: 1

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Meclisde bâde câmeler
ile zenân olur
Tezvîc-i rind himmet-i
pîr-i muğân olur

97. ile:

Gazel 84

Mısra: 6

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ey câm-ı Cem kurutma
yeter hûn-ı 'âşığı
Leb-ber-leb olma yâr ile
bi'llahi çan olur

98. ile:

Gazel 85

Mısra: 6

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Setr-i dâmen eyleyip
destinde mînâ-yı rakîb
Çande mey nûş eylesem
âh yâr ile tenhâ biter

99. ile:

Gazel 88

Mısra: 1

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Fikr-i dendânîñ ile eşk-i
firāvân dökülür
Şadef-i baħr-i dile şan
dür-i nisân dökülür

100. ile:

Gazel 89

Mısra: 5

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile mînâyı seyr eyle
Nühüfte büselik kılmak
anıñ kılçulde kârıdır

101. ile:

Gazel 90

Mısra: 1

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Dil nağd-i cân ile o
mehiñ müşterisidir
Pervânedir ki şem^c-i
ruħı serserisidir

102. ile:

Gazel 91

Mısra: 4

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Şerħ edip şâhid-i
mağsüd-ı vişâl-i yârı
Varaq-ı sineye tanzîm
ile tesvîd ederiz

103. ile:

Gazel 91

Mısra: 6

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Şanma şüfi bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübha-i bâde-i mercân
ile tevħîd ederiz

104. ile:

Gazel 93

Mısra: 2

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ḥayāl-i çeşm ü kadîñ
nağş-ı resm-i āh ederiz
O nağş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

105. **ile:**

Gazel 93

Mısra: 6

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Leyāl-ı ʿid-ı vişāle ṭulūʿ
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

106. **ile:**

Gazel 94

Mısra: 9

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ʿişretde
Ḥayālīm ʿaks-i dūr-bîn
ile dūr-ā-dürdur sensiz

107. **ile:**

Gazel 94

Mısra: 10

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ʿişretde

Ḥayālīm ʿaks-i dūr-bîn
ile dūr-ā-dürdur sensiz

108. **ile:**

Gazel 95

Mısra: 1

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfi kes istemez
Bu şaḥn-ı gülde bülbüle
gayrı ses istemez

109. **ile:**

Gazel 96

Mısra: 3

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Ḥayāl-i ṭalʿat ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriġā rüz u şeb şemʿ-i
firüzān olduğum bilmez

110. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 3

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Sūziş-i ʿışk ile inbiḳ-i dil
içre gūyā
Ruḥ-ı ḥoy-kerdesini gül
gibi taḳtîr ederiz

111. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 11

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Düşme iflās ile ey şūfi
tarîḳ-i vaḳfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

112. **ile:**

Gazel 104

Mısra: 12

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Düşme iflās ile ey şūfi
tarîḳ-i vaḳfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

113. **ile:**

Gazel 123

Mısra: 1

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Āteş ile yanmaḳ dil-i
vîrāneye maḥşūş
Cān atmaḳ o şemʿ-i
ruḥa pervāneye maḥşūş

114. **ile:**
Gazel 125
Mısra: 4
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
Ben varımı bahş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Nağd-i dil ü cānı
edeyim va‘d ile taḳrīz
115. **ile:**
Gazel 125
Mısra: 10
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
‘Arz eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz
116. **ile:**
Gazel 128
Mısra: 3
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
Ḥüsn-i ḥaṭın aḡyār ile
bahş etmede ‘uṣṣāḳ
Elbette olur ders-i
menāşıbdā mu‘ārīz
117. **ile:**
Gazel 128
- Mısra: 9
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
Sevdāya boḡup zūlf-i
giriḡgīr ile Fennī
‘Uṣṣāḳı helāk etmede
ḡayfā o mūmārīz
118. **ile:**
Gazel 129
Mısra: 5
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
Libās-ı teng ile ḡayfā
seni āzūrde-cān etmiş
Yazıḳ şıḳdırmış ol bī-
ḡaber bāzūlarıñ ḡayyāt
119. **ile:**
Gazel 130
Mısra: 1
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
Mey ḳıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuşlat ile bīmāra
ḡekīmāne tavassuṭ
120. **ile:**
Gazel 132
Mısra: 10
- Birlikte, beraber*
(bağlama edatı).
Erbāb-ı nazm içünde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt
121. **ile:**
Gazel 133
Mısra: 1
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
La‘l-i lebi ma‘cūn-ı
cevāhir ile maḡlūṭ
Ḥāl-i siyehi ḡabb-ı
mu‘anber ile merbūṭ
122. **ile:**
Gazel 133
Mısra: 2
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).
La‘l-i lebi ma‘cūn-ı
cevāhir ile maḡlūṭ
Ḥāl-i siyehi ḡabb-ı
mu‘anber ile merbūṭ
123. **ile:**
Gazel 133
Mısra: 7
Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Yek māhi-i hūşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbūṭ

124. **ile:**

Gazel 133

Mısra: 10

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sākī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūṭ

125. **ile:**

Gazel 139

Mısra: 8

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Ne ‘aceb açā hezārān-ı
şükūfe-elvān
Toḥm-ı şı‘r-i ter ile
sāḥa-i ṭab‘ım mezrū‘

126. **ile:**

Gazel 141

Mısra: 4

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Geçdi ḳādī-i gönül
manşib-ı mev‘ūdundan

Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ
ile oldu ḳāni‘

127. **ile:**

Gazel 141

Mısra: 5

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Yazmış altun ḥal ile
ma‘rifet-i ḳadrini gör
Levh-i ebrūlarıñı
muşḥaf-ı ḥüsne sāni‘

128. **ile:**

Gazel 141

Mısra: 7

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Fikr-i ḥaṭṭıñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i büse-i la‘liñ
gibi olmaz dāfi‘

129. **ile:**

Gazel 142

Mısra: 8

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruḥsāra gelip
Noḳta-i ḥāl ile ḳalmış o
ḥisāb-ı terbi‘

130. **ile:**

Gazel 152

Mısra: 7

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

131. **ile:**

Gazel 156

Mısra: 3

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Cevr ü cefāya lāne-i
fikr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vīrānemiz mi yok

132. **ile:**

Gazel 160

Mısra: 3

*Birlikte, beraber
(bağlama edatı).*

Fikr-i neş‘küfte-i
tebhāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim
gonçe-i çigdem gibisin

133. ile:

Gazel 161

Mısra: 9

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Var mı zülf-i ‘izārîñ ile
cevlân eyler

O hümâ-mişl felekde

per ü bālî küçücek

Mısra: 5

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Bezm-i hafide yâr ile ey

külkül-ı şerâb

Bey^c ü şirâyâ bî-hem-

tâda tercemân mısın

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Vâ‘iz ço sen cesâmet ile

kerr ü ferriñi

Oldu ten-i girân ile zîrâ

sefil fil

134. ile:

Gazel 164

Mısra: 9

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

‘Uşşâk-ı lāle-zāra

çerâğân-ı vaşl ile

Eflâke çıkdı âteş-i

cevriñ fişek seniñ

137. ile:

Gazel 168

Mısra: 10

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ey nev-zemîn-i Fennî

gülistân-ı dil iseñ

Bıttıh-i küfteler ile sen

büstân mısın

140. ile:

Gazel 176

Mısra: 3

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Geçirdim ‘ömrümü

mey-hâne içre intizâr

ile

O şūhuñ meclise

teşrifini nev-‘id edip

çıkmm

135. ile:

Gazel 168

Mısra: 3

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Ol nev-zuhūr-ı hatt-ı

leb-i gevheriñ ile

Naş-ı nigîn-i mihr-i

zemîn ü zemân mısın

138. ile:

Gazel 170

Mısra: 5

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Çeksin nigāh-ı dideñi ol

hāk-i pāk ile

Çeşm-i ‘alil-i ‘āşık-ı

zārîñ ‘amil mîl

141. ile:

Gazel 179

Mısra: 7

Birlikte, beraber

(bağlama edatı).

Dâne-i hāl ile murğ-ı

dile

Ħalka-i zülfünü kılmış

ol dām

136. ile:

Gazel 168

139. ile:

Gazel 170

Mısra: 7

142. ile:

Gazel 183

Mısra: 6

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Ġarķ eder ħavfım budur
flk-i dili deryā-yı ʿıřķ
Bād-ı āh ile bu rtbe
cşiş-i yem görmedim

143. ile:

Gazel 183

Mısra: 13

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Zāhidiñ dā'im bkā ile
riyāsı sāhtedir
Riķķat-ı ķalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

144. ile:

Gazel 196

Mısra: 5

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Bezm-i rindāna gelip
cilve ile
Raķř et ʿuřřāķ[ıñ]a ey
pr-efsn

145. ile:

Gazel 215

Mısra: 3

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Rengin deġiřip āteř-i
laʿl ile imāma
Beñzi şararır laʿl-i
güher-bārı görünce

146. ile:

Gazel 218

Mısra: 10

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Pek baġla zimām-ı
sırrını vaʿd-i viřāliñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülünce

147. ile:

Gazel 219

Mısra: 8

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Hemişe ekl ederseñ
besmeyle naķdi
řerāb ile riyā güyā degil
tev'em ħarāmlıkda

148. ile:

Gazel 221

Mısra: 1

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Meclisde ħafı yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ħasteye
dermān elimizde

149. ile:

Gazel 243

Mısra: 7

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Görünce yār ile aġyārı
bezm-i maĥfide
Fiġān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

150. ile:

Gazel 243

Mısra: 8

Birlikte, beraber
(bağlama edatı).

Görünce yār ile aġyārı
bezm-i maĥfide
Fiġān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

151. ile:

Gazel 56

Mısra: 3

Bağlama edatı,ile,
bilikte, beraber.

Lebin taţbik edip faĥr-i
Süleymān ile o řāhiñ

Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farkı
muṭābıkdır

152. ile:

Gazel 158

Mısra: 9

*Bağlama edatı,ile,
bilikte, beraber.*

Vechinde ḥusūf
oldığıçün şerm ile
Fennī
Lāyık mıdır ol māha
demek sende vefā yok

153. ile:

Gazel 169

Mısra: 5

*Bağlama edatı,ile,
bilikte, beraber.*

Tā olmayıcağ sırr-ı
me‘ād ile şafā-yāb
Zaḥmet verir ‘ālemde
saña kayd-ı me‘āşın

154. ile:

Gazel 212

Mısra: 6

*Bağlama edatı,ile,
bilikte, beraber.*

Hall ile siriştin leheb-i
‘ışk ile zāhid

Dühn-i zer-i meskūk ile
kīmyāya qarışma

155. ile:

Gazel 221

Mısra: 9

*Bağlama edatı,ile,
bilikte, beraber.*

Meydān-ı sūḥanda yine
‘Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

156. ile:

Gazel 175

Mısra: 9

*Kelimenin sonuna
geldiğinde birliktelik,
işteşlik, beraberlik,
araç, sebep veya durum
anlatan cümleler
yapmaya yarar.*

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūḳ-i nazımda şı‘rini
sen yāl u bāl bil

157. ile:

Gazel 140

Mısra: 8

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında*

*kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Ḳaddi dü-şikāf olsa
n’ola hem-ser-i maḳṭū‘
Gezlik nigeḥ-i yār ile dil
kilk-i muḳaṭṭa‘

158. ile:

Gazel 143

Mısra: 3

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Meclis-i dilde ḥayāl-i
cām-ı la‘l-i yār ile
El çekip peymāne vü
mey-ḥānededen etdim
ferāğ

159. ile:

Gazel 145

Mısra: 8

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Ḳulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller tañ
mıdır
Çin-i zülfün kılmış ol
māh ile peyveste ağ

160. ile:

Gazel 145

Mısra: 9

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Maṭlabında infişāl-ı
vaʿd ile Fenniyā seni
Manşib-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

161. ile:

Gazel 145

Mısra: 10

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Maṭlabında infişāl-ı
vaʿd ile Fenniyā seni
Manşib-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

162. ile:

Gazel 147

Mısra: 4

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Sākiyā bezm-i
ḥaḳīkatde (biz) seniñle

ʿıyş edip

ʿAks-i dūr-bīn ile

meclisde raḳīb olmuş

ırağ

163. ile:

Gazel 148

Mısra: 5

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Bülbül mişāli başladı
gülşende ʿıışk ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı
mīnā taraf taraf

164. ile:

Gazel 148

Mısra: 9

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Mirʿat-ı vech-i yār ile
Luṭfide Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i güyā
taraf taraf

165. ile:

Gazel 152

Mısra: 8

"Birlikte, beraber;

vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

O meh-pāre ile maḥfi
ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücüm etdi ʿumūmen
meclise ʿases ile eṭrāf

166. ile:

Gazel 157

Mısra: 5

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

O şāhı māt eder yek luʿb
ile Leclācveş fiʿl-ḥāl
Ḳurup manşūbe-i ʿıışkı
raḳīb-i bed-meniş

167. ile:

Gazel 170

Mısra: 8

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Vāʿiz ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefil fil

168. **ile:**

Gazel 174

Mısra: 11

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

İtr-ı nikât-ı nazm ile
Fennî Celâliniñ
Gül-ğonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

169. **ile:**

Gazel 175

Mısra: 3

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Bārān-ı eşkim ile hārāb
oldu dil yine
Yıkdı cihānı hikmet-i
Bārī bu sāl sil

170. **ile:**

Gazel 179

Mısra: 9

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Ḳand-i la'li ile iftār eyle
Fenniyā haṭṭı gurūb
oldu temām

171. **ile:**

Gazel 180

Mısra: 5

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Nağme-i şukḳa zebān
ile eder āzürde
Ṭab'-ı şeh-bāzımı āgāza
cestem mestem

172. **ile:**

Gazel 183

Mısra: 3

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekde felek
Bezm-i gamda bī-girān-
ı sāğar-ı Cem görmedim

173. **ile:**

Gazel 183

Mısra: 14

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında

kullanılmış "ile"
bağlacı.

Zāhidiñ dā'im bükā ile
riyāsı sāhtedir
Riḳkat-ı ḳalb ile
çeşminde aniñ nem
görmedim

174. **ile:**

Gazel 189

Mısra: 1

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun hāzıḳ-ı cān
diñlesin

175. **ile:**

Gazel 189

Mısra: 3

"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.

Ola mı nokşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i 'uşşāḳın şeci'yem
bendesiyle iñlesin

176. **ile:**

Gazel 192

Mısra: 5

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Türâb-ı pâyına yüz
sürdü eşk ile zâhid
Gehi teyemmüm edip
geh vużü çemen be-
çemen

177. **ile:**

Gazel 193

Mısra: 8

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Bürütüñ ol büt-i tersâ-
yı hayyâta verip zâhid
Tınâb-ı târ ile çâk-ı
giriñânın teyellensin

178. **ile:**

Gazel 194

Mısra: 5

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Diller hayâl-i haddiñ ile
mürtefi^ç olur
Mânend-i kaçır-ı ^çadn-ı
berîni olanlarıñ

179. **ile:**

Gazel 196

Mısra: 10

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Büs edip vechiñi kılsa
tezyîn
Zer-i nişfiye ile pür-
altûn

180. **ile:**

Gazel 197

Mısra: 7

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Ğirbale dönüp ^çışk ile
sürâh-ı vücûdum
Hûnum dökülür pâyıma
şan dâne-i dârû

181. **ile:**

Gazel 199

Mısra: 7

"Birlikte, beraber;

*vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Revân olsa n'ola fikr-i
ruh ile dîdeden eşkim
Derûn-ı çeşme-i hürşid-
i ^çâlem-tâba âbım bu

182. **ile:**

Gazel 199

Mısra: 11

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Hayâl-i ebr-i zülfi ile o
mâha Fenniyâ taḥkîk
Şeb-i hecrinde yek-sâ^çat
zuhûr eylerse hıvâbım
bu

183. **ile:**

Gazel 200

Mısra: 6

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Beyt-i kalbim seng-i
cevriñle yıķılsa ğam
değil
Ba^çd-ez-în tecdîd olur
luḫfuñ ile vîrâne ev

184. **ile:**

Gazel 202

Mısra: 3

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Meclisde şimāh-ı dem-i
mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı
serini lu⁴bet-i vınka

185. **ile:**

Gazel 203

Mısra: 7

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rūzgār ile
Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

186. **ile:**

Gazel 203

Mısra: 14

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

187. **ile:**

Gazel 212

Mısra: 2

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Zāhid yeter ol şöħbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya qarışma

188. **ile:**

Gazel 212

Mısra: 5

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Hall ile siriştiñ leheb-i
ıışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kīmyāya qarışma

189. **ile:**

Gazel 212

Mısra: 5

"Birlikte, beraber;

*vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Hall ile siriştiñ leheb-i
ıışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kīmyāya qarışma

190. **ile:**

Gazel 212

Mısra: 7

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhün-ı siriškiñ ile
deryāya qarışma

191. **ile:**

Gazel 214

Mısra: 2

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Çekdikçe tiğ-ı ğamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu havfim ile bu
gülşen ser-ā-sere

192. **ile:**
Gazel 214
Mısra: 7
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Da‘vā-yı eşkimiz ile ‘arz
ol yetimeye
Yevmiyye nağd
büsesidir mā-cerā-cere
193. **ile:**
Gazel 216
Mısra: 7
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- ‘Uşşākı ferdi zülf-i
şekīlīñ uşul ile
Oldu bu nefḥa-sāz-ı
göñül beste māteme
194. **ile:**
Gazel 216
Mısra: 14
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Tā çerḥa çıkdı āh u
fiğāniña Fenniyā
- Tanzīrim ile oldu zemīn
u semā seme
195. **ile:**
Gazel 223
Mısra: 5
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Bir resm-i elf-i āh ile dil
şanma lāl olur
Dikdi ‘aşāyı dāğ-ı berīn
ṭaraf-ı tūruna
196. **ile:**
Gazel 231
Mısra: 12
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Verme mir’āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
‘Aks-i vech ile ḳabūl
etmez maḥabbet şirketi
197. **ile:**
Gazel 232
Mısra: 11
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Rūy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ‘ışḳ
ile çenberi
- kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Köhne mazmūn ile ilbās
eyleyip manzūmeñi
Ṭıfl-ı şī‘riñ ḳılma
maḥzūn cāme-i nevsiz
gibi
198. **ile:**
Gazel 233
Mısra: 9
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.
- Rıfḳ ile dā‘i eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eyleşem ol ḥaṭṭ-ı giyāh
şevketi
199. **ile:**
Gazel 235
Mısra: 8
*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"*
bağlacı.

200. ile:

Gazel 235

Mısra: 9

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Bî-dâr eder fiğân ile
yârı rakîb-i zâğ
Kuşluk zemânı pister-i
sînemde dil-beri

201. ile:

Gazel 237

Mısra: 13

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Fennyâ lüknet-zebân
ile bu tanzîriñ ‘aceb
Zîver-i manzûm-ı pāk-i
câzim-i üstâda mı

202. ile:

Gazel 238

Mısra: 12

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Sûk-ı nazm içre ne
deñlü Fennyâ olsañ

Hasib

‘ilm ile girmez ele kesb-
i sühân dedikleri

203. ile:

Gazel 239

Mısra: 3

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Bu nevm-i teğâfülde
bizi rıfık ile ey dil
Bî-dâr edici bir er-i
peydâ bulunur mu

204. ile:

Gazel 239

Mısra: 11

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

İbrâhime teşbîh ile
Hâmid gibi Fennî
Bu beyt-i dili yapmağa
mi‘mâr bulunur mu

205. ile:

Gazel 240

Mısra: 11

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında*

*kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Müflislik ile düşme
vaqfa şüfiyâ
Teshîr olur mu dil-beri
hiç sîm ü zer gibi

206. ile:

Gazel 242

Mısra: 1

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Sihr-i süz-ı âh ile dil
yârı teshîr eyledi
Rûzgâr ile hümâ-yı
çerhî zencîr eyledi

207. ile:

Gazel 242

Mısra: 2

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Sihr-i süz-ı âh ile dil
yârı teshîr eyledi
Rûzgâr ile hümâ-yı
çerhî zencîr eyledi

208. ile:

Gazel 242

Mısra: 8

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Ḳatlı edip ʿuṣṣāḳını
rūḳyāda ammā baʿd-ez-
īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir
ḥüsn-i taʿbīr eyledi

209. ile:

Gazel 243

Mısra: 1

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o şehāb-ı
saʿādadır şimdi

210. ile:

Gazel 243

Mısra: 9

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Yürü ziyāretine ʿāṣıḳān
ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū
vefādadır şimdi

211. ile:

Gazel 243

Mısra: 11

*"Birlikte, beraber;
vesilesiyle" anlamında
kullanılmış "ile"
bağlacı.*

Müşāʿare ile zebān-ı
mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʿim
ṣenādadır şimdi

212. ile:

Gazel 11

Mısra: 6

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Degilse sāḳiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

213. ile:

Gazel 18

Mısra: 5

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Viridin midir ol çak çak
āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i
ṣad dāneye bāʿis

214. ile:

Gazel 85

Mısra: 10

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Şoḥbete nevbet verip
zāhid daḳıḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rıfḳ ile ğavġā biter

215. ile:

Gazel 108

Mısra: 7

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Jājḥā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[1] düzd-i dāġiye
ḥaber verir ceres

216. ile:

Gazel 123

Mısra: 11

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Ferdālara şalmaḳ bizi
cānāneye maḥşūş

Envā^c-ı dūrūğ va^cd-i
muşanna^c ile Fennī

217. **ile:**

Gazel 130

Mısra: 8

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ḳıl tūṭi ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

218. **ile:**

Gazel 108

Mısra: 5

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma
mīnānīñ kelām-ı ṭa^cnı
kes

219. **ile:**

Gazel 220

Mısra: 9

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aḥvāli Fennīnīñ

Temāşā ḳılmağa ḥüsn-i
secencel berber isterse

220. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 7

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Luṭf edip āb-ı medārīñ
ile itfā eyle
Düşdi bir āteş-i ıışḳa
ciger oldu biryān

221. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 40

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Feth edip mu^cizmeyi
genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmağıñ
ile māh-tābān

222. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 45

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

‘Ankebūt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbanīñ biri oldu biri
daḥı derbān

223. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 48

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Bāb-ı ġārīñda
niğāhbānlığa ta^cyīn
olıcaḳ
Şişirir beyze ile ḳapıñda
arslan

224. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 79

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ṭabl-ı çerḥi döğerek
berḳ ile güm güm o
şehiñ
Ṭūğ-ı mihri çekilip gitdi
maḳdem-i raḥşān

225. **ile:**

Kaside 1

Mısra: 83

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Raḳşa çıḳdı zeyl-i
raḥşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ‘arz-ı hüner
eyleyerek ḥayli zemān

226. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 92
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Encümen şanma riyāz
içre çerāğān etdi
Cem^c edip şevk ile şad
şem^c-i fūrūğı rıçvān

227. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 96
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Aṭlas-ı çerḥi Ḥudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile
faḥre şāyān

228. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 97
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
ḥazān

229. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 138
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Mūr u faḥd [u]
melaḥāsā yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer na‘t-ı şerifiñ
ile çeşm-i giryān

230. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 143
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

‘Abd-i memlūkıñı ḥıfz
ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i
saḳar-ı aḥkerdān

231. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 146
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Ne ḳadar ‘āşī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘işyānını setr eyle amān

232. **ile:**
Kaside 1
Mısra: 150
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Süḥan-ı Nābī Efendiyi
te‘emmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile
dil-i ser-gerdān

233. **ile:**
Kaside 2
Mısra: 22
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Yazdılar ta‘miyye
ammā tāriḥiñde şā‘irān
Bedr olur mu zā‘id-i
noḳşān ile hiç māh-ı ‘id

234. **ile:**
Kıt'a 1
Mısra: 6
"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile
dest-i Süreyyāya

235. ile:

Kıt'a 1

Mısra: 16

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Hıdiv-i ma' delet-perver
seci'-i tev'em-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i
cihān-tāb ile hem-sāye

238. ile:

Kıt'a 8

Mısra: 5

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

N'ola tevḥīd ile
kalbinde kılsa bir veled
ḥāşıl
Ṭulū' etdi aña nūr-ı
tecellī ḥikmet-i Yezdān

241. ile:

Kıt'a 9

Mısra: 4

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vākıf oldu
sa'y ile o bir dil-ḥvāh

236. ile:

Kıt'a 1

Mısra: 18

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Yeter ḥaddūñ degildir
kıl edeb ey ḥāme-i
lüknet
Muṭavvel nazm ile
taşdı'e bā'ış olma
bālāya

239. ile:

Kıt'a 8

Mısra: 13

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Mürūr ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

242. ile:

Kıt'a 9

Mısra: 18

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Gelip bir tārīḥ-i zibā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulū' etdi
Meḥemmed Rızā'ullah

237. ile:

Kıt'a 1

Mısra: 22

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Müdellel 'āleme tārīḥi
besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi şulḥ ile sultān
Süleymān geldi
dünyāya

240. ile:

Kıt'a 8

Mısra: 19

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim ḥoşā
tārīḥ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fi-nesl-i benī
'Adnān

243. ile:

Kıt'a 10

Mısra: 5

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Muḳārin olmağa sa'y et
tevāzu' ile olunan
Eger mālīk olam kenz-i
fünūna derseñ aḥbāb ol

244. ile:

Kit'a 10

Mısra: 17

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

O şavt ile edip āğāze-i
ninniyyi ey dāye
Miyān giryesinden ol
niğāre ba'is-i ḥvāb ol

Mısra: 21

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Feraḥ u şevk ile yā Rabb
şafā-yāb eyle
Neşter-i ğamla dil-i
bānisini kıлма şikāk

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār
ile elfāzı aġyārın
Degil tev'em züccācı
seng ile kaç' etmede
elmās

245. ile:

Kit'a 12

Mısra: 31

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Bikr-i mezāmīn ile bu
sūḥan-ı nekreyi
Gūşına dūşizeniñ
söyledi

248. ile:

Muhammes 1

Mısra: 8

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Biri kāse biri kaçı'dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yoқdur
seniñde buña inkārın

251. ile:

Muhammes 1

Mısra: 11

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Eger 'ākil iseñ olma
cihānda sun' ile ḥāsīd
İçip cām-ı mey devrān-ı
'ışkı dem-be-dem
ḥāmid

246. ile:

Kit'a 12

Mısra: 34

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Tārīhin üçler gelip
sūrına der Fenniyyā
Ṭālī'ci meh-tāb ile eyledi
şanki kırān

249. ile:

Muhammes 1

Mısra: 9

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār
ile elfāzı aġyārın
Degil tev'em züccācı
seng ile kaç' etmede
elmās

252. ile:

Muhammes 1

Mısra: 19

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi şudürü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır
anı ḥalk eylemiş fettāḥ

247. ile:

Kit'a 14

250. ile:

Muhammes 1

Mısra: 10

253. ile:

Muhammes 1

Mısra: 34

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Nice ben yāre nār-ı ʿışkı
tahrir eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

254. ile:

Murabba 1

Mısra: 13

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Zahm-ı pür-hūn-ı
hadeng ile kızıl kan
olayım
Nıʿmet-i vaşlına şabr
etme hamākatdendir

255. ile:

Murabba 3

Mısra: 12

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Şeh-süvārım şanma
eyle iki yaña merhabā
Hışm-ı nezzār ile ol
ʿāşıka çalpağ oynadır

256. ile:

Murabba 3

Mısra: 16

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Düzd-i dest-i ʿāşıkı
dīvāne-i hūvāhişgeri
Bir mülāyim tarz ile
yoğlaşdırıp bāğ oynadır

257. ile:

Müstezad 1

Mısra: 3

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Bu cāme ile fahrimi
Dārāya değışmem
Pinhān u hüveydā

258. ile:

Müstezad 1

Mısra: 25

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Fenni güher-efşā yem-i
taḅʿıñ ile şıʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

259. ile:

Müstezad 2

Mısra: 3

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Kıl ceş-i ğamı şebkat-ı
mücellā ile nām al
Ḥavf eyleme aşlā

260. ile:

Müstezad 2

Mısra: 22

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Meclisde serinden
düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

ilhāk eylediñ:

1. **ilhāk eylediñ: -diñ**

Kıt'a 14

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Dâhil etmek,

katılmak // Bir

topluluğa dâhil olmak.

Fenni ver şāhib-i
ebnāsına bu tārīhi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ḥaḳ ilhāk

ʿil[i]m:

1. **ʿil[i]m:**

Gazel 126

Mısra: 1

*Bilme, biliş // Belli
bir konuya âit bilgilerin
bütünü.*

Yek-noğtadır 'il[i]m ki o
deryā-yı bī-ğaziz
Hıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ğaziz

ilkā-yı toħm:

1. **ilkā-yı toħm:**

Gazel 103

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Tohum atmak,
bırakmak.*

İlkā-yı toħm sırr-ı
mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

'illet-i yek-şes-i sâ'at-i

virāne:

1. **'illet-i yek-şes-i sâ'at-i**
virāne:

Gazel 149

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yıkık saatin çeyrek
olmasının sebebi.*

'İllet-i yek-şes-i sâ'at-i
virāneye üf
Ṭab'ı dil-ğaste-i
'uşşāka ħaķikat besdir

'ilm:

1. **'ilm:**

Gazel 238

Mısra: 12

*"İlim"; Bilgi, biliş //
Kesbî ilim, akıl yolu ile
Şeriat-ı Garrâ'yı
bilmeyi hedef alan bir
usûlün mahsûlüdür.
Bununla helal, haram,
iyiliği emir, kötülüğü
nehy gibi hususların
arasını ayırmak esas
alınır // Allah'ı tanıma,
ibadet.*

Sūğ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasib
'İlm ile girmez ele kesb-
i sūħan dedikleri

iltimās:

1. **iltimās:**

Gazel 63

Mısra: 11

Talep, rica.

Nazire iltimās edip bu
nazmı Fenniyā 'arz et
Lezizî çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

iltimās et:

1. **iltimās et:-miş**

Gazel 190

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Birine herhangi bir
konuda öncelik ve
ayrıcılık tanımak; rica
etmek.*

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammā
Nazire iltimās etmiş
sūħan-dāniñ
ķamusundan

ilzām oldu:

1. **ilzām oldu:-du**

Kıt'a 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Susturmak.

Kimi dāniş-pezîr-i
müdde'i kimi
eħibbādan
Aña tebrige varmak
Zeyd-i 'Amra ilzām oldu

imā ed:

1. **imā ed:**

Gazel 113

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Açıkça söylemeden

*üstü kapalı olarak
anlatma, dokundurma.*

Ağyāra edip kūşe-i ebrū
ile imā

Lāyık mı bize kec
nigehiñ ey ¼ad-i ser-keş

imā eder:

1. **imā eder:** -er

Gazel 197

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İşaret etmek,

sezdirmek.

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
imā eder üftādesine
kūşe-i ebrū

imām:

1. **imāma:** -a

Gazel 215

Mısra: 3

Namazda kendisine

iktidā olunan zat.

Rengin değişip āteş-i
la'l ile imāma
Beñzi şararır la'l-i
güher-bārı görünce

imām oldu:

1. **imām oldu:** -du

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

İmamlık etmek.

Enbiyāya o imām oldu
geçip mihrāba
Bülbül-i kār-i-i āyāt-ı
mübîn-i ¼ur'ān

2. **imām oldu:** -du

Kıt'a 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rehber, öncü,

kılavuz olmak.

Fünün-ı 'ilm-i Şettāyı
n'ola şerħ etse ser-tā-pā
Ki tedsr-i fıķıhda
müctehidāsā imām oldu

imāme:

1. **imāmesini:** -sı, -nı, -i

Kaside 1

Mısra: 32

İmame, başlık. II

Sarık.

Enbiyā cümlesi bir
sübħa-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübħān

imāmlık:

1. **imāmlıkda:** -da

Gazel 219

Mısra: 6

İmamlık.

¼anı rindānla hem
bezm-i 'işret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

imān:

1. **imānıñ:** -ıñ

Gazel 71

Mısra: 12

Allah'a inanma,

dînî inanç.

'Aşıkā 'arz etmege
mihr-i 'izārıñ ey şanem
Deyr-i ¼albiñ içre kāfir
zerre imānıñ mı var

im'ān:

1. **im'ān:**

Gazel 137

Mısra: 5

Allah'a inanma,

dînî inanç.

İm'ān ile eşyāya nazar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maħfūz

imān verir:

1. **imān verir: -ir**

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İman vermek. II

Eminlik sağlamak.

Mū deñlü yok mu
ruḥṣatıñ ey ğamze
dillere

Mağlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

imdād:

1. **imdād:**

Gazel 158

Mısra: 7

Yardım.

Şekvā eder ‘āleme
imdād için ‘anḳā
Bilmem ne ‘aceb Ḳāf-ı
ḳanā‘atde ğinā yok

imdādıma yetiş:

1. **imdādıma yetiş:**

Gazel 222

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yardıma yetiş.

Baḫr-i ‘ışḳa ğarḳ olup
gitdim aman dād ey
felek
Ḳızırveş bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

imdādına gelip:

1. **imdādına gelip: -ip**

Muhammes 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Yardıma

*yetişmek, yardım
etmek.*

Gelip imdādına ‘uṣṣāḳ-ı
zārın der ‘aḳab sen yet
Yemyana ğarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et

imiş:

1. **imiş:**

Gazel 149

Mısra: 4

Ek fiilin duyulan

geçmiş zaman şekli.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḳayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

2. **imiş:**

Gazel 232

Mısra: 14

Ek fiilin duyulan

geçmiş zaman şekli.

Fenniyā temyīz için

‘arż et bu nazmı Zīvere

Ol sefid eyler imiş eş‘arı

çün erziz gibi

3. **imiş:**

Gazel 192

Mısra: 9

Ek fiilin duyulan

*geçmiş zaman eki almış
şekli.*

Ḳasībī ister imiş
Fenniyā müşā‘areye
Hezār-ı ğonçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

imlā-yı müy-ı ḳayāl-i

ruḥun:

1. **imlā-yı müy-ı ḳayāl-i**

ruḥun:

Gazel 204

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağının hayal

gibi olan kılını yazmak.

İmlā-yı müy-ı ḳayāl-i

ruḥun dilde ğüyyā

Yazmış ḳitāb-ı ḳüsn-i

ḳaṭ-ı pākine veleḳ

imtiḳān olur:

1. **imtiḥān olur:** -ur

Gazel 84

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bilgisi ölçülmek;
denenmek, sınanmak.*

Naḥl-i zebān-ı Şehri

Efendiyle Fenniyā

Bāğ-ı sūḥanda

bülbülveş imtiḥān olur

imtinān:

1. **imtinānda:** -da

Gazel 73

Mısra: 10

*Başa kakma,
minnet.*

Ni‘met-keşān-ı süfre-

fürüş ol ki sen şehā

Çok imtinānda ḥvāhiş-i

vaşla girān verir

imtizāc etmekde:

1. **imtizāc etmekde:** -

mek, -de

Murabba 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kaynaşma /
birbiriyle uygun hale
gelme.*

İmtizāc etmekde yok

aşla kemāli zāhidiñ

Dem-be-dem mest-i

ḥarāb elde şakalı

zāhidiñ

imzā:

1. **imzāya:** -ya

Gazel 212

Mısra: 10

İmza II İspat.

Sen Ziver Efendiye bu

eş‘arıñı Fennī

Ḥüccet deyü şun

destine imzāya qarışma

in‘ām-ı būs-ı la‘l:

1. **in‘ām-ı būs-ı la‘l:**

Gazel 60

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dudağı öpmeki
nimetlenme.*

Maşş eyleyince gerden-

i kâfūru ba‘d-ez-īn

İn‘ām-ı būs-ı la‘l gibi

diş kirāsıdır

inandır:

1. **inandırılmış:** -miş

Gazel 120

Mısra: 10

*Gerçek ya da doğru
olmayan bir şeyin*

*varlığına inanmasını
sağlamak.*

Gelip hem-meclis

olmak üzere rindāne

büt-i tersā

Dürüg-āmiz va‘d-i

vuşlatın kâfir

inandırılmış

‘inān-ı çin-i zülf:

1. **‘inān-ı çin-i zülf:** -ün

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Saçın kıvrımlı
dizgini.*

‘Inān-ı çin-i zülfün

bend edip esb-i dile

Fennī

Şirāt-ı ebruvānından

güzer kılmak ḥaṭā

derler

‘ināyet ede:

1. **‘ināyet ede:** -e

Gazel 207

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yardım etmek.

Der-bend-i zülfü kal‘a-ı

ḥüsnünde şad-hezār

Bārī ‘ināyet ede esir-i

‘anālara

inbik-i dil:

1. inbik-i dil:

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül inbiki.

Sūziş-i ʿışk ile inbik-i dil
içre gūyā

Ruḥ-ı hoy-kerdesini gül
gibi taḫtīr ederiz

inbik-i felek:

1. inbik-i felek:

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Feleğin inbiği.

Zāhirde gül olduḡ ise
bāḫında būyuz

İnbik-i felek içre gül-āb
olmada ḥūyuz

inbik-i zekān:

1. inbik-i zekān:

Gazel 76

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çenenin inbiği.

Şıkılıp pür-ʿaraḡ olsa ne
ʿaceb rūy-ı nigār

Çekdi sāḳī anı inbik-i
zekāndan tekrār

incü:

1. incü:

Gazel 77

Mısra: 12

*"İnci"; değerli bir
taş // Değerli, kıymetli.*

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāḫil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

ʿind:

1. ʿindimde: -im, -de

Gazel 115

Mısra: 10

*Ar. Yan, nezd, kat,
huzur.*

Bir dürlü muvāfiḡ
olamaz ḫabʿima Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim
ʿindimde sipāriş

2. ʿindimde: -i, -m, -de

Gazel 236

Mısra: 9

Kat.

ʿindimde nev-zemīn
deyü ʿadd eyleyip dilā

Sulṭānıma nice şunayım
bu rekāketi

ʿinde'l-ḫaḡ:

1. ʿinde'l-ḫaḡ:

Gazel 4

Mısra: 9

*Hak mevzu bahis
olunca.*

Olur maḡbūl ʿinde'l-ḫaḡ
o teslīm-i rızāsında
Yerin ḫākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

infirāḡ:

1. infirāḡ:

Gazel 27

Mısra: 1

Ferahlık.

Yoḡdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḡ
Mey içmeyicek ḫiç ola
mı dilde inşirāḡ

infisāl:

1. infisāl:

Gazel 76

Mısra: 1

*Ar. 1. Ayrılmak,
yerinden kesilmek. 2.
Mazūl, münfasıl olmak.
Cem'i: infisālât.*

İnfişāl ile edip cāh-ı
vişālin ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollāniñ elinden dil-i
zār

2. **infişālinde:** -i, -n, -de

Gazel 139

Mısra: 2

*Memuriyetten
ayrılma, azledilme.*

Manşib-ı vaşlın edip
Zāde-i Mollā maḳṭū^ç
İnfişālinde dili maṭlab-ı
va^çdi memnū^ç

infişāl-ı va^çd:

1. **infişāl-ı va^çd:**

Gazel 145

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Vadesine ara
verme.*

Maṭlabında infişāl-ı
va^çd ile Fenniyā seni
Manşib-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

inkār eder:

1. **inkār eder:** -er, -

Gazel 206

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kabul ve tasdik
etmemek, tanımamak.*

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḫaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

inkār et:

1. **inkār et:** -sin

Gazel 204

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kabul ve tasdik
etmemek, tanımamak.*

Şemm eylediyse
zūlfünü inkār etmesin
Zirā olur bu kez bile
ağyār-ı rü-siyeh

inkārın yokdur:

1. **inkārın yokdur:** -dur

Muhammes 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnkârın yok.

Biri kâse biri ḳâṭı^çdır
ālâtı o nā-çārın
Bu teşbihât ile yokdur
seniñde buña inkārın

inkıṭā^ç etdi:

1. **inkıṭā^ç etdi:** -di

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kesilmek.

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inkıṭā^ç
Bezm-i ağıyār şehā
‘azmiñ edince istimā^ç

iñle:

1. **iñlesin:** -sin

Gazel 189

Mısra: 4

*Inlemek II
yakınmak.*

Ola mı noḳşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ‘uşşāḳın şeci‘yem
bendesiyile iñlesin

inne’l-emr duḫūlu:

1. **inne’l-emr duḫūlu:**

Müstezad 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Esas mesele
girmektir.*

Çün inne’l-emr duḫūlu
ḳulzum-ı ‘ışḳa
Cumhūr-ı ‘alāka

ins ü melek:

1. **ins ü melek:**

Kıt'a 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İnsanlar ve

melekler.

N'ola teşrifine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
‘Urūc etdi şadā-yı
müjdesi ‘arş-ı mu‘allāya

insāf et:

1. **insāf et:** -*me*, -*diñ*

Gazel 152

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek,
acımak.

Telef etdi hezārān
nağd-i cānı reh-i
‘ışkıñda
Terehḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inşāf

insān:

1. **insān:**

Gazel 66

Mısra: 2

Kişi, şahıs,

ademoğlu.

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıkılır

Hāzıkā hecr ile dem-be-
dem insān şıkılır

inşirāh:

1. **inşirāh:**

Gazel 27

Mısra: 2

Açılma. açıklık.
ferahlık. iç açılması.

Yokdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāh
Mey içmeyicek hiç ola
mı dilde inşirāh

intibāh:

1. **intibāh:**

Kıt'a 2

Mısra: 10

Uyanmak.

Ninni-serālīk etme sen
ey ‘andelīb-i zār
Ol ḥvāb-ı nāza ‘arız olur
şāyed intibāh

intizār:

1. **intizār:**

Gazel 176

Mısra: 3

(Ar.) Bekleme.

Geçirdim ‘ömrümü
mey-ḥāne içre intizār
ile

O şūḥuñ meclise
teşrifini nev-‘id edip
çıkmam

2. **intizārıñla:** -*m*, -*la*

Gazel 210

Mısra: 3

Beklemek, bekleyiş,
birinin yolunu
gözlemek.

İntizārıñla ‘aceb mi alsa
def‘-i remed
Şabr-ı va‘d-i vaşlıñ
eczā-yı devādır
çeşmime

ipligi bāzāra çık:

1. **ipligi bāzāra çık:** -*ar*

Gazel 169

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Kötü özellikleri

ortaya çıkmak.

Mestūr olamaz kıymet-i
maḳtū‘a-i vuşlat
Bāzāra çıkar ipligi bī-
çāre ḳumāşıñ

ir-:

1. **irilmez:** -*il*, -*mez*

Gazel 22

Mısra: 9

Erişmek, ulaşmak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şî'r-i Zîvere
Sen şināver ol diler
bûlbûl bāl aç da uc

î'rābı:

1. î'rābı:

Gazel 236

Mısra: 4

*Düzgün konuşmak
ve hakikatı açıklamak //
Kelime ve fiillerin
sonunda bulunan harf
veya hareketlerin
değişmesi ve bu
değişikliği ve
sebeplerini öğreten
ilim.*

Yazdıkça hüsn-i hattına
zāhid ḥasen deyip
î'rābı sahv edince
şaşırdı izāfeti

î'rāb-ı hüsn-i hatt-ı

ruḥuñ:

1. î'rāb-ı hüsn-i hatt-ı

ruḥuñ: -uñ

Gazel 240

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanağının

*üstündeki ayva
tüylerinin şekli. II İrap,
Arapça kelimelerin*

*sonunda değişen
hareke veya harf, süs.*

î'rāb-ı hüsn-i hatt-ı
ruḥuñ bî-ḥaber gelip
Ol kalb-i mübtedāyı
çeker harf-i cerr gibi

irād:

1. irādına: -ı, -m, -a

Gazel 222

Mısra: 4

Kazanç.

Şarf edip cānı 'aḳār-ı
vaşl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu
maşrafı irādına

2. *rādına: -ına

Gazel 133

Mısra: 8

(□□□□□) i. (Ar.

*vurūd "gelmek"ten
irād) 1. Gelir,
vâridat,kazanç, 2. Gelir
getiren mülk:.*

Yek māhi-i ḥuşk ile
gelir meclise zāhid
*rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbûṭ

irāğ olmuş:

1. irāğ olmuş: -muş

Gazel 147

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uzaklaşmak.

Sāḳiyā bezm-i
ḥaḳīkatde (biz) seniñle
'ıyş edip
'Aks-i dūr-bîn ile
meclisde raḳīb olmuş
irāğ

irem:

1. iremi: -i

Kıt'a 14

Mısra: 24

*İrem bağı, cennet
bahçesi.*

Fenni ver şāḥib-i
ebnāsına bu tāriḥi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

'irfān:

1. 'irfānıña: -ı, -n, -a

Gazel 10

Mısra: 6

*Manevi ve ruhi
tecrübeyle edinilen
sezgisel bilgi.*

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irḥā

Söz yok seniñ ‘irfânıña
ey şüh-ı mü’eddeb

irhâ:

1. irhâ:

Gazel 9

Mısra: 5

*Salıvermek,
bırakıvermek,
gevşetmek.*

Eder mi olsa Kâdî-zâde
böyle dâmenin irhâ
O hey’etle bilir şad
âferin İbn-i Melek âdâb

2. irhâ:

Gazel 10

Mısra: 5

*Salıvermek,
bırakıvermek,
gevşetmek.*

Meclisde edip perde-i
dâmeniñ irhâ
Söz yok seniñ ‘irfânıña
ey şüh-ı mü’eddeb

3. irhâ:

Gazel 122

Mısra: 4

*Salıvermek,
bırakıvermek,
gevşetmek.*

Zâhidâ dâmân-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irhâ anı sen
vâdi-i şeyhâne kaş

irhâ edip:

1. irhâ edip: -ip

Kıt'a 10

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Koyvermek,
bırakıvermek,
salıvermek; bir şeyi
oluruna bırakmak.*

Felekde tâli‘iñ var ise
Keyvân olmağa sa’y et
Müheyyâ dâmeniñ irhâ
edip bâbında tevvâb ol

irhâ eyleyip:

1. irhâ eyleyip: -y, -ip

Kıt'a 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Koymak, eklemek.

Mağâm-ı hürmetinde
eyleyip dâmânını irhâ
Niçe dest-i kemer-beste
huzûrunda gulâm oldu

irişe:

1. irişe:

Gazel 94

Mısra: 3

Erişme, ulaşma.

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çin [ü] Mâçine
Şadâ-yı nâle vü zârım
tehî fağfurdur sensiz

‘ırk-ı hâşimî:

1. ‘ırk-ı hâşimî:

Kıt'a 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hâşimî soyu.

Ne rif’atdır aña mâder
peder olmağ bu ‘âlemde
O ‘ırk-ı Hâşimî şulb-ı
‘Alîdir re’fet-i Sübhân

‘ırk-ı pāk-ı vüzerâ:

1. ‘ırk-ı pāk-ı vüzerâ:

Kıt'a 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Vezirlerin temiz
soyu.*

Bermekî-cüd u sehâ-
tab’ [u] melâz-ı fuğarâ
‘ırk-ı pāk-ı vüzerâ ‘abd-
ı kerîm-i Rezzâk

‘ırk-ı şerîfü’n-nebî:

1. 'ırk-ı şerîfî'n-nebî:

Kıt'a 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Peygamberin

şerefli soyu.

'İrk-ı şerîfî'n-nebî şu

gibi meyl eyleyip

Oldu Tekirtağına

Hayraboludan revân

ırmağ oynadır:

1. ırmağ oynadır: *-ırır*

Murabba 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Irmak oynamak.

Ra' dāsā āh u efğānım

benim tağ oynadır

Seyl-i bārān-ı sirişkim

dilde ırmağ oynadır

irtibāt verir:

1. irtibāt verir: *-ir*

Gazel 132

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bağlantı, alaka, ilgi.

Erbāb-ı nazm içinde

'aceb var mı Fenniyā

Mazmūn ile nikāta verir

böyle irtibāt

irtifā':

1. irtifā':

Gazel 138

Mısra: 6

Yükseklik.

Haṭ merıddir ḥayṭ

zūlfüñ vesme rub^c-ı

dā'ire

Rūze-dārān aḥz eder

mihr-i ruḥuñdan irtifā^c

iş:

1. iş:

Gazel 115

Mısra: 1

1.Durum, mesele.

Kālā-yı vişāliñ gibi

'uşşāka ḥayāl iş

Yokdur bu cihān içre

şehā böyle nümāyiş

iş tutduğum:

1. iş tutduğum: *-duğum*

Gazel 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İş yapmak,

herhangi bir işi sonuca

ulaştırmak için

çalışmak.

Kūyuñda tutduğum iş

olur zer-'ayār-ı ḥāş

Ḥāk-i rehiñdir 'āşık-ı

şeydāya kīmyā

'isā:

1. 'isādır: *-dır*

Gazel 26

Mısra: 4

Hız. İsa peygamber.

Tañ mı cān baḥş etse

zāhid rind-i 'işretgāhda

Mürde-i maḥmūr olan

mestāne 'isādır ḳadeḥ

2. 'isā:

Müstezad 2

Mısra: 22

Hız. İsa.

Meclisde serinden

düşecek kisve-i zāhid

'isā ile 'ābid

'isā-şifat:

1. 'isā-şifat:

Gazel 180

Mısra: 1

Hız. İsa gibi.

Dese 'isā-şifat açmam

saña lehçem mehçem

Eşkim içre şunar ol dem

beni der-yem Meryem

isbāt eyle:

1. isbāt eyle:

Gazel 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kanıtlamak,
doğrulamak.*

Şāhid-i haṭṭı gelip kādī-

i hüsn-i ḥāline

Vechin isbāt eyler ol

İbn-i Melek āḥir saña

ise:

1. ise:

Gazel 27

Mısra: 6

Koşul edatı.

Şarf eyle zihni-pākiñi

ur bir binā aña

Maḫşūduñ ‘izz ü rif‘at

ise ezber et Merāḥ

2. ise:

Gazel 47

Mısra: 12

Koşul edatı.

Re’is-i Fāzıla bu nazmı

Fenniyyā ‘arz et

Felek ister ise bādbān

behāsnadır

3. ise:

Gazel 55

Mısra: 2

Koşul edatı.

Teşrîf-i sūḫ-ı meclise

‘özrūñ şehā nedir

Ḥavf-ı metā‘-ı vaşlıñ ise

bu behā nedir

4. ise:

Gazel 65

Mısra: 3

Koşul edatı.

Ne deñlü cevri girān ise

de fütādesine

Bu bār-ı miḫneti mūr-ı

göñül taḫammül eder

5. ise:

Gazel 77

Mısra: 9

Koşul edatı.

Ḥavz bir ‘āşıka

döşenmez ise fevwāre

gibi

Meyl eder āğüşmuza bir

ḫadd-i dil-cū bulunur

6. ise:

Gazel 78

Mısra: 12

Koşul edatı.

Fenniyyā ‘arz eyle

eş‘arıñ cenāb-ı Ziverre

Kim bu nazmı okur ise

‘izz ile zī-şān olur

7. ise:

Gazel 86

Mısra: 7

Koşul edatı.

‘Aceb mi da‘vet-i bezme

icābet etmez ise

Başar mı telleye ol öyle

yādigār mıdır

8. ise:

Gazel 106

Mısra: 1

Koşul edatı.

Zāhirde gül olduḫ ise

bātında büyuz

İnbîḫ-i felek içre gül-āb

olmada ḫüyuz

9. ise:

Gazel 115

Mısra: 5

Koşul edatı.

Ebrūsu n’ola çār ise

miḫrābı yerinde

Ammā ki birāz eyledi

evḫātı güzāriş

10. ise:

Gazel 127

Mısra: 8

Koşul edatı.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka^cbedir mefrūz

11. ise:

Gazel 140

Mısra: 9

Koşul edatı.

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ^caceb
mi
Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabba^c

12. ise:

Gazel 142

Mısra: 5

Koşul edatı.

Şeb-i hecrinde tūlū^c
etmez ise māh-ı felek
Şem^cine hūsnūñ eder
hāne-i qalbi telmī^c

13. ise:

Gazel 144

Mısra: 5

Koşul edatı.

Qat^ciyyesi de var ise

^cuşşāka çok degil

Geh luḡf-ı naḡd-i

vaşlın[1] etmekde gāh

dirīg

14. ise:

Gazel 166

Mısra: 1

Koşul edatı.

Cefāya var ise şabriñ

benim ne pākime çek

Getir o şūhı sen ey dil

huzūr-ı hākime çek

15. ise:

Gazel 166

Mısra: 5

Koşul edatı.

Helāke qaşd ise yā

qaşlarıñ edip pūr-çin

Ḥadeng-i gānzeleriñ

zaḡm-ı sine-çākime çek

16. ise:

Gazel 191

Mısra: 1

Koşul edatı.

Şāhım ^culūfe vermez ise

būse sineden

Qılsın ^catiyye la^cl-i lebin

tış hazīneden

17. ise:

Gazel 197

Mısra: 1

Koşul edatı.

Şayyādına vaḡşī ise ol

gözleri āhū

Varma qatına

gelmeyicek çeşmine

uyḡu

18. ise:

Gazel 224

Mısra: 3

Koşul edatı.

Eger var ise meyliñ

hān-qāh-ı bezm-i

rindāna

Qudūmuñla müşerref

qıl buyur lakin

pedersizce

19. ise:

Gazel 225

Mısra: 9

Koşul edatı.

Zinde-fecr ise n'ola

meclis-i meyde sāqī

Ṭabl-ı perçem dögüp ol

vechine efsercesine

20. ise:

Gazel 226

Mısra: 8

Koşul edatı.

Cennet isterseñ eger
mār rakıbi katlı et
Ġarazıñ rü>yey-i didār
ise cān ürkütme

"-e rağmen"

anlamında edat.

Bu esb-i nazmı ħarīdār-
ı raħmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā baķıp ħüsnü

Ek fiil şart kipi

ikinci teklik şahıs.

Sen ħān-ķāh-ı mey-
kededen çıkma rind
iseñ
Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

21. ise:

Gazel 227

Mısra: 1

Koşul edatı.

Gelir ise ħaťıñla dīdeye
tem-tāzeden tāze
Olur ŧebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

24. ise:

Kaside 1

Mısra: 145

"-e rağmen"

anlamında edat.

Ne ķadar ‘āŧī-i mücrim
ise de sulťānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘iŧyānını setr eyle amān

3. iseñ:

Gazel 85

Mısra: 9

Ek fiil şart kipi
ikinci teklik şahıs.

ŧoħbete nevbet verir
zāhid daķıķ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rıfķ ile ğavğā biter

22. ise:

Gazel 233

Mısra: 5

Koşul edatı.

Nār-ı ‘iŧķı münťafi ise
n’ola āb-ı viŧāl
Ba‘d-ez-īn tesķin olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

iseñ:

1. iseñ:

Gazel 12

Mısra: 7

Ek fiil şart kipi
ikinci teklik şahıs.

Ĥāzıķ iseñ ey dil aķıdıp
ĥūn-ı siriŧķi
Zaĥm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

4. iseñ:

Gazel 122

Mısra: 7

Ek fiil şart kipi
ikinci teklik şahıs.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ķılma
ķāmetiñ cānāne yaŧ

23. ise:

Gazel 166

Mısra: 7

2. iseñ:

Gazel 59

Mısra: 5

5. iseñ:

Gazel 141

Mısra: 9

*Ek fiil şart kipi
ikinci teklik şahıs.*

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūh
Hağ katında benim
iyiliklerim olmaz zāyi^c

ışfahān:

1. ışfahān:

Gazel 47

Mısra: 6

*İran'da Şiraz'la
Tahrān arasında nüfusu
kalabalık bir şehirdir.*

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna
Revān kuhlı anıñ
İşfahān behāsınadır

ışfāk:

1. ışfāk:

Gazel 229

Mısra: 8

*İnayet, merhamet:
Sezâ-vâr-ı ışfâktır.*

Nice āh etmeyem
müjeñle şehā
Şad hezārān ışfāk var
dilde

ışgā kıldı:

1. ışgā kıldı:-dı

Kaside 1

Mısra: 112

Kelime Tipi: -

*Kulak vermek,
dinlemek. II Değer
vermek, önemsemek.*

Erdi maşşūduna ser-
menzil-i ev ednā da
Kıldı ışgā o hitāb-ı Hağı
bī-ħarf ü zebān

ışid:

1. ışidip:-ip

Gazel 184

Mısra: 4

Duymak, dinlemek.

Şām-ı ħaṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La'liñ ışidip ħand-i
Buħārāya mı gitsem

ışin bitirip:

1. ışin bitirip:-ip

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İlişisini kesmek. II
Ayrılmak.*

Maħbūb ile ışin bitirip
ba'z-ı bī-vefā
Şoñra metā^c-ı vuşlata
nağd-i dağal verir

ışk:

1. ışkı:-ı

Gazel 154

Mısra: 3

A. Aşırı sevgi.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem ıışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yatağtağ

2. ışka:-a

Gazel 169

Mısra: 9

A. Aşırı sevgi.

Bir ıışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

3. ışk:

Gazel 137

Mısra: 8

*Aşırı sevgi, şiddetli
istek, tutku.*

Zāhirde yanar şem^c-i
cemāline o yāriñ
‘ışk āteşi ammā dil-i
pervānede maħfūz

4. ışka:-a

Gazel 49

Mısra: 5
*Aşk, aşırı sevgi,
gönül verme.*

Sehâb-ı zülfüne murğ-ı
hümâveş per açan ʿışka
Fezâ-yı evc-i dilde t̄âʿir-
i sürür hevâ derler

5. ʿışkıñla: -iñla

Gazel 35

Mısra: 3

Aşk, yoğun sevgi.

N'ola cismimde ʿışkıñla
hezârân şerhalar olsa
Benim çâk eyledi t̄ağ-ı
vücüdüm t̄iše-i Ferhâd

6. ʿışk:

Gazel 197

Mısra: 7

Aşk, yoğun sevgi.

Ġırbale dönüp ʿışk ile
sūrâh-ı vücüdüm
Hūnum dökülür pâyıma
şan dâne-i d̄ârū

7. ʿışkla: -la

Kıt'a 12

Mısra: 10

Aşk, yoğun sevgi.

Sâlik-i nâ-didedir der-i
tarîk-i Halvetî

ʿışkla şeb-tâ-seher şüfî-i
çille-keşân

8. ʿışkıñla: -iñla

Gazel 113

Mısra: 12

*Aşırı sevgi ve
bağlılık duygusu.*

Bir bir çıkarırlarsa
münâdide vişâliñ
ʿışkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

9. ʿışk:

Gazel 148

Mısra: 5

*Aşk, aşırı sevgi,
gönül verme.*

Bülbül mişâli başladı
gülşende ʿışk ile
Rindân-ı bezme kulkul-ı
mînâ taraf taraf

iskân-ı büm:

1. iskân-ı büm:

Gazel 156

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yarasa yuvası.

Cevr ü cefâya lâne-i
fıkr-i vişâl ile

İskân-ı büm için dili
vîrânemiz mi yok

iskender:

1. iskenderi: -i

Gazel 61

Mısra: 7

*1. Padişah.2. M.Ö.
356-323 arasında
yaşayan, Yunanistan,
İran, Anadolu, Suriye ve
Hindistan'ı ele
geçirmiş olan büyük
kumandan.*

Hayrân ederdi görse
İskenderi mehâsâ
Âyîne-i felekden
ruhsârı kem degildir

2. iskendere: -e

Gazel 210

Mısra: 5

*M.Ö. 356-323
arasında yaşayan,
Yunanistan, İran,
Anadolu, Suriye ve
Hindistan'ı ele
geçirmiş olan büyük
kumandan, İskender.*

Gösterir İskendere
eşyâyı cümle bî-dirîğ
ʿÂrızîñ âyîne-i ʿâlem-
nümâdır çeşmime

3. iskender:

Gazel 114

Mısra: 3

İskender-i Zülkarneyn (iki boynuz sahibi İskender). M.Ö. 3000 yıllarında yaşamış olan peygamber. Sedd-i İskender denilen şeddi yapan; Yec'üc Mec'üc kavmini engelleyen ve Kur'an'da peygamber olduğu bildirilen ulu kişi. Hızır ve İlyas'la yola çıkıp âb-ı hayat (ölümsüzlük suyunu) arayan kimse. Hızır ve İlyas, bu suyu bulup içmişler, fakat İskender yolunu kaybedip ülkesine dönmüştür.

Ne hikmetdir kamu eşyayı bir mir'ata İskender Taḥayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfâ şıgındırmış

iskender [ü] dārā:

1. iskender [ü] dārā:

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İskender ve Dârâ.

(Tarihte iki İskender vardır. Biri hem Peygamber hem de padişah olan İskender, diğeri İran'ı baştan başa zapteden Makedonyalı İskender. Dârâ ise İran'ın Keyaniyan sülâlesinin dokuzuncu ve sonuncu hükümdarıdır. Mecazen büyük hükümdarlara da Dârâ derler. Dârâ İskender'le yaptığı büyük muharebede mağlup olmuş ve kaçarken ölmüştür.).

Vechiñde eger görse şehâ âb-ı ḥayâtı Nüş eyler idi la'liñi İskender [ü] Dārâ

iskenderāsā:

1. iskenderāsā:

Gazel 13

Mısra: 3

İskender gibi.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā 'ālemi Bulmadı dil buse-i la'liñ gibi âb-ı ḥayât

2. iskenderāsā:

Gazel 78

Mısra: 7

İskender gibi.

Düşse mir'at-ı meye İskenderāsā min-vech Āb-ı ḥayvân içre zâhid şüret-i insân olur

iskender-i dānā-reşid:

1. iskender-i dānā-reşid:

Kaside 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Doğru yolu gösteren bilgili İskender.

Vāriş-i mülk-i Süleymān āl-i 'Osmān-cihān Ḥüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşid

'ışkı:

1. 'ışkı:

Gazel 100

Mısra: 1

Aşk, aşırı sevgi, muhabbet.

Tahrîr edemem 'ışkı fem-i ḥāmeye şıgmaz Bir şerḥ-i me'ānīdir o kim nāmeye şıgmaz

2. **‘ışk‘ı:**

Gazel 206

Mısra: 3

*Aşk, aşır‘ı sevgi,
muhabbet.*

Åhım yeli ‘ışk‘ı ne ‘aceb
eylese tahrik
İzhār eder emvāc‘ı o
deryāya gelince

‘ışk-ı dil:

1. **‘ışk-ı dil:**

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Can ve gönül aşk‘ı.

Yāre ‘arz etse n’ola
derd-i derūnu ‘ıřk-ı dil
Hāzık-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

‘ışkşak:

1. **‘ışkşak:**

Gazel 154

Mısra: 12

?

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkāra ki Fennī
Atdıkça urur yār nigehe
cāna ‘ışkşak

ıřlāh:

1. **ıřlāh:**

Gazel 29

Mısra: 2

*İyi duruma koyma,
düzeltme, iyileştirme.*

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o tıfl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı viřāli ile
zehri ıřlāh

ıřlāh ed:

1. **ıřlāh ed:**

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İyileştirmek,
düzeltmek, kusurları
gidermek.*

Semt-i taqvāyı mey-i
engūr ile ıřlāh edip
Zāhidiñ terkibi oldu
řerbet-i qahru’ř-řuhūd

ısm:

1. **ısmi: -ı**

Gazel 63

Mısra: 10

İsim, ad, nam.

Zer-i hālīř-‘ayār‘ı fark
eder bī-rūh iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammā

ol daħı nev‘-i
hacerdendir

ısm-i evfākū’l-nebī:

1. **ısm-i evfākū’l-nebī:**

Kaside 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Peygamberin en
uygun ismi.*

Mehdī-i řāhib-zemān
olduğuna bī-şübhe kim
İsm-i evfākū’l-nebī
olmuşdu defterden
resīd

ısm-i leylā:

1. **ısm-i leylā: -y, -a**

Gazel 163

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Leyla ismi.

Zīveri ‘āřık edip Fennīyi
mecnūn etmede
İsm-i Leylāya
teşebbühle laqabdır
perçemiñ

ısr:

1. **ısr:**

Gazel 16

Mısra: 7

Gidiş, tutulan yol.

Cā'iz ki ola kūy-ı
vişālinde isr çün
Hoş-būy-ı şabā kākül
[ü] perçemde havādis

İşret:

1. **İşretde:** -de

Gazel 94

Mısra: 9

İçki içme, eğlenme.

Raķībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice işretde
Ḥayālim 'aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdür sensiz

İşret eder:

1. **İşret eder:** -er

Gazel 57

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Ar.) İçmek.

'Azm etdi künc-i la'line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi işret eder
mā-beynedir

İşret etmez:

1. **İşret etmez:** -mez

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yemek içmek.

Efendi işret etmez sāķi-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la'liñ için
meclisde zāhid oldur
ķanzil tuc

İşretgāh:

1. **İşretgāhda:** -da

Gazel 237

Mısra: 11

*Eğlence yeri,
meyhane.*

'Aķd edip rez-duḥterin
rindān işretgāhda
Şimdi ey pīr-i muğān
'azmiñ mübārek-bāde
mi

İsr-i şafā:

1. **İsr-i şafā:** -da, -dır

Gazel 243

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mutluluk yolu. II
Mekke dolaylarında hac
ibadetinin yapıldığı
yerlerden biri olup
hacıların burası ile
Merve adı verilen yer
arasında Hz. Hacer'in o
dönemde yapmış
olduğu gidiş ve geliş
hareketini dört gidiş, üç
geliş olarak aynen
uygulanan yerin yolu.*

Mücāvir oldu gönül
Ka'be-i vişāliñde
Ṭavāfa sa'cy ederiz isr-i
şafādadır şimdi

İste:

1. **İsteyip:**

Gazel 20

Mısra: 7

Talep etmek.

Celāliden nazīre isteyip
bu nazmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ķoc

2. **İster:**

Gazel 22

Mısra: 7

Talep etmek.

Taḥtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raķīb
Fāriğ olsun bu
hevesden ķatlı olur
şāhib-ḥurūc

3. **İsterse:**

Gazel 40

Mısra: 5

Talep etmek.

Da'vā-yı deme beyyine
isterse niğāhı

Ḳāḍī-i cemālinde dūr-i
çeşmim aña şāhid

4. **ister:**

Gazel 105

Mısra: 5

Talep etmek.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān

Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī
mül-i şahbā çıkar
çıkılmaz

5. **istemez:**

Gazel 103

Mısra: 7

Gerekmek.

Da^{vā}-yı va^d-i vaşlıñ
içün istemez güvāh
Bes ḥuzūr-ı ḥākim-i
dilde yemīniñiz

6. **işte:**

Gazel 24

Mısra: 4

Bir şey

*gösterilirken veya bir
şeye işaret edilirken
söylenen bir söz.*

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl
zāhid icrā-yı mezāk

İşte nuḳl u işte bāde
ister ekl et ister iç

7. **işte:**

Gazel 24

Mısra: 4

Bir şey

*gösterilirken veya bir
şeye işaret edilirken
söylenen bir söz.*

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuḳl u işte bāde
ister ekl et ister iç

8. **ister:-r**

Gazel 47

Mısra: 12

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Re'is-i Fāzıla bu nazmı
Fenniyā 'arz et
Felek ister ise bādbān
behāsinadır

9. **ister:**

Gazel 200

Mısra: 2

Arzu etmek,

dilemek, talep etmek.

Bezm-i 'işretgāh-ı rinde
luḳf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

10. **ister:-r**

Gazel 192

Mısra: 9

(Bir şeye karşı)

*istek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek
// gönülden ve
samimiyetle istemek.*

Ḥasībī ister imiş
Fenniyā müşā'areye
Hezār-ı gönçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

11. **istemez:-mez**

Gazel 112

Mısra: 4

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

'Andelīb-i 'āşıḳa gül
ma'şūḳ ol maḥfice kim
İstemez ḡayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

12. **istemez:-mez**

Gazel 180

Mısra: 4

(Bir Şeye karşı)
İstek duymak, (o Şeyi)
arzulamak, arzu etmek.

Ne ‘aceb zā’ir-i aĝyārı
dil etmezse ĥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

İŞte biri:

1. İŞte biri:

Kaside 1

Mısra: 123

Kelime Tipi: -

İŞte biri.

Evvelen İŞte biri ĥamse
mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o Şeb oldu
İĥsān

İstemedi:

1. İstemedi: -me, -di

Kaside 1

Mısra: 119

*Talep etmek,
istemek, arzulamak.*

Mā-sivādan geçip ol
İstemedi ĥiçbir Şey
Ümmetin maĝfiretin
kıldı recā Ĥaķa hemān

İstemez:

1. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 1

*Dilememek,
arzulamamak.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maĥfi kes istemez
Bu Őaĥn-ı gülde bülbüle
ĝayrı ses istemez

2. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 2

*Dilememek,
arzulamamak.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maĥfi kes istemez
Bu Őaĥn-ı gülde bülbüle
ĝayrı ses istemez

3. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 4

*Dilememek,
arzulamamak.*

‘UŐŐāķa bāb-ı vaşf-ı
cinān açma vā‘izā
ĜavvāŐ-ı baĥr-ı ‘İŐķ-ı
ezel melbes istemez

4. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 6

*Dilememek,
arzulamamak.*

Meclisde dāl ‘araķ-çin
ola yohsa vā‘izā
Ol Çin-i mülket üzre
Ĥıĥadır fes istemez

5. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 8

*Dilememek,
arzulamamak.*

‘UŐŐāķa būselikde
girizĝāhı tiz edip
Muĥrib ‘araķı boşla bu
perde pes istemez

6. İstemez:

Gazel 95

Mısra: 10

*Dilememek,
arzulamamak.*

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yoķ elde tıflveş
Fenni ĥaĥ-āver olsa
ĝöñül nev-res istemez

İster:

1. İster:

Gazel 24

Mısra: 4
İstersen.

Bezme teşrîf eyleyip kıl
zâhid icrâ-yı mezâk
İşte nuql u işte bâde
ister ekl et ister iç

2. **ister:**

Gazel 24
Mısra: 4
İstersen.

Bezme teşrîf eyleyip kıl
zâhid icrâ-yı mezâk
İşte nuql u işte bâde
ister ekl et ister iç

isterse:

1. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 1
*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cânı bahş eyle zer
isterse
Harîdâra saçiver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

2. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 2

*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cânı bahş eyle zer
isterse
Harîdâra saçiver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

3. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 4
*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

Hevâ-yı âhla kıl sen o
âteş-pâreyi pür-tâb
Fezâ-yı zulmet-i kânün-
ı kalbiñ aḥker isterse

4. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 6
*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

Leb-â-leb sîne-ber-sîne
miyân âgüş-ı vuşlatda
Bu hâl üzre o meh-rû
ḥvâba varsın pister
isterse

5. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 8

*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için aḡyâr
Kaṭâr-ı kudsiyâne nâka-
i maḥmil ḥar isterse

6. **isterse:**

Gazel 220
Mısra: 10
*İstemek, talep
etmek, dilemek.*

Firâk-ı yâr ile müşkil
olur aḥvâli Fennîniñ
Temâşâ kılmağa ḥüsn-i
secencel berber isterse

isterseñ:

1. **isterseñ:**

Gazel 165
Mısra: 1
*İstemek, talep
etmek.*

Dilâ ser-nâmeveş bâlâ-
nişin ol ‘izzet isterseñ
Tevâzu‘la pes-i imzâda
mühr ol raḡbet isterseñ

2. **isterseñ:**

Gazel 165
Mısra: 2

İstemek, talep etmek.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imzāda
mühr ol rağbet isterseñ

3. isterseñ:

Gazel 165

Mısra: 4

İstemek, talep etmek.

Mey-i ʿışk-ı ezelden
zāhidā bir cām nūş et
kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

4. isterseñ:

Gazel 226

Mısra: 7

İstemek, talep etmek.

Cennet isterseñ eger
mār raķibi ķatl et
Ĝaraziñ rüʿyet-i didār
ise cān ürkütme

5. isterseñ:

Gazel 231

Mısra: 15

İstemek, talep etmek.

Bulmaķ isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı
ḫayāt
Şiʿr-i Tevfikı kıraʿat
eyleyip bul şıḫḫati

6. isterseñ:

Gazel 165

Mısra: 6

Dilemek, arzulamak.

Sikenderveş cihānı
gezme mirʿāt-ı
taḫayyülde
Cemāsā sāĝar-ı billūra
meyl et şafvet isterseñ

7. isterseñ:

Gazel 165

Mısra: 8

Dilemek, arzulamak.

Müheyyādır müşerrah
zaḫm-ı sīnem daʿvi-i
ʿışķa
Ḫuzūr-ı ķāḫī-i
ḫüsünüñde cānā ḫüccet
isterseñ

8. isterseñ:

Gazel 165

Mısra: 10

Dilemek, arzulamak.

Taḫayyül eyle dilde
Fenniyā bu maʿni-i
bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı
nazm-ı pāk-i Fiḫnat
isterseñ

istiʿāze:

1. istiʿāzeyle: -y, -le

Gazel 23

Mısra: 6

Sıĝınmak, penāh.

Gör nice ḫvāb-ı ĝaflet
içre baķma mār-ı
müjĝāna
Ṭolaşıp istiʿāzeyle
civārından hemān sen
gec

iştibāh yokdur:

1. iştibāh yokdur: -dur

Kıt'a 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şüphe yok,

şüphesiz.

Besdir delīli şāh-ı cihān
oldu tā aña

Âhir-i veliyye olmasına
yoğdur iştibāh

istidāne:

1. **istidāneyle:** -y, -le

Gazel 152

Mısra: 10

*Borç alınma, ödünç
alınma.*

Nemā verme yeter
nağd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

istikrāh:

1. **istikrāh:** -r

Kıt'a 9

Mısra: 16

*Tiksinmek,
iğrenmek.*

Ġinā-āver olunca şīr-i
pistān-ı ‘anāşırdan
Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdūn istikrāh

istikrāh etdirme:

1. **istikrāh etdirme:** -dir,
-me

Kıt'a 13

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Tiksinmek,
iğrenmek.*

Derūnunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḥīz istikrāh

istimā' edince:

1. **istimā' edince:** -ince

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İşitmek, duymak.

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inḳıṭā'
Bezm-i aġyār şehā
‘azmiñ edince istimā'

istinās etmiş iken:

1. **istinās etmiş iken:** -
miş, -iken

Muhammes 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Alışmak. Ünsiyetli
olmak.*

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıdlāl-ı
‘ibāde şimdi ol ḥannās

istirāhat:

1. **istirāhati:** -i

Gazel 236

Mısra: 8

*Rahat etme,
dinlenme.*

Dil-ḥaste cān bulurdu
devā vişāli
Bir laḥzacık olaydı anıñ
istirāhati

istişmām:

1. **istişmām:**

Gazel 179

Mısra: 4

*Koklama, koku
alma.*

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın
istişmām

iştiyāk:

1. **iştiyāk:**

Gazel 229

Mısra: 4

Arzu.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı
cānānı
Görmege iştiyāk var
dilde

işve:

1. **‘işve:**

Gazel 192

Mısra: 2

Cilve, işve.

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ‘işve ki mäh-
rū çemen be-çemen

‘iŝyān:

1. **‘iŝyānını: -i, -n, -i**

Kaside 1

Mısra: 146

*Emre uymama,
itaat etmeme,
itaatsizlik etme,
başkaldırma.*

Ne kadar ‘āŝī-i mücrim
ise de sultānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘iŝyānını setr eyle amān

it:

1. **eder: -er**

Gazel 121

Mısra: 4

Etmek, eylemek.

Öpse n’ola zāhid ayagın
pīr-i muğānıñ
Elbette eder hāzıka
bīmār tabaşbuş

2. **eder: -er**

Gazel 121

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uŝŝākına
her bār tabaşbuş

itfā:

1. **itfā:**

Gazel 89

Mısra: 9

*Söndürme II
Dindirme, bastırma.*

Ederse anı āb-ı vaŝlıñ
eyler ey perī itfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürqatiñle gül de
nārıdır

itfā eder:

1. **itfā eder: -er**

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Söndürmek.

İtfā eder o āteŝ-i ‘uŝŝaķı
rūh-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe şun teŝnegāna

itfā eyle:

1. **itfā eyle:**

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Söndürmek;
dindirmek, yatıŝtırmak.*

Luţf edip āb-ı medārıñ
ile itfā eyle
Düşdi bir āteŝ-i ‘işka
ciger oldu biryān

i’tibār et:

1. **i’tibār et:**

Gazel 54

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

El çekip zeyl-i kibār-ı
ğırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez i’tibār

2. **i’tibār et:**

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

Düşına almaz revā olsa
aña kavv-i kuzah

Bī-riyā şūfī felekde şāla
etmez i'tibār

3. i'tibār et:

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i'tibār
Naḳd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i'tibār

4. i'tibār et:

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

Eyleyen ṭül-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerḥ-i dilde aḥter-i
dümbāle etmez i'tibār

5. i'tibār et:

Gazel 54

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Değer vermek,

*dikkate almak, saygı
göstermek.*

Buldu lezzet ḳand-i şî'r-
i Ni'met ile Fenniyā
Ba'd-ez-în zenbūr-ı
ṭab'ım bala etmez
i'tibār

i'tibār etmez:

1. i'tibār etmez:

Gazel 54

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i'tibār
Naḳd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i'tibār

2. i'tibār etmez: -mez

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Değer vermek,
dikkate almak, saygı
göstermek.*

Zerger-i mürşid 'ayār
eylerdi ḳalb ḥārcın
Püte-i 'ışk içre zāhid
ḳāla etmez i'tibār

i'timād:

1. i'timād:

Gazel 48

Mısra: 12

Güven.

Esrār-ı 'ışkı gāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı
bir i'timād olur

itlāf-ı ceşş-i cān eder:

1. itlāf-ı ceşş-i cān
eder: -er

Gazel 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Can askerini yok
etmek.*

Çekip tiğ-ı nigāhın
günde yüz biñ ḳan eder
ol şūḥ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceşş-i cān eder ol şūḥ

iṭnāb ol:

1. iṭnāb ol:

Kıt'a 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sözü uzatmak.

Ṭulū⁶ etdi o zātīñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle iṭnāb
ol

‘İtr-ālūd eden:

1. ‘İtr-ālūd eden: -e

Gazel 188

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Koku bulaştırmak.

Dimāğ-ı cānı ‘İtr-ālūd
eden ol hūb zülfüñ mü
Ne hoş taḳtīr olunmuş
dühn-i hoş-bū tāze-
sünbülден

‘İtr-āver ola:

1. ‘İtr-āver ola: -a

Kaside 1

Mısra: 157

Kelime Tipi: -

Güzel koku

getirmek.

Ravza-i rūḥuna ‘İtr-
āver ola şubḥ u mesā
Būy-ı ezhār şalāt ile
selām-ı Sübhān

‘İtr-ı nikāt-ı nazm:

1. ‘İtr-ı nikāt-ı nazm:

Gazel 174

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazmının

incelikler kokusu.

‘İtr-ı nikāt-ı nazm ile
Fennī Celālīniñ
Gül-ğonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

‘İtr-ı şāhī midir:

1. ‘İtr-ı şāhī midir: -mi, - dir

Gazel 146

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Padişahlığa ait

*güzel koku II ıtırşahî;
baklagillerden, çok
kokulu, çeşitli renkte
çiçekler açan bir yıllık
tırmanıcı süs bitkisinin
kokusu.*

Nüzhet-i zātı mıdır
zülf-i girihgirinde
‘İtr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdügü yağ

ittihād:

1. ittiḥād:

Gazel 48

Mısra: 10

Birleşmek. Birlik

üzere âmil olmak.

*Birlik. Aynı fikirde
olmak.*

Gelmez ḥaṭ-ı niżāmına
şol beldeniñ hemān
Beyne’l-ehāli cümlede
ki ittiḥād olur

‘İyd:

1. ‘İd:

Gazel 126

Mısra: 3

Bayram.

‘İd oldu dilden ‘arz edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
ğarrā-yı bī-ḥaziz

2. ‘İd:

Gazel 231

Mısra: 2

Bayram.

Şām-ı ḥaṭṭında
müzeyyen-tāb olunca
ṭal‘ati
‘İd olur qaşı hilālīñ
vākı‘ olsa rü’yeti

iyliklerim:

1. iyliklerim:

Gazel 141

Mısra: 10

*Yaptığım
iyiliklerim.*

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūh
Hağ katında benim
iyiliklerim olmaz zāyi‘

‘ıyş:

1. ‘ıyşımız: -İMİZ

Gazel 83

Mısra: 4

Eğlence.

Hağ-āver olmayıcak
bezme meyl etdirmiş ol
meh

Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahāra kalmışdır

2. ‘ıyşımız: -İMİZ

Gazel 152

Mısra: 7

Eğlence.

O meh-pāre ile mağfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

3. ‘ıyşa: -a

Gazel 245

Mısra: 7

Eğlence.

‘ıyşa vāridir mey-
āşāmāniñ ol tebḥāle leb
Ditredir mağmūru
hecr-i būse-i la‘li mülū

4. ‘ıyşımıza: -İMİZ, -a, -

Gazel 208

Mısra: 8

*İşret, eğlence,
yaşama.*

Va‘d etdi mey-i la‘lini
sākī bize ammā
Ol mehle ḥafī ‘ıyşımıza
bir meḥel olsa

‘ıyş edip:

1. ‘ıyş edip: -ip

Gazel 147

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yaşamak.

Sākīyā bezm-i
ḥağīkatde (biz) seniñle
‘ıyş edip
‘Aks-i dūr-bīn ile
meclisde rağīb olmuş
irağ

‘ıyş-ı mağfi:

1. ‘ıyş-ı mağfi: -de

Gazel 145

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Gizli içme.

Hīç mey-āşāma olur mu
‘ıyş-ı mağfide yasāğ
Būs-ı la‘liñçün
bez[i]mde sākīyā vardır
mesāğ

izāfeti şaşırđı:

1. izāfeti şaşırđı: -dı

Gazel 236

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tamlamanın

okunuşunu karıştırmak.

Yazdığça ḥüsn-i ḥağına
zāhid ḥasen deyip
İ‘rābı sahv edince
şaşırdı izāfeti

izāle eylerdi:

1. izāle eylerdi: -r, -dı

Gazel 233

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gidermek; yok

etmek.

Rıfğ ile dā’i eylerdi izāle
Fenniyyā
Bir nefes şemm
eylesem ol ḥağ-ı giyāh
şevketi

‘izār:

1. ‘izārīn: -in

Gazel 119

Mısra: 14

Ar. Yanak.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay kaşın gitdikçe
‘ālemde

Müjeñ āteş nigeñ āteş
‘izārın lālezār āteş

2. ‘izārında: -i, -n, -da

Gazel 209

Mısra: 7

Yüz, yanak.

‘izārında o şūhuñ
zūfūdūr zānetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbülāsā murğ-ı dil
lāne

izdiḥāmlık:

1. izdiḥāmlıkda: -da

Gazel 219

Mısra: 4

Kalabalık yer.

‘İbādetle kabāḥat
zāhidā maḥfi gerek
ammā
Şakadır rinde bezm içre

mey içmek
izdiḥāmlıkda

izhār eder:

1. izhār eder: -er

Gazel 206

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gösterme.

Āhım yeli ‘ışkı ne ‘aceb
eylese taḥrık
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

izhār edip:

1. izhār edip: -ip

Gazel 227

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göstermek.

Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

‘izz:

1. ‘izz:

Gazel 78

Mısra: 12

1. Değer, kıymet. 2.

Yücelik, ululuk. 3.

Güçlülük.

Fenniyā ‘arz eyle
eş‘ārın cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı okur ise
‘izz ile zī-şān olur

‘izz ü rif‘at:

1. ‘izz ü rif‘at:

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Azizlik ve yücelik.

Şarf eyle zihni-pākiñi
ur bir binā aña
Maşūduñ ‘izz ü rif‘at
ise ezber et Merāḥ

‘izzet:

1. ‘izzet:

Gazel 165

Mısra: 1

Büyüklik, yücelik
ve ululuk.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol ‘izzet isterseñ
Tevāzu‘la pes-i imzāda
müher ol rağbet isterseñ

jājhā-yı hecr:

1. jājhā-yı hecr:

Gazel 108

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık sözleri.

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāğiye
haber verir ceres

jāle:

1. jāleler: -ler

Gazel 102

Mısra: 2

*Çiy tanesi. II Aşığın
göz yaşı.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu saçıldı
gözümüzden nemimiz

2. jāle:

Gazel 228

Mısra: 2

Çiğ tanesi.

Nazar et ol haṭ-ı hoy-
kerde-i ḥadd-i āle
Verd-i üşkäfte-i ḥamrā
da müzeyyen jāle

jāle vü güldür:

1. jāle vü güldür: -dür

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çiğ tanesi ve gül.

Fikr-i hoy-ı ‘arızıñla
çeşm-i dilden şu aḡar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aḡar

jāle-i güldür:

1. jāle-i güldür: -dür

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gülün üzerindeki
çiğ tanesi.*

Fikr-i hoy-ı ‘arızıñla
çeşm-i dilden şu aḡar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aḡar

jende:

1. jende:

Gazel 43

Mısra: 8

*Eski, eski püskü,
yamalı, hırka.*

Müzeyyen olsa zaḡmım
penbelerle ḡam mı ser-
tā-pā

Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me’ḥūz

2. jende:

Gazel 15

Mısra: 10

*Far. Yamalı, eski,
eski püskü.*

Çerḡiñ keremi ḡıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāḡım saña
bir jende mürüvvet

jende-i ḡün:

1. jende-i ḡün:

Gazel 32

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı hırka.

Jende-i ḡün ile dil olsa
n’ola zībende
Fenniyā hoş yaḡışır bu
dil-i dīvāneye sürḡ

jende-i pür-dāḡımı:

1. jende-i pür-dāḡımı: - ım, -i

Müstezad 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanık yaraları ile
dolu hırka.*

Ben jende-i pür-dāḡımı
dībāya deḡişmem
Ey ḡvāce-i kālā

jeng-i mübhem:

1. jeng-i mübhem:

Gazel 183

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mübhem toz.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ğam
görmedim
Şāf olan mir'āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

kabā kıldı:

1. kabā kıldı: -dı

Gazel 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Elbise yapmak //

*vücutta oluşan
yaralardan elbise
meydana getirmek.*

Penbe-i dāĝ-ı vücūdum
bir kabā kıldı baña

kabaĝı dikilsin:

1. kabaĝı dikilsin: -il, -sin

Gazel 189

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kabak dikmek. II

İşaret koymak.

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sākiyā

Lu'bet-i maŝnū'ı tıflāsā
kabaĝı dikilsin

kabāhat:

1. kabāhatdendir: -den, -dir

Murabba 1

Mısra: 15

Ar. Kabihlik, çirkin

iş, cünha, suç.

Düzd deme 'uŝŝāka
kabāhatdendir
Hvāb-ı nāziñda
'azmiyyet bu
ŝecā'atdendir

ka'be:

1. ka'beye: -y, -e

Gazel 10

Mısra: 8

Bütün

*müslümanların kıblesi
ve ziyâret yeri olan
Mekke ŝehrindeki
mukaddes binâ,
beytullah.*

'Uŝŝāk ile 'azm etse
n'ola küyuña aĝyār
Elbette gider Ka'beye
hüccāc ile merkeb

2. ka'bedir: -dir

Gazel 127

Mısra: 8

Ar. Kible-i ehl-i

*İslâm olan Beytullahü'l-
harâm.*

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka'bedir mefrüz

kābe kavseyn e:

1. kābe kavseyn e: -e

Kaside 1

Mısra: 109

Kelime Tipi: -

"Araları iki yay ucu

*kadar veya daha az
kaldı", Necm suresi, 9.
ayet.*

Ķābe kavseyn e duĝul
eyledi bu ĥālet ile
Vāŝıl oldu ĥarem-i ĥāŝa
o ŝāhib-i 'irfān

**ka'beden gelse hacı
dostuna fincān verir:**

1. ka'beden gelse hacı
dostuna fincān verir:

Kaside 1

Mısra: 126

Kelime Tipi: **Kelam-**

1 Kibar

Hacı Kabe'den

*gelse dostuna fincan
vermek.*

N'ola ihdā³-i tuhaf
eylese mi'rācından
Ka'beden gelse verir
dostuna hacı fincān

ka'be-i hüsn:

1. **ka'be-i hüsn:** -i, -n, -de

Gazel 159

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik Ka'be'si;

*sevgilinin güzelliği,
güzel olan bütün
vücudu.*

Ka'be-i hüsnünde sa'y
edip meta^c-ı vuşlatın
Zā³ir-i hüccāc-ı 'ışka anı
ihrām eyledik

ka'be-i vaşlına:

1. **ka'be-i vaşlına:** -ma

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma Ka'be'si;

sevgilinin mekanı, yanı.

Giden şām-ı ha'ından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

ka'be-i vişāl:

1. **ka'be-i vişāl:** -iñ, -e

Gazel 243

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma Kabesi.

Mücāvir oldu gönül
Ka'be-i vişālînde
Tāvāfa sa'y ederiz isr-i
şafādadır şimdi

kabriñe yüz süren:

1. **kabriñe yüz süren:** -en

Kaside 1

Mısra: 154

Kelime Tipi: -

Kabriñe yüz

sürmek.

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren kabriñe āzād
olur ehl-i 'işıyān

kabül et:

1. **kabül et:**

Gazel 231

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kabul etmek.

Verme mir'āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
'Aks-i vech ile kabül
etmez ma'habbet şirketi

kaç:

1. **kaçma:** -ma

Gazel 227

Mısra: 7

*(Birinden veya bir
şeyden) Kurtulmak için
süratle uzaklaşmak.*

Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyā bint-i rez
cümle tarab hem
tāzededen tāze

2. **kaçınma:** -in, -ma

Gazel 92

Mısra: 9

*Çekinmek, uzak
durmak, sakınmak.*

Kaçınma Fenniyā tır-i
niğāhından o dil-düzuñ
Hedef-mişli siper kıl
sineñi cāniñ yaqar
yaqmaz

3. **kaçma:** -ma

Gazel 160

Mısra: 7

*(Bir şeyi) Yapmayı
istememek, geri
durmak, kaçınmak,
korkup çekinmek;
korkmak.*

Zāhidā kaçma buyur
haclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arūs-ı
meye mahrem gibisin

kaç:

1. **kaç:**

Gazel 215

Mısra: 5

Kaçmak. II

Uzaklaşmak.

Düzd-i nigehtinden n’ola
dil kaçma bucağa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

kaçak:

1. **kaçak:**

Gazel 64

Mısra: 15

*Gizlice kaçırılmış
olan mal veya madde.*

Vāşıl olur ne deñlü
kaçak olsa rahş-i yār
Rāh-ı talebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

kaçan:

1. **kaçan:**

Gazel 68

Mısra: 1

Ne zaman.

Her kaçan hatt-ı ruh-ı
dildār kendin gösterir
Şafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

2. **kaçan:**

Gazel 88

Mısra: 4

Ne zaman.

Yüz bulup başdan eder
‘āşıkā gün o hatā
Her kaçan ‘arızına zülf-i
perişān dökülür

3. **kaçan:**

Gazel 152

Mısra: 6

Ne zaman.

Nice ‘āşık buña şabr u
taħammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

4. **kaçan:**

Kaside 1

Mısra: 151

Her ne zaman.

Budur āyīn-i ‘Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād
eder anlar her ān

5. **kaçan:**

Gazel 87

Mısra: 8

Her ne zaman ki.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

6. **kaçan:**

Gazel 87

Mısra: 8

Nasıl, ne suretle.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

kad:

1. **kadīñ: -iñ**

Gazel 93

Mısra: 1

Boy.

Ḥayāl-i çeşm ü kadīñ
naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

kağar:

1. **kağar:**

Gazel 91

Mısra: 8

*Ölçüsünde,
derecesinde, gibi, dek,
miktarında.*

Bü'l-‘acebdir ki gâzel
gâhice düşmez rengin
Bu kadar bî-bedel olsun
deyü te’kîd ederiz

2. kadar:

Gazel 206

Mısra: 9

*Ölçüsünde,
derecesinde.*

Fennî ne kadar bilse de
zâhid yine hakkı
İnkâr eder ol mürşid-i
dânâyâ gelince

ğadd:

1. ğaddîñ: -îñ

Gazel 30

Mısra: 3

Boy, kamet.

Berg-i nevr-â-nevriñdir
yâsemen ğaddîñ nihâl
Ravza-i hüsn-i cemâliñ
sâha-i bâğ-ı ferağ

2. ğaddim: -im

Gazel 107

Mısra: 2

Boy, endam.

Medd-i ğaşıñla nağş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levh-i cemâliñ üzre elif
ğaddim âhımız

3. ğaddi: -i

Gazel 140

Mısra: 7

Boy II sevgilinin

boyu.

Ğaddi dü-şikâf olsa
n’ola hem-ser-i mağtû‘
Gezlik nigeñ-i yâr ile dil
kilk-i muğatğa‘

4. ğaddiñ: -in

Gazel 101

Mısra: 1

(Sevgilinin) boyu.

Ğaddiñ gibi Manşür-ı
dile dâr bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün târ bulunmaz

5. ğaddiñ: -in

Gazel 116

Mısra: 1

(Sevgilinin) boyu.

Elif ğaddiñ dehâniñ
mîm zülfüñ cîm
göstermiş

Nazar kıl kâtib-i kudret
saña ta‘lîm göstermiş

ğaddi:

1. ğaddi:

Gazel 46

Mısra: 12

Boy.

Zâhidiñ ol büt-i tersâyâ
temennâsına bağ
Şimdi gün toğrısına
ğaddi kemânvarıdır

2. ğaddi:

Gazel 196

Mısra: 8

Boy.

‘Aşıkñ ‘aqlın alır
reftârîñ

Serv ü ‘ar‘ar gibi ğaddi
mevzûn

ğadd-i ‘ar‘ara:

1. ğadd-i ‘ar‘ara: -a

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Selvi boy.

Temâşâ eyleyip kâlâ-yı
ğisûsun dedi hayyâğ
O ğadd-i ‘ar‘ara bir

cāme-i dībā çıkar
çıkılmaz

ḳadd-i dil-cū:

1. **ḳadd-i dil-cū:**

Gazel 77

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül çeken boy.

Gönül alan boy.

Havz bir cāşıka
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āgüşmuza bir
ḳadd-i dil-cū bulunur

ḳadd-i dildārı:

1. **ḳadd-i dildārı:-ı**

Gazel 114

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu.

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taşvīr
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şıgındırmış

ḳaddiñ ḥamīde etme:

1. **ḳaddiñ ḥamīde etme:-
me**

Gazel 207

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Boyun eğmek. II

Âcizlik göstermek.

Ey ḳaşı yā egilme hezār
āšnālara
Ḳaddiñ ḥamīde etme
begim merḥabālara

ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ:**

Gazel 105

Mısra: 6

1. Büyük kâse,

*üşkûre 2. Kulpsuz su
bardağı, piyâle.*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sākī
mül-i şahbā çıkar
çıkılmaz

2. **ḳadeḥ:**

Gazel 26

Mısra: 1

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra'c'nādır
ḳadeḥ
Dest-i sākīde hoşā gül-
berg-i zībādır ḳadeḥ

3. **ḳadeḥ:**

Gazel 26

Mısra: 2

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra'c'nādır
ḳadeḥ
Dest-i sākīde hoşā gül-
berg-i zībādır ḳadeḥ

4. **ḳadeḥ:**

Gazel 26

Mısra: 4

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

Tañ mı cān baḥş etse
zāhid rind-i c'şretgāhdā
Mürde-i maḥmūr olan
mestāne c'isādır ḳadeḥ

5. **ḳadeḥ:**

Gazel 26

Mısra: 6

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

Olma maḡlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü

Kaṭʿ eder ceyš-i ğamı
seyf-i mücellâdır kadeh

6. **kağeğ:**

Gazel 26

Mısra: 8

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

Etdirir her mey-keş-i
ğavvâş-ı rinde ser-fürü
Şu gibi devvâr eder
gird-âb-ı deryâdır
kağeğ

7. **kağeğ:**

Gazel 26

Mısra: 10

İçki içmekte

*kullanılan küçük
bardak, cam, piyâle.*

ʿAks-i rüy-ı sâķi-i meh-
pâre ile Fenniyâ
Vech-i billür-ı
secencelveş muşaffâdır
kağeğ

8. **kağeğ:**

Gazel 199

Mısra: 1

Bardak, piyale.

Kadeh çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerâbım bu
Cigerden mâ-ħazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

kadeh başına:

1. **kağeğ başına:**

Gazel 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her bir kadeh için.

Şun nuķle bedel nüş
edicek bâde-i sâķi
Meclisde kadeh başına
bir büsedir ʿâ'id

kadeh duʿası:

1. **kağeğ duʿası:**

Gazel 86

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İçkilerin, boğazı
dar şişeden, sürahiden
kadehe dökülürken
duyulan kul-kul sesini
ayyaşlar duaya
benzetmiş ve harâbât
âlemlerinde kadehler
doldurulurken rintlerin
aldıkları ihtimam ve
haz, duayı dinlemek ve
duaya iştirak etmek
manzarası olarak
sunulmuştur. Bunun*

*yanı sıra, kadeh
duasının şerhi olarak
telif edilen birtakım
eserlerde, Hz.
Peygamber'in Miraç
gecesi Burak'a binip
Allah'a ulaşma yolunda
ilerlerken yeşil bir
kadeh görmesi ve onun
mahiyetini döndükten
sonra sorması, Cebrail
Aleyhisselam'ın O'na ve
ümmetine kadeh
duasının gönderildiğini
söylemesi, bu duayı
okuyanın günahlarının
affedileceği, hastaya
okunması hâlinde
hastanın şifa bulacağı,
bu duanın bir kimsenin
kefenine yazılması veya
suya okunup mezarına
dökülmesi durumunda
onun kabir azabı
duymayacağı, duayı
okuyanın kıyamette
huzurlu olacağı,
dileğinin kabul olacağı
vb. faziletleri olduğu
söz konusu edilmiştir.
Detaylı bilgi ve divan
şiiirine yansımaları için
bkz. CEYLAN, 182-193;
ONAY, 228-229.*

Düşünce zâhid ayağ
üzre şahın-ı meclisde

Ḳadeḥ du‘āsı o dem aña
pāy-dār mıdır

ḳadeḥ ḳadeḥ:

1. ḳadeḥ ḳadeḥ:

Gazel 234

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kadeh kadeh.

İçip içip bize rez-
duḥteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilālīñ mi

ḳadeḥ-i cem:

1. ḳadeḥ-i cem:

Gazel 160

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cemşid'in şarap

kadehi (bk. cām-ı Cem).

Būs-ı la‘liñle bez[i]mde
ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab‘ u süḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

ḳādi:

1. ḳādiya:-ya

Gazel 144

Mısra: 9

Hâkim, şeriat

hükümlerine göre

davalara bakan kimse.

Tiğ-i müjeyle ḳatlimi
ḳādiya ḥükm için
Da‘vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāḥ dirīg

ḳad-i ser-keş:

1. ḳad-i ser-keş:

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Baş kaldıran boy.

Ağyāra edip küşe-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
niḡehiñ ey ḳad-i ser-keş

ḳādi-‘asker görünce:

1. ḳādi-‘asker görünce:-

ünce

Kit'a 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kazasker görünce.

Zemānında görünce
ḥüsn-i ḥaṭṭın ḳādi-
‘asker
‘āşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāḥ

ḳādi-i cemāl:

1. ḳādi-i cemāl:-i, -n, -de

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Güzellik kadısı.

Da‘vā-yı deme beyyine
isterse niḡāḥı
Ḳādi-i cemālinde dür-i
çeşmim aña şāhid

2. ḳādi-i cemāl:

Gazel 79

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik kadısı.

Ḳādi-i cemālinde gelip
şāhid-i ḥaṭṭı
Maḳşūd-ı beyānında anı
İbn-i Melekdir

ḳādi-i gönül:

1. ḳādi-i gönül:

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül kadısı.

Geçdi ḳādi-i gönül
manşıb-ı mev‘ūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ
ile oldu ḳāni‘

ḳādi-i hüsn-i ḥāl:

1. ḳādi-i hüsn-i ḥāl:

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Ben güzelliğinin
kadısı.*

Şāhid-i ḥaṭṭı gelip kâdî-
i hüsn-i ḥāline
Vechin işbāt eyler ol
İbn-i Melek āḥir saña

kâdî-i ṭal'at:

1. **kâdî-i ṭal'at:**

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Yaratılış kadısı.

Ḳatlı etse tîğ-ı ğamzesi
da'vā-yı zūllüne
Ḳâdî-i ṭal'atında dü-
çeşmi güvāhımız

kâdir:

1. **kâdir:**

Gazel 15

Mısra: 5

*Bir işe gücü yeten,
o işi yapacak güç ve
bilgiye sahip olan.*

Hîç gevher-i i'ṭāya gedā
kâdir olur mu
Baḥş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

kâdî-zāde:

1. **kâdî-zāde:**

Gazel 9

Mısra: 5

Osmanlı

*alimlerinden. Edirne'de
yetişen Hanefi mezhebi
fıkıh alimlerinden olup,
Osmanlı*

*şeyhülislamlarının on
altıncısıdır. İsmi,
Ahmed bin Mahmud el
Edirnevi er-Rumi olup,
lakabı Şemseddin'dir.
Kadızaade diye tanınır.
1512 (M.918) senesinde
dünyaya geldi. 1580
(M.988) senesinde
İstanbul'da vefat etti.*

Eder mi olsa Ḳâdî-zāde
böyle dāmenin irḥā
O hey'etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

kā'e-i 'uṣṣāk:

1. **kā'e-i 'uṣṣāk:** -i, -n, -a

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşıkların kaesi (?).

Mısr-ı dilde Nîl-i 'ışkıñ
hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş
gāhî derün-ı sîneye

kafes:

1. **kafesinden:** -i, -n, -den

Gazel 99

Mısra: 10

Hayvanlar için

*aralıklı tel, metal veya
ağaç çubuklardan
yapılmış taşınabilir
bölme.*

Cismi āyîne-şifāt olmalı
ki ma'nāda
Güfte-i tūṭi-i nazmı
kafesinden biliriz

2. **kafes:**

Gazel 108

Mısra: 4

*Kafes ll içinde can
bulunan beden.*

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstüḥvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kafes

kāfi:

1. **kāfidir:** -dir

Gazel 241

Mısra: 9

Yeterli, kāfi.

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luṭfi derde
kāfidir

Dil-i bīmārına şunsun
ṭabībim olma cān ḳuru

ḳāf-ı ḳanā'at:

1. **ḳāf-ı ḳanā'at:** -de

Gazel 158

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kanaat Kaf'ı.

Şekvā eder 'āleme
imḍād için 'ankā
Bilmem ne 'aceb Ḳāf-ı
ḳanā'atde ğinā yok

ḳāf-ı ṭab':

1. **ḳāf-ı ṭab':**

Gazel 85

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yaratılış, tabiat
dağı.*

Fenniyā taḥrīr için
ma'nā-yı şī'r-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭab'ımda benim
kilk-i per-i 'ankā biter

ḳāf-ı ṭab'ın:

1. **ḳāf-ı ṭab'ın:** -ı, -n

Gazel 172

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yaratılış, tabiat
dağı.*

Nice vaşf etsem Emīniñ
ḳāf-ı ṭab'ın Fenniyā
Zīvere destimde
ḥāmem şeh-per-i 'ankā
degil

ḳāfir:

1. **ḳāfir:**

Gazel 71

Mısra: 12

*Allah'ın varlığını
inkar eden.*

'Aşıka 'arz etmege
mihr-i 'izārīñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre ḳāfir
zerre imāniñ mı var

2. **ḳāfir:**

Gazel 36

Mısra: 7

*Allah'ın varlığını
inkar eden II Sevgili.*

Ceyş-i 'uşşākı yine seyr-
i Bebekde ḳāfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile ḳıldı şehīd

3. **ḳāfir:**

Gazel 120

Mısra: 10

*Allah'ın varlığını
inkar eden II Sevgili.*

Gelip hem-meclis
olmaḳ üzre rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmiz va'd-i
vuşlatın ḳāfir
inandırımış

4. **ḳāfir:**

Gazel 211

Mısra: 4

Kafir. // Sevgili.

Eyleyip tebdil-i cāme
sāḳiyā bintü'l-'ineb
Giysin ol ḳāfir kıızı
fistān fistān üstüne

5. **ḳāfir:**

Gazel 216

Mısra: 10

Kafir. // Sevgili.

Rez-duḥterine ṭıfl-ı dil-i
efġāna zār eder
Ḳāfir kıızı demez aña
ağlama māteme

6. **ḳāfir:**

Gazel 73

Mısra: 4

*Allah'a inanmayan,
Müslüman olmayan.*

Mü deñlü yok mu
ruḥşatıñ ey ğamze

dillere
Mağlûp olunca Müslime
kâfir imân verir

kâfir-i âteş-feşân:

1. kâfir-i âteş-feşân:

Murabba 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ateş saçan kâfir.

Cenge tırmuş ğamzesi
şan kâfir-i âteş-feşân
kıl hâzer sen karşılık
tırma amân

kâfir-i müje:

1. kâfir-i müje:

Gazel 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kirpik kâfiri.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceş-i ğamzesi
Çıkmış o kâfir-i müje
meydâna pür-silâh

kâfir-kîş:

1. kâfir-kîş:

Gazel 117

Mısra: 1

*Kâfir dinli // zalim,
gaddar.*

Fikr-i İncil haç-ı haddiñ
ile kâfir-kîş
Kıldiñ üftâdeleriñ deyr-
i cemâliñde keşîş

kâfûr:

1. kâfûra:-a

Gazel 174

Mısra: 7

*1. Beyaz ve sert
kokulu câmid bir
darıdır ki Hindistan
 taraflarında nebat, bir
nevi ağaçtan istihsal
 olunur zamktır. 2.
Cennette bir pınar.*

Kâfûra habb-ı fülfulün
etmiş o pâsbân
Hindüstân-ı dilde nazar
kıl gelü degil

2. kâfûra:-a

Gazel 65

Mısra: 6

*Kâfûr ağacından
elde edilen, hekimlikte
kullanılan beyaz ve yarı
saydam güzel kokulu
bir madde.*

Kıyâs eder göricek hâl-i
gerdeniñ ‘uşşâk
O pâsbânını kâfûra
vaz'-ı fülful eder

3. kâfûr:

Gazel 167

Mısra: 4

*(Ar.) Hekimlikte
kullanılan bir madde;
kara pelin, misk otu.
(artemisia abrotanum).*

Gerdende dâne dâne
görüp hâl-i ‘anberin
Kâfûr içinde habbe-i
fülful demez misin

kâfûr-ten:

1. kâfûr-ten:

Gazel 77

Mısra: 8

Kafur kokulu ten.

Cisini germ-âbede
seyr eyleyen üftâde hâr
Kimdir o kâfûr-ten
muğ-beçede mû
bulunur

kâhgeh seyrân olur:

1. kâhgeh seyrân olur:

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Samanlık seyrân
olur.*

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehâ

‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

kahve-i bā-‘anber:

1. **kahve-i bā-‘anber:**

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Anber kokulu

kahve.

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Hüb hayāl-i ‘ārızından
kahve-i bā-‘anber iç

**kahve-i pey-der-
peyindedir:**

1. **kahve-i pey-der-
peyindedir: -indedir**

Gazel 57

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yavaş yavaş, azar

azar içilen kahve.

Nārın şafā-yı şu‘lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı kahve-i
pey-der-peyindedir

kā‘ide:

1. **kā‘ide:**

Gazel 66

Mısra: 8

Kaide, kural, nizam.

Dem-i vaşlında hemān
uçkur-ı şevk-āverveş
Olsa da kā‘ide evvel
deme gerdān şıkılır

kā‘ide-i ma‘nāy:

1. **kā‘ide-i ma‘nāy: -y, -ı**

Gazel 139

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anlamın kuralı.

Mübtedādan haber al
kā‘ide-i ma‘nāy
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma‘nen merfū‘

kā‘id-i rāz:

1. **kā‘id-i rāz: -dır.**

Gazel 181

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yakın dost, birlikte

*oturup kalkan, hem-
dem.*

Vaşf-ı hañında kā‘id-i
rāzdır sözüüm
Ders-i Hayālî şerh eder
icāzdır sözüüm

kā‘il:

1. **kā‘ilem: -em**

Kaside 2

Mısra: 23

Rıza gösteren,

boyun eğen,

kabullenen.

Ķā‘ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem qarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmağ ümīd

kaķar kaķmaz:

1. **kaķar kaķmaz:**

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vurmak. II

İtelemek.

Yürü havf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetħ
eder kaķar kaķmaz

kākül:

1. **kākülü: -ü**

Gazel 90

Mısra: 9

Far. 1. Perçem.

Baş gösteren o sīm-
beden üzre kākülü
Ser-ħad-i ħüsn-i
‘ārızınıñ nev-çerīsidir

2. **kākül:**

Gazel 16

Mısra: 8

*Alna düşen kısa
kesilmiş saç, perçem.*

Cā'iz ki ola kūy-ı
vişālinde işr çün
Hoş-büy-ı şabā kākül
[ü] perçemde havādis

3. **kākülü: -ü**

Gazel 245

Mısra: 4

*Alna düşen kısa saç
demeti, perçem.*

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Dağme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

4. **kākülüñ: -(ü)ñ**

Gazel 211

Mısra: 5

(Sevgilinin) kākülü.

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülüñ
Eylediñ teşmim-i hoş
reyhān reyhān üstüne

kākül-i hūr-i cinān:

1. **kākül-i hūr-i cinān:**

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cennetlerin
güzellerinin kākülü.*

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfın eyler ol saña
Vā'iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

kāl:

1. **ķalmışdır: -miş, -dır**

Gazel 83

Mısra: 1

*Durumunu
korumak, bir halde
bulunmaya devam
etmek, sürmek II
Olduğu yerde durmak.*

Neşāt-ı bāde leb-i la'l-i
yāre ķalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı
niğāra ķalmışdır

2. **ķalmışdır: -miş, -dır**

Gazel 83

Mısra: 2

*Durumunu
korumak, bir halde
bulunmaya devam*

etmek, sürmek II

Olduğu yerde durmak.

Neşāt-ı bāde leb-i la'l-i
yāre ķalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı
niğāra ķalmışdır

3. **ķalmış: -miş**

Gazel 111

Mısra: 6

*(bir yerde veya bir
şeyin içinde) kalmak.*

Füflül-i hālini seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup ķalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

4. **ķāl:**

Gazel 9

Mısra: 10

*Maden külçesinin
eritilip tasfiye
olunması.*

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şşe-i dilde
Zer-i hālîş-ayār oldu
nühāsi ķāl edip tiz-āb

5. **ķāla: -a**

Gazel 54

Mısra: 6

Maden külçesinin

*eritilip tasfiye
olunması.*

Zerger-i mürşid ‘ayār
eylerdi kalb hārcın
Püte-i ‘ışk içre zāhid
kālā etmez i‘tibār

6. **kalmış:-miş**

Gazel 147

Mısra: 2

(Bir bütünden)

Artmak, artakalmak.

Hatt-ı nev şanma
ruhunda yāriñ ey agyār
zāğ
Bülbül-i ‘uşşāka kalmış
gülşen içre kıl tuzağ

7. **kalmadı:-ma, -dı**

Gazel 102

Mısra: 8

(bir yerde)

bulunmak.

Sırrıñ ifşā edip ol rāziña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

8. **kaldı:-dı**

Gazel 105

Mısra: 11

(Bir şey içerisinde)

*bir parçası) kalmak,
bulunmak.*

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencir-i
zülfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sakķā çıkar
çıkamaz

9. **kaldıkça:-dikça**

Gazel 72

Mısra: 3

*Kalmak; bir yerde
durmak.*

Dil-i sevdā-zede
kaldıkça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe hār-ı
müjesin şāne yapar

10. **kalmışdır:-mişdir**

Gazel 83

Mısra: 6

Bırakılmış.

Çarışdı dāne-i hālile
hāşılı zülfü
Ümīd-i hırmen-i dil
rüzgāra kalmışdır

11. **kalmışdır:-mişdir**

Gazel 83

Mısra: 8

Bırakılmış.

Yapıldı sāt-i hātır
‘adāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüz’-i felekde
‘ayāra kalmışdır

12. **kaldı:-dı**

Gazel 147

Mısra: 6

"...içinde olmak"

*anlamında kullanılan
kelime.*

Ba‘d-ez-īn bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Kaldı zühhādīñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

13. **kalmış:-miş**

Gazel 142

Mısra: 8

(Bir hesaptan)

Artmak, artakalmak.

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruhsāra gelip
Nokta-i hāl ile kalmış o
hisāb-ı terbi‘

kāl edip:

1. **kāl edip:-ip**

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Eritmek,

birbirinden ayırmak.

Nār-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nā-ḫālîşi
Maḥv kıl tîz-âb-ı
ḫışmıñla anı mişl-i
ḫadîd

kâl u kîl:

1. kâl u kîl:

Gazel 175

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dedikodu.

Fehm etmesin ḫayâl-i
ḫaṭıñda me'âl il
Zîrâ olur me'âni
beyânında kâl u kîl

kal'a-ı ḫüsnünde:

1. kal'a-ı ḫüsnünde: -ü, - n, -de

Gazel 207

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik kalesi.

Der-bend-i zülfü kal'a-ı
ḫüsnünde şad-hezâr
Bârî 'inâyet ede esîr-i
'anâlara

kal'a-ı islâm:

1. kal'a-ı islâm:

Gazel 177

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Müslüman kalesi.

Ṭutuldum bend olup
zülf-i girihgîrine
dildârîñ

Firengistân-ı Çini kal'a-
ı İslâm zannetdim

kâlâ-yı cedîd:

1. kâlâ-yı cedîd:

Gazel 36

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni kumaş.

Bezme teşrîfiñe cân u
dili âmâde edip
Çıldı rindân anı tuḫfe
saña kâlâ-yı cedîd

kâlâ-yı gîsû:

1. kâlâ-yı gîsû:

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uzun saç kumaş.

Temâşâ eyleyip kâlâ-yı
gîsûsun dedi ḫayyâṭ
O ḫadd-i 'ar'ara bir
câme-i dîbâ çıkar
çıkamaz

kâlâ-yı ḫaddi:

1. kâlâ-yı ḫaddi: -i

Gazel 150

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yanak kumaş.

Söz yok metâ'-ı
ḫüsnüne ol ḫüb-ṭal'atıñ
Kâlâ-yı ḫaddi lik daḫı ol
ṭaraf tuḫaf

kâlâ-yı mü'ennes:

1. kâlâ-yı mü'ennes:

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kadın kumaş.

Giydir laḫabı câme diyü
ümm-i ḫabîse
Güldür o zamîri aña
kâlâ-yı mü'ennes

kâlâ-yı nazm:

1. kâlâ-yı nazm:

Gazel 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazmın kumaş.

Alıp kâlâ-yı nazmı
ḫvâce-i ṭab'-ı
Fürûğiden
Vücūd-ı dil-ber-i
eş'ârîña Fennî yeleklik
yap

kālā-yı tuhaf:

1. kālā-yı tuhaf:

Gazel 151

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hediyelik elbise.

Bezme teşrîfine âmâde
edip pây-endâz
Eyledik cân u dili biz
aña kālā-yı tuhaf

kālā-yı vişâl:

1. kālā-yı vişâl:

Gazel 115

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma kumaş.

Kālā-yı vişâliñ gibi
‘uşşâka hayâl iş
Yokdur bu cihân içre
şehâ böyle nümâyiş

kalb:

1. kalb:

Gazel 54

Mısra: 5

Ayarı bozuk para.

Zerger-i mürşid ‘ayār
eylerdi kalb hârcın
Püte-i ‘ışk içre zâhid
kâla etmez i‘tibâr

2. kalbime: -im, -e

Gazel 242

Mısra: 6

Gönül, yürek;

*insanın duydu merkezi,
yüreğın manevi yönü,
sevginin kaynağı; beşerî
ve ilahi aşkın
bulunduğu yer.*

Her neye kılsam nazar
ruhsârın ‘arz eyler baña
Kalbime âyine-i hürşîdi
taşvîr eyledi

3. kalbinde: -i, -n, -de

Kıt'a 8

Mısra: 5

Gönül, yürek, sine,

kalp.

N’ola tevhid ile
kalbinde kılsa bir veled
hâşıl
Tulû‘ etdi aña nür-ı
tecellî hikmet-i Yezdân

kalb-i mübtedâyi:

1. kalb-i mübtedâyi: -y, -

1

Gazel 240

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Başlayanın kalbi. II

*Cümlenin başı olan
kelimenin ortası.*

İ‘râb-ı hüsn-i haţţ-ı
ruhuñ bî-haber gelip
Ol kalb-i mübtedâyi
çeker harf-i cerr gibi

kalb-i ziyâ gelmek:

1. kalb-i ziyâ gelmek: - mek

Kıt'a 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gerçek ışık gelmek.

Bu devrâna ne mümkün
böyle bir kalb-i ziyâ
gelmek
Hayâl-i dîdesi dâ'im
anıñ nür-ı Cemâlullah

kalbin şaf eyleyip:

1. kalbin şaf eyleyip: -y, - ip

Kıt'a 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kalbini temiz

tutmak, arındırmak.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vâkıf oldu
sa‘y ile o bir dil-hvâh

Kalem kalem, satır

kalem:

1. **ķalem:**

Gazel 119

Mısra: 16

Aşı yapmak

*amacıyla ağaçlardan
kesilen ince dal parçası.*

Nice ben Reʿfete
tanzirimi taħrİR edem
Fennİ
Varak āteş ķalem āteş
midād-ı cūybār āteş

ķalem alsa:

1. **ķalem alsa:** -sa

Murabba 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Yazı yazmak, kalem
tutmak.*

Fenniyā alsa Lezīzī
dest-i pākine ķalem
Esb-i řabʿına sūvār
olmaĝa hİç çekmez
elem

kalem kalem:

1. **ķalem ķalem:**

Gazel 234

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

satır.

Satır satır okuyup řiʿr-i
Nehriyi Fennİ
Ķalem ķalem dedi
bevvāb nev-dilānıñ mı

ķalem-i laʿl-i mürekkebi:

1. **ķalem-i laʿl-i
mürekkebi:**

Gazel 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kırmızı mürekkepli
kalem.*

Kilkiñ silicek laʿliñe ey
kūdek-i mekteb
Sürh oldu sefidİñ
ķalem-i laʿl-i mürekkebi

ķalem-keşide-i ebrūlar:

1. **ķalem-keşide-i
ebrūlar:** -lar

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kaşları kalem ile
boyama.*

Ķalem-keşide-i
ebrūlarıñ taħayyül eder
Yazıp o besmele-i
muşħafı teʿemmül eder

ķālİçe:

1. **ķālİçe:**

Gazel 113

Mısra: 5

Küçük halı.

Ķālİçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyİN
Pā-māl olur elvān ile
ʿālemde mūnaķķaş

ķālİçe-i keyfiyyet:

1. **ķālİçe-i keyfiyyet:**

Gazel 133

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keyfiyyet kumaşı.

Fennİ yine gör mey-
kede-i dilleri sākİ
Ķālİçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūt

ķālİçe-i mūnaķķaşa:

1. **ķālİçe-i mūnaķķaşa:** -a

Gazel 207

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nakışlı halı.

Ķālİçe-i mūnaķķaşa
beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen
olan zİR ü pālara

kalma:

1. **kalma**: -*di*

Gazel 48

Mısra: 12

Artık bulunmamak.

Esrār-ı ʿışkı gāhice
ifşāya Fenniyyā
Şimdi cihānda kalma
bir iʿtimād olur

kalma:

1. **kalma**: -*di*

Gazel 115

Mısra: 4

(başka inisiyatif)

bulunmamak.

İftār-ı lebiñ verdi ğinā
şanma ki cānā
Hîç kalma nān-pāre-i
mebzūluña hūvāhiş

kalpağ oynadır:

1. **kalpağ oynadır:** -*dirt*, -

Murabba 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kızgınlığını belli

etmek.

Şeh-süvārım şanma
eyle iki yaña merhabā

Hışm-ı nezzār ile ol
ʿāşka kalpağ oynadır

kamer:

1. **kamer:**

Kıt'a 1

Mısra: 8

Ar. Ay, mâh.

ʿAceb mi rûz u şeb
gehvâresin pâyende
eylerse

Ƙamer lâlâsıdır mâh-ı
münevverdir aña dāye

2. **kamer:**

Gazel 240

Mısra: 1

Ay.

Pür-tâb-ı hüsniñ ey
şeh-i Dārā kamer gibi
Ƙoymaz felekde
zulmet-i ğamdan keder
gibi

3. **kamer:**

Kaside 1

Mısra: 89

Ay.

Çihresin sürdü türâb-ı
kadem fahre kamer
Bellidir tâc-ı cemâlinde
anıñ ol elân

4. **kamer:**

Gazel 22

Mısra: 1

Ay II Sevgilinin

yüzü.

Raʿd-ı āhım berķ-i
çeşmiñ ey kamer zülfüñ
burûc
Ebr-i ğam-ı çerķ deme
eyler nüzül geh ʿurûc

kâmet:

1. **kâmetiñ:** -*îñ*

Gazel 192

Mısra: 7

Boy, endam.

Hırâm-ı nâzenini diller
görünce kâmetiñ
Şalındı serve hezârân
kedü çemen be-çemen

2. **kâmetiñ:** -*in*

Gazel 122

Mısra: 8

(sevgilinin düzgün)

boyu posu.

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kılma
kâmetiñ cānâne yaş

kāmet-i bālāsıdır:

1. **kāmet-i bālāsıdır:**-sı, -dır

Kıt'a 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Uzun boy.

Sezādır her ne deñli
medh edersenm bāğ-ı
‘ālemde
Gül-‘arākü’l-beniyye
kāmet-i bālāsıdır vālī

kāmet-i dil-cū:

1. **kāmet-i dil-cū:**

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Gönül çeken boy.

Mısr-ı dilde Nıl-i ‘ışkıñ
hep dem-ā-dem bu açar
Meyl edip fevvāreveş
gāhī derün-ı sīneye

kāmet-i yāri:

1. **kāmet-i yāri:**-i

Gazel 159

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
*Sevgilinin boyu,
endamı.*

Fenniyā ol kāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭab‘-ı Hātifle dili
mir‘āta iqdām eyledik

kamu:

1. **kamu:**

Gazel 114

Mısra: 3

Hep, bütün.

Ne hikmetdir kamu
eşyāyı bir mir‘āta
İskender
Taḥayyül eyleyip bi’l-
cümle müstevfā
şığındırmış

2. **kamusundan:**-şu, -n, -
dan, -

Gazel 190

Mısra: 10

Hep, bütün.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā

Naẓire iltimās etmiş
sūḥan-dāniñ
kamusundan

kan:

1. **kanını:**-in, -i

Gazel 111

Mısra: 3

*Damarlarda gezen
kırmızı renkli canlılık
sıvısı.*

İçerem kanını billāh
anıñ ben sākī
Etmesin la‘l-i leb-i dil-
bere peymāne heves

2. **kan:**

Gazel 47

Mısra: 2

*Damarların içinde
dolaşarak vücut
dokularını besleyen
kırmızı renkli sıvı.*

O ṭiğ-ı ğamze-i mestāne
cān behāsınadır
Şirā-yı nūş-ı mey-i la‘li
kan behāsınadır

3. **kan:**

Gazel 78

Mısra: 4

*1. Vücuttaki
kırmızı renkli sıvı,kan.*

Öpme la‘l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḥı
yohsa beynimizde kan
olur

4. **kan:**

Gazel 84

Mısra: 6

1. *Vücuttaki*

kırmızı renkli sıvı,kan.

Ey cām-ı Cem kurutma
yeter hūn-ı ʿāşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi kan olur

kan dökülür:

1. **kan dökülür:-ür**

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kan dökmek,

*ölüme yol açmak, cana
kıymak.*

Gör baħr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ıışka nice biñ kan
dökülür

kan eder:

1. **kan eder:-er**

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kana bulamak.

Çekip tīg-ı nigāhın
günde yüz biñ kan eder
ol şūh

Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūh

kana boyan:

1. **kana boyan:-dı**

Gazel 209

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Acı ve keder

içerisinde bırakmak.

Bıçağıyla beni katl
eyleyip ol şūh-ı
mestāne
Boyandı hānçer-i tīg-ı
nigāh-ı dīdesi kana

2. **kana boyan:-dı**

Gazel 209

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kan içinde

bırakmak.

Bugün seyr-i Bebekde
katl edip ʿuşşākını
Fennī
Boyandı hānçer-i tīg-ı
nigāh-ı dīdesi kana

kana kana iç:

1. **kana kana iç:**

Gazel 24

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kanıncaya,
doyuncaya değın, bol
bol, doyasıya içmek.*

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaşında yāriñ
kana kana kevşer iç

kand:

1. **kand:**

Gazel 4

Mısra: 8

Ar. Şeker; şeker

*kamışının donmuş
usaresi.*

Bugün tebhāle-i la'l-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi kand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

2. **kand:**

Müstezad 2

Mısra: 5

Ar. Şeker; şeker

*kamışının donmuş
usaresi.*

Bir nīm-nigehi yok ise
ʿuşşākına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

kanda:

1. **ķanda:**

Gazel 15

Mısra: 2

Nerede.

Başı-ı mey-i la'liñ
iledir sen de mürüvvet
Hün-riz-i nigāhıñla
şehā ķanda mürüvvet

2. **ķanda:**

Gazel 15

Mısra: 4

Nerede.

Vařlıñla şināverlik edip
gāhi kerem kıl
Baır-i ğam-ı 'uřşāķıñā
her ķanda mürüvvet

3. **ķanda:**

Kaside 1

Mısra: 127

"Nerede, nasıl"

*anlamlarına gelen soru
zarfi.*

Sözleriñ ķanda seniñ
vaş ol şāhıñ ķanda
Anı āyāt ile medħ
eyledi Rabb ü Raħmān

4. **ķanda:**

Kaside 1

Mısra: 127

"Nerede" soru

zamiri.

Sözleriñ ķanda seniñ
vaş ol şāhıñ ķanda
Anı āyāt ile medħ
eyledi Rabb ü Raħmān

ķande:

1. **ķande:**

Gazel 85

Mısra: 6

Nerede.

Setr-i dāmen eyleyip
destinde minā-yı rakīb
Ķande mey nüş eylesem
āh yār ile tenhā biter

ķandehār:

1. **ķandehāra: -a**

Gazel 37

Mısra: 6

*Bugün Afganistan
sınırları içinde kalan
bir şehirdir. Rivayete
göre, bu şehri İskender
kurmuştur. Birçok
milletler tarafından
fethedilmiştir. Divan
şiiirinde, önemli bir
coğrafya olmasının yanı
sıra kand (şeker)
kelimesi ile iştikak ve
cinas yapılarak
kullanılır.*

Eşer yok hıç feminden
var ħaber al būs-i
la'lınden
'Azimet eyle ey dil
Ķandehāra her ħi bād-
ābād

ķand-i aħmer:

1. **ķand-i aħmer:**

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı şeker.

La'lı-i nābıñ 'aks edince
sāķiyā billürdan
Bāde-i engür ile ālüde
ķand-i aħmer iç

ķand-i buħārāya:

1. **ķand-i buħārāya: -y, -a**

Gazel 184

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Buhara şekeri.

Şām-ı ħaııña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La'lıñ işidip ķand-i
Buħārāya mı gitsem

2. **ķand-i buħārāya: -y, -a**

Müstezad 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Buhara şekerî.

İklîm-i lebiñ kând-i
Buḥāraya değişmem
Derlerse de şeydâ

kand-i kelâm al:

1. kând-i kelâm al:

Müstezad 2
Mısra: 27
Kelime Tipi: -
Söz şekerî almak.

Ṭûṭî deheninden
femiñe kând-i kelâm al
Mâ³-ı şekerâsâ

kand-i la'li:

1. kând-i la'li:-i

Gazel 179
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kırmızı şeker
(*Sevgilinin kırmızı*
dudağı).

Ḳand-i la'li ile iftâr eyle
Fenniyyâ ḥaṭṭı ğurûb
oldu temâm

kand-i la'line:

1. kând-i la'line:-ine

Gazel 120
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Sevgilinin şeker
dudağı.

Fiğân u zâr eder sũḳ-ı
elemde dem-be-dem
ḥayfâ
Ṭufeyl-i 'ıřḳ kând-i
la'line ol meh
dadandırmış

kand-i leb:

1. kând-i leb:-iñ, -le

Gazel 159
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Dudağın şekerî II
Dudağın tathılığı.

Ḳılmadıḳ iftâr o dem
kând-i lebiñle bü'l-
'aceb
Bekledik ḥayfâ ğurûb-ı
ḥaṭṭıñ aḥşam eyledik

kand-i nazmım:

1. kând-i nazmım:-im

Gazel 135
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şiirin şekerî.

Ḳand-i nazmım seyr
edip âyine-i evrâḳda
Fenniyyâ gelmez mi ṭab'
ı ṭûṭî-i yârâna ḥaz

kand-i şi'r-i ni'met:

1. kând-i şi'r-i ni'met:

Gazel 54
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Nimet adlı şairin
şiirinin şekerî.

Buldu lezzet kând-i şi'r-
i Ni'met ile Fenniyyâ
Ba'd-ez-în zembûr-ı
ṭab'ım bala etmez
i'tibâr

kandil:

1. kândili:-i

Kıt'a 13
Mısra: 8
Çerağ, meşale.

Bu ḳaşr-ı nev-zemîni
eyleyip iḥyâ Mesîḥâsâ
Felekde olmağâ âvîze
kândili sezâdır mâḥ

kandil-i münevver:

1. kândil-i münevver:

Gazel 133
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Nurlandırılmış
kandil.

Āvīzesi olsa n'ola ol
zūlf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

kandīl-i tehi:

1. ḳandīl-i tehi:

Gazel 237

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Boş kandil.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿişk
Lemʿi ḳandīl-i tehi
zāhirde mi ihfāda mı

kandīli uçurup:

1. ḳandīli uçurup:-up

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sabun köpüğünden
meydana gelen
baloncukları üfleyerek
uçurmak; ramazan
gecelelerinde, minare ile
cami avlusundaki 1-2
metre yükseklikte bir
yer arasına gerilmiş bir
ip üzerinde kandil
kaydırarak gösteri
yapmak II şarap
üzerindeki
kabarcıkların hareket
etmesi; yıldız kaymak.*

Bu nazmı māhya
ḳandīli uçurup Fenni
üstāda
Hüner ʿarz et Ḳasīb-i
rūze-dāra her çi bād-
ābād

kandır:

1. ḳandırmış:-miş

Gazel 120

Mısra: 1

*Kandırmak, (suya)
doyurmak.*

O meh āb-ı vişāliyle
ʿaṭāş-ı ʿişkī ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i
Kerbelā-yı Mısrı
andırmış

kanı:

1. kanı:

Gazel 219

Mısra: 5

Hani, nerede.

Ḳanı rindānla hem
bezm-i ʿişret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlikda

2. kanı:

Gazel 14

Mısra: 2

Hani.

Ol çeşm-i ğazāl ile ḳanı
kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıkı
şayd avına raġbet

kān-ı kerem:

1. kān-ı kerem:

Kaside 1

Mısra: 139

Kelime Tipi: -

Kerem, bağış

kaynağı.

Der-i luṭfuñda ṭurur
gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʿil-i naḳd-i şefāʿatdir
o ʿuryān-ı biryān

ḳāniʿ oldu:

1. ḳāniʿ oldu:-du

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İnanmak, kanmak.

Geçdi ḳāḍī-i gönül
manşīb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ
ile oldu ḳāniʿ

ḳanıḳ vire:

1. **kanık vire:-e**

Gazel 157

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kandırma vermek.

*II Kana kandırma
vermek..*

Yeñi çıkmış ocağdan
āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşık-ı
şeydāsına kanık

**kanına ekmek
doğramak:**

1. **kanına ekmek
doğramak:**

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Birinin ölümüne
yol açarak sevinmek,
birini küçük düşürmek,
zarar vermek.*

Laʿlin ʿuşşākına cān-
bahş eder ammā ki o
meh
Hulf-ı vaʿdinde benim
kanıma etmek toğrar

kankı:

1. **kanık:**

Gazel 135

Mısra: 5

Hangi.

Kanık bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrāniden etmez
hirre-i mey-ḥāne ḥaz

kanzil:

1. **kanzil:**

Gazel 20

Mısra: 1

*Kendinden geçmek,
körkütük sarhoş olmak.*

Efendi işret etmez sāki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i laʿliñ için
meclisde zāhid oldur
kanzil tuc

kap:

1. **kapar:-ar**

Gazel 82

Mısra: 6

*Birdenbire
yakalayarak çekerek
almak.*

Laʿlin ʿuşşāka o meh
bahş eyledikçe tıfl-ı dil
Şiše-i billürdan şan
sükkeri bādām kapar

2. **kapar:-ar**

Gazel 82

Mısra: 1

*Yakalamak II
toplamak.*

ʿAriziñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kapar
Öyle nāzikedir ki būs
olsa hevādan nem
kapar

3. **kaparsa:-arsa**

Gazel 82

Mısra: 7

Kapatmak.

Bu tenim zaḥmın
kaparsa ey taḥīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kapar

4. **kapar:-ar**

Gazel 82

Mısra: 4

*Birdenbire çekip
almak, yakalayıp
tutmak.*

Ṭurre-i ṭarrāriña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir korqarım
perçem kapar

5. **ķapar:-ar**

Gazel 82

Mısra: 10

Yakalamak.

Fenniyā feth etse gāhī
gülşen-i ŧab'ın Ĥasīb
Daĥı böyle çok nüĥüfte
nükte-i gül-fem ķapar

6. **ķapar:-ar**

Gazel 82

Mısra: 8

*Kapmak, çalmak,
yakalamak.*

Bu benim zaĥmın
ķaparsa ey ŧabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ķapar

ķapar artar:

1. **ķapar artar:**

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kapıp artar ?.

O māha kilk-i dili verme
ķat' edip yaramaz
Daĥı ķatı küçücekdir
ķapar artar yaramaz

ķapı:

1. **ķapıñda:-ñ, -da**

Kaside 1

Mısra: 48

*Eşik; makam,
huzur.*

Bāb-ı ġarıñda
niġāhbānlığa ta'yīn
olıcaķ
Şişirir beyze ile ķapıñda
arслан

ķapıña yüz sürüp:

1. **ķapıña yüz sürüp:-üp**

Kaside 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Kapına yüz sürmek.

Ĥademiñ olmaġ ile
buldu şeref ķapıñda
Yüz sürüp ķapıña Fārūķ
u 'Alī vü 'Oşmān

ķapıñda şeref buldu:

1. **ķapıñda şeref buldu:-
du**

Kaside 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Kapında şeref
bulmak.*

Ĥademiñ olmaġ ile
buldu şeref ķapıñda

Yüz sürüp ķapıña Fārūķ
u 'Alī vü 'Oşmān

ķapla:

1. **ķaplamış:-mış**

Gazel 75

Mısra: 8

*1. Kaplamak 2.
Üzerini örtmek.*

Ĥil'at-ı nā-didedir kim
atlas üzre güyiyā
Ĥaplamış semmūr-ı
ĥat' gülgün yañak
üstündedir

ķapu:

1. **ķapu:**

Gazel 81

Mısra: 8

*Kapı II Makam,
huzur.*

Ĥat' gelince ŧab'-ı dil
yüz döndürür senden
dirig
Vaķ[i]t-i 'azl manşıb-ı
ĥüsnünde ķapu çevrilir

ķār:

1. **ķārıdır:-ı, -dır**

Gazel 89

Mısra: 6

Fayda, kazanç.

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile mînâyı seyr eyle
Nühüfte bûselik kılmak
anıñ kılkuşde kârıdır

2. **kâr:**

Gazel 101

Mısra: 10

*Bir işin, zahmetin
karşılığı, kazanç.*

Fennî baña bu dâ'ire-i
ıışka muvâfık
Ebrû-yı nigârım gibi bir
kâr bulunmaz

kâr kaldı:

1. **kâr kaldı: -dı**

Gazel 57

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kâr kalmak. II

*Musiki makamlarının
sonuna gelen kâr ekini
de hıatırlatıyor.*

Takşîmi kıldı kâr kaldı
ıuşşâka şâh-nâz
Muṭrib uşûl-i bûseligin
hey heyindedir

karanfül:

1. **karanfül:**

Gazel 32

Mısra: 7

*Karanfilgillerden,
karşılıklı biçimde ensiz
sivri yapraklı, boğumlu
ince saplı, hoş kokulu
ya da kokusuz, beyaz,
pembe, kırmızı renkli
güzel çiçekler açan,
birçok türü bulunan
otsu bir süs bitkisi.*

Sîm-sifâl içre karanfül
der idi anı gören
Olsa Sakız şalı başında
levendâneye sürh

2. **karanfül:**

Gazel 163

Mısra: 11

*(Far.) Karanfilgiller
familyasından otsu bir
süs bitkisi. (dianthus
caryophyllus).*

Feslegen sünbül
karanfül cem' edip
Selmân-ı pāk
Niçe envâc-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

3. **karanfül:**

Gazel 167

Mısra: 6

*(Far.) Karanfilgiller
familyasından otsu bir
süs bitkisi. (dianthus
caryophyllus).*

Bâğ-ı serinde seyr edip
o şâl-ı 'anberi
Sîmîn-sifâl içinde
karanfül demez misin

4. **karanfül:**

Gazel 238

Mısra: 10

*(Far.) Karanfilgiller
familyasından otsu bir
süs bitkisi. (dianthus
caryophyllus).*

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne ṭuresi
Sîm-sifâl içre karanfül
feslegen dedikleri

5. **karanfül:**

Müstezad 2

Mısra: 9

*(Far.) Karanfilgiller
familyasından otsu bir
süs bitkisi. (dianthus
caryophyllus).*

Sünbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlûb

karâr kıl:

1. **karârı:**

Gazel 155

Mısra: 8

Değişmez olma,

*devamlı ve sürekli
olma, sebat, istikrar.*

Havfım budur ki ğark
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı hasedim baħr-i
fenānıñ qararı yok

karār-dāde:

1. karār-dādesi: -sī

Gazel 47

Mısra: 4

*Karar verilmiş,
kararlaşmış.*

Fezā-yı sūķ-ı
maħabbetde çıkdı ol
ebrū
Qarār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

kārbān:

1. kārbān[1]:-[1]

Gazel 108

Mısra: 8

*Kārvan, kervan,
tüccar ve yolcu kafilesi.*

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[1] düzd-i dāġiye
ħaber verir ceres

kārbān-ı reh-i şāmı:

1. kārbān-ı reh-i şāmı: -ı

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şam yolunun
kervanları.*

Nālelerle geçecek
zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı
çeresinden biliriz

kār-güzār-ı fuķarā:

1. kār-güzār-ı fuķarā:

Kaside 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Yoksullara
yardımcı olan.*

Dest-gİR-i ʿulemā kār-
güzār-ı fuķarā
Dāniş-āmüz-ı der-i
şāfiʿ-i ehl-i ʿişıyān

kaʿr-ı derūn-ı ʿāşıkınıñ:

1. kaʿr-ı derūn-ı

ʿāşıkınıñ: -ı, -ınıñ

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Āşığın gönlündeki
derinlik.*

Kaʿr-ı derūn-ı ʿāşıkınıñ
yok nihāyeti

NİRĀN-ı nār velvele-ārā-
yı bİ-ħaziz

kaʿr-ı deryā-yı sefid:

1. kaʿr-ı deryā-yı sefid:

Kaside 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Akdeniz'in dibi.

Māʿ-i cārī olsa da ceş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baħr-i siyāhı
kaʿr-ı deryā-yı sefid

kār-ı himem:

1. kār-ı himem:

Kaside 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Himmetlerin işi.

Ey Hudāvend-i kerem
şāfiʿ-i ʿāşī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i
yem dūr-efşān

kār-ı nühüft:

1. kār-ı nühüft:

Gazel 179

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli beste olmak.

Bize gerdāniyeden
būselige
Muṭribā kār-ı nühüft
olsa maḳām

kār-ı nühüfte:

1. kār-ı nühüfte:

Gazel 181

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli iş.

‘Uşşāka faşl-ı devr-i
gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbul-i
dem-sāzdır sözüm

karīb:

1. karīb:

Gazel 22

Mısra: 5

Yakın.

Açmaz eylerse ruḥun
fi’l-hāl anı kılma karīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

karīb-i evliyā:

1. karīb-i evliyā:

Gazel 131

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Evliyalara yakın,

hısım.

N’ola pāyine yüz sürse
‘Acem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ‘uşşāka
karīb-i evliyādır şāt

karin olsa:

1. karin olsa: -sa

Kaside 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Yakın olmak; bir

şeye nail olmak, bir
şeye sahip olmak.

Ḳā’ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem karin
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmak ümīd

karış-:

1. karışdı: -dı

Gazel 83

Mısra: 5

Karışmak.

Karışdı dāne-i hālile
hāşılı zülfü
Ümīd-i hürmen-i dil
rūzgāra kalmışdır

karışma:

1. karışma:

Gazel 212

Mısra: 8

Bir araya gelmek,
katılmak.

İfrāt-ı neşāt ile dilā
olma ğam-ālūd
Ceyhūn-ı sirişkiñ ile
deryāya qarışma

2. karışma:

Gazel 212

Mısra: 1

Birinin işine veya
sözüne müdahale
etmek; engellemek,
araya girmek.

Zāhid yeter ol şöbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya qarışma

3. karışma:

Gazel 212

Mısra: 2

Birinin işine veya
sözüne müdahale
etmek; engellemek,
araya girmek.

Zāhid yeter ol şöbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya qarışma

4. **karışma:**
Gazel 212
Mısra: 4
*Birinin işine veya
sözüne müdahale
etmek; engellemek,
araya girmek.*

Gevher gibi terkib-i
mülük-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i ma'cün-ı
murabbāya karşıma

5. **karışma:**
Gazel 212
Mısra: 6
*Birinin işine veya
sözüne müdahale
etmek; engellemek,
araya girmek.*

Hall ile siriştin leheb-i
ıışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kimyāya karşıma

6. **karışma:**
Gazel 212
Mısra: 10
*Birinin işine veya
sözüne müdahale
etmek; engellemek,
araya girmek.*

Sen Ziver Efendiye bu
eş'arıñı Fennî

Hüccet deyü şun
destine imzāya karşıma

karşı çıkdılar:

1. **karşı çıkdılar:** -dı, -lar

Kaside 1

Mısra: 87

Kelime Tipi: -

Karşılama.

Çıkdılar karşı aña
cümle ehāli-i behişt
Turdular dest-i kemer-
beste güruh-ı ğilmān

karşılık sürme:

1. **karşılık sürme:** -me

Gazel 195

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Silahla karşılık
vermekten sakınmak.*

Nigāhı pür-tetikdir
karşılık sürme hāzer
eyle
Gerekdir Fenniyā havf
etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

karşılık turma:

1. **karşılık turma:** -ma

Murabba 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Karşı çıkmak.

Cenge turmuş ğamzesi
şan kâfir-i āteş-feşān
kıl hāzer sen karşılık
turma amān

karz-ı hasenim:

1. **karz-ı hasenim:** -im

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Güzel borç.

Hatt ber-āverde iken
fürkatine cān naqđın
Vech-i taħrīr ile karz-ı
hasenim kıldı nüfūz

kaş:

1. **kaş:** -iñ

Gazel 169

Mısra: 2

Kaş.

Nüş-ı mey-i la'liñ taleb
etdikçe 'atāşın
Çin eyleme ey mäh-
cebñim aña kaşın

2. **kaş:** -ı

Gazel 12

Mısra: 9

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
sevgilinin kaşı.

Rü'yet için 'id etmege
ol kaşı hilâli
Şâm-ı haţîña 'azm edip
anda ramazân et

3. **kaşı:-ı**

Gazel 87

Mısra: 10

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
sevgilinin kaşı.

Nokta-i hâliyle meşq-i
vechi üzre Fenniyâ
Ya kaşı ta'lim olunsa
hüsn-i haţţ bir râ çıkar

4. **kaşı:-ı**

Gazel 234

Mısra: 2

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
sevgilinin kaşı.

Şehir şehir velî pür-tâb
eden cemâliñ mi

Taraf taraf görünen
kaşı yâ hilâliñ mi

5. **kaşıñ:-ın**

Gazel 91

Mısra: 1

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
sevgilinin kaşları.

Meh-i nev mi kaşıñ âyâ
ki görüp 'id ederiz
Rûze-dâr-ı dili biz
ğurreye teşbîh ederiz

6. **kaşıñ:-ın**

Gazel 119

Mısra: 13

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
sevgilinin kaşları.

Hevâyî-meşreb olduñ
ay kaşıñ gitdikçe
'âlemde
Müjeñ âteş nigh âteş
'izârîñ lâlezâr âteş

7. **kaşı:-ı**

Gazel 231

Mısra: 2

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı II
Sevgilinin kaşları.

Şâm-ı haţţında
müzeyyen-tâb olunca
tal'ati
'd olur kaşı hilâliñ
vâkı' olsa rü'yeti

8. **kaşı:-ı**

Gazel 207

Mısra: 1

Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı.

Ey kaşı yâ egilme hezâr
âşnâlara
Kaddiñ hamîde etme
begim merhabâlara

9. **kaş:**

Gazel 122

Mısra: 4

Dizgini çekmek.

Zâhidâ dâmân-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irhâ anı sen
vâdi-i şeyhâne kaş

kāşaksak:

1. kāşaksak:

Gazel 154

Mısra: 10

?

Hvāhişle hemān uçkur-ı
şevk-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşüliyle kāşaksak

kāşāne:

1. kāşāneniñ:-niñ

Kıt'a 13

Mısra: 2

*Büyük, süslü köşk,
mükellef ev.*

Semiyi-i fahr-i ʿālem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffak oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

2. kāşāneniñ:-niñ

Kıt'a 14

Mısra: 5

*Büyük, süslü köşk,
mükellef ev.*

Resmin ʿarz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı
secencelveş olunca
berrāk

kaşd:

1. kaşd:

Gazel 166

Mısra: 5

Amaç.

Helāke kaşd ise yā
kaşlarıñ edip pür-çin
Ḥadeng-i gamzeleriñ
zaḥm-ı sine-çākime çek

2. kaşdıñ:-iñ

Gazel 38

Mısra: 9

Amaç, niyet.

Nāʿil olmaḡsa metāʿ-ı
vaşla kaşdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-ı ıřka tār u pūd

3. kaşdı:-ı

Gazel 111

Mısra: 1

Amaç, niyet.

Būsedir kaşdı eden
ʿārız-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḡsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

kaşd ed:

1. kaşd ed:

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cana kasdetmek.

Öldürmek.

Şanma çin etmede
ebrūsunu ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

2. kaşd ed:

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Amaçlamak.

Helāke kaşd edince
gamze-i cellād-ı ḥün-
riziñ
Şehid-i tiğ-ı ıřkıñ
gerden-i teslim
göstermiş

3. kaşd ed:-er, -se

Gazel 176

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Niyet etmek.

Derünundan çıkarmak
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı şāhib-i beyte

hemān tezyīd edip
çıkımmam

4. **kaşd ed:** -ip

Gazel 213

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir amaç güderek
bir işe girişmek, niyet
etmek.*

Bugün kürsīde gör kim
hıvāba vardı Fenniyā
vā'iz
Huzūrunda cemā'at
kaşd edip
hamyāzelendikçe

kaşd eyle:

1. **kaşd eyle:**

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Niyetlenmek;
öldürmeye çalışmak.*

Kaşd eyledikçe neşter-i
gamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāğ şīşe-i cānān
açar kıpar

kāse:

1. **kāse:**

Muhammes 1

Mısra: 7

*Cam, çini, toprak
vb.nden yapılmış
derince çanak.*

Biri kāse biri kâṭı'dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

kāse be-kef:

1. **kāse be-kef:**

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kāse elde.

Zāhid 'aqlın şaşırıp
zühdi perīşān etdi
Şahñ-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kāse be-kef

kaşı:

1. **kaşı:**

Gazel 55

Mısra: 5

Göz çukuru

*üzerinde bir yay gibi
uzanan, üzeri kıllarla
kaplı çıkıntı.*

'Uşşākı katl için ne
'aceb ey kaşı kemān
Dil-düz-ı tīr-i tīz-i
niğāhıñ baña nedir

kaşı kemān:

1. **kaşı kemān:**

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Keman kaşlı dilber
(kaşı kavisli ve düzgün
olması yönüyle).*

Şanma çin etmede
ebrūsunu ol kaşı kemān
Kaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

kaşide:

1. **kaşideyle:-(y)le**

Gazel 136

Mısra: 8

*Klasik Türk şiiri
nazım şekillerindedir
// şiir, övgü.*

Me'ālī muhtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me'ānīde
Kaşideyle kelāmım
bendini zencir eder
vā'iz

kāşif-i esrāra:

1. **kāşif-i esrāra:-a**

Gazel 182

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sırların
keşfedilmesi.*

Kāşif-i esrāra münkir
olsa ğam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne
gelmişlerdenim

kāşif-i gencīne-i fen:

1. kāşif-i gencīne-i fen:

Kaside 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sanat hazinesini
keşfeden.*

Bermekī-nuṭṭk-ı dehen
kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı sūhan
mevce-i baḥr-i ʿummān

kāşif-i rāz-ı derūn:

1. kāşif-i rāz-ı derūn:

Kaside 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönül sırrını
keşfeden.*

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfi-
i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn
ḥāzıḳ-ı mişl-i Loḳmān

kaşlarıñ pür-çin edip:

1. kaşlarıñ pür-çin

edip:-ip

Gazel 166

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kaşlarını
kırıştırmak.*

Helāke kaşd ise yā
kaşlarıñ edip pür-çin
Ḥadeng-i ğamzeleriñ
zaḥm-ı sine-çākime çek

kaşr-ı binā-yı arz-ı

muʿallā-yı bī-ḥaziz:

1. kaşr-ı binā-yı arz-ı

muʿallā-yı bī-ḥaziz:

Gazel 126

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yüksekteki yüce
arz binasının köşkü.*

Bir gün görürseñiz o
hemān ser-nigūn olur
Kaşr-ı binā-yı arz-ı
muʿallā-yı bī-ḥaziz

kaşr-ı cinān-ı vaşl-ı

yāre:

1. kaşr-ı cinān-ı vaşl-ı

yāre:

Gazel 143

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kavuşma
cennetinin köşkü.*

Mürtefiʿ kaşr-ı cinān-ı
vaşl-ı yāre nāʿilim
Zir-i şaḥn-ı şuffe-i
kāşāneden etdim ferāğ

**kaşr-ı kazā-yı ḥırmen-i
ādem:**

**1. kaşr-ı kazā-yı ḥırmen-
i ādem:**

Gazel 67

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İnsanlık
harmanındaki ilahi
takdir köşkü.*

Seyr et binā-yı gendüm
ü ʿömrin devāmını
Kaşr-ı kazā-yı ḥırmen-i
ādem yapar yıkar

kaşr-ı nev-bünyād:

1. kaşr-ı nev-bünyād:

Gazel 35

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni yapılı bir
köşk.*

Ḥayāl-i ʿarızıñ bir kaşr-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bağ-ı
İremāsā anı Şeddād

kaşr-ı nev-zemîni:

1. **kaşr-ı nev-zemîni: -i**

Kıt'a 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yeni tarz saray,
köşk.*

Bu kaşr-ı nev-zemîni
eyleyip ihyâ Mesîhâsâ
Felekde olmağa âvîze
kandîli sezâdir mâh

kaşr-ı zemîni:

1. **kaşr-ı zemîni: -i**

Gazel 211

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Köşke benzeyen
zemin şiri.*

Râsihiñ kaşr-ı zemîni
yücedir kim Fenniyâ
Çerha çıkmış güyiyâ
eyvân eyvân üstüne

kaş-ı reşen:

1. **kaş-ı reşen:**

Gazel 238

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

?

İd-i vaşlında mevâcib-i
bûs-ı la'liñdir lezîz
Baş-ı bostânıñdır ol
kaş-ı reşen dedikleri

kat:

1. **kat:**

Gazel 171

Mısra: 4

Kat, üst üste.

Tiğ-i şemşir-i müjeñ şal
leşker-i 'uşşâkıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da mâni'
degil

2. **katına: -i, -(n)a**

Gazel 197

Mısra: 2

Huzur, kat, nezd.

Şayyâdına vahşî ise ol
gözleri âhû
Varma katına
gelmeyecek çeşmine
uyhu

3. **katında: -i, -n, -da**

Gazel 156

Mısra: 1

*Huzur, yan,
makam. II Karşısında.*

Zâhid katında sübha-i
şad-dânemiz mi yok
Bezm içre yoğsa
çekmege peymânemiz
mi yok

kat' ed:

1. **kat' ed:**

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kesmek.

Olma mağlûb fiten-i
câmî bez[i]m içre yürü
Kat' eder ceş-i gamı
seyf-i mücellâdır kadeh

kat' edip:

1. **kat' edip: -ip**

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kesmek.

O mâha kilik-i dili verme
kat' edip yaramaz
Dağı katı küçücekdir
kapat artar yaramaz

kat' etmede:

1. **kat' etmede: -mede**

Gazel 110

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kesmemek,
bırakmamak.*

Dil-āzār zebān-ı yār ile
elfāzı ağyārıñ
Degil tev'em-i züccacı
şek ile kat' etmede
elmās

kat kat:

1. kat kat:

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok.

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kat kat

2. kat kat:

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu'ūd

3. kat kat:

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok.

Müşābih bād-zehre
dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı hasteye
‘ayn-ı şifā kat kat

4. kat kat:

Gazel 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst

üste.

Şehā sen büse ver kim
cāme-hvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

5. kat kat:

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok, pek çok II Üst

üste.

Şehā sen büse ver kim
cāme-hvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

6. kat kat:

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Çok, pek çok II Üst
üste.*

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsünüde
O çin-i berg-i zibā
ğabgabiñ mı dil-berā
kat kat

katar:

1. kaçarında:-ında

Gazel 53

Mısra: 7

Katar, sıra, dizi.

Zāhid kaçarında çü har
olsa gam degil
Ammā bu sür'at ile
licām-ı cemel kıpar

2. kaçar:

Kıt'a 4

Mısra: 14

*Arka arkaya,
sırayla.*

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb
Kaçar nākesiniñ ahter ü
mebāle vü mebāli

kaṭār-ı kudsiyâne:

1. kaṭār-ı kudsiyâne:-e

Gazel 220

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Melekler katarı.

Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için ağıyâr
Kaṭār-ı kudsiyâne nâḳa-
i maḥmil ḥar isterse

kaṭār-ı na'ra-i rindāna:

1. kaṭār-ı na'ra-i rindāna:

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Rindlerin

*naralarının sürüsü,
çokluğu.*

Şit-i derây-ı reh-
berimiz çınkıraklıdır
Zâhid kaṭār-ı na'ra-i
rindāna ḥar olup

2. kaṭār-ı na'ra-i rindāna:

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Rindlerin

*naralarının sürüsü,
çokluğu.*

Şit-i derây-ı reh-
berimiz çınkıraklıdır
Zâhid kaṭār-ı na'ra-i
rindāna ḥar olup

kâtı:

1. kâtı'dır:-dir

Muhammes 1

Mısra: 7

Sert.

Biri kâse biri kâtı'dır
âlâtı o nâ-çârın
Bu teşbihât ile yokdur
seniñde buña inkârın

katı küçücekdir:

1. katı küçücekdir:-dir

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Oldukça küçük.

O mâha kilik-i dili verme
kaṭı edip yaramaz
Daḥı katı küçücekdir
ḳapar artar yaramaz

kaṭı-ı merâtib edip:

1. kaṭı-ı merâtib edip:-ip

Kıt'a 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yeni makamlara
yükselmek.*

Merkezini buldu ol kaṭı-
ı merâtib edip
Piri nefes ḳıldı âlemde
aña çün velî

2. kaṭı-ı merâtib edip:-ip

Kıt'a 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Yeni makamlara
yükselmek.*

Merkezini buldu ol kaṭı-
ı merâtib edip
Vâḳıf-ı sırr-ı ledün olsa
n'ola bî-gümân

kaṭı-ı ümmîd eyleyip:

1. kaṭı-ı ümmîd eyleyip:-

Y, -ip, -

Gazel 143

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ümidini kesmek.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi
seyl-âb-ı eşk etdi ḥarâb
Kaṭı-ı ümmîd eyleyip
virânedenden etdim ferâg

kâtib-i kudret:

1. **kātib-i kudret:**

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kudret sahibi kâtip,
Allah.*

Meşk-i haṭı(nı) ta‘līm
edip kātib-i kudret
Ṭıfl-ı dile kılmış anı
pür-ḥâlle menkûṭ

2. **kātib-i kudret:**

Gazel 116

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kudret yazıcısı. II
Allah.*

Elif kaddiñ dehāniñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar kılmış kātib-i kudret
saña ta‘līm göstermiş

katında:

1. **katında:**

Gazel 55

Mısra: 10

*Huzurunda, nezdin
de.*

Pek çok da iftiḥārı ko
bi’llāh Fenniyā
Şā‘ir katında böyle
sühanlar fesānedir

kaṭ‘iyye:

1. **kaṭ‘iyyesi: -sı**

Gazel 144

Mısra: 5

*Kati olarak,
kesinlikle.*

Kaṭ‘iyyesi de var ise
‘uṣṣāka çok değil
Geh luṭf-ı naḫd-i
vaşlın[ı] etmekte gāh
dirig

katl:

1. **katl:**

Gazel 55

Mısra: 5

*Katletmek,
öldürmek.*

‘Uṣṣākı katl için ne
‘aceb ey kaşıkemān
Dil-düz-ı tır-i tiz-i
niğāhıñ baña nedir

2. **katline: -i, -n, -e**

Gazel 71

Mısra: 6

(Ar.) Öldürme.

Taḥt-ı ebrūda zuhūr
etdi ḥüs[ü]n-i ḥaṭṭıñ
Kaṭline ‘uṣṣākınıñ
tuğrālı fermāniñ mı var

3. **katlime: -im, -e**

Gazel 5

Mısra: 9

Öldürme, katletme.

Ṭığ-ı niğehiñ katlime ol
hükm-i ḳazā lik
Da‘vā-yı deme ḥüsn-i
ḥaṭıñ ḥüccet-i ibrā

4. **katlimi: -i, -m, -i**

Gazel 144

Mısra: 9

Öldürme.

Ṭığ-ı müjeyle katlimi
ḳaḏīya ḥükm için
Da‘vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirig

katl edip:

1. **katl edip: -ip**

Gazel 242

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Katl edip ‘uṣṣākını
rü’yāda ammā ba‘d-ez-
in

Vuşlat ile ol mu‘abbir
ḥüsn-i ta‘bīr eyledi

2. **ḳatlı edip:-ip**

Gazel 209

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Katletmek:İnsan

öldürmek.

Bugün seyr-i Bebekde

ḳatlı edip ‘uṣṣâkıını

Fennî

Boyandı ḥançer-i tîğ-ı

niğâh-ı dîdesi ḳana

ḳatlı et:

1. **ḳatlı et:**

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Ḳatlı etse tîğ-ı ğamzesi

da‘vâ-yı züllüne

Ḳâdî-i ḫal‘atında dü-

çeşmi güvâhımız

2. **ḳatlı et:**

Gazel 199

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Su‘âl eyleser la‘lin būs

ederken ḥvâb-ı ğafletde

Beni ḳatlı et ya cân baḥş

et deyü yâre cevâbım

bu

3. **ḳatlı et:**

Gazel 226

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Cennet isterseñ eger

mâr raḳîbi ḳatlı et

Ġaraẓıñ rü‘yet-i dîdâr

ise cân ürkütme

ḳatlı eyle:

1. **ḳatlı eyle:-y, -ip**

Gazel 209

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Bıçağıyla beni ḳatlı

eyleyip ol şūḫ-ı

mestâne

Boyandı ḥançer-i tîğ-ı

niğâh-ı dîdesi ḳana

ḳatlı ol:

1. **ḳatlı ol:**

Gazel 22

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ölmek, yok olmak,

mahvolmak.

Taḫtgâh-ı sîne-i yâra

cülüs ister raḳîb

Fâriğ olsun bu

hevesden ḳatlı olur

şâhib-ḥurûc

ḳatre:

1. **ḳatreyem:-y, -em**

Gazel 182

Mısra: 12

Damla.

Hâmid-i mürşid gibi

sultâna Fennî yüz sürüp

Ḳatreyem mevc-i yem-i

‘ummâna

gelmişlerdenim

2. **ḳatredir:-dir**

Kit'a 1

Mısra: 14

Damla.

Nice vaşf eyleyem ben

siyemmâ zıll-ı Yezdâni

Zebânım ḳatredir

deryâ-yı cüd-ı şevket-

ârâya

3. **ḳatreyem:-y, -em**

Murabba 2

Mısra: 19

Damla.

Ḳatreyem nezdinde

bi’llâhi aniñ ben

Fenniyâ

Hâtif-i şâhib-belâgat
ma'rifet deryâsıdır

katre katre:

1. katre katre:

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Damla damla.

Bed-liqânıñ
çehresinden güyiyâ ağu
açar
Katre katre hün-feşân-ı
zahmı şanma zâhidiñ

katre-i şad-pâresi:

1. katre-i şad-pâresi: -si

Kıt'a 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz parçası damla.

Dür-feşân olsa n'ola
nîsân âbı dem-be-dem
Baħr-i rîzân olmada şan
katre-i şad-pâresi

kavl-i eşah:

1. kavl-i eşah:

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doğru söz.

Bir kavl-i eşah yok mu
bu 'âlemde havâdis
Güftâr-ı dürüg oldu o
her femde havâdis

2. kavl-i eşah:

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doğru söz.

Hüsn-i hattıñdır şehâ
nür âyeti kavl-i eşah
Noқта-i hâl-i lebânıñ
ħarf-i da'vât-ı kadeħ

3. kavl-i eşah:

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Doğru söz.

Fenni-i bî-çâreniñ
baħşinde kıl ü kâl yok
Hüsn-i hattıñdır şehâ
nür âyeti kavl-i eşah

kavs-i kuzah:

1. kavs-i kuzah:

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Bâzularındır ey meh-i
tâbân tuhaf baña
Kavs-i kuzah riķâbıma
olsa revâ 'abeş

2. kavs-i kuzah:

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Sîm-bâzuñdur felekde
'aşıķa cânâ revâ
Egnime şâl olsa
maķbülüm degil kavs-i
kuzah

3. kavs-i kuzah:

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Düşına almaz revâ olsa
aña kavs-i kuzah
Bî-riyâ şüfi felekde şâla
etmez i'tibâr

4. kavs-i kuzah:

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Ebrūların ki kav̄s-i
kuzahdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i
müjeñ çok ziyān verir

5. kav̄s-i kuzah:

Kıt'a 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Felek gūş eyleyince
ṭablınıñ āhengini seyr
et
Eder kav̄s-i kuzah āvīze
bir elvān-ı Bengāli

6. kav̄s-i kuzah:

Kıt'a 12

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Gökkuşağı.

Ṭāqī-i elvānını kav̄s-i
kuzah seyr edip
Şahn-ı felekde ṭulūṣ
eylemez ol çok zemān

kayd-ı me'āşīñ:

1. kayd-ı me'āşīñ: -iñ

Gazel 169

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yaşam kaydı.

Tā olmayıcağ sırr-ı
me'ād ile şafā-yāb
Zahmet verir 'ālemde
saña kayd-ı me'āşīñ

kaysveş mecnūnuñ

olmak:

1. kaysveş mecnūnuñ

olmak: -mak

Murabba 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Kays gibi Mecnunu
olmak.*

Ḳaysveş Mecnūnuñ
olmak ya nedir derseñ
sen o
'Uḡde-i zencīr-i zūlf ü
ṭurreniñ sevdāsıdır

każā:

1. każā:

Gazel 48

Mısra: 3

Hata, yanlışlık.

Ḥavfım budur każā ile
diller şehīd olup
Tīğ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

kazandır:

1. kazandırmış: -miş

Gazel 120

Mısra: 14

*Kazanamasını,
temin etmesini
sağlamak.*

Verip sermāye-i Bākī-i
nazmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sā'at içre māl-i
Ḳārūn kazandırmış

kebāb:

1. kebāb:

Gazel 233

Mısra: 7

*Ateşe karşı
kızartılmış et, büryân.*

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāğar dil
kebāb
Pīr-i 'ışkıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyeti

2. kebābım: -ım

Gazel 199

Mısra: 2

*1. Ateşte
alazlanarak veya
kavrularak pişirilen her
türlü nesne. 2.
Doğrudan doğruya
ateşte veya kap
içerisinde pişirilen et.*

Ꞑadeḫ eşmim iki şişe
tolu eşkim řerābım bu
Cigerden mā-ḫazar bir
loḫma cānāna kebābım
bu

3. **kebābım: -ım**

Gazel 94

Mısra: 7

Yanmış,

*kavrulmuş; acı ve keder
ile dolu olan. Kebap gibi
kavrulmuş gönül.*

Sirişkim mey kebābım
mā-ḫazar ḫün-ı ciger
puḫte
Derün-ı sūziřim pür-
āteř-i tennürdur sensiz

4. **kebāb:**

Gazel 232

Mısra: 5

*"Ateşle kızartılmış
et".*

Mā-ḫazar ḫıldım
cigerden ben de bir
loḫma kebāb
Sīḫ-i tennür-ı dilān-ı
‘āřıřa cız bız gibi

kebbād:

1. **kebbād:**

Gazel 35

Mısra: 8

*Reçeli yapılan,
meyvesi acı bir
nârenciye çeşidi.*

Diliñ bülbül řaçıñ
sünbül ruḫuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

kebk:

1. **kebk:**

Gazel 186

Mısra: 1

Keklik.

Kebk olur ğıbta-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭütiye řuḫka gelir şive-i
ğüftārından

kebüter:

1. **kebüter:**

Kaside 1

Mısra: 45

F. Güvercin.

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbāniñ biri oldu biri
daḫı derbān

kec:

1. **kec:**

Gazel 113

Mısra: 10

*Eğri, çarpık II
namuslu, ğüvenilir
olmayan.*

Ağyāra edip küře-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
nigeḫiñ ey ḫad-i ser-keş

keder:

1. **keder:**

Gazel 240

Mısra: 2

*Acı, üzüntü, dert,
sıkıntı, ızdırıp, tasa,
gam.*

Pür-tāb-ı ḫüsnüñ ey
şeh-i Dārā ḫamer gibi
Ḳoymaz felekde
zulmet-i ğamdan keder
gibi

kedersizce:

1. **kedersizce:**

Gazel 224

Mısra: 1

Kedersizce.

Bizimle meclis olsa
sāḫiyā maḫfi kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb

rağs eyleyip gelse
zararsızca

kedū:

1. kedū:

Gazel 192

Mısra: 8

Kabak (Kafatası).

Hırām-ı nāzenini diller
görünce kāmētīñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

kedū-yı serini:

1. kedū-yı serini: -i, -n, -i

Gazel 202

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Baş kadehi.

Meclisde şimāh-ı dem-i
mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı
serini lu‘bet-i vınka

kehf-i gerd:

1. kehf-i gerd:

Kaside 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Toprağa sığınma.

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd

Pāsbānīñ biri oldu biri
dağı derbān

kehl-i siyāh:

1. kehl-i siyāh:

Gazel 144

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Siyah sürme.

O mīl-i mukaḥḥal bir
meşāta luṭf edip
Çek didesine kehl-i
siyāh dirīg

keh-keşān şanma:

1. keh-keşān şanma: -ma

Kaside 1

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Samanyolu

zannetme.

Keh-keşān şanma anı
esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pādīşehiñ reh-
güzerinde ‘unvān

kelām:

1. kelām:

Kaside 1

Mısra: 106

Dil, söyleyiş.

Bir ġarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel aḥir
Ne sem‘ var ne ‘aql var
ne kelām u ne lisān

2. kelāmım: -ım

Gazel 136

Mısra: 8

Söz, kavf.

Me’āli muḥtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me‘ānide
Kaşideyle kelāmım
bendini zencir eder
vā‘iz

kelāmı ḥatm et:

1. kelāmı ḥatm et:

Kaside 2

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Sözü tamamlamak.

Fenniyā ḥatm et kelāmı
kıl du‘ā-yı devletin
Ḥaḥ Te‘ālā eylesin
‘ömr-i hümāyunun
mezid

2. kelāmı ḥatm et:

Kıt'a 8

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Sözü tamamlamak.

Du‘ā kıl Fenniyā hatm
et kelāmı hırelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfūz eylesin
Mennān

kelām-ı ta‘nı:

1. **kelām-ı ta‘nı: -ı**

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ayıplama sözleri.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıķma
mīnānıñ kelām-ı ta‘nı
kes

kelām-ı tūti-i gūyā:

1. **kelām-ı tūti-i gūyā:**

Gazel 105

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Konuşan papağanın
sözleri.*

Sa‘īdiñ fehm eder ‘ārif
olanlar Fenniyā nuṭķın
Dehānından kelām-ı
tūti-i gūyā çıkar çıķmaz

kelb-i pīrānı:

1. **kelb-i pīrānı:**

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ihtiyar köpek.

Ḳanķı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānıden etmez
hirre-i mey-ḥāne ḥaz

kelek:

1. **kelekse: -se**

Gazel 203

Mısra: 1

*Yeterli derecede
olgunlaşmamış, ham.*

Būstān-ı dilde cevri o
māhıñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

kem:

1. **kem:**

Gazel 61

Mısra: 8

*1. değersiz 2. kötü,
fena.*

Ḳayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden
ruḥsārı kem degildir

2. **kem:**

Gazel 183

Mısra: 12

*1. değersiz 2. kötü,
fena.*

Tiğ-ı gāmzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü’yāyı güzel
ta‘bīr edip kem
görmedim

kem eder:

1. **kem eder: -er**

Kaside 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kötülük yapmak.

Mā‘-i cārī olsa da ceşş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı
ḳa‘r-ı deryā-yı sefid

kemāl:

1. **kemāliyle: -i, -ile**

Gazel 120

Mısra: 5

*Ar. Erginilik,
olgunluk, pişkinlik.*

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāķiveş nev-
res nihāl ammā
şulandırmış

2. **kemāliyle**: -i, -y, -le

Gazel 9

Mısra: 3

*Olgunluk, yetkinlik,
bilgi ve tecrübede
yeterli olma durumu.*

Kemāliyle olup gūyā
nihāl-i bāğ-ı ‘ālemde
Temāšā kıl muḥannā ol
benāni dāne-i ‘unāb

kemāli yok:

1. **kemāli yok:**

Murabba 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Olgunluğu
olmamak.*

İmtizāc etmekde yok
aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
ḥarāb elde şaḳalı
zāhidiñ

kemān:

1. **kemān:**

Gazel 47

Mısra: 4

Kavis, yay II Kaş.

Fezā-yı sūḳ-ı
maḥabbetde çıkdı ol
ebrū

Ḳarār-dādesi şimdi
kemān behāsinadır

2. **kemān:**

Gazel 55

Mısra: 5

*Yay biçiminde -
Sevgilinin kaşları için
kullanılmıştır.*

‘Uşşāḳı ḳatlı için ne
‘aceb ey kaşı kemān
Dil-düz-ı tır-i tiz-i
niğāhiñ baña nedir

3. **kemān:**

Gazel 118

Mısra: 3

*Yay (sevgilinin yay
gibi kaşı).*

Gūyiyā bini se-perdir
gamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

4. **kemānı**: -ı

Gazel 217

Mısra: 12

Keman.

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyyā dünyāyı ol āfet

Niğāhı tır-i ebrūsu
kemānı olmamaḳ üzre

kemānvār:

1. **kemānvārıdır**: -ıdır

Gazel 46

Mısra: 12

Yay gibi.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoğrisına
ḳaddi kemānvārıdır

kemend-i sırrına:

1. **kemend-i sırrına**: -ı, -
n, -a

Gazel 155

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sır kemendi.

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihāniñ medārı yok

kemer:

1. **kemer**: -i

Gazel 235

Mısra: 4

Bel kuşağı.

Cūyān olur miyānına
ḳıldıḳça naḳar

Bir āb-ı şāfdır kemeri
içre hañçeri

kemersizce:

1. **kemersizce:**

Gazel 224

Mısra: 10

Kemersizce.

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fennī

Der-āgūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

kemḥā:

1. **kemḥāyı: -yı**

Gazel 62

Mısra: 10

*İpek kumaş; havsız
kadife.*

Zāhid metā^c-ı zūhdini
‘arz etse şūfiyā
Kemḥāyı fehm ederdi
ne güne kumāş olur

kenār:

1. **kenārı: -ı**

Gazel 155

Mısra: 2

*Bir şeyin, bir yerin
bitiş kısmı veya yakını,
kıyı. II Sahil.*

Bir bādedir ki būse-i
la^cliñ ḥumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışkıñ kenārı yok

kenār-ı baḥre:

1. **kenār-ı baḥre: -e**

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Deniz kenarı.

Dürr-i güftārı n’ola
dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḥāme-i
eş‘ārımız oldu yemimiz

kenār-ı baḥr-i maḳālāta:

1. **kenār-ı baḥr-i**

maḳālāta: -a

Gazel 204

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sözler denizinin

sahili.

Seyr eyle nazmım Ziver
Efendiye Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i
maḳālāta dürrü bih

kenār-ı baḥr-i nazm:

1. **kenār-ı baḥr-i nazm:**

Gazel 35

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Nazım denizinin

kenarı.

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanzīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i nazmım
eylesin yārān-ı Sa^cd-
ābād

kenār-ı baḥr-i nazma:

1. **kenār-ı baḥr-i**

nazma: -a

Gazel 124

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Nazım denizinin

kenarı.

Yem-i ṭab^cından iḥrāc
eyleyip şā^cir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i nazma
zīb-i silk eyler idi
ḡavvāş

kenār-ı baḥr-i nazmım:

1. **kenār-ı baḥr-i**

nazmım: -ım

Kıt'a 8

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nazım denizinin

kenarı.

Daḡı çokdur kenār-ı
baḥr-i nazmım söylese

ammā

Yeter taşdı'ce bā'ış olma
ey kilik-i güher-efşān

kenār-ı baħr-i nazmıma:

1. **kenār-ı baħr-i**

nazmıma: -ıma

Gazel 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nazım denizinin

kenarı.

Bu ŧi'r-i nev-zemīni
seyr için tanzīr eyle
Fennī

Kenār-ı baħr-i nazmıma
Sa'd-ābād eylesin aħbāb

kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i

hınnāsında:

1. **kenār-ı bezmgāh-ı**

**leyl-i hınnāsında: -sı, -n,
-da**

Kıt'a 10

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kına gecesı

oturumunun kenarı.

Uçup cādū gibi 'azm et
yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-
i hınnāsında ŧeb-tāb ol

kenār-ı cāmda:

1. **kenār-ı cāmda: -da**

Gazel 237

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kadehin kenarı.

Dāne-i engūru misket

mi kenār-ı cāmda

Hāl-i müŧgīn-i lebiñ mi

ol ħabāb-ı bāde mi

kenār-ı cūda:

1. **kenār-ı cūda: -da**

Gazel 230

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nehir kıyısı.

Kenār-ı cūda 'arz et

serv-i bāg-ı kıadd-i

mevzūnu

Gel ey serv-i ħirāmım

ser-nigūn et bīd-i

mecnūnu

kenār-ı kulzüm-i tab'ı

lezīziye:

1. **kenār-ı kulzüm-i tab'ı**

ı lezīziye: -y, -e

Gazel 185

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lezizī'nin tabiat

denizinin sahili.

Kenār-ı kulzüm-i tab'ı

Lezīziye Fennī

Melek deyü bu

manzūmu bir gazel

çekelim

kenār-ı muşhaf-ı

ruhsārına:

1. **kenār-ı muşhaf-ı**

ruhsārına: -ı, -n, -a

Gazel 213

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüz

sayfasının kenarı.

Kenār-ı muşhaf-ı

ruhsārına ħaṭṭ gelse
dillerde

Olur cildi ħayāli

mu'teber

ŧirāzelendikçe

kendi:

1. **kendi:**

Gazel 53

Mısra: 10

Kişinin öz varlığı,

zâtı.

Vaşl-ı nigāri güft-i leziz

ile cerr edip

Kendi dilān-ı tazedem
ey dil ʿasel kopar

2. **kendiñi: -ni**

Gazel 122

Mısra: 2

*Kendi, zat; cisim,
varlık.*

Ol büt-i ʿsā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Mañşürveş çek
kendiñi meydāna aş

3. **kendi:**

Gazel 57

Mısra: 10

*"Kendi" dönüşlülük
zamiri.*

ʿAzm etdi künc-i laʿline
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ʿişret eder
mā-beynedir

4. **kendiñe: -n, -e**

Müstezad 2

Mısra: 17

*"Kendi" dönüşlülük
zamiri.*

Bend etmek için
kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş koyma sen anı

kendiden:

1. **kendiden: -den**

Gazel 47

Mısra: 9

*Kendinden.
kendisinden.*

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyāde verme şağın
rāygān behāsinadır

kendimi bildim bileli:

1. **kendimi bildim bileli:**

Gazel 143

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
*Öteden beri,
eskiden beri.*

Ṭāʾir-i qudsam behişt-i
lāneden etdim ferāğ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāğ

kendin:

1. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 1

Kendisini.

Her kaçan ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı
dildār kendin gösterir

Şafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

2. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 2

Kendisini.

Her kaçan ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı
dildār kendin gösterir
Şafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

3. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 4

Kendisini.

Zahm-ı pür-ḥūn-ı dil-i
ğam-ḥvār kendin
gösterir
Çāk edip kışrın derūn-ı
sīneden gül gönçeveş

4. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 6

Kendisini.

Sebze-zār-ı ḥaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhar kendin
gösterir

5. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 8

Kendisini.

Yāre ‘arz etse n’ola
derd-i derūnu ‘ışk-ı dil
Hāzık-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

6. **kendin:**

Gazel 68

Mısra: 10

Kendisini.

Hüsn-i haṭṭ tahrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Zīver-i maẓmūn ile
eş‘ār kendin gösterir

kendini:

1. **kendini:**

Gazel 136

Mısra: 6

*Kendi dönüşlülük
zamiri.*

Sürüp maẓmūn-ı naḫdi
meclise sā’il-şifat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vā‘iz

kendini atar:

1. **kendini atar:-ar**

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bile bile tehlikeli
bir işe girişmek.*

Görünce şerbet-i la‘lin
tevaḫḫuf etmeyip Fennī
Atar darü’ş-şifāya
kendini divānedir elfāz

kendini yerden yere

urup:

1. **kendini yerden yere**

urup:-up

Kaside 1

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

*Kendini yerden
yere vurmak.*

Bindi şeytān atına dedi

‘azāzil eyvāh

Urup ol kendini yerden

yere kıldı efgān

kenzi:

1. **kenziyi:-y, -i**

Gazel 143

Mısra: 11

Şair çocuk.

Fenniyā mahrem edip
Kenziyi sırr-ı nazmıma

Nā-şināsān-ı hüner
bīgāneden etdim ferāğ

kenz-i dehān:

1. **kenz-i dehān:-ı, -n, -
da**

Gazel 43

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ağız hazinesi.

Naẓar kıl Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākizedir ol zī-
kıyam dūr-dāneden
me’hūz

kenz-i derūn:

1. **kenz-i derūn:**

Gazel 73

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İç hazinesi // kalp
hazinesi.*

Dürr-i vişālını kenz-i
derūnunda hıfz eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

kenz-i fem-i esrārından:

1. **kenz-i fem-i**

esrārından:-ı, -n, -dan

Gazel 186

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Sırlı dudağın
hazinesi.*

Fenniyā Ḥayri Efendiye
ne mümkün tanzīr
Dür nişār etmede kenz-i
fem-i esrārından

kenz-i fūnūna:

1. kenz-i fūnūna: -a

Kıt'a 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dağınık fenlerin
hazinesi // Farklı
ilimlerde bilgi sahibi
olmak.*

Muḳārin olmağa sa'y et
tevāzu' ile olunan
Eger mālīk olam kenz-i
fūnūna derseñ aḥbāb ol

kenz-i ḥafī:

1. kenz-i ḥafī:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gizli hazine II

*Kenz-i ḥafī: Ben gizli bir
hazine idim, bilinmeye
muhabbet ettim,
bilineyim diye
mahlûkatı yarattım."*

*hadisine gönderme
yapılmaktadır.*

Fennī ḳo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḥafī merkez-i
levvāmeye şıgmaz

kenz-i lā-yefnāsını:

1. kenz-i lā-yefnāsını: -
sını

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sonu olmaz,
tükenmez bir hazine.*

Men 'aref sırrın edip
mir'āt-ı ḳalbmde 'ayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf
u 'aṭā ḳıldı baña

kepāze:

1. kepāze:

Gazel 122

Mısra: 7

*Utanılacak bir
duruma düşmek.*

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma
ḳāmetiñ cānāne yaş

ker ü fer:

1. ker ü fer:

Gazel 54

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Savaştā, bir aralık
geriledikten veya
geriler gibi
göründükten sonra
tekrar saldırma.*

El çekip zeyl-i kibār-ı
ḡirreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer
cühhāle etmez i'tibār

kere:

1. kere:

Gazel 154

Mısra: 10

Defa.

Ḥvāhişle hemān uçḳur-ı
şevḳ-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşūliyle ḳaşakşak

2. kere:

Gazel 176

Mısra: 5

Defa.

Ki ḳıksa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle ba'd-ez-īn bir
iki nev-īd edip ḳıkmam

3. kerecik:

Gazel 222

Mısra: 8

Defa.

Baħr-i ʿiřka ğarķ olup
gitdim aman dād ey
felek

Ĥızırveř bir kerecik bāri
yetiş imdādıma

kerem:

1. kerem:

Gazel 3

Mısra: 7

*Ar. 1. Nefâset, izzet,
şeref. 2. İhsân,
alicenâbane inayet.*

Ehl-i iħsân etmede mâzî
vü müstaķbel kerem
Görmedik bir naķd-i
ĥâzır şarf edip eyler
binâ

2. keremi: -i

Gazel 15

Mısra: 9

*(Ar.) Cömertlik,
iyilik, baĝıř, ihsan.*

Çerĥiñ keremi ķıldı
niyâzım ile Fennî
Bu penbe-i dâĝım saña
bir jende mürüvvet

kerem kıl:

1. kerem kıl:

Muhammes 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Cömertlik etmek,
asalet göstermek.*

Baħîl olma kerem kıl
ʿâleme iħsânını var et
Devâ mı ʿaksine
devrânla böyle yürü çık
git

2. kerem kıl:

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Lutfet, cömertlik
göster.*

Vařlıñla şinâverlik edip
ĝâhi kerem kıl
Baħr-i ĝam-ı ʿuřřâķıña
her ķanda mürüvvet

3. kerem kıl:

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kerem göstermek,
lütfetmek.*

Gelip ibrâm ederse
sâķiyâ bezm içre

aĝyārân

Kerem kıl büse verme
merd-i rindâna ayaĝıñ
baş

keremkâr:

1. keremkârına: -ına

Gazel 121

Mısra: 8

*Kerem sahibi,
cömert (kimse).*

Dil nâʿil olur sâʿilveř [o]
niʿmet-i vaşla
Ķıldıkça keremkârına
cerrâr tabaşbuş

keremkâr-ı cihân:

1. keremkâr-ı cihân:

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dünyanın
cömerdi/baĝıřlayanı.*

Esmâ Sulţân-ı celâdetli
keremkâr-ı cihân
Yapmaĝa bu ĥavzı sevķ
etdi dil-i sitâresi

kerr ü ferriñi:

1. kerr ü ferriñi: -iñ, -i

Gazel 170

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güç ve kuvvet,
görmek ve heybet.*

Vā'iz ço sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefil fil

kerre:

1. kerre:

Gazel 92
Mısra: 7
Defa, kez.

Yürü havf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin feth
eder kaçır kaçmaz

2. kerre:

Gazel 110
Mısra: 12
Defa, kez.

Yem-i giryāna ğark
olmazdan aqdem ey
felek luş et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[1]r İlyās

3. kerre:

Gazel 121
Mısra: 5
Defa, kez.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uřřāķına
her bār tabaşbuş

4. kerre:

Gazel 121
Mısra: 5
Defa, kez.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uřřāķına
her bār tabaşbuş

5. kerre:

Gazel 152
Mısra: 4
Defa, kez.

Telef etdi hezārān
naqd-i cānı reh-i
'ıřķıñda
Tereşhum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inřāf

6. kerre:

Gazel 154
Mısra: 1
Defa, kez.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi çabuķ baķ

Ey pīr-i muġān sen bize
gel kıl babalıķlık

kes:

1. kestigi: -tik, -i

Gazel 171

Mısra: 9

*T. Kesici bir aletle
ayırmak.*

Ben bu limeġāh-ı
ġamda kestigi hvāhem
şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı
bürrān olsa da māni'
degil

2. kes:

Gazel 112

Mısra: 6

*Ayırmak,
koparmak.*

Zāhidā riş-i dırāziyla
gelip şa'n ederek
Çañına ot tıķma
mīnāniñ yeter dendāne
kes

3. kes:

Gazel 95

Mısra: 1

*Far. Kimse, kişi,
şahıs.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfī kes istemez
Bu şahn-ı gülde bülbüle
ğayrı ses istemez

kes-:

1. **kes:**

Gazel 108

Mısra: 6

*Bırakmak, vaz
geçmek.*

Zāhidā riş-i dırāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıqma
mīnānıñ kelām-ı ʔa'nı
kes

kesbi:

1. **kesbiye:** -y, -e

Gazel 190

Mısra: 9

Şair Kesbî.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammā
Naẓīre iltimās etmiş
sūḥan-dānıñ
ķamusundan

kesb-i kabîh:

1. **kesb-i kabîh:**

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kötü kazanç.

O perī dūd-ı firāķın
içirip ʕuşşāķa
Ḥayf kim sūķ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ķabîh

kesb-i selāset:

1. **kesb-i selāset:**

Gazel 175

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Akıcılık kazanmak
ve incelik edinmek.*

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūķ-i nazımda şı'rini
sen yāl u bāl bil

kesb-i sūḥan:

1. **kesb-i sūḥan:**

Gazel 238

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Güzel şüirler
söylemek.*

Sūķ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb
ʕilm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

keşiş:

1. **keşiş:**

Gazel 117

Mısra: 2

Papaz, rahip.

Fikr-i İncil ḥaṭ-ı ḥaddiñ
ile kāfir-ķiş
Ķıldıñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşiş

keşkül:

1. **keşkülde:** -de

Gazel 89

Mısra: 4

*Eskiden gezginci
Kalenderî dervişlerin
halktan aldıkları
yiycekleri karışık
olarak içine koydukları,
Hindistan cevizi kabuğu
veya abanozdan
yapılmış, 20 – 30 santim
boyunda, iki yanından
geçirilmiş bir zincirle
omuza asılan kayak
biçiminde kap, keşkül.
Kaynak:Kubbealtı
Lugatı.*

Nice seyyāḥ-ı ʕālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ʕāşıkıñ
keşkülde yārıdır

2. keşkölü: -ü
Gazel 245
Mısra: 10
Eskiden gezginci
Kalenderî dervişlerin
halktan aldıkları
yiyecekleri karışık
olarak içine koydukları,
Hindistan cevizi kabuğu
veya abanozdan
yapılmış, 20 – 30 santim
boyunda, iki yanından
geçirilmiş bir zincirle
omuza asılan kayık
biçiminde kap, keçkül.
Kaynak:Kubbealtı
Lugatı.

Hâle hırmendir kevâkib
dâne gendüm hezârân
Pîr-i çerhiñdir
muşanna‘ mäh-ı nevdır
keşkölü

keşköl-i zer:

1. keşköl-i zer: -dir
Gazel 200
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Altın keşköl.

Hâle hırmên dâne-i
gendüm kevâkib hâşılı
Pîr-i çerha keşköl-i
zerdir muşanna‘ mäh-ı
nev

keştî-i baħr-i fikr-i

ġama:

1. keştî-i baħr-i fikr-i
ġama:
Gazel 168
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Üzüntünün fikir
denizindeki gemisi.

Keştî-i baħr-i fikr-i
ġama bâdbân mısın
Dâ‘im ġüşâde-bâd-ı
taħassürle pür dilâ

keştî-i dil ü cāna:

1. keştî-i dil ü cāna: -a
Gazel 131
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Can ve gönül
gemisi.

Meşakkat çekdirir
‘azminde keştî-i dil ü
cāna
Revānı ‘aks olunca
‘azm-i dildāra belādır
Şat

keştî-i ṭab‘-ı nev-heves:

1. keştî-i ṭab‘-ı nev-
heves:
Gazel 60

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aceminin yaratılış
gemisi.

Baħr-i naz[ı]mda şî‘r-i
Refî‘ā ki Fenniyā
Keştî-i ṭab‘-ı nev-
hevesiñ nāhüdāsıdır

keştî-i ümîd-i dil-i

‘uşşāk:

1. keştî-i ümîd-i dil-i
‘uşşāk:

Gazel 158

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âşıkların gönül
ümidinin gemisi.

ġarķ olmada keştî-i
ümîd-i dil-i ‘uşşāk
Duş oldu yem-i fūrķata
ħayfā ki rehā yok

keştî-i vişāline:

1. keştî-i vişāline: -i, -n, -
e

Gazel 203

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma gemisi.

Çekdirme baħr-i
fūrķate bu rüzġār ile

Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

ketān:

1. ketān:

Gazel 51

Mısra: 5

Keten.

Nessāc-ı ʿıṣṣa nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehan bilir

kevākib:

1. kevākib:

Gazel 110

Mısra: 9

Yıldızlar.

Dirīgā biçmege maḥşūl-
ı ʿömrü māh-ı nevdır
dās
Felekde hāle ḥırmendir
kevākib dāne-i ervāḥ

2. kevākib:

Gazel 200

Mısra: 9

Yıldızlar.

Hāle ḥırmenden dāne-i
gendüm kevākib ḥāşılı
Pīr-i çerḥa keşkül-i

zerdır muşannaʿ māh-ı
nev

3. kevākib:

Gazel 245

Mısra: 9

Yıldızlar.

Hāle ḥırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḥiñdir
muşannaʿ māh-ı nevdır
keşkülü

4. kevākib:

Muhammes 1

Mısra: 23

Yıldızlar.

Felekde hāle-i
ḥırmendir kevākib
dāne-i ervāḥ
Dirīgā biçmege maḥşūl-
ı ʿömrü māh-ı nevdır
dās

kevkeb-i dümbāle:

1. kevkeb-i dümbāle:

Kıt'a 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kuyruklu yıldız.

Ṭulūʿ etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya

Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıtnāb
ol

kevkeb-i hāl:

1. kevkeb-i hāl:

Gazel 46

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dudağın beninin
yıldızı.*

Çerḥ-i ḥüsnünde şafak
ʿarız-ı ruḥsārıdır
Kevkeb-i hāline nūr-ı
meh-i ruḥ sarıdır

kevn:

1. kevn:-e

Gazel 29

Mısra: 6

*Varlık âlemi //
dünya.*

Müceb-i hikmet-i lā-
yüsʿelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevn
Mesihāyı getirdi fettāḥ

2. kevn:-e

Kaside 2

Mısra: 8

Dünya ve ahiret.

Hāzık-ı cān gibi fehm
etdiñ mizāc-ı devleti
Hağ kerem kıldı seni
kevne şehenşāh-ı cedid

kevn ü mekân:

1. kevn ü mekân:

Kaside 1

Mısra: 62

Kelime Tipi: -

Varlık âlemi //

dünya.

Cānib-i Hağdan o şāha
götürüp bir eşheb
Tengdi hağve-i
reftārına bu kevn ü
mekân

kevn-i dile:

1. kevn-i dile:-e

Gazel 232

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül vücudu.

Leyl-i hecriñde n'ola
kevn-i dile etse tülū^c
Dāne-i hāl-i sipihr-i
tal'atıñ yıldız gibi

kevser:

1. kevser:-e

Gazel 207

Mısra: 13

*Cennette bir nehir
ismi.*

Zemzem verirse
kevşere hüccācveş
Hasib
Fenni verir nikātını
‘ūd-āşnālara

2. kevser:

Gazel 4

Mısra: 8

Cennette bir nehir

*ismi.II Sevgilinin
dudağı.*

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi kıand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

3. kevser:

Gazel 24

Mısra: 12

Cennette bir nehir

*ismi.II Sevgilinin
dudağı.*

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniya
Cennet-i vaşında yāriñ
kıana kıana kevşer iç

4. kevserden:-den

Gazel 41

Mısra: 2

*Cennette olduğuna
inanılan içenin bir daha
susuzluk hissi
yaşamayacağı kutsal su.*

La‘l-i nābiñdır şehā
‘uşşāka sükkerden leziz
Bādedir dil-teşne-i
mağmūra kevşerden
leziz

kevser-i havz:

1. kevser-i havz:

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kevser havuzu.

Hāl-i lebini bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
havz içre siñekdir

kevserin fevvāresi:

1. kevserin fevvāresi:

Kıt'a 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kevser suyunun
fiskiyesi.*

Tārihin üçler gelip der
harf-i cevherdārıla

Cennet içre ʿaynıdır bu
kevşerin fevvāresi
[Sene 1191]

keyf:

1. **keyfiñ:** -i, -n

Gazel 57

Mısra: 2

*Ferahlık, rahatlık,
huzur duygusu, gönül
açıklığı.*

Nārın şafā-yı şuʿlesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsi kâhve-i
pey-der-peyindedir

keyfemā:

1. **keyfemā:**

Gazel 216

Mısra: 12

Her nasıl.

Ƙılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyā Mesihveş
Şundukça cām-ı laʿl-i
lebiñ keyfemā feme

**keyfiyet-i maʿcūn-ı
murabbāya:**

1. **keyfiyet-i maʿcūn-ı**

murabbāya: -y, -a

Gazel 212

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Reçel macununun
lezzeti. hali.*

Gevher gibi terkīb-i
mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı
murabbāya Ƙarışma

keyfiyyet:

1. **keyfiyyetdir:** -dir

Kaside 1

Mısra: 117

Nitelik, hal.

Añlanılmaz bu ne
şoħbet bu ne
keyfiyyetdir
ʿAql ile fehm edemez
kühünü zihn-i insān

2. **keyfiyyeti:** -i

Gazel 233

Mısra: 8

Durum, hal.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāğar dil
kebāb
Pīr-i ʿişķiñ bezm-i
vaħdetde budur
keyfiyyeti

3. **keyfiyyet:**

Gazel 9

Mısra: 2

Keyfiyyet, neşe.

Mey-i laʿlin şunup
rindāne sākī-i Ƙalʿat
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

keyfiyyet-i bengīye:

1. **keyfiyyet-i bengīye:** -
ye

Gazel 113

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Esrarkeşin niteliği
// esrarkeşin maddesi.*

Efyūna müşābih (pür-
gamda) diyemem dāne-
i ħālīñ
Keyfiyyet-i bengīye
nice beñzeyeye ħaşaş

keyfiyyet-i dil-i ħasteye:

1. **keyfiyyet-i dil-i**

ħasteye: -y, -e

Gazel 221

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hasta gönlün
durumu.*

Meclisde ħafı yār ile
fincān elimizde

Keyfiyyet-i dil-i ḥasteye
dermān elimizde

keyvān:

1. **keyvān:**

Gazel 89

Mısra: 3

Far. Zuhā yıldızı.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıkıñ
keşkülde yarıdır

2. **keyvān:**

Gazel 97

Mısra: 9

Far. Zuhā yıldızı.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āğūşa
kimseler şaramaz

3. **keyvān:**

Kaside 1

Mısra: 82

Far. Zuhā yıldızı.

Reh-güzār oldu düşüp
pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tībānı aña
meşʿale çekdi Keyvān

4. **keyvān:**

Kıt'a 12

Mısra: 17

Far. Zuhā yıldızı.

Aḥzına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola
maḥfeline sāyebān

5. **keyvān:**

Muhammes 1

Mısra: 21

Far. Zuhā yıldızı.

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerḥ-i bī-ḥurd-ı
fellāḥ
Esip şavurmada sāmān-
ı ʿömr-i ʿālemi erylāḥ

keyvān olmağa:

1. **keyvān olmağa: -maḳ,
-a**

Kıt'a 10

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Keyvan olmak.

Felekde ṭāliʿiñ var ise
Keyvān olmağa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḥā
edip bābında tevvāb ol

keyvān-ı felekde:

1. **keyvān-ı felekde: -de**

Kıt'a 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gökyüzünün Zühā
yıldızı.*

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı
felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḥz-ı nūr
içün şeb-tā-seḥer mizān

kez:

1. **kez:**

Gazel 101

Mısra: 5

Defa, kere.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

2. **kez:**

Gazel 105

Mısra: 8

Defa, kere.

Nüzül eylerse ḥayfā
sīnemizden şām-ı
ağyāra
Semavāt diyemem bir
kez daḥı ʿxsā çıkar
çıkamaz

3. kez:

Gazel 196

Mısra: 15

Defa, kere.

Meyl et āgūşuna bir kez

ey meh

Fenni-i zārıñı kılma

maḥzūn

4. kez:

Gazel 204

Mısra: 8

Defa, kere.

Şemm eylediyse

zūlfünü inkār etmesin

Zīrā olur bu kez bile

āgyār-ı rû-siyeh

ki:

1. ki:

Gazel 16

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Cā'iz ki ola kūy-ı

vişālinde işr çün

Ḥoş-būy-ı şabā kākül

[ü] perçemde ḥavādis

2. ki:

Gazel 19

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Ḥamd ola ki yok bende

o sevdā-yı mü'enneş

Mecnūn edemez

herkesi leylā-yı

mü'enneş

3. ki:

Gazel 25

Mısra: 12

T. Ki bağlacı.

Ne mār-piç-i

muşanna'dır emel

billūr vechiñde

Ki olmuş tār-ı zūlfüñle

o nār cild-dār-ı piç-ā-

piç

4. ki:

Gazel 33

Mısra: 10

T. Ki bağlacı.

Düşürmüş ḥāl-i ḥaddin

çeşmine sūrāḥ-ı

sūzından

Ki şan Hindūstān

iqlimini seyrān eder ol

şūḥ

5. ki:

Gazel 45

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Esb-i meyiñ ki bezm-i

çemende ayağı var

Şahrā-yı dilde teşne-i

rez içre bağı var

6. ki:

Gazel 48

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

La'l-i mücevheriñ ki

nādire-i pişedir

Naşş-ı ḥaṭiñla ḥātem-i

gevher sevād olur

7. ki:

Gazel 48

Mısra: 10

T. Ki bağlacı.

Gelmez ḥaṭ-ı niżāmına

şol beldeniñ hemān

Beyne'l-ehāli cümlede

ki ittiḥād olur

8. ki:

Gazel 53

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Şāneyle ṭurrasında o

şāhiñ ki tel kıpar

Dilden hevā-yı āh ile

ṭül-ı emel kıpar

9. ki:

Gazel 55

Mısra: 4

T. Ki bağlacı.

Gülgün-ı ‘arızında seniñ
hâl-i ‘anberin
Necm-i şeherdir ol ki
şafağdan nişānedir

10. ki:

Gazel 57

Mısra: 11

T. Ki bağlacı.

Mazmün-ı nazm-ı ṭab^c-ı
Refi‘ā ki Fenniyā
Sā‘at gibi şınāyi^c-i şî‘ri
lebindedir

11. ki:

Gazel 59

Mısra: 11

T. Ki bağlacı.

Fenniyi gör ki şî‘r-i
Lezîziye güyiyā
Bu nā-sezā nikātı nazîre
ğazel verir

12. ki:

Gazel 69

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Belkīs-ı ‘ışkâ şanma ki
taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı
Süleymān açar ḳapar

13. ki:

Gazel 73

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Ebrūların ki ḳavs-i
ḳuzahdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tîr-i
müjeñ çok ziyān verir

14. ki:

Gazel 73

Mısra: 9

T. Ki bağlacı.

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda ḥvāhiş-i
vaşla girān verir

15. ki:

Gazel 74

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Dilde fānūs-ı ḥayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liḳāsıyla döner

16. ki:

Gazel 76

Mısra: 3

T. Ki bağlacı.

La‘lin ‘uşşāḳına cān-
bahş eder ammā ki o
meh
Ḥulf-ı va‘dinde benim
ḳanıma etmek ṭoğrar

17. ki:

Gazel 78

Mısra: 9

T. Ki bağlacı.

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
‘Aşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

18. ki:

Gazel 82

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

‘Arızınñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

19. ki:

Gazel 84

Mısra: 8

T. Ki bağlacı.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

20. ki:

Gazel 88

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Hāk olur ehl-i kemāliñ
yeri hayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcağ bār-ı
nihālān dökülür

21. ki:

Gazel 90

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

Dil nağd-i cān ile o
mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şem‘-i
ruhı serserisidir

22. ki:

Gazel 91

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Meh-i nev mi çaşıñ āyā
ki görüp ‘id ederiz

Rūze-dār-ı dili biz

ğurreye teşbīh ederiz

23. ki:

Gazel 91

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Bü'l-‘acebdır ki ğazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bī-bedel olsun
deyü te’kīd ederiz

24. ki:

Gazel 99

Mısra: 9

T. Ki bağlacı.

Cismi āyīne-şıfat olmalı
ki ma‘nāda
Güfte-i tūti-i nazmı
kaşesinden biliriz

25. ki:

Gazel 107

Mısra: 3

T. Ki bağlacı.

Bir rūze-dār-ı ‘id-ı
vişāliz ki ey gönül
Elbet tūlū‘ eder bir gün
o māhımız

26. ki:

Gazel 115

Mısra: 3

T. Ki bağlacı.

İftār-ı lebiñ verdi ğınā
şanma ki cānā
Hiç kalmadı nān-pāre-i
mebzūluña hıvāhiş

27. ki:

Gazel 115

Mısra: 6

T. Ki bağlacı.

Ebrūsu n’ola çār ise
mihrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evkātı güzāriş

28. ki:

Gazel 126

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Yek-noğtadır ‘il[i]m ki o
deryā-yı bī-ħazīz
Hıfz eyler anı baħr-i
sūy-ı bī-ħazīz

29. ki:

Gazel 131

Mısra: 4

T. Ki bağlacı.

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
‘ālemde
Ki meyl-i menba‘-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır Şāt

30. ki:

Gazel 132

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

Ƙıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

31. ki:

Gazel 152

Mısra: 10

T. Ki bağlacı.

Nemā verme yeter
nağd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

32. ki:

Gazel 154

Mısra: 11

T. Ki bağlacı.

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkāra ki Fennī

Atdıkça urur yār nigeħi
cāna ‘ışkşak

33. ki:

Gazel 155

Mısra: 1

T. Ki bağlacı.

Bir bādedir ki buse-i
la‘liñ humārı yoğ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışkıñ kenārı yoğ

34. ki:

Gazel 155

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

Bir bādedir ki buse-i
la‘liñ humārı yoğ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışkıñ kenārı yoğ

35. ki:

Gazel 155

Mısra: 4

T. Ki bağlacı.

Dā’im taħallūf
etmededir ‘akreb-i
ümmīd
Zīrā ki devr-i sāt-i
çerħiñ ‘ayarı yoğ

36. ki:

Gazel 155

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Ĥavfım budur ki ġarğ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ĥasedim baħr-i
fenānıñ ħarārı yoğ

37. ki:

Gazel 176

Mısra: 5

T. Ki bağlacı.

Ki çıkısa yār anıñla bir
kere girsem ĥalvet-i
bezme
O mehle ba‘d-ez-in bir
iki nev-‘id edip çıkımam

38. ki:

Gazel 184

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Ʀanzīr içün āyā ki bu
manzūmemi Fennī
Şermī-i sūħan-perver-i
ġarrāya mı gitsem

39. ki:

Gazel 185

Mısra: 5

T. Ki bağlacı.

Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zāhid
Seniñle sübhā-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

40. ki:

Gazel 189

Mısra: 5

T. Ki bağlacı.

Ra⁶dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerh-i gerdün tañlasın

41. ki:

Gazel 191

Mısra: 3

T. Ki bağlacı.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yok mu
rehā engübīneden

42. ki:

Gazel 192

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

Çekildi meclise sāķi
sebū çemen be-çemen
Pür oldu 'işve ki mäh-
rū çemen be-çemen

43. ki:

Gazel 202

Mısra: 11

T. Ki bağlacı.

Fennī ne 'acāyib ki
sühāndān-ı Sitānbul
Fethīye nazīre demede
cümlesi zınķa

44. ki:

Gazel 217

Mısra: 2

T. Ki bağlacı.

O meh-rūnuñ 'azm-i
çāh-ı dehānı olmamaķ
üzre
Ki 'uşşāķa şeker būs-ı
lebānı olmamaķ üzre

45. ki:

Gazel 217

Mısra: 7

T. Ki bağlacı.

Elimde hūame-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām 'arz etmede
yāre zebānı olmamaķ
üzre

46. ki:

Gazel 222

Mısra: 10

T. Ki bağlacı.

Ben begendim çoğrusu
tanzīre lāyıkdır sözüm
Yā degil haddiñ ki
desem Fehmi-i
üstādıma

47. ki:

Gazel 227

Mısra: 5

T. Ki bağlacı.

Huşā bir deste
sünböldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu'anber
büy-ı perçem tāzeden
tāze

48. ki:

Gazel 232

Mısra: 9

T. Ki bağlacı.

Vuşlatiñ āyā ki ma'cūn-
ı cevāhir mi seniñ
Büse-i la'liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

49. ki:

Gazel 236

Mısra: 11

T. Ki bağlacı.

Üstādıma ki mişl-i
Sikender-cihān olup
Nazmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

50. **[ki]:**

Gazel 64

Mısra: 4

Ki bağlacı.

Zerd olsa pāy-ı duḥter-i
rez ḡam mı sākıyā
Maḥbūba şüret ile [ki]
altun bıcaqlıdır

51. **ki:**

Gazel 48

Mısra: 1

"K"i bağlacı.

Endek ḥumārı ey leb-i
mey-gün güşād olur
La'lin ki bezm-i bāḡ-ı
cihān içre yād olur

52. **ki:**

Gazel 60

Mısra: 9

"K"i bağlacı.

Baḥr-i naz[ı]mda şı'r-i
Refi'ā ki Fenniyā
Keşti-i ṭab'ı nev-
hevesiñ nāḥüdāsıdır

53. **ki:**

Kıt'a 5

Mısra: 6

"Ki bağlacı".

Fünün-ı 'ilm-i Şettāyı
n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedris-i fıkıhda
müctehidāsā imām oldu

54. **ki:**

Kıt'a 11

Mısra: 1

"Ki bağlacı".

Ki rüşen yaşını gül-
ğonçecigim efendi
Ravza-i cennete 'azm
edip o ārām etdi

55. **ki:**

Müstezad 2

Mısra: 23

"Ki bağlacı".

Al destiñe öp ki başıña
'örf-i 'izām al
Ey nüşā-i kübrā

kibārāne:

1. **kibārāne:**

Gazel 121

Mısra: 9

*Büyük adamlara,
ince, nazik, görgülü*

*kimselere yakışacak
surette. (Ferit
Devellioglu).*

Vardıkça kibārāne
ḥuzūrunda hemişe
Fennī ḥazer et eyleme
zinhār tabaşbuş

**kibār-ı devlet-i maḡbül-i
kalb-i şāh-ı zıllullāh:**

1. **kibār-ı devlet-i
maḡbül-i kalb-i şāh-ı
zıllullāh:**

Kıt'a 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah'ın

*padişahının kalbinin
beğendiği devletin
önde geleni.*

O zāt-ı 'ırq-ı pāk-i āl-i
Tāhā-zāde-i Pāşā
Kibār-ı devlet-i maḡbül-
i kalb-i şāh-ı zıllullāh

kible:

1. **kibleñ:-ñ**

Gazel 127

Mısra: 8

(Ar.) Namaz

kılarken dönülen Kâbe.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre

Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka‘bedir mefrūz

kıble-nümā:

1. kıble-nümāsıyla: -sıyla

Gazel 74

Mısra: 10

*Kıbleyi gösteren
alet, pusula.*

Yümn-i elṭāf ile
Fenniye nigāh-ı Rā’if
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümāsıyla döner

kıç:

1. kıçdan: -dan

Gazel 201

Mısra: 1

*Teknenin geri
tarafı.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

2. kıçdan: -dan

Müstezad 3

Mısra: 1

*Teknenin geri
tarafı.*

Ƙıçdan açalım yelkeni
ey müço firişka
Çekdirme firāka

3. kıçdan: -dan

Müstezad 3

Mısra: 19

*Teknenin geri
tarafı.*

Ƙıçdan açalım yelkeni
ey müço firişka
Çekdirme firāka

kıl:

1. kıldı: -dı

Gazel 2

Mısra: 1

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Ĥamd ola Yezdāna
baħtım rüşenā kıldı
baña
Maṭla‘ımdan ṭāli‘im
şemsü’d-ḍuħā kıldı
baña

2. kılmadı:

Gazel 46

Mısra: 8

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Edip āgāza uşūliyle bize
şeh-nāzım
Büselik kılmadı ‘uşşāka
nev-ā-kārıdır

3. kııl:

Gazel 52

Mısra: 9

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Sākıyā dā’ire-i meclis-i
Cem kııl peydā
Şevket ü salṭanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

4. kıılmayan: -mayan

Gazel 78

Mısra: 1

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Ƙılmayan ey dil
te’ehhül şanma bī-
‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān
Mışr ol sulṭān olur

5. kıılsa:

Gazel 90

Mısra: 5

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Ḳılsa n'ola kitāb-ı
cemālin müṭāla'a
Ḥaṭṭı ḥayāl-i ṭıfl-ı diliñ
aḥṭerisidir

Fıkr-i İncıl ḥaṭ-ı ḥaddiñ
ile kāfir-kış
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşış

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi ğam Ḳılsın a
bī-kār tabaşbuş

6. **Ḳılsa:**

Gazel 100

Mısra: 5

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

9. **Ḳılmış:**

Gazel 119

Mısra: 12

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

12. **Ḳıldı:**

Gazel 127

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

‘Uşşāka n'ola sīnesini
Ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şıfat cāmeye şıgmaz

Midād-ı la'l ile da'vā-yı
nār-ı 'ışık için seyr et
O emr-i ḥüsnü Ḳılmış
kilk-i ḳudret der-kenār
āteş

Edip ḥükkām-ı yāra
ḥüccet-i 'ışık-ı dili
ma'rūz
Görünce naḳd-i eşkim
Ḳıldı tecrīm eyleyip
maḳbūz

7. **Ḳılma:**

Gazel 111

Mısra: 14

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

10. **Ḳılsın: -sın**

Gazel 121

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

13. **Ḳıl:**

Gazel 128

Mısra: 6

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Māt eder ādemi
şatranc-ı sūḥanda fi'l-
ḥāl
Fenniyā Ḳılma fem-i
Ziver-i ferzāne heves

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi ğam Ḳılsın a
bī-kār tabaşbuş

Bejt-i dil-i mevrūsısın
[sen] 'āşık ey ḥākim
Ḳıl ḥişşesin ol dil-bere
taḳسیم-i ferā'iz

8. **Ḳıldıñ: -dı, -ñ**

Gazel 117

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

11. **Ḳılsın:**

Gazel 121

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

14. **Ḳıl:**

Gazel 132

Mısra: 1

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

ıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāţ
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāţ

15. **ıl:**

Gazel 147

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

att-ı nev şanma
ruhunda yāriñ ey āgyār
zāĝ
Būlbūl-i ‘uşşāka çalmıř
gūlřen içre  ıl  uzaĝ

16. ** ılmış:**

Gazel 150

Mısra: 6

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

āl-i ‘izārı rakşa  ıķıp
Zūhre gūyiyā
Bezm-i felekde Çılmış o
meh-tābı def-be-kef

17. ** ıldı:**

Gazel 151

Mısra: 1

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

 ıldı Mecnūn beni
řahrā-yı ma abbetde
 alef
 amdū lillāh yerini boř
 omadı pīr-i selef

18. **ıl:**

Gazel 152

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Bizi tīr-i mūjeñle çözme
ey meh-pāre-i  affāf
Bez[i]mde vuřlatıñ  ıl
mest olup ‘uşşāķına
el āf

19. **ıl:**

Gazel 154

Mısra: 2

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Bir kerre meye başlada
mūmkin mi  abuķ baķ
Ey pīr-i muĝān sen bize
gel  ıl babalıķlık

20. **ıl:**

Gazel 170

Mısra: 4

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

şer  eyleyip  ayāl-i
 atıñ dil varaķ varaķ
Tefsīr eder o sūre-i
Nemli naķil  ıl

21. **ıl:**

Gazel 194

Mısra: 11

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Yā Rabb  ıl vūcūdu(nu)
anıñ řalb-i ser-nigūn
Zālimleriñ hemişe
mu‘ini olanlarıñ

22. **ıl:**

Gazel 202

Mısra: 9

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

 ıl zāhid-i bīmāra sen
ey  āzıķ-ı perver
Lāzımdır aña eyle
tedāvī-i řırınķa

23. **ıl:**

Gazel 220

Mısra: 3

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Hevā-yı āhla  ıl sen o
āteř-pāreyi pūr-tāb

Fezā-yı zulmet-i kânūn-
ı kalbiñ aḥker isterse

24. **kılmāsın: -masın**

Gazel 1

Mısra: 7

*Yapmak, etmek,
eylemek, işlemek.
Yardımcı fiil olarak
kullanılır. .*

Beş vakti kılmāsın yeter
ol nāfile hemān
Naḫş-ı ḥaşıri zāhidiñ
altında būriyā

25. **kılmaz: -maz**

Gazel 14

Mısra: 1

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ol çeşm-i ğazāl ile qanı
kūçedir ūlfet
Kılmaz niĝehi ‘āşığı
şayd avına raĝbet

26. **kıldı: -dı**

Gazel 2

Mısra: 2

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rūşenā kıldı

baña
Maṭla‘ımdan ṭāli‘im
şemsü’d-ḍuḥā kıldı
baña

27. **kıldı: -dı**

Gazel 2

Mısra: 4

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Men ‘aref sırrın edip
mir‘āt-ı ḳalbidme ‘ayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf
u ‘aṭā kıldı baña

28. **kıldı: -dı**

Gazel 2

Mısra: 7

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna
tūtiyā kıldı baña
[5] Āb-ı vaşlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

29. **kıldı: -dı**

Gazel 5

Mısra: 8

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Çapul mu eder şahn-ı
ḥayālimde o şāhiñ

Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

30. **kıldı: -dı**

Gazel 28

Mısra: 2

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Cünbiş ü nāz ile ḥaṭṭ-ı
ruḥuñ ol yār-ı melih
Ref‘ edip muşḥaf-ı
ruḥsārını kıldı taşḥiḥ

31. **kıldı: -dı**

Gazel 29

Mısra: 2

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ṭıfl-ı cerrāḥ
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāḥ

32. **kıldı: -dı**

Gazel 36

Mısra: 4

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Bezme teşriḫine cān u
dili āmāde edip
Kıldı rindān anı tuḥfe
saña kālā-yı cedid

33. **kıldı:-dı**
Gazel 109
Mısra: 8
Etmek, eylemek,
yapmak.
Şalb edip zâhid tağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-hâneye kıldı
anı âvîze çeres

34. **kıldı:-dı**
Gazel 125
Mısra: 10
Etmek, eylemek,
yapmak.
‘Arz eyleyerek yâre
nuķūd-ı dili Fennî
Kıldı o hazef-pâreyi biñ
nâz ile taķbîz

35. **kılmış:-miş**
Kaside 1
Mısra: 32
Etmek, eylemek,
yapmak.
Enbiyâ cümlesi bir
sübha-i zîbâ ammâ
Rabţ için kılmış
imâmesini aña Şübhân

36. **kılmış:-miş**
Murabba 3
Mısra: 7
Etmek, eylemek,
yapmak.
Bend olup müjgânıma
kılmış gerdânın seri
Baħr-i çeşmimde
niheng-i mârveş âğ
oynadır

37. **kıлма:-ma**
Gazel 22
Mısra: 5
Etmek, eylemek,
yapmak.
Açmaz eylerse ruħun
fi’l-ħâl anı kıлма qarîb
Mât olup leclâcveş ol
şâh ile olma lecûc

38. **kılmış:-miş**
Gazel 9
Mısra: 12
Kılmak, etmek,
yapmak.
Tehî şanma görüp zülf-i
giriħ-gîrini ol şūħuñ
Yem-i ħüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
âb

39. **kılmış:-miş**
Gazel 45
Mısra: 5
Kılmak, etmek,
yapmak.
Peyveste târ-ı
ğamzelerin kılmış ol
perî
Mâhî-dillere yem-i ‘ışķ
içre ağı var

40. **kıł:**
Gazel 8
Mısra: 9
Etmek, eylemek.
Bu nazm-ı mezâmîn ile
kıł sen daħı Fennî
Luţfî gibi üstâd-ı sūħan-
dâna teķarrüb

kıł:-

1. **kıł:**
Gazel 24
Mısra: 3
Etmek, eylemek,
yapmak.
Bezme teşrîf eyleyip kıł
zâhid icrâ-yı mezâķ
İşte nuķl u işte bâde
ister ekl et ister iç

2. **ķıl:**

Gazel 130

Mısra: 8

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Ķıl tūti ile bŭlbŭl-i
nālāna tavassuĥ
Fennī[yā] ŧunup
ĝonçeyi Fehmīye
secencel

3. **ķıldı:-dı**

Kaside 1

Mısra: 86

*"Etmek, eylemek,
yapmak" anlamına
gelen yardımcı fiildir.*

Keh-keŧān ŧanma anı
esbine ħum çekdi felek
Ķıldı ol pādīŧehiñ reh-
gŭzerinde ʿunvān

4. **ķılma:-ma**

Gazel 36

Mısra: 1

*"Etmek, eylemek,
yapmak" anlamında
yardımcı fiil.*

Ķılma iftār-ı lebiñ ʿāŧıķa
vaʿd-i vaʿid
Rŭze-dārāna ĝurŭb
oldu ħaṭıñ ey meh-i ʿid

ķıl ũ ķāl:

1. **ķıl ũ ķāl:**

Gazel 30

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Fenni-i bī-çāreniñ
baḧsinde ķıl ũ ķāl yok
Ĥŭsn-i ħaṭtındır ŧehā
nŭr āyeti ķavl-i eŧāḧ

2. **ķıl u ķāl:**

Gazel 188

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Miyān-ı ĝuĥt ũ ĝŭda
ehl-i vaķ[i]t ķıl u ķāl
eyler
Necefle mŭ-miyāniñ
seyr eden ʿayn-ı
taḧayyŭlden

3. **ķıl u ķāl:**

Gazel 231

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Nefy ũ iŧbāt-ı Necefle
baḧŧ edip ũftādegān
Ķıl u ķāl oldu

miyānında ḧayāl-i
dikķati

ķıl ũ ķālīñ:

1. **ķıl ũ ķālīñ:**

Gazel 234

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Varaķ varaq dile ŧerḧ-i
ḧayāl-i ħaṭṭ-ı ruḧuñ
Faŧıl faŧıl yine bu ders
ķıl ũ ķālīñ mi

ķıldı:

1. **ķıldı:**

Gazel 130

Mısra: 1

Yapmak, etmek.

Mey ķıldı bu ŧeb rind ile
cānāna tavassuĥ
Vuŧlat ile bīmāra
ḧekīmāne tavassuĥ

2. **ķıldı:**

Gazel 57

Mısra: 3

*Yapmak, etmek,
eylemek.*

Taķŧīmi ķıldı ķār ķaldı
ʿuŧŧāķa ŧāh-nāz

Muṭrib uşul-i büseligin
hey heyindedir

3. **ḳıldı:**

Gazel 125

Mısra: 6

*Yapmak, etmek,
eylemek.*

Sevdā-yı ḥaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrız

ḳıldık:

1. **ḳıldık:**

Gazel 5

Mısra: 2

Yapmak.

Manşūr-ı dil-āvize olur
zūlfüñe şeydā
ḳıldık anı mecnūn-şifat
ey saçı Leylā

2. **ḳıldıkça:**

Gazel 121

Mısra: 8

Yapmak.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o]
niʾmet-i vaşla
ḳıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

3. **ḳıldık:**

Gazel 214

Mısra: 4

Yapmak.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i
ağyār için çı gam
Biz şavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi
ḳıldık der-ā-dere

kıl-i cism-i köhne:

1. **kıl-i cism-i köhne:**

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Eski vücudundaki
kil maddesi.*

Bed-liḳānıñ
çehresinden güyyiā ağı
açar

Ḳatre ḳatre ḥūn-feşān-ı
zaḥmı şanma zāhidiñ

2. **kıl-i cism-i köhne:**

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Eski vücudundaki
kil maddesi.*

Ḍārū-yı rūḥı ḳılsa telef
ṭañ mı Fenniyā
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milḳā-yı bī-ḥaziz

kilisā-yı muğān:

1. **kilisā-yı muğān:**

Kaside 1

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Ateşe tapanların
kilisesi.*

Dehre teşrīf edicek
vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe
kilisā-yı muğān

kilk:

1. **kilk:**

Gazel 221

Mısra: 10

*Far. Kalem, kamış
kalem.*

Meydān-ı sūḥanda yine
ʿÖrfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

2. **kilkiñ: -in**

Gazel 10

Mısra: 1

*Kalem, kamış
kalem.*

Kilkiñ silicek laʿliñe ey
küdek-i mekteb
Sürḥ oldu sefidin
ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

3. **kilkim:** -im

Kaside 2

Mısra: 20

Kalem // Şairlik

yeteneği.

Hîç ne mümkindir
seniñ evşâfiñ ey şâh-ı
cihân
‘Azm-i medhiñde
naşihat diñlemez kilkim
‘anid

kilk-i dili:

1. **kilk-i dili:** -i

Gazel 97

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül kalemi.

O mâha kilk-i dili verme
kaç‘ edip yaramaz
Dağı katı küçücekdir
kaşar artar yaramaz

kilk-i güher-efşân:

1. **kilk-i güher-efşân:**

Kıt'a 8

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

İnci saçan kalem II

güzel, değerli şiir.

Dağı çokdur kenâr-ı
bağr-i nazmım söylese

ammâ

Yeter taşdı'e bâ'ış olma
ey kilk-i güher-efşân

kilk-i kaderi:

1. **kilk-i kaderi:** -i

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kader kalemi.

La'l-i lebiñ mi hücet-i
vaşla niğiniñiz
Kilk-i kaderi yazdı o
hattı-ı güziniñiz

kilk-i kudret:

1. **kilk-i kudret:**

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kudret kalemi.

Meh-cebiniñdir berât-ı
pâdişâh-ı lem-yazel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruñanıñ anda şah

2. **kilk-i kudret:**

Gazel 119

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kudret kalemi;

*Allah'ın kullarının
kaderini yazdığı kalem.*

Midâd-ı la'l ile da'vâ-yı
nâr-ı 'ışık için seyr et
O emr-i hüsnü kılmış
kilk-i kudret der-kenâr
âteş

kilk-i mukatta':

1. **kilk-i muqatta':**

Gazel 140

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kesilmiş, kesik,
ayrılmış kalem.*

Qaddi dü-şikâf olsa
n'ola hem-ser-i maqtū'
Gezlik nigeñ-i yâr ile dil
kilk-i muqatta'

kilk-i per-i 'ankâ:

1. **kilk-i per-i 'ankâ:**

Gazel 85

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Anka kuşunun
kanadından bir kalem.*

Fenniyâ tañrîr için
ma'nâ-yı şî'r-i Seyyidi
Qâf-ı tab'ımda benim
kilk-i per-i 'ankâ biter

kilk-i raqam:

1. **kilk-i raqam:**

Kaside 1

Mısra: 55
Kelime Tipi: -
*Kalem, yazı kalemi,
yazı yazan kalem.*

Ṭıflveş bî-edeb olma
yeter ey kil-k-i raqam
Eyle mi'râcınıñ
esrârında 'ayân

kilk-i vaşşâfın:

1. **kilk-i vaşşâfın:** -i, -n

Kıt'a 14

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*İranlı tarihçi ve
edip Abdullah bin
Fazlullah eş-Şirâzî (ö.
730/1329-30)'nin
kalemi; (Bir şey veya
kimsenin) niteliklerini
sayarak anlatan
kimsenin kalemi II övgü
şiiri yazan şairin kalemi
ve şiiri.*

Kilk-i Vaşşâfın alıp
çıkısa n'ola meydâna
Yekke-tâz-ı sühana
havlısı şahın-ı mızrâk

kılma:

1. **kılma:**

Gazel 130

Mısra: 5

Yapmamak.

Qılma saqın ey dil
göriccek bî-hem-tâ geç
Bey' ile hâridâr-ı
peşimâne tavassuṭ

2. **kılma:**

Gazel 144

Mısra: 2

Yapmamak.

Hoyuñ ederse çâh-ı
ruhuñdan o mâh dirig
Sen qılma andan eşk-i
teriñ âb-ı câh dirig

3. **kılma:**

Gazel 153

Mısra: 2

Yapmamak.

Bir gece olsaḡ n'ola
cânâ seniñle sine-şâf
Qılma va'd-i vuşlatıñ
'uşşâka lâf ile güzâf

4. **kılma:**

Gazel 122

Mısra: 8

Etmemek,

yapmamak.

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste qılma
kâmetiñ cânâne yaş

5. **kılma:**

Gazel 196

Mısra: 2

Etmemek,

yapmamak.

Sâkiyâ cilveñe oldum
meftûn
Luṭf edip qılma dü-
didem Ceyhûn

6. **kılma:**

Gazel 196

Mısra: 16

Etmemek,

yapmamak.

Meyl et âgüşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zârıñı qılma
maḡzûn

7. **kılma:**

Gazel 221

Mısra: 3

Etmemek,

yapmamak.

Târ-ı şeb-i hecriñle bizi
qılma şitâbân
Tâ şubḡ olıcaḡ şem'a-i
süzân elimizde

kılmak:

1. **kılmak:**

Gazel 49

Mısra: 10

*Yapmak, Etmek,
Eylemek,
Gerçekleştirmek.*

‘İnān-ı çîn-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennî
Şırâṭ-ı ebruvânından
güzer kılmak ḥaṭâ
derler

2. **kılmak:**

Gazel 144

Mısra: 4

*Yapmak, Etmek,
Eylemek,
Gerçekleştirmek.*

Bâğ-ı ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmak revâ mı ‘âşıkâ
bir tel giyâh dirîğ

kılmış:

1. **kılmış:**

Gazel 133

Mısra: 6

*Kılmak, etmek,
yapmak.*

Meşḳ-i ḥaṭı(nı) ta‘lîm
edip kâtib-i ḳudret

Ṭıfl-ı dile kılmış anı
pür-ḥâlle menḳûṭ

kılsa:

1. **kılsa:**

Gazel 126

Mısra: 9

*Yapmak, etmek,
eylemek.*

Ḍârû-yı rûḥı kılsa telef
ṭañ mı Fenniyâ
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milḳâ-yı bî-ḥazîz

kılsın:

1. **kılsın:**

Gazel 216

Mısra: 11

Eylemek.

Kılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyâ Mesîḥveş
Şundukça cām-ı la‘l-i
lebiñ keyfemâ feme

kim:

1. **kim:**

Gazel 3

Mısra: 11

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Fenniyâ bu sırr-ı fendir
kim bu ebyât-ı sūḥan

Oḳuyup fehmi edemez
maẓmûn-ı terkîb-âşinâ

2. **kim:**

Gazel 11

Mısra: 1

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Şehâ sen bûse ver kim
câme-ḥvâb içre baña
ḳat ḳat
Ḥelâl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitâ
ḳat ḳat

3. **kim:**

Gazel 13

Mısra: 8

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Sâhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmete seyl-âb olup
Kim olur yek ḳatre-i
yem-i siyâh-ı seyyi‘ât

4. **kim:**

Gazel 19

Mısra: 5

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Merdümiye tesmiye-i
duḥter ne ‘aceb kim

Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü'ennes

5. kim:

Gazel 28

Mısra: 8

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

O perī dūd-ı firāqın
içirip ʿuşşāka
Hayf kim sūq-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

6. kim:

Gazel 31

Mısra: 6

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Döküp ol ḥān-ḳāh
şiddet-i vaqt-i şitā için
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-ʿacūze
mübtelādır yaḥ

7. kim:

Gazel 32

Mısra: 3

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Vaşf-ı dendānıñ
arasında lebiñ zıkr et

kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübḥa-i dūr-dāneye
sürḥ

8. kim:

Gazel 36

Mısra: 10

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Fenniyā eylese bu
nazmımı Sırrı tanzır
Kim eder baḥr-i siyāhı
fem-i deryā-yı sefid

9. kim:

Gazel 42

Mısra: 7

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Müşkil oldu nāʿil olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āgūşa teslim
olmadık meh-pāre şāz

10. kim:

Gazel 42

Mısra: 9

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Fenniyā taḥrİR ederken
diḳḳat et kim nazmıña

Oḳuyup tā kim olasın
şiʿr her bāre şāz

11. kim:

Gazel 42

Mısra: 10

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Fenniyā taḥrİR ederken
diḳḳat et kim nazmıña
Oḳuyup tā kim olasın
şiʿr her bāre şāz

12. kim:

Gazel 75

Mısra: 7

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

Ḥilʿat-ı nā-didedir kim
atlas üzre güyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı
ḥaṭṭ gülḡün yañaḳ
üstündedir

13. kim:

Gazel 100

Mısra: 2

*"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.*

TaḥrİR edemem ʿiṣḳı
fem-i ḥāmeye şıḡmaz

Bir şerh-i me'ânîdir o
kim nâmeye şıgmaz

Ceyhūna ol deryā
şıgındırmış

Hayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

14. kim:

Gazel 101

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Ol rāyiz-i hüsnuñde
olan dāfi^c-i ğam kim
Haṭṭiñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

17. kim:

Gazel 134

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dūr-dānedir
elfāz

20. kim:

Gazel 152

Mısra: 6

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Nice 'āşık buña şabr u
taḥammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

15. kim:

Gazel 112

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

'Andelīb-i 'āşıkā gül
ma'şūk ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

18. kim:

Gazel 137

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Dillerde ḥayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-ı kebūterdir o
kim ḥānede maḥfūz

21. kim:

Gazel 153

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyi^cdir
bu kim
İki tiğ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ğılāf

16. kim:

Gazel 114

Mısra: 2

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dīdeye cānā şıgındırmış
'Aceb kim menba^c-ı

19. kim:

Gazel 149

Mısra: 4

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Zülf-i cānāni feşān edip
o pā-māl eyler

22. kim:

Gazel 165

Mısra: 3

"Ki" gibi kullanılan

bir bağlaç.

Mey-i 'ışk-ı ezelden
zāhidā bir cām nüş et

kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

23. **kim:**

Gazel 211

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerha çıkmış güyyiyā
eyvān eyvān üstüne

24. **kim:**

Gazel 213

Mısra: 9

"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.

Bugün kürsīde gör kim
ḥvāba vardı Fenniyā
vā'iz
Ḥuzūrunda cemā'at
kaşd edip
ḥamyāzelendikçe

25. **kim:**

Gazel 238

Mısra: 5

"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.

Rūz u şeb eyler der-
āgūş āh kim cānā seni
Āteş-i 'ışkına yansın
pīrehen dedikleri

26. **kim:**

Gazel 241

Mısra: 7

"Ki" gibi kullanılan
bir bağlaç.

Ne sevdādır bu kim
vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-piç-i
gurguru

27. **kim:**

Gazel 61

Mısra: 10

"Hangi kişi?"
anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.

Fennī Celāli olma gūş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemīne
Bāğ-ı İrem degildir

28. **kim:**

Gazel 62

Mısra: 3

"Hangi kişi?"
anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.

Kim nūş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemīşe 'ataş olur

29. **kim:**

Gazel 62

Mısra: 4

"Hangi kişi?"
anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.

Kim nūş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemīşe 'ataş olur

30. **kim:**

Gazel 65

Mısra: 14

"Hangi kişi?"
anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.

Mesīḥ-güfte-i Es'ad-
cūdur zemīn-i Fennī

Nazīre-i süḥan-i'cāza
kim tenezzül eder

31. kim:

Gazel 78

Mısra: 12

"Hangi kişi?"

*anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.*

Fenniyā 'arz eyle
eş'arıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı okur ise
'izz ile zī-şān olur

32. kim:

Gazel 140

Mısra: 11

"Hangi kişi?"

*anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.*

Kim verdi haber bu
ğazeli vaḥ'a-nüvise
Fennī dedi ba'zıları
tahrīr-i muvaḥḥa'

33. kim:

Gazel 162

Mısra: 1

"Hangi kişi?"

*anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürkate liman-ı
vişāl içre yedek çek

34. kim:

Gazel 200

Mısra: 2

"Hangi kişi?"

*anlamında cümlede,
özne, tümleç, nesne,
yüklem görevinde
kullanılan bir söz.*

Bezm-i 'işretgāh-ı rinde
luḥf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

35. kimdir: -dir

Gazel 77

Mısra: 8

"Hangi kişi, kim?"

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḥar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

36. kim:

Gazel 190

Mısra: 7

"Ki" bağlacı.

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı
raḳībiñ cāblūsundan

37. kim:

Kaside 1

Mısra: 37

"Ki" bağlacı.

Zulmet-i küfre şafaḳ
gibi zuhūruñ kim edip
Kıldı tābende o dem
'ālemi nūr-ı imān

38. kim:

Kaside 1

Mısra: 63

"Ki" bağlacı.

Şöyle bir raḥş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
ḥinnāsı şafaḳ pür-elvān

39. kim:

Kaside 1

Mısra: 123

"Ki" bağlacı.

Evvelen işte biri hamse
mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o şeb oldu
ihsân

40. kim:

Kaside 2

Mısra: 9

"Ki" bağlacı.

Mehdî-i şāhib-zemān
olduğuna bî-şübhe kim
İsm-i evfākü'l-nebî
olmuşdu defterden
resîd

41. kim:

Kıt'a 5

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Semiyy-i fahr-i 'âlem
Muştafâ Seyyid Efendi
kim
Alıp fetvâ-yı eş-şehr-i
Rodosçuğda be-kām
oldu

42. kim:

Kıt'a 6

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Be-nām-ı Muştafâ
Seyyid Efendi âl-i t̄ahir
kim
O müftî-i Rodosçuğ
fâzıl-ı 'allāme-i āgāh

43. kim:

Kıt'a 7

Mısra: 19

"Ki" bağlacı.

Toğdu cihān içinde bir
burc-ı sa'âdetde kim
Eşref-i nūr-ı Hasan âl-i
Muhammed 'Alî

44. kim:

Kıt'a 8

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Cenāb-ı hāzret-i pür-
ma'rifet Remzi Efendi
kim
'Uṭārid görse taḥrîrin
olurdu reşk ile sūzān

45. kim:

Kıt'a 12

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Fehmi-i nām Hācı

İbrāhim Ağā-zāde kim

Merd-i 'Alemdār İsmā'îl

Ağa nev-cevān

46. kim:

Kıt'a 13

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Semiyy-i fahr-i 'âlem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffağ oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

47. kim:

Kıt'a 13

Mısra: 15

"Ki" bağlacı.

Nice def' etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemîni
mürtefi' nā-dîde
seyrāngāh

kimi:

1. kimi:

Gazel 104

Mısra: 7

Kimse, kim.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rū’yāda
Ekseriyyā bu düşü
zāhide ta‘bīr ederiz

2. **kimi:**

Gazel 4

Mısra: 8

Bazısı.

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānānıñ
Kimi kıand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

3. **kimi:**

Gazel 4

Mısra: 8

Bazısı.

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānānıñ
Kimi kıand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

4. **kimi:**

Gazel 217

Mısra: 5

Bazısı.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbīh

Belī ben de hayāl etdim
miyānı olmamağ üzre

kimi kimi:

1. **kimi kimi:**

Kıt'a 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Belgisizlik

*anlamında kullanılan
ikileme.*

Kimi dāniş-pezir-i
müdde‘i kimi
ehibbādan
Aña tebrige varmak
Zeyd-i ‘Amra ilzām oldu

2. **kimi kimi:**

Kıt'a 12

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Belgisizlik

*anlamında kullanılan
ikileme.*

Bayrak açıp reh-nümā
çār-āgā-yı ‘alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

kimisi:

1. **kimisi:**

Gazel 217

Mısra: 5

Kimisi, bazısı.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbīh
Belī ben de hayāl etdim
miyānı olmamağ üzre

kimse:

1. **kimse:**

Gazel 137

Mısra: 3

Hiç kimse.

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruğunda
Büy-ı haṭı minḳār-ı ser-
i şānede maḥfūz

2. **kimse:**

Gazel 183

Mısra: 1

Kişi, birey, şahıs

*anlamlarında belgesiz
zamir.*

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ğam
görmedim
Şāf olan mir‘āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

3. kimseler:-ler

Gazel 97

Mısra: 10

1. Herhangi bir kişi,
kim olduğu
belirtilmeyen bir şahıs
2. (Olumsuz
cümlelerde) Hiçbir
şahıs, hiçbir insan.

Felekde dönmededir
Müşterî olup Keyvân
O mâhî hâle-i âgûşa
kimseler şaramaz

kîmyâ:

1. kîmyâya:-y, -a

Gazel 212

Mısra: 6

Bakır, kurşun vb.
âdî mâdenleri iksîr
denilen maddeyi ilâve
ederek gümüş veya
altına dönüştürme ilmi,
simyâ.

Hall ile siriştîñ leheb-i
‘ışk ile zâhid
Dühn-i zer-i meskûk ile
kîmyâya qarışma

2. kîmyâ:

Gazel 1

Mısra: 4

Bakır, kurşun vb.
adi madenleri iksîr

denilen maddeyi ilave
ederek gümüş veya
altına dönüştürme ilmi,
simya II tanıkta
sevgilinin ayak
toprağına/tozuna atfen
kullanılmıştır.

Küyuñda tutduğum iş
olur zer-‘ayâr-ı hâş
Hâk-i rehiñdir ‘aşıq-ı
şeydâya kîmyâ

3. kîmyâ:

Gazel 85

Mısra: 4

İksîr, toprağı ve
madenleri altın
yaptığına inanılan
mevhum sıvı.

Fikr-i haţtıñla sirişkim
dîde-i iksîr olup
Rüy-ı ‘arzda cüybâr
oldukça hep kîmyâ
biter

kırâ’at eyle:

1. kırâ’at eyle:-y, -ip

Gazel 231

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Okumak.

Bulmak isterseñ
Sikenderveş dilâ âb-ı

hayât

Şi’r-i Tevfîkî kırâ’at
eyleyip bul şihhati

kırân eyledi:

1. kırân eyledi:-di

Kıt'a 12

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Yakınlık kurmak.

Târîhin üçler gelip
sûrına der Fenniyâ
Tâli’i meh-tâb ile eyledi
şanki kırân

kirâyı tezyîd edip

çıkمام:

1. kirâyı tezyîd edip

çıkمام:-mam

Gazel 176

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Derûnundan çıkarmak
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirâyı şâhib-i beyte
hemân tezyîd edip
çıkمام

kiriş olsa:

1. giriş olsa:-sa

Gazel 74

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yay kirişi olmak.

Çerh-i devvâre kiriş
olsa çi ğam rakḳāşa
Raḳam-ı vuşlata ‘aḳreb
ruḳabâsıyla döner

kırmız:

1. kırmız:

Gazel 232

Mısra: 10

*Kırmızı; eskiden
soğuk algnlığı, sıtma
gibi hastalıklara karşı
kullanılan ev yapımı
ilaç, şurup II şarap.*

Vuşlatıñ âyâ ki ma‘cün-
ı cevâhir mi seniñ
Büse-i la‘liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

kırtās:

1. kırtās:

Gazel 110

Mısra: 14

Kağıt, sayfa.

Nice ben yâre nâr-ı ‘ışkı
tahrîr eyleyem Fennî
Midâd-ı süziş-i nazmım
ile süzân olur kırtās

2. kırtās:

Muhammes 1

Mısra: 34

Kağıt, sayfa.

Nice ben yâre nâr-ı ‘ışkı
tahrîr eyleyem Fennî
Medâr-ı süziş-i nazmım
ile süzân olur kırtās

kış:

1. kışdır:-dir

Kit'a 4

Mısra: 24

*22 Aralık'ta
başlayıp 21 Mart'ta
sona eren, sonbahar ile
ilkbahar arasındaki
yılın en soğuk mevsimi.*

Eger oldumsa lâyıḳ
ḥil‘ate vaşfımla
sulṭânım
Ḳıyem bahş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şâli

2. kış:

Gazel 117

Mısra: 10

*Satranç oyununda
def etmek II Def etmek.*

Fenniyâ lu‘bet-i
şatranç-ı sühanda fi'l-
ḥâl

Eyledim Hâtife ferzâne-
i ṭab‘ım ile kış

kısmeti gelir:

1. kısmeti gelir:-ir

Gazel 158

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kısmeti gelmek.

‘Âliye gelir kısmeti

bâbına hümâveş

Muhtâc-ı gedâ-pîşelere

bâd-ı hevâ yok

kışr:

1. kışrın:-in

Gazel 68

Mısra: 3

Kabuk.

Zahm-ı pür-ḥün-ı dil-i
ğam-ḥvâr kendin
gösterir
Çâk edip kışrın derün-ı
sineden gül gönçeveş

kışr-ı naḥl-i bîd:

1. kışr-ı naḥl-i bîd:

Kaside 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Söğüt fidanının
kabuğu.*

Pîşgâhında livâ'ı
eyledikçe reh-nümâ
Ekl eder düşmen yine
havfîna kışr-ı nahl-i
bîd

kışr-ı vâhide:

1. kışr-ı vâhide:

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir kabuğa.

O tıfl-ı tev'emânı kıl
temâşâ kudret-i Yezdân
İki bādâmı kışr-ı vâhide
haqqâ şıgındırmış

kişt-i cemâl:

1. kişt-i cemâl:

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik gemisi.

Deryâ-yı gönül kişt-i
cemâlinde o mâhî
Bir sîm semek eyledi
zibende mürüvvet

kisve:

1. kisvesin: -sin

Gazel 54

Mısra: 9

Elbise, kıyafet.

Eyleyen tül-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerh-i dilde ahter-i
dümbāle etmez i'tibār

kisve-i zâhid:

1. kisve-i zâhid:

Müstezad 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Zahidin elbisesi.

Meclisde serinden
düşicek kisve-i zâhid
İsâ ile 'âbid

kitâb:

1. kitâb:

Gazel 139

Mısra: 6

Yazılmış ve

basılmış eser, kitap II

Dîvân.

Verdi varını o mâha dil-
i şeydâ ammâ
Bir kitâb içre degil bey^ç
ü şirâsı meşrû^ç

kitâb-ı cemâl:

1. kitâb-ı cemâl:

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik kitabı.

Kılsa n'ola kitâb-ı
cemâlin mü'tala'a
Haftı hayâl-i tıfl-ı diliñ
ahterîsidir

kitâb-ı hüsn-i haft-ı

pâkine:

1. kitâb-ı hüsn-i haft-ı

pâkine: -i, -n, -e

Gazel 204

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Temiz hattının

güzellik kitabı.

İmlâ-yı müy-ı hayâl-i
ruhun dilde güyiyâ
Yazmış kitâb-ı hüsn-i
haft-ı pâkine veleh

kitâb-ı şafha-i mecmû'a- i tab'i:

1. kitâb-ı şafha-i

mecmû'a-i tab'i:

Gazel 193

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şairce mecmuanın

kitap sayfası.

Lezîziye dem-â-dem
nev-sühan 'arz eyleyip
Fennî
Kitâb-ı şafha-i
mecmû'a-i tab'i
gazellensin

kıtı kıt:

1. **kıtı kıt:**

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tavuğun çıkardığı

ses.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na'ralarla ne
muḍhik imiş meger

kıyās eder:

1. **kıyās eder:** -er

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Karşılaştırmak,

kıyas etmek.

Ḳıyās eder göricek ḥāl-i
gerdeniñ 'uṣṣāk
O pāsbānını kāfūra
vaz'-ı fülful eder

kıyās eyle:

1. **kıyās eyle:** -me

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mukayese etmek,

karşılaştırmak.

Ḥaṭ başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol ḥilye-i pāk
üzre münakka'

kıyās eyler:

1. **kıyās eyler:** -r

Kıt'a 13

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Mukayese etmek,
karşılaştırmak.*

İçen āb-ı laṭif
çeşmesārından kıyās
eyler
Aña olmağ gerek Nıl-i
mübārekden ḥafı bir
rāh

kıyem bahş et:

1. **kıyem bahş et:**

Kıt'a 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Çok kıymetler
bağışlamak.*

Eger oldumsa lāyık
ḥil'ate vaşfımla
sulṭānım
Ḳıyem bahş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şālı

kıymet:

1. **kıymet:**

Gazel 1

Mısra: 5

Değerli.

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḥaṭṭıña
Olmaz efendi muşḥaf-ı
ruḥsārıña behā

2. **kıymet:**

Gazel 1

Mısra: 5

*Ar. 1. Değer, bir
malın hakîkî bahası 2.
Şeref, kadr, itibar. zî-
kıymet: değerli.*

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḥaṭṭıña
Olmaz efendi muşḥaf-ı
ruḥsārıña behā

3. **kıymeti:** -i

Gazel 202

Mısra: 8

*Bir şey veya
kimsenin taşıdığı üstün
nitelik, yüksek vasıf ve
meziyet; değer.*

Dür-naḳd-i sirişkim
görüp aḡyāra o meh-rū

Verdimse dūr-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

kıymet-i maqtū'a-i
vuşlat:

1. kıymet-i maqtū'a-i
vuşlat:

Gazel 169

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın kesin

kıymeti.

Mestūr olamaz kıymet-i
maqtū'a-i vuşlat
Bāzāra çıkar ipligi bī-
çāre kumāşīñ

kıyye-be-kıyye:

1. kıyye-be-kıyye:

Kaside 1

Mısra: 121

Okka okka.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü'lü'
Rūy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizān

kız:

1. kız:

Gazel 232

Mısra: 1

Kız, sevgili.

Hacle-i bezme 'arūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini saķız gibi

kızı:

1. kızı:

Gazel 211

Mısra: 4

Kız; güzel.

Eyleyip tebdil-i cāme
sāķiyā bintü'l-'ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

2. kızı:

Gazel 216

Mısra: 10

Kız; güzel.

Rez-duhterine tıfl-ı dil-i
efğāna zār eder
Kāfir kıızı demez aña
ağlama māteme

kızıl kan olayım:

1. kızıl kan olayım:-

ayım

Murabba 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kızıl kan olmak. II

Çok üzölmek.

Pārelendi cigirim oldu
perīşān-hālim
Saña lāyık mı baña
böyle iş et sulţānım

kızıl kızıl:

1. kızıl kızıl:

Gazel 234

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak kırmızı

renk.

Kızıl kızıl varak sīnem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i vişālīñ mi

ko:

1. ko:

Gazel 46

Mısra: 9

Bırakmak.

Bey' ederken dūr-i
vaşlın ko tehevür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

2. ko:

Gazel 55

Mısra: 9

Bırakmak.

Pek çok da iftiḥārı ҡo
bi'llāh Fenniyā
Şā'ir ҡatında böyle
süḥanlar fesānedir

3. ҡo:

Gazel 100

Mısra: 9

Bırakmak.

Fennī ҡo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḥafī merkez-i
levvāmeye şıgmaz

4. ҡo:

Gazel 193

Mısra: 1

Bırakmak.

Қo zülfüñle göñül
tüccārveş ṭül-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişin-i
va'ḍe-i vaşlıñ
temellensin

5. ҡo:

Gazel 198

Mısra: 1

Bırakmak.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfı ҡo

Ġül aġyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oқu

6. ҡo:

Gazel 198

Mısra: 9

Bırakmak.

Қo götürsün zāhid
ābdest ibriġin edip riyā
Bezmi-i ‘iṣretġāhda
rindāna lāzımdır sebū

7. ҡo:

Gazel 170

Mısra: 7

Komak, bırakmak.

Vā'ız ҡo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zirā
sefil fil

8. ҡodıñ:

Gazel 160

Mısra: 5

*Bir şeyi bir yere
bırakmak, belli bir yere
yerleştirmek.*

Küzeler mi ҡodıñ
eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ
Nażar et çāh-ı
zeneḥdāniña zemzem
gibisin

ҡoc:

1. ҡoc:

Gazel 20

Mısra: 8

*Kucaklamak,
sarılmak.*

Celāliden nazıre isteyip
bu nazmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ҡoc

ҡöçek süleymān:

1. ҡöçek süleymān:

Gazel 149

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Köçek Süleyman.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

ҡöçek süleymāna:

1. ҡöçek süleymāna: -a

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Köçek Süleyman.

Nūş edip mā^c-ı vuzū³'ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[1] bereber
iç

köçek süleymānı:

1. **köçek süleymānı:-ı**
Gazel 209
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Köçek Süleyman.

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tîre bir
şāne

köhne:

1. **köhne:**
Muhammes 1
Mısra: 16
*Eski II değersiz,
önemsiz.*

Nefes eyler ʿazîzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşākı köhne
menzil-i üftāde
zannetme

köhne mazmûn:

1. **köhne mazmûn:**
Gazel 232
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Eskimiş ifadeler. II
Şiirde geçerliliğini
yitirmiş ifadeler.

Köhne mazmûn ile ilbās
eyleyip manzûmeñi
Ṭıfl-ı şîriñ kıılma
maḥzûn cāme-i nevsiz
gibi

kop:

1. **kopar:-ar**
Gazel 53
Mısra: 8
Ayrılmak.

Zāhid қаатарında çü ḥar
olsa ğam degil
Ammā bu sür^cat ile
licām-ı cemel kopar

2. **kopar:-ar**
Gazel 53
Mısra: 6
(Gürültü veya
tehlikeli bir olay)
Birdenbire patlak
vermek, ortaya çıkmak,
birden başlamak.

Şevvāl-ı ʿîd-ı vaşl ile
gülrüzedden hezār

Berg-i ḥazān tevbe-i
zūhd-i ḥiyel kopar

kopar:

1. **kopar:**
Gazel 53
Mısra: 4
Meydana gelmek,
oluşmak.

Ağyār ile dü-çār olıcağ
küy-yı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i
çerḥ-i cedel kopar

2. **kopar:**
Gazel 53
Mısra: 2
Çıkarmak.

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel kopar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭül-ı emel kopar

3. **kopar:**
Gazel 53
Mısra: 1
Kopmak, kırılıp
ayrılmak.

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel kopar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭül-ı emel kopar

4. **ķopar:**

Gazel 53

Mısra: 10

*Meydana çıkmak,
Ortaya çıkmak, zuhur
etmek.*

Vaşl-ı nigārı güft-i lezīz
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ʿasel ķopar

ķork-:

1. **ķorkarım:-ar, -am**

Gazel 124

Mısra: 2

*Çekinmek, cesaret
edememek.*

Uzandıkça leb-i dildāra
mıkrāz-ı fem-i eşhāş
O şemʿ-i hüsnu yokdur
ķorkarım andan dilā
hālāş

2. **ķorkarım:-ar, -am**

Gazel 135

Mısra: 4

*Herhangi bir
kötülük gelme
ihtimalinin yarattığı
korku, endişe, üzüntü
içinde olmak.*

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sāķiyā
Ķorkarım bintü'l-
ʿinebden eylemez
biġāne ḫaḫ

ķork:

1. **ķorkarım:-ar, -im**

Gazel 82

Mısra: 4

*Herhangi bir
kötülük gelmesi
ihtimalinin yarattığı
tedirginlik, kaygı,
üzüntü, endişe.*

Ṭurre-i ṭarrārīna yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir ķorkarım
perçem ķapar

ķoy-:

1. **ķoyunca:-unca**

Gazel 201

Mısra: 8

*Yerleştirmek,
bırakmak.*

Ne çekdi pīr-i muġān
rakş edince bint-i rezi
O tāze rüy-ı nigārı
ķoyunca zen şuyuna

2. **ķoyunca:-unca**

Gazel 207

Mısra: 6

*Yerleştirmek,
bırakmak.*

Dillerde vaʿd-i būs-ı
lebiñ cüybār olur
Mey neşv eder ķoyunca
şehā tevānālara

ķoymaz:

1. **ķoymaz:**

Gazel 14

Mısra: 10

Bırakmak.

Vaşf eyleyemem lebini
ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ķoymaz
güheri ṭabʿıma ḫisset

2. **ķoymaz:**

Gazel 240

Mısra: 2

Bırakmak.

Pür-tāb-ı hüsnuñ ey
şeh-i Dārā kamer gibi
Ķoymaz felekde
zulmet-i ġamdan keder
gibi

ķoyn:

1. **koynuñda:** -un, -da

Gazel 226

Mısra: 2

Kollar arası, kucak.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şağın
hayl-i zemān ürkütme

koyup:

1. **koyp:**

Gazel 228

Mısra: 8

*Bırakıp gitmek,
terketmek.*

Zerger-i mürşid eder
hālîş-‘ayār elbette
Dağal-ı zühdü koyup
püte-i vird-i kâle

kubūr:

1. **qubūrumuz:** -umuz

Gazel 107

Mısra: 6

Mezarlar, kabirler.

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i a‘veri
Nergis biter qubūrumuz
üzre giyāhımız

kūçe:

1. **kūcedir:** -dir

Gazel 14

Mısra: 2

Dar sokak, çarşı.

Ol çeşm-i gāzāl ile qanı
kūcedir ülfet
Kılmaz nigehi ‘āşığı
şayd avına rağbet

küçücek:

1. **küçücekdir:** -dir

Gazel 79

Mısra: 1

Küçücük.

Ol küdek-i mihr-i
cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde
hemān ‘ayn-ı Bebekdir

2. **küçücek:**

Gazel 161

Mısra: 1

Küçücük.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ĥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i hālî küçücek

3. **küçücek:**

Gazel 161

Mısra: 2

Küçücük.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ĥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i hālî küçücek

4. **küçücek:**

Gazel 161

Mısra: 4

Küçücük.

Şevk-i vaşlında
tebessüm edicek seyr
etdim
Ĥurde-gevher gibi
dendān-ı le‘āli küçücek

5. **küçücek:**

Gazel 161

Mısra: 6

Küçücük.

Görünür ğurre-i ebrūsu
tulū‘ etdi hayāl
Çerh-i hūsnūñde nazār
eyle hilālî küçücek

6. **küçücek:**

Gazel 161

Mısra: 8

Küçücük.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli harām etse n’ola
Mehd-i sinemde

uyutdum o ğazāli
küçücek

7. küçücek:

Gazel 161
Mısra: 10
Küçücük.

Var mı zülfi-i 'izārîñ ile
cevlān eyler
O hümā-mişl felekde
per ü bāli küçücek

8. küçücek:

Gazel 161
Mısra: 12
Küçücük.

Mū-miyānın n'ola
maḥfice der-āğüş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli küçücek

9. küçücek:

Gazel 161
Mısra: 14
Küçücük.

Fennyā Neş'et
Efendi'den alıp ḥayr
du'ā
Eyledik nokta
nazireñde me'āli
küçücek

**küdek-i cevher-fürüş-ı
zī-kiyem-kāra:**

1. küdek-i cevher-fürüş-ı
zī-kiyem-kāra: -a

Gazel 92
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kıymetli
mücevherler satan
küçük çocuk.

Nazar kıll küdek-i
cevher-fürüş-ı zī-
kiyem-kāra
Atar mengüş-ı va'din
duḥter-i vaşla ṭaḳar
ṭaḳmaz

küdek-i esvec:

1. küdek-i esvec:

Gazel 23
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
?

Çekince üstüme tığ-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḥ
sūrāḥ eyledi ol mec

küdek-i mekteb:

1. küdek-i mekteb:

Gazel 10
Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Mektep çocuğu.

Kilkiñ silicek la'liñe ey
küdek-i mekteb
Sürḥ oldu sefidiñ
ḳalem-i la'l-i mürekkeb

**küdek-i mihr-i cihān-
ārā:**

1. küdek-i mihr-i cihān-
ārā:

Gazel 79
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Cihanı süsleyen
güneş çocuğu.

Ol küdek-i mihr-i
cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde
hemān 'ayn-ı Bebekdir

ḳudret-i yezdān:

1. ḳudret-i yezdān:

Gazel 114
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Allah'ın gücü.

O ṭıfl-ı tev'emānı kıll
temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāhıde
ḥaḳḳā şıgındırmış

ḳudūm:

1. **ḳudūmuñla**: -uñ, -la

Gazel 224

Mısra: 4

1.gelme, geliş.

Eger var ise meylin
ḥān-ḳāh-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

2. **ḳudūmun**: -uñ

Kıt'a 8

Mısra: 8

1.gelme, geliş.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihir ü meh etsin şevkle
devrān

3. **ḳudūme**: -e

Gazel 206

Mısra: 5

Muz. Türk

*müziğine mahsus usul
vurma âletlerindedir.
En çok
mevlevîhânelerde
olmak üzere, tekkelerde
kullanılmış, lâdînî
müzikte az
kullanılmıştır;*

Meyl eyleyemem tekye-
i ıışık içre ḳudūme
Bağrım delinir lik dem-i
nāya gelince

4. **ḳudūm**:

Gazel 244

Mısra: 2

Muz. Türk

*müziğine mahsus usul
vurma âletlerindedir.
En çok
mevlevîhânelerde
olmak üzere, tekkelerde
kullanılmış, lâdînî
müzikte az
kullanılmıştır;*

Bez[i]mde na'ra-i
hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā
şadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuşlat
şeyḥimiz pīr-i muğān
yā Ḥay

ḳufl-ı maḳşūda:

1. **ḳufl-ı maḳşūda**: -a

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kasd olunan,

istenen şeyin kilidi.

Vaz^c eden miftāḥ-ı
zıkrin ḳufl-ı maḳşūda

Feth eder bāb-ı
gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **ḳufl-ı maḳşūda**: -a

Gazel 188

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kasd olunan,

istenen şeyin kilidi.

Seḥerde vaz^c eden
miftāḥ-ı zıkrin ḳufl-ı
maḳşūda
Der-i bāğ-ı cinānı feth
eder bāb-ı tevekkülden

ḳuhl:

1. **ḳuhl**: -ı

Gazel 47

Mısra: 6

Göz ilacı, sürme.

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna
Revān ḳuhlı anıñ
İşfahān behāsınadır

**ḳuhl-ı pāk-i işfahān-ı bī-
behā**:

1. **ḳuhl-ı pāk-i işfahān-ı**

bī-behā: -dır

Gazel 210

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İsfahan'ın çok

*kıymetli ve temiz
sürmesi.*

Neş'etiñ Fennî ğubâr-ı
ḥaṭ-ı şî'r-i Zîveri
Kuḥl-ı pāk-i İşfahân-ı
bî-behâdır çeşmime

kuḥl-ı şıfahân:

1. kuḥl-ı şıfahân:

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İsfahan sürmesi;

*'sürme: İsfahan'da bir
köydür ki, sürme
madeni oradadır.
Meşhur olan sürme-i
safâhây o madendir.*

Teşrif edicek ḥâneñe
her maḥdem-i pâkin
Ḥâk-i rehini çeşmiñe
kuḥl-ı Şıfahân et

kuḥl-ı şıfahâna:

1. kuḥl-ı şıfahâna: -a

Müstezad 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İsfahan sürmesi;

*'sürme: İsfahan'da bir
köydür ki, sürme
madeni oradadır.
Meşhur olan sürme-i
safâhây o madendir.*

Dil gitse n'ola çeşmiñe
kuḥl-ı Şıfahâna
Semt-i Hemedâna

kuḥl-ı vişâliñ:

1. kuḥl-ı vişâliñ: -iñ

Gazel 175

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma sürmesi.

Fıkr-i müjeñle kuḥl-ı
vişâliñ 'alil olan
Çekdi dü didesine o ehl-
i kemâl mîl

kuḥl:

1. kuḥl: -(u)ñ

Murabba 1

Mısra: 18

Köle, esir, tutsak. II

Âşık.

Büs edip la'l-i lebiñ
dehre Süleymân olayım
Gerd-i ḥâṭırla kuḥl
eyleme yâbâna sezâ

kuḥl âzâd eder:

1. kuḥl âzâd eder: -er

Kaside 1

Mısra: 152

Kelime Tipi: -

Kul azat etmek.

Budur âyîn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merḳadi üzre ḳul âzâd
eder anlar her ân

kuḥl kul:

1. kuḥl kul:

Gazel 167

Mısra: 8

*Sürahinin çıkardığı
ses ve "söyle söyle"
anlamları tevriyeli.*

Cân baḥş ederseñ ey
dem-i mînâ-yı câm-ı
Cem
Teşrif edince meclise
kuḥl kul demez misin

külâh:

1. külâhımız: -ımız

Gazel 107

Mısra: 10

*Keçeden yapılmış
ucu sivri veya yüksek
başlık.*

Yazdıkça vird-i şî'r-i
Ḥasibâyı Fenniyâ
Evrâḳ-ı Zîver ile pür
oldu külâhımız

2. külâh:

Kıt'a 2

Mısra: 12

*Askerler ve her
tabakadan halk
tarafından asırlar
boyunca giyilmiş olan,
genellikle tepesi sivri,
dikişsiz, tek parça
keçeden baş giyeceği.*

Devrân eder cemâlini
rû³yet için felek
Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

kulağ ur:

1. kulağ ur:

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kulak vermek,
dinlemek.*

Ƙulağ ur nükte-i ta'riži
teşhiş eyleyip fehm et
Mağallinde sürer
mazmûn-ı taħkiki saña
rakğaş

kulğul:

1. kulğul:

Gazel 65

Mısra: 12

*Ağzi dar sürahi
veya kabaktan
dökülürken çıkan ses.*

Mey-i mecâzı süzünce
sifâl-i taħkike
Lisân-ı hâl ile minâ-yı
ıışğ kulğul eder

2. kulğulde: -de

Gazel 89

Mısra: 6

*Ağzi dar sürahi
veya kabaktan
dökülürken çıkan ses;
bkz. ONAY, s. 301-302.
(‘kulğul, gulğul md.).*

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile minâyı seyr eyle
Nühüfte büselik kılmağ
anıñ kulğulde kârıdır

kulğul-i cāmı:

1. kulğul-i cāmı: -ı

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kadehin sesi.

Ƙulğul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

kulğul-ı cām-ı şürâhî:

1. kulğul-ı cām-ı şürâhî:

Murabba 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sürahinin kadeh
dolarken çıkardığı
kulğul sesi.*

Ƙulğul-ı cām-ı şürâhî
bülbül-i şeydâsıdır
Şimdi dil bu bezmgâhıñ
tütî-i güyâsıdır

kulğul-i minâ:

1. kulğul-ı minâ:

Gazel 106

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şişenin sesi
(şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.).*

Bir mürde-i mağmuru
n'ola eyleseñ ihyâ
ıxsâ-nefes [ü] kulğul-ı
minâda gelüyuz

2. kulğul-i minâ:

Gazel 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Şişenin sesi
(şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.).*

Rakğ eyleyerek geldi bu
şeb meclise sâkı

Yağmış yine rez-
duhteri ayağına hınnā

3. **ḳulḳul-i mīnā:**

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi

(*şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.*).

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhımız pīr-i muḡān
eyler bize zāhid nefes

4. **ḳulḳul-ı mīnā:**

Gazel 148

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi

(*şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.*).

Bülbül mişāli başladı
gülşende ʿışk ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı
mīnā taraf taraf

5. **ḳulḳul-ı mīnā:**

Gazel 197

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi

(*şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.*).

Def^c etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḥūd bir aḳar şu

6. **ḳulḳul-ı mīnā:**

Gazel 244

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi

(*şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.*).

Bez[i]mde naʿra-i
hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā
şadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuşlat
şeyhımız pīr-i muḡān
yā Ḥay

ḳulḳul-ı mīnāyı:

1. **ḳulḳul-ı mīnāyı: -y, -ı**

Gazel 188

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şişenin sesi

(*şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.*).

Gelip meclisde şimdi
ḳulḳul-ı mīnāyı gūş
eyler
Şimāḥ-ı zūhdünü hıfz

eyleyen āvāre
bülbülden

ḳulḳul-ı şerāb:

1. **ḳulḳul-ı şerāb:**

Gazel 168

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ağzı dar sūrahiden

*şarap dökülürken çıkan
ses.*

Bezm-i ḥafide yār ile ey
ḳulḳul-ı şerāb
Bey^c ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

ḳulḳul-zebān-ı ʿisī-i

iʿcāzdır:

1. **ḳulḳul-zebān-ı ʿisī-i**

iʿcāzdır: -dır

Gazel 181

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hız. İsa'nın insanı

*acze düşüren ahenkli
söyleyişi.*

Evşāf-ı meyle mürde-i
maḥmüre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿisī-i
iʿcāzdır sözüm

ḳulzum-i dilden:

1. **ḳulzum-i dilden: -den**

Gazel 230

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül denizi.

Firāk-ı la'l-i dil-berle
dü-çeşmim ḳulzum-i
dilden

Neşât-ı ḳalb-i 'uşşâḳa
efendi seyl-i Ceyhūnu

ḳulzum-ı 'ıṣṣa:

1. **ḳulzum-ı 'ıṣṣa: -a**

Müstezad 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Çün inne'l-emr duḫūlu
ḳulzum-ı 'ıṣṣa
Cumhūr-ı 'alāka

ḳulzüm-i vech:

1. **ḳulzüm-i vech: -iñ, -de**

Gazel 145

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüzünün denizi.

ḳulzüm-i vechiñde
cünbân olsa diller tañ
mıdır

Çin-i zülfün ḳılmıṣ ol
māh ile peyveste ağ

ḳum çekdi:

1. **ḳum çekdi: -di**

Kaside 1

Mısra: 85

Kelime Tipi: -

Ḳum getirmek.

Keh-keşân şanma anı
esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pâdişehiñ reh-
güzerinde 'unvân

ḳumâş:

1. **ḳumâş:**

Gazel 62

Mısra: 10

İpek, yün, keten

*vesaireden yapılan ağır
dokuma.*

Zāhid metā'-ı zühdini
'arz etse şüfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi
ne gūne ḳumâş olur

2. **ḳumâşıñ: -ı, -n**

Gazel 169

Mısra: 8

İpek, yün, keten

*vesaireden yapılan ağır
dokuma ll Gül.*

Mestür olamaz ḳıymet-i
maḳtū'a-i vuşlat

Bāzāra çıkar ipliği bî-
çāre ḳumâşıñ

ḳümeyt-i ḫāmeñe:

1. **ḳümeyt-i ḫāmeñe: -ñ, -e**

Gazel 164

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kalemin koyu doru
atı ll çok hızlı yazan
kalem.*

Ziver gibi bir vādiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil ḳümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

ḳümeyt-i nazmıñı:

1. **ḳümeyt-i nazmıñı: -iñi**

Gazel 89

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazım atı.

ḳünc-i çeşm:

1. **ḳünc-i çeşm: -ı, -n, -de**

Gazel 147

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gamzeli kenarın
köşesi.*

Künc-i çeşminde o
çeyş-i gamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i 'aqlımı tārāc
etdi Tātār-ı Bucağ

künc-i la'f:

1. **künc-i la'f:** -i, -n, -e
Gazel 57
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Lal taşının köşesi.

'Azm etdi künc-i la'line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi 'işret eder
mā-beyndedir

künc-i rahmetden:

1. **künc-i rahmetden:** -
den
Kaside 1
Mısra: 121
Kelime Tipi: -
Rahmet köşesi.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü'lü'
Rüy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizān

kühünü 'aql ile fehm edemez:

1. **kühünü 'aql ile fehm
edemez:** -e, -mez

Kaside 1

Mısra: 118
Kelime Tipi: -
*Özünü akıl
anlamaz.*

Añlanılmaz bu ne
şoħbet bu ne
keyfiyyetdir
'Aql ile fehm edemez
kühünü zihn-i insān

ķurbān olayım:

1. **ķurbān olayım:** -ayım
Gazel 117
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Bir kimse ya da bir
şey için kendini feda
etmek, canından
vazgeçmek.*

Tekye-i 'ışkıña ķurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi dervīş

ķurbıyyet:

1. **ķurbıyyeti:** -i
Kıt'a 14
Mısra: 16
Yakınlık.

Āb-ı germ-ābesine Nıl-i
mübārek der idim

Olsa ķurbıyyeti
mevkıfınıñ iķlīm-i 'Irāk

ķürek çek:

1. **ķürek çek:**

Gazel 162

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kayık, sandal vb.

*deniz teknelerini
yürütmek için küreği
suya daldırarak tekneyi
ileri ittirme
biçimindeki hareketi
art arda yapmak; kürek
hareketi ile sandalı
yürütmek.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürqate liman-ı
vişāl içre yedek çek

ķürsī:

1. **ķürsiyi:** -(y)i

Gazel 176

Mısra: 9

Bütün alem.

Cemāli olıcaķ ķürsiyi
neyler 'āşık-ı şeydā
Menāre-i 'arş-ı a'la olsa
da temcīd edip çıķmam

2. kürsîde:-de

Gazel 213

Mısra: 9

*Camilerde vaizlerin
birkaç basamaklı bir
merdivenle üstüne
çıkıp vaaz ettikleri,
oturulan yerinin
önünde kitap koymaya
mahsus raf bulunan
yüksekçe yer.*

Bugün kürsîde gör kim
hıvâba vardı Fenniyâ
vâ'iz
Huzûrunda cemâ'at
kaşd edip
hamyâzelendikçe

kürsiye çıkdı:

1. kürsiye çıkdı:-dı

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Va'z edip kürsiye çıkdı
o gece şeyh-i rüsül
Çıldı mir'ât-ı nikâtına
Mesîhî hayrân

kürsiye çıkıp:

1. kürsiye çıkıp:-ıp

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüksek yere

çıkılmak.

Bakıp ruhsârîna hüsni
hatîñ tahrîr eder vâ'iz
Çıkıp kürsiye ol nûr
âyetin tefsîr eder vâ'iz

kürsüye çıksam:

1. kürsüye çıksam:-sam

Gazel 176

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kürsüye çıkmak.

N'ola kürsüye çıksam
şî'rimi tefsîr edip ey dil
Veli ben vâ'iz-i nâ-
puhteyi taklîd edip
çıkımmam

kuru:

1. kuru:

Gazel 241

Mısra: 10

*Beyhude, boş,
faydasız, gereksiz,
değersiz.*

Şifâdır Fenniyâ
düşnâm-ı Luţfî derde
kâfidir
Dil-i bîmârına şunsun
tabîbim olma cân kuru

kurut:

1. kurutma:-ma

Gazel 84

Mısra: 5

Devâmını

*birakmayacak şekilde
tüketmek, tamâmen
bitirmek, yok etmek.*

Ey câm-ı Cem kurutma
yeter hün-ı 'aşığı
Leb-ber-leb olma yâr ile
bi'llahi kan olur

kuşaklı:

1. kuşaklıdır:-dır

Gazel 64

Mısra: 12

Kuşağı olan.

Meclisde zarf-ı mey gibi
âğuş-ı rind ile
Müy-ı miyân rüy-ı
nigârân kuşaklıdır

kuşat:

1. kuşatmış:-miş

Gazel 80

Mısra: 10

*Çevresini sarmak,
çevrelemek.*

Ten-bürehne fetḥ edip
'uşşâkına âğuşını
Fenni-i zârı o dem
görmüş kuşatmış sim-
kemer

kūşe-i çeşm:

1. **kūşe-i çeşm:** -i, -n, -de, -ki

Gazel 215

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Göz ucuyla bakış.

Düzd-i nıgehinden n'ola
dil kaçça bucağa
Ol kūşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

kūşe-i destār:

1. **kūşe-i destār:**

Gazel 116

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sarığın köşesi.

Çıkarılmış taylesânın
kūşe-i destārdan Fennī
Huşā 'uşşāka ol meh-
pāre serv-i sīm
göstermiş

kūşe-i destārından çıkar:

1. **kūşe-i destārından**

çıkar: -ar

Gazel 186

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sarığın köşesinden çıkmak.

Gelip üftādesine müjde
eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıkar
kūşe-i destārından

kūşe-i ebrü:

1. **kūşe-i ebrü:**

Gazel 113

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kaşın köşesi,
kenarı.*

Ağyāra edip kūşe-i ebrü
ile imā
Lāyık mı bize kec
nıgehiñ ey qad-i ser-keş

2. **kūşe-i ebrü:**

Gazel 197

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kaşın köşesi,
kenarı.*

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
imā eder üftādesine
kūşe-i ebrü

kūşe-i tār-ı gāmze:

1. **kūşe-i tār-ı gāmze:**

Gazel 64

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yan bakışın
karanlığının köşesi.*

Düzd -i nıgāhı kūşe-i
tār-ı gāmzede
Ol ser-hezār ceyš-i
fiten-cū bucaqlıdır

kuşluk zemānı:

1. **kuşluk zemānı:**

Gazel 235

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Günün sabahla öğle
arasındaki bölümü,
kuşluk vakti; kuşlara
yem verilen zaman
(GTS).*

Bī-dār eder figān ile
yārı raķīb-i zāğ
Kuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

küşt-gİR-i heves:

1. **küşt-gİR-i heves:**

Kaside 1

Mısra: 133

Kelime Tipi: -

Arzu pehlivanı.

Küşt-gîr-i heves fi'l-i
menâhilerle
Eyledi nefsinı mağlûb
hevâ-yı şeytân

küşt-gîr-i sühan-ı
nâzım-ı meydân:

1. küşt-gîr-i sühan-ı
nâzım-ı meydân:

Gazel 52

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Meydan şairinin

söz pehlivanı.

Fenniyâ şahın-ı
belâgatda Hasîb-i
Rüstem
Küşt-gîr-i sühan-ı
nâzım-ı meydân
büyüdür

küşt-gîr-i zîvere:

1. küşt-gîr-i zîvere: -e

Gazel 176

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Pehlivan gibi Ziver.

Çıkıp şahın-ı belâgatda
şalâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i
Zîvere te'kîd edip
çıkımam

kuşûruma bakmaz:

1. **kuşûruma bakmaz:-**
maz

Gazel 223

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kusuruna bakmak.

‘Arz et bu nev-zemîni

[.] üstâda Fenniyâ

Bakmaz Hasîb Efendi o

deñlü kuşûruma

kuşûrunu temyîz

gerakse:

1. **kuşûrunu temyîz**

gerakse: -se

Gazel 203

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Kusurunu

düzeltemeyi

gerektirmek.

‘Arz et bu nazmı Zîver

Efendiye Fenniyâ

‘Afv eylesin kuşûrunu

temyîz gerekse de

kuṭn ede:

1. **kuṭn ede: -e**

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Pamuk veya ipekle
karişik pamuktan
dokunmuş kalın, ensiz
kumaş türü II yumuşak.*

Çekmek diler âgûşuna
ammâ seni âgyâr
Hiç kuṭn ede mi âteş-i
sûzâna teḡarrüb

kuṭn-ı vuşlatı:

1. **kuṭn-ı vuşlatı: -ı**

Gazel 213

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşmanın kutnu

kumaşı.

Şaḡın ‘arz etmesin
biḡâne-i ḡayyâṭ-ı
âgyâra
Olur fersûde kuṭn-ı
vuşlatı endâzelendikçe

küttâb ol:

1. **küttâb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Reisülküttap, divan

katibi olmak.

O mâhiñ vâli di Fennî
Efendiniñ sezâdır kim
Yazıp divân-ı şî'rin

defter-i aqlāma küttāb
ol

kuvvat-i kudsi:

1. kuvvet-i kudsi:

Kıt'a 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mukaddes güç II
ilham.*

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır
Erişir kuvvet-i kudsi ile
dest-i Süreyyāya

kuy:

1. kūyuñda:-uñ, -

Gazel 223

Mısra: 7

*(sevgilinin
bulunduğu) mahalle.*

Kūyuñda rüz u şeb n'ola
āh etse 'aşıqān
Hıç şabr olur mu va'd-i
vişāliñ mürüruna

2. kūyuñda:-uñ, -

Gazel 1

Mısra: 3

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Kūyuñda tutduğum iş
olur zer-'ayār-ı hāş
Hāk-i rehiñdir 'aşıq-ı
şeydāya kīmyā

3. kūyuña:-uña

Gazel 10

Mısra: 7

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

'Uşşāk ile 'azm etse
n'ola kūyuña agyār
Elbette gider Ka'beye
hüccāc ile merkeb

4. kūyuñda:-uñ, -

Gazel 39

Mısra: 1

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Kūyuñda raķib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

5. kūyuñda:-uñ, -

Gazel 48

Mısra: 5

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir 'aşıqıñ

Sūr-ı ümīd-i vaşlīñ ile
bir murād olur

6. kūyunda:-uñ, -

Gazel 96

Mısra: 6

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Vežān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rīzān
Bu ğaddār-ı felek
kūyunda 'uryān
olduğum bilmez

7. kūyunda:-uñ, -

Gazel 221

Mısra: 7

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Kūyunda raķib için o
māhiñ n'ola çursaķ
Şeb-tā-be-seher
hancer-i bürrān
elimizde

küy-ı vişāl:

1. küy-ı vişāl:

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma semti.

Cā'iz ki ola kūy-ı
vişālinde isr çün
Hoş-būy-ı şabā kākül
[ü] perçemde havādis

kūy-ı yār:

1. kūy-ı yār:

Gazel 53

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin semti.

Ağyār ile dü-çār olıcağ
kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i
çerh-i cedel qopar

kuyruğ:

1. kuyruğu: -u

Kaside 1

Mısra: 67

Kuyruk.

Quyruğu ahter-i
dümbāle licāmı hāle
Çin-i zülf-i siyehi turre-
i tāvūs-ı cinān

kūze:

1. kūzeler: -ler

Gazel 160

Mısra: 5

Testi, su testisi.

Kūzeler mi qodıñ
eṭrāfına hāl-i siyehiñ
Nazar et çāh-ı
zenehdāniña zemzem
gibisin

lā-cerem:

1. lā-cerem:

Gazel 33

Mısra: 2

*Ar. Şüphesiz,
besbelli, elbette.*

Çekip tiğ-ı nigāhın
günde yüz biñ kan eder
ol şūh
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūh

lāf ile güzāf:

1. lāf ile güzāf:

Gazel 153

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Laf ile söz.

Bir gece olsağ n'ola
cānā seniñle sine-şāf
Qılma va'd-i vuşlatıñ
uşşāka lāf ile güzāf

lafzen ü ma'nen:

1. lafzen ü ma'nen:

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Söz ve mana

*bakımından; sözle ifade
ederek ve manevi
olarak.*

Mübtedādan haber al
qā'ide-i ma'nāyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma'nen merfūc

lafz-ı güher-i nazmıñ:

1. lafz-ı güher-i

nazmıñ: -iñ

Gazel 191

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nazım

mücevherinin sözü.

Ṭılsım-güşā-yı ṭab' olan
añlar bu nükteyi
Yoğ farkı lafz-ı güher-i
nazmıñ defineden

lafz-ı müstesnā:

1. lafz-ı müstesnā:

Gazel 172

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Müstesna lafz.

Būs-ı la'liñ tāze
mazmündür şehā
uşşākıña
Yoğsa nuṭq-ı va'd-i

vaşlıñ lafz-ı müstesnâ
değil

lahm-ı cigere:

1. lahm-ı cigere: -e

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ciğerin içi.

Ṭıfl-ı ṭabbāḥım edip
ğamzesin ‘uşşâkına miḥ
Kılmış âmâde o lahm-ı
cigere âlet-i sıh

lahza:

1. lahzacıq:

Gazel 236

Mısra: 8

*An, bakacak kadar
zaman.*

Dil-ḥaste cān bulurdu
devā vişāli
Bir lahzacıq olaydı anıñ
istirāḥati

lakab:

1. lakabı: -ı

Gazel 19

Mısra: 7

*Birisine gerçek
adının dışında
sonradan isim verme.*

Giydir lakabı cāme diyü
ümm-i ḥabīse
Güldür o zamiri aña
kālā-yı mü‘ennes

2. lakabdır: -dır

Gazel 163

Mısra: 14

*Birisine gerçək
adının dışında
sonradan isim verme.*

Ziveri ‘aşıq edip Fennîyi
mecnûn etmede
İsm-i Leylāya
teşebbühle lakabdır
perçemiñ

lakin:

1. lakin:

Gazel 224

Mısra: 4

Ama, ancak, fakat.

Eger var ise meyliñ
ḥān-ḳāh-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

lal:

1. la‘liñ: -iñ

Gazel 1

Mısra: 1

Dudak.

La‘liñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḥoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

la‘l:

1. la‘liñe: -ine

Gazel 10

Mısra: 1

*Kırmızı renkli
değerli bir taş, halis
yakut. Dudak.*

Kilkiñ silicek la‘liñe ey
küdek-i mekteb
Sürḥ oldu sefidiiñ
ḳalem-i la‘l-i mürekkeb

2. la‘lini: -i, -n, -i

Gazel 40

Mısra: 1

*Kırmızı renkli
değerli bir taş, halis
yakut. Dudak.*

Bintü’l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid
Telḥ etdi mey-i milḥ-i
lebānı ile fāsıd

3. la‘liñ: -iñ

Gazel 153

Mısra: 5
*Kırmızı renkli
değerli bir taş, halis
yakut. Dudak.*

Sebtine tercî eder la'liñ
Necefle seyr eden
Ol hayâl-i mû-miyânı
‘âşıkân-ı mû-şikâf

4. la'liñ: -iñ

Gazel 1

Mısra: 1

*La'l (kırmızı ve
değerli) dudak // Sevgili
dudağı.*

La'liñ midir tabîbim o
eczâ-yı cân-fezâ
Bîmâra hoy-ı hâl-i
ruhuñ mâ-ı hindibâ

5. la'liñi: -ini

Gazel 32

Mısra: 1

*Yakut gibi kırmızı
renkli bir tür kıymetli
taş II dudak.*

Nağş edip la'liñi sür bu
dil-i kâşâneye sürh
Yağışır beyt-i siyâh içre
o virâneye sürh

6. la'liñi: -i, -n, -i

Gazel 5

Mısra: 4

*Kırmızı değerli bir
taş (sevgilinin dudağı).*

Vechiñde eger görse
şehâ âb-ı hayâtı
Nûş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārâ

7. la'liñi: -i, -n, -i

Gazel 100

Mısra: 8

*Kırmızı değerli bir
taş (sevgilinin dudağı).*

Şunma lebiñi milh-i
dehen zâhide sâkî
İfsâd eder ol la'liñi zîrâ
meye şıgmaz

8. la'li: -i

Gazel 237

Mısra: 2

*(Sevgilinin) kırmızı
dudağı.*

Büsesi ma'cün-ı kırmız
mı ya la'l-i sâde mi
Berg-i gül mü la'li eczâ-
yı Hayât-zâde mi

9. la'lin: -in

Gazel 4

Mısra: 1

*(Sevgilinin kırmızı)
dudağı.*

Haṭ-âver olsa la'lin
bahş eder ol nev-bahâr
ammâ
Bahâr mevsimi gül-nâra
şab[ı]r etmek muḥâl
ammâ

10. la'lin: -in

Gazel 33

Mısra: 12

*(Sevgilinin kırmızı)
dudağı.*

Cigerden kan geçer
bilmez tabîbim Fenniyâ
derdim
Ṭaleb etdikçe la'lin
tıflveş giryân eder ol
şūḥ

11. la'lin: -in

Gazel 76

Mısra: 3

*(Sevgilinin kırmızı)
dudağı.*

La'lin 'uşşâkına cân-
bahş eder ammâ ki o
meh
Ḥulf-ı va'dinde benim
kanıma etmek ṭoğrar

12. **la^llin:** -in
Gazel 82
Mısra: 5
(*Sevgilinin kırmızı*)
dudağı.

La^llin ʿuşşāka o meh
bahş eyledikçe ʿıfl-ı dil
Şīşe-i billürdan şan
sükkeri bādām kapar

13. **la^lliñ:** -in
Gazel 184
Mısra: 4
(*Sevgilinin kırmızı*)
dudağı.

Şām-ı haṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La^lliñ işidip kand-i
Buḥārāya mı gitsem

14. **la^llin:** -in
Gazel 235
Mısra: 5
(*Sevgilinin kırmızı*)
dudağı.

La^llin nigine şan^ʿat-ı
teşbihle vaz^ʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḥ-
ı zergeri

15. **la^lliñden:** -i, -n, -den
Gazel 181

Mısra: 3
(*Sevgilinin*) kırmızı
dudağı.

La^lliñden aldı var ise
rengin nüktesi
Mazmūn-şinās-ı dil-
ber-i ṭannāzdir sözüm

16. **la^llin:** -i, -n
Gazel 199
Mısra: 3
Kırmızı ve değerli
bir süs taşı. Yakuta
benzermiş. Rivayete
göre aslında ak bir taş
olduğu halde ciğer
kanyla boyanıp güneşe
birakılır ve güneşin
etkisiyle kırmızı renge
bürünürmüş. Bunların
en güzeli Bedaḥşan
dağlarında
bulunurmuş. Edebiyatta
en çok sevgilinin
dudağı için benzeyen
bulunur. Bazen aşığın
gözü ve gözyaşları da
benzer. Kıymetli oluşu
nedeniyle şairler kendi
şiiirlerini de eşdeğerde
gösterirler.

Su^ʿāl eylerse la^llin būs
ederken ḥvāb-ı ğafletde
Beni katl et ya cān bahş

et deyü yāre cevābım
bu

lāl olur:

1. **lāl olur:** -ur
Gazel 223
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Dilsiz olmak.

Bir resm-i elf-i āh ile dil
şanma lāl olur
Dikdi ʿaşāyı dāğ-ı berin
ṭaraf-ı ṭuruna

lālā:

1. **lālāsıdır:** -sı, -dır
Kıt'a 1
Mısra: 8
Bakıcı, koruma,
öğretmen.

ʿAceb mi rüz u şeb
gehvāresin pāyende
eylerse
Kamer lālāsıdır māh-ı
münevverdir aña dāye

lāle:

1. **lāle:**
Gazel 187
Mısra: 2
Çiçekleri kadeh
şeklinde, yaprakları
uzun ve farklı

*renklerde olabilen bir
çeşit süs bitkisi.*

Maḥşül lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

lāle-i ḥamrā:

1. lāle-i ḥamrā:

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı lale.

Rūz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāğān etmege
Sīne de bir suhte gūyā
lāle-i ḥamrā biter

lāle-zār:

1. lāle-zār:

Gazel 173

Mısra: 6

Lale bahçesi II

gezinti, seyir yeri.

Dāğ-ı dillerde ḥayāl-i
zūlfūñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

lālezār:

1. lālezār:

Gazel 119

Mısra: 14

1. lale bahçesi 2.

lale bahçesi // kan gölü.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay ḫaşıñ gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nigeḥ āteş
‘izārīñ lālezār āteş

la’l-i ‘akīki:

1. la’l-i ‘akīki:-i

Gazel 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı akik taşı.

*Yemen diyarında
bulunan bu kırmızı taş,
rengini gūyâ Süheyl
yıldızının ziyası
tesiriyle almıştır.*

Dendān-ı şāfi dürr-i

‘Aden söylerim saña

La’l-i ‘akīki reşk-i

Yemen söylerim saña

la’l-i bedehşān:

1. la’l-i bedehşān:

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bedehşan yakutu,
kırmızı renkte değerli
bir taş.*

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzīr
Fem-i kilkinden anıñ
la’l-i bedehşān dökülür

la’l-i güher-bārı:

1. la’l-i güher-bārı:-i

Gazel 215

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

*cevherler saçan la'l
renkli dudağı.*

Rengin değişip āteş-i

la’l ile imāma

Beñzi şararır la’l-i

güher-bārı görünce

la’l-i leb:

1. la’l-i leb:

Gazel 221

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dudağının

kırmızılığı.

Evrād edip ol la’l-i leb

zāde-i şeyḫi

Görseñ ne çeker sübḫa-

i mercān elimizde

la’l-i lebi:

1. la’l-i lebi:-i

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudağının

kırmızılığı.

La^l-i lebi ma^ccün-ı

cevāhir ile maḥlūt

Ḥāl-i siyehi ḥabb-ı

mu^canber ile merbūt

la^l-i lebi dil-bere:

1. la^l-i lebi dil-bere:-e

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

dudağının kırmızılığı.

İçerem ḳanını billāh

anıñ ben sāḳī

Etmesin la^l-i lebi dil-

bere peymāne heves

la^l-i lebi dildār:

1. la^l-i lebi dildār:

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı

dudağı.

Būs edip la^l-i lebi

dildār şerbet-sükker iç

Ḥüb ḥayāl-i ^carızından

ḳahve-i bā-^canber iç

la^l-i lebiñ:

1. la^l-i lebiñ:-iñ

Murabba 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Dudağın saflığı,

parlaklığı.

Düzd deme ^cuşşāḳa

ḳabāḥatdendir

Ḥvāb-ı nāziñda

^cazmiyyet bu

şecā^catdendir

2. la^l-i lebiñ:-iñ

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudağının

kırmızılığı.

La^l-i lebiñ mi ḥüccet-i

vaşla niğiniñiz

Kilk-i ḳaderi yazdı o

ḥattı-ı güziniñiz

3. la^l-i lebin:-n, -n

Gazel 191

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dudağının

kırmızılığı.

Şāhım ^culūfe vermez ise

būşe sineden

Ḳılsın ^catiyye la^l-i lebin
tış ḥazineden

4. la^l-i lebiñ:-iñ

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lal taşına benzeyen

kırmızı dudak.

Eder mi ādemi her bir

mükeyyef mest-i lā-

ya^cḳıl

Seniñ la^l-i lebiñ sāḳī

mey-i peymāneden

me³hūz

5. la^l-i lebiñ:-iñ

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Lal taşına benzeyen

kırmızı dudak.

Būs edip la^l-i lebiñ

eyler dil-i divāne ḥaz

Bādeden elbet eder

maḥmūr olan mestāne

ḥaz

6. la^l-i lebin:-i, -n

Gazel 159

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Lal taşına benzeyen
kırmızı dudak.*

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī
mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin
şevķine bayram eyledik

laʿl-i lebiñi:

1. **laʿl-i lebiñi:** -iñ, -i

Müstezad 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudağının

kırmızılığı.

Laʿl-i lebiñi sâğar-ı
şahbāya değışmem
Ey tıfl-ı Mesihā

laʿl-i lebiñle:

1. **laʿl-i lebiñle:** -iñle

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yakut renkli,

kırmızı dudak.

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muķtezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol laʿl-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

laʿl-i mey-gün:

1. **laʿl-i mey-gün:**

Gazel 196

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Dem-i ʿisā gibi cān bağş
eyle
Mürde-i ʿāşıkā laʿl-i
mey-gün

laʿl-i mücevher:

1. **laʿl-i mücevher:** -iñ

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mücevher lal.

Laʿl-i mücevheriñ ki
nādire-i pışedir
Nağş-ı haṭıñla hātem-i
gevher sevād olur

laʿl-i nāb:

1. **laʿl-i nāb:**

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saf

dudağı.

Laʿl-i nābıñdır şehā
ʿuşşāka sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i
maħmūra kevşerden
lezīz

2. **laʿl-i nāb:**

Gazel 80

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saf

dudağı.

Laʿl-i nābıñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

3. **laʿl-i nāb:**

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) saf

dudağı.

Hvān-ı vişāl u nuķl-ı leb
u bāde laʿl-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

laʿl-i nābıñ:

1. **laʿl-i nābıñ:** -iñ

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saf, kırmızı lal taşı

II saf, kırmızı dudak.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince
sākıyā billürdan

Bāde-i engūr ile ālūde
ķand-i aķmer iķ

laʿl-i sāde:

1. **laʿl-i sāde:**

Gazel 237

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf, halis dudaklı.

Būsesi maʿcūn-ı kırmız
mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-
yı Hāyāt-zāde mi

laʿl-i sākī:

1. **laʿl-i sākī:**

Gazel 89

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sakinin sunduğu lal
(kırmızı renkli) şarap II
sakinin lal dudağı.*

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī itfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürķatiñle gül de
nārıdır

laʿl-i tāb-ı ʿarāk-rīzi:

1. **laʿl-i tāb-ı ʿarāk-rīzi: -i**

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ter damlayan
parlak dudak.*

Öpsem o laʿl-i tāb-ı
ʿarāk-rīzi gül gibi
Zembūr-ı ʿışkā gönçe
dehānım ʿasel verir

laʿl-i ümmīdiñ:

1. **laʿl-i ümmīdiñ: -iñ**

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ümit lali, dudağı.

Laʿl-i ümmīdiñ eden
sāʿil-i deryüzeleriñ
Geçinir niʿmet-i
vaşlınla faķirān ferih

laʿl-i yār:

1. **laʿl-i yār:**

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kırmızı
dudağı.*

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş huzān āteş
neşāt āteş humār āteş

laʿl-i yāri:

1. **laʿl-i yāri: -i**

Gazel 78

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kırmızı
dudağı.*

Öpme laʿl-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir dağı
yołsa beynimizde ķan
olur

laʿlin:

1. **laʿlin:**

Gazel 48

Mısra: 1

*(sevgilinin) kırmızı
dudağı.*

Endek humarı ey leb-i
mey-gün güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāğ-ı
cihān iķre yād olur

lāne:

1. **lāne:**

Gazel 72

Mısra: 1

Yuva, ev.

Nağl-i ķaddiñ de şehā
tāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i ađyār
anı cānā ne yapar

2. **lānede:-de**

Gazel 137

Mısra: 1

Yuva, ev.

Dillerde hayālî o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-ı kebūterdir o
kim ḥānede maḥfūz

lāne yapmış:

1. **lāne yapmış:-miş**

Gazel 209

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yuva yapmak.

İzārında o şūḥuñ
zūlfüdür zānnetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
būlbūlāsā murğ-ı dil
lāne

lāne-i fikr-i vişāl:

1. **lāne-i fikr-i vişāl:**

Gazel 156

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma

düşüncesinin yuvası.

Cevr ü cefāya lāne-i
fikr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vīrānemiz mi yok

lāne-i vīrān:

1. **lāne-i vīrān:**

Gazel 52

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yıkılmış kuş evi.

Eyle eyvān-ı derūnuñ
zer-i mey ile ma‘mūr
Pençe-i yevm-i ğamı
lāne-i vīrān büyüdür

lā-şey:

1. **lā-şey:**

Gazel 244

Mısra: 6

*Çok önemsiz, çok
basit ve değersiz.*

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

lāyık:

1. **lāyık:**

Gazel 113

Mısra: 10

*Yakışır, münasip,
şâyân.*

Ağyāra edip küşe-i ebrū
ile imā

Lāyık mı bize kec
nigeḥiñ ey ḳad-i ser-keş

2. **lāyıkdır:**

Gazel 56

Mısra: 1

Yakışır, münasip.

Gören necm-i seḥer
derse o ḥāl-i yāre
lāyıkdır
Şeb-i zūlfūñde tāb-ı
vech-i pāki şubḥ-ı
şādıkdır

3. **lāyık:**

Gazel 178

Mısra: 6

*Layık, uygun,
yakışır.*

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey ḥāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

4. **lāyıkdır:-dır**

Kıt'a 1

Mısra: 5

*Layık, uygun,
yakışır.*

Felek bāzīçe kılsa
encümen mehdine
lāyıkdır

Erişir kuvvet-i kudsî ile
dest-i Süreyyâya

5. lâyiķ:

Gazel 174

Mısra: 6

Bir kimseye uygun

olan, yaraşan.

Hurşid ü meh de olsa
dilâ ol şinâveriñ
Müy-ı miyân-ı pâkine
lâyiķ girü degil

lâyiķ mı:

1. lâyiķ mı:

Murabba 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Değer mi?

Pârelendi cigerim oldu
perîşân-hâlim
Saña lâyiķ mı baña
böyle iş et sulţânım

lâyiķ mıdır:

1. lâyiķ mıdır: -mı, -dır

Gazel 158

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yakışır, münasip,
şâyân.*

Vechinde husûf
oldığıçün şerm ile
Fennî
Lâyiķ mıdır ol mâha
demek sende vefâ yok

lâyiķ oldumsa:

**1. lâyiķ oldumsa: -dum, -
sa**

Kıt'a 4

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Layık olmak,
yaraşmak.*

Eger oldumsa lâyiķ
hil'ate vaşfımla
sulţânım
Kıyem bahş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şâlı

lâzım:

1. lâzımdır: -dır

Gazel 198

Mısra: 10

Gerekli, elzem.

Ço götürsün zâhid
âbdest ibriğın edip riyâ
Bezm-i 'işretgâhda
rindâna lâzımdır sebû

2. lâzımdır: -dır

Gazel 202

Mısra: 10

Gerekli, elzem.

Çıl zâhid-i bîmâra sen
ey hâzık-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedâvî-i şırınça

3. lâzım:

Gazel 140

Mısra: 10

Gerekli.

Nev-resteye meyl
etmez ise zâhid 'aceb
mi
Diker ise lâzım aña
ebrû-yı murabba'

leb:

1. lebiñ: -iñ

Gazel 187

Mısra: 1

F. Dudak.

Maşşul lebiñ piyâle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle
hem olsun hem olmasın

2. lebiñ: -iñ

Gazel 242

Mısra: 3

F. Dudak.

Ḥamr için nāzil olan
āyet midir ḥaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten bakdıkça
vā'iz anı tefsir eyledi

3. **lebiñi: -i, -n, -i**

Gazel 5

Mısra: 6

Dudak.

Reşk-āver olup āteş-i
la'liñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerḵand u Buḥārā

4. **lebiñi: -i, -n, -i**

Gazel 14

Mısra: 9

Dudak.

Vaşf eyleyemem lebini
ben Zivere Fennī
Bağş etmege ḵoymaz
güheri ṭab'ıma ḥisset

5. **lebiñ: -in**

Gazel 178

Mısra: 5

Dudak.

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey ḥāzıḵ-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muḡlāb içelim

6. **lebleriñ:**

Gazel 35

Mısra: 7

Dudak.

Diliñ bülbül şaçıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ḡabḡabiñ
kebbād

7. **lebiñi: -i, -n, -i**

Gazel 100

Mısra: 7

Dudak.

Şunma lebiñi milḥ-i
dehen zāhide sāḡi
İfsād eder ol la'liñi zīrā
meye şıḡmaz

8. **lebin: -in**

Gazel 56

Mısra: 3

*Dudak II sevgilinin
dudaḡı.*

Lebin taṭbıḡ edip faḥr-i
Süleymān ile o şāhiñ
Dedi seyr eyleyen mü
deñlü yok farḡı
muṭābıḡdır

9. **lebin: -in**

Gazel 120

Mısra: 6

*Dudak II sevgilinin
dudaḡı.*

Kemāliyle olup naḥl-i
ḡadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḡiveş nev-
res nihāl ammā
şulandırmış

10. **leb:**

Gazel 245

Mısra: 7

Dudak.

‘Iyşa vāridir mey-
āşāmāniñ ol tebhāle leb
Ditredir maḡmūru
hecr-i būse-i la'li mülü

11. **lebindedir: -iñ, -de, -
dir**

Gazel 57

Mısra: 12

Dudak II öpücük.

Mazmūn-ı nazm-ı ṭab'ı
Refi'ā ki Fenniyā
Sā'at gibi şınāyi'ı-ı şı'ri
lebindedir

lebāde:

1. **lebâdedir:-dir**

Gazel 243

Mısra: 4

?

Hadeng-i süzen-i
gamzeñle çeşm-i
bülbülveş
Tenimde penbe-i dâğım
lebâdedir şimdi

leb-â-leb:

1. **leb-â-leb:**

Gazel 220

Mısra: 5

Ağzına kadar dolu.

Leb-â-leb sîne-ber-sîne
miyân âğüş-ı vuşlatda
Bu hâl üzre o meh-rû
huvâba varsın pister
isterse

leb-ber-leb:

1. **leb-ber-leb:**

Gazel 84

Mısra: 6

Dudak dudağa.

Ey cām-ı Cem kurutma
yeter hūn-ı ʿāşığı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi kan olur

2. **leb-ber-leb:**

Gazel 212

Mısra: 2

Bir şeyin ağzına

kadar dolu olması.

Zāhid yeter ol şoḥbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya qarışma

leb-beste:

1. **leb-beste:**

Gazel 61

Mısra: 4

Dilsiz, suskun.

Āmâdedir o gönçe
üşküfte olmağa lîk
Zanneyley ʿandelibîn
leb-beste fem degildir

leb-beste olur:

1. **leb-beste olur:-ur**

Gazel 206

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Konuşmamak.

Zāhid uzadır nuṭṭkını
daʿvāya gelince
Leb-beste olur
hükümüne maʿnāya
gelince

leben:

1. **lebeni:-i**

Gazel 79

Mısra: 6

Süt.

Hâl-i lebini bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
havz içre siñekdir

leb-i deryā:

1. **leb-i deryā:**

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Deniz kenarı, kıyı,
sahil.*

Būs-ı laʿlin taleb
etdikçe sitignāya çeker
Güyyā mevce-i luṭfun
leb-i deryāya çeker

leb-i dildāra:

1. **leb-i dildāra:-a**

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dudağı.

Uzandıkça leb-i dildāra
mıkrāz-ı fem-i eşḡaş
O şemʿ-i hüsnü yokdur
korqaram andan dilā
ḡalāş

leb-i la'f-i yāre:

1. leb-i la'f-i yāre: -e

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal taşı
gibi kırmızı dudakları.*

Neşât-ı bāde leb-i la'f-i

yāre kalmışdır

Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı

niğāra kalmışdır

leb-i mey-gün:

1. leb-i mey-gün:

Gazel 48

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şarap rengine
olan dudak (sevgilinin
dudağı).*

Endek humāri ey leb-i

mey-gün güşād olur

La'lin ki bezm-i bāğ-ı

cihān içre yād olur

lebiñ:

1. lebiñ:

Gazel 134

Mısra: 1

(Sevgilinin) dudağı.

Lebiñ būsına va'diñ

‘āşıkā şānedir elfāz

Şağızcık cignemek

vaşlıñ için şeh-dānedir

elfāz

2. lebiñ:

Gazel 134

Mısra: 5

(Sevgilinin) dudağı.

Lebiñ zıkr eyle kim

evşāf-ı dendāniñ

arasında

Nişān mercān ile o

sübha-i dūr-dānedir

elfāz

3. lebiñ:

Gazel 32

Mısra: 3

*Dudak, sevgilinin
dudağı.*

Vaşf-ı dendāniñ

arasında lebiñ zıkr et

kim

Eyle sen anı nişān-ı

sübha-i dūr-dāneye

sürh

lebiñ şun:

1. lebiñ şun:

Gazel 244

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin dudağını
sunmak.*

Lebiñ şun sebze-zār-ı

haṭṭıñ içre rindāna

Yürüt gül mevsiminde

sākiyā şahbāyı pey-der-

pey

lec:

1. lec:

Gazel 23

Mısra: 8

*Düşmanlıkta inat
etme, ayak direme,
çekişme.*

N'ola māt eylese yek

lu'b ile şāhı gelip fi'l-

hāl

Ruḥun açmaz raqīb ile

eder ol māh-ı tābān lec

leclācveş:

1. leclācveş:

Gazel 22

Mısra: 6

*Satranç oyununun
icatçısı gibi.*

Açmaz eylerse ruḥun

fi'l-hāl anı kılma qarīb

Māt olup leclācveş ol

şāh ile olma lecūc

2. leclācveş:

Gazel 157

Mısra: 5

*Satranç oyununun
icatçısı gibi.*

O şāhı māt eder yek lu‘b
ile Leclācveş fi’l-ḥāl
Kurup manşūbe-i ‘ışkı
rakīb-i bed-meniş

lecūc:

1. lecūc:

Gazel 22

Mısra: 6

*Çok inatçı, çok
çekişen.*

Açmaz eylerse ruḥun
fi’l-ḥāl anı kıılma qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

ledün sırrına:

1. ledün sırrına: -n, -a

Kit'a 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İlâhî sırlara âit ilim;
sâdece Cenâb-ı Hakk'a
mâlûm olan, ancak
dilediği peygamber ve
velîlerine öğrettiği ilâhî
sırlara vukuf ilmi, gayb
ilmi, ilm-i bâtın, ilm-i
ledün sırrı.*

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vâkıf oldu
sa‘y ile o bir dil-ḥvâh

lehçem mehçem:

1. lehçem mehçem:

Gazel 180

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ağzımı mağzımı.

Dese ‘isâ-şifat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

leheb-i ‘ışk:

1. leheb-i ‘ışk:

Gazel 212

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Hall ile siriştiñ leheb-i
‘ışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile
kīmyāya qarışma

leheb-i sūziş-i buhrân:

1. leheb-i sūziş-i

buhrân: -iñ

Gazel 125

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sıkıntı, darlık
ateşinin alevlenmesi.*

Sevdā-yı ḥaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Kıldı leheb-i sūziş-i
buhrân ile temriş

lem:

1. lem‘i: -‘

Gazel 237

Mısra: 8

Parlama, parıldı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzân-ı ‘ışk
Lem‘i kandil-i teḥī
zāhirde mi ihfāda mı

lem‘a-i sirāc:

1. lem‘a-i sirāc:

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kandilin parlaklığı.

Veçhiñ ḥayāl-i dilde
şehā lem‘a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
kaddiñde şekl-i tāc

lem‘-i müşemma‘:

1. lem‘-i müşemma‘:

Gazel 140

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Muşammadan
dışarıya çıkan ışık.*

Zahmımda dilā
penbelerim mülemma^c
Pür-nahle dönüp oldu
lem^c-i müşemma^c

leng:

1. leng:

Gazel 23

Mısra: 9

Topal, aksak.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şahn-ı
belāgatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ṭab‘ına a‘rec

lepişka:

1. lepişka:

Müstezad 3

Mısra: 15

*Sarı parlak renkte,
uzun yumuşak, ipek
gibi (saç).*

Ma‘hūda vişālin çıkarıp
dedi lepişka
Bey^c etdi mezāka

leşker:

1. leşkeriniñ: -i, -niñ

Kıt'a 4

Mısra: 12

Asker.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkālī

leşker-i cingize:

1. leşker-i cingize: -e

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cengiz'in askeri.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ
Düz-d-i nigāhı leşker-i
Cingize baş olur

leşker-i çin-i ḥoten:

1. leşker-i çin-i ḥoten:

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Çin'deki Hoten
bölgesinin askeri.*

Yüz bulup çıktı o
başdan eder elbette
ḥaṭā
Leşker-i Çin-i Ḥoten
ṭurre-i Tatarıdır

leşker-i müjgān:

1. leşker-i müjgān:

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
kirpiklerinden oluşan
askerler.*

Ceyş-i ‘uşşāḳı yine seyr-
i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile ḳıldı şehīd

leşker-i ‘uşşāḳıña:

1. leşker-i ‘uşşāḳıña: -ı, - ñ, -a

Gazel 171

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşıkların askerleri.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşāḳıña
Şeh-levendim günde
biñ ḳat olsa da māni^c
degil

levendāne:

1. levendāneye: -ye

Gazel 32

Mısra: 8

*Levent olana
yakıŷacak şekilde.*

Sīm-sifāl içre karanfül
der idi anı gören
Olsa Saķız şālı başında
levendāneye sürh

levh-i cemāle:

1. levh-i cemāle: -e

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cemal (güzellik)

levhası.

Dü-mışra^ç-ı şîr-i
mevzün-i ebrūlarıñ
rabbāt
Celī yazmış anı levh-i
cemāle mūlaruñ hattāt

levh-i cemāliñ:

1. levh-i cemāliñ: -iñ

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cemal (güzellik)

levhası.

Medd-i kaçıñla naķş-ı
zamīr-i nigāhımız
Levh-i cemāliñ üzre elif
ķaddim āhımız

levh-i ebrūlarıñı:

1. levh-i ebrūlarıñı: -ı, -

ñ, -ı-lar, -ı, -ñ, -ı

Gazel 141

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kaş levhası.

Yazmış altun hal ile
ma^çrifet-i ķadrini gör
Levh-i ebrūlarıñı
muşhaf-ı hūsne sāni^ç

levh-i şāh beyt-i

risāletde:

1. levh-i şāh beyt-i

risāletde: -de

Kaside 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Peygamberliğin
büyük ayının levhası.*

Hāşimī vü Kureşī-nām
habīb-i Ekrem
Levh-i şāh beyt-i
risāletde nebiyy-i zī-şān

leyāl-ı ĩd-ı vişāle:

1. leyāl-ı ĩd-ı vişāle: -e

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma

bayramının geceleri.

Leyāl-ı ĩd-ı vişāle tūlū^ç
ederse o meh

Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

leylā:

1. leylā:

Gazel 5

Mısra: 2

Leyla ile Mecnun

hikayesinin kadın

kahramanı II Sevgili.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zūlfüne şeydā
Kıldık anı mecnūn-şıfat
ey saçı Leylā

2. leylāyı: -y, -ı

Gazel 218

Mısra: 2

Aşk kahramanı

*Mecnun'un uğruna
çöllere düştüğü kadın,
Leyla. II Sevgili.*

Bir mürşidiñ ol bendesi
Ālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

leylā-yı mü'ennes:

1. leylā-yı mü'ennes:

Gazel 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dişi Leyla, kadın
Leyla.*

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü'ennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü'ennes

leyl-i hecr:

1. leyl-i hecr:

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesinde.

N'ola şeb tā şehir pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde
Fetil-i penbeler āteş
vücūd-ı dāğdār āteş

2. leyl-i hecr: -îñ, -de

Gazel 232

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesinde.

Leyl-i hecriñde n'ola
kevn-i dile etse ṭulū'
Dāne-i ḥāl-i sipihr-i
ṭal'atıñ yıldız gibi

leyl-i şitā:

1. leyl-i şitā:

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kış gecesı.

Şehā sen buse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

lezez:

1. lezez:

Gazel 21

Mısra: 7

Lezzet, tatlılık.

Versin lezez mevācibin
ey şāh sineden
Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muḥtāc

leziz:

1. leziz:

Gazel 41

Mısra: 1

Lezzetli, tatlı.

La'l-i nābıñdır şehā
‘uşşāḳa sükkerden leziz
Bādedir dil-teşne-i
maḥmūra kevşerden
leziz

2. leziz:

Gazel 41

Mısra: 2

Lezzetli, tatlı.

La'l-i nābıñdır şehā
‘uşşāḳa sükkerden leziz
Bādedir dil-teşne-i
maḥmūra kevşerden
leziz

3. leziz:

Gazel 41

Mısra: 4

Lezzetli, tatlı.

Da'vet-i bezminde sen
ni'met-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ‘aşıḳa
pālūde-i terden leziz

4. leziz:

Gazel 41

Mısra: 8

Lezzetli, tatlı.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhıñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tazedir
tüffāḥ-ı aḥmerden leziz

5. leziz:

Gazel 41

Mısra: 6

Güzel, hoş.

Menba‘-ı āb-ı hayāt olsa
‘aceb mi tal‘atıñ
Hoy-ı pākiñ çeşme-i
hürşid-i enverden leziz

6. **leziz:**

Gazel 238

Mısra: 3

*Daha lezzetli, daha
tatlı, daha hoş (olan).*

‘id-i vaşlıñda mevācib-i
būs-ı la‘liñdir leziz
Bağş-i bostāniñdir ol
kaş-ı reşen dedikleri

leziz:

1. **leziziyeye:** -y, -e

Gazel 45

Mısra: 11

*Leziz mahlaslı şair,
Rodosçuklu Fenni'nin
çağdaşdır.*

Nazm-ı Edibi söyle
Leziziyeye Fenniyā
Pâyında esb-i
cāmesiniñ çınkırağı var

2. **leziziyeye:** -y, -e

Gazel 53

Mısra: 11

Leziz mahlaslı şair,

*Rodosçuklu Fenni'nin
çağdaşdır.*

Fenni bu nev-zemini
Leziziyeye ‘arz edip
Seng-i Hişarı tab‘-ı
hünerden temel kıpar

3. **leziz:**

Gazel 63

Mısra: 12

*Leziz mahlaslı şair,
Rodosçuklu Fenni'nin
çağdaşdır.*

Nażire iltimās edip bu
nazmı Fenniyā ‘arz et
Leziz çünkü bir usta
değil ehl-i hünerdendir

4. **leziziyeye:** -y, -e

Gazel 193

Mısra: 11

*Leziz mahlaslı şair,
Rodosçuklu Fenni'nin
çağdaşdır.*

Leziziyeye dem-ā-dem
nev-sühan ‘arz eyleyip
Fenni
Kitāb-ı şafha-i
mecnū‘a-i tab‘i
gazellensin

5. **leziz:**

Murabba 3

Mısra: 21

*Leziz mahlaslı şair,
Rodosçuklu Fenni'nin
çağdaşdır.*

Fenniyā alsa Leziz
dest-i pākine kalem
Esb-i tab‘ına süvār
olmağa hiç çekmez
elem

lezzet:

1. **lezzeti:** -i

Gazel 88

Mısra: 8

*Ağızla duyulan tat,
çeşni // Herhangi bir
şeyden alınan zevk,
haz, safā.*

Hāk olur ehl-i kemāliñ
yeri hayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcağ bār-ı
nihālān dökülür

2. **lezzet:**

Gazel 165

Mısra: 4

*Ağızla duyulan tat,
çeşni, herhangi bir
şeyden alınan zevk,
haz, safā.*

Mey-i ʿiṣk-ı ezelden
zāhidā bir cām nūṣ et
kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

3. lezzet:

Müstezad 1

Mısra: 18

*Ağızla duyulan tat,
çeşni, herhangi bir
şeyden alınan zevk,
haz, safā.*

Pālūde midir vuşlatıñ
ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu lezzet

lezzet buldu:

1. lezzet buldu: -du

Gazel 54

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Tat almak II
hoşlanmak.*

Buldu lezzet kand-i şîr-
i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-în zenbūr-ı
ṭabʿım bala etmez
iʿtibār

lezzet verdim:

1. lezzet verdim: -dik, -
im, -

Gazel 157

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dimağa lezzet
vermek.*

Dimāğ-ı cāna nuṭkuñ
şöyle lezzet verdim
Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i
nikātın bal ile kaymak

lezzet verir:

1. lezzet verir: -ir

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Tat vermek,
lezzetlenmesini
sağlamak.*

Lezzet verir dimāğa
düşnāma o ṭıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ʿuṣşāka sem
degildir

libās-ı teng:

1. libās-ı teng:

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dar elbise.

Libās-ı teng ile hayfā
seni āzürde-cān etmiş

Yazık şıkdırmış ol bī-
haber bāzūlarıñ hayyāṭ

libāsın soyup aldı:

1. libāsın soyup aldı: -dı

Kaside 1

Mısra: 135

Kelime Tipi: -

*Elbisesini soyup
almak.*

Nefs-i emmāre soyup
aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet
etdi anı hayfā ʿuryān

licām:

1. licāmı: -ı

Kaside 1

Mısra: 67

*Hayvan ağzına
vurulan gem.*

Ḳuyruğu aḥter-i
dümbāle licāmı hāle
Çin-i zülf-i siyehi ṭurre-
i ṭāvūs-ı cinān

licām-ı cemel:

1. licām-ı cemel:

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Devenin gemi.

Zāhid kaṭarında çü ḥar
olsa ğam degil
Ammā bu sūr'at ile
licām-ı cemel qopar

līk:

1. līk:

Gazel 61
Mısra: 3
Lâkin, ancak, ama.

Āmādedir o ğonçe
üşküfte olmağa līk
Zanneyleyler 'andelibin
leb-beste fem degildir

2. līk:

Gazel 5
Mısra: 9
Ancak, sadece.

Ṭıġ-ı nigeħiñ kaṭlime ol
hük-m-i każā līk
Da'vā-yı deme ḥüsn-i
ḥaṭiñ ḥüccet-i ibrā

3. līk:

Gazel 150
Mısra: 8
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Söz yok metā'ı
ḥüsnüne ol ḥüb-ṭal'atıñ

Kālā-yı ḥaddi līk daḥı ol
ṭaraf tuḥaf

4. līk:

Gazel 206
Mısra: 6
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Meyl eyleyemem tekye-
i 'ışk içre kudüme
Bağrım delinir līk dem-i
nāya gelince

5. līk:

Gazel 208
Mısra: 5
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Girse elime ben daḥı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

6. līk:

Gazel 239
Mısra: 9
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş līk
Mısr içre 'aceb anı
ḥaridār bulunur mu

7. līk:

Kıt'a 2
Mısra: 6
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Gehvāresine olmağa
āvize teşnedir
Qılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

likā:

1. likāsıyla: -sı, -y, -la
Gazel 74
Mısra: 2
İs mürekkebi
hokkalarına konulan
ham ipek.

Dilde fānūs-ı ḥayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem'i likāsıyla döner

liman-ı fikr-i vaşl-ı yāre:

1. liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre: -e

Gazel 177
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Sevgiliye kavuşma
düşüncesinin limanı.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarq oldum yine

Fennī
Şalıp baħr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

liman-ı vişāl:

1. liman-ı vişāl:

Gazel 162

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Erişilmek istenen

*liman II birlikte olunan
sevgili ve onun vücudu.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürkate liman-ı
vişāl içre yedek çek

limegāh-ı ğam:

1. limegāh-ı ğam: -da, -

Gazel 171

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Üzüntünün lime

lime olduğu yerde.

Ben bu limegāh-ı
ğamda kestigi ħvāhem
şehā
Şeyf-i ğamzeñ tiĝ-ı
bürrān olsa da māni^ç
degil

lisān:

1. lisān:

Kaside 1

Mısra: 106

Dil.

Bir ğarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel aħir
Ne sem^ç var ne ‘aql var
ne kelām u ne lisān

lisān-ı hāl:

1. lisān-ı hāl:

Gazel 65

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Gönül dili (sözle
değil hāl ve davranışla
anlatma).*

Mey-i mecāzı süzünce
sifāl-i taħkīke
Lisān-ı hāl ile mīnā-yı
‘ışk kılķul eder

livā^ç:

1. livā^ç:-ı

Kaside 2

Mısra: 13

Ar. Sancak, bayrak.

Pişgāhında livā^çı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ħavfıñla kışr-ı naħl-i
bīd

livā-i ħamdda:

1. livā-i ħamdda: -da

Kaside 1

Mısra: 143

Kelime Tipi: -

Hamd sancağı;

*kıyamet günü
insanların altında
toplanacakları sanck.*

‘Abd-i memlūkıñı ħıfz
ile livā-i ħamdda
Anı tā görmeye çeşm-i
saķar-ı aħkerdān

loķma:

1. loķmalarla: -lar, -la

Gazel 234

Mısra: 11

*Bir defada ağza
götürülen yiyecek
parçası, bir seferde
yutulacak miktardaki
yiyecek.*

Ħazīn ħazīn loķmalarla
ey bülbül
Seħer seħer güle bu
nāleler mevālīñ mi

2. loķma:

Gazel 232

Mısra: 5

(Tekke dilinde)

Yemek.

Mā-ḥazar kıldım
cigerden ben de bir
loğma kebāb
Sīḥ-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşıka cız bız gibi

3. loğma:

Gazel 199

Mısra: 2

Ağza bir defada

*alınıp götürülen
yiyecek parçası, sokum
// Ekmek, yemek.*

Ḳadeḥ çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loğma cānāna kebābım
bu

loğmān:

1. loğmānveş:-veş

Gazel 205

Mısra: 9

*Hikmetli sözleri ve
hikayeleri ile
efsaneleşip her derdin
devasını bildiği rivayet
edilen hekim. // Doktor,
hekim.*

Yetiş Loğmānveş
buhrān-ı ‘ışkı luṭf edip

def^c et
Şifadır şerbet-i la‘l-i
lebiñ bir ṭab‘-ı bīmāra

lu‘b:

1. lu‘bla:-la

Gazel 134

Mısra: 8

Oyun, hile.

Ḳurup manşūbe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi‘l-
ḥāl
O şāhı māt eder yek
lu‘bla ferzānedir elfāz

2. lu‘b:

Gazel 23

Mısra: 7

Oyun II hile.

N’ola māt eylese yek
lu‘b ile şāhı gelip fi‘l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raḳīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

lu‘bet-i maşnū‘-ı ṭıflāsā:

1. lu‘bet-i maşnū‘-ı

ṭıflāsā:

Gazel 189

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Çocukların yapma
oyuncağı gibi.*

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sāḳiyā
Lu‘bet-i maşnū‘-ı ṭıflāsā
ḳabağı dikilsin

lu‘bet-i şatranc-ı sūḥan:

1. lu‘bet-i şatranc-ı

sūḥan:

Gazel 117

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Söz satrancının
oyuncağı.*

Fenniyā lu‘bet-i
şatranc-ı sūḥanda fi‘l-
ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-
i ṭab‘ım ile kış

lu‘bet-i vınka:

1. lu‘bet-i vınka:

Gazel 202

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vınka (?) oyunu.

Meclisde şımāḥ-ı dem-i
mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı
serini lu‘bet-i vınka

lūknet:

1. lūkneti:-i

Gazel 231

Mısra: 10
Pelteklik.

Dürr-i vaşlın bey^c
ederken ‘aşıq-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāziñ lükneti

lüknet-i güftār:

1. lüknet-i güftār: -ı, -dır

Gazel 46
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Konuşma
peltekliği.

Bey^c ederken dür-i
vaşlın ço tehevür etsin
Süd eden biri lüknet-i
güftārıdır

lüknet-i zebān:

1. lüknet-i zebān:

Gazel 134
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Dilin peltekliği.

Neşāt-ı vaşlla lüknet-i
zebānın eyleme ta‘yib
Mey-i la‘liñle sākī
şukka-i mestānedir
elfāz

lüknet-zebān:

1. lüknet-zebān:

Gazel 237
Mısra: 13
Kekeme dil.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanzīriñ ‘aceb
Ziver-i manzūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

lüknet-zede:

1. lüknet-zede:

Müstezad 3
Mısra: 14
Peltek ailesinden.

Sini şin oğur muğ-beçe
ol tıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

lülü:

1. lülü:

Gazel 58
Mısra: 13
İnci.

‘Ārifiñ zīrā midād-ı
hāmesi lülü aqar

lū’lū’:

1. lū’lū’:

Kaside 1
Mısra: 121
İnci (diş
bağlamında).

Künc-i raḥmetden alıp
kıyye-be-kıyye lū’lū’
Rūy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizān

2. lū’lū’leriñ: -leriñ

Gazel 129

Mısra: 8
İnci II sevgilinin
dişleri.

Dür-i dendān u la‘liñ
görse cānā āb-ı vaslīñla
Anı terkib ederdi vaşf
edip lū’lū’leriñ Buqrāt

luṭf:

1. luṭfuñ: -uñ

Gazel 200

Mısra: 6
Bağış, bağışlama,
ihsan, kerem,
cömertlik.

Beyt-i qalbim seng-i
cevriñle yıqılsa gam
degil
Ba‘d-ez-İN tecdid olur
luṭfuñ ile vīrāne ev

luṭf ed:

1. luṭf ed: -ip

Gazel 196

Mısra: 2
Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Sākiyā cilveñe oldum
meftūn
Luṭf edip kıлма dü-
didedem Ceyhūn

2. luṭf ed:-ip

Gazel 200

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Bezm-i ʿiṣretgāh-ı rinde
luṭf edip sāķi be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

3. luṭf ed:-ip

Gazel 205

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Yetiṣ Loķmānveṣ
buhrān-ı ʿiṣķı luṭf edip
defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i
lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

luṭf edip:

1. luṭf edip:-ip

Gazel 144

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

O mīl-i mukahḥal bir
meṣāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i
siyāh dirīg

2. luṭf edip:-ip

Kaside 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Luṭf edip āb-ı medārīñ
ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteṣ-i ʿiṣķa
ciger oldu biryān

3. luṭf edip:-ip

Kıt'a 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
Hoṣā nā-dīde bir dūr-
dāne verdi ḥan-ı vālāya

4. luṭf edip:-ip

Kıt'a 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

ʿAbdül-ḥamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pūr-
güher-i maʿdeni ilāh

luṭf et:

1. luṭf et:

Muhammes 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Gelip imdādına ʿuṣṣāķ-ı
zārın der ʿaķab sen yet
Yemyana ğarķ
olmazdan aķdem ey
felek luṭf et

2. luṭf et:

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İyilikte bulunmak,
lütuf göstermek.*

Yem-i giryāna ğarķ
olmazdan aķdem ey

felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize miş-l-i Hız[1]r İlyās

luṭf eyle:

1. luṭf eyle:

Müstezad 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yardımda

bulunmak.

Eşidet monem boķı
mora vallah'ı dıbişka
Luṭf eyle bayāka

luṭf u 'aṭā:

1. luṭf u 'aṭā:

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Lütuf ve

bağış/ihsan.

Men 'aref sırrın edip
mir'āt-ı ḳalbimde 'ayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf
u 'aṭā ḳıldı baña

luṭfi:

1. luṭfi:

Gazel 8

Mısra: 10

Luṭfi mahlaslı şair.

Bu nazm-ı mezāmın ile
ḳıl sen daḳı Fennī
Luṭfi gibi üstād-ı sūhan-
dāna teḳarrüb

2. luṭfide:-de

Gazel 148

Mısra: 9

*Fenni'nin arkadaşı,
şair.*

Mir'at-ı vech-i yār ile
Luṭfide Fenniyā
Güftāra geldi tūṭi-i güyā
ṭaraf ṭaraf

luṭf-ı aḳmed-i bī-cān:

1. luṭf-ı aḳmed-i bī-cān:

Kit'a 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ahmet-i Bican'ın

luṭfu.

Mürür ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Ḳayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḳmed-i Bī-cān

luṭf-ı naḳd-i vaşlın[1]:

1. luṭf-ı naḳd-i vaşlın[1]:-

1, -n, -i

Gazel 144

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kavuşma parasının
cömertliği.*

Ḳaṭ'ıyyesi de var ise
'uřřāka çok degil
Geh luṭf-ı naḳd-i
vaşlın[1] etmekde gāh
dirīg

luṭfuña nihāyet yok:

1. luṭfuña nihāyet yok:

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Luṭfuna son yok.

Yok nihāyet luṭfuña ey
pādiřāh-ı zü'l-'aṭā
Reřk ederdi cūd-ı pākiñ
görse sultān Bā-yezid

mā-beyn:

1. mā-beyndedir:-de, - dir

Gazel 57

Mısra: 10

*Eski saray ve
konaklarda haremle
selamlık bölümleri
arasında bulunan ve
her iki tarafa da kapısı
olan daire veya oda; iki
şeyin arası ara II el,
avuç; sahiplik,
mülkiyet.*

‘Azm etdi künc-i la‘line
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ‘işret eder
mā-beynedir

mā-cerā:

1. **mā-cerādır:-dır**

Gazel 131

Mısra: 2

Baştan geçmiş olay.

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muḳtezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol la‘l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

mā-cerā kıldı:

1. **mā-cerā kıldı:-dı**

Gazel 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. hikaye anlatmak.

2. **başından geçmek.**

Ṭab‘ıma āb-ı ḫayāt[ı]
mā-cerā kıldı baña
Ḥayli dem vaḫdet-
nişin-i vuşlat-ı dildār
olup

mā-cerā-cere:

1. **mā-cerā-cere:-e**

Gazel 214

Mısra: 8

Macera çeken.

Da‘vā-yı eşkimiz ile ‘arż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
büsesidir mā-cerā-cere

ma‘cūn-ı cevāhir:

1. **ma‘cūn-ı cevāhir:**

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cevherlerin
macunu; afyon
karıştırılarak elde
edilen macun.*

La‘l-i lebi ma‘cūn-ı
cevāhir ile maḫlūṭ
Ḥāl-i siyehi ḫabb-ı
mu‘anber ile merbūṭ

2. **ma‘cūn-ı cevāhir:**

Gazel 232

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Cevherlerin
macunu; afyon
karıştırılarak elde
edilen macun.*

Vuşlatıñ āyā ki ma‘cūn-
ı cevāhir mi seniñ
Büse-i la‘liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

ma‘cūn-ı kırmız:

1. **ma‘cūn-ı kırmız:**

Gazel 237

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı macun;

*nevruziyye (“Nevrûz-ı
Sultanî” şeklinde de
isimlendirilen
ilkbaharın başlangıcı
olan 21 Mart günü
çeşitli eğlenceler tertip
edilir; eczahanelerde
yapılan, kuvvet ve şifa
verdiğine inanılan
“nevruziyye” denilen
bir macun yenirdi.*

*Hekimbaşılar her sene
nevruz gecesini
hazırladıkları kırmızı
renkli ve kokulu bu
macunu porselen
kaplar içerisinde
padişaha, şehzadelere,
sultanlara, kadın
efendilere, vezir-i
âzama ve devlet
ricaline takdim ederler,
buna karşılık çeşitli
hediyeler alırlardı).*

Büsesi ma‘cūn-ı kırmız
mı ya la‘l-i sâde mi
Berg-i gül mü la‘li eczâ-
yı Ḥayāt-zâde mi

māder peder olmak:

1. **māder peder olmak:**-
mağ

Kıt'a 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Baba anne olmak.

Ne rif'atdır aña māder
peder olmağ bu 'ālemde
O ırk-ı Hāşimī şulb-ı
'Alīdir re'fet-i Sübhān

mādercesine:

1. **mādercesine:**

Gazel 225

Mısra: 8

Anne gibi.

Alıp āgūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağıma başdı
anı mādercesine

mağfiret:

1. **mağfiretin:** -*in*

Kaside 1

Mısra: 120

*Yarlıgamak, günahı
setr ve affetmek: ümîd-i
mağfiret.*

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey

Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Hāka hemān

mağlūb:

1. **mağlūb:**

Gazel 26

Mısra: 5

*Yenilmiş,
kaybetmiş, mağlup.*

Olma mağlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Kaṭ' eder ceş-i gamı
seyf-i mücellādır kadeh

mağlūp ol:

1. **mağlūp ol:**

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Mağlup olmak,
yenilmek.*

Mū deñlü yoğ mu
ruḥşatıñ ey gamze
dillere
Mağlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

mağz-ı dile:

1. **mağz-ı dile:** -*e*

Müstezad 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönlün ağzı.

Zülf-i siyehiñ mağz-ı
dile bŷy-ı meşām al
Tā def' ola sevdā

māh:

1. **māhımız:** -*imiz*

Gazel 107

Mısra: 4

Ay, kamer.

Bir rŷze-dār-ı 'id-ı
vişāliz ki ey göñŷl
Elbet ṭulŷ' eder bir gün
o māhımız

2. **māh:**

Kıt'a 6

Mısra: 4

Ay.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Şehāb-ı zŷlfi için
zanneder vechin
görenler māh

3. **māhıñ:**

Gazel 92

Mısra: 1

Ay yüzlŷ güzel.

Şehāb-ı dilde berğ-i
çeşmi ol māhıñ çakar
çakmaz
Cihān pŷr-tāb olur

bārānveş eşkim aşar
aşmaz

4. **māhı:**

Gazel 203

Mısra: 10

Ay yüzlü güzel.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek şab^c-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

5. **māhı: -ı**

Gazel 37

Mısra: 7

1. ay 2. ay yüzlü

güzel.

Bebekden ağız edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Hişāra her çi bād-ābād

6. **māh:**

Gazel 93

Mısra: 6

1. ay 2. ay yüzlü

güzel.

Leyāl-ı ‘id-ı vişāle şulū^c
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

7. **māha: -a**

Gazel 97

Mısra: 1

1. ay 2. ay yüzlü

güzel.

O māha kilik-i dili verme
kaş^c edip yaramaz
Dağı kaşı küçücekdir
kaşar artar yaramaz

8. **māhı: -ı**

Gazel 97

Mısra: 10

1. ay 2. ay yüzlü

güzel.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āgūşa
kimseler şaramaz

9. **māha:**

Gazel 139

Mısra: 5

Ay, ay yüzlü güzel.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey^c
ü şirāsı meşrū^c

10. **māh:**

Gazel 144

Mısra: 1

Ay, ay yüzlü güzel.

Hoşuñ ederse çāh-ı
ruhuñdan o māh dirig
Sen kılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirig

11. **māh:**

Gazel 145

Mısra: 8

Ay, ay yüzlü güzel.

Şulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller taş
mıdır
Çin-i zülfüñ kılmiş ol
māh ile peyveste ağ

12. **māha:**

Gazel 158

Mısra: 10

Ay, ay yüzlü güzel.

Vechinde şusūf
oldığıçün şerm ile
Fennī
Lāyık mıdır ol māha
demek sende vefā yok

13. **māhıñ:**

Gazel 162

Mısra: 3

Ay, ay yüzlü güzel.

Māhī-i vişāline atıp şişi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

14. **māhı:**

Gazel 198

Mısra: 11

Ay, ay yüzlü güzel.

Fenniyā deryāya girmiş
ğusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

15. **māhıñ:**

Gazel 203

Mısra: 1

Ay, ay yüzlü güzel.

Büstān-ı dilde cevri o
māhıñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

16. **māhıñ:**

Gazel 221

Mısra: 7

Ay, ay yüzlü güzel.

Küyunda raķib için o
māhıñ n'ola tursak
Şeb-tā-be-seher
ḥancer-i bürrān
elimizde

17. **māhıñ:**

Gazel 228

Mısra: 3

Ay, ay yüzlü güzel.

Bilini çoçmağa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baķ
şevkiñde ḥāle

18. **māh:**

Gazel 18

Mısra: 3

Ay (sevgili).

Şem-i ruḥun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā'is

19. **māh:**

Kıt'a 13

Mısra: 8

Ay, kamer.

Bu kaçır-ı nev-zemīni
eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmağa āvīze
ķandili sezādır māh

20. **māhıñ: -in**

Gazel 24

Mısra: 6

*Ay, Ay yüzlü
güzel, Sevgili.*

Tāb-ı ḥasretten çekip
ḥün-āb-ı eşk-i çeşmiñi
‘d-ı vaşlında o māhıñ
şerbet-i nilüfer iç

21. **māhıñ: -in**

Kıt'a 10

Mısra: 3

Ay. II Çocuk.

O māhıñ vāliidi Fennī
Efendiniñ sezādır kim
Yazıp divān-ı şi‘rin
defter-i aķlāma kütüb
ol

22. **māhı: -ı**

Kıt'a 8

Mısra: 18

*Ay II Yeni doğan
çocuk.*

Du‘ā ķıl Fenniyā ḥatm
et kelāmi ḥirelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfūz eylesin
Mennān

māh göründü:

1. **māh göründü: -dü**

Kıt'a 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -
Ay görünmek. II
Şair Fennî'nin kızının
doğması.

Tārīh-i mevlidin
oğuyan Fenniyā desin
El-ḥaḫ rebī'ce Rābi'a
sulṭān göründü māh

māha:

1. māha:

Gazel 57
Mısra: 7
Ay yüzlü sevgili.

Baḫş eyle naḫd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḫbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

2. māha:

Gazel 198
Mısra: 1
Ay yüzlü sevgili.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḫfice ey dil ḫavfı ḫo
Ġül ağyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḫu

3. māha:

Gazel 199
Mısra: 11
Ay yüzlü sevgili.

Ḥayāl-i ebr-i zülḫ ile o
māha Fenniyā taḫḫik
Şeb-i hecrinde yek-sā'at
zuhūr eylerse ḫvābım
bu

maḫabbet:

1. maḫabbet:

Gazel 231
Mısra: 12
Aşk, sevda.

Verme mir'āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
‘Aks-i vech ile ḫabūl
etmez maḫabbet şirketi

maḫall:

1. maḫallinde: --i, --
(n)de

Gazel 124
Mısra: 6
Yer II alan.

Ḫulaḫ ur nükte-i ta'riḫi
teşḫiş eyleyip fehmi et
Maḫallinde sürer
mazmūn-ı taḫḫiki saña
rakḫāş

mā-ḫazar:

1. mā-ḫazar:

Gazel 199
Mısra: 2

(Ar.) Önceden
hazırlanan, hemen.

Ḫadeḫ çeşmim iki şişe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḫazar bir
loḫma cānāna kebābım
bu

2. mā-ḫazar:

Gazel 94
Mısra: 7

Daha önceden
hazır olan, hazır
bulunan şey, hazır
olarak her ne varsa,
hâli hazırda mevcut
olan.

Sirişkim mey kebābım
mā-ḫazar ḫūn-ı ciger
puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-
āteş-i tennürdur sensiz

mā-ḫazar kıldım:

1. mā-ḫazar kıldım: -dım

Gazel 232
Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Hazırda bekletmek,
hazırlamak.

Mā-ḫazar kıldım
cigerden ben de bir
loḫma kebāb

Sîh-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşıka cız bız gibi

māhbūb:

1. **maḥbūbunuñ:** -u, -
nuñ

Gazel 57

Mısra: 8

Sevilen, sevgili.

Baḥş eyle naḥd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

2. **maḥbūb:**

Gazel 59

Mısra: 9

*(Ar. ḥubb “sevmek,
sevgi”den maḥbūb)
Sevilen kimse, sevgili.*

Maḥbūb ile işin bitirip
ba‘z-ı bī-vefā
Şoñra metā‘-ı vuşlata
naḥd-i daḡal verir

maḥbūba:

1. **maḥbūba:**

Gazel 64

Mısra: 4

*Sevilen kimseler,
sevgililer.*

Zerd olsa pāy-ı duḡter-i
rez ḡam mı sākiyā
Maḥbūba şüret ile [ki]
altun bıcaḡlıdır

māh-cebīn:

1. **māh-cebīnim:** -im

Gazel 169

Mısra: 2

*(Ay alınlı) mec. alnı
açık, namuslu, temiz.*

Nūş-ı mey-i la‘liñ taleb
etdikçe ‘aṭāşıñ
Çin eyleme ey māh-
cebīnim aña ḡaşıñ

maḥcūb-ı sengi:

1. **maḥcūb-ı sengi:** -den

Gazel 195

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Taştan maḥcup
olma.*

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme

Urur taş başıña ṭaḡ ṭaḡ
saḡın maḥcūb-ı
sengiden

maḥdūm:

1. **maḥdūmı:** -ı

Kıt'a 6

Mısra: 5

Erkek evlat, oḡul.

Naḡardan dā'imā ḡıfz
eyleyip bāri o maḥdūmı
Oḡuyup nüşḡayı
tekmilen olsun şāriḡ-i
eşbāh

2. **maḥdūm:**

Kıt'a 7

Mısra: 18

*Erkek evlāt, oḡul
[Kelime bu anlamı
Türkçe'de kazanmış
olup daha çok saygıya
deḡer insanların erkek
çocukları için hürmet
ifādesi olarak
kullanılırdı].*

Mevlidi tāriḡini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḥdūm için
bu sūḡan-ı efdāli

maḥfel:

1. **maḥfeline:** -i, -n, -e

Kıt'a 12

Mısra: 18

*Oturulacak,
görüşülecek yer,
dernek yeri.*

Aḡzına Keyvān gibi
mıhr-i cihān şāma dek

Zühreniñ olsa n'ola
maḥfeline sāyebān

maḥfi:

1. maḥfi:

Gazel 244

Mısra: 8

Gizlice.

Ḥumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nez'e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfi gelip sen sāḫiyā
şun mey

2. maḥfi:

Gazel 95

Mısra: 1

*Gizlenmiş, gizli,
saklı.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfi kes istemez
Bu şaḥn-ı gülde bülbüle
gayrı ses istemez

3. maḥfi:

Gazel 152

Mısra: 7

Ar. Gizli, gizlice.

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

4. maḥfi:

Gazel 224

Mısra: 1

Ar. Gizli, gizlice.

Bizimle meclis olsa
sāḫiyā maḥfi kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rakş eyleyip gelse
zararsızca

5. maḥfi:

Müstezad 2

Mısra: 26

Ar. Gizli, gizlice.

Sırrıye şunup bu süḥan-
ı āyine-i Fennī
Esrārını maḥfi

maḥfice:

1. maḥfice:

Gazel 12

Mısra: 12

Gizlice.

Şun destine āyine-şifat
Fennī bu şı‘ri
Maḥfice varıp Sırrī
Efendiye ‘ayān et

2. maḥfice:

Gazel 198

Mısra: 1

Gizlice.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfı ḳo
Ġül āgyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḳu

3. maḥfice:

Gazel 94

Mısra: 9

Gizlice.

Raḫībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ‘işretde
Ḥayālim ‘aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdür sensiz

4. maḥfice:

Gazel 112

Mısra: 3

Gizlice.

‘Andelīb-i ‘āşıḳa gül
ma‘şūḳ ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

5. maḥfice:

Gazel 114

Mısra: 9

Gizlice.

İki pistānı şūḥun şayd
edip maḥfice bir ‘āşıḳ

Dü biṭṭîhi o baṭ-ı vâhide
ra' nâ şğındırmış

6. maḥfice:

Gazel 161

Mısra: 11

Gizlice.

Mû-miyânın n'ola
maḥfice der-âgüş etsem
Ṭıfl-ı deh-sâleniñ olmaz
mı vebâli küçücek

maḥfûz:

1. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 1

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

Dillerde ḥayâli o mehiñ
lânede maḥfûz
Bir murğ-ı kebüterdir o
kim ḥânede maḥfûz

2. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 2

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

Dillerde ḥayâli o mehiñ
lânede maḥfûz

Bir murğ-ı kebüterdir o
kim ḥânede maḥfûz

3. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 4

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḥunda
Büy-ı ḥaṭı minḳâr-ı ser-
i şânede maḥfûz

4. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 6

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

İm'ân ile eşyâya nazar
eyle cihânda
Her mâye-i ecsâm-ı
nevât dânedede maḥfûz

5. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 8

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

Zâhirde yanar şem'ı
cemâline o yâriñ
İşk âteşi ammâ dil-i
pervânede maḥfûz

6. maḥfûz:

Gazel 137

Mısra: 10

Saklanmış,

*korunmuş, muhâfaza
edilmış.*

Dürr-i süḥan hiç telef
etmez mi Fenni
Gencine degildir deheni
yâ ne de maḥfûz

maḥfûz eylesin:

1. maḥfûz eylesin: -sin

Kıt'a 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Korumak,

gizlemek.

Du'â kıll Fenniyâ ḥatm
et kelâmı ḥirelendirme
O mâhı mehd-i gerdün
içre maḥfûz eylesin
Mennân

mâhî:

1. mâhî:

Gazel 15

Mısra: 7

Balık.

Deryā-yı göñül kişt-i
cemālinde o mähī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

mäh-1 felek:

1. mäh-1 felek:

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Felek(Gökyüzünün)

kameri.

Şeb-i hecrinde tūlū^ç
etmez ise mäh-1 felek
Şem^çine hüsnuñ eder
hāne-i kalbi telmī^ç

2. mäh-1 felek:

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökyüzünün ayı.

Mäh-1 felekde zāhir
olup gūyiyā hūsūf
Ḥaṭṭ-1 ^çizārı dehr
göñülde telāş olur

mäh-1 hüsne:

1. mäh-1 hüsne: -e

Kıt'a 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik ayı.

O mäh-1 hüsne Keyvān-1
felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḥz-1 nūr
içün şeb-tā-seher mizān

mäh-1 ʿid:

1. mäh-1 ʿid:

Kaside 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Bayram ayı

*(Bayramın habercisi
hilal).*

Yazdılar ta^çmiyye
ammā tāriḥiñde şā^çirān
Bedr olur mu zā^çid-i
noḳşān ile hiç mäh-1 ʿid

mäh-1 mubīn:

1. mäh-1 mubīn:

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hayrı, şerri, iyiyi ve
kötüyü ayıran ay. //
açık, aşikar ay.*

Şām-1 ḥaṭiñda seyr
eden ebrūñı ʿid eder
Beñzer hilāl-1 Naḥşebe
mäh-1 mubīniñiz

mäh-1 münevverdir:

1. mäh-1 münevverdir: - dir

Kıt'a 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

ʿAceb mi rüz u şeb
gehvāresin pāyende
eylerse
Ḳamer lālāsıdır mäh-1
münevverdir aña dāye

mäh-1 nev:

1. mäh-1 nev:

Gazel 200

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Hāle ḥırmən dāne-i
gendüm kevākib ḥāşılı
Pīr-i çerḥa keşkül-i
zerdir muşanna^ç mäh-1
nev

2. mäh-1 nev: -dir

Gazel 245

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Hāle ḥırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān

Pîr-i çerhiñdir
muşanna‘ mäh-ı nevdır
keşkülü

3. mäh-ı nev:

Kıt'a 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Nikâl-i necm-i gîsüdâr
pürşişdir felek atlas
Müheyâ mäh-ı nev
altun muşanna‘
mehdine pâyê

mäh-ı nevdır:

1. mäh-ı nevdır:-dir

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Dirîgâ biçmege maşşül-
ı ‘ömrü mäh-ı nevdır
dâs

Felekde hâle hırmendir
kevâkib dâne-i ervâh

2. mäh-ı nevdır:-dir

Muhammes 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Hilâl, yeni ay.

Felekde hâle-i
hırmendir kevâkib
dâne-i ervâh
Dirîgâ biçmege maşşül-
ı ‘ömrü mäh-ı nevdır
dâs

mäh-ı nûru:

1. mäh-ı nûru:-u

Gazel 235

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ay ışığı.

Arz seyrin olsa n’ola
mäh-ı nûru

Seyyâre siyeh mihr-i
cemâline Müşteri

mäh-ı şekerâsâ:

1. mäh-ı şekerâsâ:

Gazel 230

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeker gibi ay.

Oğuyup Fenniyâ
eş‘arını mäh-ı şekerâsâ
Hasîb-i tûti-i güyânîñ
oldum ben de meftûnu

mäh-ı tâbân:

1. mäh-ı tâbân:

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak ay II sevgili.

N’ola mât eylese yek
lu‘b ile şâhı gelip fi’l-
hâl
Ruğun açmaz raķib ile
eder ol mäh-ı tâbân lec

mäh-ı tâbânı:

1. mäh-ı tâbânı:-ı

Gazel 224

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ay ışığı.

Şoyup bir câme-hvâb
içre felekde hâleveş
Fennî
Der-âgûş eyledim ol
mäh-ı tâbânı
kemersizce

2. mäh-ı tâbânı:-ı

Kaside 1

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Ay ışığı.

Reh-güzâr oldu düşüp
pâyına sür‘atle şihâb
Mäh-ı tâbânı aña
meş‘ale çekdi Keyvân

3. **māh-ı t̄abānı:-ı**
Gazel 120
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Parlak ay II sevgili.

Felekde r̄u-be-r̄u
olduḡça mirʔāt-ı
cemālinde
Niḡābın refʻedip ol
māh-ı t̄abānı
utandırmıḡ

māh-ı viṡāl:

1. **māh-ı viṡāl:**
Gazel 86
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kavuşma ayı.

Ederseñ ʻāleme māh-ı
viṡālīñi noḡṡān
Ṭulūʻ-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

māhī-dil:

1. **māhī-dillere:-ler, -e**
Gazel 45
Mısra: 6
Balık gönüllü.

Peyveste tār-ı
ḡamzelerin ḡılmıḡ ol
perī

Māhī-dillere yem-i ʻıṡḡ
içre aḡı var

māhī-i cānānı:

1. **māhī-i cānānı:-ı**
Gazel 105
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin
parlaklığı.*

Görünce ser-fürü eyler
gönül māhī-i cānānı
Yem-i vuṡlatdan ol
ḡavvāṡ-ı bī-hem-tā
çıkar çıkmaz

māhī-i ḡuṡḡ:

1. **māhī-i ḡuṡḡ:**
Gazel 133
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Kuru balık.

Yek māhī-i ḡuṡḡ ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maṡrafı maṡbūt

māhī-i viṡāline:

1. **māhī-i viṡāline:-ı, -n,
-e**
Gazel 162
Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kavuşma balığı.

Māhī-i viṡāline atıp šıṡı
o māhīñ
Deryā-yı maḡabbetde
dilā sim-semek çek

māhiyyet:

1. **māhiyyeti:-ı**
Gazel 233
Mısra: 2
*Bir šeyin aslı, esası,
iç yüzü (Burada kelime
"māh+iyyet" şeklinde
düşünülürse "Ay"ın
Dünya'dan bir yüzünün
görülmesine iṡaret
edilerek sevgilinin
"māh+iyyet" yani Ay
olarak deḡerlendirildiḡi
söylenebilir.).*

Çāh-ı dilde ḡuṡn-i
Yūsufveṡ görüp ol
ṡalaḡı
Āb-ı ṡabʻımda ʻayān
oldu bu šeb māhiyyeti

māhiyyetiçün:

1. **māhiyyetiçün:**
Gazel 163
Mısra: 6
Güzellik için.

Ḥvāb-ı ğafletde çıkıp
fesden eder elbet zuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

maḥkeme-i ḥüsn-i yār:

1. maḥkeme-i ḥüsn-i yār:

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güzellik
mahkemesi.*

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yāre şāhid-i ḥaṭ
Beyān eder o bedī'ī
bedāyi'indendir

maḥlūk:

1. maḥlūka: -a

Gazel 125

Mısra: 2

*Ar. Halk olunmuş,
yaratılmış.*

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḥālīka tefvīz
Geldikçe nedir ḥālīñi
maḥlūka bu ta'riż

maḥlūt:

1. maḥlūt:

Gazel 133

Mısra: 1

Karışmış, karışık.

La'l-i lebi ma'cūn-ı
cevāhir ile maḥlūt
Ḥāl-i siyehi ḥabb-ı
mu'anber ile merbūt

maḥmūr:

1. maḥmürdur: -dur

Gazel 94

Mısra: 1

*Sarhoş, kendinden
geçmiş.*

Ḥumār-ālūd olanlar
sākīyā mehcürdur
sensiz
Ḥayāl-i bāde-i la'liñle
dil maḥmürdur sensiz

2. maḥmūru: -u

Gazel 245

Mısra: 8

*Sarhoşluktan veya
uykudan sersem,
sarhoş || sarhoş gözü
gibi süzerek bakan göz,
mestane.*

İyşa vāridir mey-
āşāmāniñ ol tebhāle leb
Ditredir maḥmūru
hecr-i büse-i la'li mülü

3. maḥmūr:

Gazel 123

Mısra: 7

*Kendinden geçmiş,
baygınlaşmış,
sersemlemiş.*

Bulmaz hele maḥmūr
şifā vü işfāda
Dil-ḥasteye şıḥḥat der-i
mey-ḥāneye maḥşuş

4. maḥmūr:

Gazel 135

Mısra: 2

*Kendinden geçmiş,
baygınlaşmış,
sersemlemiş.*

Būs edip la'l-i lebiñ
eyler dil-i divāne ḥaz
Bādeden elbet eder
maḥmūr olan mestāne
ḥaz

maḥrem:

1. maḥrem:

Gazel 59

Mısra: 7

Gizli, saklı.

Bezm-i ḥacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
ḥalel verir

2. **maḥremi: -i**

Gazel 122

Mısra: 6

*Gizli, saklı. II Dost,
sırdaş.*

Nuṭḡ-ı pend-i ‘āşık u
ağyārı fark etmez o şūḡ
Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gāne ḡāş

3. **maḥrem:**

Gazel 160

Mısra: 8

Aşına.

Zāhidā kaçma buyur
ḡaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arūs-ı
meye maḥrem gibisin

maḥrem edip:

1. **maḥrem edip: -ip**

Gazel 143

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sırdaş etmek.

Fenniyā maḥrem edip
Kenzīyi sırr-ı nazmıma
Nā-şināsān-ı hüner
bīgāneden etdim ferāğ

māh-rû:

1. **māh-rû:**

Gazel 86

Mısra: 1

*Ay yüzlü güzel,
dilber.*

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rû şikār mıdır
Hümā mişālî görünmez
o rüzgār mıdır

2. **māh-rû:**

Gazel 192

Mısra: 2

*Ay yüzlü güzel,
dilber.*

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ‘işve ki māh-
rû çemen be-çemen

3. **māh-rû:**

Gazel 75

Mısra: 3

*Ay yüzlü, yüzü ay
gibi parlayan güzel.*

Bend-i zülfünden rehā
mümkün degil ey māh-
rû
Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler tuzag üstündedir

4. **māh-rû:**

Murabba 3

Mısra: 3

*Ay gibi parlak
yüzlü olan. II Sevgili.*

Her kaçan hū çekse dil
ruḡsārīna ey māh-rû
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

maḥşer:

1. **maḥşerde: -de**

Kaside 1

Mısra: 141

*Âhîret hayâtında
bütün insanların,
dünyâda yaptıklarının
hesâbını Allah
huzûrunda vermek
üzere tekrar dirilip
toplanacakları yer.*

Nice olur ḡālî fakîriñ
‘acebā maḥşerde
Şevrveş gelse gerek
üstüne ḡalkıñ nîrān

maḥşül:

1. **maḥşül:**

Gazel 187

Mısra: 1

*Hasıl olan, verim,
kazanç, kar.*

Maḥşûl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

maḥşûl-1 ‘ömr:

1. maḥşûl-1 ‘ömr:

Gazel 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ömrün mahsûlü.

Beñzer hilāle ‘arz eder
ol ḥirmenindeki
Maḥşûl-1 ‘ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

maḥşûl-1 ‘ömrü:

1. maḥşûl-1 ‘ömrü: -ü

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ömrün mahsûlü.

Diriğā biçmege maḥşûl-
1 ‘ömrü mäh-1 nevdır
dās
Felekde hāle ḥirmendir
kevākib dāne-i ervāḥ

2. maḥşûl-1 ‘ömrü: -ü

Muhammes 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Ömrün mahsûlü.

Felekde hāle-i
ḥirmendir kevākib
dāne-i ervāḥ
Diriğā biçmege maḥşûl-
1 ‘ömrü mäh-1 nevdır
dās

maḥşûs:

1. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 10

Özel, has.

Murğ-1 dili şayd
eylemek ol dāneye
maḥşûş
Ḥāl-i ruḥunu tele-i
zülfünde naẓar kııl

2. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 12

Özel, has.

Ferdālara şalmağ bizi
cānāneye maḥşûş
Envā‘-1 dürüg va‘d-i
muşanna‘ ile Fennī

3. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 1

*1. Birine ayrılmış
olan. 2. Layık. 3. Özel.*

Āteş ile yanmağ dil-i
vīrāneye maḥşûş
Cān atmağ o şem‘-i
ruḥa pervāneye maḥşûş

4. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 2

*1. Birine ayrılmış
olan. 2. Layık. 3. Özel.*

Āteş ile yanmağ dil-i
vīrāneye maḥşûş
Cān atmağ o şem‘-i
ruḥa pervāneye maḥşûş

5. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 4

*1. Birine ayrılmış
olan. 2. Layık. 3. Özel.*

‘Uşşākı helāk eylemek
‘ālemde nühüfte
Tiğ-1 nigehi dīde-i
mestāneye maḥşûş

6. maḥşûs:

Gazel 123

Mısra: 6

*1. Birine ayrılmış
olan. 2. Layık. 3. Özel.*

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bâğ-ı ruḥundan
Zülfüne teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşüş

7. maḥşüş:

Gazel 123

Mısra: 8

*1. Birine ayrılmış
olan. 2. Layık. 3. Özel.*

Bulmaz hele maḥmūr
şifā vü işfāda
Dil-ḥasteye şihḥat der-i
mey-ḥāneye maḥşüş

māh-tābān:

1. māh-tābān:

Kaside 1

Mısra: 40

*Dolunay, parlak ay
İl Ay ışığı kadar güzel
sevgili.*

Fetḥ edip mu'cizeyi
genc-i muḥalsamāsā
İki şakḳ oldu parmağıñ
ile māh-tābān

ma'ḥūd:

1. ma'ḥūda: -a

Müstezad 3

Mısra: 15

*Ar. bilinen, sözü
geçen.*

Ma'ḥūda vişālin çıkarıp
dedi lepişka
Bey' etdi mezāka

maḥv eder:

1. maḥv eder: -er

Gazel 149

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mahvetmek, yok
etmek.*

Diyemem müy-ı miyān-
ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip
cismini bir dāneye üf

maḥv kıl:

1. maḥv kıl:

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*İşe yaramaz
duruma getirmek, zarar
vermek, perişan etmek.*

Nār-ı tedbiriñle ḳāl edip
zer-i nā-ḥālişi
Maḥv kıl tiz-āb-ı
ḥışmıñla anı mişl-i
ḥadīd

māhveş:

1. māhveş:

Kıt'a 6

Mısra: 8

Ay gibi.

Dedim bu mevlide ben
daḥı Fenni bī-behā
tārīḥ
Ṭulū' etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
'Aṭāullah

maḥyā:

1. māhya:

Gazel 37

Mısra: 9

*Ramazan'da birden
çok minaresi olan
camilerin minareleri
arasına gerilen iplere
kandil veya elektrik
ampulleriyle yazılan
yazılar, yapılan
resimler.*

Bu nazmı māhya
ḳandīli uçurup Fenni
üstāda
Hüner 'arz et Ḥasīb-i
rūze-dāra her çi bād-
ābād

maḥzūn:

1. maḥzūn:

Gazel 196

Mısra: 16

Hüzünlü, kederli.

Meyl et āgūşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārîñı kılma
maḥzūn

maḥzūn kılma:

1. **maḥzūn kılma:** -*ma*

Gazel 232

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hüzünlendirmek.

Köhne maẓmūn ile ilbās
eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şî'riñ kılma
maḥzūn cāme-i nevsiz
gibi

mā²-i cārī olsa da:

1. **mā²-i cārī olsa da:** -*sa,*
-da

Kaside 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Akarsu olmak.

Mā²-i cārī olsa da ceyş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı
қа'ı'ı deryā-yı sefid

mā-ı hindibā:

1. **mā-ı hindibā:**

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hindiba suyu.

*(Hindiba Otu,
papatyagiller
familyasında sebze
olarak tüketilen bir
bitki türüdür. Kökeni
Endonezya ve Mısır
olarak bilinmektedir.
Yaygın olarak yabancı
hindibanın yaprakları
ilkbaharda toplanarak
hastalıklara şifa için
kullanılır.)*

La'liñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bimāra ḥoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

mā²-ı şekerāsā:

1. **mā²-ı şekerāsā:**

Müstezad 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Şekerli su gibi.

Ṭūṭi deheninden
femiñe ḫand-i kelām al
Mā²-ı şekerāsā

mā-ı ter-i hindibā:

1. **mā-ı ter-i hindibā:**

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hindibâ bitkisinin
taze suyu.*

Besdir mizāca ḥāl-i
‘araḫ-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ‘ışka mā-ı ter-
i hindibā ‘abeş

mā^c-ı vuzū’ın:

1. **mā^c-ı vuzū’ın:** -*ın*

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Abdest suyu.

Nüş edip mā^c-ı vuzū’ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[ı] bereber
iç

mā’ıl oldu:

1. **mā’ıl oldu:** -*du*

Gazel 205

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hevesli, istekli

olmak.

Yine dil mā’ıl oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
‘Aceb mi deyr-i ḫalbm
içre taşvīr olsa dīvāre

maḫām olsa:

1. **maḳām olsa:-sa**

Gazel 179

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Musikide makam
olmak.*

Bize gerdāniyeden

būselige

Muṭribā kār-ı nühüft

olsa maḳām

maḳāma gelicek:

1. **maḳāma gelicek:-icek**

Kaside 1

Mısra: 53

Kelime Tipi: -

*Bu makama
gelmeye, bu mevkiye
ulaşmaya.*

Bu maḳāma gelicek

güftemiz oldu beste

Girelim ğayra nühüfte

bir uşūl ile hemān

maḳām-ı būseligi:

1. **maḳām-ı būseligi:-i**

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Buselik makamı.

Maḳām-ı būseligi devr-i

gül eder muṭrib

O şāh-nāz ‘Acemde

nühüftekār mıdır

maḳām-ı hürmetinde:

1. **maḳām-ı**

hürmetinde:-i, -n, -de

Kıt'a 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hürmet makamı.

Maḳām-ı hürmetinde

eyleyip dāmānını irhā

Niçe dest-i kemer-beste

huzūrunda ğulām oldu

maḳām-ı şermiyi:

1. **maḳām-ı şermiyi:-y, -i**

Gazel 51

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şermî'nin makamı.

Fennî maḳām-ı Şermiyi

gülzār-ı nağmede

Ancağ bilirse Fehmiyi

murğ-ı çemen bilir

maḳām-ı şî'r-i ziver:

1. **maḳām-ı şî'r-i ziver:**

Gazel 244

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ziver'in şiiirinin

konumu.

Maḳām-ı şî'r-i Ziver

Fenniyā İhsāna lāyıkdır

Sezādır eylese ‘uşşāka

muṭrib būselik hey hey

maḳbūl:

1. **maḳbūlüm:-üm**

Gazel 30

Mısra: 8

Kabul edilen II

Mûteber II Beğenilen.

Sîm-bāzuñdur felekde

‘āşika cānā revā

Egnime şāl olsa

maḳbūlüm degil ḳavs-i

ḳuzah

maḳbūl olur:

1. **maḳbūl olur:**

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Makbul olmak,

kabul görmek,

beğenilmek.

Olur maḳbūl ‘inde’l-ḫağ

o teslîm-i rızāsında

Yerin ḫākister eyler

bārveş ehl-i kemāl

ammā

maḳbūz:

1. **maḳbüz:**

Gazel 127

Mısra: 2

Ar. Kabzolunmuş, el ile alınmış. Makbuz senedi, maḳbüz ilmühaber: Paranın vesair bir şeyin kabz olduğuna dair kabz eden tarafından verilen mühürlü kağıt. maḳbûzât: Me'hûzât.

Edip ḥükkâm-ı yâra
ḥüccet-i ʿışk-ı dili
maʿrûz
Görünce naḳd-i eşkim
kıldı tecrîm eyleyip
maḳbüz

2. **maḳbüz:**

Gazel 127

Mısra: 6

Kabzolunmuş, el ile alınmış.

O tıfl-ı nev-resîdem
bâğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihâl-i kâmetin âb-ı
sirişkim eyledi maḳbüz

maḳdem-i pāk:

1. **maḳdem-i pāk:**

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mübarek, kutsal adımlar (Sevgilinin aşığın hanesine teşrifî).

Teşrif edicek ḥâneñe
her maḳdem-i pākin
Ḥāk-i rehini çeşmiñe
ḳuḥl-ı Şıfahān et

maḳdem-i raḥşān:

1. **maḳdem-i raḥşān:**

Kaside 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Parlak geliş.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek
berḳ ile güm güm o
şehiñ

Ṭüg-ı mihri çekilip gitdi
maḳdem-i raḥşān

maḳdemiñe yürüyüp:

1. **maḳdemiñe**

yürüyüp: -y, -üp

Kaside 1

Mısra: 137

Kelime Tipi: -

Gelişine yürümek.

Mūr u faḥd [u]
melaḥāsā yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerifiñ
ile çeşm-i giryān

maḳrüz:

1. **maḳrüz:**

Gazel 127

Mısra: 10

Borçlu.

Verir deynin gelince
vaʿdesi medyūn olan
Fennî
Ezelden çünkü naḳd-i
cān olupdur cümleye
maḳrüz

maḳşad:

1. **maḳşadı: -ı**

Kaside 1

Mısra: 58

Amaç, niyet.

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maḳşadı ḥazretiñ olmaḳ
idi anda mihmān

maḳşūd:

1. **maḳşūduñ: -uñ**

Gazel 27

Mısra: 6

Amaç II istek.

Şarf eyle zihn-i pākiñi
ur bir binā aña
Maḳşūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāḥ

maḫşūda erdi:

1. **maḫşūda erdi: -di**

Kıt'a 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Amacına ulaşmak.

Bināya şarf edip zer gibi
zihnini erdi maḫşūda
Müderri-i 'ālim ü fāzıl
mü'ellif-i şāriḫ-i eşbāh

maḫşūd-ı beyān:

1. **maḫşūd-ı beyān:**

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Açıklamadan

kastedilen şey; gaye.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip
şāhid-i ḫaṭṭı
Maḫşūd-ı beyānında anı
İbn-i Melekdir

maḫşūduna erdi:

1. **maḫşūduna erdi: -di**

Kaside 1

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

Maksadına

erişmek.

Erdi maḫşūduna ser-
menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ıṣḡā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı
bī-ḫarf ü zebān

maḫşūr-ı a'c'māli:

1. **maḫşūr-ı a'c'māli: -i**

Kıt'a 4

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

İşlerinin kısaltması.

Ne mümkün vaşfın
etmek böyle bir vālā-yı
zī-şāniñ
Senāver bendesiniñ
dem-be-dem maḫşūr-ı
a'c'māli

maktū' edip:

1. **maktū' edip: -ip**

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kesmek. II Bir
görevden ayrılmak.*

Manşib-ı vaşlın edip
Zāde-i Mollā maḫṭū'
İnfişālinde dili maṭṭab-ı
va'di memnū'

ma'kūs-ı ser-mi'c'māra:

1. **ma'kūs-ı ser-mi'c'māra:**

Kıt'a 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Baş mimarın
uğursuzluğu.*

N'ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḫ-i
ṭāḳında
O ma'kūs-ı ser-mi'c'māra
dīvān-ḫāne-i dergāh

māl:

1. **mālın: -i, -n**

Müstezad 2

Mısra: 14

*Bir kimsenin sâhip
olduğu her şey, mal
mülk, servet.*

Eksik verir ise zer-
maḫbüb-ı vişālin
'Uşşāḳına mālın

2. **māla: -a**

Gazel 54

Mısra: 1

Mal, mülk, varlık.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i'tibār
Naḳd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i'tibār

māl-i ḳārūn:

1. **māl-i kārūn:**

Gazel 120

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Karun'un serveti,
Karun'un sahip olduğu
varlık.*

Verip sermāye-i Bākī-i
nazmı Fenniye Hüsnī
Aña yek-sā'at içre māl-i
Kārūn kazandırmış

mālik olam:

1. **mālik olam: -am**

Kıt'a 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sahip olmak II
kavuşmak, erişmek.*

Muḳārīn olmağa sa'y et
tevāzu' ile olunan
Eger mālik olam kenz-i
fünūna dersēñ aḥbāb ol

ma'mūr:

1. **ma'mūr:**

Gazel 52

Mısra: 11

*Gelişip güzelleşmiş,
bayındır duruma
gelmiş, şenlikli.*

Eyle eyvān-ı derūnuñ
zer-i mey ile ma'mūr

Pençe-i yevm-i ğamı
lāne-i vīrān büyüdür

ma'nā:

1. **ma'nāda: -da**

Gazel 104

Mısra: 14

*Gerçek, hakikat;
anlam.*

Ġā'ibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Şabriyi ma'nāda
da tanzīr ederiz

2. **ma'nāya: -y, -a**

Gazel 206

Mısra: 2

Anlam // Hakikat.

Zāhid uzadır nuḫḳını
da'vāya gelince
Leb-beste olur
ḥükmüme ma'nāya
gelince

3. **ma'nāda: -da**

Gazel 136

Mısra: 3

*Asıl, gerçek,
hakikat, marifet.*

Meyi nūş eylemek
ma'nāda cā'izdir deyü
rinde

Bu rü'yāyı ḥaḳīkat pek
güzel ta'bir eder vā'iz

4. **ma'nāda: -da**

Gazel 99

Mısra: 9

*Asıl, öz, hakikat,
gerçek.*

Cismi āyīne-şifāt olmalı
ki ma'nāda
Güfte-i tūḫti-i nazmı
ḳafesinden biliriz

ma'nā-yı maḳşūdi:

1. **ma'nā-yı maḳşūdi: -ı**

Kıt'a 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kastedilen mana.

Ḥaber ver mübtedāya
şerḥ edip ma'nā-yı
maḳşūdı
Binā-yı şarf u naḥv
vāḳıf-ı tefsīr ü i'rāb ol

ma'nā-yı şi'r-i seyyidi:

1. **ma'nā-yı şi'r-i**

seyyidi: -i

Gazel 85

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Seyyid'in şiirinin
anlamı.*

Fenniyā taḥrīr için
ma'cānā-yı şî'r-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭab'ımda benim
kilk-i per-i 'anḳā biter

mānende-i cān:

1. mānende-i cān:

Kaside 1

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Can gibi.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Şahn-ı me'vāya 'urūc
eyledi mānende-i cān

mānende-i islāmbol-ı
sānī:

1. mānende-i islāmbol-ı
sānī:

Muhammes 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

İkinci İstanbul gibi.

Mücessem eyleyip
mānende-i islāmbol-ı
sānī
Ne deñlü iḥtirāz etsem
yanar bā-ḥükm-i
Rabbānī

mānend-i ḳaşr-ı 'adn-ı
berīni:

1. mānend-i ḳaşr-ı 'adn-ı
berīni:

Gazel 194

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ferahlık veren
cennet bahçesinin
köşkü gibi.*

Diller ḥayāl-i ḥaddiñ ile
mürtefi' olur
Mānend-i ḳaşr-ı 'adn-ı
berīni olanlarıñ

mānend-i necef:

1. mānend-i necef:

Gazel 151

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Necef gibi.

Cān-güdāz olsa 'aceb mi
nigeh-i pür-süzü
Dil-i üftādeleri
yaḳmada mānend-i
Necef

mānend-i serāy:

1. mānend-i serāy:

Gazel 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Saray gibi; saraya
eş, benzer olan.*

Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā'ış
Mānend-i serāy içre o
gül-ḥāneye bā'ış

mānī:

1. mānī:

Kıt'a 14

Mısra: 9

*Çinli bir nakkaş ve
ressamdır. Aynı
zamanda Mani dininin
kurucusudur.*

Güş eden naḳşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına 'ālem
müştāk

mānī' degil:

1. mānī' degil:

Gazel 171

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Ḥattıñ ebr-i mäh-ı
tābān olsa da mānī'
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da mānī'
degil

2. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Sen cemāl ‘arz eyle gel
tārīk-i gam içre baña
Cennetiñ ‘uşşāka
zindān olsa da māni^c
degil

3. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Haṭṭiñ ebr-i mäh-ı
tābān olsa da māni^c
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māni^c
degil

4. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir³āt-ı dilden ey perī
Hüsnuñe agyār hayrān
olsa da māni^c degil

5. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Cāme-i diller Sitānbul-
mişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ‘ışkıñla sūzān
olsa da māni^c degil

6. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Ben bu limegāh-ı
gamda kestigi hūvāhem
şehā
Seyf-i gamzeñ tiğ-ı
bürrān olsa da māni^c
degil

7. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Fenniyā pür-nev-edā
tanẓir-i Hātifden baña
Nice zer taḥşin ü iḥsān
olsa da māni^c degil

8. **māni^c degil:**

Gazel 171

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşākıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da māni^c
degil

9. **māni^c degil:**

Gazel 222

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Engel değil.

Naş etdi baḍıqça
ebrusun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni^c degil
beyt içre ol cellādıma

māni^c olur:

1. **māni^c olur: -ur**

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Engel olmak.

Şeb-i hecriñde eyā
şem^c-i cemāl-i lāmi^c
Perde-i zülfüñ olur tāb-
ı dilāna māni^c

ma'ni-i bikri:

1. ma'ni-i bikri: -i

Gazel 165

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

ilk defa

verilmiş, temiz, mana.

Taḥayyül eyle dilde

Fenniyâ bu ma'ni-i

bikri

Zifâf-ı nev-'arûs-ı

naẓm-ı pāk-i Fıṭnat

isterseñ

ma'ni-i levlâkı:

1. ma'ni-i levlâkı: -ı

Kaside 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

"Levlak" Manası

("Levlâke levlâke Lema

halaktül-eflâk" Sen

olmasaydın, sen

olmasaydın, Ben

âlemleri yaratmazdım

hadisine atfen. Kaynak;

Keşfü'l-Hafâ, 2/164, H.

No: 2123).

Fehm eden ma'ni-i

levlâkı bilir mertebeñi

Ne bilir anı gürûh-ı

fuzelâ-yı im'ân

manşıb:

1. manşıbım: -ım

Gazel 176

Mısra: 2

(Ar.) Makam, rütbe,

derece.

Girip devrân-ı bezm-i

vuşlata tevḥîd edip

çıkımmam

Duḥûl etsem ṭarîḳa

manşıbım te'yîd edip

çıkımmam

manşıb-ı ḥüsn:

1. manşıb-ı ḥüsn:

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik makamı.

Ḥaṭṭ gelince ṭab'ı dil

yüz döndürür senden

dirîğ

Vaḳ[i]t-i 'azl manşıb-ı

ḥüsnünde ḳapu çevrilir

manşıb-ı mev'ûdundan

geçdi:

1. manşıb-ı

mev'ûdundan geçdi: -di

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Söz verilmiş

makamdan vaz geçmek.

Geçdi ḳâḏî-i göñül

manşıb-ı mev'ûdundan

Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ

ile oldu ḳâni'

manşıb-ı vaşl:

1. manşıb-ı vaşl:

Gazel 145

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vasıl makamı,

buluşma makamı.

Maṭlabında infişâl-ı

va'd ile Fenniyâ seni

Manşıb-ı vaşl ile ḳıldı

Zâde-i Mollâ çerâğ

manşıb-ı vaşlın:

1. manşıb-ı vaşlın: -lı, -n

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vasıl makamı,

buluşma makamı.

Manşıb-ı vaşlın edip

Zâde-i Mollâ maḳṭû'

İnfişâlinde dili maṭlab-ı

va'di memnû'

manşıb-ı vaşlıñı:

1. **manşib-ı vaşlıñı: -iñ, -i**

Murabba 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Kavuşmak

makamına ulaşmak.

Zîr-i eşikde begim hâk

ile yeksân olayım

Manşib-ı vaşlıñı ver

Fenniye ihsân sezâ

manşübe-i ıışkı kurup:

1. **manşübe-i ıışkı**

kurup: -up

Gazel 157

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk oyunu kurmak.

O şâhı mât eder yek lu^b

ile Leclâcveş fi'l-hâl

Kurup manşübe-i ıışkı

raķīb-i bed-meniş

manşübe-i vaşlı kurup:

1. **manşübe-i vaşlı**

kurup: -up

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma tuzağı

hazırlamak.

Kurup manşübe-i vaşlı

piyâde sürmeden fi'l-

hâl

O şâhı mât eder yek

lu^bbla ferzânedir elfâz

manşür:

1. **manşüra: -a**

Gazel 238

Mısra: 8

"Ena'l-hak" "ben

Allah'ım" dediği için

922'de asılarak

öldürülen ünlü

mutasavvuf.

Resimâ ne eylesin dil

şimdi ber-dâr olmağa

Şalb için Manşüra

zülfündür resen

dedikleri

manşür-ı dil-âvîze:

1. **manşür-ı dil-âvîze:**

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönüle asılan,

gönül çeken Mansur.

Manşür-ı dil-âvîze olur

zülfüne şeydâ

Ķıldık anı mecnûn-şifat

ey saçı Leylâ

manşür-ı dile:

1. **manşür-ı dile: -e**

Gazel 101

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül Mansur'u.

Ķaddiñ gibi Manşür-ı

dile dâr bulunmaz

Zülfüñ gibi şalb olmağ

içün târ bulunmaz

manşür-ı ıışkı:

1. **manşür-ı ıışkı:**

Gazel 51

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşkın Mansur'u

(âşık yerine

kullanılmıştır. Mansûr:

Mansur İnan'ın Tûr

kasabasında doğdu (M.

857). Genç yaşta

tasavvuf yoluna intisap

etti. Civar

coğrafyalarda İslam'ı

yaymaya çalıştı. Hallac

lakabı ona, bir

dostunun hallâc

dükkanındaki işleri bir

parmak hareketiyle

düzenlemesi

neticesinde verilir.

Tasavvuf yolunda

katettiği mesafeler

sonrası fenafi'llaha

ulaştı ve "Ene'l-Hak"

(ben Hakk'ım) demeye

başladı. Bu sözünden dolayı hapse atıldı ve sekiz yıl zindan hayatı yaşadı. Sekiz yıl sonra katline hüküm verildi ve darağacına çekilerek idam edildi. Ölümünden günümüze kadar Hallac-ı Mansur ile ilgili pek çok menkıbe üretilir. Özellikle tasavvuf çevrelerinde Hallac-ı Mansur, Allah aşkı ve inancı uğruna ölümü göze alabilme kararlılığını sembolize etmektedir. Şiirlerde çoğunlukla darağacı ve ene'l-hak kelimeleri ile beraber kullanılır. Yer yer Hallac-ı Mansur ile ilgili oluşturulan menkıbelere göndermede bulunulur.).

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān Maṣṣūr-ı ʿışka zülfüñü özge resen bilir

mansūr-şifat:

1. mansūr-şifat:

Gazel 239

Mısra: 6

Mansur gibi. //

Hallac-ı Mansur edebiyatça çokça anılan ünlü bir sufidir. Hind ve Türk memleketlerinde dolaşarak İslam'ı yaymaya çalıştı. Tasavvuf yolunda ilerleyince fenafillah'a ulaştı ve Ene'l Hakk der, bu sözün batını manasını değil de zahiri manasını alanlar onu münkir olarak kabul ettiler, sonra darağacına çekilerek teşhir edildi. // Edebiyatta darağacı ve Ene'l Hakk münasebetiyle sıkça anılan Mansur, inancı uğruna her şeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olarak bilinir. Sevgilinin saçları darağacına benzetilince, Mansur da aşk şehidi olup bu dara asılır.

Şalb olmağa âmāde saña dil gibi cānā Maṣṣūr-şifat zülfüñe ber-dār bulunur mu

mansūrveş:

1. mansūrveş:

Gazel 122

Mısra: 2

"Ene'l-Hak" sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi.

Ol büt-i ʿsā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş Zülfüne Maṣṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

manzūm:

1. manzūmeme:-em, -i

Gazel 184

Mısra: 7

Ṭanzīr için āyā ki bu manzūmeme Fennī Şermī-i sūḥan-perver-i ğarrāya mı gitsem

2. manzūmu:-u

Gazel 185

Mısra: 10

Uyaklı, ölçülü söz; şiir.

Kenār-ı ḳulzūm-i ṭab^c-ı Lezīzīye Fennī Melek deyü bu manzūmu bir ğazel çekelim

3. manzūmu:-u

Gazel 205

Mısra: 13

*Uyaklı, ölçülü söz;
şiiir.*

Naẓīre ‘arz eder ‘Ārif
Efendiye bu manzūmu
‘Acāyib saçmalar taḥrīr
eder Fennī-i bī-çāre

4. manzūmem: -em

Kaside 2

Mısra: 23

*Uyaklı, ölçülü söz;
şiiir.*

Ḳā’ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmaḳ ümīd

manzūme:

1. manzūmeñi: -ñ, -i

Gazel 232

Mısra: 11

Şiiir.

Köhne mazmūn ile ilbās
eyleyip manzūmeñi
Ṭıfl-ı şī’riñ ḳılma
maḥzūn cāme-i nevsiz
gibi

2. manzūmeñi: -ñ

Kaside 1

Mısra: 155

Şiiir.

Gelip üçler dedi tāriḥini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi‘rācına dil-i
micmer ‘ūd-ı sūzān

mār:

1. mārıdır: -ıdır

Gazel 89

Mısra: 1

Yılan.

Gören ḥaṭṭ-ı siyehkārın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārīñ vaḥşetiyle dīde-
i bülbülde zārīdir

mār rakībi:

1. mār rakībi: -i

Gazel 226

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yılan rakibi.

Cennet isterseñ eger
mār rakībi ḳatl et
Ġaraẓiñ rü’yet-i dīdār
ise cān ürkütme

mār-ı müjgāna:

1. mār-ı müjgāna: -a

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kirpik yılanı.

Gör nice ḥvāb-ı ḡaflet
içre bakma mār-ı
müjgāna
Ṭolaşıp isti‘āzeyle
civārından hemān sen
gec

ma‘rifet deryāsıdır:

**1. ma‘rifet deryāsıdır: -
dır**

Murabba 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Bilgi denizi.

Ḳaṭreyem nezdinde
bi’llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i şāḥib-belāḡat
ma‘rifet deryāsıdır

ma‘rifet-i ḳadrini:

**1. ma‘rifet-i ḳadrini: -i, -
n, -i**

Gazel 141

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kudret bilgisi.

Yazmış altun ḥal ile
ma‘rifet-i ḳadrini gör
Levh-i ebrūlarıñı
muşḥaf-ı ḥüsne sāni‘

mār-nefes:

1. **mār- nefes:**

Gazel 203

Mısra: 13

Yılan nefesli.

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār- nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

mār-piç-i ğurguru:

1. **mār-piç-i ğurguru:-u**

Gazel 241

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gurgur sesi çıkararı
nargilenin marpuçu.*

Ne sevdâdır bu kim
vaşşâf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelā mār-piç-i
ġurguru

mār-piç-i muşanna‘:

1. **mār-piç-i muşanna‘:-
dır**

Gazel 25

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sanatlı ve süslü
marpuç.*

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel

billūr vechiñde

Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

ma‘rüz edip:

1. **ma‘rüz edip:-ip**

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Maruz bırakmak.

Edip hükkām-ı yāra
hüccet-i ‘ışk-ı dili
ma‘rüz
Görünce naqd-i eşkim
kıldı tecrīm eyleyip
maqbūz

maşallah:

1. **māşāllāh:**

Kıt'a 13

Mısra: 20

*"Ne güzel, Allah
nazardan saklasın"
anlamlarında beğenme
duyguları bildiren bir
söz.*

Çoyup pāyın se
mağdem sülleminde
Fenni der tārīh
Sözüm yok bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

mā-sivā:

1. **mā-sivāyı:-yı**

Gazel 54

Mısra: 1

*Allah'tan başka her
şey.*

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i‘tibār
Naqd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i‘tibār

mā-sivādan geçip:

1. **mā-sivādan geçip:-ip**

Kaside 1

Mısra: 119

Kelime Tipi: -

*Allah'tan başka her
şeyden vazgeçmek.*

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Ḥağa hemān

mā-sivāyı terk eden:

1. **mā-sivāyı terk eden:-
en**

Gazel 183

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dünyadan başka
geri kalan şeyleri terk
etmek.*

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de gam
görmedim
Şāf olan mir'āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

maşnū:

1. **maşnū**^{ina}: -*ina*

Gazel 2

Mısra: 10

*Sanatla yapılmış
şeyler.*

Şerbet-i la^{lin} tabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenniyā hayyāt-ı 'ışkîñ
kıl nazar maşnū^{ina}

2. **maşnū**^{ca}:

Gazel 139

Mısra: 10

(Sanatla) yapılmak.

Şüret-i mel^{abe}-i tıfl-ı
mezāmīn-i hüner
Fenniyā tab^c-ı Lezīzīde
şekerden maşnū^c

maşraf:

1. **maşraf**ⁱ: -*i*

Gazel 133

Mısra: 8

*Harcanan para,
gider.*

Yek māhi-i huşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı maşbūṭ

2. **maşraf**ⁱ: -*i*

Gazel 222

Mısra: 4

Harcama.

Şarf edip cānı 'akār-ı
vaşl-ı cānı yoluna
Ben havāle eyledim bu
maşrafı irādıma

maşş eyleyince:

1. **maşş eyleyince**: -*yince*

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Emmek.

Maşş eyleyince gerden-
i kâfūru ba^d-ez-īn
İncām-ı būs-ı la^l gibi
diş kirāsıdır

maşşük:

1. **maşşük**:

Gazel 112

Mısra: 3

*Âşık olunan,
sevilen, sevilmiş.*

'Andelīb-i 'āşika gül
maşşük ol maḥfice kim
İstemez gayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

māt ed:

1. **māt ed**:

Gazel 111

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Yenmek, mağlup
etmek.*

Māt eder ādemi
şatranc-ı sūḥanda fi'l-
ḥāl
Fenniyā kılma fem-i
Zīver-i ferzāne heves

māt eder:

1. **māt eder**: -*er*

Gazel 157

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yenmek, mağlup
etmek II satranç
oyununda yenmek.*

O şāhı māt eder yek lu^b
ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Kurup maşşūbe-i 'ışkî
rakīb-i bed-meniş

2. **māt eder**: -*er*

Gazel 134

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Yenmek, mağlup
etmek.*

Çurup manşûbe-i vaşlı
piyâde sürmeden fi'l-
hâl
O şâhı mât eder yek
lu'bla ferzânedir elfâz

mât eyle:

1. mât eyle:

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Satranç oyununda
karşısındaki kişiyi
kıpırdıyamaz duruma
getirmek, yenmek.*

N'ola mât eylese yek
lu'b ile şâhı gelip fi'l-
hâl
Ruğun açmaz rakîb ile
eder ol mâh-ı tâbân lec

mât ol:

1. mât ol:

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yenilmek.

Açmaz eylirse ruğun
fi'l-hâl anı kılma qarîb

Mât olup leclâcveş ol
şâh ile olma lecû

mât olup:

1. mât olup: -up

Gazel 143

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*1. Muhatabına
cevap veremez hâle
gelip yenik duruma
düşmek, 2. satrançta
yenilmek.*

Esb-i mazmûnun
sürünce baña o şâh-ı
cihân
Mât olup bâzîçe-i
ferzânedir etdim ferâğ

mâtem:

1. mâteme: -e

Gazel 216

Mısra: 8

Keder, üzüntü II

yas.

‘Uşşâkı ferdi zülf-i
şekîliñ uşul ile
Oldu bu nefha-sâz-ı
gönül beste mâteme

2. mâteme: -e

Gazel 216

Mısra: 10

*Keder, üzüntü II
yas.*

Rez-duhterine tıfl-ı dil-i
efgâna zâr eder
Kâfir kıızı demez aña
ağlama mâteme

maṭla‘:

1. maṭla‘ımdan: -ımdan

Gazel 2

Mısra: 2

*Doğuş yeri II Şiirin
(gazel, kaside gibi) ilk
beyiti.*

Ḥamd ola Yezdâna
bahtım rüşenâ kıldı
baña
Maṭla‘ımdan tâlî‘im
şemsü’d-ḍuḥâ kıldı
baña

2. maṭla‘ı: -ı

Gazel 230

Mısra: 3

*Bir kasîde veya
gazelin mısraları
birbirine kâfiyeli olan
ilk beyti.*

Hezârân dilleri ḥayrân
eder bu maṭla‘ı seyr et
Ḥasîb-i tûṭî-i şîrin-
femiñ mir’ât-ı
mazmûnu

maṭlab:

1. **maṭlabında**: *-in, -da*

Gazel 145

Mısra: 9

İstek, istenilen şey.

Maṭlabında infişāl-ı
vaʿd ile Fenniyā seni
Maṣīb-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

maṭlab-ı vaʿdi:

1. **maṭlab-ı vaʿdi**: *-i*

Gazel 139

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vaat isteği.

Maṣīb-ı vaşlın edip
Zāde-i Mollā maḫṭūʿ
İnfişālinde dili maṭlab-ı
vaʿdi memnūʿ

maṭlaʿ-ı nūr-ı yezdān:

1. **maṭlaʿ-ı nūr-ı yezdān:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Allah'ın nurunun
doğuş yeri.*

Seyyid-i mefḥar-ı
kevneyn resūl-ı
şakaleyn

Mihr-i pūr-tāb-ı cihān
maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

maṭlūb:

1. **maṭlūb:**

Müstezad 2

Mısra: 10

İstek, istenilen şey.

Sünbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi top top
Dilden dile maṭlūb

mā-verā:

1. **mā-verā-vere**: *-e*

Gazel 214

Mısra: 6

*Bir şeyin ötesinde,
arkasında, gerisinde
bulunan yer, zaman vb.,
öte. II. . Görülen âlemin
ötesine benzeyen.*

Ḥavfım budur ḥısn-ı dili
ḥüsın ü rıfḫla
Ol ceşş-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

māverdı mi:

1. **māverdı mi**: *-mi*

Müstezad 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gülsuyu.

Şan micmer-i sım içre
verir meclise hoş-bū
Māverdı mi nedir bu

māye-i ecsām-ı nevāt:

1. **māye-i ecsām-ı nevāt:**

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hurma çekirdeği
cisimlerinin özü.*

İmʿān ile eşyāya nazar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūz

māye-i feyz-i gül-i

raʿnā:

1. **māye-i feyz-i gül-i**

raʿnā:

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İki renkli gülün
açmasınının mayası.*

Ḥilāf olmaz ğaddārın
vird-i cennetdir dese
ādem

Cihāna māye-i feyz-i
gül-i raʿnā neden
meʿhūz

mazbūt:

1. mazbūt:

Gazel 133

Mısra: 8

Yazılmış.

Kaydedilmiş. Hatırda tutulmuş.

Yek māhi-i huşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbūt

māzī vü müstakbel:

1. māzī vü müstakbel:

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Geçmiş ve gelecek.

Ehl-i ihsān etmede māzī
vü müstakbel kerem
Görmedik bir naqd-i
hāzır şarf edip eyler
binā

mazmūn:

1. mazmūnı:-ı

Gazel 97

Mısra: 12

*Kastedilen asıl
anlam, kavram; nükte
ve cinaslarla süslenen
ve asıl manayı dolaylı
olarak anlatan güzel
söz.*

Yem-i sühanda re'īs-i

Celālives Fennī

“Nūh yelken” mazmūnı

böyle aqdaramaz

2. mazmūn:

Gazel 132

Mısra: 10

*Nükte ve cinaslarla
süslenen ve asıl manayı
dolaylı olarak anlatan
güzel söz II siyahlık ;
yazılacak veya
söylenecek söz, şiir.*

Erbāb-ı nazm içinde

‘aceb var mı Fenniyā

Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibat

mazmūn-ı naqdi sürüp:

1. mazmūn-ı naqdi

sürüp:-üp

Gazel 136

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Para mazmununu
ileri sürüp, anlatıp.*

Sürüp mazmūn-ı naqdi
meclise sâ'il-şıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbih eder
vā'iz

**mazmūn-ı nazm-ı tab'ı
refi'ā:**

**1. mazmūn-ı nazm-ı
tab'ı refi'ā:**

Gazel 57

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Reffā'nın şiir

*kabiliyetinin şiirindeki
gizli anlam.*

Mazmūn-ı nazm-ı tab'ı
Refi'ā ki Fenniyā
Sā'at gibi şınāyi'-i şiri
lebindedir

mazmūn-ı tahkiki:

1. mazmūn-ı tahkiki:-i

Gazel 124

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gerçek mazmun.

Çulak ur nükte-i ta'rizi
teşhiş eyleyip fehmi et
Maḥallinde sürer
mazmūn-ı tahkiki saña
rakqāş

**mazmūn-şinās-ı dil-ber-
i tannāz:**

**1. mazmūn-şinās-ı dil-
ber-i tannāz:**

Gazel 181

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Cilveli dilberin gizli
anlamları bilmesi.*

La'liñden aldı var ise
rengin nüktesi
Mazmûn-şinâs-ı dil-
ber-i ðannâzdır sözüm

mazmûn-ı terkîb-âşinâ:

**1. mazmûn-ı terkîb-
âşinâ:**

Gazel 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Terkiplerden
oluşan mazmun.*

Fenniyâ bu sırr-ı fendir
kim bu ebyât-ı sühan
Oğuyup fehm edemez
mazmûn-ı terkîb-âşinâ

me'âd:

1. me'âdî:-ı

Gazel 61

Mısra: 1

Son, nihayet.

Fehm eyleyen me'âdî
sâhib-elem degildir
Fikr eyleyen me'âşî
ferhûnde Cem degildir

me'âl:

1. me'âl:

Gazel 175

Mısra: 1

Anlam, açıklama.

Fehm etmesin hayâl-i
hañında me'âl il
Zirâ olur me'âni
beyânında kâl u kâl

2. me'âlî:-ı

Gazel 161

Mısra: 14

Anlam.

Fenniyâ Neş'et
Efendi'den alıp hayr
du'â
Eyledik nokta
naẓireñde me'âlî
küçücek

3. me'âlî:-ı

Gazel 136

Mısra: 7

Mana, anlam.

Me'âlî muhtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me'ânide
Kaşideyle kelâmım
bendini zencir eder
vâ'iz

me'ânî:

1. me'ânî:

Gazel 175

Mısra: 2

*(Ar.) Anlam ve
sözdizimi bilimi.*

Fehm etmesin hayâl-i
hañında me'âl il
Zirâ olur me'âni
beyânında kâl u kâl

2. me'ânide:-de

Gazel 136

Mısra: 7

Manalar.

Me'âlî muhtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me'ânide
Kaşideyle kelâmım
bendini zencir eder
vâ'iz

me'âş:

1. me'âşî:-ı

Gazel 61

Mısra: 2

*Geçinilecek şey;
yaşayış.*

Fehm eyleyen me'âdî
sâhib-elem degildir
Fikr eyleyen me'âşî
ferhûnde Cem degildir

mebâl:

1. **mebāli:-i**

Kıt'a 4

Mısra: 14

?

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb
Kaṭār nāḫesiniñ aḫter ü
mebāle vü mebāli

mebāle:

1. **mebāle:**

Kıt'a 4

Mısra: 14

?

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb
Kaṭār nāḫesiniñ aḫter ü
mebāle vü mebāli

mepsüt:

1. **mepsüt:**

Gazel 133

Mısra: 10

*Açılmış, yayılmış,
serilmiş.*

Fennî yine gör mey-
kede-i dilleri sāḫî
Ḳālîçe-i keyfiyyet ile
eyledi mepsüt

mec:

1. **mec:**

Gazel 23

Mısra: 2

*Keskin olmayan,
yalnızca süngü gibi
batırılarak yaralamaya
yarayan, düz ve ensiz
kılıç.*

Çekince üstüme tîğ-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefāsâ dili sūrāḫ
sūrāḫ eyledi ol mec

mecâz-ı ‘ışkı:

1. **mecâz-ı ‘ışkı:-ı**

Murabba 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Hakîkî, gerçek
olmayan aşk (îlâhi
aşkın zittı). II
Dünyadaki güzelleri ve
dolayısıyla Allah'ı
sevmek.*

Geşt edip şahrâlara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū

Ben mecâz-ı ‘ışkı taḫḫik
edip ey şîrîn-rū

meç-i efrencle:

1. **meç-i efrencle:-le**

Gazel 117

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Efrenc'in kılıcı.

Çîn-i ebrûsu aḫ-ı
tev'em-i ḫavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tîğ-ı
nigeh-i dîdesi ḫvîş

meclis:

1. **meclisimiz:-i, -miz**

Gazel 151

Mısra: 12

*Oturulacak,
toplanılacak yer.*

Fenniyâ yok idi bezm-i
rind içre neşât
Sâḫî teşrif edecek
meclisimiz buldu şeref

2. **meclise:-e**

Gazel 5

Mısra: 13

*Sohbet etmek ve
eğlenmek amacıyla bir
araya gelmiş dost ve
arkadaş topluluğu.*

Raḫş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sāḫî
Yaḫmış yine rez-
duḫteri ayağına ḫinnâ

3. **meclisde:-de**

Gazel 109

Mısra: 7
*Cemiyet, zevk ve
sefa toplantısı.*

Şalb edip zâhid tağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-hâneye kıldı
anı âvîze çeres

4. meclisde: -de

Gazel 20

Mısra: 1

*Eğlence yeri, zevk
ve safa için toplanılan
yer.*

Efendi işret etmez sâki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la'liñ için
meclisde zâhid oldur
kanzîl tuc

5. meclisde: -de

Gazel 40

Mısra: 8

*Eğlence yeri, zevk
ve safa için toplanılan
yer.*

Şun nukle bedel nüş
edicek bâde-i sâki
Meclisde kadeh başına
bir büsedir 'â'id

6. meclisde: -e

Gazel 45

Mısra: 3

*Eğlence yeri, zevk
ve safa için toplanılan
yer.*

Sâki bez[i]mde câmı
tutuşdurdu meclise
Hammâm-ı kalb-i 'âşik-ı
zârîñ şıcağı var

7. meclisde: -de

Gazel 64

Mısra: 11

*Eğlence yeri, zevk
ve safa için toplanılan
yer.*

Meclisde zarf-ı mey gibi
âgüş-ı rind ile
Müy-ı miyân rüy-ı
niğârân kuşaklıdır

8. meclisde: -de

Gazel 95

Mısra: 5

*Eğlence yeri, zevk
ve safa için toplanılan
yer.*

Meclisde dâl 'arağ-çin
ola yoğsa vâ'izâ
Ol Çin-i mülket üzre
Hıttâdir fes istemez

9. meclisde: -de

Gazel 10

Mısra: 5

*Eğlence yeri II zevk
ve safa toplantısı.*

Meclisde edip perde-i
dâmeniñ irhâ
Söz yok seniñ 'irfânıña
ey şüh-ı mü'eddeb

10. meclisde: -de

Gazel 70

Mısra: 7

*Eğlence yeri II zevk
ve safa toplantısı.*

Giyicek cämeleri
duhter-i rez meclisde
Hüsünü görmege
zâhid anı tenhâya çeker

11. meclisde: -e

Gazel 72

Mısra: 10

*Eğlence yeri II zevk
ve safa toplantısı.*

Câm-ı Cem menkâbesin
diñle gelip mînadân
Tûti-i mâh şük[ü]r
meclise efsâne yapar

12. meclisde: -de

Gazel 84

Mısra: 1
*Eğlence yeri II zevk
ve safa toplantısı.*

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muġān olur

13. **meclisde:-de**

Gazel 102

Mısra: 1

*Eğlence yeri II zevk
ve safa toplantısı.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

14. **meclise:-e**

Gazel 133

Mısra: 7

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Yek māhi-i huşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mazbūt

15. **meclise:-e**

Gazel 136

Mısra: 5

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Sürüp mazmūn-ı naḳdi
meclise sā'il-şıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vā'iz

16. **meclise:-e**

Gazel 176

Mısra: 4

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Geçirdim ömrümü
mey-ḥāne içre intizār
ile
O şūḥuñ meclise
teşrīfini nev-īd edip
çıkmam

17. **meclise:-e**

Gazel 178

Mısra: 2

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Nice bir fikr-i ġamıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i la'liñle buyur
meclise vīšn-āb içelim

18. **meclisde:-de**

Gazel 198

Mısra: 8

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eḥibbā ġüft ġū

19. **meclisde:-de**

Gazel 202

Mısra: 3

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Meclisde şımāḥ-ı dem-i
mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı
serini luḳbet-i vınḳa

20. **meclise:-e**

Gazel 211

Mısra: 1

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.*

Şunma şāḳī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
sūzān sūzān üstüne

21. meclisde:-de

Gazel 215

Mısra: 7

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersārı görünce

22. meclis:

Gazel 224

Mısra: 1

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfī kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rakş eyleyip gelse
zararsızca

23. meclise:-e

Müstezad 1

Mısra: 9

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Şan micmer-i sīm içre
verir meclise hoş-bū
Māverd mi nedir bu

24. meclise:-e

Gazel 152

Mısra: 8

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

O meh-pāre ile maḥfī
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

25. meclise:-e

Gazel 185

Mısra: 5

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Bez[i]mde meclise ser-
ḥalka ol ki ey zāhid
Seniñle sūbḥa-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

26. meclise:-e

Gazel 192

Mısra: 1

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ‘ışve ki mäh-
rū çemen be-çemen

27. meclisde:-de

Gazel 116

Mısra: 7

Ar. Toplanılan yer.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Raķibe ḥışm edip çin-i
cebīnin bīm göstermiş

28. meclisde:-de

Gazel 147

Mısra: 4

Ar. Toplanılan yer.

Sākīyā bezm-i
ḥaķīkatde (biz) seniñle
‘ıyş edip
‘Aks-i dūr-bīn ile
meclisde raķīb olmuş
ırağ

29. meclisde:-de

Gazel 188

Mısra: 9

Ar. Toplanılan yer.

Gelip meclisde şimdi
ḳulḳul-ı mīnāyı gūş
eyler
Şimāḥ-ı zūhdünü ḥıfz
eyleyen āvāre
būlbūlden

30. **meclisde: -de**

Gazel 221

Mısra: 1

Ar. Toplanılan yer.

Meclisde ḥafī yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḥasteye
dermān elimizde

31. **meclisde: -de**

Müstezad 2

Mısra: 21

Ar. Toplanılan yer.

Meclisde serinden
düşicek kisve-i zāhid
‘İsā ile ‘ābid

meclisde:

1. **meclisde: --de**

Gazel 74

Mısra: 5

*Eğlence yeri, zevk
ve safā toplantısı.*

Ḥātem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru
vüzerāsıyla döner

meclise:

1. **meclise: -e**

Gazel 39

Mısra: 6

*1. Oturulacak,
toplanılacak yer. 2.
Görüşülecek bir mesele
için bir araya gelmiş
insan topluluğu.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaḫt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

2. **meclise: -e**

Gazel 142

Mısra: 1

*1. Oturulacak,
toplanılacak yer. 2.
Görüşülecek bir mesele
için bir araya gelmiş
insan topluluğu.*

Va‘d-i teşrīfīñi kıl
meclise sākī tevḫī‘
Vuşlatıñ ḥavfını dilden
edip ey meh terci‘

meclise buyursun:

1. **meclise buyursun: -
sun**

Gazel 227

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meclise buyurmak.

Buyursun meclise zāhid
riyā izḥār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez

cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

meclise teşrīf edince:

1. **meclise teşrīf edince: -
ince**

Gazel 167

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dostların

*bulunduğu meclise
gelmek.*

Cān baḫş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrīf edince meclise
ḳulḳul demez misin

meclis-i dil:

1. **meclis-i dil: -de**

Gazel 143

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellerin

topladığı yer.

Meclis-i dilde ḥayāl-i
cām-ı la‘l-i yār ile
El çekip peymāne vü
mey-ḥāneden etdim
ferāğ

meclis-i gülşen:

1. **meclis-i gülşen:**

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güllerin

*meclisi, gülbahcesinin
meclisi.*

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra' nādır
kadeh
Dest-i sākide hoşā gül-
berg-i zībādır kadeh

meclis-i meyde:

1. **meclis-i meyde: -de**

Gazel 5

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Bezm (şarap
meclisi).*

Rakş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sākī
Yağmış yine rez-
duhteri ayağına hınnā

2. **meclis-i meyde: -de**

Gazel 225

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şarap, içki meclisi.

Zinde-fecr ise n'ola
meclis-i meyde sākī

Ṭabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

meclis-i rindān:

1. **meclis-i rindān:**

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dünya işlerini
önemsemeyenlerin
toplantı, uğrak yeri.*

Zāhid edecek meclis-i
rindāna tekkarrüb
Bintü'l-inebe eyledi
biğāne tekkarrüb

meclis-i şafā:

1. **meclis-i şafā:**

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eğlence meclisi.

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid ihtilāt

meclis-i şeh-nāz:

1. **meclis-i şeh-nāz:**

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin meclisi.

Boyandı la'l-i sākī reng-
i hūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

meclis-i zühhāda:

1. **meclis-i zühhāda: -a**

Gazel 216

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kuru ibadetle
meşgul kaba sofuların
meclisi.*

Sākī şubūhı meclis-i
zühhāda 'arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

mecmū'a:

1. **mecmū'alarda: -lar, -
da**

Gazel 156

Mısra: 8

*İçinde şiirler,
seçilmiş söz ve yazılar
bulunan el yazması
kitap.*

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū'alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

mecmū'a-i ṭabī'i:

1. mecmū'a-i ṭabī'i: -i

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Her zamanki,
alışılmış mecmua.*

Geh şoḥbet-i müşā'are
gāhī sükūt ile
Mecmū'a-i ṭabī'i yārān
açar kıpar

mecnūn:

1. mecnūn:

Gazel 151

Mısra: 1

*1. Leyla ile Mecnun
hikayesinin erkek
kahramanı Kays. 2. Deli;
divane. 3. Delice seven,
tutkun.*

Ƙıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maḥabbetde
ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş
kıomadı pīr-i selef

2. mecnūn:

Gazel 19

Mısra: 2

*Aşk yüzünden deli
divane olmuş, akli
başından gitmiş kimse;
Leyla ile Mecnun
hikâyelerinin erkek*

*kahramanı, Kays'ın
lakabı.*

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü'ennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü'ennes

mecnūn et:

1. mecnūn et: -me, -de

Gazel 163

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Deliye, çılgına
çevirmek; Mecnun'a
(Kays) döndürmek.*

Zīveri 'aşıq edip Fennīyi
mecnūn etmede
İsm-i Leylāya
teşebbühle laḫabdır
perçemiñ

mecnūn olur:

1. mecnūn olur: -ur

Kıt'a 9

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Mecnun gibi olmak,
delirmek.*

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduğda o meh-
tal'at
Cemālin seyr eden

mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

mecnūn-şıfat:

1. mecnūn-şıfat:

Gazel 5

Mısra: 2

*Mecnun gibi /
Mecnun misali.*

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zūlfüne şeydā
Ƙıldık anı mecnūn-şıfat
ey şacı Leylā

mecrūh eden:

1. mecrūh eden: -en

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Yaralamak.

Beni mecrūh eden tiğ-ı
meç-i müjgān-ı
Efrendir
Firengi yārelerle oldu
cismim pā vü ser
memrūz

medār:

1. medārı: -ı

Gazel 155

Mısra: 10

*Dayanak,
dönülecek yer.*

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ʔurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihānıñ medārı yok

medār-ı sūziş-i nazmım:

1. medār-ı sūziş-i

nazmım:-im

Muhammes 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Şiirin yanma yeri.

Nice ben yāre nār-ı ışkı
tahrir eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

medd ed:

1. medd ed:-er, -señ

Gazel 232

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Uzatmak.

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek
efendi sizlere cā'iz gibi

medd-i kaş:

1. medd-i kaş:

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kaşın uzunluğu.

Medd-i kaşınla naķş-ı

zamir-i nigāhımız

Levh-i cemāliñ üzre elif

ķaddim āhımız

medḥ edersem:

1. medḥ edersem:-er, -

sem

Kit'a 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Methetmek,

övmek, yüceltmek.

Sezādır her ne deñli
medḥ edersem bāğ-ı
‘ālemde

Gül-‘arākü’l-beniyye
ķāmet-i bālāsıdır vālī

medid:

1. medid:

Kaside 2

Mısra: 26

Uzun.

Besdir ey ḥāme yeter
ḥaddiñ degildir kııl edeb
Olmasın taşdı'e bā'ış
güfte-i nazmıñ medid

medyün:

1. medyün:

Gazel 127

Mısra: 9

Borçlu.

Verir deynin gelince
va‘desi medyün olan
Fennī
Ezelden çünkü naķd-i
cān olupdur cümleye
maķrüz

mefḥar-ı zāt-ı şerif:

1. mefḥar-ı zāt-ı şerif:

Kit'a 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Değerli kişiliğinin
övüncü.*

Mefḥar-ı zāt-ı şerif āl-i
Resül-i Ekrem
Nāmver-i şāhib-i güftār
ḥasib-i ‘uşşāk

mefrüz:

1. mefrüz:

Gazel 127

Mısra: 8

Farz olunan, lâzım.

Biz ebrü-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise kıbleñ
bize de Ka‘bedir mefrüz

mef tūn:

1. **mef tūnu: -u**

Gazel 230

Mısra: 10

*Gönül vermiş,
tutkun, vurgun.*

O kuyup Fenniyā
eş'ārını māh-ı şekerāsā
Hāsib-i tūṭi-i gūyānıñ
oldum ben de meftūnu

mef tūn oldum:

1. **mef tūn oldum:**

Gazel 196

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül vermek,
vurulmak, tutulmak.*

Sākiyā cilveñe oldum
mef tūn
Luṭf edip kılma dü-
dīdem Ceyhūn

meger:

1. **meger:**

Gazel 195

Mısra: 3

*"Meğer"; aslında,
işin aslı anlamlarında
bağlaç.*

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñçün hāşiyetim
düşdü der zaḥm-ı
Firengiden

2. **meger:**

Gazel 21

Mısra: 9

*"Meğer"; aslında,
işin aslı anlamlarında
bağlaç.*

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na'ralarla ne
muḍhik imiş meger

mege-s-i cānı:

1. **mege-s-i cānı: -ı**

Gazel 201

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can sineği.

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil mege-s-i cānı
feslegen şuyuna

mege-s-i mürde:

1. **mege-s-i mürde:**

Gazel 149

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ölmüş sinek.

‘Aks-i hāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sāķi
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

meh:

1. **mehle:**

Gazel 208

Mısra: 8

Ay II Sevgili, dilber.

Va‘d etdi mey-i la‘lini
sāķi bize ammā
Ol mehle ḥafı ‘ıyşımıza
bir mehel olsa

2. **meh:**

Gazel 209

Mısra: 5

Ay II Sevgili, dilber.

Yürü ḥançer be-kef dal
tiğ-ı āteş-tāb olup ey
meh
Şadā-yı na'ralarla
bezme teşrif et
Nerimāne

3. **mehde: -de**

Kıt'a 9

Mısra: 3

Ay II Sevgili, dilber.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vâkıf oldu
sa'y ile o bir dil-ıhvâh

4. meh:

Gazel 39

Mısra: 2

Ay, ay yüzlü sevgili.

Küyuñda rakîb âh ile
yüz buldu o nâ-merd
Feryâd-resi tağallübüñ
ey meh ne belâ derd

5. meh:

Gazel 48

Mısra: 5

Ay, ay yüzlü sevgili.

Küyuñda görmedik
seniñ ey meh bir 'aşıkıñ
Sür-ı ümîd-i vaşlıñ ile
bir murâd olur

6. meh:

Gazel 66

Mısra: 3

Ay, ay yüzlü sevgili.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pâkiñ ey

meh

Düşmüş ol mengene-i
dillere her ân şıkılır

7. meh:

Gazel 76

Mısra: 3

Ay, ay yüzlü sevgili.

La'lin 'uşşâkına cân-
bahş eder ammâ ki o
meh
Ḥulf-ı va'cinde benim
kanıma etmek toğrar

8. meh:

Gazel 90

Mısra: 7

Ay, ay yüzlü sevgili.

Ṭurmaz gurûb-ı ḥaṭṭına
ol meh ṭulû' eder
Zirâ redîsi sâ'at-i vaşlıñ
gerisidir

9. mehiñ:

Gazel 90

Mısra: 1

Ay, ay yüzlü sevgili.

Dil naḥd-i cân ile o
mehiñ müşterisidir
Pervânedir ki şem'-i
ruḥı serserisidir

10. meh:

Gazel 92

Mısra: 8

Ay, ay yüzlü sevgili.

Yürü ḥavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydâ
O meh bâb-ı vişâlin feth
eder kaçar kaçmaz

11. meh:

Gazel 93

Mısra: 5

Ay, ay yüzlü sevgili.

Leyâl-ı 'id-ı vişâle ṭulû'
ederse o meh
Anı müşâr-ı benân ile
dehre mâh ederiz

12. meh:

Gazel 120

Mısra: 1

Ay, ay yüzlü sevgili.

O meh âb-ı vişâliyle
'aṭâş-ı 'ışkı kandırmış
Sebil-i Nîl-i pâk-i
Kerbelâ-yı Mısrı
andırmış

13. meh:

Gazel 120

Mısra: 8
Ay, ay yüzlü sevgili.

Fiğān u zār eder sūḳ-ı
elemde dem-be-dem
ḫayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i
laʿline ol meh
dadandırmış

14. **mehiñ:**
Gazel 137
Mısra: 1
Ay, ay yüzlü sevgili.

Dillerde ḫayāli o mehiñ
lānede maḫfūz
Bir murğ-ı kebūterdir o
kim ḫānede maḫfūz

15. **meh:**
Gazel 138
Mısra: 2
Ay, ay yüzlü sevgili.

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aḡyār ṣehā
ʿazmiñ edince istimāʿ

16. **meh:**
Gazel 142
Mısra: 2
Ay, ay yüzlü sevgili.

Vaʿd-i teṣrifiñi ḳıl
meclise sāḳi tevḳīʿ
Vuṣlatiñ ḫavfını dilden
edip ey meh terciʿ

17. **mehiñ:**
Gazel 151
Mısra: 3
Ay, ay yüzlü sevgili.

Nāʿil olmadı göñül
vaşlına ḫayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

18. **mehiñ:**
Gazel 162
Mısra: 6
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ṭutmuş yine gör sāʿid-i
sīmīnini ḫayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

19. **meh:**
Gazel 176
Mısra: 11
Ay, ay yüzlü sevgili.

Derūnundan ḳıḳarmak
ḳaşd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı ṣāḫib-i beyte

hemān tezyīd edip
ḳıḳmam

20. **mehle:**
Gazel 176
Mısra: 6
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ki ḳıḳsa yār anıñla bir
kere girsem ḫalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir
iki nev-ʿīd edip ḳıḳmam

21. **meh:**
Gazel 196
Mısra: 15
Ay, ay yüzlü sevgili.

Meyl et āḡuşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma
maḫzūn

22. **meh:**
Gazel 205
Mısra: 5
Ay, ay yüzlü sevgili.

Nigeh gezlik benān
ḫāme dehāniñ ḫücredir
ey meh
Ḫaṭiñ āyet mi yazdıñ
muṣḫaf-ı ḳırtāş-ı
ruḫsāra

23. meh:

Gazel 208

Mısra: 3

Ay, ay yüzlü sevgili.

Olmazdı behā ‘ārız-ı
hoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aķmişeniñ çevre tel
olsa

24. meh:

Gazel 224

Mısra: 7

Ay, ay yüzlü sevgili.

Hafice bāde nüş
oldukça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
‘aceb mi sīm ü zersizce

25. mehiñ:

Gazel 226

Mısra: 5

Ay, ay yüzlü sevgili.

Bāl-ı zülfün göricek
‘ārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

26. mehiñ: -iñ

Gazel 77

Mısra: 5

*(ay yüzlü) güzel,
dilber.*

Şermle ruhsārı n’ola
pür-‘araķ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzār-ı cinān
içre aķarşu bulunur

27. meh:

Gazel 83

Mısra: 3

*(ay yüzlü) güzel,
dilber.*

Hıf-āver olmayıcaķ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ‘ıyşımız ey dil
bahāra ķalmışdır

28. meh:

Gazel 163

Mısra: 6

*(ay yüzlü) güzel,
dilber.*

Hvāb-ı ğafletde çıkıp
fesden eder elbet zühūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

29. meh:

Gazel 4

Mısra: 3

*1. Ay 2. Ay gibi
güzel sevgili.*

Hafı mey nüş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühān bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

30. meh:

Gazel 82

Mısra: 5

*1. Ay 2. Ay gibi
güzel sevgili.*

La‘lin ‘uşşāķa o meh
başş eyledikçe tıfl-ı dil
Şişe-i billürdan şān
sükkeri bādām ķapar

mehāsā:

1. mehāsā:

Gazel 61

Mısra: 7

Ay gibi.

Hayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyine-i felekden
ruhsārı kem degildir

meh-cebīn:

1. **meh-cebîniñdir:-iñdir**

Gazel 30

Mısra: 5

Açık alınlı, alını

açık, temiz.

Meh-cebîniñdir berât-ı
pâdişâh-ı lem-yezel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruvâniñ anda şah

mehcür:

1. **mehcürdur:-dur**

Gazel 94

Mısra: 2

Ar. Hicr ve firâka

*uğramış, ayrı düşmüş,
gurbette olan.*

Humâr-âlûd olanlar
sâkiyâ mehcürdur
sensiz
Hayâl-i bâde-i la'liñle
dil maḥmûrdur sensiz

mehdi:

1. **mehdine:-n, -e**

Kıt'a 1

Mısra: 5

Beşik.

Felek bâzîçe kılsa
encümen mehdine
lâyıkdır
Erişir kuvvet-i kudsî ile
dest-i Süreyyâya

2. **mehdine:-n, -e**

Kıt'a 1

Mısra: 10

Beşik.

Nikâl-i necm-i gîsüdâr
pürsişdir felek atlas
Müheyâ mâh-ı nev
altun muşanna^c
mehdine pâye

3. **mehdine:-n, -e**

Kıt'a 10

Mısra: 12

Beşik.

Ṭulû^c etdi o zâtıñ şimdi
bir meh-tâbı dünyâya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbâle ıtnâb
ol

mehd-i emel:

1. **mehd-i emel:-de**

Gazel 203

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzu beşiği.

Mehd-i emelde hâl-i
‘izârı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı hayâl-i çeşm-i
cihândır bebekse de

mehd-i felekde:

1. **mehd-i felekde:-de**

Kıt'a 12

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Felek, gökyüzü

beşiği.

Mehd-i felekde gelip bir
veled-i mehveşi
Gevher-i bâzîçesi olsun
anıñ Ferkadân

mehd-i gerdün:

1. **mehd-i gerdün:**

Kıt'a 8

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gök yüzü beşiği.

Du‘â kıl Fenniyâ hatm
et kelâmı hîrelendirme
O mâhı mehd-i gerdün
içre maḥfûz eylesin
Mennân

2. **mehd-i gerdün:**

Kıt'a 9

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Gök yüzü beşiği.

Gınâ-âver olunca şîr-i
pistân-ı ‘anâşırdan

Aña emdürme yâ Rab
mehd-i gerdün istikrâh

mehd-i sîne:

1. mehd-i sîne: -m, -de

Gazel 161

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sine beşiği.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ħarâm etse n'ola
Mehd-i sînemde
uyutdum o ğazâli
küçücek

**mehdî-i şâhib-zemân
olduğuna:**

1. mehdî-i şâhib-zemân
olduğuna: -duğ, -u, -n, -a

Kaside 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zaman sahibi

Mehdi olmak.

Mehdî-i şâhib-zemân
olduğuna bî-şübhe kim
İsm-i evfâkü'l-nebî
olmuşdu defterden
resîd

mehdine çekse:

1. mehdine çekse: -se

Kıt'a 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Beşiğine örtmek.

Tuĥfe açıp nev-bahâr
dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezâ
ağmişe-i sünbülü

mehek:

1. mehekse: -se

Gazel 203

Mısra: 12

*Değerli taşların
ayarını ölçmeye
yarayan taş.*

Nîk ü bedi fehim edecek
tab^ç-ı zâhidiñ
Farq eylemez 'ayâr-ı
külübu mehekse de

2. mehekdir: -dir

Gazel 79

Mısra: 12

*Bir kimse veya
nesnenin değerini
ölçmeye, anlamaya
yarayan şey, ölçü,
mîyar, mîzan.*

Ďarb-ĥâne-i dilde
ĥacer-i tab^ç ile Fennî
Sîm-i süĥen-i Es'adı
tamğâya mehekdir

3. mehek:

Gazel 164

Mısra: 8

*Mihenک taşı, ayar
taşı.*

Farq eylemez 'ayârı zer-
i ħalb-i muĥlişi
Ey şüh-ı zerger olsa [da]
tab^ç-iñ mehek seniñ

mehekk:

1. mehekkdir: -dir

Gazel 63

Mısra: 10

*Bir kimse veya
nesnenin değerini
ölçmeye, anlamaya
yarayan şey, ölçü,
mîyar, mîzan.*

Zer-i ĥâlîş-'ayârı farq
eder bî-rüh iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammâ
ol daĥı nev^ç-i
ĥacerdendir

mehel olsa:

1. mehel olsa:

Gazel 208

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yerinde, uygun,
layık, münasip olma. II*

*Mahal sözünün halk
ağzındaki bir söylenişi.*

Va‘d etdi mey-i la‘lini
sākī bize ammā
Ol mehle ḥafī ‘ıyşımıza
bir meḥel olsa

meḥemmed rızā’ullah:

**1. meḥemmed
rızā’ullah:**

Kıt'a 9

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Mehemet

Rızaullah.

Gelip bir tārīḥ-i zībā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulū‘ etdi
Meḥemmed Rızā’ullah

**meḥemmed seyyid
‘aṭāullah:**

**1. meḥemmed seyyid
‘aṭāullah:**

Kıt'a 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mehmet Seyyid

Aṭaullah.

Dedim bu mevlide ben
daḥı Fennī bī-behā
tārīḥ

Ṭulū‘ etdi Meḥemmed
māḥveş Seyyid
‘Aṭāullah

meh-i her-cāyı:

1. meh-i her-cāyı:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hercâi, kararsız ay.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

meh-i ‘id:

1. meh-i ‘id:

Gazel 36

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eski kültürde

*Ramazan ayının sona
erdiği ve bayramın
gelişi hilalin görünmesi
ile anlaşılırdı.*

*Yukarıdaki kelime
grubu bu bağlamda
kullanılmıştır.*

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ‘āşıḳa
va‘d-i va‘id
Rūze-dārāna ğurūb
oldu ḥaṭiñ ey meh-i ‘id

meh-i muşaffā:

1. meh-i muşaffā:

Gazel 148

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saf, duru ay. II

Sevgili.

Şaḥn-ı çemende meh-i
muşaffā taraf taraf
Bend oldu serv-ḳadlere
diller ḥırām edip

meh-i nev:

1. meh-i nev:

Gazel 91

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hilâl.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ‘id ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ğurreye teşbih ederiz

meh-i tābān:

1. meh-i tābān:

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuḥaf baña

Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma
olsa revā ‘abes

2. meh-i tābān:

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

Cevf-i ḥaṭṭı olsa dilde
ḡam mı zulmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-în
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ

3. meh-i tābān: -ı

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak ay // sevgili.

Şaḥn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āḡūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāḥ

meh-i tābāna:

1. meh-i tābāna:

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak ay.

Müşkil oldu nā’ıl olmak
bir meh-i tābāna kim

Hāle-i āḡūşa teslim
olmadıḳ meh-pāre şāz

meh-pāre:

1. meh-pāre:

Gazel 144

Mısra: 3

*Ay parçası. // güzel,
sevgili.*

Bāḡ-ı ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Ḳılmaḳ revā mı ‘aşıḳa
bir tel giyāḥ dirig

2. meh-pāre:

Gazel 152

Mısra: 7

*Ay parçası. // güzel,
sevgili.*

O meh-pāre ile maḥfī
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücüm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

3. meh-pāre:

Gazel 241

Mısra: 1

*Ay parçası. // güzel,
sevgili.*

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru

Yem-i vuşlatda çıḳdı
şīdanıñ bezme
şakıḳkuru

4. meh-pāreleri: -leri

Gazel 66

Mısra: 9

*Ay parçası II Ay
gibi parlak ve güzel
yüzlü sevgili.*

Görüp alayda meh-
pāreleri āḥ edemem
Ḥışmıla üstüme şad
piştov-ı ḥübān şıḳılır

5. meh-pāre:

Gazel 39

Mısra: 8

*Ay parçası // ay
gibi parlak ve güzel
yüzlü sevgili.*

Yār ile bu şeb şem‘ idi
yār-ı firüzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ḡayr dilā ferd

6. meh-pāre:

Gazel 42

Mısra: 8

*Ay parçası // ay
gibi parlak ve güzel
yüzlü sevgili.*

Müşkil oldu nâ'îl olmak
bir meh-i tâbâna kim
Hâle-i âgûşa teslim
olmadık meh-pâre şâz

7. meh-pâre:

Gazel 116

Mısra: 10

*Ay parçası. II Güzel,
sevgili.*

Çıkarılmış taylesânın
kûşe-i destârdan Fennî
Hoşâ 'uşşâka ol meh-
pâre serv-i sîm
göstermiş

8. meh-pâre:

Gazel 202

Mısra: 6

*Ay parçası II ay gibi
parlak ve güzel yüzlü
sevgili.*

Germ-âbede vaşlın edip
ol dil-bere be-râm
Dedi baña Arnebûd
meh-pâre muşınka

meh-pâre-i haffâf:

1. meh-pâre-i haffâf:

Gazel 152

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ayakkabıcı ay
parçası.*

Bizi tîr-i müjeñle çözme
ey meh-pâre-i haffâf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıl
mest olup 'uşşâkına
elţâf

meh-rû:

1. meh-rûda:

Gazel 92

Mısra: 3

*Ay yüzlü
güzel/dilber.*

Ne hikmetdir 'aceb bu
şîve-i hikmet o meh-
rûda
Gelir tûrmaz gider dil-
hasteye hâzık bakar
bakmaz

2. meh-rû:

Gazel 213

Mısra: 5

*Ay yüzlü
güzel/dilber.*

'Aceb mi rûzgâra hüküm
ederse gâhi ol meh-rû
Süleymânım teneffüs
eyleyip yelpâzelendikçe

3. meh-rûnuñ:

Gazel 217

Mısra: 1

*Ay yüzlü
güzel/dilber.*

O meh-rûnuñ 'azm-i
çâh-ı dehânı olmamak
üzre
Ki 'uşşâka şeker bûs-ı
lebânı olmamak üzre

4. meh-rû:

Gazel 220

Mısra: 6

*Ay yüzlü
güzel/dilber.*

Leb-â-leb sîne-ber-sîne
miyân âgûş-ı vuşlatda
Bu hâl üzre o meh-rû
hvbâba varsın pister
isterse

5. meh-rû:

Gazel 202

Mısra: 7

Ay yüzlü II sevgili.

Dür-nağd-i sirişkim
görüp ağıyâra o meh-rû
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

6. meh-rū:

Gazel 234

Mısra: 3

Ay yüzlü II sevgili.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naqş-ı dest-māliñ mi

7. meh-rū:

Gazel 81

Mısra: 1

*Ay yüzlü güzel
(sevgili).*

Āh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgāriyla
be-her-sū çevrilir

8. meh-rū:

Gazel 206

Mısra: 7

*Ay gibi güzel parlak
yüz; ay yüzlü sevgili.*

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efğānı aña
dāye gelince

meh-tāb:

1. meh-tābın: -in

Gazel 38

Mısra: 5

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu'ūd

2. meh-tābı: -ı

Gazel 150

Mısra: 6

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Ḥāl-i 'izārı rakşa çıkıp
Zühre güyyiā
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tābı def-be-kef

3. meh-tābı: -ı

Kıt'a 10

Mısra: 11

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Ṭulū' etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle itnāb
ol

4. meh-tāb:

Kıt'a 12

Mısra: 34

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Tārīḥin üçler gelip
sūrına der Fenniyā
Ṭālī'ı meh-tāb ile eyledi
şanki kırān

mehtāb:

1. mehtāb:

Gazel 9

Mısra: 1

Ay ışığı.

Mey-i la'lin şunup
rindāne sākī-i ṭal'at
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

meh-tal'at:

1. meh-ṭal'atım:

Gazel 230

Mısra: 8

Ay yüzlü // Sevgili.

Ḥayālīñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭal'atım
tāb-āver eyle şahın-ı
hāmūnu

2. meh-tal'at:

Kıt'a 9

Mısra: 13

Ay yüzlü.

Bilâ-şübhe devâzdeh-
sâle olduğda o meh-
tal'at
Cemâlin seyr eden
mecnûn olur cümle
gedâ hem şâh

me'hûz:

1. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 1

Alınmış, alınan.

Değil şem' âteş-i 'ışk-ı
dil-i pervânenen
me'hûz
Muhaqqakdır denir
'uşşâka cânânenen
me'hûz

2. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 2

Alınmış, alınan.

Değil şem' âteş-i 'ışk-ı
dil-i pervânenen
me'hûz
Muhaqqakdır denir
'uşşâka cânânenen
me'hûz

3. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 4

Alınmış, alınan.

Hilâf olmaz ğaddârîñ
vird-i cennetdir dese
âdem
Cihâna mâye-i feyz-i
gül-i ra'nâ neden
me'hûz

4. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 6

Alınmış, alınan.

Eder mi âdemi her bir
mükeyyef mest-i lâ-
ya'kıl
Seniñ la'l-i lebiñ sâkî
mey-i peymânenen
me'hûz

5. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 8

Alınmış, alınan.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tâ-pâ
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvânenen me'hûz

6. me'hûz:

Gazel 43

Mısra: 10

Alınmış, alınan.

Naẓar kıl Fenniyâ
dendânına kenz-i
dehânında
Zihî pākizedir ol zî-
kıyam dūr-dânenen
me'hûz

mehveş:

1. mehveşiñ: -in

Gazel 203

Mısra: 5

*Ay gibi güzel,
sevgili.*

Mehd-i emelde hâl-i
'izârı o mehveşiñ
Tıfl-ı ḥayâl-i çeşm-i
cihândır bebekse de

mekîn:

1. mekîn:

Gazel 191

Mısra: 3

*Bir yere veya bir
makama oturan,
yerleşen (kimse). II
Oturaklı, güçlü, itibarlı,
vakar ve nüfuz sahibi
(kimse).*

Çeşminde niçe dem ki
olup mür-ı dil mekîn
Ceyş-i medîde yok mu
rehâ engübînen

melâl ol:

1. melâl ol:

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Üzûlmek, üzüntülü
olmak.*

Bu nazmı Fenniyâ ‘Ârif
Efendiye yürü arz et
Eger temyîz ederse hatt
edip olma melâl ammâ

melbes:

1. melbes:

Gazel 95

Mısra: 4

*Ar. Giyecek şey,
libas, câme.*

‘Uşşâka bâb-ı vaşf-ı
cinân açma vâ‘izâ
Ġavvâş-ı baħr-ı ışk-ı
ezel melbes istemez

melek:

1. melekse:-se

Gazel 154

Mısra: 5

Allah katında

*bulunan ve nur olarak
yaratılan varlıkların
her biri.*

Çarpılma şakın meyl
edip ol yâre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i ğamda açıkçık

2. melekse:-se

Gazel 203

Mısra: 8

Allah katında

*bulunan ve nur olarak
yaratılan varlıkların
her biri.*

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rüzgâr ile
Çat keşti-i vişâline
yâriñ melekse de

3. melek:

Gazel 164

Mısra: 6

Allah katında

*bulunan ve nur olarak
yaratılan günahsız
varlıkların her biri II
sevgili.*

Bu rüzgâr-ı çerħ-i fenâ
içre ğark olur
Gird-âb-ı baħr-i ışk-ıña
düşen melek seniñ

4. melek:

Gazel 185

Mısra: 10

Allah katında

*bulunan ve nur olarak
yaratılan günahsız
varlıkların her biri II
sevgili.*

Kenâr-ı kulzüm-i tab^c-ı
Lezîziye Fennî
Melek deyü bu
manzûmu bir gazel
çekelim

5. meleklerle:-ler, -le

Muhammes 1

Mısra: 1

Melek, Allah

*katında bulunan ve nur
olarak yaratılan
varlıkların her biri.*

Meleklerle felekde
etmiş iken dîv istinâs
Olur eṭrâf-ı ıdlâl-ı
‘ibâde şimdi ol ħannâs

melekse:

1. melekseyi:-y, -i

Gazel 201

Mısra: 2

Kısa kavak

*ağaçlarından yapılan ve
etrafına kalın kamış ve*

*hasırlar örülen küçük
bir yelkenli gemi.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

memnūʿ:

1. memnūʿ:

Gazel 139

Mısra: 2

Yasak.

Manşib-ı vaşlın edip
Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfişālinde dili maṭlab-ı
vaʿdi memnūʿ

memrūz:

1. memrūz:

Gazel 127

Mısra: 4

Yaralı.

Beni mecrūḥ eden tīḡ-ı
meç-i müjgān-ı
Efrençdir
Firengī yārelerle oldu
cismim pā vü ser
memrūz

meʾmūl:

1. meʾmūldur:

Gazel 183

Mısra: 7

*Emel edinilen, ümit
olunan, umulan
beklenen.*

Merḫametden düzd ü
ṭāḡide eṣer meʾmūldur
Şiḫne-i ḡaddārveş dehr
içre iklim görmedim

men ʿaref sırrın:

1. men ʿaref sırrın:

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*"Nefsini bilen
Rabbini bilir." sırrını
bilmek.*

Men ʿaref sırrın edip
mirʾāt-ı ḡalbinde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf
u ʿaṭā kıldı baña

menāre-i ʿarş-ı aʿlā:

1. menāre-i ʿarş-ı aʿlā:

Gazel 176

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gökyüzünün en
üstündeki minare.*

Cemāli olıcaḡ kürsiyi
neyler ʿāşık-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa
da temcīd edip çıkmam

menbaʿ-ı āb-ı ḡayāt:

1. menbaʿ-ı āb-ı ḡayāt:

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ölümsüzlük suyu
kaynağı.*

Menbaʿ-ı āb-ı ḡayāt olsa

ʿaceb mi ṭalʿatıñ

Ḥoy-ı pākiñ çeşme-i

ḡurşid-i enverden leziz

menbaʿ-ı ceyḡūna:

1. menbaʿ-ı ceyḡūna: -a

Gazel 114

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ceyḡūn nehrinin
kaynağı.*

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dideye cānā şıḡındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı
Ceyḡūna ol deryā
şıḡındırmış

mengene-i dillere:

1. mengene-i dillere: -

lere

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül mengenesi.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıkılır

mengüş-ı va‘din atar:

1. **mengüş-ı va‘din atar:**-
ar

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Vade kulağını
uzatmak.*

Nazar kıl küdek-i
cevher-fürüş-ı zî-
kıyem-kāra
Atar mengüş-ı va‘din
duḥter-i vaşla ṭakar
ṭakmaz

menkabe:

1. **menkabesin:**-*sin*

Gazel 72

Mısra: 9

Hikâye, menkıbe.

Cām-ı Cem menkabesin
diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

menküt:

1. **menküt:**

Gazel 133

Mısra: 6

Noktalı (harf).

Meşḳ-i ḥaṭı(nı) ta‘līm
edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı
pür-ḥalle menküt

mennān:

1. **mennān:**

Kıt'a 8

Mısra: 18

*Çok lütuf ve ihsan
eden (Allah).*

Du‘ā kıl Fenniyā ḥatm
et kelāmı ḥirelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfuz eylesin
Mennān

menzil:

1. **menzilde:**-*de*

Kaside 1

Mısra: 99

Konak yeri. II

Dünya.

Ḳaldı zīrinde şehiñ
raḥşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dīde revān

menzil-i pāke:

1. **menzil-i pāke:**-*e*

Kıt'a 14

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Temiz menzil.

Ḥıfz edip āteş-i
iḥrākdan [anı] dā‘im
Bāri göstermeye bu
menzil-i pāke iḥrāk

menzil-i pīr-i muğāna:

1. **menzil-i pīr-i**

muğāna:-*a*

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meyhanecilerin
menzili, yeri.*

Menzil-i pīr-i muğāna
gelicek rüy-ı nigār
Rinde ruḥsārını ‘arz
etmege cānān şıkılır

menzil-i üftāde:

1. **menzil-i üftāde:**

Muhammes 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Üftade menzil.

Nefes eyler ‘azizim
sāliline mürşid-i neffās
Dil-i ‘uşşāḳı köhne

menzil-i üftāde
zannetme

merāh:

1. **merāh:**

Gazel 27

Mısra: 6

Arapça nahv

*cümlerinden meşhur
eser.*

Şarf eyle zihni-pākiñi
ur bir binā aña
Mağşūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāh

merāk:

1. **merāk:**

Gazel 229

Mısra: 1

Bir şeyi anlamak

*veya öğrenmek için
duyulan istek.*

Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-ı āh-ı firāk var
dilde

2. **merāk:**

Gazel 229

Mısra: 10

Bir şeyi anlamak

*veya öğrenmek için
duyulan istek.*

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa
n'ola
Āteşāsā merāk var dilde

merāk-āver:

1. **merāk-āver:**

Gazel 66

Mısra: 1

Meraklı.

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıkılır
Hāzıkā hecr ile dem-be-
dem insān şıkılır

merākı giderirmiş:

1. **merākı giderirmiş: -ir,
-miş**

Gazel 178

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Merakı gidermek.

Hoy-ı ruhsārı merākı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

merām:

1. **merāmı: -ı**

Gazel 190

Mısra: 7

Arzu, istek, maksat.

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı
raķibiñ cāblūsundan

2. **merām:**

Gazel 217

Mısra: 8

Arzu, istek, maksat.

Elimde hāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām ʿarz etmede
yāre zebānı olmamaķ
üzre

3. **merām:**

Kaside 1

Mısra: 76

Arzu, istek, maksat.

Eyledi cāy-ı mübārekde
şalāt ile selām
Müstecāb oldu merām
üzre duʿālar ol ān

merbūt:

1. **merbūt:**

Gazel 133

Mısra: 2

Bağlı, bağlanmış;

*var olması başka bir
şeyin varlığına bağlı.*

La'l-i lebi ma'cûn-ı
cevâhir ile maḥlûṭ
Ḥâl-i siyehi ḥabb-ı
mu'anber ile merbûṭ

mercân:

1. **mercân:**

Gazel 134

Mısra: 6

(Ar.) *Mercan.*

Lebiñ zıkr eyle kim
evṣâf-ı dendânıñ
arasında
Nişân mercân ile o
sübḥa-i dür-dânedir
elfâz

2. **mercân:**

Gazel 211

Mısra: 8

*"Mercan" Denizden
çıkan kırmızı cevher.*

Seyr kıl çâk-ı
girîbânımda ḥûn-ı
eşkimi
Zîb-i silk olmuş nice
mercân mercân üstüne

3. **mercân:**

Gazel 211

Mısra: 8

*"Mercan" Denizden
çıkan kırmızı cevher.*

Seyr kıl çâk-ı
girîbânımda ḥûn-ı
eşkimi
Zîb-i silk olmuş nice
mercân mercân üstüne

merd:

1. **merdem:-em**

Gazel 180

Mısra: 8

*Yiğit, cesur,
kahraman.*

Zâhidâ bint-i rezin
bikrin edip ḥûn-âlûd
Ḥaclegâh-ı der-i mey-
ḥânedede her dem
merdem

2. **merd:**

Gazel 122

Mısra: 7

*Cesur, yiğit, sözüne
sadık.*

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kılma
kâmetiñ cânâne yaş

merdân:

1. **merdân:**

Gazel 69

Mısra: 2

Insan olana yakışır

*sûrette, mertçe //
sözünün eri bir
biçimde, özü sözü
doğru bir biçimde
(TDK).*

Beyt-i derûnu vuşlat u
hicrân açar kapar
Ḥaccâc [u] âşafa anı
merdân açar kapar

merdâne:

1. **merdâne:**

Müstezad 2

Mısra: 2

*Ere, erkeğe
yakışacak yolda,
mertçe, erkeğe.*

Gel destiñe zâhid der-i
mey-ḥânedede câm al
Merdâne hüveydâ

**merd-i 'alemdâr ismâ'îl
ağa:**

1. **merd-i 'alemdâr**

ismâ'îl ağa:

Kıt'a 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Alemdar İsmail

Ağa.

Fehmi-i nâm Ḥacı
İbrâhim Ağâ-zâde kim

Merd-i 'Alemdār İsmā'īl
Ağa nev-cevān

merd-i kahhāl-ı 'uyūn:

1. **merd-i kahhāl-ı
'uyūn:**

Kaside 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gözlere sürme

çeken.

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfi'
i sevdā-yı cünūn
Merd-i kahhāl-ı 'uyūn
hāzık-ı mişl-i Loqmān

merd-i rindāna:

1. **merd-i rindāna:-a**

Gazel 124

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Rind kimseler.

Gelip ibrām ederse
sākiyā bezm içre
ağyārān
Kerem kıl buse verme
merd-i rindāna ayağıñ
baş

merdümi:

1. **merdümiye:-ye**

Gazel 19

Mısra: 5

*Far. İnsan, adam.
merdümi: Merdümlük,
insanlık.*

Merdümiye tesmiye-i
duhter ne 'aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü'ennes

merdüm-i vaşlı:

1. **merdüm-i vaşlı:-ı**

Gazel 161

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşma göz
bebeği. II Kavuşma
insanı.*

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli harām etse n'ola
Mehd-i sinemde
uyutdum o gāzāli
küçücek

merfū':

1. **merfū':**

Gazel 139

Mısra: 4

Hükümsüz

bırakılmış.

Mübtedādan haber al
kā'ide-i ma'nāyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma'nen merfū'

merhabā:

1. **merhabālara:-lar, -a**

Gazel 207

Mısra: 2

*Selam, nazımda
metholunan kimseye
hitâb olarak kullanılır.*

Ey kaşı yā egilme hezār
āşnālara
Çaddiñ hamide etme
begim merhabālara

merhabā kıldı:

1. **merhabā kıldı:**

Gazel 219

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Merhaba demek,
selamlamak II
yansımak, aksetmek.*

Baňa ol şeh-süvārım
merhabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirāmlıkdan

merhamet:

1. **merhametden:-den**

Gazel 183

Mısra: 7

*Acıma, merhamet
etme, şefkat gösterme.*

Merhametden düzd ü
ṭāgīde eṣer me'mūldur
Şıhne-i ğaddârveş dehr
içre iklīm görmedim

merhem:

1. merhem:

Gazel 82

Mısra: 8

*Ar. Yara üzerine
konulan yumuşak devâ.*

Bu tenim zaḥmın
kaḫarsa ey ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kaḫar

merhem-i dühün:

1. merhem-i dühün:

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Merhem, ilaç.

Ḥāzık iseñ ey dil aḫıdıp
ḥūn-ı sirişki
Zaḥm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

merhem-i vaslın:

1. merhem-i vaslın: -ı, -n

Gazel 205

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kavuşma merhemi,
ilacı.*

Ṭabībim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tīg-ı
ġamzesiyle zaḥm-ı şad-
pāre

merīd:

1. merīddir: -dir

Gazel 138

Mısra: 5

Azgın şeytan.

Ḥaṭ merīddir ḫayṭ
zūlfüñ vesme rub^c-ı
dā'ire
Rūze-dārān aḫz eder
mihri-ruḫuñdan irtifā^c

merḫadi:

1. merḫadi:

Kaside 1

Mısra: 152

Mezar, kabir.

Budur āyīn-i 'Arab
seyyidi fevt olsa kaḫan
Merḫadi üzre ḫul āzād
eder anlar her ān

merkeb:

1. merkeb:

Gazel 10

Mısra: 8

*Ar. 1. Binilecek şey.
2. Matiyye. 3. Gemi ve
kayık. 4. Himâr.*

‘Uşşāk ile ‘azm etse
n’ola kūyuña aġyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

merkez-i levvāme:

1. merkez-i levvāme:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kendini kınayan
nefsin merkezi.*

Fennī ḫo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafı merkez-i
levvāmeye şıġmaz

merkezini buldu:

1. merkezini buldu: -du

Kıt'a 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gerçek yerini
bulmak.*

Merkezini buldu ol kaç-
1 merâtib edip
Pîri nefes kıldı ʿâlemde
aña çün velî

2. merkezini buldu: -du

Kıt'a 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gerçek yerini
bulmak.*

Merkezini buldu ol kaç-
1 merâtib edip
Vâkıf-ı sırr-ı ledün olsa
n'ola bî-gümân

mertebeñi bilir:

1. mertebeni bilir: -ir

Kaside 1

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Mertebesini
anlamak.*

Fehm eden ma'ni-i
levlâkı bilir mertebeni
Ne bilir anı gürûh-ı
fuzelâ-yı im'ân

meryem:

1. meryem:

Gazel 180

Mısra: 2

Ar. Hz. İsâ

*Aleyhisselâmin
vâlideleri ismi, Hz.
Meryem binti Umrân.*

Dese ʿisâ-şifat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

2. meryem:

Gazel 225

Mısra: 7

Ar. Hz. İsâ

*Aleyhisselâmin
vâlideleri ismi, Hz.
Meryem binti Umrân.*

Alıp ağuşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağırma başdı
anı mâdercesine

mesâğ:

1. mesâğ:

Gazel 145

Mısra: 2

*İzin, müsâade,
cevaz, ruhsat.*

Hîç mey-âşâma olur mu
ʿıyş-ı mahfide yasâğ
Büs-ı la'liñçün
bez[i]mde sâkiyâ vardır
mesâğ

meşakkat:

1. meşakkat:

Gazel 131

Mısra: 7

Zahmet, sıkıntı.

Meşakkat çekdirir
ʿazminde keştî-i dil ü
câna
Revânı ʿaks olunca
ʿazm-i dildâra belâdır
Şağ

meş'ale çekdi:

1. meş'ale çekdi: -di

Kaside 1

Mısra: 82

Kelime Tipi: -

Meşale yaklamak.

Reh-güzâr oldu düşüp
pâyına sür'atle şihâb
Mâh-ı tâbânı aña
meş'ale çekdi Keyvân

meş'âli olsa:

1. meş'âli olsa: -sa

Kıt'a 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meşali olmak.

Çonce-i zibâdır ol tâb-ı
gül-i Hâşimî
Ravza-i fahrin n'ola olsa
dilâ meş'âli

meşât:

1. **meşâta:** -a

Gazel 144

Mısra: 11

*Tarak. II Bezekçi,
süsleyen kadın.*

O mîl-i mukahhal bir
meşâta luft edip
Çek dîdesine kehil-i
siyâh dirîğ

mescid:

1. **mescide:** -e

Gazel 133

Mısra: 4

*Mescid, namaz
kılınan yer.*

Âvîzesi olsa n'ola ol
zülf-i cemâliñ
Çandîl-i münevver gibi
dil mescide meşrûf

mescid-i akşâya:

1. **mescid-i akşâya:** -y, -a

Kaside 1

Mısra: 72

Kelime Tipi: -

*Kudüs'te bulunan
kutsal mabed; Hz.
Peygamberin miraca
çıkıldığı mekân.*

Şeh-süvâr oldu
sa'âdetle o esbi göricek
‘Azm edip Mescid-i
Akşâya cenâb-ı sultân

mescid-i ruhsârîña:

1. **mescid-i ruhsârîña:** -

îñ, -a

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanak mescidi.

Vakf edip mescid-i
ruhsârîña ver yevmiyye
Naqd-i bûs-ı lebiñi
eyleme bizden taqtîc

mesel:

1. **meseldir:** -dir

Gazel 78

Mısra: 9

*Atasözü, darb-ı
mesel.*

Bu meseldir ki denir
dü-dil olunca yek şehâ
‘Aşık-ı şeydâya ol dem
kâhgeh seyrân olur

2. **meseldir:** -dir

Gazel 85

Mısra: 10

Atasözü.

Şoḥbete nevbet verip
zâhid daḳıḳ ol rind iseñ
Âsiyâb içre meşeldir
rifḳ ile gavḡâ biter

mesihâ:

1. **mesihâyi:** -yı

Gazel 29

Mısra: 6

Hz. İsa

*peygamberin lâkabi,
elini sürdüğü hastaları
iyileştirmesinden
dolayı bu adı almıştır.*

Müceb-i hikmet-i lâ-
yüs'elü ammâ yef'alü
Nâ-peder kevnê
Mesihâyi getirdi fettâh

mesihâsâ:

1. **mesihâsâ:**

Kıt'a 13

Mısra: 7

Hz. İsa gibi.

Bu kaçır-ı nev-zemîni
eyleyip ihyâ Mesihâsâ
Felekde olmağa âvîze
çandîli sezâdır mâh

mesih-güfte-i es'ad-cü:

1. **mesih-güfte-i es'ad-
cü:** -dur

Gazel 65

Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Esat'ı arayan
(eğlenceli sözler)
arayan, Hz. isa sözlü.

Mesîh-güfte-i Es'ad-
cûdur zemîn-i Fennî
Nazîre-i sühan-i'câza
kim tenezzül eder

mesîhî:

1. mesîhî:

Kaside 1
Mısra: 94
Hristiyan.

Va'z edip kürsiye çıktı
o gece şeyh-i rüsül
Kıldı mir'ât-ı nikâtına
Mesîhî hayrân

mesîhveş:

1. mesîhveş:

Gazel 216
Mısra: 11
Hız. İsa gibi.

Çılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyâ Mesîhveş
Şundukça câm-ı la'î-i
lebiñ keyfemâ feme

meşk-i hatı(nı):

1. meşk-i hatı(nı):-ı(nı)

Gazel 133

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yazı çalışması
örneği.

Meşk-i hatı(nı) ta'lim
edip kâtib-i kudret
Tıfl-ı dile kılmış anı
pür-hâlle menkûş

meşk-i vech:

1. meşk-i vech:-i

Gazel 87
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yüz çizme.

Noқта-i hâliyle meşk-i
vechi üzre Fenniyâ
Ya kaşî ta'lim olunsa
hüsn-i hattı bir râ çıkar

meşkük:

1. meşkük:

Gazel 128
Mısra: 8
Şüpheli uyandıran,
şüpheli.

Ben bahş ederem naqd-
i dil ü cânı o yâre
Meşkük eder ol va'dini
'uşşâka mu'arız

meşrû:

1. meşrû:

Gazel 139

Mısra: 6
Ar. Şer'an cevâz
verilmiş şey, muvâfık-ı
şer': emel-i meşru'.
meşru'iyet: Meşrû'luk.

Verdi varını o mâha dil-
i şeydâ ammâ
Bir kitâb içre degil bey'c
ü şirâsı meşrûc

meşrût:

1. meşrût:

Gazel 133

Mısra: 4
Şarta bağlı, koşullu.

Âvîzesi olsa n'ola ol
zülfi cemâliñ
Çandîl-i münevver gibi
dil mescide meşrût

mest:

1. mesti:-i

Gazel 200

Mısra: 11
Sarhoş.

Fenniyâ mey-hânede
mesti nice te'dib eder

Bir de anda şihne olmuş
zâhid-i şeydâ velev

2. **mesti:-i**

Muhammes 1

Mısra: 4

Aşk sarhoşu II

kendinden geçmiş II
âşık.

Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ḥaber ecnâs
Bez[i]mde mesti tesvîş
eyleyince zâhid-i
ḥannâs

mest eder:

1. **mest eder:-er**

Gazel 201

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kendinden

geçirmek II sarhoş
etmek.

Gör nice mest eder
‘uşşâkı ḥoy-ı ruḥsârîñ
‘Araḳ mı katdıñ ey sâķî
bu yâsemem şuyuna

mest ol:

1. **mest ol:-ıcaḳ**

Gazel 175

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kendinden geçmek,
sarhoş olmak.

Zâhid bezimde mest
olıcaḳ ba‘d-ez-în dilâ
Nûş etdi niçe bâde-i şad
pür-sifâl fil

mest olup:

1. **mest olup:**

Gazel 224

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak,
kendinden geçmek.

Ḥafice bâde nûş
olduḳça zâhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
‘aceb mi sîm ü zersizce

2. **mest olup:-up**

Gazel 152

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kendinden geçmek,
sarhoş olmak.

Bizi tîr-i müjeñle çözme
ey meh-pâre-i ḥaffâf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıl
mest olup ‘uşşâķına
elṭâf

mest olur:

1. **mest olur:**

Gazel 188

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mutluluktan ve
zevkten sarhoş olmak,
kendinden geçmek.

Mükerrerer pür-‘araḳ mı
gül-‘izârîñ teşne-i
mülden
Hezârân mest olur nîm-
nigâhıñla teḡâfülden

mestâne:

1. **mestâne:**

Gazel 26

Mısra: 4

Aşk ile kendinden
geçmiş, aşk sarhoşu
olmuş.

Tañ mı cân baḥş etse
zâhid rind-i ‘işretgâhda
Mürde-i maḥmûr olan
mestâne ‘îsâdır ḳadeḥ

2. **mestâne:**

Gazel 135

Mısra: 2

Aşk ile kendinden
geçmiş, aşk sarhoşu
olmuş.

Bûs edip la‘l-i lebiñ
eyler dil-i divâne ḥaz

Bâdeden elbet eder
maḥmûr olan mestâne
ḥaz

3. **mestâne:**

Gazel 241

Mısra: 1

*Aşk ile kendinden
geçmiş, aşk sarhoşu
olmuş.*

Çevirip süstünde ol
meh-pâre mestâne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdanıñ bezme
şakınkuru

4. **mestâne:**

Gazel 28

Mısra: 9

*Kendinden geçmiş
gibi, sarhoşça.*

Fennyā söyleyip
esrārını mestâne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrīḥ

5. **mestâne:**

Gazel 202

Mısra: 1

*(Aşkın
sarhoşluğuyla) Akli
başından gitmiş,*

*kendinden geçmiş
(gönül).*

Geldikde yem-i bezme o
mestâne tırınka
Diñ zevrak-ı
müste'min-i vaşla baba
finka

mesti:

1. **mesti:**

Gazel 110

Mısra: 1

Sarhoşluk.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḥannās
Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḥıred ecnās

mest-i ḥarāb:

1. **mest-i ḥarāb:**

Murabba 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yıkılmış, viran
sarhoş.*

İmtizāc etmekte yok
aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
ḥarāb elde şakalı
zāhidiñ

mest-i lā-ya'qıl:

1. **mest-i lā-ya'qıl:**

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Akılsız sarhoş.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya'qıl
Seniñ la'l-i lebiñ sākī
mey-i peymānedan
me'hūz

mest-i pūşt-pā:

1. **mest-i pūşt-pā:**

Gazel 49

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Koşan mest.

Devā-yı vişāl-i yāre
mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rüzgār-ı
āsmāniye belā derler

mest-i şeydā:

1. **mest-i şeydā:**

Gazel 195

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çılgın sarhoş (âşık).

Gelir ḥançer be-kef āteş
mişālī ḥal'at-ı pür-ḥāl
Ḥazer kıl mest-i şeydā

nev-çerî-i şüh-1
bengiden

mestür:

1. **mestürdur:** -dur

Gazel 94

Mısra: 12

*Örtülü, kapalı, gizli,
saklı.*

Hezārān gönçe-i
üşküfte-ṭab[1] feth eder
ammā
Açılmaz verd-i şi'rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

mestür ol:

1. **mestür ol:** -a, -maz

Gazel 169

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gizlenmek.

Mestür olamaz kıymet-i
maḳṭū'a-i vuşlat
Bāzāra çıkar ipliği bî-
çāre ḳumāşîñ

metāf:

1. **metāf:**

Gazel 153

Mısra: 4

*Kābe veya Kābe
gibi etrāfında*

*dönülerek ziyâret
edilen, tavaf edilen yer.*

Nice 'āzim olmasın
diller ḥayāl-i vechiñe
Çāh-1 zemzendir
zeneḥdāniñ şehā
ḥaddiñ metāf

metāf-1 ḥüsnüne:

1. **metāf-1 ḥüsnüne:** -ü, -
n, -e

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güzel ve zarif mal,
eşya II arg. güzel, çekici
sevgili (TBAS, 204).*

Söz yok metāf-1
ḥüsnüne ol ḥüb-ṭal'atıñ
Kālā-yı ḥaddi lik daḥı ol
ṭaraf tuḥaf

metāf-1 vaşl:

1. **metāf-1 vaşl:**

Gazel 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşma
sermayesi, malı.*

Nā'ıl olmaḳsa metāf-1
vaşla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-1 'ışḳa tār u pūd

metāf-1 vuşlat:

1. **metāf-1 vuşlat:**

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşma malı,
eşyası.*

Metāf-1 vuşlatın nessāc-
1 'āşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-1
perçem-i dildār-1 pīç-ā-
pīç

2. **metāf-1 vuşlat:**

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kavuşma malı,
eşyası.*

Maḥbūb ile işin bitirip
ba'z-1 bî-vefā
Şoñra metāf-1 vuşlata
naḳd-i daḡal verir

metaf-1 vuşlatın:

1. **metaf-1 vuşlatın:** -ı, -n

Gazel 159

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kavuşma
sermayesi.*

Ka'be-i hüsnünde sa'y
edip meta^c-ı vuşlatın
Zā'ir-i hüccāc-ı 'ıṣṣka anı
ihrām eyledik

metā^c-ı zirā:

1. **metā^c-ı zirā:**
Gazel 214
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
60 engüşt, 24
parmak ya da 6 kabzalık
757.728 mm
uzunluğundaki arşın
metai.

Dībāc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyā
Olmaz nazīre böyle
metā^c-ı zirā zere

metā^c-ı zühd:

1. **metā^c-ı zühd:**
Gazel 62
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
İbadet sermayesi,
mali.

Zāhid metā^c-ı zühdini
'arz etse şūfiyā
Kemḥāyı fehm ederdi
ne gūne kumāş olur

metn-i ḥayāl-i vaşlın:

1. **metn-i ḥayāl-i vaşlın:**

Gazel 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma hayalinin

metni // kavuşma
hayalinin zorluğu.

Yāre telḥiṣ eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḥayāl-
i vaşlını gāhī aña

mevācib-i būs-ı la'liñdir:

1. **mevācib-i būs-ı**

la'liñdir: -iñ, -dir

Gazel 238

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lal gibi dudağı

öpmenin maaşı.

'id-i vaşlın'da mevācib-i
būs-ı la'liñdir leziz

Baḥş-i bostānıñdır ol
kaş-ı reşen dedikleri

mevācibin versin:

1. **mevācibin versin: -sin**

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Maaş vermek.

Versin lezez mevācibin
ey şāh sineden

Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muḥtāc

mevāliñ mi:

1. **mevāliñ mi: -iñ, -mi**

Gazel 234

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yalan.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla
ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu
nāleler mevāliñ mi

me'vā-yı süḥan olsa:

1. **me'vā-yı süḥan olsa: -sa**

Murabba 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Söz sığınacağı olmak.

Baḥr-i dür-feşān me'vā-
yı süḥan olsa n'ola
Nazm-ı üstāda nazīre
beyne'l-arzı ve's-semā

mevce-i baḥr-i 'ummān:

1. **mevce-i baḥr-i**

'ummān:

Kaside 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Büyük denizin
dalgası.*

Bermekî-nuḫḫ-ı dehen
kâşif-i gencîne-i fen
Gevher-efşân-ı sühan
mevce-i baḥr-i ʿummân

mevce-i deryâ:

1. **mevce-i deryâ:**

Müstezad 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Denizin dalgası.

Gencîne-i pür-lü'lü' ü
lâlâya değişmem
Ey mevce-i deryâ

mevce-i lutfun:

1. **mevce-i lutfun: -un**

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir lutuf dalgası.

Büs-ı laʿlin taleb
etdikçe sitignâya çeker
Güyyâ mevce-i lutfun
leb-i deryâya çeker

mevc-i deryâ:

1. **mevc-i deryâ:**

Gazel 196

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Deniz dalgası.

Zülfünüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryâ gibi
ḥadden bîrûn

mevc-i deryâveş:

1. **mevc-i deryâveş: -veş**

Gazel 22

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Deniz dalgası gibi.

Mevc-i deryâveş irilmez
Fenni şî'r-i Zîvere
Sen şinâver ol diler
bülbül bâl aç da uc

mevc-i kem-ḥâ-yı ver'a:

1. **mevc-i kem-ḥâ-yı
ver'a:**

Gazel 210

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kâinat kumaşının

dalgası, çizgisi.

Mevc-i kem-ḥâ-yı ver'a
ʿarz etme sen şüfî gelip
Ḥân-ḳâh-ı dilde zîrâ
büriyâdır çeşmime

mevc-i leb-i deryâ:

1. **mevc-i leb-i deryâ:**

Gazel 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Denizin kıyısının
dalgası.*

mevc-i nakş-ı büriyâ:

1. **mevc-i nakş-ı büriyâ:**

Gazel 131

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hasırdaki nakış
dalgası.*

Sükût-ı ʿışk olup bâba
nisbet bî-şadâ pâ-mâl
Ḥaşîr-i zâhidâsâ mevc-i
nakş-ı büriyâdır şaṭ

mevc-i nazm:

1. **mevc-i nazm: -iñ, -la**

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazm dalgası.

Fenniyâ sâhil-âver aḳa
yem-i ṭab'ından
Mevc-i nazmıñla dür-i
sirişki ḳılma taẓyîc

mevc-i serseri:

1. **mevc-i serseri:**

Murabba 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ne yapacağı
bilinmez dalga.*

Zülf cünbân-ı telâṭum
etse ṭañ mı dilleri
Zâhir olmakda yem-i
ğam üzre mevc-i serseri

mevc-i yem:

1. **mevc-i yem:**

Kaside 1

Mısra: 130

Kelime Tipi: -

Denizin dalgaları.

Ey Hüdâvend-i kerem
şâfi'-i 'âşî-i ümem
Ey kâr-ı himem mevc-i
yem dür-efşân

mevc-i yem-i dür-feşân:

1. **mevc-i yem-i dür-
feşân:**

Kıt'a 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İnciler saçan
denizin dalgası.*

Şâ'ir-i şâhib-sühandır
peder-i 'âzamı

Tev'em-i Nâbî-dehen
mevc-i yem-i dür-feşân

**mevc-i yem-i 'ummâna
gelmişlerdenim:**

1. **mevc-i yem-i**

'ummâna

gelmişlerdenim:-miş, -
ler, -den, -im

Gazel 182

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Ummanın ve
denizin dalgasına
gelmek.*

Hâmid-i mürşid gibi
sultâna Fennî yüz sürüp
Çatreyem mevc-i yem-i
'ummâna
gelmişlerdenim

meveddet:

1. **meveddet:**

Gazel 104

Mısra: 13

Sevgi.

Ġâ'ibâne nedir âyâ bu
meveddet Fennî
Ġazel-i Şabriyi ma'nâda
da tanzîr ederiz

mevkıf:

1. **mevkıfınıñ:-ı, -nıñ**

Kıt'a 14

Mısra: 16

Durak, istasyon.

Āb-ı germ-âbesine Nîl-i
mübârek der idim
Olsa ḳurbiyyeti
mevkıfınıñ iklim-i 'Irâk

mevlâ-:

1. **mevlâyi:-(y)ı**

Gazel 218

Mısra: 2

Allah.

Bir mürşidiñ ol bendesi
'âlemde bulunca
Leylâyı fedâ eyleme
Mevlâyı bulunca

mevlâya emânet olsun:

1. **mevlâya emânet**

olsun:-sun

Kıt'a 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Allah'a emanet
olmak.*

Ḥatâdan ḥıfz edip zât-ı
şerîfiñ tâ-be-rüst-â-ḥîz
Emânet olsun ol şeh-
zâde-i meh-pâre
Mevlâya

mevlide:

1. mevlide:

Kıt'a 6

Mısra: 7

Doğum.

Dedim bu mevlide ben
dahı Fennī bī-behā
tārīḥ
Ṭulū^c etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
‘Aṭāullah

mevlidi tārīḥini:

1. mevlidi tārīḥini: -n, -i

Kıt'a 7

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Doğum tarihi.

Mevlidi tārīḥini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḥdūm için
bu süḥan-ı efḍali

mevlūd:

1. mevlūduna: -u, -n, -a

Kıt'a 8

Mısra: 19

Doğmuş.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim ḥoşā
tārīḥ

Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fī-nesl-i benī
‘Adnān

2. mevlūduna: -u, -n, -a

Kıt'a 9

Mısra: 17

Doğmuş.

Gelip bir tārīḥ-i zībā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulū^c etdi
Meḥemmed Rızā³ullah

mevlūduna gelip:

1. mevlūduna gelip: -ip

Kıt'a 10

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Mevlidi için

gelmek.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīḥ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre
ḳadem başdın şafā-yāb
ol

mevsim:

1. mevsimi: -i

Gazel 4

Mısra: 2

Senenin dört

*kısmından biri II Vakit,
zaman.*

Ḥaṭ-āver olsa la^clin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

mevt:

1. mevt:

Gazel 244

Mısra: 8

Ölüm, ecel.

Ḥumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nez^ce yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfi gelip sen sāḳiyā
şun mey

mevt ermiş:

1. mevt ermiş: -miş

Gazel 215

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ölüm gelmek.

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersārı görünce

mevzūn:

1. mevrün:

Gazel 196

Mısra: 8

*Ahenkli, düzgün,
biçimli.*

‘Aşıkıñ ‘aqlın alır
reftārıñ

Serv ü ‘ar‘ar gibi kıaddi
mevrün

mey:

1. meyindedir: -indedir

Gazel 57

Mısra: 6

Far. Şarap, bâde.

Mînâyı şanma ney gibi
muhrık şadâ verir
Pîr-i muğân-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

2. meyiñ: -in

Gazel 83

Mısra: 2

Far. Şarap, bâde.

Neşât-ı bâde leb-i la‘l-i
yâre kıalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı
nigâra kıalmışdır

3. meye: -e

Gazel 100

Mısra: 8

Far. Şarap, bâde.

Şunma lebiñi milh-i
dehen zâhide sâkî
İfsâd eder ol la‘liñi zîrâ
meye şıgmaz

4. meyi: -i

Gazel 136

Mısra: 3

Far. Şarap, bâde.

Meyi nüş eylemek
ma‘nâda câ‘izdir deyü
rinde
Bu rüyâyı hâkîkat pek
güzel ta‘bîr eder vâ‘iz

5. mey:

Gazel 233

Mısra: 7

Far. Şarap, bâde.

Nâle neydir mey
sirişkim dîde şâğar dil
kebâb
Pîr-i ‘ışkıñ bezm-i
vağdetde budur
keyfiyyeti

6. mey:

Gazel 4

Mısra: 3

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Ĥafî mey nüş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühan bu
ne ‘acâ‘ib bir su‘âl
ammâ

7. mey:

Gazel 85

Mısra: 6

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Setr-i dâmen eyleyip
destinde mînâ-yı rakîb
Kânde mey nüş eylesem
âh yâr ile tenhâ biter

8. mey:

Gazel 94

Mısra: 7

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Sirişkim mey kebâbım
mâ-ğazar ĥün-ı ciger
puhte
Derün-ı süzüşim pür-
âteş-i tennürdur sensiz

9. mey:

Gazel 105

Mısra: 5

(□□) i. (Fars. mey)

1. *Şarap, bâde.*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân
Sebûda bir kadeh sâkî
mül-i şahbâ çıkar
çıkılmaz

10. **mey:**

Gazel 106

Mısra: 5

(□□) i. (Fars. mey)

1. *Şarap, bâde.*

Zâhid bizi mey nûş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bâdeyi
deyr içre sebüyuz

11. **mey:**

Gazel 119

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. mey)

1. *Şarap, bâde.*

Vişâl âteş firâk âteş
mey âteş la^l-i yâr âteş
Bahâr âteş hazân âteş
neşât âteş humâr âteş

12. **mey:**

Gazel 130

Mısra: 1

(□□) i. (Fars. mey)

1. *Şarap, bâde.*

Mey kıldı bu şeb rind ile
cânâna tavassuţ
Vuşlat ile bîmâra
hekîmâne tavassuţ

13. **mey:**

Gazel 173

Mısra: 8

Far. Şarap, bâde.

‘Anberiyyeyle çıkıp
rakş ederek
Şahñ-ı meclisde mey
oldu Döldül

14. **meysi:-i**

Gazel 177

Mısra: 1

Far. Şarap, bâde.

Meyi destînde sâkî
şerbet-i gül-fâm
zannetdim
Bez[i]mde bahş-ı būs-ı
la^lîni bayram
zannetdim

15. **meysi:-i**

Gazel 178

Mısra: 8

Far. Şarap, bâde.

Bün-nişîn-i hum-ı mey-
hâneye sâkî açma
Tursun Allahı severseñ
meyî yab yab içelim

16. **mey:**

Gazel 207

Mısra: 6

Far. Şarap, bâde.

Dillerde va^d-i būs-ı
lebiñ cüybâr olur
Mey neşv eder koyunca
şehâ tevânâlara

mey iç:

1. **mey iç:** -me, -y, -icek

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şarap içmek, içki
içmek; [tas.] aşkın
galebe çalması.*

Yokdur derünuñ içre
seniñ zâhid infirâh
Mey içmeyicek hiç ola
mı dilde inşirâh

mey içerken:

1. **mey içerken:** -er, -ken

Gazel 153

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Şarap içmek, içki
içmek.*

Mey içerken ben de
gördüm zâhidi mey-
hânedede
Yok sözümde Fenniyâ
vallahi billâhî hilâf

mey içmek:

1. **mey içmek:**-mek

Gazel 219

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şarap içmek, içki
içmek.*

İbâdetle kabâhat
zâhidâ maḥfî gerek
ammâ
Şakadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥâmlıkda

mey şun:

1. **mey şun:**

Gazel 244

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İçki vermek, ikram
etmek.*

Ḥumâr-ı meyle varmış
hâlet-i nez'e yine zâhid
Aña mevt ermeden

maḥfî gelip sen sâkiyâ
şun mey

mey-âşâm:

1. **mey-âşâma:**

Gazel 145

Mısra: 1

Şarap içen.

Hîç mey-âşâma olur mu
İyş-ı maḥfîde yasâğ
Būs-ı la'liñçün
bez[i]mde sâkiyâ vardır
mesâğ

mey-âşâm eyledik:

1. **mey-âşâm eyledik:**-
dik

Gazel 159

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap içirmek.

Ol hilâl-ebrüyü biz sâkî
mey-âşâm eyledik
Būs edip la'l-i lebin
şevkine bayram eyledik

mey-âşâmân:

1. **mey-âşâmânıñ:**-ıñ

Gazel 245

Mısra: 7

*Şarap içenler,
sarhoşlar.*

İyşa vâridir mey-
âşâmânıñ ol tebhâle leb
Ditredir maḥmûru
hecr-i bûse-i la'li mülû

meydân:

1. **meydâna:**-a

Gazel 122

Mısra: 2

*Düz, açık ve geniş
yer, açıklık, alan, sâha II
bir şeyin, bir husûsun
ortaya döküldüğü,
cereyan ettiği yer.*

Ol büt-i 'sâ gibi sen
sîne-i 'uryâna yaş
Zülfüne Mansûrveş çek
kendiñi meydâna aş

meydâna at:

1. **meydâna at:**

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meydana, ortaya
atmak II ortaya
çıkarmak.*

Yekke-tâz-ı ṭab'ıña
Fennî pesend etsin
cihân
Günde bir Fâris gâzel
nazm et çıkar meydâna
at

meydāna çıkıp:

1. **meydāna çıkıp: -ip**
Gazel 109
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Belli olmak,
belirmek, anlaşılma;
ortaya çıkmak; ortada
kendini göstermek.*

Fenniyā ṭab^c-ı
ḥurūfuñla çıkıp
meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla
oynatma feres

meydāna çıkmış:

1. **meydāna çıkmış: -miş**
Gazel 27
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Ortaya çıkmak,
belirtmek, kendini
göstermek.*

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceş-i ğamzesi
Çıkmış o kāfir-i müje
meydāna pür-silāḥ

meydāna

gelmişlerdenim:

1. **meydāna
gelmişlerdenim: -miş, -**

ler, -den, -im

Gazel 182

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Belli bir alana
varmak, ortalıkta
dolaşmak; mec.
Dünyaya gelmek,
doğmak.*

Mütü ḳable en-temütü
dan ḥaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp
meydāna
gelmişlerdenim

meydānı alsa:

1. **meydānı alsa: -sa**

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Meydanı kaplamak,
yayılmak II ele
geçirmek, hakim olmak.*

N'ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı naẓma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkamaz

meydān-ı bezm:

1. **meydān-ı bezm:**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meclis meydanı.

Ebrūların ki ḳavs-i
ḳuzahdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tır-i
müjeñ çok ziyān verir

meydān-ı lāle-zār-ı

dilān:

1. **meydān-ı lāle-zār-ı**

dilān:

Gazel 240

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönüllerin lāle
bahçesinin meydanı.*

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

meydān-ı mey:

1. **meydān-ı mey:**

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Meyhane.

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duḥter-i rez pehlevān
olur

2. **meydān-ı mey:-de**

Gazel 189

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meyhane.

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sākiyā
Lu^cbet-i maşnū^c-ı tıflāsā
kabağı dikilsin

meydān-ı meyde:

1. **meydān-ı meyde:-de**

Gazel 194

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Meyhane.

Hedm oldu tūp-ı
kulkul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde hışn-ı
haşini olanlarıñ

meydān-ı sūhanda:

1. **meydān-ı sūhanda:-
da**

Gazel 221

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz meydani.

Meydān-ı sūhanda yine
‘Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile
çevgān elimizde

meydān-ı yekke-tāza:

1. **meydān-ı yekke-**

tāza:-a

Gazel 155

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İyi ata binen tek
başına düşmana hücum
etme meydani.*

Meydān-ı yekke-tāza

Sitānbūlda Fenniyā

Bir esb-i tab^c-ı pākine

Rāğıb süvārı yok

meydān-ı yekke-tāze-i

fürs:

1. **meydān-ı yekke-tāze-
i fürs:**

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İyi ata binen tek
başına düşmana hücum
etme meydani.*

Başşa rikāb-ı vuşlata

cānāne bel verir

Meydān-ı yekke-tāze-i

fürs böyle el verir

meve başlada:

1. **meve başlada:-a**

Gazel 154

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şaraba başlatmak.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuk bak
Ey pīr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklık

mey-hāne:

1. **mey-hānede:-de**

Gazel 153

Mısra: 11

İçki içilen yer.

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
hānede
Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhī hilāf

2. **mey-hānede:-de**

Gazel 200

Mısra: 11

İçki içilen yer.

Fenniyā mey-hānede
mesti nice te’dīb eder
Bir de anda şıhne olmuş
zāhid-i şeydā velev

**mey-hāne içre ‘ömrümü
geçirdim:**

1. **mey-hāne içre**

‘ömrümü geçirdim:-dim

Gazel 176

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bütün zamanını

meyhanede harcamak.

Geçirdim ʿömrümü
mey-hâne içre intizâr
ile

O şūhuñ meclise
teşrîfini nev-ʿîd edip
çıkımam

mey-i cām-ı cem:

1. mey-i cām-ı cem:

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cem kadehinin

şarabı.

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem ʿışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataқтақ

mey-i engür:

1. mey-i engür:

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Üzüm şarabı.

Semt-i taqvâyı mey-i
engür ile işlâh edip

Zāhidiñ terkibi oldu
şerbet-i qahru'ş-şuhūd

2. mey-i engür:

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Üzüm şarabı.

Derün-ı ʿāşık-ı rindānı
beyt-i sâde zannetme
Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudûru'n-nās

3. mey-i engür:

Muhammes 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Üzüm şarabı.

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudûrü'n-nās
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı ḥalk eylemiş fettâh

mey-i ʿışk-ı ezel:

1. mey-i ʿışk-ı ezel:-den

Gazel 165

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ezel aşkının şarabı.

Mey-i ʿışk-ı ezelden
zāhidâ bir cām nüş et
kim

Nevâl-i süf-re-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

mey-i laʿlin:

1. mey-i laʿliñ:

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Lal renkli kırmızı

*şarap II sevgilinin
dudağı.*

Efendi işret etmez sâki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i laʿliñ için
meclisde zāhid oldur
kanzîl tuc

2. mey-i laʿliñ:-iñ

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Lal renkli kırmızı

*şarap II sevgilinin
dudağı.*

Efendi işret etmez sâki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i laʿliñ için
meclisde zāhid oldur
kanzîl tuc

3. mey-i laʿlin:-in

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap. //
Sevgilinin dudağı.

Mey-i la'lin şunup
rindâne sâkî-i tâl'at
mehtâb
Ne keyfiyyet anı nüş
eyleyenler zanneder
vişn-âb

mey-i la'lini:

1. **mey-i la'lini:** -i, -n, -i
Gazel 208
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Lal renkli kırmızı
şarap II sevgilinin
dudağı.

Va'd etdi mey-i la'lini
sâkî bize ammâ
Ol mehle hafî 'ıyşımıza
bir mehel olsa

mey-i la'liñle:

1. **mey-i la'liñle:** -iñle
Gazel 134
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Lal renkli kırmızı
şarap II sevgilinin
dudağı.

Neşâţ-ı vaşlla lüknet-i
zebânın eyleme ta'yîb

Mey-i la'liñle sâkî
şukka-i mestânedir
elfâz

mey-i mecâzi:

1. **mey-i mecâzi:** -ı
Gazel 65
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Mecaz şarabı.

Mey-i mecâzi süzünce
sifâl-i tahkîke
Lisân-ı hâl ile minâ-yı
'ışk kulkul eder

mey-i milh-i lebânı:

1. **mey-i milh-i lebânı:** -ı
Gazel 40
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Dudakların tuzlu
şarabı.

Bintü'l-'inebiñ būs
edicek la'lini zâhid
Telh etdi mey-i milh-i
lebânı ile fâsid

mey-i peymâneden:

1. **mey-i peymâneden:** -
den
Gazel 43
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Kadehteki şarap.

Eder mi âdemi her bir
mükeyyef mest-i lâ-
ya'kıl
Seniñ la'l-i lebiñ sâkî
mey-i peymâneden
me'hûz

mey-i şahbâdan:

1. **mey-i şahbâdan:** -dan
Gazel 110
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kızıl şarap.

Bez[i]mde mesti tesvîs
eyleyince zâhid-i
hannâs
Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ğired ecnâs

2. **mey-i şahbâdan:** -dan
Muhammes 1
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap.

Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ğaber ecnâs
Bez[i]mde mesti tesvîş
eyleyince zâhid-i
hannâs

mey-i şahbâyı:

1. **mey-i şahbāyi:-yī**

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kızıl şarap.

Mey-i şahbāyı şunar
pīr-i muġān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

mey-i zehr-āb:

1. **mey-i zehr-āb:**

Gazel 178

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zehirli şarap.

Nice bir fikr-i ġamıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuġl-i la^liñle buyur
meclise vişn-āb içelim

mey-kede-i dil:

1. **mey-kede-i dil:-de**

Gazel 154

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül meyhanesi.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem ıışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataġtak

mey-kede-i dilleri:

1. **mey-kede-i dilleri:-**

leri

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül meyhanesi.

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sākī
Ķālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūt

mey-keş-i ġavvāş-ı rind:

1. **mey-keş-i ġavvāş-ı
rind:**

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Rindin dalgıç gibi

şarap içeni.

Etdirir her mey-keş-i
ġavvāş-ı rinde ser-fürū
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ġadeġ

meyl:

1. **meyli:-i**

Gazel 38

Mısra: 7

Eğilim, ilgi, alaka.

Zāhidiñ bintü'l-ınebdır
meyli ammā sākıyā
Ĥaclegāh-ı meclis-i

rindān degil tenhā ķi
sūd

2. **meyli:-i**

Gazel 226

Mısra: 3

Eğilim, ilgi, alaka.

Dām-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ġıramānı
hemān ürkütme

3. **meyli:-i**

Gazel 237

Mısra: 5

Eğilim, ilgi, alaka.

Ebruvānıñ meyli Oġ
Meydānıdır ya sine-ķāk
Bu reviş ey tır-i ġamze
seyr-i Sa'd-ābāda mı

4. **meyliñ:-iñ**

Gazel 224

Mısra: 3

Eğilim, ilgi

gösterme, düşkünlük.

Eger var ise meyliñ
ġān-ġāh-ı bezm-i
rindāna
Ķudūmuñla müşerref
ķıl buyur lakin
pedersizce

5. meyli:-i

Gazel 57

Mısra: 8

*Bir kimse veya şeye
diğerlerinden fazla
eğilim, sevgi, istek ve
ilgi gösterme, temâyül.*

Bağış eyle nakd-i varıñı
ol mâha sen dilâ
Mağbûbunuñ fütâdeye
meyli şebindedir

6. meyli:-i

Gazel 172

Mısra: 7

*Bir kimse veya şeye
diğerlerinden fazla
eğilim, sevgi, istek ve
ilgi gösterme, temâyül.*

Zâhidiñ meyli zifâf-ı
bint-i rez ammâ çi sūd
Haclegâh-ı meclis-i pîr-
i muğân tenhâ degil

meyl ed:

1. meyl ed:

Gazel 77

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meyletmek, gönül
vermek, yönelmek.*

Havz bir ʿaşıka
döşenmez ise fevvâre
gibi
Meyl eder âğüşmuza bir
kadd-i dil-cû bulunur

2. meyl ed:

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Meyletmek, gönül
vermek, yönelmek.*

Biz ebrû-yı cemâle meyl
edip sen zâhidâ mihre
Seniñ hâver ise kıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrûz

meyl edip:

1. meyl edip:-ip

Gazel 154

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meyl
etmek,yönelmek.*

Çarpılma şağın meyl
edip ol yâre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i gamda açkık

2. meyl edip:-ip

Gazel 58

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meyletmek, gönül
vermek, yönelmek.*

Mısr-ı dilde Nîl-i ʿışkıñ
hep dem-â-dem bu ağar
Meyl edip fevvâreveş
gâhî derûn-ı sineye

meyl et:

1. meyl et:-mez

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Meyl
etmek,yönelmek.*

Nev-resteye meyl
etmez ise zâhid ʿaceb
mi
Diker ise lâzım aña
ebrû-yı murabbaʿ

2. meyl et:

Gazel 165

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Meyl
etmek,yönelmek.*

Sikenderveş cihânı
gezme mirʿât-ı
tağayyülde
Cemâsâ sāğar-ı billûra
meyl et şafvet isterseñ

3. meyl et:

Gazel 196

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek,yönelmek.

Meyl et āgūşuna bir kez

ey meh

Fenni-i zārıñı kılma

maḥzūn

4. meyl et:

Gazel 212

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek,yönelmek.

Gevher gibi terkīb-i

mülūk-ı Ceme meyl et

Keyfiyet-i ma'cūn-ı

murabbāya qarışma

meyl etdi:

1. meyl etdi:-di

Gazel 228

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek,yönelmek.

Bilini çoçmağa meyl

etdi gönül ol māhıñ

Başımız üzre gelen bak

şevkiñde ḥāle

meyl etdir:

1. meyl etdir:-dir

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek,yönelmek.

Ḥaṭ-āver olmayıcağ

bezme meyl etdirmiş ol

meh

Bizim bu 'ıyşımız ey dil

bahāra ḳalmışdır

meyl eyle:

1. meyl eyle:-y, -e, -me, -m

Gazel 206

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli

olmak.

Meyl eyleyemem tekye-

i 'ışk içre ḳudūme

Bağrım delinir lik dem-i

nāya gelince

2. meyl eyle:-me, -m

Gazel 216

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli

olmak.

Ben renc-i va'd-i

būseye meyl eylemem

dilā

Vaḳf-ı 'aḳar-ı vuşlat

olunca nemā neme

meyl eyleme:

1. meyl eyleme:

Gazel 200

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli

olmak.

Dām-ı ḥāl-i yāre ey

murğ-ı gönül meyl

eyleme

Ādemi başdan çıkarır

ḥvāhiş-i yek-dāne cev

meyl eyleyip:

1. meyl eyleyip:-y, -ip

Kit'a 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli

olmak.

Revān et dīdeden eşk-i

devāzdeh-sāle olduḳda

Ṭarīḳ-i 'aḳdine meyl

eyleyip seyl-āb-ı mīzāb

ol

2. **meyl eyleyip**: -y, -ip
Kıt'a 12
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
*Yönelmek, eğilimli
olmak.*

‘İrk-ı şerîfî’n-nebî şu
gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirtağına
Hayraboludan revân

meyl-i cāh:

1. **meyl-i cāh:**
Gazel 93
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Makam tutkunu,
makama meyilli.*

Düşüp o şāh zenehdāna
ba‘d-ez-în ey dil
Ne hüsni-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

meyl-i menba‘-ı āb-ı

behişt-i dil-güşā:

1. **meyl-i menba‘-ı āb-ı
behişt-i dil-güşā**: -dır
Gazel 131
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Gönül açan cennet
suyunun kaynağına
meyletme.*

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
‘ālemde
Ki meyl-i menba‘-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır şāt

mezāk eyledi:

1. **mezāk eyledi**: -di
Kıt'a 14
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Lezzetini tatlı
eylemek, tatlandırmak.*

Dāhiliyyeyle temām
etdi behiştāsāyı
Şarf edip sīm ü zeri
eyledi mezāk

mezāka:

1. **mezāka:**
Müstezad 3
Mısra: 16
*Damak; zevk alma,
tatma II zevk sahibi
kimse.*

Ma‘hūda vişālin çıkarıp
dedi lepişka
Bey‘ etdi mezāka

mezīd-i rıf‘atla:

1. **mezīd-i rıf‘atla**: -la
Kıt'a 7
Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Yücelik fazlalığı.

Hağ ede ‘ömrin mezīd-i
rıf‘atla ser-medīd
Mu‘ammer ola ol reşīd
āhiri vü evveli

mezmūm:

1. **mezmūm:**
Gazel 19
Mısra: 4
Kötülenmiş.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
gavğā-yı mü‘enneş

mezrū‘:

1. **mezrū‘:**
Gazel 139
Mısra: 8
Ekilmiş.

Ne ‘aceb açā hezārān-ı
şükūfe-elvān
Tohm-ı şî‘r-i ter ile
sāha-i ṭab‘ım mezrū‘

me’zūn ol:

1. **me’zūn ol**: -sam
Gazel 146
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
İcazet almak.

Bāde-i la‘lini nūş
etmege me’zūn olsam
Cān halkıma degin
etmez idim anı ferāğ

mi:

1. mi:

Gazel 1
Mısra: 5
Soru edatı.

Çıymet demek revā mı
seniñ hüsni-ı hıttıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsarıña behā

2. mi:

Gazel 1
Mısra: 5
Soru edatı.

Çıymet demek revā mı
seniñ hüsni-ı hıttıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsarıña behā

3. midir:

Gazel 1
Mısra: 1
Soru edatı.

La‘liñ midir şabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bīmāra hıoy-ı hāl-i
ruhuñ mā-ı hindibā

4. mi:

Gazel 8
Mısra: 6
Soru edatı.

Çekmek diler āğūşuna
ammā seni āgyār
Hiç kuñn ede mi āteş-i
süzāna teğarrüb

5. mi:

Gazel 9
Mısra: 5
Soru edatı.

Eder mi olsa Kādī-zāde
böyle dāmenin irhā
O hey’etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

6. mi:

Gazel 11
Mısra: 4
Soru edatı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsünüde
O çin-i berg-i zībā

ğabğabiñ mı dil-berā
kat kat

7. mi:

Gazel 18
Mısra: 1
Soru edatı.

Haddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā’is
Mānend-i serāy içre o
gül-hāneye bā’is

8. mi:

Gazel 23
Mısra: 10
Soru edatı.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şağn-ı
belāgatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i şab‘ına a‘rec

9. mi:

Gazel 25
Mısra: 1
Soru edatı.

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla nigāhında
Sehāb-ı çerh-i dilde
āteşzār-ı pıç-ā-pıç

10. **mi:**

Gazel 26

Mısra: 3

Soru edatı.

Taň mı cān baħş etse
zāhid rind-i †iřretgāhda
Mürde-i maħmūr olan
mestāne †isādır ķadeħ

11. **mi:**

Gazel 27

Mısra: 2

Soru edatı.

Yokdur derūnuň içre
seniň zāhid infirāħ
Mey içmeyicek hiç ola
mı dilde inřirāħ

12. **mi:**

Gazel 27

Mısra: 9

Soru edatı.

Şayyāda hiç ħarām ola
mı ṭā'ir-i viřāl
Fenniye murġ-ı būse-i
la'liň şehā mubāħ

13. **mi:**

Gazel 29

Mısra: 3

Soru edatı.

Bu mu sebeb
vaķ[i]tinden mi ġidā
aħz eyler
Evc-i †alāda hümā-
perde cemī'ci ervāħ

14. **mi:**

Gazel 33

Mısra: 3

Soru edatı.

Cevf-i ħaṭṭı olsa dilde
ġam mı zulmet-i †āleme
Cemālin ba'd-ez-in
dehre meh-i tābān eder
ol řūħ

15. **mi:**

Gazel 40

Mısra: 9

Soru edatı.

Rengīn ola mı sa'ı ile
hiç naẓm-ı belāġat
Fenniya neřāṭ ola ya bir
vaķt-ı müsā'id

16. **mi:**

Gazel 41

Mısra: 5

Soru edatı.

Menba'ci āb-ı ħayāt olsa
†aceb mi ṭal'atıñ

Ĥoy-ı pākiñ çeşme-i
ħūrřid-i enverden leziz

17. **mi:**

Gazel 43

Mısra: 5

Soru edatı.

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya'ķıl
Seniň la'li lebiň sāķi
mey-i peymāneden
me'hūz

18. **mi:**

Gazel 43

Mısra: 7

Soru edatı.

Müzeyyen olsa zaħmım
penbelerle ġam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me'hūz

19. **mi:**

Gazel 56

Mısra: 7

Soru edatı.

Dil-i bī-çāre baħş etse
†aceb mi şerbet-i la'lin
Ṭabibim fehm eder

derd-i derūnum ṭab‘ı
ḥāzıktır

20. **mi:**

Gazel 58

Mısra: 12

Soru edatı.

Kıl-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ
içre ‘aceb mi Fenniyā

21. **mi:**

Gazel 64

Mısra: 3

Soru edatı.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i
rez ḡam mı sāḳiyā
Maḥbūba şūret ile [ki]
altun bıcaḳlıdır

22. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 1

Soru edatı.

Dilde fikr-i ḥaddi dil-
berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāḡ-ı ümmīd
içre eḡānıñ mı var

23. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 2

Soru edatı.

Dilde fikr-i ḥaddi dil-
berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāḡ-ı ümmīd
içre eḡānıñ mı var

24. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 4

Soru edatı.

Zāhidā şeb-tā-seḫer āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānānıñ mı var

25. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 6

Soru edatı.

Taḫt-ı ebrūda zuhūr
etdi ḫüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ‘uşşāḳıñıñ
ṭuḡrālı fermānıñ mı var

26. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 8

Soru edatı.

Ṭal‘atıñ olsa n’ola
āyine-i ‘Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
‘ālemde aḳrānıñ mı var

27. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 10

Soru edatı.

Ḥāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıḳmadıḳ cānıñ mı var

28. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 12

Soru edatı.

‘Āşıḳa ‘arz etmege
mıhr-i ‘izārıñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir
zerre imānıñ mı var

29. **mi:**

Gazel 71

Mısra: 14

Soru edatı.

Zıb-i silk edip gehī dūr-i
nikātiñ ‘Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
daḫı iḫsānıñ mı var

30. **mi:**

Gazel 84

Mısra: 7

Soru edatı.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

31. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 1

Soru edatı.

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişāli görünmez
o rüzgār mıdır

32. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 2

Soru edatı.

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişāli görünmez
o rüzgār mıdır

33. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 4

Soru edatı.

Ederseñ ‘āleme māh-ı
vişāliñi noqşān
Ṭulū‘-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

34. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 8

Soru edatı.

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

35. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 10

Soru edatı.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şaħn-ı meclisde
Çadeh du‘āsı o dem aña
pāy-dār mıdır

36. **mıdır:**

Gazel 86

Mısra: 12

Soru edatı.

Nihāl-i nazm [u]
belāgatde Es‘adıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i

mazmūnu tāze bār
mıdır

37. **mi:**

Gazel 91

Mısra: 1

Soru edatı.

Meh-i nev mi kaçışñ āyā
ki görüp ‘id ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
gurreye teşbih ederiz

38. **mi:**

Gazel 94

Mısra: 3

Soru edatı.

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çin [ü] Māçine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehī fağfurdur sensiz

39. **mi:**

Gazel 103

Mısra: 1

Soru edatı.

La‘l-i lebiñ mi hıccet-i
vaşla niğiniñiz
Kilk-i kaderi yazdı o
haṭṭ-ı güziniñiz

40. **mi:**

Gazel 112

Mısra: 7

Soru edatı.

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

41. **mi:**

Gazel 113

Mısra: 10

Soru edatı.

Ağyāra edip kūşe-i ebrū
ile imā
Lāyık mı bize kec
niğehiñ ey kad-i ser-keş

42. **mi:**

Gazel 132

Mısra: 9

Soru edatı.

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

43. **mi:**

Gazel 135

Mısra: 10

Soru edatı.

Çand-i nazmım seyr
edip āyīne-i evrākda
Fenniyā gelmez mi çab^c-
ı tūti-i yārāna hāz

44. **mi:**

Gazel 137

Mısra: 9

Soru edatı.

Dürr-i sūhan hiç telef
etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni
yā ne de maḥfūz

45. **mi:**

Gazel 138

Mısra: 3

Soru edatı.

Çulmet-i ğamdan ḥalāş
olsa ‘aceb mi ‘āşıkān
Beyt-i dillerde ḥayāl-i
tal‘atiñ nūr-ı şu‘ā^c

46. **mi:**

Gazel 140

Mısra: 9

Soru edatı.

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ‘aceb
mi
Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabba^c

47. **mi:**

Gazel 151

Mısra: 5

Soru edatı.

Cān-güdāz olsa ‘aceb mi
niğeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri
yakmada mānend-i
Necef

48. **mi:**

Gazel 154

Mısra: 1

Soru edatı.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuk bak
Ey pīr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklık

49. **mi:**

Gazel 156

Mısra: 1

Soru edatı.

Zāhid çatında sübḥa-i
şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoḥsa
çekmege peymānemiz
mi yok

50. **mi:**

Gazel 156

Mısra: 2

Soru edatı.

Zāhid katında sübḥa-i
şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoḥsa
çekmege peymānemiz
mi yok

51. mi:

Gazel 156

Mısra: 6

Soru edatı.

‘Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī
Cān baḥş eder sirācına
pervānemiz mi yok

52. mi:

Gazel 156

Mısra: 8

Soru edatı.

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū‘alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

53. mi:

Gazel 160

Mısra: 5

Soru edatı.

Kūzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ

Nazar et çāh-ı

zeneḥdāniña zemzem
gibisin

54. mi:

Gazel 161

Mısra: 2

Soru edatı.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i ḥāli küçücek

55. mi:

Gazel 161

Mısra: 12

Soru edatı.

Mū-miyānın n’ola
maḥfice der-āgūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli küçücek

56. mi:

Gazel 169

Mısra: 3

Soru edatı.

Mir’āt-ı mücellā gibi şaf
olsa ‘aceb mi
Ruḥsārıña revnaḳ verir
elbette terāşıñ

57. mi:

Gazel 169

Mısra: 9

Soru edatı.

Bir ‘ışḳa mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

58. mi:

Gazel 184

Mısra: 2

Soru edatı.

Bülbül gibi feryād
ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḥ-ı gönçe-i
zībāya mı gitsem

59. mi:

Gazel 184

Mısra: 4

Soru edatı.

Şām-ı ḥaṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La‘liñ işidip ḳand-i
Buḥārāya mı gitsem

60. mi:

Gazel 184

Mısra: 8

Soru edatı.

Ṭanzīr için āyā ki bu
manzūmemi Fennī
Şermī-i sūḥan-perver-i
ğarrāya mı gitsem

61. mi:

Gazel 189

Mısra: 3

Soru edatı.

Ola mı nokşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ‘uşşākın şeci‘yem
bendesiyle inlesin

62. mi:

Gazel 194

Mısra: 14

Soru edatı.

Bāğ-ı sūḥanda mīve-i
mazmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

63. mi:

Gazel 197

Mısra: 3

Soru edatı.

‘Uşşāk-ı hezārānı helāk
etse ‘aceb mi
Yek-naẓrada şad kes
ķapar ol nā-dīde-i cādū

64. mi:

Gazel 205

Mısra: 2

Soru edatı.

Yine dil mā’il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
‘Aceb mi deyr-i ķalbim
içre taşvīr olsa dīvāre

65. mi:

Gazel 210

Mısra: 3

Soru edatı.

İntizārıñla ‘aceb mi alsa
def‘-i remed
Şabr-ı va‘d-i vaşlıñ
eczā-yı devādır
çeşmime

66. mi:

Gazel 213

Mısra: 5

Soru edatı.

‘Aceb mi rūzgāra ḥūkm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

67. mi:

Gazel 217

Mısra: 11

Soru edatı.

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Niğāhı tīr-i ebrūsu
kemānı olmamaķ üzre

68. mi:

Gazel 218

Mısra: 7

Soru edatı.

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Şāhīn gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

69. mi:

Gazel 218

Mısra: 11

Soru edatı.

Mümkin mi güle mişli
anıñ bir daḥı Fennī
Ḥatm oldu sūḥan
Rāğīb-ı vālāda olunca

70. mi:

Gazel 224

Mısra: 8

Soru edatı.

Ḥafice bāde nūş
olduķça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
‘aceb mi sīm ü zersizce

71. mi:

Gazel 232

Mısra: 9

Soru edatı.

Vuşlatıñ āyā ki ma'cūn-
ı cevāhir mi seniñ
Būse-i la'liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

72. mi:

Gazel 234

Mısra: 1

Soru edatı.

Şehir şehir veli pür-tāb
eden cemāliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yā hilāliñ mi

73. mi:

Gazel 234

Mısra: 2

Soru edatı.

Şehir şehir veli pür-tāb
eden cemāliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yā hilāliñ mi

74. mi:

Gazel 234

Mısra: 4

Soru edatı.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naqş-ı dest-māliñ mi

75. mi:

Gazel 234

Mısra: 6

Soru edatı.

Varağ varağ dile şerh-i
hayāl-i haṭṭ-ı ruḥuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
kıl ü kālīñ mi

76. mi:

Gazel 234

Mısra: 8

Soru edatı.

Çızıl kızıl varağ sīnem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i vişāliñ mi

77. mi:

Gazel 234

Mısra: 16

Soru edatı.

Satır satır okuyup şî'r-i
Nehriyi Fennī
Kalem kalem dedi
bevṵāb nev-dilāniñ mi

78. mi:

Gazel 237

Mısra: 1

Soru edatı.

Būsesi ma'cūn-ı kırmız
mı ya la'li-i sāde mi
Berg-i gül mü la'li eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

79. mi:

Gazel 237

Mısra: 3

Soru edatı.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḥāl-i müşğīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

80. mi:

Gazel 237

Mısra: 4

Soru edatı.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḥāl-i müşğīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

81. mi:

Gazel 237

Mısra: 4

Soru edatı.

Dâne-i engûru misket
mi kenâr-ı cāmda
Hâl-i müşgîn-i lebiñ mi
ol habâb-ı bâde mi

82. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 8
Soru edatı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzân-ı ʿışk
Lemʿi kandil-i tehî
zâhirde mi ihfâda mı

83. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 12
Soru edatı.

ʿAkd edip rez-duhterin
rindân ʿişretgâhda
Şimdi ey pîr-i muġân
ʿazmiñ mübârek-bâde
mi

84. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 1
Soru edatı.

Büsesi maʿcûn-ı kırmız
mı ya laʿl-i sâde mi
Berg-i gül mü laʿli eczâ-
yı Hayât-zâde mi

85. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 6
Soru edatı.

Ebruvâniñ meyli Oġ
Meydânıdır ya sîne-çâk
Bu reviş ey tîr-i ġamze
seyr-i Saʿd-âbâda mı

86. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 8
Soru edatı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzân-ı ʿışk
Lemʿi kandil-i tehî
zâhirde mi ihfâda mı

87. **mi:**
Gazel 237
Mısra: 14
Soru edatı.

Fenniyâ lüknet-zebân
ile bu tanzîriñ ʿaceb
Zîver-i manzûm-ı pâk-i
câzim-i üstâda mı

88. **mi:**
Gazel 240
Mısra: 10
Soru edatı.

Meydân-ı lâle-zâr-ı
dilân içre dem-be-dem
ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

89. **mi:**
Gazel 245
Mısra: 12
Soru edatı.

Râʾiz-i vaşf-ı cemâl-i
yâr içre Fenniyâ
Bu sūhan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nâzik gülü

90. **mi:**
Gazel 11
Mısra: 3
Soru edatı.

Şüküfte-ser-i ezhâr-ı
cinân mı bâġ-ı
hüsnuñde
O çîn-i berg-i zibâ
ġabġabiñ mı dil-berâ
kat kat

91. **mi:**
Gazel 245
Mısra: 12
Mi, soru edatı.

Râʾiz-i vaşf-ı cemâl-i
yâr içre Fenniyâ

Bu sūhan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

92. **mi:**

Gazel 126

Mısra: 9

Mi, soru edatı.

Ḍārū-yı rūḥı kılsa telef
ñañ mı Fenniyā
Bu kil-i cism-i köhne vü
milkā-yı bī-ḥaziz

93. **mi:**

Gazel 156

Mısra: 4

"Mi " soru eki.

Cevr ü cefāya lāne-i
fıkr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vīrānemiz mi yok

micmer-i ḥüsn:

1. **micmer-i ḥüsn:**

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik buhurdanı.

Nazar kıl micmer-i
ḥüsnünde gūyā zülfü ol
şūḥuñ
Şu‘ūd eyler hevāya

dūd-ı ‘anber-bār-ı pīç-
ā-pīç

micmer-i sīm:

1. **micmer-i sīm:**

Gazel 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gümüş içinde tütsü

*yakılan bakır yahut
bronzdan küçük
şamdan şeklindeki
aletin adıdır.*

Reşk-āver olup āteş-i
la‘liñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerḳand u Buḥārā

2. **micmer-i sīm:**

Müstezad 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gümüşten

buhurdan.

Şan micmer-i sīm içre
verir meclise hoş-bū
Māverd mi nedir bu

midād-ı cūybār:

1. **midād-ı cūybār:**

Gazel 119

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Akarsuyun
mürekkibi.*

Nice ben Re’fete
tanzīrimi taḥrīr edem
Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş
midād-ı cūybār āteş

midād-ı ḥāme:

1. **midād-ı ḥāme:**

Gazel 58

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kalemin

mürekkibi.

Kil-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ
içre ‘aceb mi Fenniyā

midād-ı la‘l:

1. **midād-ı la‘l:**

Gazel 119

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı mürekkep.

Midād-ı la‘l ile da‘vā-yı
nār-ı ‘ışḳ için seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış
kilk-i ḳudret der-kenār
āteş

midād-ı micbereñi:

1. **midād-ı micbereñi:** -î, -î

Kıt'a 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Buhurluk kalemi.

Ḥaddiñ degildir ey
dehenin ḥāme kıl edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

midād-ı sūziş-i nazmım:

1. **midād-ı sūziş-i**

nazmım: -im

Gazel 110

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Şiirimin yakma,
tesir etme mürekkebi.*

Nice ben yāre nār-ı ʿışkı
taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

midḥat:

1. **midḥatımla:** -im, -la

Kıt'a 2

Mısra: 17

Medhetme, övme.

Oldumsa midḥatımla

çerāğ olmağa sezā

Ver bir mülāzemet beni

etme şehā sipāh

midir:

1. **midir:**

Gazel 1

Mısra: 1

Midir?.

La'liñ midir ṭabībim o

eczā-yı cān-fezā

Bī-māra ḥoy-ı ḥāl-i

ruḥuñ mā-ı hindibā

2. **midir:**

Gazel 73

Mısra: 7

Midir?.

Dil vuşlatıñla na'ra-keş

olsa 'aceb midir

Ḥısn-i ḥaşini feth eden

elbet ezān verir

3. **midir:**

Gazel 236

Mısra: 5

Midir?.

Pīr-i muğān ayağına

çekse 'aceb midir

Bāy u gedāya zāhir

olunca 'alāmeti

4. **midir:**

Gazel 6

Mısra: 3

Soru eki.

Ḥaṭṭ-ı ʿizārı sebze-i bāğ-

ı cinān midir

Şahrā-yı dilde seyr-i

çemen söylerim saña

5. **midir:**

Gazel 18

Mısra: 5

Soru eki.

Viridin midir ol çak çak

āhenk ile zāhid

Āvize be-dest sübḥa-i

şad dāneye bā'is

6. **midir:**

Gazel 60

Mısra: 5

Soru eki.

Zāhid varıp ayağını

öpse 'aceb midir

Pīr-i muğān tekke-i

Cem öz babasıdır

7. **midir:**

Gazel 204

Mısra: 5

Soru eki.

Āgūşa çekse ‘āşık-ı
şeydā ‘aceb midir
Tıfl-ı hayāl-i hālını
seyr-i Bebekde geh

miftāh:

1. miftāh:

Gazel 29

Mısra: 8

Anahtar.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eylediği
Sa‘y-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāh

miftāh-ı zikrin:

1. miftāh-ı zikrin: -in

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zikir anahtarı.

Vaz‘ eden miftāh-ı
zikrin kufı-ı maşūda
Feth eder bāb-ı
gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. miftāh-ı zikrin: -i, -n

Gazel 188

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Zikir anahtarı.

Seherde vaz‘ eden
miftāh-ı zikrin kufı-ı
maşūda
Der-i bāğ-ı cinānı feth
eder bāb-ı tevekkülden

mih:

1. mih:

Gazel 34

Mısra: 1

Çivi.

Tıfl-ı tabbāhım edip
ğamzesin ‘uşşākına mih
Kılmış āmāde o lahm-ı
cigere ālet-i sih

mih[i]r:

1. mih[i]rden: -den

Gazel 219

Mısra: 2

Mihr, güneş.

Baňa ol şeh-süvārım
merhabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirāmlıktan

mihmān olmak idi:

1. mihmān olmak idi: -

mağ, -i, -di

Kaside 1

Mısra: 58

Kelime Tipi: -
Misafir olmak.

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maşadı hāzretiñ olmak
idi anda mihmān

mihre:

1. mihre: -e

Gazel 127

Mısra: 7

1. Güneş. 2. Sevgi.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka‘bedir mefrüz

mih ü kamer:

1. mih ü kamer:

Gazel 150

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Şahn-ı emelde fürkat-ı
vuşlat telef şeref
Mih ü kamer felekde
olurlar halef selef

2. mih ü kamer:

Gazel 174

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gū degil
Şahn-ı felekde mihr ü
kamer rû-be-rû degil

mihr ü meh:

1. mihr ü meh:

Kıt'a 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Hümāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Kudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

mihrāba geçip:

1. mihrāba geçip: -ip

Gazel 219

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mihraba geçmek.

*II. Namaz kılınan yere
yönelme.*

Çanı rindānla hem
bezm-i 'işret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

2. mihrāba geçip: -ip

Kaside 1

Mısra: 73

Kelime Tipi: -

Mihraba geçmek.

*II. Namaz kılınan yere
yönelme.*

Enbiyāya o imām oldu
geçip mihrāba
Bülbül-i kâri-i āyāt-ı
mübîn-i Kur'ān

mihrābı yerinde:

1. mihrābı yerinde:

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mihrabı yerinde. II

*Güzelliğini
kaybetmemiş.*

Ebrüsü n'ola çār ise
mihrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evkātı güzāriş

mihr-i cemāline:

1. mihr-i cemāline: -i, -n, -e

Gazel 235

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin güneşi.

Arz seyirin olsa n'ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

mihr-i cihān:

1. mihr-i cihān:

Kaside 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Cihan, dünya

güneşi.

‘Alemler hākle kılmazdı
teyemmüm tāhir
Başmasa rüy-ı zemīne
kādemiñ mihr-i cihān

2. mihr-i cihān:

Kıt'a 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Cihan, dünya

güneşi.

Ahızına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola
maḥfeline sāyebān

mihr-i 'izār:

1. mihr-i 'izār:

Gazel 71

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağının güneşi II
Sevgilinin yanağının
parlaklığı.*

‘Āşıka ‘arz etmege
mihri-i ‘izārīñ ey şanem
Deyr-i qalbiñ içre kâfir
zerre imānīñ mı var

mihri-i pür-tāb-ı cihān:

**1. mihri-i pür-tāb-ı
cihān:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cihanı aydınlatan
cihan.*

Seyyid-i mefhar-ı
kevneyn resül-ı
şakaleyn
Mihri-i pür-tāb-ı cihān
maṭla‘-ı nūr-ı Yezdān

**2. mihri-i pür-tāb-ı
cihān:**

Kaside 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cihanı aydınlatan
cihan.*

Seyyid-i mefhar-ı
kevneyn resül-ı
şakaleyn

Mihri-i pür-tāb-ı cihān
maṭla‘-ı nūr-ı Yezdān

mihri-i ruḥ:

1. mihri-i ruḥ: -uñ, -dan

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yanak güneşi.

Ḥaṭ merıddir ḥayṭ
zülfüñ vesme rub‘-ı
dā’ire
Rūze-dārān aḥz eder
mihri-i ruḥuñdan irtifā‘

mihri-i ruḥsār:

1. mihri-i ruḥsār: -iñ, -ı

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanak güneşi.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mihri-i ruḥsārīñi ‘arz
eyledigīñ bāde şahīḥ

mıkraż-ı fem-i eşhās:

1. mıkraż-ı fem-i eşhās:

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Şahısların ağız
makası.*

Uzandıqça leb-i dildāra
mıkraż-ı fem-i eşhās
O şem‘-i ḥüsnü yokdur
qorkaram andan dilā
ḥalās

mīl:

1. mīl:

Gazel 170

Mısra: 6

*(Ar.) Mil, çelik
kalem. Göze sürme
çekmeye mahsûs âlet.*

Çeksin nigāh-ı dideñi ol
ḥāk-i pāk ile
Çeşm-i ‘alil-i ‘āşık-ı
zārīñ ‘amīl mīl

2. mīl:

Gazel 170

Mısra: 2

*Nehir yatağındaki
çamur.*

Mışr-ı dil içre Nīl-i
sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ‘ışka oldu
bevāb mīl sīl

milḥ-i dehen:

1. milḥ-i dehen:

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Ağzın tuzu.

Şunma lebiñi milh-i
dehen zāhide sākī
İfsād eder ol la'liñi zīrā
meye şıgmaz

mīl-i mukahhal:

1. mīl-i mukahhal:

Gazel 144

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Sürmeli mil.

O mīl-i mukahhal bir
meşāta luṭf edip
Çek dīdesine kehil-i
siyāh dirīg

milkā-yı bī-ḥazīz:

1. milkā-yı bī-ḥazīz:

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
?

Ḍārū-yı rūḥı kılsa telef
ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü
milkā-yı bī-ḥazīz

mīm:

1. mīm:

Gazel 116

Mısra: 1

*Arap alfabetinin
yirmi dördüncü harfi II
sevgilinin mim harfi
gibi küçük olan ağzı.*

Elif ḳaddiñ dehāniñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar kıl kātib-i ḳudret
saña ta'lim göstermiş

mi'mār:

1. mi'mār:

Gazel 239

Mısra: 12

İmar eden,yapan.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi'mār bulunur mu

mīnā:

1. mīnāniñ:-niñ

Gazel 108

Mısra: 6

Şişe.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma
mīnāniñ kelām-ı ṭa'nı
kes

2. mīnāniñ:-niñ

Gazel 112

Mısra: 6

Şişe.

Zāhidā riş-i dirāziyla
gelip ṭa'n ederek
Çañına ot tıḳma
mīnāniñ yeter dendāne
kes

3. mīnāyi:-y, -ı

Gazel 57

Mısra: 5

*Şarap şişesi II
mineden yapılan veya
mine renginde olan
kadeh.*

Mīnāyı şanma ney gibi
muḥriḳ şadā verir
Pīr-i muḡān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

4. mīnāyi:-y, -ı

Gazel 89

Mısra: 5

*Şarap şişesi II
mineden yapılan veya
mine renginde olan
kadeh.*

Gelince meclis-i şeh-
nāz ile mīnāyı seyr eyle

Nühüfte bûselik kılmak
anıñ kılkuşde kârıdır

mînâdan:

1. **mînâdan:**

Gazel 72

Mısra: 9

Şişe, cam, şarap

şişesi.

Câm-ı Cem menkâbesin
diñle gelip mînâdan
Tûti-i mâh şük[ü]r
meclise efsâne yapar

mînâ-yı ʿışk:

1. **mînâ-yı ʿışk:**

Gazel 65

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşk şişesi, kadehi.

Mey-i mecâzı süzünce
sifâl-i taḥkîke
Lisân-ı ḥâl ile mînâ-yı
ʿışk kılkuş eder

mînâ-yı rakîb:

1. **mînâ-yı rakîb:**

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rakibin kadehi.

Setr-i dâmen eyleyip
destinde mînâ-yı rakîb
Kânde mey nûş eylesem
âh yâr ile tenhâ biter

minber:

1. **minber:**

Gazel 98

Mısra: 3

*Camilerde hatibin
çıkıp hutbe okuduğu
merdivenli kürsü.*

Ḥaṭîb-i ʿışkı gör kim
üstühvânım eyleyip
minber
Nüzûl eyler ser-i bâlâya
ol şeydâ çıkar çıkmaz

minkâr-ı ser-i şâne:

1. **minkâr-ı ser-i şâne:**

Gazel 137

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Tarağın ucundaki
gaga.*

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḥunda
Büy-ı ḥaṭı minkâr-ı ser-
i şânedede maḥfûz

min-vech:

1. **min-vech:**

Gazel 78

Mısra: 7

*Bir bakımdan, bir
yönden.*

Düşse mirʿât-ı meye
İskenderâsâ min-vech
Âb-ı ḥayvân içre zâhid
şûret-i insân olur

miʿrâc:

1. **miʿrâcından:** -i, -n, -
dan

Kaside 1

Mısra: 125

*Yükseliş, göğşe
çıkma // yücelme.*

N'ola ihdâʿ-i tuḥaf
eylese miʿrâcından
Kaʿbeden gelse verir
dostuna ḥacı fincân

2. **miʿrâcınıñ:** -i, -nıñ

Kaside 1

Mısra: 56

*Yükseliş, göğşe
çıkma // yücelme.*

Ṭıflveş bî-edeb olma
yeter ey kilk-i raḡam
Eyle miʿrâcınıñ
esrârında ʿayân

mirʿât:

1. **mir'āta: -a**

Gazel 114

Mısra: 3

Ayna.

Ne hikmetdir kamu

eşyayı bir mir'āta

İskender

Tahayyül eyleyip bi'l-

cümle müstevfā

şığındırmış

2. **mir'āta: -a**

Gazel 159

Mısra: 12

Ayna.

Fenniyā ol kāmēt-i yāri

ser-ā-pā resm edip

Ṭab^c-ı Hātifle dili

mir'āta iḳdām eyledik

mir'āt-ı cemāl:

1. **mir'āt-ı cemāl:**

Gazel 120

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Güzellik aynası, yüz
güzelliğinin aynası.*

Felekde rû-be-rû

olduḳça mir'āt-ı

cemālinde

Niḳābın ref'edip ol

māh-ı tābānı

utandırmış

mir'āt-ı dil:

1. **mir'āt-ı dil: -den**

Gazel 171

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Vaşlıñ 'arz etmez iseñ

mir'āt-ı dilden ey perī

Ḥüsnuñe aḡyār ḡayrān

olsa da māni^c degil

mir'āt-ı dilde:

1. **mir'āt-ı dilde: -de**

Gazel 183

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Mā-sivāyı terk eden şol

kimse de ḡam

görmedim

Şāf olan mir'āt-ı dilde

jeng-i mübhem

görmedim

mir'āt-ı dili:

1. **mir'āt-ı dili: -i**

Gazel 231

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Verme mir'āt-ı dili sen

ol büt-i tersālara

'Aks-i vech ile ḡabūl

etmez maḡabbet şirketi

mir'āt-ı ḡalb:

1. **mir'āt-ı ḡalb:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Men 'aref sırrın edip

mir'āt-ı ḡalbinde 'ayān

Kenz-i lā-yefnāsımı luḡf

u 'atā ḡıldı baña

mir'āt-ı ḡalb-i pāk:

1. **mir'āt-ı ḡalb-i pāk:**

Gazel 73

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kalbin temiz
aynası.*

Āh eylemem nigārıma

ben bi'l-muvācehe

Mir'āt-ı ḡalb-i pākine

şāyed ṭuman verir

mir'āt-ı mazmūnu:

1. **mir'āt-ı mazmūnu: -u**

Gazel 230

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Mazmun aynası.

Hezārān dilleri hayrān
eder bu maṭla‘ı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şirīn-
femiñ mir‘āt-ı
maẓmūnu

mir‘āt-ı mey:

1. **mir‘āt-ı mey:**

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Meyin aynası
(*kadeh*).

Düşse mir‘āt-ı meye
İskenderāsā min-vech
Āb-ı hayvān içre zāhid
şüret-i insān olur

mir‘āt-ı mücellā:

1. **mir‘āt-ı mücellā:**

Gazel 169

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Parlak ayna.

Mir‘āt-ı mücellā gibi şaf
olsa ‘aceb mi
Ruḥsārīña revnaḫ verir
elbette terāşīñ

mir‘āt-ı nikātına:

1. **mir‘āt-ı nikātına:** -ı, -
n, -a

Kaside 1

Mısra: 94

Kelime Tipi: -
İncelikler aynası.

Va‘z edip kürsiye çıkdı
o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mir‘āt-ı nikātına
Mesīḫi hayrān

mir‘āt-ı taḥayyül:

1. **mir‘āt-ı taḥayyül:** -de

Gazel 165

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Hayal aynası.

Sikenderveş cihāni
gezme mir‘āt-ı
taḥayyülde
Cemāsā sāgar-ı billūra
meyl et şafvet isterseñ

mir‘at-ı vech-i yār:

1. **mir‘at-ı vech-i yār:**

Gazel 148

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüz
aynası.

Mir‘at-ı vech-i yār ile
Luṭfide Fenniyā

Güftāra geldi ṭūṭi-i güyā
taraf taraf

mirriḫ:

1. **mirriḫ:**

Gazel 34

Mısra: 6

Mars gezegeni.

Görse encüm gibi bir
ḫālını ruḥsārında
Reşk ederdi aña bī-
şübhe felekde Mirriḫ

mırveş:

1. **mırveş:**

Gazel 118

Mısra: 8

Bey gibi, emir gibi.

Baḫş edip ‘uşşāḫına
tīmār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mırveş

misāl:

1. **mişāli:** -i

Gazel 245

Mısra: 4

Benzer; eş, denk.

Fetḫ olunmaz bir
ṭılsım-ı müşkil-i
āmādedir

Dağme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

2. mişāli: -i

Gazel 86

Mısra: 2

*1. Örnek olarak
alınabilen, gösterilen
şey, örnek; 2. Benzer.*

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā mişāli görünmez
o rüzgār mıdır

misāli:

1. mişāli:

Gazel 148

Mısra: 5

*Gibi, benzer
şekilde.*

Bülbül mişāli başladı
gülşende ıışık ile
Rindān-ı bezme kulkul-ı
mīnā taraf taraf

2. mişāli:

Gazel 245

Mısra: 4

*Gibi, benzer
şekilde.*

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i

āmādedir
Dağme-i vuşlatda
ejderhā mişāli kākülü

misiñ:

1. misin:

Gazel 167

Mısra: 1

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Ey dil o sürh-i ʿarīza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

2. misin:

Gazel 167

Mısra: 2

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Ey dil o sürh-i ʿarīza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

3. misin:

Gazel 167

Mısra: 4

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Gerdende dāne dāne
görüp hāl-i ʿanberin

Kāfūr içinde hābbe-i
fūlül demez misin

4. misin:

Gazel 167

Mısra: 6

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Bāğ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içinde
karanfül demez misin

5. misin:

Gazel 167

Mısra: 8

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Cān bahş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrīf edince meclise
kulkul demez misin

6. misin:

Gazel 167

Mısra: 10

*İkinci tekil şahıs
soru.*

Bāğ-ı sūhanda nazmıma
bülbül demez misin

Ḥvānde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenniyā

7. misifñ:

Gazel 4

Mısra: 3

*İkinci teklik şahıs
soru edati.*

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn hoş-süḥan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

misket:

1. misket:

Gazel 237

Mısra: 3

Bir cins elma.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḥāl-i müşgīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

misl:

1. misli: -i

Gazel 218

Mısra: 11

*1. Örnek olarak
alınabilen, gösterilen
şey, örnek; 2. Benzer.*

Mümkin mi güle mişli
anıñ bir dağı Fennī
Ḥatm oldu süḥan
Rāğīb-ı vālāda olunca

misli:

1. misli:

Gazel 161

Mısra: 7

Benzer, kat.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sīnemde
uyutdum o ğazāli
küçücek

misl-i āb-ı çāh:

1. misli-i āb-ı çāh:

Kit'a 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Su kuyusu gibi.

Ḥaddiñ degildir ey
dehenin ḥāme kıl edeb
Setr et midād-ı
micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

misl-i çin-i ebrū:

1. misli-i çin-i ebrū:

Gazel 81

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kaşın kıvrımı gibi.

Fenniyā pergār-ı
tanzīrimle nazm-ı
Sırrıye

Ḥüsn-i ḥaṭṭ ser-levḥa
mişl-i çin-i ebrū çevrilir

misl-i gülbāng-ı ceres:

1. misli-i gülbāng-ı ceres:

Gazel 112

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Çan tekbirlerine,
seslerine benzer.*

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

misl-i ḥabāb-ı şabun

uçar:

1. misli-i ḥabāb-ı şabun

uçar: -ar

Gazel 149

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sabun kabarcığı
gibi uçmak.*

Fenni bī-şübhe uçar
mişl-i ḥabāb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
süḥan-efsāneye üf

misl-i hadid:

1. **misl-i hadid:**

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Demir gibi.

Nār-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nā-hālişi
Maḥv kıl tiz-āb-ı
ḥıṣmıñla anı misl-i
hadid

misl-i hız[ı]r ilyās:

1. **misl-i hız[ı]r ilyās:**

Gazel 110

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hızır ve İlyas'a

benzer, eş.

Yem-i giryāna gark
olmazdan aqdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize misl-i Hız[ı]r İlyās

2. **misl-i hız[ı]r ilyās:**

Muhammes 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Hızır ve İlyas'a

benzer, eş.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize misl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkün o şāha
resm edip ʿarz eylemek
hāli

misl-i mäh:

1. **misl-i mäh:**

Kıt'a 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mehtabın

benzeri, eşi.

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā'im Ḥudā eẖzün ede
ʿömrün
Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend misl-i mäh

misl-i mizān:

1. **misl-i mizān:**

Kaside 1

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

Mizan gibi.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü'lü'
Rüy-ı arza o nüzül
eyledi misl-i mizān

misl-i mücessem:

1. **misl-i mücessem:**

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Cisimleşmiş gibi.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sük-ı emelde misl-i
mücessem yapar yıkar

misl-i sikender-cihān:

1. **misl-i sikender-cihān:**

Gazel 236

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dünyayı alan

İskender gibi.

Üstādıma ki misl-i
Sikender-cihān olup
Nazmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

misl-i zimām al:

1. **misl-i zimām al:**

Müstezad 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Dizgin gibi olmak.

İkdā'-ı vişālin yediñe
misl-i zimām al
Yemle anı tenhā

mısr:

1. **mışr:**

Gazel 78

Mısra: 2

A. Mısır, ÷lke adı.

ılmayan ey dil
te'ehh÷l şanma b÷-
'÷nvān olur
'Āleme řāh-ı S÷leymān
Mışr ol sultān olur

2. **mışr:**

Gazel 239

Mısra: 10

A. Mısır, ÷lke adı.

Dil dest-i münādide
gezer Y÷sufveş lik
Mışr içre 'aceb anı
řarīdār bulunur mu

mışr-ı dil:

1. **mışr-ı dil:**

Gazel 170

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gön÷l Mısır.

Mışr-ı dil içre Nīl-i
sirişkim sebīl bil
şeh-rāh-ı 'ışka oldu
bevāb mīl sīl

2. **mışr-ı dil:**

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gön÷l Mısır; gön÷l
÷lkesi.*

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile hoş-bū aar
Seyl-i yārān-ı viřāliñ
eylemez cānā řuhūr

3. **mışr-ı dil:**

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gön÷l Mısır; gön÷l
÷lkesi.*

Mışr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
řūř
Eşk-i çeşmimde iek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

mışr-ı 'ışk:

1. **mışr-ı 'ışk:**

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşk Mısır'ı. II Aşk
÷lkesi.*

Mışr-ı 'ışk içre dili şabs
etmesin ol řāh-nāz
Y÷sufam āh-ı

zenāřdānında ser-
gerdān olur

mışr-ı vaşl:

1. **mışr-ı vaşl: -a**

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın Mısır
÷lkesi.*

N'ola āh-ı

zenāřdānında dil şabs-i
medīd olsa
Mu'azzez Mışr-ı vaşla
bendesin sultān eder ol
řūř

**mıřtar-ı mecmū'a-i řab'-
ı şi'ri:**

1. **mıřtar-ı mecmū'a-i**

şab'-ı şi'ri:

Gazel 99

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*şiir kabiliyetinin
toplandığı mecmuanın
satır izgisi.*

Fenniyā mıştar-ı
mecmū'a-i řab'-ı ři'ri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı
Aresinden biliriz

mīve-i ḥāşiyet-i naḥl-i pinhān:

1. mīve-i ḥāşiyet-i naḥl-i pinhān:

Kaside 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Gizli fidanın özel

meyvesi.

Sensin ol ravza-i
ḥasretgeh-i ḳalb-i
ümmet
Sensin ol mīve-i
ḥāşiyet-i naḥl-i
pinhān

mīve-i maḳşūdu:

1. mīve-i maḳşūdu: -u

Gazel 218

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Maksat, istek

*meyvesi, ulaşılmak
istenen şey.*

Naḥl-i emel üzre heves-
i ḥāma düşenler
‘Ömrün çürüdür mīve-i
maḳşūdu bulunca

mīve-i maẓmūnu:

1. mīve-i maẓmūnu: -u

Gazel 194

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Mazmun meyvesi.

Bāğ-ı sūḥanda mīve-i
maẓmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

miyān:

1. miyān:

Gazel 220

Mısra: 5

Bel.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āğüş-ı vuşlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū
ḥvāba varsın pister
isterse

2. miyānında: -ı, -n, -da

Gazel 231

Mısra: 4

Ara, orta.

Nefy ü işbāt-ı Necefle
baḥş edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu
miyānında ḥayāl-i
diḳḳati

3. miyānında: -ı, -n, -da

Gazel 63

Mısra: 5

Orta.

Temāşā ḳıl o şāhıñ
ḥançer-i pāki
miyānında
Bir āb-ı şāfdır güyā aḳar
‘ayn-ı kemerdendir

4. miyānına: -ı, -n, -a

Gazel 235

Mısra: 3

1. bel, kemer yeri,

2. orta.

Cüyān olur miyānına
ḳıldıḳça nazar
Bir āb-ı şāfdır kemeri
içre ḥançeri

5. miyānın: -ı, -n

Gazel 20

Mısra: 8

Vücadun orta yeri,

*bel II sevgilinin ince
beli.*

Celāliden nazīre isteyip
bu nazmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ḳoc

6. miyānı: -ı

Gazel 217

Mısra: 6
Ara, orta II bel.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbîh
Beli ben de hayāl etdim
miyānı olmamak üzere

miyān giryesinden:

1. **miyān giryesinden:** -n,
-den

Kıt'a 10
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Ortalık ağlaması.

O şavt ile edip āgāze-i
ninniye ey dāye
Miyān giryesinden ol
niğāre ba‘iṣ-i ḥvāb ol

miyān-ı güft ü gūda:

1. **miyān-ı güft ü gūda:** -
da

Gazel 188
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Dedikodu
arası/dedikodu
esnasında.

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaḳ[i]t kıl u kāl
eyler
Necefle mū-miyānıñ

seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

miyān-ı sâ‘at-i vaşl:

1. **miyān-ı sâ‘at-i vaşl:**

Gazel 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma saatinin
arasında.

Ṭolaşdıḳça zihāsā dil
miyān-ı sâ‘at-i vaşla
O rakkaş ile çerḥ için
olur aḡyār-ı pîç-ā-pîç

mizāb-ı zebān-ı ‘allāme:

1. **mizāb-ı zebān-ı**

‘allāme:

Gazel 100

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allamenin
dilindeki su oluḡu.

Seyl-āb-ı zülāl-ı sūḥan-ı
naẓm-ı belāḡat
Mizāb-ı zebān-ı
‘allāmeye şıḡmaz

mizāc:

1. **mizāca:** -a

Gazel 17

Mısra: 5

Ar. Tabiat, huy.

Besdir mizāca ḥāl-i
‘araḳ-riziñ ey ṭabîb
Buhrān-ı ‘ışka mā-ı ter-
i hindibā ‘abeş

mizāc-ı devleti:

1. **mizāc-ı devleti:** -i

Kaside 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Devletin tabiatı.

Ḥāzıḳ-ı cān gibi fehm
etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem kıldı seni
kevne şehenşāh-ı cedîd

mizān:

1. **mizān:**

Kıt'a 8

Mısra: 10

Ar. 1. Terazi. 2.

Terazi mahalli. 3. Dâire-
i mintakatü'l-bürûc
üzerinde bir burçtur ki
sünbüle ile akrep
burçları beyninde vâki'
olarak şemsin ona
duhûlü eylülün
dokuzuna tesadüf eder.

4. Ameliyyât-ı

hesâbiyyenin doḡru
olup olmadıḡını
anlamak için başkaca
yapılan hesap.

O mäh-ı hüсне Keyvân-ı
felekde Müşterî seyr et
Eder âvîze aḥz-ı nūr
içün şeb-tâ-seḥer mîzân

2. mîzân:

Gazel 16

Mısra: 3

Mîzan, terazi, ölçü.

Eṭrâfı fiten başdı ağıp
gitmede mîzân
Halk düşdü boğaz
derdine dirhemde
ḥavâdiş

mızrâğ oynadır:

1. mızrâğ oynadır: -ır

Murabba 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Mızrak oynatmak.

Şâ'irân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahn-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

mu:

1. mu:

Gazel 29

Mısra: 3

Soru eki.

Bu mu sebeb
vaḥ[i]tinden mi gîdâ
aḥz eyler
Evc-i 'alâda hümâ-
perde cemî'c-i ervâḥ

2. mu:

Gazel 68

Mısra: 9

Soru eki.

Hüsn-i ḥatt taḥrîr ile
rengîn olur mu Fenniyâ
Zîver-i maзмün ile
eş'âr kendin gösterir

3. mu:

Gazel 73

Mısra: 3

Soru eki.

Mû deñlü yoḡ mu
ruḥşatıñ ey ğamze
dillere

Mağlûp olunca Müslime
kâfir imân verir

4. mu:

Gazel 145

Mısra: 1

Soru eki.

Hîç mey-âşâma olur mu
'ıyş-ı maḥfide yasâğ
Bûs-ı la'liñçün

bez[i]mde sâḳiyâ vardır
mesâğ

5. mu:

Gazel 191

Mısra: 4

Soru eki.

Çeşminde niçe dem ki
olup mûr-ı dil mekîn
Ceyş-i medîde yoḡ mu
rehâ engübîneden

6. mu:

Gazel 194

Mısra: 2

Soru eki.

Teslîm-i câna yâr-ı
güzîni olanlarıñ
Zâyi' olur mu naḡdi
emîni olanlarıñ

7. mûlaruñ: -laruñ

Gazel 129

Mısra: 2

Saç.

Dü-mışra'c-ı şî'r-i
mevzûn-ı ebrûlarıñ
rabbâṭ
Celî yazmış anı levḥ-i
cemâle mûlaruñ ḥattâṭ

8. mū:

Gazel 77

Mısra: 8

Ayva tüyleri.

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḥar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

9. mu:

Gazel 5

Mısra: 7

Soru edatı.

Çapul mu eder şahn-ı
ḥayālimde o şahıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ʿaqlımı yağmā

10. mu:

Gazel 15

Mısra: 5

Soru edatı.

Hıç gevher-i iʿṭāya gedā
kādir olur mu
Baḥş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

11. mu:

Gazel 16

Mısra: 1

Soru edatı.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yok mu
bu ʿālemde ḥavādiş
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḥavādiş

12. mu:

Gazel 103

Mısra: 10

Soru edatı.

İlkā-yı toḥm sırr-ı
mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

13. mu:

Gazel 239

Mısra: 1

Soru edatı.

Āyā bize bir Hızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

14. mu:

Gazel 239

Mısra: 2

Soru edatı.

Āyā bize bir Hızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

15. mu:

Gazel 239

Mısra: 4

Soru edatı.

Bu nevm-i teğāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

16. mu:

Gazel 239

Mısra: 6

Soru edatı.

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

17. mu:

Gazel 239

Mısra: 8

Soru edatı.

Yağım eridi āteş-i
laʿliñle benimde
Cismim gibi bir şemʿ-i
ziyādār bulunur mu

18. mu:

Gazel 239

Mısra: 10

Soru edatı.

Dil dest-i münādide
gezer Yūsufveş lik
Mışr içre ‘aceb anı
ḥarīdār bulunur mu

19. **mu:**

Gazel 239

Mısra: 12

Soru edatı.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağa
mi‘mār bulunur mu

20. **mu:**

Gazel 240

Mısra: 12

Soru edatı.

Müflislik ile düşme
vaḳfa ŝūfiyā
Teŝhīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

21. **mū:**

Gazel 56

Mısra: 4

(Sevgilinin) saç teli.

Lebin taṭbīk edip faḥr-i
Süleymān ile o ŝāhīn
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farḳı
muṭābīḳdır

mū deñlü:

1. **mū deñlü:**

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıl kadar. II Çok az.

Mū deñlü yok mu
ruḥṣatıñ ey ğamze
dillere
Mağlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

mū miyānına:

1. **mū miyānına:** -ı, -n, -a

Gazel 198

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kıl gibi ince olan

bel.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl için ol māhı gör
Mū miyānına ŝināver
bend edip iki kedū

mu‘abbir:

1. **mu‘abbir:**

Gazel 242

Mısra: 8

Rüya tabir eden.

Ḳatl edip ‘uŝṣāḳını
rü’yāda ammā ba‘d-ez-

in

Vuşlat ile ol mu‘abbir
ḥüsn-i ta‘bīr eyledi

mu‘aḳkad:

1. **mu‘aḳkad:**

Gazel 97

Mısra: 7

Ince ve müşkil

*olan, zor anlaşılan söz;
ukdeli, düĝümlü.*

Mu‘aḳkad etmede
başdan çıkar deyü
dā’im

Ḥaṭā edip o perī çin-i
perçemin ṭaramaz

mu‘ammā:

1. **mu‘ammāāsā:** -āsā

Gazel 173

Mısra: 9

Anlaşılmayan,

*bilinmeyen şey,
bilmece.*

Fenniyā şundu

mu‘ammāāsā

Sūḥan-ı nükre-i Fethī

müşkil

mu‘ammer ola:

1. **mu‘ammer ola:** -a

Kıt’a 7

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Uzun ve mutlu bir hayat sürmek.

Hağ ede ʿömrin mezîd-i
rifʿatla ser-medîd
Muʿammer ola ol reşîd
âhîri vü evveli

muʿanber:

1. muʿanber:

Gazel 227

Mısra: 6

(Ar.) Amber

kokulu.

Hoşâ bir deste
sünbüldür ki şan bir
sîm-sifâl içre
Açılmış ol muʿanber
büy-ı perçem tâzededen
tâze

muʿarîz:

1. muʿarîz:

Gazel 128

Mısra: 4

Karşı gelmek.

Hüsn-i hağın ağıyâr ile
bahş etmede ʿuşşâk
Elbette olur ders-i
menâşibda muʿarîz

2. muʿarîz:

Gazel 128

Mısra: 8

Karşı gelmek.

Ben bahş ederem nakd-
i dil ü cânı o yâre
Meşkük eder ol vaʿdini
ʿuşşâka muʿarîz

muʿazzez:

1. muʿazzez:

Gazel 33

Mısra: 8

Çok aziz.

*muhterem. çok sevgili,
kıymettâr,
izzetlendirilmiş.*

N'ola çâh-ı
zenahdânında dil habs-i
medîd olsa
Muʿazzez Mısr-ı vaşla
bendesin sulţân eder ol
şüh

mubâh:

1. mubâh:

Gazel 27

Mısra: 10

*İşlenmesinde sevab
ve günah olmayan şey.*

Şayyâda hîç harâm ola
mı tãʿir-i vişâl

Fenniye murğ-ı büse-i
laʿliñ şehâ mubâh

mübârek-bâd:

1. mübârek-bâde:-e

Gazel 237

Mısra: 12

F. Kutlu olsun,

mübârek olsun.

ʿAğd edip rez-duğterin
rindân ʿişretgâhda
Şimdi ey pîr-i muğân
ʿazmiñ mübârek-bâde
mi

mübâyâʿ:

1. mübâyâʿindandır:- indandır

Gazel 50

Mısra: 2

1. Satın almak. 2.

Biat etmek.

ʿArūs-ı bâde cihânîñ
şevâʿiʿindendir
Şîrâ-yı vuşlatı ʿaşrıñ
mübâyâʿindandır

mübtedâ:

1. mübtedâyâ:-y, -a

Kıt'a 10

Mısra: 9

*Arabçada isim
cümlesinde fâilin*

bulunduğu kısım, bu, isimden veya isim yerine geçen fiilden de olabilir.

Haber ver mübtedāya
şerh edip ma'nā-yı
mağşūdı
Binā-yı şarf u naḥv
vākıf-ı tefsir ü i'rāb ol

2. mübtedā: -i

Gazel 3

Mısra: 2

1.Ar. Kelâmın başı olan kelime, "haber" mukabili. Meselâ "mektup geldi" kelâmında "mektup" kelimesi mübtedâ, "geldi" kelimesi haberdir.) 2. Başlangıç, baş.

Besmeleyle başla gel
taḫrîr-i eş'âra dilâ
Ver haber remz-i
me'anîden bedî'i
mübtedâ

3. mübtedâlara: -lar, -a

Gazel 207

Mısra: 8

*Yeni başlayan. II
Arapçada isim cümlesinde fâilin*

bulunduğu kısım, bu, isimden veya isim yerine geçen fiilden de olabilir.

Şerh eyleyip ḥayāl-i
ḥatıñ dil varak varak
Verir rüsüm-i 'ilmi
haber mübtedâlara

4. mübtedādan: -dan

Gazel 139

Mısra: 3

Sözün başındaki kelime.

Mübtedādan haber al
ḳā'ide-i ma'nāyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma'nen merfū'

mübtelâ:

1. mübtelâdır: -dır

Gazel 31

Mısra: 6

*İptilâlî, düşkün II
Aşık.*

Döküp ol ḥân-ḳāh
şiddet-i vaḳt-i şitâ için
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-'acüze
mübtelâdır yah

2. mübtelâ:

Gazel 241

Mısra: 8

Düşkün II alışkın.

Ne sevdâdır bu kim
vaşşâf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil bırakmaz
mübtelâ mār-piç-i
gurğuru

mücâvir oldu:

1. mücâvir oldu: -du

Gazel 243

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Komşu olmak.

Mücâvir oldu gönül
Ka'be-i vişâliñde
Ṭavāfa sa'y ederiz isr-i
şafâdadır şimdi

müceb-i hikmet-i lâ-

yüs'elü:

1. müceb-i hikmet-i lâ-yüs'elü: -ü

Gazel 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
"Yaptığından

*sorumlu tutulamaz." (Kur'an, Enbiyâ 21:23)
in hikmetinin gerektirdiği.*

Müceb-i hikmet-i lâ-
yüs'elü ammâ yef'alü
Nâ-peder kevine
Mesîhâyı getirdi fettâh

mücessem al:

1. mücessem al:

Gazel 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Cisimlenmek,
cisme bürünmek.

Ayağına müsâvi rakş
içün bint-i reziñ sâkî
Sezâdır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

mücessem eyleyip:

**1. mücessem eyleyip: -y,
-ip**

Muhammes 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -
Cisim vermek;
gözle görülür, elle
tutulur hâle getirmek.

Mücessem eyleyip
mânende-i İslâmbol-ı
şânî
Ne deñlü ihtirâz etsem
yanar bā-hük-m-i
Rabbânî

mu'cize:

1. mu'cizeyi: -y, -i

Kaside 1

Mısra: 39

Hârikulâde hal ve
davranış.

Feth edip mu'cizeyi
genc-i mu'talsamâsâ
İki şakq oldu parmağıñ
ile mâh-tâbân

müço:

1. müço:

Müstezad 3

Mısra: 1

Gemici çırağı.

Çıçdan açalım yelkeni
ey müço fırişka
Çekdirme firâka

2. müço:

Müstezad 3

Mısra: 19

Gemici çırağı.

Çıçdan açalım yelkeni
ey müço fırişka
Çekdirme firâka

müctehidâsâ:

1. müctehidâsâ:

Kıt'a 5

Mısra: 6

Müctehit gibi.

Fünün-ı 'ilm-i Şettâyı
n'ola şerh etse ser-tâ-pâ
Ki tedrîs-i fıkhıhda
müctehidâsâ imâm oldu

müdellet:

1. müdellet:

Kıt'a 1

Mısra: 21

Ar. Delil ile sabit.
müdelleten: Müdellet
olarak.

Müdellet 'âleme târihi
bedir Fenniyâ râhat
Erişdi şulh ile sulţân
Süleymân geldi
dünyâya

2. müdelletdir: -dir

Kıt'a 8

Mısra: 13

Ar. Delil ile sabit.
müdelleten: Müdellet
olarak.

Mürür ile velî olmasına
ceddi müdelletdir
Hayâtında vefâtın bildi
luţf-ı Aşmed-i Bî-cân

müderriş-i ‘âlim ü fâzil:

1. müderriş-i ‘âlim ü fâzil:

Kıt'a 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bilgili ve erdemli

müderriş.

Bināya şarf edip zer gibi
zihnin erdi maşşūda
Müderriş-i ‘âlim ü fâzil
mü’ellif-i şāriḥ-i eşbāh

mudḥik:

1. mudḥik:

Gazel 21

Mısra: 9

Güldürücü, tuhaf.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtī kıt decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
mudḥik imiş meger

mudur:

1. mudur:

Gazel 16

Mısra: 6

Soru edatı.

Dil sīne-i cānāne girip
çıkıdı be-ḥikmet

Cennetde ‘aceb yok
mudur Ādemde ḥavādiş

mü’ellif-i şāriḥ-i eşbāh:

1. mü’ellif-i şāriḥ-i eşbāh:

Kıt'a 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Değerli yorumların

yazarı.

Bināya şarf edip zer gibi
zihnin erdi maşşūda
Müderriş-i ‘âlim ü fâzil
mü’ellif-i şāriḥ-i eşbāh

**müfahḥim-i fā’ikü’l-
eşbāh:**

**1. müfahḥim-i fā’ikü’l-
eşbāh:**

Kıt'a 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akranlarından

üstün olan.

Sühān-dān-ı belāgat
hem-zebān-ı Şā’ib ü
‘Örfi

Sebaḥ-āmüz-ı sübyān ü
müfahḥim-i fā’ikü’l-
eşbāh

müferriḥ-i nev-zemīni:

**1. müferriḥ-i nev-
zemīni:-i**

Gazel 222

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Fennî’nin yeni

*zeminli gazelinin
rahatlatması.*

Bu müferriḥ-i nev-
zemīni Fenniyā ‘arz
eyleyip
Zümre-i ‘irfān
buyursun söyle Sa‘d-
ābādıma

müfid ü muhtaşar kıl:

1. müfid ü muhtaşar kıl:

Gazel 138

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Faydalı ve öz kıl. II

*Müfit ve Muhtasar adlı
kitaplar gibi yap.*

Olmasın nazmın
Muṭavvel bā’iş-i renc-i
şudā‘

Sen Müfid ü Muhtaşar
kıl Fenniyā eş‘arını

müflis:

1. müflislik:-lik

Gazel 240

Mısra: 11

İflâs eden, parasız

*pulsuz kalmış,
sermayesini kaybetmiş.*

Müflislik ile düşme
vaqfa şūfiyā
Teshīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

2. müflis:

Gazel 152

Mısra: 10

İflas eden.

Nemā verme yeter
naqd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

müfti-i enām oldu:

1. müfti-i enām oldu: -du

Kıt'a 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İnsanların müftüsü

*olmak. II Şeyhülislâm
olmak.*

Ehāli şükr edip der
Fenniyā tārīhini gūş et
Revā Hāḡ beldeye
‘allāme müfti-i enām
oldu

müfti-i rodosçuk:

1. müfti-i rodosçuk:

Kıt'a 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rodosçuk müftüsü.

Be-nām-ı Muştafā
Seyyid Efendi āl-i t̄ahir
kim

O müfti-i Rodosçuk
fāzıl-ı ‘allāme-i āgāh

muğ-beçe:

1. muğ-beçede: -de

Gazel 77

Mısra: 8

*Meyhaneci çırağı;
saki II sevgili.*

Cisini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḡar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

2. muğ-beçeyi:

Gazel 151

Mısra: 10

*Meyhaneci çırağı;
saki II sevgili.*

Zāhid ‘aqlın şaşırıp
zühdi perīşān etdi
Şahn-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kāse be-kef

3. muğ-beçe:

Gazel 184

Mısra: 5

*Mecusi çocuğu II
meyhaneci çırağı.*

Yıkdıñ dil-i vīrānemi ey
muğ-beçe senden
Şekvāya ‘aceb ḡazret-i
‘īsāya mı gitsem

4. muğ-beçe:

Müstezad 3

Mısra: 13

*Mecusi çocuğu II
meyhaneci çırağı.*

Sini şīn oğur muğ-beçe
ol tıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

muğlāb:

1. muğlāb:

Gazel 178

Mısra: 6

Bir çeşit şurup.

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey ḡazık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

muḡakkak:

1. muḡakkakdır: -dır

Gazel 43

Mısra: 2
*Tahkîk olunmuş,
doğruluğu anlaşılmış,
belli, müspet.*

Değil şem' âteş-i 'ışık-ı
dil-i pervâneneden
me'hûz
Muhaqqakdır denir
'uşşâka cânâneneden
me'hûz

muḥâl:

1. muḥâl:

Gazel 4

Mısra: 2

*Gerçekleşmesi
mümkün olmayan,
imkansız.*

Ḥaṭ-âver olsa la'lin
baḥş eder ol nev-bahâr
ammâ
Bahâr mevsimi gül-nâra
şab[ı]r etmek muḥâl
ammâ

muḥâlif yürür:

1. muḥâlif yürür:-r

Gazel 186

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tersine gitmek.

'Akrab-i sâ'at devvâre
çerḥ-i kec-rev

Heb muḥâlif yürür
'uşşâka o pergârından

muḥallâ:

1. muḥallâdır:-dır

Gazel 110

Mısra: 8

*Süslenmiş,
donatılmış, tezyin
edilmiş.*

Derûn-ı 'âşık-ı rindânı
beyt-i sâde zannetme
Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudûru'n-nâs

2. muḥallâdır:-dır

Muhammes 1

Mısra: 19

*Süslenmiş,
donatılmış, tezyin
edilmiş.*

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudûrü'n-nâs
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı ḥalk eylemiş fettâḥ

muḥannâ:

1. muḥannâ:

Gazel 9

Mısra: 4

Kınalı, kınalanmış.

Kemâliyle olup gūyâ
nihâl-i bâğ-ı 'âlemde
Temâşâ kıl muḥannâ ol
benâni dâne-i 'unnâb

mühennâ:

1. mühennâ:

Kıt'a 10

Mısra: 25

*Tebrik edilmiş,
kutlanmış.*

Görünce ol mühennâ
dâne-i engüşt-i zîbâyı
Tenüñ pür-dâğ edip
bâğ-ı cihânda naḥl-i
'unnâb ol

müheyyâ:

1. müheyyâ:

Gazel 122

Mısra: 9

*Ar. Tehyie
olunmuş, hâzır, âmâde,
mürettep.*

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyâ
Fenniyâ
Ol büt-i 'xâsâ gibi sen
sîne-i 'uryâna yaş

2. müheyyâdır:-dır

Gazel 220

Mısra: 7

*Hazır, hazırlanmış
olan.*

Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için agyâr
Çağâr-ı kudsiyâne nâka-
i maḥmil ḥar isterse

3. müheyyâ:

Kıt'a 1

Mısra: 10

*Hazır, hazırlanmış
olan.*

Nikâl-i necm-i gîsüdâr
pürüşdir felek atlas
Müheyyâ mâh-ı nev
altun muşanna^ç
mehdine pâyê

4. müheyyâdır: -dır

Gazel 165

Mısra: 7

Hazır, amade.

Müheyyâdır müşerrah
zaḥm-ı sînem da^çvi-i
ıışka
Ḥuzûr-ı kâdî-i
ḥüsnuñde cânâ ḥüccet
isterseñ

5. müheyyâ:

Gazel 227

Mısra: 8

Hazır, amade.

Buyursun meclise zâhid
riyâ ızhâr edip kaçma
Müheyyâ bint-i rez
cümle ṭarab hem
tâzededen tâze

6. müheyyâ:

Kıt'a 10

Mısra: 14

*Belirli bir iş için
hazır durumda olan,
hazır.*

Felekde ṭâli^çiñ var ise
Keyvân olmağa sa^çy et
Müheyyâ dâmeniñ irḥâ
edip bâbında tevvâb ol

müheyyâ kıılmağa:

1. müheyyâ kıılmağa: -
mağ, -a

Murabba 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hazırlamak.

Penbe-i vaşlın müheyyâ
kıılmağa ol dil-beri
Ḥvâbda fetḥ etmek için
uçkur-ı şevk-âveri

mühr ol:

1. mühr ol:

Gazel 165

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mühür olmak.

Dilâ ser-nâmeveş bâlâ-
nişin ol izzet isterseñ
Tevâzu^çla pes-i imzâda
mühr ol rağbet isterseñ

muhrık:

1. muhrık:

Gazel 57

Mısra: 5

*Ateşli, yakıcı; etkili,
dokunaklı, yanık (ses).*

Mînâyı şanma ney gibi
muhrık şadâ verir
Pîr-i muğân-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

muhtaç:

1. muhtâc:

Gazel 21

Mısra: 8

*Bir şeye gereksinim
duyan II gereklilik
duyma, mecbur olma.*

Versin lezeḥ mevâcibin
ey şâh sîneden
Ac enderünuñ etme bizi
ğayra muhtâc

muhtâc-ı gedâ-pîşelere:

1. muhtâc-ı gedâ-pîşelere:

Gazel 158

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yoksulluğa alışmış
ihtiyaç sahibi.*

‘Âliye gelir kısmeti
bâbına hümâveş
Muhtâc-ı gedâ-pîşelere
bâd-ı hevâ yok

muhtaşar:

1. muhtaşar:

Gazel 136

Mısra: 7

*Ayrıntılı olmayan,
derli toplu, kısa, öz,
mücmel.*

Me’âli muhtaşar rabt
eyle(ye)mem derken
me’ânide
Kaşideyle kelâmım
bendini zencîr eder
vâ‘iz

muhtaşar geçer:

1. muhtaşar geçer: -er

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Özet olarak

*geçmek. II Arapça
gramer kitaplarından
biri.*

Oğur hayâl-i dili
muhtaşar geçer aramaz
Binâ-yı ‘âşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

muhterik:

1. muhterik:

Gazel 135

Mısra: 8

*Ateşte yanmış olan
II içi yanan, yanıp
tutuşan; dokunaklı,
etkili.*

Ses çıkarmaz cân teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduğça eyler
şem‘den pervâne haz

mu‘în:

1. mu‘îni: -i

Gazel 194

Mısra: 12

Yardımcı.

Yâ Rabb kıl vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigün
Zâlimleriñ hemîşe
mu‘îni olanlarıñ

müjde:

1. müjde:

Kaside 1

Mısra: 150

Müjde. güzel haber.

Sühan-ı Nâbî Efendiye
te’emmül eyle
Mütesellidir o müjde ile
dil-i ser-gerdân

müjde edip:

1. müjde edip: -ip

Kıt'a 7

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Müjdelemek.

Mevlidi târîhini müjde
edip Fenniyâ
Dedim o maḥdüm için
bu sühan-ı efdâli

müje:

1. müjeñ: -ñ

Gazel 119

Mısra: 14

Far. Kirpik.

Hevâyî-meşreb olduñ
ay kaşîñ gitdikçe
‘âlemde
Müjeñ âteş nîgeh âteş
‘izârîñ lâlezâr âteş

2. **müjesin:** -sî, -n

Gazel 70

Mısra: 4

Kirpik.

Şanma çîn etmede
ebrüsunu ol kaçış kemân
Kaşd edip cânıma yeter
müjesin yaya çeker

3. **müjeniñ:** -niñ

Gazel 234

Mısra: 3

Kirpik.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
nağş-ı dest-māliñ mi

4. **müjeñle:** -ñ, -le

Gazel 229

Mısra: 7

Kirpik.

Nice āh etmeyem
müjeñle şehā
Şad hezārān işfāk var
dilde

müjgān:

1. **müjgānını:** -i, -ni, -

Gazel 117

Mısra: 4

Kirpikler.

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sulţāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

2. **müjgāniñ:** -in

Gazel 118

Mısra: 1

Kirpikler.

Bağışıñla sīneme
müjgāniñ urma tırveş
Oldu ten sūrāh sūrāh
hedef-i kef-gırveş

3. **müjgānıma:** -ım, -a

Murabba 3

Mısra: 7

Kirpikler.

Bend olup müjgānıma
kılmış gerdānın seri
Bağır-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

4. **müjgānımız:** -ımız

Gazel 55

Mısra: 7

Kirpik, kirpikler.

Āvīze olsa zülfüne
müjgānımız çi gam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuñfe şānedir

5. **müjgānımız:** -ımız

Gazel 209

Mısra: 4

Kirpik, kirpikler.

Tağayyül eyledikçe
Köçek Süleymāni
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

mukārin olmağa:

1. **mukārin olmağa:** -

mağ, -a

Kıt'a 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yaklaşmak, yakın

olmak.

Mukārin olmağa sa'y et
tevāzu' ile olunan
Eger mālīk olam kenz-i
fünūna derseñ aħbāb ol

mükerrer:

1. **mükerrer:**

Gazel 188

Mısra: 1

1. Tekrar tekrar

*olmak 2. Tekrar tekrar
saflaştırılmış şeker
haline getirme.*

Mükerrer pür-‘arâk mı
gül-‘izârîñ teşne-i
müldeñ
Hezârân mest olur nîm-
nigâhîñla tegâfülden

mükeyyef:

1. mükeyyef:

Gazel 43

Mısra: 5

*Keyiflenmiş,
sarhoş.*

Eder mi âdemi her bir
mükeyyef mest-i lâ-
ya‘kıl
Seniñ la‘l-i lebiñ sâkî
mey-i peymânededen
me‘hûz

muktezâ:

1. muktezâdır: -dır

Gazel 131

Mısra: 1

*Bir şeyin mucibi,
icap ve iktizası,
neticesi.*

Akıp Bağdâd-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muktezâdır Şât
Döner Ceyhûna ol la‘l-i
lebiñle mâ-cerâdır Şât

mül:

1. müldür: -dür

Gazel 35

Mısra: 7

Şarap.

Diliñ bülbül saçîñ
sünbül ruhuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistâniñ
turuncdur gâbgâbiñ
kebbâd

2. mülde: -de

Gazel 89

Mısra: 8

Şarap, mey.

Boyandı la‘l-i sâkî reng-
i hûn-âb-ı sirişkimle
Sirâyet eylemez eşyâya
ammâ mülde sârîdir

mülâyim tarz:

1. mülâyim tarz:

Murabba 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Mülâyim tarz.

Düzd-i dest-i ‘âşıkı
dīvâne-i hūvâhişgeri
Bir mülâyim tarz ile
yoğlaşdırıp bâğ oynadır

mülâzemet ver:

1. mülâzemet ver:

Kıt'a 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Görev vermek.

Oldumsa midhâtımla
çerâğ olmağa sezâ
Ver bir mülâzemet beni
etme şehâ sipâh

mülemma‘:

1. mülemma‘:

Gazel 140

Mısra: 1

*Bulaşmış,
bulanmış, sıvanmış.*

Zahmımda dilâ
penbelerim mülemma‘
Pür-naḥle dönüp oldu
lem‘-i müşemma‘

mülhid:

1. mülhide: -e

Gazel 84

Mısra: 8

*(Ar.) Dinsiz, Allah'ı
tanımaz.*

Zâhid şerâba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhide ki Müslimân
olur

mül-i mey-hâne:

1. **mül-i mey-hâne:**

Gazel 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meyhanenin

şarabı.

Şimdi fem-i tab'ımda
zebânım baña Fennî
Serşâr-ı mükeyyif mül-i
mey-hâneye bâ'ış

mül-i şahbâ:

1. **mül-i şahbâ:**

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kırmızı şarap.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân
Sebûda bir kadeh sâkî
mül-i şahbâ çıkar
çıkamaz

mülket-ârâ-yı cihân:

1. **mülket-ârâ-yı cihân:**

Kaside 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Cihan ülkesini

süsleyen.

Şâhib-i tâc-ı le-‘amruk
şâhân-ı güzîn
Mülket-ârâ-yı cihân
pâdişeh-i ‘âlemiyân

mülket-i ‘aqlımı:

1. **mülket-i ‘aqlımı: -ım, -**

ı

Gazel 147

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Akıllı mülkü.

Künc-i çeşminde o
çeş-i gamze-i kūr
Fenniyâ
Mülket-i ‘aqlımı tārâc
etdi Tâtâr-ı Bucağ

mumârız:

1. **mümârız:**

Gazel 128

Mısra: 10

?

Sevdâya boğup zülf-i
girihgîr ile Fennî
‘Uşşâkı helâk etmede
hayfâ o mümârız

mû-miyân:

1. **mû-miyân:**

Gazel 185

Mısra: 4

Beli kıl gibi

*denecek kadar ince
olan, çok ince belli
(güzel).*

Hadeng-i gamzesi sūrâh
ederse şahn-ı dili
Hayâl-i haddeden ol
mû-miyân tel çekelim

2. **mû-miyânın: -ı, -n**

Gazel 161

Mısra: 11

(Sevgilinin) ince

beli.

Mû-miyânın n’ola
maḥfice der-âgûş etsem
Tıfl-ı deh-sâleniñ olmaz
mı vebâli küçücek

3. **mû-miyânıñ: -ı, -n**

Gazel 188

Mısra: 4

(Sevgilinin) ince

beli.

Miyân-ı güft ü gûda
ehl-i vaḳ[i]t kıl u ḳâl
eyler
Necefle mû-miyânıñ
seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

mümkîn:

1. **mümkin:**

Gazel 35

Mısra: 6

İmkan dahilinde.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yoḥsa
Ne mümkin pençe-i
ğamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

2. **mümkin:**

Gazel 154

Mısra: 1

İmkan dahilinde.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muḡān sen bize
gel ḳıl babalıkḳ

3. **mümkin:**

Gazel 186

Mısra: 13

İmkan dahilinde.

Fenniyā Ḥayri Efendiye
ne mümkin tanzīr
Dür nişār etmede kenz-i
fem-i esrārından

4. **mümkin:**

Gazel 218

Mısra: 11

İmkan dahilinde.

Mümkin mi güle mişli

anıñ bir daḡı Fennī

Ḥatm oldu sūḡan

Rāḡıb-ı vālāda olunca

5. **mümkin:**

Gazel 231

Mısra: 14

İmkan dahilinde.

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raḡıb
Hiç ne mümkin
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

6. **mümkin:**

Gazel 132

Mısra: 6

*Olabilir; muhtemel,
olası.*

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkin
ede zāhid iḥtilāt

7. **mümkin:**

Gazel 75

Mısra: 3

*Olabilir II
muhtemel, olası.*

Bend-i zülfüñden rehā
mümkin degil ey mäh-

rū

Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler ḡızaḡ üstündedir

mümkin degil:

1. **mümkin degil:**

Muhammes 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

İmkan dahilinde

olmayan.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Ḥız[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha
resm edip ‘arz eylemek
ḡali

münādī:

1. **münādīde:-de**

Gazel 113

Mısra: 11

Tellal.

Bir bir çıkarırlarsa
münādīde vişālīñ
‘İşḳıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

münāfese:

1. **münāfese:**

Gazel 21

Mısra: 3

Haset, kin,

*çekememezlik, gizli
düşmanlık.*

Ağyār ile münāfese var
mā-beyn-i yārda
Hiç āteş ile penbe niçe
ide imtizāc

munaḳkaʿ:

1. munaḳkaʿ:

Gazel 140

Mısra: 4

*Pak edilmiş,
temizlenmiş.*

Haḫ başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol ḫilye-i pāk
üzre munaḳkaʿ

munaḳkaş:

1. munaḳkaş:

Gazel 113

Mısra: 6

*İşlenmiş,
nakşedilmiş. II Nakışlı,
işlemeli.*

Ḳālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile
ʿālemde munaḳkaş

2. munaḳkaş:

Muhammes 1

Mısra: 17

İşlenmiş.

Munaḳkaş dār-ı Ḥamdī
Şeyḫ-zāde ḫannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
ḫannetme

münkir olsa:

1. münkir olsa: -sa

Gazel 182

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
İnkar etmek.

Kāşif-i esrāra münkir
olsa ğam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne
gelmişlerdenim

münṭafi:

1. münṭafi:

Gazel 233

Mısra: 5

Söndürme.

Nār-ı ʿışkı münṭafi ise
n'ola āb-ı vişāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

muntazar ol:

1. muntazar ol: -ma

Gazel 223

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Bekleme.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i
reziñ var ḫuzūruna
Yoḫsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

münṭehab:

1. münṭehabdır: -dır

Gazel 163

Mısra: 12

*İntihap edilmiş,
seçilmiş, güzide.*

Feslegen sünbül
ḫaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden
münṭehabdır perçemiñ

mūr u faḫd [u]

melaḫāsā:

1. mūr u faḫd [u]

melaḫāsā:

Kaside 1

Mısra: 137

Kelime Tipi: -

*Karınca, leopar ve
çekirge.*

Mūr u faḥd [u]
melaḥāsā yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerifiñ
ile çeşm-i giryān

murād:

1. **murād:**

Gazel 48

Mısra: 6

*Maksat, meram,
niyet.*

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

murād üzre:

1. **murād üzre:**

Kıt'a 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İstenilen şekilde,
arzu edildiği gibi.*

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
ʿālemde
Murād üzre nazar-
perverdelikte yokdur
emşāli

mürde:

1. **mürdeyi:-(y)i**

Gazel 216

Mısra: 11

*Ölü, ölmek üzere
olan kimse. İl Perişan,
bitkin, âşık.*

Ḳılsın bez[i]mde
mürdeyi iḫyā Mesilḥveş
Şundukça cām-ı laʿl-i
lebiñ keyfemā feme

mürde-i ʿāşıkā:

1. **mürde-i ʿāşıkā:-a**

Gazel 196

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Âşığın ölümü.

Dem-i ʿisā gibi cān baḥş
eyle
Mürde-i ʿāşıkā laʿl-i
mey-gün

mürde-i dünyā:

1. **mürde-i dünyā:**

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ölü dünya.

Mürde-i dünyā olup
iḫyā edip tārīhini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna
şāh-ı nev ʿAbdül-ḥamīd

2. **mürde-i dünyā:**

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Ölü dünya.

Mürde-i dünyā olup
iḫyā edip tārīhini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna
şāh-ı nev ʿAbdül-ḥamīd

mürde-i maḥmūr olan:

1. **mürde-i maḥmūr**

olan:-an

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sarhoşlukta ölü
gibi olmak.*

Tañ mı cān baḥş etse
zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḥmūr olan
mestāne ʿisādır ḳadeḥ

mürde-i maḥmūra:

1. **mürde-i maḥmūra:-a**

Müstezad 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçmiş
ölü.*

Cān baḥş eder ol
mürde-i maḥmūra

ezelden
Şun sākī biz'elden

mürde-i maḥmüre:

1. **mürde-i maḥmüre: -e**

Gazel 181

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçmiş
ölüye.*

Evşāf-ı meyle mürde-i
maḥmüre cāmveş
Kulḳul-zebān-ı 'īsī-i
i'cāzdır sözüm

mürde-i maḥmūru:

1. **mürde-i maḥmūru: -u**

Gazel 106

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mahmurluk,
sersemlik halindeki ölü.*

Bir mürde-i maḥmūru
n'ola eyleseñ ihyā
'sā-nefes [ü] kulḳul-ı
mīnāda gelüyuz

mürebbā:

1. **mürebbā:**

Gazel 31

Mısra: 4

Terbiye olunmuş.

Dil-i bīmāra baḫş et
şerbet-i dūšnāmīñ ey
ḫāzık
Gül-i terden mürebbā
āteş-i 'ışka şifādır yah

2. **mürebbā:**

Gazel 63

Mısra: 2

Terbiye olunmuş.

Vişālīñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebbā büse-i la'l-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

murğ-ı 'ankāveş:

1. **murğ-ı 'ankāveş:**

Gazel 231

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Anka kuşu gibi.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol
Fāzıl-ı ehl-i kemāl
Murğ-ı 'ankāveş cihānı
tutdu nām-i şöhreti

murğ-ı büse-i la'l:

1. **murğ-ı büse-i la'l: -iñ**

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Lal taşı gibi öpücük
kuşu.*

Şayyāda hiç ḫarām ola
mı ṭā'ir-i vişāl
Fenniye murğ-ı büse-i
la'līñ şehā mubāḫ

murğ-ı cānā:

1. **murğ-ı cānā:**

Gazel 108

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can kuşu.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kafes

murğ-ı çemen:

1. **murğ-ı çemen:**

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bülbül.

Vaşl-ı dildāra niyāz-ı
süḫanım kıldı nüfüz
Çonçe-i gülşene murğ-ı
çemenim kıldı nüfüz

2. **murğ-ı çemen:**

Gazel 51

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bülbül.

Fennî maḳām-ı Şermiyi
gülzâr-ı nağmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi
murğ-ı çemen bilir

murğ-ı dil:

1. murğ-ı dil:

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Pençe-i şâhîn-i
ğamzeñden ne
mümkindür necât
Dâne-i hâlîñ çün eyler
murğ-ı dil âhir vefât

2. murğ-ı dil:

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Şâhîn gibi bâl-i müjesin
süzmede dâ'im
Murğ-ı dilimiz ḫazret-i
Allaha emânet

3. murğ-ı dil:

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Bend-i zülfünden rehâ
mümkün degil ey mâh-
rû
Murğ-ı dil cünbân-ı bâl
eyler tuzag üstündedir

4. murğ-ı dil:

Gazel 173

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Hâr-ı ağıyâra açıldıkça o
gül
Âh edip murğ-ı dil oldu
bülbül

5. murğ-ı dil:

Gazel 179

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḫırâm
Murğ-ı dil oldu şehâ bî-
ārâm

6. murğ-ı dil:

Gazel 209

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

İzârında o şūḫuñ
zülfüdür ḫanetme pîç-
â-pîç
Nihâl-i gül de yapmış
bülbülâsâ murğ-ı dil
lâne

murğ-ı dile:

1. murğ-ı dile:

Gazel 179

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Dâne-i hâl ile murğ-ı
dile
Ḫalka-i zülfünü ḳılmış
ol dâm

murğ-ı dili:

1. murğ-ı dili: -i

Gazel 35

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Süzülüp urmasun şâhîn
gibi murğ-ı dili yoḫsa
Ne mümkün pençe-i
ğamzeñden olmaḳ ey
perî âzâd

2. **murğ-1 dili:-i**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Murğ-1 dili şayd
eylemek ol dāneye
maḥşūş
Ḥāl-i ruhunu tele-i
zūlfünde naẓar kıl

3. **murğ-1 dili:-i**

Gazel 218

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Murğ-1 dili yek-demde
helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

murğ-1 dil-i ʿuṣṣāk:

1. **murğ-1 dil-i ʿuṣṣāk:**

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşıkların gönül
kuşu.*

Dām kırmuş o murğ-1
dil-i ʿuṣṣākına dekdir
Zūlf-i siyehi zīr-i
fesinde ne çiçekdir

murğ-1 diller:

1. **murğ-1 diller:-ler**

Gazel 205

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Hümāāsā n'ola cevlān
ederse evc-i ḥüsünüñde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-1 diller oldu āvāre

murğ-1 gönül:

1. **murğ-1 gönül:**

Gazel 200

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Dām-1 ḥāl-i yāre ey
murğ-1 gönül meyl
eyleme
Ādemi başdan çıkarır
ḥvāhiş-i yek-dāne cev

murğ-1 hezārān:

1. **murğ-1 hezārān:-lar, -
1**

Gazel 228

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Binlerce kuş.

Fenniyā gülşen-i
ṭab'ında esen bād-1
nikāt
Çondurur murğ-1
hezārānları daldan dala

murğ-1 hümāveş:

1. **murğ-1 hümāveş:-veş**

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hüma kuşu.

Seḥāb-1 zūlfüñe murğ-1
hümāveş per açan ʿıṣṣā
Fezā-yı evc-i dilde ṭā'ir-
i sürür hevā derler

murğ-1 kebüter:

1. **murğ-1 kebüter:**

Gazel 137

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güvercin kuşu.

Dillerde ḥayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-1 kebüterdir o
kim ḥānede maḥfūz

murğ-1 nigāhına:

1. **murğ-1 nigāhına:-i, -
n, -a**

Gazel 146

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Bakış kuşu.

Düşer elbet o perî
dāmıma olsun seri şağ
Eyledi ğamzelerim
murğ-ı nigāhına tuzag

murğ-ı seherde:

1. murğ-ı seherde: -de

Gazel 187

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Bülbül.

Erdi hazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

murğ-ı vaşlıñ:

1. murğ-ı vaşlıñ: -iñ

Gazel 190

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Kavuşma kuşu.

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rübāh-ı
raķibiñ cāblūsundan

murğ-ı vişāl:

1. murğ-ı vişāl:

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Kavuşma kuşu.

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā ‘abeş

mürğveş:

1. mürğveş:

Gazel 217

Mısra: 9

Kuş gibi.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamağ üzre
N’ola dil mürğveş per
açā çin-i turre-i yāre

mür-ı dil:

1. mür-ı dil:

Gazel 191

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Gönül karıncası.

*(âşığın gönlü
kastedilerek).*

Çeşminde niçe dem ki
olup mür-ı dil mekîn
Ceyş-i medide yoğ mu
rehā engübineden

mür-ı gönül:

1. mür-ı gönül: -i

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Gönül karıncası.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miñneti mür-ı
gönül taħammül eder

mür-ı za‘ifi:

1. mür-ı za‘ifi: -i

Gazel 36

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Zayıf, güçsüz
karınca.*

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mür-ı za‘ifi
şışede ħabs-i medid

mürīd-i ħalvetīdir:

1. mürīd-i ħalvetīdir: -
dir

Kıt'a 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Halveti müridi.

Ne merkezdir ʕarīkatde
o sırr-ı Hakkā yol buldu
Mürīd-i Halvetīdir ʕile-
dār-ı şāhib-i ʕirfān

mürşid:

1. **mürşidi:-i**

Gazel 109

Mısra: 6

*İrşat eden, doğru
yol gösteren.*

Mey-i şahbāyı şunar
pīr-i muġān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

2. **mürşidiñ:-iñ**

Gazel 183

Mısra: 9

*Doġru yolu
gösteren kimse, kılavuz.*

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

3. **mürşidiñ:-iñ**

Gazel 218

Mısra: 1

*Doġru yolu
gösteren kimse, kılavuz.*

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʕālemdede bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

mürşid-i dānāya:

1. **mürşid-i dānāya:-y, -a**

Gazel 206

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Bilgili, doġru yolu
gösteren kimse.*

Fennī ne kadar bilse de
zāhid yine hakkı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

mürşid-i neffās:

1. **mürşid-i neffās:**

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Sihir yapan,
üfürükçülerin mürşidi.*

Ayaġın elde ʕut pīr-i
muġānıñ hürmeten
zāhid
Nefes eyler ʕazīzim
sālikine mürşid-i neffās

2. **mürşid-i neffās:**

Muhammes 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
*Sihir yapan,
üfürükçülerin mürşidi.*

Nefes eyler ʕazīzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʕuşşākı köhne
menzil-i üftāde
zannetme

mürtefiʕ:

1. **mürtefiʕ:**

Gazel 143

Mısra: 7

Çok yüksek.

Mürtefiʕ ʕaşr-ı cinān-ı
vaşl-ı yāre nāʕilim
Zīr-i şahn-ı şuffe-i
kāşāneden etdim ferāġ

2. **mürtefiʕ:**

Gazel 194

Mısra: 5

Çok yüksek.

Diller hayāl-i haddiñ ile
mürtefiʕ olur
Mānend-i ʕaşr-ı ʕadn-ı
berīni olanlarıñ

3. **mürtefiʕ:**

Kıt'a 13

Mısra: 16

Çok yüksek.

Nice def^c etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemīni
mürtefi^c nā-dīde
seyrāngāh

mürūr:

1. **mürūruna:** -u, -n, -a

Gazel 223

Mısra: 8

Geçmek.

Kūyuñda rüz u şeb n'ola
āh etse 'āşıkān
Hīç şabr olur mu va^cd-i
vişāliñ mürūruna

2. **mürūr:**

Kıt'a 8

Mısra: 13

*Geçme, sona erme,
geçip geçme.*

Mürūr ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Hayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

mürüvvet:

1. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 1

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Baḥş-ı mey-i la^cliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḥün-riz-i nigāhıñla
şehā kıanda mürüvvet

2. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 2

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Baḥş-ı mey-i la^cliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḥün-riz-i nigāhıñla
şehā kıanda mürüvvet

3. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 4

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Vaşlıñla şināverlik edip
gāhi kerem kııl
Baḥr-i ğam-ı 'uşşākıña
her kıanda mürüvvet

4. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 6

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Hīç gevher-i i^cṭāya gedā
kādir olur mu

Baḥş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

5. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 8

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Deryā-yı gönül kışt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

6. **mürüvvet:**

Gazel 15

Mısra: 10

*Cömertlik, ihsan,
lutuf.*

Çerḥiñ keremi kııldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāğım saña
bir jende mürüvvet

müşā'are:

1. **müşā'areye:** -y, -e

Gazel 192

Mısra: 9

*Karşılıklı şiir
söyleme, şiirle birbirine
cevap vermek sūretiyle
yarışma.*

Ḥasībī ister imiş
Fenniyā müşā‘areye
Hezār-ı gönçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

2. müşā‘are:

Gazel 243

Mısra: 11

*Karşılıklı şiir
söyleme, şiirle birbirine
cevap vermek süretiyle
yarışma.*

Müşā‘are ile zebān-ı
mücessem Fennī
Refī‘ Efendiye dā’im
şenādadır şimdi

müşābih:

1. müşābih:

Gazel 228

Mısra: 6

Benzemek.

Zah[1]m-ı pür-dağı
sīnemde görünce ol şūḥ
Bu çerāğāna müşābih
dedi tarḥ-ı lāle

2. müşābih:

Gazel 7

Mısra: 2

*Ar. Benzer, şebîh,
mümâsil, nazîr.*

Şerer-efşān-ı gamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāğāna müşābih
şahñ-ı sīnem bir
çiçeklik yap

3. müşābih:

Gazel 11

Mısra: 7

*Ar. Benzer, şebîh,
mümâsil, nazîr.*

Müşābih bād-zehre
dīde-i mestāne-i dil-ber
Niğāh-ı iltifātı ḥasteye
‘ayn-ı şifā kat kat

4. müşābih:

Gazel 35

Mısra: 11

*Ar. Benzer, şebîh,
mümâsil, nazîr.*

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanḥir ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım
eylesin yārān-ı Sa‘d-
ābād

5. müşābih:

Gazel 113

Mısra: 3

*Ar. Benzer, şebîh,
mümâsil, nazîr.*

Efyūna müşābih (pür-
gamda) diyemem dāne-
i ḥālīñ
Keyfiyyet-i bengīye
nice beñzeze ḥaşḥaş

müşādif:

1. müşādif:

Gazel 37

Mısra: 8

*Tesadüf eden,
rastlayan, denk gelen.*

Bebekden aḥz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Hişāra her çi bād-ābād

muşaffā:

1. muşaffādır: *-dır*

Gazel 26

Mısra: 10

Saf, duru, arı.

‘Aks-i rüy-ı sāḳi-i meh-
pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı
secencelveş muşaffādır
kadeḥ

muşanna‘:

1. muşanna‘:

Kıt’a 1

Mısra: 10

(Ar.) Sanatlı , çok
süslü.

Nikāl-i necm-i gīsūdār
pürşişdir felek atlas
Müheyyā māh-ı nev
altun muşanna^ç
mehdine pāye

2. muşanna^ç:

Gazel 200

Mısra: 10

Sanatlı , çok süslü.

Hāle hırmen dāne-i
gendüm kevākib hāşılı
Pīr-i çerha keşkül-i
zerdir muşanna^ç māh-ı
nev

3. muşanna^ç:

Gazel 245

Mısra: 10

Çok süslü.

Hāle hırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerhiñdir
muşanna^ç māh-ı nevdir
keşkülü

müşār-ı benān:

1. müşār-ı benān:

Gazel 93

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Parmakla

*gösterilen, seçkin kişi
olmak.*

Leyāl-ı ʿīd-ı vişāle ʿtulū^ç
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

müşārün bi'l-benān:

1. müşārün bi'l-benān:

Kit'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Parmakla

gösterilen, meşhur.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān
hazret-i Rāmiz Efendi
kim
Müşārün bi'l-benān
emsāli içre sālīk-i āgāh

müsāvi:

1. müsāvi:

Gazel 7

Mısra: 7

Uygun.

Ayağına müsāvi rakş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

müşerrah:

1. müşerrah:

Gazel 165

Mısra: 7

*Şerh olunmuş,
açılmış.*

Müheyyādır müşerrah
zahm-ı sīnem da^çvi-i
ʿışka
Huzūr-ı kādī-i
hüsnuñde cānā hüccet
isterseñ

müşerref kıı:

1. müşerref kıı:

Gazel 224

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek,
şerefli kıılmak.*

Eger var ise meylīñ
hān-kāh-ı bezm-i
rindāna
Kudūmuñla müşerref
kııı buyur lakin
pedersizce

müşhaf-ı hüsne:

1. müşhaf-ı hüsne:-e

Gazel 141

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzellik kitabı; -
sevgilinin yüzü-*

Yazmış altun hal ile
ma'rifet-i kadrini gör
Levh-i ebrūlarıñı
muşhaf-ı hüsne sāni'

muşhaf-ı hüsündeki:

1. **muşhaf-ı
hüsündeki:**-ü, -n, -de, -
ki

Kıt'a 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Güzellik kitabı; -
sevgilinin yüzü-*

Şimdi Hudā bir oğul
verdi aña kim dilā
Muşhaf-ı hüsündeki
ebrūları haṭṭ-ı celī

**muşhaf-ı kırtās-ı
ruhsāra:**

1. **muşhaf-ı kırtās-ı
ruhsāra:**-a

Gazel 205

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yanak (güzellik)
sayfasının Kuran'ı.*

Nigeh gezlik benān
hāme dehānıñ hücredir
ey meh

Haṭṭıñ āyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtās-ı
ruhsāra

muşhaf-ı ruhsār:

1. **muşhaf-ı ruhsār:**

Gazel 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yüz kitabı; Kur'an
nüshasına benzeyen
sevgilinin yüzü, yanağı.*

Qıymet demek revā mı
seniñ hüsni haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsāriña behā

2. **muşhaf-ı ruhsār:**

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüz kitabı; Kur'an
nüshasına benzeyen
sevgilinin yüzü, yanağı.*

Ebrūlarıña fevķ-ı
cemāliñde naẓar kııl
Ser-levhadır ol muşhaf-
ı ruhsāra müzehheb

3. **muşhaf-ı ruhsār:**

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yüz kitabı; Kur'an
nüshasına benzeyen
sevgilinin yüzü, yanağı.*

Cünbiş ü nāz ile haṭṭ-ı
ruḥuñ ol yār-ı melih
Ref' edip muşhaf-ı
ruhsārını kıldı taşhıh

muşhaf-ı ruhsārıñ:

1. **muşhaf-ı ruhsārıñ:**-iñ

Gazel 145

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüz kitabı; Kur'an
nüshasına benzeyen
sevgilinin yüzü, yanağı.*

Hüsni haṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaķ
Muşhaf-ı ruhsārıñ üzre
nokṭa-i hāliñ verāğ

muşınka:

1. **muşınka:**

Gazel 202

Mısra: 6

Haydi, coş.

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

müşk:

1. **müşk:**

Gazel 123

Mısra: 5

Asya dağlarında

*yaşayan bir ceylân
cinsinin erkeğinde
karın derisi altında
bulunan kese şeklindeki
bir bezden elde edilen
güzel kokulu siyah
madde.*

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşüş

2. **müşk:**

Gazel 137

Mısra: 3

Asya dağlarında

*yaşayan bir ceylân
cinsinin erkeğinde
karın derisi altında
bulunan kese şeklindeki
bir bezden elde edilen
güzel kokulu siyah
madde.*

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḥunda
Büy-ı ḥaṭı minḳār-ı ser-
i şānede maḥfūz

müşk-ālūd:

1. **müşk-ālūd:**

Gazel 129

Mısra: 4

Miske bulanmış.

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çin-i zülfüñü
Dimāğ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāt

müşk-bū:

1. **müşk-bū:**

Gazel 192

Mısra: 4

(Fa.) Misk kokulu.

Şükūfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muğ-
beçegān
Açıldı ‘aşıḳına müşk-bū
çemen be-çemen

müşk-büy-ı çine:

1. **müşk-büy-ı çine:-e**

Gazel 55

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(sevgilinin saçının)

*kıvrımının misk
kokusu.*

Āvīze olsa zülfüñe
müjgānımız çi gam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuḥfe şānedir

müşkil:

1. **müşkildir:-dir**

Gazel 205

Mısra: 11

Sorun, mesele.

Ṭabībim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tığ-ı
gamzesiyle zaḥm-ı şad-
pāre

2. **müşkil:**

Gazel 42

Mısra: 7

Güç, zor, sıkıntılı.

Müşkil oldu nā’il olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āğūşa teslim
olmadık meh-pāre şāz

3. **müşkil:**

Müstezad 2

Mısra: 6

Çözüme

*kavuşturulması zor
mesele, zorluk.*

Bir nīm-nigehi yok ise
‘uşşāḳına ḳand ey dil
Bu toğrusu müşkil

4. müşkil:

Gazel 173

Mısra: 10

Güç, zor, müşkil.

Fenniyā şundu
mu‘ammāāsā
Sūhan-ı nükre-i Fethī
müşkil

müşkil olur:

1. müşkil olur: -ur

Gazel 220

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zor, çetin olmak.

Firāk-ı yār ile müşkil
olur aḥvālī Fennīniñ
Temāşā kıлмаға ḥüsn-i
secencel berber isterse

müslim:

1. müslime: -e

Gazel 73

Mısra: 4

Müslüman.

Mü deñlü yok mu
ruḥşatıñ ey gamze
dillere

Mağlup olunca Müslime
kāfir imān verir

müslimān:

1. müslimān:

Gazel 84

Mısra: 8

*Müslüman. İslam
dininden olan kimse,
Muhammedî, Müslim,
Müselman, mümin.*

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhıde ki Müslimān
olur

muştafā seyyid efendi:

1. mußtafa seyyid efendi:

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mustafa Seyyid

Efendi.

Semiyy-i faḥr-i ‘ālem
Muştafā Seyyid Efendi
kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i
Rodosçuqda be-kām
oldu

müştāk oldular:

1. müştāk oldular: -du, -lar

Kıt'a 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Âşık olmak.

Güş eden naḫşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ‘ālem
müştāk

müşteri:

1. müşterisidir: -sidir

Gazel 90

Mısra: 1

*İştirâ eden, satın
alan.*

Dil naḫd-i cān ile o
mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şem‘-i
ruḥı serserisidir

2. müşteri:

Gazel 97

Mısra: 9

Jüpiter gezegeni.

Felekde dönmededir
Müşteri olup Keyvān
O māhı hāle-i āgūşa
kimseler şaramaz

3. müşteri:

Gazel 235

Mısra: 2

*Alicı, Müşteri
yıldızı.*

Arz seyrin olsa n'ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

4. müşteri:

Kıt'a 8

Mısra: 9

*Altıncı felekte
bulunan, Mars, Bircis,
Jüpiter, Hürmüz,
Erendiz, Sakıt adlarıyla
bilinen, etkisi altında
bulunanların utangaç,
iyi ve yumuşak huylu,
alçak gönüllü, cömert
olduğuna inanılan,
feleğin kadısı olduğuna
inanılan bir gezegen.*

O māh-ı hüsne Keyvān-ı
felekte Müşteri seyr et
Eder āvīze aḥz-ı nūr
içün şeb-tā-seher mizān

müstevfā:

1. müstevfā:

Gazel 114

Mısra: 4

*Tam, mükemmel,
yeteri kadar.*

Ne hikmetdir kamu
eşyayı bir mir'āta
İskender
Taḥayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
şığındırmış

mutābık:

1. mutābıkdır: -dır

Gazel 56

Mısra: 4

*Uygun, münasip,
muvâfik.*

Lebin taṭbîk edip faḥr-i
Süleymān ile o şāhiñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farkı
mutābıkdır

mütāla'a:

1. mütāla'a: -ip

Gazel 90

Mısra: 5

*Bir işi etrafıca
düşünmek, tetkik
etmek.*

Çılsa n'ola kitāb-ı
cemālin mütāla'a
Ḥaṭṭı ḥayāl-i tıfl-ı diliñ
aḥterisidir

muṭarā:

1. muṭarā:

Gazel 52

Mısra: 6

?

Berḳ-i nezzāre-i ḥübān
ile çerḥ-i dilde
Ra'd-ı āhı muṭarā şekk-i
firāvān büyüdür

muṭavvel:

1. muṭavvel:

Kıt'a 1

Mısra: 18

Uzatılmış.

Yeter ḥaddüñ degildir
kıl edeb ey ḥāme-i
lüknet
Muṭavvel nazm ile
taşdi'e bā'is olma
bālāya

2. muṭavvel:

Gazel 138

Mısra: 8

*Uzun, uzatılmış
(şey). II Mutavvel: 14.
yüzyılda yaşamış olan
ünlü Fars İslam
düşünürü ve
mutasavvıf
Teftazanî'nin,
Kavzî'nin "Telhîsü'l-
Miftâh" adlı eserinin
üzerine şerh yaptığı ve*

*Osmanlı
medreselerinde ders
kitabı olarak
okutulduğu belagat
kitabı.*

Olmasın nazmıñ
Muṭavvel bâ'is-i renc-i
şudâ'
Sen Müfîd ü Muḥtaşar
kıl Fenniyâ eş'ârıñı

mu'teber:

1. mu'teber:

Gazel 213

Mısra: 4

(Ar.) Değer verilen.

Kenâr-ı muşhaf-ı
ruhsârına haṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi hayâli
mu'teber
şîrâzelendikçe

mütesellî:

1. mütesellîdir: -dir

Kaside 1

Mısra: 150

*Acısını, kederini,
derdini unuttur gibi
olan, avunan.*

Süḥan-ı Nâbî Efendiyi
te'emmül eyle

Mütesellîdir o müjde ile
dil-i ser-gerdân

muṭrib:

1. muṭrib:

Gazel 57

Mısra: 4

Çalgıcı, çalgı çalan.

Takṣîmi kıldı kâr kaldı
‘uşşâka şâh-nâz
Muṭrib uşûl-i bûseligin
hey heyindedir

2. muṭrib:

Gazel 86

Mısra: 5

*Bir mûsikî âleti
çalan kimse, sâzende.*

Maḳâm-ı bûseligi devr-i
gül eder muṭrib
O şâh-nâz ‘Acemde
nühüftekar mıdır

3. muṭrib:

Gazel 95

Mısra: 8

*A. muṭrib:çalgıcı,
şenlendiren.*

‘Uşşâka bûselikte
girizgâhı tîz edip
Muṭrib ‘arâkı boşla bu
perde pes istemez

4. muṭrib:

Gazel 244

Mısra: 10

*A. muṭrib:çalgıcı,
şenlendiren.*

Maḳâm-ı şîr-i Zîver
Fenniyâ İhsâna lâyıkdır
Sezâdır eylese ‘uşşâka
muṭrib bûselik hey hey

muṭribâ:

1. muṭribâ:

Gazel 179

Mısra: 6

*Bir mûsikî âleti
çalan kimse, sâzende //
İlâhî, gazel, şarkı vb.
okuyan kimse,
hânende.*

Bize gerdâniyeden
bûselige
Muṭribâ kâr-ı nühüft
olsa maḳâm

mütü kable en- temütüdan:

1. mütü kable en- temütüdan: -dan

Gazel 182

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hz. Muhammed'in

"Ölmeden önce ölünüz"
anlamındaki sözü.

Mütü kable en-temütü
dan haber al hâletim
Ölmeden evvel ölüp
meydâna
gelmişlerdenim

muvaḫḫ oldu:

1. muvaḫḫ oldu: -du

Kıt'a 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Başarmak,

üstesinden gelmek.

Semiyy-i faḫr-i ʿâlem
Aḫmed Beg Efendi kim
Muvaffaḫ oldu
bünyâdına bu
kâşâneniñ nâgâh

muvaḫḫ:

1. muvaḫḫ:

Gazel 101

Mısra: 9

Münasip, uygun II
layık, yaraşır.

Fennî baña bu dâ'ire-i
ʿışka muvaḫḫ
Ebrû-yı nigârım gibi bir
kâr bulunmaz

muvaḫḫ ol:

1. muvaḫḫ ol:

Gazel 115

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Uygun olmamak.

Bir dürlü muvaḫḫ
olamaz ṭab'ıma Fennî
Bir vaż'-ı redîdir benim
ʿindimde sipâriş

müy:

1. müy: -a

Gazel 217

Mısra: 5

Saç, saç teli.

Kimi müya kimisi
ʿankebûta eyleyip
teşbîh
Belî ben de ḫayâl etdim
miyânı olmamak üzere

müy-ı miyân:

1. müy-ı miyân:

Gazel 64

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İnce bel; ince belli
güzel.

Meclisde zarf-ı mey gibi
âgûş-ı rind ile
Müy-ı miyân rüy-ı
nigârân kuşaklıdır

2. müy-ı miyân:

Gazel 113

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnce bel; ince belli
güzel.

Ḳıl müy-ı miyânında
temâşâyı o şâhıñ
Sürâḫ-ı hezârân ile dil
sürmeyi terkeş

müy-ı miyân-ı kad-i
cânâne:

1. müy-ı miyân-ı kad-i

cânâne: -y, -e

Gazel 149

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin
boyundak kıl gibi bele.

Diyemem müy-ı miyân-
ı kad-i cânâneye üf
Maḫv eder bâde verip
cismini bir dâneye üf

müy-ı miyân-ı pâkine:

1. müy-ı miyân-ı

pâkine: -î, -n, -e

Gazel 174

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz kıl bel.

Ḥurşid ü meh de olsa
dilâ ol şinâveriñ
Müy-ı miyân-ı pâkine
lâyık girü degil

müy-ı miyânın:

1. **müy-ı miyânın:** -ı, -n

Gazel 244

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnce bel.

Necefle seyr eden müy-
ı miyânın fark eder
ammâ

Tahayyül eylerem râh-ı
‘ademde ben anı lâ-şey

müzehheb:

1. **müzehheb:**

Gazel 10

Mısra: 4

*Tezhip olunmuş,
altınla yaldızlanmış.*

Ebrûlarıña fevķ-ı
cemâliñde nazar kıl
Ser-levhadır ol muşhaf-
ı ruhsâra müzehheb

müzeyyen:

1. **müzeyyen:**

Gazel 228

Mısra: 2

*Bezenmiş,
süslenmiş, ziyetli.*

Nazar et ol haţ-ı hoy-
kerde-i hadd-i âle
Verd-i üşkäfte-i hamrâ
da müzeyyen jâle

müzeyyen-:

1. **müzeyyen-tâb:**

Gazel 231

Mısra: 1

*Süs ışığını
yansıtın.*

Şâm-ı haţtında
müzeyyen-tâb olunca
tal‘ati
‘×d olur kaşî hilâliñ
vâkı‘ olsa rü‘yeti

müzeyyen eyledi:

1. **müzeyyen eyledi:** -di

Gazel 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Süslemek,
bezemek, tezyin etmek.*

Ḥayâl-i ‘arızîñ bir kaşr-ı
nev-bünyâd edip
zühhâd

Müzeyyen eyledi bâğ-ı
İremâsâ anı Şeddâd

müzeyyen ol:

1. **müzeyyen ol:** -den

Gazel 43

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süslenmek.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tâ-pâ

Benim bu jende
cismim[i] dil-i
divânededen me‘hüz

müzeyyen olan:

1. **müzeyyen olan:** -an

Gazel 207

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Süslenmek.

Ḳâlîçe-i münakkaşa
beñzetme cismiñi
Pâ-mâl olur müzeyyen
olan zîr ü pâlara

müzeyyen oldu:

1. **müzeyyen oldu:** -du

Kıt'a 12

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Süslenmek.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevân şaf-be-şaf
Çıkdılar âlâyına nev-
çerî-i zîverân

nabzına bakmaz:

1. nabzına bakmaz: -maz

Gazel 215

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nabzına bakmak.<

Dil-hasteniñ ol hâzık-ı
cân nabzına bakmaz
Tefhîm eder âlâmını
bîmârı görünce

nâ-çâr:

1. nâ-çârın: -ın

Muhammes 1

Mısra: 7

Far. Çaresiz.

Biri kâse biri kâtı'dır
âlâtı o nâ-çârın
Bu teşbîhât ile yokdur
seniñde buña inkârın

nâ-dîde:

1. nâ-dîdedir: -dir

Gazel 231

Mısra: 17

Görülmemiş.

Sû-be-sû nâ-dîdedir ol
Fâzıl-ı ehl-i kemâl
Murğ-ı 'anķāveş cihânı
tutdu nâm-ı şöhreti

2. nâ-dîde:

Kıt'a 1

Mısra: 4

Çok değerli.

Şehensâh-ı cihân
'Abdül-hamîde luţf edip
Yezdân
Hoşâ nâ-dîde bir dür-
dâne verdi han-ı vâlâya

3. nâ-dîde:

Müstezad 1

Mısra: 18

Çok değerli.

Pâlûde midir vuşlatıñ
ey Fâris-i ni'met
Nâ-dîde bu lezzet

4. nâ-dîde:

Gazel 7

Mısra: 10

*Eşi az bulunur,
seçkin, değerli.*

Hayâl-i çeşmiñi naķş
eyleyip hûn-ı sirişlikle
O tıfl-ı nâza bir nâ-dîde
gehvâre bebeklik yap

5. nâ-dîde:

Gazel 180

Mısra: 9

*Eşi az bulunur,
seçkin, değerli.*

Olsa 'anķā gibi nazîrem
nâ-dîde ta'accüb
Fenniyâ ser-sühân-ı
Hâşime nağzem
mağzem

6. nâ-dîde:

Kıt'a 13

Mısra: 16

*Eşi az bulunur,
seçkin, değerli.*

Nice def^c etmesin
sevdâyı kim deryâyâ
nâzırdır
Hevâsı hoş zemîni
mürtefi^c nâ-dîde
seyrângâh

7. nâ-dîde:

Gazel 114

Mısra: 7

*Görülmemiş,
görülmedik. II Pek
seyrek bulunan, çok
değerli.*

Ne nâ-dîde fen icâd
eyleyip dil gabğabıñ
cânâ
Zücâc-ı dîde-i tengine
bir elma şıgındırmış

nā-dīde verdi:

1. **nā-dīde verdi: -di**

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Pahalı vermek.

‘Abdül-ḥamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-
güher-i ma‘deni ilāh

nā-dīde-i cādū:

1. **nā-dīde-i cādū:**

Gazel 197

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Görülmemiş cadı.

‘Uşşâḳ-ı hezārānı helāk
etse ‘aceb mi
Yek-naḫrada şad kes
ḳapar ol nā-dīde-i cādū

nādire-i pīşedir:

1. **nādire-i pīşedir: -dir**

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nadır alışkanlık.

La‘l-i mücevheriñ ki
nādire-i pīşedir

Naḳş-ı ḫatıñla ḫātem-i
gevher sevād olur

nāfe:

1. **nāfeden: -den**

Gazel 152

Mısra: 6

Derisinden kürk

*yapılan hayvan
postlarının karın altına
gelen tarafı ve postun
bu kısmından yapılmış
kürk- Sevgilinin saçı-*

Nice ‘āşık buña şabr u
taḫammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim ref‘ olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

nāfile:

1. **nāfile:**

Gazel 1

Mısra: 7

Bir kimsenin dīnen

*meçbur ve mükellef
olmadığı halde sırf
Allah rızâsını kazanmak
maksadıyla farz dışında
kıldığı namaz, tuttuğu
oruç ve yaptığı her
türlü hayırlı iş ve
davranış.*

Beş vaḳti ḳılmasın yeter
ol nāfile hemān

Naḳş-ı ḫaşīri zāhidiñ
altında büriyā

nāgāh:

1. **nāgāh:**

Kıt'a 13

Mısra: 2

Aniden, birdenbire.

Semiyy-i faḫr-i ‘ālem
Aḫmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

nāgehān:

1. **nāgehān:**

Kıt'a 3

Mısra: 5

Ansızın.

Gülşen-i vaşfın tefekkür
eyler iken nāgehān
Güş etdi bu şadā-yı
Fenni-i bī-çāresi

nağme:

1. **nağmesi: -s, -i**

Gazel 109

Mısra: 4

Kulağa hoş gelen

âhenkli ses, ezgi.

Nükte-dān olmadan
‘ālemde süküt evlādır

Bülbülüñ nağmesi oldu
sebeb-i hâbs-i kafes

nağme-i şukka:

1. **nağme-i şukka:**

Gazel 180

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kâğıt parçasındaki
nağme.*

Nağme-i şukka zebân
ile eder âzürde
Tab^c-ı şeh-bâzımı âgâza
cestem mestem

nağme-sâz-ı âh u zâr:

1. **nağme-sâz-ı âh u zâr:**

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ağlayıp inleme
nağmeleri söyleyen.*

Nev-şüküfte gül gibi
şâh-ı cânâna fes
Nağme-sâz-ı âh u zâr
bülbül-i nâlâna bes

**nağme-sâz-ı dil-i
şeydâlara:**

1. **nağme-sâz-ı dil-i**

şeydâlara: -lara

Gazel 104

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Çılgın gönlün
ahenkle söyleyenleri.*

Zülfün ‘uşşâka uşûliyle
edip bir beste
Nağme-sâz-ı dil-i
şeydâlara zencîr ederiz

nağzem mağzem:

1. **nağzem mağzem:**

Gazel 180

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

?

Olsa ‘anķā gibi nazîrem
nâ-dîde ta‘accüb
Fenniyâ ser-sühân-ı
Hâşime nağzem
mağzem

nahl-i dü-tâ:

1. **nahl-i dü-tâ:**

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İki kat olmuş ağaç.

Zâhid nedir yüzünde o
nahl-i dü-tâ ‘abeş
Ol bir nihâl-i tâze
degildir ‘aşâ ‘abeş

nahl-i emel:

1. **nahl-i emel:**

Gazel 218

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzu, istek fidanı.

Nahl-i emel üzre heves-
i hâma düşenler
‘Ömrün çürüdür mîve-i
mağşûdu bulunca

nahl-i güller:

1. **nahl-i güller: -ler**

Gazel 222

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül fidanı.

Gülşen-i dâğ ten-i ‘ışk
içre ey dil dem-be-dem
Nahl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryâdına

nahl-i kıddiñ:

1. **nahl-i kıddiñ: -iñ**

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) fidan
boyu.*

Nahl-i kıddiñ de şehâ
tâ‘ir-i dil lâne yapar
Görmesin şâhin-i agyâr
anı cânâ ne yapar

2. **naḥl-i ḳaddiñ: -iñ**
Gazel 179
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin fidan
boyu.

Naḥl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḥırām
Murğ-ı dil oldu şehā bī-
ārām

naḥl-i ḳadi:

1. **naḥl-i ḳadi: -i**
Gazel 120
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
(Sevgilinin) fidan
boyu.

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
şulandırmış

naḥl-i ḳad-i bālā:

1. **naḥl-i ḳad-i bālā:**
Gazel 114
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Uzun boylu fidan. II
Uzun boylu sevgili.

Ezelden sırr-ı Yezdānı
temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḥüdā naḥl-i
ḳad-i bālā şıgındırmış

naḥl-i ʿunnāb ol:

1. **naḥl-i ʿunnāb ol:**
Kit'a 10
Mısra: 26
Kelime Tipi: -
Hunnap fidanı
olmak.

Görünce ol müḥennā
dāne-i engüşt-i zibāyı
Tenüñ pür-dāğ edip
bāğ-ı cihānda naḥl-i
ʿunnāb ol

naḥl-i zebān-ı şehri
efendi:

1. **naḥl-i zebān-ı şehri**
efendi: -y, -le
Gazel 84
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şehrî Efendi'nin dil
fidanı.

Naḥl-i zebān-ı Şehri
Efendiyle Fenniyā
Bāğ-ı süḥanda
bülbülveş imtiḥān olur

nāḥüdā:

1. **nāḥüdāsıdır: -sıdır**
Gazel 60
Mısra: 10
Kaptan.

Baḥr-i naz[ı]mda şı'r-i
Refi'ā ki Fenniyā
Keşt-i-i ḫab^c-ı nev-
hevesiñ nāḥüdāsıdır

nā'il:

1. **nā'ilim: -im**
Gazel 143
Mısra: 7
İsteddiği şeye erişen,
arzu ettiğini ele
geçiren.

Mürtefi^c ḳaşr-ı cinān-ı
vaşl-ı yāre nā'ilim
Zir-i şahn-ı şuffe-i
kāşāneden etdim ferāğ

nā'il ol:

1. **nā'il ol:**
Gazel 38
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Erişmek, elde
etmek, ulaşmak.

Nā'il olmaḳsa metā^c-ı
vaşla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-ı işka tār u pūd

2. **nāʾil ol:** -*ma, -di*

Gazel 151

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Nāʾil olmadı gönül
vaşlına hayfâ o mehiñ
Eyledi nakd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

nāʾil olmak:

1. **nāʾil olmak:** -*mağ*

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Müşkil oldu nāʾil olmak
bir meh-i tâbâna kim
Hâle-i âgûşa teslim
olmadık meh-pâre şâz

nāʾil olur:

1. **nāʾil olur:** -*ur*

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Dil nāʾil olur sâʾilveş [o]
niʿmet-i vaşla

Kıldıkça keremkârına
cerrâr tabaşbuş

nāʾil-i nân olur:

1. **nāʾil-i nân olur:** -*ur*

Kaside 1

Mısra: 148

Kelime Tipi: -

Ekmeğe ulaşmak.

Der-i beytinde çerâğ
olmağa saʿy et ey dil
Hâdim-i pâdişeh elbette
olur nāʾil-i nân

nāʾil-i vaşl-ı merâm:

1. **nāʾil-i vaşl-ı merâm:**

Gazel 194

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İstedğine

kavuşmaya erişen.

Heb vâsıtayla nāʾil-i
vaşl-ı merâm olur
Ol şâh-ı bî-vefâya
yakını olanlarıñ

nâka-i maħmil:

1. **nâka-i maħmil:**

Gazel 220

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yük devesi; her yıl

hac mevsiminde halife

*ve bazı İslam
hükümdarlarının
kafilelerle Mekke ve
Medine'ye
gönderdikleri hediye
takımlarını taşıyan
deve.*

Müheyyâdır reh-i beyt-
i vişâl-i yâr için âgyâr
Çatâr-ı kudsiyâne nâka-
i maħmil ħar isterse

nakd:

1. **nakdin:** -*in*

Gazel 44

Mısra: 5

Ar. Meskûk akçe.

*nakden: Nakit olarak.
(Mecazen dahi
kullanılır: nakd-i cân).*

Ĥatt ber-âverde iken
fürkâtine cân nakdin
Vech-i taħrîr ile karz-ı
ĥasenim kıldı nüfûz

2. **nakdi:** -*i*

Gazel 219

Mısra: 7

*Bir şeyi almak için
verilen peşin para, elde
bulunan geçerli para.*

Hemîşe ekl ederseñ
besmeyleyle nakdi

Şerāb ile riyā gūyā degil
tev'em ḥarāmılkda

3. naqd:

Gazel 214

Mısra: 8

*Bir şeyi almak için
verilen peşin para, elde
bulunan geçerli para,
akçe ("cevher-i cān
kastedilmiştir).*

Da'vā-yı eşkimiz ile 'arz
ol yetimeye
Yevmiyye naqd
būsesidir mā-cerā-cere

naqd-i būs-ı lebiñi:

1. naqd-i būs-ı lebiñi: -i, -
iñ, -i

Gazel 142

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dudağını öpmenin
karşılığı.*

Vaḳf edip mescid-i
ruḥsārīña ver yevmiyye
Naqd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden taḳtīc

naqd-i cān:

1. naqd-i cān:

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Verir deynin gelince
va'desi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naqd-i
cān olupdur cümleye
maḳrūz

2. naqd-i cān:

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Can parası (en
kıymetli şey).*

Dil naqd-i cān ile o
mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şem'ci
ruḥı serserisidir

naqd-i cānı:

1. naqd-i cānı: -ı

Gazel 152

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

Telef etdi hezārān
naqd-i cānı reh-i
'ıḣkıñda
Tereḥḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inşāf

2. naqd-i cānı: -ı

Gazel 220

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Can sermayesi.

'Arūs-ı vaşla naqd-i
cānı baḥş eyle zer
isterse
Ḥarīdāra şaçıver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

naqd-i dağal verir:

1. naqd-i dağal verir: -ir

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Geçmez akçe
vermek.*

Maḥbūb ile işin bitirip
ba'z-ı bī-vefā
Şoñra metā'cı vuşlata
naqd-i dağal verir

naqd-i dil ü cān:

1. naqd-i dil ü cān:

Gazel 101

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Can ve gönül
parası.*

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam

Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

nağd-i dil ü cānı:

1. **nağd-i dil ü cānı:** -1

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül ve can

sermayesi.

Ben varımı bahş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Nağd-i dil ü cānı
edeyim va^cd ile taqrīz

2. **nağd-i dil ü cānı:** -1

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül ve can nakdi,

karşılığı.

Ben bahş ederem nağd-
i dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol va^cdini
‘uṣṣāka mu‘ārız

nağdi emīni olanlarıñ:

1. **nağdi emīni**

olanlarıñ: -an, -lar, -iñ

Gazel 194

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sermayesini
güveneceği olmak.*

Teslīm-i cāna yār-ı
güzini olanlarıñ
Zāyi^c olur mu nağdi
emīni olanlarıñ

nağd-i eşk:

1. **nağd-i eşk:**

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Serinde tutsa n’ola
gevher-i vişāli dil
O nağd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

nağd-i eşkim:

1. **nağd-i eşkim:** -im

Gazel 127

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Edip hūkkām-ı yāra
hüccet-i ‘ışk-ı dili
ma^crūz
Görünce nağd-i eşkim
kıldı tecrīm eyleyip
mağbūz

nağd-i eşkiñ:

1. **nağd-i eşkiñ:** -iñ

Gazel 220

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

‘Arūs-ı vaşla nağd-i
cānı bahş eyle zer
isterse
Haridāra saçiver nağd-i
eşkiñ gevher isterse

nağd-i eşkiñi:

1. **nağd-i eşkiñi:** -i, -iñ, -i

Gazel 223

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Sūr-ı vişāle saçiverip
nağd-i eşkiñi
Şarf et cemī^c-i varıñı
yāriñ umūruna

nağd-i hāzır:

1. **nağd-i hāzır:**

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hazır para.

Ehl-i ihsān etmede māzī
vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir nağd-i
hāzır şarf edip eyler
binā

naqd-i sirişkin:

1. naqd-i sirişkin: -i, -n

Gazel 151

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gözyaşı sermayesi.

Nā'il olmadı gönül
vaşlına hayfā o mehiñ
Eyledi naqd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

naqd-i varıñı:

1. naqd-i varıñı: -iñi

Gazel 57

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Var olan servet,
mal varlığı.*

Bağş eyle naqd-i varıñı
ol māha sen dilā
Mağbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

naqd-i vişāle:

1. naqd-i vişāle: -e

Gazel 152

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vuslat akçesi.

Nemā verme yeter
naqd-i vişāle Fenniya

cānı

Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

naqd-i vuşlat:

1. naqd-i vuşlat:

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vuşlat sermāyesi.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i'tibār
Naqd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i'tibār

nāke:

1. nākesiniñ: -si, -niñ

Kıt'a 4

Mısra: 14

Dişi deve gibi.

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb
Çağar nākesiniñ ahter ü
mebāle vü mebāli

naķil:

1. naķil:

Gazel 170

Mısra: 4

Aktarmak.

Şerħ eyleyip hayāl-i
ħatıñ dil varak varak

Tefsir eder o sūre-i
Nemli naķil kıl

naķş:

1. naķşını: -i, -n, -i

Kıt'a 13

Mısra: 12

*(Ar.) Bezek, süs,
resim.*

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü hayrān
Temāşā eyleyenler
naķşını bay u gedā hem
şāh

2. naķşını: -i, -n, -i

Kıt'a 14

Mısra: 9

*(Ar.) Bezek, süs,
resim.*

Güş eden naķşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ‘ālem
müştāk

naķş ed:

1. naķş ed:

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yazmak, süslemek.

Nağş edip la'liñi sür bu
dil-i kâşâne ye sürh
Yağışır beyt-i siyâh içre
o vîrâne ye sürh

2. nağş ed:

Gazel 35

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çizmek,

resmetmek.

Ne mâni^c ebruvâniñ
hûn ile taşvîr-i seyf etse
Derûn-ı menzil-i
kâşânesine nağş edip
Bih-zâd

nağş etdi:

1. nağş etdi:-di

Gazel 222

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Nakşetmek, tezyin
etmek.*

Nağş etdi bağdıqça
ebrûsun dil-i Bih-
zâdima
Sefiddir mâni^c degil
beyt içre ol cellâdima

nağş eyle:

1. nağş eyle:

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Süslemek,
bezemek, nakışla
işlemek.*

Hayâl-i çeşmiñi nağş
eyleyip hûn-ı sirişklikle
O tıfl-ı nâza bir nâ-dide
gehvâre bebeklik yap

nağş-ı âh:

1. nağş-ı âh:

Gazel 93

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Âh süsü II âh resmi.

Hayâl-i çeşm ü qadiñ
nağş-ı resm-i âh ederiz
O nağş-ı âh ile beyt-i
dili siyâh ederiz

nağş-ı dest-mâliñ:

1. nağş-ı dest-mâliñ:-iñ

Gazel 234

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mendilin nakışları.

Cerek cerek müjeniñ
sûzeni ey meh-rû
Delik delik cigerim
nağş-ı dest-mâliñ mi

nağş-ı haşîr:

1. nağş-ı haşîr:

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hasırın süslemeleri
// Hasırın alında veya
vücutta bıraktığı iz.*

Nağş-ı haşîr alt edip
cismi şüfiyâ
Bu tarz-ı nev-verâ'la
saña büriyâ^c abes

nağş-ı haşîri:

1. nağş-ı haşîri:-i

Gazel 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*1. Hasırdaki nakış.
2. Hasırın alında veya
vücutta bıraktığı iz.*

Beş vakti kılmazın yeter
ol nâfile hemân
Nağş-ı haşîri zâhidiñ
altında büriyâ

nağş-ı haţ:

1. nağş-ı haţ:

Gazel 48

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin nakış
gibi olan ayva tüyleri.*

La'l-i mücevheriñ ki
nâdire-i pîşedir
Nağş-ı hañıñla hâtem-i
gevher sevâd olur

nağş-ı kâlâ-yı surûriye:

**1. nağş-ı kâlâ-yı
surûriye:**

Gazel 75

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Surûrî'nin

kumaşının işlemeleri.

Nağş-ı kâlâ-yı Surûriye
nazîre Fennî
Nesc-i dilde târ u pûdi
bir çarâğ üstündedir

**nağş-ı nigîn-i mihr-i
zemîn ü zemân mısın:**

**1. nağş-ı nigîn-i mihr-i
zemîn ü zemân mısın:-
mı, -sın**

Gazel 168

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zemîn ve zamanın

sevgi güneşinin süsü.

Ol nev-zuhûr-ı hañ-ı
leb-i gevheriñ ile
Nağş-ı nigîn-i mihr-i
zemîn ü zemân mısın

nağş-ı resm-i âh:

1. nağş-ı resm-i âh:

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Âh resminin nakışı,
süsü.*

Hayâl-i çeşm ü kadiñ
nağş-ı resm-i âh ederiz
O nağş-ı âh ile beyt-i
dili siyâh ederiz

nağş-ı zamîr-i nigâh:

1. nağş-ı zamîr-i nigâh:

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(gönül) bakışımızın
süsü.*

Medd-i kaşîñla nağş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levh-i cemâliñ üzre elif
çaddim âhımız

nâlân:

1. nâlân:

Gazel 96

Mısra: 1

Ağlayan, inleyen.

Benim bülbül gibi ol
gönçe nâlân olduğum

bilmez

Hezârân dâğ-ı ğam içre
gülistân olduğum
bilmez

nâle:

1. nâleves:-veş

Gazel 71

Mısra: 10

Inilti, feryat.

Hâmeye döndü nizâr-ı
cismiñ ey bîmâr-ı dil
Nâleves şimdi seniñ bir
çıkmadık cânıñ mı var

2. nâlelerle:-lerle

Gazel 99

Mısra: 3

Inilti, feryat.

Nâlelerle geçecek
zülfüñüñ üftâdeleri
Kârbân-ı reh-i Şâmı
çeresinden biliriz

3. nâle:

Gazel 233

Mısra: 7

Inilti, feryat.

Nâle neydir mey
sirişkim dîde şâğar dil
kebâb
Pîr-i ıñkîñ bezm-i

vaḥdetde budur
keyfiyyeti

4. nāle:

Gazel 187

Mısra: 6

*İnilti, inleme,
feryat, figan.*

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

nāle vü efgān:

1. nāle vü efgān:

Gazel 194

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Eflāke çıkdı nāle vü
efgān ey perī
Tīg-ı müjeñle āh u enīni
olanlarıñ

nāleler:

1. nāleler:

Gazel 71

Mısra: 3

Inilti, feryat.

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler

Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānānıñ mı var

2. nāleler:

Gazel 234

Mısra: 12

Inilti, feryat.

Ḥazīn ḥazīn loḡmalarla
ey bülbül
Seher seher güle bu
nāleler mevālīñ mi

nām:

1. nām:

Kit'a 9

Mısra: 18

Ad.

Gelip bir tārīḡ-i zībā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulū^c etdi
Meḥemmed Rızā³ullah

nām al:

1. nām al:

Müstezad 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ün kazanmak, ad

kazanmak.

Ḳıl ceş-i ġamı şebkat-ı
mücellā ile nām al
Ḥavf eyleme aşlā

nā-maḥrem:

1. nā-maḥrem:

Gazel 135

Mısra: 3

*Mahrem olmayan,
yabancı.*

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sākiyā
Ḳorḡaram bintü'l-
‘inebden eylemez
biġāne ḡaz

nā-maḥrem-i bint-i rezi:

**1. nā-maḥrem-i bint-i
rezi: -i**

Gazel 232

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarabın haramlığı.

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek
efendi sizlere cā²iz gibi

nāme:

1. nāmeye: -ye

Gazel 100

Mısra: 2

F. mektup.

Tahrîr edemem ʿışkı
fem-i hâmeye şıgmaz
Bir şerh-i meʿânîdir o
kim nâmeye şıgmaz

nâ-merd:

1. nâ-merd:

Gazel 39

Mısra: 1

İnsanlıktan

*nasibini almamış, mert
olmayan.*

Küyuñda raķib āh ile
yüz buldu o nâ-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

nâmi:

1. nâmi:

Gazel 31

Mısra: 7

Ad II Şan,şöhret.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şü etmek için nâmi
Olur āvîze saķf-ı ʿāleme
ʿibret-nümâdır yaķ

nâm-ı şöhreti:

1. nâm-ı şöhreti:-i

Gazel 231

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Şöhretinin adı.

Sû-be-sû nâ-didedir ol
Fâzıl-ı ehl-i kemāl
Murğ-ı ʿankāveş cihānı
tutdu nām-ı şöhreti

nâmver-i şāhib-i güftār:

1. nâmver-i şāhib-i güftār:

Kıt'a 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Söz sahibinin
şöhreti.*

Mefhār-ı zāt-ı şerîf āl-i
Resûl-i Ekrem
Nâmver-i şāhib-i güftār
hasīb-i ʿuşşāk

nân-pāre-i mebzûl:

1. nân-pāre-i mebzûl:-

uñ, -a

Gazel 115

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Mebzul miktardaki
ekmek parçası.*

İftār-ı lebiñ verdi ğınā
şanma ki cānā
Hîç kalmadı nân-pāre-i
mebzûluña h̄vāhiş

nâ-peder:

1. nâ-peder:

Gazel 29

Mısra: 6

Babasız.

Müceb-i hikmet-i lâ-
yüs'elü ammā yef'ālü
Nâ-peder kevnē
Mesihāyı getirdi fettāķ

nâr:

1. nâridir:-idir

Gazel 89

Mısra: 10

*Ateş II Sevgilinin
yanāķı.*

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perî itfā
Vücûdum olsa nâr-ı
fürķatiñle gül de
nâridir

2. nârin:-in

Gazel 57

Mısra: 1

Ateş, od.

Nârin şafā-yı şu'lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ķahve-i
pey-der-peyindedir

3. nâr:

Gazel 25

Mısra: 12

Ateş.

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

na‘ra:

1. **na‘ralarla:** *-lar, -la*

Gazel 21

Mısra: 9

Yüksek sesle

bağırma.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtī kıtī decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muğhik imiş meger

na‘ra-i hū(dur):

1. **na‘ra-i hū(dur):** *-dur*

Gazel 244

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İniltilerin ve

feryatların narası.

Bez[i]mde na‘ra-i
hū(dur) kılkul-ı mīnā
şadā-yı ney
Kudūm tekye-i vuşlat
şeyhimiz pīr-i muğān
yā Hay

na‘ra-keş:

1. **na‘ra-keş:**

Gazel 73

Mısra: 7

Nara atan.

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hısn-i haşini fetḥ eden
elbet ezān verir

nār-ı cān-güdāza:

1. **nār-ı cān-güdāza:** *-a*

Gazel 150

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Can eriten ateş.

‘Uşşākı yaqdı şems-i
niğāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n’ola verse tef Necef

nār-ı dil:

1. **nār-ı dil:**

Gazel 81

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül ateşi.

Ol gazālīñ bāde-i la‘lini
kıldıkça hayāl
Sīḥ-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

nār-ı fūrkat:

1. **nār-ı fūrkat:**

Gazel 89

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeyt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni
yoğ dilde varıdır

nār-ı ḥalil:

1. **nār-ı ḥalil:**

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Halil'in ateşi II Hz.

İbrahim'in atıldığı ateş.

Tehī reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Ḥalile sünbül eder

nār-ı ḥasreti:

1. **nār-ı ḥasreti:** *-i*

Gazel 231

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Özlem ateşi.

Rü‘yet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir

Yağdı heb dünyā vü
māfihāyı nār-ı ḥasreti

nār-ı hecr:

1. nār-ı hecr:

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık ateşi.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu'ūd

nār-ı hecr-i yār:

1. nār-ı hecr-i yār:

Gazel 189

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

ayrılığının ateşi.

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzık-ı cān
diñlesin

nār-ı ıışkı:

1. nār-ı ıışkı:-ı

Gazel 110

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Nice ben yāre nār-ı ıışkı
tahrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziř-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

2. nār-ı ıışkı:-ı

Gazel 233

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Nār-ı ıışkı münṭafı ise
n'ola āb-ı viřāl
Ba'd-ez-īn teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

3. nār-ı ıışkı:-ı

Muhammes 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Nice ben yāre nār-ı ıışkı
tahrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziř-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

nār-ı şehri-sitānbulu:

1. nār-ı şehri-sitānbulu:-u

Gazel 229

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İstanbul'un ateşi.

Nār-ı şehri-sitānbulu
seyr et
Böyle bir iḥtirāk var
dilde

nār-ı taḥassür:

1. nār-ı taḥassür:

Gazel 64

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Üzüntü ateşi.

Yağdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteř-i
sūzān ocaqlıdır

2. nār-ı taḥassür:

Gazel 119

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üzüntü ateşi.

Ṭutuřdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocaqdan ol
perī güyā yanar āteř

nār-ı tedbirifile:

1. nār-ı tedbirifile:-iñ, - le

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Tedbir ateşi.

Nār-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nā-ḥālîşi
Maḥv kıl tîz-âb-ı
ḥışmıñla anı mişl-i
ḥadîd

nā-sezâ:

1. **nā-sezâ:**

Gazel 59

Mısra: 12

*Münasib olmayan,
layık olmayan.*

Fenniyyi gör ki şî'r-i
Lezîziye gūyiyâ
Bu nā-sezâ nikâtı nazîre
gazel verir

nāşid:

1. **nāşide:-e**

Gazel 231

Mısra: 19

18.yy şâiri.

Fenniyyâ şahn-ı sūḥanda
Nāşide tevfiḳ olup
Nāzımānıñ 'Ākif oldu
bā'îş-i cem'iyyeti

naşihat dinlemez:

1. **naşihat dinlemez:-**

mez

Kaside 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Söz dinlememek.

Hîç ne mümkündür
seniñ evşâfıñ ey şâh-ı
cihân
'Azm-i medḥiñde
naşihat dinlemez kilkim
'anîd

nā-şināsân-ı hüner:

1. **nā-şināsân-ı hüner:**

Gazel 143

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hünerden
anlamayanlar.*

Fenniyyâ maḥrem edip
Kenzîyi sırr-ı nazmıma
Nā-şināsân-ı hüner
biğânedenden etdim ferâğ

na't-ı şerîfiñ:

1. **na't-ı şerîfiñ:-iñ**

Kaside 1

Mısra: 138

Kelime Tipi: -

Şerefli natı.

Mūr u faḥd [u]
melaḥāsâ yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer na't-ı şerîfiñ
ile çeşm-i giryân

nâtıka-i ekberân:

1. **nâtıka-i ekberân:**

Kıt'a 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Büyüklerin
konuşanı.*

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nâsda
El-veledü sirri ebîh
nâtıka-i ekberân

nâvek-i nazmı:

1. **nâvek-i nazmı:-ı**

Gazel 168

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nazım oku.

Ey tîr-i gamze âteş-i dil-
düz-ı cân mısın
Yâ nâvek-i nazmı püte-i
kazâdan nişân mısın

nâz:

1. **nâz:**

Gazel 125

Mısra: 10

Edalı tavır, cilve.

'Arz eyleyerek yâre
nuḳûd-ı dili Fennî

Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz

2. **nāz:**

Gazel 218

Mısra: 10

Cilve.

Pek bağla zimām-ı
sırrımı va‘d-i vişālīñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülnünce

nāz u niyāz-ı ḥübān:

1. **nāz u niyāz-ı ḥübān:**

Kaside 1

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

*Güzellerin nazı ve
yalvarması.*

Ne idi ol gece āyā o
sū‘āl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḥübān

nazar:

1. **nazardan: -dan**

Kıt'a 6

Mısra: 5

*Bakış, bakma; bazı
kimselerin bakışlarının
bir şey veya kimse
üzerinde meydana
getirdiği etkiye yorulan*

*ve kötü hadiselere
sebep olan terslik,
uğursuzluk, göz; göz
değmesi.*

Nazardan dā'imā ḥıfz
eyleyip bāri o maḥdūmı
Okuyup nüshayı
tekmilen olsun şāriḥ-i
eşbāh

nazar et:

1. **nazar et:**

Gazel 117

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

2. **nazar et:**

Gazel 160

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Düşünerek bakmak,
üzerinde durmak. II
Devam etmek.*

Küzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḥāl-i siyehiñ
Nazar et çāh-ı
zenehdāniña zemzem
gibisin

3. **nazar et:**

Gazel 228

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nazar et ol ḥaṭ-ı ḥoy-
kerde-i ḥadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā
da müzeyyen jāle

nazar eyle:

1. **nazar eyle:**

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak.

İm‘ān ile eşyāya nazar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūz

2. **nazar eyle:**

Gazel 161

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Görünür ḡurre-i ebrūsü
ṭulū‘ etdi ḥayāl
Çerḥ-i ḥüsnüñde nazar
eyle hilāli küçücek

nazar kı1:

1. nazar kı1:

Gazel 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Penbe-i dāğ-ı vücūdum
bir qabā kıldı baña

2. nazar kı1:

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nazar kı1 hatt-ı nev-hīz-
i 'izār-ı şūh
A gül-gün cāme-i
pākīzeve duhte

3. nazar kı1:

Gazel 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Ebrūlarıña fevq-ı
cemālīñde nazar kı1
Ser-levhadır ol muşhaf-
ı ruhsāra müzehheb

4. nazar kı1:

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nazar kı1 micmer-i
hüsñünde güyā zülfü ol
şūhuñ
Şu'ūd eyler hevāya
dūd-ı 'anber-bār-ı pīç-
ā-pīç

5. nazar kı1:

Gazel 174

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Kāfūra habb-ı fūlfülün
etmiş o pāsban
Hindüstān-ı dilde nazar
kı1 gelū degil

6. nazar kı1:

Gazel 43

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

1. bakmak 2.

*dikkatle/hikmet
gözüyle bakmak.*

Nazar kı1 Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākīzedir ol zī-
kıyam dūr-dāneden
me'hūz

7. nazar kı1:

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

1. bakmak 2.

*dikkatle/hikmet
gözüyle bakmak.*

Nazar kı1 halka halka
cān-güdāz-ı sīne-i
Fennī

Efendim sūz-ı 'ışkınıla
hemīşe bağı yanıkdır

8. nazar kı1:

Gazel 92

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. bakmak 2.

*dikkatle/hikmet
gözüyle bakmak.*

Nazar kı1 küdek-i
cevher-fürüş-ı zī-
kıyem-kāra
Atar mengüş-ı va'din
duhter-i vaşla taqar
taqmaz

9. nazar kı1:

Gazel 116

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

1. bakmak 2.

*dikkatle/hikmet
gözüyle bakmak.*

Elif kaddiñ dehānıñ
mīm zülfün cīm
göstermiş
Nazar kıl kâtib-i kudret
saña ta'lim göstermiş

10. nazar kıl:

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

1. *bakmak* 2.

*dikkatle/hikmet
gözüyle bakmak.*

Murğ-ı dili şayd
eylemek ol dāneye
maḥşūş
Ḥāl-i ruḥunu tele-i
zülfünde nazar kıl

11. nazar kıl:

Gazel 52

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak, bakış.

Veled-i kalbi
bağ[ı]rında nazar kıl
sâlik
Şîr-i tevḥîd ile ol şāhib-i
‘irfān büyüdür

nazar kıldıkça:

1. nazar kıldıkça:

Gazel 235

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Cüyān olur miyānına
kıldıkça nazar
Bir āb-ı şāfdir kemeri
içre ḥançeri

nazar kılsam:

1. nazar kılsam:

Gazel 242

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Her neye kılsam nazar
ruḥsārın ‘arz eyler baña
Ḳalbime āyine-i ḥürşîdi
taşvîr eyledi

nazardan hıfz edip:

1. nazardan hıfz edip: -ip

Kıt'a 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Nazardan anlamak.

Nazardan hıfz edip zāt-ı
şerîfin tā-be-rüst-ā-ḥîz
Emānet olsun Allaha
‘azîmü’ş-şāna her ḥāli

nazargāh-ı secencelveş:

1. nazargāh-ı

secencelveş:

Gazel 193

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aynaya bakış yeri
gibi.*

Nazargāh-ı secencelveş
şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūṭi-i māh-ı
şeker nazmıñ
sülellensin

nazar-perverde:

**1. nazar-perverdelikte: -
lik, -de**

Kıt'a 4

Mısra: 6

Kollayıp gözetmek.

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
‘ālemde
Murād üzre nazar-
perverdelikte yokdur
emşāli

nāzik:

1. nāzıkdir: -dir

Gazel 82

Mısra: 2

Ince, narin.

‘Arızıñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-

nem apar
Öyle nāzıktır ki būs
olsa hevādan nem
apar

nāzil ol:

1. nāzil ol:

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*İnmek, nūzul
etmek.*

a-ı lebine besmele
ebrūsü sezādır
Tahrīm iın ol bādiye
nāzil olan āyet

nāzil olan āyet midir:

1. nāzil olan āyet midir:-
mi, -dir

Gazel 242

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Nazil olan ayet.

amr iın nāzil olan
āyet midir an lebiñ
ürmeten badıça
vāız anı tefsİR eyledi

nāzımān:

1. nāzımānıñ: -iñ

Gazel 231

Mısra: 20

Söz ustaları, airler.

Fenniyā an-ı sūanda
Nāide tevfi olup
Nāzımānıñ ‘Akif oldu
bāı-i cem‘iyyeti

nazİR:

1. nazİreñde: -eñ, -de

Gazel 161

Mısra: 14

Benzer.

Fenniyā Neet
Efendi’den alıp ayr
du‘ā
Eyledik nota
nazİreñde me‘āli
küçücek

2. nazİRim: -im

Gazel 25

Mısra: 13

Benzer, e, denk.

NazİRim Fenniyā bā-ı
sūanda nazm-ı
Refetle
arıldı yasemenve
gūyiyā ecār-ı pİ-ā-pİ

nazİre:

1. nazİre:

Gazel 20

Mısra: 7

Ar. Bir airin iirine

*vezin ve kafiyyede
mūsavi olarak,
mūsabaka kasdıyla
söylenilen iir, karılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemİne
Vecdİ/i'rinde ehl-i
nazma tāze hitāb
göster".*

Celāliden nazİre isteyip
bu nazmıña Fennİ
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
oc

2. nazİre:

Gazel 63

Mısra: 11

*Ar. Bir airin iirine
vezin ve kafiyyede
mūsavi olarak,
mūsabaka kasdıyla
söylenilen iir, karılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemİne
Vecdİ/i'rinde ehl-i
nazma tāze hitāb
göster".*

Nazİre iltimās edip bu
nazmı Fenniyā ‘arz et

Lezîzî çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

3. nazîre:

Gazel 67

Mısra: 11

*Ar. Bir şairin şiirine
vezin ve kafiyede
müsavi olarak,
müsabaka kasdıyla
söylenilen şiir, karşılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemîne
Vecdî/Şi'rinde ehl-i
nazma tâze hitâb
göster".*

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

4. nazîre:

Gazel 75

Mısra: 9

*Ar. Bir şairin şiirine
vezin ve kafiyede
müsavi olarak,
müsabaka kasdıyla
söylenilen şiir, karşılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemîne
Vecdî/Şi'rinde ehl-i*

*nazma tâze hitâb
göster".*

Nağş-ı kâlâ-yı Surûriye
nazîre Fennî
Nesc-i dilde târ u pûdı
bir çarâğ üstündedir

5. nazîrem:-m

Gazel 180

Mısra: 9

*Ar. Bir şairin şiirine
vezin ve kafiyede
müsavi olarak,
müsabaka kasdıyla
söylenilen şiir, karşılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemîne
Vecdî/Şi'rinde ehl-i
nazma tâze hitâb
göster".*

Olsa 'ankâ gibi nazîrem
nâ-dide ta'accüb
Fenniyâ ser-sühan-ı
Hâşime nağzem
mağzem

6. nazîre:

Gazel 190

Mısra: 10

*Ar. Bir şairin şiirine
vezin ve kafiyede
müsavi olarak,
müsabaka kasdıyla*

*söylenilen şiir, karşılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemîne
Vecdî/Şi'rinde ehl-i
nazma tâze hitâb
göster".*

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammâ
Nazîre iltimâs etmiş
sühan-dânın
kamusundan

7. nazîre:

Gazel 214

Mısra: 10

*Ar. Bir şairin şiirine
vezin ve kafiyede
müsavi olarak,
müsabaka kasdıyla
söylenilen şiir, karşılık
ki cevap dahi denilir:
"Var mı cevap söyler bu
nev-zemîne
Vecdî/Şi'rinde ehl-i
nazma tâze hitâb
göster".*

Dibâc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyâ
Olmaz nazîre böyle
metâ'-ı zirâ zere

8. nazîre:

Murabba 2

Mısra: 18

*Bir şairin manzum
eserine başka bir şair
tarafından aynı vezin,
kafiye ve edayla yazılan
benzer manzume.*

Baħr-i dūr-feşān meʿvā-
yı sūħan olsa n'ola
Nazm-ı üstāda nazîre
beyne'l-arzı ve's-semā

9. nazîre:

Gazel 59

Mısra: 12

*Bir şairin manzum
bir eserine, daha ziyade
gazeline başka bir şair
tarafından aynı vezin
ve kafiyede yazılan
benzeri.*

Fennîyi gör ki şi'r-i
Lezîziye güyiyā
Bu nā-sezā nikātı nazîre
ġazel verir

nazîre 'arz eder:

1. nazîre 'arz eder:-er

Gazel 205

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazire sunmak.

Nazîre 'arz eder 'Ārif
Efendiye bu manzūmu
'Acāyib şaçmalar taħrîr
eder Fennî-i bî-çāre

nazîre demede:

**1. nazîre demede:-me, -
de**

Gazel 202

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Nazire söylemek,
nazire yapmak.*

Fennî ne 'acāyib ki
sūħandān-ı Sitānbul
Fethîye nazîre demede
cümlesi zınça

nazîre yazdım:

1. nazîre yazdım:-dım

Gazel 187

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak.

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhāya Fenniyā
Tanzîr için ħavāle hem
olsun hem olmasın

nazîre-i manzūm-ı

pertevi:

**1. nazîre-i manzūm-ı
pertevi:**

Gazel 69

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Pertev (öl.

*1222/1807-08)'in
mazmununun naziresi.*

Taħrîr için nazîre-i
manzūm-ı Pertevi
Fennî devāt-ı şi'rini her
ān açar kıpar

nazîre-i sūħan-ı'cāza:

**1. nazîre-i sūħan-
ı'cāza:-a**

Gazel 65

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Şaşkınlık içinde
bırakan nazire.*

Mesîh-ġufte-i Es'ad-
cūdur zemîn-i Fennî
Nazîre-i sūħan-ı'cāza
kim tenezzül eder

nazîre-i sūħanım:

1. nazîre-i sūħanım:-ım

Gazel 150

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiirin naziresi.

Tîr-i nigāh-ı Zîvere
şāyeste Fenniyā

Oldu nazîre-i sülhanım
bî-şefef hedef

nazîri:

1. nazîri:

Gazel 219

Mısra: 12

Benzer, eş.

Temâşâ kıl rikâbında
olan âlây-ı ‘uşşâkı
O şâhıñ Fenniyâ yokdur
nazîri ihtîşâmlıkda

nâzir-i gülşeniñe:

**1. nâzir-i gülşeniñe: -i, -
ñ, -e**

Kıt'a 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gül bahçesine

benzemek.

Rûzunu nâzir-i
gülşeniñe cennetâsâ
Dil-i pür-ğam ola ne
dâfi‘-i sevdâ-yı merâk

nazm:

1. nazm:

Gazel 70

Mısra: 10

Manzum söz.

Fenniyâ nükte-i eş‘arını
Fehmî şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şûret-i ma‘nâya çeker

2. nazmıña: -ına

Gazel 20

Mısra: 7

Şiir, nazım.

Celâliden nazîre isteyip
bu nazmıña Fennî
Elin bûs et temennâ
eyle olmazsa miyânın
koc

3. nazmımı: -ım, -i

Gazel 36

Mısra: 9

Şiir, nazım.

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrı tanzîr
Kim eder baħr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

4. nazmı: -i

Gazel 37

Mısra: 9

Şiir, nazım.

Bu nazmı mâhya
kandîli uçurup Fenni
üstâda
Hüner ‘arz et Ĥasîb-i

rûze-dâra her çi bād-
âbād

5. nazmıña: -ına

Gazel 42

Mısra: 9

Şiir, nazım.

Fenniyâ taħrîr ederken
dikkat et kim nazmıña
Okuyup tâ kim olasın
şi‘r her bâre şâz

6. nazmı: -i

Gazel 78

Mısra: 12

Şiir, nazım.

Fenniyâ ‘arz eyle
eş‘arıñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı okur ise
‘izz ile zî-şân olur

7. nazmıma: -ım, -a

Gazel 167

Mısra: 10

Şiir, nazım.

Bâğ-ı sülhanda nazmıma
bûlbûl demez misin
Ĥvânde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenniyâ

8. **nazmım:** -ım

Gazel 187

Mısra: 13

Şiir, nazım.

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Tanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın

9. **nazmı:** -ı

Gazel 203

Mısra: 17

Şiir, nazım.

‘Arz et bu nazmı Zîver
Efendiye Fenniyâ
‘Afv eylesin kuşûrunu
temyîz gerekse de

10. **nazmım:** -ım

Gazel 204

Mısra: 9

Şiir, nazım.

Seyr eyle nazmım Zîver
Efendiye Fenniyâ
Vermiş kenâr-ı baħr-i
maķâlâta dūrri biħ

11. **nazmında:** -ı, -n, -da

Gazel 236

Mısra: 12

Şiir, nazım.

Üstâdîma ki mişl-i
Sikender-cihân olup
Nazmında buldu âb-ı
ħayât-ı selâseti

12. **nazmı:** -ı

Gazel 4

Mısra: 11

*Vezinli ve kafiyeli
söz, manzume, nesir
karşıtı.*

Bu nazmı Fenniyâ ‘Arif
Efendiye yürü arz et
Eger temyîz ederse ĥatt
edip olma melâl ammâ

13. **nazmı:** -ı

Gazel 232

Mısra: 13

Düzen, dizi.

Fenniyâ temyîz için
‘arz et bu nazmı Zîvere
Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi

14. **nazmı:** -ı

Gazel 225

Mısra: 11

*Düzen, dizi II
vezinli kafiyeli söz, şiir.*

Fenniyâ Zîver Efendiye
bu nazmı ‘arz et

Söyler ol ĥâliş-‘ayarı
saña zergercesine

15. **nazmıñ:** -ı, -n

Gazel 193

Mısra: 10

Nazım, şiir.

Nażargâh-ı secencelveş
şununca dest-i üstâda
Nikât-ı tûti-i mâh-ı
şeker nazmıñ
şülellensin

16. **nazm:**

Kıt'a 1

Mısra: 18

*Dizme, tertîb etme,
sıraya koyma; sıra,
tertîp; vezinli, kafiyeli
söz; halk şâirlerinin
mesnevi şeklindeki
manzûmelere
verdikleri ad.*

Yeter ĥaddün degildir
ķıl edeb ey ĥâme-i
lüknet
Muţavvel nazm ile
taşdi‘e bā‘is olma
bālâya

17. **nazmıñ:** -ıñ

Gazel 138

Mısra: 8

Şiir.

Olmasın nazmıñ
Muṭavvel bā'is-i renc-i
şudā'
Sen Müfīd ü Muḩtaşar
kıl Fenniyā eş'arıñı

nazm et:

1. nazm et:

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yazmak,şiir

söylemek.

Yekke-tāz-ı ṭab'ıña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris ğazel
nazm et çıkar meydāna
at

2. nazm et:

Gazel 77

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yazmak,şiir

söylemek.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

nazmı:

1. nazmı:

Gazel 63

Mısra: 11

*Vezinli ve kafiyeli
söz, manzume.*

Nazīre iltimās edip bu
nazmı Fenniyā 'arz et
Lezīzī çünkü bir usta
değil ehl-i hünerdendir

2. nazmı:

Gazel 90

Mısra: 11

*Vezinli ve kafiyeli
söz, manzume.*

'Arz et bu nazmı Neş'et
Efendiye Fenniyā
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherisidir

3. nazmı:

Gazel 129

Mısra: 9

*Vezinli ve kafiyeli
söz, manzume.*

Bu nazmı Fenniyā Sırrī
Efendiye yürü 'arz et
Okuyup baş'afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāṭ

4. nazmı:

Gazel 47

Mısra: 11

*Vezinli, kâfiyeli söz
dizisi, şiir.*

Re'is-i Fāzıla bu nazmı
Fenniyā 'arz et
Felek ister ise bādbān
behāsınadır

nazm-ı belāgat:

1. nazm-ı belāgat:

Gazel 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Belagatlı şiir.

RengİN ola mı sa'y ile
hiç nazm-ı belāgat
Fenniya neşāṭ ola ya bir
vaḩt-ı müsā'id

nazm-ı celālī:

1. nazm-ı celālī:

Gazel 215

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şair Celālī'nin şiiri.

Fenniyi neşāṭ-āver edip
nazm-ı Celālī
Tanẓir eder ol güfte-i
hüşyārı görünce

nazm-1 edib:

1. **nazm-1 edib:-i**

Gazel 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Edip mahlaslı şairin
şiiri.*

Nazm-1 Edibi söyle
Lezîzîye Fenniyâ
Pâyında esb-i
câmesiniñ çınkırağı var

nazm-1 faşihe:

1. **nazm-1 faşihe:-e**

Gazel 108

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Fasîh (öl.
1111/1699)'in şiiri.*

Fenniyâ pey-rev olan
nazm-1 Faşihe güyiyâ
Evc-i 'âlîde hümâyâ per
açar bâl-ı meges

nazm-1 mezâmîn:

1. **nazm-1 mezâmîn:**

Gazel 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nükteli, cinaslı,
sanatlı şiir.*

Bu nazm-ı mezâmîn ile
kıl sen dağı Fennî
Luţfi gibi üstâd-ı sühân-
dâna teķarrüb

nazm-1 re'fet:

1. **nazm-1 re'fet:**

Gazel 25

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Refet'in şiiri.

Nażirim Fenniyâ bâğ-ı
sühanda nazm-ı
Re'fetle
Şarıldı yasemenveş
güyiyâ eşcâr-ı pîç-â-pîç

nazm-1 sırriye:

1. **nazm-1 sırriye:**

Gazel 81

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sırrî'nin şiiri.

Fenniyâ pergâr-ı
tanzirimle nazm-ı
Sırriye
Hüsn-i haţţ ser-levha
mişl-i çin-i ebrü çevrilir

nazm-1 üstâda:

1. **nazm-1 üstâda:-a**

Murabba 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Üstadın şiiri.

Baħr-i dūr-feşân me'vâ-
yı sühân olsa n'ola
Nazm-ı üstâda nazîre
beyne'l-arzı ve's-semâ

ne:

1. **ne:**

Gazel 9

Mısra: 2

Nasıl.

Mey-i la'lin şunup
rindâne sâķi-i tal'at
mehtâb
Ne keyfiyyet anı nüş
eyleyenler zanneder
vişn-âb

2. **ne:**

Gazel 31

Mısra: 6

Nasıl.

Döküp ol hân-ķâh
şiddet-i vaķt-i şitâ için
Ne hâletdir bu kim
berdü'l-'acûze
mübtelâdır yaķ

3. **ne:**

Gazel 39

Mısra: 2
Nasıl.

Kūyuñda raķib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

4. ne:

Gazel 62
Mısra: 10
Nasıl.

Zāhid metā^c-ı zūhdini
‘arz etse şūfiyā
Kemhāyı fehm ederdi
ne gūne kumāş olur

5. ne:

Gazel 79
Mısra: 4
Nasıl.

Dām kūrmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşāķına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i
fesinde ne çiçekdir

6. ne:

Gazel 114
Mısra: 3
Nasıl.

Ne hikmetdir kamu
eşyayı bir mir’āta
İskender

Taḥayyül eyleyip bi’l-
cümle müstevfā
şğındırmış

7. ne:

Gazel 139
Mısra: 7
Nasıl.

Ne ‘aceb aça hezārān-ı
şüküfe-elvān
Toḥm-ı şī‘r-i ter ile
sāḫa-i ṭab‘ım meZRū^c

8. ne:

Gazel 203
Mısra: 9
Nasıl.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab^c-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

9. ne:

Gazel 42
Mısra: 5
T. Öyle bir.

Şerbet-i la‘liñ ne
hikmet ol ṭabīb-i cān-
fezā
Şunmada aġyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

10. ne:

Gazel 114
Mısra: 7
T. Öyle bir.

Ne nā-dīde fen icād
eyleyip dil ġabġabiñ
cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma şğındırmış

11. ne:

Gazel 25
Mısra: 11
*Ne kadar, oldukça
fazla anlamında.*

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

12. ne:

Gazel 161
Mısra: 1
*Ne kadar, oldukça
fazla anlamında.*

O tıf[ı]lñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i ḫāli küçücek

13. ne:

Gazel 39

Mısra: 5

Ne.

Dönse ne ‘aceb zâhid ile
vaqt-i hasûnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenâ serd

14. ne:

Gazel 72

Mısra: 2

Ne.

Naḥl-i ḳaddiñ de şehâ
ṭâ‘ir-i dil lâne yapar
Görmesin şâhin-i aḡyâr
anı cânâ ne yapar

15. ne:

Gazel 81

Mısra: 4

Ne.

Aḡz [u] bey‘ etme ‘arz-ı
va‘d-i vaşlıñ ey za‘îm
Her ne deñlü olsa şoñra
ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

16. ne:

Gazel 104

Mısra: 7

Ne.

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rû‘yâda
Ekşeriyâ bu düşü
zâhide ta‘bîr ederiz

17. ne:

Gazel 137

Mısra: 10

Ne.

Dürr-i sühân hiç telef
etmez mi Fennî
Gencîne degildir deheni
yâ ne de maḥfûz

18. ne:

Gazel 203

Mısra: 4

Ne.

‘Uşşâḳ-ı lâle-zâra
çerâḡan-ı vuşlatı
Zîbendedir ne deñlü
hevâyî fişekse de

19. ne:

Gazel 203

Mısra: 10

Ne.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab‘-ı zâhidiñ
Teşmîm eder o mâhı ne
deñlü çiçekse de

20. ne:

Gazel 206

Mısra: 9

Ne.

Fennî ne ḳadar bilse de
zâhid yine ḥaḳḳı
İnkâr eder ol mürşid-i
dânâya gelince

21. ne:

Gazel 208

Mısra: 1

Ne.

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
ḥayâl-i daḥîl olsa
Şeb tâ-be-seḥer ‘âşîḳa
ṭül-ı emel olsa

22. ne:

Gazel 219

Mısra: 9

Ne.

Ne deñlü iddiḥâr etseñ
bulunmaz biñde bir
dînâr
Zer-maḥbûb vaşl-ı dil-
rübâāsâ temâmlıḳda

23. ne:

Gazel 238

Mısra: 7

Ne.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmağa
Şalb için Manşūra
zülfündür resen
dedikleri

24. ne:

Gazel 238

Mısra: 11

Ne.

Sūḳ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb
‘İlm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

25. ne:

Gazel 93

Mısra: 8

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
ikilik bağlacı.*

Düşüp o şāh zeneḥdāna
ba‘d-ez-în ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

26. ne:

Gazel 93

Mısra: 8

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
ikilik bağlacı.*

Düşüp o şāh zeneḥdāna
ba‘d-ez-în ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

27. ne:

Gazel 4

Mısra: 4

Ne kadar, çok.

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn hoş-sūḥan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

28. ne:

Gazel 4

Mısra: 4

Ne kadar, çok.

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn hoş-sūḥan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

29. ne:

Gazel 180

Mısra: 3

Ne kadar, çok.

Ne ‘aceb zā’ir-i aġyārı
dil etmezse ḥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

30. ne:

Gazel 188

Mısra: 6

Ne kadar, çok.

Dimāġ-ı cānı ‘ıtr-ālūd
eden ol ḥüb zülfüñ mü
Ne hoş taḳṭir olunmuş
dühn-i hoş-bū tāze-
sünbül den

31. ne:

Gazel 202

Mısra: 11

Ne kadar, çok.

Fennī ne ‘acāyib ki
sūḥandān-ı Sitānbul
Fethīye nazīre demede
cümlesi zınka

32. ne:

Gazel 206

Mısra: 3

Ne kadar, çok.

Åhım yeli ‘ıŖkı ne ‘aceb
eylese tahrik
İzhâr eder emvâcı o
deryâya gelince

33. ne:

Gazel 221

Mısra: 6

Ne kadar, çok.

Evrâd edip ol la‘l-i leb
zâde-i şeyhi
Görseñ ne çeker sübha-
i mercân elimizde

34. ne:

Gazel 64

Mısra: 15

Nasıl.

Vâsil olur ne deñlü
kaçak olsa rahş-i yâr
Râh-ı talebde esb-i
niyâzım ayaklıdır

35. ne:

Gazel 92

Mısra: 3

Nasıl.

Ne hikmetdir ‘aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rûda
Gelir turmaz gider dil-

hasteye hâzık bakar
bakmaz

36. ne:

Gazel 158

Mısra: 8

Neden.

Şekvâ eder ‘âleme
imdâd için ‘anķâ
Bilmem ne ‘aceb Kâf-ı
kanâ‘atde ğinâ yok

37. ne:

Gazel 19

Mısra: 5

Nedir?.

Merdümiye tesmiye-i
duhter ne ‘aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pây-ı mü‘ennes

38. ne:

Gazel 55

Mısra: 5

Nedir?.

‘Uşşâkı katl için ne
‘aceb ey kaşı kemân
Dil-düz-ı tîr-i tîz-i
niğâhıñ baña nedir

39. ne:

Gazel 111

Mısra: 12

Nedir?.

Oğuyup hüsn-i haţ-ı
muşhaf-ı vech-i pâkiñ
Etse zâhid ne ‘aceb
âyet-i Qur’âna heves

40. ne:

Gazel 112

Mısra: 8

Nedir?.

Bü’l-‘aceb mi şıyt-ı âhı
cevr ile üftâdeniñ
Erse eflâke dilâ ne mişl-
i gülbâng-ı ceres

41. ne:

Gazel 5

Mısra: 12

Hangi şey.

Ağız ağıza sâgar ile
meclis-i meyde
Rindâne ne söyler
‘acebâ kulkul-i minâ

42. ne:

Gazel 201

Mısra: 7

Ne kadar, çok.

Ne çekdi pîr-i muğān
rağş edince bint-i rezi
O tāze rûy-ı nigārı
koyunca zen şuyuna

43. ne:

Gazel 65

Mısra: 3

Nasıl bir?

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miñneti mūr-ı
göñül taħammül eder

44. ne:

Gazel 125

Mısra: 7

Nasıl.

Zāhid ne bilir ħālet-i
devrānı ħaķıķat
Besdir aña beş vaķtı
Ĥüdā eyledi tefrîz

45. ne:

Gazel 76

Mısra: 2

Neler.

İnfişāl ile edip cāh-ı
vişālın ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollāniñ elinden dil-i
zār

46. ne:

Gazel 17

Mısra: 11

Ne, nasıl.

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirîgā
revā ‘abes

47. ne:

Gazel 76

Mısra: 5

Ne, nasıl.

Şıkılıp pür-‘arāk olsa ne
‘aceb rûy-ı nigār
Çekdi sākî anı inbîķ-i
zeķandan tekrār

48. ne:

Gazel 35

Mısra: 6

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
soru zamiri.*

Süzülüp urmasun şāhîn
gibi murğ-ı dili yoħsa
Ne mümkün pençe-i
ğamzeñden olmaķ ey
perî āzād

49. ne:

Gazel 132

Mısra: 6

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
soru zamiri.*

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid iħtilāt

50. ne:

Gazel 186

Mısra: 13

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
soru zamiri.*

Fenniyā Ĥayri Efendiye
ne mümkün tanzîr
Dür nişār etmede kenz-i
fem-i esrārından

51. ne:

Gazel 231

Mısra: 14

Önüne geldiği

*kelimeyi olumsuzlayan
soru zamiri.*

Sîneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raķîb
Hiç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

52. **ne:**

Muhammes 1

Mısra: 20

Öyle bir, çok.

Muḥallâdır mey-i engûr
ile şimdi şudûrû'n-nâs
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı ḥalk eylemiş fettâḥ

53. **ne:**

Gazel 79

Mısra: 7

"Nasıl, ne biçim"

*anlamında beğeni ifade
eden sözde soru
sözcüğü.*

Sinem ne 'aceb eylesem
ol yâre çerâğân
Efşân-şerer-i gamze-i
câdûsu fişekdir

54. **ne:**

Gazel 21

Mısra: 9

"Nası" anlamında

soru sıfatı.

Zâhid bez[i]mde oldu
dilâ kıtî kıtî decâc
Feryâd [u] na'ralarla ne
muḍḥik imiş meger

55. **ne:**

Gazel 166

Mısra: 1

*"Gerek yok, ne
gerek var, ne hâcet"
anlamlarına gelen bir
ifade.*

Cefâya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
ḥuzûr-ı ḥākime çek

56. **ne:**

Kıt'a 14

Mısra: 14

"ne, hangi"

anlamında soru sıfatı.

Rûzunu nâzir-i
gülşeniñe cennetâsâ
Dil-i pür-gam ola ne
dâfi'-i sevdâ-yı merâḳ

ne 'aceb:

1. **ne 'aceb:**

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı ?

Feslegen râyiḥası tutsa
cihânı ne 'aceb
Büy-ı perçem idüğü ref'-
i fesinden biliriz

ne bilir anı:

1. **ne bilir anı:**

Kaside 1

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Onu ne bilir.

Fehm eden ma'ni-i
levlâkı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürûh-ı
fuželâ-yı im'ân

ne deñlü:

1. **ne deñlü:**

Muhammes 1

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Ne kadar, ne

ölçüde.

Mücessem eyleyip
mânende-i İslâmbol-ı
şânî
Ne deñlü ihtirâz etsem
yanar bâ-ḥükmi-i
Rabbânî

ne devletdir:

1. **ne devletdir:**

Kıt'a 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ne kadar büyük
mutluluk / saadet ki.*

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
‘ālemde
Murād üzre nazar-
perverdelikte yokdur
emsāli

ne idi:

1. ne idi:

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

*Ne vardı, ne
olurdu?*

Ne idi ol gece āyā o
sū’āl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı hūbān

ne kadar:

1. ne kadar:

Kaside 1

Mısra: 145

Kelime Tipi: -

Ne ölçüde.

Ne kadar ‘āşī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘iṣyānını setr eyle amān

ne mānī’:

1. ne mānī’:

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ne çıkar, mani bir
şey mi var? (Tasdik
ettirme makamında).*

Ne mānī’ ebruvānıñ
hūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine naqş edip
Bih-zād

ne merkezdir:

1. ne merkezdir: -dir

Kıt'a 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hangi merkez.

Ne merkezdir tārīkatde
o sırr-ı Ḥaḫḫa yol buldu
Mürīd-i Ḥalvetīdir çile-
dār-ı şāhib-i ‘irfān

2. ne merkezdir:

Kıt'a 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hangi merkez.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vāḫıf oldu
sa’y ile o bir dil-hvāh

ne mümkün:

1. ne mümkün:

Kıt'a 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Mümkün değil,
mümkün mü?*

Ne mümkün vaşfın
etmek böyle bir vālā-yı
zī-şānıñ
Senāver bendesiniñ
dem-be-dem maqşūr-ı
a‘māli

2. ne mümkün:

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mümkün değil,
mümkün mü?*

Ne mümkün ba‘z-ı
ḥükkāmān çıkmak rāh-ı
şer‘iden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i ḥükme zaḫm
oldu

3. ne mümkün:

Kıt'a 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mümkün değil,
mümkün mü?*

Bu devrāna ne mümkün
böyle bir ʔalb-i ziyā
gelmek
Hayāl-i didesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

ne mümkündür:

1. **ne mümkündür:-dir**

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Mümkün değil,
mümkün mü?*

Hİç ne mümkündür
seniñ evşāfiñ ey şāh-ı
cihān
‘Azm-i medhiñde
naşihat diñlemez kilkim
‘anid

ne mümkündür:

1. **ne mümkündür:-dür**

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mümkün değil,
mümkün mü?*

Pençe-i şāh-in-i
gamzeñden ne
mümkündür necāt

Dāne-i hāliñ çün eyler
murğ-ı dil āhir vefāt

ne mümkün:

1. **ne mümkün:**

Gazel 88

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mümkün değil.

Fenni-yā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzīr
Fem-i kilkinden anıñ
la‘l-i bedehşān dökülür

ne ne ne ne:

1. **ne ne ne ne:**

Kaside 1

Mısra: 106

Kelime Tipi: -

Ne... ne... ne... ne...

ne...

Bir ğarib ‘ālem o kim
anda yok evvel āhir
Ne sem‘ var ne ‘aql var
ne kelām u ne lisān

ne rif‘atdir:

1. **ne rif‘atdir:-dir**

Kıt'a 8

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ne yücelik.

Ne rif‘atdir aña māder
peder olmağ bu ‘ālemde
O ‘ırķ-ı Hāşimī şulb-ı
‘Alidir re’fet-i Sübhān

ne sevdadır:

1. **ne sevdadır:-dir**

Gazel 241

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bu nasıl bir
sevdadır.*

Ne sevdadır bu kim
vaşşāf-ı dūd-ı kākül-i
cānān
Feminden dil birağmaz
mübtelā mār-piç-i
gurğuru

nebiyy-i zī-şān:

1. **nebiyy-i zī-şān:**

Kaside 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Şanlı nebi.

Hāşimī vü Kureşī-nām
ḥabīb-i Ekrem
Levh-i şāh beyt-i
risāletde nebiyy-i zī-şān

necāt:

1. **necāt:**

Gazel 13

Mısra: 1
A. *kurtulma,*
kurtuluş.

Pençe-i şāhīn-i
ğamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i hālīñ çün eyler
murğ-ı dil āhīr vefāt

neccār-ı şūhı:

1. **neccār-ı şūhı:-ı**
Gazel 67
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Nazlı, işveli
marangoz.

Neccār-ı şūhı dār-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i ‘ālem yapar yıkar

necef:

1. **necef:**
Gazel 150
Mısra: 4
Kûfe civarında Hz.
Ali'nin türbesi olan yer.

‘Uşşākı yaqdı şems-i
niğāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n’ola verse tef Necef

2. **necefle:-le**
Gazel 153
Mısra: 5
Kûfe civarında Hz.
Ali'nin türbesi olan yer.

Sebtine tercī‘ eder la‘liñ
Necefle seyr eden
Ol ḥayāl-i mū-miyānı
‘āşıkān-ı mū-şikāf

3. **necefle:-le**
Gazel 188
Mısra: 4
Kûfe civarında Hz.
Ali'nin türbesi olan yer.

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaq[i]t kıl u qāl
eyler
Necefle mū-miyānıñ
seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

4. **necefle:-le**
Gazel 244
Mısra: 5
Tepe.

Necefle seyr eden mūy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

necm:

1. **necm:**
Kıt'a 10
Mısra: 2
Yıldız.

Gel ey tāb-āver-i kil-k-i
‘Uṭārid başla evşāfa
Ṭulū‘ etdi o şeb necm

necm-i seher:

1. **necm-i seher:**
Gazel 55
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Seher yıldızı.

Gülgün-ı ‘ārızında seniñ
ḥāl-i ‘anberīn
Necm-i seherdir ol ki
şafaqdan nişānedir

2. **necm-i seher:**
Gazel 56
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Seher yıldızı.

Gören necm-i seher
derse o ḥāl-i yāre
lāyıqdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı
vech-i pāki şubḥ-ı
şadıkdır

3. **necm-i seher:**

Gazel 240

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Seher yıldızı.

Çerh-i ruhuñda hâliñ
eder gâhice tülû^c
Dehr-i hayâl-i dillere
necm-i seher gibi

4. **necm-i seher:**

Kaside 1

Mısra: 66

Kelime Tipi: -

Seher yıldızı.

Donu atlas-ı felek dîdesi
güyâ Zühre
Niğehi necm-i seher
güşı hilâl-i Şa^cbân

neden:

1. **neden:**

Gazel 43

Mısra: 4

*Niçin, hangi
sebep ten.*

Hilâf olmaz gaddârıñ
vird-i cennetdir dese
âdem
Cihâna mâye-i feyz-i
gül-i ra^cnâ neden
me^hhüz

nedim-i ehl-i 'irfân:

1. **nedim-i ehl-i 'irfân:**

Kıt'a 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sezgi sahiplerinin
sohbet arkadaşı.*

Nedim-i ehl-i 'irfân
hâzret-i Râmiz Efendi
kim

Müşârün bi'l-benân
emsâli içre sâlik-i âgâh

nedir:

1. **nedir:**

Gazel 55

Mısra: 2

Nedendir ?.

Teşrîf-i sük-ı meclise
'özüñ şehâ nedir
Havf-ı metâ^c-ı vaşlıñ ise
bu behâ nedir

2. **nedir:**

Gazel 55

Mısra: 6

Nedendir ?.

'Uşşâkı katl için ne
'aceb ey kaşı kemân
Dil-düz-ı tîr-i tîz-i
niğâhıñ baña nedir

3. **nedir:**

Gazel 71

Mısra: 3

Nedendir ?.

Zâhidâ şeb-tâ-seher âyâ
nedir bu nâleler
Yâ seniñde bir meh-i
her-câyı cânânıñ mı var

4. **nedir:**

Gazel 104

Mısra: 13

Nedendir ?.

Ğâ'ibâne nedir âyâ bu
meveddet Fennî
Ğazel-i Şabriyi ma^cnâda
da tanzîr ederiz

5. **nedir:**

Gazel 125

Mısra: 2

Nedendir ?.

Zâhid sen umuruñ
idegör Hâlîka tefvîz
Geldikçe nedir hâliñi
mahlûka bu ta^criz

6. **nedir:**

Gazel 169

Mısra: 10

Nedendir ?.

Bir ʿıřka mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düřdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāřıñ

7. nedir:

Gazel 146

Mısra: 4

Hangi şey.

Nüzhet-i zātı mıdır
zülf-i girihgîrinde
ʿİtr-ı řāhî midir āyā
nedir ol sürdüğü yağ

8. nedir:

Gazel 17

Mısra: 1

Nedir nasıldır

*şeklinde kullanılan
hayranlık bildiren
ifade.*

Zāhid nedir yüzünde o
naħl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ʿaşā ʿabeş

9. nedir:

Gazel 55

Mısra: 1

Nedendir?.

Teřrif-i sūk-ı meclise
ʿözrũñ řehā nedir

Ĥavf-ı metāʿ-ı vařlıñ ise
bu behā nedir

10. nedir:

Gazel 161

Mısra: 2

Nedendir?.

O tıf[ı]lıñ ne ʿacāyib
fem-i āli küçücek
Ĥabb-ı ʿanber mi nedir
dāne-i ĥālî küçücek

nedir bu:

1. nedir bu:

Mütezad 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bu nedir.

Şan micmer-i sîm içre
verir meclise ĥoş-bū
Māverd mi nedir bu

nedir derseñ:

1. nedir derseñ:

Murabba 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nedir dersen?.

Ķaysveş Mecnũnuñ
olmağ ya nedir derseñ
sen o

ʿUğde-i zencîr-i zülf ü
turreniñ sevdāsıdır

nefes:

1. nefes:

Gazel 233

Mısra: 10

Soluk, an.

Rıfğ ile dāʿi eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol ĥaţğ-ı giyāh
şevketi

2. nefesinden: -in , -den

Gazel 99

Mısra: 1

Nefes.

Ķulğul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

3. nefes:

Gazel 108

Mısra: 2

Nefes, soluk II

*konusmak, söylemek,
söz.*

Ķulğul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses

Şeyhımız pîr-i muğân
eyler bize zâhid nefes

4. nefes:

Gazel 109

Mısra: 6

Nefes, soluk II

*konuşmak, söylemek,
söz.*

Mey-i şahbâyı şunar
pîr-i muğân elbette
Sâlik-i şâdıķına mürşidi
etdik de nefes

nefes eyler:

1. nefes eyler: -r

Muhammes 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nefes vermek II

üflelemek.

Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffâs
Dil-i ‘uşşâķı köhne
menzil-i üftâde
zânnetme

2. nefes eyler: -r

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir hastayı

iyileştirmek veya başka

*bir şeyin etkisinden
kurtarmak için okuyup
üflelemek (iyilikte
bulunmak bağlamında).*

Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmeten
zâhid
Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffâs

3. nefes eyler: -r

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nefes vermek,

*üflelemek II can vermek,
canlandırmak.*

Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmeten
zâhid
Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffâs

nefes kıldı:

1. nefes kıldı: -dı

Kıt'a 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nefes üflelemek.

Merkezini buldu ol kaç-
ı merâtib edip
Pîri nefes kıldı ‘âlemde
aňa çün velî

nefha-sâz-ı gönül:

1. nefha-sâz-ı gönül:

Gazel 216

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönlün güzel

esintisini hazırlama.

‘Uşşâķı ferdi zülf-i
şekîlin uşul ile
Oldu bu nefha-sâz-ı
gönül beste mâteme

nefsâniyet:

1. nefsâniyetle: -le

Gazel 136

Mısra: 9

İnsanda nefse ait

*arzu, istek ve
zaaflardan meydana
gelen benlik.*

Ṭarîķa daħl edip
nefsâniyetle bî-hurd
Fennî
Derün-i ehl-i hâli dem-
be-dem tekdîr eder
vâ‘iz

nefs-i emmâre:

1. nefs-i emmâre:

Kaside 1

Mısra: 135

Kelime Tipi: -

*Zorlayıcı, itici
kuvvet II Nefsin yedi
makamından biri olup
üzeri yoğun ve kalın
perdelere örtülü nefis,
anlamına gelir.*

Nefs-i emmâre soyup
aldı libâsın cümle
Düzd-i bî-merhamet
etdi anı hayfâ uryân

nefs-i emmâremde:

1. **nefs-i emmâremde:**-
m, -de

Gazel 183

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zorlayıcı, itici

*kuvvet II Nefsin yedi
makamından biri olup
üzeri yoğun ve kalın
perdelere örtülü nefis,
anlamına gelir.*

Mürşidiñ tiryâk eger
eyleyip evrâdını
Nefs-i emmâremde
zehr-i mârveş sem
görmedim

nefsini mağlûb eyledi:

1. **nefsini mağlûb eyledi:**

Kaside 1

Mısra: 134

Kelime Tipi: -

Nefsini yenmek.

Küş-gîr-i heves fi'l-i
menâhilerle
Eyledi nefsin mağlûb
hevâ-yı şeytân

nefy ü işbât-ı necefle:

1. **nefy ü işbât-ı**

necefle:-*le*

Gazel 231

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Necef'in bir şeyin

*varlığını inkar etme ve
doğruluğunu
kanıtlaması.*

Nefy ü işbât-ı Necefle
baḥş edip üftâdegân
Ḳîl u ḳâl oldu
miyânında hayâl-i
diḳḳati

nehri:

1. **nehriye:**-*y, -e*

Gazel 181

Mısra: 10

Nehrî mahlaslı şair.

Âb-ı hayât-ı güfte-i
icrâya Fenniyâ
Üstâd-ḫab Nehriye
enbâzdır sözüm

nem:

1. **nem:**

Gazel 183

Mısra: 14

Çiğ tanesi.

Zâhidiñ dâ'im bükâ ile
riyâsı sâhtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

2. **nemimiz:**-*imiz*

Gazel 102

Mısra: 2

*Islaklık, yaş,
gözyaşı.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jâleler oldu saçıldı
gözümüzden nemimiz

nemâ:

1. **nemâ:**

Gazel 158

Mısra: 1

*Gelişip büyüme,
üreme, yetişme.*

‘Âyine-i ‘âlemde dilâ
şimdi nemâ yok
Bî-hüde nazar eyleme
dünyâya şafâ yok

nemā olunca:

1. **nemā olunca:** -*unca*

Gazel 216

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Artmak.

Ben renc-i va'd-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı 'aḳar-ı vuşlat
olunca nemā neme

nemā verme:

1. **nemā verme:** -*me*

Gazel 152

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Faiz artırmak,
çoğaltmak.*

Nemā verme yeter
naḳd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

neme:

1. **neme:**

Gazel 216

Mısra: 4

Neyime.

Ben renc-i va'd-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı 'aḳar-ı vuşlat
olunca nemā neme

nergis:

1. **nergis:**

Gazel 107

Mısra: 6

*İri papatya
biçiminde ortası yeşil
veya sarı, yaprakları gri
ve sarı bir çiçek.*

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i a'veri
Nergis biter ḳubūrumuz
üzre giyāhımız

nerimān:

1. **nerimāne:**

Gazel 209

Mısra: 6

*I. Şehname'de adı
geçen kahraman gibi II.
Yiğitçe, kahramanca.*

Yürü ḥançer be-kef dal
tiğ-i āteş-tāb olup ey
meh
Şadā-yı na'ralarla
bezme teşrif et
Nerimāne

neşāt:

1. **neşāt:**

Gazel 40

Mısra: 10

*Sevinç, ferah,
şâdlık.*

Rengin ola mı sa'y ile
hiç nazm-ı belāgat
Fenniya neşāt ola ya bir
vaḳt-ı müsā'id

2. **neşāt:**

Gazel 119

Mısra: 2

Sevinç, mutluluk.

Vişāl āteş firāk āteş
mey āteş la'l-i yār āteş
Bahār āteş ḥazān āteş
neşāt āteş ḥumār āteş

3. **neşāt:**

Gazel 132

Mısra: 2

Sevinç, mutluluk.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

4. **neşāt:**

Gazel 151

Mısra: 11
*Neşe, mutluluk,
sevinç.*

Fenniyâ yok idi bezm-i
rind içre neşât
Sâki teşrîf edecek
meclisimiz buldu şeref

neşât-âver:

1. neşât-âver:

Gazel 215

Mısra: 11

*Mutluluk getiren -
mutlu eden anlamında-*

Fenniyi neşât-âver edip
nazm-ı Celâlî
Tanzîr eder ol güfte-i
hüşyârı görünce

neşât-efzâ:

1. neşât-efzâ:

Gazel 172

Mısra: 2

Neşeyi artıran.

Bezm-i gülşen rind-i
sâkî encümen-pîrâ
degil
Böyledir bâğ-ı cihân
şimdi neşât-efzâ degil

neşât-ı bâde:

1. neşât-ı bâde:

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarabın neşesi.

Neşât-ı bâde leb-i la^l-i
yâre kalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı
niğâra kalmışdır

neşât-ı kalb-i ‘uşşâka:

1. neşât-ı kalb-i

‘uşşâka: -a

Gazel 230

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşıkların kalp

sevinci.

Firâk-ı la^l-i dil-berle
dü-çeşmim kılzum-i
dilden

Neşât-ı kalb-i ‘uşşâka
efendi seyl-i Ceyhûnu

neşât-ı pîrezen-i bint-i

rez:

**1. neşât-ı pîrezen-i bint-
i rez:**

Gazel 185

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şarap koca

karısının sevinci.

Neşât-ı pîrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Araqla rüy-ı niğârı
derûna hal çekelim

neşât-ı vaşl:

1. neşât-ı vaşl:

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma sevinci.

Neşât-ı vaşlla lüknet-i
zebânın eyleme ta‘yîb
Mey-i la^liñle sâkî
şukka-i mestânedir
elfâz

nesc et:

1. nesc et: -sin

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dokumak.

Metâ^c-ı vuşlatın nescâc-
ı ‘âşık niçe nesc etsin
Perend-i târ u püd-ı
perçem-i dildâr-ı pîç-â-
pîç

nesc-i dil:

1. nesc-i dil:

Gazel 75

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül dokuması.

Nağş-ı kâlâ-yı Surûriye
nazîre Fennî
Nesc-i dilde târ u püdi
bir çarâğ üstündedir

neş'e vermez:

1. **neş'e vermez:** *-mez*

Gazel 178

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Mutluluk vermek.

Neş'e vermez efendim
size bu sekr-i ħudûs
Tevbe-i sâķiķ edip bâde-
i nâ-yâb içelim

neş'et:

1. **neş'etiñ:** *-iñ*

Gazel 210

Mısra: 9

Hoca Süleyman

Neş'et Efendi
(d.1148/1735-
ö.1222/1807), *divan*
şairi.

Neş'etiñ Fennî gubâr-ı
ĥaķ-ı şîr-i Zîveri
Kuĥl-ı pāk-i İşfahân-ı
bî-behâdır çeşmime

neş'et efendi:

1. **neş'et efendi:**

Gazel 90

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Neş'et (öl.

1222/1807).

‘Arz et bu nazmı Neş'et
Efendiye Fenniyâ
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherisidir

2. **neş'et efendi:** *-den*

Gazel 161

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Neş'et (öl.

1222/1807).

Fenniyâ Neş'et
Efendi'den alıp ĥayr
du‘â
Eyledik nokta
nazîreñde me‘âli
küçücek

nesim:

1. **nesim:**

Gazel 39

Mısra: 10

Hafif esen ve
sevgilinin kokusunu
taşıyan rüzgar.

Āh eyleyecek Fenni
gubâr-ı ĥaķ-ı yâre

Olsa o nesim ile n'ola
vech-i şomâ gerd

nesim-i ĥâkime:

1. **nesim-i ĥâkime:** *-i, -m,*
-e

Gazel 166

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Toprak rüzgârı.

Çü aĥz olunduķ idi ĥıyn-
ı küy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesim-i ĥâkime çek

nesir:

1. **nesirde:** *-de*

Gazel 23

Mısra: 9

Düzyazı.

Neşirde leng olanlar
Fenniyâ şaĥn-ı
belâgatda
Süvâr olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ĥab'ına a‘rec

nessac-ı ‘aşık:

1. **nessac-ı ‘aşık:** *-d*

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk dokumacısı.

Metā^c-ı vuşlatın nessāc-
ı ʿāşık niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı
perçem-i dildār-ı pīç-ā-
pīç

nessāc-ı ʿışk:

1. nessāc-ı ʿışk:

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşk dokuyucusu,
çuhacısı.*

Nessāc-ı ʿışka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pîrehan bilir

nessāc-ı ʿışka:

1. nessāc-ı ʿışka:-a

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aşk dokuyucusu,
çuhacısı.*

Nāʿil olmağsa metā^c-ı
vaşla kaşdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-ı ʿışka tār u pūd

nessāc-ı ṭab^c-ı fennî:

1. nessāc-ı ṭab^c-ı fennî:

Gazel 191

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fennî'nin şairlik
kabiliyetinin kumaşını
dokuyan.*

Sūr-ı Ḥasîbe sâde bu bir
tuḥfedir dilā

Nessāc-ı ṭab^c-ı Fennî

ʿabd-i kemîneden

neşter-i ğamla:

1. neşter-i ğamla:-la

Kıt'a 14

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Üzüntü neşteri.

Ferah u şevk ile yâ Rabb
şafâ-yâb eyle
Neşter-i ğamla dil-i
bânîsini kılma şikâk

neşter-i ğamze:

1. neşter-i ğamze:

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yan bakış neşteri.

Kaşd eyledikçe neşter-i
ġamze ile çāk edip
Âmâc-ı dâğ şîşe-i cānān
açar qapar

ne-şüküfte:

1. ne-şüküfte:

Müstezad 2

Mısra: 9

Açılmamış gül.

Sünbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi top top
Dilden dile maṭlûb

neşv eder:

1. neşv eder:-,er, -

Gazel 207

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Coşmak, kaynamak.

Dillerde va^c-i būs-ı
lebiñ cüybār olur
Mey neşv eder koyunca
şehā tevânâlara

nev-â-kâr:

1. nev-â-kâridir:-ı, -dır

Gazel 46

Mısra: 8

*Musikide bir tür
makam.*

Edip âġāza uşüliyle bize
şeh-nâzım
Büselik kılmağı ʿuşşāka
nev-â-kâridir

nevāle:

1. **nevāle:**

Gazel 187

Mısra: 10

Azık.

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raķīb
‘Uşşāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

**nevāl-i süfre-i bezm-i
elest:**

1. **nevāl-i süfre-i bezm-i
elest:**

Gazel 165

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ezel meclisi
sofrasının yemeği.*

Mey-i ‘ışķ-ı ezelden
zāhidā bir cām nūş et
kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

nevāt:

1. **nevāt:**

Gazel 114

Mısra: 12

*Çekirdek, hurma
çekirdeği.*

Ezelden sırr-ı Yezdāni
temāşā kıl sen ‘ālemde

Nevāt içre Hüdā naħl-i
ķad-i bālā şıgındırmış

nev-bahār:

1. **nev-bahār:**

Gazel 4

Mısra: 1

İlkbahar, gençlik.

Haţ-āver olsa la‘lin
başş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muħāl
ammā

2. **nev-bahār:**

Kıt'a 7

Mısra: 11

İlk bahar.

Tuħfe açıp nev-bahār
dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā
aķmişe-i sünbüli

nev-bahār-ı eyyāmı:

1. **nev-bahār-ı eyyāmı: -ı**

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İlkbahar günleri.

Sebze-zār-ı haţtı tezyin
eylese hüsnün n'ola

Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

nev-çerī:

1. **nev-çerīsidir: -sidir**

Gazel 90

Mısra: 10

Yeniçeri.

Baş gösteren o sim-
beden üzre kākülü
Ser-ħad-i ħüsn-i
‘arızınıñ nev-çerīsidir

nev-çerī-i āteş-i sūzān:

1. **nev-çerī-i āteş-i
sūzān:**

Gazel 64

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Yakıcı ateşin
yeniçerisi.*

Yaķdı cihānı nār-ı
taħassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i
sūzān ocaķlıdır

nev-çerī-i şūħ-ı bengī:

1. **nev-çerī-i şūħ-ı
bengī: -deb**

Gazel 195

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Afyon almış
yeniçeri genci.*

Gelir hançer be-kef âteş
mişâli tal'at-ı pür-ḥâl
Ḥazer kıl mest-i şeydâ
nev-çerî-i şüh-ı
bengîden

nev-çerî-i zîverân:

1. nev-çerî-i zîverân:

Kıt'a 12

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Donanmış

yeniçeriler.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevân şaf-be-şaf
Çıkıldılar âlâyına nev-
çerî-i zîverân

nev-cevân:

1. nev-cevân:

Kıt'a 12

Mısra: 2

Genç II genç

sevgili.

Fehmi-i nâm Ḥacı
İbrâhim Ağâ-zâde kim
Merd-i Alemdâr İsmâ'îl
Ağa nev-cevân

nev-dilân:

1. nev-dilânıñ: -iñ

Gazel 234

Mısra: 16

Yeni âşıklar.

Satır satır okuyup şi'r-i
Nehrîyi Fennî
Kalem kalem dedi
bevvâb nev-dilânıñ mı

nev-i hacer:

1. nev-i hacer:

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Taş çeşidi.

Zer-i ḥâliş-ayârı fark
eder bî-rûḥ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammâ
ol daḥı nev-i
ḥacerdendir

nev-ıd edip:

1. nev-ıd edip: -ip

Gazel 176

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni bayram

saymak.

Geçirdim ömrümü
mey-ḥâne içre intizâr
ile
O şühûñ meclise

teşrîfini nev-ıd edip
çıkmam

2. nev-ıd edip: -ip

Gazel 176

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yeni bayram

saymak.

Ki çıksa yâr anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme

O mehle ba'd-ez-în bir
iki nev-ıd edip çıkmam

nevm-i tegâful:

1. nevm-i tegâful: -de

Gazel 239

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gaflet uykusu.

Bu nevm-i tegâfulde

bizi rıfķ ile ey dil

Bî-dâr edici bir er-i

peydâ bulunur mu

nev-res:

1. nev-res:

Gazel 95

Mısra: 10

Yeni yetişen, taze.

Pek t̄azeniñ de ʿālemi
yoğ elde t̄ıflveş
Fenni haṭ-āver olsa
göñül nev-res istemez

2. **nev-res:**

Gazel 120

Mısra: 6

*Yeni yetişen, yeni
biten, genç, taze.*

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
şulandırmış

nev-reste:

1. **nev-resteye:** -y, -e

Gazel 140

Mısra: 9

*Yeni yetişmiş II
Sevgili.*

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ʿaceb
mi
Diker ise lāzım añā
ebrū-yı murabbaʿ

nev-rüz-ı hüsne:

1. **nev-rüz-ı hüsne:** -e

Gazel 238

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Güzelliğinin baharı.
II Sevgilinin gül
bahçesini andıran yüzü.*

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül
feslegen dedikleri

nev-rüzu müjde eder:

1. **nev-rüzu müjde**

eder: -er

Gazel 186

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nevruzu
müjdelemek.*

Gelip üftādesine müjde
eder nev-rüzu
Sünbül-i zülfü çıkar
küşe-i destārından

nev-şuḥan:

1. **nev-süḥan:**

Gazel 193

Mısra: 11

Yeni söz.

Lezizīye dem-ā-dem
nev-süḥan ʿarz eyleyip
Fenni
Kitāb-ı şafḥa-i
mecnūʿa-i ṭabʿī
gazellensin

nev-şüküfte:

1. **nev-şüküftem:** -m

Gazel 245

Mısra: 2

Yeni çiçek açmış.

Gülşen-i hüsünde ol
şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bağ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

2. **nev-şüküfte:**

Gazel 112

Mısra: 1

*Yeni açılmış
(çiçek).*

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Nağme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

nev-terāş:

1. **nev-terāş:**

Gazel 139

Mısra: 4

Yeni tıraş olmuş.

Mübtedādan ḥaber al
ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü maʿnen merfūʿ

nevvāb ol:

1. nevvāb ol:

Kıt'a 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Nâiplik yapan,
vekâlet eden (kimse)
olmak.*

Ferâ'iz okuyup andan
temâmen şakki de
öğren
Rüsûm-ı 'ilmi taḥsîl
eyleyip ḥükkâma
nevvāb ol

nev-zemîn:

1. nev-zemîniñiz: -iñiz

Gazel 103

Mısra: 10

Yeni yol, yeni tarz.

İlkâ-yı toḥm sırr-ı
mezâmîn-i nazm için
Âmâde yok mu Fenniye
bir nev-zemîniñiz

2. nev-zemîni: -i

Gazel 223

Mısra: 9

Yeni yol, yeni tarz.

'Arz et bu nev-zemîni
[.] üstâda Fenniyâ
Bağmaz Ḥasîb Efendi o
deñlü kuşuruma

3. nev-zemîne:

Gazel 61

Mısra: 10

*Yeni yol, yeni tarz
(Orijinal bağlamında).*

Fennî Celâli olma güş
eyleyip dürüğü
Kim der bu nev-zemîne
Bâğ-ı İrem degildir

4. nev-zemîn:

Gazel 236

Mısra: 9

*Yeni yol, yeni tarz
(Orijinal bağlamında).*

'İndimde nev-zemîn
deyü 'add eyleyip dilâ
Sultânıma nice şunayım
bu rekâketi

nev-zemîni:

1. nev-zemîni:

Gazel 53

Mısra: 11

Yeni yol, yeni tarz.

Fennî bu nev-zemîni
Lezîziye 'arz edip
Seng-i Ḥişârı ṭab^c-ı
hünerden temel kıpar

nev-zemîn-i fennî:

1. nev-zemîn-i fennî:

Gazel 168

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Fennî'nin
nevzemîn şiiiri.*

Ey nev-zemîn-i Fennî
gülistân-ı dil iseñ
Bıttıḥ-i küfteler ile sen
büstân mısın

nev-zuhûr-ı ḥaṭṭ-ı leb-i
gevheriñ:

1. nev-zuhûr-ı ḥaṭṭ-ı
leb-i gevheriñ:

Gazel 168

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mücevher gösteren
dudağının kenarındaki
yeni çıkmış ayva tüyleri.*

Ol nev-zuhûr-ı ḥaṭṭ-ı
leb-i gevheriñ ile
Naşş-ı nigîn-i mihr-i
zemîn ü zemân mısın

ney:

1. ney:

Gazel 57

Mısra: 5

*Kamıştan yapılmış
bir arşın uzunluğunda
nefesli çalgı II Aşık.*

Mīnāyı şanma ney gibi
muhrık şadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

2. ney:

Gazel 213

Mısra: 1

*İçi yanık kamış,
nay.*

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āġāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

3. neydir:

Gazel 233

Mısra: 7

*İçi yanık kamış,
nay.*

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāġar dil
kebāb
Pīr-i ‘ışkıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

neye:

1. neye:

Gazel 242

Mısra: 5

Nereye.

Her neye kılsam nazar
ruḥsārın ‘arz eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḥūrşīdi
taşvīr eyledi

neye müncer olurdu:

1. neye müncer olurdu: - ur, -du

Kit'a 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sonu ne olmak.

Bu eṣnāda gerçi
olmaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

neyler:

1. neyler:

Gazel 176

Mısra: 9

Ne yapsın, ne etsin.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi
neyler ‘āşık-ı şeydā
Menāre-i ‘arş-ı a‘lā olsa
da temcīd edip çıkımmam

neyleyem:

1. neyleyem:

Gazel 28

Mısra: 3

*Ne yapayım, ne
çare?.*

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mıhr-i ruḥsārıñı ‘arz
eylediğñ bāde şaḥiḥ

nezāket:

1. nezāketi: -i

Gazel 236

Mısra: 1

*Naziklik, incelik,
zariflik.*

Perçem çıkarma fesden
o şāhiñ nezāketi
İklīm-i çīn-i ülfete tūġ-ı
melāḥati

nezd:

1. nezdinde: -i, -n, -de

Murabba 2

Mısra: 19

*Kat, yan, huzur,
yakın II Nazarında,
göre.*

Ḳaṭreyem nezdinde
bi’llāhi aniñ ben
Fenniyā
Hātif-i şāḥib-belāġat
ma‘rifet deryāsıdır

nezdinde:

1. **nezdinde:** -, -, -
Gazel 195
Mısra: 7
*İndinde, nazarında,
kabul ve anlayışına
göre.*

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme
Urur taş başıña tak tak
sağın maħcüb-ı
sengīden

nice:

1. **nice:**
Gazel 199
Mısra: 9
T. Öyle bir, nasıl.

Nice vezn eyleyem tığ-ı
zebūnum vaşf-ı hālīñle
Dehān-ı ‘andelīb-i dilde
yek-dāne şevābım bu

2. **nice:**
Gazel 200
Mısra: 11
T. Öyle bir, nasıl.

Fennyā mey-hānede
mesti nice te’dīb eder
Bir de anda şıhne olmuş
zāhid-i şeydā velev

3. **niçe:**
Gazel 77
Mısra: 4
T. Pek çok.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaşşī-nigehe
Deşt-i hayālimde benim
niçe āhū bulunur

4. **nice:**
Gazel 18
Mısra: 4
Pek çok.

Şem-i ruħun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā’ış

5. **nice:**
Gazel 19
Mısra: 6
Pek çok.

Merdümiye tesmiye-i
duħter ne ‘aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü’enneş

6. **nice:**
Gazel 84
Mısra: 3
Pek çok.

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duħter-i rez pehlevān
olur

7. **nice:**
Gazel 135
Mısra: 5
Pek çok.

Çankı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez
hirre-i mey-hāne hāz

8. **niçe:**
Gazel 163
Mısra: 12
Pek çok.

Feslegen sūnbül
karanfül cem‘ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envā‘-ı çiçekden
münteħabdır perçemiñ

9. **nice:**
Gazel 211
Mısra: 8
Pek çok.

Seyr kıll çāk-ı
girībānımda hūn-ı
eşkimi

Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

10. nice:

Gazel 16

Mısra: 9

Nasıl.

Ağyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da havādīş

11. nice:

Gazel 21

Mısra: 4

Nasıl.

Ağyār ile münāfese var
mā-beyn-i yārda
Hīç āteş ile penbe niçe
ide imtizāc

12. nice:

Gazel 25

Mısra: 7

Nasıl.

Metā^c-ı vuşlatın nessāc-
ı ‘āşık niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı
perçem-i dildār-ı pīç-ā-
pīç

13. nice:

Gazel 34

Mısra: 3

Nasıl.

Nice sīh olmaya bu
sūziş-i ‘ışkıñla hezār
Yağdı tennūr-ı dili sūķ-ı
maḥabbetde tabīḥ

14. nice:

Gazel 49

Mısra: 3

Nasıl.

Hedefāsā nice sūrāḥ
olmasın sīnem
O tīğ-ı ğamze-i
mestāneye tīr-i kazā
derler

15. nice:

Gazel 51

Mısra: 5

Nasıl.

Nessāc-ı ‘ışka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

16. nice:

Gazel 89

Mısra: 3

Nasıl.

Nice seyyāḥ-ı ‘ālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ‘āşıkıñ
keşkülde yārıdır

17. nice:

Gazel 108

Mısra: 3

Nasıl.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstüḥvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kaşes

18. nice:

Gazel 110

Mısra: 13

Nasıl.

Nice ben yāre nār-ı ‘ışkı
taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

19. nice:

Gazel 113

Mısra: 4

Nasıl.

Efyūna müşābih (pür-
gamda) diyemem dāne-
i ḥālīñ

Keyfiyyet-i bengîye
nice beñzeye haşhaş

20. nice:

Gazel 118

Mısra: 5

Nasıl.

Dil nice havf etmesin
hüsünün temâşâ etmege
Çekmiş ol cellâdım
ebrusun vurur
şemşirveş

21. nice:

Gazel 119

Mısra: 15

Nasıl.

Nice ben Re'fete
tanzîrimi taħrîr edem
Fennî
Varağ âteş kalem âteş
midâd-ı cüybâr âteş

22. nice:

Gazel 152

Mısra: 5

Nasıl.

Nice 'âşık buña şabr u
taħammül eylesin zâhid
Kaçan kim ref^c olunca
nâfeden pîrâhen-i şeffâf

23. nice:

Gazel 153

Mısra: 3

Nasıl.

Nice 'âzim olmasın
diller hayâl-i vechiñe
Çâh-ı zemzemdir
zenehdânîñ şehâ
ħaddiñ meţâf

24. nice:

Gazel 172

Mısra: 9

Nasıl.

Nice vaşf etsem Emîniñ
ķâf-ı ŧab'ın Fenniyâ
Zîvere destimde
ħâmem şeh-per-i 'ankâ
degil

25. nice:

Gazel 201

Mısra: 3

Nasıl.

Gör nice mest eder
'uşşâkı ħoy-ı ruħsârîñ
'Arağ mı ķatdıñ ey sâķî
bu yâsemem şuyuna

26. nice:

Gazel 229

Mısra: 7

Nasıl.

Nice âh etmeyem
müjeñle şehâ
Şad hezârân işfâķ var
dilde

27. nice:

Gazel 236

Mısra: 10

Nasıl.

'İndimde nev-zemîn
deyü 'add eyleyip dilâ
Sultânıma nice şunayım
bu rekâketi

28. nice:

Gazel 178

Mısra: 1

Öyle bir, nasıl.

Nice bir fikr-i ħamiñla
mey-i zehr-âb içelim
Nuķl-i la'liñle buyur
meclise vişn-âb içelim

29. nice:

Gazel 171

Mısra: 14

Birçok, hayli.

Fenniyâ pür-nev-edâ
tanzîr-i Hâtifden baña

Nice zer taḥsīn ü iḥsān
olsa da māni' degil

30. niçe:

Gazel 175

Mısra: 6

Birçok, hayli.

Zāhid bezimde mest
olıcaḡ ba'd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

31. niçe:

Gazel 191

Mısra: 3

Birçok, hayli.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḡ mu
rehā engübīneden

32. nice:

Gazel 88

Mısra: 6

Nice, ne kadar çok,

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
'ışka nice biñ ḡan
dökülür

33. nice:

Gazel 23

Mısra: 5

Birçok, çok sayıda.

Gör nice ḡvāb-ı ḡaflet
içre baḡma mār-ı
müjḡāna
Ṭolaşıp isti'āzeyle
civārından hemān sen
gec

34. nice:

Gazel 108

Mısra: 3

*"Nasıl?" anlamında
imkansızlık ifade eden
soru zarfı.*

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstüḡvānım oldu tende
murḡ-ı cānā tel ḡafes

35. nice:

Muhammes 1

Mısra: 33

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Nice ben yāre nār-ı 'ışkı
taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı süziş-i nazmım
ile sūzān olur ḡirtās

36. nice:

Murabba 2

Mısra: 11

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Ravza-i ruḡsārına ādem
nice cān atmasın
'Āşık-ı şeydāsının ol
cennetü'l-me'vāsıdır

37. nice:

Kıt'a 13

Mısra: 15

*"Nasıl, ne şekilde,
hangi surette"
anlamlarına gelen
ifade.*

Nice def' etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı ḡoş zemīni
mürtefi' nā-dīde
seyrāngāh

38. niçe:

Kaside 1

Mısra: 50

*"Pek çok, çok, bir
hayli" anlamında zarf.*

Dehre teşrīf edicek
važ'-ı ḡudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḡılıp niçe
kilisā-yı muḡān

39. niçe:

Kaside 1

Mısra: 101

" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Geçdi anıñla niçe
perde-i nūr u zulmet
Kaldı refrefde o dem
eyledi ol tayy-ı mekân

40. niçe:

Kıt'a 5

Mısra: 10

" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Maķâm-ı hürmetinde
eyleyip dāmānını irhā
Niçe dest-i kemer-beste
huzūrunda ğulām oldu

41. niçe:

Kıt'a 12

Mısra: 19

" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevān şaf-be-şaf
Çıkdılar ālāyına nev-
çerī-i ziverān

niçe biñi:

1. niçe biñi:

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Binlerce.

Vārid olduğça hitāb ol
şehe ednā mennī
Her kademde geçer idi
niçe biñ şahn-ı nihān

nice ta'bir edeyim:

1. nice ta'bir edeyim:-

eyim, -

Kaside 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Nasıl anlatayım.

Nice vaşf eyleyeyim
zāt-ı şerifin āyā
Nice ta'bir edeyim
hulķını ey rūh-ı revān

nice vaşf eyleyem:

1. nice vaşf eyleyem:-y,

-em

Kıt'a 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Niteliklerini nasıl
anlatacağını bilmemek.*

Nice vaşf eyleyem ben
siyemmā zıll-ı Yezdānı
Zebānım kaṭredir

deryā-yı cūd-ı şevket-
ārāya

nice vaşf eyleyeyim:

1. nice vaşf eyleyeyim:-
y, -eyim, -

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Niteliklerini nasıl
anlatacağını bilmemek.*

Nice vaşf eyleyeyim
zāt-ı şerifin āyā
Nice ta'bir edeyim
hulķını ey rūh-ı revān

niçün:

1. niçün:

Gazel 31

Mısra: 11

Neden.

Niçün bey' ü şirāh
eylerler anı Fenniyā
‘ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

2. niçün:

Gazel 56

Mısra: 5

*Neden, niçin, hangi
sebeble.*

Der-āgūş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıkdır

3. niçün:

Gazel 160

Mısra: 9

*Neden, niçin, hangi
sebeble.*

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmında sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

nigāh:

1. nigāhında: -ın, -da

Gazel 25

Mısra: 1

Bakış, nazar.

Zuhūr etse 'aceb mi
ra'd-ı āhımla nigāhında
Şehāb-ı çerh-i dilde
āteşzār-ı pīç-ā-pīç

2. nigāhıñ: -ı, -n

Gazel 98

Mısra: 1

Bakış, nazar.

Niyāmından nigāhıñ
tiğveş cānā çıkar

çıkamaz
Açar dil sinesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkmaz

3. nigāhı: -ı

Gazel 195

Mısra: 11

(Sevgiliden gelen)

Bakış.

Nigāhı pür-tetikdir
karşılık sürme hāzer
eyle
Gerekdir Fenniyā havf
etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

4. nigāhı: -ı

Gazel 217

Mısra: 12

(Sevgiliden gelen)

Bakış.

Helāk etse 'aceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu
kemānı olmamağ üzere

5. nigāhı: -ı

Murabba 3

Mısra: 9

(Sevgiliden gelen)

Bakış.

Ceyş-i cāndır gamzesi
aña nigāhı pādişā
Halkı pey-der-pey şehīd
olmağda bā-ḥük-m-i
kazā

6. nigāhı: -ı

Gazel 40

Mısra: 5

Bakış, nazar.

Da'vā-yı deme beyyine
isterse nigāhı
Kādī-i cemālinde dūr-i
çeşmim aña şāhid

7. nigāh:

Gazel 144

Mısra: 8

*Bakış, bakma,
nazar.*

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
'aceb bir nigāh dirig

nigāh kılmaz:

1. nigāh kılmaz: -maz

Kıt'a 2

Mısra: 6

*Kelime Tipi: -
Bakmak.*

Gehvâresine olmağa
âvîze teşnedir
Kılmaz felekde lik
Süreyyâya ol nigâh

nigâhbân:

1. **nigâhbânlığa:** -lık, -a

Kaside 1

Mısra: 47

Bekçi, gözcü.

Bâb-ı gârında
nigâhbânlığa ta'yîn
olıcak
Şişirir beyze ile kapıda
arслан

nigâh-ı dideñi çeksin:

1. **nigâh-ı dideñi**

çeksin: -sin

Gazel 170

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dik dik bakmaktan

çekinmek.

Çeksin nigâh-ı dideñi ol
hâk-i pâk ile
Çeşm-i 'alil-i 'aşık-ı
zârın 'amîl mîl

nigâh-ı iltifât:

1. **nigâh-ı iltifât:**

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlgili, alâkalı bakış.

Müşâbih bād-zehre
dide-i mestâne-i dil-ber
Nigâh-ı iltifâtı hasteye
'ayn-ı şifâ kat kat

nigâh-ı rā'if:

1. **nigâh-ı rā'if:**

Gazel 74

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Râ'ifin bakışı.

Yümn-i eltâf ile
Fenniye nigâh-ı Rā'if
Fülk-i baħr-i keremi
kıble-nümâsıyla döner

nigâh-ı yârdan:

1. **nigâh-ı yârdan:** -dan

Gazel 58

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan

bakışı.

Ķâ'e-i 'uşşâkına ol
ķâmet-i dil-cü aķar
Geç nigâh-ı yârdan
agyâr olup âlûde-ġam

nigâh-ı zümre-i 'uşşâk:

1. **nigâh-ı zümre-i**

'uşşâk:

Gazel 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âşıklar zümresinin

bakışı.

Seni âzürde eylerse
nigâh-ı zümre-i 'uşşâk
Cemâl-i pâkle zülf-i
giriħ-giriñ sineklik yap

nigâr:

1. **nigârıma:** -ıma

Gazel 73

Mısra: 5

Güzel yüzlü sevgili.

Âh eylemem nigârıma
ben bi'l-muvâcehe
Mir'ât-ı kalb-i pâkine
şâyed tuman verir

2. **nigâre:** -e

Kıt'a 10

Mısra: 18

*1. Tasvir gibi güzel,
mahbûbe.*

O şavt ile edip âġâze-i
ninniye ey dâye
Miyân giryesinden ol
nigâre ba'is-i ħvâb ol

nigeh:

1. nigehi: -i

Gazel 154

Mısra: 12

Bakış.

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkâra ki Fennî
Atdıkça urur yâr nigehi
câna ‘ışkşak

2. nigehe:

Gazel 205

Mısra: 5

Bakış.

Nigehe gezik benân
hâme dehâniñ hücredir
ey meh
Haññ âyet mi yazdıñ
muşhaf-ı kırtâş-ı
ruhsâra

3. nigehe: -i

Gazel 14

Mısra: 1

Bakış, nazar.

Ol çeşm-i gâzâl ile kanı
kūcedir ũlfet
Kılmaz nigehe ‘âşıkı
şayd avına rağbet

4. nigehiñ: -in

Gazel 113

Mısra: 10

Bakış, nazar.

Ağyâra edip kūşe-i ebrū
ile imâ

Lâyık mı bize kec
nigehiñ ey kad-i ser-keş

5. nigehe:

Gazel 119

Mısra: 14

Bakış, nazar.

Hevâyi-meşreb olduñ
ay kaşñ gitdikçe
‘âlemde
Müjeñ âteş nigehe âteş
‘izârñ lâlezâr âteş

6. nigehe: -i

Kaside 1

Mısra: 66

Bakış, bakma II göz.

Donu atlas-ı felek dîdesi
güyâ Zühre
Nigehe necm-i seher
güşü hilâl-i Şa‘bân

nigehe-be-nigehe:

1. nigehe-be-nigehe:

Gazel 69

Mısra: 3

Göz göze.

Âteş saçıp nigehe-be-
nigehe çeşmi âfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettân açar kapar

nigehdâr:

1. nigehdârından: -i, -n, -
dan

Gazel 186

Mısra: 10

Gözcü, koruyucu.

Pâsbânı mıdır fülful-i
hâl-i Hindū
Başamam gerden-i
kâfûra nigehdârından

nigehe-i ‘âşık:

1. nigehe-i ‘âşık:

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşığın bakışı.

Nigehe-i ‘âşık fethe etse
n’ola sinesini
Nūr-ı hürşid ile ol
penbe-i büstân
büyüdür

nigehe-i çeşmi:

1. nigehe-i çeşmi: -i

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Gözünün bakışı.

Dâne-i hâl-i
siyehkâridir ağa-yı
nebât
Nigeh-i çeşmi şehiñ
aşaf-ı ğaddâridir

nigeh-i pür-sûzı:

1. **nigeh-i pür-sûzı: -1**
Gazel 151
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Yakıcı bakışı.

Cân-güdâz olsa ‘aceb mi
nigeh-i pür-sûzı
Dil-i üftâdeleri
yağmada mânen-i
Necef

nigeh-i yâr:

1. **nigeh-i yâr:**
Gazel 140
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sevgilinin bakışı.

Ḳaddi dü-şikâf olsa
n’ola hem-ser-i maḳṭû‘
Gezlik nigeh-i yâr ile dil
kilk-i muḳaṭṭa‘

nigerân:

1. **nigerândır: -dır**
Kaside 1
Mısra: 60
Bakan, seyreden.

Buyuruñ deyü gelip
da‘vete Cibril-i emîn
Nigerândır dedi
teşrîfiñe Rabb-i
mennân

niğîn:

1. **niğîniñiz: -iñiz**
Gazel 103
Mısra: 1
Mühür, hâtem.

La‘l-i lebiñ mi ḥüccet-i
vaşla niğîniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o
ḥaṭṭ-ı güzîniñiz

2. **niğîne:**
Gazel 235
Mısra: 5
Mühür, hâtem.

La‘lin niğîne şan‘at-ı
teşbîhle vaż‘ edip
Alsam dehânıma ol şūḥ-
ı zergeri

nihâl:

1. **nihâl:**
Gazel 120

Mısra: 6
*Far. taze, düzgün
fidan.*

Kemâliyle olup naḥl-i
ḳadi bālâda seyr eyle
Lebin varrâḳiveş nev-
res nihâl ammâ
şulandırmış

2. **nihâl:**
Gazel 30
Mısra: 3
Ağaç, fidan. II
Fidan boylu güzel.

Berg-i nevr-â-nevriñdir
yâsemen ḳaddiñ nihâl
Ravza-i ḥüsn-i cemâliñ
sâḥa-i bâğ-ı feraḥ

nihâl-i bâğ-ı ‘âlemde:

1. **nihâl-i bâğ-ı ‘âlemde: -
de**

Gazel 9
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Âlemin bağının
fidanı.*

Kemâliyle olup güyâ
nihâl-i bâğ-ı ‘âlemde
Temâşâ ḳıl muḥannâ ol
benâni dâne-i ‘unâb

nihâl-i benân:

1. nihāl-i benān:

Kıt'a 12

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Parmakların ucu.

Tablınıñ āhengiñi gūş

edip eflākde

Aḥter-i dümbāle 'arz

etdi nihāl-i benān

nihāl-i bīd-i çin-i

turresiniñ:

1. nihāl-i bīd-i çin-i

turresiniñ:

Gazel 190

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Turrasının kıvrım

kıvrım söğüt fidanı.

Degil ḥoy-kerde şanma

olur [.] ruḥsārına rīzān

Nihāl-i bīd-i çin-i

turresiniñ ser-

fürüsundan

nihāl-i gül:

1. nihāl-i gül:

Gazel 209

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül fidanı.

'İzārında o şūḥuñ

zülfüdür zannetme pīç-

ā-pīç

Nihāl-i gül de yapmış

bülbülāsā murğ-ı dil

lāne

nihāl-i kāmetin:

1. nihāl-i kāmetin: -in

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fidan boylu.

O tıfl-ı nev-resīdem

bāğ-ı dilde ser çekip

seyr et

Nihāl-i kāmetin āb-ı

sirişkim eyledi maḳbūz

nihāl-i nazm [u] belāgat:

1. nihāl-i nazm [u]

belāgat:

Gazel 86

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Belagat ve şiir

fidanı.

Nihāl-i nazm [u]

belāgatde Es'adıñ Fennī

Bahār-ı güfte-i

mazmūnu tāze bār

mıdır

nihāl-i tāze:

1. nihāl-i tāze:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tāze fidan. II

Sevgili.

Zāhid nedir yüzünde o

naḥl-i dü-tā 'abeş

Ol bir nihāl-i tāze

degildir 'aşā 'abeş

nihāyet:

1. nihāyeti:

Gazel 126

Mısra: 5

Son, sınır.

Ça'r-ı derün-ı 'aşıqınıñ

yoḳ nihāyeti

Nirān-ı nār velvele-ārā-

yı bī-ḥaziz

nihāyeti:

1. nihāyeti:

Gazel 236

Mısra: 14

Son, netice.

Ol zāt-ı beyt-i maḳta'mı

feh[i]m eder bilir

Deryā-yı ṭab'-ı cūşişin

yoḳ nihāyeti

niheng-i mārveş:

1. **niheng-i mārveş:**

Murabba 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yılan gibi timsah.

Bend olup müjgānıma
kılmış gerdānın seri
Baħr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āğ
oynadır

nīk ü bedi:

1. **nīk ü bedi: -i**

Gazel 203

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İyi ve kötü.

Nīk ü bedi fehim edecek
ṭab^c-ı zāhidiñ
Farq eylemez ‘ayār-ı
kulūbu meħekse de

niķāb:

1. **niķābın: -ın**

Gazel 120

Mısra: 12

*Yüz örtüsü, peçe,
yaşmak II Sevgilinin
kendı iradesiyle aşığı
arasına koyduğu engel,
hicap.*

Felekde rü-be-rü
olduķça mir’āt-ı

cemālinde

Niķābın ref^cedip ol

māh-ı tībānı

utandırmış

nikāl-i necm-i gīsūdār:

1. **nikāl-i necm-i
gīsūdār:**

Kıt'a 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kuyruklu yıldızın
can yakması.*

Nikāl-i necm-i gīsūdār
pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev
altun muşanna^c
mehdine pāye

nikāt:

1. **nikāti:**

Gazel 59

Mısra: 12

Nükteler;

"nükte"nin çoğuludur.

Fennīyi gör ki şi‘r-i
Lezīziye güyiyā
Bu nā-sezā nikāti nazīre
gazel verir

2. **nikāta: -a**

Gazel 132

Mısra: 10

*İnce mânālî zarif
sözler, herkesin
kavrayamadığı ince
anlamlar, nükteler.*

Erbāb-ı nazm içinde
‘aceb var mı Fenniyā
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāt

nikāt-cūları:

1. **nikāt-cūlarıñ: -ñ**

Gazel 129

Mısra: 10

İncelikler arayan.

Bu nazmı Fenniyā Sırrı
Efendiye yürü ‘arz et
Oқuyup baş ‘afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

nikāt-ı tūti-i māh-ı

şeker:

1. **nikāt-ı tūti-i māh-ı**

şeker:

Gazel 193

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şeker ayının tuti
nükteleri.*

Nażargāh-ı secencelveş
şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūti-i māh-ı

şeker nazmıñ
sülellensin

nikâtını verir:

1. nikâtını verir: -îr

Gazel 207

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İncelikleri

göstermek.

Zemzem verirse

kevşere hüccâcveş

Hasîb

Fennî verir nikâtını

‘ūd-âşnâlara

nîl:

1. nîl:

Gazel 170

Mısra: 10

Mısır ülkesindeki

büyük nehri.

Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i

hasretle Fenniyâ

Olsa Hicâz-ı dilde n’ola

ber-kenîl Nîl

2. nîl:

Gazel 240

Mısra: 4

Mısır ülkesindeki

büyük nehri.

Üşkûfte zerd olup
eşkime dâgdâgım
Zeyn oldu âb-ı dilde
şehâ Nîl gibi

nîl-i ‘ışk:

1. nîl-i ‘ışk:

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk Nîli; aşk denizi.

Jâle-i güldür hevâ-yı âh

ile hoş-bū akar

Seyl-i yârân-ı vişâliñ

eylemez cânâ zühür

nîl-i mübârek:

1. nîl-i mübârek:

Gazel 218

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mübârek Nil nehri.

Deryâ-yı mecâz elbet

olur baħr-i haķıķat

Billūra döner Nîl-i

mübârek tırulunca

2. nîl-i mübârek:

Kıt'a 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Mübârek Nil nehri.

Âb-ı germ-âbesine Nîl-i
mübârek der idim
Olsa kurbıyyeti
mevķıfınıñ iķlîm-i ‘İrâķ

nîl-i mübârekden:

1. nîl-i mübârekden: -

den

Kıt'a 13

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Mübârek Nil nehri.

İçen âb-ı laţîf

çeşmesârından kıyâs

eyler

Aña olmaķ gerek Nîl-i

mübârekden haķî bir

râh

nîl-i sirişkim:

1. nîl-i sirişkim: -im

Gazel 170

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözyaşı Nil'i, Nil'e

benzeyen gözyaşı.

Mışr-ı dil içre Nîl-i

sirişkim sebîl bil

Şeh-râh-ı ‘ışķa oldu

bevâb mîl sîl

nîlüfer:

1. nîlüfer:

Gazel 80

Mısra: 6

*Beyaz, mavi ve sarı
çiçekler açan bir cins su
bitkisi.*

Mısr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūh
Eşk-i çeşmimde çiçek
solmuş bulanmış
nîlüfer

nîm-bād-ı dūšnām:

1. nîm-bād-ı dūšnām: -la

Gazel 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Unutmanın hafif
rüzgarı.*

Esip savursa da nîm-
bād-ı dūšnāmla ‘uşşāka
Şafā baḡş eyler ol bād-ı
şabā-yı i’tidāl ammā

ni‘met-fürüş:

1. ni‘met-fürüş:

Gazel 41

Mısra: 3

Nîmet satan.

Da‘vet-i bezminde sen
ni‘met-fürüş olma şehā

Vuşlatıdır ‘aşıkā
pālūde-i terden lezīz

ni‘met-i pāk-i nikātın:

1. ni‘met-i pāk-i

nikātın: -ı, -n

Gazel 157

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İnceliklerin temiz
nimeti.*

Dimāğ-ı cāna nuṭkuñ
şöyle lezzet verdigim
Fennī

Bu bābda ni‘met-i pāk-i
nikātın bal ile kaymak

ni‘met-i vaşl:

1. ni‘met-i vaşl:

Gazel 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma nimeti.

La‘l-i ümmidiñ eden
sā‘il-i deryüzeleriñ
Geçinir ni‘met-i
vaşlınla faķirān ferih

ni‘met-i vaşla:

1. ni‘met-i vaşla: -a

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma nimeti.

Dil nā‘il olur sā‘ilveş [o]
ni‘met-i vaşla
Kıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

ni‘met-i vaşlina:

1. ni‘met-i vaşlina: -ı, -n,
-a

Murabba 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Kavuşma lütfu,
iyiliği.*

Zahm-ı pür-hün-ı
hadeng ile kızıl kan
olayım
Ni‘met-i vaşlina şabr
etme hamākatdendir

ni‘met-i vişāliñ:

1. ni‘met-i vişāliñ: -iñ

Gazel 187

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın
nimeti.*

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raķīb
‘Uşşāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

ni‘met-keşân-ı süfrefürüş:

1. ni‘met-keşân-ı süfrefürüş:

Gazel 73

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sofrasını

*pazarlayan nimet
hazırlayanlar.*

Ni‘met-keşân-ı süfrefürüş ol ki sen şehâ
Çok imtinânda hvâhiş-i
vaşla girân verir

nîm-nigâh:

1. nîm-nigâha: -a

Kaside 2

Mısra: 23

*Yarım bakış. Göz
ucuyla bakma.*

Qā’ilem bir nîm-nigâha
olsa manzûmem qarîn
Bu dil-i şeydâ ise eyler
çerâğ olmak ümîd

**2. nîm-nigâhıñla: -(i)n, -
la**

Gazel 188

Mısra: 2

Yan bakış. II

*Sevgilinin göz ucuyla
süzgün bakışı.*

Mükerrer pür-‘arağ mî
gül-‘izârîñ teşne-i
mülden
Hezârân mest olur nîm-
niğâhıñla tegâfülden

nîm-nigeh:

1. nîm-nigehi: -i

Müstezad 2

Mısra: 5

Yarım bakış.

Bir nîm-nigehi yok ise
‘uşşâkına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

ninni-serâlık etme:

**1. ninni-serâlık etme: -
me**

Kıt'a 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ninni söylemek.

Ninni-serâlık etme sen
ey ‘andelîb-i zâr
Ol hvâb-ı nâza ‘arîz olur
şâyed intibâh

nîrân:

1. nîrân:

Kaside 1

Mısra: 142

Ateş, cehennem.

Nice olur hâli fakîriñ
‘acebâ maşşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne halkıñ nîrân

nîrân-ı nâr:

1. nîrân-ı nâr:

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cehennem ateşi.

Qa‘r-ı derûn-ı ‘aşıkınıñ
yok nihâyeti
Nîrân-ı nâr velvele-ârâ-
yı bî-ğazîz

nîrû-[yı] hebâdır:

1. nîrû-[yı] hebâdır: -dır

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gereksiz güç.

Demi bârid olan dil-
berden el çek bî-vefâdır
yağ
Tayanmaz süz-ı mihr-i
cevre nîrû-[yı] hebâdır
yağ

nişân:

1. nişānı:-ı

Gazel 217

Mısra: 4

*Belirti, özellik,
nitelik.*

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehensāhī
Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişānı olmamaḳ üzre

2. nişān:

Gazel 134

Mısra: 6

*Belirti, işaret, iz,
eser.*

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāniñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dūr-dānedir
elfāz

nīsān ābı:

1. nīsān ābı:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Nisan yağmuru.

Dūr-feşān olsa n'ola
nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada şan
ḳatre-i şad-pāresi

nişān mısın:

1. nişān mısın:- mı, -sın

Gazel 168

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İz, işaret, belirti.

Ey tır-i ḡamze āteş-i dil-
düz-ı cān mısın
Yā nāvek-i nazmı pūte-i
ḳazādan nişān mısın

nişān verir:

1. nişān verir:-ır

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İşaret ve imada
bulunma.*

Ebrūların ki ḳavs-i
ḳuzaḡdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tır-i
müjeñ çok ziyān verir

nişāncı muştafā paşa:

1. nişāncı muştafā paşa:

Kıt'a 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Nişancı Mustafa
Paşa, Bosna valisi.*

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyā
tārīḡ
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālī

nişāne:

1. nişānedir:-dir

Gazel 55

Mısra: 4

*Far. Hedef, eser, iz,
alamet.*

Gülgün-ı ‘ārızında seniñ
ḡāl-i ‘anberin
Necm-i şeherdir ol ki
şafaḡdan nişānedir

**nişān-ı sübḥa-i dūr-
dāneye:**

1. nişān-ı sübḥa-i dūr-
dāneye:-y, -e

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İnci taneli tespih
tanesinin nişanı.*

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübḥa-i dūr-dāneye
sürḡ

nisbet:

1. **nisbet:**

Gazel 131

Mısra: 5

"göre, nazaran,
nispetle" anlamlarına
gelen ölçü ve kıyaslama
ifadesi.

Süküt-ı ıışık olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Ḥaşīr-i zāhidāsā mevc-i
naķş-ı būriyādır Őaṭ

nīş-i Őahñ-ı vefā:

1. **nīş-i Őahñ-ı vefā:** -y, -a

Gazel 162

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vefā sahnesinin

zehri.

‘Āzim olup eylerse nīş-i
Őahñ-ı vefāya
Esb-i dili sende o
Őehenşāha yedek çek

niyām:

1. **niyāmından:** -ı, -n, -
dan

Gazel 98

Mısra: 1

Kılıç kını, kılıf.

Niyāmından nigāhıñ
tiğveş cānā çıkar
çıkamaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkamaz

niyāz u nāzi:

1. **niyāz u nāzi:** -ı

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yalvarma ve
yakarma.*

Niyāz u nāzi bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaķa rindān çaķdıķķa
Şerer ğavġā çıkar
çıkamaz

niyāz-ı sūḥan:

1. **niyāz-ı sūḥan:** -ım

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Söz ile yalvarma.

Vaşl-ı dildāra niyāz-ı
sūḥanım kıldı nüfūz
Ğonçe-i ġülşene murġ-ı
çemenim kıldı nüfūz

niyāzım kıldı:

1. **niyāzım kıldı:** -dı

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalvarmak.

Çerḥiñ keremi kıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña
bir jende mürüvvet

nizār-ı cismiñ:

1. **nizār-ı cismiñ:** -iñ

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vücutun zayıflığı.

Ḥāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş Şimdi seniñ bir
çıkmadıķ cānıñ mı var

noķşān:

1. **noķşān:**

Gazel 86

Mısra: 3

Eksik, kusurlu.

Ederseñ ‘āleme māh-ı
vişāliñi noķşān
Ṭulū^c-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

noķşān ise alma:

1. **noķşān ise alma: -ma**

Müstezad 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Noķşān ise almak.

Ķoy vezne-i aĝuŗuŗna

sen çekde temām al

Noķşān ise alma

noķşān yeŗi:

1. **noķşān yeŗi:**

Gazel 189

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eksik yen.

Ola mı noķşān yeŗi ile

ser-hezārān fitne-cū

Ceyŗi-ı Őuŗŗāķın Şeci'yem

bendesiyle iŗlesin

noķta:

1. **noķta:**

Gazel 161

Mısra: 14

Bazı harflerin

üstüne, ortasına, altına

konulan Şu (.) iŗaret,

mevzu, husus.

Fenniyā Neŗ'et

Efendi'den alıp ĥayr

du'ā

Eyledik noķta

naŗirende me'āli

küçücek

noķta-i ĥāl:

1. **noķta-i ĥāl:**

Gazel 142

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Benin siyah

noktası.

Ķār ebrūsunu Őan

defter-i ruĥsāra gelip

Noķta-i ĥāl ile ķalmıŗ o

ĥisāb-ı terbi'c

2. **noķta-i ĥāl:**

Gazel 87

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) beni.

Noķta-i ĥāliyle meŗķ-i

vechi üzre Fenniyā

Ya ķaŗı ta'lim olunsa

ĥüsn-i ĥaŗŗ bir rā ķıķar

3. **noķta-i ĥāl:**

Gazel 87

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(sevgilinin) beni.

Noķta-i ĥāliyle meŗķ-i

vechi üzre Fenniyā

Ya ķaŗı ta'lim olunsa

ĥüsn-i ĥaŗŗ bir rā ķıķar

noķta-i ĥāl-i lebā:

1. **noķta-i ĥāl-i lebā: -iŗ**

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dudaklarının

kenarındaki nokta gibi

ben.

Ħüsn-i ĥaŗŗıŗdır Őehā

nūr āyeti ķavl-i eŗaĥ

Noķta-i ĥāl-i lebāniŗ

ĥarf-i da'vāt-ı ķadeĥ

noķta-i ĥāliŗ:

1. **noķta-i ĥāliŗ: -iŗ**

Gazel 145

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Benin siyah

noktası.

Ħüsn-i ĥaŗŗıŗdır Őehā

nūr āyeti vechiŗ varāķ

Muŗĥaf-ı ruĥsāriŗ üzre

noķta-i ĥāliŗ verāĝ

n'ol:

1. **n'ola: -a**

Kaside 1

Mısra: 42

"Ķok mu / Ne

*çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Yüzü şuyūña seniñ
‘ālemi halk etdi Hudā
Parmagında n’ola ırmağ
gibi āb olsa revān

2. n’ola:-a

Kıt'a 1

Mısra: 11

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

N’ola teşrifine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
‘Urūc etdi şadā-yı
müjdesi ‘arş-ı mu‘allāya

3. n’ola:-a

Kıt'a 5

Mısra: 5

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Fünūn-ı ‘ilm-i Şettāyı
n’ola şerh etse ser-tā-pā
Ki tediş-i fiğihda
müctehidāsā imām oldu

4. n’ola:-a

Kıt'a 8

Mısra: 5

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

N’ola tevhid ile
kalbinde kılsa bir veled
hāşıl
Tulū‘ etdi aña nūr-ı
tecellī hikmet-i Yezdān

5. n’ola:-a

Kıt'a 12

Mısra: 18

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Ahızına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n’ola
mahfeline sāyebān

6. n’ola:-a

Kıt'a 14

Mısra: 17

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Kilk-i Vaşşāfın alıp
çıkşa n’ola meydāna
Yekke-tāz-ı sūhāna
havlısı şahn-ı mızrāk

7. n’ola:-a

Murabba 2

Mısra: 17

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Bahr-i dūr-feşān me’vā-
yı sūhān olsa n’ola
Nazm-ı üstāda nazīre
beyne’l-arzı ve’s-semā

8. n’ola:-a

Müstezad 1

Mısra: 13

*"Çok mu / Ne
çıkār" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Dil gitse n’ola çeşmiñe
kuhl-ı Şifahāna
Semt-i Hemedāna

n’ola:

1. n’ola:

Gazel 63

Mısra: 7

Ne olur.

Dü-çār olsam n’ola
‘aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev‘-i
memerrdendir

2. n'ola:

Gazel 77

Mısra: 11

Ne olur.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

3. n'ola:

Gazel 90

Mısra: 5

Ne olur.

Ƙılsa n'ola kitāb-ı
cemālin mütāla'a
Haṭṭı hayāl-i tıfl-ı diliñ
aḥterisidir

4. n'ola:

Gazel 98

Mısra: 9

Ne olur.

N'ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādide
Fezā-yı nazma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıkar
çıkılmaz

5. n'ola:

Gazel 100

Mısra: 5

Ne olur.

‘Uşşāka n'ola sīnesini
kılma nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgmaz

6. n'ola:

Gazel 102

Mısra: 9

Ne olur.

Dürr-i güftārı n'ola
dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḥāme-i
eş‘arımız oldu yemimiz

7. n'ola:

Gazel 103

Mısra: 4

Ne olur.

Būs eyledikçe ‘arızıñ
üzre sefid olur
Açılma bāğ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

8. n'ola:

Gazel 106

Mısra: 3

Ne olur.

Bir mürde-i maḥmūru
n'ola eyleseñ ihyā

‘sā-nefes [ü] ƘulƘul-ı
mīnāda gelüyuz

9. n'ola:

Gazel 140

Mısra: 7

Ne olur.

Ƙaddi dü-şikāf olsa
n'ola hem-ser-i maḥṭū'
Gezlik nigeḥ-i yār ile dil
kilk-i muḥaṭṭa'

10. n'ola:

Gazel 146

Mısra: 9

Ne olur.

Sürme-i çeşmi helāk
etse n'ola ‘uşşākı
Fenniyā seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zāğ

11. n'ola:

Gazel 153

Mısra: 1

Ne olur.

Bir gece olsaƘ n'ola
cānā seniñle sīne-şāf
Ƙılma va'd-i vuşlatıñ
‘uşşāka lāf ile güzāf

12. n'ola:

Gazel 157

Mısra: 1

Ne olur.

O hoy-ı 'arız-ı dildāra
versem ben n'ola
zanbağ
Gül üzre jāle desem ol
dağı a'lā vü hem elyak

13. n'ola:

Gazel 164

Mısra: 3

Ne olur.

Seyr-i Boğaza düşe
n'ola çeşm-i 'aşıqān
Oldu hayāl-i hāl-i
riqābīñ Bebek seniñ

14. n'ola:

Gazel 170

Mısra: 10

Ne olur.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i
hasretle Fenniyā
Olsa Hicāz-ı dilde n'ola
ber-kenīl Nil

15. n'ola:

Gazel 172

Mısra: 5

Ne olur.

Dil hümāāsā n'ola per
açā ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

16. n'ola:

Gazel 176

Mısra: 13

Ne olur.

Çıķıp şahn-ı belāğatda
şalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i
Zīvere te'kid edip
çıķmam

17. n'ola:

Gazel 197

Mısra: 5

Ne olur.

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
īmā eder üftādesine
kūşe-i ebrū

18. n'ola:

Gazel 221

Mısra: 7

Ne olur.

Küyunda raķib için o
māhiñ n'ola ṭursaķ
Şeb-tā-be-seher

hancer-i bürrān
elimizde

19. n'ola:

Gazel 232

Mısra: 7

Ne olur.

Leyl-i hecriñde n'ola
kevn-i dile etse ṭulū'
Dāne-i hāl-i sipihr-i
ṭal'atīñ yıldız gibi

20. n'ola:

Gazel 233

Mısra: 5

Ne olur.

Nār-ı 'ışķı münṭafī ise
n'ola āb-ı vişāl
Ba'd-ez-īn teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

21. n'ola:

Gazel 235

Mısra: 1

Ne olur.

Arz seyirin olsa n'ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

22. n'ola:

Gazel 235

Mısra: 12

Ne olur.

Bu yekke-tāz-ı ʔab^c-ı
belāğatle Fenniyā
‘Örfi n’ola reh-i süḥānıñ
olsa reh-beri

23. n'ola:

Gazel 241

Mısra: 3

Ne olur.

N’ola tiğ-ı nigāhı dīdesi
şad-pāre eyleser
Çekince üstüne
‘uşşākınıñ şemşire
şunķuru

24. n'ola:

Gazel 245

Mısra: 5

Ne olur.

Sīm-i raḥt-ı Ḥayderī
olsa n’ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sīne bend-i Düldülü

25. n'ola:

Gazel 5

Mısra: 15

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Dürr-i süḥan-efşānım
olsa n’ola Fennī
Şaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü]
mevc-i leb-i deryā

26. n'ola:

Gazel 8

Mısra: 3

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Bāl açsa n’ola zülfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyḥāna teķarrüb

27. n'ola:

Gazel 10

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

‘Uşşāk ile ‘azm etse
n’ola kūyuña ağyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

28. n'ola:

Gazel 23

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

N’ola māt eyleser yek
lu^b ile şāhı gelip fi’l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raķib ile
eder ol māh-ı tābān lec

29. n'ola:

Gazel 32

Mısra: 5

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Āteş-i ‘ışkıña dil yansa
n’ola ‘ālemdede
Görünür şem^c-i ruḥuñ
dīde-i pervāneye sürḥ

30. n'ola:

Gazel 32

Mısra: 9

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Jende-i ḥün ile dil olsa
n’ola zībende
Fenniyā hoş yaķışır bu
dil-i dīvāneye sürḥ

31. n'ola:

Gazel 34

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāk-
ı gönül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
nigārim aña cevrin
zīrnih

32. n'ola:

Gazel 68

Mısra: 5

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Sebze-zār-ı ḥaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

33. n'ola:

Gazel 68

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Yāre 'arz etse n'ola
derd-i derūnu 'ıŝk-ı dil
Ḥāzıq-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

34. n'ola:

Gazel 77

Mısra: 5

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Şermle ruḥsārı n'ola
pür-'araḫ olsa o mehiñ
Şaḥn-ı gülzār-ı cinān
içre aḫarşu bulunur

35. n'ola:

Gazel 101

Mısra: 3

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gülezār-ı cihānda gül-i
bī-ḥār bulunmaz

36. n'ola:

Gazel 115

Mısra: 5

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Ebrūsu n'ola çār ise
miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evḫātı güzāriş

37. n'ola:

Gazel 119

Mısra: 3

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

N'ola cismimde olsa
şerḫa şerḫa dāġlar

peydā

Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ḫarār āteş

38. n'ola:

Gazel 119

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

N'ola şeb tā seḫer pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş
vücūd-ı dāġdār āteş

39. n'ola:

Gazel 121

Mısra: 3

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Öpse n'ola zāhid ayaġın
pīr-i muġāniñ
Elbette eder ḫāzıka
bīmār tabaşbuş

40. n'ola:

Gazel 131

Mısra: 11

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

N'ola pāyine yüz sürse
'Acem-şeh-nāzını Fennī

Ziyāretgāh-ı ‘uşşāka
karīb-i evliyādır şāt

41. n’ola:

Gazel 133

Mısra: 3

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Āvizesi olsa n’ola ol
zülf-i cemālîñ
Kandil-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

42. n’ola:

Gazel 141

Mısra: 11

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Yürise hatt-ı İmām-
zāde n’ola ‘arızına
Fenniyā cem‘-i cemā‘at
eder elbet cāmī‘

43. n’ola:

Gazel 150

Mısra: 4

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

‘Uşşākı yakdı şems-i
nigāhıyla didesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n’ola verse tef Necef

44. n’ola:

Gazel 176

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

N’ola kürsüye çıksam
şi‘rimi tefsir edip ey dil
Velî ben vā‘ız-i nā-
puhteyi taklîd edip
çıkam

45. n’ola:

Gazel 205

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Hümāāsā n’ola cevlan
ederse evc-i hüsünüde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu āvāre

46. n’ola:

Gazel 215

Mısra: 5

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Düzd-i nıgehinden n’ola
dil kaçā bucağa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

47. n’ola:

Gazel 223

Mısra: 7

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Küyuñda rüz u şeb n’ola
āh etse ‘āşıkān
Hiç şabr olur mu va‘d-i
vişālîñ mürüruna

48. n’ola:

Gazel 229

Mısra: 9

Şaşılır mı?

(Şaşılmaz).

Fenni Tābībī ile tuţuşsa
n’ola
Āteşāsā merāk var dilde

49. n’ola:

Gazel 14

Mısra: 3

Ne çıkar.

Āğüşuma alsam n’ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sinemde
gelip eylese rāhat

50. n’ola:

Gazel 22

Mısra: 3

Ne çıkar.

Püşt-i dildāra n'ola vaż'
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Harūn üzre sürūc

51. n'ola:

Gazel 33

Mısra: 7

Ne çıkar.

N'ola çāh-ı
zenahdānında dil habs-i
medid olsa
Mu'azzez Mısr-ı vaşla
bendesin sultān eder ol
şūh

52. n'ola:

Gazel 35

Mısra: 3

Ne çıkar.

N'ola cismimde 'ıŝkıñla
hezārān şerhalar olsa
Benim çāk eyledi tağ-ı
vücūdum tişe-i Ferhād

53. n'ola:

Gazel 47

Mısra: 7

Ne çıkar.

Serinde çutsa n'ola
gevher-i vişāli dil

O naqd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

54. n'ola:

Gazel 50

Mısra: 3

Ne çıkar.

Husūf-ı haţtı n'ola
zulmet-i cihān olsa
'Alāyim-i kameriñ ol
vekāyi'indendir

55. n'ola:

Gazel 52

Mısra: 7

Ne çıkar.

Nigeh-i 'āŝıka feth etse
n'ola sinesini
Nūr-ı hūrşid ile ol
penbe-i büstān
büyüdür

56. n'ola:

Gazel 63

Mısra: 3

Ne çıkar.

N'ola devr-i haţıñla
çerh-i fikrimde husūf
olsa

Benim baht-ı siyāhım
tāli'-i hüsn-i
kamerdendir

57. n'ola:

Gazel 71

Mısra: 7

Ne çıkar.

Ŧal'atıñ olsa n'ola
āyine-i 'Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
'ālemde akrāniñ mı var

58. n'ola:

Gazel 72

Mısra: 11

Ne çıkar.

Şi'r-i Hamdiye dü
didem n'ola açsam
Fenni
Ŧab'-ı maħmūr olanı bir
iki peymāne yapar

59. n'ola:

Gazel 161

Mısra: 7

Ne çıkar.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli harām etse n'ola
Mehd-i sinemde
uyutdum o gāzāli
küçücek

60. n'ola:

Gazel 199

Mısra: 7
Ne çıkar.

Revān olsa n'ola fikr-i
ruh ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i hūrşīd-
i 'ālem-tāba ābım bu

61. n'ola:
Gazel 225
Mısra: 9
Ne çıkar.

Zinde-fecr ise n'ola
meclis-i meyde sākī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

62. n'ola:
Kıt'a 3
Mısra: 3
Ne çıkar.

Dür-feşān olsa n'ola
nīsān ābı dem-be-dem
Baħr-i rīzān olmada şan
kaṭre-i şad-pāresi

63. n'ola:
Gazel 1
Mısra: 9
Nola, çok mu.

Fennī Celāliye n'ola 'arz
etse şevk ile

Tanzīr için belāgat-ı
manzūmı cā-be-cā

64. n'ola:
Gazel 39
Mısra: 10
Nola, çok mu.

Āh eyleyecek Fenni
ğubār-ı haṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

65. n'ola:
Gazel 161
Mısra: 11
Nola, çok mu.

Mū-miyānın n'ola
maħfice der-āğüş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli küçücek

66. n'ola:
Gazel 245
Mısra: 5
Çok mu, şaşılır mı?

Sīm-i raħt-ı Ḥayderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sīne-bend-i Döldülü

67. n'ola:
Gazel 121
Mısra: 3
"Ne olur"
anlamında yalvarma
sözü; ne olur, ne çıkar II
şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Öpse n'ola zāhid ayāğın
pīr-i muğāniñ
Elbette eder ḥāzıka
bīmār tabaşbuş

68. n'ola:
Gazel 217
Mısra: 9
"Ne olur"
anlamında yalvarma
sözü; II şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamağ üzre
N'ola dil murğveş per
açā çin-i ṭurre-i yāre

69. n'ola:
Kaside 1
Mısra: 125
"Ne olur"
anlamında yalvarma
sözü.

N'ola ihdā³-i tuħaf
eylese mi'rācından

Ka'beden gelse verir
dostuna hacı fincân

70. n'ola:

Kıt'a 7

Mısra: 10

"Ne olur"

*anlamında kullanılan
söz.*

Ġonçe-i zibâdır ol tâb-ı
gül-i Hâşimî
Ravza-i fahrin n'ola olsa
dilâ meş'âli

71. n'ola:

Kıt'a 12

Mısra: 12

"Ne olur"

*anlamında kullanılan
söz.*

Merkezini buldu ol kaç'-
ı merâtib edip
Vâkıf-ı sırr-ı ledün olsa
n'ola bî-gümân

72. n'ola:

Kıt'a 13

Mısra: 9

"Ne olur"

*anlamında kullanılan
söz.*

N'ola encüm gibi
revnağ verirse çerh-i
tâkıında
O ma'kûs-ı ser-mi'mâra
dīvân-hâne-i dergâh

73. n'ola:

Kıt'a 14

Mısra: 11

"Ne olur"

*anlamında kullanılan
söz.*

Çerh-i tâkıına n'ola
encümveş 'aks ise
Ser-mi'mâr-ı muhallâ-
yı dīvân-hâne vü tâk

nüfûz kıldı:

1. nüfûz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Etki etti.

Vaşl-ı dildâra niyâz-ı
sühânım kıldı nüfûz
Ġonçe-i gülşene murğ-ı
çemenim kıldı nüfûz

2. nüfûz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Etki etti.

Vaşl-ı dildâra niyâz-ı
sühânım kıldı nüfûz
Ġonçe-i gülşene murğ-ı
çemenim kıldı nüfûz

3. nüfûz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Etki etti.

Alıp âğüşuma olma hey
dilâ hâle gibi
Ten-i pâkizesine
pîrehenim kıldı nüfûz

4. nüfûz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Etki etti.

Ĥatı ber-âverde iken
fürkatine cân nağdin
Vech-i taħrîr ile qarz-ı
hasenim kıldı nüfûz

5. nüfûz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Etki etti.

Feth edip 'arz-ı cemâl
eyleme ağyâra diyü

Ėoneye ĥār-ı nikāt-ı
süĥanım kıldı nüfüz

6. nüfüz kıldı: -dı

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Üstünlük sağladı.

Fennyā sa’y ederek
şahn-ı belāġat içre
Güç ile şî’r-i beyāna
dehenim kıldı nüfüz

“nüĥ yelken”:

1. “nüĥ yelken”:

Gazel 97

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

?

Yem-i süĥanda re’îs-i
Celālîves Fennî
“Nüĥ yelken” mazmûnı
böyle aġdaramaz

nühās:

1. nühāsı: -ı

Gazel 9

Mısra: 10

Bakır denilen

maden.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şîşe-i dilde

Zer-i ĥālîş-‘ayār oldu
nühāsı kâl edip tîz-âb

nühüfte:

1. nühüfte:

Gazel 82

Mısra: 10

*Far. Gizli olarak,
gizlice, saklı.*

Fennyā fetĥ etse gāhî
gülşen-i ŧab’ın Ĥasîb
Daĥı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem kıpar

2. nühüfte:

Gazel 89

Mısra: 6

*Far. Gizli olarak,
gizlice, saklı.*

Gelince meclis-i şeh-
nâz ile mînâyı seyr eyle
Nühüfte büselik kıлмаġ
anıñ kılkulde kârıdır

3. nühüfte:

Gazel 123

Mısra: 3

*Far. Gizli olarak,
gizlice, saklı.*

‘Uşşâkı helâk eylemek
‘âlemde nühüfte

Tîġ-ı nigeĥi dîde-i
mestāneye maĥşuş

4. nühüfte:

Kaside 1

Mısra: 54

Gizli, saklı.

Bu maġāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte
bir uşul ile hemân

nühüftekâr mıdır:

1. nühüftekâr mıdır:

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Musikide bir
makam.*

Maġām-ı büseliġi devr-i
gül eder muġrib
O şāh-nâz ‘Acemde
nühüftekâr mıdır

nukle:

1. nukle: -e

Gazel 40

Mısra: 7

Meze, çerez.

Şun nukle bedel nüş
edicek bāde-i sākî

Meclisde kadeh başına
bir büsedir ‘ā’id

2. nuql:

Gazel 24

Mısra: 4

İçkiyle yenen

yiyecek, meze, çerez.

Bezme teşrif eyleyip kıl
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuql u işte bāde
ister ekl et ister iç

nuql-i la’liñle:

1. nuql-i la’liñle: -iñ, -le

Gazel 178

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dudağın mezesi.

Nice bir fikr-i ğamiñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuql-i la’liñle buyur
meclise vişn-āb içelim

nuql-i leb:

1. nuql-i leb:

Gazel 132

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudağın mezesi.

Ĥvān-ı vişāl u nuql-i leb
u bāde la’l-i nāb

Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

nükte:

1. nüktesi: -si

Gazel 181

Mısra: 3

Herkesin

*anlayamadığı ince
mana.*

La’liñden aldı var ise
rengin nüktesi
Mazmūn-şinās-ı dil-
ber-i țannāzdır sözüm

nükte-dān:

1. nükte-dān:

Gazel 109

Mısra: 3

İnce manalı

sözlerden anlayan.

Nükte-dān olmadan
‘ālemdе sükūt evlādır
Bülbülüñ nağmesi oldu
sebeb-i ħabs-i kafes

nükte-i eş‘ārını:

1. nükte-i eş‘ārını: -ını

Gazel 70

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiirlerin ince

manası.

Fenniyā nükte-i eş‘ārını
Fehmī şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şüret-i ma‘nāya çeker

nükte-i gül-fem:

1. nükte-i gül-fem:

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gül renkli nükte-ler,
ince sözler.*

Fenniyā fetħ etse ğāhī
gülşen-i țab‘ın Ĥasīb
Dağı böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem kparar

nükte-i ta‘rizi:

1. nükte-i ta‘rizi:

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kinayeli, kapalı
söylenmiş söz.*

Ĥulağ ur nükte-i ta‘rizi
teşhīş eyleyip fehm et
Mağallinde sürer
mazmūn-ı taħkiki saña
rağkāş

nükteyi añlar:

1. nükteyi añlar: -r

Gazel 191

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
İncelikleri
anlamak.

Ṭılsım-güşā-yı ṭab^c olan
añlar bu nükteyi
Yok farkı lafz-ı güher-i
nazmıñ definen

nukūd-ı dili:

1. nukūd-ı dili: -i

Gazel 125

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül nakdleri.

‘Arz eyleyerek yāre
nukūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḫbīz

nukūd-ı eşk-i niyāzı:

1. nukūd-ı eşk-i niyāzı: -i

Gazel 185

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma göz
yaşının paraları.

Nukūd-ı eşk-i niyāzı
hemīşe şarf ederek
Binā-yı va^d-i vişāle
begim temel çekelim

nukūd-ı sirişki:

1. nukūd-ı sirişki: -i

Gazel 93

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gözyaşı nakdi
(parası).

Bu bī-çāre nukūd-ı
sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Ka^cbe-i vuşlata
ḥarc-ı rāh ederiz

nümāyān:

1. nümāyān:

Gazel 100

Mısra: 5

Görünen, açık,
âşikâr.

‘Uşşāka n’ola sinesini
kılrsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgımaz

nümāyiş:

1. nümāyiş:

Gazel 115

Mısra: 2

Far. Gösteriş,
görünüş, zâhir-i hâl,
manzara.

Kālā-yı vişāliñ gibi
‘uşşāka ḥayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

nūr:

1. nūr:

Gazel 96

Mısra: 3

1. Işık, ziya,
aydınlık, nur -sevgilinin
yanağı-.

Ḥayāl-i ṭal^cat ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriğā rüz u şeb şem^c-i
firüzān olduğum bilmez

nūr āyeti:

1. nūr āyeti:

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
(24/NŪR-35: Allah,
göklerin ve yerin
Nūru’dur. O’ nun nūru,
şöyle bir misalle
anlatılabilir: İçinde
lamba bulunan bir
fanus; lamba kristal bir
cam içinde; kristal de
sanki inciden bir yıldız.
Lamba, doğuya da
batıya da ait olmayan
kutlu, pek bereketli bir
zeytin ağacından
yakılıyor; öyle ki, yağı
daha ateş değmeden
hemen kendiliğinden
ışık veriverecek. Nur,

yine nur. Allah, kimi dilerse onu nûruna iletir. Allah, (gerçeği anlamaları için) insanlara böyle misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.).

Ĥüsn-i ĥatıñdır şehâ nûr âyeti kavlı-i eşâĥ Nokta-i ĥâl-i lebânıñ ĥarf-i da'vât-ı kadeĥ

2. nûr âyeti:

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(24/NÛR-35: Allah, göklerin ve yerin Nûru'dur. O' nun nûru, şöyle bir misalle anlatılabilir: İçinde lamba bulunan bir fanus; lamba kristal bir cam içinde; kristal de sanki inciden bir yıldız. Lamba, doğuya da batıya da ait olmayan kutlu, pek bereketli bir zeytin ağacından yakılıyor; öyle ki, yağı daha ateş değmeden hemen kendiliğinden ışık veriverecek. Nur, yine nur. Allah, kimi dilerse onu nûruna iletir. Allah, (gerçeği

anlamaları için) insanlara böyle misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.).

Fenni-i bî-çâreniñ baĥşinde kıl ü kâl yok Ĥüsn-i ĥatıñdır şehâ nûr âyeti kavlı-i eşâĥ

3. nûr âyeti: -i

Gazel 145

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kur'an'ın 24.

Suresinin 12. ayeti. II Sevgilinin yüzü.

Ĥüsn-i ĥatıñdır şehâ nûr âyeti vechiñ varak Muşĥaf-ı ruĥsârıñ üzre nokta-i ĥâliñ verâĝ

nûr âyetin:

1. nûr âyetin:

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Nur suresi; Kur'ân-ı

Kerim'deki 24. sure.

Fenni-yâ Râmiz Efendi ĥüsn-i ĥatı-ı dil-beri Şerĥ edip nûr âyetin takrîr eder tefsîrveş

2. nûr âyetin: -n

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kur'an'ın 24.

Suresinin 12. ayeti.

Bakıp ruĥsârıña ĥüsn-i ĥatıñ taĥrîr eder vâ'iz Çıkıp kürsiye ol nûr âyetin tefsîr eder vâ'iz

nûr-ı cemâlullah:

1. nûr-ı cemâlullah:

Kıt'a 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah'ın nuru.

Bu devrâna ne mümkün böyle bir ĥalb-i ziyâ gelmek Ĥayâl-i dîdesi dâ'im anıñ nûr-ı Cemâlullah

nûr-ı ĥürşid:

1. nûr-ı ĥürşid:

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güneşin aydınlığı, nuru.

Nigeh-i 'âşıkâ fetĥ etse n'ola sînesini Nûr-ı ĥürşid ile ol

penbe-i bűstān
bűyűdűr

nűr-1 hűsn-i cemāl-1
cānānı:

1. **nűr-1 hűsn-i cemāl-1**
cānānı:-ı

Gazel 229

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin gűzel
yűzűnűn ateűi.

Nűr-1 hűsn-i cemāl-1
cānānı
Görmege iűtiyāk var
dilde

nűr-1 imān:

1. **nűr-1 imān:**

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

İman nuru.

Zulmet-i kűfre űafaķ
gibi zuhűruñ kim edip
Kıldı tābende o dem
‘ālemi nűr-1 imān

nűr-1 meh-i ruħ:

1. **nűr-1 meh-i ruħ:**

Gazel 46

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanak ayının ıűıĝı.

Çerħ-i hűsnünde űafaķ
‘ārız-ı ruħsāridır
Kevkebi ħāliline nűr-1
meh-i ruħ sarıdır

nűr-1 mihr-i ‘ālem-tāb:

1. **nűr-1 mihr-i ‘ālem-**
tāb:

Kıt'a 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Dűnyayı aydınlatan
gűneűin ıűıĝı.

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nűr-1 mihr-i ‘ālem-tāb
Kaķār nāķesiniñ aķter ű
mebāle vű mebāli

nűr-1 űu‘ā‘:

1. **nűr-1 űu‘ā‘:-dı**

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Parlak ıűıklı.

Zulmet-i ĝamdan ħalāű
olsa ‘aceb mi ‘āűıķān
Beyt-i dillerde ħayāl-i
taķatiñ nűr-1 űu‘ā‘

nűr-1 űubħĝāħ kılısnı:

1. **nűr-1 űubħĝāħ kılısnı:-**
sın

Kıt'a 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Sabah vakti ıűıĝı.

Ĥıfz eyleyip ħaķādan o
sulķān-ı pāki Ĥaķ
Kılısnı hemiűe taķ‘atı
nűr-1 űubħĝāħ

nűr-1 tecellı:

1. **nűr-1 tecellı:**

Kıt'a 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tecelli nuru.

N’ola tevħıd ile
ķalbinde ķılsa bir veled
ĥāűıl
Ťulű‘ etdi aña nűr-1
tecellı ĥikmet-i Yezdān

nűr-1 tecellıden:

1. **nűr-1 tecellıden:-den**

Kaside 1

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

Tecelli nuru.

Baűladı ĝonçe o dem
bűlbűlveű ĝűftāra
Feyz alıp nűr-1

tecelliden o verd-i
ḥandān

nūş ed:

1. nūş ed:

Gazel 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin ḥoş-süḥan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

2. nūş ed:

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçmek.

Şun nukle bedel nūş
edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına
bir būsedir ‘ā’id

nūş eder:

1. nūş eder:

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Kim nūş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemişe ‘aṭāş olur

nūş edip:

1. nūş edip:

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İçmek.

Nūş edip mā‘-ı vuzū’ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[ı] bereber
iç

2. nūş edip:

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçmek.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḥz etdi
Görmedim zāhid-i
bīgāne gibi bir cerrār

nūş ediyor:

1. nūş ediyor:

Gazel 106

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Ḥıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

nūş et:

1. nūş et: -mek, -e

Gazel 146

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçmek.

Bāde-i la‘lini nūş
etmege me’zūn olsam
Cān ḥalḳıma degin
etmez idim anı ferāğ

nūş etdi:

1. nūş etdi: -di

Gazel 175

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İçmek.

Zāhid bezimde mest
olıcaḳ ba‘d-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifāl fil

nūş eyle:

1. nūş eyle:

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçmek.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı hayātı
Nūş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārā

2. nūş eyle:

Gazel 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İçmek.

Mey-i la'lin şunup
rindāne sākī-i ṭal'at
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

3. nūş eyle:

Gazel 85

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İçmek.

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

4. nūş eyle:

Gazel 154

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem 'ışkı şü rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataқтақ

nūş eylemek:

1. nūş eylemek:

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İçmek.

Meyi nūş eylemek
ma'nāda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yâyı haḳīkat pek
güzel ta'bīr eder vā'iz

nūş eyler:

1. nūş eyler:-r

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçmek.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı hayātı
Nūş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārā

nūş ol:

1. nūş ol:-duḳ, -ça

Gazel 224

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
İçmek.

Ḥafice bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
'aceb mi sīm ü zersizce

nūşha-i kübrā:

1. nūşha-i kübrā:

Müstezad 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Büyük sahife.

Al destine öp ki başına
'örf-i 'izām al
Ey nūşha-i kübrā

nūşhayı okuyup:

**1. nūşhayı okuyup:-y, -
up**

Kıt'a 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nūshayı okumak.

Nazardan dā'imā ḥıfz
eyleyip bāri o maḥdūmı
Okuyup nūşhayı
tekmilen olsun şāriḥ-i
eşbāh

nūş-ı mey-i la'liñi:

1. nūş-ı mey-i la'liñ: -iñ

Gazel 169

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Lale renkli şarap
içme.*

Nūş-ı mey-i la'liñ taleb

etdikçe 'atāşñ

Çin eyleme ey mäh-

cebünim aña kaşñ

nutk:

1. nutkın: -iñ

Gazel 105

Mısra: 13

Söz, kelâm.

Sa'idiñ fehm eder 'arif

olanlar Fenniyâ nutkın

Dehânından kelâm-ı

tûti-i güyâ çıkar çıkmaz

2. nutkuñ: -uñ

Gazel 157

Mısra: 9

*Söz II nefes; istekte
bulunma.*

Dimâğ-ı cāna nutkuñ

şöyle lezzet verdim

Fennî

Bu bābda ni'met-i pāk-i

nikātın bal ile kaymak

nutk-ı edibü'l-lisān:

1. nutk-ı edibü'l-lisān:

Kit'a 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sanatlı söz
söyleme.*

Zāt-ı şeci'ü'ş-şiyem

tab'-ı laţif-i himem

Gonçe-i leb-beste-fem

nutk-ı edibü'l-lisān

nutk-ı pend-i 'āşık u

agýarı:

1. nutk-ı pend-i 'āşık u

agýarı:

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Âşıkların ve
yabancıların söz
söyleme kabiliyeti.*

Nutk-ı pend-i 'āşık u

agýarı fark etmez o şüh

Mahremi sim-i dağaldır

hep sen bi-gāne hāş

nutk-ı va'd-i vaşlıñ:

1. nutk-ı va'd-i vaşlıñ: -

iñ

Gazel 172

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kavuşma sözüne
dair konuşma.*

Būs-ı la'liñ tāze

mazmündür şehā

'uşşākñña

Yohsa nutk-ı va'd-i

vaşlıñ lafz-ı müstesnā

degil

nutkını uzadır:

1. nutkını uzadır: -ir

Gazel 206

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Konuşmayı
uzatmak. II Nutuk
atmak.*

Zāhid uzadır nutkını

da'vāya gelince

Leb-beste olur

hükümüne ma'nāya

gelince

nüzhet-i zātı mıdır:

1. nüzhet-i zātı mıdır: -i-

i, -mi, -dır

Gazel 146

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zatının ferahlığı.

Nüzhet-i zātı mıdır

zūlf-i girihgīrinde

'İtr-ı şāhī midir āyā

nedir ol sürdüğü yağ

nüzül:

1. nüzül:

Gazel 22

Mısra: 2

Aşağıya inme.

Ra‘d-ı āhım berķ-i
çeşmiñ ey ķamer zülfüñ
burüc
Ebr-i ğam-ı çerķ deme
eyler nüzül geh ‘urüc

nüzül eyle:

1. nüzül eyle:

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İnmek, ulaşmak.

Ḥaṭīb-i ‘ışķı gör kim
üstülhvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

2. nüzül eyle:

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İnmek.

Nüzül eylerse ḥayfā
sīnemizden şām-ı
aġyāra
Semavāt diyemem bir

kez daḥı ‘sā çıkar
çıkmaz

nüzül eyledi:

1. nüzül eyledi:-di

Kaside 1

Mısra: 122

Kelime Tipi: -

*İnmek, ulaşmak,
erişmek.*

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü‘lü’
Rüy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizān

[o]:

1. [o]:

Gazel 121

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Dil nā‘il olur sā‘ilveş [o]
ni‘met-i vaşla
Kıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

o:

1. o:

Gazel 1

Mısra: 1

*T. Üçüncü teklik
şahıs işaret zamiri.*

La‘liñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḥoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

2. o:

Gazel 19

Mısra: 9

*T. Üçüncü teklik
şahıs işaret zamiri.*

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḥünsā-yı mü‘ennes

3. o:

Gazel 47

Mısra: 1

*T. Üçüncü teklik
şahıs işaret zamiri.*

O ṭiġ-ı ğamze-i mestāne
cān behāsınadır
Şirā-yı nūş-ı mey-i la‘li
ķan behāsınadır

4. o:

Gazel 47

Mısra: 8

*T. Üçüncü teklik
şahıs işaret zamiri.*

Serinde ṭutsa n’ola
gevher-i vişāli dil

O naqd-i eşk ile tāk-ı
Keyān behāsınadır

Hulf-ı va‘dinde benim
kanıma etmek çoğrar

bārveş ehl-i kemāl
ammā

5. o:

Gazel 50

Mısra: 8

T. Üçüncü teklık

şahıs işaret zamiri.

8. o:

Gazel 111

Mısra: 6

T. Üçüncü teklık

şahıs işaret zamiri.

11. o:

Gazel 16

Mısra: 2

T. Üçüncü teklık

şahıs zamiri.

Gelince maḥkeme-i
hüsn-i yāre şāhid-i ḥaṭ
Beyān eder o bedī‘i
bedāyi‘indendir

Fülfül-i hālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup qalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

Bir qavl-i eşaḥ yok mu
bu ‘ālemde ḥavādis
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḥavādis

6. o:

Gazel 65

Mısra: 8

T. Üçüncü teklık

şahıs işaret zamiri.

9. [anı]:-n, -ı

Kıt'a 14

Mısra: 19

T. Üçüncü teklık

şahıs işaret zamiri.

12. o:

Gazel 46

Mısra: 3

T. Üçüncü teklık

şahıs zamiri.

Tehī reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Ḥalīle sünbül eder

Ḥıfz edip āteş-i
iḥrākdan [anı] dā‘im
Bāri göstermeye bu
menzıl-i pāke iḥrāk

Yüz bulup çıkdı o
başdan eder elbette
ḥaṭā
Leşker-i Çin-i Ḥoten
turre-i Tatarıdır

7. o:

Gazel 76

Mısra: 3

T. Üçüncü teklık

şahıs işaret zamiri.

10. o:

Gazel 4

Mısra: 9

T. Üçüncü teklık

şahıs zamiri.

13. o:

Gazel 50

Mısra: 6

T. Üçüncü teklık

şahıs zamiri.

La‘lin ‘uşşākına cān-
baḥş eder ammā ki o
meh

Olur maḥbül ‘inde’l-ḥaḳ
o teslīm-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler

Büt-i mücāma‘atı der-i
dilde ḥıfz etmek

O Sāmīriyi rakībiñ
şnāyi'indendir

bātında o şeyhāne
yapar

Hümā mişāli görünmez
o rüzgār mıdır

14. o:

Gazel 55

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Āvīze olsa zülfüñe
müjgānımız çi ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuħfe şānedir

17. o:

Gazel 74

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Dilde fānūs-ı hayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem'î liķāsıyla döner

20. o:

Gazel 88

Mısra: 3

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Yüz bulup başdan eder
‘aşıkā gün o ħatā
Her kaçan ‘ārızıña zülf-i
perişān dökülür

15. o:

Gazel 65

Mısra: 6

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Ķıyās eder göricek ħāl-i
gerdeniñ ‘uşşāk
O pāsbanını kāfūra
vaż'-ı fülful eder

18. o:

Gazel 77

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Cisini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ħar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

21. o:

Gazel 100

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Tahrīr edemem ‘ışkı
fem-i hāmeye şıgmaz
Bir şerħ-i me‘ānīdir o
kim nāmeye şıgmaz

16. o:

Gazel 72

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Zāhirā zāhid ayak
almağı bilmez ammā
Der-i mey-ħāne-i

19. o:

Gazel 86

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Felekde vuşlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır

22. o:

Gazel 106

Mısra: 10

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri.

Püşidesini ref^c edip
‘uşşākā Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

23. o:
Gazel 113
Mısra: 7
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Ƙıl mūy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

24. o:
Gazel 119
Mısra: 12
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Midād-ı la‘l ile da‘vā-yı
nār-ı ‘ışık için seyr et
O emr-i hüsnü kılmış
kilk-i Ƙudret der-kenār
āteş

25. o:
Gazel 122
Mısra: 5
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Nuṭḡ-ı pend-i ‘āşık u
ağyārı fark etmez o şūḥ
Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gāne ḥāş

26. o:
Gazel 124
Mısra: 2
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

UzandıƘça leb-i dildāra
mıƘraız-ı fem-i eşḥāş
O şem‘-i hüsnü yokdur
ƘorƘaram andan dilā
ḥalāş

27. o:
Gazel 126
Mısra: 1
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Yek-noƘtadır ‘il[i]m ki o
deryā-yı bī-ḥazīz
Ḥıfz eyler anı baḥr-i
sūy-ı bī-ḥazīz

28. o:
Gazel 126
Mısra: 7
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Bir gün görürseñiz o
hemān ser-nigūn olur
Ƙaşr-ı binā-yı arz-ı
mu‘allā-yı bī-ḥazīz

29. o:
Gazel 128
Mısra: 10
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Sevdāya boğup zūlf-i
giriḥgīr ile Fennī
‘UşşāƘı helāk etmede
ḥayfā o mümārız

30. o:
Gazel 134
Mısra: 6
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşāf-ı dendāmiñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dūr-dānedir
elfāz

31. o:
Gazel 134
Mısra: 8
T. Üçüncü teklük
şahıs zamiri.

Ƙurup manşūbe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi‘l-
ḥāl
O şāhı māt eder yek
lu‘bla ferzānedir elfāz

32. o:

Gazel 137

Mısra: 2

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Dillerde hayālî o mehiñ
lânede maḥfûz
Bir murğ-ı kebüterdir o
kim ḥānede maḥfûz

35. o:

Gazel 149

Mısra: 3

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

38. o:

Gazel 180

Mısra: 4

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Ne ‘aceb zā’ir-i aġyārı
dil etmezse hayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

33. o:

Gazel 143

Mısra: 9

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Esb-i maẓmūnun
sürünce baña o şāh-ı
cihān
Māt olup bāzīçe-i
ferzāneden etdim ferāġ

36. o:

Gazel 162

Mısra: 3

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Māhī-i vişāline atıp şişi
o māhīñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

39. o:

Gazel 206

Mısra: 4

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Āhım yeli ‘ışkı ne ‘aceb
eylese taḥrīk
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

34. o:

Gazel 144

Mısra: 11

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

O mīl-i mukahḥal bir
meşāta luḥf edip
Çek dīdesine keḥīl-i
siyāh dirīġ

37. o:

Gazel 178

Mısra: 10

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Ḥoy-ı ruḥsārı merākı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

40. o:

Gazel 243

Mısra: 2

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı
sa‘ādadır şimdi

41. o:
Gazel 243
Mısra: 10
T. Üçüncü teklik
şahıs zamiri.
- Yürü ziyâretine ‘âşıkân
ile tırma
O şeh-süvâr-ı cefâ-cû
vefâdadır şimdi
42. o:
Gazel 79
Mısra: 3
O, işaret zamiri.
- Dâm kurmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşâkına dekdir
Zülf-i siyehi zîr-i
fesinde ne çiçekdir
43. o:
Gazel 170
Mısra: 4
O, işaret zamiri.
- Şerh eyleyip hayâl-i
hañ dil varak varak
Tefsîr eder o sûre-i
Nemli nakîl kıl
44. o:
Gazel 186
Mısra: 12
O, işaret zamiri.
- ‘Akrab-i sâ‘at devvâre
çerh-i kec-rev
Heb muhâlif yürür
‘uşşâka o pergârından
45. o:
Gazel 83
Mısra: 8
O, işaret zamiri.
- Yapıldı sâ‘at-i hâtır
‘adât-ı dil-ber ile
Hemân o cüz’-i felekde
‘ayâra kalmışdır
46. o:
Gazel 1
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.
- La‘liñ midir tabîbim o
eczâ-yı cân-fezâ
Bîmâra hoy-ı hâl-i
ruhuñ mâ-ı hindibâ
47. o:
Gazel 4
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.
- Bugün tebhâle-i la‘l-i
lebin şordum o cânâniñ
Kimi kând u kimi
kevşer dedi âb-ı zülâl
ammâ
48. o:
Gazel 5
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.
- Çapul mu eder şahn-ı
hayâlimde o şâhıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aklımı yağmâ
49. o:
Gazel 7
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.
- Hayâl-i çeşmiñi naşş
eyleyip hün-ı sirişklikle
O tıfl-ı nâza bir nâ-dide
gehvâre bebeklik yap
50. o:
Gazel 9
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.
- Eder mi olsa Kâdî-zâde
böyle dâmenin irhâ
O hey’etle bilir şad
âferin İbn-i Melek âdâb
51. o:
Gazel 11
Mısra: 4
O, işaret sıfatı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsñünde
O çin-i berg-i zibā
ğabğabiñ mı dil-berā
kat kat

52. o:

Gazel 14

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Āğūşuma alsam n'ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sinemde
gelip eylese rāhat

53. o:

Gazel 15

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Deryā-yı göñül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zibende mürüvvet

54. o:

Gazel 17

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Zāhid nedir yüzünde o
nahl-i dü-tā 'abeş

Ol bir nihāl-i tāze
degildir 'aşā 'abeş

55. o:

Gazel 17

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā 'abeş

56. o:

Gazel 18

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ḥaddiñ mi riyāz-ı dil-i
şāhāneye bā'is
Mānend-i serāy içre o
gül-ḥāneye bā'is

57. o:

Gazel 19

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü'enneş
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü'enneş

58. o:

Gazel 19

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Giydir laķabı cāme diyü
ümm-i ḥabise
Güldür o zamiri aña
kālā-yı mü'enneş

59. o:

Gazel 21

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

İtfā eder o āteş-i 'uşşakı
rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe şun teşnegāna

60. o:

Gazel 24

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Tāb-ı ḥasretten çekip
ḥūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi
'd-ı vaşlında o māhiñ
şerbet-i nilüfer iç

61. o:

Gazel 25

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Ṭolaşdıķça zihāsā dil
miyān-ı sā'at-i vaşla
O rakķaş ile çerh için
olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

62. o:

Gazel 25

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Ne mār-pīç-i
muşanna'dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı pīç-ā-
pīç

63. o:

Gazel 27

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceyš-i ġamzesi
Çıķmış o kāfir-i müje
meydāna pür-silāh

64. o:

Gazel 28

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

O perī dūd-ı firāķın
içirip 'uşşāķa
Ḥayf kim sūk-ı

maḥabbetde eder kesb-i
ķabīh

65. o:

Gazel 29

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ṭıfl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāh

66. o:

Gazel 29

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Fenniyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi tutar
Zekānı bāġ-ı cemālinde
o şāhiñ tuffāh

67. o:

Gazel 32

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Naķş edip la'liñi sür bu
dil-i kāşāneye sürh
Yaķışır beyt-i siyāh içre
o vīrāneye sürh

68. o:

Gazel 34

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ṭıfl-ı ṭabbāhım edip
ġamzesin 'uşşāķına mīh
Kılmış āmāde o laḥm-ı
cigere ālet-i sih

69. o:

Gazel 34

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Dedi bir ehl-i sūhān
ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o
ṭıflıñ tārīh

70. o:

Gazel 38

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın seḫābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi ķat ķat şu'ūd

71. o:

Gazel 39

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Kūyuñda rakīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

72. o:

Gazel 39

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Yār ile bu şeb şem^c idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

73. o:

Gazel 39

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Āh eyleyecek Fenni
ğubār-ı haṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

74. o:

Gazel 40

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Tahrīr edemem sūziş-i
ıışkı ben o yāre
Hāmem olup āteş
tutuşur şafha-i kāğd

75. o:

Gazel 41

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhiñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tazedir
tüffāh-ı aħmerden lezīz

76. o:

Gazel 49

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Hedefāsā nice sūrāh
olmasın sinem
O tīg-ı ğamze-i
mestāneye tīr-i każā
derler

77. o:

Gazel 51

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Nessāc-ı ıışka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

78. o:

Gazel 53

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Şāneyle tırrasında o
şāhiñ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
tūl-ı emel kıpar

79. o:

Gazel 56

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Gören necm-i seher
derse o hāl-i yāre
lāyıkdır
Şeb-i zūlfüñde tāb-ı
vech-i pāki şubh-ı
şādıkdır

80. o:

Gazel 56

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Lebin taṭbık edip faħr-i
Süleymān ile o şāhiñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farkı
muṭābıkdır

81. o:

Gazel 56

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Der-āgūş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıktır

82. o:

Gazel 59

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Öpsem o la'l-i tāb-ı
‘arağ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ‘ışka gönçe
dehānım ‘asel verir

83. o:

Gazel 61

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Āmādedir o gönçe
üşküfte olmağa lik
Zanneyleyler ‘andelibin
leb-beste fem degildir

84. o:

Gazel 61

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Lezzet verir dimāğa
düşnāma o tıflıñ
Sükker şunar dem-ā-

dem ‘uşşāka sem
degildir

85. o:

Gazel 62

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Gördüm bugün o şūh-ı
cihānım terāş olur
Esrār-ı çin-i perçemi
‘uşşāka fāş olur

86. o:

Gazel 63

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Temāşā kıl o şāhıñ
hançer-i pāki
miyānında
Bir āb-ı şāfdır güyā açar
‘ayn-ı kemerdendir

87. o:

Gazel 65

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Çalem-keşide-i
ebrūlarıñ taḥayyül eder
Yazıp o besmele-i
muşḥafı te’emmül eder

88. o:

Gazel 67

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sūḳ-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

89. o:

Gazel 67

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Fennī nazīre verme bu
beyti Celāliye
Zirā anı o bāni-i Rüstem
yapar yıkar

90. o:

Gazel 69

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Āteş saçıp nigeḥ-be-
nigeḥ çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar ḳapar

91. o:

Gazel 72

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Va‘d edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ‘uşşākını
gül-hāne yapar

92. o:

Gazel 73

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Dürr-i vişālını kenz-i
derūnunda hıfz eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

93. o:

Gazel 76

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Haṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

94. o:

Gazel 77

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Şermle ruḥsārı n’ola
pür-‘araḳ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarşu bulunur

95. o:

Gazel 77

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n’ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

96. o:

Gazel 80

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Mısr-ı dilde bād-ı
semm-i āhim esdikçe o
şūḥ
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nilüfer

97. o:

Gazel 80

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Ten-bürehne fetḥ edip
‘uşşākına āgūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sīm-
kemer

98. o:

Gazel 81

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Āh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rüzgārıyla
be-her-sū çevrilir

99. o:

Gazel 82

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

La‘lin ‘uşşāka o meh
baḥş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şişe-i billürdan şan
sükkeri bādām ḳapar

100. o:

Gazel 84

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhide ki Müslimān
olur

101. o:

Gazel 86

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şahn-ı meclisde
Kadeh du‘āsı o dem aña
pāy-dār mıdır

102. o:

Gazel 90

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Dil naqd-i cān ile o
mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şem‘i
ruhı serserisidir

103. o:

Gazel 90

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Baş gösteren o sīm-
beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i
‘arızınıñ nev-çerisidir

104. o:

Gazel 92

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ne hikmetdir ‘aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-

ḥasteye ḥāzık bakar
bakmaz

105. o:

Gazel 92

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Yürü ḥavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin feth
eder kaçır kaçmaz

106. o:

Gazel 92

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Kaçınma Fenniyā tır-i
niğāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper kıl
sineñi cāniñ yaqar
yaqmaz

107. o:

Gazel 93

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ḥayāl-i çeşm ü kadıñ
naqş-ı resm-i āh ederiz
O naqş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

108. o:

Gazel 93

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Leyāl-ı ‘id-ı vişāle ṭulū‘
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

109. o:

Gazel 93

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Düşüp o şāh zeneḥdāna
ba‘d-ez-ın ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Ken‘ān ne meyl-i cāh
ederiz

110. o:

Gazel 97

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

O māha kilik-i dili verme
kaṭ‘ edip yaramaz
Daḥı kaṭı küçücekdir
kaṭar artar yaramaz

111. o:

Gazel 97

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Görünce ʿāşık-ı dil-
hastesin o hāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

112. o:

Gazel 97

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Muʿakkad etmede
başdan çıkar deyü
dāʾim
Haṭā edip o perī çin-i
perçemin taramaz

113. o:

Gazel 97

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āgūşa
kimseler şaramaz

114. o:

Gazel 103

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Laʿl-i lebiñ mi hüccet-i
vaşla niğiniñiz

Kilk-i kaderi yazdı o
haṭṭ-ı güziniñiz

115. o:

Gazel 105

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi hayyāt
O kıdd-i ʿarʿara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkamaz

116. o:

Gazel 113

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Bir bir çıkarırlarsa
münādide vişāliñ
ʿİşkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

117. o:

Gazel 114

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

O tıfl-ı tevʿemānı kıl
temāşā kudret-i Yezdān
İki bādāmı kışr-ı vāhide
haḫḫā şıgındırmış

118. o:

Gazel 114

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

İki pistānı şūhun şayd
edip maḥfice bir ʿāşık
Dü bitṭiḫi o baṭ-ı vāhide
raʿnā şıgındırmış

119. o:

Gazel 120

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

O meh āb-ı vişāliyle
ʿaṭāş-ı ʿışkı kıandırmış
Sebil-i Nil-i pāk-i
Kerbelā-yı Mışrı
andırmış

120. o:

Gazel 120

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Ḥayāl-i laʿlini dil turş-ı
ḫasretle edip şābit
O yek-sāle ḫam içre
tāze engūru
tayandırmış

121. o:

Gazel 121

Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

122. o:
Gazel 121
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşākına
her bār tabaşbuş

123. o:
Gazel 123
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Āteş ile yanmağ dil-i
vīrāneye maḥşūş
Cān atmağ o şem^c-i
ruḥa pervāneye maḥşūş

124. o:
Gazel 123
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan

Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşūş

125. o:
Gazel 125
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

‘Arz eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī
Kıldı o ḥazef-pāreyi biñ
nāz ile taḳbīz

126. o:
Gazel 127
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

O tıfl-ı nev-residem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı
sirişkim eyledi maḳbūz

127. o:
Gazel 128
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Ben baḥş ederem naḳd-
i dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol va^cdini
‘uşşāka mu^cārız

128. o:
Gazel 137
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Dillerde ḥayāli o mehiñ
lānede maḥfūz
Bir murğ-ı kebüterdir o
kim ḥānede maḥfūz

129. o:
Gazel 137
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Zāhirde yanar şem^c-i
cemāline o yāriñ
‘Işğ āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūz

130. o:
Gazel 139
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil bey^c
ü şirāsı meşrū^c

131. o:
Gazel 144
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Ḥoyuñ ederse çāh-ı
ruḥuñdan o māh dirîğ
Sen kıлма andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirîğ

132. o:
Gazel 144
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Bāğ-ı ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaḵ revā mı ‘āşıkā
bir tel giyāh dirîğ

133. o:
Gazel 144
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirîğ

134. o:
Gazel 144
Mısra: 14
O, işaret sıfatı.

Ḥvāb içre sen de firşatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirîğ

135. o:
Gazel 145
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Yaḵdı sīnem dāğ-ı pür-
dāğ eyleyip ḥayfā o şūḥ
Pend edip dedi te’essüf
eyleme dāğ üstü bāğ

136. o:
Gazel 146
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri şağ
Eyledi ğamzelerim
murğ-ı nigāhına tuzağ

137. o:
Gazel 147
Mısra: 9
O, işaret sıfatı.

Künc-i çeşminde o
çeyş-i ğamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i ‘aqlımı tārāc
etdi Tātār-ı Bucağ

138. o:
Gazel 148
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Teşrīfine o serviñ edip
bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḥāk-i pāyına
şeydā ṭaraf ṭaraf

139. o:
Gazel 150
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Ḥāl-i ‘izārı rakşa çıkıp
Zühre güyiyā
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tābı def-be-kef

140. o:
Gazel 151
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Nā’il olmadı gönül
vaşlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḵd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

141. o:
Gazel 152
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücüm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṭrāf

142. o:

Gazel 157

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

O hoy-ı ‘arız-ı dildāra
versem ben n’ola
zanbağ
Gül üzre jāle desem ol
daḥı a‘lā vü hem elyak

143. o:

Gazel 157

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

O şāhı māt eder yek lu‘b
ile Leclācveş fi’l-ḥāl
Kurup mansūbe-i ‘ışkı
rakīb-i bed-meniş

144. o:

Gazel 159

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Ƙılmadık iftār o dem
Ƙand-i lebiñle bü’l-
‘aceb
Bekledik ḥayfā gurūb-ı
ḥaṭṭıñ aḥşam eyledik

145. o:

Gazel 161

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

O tıf[ı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i ḥāli küçücek

146. o:

Gazel 161

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sīnemde
uyutdum o ḡazāli
küçücek

147. o:

Gazel 162

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Ʀutmuş yine gör sā’id-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

148. o:

Gazel 162

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

‘Āzim olup eylerse niş-i
şahn-ı vefāya

Esb-i dili sende o
şehenşāha yedek çek

149. o:

Gazel 166

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
ḥuzūr-ı ḥākime çek

150. o:

Gazel 167

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Bāḡ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ‘anberi
Sīmīn-sifāl içinde
Ƙaranfül demez misin

151. o:

Gazel 173

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ḥār-ı aḡyāra açıldıkça o
gül
Āh edip murḡ-ı dil oldu
bülbul

152. o:

Gazel 173

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Hıfz için gerden-i
kâfûrunda
Pâsbânıdır o hâl-i fülful

153. o:

Gazel 174

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Kâfûra habb-ı fülfulün
etmiş o pâsbân
Hindüstân-ı dilde nazar
kıl gelü degil

154. o:

Gazel 175

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Fikr-i müjeñle kuhl-ı
vişâliñ 'alîl olan
Çekdi dü dîdesine o ehl-
i kemâl mîl

155. o:

Gazel 176

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Geçirdim 'ömrümü
mey-hâne içre intizâr

ile

O şūhuñ meclise
teşrîfini nev-'îd edip
çıkımmam

156. o:

Gazel 176

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Ki çıkısa yâr anıñla bir
kere girsem halvet-i
bezme
O mehle ba'd-ez-în bir
iki nev-'îd edip çıkımmam

157. o:

Gazel 189

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Ra'dveş hecriñle bir âh
edeyim ki o perî
Ditreyip rüy-ı zemîn u
çerh-i gerdün tañlasın

158. o:

Gazel 191

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Ġavvâş-ı dil görünce o
dür-dâne heykeli
Atdı vücûdunu yem-i
'ışka sefineden

159. o:

Gazel 199

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Ġayâl-i ebr-i zülf ile o
mâha Fenniyyâ taḥḫîk
Şeb-i hecrinde yek-sâ'at
zuhûr eylerse ḥvâbım
bu

160. o:

Gazel 201

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

O çîn-i perçem-i ḥoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cânı
feslegen şuyuna

161. o:

Gazel 201

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ne çekdi pîr-i muġân
raḫş edince bint-i rezi
O tâze rüy-ı nigârı
koyunca zen şuyuna

162. o:

Gazel 202

Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınka
Diñ zevrağ-ı
müste'min-i vaşla baba
fınka

163. o:
Gazel 202
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Dür-nağd-i sirişkim
görüp ağyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

164. o:
Gazel 203
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Büstān-ı dilde cevri o
māhiñ kelekse de
Lezzet verir dimāğa
şeker bī-nemekse de

165. o:
Gazel 203
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Mehd-i emelde hāl-i
‘izārı o mehveşiñ

Ṭıfl-ı hayāl-i çeşm-i
cihāndır bebekse de

166. o:
Gazel 203
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab‘-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

167. o:
Gazel 204
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Hürşid-i nūr-ṭal‘atı
eyler husūf-ı meh
Kılmazsa burc-ı ‘ışka
teveccüh o pādişeh

168. o:
Gazel 209
Mısra: 4
O, işaret sıfatı.

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

169. o:
Gazel 209
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

‘izārında o şūhuñ
zülfüdür zannetme piç-
ā-piç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbulāsā murğ-ı dil
lāne

170. o:
Gazel 216
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Sākī şubūhı meclis-i
zühhāda ‘arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

171. o:
Gazel 217
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

O meh-rūnuñ ‘azm-i
çāh-ı dehānı olmamak
üzre
Ki ‘uşşāka şeker būs-ı
lebānı olmamak üzre

172. o:
Gazel 219

Mısra: 12
O, işaret sıfatı.

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uşşākı
O şāhiñ Fenniyā yokdur
nażiri ihtişāmlıkda

173. o:
Gazel 220
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Hevā-yı āhla kıl sen o
āteş-pāreyi pür-tāb
Fezā-yı zulmet-i kânün-
ı kalbiñ aḥker isterse

174. o:
Gazel 220
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āgūş-ı vuşlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū
ḥvāba varsın pister
isterse

175. o:
Gazel 221
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Kūyunda raḳīb için o
māhiñ n’ola ṭursaḳ

Şeb-tā-be-seḥer
ḥancer-i bürrān
elimizde

176. o:
Gazel 224
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfi kedersizce
O dem bintü’l-‘ineb
raḳş eyleyip gelse
zararsızca

177. o:
Gazel 226
Mısra: 4
O, işaret sıfatı.

Dām-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cānāniñ
O tezervī--i ḥirāmānı
hemān ürkütme

178. o:
Gazel 226
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Bāl-ı zülfün göricek
‘ārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhiñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

179. o:
Gazel 226
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Bāl-ı zülfün göricek
‘ārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhiñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

180. o:
Gazel 227
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

O şūḥ-ı ‘işve-bāziñ
ruḥların ḥoy-kerde
zannetme
Ṭarāvet baḥş eder
gülzāra şeb-nem
tāzededen tāze

181. o:
Gazel 236
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Perçem çıkarma fesden
o şāhiñ nezāketi
İḳlīm-i çin-i ülfete ṭūğ-ı
melāḥati

182. o:
Gazel 47

Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Girān behāları sürme o
çeşm-i cānāna
Revān kuhlı anıñ
İşfahān behāsınadır

183. o:
Gazel 167
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.

Ey dil o sürh-i ʿarīza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

184. o:
Gazel 223
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

ʿArz et bu nev-zemīni
[.] üstāda Fennyā
Bağmaz Hāsīb Efendi o
deñlü kuşūruma

185. o:
Gazel 20
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.

Hivām-meşreb ziddeyni
gör hirre ile seg fem
vec

O şūhuñ ceş-i haṭ-ı
ʿarız [u] ruhsārını seyr
et

186. o:
Gazel 102
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.

Baḥr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirigā gemimiz

187. o:
Gazel 107
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.

Bir rüze-dār-ı ʿid-ı
vişāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün
o māhımız

188. o:
Gazel 121
Mısra: 1
"O" işaret sıfatı.

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hüde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

189. o:
Gazel 121
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşākına
her bār tabaşbuş

190. o:
Kıt'a 6
Mısra: 2
"O" işaret sıfatı.

Be-nām-ı Muştafā
Seyyid Efendi āl-i ṭāhir
kim
O müfti-i Rodosçuğ
fāzıl-ı ʿallāme-i āgāh

191. o:
Gazel 89
Mısra: 2
"O" işaret zamiri.

Gören haṭṭ-ı siyehkārın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārıñ vaḥşetiyle dide-
i bülbülde zārıdır

192. anıñ: -n, -nñ
Kaside 1
Mısra: 132
"O" üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz.
Muhammed).

Fenni-i rû-siyehiñ bir
kes deryüzeñdir
Hâline merhamet eyle
anıñ ey şâh-ı cihân

193. o:

Gazel 142

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

Çâr ebrûsunu şan
defter-i ruhsâra gelip
Noқта-i hâl ile kalmış o
hisâb-ı terbi^c

194. o:

Gazel 146

Mısra: 10

"O" kişi zamiri.

Sürme-i çeşmi helâk
etse n'ola 'uşşâkı
Fenniyâ seyf-i
mücellâsına verdikçe o
zâğ

195. o:

Kıt'a 8

Mısra: 3

"O" kişi zamiri.

Ne merkezdir tarikatde
o sırr-ı Hakkâ yol buldu

Mürîd-i Halvetîdir çile-
dâr-ı şâhib-i 'irfân

196. o:

Kıt'a 9

Mısra: 4

"O" kişi zamiri.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vâkıf oldu
sa'y ile o bir dil-hvâh

197. o:

Kıt'a 11

Mısra: 2

"O" kişi zamiri.

Ki rüşen yaşını gül-
gonçecigim efendi
Ravza-i cennete 'azm
edip o ârâm etdi

198. o:

Kıt'a 12

Mısra: 13

"O" kişi zamiri.

Zâdesine 'ağd edip
şimdi o bir duhteri
Sûrınıñ âlâyını
görmemiş idi cihân

199. o:

Murabba 2

Mısra: 9

"O" kişi zamiri.

Bâb-ı vaşlın şubh-dem
açıp o cânân yatmasın
Çîn edip ebrûsunu
'uşşâka gilmân
çatmasın

200. o:

Murabba 2

Mısra: 15

"O" kişi zamiri.

Çaysveş Mecnûnuñ
olmağ ya nedir derseñ
sen o
'Uğde-i zencîr-i zülf ü
turreniñ sevdâsıdır

201. o:

Kaside 1

Mısra: 71

"O" işaret adılı

(zamiri).

Şeh-süvâr oldu
sa'âdetle o esbi göricek
'Azm edip Mescid-i
Ağşâya cenâb-ı sultân

202. o:

Gazel 161

Mısra: 10
" O " işaret sıfat
(fen).

Var mı zülf-i 'izārîñ ile
cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde
per ü bālî küçücek

203. o:

Gazel 86

Mısra: 6

" O " işaret sıfatı.

Maḳām-ı büseliḡi devr-i
gül eder muṭrib
O ṣāh-nāz 'Acemde
nühüftekār mıdır

204. o:

Gazel 190

Mısra: 3

" O " işaret sıfatı.

Feh[i]m kıl pāsbān-ı
ḳulḳul-i ḡāl-i
gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetîñ eczā-yı
kāfūr olduḡun ey dil

205. o:

Kaside 1

Mısra: 13

" O " işaret sıfatı.

Eṣref-i cümle-i ārā o
ḡıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-
nesl-i Ḥalilü'l-Raḡmān

206. o:

Kaside 1

Mısra: 61

" O " işaret sıfatı.

Cānib-i Ḥaḳdan o ṣāha
götürüp bir eşheb
Tengdi ḡaṭve-i
reftārına bu kevn ü
mekān

207. o:

Kaside 1

Mısra: 69

" O " işaret sıfatı.

O saḡil-āverin ādem
iṣideydi ṣavtın
Dil verip 'āṣıḳ olurdu
aṅa ṣāh-ı mīrān

208. o:

Kaside 1

Mısra: 73

" O " işaret sıfatı.

Enbiyāya o imām oldu
geçip miḡrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı
mübīn-i Ḳur'ān

209. o:

Kaside 1

Mısra: 79

" O " işaret sıfatı.

Ṭabl-ı çerḡi döğerek
berḳ ile güm güm o
ṣehiñ
Ṭūḡ-ı mihri çekilip gitdi
maḳdem-i raḡṣān

210. o:

Kaside 1

Mısra: 110

" O " işaret sıfatı.

Ḳābe ḳavseyn e duḡul
eyledi bu ḡalet ile
Vāṣıl oldu ḡarem-i ḡāṣa
o ṣāḡib-i 'irfān

211. o:

Kaside 1

Mısra: 112

" O " işaret sıfatı.

Erdi maḳṣūduna ser-
menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ıṣḡā o ḡıṭāb-ı Ḥaḳı
bī-ḡarf ü zebān

212. o:

Kaside 1

Mısra: 114
" O" işaret sıfatı.

Başladı gönçe o dem
bülbulveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ḥandān

213. o:
Kaside 1
Mısra: 115
" O" işaret sıfatı.

Ne idi ol gece āyā o
sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḥübān

214. o:
Kaside 1
Mısra: 115
" O" işaret sıfatı.

Ne idi ol gece āyā o
sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḥübān

215. o:
Kaside 1
Mısra: 122
" O" işaret sıfatı.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lüʾlüʾ

Rüy-ı arzā o nüzül
eyledi mişl-i mizān

216. o:
Kaside 1
Mısra: 140
" O" işaret sıfatı.

Der-i luṭfuḍda ṭurur
gitmez āyā kân-ı kerem
Sāʾil-i naqd-i şefāʿatdir
o ʿuryān-ı biryān

217. o:
Kaside 1
Mısra: 150
" O" işaret sıfatı.

Süḥan-ı Nābī Efendiyi
teʾemmül eyle
Mütesellidir o müjde ile
dil-i ser-gerdān

218. o:
Kıt'a 2
Mısra: 21
" O" işaret sıfatı.

Ḥıfz eyleyip ḥaṭādan o
sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemişe ṭalʿatı
nūr-ı şubḡāh

219. o:
Kıt'a 7
Mısra: 18
" O" işaret sıfatı.

Mevlidi tārīhini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḥdüm için
bu süḥan-ı eḫdali

220. o:
Kıt'a 8
Mısra: 9
" O" işaret sıfatı.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı
felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḡz-ı nūr
içün şeb-tā-seḫer mizān

221. o:
Kıt'a 8
Mısra: 12
" O" işaret sıfatı.

Ne rifʿatdir aña māder
peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī şulb-ı
ʿAlīdir reʾfet-i Sübhān

222. o:
Kıt'a 8
Mısra: 18
" O" işaret sıfatı.

Du‘ā kıl Fenniyā hātım
et kelāmı hırelendirme
O māhı mehd-i gerdün
içre maḥfūz eylesin
Mennān

223. o:

Kıt'a 9

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu
sa‘y ile o bir dil-ḥvāh

224. o:

Kıt'a 9

Mısra: 13

"O" işaret sıfatı.

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduğda o meh-
tal‘at
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

225. o:

Kıt'a 10

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı.

Ṭulū‘ etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıtnāb
ol

226. o:

Kıt'a 10

Mısra: 17

"O" işaret sıfatı.

O şavt ile edip āğāze-i
ninniye ey dāye
Miyān giryesinden ol
niğāre ba‘iṣ-i ḥvāb ol

227. o:

Kıt'a 13

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı.

N’ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḥ-i
ṭāḳında
O ma‘kūs-ı ser-mi‘māra
dīvān-ḥāne-i dergāh

228. o:

Kıt'a 14

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Resmin ‘arz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭab‘-ı mi‘mārı

secencelveş olunca
berrāḳ

229. o:

Muhammes 1

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Biri kāse biri ḳāṭı‘dır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yoḳdur
seniñde buña inkārın

230. o:

Muhammes 1

Mısra: 30

"O" işaret sıfatı.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize miṣl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha
resm edip ‘arz eylemek
ḥāli

231. o:

Müstezad 2

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

Ṭur reh-güzārıñda o
şehiñ bāri selām al
Ey ‘āşıḳ-ı şeydā

232. **anı: -n, -u**

Kaside 1

Mısra: 85

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Keh-keşân şanma anı
esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pâdişehiñ reh-
güzerinde ʿunvân

233. **anı: -n, -u**

Kaside 1

Mısra: 128

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Sözleriñ kanda seniñ
vaş ol şahiñ kanda
Anı âyât ile medh
eyledi Rabb ü Raḥmân

234. **anı: -n, -u**

Kaside 1

Mısra: 136

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Nefs-i emmâre şoyup
aldı libâsın cümle
Düzd-i bî-merḥamet
etdi anı ḥayfâ ʿuryân

235. **anı: -n, -u**

Kaside 1

Mısra: 144

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

ʿAbd-i memlûkıñı ḥıfz
ile livâ-i ḥamdda
Anı tâ görmeye çeşm-i
saḳar-ı aḥkerdân

236. **anı: -n, -u**

Kaside 2

Mısra: 18

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Nâr-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nâ-ḥâlişi
Maḥv kıl tîz-âb-ı
ḥışmıñla anı mişl-i
ḥadîd

237. **anı: -n, -u**

Muhammes 1

Mısra: 20

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudürü'n-nâs
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı ḥalk eylemiş fettâḥ

238. **anı: -n, -u**

Müstezad 2

Mısra: 18

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

Bend etmek için
kendine ol eşheb-i cânı
Boş koyma sen anı

239. **anı: -n, -u**

Müstezad 2

Mısra: 20

" O" III. tekil şahıs
zamiri.

İkdâ'-i vişâlin yediñe
mişl-i zimâm al
Yemle anı tenhâ

240. **o:**

Kıt'a 6

Mısra: 5

" O" işaret sıfat.

Naẓardan dâ'imâ ḥıfz
eyleyip bâri o maḥdümü
Oḳuyup nüshayı
tekmilen olsun şâriḥ-i
eşbâḥ

241. **o:**

Kıt'a 10

Mısra: 3

" O" işaret sıfat.

O mâhiñ vâliidi Fennî
Efendiniñ sezâdir kim
Yazıp divân-ı şî'rin

defter-i aklāma küttāb
ol

242. o:

Kıt'a 13

Mısra: 3

"O" *kişi sıfatı.*

O zāt-ı ırq-ı pāk-i āl-i
Tāhā-zāde-i Pāšā
Kibār-ı devlet-i maqbūl-
i qalb-i šāh-ı zıllullāh

243. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 32

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Enbiyā cümlesi bir
sübha-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübhān

244. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 70

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

O sahil-āverin ādem
işideydi şavtın
Dil verip aşık olurdu
aña şāh-ı mirān

245. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 82

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Reh-güzār oldu düşüp
pāyına sür'atle şihāb
Māh-ı tābānı aña
meş'ale çekdi Keyvān

246. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 87

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Çıkdılar karşı aña
cümle ehāli-i behişt
Turdular dest-i kemer-
beste gürūh-ı ğilmān

247. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 95

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Aṭlas-ı çerhi Hudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sultān ile
fahre şāyān

248. aña: -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 100

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Qaldı zīrinde şehiñ
raḥşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dide revān

249. aña: -ñ, -a

Kıt'a 1

Mısra: 8

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

‘Aceb mi rüz u şeb
gehvāresin pāyende
eylerse
Kamer lālāsıdır māh-ı
münevverdir aña dāye

250. aña: -ñ, -a

Kıt'a 2

Mısra: 13

"O" *III. tekil kişi*
zamiri.

Besdir delili şāh-ı cihān
oldu tā aña
Āhir-i veliyye olmasına
yokdur iştibāh

251. aña: -ñ, -a

Kıt'a 5

Mısra: 8

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Kimi dāniř-pezīr-i
müdde'i kimi
ehibbādan
Aña tebrige varmağ
Zeyd-i 'Amra ilzām oldu

252. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 7

Mısra: 4

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Merkezini buldu ol kaç'-
ı merātib edip
Pīri nefes kıldı 'ālemde
aña çün velī

253. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 7

Mısra: 14

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Şām-ı haıtında du'a kılsa
'aceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi'
vü Hanbelī

254. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 8

Mısra: 6

" O" III. tekil kişi
zamiri.

N'ola tevħid ile
ğalbinde kılsa bir veled
hāşıl
Tulū' etdi aña nūr-ı
tecellī hikmet-i Yezdān

255. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 8

Mısra: 11

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Ne rif'atdır aña māder
peder olmağ bu 'ālemde
O 'ırk-ı Hāşimī şulb-ı
'Alīdir re'fet-i Sübhān

256. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 9

Mısra: 12

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Zemānında görünce
hüsn-i haıtın kādī-
'asker
'āşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāh

257. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 9

Mısra: 16

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Ġinā-āver olunca şir-i
pistān-ı 'anāşırdan
Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdün istikrāh

258. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 12

Mısra: 28

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Haçlegehiniñ eger
görse cihān zātını
Ġıbt eder idi aña ravza-i
bāğ-ı cinān

259. **aña:-ñ, -a**

Kıt'a 13

Mısra: 14

" O" III. tekil kişi
zamiri.

İçen āb-ı laıtıf
çeşmesārından kıyās
eyler
Aña olmağ gerek Nīl-i
mübārekden hafti bir
rāh

260. **aña:-ñ, -a**

Murabba 3

Mısra: 9

"O" III. tekil kişi
zamiri.

Ceyş-i cāndır ğamzesi
aña nigāhı pādīşā
Halkı pey-der-pey şehīd
olmağda bā-ḥük-m-i
ḳazā

261. aña: -n, -a

Kıt'a 13

Mısra: 18

"O" işaret zamiri.

Derūnunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḥīz istikrāh

o dem:

1. o dem:

Kaside 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

O zaman.

Geçdi anıñla niçe
perde-i nūr u zulmet
Ḳaldı refrefde o dem
eyledi ol ḥayy-ı mekān

2. o dem:

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

O zaman.

Zulmet-i küfre şafaḳ
gibi zuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem
‘ālemi nūr-ı imān

3. o dem:

Kaside 1

Mısra: 113

Kelime Tipi: -

O zaman.

Başladı gönçe o dem
bülbulveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ḥandān

o gece:

1. o gece:

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

O gece.

Va‘z edip kürsiye çıḳdı
o gece şeyḥ-i rüsül
Ḳıldı mir‘āt-ı nikātına
Mesīḥi ḥayrān

o kim:

1. o kim:

Kaside 1

Mısra: 105

Kelime Tipi: -

Her kim ki II o ki.

Bir ğarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel aḥir
Ne sem‘ var ne ‘aḳl var
ne kelām u ne lisān

o şeb:

1. o şeb:

Kaside 1

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

O gece.

Raḳşa çıḳdı zeyl-i
raḥşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ‘arz-ı hüner
eyleyerek ḥayli zemān

2. o şeb:

Kaside 1

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

O gece.

Dehre teşrīf edicek
va‘z-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıkılıp niçe
kilisā-yı muḡān

3. o şeb:

Kıt'a 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
O gece.

Gel ey t̄āb-āver-i kil-k-i
‘Uṭārid başla evṣāfa
Ṭulū‘ etdi o ŧeb necm

4. o ŧeb:

Kaside 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

*O gece II Miraṭ
gecesi.*

Evvelen iŧte biri ḥamse
mübārekdir kim
Penṭe-i mühr-i
nübüvvet o ŧeb oldu
iḥsān

ocak:

1. ocaḳdan:-dan

Gazel 119

Mısra: 6

*Yemek piŧirmek
için ateŧ yakılan yer.*

Ṭutuŧdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmıŧ ocaḳdan ol
perī güyā yanar āteŧ

ocakdan yeñi çıḳmıŧ:

**1. ocaḳdan yeñi çıḳmıŧ:-
mıŧ**

Gazel 157

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ocaḳtan yeni
çıḳmıŧ.*

Yeñi çıḳmıŧ ocaḳdan
āteŧ-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ‘āŧıḳ-ı
ŧeydāsına ḳanıḳ

ocaklı:

1. ocaḳlıdır:-dır

Gazel 64

Mısra: 14

*Yeniṭeri ocaḳına
baḒlı olan yeniṭeri:.*

Yaḳdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-ṭeri-i āteŧ-i
sūzān ocaḳlıdır

öğren:

1. öğren:

Kıt'a 10

Mısra: 7

*Anlama / idrak
etme.*

Ferā’iz oḳuyup andan
temāmen ŧakki de
öğren
Rūsūm-ı ‘ilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

oḳ:

1. oḳur:-ur

Gazel 97

Mısra: 3

*Okumak, bir metni
sesli olarak okumak.*

Oḳur ḥayāl-i dili
muḥtaŧar geṭer aramaz
Binā-yı ‘āŧıḳına ŧarf-ı
zihn edip varamaz

2. oḳ:

Gazel 118

Mısra: 3

*1. Yay veya keman
denilen kavis ŧeklinde
bükülmüŧ bir aḒaṭ
ṭubuḒa gerili kiriŧe
takılarak uzaḒa atılan
ucu sivri demirli ince
ve kısa deḒneḒe verilen
addır.*

Güyyā bīni se-perdir
Ḓamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
ṭeŧmiñ görünür zih-
Ḓirveŧ

oḳ meydānı:

1. oḳ meydānı:-dır

Gazel 237

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Ok talimlerinin ve
ok atma yarışlarının
yapıldığı yer;
İstanbul'un Kağıthane
ve Şişli ilçelerine bağlı
bir semt II sevgilinin
bakışının isabet ettiği,
yaraladığı yer.*

Ebruvânîñ meyli Oğ
Meydânıdır ya sîne-çâk
Bu revîş ey tîr-i gâmze
seyr-i Sa‘d-âbâda mı

oku:

1. **oğuyup:** -y, -up
Gazel 3
Mısra: 12
Okumak.

Fenniyâ bu sırr-ı fendir
kim bu ebyât-ı sühân
Oğuyup fehm edemez
mazmûn-ı terkîb-âşinâ

2. **oğur:** -r
Gazel 78
Mısra: 12
Okumak.

Fenniyâ ‘arz eyle
eş‘ârîñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı oğur ise
‘izz ile zî-şân olur

3. **oğuyup:** -yup
Gazel 42
Mısra: 10
*Bir yazıyı meydana
getiren harf ve
işaretlere bakıp bunları
çözümlemek veya
seslendirmek.*

Fenniyâ tahrîr ederken
dikğat et kim nazmıña
Oğuyup tâ kim olasın
şî‘r her bâre şâz

4. **oğuyup:** -yup
Gazel 230
Mısra: 9
*Bir yazıyı meydana
getiren harf ve
işaretlere bakıp bunları
çözümlemek veya
seslendirmek.*

Oğuyup Fenniyâ
eş‘ârını mâh-ı şekerâsâ
Hasîb-i tûti-i güyânîñ
oldum ben de meftûnu

5. **oğuyup:** -y, -up
Gazel 104
Mısra: 2
*Bir yazıda ne
yazıldığını sâdece gözle
veya aynı zamanda
seslendirerek çözmek
// Bir yazıda anlatılmak*

*istenen mânâyı
anlamak, öğrenmek.*

Ders-i ebrûsunu ol dil-
bere takrîr ederiz
Oğuyup besmele-i
muşhafı tefsîr ederiz

6. **oğuyup:** -y, -up
Gazel 111
Mısra: 11
*Bir yazıda ne
yazıldığını sâdece gözle
veya aynı zamanda
seslendirerek çözmek
// Bir yazıda anlatılmak
istenen mânâyı
anlamak, öğrenmek.*

Oğuyup hüsn-i hağ-ı
muşhaf-ı vech-i pâkiñ
Etse zâhid ne ‘aceb
âyet-i Kır‘âna heves

7. **oku:**
Gazel 198
Mısra: 2
(Dua) okumak.

‘Azm et ol mâha bu şeb
mağfice ey dil havfı ko
Gül ağyârı görürsek
Âyete’l-kürsî oğur

ol-:

1. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 1

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Benim bülbül gibi ol
ğönçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı ğam içre
gülistān olduğum
bilmez

2. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 2

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Benim bülbül gibi ol
ğönçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı ğam içre
gülistān olduğum
bilmez

3. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 4

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Hayāl-i tal'at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Dirīgā rüz u şeb şem'ci
firüzān olduğum bilmez

4. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 6

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Vezān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rīzān
Bu ğaddār-ı felek
küyunda 'uryān
olduğum bilmez

5. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 8

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Hayāl-i ebr-i zülfüyle
hemişe ra' d olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

6. **olduğum:** -duğ, -um

Gazel 96

Mısra: 10

*Hale gelmek,
bürünmek.*

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
halāş-ı cān ey Fennī
Çü ğarķ-āb-ı hoy-ı çāh-ı

zenehdān olduğum
bilmez

ol:

1. **olmaz:**

Gazel 1

Mısra: 6

Olmak.

Çıymet demek revā mı
seniñ hüsni-ı haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsārıña behā

2. **olur:**

Gazel 1

Mısra: 3

Olmak.

Küyunda tutduğum iş
olur zer-'ayār-ı hāş
Hāk-i rehiñdir 'āşık-ı
şeydāya kīmyā

3. **olup:**

Gazel 2

Mısra: 6

Olmak.

Ṭab'ıma āb-ı hayāt[ı]
mā-cerā kıldı baña
Hayli dem vaḥdet-
nişin-i vuşlat-ı dildār
olup

4. **olsa:**

Gazel 4

Mısra: 1

Olmak.

Haṭ-āver olsa la^lin
bahş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

5. **olur:**

Gazel 5

Mısra: 1

Olmak.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zülfüne şeydā
Kıldık anı mecnūn-şifat
ey saçı Leylā

6. **oldu:**

Gazel 9

Mısra: 10

Olmak.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḥāliş-‘ayār oldu
nüḥāsı ḳāl edip tiz-āb

7. **olup:**

Gazel 9

Mısra: 3

Olmak.

Kemāliyle olup gūyā
nihāl-i bāğ-ı ‘ālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol
benāni dāne-i ‘unāb

8. **olup:**

Gazel 13

Mısra: 7

Olmak.

Sāhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳatre-i
yem-i siyāh-ı seyvi’āt

9. **oldu:**

Gazel 16

Mısra: 2

Olmak.

Bir ḳavl-i eşaḥ yok mu
bu ‘ālemde ḥavādiş
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḥavādiş

10. **olma:**

Gazel 17

Mısra: 10

Olmak.

Deşt-i ḥayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için

Şayyād-ı vaḥşi olma
yeter püşt - pā ‘abes

11. **oldu:**

Gazel 18

Mısra: 4

Olmak.

Şem-i ruḥun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bā‘iṣ

12. **oldu:**

Gazel 18

Mısra: 7

Olmak.

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sākī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i
kāşāneye bā‘iṣ

13. **olmazsa:**

Gazel 20

Mısra: 8

Olmak.

Celāliden nazīre isteyip
bu nazmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ḳoc

14. oldu:

Gazel 21

Mısra: 10

Olmak.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muğhik imiş meger

15. olmada:

Gazel 21

Mısra: 2

Olmak.

Vechiñ hayāl-i dilde
şehā lem‘a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
kaddiñde şekl-i tāc

16. ol:

Gazel 22

Mısra: 10

Olmak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şi‘r-i Ziverē
Sen şināver ol diler
būlbūl bāl aç da uc

17. olsa:

Gazel 35

Mısra: 3

Olmak.

N’ola cismimde ‘ışkıñla
hezārān şerhalar olsa
Benim çāk eyledi taş-ı
vücūdum tīşe-i Ferhād

18. oldu:

Gazel 38

Mısra: 4

Olmak.

Semt-i takvāyı mey-i
engūr ile işlāh edip
Zāhidiñ terkibi oldu
şerbet-i kahrū’ş-şuhūd

19. olası:

Gazel 42

Mısra: 10

Olmak.

Fenniyā tahrīr ederken
diğkat et kim nazmıña
Okuyup tā kim olasın
şi‘r her bāre şāz

20. olmada:

Gazel 42

Mısra: 2

Olmak.

Būs-ı la‘liñ ey perī
olmağ gerek ağıyāra şāz
Şübhe ‘ariz olmada zirā
dil-i gam-ıhvāra şāz

21. olmasın:

Gazel 49

Mısra: 3

Olmak.

Hedefāsā nice sūrāh
olmasın sinem
O tīg-ı ğamze-i
mestāneye tır-i kazā
derler

22. olmasın:

Gazel 51

Mısra: 5

Olmak.

Nessāc-ı ‘ışka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehan bilir

23. ol:

Gazel 73

Mısra: 9

Olmak.

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürūş ol ki sen şehā
Çok imtinānda hūvāhiş-i
vaşla girān verir

24. olup:

Gazel 76

Mısra: 9

Olmak.

Ḥaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

25. **olur:**
Gazel 78
Mısra: 1
Olmak.

Ḳılmayan ey dil
te'ehhül şanma bī-
'ünvān olur
'Āleme şāh-ı Süleymān
Mışr ol sulṭān olur

26. **olmuş:**
Gazel 80
Mısra: 8
Olmak.

La'l-i nābıñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākīleriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

27. **olmasın:**
Gazel 89
Mısra: 3
Olmak.

Nice seyyāḥ-ı 'ālem
olmasın olma hele
Keyvān

Hilālāsā felekde 'āşıkıñ
keşkülde yārıdır

28. **olup:**
Gazel 96
Mısra: 7
Olmak.

Ḥayāl-i ebr-i zülfüyle
hemişe ra'd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

29. **olduğunu:**
Gazel 99
Mısra: 7
Olmak.

Yoḳlayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
şinesinden biliriz

30. **olursa:**
Gazel 101
Mısra: 3
Olmak.

Hem-meclis olursa
n'ola aḡyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḥār bulunmaz

31. **oldu:**
Gazel 102
Mısra: 2
Olmak.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

32. **oldu:**
Gazel 102
Mısra: 10
Olmak.

Dürr-i güftārı n'ola
dizse kenār-ı bahre
Fenniyā ḥāme-i
eş'arımız oldu yemimiz

33. **olur:**
Gazel 103
Mısra: 3
Olmak.

Būs eyledikçe 'arızıñ
üzre sefid olur
Açılsa bāğ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

34. **olur:**
Gazel 105
Mısra: 2
Olmak.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem
ġurre-i ġarrā çıkar
çıkılmaz

35. **olduk:**

Gazel 106

Mısra: 1

Olmak.

Zāhirde gül olduk ise
bātında bŷyuz
İnbik-i felek içre gül-āb
olmada hŷyuz

36. **olan:**

Gazel 108

Mısra: 9

Olmak.

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faṣiḥe gŷyiyā
Evc-i ʿālīde hŷmāya per
açar bāl-ı meges

37. **oldu:**

Gazel 109

Mısra: 4

Olmak.

Nŷkte-dān olmadan
ʿālemde sŷkŷt evlādır
Bŷlbŷlŷn naġmesi oldu
sebeb-i ḥabs-i kaḑes

38. **olmadan:**

Gazel 109

Mısra: 3

Olmak.

Nŷkte-dān olmadan
ʿālemde sŷkŷt evlādır
Bŷlbŷlŷn naġmesi oldu
sebeb-i ḥabs-i kaḑes

39. **olduydu:**

Gazel 115

Mısra: 8

Olmak.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile
baḥṣ eyle viṣālīn
Olduydu aña ṣāyeste
ṣehā zīver-i bālīṣ

40. **oldukça:**

Gazel 120

Mısra: 11

Olmak.

Felekde rŷ-be-rŷ
oldukça mirʿāt-ı
cemālinde
Niķābın refʿedip ol
māh-ı tābānı
utandırmıṣ

41. **olduñ:**

Gazel 153

Mısra: 8

Olmak.

Çok taḥammŷl çok
cesāret çok ṣınāyiʿdir
bu kim
İki tiġ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ġılāf

42. **olsak:**

Gazel 153

Mısra: 1

Olmak.

Bir gece olsak n'ola
cānā seniñle sīne-ṣāf
Kılma vaʿd-i vuṣlatıñ
ʿuṣṣāka lāf ile gŷzāf

43. **olmaz:**

Gazel 161

Mısra: 12

Olmak.

Mŷ-miyānın n'ola
maḥfice der-āġŷ etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli kŷecek

44. **oldu:**

Gazel 164

Mısra: 4

Olmak.

Seyr-i Boġaza dŷṣe
n'ola eṣm-i ʿāṣıķān

Oldu hayāl-i hāl-i
riķābıñ Bebek seniñ

45. olur:

Gazel 164

Mısra: 13

Olmak.

Ziver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i hāmeñe
Düldül gerek seniñ

46. olmuş:

Gazel 184

Mısra: 3

Olmak.

Şām-ı haṭıñna olmuş
iken cāzim-i şeydā
La^lliñ işidip känd-i
Buḥārāya mı gitsem

47. olur:

Gazel 186

Mısra: 1

Olmak.

Kebk olur gıbṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭūṭīye şukḳa gelir şive-i
güftārından

48. olur:

Gazel 190

Mısra: 5

Olmak.

Degil hoy-kerde şanma
olur [.] ruḥsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çin-i
ṭurresiniñ ser-
fürüsundan

49. olup:

Gazel 191

Mısra: 3

Olmak.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yok mu
rehā engübīneden

50. ol:

Gazel 194

Mısra: 10

Olmak.

Heb vāsıṭayla nā^lil-i
vaşl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yakını olanlarıñ

51. olur:

Gazel 194

Mısra: 5

Olmak.

Diller hayāl-i ḥaddiñ ile
mürtefi^ç olur
Mānend-i kaşr-ı ^çadn-ı
berini olanlarıñ

52. olur:

Gazel 194

Mısra: 9

Olmak.

Heb vāsıṭayla nā^lil-i
vaşl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yakını olanlarıñ

53. olmuş:

Gazel 211

Mısra: 8

Olmak.

Seyr kıl çāk-ı
girībānımda ḥūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

54. ol:

Gazel 218

Mısra: 1

Olmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi
^çālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

55. ol:

Gazel 13

Mısra: 5

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfın eyler ol saña
Vā'iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

56. ol:

Gazel 17

Mısra: 2

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā 'abeṣ
Ol bir nihāl-i tāze
degildir 'aşā 'abeṣ

57. ol:

Gazel 31

Mısra: 12

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Niçün bey' ü şirāḥ
eylerler anı Fenniyā
'ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

58. ol:

Gazel 55

Mısra: 4

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Gülgün-ı 'arızında seniñ
ḥāl-i 'anberīn
Necm-i seḥerdir ol ki
şafaḡdan nişānedir

59. ol:

Gazel 59

Mısra: 8

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Bezm-i ḥacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
ḥalel verir

60. ol:

Gazel 60

Mısra: 8

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ḡam
Ol āsiyāb-ı 'āşıkıñ āb-ı
hevāsıdır

61. ol:

Gazel 63

Mısra: 10

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Zer-i ḥāliş-'ayārı fark
eder bī-rūḥ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammā
ol daḥı nev'-i
ḥacerdendir

62. ol:

Gazel 64

Mısra: 2

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Dil-i şehensāh-ı tūl-ı
emelde bataklıdır
Ol bu binā-yı fitne-i
kākülde şaḡlıdır

63. ol:

Gazel 66

Mısra: 4

T. Üçüncü teklik

şahıs zamiri, O.

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıkılır

64. ol:

Gazel 67

Mısra: 4

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Döndürdü şahın-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol hayme-i vişâlini hem
yapar yıkar

65. ol:

Gazel 69

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Belkîs-i 'ışka şanma ki
taklîb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serâ-yı
Süleymân açar kıpar

66. ol:

Gazel 78

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Qılmayan ey dil
te'ehhül şanma bî-
'üvân olur
'Âleme şâh-ı Süleymân
Mısr ol sulţân olur

67. ol:

Gazel 79

Mısra: 1

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Ol küdek-i mihr-i
cihân-ârâ küçücekdir
Gehvâre-i çeşmimde
hemân 'ayn-ı Bebekdir

68. olmaklığa:

Gazel 80

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Bezm-i rindânı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cây-gîr olmaklığa
bulmuş utanmış bu
sefer

69. ol:

Gazel 82

Mısra: 1

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

'Arızîñ hoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kıpar
Öyle nâzikedir ki būs
olsa hevâdan nem
kıpar

70. ol:

Gazel 86

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

'Aceb mi da'vet-i bezme
icâbet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yâdigâr mıdır

71. ol:

Gazel 90

Mısra: 12

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

'Arz et bu nazmı Neş'et
Efendiye Fenniyâ
Cevher-fürüş-ı pey-
revin ol cevherîsidir

72. ol:

Gazel 95

Mısra: 6

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Meclisde dâl 'araç-çîn
ola yoğsa vâ'izâ
Ol Çîn-i mülket üzre
Hıtâdır fes istemez

73. ol:

Gazel 100

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Şunma lebiñi milh-i
dehen zāhide sākī
İfsād eder ol la^liñi zirā
meye şıǵmaz

74. ol:

Gazel 112

Mısra: 3

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

‘Andelīb-i ‘āşıkā gül
ma‘şūḳ ol maḥfice kim
İstemez ğayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

75. ol:

Gazel 114

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dīdeye cānā şıǵındırmış
‘Aceb kim menba‘-ı
Ceyḫūna ol deryā
şıǵındırmış

76. ol:

Gazel 117

Mısra: 4

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şış

77. ol:

Gazel 117

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Tekye-i ‘ışıkāna ḳurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi derviş

78. ol:

Gazel 128

Mısra: 8

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Ben baḫş ederem naḳd-
i dil ü cānı o yāre
Meşḳūk eder ol va‘dini
‘uşşāka mu‘ārız

79. ol:

Gazel 131

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Aḳıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muḳtezādır Şāt
Döner Ceyḫūna ol la^l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

80. ol:

Gazel 131

Mısra: 10

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

Bürehne dil-rübālar
şuyını buldurmuş
‘ālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı
hevādır Şāt

81. ol:

Gazel 157

Mısra: 2

T. Üçüncü teklük

şahıs zamiri, O.

O ḫoy-ı ‘ārız-ı dildāra
versem ben n’ola
zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol
daḫı a^lā vü hem elyak

82. ol:

Gazel 163

Mısra: 3

T. Üçüncü teklîk

şahıs zamiri, O.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı haṭṭıñda şehā
ceyş-i Halebdir
perçemiñ

83. ol:

Gazel 179

Mısra: 8

T. Üçüncü teklîk

şahıs zamiri, O.

Dāne-i hāl ile murğ-ı
dile
Halka-i zūlfünü kılmış
ol dām

84. ol:

Gazel 236

Mısra: 13

T. Üçüncü teklîk

şahıs zamiri, O.

Ol zāt-ı beyt-i maḫta‘mı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭab‘-ı cūşışiñ
yoğ nihāyeti

85. ol:

Gazel 237

Mısra: 4

T. Üçüncü teklîk

şahıs zamiri, O.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Hāl-i müşgīn-i lebiñ mi
ol ḫabāb-ı bāde mi

86. ol:

Gazel 241

Mısra: 6

T. Üçüncü teklîk

şahıs zamiri, O.

Pilāv-ı nuḫl-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġnā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

87. ol:

Gazel 45

Mısra: 9

T. Teklîk üçüncü

şahıs zamiri.

Beñzer hilāle ‘arz eder
ol ḫırmenindeki
Maḫşūl-ı ‘ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

88. ol:

Gazel 52

Mısra: 8

T. Teklîk üçüncü

şahıs zamiri.

Nigeh-i ‘āşıka fetḫ etse
n’ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşid ile ol
penbe-i būsṭān
büyüdür

89. ol:

Gazel 150

Mısra: 8

T. Teklîk üçüncü

şahıs zamiri.

Söz yoğ metā‘-ı
ḫüsnüne ol ḫüb-ṭal‘atıñ
Kālā-yı ḫaddi lik daḫı ol
ṭaraf tuḫaf

90. ol:

Gazel 155

Mısra: 7

T. Teklîk üçüncü

şahıs zamiri.

Ḥavfım budur ki ğarḫ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḫasedim baḫr-i
fenānıñ ḫarārı yoğ

91. ol:
Gazel 215
Mısra: 6
T. Teklik üçüncü
şahıs zamiri.
- Düzd-i nigehtinden n'ola
dil kaçā bucağa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce
92. ol:
Gazel 215
Mısra: 12
T. Teklik üçüncü
şahıs zamiri.
- Fenniyi neşāt-āver edip
naẓm-ı Celālī
Tanzīr eder ol güfte-i
hūşyārı görünce
93. ol:
Gazel 225
Mısra: 12
T. Teklik üçüncü
şahıs zamiri.
- Fenniyā Zīver Efendiye
bu naẓmı ʿarz et
Söyler ol hālīş-ʿayārı
saña zergercesine
94. ol:
Gazel 232
- Mısra: 14
T. Teklik üçüncü
şahıs zamiri.
- Fenniyā temyīz için
ʿarz et bu naẓmı Zīvere
Ol sefid eyler imiş eşʿārı
çün erziz gibi
95. ol:
Gazel 1
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.
- Beş vaḫti kılmāsın yeter
ol nāfile hemān
Naḫş-ı ḫaşīri zāhidiñ
altında būriyā
96. ol:
Gazel 3
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.
- Şāhid-i ḫaṭṭı gelip kādī-
i hüsn-i ḫāline
Vechin işbāt eyler ol
İbn-i Melek āḫir saña
97. ol:
Gazel 4
Mısra: 1
O, işaret sıfatı.
- Ḥaṭ-āver olsa laʿlin
baḫş eder ol nev-bahār
- ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[1]r etmek muḫāl
ammā
98. ol:
Gazel 4
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.
- Esip savursa da nīm-
bād-ı dūšnāmla ʿuşşāka
Şafā baḫş eyler ol bād-ı
şabā-yı iʿtidāl ammā
99. ol:
Gazel 5
Mısra: 9
O, işaret sıfatı.
- Ṭıḡ-ı nigeḫiñ ḫatlime ol
hükm-i ḫazā lik
Daʿvā-yı deme ḫüsn-i
ḫaṭiñ ḫüccet-i ibrā
100. ol:
Gazel 6
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.
- Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aḫmeri
Gül-gonçe üzre tāze
semen söylerim saña

101. ol:

Gazel 9

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Kemâliyle olup gūyā
nihāl-i bāğ-ı ʿālemde
Temāşā kıl muḥannā ol
benāni dāne-i ʿunāb

102. ol:

Gazel 9

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Tehī şanma görüp zülf-i
giriş-girini ol şūḥuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

103. ol:

Gazel 10

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Ebrūlarıña fevķ-ı
cemāliñde nazar kıl
Ser-levḥadır ol muşḥaf-
ı ruḥsāra müzehheb

104. ol:

Gazel 10

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Fennī şeb-i fikrinde

sipih-r-i ruḥı üzre

Ḥālimi ziyādār olan ol

şuʿle-i kevkeb

105. ol:

Gazel 12

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Pervāne-şifat şemʿ-i

cemāliñ cevelān et

Sūzān olup ol envere

baḥş-ı dil ü cān et

106. ol:

Gazel 12

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Rüʿyet için ʿid etmege

ol kaşı hilālī

Şām-ı ḥaṭıña ʿazm edip

anda ramazān et

107. ol:

Gazel 14

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Ol çeşm-i gazāl ile kanı

kūcedir ülfet

Qılmaz nigehi ʿāşıkı

şayd avına rağbet

108. ol:

Gazel 14

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ḥaṭṭ-ı lebine besmele
ebrūsu sezādır
Taḥrīm için ol bādiye
nāzil olan āyet

109. ol:

Gazel 18

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Şem-i ruḥun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bāʿiş

110. ol:

Gazel 22

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Açmaz eylerse ruḥun
fiʿl-ḥāl anı kılma qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

111. ol:

Gazel 23

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Çekince üstüme tîğ-ı
nigehin kûdek-i esvec
Hedefâsâ dili sūrâh
sūrâh eyledi ol mec

112. ol:

Gazel 23

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

N'ola mât eylese yek
lu'b ile şāhı gelip fi'l-
hāl
Ruḥun açmaz raķīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

113. ol:

Gazel 25

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Hevā-yı āh ile oldukça
zūlf-i 'anber-bū
Perīşān eyler 'aqlım ol
ḥayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

114. ol:

Gazel 25

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Nazar kıl micmer-i
ḥüsünde gūyā zūlfü ol
şūḥuñ
Şu'ūd eyler hevāya

dūd-ı 'anber-bār-ı pīç-
ā-pīç

115. ol:

Gazel 27

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Şaḥn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āgūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāh

116. ol:

Gazel 28

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Cünbiş ü nāz ile ḥaṭṭ-ı
ruḥuñ ol yār-ı melih
Ref' edip muşhaf-ı
ruḥsārını kıldı taşhīh

117. ol:

Gazel 29

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ṭıfl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāh

118. ol:

Gazel 31

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Döküp ol ḥān-ķāh
şiddet-i vaķt-i şitā için
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-'acūze
mübtelādır yaḥ

119. ol:

Gazel 33

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Çekip tîğ-ı nigāhın
günde yüz biñ ķan eder
ol şūh
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūh

120. ol:

Gazel 33

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Çekip tîğ-ı nigāhın
günde yüz biñ ķan eder
ol şūh
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūh

121. ol:

Gazel 33

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Cevf-i haṭṭı olsa dilde
ğam mı zūlmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-īn
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ

122. ol:

Gazel 33

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Şümār-ı būs-ı la‘lin
tekye-i miḥnetde
şeyḥāsā
Fem-i süllāk-ı rinde
sübḥa-i mercān eder ol
şūḥ

123. ol:

Gazel 33

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

N’ola çāḥ-ı
zenaḥdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Mu‘azzez Mıṣr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūḥ

124. ol:

Gazel 33

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Düşürmüş ḥāl-i ḥaddın
çeşmine sūrāḥ-ı
süzından
Ki şan Hindūstān
iḳlīmını seyrān eder ol
şūḥ

125. ol:

Gazel 33

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Cigerden kan geçer
bilmez ṭabībim Fenniyā
derdim
Ṭaleb etdikçe la‘lin
ṭıflveş giryān eder ol
şūḥ

126. ol:

Gazel 37

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Bebekden aḥz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Ḥişāra her çi bād-ābād

127. ol:

Gazel 38

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āḥ eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

128. ol:

Gazel 38

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āḥ eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

129. ol:

Gazel 39

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

130. ol:

Gazel 42

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Şerbet-i la'liñ ne
hikmet ol tabīb-i cān-
fezā
Şunmada aġyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

131. ol:

Gazel 43

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Nazar kıl Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākizedir ol zī-
kıyam dūr-dāneden
me'hūz

132. ol:

Gazel 45

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Peyveste tār-ı
ġamzelerin kılmış ol
perī
Māhī-dillere yem-i 'ışk
içre aġı var

133. ol:

Gazel 46

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına baġ
Şimdi ġün toġrısına
ġaddi kemānvārıdır

134. ol:

Gazel 47

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Fezā-yı sūk-ı
maġabbetde çıkdı ol
ebrū
Ėarār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

135. ol:

Gazel 47

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Gelip ayaġına ol şehd-i
vaş kendiden
Ziyāde verme řaġın
rāyġān behāsınadır

136. ol:

Gazel 50

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Husūf-ı ġaġı n'ola
zūlmet-i cihān olsa
'Alāyim-i ġameriñ ol
vekāyi'indendir

137. ol:

Gazel 51

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāġ-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

138. ol:

Gazel 52

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Veled-i ġalbi
baġ[ı]rında nazar kıl
sālik
Şīr-i tevġid ile ol řāġib-i
'irfān büyüdür

139. ol:

Gazel 54

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Eyleyen tūl-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerġ-i dilde aġter-i
dümbāle etmez i'tibār

140. ol:

Gazel 57

Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Bağış eyle nakd-i varını
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

141. ol:
Gazel 58
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Ḳā'e-i 'uşşāḳına ol
ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan
ağyār olup ālūde-ğam

142. ol:
Gazel 62
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingīze baş olur

143. ol:
Gazel 63
Mısra: 8
O, işaret sıfatı.

Dü-çār olsam n'ola
'aynımda bostān-ı dil-
ārāya

Güzergāhım benim ol
sīne-i nev'ı-i
memerrdendir

144. ol:
Gazel 64
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Düzd -i nigāhı küşe-i
tār-ı ğamzede
Ol ser-hezār ceyş-i
fiten-cū bucaqlıdır

145. ol:
Gazel 64
Mısra: 14
O, işaret sıfatı.

Yaḳdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i
sūzān ocaqlıdır

146. ol:
Gazel 70
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Şanma çīn etmede
ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

147. ol:
Gazel 77
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḫşī-nigehi
Deşt-i ḥayālimde benim
niçe āhū bulunur

148. ol:
Gazel 78
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Mısr-ı 'ışk içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāhdānında ser-
gerdān olur

149. ol:
Gazel 78
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
'Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

150. ol:
Gazel 79
Mısra: 7
O, işaret sıfatı.

Sīnem ne ʿaceb eylesem
ol yāre çerāgān
Efşān-şerer-i gāmze-i
cādūsu fişekdir

151. ol:

Gazel 80

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cāy-gİR olmaklığa
bulmuş utanmış bu
sefer

152. ol:

Gazel 83

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Haṭ-āver olmayıcağ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil
bahāra kalmışdır

153. ol:

Gazel 83

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Hayāl-i tīg-i nigāhı ol
āfetiñ Fennī

Harāb edip cigerim
pāre pāre kalmışdır

154. ol:

Gazel 87

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berin
Verd-i ebyağ içre gūyā
gönçe-i ḥamrā çıkar

155. ol:

Gazel 90

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i
şeydā perisidir

156. ol:

Gazel 90

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ṭurmaz gurūb-ı ḥaṭṭına
ol meh ṭulū^c eder
Zirā redisi sā^cat-i vaşlıñ
gerisidir

157. ol:

Gazel 92

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Seḥāb-ı dilde berğ-i
çeşmi ol māhıñ çakar
çağmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim ağar
ağmaz

158. ol:

Gazel 96

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Benim bülbül gibi ol
gönçe nālān olduğum
bilmez
Hezārān dāğ-ı gām içre
gülistān olduğum
bilmez

159. ol:

Gazel 98

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Haṭīb-i ʿışkı gör kim
üstühvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

160. ol:

Gazel 101

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Hem-meclis olursa
n'ola ağyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḥār bulunmaz

161. ol:

Gazel 101

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ol rāyiz-i ḥüsnünde
olan dāfi^c-i ḡam kim
Ḥaṭṭiñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

162. ol:

Gazel 102

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

163. ol:

Gazel 104

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ders-i ebrūsunu ol dil-
bere taḫrīr ederiz
Okuyup besmele-i
muşhafı tefsīr ederiz

164. ol:

Gazel 105

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıkmaz
Olur pūr-tāb-ı ʿālem
ḡurre-i ḡarrā çıkar
çıkmaz

165. ol:

Gazel 105

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Görünce ser-fürū eyler
göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ḡavvāş-ı bī-hem-tā
çıkar çıkmaz

166. ol:

Gazel 105

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān

Sebūda bir ḡadeḥ sāḡī
mül-i şahbā çıkar
çıkmaz

167. ol:

Gazel 105

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Düşüp çāh-ı zekānda
kaldı dil zencīr-i
zūlfünden
Çi ḡam tā ḡaşre dek ol
delve-i saḡḡā çıkar
çıkmaz

168. ol:

Gazel 114

Mısra: 14

O, işaret sıfatı.

Behişt-i dilde Fennī
ḡadd-i dildārı edip
taşvīr
Secencel içre ol ṭübāyı
ser-tā-pā şıḡındırmış

169. ol:

Gazel 116

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān

Raķibe hışm edip Çin-i
cebının bım göstermiş

170. ol:

Gazel 116

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

ıkarmış aylesānın
kūře-i destārdan Fennī
Hořā uřřāķa ol meh-
pāre serv-i sım
göstermiş

171. ol:

Gazel 118

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Dil nice havf etmesin
hsnn temāřā etmege
ekmiş ol cellādım
ebrsun vurur
şemşirveş

172. ol:

Gazel 118

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Baş edip uřřāķına
tımār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mırveş

173. ol:

Gazel 119

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

utuşdurdu cihānı s-
be-s nār-ı taşassrle
Yeņi ıkımiş ocaķdan ol
perī gyā yanar āteř

174. ol:

Gazel 120

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Fiĝān u zār eder sķ-ı
elemde dem-be-dem
hāyfā
ufeyl-i iřķ ķand-i
la‘line ol meh
dadandırmış

175. ol:

Gazel 120

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Felekde r-be-r
olduķça mir‘āt-ı
cemālinde
Niķābın ref‘edip ol
māh-ı tābānı
utandırmış

176. ol:

Gazel 122

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Ol bt-i sā gibi sen
sīne-i uryāna yaş
Zülfüne Manşurveş ek
kendini meydāna aş

177. ol:

Gazel 122

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol bt-i sā gibi sen
sīne-i uryāna yaş

178. ol:

Gazel 123

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Murĝ-ı dili şayd
eylemek ol dāneye
maşşş
Hāl-i ruķunu tele-i
zülfünde nazar ķıl

179. ol:

Gazel 125

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Ben varımı bahş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Naqd-i dil ü cānı
edeyim va‘d ile takrīz

180. ol:

Gazel 126

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

‘xd oldu dilden ‘arz edip
ebrūsun ol perī
Hüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
garrā-yı bī-ḥazīz

181. ol:

Gazel 128

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Beyt-i dil-i mevrūsısın
[sen] ‘aşık ey ḥākim
Kıl ḥişşesin ol dil-bere
taḫsīm-i ferā’iz

182. ol:

Gazel 132

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Kıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt

Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

183. ol:

Gazel 133

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Āvīzesi olsa n’ola ol
zülfi cemālīñ
Ḳandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

184. ol:

Gazel 136

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Bakıp ruḥsārīña ḥüsn-i
ḥaṭīñ taḥrīr eder vā‘iz
Çıķıp kürsiye ol nūr
āyetin tefsīr eder vā‘iz

185. ol:

Gazel 140

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Ḥaṭ başdı kıyās eyleme
sen vechini yārīñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk
üzre münakḳa‘

186. ol:

Gazel 145

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ḳulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller ṭaḥñ
mıdır
Çīn-i zülfüñ kılmış ol
māh ile peyveste ağ

187. ol:

Gazel 146

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Nüzhet-i zātı mıdır
zülfi-girihgīrinde
‘İtr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdüğü yağ

188. ol:

Gazel 150

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

‘Uşşākı yaķdı şems-i
niğāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n’ola verse tef Necef

189. ol:

Gazel 150

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Söz yok metā^c-ı
hüsününe ol hūb-ṭal^catıñ
Kālā-yı ḥaddi līk daḥı ol
ṭaraf tuḥaf

190. ol:
Gazel 153
Mısra: 6
O, işaret sıfatı.

Sebtine tercī^c eder la^cliñ
Necefle seyr eden
Ol ḥayāl-i mū-miyānı
‘āşıkān-ı mū-şikāf

191. ol:
Gazel 154
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Çarpılma şakın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i ğamda açıkçık

192. ol:
Gazel 156
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

‘Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī
Cān baḥş eder sirācına
pervānemiz mi yok

193. ol:
Gazel 158
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Vechinde ḥusūf
oldığıçün şerm ile
Fennī
Lāyık mıdır ol māha
demek sende vefā yok

194. ol:
Gazel 159
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Ol hilāl-ebrüyü biz sākī
mey-āşām eyledik
Būs edip la^c-i lebin
şevkine bayram eyledik

195. ol:
Gazel 159
Mısra: 11
O, işaret sıfatı.

Fenniyā ol kāmēt-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭab^c-ı Hātifle dili
mir²āta iḳdām eyledik

196. ol:
Gazel 160
Mısra: 10
O, işaret sıfatı.

Fāzılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāğ-ı nazmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

197. ol:
Gazel 167
Mısra: 2
O, işaret sıfatı.

Ey dil o sürḥ-i ‘arıza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

198. ol:
Gazel 168
Mısra: 3
O, işaret sıfatı.

Ol nev-zuhūr-ı ḥaṭṭ-ı
leb-i gevheriñ ile
Naşş-ı nigīn-i mihr-i
zemīn ü zemān mısın

199. ol:
Gazel 170
Mısra: 5
O, işaret sıfatı.

Çeksin nigāh-ı dideñi ol
ḥāk-i pāk ile
Çeşm-i ‘alil-i ‘āşık-ı
zāriñ ‘amīl mīl

200. ol:

Gazel 174

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Hurşid ü meh de olsa
dilâ ol şinâveriñ
Müy-ı miyân-ı pâkine
lâyık girü degil

201. ol:

Gazel 176

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Derünundan çıkarmak
kaşd ederse bendesin ol
meh
Kirâyı şâhib-i beyte
hemân tezyîd edip
çıkımmam

202. ol:

Gazel 180

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Dese Ğisâ-şifat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

203. ol:

Gazel 182

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Kâşif-i esrâra münkir
olsa ğam mı zâhidân
Ol hidâyetsizlere efsâne
gelmişlerdenim

204. ol:

Gazel 184

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Bülbül gibi feryâd
ederek vaqt-i seherde
Ol verd-i ruĝ-ı gönçe-i
zibâyâ mı gitsem

205. ol:

Gazel 185

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Ğadeng-i ğamzesi sūrâĝ
ederse şahn-ı dili
Ğayâl-i ħaddeden ol
mü-miyân tel çekelim

206. ol:

Gazel 187

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Bir niĞmet-i vişâliñ ola
ekli raĝib

Ğuşşâka ol nevâle hem
olsun hem olmasın

207. ol:

Gazel 193

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Bürütüñ ol büt-i tersâ-
yı ħayyâta verip zâhid
Tınâb-ı târ ile çâk-ı
giribânın teyellensin

208. ol:

Gazel 195

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Sürünürmüş meger
zâhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñcün ħâşiyetim
düşdü der zaĝm-ı
Firengiden

209. ol:

Gazel 195

Mısra: 12

O, işaret sıfatı.

Niĝâhı pür-tetikdir
karşılık sürme ħazer
eyle
Gerekdir Fenniyâ ħavf

etmek ol tıfl-ı
tüfengiden

210. ol:

Gazel 197

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Şayyādına vaḥşī ise ol
gözleri āhū
Varma katına
gelmeyicek çeşmine
uyḥu

211. ol:

Gazel 197

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

‘Uşşāk-ı hezārāmı helāk
etse ‘aceb mi
Yek-naẓrada şad kes
kpar ol nā-dīde-i cādū

212. ol:

Gazel 198

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḥfice ey dil ḥavfi қо
Ġül agyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḳu

213. ol:

Gazel 198

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

214. ol:

Gazel 202

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınka

215. ol:

Gazel 206

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Fennī ne kadar bilse de
zāhid yine ḥaḳkı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

216. ol:

Gazel 208

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Va‘d etdi mey-i la‘lini
sākī bize ammā
Ol mehle ḥafī ‘ıyşımıza
bir meḥel olsa

217. ol:

Gazel 209

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Bıçağıyla beni katl
eyleyip ol şūḥ-ı
mestāne
Boyandı ḥançer-i tiġ-ı
niġāh-ı dīdesi kana

218. ol:

Gazel 211

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

Eyleyip tebdil-i cāme
sākīyā bintü'l-‘ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

219. ol:

Gazel 212

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Zāhid yeter ol şoḥbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya qarışma

220. ol:

Gazel 213

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

‘Aceb mi rüzgāra hüküm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

221. ol:

Gazel 214

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Ḥavfım budur ḥıṣn-ı dili
ḥüsün ü rıfıkla
Ol ceyš-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

222. ol:

Gazel 215

Mısra: 9

O, işaret sıfatı.

Dil-ḥasteniñ ol ḥāzık-ı
cān nabzına bakmaz
Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

223. ol:

Gazel 217

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tır-i ebrūsu
kemānı olmamak üzere

224. ol:

Gazel 218

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Şāhın gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

225. ol:

Gazel 219

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Baňa ol şeh-süvārım
merḥabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirāmlıktan

226. ol:

Gazel 221

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Evrād edip ol la‘l-i leb
zāde-i şeyḥi

Görseñ ne çeker sübḥa-
i mercān elimizde

227. ol:

Gazel 222

Mısra: 2

O, işaret sıfatı.

Naķş etdi bakdıķça
ebrusun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni‘ degil
beyt içre ol cellādıma

228. ol:

Gazel 224

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Ḥafice bāde nüş
olduķça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
‘aceb mi sım ü zersizce

229. ol:

Gazel 224

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Şoyup bir cāme-ḥvāb
içre felekde hāleveş
Fenni
Der-āğüş eyledim ol

māh-ı t̄abānı
kemersizce

230. ol:

Gazel 225

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

şarf edip s̄im ü zer-i
vuşlatın ol řuĥ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

231. ol:

Gazel 225

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

Alıp āgūřuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağrımaya başdı
anı mādercesine

232. ol:

Gazel 225

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Zinde-fecr ise n'ola
meclis-i meyde sākī
T̄abl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

233. ol:

Gazel 227

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

Hořā bir deste
sünböldür ki şan bir
s̄im-sifāl içre
Açılmış ol mu'anber
büy-ı perçem tāzeden
tāze

234. ol:

Gazel 228

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Naçar et ol ĥař-ı ĥoy-
kerde-i ĥadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ĥamrā
da müzeyyen jāle

235. ol:

Gazel 228

Mısra: 3

O, işaret sıfatı.

Bilini şoçmağa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen bağ
řevkiñde ĥāle

236. ol:

Gazel 228

Mısra: 5

O, işaret sıfatı.

Zaĥ[ı]m-ı pür-dağı
s̄inemde görünce ol řuĥ
Bu çerāğāna müřābih
dedi řarĥ-ı lāle

237. ol:

Gazel 231

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Dürr-i vaşlın bey^ç
ederken 'āřık-ı
řeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāziñ lükneti

238. ol:

Gazel 231

Mısra: 11

O, işaret sıfatı.

Verme mir'āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
'Aks-i vech ile şabül
etmez maĥabbet şirketi

239. ol:

Gazel 231

Mısra: 13

O, işaret sıfatı.

S̄ineye çekmek diler ol
dil-beri ammā raķīb

Hîç ne mümkin
penbeniñ nâr ile ey dil
ülfeti

240. ol:

Gazel 231

Mısra: 17

O, işaret sıfatı.

Sû-be-sû nâ-didedir ol
Fâzıl-ı ehl-i kemâl
Murğ-ı ‘anķāveş cihānı
tutdu nām-ı şöhreti

241. ol:

Gazel 232

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Vuşlatıñ āyā ki ma‘cün-
ı cevāhir mi seniñ
Büse-i la‘liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

242. ol:

Gazel 233

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Çāh-ı dilde hüsni
Yūsufveş görüp ol
talakı
Āb-ı t̄ab‘ımda ‘ayān
oldu bu şeb māhiyyeti

243. ol:

Gazel 233

Mısra: 10

O, işaret sıfatı.

Rıfķ ile dā’i eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol haṭṭ-ı giyāh
şevketi

244. ol:

Gazel 235

Mısra: 6

O, işaret sıfatı.

La‘lin nigine şan‘at-ı
teşbihle vaż‘ edip
Alsam dehānıma ol şūḥ-
ı zergeri

245. ol:

Gazel 238

Mısra: 4

O, işaret sıfatı.

‘id-i vaşlıñda mevācib-i
būs-ı la‘liñdir leziz
Baḡş-i bostānıñdır ol
kaşṭ-ı reşen dedikleri

246. ol:

Gazel 240

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

İ‘rāb-ı hüsni haṭṭ-ı
ruḥuñ bī-ḡaber gelip
Ol ḡalb-i mübtedāyı
çeker ḡarf-i cerr gibi

247. ol:

Gazel 242

Mısra: 8

O, işaret sıfatı.

Ḳatl edip ‘uşşāķını
rü’yāda ammā ba‘d-ez-
in
Vuşlat ile ol mu‘abbir
hüsni ta‘bir eyledi

248. ol:

Gazel 245

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Gülşen-i hüsni ol
şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḡunda
nev-şüküftem sünbülü

249. ol:

Gazel 245

Mısra: 7

O, işaret sıfatı.

‘Iyşa vāridir mey-
āşāmāniñ ol tebhāle leb
Ditredir maḡmūru
hecr-i büse-i la‘li mülü

250. **olup:-up**

Gazel 5

Mısra: 5

1. *Olmak.*

Reşk-āver olup āteş-i
la‘liñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerkand u Buḥārā

251. **oldu:-du**

Gazel 108

Mısra: 4

1. *Olmak.*

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel ḳafes

252. **oldu:-du**

Gazel 126

Mısra: 3

1. *Olmak.*

‘xd oldu dilden ‘arz edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
ḡarrā-yı bī-ḥazīz

253. **olsa:-sa**

Gazel 245

Mısra: 5

1. *Olmak.*

Sīm-i raḥt-ı Ḥayderī
olsa n’ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā
sīne-bend-i Düldülü

254. **olsa:-sa**

Gazel 245

Mısra: 12

1. *Olmak.*

Rā’iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḥan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

255. **ol:**

Gazel 81

Mısra: 5

1. *O, işaret sıfatı.*

Ol ḡazālīñ bāde-i la‘lini
ḳıldıḳça ḥayāl
Sīḥ-i ümmid ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

256. **ol:**

Gazel 4

Mısra: 3

1. *O, işaret sıfatı.*

Ḥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh

Ne rengīn ḥoş-süḥan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

257. **ol:**

Gazel 155

Mısra: 2

*Üçüncü teklık şahıs
zamiri, O.*

Bir bādedir ki büse-i
la‘liñ ḥumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ‘ışḳıñ kenārı yoḳ

258. **ol:**

Gazel 241

Mısra: 1

O, işaret sıfatı.

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkıdı
şīdanıñ bezme
şakıñkuru

259. **olma:-ma**

Gazel 155

Mısra: 5

*Olmak eylemi,
şeklini almak, haline
gelmek.*

Şayyād-ı āhu olma
yeter püşt ü pā urup
Deşt-i hayāl-i murğ-ı
vişālîñ şikârı yok

260. **olunca:** *-un, -ca*

Gazel 121

Mısra: 5

... hale gelince,

olunca.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşâkına
her bār tabaşbuş

261. **oldu:** *-du*

Gazel 10

Mısra: 2

*(İsimlerden sonra
geldiğinde) ... hâline
gelmek.*

Kilkiñ silicek la‘liñe ey
küdek-i mekteb
Sürh oldu sefidiñ
kalem-i la‘l-i mürekkeb

262. **olan:** *-an*

Gazel 108

Mısra: 9

*Bir duruma, vasfa
sahip olmak.*

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe gūyiyā
Evc-i ‘ālîde hümāya per
açar bāl-ı meges

263. **ol:**

Gazel 245

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhîñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruğunda
nev-şüküftem sünbülü

264. **ol:**

Gazel 245

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

‘Iyşa vārıdır mey-
āşāmāniñ ol tebħāle leb
Ditredir maħmūru
hecr-i buse-i la‘li mülü

265. **ol:**

Gazel 87

Mısra: 8

*"O" teklik üçüncü
şahıs zamiri.*

Hāk ile yeksān olur piş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

266. **olmayaydı:** *-ma, -
ya, -yıldı*

Kıt'a 4

Mısra: 9

*Bulunmak, mevcut
olmak.*

Bu eşnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şirān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aħvālî

267. **oldu:** *-du*

Gazel 118

Mısra: 2

*... halinde
bulunmak, ... haline
gelmek.*

Baқиşıñla sīneme
müjgāniñ urma tırveş
Oldu ten sūrāh sūrāh
hedef-i kef-gırveş

268. **ol:**

Kıt'a 2

Mısra: 6

*O, işaret sıfatı II
öyle, o şekilde.*

Gehvāresine olmağa
āvīze teşnedir
Kılmaz felekde lik
Şüreyyāya ol nigāh

269. ol:
Gazel 18
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.
- Viridin midir ol çağ çağ
āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübhā-i
şad dāneye bā'is̄
270. ol:
Gazel 20
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı.
- Serīka eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba'd-ez-īn ser-
rişte zūlfüñde verir ol
uc
271. ol:
Gazel 87
Mısra: 5
"O" işaret sıfatı.
- Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berīñ
Verd-i ebyaz içre güyā
ğonçe-i ḥamrā çıkar
272. ol:
Gazel 87
- Mısra: 8
"O" işaret sıfatı.
- Hāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde 'āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra'nā çıkar
273. olup:-up
Gazel 131
Mısra: 5
"Ol-" yardımcı fiil.
- Sükūt-ı 'ıışık olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Ḥaşīr-i zāhidāsā mevc-i
naķş-ı būriyādır Şaṭ
274. olıcaķ:-ıcaķ
Gazel 176
Mısra: 9
"Ol-" yardımcı fiil.
- Cemāli olıcaķ kürsiyi
neyler 'āşık-ı şeydā
Menāre-i 'arş-ı a'lā olsa
da temcīd edip çıkmam
275. ol:
Gazel 188
Mısra: 5
*"O", işaret sıfatı
(zülf).*
- Dimāğ-ı cānı 'ıtr-ālūd
eden ol ḥüb zūlfüñ mü
- Ne hoş takṭīr olunmuş
dühn-i hoş-bū tāze-
sünbülde
276. olmasına:-ma, -sı, -
n, -a
Kıt'a 8
Mısra: 13
*(İsimlerden sonra
geldiğinde) ... hâline
gelmek.*
- Mürūr ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān
277. ol:
Gazel 234
Mısra: 14
"O" işaret sıfatı.
- İçip içip bize rez-
duḥteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilālīñ mi
278. ol:
Kaside 1
Mısra: 9
"O" işaret sıfatı.
- Başla evşāfa [...] ol zāt-ı
şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil

ammā seniñ ey şifte-
zebān

279. ol:

Kaside 1

Mısra: 63

"O" işaret sıfatı.

Şöyle bir rahş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnāsı şafağ pür-elvān

280. ol:

Kaside 1

Mısra: 96

"O" işaret sıfatı.

Aṭlas-ı çerhi Ḥudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile
faḥre şāyān

281. ol:

Kaside 1

Mısra: 102

"O" işaret sıfatı.

Geçdi anıñla niçe
perde-i nūr u zülmet
Kaldı refrefde o dem
eyledi ol ṭayy-ı mekān

282. ol:

Kaside 1

Mısra: 107

"O" işaret sıfatı.

Vārid oldukça ḥiṭāb ol
şehe ednā mennī
Her kademde geçer idi
niçe biñ şahñ-ı nihān

283. ol:

Kaside 1

Mısra: 127

"O" işaret sıfatı.

Sözleriñ kanda seniñ
vaş ol şāhıñ kanda
Anı āyāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

284. ol:

Kıt'a 2

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı.

Ninni-serālīk etme sen
ey ʿandelīb-i zār
Ol ḥvāb-ı nāza ʿārız olur
şāyed intibāh

285. ol:

Kıt'a 2

Mısra: 12

"O" işaret sıfatı.

Devrān eder cemālini
rūʾyet için felek
Giymiş hilāli başına ol
peykveş külāh

286. ol:

Kıt'a 4

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı ḥāme-i
eşʿār
Hüner seyr etdirip
şahñ-ı belāgat içre ol
ʿālī

287. ol:

Muhammes 1

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur etrāf-ı ıdlāl-ı
ʿibāde şimdi ol ḥannās

288. ol:

Murabba 2

Mısra: 12

"O" işaret sıfatı.

Ravza-i ruḥsārına ādem
nice cān atmasın

‘Āşık-ı şeydāsının ol
cennetü'l-me’vāsıdır

289. ol:

Murabba 3

Mısra: 12

"O" işaret sıfatı.

Şeh-süvārım şanma
eyle iki yaña merhabā
Hışm-ı nezzār ile ol
‘āşıkā kalpağ oynadır

290. ol:

Murabba 3

Mısra: 23

"O" işaret sıfatı.

Şā‘irān içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güiyā şahn-ı belāgat
içre mızrāğ oynadır

291. ol:

Müstezad 2

Mısra: 17

"O" işaret sıfatı.

Bend etmek için
kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş koyma sen anı

292. ol:

Müstezad 3

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Diñle sühan-ı Arnebūd-
ı pîr-i ‘aliliñ
Ol cild-i şakîliñ

293. ol:

Müstezad 3

Mısra: 13

"O" işaret sıfatı.

Sini şin okur muğ-beçe
ol tıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

294. ol:

Kıt'a 1

Mısra: 2

"Olmak".

Gel ey bülbül-zebān-ı
tūti-i kil-k-i sühan-
perver
Yaz ol şeh-zāde evşāfın
hem ‘arz et taraf-ı bālāya

295. ol:

Kaside 1

Mısra: 23

"O" üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil

Sensin ol vākıf-ı
fermān-ber-i rüy-ı
gufrān

296. ol:

Kaside 1

Mısra: 24

"O" üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vākıf-ı
fermān-ber-i rüy-ı
gufrān

297. ol:

Kaside 1

Mısra: 25

"O" üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).

Sensin ol ravza-i
hasretgeh-i kalb-i
ümmet
Sensin ol mîve-i
hāşiyet-i naḥl-i
pinhān

298. ol:

Kaside 1

Mısra: 26

"O" üçüncü tekil

*şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).*

Sensin ol ravza-i
hasretgeh-i kalb-i
ümmet
Sensin ol mîve-i
hâsiyyet-i nahl-i
pinhân

299. ol:

Kaside 1

Mısra: 27

"O" Üçüncü tekil

*şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).*

Sensin ol ʿâlim-i maʿnâ-
yı kemâl-i îzed
Sensin ol şâhib-i
Kurʿân-ı mübîn-i
bürhân

300. ol:

Kaside 1

Mısra: 28

"O" Üçüncü tekil

*şahıs zamiri (Hz.
Peygamber).*

Sensin ol ʿâlim-i maʿnâ-
yı kemâl-i îzed
Sensin ol şâhib-i
Kurʿân-ı mübîn-i
bürhân

301. ol:

Gazel 129

Mısra: 6

"Bir " belgisiz sıfat.

Libâs-ı teng ile hayfâ
seni âzürde-cân etmiş
Yazık şıkdırmış ol bî-
haber bâzûlarıñ hayyât

302. ol:

Kaside 1

Mısra: 99

"Bir " belgisiz sıfat.

Çaldı zîrinde şehiñ
rağşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nâ-dîde revân

303. ol:

Kıt'a 7

Mısra: 9

"Bir " belgisiz sıfat.

Çonce-i zibâdır ol tâb-ı
gül-i Hâşimî
Ravza-i fahrin n'ola olsa
dilâ meşʿâli

304. ol:

Kıt'a 12

Mısra: 22

"Bir " belgisiz sıfat.

Ṭākî-i elvânını kavş-i
kuzah seyr edip
Şahñ-ı felekde ṭulûʿ
eylemez ol çok zemân

305. ol:

Kıt'a 2

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı

(ad, isim).

Olsa ʿaceb mi dâyesi
hürşid-i âsmân
Tâbende eyler ol gül-i
zibâ-yı pâki gâh

306. ol:

Gazel 214

Mısra: 7

"O" 3. teklik kişi

zamiri.

Daʿvâ-yı eşkimiz ile ʿarz
ol yetimeye
Yevmiyye nağd
büsesidir mâ-cerâ-cere

307. ol:

Kaside 1

Mısra: 52

"O" 3. teklik kişi

zamiri.

Bindi şeyṭân atına dedi
ʿazâzil eyvâh

Urup ol kendini yerden
yere kıldı efgān

308. ol:

Kaside 1

Mısra: 57

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Mağşadı ḥazretiñ olmak
idi anda mihmān

309. ol:

Kaside 1

Mısra: 86

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Keh-keşān şanma anı
esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pādişehiñ reh-
güzerinde unvān

310. ol:

Kaside 1

Mısra: 90

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Çihresin sürdü türāb-ı
kadem faḥre kamer
Bellidir tāc-ı cemālinde
anıñ ol elān

311. ol:

Kıt'a 4

Mısra: 3

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Sezādır ṭurma vaşf et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḥādetde adīl-i
Bermekīdir cümle ef'ālī

312. ol:

Kıt'a 7

Mısra: 3

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Merkezini buldu ol ḩat'ı-
ı merātib edip
Piri nefes kıldı adālemdede
aḩa çün velī

313. ol:

Kıt'a 7

Mısra: 16

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

ḩaḩ ede adāletin mezīd-i
rif'atla ser-medīd
Mu'ammer ola ol reşīd
āḩiri vü evveli

314. ol:

Kıt'a 10

Mısra: 18

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

O şavt ile edip āḡāze-i
ninniye ey dāye
Miyān giryesinden ol
niḡāre ba'is-i ḩvāb ol

315. ol:

Kıt'a 10

Mısra: 25

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Görünce ol müḩennā
dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāḡ edip
bāḡ-ı cihānda naḩl-i
adān ol

316. ol:

Kıt'a 10

Mısra: 30

"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Du'ā ḩıl cāmi'i-
cismiñde şūfi çāk edip
sinen
Şalāt-ı ḩamsede ol
duḩtere dā'i-i miḩrāb ol

317. ol:

Kıt'a 12

Mısra: 11

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Merkezini buldu ol kaç-
1 merâtib edip
Vâkıf-ı sırr-ı ledün olsa
n'ola bî-gümân

Mısra: 20

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Haṭâdan hıfz edip zât-ı
şerîfîñ tâ-be-rüst-â-ḥîz
Emânet olsun ol şeh-
zâde-i meh-pâre
Mevlâya

1. ol ân:

Kaside 1

Mısra: 76

Kelime Tipi: -

O anda , o sırada.

Eyledi cāy-ı mübârekde
şalât ile selâm
Müstecâb oldu merâm
üzre du'âlar ol ân

318. ol:

Murabba 3

Mısra: 13

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Penbe-i vaşlın müheyyâ
kılmağa ol dil-beri
Ḥvâbda fetḥ etmek için
uçkur-ı şevk-âveri

321. ol:

Murabba 3

Mısra: 20

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Ẓanneder seyr eyleyen
taḳlîb eder çeşmin
hemân
Ol tûfengin eyleyip
peyveste çaḳmağ
oynadır

ol gece:

1. ol gece:

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

O gece.

Ne idi ol gece âyâ o
sû'al [ü] o cevâb
Neydi ol beynehümâ
nâz u niyâz-ı ḥübân

319. ol:

Kaside 1

Mısra: 119

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Mâ-sivâdan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recâ Ḥaḳa hemân

322. ol:

Müstezad 1

Mısra: 5

" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Cân baḫş eder ol
mürde-i maḫmûra
ezelden
Şun sâķi biz'elden

ol neydi:

1. ol neydi:

Kaside 1

Mısra: 116

Kelime Tipi: -

O ne idi.

Ne idi ol gece âyâ o
sû'al [ü] o cevâb
Neydi ol beynehümâ
nâz u niyâz-ı ḥübân

320. ol:

Kıt'a 1

ol ân:

ola:

1. **ola:**

Gazel 40

Mısra: 10

Olsun.

Rengīn ola mı sa‘y ile
hīç nazm-ı belāgat
Fennīya neşāt ola ya bir
vaqt-ı müsā‘id

2. **ola:**

Gazel 95

Mısra: 5

Olsun.

Meclisde dāl ‘araḳ-çīn
ola yoḥsa vā‘izā
Ol Çīn-i mülket üzre
Ḥiṭādir fes istemez

3. **ola:**

Gazel 187

Mısra: 9

Olsun.

Bir ni‘met-i vişālīñ ola
ekli raḳīb
‘Uşşāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

4. **ola:**

Gazel 16

Mısra: 7

Olur.

Cā’iz ki ola kūy-ı

vişālinde isr çün

Hoş-büy-ı şabā kākül

[ü] perçemde ḥavādiş

5. **ola:**

Gazel 27

Mısra: 2

Olur.

Yokdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola
mı dilde inşirāḥ

6. **ola:**

Gazel 27

Mısra: 9

Olur.

Şayyāda hīç ḥarām ola
mı ṭā’ir-i vişāl
Fennīye murğ-ı büse-i
la‘liñ şehā mubāḥ

7. **ola:**

Gazel 40

Mısra: 9

Olur.

Rengīn ola mı sa‘y ile
hīç nazm-ı belāgat
Fennīya neşāt ola ya bir
vaqt-ı müsā‘id

8. **ola:**

Gazel 189

Mısra: 3

Olur.

Ola mı nokşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ‘uşşāḳın şeci‘yem
bendesiyile iñlesin

9. **ola:**

Gazel 197

Mısra: 10

Olur.

Def‘ etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḥūd bir aḳar şu

olalı:

1. **olalı:**

Gazel 179

Mısra: 1

Olduğundan beri.

Naḥl-i ḳaddiñ olalı

serv-i ḥırām

Murğ-ı dil oldu şehā bī-
ārām

olamaz:

1. **olamaz:**

Gazel 237

Mısra: 7

Olamamak.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿışk
Lemʿi khandil-i tehi
zāhirde mi ihfāda mı

olan:

1. olan:

Gazel 219

Mısra: 11

Var olan, bulunan.

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ʿuşşākı
O şāhıñ Fenniyā yokdur
nazīri ihtişāmlıkda

2. olan:

Gazel 10

Mısra: 10

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Fennī şeb-i fikrinde
sipihr-i ruḥı üzre
Ḥālimi ziyādār olan ol
şuʿle-i kevkeb

3. olanlar:

Gazel 23

Mısra: 9

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Neşirde leng olanlar

Fenniyā şaḥn-ı

belāğatda

Süvār olsa ʿaceb mi esb-

i pāk-i ṭabʿına aʿrec

4. olan:

Gazel 31

Mısra: 1

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yaḥ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yaḥ

5. olan:

Gazel 52

Mısra: 2

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

6. olan:

Gazel 70

Mısra: 6

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Çekme tīg-ı nigehiñ

ʿāşık-ı şadıklarına

Er olan ālet-i şemşirini

aʿdāya çeker

7. olanlar:

Gazel 94

Mısra: 2

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Ḥumār-ālūd olanlar
sākiyā mehcürdur
sensiz
Ḥayāl-i bāde-i laʿliñle
dil maḥmürdur sensiz

8. olan:

Gazel 100

Mısra: 6

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

ʿUşşāka n'ola sīnesini
kılrsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şıfat cāmeye şıgmaz

9. olanlar:

Gazel 105

Mısra: 13

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Sa'idiñ fehm eder 'arîf
olanlar Fenniyâ nuṭkın
Dehânından kelâm-ı
ṭuṭı-i gūyâ çıkar çıkmaz

10. olan:

Gazel 124

Mısra: 11

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Yem-i ṭab'ından iḥrâc
eyleyip şâ'ir olan Fennî
Kenâr-ı baḥr-i nazma
zîb-i silk eyler idi
ğavvâş

11. olan:

Gazel 127

Mısra: 9

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Verir deynin gelince
va'desi medyûn olan
Fennî
Ezelden çünki naḳd-i
cân olupdur cümleye
maḳrûz

12. olan:

Gazel 135

Mısra: 2

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Būs edip la'l-i lebiñ
eyler dil-i divâne ḥaz
Bâdeden elbet eder
maḥmûr olan mestâne
ḥaz

13. olan:

Gazel 191

Mısra: 7

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Ṭılsım-güşâ-yı ṭab' olan
añlar bu nükteyi
Yok farkı lafz-ı güher-i
nazmıñ defîneden

14. olanlarıñ:

Gazel 194

Mısra: 1

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Teslîm-i cāna yâr-ı
güzîni olanlarıñ
Zāyi' olur mu naḳdi
emîni olanlarıñ

15. olanlarıñ:

Gazel 194

Mısra: 4

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Eflâke çıkdı nâle vü
efgân ey perî
Tiğ-ı müjeñle âh u enîni
olanlarıñ

16. olanlarıñ:

Gazel 194

Mısra: 6

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Diller ḥayâl-i ḥaddiñ ile
mürtefi' olur
Mânend-i ḳaşr-ı 'adn-ı
berîni olanlarıñ

17. olanlarıñ:

Gazel 194

Mısra: 8

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Hedm oldu ṭüp-ı
ḳulḳul-ı bâdeyle tevbesi
Meydân-ı meyde ḥışn-ı
ḥaşîni olanlarıñ

18. olanlarıñ:

Gazel 194

Mısra: 10

...olan (kimse, kişi)

"sıfat fiil".

Heb vâsıtayla nâ'il-i
vaşl-ı merâm olur

Ol şāh-ı bī-vefāya
yaqını olanlarıñ

19. olanlarıñ:
Gazel 194
Mısra: 12
...olan (kimse, kişi)
"sıfat fiil".

Yā Rabb kıl vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigūn
Zālimleriñ hemişe
mu'ini olanlarıñ

20. olanlarıñ:
Gazel 194
Mısra: 14
...olan (kimse, kişi)
"sıfat fiil".

Bāğ-ı sūhanda mīve-i
mazmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemini olanlarıñ

21. olanlar:
Gazel 219
Mısra: 5
...olan (kimse, kişi)
"sıfat fiil".

Ḳanı rindānla hem
bezm-i 'işret olanlar
zāhid

Geçip mihrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıkda

22. olan:
Gazel 101
Mısra: 7
Olmak, bulunmak.

Ol rāyız-i hüsniñde
olan dāfi^c-i ğam kim
Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

23. olanı:
Gazel 72
Mısra: 12
...olan (kimse, kişi)
"sıfat fiil".

Şi'r-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭab^c-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

olaydı:

1. olaydı:
Gazel 236
Mısra: 8
Olsaydı.

Dil-ḥaste cān bulurdu
devā vişāli
Bir laḥzacık olaydı anıñ
istirāhati

oldu:

1. oldu:
Gazel 29
Mısra: 8
Olmak.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eylediği
Sa'y-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāḥ

2. oldu:
Gazel 42
Mısra: 7
Olmak.

Müşkil oldu nā'il olmak
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āğūşa teslīm
olmadık meh-pāre şāz

3. oldu:
Gazel 76
Mısra: 10
Olmak.

Ḥaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

4. oldu:
Gazel 108

Mısra: 4
Olmak.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kafes

5. oldu:

Gazel 127
Mısra: 4
Olmak.

Beni mecrūh eden tīg-ı
meç-i müjgān-ı
Efrendir
Firengī yārelerle oldu
cismim pā vü ser
memrūz

6. oldu:

Gazel 140
Mısra: 2
Olmak.

Zahmımda dilā
penbelerim mülemma^c
Pür-naħle dönüp oldu
lem^c-i müşemma^c

7. oldu:

Gazel 150
Mısra: 10
Olmak.

TİR-i nigāh-ı Ziverre
şāyeste Fenniyā
Oldu nazīre-i sūhanım
bī-şefef hedef

8. oldu:

Gazel 153
Mısra: 10
Olmak.

Ḥaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘akd eyleyip rez
duḥteri pİR-i muğān

9. oldu:

Gazel 170
Mısra: 2
Olmak.

Mışr-ı dil içre NİL-i
sirişkim sebİL bil
Şeh-rāh-ı ‘ışka oldu
bevāb mİL sİL

10. oldu:

Gazel 170
Mısra: 8
Olmak.

Vā‘ız ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zİRā
sefil fil

11. oldu:

Gazel 179
Mısra: 2
Olmak.

Naħl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḥırām
Murğ-ı dil oldu şehā bİ-
ārām

12. oldu:

Gazel 198
Mısra: 8
Olmak.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne’l-eḥibbā güft gū

13. oldu:

Gazel 205
Mısra: 8
Olmak.

Hümāāsā n’ola cevlan
ederse evc-i ḥüsniñde
Hevā-yı perçemiñle
murğ-ı diller oldu āvāre

14. oldu:

Gazel 216
Mısra: 8
Olmak.

‘Uşşākı ferdi zülfi-i
seķiliñ uşul ile
Oldu bu nefha-sāz-ı
gönül beste māteme

15. oldu:

Gazel 216

Mısra: 14

Olmak.

Tā çerha çıķdı āh u
fiğāniña Fenniyā
Tanzīrim ile oldu zemīn
u semā seme

16. oldu:

Gazel 231

Mısra: 4

Olmak.

Nefy ü işbāt-ı Necefle
baḥş edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu
miyānında ḥayāl-i
dikḳati

17. oldu:

Gazel 231

Mısra: 20

Olmak.

Fenniyā şahn-ı sūḥanda
Nāşide tevfiķ olup
Nāzımāniñ ‘Ākif oldu
bā‘iş-i cem‘iyyeti

oldukça:

1. **oldukça:**

Gazel 85

Mısra: 4

Olduğu sürece.

Fikr-i ḥattıñla sirişkim
dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ‘arzda cūybār
oldukça hep ķimyā
biter

2. **oldukça:**

Gazel 135

Mısra: 8

Olduğu sürece.

Ses çıķarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muḥterik oldukça eyler
şem‘den pervāne ḥaz

3. **oldukça:**

Gazel 25

Mısra: 3

Olduğu sürece.

Hevā-yı āh ile oldukça
zülfi-i ‘anber-bū
Perişān eyler ‘aqlım ol
ḥayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

oldum:

1. **oldum:**

Gazel 230

Mısra: 10

Olmak.

Oḳuyup Fenniyā
eş‘ārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i tūti-i gūyāniñ
oldum ben de meftūnu

olduñ:

1. **olduñ:**

Gazel 119

Mısra: 13

Olmak.

Hevāyi-meşreb olduñ
ay ḳaşıñ gitdikçe
‘ālemde
Müjeñ āteş nigh āteş
‘izārıñ lālezār āteş

öldür-:

1. **öldür:**

Murabba 1

Mısra: 7

*Hayatına son
vermek.*

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i ‘ışķıña biñ
cānla ḳurbān olayım

oldur:

1. **oldur:**

Gazel 20

Mısra: 1

"O-dur". Üçüncü
teklik şahıs zamirinin
bildirme kipiyle
kullanılmış biçimi.

Efendi işret etmez sāki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la'liñ için
meclisde zāhid oldur
ķanzil tuc

olıcak:

1. **olıcak:**

Gazel 53

Mısra: 3

Olduğu zaman.

Ağyār ile dü-çār olıcak
küy-ı yārda
Gird-i nesim-i āteş-i
çerh-i cedel kıpar

2. **olıcak:**

Gazel 88

Mısra: 8

Olduğu zaman.

Hāk olur ehl-i kemāliñ
yeri hayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcak bār-ı
nihālān dökülür

3. **olıcak:**

Gazel 221

Mısra: 4

*Olunca, olduğu
zaman.*

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
ķılma şitābān
Tā şubh olıcak şem'a-i
süzān elimizde

olma:

1. **olma:**

Gazel 22

Mısra: 6

Olmamak.

Açmaz eylerse ruḥun
fi'l-ḥāl anı ķılma ķarib
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

2. **olma:**

Gazel 26

Mısra: 5

Olmamak.

Olma mağlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Ķaṭ' eder ceşş-i ğamı
seyf-i mücellādır ķadeḥ

3. **olma:**

Gazel 41

Mısra: 3

Olmamak.

Da'vet-i bezminde sen
ni'met-fürūş olma şehā
Vuşlatıñdır 'aşıķa
pālūde-i terden leziz

4. **olma:**

Gazel 44

Mısra: 3

Olmamak.

Alıp āğūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākizesine
pirehenim kıldı nüfūz

5. **olma:**

Gazel 61

Mısra: 9

Olmamak.

Fennī Celāli olma ğuş
eyleyip dürüĝi
Kim der bu nev-zemīne
Bāĝ-ı İrem degildir

6. **olma:**

Gazel 84

Mısra: 6

Olmamak.

Ey cām-ı Cem ķurutma
yeter ḥūn-ı 'aşıķı

Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi an olur

7. olma:

Gazel 89

Mısra: 3

Olmamak.

Nice seyyāh-ı alem

olmasın olma hele

Keyvān

Hilālāsā felekde aşııñ

keşkülde yārıdır

8. olma:

Gazel 108

Mısra: 7

Olmamak.

Jājhā-yı hecr ile

zāhid[e] eş olma dilā

Kārbān[ı] düzd-i dāgıye

haber verir ceres

9. olma:

Gazel 122

Mısra: 7

Olmamak.

Tır-i yāre zāhid olma ya

kepāze merd iseñ

Ya gibi peyveste ılma

āmetiñ cānāne yaş

10. olmasın:

Gazel 138

Mısra: 8

Olmamak.

Olmasın nazmıñ

Muavvel bā'ış-i renc-i
şudā'

Sen Müfid ü Muhtaşar

ıl Fenniyā eş'arıñı

11. olma:

Gazel 212

Mısra: 7

Olmamak.

İfrāt-ı neşāt ile dilā

olma am-ālūd

Ceyhūn-ı sirişkiñ ile

deryāya arışma

12. olma:

Gazel 241

Mısra: 10

Olmamak.

Şifādır Fenniyā

düşnām-ı Lufi derde

kāfidir

Dil-i bīmārına şunsun

abībim olma cān uru

13. olma:

Gazel 124

Mısra: 4

... halinde

bulunmak, ... haline

gelmek.

Uşūliyle ayağın denk

alıp bu hān-āh içre

Gelip devrāna girsen

zāhidā olma şaın

raqāş

olmada:

1. olmada:

Gazel 51

Mısra: 3

Olmakta.

Āvīze olmada dil-i

sevdā-zede hemān

Manşūr-ı ışa zūlfüñü

özge resen bilir

2. olmada:

Gazel 106

Mısra: 2

Olmakta.

Zāhirde gül oldu ise

bātında būyuz

İnbı-i felek içre gül-āb

olmada hūyuz

olmağ:

1. olmağ:

Gazel 101

Mısra: 2
Olmak.

Ḳaddiñ gibi Manşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

olmağa:

1. olmağa:

Gazel 61
Mısra: 3
Olmak için.

Āmādedir o gönçe
üşküfte olmağa lik
Zanneyleyler ‘andelibin
leb-beste fem degildir

olmak:

1. olmak:

Gazel 42
Mısra: 1
Olmak.

Būs-ı la‘liñ ey perī
olmağ gerek ağıyāra şāz
Şübhe ‘arız olmada zīrā
dil-i gam-ḥvāra şāz

2. olmak:

Gazel 120
Mısra: 9
Olmak.

Gelip hem-meclis
olmağ üzre rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmiz va‘d-i
vuşlatın kāfir
inandırmiş

olmalı:

1. olmalı:

Gazel 99
Mısra: 9
Olmak.

Cismi āyine-şifāt olmalı
ki ma‘nāda
Güfte-i tūti-i nazmı
kafeşinden biliriz

olmamağ üzre:

1. olmamağ üzre:

Gazel 217
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Olmamağ şartıyla.

Kimi mūya kimisi
‘ankebūta eyleyip
teşbīh
Belī ben de ḥayāl etdim
miyānı olmamağ üzre

2. olmamağ üzre:

Gazel 217
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Olmamağ şartıyla.

Elimde ḥāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām ‘arz etmede
yāre zebānı olmamağ
üzre

3. olmamağ üzre:

Gazel 217
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Olmamağ şartıyla.

Helāk etse ‘aceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu
kemānı olmamağ üzre

4. olmamağ üzre:

Gazel 217
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Olmamağ şartıyla.

5. olmamağ üzre:

Gazel 217
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Olmamağ şartıyla.

O meh-rūnuñ ‘azm-i
çāh-ı dehānı olmamağ
üzre

Ki ‘uṣṣāka şeker būs-ı
lebānı olmamağ üzre

6. olmamağ üzre:

Gazel 217

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Olmamak şartıyla.

O meh-rūnuñ ‘azm-i
çāh-ı dehānı olmamağ
üzre

Ki ‘uṣṣāka şeker būs-ı
lebānı olmamağ üzre

7. olmamağ üzre:

Gazel 217

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Olmamak şartıyla.

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişānı olmamağ üzre

olmasın:

1. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 1

Olmasın.

Maḥşūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın

Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

2. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 2

Olmasın.

Maḥşūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

3. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 4

Olmasın.

Fıkr-i ḥaṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i kamerde hāle
hem olsun hem olmasın

4. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 6

Olmasın.

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder sükūt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

5. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 8

Olmasın.

Eczā kalır ḥayāl-i ruḥuñ
dilde bī-ḥuṭūṭ
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

6. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 10

Olmasın.

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raḳīb
‘Uṣṣāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

7. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 12

Olmasın.

Ḥīn-i ṭalebde büseyi
aḥz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su’āle
hem olsun hem olmasın

8. olmasın:

Gazel 187

Mısra: 14

Olmasın.

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Tanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın

olmaya:

1. **olmaya:**

Gazel 34

Mısra: 3

Olmasın.

Nice sîh olmaya bu
sûziş-i 'ışkıñla hezâr
Yağdı tennûr-ı dili sûk-ı
maḥabbetde tabîḥ

olmayacak:

1. **olmayacak:**

Gazel 83

Mısra: 3

Olmayınca.

Ḥaṭ-âver olmayacak
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu 'ıyşımız ey dil
bahâra ḳalmışdır

2. **olmayacak:**

Gazel 169

Mısra: 5

Olmayınca,

*olmadığında, olmadığı
zaman.*

Tâ olmayıcaḳ sırr-ı
me'ād ile şafâ-yâb
Zaḥmet verir 'âlemde
saña ḳayd-ı me'âşın

olmaz:

1. **olmaz:**

Gazel 43

Mısra: 3

Olmak.

Ḥilâf olmaz ḡaddârın
vird-i cennetdir dese
âdem
Cihâna mâye-i feyz-i
gül-i ra'nâ neden
me'hûz

2. **olmaz:**

Gazel 194

Mısra: 14

Olmak.

Bâḡ-ı sühanda mîve-i
mazmûnu Fenniyâ
Olmaz mı böyle tâze
zemîni olanların

3. **olmaz:**

Gazel 214

Mısra: 10

Olmak.

Dîbâc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyâ

Olmaz nazîre böyle
metâ'-ı zirâ zere

olmazdı:

1. **olmazdı:**

Gazel 208

Mısra: 3

Olmak.

Olmazdı behâ 'arız-ı
ḥoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aḳmişeniñ çevre tel
olsa

ölmeden evvel öl:

1. **ölmeden evvel öl:-üp**

Gazel 182

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Hz. Muhammed'in

*"Ölmeden önce ölünüz
(Mütü ḳable entemütü.
)" anlamındaki sözü.*

Mütü ḳable en-temütü
dan ḥaber al ḥâletim
Ölmeden evvel ölüp
meydâna
gelmişlerdenim

olmuş:

1. **olmuş:**

Gazel 25

Mısra: 12
*Gerçekleşmek veya
yapılmak.*

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

olsa:

1. olsa:

Gazel 32

Mısra: 8

Olmak.

Sīm-sifāl içre қaranfül
der idi anı gören
Olsa Saқız şālı başında
levendāneye sürh

2. olsa:

Gazel 33

Mısra: 3

Olmak.

Cevf-i haṭṭı olsa dilde
ğam mı zulmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-īn
dehre meh-i tābān eder
ol şūh

3. olsa:

Gazel 33

Mısra: 7
Olmak.

N’ola çāh-ı
zenahdānında dil ḥabs-i
medid olsa
Mu‘azzez Mışr-ı vaşla
bendesin sultān eder ol
şūh

4. olsa:

Gazel 34

Mısra: 7

Olmak.

Tāb-ı ḥasretle n’ola ṭāḳ-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
niğārım aña cevrin
zīrnih

5. olsa:

Gazel 54

Mısra: 7

Olmak.

Dūşına almaz revā olsa
aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez i‘tibār

6. olsa:

Gazel 64

Mısra: 15

Olmak.

Vāşıl olur ne deñlü
ḳaçak olsa raḥş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

7. olsa:

Gazel 66

Mısra: 8

Olmak.

Dem-i vaşında hemān
uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳā‘ide evvel
deme gerdān şıḳılır

8. olsa:

Gazel 71

Mısra: 7

Olmak.

Ṭal‘atıñ olsa n’ola
āyīne-i ‘Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
‘ālemde aḳrānıñ mı var

9. olsa:

Gazel 76

Mısra: 5

Olmak.

Şıḳılıp pür-‘araḳ olsa ne
‘aceb rüy-ı niğār
Çekdi sāḳī anı inbiḳ-i
zekāndan tekrār

10. **olsa:**

Gazel 81

Mısra: 4

Olmak.

Ah̄z [u] bey^ç etme ^çarz-ı
va^çd-i vaşlñ ey za^çim
Her ne deñlü olsa şoñra
haqq-ı tapu çevrilir

11. **olsa:**

Gazel 23

Mısra: 10

Olur ise.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şaħn-ı
belāgatda
Süvār olsa ^çaceb mi esb-
i pāk-i ṭab^çına a^çrec

12. **olsa:**

Gazel 30

Mısra: 8

Olur ise.

Sīm-bāzuñdur felekde
^çāşıka cānā revā
Egnime şāl olsa
maqbülüm degil qavs-i
kuzah

13. **olsa:**

Gazel 32

Mısra: 9

Olur ise.

Jende-i hūn ile dil olsa
n'ola zībende
Fenniyā hoş yaqışır bu
dil-i divāneye sürh

14. **olsa:**

Gazel 41

Mısra: 5

Olur ise.

Menba^ç-ı āb-ı hayāt olsa
^çaceb mi ṭal^çatñ
Hoy-ı pākiñ çeşme-i
hürşid-i enverden leziz

15. **olsa:**

Gazel 50

Mısra: 3

Olur ise.

Husūf-ı haṭṭı n'ola
zulmet-i cihān olsa
^çAlāyim-i kameriñ ol
vekāyi^çindendir

16. **olsa:**

Gazel 53

Mısra: 7

Olur ise.

Zāhid қатарında çü har
olsa ğam degil

Ammā bu sür^çat ile
licām-ı cemel qopar

17. **olsa:**

Gazel 58

Mısra: 12

Olur ise.

Kil-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aqar
Pür-güher olsa varaq
içre ^çaceb mi Fenniyā

18. **olsa:**

Gazel 63

Mısra: 3

Olur ise.

N'ola devr-i haṭṭıñla
çerh-i fikrimde husūf
olsa
Benim baht-ı siyāhım
tāli^ç-i hūsn-i
kamerdendir

19. **olsa:**

Gazel 64

Mısra: 3

Olur ise.

Zerd olsa pāy-ı duhter-i
rez ğam mı sākiyā
Maħbūba şuret ile [ki]
altun bıcaqlıdır

20. olsa:

Gazel 73

Mısra: 7

Olur ise.

Dil vuşlatıñla na‘ra-keş
olsa ‘aceb midir
Hısn-i haşini fetḥ eden
elbet ezān verir

21. olsa:

Gazel 77

Mısra: 5

Olur ise.

Şermle ruhsārı n’ola
pür-‘araḳ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarşu bulunur

22. olsa:

Gazel 82

Mısra: 2

Olur ise.

‘Ārızıñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

23. olsa:

Gazel 89

Mısra: 10

Olur ise.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perı itfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

24. olsa:

Gazel 95

Mısra: 10

Olur ise.

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yoḳ elde tıflveş
Fennı ḥaṭ-āver olsa
göñül nev-res istemez

25. olsa:

Gazel 119

Mısra: 3

Olur ise.

N’ola cismimde olsa
şerḥa şerḥa dāḡlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ḳarār āteş

26. olsa:

Gazel 133

Mısra: 3

Olur ise.

Āvizesi olsa n’ola ol

zūlf-i cemāliñ

Ḳandil-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

27. olsa:

Gazel 164

Mısra: 8

Olur ise.

Farḳ eylemez ‘ayārı zer-
i ḳalb-i muḥlişi
Ey şūḥ-ı zerger olsa [da]
ṭab‘iñ meḥek seniñ

28. olsa:

Gazel 170

Mısra: 10

Olur ise.

Seyl-āb-ı eşk-i dide-i
ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n’ola
ber-kenil Nil

29. olsa:

Gazel 171

Mısra: 1

Olur ise.

Ḥaṭṭıñ ebr-i māh-ı
tābān olsa da māni‘
degil
Eşk-i çeşmim dilde

bārān olsa da māni'
degil

30. **olsa:**

Gazel 171

Mısra: 4

Olur ise.

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i 'uşşākıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da māni'
degil

31. **olsa:**

Gazel 174

Mısra: 5

Olur ise.

Hurşid ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Müy-ı miyān-ı pākine
lāyık girü degil

32. **olsa:**

Gazel 176

Mısra: 10

Olur ise.

Cemāli olıcağ kürsiyi
neyler 'āşık-ı şeydā
Menāre-i 'arş-ı a'lā olsa
da temcīd edip çıkmam

33. **olsa:**

Gazel 180

Mısra: 9

Olur ise.

Olsa 'ankā gibi nazīrem
nā-dīde ta'accüb
Fenniyā ser-sühan-ı
Hāşime nağzem
mağzem

34. **olsa:**

Gazel 224

Mısra: 1

Olur ise.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfi kedersizce
O dem bintü'l-'ineb
raks eyleyip gelse
zararsızca

35. **olsa:**

Gazel 231

Mısra: 2

Olur ise.

Şām-ı haḫḫında
müzeyyen-tāb olunca
tal'ati
'd olur kaşı hilālīñ
vākı' olsa rü'yeti

36. **olsa:**

Gazel 235

Mısra: 1

Olur ise.

Arz seyrin olsa n'ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

37. **olsa:**

Gazel 245

Mısra: 5

Olur ise.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sīne bend-i Düldülü

38. **olsa:**

Gazel 5

Mısra: 15

Olursa.

Dürr-i sühan-efşānım
olsa n'ola Fennī
Şaḫn-ı dehen-i sāḫil [ü]
mevc-i leb-i deryā

39. **olsa:**

Gazel 9

Mısra: 5

Olursa.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde
böyle dāmenin irḫā

O hey'etle bilir şad
āferin İbn-i Melek ādāb

40. **olsa:**

Gazel 224
Mısra: 8
Olursa.

Hafıce bāde nūş
olduğça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaşl olsa
‘aceb mi sīm ü zersizce

41. **olsa:**

Gazel 245
Mısra: 12
Olursa.

Rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu sūhan olsa ‘aceb mi
cennetiñ nāzik gülü

olsa ‘aceb mi:

1. **olsa ‘aceb mi:**

Kıt'a 2
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şaşılır mı?

Olsa ‘aceb mi dāyesi
hūrşid-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zibā-yı pāki gāh

olsa n'ola:

1. **olsa n'ola:**

Kıt'a 7
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Olsa ne olur?

Şā'ir-i Nābī-zemān-ı
nüktever-i dūr-feşān
Olsa n'ola bī-gümān
sırr-ı ‘aţādan eli

olsam:

1. **olsam:**

Gazel 63
Mısra: 7
Olmak.

Dü-çār olsam n'ola
‘aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhım benim ol
sīne-i nev'-i
memerrdendir

olsañ:

1. **olsañ:**

Gazel 238
Mısra: 11
Olsan, olmak.

Sūķ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Hasīb

‘ilm ile girmez ele kesb-
i sūhan dedikleri

olsun:

1. **olsun:**

Gazel 22
Mısra: 8
Olmak.

Tahtgāh-ı sīne-i yāra
cülüs ister raķīb
Fāriğ olsun bu
hevesden katl olur
şāhib-ħurūc

2. **olsun:**

Gazel 91
Mısra: 8
Olmak.

Bü'l-‘acebdir ki ğazel
gāhice düşmez rengin
Bu kadar bī-bedel olsun
deyü te'kīd ederiz

3. **olsun:**

Gazel 187
Mısra: 1
Olmak.

Maşşül lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

4. olsun:

Gazel 187

Mısra: 2

Olmak.

Maḥşül lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

5. olsun:

Gazel 187

Mısra: 4

Olmak.

Fikr-i ḥaṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i kamerde hāle
hem olsun hem olmasın

6. olsun:

Gazel 187

Mısra: 6

Olmak.

Erdi ḥazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

7. olsun:

Gazel 187

Mısra: 8

Olmak.

Eczā kalır ḥayāl-i ruḥuñ
dilde bī-ḥuṭūṭ
Şirāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

8. olsun:

Gazel 187

Mısra: 10

Olmak.

Bir ni‘met-i vişāliñ ola
ekli raķib
‘Uşşāka ol nevāle hem
olsun hem olmasın

9. olsun:

Gazel 187

Mısra: 14

Olmak.

Yazdım nazīre nazmım
Şabihāya Fenniyā
Tanzīr için ḥavāle hem
olsun hem olmasın

10. olsun:

Gazel 196

Mısra: 11

Olmak.

Saña ṭavşan diyen olsun
rübāh
Zürefā-nām gürüh-ı
gerdün

11. olsun:

Gazel 187

Mısra: 12

Olmak.

Ḥin-i ṭalebde buseyi
aḥz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su‘āle
hem olsun hem olmasın

olun:

1. olunan: -an

Kıt'a 10

Mısra: 5

*Meydana gelmek,
varlık kazanmak, vuku
bulmak.*

Muķārin olmağa sa‘y et
tevāzu‘ ile olunan
Eger mālīk olam kenz-i
fünūna derseñ aḥbāb ol

olunca:

1. olunca:

Gazel 6

Mısra: 11

Olduğu zaman.

Pey-rev olunca güfte-i
İhsāna Fenniyā
Sūḥan belāgat içre
sūḥan söylerim saña

2. olunca:

Gazel 121

Mısra: 5

Olduğu zaman.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşākına
her bār tabaşbuş

3. olunca:

Gazel 218

Mısra: 12

Olduğu zaman.

Mümkin mi güle mişli
anıñ bir dañı Fennī
Ḥatm oldu süḥan
Rāğıb-ı vālāda olunca

4. olunca:

Gazel 231

Mısra: 1

Olduğu zaman.

Şām-ı ḥaṭṭında
müzeyyen-tāb olunca
ṭal‘ati
‘xd olur қаşı hilālīñ
vāqı‘ olsa rü’yeti

olup:

1. olup:

Gazel 28

Mısra: 3

Olmak.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mihr-i ruḥsārıñı ‘arz
eyledigiñ bāde şaḥīḥ

2. olup:

Gazel 31

Mısra: 9

Olmak.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda
cizr-i muḳtezādır yaḥ

3. olup:

Gazel 40

Mısra: 4

Olmak.

Taḥrīr edemem sūziş-i
‘ışkı ben o yāre
Ḥāmem olup āteş
ṭutuşur şafḥa-i kāğıd

4. olup:

Gazel 48

Mısra: 3

Olmak.

Ḥavfım budur қаzā ile
diller şehīd olup

Tiğ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

5. olup:

Gazel 58

Mısra: 8

Olmak.

Ḳā‘e-i ‘uşşākına ol
ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan
ağyār olup ālüde-ğam

6. olup:

Gazel 66

Mısra: 1

Olmak.

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıḳılır
Ḥāzıḳā hecr ile dem-be-
dem insān şıḳılır

7. olup:

Gazel 85

Mısra: 3

Olmak.

Fikr-i ḥaṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ‘arzda cūybār
olduḳça hep kīmyā
biter

8. olup:

Gazel 97

Mısra: 9

Olmak.

Felekde dönmededir
Müşterî olup Keyvân
O mâhı hâle-i âğûşa
kimseler şaramaz

9. olup:

Gazel 120

Mısra: 5

Olmak.

Kemâliyle olup naḥl-i
ḳadi bālâda seyr eyle
Lebin varrâḳiveş nev-
res nihâl ammâ
şulandırmış

10. olup:

Gazel 209

Mısra: 5

Olmak.

Yürü ḥançer be-kef dal
tiğ-i âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na‘ralarla
bezme teşrîf et
Nerîmâne

11. olup:

Gazel 212

Mısra: 2

Olmak.

Zâhid yeter ol şoḥbet-i
tenhâya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yâr ile
ḥelvâya ḳarışma

12. olup:

Gazel 236

Mısra: 11

Olmak.

Üstâdıma ki mişl-i
Sikender-cihân olup
Nazmında buldu âb-ı
ḥayât-ı selâseti

13. olup:

Gazel 241

Mısra: 6

Olmak.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis
zâhidiñ bäsürun
incitmiş
Ġmâ-âver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

14. olup:

Gazel 62

Mısra: 7

Olmak.

Mâh-ı felekde zâhir
olup gūyiyâ ḥusūf
Ḥaṭṭ-ı ‘izârı dehr
göñülde telâş olur

olupdur:

1. olupdur:

Gazel 127

Mısra: 10

Olmuştur.

Verir deynin gelince
va‘desi medyûn olan
Fennî
Ezelden çünkü naḳd-i
cân olupdur cümleye
maḳrûz

olur:

1. olur:

Gazel 13

Mısra: 8

Olmak.

Sâḥil-i baḥr-i sefid-i
raḥmete seyl-âb olup
Kim olur yek ḳatre-i
yem-i siyâh-ı seyyi’ât

2. olur:

Gazel 15

Mısra: 5

Olmak.

Hîç gevher-i i'câyâ gedâ
kâdir olur mu
Bağş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

3. olur:

Gazel 25

Mısra: 10

Olmak.

Ṭolaşdıķça zihāsâ dil
miyân-ı sâ'at-i vaşla
O rakkaş ile çerh için
olur aġyâr-ı pîç-â-pîç

4. olur:

Gazel 31

Mısra: 8

Olmak.

Cihân âlâyişinden şüst
ü şü etmek için nāmı
Olur âvîze saķf-ı 'âleme
'ibret-nümâdır yaķ

5. olur:

Gazel 48

Mısra: 2

Olmak.

Endek ġumârı ey leb-i
mey-gün ġüşâd olur
La'l-in ki bezm-i bâġ-ı
cihân içre yâd olur

6. olur:

Gazel 48

Mısra: 4

Olmak.

Ḥavfım budur kazâ ile
diller şehîd olup
Tîġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesâd olur

7. olur:

Gazel 48

Mısra: 6

Olmak.

Küyuñda görmedik
seniñ ey meh bir 'âşıkıñ
Sür-ı ümîd-i vaşlıñ ile
bir murâd olur

8. olur:

Gazel 48

Mısra: 8

Olmak.

La'l-i mücevheriñ ki
nâdire-i pîşedir
Naķş-ı ġaṭıñla ġâtem-i
gevher sevâd olur

9. olur:

Gazel 48

Mısra: 10

Olmak.

Gelmez ġaṭ-ı niżâmına
şol beldeniñ hemân
Beyne'l-ehâli cümlede
ki ittiġâd olur

10. olur:

Gazel 48

Mısra: 12

Olmak.

Esrâr-ı 'ışkı ġâhice
ifşâya Fenniyyâ
Şimdi cihânda ġalmadı
bir i'timâd olur

11. olur:

Gazel 62

Mısra: 1

Olmak.

Gördüm bugün o şūġ-ı
cihânım terâş olur
Esrâr-ı çin-i perçemi
'uşşâķa fâş olur

12. olur:

Gazel 62

Mısra: 2

Olmak.

Gördüm bugün o şūġ-ı
cihânım terâş olur
Esrâr-ı çin-i perçemi
'uşşâķa fâş olur

13. olur:

Gazel 62

Mısra: 4

Olmak.

Kim nūş āb-ı vaşlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemīşe ‘aṭāş olur

14. olur:

Gazel 62

Mısra: 10

Olmak.

Zāhid metā^c-ı zūhdini
‘arz etse şūfiyā
Kemḥāyı fehm ederdi
ne gūne ḳumāş olur

15. olur:

Gazel 62

Mısra: 12

Olmak.

Şaḥn-ı sūḥanda eşheb-i
dil rāh-dāş olur
Zu‘mınca esb-i ṭab^c-ı
Ḥasībāya Fenniyā

16. olur:

Gazel 64

Mısra: 15

Olmak.

Vāşıl olur ne deñlü
ḳaçak olsa raḥş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

17. olur:

Gazel 68

Mısra: 9

Olmak.

Hüsni-i ḥattṭ taḥrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Zīver-i mazmūn ile
eş‘ār kendin gösterir

18. olur:

Gazel 78

Mısra: 2

Olmak.

Ḳılmayan ey dil
te’ehhül şanma bī-
‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān
Mışr ol sulṭān olur

19. olur:

Gazel 78

Mısra: 4

Olmak.

Öpme la‘l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḥı

yoḥsa beynimizde ḳan
olur

20. olur:

Gazel 78

Mısra: 6

Olmak.

Mışr-ı ‘ıṣḳ içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāḥdānında ser-
gerdān olur

21. olur:

Gazel 78

Mısra: 8

Olmak.

Düşse mir’āt-ı meye
İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid
şūret-i insān olur

22. olur:

Gazel 78

Mısra: 12

Olmak.

Fenniyā ‘arz eyle
eş‘ārın cenāb-ı Zīvere
Kim bu nazmı oḳur ise
‘izz ile zī-şān olur

23. olur:

Gazel 84

Mısra: 1

Olmak.

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muġān olur

24. olur:

Gazel 84

Mısra: 2

Olmak.

Meclisde bāde cāmeler
ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i
pīr-i muġān olur

25. olur:

Gazel 84

Mısra: 4

Olmak.

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duġter-i rez pehlevān
olur

26. olur:

Gazel 84

Mısra: 6

Olmak.

Ey cām-ı Cem ħurutma
yeter ħūn-ı ‘āşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi’llahi ħan olur

27. olur:

Gazel 84

Mısra: 8

Olmak.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülhide ki Müslimān
olur

28. olur:

Gazel 92

Mısra: 2

Olmak.

Seġāb-ı dilde berħ-i
çeşmi ol māhiñ çaħar
çaħmaz
Cihān pūr-tāb olur
bārānveş eşkim aħar
aħmaz

29. olur:

Gazel 126

Mısra: 7

Olmak.

Bir gün görürseñiz o
hemān ser-nigūn olur

Ķaşr-ı binā-yı arz-ı
mu‘allā-yı bī-ħaziz

30. olur:

Gazel 128

Mısra: 4

Olmak.

Ķūs-n-i ħatın aġyār ile
bahş etmede ‘uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşıbdā mu‘ariz

31. olur:

Gazel 132

Mısra: 5

Olmak.

Gürbeyle seg-mişāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkin
ede zāhid iġtilāt

32. olur:

Gazel 145

Mısra: 1

Olmak.

Hīç mey-aşāma olur mu
‘ıyş-ı mahfide yasāġ
Būs-ı la’liñçün
bez[i]mde sākıyā vardır
mesāġ

33. olur:

Gazel 175

Mısra: 2

Olmak.

Fehm etmesin hayāl-i
ḥaṭṭında me'āl il
Zīrā olur me'āni
beyānında ḳāl u ḳīl

34. olur:

Gazel 187

Mısra: 3

Olmak.

Fikr-i ḥaṭṭıyla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle
hem olsun hem olmasın

35. olur:

Gazel 204

Mısra: 8

Olmak.

Şemm eylediyse
zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile
ağyār-ı rû-siyeh

36. olur:

Gazel 213

Mısra: 4

Olmak.

Kenār-ı muşḥaf-ı
ruḥsārına ḥaṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi ḥayāli
mu'teber
şīrāzelendikçe

37. olur:

Gazel 213

Mısra: 8

Olmak.

Şaḳın 'arz etmesin
biğāne-i ḥayyāt-ı
ağyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı
vuşlatı endāzelendikçe

38. olur:

Gazel 218

Mısra: 3

Olmak.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i
mübārek ṭurulunca

39. olur:

Gazel 227

Mısra: 2

Olmak.

Gelir ise ḥaṭṭıyla dīdeye
tem-tāzeden tāze

Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

40. olur:

Gazel 231

Mısra: 2

Olmak.

Şām-ı ḥaṭṭında
müzeyyen-tāb olunca
ṭal'ati
'd olur ḳaşı hilālīñ
vāḳı' olsa rü'yeti

41. olur:

Gazel 62

Mısra: 8

*(Bir şeye veya
niteliğe) sahip olmak.*

Māh-ı felekde zāhir
olup güyiyā ḥusūf
Ḥaṭṭ-ı 'izārı dehr
göñülde telāş olur

olursa:

1. olursa:

Gazel 119

Mısra: 7

Olur ise.

N'ola şeb tā seḥer pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde

Fetil-i penbeler âteş
vücüd-ı dâğdâr âteş

‘ömr-:

1. **‘ömrin: -in**

Gazel 67

Mısra: 9

Ömür, hayat.

Seyr et binâ-yı gendüm
ü ‘ömrin devâmını
Kaşr-ı kazâ-yı hürmen-i
âdem yapar yıkar

‘ömr:

1. **‘ömrümüz: -ümüz**

Gazel 42

Mısra: 3

Hayat, yaşam.

Hvâb-ı gafletden telef
oldu dirigâ ‘ömrümüz
Gerçi vâki‘ oldu ammâ
vuşlatıñ bî-dâra şâz

2. **‘ömrin: -i, -n**

Kıt'a 7

Mısra: 15

Hayat, yaşama

süresi.

Hağ ede ‘ömrin mezîd-i
rif‘atla ser-medîd
Mu‘ammer ola ol reşîd
âhîri vü evveli

**‘ömr-i hümayunun
mezîd eylesin:**

1. **‘ömr-i hümayunun
mezîd eylesin: -sîn**

Kaside 2

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Kutlu ömrün uzun

olsun.

Fenniyâ hatm et kelâmı
kıl du‘â-yı devletin
Hağ Te‘âlâ eylesin
‘ömr-i hümayunun
mezîd

‘ömrün çürüdür:

1. **‘ömrün çürüdür: -ür**

Gazel 218

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uzun süre bir şey

*için emek vermiş
olmak, ya da boşuna
zaman harcamış olmak.*

Nağl-i emel üzre heves-
i hâma düşenler
‘ömrün çürüdür mîve-i
mağşûdu bulunca

on beş verem:

1. **on beş verem: -em**

Gazel 113

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Beş veya on

değerinde para vermek.

Bir bir çıkarırlarsa
münâdîde vişâliñ
‘ışkıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

öp:

1. **öpsem: -se, -m**

Gazel 59

Mısra: 3

Öpmek.

Öpsem o la‘l-i tâb-ı
‘arağ-rîzi gül gibi
Zenbûr-ı ‘ışka gönçe
dehânım ‘asel verir

2. **öpse: -se**

Gazel 121

Mısra: 3

Öpmek.

Öpse n’ola zâhid ayağın
pîr-i muğânîñ
Elbette eder hâzıka
bîmâr tabaşbuş

3. **öpme: -me**

Gazel 78

Mısra: 3

Öpmek.

Öpme la'l-i yâri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḥı
yoḥsa beynimizde ḳan
olur

4. **öp:**

Müstezad 2

Mısra: 23

Öpmek.

Al destiñe öp ki başıña
‘örf-i ‘izām al
Ey nüṣḥa-i kübrā

orağ:

1. **orağı:-ı**

Gazel 45

Mısra: 10

*Yarım çember
biçiminde yassı, ensiz
ve keskin metal bir
bıçakla, buna bağı bir
saptan oluşan ekin
biçme aracı.*

Beñzer hilāle ‘arz eder
ol ḥırmenindeki
Maḥşül-ı ‘ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

ordu:

1. **orduya:-ya**

Gazel 67

Mısra: 3

Askeri birlik.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol ḥayme-i viṣālını hem
yapar yıkar

‘örfi:

1. **‘örfi:**

Gazel 221

Mısra: 9

*(ö. 999/1591) Asıl
adı Cemâleddin
Muhammed olan Şîraz
doğumlu şair “Örfi”
mahlasını kullanmıştır.
Örfi-i Şîrâzî olarak da
anılmaktadır.*

Meydân-ı süḥanda yine
‘Örfi ile Fennî
Kilk ile devât tûp ile
çevgân elimizde

2. **‘örfi:**

Gazel 235

Mısra: 12

Örfi adlı şair.

Bu yekke-tâz-ı ṭab‘-ı
belâgatle Fenniyā
‘Örfi n’ola reh-i süḥanıñ
olsa reh-beri

‘örf-i ‘izām al:

1. **‘örf-i ‘izām al:**

Müstezad 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Büyüklerin
geleneğini almak.*

Al destiñe öp ki başıña

‘örf-i ‘izām al

Ey nüṣḥa-i kübrā

orsapoça gitme:

1. **orsapoça gitme:**

Müstezad 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Geminin kâh

rüzgâr yönüne

yaklaşarak kâh

uzaklaşarak ve sağa

sola dönerek düzensiz

şekilde yol almak. II

Güçlülkle, bata çıka,

düşe kalka gitmek.

Ḳullan dümeni

orsapoça gitme dimişka

Deryā-yı ‘Irāḳa

ört:

1. **örtüklerim:-**

düklerim

Gazel 11

Mısra: 2

Kapamak,

kaplamak.

Şehā sen būse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

ot:

1. otunu: -unu

Gazel 123

Mısra: 5

Ot.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşūş

2. otunu: -unu

Gazel 137

Mısra: 3

Ot.

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḥunda
Büy-ı ḥaṭı minḳār-ı ser-
i şānede maḥfūz

öyle:

1. öyle:

Gazel 82

Mısra: 2

O kadar, çok fazla.

‘Arızıñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzıkdır ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

2. öyle:

Gazel 86

Mısra: 8

Öyle, o şekilde.

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

öz:

1. öz:

Gazel 60

Mısra: 6

T. Kendi, şahsı, zatı.

Zāhid varıp ayağını
öpse ‘aceb midir
PİR-i muğān tekke-i
Cem öz babasıdır

özge:

1. özge:

Gazel 51

Mısra: 4

*Bambaşka, farklı,
kendine has.*

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manşūr-ı ‘ışḳa zülfüñü
özge resen bilir

özr:

1. ‘özrüñ: -üñ

Gazel 55

Mısra: 1

*Yapılan bir kabahat
ve kusur üzerine affını
dilemek üzere
gösterilen bahane veya
sebeup, mazeret.*

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise

‘özrüñ şehā nedir

Ḥavf-ı metā‘-ı vaşlıñ ise
bu behā nedir

pā vü ser:

1. pā vü ser:

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Baş ve ayak //

baştan ayağa.

Çeşm-i bülbül

cāmelerle yāri seyr edip
göñül

Ḥuşk-ı zaḥm-ı cismini

bulmuş donanmış pā vü
ser

2. **pā vü ser:**

Gazel 127

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Baştan ayağa.

Beni mecrūh eden tīg-ı

meç-i müjgān-ı

Efrençdir

Firengī yārelerle oldu

cismim pā vü ser

memrūz

pādişā:

1. **pādişā:**

Murabba 3

Mısra: 9

Padişah II sevgili.

Ceyş-i cāndır gamzesi

aña nigāhı pādişā

Ḥalkı pey-der-pey şehīd

olmağda bā-ḥük-m-i

każā

pādişāh-ı ‘ādil-i baḥr ü ber:

1. **pādişāh-ı ‘ādil-i baḥr ü ber:**

Kaside 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Deniz ve karanın

adaletli padişahı.

Pādişāh-ı ‘ādil-i baḥr ü

ber ü zıll-ı Ḥamīd

Şehryār-ı dāver-i şadr-

āver-ārā-yı ferīd

pādişāh-ı zü'l-‘atā:

1. **pādişāh-ı zü'l-‘atā:**

Kaside 2

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömertlik sahibi

padişah.

Yok nihāyet luḫfuña ey

pādişāh-ı zü'l-‘atā

Reşk ederdı cūd-ı pākiñ

görse sultān Bā-yezīd

pādişeh:

1. **pādişeh:**

Gazel 204

Mısra: 2

Padişah // sevgili,

güzel.

Ḥürşīd-i nūr-ḫal‘atı

eyler ḥusūf-ı meh

Ḳılmazsa burc-ı ‘ışka

teveccüh o pādişeh

2. **pādişehiñ: -in**

Kaside 1

Mısra: 86

Hükümdar, sultan.

II Allah.

Keh-keşān şanma anı

esbine ḳum çekdi felek

Ḳıldı ol pādişehiñ reh-

güzzerinde ‘unvān

pādişeh-i ‘ālemyān:

1. **pādişeh-i ‘ālemyān:**

Kaside 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Âlemlerin padişahı.

Şāḫib-i tāc-ı le-‘amruk

şāhān-ı güzīn

Mülket-ārā-yı cihān

pādişeh-i ‘ālemyān

pādişeh-i mülket-i fes:

1. **pādişeh-i mülket-i fes:**

Gazel 109

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Fas ülkesinin

padişahı.

Düşdü sevdāsına dil

perçemin[iñ] ḳıldı

heves

Etme şeydā anı ey

pādişeh-i mülket-i Fes

pāk:

1. **pākime: -i, -m, -e**

Gazel 166

Mısra: 1

Far. Temiz, saf.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūhı sen ey dil
huzūr-ı hākime çek

pākīze:

1. pākīzedir:

Gazel 43

Mısra: 10

Hâlis, sâfi.

Nazar kıl Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākīzedir ol zī-
kıyam dūr-dāneden
meʿhūz

pālūde midir:

1. pālūde midir: *-mi, -
dir, -*

Müstezad 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Nişasta, şeker ve su
karışımının pişirilerek
soğutulmasıyla yapılan
bir tür tatlı; sevgilinin
dudağı.*

Pālūde midir vuşlatıñ
ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu lezzet

pālūde-i ter:

1. pālūde-i ter:

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*1. Taze, yeni
yapılmış tatlı. 2. Taze
pelte (nişasta tatlısı).*

Daʿvet-i bezminde sen
niʿmet-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ʿaşıka
pālūde-i terden leziz

pālūdeveş:

1. pālūdeveş:

Gazel 63

Mısra: 1

Pelte gibi.

Vişāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebba büse-i laʿl-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

pā-māl:

1. pā-māl:

Gazel 31

Mısra: 9

*Ayak altında
kalmış, çiğnenmiş.*

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı hārāb-ābāda
cizr-i muḳtezādır yaḥ

2. pā-māl:

Gazel 131

Mısra: 5

*Ayak altında
kalmış, çiğnenmiş.*

Süküt-ı ıışık olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Haşır-i zāhidāsā mevc-i
naḳş-ı būriyādır Şaḥ

pā-māl eder:

1. pā-māl eder: *-er*

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayak altında
bırakmak, çiğnenmiş.*

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duḥter-i rez pehlevān
olur

pā-māl eyler:

1. pā-māl eyler: *-r*

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayaklar altına
almak II kontrolü altına
almak.*

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Hayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

pā-māl olur:

1. **pā-māl olur: -ur**

Gazel 113

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ayaklar altında
ezilmek.*

Ḳālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile
‘ālemde münakkaş

2. **pā-māl olur: -ur**

Gazel 207

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayaklar altında
kalmak, çığnenmek,
yerle bir olmak.*

Ḳālīçe-i münakkaşa
beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen
olan zir ü pālara

pāre:

1. **pāre:**

Gazel 102

Mısra: 4

Parça, kısım.

Baḥr-i vuşlatda şuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirigā gemimiz

pāre pāre:

1. **pāre pāre:**

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Parça parça.

Vezān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rīzān

Bu ğaddār-ı felek
kūyunda ‘uryān
olduğum bilmez

pāre pāre kalmışdır:

1. **pāre pāre kalmışdır: -
mışdır**

Gazel 83

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parça parça olmak.

Ḥayāl-i tiğ-ı nigāhı ol
āfetiñ Fenni
Ḥarāb edip cigerim
pāre pāre kalmışdır

pārelen:

1. **pārelendi: -di**

Murabba 1

Mısra: 10

*Parça parça olmak,
parçalanmak,
paralanmak.*

‘Acebā tiğ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perişān ḥālim

parıl parıl tutuşup:

1. **parıl parıl tutuşup: -
up**

Gazel 234

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Parıl parıl
tutuşmak. II Birdenbire
yanmak..*

Parıl parıl tutuşup
şem‘veş derūnumda
Şanem şanem cevelān
eyleyen ḥayāliñ mi

**parmağında ırmak gibi
āb revān olsa:**

1. parmağında ırmak
gibi âb revân olsa: -sa

Kaside 1

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Parmağında ırmak
gibi su akmak.*

Yüzü şuyuña seniñ
‘âlemi halk etdi Hudâ
Parmağında n’ola ırmak
gibi âb olsa revân

parmak:

1. parmağıñ: -iñ

Kaside 1

Mısra: 40

Parmak.

Feth edip mu‘cizeyi
genc-i muṭalsamāsâ
İki şakḳ oldu parmağıñ
ile mâh-tābân

pāsbān:

1. pāsbānını: -ını

Gazel 65

Mısra: 6

*Bekçi, gece bekçisi,
gözcü.*

Ḳıyās eder göricek ḥāl-i
gerdeniñ ‘uṣṣāk
O pāsbānını kâfūra
vaż’-ı fülful eder

2. pāsbānıñ: -ın

Kaside 1

Mısra: 46

*Bekçi, gece bekçisi,
gözcü.*

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri
daḥı derbān

3. pāsbān:

Gazel 174

Mısra: 7

*Gece bekçisi,
gözetici.*

Kâfūra ḥabb-ı fülfulün
etmiş o pāsbān
Hindüstān-ı dilde nażar
ḳıl gelū degil

4. pāsbānıdır: --ıdır

Gazel 173

Mısra: 4

Bekçi.

Hıfz için gerden-i
kâfûrunda
Pāsbānıdır o ḥāl-i fülful

**pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i
gelū:**

1. pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i
gelū: -, -, -, --su, -n, -dan,

-

Gazel 190

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boğazdan akarken
çıkan kulḳul sesinin
bekçisi.*

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı
ḳulḳul-i ḥāl-i
gelūsundan
O şāf-ṭıynetıñ eczā-yı
kâfūr olduğun ey dil

pāsbānı mıdır:

1. pāsbānı mıdır: -ı, -mı,
-dır

Gazel 186

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gece bekçisi.

Pāsbānı mıdır fülful-i
ḥāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i
kâfūra nıgehdārından

pāy:

1. pāyında: -ı, -n, -da

Gazel 45

Mısra: 12

Ayak.

Nażm-ı Edîbi söyle
Lezîzîye Fenniyâ

Pāyında esb-i
cāmesiniñ çınkırağı var

2. **pāyını:** -i, -n, -i

Kıt'a 13

Mısra: 17

Ayak, kadem.

Derūnunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḥiz istikrāh

pāy-dār:

1. **pāy-dār:**

Gazel 86

Mısra: 10

İyice yerleşmiş.

Devamlı, sürekli, kadim.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şahn-ı meclisde
Kadeḥ du'āsı o dem aña
pāy-dār mıdır

paye:

1. **pāye:**

Kıt'a 1

Mısra: 10

Basamak, mertebe.

Nikāl-i necm-i gīsūdār
pürüşdir felek atlas
Müheyā māh-ı nev

altun muşanna^c
mehdine pāye

pāye-i sultān:

1. **pāye-i sultān:**

Kaside 1

Mısra: 96

Kelime Tipi: -

Sultanın makamı.

Aṭlas-ı çerḥi Hudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sultān ile
faḥre şāyān

pāy-endāz:

1. **pāy-endāz:**

Gazel 151

Mısra: 7

*Bir hükümdârın,
büyük bir kimsenin
geçeceği yere serilen
halı veya çuha, kadife
gibi değerli kumaş.*

Bezme teşrifine âmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuḥaf

pāy-endāz kıldı:

1. **pāy-endāz kıldı:** -dı

Kaside 1

Mısra: 95

Kelime Tipi: -

*Bir hükümdârın,
büyük bir kimsenin
geçeceği yere serilen
halı veya çuha, kadife
gibi değerli kumaş
semek.*

Aṭlas-ı çerḥi Hudā kıldı
aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sultān ile
faḥre şāyān

pāyende eylerse:

1. **pāyende eylerse:** -r, -
se

Kıt'a 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Daimi eylemek.

^cAceb mi rüz u şeb
gehvâresin pāyende
eylerse
Kamer lālâsıdır māh-ı
münevverdir aña dāye

pāy-ı duḥter-i rez:

1. **pāy-ı duḥter-i rez:**

Gazel 64

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Üzümün kızının

(şarabın) ayağı, kadehi.

Zerd olsa pāy-ı duḥter-i
rez gam mı sākıyā

Maḥbūba şūret ile [ki]
altun bıcaqlıdır

pāy-ı yāre:

1. **pāy-ı yāre: -e**

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yarın, dostun

ayağı.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāṭ

pāyıma ḥūnum dökülür:

1. **pāyıma ḥūnum**

dökülür: -ül, -ür

Gazel 197

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ayağına kadar kan

dökmek.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile
sūrāḥ-ı vüçüdüm
Ḥūnum dökülür pāyıma
şan dāne-i dārū

pāyın koyup:

1. **pāyın koyup: -y, -up**

Kit'a 13

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ayağını koymak.

Ḳoyup pāyın se
maḳdem sülleminde
Fenni der tāriḥ
Sözüm yoḳ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāḥ

pāyına şihāb düşüp:

1. **pāyına şihāb düşüp: -
üp**

Kaside 1

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Ayağına yıldız

düşmek.

Reh-güzār oldu düşüp
pāyına sürʿatle şihāb
Māḥ-ı tābānı aña
meşʿale çekdi Keyvān

pāyine yüz sürse:

1. **pāyine yüz sürse: -se**

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayağına yüz

sürmek. // Birinin

huzurunda saygı

göstermek, bir dilekte

bulunmak, yalvarmak

gibi maksatlarla yere

eğilmek.

N'ola pāyine yüz sürse
ʿAcem-şeh-nāzını Fenni
Ziyāretgāḥ-ı ʿuşşāka
ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

peder-i ʿāzamı:

1. **peder-i ʿāzamı: -ı**

Kit'a 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Büyük babası.

Şāʿir-i şāḥib-sülḥandır
peder-i ʿāzamı
Tevʿem-i Nābī-dehen
mevc-i yem-i dūr-feşān

pedersizce:

1. **pedersizce:**

Gazel 224

Mısra: 4

Pedersizce.

Eger var ise meylīñ
ḥān-ḳāḥ-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

pehlevān:

1. **pehlevān:**

Gazel 84

Mısra: 4

1. İri, bünyesi kavi,

*şeci adam. 2. Güreşçi,
mesâri.*

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duḡter-i rez pehlevān
olur

pek:

1. pek:

Gazel 55

Mısra: 9

Çok fazla, öyle.

Pek çok da iftiḡārı ҡo
bi'llāh Fenniyā
Şā'ir ҡatında böyle
süḡanlar fesānedir

2. pek:

Gazel 195

Mısra: 2

Çok fazla, öyle.

Şaḡın esb-i vişāliñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengīden
Hele pek iḡtirāz eyle
begim ɗarb-ı üzengīden

3. pek:

Gazel 136

Mısra: 4

Çok fazla.

Meyi nūş eylemek
ma'nāda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yāyı ḡaḡıḡat pek
güzel ta'bir eder vā'iz

4. pek:

Gazel 95

Mısra: 9

Çok fazla, oldukça.

Pek tāzeniñ de 'ālemi
yoḡ elde tıfıveş
Fennī ḡaḡ-āver olsa
göñül nev-res istemez

pek bağla:

1. pek bağla:

Gazel 218

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saḡlam bağlamak.

Pek bağla zimām-ı
sırrını va'd-i vişāliñ
Girmez ele biñ nāz ile
eşheb çözülnüce

penbe-:

1. penbelerle:-ler, -le

Gazel 43

Mısra: 7

Pamuk.

Müzeyyen olsa zaḡmım
penbelerle ḡam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me'hūz

penbe:

1. penbelerim:-ler, -im,

-

Gazel 140

Mısra: 1

Pamuk.

Zaḡmımda dilā
penbelerim mülemma^ç
Pür-naḡle dönüp oldu
lem^ç-i müşemma^ç

2. penbe:

Gazel 75

Mısra: 1

Pamuk.

Zaḡm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāḡ
üstündedir
Şol fetīl-i lem'a tābāsā
çerāḡ üstündedir

3. penbe:

Gazel 208

Mısra: 6

Pamuk.

Girse elime ben dağı
būs eyler idim lik
Bir penbe gibi öpmege
şâyeste el olsa

penbe-i büstân:

1. **penbe-i büstân:**

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bostan sarısı.

Nigeh-i ‘aşıka feth etse
n’ola sînesini
Nür-ı hürşid ile ol
penbe-i büstân
büyüdür

penbe-i dâğ:

1. **penbe-i dâğ:**

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yaramın pamuğu.

Çerhiñ keremi kıldı
niyâzım ile Fennî
Bu penbe-i dâğım saña
bir jende mürüvvet

penbe-i dâğ-ı serim:

1. **penbe-i dâğ-ı serim:-
im**

Gazel 237

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Baştaki yaramın
pamuğu.*

Penbe-i dâğ-ı serim
başına bir berf-i belâ
Atlas-ı çerhiñ cihâna
verdiği aķ sâde mi

penbe-i dâğ-ı vücūdum:

1. **penbe-i dâğ-ı**

vücūdum:-um

Gazel 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Vücutumun
yaralarının pamuğu.*

Penbe-i dâğ-ı vücūdum
bir kabâ kıldı baña

penbe-i dâğım:

1. **penbe-i dâğım:-im**

Gazel 243

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yara pamuğu.

Ĥadeng-i süzen-i
ğamzeñle çeşm-i
bülbülveş
Tenimde penbe-i dâğım
lebâdedir şimdi

penbe-i vaşlın:

1. **penbe-i vaşlın:-ı, -n**

Murabba 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kavuşmak pamuğu.

Penbe-i vaşlın müheyyâ
kıлмаğa ol dil-beri
Ĥvâbda feth etmek için
uçkur-ı şevk-âveri

penbeniñ nâr ile ülfeti:

1. **penbeniñ nâr ile
ülfeti:**

Gazel 231

Mısra: 14

Kelime Tipi: **Kalıp
ifade**

*Pamuğun ateş ile
dostluğu. II İmkânsız
olma.*

Sîneye çekmek diler ol
dil-beri ammâ rakîb
Hiç ne mümkün
penbeniñ nâr ile ey dil
ülfeti

penbe-şifat:

1. **penbe-şifat:**

Gazel 100

Mısra: 6

*Pamuk sıfatlı,
pamuk gibi.*

‘Uşşāka n’ola sīnesini
kılssa nümāyān
Üşkūfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgmaz

penc olur:

1. **penc olur:-ur**

Gazel 135

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Beş sayısına
ulaşmak.*

Çankı bezme varsa nice
penc olur zāhidā
Kelb-i pīrāniden etmez
hirre-i mey-ḥāne ḥaz

pençe-i ğamze:

1. **pençe-i ğamze:**

Gazel 35

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yan bakışın
pençesi.*

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yoḥsa
Ne mümkün pençe-i
ġamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

**pençe-i mühr-i
nübüvvet:**

1. **pençe-i mühr-i
nübüvvet:**

Kaside 1

Mısra: 124

Kelime Tipi: -

*Peygamberlik
müührünün pençesi;
peygamberlik
müührünün işareti
(Pençe, eskiden
sadrazam başta olmak
üzere eyalatlerdeki
vezir, beylerbeyi,
sancakbeyi, mutasarrıf
ve mütesellimlerle
darüsaade ağaları
tarafından imza yerine
kullanılan işaretdir. Sağ
elin pençesine
benzemesi nedeniyle
bu isimle anıldığı
düşünölmekle birlikte
ilk dönemlerde elin
kırmızı boyaya batırılıp
fermanlar üzerine
bastırıldığı da
bilinmektedir.
KÜTÜKOĞLU, 76;
UZUNÇARŞILI, 1995:
111-112) II yüce
peygamberlik görevi;
Hz. Muhammed'in
sırtındaki benin işaret
ettiği peygamberlik.*

Evvelen işte biri ḥamse
mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i

nübüvvet o şeb oldu
iḥsān

pençe-i şāhīn-i ġamze:

1. **pençe-i şāhīn-i
ġamze:**

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yan bakış şahinin
pençesi.*

Pençe-i şāhīn-i
ġamzeñden ne
mümkündür necāt
Dāne-i ḥālīñ çün eyler
murğ-ı dil āḥir vefāt

pençe-i yevm-i ġamı:

1. **pençe-i yevm-i ġamı:-
ı**

Gazel 52

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Üzüntü gününün
pençesi.*

Eyle eyvān-ı derünuñ
zer-i mey ile ma‘mūr
Pençe-i yevm-i ġamı
lāne-i vīrān büyüdür

pend:

1. **pendi:-i**

Gazel 13

Mısra: 6

Nasihât, öğüt.

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfin eyler ol saña
Vā'iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

pend edip:

1. **pend edip:** -*ip*

Gazel 145

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nasihât etmek,

öğüt vermek.

Yağdı sīnem dāğ-ı pür-
dāğ eyleyip hayfā o şūh
Pend edip dedi te'essüf
eyleme dāğ üstü bāğ

per açâ:

1. **per açâ:** -*a*

Gazel 172

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kanat açmak.

Dil hümāāsā n'ola per
açâ ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

2. **per açâ:**

Gazel 217

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanat açmak.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamağ üzre
N'ola dil murğveş per
açâ çin-i ṭurre-i yāre

3. **per açâ:** -*a*

Gazel 217

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanat açmak.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamağ üzre
N'ola dil murğveş per
açâ çin-i ṭurre-i yāre

per açân:

1. **per açân:** -*an*

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kanat açmak,

kanatlanmak.

Seḫāb-ı zülfüñe murğ-ı
hümāveş per açân 'ışka
Fezā-yı evc-i dilde ṭā'ir-
i sürür hevā derler

per açâr:

1. **per açâr:** -*ar*

Gazel 108

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kanat açmak,
kanatlanmak.

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faşihē güyiyā
Evc-i 'ālīde hümāya per
açâr bāl-ı meges

per açdı:

1. **per açdı:** -*dı*

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kanat açmak,
kanatlanmak.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rüzgāra
her çi bād-ābād

per açıp:

1. **per açıp:** -*ip*

Gazel 91

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kanat açmak,
kanatlanmak.

Gūş edip Şā'iriniñ
gülşen-i tab'ın Fennī

Bülbülāsā per açıp
‘azm-i Zinikmid ederiz

2. **per açıp: -ıp**

Kaside 1

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Kanat açmak.

‘Ankebüt ile kebüter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbāniñ biri oldu biri
dahı derbān

per şaldı:

1. **per şaldı: -dı**

Kıt'a 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kol kanat salmak.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Seḥāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

per ü bālı:

1. **per ü bālı: -ı**

Gazel 161

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kol kanat.

Var mı zülf-i ‘izārıñ ile
cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde
per ü bālı küçücek

per ü bālı olsa:

1. **per ü bālı olsa: -sa**

Kıt'a 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kolu kanadı olmak.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdül-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
‘Aceb mi tev’emen bir
şāhiniñ olsa per ü bālı

perçem:

1. **perçemde: -de**

Gazel 16

Mısra: 8

*Alna düşen kısa saç
demeti, kakül.*

Cā’iz ki ola kūy-ı
vişālinde işr çün
Ḥoş-büy-ı şabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiş

2. **perçemiñden: -in, -
den**

Gazel 179

Mısra: 3

*Alna düşen kısa saç
demeti, kakül.*

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyihāsın
istişmām

3. **perçemiñi: -i, -n, -i**

Gazel 51

Mısra: 2

*Alna düşen kısa saç
demeti, kākül.*

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

4. **perçemin[iñ]: -in[iñ]**

Gazel 109

Mısra: 1

*Alna düşen kısa saç
demeti, kākül.*

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

5. **perçemiñi: -i, -n, -i**

Gazel 129

Mısra: 3

*Alna düşen kısa saç
demeti, kâkül.*

Hevâyî perçemiñi
rûzgâr-ı çin-i zülfüñü
Dimâğ-ı cānı müşk-âlūd
eder şebbūların ifrāt

6. perçemiñ: -iñ

Gazel 211

Mısra: 5

*Alna düşen kısa saç
demeti, kâkül.*

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kâkülüñ
Eylediñ teşmim-i hoş
reyhān reyhān üstüne

7. perçem:

Gazel 82

Mısra: 4

*Alna düşen kısa saç
demeti, kâkül.*

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir qorqarım
perçem qapar

8. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 1

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Ġurre-i ebrūña şa^cbān-ı
‘Arabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāzır-ı māh-ı
Recebdir perçemiñ

9. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 2

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Ġurre-i ebrūña şa^cbān-ı
‘Arabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāzır-ı māh-ı
Recebdir perçemiñ

10. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 4

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı haṭṭıñda şehā
ceyş-i Halebdir
perçemiñ

11. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 6

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Hvāb-ı ğafletde çıkıp
fesden eder elbet zühür
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

12. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 8

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Yüz bulup çıkdı yine
başdan uzandı hāline
‘Āşıkān ekl-i ḥabbü’l-
zehebdir perçemiñ

13. perçemiñ: -iñ

Gazel 163

Mısra: 10

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Şerbet-i tebḥāle-i la^cl-i
lebiñ şun ḥāzıqā
‘Āşık-ı dil-ḥasteye

buhrân u buñdur
perçemiñ

14. **perçemiñ: -iñ**

Gazel 163

Mısra: 12

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Feslegen sünbül
karanfül cem^c edip
Selmân-ı pāk
Niçe envā^c-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

15. **perçemiñ: -iñ**

Gazel 163

Mısra: 14

*Alna düşen kısa
saç, kâkül. II Sevgilinin
alnına dökülen saçları.*

Zīveri ‘aşık edip Fenniyi
mecnūn etmede
İsm-i Leylāya
teşebbühle laķabdır
perçemiñ

perde:

1. **perde:**

Gazel 95

Mısra: 8

*Bir müzik parçasını
meydana getiren*

*seslerden herbirinin
kalınlık veya incelik
derecesi.*

‘Uşşāka būselikde
girizgāhı tiz edip
Mutrib ‘arākı boşla bu
perde pes istemez

perde-i dāmeniñ:

1. **perde-i dāmeniñ: -iñ**

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Etek perdesi.

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irhā
Söz yok seniñ ‘irfānıña
ey şūh-ı mü’eddeb

perde-i nūr u zūlmet:

1. **perde-i nūr u zūlmet:**

Kaside 1

Mısra: 101

Kelime Tipi: -

*Aydınlık ve
karanlık perdesi.*

Geçdi aniñla niçe
perde-i nūr u zūlmet
Çaldı refrefde o dem
eyledi ol tayy-ı mekân

perde-i vaşl:

1. **perde-i vaşl:**

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma perdesi.

Yoklayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sinesinden biliriz

perde-i zūlfūñ:

1. **perde-i zūlfūñ: -üñ**

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zūlūf, saç örtüsü.

Şeb-i hecriñde eyā
şem^c-i cemāl-i lāmi^c
Perde-i zūlfūñ olur táb-
ı dilāna māni^c

perend-i tār u pūd-ı

**perçem-i dildār-ı pīç-ā-
pīç:**

1. **perend-i tār u pūd-ı
perçem-i dildār-ı pīç-ā-
pīç:**

Gazel 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kıvrım
kıvrım perçeminin
dokuma kumaşı.*

Metā^c-ı vuşlatın nessāc-
ı ʿāşık niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı
perçem-i dildār-ı pīç-ā-
pīç

pergār:

1. **pergārından:** -ı, -n, -
dan

Gazel 186

Mısra: 12

*Far. Pergel denilen
daire çizecek maruf
alet.*

ʿAkrēb-i sâʿat devvāre
çerh-i kec-rev
Heb muhālif yürür
ʿuşşāka o pergārından

pergār-ı tanzir:

1. **pergār-ı tanzir:**

Gazel 81

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Benzetme pergeli.

Fennyā pergār-ı
tanzirimle nazm-ı
Sırrıye
Hüs-n-i haṭṭ ser-levha
mişl-i çin-i ebrū çevrilir

perī:

1. **perī:**

Gazel 28

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

O perī dūd-ı firākın
içirip ʿuşşāka
Hayf kim sūk-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabih

2. **perī:**

Gazel 35

Mısra: 6

Güzel, sevgili.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yoḫsa
Ne mümkün pençe-i
gamzeñden olmaḫ ey
perī āzād

3. **perī:**

Gazel 42

Mısra: 1

Güzel, sevgili.

Būs-ı laʿliñ ey perī
olmaḫ gerek aḡyāra şāz
Şübhe ʿarız olmada zirā
dil-i ḡam-ḫvāra şāz

4. **perī:**

Gazel 82

Mısra: 3

Peri II Güzel,

Sevgili.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
seydir ḳorḳarım
perçem ḳapar

5. **perī:**

Gazel 89

Mısra: 9

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī itfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

6. **perī:**

Gazel 118

Mısra: 7

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Baḫş edip ʿuşşākına
timār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mırveş

7. **perī:**

Gazel 119

Mısra: 6

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī gūyā yanar āteş

8. perī:

Gazel 126

Mısra: 3

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

‘ıd oldu dilden ‘arz edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḥ-şeb-i
garrā-yı bī-ḥazīz

9. perī:

Gazel 132

Mısra: 2

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

10. perī:

Gazel 146

Mısra: 1

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri sağ
Eyledi ğamzelerim
murğ-ı nigāhına ṭuzag

11. perī:

Gazel 156

Mısra: 5

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

‘Arz etse gāhī diller
ruḥsārın ol perī
Cān baḥş eder sirācına
pervānemiz mi yok

12. perī:

Gazel 171

Mısra: 7

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’āt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān
olsa da māni’ degil

13. perī:

Gazel 189

Mısra: 5

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Ra’dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī

Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerḥ-i gerdūn tañlasın

14. perī:

Gazel 194

Mısra: 3

*Peri II Güzel,
Sevgili.*

Eflāke çıkdı nāle vü
efġān ey perī
Ṭiğ-ı müjeñle āh u enīni
olanlarıñ

15. perīsidir: -*sidir*

Gazel 90

Mısra: 4

*Cisimleri çok lâtif
ve görünmez olan hoş
mahluk.*

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ‘ālemiñ dil-i
şeydā perīsidir

16. perī:

Gazel 45

Mısra: 5

*Çekici güzelliği
olan çok alımlı kız veya
kadın, sevgili.*

Peyveste tār-ı
ġamzelerin kılmış ol

perī
Māhī-dillere yem-i ʿışk
içre ağı var

17. **perī:**

Gazel 97

Mısra: 8

Çekici güzelliği

*olan çok alımlı kız veya
kadın, sevgili.*

Muʿakkad etmede
başdan çıkar deyü
dāʾim
Haṭā edip o perī çin-i
perçemin taramaz

perişān etdi:

1. **perişān etdi: -di**

Gazel 151

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Perişān etmek,
altüst olmak, kendini
kaybetmek.*

Zāhid ʿaqlın şaşırıp
zühdi perişān etdi
Şahn-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kāse be-kef

perişān eyler:

1. **perişān eyler:**

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sıkıntılı ve kederli
eylemek.*

Hevā-yı āh ile olduğça
zülf-i ʿanber-bū
Perişān eyler ʿaqlım ol
ḥayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

perişān-ḥālim oldu:

1. **perişān-ḥālim oldu: -
du**

Murabba 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Perişān halli olmak.

ʿAcebā tiğ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perişān ḥālim

pertev aldı:

1. **pertev aldı: -dı**

Gazel 219

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Işık almak.

Baṅa ol şeh-süvārım
merḥabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
iḥtirāmlıkdan

pervāne:

1. **pervānedir: -dir**

Gazel 90

Mısra: 2

*Geceleri ışığın
etrafında dönen küçük
kelebek.*

Dil naqd-i cān ile o
mehiñ müşterisidir
Pervānedir ki şemʿ-i
ruḥı serserisidir

2. **pervāneye: -y, -e**

Gazel 123

Mısra: 2

*Geceleri ışık
çevresinde dönen,
kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük
kelebek.*

Āteş ile yanmağ dil-i
virāneye maḥşüş
Cān atmağ o şemʿ-i
ruḥa pervāneye maḥşüş

3. **pervāne:**

Gazel 135

Mısra: 8

*1. Geceleri ışığın
etrafında dönen küçük
kelebek. 2. Gönül, âşık.*

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik oldukça eyler
şem^cden pervāne hāz

4. **pervānemiz: -miz**

Gazel 156

Mısra: 6

*Geceleri ışık
etrâfında dönerek uçan
küçük kelebek.*

‘Arz etse gāhī diller
ruhsārın ol perī
Cān bahş eder sirācına
pervānemiz mi yok

5. **pervāneyem: -y, -em**

Gazel 182

Mısra: 2

Ateş böceği. II Âşık.

Zāhidā şem^c-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

pervāne-i dil:

1. **pervāne-i dil:**

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül pervanesi.

Būsedir kaşdı eden
‘ārız-ı cānāna heves
Şem^c-i ruhsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

pervāne-i sūzān olayım:

1. **pervāne-i sūzān**

olayım: -ayım

Murabba 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yakan pervane
olmak.*

Fikr-i zülfüñle şehā tār-
ı şebistān olayım
Şem^c-a-i hüsnüñe
pervāne-i sūzān olayım

pervāne-şifat:

1. **pervāne-şifat:**

Gazel 12

Mısra: 1

*Geceleri ışık
çevresinde dönen,
kendini ateşin içine
atmasıyla bilinen küçük
kelebek gibi.*

Pervāne-şifat şem^c-i
cemālīñ cevalān et
Sūzān olup ol envere
bahş-ı dil ü cān et

pes:

1. **pes:**

Gazel 95

Mısra: 8

*(Ses için) Alçak ve
kalın.*

‘Uşşāka būselikde
girizgāhı tiz edip
Muṭrib ‘araķı boşla bu
perde pes istemez

pesend et:

1. **pesend et:**

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Beğenmek.

Yekke-tāz-ı ṭab^cıña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris ğazel
nazm et çıkar meydāna
at

pes-i imzāda:

1. **pes-i imzāda: -da**

Gazel 165

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İmzanın altı.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol izzet isterseñ
Tevāzu'la pes-i imzāda
mühr ol rağbet isterseñ

peydā:

1. peydā:

Gazel 52

Mısra: 9

Meydana getirmek.

Sākiyā dā'ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü salţanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

2. peydā:

Gazel 96

Mısra: 3

*Açıkta ve
meydanda olan, âşikâr,
zâhir.*

Hayāl-i tal'at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriğā rüz u şeb şem'ci
firūzān olduğum bilmez

3. peydā:

Gazel 119

Mısra: 3

*Açıkta ve
meydanda olan, âşikâr,
zâhir.*

N'ola cismimde olsa
şerha şerha dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ķarār āteş

4. peydā:

Gazel 104

Mısra: 9

*Açık ve meydan
olan, aşikâr.*

Eyleyip sinede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i ıışkı Sitanbül gibi
taşvîr ederiz

pey-der-pey:

1. pey-der-pey:

Gazel 244

Mısra: 4

*Birbirinin ardı sıra,
yavaş yavaş.*

Lebiñ şun sebze-zār-ı
ħattıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sākiyā şahbāyı pey-der-
pey

2. pey-der-pey:

Gazel 105

Mısra: 5

Arka arkaya, ardı

*sıra, durmadan; azar
azar.*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ķadeħ sāķi
mül-i şahbā çıkar
çıkamaz

3. pey-der-pey:

Murabba 3

Mısra: 10

*Birbiri ardınca, art
arda.*

Ceyş-i cāndır ġamzesi
aña nigāhı pādişā
Ġalkı pey-der-pey şehid
olmaķda bā-ħükmi
ķazā

peyk:

1. peykveş: -veş

Kıt'a 2

Mısra: 12

*Far. 1. Haber
götürüp getiren. 2.
Seyyâre etrafında
dolaşan cirm.*

Devrān eder cemālini
rū'yet için felek
Giymiş hilāli başına ol
peykveş külāh

peymāne:

1. **peymāne:**

Gazel 72

Mısra: 12

*Büyük kadeh (İçi
şarap dolu kadeh
bağlamında).*

Şîr-i Hamdiye dü
dîdem n'ola açsam

Fennî

Ṭab^c-ı maḥmûr olanı bir
iki peymāne yapar

2. **peymāne:**

Gazel 111

Mısra: 4

*Büyük kadeh (İçi
şarap dolu kadeh
bağlamında).*

İçerem kanını billāh
anıñ ben sākî
Etmesin la'l-i leb-i dil-
bere peymāne heves

peymāne vü mey-ḥāne:

1. **peymāne vü mey-
ḥāne: -den**

Gazel 143

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kadeh ve meyhane.

Meclis-i dilde ḥayāl-i
cām-ı la'l-i yār ile
El çekip peymāne vü
mey-ḥāneden etdim
ferāğ

peymānemiz çekmege:

1. **peymānemiz**

çekmege: -mek, -e, -

Gazel 156

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kadeh çekmek. II
Şarap içmek.*

Zāhid katında sübḥa-i
şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoḥsa
çekmege peymānemiz
mi yok

pey-rev:

1. **pey-rev:**

Gazel 6

Mısra: 11

*Ardı sıra giden, tâbi
olan, izinden giden,
uyan.*

Pey-rev olunca güfte-i
İḥsāna Fenniyā
Sūḥan belāğat içre
sūḥan söylerim saña

2. **pey-rev:**

Gazel 108

Mısra: 9

*Ardı sıra giden, tâbi
olan, izinden giden,
uyan.*

Fenniyā pey-rev olan
nazm-ı Faşîhe güyiyā
Evc-i 'ālîde hümāya per
açar bāl-ı meges

pey-rev olur:

1. **pey-rev olur: -ur**

Gazel 207

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Birinin ardı sıra
gitmek.*

Deşt-i ḥayāl-i dilde
fem-i yāre 'azm eden
Rāh-ı 'ademde pey-rev
olur püşt ü pālara

2. **pey-rev olur: -ur**

Gazel 190

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*(Bir kimsenin)
Ardından gitmek, tabi
olmak.*

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammā

Nazîre iltimâs etmiş
sûhan-dânîñ
kamusundan

pey-rev-i zebân:

1. **pey-rev-i zebân:**

Gazel 164

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Söz takipçisi.

Zîver gibi bir vâdiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeýt-i hâmeñe
Düldül gerek seniñ

peyveste:

1. **peyveste:**

Gazel 122

Mısra: 8

(Fa.) Bitişik,

birbirine ulaşmış.

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kılma
kâmetiñ cânâne yaş

2. **peyveste:**

Gazel 45

Mısra: 5

*Daima, sürekli, her
zaman.*

Peyveste târ-ı
ğamzelerin kılmış ol
perî
Mâhî-dillere yem-i ışk
içre ağı var

peyveste ağ kılmış:

1. **peyveste ağ kılmış:**

Gazel 145

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Birbirine bağlı ağ
haline getirmek.*

Kulzüm-i vechiñde
cünbân olsa diller tañ
mıdır
Çîn-i zülfüñ kılmış ol
mâh ile peyveste ağ

**peyveste-râh-ı müy-ı
cinân-ı cemâle:**

1. **peyveste-râh-ı müy-ı
cinân-ı cemâle:-e**

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin cennete
benzeyen birleşik
yolunun kılı.*

Ebrûsu rûz-ı haşırda
teşbîh ile şîrâ
Peyveste-râh-ı müy-ı
cinân-ı cemâle bak

pîç-â-pîç:

1. **pîç-â-pîç:**

Gazel 209

Mısra: 7

*Birbirine dolaşmış
II karma karışık.*

‘İzârında o şûhuñ
zülfüdür zannetme pîç-
â-pîç
Nihâl-i gül de yapmış
bûlbûlâsâ murğ-ı dil
lâne

pîçe-i şîrîn-dehân:

1. **pîçe-i şîrîn-dehân:**

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

?

Gel ey bûlbül-i kilik gül-i
eş‘âr-ı beyân
Tûṭî-i mu‘cize-gû pîçe-i
şîrîn-dehân

pilāv-ı nuḳl-ı meclis:

1. **pilāv-ı nuḳl-ı meclis:**

Gazel 241

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meclisin mezelik
pilavı.*

Pilāv-ı nuql-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

pilāv-ı vaşl:

1. **pilāv-ı vaşl: -a**

Gazel 49

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma pilavı.

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāka ġammı rüz-ı
hicrānı

Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

pinhān olayım:

1. **pinhān olayım: -ayım**

Murabba 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gizli, saklı olmak.

Şıgınıp ravza-i
ruhsārıña pinhān
olayım
Ġonçe-i ‘arızıña bülbül-
i nālān olayım

pinhān u hüveydā:

1. **pinhān u hüveydā:**

Müstezad 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizli ve belli.

Bu cāme ile faħrimi
Dārāya deġişmem
Pinhān u hüveydā

pir:

1. **pīri: -i**

Kit'a 7

Mısra: 4

Akıll veren bilge

kişi.

Merkezini buldu ol kaç^c-
ı merātib edip
Pīri nefes kıldı ‘ālemde
aña çün veli

pīrāhen-i şeffāf:

1. **pīrāhen-i şeffāf:**

Gazel 152

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şeffaf gömlek.

Nice ‘āşık buña şabr u
taħammül eylesin zāhid
Çaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

pīrāye-i destārim edip:

1. **pīrāye-i destārim**

edip: -ip

Müstezad 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sarığā süs yapmak.

Pīrāye-i destārim edip
‘arif-i zātın
Evrāk-ı nikātın

pīrehen:

1. **pīrehen:**

Gazel 238

Mısra: 6

Gömlek.

Rüz u şeb eyler der-
āġüş āh kim cānā seni
Āteş-i ‘ışkıña yansın
pīrehen dedikleri

2. **pīrehen:**

Gazel 51

Mısra: 6

Gömlek.

Nessāc-ı ‘ışka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

3. **pīrehenim: -im**

Gazel 44

Mısra: 4

Gömlek, elbise.

Alıp āgūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākizesine
pīrehenim kıldı nüfūz

pīrezen:

1. **pīrezen:**

Kıt'a 10

Mısra: 23

İhtiyar kadın.

Uçup cādū gibi ‘azm et
yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-
i hınnāsında şeb-tāb ol

pīr-i çerh:

1. **pīr-i çerh:** -iñ, -dir

Gazel 245

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Feleğin piri.

Hāle hırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerhiñdir
muşanna‘ māh-ı nevdir
keşkülü

pīr-i çerha:

1. **pīr-i çerha:** -a

Gazel 200

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Felek ihtiyarı.

Hāle hırmen dāne-i
gendüm kevākib hāşılı
Pīr-i çerha keşkül-i
zerdir muşanna‘ māh-ı
nev

pīr-i ‘ışkıñ:

1. **pīr-i ‘ışkıñ:** -iñ

Gazel 233

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk erbabı, aşk

ustası.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde şāğar dil
kebāb
Pīr-i ‘ışkıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

pīr-i muğān:

1. **pīr-i muğān:**

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Rind evrād eyleyip

dendānıñı pīr-i muğān

Sübḥa-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

2. **pīr-i muğān:**

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḥimiz pīr-i muğān
eyler bize zāhid nefes

3. **pīr-i muğān:**

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Mey-i şahbāyı şunar
pīr-i muğān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

4. **pīr-i muğān:**

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Ayağın elde tut pîr-i
muğāniñ hürmeten
zâhid
Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffās

5. pîr-i muğān:

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Bintü'l-‘inebi pîr-i
muğān zâhide sâkî
‘Akd etmek için eyledi
şeyhâne tavassuṭ

6. pîr-i muğān:

Gazel 201

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Ne çekdi pîr-i muğān
rağş edince bint-i rezi
O tâze rûy-ı nigârı
koyunca zen şuyuna

7. pîr-i muğān:

Gazel 236

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II
Sevgili.

Pîr-i muğān ayağına
çekse ‘aceb midir
Bây u gedâya zâhir
olunca ‘alâmeti

8. pîr-i muğān:

Gazel 237

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

‘Akd edip rez-duhterin
rindân ‘işretgâhda
Şimdi ey pîr-i muğān
‘azmiñ mübârek-bâde
mi

9. pîr-i muğān:

Gazel 244

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Bez[i]mde na‘ra-i
hû(dur) kulkul-ı minâ
şadâ-yı ney
Kudüm tekye-i vuşlat
şeyhimiz pîr-i muğān
yâ Hay

10. pîr-i muğān:

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İhtiyar meyhaneci.

Ḥaclegâh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifâf
Zâhide ‘akd eyleyip rez
duhteri pîr-i muğān

11. pîr-i muğān:

Gazel 154

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İhtiyar meyhaneci.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuğ bağ
Ey pîr-i muğān sen bize
gel kıl babalıklık

12. pîr-i muğān:

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

mürşit.

Zâhid varıp ayağını
öpse ‘aceb midir
Pîr-i muğān tekke-i
Cem öz babasıdır

13. **pīr-i muğān:**

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Meyhaneci II
sevgili; mürşit.*

Sen hān-kāh-ı mey-
kedenen çıkma rind
iseñ

Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

pīr-i muğān-ı mey-kede:

1. **pīr-i muğān-ı mey-
kede:**

Gazel 57

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Meyhanedeki
meyhaneci.*

Mīnāyı şanma ney gibi
muhrık şadā verir
Pīr-i muğān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

pīr-i muğānın:

1. **pīr-i muğānıñ: -iñ**

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Meyhaneci II
Sevgili.*

Öpse n'ola zāhid ayağın

pīr-i muğānıñ

Elbette eder hāzıka

bīmār tabaşbuş

2. **pīr-i muğānın: -ı, -n**

Muhammes 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Meyhaneci II
Sevgili.*

Gelip bu hān-kāh-ı
halka-i bezm içre ey
‘ābid

Ayağın elde tut pīr-i
muğānın hürmete
zāhid

pīr-i selef:

1. **pīr-i selef:**

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Önceki pir.

Çıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maḥabbetde
halef

Ḥamdü lillāh yerini boş
komadı pīr-i selef

pīş ü pes:

1. **pīş ü pes:**

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ön ve arka.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

2. **pīş ü pes:**

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ön ve arka.

Ḥāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ‘āşıkān
Seyr-i gülzāra kaçan ol
dil-ber-i ra‘nā çıkar

pīşgāh:

1. **pīşgāhıñda: -ın, -da**

Kaside 2

Mısra: 13

Ön, huzur.

Pīşgāhıñda livā’ı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ḥavfiñla kışr-ı naḥl-i
bīd

pistān:

1. **pistānıñ:**

Gazel 35

Mısra: 8

Meme.

Diliñ bülbül saçın
sünbül ruhuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabġabiñ
kebbād

2. pistāni: -/

Gazel 114

Mısra: 9

Meme.

İki pistāni şūhun şayd
edip mahfice bir ‘āşık
Dü biññi o baṭ-ı vāhıde
ra‘nā şıġındırmış

pistānını şundukça:

1. **pistānını şundukça:** -
duk, -ça

Gazel 206

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göğsünü uzattıkça.

Ṭıfl-ı dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efġanı aña
dāye gelince

pister:

1. **pister:**

Gazel 220

Mısra: 6

Yatak, döşek.

Leb-ā-leb sine-ber-sine
miyān āġüş-ı vuşlatda
Bu hāl üzre o meh-rū
hıvāba varsın pister
isterse

pister-i sinemde:

1. **pister-i sinemde:** -m, -
de

Gazel 235

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Göğüs yastığı.

Bī-dār eder fiġān ile
yārı raķib-i zāġ
Ķuşluk zemāni pister-i
sinemde dil-beri

piştov-ı hūbān:

1. **piştov-ı hūbān:**

Gazel 66

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzellerin silahı.

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Ħışmıla üstüme şad
piştov-ı hūbān şıkılır

piyāde:

1. **piyāde:**

Kit'a 12

Mısra: 24

*Yaya savaşan asker
sınıfı.*

Bayrak açıp reh-nümā
çār-āġā-yı ‘alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

piyāde sürmeden:

1. **piyāde sürmeden:** -
me, -den

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Satrançta)

*Devamlı hamle yapmak.
II Vezir konumunda
olmak.*

Ķurup manşūbe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi'l-
hāl
O şāhı māt eder yek
lu‘bla ferzānedir elfāz

piyāle:

1. **piyāle:**

Gazel 187

Mısra: 1

Kadeh.

Maḥşül lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

2. piyāle:

Murabba 2

Mısra: 1

Kadeh.

Rā'iz-i bezmiñ piyāle
ğonçe-i ra'nāsıdır
Bāde-i la'l-i leb-i sākī
gül-i ḥamrāsıdır

pūhte:

1. puḥte:

Gazel 94

Mısra: 7

*Pişkin, kıvama
gelmiş, olgun.*

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥazar ḥün-ı ciger
puḥte
Derün-ı sūzişim pür-
āteş-i tennürdur sensiz

pūpā kullan:

1. pūpā kullan:

Gazel 201

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Alabildiğine, tam
yolla gitmek.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

pür:

1. pür:

Gazel 168

Mısra: 7

Çok fazla.

Keşti-i baḥr-i fikr-i
ğama bādbān mısın
Dā'im güşāde-bād-ı
taḥassürle pür dilā

pür eyleyip:

1. pür eyleyip: -yip

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Doldurmak (kadeh
bağlamında).*

Vücūd-ı pākin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sākī bülbül eder

pür ol:

1. pür ol:

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Yazdıkça vird-i şif'r-i
Ḥasībāyı Fenniyyā
Evrāk-ı Ziver ile pür
oldu külāhımız

pür oldu:

1. pür oldu: -du

Gazel 192

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu işve ki mäh-
rū çemen be-çemen

pür-altün:

1. pür-altün:

Gazel 196

Mısra: 10

Altınla dolu.

Būs edip vechiñi kılsa
tezyin
Zer-i nişfiye ile pür-
altün

pür-arak:

1. pür-arak:

Gazel 76

Mısra: 5

Çok terli.

Şıklılıp pür-‘arağ olsa ne
‘aceb rüy-ı nigār
Çekdi sākī anı inbīk-i
zeķandan tekrār

2. **pür-‘arağ:**

Gazel 77

Mısra: 5

Çok terli.

Şermle ruhsārı n’ola
pür-‘arağ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzār-ı cinān
içre aķarşu bulunur

pür-‘arağ mı:

1. **pür-‘arağ mı: -mı**

Gazel 188

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çok terli.

Mükerrer pür-‘arağ mı
gül-‘izārıñ teşne-i
müldeñ
Hezārān mest olur nīm-
nigāhıñla teğāfülden

pür-āteş-i tennürdur:

1. **pür-āteş-i**

tennürdur: -dur

Gazel 94

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ateş dolu bir
tandır, fırın.*

Sirişkim mey kebābım
mā-ħazar ħün-ı ciger
puħte

Derün-ı sūzişim pür-
āteş-i tennürdur sensiz

pür-dāğ edip:

1. **pür-dāğ edip: -ip**

Kıt'a 10

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Yanık yaraları ile
doldurmak.*

Görünce ol mühennā
dāne-i engüşt-i zibāyı
Tenüñ pür-dāğ edip
bāğ-ı cihānda naħl-i
‘unnāb ol

pür-efsün:

1. **pür-efsün:**

Gazel 196

Mısra: 6

*Sihirli, büyü ile
dopdolu.*

Bezm-i rindāna gelip
cilve ile
Rağ et ‘uşşāk[ıñ]a ey
pür-efsün

pür-elvān:

1. **pür-elvān:**

Kaside 1

Mısra: 64

*Çok çeşitli renk ile
dolu. II Rengarenk.*

Şöyle bir rağş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
ħınnāsı şafağ pür-elvān

pür-gam:

1. **(pür-gamda): -da)**

Gazel 113

Mısra: 3

Gam dolu.

Efyūna müşābih (pür-
gamda) diyemem dāne-
i ħālīñ
Keyfiyyet-i bengīye
nice beñzeye ħaşaş

pür-güher:

1. **pür-güher:**

Gazel 58

Mısra: 12

Mücevher dolu.

Kıl-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aķar
Pür-güher olsa varağ
içre ‘aceb mi Fenniyā

pür-güher-i ma'zeni:

1. **pür-güher-i ma'zeni:-**
i

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İncilerle dolu
maden.*

‘Abdül-ḥamīd Ḥan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-
güher-i ma'zeni ilāh

pür-ḥāl:

1. **pür-ḥāl:-le**

Gazel 133

Mısra: 6

*Yüzün ben ile dolu
hale gelmesi.*

Meşḳ-i ḥaṭı(nı) ta'lim
edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı
pür-ḥāl menḳūṭ

pür-naḥl:

1. **pür-naḥl:**

Gazel 119

Mısra: 7

*Tepeden tırnağa
(süslerle, çiçeklerle
donanmış).*

N'ola şeb tā seḥer pür-
naḥl olursa leyl-i
hecrinde
Fetil-i penbeler āteş
vücūd-ı dāḡdār āteş

pür-naḥle dönüp:

1. **pür-naḥle dönüp:-üp**

Gazel 140

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Fidanlarla dolu
hale dönmek.*

Zaḥmımda dilā
penbelerim mülemma^ç
Pür-naḥle dönüp oldu
lem^ç-i müşemma^ç

pür-nev-edā:

1. **pür-nev-edā:**

Gazel 171

Mısra: 13

Yeni tarz ile dolu.

Fennyā pür-nev-edā
tanzir-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān
olsa da māni^ç degil

pür-sifal:

1. **pür-sifal:**

Gazel 175

Mısra: 6

Kāse dolusu.

Zāhid bezimde mest
olıcaḳ ba'ḍ-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i şad
pür-sifal fil

pür-silāḥ:

1. **pür-silāḥ:**

Gazel 27

Mısra: 4

Silahla dolu.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceyş-i ḡamzesi
Çıkmış o kāfir-i müje
meydāna pür-silāḥ

pürsiş:

1. **pürsişdir:-dir**

Kıt'a 1

Mısra: 9

*Sormak, istifsâr,
pürsîden.*

Nikāl-i necm-i ḡisūdār
pürsişdir felek atlas
Müheyyā māh-ı nev
altun muşanna^ç
mehdine pāye

pür-tāb:

1. **pür-tāb:**

Gazel 220

Mısra: 3

Ateşli, hararetili.

Hevā-yı āhla kı̄l sen o
āteş-pāreyi pür-tāb
Fezā-yı z̄ulmet-i k̄nūn-
ı k̄albiñ aḥker isterse

2. pür-tāb:

Gazel 92

Mısra: 2

Işık ile dolu, parlak.

Seḥāb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol māhiñ çakar
çaķmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aķar
aķmaz

pür-tāb eden:

1. pür-tāb eden: -en

Gazel 234

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Parlaklık, ışık dolu
etmiş (sevgili).*

Şehir şehir velī pür-tāb
eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen
kaşı yā hilāliñ mi

pür-tāb-ı ‘ālem:

1. pür-tāb-ı ‘ālem:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ālemin aydınlığı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıkar çıķmaz
Olur pür-tāb-ı ‘ālem
ġurre-i ġarrā çıkar
çıķmaz

pür-tāb-ı ḥüsnüñ:

1. pür-tāb-ı ḥüsnüñ: -üñ

Gazel 240

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Işıklarla dolu
güzellik.*

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey
şeh-i Dārā k̄amer gibi
Ķoymaz felekde
z̄ulmet-i ġamdan keder
gibi

pür-tetik:

1. pür-tetikdir: -dir

Gazel 195

Mısra: 11

Aşırı tetikte.

Nigāhı pür-tetikdir
ķarşılık sürme ḥazer
eyle
Gerekdir Fenniyā ḥavf
etmek ol ṭıfl-ı
tüfengiden

püser:

1. püser:

Gazel 80

Mısra: 1

*Oğul, erkek çocuk.
II Sevgili.*

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ṭolanmış ol
püser
Cāy-gir olmaķlıġa
bulmuş utanmış bu
sefer

püşide:

1. püşidesini: -sini

Gazel 106

Mısra: 9

Örtülmüş, gizli.

Püşidesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

püşt - pā:

1. püşt - pā:

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayak tabanı, ayağın
altı.*

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā ʿabeş

püşt ü pā urup:

1. **püşt ü pā urup:** -up

Gazel 155

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Koşmak.

Şayyād-ı āhu olma
yeter püşt ü pā urup
Deşt-i hayāl-i murğ-ı
vişālîñ şikârı yok

püşt ü pālara:

1. **püşt ü pālara:** -lar, -a

Gazel 207

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Ayağının tabanıyla
vurmak.*

Deşt-i hayāl-i dilde
fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev
olur püşt ü pālara

puşt u ser-keşi:

1. **puşt u ser-keşi:** -ı

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Puşt ve söz
dinlemeyen.*

Pā-māl eder zemîne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duhter-i rez pehlevān
olur

püşt-i dildāra:

1. **püşt-i dildāra:** -a

Gazel 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilin sırtı,
arkası.*

Püşt-i dildāra n'ola vazʿ
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Harūn üzre sürüc

püte-i ʿışk:

1. **püte-i ʿışk:**

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşk potası (Aşkın,
içinde maden eritilen
kabı).*

Zerger-i mürşid ʿayār
eylerdi kalb hārcın
Püte-i ʿışk içre zāhid
kālā etmez iʿtibār

püte-i kazādan:

1. **püte-i kazādan:** -dan

Gazel 168

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İlahi takdir potası.

Ey tîr-i gamze āteş-i dil-
düz-ı cān mısın
Yā nāvek-i nazmı püte-i
kazādan nişān mısın

püte-i vird-i kâle:

1. **püte-i vird-i kâle:** -e

Gazel 228

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Arka arkaya
tekrarlanan sözü
potası.*

Zerger-i mürşid eder
hālîş-ʿayār elbette
Dağal-ı zühdü koyup
püte-i vird-i kâle

rabb:

1. **rabb:**

Gazel 194

Mısra: 11

*Bütün mahlûkâtı
yetiştiren, kayıran,
besleyen, terbiye eden
Cenâbıhak, Allah.*

Yā Rabb kıl vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigūn
Zālimleriñ hemişe
mu'ini olanlarıñ

rabb ü raḥmān:

1. rabb ü raḥmān:

Kaside 1

Mısra: 128

Kelime Tipi: -

*Terbiye eden ve
esirgeyen Allah.*

Sözleriñ kanda seniñ
vaşf ol şāhıñ kanda
Anı āyāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

rabbāt:

1. rabbāt:

Gazel 129

Mısra: 1

Damatlar II

*Yardım, iyilik gören
kimseler.*

Dü-mışra^c-ı şı'r-i
mevzūn-ı ebrūlarıñ
rabbāt
Celī yazmış anı levḥ-i
cemāle mūlaruñ ḥattāt

rabb-i mecīd:

1. rabb-i mecīd:

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çok büyük Allah.

Bir gül-i mestūr idiñ
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecīd

rabb-i mennān:

1. rabb-i mennān:

Kaside 1

Mısra: 60

Kelime Tipi: -

*Çok lütuf ve ihsan
eden Allah.*

Buyuruñ deyü gelip
da'vete Cibril-i emin
Nigerāndır dedi
teşriñe Rabb-i
mennān

rābi'a sultān:

1. rābi'a sultān:

Kıt'a 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Fennî'nin kızı.

Tārīḥ-i mevlidin
oḫuyan Fenniyā desin
El-ḥaḫ rebī' de Rābi'a
sultān göründü māh

rabṭ:

1. rabṭ:

Kaside 1

Mısra: 32

*Bağlamak,
bağlanmak.*

Enbiyā cümlesi bir
sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ için kılmış
imāmesini aña Şübḥān

rabṭ eyle:

1. rabṭ eyle:

Gazel 136

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bağlamak // Kontrol
altına almak.*

Me'ālī muḥtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me'ānide
Çaşıdeyle kelāmım
bendini zencir eder
vā'iz

ra'd:

1. ra'd:

Gazel 96

Mısra: 7

*(a.i.) Gök
gürlemesi.*

Ḥayāl-i ebr-i zülfüyle
hemîşe ra‘d olup âhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

ra‘dāsā:

1. ra‘dāsā:

Murabba 3

Mısra: 1

Gök gürültüsü gibi.

Ra‘dāsā āh u efgānım
benim tağ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim
dilde ırmağ oynadır

ra‘d-ı āh:

1. ra‘d-ı āh:

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gök gürültüsü gibi
gürleyen ah.*

Ra‘d-ı āhım berķ-i
çeşmiñ ey kamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ğam-ı çerķ deme
eyler nüzül geh ‘urūc

ra‘d-ı āhı:

1. ra‘d-ı āhı: -/

Gazel 52

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gök gürültüsü gibi
gürleyen ah.*

Berķ-i nezzāre-i ḥübān
ile çerķ-i dilde
Ra‘d-ı āhı muṭarā şekk-i
firāvān büyüdür

ra‘d-ı āhımla:

1. ra‘d-ı āhımla: -ımla

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gök gürültüsü gibi
gürleyen ah.*

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla nigāhında
Şehāb-ı çerķ-i dilde
āteşzār-ı pîç-ā-pîç

ra‘dveş:

1. ra‘dveş:

Gazel 189

Mısra: 5

Gök gürlemesi gibi.

Ra‘dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerķ-i gerdün tañlasın

rağbet:

1. rağbet:

Gazel 14

Mısra: 1

*Arzu, meyil,
teveccüh // itibar.*

Ol çeşm-i gazāl ile ḳanı
küçedir ülfet
Ḳılmaz nigeḥi ‘aşıḳı
şayd avına rağbet

2. rağbet:

Gazel 165

Mısra: 2

*Arzu, meyil,
teveccüh // itibar.*

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol ‘izzet isterseñ
Tevāzu‘la pes-i imzāda
müḥr ol rağbet isterseñ

rāğıb:

1. rāğıb:

Gazel 155

Mısra: 12

*18.yüzyıl divan
şairi.*

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbūlda Fenniyyā
Bir esb-i tab‘-ı pākine
Rāğıb süvārı yok

rāğıb-ı vālāda:

1. **rāġib-ı vālāda: -da**

Gazel 218

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Büyük şair Râġıp.

Mümkün mi güle mişli
anıñ bir dahı Fennî
Hatm oldu sühan
Râġıb-ı vālāda olunca

rāh:

1. **rāh:**

Kıt'a 2

Mısra: 16

*Yol, iz; meslek,
uġraşı II aşk yolu;
âşıklık.*

Diger tarıka gitme dilā
zıll-ı 'ızediñ
Deryā-yı cūd-ı
dergehīdir bī-kesāna
rāh

rāhat:

1. **rāhat:**

Kıt'a 1

Mısra: 21

Ferahlık.

Müdellet 'āleme tārīhi
besdir Fenniyā rāhat
Erişdi şulh ile sulţān
Süleymān geldi
dünyāya

rāhat eylese:

1. **rāhat eylese: -se**

Gazel 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Rahat etmek, huzur
bulmak.*

Āġūşuma alsam n'ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sīnemde
gelip eylese rāhat

rāh-dāş:

1. **rāh-dāş:**

Gazel 62

Mısra: 12

*Yol arkadaşı,
yoldaş.*

Şahn-ı sühanda eşheb-i
dil rāh-dāş olur
Zu'mınca esb-i ŧab^c-ı
Ĥasībāya Fenniyā

rāh-ı 'adem:

1. **rāh-ı 'adem: -de**

Gazel 207

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yokluk yolu.

Deşt-i ĥayāl-i dilde
fem-i yāre 'azm eden

Rāh-ı 'ademde pey-rev
olur pūşt ü pālara

2. **rāh-ı 'adem: -de**

Gazel 244

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yokluk yolu.

Necefle seyr eden müy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taĥayyül eylerem rāh-ı
'ademde ben anı lā-şey

rāh-ı 'adū:

1. **rāh-ı 'adū: -dan**

Gazel 224

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Düşmanın yolu.

Şaĥın vehm eyleyip
rāh-ı 'adūdan iĥtirāz
etme
Yürü ba^cde'l-'işā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

rāh-ı şer'iden çıkmak:

1. **rāh-ı şer'iden**

çıkmak: -mak

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Din kuralları
yolundan çıkmak.*

Ne mümkün ba'z-ı
hükkāmān çıkmak rāh-ı
şer'iden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i hükme zaḥm
oldu

rāh-ı taleb:

1. rāh-ı taleb:

Gazel 64

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Elde etme yolu.

Vāşıl olur ne deñlü
kaçak olsa raḥş-i yār
Rāh-ı talebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

raḥş-ı müzeyyen idi:

1. raḥş-ı müzeyyen idi:-

i, -di

Kaside 1

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

Süslü at.

Şöyle bir raḥş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnāsı şafaḥ pür-elvān

raḥş-i yār:

1. raḥş-i yār:

Gazel 64

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sevgilinin atı.

Vāşıl olur ne deñlü
kaçak olsa raḥş-i yār
Rāh-ı talebde esb-i
niyāzım ayaklıdır

raḥşide:

1. raḥşide:

Kaside 1

Mısra: 99

Parlamış.

Çaldı zīrinde şehiñ
raḥşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dīde revān

raḥt-ı vaşlıñ:

1. raḥt-ı vaşlıñ: -iñ

Gazel 225

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma varlığı.

Zü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḥt-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

rā'iz-i bezmiñ:

1. rā'iz-i bezmiñ: -iñ

Murabba 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meclisin

terbiyecisi.

Rā'iz-i bezmiñ piyāle
gönçe-i ra'nāsıdır
Bāde-i la'l-i leb-i sākī
gül-i ḥamrāsıdır

rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i yār:

1. rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i

yār:

Gazel 245

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güzel
niteliğini artıran.*

Rā'iz-i vaşf-ı cemāl-i

yār içre Fenniyā

Bu sülhan olsa 'aceb mi

cennetiñ nāzik gülü

raḳam-ı vuşlata:

1. raḳam-ı vuşlata: -a

Gazel 74

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma rakamı.

Çerh-i devvâre kiriş
olsa çi ğam rakqāşa
Raqam-ı vuşlata ʿakreb
ruqabāsıyla döner

rakīb:

1. rakībiñ: -iñ

Gazel 50

Mısra: 6

Klasik şiirde

*sevgiliyi aşıktan
uzaklaştırmaya çalışan,
sevgili ile aşğın
kavuşmasına engel olan
kimse.*

Büt-i mücāmaʿatı der-i
dilde hıfz etmek
O Sāmīriyi rakībiñ
şınāyiʿindendir

2. rakīb:

Gazel 23

Mısra: 8

Aynı şeyi elde

*etmeye uğraşan kimse,
bir güzele gönül veren
âşıkların diğerine göre
durumu.*

N'ola māt eylese yek
luʿb ile şāhı gelip fi'l-
hāl

Ruhun açmaz rakīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

3. rakīb:

Gazel 22

Mısra: 7

Aynı sevgiliye

*gönül verenlerden her
biri.*

Tahtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister rakīb
Fāriğ olsun bu
hevesden qatlı olur
şāhib-ḥurūc

4. rakīb:

Gazel 39

Mısra: 1

Aynı sevgiliye

*gönül verenlerden her
biri.*

Kūyuñda rakīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

5. rakīb:

Gazel 147

Mısra: 4

Aynı sevgiliye

*gönül verenlerden her
biri.*

Sākiyā bezm-i
ḥaḳīkatde (biz) seniñle
ʿıyş edip

ʿAks-i dūr-bīn ile
meclisde rakīb olmuş
ırağ

6. rakīb:

Gazel 231

Mısra: 13

Aynı sevgiliye

*gönül verenlerden her
biri.*

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā rakīb
Hiç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

7. rakībe: -e

Gazel 116

Mısra: 8

Aynı sevgiliye

*gönül verenlerden her
biri // Klâsik şiirde
sevgiliyi aşıktan
uzaklaştırmaya çalışan,
sevgili ile âşğın
kavuşmasına engel olan
kimse.*

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Rakībe hışm edip çin-i
cebīnin bīm göstermiş

8. rakīb:

Gazel 221

Mısra: 7

*Âşığın kendisine
rakip olarak gördüğü,
sevgilinin mahallesinde
dolaşan ve ona âşıktan
daha yakın olan kişi.*

Küyunda rakīb için o
māhıñ n'ola çursak
Şeb-tā-be-seher
hancer-i bürrān
elimizde

rakībā:

1. rakībā:

Gazel 94

Mısra: 9

Ey rakip!

Rakībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice 'işretde
Ḥayālīm 'aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdür sensiz

rakīb-i bed-meniş:

1. rakīb-i bed-meniş:

Gazel 157

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kötü huylu rakip.

O şāhı māt eder yek lu'ḅ
ile Leclācveş fi'l-hāl

Kurup manşūbe-i 'ışkı
rakīb-i bed-meniş

rakīb-i zāğ:

1. rakīb-i zāğ:

Gazel 235

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kargaya benzeyen
rakip.*

Bī-dār eder fiğān ile
yārı rakīb-i zāğ
Kuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

rakkas:

1. rakkas:

Gazel 25

Mısra: 10

*Oynayan, dans
eden (kişi), köçek.*

Ṭolaşdıqça zihāsā dil
miyān-ı sâ'at-i vaşla
O rakkas ile çerḥ için
olur ağıyār-ı pīç-ā-pīç

2. rakkāşa: -a

Gazel 74

Mısra: 7

*Oynayan, dans
eden (kişi), köçek.*

Çerḥ-i devvāre kiriş
olsa çi ğam rakkāşa
Raḳam-ı vuşlata 'akreb
rukabāsiyla döner

3. rakkāş:

Gazel 124

Mısra: 4

*1)Oynayan, dans
eden (kişi), köçek. 2)
Güvenilmez, sözünde
durmaz kişi.*

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu ḥān-kāh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şaḳın
rakkāş

4. rakkāş:

Gazel 124

Mısra: 6

*1)Oynayan, dans
eden (kişi), köçek. 2)
Güvenilmez, sözünde
durmaz kişi.*

Kulaḳ ur nükte-i ta'rizi
teşḥiş eyleyip fehmet
Maḥallinde sürer
mazmūn-ı taḥkiki saña
rakkāş

raks:

1. rakş:

Gazel 7

Mısra: 7

(Ar.) Dans, oyun.

Ayağına müsāvi rakş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

2. rakşa: -a

Gazel 12

Mısra: 5

(Ar.) Dans, oyun.

Cünbān ederek rakşa
diye başladırñ cānı
Vaşında anıñ cünbiş-i
kalb hafekān et

rakş ed:

1. rakş ed: -erek

Gazel 173

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dans etmek.

‘Anberiyyeyle çıkıp
rakş ederek
Şahn-ı meclisde mey
oldu Düldül

2. rakş ed: -ince

Gazel 201

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dans etmek.

Ne çekdi pīr-i muğān
rakş edince bint-i rezi
O tāze rüy-ı nigārı
koyunca zen şuyuna

rakş et:

1. rakş et:

Gazel 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dans etmek.

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rakş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

2. rakş et:

Gazel 196

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dans etmek.

Bezm-i rindāna gelip
cilve ile
Rakş et ‘uşşāk[ıñ]a ey
pür-efsün

rakş eyle:

1. rakş eyle: -y, -ip

Gazel 224

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dans etmek,
oyynamak II sağa sola
salınarak işveyle
yürüme.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfi kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rakş eyleyip gelse
zararsızca

rakş eyleyerek:

1. rakş eyleyerek: -yerek

Gazel 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Dans etmek,

dönmek, oynamak.

Dürr-i süḥan-efşānım
olsa n’ola Fennī
Şahn-ı dehen-i sāḥil [ü]
mevc-i leb-i deryā

rakşa çıkdı:

1. rakşa çıkdı: -dı

Kaside 1

Mısra: 83

Kelime Tipi: -

Dans etmek için

öne çıkmak.

Rakşa çıkdı zeyl-i
raḥşān ile o şeb Zühre

Yürüdü 'arz-ı hüner
eyleyerek hayli zemân

rakşa çıkıp:

1. **rakşa çıkıp:** -1p

Gazel 150

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dans etmek için
öne çıkmak.*

Hâl-i 'izârî rakşa çıkıp
Zühre gūyiyâ
Bezm-i felekde kılmış o
meh-tâbı def-be-kef

rakîb:

1. **rakîb:**

Gazel 187

Mısra: 9

Aşığın rakibi.

Bir ni'met-i vişâliñ ola
ekli rakîb
'Uşşâka ol nevâle hem
olsun hem olmasın

râm eyledik:

1. **râm eyledik:** -dik

Gazel 159

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Boyun eğdirmek,
itaat ettirmek II*

*(Sevgiliyi) kendine
bağlamak.*

Bezm-i meyde cām-ı
la'l-i yâri gül-fâm
eyledik
'Andelîb-i 'âşîkâna
gonçeyi râm eyledik

ramazân:

1. **ramazân:**

Gazel 12

Mısra: 10

*Ramazan ayı
(Sevgiliden ayrı kalınan
günler bağlamında
vuslatın zıddı olarak
kullanılmış).*

Rü'yet için 'id etmege
ol kaşı hilâli
Şâm-ı haţîña 'azm edip
anda ramazân et

râmiz efendi:

1. **râmiz efendi:**

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Divan şairi. Râmiz
(öl.1202/1788).*

Fenniyâ Râmiz Efendi
hüsn-i haţî-ı dil-beri
Şerh edip nûr âyetin
takrîr eder tefsîrveş

ra'nâ:

1. **ra'nâ:**

Gazel 114

Mısra: 10

*Güzel, latîf, hoş
görünen.*

İki pistâmı şūhun şayd
edip maħfice bir 'âşîk
Dü bittîhi o baţ-ı vâhîde
ra'nâ şıgındırmış

râsih:

1. **râsihiñ:** -iñ

Gazel 211

Mısra: 9

*18. yüzyıl şairi
Rasih Ahmed Bey.*

Râsihiñ kaşr-ı zemîni
yücedir kim Fenniyâ
Çerha çıkmış gūyiyâ
eyvân eyvân üstüne

ravza-i bâğ-ı cinân:

1. **ravza-i bâğ-ı cinân:**

Kıt'a 12

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

*Cennet(ler) bağının
bahçesi.*

Haclegehiniñ eger
görse cihân zâtını

Ġıbt eder idi aña ravza-i
bâğ-ı cinân

ravza-i cennete:

1. **ravza-i cennete:** -e

Kıt'a 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Ki rüşen yaşını gül-
ğonçecigim efendi
Ravza-i cennete 'azm
edip o ârâm etdi

ravza-i fahrin:

1. **ravza-i fahrin:** -i, -n

Kıt'a 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Övünç bahçesi.

Ġonce-i zibâdır ol tâb-ı
gül-i Hâşimî
Ravza-i fahrin n'ola olsa
dilâ meş'âli

ravza-i hasretgeh-i

kalb-i ümmet:

1. **ravza-i hasretgeh-i**

kalb-i ümmet:

Kaside 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Ümmet kalbinin
hasret yerinin bahçesi.*

Sensin ol ravza-i
hasretgeh-i kalb-i
ümmet
Sensin ol mîve-i
hâşiyet-i naḥl-i
pinhân

ravza-i hüsn-i cemâl:

1. **ravza-i hüsn-i cemâl:** -
iñ

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yüz güzelinin
bahçesi.*

Berg-i nevr-â-nevriñdir
yâsemen ḳaddiñ nihâl
Ravza-i hüsn-i cemâliñ
sâḥa-i bâğ-ı feraḥ

ravza-i hüsn(üñ)de:

1. **ravza-i hüsn(üñ)de:** -
(üñ)de

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Ravza-i hüsn(üñ)de
şehâ sünbül-i gîsû
bulunur

Bülbül 'uşşâḳ-ı dile
ğonçe-i ḥoş-bû bulunur

ravza-i ruḥsârıña:

1. **ravza-i ruḥsârıña:** -iñ,
-a

Murabba 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağındaki gül
bahçesi.*

Şıgınıp ravza-i
ruḥsârıña pinhân
olayım
Ġonçe-i 'arızıña bülbül-
i nâlân olayım

2. **ravza-i ruḥsârına:** -ı, -
n, -a

Murabba 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağındaki gül
bahçesi.*

Ravza-i ruḥsârına âdem
nice cân atmasın
'Âşık-ı şeydâsının ol
cennetü'l-me'vâsıdır

ravza-i rûhuna:

1. **ravza-i rūḥuna:** -u, -n, -a

Kaside 1

Mısra: 157

Kelime Tipi: -
Ruh bahçesi.

Ravza-i rūḥuna ʿitr-
āver ola şubḥ u mesā
Büy-ı ezhār şalāt ile
selām-ı Sübhān

rāygān:

1. **rāygān:**

Gazel 47

Mısra: 10

Bedava, bedelsiz.

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyāde verme şaḫın
rāygān behāsınadır

rāyiha:

1. **rāyihasın:** -sın

Gazel 179

Mısra: 4

Koku.

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyihasın
istişmām

2. **rāyihası:** -sı

Gazel 99

Mısra: 5

Koku, güzel koku.

Feslegen rāyihası tutsa
cihānı ne ʿaceb
Büy-ı perçem idügi refʿ-
i fesinden biliriz

rāyiz-i ḥüsn:

1. **rāyiz-i ḥüsn:** -üñ, -de

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik seyisi.

Rāyiz-i ḥüsnüñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i garrā çıkar

2. **rāyiz-i ḥüsn:**

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik seyisi.

Ol rāyiz-i ḥüsnüñde
olan dāfiʿ-i ğam kim
Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

rāz:

1. **rāziña:** -ı, -n, -a

Gazel 102

Mısra: 7

Gizlenen şey, sır.

Sırrıñ ifşā edip ol rāziña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

2. **rāz:**

Gazel 59

Mısra: 7

Gizli sır, saklı şey.

Bezm-i ḥacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
ḥalel verir

rebīʿ:

1. **rebīʿde:** -de

Kıt'a 2

Mısra: 24

Bahar.

Tārīḥ-i mevlidin
oḫuyan Fenniyā desin
El-ḥaḫ rebīʿde Rābiʿa
sulṭān göründü māh

recā kıldı:

1. **recā kıldı:** -dı

Kaside 1

Mısra: 120

Kelime Tipi: -
Umut etmek //
istemek.

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Ḥaḫa hemān

rec-i düşünām:

1. **rec-i düşünām:** -i, -n, -i
Gazel 97
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
?

Görünce ‘aşık-ı dil-
hastesin o ḥāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

redd-i cevāb-ı su’āle:

1. **redd-i cevāb-ı su’āle:** -
e
Gazel 187
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Soruya yanıt
vermek.

Ḥīn-i talebde būseyi
aḫz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı su’āle
hem olsun hem olmasın

redī:

1. **redīsi:** -sī
Gazel 90
Mısra: 8
?

Ṭurmaz gurūb-ı ḥaṭṭına
ol meh ṭulū^c eder
Zīrā redīsi sā^cat-i vaşlıñ
gerisidir

ref^c ed:

1. **ref^c ed:**
Gazel 28
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kaldırma, yüceltme.

Cünbiş ü nāz ile ḥaṭṭ-ı
ruḫūñ ol yār-ı melih
Ref^c edip muşḥaf-ı
ruḫsārını kıldı taşḥih

2. **ref^c ed:**
Gazel 106
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kaldırma, yüceltme.

Pūşīdesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

ref^c edip:

1. **ref^c edip:** -ip
Gazel 225
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yükseltme.

Ref^c edip ḥaṭṭıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını
berbercesine

ref^c ol:

1. **ref^c ol:** -unca
Gazel 152
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Kaldırılmak,
giderilmek, yok
edilmek.

Nice ‘aşık buña şabr u
taḥammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

ref^c ed:

1. **ref^c edip:** -ip
Gazel 120
Mısra: 12
Kaldırma,
yüceltme.

Felekde rû-be-rû
oldukça mir'ât-ı
cemâlinde
Niķâbın ref'edip ol
mâh-ı tâbânı
utandırmış

re'fet:

1. **re'fete:** -e

Gazel 119

Mısra: 15

*Divan şairi. Re'fet
(öl.1200/1785-86).*

Nice ben Re'fete
tanzîrimi taħrîr edem
Fennî
Varak âteş kalem âteş
midâd-ı cüybâr âteş

re'fet-i sübhân:

1. **re'fet-i sübhân:**

Kıt'a 8

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Allah'ın acıma;
esirgeme; merhameti.*

Ne rif'atdır aña mâder
peder olmağ bu 'âlemde
O 'ırq-ı Hâşimî şulb-ı
'Alîdir re'fet-i Sübhân

refi' efendiye:

1. **refi' efendiye:** -y, -e

Gazel 243

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Şair Fenni'nin
arkadaşı.*

Müşâ'are ile zebân-ı
mücesssem Fennî
Refi' Efendiye dâ'im
senâdadır şimdi

ref'-i fes:

1. **ref'-i fes:**

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fesin kalkması.

Feslegen râyihası tutsa
cihânı ne 'aceb
Büy-ı perçem idüğü ref'-
i fesinden biliriz

refrefde kaldı:

1. **refrefde kaldı:** -dı

Kaside 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

*Refref'de kalmak
:Mi'rac gecesinde Hz.
Peygamber'i taşıdığı
kabul edilen binek.*

Geçdi aniñla niçe
perde-i nûr u zûlmet

Çaldı refrefde o dem
eyledi ol çayy-ı mekân

refref-i nâ-dide:

1. **refref-i nâ-dide:**

Kaside 1

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

Görülmemiş Refref.

Çaldı zîrinde şehiñ
rağşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nâ-dide revân

ref'târ:

1. **ref'târîñ:** -iñ

Gazel 196

Mısra: 7

*Yürüyüş (tarz,
üslub).*

'Aşıkñ 'aqlın alır

ref'târîñ

Serv ü 'ar'ar gibi çaddi
mevzûn

reh:

1. **rehine:** -ine

Gazel 19

Mısra: 3

*Yol // Sevgilinin
yolunda.*

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yoķ
Mezmūm virdidir hele
ġavġā-yı mü'enneş

2. reh:

Gazel 119

Mısra: 10

Yol.

Giden şām-ı haıından
Ka'be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rūzgār āteş

rehā:

1. rehā:

Gazel 191

Mısra: 4

Kurtulma, kurtuluş.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceş-i medīde yoķ mu
rehā engübīneden

2. rehā:

Gazel 75

Mısra: 3

Kurtulma, kurtuluş.

Bend-i zūlfūnden rehā
mūmkın degil ey māh-
rū

Murġ-ı dil cūnbān-ı bāl
eyler ıuzag üstündedir

3. rehā:

Gazel 158

Mısra: 4

Kurtulma, kurtuluş.

Ġarķ olmada keştī-i
ümīd-i dil-i 'uşşāk
Duş oldu yem-i fūrķata
hayfā ki rehā yoķ

reh-beri olsa:

1. reh-beri olsa: -sa

Gazel 235

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yol gösterici

olmak, kılavuz olmak.

Bu yekke-tāz-ı ıab'ı
belāġatle Fenniyā
'Örfi n'ola reh-i sūhānıñ
olsa reh-beri

reh-güzār oldu:

1. reh-güzār oldu: -du

Kaside 1

Mısra: 81

Kelime Tipi: -

Gelip geçilen yol

olmak.

Reh-güzār oldu düşüp
pāyına sür'atle şihāb
Māh-ı tābānı aña
meş'ale çekdi Keyvān

reh-güzārında ıur:

1. reh-güzārında ıur:

Müstezad 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Geçiş yolunda
beklemek.*

ıur reh-güzārında o
şehiñ bāri selām al
Ey 'āşık-ı şeydā

reh-güzer:

1. reh-güzerinde: -inde

Kaside 1

Mısra: 86

Geçit, geçecek yol.

Keh-keşān şanma anı
esbine ıum çekdi felek
ııldı ol pādışehiñ reh-
güzerinde 'unvān

**2. reh-güzerinde: -i, -n, -
de**

Gazel 144

Mısra: 7

*Geçit, geçecek yol
(Sevgilinin geçtiği yol).*

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirīg

reh-i beyt-i vişāl-i yār:

1. **reh-i beyt-i vişāl-i
yār:**

Gazel 220

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
evinin yolu.*

Müheyyādır reh-i beyt-
i vişāl-i yār için ağıyār
Kaṭār-ı qudsiyāne nāka-
i maḥmil ḥar isterse

**reh-i hecrinde telef
eyledi:**

1. **reh-i hecrinde telef
eyledi: -di**

Gazel 151

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayrılık yolunda
harcamak.*

Nā’il olmadı göñül
vaşlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḥd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

reh-i ‘ışk:

1. **reh-i ‘ışk: -iñ, -da**

Gazel 152

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Telef etdi hezārān
naḥd-i cānı reh-i
‘ışkıñda
Tereḥḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inşāf

reh-i mesdüde:

1. **reh-i mesdüde: -e**

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Seddedilmiş,
kapatılmış,
hududlanmış yol.*

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda
cizr-i muḳtezādır yaḥ

reh-i süḥānıñ:

1. **reh-i süḥānıñ: -iñ**

Gazel 235

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Söz yolu.

Bu yekke-tāz-ı ṭab‘-ı
belāgatle Fenniyyā

‘Örfi n’ola reh-i süḥānıñ
olsa reh-beri

reh-nümā:

1. **reh-nümā:**

Kıt'a 12

Mısra: 23

Gösterici, delil.

Bayrak açıp reh-nümā
çār-āgā-yı ‘alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

reh-nümā eyledikçe:

1. **reh-nümā eyledikçe: -
dik, -çe**

Kaside 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Yol gösterici
olmak, rehberlik
yapmak.*

Pişgāhıñda livā’ı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ḥavfiñla kışr-ı naḥl-i
bīd

re’is-i celālives:

1. **re’is-i celālives:**

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Celâlî gibi başkan.

Yem-i sühandā re'îs-i
Celâlîveş Fennî
"Nüh yelken" mazmûnı
böyle aqdaramaz

re'îs-i fâzıl:

1. **re'îs-i fâzıl:-a**

Gazel 47

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Fazıl adlı şairlerin
reîsî.*

Re'îs-i Fâzıla bu nazmı
Fennîyâ 'arz et
Felek ister ise bâdbân
behâsınadır

rekâket:

1. **rekâketi:-i**

Gazel 236

Mısra: 10

*Cümlelerdeki
tutarsızlık, bağlantıdan
yoksunluk, ifâdenin
zayıf, nazmın âhenksiz
olması.*

İndimde nev-zemîn
deyü 'add eyleyip dilâ
Sultânıma nice şunayım
bu rekâketi

remz:

1. **remz:**

Kıt'a 8

Mısra: 19

*Ar. Gizlice işaret,
ima.*

Gelip bir remz ile
mevlûduna dedim hoşâ
târîh

Yürü geldin Hüseynim
dehre fî-nesl-i benî
'Adnân

remzi efendi:

1. **remzi efendi:**

Kıt'a 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Remzi Efendi.

Cenâb-ı hazret-i pür-
ma'rifet Remzi Efendi
kim
'Uṭârid görse taḥrîrin
olurdu reşk ile sūzân

remz-i ev ednâ:

1. **remz-i ev ednâ:**

Kaside 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Necm Suresi 9.
ayette geçen " Kabe*

*kavseyn ev edna/ iki
yayın beraberliği gibi,
belki ondan da yakın."*
ibaresinin remzi.

Sensin ol remz-i ev
ednâ da fehm-i müşkil
Sensin ol vâkıf-ı
fermân-ber-i rüy-ı
gufrân

remz-i me'ânî:

1. **remz-i me'ânî:**

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*1. me'ânî ilminin
sırrı. 2. mânâların
bütünü olan Allah.*

Besmeleyle başla gel
taḥrîr-i eş'âra dilâ
Ver haber remz-i
me'âniden bedî'î
mübtedâ

renc-i rüzgâr-ı âsmânî:

1. **renc-i rüzgâr-ı**

âsmânî:

Gazel 49

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gökyüzü
rüzgârının eziyeti.*

Devā-yı vişāl-i yāre
mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı
āsmāniye belā derler

renc-i va'd-i büseye:

1. **renc-i va'd-i büseye:**-
y, -e

Gazel 216

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Öpüşme vaadinin
eziyeti.*

Ben renc-i va'd-i
büseye meyl eylemem
dilā
Vaķf-ı 'aķar-ı vuşlat
olunca nemā neme

rengi:

1. **rengiden:-den**

Gazel 195

Mısra: 10

Bir renk.

Degil şābit-ķadem hayfā
döner va'd-i vişālinden
Daķı çok āl eder ğirre
saña bugüne rengiden

reng-i hūn-āb-ı sirişk:

1. **reng-i hūn-āb-ı sirişk:**

Gazel 89

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı rengi.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perī iţfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürķatiñle gül de
nārıdır

reng-i lülü:

1. **reng-i lülü:**

Gazel 81

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Inci renkli (şarap).

Rind evrād eyleyip
dendānıñı pīr-i muġān
Sübħa-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

rengin:

1. **rengin:**

Gazel 4

Mısra: 4

Far. 1. Renkli,

*boyalı. 2. Güzel, lâtif,
müzeyyen nazar-rübâ.*

Ĥafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-süħan bu
ne 'acā'ib bir su'āl
ammā

2. **rengin:**

Gazel 68

Mısra: 9

*Far. 1. Renkli,
boyalı. 2. Güzel, lâtif,
müzeyyen nazar-rübâ.*

Ĥüsn-i ĥatt̄ taħrīr ile
rengin olur mu Fenniyā
Zīver-i maźmūn ile
eş'ār kendin gösterir

3. **rengin:**

Gazel 40

Mısra: 9

*Daha renkli, daha
canlı.*

Rengin ola mı sa'y ile
hiç nazm-ı belāġat
Fenniya neşāt ola ya bir
vaķt-ı müsā'id

4. **rengin:**

Gazel 91

Mısra: 7

Çeşitli, farklı.

Bü'l-'acebdir ki ġazel
ġāhice düşmez rengin
Bu ķadar bī-bedel olsun
deyü te'ķid ederiz

rengin aldı:

1. rengin aldı: *-dı*

Gazel 181

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aynı renge

dönüşmek.

La^lliñden aldı var ise

rengin nüktesi

Mazmün-şinās-ı dil-

ber-i ṭannāzdır sözüm

rengin değişip:

1. rengin değişip: *-ip*

Gazel 215

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rengten renge

girmek.

Rengin değişip âteş-i

la^l ile imāma

Beñzi şararır la^l-i

güher-bārı görünce

resen:

1. resenin: *-i, -n*

Gazel 29

Mısra: 7

İp, urgan, halat.

Resenin bilmeyeniñ

seniñ şikāf eylediği

Sa'y-ı āhenger ile

tesmiye oldu miftāh

2. resen:

Gazel 238

Mısra: 8

İp II Saç teli.

Resimā ne eylesin dil

şimdi ber-dār olmağa

Şalb için Manşūra

zülfündür resen

dedikleri

3. resen:

Gazel 51

Mısra: 4

İp, idam ipi II

sevgilinin saçı.

Āvīze olmada dil-i

sevdā-zede hemān

Manşūr-ı ıışka zülfüñü

özge resen bilir

reşid:

1. reşid:

Kıt'a 7

Mısra: 16

Akil, baliğ.

Hağ ede ʿömrin mezīd-i

rıfʿatla ser-medīd

Muʿammer ola ol reşid

āhiri vü evveli

resimā:

1. resimā:

Gazel 238

Mısra: 7

?

Resimā ne eylesin dil

şimdi ber-dār olmağa

Şalb için Manşūra

zülfündür resen

dedikleri

reşk eder:

1. reşk eder: *-er*

Gazel 222

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Gülşen-i dāğ ten-i ıışk

içre ey dil dem-be-dem

Naḥl-i güller üzre

bülbül reşk eder

feryādıma

reşk ederdi:

1. reşk ederdi: *-erdi*

Gazel 34

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kıskanmak, haset
etmek.*

Görse encüm gibi bir

ḥālını ruḥsārında

Reşk ederdi aña bī-

şübhe felekde Mirriḥ

2. reşk ederdi: -er, -di

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Yoğ nihāyet luṭfuña ey

pādişāh-ı zū'l-‘aṭā

Reşk ederdi cūd-ı pākiñ

görse sulṭān Bā-yezīd

reşk ile sūzān olurdu:

1. reşk ile sūzān olurdu: -

ur, -du

Kıt'a 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kıskançlık ile

yanmak.

Cenāb-ı ḥāzret-i pūr-

ma‘rifet Remzi Efendi

kim

‘Uṭārid görse taḥrīrin

olurdu reşk ile sūzān

reşk-āver:

1. reşk-āver:

Gazel 5

Mısra: 5

Haset getiren,

hasede dūşüren,

kıskançlık uyandıran.

Reşk-āver olup āteş-i

la‘liñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i

Semerḳand u Buḫārā

reşk-i yemen:

1. reşk-i yemen:

Gazel 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yemen kıskançlığı.

Dendān-ı şāfi dürr-i

‘Aden söylerim saña

La‘l-i ‘aḳiḳi reşk-i

Yemen söylerim saña

resm edip:

1. resm edip: -ip

Gazel 159

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Resmetmek,

çizmek.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri

ser-ā-pā resm edip

Ṭab‘-ı Hātifle dili

mir‘āta iḳdām eyledik

2. resm edip: -ip

Muhammes 1

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Resmini çizmek.

Yetiş bir kerre bāri sen

bize mişl-i Ḥız[ı]r İlyās

Degil mümkün o şāha

resm edip ‘arz eylemek

ḫāli

resm-i elf-i āh:

1. resm-i elf-i āh:

Gazel 223

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Āh sesinin elife

benzeyen resmi.

Bir resm-i elf-i āh ile dil

şanma lāl olur

Dikdi ‘aşāyı dāğ-ı berīn

ṭaraf-ı ṭūrūna

resmin ‘arz etdi:

1. resmin ‘arz etdi: -di

Kıt'a 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Resmini sunmak.

Resmin ‘arz etdi bu

kāşāneniñ üstāda o zāt

Ṭab‘-ı mi‘mārı

secencelveş olunca

berrāḳ

ressām-ı hezār:

1. ressām-ı hezār:

Kıt'a 14

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Binlerce ressam.

Güş eden naqşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ʿālem
müştāk

resül-ı sakaleyn:

1. resül-ı sakaleyn:

Kaside 1
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Her iki dünyanın
müftüsü. II*
Şeyhülislâm.

Seyyid-i mefhar-ı
kevneyn resül-ı
sakaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān
maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

revā:

1. revā:

Gazel 1
Mısra: 5
Uygun, yaraşır.

Qıymet demek revā mı
seniñ hüsn-i haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsarıña behā

2. revā:

Gazel 1
Mısra: 5
*Layık, uygun,
yaraşır.*

Qıymet demek revā mı
seniñ hüsn-i haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsarıña behā

3. revā:

Gazel 30
Mısra: 7
*Ayık, uygun,
yaraşır.*

Sım-bāzuñdur felekde
ʿāşıka cānā revā
Egnime şāl olsa
maqbülüm degil qavs-i
qūzah

4. revā:

Gazel 54
Mısra: 7
*Ayık, uygun,
yaraşır.*

Düşına almaz revā olsa
aña qavs-i qūzah
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez iʿtibār

5. revā:

Kıt'a 5
Mısra: 12
*Ayık, uygun,
yaraşır.*

Ehāli şükr edip der
Fenniyyā tārīhini güş et
Revā Haq beldeye
ʿallāme müfti-i enām
oldu

6. revā:

Gazel 17
Mısra: 12
*Layık, uygun,
münasip.*

Ah bende Fenniyyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra diriğā
revā ʿabeş

revā mı:

1. revā mı: -mı

Kıt'a 10
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
Uygun, yaraşır.

Şafadır dāyesine
bülbülāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
ağuşuña sen elde ağzāb
ol

2. revā mı: -mı

Gazel 144

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yakışır, uygun,
yerinde.*

Bâğ-ı ruhunda zülfüñ o
meh-pâre şemm için
Kılmağ revā mı ‘āşığa
bir tel giyâh dirîğ

revā olsa:

1. revā olsa:

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Uymak.

Bâzularındır ey meh-i
tâbân tuhaf baña
Kavs-i kuzah riğâbıma
olsa revā ‘abes

revâc:

1. revâc:

Gazel 21

Mısra: 12

*İtibar, değer,
kıymet.*

Bâzâr-ı zîb -i silk-i
selâsetde Fenniyâ
Verdim bu vezn ile dür-
i manzûmuma revâc

revāk:

1. revāklıdır: -lıdır

Gazel 64

Mısra: 18

*Süzülmüş, sâfi,
hâlis. II Parlak.*

Ezhâr-ı nazm-ı Şâbit ü
Es‘adla Fenniyâ
Şehd-i lezîz-i güfte-i
tab‘ım revāklıdır

revân:

1. revânı: -ı

Gazel 131

Mısra: 8

*Yürüyücü, akıcı,
giden.*

Meşakkat çekdirir
‘azminde keşt-i dil ü
câna
Revânı ‘aks olunca
‘azm-i dildâra belâdır
Şağ

2. revân:

Kaside 1

Mısra: 100

Akan (su).

Çaldı zîrinde şehîñ
rağşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nâ-dide revân

3. revân:

Gazel 47

Mısra: 6

Ermenistan

*Cumhuriyeti’nin bugün
Erivan şeklinde anılan
başşehri.*

Girân behâları sürme o
çeşm-i cânâna
Revân kuhlı anıñ
İşfahân behâsınadır

revân edersin:

1. revân edersin: -er, -
sîn

Gazel 198

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Akıtmak.

Hâk-ı pây-ı yâre yüz
eşkiñ edersin revân
Geh teyemmüm eyleyip
gâh eyle tecdid-i vuzû

revân olsa:

1. revân olsa: -sa

Gazel 199

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Akıp gitmek.

Salınmak.

Revān olsa n'ola fikr-i
ruḥ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i hūrşīd-
i 'ālem-tāba ābım bu

reviṣ:

1. **reviṣ:**

Gazel 237

Mısra: 6

*Far. Gidiş, tarz,
tavır, üslûp, tarih.*

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ğamze
seyr-i Sa'd-ābāda mı

revnaḳ verir:

1. **revnaḳ verir: -ir**

Gazel 169

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Parlaklaştırmak,
güzelleştirmek.*

Mir'āt-ı mücellā gibi şaf
olsa 'aceb mi
Ruḥsārīña revnaḳ verir
elbette terāşīñ

revnaḳ verirse:

1. **revnaḳ verirse: -ir, -se**

Kıt'a 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Parlaklaştırmak,
güzelleştirmek.*

N'ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḥ-i
ṭākında
O ma'kūs-ı ser-mi'māra
dīvān-hāne-i dergāh

rev-zen-i serā-yı

süleymān:

1. **rev-zen-i serā-yı**

süleymān:

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Süleyman'ın
sarayının penceresi.*

Belkīs-ı 'ıṣṣa şanma ki
taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı
Süleymān açar ḳapar

reyhān:

1. **reyhān:**

Gazel 211

Mısra: 6

*Diğer adı fesleğen
olan güzel kokulu bir
bitki // Sevgilinin ayva
tüyleri.*

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülün

Eylediñ teşmīm-i hoş
reyhān reyhān üstüne

2. **reyhān:**

Gazel 211

Mısra: 6

*Diğer adı fesleğen
olan güzel kokulu bir
bitki // Sevgilinin ayva
tüyleri.*

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülün
Eylediñ teşmīm-i hoş
reyhān reyhān üstüne

rez duḡteri:

1. **rez duḡteri: -i**

Gazel 153

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Asmanın kızı. //
Şarap.*

Ḥaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhīde 'akd eyleyip rez
duḡteri pīr-i muḡān

rezālet:

1. **rezāletle: -le**

Gazel 136

Mısra: 6

Çok çirkin ve

*utanılacak hal, herkesin
duygularını inciten
durum veya olay,
rezillik, kepezelik.*

Sürüp mazmûn-ı nakdi
meclise sâ'il-şıfat ey dil
Rezâletle cihânda
kendini teşbîh eder
vâ'iz

rez-duhter:

1. rez-duhterin: -i, -b

Gazel 237

Mısra: 11

Üzüm kızı//şarap.

‘Akd edip rez-duhterin
rindân ‘işretgâhda
Şimdi ey pîr-i muğân
‘azmiñ mübârek-bâde
mi

2. rez-duhteri: -i

Gazel 5

Mısra: 14

Üzümün kızı, şarap.

Rağş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sâkî
Yağmış yine rez-
duhteri ayağına hınnâ

rez-duhteri:

1. rez-duhteri:

Gazel 6

Mısra: 9

Üzümün kızı, şarap.

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb câmeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

2. rez-duhterine: -n, -e, -

Gazel 216

Mısra: 9

Üzümün kızı, şarap.

Rez-duhterine tıfl-ı dil-i
efğâna zâr eder
Kâfir kıızı demez aña
ağlama mâteme

3. rez-duhteri:

Gazel 234

Mısra: 13

Üzümün kızı, şarap.

İçip içip bize rez-
duhteri etme harâm
Kadeh kadeh seniñ ol
zâhidâ hilâliñ mi

rıdvân:

1. rıdvân:

Kaside 1

Mısra: 92

Cennet kapılarında

*bekçilik yapan, cenete
girecek müminleri
selamla karşılayan ve
cennette müminlere
hizmet eden meleklerin
başkanının adı.*

Encümen şanma riyâz
içre çerâğân etdi
Cem^c edip şevk ile şad
şem^c-i fûrûğı rıdvân

rıfk:

1. rıfk:

Gazel 85

Mısra: 10

*Yumuşaklık,
yavaşlık, tatlılık,
nezaket.*

Şoħbete nevbet verip
zâhid dağık ol rind iseñ
Āsiyâb içre meşeldir
rıfk ile gavğâ biter

2. rıfk:

Gazel 233

Mısra: 9

*Yumuşaklık,
naziklik; yavaşlık.*

Rıfk ile dâ'i eylerdi izâle
Fenniyâ
Bir nefes şemm
eylesem ol hatt-ı giyâh
şevketi

3. rıfķ:

Gazel 239

Mısra: 3

*Yumuşaklık,
naziklik, mülayimlik.*

Bu nevm-i tegāfülde
bizi rıfķ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

rikāb:

1. rikābıma: -*ima*

Gazel 17

Mısra: 8

Üzengi.

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuhaf baña
Kavs-i kuzah rikābıma
olsa revā ‘abes

2. rikābın: -*in*

Gazel 154

Mısra: 8

Üzengi, ata

*binebilmek için ayakla
üzerine basılan, bir
kayışla eğerin yanına
asılmış, altı düz madenî
halka.*

‘Azmghehi şuşaya ammā
dile āsā

Şıkdıkda rikābın
demesin saña şadağdak

3. rikābında: -*i, -n, -da*

Gazel 219

Mısra: 11

*Üzengi II Büyük bir
kimsenin katı, huzuru.*

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uşşākı
O şāhıñ Fenniyā yoğdur
nazīri ihtişāmlıkda

rikāb-ı vezni:

1. rikāb-ı vezni: -*i*

Gazel 89

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Vezin üzengisi.

rikāb-ı vuşlat:

1. rikāb-ı vuşlat:

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma üzengisi.

Başşa rikāb-ı vuşlata
cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i
fürs böyle el verir

rikkat-ı kalb:

1. rikkat-ı kalb:

Gazel 183

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kalbin merhameti,
yufka yüreklilik.*

Zāhidiñ dā'im bükā ile
riyāsı sāhtedir
Rikkat-ı kalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

rind:

1. rind:

Gazel 59

Mısra: 5

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Sen hān-ķāh-ı mey-
kedenen çıkma rind
iseñ

Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

2. rinde: -*e*

Gazel 66

Mısra: 6

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Menzil-i pîr-i muğāna
gelicek rûy-ı nigār
Rinde ruhsārını ‘arz
etmege cānān şıkılır

3. rind:

Gazel 81

Mısra: 9

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Rind evrād eyleyip
dendānını pîr-i muğān
Sübha-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

4. rind:

Gazel 85

Mısra: 9

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Şoḥbete nevbet verip
zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir
rifḳ ile gavgā biter

5. rind:

Gazel 130

Mısra: 1

Dünya işleriyle

*uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuḫ
Vuşlat ile bīmāra
ḥekīmāne tavassuḫ

6. rinde:-e

Gazel 132

Mısra: 8

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Ḥvān-ı vişāl u nuḳl-ı leb
u bāde la‘l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāḫ

7. rinde:-e

Gazel 136

Mısra: 3

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Meyi nūş eylemek
ma‘nāda cā‘izdir deyü
rinde
Bu rü’yâyı ḥaḳīḳat pek
güzel ta‘bîr eder vā‘iz

8. rinde:-e

Gazel 235

Mısra: 7

*Dünya işleriyle
uğraşan, eğlenceye
düşkün, kalender
(kimse).*

Rûy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ‘ışḳ
ile çenberi

9. rinde:-e

Gazel 219

Mısra: 4

*Dünyaya ve dünya
nimetlerine değer
vermeyen, hayati
ciddiye almayan, dünya
işlerine ilgisiz,
kalender, gönül ehli
kimse.*

‘İbādetle ḳabāḫat
zāhidā maḥfî gerek
ammā

Şaḳadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḫāmliḳda

10. rinde:-e

Gazel 211

Mısra: 2

*(□□□) i. (Fars.
rind) Görünüşe ve*

*dünya işlerine kıymet
vermeyen, kurallardan
uzak, bütün varlığı
kendi iç dünyâsına göre
değerlendiren, gönül
gözüyle gören, hoş
görülü, kalender, içkiye
düşkün ve derbeder
görünüşünün aksine
ârif, hakîm, gönül ehli
kimse.*

Şunma şākî meclise
fincân fincân üstüne
Başma rinde âteş-i
süzân süzân üstüne

rindân:

1. rindân:

Gazel 36

Mısra: 4

Rindler,

*kalenderler, dünya
işlerini boş görenler.*

Bezme teşrîfiñe cân u
dili âmâde edip
Kıldı rindân anı tuhfe
saña kâlâ-yı cedîd

2. rindân:

Gazel 132

Mısra: 6

Rindler,

*kalenderler, dünya
işlerini boş görenler.*

Gürbeyle seg-misāl olur
meclis-i şafâ
Rindân ile ne mümkün
ede zâhid ihtilâf

3. rindânla:-la

Gazel 219

Mısra: 5

Rindler,

*kalenderler, dünya
işlerini boş görenler.*

Çanı rindânla hem
bezm-i ‘işret olanlar
zâhid
Geçip mihrâba şimdi
evliyâ olduñ imâmlıkda

4. rindân:

Gazel 98

Mısra: 8

Rintler,

*kalenderler, dünya
işlerini boş görenler.*

Niyâz u nâzı bezm-i
meyde seng âhen edip
sākî
Yağa rindân çaqdıkça
şerer ğavgâ çıkar
çıkamaz

5. rindân:

Gazel 237

Mısra: 11

*Dünya işini boş
görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler. Aşıklar,
şairler.*

‘Akd edip rez-duhterin
rindân ‘işretgâhda
Şimdi ey pîr-i muġân
‘azmiñ mübârek-bâde
mi

6. rindâna:-a

Gazel 198

Mısra: 10

*Dünya işlerini boş
görenler.*

Ço götürsün zâhid
âbdest ibriġin edip riyâ
Bezm-i ‘işretgâhda
rindâna lâzımdır sebû

rindân:-

1. rindâna:-a

Gazel 197

Mısra: 5

*Dünya işini boş
görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler.*

Rindâna n’ola vaşlını
sevç etse bez[i]mde
imâ eder üftâdesine
küşe-i ebrû

2. **rindāna:** -a

Gazel 244

Mısra: 3

*Dünya işini boş
görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler.*

Lebiñ şun sebze-zār-ı
haṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sâkiyâ şahbâyı pey-der-
pey

rindāne:

1. **rindāne:**

Gazel 5

Mısra: 12

*Rintlere yakışır
tarzda II kalenderce.*

Ağız ağıza sâğar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebâ kılkuşul-i minā

2. **rindāne:**

Gazel 9

Mısra: 1

*Dünya işlerini hoş
görerek, keyfekeder
yaşayan, aldırışsız,
kalender kimse.*

Mey-i la‘lin şunup
rindāne sâkî-i ṭal‘at
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nüş
eyleyenler zanneder
vişn-âb

3. **rindāne:**

Gazel 120

Mısra: 9

*Kalenderce, dünya
işlerini hoş görerek,
keyfekeder yaşayan,
aldırışsız, kalender
kimseler gibi.*

Gelip hem-meclis
olmak üzere rindāne
büt-i tersā
Dürüg-āmiz va‘d-i
vuşlatın kâfir
inandırmiş

rindān-ı bezme:

1. **rindān-ı bezme:** -e

Gazel 148

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*1)Şarap meclisinin
rintleri 2)Aşıklar.*

Bülbül mişâli başladı
gülşende ‘ışk ile
Rindān-ı bezme kılkuşul-ı
minā taraf taraf

rind-i ‘işretgâh:

1. **rind-i ‘işretgâh:**

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İşret edip içki içilen
yerin rindi.*

Tañ mı cān baḥş etse
zāhid rind-i ‘işretgāhda
Mürde-i maḥmūr olan
mestāne ‘isâdir kadeḥ

rind-i sâkî:

1. **rind-i sâkî:**

Gazel 172

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sâkî rindi.

Bezm-i gülşen rind-i
sâkî encümen-pirā
degil
Böyledir bāğ-ı cihān
şimdi neşâṭ-efzā degil

rindveş:

1. **rindveş:**

Gazel 160

Mısra: 8

*I. Aşık II. Rind gibi,
rinde benzer.*

Zāhidā kaçma buyur
haclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı
meye maḥrem gibisin

rîş-i dırâz:

1. rîş-i dırâz:

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Uzun sakal II uzun
sakallı zâhit, kaba sofı;
arg. rüşvetçi, iyi bahşiş
veren zâhit (TBAS, 251).*

Zāhidā rîş-i dırâz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıkma
mînānıñ kelām-ı ʿaʿnı
kes

2. rîş-i dırâz:

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Uzun sakal II uzun
sakallı zâhit, kaba sofı;
arg. rüşvetçi, iyi bahşiş
veren zâhit (TBAS, 251).*

Zāhidā rîş-i dırâzıyla
gelip ʿaʿn ederek
Çañına ot tıkma
mînānıñ yeter dendāne
kes

riyâ:

1. riyâ:

Gazel 198

Mısra: 9

*İki yüzlülük,
gösteriş yapma.*

Ço götürsün zāhid
âbdest ibriğın edip riyâ
Bezm-i ʿişretgâhda
rindāna lâzımdır sebū

2. riyâ:

Gazel 227

Mısra: 7

*1. Olduğundan
başka türlü görünme,
özü sözü bir olmama,
iki yüzlülük 2. din. Bir
ibâdet veya iyiliğın
Allah rızâsı için değil
gösteriş için yapılması.*

Buyursun meclise zāhid
riyâ izhâr edip kaçma
Müheyyâ bint-i rez
cümle ʿarab hem
tâzedden tâze

3. riyâsı:-(s)ı

Gazel 147

Mısra: 6

*Gösteriş. II Zahidin
dünya işleriyle meşgul*

*olmaktan kaçınıp
ibadeti başkalarına
kendini beğendirmek
için yapması.*

Baʿd-ez-în bikrin izâle
edemez bint-i reziñ
Çaldı zühhâdın riyâsı
erliğın turunc-ı bāğ

4. riyâsı:-(s)ı

Gazel 183

Mısra: 13

*Gösteriş. II Zahidin
dünya işleriyle meşgul
olmaktan kaçınıp
ibadeti başkalarına
kendini beğendirmek
için yapması.*

Zāhidin dâʿim bükâ ile
riyâsı sâhtedir
Rıkkat-ı kalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

5. riyâ:

Gazel 219

Mısra: 8

*Bir ibadet veya
iyiliğın Allah rızâsı için
değil gösteriş için
yapılması. //
Olduğundan başka türlü
görünme, özü sözü bir
olmama, iki yüzlülük.*

Hemîşe ekl ederseñ
besmeyleye naqdi
Şerâb ile riyâ güyâ degil
tev'em harâmlıkda

riyâsı mı aqar:

1. riyâsı mı aqar:

Gazel 190

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Riya akmak.

Riyâsı mı aqar zühhâd-ı
sâlûsuñ sebûsundan
Geçilmez sâha-i
meclisde seyl-âb-ı
vuzûsundan

riyâyı ko:

1. riyâyı ko:

Kıt'a 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İki yüzlülüğü

bırakmak.

Riyâyı ko temâşâ kııl
gelip âlâyını zâhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkâli

riyâz içre:

1. riyâz içre:

Kaside 1

Mısra: 91

Kelime Tipi: -

Bahçesi.

Encümen şanma riyâz
içre çerâgân etdi
Cem' edip şevk ile şad
şem'-i fûrûğı rıdvân

riyâz-ı bâğı:

1. riyâz-ı bâğı:-ı

Gazel 227

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bağın bahçesi.

Riyâz-ı bâğı tab'ımdan
bu şî'rim ehl-i 'irfâna
Hediye Fenniya bir
deste çekdim tâzedden
tâze

riyâz-ı dil-i şâhâne:

1. riyâz-ı dil-i şâhâne:

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şah gibi, şaha

*yakışır bir surette
gönül bahçeleri.*

Haddiñ mi riyâz-ı dil-i
şâhâneye bâ'is
Mânend-i serây içre o
gül-ğâneye bâ'is

rîzân:

1. rîzân:

Gazel 96

Mısra: 5

Dökülen, akan.

Veżân-ı bād-ı şarşar
pâre pâre berķ olup
rîzân
Bu ğaddâr-ı felek
küyunda 'uryân
olduğum bilmez

2. rîzân:

Gazel 190

Mısra: 5

Akıp dökülen.

Degil hoy-kerde şanma
olur [.]. ruhsârına rîzân
Nihâl-i bîd-i çîn-i
turreciniñ ser-
fûrûsundan

rubâh:

1. rubâh:

Gazel 196

Mısra: 11

Far. Tilki.

Saña tavşan diyen olsun
rübâh
Zürefâ-nâm gürüh-ı
gerdün

rübâh-ı rakîbiñ:

1. **rübāh-ı raķibiñ: -iñ**

Gazel 190

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Rakip tilki.

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rübāh-ı
raķibiñ cāblūsundan

rū-be-rū:

1. **rū-be-rūyuz:**

Gazel 106

Mısra: 10

Yüz yüze, karşı

karşıya.

Püşidesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

2. **rū-be-rū:**

Gazel 120

Mısra: 11

Yüz yüze, karşı

karşıya.

Felekde rū-be-rū
olduķça mir’āt-ı
cemālinde
Niķābın ref^c edip ol
māh-ı tābānı
utandırmış

3. **rū-be-rū:**

Gazel 174

Mısra: 2

Yüz yüze.

Şimdi bez[i]mde sāgar u
mey güft gü degil
Şahn-ı felekde mihr ü
ķamer rū-be-rū degil

rub^c-ı dā’ire:

1. **rub^c-ı dā’ire:**

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dairenin çeyreği.

Haķ merıddir haııt
zūlfüñ vesme rub^c-ı
dā’ire
Rūze-dārān aħz eder
mihr-i ruħuñdan irtifā^c

rūh:

1. **ruħunda: -u, -ñ, -da**

Gazel 89

Mısra: 1

Far. Yanak.

*(Mecazen yüz
manasında da
kullanılır).*

Gören haıt-ı siyehķarın
ruħunda gül de mārıdır

O ħarıñ vaħşetiyle dıde-
i bülbülde zārıdır

2. **ruħunda: -u, -ñ, -da**

Gazel 137

Mısra: 3

Far. Yanak.

*(Mecazen yüz
manasında da
kullanılır).*

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruħunda
Büy-ı haıtı minķār-ı ser-
i şānede maħfūz

3. **ruħların: -lar, -ın**

Gazel 227

Mısra: 3

Far. Yanak.

*(Mecazen yüz
manasında da
kullanılır).*

O şūħ-ı ‘işve-bāzıñ
ruħların ħoy-kerde
zannetme
Tarāvet baħş eder
gülzāra şeb-nem
tāzeden tāze

4. **ruħların: -lar, -ın**

Gazel 87

Mısra: 5

Yanak.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ḥamrā çıkar

5. **ruḥuñ: -un**
Gazel 116
Mısra: 3
(*Sevgilinin*) yanağı.

Beḳāya defterin ‘uṣṣāka
‘arz etmiş ruḥuñ ammā
Düyün-ı būseden
ba‘de’l-ḥisāb terkīm
göstermiş

6. **ruḥların: -lar, -lñ**
Gazel 87
Mısra: 5
Yanak, yüz.

Ruḥların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ḥamrā çıkar

7. **rūḥum: -um**
Gazel 60
Mısra: 2
*İnsan ve hayvanda
vücudu canlı kılan,
hayat veren, can.*

Dil ebr-i zūlf-i ‘ārız-ı
yāriñ hümāsıdır

Hoş-büy-ı sīb-i ğabğabı
rūḥum ğidāsıdır

8. **ruḥunda: -uñ, -da**
Gazel 147

Mısra: 1
*Yanak II sevgilinin
yanağı.*

Ḥatt-ı nev şanma
ruḥunda yāriñ ey aġyār
zāğ
Bülbül-i ‘uṣṣāka ḳalmış
gülşen içre kıl tuzāğ

ruḥ-ı ḥoy-kerde:

1. **ruḥ-ı ḥoy-kerde:**
Gazel 104
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Terlemiş yanak.

Sūziş-i ‘ışk ile inbiḳ-i dil
içre gūyā
Ruḥ-ı ḥoy-kerdesini gül
gibi taḳtīr ederiz

ruḥ-ı ḥoy-kerde-i pākiñ:

1. **ruḥ-ı ḥoy-kerde-i
pākiñ: -iñ**
Gazel 66
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Temiz ve ıslanmış
yanak.*

Düñn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pākiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān şıḳılır

rūḥ-ı ḳudsīdir:

1. **rūḥ-ı ḳudsīdir: -dir**
Kaside 2
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
*İlâhî gerçeği
kavrayan ruh.*

Mürde-i dünyā olup
ihyā edip tārīḥini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna
şāh-ı nev ‘Abdül-ḥamīd

rūḥ-ı revān:

1. **rūḥ-ı revān:**
Kaside 1
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
*Yürüyen, su gibi
akıp giden ruh II
sevgili, güzel; can.*

Nice vaşf eyleyeyim
zāt-ı şerīfin āyā
Nice ta‘bīr edeyim
ḥulḳını ey rūḥ-ı revān

rūḥ-ı zāc:

1. **rūḥ-ı zâc:**
Gazel 21
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Göztaşının ruhu.
(Zâc: Meşhurdur.
Ağaçtır. Arabî-i galattır.
Sahihi sîn-i
mühmelenin kesr ve
meddi cimin feth ve
meddi ahirde nun ile
sîcân gelir. Farisîsi yine
Arabî'de istimali üzere
sâcdır. Mezbur ağaç
Hindistan'dan gelir. O
diyarda bundan yüce
yaprakları çok ağaç
olmaz. Gayet sâye-dâr
tabiatı bârid ve yâbistir.
Eğer yakıp kömürünü
meşe suyuna koyup
badehu sahk edip göze
çekselere ziyade kuvvet
verip mücellâ eder. Sair
menafii kütüb-i tıbda
mukayyet ve mestur ve
musarrah mezkûrdur.).

İtfâ eder o âteş-i 'uşşâkı
rūḥ-ı zâc
Düşnâm [u] cevriñ
eşribe şun teşnegâna

ruḥsâr:

1. **ruḥsârını: -ını**
Gazel 66
Mısra: 6

*Far. Yanak, ruh,
yüz, çehre:.*

Menzil-i pîr-i muğâna
gelicek rûy-ı nigâr
Rinde ruḥsârını 'arz
etmege cânân şıklılır

2. **ruḥsârıña: -ına**

Gazel 136

Mısra: 1

*Far. Yanak, ruh,
yüz, çehre:.*

Bakıp ruḥsârıña ḥüsn-i
ḥatîñ taḥrîr eder vâ'iz
Çıkıp kürsiye ol nûr
âyetin tefsîr eder vâ'iz

3. **ruḥsârında: -ı, -n, -da**

Gazel 34

Mısra: 5

Yanak // yüz.

Görse encüm gibi bir
ḥâlini ruḥsârında
Reşk ederdi aña bî-
şübhe felekde Mirrîḥ

4. **ruḥsârıña: -ı, -n, -a**

Gazel 169

Mısra: 4

Yanak.

Mir'ât-ı mücellâ gibi şaf
olsa 'aceb mi

Ruḥsârıña revnaḥ verir
elbette terâşîñ

5. **ruḥsârın: -ı, -n**

Gazel 156

Mısra: 5

*Yanak, ruh, yüz,
çehre.*

'Arz etse gâhî diller
ruḥsârın ol perî
Cân baḥş eder sirâcına
pervânemiz mi yok

6. **ruḥsârı: -ı**

Gazel 61

Mısra: 8

*(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.*

Ḥayrân ederdi görse
İskenderi mehâsâ
Âyîne-i felekden
ruḥsârı kem degildir

7. **ruḥsârı: -ı**

Gazel 77

Mısra: 5

*(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.*

Şermle ruḥsârı n'ola
pür-'arâḥ olsa o mehiñ
Şaḥn-ı gülzâr-ı cinân
içre aḫarşu bulunur

8. ruḥsārına: -i, -n, -a
Gazel 190
Mısra: 5
(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.

Değil hoy-kerde şanma
olur [.] ruḥsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i
ṭurresiniñ ser-
fürüsundan

9. ruḥsārın: --iñ
Gazel 242
Mısra: 5
(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.

Her neye kılsam nazar
ruḥsārın ʿarz eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḥūrşīdi
taşvīr eyledi

10. ruḥsārıña: -i, -n, -a
Murabba 3
Mısra: 3
Yanak; yüz, çehre,.

Her kaçan hū çekse dil
ruḥsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

ruḥsat:

1. ruḥṣatıñ: -iñ
Gazel 73
Mısra: 3
Ar. İzin, icazet,
cevaz.

Mū deñlü yoğ mu
ruḥṣatıñ ey ğamze
dillere
Mağlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

ruḥun:

1. ruḥuñ:
Gazel 35
Mısra: 7
(Sevgilinin) yanağı.

Diliñ bülbül şacıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistānıñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

2. ruḥun:
Gazel 22
Mısra: 5
Kale (satranç
terimi).

Açmaz eylerse ruḥun
fi'l-ḥāl anı kıлма qarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

3. ruḥun:
Gazel 23
Mısra: 8
Kale (satranç
terimi).

N'ola māt eylese yek
lu'ḅ ile şāhı gelip fi'l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raqīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

rūhuna bir fātiḥa:

1. rūhuna bir fātiḥa:
Kıt'a 11
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Ruhuna bir Fatih.

Fenniyā rūhuna bir
Fātiḥa dedim tāriḥ
Fāṭıma bülbülveş uçdu
fenādan gitdi

rūm-ı vechiñ:

1. rūm-ı vechiñ: -iñ
Gazel 159
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yüzünüñ Rum'u.

Başdı ceş-i fitne-i ḥaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüne sevdā-yı fikri
ʿāzim-i şām eyledik

rümûz:

1. rumûzu: -u

Gazel 147

Mısra: 8

Remizler.

Añlamazsın zâhidâ
ebced hisâbın bunda
sen
Ben rumûzu saña
tefhîm etmege kıldım
ferâğ

rûşen:

1. rûşen:

Kıt'a 11

Mısra: 1

*1. aydın, 2. açık,
belli.*

Ki rûşen yaşını gül-
ğonçecigim efendi
Ravza-i cennete 'azm
edip o ârâm etdi

rûşenâ:

1. rûşenâ:

Gazel 2

Mısra: 1

Parlak, Işıklı.

Hamd ola Yezdâna
bahtım rûşenâ kıldı
baña

Maṭla'ımdan ṭâli'ım
şemsü'd-ḍuhâ kıldı
baña

rûsûm-ı 'ilmi:

1. rûsûm-ı 'ilmi: -i

Gazel 207

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bilimin

yöntemlerini.

Şerh eyleyip ḥayâl-i
ḥaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rûsûm-ı 'ilmi
ḥaber mübtedâlara

2. rûsûm-ı 'ilmi:

Kıt'a 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bilimin

yöntemlerini.

Ferâ'iz okuyup andan
temâmen şakki de
öğren
Rûsûm-ı 'ilmi taḥsîl
eyleyip ḥükkâma
nevvâb ol

rûtbe:

1. rûtbe:

Gazel 113

Mısra: 14

Derece, aşama.

Fenniye yine etmese bir
ğonçe-i zîbâ
Çoşmazdı bu rûtbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

2. rûtbe:

Gazel 154

Mısra: 3

Derece, aşama.

Nûş eyle mey-i câm-ı
Cem 'ışkı şu rûtbe
Tâ saña diye mey-kede-
i dilde yataḳtaḳ

3. rûtbe:

Gazel 183

Mısra: 6

Derece, aşama.

Ġarḳ eder ḥavfım budur
fûlk-i dili deryâ-yı 'ışk
Bâd-ı âh ile bu rûtbe
cûşîş-i yem görmedim

rûtbe-i maṭlab-ı vaşlıñ:

1. rûtbe-i maṭlab-ı

vaşlıñ: -iñ

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma isteğinin gücü.

Geçdi kâdî-i gönül
manşib-ı mev'ûdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ
ile oldu kâni'

ru'yâ:

1. rü'yâyı: -yı

Gazel 136

Mısra: 4

*Uyku içinde
görülen keyfiyet, düş.*

Meyi nüş eylemek
ma'nâda cā'izdir deyü
rinde

Bu rü'yâyı haḳîkat pek
güzel ta'bîr eder vâ'iz

2. rü'yâda: -da

Gazel 104

Mısra: 7

Rüya.

Ne 'aceb bint-i rezi
görse kimi rü'yâda
Ekseriyyâ bu düşü
zâhide ta'bîr ederiz

3. rü'yâda: -da

Gazel 242

Mısra: 7

Rüya.

Ḳatlı edip 'uşşâkını
rü'yâda ammâ ba'd-ez-
în
Vuşlat ile ol mu'abbir
hüsn-i ta'bîr eyledi

4. rü'yâyı: -yı

Gazel 183

Mısra: 12

Rüya, düş.

Tiğ-ı ğamzeñle helâk
edip bu şeb cânâ beni
Ben bu rü'yâyı güzel
ta'bîr edip kem
görmedim

rü'yet:

1. rü'yet:

Gazel 12

Mısra: 9

Görme, görülme.

Rü'yet için 'id etmege
ol kaşı hilâli
Şâm-ı haṭıña 'azm edip
anda ramazân et

2. rü'yet:

Kıt'a 2

Mısra: 11

Görme, bakış,

görüş.

Devrân eder cemâlini
rü'yet için felek
Giymiş hilâli başına ol
peykveş külâh

ru'yeti:

1. rü'yeti:

Gazel 231

Mısra: 2

*Görme, bakış,
görüş.*

Şâm-ı haṭṭında
müzeyyen-tâb olunca
tal'ati
'd olur kaşı hilâliñ
vâkı' olsa rü'yeti

rü'yet-i dîdâr:

1. rü'yet-i dîdâr:

Gazel 226

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüzüne bakma.

Cennet isterseñ eger
mâr raḳîbi ḳatlı et
Ġarazıñ rü'yet-i dîdâr
ise cân ürkütme

rü'yet-i nûr-ı cemâl-i pākine:

1. rü'yet-i nûr-ı cemâl-i

pākine: -i, -n, -e

Gazel 231

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Temiz yüzünün
nurunu görme.*

Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir
Yağdı heb dünyā vü
māfihāyı nār-ı ḥasreti

rüy-ı arza:

1. rüy-ı arza:

Kaside 1
Mısra: 122
Kelime Tipi: -
Yeryüzü.

Künc-i rahmetden alıp
kıyye-be-kıyye lü'lü'
Rüy-ı arza o nüzül
eyledi mişl-i mizān

rüy-ı 'arzda:

1. rüy-ı 'arzda: -da

Gazel 85
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yeryüzü.

Fikr-i ḥaṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksir olup
Rüy-ı 'arzda cüybār
olduğça hep kīmyā
biter

rüy-ı nigār:

1. rüy-ı nigār:

Gazel 76
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Şıklıp pür-‘arağ olsa ne
‘aceb rüy-ı nigār
Çekdi sākī anı inbīk-i
zeḳandan tekrār

2. rüy-ı nigār:

Gazel 66
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Menzil-i pīr-i muğāna
gelicek rüy-ı nigār
Rinde ruḥsārını ‘arz
etmege cānān şıklır

rüy-ı nigāra:

1. rüy-ı nigāra: -a

Gazel 83
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Neşāt-ı bāde leb-i la‘l-i
yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-ı
nigāra ḳalmışdır

rüy-ı nigārān:

1. rüy-ı nigārān:

Gazel 64
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Sevgililerin yüzü.

Meclisde zarf-ı mey gibi
āğūş-ı rind ile
Müy-ı miyān rüy-ı
nigārān ḳuşaklıdır

rüy-ı nigāri:

1. rüy-ı nigāri: -ı

Gazel 185
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Neşāt-ı pīrezen-i bint-i
rezden el çekelim
‘Arağla rüy-ı nigāri
derūna ḥal çekelim

2. rüy-ı nigāri: -ı

Gazel 201
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüzü.

Ne çekdi pīr-i muğān
rağş edince bint-i rezi
O tāze rüy-ı nigāri
ḳoyunca zen şuyuna

rüy-ı nigārın açmak:

1. rüy-ı nigārın açmak:-
mağ

Gazel 235

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünü
açmak.*

Rüy-ı nigārın açmak
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden âteş-i ıışk
ile çenberi

rüy-ı zemîn:

1. rüy-ı zemîn:

Gazel 189

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yeryüzü.

Ra^cdveş hecriñle bir âh
edeyim ki o perî
Ditreyip rüy-ı zemîn u
çerh-i gerdün tañlasın

rüy-ı zemîne kademiñ

başmasa:

1. rüy-ı zemîne kademiñ

başmasa: -ma, -sa

Kaside 1

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Yer yüzüne ayak
basmak.*

‘Ālemi hâkle kılmazdı
teyemmüm tâhir

Başmasa rüy-ı zemîne
kademiñ mihr-i cihân

rüz:

1. rüzunu:-u, -n, -u

Kıt'a 14

Mısra: 13

Gündüz.

Rüzunu nâzir-i
gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ğam ola ne
dâfi^c-i sevdā-yı merāk

rüz u şeb:

1. rüz u şeb:

Gazel 96

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Hayâl-i tal^cat ile dilde
bir nür eyleyip peydā
Diriğā rüz u şeb şem^c-i
firüzân olduğum bilmez

2. rüz u şeb:

Gazel 223

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Küyuñda rüz u şeb n'ola
âh etse ‘āşıkān
Hiç şabr olur mu va^cd-i
vişâliñ mürûruna

3. rüz u şeb:

Gazel 238

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Rüz u şeb eyler der-
âğüş âh kim cānā seni
Āteş-i ıışkıña yansın
pîrehen dedikleri

4. rüz u şeb:

Kıt'a 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

‘Aceb mi rüz u şeb
gehvâresin pâyende
eylerse
Kamer lâlâsıdır mäh-ı
münevverdir aña dāye

rüze-dārân:

1. rüze-dārâna: -a

Gazel 36

Mısra: 2

*Oruçlular, oruç
tutanlar.*

Qılma iftār-ı lebiñ ‘āşığa
va‘d-i va‘id
Rūze-dārāna gürüb
oldu ḥaṭıñ ey meh-i ‘id

2. rūze-dārān:

Gazel 138

Mısra: 6

*Oruçlular, oruç
tutanlar.*

Ḥaṭ meriddir ḥayṭ
zülfüñ vesme rub‘-ı
dā’ire
Rūze-dārān aḥz eder
mihri ruḥuñdan irtifā‘

rūze-dār-ı dili:

1. rūze-dār-ı dili: -i

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül oruçlusu.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ‘id ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ğurreye teşbīh ederiz

rūze-dār-ı ‘id-ı vişāl:

1. rūze-dār-ı ‘id-ı vişāl:

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşma
bayramının oruçluları.*

Bir rūze-dār-ı ‘id-ı
vişāliz ki ey gönül
Elbet ṭulū‘ eder bir gün
o mähımız

**rūzedār-ı nāzır-ı mäh-ı
receb:**

1. rūzedār-ı nāzır-ı

mäh-ı receb:

Gazel 163

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Recep ayını
bekleyen oruçlular.*

Ğurre-i ebrūña şa‘bān-ı
‘Arabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāzır-ı mäh-ı
Recebdir perçemiñ

rūzgār:

1. rūzgār:

Gazel 37

Mısra: 8

Esinti, yel.

Bebekden aḥz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı

Muşādif rūzgār ile
Ḥişāra her çi bād-ābād

2. rūzgāryıla: -ı, -y, -la

Gazel 81

Mısra: 2

Esinti, yel.

Āh u zār et cāme-ḥvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuşlat rūzgāryıla
be-her-sū çevrilir

3. rūzgār:

Gazel 203

Mısra: 7

*Devir, zaman II
esinti, yel.*

Çekdirme baḥr-i
fürkate bu rūzgār ile
Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

4. rūzgār:

Gazel 86

Mısra: 2

*1. Zaman. 2.
Rüzgar, yel.*

Felekde vuşlatıñ ey
mäh-rū şikār mıdır
Hümā mişāli görünmez
o rūzgār mıdır

5. rūzgār:

Gazel 119

Mısra: 10

1. Zaman. 2.
Rüzgar, yel.
Giden şâm-ı haþından
Ka'be-i vaşlına âh eyler
Zemîn âteş hevâ âteş
reh âteş rüzgâr âteş

6. rüzgâr:

Gazel 242

Mısra: 2

1. Zaman. 2.

Rüzgar, yel.

Sihr-i süz-ı âh ile dil
yârı teşhîr eyledi
Rüzgâr ile hümâ-yı
çerhî zencîr eyledi

7. rüzgâra:-a

Gazel 37

Mısra: 2

Devir, zaman //
felek.

Hümâsâ dil uçdu zülf-i
yâre her çi bād-âbād
Per açdı âşiyân rüzgâra
her çi bād-âbād

8. rüzgâra:-a

Gazel 83

Mısra: 6

Esinti, yel. II Devir,
zaman.

Çarışdı dâne-i hâlile
hâşılı zülfü
Ümîd-i hürmen-i dil
rüzgâra kalmışdır

9. rüzgâra:-a

Gazel 213

Mısra: 5

Esinti, yel. II Devir,
zaman.

‘Aceb mi rüzgâra hüküm
ederse gâhi ol meh-rû
Süleymânım teneffüs
eyleyip yelpâzelendikçe

rüzgâr-ı çerh-i fenâ:

1. rüzgâr-ı çerh-i fenâ:

Gazel 164

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Yokluk feleğinin
rüzgârı.

Bu rüzgâr-ı çerh-i fenâ
içre gark olur
Gird-âb-ı baħr-i ‘ışkına
düşen melek seniñ

rüzgâr-ı çîn-i zülfüñü:

1. rüzgâr-ı çîn-i

zülfüñü: -üñ, -ü-üñü

Gazel 129

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saç kıvrımının
rüzgârı.

Hevâyî perçemiñi
rüzgâr-ı çîn-i zülfüñü
Dimâg-ı cānı müşk-âlüd
eder şebbûların ifrāt

rüz-ı haşr:

1. rüz-ı haşr:

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Kiyamet günü.

Ebrûsu rüz-ı haşrda
teşbih ile şırat
Peyveste-râh-ı müy-ı
cinân-ı cemâle bak

rüz-ı hicrânı:

1. rüz-ı hicrânı:-ı

Gazel 49

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Ayrılık günü.

Zemâne hûbınıñ
‘uşşâka gammı rüz-ı
hicrânı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrâda aşlâ derler

rüz-ı vaşl-ı yâre:

1. rûz-ı vaşl-ı yâre:-e

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
günü.*

Rûz-ı vaşl-ı yâre âmâde

çerâğân etmege

Sîne de bir suhte güyâ

lâle-i hâmrâ biter

sa'adet:

1. sa'adetle:-le

Kaside 1

Mısra: 71

*Bahtiyarlık, iyi
talih.*

Şeh-süvâr oldu

sa'adetle o esbi göricek

‘Azm edip Mescid-i

Akşâya cenâb-ı sulţân

sâ'at:

1. sâ'at:

Gazel 57

Mısra: 12

Saat.

Mazmûn-ı nazm-ı ʔab^c-ı

Refî^câ ki Fenniyâ

Sâ'at gibi şinâyi^c-i şî'ri

lebindedir

sâ'at-i hâtır:

1. sâ'at-i hâtır:

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ömür saati, hayatın
devam edip etmemesi.*

Yapıldı sâ'at-i hâtır

‘adât-ı dil-ber ile

Hemân o cüz²-i felekde

‘ayâra ʔalmışdır

sâ'at-i hezâr:

1. sâ'at-i hezâr:

Gazel 164

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Binlerce saat.

Fennî bu esbâba düşüp

sâ'at-i hezâr

Döndü dağıkça seng-i

ğamiñla felek seniñ

sâ'at-i mev'ûd-ı

muşanna^c:

1. sâ'at-i mev'ûd-ı

muşanna^c:

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sanatlı olarak vaat
edilmiş saat.*

Şâ'imlere iftâr-ı

vişâlinde cefâ-cü

Âheste yürür sâ'at-i
mev'ûd-ı muşanna^c

sâ'at-i vaşl:

1. sâ'at-i vaşl:

Gazel 90

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma saati.

ʔurmaz gurûb-ı ʔaṭṭına

ol meh ʔulû^c eder

Zirâ redîsi sâ'at-i vaşlñ

gerisidir

sabâh:

1. sabâh:

Gazel 27

Mısra: 8

*Sabah vakti,
sabahleyin.*

Şahñ-ı felekde burc-ı

niyâz ile hâleveş

Âğûşa çeksem ol meh-i

tâbânı tâ sabâh

şa'bân-ı 'arab:

1. şa'bân-ı 'arab:

Gazel 163

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Arap güzeli.

Ğurre-i ebrūña şa‘bān-ı
‘Arabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāzır-ı māh-ı
Recebdır perçemiñ

sabiḥā:

1. **şabiḥāya:** -y, -a
Gazel 187
Mısra: 13
Ey Sabih! II Sabih:
Sabih Ahmed Efendi (d.
?? - ö. 1783/1198),
divan şairi.

Yazdım nazīre nazmım
Şabiḥāya Fenniyā
Tanzīr için ḥavāle hem
olsun hem olmasın

şab[ı]r etmek:

1. **şab[ı]r etmek:** -mek
Gazel 4
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sabretmek,
dayanmak.

Ḥaṭ-āver olsa la‘lin
baḥş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
şab[ı]r etmek muḥāl
ammā

sābit edip:

1. **sābit edip:** -ip
Gazel 120
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sürekli hale
getirmek, korumak.

Ḥayāl-i la‘lini dil turş-ı
ḥasretle edip sābit
O yek-sāle ḥam içre
tāze engüru
ṭayandırmış

sābit-ka-dem:

1. **sābit-ka-dem:**
Gazel 195
Mısra: 9
Değişmez, devamlı
II Sabit.

Degil sābit-ka-dem ḥayfā
döner va‘d-i vişālinden
Daḥı çok āl eder ğırre
saña bugüne rengiden

sabr:

1. **şabriñ:** -ın
Gazel 166
Mısra: 1
Acı, yoksulluk,
haksızlık vb. üzücü
durumlar karşısında ses
çıkarmadan onların
geçmesini bekleme
erdemi, dayanç.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
ḥuzūr-ı ḥākime çek

sabr etme:

1. **sabr etme:** -me
Murabba 1
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Sabretmek,
dayanmak.

Zahm-ı pür-ḥün-ı
ḥadeng ile kızıl kan
olayım
Ni‘met-i vaşlına şabr
etme ḥamāka-tendendir

sabr olur mu:

1. **sabr olur mu:** -ur, -mu
Gazel 223
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Sabretmek.

Kūyuñda rüz u şeb n’ola
āh etse ‘āşıkān
Hiç şabr olur mu va‘d-i
vişālīñ mürüruna

sabr u taḥammül eyle:

1. **sabr u taḥammül**
eyle: -sin
Gazel 152

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Sabretmek ve
katlanmak.*

Nice ‘āşık buña şabr u
taḥammül eylesin zāhid
Kaçan kim ref^c olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

şabr-ı va‘d-i vaşlıñ:

1. şabr-ı va‘d-i vaşlıñ: -iñ

Gazel 210

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma vadesine

sabretmek.

İntizārıñla ‘aceb mi alsa
def^c-i remed
Şabr-ı va‘d-i vaşlıñ
eczā-yı devādır
çeşmime

saç:

1. saçıp: -ip

Gazel 69

Mısra: 3

T. Saçmak,

dağıtmak, yaymak.

Āteş saçıp nigh-be-
nigh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverin o
fettān açar kapar

2. saçiver: -i, -ver

Gazel 220

Mısra: 2

T. Saçmak,

dağıtmak, yaymak.

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cānı bahş eyle zer
isterse
Ḥarīdāra saçiver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

3. saçı: -i

Gazel 5

Mısra: 2

Saç.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zülfüne şeydā
Kıldık anı mecnūn-şıfat
ey saçı Leylā

saçıl:

1. saçıldı: -dı

Gazel 102

Mısra: 2

*Ortalığa dağılmak,
serpilmek, yayılmak,
dökülmek.*

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu saçıldı
gözümüzden nemimiz

saçıñ:

1. saçıñ:

Gazel 35

Mısra: 7

Saç II Sevgilinin

saçı.

Diliñ bülbül saçıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāmiñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

saçiver:

1. saçiverip: -ip

Gazel 223

Mısra: 3

Saçmak. II

Harcamak.

Sūr-ı vişāle saçiverip
naqd-i eşkiñi
Şarf et cemī^c-i varıñı
yāriñ umūruna

saçma:

1. saçmalar: -lar

Gazel 205

Mısra: 14

*Yersiz, akla aykırı,
tutarsız söz.*

Naẓire ‘arz eder ‘Ārif
Efendiye bu manzūmu
‘Acāyib saçmalar taḥrīr
eder Fenni-i bī-çāre

şad:

1. şad:

Gazel 66

Mısra: 10

Pek çok, oldukça fazla.

Görüp alayda meh-
pâreleri âh edemem
Hısmıla üstüme şad
piştov-ı hübân şıkılır

2. şad:

Gazel 104

Mısra: 9

100 // Pek çok.

Eyleyip sinede şad dâğ-ı
hezārân peydâ
Âteş-i ışkî Sitanbül gibi
taşvîr ederiz

şad âferin:

1. şad âferin:

Gazel 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüzlerce kez

âferin, (Tebrik ederim manasında).

Eder mi olsa Kâdî-zâde
böyle dâmenin irhâ
O hey'etle bilir şad
âferin İbn-i Melek âdâb

şad hezārân:

1. şad hezārân:

Gazel 229

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüz binlerce.

Nice âh etmeyem
müjeñle şehâ
Şad hezārân işfâk var
dilde

şad kes kıpar:

1. şad kes kıpar: -ar

Gazel 197

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz insanı ele

geçirir.

‘Uşşâk-ı hezārânı helâk
etse ‘aceb mi
Yek-nazrada şad kes
kıpar ol nâ-dîde-i cādū

şād olsa:

1. şād olsa: -sa

Kıt'a 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şād olmağ.

N'ola teşrîfine ins ü
melek şād olsa ser-tâ-pâ

‘Urûc etdi şadâ-yı
müjdesi ‘arş-ı mu‘allâya

şad şem‘-i fūrūğî:

1. şad şem‘-i fūrūğî: -ı

Kaside 1

Mısra: 92

Kelime Tipi: -

Yüz aydınlık mum.

Encümen şanma riyâz
içre çerâğân etdi
Cem‘ edip şevk ile şad
şem‘-i fūrūğî rıdvân

şadâ:

1. şadâ:

Gazel 57

Mısra: 5

Ses, avaz // yankı.

Mînâyı şanma ney gibi
muhrık şadâ verir
Pîr-i muğân-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

sa‘d-âbâd:

1. sa‘d-âbâd:

Gazel 9

Mısra: 14

Mutluluğu çok olan

yer.

Bu şi'r-i nev-zemīni
seyr içün tanzīr eyle
Fennī
Kenār-ı baħr-i nazmıma
Sa'd-ābād eylesin aħbāb

2. **sa'd-ābādıma: -ı, -m, -a**

Gazel 222

Mısra: 12

Mutluluğu çok olan yer.

Bu müferriħ-i nev-
zemīni Fenniyā 'arz
eyleyip
Zümre-i 'irfān
buyursun söyle Sa'd-
ābādıma

şadā-yı fenni-i bī-çāresi:

1. **şadā-yı fenni-i bī-çāresi: -sī**

Kit'a 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zavallı Fennî'nin sesi.

Gülşen-i vaşfin tefekkür
eyler iken nāgehān
Gūş etdi bu şadā-yı
Fenni-i bī-çāresi

şadā-yı müjdesi:

1. **şadā-yı müjdesi: -sī**

Kit'a 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Müjde sesi.

N'ola teşrīfine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
'Urūc etdi şadā-yı
müjdesi 'arş-ı mu'allāya

şadā-yı nāle vü zār:

1. **şadā-yı nāle vü zār:**

Gazel 94

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inleme sesleri.

'Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çin [ü] Māçine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehī fağfürdur sensiz

şadā-yı na'ralarla:

1. **şadā-yı na'ralarla: -lar, -la**

Gazel 209

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüksek sesle haykırmak.

Yürü ħançer be-kef dal
tiğ-ı āteş-tāb olup ey
meh

Şadā-yı na'ralarla
bezme teşrīf et
Nerimāne

şadā-yı ney:

1. **şadā-yı ney:**

Gazel 244

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ney sesi.

Bez[i]mde na'ra-i
hū(dur) kulkul-ı minā
şadā-yı ney
Kudüm tekye-i vuşlat
şeyħimiz pīr-i muğān
yā Hay

şad-çenber:

1. **şad-çenber:**

Gazel 11

Mısra: 6

Yüz çemberli: yüz çemberi olan. yüz türlü 2. hileli.

Degilse sākiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā kat kat

şad-deste gül ü sünbül-i garrāya:

1. **şad-deste gül ü sünbül-i garrāya: -y, -a**

Müstezad 1

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Yüz seste gül ve parlak sümbül.

Şad-deste gül ü sünbül-i
ğarrāya deġişmem
Bilmem ne bu sevdā

sāde:

1. sāde:

Gazel 191

Mısra: 9

Basit, süsten

arınmış.

Sūr-ı Hāsibe sāde bu bir
tuħfedir dilā
Nessāc-ı şab^c-ı Fennī
‘abd-i kemīneden

şadef-i baħr-i dile:

1. şadef-i baħr-i dile: -e

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül denizinin sedefi.

Fikr-i dendāniñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Şadef-i baħr-i dile şan
dür-i nisān dökülür

şad-efsāne:

1. şad-efsānemiz: -miz

Gazel 156

Mısra: 8

Yüz efsane.

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū‘alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

şad-hezār:

1. şad-hezār:

Gazel 207

Mısra: 9

Yüz bin, yüz bin

kere.

Der-bend-i zülfü kal‘a-ı
ħüsnünde şad-hezār
Bārī ‘ināyet ede esir-i
‘anālara

şad-pāre:

1. şad-pāre:

Gazel 241

Mısra: 3

Yüz parça.

N’ola tiġ-ı nigāhı dīdesi
şad-pāre eylerse
Çekince üstüne
‘uşşākınıñ şemşire
şunķuru

şad-pāre etmekde:

1. şad-pāre etmekde: -mek, -de

Gazel 183

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Lime lime, paramparça haline getirmek.

Seng-i cevr ile dili şad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı
sāġar-ı Cem görmedim

şāf olan:

1. şāf olan: -an

Gazel 183

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Temiz olan.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ġam
görmedim
Şāf olan mir’āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

şaf olsa:

1. şaf olsa: -sa

Gazel 169

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Temiz olan.

Mir'ât-ı mücellâ gibi şaf
olsa 'aceb mi
Ruhsârîña revnağ verir
elbette terâşîñ

saf şaf olup:

1. şaf şaf olup:

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yan yana dizilmek.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceyš-i ğamzesi
Çıkmış o kâfir-i müje
meydâna pür-silâh

şafâ:

1. şafâ:

Gazel 4

Mısra: 6

*1. Gönül şenliği,
rahat, huzur,
kedersizlik. 2. Eğlence,
neşe, zevk. 3. Sağlık,
berraklık.*

Esip savursa da nîm-
bâd-ı düşünâmla 'uşşâka
Şafâ bahş eyler ol bâd-ı
şabâ-yı i'tidâl ammâ

2. şafâ:

Gazel 158

Mısra: 2

Eğlence, neşe, zevk.

'Āyîne-i 'âlemde dilâ
şimdi nemâ yok
Bî-hüde nazar eyleme
dünyâya şafâ yok

3. şafâdır:-dır

Kit'a 10

Mısra: 27

Eğlence, neşe, zevk.

Şafâdır dâyesine
bülbülâsâ zâr u eġġanı
Revâ mı gülşen-i
aġuşuña sen elde aġzâb
ol

şafak:

1. şafağdan:-dan

Gazel 55

Mısra: 4

*Ar. Güneş gurup
ettikten sonra ufukta
kalan kızıl aydınlık,
alaca karanlık. Fecre
yani güneş doğmadan
ufukta zahir olan
aydınlığa da itlak
olunur ki lisanımızda
bu manada şayidir:
Şafak vakti, şafak söktü.
şafak-gûn: Şafak renkli.*

Gülgün-ı 'arızında seniñ
hâl-i 'anberin
Necm-i şeherdir ol ki
şafağdan nişânedir

2. şafak:

Gazel 46

Mısra: 1

*1. Güneşin
doğuşundan önceki
alaca karanlık, fecir,
tan. 2. Güneşin
batışından sonra ufukta
beliren kızılılık.
[Kelimenin Arapça'daki
asıl mânâsı bu ise de
dilimizde çok az
kullanılmıştır].*

Çerh-i hüsnünde şafak
'arız-ı ruhsâridir
Kevkeb-i hâline nür-ı
meh-i ruh sarıdır

3. şafak:

Kaside 1

Mısra: 37

*1. Güneş doğmadan
önce ufukta görülen
aydınlık 2. Güneş
battıktan sonra ufukta
kalan kızılılık
[Kelimenin Arapça'daki
asıl mânâsı bu ise de
dilimizde çok az
kullanılmıştır].*

Zulmet-i küfre şafak
gibi zühürüñ kim edip
Kıldı tábende o dem
‘ālemi nūr-ı imān

4. şafak:

Kaside 1

Mısra: 64

1. Güneş doğmadan
önce ufukta görülen
aydınlık 2. Güneş
battıktan sonra ufukta
kalan kızılık
[Kelimenin Arapça’daki
asıl mânâsı bu ise de
dilimizde çok az
kullanılmıştır].

Şöyle bir rahş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnâsı şafak pür-elvân

şafâ-yâb:

1. şafâ-yâb:

Gazel 169

Mısra: 5

*Safâ bulmuş, neşeli,
şen.*

Tâ olmayacak sırr-ı
me‘ād ile şafâ-yâb
Zahmet verir ‘ālemde
saña kayd-ı me‘āşîñ

şafâ-yâb eyle:

1. şafâ-yâb eyle:

Kıt'a 14

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Neşelendirmek,
keyiflendirmek.*

Ferah u şevk ile yâ Rabb
şafâ-yâb eyle
Neşter-i gamla dil-i
bânîsini kılma şikâk

şafâ-yâb eyleyip:

1. şafâ-yâb eyleyip: -y, - ip

Kıt'a 13

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Neşelendirmek,
keyiflendirmek.*

Derûnunda şafâ-yâb
eyleyip pâyını dâ'im
Aña etdirme yâ Rab tâ-
be-rustâ-ñiz istikrâh

şafâ-yâb ol:

1. şafâ-yâb ol:

Kıt'a 10

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Safa bulmak;

*mutlu, neşeli, huzurlu
olmak.*

Gelip mevlûduna Fennî
dedi bir târih-i zîbâ
Görigel Fâţımam dehre
kadem başdın şafâ-yâb
ol

şafâ-yı şu‘lesi:

1. şafâ-yı şu‘lesi: -si

Gazel 57

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Işığın mutluluğu.

Nârin şafâ-yı şu‘lesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilâsı kahve-i
pey-der-peyindedir

saf-be-şaf:

1. saf-be-şaf:

Kıt'a 12

Mısra: 19

Saf saf, sıra sıra.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevân şaf-be-şaf
Çıkdılar âlâyına nev-
çerî-i ziverân

şafha-i kâğıd:

1. şafha-i kâğıd:

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kâğıt yüzeyi.

Tahrir edemem sūziş-i

‘ışkı ben o yāre

Hāmem olup āteş

tutuşur şafha-i kâğıd

şāfi‘ vü hanbeli:

1. şāfi‘ vü hanbeli:

Kıt'a 7

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şafi ve Hanbeli.

Şām-ı haṭında du‘ā kılsa

‘aceb mi dilā

Çār mezāhib aña Şāfi‘

vü Hanbeli

şāfi‘-i ‘āşī-i ümem:

1. şāfi‘-i ‘āşī-i ümem:

Kaside 1

Mısra: 129

Kelime Tipi: -

Ümmetlerin isyan edenin şefaattçisi.

Ey Hudāvend-i kerem

şāfi‘-i ‘āşī-i ümem

Ey kār-ı himem mevc-i

yem dūr-efşān

şāf-ṭiyet:

1. şāf-ṭiyetiñ: -iñ

Gazel 190

Mısra: 3

Temiz yaratılışlı.

Feh[i]m kıl pāsbān-ı

ķulķul-i ḥāl-i

gelüsundan

O şāf-ṭiyetiñ eczā-yı

kāfūr olduğun ey dil

şafvet:

1. şafvet:

Gazel 165

Mısra: 6

Saflık.

Sikenderveş cihānı

gezme mir‘āt-ı

taḥayyülde

Cemāsā sāğar-ı billūra

meyl et şafvet isterseñ

şafvet-i āyine:

1. şafvet-i āyine:

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aynanın temizliği, saflığı.

Her kaçan ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı

dildār kendin gösterir

Şafvet-i āyineden esrār

kendin gösterir

sāğar:

1. sāğar:

Gazel 5

Mısra: 11

Kadeh // şarap.

Ağız ağıza sāğar ile

meclis-i meyde

Rindāne ne söyler

‘acebā ķulķul-i minā

2. sāğar:

Gazel 233

Mısra: 7

Kadeh.

Nāle neydir mey

sirişkim dide sāğar dil

kebāb

Pir-i ‘ışkıñ bezm-i

vaḥdetde budur

keyfiyyeti

sāğar u mey:

1. sāğar u mey:

Gazel 174

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kadeh ve şarap.

Şimdi bez[i]mde sāğar u

mey güft gü degil

Şaḥn-ı felekde mihr ü

ķamer rū-be-rū degil

sāgar-ı billūra:

1. **sāgar-ı billūra: -a**

Gazel 165

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Billurdan kadeh.

Sikenderveş cihānı
gezme mirʿāt-ı
taḥayyülde
Cemāsā sāgar-ı billūra
meyl et şafvet isterseñ

Ac enderūnuñ etme bizi
ğayra muḥtāc

2. **şāhiñ: -iñ**

Gazel 29

Mısra: 10

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Fenniyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi tutar
Zekānı bāğ-ı cemālinde
o şāhiñ tuffāḥ

Bir āb-ı şāfdır gūyā aḡar
ʿayn-ı kemerdendir

5. **şāh:**

Gazel 144

Mısra: 14

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Ḥvāb içre sen de firşatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirig

sāgar-ı şahbāya:

1. **sāgar-ı şahbāya: -y, -a**

Müstezad 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Laʿl-i lebiñi sāgar-ı
şahbāya değısmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

3. **şāhiñ:**

Gazel 56

Mısra: 3

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Lebin taṭbīḡ edip faḡr-i
Süleymān ile o şāhiñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farḡı
muṭābıḡdır

6. **şāhiñ:**

Gazel 219

Mısra: 12

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ʿuşşāḡı
O şāhiñ Fenniyā yokdur
naziri ihtişāmlıḡda

şāh:

1. **şāh:**

Gazel 21

Mısra: 7

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Versin lezez mevācibin
ey şāh sineden

4. **şāhiñ:**

Gazel 63

Mısra: 5

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Temāşā kıl o şāhiñ
ḡançer-i pāki
miyānında

7. **şāhiñ:**

Gazel 236

Mısra: 1

Padişah, hükümdar

// *sevgili.*

Perçem çıkarma fesden
o şāhiñ nezāketi
İḡlīm-i çin-i ülfete ṭuğ-ı
melāḡati

8. **şāhıñ:**

Gazel 245

Mısra: 1

Padişah, hükümdar
// *sevgili.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhıñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

9. **şāhıñ:**

Gazel 53

Mısra: 1

Padişah, hükümdar
// *sevgili.*

Şāneyle tırrasında o
şāhıñ ki tel kopar
Dilden hevā-yı āh ile
tül-ı emel kopar

10. **şāha:-a**

Muhammes 1

Mısra: 30

Padişah, hükümdar
// *sevgili.*

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hıız[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha
resm edip ‘arz eylemek
hāli

11. **şāhıñ:**

Gazel 5

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Çapul mu eder şāhn-ı
ḥayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

12. **şāhıñ:**

Gazel 41

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhıñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tāzedir
tüffāḥ-ı aḥmerden lezīz

13. **şāhıñ:**

Gazel 113

Mısra: 7

Güzel, sevgili.

Kıl mūy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

14. **şāhıñ:**

Gazel 245

Mısra: 1

Güzel, sevgili.

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhıñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

15. **şāhıñ:-iñ**

Kaside 1

Mısra: 127

Hükümdar,
padişah, sultan.

Sözleriñ kanda seniñ
vaşf ol şāhıñ kanda
Anı āyāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

16. **şāhu:-ı**

Gazel 23

Mısra: 7

Satranç oyununda
her yönde tek hane
gidebilen en önemli taş.

N’ola māt eylese yek
lu‘b ile şāhu gelip fi’l-
ḥāl
Ruḥun açmaz raḳīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

17. **şāḥ:**

Gazel 30

Mısra: 6

(□□ - □□□) i.

(Fars. *şāh - şeh*)

Pâdişah, hükümdar.:

Meh-cebîniñdir berât-ı
pâdişâh-ı lem-yezel
Kilk-i kudretle çekilmiş
ebruvânîñ anda şah

18. **şâhı:** -ı

Gazel 134

Mısra: 8

Padişah, hükümdar

*II satranç oyununda her
yönde tek hane
gidebilen en önemli taş.*

Kurup manşübe-i vaşlı
piyâde sürmeden fi'l-
hâl

O şâhı mât eder yek
lu'bla ferzânedir elfâz

19. **şâhım:** -ım

Gazel 191

Mısra: 1

Padişah II Sevgili.

Şâhım 'ulûfe vermez ise
bûse sîneden
Kılsın 'atiyye la'l-i lebin
tış hazîneden

20. **şâh:**

Gazel 22

Mısra: 6

Padişah,

hükümdar. // Satranç

*oyununda en önemli
taş.*

Açmaz eylerse ruğun
fi'l-hâl anı kıлма qarîb
Mât olup leclâcveş ol
şâh ile olma lecûc

21. **şâh:**

Kıt'a 13

Mısra: 12

Hükümdar,

padişah.

'Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vâlih ü hayrân
Temâşâ eyleyenler
naşını bay u gedâ hem
şâh

22. **şâh:**

Gazel 93

Mısra: 7

1. Hükümdar,

padişah. 2. Sevgili.

Düşüp o şâh zenehdâna
ba'd-ez-in ey dil
Ne hüsn-i Yûsuf-ı
Ken'ân ne meyl-i câh
ederiz

23. **şâhı:** -ı

Gazel 157

Mısra: 5

*Padişah, hükümdar
II Satrançta, her yöne
tek kare oynayabilen en
önemli taş.*

O şâhı mât eder yek lu'b
ile Leclâcveş fi'l-hâl
Kurup manşübe-i 'ışkı
rakîb-i bed-meniş

şâhâ:

1. **şâha:**

Kaside 1

Mısra: 61

Ey Şâh // Allah

(c.c.).

Cânib-i Hağdan o şâha
götürüp bir eşheb
Tengdi haçve-i
reftârına bu kevn ü
mekân

şâha-i bâğ-ı ferah:

1. **sâha-i bâğ-ı ferah:**

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ferahlık bağının

ortası.

Berg-i nevr-â-nevriñdir
yâsemen kaddiñ nihâl
Ravza-i hüsn-i cemâliñ
sâha-i bâğ-ı ferah

sāha-i meclis:

1. **sāha-i meclis:**

Gazel 190

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meclis meydanı.

Riyāsı mı aḡar zühhād-ı
sālūsüñ sebūsundan
Geçilmez sāha-i
meclisde seyl-āb-ı
vuzūsundan

sāha-i ṭab'ım:

1. **sāha-i ṭab'ım: -ım**

Gazel 139

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kabiliyet arsası.

Ne 'aceb aḡa hezārān-ı
şüküfe-elvān
Toḡm-ı şı'r-i ter ile
sāha-i ṭab'ım mezzūc

şāhān-ı güzīn:

1. **şāhān-ı güzīn:**

Kaside 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Seçkin padişahk.

Şāhib-i tāc-ı le-'amruk
şāhān-ı güzīn

Mülket-ārā-yı cihān
pādişeh-i 'ālemiyān

şahbā:

1. **şahbāyı: -yı**

Gazel 244

Mısra: 4

Şarap // Kadeh.

Lebiñ şun sebze-zār-ı
ḡaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sākıyā şahbāyı pey-der-
pey

şahī:

1. **şahīniñ: -niñ**

Kıt'a 4

Mısra: 8

Gerçek, doğru. II

*Gerçek olarak,
gerçekten, doğrulukla.*

Şehenşāh-ı cihān
'Abdül-ḡamīde luṭf edip
Yezdān
'Aceb mi tev'emem bir
şāhīniñ olsa per ü bāli

şāh-ı 'ālem:

1. **şāh-ı 'ālem:**

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Alemin padişahı,
sevgili.*

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı 'ālemiñ dil-i
şeydā perīsindir

şāh-ı bī-vefā:

1. **şāh-ı bī-vefā: -y, -a**

Gazel 194

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sözünde durmayan
sevgili.*

Heb vāsıṭayla nā'il-i
vaşl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yakīnı olanlarıñ

şāh-ı cānāna:

1. **şāh-ı cānāna: -a**

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgililerin
padişahı.*

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Nağme-sāz-ı āh u zār
bülbul-i nālāna bes

şāh-ı cemşīdiñ:

1. **şāh-1 cemşīdiñ: -iñ**

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cem sultan.

Hâtem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-1 Cemşīdiñ umūru
vüzerāsıyla döner

şāh-1 cihān:

1. **şāh-1 cihān:**

Kaside 1

Mısra: 132

Kelime Tipi: -

Cihan şahı.

Fenni-i rû-siyehiñ bir
kes deryüzeñdir
Hāline merḥamet eyle
anıñ ey şāh-1 cihān

2. **şāh-1 cihān:**

Kaside 2

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Cihan şahı.

Hîç ne mümkindir
seniñ evşāfiñ ey şāh-1
cihān
‘Azm-i medḥiñde
naşīhat diñlemez kilkim
‘anīd

3. **şāh-1 cihān:**

Gazel 143

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dünya padişahı //
sevgili/dünyalar güzeli.*

Esb-i mażmūnun
sürünce baña o şāh-1
cihān
Māt olup bāzīçe-i
ferzānedden etdim ferāğ

şāh-1 cihān oldu:

1. **şāh-1 cihān oldu: -du**

Kıt'a 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Cihan padişahı
olmak, dünyaya
hükmetmek.*

Besdir delīli şāh-1 cihān
oldu tā aña
Āḥir-i veliyye olmasına
yoğdur iştibāh

şāh-1 cihāniñ:

1. **şāh-1 cihāniñ: -iñ**

Gazel 155

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cihan şahı.

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ṭurresi

Kemend-i sırrına şāh-1
cihāniñ medārı yoğ

şāh-1 iskender:

1. **şāh-1 iskender:**

Gazel 71

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İskender padişahı.

Ṭal‘atıñ olsa n’ola
āyīne-i ‘Ālem-nümā
Şāh-1 İskender gibi
‘ālemde aqrāniñ mı var

şāh-1 mīrān:

1. **şāh-1 mīrān:**

Kaside 1

Mısra: 70

Kelime Tipi: -

Emirlerin padişahı.

O sahīl-āverin ādem
işideydi şavtın
Dil verip ‘āşık olurdu
aña şāh-1 mīrān

şāh-1 nev:

1. **şāh-1 nev:**

Kaside 2

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Yeni padişah.

Mürde-i dünyā olup
ihyā edip tārīhini
Rūh-ı qudsīdir cihāna
şāh-ı nev ‘Abdül-ḥamīd

şāh-ı süleymān:

1. şāh-ı süleymān:

Gazel 78

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Süleyman şah (Hz.
Süleyman).*

Ƙılmayan ey dil
te’ehhül şanma bī-
‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān
Mışr ol sultān olur

şāh-ı süleymān-ı zemān:

1. şāh-ı süleymān-ı zemān:

Gazel 36

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Zamanın Süleyman
gibi padişahı.*

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za‘ifi
şışede ḥabs-i medīd

sāhib-elem:

1. sāhib-elem:

Gazel 61

Mısra: 1

Dert, keder sahibi.

Fehm eyleyen me‘ādı
sāhib-elem degildir
Fikr eyleyen me‘āşı
ferḥünde Cem degildir

şāhib-ḥurūc:

1. şāhib-ḥurūc:

Gazel 22

Mısra: 8

*Yükselen // Mirac'a
yükselen Hz.
Muhammed.*

Taḥtgāh-ı sine-i yāra
cülüs ister raḳīb
Fāriğ olsun bu
hevesden ḳatl olur
şāhib-ḥurūc

şāhib-i beyte:

1. şāhib-i beyte: -e

Gazel 176

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ev sahibi.

Derūnundan çıkarmak
ḳaşd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı şāhib-i beyte

hemān tezyīd edip
çıkmmam

şāhib-i ebnāsına:

1. şāhib-i ebnāsına: -sı, - n, -a

Kıt'a 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bina sahipleri.

Fenni ver şāhib-i
ebnāsına bu tārīhi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ḥaḳ ilḥāk

şāhib-i ‘irfān:

1. şāhib-i ‘irfān:

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İrfan sahibi,
kültürlü kimseler.*

Veled-i ḳalbi

bağ[ı]rında nazar ḳıl
sālik

Şir-i tevḥīd ile ol şāhib-i
‘irfān büyüdür

2. şāhib-i ‘irfān:

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

*İrfan sahibi,
kültürlü kimseler.*

Ḳābe kavseyn e duḥūl
eyledi bu ḥālet ile
Vāşıl oldu ḥarem-i ḥāşa
o şāḥib-i 'irfān

**şāḥib-i ḳur'ān-ı mübîn-i
bürhān:**

1. **şāḥib-i ḳur'ān-ı
mübîn-i bürhān:**

Kaside 1

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Delil olan kutlu

Kuran sahibi.

Sensin ol 'ālim-i ma'nā-
yı kemāl-i İzed
Sensin ol şāḥib-i
Ḳur'ān-ı mübîn-i
bürhān

şāḥib-i tāc-ı le-'amruk:

1. **şāḥib-i tāc-ı le-
'amruk:**

Kaside 1

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Le'amruk (Senin

ömrüne yemin olsun.

"Senin hayatına and

olsun ki, onlar

sarhoşlukları içinde

bocalayıp

*duruyorlardı." (Kur'an-
ı Kerim, Hicr Suresi
15/72) tacının sahibi.*

Şāḥib-i tāc-ı le-'amruk
şāḥān-ı güzīn
Mülket-ārā-yı cihān
pādişeh-i 'ālemiyān

**şāḥib-zemīn-i zīver-i
būlbūl:**

1. **şāḥib-zemīn-i zīver-i
būlbūl:**

Gazel 183

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Būlbūl gibi güzel

sözler söyleyen şair

*Ziver'in yazdığı zemin
şiiir.*

Fenniyā şāḥib-zemīn-i
Zīver-i būlbūl gibi
Gülşen-i bāğ-ı sūḥanda
böyle bir fem
görmedim

şāhid:

1. **şāhid:**

Gazel 40

Mısra: 6

Bir şeyin olduğu

yerde hazır bulunup

olanları gören kimse.

Da'vā-yı deme beyyine
isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dūr-i
çeşmim aña şāhid

şāhid-i ḥat:

1. **şāhid-i ḥat:**

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hat güzeli.

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yāre şāhid-i ḥat
Beyān eder o bedī'ī
bedāyi'indendir

şāhid-i ḥattı:

1. **şāhid-i ḥattı:-ı**

Gazel 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanak güzeli //

mahkemedeki tanık.

Şāhid-i ḥattı gelip ḳāḍī-
i ḥüsn-i ḥāline
Vechin işbāt eyler ol
İbn-i Melek āḥir saña

2. **şāhid-i ḥattı:-ı**

Gazel 79

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yanak güzeli //
mahkemedeki tanık.*

Ḳāḍī-i cemālinde gelip
şāhid-i ḥaṭṭı
Maḳşūd-ı beyānında anı
İbn-i Melekdir

**şāhid-i maḳşūd-ı vişāl-i
yāri:**

1. **şāhid-i maḳşūd-ı
vişāl-i yāri:**

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
isteğini bilen, tanık
olan.*

Şerḥ edip şāhid-i
maḳşūd-ı vişāl-i yāri
Varaḳ-ı sīneye tanzīm
ile tesvīd ederiz

şāhīh:

1. **şāhīh:**

Gazel 28

Mısra: 4

Doğru, doğrusu.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mīhr-i ruḥsārīnı ‘arz
eyledigiñ bāde şāhīḥ

sāhil-āver:

1. **sāhil-āver:**

Gazel 142

Mısra: 9

Sahil boyunca.

Fenniyā sāhil-āver aḳa
yem-i ṭab‘ından
Mevc-i nazmıñla dūr-i
sirişki kılma taḳyī‘

sahil-āverin:

1. **sahil-āverin:**

Kaside 1

Mısra: 69

Kişnemesini.

O sahil-āverin ādem
işideydi şavtın
Dil verip ‘āşık olurdu
aña şāh-ı mīrān

**sāhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmet:**

1. **sāhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmet:**

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Rahmetin beyaz
denizinin sahili.*

Sāhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳatre-i
yem-i siyāh-ı seyyi‘āt

**sāhil-i deryā-yı fem-i
fennide:**

1. **sāhil-i deryā-yı fem-i
fennide:**

Gazel 77

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Fenni'nin söz
denizinin sahilinde.*

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n’ola
Sāhil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

şāhin:

1. **şāhin:**

Gazel 14

Mısra: 5

55 – 60 santim

*boyunda, kanatları ve
kuyruğu geniş, tüyleri
benekli ve çizgili,
yaygın olarak yaşayan,
pek çok türü bulunan,
doğana benzer yırtıcı
avcı kuş.*

Şāhin gibi bāl-i müjesin
süzmede dā’im
Murğ-ı dilimiz ḥazret-i
Allaha emānet

2. **şāhīn:**

Gazel 35

Mısra: 5

55 – 60 santim

*boyunda, kanatları ve
kuyruğu geniş, tüyleri
benekli ve çizgili,
yaygın olarak yaşayan,
pek çok türü bulunan,
doğana benzer yırtıcı
avcı kuş.*

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yoḥsa
Ne mümkün pençe-i
gamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

3. **şāhīn:**

Gazel 218

Mısra: 8

55 – 60 santim

*boyunda, kanatları ve
kuyruğu geniş, tüyleri
benekli ve çizgili,
yaygın olarak yaşayan,
pek çok türü bulunan,
doğana benzer yırtıcı
avcı kuş.*

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
şāhīn gibi ol gamze-i
cādū süzülünce

şāhīn-i aḡyār:

1. **şāhīn-i aḡyār:**

Gazel 72

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yabancıların,
rakiplerin şāhīni.*

Naḥl-i ḳaddīñ de şehā
ṭā‘ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhīn-i aḡyār
anı cānā ne yapar

şāh-nāz:

1. **şāh-nāz:**

Gazel 57

Mısra: 3

Klasik Türk

müziḡinde bir makam.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı
‘uşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uşūl-i būselineḡin
hey heyindedir

2. **şāh-nāz:**

Gazel 86

Mısra: 6

Klasik Türk

müziḡinde bir makam.

Maḳām-ı būselineḡi devr-i
gül eder muṭrib
O şāh-nāz ‘Acemde
nühüftekār mıdır

3. **şāh-nāz:**

Gazel 78

Mısra: 5

Nazların şāhī

(sevgili).

Mıṣr-ı ‘ıṣṣıç içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāḥdānında ser-
gerdān olur

şāh-n-ı belāḡat:

1. **şāh-n-ı belāḡat:**

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şāh-n-ı
belāḡatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i ṭab‘ına a‘rec

2. **şāh-n-ı belāḡat:**

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Fenniyā sa‘y ederek
şāh-n-ı belāḡat içre
Güç ile şī‘r-i beyāna
dehenim ḳıldı nüfüz

3. **şahn-ı belâgat:-da**

Gazel 52

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Fennyâ şahn-ı
belâgatda Hasib-i
Rüstem
Küş-gir-i sühan-ı
nâzım-ı meydân
büyüdür

4. **şahn-ı belâgat:-da**

Gazel 176

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Çıkıp şahn-ı belâgatda
şalâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gir-i
Zîvere te'kîd edip
çıkımam

5. **şahn-ı belâgat:**

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Gel ey Fâris-zebân-ı
yekke-tâz-ı hâme-i
eş'âr
Hüner seyr etdirip

şahn-ı belâgat içre ol
'âlî

6. **şahn-ı belâgat:**

Murabba 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Belagat meydanı.

Şâ'irân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahn-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

şahn-ı çemen:

1. **şahn-ı çemen:-de**

Gazel 148

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bahçenin ortası,
meydanı.*

Şahn-ı çemende meh-i
muşaffâ taraf taraf
Bend oldu serv-çadlere
diller hırâm edip

şahn-ı ciger:

1. **şahn-ı ciger:**

Gazel 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ciğerin ortası.

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i gamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velâyı sū-be-sū seyrân

şahn-ı dehen-i sâhil:

1. **şahn-ı dehen-i sâhil:**

Gazel 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Sâhilin kenarının
ortası.*

şahn-ı dili:

1. **şahn-ı dili:-i**

Gazel 185

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül sahnesi.

Hadeng-i gamzesi sūrâh
ederse şahn-ı dili
Hayâl-i haddeden ol
mū-miyân tel çekelim

şahn-ı dilleri:

1. **şahn-ı dilleri:-leri**

Gazel 67

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gönül avlusu,
meydanı.*

Döndürdü şahn-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol hayme-i vişālini hem
yapar yıkar

şahn-ı emel:

1. şahn-ı emel: -de

Gazel 150

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Emel meydanı.

Şahn-ı emelde fürkat-ı
vuşlat telef şeref
Mihr ü kamer felekde
olurlar halef selef

şahn-ı felek:

1. şahn-ı felek: -de

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökyüzü.

Şahn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āgūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāh

şahn-ı felekde:

1. şahn-ı felekde: -de

Gazel 174

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gökyüzü.

Şimdi bez[i]mde sāgar u
mey güft gü degil
Şahn-ı felekde mihr ü
kamer rû-be-rû degil

2. şahn-ı felekde: -de

Kıt'a 12

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Gökyüzü.

Ṭākī-i elvānını kavş-i
kuzah seyr edip
Şahn-ı felekde ṭulū^c
eylemez ol çok zemān

şahn-ı gül:

1. şahn-ı gül:

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül bahçesinin

*ortası; seyir ve gezinti
yerinin ortası.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfī kes istemez
Bu şahn-ı gülde bülbüle
ğayrı ses istemez

şahn-ı gülşen-i pür-dāğ:

1. şahn-ı gülşen-i pür- dāğ:

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yara dolu

gülbahçesinin ortası.

Vücūd-ı pākin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyī sākī bülbül eder

şahn-ı gülzār-ı cinān:

1. şahn-ı gülzār-ı cinān:

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cennetin gül

*bahçesinin ortası,
meydanı.*

Şermle ruḥsārı n'ola
pür-^caraḥ olsa o mehiñ
Şahn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarşu bulunur

şahn-ı hāmūnu:

1. şahn-ı hāmūnu: -u

Gazel 230

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sahranın ortası. II

Āşğın bedeni.

Ḥayālīñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭal'atım
tāb-āver eyle şahn-ı
hāmūnu

şahn-ı hayāl:

1. şahn-ı hayāl:

Gazel 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hayal meydanı

(Hayal dünyası bağlamında) II geçici dünya.

Ṭıġ-ı nigehiñ katlime ol
hük-m-i kazā lîk
Da'vā-yı deme hüs-n-i
haṭıñ hüc-cet-i ibrā

şahn-ı meclis:

1. şahn-ı meclis:

Gazel 86

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Içki ve sohbet

meclisinin ortası.

Düşünce zāhid ayağ
üzre şahn-ı meclisde
Kadeh du'ası o dem aña
pāy-dār mıdır

2. şahn-ı meclis:-de

Gazel 151

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Içki ve sohbet

meclisinin ortası.

Zāhid 'aqlın şaşırıp
zühdi perişān etdi
Şahn-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kāse be-kef

3. şahn-ı meclis:-de

Gazel 173

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Içki ve sohbet

meclisinin ortası.

'Anberiyyle çıkıp
rakş ederek
Şahn-ı meclisde mey
oldu Düldül

şahn-ı me'vāya:

1. şahn-ı me'vāya:-y, -a

Kaside 1

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Qaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Şahn-ı me'vāya 'urūc
eyledi mānende-i cān

şahn-ı mızrāk:

1. şahn-ı mızrāk:

Kit'a 14

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Mızrak meydanı.

Kilk-i Vaşşāfın alıp
çıkşa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı sūhana
havlısı şahn-ı mızrāk

şahn-ı nihān:

1. şahn-ı nihān:

Kaside 1

Mısra: 108

Kelime Tipi: -

Gizli yer.

Vārid oldukça hiṭāb ol
şehe ednā mennī
Her qademde geçer idi
niçe biñ şahn-ı nihān

şahn-ı sīnem:

1. şahn-ı sīnem:

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sinemin ortası.

Şerer-efşān-ı gāmzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāgāna müşābih
şahn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

şahn-ı sūhanda:

1. şahn-ı sūhanda:-da

Gazel 62

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Söz (söyleme)
sahnesi.

Şahñ-ı sühanda eşheb-i
dil rāh-dāş olur
Zu‘mınca esb-i şab‘-ı
Hasībāya Fenniyā

2. şahñ-ı sühanda: -da

Gazel 226

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz meydanı.

Fenniyā şahñ-ı sühanda
hüner-i Örfiveş
Hışt-ı hāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

3. şahñ-ı sühanda: -da

Gazel 231

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Söz meydanı.

Fenniyā şahñ-ı sühanda
Nāşide tevfiķ olup
Nāzımāñın ‘Ākif oldu
bā‘iş-i cem‘iyyeti

sahra:

1. şahrāda: -da

Gazel 49

Mısra: 8

Çöl, kır, ova.

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāka ğammı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

şahrālara düşsem:

1. şahrālara düşsem: -

sem

Murabba 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Çöle düş-

Geşt edip şahrālara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı ‘ışkı taķķik
edip ey şirīn-rū

şahrā-yı dilde:

1. şahrā-yı dilde: -de

Gazel 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül sahrası.

Haţt-ı ‘izārı sebze-i bāğ-
ı cinān mıdır
Şahrā-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

2. şahrā-yı dilde: -de

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Gönül sahrası.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrā-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

şahrā-yı maħabbet:

**1. şahrā-yı maħabbet: -
de**

Gazel 151

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgi çölü.

Ķıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maħabbetde
ħalef
Ķamdü lillāh yerini boş
ķomadı pīr-i selef

şahrā-yı sine:

1. şahrā-yı sine:

Gazel 64

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Göğsü (gönül)

*sahrası II âşığın çöl gibi
kurak gönlü, geniş bir
ova gibi gönül.*

Ey çeşm-i āhu yāri
şakın bāğ-ı ‘āşıkā
Şahrā-yı sine çāk-ı
ğamıñla çataķlıdır

sāhte:

1. sāhtedir: -dir

Gazel 183

Mısra: 13

Aldatıcı, hilekâr.

Zāhidiñ dā'im bükā ile

riyāsı sāhtedir

Riḳḳat-ı ḳalb ile

çeşminde anıñ nem

görmedim

sahv edince:

1. sahv edince: -ince

Gazel 236

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sarhoşluk,

baygınlık, koma, cinnet

vb. bir durumdan

kurtulmak II Ayılıp

kendine gelme, ayık

veya uyanık olma,

ayıklık, uyanıklık.

Yazdıkça ḥüsn-i ḥaṭṭına

zāhid ḥasen deyip

İ'rābı sahv edince

şaşırdı izāfeti

sā'id:

1. sa'idiñ: -in

Gazel 105

Mısra: 13

*Said, sevgili,
uğurlu, kutlu.*

Sa'idiñ fehm eder 'ārif
olanlar Fenniyā nuṭḳın

Dehānından kelām-ı

ṭūṭi-i gūyā çıkar çıkmaz

sā'id-i sīmīnini tutmuş:

1. sā'id-i sīmīnini

tutmuş: -muş

Gazel 162

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gümüş elini

tutmak.

Tutmuş yine gör sā'id-i

sīmīnini ḥayfā

Urmuş o mehiñ destine

bilekcek

sā'il:

1. sā'ilveş: -veş

Gazel 121

Mısra: 7

□□□□) sif. (Ar.

seyelān "akmak"tan

sā'il) Akan, akıcı, cārî II

Dilenen kimse, dilenci.

Dil nā'il olur sā'ilveş [o]

ni'et-i vaşla

Ḳıldıkça keremkārına

cerrār tabaşbuş

sā'il-i deryūze:

1. sā'il-i deryūze: -ler, - iñ

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dilencinin sorusu.

La'l-i ümmīdiñ eden

sā'il-i deryūzeleriñ

Geçinir ni'et-i

vaşlınla faḳīrān ferīḥ

sā'il-i naḳd-i şefā'atdır:

1. sā'il-i naḳd-i

şefā'atdır: -dir

Kaside 1

Mısra: 140

Kelime Tipi: -

Şefa'at parası

dilenen.

Der-i luṭfuñda ṭurur

gitmez āyā kân-ı kerem

Sā'il-i naḳd-i şefā'atdır

o 'uryān-ı biryān

sā'il-şifat:

1. sā'il-şifat:

Gazel 136

Mısra: 5

Dilenci gibi.

Sürüp mazmûn-ı nağdi
meclise sâ'il-şîfat ey dil
Rezâletle cihânda
kendini teşbîh eder
vâ'iz

şâ'im:

1. **şâ'implere: -ler, -e**

Gazel 140

Mısra: 5

Oruçlu II muhtaç.

Şâ'implere iftâr-ı
vişâlinde cefâ-cû
Âheste yürür sâ'at-i
mev'ûd-ı muşanna'

şâ'ir:

1. **şâ'ir:**

Gazel 55

Mısra: 10

Ar. Şiir söyleyen.

Pek çok da iftihârı ko
bi'llâh Fenniyâ
Şâ'ir katında böyle
sühânlar fesânedir

2. **şâ'ir:**

Gazel 124

Mısra: 11

Ar. Şiir söyleyen.

Yem-i tab'ından iğrâc
eyleyip şâ'ir olan Fennî

Kenâr-ı baħr-i nazma
zîb-i silk eyler idi
ğavvâş

3. **şâ'ir:**

Gazel 208

Mısra: 11

Ar. Şiir söyleyen.

Fennî saña şâ'ir der
idim ben daħı ammâ
Zîver gibi eş'âr-ı lezîziñ
âsel olsa

şâ'irân:

1. **şâ'irân:**

Kaside 2

Mısra: 21

Şairler.

Yazdılar ta'miyye
ammâ târihiñde şâ'irân
Bedr olur mu zâ'id-i
noğşân ile hiç mâh-ı 'id

2. **şâ'irân:**

Murabba 3

Mısra: 23

Şairler.

Şâ'irân içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Güyyâ şahn-ı belâgat
içre mızrâğ oynadır

şâ'iri:

1. **şâ'iriniñ: -niñ**

Gazel 91

Mısra: 9

Şairî adlı şair.

Güş edip Şâ'iriniñ
gülşen-i tab'ın Fennî
Bülbülâsâ per açıp
âazm-i Zinikmid ederiz

**şâ'ir-i nâbî-zemân-ı
nüktever-i dür-feşân:**

1. **şâ'ir-i nâbî-zemân-ı
nüktever-i dür-feşân:**

Kıt'a 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnciler saçan,

nükteli söz söyleyen,

Nabi zamanından

yaşayan şair.

Şâ'ir-i Nâbî-zemân-ı
nüktever-i dür-feşân
Olsa n'ola bî-gümân
sırr-ı âtâdan eli

şâ'ir-i şâhib-sühandır:

1. **şâ'ir-i şâhib-
sühandır: -dır**

Kıt'a 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Söz sahibi şair.

Şā'ir-i şāhib-sūḥandır
peder-i 'āzamı
Tev'em-i Nābī-dehen
mevc-i yem-i dūr-feşān

saka:

1. **şakadır:** -*dır*

Gazel 219

Mısra: 4

Su dağıtan.

'ibādetle ḳabāḥat
zāhidā maḥfī gerek
ammā
Şakadır rinde bezm içre
mey içmek
izdihāmlıḳda

şakalı elde:

1. **şakalı elde:**

Murabba 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sakalı elinde.

İmtizāc etmekde yoḳ
aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
ḫarāb elde şakalı
zāhidiñ

sakf-ı 'āleme:

1. **sakf-ı 'āleme:** -*e*

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ālemin tavanı.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze sakf-ı 'āleme
'ibret-nümādır yaḫ

sākī:

1. **sākīyā:** -*ya*

Gazel 38

Mısra: 7

*Ar. Kadeh sunan,
suvarıcı.*

Zāhidiñ bintü'l-'inebdir
meyli ammā sākīyā
Ḥaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çı
sūd

2. **sākī:**

Gazel 134

Mısra: 4

*Ar. Kadeh sunan,
suvarıcı.*

Neşāṭ-ı vaşlla lüknet-i
zebānın eyleme ta'yīb
Mey-i la'liñle sākī
şuḳḳa-i mestānedir
elfāz

3. **sākī:**

Gazel 65

Mısra: 10

*Mecliste içki
dağıtan, kadehlere içki
koyan kimse.*

Vücūd-ı pākin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sākī bülbül eder

4. **sākī:**

Gazel 111

Mısra: 3

*Mecliste içki
dağıtan, kadehlere içki
koyan kimse.*

İçerem ḳanını billāh
anıñ ben sākī
Etmesin la'l-i leb-i dil-
bere peymāne heves

5. **sākī:**

Gazel 192

Mısra: 1

*1. Kadeh, içki
sunan. 2. Su veren, su
dağıtan.*

Çekildi meclise sākī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu 'işve ki māh-
rū çemen be-çemen

6. sākī:

Gazel 200

Mısra: 1

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Bezm-i ʿiṣretgāh-ı rinde
luṭf edip sākī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

7. sākī:

Gazel 208

Mısra: 7

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini
sākī bize ammā
Ol mehle ḫafī ʿıyşımıza
bir meḫel olsa

8. sākī:

Gazel 159

Mısra: 3

Ar. Kadeh sunan,

sevgili.

Ol hilāl-ebrūyı biz sākī
mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin
şevḫine bayram eyledik

9. sākī:

Gazel 178

Mısra: 7

Ar. Kadeh sunan,

sevgili.

Bün-nişin-i ḫum-ı mey-
ḫāneye sākī açma
Ṭursun Allahı severseñ
meyi yab yab içelim

10. sākī:

Gazel 201

Mısra: 4

Ar. Kadeh sunan,

sevgili.

Gör nice mest eder
ʿuşşākı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḫ mı katdıñ ey sākī
bu yāsemen şuyuna

11. şākī:

Gazel 211

Mısra: 1

Ar. Kadeh sunan,

sevgili.

Şunma şākī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
süzān süzān üstüne

12. sākī:

Gazel 5

Mısra: 13

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Raḫş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sākī
Yaḫmış yine rez-
duḫteri ayağına ḫınnā

13. sākī:

Gazel 7

Mısra: 7

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Ayağına müsāvi raḫş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

14. sākī:

Gazel 18

Mısra: 7

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sākī
Tezyin-i nuḫuş-ı dil-i
kāşāneye bāʿiṣ

15. **sākī:**

Gazel 43

Mısra: 6

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya^çkıl
Seniñ la^l-i lebiñ sākī
mey-i peymāneden
me^hhūz

16. **sākī:**

Gazel 45

Mısra: 3

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Sākī bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Hammām-ı kalb-i ‘āşık-ı
zārīñ şıcağı var

17. **sākī:**

Gazel 76

Mısra: 6

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Şıkılıp pür-‘araç olsa ne
‘aceb rüy-ı nigār

Çekdi sākī anı inbīk-i
zeķandan tekrār

18. **sākī:**

Gazel 81

Mısra: 10

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Rind evrād eyleyip
dendāniñi pīr-i muğān
Sübha-i cām elde sākī
reng-i lülü çevrilir

19. **sākī:**

Gazel 98

Mısra: 7

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaķa rindān çakdıķça
şerer ğavġā çıkar
çıkmaz

20. **sākī:**

Gazel 100

Mısra: 7

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Şunma lebiñi milḥ-i
dehen zāhide sākī
İfsād eder ol la^liñi zīrā
meye şıġmaz

21. **sākī:**

Gazel 105

Mısra: 6

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ķadeḥ sākī
mül-i şahbā çıkar
çıkamaz

22. **sākī:**

Gazel 130

Mısra: 3

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Bintü’l-‘inebi pīr-i
muğān zāhide sākī
‘Aķd etmek için eyledi
şeyḥāne tavassuṫ

23. **sākī:**

Gazel 132

Mısra: 8

1. *Kadeh, içki*

*sunan. 2. Su veren, su
dağitan (sevgili).*

Ḥvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la^l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

24. **sākī:**

Gazel 133

Mısra: 9

1. Kadeh, içki

*sunan. 2. Su veren, su
dağitan (sevgili).*

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sākī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūt

25. **sākīye:-(y)e**

Gazel 74

Mısra: 5

Kadeh sunan, içki

dağitan.

Ḥātem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-ı Cemşidiñ umūru
vüzerāsıyla döner

26. **sākī:**

Gazel 142

Mısra: 1

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

Va^d-i teşrifiñi kııl
meclise sākī tevķi^c
Vuşlatıñ ḥavfını dilden
edip ey meh terci^c

27. **sākī:**

Gazel 149

Mısra: 7

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

‘Aks-i ḥāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

28. **sākī:**

Gazel 151

Mısra: 12

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

Fenniyā yok idi bezm-i
rind içre neşāt
Sākī teşrīf edecek
meclisimiz buldu şeref

29. **sākī:**

Gazel 177

Mısra: 1

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

Meyi destiñde sākī
şerbet-i gül-fām
zannetdim
Bez[i]mde baḥş-ı būs-ı
la^lliñi bayram
zannetdim

30. **sākī:**

Gazel 216

Mısra: 5

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

Sākī şubūḥı meclis-i
zühhāda ‘arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

31. **sākī:**

Müstezad 1

Mısra: 6

1-Kadeh, içki

*sunan. 2-Su veren, su
dağitan. 3-Sevgili.*

Cān baḥş eder ol
mürde-i maḥmūra
ezelden
Şun sākī biz’elden

32. **sâkî:**

Gazel 225

Mısra: 9

*Ar. 1-Su veren, su
dağıtan veya satan. 2-
Bezm-i işrette içilen
şarap vesaireyi
kadehlere döküp
dağıtan adam, kadeh
sunan.*

Zinde-fecr ise n'ola
meclis-i meyde sâkî
Tabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

sâkî-i gül-çehreniñdir:

1. **sâkî-i gül-
çehreniñdir:** *-niñdir*

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gül yüzlü içki
sunucu. // Sevgili.*

Efendi işret etmez sâkî-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la'liñ için
meclisde zâhid oldur
kanzîl tuc

sâkî-i tal'at:

1. **sâkî-i tal'at:**

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzellik sâkîsi.

Mey-i la'lin şunup
rindâne sâkî-i tal'at
mehtâb
Ne keyfiyyet anı nüş
eyleyenler zanneder
vişn-âb

şakın:

1. **şakın:**

Gazel 195

Mısra: 1

*Çekinmek, kendini
gözetmek, korumak.*

Şakın esb-i vişâliñ
yekke-tâz-ı merd-i
zengiden
Hele pek ihtirâz eyle
begim darb-ı üzengiden

2. **şakın:**

Gazel 195

Mısra: 8

*Çekinmek, kendini
gözetmek, korumak.*

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cânâna söz
etme

Urur taş başına taş taş
şakın maħcüb-ı
sengiden

3. **şakın:**

Gazel 226

Mısra: 2

*Çekinmek, kendini
gözetmek, korumak.*

Dâğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda şakın
hayl-i zemân ürkütme

4. **şakın:**

Gazel 124

Mısra: 4

*Hiçbir zaman,
olmaması gereken.*

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu hân-kâh içre
Gelip devrâna girsen
zâhidâ olma şakın
rakqâş

5. **şakın:**

Gazel 47

Mısra: 10

Asla.

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyâde verme şakın
râygân behâsnadır

6. **şakın:**

Gazel 130

Mısra: 5

Asla.

Ƙılma şaƙın ey dil
göriccek bî-hem-tâ geç
Bey^c ile ħarîdâr-ı
peşîmâne tavassuť

7. şaƙın:

Gazel 224

Mısra: 5

Asla.

Şaƙın vehm eyleyip
râh-ı ‘adûdan ihtirâz
etme
Yürü ba‘de’l-‘işâ bî-bâk
ü bî-pervâ fenersizce

8. şaƙın:

Gazel 64

Mısra: 7

"Yapma,

yapmaktan çekin"

anlamında, yapılması

istenmeyen bir

davranışa engel olmak

için söylenen bir söz,

asla.

Ey çeşm-i âhu yâri

şâƙın bâğ-ı ‘âşîka

Şahrâ-yı sîne çâk-ı

ğamıñla çataklıdır

9. şaƙın:

Gazel 203

Mısra: 15

"Aman ha"

*anlamında bir uyarı
sözü.*

Şimdi zemâne fırsatı

fevt eylemez şaƙın

Ġâfil bulunma

düşmeniñ ey dil siñekse

de

10. şaƙın:

Gazel 213

Mısra: 7

"Aman ha"

*anlamında bir uyarı
sözü.*

Şaƙın ‘arz etmesin

bîğâne-i ħayyâť-ı

ağyâra

Olur fersûde ħuťn-ı

vuşlatı endâzelendikçe

11. şaƙın:

Gazel 154

Mısra: 5

"Aman ha" /

"dikkat et".

Çarpılma şaƙın meyl

edip ol yâre melekse

Fülk-i dili bıķdırma

yem-i ħamda açıkķık

sâkin olur:

1. **sâkin olur:-ur**

Gazel 206

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yatışmak,

durulmak, rahat olmak.

Ʀıfl-ı dile pistânını

şundukça meh-rû

Sâkin olur efgâni aña

dâye gelince

sâkin-i ber-câ:

1. **sâkin-i ber-câ:**

Gazel 172

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yerde bulunan.

Dil hümâsâ n’ola per

aça ebr-i zülfüñe

Ʀâ’ir-i ser der-hevâdir

sâkin-i ber-câ degil

şakınķur:

1. **şakınķuru:-u**

Gazel 241

Mısra: 2

?

Çevirip süstünde ol

meh-pâre mestâne

uçķuru

Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdanıñ bezme
şaķınkuru

sāķiyā:

1. sāķiyā:

Gazel 52

Mısra: 9

Ey sâkî!

Sāķiyā dā'ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü salţanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

2. sāķiyā:

Gazel 64

Mısra: 3

Ey sâkî!

Zerd olsa pāy-ı duĥter-i
rez ğam mı sāķiyā
Maĥbūba şūret ile [ki]
altun bıcaķlıdır

3. sāķiyā:

Gazel 94

Mısra: 2

Ey sâkî!

Ĥumār-ālūd olanlar
sāķiyā mehcūrdur
sensiz
Ĥayāl-i bāde-i la'liñle
dil maĥmūrdur sensiz

4. sāķiyā:

Gazel 135

Mısra: 3

Ey sâkî!

Geldi bezme zāhidā nā-
maĥrem ammā sāķiyā
Ķorķaram bintü'l-
'inebden eylemez
bīgāne ĥaz

5. sāķiyā:

Gazel 147

Mısra: 3

Ey sâkî!

Sāķiyā bezm-i
ĥaķikatde (biz) seniñle
'ıyş edip
'Aks-i dūr-bīn ile
meclisde raķīb olmuş
ırag

6. sāķiyā:

Gazel 189

Mısra: 7

Ey sâkî!

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sāķiyā
Lu'bet-i maşnū'-ı tıflāsā
ķabaĝı dikilsin

7. sāķiyā:

Gazel 196

Mısra: 1

Ey sâkî!

Sāķiyā cilveñe oldum
meftūn
Luţf edip ķılma dü-
didem Ceyĥūn

8. sāķiyā:

Gazel 211

Mısra: 3

Ey sâkî!

Eyleyip tebdil-i cāme
sāķiyā bintü'l-'ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

9. sāķiyā:

Gazel 244

Mısra: 8

Ey sâkî!

Ĥumār-ı meyle varmış
ĥālet-i nez'e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maĥfi gelip sen sāķiyā
şun mey

10. sāķiyā:

Gazel 124

Mısra: 7

*Ey içki dağıtan,
kadeh sunan!*

Gelip ibrām ederse
sākıyā bezm içre
ađyārān
Kerem kıl buse verme
merd-i rindāna ayađıñ
baş

11. **sākıyā:**

Gazel 11

Mısra: 5

*Ey içki dağıtan,
kadeh sunan! II ey
sevgili!*

Degilse sākıyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şırā kat kat

12. **sākıyā:**

Gazel 24

Mısra: 7

*Ey içki dağıtan,
kadeh sunan! II ey
sevgili!*

La'l-i nābiñ 'aks edince
sākıyā billürdan
Bāde-i engür ile ālūde
kand-i ağmer iç

13. **sākıyā:**

Gazel 145

Mısra: 2

*1-Ey içki dağıtan,
kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Hıç mey-āşāma olur mu
‘ıyş-ı mağfide yasāđ
Būs-ı la‘liñçün
bez[i]mde sākıyā vardır
mesāđ

14. **sākıyā:**

Gazel 224

Mısra: 1

*1-Ey içki dağıtan,
kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Bizimle meclis olsa
sākıyā mağfı kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
rakş eyleyip gelse
zararsızca

15. **sākıyā:**

Gazel 244

Mısra: 4

*1-Ey içki dağıtan,
kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Lebiñ şun sebze-zār-ı
hattıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde

sākıyā şahbāyı pey-der-
pey

sakız:

1. **sakız:**

Gazel 32

Mısra: 8

*I. Kimi ağaçların ve
özellekle sakız ağacının
kabuğundan sızan
sarımtırak beyaz renkte
bir cins akındırık. II.
Osmanlı'da sancak
merkezi olan ada.*

Sım-sifāl içre karanfıl
der idi anı gören
Olsa Sakız şalı başında
levendāneye sürh

2. **sakız:**

Gazel 232

Mısra: 2

Sakız.

Hıacle-i bezme ‘arūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini sakız gibi

sakızcık cignemek:

1. **sakızcık cignemek:**

Gazel 134

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sakız parçası
çığnemek.*

Lebiñ būsına va‘diñ
‘āşıkā şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

şakk:

1. şakki:-i

Kıt'a 10

Mısra: 7

Kadı belgesi.

Ferā’iz okuyup andan
temāmen şakki de
öğren
Rūsüm-ı ‘ilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

şaklı:

1. şaklıdır:-dir

Gazel 64

Mısra: 2

Saklı, gizli olma.

Dil-i şehensāh-ı ṭül-ı
emelde bataklıdır
Ol bu binā-yı fitne-i
kākülde şaklıdır

şal:

1. şāla:-a

Gazel 54

Mısra: 8

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Düşına almaz revā olsa
aña ḳavs-i ḳuzah
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez i‘tibār

2. şāl:

Gazel 30

Mısra: 8

*Kadınların
omuzlarına örttükleri
geniş atkı.*

Sīm-bāzuñdur felekde
‘āşıkā cānā revā
Egnime şāl olsa
maḳbūlüm degil ḳavs-i
ḳuzah

3. şalar:-ar

Gazel 22

Mısra: 4

*Bırakmak,
göndermek.*

Püşt-i dildāra n’ola vaż‘
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Ḥarūn üzre sürüc

4. şālî:-i

Gazel 32

Mısra: 8

*Boyun ve baş
örtüsü.*

Sīm-sifāl içre ḳaranfūl
der idi anı gören
Olsa Şakız şālî başında
levendāneye sürḥ

5. sāl:

Gazel 175

Mısra: 4

Bir yıl.

Bārān-ı eşkim ile ḥarāb
oldu dil yine
Yıkdı cihānı ḥikmet-i
Bārī bu sāl sil

sal-:

1. şal:

Gazel 171

Mısra: 3

*Göndermek,
yollamak.*

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşākıña
Şeh-levendim günde
biñ ḳat olsa da māni‘
degil

şalā et:

1. **şalā et:**-*sem*

Gazel 176

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Çağırarak, davet

etmek II meydan

okumak.

Çıkıp şahın-ı belāgatda

şalā etsem n'ola Fennī

Velī ben küşt-gīr-i

Zīvere te'kīd edip

çıkımam

şalāt ile selām eyledi:

1. **şalāt ile selām eyledi:-**

di

Kaside 1

Mısra: 75

Kelime Tipi: -

Salat ile selam

eylemek.

Eyledi cāy-ı mübārekde

şalāt ile selām

Müstecāb oldu merām

üzre du'ālar ol ān

şalāt ile selām-ı sübhān:

1. **şalāt ile selām-ı**

sübhān:

Kaside 1

Mısra: 158

Kelime Tipi: -

Allah için salat ve

selām.

Ravza-i rūhuna ıtr-

āver ola şubḥ u mesā

Būy-ı ezhār şalāt ile

selām-ı Sübhān

şalāt-ı hamsede:

1. **şalāt-ı hamsede:-de**

Kıt'a 10

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Beş vakit namaz.

Du'ā kıl cāmi'-i

cismiñde şüfi çāk edip

sīnen

Şalāt-ı hamsede ol

duḥtere dā'ī-i mihrāb ol

şalb:

1. **şalb:**

Gazel 101

Mısra: 2

Asma, darağacına

asmak.

Ḳaddiñ gibi Manşūr-ı

dile dār bulunmaz

Zülfüñ gibi şalb olmağ

içün tār bulunmaz

2. **şalb:**

Gazel 238

Mısra: 8

Asma, darağacına

asmak.

Resimā ne eylesin dil

şimdi ber-dār olmağa

Şalb için Manşūra

zülfüñdür resen

dedikleri

şalb ed:

1. **şalb ed:**

Gazel 109

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Asmak. Darağacına

çekmek. Çarmıha

germek.

Şalb edip zāhid tağıla

bu şeb meclisde

Der-i mey-ḥāneye kıldı

anı āvīze çeres

şalb olmağa:

1. **şalb olmağa:-mağ, -a**

Gazel 239

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Asılmak.

Şalb olmağa āmāde

saña dil gibi cānā

Manşūr-şıfat zülfüñe

ber-dār bulunur mu

şalb-i ser-nigün:

1. **şalb-i ser-nigün:**

Gazel 194

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Baş aşağı asılmış.

Yā Rabb kı1 vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigūn
Zālimleriñ hemişe
mu'ini olanlarıñ

şāl-ı aḥmer:

1. şāl-ı aḥmer:

Gazel 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kırmızı şal.

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ğonçe üzre tāze
semen söylerim saña

şāl-ı 'anberi:

1. şāl-ı 'anberi: -i

Gazel 167

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Amber kokulu veya
renkli saç.*

Bāğ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı 'anberi
Sīmīn-sifāl içinde
karanfül demez misin

şālı olmasın:

1. şālı olmasın: -ma, -sın

Kıt'a 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Şalı olmak.

Eger oldumsa lāyık
ḥil'ate vaşfımla
sultānım
Kıyem bahş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şālı

sālik:

1. sālik:

Gazel 52

Mısra: 3

1. Sülûk edici, eden:

*2. Tarikatlerden birine
bağlı olan.*

Veled-i kalbi
bağ[ı]rında nazar kı1
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol şāḥib-i
'irfān büyüdür

2. sālikine: -i, -n, -e

Muhammes 1

Mısra: 15

Bir tarikata giren.

Nefes eyler 'azizim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i 'uşşākı köhne

menzil-i üftāde
zannetme

3. sālikine: -i, -, -e

Gazel 110

Mısra: 6

*Bir yolda giden,
belli bir yol tutup
giden.*

Ayağın elde tut pīr-i
muğānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler 'azizim
sālikine mürşid-i neffās

sālik-i āgāh:

1. sālik-i āgāh:

Kıt'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gönül gözü açık
olan tarikat ehli, mürit.*

Nedīm-i ehl-i 'irfān
ḥazret-i Rāmiz Efendi
kim
Müşārün bi'l-benān
emsāli içre sālik-i āgāh

sālik-i nā-didedir:

1. sālik-i nā-didedir: -dir

Kıt'a 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Benzersiz mürit.

Sâlik-i nâ-didedir der-i
tarîk-i Halvetî
‘İşkla şeb-tâ-seher şûfî-i
çille-keşân

sâlik-i râh-ı hudâ:

1. sâlik-i râh-ı hudâ:

Kıt'a 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hak yolunun
yolcusu.*

Hâzret-i Seyyid Rızâ
bende-i şeyh-i ‘atâ
Sâlik-i râh-ı Hudâ ehl-i
dil-i müncelî

sâlik-i şâdık:

1. sâlik-i şâdık:

Gazel 109

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sadık yolcular.

Mey-i şahbâyı şunar
pîr-i muğân elbette
Sâlik-i şâdıkına mürşidi
etdik de nefes

şalın:

1. şalındı:-dı

Gazel 192

Mısra: 8

*Bir sağa, bir sola
hafifçe meylederek naz
ve eda ile yürümek.*

Hırâm-ı nâzenîni diller
görünce kâmetiñ
Şalındı serve hezârân
kedü çemen be-çemen

şâma dek:

1. şâma dek:

Kıt'a 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Akşama kadar. II
Şam şehrine kadar.*

Ahızına Keyvân gibi
mihr-i cihân Şâma dek
Zühreniñ olsa n’ola
maḥfeline sâye bân

sâmân-ı ‘ömr-i ‘âlemi:

1. sâ mân-ı ‘ömr-i

‘âlemi:-i

Muhammes 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Dünya ömrünün
servetî.*

Tefekkür eyle ey
Keyvân çerḫ-i bî-ḫurd-ı

fellâh

Esip şavurmada sâ mân-
ı ‘ömr-i ‘âlemi eryâḫ

şâm-ı ağıyâra:

1. şâm-ı ağıyâra:-a

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yabancıların
akşamı.*

Nüzül eylerse ḫayfâ
sînemizden şâm-ı
ağıyâra

Semavât diyemem bir
kez daḫı ‘sâ çıkar
çıkılmaz

şâm-ı ḫat:

1. şâm-ı ḫat:

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ayva tüylerinin
siyahlığı.*

Rü’yet için ‘id etmege
ol kaşı hilâlî
Şâm-ı ḫatıña ‘azm edip
anda ramazân et

şâm-ı ḫatıña:

1. şâm-ı ḫatıña:-ı, -ñ, -a

Gazel 184

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Yüz çizgisinin
akşamı.*

Şām-ı haṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
La^ʿliñ işidip ḳand-i
Buḥārāya mı gitsem

şām-ı haṭında:

1. **şām-ı haṭında:** -iñda
Gazel 103
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Yüz çizgisinin
akşamı.*

Şām-ı haṭında seyr
eden ebrūñı ʿid eder
Beñzer hilāl-ı Naḥşebe
māh-ı mubīniñiz

2. **şām-ı haṭında:** -i, -n, -
da

Kıt'a 7
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
*Yüz çizgisinin Şam
şehri.*

Şām-ı haṭında du^ʿā ḳılsa
ʿaceb mi dilā
Çār mezāhib aña Şāfi^ʿ
vü Ḥanbelī

şām-ı haṭından:

1. **şām-ı haṭından:** -
ından
Gazel 119
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Ayva tüyelerinin
siyahlığı.*

Giden şām-ı haṭından
Ka^ʿbe-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzgār āteş

şām-ı haṭında:

1. **şām-ı haṭında:** -i, -n, -
da
Gazel 205
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*(Sevgilinin
yüzündeki) ayva tüyü
ve beninin siyahlığı.*

Görünce süfre-i mefrūş-
ı vaşlın şām-ı haṭında
Gürūh-ı rüze-dār-ı
ʿāşıkān ʿazm etdi iftāra

2. **şām-ı haṭında:** -iñ, -
da-iñda, -

Gazel 163
Mısra: 4
Kelime Tipi: -

*Sevgilinin gece gibi
saçı.*

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre güyiyā
Şām-ı haṭında şehā
ceyş-i Ḥalebdir
perçemiñ

3. **şām-ı haṭında:** -i, -n, -
da

Gazel 231

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin gece gibi
saçı.*

Şām-ı haṭında
müzeyyen-tāb olunca
ṭal^ʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilālīñ
vāḳı^ʿ olsa rü'yeti

sāmīri:

1. **sāmīriyi:** -yi

Gazel 50

Mısra: 6

Hız. Musa, Tûr-i

*Sina'da, Allah'la
konuşmaya gittiğinde,
topraktan bir buzağı
yapıp "İşte Musa'nın
aradığı Allah" diye ona
taptırmaya kalkışan
kişi.*

Büt-i mücāma‘atı der-i
dilde hıfz etmek
O Sāmīriyi raķibiñ
şınāyi‘indendir

şan:

1. **şan:**

Müstezad 1

Mısra: 9

Sanki, güya.

Şan micmer-i sīm içre
verir meclise hoş-bū
Māverd mi nedir bu

2. **şanıp:-ıp**

Gazel 149

Mısra: 8

Sanmak,

düşünmek, zannetmek.

‘Aks-i hāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

3. **şan:**

Gazel 142

Mısra: 7

Sanki.

Çār ebrūsunu şan
defter-i ruḥsāra gelip

Nokta-i hāl ile ḳalmış o
ḥisāb-ı terbī‘

4. **şan:**

Gazel 197

Mısra: 8

Sanki.

Ġırbale dönüp ‘ışk ile
sūrāḥ-ı vücūdum
Ḥūnum dökülür pāyıma
şan dāne-i dārū

5. **şan:**

Gazel 227

Mısra: 5

Sanki.

Hoşā bir deste
sünböldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tāzedem
tāze

6. **şan:**

Kıt'a 3

Mısra: 4

Sanki.

Dür-feşān olsa n’ola
nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada şan
ḳaṭre-i şad-pāresi

7. **şanma:-ma**

Gazel 9

Mısra: 11

... olduḡunu

düşünmek, zannetmek.

Tehī şanma görüp zülf-i
giriḥ-gīrini ol şūḥuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere ḳılmış anı gird-
āb

8. **şanma:-ma**

Gazel 57

Mısra: 5

... olduḡunu

düşünmek, zannetmek.

Mīnāyı şanma ney gibi
muḥriḳ şadā verir
Pīr-i muḡān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

9. **şanma:-ma**

Gazel 58

Mısra: 10

... olduḡunu

düşünmek, zannetmek.

Bed-liḳāniñ
çehresinden güyyiā aḡu
aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḥūn-feşān-ı
zaḥmı şanma zāhidiñ

10. **şanma:-ma**

Gazel 69

Mısra: 7

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Belkīs-ı ʿışka şanma ki
taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı
Süleymān açar ḳapar

13. **şanma:-ma**

Gazel 80

Mısra: 7

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Laʿl-i nābīnda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrāḳileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

16. **şanma:-ma**

Gazel 85

Mısra: 1

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şanma ḥāl-i ʿārızında
ḥaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

11. **şanma:-ma**

Gazel 70

Mısra: 3

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şanma çīn etmede
ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

14. **şan:**

Gazel 82

Mısra: 6

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh
baḥş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billürdan şan
sükkerī bādām ḳapar

17. **şanma:-ma**

Gazel 87

Mısra: 1

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ʿanbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıkar

12. **şanma:-ma**

Gazel 78

Mısra: 1

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Ḳılmayan ey dil
teʿehhül şanma bī-
ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān
Mısr ol sulṭān olur

15. **şanma:-ma**

Gazel 82

Mısra: 1

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

ʿĀrızıñ ḥoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

18. **şanma:-ma**

Gazel 87

Mısra: 1

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şanma ḥaddiñ üzre
cānā ḥaṭṭ-ı ʿanbersā
çıkar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıkar

19. **şan:**

Gazel 88

Mısra: 2

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Fikr-i dendānīñ ile eşk-i

firāvān dökülür

Şadef-i baħr-i dile şan

dür-i nisān dökülür

20. **şanma: -ma**

Gazel 91

Mısra: 5

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şanma şūfī bizi sen

ħalka-i meclisde görüp

Sübħa-i bāde-i mercān

ile tevħīd ederiz

21. **şanma: -ma**

Gazel 106

Mısra: 5

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Zāhid bizi mey nūş

ediyor şanma görüp sen

Ĥıfz etmede yüz bādeyi

deyr içre sebūyuz

22. **şanma: -ma**

Gazel 115

Mısra: 3

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

İftār-ı lebiñ verdi ğinā

şanma ki cānā

Hİç ħalmanıñ nān-pāre-i

mebzūluña ħvāhiş

23. **şanma: -ma**

Gazel 190

Mısra: 5

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Degil ħoy-kerde şanma

olur [.] ruħsārına rīzān

Nihāl-i bīd-i ħīn-i

ťurresiniñ ser-

fürüsundan

24. **şanma: -ma**

Gazel 223

Mısra: 5

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Bir resm-i elf-i āħ ile dil

şanma lāl olur

Dikdi ‘aşāyı dāğ-ı berīn

ťaraf-ı źuruna

25. **şanma: -ma**

Murabba 3

Mısra: 11

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Şeh-süvārım şanma

eyle iki yaña merħabā

Ĥışm-ı nezzār ile ol

‘āşıķa ħalpağ oynadır

26. **şan:**

Gazel 33

Mısra: 10

Gibi.

Düşürmüş ħāl-i ħaddın

çeşmine sūrāħ-ı

sūzından

Ki şan Hindüstān

iķlīmīni seyrān eder ol

şūħ

27. **şan:**

Kıt'a 14

Mısra: 24

Sanki, adeta, güya.

Fenni ver şāħīb-i

ebnāsına bu tārīħi

Eylediñ şan İremi

cennete el-ħaķ ilħāķ

28. **şan:**

Murabba 3

Mısra: 17

... *olduğunu*

düşünmek, zannetmek.

Cenge  turmuş ęamzesi
şan k fir-i  teş-feş n
kıl h zer sen karşılık
 turma am n

29. şanma: -ma

Kaside 1

Mısra: 91

*Duş nmek,
sanmak, zannetmek.*

Encümen şanma riy z
içre  er g n etdi
Cem  edip şevk ile şad
şem -i f r ği rıdv n

saňa:

1. saňa:

Gazel 3

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

ş hid-i ha tı gelip k d -
i hüsn-i h line
Vechin işb t eyler ol
 bn-i Melek  hir saňa

2. saňa:

Gazel 4

Mısra: 3

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Haf  mey n ş eder
misiň demiř ey dil saňa
ol meh
Ne reng n hoş-sühan bu
ne  ac 'ib bir su' l
amm 

3. saňa:

Gazel 6

Mısra: 1

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Dend n-ı ş fi dürr-i
 Aden söylerim saňa
La'l-i  aķiki reşk-i
Yemen söylerim saňa

4. saňa:

Gazel 6

Mısra: 2

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Dend n-ı ş fi dürr-i
 Aden söylerim saňa
La'l-i  aķiki reşk-i
Yemen söylerim saňa

5. saňa:

Gazel 6

Mısra: 4

Sen zamirinin

*yönelme durumu eki
almış biçimi.*

H t -ı  iz ri sebze-i b g-
ı cin n mıdır
ş hr -yı dilde seyr-i
 emen söylerim saňa

6. saňa:

Gazel 6

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Seyr et bey z fes ile ol
ş l-ı aħmeri
G l-gonçe üzre t ze
semen söylerim saňa

7. saňa:

Gazel 6

Mısra: 8

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

 kl m-i R mı başdı fiten
söylerim saňa
Cünbiř-i çeřm [ ] ha tıň
şeh-cem l

8. saňa:

Gazel 6

Mısra: 10

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Rez-duhteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rağş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

9. saña:

Gazel 6

Mısra: 12

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Pey-rev olunca güfte-i
İhsāna Fenniyā
Sūhan belāgat içre
sūhan söylerim saña

10. saña:

Gazel 13

Mısra: 5

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Kākül-i hūr-i cinān
evşāfin eyler ol saña
Vā‘iz-i nā-puhteniñ
pendi dilā heb türrehāt

11. saña:

Gazel 15

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Hîç gevher-i i‘tāya gedā
kādir olur mu
Bağş-ı dil ü cāndur saña
bu bende mürüvvet

12. saña:

Gazel 15

Mısra: 10

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Çerhiñ keremi kıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāğım saña
bir jende mürüvvet

13. saña:

Gazel 36

Mısra: 4

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Bezme teşrifiñe cān u
dili āmāde edip
Kıldı rindān anı tuhfe
saña kālā-yı cedid

14. saña:

Gazel 59

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Sen hān-kāh-ı mey-
kededen çıkma rind
iseñ

Düş ayağına pīr-i
muğān saña el verir

15. saña:

Gazel 116

Mısra: 2

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Elif kaddiñ dehāniñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş

Nazar kıl kātib-i kudret
saña ta‘līm göstermiş

16. saña:

Gazel 124

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Kulağ ur nükte-i ta‘rīzi
teşhīş eyleyip fehmi et
Maħallinde sürer

mazmūn-ı taḥkīki saña
rakḳāş

‘Azmgehi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıkdā riḳābın
demesin saña ṭadaḳdaḳ

Dese ‘isā-şıfat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

17. saña:

Gazel 147

Mısra: 8

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Añlamazsın zāhidā
ebced ḥisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmege ḳıldım
ferāḡ

20. saña:

Gazel 162

Mısra: 1

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı
vişāl içre yedek çek

23. saña:

Gazel 195

Mısra: 10

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Degil sābit-ḳadem ḥayfā
döner va‘d-i vişālinden
Daḥı çok āl eder gırre
saña bugüne rengiden

18. saña:

Gazel 154

Mısra: 4

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem ‘ışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataḳtaḳ

21. saña:

Gazel 169

Mısra: 6

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Tā olmayıcaḳ sırr-ı
me‘ād ile şafā-yāb
Zaḥmet verir ‘ālemde
saña ḳayd-ı me‘āşın

24. saña:

Gazel 196

Mısra: 11

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Saña ṭavşan diyen olsun
rübāh
Zürefā-nām gürüh-ı
gerdün

19. saña:

Gazel 154

Mısra: 8

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

22. saña:

Gazel 180

Mısra: 1

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

25. saña:

Gazel 208

Mısra: 11

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Fennī saña şā'ir der
idim ben dağı ammā
Zīver gibi eş'ār-ı lezīziñ
‘asel olsa

26. saña:

Gazel 225

Mısra: 12

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Fenniyā Zīver Efendiye
bu nazmı ‘arz et
Söyler ol hālīş-‘ayarı
saña zergercesine

27. saña:

Gazel 239

Mısra: 5

*Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.*

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şifat zūlfūne
ber-dār bulunur mu

san‘at-ı teşbīhle:

1. san‘at-ı teşbīhle: -le

Gazel 235

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Teşbih sanatı.

La‘lin nigīne şan‘at-ı
teşbīhle vaz‘ edip
Alsam dehānıma ol şūh-
ı zergeri

şāne:

1. şāneyle: -yle

Gazel 53

Mısra: 1

Tarak.

Şāneyle tırrasında o
şāhıñ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
tūl-ı emel kıpar

2. şāne:

Gazel 72

Mısra: 4

Tarak.

Dil-i sevdā-zede
kaldıkça temāşā seyr et
Zūlf-i pūr-çiniñe hār-ı
müjesin şāne yapar

3. şāne:

Gazel 82

Mısra: 4

Tarak.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı

şeydir kırkarım
perçem kıpar

4. şānedir:

Gazel 134

Mısra: 1

Tarak.

Lebiñ būsına va‘diñ
‘āşıkā şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

5. şāneye: -y, -e

Gazel 149

Mısra: 4

Tarak.

Zūlf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Hayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

6. şāne:

Gazel 209

Mısra: 4

Tarak.

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zūlfüne

müjgānımız o tîre bir
şāne

7. **şānedir:-dir**
Gazel 55
Mısra: 8
Tarak.

Āvîze olsa zülfüñe
müjgānımız çi ğam
O müşk-büy-yi çîne sezā
tuħfe şānedir

8. **şāneye:**
Gazel 123
Mısra: 6
Tarak.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-yı ruħundan
Zülfüñe teħarrüb o
şehiñ şāneye maħşüş

şāne-i dil:

1. **şāne-i dil:**
Gazel 186
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Gönül tarağı.

Sırrın ifşā edip ‘uşşāka
verir ser-rişte
Tel kırār şāne-i dil
turre-i țarrārından

şanem:

1. **şanem:**
Gazel 71
Mısra: 11
Put II Tapınır gibi
sevilen, çok güzel
kadın.

‘Aşıka ‘arz etmege
mihr-i ‘izāriñ ey şanem
Deyr-i ƣalbiñ içre kâfir
zerre imāniñ mı var

2. **şanem:**
Gazel 159
Mısra: 7
Put II Tapınır gibi
sevilen, çok güzel
kadın.

Başdı ceyš-i fitne-i ģatı
Rüm-yı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i Şām eyledik

3. **şanemi:-i**
Gazel 225
Mısra: 7
Güzel, dilber.

Alıp āğüşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Tıfl iken bağrıma başdı
anı mādercesine

şanem şanem:

1. **şanem şanem:**
Gazel 234
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Put put.

Parıl parıl tutuşup
şem‘veş derūnumda
Şanem şanem cevelān
eyleyen ģayāliñ mi

sāni‘:

1. **sāni‘:**
Gazel 141
Mısra: 6
Öven, medh eden.

Yazmış altun ģal ile
ma‘rifet-i ƣadrini gör
Levh-yı ebrūlarıñı
muşhaf-yı ģüsne sāni‘

şanki:

1. **şanki:**
Kıt'a 12
Mısra: 34
"Adeta, gibi, tıpkı"
anlamında benzetme
edatı.

Tārīhin üçler gelip
sūrına der Fenniyā

Ṭālî'î meh-tâb ile eyledi
şanki kırân

şanma:

1. **şanma:**

Gazel 147

Mısra: 1

... *olduğunu*

*düşünmek, zannetmek;
farz etmek.*

Ḥaṭṭ-ı nev şanma
ruhunda yâriñ ey ağyâr
zâğ
Bülbül-i 'uşşâka kalmış
gülşen içre kıl tuzâğ

sar:

1. **şaramaz:-amaz**

Gazel 97

Mısra: 10

Örtmek, sarıp

sarmalamak.

Felekde dönmededir
Müşterî olup Keyvân
O mâhı hâle-i âğüşa
kimseler şaramaz

2. **şarmazsa:-maz, -sa**

Gazel 205

Mısra: 11

Sarmak, dolamak.

Ṭabîbim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücüdüm oldu tîğ-ı
ğamzesiyle zaḥm-ı şad-
pâre

şarf ed:

1. **şarf ed:-erek**

Gazel 185

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Tüketmek,
harcamak.Kullanmak.*

Nuḳûd-ı eşk-i niyâzı
hemîşe şarf ederek
Binâ-yı va'd-i vişâle
begim temel çekelim

2. **şarf ed:**

Gazel 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*1. para harcamak.
2. Arapça gramerde fiil
çekimi.*

Ehl-i iḥsân etmede mâzî
vü müstakbel kerem
Görmedik bir naqd-i
ḥâzır şarf edip eyler
binâ

şarf edip:

1. **şarf edip:-îp**

Kıt'a 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Tüketmek,
harcamak.Kullanmak.*

Dâhiliyyeyle temâm
etdi behiştâsâyı
Şarf edip sîm ü zeri
eyledi mezâğ

2. **şarf edip:-îp**

Gazel 225

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*1. para harcamak.
2. Arapça gramerde fiil
çekimi.*

Şarf edip sîm ü zer-i
vuşlatın ol şüh-ı cihân
Yapdı beyt-i dili
İbrâhim [ü] Âzercesine

şarf et:

1. **şarf et:**

Gazel 223

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sarf etmek;
harcamak, kullanmak.*

Sûr-ı vişâle saçiverip
naqd-i eşkiñi

Şarf et cemîc-i varîñi
yâriñ umûruna

şarf eyle:

1. **şarf eyle:**

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Harcamak;

*kullanmak, tüketmek II
feda etmek. II Araçça
gramerde fiil çekimi.*

Şarf eyle zihni-pâkiñi
ur bir binâ aña
Mağşûduñ izz ü rifat
ise ezber et Merâh

şarf-ı zihni:

1. **şarf-ı zihni:**

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Düşünmek,

anlayabilmek.

Oğur hayâl-i dili
muhtaşar geçer aramaz
Binâ-yı aşıkına şarf-ı
zihni edip varamaz

sarı:

1. **sarıdır: -dır**

Gazel 46

Mısra: 2

Sarı renk.

Çerh-i hüsnünde şafak
‘arız-ı ruhsarıdır
Kevkeb-i hâline nür-ı
meh-i ruh sarıdır

2. **sârîdir: -dir**

Gazel 89

Mısra: 8

*Birinden diğerine
geçen, yayılan, sirâyet
eden, nüfuz eden.*

Boyandı la‘l-i sâkî reng-
i hûn-âb-ı sirişkimle
Sirâyet eylemez eşyâya
ammâ mülde sârîdir

şârih-i eşbâh olsun:

1. **şârih-i eşbâh olsun: -
sun**

Kıt'a 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cisimler,

vücutların yarılması.

Nazardan dâ'imâ hıfz
eyleyip bâri o maḥdümü
Okuyup nüshayı
tekmilen olsun şârih-i
eşbâh

şarıl:

1. **şarıldı: -dı**

Gazel 25

Mısra: 14

*(bir şey diğer bir
şeyin üzerine veya
etrafına) dolanmak.*

Naḫirim Fenniyâ bağ-ı
sühanda nazm-ı

Reʿfetle

Şarıldı yasemenveş

güyyiâ eşcâr-ı pîç-â-pîç

şarrâf:

1. **şarrâf:**

Gazel 152

Mısra: 10

*Altın, değerli kağıt
ve metalleri birbiriyle
değiştiren, tahvil alış
verişi yapan meslek
erbabı; bir işten iyi
derecede anlayan, o işin
erbabı olan kimse; iyi
şair.*

Nemâ verme yeter

naḫd-i vişâle Fenniyâ

cânı

Ki zirâ istidâneyle seni

müflis eder şarrâf

şarşar-ı hicrân:

1. **şarşar-ı hicrân:**

Gazel 52

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Ayrılık kasırgası,
ayrılık yeli.*

Āteş-i dāğ-ı dili şarşar-ı
hicrān büyüdür
İhtirāk-ı gamı āh-āver
olan cān büyüdür

şat:

1. **şāt:**

Gazel 131

Mısra: 1

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muktezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol la'l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

2. **şāt:**

Gazel 131

Mısra: 2

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden*

*meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Akıp Bağdād-ı vaşla
eşk-i çeşmim
muktezādır Şāt
Döner Ceyhūna ol la'l-i
lebiñle mā-cerādır Şāt

3. **şāt:**

Gazel 131

Mısra: 4

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
‘ālemde

Ki meyl-i menba‘-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır Şāt

4. **şāt:**

Gazel 131

Mısra: 6

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Süküt-ı ‘ışk olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Haşīr-i zāhidāsā mevc-i
nakş-ı būriyādır Şāt

5. **şāt:**

Gazel 131

Mısra: 8

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Meşakkat çekdirir
‘azminde keşt-i dil ü
cāna

Revāni ‘aks olunca
‘azm-i dildāra belādır
Şāt

6. şât:

Gazel 131

Mısra: 10

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

Bürehne dil-rübâlar
şuyını buldurmuş
âlemdede
Ur ol germ-âbe-i bād-ı
hevâdır şât

7. şât:

Gazel 131

Mısra: 12

Büyük nehir //

*Dicle ve Fırat'ın
birleşmesinden
meydana gelen büyük
nehir. // Şattu'l-Arap
olarak bilinen Fırat ve
Dicle nehirlerinin Basra
Körfezi'nden denize
dökülmeden önce
birleştikleri yerdir.*

N'ola pâyine yüz sürse
âcem-şeh-nâzını Fennî

Ziyâretgâh-ı 'uşşâka
karîb-i evliyâdır şât

satır satır okuyup:

1. **satır satır okuyup:** -y,
-up

Gazel 234

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Satır satır okumak.
II Dikkatli bir biçimde
gözden geçirmek.*

Satır satır okuyup şî'r-i
Nehrîyi Fennî
Kâlem kâlem dedi
bevvâb nev-dilânıñ mı

şatranc-ı sühân:

1. **şatranc-ı sühân:**

Gazel 111

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Söz satrancı.

Mât eder âdemi
şatranc-ı sühânda fi'l-
hâl
Fenniyâ kılma fem-i
Zîver-i ferzâne heves

şavt:

1. **şavt:**

Kit'a 10

Mısra: 17

*Bağırma, haykırma,
çığlık.*

O şavt ile edip âğâze-i
ninniye ey dâye
Miyân giryesinde ol
nigâre ba'is-i hvâb ol

şavt-ı ta'n-ı zâhidi:

1. **şavt-ı ta'n-ı zâhidi:-i**

Gazel 214

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Zahit'in ayıplama
sesi.*

Bezm içre bîm-i şîhne-i
ağyâr için çi gam
Biz şavt-ı ta'n-ı zâhidi
kıldık der-â-dere

**şavt-ı tûb-ı âh-ı bî-
pervâ:**

1. **şavt-ı tûb-ı âh-ı bî-
pervâ:**

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Korkusuz ah
topunun sesi.*

Yıkar hîsn-ı 'adüyı
gülle-i 'aşık olup vâşıl
Feminden şavt-ı tûb-ı
âh-ı bî-pervâ çıkar
çıkamaz

şavtın işideydi:

1. şavtın işideydi: -e, -y, -
di

Kaside 1

Mısra: 69

Kelime Tipi: -

Sesini işitmek.

O sahîl-âverîn âdem
işideydi şavtın
Dil verip ‘aşık olurdu
aña şâh-ı mirân

sa‘y:

1. sa‘y:

Gazel 40

Mısra: 9

Çaba, gayret.

Rengîn ola mı sa‘y ile
hiç nazm-ı belâgat
Fennîya neşâţ ola ya bir
vaqt-ı müsâ‘id

2. sa‘y:

Kıt'a 9

Mısra: 4

Çaba, gayret.

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vâkıf oldu
sa‘y ile o bir dil-hvâh

sa‘y ed:

1. sa‘y ed:

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Çalışmak, gayret
etmek.*

Fenniyâ sa‘y ederek
şahın-ı belâgat içre
Güç ile şî‘r-i beyâna
dehenim kıldı nüfûz

2. sa‘y ed: -er, -üz

Gazel 243

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Uğraşmak,
çabalamak, gayret
etmek. II Haccın
şartlarından olarak Safa
ve Merve tepeleri
arasında hızlı yürüme.*

Mücâvir oldu gönül
Ka‘be-i vişâliñde
Tavâfa sa‘y ederiz işr-i
şafâdadır şimdi

sa‘y edip:

1. sa‘y edip: -ip

Gazel 159

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Uğraşmak,
çabalamak, gayret
etmek.*

Ka‘be-i hüsnünde sa‘y
edip meta‘-ı vuşlatın
Zâ‘ir-i hüccâc-ı ‘ışka anı
ihrâm eyledik

sa‘y et:

1. sa‘y et:

Kaside 1

Mısra: 147

Kelime Tipi: -

*Uğraşmak, gayret
etmek.*

Der-i beytinde çerâğ
olmağa sa‘y et ey dil
Hâdim-i pâdişeh elbette
olur nâ‘il-i nân

2. sa‘y et:

Kıt'a 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Uğraşmak,
çabalamak, gayret
etmek.*

Mukârin olmağa sa‘y et
tevâzu‘ ile olunan
Eger mâlik olam kenz-i
fünûna derseñ aḥbâb ol

3. sa'y et:

Kıt'a 10

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Uğraşmak,
çabalamak, gayret
etmek.*

Felekde tāli'iñ var ise
Keyvān olmağa sa'y et
Müheyyā dāmeniñ irhā
edip bābında tevvāb ol

şayd:

1. şayd:

Gazel 14

Mısra: 1

Av.

Ol çeşm-i gazāl ile xanı
kūçedir ülfet
Kılmaz nigeñi 'āşığı
şayd avına rağbet

2. şayd:

Gazel 190

Mısra: 7

Av.

Merāmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rübāh-ı
raķibiñ cāblūsundan

sayd ed:

1. şayd ed:

Gazel 114

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Avlamak, ele
geçirmek.*

İki pistānı şūhun şayd
edip maħfice bir 'āşık
Dü biṭṭiñi o baṭ-ı vāhide
ra'nā şıgındırmış

şayd eyle:

1. şayd eyle:

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Avlamak // gönül
bağlamında aşka
düşürmek, âşık etmek
anlamlarında
kullanılmıştır.*

Murğ-ı dili şayd
eylemek ol dāneye
maḥşūş
Hāl-i ruḥunu tele-i
zülünde nazār kı

sāyebān olsa:

1. sāyebān olsa: -sa

Kıt'a 12

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gölgelik olmak.

Aḫzına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola
maħfeline sāyebān

sāyebānı olsa:

1. sāyebānı olsa: -sa

Kıt'a 4

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Koruyucu olmak.

'Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i 'ālem-tāb
Kaṭār nāķesiniñ aḫter ü
mebāle vü mebāli

şāyed:

1. şāyed:

Gazel 73

Mısra: 6

*Belki, ola ki, bilfarz,
muhtemelen.*

Āh eylemem nigārıma
ben bi'l-muvācehe
Mir'āt-ı kalb-i pākine
şāyed tuman verir

2. şāyed:

Kıt'a 2

Mısra: 10

Belki.

Ninni-serālîk etme sen
ey ‘andelîb-i zâr
Ol hûvâb-ı nâza ‘arîz olur
şâyed intibâh

şâyeste:

1. **şâyeste:**

Gazel 90

Mısra: 3

*Layık, yaraşır,
uygun, şayan.*

Âmâdedir umûruna
şâyeste dem-be-dem
Ol şâh-ı ‘âlemiñ dil-i
şeydâ perîsidir

2. **şâyeste:**

Gazel 115

Mısra: 8

*Layık, yaraşır,
uygun, şayan.*

Gehvâre-i tıfl-ı dile
bağş eyle vişâliñ
Olduydu aña şâyeste
şehâ zîver-i bâliş

3. **şâyeste:**

Gazel 150

Mısra: 9

*Layık, uygun,
yaraşır.*

Tîr-i nigâh-ı Zîvere
şâyeste Fenniyâ
Oldu nazîre-i sülhanım
bî-şefef hedef

şâyeste olsa:

1. **şâyeste olsa:-sa**

Gazel 208

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Yakışmak, layık
olmak.*

Girse elime ben dağı
bûs eyler idim lik
Bir penbe gibi öpmege
şâyeste el olsa

sa‘y-ı âhenger:

1. **sa‘y-ı âhenger:**

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Demircinin gayreti.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikâf eylediği
Sa‘y-ı âhenger ile
tesmiye oldu miftâh

şayyâd:

1. **şayyâda:-a**

Gazel 27

Mısra: 9

Avcı.

Şayyâda hiç harâm ola
mı tã’ir-i vişâl
Fenniye murğ-ı büse-i
la‘liñ şehâ mubâh

2. **şayyâdına:-ı, -na**

Gazel 197

Mısra: 1

Avcı II âşık.

Şayyâdına vahşî ise ol
gözleri âhû
Varma katına
gelmeyecek çeşmine
uyğu

şayyâd-ı âhu:

1. **şayyâd-ı âhu:**

Gazel 155

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Ahu avcısı.

Şayyâd-ı âhu olma
yeter püşt ü pâ urup
Deşt-i hayâl-i murğ-ı
vişâliñ şikârı yok

şayyâd-ı vahşi:

1. **şayyâd-ı vahşi:**

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Zâlim avcı.

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā ‘abes

Būs-ı la‘liñ ey perī
olmağ gerek ağyāra şāz
Şübhe ‘arız olmada zīrā
dil-i gam-ḥvāra şāz

Müşkil oldu nā’il olmağ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āgūşa teslim
olmadık meh-pāre şāz

2. şayyād-ı vahşi:

Gazel 17

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zâlim avcı.

3. şāz:

Gazel 42

Mısra: 4

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

6. şāz:

Gazel 42

Mısra: 10

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

Deşt-i hayāl-i dilde o
murğ-ı vişāl için
Şayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā ‘abes

Ḥvāb-ı gâfletden telef
oldu dirīgā ‘ömrümüz
Gerçi vāki‘ oldu ammā
vuşlatiñ bī-dāra şāz

Fenniyā taḥrīr ederken
dikḡat et kim nazmıña
Oḡuyup tā kim olasın
şi‘r her bāre şāz

şāz:

1. şāz:

Gazel 42

Mısra: 1

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

4. şāz:

Gazel 42

Mısra: 6

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

Şerbet-i la‘liñ ne
ḡikmet ol ṡabīb-i cān-
fezā
Şunmada ağyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

se maḡdem:

1. se maḡdem:

Kıt'a 13

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Üç adım.

Ḳoyup pāyın se
maḡdem sülleminde
Fenni der tāriḡ
Sözüm yoḡ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

Būs-ı la‘liñ ey perī
olmağ gerek ağyāra şāz
Şübhe ‘arız olmada zīrā
dil-i gam-ḥvāra şāz

2. şāz:

Gazel 42

Mısra: 2

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

5. şāz:

Gazel 42

Mısra: 8

(Fa. T.) Sevinç,

mutluluk.

şeb:

1. şeb:

Gazel 5

Mısra: 13

Gece.

Rakş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sākī
Yaķmıř yine rez-
duķteri ayağına ĥınnā

2. şeb:

Gazel 6

Mısra: 9

Gece.

Rez-duķteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Rakş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

3. şeb:

Gazel 19

Mısra: 10

Gece.

Bint-i rezi gör ĥacle-i
bezminde o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ĥüñsā-yı mü‘ennes

4. şeb:

Gazel 28

Mısra: 9

Gece.

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşriĥ

5. şeb:

Gazel 39

Mısra: 7

Gece.

Yār ile bu şeb şem‘ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ĥayr dilā ferd

6. şebindedir: -i, -n, -de,
-dir

Gazel 57

Mısra: 8

Gece.

Baĥş eyle naķd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maĥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

7. şeb:

Gazel 80

Mısra: 1

Gece.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ŧolanmış ol
püser
Cāy-gİR olmaķlıđa
bulmuş utanmış bu
sefer

8. şeb:

Gazel 102

Mısra: 1

Gece.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu şaçıldı
gözümüzden nemimiz

9. şeb:

Gazel 109

Mısra: 7

Gece.

Şalb edip zāhid ŧađıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-ĥāneye ķıldı
anı āvīze çeres

10. şeb:

Gazel 116

Mısra: 7

Gece.

Bu şeb meclisde ŧaş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Raķıbe ĥıřm edip çİN-i
cebİNin bİM göstermiş

11. şeb:

Gazel 130

Mısra: 1

Gece.

Mey ķıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuŧ

Vuşlat ile bīmāra
hekīmāne tavassuṭ

12. **şeb:**

Gazel 132

Mısra: 8

Gece.

Hvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la‘l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

13. **şeb:**

Gazel 153

Mısra: 10

Gece.

Haclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘akd eyleyip rez
duḡteri pīr-i muḡān

14. **şeb:**

Gazel 183

Mısra: 11

Gece.

Tiġ-ı ġamzeñle helāk
edip bu şeb cānā beni
Ben bu rü’yāyı güzel
ta‘bīr edip kem
görmedim

15. **şeb:**

Gazel 198

Mısra: 1

Gece.

‘Azm et ol māha bu şeb
maḡfice ey dil ḡavfı қо
Ġūl aġyārı görürsek
Āyete’l-kürsī oġu

16. **şeb:**

Gazel 198

Mısra: 8

Gece.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne’l-eḡibbā ġüft ġū

17. **şeb:**

Gazel 215

Mısra: 7

Gece.

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersārı görünce

18. **şeb:**

Gazel 233

Mısra: 2

Gece.

Çāh-ı dilde ḡüsn-i
Yūsufveş görüp ol
ṭalaġı
Āb-ı ṭab‘ımda ‘ayān
oldu bu şeb māhiyyeti

şeb tā seher:

1. **şeb tā seher:**

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Geceden sabaha
kadar.*

N’ola şeb tā seher pür-
naḡl olursa leyl-i
hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş
vücūd-ı dāġdār āteş

şeb tā-be-seher:

1. **şeb tā-be-seher:**

Gazel 208

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Akşamdan sabaha
kadar.*

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
ḡayāl-i daḡīl olsa
Şeb tā-be-seher ‘āşıġa
ṭūl-ı emel olsa

sebak-āmüz-ı sübyān:

1. **sebaḳ-āmūz-ı sübyān:**

Kıt'a 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çocukların

öğretmeni.

Sühān-dān-ı belāḡat

hem-zebān-ı Şā'ib ü

‘Örfi

Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü

müfahḥim-i fā'ikü'l-

eşbāh

şeb-ārā:

1. **şeb-ārā:**

Gazel 148

Mısra: 2

Geceyi süsleyen.

‘Azm etdi siph-r-i māh-ı

dil-ārā taraf taraf

Çıkdı yem-i boḡaza şeb-

ārā taraf taraf

şeb-ārā-yı cihāna:

1. **şeb-ārā-yı cihāna: -a**

Gazel 74

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kâinâtın gecesini

süsleyen.

Dilde fānūs-ı hayālin ki

ziyāsıyla döner

O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liḳāsıyla döner

şebāt-ı da‘viye:

1. **şebāt-ı da‘viye: -y, -e-
ye**

Gazel 93

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İddiada kararlı

olma.

Helāke bā‘iş olursa

begim ḡadeng-i müjeñ

Şebāt-ı da‘viye çeşmiñ

iki güvāh ederiz

şebbū:

1. **şebbūların: -ların**

Gazel 129

Mısra: 4

Far. Maruf çiçek.

Şebboy çiçeği.

Hevāyī perçemiñi

rūzgār-ı çin-i zūlfüñü

Dimāḡ-ı cānı müşk-ālūd

eder şebbūların ifrāt

şebbūya:

1. **şebbūya: -ya**

Gazel 211

Mısra: 5

Güzel kolulu bir

*nevi çiçeğin ismidir.
şebboy.*

Feslegen mi perçemiñ

şebbūya beñzer

kākülün

Eylediñ teşmim-i hoş

reyḡān reyḡān üstüne

şeb-çerāḡı:

1. **şeb-çerāḡı:**

Gazel 45

Mısra: 8

Geceleyn parlayan

bir çeşit taş // şimşirek

taşı; hurafeler ve

tanıklarla ilgili olarak

bkz. ONAY, s. 422.

(şebçerāḡ md.).

Gird-i siyāh-ı sinede

gör sūz-ı daḡını

Ef‘i-i dīdebān-ı ḡamiñ

şeb-çerāḡı var

sebeb:

1. **sebeb:**

Gazel 29

Mısra: 3

Neden, gerekçe.

Bu mu sebeb

vak[i]tinden mi ḡidā

aḡz eyler

Evc-i ‘alāda hümā-

perde cemī‘-i ervāḡ

sebeb-i habs-i kafes:

1. sebeb-i habs-i kafes:

Gazel 109

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kafes habsinin

sebebi.

Nükte-dân olmadan
‘âlemde sükût evlâdır
Bülbülüñ nağmesi oldu
sebeb-i habs-i kafes

şeb-i fikrinde:

1. şeb-i fikrinde: -inde

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşünce gecesı.

Fennî şeb-i fikrinde
sipıhr-i ruhı üzre
Hâlimi ziyâdâr olan ol
şu‘le-i kevkeb

şeb-i hecr:

1. şeb-i hecr: -i, -n, -de

Gazel 199

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesı.

Hayâl-i ebr-i zülf ile o
mâha Fenniyâ taḥkîk

Şeb-i hecrinde yek-sâ‘at
zuhûr eylerse ḥvâbım
bu

şeb-i hecriñde:

1. şeb-i hecriñde: -iñ, -de

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesı.

Şeb-i hecriñde eyâ
şem‘i cemâl-i lâmi‘
Perde-i zülfüñ olur tâb-
ı dilâna mâni‘

2. şeb-i hecrinde: -i, -in, -de, -

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesı.

Şeb-i hecrinde ṭulü‘
etmez ise mâh-ı felek
Şem‘ine ḥüsnüñ eder
ḥâne-i ḳalbi telmî‘

şeb-i mi‘râcına:

1. şeb-i mi‘râcına: -ı, -n, -a

Kaside 1

Mısra: 156

Kelime Tipi: -

Mıraç gecesı.

Gelip üçler dedi târiḥini
bu manzûmeñ
Şeb-i mi‘râcına dil-i
micmer ‘ud-ı süzân

şeb-i yeldâ:

1. şeb-i yeldâ:

Kıt'a 10

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yılın en uzun

gecesı.

Şeb-i yeldâ gibi şeb-tâ-
seḥer devr etmede
gerdünü
Bulunmaz böyle bir
ṭal‘at çı sūd ‘âlemde bî-
tâb ol

şeb-i zülf:

1. şeb-i zülf:

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saç karanlığı;

sevgilinin siyah saçları.

Gören necm-i seḥer
derse o ḥâl-i yâre
lâyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tâb-ı
vech-i pâki şubḥ-ı
şadıḳdır

sebîl:

1. **sebîl:**

Gazel 170

Mısra: 1

*Hayrat olarak
dağıtılan şeyler.*

Mısr-ı dil içre Nîl-i
sirişkim sebîl bil
Şeh-râh-ı ʿışka oldu
bevâb mîl sîl

**sebîl-i nîl-i pâk-i
kerbelâ-yı mısrı:**

1. **sebîl-i nîl-i pâk-i**

kerbelâ-yı mısrı: -1

Gazel 120

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mısır çölündeki saf

Nil nehri sebîli.

O meh âb-ı vişâliyle
ʿaṭâş-ı ʿışkı kandırmış
Sebîl-i Nîl-i pâk-i
Kerbelâ-yı Mısrı
andırmış

sebkât-ı mücellâ kıl:

1. **sebkât-ı mücellâ kıl:**

Müstezad 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cila ile silmek.

Ɛıl ceyš-i gamı sebkât-ı
mücellâ ile nâm al
Havf eyleme aşlâ

şeb-nem:

1. **şeb-nemi: -i**

Gazel 201

Mısra: 5

*Çiğ, rutubet, gece
nemi.*

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cânı
feslegen şuyuna

2. **şeb-nem:**

Gazel 82

Mısra: 1

Çiğ tanesi.

ʿĀrızın hoy-kerde
şanma güldür ol şeb-
nem kıpar
Öyle nâzıkdir ki būs
olsa hevâdan nem
kıpar

3. **şeb-nem:**

Gazel 227

Mısra: 4

Çiğ tanesi.

O şüh-ı ʿışve-bâzın
ruhların hoy-kerde

zannetme
Tarâvet bahş eder
gülzâra şeb-nem
tâzedden tâze

şebnem-nemâ:

1. **şebnem-nemâ:**

Gazel 227

Mısra: 2

Çiğ tanesi arttıran.

Gelir ise haṭınlâ dîdeye
tem-tâzedden tâze
Olur şebnem-nemâ gül
gibi her dem tâzedden
tâze

sebt:

1. **sebtine: -i, -n, -e**

Gazel 153

Mısra: 5

Yazma, kaydetme.

Sebtine terciʿ eder laʿlîn
Necefle seyr eden
Ol hayâl-i mü-miyânı
ʿâşıkân-ı mü-şikâf

şeb-tâb ol:

1. **şeb-tâb ol:**

Kıt'a 10

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Ateş böceği gibi
olmak.*

Uçup cādū gibi ‘azm et
yürü ey pîrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-
i ḥinnāsında şeb-tāb ol

şeb-tā-be-seher:

1. şeb-tā-be-seher:

Gazel 221

Mısra: 8

Geceden sabaha

kadar.

Küyunda raḳīb için o
māhiñ n’ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seher
ḥancer-i bürrān
elimizde

şeb-tā-seher:

1. şeb-tā-seher:

Kıt'a 8

Mısra: 10

Akşamdan sabaha

kadar.

O mäh-ı ḥüsne Keyvān-ı
felekde Müşterī seyr et
Eder āvize aḥz-ı nūr
içün şeb-tā-seher mizān

2. şeb-tā-seher:

Kıt'a 10

Mısra: 15

Akşamdan sabaha

kadar.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
seher devr etmede
gerdünı
Bulunmaz böyle bir
ṭal‘at çi sūd ‘ālemde bī-
tāb ol

3. şeb-tā-seher:

Kıt'a 12

Mısra: 10

Akşamdan sabaha

kadar.

Sālik-i nā-didedir der-i
ṭarīḳ-i Ḥalvetī
‘İşkla şeb-tā-seher şūfī-i
çille-keşān

4. şeb-tā-seher:

Gazel 71

Mısra: 3

Geceden sabaha

kadar.

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

sebū:

1. sebūyuz: -yuz

Gazel 106

Mısra: 6

Far. Desti, ibrik.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Ḥıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

**2. sebūsundan: -su, -n, -
dan**

Gazel 190

Mısra: 1

Far. Desti, ibrik.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı
sālūsūñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i
meclisde seyl-āb-ı
vuzūsundan

3. sebū:

Gazel 192

Mısra: 1

Far. Desti, ibrik.

Çekildi meclise sāḳī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ‘işve ki mäh-
rū çemen be-çemen

4. sebūda: -da

Gazel 105

Mısra: 6

Şarap kabı, testi.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān

Sebūda bir kadeh sāķi
mül-i şahbā çıkar
çıkamaz

5. sebū:

Gazel 198

Mısra: 10

*Şarap kabı, desti,
ibrık.*

Ço götürsün zāhid
ābdest ibriğin edip riyā
Bezmi-i 'işretgāhda
rindāna lāzımdır sebū

sebze-i bāğ-ı cinān:

1. sebze-i bāğ-ı cinān:

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cennet bağının
sebzesi.*

Haṭṭ-ı 'izārı sebze-i bāğ-
ı cinān mıdır
Şahrā-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

sebze-i bāğ-ı hoten:

1. sebze-i bāğ-ı hoten:

Gazel 238

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hoten gül
bahçesinin yeşili.*

Fikr-i haṭṭıdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Def'-i ğamdır sebze-i
bāğ-ı Hoten dedikleri

sebze-i tanzir:

1. sebze-i tanzir:

Gazel 35

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazire otu.

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanzir ile Fennī
Kenār-ı baħr-i nazmım
eylesin yārān-ı Sa'd-
ābād

sebze-zār-ı haṭṭı:

1. sebze-zār-ı haṭṭı:-ı

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*(sevğilinin) ayva
tüyelerinin bağı, bahçesi.*

Sebze-zār-ı haṭṭı tezyin
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

sebze-zār-ı haṭṭıñ:

1. sebze-zār-ı haṭṭıñ:-tñ

Gazel 244

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevğilinin) ayva
tüyelerinin yeşilliği.*

Lebiñ şun sebze-zār-ı
haṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sāķiyā şahbāyı pey-der-
pey

sebzi efendiye:

1. sebzi efendiye:-ye

Gazel 88

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Divan şairi.

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzir
Fem-i kilkinden anıñ
la'ı-i bedehşān dökülür

şecā'at:

**1. şecā'atdendir:-den, -
dir**

Murabba 1

Mısra: 16

Yiğitlik.

Düzd deme 'uşşāka
kabāhatdendir
Hvāb-ı nāzıñda
'azmiyyet bu
şecā'atdendir

secencel:

1. **secencel:**

Gazel 106

Mısra: 10

Ayna.

Pūşidesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

2. **secencel:**

Gazel 114

Mısra: 14

Ayna.

Behişt-i dilde Fennī
kadd-i dildarı edip
taşvīr
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şığındırmış

3. **secencel:**

Gazel 130

Mısra: 7

Ayna.

Kıl tūti ile bülbul-i
nālāna tavassuţ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

secencelveş:

1. **secencelveş:**

Kit'a 14

Mısra: 6

Ayna gibi.

Resmin ‘arz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭab^c-ı mi‘mārı
secencelveş olunca
berrāk

şeci’:

1. **şeci’yem:-y, -em**

Gazel 189

Mısra: 4

Yiğit, cesur.

Ola mı noķşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ‘uşşākın şeci’yem
bendesiyile iñlesin

seci’-i tev’em-i dāver:

1. **seci’-i tev’em-i dāver:**

Kit'a 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Padişahın cesur

ikizi.

Hıdiv-i ma‘delet-perver
seci’-i tev’em-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i
cihān-tāb ile hem-sāye

şeddād:

1. **şeddād:**

Gazel 35

Mısra: 2

Zalimliği ile ün

*yapmış, yeryüzü
cenneti denilen İrem'i
kendine kurmuş olan
efsanevi hükümdar.*

Ḥayāl-i ‘arızıñ bir kaşr-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

sefer:

1. **sefer:**

Gazel 80

Mısra: 2

Defa, kere.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cāy-gir olmaqlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

sefid:

1. **sefid:**

Gazel 103

Mısra: 3

*Ar. Sepîd, beyaz,
ak.*

Būs eyledikçe ‘arızıñ
üzre sefid olur
Açılsa bāğ-ı gülde n’ola
yaseminiñiz

2. **sefiddir:-dir**
Gazel 222
Mısra: 2
Beyaz.

Nağş etdi bağıdıkça
ebrusun dil-i Bih-
zādıma
Sefiddir māni‘ degil
beyt içre ol cellādıma

3. **sefidniñ:-iñ**
Gazel 10
Mısra: 2
Beyaz, ak.

Kilkiñ silicek la‘liñe ey
küdek-i mekteb
Sürh oldu sefidniñ
kalem-i la‘l-i mürekkeb

sefid eyler:

1. **sefid eyler:-r**
Gazel 232
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Beyazlaştırmak.

Fenniyā temyız için
‘arz et bu nazmı Zivere

Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi

sefil:

1. **sefil:**
Gazel 170
Mısra: 8
Perişan.

Vā‘ız ço sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefil fil

seg:

1. **segle:-le**
Murabba 2
Mısra: 8
Köpek.

Bezm-i ‘işretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güyyiā bī-hüde segle
hirreniñ gavgāsıdır

seg-i ağıyar:

1. **seg-i ağıyar:**
Gazel 121
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Yabancıların
köpeği.*

O dil-bere eyler seg-i
ağıyar tabaşbuş

Bī-hüde çi gam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

seg-misāl:

1. **seg-misāl:**
Gazel 132
Mısra: 5
Köpek gibi.

Gürbeyle seg-misāl olur
meclis-i şafā
Rindān ile ne mümkün
ede zāhid ihtilāt

şeh:

1. **şehiñ:**
Gazel 46
Mısra: 6
*Sultan, padişah II
Sevgili.*

Dāne-i hāl-i
siyekārıdır ağa-yı
nebāt
Nıgeh-i çeşmi şehiñ
aşaf-ı gaddārıdır

2. **şehiñ:-in**
Gazel 62
Mısra: 5
*Sultan, padişah II
Sevgili.*

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ

Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingīze baş olur

3. **şehle:**

Gazel 67

Mısra: 7

Sultan, padişah II

Sevgili.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sūḳ-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

4. **şehiñ:**

Gazel 123

Mısra: 6

Sultan, padişah II

Sevgili.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāḡ-ı ruḥundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşüş

5. **şehiñ:-in**

Müstezad 2

Mısra: 7

Sultan, padişah II

Sevgili.

Ṭur reh-güzārīñda o
şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşık-ı şeydā

6. **şeh:**-e, -

Kaside 1

Mısra: 107

Ey padişah // ey

sevgili, ey Hz.

Muhammed.

Vārid olduḳça ḥiṭāb ol
şeh e dnā mennī
Her ḳademde geḳer idi
niḳe biñ şaḥn-ı nihān

7. **şehiñ:-iñ**

Kaside 1

Mısra: 79

Şah, hükümdar.

Ṭabl-ı çerḫi döğerek
berḳ ile güm güm o
şehiñ
Ṭūḡ-ı mihri ḳekilip gitdi
maḳdem-i raḥşān

8. **şehiñ:-iñ**

Kaside 1

Mısra: 99

Hükümdar. II Allah.

Ḳaldı zīrinde şehiñ
raḥşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dīde revān

şehā:

1. **şehā:**

Gazel 15

Mısra: 2

1. ey padişah // ey

sevgili.

Baḥş-ı mey-i laʿliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḥün-riz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

2. **şehā:**

Gazel 27

Mısra: 10

1. ey padişah // ey

sevgili.

Şayyāda ḥiḳ ḥarām ola
mı ṭāʿir-i vişāl
Fenniye murḡ-ı büse-i
laʿliñ şehā mubāḥ

3. **şehā:**

Gazel 28

Mısra: 3

1. ey padişah // ey

sevgili.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mihri ruḥsārīñı ʿarz
eylediḡiñ bāde şaḥiḫ

4. **şehā:**

Gazel 30

Mısra: 1
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Hüsn-i ha^httıdır şehā
nūr āyeti kav^l-i eşah
Nok^ta-i hāl-i lebānıñ
harf-i da^vāt-ı kadeh

5. **şehā:**
Gazel 30
Mısra: 10
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Fenni-i bī-çāreniñ
bahşinde kıl ü kāl yok
Hüsn-i ha^httıdır şehā
nūr āyeti kav^l-i eşah

6. **şehā:**
Gazel 41
Mısra: 1
1. *ey padişah // ey sevgili.*

La^l-i nābıñdır şehā
‘uşşāka sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i
ma^hmūra kevşerden
lezīz

7. **şehā:**
Gazel 41
Mısra: 3

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Da^vet-i bezminde sen
ni[‘]met-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ‘aşıka
pālūde-i terden lezīz

8. **şehā:**
Gazel 55
Mısra: 1
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Teşrīf-i sūķ-ı meclise
‘özrūñ şehā nedir
Havf-ı metā[‘]-ı vaşlıñ ise
bu behā nedir

9. **şehā:**
Gazel 72
Mısra: 1
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Na^hl-i kaddiñ de şehā
tā[‘]ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i ağıyār
anı cānā ne yapar

10. **şehā:**
Gazel 73
Mısra: 9
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Ni[‘]met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda hūvāhiş-i
vaşla girān verir

11. **şehā:**
Gazel 77
Mısra: 1
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Ravza-i hüsn(üñ)de
şehā sünbül-i gīsū
bulunur
Bülbül ‘uşşāķ-ı dile
ğonçe-i hoş-bū bulunur

12. **şehā:**
Gazel 101
Mısra: 5
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naķd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

13. **şehā:**
Gazel 102
Mısra: 5
1. *ey padişah // ey sevgili.*

Beyt-i hüsniñde
bulunmazsa şehā āb-ı
hayāt
Zekaniñ çāhı yeter
teşnelere zemzemimiz

14. **şehā:**

Gazel 115

Mısra: 2

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Kālā-yı vişāliñ gibi
‘uşşāka hayāl iş
Yoğdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

15. **şehā:**

Gazel 115

Mısra: 8

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Gehvāre-i tıfl-ı dile
bağş eyle vişāliñ
Olduydu aña şāyeste
şehā ziver-i bāliş

16. **şehā:**

Gazel 145

Mısra: 3

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Hüsni-ı haṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varak
Muşhaf-ı ruhsāriñ üzre
noğta-i hāliñ verāğ

17. **şehā:**

Gazel 153

Mısra: 4

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Nice ‘āzim olmasın
diller hayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zenehdāniñ şehā
ḥaddiñ meṭāf

18. **şehā:**

Gazel 163

Mısra: 4

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre güyiyā
Şām-ı haṭṭıñda şehā
ceyş-i Halebdır
perçemiñ

19. **şehā:**

Gazel 171

Mısra: 9

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Ben bu limegāh-ı
ğamda kestigi ḥvāhem
şehā
Seyf-i gamzeñ tığ-ı
bürrān olsa da māni‘
degil

20. **şehā:**

Gazel 172

Mısra: 3

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Būs-ı la‘liñ tāze
mazmündür şehā
‘uşşākiña
Yoğsa nuğk-ı va‘d-i
vaşliñ lafz-ı müstesnā
degil

21. **şehā:**

Gazel 179

Mısra: 2

*1. ey padişah // ey
sevgili.*

Naḥl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḥırām
Murğ-ı dil oldu şehā bī-
ārām

22. **şehā:**

Gazel 207

Mısra: 6

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Dillerde va'd-i būs-ı
lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder koyunca
şehā tevānālara

23. **şehā:**

Gazel 225

Mısra: 1

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Zü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḥt-ı vaşlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

24. **şehā:**

Gazel 229

Mısra: 7

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Nice āh etmeyem
müjeñle şehā
Şad hezārān işfāk var
dilde

25. **şehā:**

Gazel 238

Mısra: 1

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Fikr-i ḥaṭṭıñdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Def'ı-gāmdır sebze-i
bāğ-ı Ḥoten dedikleri

26. **şehā:**

Gazel 240

Mısra: 4

1. *ey padişah // ey sevgili.*

Üşküfte zerd olup
eşkime dāğdāğım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nıl gibi

27. **şehā:**

Gazel 5

Mısra: 3

Ey padişah, ey sevgili.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı ḥayātı
Nüş eyler idi la'liñi
İskender [ü] Dārā

28. **şehā:**

Gazel 80

Mısra: 7

Ey padişah, ey sevgili.

La'l-i nābüñda görüp
tebhāle şanma sen şehā

Tāze varrākileriñ olmuş
sulmuş bār-ı ter

29. **şehā:**

Gazel 11

Mısra: 1

(f.n.) *Ey şah, ey padişah.*

Şehā sen büse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
kāt kāt
Ḥelāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kāt kāt

30. **şehā:**

Gazel 21

Mısra: 1

(f.n.) *Ey şah, ey padişah.*

Vechiñ ḥayāl-i dilde
şehā lem'a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
kaddiñde şekl-i tāk

31. **şehā:**

Gazel 78

Mısra: 9

(f.n.) *Ey şah, ey padişah.*

Bu meşeldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā

‘Āşık-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

32. **şehā:**

Gazel 138

Mısra: 1

(f.n.) *Ey şah, ey
padişah.*

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inķitā‘
Bezm-i aġyār şehā
‘azmiñ edince istimā‘

33. **şehā:**

Kit'a 2

Mısra: 18

(f.n.) *Ey şah, ey
padişah.*

Oldumsa midhatımla
çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni
etme şehā sipāh

34. **şehā:**

Kaside 2

Mısra: 11

*"Ey padişah, ey
sevgili!" anlamında
sevgiliye bir hitap sözü.*

Bir gül-i mestūr idiñ
bāġ-ı cihān içre şehā
Ĥamdü lillāh kıldı

üşküfte seni Rabb-i
mecid

35. **şehā:**

Murabba 1

Mısra: 1

*"Ey padişah, ey
sevgili!" anlamında
sevgiliye bir hitap sözü.*

Fikr-i zülfüñle şehā tār-
ı şebistān olayım
Şem‘a-i ĥüsnüñe
pervāne-i sūzān olayım

seĥābāsā:

1. **seĥābāsā:**

Gazel 38

Mısra: 5

Bulut gibi.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın seĥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu‘ūd

seĥāb-ı çerĥ-i dilde:

1. **seĥāb-ı çerĥ-i dilde:-
de**

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gönül göġünün
bulutu.*

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla niġāhında
Seĥāb-ı çerĥ-i dilde
āteşzār-ı pīç-ā-pīç

seĥāb-ı dil:

1. **seĥāb-ı dil:**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül bulutu.

Seĥāb-ı dilde berķ-i
çeşmi ol māhıñ çakar
çakmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aķar
aķmaz

**seĥāb-ı ĥatt-ı nev-ĥiz-i
ruĥuñ:**

1. **seĥāb-ı ĥatt-ı nev-
ĥiz-i ruĥuñ:-uñ**

Gazel 177

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yeni meydana
gelmiş yanaġındaki
ayva tüylerinin bulutu.*

Şiyāmım açdım iftār-ı
nebāt-ı la‘l-i nābıñla
Seĥāb-ı ĥatt-ı nev-ĥiz-i
ruĥuñ aĥşam
zannetdim

sehāb-ı sa‘āda:

1. sehāb-ı sa‘āda:

Gazel 243

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Saadet bulutu.

Ḥayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o sehāb-ı
sa‘ādadır şimdi

sehāb-ı zülfi:

1. sehāb-ı zülfi: -i

Kıt'a 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zülf bulutu.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Sehāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

sehāb-ı zülfüñe:

1. sehāb-ı zülfüñe: -üñe

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçın karanlığı.

Sehāb-ı zülfüñe murğ-ı
hümāveş per açan ışka

Fezā-yı evc-i dilde tã'ir-
i sürür hevā derler

sehādet:

1. sehādetde: -de

Kıt'a 4

Mısra: 4

Cömertlik.

Sezādır ırma vaş et ol
vezir-i zāt-ı zīşanı
Sehādetde ‘adil-i
Bermekidir cümle ef‘ali

şeh-cemāl:

1. şeh-cemāl:

Gazel 6

Mısra: 7

Güzel yüzü.

İklīm-i Rūmı başdı fiten
söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] haṭṭıñ
şeh-cemāl

şeh-dāne:

1. şeh-dānedir: -dir

Gazel 134

Mısra: 2

İri parlak inci.

Lebiñ būsına va‘diñ
‘aşıka şānedir elfāz
Şaķızcık cignemek

vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

şehd-i leziz-i güfte-i

tab‘ım:

1. şehd-i leziz-i güfte-i

tab‘ım: -ım

Gazel 64

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Şairlik

*kabiliyetimden doğan
sözün lezzetli balı.*

Ezhār-ı nazm-ı Sābit ü

Es‘adla Fenniyā

Şehd-i leziz-i güfte-i

tab‘ım revāklıdır

şehd-i semerkand u

buhārā:

1. şehd-i semerkand u

buhārā:

Gazel 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Semerkand ve

Buhara'nın şekeri.

Çapul mu eder şahın-ı

ḥayālimde o şāhıñ

Tatar-ı müjeñ kıldı

benim ‘aqlımı yağmā

şehd-i vaşl:

1. **şehd-i vaşl:**

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma balı.

Gelip ayağına ol şehd-i
vaşl kendiden
Ziyâde verme şaşkın
râygân behâsınadır

şehenşâh:

1. **şehenşâha: -a**

Gazel 162

Mısra: 8

*En büyük padişah,
şah, padişahlar
padişahı, şahlar şahı.*

‘Âzim olup eylerse niş-i
şahn-ı vefâya
Esb-i dili sende o
şehenşâha yedek çek

şehenşâh-ı cedîd:

1. **şehenşâh-ı cedîd:**

Kaside 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yeni padişahlar
padişahı.*

Hâzık-ı cân gibi fehm
etdiñ mizâc-ı devleti
Hâk kerem kıldı seni
kevne şehenşâh-ı cedîd

şehenşâh-ı cihân:

1. **şehenşâh-ı cihân:**

Kit'a 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Zamanın, dönemin
dünya padişahlarının
padişahı; dönemin
güzelleri içindeki en
güzel kişi.*

Şehenşâh-ı cihân

‘Abdül-hamîde luţf edip
Yezdân

‘Aceb mi tev’emen bir
şâhiniñ olsa per ü bâli

2. **şehenşâh-ı cihân:**

Kit'a 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dünya
padişahlarının padişahı
// Sultan 1. Abdülhamid.*

Şehenşâh-ı cihân

‘Abdül-hamîde luţf edip
Yezdân

Huşâ nâ-dîde bir dür-
dâne verdi han-ı vâlâya

seher:

1. **seherde: -de**

Gazel 188

Mısra: 7

Ar. Tan yeri

*açılmadan evvelce olan
vakit. ale's-seher:
Erkenden.*

Seherde vaz' eden
miftâh-ı zikrin kufı-ı
maşşûda
Der-i bâğ-ı cinâni fetih
eder bâb-ı tevekkülden

seher seher:

1. **seher seher:**

Gazel 234

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Seher seher- Tan
yerinin ağarmasından
biraz önceki zaman
veya şafağın sökmek
üzere olduğu vakit.*

Hazîn hazîn loğmalarla
ey bülbül
Seher seher güle bu
nâleler mevâliñ mi

şeh-i dârâ:

1. **şeh-i dârâ:**

Gazel 240

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Keyaniyan denilen
Fars hükümdarlarından*

*dokuzuncusu. Azamet
ve şan sahibi Dara.*

Pür-tâb-ı hüsnüñ ey
şeh-i Dārā kamer gibi
Koymaz felekde
zulmet-i ğamdan keder
gibi

**şeh-i dārā-yı iskender-i
cihân-tâb:**

**1. şeh-i dārā-yı
iskender-i cihân-tâb:**

Kıt'a 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Cihanı

*aydınlatmada İskender
gibi hükmeden padişah.*

Hıdiv-i ma' delet-perver
seci'-i tev'em-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i
cihân-tâb ile hem-sāye

şeh-i ğamze:

1. şeh-i ğamze:

Gazel 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gamze güzeli, bakış
güzeli.*

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap

Edince deşt-i iklīm-i
velāyī sū-be-sū seyrān

şehid:

1. şehid:

Gazel 48

Mısra: 3

*Allah yolunda ve
din uğrunda savaşırken
ölen kimse.*

Havfim budur kazā ile
diller şehid olup
Tiğ-i müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

şehid kıldı:

1. şehid kıldı: -dı

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şehit etmek.

Ceyş-i 'uşşâkı yine seyr-
i Bebekde kâfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile kıldı şehid

şehid olmakda:

**1. şehid olmakda: -mak, -
da**

Murabba 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kutsal inanç
uğrunda ölmek.*

Ceyş-i cāndır ğamzesi
aña nigāhı padişā
Halkı pey-der-pey şehid
olmağda bā-ħükmi-
kazā

şehid-i tiğ-i 'ışkıñ:

1. şehid-i tiğ-i 'ışkıñ: -iñ

Gazel 116

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk kılıcının şehidi.

Helāke kaçd edince
ġamze-i cellād-ı hün-
riziñ
Şehid-i tiğ-i 'ışkıñ
gerden-i teslim
göstermiş

şehir şehir:

1. şehir şehir:

Gazel 234

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şehir şehir.

Şehir şehir veli pür-tâb
eden cemāliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yā hilāliñ mi

şeh-levend:

1. **şeh-levendim: -im**

Gazel 171

Mısra: 4

*Boylu boslu, şen,
güzel genç.*

Tiğ-ı şemşir-i müjeñ şal
leşker-i uşşâkıña
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da mâni'
degil

şeh-nâz:

1. **şeh-nâzım: -im**

Gazel 46

Mısra: 7

*Musikimizin en
eski birleşik
makamlarından biri;
nazlı, işveli hareket.*

Edip âğâza uşüliyle bize
şeh-nâzım
Büselik kılmadı 'uşşâka
nev-â-kârıdır

şeh-per-i 'ankâ:

1. **şeh-per-i 'ankâ:**

Gazel 172

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Anka kuşun
kanadındaki en uzun
tüy.*

Nice vaşf etsem Emîniñ
kâf-ı çab'ın Fenniyâ
Zivere destimde
hâmem şeh-per-i 'ankâ
degil

şeh-râh-ı 'ışka:

1. **şeh-râh-ı 'ışka: -a**

Gazel 170

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Aşkın büyük ve
işlek yolu.*

Mısr-ı dil içre Nîl-i
sirişkim sebil bil
Şeh-râh-ı 'ışka oldu
bevâb mîl sîl

**şehryâr-ı dâver-i şadr-
âver-ârâ-yı ferîd:**

1. **şehryâr-ı dâver-i**

şadr-âver-ârâ-yı ferîd:

Kaside 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tek olan vezirlerin
padişahı.*

Pâdişâh-ı 'âdil-i baħr ü
ber ü zıll-ı Ĥamîd
Şehryâr-ı dâver-i şadr-
âver-ârâ-yı ferîd

şeh-süvâr:

1. **şeh-süvâr:**

Gazel 144

Mısra: 7

*Usta binici II
Sevgili.*

Çursam selâma reh-
güzerinde o şeh-süvâr
Eyler mi bendesinden
'aceb bir nigâh dirîğ

2. **şeh-süvârım: -im**

Gazel 219

Mısra: 1

*Usta binici II
Sevgili.*

Baňa ol şeh-süvârım
merhabâ kıldı
selâmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirâmlıktan

3. **şeh-süvârım: -im**

Murabba 3

Mısra: 11

*Usta binici II
Sevgili.*

Şeh-süvârım şanma
eyle iki yaňa merhabâ
Ĥışm-ı nezzâr ile ol
'aşıkâ kalpağ oynadır

şeh-süvâr oldu:

1. **şeh-süvār oldu:-du**

Kaside 1

Mısra: 71

Kelime Tipi: -

Ata iyi binmek.

Şeh-süvār oldu
sa'âdetle o esbi göricek
‘Azm edip Mescid-i
Akşâya cenâb-ı sultân

şeh-süvār-ı cefâ-cû:

1. **şeh-süvār-ı cefâ-cû:**

Gazel 243

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Cefa arayan at
binicisi. II Sevgili.*

Yürü ziyâretine ‘âşıkân
ile tırma
O şeh-süvār-ı cefâ-cû
vefâdadır şimdi

şeh-zâde:

1. **şeh-zâde:**

Kıt'a 1

Mısra: 2

*Padişah ailesinden
olan, saltanat varisi.*

Gel ey bülbül-zebân-ı
tûti-i kilik-i sühan-
perver
Yaz ol şeh-zâde evşâfın
hem ‘arz et tırf-ı bālâya

şeh-zâde-i meh-pâre:

1. **şeh-zâde-i meh-pâre:**

Kıt'a 1

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Ay yüzlü şehzade,
Sultan Süleyman.*

Haţâdan hıfz edip zât-ı
şerîfiñ tâ-be-rüst-â-ğiz
Emânet olsun ol şeh-
zâde-i meh-pâre
Mevlâya

şek:

1. **şek:**

Gazel 110

Mısra: 4

Ar. Şüphe, gümân.

Dil-âzâr zebân-ı yâr ile
elfâzı ağıyarıñ
Degil tev'em-i züccâcı
şek ile kaţ' etmede
elmâs

şeker:

1. **şekerdendir:-dendir**

Gazel 63

Mısra: 1

Şeker.

Vişâliñ sükkeri
pâlûdeveş cânâ

şekerdendir
Mürebba büse-i la'l-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

2. **şeker:**

Gazel 217

Mısra: 2

Far. şeker.

O meh-rünüñ ‘azm-i
çâh-ı dehâni olmamak
üzre
Ki ‘uşşâka şeker bûs-ı
lebâni olmamak üzre

3. **şeker:**

Gazel 240

Mısra: 14

Far. şeker.

Fenni cenâb-ı hazret-i
Ziver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
nazmın şeker gibi

4. **şekerden:-den**

Gazel 139

Mısra: 10

*1. Şeker kamışı,
şeker pancarı, patates,
havuç, mısır, buğday
vb. bitkilerin sap ve
köklerinin öz suyundan
veya nişastasından*

çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. 2. Bu madde katılarak yapılmış lokum, akide, çikolata vb. tatlı yiyeceklerin genel adı.

Şüret-i mel'abe-i tıfl-ı mezmîn-i hüner
Fenniyâ tab'-ı Lezîzide şekerden maşnû'

5. şeker:

Gazel 203

Mısra: 2

1. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. 2. Bu madde katılarak yapılmış lokum, akide, çikolata vb. tatlı yiyeceklerin genel adı.

Büstân-ı dilde cevri o mâhiñ kelekse de
Lezzet verir dimâğa şeker bî-nemekse de

şekk-i firāvân:

1. şekk-i firāvân:

Gazel 52

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Firavun'un şüphesi.

Berğ-i nezzâre-i hûbân ile çerh-i dilde
Ra'd-ı âhı muţarâ şekk-i firāvân büyüdür

şekl-i tâc:

1. şekl-i tâc:

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tac şekli.

Vechiñ hayâl-i dilde şehâ lem'a-i sirâc
Tâb-âver olmada ser-i kıaddiñde şekl-i tâc

sekr-i hudûs:

1. sekr-i hudûs:

Gazel 178

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Olayın sarhoşu.

Neş'e vermez efendim size bu sekr-i hudûs
Tevbe-i sâkıţ edip bâde-i nâ-yâb içelim

şekvâ:

1. şekvâya: -y, -a

Gazel 184

Mısra: 6

Sızlanma, şikâyet.

Yıkdıñ dil-i vîrânemi ey muğ-beçe senden
Şekvâya 'aceb hâzret-i 'îsâya mı gitsem

şekvâ eder:

1. şekvâ eder: -er

Gazel 158

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şikâyet etmek.

Şekvâ eder 'âleme imdâd için 'anķâ
Bilmem ne 'aceb kıâf-ı kıanâ'atde ğınâ yok

selâm al:

1. selâm al:

Müstezad 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Birinin selâmına karşılık vermek, "ve

*aleyküm selâm”
diyerek, cevap vermek.*

Ṭur reh-güzārīnda o
şehiñ bāri selām al
Ey ‘āşık-ı şeydā

selāma tursam:

1. selāma tursam: -sam

Gazel 144

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir büyüğe, bir üste
veya saygı duyulan bir
şeye ayakta selam
vermek II sıralanmak.*

Ṭursam selāma reh-
güzerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden
‘aceb bir nigāh dirîğ

selāmlık:

1. selāmlıkda: -da

Gazel 219

Mısra: 1

*Eskiden saray,
konak gibi büyük
meskenlerde ve evlerde
erkek misâfirleri kabul
etmeye mahsus bölüm.*

Baňa ol şeh-süvārım
merhabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev

aldı ey dil
ihtirāmlıktan

selmān-ı pāk:

1. selmān-ı pāk:

Gazel 163

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*(Selman-ı Farisi ya
da Selman-ı Pak
adından) Bektaşilik'te
niyaz kabul eden
derviş; temiz yüzlü
berber (OTS, 1481;
ABTS, 310).*

Feslegen sünbül
karanfül cem‘ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envā‘-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

sem‘:

1. sem‘den: -den

Gazel 135

Mısra: 8

Mum // Sevgili.

Ses çıkarmaz cān teslīm
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduğça eyler
sem‘den pervāne hāz

2. sem‘:

Gazel 39

Mısra: 7
Mum.

Yār ile bu şeb şem‘ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

3. şem‘i: -i

Gazel 74

Mısra: 2

Ar. mum.

Dilde fānūs-ı hayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem‘i liķāsıyla döner

4. sem‘:

Kaside 1

Mısra: 106

Kulak.

Bir ğarīb ‘ālem o kim
anda yok evvel ahır
Ne sem‘ var ne ‘aql var
ne kelām u ne lisān

5. şem‘:

Gazel 43

Mısra: 1

A. mum.

Degil şem‘ āteş-i ‘ışık-ı
dil-i pervānedən
me’hūz

Muḥakkakdır denir
‘uṣṣāka cānāneden
me’hūz

6. **şem‘ine:** -i, -n, -e

Gazel 142

Mısra: 6

*Mum // Sevgilinin
yüzünün güzelliği,
parlaklığı.*

Şeb-i hecrinde tūlū‘
etmez ise māh-ı felek
Şem‘ine ḥüsnüñ eder
ḥāne-i ḳalbi telmī‘

sem:

1. **sem:**

Gazel 61

Mısra: 6

Zehir, aḡu.

Lezzet verir dimāḡa
dūşnāma o tıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ‘uṣṣāka sem
degildir

2. **sem:**

Gazel 183

Mısra: 10

Acı, zehir, dert.

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını

Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

şem‘a-i ḥüsnüñe:

1. **şem‘a-i ḥüsnüñe:** -üñ,
-e

Murabba 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik mumu.

Fıkr-i zūlfüñle şehā tār-
ı şebistān olayım
Şem‘a-i ḥüsnüñe
pervāne-i sūzān olayım

şem‘a-i sūzān:

1. **şem‘a-i sūzān:**

Gazel 221

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yakıcı mum.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
ḳılma şitābān
Tā şubḥ olıcaḳ şem‘a-i
sūzān elimizde

semāvāt:

1. **semāvāt:**

Gazel 105

Mısra: 8

Gökler.

Nüzül eylerse ḡayfā
sīnemizden şām-ı
aḡyāra
Semāvāt diyemem bir
kez daḡı ‘sā ḳıḳar
ḳıḳmaz

şeme:

1. **şeme:**

Gazel 216

Mısra: 14

Sersem, ahmak.

Tā çerḡa ḳıḳdı āh u
fiḡāniña Fenniya
Tanzīrim ile oldu zemīn
u semā seme

2. **şeme:**

Gazel 216

Mısra: 6

?

Sākī şubūḡı meclis-i
zūhhāda ‘arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

şeme vermiş:

1. **şeme vermiş:** -miş

Gazel 216

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Koku vermek.

Sākī şubūhı meclis-i
zühhāda ‘arz edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

semek:

1. **semek:**

Gazel 15

Mısra: 8

Balık.

Deryā-yı gönül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

semek-i sīm-endām:

1. **semek-i sīm-endām:**

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gümüş vücutlu
balık.*

Gör baħr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
‘ışka nice biñ kan
dökülür

semen:

1. **semen:**

Gazel 6

Mısra: 6

Güzel kokulu,

*beyaz ve güzel çiçekler
açan sarmaşık
cinsinden bir ağaç.*

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aħmeri
Gül-gonçe üzre tāze
semen söylerim saña

şem‘-i cemāle:

1. **şem‘-i cemāle:-e**

Gazel 182

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğın mumu.

Zāhidā şem‘-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Süz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

şem‘-i cemāl-i lāmi‘:

1. **şem‘-i cemāl-i lāmi‘:**

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parlak yüz mumu.

Şeb-i hecriñde eyā
şem‘-i cemāl-i lāmi‘
Perde-i zülfüñ olur táb-
ı dilāna māni‘

şem‘-i cemāliñ:

1. **şem‘-i cemāliñ:-iñ**

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğın mumu.

Pervāne-şifat şem‘-i
cemāliñ cevelān et
Süzān olup ol envere
baħş-ı dil ü cān et

şem‘-i cemāline:

1. **şem‘-i cemāline:-ine**

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzelliğın mumu.

Zāhirde yanar şem‘-i
cemāline o yāriñ
‘ışk āteşi ammā dil-i
pervānede maħfūz

şem‘-i firūzān:

1. **şem‘-i firūzān:**

Gazel 96

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanan mum.

Hayāl-i ʔal‘at ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Diriğā rüz u şeb şem‘-i
firūzān olduğum bilmez

şem‘-i ħüsñü:

1. **şem^c-i hüsnü: -ü**

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzelliğin mumu.

// *Sevgilinin yüzü.*

Uzandıkça leb-i dildāra

mıkrāz-ı fem-i eşhāş

O şem^c-i hüsnü yokdur

korqaram andan dilā

halāş

şem-i müşk-bū:

1. **şem-i müşk-bū:**

Gazel 174

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Misk kokusunun

kokusu.

İtr-ı nikāt-ı nazm ile

Fennī Celālīniñ

Gül-ğonçe-i dehen eder

şem-i müşk-bū degil

şem^c-i ruḥa:

1. **şem^c-i ruḥa: -a**

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu;

sevgilinin parlayan,

ışıldayan yanağı.

Āteş ile yanmak dil-i

vīrāneye maḥşūş

Cān atmak o şem^c-i

ruḥa pervāneye maḥşūş

şem^c-i ruḥı:

1. **şem^c-i ruḥı: -ı**

Gazel 90

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu;

sevgilinin parlayan,

ışıldayan yanağı.

Dil naqd-i cān ile o

mehiñ müşterisidir

Pervānedir ki şem^c-i

ruḥı serserisidir

şem^c-i ruḥsārīña:

1. **şem^c-i ruḥsārīña: -ıña**

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin)

Yanağının mumu. //

(Sevgilinin) Parlak

yanağı.

Būsedir kaşdı eden

‘ārīz-ı cānāna heves

Şem^c-i ruḥsārīña

pervāne-i dil yā ne

heves

şem^c-i ruḥuñ:

1. **şem^c-i ruḥuñ: -uñ**

Gazel 32

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu;

sevgilinin parlayan,

ışıldayan yanağı.

Āteş-i ‘ışkıña dil yansa

n’ola ‘ālemede

Görünür şem^c-i ruḥuñ

dīde-i pervāneye sürḥ

şem-i ruḥun:

1. **şem-i ruḥun: -un**

Gazel 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağının mumu;

sevgilinin parlayan,

ışıldayan yanağı.

Şem-i ruḥun ol māh

edicek bezme firūzān

Oldı nice sūz-ı dil-i

pervāneye bā‘is

şem^c-i ziyādār:

1. **şem^c-i ziyādār:**

Gazel 239

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Etrafına ışık saçan
mum.*

Yağım eridi âteş-i
la'liñle tenimde
Cismim gibi bir şem^c-i
ziyādār bulunur mu

semiyy-i fahr-i 'âlem:

1. semiyy-i fahr-i 'âlem:

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Âlemlerin övünç
kaynağı ile aynı adı
taşıyan. Hz.
Muhammed'in adını
taşıyan. (Mezaki bu
ifade ile Sadrazam
Köprülü Mehmet Paşa
veya onun oğlu ve aynı
zamanda sadrazam
Köprülü Fazıl Ahmet
Paşa'yı kastetmiş
olabilir. Nitekim her iki
sadrazamın ismi de Hz.
Muhammed'in
isimlerindedir.).*

Semiyy-i fahr-i 'âlem
Muştafâ Seyyid Efendi
kim
Alıp fetvâ-yı eş-şehr-i
Rodosçuğda be-kâm
oldu

2. semiyy-i fahr-i 'âlem:

Kıt'a 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Âlemlerin övünç
kaynağı ile aynı adı
taşıyan. Hz.
Muhammed'in adını
taşıyan. (Mezaki bu
ifade ile Sadrazam
Köprülü Mehmet Paşa
veya onun oğlu ve aynı
zamanda sadrazam
Köprülü Fazıl Ahmet
Paşa'yı kastetmiş
olabilir. Nitekim her iki
sadrazamın ismi de Hz.
Muhammed'in
isimlerindedir.).*

Semiyy-i fahr-i 'âlem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffak oldu
bünyādına bu
kâşāneniñ nāgāh

şemm:

1. şemm:

Gazel 144

Mısra: 3

Koklamak.

Bāğ-ı ruḥunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmak revā mı 'āşığa
bir tel giyāh dirig

şemm eyle:

1. şemm eyle:

Gazel 123

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşuş

2. şemm eyle:

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḥunda
Büy-ı ḥatı minḳār-ı ser-
i şānede maḥfuz

3. şemm eyle: -di, -y, -se

Gazel 204

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Şemm eylediyse
zülfünü inkār etmesin
Zirā olur bu kez bile
ağyār-ı rü-siyeh

4. **şemm eyle:** -sem

Gazel 233

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Rıfık ile dā'i eylerdi izāle

Fenniyā

Bir nefes şemm

eyleşem ol ḥaṭṭ-ı giyāh

şevketi

semmūr-ı ḥaṭṭ:

1. **semmūr-ı ḥaṭṭ:**

Gazel 75

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Samurdan ayva

tüyü.

Ḥil'at-ı nā-dīdedir kim

aṭlas üzre gūyiyā

Ḳaplamış semmūr-ı

ḥaṭṭ gülgün yañaḳ

üstündedir

şems-i nigāh:

1. **şems-i nigāh:** -ı, -y, -la

Gazel 150

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakış güneşi.

Uşşāḳı yakdı şems-i

nigāhıyla dīdesi

Ol nār-ı cān-güdāza
n'ola verse tef Necef

şemşir:

1. **şemşire:** -e

Gazel 241

Mısra: 4

Kılıç.

N'ola tīg-ı nigāhı dīdesi

şad-pāre eylerse

Çekince üstüne

Uşşāḳınıñ şemşire

şunḳuru

şemşirveş:

1. **şemşirveş:**

Gazel 118

Mısra: 6

Kılıç gibi.

Dil nice ḥavf etmesin

ḥüsnün temāşā etmege

Çekmiş ol cellādım

ebrusun vurur

şemşirveş

şemsü'd-ḍuhā:

1. **şemsü'd-ḍuhā:**

Gazel 2

Mısra: 2

Kuşluk vakti

güneşi, sabah güneşi.

Ḥamd ola Yezdāna
baḥtım rüşenā ḳıldı
baña

Maṭla'ımdan ṭāli'im
şemsü'd-ḍuhā ḳıldı
baña

semt-i hemedāna:

1. **semt-i hemedāna:** -a

Müstezad 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hemedan tarafı.

Dil gitse n'ola çeşmiñe

kuḥl-ı Şifahāna

Semt-i Hemedāna

semt-i takvā:

1. **semt-i takvā:** -y, -ı

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Takva semtini.

Semt-i takvāyı mey-i

engür ile işlāḥ edip

Zāhidiñ terkibi oldu

şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

şem'veş:

1. **şem'veş:**

Gazel 234

Mısra: 9

Mum gibi.

Parıl parıl tutuşup
şem^{ve}ş derūnumda
Şanem şanem cevalān
eyleyen hayālīn mi

Qıymet demek revā mı
seniñ hūsn-i haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruḥsārīña behā

kat kat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
kat kat

[sen]:

1. [sen]:

Gazel 128

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Beyt-i dil-i mevrūşısın
[sen] ^çaşık ey hākim
Kıl hişşesin ol dil-bere
taḫsīm-i ferā^ziz

3. sen:

Gazel 3

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Yāre telhīş eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerh edip metn-i hayāl-
i vaşlını gāhī aña

6. sen:

Gazel 15

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Baḫş-ı mey-i la^lliñ
iledir sen de mürüvvet
Hūn-riz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

sen:

1. seniñde: -iñ, -de

Muhammes 1

Mısra: 8

İkinci tekil şahıs.

Biri kāse biri ḳaṭı^çdır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbihāt ile yokdur
seniñde buña inkārın

4. sen:

Gazel 8

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Bu nazm-ı mezāmīn ile
kıl sen daḫı Fennī
Luṭfi gibi üstād-ı sūhan-
dāna teḳarrüb

7. sen:

Gazel 22

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şı^çr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
būlbūl bāl aç da uc

2. seniñ:

Gazel 1

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

5. sen:

Gazel 11

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Şehā sen buse ver kim
cāme-hvāb içre baña

8. sen:

Gazel 23

Mısra: 6

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Gör nice hvāb-ı ḡaflet
içre baḳma mār-ı

müjgāna
Ṭolaşıp isti‘āzeyle
civārından hemān sen
gec

9. sen:

Gazel 24

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Nüş edip mā‘-ı vuzū’ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[1] bereber
iç

10. sen:

Gazel 32

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübha-i dür-dāneye
sürh

11. sen:

Gazel 41

Mısra: 3

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Da‘vet-i bezminde sen
ni‘met-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ‘aşıka
pālūde-i terden lezīz

12. sen:

Gazel 57

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Bahş eyle naqd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

13. sen:

Gazel 59

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Sen ḥān-ḳāh-ı mey-
kededen çıḳma rind
iseñ
Düş ayağına pīr-i
muḡān saña el verir

14. sen:

Gazel 73

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda ḥvāhiş-i
vaşla girān verir

15. sen:

Gazel 80

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs

zamiri.

La‘l-i nābiñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrāḳileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

16. sen:

Gazel 91

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Şanma şūfi bizi sen
ḥalka-i meclisde görüp
Sübha-i bāde-i mercān
ile tevḥid ederiz

17. sen:

Gazel 92

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Yürü ḥavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i

şeydā
O meh bāb-ı vişālin feth
eder kaķar kaķmaz

18. sen:

Gazel 101

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naķd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

19. sen:

Gazel 106

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

20. sen:

Gazel 108

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıķma

mīnāniñ kelām-ı ıa'ını
kes

21. sen:

Gazel 110

Mısra: 12

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Yem-i giryāna ğarķ
olmazdan aķdem ey
felek luıf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās

22. sen:

Gazel 112

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Vaşf-ı çin-i zūlf-i dildāri
açıp sen Fenniyā
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehī yārāna es

23. sen:

Gazel 113

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ķālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyīn

Pā-māl olur elvān ile
‘ālemde mūnaķķaş

24. sen:

Gazel 114

Mısra: 11

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ezelden sırr-ı Yezdāni
temāşā ķıl sen ‘ālemde
Nevāt içre Hūdā naħl-i
ķad-i bālā şıĝındırmış

25. sen:

Gazel 122

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ol büt-i ‘sā gibi sen
sīne-i ‘uryāna yaş
Zūlfüne Manşūrveş çek
kendiñi meydāna aş

26. sen:

Gazel 122

Mısra: 4

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Zāhidā dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri

Eyleme irhā anı sen
vādi-i şeyhāne kaç

27. sen:

Gazel 122

Mısra: 6

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Nuṭḡ-ı pend-i ʿāşık u
ağyārı fark etmez o şūḡ
Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gāne ḡāş

28. sen:

Gazel 122

Mısra: 10

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i ʿsā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaş

29. sen:

Gazel 125

Mısra: 1

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḥālīka tefvīz

Geldikçe nedir ḡālīñi
maḡlūka bu taʿrīz

30. sen:

Gazel 127

Mısra: 7

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḡāver ise ḡibleñ
bize de Kaʿbedir mefrūz

31. sen:

Gazel 140

Mısra: 3

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Ḥaṭ başdı ḡiyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḡilye-i pāk
üzre mūnaḡkaʿ

32. sen:

Gazel 141

Mısra: 9

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Hele sen dostluḡu fark
eylemez iseñ ey şūḡ
Ḥaḡ katında benim
iyliklerim olmaz zāyiʿ

33. sen:

Gazel 144

Mısra: 2

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Ḥoyuñ ederse ḡāh-ı
ruḡuñdan o māh dirīḡ
Sen ḡılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirīḡ

34. sen:

Gazel 144

Mısra: 13

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Ḥvāb içre sen de fırşatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirīḡ

35. sen:

Gazel 147

Mısra: 7

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Añlamazsın zāhidā
ebced ḡisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmeḡe ḡıldım
ferāḡ

36. sen:

Gazel 154

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Bir kerre meye başlada
mümkün mi çabuğ bak
Ey pîr-i muğân sen bize
gel kıl babalıklik

37. sen:

Gazel 160

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Fâzilâ Fenni-i zâra
niçün açılmazsın
Bâğ-ı nazmında sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

38. sen:

Gazel 166

Mısra: 2

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūhı sen ey dil
huzūr-ı hākime çek

39. sen:

Gazel 167

Mısra: 1

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ey dil o sürh-i ‘ārıza sen
gül demez misin
Ol çîn-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

40. sen:

Gazel 168

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Ey nev-zemîn-i Fennî
gülistân-ı dil iseñ
Bıttîh-i küfteler ile sen
büstân mısın

41. sen:

Gazel 170

Mısra: 7

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Vā‘iz ço sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girân ile zîrâ
sefil fil

42. sen:

Gazel 171

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Sen cemāl ‘arz eyle gel
târik-i ğam içre baña
Cennetiñ ‘uşşâka
zindân olsa da mâni‘
degil

43. sen:

Gazel 174

Mısra: 9

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Bu hân-ķāh-ı ‘ışka gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān arzū degil

44. sen:

Gazel 175

Mısra: 10

İkinci tekil şahıs

zamiri.

Kesb-i selāset ile Hāsib
Begle Fenniyā
Sūķ-i nazımda şî‘rini
sen yāl u bāl bil

45. sen:

Gazel 187

Mısra: 11

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Hîn-i talebde bûseyi
aḥz eyle sen dilâ
Redd-i cevâb-ı su'âle
hem olsun hem olmasın

46. **sen:**

Gazel 200

Mısra: 2

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Bezm-i 'işretgâh-ı rinde
luṭf edip sâkî be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānâ anı sev

47. **sen:**

Gazel 202

Mısra: 9

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Ḳıl zâhid-i bîmâra sen
ey ḥâzîḳ-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedâvî-i şırınḳa

48. **sen:**

Gazel 210

Mısra: 7

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Mevc-i kem-ḥâ-yı ver'â
'arz etme sen şüfî gelip
Ḥân-ḳâh-ı dilde zîrâ
bûriyâdır çeşmime

49. **sen:**

Gazel 212

Mısra: 9

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Sen Ziver Efendiye bu
eş'ârîñi Fennî
Ḥüccet deyü şun
destine imzâya ḳarışma

50. **sen:**

Gazel 214

Mısra: 1

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Çekdikçe tiğ-ı ğamzeñi
sen dil-berâ bere
Teng oldu ḥavfım ile bu
gülşen ser-â-sere

51. **sen:**

Gazel 220

Mısra: 3

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Hevâ-yı âhla ḳıl sen o
âteş-pâreyi pür-tâb

Fezâ-yı zulmet-i kânün-
ı ḳalbiñ aḥker isterse

52. **sen:**

Gazel 231

Mısra: 11

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Verme mir'ât-ı dili sen
ol büt-i tersâlara
'Aks-i vech ile ḳabûl
etmez maḥabbet şirketi

53. **sen:**

Gazel 244

Mısra: 8

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Ḥumâr-ı meyle varmış
ḥâlet-i nez'e yine zâhid
Aña mevt ermeden
maḥfî gelip sen sâḳiyâ
şun mey

54. **saña: -a**

Gazel 17

Mısra: 4

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Naḳş-ı ḥaşîr alt edip
cismi şüfiyâ

Bu tarz-ı nev-verā'la
saña büriyā 'abes

ķıl hāzer sen ķarşılık
ŗurma amān

Ol hūvāb-ı nāza 'ārız olur
ŗāyed intibāh

55. **sen:**

Gazel 108

Mısra: 5

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

Zāhidā riş-i dirāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıķma
mīnāniñ kelām-ı ŗa'nı
kes

58. **sende: -de**

Gazel 160

Mısra: 8

"Sen" ikinci teklik

ŗahıs zamiri.

Zāhidā kaçma buyur
ħaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende 'arūs-ı
meye maħrem gibisin

61. **sen:**

Kıt'a 10

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

ŗulū' etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle itnāb
ol

56. **seniñle: -iñ, -le**

Gazel 185

Mısra: 6

"Sen" ikinci teklik

ŗahıs zamiri.

Bez[i]mde meclise ser-
ħalka ol ki ey zāhid
Seniñle sübħa-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

59. **sen:**

Gazel 138

Mısra: 7

"Sen" ikinci teklik

ŗahıs zamiri.

Olmasın nazmıñ
Muŗavvel bā'is-i renc-i
ŗudā'
Sen Müfid ü Muŗtaşar
ķıl Fenniyā eş'arıñı

62. **sen:**

Kıt'a 10

Mısra: 28

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

Şafādır dāyesine
būlbūlāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
ağūşuña sen elde ağzāb
ol

57. **sen:**

Murabba 3

Mısra: 18

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

Cenge ŗurmuş ğamzesi
ŗan kāfir-i āteş-feşān

60. **sen:**

Kıt'a 2

Mısra: 9

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

Ninni-serālık etme sen
ey 'andelib-i zār

63. **sen:**

Muhammes 1

Mısra: 27

"Sen" ikinci tekil

ŗahıs zamiri.

Gelip imdādına 'uşşāk-ı
zārın der 'aķab sen yet

Yemyana ğark
olmazdan aqdem ey
felek luş et

64. **sen:**

Murabba 2

Mısra: 15

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Qaysveř Mecnunuñ
olmaq ya nedir derseni
sen o
Uqde-i zencir-i zulf ü
turreniñ sevdasıdır

65. **sen:**

Müstezad 2

Mısra: 18

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Bend etmek için
kendine ol eşheb-i canı
Boş koyma sen anı

66. **sen:**

Müstezad 2

Mısra: 15

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri : Bende,
köle.

Qoy vezne-i ağıřuña
sen çekde temām al
Noqşan ise alma

67. **saña:-a**

Murabba 1

Mısra: 12

"Sen" 2. teklik

şahıs adlı (zamid).

Parelendi cigirim oldu
perişan-halim
Saña layıq mı baña
böyle iş et sultānım

68. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 23

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz.
Muhammed s.a.v.).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehmi müşkil
Sensin ol vāqıf-ı
fermān-ber-i rüy-ı
gufrān

69. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 24

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz.
Muhammed s.a.v.).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehmi müşkil
Sensin ol vāqıf-ı
fermān-ber-i rüy-ı
gufrān

70. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 25

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz.
Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ravza-i
şasretgeh-i qalb-i
ümmet
Sensin ol mive-i
hāřiyet-i naql-i
pinhān

71. **sensin:-sin**

Kaside 1

Mısra: 26

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz.
Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ravza-i
şasretgeh-i qalb-i
ümmet
Sensin ol mive-i
hāřiyet-i naql-i
pinhān

72. **sensin:** -*sin*

Kaside 1

Mısra: 27

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-
yı kemāl-i İzed
Sensin ol şāhib-i
Ḳurʿān-ı mübîn-i
bürhān

73. **sensin:** -*sin*

Kaside 1

Mısra: 28

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-
yı kemāl-i İzed
Sensin ol şāhib-i
Ḳurʿān-ı mübîn-i
bürhān

74. **sen:**

Muhammes 1

Mısra: 29

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Sevgili).

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās
Degil mümkün o şāha

resm edip ʿarz eylemek
hāli

75. **seniñ:** -*iñ*

Kaside 1

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Başla evşāfa [.] ol zāt-ı
şerīfiñ turma
Gerçi haddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

76. **seniñ:** -*iñ*

Kaside 1

Mısra: 41

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Yüzü şuyuña seniñ
ʿālemi hālk etdi Hudā
Parmagında n'ola ırmağ
gibi āb olsa revān

77. **seniñ:** -*iñ*

Kaside 1

Mısra: 127

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Sözleriñ kanda seniñ
vaş ol şāhiñ kanda

Anı āyāt ile medh
eyledi Rabb ü Raḥmān

78. **seniñ:** -*iñ*

Kaside 1

Mısra: 153

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Şübhe yoğdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren kabriñe āzād
olur ehl-i ʿişyān

79. **seni:** -*i*

Kaside 2

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Hāzıq-ı cān gibi fehm
etdiñ mizāc-ı devleti
Hağ kerem kıldı seni
kevne şehenşāh-ı cedīd

80. **seni:** -*i*

Kaside 2

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Bir gül-i mestūr idiñ
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı

üşküfte seni Rabb-i
mecid

81. **seniñ: -iñ**

Kaside 2

Mısra: 19

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Hıç ne mümkündür
seniñ evşāfiñ ey şāh-ı
cihān
‘Azm-i medhiñde
naşihat diñlemez kilkim
‘anid

sen de:

1. **sen de:**

Kıt'a 10

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Sen de.

Uçup cādū gibi ‘azm et
yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-
i hınnāsında şeb-tāb ol

senā:

1. **senādadır: -da, -dır**

Gazel 243

Mısra: 12

(Hakk'ı) övme. II

Duâ.

Müşā‘are ile zebān-ı
mücessem Fennī
Refi‘ Efendiye dā‘im
senādadır şimdi

senāver:

1. **senāver:**

Kıt'a 4

Mısra: 20

Methoden, öven.

Ne mümkün vaşfin
etmek böyle bir vālā-yı
zī-şāniñ
Senāver bendesiniñ
dem-be-dem maqşūr-ı
a‘māli

sende:

1. **sende:**

Gazel 162

Mısra: 8

"Sen" şahıs
zamirinin bulunma hali
eki almış şekli.

‘Āzim olup eylerse niş-i
şahñ-ı vefāya
Esb-i dili sende o
şehensāha yedek çek

sende vefā yok:

1. **sende vefā yok:**

Gazel 158

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Kalıp
İfade**

Sende vefā yok.

Vechinde husūf
oldığıçün şerm ile
Fennī
Lāyık mıdır ol māha
demek sende vefā yok

senden:

1. **senden:**

Gazel 81

Mısra: 7

*Sen, ikinci tekil
şahıs zamirinin ayrılma
eki almış hali.*

Ḥatt gelince ṭab‘-ı dil
yüz döndürür senden
dirig
Vaḳ[i]t-i ‘azl manşib-ı
hüsñünde kapu çevrilir

2. **senden:**

Gazel 138

Mısra: 2

*Sen, ikinci tekil
şahıs zamirinin ayrılma
eki almış hali.*

Tār-ı kālā-yı dil etdi
senden ey meh inḳıṭā‘
Bezm-i aḡyār şehā
‘azmiñ edince istimā‘

3. senden:

Gazel 184

Mısra: 5

Sen, ikinci tekil

*şahıs zamirinin ayrılma
eki almış hali.*

Yıkıldıñ dil-i vîrânemi ey
muğ-beçe senden
Şekvāya ‘aceb hâzret-i
‘isāya mı gitsem

[sene 1191]:

1. [sene 1191]:

Kıt'a 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sene 1991.

Tārihin üçler gelip der
harf-i cevherdārla
Cennet içre ‘aynıdır bu
kevşerin fevvāresi
[Sene 1191]

seng:

1. **seng:**

Muhammes 1

Mısra: 10

Taş.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār
ile elfāzı ağıyarın
Degil tev²em züccâcı
seng ile kaç^c etmede
elmās

2. **seng:**

Gazel 98

Mısra: 7

Taş // Katı, sert.

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yağa rindān çaқdıқça
şerer gavgā çıkar
çıkamaz

sengāsā:

1. **sengāsā:**

Gazel 31

Mısra: 9

Taş gibi.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı hārāb-ābāda
cistr-i muktezādır yah

seng-i cevr:

1. **seng-i cevr:**

Gazel 183

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cefa taşı; eziyet

taşı.

Seng-i cevr ile dili şad-
pāre etmekte felek
Bezm-i gamda bî-girān-
ı sâğar-ı Cem görmedim

seng-i cevriñle:

1. **seng-i cevriñle: -iñ, -le**

Gazel 200

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cefa taşı; eziyet

taşı.

Beyt-i kalbim seng-i
cevriñle yıkılsa gam
degil

Ba‘d-ez-în tecdid olur
luţfuñ ile vîrāne ev

seng-i gam:

1. **seng-i gam: -la**

Gazel 164

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Üzüntü taşı.

Fennî bu esbāba düşüp
sā‘at-i hezār
Döndü daқıka seng-i
gamıñla felek seniñ

seng-i hişārı:

1. **seng-i hişārı: -ı**

Gazel 53

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hisar taşı.

Fennī bu nev-zemīni
Lezīziye ʿarz edip
Seng-i Hīṣārı ṭabʿ-ı
hünerden temel ḳopar

seni:

1. **seni:**

Gazel 11

Mısra: 2

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Şehā sen büse ver kim
cāme-ḥvāb içre baña
ḳat ḳat
Helāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

2. **seni:**

Gazel 129

Mısra: 5

*İkinci tekil şahıs
zamiri.*

Libās-ı teng ile ḥayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bī-
ḥaber bāzūlarıñ ḥayyāt

3. **seni:**

Gazel 8

Mısra: 5

İkinci tekil şahıs

*zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni āgyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i
süzāna teḳarrüb

4. **seni:**

Gazel 88

Mısra: 5

*İkinci tekil şahıs
zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ʿıṣḳa nice biñ ḳan
dökülür

5. **seni:**

Gazel 145

Mısra: 9

*İkinci tekil şahıs
zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Maṭlabında infişāl-ı
vaʿd ile Fenniyā seni
Manşib-ı vaşl ile ḳıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

6. **seni:**

Gazel 152

Mısra: 10

*İkinci tekil şahıs
zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Nemā verme yeter
naḳd-i vişāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder şarrāf

7. **seni:**

Gazel 200

Mısra: 2

*İkinci tekil şahıs
zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Bezm-i ʿiṣretgāh-ı rinde
luṭf edip sāḳı be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

8. **seni:**

Gazel 238

Mısra: 5

*İkinci tekil şahıs
zamirinin yükleme eki
almış hali.*

Rüz u şeb eyler der-
āgūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿıṣḳıña yansın
pîrehen dedikleri

9. seni:

Gazel 7

Mısra: 3

*İkinci teklik şahıs
zamirinin belirtme eki
almış biçimi.*

Seni āzürde eylerse
nigāh-ı zümre-i ‘uşşāk
Cemāl-i pākile zülf-i
girih-giriñ sineklik yap

10. seni:

Gazel 51

Mısra: 1

*Teklik ikinci şahıs
zamirinin yükleme
(belirtme) eki almış
hali.*

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

seniñ:

1. seniñ:

Gazel 1

Mısra: 5

*Teklik ikinci kişi
zamiri, sen.*

Çıymet demek revā mı
seniñ hüsn-i haṭṭıña
Olmaz efendi muşhaf-ı
ruhsārıña behā

2. seniñ:

Gazel 10

Mısra: 6

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irhā
Söz yok seniñ ‘irfānıña
ey şūḥ-ı mü’eddeb

3. seniñ:

Gazel 27

Mısra: 1

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Yokdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hıç ola
mı dilde inşirāḥ

4. seniñ:

Gazel 29

Mısra: 7

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eylediği
Sa’y-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāḥ

5. seniñ:

Gazel 35

Mısra: 8

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Diliñ bülbül saçrıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

6. seniñ:

Gazel 43

Mısra: 6

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Eder mi ādemi her bir
mükeyyef mest-i lā-
ya‘kıl
Seniñ la‘l-i lebiñ sāķi
mey-i peymānedden
me’hūz

7. seniñ:

Gazel 48

Mısra: 5

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘aşıkıñ
Sūr-ı ümīd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānānıñ mı var

Tebhāle-i lebānıñı būs
eyleseki seniñ
Dil ārzū eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

8. seniñ:

Gazel 55

Mısra: 3

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

11. seniñ:

Gazel 127

Mısra: 8

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

14. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 4

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Gülgün-ı ‘arızında seniñ
hâl-i ‘anberin
Necm-i seherdir ol ki
şafağdan nişānedir

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ hāver ise kıbleñ
bize de Ka‘bedir mefrüz

Seyr-i Boğaza düşe
n’ola çeşm-i ‘aşıqān
Oldu hayāl-i hâl-i
riqābıñ Bebek seniñ

9. seniñ:

Gazel 71

Mısra: 10

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

12. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 1

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

15. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 6

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Hāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadık cānıñ mı var

Tebhāle-i lebānıñı būs
eyleseki seniñ
Dil ārzū eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

Bu rüzgār-ı çerh-i fenā
içre ğark olur
Gird-āb-ı baħr-i ‘ışkıña
düşen melek seniñ

10. seniñde:

Gazel 71

Mısra: 4

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

13. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 2

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

16. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 8

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Farq eylemez ‘ayarı zer-
i kalb-i muhlişi
Ey şūh-ı zerger olsa [da]
ṭab‘iñ mehek seniñ

Ziver gibi bir vādiye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeýt-i hāmeñe
Düldül gerek seniñ

İçip içip bize rez-
duḥteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilāliñ mi

17. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 10

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

‘Uşşāk-ı lāle-zāra
çerāgān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı āteş-i
cevriñ fişek seniñ

20. seniñ:

Gazel 169

Mısra: 10

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Bir ‘ışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

seniñle:

1. seniñle:

Gazel 147

Mısra: 3

Senin ile birlikte.

Sākiyā bezm-i
ḥaḳīkatde (biz) seniñle
‘ıyş edip
‘Aks-i dūr-bīn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırag

18. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 12

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Fennī bu esbāba düşüp
sā‘at-i hezār
Döndü daḳīka seng-i
ğamiñla felek seniñ

21. seniñ:

Gazel 232

Mısra: 9

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

Vuşlatıñ āyā ki ma‘cūn-
ı cevāhir mi seniñ
Būse-i la‘liñ girer
terkibe ol ḳırmız gibi

2. seniñle:

Gazel 153

Mısra: 1

Senin ile birlikte.

Bir gece olsaḳ n’ola
cānā seniñle sīne-şāf
Ḳılma va‘d-i vuşlatıñ
‘uşşāka lāf ile güzāf

19. seniñ:

Gazel 164

Mısra: 14

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

22. seniñ:

Gazel 234

Mısra: 14

*Tekil ikinci kişi
zamiri ilgi eki almış
hâli.*

sensiz:

1. sensiz:

Gazel 94

Mısra: 1

Sen olmadan.

Ḥumār-ālūd olanlar
sākīyā mehcürdur
sensiz
Ḥayāl-i bāde-i la‘liñle
dil maḥmürdur sensiz

2. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 2
Sen olmadan.

Ḥumār-ālūd olanlar
sākīyā mehcürdur
sensiz
Ḥayāl-i bāde-i la‘liñle
dil maḥmürdur sensiz

3. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 4
Sen olmadan.

‘Aceb mi fikr-i zülfüñle
irişe ÇİN [ü] Māçine
Şadā-yı nāle vü zārım
tehī fağfürdur sensiz

4. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 6
Sen olmadan.

Dehānına çalıp bir
engübīn ezhār-ı
vaşlından

Ṭolanır ber-hevā dil-
teşne-i zenbürdur
sensiz

5. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 8
Sen olmadan.

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥazar ḥūn-ı ciger
puḥte
Derūn-ı sūzişim pür-
āteş-i tennürdur sensiz

6. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 10
Sen olmadan.

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice ‘işretde
Ḥayālim ‘aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdur sensiz

7. **sensiz:**

Gazel 94
Mısra: 12
Sen olmadan.

Hezārān gonçe-i
üşküfte-ṭab[ı] feth eder
ammā
Açılmaz verd-i şî‘rim

Fenniyā mestürdur
sensiz

se-per:

1. **se-perdir: -dir**

Gazel 118
Mısra: 3
*Üç yelekli ok (bir
ok çeşidi).*

Güiyā bīni se-perdir
gamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

ser çekip:

1. **ser çekip: -ip**

Gazel 127
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Başı çekmek, en
önde olmak.*

O ṭıfl-ı nev-residem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i kāmetin āb-ı
sirişkim eyledi maḳbüz

ser [ü] cānı:

1. **ser [ü] cānı: -ı**

Gazel 106
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Baş ve can.

Mısra: 1
Şarap.

*Baştan ayağa,
tamamen.*

Zāhirde ser [ü] cānı
dirîğ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ‘adūyuz

Ḳadeḥ çeşmim iki şîşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loḳma cānāna kebābım
bu

Fenniyā ol kāmēt-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭab‘-ı Hātifle dili
mir’āta iḳdām eyledik

ser ver:

1. **ser ver:**

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Başını vermek,
canını kurban etmek.*

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
ğavḡā-yı mü‘ennes

3. **şerāb:**

Gazel 219

Mısra: 8

Şarap.

Hemîşe ekl ederseñ
besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā güyā degil
tev’em ḥarāmılıḳda

şerār:

1. **şerāra:-a**

Gazel 37

Mısra: 4

Kıvılcım II ateş.

Söyünmez sūziş-i ‘ışkım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

şerāb:

1. **şerāba:-a**

Gazel 84

Mısra: 7

Şarap.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o
mülḥide ki Müslimān
olur

ser-ā-pā:

1. **ser-ā-pā:**

Gazel 125

Mısra: 3

*Baştan ayağa,
tamamen.*

Ben varımı baḥş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı
edeyim va‘d ile taḳrīz

ser-ā-ser:

1. **ser-ā-sere:**

Gazel 214

Mısra: 2

*Baştan başa,
tamamıyla.*

Çekdikçe tiḡ-ı ḡamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ḥavfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

2. **ser-ā-pā:**

Gazel 159

Mısra: 11

2. **şerābım:-ım**

Gazel 199

ser-be-ser:

1. **ser-be-ser:**

Gazel 171

Mısra: 11

*Baştan başa,
büsbütün.*

Cāme-i diller Sitānbul-
mişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışkıñla sūzān
olsa da māniʿ degil

şerbet-i büse-i laʿliñ:

1. şerbet-i büse-i laʿliñ: -
iñ

Gazel 141

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Lal taşı gibi dudağı
öpmenin şerbeti.*

Fikr-i haţţıñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i büse-i laʿliñ
gibi olmaz dāfiʿ

şerbet-i düşünām:

1. şerbet-i düşünām:

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayıplama şerbeti.

Dil-i bīmāra bahş et
şerbet-i düşünāmiñ ey
hāzık
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ʿışka şifādır yah

şerbet-i emlec:

1. şerbet-i emlec:

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Emlec şerbeti.

*Emlec; Hindistan'da
yetişen amlac olarak
bilinen bitki ve bu
bitkinin şifalı
meyvesidir.*

Dil-i bīmārıma eczāʿ-i
düşnāmiñ şun ey hāzık
Aña āb-ı vişāliñle şifā
ver şerbet-i emlec

şerbet-i gül-fām:

1. şerbet-i gül-fām:

Gazel 177

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap.

Meyi destiñde sākī
şerbet-i gül-fām
zannetdim
Bez[i]mde bahş-ı būs-ı
laʿliñi bayram
zannetdim

şerbet-i kahruʿş-şuhūd:

1. şerbet-i kahruʿş-
şuhūd:

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Görünenleri

öldürme şerbeti.

Semt-i taqvāyı mey-i
engür ile işlāh edip
Zāhidiñ terkibi oldu
şerbet-i kahruʿş-şuhūd

şerbet-i laʿl:

1. şerbet-i laʿl:

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) kırmızı
dudağının şerbeti.*

Şerbet-i laʿliñ ne
hikmet ol tabīb-i cān-
fezā

Şunmada ağıyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

şerbet-i laʿli:

1. şerbet-i laʿli:-i

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) lāl
renkli, kırmızı
dudağının şerbeti.*

Şerbet-i laʿli şifā derken
dil-i dīvāneye

Halka-i zülfün geçirdi
boynuma zencirveş

şerbet-i la'li lebiñ:

1. **şerbet-i la'li lebiñ: -iñ**

Gazel 205

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

*dudağının kırmızısının
şerbeti.*

Yetiş Loğmānveş
buhrān-ı ışk-ı luṭf edip
def' et
Şifādır şerbet-i la'li
lebiñ bir ṭab'ı bīmāra

şerbet-i la'lin:

1. **şerbet-i la'lin: -in**

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) kırmızı

dudağının şerbeti.

Şerbet-i la'lin ṭabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenniyā ḥayyāt-ı ıŝkıñ
kıl nazar maşnū'ına

2. **şerbet-i la'lin: -in**

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) kırmızı
dudağının şerbeti.*

Dil-i bī-çāre baḥş etse
'aceb mi şerbet-i la'lin
Ṭabībim fehmi eder
derd-i derūnum ṭab'ı
ḥāzıkdır

3. **şerbet-i la'lin: -in**

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) lāl

*renkli, kırmızı
dudağının şerbeti.*

Görünce şerbet-i la'lin
tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

şerbet-i nilüfer:

1. **şerbet-i nilüfer:**

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nilüfer şerbeti II

*sakinleştirici ilaç
(Nilüfer çiçeğinin,
bünyeyi güçlendirme,
şehveti yatıştırma gibi
etkileri vardır).*

Tāb-ı ḥasretten çekip
ḥün-āb-ı eşk-i çeşmiñi

Ṭd-ı vaşlında o māhiñ
şerbet-i nilüfer iç

**şerbet-i tebḥāle-i la'li
lebiñ şun:**

1. **şerbet-i tebḥāle-i la'li-
i lebiñ şun:**

Gazel 163

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Lal gibi dudağının
kenarındaki uçuğun
şerbetini şun.*

Şerbet-i tebḥāle-i la'li-
lebiñ şun ḥāzıka
'Āŝık-ı dil-ḥasteye
buhrān u buñdur
perçemiñ

şerbet-i vaşlıña:

1. **şerbet-i vaşlıña: -iñ, -a**

Gazel 178

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma şerbeti.

Dil-i bīmāra şifā şun
lebiñ ey ḥāzık-ı cān
Şerbet-i vaşlıña lāyık
anı muğlāb içelim

şerbet-sükker:

1. **şerbet-sükker:**

Gazel 24

Mısra: 1

Şekerli şerbet.

Būs edip la‘l-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Hüb hayāl-i ‘ārızından
kahve-i bā-‘anber iç

serd:

1. **serd:**

Gazel 39

Mısra: 6

*Soğuk II Sert,
haşin.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaqt-i hasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

ser-der-hevā:

1. **ser-der-hevā:**

Gazel 182

Mısra: 3

*Başı havada,
mağrur.*

Cezb-i ‘ālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ‘ışk olup
cevlāna gelmişlerdenim

şeref:

1. **şeref:**

Gazel 150

Mısra: 1

*Başkasının, birine
gösterdiği saygının
dayandığı kişisel değer,
onur; iyi şöhret.*

Şahn-ı emelde fürkat-ı
vuşlat telef şeref
Mihr ü kamer felekde
olurlar halef selef

şeref buldu:

1. **şeref buldu: -du**

Gazel 151

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
*Şeref bulmak,
şereflemek.*

Fenniyā yok idi bezm-i
rind içre neşāt
Sākī teşrîf edecek
meclisimiz buldu şeref

şerer:

1. **şerer:**

Gazel 98

Mısra: 8

Kıvılcım.

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yağa rindān çakdıkça
şerer gavgā çıkar
çıkamaz

2. **şerer:**

Gazel 240

Mısra: 10

*Kıvılcım // Gönül
ateşinin kıvılcımları.*

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
‘aceb mi şerer gibi

şerer-efşān-ı ğamze:

1. **şerer-efşān-ı ğamze:**

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Bakışın kıvılcımlar
saçıcılığı.*

Şerer-efşān-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
şahn-ı sinem bir
çiçeklik yap

şerer-nāme-i vişālīñ:

1. **şerer-nāme-i vişālīñ:-
iñ**

Gazel 234

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Kavuşma
kıvılcımları mektubu.*

Kızıl kızıl varak sīnem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i vişālīñ mi

ser-fürü:

1. **ser-fürü:**

Gazel 26

Mısra: 7

*Baş eğen II itaat
eden.*

Etdirir her mey-keş-i
ğavvāş-ı rinde ser-fürü
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
kadeh

2. **ser-fürü:**

Gazel 105

Mısra: 3

*Baş eğen II itaat
eden.*

Görünce ser-fürü eyler
göñül mähī-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ğavvāş-ı bī-hem-tā
çıkār çıkmaz

3. **ser-fürü:**

Gazel 174

Mısra: 4

*Baş eğen II itaat
eden.*

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfün haṭā eder
Bīd-i cünün-ı Çīn ü
Hoten ser-fürü degil

4. **ser-fürüsundan:** -su, -
n, -dan

Gazel 190

Mısra: 6

*Baş eğen II itaat
eden.*

Degil hoy-kerde şanma
olur [...] ruhsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i
tūresiniñ ser-
fürüsundan

ser-fürü edip:

1. **ser-fürü edip:** -ip

Gazel 148

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Baş eğmek, itaat
etmek.*

Teşrifine o serviñ edip
bīd ser-fürü
Yüz sürdü hāk-i pāyına
şeydā taraf taraf

ser-gerdān:

1. **ser-gerdān:** -n

Gazel 78

Mısra: 6

*Başı dönen, şaşkın,
perîşan.*

Mısr-ı ııık içre dili ħabs
etmesin ol řāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāhdānında ser-
gerdān olur

ser-gevher:

1. **ser-gevhere:** -e

Gazel 73

Mısra: 12

*Mücevherin uç
noktası.*

Dürr-i vişālīni kenz-i
derünunda ħıfz eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

şerh ed:

1. **şerh ed:**

Gazel 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açıklamak.

Yāre telhīş eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerh edip metn-i ħayāl-
i vaşlını gāhī aña

2. **şerh ed:**

Gazel 70

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Açıklamak.

Fenniyā nükte-i eş'ārını
Fehmī şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şüret-i ma'nāya çeker

3. şerh ed:

Gazel 91
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Açıklamak.

Şerh edip şahid-i
mağsūd-ı vişāl-i yārı
Varağ-ı sineye tanzīm
ile tesvīd ederiz

4. şerh ed:

Gazel 118
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Açıklamak.

Fenniyā Rāmiz Efendi
hüs-n-i haṭṭ-ı dil-beri
Şerh edip nūr āyetin
taḫrīr eder tefsīrveş

şerh eder:

1. **şerh eder:-er**
Gazel 181
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Açıklamak,
ayrıntısına inerek
açıklamak.

Vaşf-ı haṭṭında kā'id-i
rāzdir sözüüm
Ders-i Hayālī şerh eder
icāzdir sözüüm

şerh edip:

1. **şerh edip:-ip**
Kıt'a 10
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Açıklamak,
ayrıntısına inerek
açıklamak.

Haber ver mübtedāya
şerh edip ma'nā-yı
mağsūdı
Binā-yı şarf u naḥv
vāḳıf-ı tefsīr ü i'rāb ol

şerh etse:

1. **şerh etse:-se**
Kıt'a 5
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Açıklamak,
ayrıntısına inerek
açıklamak.

Fünün-ı 'ilm-i Şettāyı
n'ola şerh etse ser-tā-pā

Ki tadrīs-i fıkhıhda
müctehidāsā imām oldu

şerh eyle:

1. **şerh eyle:-y, -ip**
Gazel 170
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Açıklamak,
anlatmak.

Şerh eyleyip hayāl-i
haṭṭın dil varağ varağ
Tefsīr eder o süre-i
Nemli naḳıl kıl

2. **şerh eyle:-y, -ip**
Gazel 207
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Açıklamak,
anlatmak.

Şerh eyleyip hayāl-i
haṭṭın dil varağ varağ
Verir rüsüm-ı 'ilmi
haber mübtedālara

şerha:

1. **şerhalar:-lar**
Gazel 35
Mısra: 3
Ar. Yarık: şerha-i
sine, şerha-i hûnîn.

N'ola cismimde ʿışkıñla
hezārān şerhalar olsa
Benim çāk eyledi tağ-ı
vücüdüm tişe-i Ferhād

şerha şerha:

1. şerha şerha:

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dilim dilim, parça
parça.*

N'ola cismimde olsa
şerha şerha dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ķarār āteş

ser-hadd-i mülkü:

1. ser-hadd-i mülkü: -ü

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mülkün sınırı.

Neccār-ı şūhı dār-ı dili
hem yapar yıķar
Ser-hadd-i mülkü fitne-
i ʿālem yapar yıķar

ser-had-i hüsn-i ʿarız:

1. ser-had-i hüsn-i ʿarız:

Gazel 90

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yanağının
güzelliğinin sınırı.*

Baş gösteren o sim-
beden üzre kākülü
Ser-had-i hüsn-i
ʿarızınıñ nev-çerisidir

ser-halka ol:

1. ser-halka ol:

Gazel 185

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Baş halka olmak.

Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zāhid
Seniñle sübħa-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

ser-hezār:

1. ser-hezār:

Gazel 64

Mısra: 6

I. Binbaşı II.

Bülbüllerin mekânı.

Düzd -i nigāhı küşe-i
tār-ı ğamzede
Ol ser-hezār ceş-i
fiten-cü bucaqlıdır

ser-hezārān:

1. ser-hezārān:

Gazel 189

Mısra: 3

Binlercenin önderi.

Ola mı nokşān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cü
Ceş-i ʿuşşākın şeci'yem
bendesiyile inlesin

şerh-i hayāl-i hatt-ı ruhuñ:

1. şerh-i hayāl-i hatt-ı

ruhuñ: -uñ

Gazel 234

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağındaki ayva
tüylerinin hayalini
şerhi.*

Varaķ varaķ dile şerh-i
hayāl-i hatt-ı ruhuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
ķil ü ķālīñ mi

şerh-i meʿānī:

1. şerh-i meʿānī:

Gazel 100

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Manaların
açıklanması.*

Tahrîr edemem ışkı
fem-i h ameye şıgmaz
Bir şerh-i me anidir o
kim n ameye şıgmaz

seri:

1. seri:

Murabba 3

Mısra: 7

?

Bend olup m jg nıma
kılmış gerd nın seri
Baħr-i çeşmimde
niheng-i m rveŝ  g
oynadır

ser-i b l :

1. ser-i b l : -y, -a

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zirve.

Haĭib-i ışkı g r kim
 st hv nım eyleyip
minber
N z l eyler ser-i b l ya
ol ŝeyd  çıkar çıkmaz

ser-i kaddi de:

1. ser-i kaddi de: -i de

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uzun boy.

Vechi  hay l-i dilde
ŝeh  lem a-i sir c
T b- ver olmada ser-i
kaddi de şekl-i t c

seri şağ olsun:

1. seri şağ olsun: -i-sun

Gazel 146

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sağlık ve esenlik
içinde bulunmak.*

Duŝer elbet o per 
d mıma olsun seri şağ
Eyledi g mzelerim
murğ-ı nig hına tuzağ

ser-i tüfeng:

1. ser-i tüfeng:

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

T feğın ucu.

Nazar et  let-i çeşm-i
veled-i sul ana
Eylemiş ol ser-i
tüfengine m jg nını şiş

seri ka eyledi:

1. seri ka eyledi: -di

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

 almak.

Seri ka eyledi düzd-i
m je  c n u dili amm 
Verirse ba d-ez- n ser-
rişte zülfünde verir ol
uc

serin d nd r:

1. serin d nd r: -d r

Gazel 189

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Başını döndürmek.

Z hidi  d nd r serin
meyd n-ı meyde s kiy 
Lu bet-i maŝn -ı  ıfl s 
kabağı dikilsin

serinde  ttsa:

1. serinde  ttsa: -sa

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Başında tutmak;
Çok değ r vermek.*

Serinde  ttsa n'ola
gevher-i viŝ li dil
O naqd-i eşk ile t c-ı
Key n beh sınadır

serinden düşicek:

1. serinden düşicek:- icek

Müstezad 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Başından düşmek.

Meclisde serinden
düşicek kisve-i zâhid
‘İsâ ile ‘âbid

ser-keş:

1. ser-keş:

Gazel 121

Mısra: 5

Baş çeken; dik

başlı, inatçı.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşâkına
her bâr tabaşbuş

ser-keş-i zülfüñ:

1. ser-keş-i zülfüñ:-üñ

Gazel 174

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saç serkeşi.

Yüz buldu çıkdı ser-keş-
i zülfüñ haṭâ eder

Bîd-i cünûn-ı Çîn ü
Hoten ser-fürü degil

ser-levha:

1. ser-levha:

Gazel 81

Mısra: 12

Bir yere asılmak

*üzere yazılmış veya
yapılmış yazının veya
resmin başı.*

Fenniyâ pergâr-ı
tanzîrimle nazm-ı
Sıriye
Hüsni-i ḥaṭṭ ser-levha
mişl-i çîn-i ebrû çevrilir

2. ser-levhadır:-dır

Gazel 10

Mısra: 4

Dibace,

*mukaddime, önsöz,
kitabın başlığı.*

Ebrûlarıña fevḳ-ı
cemâliñde nazar kııl
Ser-levhadır ol muşhaf-
ı ruhsâra müzehheb

şerm:

1. şermle:-le

Gazel 77

Mısra: 5

Utanma.

Şermle ruhsârı n’ola
pür-‘arâḳ olsa o mehiñ
Şaḥn-ı gülzâr-ı cinân
içre aḳarşu bulunur

2. şerm:

Gazel 158

Mısra: 9

Utanma.

Vechinde ḥusûf
oldığıçün şerm ile
Fennî
Lâyıḳ mıdır ol mâha
demek sende vefâ yok

şerm ile şıkılsın:

1. şerm ile şıkılsın:-sın

Gazel 193

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Utanarak sıkılmak.

‘Arûs olsun şıkılsın
şerm ile dāmâd-ı
rindâna
‘Araḳla duḡter-i rez
ḥacle-i meclisde
tellensin

sermâye-i bâkî-i nazmı verip:

1. sermâye-i bâkî-i

nazmı verip:-ip

Gazel 120

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Şiir Bâkî'sinin (Bâkî adlı şair ve geriye kalanı) vermek.

Verip sermāye-i Bâkî-i
nazmı Fenniye Hüsni
Aña yek-sâ'at içre māl-i
Kārūn kazandırmış

ser-medid ede:

1. ser-medid ede: -e

Kit'a 7

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Uzatmak.

Haq ede 'ömrin mezid-i
rif'atla ser-medid
Mu'ammer ola ol reşid
âhiri vü evveli

ser-menzil-i ev ednâ da:

1. ser-menzil-i ev ednâ
da: -da

Kaside 1

Mısra: 111

Kelime Tipi: -

*"Daha yakın oldu"
ibaresinin menzili.*

Erdi maşûduna ser-
menzil-i ev ednâ da
Kıldı ışğâ o hitâb-ı Hâkı
bî-harf ü zebân

şermî-i sühan-perver-i ğarrāya:

1. şermî-i sühan-perver-
i ğarrāya: -y, -a

Gazel 184

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Parlak şiirler
söyleyen Şermî.*

Tanzîr için āyâ ki bu
manzûmemi Fennî
Şermî-i sühan-perver-i
ğarrāya mı gitsem

ser-mi'mâr-ı muhallâ-yı dîvân-hâne vü tāk:

1. ser-mi'mâr-ı muhallâ-
yı dîvân-hâne vü tāk:

Kit'a 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Saray ve
konaklarda büyük sofa
ve kemer süsleyen
mimar başı.*

Çerh-i tākına n'ola
encümveş 'aks ise
Ser-mi'mâr-ı muhallâ-
yı dîvân-hâne vü tāk

ser-nâme-i kırtās-ı ruhsâr:

1. ser-nâme-i kırtās-ı
ruhsâr:

Gazel 198

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yüz sayfasındaki
mektup.*

Derd-i āh-ı 'āşıkandır
çîn-i müy [u] hâl-i yâr
Hüsni-i haţţ ser-nâme-i
kırtās-ı ruhsârında hû

ser-nâmeveş:

1. ser-nâmeveş:

Gazel 165

Mısra: 1

Mektup başlığı gibi.

Dilâ ser-nâmeveş bālâ-
nişin ol 'izzet isterseñ
Tevâzu'la pes-i imzâda
mühr ol rağbet isterseñ

ser-nigün:

1. ser-nigün:

Gazel 230

Mısra: 2

*Baş aşığı, altı
üstüne gelmiş,
çevrilmiş.*

Kenâr-ı cûda 'arz et
serv-i bāğ-ı kıdd-i
mevzûnu
Gel ey serv-i hırāmım

ser-nigün et bîd-i
mecnûnu

2. **ser-nigün:-dı**

Gazel 126

Mısra: 7

1. *Talihsiz, bahtsız,*
2. *Baş aşağı, altı üstüne*
gelmiş, çevrilmiş.

Bir gün görürseñiz o
hemân ser-nigün olur
Kaşr-ı binâ-yı arz-ı
mu'allâ-yı bî-ḥazîz

ser-rişte:

1. **ser-rişte:**

Gazel 20

Mısra: 4

Far. 1. İp ucu,
manevî tutamak.

Serîka eyledi düzd-i
müjeñ cân u dili ammâ
Verirse ba'd-ez-în ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

2. **ser-rişte:**

Gazel 124

Mısra: 9

Far. 1. İp ucu,
manevî tutamak.

Eger esrâr-ı vaşlından
verirse yâda ser-rişte
Dil-i şeydâyı ḥüsn-i
Manşûrâsâ zülfüñe çek
aş

ser-rişte verir:

1. **ser-rişte verir:-rîr**

Gazel 186

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İpucu vermek;
aranılan şeyi bulmaya
yarayan işaretini, onu
açıklamaya yarayan
bilgiyi vermek.

Sırrın ifşâ edip 'uşşâka
verir ser-rişte
Tel kırâr şâne-i dil
turre-i ṭarrârından

ser-rişte-i cân:

1. **ser-rişte-i cân:**

Gazel 73

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Can ipinin başı.

Dürr-i vişâlini kenz-i
derûnunda ḥıfz eden
Fennî o ser-gevhire
ser-rişte-i cân verir

serşâr-ı mükeyyif:

1. **serşâr-ı mükeyyif:**

Gazel 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keyif verici şeyle
ağzına kadar dolu olan.

Şimdi fem-i ṭab'ımda
zebânım baña Fennî
Serşâr-ı mükeyyif mül-i
mey-ḥâneye bâ'is

serseri:

1. **serserisidir:-sidir**

Gazel 90

Mısra: 2

Ötede beride gezen,
başı boş, işi gücü
olmayıp boşta dolaşan.

Dil naḫd-i cân ile o
mehiñ müşterisidir
Pervânedir ki şem'-i
ruḥı serserisidir

ser-süḥan-ı hâşime:

1. **ser-süḥan-ı hâşime:-e**

Gazel 180

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Haşim adlı şairin
en önemli sözü.

Olsa 'anḳâ gibi nazîrem
nâ-dide ta'accüb
Fenniyâ ser-süḥan-ı

Hāşime nağzem
mağzem

ser-tā-pā:

1. ser-tā-pā:

Gazel 114

Mısra: 14

Baştan ayağa.

Behişt-i dilde Fennī
kadd-i dildārı edip
taşvīr
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şıgındırmış

2. ser-tā-pā:

Kıt'a 5

Mısra: 5

*Baştan aşağı II her
tarafa.*

Fünün-ı ʿilm-i Şettāyı
n'ola şerh etse ser-tā-pā
Ki tadrīs-i fikhda
müctehidāsā imām oldu

3. ser-tā-pā:

Kıt'a 1

Mısra: 11

*Baştan aşağı II her
tarafa.*

N'ola teşrīfine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā

ʿUrūc etdi şadā-yı
müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

4. ser-tā-pā:

Gazel 43

Mısra: 7

Baştan aşağı II

Tamamen.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ğam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden me'hūz

serv:

1. serviñ: -in

Gazel 148

Mısra: 7

Selvi ağacı II

sevgilinin uzun boyu.

Teşrīfine o serviñ edip
bīd ser-fürü
Yüz sürdü ḥāk-i pāyına
şeydā taraf taraf

2. serve: -e

Gazel 192

Mısra: 8

*İnce uzun bir ağaç
çeşidi II Sevgili.*

Ḥırām-ı nāzenini diller
görünce kāmetiñ
Şalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

serv ü ʿarʿar:

1. serv ü ʿarʿar:

Gazel 196

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Servi ve ardıç
ağacı. II sevgilinin boyu
posu.*

ʿĀşıkıñ ʿaqlın alır
reftārıñ

Serv ü ʿarʿar gibi kaddi
mevzūn

serv-i bāğ-ı kadd-i

mevzūnu:

1. serv-i bāğ-ı kadd-i

mevzūnu: -u

Gazel 230

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Düzgün boylu, gül
bahçesi servisi.*

Kenār-ı cūda ʿarz et
serv-i bāğ-ı kadd-i
mevzūnu

Gel ey serv-i ḥırāmım
ser-nigūn et bīd-i
mecnūnu

serv-i hırām:

1. serv-i hırām:

Gazel 179

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüyen

servi.

Naḥl-i ḳaddiñ olalı

serv-i hırām

Murğ-ı dil oldu şehā bī-

ārām

serv-i hırāmım:

1. serv-i hırāmım: -ım

Gazel 230

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüyen

servi.

Kenār-ı cūda ‘arz et

serv-i bāğ-ı ḳadd-i

mevzūnu

Gel ey serv-i hırāmım

ser-nigūn et bīd-i

mecnūnu

serv-i sīm:

1. serv-i sīm:

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gümüştēn göğüs,

gümüştēn göğüslü servi.

Sevgili.

Çıkarılmış ḫaylesānın

kūşe-i destārdan Fennī

Hoşā ‘uṣṣāka ol meh-

pāre serv-i sīm

göstermiş

serv-ḳad:

1. serv-ḳadlere: -ler, -e

Gazel 148

Mısra: 3

Servi boylu.

Şaḥn-ı çemende meh-i

muşaffā ḫaraf ḫaraf

Bend oldu serv-ḳadlere

diller hırām edip

ses:

1. ses:

Gazel 95

Mısra: 2

Bir kulağın

duyabileceği frekans ve

özelliikteki titreşim.

Dil bezm-i meyde yār

ile maḥfi kes istemez

Bu şaḥn-ı gülde bülbüle

gayrı ses istemez

2. sesinden: -inden

Gazel 99

Mısra: 2

Bir kulağın

duyabileceği frekans ve

özelliikteki titreşim.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde

nefesinden biliriz

Görmeden bülbülü

gülşende sesinden

biliriz

3. ses:

Gazel 112

Mısra: 4

Bir kulağın

duyabileceği frekans ve

özelliikteki titreşim.

‘Andelīb-i ‘āşıka gül

ma‘şūk ol maḥfice kim

İstemez gayrı dilā bu

gülşen-i meydāna ses

4. ses:

Gazel 108

Mısra: 1

Kulağın duyabildiği

titreşim, seda, ün.

Ḳulḳul-i mīnā degildir

tekye-i meclisde ses

Şeyḫimiz pīr-i muğān

eyler bize zāhid nefes

ses çıkarmaz:

1. ses çıkarmaz: -maz

Gazel 135

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seslenmek, karşı gelmek.

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduğça eyler
şem'eden pervāne hāz

şeş-cihet [ü] çār-‘unşur:

1. şeş-cihet [ü] çār-
‘unşur:

Kaside 1

Mısra: 103

Kelime Tipi: -

Altı yön ve dört unsur.

Bir yere irdiği yok şeş-
cihet [ü] çār-‘unşur
Dīdeden oldu dilā
cümle ‘avālim pinhān

setr et:

1. setr et:

Kıt'a 2

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Örtmek, gizlemek.

Ḥaddiñ degildir ey
dehenin hāme kıl edeb
Setr et midād-ı

micbereñi mişl-i āb-ı
çāh

setr eyle:

1. setr eyle:

Kaside 1

Mısra: 146

Kelime Tipi: -

*Kapatmak, örtmek,
saklamak.*

Ne kadar ‘aşı-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ‘afv ile
‘iştānımı setr eyle amān

setr-i dāmen eyleyip:

1. setr-i dāmen eyleyip:

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Eteğini kapamak,
örtmek.*

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳānde mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

2. setr-i dāmen eyleyip:-
yip

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Etekle kapamak,
örtmek.*

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳānde mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

sev:

1. severseñ: -er, -se, -ñ

Gazel 146

Mısra: 5

*(Bir şey veya
kimseye) Sevgi duymak,
gönlünde (ona karşı)
bir muhabbet
beslemek, âşık olmak.*

Süz-ı pür-süz edip
Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i
ḥafīde pür-dāğ

2. sev:

Gazel 200

Mısra: 2

*(Bir kimseye veya
bir şeye) Sevgi duymak,
gönül vermek.*

Bezm-i ‘iştretgāh-ı rinde
luṭf edip sāķi be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

sevāb:

1. şevâbım: -ım

Gazel 199

Mısra: 10

İyi ve güzel

*davranışlar karşılığında
Allah tarafından verilen
mükâfat.*

Nice vezn eyleyem tığ-ı
zebūnum vaşf-ı hālîñle
Dehân-ı ‘andelîb-i dilde
yek-dâne şevâbım bu

sevâd:

1. sevâd:

Gazel 48

Mısra: 8

Ar. Siyahlık,

Karalık, Karanlık.

La‘l-i mücevheriñ ki
nâdire-i pîşedir
Nağş-ı haţîñla hâtem-i
gevher sevâd olur

şevâ‘i:

1. şevâ‘i‘indendir: -i, -n,
-den, -dir

Gazel 50

Mısra: 1

Şayialar.

‘Arūs-ı bāde cihāniñ
şevâ‘i‘indendir
Şırā-yı vuşlatı ‘aşrıñ
mübāya‘ındandır

sevâd:

1. sevâya: -y, -a

Gazel 128

Mısra: 9

*Ar. 1. Heves, arzu,
şiddetli eğilim, aşk.*

Sevâya boğup zülf-i
giriñgîr ile Fennî
‘Uşşâkı helâk etmede
hayfâ o mümâriż

2. sevâd:

Müstezad 2

Mısra: 12

Kara, siyah.

Zülf-i siyehiñ mağz-ı
dile bûy-ı meşâm al
Tâ def‘ ola sevâ

3. sevâsıdır: -s, -ı, -dır

Murabba 2

Mısra: 16

Heves, arzu, aşk.

Çaysveş Mecnūnuñ
olmak ya nedir derseñ
sen o
‘Uğde-i zencîr-i zülf ü
turreniñ sevâsıdır

4. sevâyı: -y, -ı

Kıt'a 13

Mısra: 15

Arzu / heves.

Nice def‘ etmesin
sevâyı kim deryâya
nâzırdır
Hevâsı hoş zemîni
mürtefi‘ nâ-dîde
seyrāngāh

sevâsına düşdü:

1. sevâsına düşdü: -dü

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aşık olmak, gönül
vermek.*

Düşdü sevâsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves
Etme şeydâ anı ey
pâdişeh-i mülket-i Fes

sevâ-yı dil-i bîmâri:

1. sevâ-yı dil-i bîmâri: -ı

Gazel 141

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Hasta gönlün
sevâsı.*

Fikr-i haţîñ ile sevâ-
yı dil-i bîmâri
Şerbet-i büse-i la‘liñ
gibi olmaz dâfi‘

sevdā-yı fikri:

1. sevdā-yı fikri: -i

Gazel 159

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin)

sevdasının fikri.

Başdı ceş-i fitne-i haṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i Şām eyledik

sevdā-yı haṭiñ:

1. sevdā-yı haṭiñ: -iñ

Gazel 125

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) ayva

tüyünün sevdası //

(Sevgilinin) ayva

tüyünün karalığı.

Sevdā-yı haṭiñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Kıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīz

sevdā-yı merākı:

1. sevdā-yı merākı:

Gazel 197

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevda merakı.

Def‘ etmege sevdā-yı
merākı baña Fennī
Yā kulḳul-ı minā ola
yāḥūd bir aḳar şu

sevdā-yı mü‘ennes:

1. sevdā-yı mü‘ennes:

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kadın sevgisi.

Ḥamd ola ki yok bende
o sevdā-yı mü‘ennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
mü‘ennes

şevk:

1. şevkiñde: -i, -n, -de

Gazel 228

Mısra: 4

Gönül meylı, arzu.

Bilini çoçmağa meyl
etdi gönül ol māhıñ
Başımız üzre gelen bak
şevkiñde ḥāle

2. şevk:

Gazel 1

Mısra: 9

Şiddetli arzu, istek,

aşırı heves.

Fennī Celāliye n’ola ‘arz
etse şevk ile
Tanzīr için belāğat-ı
manzūmı cā-be-cā

3. şevkle: -le

Kıt'a 8

Mısra: 8

Arzu, istek.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihir ü meh etsin şevkle
devrān

4. şevk:

Kaside 1

Mısra: 92

1.Şiddetli arzu 2.

Işık, parlaklık.

Encümen şanma riyāz
içre çerāğān etdi
Cem‘ edip şevk ile şad
şem‘-i fūrūğı rıdvān

5. şevkine: -i, -n, -e

Gazel 159

Mısra: 4

Arzu, heves.

Ol hilāl-ebrūyı biz sākı
mey-āşām eyledik

Būs edip la'î-i lebin
şevkine bayram eyledik

sevķ et:

1. **sevķ et:-se**

Gazel 197

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Göndermek,
yollamak.*

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
imā eder üftādesine
kūşe-i ebrū

sevķ etdi:

1. **sevķ etdi:-di**

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Göndermek,
yollamak.*

Esmā Sulţān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmağa bu havzı sevķ
etdi dil-i sitāresi

şevket:

1. **şevketi:-î**

Gazel 233

Mısra: 10

Büyüklük, heybet.

Rıfķ ile dā'î eylerdi izāle
Fenniyā

Bir nefes şemm
eyleşem ol haţţ-ı giyāh
şevketi

şevket ü salţanatı:

1. **şevket ü salţanatı:-î**

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yücelik ve iktidar.

Sāķiyā dā'ire-i meclis-i
Cem kıl peydā
Şevket ü salţanatı āşaf-ı
Şāhān büyüdür

şevket-i şî'r:

1. **şevket-i şî'r:-î, -n, -de**

Gazel 46

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Şiir yüceliği.

Fenniyā şevket-i
şî'rinde Cenābın güş et
Emr-i zî-şān-ı nikāt-ı
femi hünkārıdır

şevķ-i vaşl:

1. **şevķ-i vaşl:-î, -n, -da**

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın
arzusu, isteği.*

Şevķ-i vaşlında
tebessüm edicek seyr
etdim
Hürde-gevher gibi
dendān-ı le'ālî küçücek

sevrveş:

1. **sevrveş:**

Kaside 1

Mısra: 142

Boğa burcu gibi.

Nice olur hāli fakîriñ
'acebā maşşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne halkıñ nîrān

şevvāl-ı 'îd-ı vaşl:

1. **şevvāl-ı 'îd-ı vaşl:**

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma

bayramının Şevval ayı.

Şevvāl-ı 'îd-ı vaşl ile
gülrüzedden hezār
Berg-i hazān tevbe-i
zühd-i hiyel kıpar

şey:

1. şeydir:

Gazel 82

Mısra: 4

Nesne.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme ey perī
Şāne bir çok başlı
şeydir kōrkarım
perçem kparar

şeydā:

1. şeydā:

Gazel 5

Mısra: 1

Aşkın

çokluğundan akli
başından gitmiş,
kendini duygularının
coşkunluğuna bırakmış
(kimse), çılgın, dîvâne,
mezczup.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zūlfüne şeydā
Kıldık anı mecnūn-şifat
ey saçı Leylā

2. şeydā:

Gazel 98

Mısra: 4

Aşkın

çokluğundan akli
başından gitmiş,
kendini duygularının
coşkunluğuna bırakmış

(kimse), çılgın, dîvâne,
mezczup.

Haṭīb-i ıışkı gör kim
üstühvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

3. şeydā:

Gazel 109

Mısra: 2

Aşkın

çokluğundan akli
başından gitmiş,
kendini duygularının
coşkunluğuna bırakmış
(kimse), çılgın, dîvâne,
mezczup.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] kıldı
heves

Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

4. şeydā:

Gazel 148

Mısra: 8

(Aşk sebebiyle)

Aklını yitirmiş, deli
divane olmuş, çılgın
(kimse). II Âşık.

Teşrifine o serviñ edip
bīd ser-fürū

Yüz sürdü ḥāk-i pāyına
şeydā taraf taraf

şeydā derlerse de:

1. şeydā derlerse de: -r, -
ler, -se, -de, -

Müstezad 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çılgın demek.

İklīm-i lebiñ khand-i
Buḥāraya değışmem
Derlerse de şeydā

seyf-i ğamzeñ:

1. seyf-i ğamzeñ: -ñ

Gazel 171

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Etkili bakış kılıcı.

Ben bu limegāh-ı
ğamda kestigi ḥvāhem
şehā
Seyf-i ğamzeñ tığ-ı
bürrān olsa da māniç
değil

seyf-i mücellā:

1. seyf-i mücellā:

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cilalı, parlak lılıç.

Olma mağlûb fiten-i
cāmî bez[i]m içre yürü
Kaṭ' eder ceyš-i ğamı
seyf-i mücellâdır kadeh

2. **seyf-i mücellâ:**

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cilalı, parlak kılıç.

Sürme-i çeşmi helâk
etse n'ola 'uşşâkı
Fenniyâ seyf-i
mücellâsına verdikçe o
zâğ

seyf-i mücellâsına:

1. **seyf-i mücellâsına:** -sı,
-n, -a

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cilalı, parlak kılıç.

Sürme-i çeşmi helâk
etse n'ola 'uşşâkı
Fenniyâ seyf-i
mücellâsına verdikçe o
zâğ

seyh:

1. **seyhimiz:** -imiz

Gazel 108

Mısra: 2

*Bir tekke veya
zaviyede reislik eden ve
müritleri bulunan
kimse II zâhit, kaba
sofu.*

Ḳulḳul-i mînâ degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhimiz pîr-i muġân
eyler bize zâhid nefes

2. **seyhimiz:** -imiz

Gazel 244

Mısra: 2

*Bir tekke veya
zaviyede reislik eden ve
müritleri bulunan
kimse II zâhit, kaba
sofu.*

Bez[i]mde na'ra-i
hû(dur) ḳulḳul-ı mînâ
şadâ-yı ney
Ḳudûm tekye-i vuşlat
şeyhimiz pîr-i muġân
yâ Hay

seyhâne:

1. **seyhâne:**

Gazel 72

Mısra: 8

Şeyh gibi.

Zâhirâ zâhid ayak
almağı bilmez ammâ
Der-i mey-hâne-i

bâtında o şeyhâne
yapar

2. **seyhâne:**

Gazel 130

Mısra: 4

Şeyh gibi.

Bintü'l-'inebi pîr-i
muġân zâhide sâķī
'Akd etmek için eyledi
seyhâne tavassuṭ

seyhâsâ:

1. **seyhâsâ:**

Gazel 33

Mısra: 5

Şeyh gibi.

Şümâr-ı bûs-ı la'lin
tekye-i miḫnetde
seyhâsâ
Fem-i süllâk-ı rinde
sübḫa-i mercân eder ol
şüh

seyh-i rüsül:

1. **seyh-i rüsül:**

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Resullerin şeyhi.

Va'z edip kürsiye çıkdı
o gece şeyh-i rüsül

Ƙıldı mir'āt-ı nikātına
Mesīhī hayrān

şeyh-zāde:

1. **şeyh-zāde:**

Muhammes 1

Mısra: 17

Şeyh oğlu.

Münakkaş dār-ı Hamdī
Şeyh-zāde zannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
zannetme

seyl-āb:

1. **seyl-āb:**

Gazel 13

Mısra: 7

Sel suyu.

Sāhil-i baħr-i sefid-i
raħmete seyl-āb olup
Kim olur yek kaħre-i
yem-i siyāh-ı seyyi'āt

seyl-āb-ı eşk:

1. **seyl-āb-ı eşk:**

Gazel 143

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözyaşı seli.

Yıkdı beyt-i ħalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi ħarāb

Ƙaç'-ı ümmid eyleyip
vīrāneden etdim ferāğ

seyl-āb-ı eşk-i dīde-i

ħasret:

1. **seyl-āb-ı eşk-i dīde-i**

ħasret: -le

Gazel 170

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hasret göz yaşının
sel suyu.*

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i
ħasretle Fenniyā
Olsa Ħicāz-ı dilde n'ola
ber-kenil Nil

seyl-āb-ı eşkin:

1. **seyl-āb-ı eşkin: -in**

Gazel 114

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözyaşı seli.

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dīdeye cānā şığındırmış
'Aceb kim menba'-ı
Ceyhūna ol deryā
şığındırmış

seyl-āb-ı mizāb ol:

1. **seyl-āb-ı mizāb ol:**

Kit'a 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Oluk sel suyu
olmak.*

Revān et dīdeden eşk-i
devāzdeh-sāle olduħda
Ʀarīk-i 'aħdine meyl
eyleyip seyl-āb-ı mizāb
ol

seyl-āb-ı vuzūsu:

1. **seyl-āb-ı vuzūsu: -su**

Gazel 190

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Abdest sel suyu.

Riyāsı mı aħar zühhād-ı
sālūsun sebūsundan
Geçilmez sāħa-i
meclisde seyl-āb-ı
vuzūsundan

**seyl-āb-ı zülāl-ı süħan-ı
nazm-ı belāğat:**

1. **seyl-āb-ı zülāl-ı**

süħan-ı nazm-ı belāğat:

Gazel 100

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Belagatli şiiirdeki
sözün saf sel suyu.*

Seyl-āb-ı zülāl-ı süħan-ı
nazm-ı belāğat

Mizāb-ı zebān-ı
‘allāmeye şıgmaz

seyl-i bārān:

1. **seyl-i bārān:**

Gazel 96

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yağmur seli.

Hayāl-i ebr-i zülfüyle
hemîşe ra‘d olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduğum
bilmez

seyl-i bārān-ı sirişkim:

1. **seyl-i bārān-ı**

sirişkim: -im

Murabba 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı

yağmurunun seli.

Ra‘dāsā āh u efğānım
benim tağ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim
dilde ırmağ oynadır

seyl-i ceyhūnu:

1. **seyl-i ceyhūnu: -u**

Gazel 230

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ceyhun ırmağı.

Firāk-ı la‘l-i dil-berle
dü-çeşmim kılzum-i
dilden
Neşāt-ı kalb-i ‘uşşāka
efendi seyl-i Ceyhūnu

seyl-i firāk-ı yār:

1. **seyl-i firāk-ı yār:**

Gazel 17

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sevgiliden ayrılığın
gözyaşı seli.*

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāk-ı yāra dirîğā
revā ‘abeş

seyl-i yārān-ı vişāl:

1. **seyl-i yārān-ı vişāl: -iñ**

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşan dostların
seli.*

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile hoş-bū aqar
Seyl-i yārān-ı vişālîñ
eylemez cānā zuhūr

seyr:

1. **seyr:**

Gazel 9

Mısra: 13

Temaşa.

Bu şî‘r-i nev-zemîni
seyr için tanzîr eyle
Fennî
Kenār-ı baħr-i nazmıma
Sa‘d-ābād eylesin aħbāb

2. **seyrine: -i, -n, -e**

Gazel 37

Mısra: 7

*Bakma, temaşa
etme.*

Bebekden aħz edip ‘azm
et Boğaz seyrine ol
māhı
Muşādif rüzgār ile
Hişāra her çi bād-ābād

3. **seyrin: -in**

Gazel 235

Mısra: 1

İzleme II görünüş.

Arz seyrin olsa n’ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

4. **seyre: -e**

Kıt’a 12

Mısra: 19
*Bakma, seyretme,
temaşa.*

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevān şaf-be-şaf
Çıkıldılar ālāyına nev-
çerī-i zīverān

seyr ed:

1. seyr ed:

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İzlemek, bakmak,
gözlemek; hayranlıkla
algılamak.*

Çand-i nazmım seyr
edip āyīne-i evrākda
Fenniyā gelmez mi ṭab^c-
ı ṭūṭi-i yārāna ḥaz

seyr eden:

1. seyr eden:-en

Gazel 153

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Sebtine tercī^c eder la^cliñ
Necefle seyr eden
Ol ḥayāl-i mū-miyānı
‘āşıkān-ı mū-şikāf

2. seyr eden:-en

Gazel 188

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaḳ[i]t kıl u ḳāl
eyler
Necefle mū-miyānıñ
seyr eden ‘ayn-ı
taḥayyülden

3. seyr eden:-en

Gazel 244

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Necefle seyr eden mūy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

4. seyr eden:-en

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İzlemek, bakmak.

Şām-ı ḥaṭıñda seyr
eden ebrūñı ‘id eder

Beñzer hilāl-ı Naḥşebe
māh-ı mubīniñiz

seyr edip:

1. seyr edip:-ip

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İzlemek, bakmak,
gözlemek; hayranlıkla
algılamak.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yarı seyr edip
göñül
Huşk-ı zaḥm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

2. seyr edip:-ip

Gazel 167

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Bāğ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ‘anberi
Sīmīn-sifāl içinde
ḳaranfül demez misin

3. seyr edip:-ip

Gazel 232

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Medd ederseñ seyr edip
nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek
efendi sizlere cā'iz gibi

4. seyr edip: -ip

Kıt'a 12

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Ṭākī-i elvānını kavı-i
kuzah seyr edip
Şahn-ı felekde ṭulū'
eylemez ol çok zemān

seyr et:

1. seyr et:

Gazel 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-gonçe üzre tāze
semen söylerim saña

2. seyr et:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Hivām-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūḥuñ ceşş-i ḥaṭ-ı
‘ārız [u] ruḥsārını seyr
et

3. seyr et:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Hivām-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūḥuñ ceşş-i ḥaṭ-ı
‘ārız [u] ruḥsārını seyr
et

4. seyr et:

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Seyr et binā-yı gendüm
ü ‘ömrin devāmını

Kaşr-ı kazā-yı ḥırmen-i
ādem yapar yıkar

5. seyr et:

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Dil-i sevdā-zede
kaldıkça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe ḥār-ı
müjesin şāne yapar

6. seyr et:

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Füflül-i ḥālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup kalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

7. seyr et:

Gazel 119

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bakmak, temaşa etmek.

Midād-ı la'lı ile da'vā-yı
nār-ı ıışık için seyr et
O emr-i hüsünü kılmış
kilk-i kudret der-kenār
āteş

8. seyr et:

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

O tıfl-ı nev-residem
bāğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihāl-i kāmetin āb-ı
sirişkim eyledi maqbūz

9. seyr et: -dim

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Şevk-i vaşında
tebessüm edicek seyr
etdim
Hurde-gevher gibi
dendān-ı le'ālî küçücek

10. seyr et:

Gazel 229

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Nār-ı şehir-i Sitānbulu
seyr et
Böyle bir ihtirāk var
dilde

11. seyr et:

Gazel 230

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Hezārān dilleri hayrān
eder bu maṭla'ı seyr et
Hasīb-i tūṭi-i şirīn-
femiñ mir'āt-ı
mazmūnu

12. seyr et:

Kıt'a 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Felek gūş eyleyince
ṭablınıñ āhengini seyr
et
Eder kıavs-i kıuzah āvīze
bir elvān-ı Bengālî

13. seyr et:

Kıt'a 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

O māh-ı hüsne Keyvān-ı
felekde Müşterî seyr et
Eder āvīze ahz-ı nūr
içün şeb-tā-seher mizān

seyr eyle:

1. seyr eyle:

Gazel 214

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gezmek, gezinmek
// temaşa etmek.*

Dibāc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyā
Olmaz nazīre böyle
metā'ı zirā zere

2. seyr eyle:

Muhammes 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gezmek, gezinmek
// temaşa etmek.*

Anıñ gibi devrāndan
dahı bir zālīm-ı nesnās
Hacerle cevheri seyr

eyle destinde şîşe-i
vârin

3. **seyr eyle:**

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
karşıdan bakmak.*

Boyandı la'l-i sâkî reng-
i hûn-âb-ı sirişkimle
Sirâyet eylemez eşyâya
ammâ mülde sârîdir

4. **seyr eyle:**

Gazel 157

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
karşıdan bakmak.*

Yeñi çıkmış ocağdan
âteş-i süzânı seyr eyle
Vire âhen-dilân-ı 'âşık-ı
şeydâsına kanık

5. **seyr eyle:**

Gazel 160

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
karşıdan bakmak.*

Fikr-i neş'küfte-i
tebhâleñ ile seyr eyle
Tarh-ı sînemde benim
gonçe-i çigdem gibisin

6. **seyr eyle:**

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Cismini germ-âbede
seyr eyleyen üftâde har
Kimdir o kâfûr-ten
muğ-beçede mû
bulunur

7. **seyr eyle:**

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Kemâliyle olup nahl-i
kadi bâlâda seyr eyle
Lebin varrâkiveş nev-
res nihâl ammâ
şulandırmış

8. **seyr eyle:**

Gazel 204

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Seyr eyle nazmım Zîver
Efendiyi Fenniyâ
Vermiş kenâr-ı baħr-i
maķâlâta dürri bih

seyr eyler:

1. **seyr eyler: -r**

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gezmek, gezinmek
// temaşa etmek.*

Hezârân teşnegân-ı
beldeyi seyr eyler
'âlemde
Ki meyl-i menba^c-ı âb-ı
behişt-i dil-güşâdır şât

seyr eyleyen:

1. **seyr eyleyen: -y, -en**

Murabba 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Gezmek, gezinmek
// temaşa etmek.*

Ẓanneder seyr eyleyen
taķlib eder çeşmin
hemân
Ol tûfengin eyleyip
peyveste çaķmağ
oynadır

2. **seyr eyleyen:**

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
karşıdan bakmak.*

Lebin taṭbîḳ edip faḥr-i
Süleymân ile o şâhîñ
Dedi seyr eyleyen mû
deñlü yok farḳı
muṭâbıḳdır

seyr kı1:

1. **seyr kı1:**

Gazel 211

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

Seyr kı1 çāk-ı
giriḃānımda ḥün-ı
eşkimi
Zîb-i silk olmuş nice
mercân mercân üstüne

seyrân:

1. **seyrân:**

Gazel 7

Mısra: 5

*Bakma, temâşâ
etme.*

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik

yap

Edince deşt-i iḳlîm-i
velâyı sū-be-sū seyrân

seyrân ed:

1. **seyrân ed:**

Gazel 33

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gezinti yapmak,
gezme, dolaşmak.*

Düşürmüş ḥâl-i ḥaddin
çeşmine sūrâḥ-ı
süzından
Ki şan Hindüstân
iḳlîmini seyrân eder ol
şūḥ

seyrângâh:

1. **seyrângâh:**

Kıt'a 13

Mısra: 16

*Seyir yeri; gezme
ve eğlenme yeri.*

Nice def' etmesin
sevdâyı kim deryâya
nâzırdır
Hevâsı hoş zemîni
mürtefi' nâ-dîde
seyrângâh

seyr-i bebek:

1. **seyr-i bebek:**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bebek seyri, gezisi.

Seyr-i Bebek de şaf şaf
olup ceş-i ğamzesi
Çıkmış o kâfir-i müje
meydâna pür-silâḥ

2. **seyr-i bebek:**

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bebek seyri, gezisi.

Ceş-i 'uşşâkı yine seyr-
i Bebekde kâfir
Yürüyüp leşker-i
müjgâni ile kıldı şehîd

3. **seyr-i bebek:**

Gazel 48

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bebek seyri, gezisi.

Ḥavfım budur ḳazâ ile
diller şehîd olup
Tîğ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesâd olur

4. **seyr-i bebek:-de**

Gazel 204

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Bebek seyri, gezisi.

Āgūşa çekse ʿāşık-ı
şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı hayāl-i hālını
seyr-i Bebekde geh

5. **seyr-i bebek: -de**
Gazel 209
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bebek seyri, gezisi.

Bugün seyr-i Bebekde
katl edip ʿuşşâkıını
Fennî
Boyandı hançer-i tîğ-ı
niğâh-ı dîdesi kana

seyr-i boğaza:

1. **seyr-i boğaza: -a**
Gazel 164
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Boğaz gezisi.

Seyr-i Boğaza düşe
n'ola çeşm-i ʿāşıkân
Oldu hayāl-i hāl-i
rikâbîñ Bebek seniñ

seyr-i çemen:

1. **seyr-i çemen:**
Gazel 238
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Çimenlik gezintisi.

Fikr-i haṭṭıñdır şehâ
seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i gamdır sebze-i
bâğ-ı Ḥoten dedikleri

2. **seyr-i çemen:**
Gazel 6
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Kırları, bahçeleri
seyretmek.*

Ḥaṭṭ-ı ʿizârı sebze-i bâğ-ı
cinân mıdır
Şahrâ-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

seyr-i çemenzâr:

1. **seyr-i çemenzâr:**
Gazel 101
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Bahçe seyri,
bahçede gezinme.*

Ol râyiz-i hüsnuñde
olan dâfiʿ-i gam kim
Ḥaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzâr bulunmaz

seyr-i gülzâr:

1. **seyr-i gülzâr:**
Gazel 87
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Gül bahçesini
gezme/seyretme.*

Ḥâk ile yeksân olur pîş
ü pesinde ʿāşıkân
Seyr-i gülzâra kaçan ol
dil-ber-i raʿnâ çıkar

seyr-i gülzâra:

1. **seyr-i gülzâra: -a**
Gazel 87
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Gül bahçesini
gezme/seyretme.*

Ḥâk ile yeksân olur pîş
ü pesinde ʿāşıkân
Seyr-i gülzâra kaçan ol
dil-ber-i raʿnâ çıkar

seyr-i saʿd-âbâda:

1. **seyr-i saʿd-âbâda: -a**
Gazel 237
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Sadabad gezintisi
(18. yüzyılda Kağıthane
Deresi kıyısında Haliç'e*

*doğru uzanan düzlük
mesire ve eğlence
alanına Lale Devrinde
verilen ad).*

Ebruvānıñ meyli Oğ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ğamze
seyr-i Sa‘d-ābāda mı

şeytān atına bindi:

1. **şeytān atına bindi: -di**

Kaside 1

Mısra: 51

Kelime Tipi: -

Şeytan atına

bindirmek II kötü bir

şey yapma isteği

uyandırmak, doğru

yoldan saptırmak;

zâhidin yaptığı gibi

kurnazlığa, hileye sevk

etmek.

Bindi şeytān atına dedi

‘azāzil eyvāh

Urup ol kendini yerden

yere kıldı efgān

seyyāh-ı ‘ālem:

1. **seyyāh-ı ‘ālem:**

Gazel 89

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünyayı gezen,

gezgin.

Gelince meclis-i şeh-
nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik kılmak
anıñ kılķulde kārıdır

seyyāre:

1. **seyyāre:**

Gazel 235

Mısra: 2

Gezegen.

Arz seyrin olsa n’ola

māh-ı nūru

Seyyāre siyeh mihr-i

cemāline Müşteri

seyyid:

1. **seyyidi:**

Kaside 1

Mısra: 151

Efendi, bey, ağa,

*Hız. Hasan'ın soyundan
olanlar.*

Budur āyīn-i ‘Arab

seyyidi fevt olsa kaçan

Merķadi üzre kıl āzād

eder anlar her ān

seyyid-i kevneyn:

1. **seyyid-i kevneyn:**

Kaside 1

Mısra: 153

Kelime Tipi: -

*Dünya ve ahiretin
efendisi.*

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ķabriñe āzād
olur ehl-i ‘işyān

seyyid-i mefħar-ı

kevneyn:

1. **seyyid-i mefħar-ı**

kevneyn:

Kaside 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İki dünyanın

övüncü seyyit.

Seyyid-i mefħar-ı

kevneyn resül-ı

şakāleyn

Mihr-i pür-tāb-ı cihān

maṭla‘-ı nūr-ı Yezdān

sezā:

1. **sezā:**

Kıt'a 7

Mısra: 12

Far. Lâyık.

Tuħfe açıp nev-bahār

dürlü çiçek yir gök

Mehdine çekse sezā

aķmişe-i sünbüli

2. **sezā:**

Murabba 1

Mısra: 20

Far. Lâyık.

Zîr-i eşikte begim hâk
ile yeksân olayım
Manşib-ı vaşlıñı ver
Fenniye ihsân sezā

3. **sezā:**

Murabba 1

Mısra: 21

Far. Lâyık.

Hük-m-i fazlıñda
efendiligi dîvâne sezā

4. **sezâdır: -dır**

Gazel 7

Mısra: 8

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Ayağına müsâvi rakş
içün bint-i reziñ sâkı
Sezâdır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

5. **sezâdır: -dır**

Gazel 14

Mısra: 7

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Haţţ-ı lebine besmele
ebrûsu sezâdır
Taħrîm için ol bâdiye
nâzil olan âyet

6. **sezā:**

Gazel 55

Mısra: 8

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Āvîze olsa zülfüñe
müjgânımız çi ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuħfe şânedir

7. **sezâdır: -dır**

Gazel 244

Mısra: 10

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Maķâm-ı şî'r-i Zîver
Fenniye ihsâna lâyıķdır
Sezâdır eylese 'uşşâķa
mutrib bûselik hey hey

8. **sezâdır: -dır**

Kıt'a 4

Mısra: 3

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Sezâdır turma vaş et ol
vezir-i zât-ı zîşanı

Sehâdetde 'adîl-i
Bermekîdir cümle ef'âli

9. **sezâdır: -dır**

Kıt'a 4

Mısra: 17

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Sezâdır her ne deñli
medħ edersen bâĝ-ı
'âlemde
Gül-'araķü'l-beniyye
ķâmet-i bâlâsıdır vâlî

10. **sezâdır: -dır**

Kıt'a 13

Mısra: 8

Lâyık, uygun,

yaraşır.

Bu ķaşr-ı nev-zemîni
eyleyip ihyâ Mesîhâsâ
Felekde olmaĝa âvîze
ķandîli sezâdır mâh

sezâ mı:

1. **sezâ mı:**

Murabba 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mümkün mü?

Baħş edip vaşlıñı ben
'aşık-ı zârîñ güldür

Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

sezādır kim:

1. **sezādır kim:**

Kıt'a 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Layıktır ki.

O māhıñ vālıdı Fennī
Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şî'rin
defter-i aqlāma küttāb
ol

sıcağ:

1. **şıcağı:-ı**

Gazel 45

Mısra: 4

Sıcak.

Sāķi bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Ĥammām-ı kalb-i 'āşık-ı
zārıñ şıcağı var

şīda:

1. **şīdaniñ:-niñ**

Gazel 241

Mısra: 2

?

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne

uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdaniñ bezme
şakıñkuru

şiddet-i vaķt-i şitā:

1. **şiddet-i vaķt-i şitā:**

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kış vaktinin
şiddeti.*

Döküp ol hān-kāh
şiddet-i vaķt-i şitā için
Ne hāletdir bu kim
berdü'l-'acūze
mübtelādır yaķ

şidre:

1. **şidrede:-de**

Kaside 1

Mısra: 97

*(Ar.) Arşın sağ
yanında bulunan
ağaç,Arabistan kirazı.*

'Azm edip sür'at ile
Şidrede turdu Cibril
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
hazān

şifā:

1. **şifādır:-dır**

Gazel 31

Mısra: 4

Deva II iyileştirici.

Dil-i bīmāra baķş et
şerbet-i dūşnāmiñ ey
hāzık
Gül-i terden mürebbā
āteş-i 'ışķa şifādır yaķ

2. **şifādır:-dır**

Gazel 205

Mısra: 10

Deva II iyileştirici.

Yetiş Loķmānveş
buhrān-ı 'ışķı luţf edip
def' et
Şifādır şerbet-i la'l-i
lebiñ bir şab'-ı bīmāra

3. **şifā:**

Gazel 118

Mısra: 9

Derman, ilāç, devā.

Şerbet-i la'li şifā derken
dil-i dīvāneye
Ĥalkā-i zülfüñ geçirdi
boynuma zencirveş

4. **şifādır:-dır**

Gazel 241

Mısra: 9

Derman, ilâç, devâ.

Şifâdır Fenniyâ
düşnâm-ı Luţfi derde
kâfidir
Dil-i bîmârına şunsun
ţabîbim olma cân kıru

şifâ kıı:

1. şifâ kıı:

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tedavi etmek.

Şerbet-i la'lin ţabîb-i
cân şifâ kıldı baña
Fenniyâ hayyât-ı 'ışkılın
kıı nazar maşnû'ına

şifâ şun:

1. şifâ şun:

Gazel 178

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şifa olarak vermek.

Dil-i bîmâra şifâ şun
lebiñ ey hâzık-ı cân
Şerbet-i vaşlıña lâyıık
anı muğlâb içelim

şifâ ver:

1. şifâ ver:

Gazel 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şifa vermek.

Dil-i bîmârıma eczâ³-i
düşnâmıñ şun ey hâzık
Aña âb-ı vişâliñle şifâ
ver şerbet-i emlec

şifâ vü işfâda bulmaz:

1. şifâ vü işfâda bulmaz:-

maz

Gazel 123

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Şifa bulmak,
iyileşmek.*

Bulmaz hele maşmür
şifâ vü işfâda
Dil-ğasteye şıñhat der-i
mey-ğâneye maşşuş

sifâl-i tañkîke:

1. sifâl-i tañkîke:-e

Gazel 65

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Hakikati bulma
kadehi.*

Mey-i mecâzı süzünce
sifâl-i tañkîke

Lisân-ı hâl ile minâ-yı
'ışk kılkul eder

şifte:

1. şifte-zebân:

Kaside 1

Mısra: 10

Âşık dilli.

Başla evşâfa [.] ol zât-ı
şerifiñ ţurma
Gerçi haddiñ degil
ammâ seniñ ey şifte-
zebân

şıg:

1. şıgındırmış:-ın, -dır, - mış

Gazel 114

Mısra: 1

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Göñül seyl-âb-ı eşkin
dideye cânâ şıgındırmış
'Aceb kim menba^c-ı
Ceyhûna ol deryâ
şıgındırmış

2. şıgındırmış:-ın, -dır, - mış

Gazel 114

Mısra: 2

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Göñül seyl-âb-ı eşkin
dîdeye cānā şığındırmış
‘Aceb kim menba‘-ı
Ceyhūna ol deryā
şığındırmış

3. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 4

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Ne hikmetdir kamu
eşyāyı bir mir‘āta
İskender
Taḥayyül eyleyip bi‘l-
cümle müstevfā
şığındırmış

4. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 6

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

O tıfl-ı tev‘emānı kıl
temāşā kudret-i Yezdān
İki bādāmı kışr-ı vāhıde
ḥaḳḳā şığındırmış

5. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 8

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Ne nā-dîde fen icād
eyleyip dil ğabġabıñ
cānā

Zücāc-ı dîde-i tengine
bir elma şığındırmış

6. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 10

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

İki pistānı şūḥun şayd
edip maḥfice bir ‘āşık
Dü biṭṭiḥi o baṭ-ı vāhıde
ra‘nā şığındırmış

7. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 12

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Ezelden sırr-ı Yezdānı
temāşā kıl sen ‘ālemde
Nevāt içre Hüdā naḥl-i
ḳad-i bālā şığındırmış

8. **şığındırmış: -ın, -dır, -
mış**

Gazel 114

Mısra: 14

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taşvîr
Secencel içre ol tūbāyı
ser-tā-pā şığındırmış

9. **şığmaz: -maz**

Gazel 100

Mısra: 1

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

Taḥrîr edemem ‘ışkı
fem-i ḥāmeye şığmaz
Bir şerḥ-i me‘ānıdır o
kim nāmeye şığmaz

10. **şığmaz: -maz**

Gazel 100

Mısra: 2

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

Tahrîr edemem ʿışkı
fem-i hâmeye şıgmaz
Bir şerh-i meʿânîdir o
kim nâmeye şıgmaz

11. **şıgmaz:-maz**

Gazel 100

Mısra: 4

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

Seyl-âb-ı zülâl-ı sühan-ı
nazm-ı belâgat
Mizâb-ı zebân-ı
ʿallâmeye şıgmaz

12. **şıgmaz:-maz**

Gazel 100

Mısra: 6

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

ʿUşşâka n'ola sînesini
kılsa nümâyân
Üşkifte olan penbe-
şifat câmeye şıgmaz

13. **şıgmaz:-maz**

Gazel 100

Mısra: 8

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

Şunma lebiñi milh-i
dehen zâhide sâkî
İfsâd eder ol laʿliñi zîrâ
meye şıgmaz

14. **şıgmaz:-maz**

Gazel 100

Mısra: 10

*Bir şeye uygun
düşmek, yakışmak,
kabul edilebilir olmak,
bir şeyin sınırları içine
girebilmek.*

Fennî ko yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i hafî merkez-i
levvâmeye şıgmaz

şığın:

1. **şığınp:-ıp**

Murabba 1

Mısra: 3

Sığınmak.

Şığınp ravza-i
ruhsârîña pinhân
olayım

Ġonçe-i ʿarızîña bülbül-
i nâlân olayım

sih:

1. **sih:**

Gazel 34

Mısra: 3

*Demir şiş; kebab
şişi.*

Nice sih olmaya bu
sûziş-i ʿışkıñla hezâr
Yağdı tennür-ı dili sük-ı
maḥabbetde tabîh

sihhat:

1. **sihhat:**

Gazel 123

Mısra: 8

*Sağlık, afiyet,
esenlik.*

Bulmaz hele maḥmûr
şifâ vü işfâda
Dil-ḥasteye sihhat der-i
mey-ḥâneye maḥşûş

sihhati bul:

1. **sihhati bul:**

Gazel 231

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sağlığı bul.

Bulmak isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı
hayāt
Şi'r-i Tevfîkî kırā'at
eyleyip bul şihhati

sîh-i tennūr-ı dilān-ı

‘āşîka:

1. sîh-i tennūr-ı dilān-ı

‘āşîka:

Gazel 232

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*‘Āşîk gönüllerin
tandır şişi.*

Mā-ħazar kıldım
cigerden ben de bir
loğma kebāb
Sîh-i tennūr-ı dilān-ı
‘āşîka cız bız gibi

sîh-i ümmîd:

1. sîh-i ümmîd:

Gazel 81

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

‘Ümidin demir şişi.

Ol ğazālîñ bāde-i la‘lini
kıldıkça hayāl
Sîh-i ümmîd ile nār-ı
dilde āhū çevrilir

şihne olmuş:

1. şihne olmuş:-muş

Gazel 200

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bekçi olmak.

Fenniyā mey-ħānede
mesti nice te’dīb eder
Bir de anda şihne olmuş
zāhid-i şeydā velev

şihne-i ğaddārveş:

1. şihne-i ğaddārveş:-

veş

Gazel 183

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acımasız bekçi.

Merħametden düzd ü
tāġide eşer me’müldür
Şihne-i ğaddārveş dehr
içre iklim görmedim

sihr-i süz-ı āh:

1. sihr-i süz-ı āh:

Gazel 242

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

‘Āhın yakıcı sihri.

Sihr-i süz-ı āh ile dil
yārı teşhîr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerhi zencîr eyledi

şiiir:

1. şî‘r:

Gazel 42

Mısra: 10

*Edebi deġeri olan
nazımlı kafiyeli söz.*

Fenniyā taħrîr ederken
dikġat et kim nazmıña
Oğuyup tā kim olasın
şî‘r her bāre şāz

şık:

1. şıkdırmış:-dır, -muş

Gazel 129

Mısra: 6

Sıkmak II

bunaltmak.

Libās-ı teng ile hayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazık şıkdırmış ol bî-
haber bāzūlarıñ hayyāt

2. şıkdıkda:-dık, -da

Gazel 154

Mısra: 8

Sıkmak, baskı

uygulamak.

‘Azmghehi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıkda rikābın
demesin saña tadağdak

şikâf eylediği:

1. şikâf eylediği: -digi

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yarmak.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikâf eylediği
Sa'y-ı âhenger ile
tesmiye oldu miftâh

şikâk kıлма:

1. şikâk kıлма:

Kıt'a 14

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Yarmak,
parçalamak.*

Feraḥ u şevḳ ile yâ Rabb
şafâ-yâb eyle
Neşter-i gamla dil-i
bânîsini kıлма şikâk

şikâr:

1. şikâr:

Gazel 86

Mısra: 1

*Av, avlama,
avlanan hayvan,
ganimet.*

Felekde vuşlatıñ ey
mâh-rû şikâr mıdır
Hümâ mişâli görünmez
o rûzgâr mıdır

şikârı yok:

1. şikârı yok:

Gazel 155

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Değeri yok.

Şayyâd-ı âhu olma
yeter püşt ü pâ urup
Deşt-i ḥayâl-i murğ-ı
vişâliñ şikârı yok

sikenderveş:

1. sikenderveş:

Gazel 165

Mısra: 5

İskender gibi.

Sikenderveş cihânı
gezme mir'ât-ı
taḥayyülde
Cemâsâ sâğar-ı billûra
meyl et şafvet isterseñ

2. sikenderveş:

Gazel 231

Mısra: 15

İskender gibi.

Bulmaḳ isterseñ
Sikenderveş dilâ âb-ı
ḥayât
Şi'r-i Tevfikı kırâ'at
eyleyip bul şihḥati

sıkıl:

1. sıkılıp: -ip

Gazel 76

Mısra: 5

*Sıklarak suyu
çıkartılmak.*

Şıkılıp pür-‘araḳ olsa ne
‘aceb rûy-ı nigâr
Çekdi sâķî anı inbîķ-i
zekândan tekrâr

2. sıkılır: --ır

Gazel 66

Mısra: 4

*Daralmak, dar hâle
gelmek.*

Dühn-i gülveş ruḥ-ı
ḥoy-kerde-i pâkiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ân şıkılır

3. sıkılır: --ır

Gazel 66

Mısra: 8

*Daralmak, dar hâle
gelmek.*

Dem-i vaşlinda hemān
uçkur-ı şevk-āverveş
Olsa da kâ'ide evvel
deme gerdān şıkılır

4. şıkılır:

Gazel 66

Mısra: 2

(Bir şeyin)

*çevresine sarılarak
veya bir şey sararak
çepeçevre basınç altına
alınması; can sıkıntısı
duymak.*

Fikr-i zülfüñle merāk-
āver olup cān şıkılır
Hāzıqā hecr ile dem-be-
dem insān şıkılır

5. şıkılır:

Gazel 66

Mısra: 6

(Bir şeyin)

*çevresine sarılarak
veya bir şey sararak
çepeçevre basınç altına
alınması; can sıkıntısı
duymak.*

Menzil-i pīr-i muğāna
gelicek rüy-ı nigār
Rinde ruhsārını 'arz
etmege cānān şıkılır

6. şıkılır:

Gazel 66

Mısra: 12

(Bir şeyin)

*çevresine sarılarak
veya bir şey sararak
çepeçevre basınç altına
alınması; can sıkıntısı
duymak.*

Fenniyā ebr-i felekveş
bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭab^c-ı sūhan-
perver-i yārān şıkılır

şıkılır:

1. şıkılır:

Gazel 66

Mısra: 10

*Silahın içindeki
mermilerin
boşaltılması, sıkılması.*

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Hışmıla üstüme şad
piştov-ı hūbān şıkılır

sikkīn-i bī-hem-tā:

1. sikkīn-i bī-hem-tā:

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Eşsiz, benzersiz
bıçak.*

Niyāmından nigāhıñ
tiğveş cānā çıkar
çıkamaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkamaz

sıkma:

1. sıkma:

Gazel 56

Mısra: 6

*Çevresine sarılarak
veya bir şey sararak
çepeçevre basınç altına
alınmış; dar, daracık
(TS, 186).*

Der-āgūş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki sıkma
yazıkdır

sil:

1. silicek: -icek

Gazel 10

Mısra: 1

*Temizlemek,
gidermek, görünmez
hale getirmek.*

Kilkiñ silicek la'liñe ey
küdek-i mekteb
Sürh oldu sefidiiñ
kalem-i la'l-i mürekkeb
bıçak.

2. **siler:-er**

Gazel 225

Mısra: 4

(Islak bir şeyi)

Üzerinde havlu, mendil
gibi kuru ve emici
başka bir şey gezdirmek
suretiyle kuru duruma
getirmek.

Ref' edip hattıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyine-i ruhsārını
berbercesine

3. **sil:**

Gazel 170

Mısra: 2

Sel.

Mısr-ı dil içre Nıl-i
sirişkim sebıl bil
Şeh-rāh-ı ışka oldu
bevāb mıl sıl

4. **sil:**

Gazel 175

Mısra: 4

Sel, sürekli

yağmur, karların
süratle erimesi,
akarsuların taşması vb.
sebeplerle meydana
gelen ve önüne geleni
alıp götürcek şiddette

akan su, su taşkını,
taşkın, seylāb.

Bārān-ı eşkim ile hārāb
oldu dil yine
Yıkdı cihānı hikmet-i
Bārī bu sāl sil

sīm:

1. **sīm:**

Gazel 15

Mısra: 8

Ar. Gümüş.

Deryā-yı gönül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zibende mürüvvet

sīm ü zer:

1. **sīm ü zer:**

Gazel 104

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın.

Düşme iflās ile ey şūfi
tarīk-i vaqfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni teşhīr ederiz

2. **sīm ü zer:**

Gazel 240

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın.

Müflislik ile düşme
vaqfa şūfiyā
Teşhīr olur mu dil-beri
hiç sīm ü zer gibi

sīm ü zeri:

1. **sīm ü zeri:-i**

Kıt'a 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın.

Dāhiliyyeyle temām
etdi behiştāsāy
Şarf edip sīm ü zeri
eyledi mezāk

sīm ü zer-i vuşlatın:

1. **sīm ü zer-i vuşlatın:-i,**
-n

Gazel 225

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Vuşlat gümüş ve
altını.

Şarf edip sīm ü zer-i
vuşlatın ol şūh-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

sīm ü zersizce:

1. sîm ü zersizce:

Gazel 224

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gümüş ve altın.

Hafîce bâde nûş
oldukça zâhid mest
olup ol meh
Bize teslîm-i vaşl olsa
‘aceb mi sîm ü zersizce

şimâh-ı dem-i mînâ:

1. şimâh-ı dem-i mînâ:

Gazel 202

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şişenin nefes

kulağı.

Meclisde şimâh-ı dem-i
mînâ ile zâhid
Döndürdü kedû-yı
serini lu‘bet-i vınka

şimâh-ı zühdünü:

1. şimâh-ı zühdünü: -ü, -
n, -ü

Gazel 188

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zahitlik kulağı.

Gelip meclisde şimdi
kulkul-ı mînâyı güş
eyler

Şimâh-ı zühdünü hıfz
eyleyen âvâre
bülbülden

simât çekdi:

1. simât çekdi: -dî

Gazel 132

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sofra düzenlemek;

ziyafet çekmek.

Konukları yemekli

ağırlamak I.

Hvân-ı vişâl u nuql-ı leb
u bâde la‘l-i nâb
Sâkî bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simât

sîm-bâzu:

1. sîm-bâzuñdur: -ñdur

Gazel 30

Mısra: 7

Gümüş pazı, kol.

Sîm-bâzuñdur felekde
‘âşîka cânâ revâ
Egnime şâl olsa
mağbûlüm degil kıavs-i
kuzah

sîm-beden:

1. sîm-beden:

Gazel 90

Mısra: 9

*Beyazlık, parlaklık
yönünden gümüş
bedenli (sevgili).*

Baş gösteren o sîm-
beden üzre kâkülü
Ser-ğad-i hüsn-i
‘arızınıñ nev-çerîsidir

şimden gerü:

1. şimden gerü:

Kaside 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Şimdiden sonra,
bundan sonra.*

Mâ‘-i cârî olsa da ceş-i
fiten şimden gerü
Kem eder baħr-i siyâhı
ka‘r-ı deryâ-yı sefid

şimdi:

1. şimdi:

Gazel 203

Mısra: 15

*İçinde bulunulan
zamanda, bu anda,
el'an.*

Şimdi zemâne fırsatı
fevt eylemez şaķın
Ġâfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

2. **şimdi:**

Gazel 28

Mısra: 3

Şimdi, şu anda.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mıhr-i ruhsārıñı ‘arz
eyledigiñ bāde şahıh

3. **şimdi:**

Gazel 188

Mısra: 9

Şimdi, şu anda.

Gelip meclisde şimdi
kulkul-ı mīnāyı gūş
eyler
Şımāh-ı zühdünü hıfz
eyleyen āvāre
būlbūlden

4. **şimdi:**

Gazel 49

Mısra: 8

"İçinde bulunulan

zaman dilimi, şu
an"anlamlarında zaman
zarfi.

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāka gāmmı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

5. **şimdi:**

Kıt'a 12

Mısra: 13

"İçinde bulunulan

zaman dilimi, şu
an"anlamlarında zaman
zarfi.

Zādesine ‘ağd edip
şimdi o bir duḡteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

6. **şimdi:**

Muhammes 1

Mısra: 2

"İçinde bulunulan

zaman dilimi, şu
an"anlamlarında zaman
zarfi.

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur eṡrāf-ı idlāl-ı
‘ibāde şimdi ol ḡannās

7. **şimdi:**

Gazel 18

Mısra: 9

Şimdi, artık.

Şimdi fem-i ṡab‘ımda
zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i
mey-ḡāneye bā‘iṡ

8. **şimdi:**

Gazel 46

Mısra: 12

Şimdi, artık.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına baḡ
Şimdi gün ṡoḡrısına
ḡaddi kemānvārıdır

9. **şimdi:**

Gazel 47

Mısra: 4

Şimdi, artık.

Fezā-yı sūḡ-ı
maḡabbetde ḡıkdı ol
ebrū
ḡarār-dādesi şimdi
kemān behāsınadır

10. **şimdi:**

Gazel 48

Mısra: 12

Şimdi, artık.

Esrār-ı ‘iṡḡı gāhice
iṡşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḡalmadı
bir i‘timād olur

11. **şimdi:**

Gazel 54

Mısra: 3

Şimdi, artık.

El çekip zeyl-i kibâr-ı
gırreden şimdi göñül
Bî-mürüvvet ker ü fer
cühhâle etmez i‘tibâr

12. **şimdi:**

Gazel 70

Mısra: 9

Şimdi, artık.

Fenniyâ nükte-i eş‘ârını
Fehmî şimdi
Şerh edip nazm ile hep
şüret-i ma‘nâya çeker

13. **şimdi:**

Gazel 71

Mısra: 10

Şimdi, artık.

Hâmeye döndü nizâr-ı
cismiñ ey bîmâr-ı dil
Nâlevesh şimdi seniñ bir
çıkmadık cânıñ mı var

14. **şimdi:**

Gazel 76

Mısra: 9

Şimdi, artık.

Huâtt ber-âverde olup
şimdi o vech-i hasenim
Fenniyâ gün gibi fâş
oldu cihâna esrâr

15. **şimdi:**

Gazel 102

Mısra: 8

Şimdi, artık.

Sırrıñ ifşâ edip ol rāziña
dil-beste olur
Şimdi dünyâda dilâ
kalmadı bir adımız

16. **şimdi:**

Gazel 105

Mısra: 5

Şimdi, artık.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettân
Sebûda bir kadeh sâkî
mül-i şahbâ çıkar
çıkamaz

17. **şimdi:**

Gazel 110

Mısra: 8

Şimdi, artık.

Derûn-ı ‘âşık-ı rindânı
beyt-i sâde zannetme
Muhallâdır mey-i engür
ile şimdi şudûru’n-nâs

18. **şimdi:**

Gazel 158

Mısra: 1

Şimdi, artık.

‘Âyîne-i ‘âlemde dilâ
şimdi nemâ yok
Bî-hüde nazar eyleme
dünyâya şafâ yok

19. **şimdi:**

Gazel 172

Mısra: 2

Şimdi, artık.

Bezm-i gülşen rind-i
sâkî encümen-pîrâ
değil
Böyledir bâğ-ı cihân
şimdi neşâf-efzâ değil

20. **şimdi:**

Gazel 219

Mısra: 6

Şimdi, artık.

Kanı rindânla hem
bezm-i ‘işret olanlar
zâhid
Geçip mihrâba şimdi
evliyâ olduñ imâmlıkda

21. **şimdi:**

Gazel 237

Mısra: 12

Şimdi, artık.

‘Akd edip rez-duh̄terin
rindān ‘iřretgāhda
şimdi ey pīr-i muġān
‘azmiñ mübārek-bāde
mi

22. şimdi:

Gazel 238

Mısra: 7

şimdi, artık.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmaġa
řalb için Manřūra
zülfündür resen
dedikleri

23. şimdi:

Gazel 241

Mısra: 6

şimdi, artık.

Pilāv-ı nuql-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulġuru

24. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 1

şimdi, artık.

Hayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o seġāb-ı
sa‘ādadır şimdi

25. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 2

şimdi, artık.

Hayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o seġāb-ı
sa‘ādadır şimdi

26. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 4

şimdi, artık.

Ĥadeng-i süzen-i
ġamzeñle çeşm-i
bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım
lebādedir şimdi

27. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 6

şimdi, artık.

Mücāvir oldu gönül
Ka‘be-i viřāliñde
Ṭavāfa sa‘y ederiz işr-i
řafādadır şimdi

28. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 8

şimdi, artık.

Görünce yār ile aġyārı
bezm-i maġfide
Fiġān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

29. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 10

şimdi, artık.

Yürü ziyāretine ‘ařıķān
ile çurma
O řeh-süvār-ı cefā-cū
vefādadır şimdi

30. şimdi:

Gazel 243

Mısra: 12

şimdi, artık.

Müşā‘are ile zebān-ı
mücessem Fennī
Refi‘ Efendiye dā‘im
řenādadır şimdi

31. şimdi:

Gazel 106

Mısra: 10

şimdi II artık.

Pūşīdesini ref^c edip
‘uşşāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

32. **şimdi:**

Kıt'a 4

Mısra: 24

Artık, bundan

sonra.

Eger oldumsa lāyık
hıl'ate vaşfımla
sulţānım
Kıyem baħş et efendim
şimdi kışdır olmasın
şālī

33. **şimdi:**

Gazel 174

Mısra: 1

*"İçinde bulunan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Şimdi bez[i]mde sāğar u
mey güft gū degil
Şaħn-ı felekde mihr ü
kamer rū-be-rū degil

34. **şimdi:**

Kıt'a 6

Mısra: 3

"İçinde bulunan

*zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Seħāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

35. **şimdi:**

Kıt'a 7

Mısra: 7

*"İçinde bulunan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Şimdi Hudā bir oğul
verdi añā kim dilā
Muşhaf-ı hüsündeki
ebrūları haţţ-ı celī

36. **şimdi:**

Kıt'a 8

Mısra: 7

*"İçinde bulunan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
şaldı
Kudūmun gūş edip

mihr ü meh etsin şevkle
devrān

37. **şimdi:**

Kıt'a 9

Mısra: 10

*"İçinde bulunan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Haţādan hıfz eyleyip
dā'im Hudā efzūn ede
‘ömrün
Tulū^c etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i māh

38. **şimdi:**

Kıt'a 10

Mısra: 11

*"İçinde bulunan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Tulū^c etdi o zātīñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıtnāb
ol

39. **şimdi:**

Muhammes 1

Mısra: 19

"İçinde bulunan

zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.

Muḥallâdır mey-i engür
ile şimdi şudürü'n-nās
Ne âlât-ı müheyyâdır
anı halk eylemiş fettâh

40. **şimdi:**

Murabba 2

Mısra: 4

"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.

Ḳulḳul-ı cām-ı şürāḫī
bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhiñ
ṭütî-i güyāsıdır

sîm-i dağal:

1. **sîm-i dağal:**

Gazel 122

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sahte para.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşık u
ağyârı fark etmez o şūḫ
Maḫremi sîm-i dağaldır
hep sen bî-gâne ḫāş

sîm-i raḫt-ı ḫayderî:

1. **sîm-i raḫt-ı ḫayderî:**

Gazel 245

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ḥaydara ait sūsün
gümüşü.

Sîm-i raḫt-ı Ḥayderî
olsa n'ola bâzû-yı yâr
Esb-i dilde kıl temâşâ
sîne-bend-i Döldülü

sîm-i sühen-i es'adı:

1. **sîm-i sühen-i es'adı:**

Gazel 79

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Es'ad'ın gümüştin
sözü.

Ḍarb-ḫâne-i dilde
ḫacer-i ṭab' ile Fennî
Sîm-i sühen-i Es'adı
tamgâya meḫekdir

sîmîn-sifâl:

1. **sîmîn-sifâl:**

Gazel 167

Mısra: 6

Gümüş çanak.

Bâğ-ı serinde seyr edip
o şâl-ı ʿanberi
Sîmîn-sifâl içinde
ḫaranfûl demez misin

sîmîn-ten:

1. **sîmîn-teni:-i**

Gazel 104

Mısra: 12

Teni gümüş gibi
beyaz olan.

Düşme iflâs ile ey şūfi
ṭarîḳ-i vaḫfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

sîm-kemer:

1. **sîm-kemer:**

Gazel 80

Mısra: 10

Gümüş kemer.

Ten-bürehne fetḫ edip
ʿuşşâḳına âğuşını
Fenni-i zârı o dem
görmüş ḳuşatmış sîm-
kemer

sîm-micmer:

1. **sîm-micmer:**

Gazel 87

Mısra: 2

Gümüş buhurdan.

Şanma ḫaddiñ üzre
cânâ ḫaṭṭ-ı ʿanbersâ
çıkar

Sîm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bî-hem-tā çıkar

2. **sîm-micmer:**

Gazel 87

Mısra: 2

Gümüş buhurdan.

Şanma haddiñ üzre
cânâ haţţ-ı ‘anbersâ
çıkâr

Sîm-micmer içre dūd-ı
‘ūd-ı bî-hem-tā çıkar

sîm-semek:

1. **sîm-semek:**

Gazel 162

Mısra: 4

?

Mâhî-i vişâline atıp şişi
o mâhiñ

Deryâ-yı maḥabbetde
dilâ sîm-semek çek

sîm-sifâl:

1. **sîm-sifâl:**

Gazel 32

Mısra: 7

Gümüş çanak.

Sîm-sifâl içre қaranfûl
der idi anı gören
Olsa Sağız şâlî başında
levendâneye sürh

2. **sîm-sifâl:**

Gazel 227

Mısra: 5

Gümüş çanak.

Hoşâ bir deste
sünböldür ki şan bir
sîm-sifâl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tâzedden
tâze

3. **sîm-sifâl:**

Gazel 238

Mısra: 10

Gümüş çanak.

Çıkıdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı ḥüsne ṭurresi
Sîm-sifâl içre қaranfûl
feslegen dedikleri

sîm-ten:

1. **sîm-ten:**

Gazel 56

Mısra: 6

Gümüş tenli II

Sevgili.

Der-âğüş eyleyip dâ'im
niçün âzürde eylersiñ
Gel ey sîm-ten yiter o
cism-i pâki şıkma
yazıkdır

şinâver:

1. **şinâveriñ: -iñ**

Gazel 174

Mısra: 5

Yüzücü.

Hurşid ü meh de olsa
dilâ ol şinâveriñ
Müy-ı miyân-ı pâkine
lâyık girü degil

2. **şinâver:**

Gazel 198

Mısra: 12

Yüzücü.

Fenniyâ deryâya girmiş
ğusl için ol mâhı gör
Mü miyânına şinâver
bend edip iki kedü

3. **şinâver:**

Gazel 22

Mısra: 10

*Yüzücü II dert, ateş
denizinde yüzen aşık.*

Mevc-i deryâveş irilmez
Fenni şi'r-i Zivere
Sen şinâver ol diler
bülbül bâl aç da uc

şinâverlik:

1. **şināverlik:**

Gazel 15

Mısra: 3

Yüzücülük etmek.

Vaşlıñla şināverlik edip
gāhi kerem kııl
Baħr-i ğam-ı ‘uşşākıñña
her kıanda mürüvvet

şināyi’:

1. **şināyi’indendir:** -i, -n,
-den, -dir, -

Gazel 50

Mısra: 6

Sanatlar.

Büt-i mücāma‘atı der-i
dilde hıfz etmek
O Sāmīriyi raķībiñ
şināyi’indendir

2. **şināyi’dir:** -dir

Gazel 153

Mısra: 7

Sanatlar.

Çok taħammül çok
cesāret çok şināyi’dir
bu kim
İki tiĝ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ĝilāf

şināyi’-i şı’ri:

1. **şināyi’-i şı’ri:** -i

Gazel 57

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şiir sanatları.

Mazmūn-ı nazm-ı ıab‘-ı
Refi‘ā ki Fenniyā
Sā‘at gibi şināyi’-i şı’ri
lebindedir

sīne:

1. **sīne:**

Gazel 85

Mısra: 8

Far. 1. Göĝüs, sadr.

Rūz-ı vaşl-ı yāre āmāde
çerāĝān etmege
Sīne de bir suħte ĝüyā
lāle-i ħamrā biter

2. **sīneden:** -den

Gazel 21

Mısra: 7

1. Göĝüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Versin lezez mevācibin
ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ĝayra muħtāc

3. **sīnem:** -m

Gazel 49

Mısra: 3

1. Göĝüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Hedefāsā nice sūrāħ
olmasın sīnem
O tiĝ-ı ĝamze-i
mestāneye tır-i kazā
derler

4. **sīnesini:** -sın, -i

Gazel 52

Mısra: 7

1. Göĝüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Nıgeh-i ‘āşıkā feth etse
n’ola sīnesini
Nūr-ı ħūrşid ile ol
penbe-i būsān
büyüdür

5. **sīneñi:** -ñ, -i

Gazel 92

Mısra: 10

1. Göĝüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Kaçınma Fenniyā tır-i
niĝāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper kııl
sīneñi cāniñ yaķar
yaķmaz

6. sīnesinden: -sī, -nden

Gazel 99

Mısra: 8

1. Göğüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Yoklayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

Mısra: 7

1. Göğüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Nüzül eylerse hayfā
sīnemizden şām-ı
ağyāra
Semavāt diyemem bir
kez dahı ‘xā çıkar
çıkamaz

Mısra: 1

*Göğüs. // gönül
yürek.*

Şāhım ‘ulūfe vermez ise
būse sīneden
Kılsın ‘atiyye la‘l-i lebin
tış hazīneden

7. sīnesini: -sīn, -i

Gazel 100

Mısra: 5

1. Göğüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

‘Uşşāka n’ola sīnesini
kılrsa nümāyān
Üşkūfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgmaz

10. sīneme: -m, -e

Gazel 118

Mısra: 1

1. Göğüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Bakışıñla sīneme
müjgānıñ urma tırveş
Oldu ten sūrāḥ sūrāḥ
hedef-i kef-gırveş

13. sīnesin: -sī, -n

Gazel 98

Mısra: 2

Göğüs, bağır.

Niyāmından nigāhıñ
tığveş cānā çıkar
çıkamaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i
bī-hem-tā çıkar çıkamaz

8. sīnede: -de

Gazel 104

Mısra: 9

1. Göğüs, sadr. 2.

Derun, kalp.

Eyleyip sīnede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i ‘ışkı Sitanbül gibi
taşvır ederiz

11. sīnesini: -sī, -n, -i

Gazel 8

Mısra: 7

Göğüs, bağır //

gönül, yürek.

Tiğ-ı müjeñe sīnesini
feth eden ‘āşık
Dīvāne eder hañçer-i
bürrāna teğarrüb

14. sīnem: -m

Gazel 79

Mısra: 7

Göğüs, bağır. //

Gönül, yürek.

Sīnem ne ‘aceb eylesem
ol yāre çerāğān
Efşān-şerer-i gāmze-i
cādūsu fişekdir

sīne-bend-i düldülü:

1. sīne-bend-i düldülü: -
ü

Gazel 245

9. sīnemizden: -mizden

Gazel 105

12. sīneden: -den

Gazel 191

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Düldülün göğsüne
bağlanan işlemeli,
gümüüslü enli kayış.*

Sîm-i raht-ı Hayderî
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kıl temāşā
sîne-bend-i Düldülü

sîne-ber:

1. sîne-ber-sîne:

Gazel 220

Mısra: 5

Göğüs göğüse.

Leb-â-leb sîne-ber-sîne
miyân āğüş-ı vuşlatda
Bu hâl üzre o meh-rû
huvâba varsın pister
isterse

sîne-çāk:

1. sîne-çāk:

Gazel 237

Mısra: 5

Yaralı sine

*(paramparça olmuş
yaka).*

Ebruvānıñ meyli Oğ
Meydānıdır ya sîne-çāk
Bu reviş ey tîr-i ğamze
seyr-i Sa'd-ābāda mı

sîne-i cānāne:

1. sîne-i cānāne:-e

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin göğsü.

Dil sîne-i cānāne girip
çıkdı be-ħikmet
Cennetde 'aceb yok
mudur Ādemde havādiş

sîne-i nev'-i

memerrdendir:

1. sîne-i nev'-i

memerrdendir:-den, -
dir

Gazel 63

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Geçit olan yeni

sine.

Dü-çār olsam n'ola
'aynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güzergāhim benim ol
sîne-i nev'-i
memerrdendir

sîne-i 'uryāna:

1. sîne-i 'uryāna:-a

Gazel 122

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çıplak göğüs.

Ol büt-i 'x̄sā gibi sen
sîne-i 'uryāna yaş
Zülfüne Manşürveş çek
kendini meydāna aş

2. sîne-i 'uryāna:-a

Gazel 122

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çıplak göğüs.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i 'x̄sā gibi sen
sîne-i 'uryāna yaş

siñek:

1. siñekdir:-dir

Gazel 79

Mısra: 6

*Çift kanatlılardan,
karasinek, sivrisinek vb.
pek çok çeşidi olan
uçucu böceklerin ortak
adı.*

Hâl-i lebini bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni kevşer-i
havz içre siñekdir

sineklik:

1. sineklik:

Gazel 7

Mısra: 4

Sineklik.

Seni āzürde eylerse
nigāh-ı zümre-i ‘uṣṣāk
Cemāl-i pākile zülf-i
giriḥ-giriñ sineklik yap

sinem:

1. **sinem:**

Gazel 234

Mısra: 7

(aşığın) gönlü.

Kızıl kızıl varak sinem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i viṣāliñ mi

sinem yakdı:

1. **sinem yakdı:-dı**

Gazel 145

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sinemi yakmak.

Yakdı sinem dāğ-ı pür-
dāğ eyleyip ḥayfā o şūḥ
Pend edip dedi te’essüf
eyleme dāğ üstü bāğ

sinemde:

1. **sinemde:-m, -de**

Gazel 228

Mısra: 5

*(Âşığın) sinesi,
göğsü. Gönül, yürek.*

Zaḥ[ı]m-ı pür-dağı
sinemde görünce ol şūḥ
Bu çerāğāna müṣābih
dedi ṭarḥ-ı lāle

sinen çāk edip:

1. **sinen çāk edip:-ip**

Kıt'a 10

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Göğsünü
parçalamak. II
Üzölmek.*

Du‘ā kııl cāmi‘-i
cismiñde şūfi çāk edip
sinen
Şalāt-ı ḥamsede ol
duḥtere dā‘i-i miḥrāb ol

sineñde:

1. **sineñde:**

Gazel 35

Mısra: 8

*Göğüs, sadr., derun,
kalp.*

Diliñ bülbül şaçıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür

Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

sine-şāf:

1. **sine-şāf:**

Gazel 153

Mısra: 1

*Gönlü temiz, temiz
yürekli.*

Bir gece olsaḥ n’ola
cānā seniñle sine-şāf
Kılma va‘d-i vuṣlatıñ
‘uṣṣāka lāf ile güzāf

sineye çek:

1. **sineye çek:-mek**

Gazel 231

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Bağrına basmak,
kucaklamak II kötü bir
davranış, söz veya olaya
ister istemez
katlanmak; göğsüne
kazımak.*

Sineye çekmek diler ol
dil-beri ammā raķib
Hiç ne mümkün
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

sini şin okur:

1. **sini ūin ođur:-r**

Müstezad 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sini ūin okumak.

Sini ūin ođur muđ-beçe
ol tıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

sipāh etme:

1. **sipāh etme:-me**

Kıt'a 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Asker etmek.

Oldumsa midđatımla
çerāđ olmağa sezā
Ver bir mülāzemet beni
etme ūehā sipāh

sipāh-ı bende:

1. **sipāh-ı bende:**

Gazel 118

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kölelerin ordusu //

köle askeri.

Bađş edip uūūāđına
tīmār-ı vaūlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mırveū

sipāriū:

1. **sipāriū:**

Gazel 115

Mısra: 10

Ismarlamak.

Bir dürlü muvāfiđ
olamaz şab'ıma Fennī
Bir važ'-ı redīdir benim
İndimde sipāriū

siper kıl:

1. **siper kıl:**

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kalkan etmek,

*korumak, gizlemek
maksadıyla bir ūeyi
siper olarak kullanmak.*

Kaçınma Fenniyā tīr-i
niđāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miūli siper kıl
sīneñi cānıñ yağar
yağmaz

siphr-i māh-ı dil-ārā:

1. **siphr-i māh-ı dil-ārā:**

Gazel 148

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönül alıcı gökyüzü
ayı. II Sevđili.*

İzm etdi siphr-i māh-ı
dil-ārā şaraf şaraf

Çıkdı yem-i boğaza şeb-
ārā şaraf şaraf

sipihri:

1. **sipihriñ:-iñ**

Kıt'a 4

Mısra: 12

Far. Gök, sema.

Riyāyı řo temāūā kıl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leūkeriniñ cümle eūkālī

sipihri-ı ruğı:

1. **sipihri-ı ruğı:-ı**

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yanak yıldızı.

Fennī şeb-i fikrinde
sipihri-ı ruğı üzre
Ĥālimi ziyādār olan ol
ūu'le-i kevkeb

sır:

1. **sırriñ:**

Gazel 102

Mısra: 7

*Aklın eriūemediđi,
açıklanamayan veya
çözölemeyen ūey, giz,
gizem.*

Sırrıñ ifşâ edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
kalmadı bir adımız

2. **sırdır:-dır**

Gazel 217

Mısra: 7

*Bilinmesi,
duyulması, açığa
vurulması istenmeyen,
gizli tutulan şey.*

Elimde hūame-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām ‘arz etmede
yāre zebānı olmamak
üzre

şi‘r:

1. **şi‘ri:-i**

Gazel 12

Mısra: 11

*Edebi değeri olan
nazımlı ve kafiyeli söz.*

Şun destine āyine-şıfat
Fennī bu şi‘ri
Maħfice varıp Sırrī
Efendiye ‘ayān et

2. **şi‘rini:-i, -ñ, -i**

Gazel 175

Mısra: 10

*Edebi değeri olan
nazımlı ve kafiyeli söz.*

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūķ-i nazımda şi‘rini
sen yāl u bāl bil

3. **şi‘rimi:-im, -i**

Gazel 176

Mısra: 7

*Edebi değeri olan
nazımlı ve kafiyeli söz.*

N’ola kürsüye çıksam
şi‘rimi tefsir edip ey dil
Velī ben vā‘iz-i nā-
puḥteyi taķlīd edip
çıkımmam

4. **şi‘riñ:-i, -n**

Müstezad 1

Mısra: 25

*Edebi değeri olan
nazımlı ve kafiyeli söz.*

Fenni güher-efşā yem-i
ṭab‘ıñ ile şi‘riñ
Dür-dāne-i fikriñ

5. **şi‘rim:-im**

Gazel 227

Mısra: 9

Şiir.

Riyāz-ı bāğı ṭab‘ımdan
bu şi‘rim ehl-i ‘irfāna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tazedden
tāze

şirā:

1. **şirā:**

Gazel 11

Mısra: 6

*Satın almak, alış
veriş yapmak.*

Degilse sākıyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
şad-çenber şirā ḳat ḳat

sır-āb edici:

1. **sır-āb edici:-ici**

Gazel 239

Mısra: 2

*Kelime Tipi: -
Susuzluğu
gidermek, suya
kandırmak.*

Āyā bize bir Ḥızr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sır-āb edici
yār bulunur mu

sirāc:

1. **sirācına:-i, -n, -a**

Gazel 156

Mısra: 6
*Kandil, mum,
meş'ale gibi aydınlatma
aracı, ışık.*

‘Arz etse gāhī diller
ruhsārın ol perī
Cān bahş eder sirācına
pervānemiz mi yok

şīrān:

1. şīrān:

Kıt'a 4

Mısra: 9

Arslanlar.

Bu eṣnāda gerçi
olmaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

sırāt:

1. sırāt:

Gazel 132

Mısra: 4

Ar. 1. Yol: sırāt-ı

müstakim. 2.

*Cehennemın üzerine
kurulan köprü.*

Ebrūsu rüz-ı ḥaşrda
teşbīh ile şīrāt
Peyveste-rāh-ı mūy-ı
cinān-ı cemāle bak

sırāt-ı ebruvān:

1. sırāt-ı ebruvān: -ı, -n, -dan

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sırat köprüsüne
benzeyen kaş.*

‘İnān-ı çīn-i zūlfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Şırāt-ı ebruvānından
güzer kılmak ḥaṭā
derler

sirāyet eylemez:

1. sirāyet eylemez: -mez

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bulaşmak, geçmek,
dağılmak, yayılmak.*

Boyandı la‘l-i sākī reng-
i ḥūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

şīrā-yı nūş-ı mey-i la‘li:

1. şīrā-yı nūş-ı mey-i la‘li: -i

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dudak şarabını
içmenin şırası.*

O ṭīğ-ı gāmeze-i mestāne
cān behāsınadır
Şīrā-yı nūş-ı mey-i la‘li
қан behāsınadır

şīrā-yı vuşlatı:

1. şīrā-yı vuşlatı: -ı

Gazel 50

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma şırası.

‘Arūs-ı bāde cihāniñ
şevā’i‘indendir
Şīrā-yı vuşlatı ‘aşrıñ
mübāya‘ındandır

şīrāzelen:

1. şīrāzelendikçe: -dik, - çe

Gazel 213

Mısra: 4

Bir arada tutmak (
Ümit kitabının
yapraklarını bir arada
tutmak bağlamında).

Kenār-ı muşhaf-ı
ruhsārına ḥaṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi ḥayāli
mu‘teber
şīrāzelendikçe

şīrāzesiz risāle:

1. **şîrâzesiz risâle:**

Gazel 187

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şirazesiz olmayan kitapçık.

Eczâ kalır hayâl-i ruhuñ
dilde bî-ḥuṭût
Şîrâzesiz risâle hem
olsun hem olmasın

şî'r-i beyân:

1. **şî'r-i beyân: -a**

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Beyan ilminin kurallarına uygun.

Fenniyâ sa'y ederek
şahñ-ı belâgat içre
Güç ile şî'r-i beyâna
dehenim kıldı nüfûz

şî'r-i ḥamdiye:

1. **şî'r-i ḥamdiye: -ye**

Gazel 72

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hamdi'nin şiiiri.

Şî'r-i Ḥamdiye dü
dîdem n'ola açsam
Fennî

Ṭab^ç-ı maḥmûr olanı bir
iki peymâne yapar

şî'r-i lezîzi:

1. **şî'r-i lezîzi:**

Gazel 59

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Lezîzî'nin şiiiri.

Fenniyi gör ki şî'r-i
Lezîziye güyiyâ
Bu nâ-sezâ nikâtı nazîre
gazel verir

şî'r-i nehriyi:

1. **şî'r-i nehriyi: -y, -i**

Gazel 234

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nehri'nin şiiiri.

Satır satır okuyup şî'r-i
Nehriyi Fennî
Kalem kalem dedi
bevvâb nev-dilânıñ mı

şî'r-i nev-zemîni:

1. **şî'r-i nev-zemîni: -i**

Gazel 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yeni zeminli şiiir

*(nev-zemin, ter-zemin
ya da zemin-i taze*

*kavramların tamamı
bikr-i mazmunlarla
örülmüş
mantalitesinde, arka
planında yeni hayal
dünyasıyla bezenmiş
şiiir anlamına gelir.).*

Bu şî'r-i nev-zemîni
seyr için tanzîr eyle
Fennî

Kenâr-ı baḥr-i nazmıma
Sa^d-âbâd eylesin aḥbâb

şîr-i pistân-ı 'anâşîrdan:

1. **şîr-i pistân-ı**

'anâşîrdan: -dan

Kıt'a 9

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Dört unsurun
memelerindeki süt.*

Ġnâ-âver olunca şîr-i
pistân-ı 'anâşîrdan
Aña emdürme yâ Rab
mehd-i gerdün istikrâh

şî'r-i refî'â:

1. **şî'r-i refî'â:**

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Refî'nin şiiiri.

Baħr-i naz[ı]mda űi'r-i
Refi'ā ki Fenniyā
Keűti-i řab'-ı nev-
hevesiñ nāħūdāsıdır

űi'r-i tevfiķi:

1. űi'r-i tevfiķi: -ı

Gazel 231

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Tevfik'in űiri.

Bulmak isterseñ
Sikenderveű dilā āb-ı
ħayāt
űi'r-i Tefviki kırā'at
eyleyip bul űiħħati

űir-i tevħid:

1. űir-i tevħid:

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tevhit arslanı.

Veled-i şalbi
bağ[ı]rında nazār kıł
sālik
űir-i tevħid ile ol űāħib-i
ġirfān büyüdüş

űi'r-i ziver:

1. űi'r-i ziver:

Gazel 22

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ziver'in űiri.

Mevc-i deryāveű irilmez
Fenni űi'r-i Zivere
Sen űināver ol diler
būlbūl bāl aĉ da uc

űirin-rū:

1. űirin-rū:

Murabba 2

Mısra: 14

űirin yüzlü.

Geűt edip űahrālara
düşsem 'aceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı 'ıűķı taħķik
edip ey űirin-rū

siriűk:

1. siriűkim: -im

Gazel 74

Mısra: 3

Gözyaşı.

Bād-ı āħımla siriűkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

2. siriűkim: -im

Gazel 85

Mısra: 3

Gözyaşı.

Fikr-i ģatıñla siriűkim
dide-i iksir olup
Rūy-ı 'arzda cūybār
olduĉça hep ķimyā
biter

3. siriűkim: -im

Gazel 94

Mısra: 7

Gözyaşı.

Siriűkim mey kebābım
mā-ħazar ģūn-ı ciger
puħte
Derūn-ı sūziűim pür-
āteű-i tennürdur sensiz

4. siriűkim:

Gazel 233

Mısra: 7

Gözyaşı.

Nāle neydir mey
siriűkim dide űāġar dil
kebāb
Pir-i 'ıűķıñ bezm-i
vaħdetde budur
keyfiyyeti

5. siriűk:

Gazel 187

Mısra: 3

Göz yaşı.

Fikr-i haṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i kâmerde hāle
hem olsun hem olmasın

sirişk-i bî-karār:

1. sirişk-i bî-karār:

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sürekli akan

gözyaşı.

N'ola cismimde olsa
şerḥa şerḥa dāğlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bî-karār āteş

sirişk-i dānişim:

1. sirişk-i dānişim: -im

Gazel 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bilginin gözyaşı.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şîşe-i dilde
Zer-i ḥāliş-‘ayār oldu
nüḥāsı kāl edip tiz-āb

sirişt:

1. siriştîñ: -iñ

Gazel 212

Mısra: 5

*Yaratılış, huy,
mizaç.*

Hall ile siriştîñ leheb-i
‘ışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskük ile
kîmyāya qarışma

şirket:

1. şirketi: -i

Gazel 231

Mısra: 12

Ortaklık.

Verme mir’āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
‘Aks-i vech ile qabūl
etmez maḥabbet şirketi

sırr:

1. sırrımı: -im, -i

Gazel 16

Mısra: 9

Bilinmesi,

*duyulması, açığa
vurulması istenmeyen,
gizli tutulan şey.*

Ağyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da ḥavādiş

2. sırrın: -i, -n

Gazel 189

Mısra: 9

Bilinmesi,

*duyulması, açığa
vurulması istenmeyen,
gizli tutulan şey.*

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzık-ı cān
diñlesin

3. sırrını: -i, -n, -i

Gazel 100

Mısra: 9

1. Bilinmesi,

*duyulması, açığa
vurulması istenmeyen,
gizli tutulan şey.*

Fennī ço yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḥafı merkez-i
levvāmeye şıgmaz

sırrı:

1. sırrıye: -y, -e

Müstezad 2

Mısra: 25

Divan edebiyatı

şairi. II Şairin mahlası.

Sırrıye şunup bu süḥan-
ı āyine-i Fennī
Esrārıñı maḥfî

2. **sırrı:**

Gazel 36

Mısra: 9

Şair Sırrı.

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrı tanzîr
Kim eder baħr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

3. **sırrı:**

Gazel 149

Mısra: 10

Şair Sırrı.

Fenni bî-şübhe uçar
mişl-i ħabâb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
süħan-efsâneye üf

sırr-1 'atâdan:

1. **sırr-1 'atâdan: -dan**

Kıt'a 7

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

"İnna ataynakel

Kevser" sırrı. II Sana

Kevser'i verdik.

Şâ'ir-i Nâbî-zemân-ı
nüktever-i dūr-feşân
Olsa n'ola bî-gümân
sırr-ı 'atâdan eli

sırrı efendi:

1. **sırrı efendi:**

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Fenni'nin çağdaşı

bir şair.

Şun destine âyîne-şıfat

Fenni bu şi'ri

Maħfice varıp Sırrı

Efendiye 'ayân et

sırrı efendiye:

1. **sırrı efendiye: -ye**

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Fenni'nin çağdaşı

bir şair.

Bu nazmı Fenniyâ Sırrı

Efendiye yürü 'arz et

Oğuyup başt 'afv

etmesin nikât-cûlarıñ

bisâť

sırr-1 fendir:

1. **sırr-1 fendir: -dir**

Gazel 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Güzel sanatlar sırrı.

Fenniyâ bu sırr-ı fendir

kim bu ebyât-ı süħan

Oğuyup fehmi edemez
maẓmûn-ı terkîb-âşinâ

sırr-1 ħakka:

1. **sırr-1 ħakka: -a**

Kıt'a 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İlahi sır.

Ne merkezdir ʔarîkatde
o sırr-ı ħakka yol buldu
Mürîd-i Ĥalvetîdir çile-
dâr-ı şâĥib-i 'irfân

sırr-1 ledünni:

1. **sırr-1 ledünni: -i**

Gazel 237

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gayb ilminin sırrı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz süzân-ı 'ışk
Lem'î ƣandîl-i tehî
zâhirde mi ihfâda mı

sırr-1 me'âd:

1. **sırr-1 me'âd:**

Gazel 169

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ahîret sırrı.

Tā olmayıcağ sırr-ı
me'ād ile şafā-yāb
Zahmet verir 'ālemde
saña kayd-ı me'āşñ

sırr-ı mezāmīn-i nazm:

1. sırr-ı mezāmīn-i
nazm:

Gazel 103

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şiirin

mazmununun sırrı.

İlkā-yı tohm sırr-ı
mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

sırr-ı nazmıma:

1. sırr-ı nazmıma: -ı, -m,
-a

Gazel 143

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazmın sırrı.

Fenniye mahrem edip
Kenzīyi sırr-ı nazmıma
Nā-şināsān-ı hüner
bīgāneden etdim ferāğ

sırr-ı yezdānı:

1. sırr-ı yezdānı: -ı

Gazel 114

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allah'ın sırrı.

Ezelden sırr-ı Yezdānı
temāşā kıl sen 'ālemde
Nevāt içre Hüdā nahl-i
kad-i bālā şıgındırmış

sırrın ifşā edip:

1. sırrın ifşā edip: -ip

Gazel 186

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sırrını açıklamak.

Sırrın ifşā edip 'uşşāka
verir ser-rişte
Tel kırār şāne-i dil
turre-i tarrārından

sırrını gösterir:

1. sırrını gösterir: -ir

Gazel 186

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sırrını göstermek.

Hatı-ı nev-hizi
cemālinde olunca zāhir
Gösterir sırrını āyine-i
ruhsārından

şiş:

1. şiş:

Gazel 117

Mısra: 4

*Şiş, ucu sivri demir
çubuk.*

Nazar et ālet-i çeşm-i
veled-i sultāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

şişe:

1. şişe:

Gazel 199

Mısra: 1

Şişe.

Kadeş çeşmim iki şişe
tolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ħazar bir
loğma cānāna kebābım
bu

2. şişede: -de

Gazel 36

Mısra: 6

Şişe, cam.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı za'ifi
şişede ħabs-i medid

şişe-i billür:

1. **şîşe-i billür:**

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şeffaf, cam şîşe.

La^lin ‘uşşāka o meh
bahş eyledikçe tıfl-ı dil
Şîşe-i billürdan şan
sükkeri bādām kapar

şîşe-i cānān:

1. **şîşe-i cānān:**

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgilinin şîşesi.

Kaşd eyledikçe neşter-i
gamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāğ şîşe-i cānān
açar kapar

şîşe-i dil:

1. **şîşe-i dil:**

Gazel 9

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül şîşesi.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şîşe-i dilde
Zer-i hālîş-‘ayār oldu
nüḥāsı kāl edip tiz-āb

şîşe-i vārın:

1. **şîşe-i vārın:-ı, -n**

Muhammes 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Varlık şîşesi.

Anıñ gibi devrāndan
daḥı bir zālīm-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr
eyle destinde şîşe-i
vārın

şîşi atıp:

1. **şîşi atıp:-ıp**

Gazel 162

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Demir çubuğu
saplamak. II Olta atmak.*

Māhī-i vişāline atıp şîşi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

şîşir:

1. **şîşirir:-ir**

Kaside 1

Mısra: 48

Şişirmek.

Bāb-ı gārında
niğāhbānlığa ta’yīn
olıcağ
Şişirir beyze ile kapında
arслан

şitābān:

1. **şitābān:**

Gazel 221

Mısra: 3

*Acele ile giden,
acele eden, çabuk
giden, seğirten.*

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
kılma şitābān
Tā şubḥ olıcağ şem‘a-i
sūzān elimizde

sitānbul:

1. **sitanbül:**

Gazel 104

Mısra: 10

İstanbul şehri.

Eyleyip sinede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i ‘ışkı Sitanbül gibi
taşvīr ederiz

2. **sitānbülde:-da**

Gazel 155

Mısra: 11

İstanbul şehri.

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbülde Fenniyyā
Bir esb-i tab‘-ı pākine
Rāğīb süvārı yoğ

sitānbul-misli:

1. **sitānbul-misli:**

Gazel 171

Mısra: 11

İstanbul gibi.

Cāme-i diller Sitānbul-
misli cānā ser-be-ser
Āteş-i 'ıŝkılñla sūzān
olsa da māni' değil

sitiğnāya çeker:

1. **sitiğnāya çeker: -er**

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Istignaya çekmek;
naza çekmek,
nazlanmak.*

Būs-ı la'lin taleb
etdikçe sitiğnāya çeker
Güyyiā mevce-i luṭfun
leb-i deryāya çeker

**şit-i derāy-ı reh-
berimiz:**

1. **şit-i derāy-ı reh-
berimiz: -imiz**

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rehberin çan sesi.

Şit-i derāy-ı reh-
berimiz çinkıraqlıdır
Zāhid kaṭār-ı na'ra-i
rindāna ḥar olup

şive-i güftārından:

1. **şive-i güftārından: -i, -
n, -dan**

Gazel 186

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Söz işvesi.

Kebk olur ğıbṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Tūṭiye şukḳa gelir şive-i
güftārından

şive-i hikmet:

1. **şive-i hikmet:**

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hekimlik yöntemi.

Ne hikmetdir 'aceb bu
şive-i hikmet o meh-
rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-
ḥasteye ḥāzık bakar
bakmaz

siyāh:

1. **siyāh:**

Gazel 93

Mısra: 2

Kara.

Ḥayāl-i çeşm ü kadiñ
naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

şiyāmım açdım:

1. **şiyāmım açdım: -dım**

Gazel 177

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Oruç açmak.

Şiyāmım açdım iftār-ı
nebāt-ı la'l-i nābılñla
Seḥāb-ı ḥaṭṭ-ı nev-ḥız-i
ruḥuñ aḥşam
zannetdim

siyeh:

1. **siyeh:**

Gazel 235

Mısra: 2

Kara renkte olan.

Arz seyrin olsa n'ola
māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i
cemāline Müşteri

siyemmā:

1. **siyemmā:**

Kıt'a 1

Mısra: 13

*Hele, hususuyla,
bilhassa "lâ-siyemmâ"
suretinde de
müstameldir.*

Nice vaşf eyleyem ben
siyemmâ zıll-ı Yezdâni
Zebânım kaçredir
deryâ-yı cûd-ı şevket-
ârâya

şıyt-ı âhi:

1. şıyt-ı âhi: -1

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âhların yüksekliği.

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı âhi
cevr ile üftâdeniñ
Erse eflâke dilâ ne mişl-
i gülbâng-ı ceres

siyyemâ:

1. siyyemâ:

Gazel 216

Mısra: 1

*Özellikle, husûsiyle,
bâhusus.*

Garç oldu âb-ı zevraç-ı
dil siyyemâ yeme
Tâkat mı gelir cüşiş-i
eşk-i dem-â-deme

size:

1. size:

Gazel 178

Mısra: 3

*İkinci çoğul şahıs
zamiri.*

Neş'e vermez efendim
size bu sekr-i hudûş
Tevbe-i sâkıf edip bâde-
i nâ-yâb içelim

sizler:

1. sizlere:

Gazel 232

Mısra: 4

*İkinci çokluk şahıs
zamiri. II Sevgili ile âşık
arasında haber taşıyan
kişiler.*

Medd ederseñ seyr edip
nâ-maħrem-i bint-i rezi
Hüsünü görmek
efendi sizlere cā'iz gibi

şoħbet:

1. şoħbet:

Müstezad 1

Mısra: 20

*Ar. Görüşüp
konuşma.*

Hvân-ı keremiñ sükker-
i ħalvâya değışmem
Şoħbet deme cānâ

2. şoħbet:

Kaside 1

Mısra: 117

*Allah'a gönül veren
insanların bir araya
gelip her an O'nunla
berâber olduklarını
bilmenin edebi ve
huzûru içinde,
şeyhlerinin veya
aralarından ehil birinin
yönlendirmesiyle
yaptıkları ârifâne
söyleşme ve halleşme.*

Añlanılmaz bu ne
şoħbet bu ne
keyfiyyetdir
‘Akl ile fehm edemez
kününü zihn-i insân

şoħbete nevbet verip:

1. şoħbete nevbet

verip: -ip

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Soħbete ara
vermek.*

Şoħbete nevbet verip
zâhid daķık ol rind iseñ

Āsiyāb içre meşeldir
rıfık ile gavgā biter

şoĥbet-i müşā‘are:

1. şoĥbet-i müşā‘are:

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Müşâ‘are sohbeti.

Geh şoĥbet-i müşā‘are
gāhī sükūt ile
Mecmū‘a-i ṭabī‘i yārān
açar kapar

şoĥbet-i tenhāya:

1. şoĥbet-i tenhāya: -y, - a

Gazel 212

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yalnız kalınan
sohbet.*

Zāhid yeter ol şoĥbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya qarışma

şol:

1. şol:

Gazel 208

Mısra: 9

T. Şu, o.

‘Ālemde esāsı gibi şol
ĥısn-ı ĥaşīniñ
Hedm olmaz idi
tevbde zāhid temel
olsa

2. şol:

Gazel 48

Mısra: 9

Şu, o, bu.

Gelmez ĥaṭ-ı niżāmına
şol beldenīñ hemān
Beyne’l-ehāli cümlede
ki ittiĥād olur

3. şol:

Gazel 75

Mısra: 2

Şu, o, bu.

Zaĥm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetīl-i lem‘a tābāsā
çerāğ üstündedir

4. şol:

Gazel 183

Mısra: 1

Şu, işaret sıfatı.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ġam
görmedim

Şāf olan mir‘āt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

5. şolmuş: -muş

Gazel 80

Mısra: 6

Solmak, sararmak.

Mışr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūĥ
Eşk-i çeşimde çiçek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

şoldur:

1. şoldur:

Murabba 1

Mısra: 6

*Solmasına sebep
olmak, solgun duruma
getirmek; (insan için)
zayıflatıp cildin sarı-
beyaz arası bir renk
almasına neden olmak.*

Baĥş edip vaşlıñı ben
‘āşık-ı zārīñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

şoñra:

1. şoñra:

Gazel 59

Mısra: 10
*Daha ileri bir
zamanda, müteakiben.*

Maḥbūb ile işin bitirip
ba‘z-ı bî-vefā
Şoñra metā‘-ı vuşlata
naḳd-i dağal verir

2. soñra:

Gazel 121
Mısra: 6
*Daha ileri bir
zamanda, müteakiben.*

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşāḳına
her bār tabaşbuş

3. soñra:

Gazel 81
Mısra: 4
*-nin ardından,
arkasından.*

Aḫz [u] bey‘ etme ‘arż-ı
va‘d-i vaşlıñ ey za‘ım
Her ne deñlü olsa soñra
ḫaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

4. soñra:

Gazel 121
Mısra: 6

*-nin ardından,
arkasından.*

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşāḳına
her bār tabaşbuş

şor:

1. şordum: -dum

Gazel 4
Mısra: 7
Sormak II Emmek.

Bugün tebhāle-i la‘l-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi ḳand u kimi
keşer dedi āb-ı zülāl
ammā

2. şorarsıñ: -ar, -sın

Gazel 79
Mısra: 5
*Sormak. // Halini
hatırını sormak.*

Ḫāl-i lebin bu dil-i
şeydāya şorarsıñ
Düşmüş lebeni keşer-i
ḫavz içre siñekdir

şoy:

1. şoyup: -up
Gazel 224

Mısra: 9
Gıysiyi çıkarmak.

Şoyup bir cāme-ḫvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āğuş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

şöyle:

1. şöyle:
Gazel 157
Mısra: 9
*Şunun gibi, şuna
benzer biçimde.*

Dimāğ-ı cāna nuṭḳuñ
şöyle lezzet verdiğim
Fennī
Bu bābda ni‘met-i pāk-i
nikātın bal ile ḳaymak

2. söylerim: -rim

Gazel 6
Mısra: 1
Demek, söylemek.

Dendān-ı şāfi dürr-i
‘Aden söylerim saña
La‘l-i ‘aḳıki reşk-i
Yemen söylerim saña

3. söylerim: -rim
Gazel 6

Mısra: 2
Demek, söylemek.

Dendān-ı şāfi dürr-i
‘Aden söylerim saña
La‘l-i ‘aķīķi reşk-i
Yemen söylerim saña

4. **söylerim: -rim**
Gazel 6
Mısra: 4
Demek, söylemek.

Ĥaţţ-ı ‘izārı sebze-i bāğ-
ı cinān mıdır
Şahrā-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

5. **söylerim: -rim**
Gazel 6
Mısra: 6
Demek, söylemek.

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aķmeri
Gül-ğonçe üzre tāze
semen söylerim saña

6. **söylerim: -rim**
Gazel 6
Mısra: 8
Demek, söylemek.

İķlīm-i Rūmı başdı fiten
söylerim saña

Cünbiş-i çeşm [ü] ĥaţţıñ
şeh-cemāl

7. **söylerim: -rim**
Gazel 6
Mısra: 10
Demek, söylemek.

Rez-duĥteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Raķş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

8. **söylerim: -rim**
Gazel 6
Mısra: 12
Demek, söylemek.

Pey-rev olunca güfte-i
İĥsāna Fenniyā
Sūĥan belāgat içre
sūĥan söylerim saña

9. **söyle:**
Gazel 45
Mısra: 11
Demek, söylemek.

Nażm-ı Edībi söyle
Lezīzīye Fenniyā
Pāyında esb-i
cāmesiniñ çınķırağı var

10. **söyler: -r**
Gazel 5
Mısra: 12
*(Anlatmak istediği
şeyi) Sözle bildirme.*

Ağız ağıza sāğar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebā kulkul-i minā

11. **söyler: -r**
Gazel 225
Mısra: 12
*(Anlatmak istediği
şeyi) Sözle bildirme.*

Fenniyā Ziver Efendiye
bu nazmı ‘arz et
Söyler ol ĥālīş-‘ayārı
saña zergercesine

12. **söyleyip:**
Gazel 28
Mısra: 9
*İtiraf etmek, dile
getirmek.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrīĥ

13. **söyle:**
Gazel 222

Mısra: 12
Demek, duyurmak.

Bu müferrih-i nev-
zemini Fenniyā ‘arz
eyleyip
Zümre-i ‘irfān
buyursun söyle Sa‘d-
ābādıma

14. **söylesin:-sin**

Gazel 189

Mısra: 2

*Anlatmak, dile
getirmek.*

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun hāzıq-ı cān
diñlesin

15. **söylesin:-sin**

Gazel 189

Mısra: 10

*Anlatmak, dile
getirmek.*

Fenniyā sırrın güşād
edip tabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun hāzıq-ı cān
diñlesin

16. **söylese:-se**

Kıt'a 8

Mısra: 15

*Anlatmak, dile
getirmek.*

Dağı çokdur kenār-ı
baħr-i nazmım söylese
ammā
Yeter taşdı‘e bā‘iṣ olma
ey kilik-i güher-efşān

söyle bir:

1. **şöyle bir:**

Kaside 1

Mısra: 63

Kelime Tipi: -

*Öyle çok, o kadar
fazla.*

Şöyle bir rahş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuğu
hınnāsı şafaq pür-elvān

söyün-:

1. **söyünmez:-mez**

Gazel 37

Mısra: 3

*Söndürmek,
parlaklığını gidermek.*

Söyünmez sūziş-i ‘ışkım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla

Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

söz:

1. **sözleriñ:-ler, -in**

Kaside 1

Mısra: 127

*Ağızdan çıkan bir
veya daha fazla
heceden meydana
gelen, mana ifade eden
kelime veya kelime
topluluğu, laf, lafız,
kelam.*

Sözleriñ kanda seniñ
vaş ol şāhiñ kanda
Anı āyāt ile medh
eyledi Rabb ü Raħmān

2. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 10

*Bir düşünceyi
eksiksiz olarak anlatan
kelime dizisi, kelim II
şiiir.*

Āb-ı hayāt-ı güfte-i
icrāya Fenniyā
Üstād-ṭab‘ Nehriye
enbāzdır sözüm

3. **söz:**

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime, laf.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
ğavğā-yı mü'ennes

4. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 1

*Bir düşünceyi
anlatan kelime dizisi,
kelam // Şiir.*

Vaşf-ı haatında kā'id-i
rāzdir sözüm
Ders-i Hayāli şerh eder
icāzdir sözüm

5. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 2

*Bir düşünceyi
anlatan kelime dizisi,
kelam // Şiir.*

Vaşf-ı haatında kā'id-i
rāzdir sözüm
Ders-i Hayāli şerh eder
icāzdir sözüm

6. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 4

Bir düşünceyi

*anlatan kelime dizisi,
kelam // Şiir.*

La'liñden aldı var ise
rengin nüktesi
Mazmūn-şinās-ı dil-
ber-i tannāzdir sözüm

7. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 6

*Bir düşünceyi
anlatan kelime dizisi,
kelam // Şiir.*

Uşşāka faşl-ı devr-i
gülü büselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i
dem-sāzdir sözüm

8. **sözüm:-üm**

Gazel 181

Mısra: 8

*Bir düşünceyi
anlatan kelime dizisi,
kelam // Şiir.*

Evşāf-ı meyle mürde-i
maħmüre cāmveş
Kulkul-zebān-ı 'īsī-i
icāzdir sözüm

9. **sözüm:-üm**

Gazel 222

Mısra: 9

Söz, söylem, şiir.

Ben begendim çoğrusu
tanzāre lāyıktır sözüm
Yā degil haddiñ ki
desem Fehmi-i
üstādıma

söz etme:

1. **söz etme:-me**

Gazel 195

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(O şeyi) Konuşmak,
(o şeyden) bahsetmek,
lâf etmek.*

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme

Urur taş başına taş taş
sağın maħcüb-ı
sengiden

söz yok:

1. **söz yok:**

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Söz yok, diyecek
bir şey yok.*

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irhā

Söz yok seniñ ‘irfāniña
ey şūh-ı mü’eddeb

2. söz yok:

Gazel 150

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Söz yok, diyecek
bir şey yok.*

Söz yok metā^c-ı
hüsüne ol hūb-ṭal‘atıñ
Kālā-yı haddi lik daḥı ol
ṭaraf tuḥaf

sözüm yok:

1. sözüm yok:

Kıt'a 13

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Söyleyecek bir şeyi
olmamak // razıl olmak.*

Ḳoyup pāyın se
maḳdem sülleminde
Fenni der tāriḥ
Sözüm yok bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşallāh

sözümde hilāf yok:

1. sözümde hilāf yok:

Gazel 153

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sözümde yanlış
yok.*

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
hānede
Yok sözümde Fenniya
vallahi billāhi hilāf

şu:

1. şu:

Gazel 26

Mısra: 8

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı
madde.*

Etdirir her mey-keş-i
ğavvāş-ı rinde ser-fürū
Şu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ḳadeḥ

2. şuyuna: -yun, -a

Gazel 201

Mısra: 1

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam*

*kaynağı olan akıcı
madde.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan
pūpā dümen şuyuna

3. şuyuna: -yun, -a

Gazel 201

Mısra: 4

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı
madde.*

Gör nice mest eder
‘uşşākı ḥoy-ı ruḥsārıñ
‘Araḳ mı ḳatdıñ ey sāḳi
bu yāsemen şuyuna

4. şuyuna: -yun, -a

Gazel 201

Mısra: 6

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı
madde.*

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen şuyuna

5. şuyuna: -yun, -a

Gazel 201

Mısra: 8

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı
madde.*

Ne çekdi pîr-i muğān
rakş edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı
koyunca zen şuyuna

6. şuyuna: -yun, -a

Gazel 201

Mısra: 10

*T. Hidrojen ve
oksijen karışımından
oluşan, sıvı durumda
bulunan, bütün
varlıkların yaşam
kaynağı olan akıcı
madde.*

Celāl-i hüsnüne hayrān
olur gören Fennī
Düşünce tîğ-ı mücevher
gibi sühan şuyuna

7. şu:

Gazel 154

Mısra: 3

İşaret sıfatı, şu.

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem ‘ışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataқтақ

8. şu:

Kıt'a 12

Mısra: 15

*Malum içilen sıvı,
su.*

‘İrķ-ı şerīfū’n-nebī şu
gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirtağına
Hayraboludan revān

9. şu:

Gazel 58

Mısra: 1

Ab, su // gözyaşı.

Fikr-i hoy-ı ‘ārızınla
çeşm-i dilden şu aķar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile hoş-bū aķar

su’āl:

1. su’āl:

Gazel 4

Mısra: 4

Ar. soru.

Ḥafī mey nüş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengin hoş-sühan bu
ne ‘acā’ib bir su’āl
ammā

su’āl eyle:

1. su’āl eyle: -r, -se

Gazel 199

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Soru sormak.

Su’āl eylerse la‘lin būs
ederken ḥvāb-ı ğafletde
Beni қatl et ya cān baḥş
et deyü yāre cevābım
bu

sū’āl [ü] cevāb:

1. sū’āl [ü] cevāb:

Kaside 1

Mısra: 115

Kelime Tipi: -

Soru ve cevap.

Ne idi ol gece āyā o
sū’āl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḥübān

sū-be-sū:

1. sū-be-sū:

Gazel 7

Mısra: 5

Taraf taraf, her taraf, her yan.

Gelip şahın-ı cigerde ey
şeh-i gâmeze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velâyı sū-be-sū seyrân

2. sū-be-sū:

Gazel 64

Mısra: 13

Taraf taraf, her taraf, her yan.

Yağdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i
sūzān ocaqlıdır

3. sū-be-sū:

Gazel 119

Mısra: 5

Taraf taraf, her taraf, her yan.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī güyā yanar āteş

4. sū-be-sū:

Gazel 13

Mısra: 3

Her taraf, her yan.

Sū-be-sū geşt eyleyip
İskenderāsā ‘ālemi
Bulmadı dil buse-i la‘liñ
gibi āb-ı ḥayāt

5. sū-be-sū:

Gazel 231

Mısra: 17

Her taraf, her yan.

Sū-be-sū nā-didedir ol
Fāzıl-ı ehl-i kemāl
Murğ-ı ‘anķāveş cihānı
tutdu nām-ı şöhreti

6. sū-be-sū:

Gazel 192

Mısra: 10

Her yana, her tarafa.

Ḥasībī ister imiş
Fenniyyā müşā‘areye
Hezār-ı gönçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

7. sū-be-sū:

Murabba 2

Mısra: 13

Her yana, her tarafa.

Geşt edip şahrālara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı ‘ışkı taḥķik
edip ey şirīn-rū

subh:

1. **şubḥ:**

Gazel 221

Mısra: 4

Sabah.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
kılma şitābān
Tā şubḥ olıcağ şem‘a-i
sūzān elimizde

subḥ u mesā:

1. **şubḥ u mesā:**

Kaside 1

Mısra: 157

Kelime Tipi: -

Gündüz ve gece.

Ravza-i rūḥuna ‘ıtr-
āver ola şubḥ u mesā
Büy-ı ezḥār şalāt ile
selām-ı Sübhān

sübḥa-i bāde-i mercān:

1. **sübḥa-i bāde-i
mercān:**

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mercandan şarap
renkli tesbih.*

Şanma şūfi bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübha-i bāde-i mercān
ile tevḥīd ederiz

sübha-i cām:

1. sübha-i cām:

Gazel 81

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Camdan tesbih.

Rind evrād eyleyip
dendānıñı pīr-i muḡān
Sübha-i cām elde sāḳī
reng-i lülü çevrilir

**sübha-i cām-ı cem-i ezel
çekelim:**

1. sübha-i cām-ı cem-i

ezel çekelim: -elim

Gazel 185

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ezel Cem'inin
kadehinin tesbih
tanisini çekmek.*

Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zāhid

Seniñle sübha-i cām-ı

Cem-i ezel çekelim

sübha-i dūr-dāne:

1. sübha-i dūr-dāne:

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Inci taneli tesbih.

Lebiñ zıkr eyle kim

evşāf-ı dendānıñ

arasında

Nişān mercān ile o

sübha-i dūr-dānedir

elfāz

sübha-i mercān:

1. sübha-i mercān:

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mercan tesbihi.

Şümār-ı būs-ı la'lin

tekye-i miḥnetde

şeyḥāsā

Fem-i süllāk-ı rinde

sübha-i mercān eder ol

şūḥ

sübha-i mercān çeker:

1. sübha-i mercān

çeker: -er

Gazel 221

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mercan tesbih
çekmek.*

Evrād edip ol la'li-i leb

zāde-i şeyḥi

Görseñ ne çeker sübha-

i mercān elimizde

sübha-i mercāna:

1. sübha-i mercāna: -a

Gazel 111

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mercan tesbihi.

Zıkr-i la'li-i leb-i dil-

berle heme āvīze

Zāhidān elde eder

sübha-i mercāna heves

sübha-i şad dāneye:

**1. sübha-i şad dāneye: -
ye**

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İçinde yüz tane
boncuk olan tesbih.*

Virdin midir ol çaḳ çaḳ

āhenk ile zāhid

Āvīze be-dest sübha-i

şad dāneye bā'is

sübha-i sad-dâne:

1. sübha-i şad-dâne: -miz

Gazel 156

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüzlük tespih.

Zâhid katında sübha-i
şad-dânemiz mi yok
Bezm içre yoğsa
çekmege peymânemiz
mi yok

sübha-i zîbâ:

1. sübha-i zîbâ:

Kaside 1

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Güzel tesbih.

Enbiyâ cümlesi bir
sübha-i zîbâ ammâ
Rabî için kılmış
imâmesini aña Şübhân

şubh-dem açıp:

1. şubh-dem açıp: -ip

Murabba 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sabah vakti açmak.

Bâb-ı vaşlın şubh-dem
açıp o cânân yatmasın

Çîn edip ebrûsunu
‘uşşâka gılmân
çatmasın

şübhe:

1. şübhe:

Gazel 42

Mısra: 2

*Kuşku; vesvese,
kuruntu.*

Bûs-ı la‘liñ ey perî
olmağ gerek ağıyâra şâz
Şübhe ‘arız olmada zîrâ
dil-i ğam-ıhvâra şâz

şübhe yokdur:

1. şübhe yokdur: -dur

Kaside 1

Mısra: 153

Kelime Tipi: -

Şüphesiz.

Şübhe yokdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren kabriñe âzâd
olur ehl-i ‘işyân

şubh-ı şâdık:

1. şubh-ı şâdık:

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Subh-i kâzibden
sonra tan yerinde ufuk*

*boyunca görülen ve
gittikçe yayılarak
güneşin doğuşuna
kadar kesintisiz devam
eden aydınlık, hakîkî
fecir.*

Gören necm-i seher
derse o hâl-i yâre
lâyıktır
Şeb-i zülfüñde tâb-ı
vech-i pâki şubh-ı
şâdıkdır

sübhân:

1. sübhân:

Kaside 1

Mısra: 32

*Eksiklerden ve
kusurlardan münezzeh
olan.*

Enbiyâ cümlesi bir
sübha-i zîbâ ammâ
Rabî için kılmış
imâmesini aña Şübhân

subüh:

1. şubühî: -i

Gazel 216

Mısra: 5

Sabah şarabı.

Sâkî şubühî meclis-i
zühhâda ‘arız edip

Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

şuç:

1. **şuç:**

Gazel 20

Mısra: 2

Kabahat, hata.

Efendi işret etmez sāḳi-i
gül-çehreniñdir şuç
Mey-i la'liñ için
meclisde zāhid oldur
ḳanzil tuc

sūd:

1. **sūd:**

Gazel 46

Mısra: 10

(Fa.) Kazanç, yarar.

Bey^c ederken dūr-i
vaşlın ḳo tehevür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

2. **sūd:**

Gazel 54

Mısra: 2

(Fa.) Kazanç, yarar.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez i'tibār
Naḳd-i vuşlat sūd eder
Eryāle etmez i'tibār

şudūru'n-nās:

1. **şudūru'n-nās:**

Gazel 110

Mısra: 8

İnsanların

*göğüsleri (Nâs Sûresine
de gönderme
yapılmaktadır).*

Derūn-ı 'āşık-ı rindānı
beyt-i sâde zannetme
Muḫallâdır mey-i engūr
ile şimdi şudūru'n-nās

2. **şudūru'n-nās:**

Muhammes 1

Mısra: 19

İnsanların

*göğüsleri (Nâs Sûresine
de gönderme
yapılmaktadır).*

Muḫallâdır mey-i engūr
ile şimdi şudūru'n-nās
Ne ālât-ı müheyyâdır
anı ḫalk eylemiş fettâḫ

şūfi:

1. **şūfi:**

Kıt'a 10

Mısra: 29

A. Dinin emir ve

*yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan.*

Du'ā ḳıl cāmi^c-i
cismiñde şūfi çāk edip
sīnen
Şalât-ı ḫamsede ol
duḫtere dā'i-i miḫrāb ol

2. **şūfiyā:-yā**

Gazel 17

Mısra: 3

*Kaba sofı (çok
dindar olup irfanı
olmayan kimse).*

Naḳş-ı ḫaşır alt edip
cismi şūfiyā
Bu tarz-ı nev-verā'la
saña büriyā 'abeş

3. **şūfi:**

Gazel 54

Mısra: 8

*A. Dinin emir ve
yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan, zahit.*

Dūşına almaz revā olsa
aña ḳavs-i ḳuzah
Bī-riyā şūfi felekde şāla
etmez i'tibār

4. **şūfi:**

Gazel 91

Mısra: 5

A. Dinin emir ve

*yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan, zahit.*

Şanma şūfi bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübha-i bāde-i mercān
ile tevḥīd ederiz

5. şūfi:

Gazel 104

Mısra: 11

*A. Dinin emir ve
yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan, zahit.*

Düşme iflās ile ey şūfi
ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni teşḫīr ederiz

6. şūfi:

Gazel 210

Mısra: 7

*A. Dinin emir ve
yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan, zahit.*

Mevc-i kem-ḥā-yı ver'a
'arz etme sen şūfi gelip
Ḥān-ḳāh-ı dilde zīrā
būriyādır çeşmime

şūfi-i çille-keşān:

1. şūfi-i çille-keşān:

Kıt'a 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çile çeken sufiler.

Sālik-i nā-dīdedir der-i
ṭarīḳ-i Ḥalvetī
'İşḳla şeb-tā-seḫer şūfi-i
çille-keşān

şūfiyā:

1. şūfiyā:

Gazel 62

Mısra: 9

Ey sofī.

Zāhid metā^c-ı zūhdini
'arz etse şūfiyā
Kemḫāyī fehm ederdi
ne gūne ḳumāş olur

2. şūfiyā:

Gazel 240

Mısra: 11

Ey sofī.

Müflislik ile düşme
vaḳfa şūfiyā
Teşḫīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

süfre-i mefrūş-ı vaşlın:

1. süfre-i mefrūş-ı

vaşlın: -I, -n

Gazel 205

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın dayalı
döşeli sofrası.*

Görünce süfre-i mefrūş-
ı vaşlın şām-ı ḥaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı
'āşīḳān 'azm etdi iftāra

şūḫ:

1. şūḫ:

Gazel 33

Mısra: 1

*İşveli, cilveli
dilber/güzel.*

Çekip tīg-ı nigāhın
günde yüz biñ ḳan eder
ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūḫ

2. şūḫ:

Gazel 33

Mısra: 2

*İşveli, cilveli
dilber/güzel.*

Çekip tīg-ı nigāhın
günde yüz biñ ḳan eder
ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūḫ

3. **şūḥ:**

Gazel 33

Mısra: 4

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Cevf-i ḥaṭṭı olsa dilde
gam mı zulmet-i ‘āleme
Cemālin ba‘d-ez-īn
dehre meh-i tābān eder
ol şūḥ

4. **şūḥ:**

Gazel 33

Mısra: 6

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Şümār-ı būs-ı la‘lin
tekye-i miḥnetde
şeyḥāsā
Fem-i süllāk-ı rinde
sübḥa-i mercān eder ol
şūḥ

5. **şūḥ:**

Gazel 33

Mısra: 8

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

N’ola çāh-ı
zenaḥdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Mu‘azzez Mısr-ı vaşla

bendesin sulṭān eder ol
şūḥ

6. **şūḥ:**

Gazel 33

Mısra: 10

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Düşürmüş ḥāl-i ḥaddın
çeşmine sūrāḥ-ı
süzündan
Ki şan Hindūstān
iḳlīmını seyrān eder ol
şūḥ

7. **şūḥ:**

Gazel 33

Mısra: 12

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Cigerden ḳan geṇer
bilmez ṭabībim Fenniyā
derdim
Ṭaleb etdikçe la‘lin
ṭıflveş giryān eder ol
şūḥ

8. **şūḥ:**

Gazel 122

Mısra: 5

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Nuṭḳ-ı pend-i ‘āşık u
ağyārı fark etmez o şūḥ
Maḥremi sīm-i dağaldır
hep sen bī-gāne ḥaş

9. **şūḥ:**

Gazel 141

Mısra: 9

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Hele sen dostluḡu fark
eylemez iseñ ey şūḥ
Ḥaḳ ḳatında benim
iyliklerim olmaz zāyi‘

10. **şūḥ:**

Gazel 145

Mısra: 5

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Yaḳdı sīnem dāḡ-ı pür-
dāḡ eyleyip ḥayfā o şūḥ
Pend edip dedi te’essūf
eyleme dāḡ üstü bāḡ

11. **şūḥuñ:**

Gazel 209

Mısra: 7

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

‘İzārında o şūḥuñ
zūlfüdür ḡannetme pīç-

ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbulāsā murğ-ı dil
lāne

12. **şūh:**

Gazel 228

Mısra: 5

İşveli, cilveli

dilber/güzel.

Zah[1]m-ı pür-dağı
sīnemde görünce ol şūh
Bu çerāğāna müşābih
dedi tarh-ı lāle

13. **şūh:**

Gazel 80

Mısra: 5

Açık meşrepli, şen

*ve hareketinde serbest,
oynak, nazlı; neşeli
(sevgili).*

Mısr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūh
Eşk-i çeşmimde çiçek
şolmuş bulanmış
nīlüfer

14. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 20

Mısra: 5

Hareketlerinde

*serbest; neşeli, şen ve
oynak (kadın) II sevgili.*

Hivām-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūhuñ ceş-i haṭ-ı
‘ārız [u] ruhsārını seyr
et

15. **şūhun:-uñ**

Gazel 114

Mısra: 9

Hareketlerinde

*serbest; neşeli, şen ve
oynak (kadın) II sevgili.*

İki pistānı şūhun şayd
edip maḥfice bir ‘āşık
Dü biṭṭiḥi o baṭ-ı vāhide
ra‘nā şıgındırmış

16. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 9

Mısra: 11

Hareketlerinde

*serbest; neşeli, şen ve
oynak (kimse) II sevgili.*

Tehī şanma görüp zūlf-i
giriḥ-gīrini ol şūhuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

17. **şūhuñ:-uñ**

Gazel 176

Mısra: 4

Güzel, sevgili.

Geçirdim ‘ömrümü
mey-ḥāne içre intizār
ile
O şūhuñ meclise
teşrifini nev-‘id edip
çıkımmam

18. **şūhı:-ı**

Gazel 166

Mısra: 2

Cilveli güzel.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūhı sen ey dil
ḥuzūr-ı ḥākime çek

sūhan:

1. **sūhan:**

Gazel 6

Mısra: 12

Far. Söz, kelām.

Pey-rev olunca güfte-i
İhsāna Fenniyā
Sūhan belāgat içre
sūhan söylerim saña

2. **sūhanlar:-lar**

Gazel 55

Mısra: 10

Far. Söz, kelâm.

Pek çok da iftiyhârı ko
bi'llâh Fenniyâ
Şâ'ir katında böyle
sühanlar fesânedir

3. sühan:

Gazel 201

Mısra: 10

Far. Söz, kelâm.

Celâl-i hüsnüne hayrân
olur gören Fennî
Düşünce tîğ-ı mücevher
gibi sühan şuyuna

4. sühan:

Gazel 245

Mısra: 12

Far. Söz, kelâm.

Râ'iz-i vaşf-ı cemâl-i
yâr içre Fenniyâ
Bu sühan olsa 'aceb mi
cennetiñ nâzik gülü

5. sühan:

Gazel 6

Mısra: 12

Far. Söz, kelâm.

*(Asıl maharet
bağlamında).*

Pey-rev olunca güfte-i

İhsâna Fenniyâ

Sühan belâgat içre
sühan söylerim saña

sühan hatm oldu:

1. sühan hatm oldu: -du

Gazel 218

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Söz bitmek.

Mümkün mi güle mişli
anıñ bir dağı Fennî
Hatm oldu sühan
Râğıb-ı vâlâda olunca

sühan-dân:

1. sühan-dânıñ: -iñ

Gazel 190

Mısra: 10

*Söz söylemeyi
bilen, düzgün ve güzel
söz söyleyen (kimse).*

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennî gibi
ammâ
Nazîre iltimâs etmiş
sühan-dânıñ
kamusundan

sühân-dân-ı belâgat:

1. sühân-dân-ı belâgat:

Kıt'a 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Belâgatli sözden
anlayan.*

Sühân-dân-ı belâgat
hem-zebân-ı Şâ'ib ü
'Örfî
Sebak-âmüz-ı sübyân ü
müfahhîm-i fâ'ikü'l-
eşbâh

sühândân-ı sitânbül:

1. sühândân-ı sitânbül:

Gazel 202

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İstanbul'un sözden
anlayanları.*

Fennî ne 'acâyib ki
sühândân-ı Sitânbül
Fethîye nazîre demede
cümlesi zınka

sühan-efsâne:

1. sühan-efsâne: -ye

Gazel 149

Mısra: 10

Efsane olmuş söze.

Fenni bî-şübhe uçar
miş-i habâb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
sühan-efsâneye üf

sūḥan-ı arnebūd-ı pīr-i
‘aliliñ:

1. **sūḥan-ı arnebūd-ı**
pīr-i ‘aliliñ: -iñ

Müstezad 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözü kör

Arnavut'un sözü.

Diñle sūḥan-ı Arnebūd-ı pīr-i ‘aliliñ
Ol cild-i şaḳiliñ

sūḥan-ı āyine-i fennī:

1. **sūḥan-ı āyine-i fennī:**

Müstezad 2

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Şair Fennî'nin söz

aynası.

Sırrıye şunup bu sūḥan-ı āyine-i Fennī
Esrārını maḥfi

sūḥan-ı efdalı:

1. **sūḥan-ı efdalı: -i**

Kıt'a 7

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

En erdemli söz.

Mevlidi tārīhini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḥdūm için
bu sūḥan-ı efdalı

sūḥan-ı nābī efendi:

1. **sūḥan-ı nābī**

efendi: -y, -i

Kaside 1

Mısra: 149

Kelime Tipi: -

Urfalı Nâbî

efendi'nin şiiri.

Sūḥan-ı Nābī Efendi
te'emmül eyle
Mütesellidir o müjde ile
dil-i ser-gerdān

sūḥan-ı nekreyi:

1. **sūḥan-ı nekreyi: -y, -i**

Kıt'a 12

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Eğlendirici söz.

Bikr-i mezāmın ile bu
sūḥan-ı nekreyi
Güşına düşizeniñ
söyledi

sūḥan-ı nükre-i fethi:

1. **sūḥan-ı nükre-i fethi:**

Gazel 173

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fethî'nin gümüş
gibi değerli sözü.*

Fenniyā şundu

mu‘ammāsā

Sūḥan-ı nükre-i Fethî

müşkil

sūḥan-meşreb-i ḥātem:

1. **sūḥan-meşreb-i**

ḥātem:

Gazel 160

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Cömertliğiyle ünlü
İbn Abdullah bin Sa'd
gibi sözden anlayan.*

Būs-ı la‘liñle bez[i]mde
kaḍeḥ-i Cem gibisin
Bermekî-ṭab‘ u sūḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

şūḥ-ı cihān:

1. **şūḥ-ı cihān:**

Gazel 225

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Şarf edip sīm ü zer-i
vuşlatın ol şūḥ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

2. **şūh-1 cihān:**

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünyalar güzeli.

Gördüm bugün o şūh-1

cihānım terāş olur

Esrār-1 çin-i perçemi

‘uşşāka fāş olur

şūh-1 ‘işve-bāzıñ:

1. **şūh-1 ‘işve-bāzıñ: -iñ**

Gazel 227

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Edalı, işveli güzel.

O şūh-1 ‘işve-bāzıñ

ruhların hoy-kerde

zannetme

Ṭarāvet başş eder

gūlzāra şeb-nem

tāzeden tāze

şūh-1 mestāne:

1. **şūh-1 mestāne:**

Gazel 209

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sarhoş sevgili. II

Göz.

Bıçağıyla beni katl

eyleyip ol şūh-1

mestāne

Boyandı hañçer-i tīg-1

nigāh-1 dīdesi kana

şūh-1 mü’eddeb:

1. **şūh-1 mü’eddeb:**

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Edepli sevgili.

Meclisde edip perde-i

dāmeniñ irhā

Söz yok seniñ ‘irfānıña

ey şūh-1 mü’eddeb

şūh-1 zerger:

1. **şūh-1 zerger:**

Gazel 164

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın işleyen güzel.

Farq eylemez ‘ayarı zer-

i kalb-i muhlişi

Ey şūh-1 zerger olsa [da]

ṭab‘iñ mehek seniñ

şūh-1 zergeri:

1. **şūh-1 zergeri: -i**

Gazel 235

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Altın işleyen güzel.

La‘lin nigāne şan‘at-1

teşbihle vaz‘ edip

Alsam dehānıma ol şūh-

1 zergeri

sūhte:

1. **sūhte:**

Gazel 85

Mısra: 8

1. Yanmış, yanık 2.

mec. Bağrı yanık kimse,

âşık.

Rüz-1 vaşl-1 yāre āmāde

çerāğān etmege

Sīne de bir suhte gūyā

lāle-i hamrā biter

şūhuñ:

1. **şūhuñ:**

Gazel 25

Mısra: 5

Neşeli, şen kadın,

sevgili.

Nazar kıl micmer-i

hüsünde gūyā zūfü ol

şūhuñ

Şu‘ūd eyler hevāya

dūd-1 ‘anber-bār-1 pīç-

ā-pīç

sūk-1 elem:

1. **sūk-1 elem:**

Gazel 120

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elem pazarı.

Fiğān u zār eder sūḳ-ı
elemde dem-be-dem
ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿıṣḳ ḳand-i
laʿline ol meh
dadandırmış

sūḳ-ı emel:

1. sūḳ-ı emel:

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Arzu, istek yolu.

Bih-zād-ı dil o ṣehle
donanma-yı vuşlatı
Sūḳ-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıḳar

sūḳ-ı maḥabbet:

1. sūḳ-ı maḥabbet:

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Muhabbet çarşısı.

O perī dūd-ı firāḳın
içirip ʿuṣṣāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

2. sūḳ-ı maḥabbet:

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgi çarşısı.

Nice siḥ olmaya bu
sūziş-i ʿıṣḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabīḥ

sūḳ-ı nazımda:

1. sūḳ-ı nazımda: -da

Gazel 175

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şiir sokağı.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūḳ-ı nazımda şiʿrini
sen yāl u bāl bil

sūḳ-ı nazm:

1. sūḳ-ı nazm:

Gazel 238

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazım sokağı.

Sūḳ-ı nazm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb
ʿilm ile girmez ele kesb-
i sūḥan dedikleri

şukka gelir:

1. şukka gelir: -ir

Gazel 186

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Parça, bez parçası
gelmek.*

Kebk olur ğibṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭütiye şukka gelir şive-i
güftārından

şukka-i mestāne:

1. şukka-i mestāne:

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mestane bayrağı.

Neşāt-ı vaşlla lüknet-i
zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sākī
şukka-i mestānedir
elfāz

sükker:

1. sükkerden: -den

Gazel 41

Mısra: 1

Ar. Şeker.

Laʿl-i nābıñdır şehā
ʿuṣṣāḳa sükkerden lezīz

Bâdedir dil-teşne-i
maḥmūra kevşerden
lezîz

2. sükker:

Gazel 61

Mısra: 6

Ar. Şeker.

Lezzet verir dimāğa
düşnāma o tıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ʿuşşāka sem
degildir

3. sükkeri: -i

Gazel 63

Mısra: 1

Ar. Şeker.

Vişāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebbā büse-i laʿl-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

sükkeri:

1. sükkeri:

Gazel 82

Mısra: 6

Şekerden yapılmış,
şekerli II tatlı, lezzetli.

Laʿlin ʿuşşāka o meh
başş eyledikçe tıfl-ı dil
Şişe-i billürdan şan
sükkeri bādām kıpar

sükker-i ḥalvāya:

1. sükker-i ḥalvāya: -y, - a

Müstezad 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tatlı, şekerli helva.

Hvān-ı keremiñ sükker-
i ḥalvāya değışmem
Şoḥbet deme cānā

şükr:

1. şük[ü]r:

Gazel 72

Mısra: 10

Şükür olsun.

Cām-ı Cem menkıbesin
diñle gelip mīnādan
Tūti-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

şükr edip:

1. şükr edip: -ip

Kıt'a 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tanrı'ya duyulan
minneti dile getirme.

Ehāli şükr edip der
Fenni-yā tārīhini güş et
Revā Hāḳ beldeye
ʿallāme müfti-i enām
oldu

şüküfe:

1. şüküfeler: -ler

Gazel 192

Mısra: 3

Çiçek.

Şüküfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muğ-
beçegān
Açıldı ʿaşıqına müşk-bū
çemen be-çemen

şüküfte:

1. şüküfte:

Gazel 173

Mısra: 6

(Çiçek için) Açılmış.

Dāğ-ı dillerde ḥayāl-i
zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

şüküfte-ser-i ezhār-ı

cinān:

1. şüküfte-ser-i ezhār-ı

cinān:

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Cennet çiçeklerinin
başını açması; çiçek
vermesi.*

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāğ-ı
hüsnuñde
O çīn-i berg-i zībā
ğabğabıñ mı dil-berā
kat kat

süküt:

1. süküt:

Gazel 187
Mısra: 5
*Sessizlik,
suskunluk.*

Erdi hazāna gülşen-i
ten dil eder süküt
Murğ-ı seherde nāle
hem olsun hem olmasın

2. süküt:

Gazel 69
Mısra: 9
Sakinlik II sessizlik.

Geh şöhet-i müşā'are
gāhī süküt ile
Mecmū'a-i ṭabī'ī yārān
açar kıpar

3. süküt:

Gazel 109
Mısra: 3
Sakinlik II sessizlik.

Nükte-dān olmadan
'ālemde süküt evlādır
Bülbülüñ nağmesi oldu
sebeb-i habs-i kıfes

süküt-ı 'ışk:

1. süküt-ı 'ışk:

Gazel 131
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Aşkın suskunluğu.

Süküt-ı 'ışk olup bāba
nisbet bī-şadā pā-māl
Ḥaşīr-i zāhīdāsā mevc-i
nağş-ı būriyādır Şaṭ

şulan-:

1. şulanmış:-miş

Gazel 80
Mısra: 8
*Sulanmak II
ıslanmak.*

La'l-i nābīñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākīleriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

şulandır:

1. şulandırılmış:-miş

Gazel 120
Mısra: 6
*Taze hale getirme;
yaranın tazelenmesi,
deşilmesi.*

Kemāliyle olup naḥl-i
kıadi bālāda seyr eyle
Lebin varrākīveş nev-
res nihāl ammā
şulandırılmış

şulb-ı 'alīdir:

1. şulb-ı 'alīdir:-dir

Kıt'a 8
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Hız. Ali'nin soyu.

Ne rif'atdır aña māder
peder olmaḳ bu 'ālemde
O 'ırķ-ı Hāşimī şulb-ı
'Alīdir re'fet-i Sübhān

şu'le-i kevkeb:

1. şu'le-i kevkeb:

Gazel 10
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Yıldızların ışıltısı.

Fennī şeb-i fikrinde
sipihri ruḥı üzre
Ḥālīmī ziyādār olan ol
şu'le-i kevkeb

sülel:

1. sülellensin: *-len, -sin*

Gazel 193

Mısra: 10

?

Nazargāh-ı secencelveş
şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūṭi-i māh-ı
şeker nazmıñ
sülellensin

süleyman:

1. süleymānım: *-ım*

Gazel 213

Mısra: 6

Özel isim.

‘Aceb mi rüzgāra hüküm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

şulh erişdi:

1. şulh erişdi: *-iş, -di*

Kıt'a 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Barış gelmek.

Müdellet ‘āleme tārīhi
besdir Fenniyā rāhat
Erişdi şulh ile sulṭān

Süleymān geldi
dünyāya

süllem:

1. sülleminde: *-i, -n, -de*

Kıt'a 13

Mısra: 19

Merdiven.

Qoyup pāyin se
maḳdem sülleminde
Fenni der tārīh
Sözüm yoḳ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

sulṭān:

1. sulṭān:

Gazel 33

Mısra: 8

*Hükümdar,
padişah.*

N’ola çāh-ı
zenahdānında dil ḫabs-i
medid olsa
Mu‘azzez Mısr-ı vaşla
bendesin sulṭān eder ol
şūh

2. sulṭān:

Gazel 78

Mısra: 2

*Hükümdar, melik,
padişah.*

Qılmayan ey dil
te’ehhül şanma bī-
‘ünvān olur
‘Āleme şāh-ı Süleymān
Mısr ol sulṭān olur

3. sulṭāna: *-a*

Gazel 182

Mısra: 11

Sultan. II Mürşit.

Hāmid-i mürşid gibi
sulṭāna Fennī yüz sürüp
Qatreyem mevc-i yem-i
‘ummāna
gelmişlerdenim

sulṭān bā-yezid:

1. sulṭān bā-yezid:

Kaside 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sultan Bayezid.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey
pādişāh-ı zü’l-‘atā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ
görse sulṭān Bā-yezid

sulṭān süleymān:

1. sulṭān süleymān:

Kıt'a 1

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Şehzade Süleyman.

Müdellet ʿāleme tārīhi
besdir Fenniyā rāhat
Erişdi şulh ile sultān
Süleymān geldi
dünyāya

sultān-ı pāki:

1. sultān-ı pāki: -i

Kıt'a 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Soyu kutlu (olan)

padişah.

Hıfz eyleyip haṭādan o
sultān-ı pāki Hāk
Kılsın hemişe ṭal'atı
nūr-ı şubhğāh

sultānım:

1. sultānım:

Kaside 1

Mısra: 145

"Sultanım,

padişadım, sevgilim "
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Ne kadar ʿāşī-i mücrim
ise de sultānım
Dāmen-i ʿafv ile
ʿişyānını setr eyle amān

2. sultānım:

Kıt'a 4

Mısra: 23

"Sultanım,

padişadım, sevgilim "
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Eger oldumsa lāyık

ḥil'ate vaşfımla

sultānım

Ḳıyem baḥş et efendim

şimdi ḳışdır olmasın

şālı

3. sultānım:

Murabba 1

Mısra: 12

"Sultanım,

padişadım, sevgilim "
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Pārelendi cigerim oldu

perişān-ḥālīm

Saṅa lāyık mı baṅa

böyle iş et sultānım

sultānıma şunayım:

1. sultānıma şunayım: -

ayım

Gazel 236

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilisine sunmak.

ʿİndimde nev-zemīn

deyü ʿadd eyleyip dilā

Sultānıma nice şunayım

bu rekāketi

şümār-ı būs-ı la'lı:

1. şümār-ı būs-ı la'lı: -i, -n

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Lal taşı gibi dudağı

öpmenin sayısı.

Şümār-ı būs-ı la'lin

tekye-i miḥnetde

şeyḥāsā

Fem-i süllāk-ı rinde

sübḥa-i mercān eder ol

şūḥ

şun:

1. şunmada: -ma, -da

Gazel 42

Mısra: 6

Vermek, uzatmak,

takdim etmek.

Şerbet-i la'liñ ne

ḥikmet ol ṭabīb-i cān-

fezā

Şunmada aḡyāra her

dem bu dil-i bīmāra şāz

2. **şunup:-up**
Gazel 130
Mısra: 7
Takdim etmek,
ikram etmek, uzatmak.

Kıl tūti ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

3. **şununca:-unca**
Gazel 193
Mısra: 9
Takdim etmek,
ikram etmek, uzatmak.

Naẓargāh-ı secencelveş
şununca dest-i üstāda
Nikāt-ı tūti-i māh-ı
şeker nazmıñ
sülellensin

4. **şunsun:-sun**
Gazel 178
Mısra: 10
Sun ll ikram etmek.

Hoy-ı ruhsārı merākı
giderirmiş Fennī
O çiçek şuyunu şunsun
bize gül-āb içelim

5. **şunsun:-sun**
Gazel 241
Mısra: 10
Sun ll ikram etmek.

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luṭfi derde
kāfidir
Dil-i bīmārına şunsun
ṭabībim olma cān kuru

6. **şunar:-ar**
Gazel 61
Mısra: 6
İkram etmek,
uzatmak.

Lezzet verir dimāğa
düşnāma o ṭıflıñ
Sükker şunar dem-ā-
dem ʿuşşāka sem
degildir

7. **şunar:-ar**
Gazel 109
Mısra: 5
İkram etmek,
uzatmak.

Mey-i şahbāyı şunar
pīr-i muğān elbette
Sālik-i şādıkına mürşidi
etdik de nefes

8. **şunar:-ar**
Gazel 180
Mısra: 2
İkram etmek,
uzatmak.

Dese ʿīsā-şıfat açmam
saña lehçem mehçem
Eşkim içre şunar ol dem
beni der-yem Meryem

9. **şunma:-ma**
Gazel 211
Mısra: 1
Sunmak, ikram
etmek.

Şunma şākī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
sūzān sūzān üstüne

10. **şunup:-up**
Gazel 9
Mısra: 1
Sunmak, takdim
etmek.

Mey-i laʿlin şunup
rindāne sākī-i ṭalʿat
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

11. **şunup:-up**

Müstezad 2

Mısra: 25

Sunmak, takdim

etmek.

Sırrıye şunup bu sühan-
ı āyîne-i Fennî
Esrârını mahfî

12. **şun:**

Gazel 12

Mısra: 11

1. sunmak 2. ikram

etmek.

Şun destine āyîne-şifat
Fennî bu şî'ri
Mahfice varıp Sırrî
Efendiye 'ayân et

13. **şun:**

Gazel 21

Mısra: 5

1. sunmak 2. ikram

etmek.

İtfâ eder o âteş-i 'uşşakı
rûh-ı zâc
Düşnâm [u] cevriñ
eşribe şun teşnegâna

14. **şun:**

Gazel 23

Mısra: 3

1. sunmak 2. ikram

etmek.

Dil-i bîmârıma eczâ³-i
düşnâmın şun ey hâzık
Aña âb-ı vişâliñle şifâ
ver şerbet-i emlec

15. **şun:**

Gazel 40

Mısra: 7

1. sunmak 2. ikram

etmek.

Şun nukle bedel nüş
edicek bâde-i sâkî
Meclisde kadeh başına
bir büsedir 'â'id

16. **şun:**

Müstezad 1

Mısra: 6

1. sunmak 2. ikram

etmek.

Cân bahş eder ol
mürde-i mahmûra
ezelden
Şun sâkî biz'elden

17. **şunar:-ar**

Gazel 97

Mısra: 6

Sunmak II ikram

etmek.

Görünce 'aşık-ı dil-
hastesin o hâzık-ı cân
Şunar āyā rec-i
düşnâmını yerer
yeremez

18. **şundu:-du**

Gazel 173

Mısra: 9

Vermek, uzatmak,

takdim etmek, ikram
etmek.

Fenniyâ şundu
mu'ammâsâ
Sülhan-ı nükre-i Fethî
müşkil

19. **şunup:-up**

Murabba 1

Mısra: 7

Sunmak, ikram

etmek.

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bâri öldür
Tekye-i 'ışkıña biñ
cânla kurbân olayım

şun-:

1. **şundukça:-dukça**

Gazel 216

Mısra: 12

Bir şeyi birine

*nezaketle vermek,
takdim etmek.*

Ƙılsın bez[i]mde
mürdeyi ihyā Mesihveş
Şundukça cām-ı la‘l-i
lebiñ keyfemā feme

sun‘:

1. sun‘:

Muhammes 1
Mısra: 11
Amel, eylem.

Eger ‘ākil iseñ olma
cihānda sun‘ ile hāsidi
İçip cām-ı mey devrān-ı
‘ışkı dem-be-dem
hāmidi

sünbül:

1. sünbülü: -ü

Gazel 245
Mısra: 2

*Far. Maruf çiçek,
sünbül.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruḥunda
nev-şüküftem sünbülü

2. sünbüldür: -dür

Gazel 227
Mısra: 5

*Far. Maruf çiçek,
sünbül, saç.*

Hoşā bir deste
sünbüldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tazedem
tāze

3. sünbül:

Gazel 163
Mısra: 11

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek. Beyitte
aşık sümbüle
benzetilmiştir.*

Feslegen sünbül
karanfül cem‘ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envā‘-ı çiçekden
müntehabdır perçemiñ

4. sünbül:

Gazel 35
Mısra: 7

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek.*

Diliñ bülbül saçıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistānıñ

turuncdur ğabğabiñ
kebbād

5. sünbül:

Gazel 65
Mısra: 8

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek.*

Tehī reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Ḥalile sünbül eder

6. sünbül:

Gazel 173
Mısra: 6

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek.*

Dāğ-ı dillerde ḥayāl-i
zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

7. sünbül:

Müstezad 2
Mısra: 9

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek.*

Sümbül gibi ne-şüküfte
karanfül gibi top top
Dilden dile maflüb

8. sümbül:

Gazel 167

Mısra: 2

*Daha çok açık mor
renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçek. II
Sevgilinin dağınık ve
kıvrımlı olan saçı.*

Ey dil o sürh-i ‘arıza sen
gül demez misin
Ol çin-i zülf-i turreye
sümbül demez misin

sümbül [ü] reyhân:

1. sümbül [ü] reyhân:

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sümbül ve reyhan.

Bâl açsa n’ola zülfüne
zenbür-şıfat dil
Elbette eder sümbül [ü]
reyhâna teğarrüb

sümbül-i garrâ:

1. sümbül-i garrâ:

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Parlak, güzel
sümbül. II sevgilinin
saçı bağlamında.*

Râyiz-i hüsnuñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destârdan bir
sümbül-i garrâ çıkar

2. sümbül-i garrâ:

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Parlak, güzel
sümbül. II sevgilinin
saçı bağlamında.*

Râyiz-i hüsnuñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destârdan bir
sümbül-i garrâ çıkar

sümbül-i gisü:

1. sümbül-i gisü:

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin sümbül
kokulu saçı.*

Ravza-i hüsnuñde
şehâ sümbül-i gisü
bulunur

Bülbül ‘uşşâk-ı dile
ğonçe-i hoş-bü bulunur

sümbül-i zülfü:

1. sümbül-i zülfü: -ü

Gazel 186

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sümbül gibi olan
saç, saç kıvrımı;
sevgilinin dağınık ve
kıvrımlı olan saçı.*

Gelip üftâdesine müjde
eder nev-rûzu
Sümbül-i zülfü çıkar
küşe-i destârından

şunçuru üstüne çekince:

1. şunçuru üstüne

çekince: -ince

Gazel 241

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Doğana benzeyen
yırtıcı, avcı kuşu
üzerine göndermek.*

N’ola tîğ-ı nigâhı dîdesi
şad-pâre eylerse
Çekince üstüne
‘uşşâkıniñ şemşire
şunçuru

şunma:

1. şunma:

Gazel 100

Mısra: 7
*Sunmak II ikram
etmek.*

Şunma lebiñi millı-i
dehen zāhıde sāķi
İfsād eder ol la'liñi zırā
meye şıǵmaz

süpür:

1. süpürme: -me
Gazel 122
Mısra: 3
*Süpürmek,
temizlemek.*

Zāhidā dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irhā anı sen
vādi-i şeyhāne kaç

sür:

1. sür:
Gazel 32
Mısra: 1
Sürmek.

Naķş edip la'liñi sür bu
dil-i kāsāneye sürh
Yaķışır beyt-i siyāh içre
o vırāneye sürh

2. sürünce: -ünce
Gazel 143

Mısra: 9
Sürmek.

Esb-i mazmūnun
sürünce baña o şāh-ı
cihān
Māt olup bāziçe-i
ferzāneden etdim ferāǵ

3. sūrına: -ı, -n, -a

Kit'a 12
Mısra: 33
Düǵün , eğlence .

Tārīhin üçler gelip
sūrına der Fenniyā
Ṭālī'ı meh-tāb ile eyledi
şanki kırān

4. sürüp: -üp

Gazel 29
Mısra: 1
Bir maddeyi ince

*bir tabaka halinde
yaymak.*

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ıfıl-ı cerrāh
Kıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāh

5. sürdü: -dü

Gazel 34
Mısra: 8
Bir maddeyi ince

*bir tabaka halinde
yaymak.*

Tāb-ı hasretle n'ola ıāk-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
nigārım aña cevrin
zırñih

6. sürer: -er

Gazel 124
Mısra: 6
*Devam etmek,
varlığını korumak.*

Ḳulaķ ur nükte-i ta'rīzi
teşhīş eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer
mazmūn-ı taḥķiki saña
rakķāş

sūrāh:

1. sūrāh:
Gazel 49
Mısra: 3
Delik, gedik.

Hedefāsā nice sūrāh
olmasın sīnem
O tīg-ı ğamze-i
mestāneye tır-i kazā
derler

2. sūrāh:
Gazel 185

Mısra: 3

Delik, gedik.

Ḥadeng-i ğamzesi sūrāḥ
ederse şahn-ı dili
Ḥayāl-i ḥaddeden ol
mū-miyān tel çekelim

sūrāḥ sūrāḥ:

1. sūrāḥ sūrāḥ:

Gazel 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Delik deşik, parça
parça.*

Çekince üstüme tiğ-ı
nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḥ
sūrāḥ eyledi ol mec

2. sūrāḥ sūrāḥ:

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Delik deşik, parça
parça.*

Bağışınla sīneme
müjgānıñ urma tırveş
Oldu ten sūrāḥ sūrāḥ
hedef-i kef-gırveş

sūrāḥ-ı hezārān:

1. sūrāḥ-ı hezārān:

Gazel 113

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Binlerce at nalı.

Ḳıl mūy-ı miyānında
temāşāy-ı o şāhıñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

sūrāḥ-ı sūz:

1. sūrāḥ-ı sūz: -ı, -n, -dan

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakıcı boşluktan.

Düşürmüş ḥāl-i ḥaddin
çeşmine sūrāḥ-ı
sūzından
Ki şan Hindūstān
iḳlīmını seyrān eder ol
şūḥ

sūrāḥ-ı vücūdum:

1. sūrāḥ-ı vücūdum: -um

Gazel 197

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vücut delikleri.

Ḡırbale dönüp ıışık ile
sūrāḥ-ı vücūdum
Ḥūnum dökülür pāyıma
şan dāne-i ḍārū

sūr'at:

1. sūr'at:

Gazel 53

Mısra: 8

Ar. çabukluk, hız.

Zāhid қаатарında çü ḥar
olsa ğam degil
Ammā bu sūr'at ile
licām-ı cemel kıpar

2. sūr'atle: -le

Kaside 1

Mısra: 81

Ar. çabukluk, hız.

Reh-güzār oldu düşüp
pāyına sūr'atle şihāb
Māh-ı tābānı aña
meş'ale çekdi Keyvān

3. sūr'at:

Kaside 1

Mısra: 97

Ar. Çabukluk.

‘Azm edip sūr'at ile
Sidrede ṭurdu Cibril
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
ḥazān

sūre-i neml:

1. sūre-i neml:

Gazel 170

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Neml Suresi

(Arapça: سورة النمل)

Kur'an'ın 27. suresidir,

Mekke'de indirildiğine

inanılmakta olan 93

ayetten oluşur. İsmi

18. Ayetinde

Süleymanın ordusunun

gececeği karınca

vadisindeki

karıncaların

konuşmalarının

anlatıldığı karınca

anlamına gelen neml

kelimesinden almıştır.

Şerh eyleyip hayâl-i

hañ dil varak varak

Tefsir eder o sūre-i

Nemli nakil kıl

sūret:

1. şūret:

Gazel 64

Mısra: 4

Dış görünüş, şekil,

biçim, resim, tasvir.

Zerd olsa pây-ı duhter-i

rez gam mı sâkiyâ

Mañbūba şūret ile [ki]

altun bıcaqlıdır

şūret-i da'vāya:

1. şūret-i da'vāya: -y, -a

Gazel 233

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dava yolu.

Tiğ-ı müjgānı helāk-i

cāna bā-ñükm-i kañā

ñüsn-i hañtı şūret-i

da'vāya ibrā ħücceti

şūret-i insān:

1. şūret-i insān:

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnsan şeklinde,

biçiminde.

Düşse mir'āt-ı meye

İskenderāsā min-vech

Āb-ı ħayvān içre zāhid

şūret-i insān olur

şūret-i ma'nā:

1. şūret-i ma'nā:

Gazel 70

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Anlamın görünen

tarafı.

Fenniyā nükte-i eş'arını

Fehmī şimdi

Şerh edip nazm ile hep

şūret-i ma'nāya çeker

şūret-i mel'abe-i tıfl-ı

mezāmīn-i hüner:

1. şūret-i mel'abe-i tıfl-ı

mezāmīn-i hüner:

Gazel 139

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hüner mazmunları

çocuğunun oyun şekli.

Şūret-i mel'abe-i tıfl-ı

mezāmīn-i hüner

Fenniyā ṭab'-ı Lezīzide

şekerden maşnū'

süreyyā:

1. süreyyāya: -(y)a

Kıt'a 2

Mısra: 6

Süreyya. II

Gökyüzünün kuzey

yarım küresindeki Boğa

burcunda yer alan ve

yedi yıldızdan oluşan

bir yıldız takımı.

Gehvāresine olmağa

āvīze teşnedir

Çılmaz felekde lik

Şüreyyāya ol nigāh

sürh:

1. sürh:

Gazel 32

Mısra: 6

Kırmızı.

Âteş-i ʿışkıña dil yansa
n'ola ʿâlemde
Görünür şemʿ-i ruhuñ
dide-i pervâneye sürh

2. sürh:

Gazel 32

Mısra: 10

Kırmızı.

Jende-i hün ile dil olsa
n'ola zibende
Fenniyâ hoş yakışır bu
dil-i divâneye sürh

3. sürh:

Gazel 10

Mısra: 2

Kırmızı, kızıl.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey
küdek-i mekteb
Sürh oldu sefidîñ
kalem-i laʿl-i mürekkeb

4. sürh:

Gazel 32

Mısra: 1

Kırmızı, kızıl.

Nağş edip laʿliñi sür bu
dil-i kâşâneye sürh
Yakışır beyt-i siyâh içre
o vîrâneye sürh

5. sürh:

Gazel 32

Mısra: 2

Kırmızı, kızıl.

Nağş edip laʿliñi sür bu
dil-i kâşâneye sürh
Yakışır beyt-i siyâh içre
o vîrâneye sürh

6. sürh:

Gazel 32

Mısra: 4

Kırmızı, kızıl.

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübha-i dür-dâneye
sürh

7. sürh:

Gazel 32

Mısra: 8

Kırmızı, kızıl.

Sîm-sifâl içre karanfûl
der idi anı gören
Olsa Saķız şalı başında
levendâneye sürh

sürh-i ʿarîza:

1. sürh-i ʿarîza: -a

Gazel 167

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı yanak. II

*Yanağa sürülen kırmızı
boya. Allık.*

Ey dil o sürh-i ʿarîza sen
gül demez misin
Ol çîn-i zülf-i turreye
sünbül demez misin

sür-ı hasibe:

1. sür-ı hasibe: -e

Gazel 191

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasip'in sevinci.

Sür-ı Hasibe sâde bu bir
tuḥfedir dilâ
Nessâc-ı ṭabʿ-ı Fennî
ʿabd-i kemîneden

sür-ı hıtân:

1. sür-ı hıtân:

Gazel 34

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Sünnet düğünü,
şöleni.

Dedi bir ehl-i sühan
ğonçe külâhın açdı
Fenniyâ sūr-ı hıtânına o
tıflıñ tārîh

sūr-ı ümîd-i vaşlıñ:

1. sūr-ı ümîd-i vaşlıñ: -iñ

Gazel 48

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma

umudunun bayramı.

Küyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ‘aşıkıñ
Sūr-ı ümîd-i vaşlıñ ile
bir murād olur

sūr-ı vişäle:

1. sūr-ı vişäle: -e

Gazel 223

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma, buluşma

düğünü.

Sūr-ı vişäle saçıverip
nağd-i eşkiñi
Şarf et cemî‘-i varıñı
yâriñ umûruna

sürme:

1. sürmeyi: -yi

Gazel 113

Mısra: 8

Göze sürülen siyah
madde.

Qıl müy-ı miyânında
temâşâyı o şâhiñ
Sūrâh-ı hezârân ile dil
sürmeyi terkeş

2. sürme:

Gazel 47

Mısra: 5

1. Far. Göze çekilen
maruf siyah madde,
kûhl. 2. sürme çekme
eylemi.

Girân behâları sürme o
çeşm-i cānāna
Revân kuhlı anıñ
İşfahân behāsınadır

sürme-i çeşmi:

1. sürme-i çeşmi: -i

Gazel 146

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Göz sürmesi.

Sürme-i çeşmi helāk
etse n’ola ‘uşşâkı
Fenniyâ seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zâğ

sürüc:

1. sürüc:

Gazel 22

Mısra: 4

Eyerler, at
takımları.

Püşt-i dildāra n’ola vaz‘
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Harûn üzre sürüc

sürün:

1. sürünürmüş: -ür, -
müş

Gazel 195

Mısra: 3

Sürünerek
ilerlemek.

Sürünürmüş meger
zâhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñçün hâşiyetim
düşdü der zağm-ı
Firengiden

susa:

1. şuşaya: -y, -a

Gazel 154

Mısra: 7

Susamak.

‘Azmgehi şuşaya ammā
dile āsā
Şıkdıkdā rikābın
demesin saña şadağdak

süst:

1. **süstünde:** -ü, -n, -de

Gazel 241

Mısra: 1

*Gevşek, zayıf,
güçsüz.*

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdanıñ bezme
şaķınkuru

şüst ü şū etmek:

1. **şüst ü şū etmek:** -mek

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yıkamak,
temizlemek.*

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze saķf-ı ‘āleme
‘ibret-nümādır yağ

şu‘ūd eyledi:

1. **şu‘ūd eyledi:** -di

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yükselmek.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın şehābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi kat kat şu‘ūd

şu‘ūd eyler:

1. **şu‘ūd eyler:** -r

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yükselmek.

Nazar kıll micmer-i
hüsünde güyā zülfü ol
şūhuñ
Şu‘ūd eyler hevāya
dūd-ı ‘anber-bār-ı pīç-
ā-pīç

süvār:

1. **süvār:**

Gazel 23

Mısra: 10

Iyi, usta süvari.

Neşirde leng olanlar
Fenniyā şahın-ı
belāğatda
Süvār olsa ‘aceb mi esb-
i pāk-i şab‘ına a‘rec

2. **süvārı:** -ı

Gazel 155

Mısra: 12

Süvari, atlı asker.

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tab‘-ı pākine
Rāğıb süvārı yoğ

süvār olmağa:

1. **süvār olmağa:** -mağ, -
a

Murabba 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Binmek.

Fenniyā alsa Lezīzī
dest-i pākine qalem
Esb-i şab‘ına süvār
olmağa hiç çekmez
elem

süvār-ı feres:

1. **süvār-ı feres:**

Kıt'a 12

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

At binen.

Bayrağ açıp reh-nümā
çār-āğā-yı ‘alem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

şuyını buldurmuş:

1. **şuyını buldurmuş:**-
muş

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Deyim**

İşlerini bir düzene

sokmak.

Bürehne dil-rübâlar

şuyını buldurmuş

‘âlemde

Ur ol germ-âbe-i bād-ı

hevâdır Şâṭ

şuyun bulmuş:

1. **şuyun bulmuş:**-*muş*

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İntizama girmiş,

yoluna girmiş Tarama

Sözlüğü 1971.

Baḥr-i vuşlatda şuyun

bulmuş iken dil eyvâh

Çarpılıp düşdü o bir

pâre dirîgâ gemimiz

süz:

1. **süzünce:**-*ünce*

Gazel 65

Mısra: 11

*Süzmek, damıtmak,
temizlemek.*

Mey-i mecâzı süzünce

sifâl-i taḥkîke

Lisân-ı ḥâl ile mînâ-yı

‘ışk kılkul eder

2. **süzmede:**-*mede*

Gazel 14

Mısra: 5

Süzmek.

Şâhîn gibi bâl-i müjesin

süzmede dâ’im

Murğ-ı dilimiz ḥazret-i

Allaha emânet

süzân:

1. **süzân:**

Gazel 211

Mısra: 2

Yakan, yakıcı II

yanan, yanıcı.

Şunma şâkî meclise

fincân fincân üstüne

Başma rinde âteş-i

süzân süzân üstüne

süzân ol:

1. **süzân ol:**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yanmak.

Pervâne-şifat şem‘-i

cemâlîñ cevalân et

Süzân olup ol envere

baḥş-ı dil ü cân et

2. **süzân ol:**

Gazel 110

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yanmak.

Nice ben yâre nâr-ı ‘ışkı

taḥrîr eyleyem Fennî

Midâd-ı süzîş-i nazmım

ile süzân olur kırtâs

süzân olsa da:

1. **süzân olsa da:**-*sa, -da*

Gazel 171

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yanmak.

Câme-i diller Sitânbul-

mişli cânâ ser-be-ser

Âteş-i ‘ışkıñla süzân

olsa da mâni‘ degil

süzân olur:

1. **süzân olur:**-*ur*

Muhammes 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -
Yanmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿışkı
tahrir eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

sūzān-ı ʿışk:

1. sūzān-ı ʿışk:

Gazel 237

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿışk
Lemʿi kandil-i tehī
zāhirde mi ihfāda mı

sūzen:

1. sūzeni: -i

Gazel 234

Mısra: 3

Far. İğne.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naqş-ı dest-māliñ mi

sūz-güzār:

1. sūz-güzār:

Gazel 28

Mısra: 3

Yakıcılık gideren.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güzār
Mihr-i ruhsārıñı ʿarz
eyledigiñ bāde şahih

sūz-ı dağ:

1. sūz-ı dağ:

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Aşk) yarasının

yakıcılığı.

Gird-i siyāh-ı sinede
gör sūz-ı dağın
Efʿi-i didebān-ı ğamıñ
şeb-çerāğı var

sūz-ı dil-i pervāne:

1. sūz-ı dil-i pervāne:

Gazel 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Pervanenin gönlü

yakması.

Şem-i ruhun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bāʿiş

sūz-ı ʿışk:

1. sūz-ı ʿışk:

Gazel 56

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aşkın ateşi,
yakıcılığı.*

Nazar kıl halka halka
cān-güdāz-ı sine-i
Fennī
Efendim sūz-ı ʿışkıñla
hemişe bağı yanıktır

sūz-ı mihr-i cevre:

1. sūz-ı mihr-i cevre: -e

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Eziyet güneşinin
yakıcılığı.*

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yağ
Tayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nīrū-[yı] hebādır
yağ

sūz-ı pür-sūz edip:

1. sūz-ı pür-sūz edip: -ip

Gazel 146

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakıcılıkla yakmak.

Sūz-ı pūr-sūz edip
Allahı severseñ diyerek
Kıldı bāzūlarımı bezm-i
ḥafide pūr-dāğ

sūziş-i ʿışk:

1. sūziş-i ʿışk:

Gazel 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşk acısı, aşk
ıstırabı, aşk ateşiyle
yanma.*

Nice sîh olmaya bu
sūziş-i ʿışkıñla hezār
Yağdı tennūr-ı dili sūğ-ı
maḥabbetde tabîḥ

2. sūziş-i ʿışk:

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşk acısı, aşk
ıstırabı, aşk ateşiyle
yanma.*

Söyünmez sūziş-i ʿışkım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vîrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

3. sūziş-i ʿışk:

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşk acısı, aşk
ıstırabı, aşk ateşiyle
yanma.*

Sūziş-i ʿışk ile inbiğ-i dil
içre gūyā
Ruḥ-ı hoy-kerdesini gül
gibi taḳtîr ederiz

4. sūziş-i ʿışk: -1

Gazel 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk ateşi.

Tahrîr edemem sūziş-i
ʿışkı ben o yāre
Ḥāmem olup āteş
tutuşur şafḥa-i kāğîd

sūz-ten:

1. sūz-ten:

Gazel 182

Mısra: 2

Vücudu yanmış.

Zāhidā şem^c-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

süzül:

1. süzülüp: -üp

Gazel 35

Mısra: 5

Süzülerek.

Süzülüp urmasun şāhîn
gibi murğ-ı dili yoḥsa
Ne mümkün pençe-i
ğamzeñden olmağ ey
perî āzād

süzülünce:

1. süzülünce:

Gazel 218

Mısra: 8

Gözün baygın

*baygın bakması II
mahmur bakış. kışların
havada süzülmesi.*

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ʿaceb mi
Şāhîn gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

sebte:

1. sebte: -e

Gazel 144

Mısra: 10

*Yazma, deftere
geçirme, bir yere
kaydetme.*

Tiğ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍiya ḥükm için

Da'vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirīg

tā:

1. **tā:**

Gazel 27

Mısra: 8

Değın, dek, kadar.

Şahn-ı felekde burc-ı
niyāz ile hāleveş
Āğūşa çeksem ol meh-i
tābānı tā sabāh

2. **tā:**

Gazel 132

Mısra: 2

Değın, dek, kadar.

Çıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

3. **tā:**

Gazel 169

Mısra: 5

Değın, dek, kadar.

Tā olmayıcağ sırr-ı
me'ād ile şafā-yāb
Zahmet verir 'ālemde
saña kayd-ı me'āşıñ

4. **tā:**

Gazel 216

Mısra: 13

Değın, dek, kadar.

Tā çerha çıkdı āh u
fiğānıña Fenniyā
Tanzīrim ile oldu zemīn
u semā seme

5. **tā:**

Gazel 221

Mısra: 4

Değın, dek, kadar.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi
kılma şitābān
Tā şubh olıcağ şem'a-i
süzān elimizde

6. **tā:**

Gazel 42

Mısra: 10

Ta ki.

Fenniyā tahrīr ederken
dikkat et kim nazmıña
Oğuyup tā kim olasın
şı'r her bāre şāz

7. **tā:**

Gazel 105

Mısra: 12

Değın, dek.

Düşüp çāh-ı zekanda
kaldı dil zencir-i
zūlfünden
Çi gam tā haşre dek ol
delve-i sağkā çıkar
çıkamaz

8. **tā:**

Gazel 154

Mısra: 4

Değın, dek.

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem 'ışkı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yatağtağ

9. **tā:**

Gazel 210

Mısra: 1

-den beri.

Tā ezelden hāk-i pāyıñ
tütüyādır çeşmime
Dilde hūrşid-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

10. **tā:**

Müstezad 2

Mısra: 12

-ince, dek değın.

Zūlf-i siyehiñ mağz-ı
dile būy-ı meşām al
Tā def' ola sevdā

11. **tā:**

Kıt'a 2

Mısra: 13

"-e kadar"

anlamında edat.

Besdir delili şāh-ı cihān
oldu tā aña
Āhır-i veliyye olmasına
yoğdur iştibāh

12. **tā:**

Murabba 3

Mısra: 4

"-e kadar"

anlamında edat.

Her kaçan hū çekse dil
ruhsārīña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā
eflāke uçmāğ oynadır

13. **tā:**

Kaside 1

Mısra: 144

"Amacıyla, diye"

anlamı katan bir söz.

‘Abd-i memlūkıñı hıfz
ile livā-i hamdda
Anı tā görmeye çeşm-i
sağar-ı aħkerdān

ta‘accüb:

1. **ta‘accüb:**

Gazel 180

Mısra: 9

Ar. şaşma, şaşsa

kalma.

Olsa ‘anķā gibi nazirem
nā-dide ta‘accüb
Fenniyā ser-sūhan-ı
Hāşime nağzem
mağzem

tāb:

1. **tābāsā: -āsā**

Gazel 75

Mısra: 2

Işık, parıltı gibi.

Zahm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetil-i lem‘a tābāsā
çerāğ üstündedir

tab‘:

1. **tab‘ı: -ı**

Gazel 56

Mısra: 8

Huy, mizaç,

karakter, yaratılış.

Dil-i bī-çäre bağş etse
‘aceb mi şerbet-i la‘lin
Tabībim fehmeder
derd-i derūnum tab‘ı
hāzıkdır

2. **tab‘ıma: -ım, -a**

Gazel 2

Mısra: 5

Tabiat, huy,

yaratılış.

Tab‘ıma āb-ı hayāt[ı]
mā-cerā kıldı baña
Hayli dem vaħdet-
nişin-i vuşlat-ı dildār
olup

3. **tab‘ımdan: -ım, -dan**

Gazel 227

Mısra: 9

Yaratılış, tabiat

*(Şairlik tabiatı, gücü
bağlamında).*

Riyāz-ı bāğı tab‘ımdan
bu şi‘rim ehl-i ‘irfāna
Hediye Fenniyā bir
deste çekdim tazedden
tāze

4. **tab‘ıñ: -ı, -n**

Gazel 164

Mısra: 8

Huy, mizaç,

karakter, yaratılış.

Fark eylemez ‘ayārı zer-
i kalb-i muħlişi
Ey şūh-ı zerger olsa [da]
tab‘ıñ meħek seniñ

tabaşbuş:

1. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 1

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

2. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 2

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

3. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 4

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

Öpse n'ola zāhid ayagın
pīr-i muġānīñ

Elbette eder hāzıka
bīmār tabaşbuş

4. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 6

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder 'uşşākına
her bār tabaşbuş

5. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 8

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

Dil nā'il olur sā'ilveş [o]
ni'met-i vaşla
Kıldıkça keremkārına
cerrār tabaşbuş

6. tabaşbuş:

Gazel 121

Mısra: 1

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

O dil-bere eyler seg-i
ağyār tabaşbuş
Bī-hūde çi ğam kılsın a
bī-kār tabaşbuş

tabaşbuş eyleme:

1. tabaşbuş eyleme: -me

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Köpeğin kuyruk
sallaması (mecazen
yaltaklanmak).*

Vardıkça kibārāne
huzūrunda hemişe
Fennī hāzer et eyleme
zīnhār tabaşbuş

tāb-āver:

1. tāb-āver:

Gazel 230

Mısra: 8

Güç veren.

Hayālīñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭal'atım
tāb-āver eyle şahın-ı
hāmūnu

2. tāb-āver:

Gazel 21

Mısra: 2

Işık saçmak (Güzel)

*hale getirmek,
süslemek).*

Vechiñ hayāl-i dilde
şehā lem‘a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
ḳaddiñde şekl-i tāk

tāb-āver-i kilik-i ‘utārid:

1. **tāb-āver-i kilik-i
‘utārid:**

Kıt'a 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Utaritin kaleminin
güçlenmesi.*

Gel ey tāb-āver-i kilik-i
‘Utārid başla evşāfa
Ṭulū‘ etdi o şeb necm

tābende eyler:

1. **tābende eyler: -r**

Kıt'a 2

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlatmak.

Olsa ‘aceb mi dāyesi
ḥürşid-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zibā-yı pāki gāh

tābende kıldı:

1. **tābende kıldı: -dı**

Kaside 1

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Parlak yapmak
parlamasını sağlamak.*

Zulmet-i küfre şafaḳ
gibi zuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem
‘ālemi nūr-ı imān

tā-be-rüst-ā-ḥiz:

1. **tā-be-rüst-ā-ḥiz:**

Kıt'a 1

Mısra: 19

Kıyamete kadar.

Ḥaṭādan ḥıfz edip zāt-ı
şerifiñ tā-be-rüst-ā-ḥiz
Emānet olsun ol şeh-
zāde-i meh-pāre
Mevlāya

2. **tā-be-rüst-ā-ḥiz:**

Kıt'a 4

Mısra: 21

Kıyamete kadar.

Naẓardan ḥıfz edip zāt-ı
şerifin tā-be-rüst-ā-ḥiz
Emānet olsun Allaha
‘azimü’ş-şāna her ḥāli

tā-be-rustā-ḥiz:

1. **tā-be-rustā-ḥiz:**

Kıt'a 13

Mısra: 18

Kıyamete kadar.

Derünunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḥiz istikrāh

ṭab‘-ı beligiñ:

1. **ṭab‘-ı beligiñ: -iñ**

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şair Belig'in şairlik
kabiliyeti.*

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭab‘-ı Beligiñ
zevāyi‘indendir

ṭab‘-ı bīmāra:

1. **ṭab‘-ı bīmāra: -a**

Gazel 205

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hastalarının
mizacı.*

Yetiş Loḳmānveş
buhrān-ı ‘ışkı luṭf edip
def‘ et
Şifādır şerbet-i la‘l-i
lebiñ bir ṭab‘-ı bīmāra

ṭab^ᶜ-1 dil:

1. ṭab^ᶜ-1 dil:

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönlün huyu.

Ḥaṭṭ gelince ṭab^ᶜ-1 dil
yüz döndürür senden
dirîğ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manşıb-1
ḥüsnünde ḳapu çevrilir

tāb-1 dilāna:

1. tāb-1 dilāna: -a

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönüllerin ışığı.

Şeb-i hecriñde eyā
şem^ᶜ-i cemāl-i lāmi^ᶜ
Perde-i zülfüñ olur tāb-
1 dilāna māni^ᶜ

ṭab^ᶜ-1 dil-ḥaste-i

ʿuṣṣāka:

1. ṭab^ᶜ-1 dil-ḥaste-i

ʿuṣṣāka: -a

Gazel 149

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Âşıkların gönlü
yaralı tabiatları.*

ʿillet-i yek-şeş-i sâʿat-i
virāneye üf
Ṭab^ᶜ-1 dil-ḥaste-i
ʿuṣṣāka ḥaḳīḳat besdir

tāb-1 gül-i hāşimî:

1. tāb-1 gül-i hāşimî:

Kıt'a 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hāşimî gülünün
parlaklığı.*

Ġonce-i zibādır ol tāb-1
gül-i Hāşimî
Ravza-i faḥrin n'ola olsa
dilā meş'ālî

tāb-1 ḥasret:

1. tāb-1 ḥasret:

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hasret ateşi.

Tāb-1 ḥasretten çekip
ḥün-āb-1 eşk-i çeşmiñi
ʿ×d-1 vaşlında o māhıñ
şerbet-i nilüfer iç

2. tāb-1 ḥasret:

Gazel 34

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hasret ateşi.

Tāb-1 ḥasretle n'ola ṭāk-
1 göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-1
nigārım aña cevrin
zirnîḥ

ṭab^ᶜ-1 hātif:

1. ṭab^ᶜ-1 hātif: -le

Gazel 159

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hatîf adlı şairin
şairlik kabiliyeti.*

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭab^ᶜ-1 Hātifle dili
mir'āta iḳdām eyledik

ṭab^ᶜ-1 hüner:

1. ṭab^ᶜ-1 hüner: -den

Gazel 53

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yetenekli şairlik
kabiliyeti.*

Fennî bu nev-zemîni
Lezîziye ʿarz edip
Seng-i Ḥişārî ṭab^ᶜ-1
hünerden temel ḳopar

ṭab^ᶜ-1 ḥurûf:

1. ṭab^ᶜ-1 ḥurûf:

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Harflerin yaradılışı.

Fenniyā ṭab^c-ı

ḥurūfuñla çıkıp

meydāna

Fāris-i güfte-i iḥsānla

oynatma feres

ṭab^c-ı laṭīf-i himem:

1. ṭab^c-ı laṭīf-i himem:

Kıt'a 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Himmatlerin latif kabiliyeti.

Zāt-ı şeci'ü'ş-şiyem

ṭab^c-ı laṭīf-i himem

Ġonçe-i leb-beste-fem

nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

ṭab^c-ı lezīzī:

1. ṭab^c-ı lezīzī: -de

Gazel 139

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Lezizî'nin şairlik kabiliyeti.

Şüret-i mel'abe-i ṭıfl-ı

mezāmīn-i hüner

Fenniyā ṭab^c-ı Lezīzīde

şekerden maşnū^c

ṭab^c-ı maḥmūr:

1. ṭab^c-ı maḥmūr:

Gazel 72

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Mahmūr

(sarhoşluğun verdiği sersemlik hâli) yaratılışı.

Şi'r-i Ḥamdiye dü

dīdem n'ola açsam

Fennī

Ṭab^c-ı maḥmūr olanı bir

iki peymāne yapar

ṭab^c-ı mi'mārī:

1. ṭab^c-ı mi'mārī: -ı

Kıt'a 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mimarlık yeteneği, mimarlık gücü, mimarlık.

Resmin 'arz etdi bu

kāşāneniñ üstāda o zāt

Ṭab^c-ı mi'mārī

secencelveş olunca

berrāk

ṭab^c-ı şeh-bāz:

1. ṭab^c-ı şeh-bāz: -ım, -ı

Gazel 180

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Doğan kuşu gibi hızlı ve çevik şairlik yeteneği.

Nağme-i şukka zebān

ile eder āzürde

Ṭab^c-ı şeh-bāzımı āğāza

cestem mestem

ṭab^c-ı sūḥan-perver-i yārān:

1. ṭab^c-ı sūḥan-perver-i yārān:

Gazel 66

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgililerin, dostların söz besleyen tabiatı.

Fenniyā ebr-i felekveş

bu zemīn-i pākī

Fikr-i ter ṭab^c-ı sūḥan-

perver-i yārān şıkılır

ṭab^c-ı ṭūṭi-i yārāna:

1. ṭab^c-ı ṭūṭi-i yārāna: -a

Gazel 135

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin papağan yaratılışına.

Ḳand-i naẓmım seyr
edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭab^c-
ı ṭūṭı-i yārāna ḥaz

tāb-ı vech-i pāki:

1. **tāb-ı vech-i pāki: -i**

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Temiz yüzünün

ıṣığı.

Gören necm-i seḥer
derse o ḥāl-i yāre
lāyıḳdır
Şeb-i zülfünde tāb-ı
vech-i pāki şubḥ-ı
şadıḳdır

ṭab^c-ı zāhidiñ:

1. **ṭab^c-ı zāhidiñ: -iñ**

Gazel 203

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zahidin

mizacı/karakteri.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭab^c-ı zāhidiñ
Teşmim eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

2. **ṭab^c-ı zāhidiñ: -iñ**

Gazel 203

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zahidin

mizacı/karakteri.

Nik ü bedi fehim edecek
ṭab^c-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ‘ayār-ı
ḳulūbu meḥekse de

ṭabīb:

1. **ṭabībim: -im**

Gazel 1

Mısra: 1

Hekim doktor //

sevgili.

La^liñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḥoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

2. **ṭabībim: -im**

Gazel 33

Mısra: 11

Hekim doktor //

sevgili.

Cigerden ḳan geçer
bilmez ṭabībim Fenniyā
derdim
Ṭaleb etdikçe la^lin
ṭıflveş giryān eder ol
şūḥ

3. **ṭabībim: -im**

Gazel 125

Mısra: 5

Hekim doktor //

sevgili.

Sevdā-yı ḥaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temriş

4. **ṭabībim: -im**

Gazel 1

Mısra: 1

Doktor, sevgili.

La^liñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḥoy-ı ḥāl-i
ruḥuñ mā-ı hindibā

5. **ṭabīb:**

Gazel 17

Mısra: 5

Doktor, sevgili.

Besdir mizāca ḥāl-i
‘araḳ-riziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ‘ışḳa mā-ı ter-
i hindibā ‘abeş

6. **ṭabībim: -im**

Gazel 56

Mısra: 8

*Hekim, doktor -
sevgili-*

Dil-i bî-çāre baḥş etse
‘aceb mi şerbet-i la‘lin
Ṭabībim fehm eder
derd-i derūnum ṭab‘ı
ḥāzıḳdır

7. **ṭabībim:-(i)m**

Gazel 205

Mısra: 11

Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tiğ-i
ğamzesiyle zaḥm-ı şad-
pāre

8. **ṭabībim:-(i)m**

Gazel 241

Mısra: 10

Doktor. II Sevgili.

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luṭfı derde
kāfidir
Dil-i bīmārına şunsun
ṭabībim olma cān ḳuru

ṭabībī:

1. **ṭabībī:**

Gazel 229

Mısra: 9

Ṭabībî adlı şair.

Fenni Ṭabībī ile tuṭuşsa
n’ola
Āteşāsā merāk var dilde

ṭabīb-i cān:

1. **ṭabīb-i cān:**

Gazel 200

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül doktoru.

Ḥasret-i la‘l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ
tuṭuşup oldu ‘alev

2. **ṭabīb-i cān:**

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gönül doktoru,
sevgili.*

Şerbet-i la‘lin ṭabīb-i
cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḥayyāt-ı ‘ıṣḳıñ
ḳıl nazar maşnū‘ına

3. **ṭabīb-i cān:**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönül doktoru,
sevgili.*

Bu benim zaḥmın
ḳaparsa ey ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

ṭabīb-i cān-fezā:

1. **ṭabīb-i cān-fezā:**

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönüle ferahlık
veren, can artıran
tabib. // sevgili.*

Şerbet-i la‘liñ ne
ḥikmet ol ṭabīb-i cān-
fezā
Şunmada ağyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāz

ṭabīb-i yāre:

1. **ṭabīb-i yāre:-e**

Gazel 189

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin doktoru.

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun ḥāzıḳ-ı cān
diñlesin

tabîh:

1. tabîh:

Gazel 34

Mısra: 4

Pişiren, aşçı; ateş yapan, ateşli II pişmiş (şey); ilaç. (Tabîh ile ateşli sıtma manasına gelen hummâ-yı tabîh kastedilerek müsellesin onunla aynı etkiyi göstermesi bağlamında kullanılır).

Nice sîh olmaya bu sūziş-i ʿışkıñla hezār
Yağdı tennūr-ı dili sūğ-ı maḥabbetde tabîḥ

tabʿım açılır:

1. tabʿım açılır: -ıl, -ır

Gazel 215

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ferahlamak.

Bülbül gibi feryād
ederem yâri görünce
Tabʿım açılır gönçe-i
gülzârı görünce

tabʿıma:

1. tabʿıma:

Gazel 14

Mısra: 10

*Huy, mizac,
yaratılış.*

Vaş eyleyemem lebini
ben Zîvere Fennî
Baḥş etmege kıymaz
güheri tabʿıma ḥisset

2. tabʿıma:

Gazel 115

Mısra: 9

*Huy, mizac,
yaratılış.*

Bir dürlü muvâfık
olamaz tabʿıma Fennî
Bir vazʿ-ı redîdir benim
ʿindimde sipâriş

taʿbîr ed:

1. taʿbîr ed:

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Açıklamak,
anlatmak.*

Ne ʿaceb bint-i rezi
görse kimi rûʿyâda
Ekşeriyâ bu düşü
zâhide taʿbîr ederiz

taʿbîr eder:

1. taʿbîr eder: -er

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Açıklamak,
anlatmak.*

Meyi nūş eylemek
maʿnâda câʿizdir deyü
rinde
Bu rûʿyâyı ḥakîkat pek
güzel taʿbîr eder vâʿiz

tabl:

1. tablınıñ: -ı, -nıñ

Kıt'a 4

Mısra: 15

Davul.

Felek gūş eyleyince
tablınıñ âhengini seyr
et
Eder kıavs-i kızaḥ âvîze
bir elvân-ı Bengâli

2. tablınıñ: -ı, -nıñ

Kıt'a 12

Mısra: 25

Davul.

Tablınıñ âhengini gūş
edip eflâkde
Aḥter-i dümbâle ʿarz
etdi nihâl-i benân

tabl-ı çerhi:

1. **ṭabl-1 çerhi:-i**

Kaside 1

Mısra: 79

Kelime Tipi: -

Çarh davulu.

Ṭabl-1 çerhi döğerek

berķ ile güm güm o

şehiñ

Ṭūğ-1 mihri çekilip gitdi

maķdem-i raḥşān

ṭabl-1 perçem döğüp:

1. **ṭabl-1 perçem döğüp:-**
üp

Gazel 225

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Perçem davulu
döğmek.

Zinde-fecr ise n'ola

meclis-i meyde sākī

Ṭabl-1 perçem döğüp ol

vechine efsercesine

tāc-1 cemālinde:

1. **tāc-1 cemālinde:-i, -n,**
-de

Kaside 1

Mısra: 90

Kelime Tipi: -

Yüz, güzel taç.

Çihresin sürdü türāb-1

ķadem faḥre ķamer

Bellidir tāc-1 cemālinde

aniñ ol elān

tāc-1 keyān:

1. **tāc-1 keyān:**

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hükümdarlık tacı //
Keyanîler.

Serinde ṭutsa n'ola

gevher-i vişāli dil

O naķd-i eşķ ile tāc-1

Keyān behāsınadır

tadaķdak:

1. **tadaķdak:**

Gazel 154

Mısra: 8

?

‘Azmghehi şuşaya ammā

dile āsā

Şıķdıķda riķābın

demesin saña tadaķdak

tağ oynadır:

1. **tağ oynadır:-ir**

Murabba 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dağ hareketi
geçirmek.

Ra‘dāsā āh u efgānım

benim tağ oynadır

Seyl-i bārān-ı sirişķim

dilde ırmağ oynadır

tağallüb:

1. **tağallübüñ:-üñ**

Gazel 39

Mısra: 2

Zorbalık.

Kūyuñda raķīb āh ile

yüz buldu o nā-merd

Feryād-resi tağallübüñ

ey meh ne belā derd

tağ-1 vücūd:

1. **tağ-1 vücūd:**

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vücut, beden dağı.

N'ola cismimde ‘işķıñla

hezārān şerḥalar olsa

Benim çāk eyledi tağ-1

vücūdum tişe-i Ferhād

tāğ-1 zebūnum:

1. **tāğ-1 zebūnum:-um**

Gazel 199

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zavallı yara.

Nice vezn eyleyem ʔāg-ı
zebūnum vaşf-ı hālîñle
Dehān-ı ʕandelîb-i dilde
yek-dāne şevābım bu

tağıl:

1. **tağıla:-a**

Gazel 109

Mısra: 7

Dağılmak II

Savrulmak.

Şalb edip zāhid ʔağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-hāneye kıldı
anı āvîze çeres

taḥallüf:

1. **taḥallüf:**

Gazel 155

Mısra: 3

*Uymama, uygun
gelmeme.*

Dāʕim taḥallüf
etmededir ʕakreb-i
ümmîd
Zîrā ki devr-i sâʕat-i
çerḫiñ ʕayārı yok

taḥammül:

1. **taḥammül:**

Gazel 153

Mısra: 7

Dayanma gücü.

Çok taḥammül çok
cesāret çok şınāyiʕdir
bu kim
İki tiğ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ğılāf

taḥammül eder:

1. **taḥammül eder:-er**

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ses çıkarmadan
katlanmak, dayanmak.*

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miḫneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

taḥayyül ed:

1. **taḥayyül ed:**

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hayal etmek,
zihinde canlandırmak.*

Ḳalem-keşide-i
ebrūlarıñ taḥayyül eder
Yazıp o besmele-i
muşḫafı teʕemmül eder

taḥayyül eyle:

1. **taḥayyül eyle:**

Gazel 165

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hayal etmek,
zihinde canlandırmak II
şahit olmak, yaşamak.*

Taḥayyül eyle dilde

Fenniyā bu maʕni-i

bikri

Zifāf-ı nev-ʕarūs-ı

nazm-ı pāk-i Fıḫnat

isterseñ

2. **taḥayyül eyle:-dik, -**

çe

Gazel 209

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hayal etmek,
zihinde canlandırmak II
şahit olmak, yaşamak.*

Taḥayyül eyledikçe

Köçek Süleymāni

çeşmimde

Eder dil zülfüne

müjgānımız o tîre bir

şāne

3. **taḥayyül eyle:-r, -em**

Gazel 244

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hayal etmek,
zihinde canlandırmak II
şahit olmak, yaşamak.*

Necefle seyr eden mūy-
ı miyānın fark eder
ammā
Taḥayyül eylerem rāh-ı
‘ademde ben anı lā-şey

taḥayyül eyleyip:

1. taḥayyül eyleyip: -yip

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tahayyül etmek.

*hayal etmek. fikir
kurmak.*

Ne hikmetdir kamu
eşyayı bir mir’ata
İskender
Taḥayyül eyleyip bi’l-
cümle müstevfā
şığındırmış

tāhir:

1. tāhir:

Kaside 1

Mısra: 43

*Ar. Temiz, pak,
arık.*

‘Alemler hākle kılmazdı
teyemmüm tāhir
Başmasa rüy-ı zemīne
kademiñ mihr-i cihān

tahkik:

1. tahkik:

Gazel 199

Mısra: 11

*Araştırma,
soruşturma.*

Ḥayāl-i ebr-i zülf ile o
māha Fenniyā tahkik
Şeb-i hecrinde yek-sā‘at
zuhūr eyleser ḥvābım
bu

tahkik edip:

1. tahkik edip: -ip

Murabba 2

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Araştırmak,
soruşturmak.*

Geşt edip şahrālara
düşsem ‘aceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı ‘ışkı tahkik
edip ey şirīn-rū

tahrık eyle:

1. tahrık eyle: -se

Gazel 206

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hareket ettirmek II
dalgalandırmak;
artırmak, çoğaltmak.*

Āhım yeli ‘ışkı ne ‘aceb
eylese tahrık
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

tahrım:

1. tahrım:

Gazel 14

Mısra: 8

*Haram kılmak,
yasaklamak.*

Ḥaṭṭ-ı lebine besmele
ebrūsü sezādır
Tahrım için ol bādiye
nāzil olan āyet

tahrir:

1. tahririn: -in

Kıt'a 8

Mısra: 2

Yazı.

Cenāb-ı ḥazret-i pür-
ma‘rifet Remzi Efendi
kim
‘Uṭārid görse tahririn
olurdu reşk ile sūzān

2. tahrir:

Gazel 68

Mısra: 9

*Yazma, kaleme
alma; kaydetme.*

Hüsn-i haţţ tahrîr ile
rengin olur mu Fenniyâ
Zîver-i mazmûn ile
eş'âr kendin gösterir

Tahrîr edemem sūziş-i
‘ışkı ben o yâre
Hâmem olup âteş
tutuşur şafha-i kâğıd

Fennî
Varak âteş kalem âteş
midâd-ı cūybâr âteş

3. tahrîr:

Gazel 85

Mısra: 11

Yazma, kaleme

alma.

Fenniyâ tahrîr için
ma'nâ-yı şi'r-i Seyyidi
Kâf-ı tab'ımda benim
kilk-i per-i 'anķâ biter

2. tahrîr ed:

Gazel 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Fenniyâ tahrîr ederken
dikķat et kim nazmıña
Okuyup tâ kim olasın
şi'r her bâre şâz

tahrîr eder:

1. tahrîr eder: -er

Gazel 205

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nazîre 'arz eder 'Arif
Efendiye bu manzûmu
'Acâyib saçmalar tahrîr
eder Fennî-i bî-çâre

4. tahrîr:

Gazel 69

Mısra: 11

Yazma, kaleme

alma.

Tahrîr için nazîre-i
manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şi'rini her
ân açar kıpar

3. tahrîr ed:

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Tahrîr edemem 'ışkı
fem-i hâmeye şıgmaz
Bir şerh-i me'ânîdir o
kim nâmeye şıgmaz

2. tahrîr eder: -er

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Bakıp ruhsârıña hüsn-i
haţîñ tahrîr eder vâ'iz
Çıkıp kürsiye ol nûr
âyetin tefsîr eder vâ'iz

tahrîr ed:

1. tahrîr ed: -e, -me, -m

Gazel 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yazmak.

4. tahrîr ed:

Gazel 119

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nice ben Re'fete
tanzîrimi tahrîr edem

tahrîr eyle:

1. tahrîr eyle:

Gazel 110

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿıŝkı
tahrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziŝ-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

tahrīr eyleyem:

1. **tahrīr eyleyem:** -y, -
em

Muhammes 1

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿıŝkı
tahrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziŝ-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

tahrīr-i muvaqqāʿ:

1. **tahrīr-i muvaqqāʿ:**

Gazel 140

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Tuğra çekilmiş,
tuğralı yazı.*

Kim verdi haber bu
gazeli vaqʿa-nüvise
Fennī dedi baʿzıları
tahrīr-i muvaqqāʿ

tahsīl eyleyip:

1. **tahsīl eyleyip:** -y, -ip

Kit'a 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Öğrenim görmek,
bir konu hakkında bilgi
sahibi olmak.*

Ferāʾiz okuyup andan
temāmen şakki de
öğren
Rüsüm-ı ʿilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

tahsīn ü ihsān olsa da:

1. **tahsīn ü ihsān olsa**

da: -sa, -da

Gazel 171

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Beğenme ve bağış
olmak.*

Fenniyā pür-nev-edā
tanzīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü ihsān
olsa da mānīʿ degil

taḥtgāh-ı sīne-i yār:

1. **taḥtgāh-ı sīne-i yār:**

Gazel 22

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin sinesinin
başyeri, başkenti.*

Taḥtgāh-ı sīne-i yāra
cülüs ister raḳīb

Fāriğ olsun bu
hevesden ḳatlı olur
ŝāhib-ḥurūc

taḥt-ı ebrū:

1. **taḥt-ı ebrū:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaŝta.

Taḥt-ı ebrūda zuhūr
etdi ḥüs[ü]n-i ḥaḫḫıñ
Ḳatline ʿuŝŝākıñ
tuğralı fermāñıñ mı var

tāʿir-i dil:

1. **tāʿir-i dil:**

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül kuşu.

Naḥl-i ḳaddiñ de ŝehā
tāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin ŝāhin-i ağıyār
anı cānā ne yapar

tāʿir-i ḳudsam:

1. **tāʿir-i ḳudsam:** -am

Gazel 143

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kutsal kuş.

Ṭā'ir-i kudsam behişt-i
lāneden etdim ferāğ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāğ

ṭā'ir-i ser der-hevādır:

1. **ṭā'ir-i ser der-
hevādır: -dır**

Gazel 172

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kafası göğe doğru
olan kuş.*

Dil hümāāsā n'ola per
açā ebr-i zülfüne
Ṭā'ir-i ser der-hevādır
sākin-i ber-cā degil

ṭā'ir-i sürür:

1. **ṭā'ir-i sürür:**

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevinç kuşu.

Sehāb-ı zülfüne murğ-ı
hümāveş per açan 'ışka
Fezā-yı evc-i dilde ṭā'ir-
i sürür hevā derler

ṭā'ir-i vişāl:

1. **ṭā'ir-i vişāl:**

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kavuşma kuşu.

Şayyāda hîç harām ola
mı ṭā'ir-i vişāl
Fenniye murğ-ı büse-i
la'liñ şehā mubāh

tağ tağ:

1. **tağ tağ:**

Gazel 195

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tak tak sesi

çıkarak.

Anıñ nezdinde diger
dil-ber-i cānāna söz
etme
Urur taş başına tağ tağ
sakın maħcüb-ı
sengiden

tağar tağmaz:

1. **tağar tağmaz:**

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Takar takmaz.

Nazar kıl küdek-i
cevher-fürüş-ı zī-
kıyem-kāra
Atar mengüş-ı va'din
duğter-i vaşla tağar
tağmaz

tağat mı gelir:

1. **tağat mı gelir:**

Gazel 216

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dayanma gücü
gelmek.*

Ġarğ oldu āb-ı zevrağ-ı
dil siyyemā yeme
Ṭāğat mı gelir cüşiş-i
eşk-i dem-ā-deme

tağbîz:

1. **tağbîz:**

Gazel 125

Mısra: 10

*Toplayıp bir yere
getirmek.*

'Arz eyleyerek yāre
nuğūd-ı dili Fennī
Kıldı o ħazef-pāreyi biñ
nāz ile tağbîz

tağ-ı göñül:

1. **tağ-ı göñül:**

Gazel 34

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göñül takı.

Tāb-ı ħasretle n'ola tağ-
ı göñül zerd olsa

Sürdü Bih-zād-ı
niğārim aña cevrin
zīrnih

tākī-i elvānını:

1. **tākī-i elvānını:** -ı, -n, -ı

Kıt'a 12

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Renkli renkli süs

kemeri.

Tākī-i elvānını kavı-i
kuzah seyr edip
Şahn-ı felekde tūlū'
eylemez ol çok zemān

taqlīb eder:

1. **taqlīb eder:** -er

Murabba 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Döndermek.

Zanneder seyr eyleyen
taqlīb eder çeşmin
hemān
Ol tūfengin eyleyip
peyveste çaçmağ
oynadır

taqlīb-i çeşm:

1. **taqlīb-i çeşm:**

Gazel 69

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözü döndürme.

Belkīs-ı ışka şanma ki
taqlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı
Süleymān açar kapar

taqlid edip:

1. **taqlid edip:** -ip

Gazel 176

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir kimseye veya

bir şeye benzemeye
çalışmak.

N'ola kürsüye çıksam
ş'rimi tefsir edip ey dil
Veli ben vā'iz-i nā-
puhteyi taqlid edip
çıkmam

takrİR ed:

1. **takrİR ed:**

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anlatmak, ifade

etmek.

Ders-i ebrüsünü ol dil-
bere takrİR ederiz
Okuyup besmele-i
muşhafı tefsir ederiz

takrİR eder:

1. **takrİR eder:** -er

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Anlatmak, ifade
etmek.

Fenniyā Rāmiz Efendi
hüsni-i haṭṭ-ı dil-beri
Şerh edip nūr āyetin
takrİR eder tefsirveş

takrİR-i eş'āra:

1. **takrİR-i eş'āra:** -a

Gazel 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şiirler söyleme.

Besmeleyle başla gel
takrİR-i eş'āra dilā
Ver haber remz-i
me'āniden bedī'i
mübtedā

takrİR ed:

1. **takrİR ed:**

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ödünç verme.

Ben varımı bahş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Naqd-i dil ü cānı
edeyim va‘d ile taqrız

taksīm:

1. taksīmi: -i

Gazel 57

Mısra: 3

1. bir şeyi

*paylaştırmak, bölmek,
bölüştürmek.2.
Mûsikîmizde faslın
başında veya ortasında
bir tek çalgı tarafından
belli bir usûle ve
besteye bağlı
olmaksızın içten geldiği
gibi doğaçlama olarak
çalınan parça.*

Taksīmi kıldı kār kaldı
‘uşşāka şāh-nāz
Muṭrib uşul-i büseligin
hey heyindedir

taksīm-i ferā’iz:

1. taksīm-i ferā’iz:

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Borçların

bölünmesi.

Beyt-i dil-i mevrūsısın
[sen] ‘āşık ey hākim

Qıl hışşesin ol dil-bere
taksīm-i ferā’iz

taktī‘ eyleme:

1. taktī‘ eyleme: -me

Gazel 142

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayırmak.

Vaḳf edip meşcid-i
ruḥsārına ver yevmiyye
Naqd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden taqtī‘

taktīr ederiz:

1. taktīr ederiz: -eriz

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Damla damla

akıtma, damlatma.

Sūziş-i ‘ışk ile inbiḳ-i dil
içre gūyā
Ruḥ-ı hoy-kerdesini gül
gibi taqtīr ederiz

taktīr olun:

1. taktīr olun: -un, -muş

Gazel 188

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Damıtmak.

Dimāğ-ı cānı ‘ıtr-ālūd
eden ol ḥüb zūlfün mü
Ne ḥoş taqtīr olunmuş
dühn-i ḥoş-bū tāze-
sünbülден

talāk:

1. talākı: -i

Gazel 233

Mısra: 1

*Nikahlı karısını
bırakmak, boşanmak.*

Çāh-ı dilde ḥüsn-i
Yūsufveş görüp ol
talākı
Āb-ı ṭab‘ımda ‘ayān
oldu bu şeb māhiyyeti

tal‘at:

1. tal‘atı: -i

Kıt‘a 2

Mısra: 22

Güzellik.

Hıfz eyleyip ḥaṭādan o
sultān-ı pāki Ḥaḳ
Qılsın hemişe tal‘atı
nūr-ı şubḥgāh

2. tal‘atıñ: -iñ

Gazel 41

Mısra: 5

*Ar. yüz, çehre;
güzellik.*

Menba‘-ı āb-ı hayāt olsa
‘aceb mi ʔal‘atıñ
Hoy-ı pākiñ çeşme-i
hūrşid-i enverden lezīz

3. ʔal‘atıñ: -iñ

Gazel 71

Mısra: 7

*Ar. yüz, çehre;
güzellik.*

ʔal‘atıñ olsa n’ola
āyine-i ‘Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
‘ālemde aqrāniñ mı var

4. ʔal‘ati: -i

Gazel 231

Mısra: 1

Güzellik, parlaklık.

Şām-ı haţţında
müzeyyen-tāb olunca
ʔal‘ati
‘xd olur ʔaşı hilāliñ
vākı‘ olsa rü’yeti

ʔal‘at-ı pür-hāl:

1. ʔal‘at-ı pür-hāl:

Gazel 195

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hal ile dolu ışık (?).

Gelir hañçer be-kef āteş
mişāli ʔal‘at-ı pür-hāl
Hāzer kıl mest-i şeydā
nev-çerī-i şūh-ı
bengiden

taleb et:

1. ʔaleb et: -dik, -çe

Gazel 169

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İstemek. II Aramak.

Nūş-ı mey-i la‘liñ ʔaleb
etdikçe ‘atāşıñ
Çin eyleme ey mäh-
cebīnim aña ʔaşıñ

2. ʔaleb et:

Gazel 33

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İstemek, dilemek,
arzulamak.*

Cigerden ʔan geçer
bilmez ʔabībim Fenniyā
derdim
ʔaleb etdikçe la‘lin
ʔıflveş giryān eder ol
şūh

3. ʔaleb et:

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*İstemek, dilemek,
arzulamak.*

Būs-ı la‘lin ʔaleb
etdikçe sitignāya çeker
Güiyā mevce-i luţfun
leb-i deryāya çeker

tālī‘:

1. ʔālī‘im: -im

Gazel 2

Mısra: 2

*Kader, talih,
alinyazısı.*

Hamd ola Yezdāna
bahtım rüşenā kıldı
baña
Maţla‘ımdan ʔālī‘im
şemsü’d-đuhā kıldı
baña

2. ʔālī‘i: -i

Kıt'a 12

Mısra: 34

Baht, talih.

Tārīhin üçler gelip
sūrına der Fenniyā
ʔālī‘i meh-tāb ile eyledi
şanki ʔırān

tālī‘-i hüsn-i kamer:

1. **tālî-i hüsn-i kamer:**

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayın güzelliğinin
ortaya çıkması // ayın
güzelliğinin kısmeti.*

N'ola devr-i haṭıñla
çerḥ-i fikrimde ḥusūf
olsa

Benim baḥt-ı siyāhım
tālî-i hüsn-i
kamerdendir

ta'lim:

1. **ta'lim:**

Gazel 116

Mısra: 2

Ders.

Elif ḳaddiñ dehāniñ
mīm zūlfüñ cīm
göstermiş
Nazar kıl kātib-i ḳudret
saña ta'lim göstermiş

ta'lim edip:

1. **ta'lim edip: -ip**

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öğretme, öğrenme.

Meşḳ-i haṭı(nı) ta'lim
edip kātib-i ḳudret

Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı
pür-ḥālle menḳūt

ta'lim olunsa:

1. **ta'lim olunsa: -unsa**

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Öğretilmek.

Noḳta-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i haṭṭ bir rā çıkar

2. **ta'lim olunsa: -un, -sa**

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Öğretilmek.

Noḳta-i ḥāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı ta'lim olunsa
ḥüsn-i haṭṭ bir rā çıkar

tām:

1. **tām:**

Gazel 88

Mısra: 8

Ar. tam, noksansız.

Ḥāk olur ehl-i kemāliñ
yeri ḥayfā ki dilā

Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

tamām:

1. **temām:**

Gazel 179

Mısra: 10

Bütün, tüm.

Ḳand-i la'li ile ifṭār eyle
Fenniyā haṭṭı gurüb
oldu temām

tamgā:

1. **tamgāya: -y, -a**

Gazel 79

Mısra: 12

*A. Bir nesnenin
üzerine bir nişan bir
alamet basmak üzere
boya veya kızgın demir
olarak kullanılan
mühür.*

Ḍarb-ḥāne-i dilde
ḥacer-i ṭab' ile Fennī
Sīm-i sühen-i Es'adı
tamgāya meḥekdir

ta'miyye yazdılar:

1. **ta'miyye yazdılar: -dı,
-ar**

Kaside 2

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Ebcet hesabıyla
düşürülen tarihlerde
hesabı doldurmak için
çıkartılacak veya
eklenecek sayıları
yazmak.*

Yazdılar ta' miyye
ammā tārīhiñde şā'irān
Bedr olur mu zā'id-i
noğşān ile hīç māh-ı 'id

tañ:

1. tañ:

Gazel 26

Mısra: 3

T. Tuhaf, acayip.

Tañ mı cān bahş etse
zāhid rind-i 'işretgāhda
Mürde-i maḥmūr olan
mestāne 'isādır ḳadeḥ

2. tañ:

Gazel 126

Mısra: 9

Ayip, tuhaf, acayip.

Ḍārū-yı rūḥı ḳılsa telef
tañ mı Fenniyā
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milḳā-yı bī-ḥaziz

ta'n ed:

1. ta'n ed:

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kınama, ayıplama,
yerme.*

Zāhidā riş-i dirāzıyla
gelip ta'n ederek
Çañına ot tıḳma
mīnāniñ yeter dendāne
kes

tañ mı:

1. tañ mı:

Murabba 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse tañ mı dilleri
Zāhir olmaḳda yem-i
gam üzre mevc-i serseri

tañ mıdır:

1. tañ mıdır: -mı, -dır

Gazel 145

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

T. Tuhaf, acayip.

Ḳulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller tañ
mıdır

Çin-i zülfün ḳılmış ol
māh ile peyveste ağ

tañla:

1. tañlasın: -sın

Gazel 189

Mısra: 6

Gürültü çıkarmak.

Ra'dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rüy-ı zemīn u
çerḥ-i gerdün tañlasın

tanzim:

1. tanzim:

Gazel 91

Mısra: 4

Düzenleme, düzen.

Şerḥ edip şāhid-i
maḳsūd-ı vişāl-i yārı
Varaḳ-ı sineye tanzim
ile tesvid ederiz

tanzim edip:

1. tanzim edip: -ip

Gazel 162

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

(Yazı) Kaleme

almak.

Bir büsesi yoḳ Fenniye
İḥsāniñ 'acāyib

Tanzīm edip eş‘ārını bî-
hüde emek çek

Varaq âteş kalem âteş
midād-ı cüybār âteş

Fem-i kilkinden anıñ
la‘l-i bedehşān dökülür

tanzîr:

1. tanzîr:

Gazel 1

Mısra: 10

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Fennî Celâliye n’ola ‘arz
etse şevk ile
Tanzîr için belâgat-ı
manzûmı cā-be-cā

2. tanzîr:

Gazel 36

Mısra: 9

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Fenniyâ eylese bu
nazmımı Sırrî tanzîr
Kim eder baħr-i siyâhı
fem-i deryâ-yı sefid

3. tanzîrimi: -im, -i

Gazel 119

Mısra: 15

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Nice ben Re’fete
tanzîrimi taħrîr edem
Fennî

4. tanzîrim: -im

Gazel 216

Mısra: 14

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Tā çerħa çıkdı āh u
figāniña Fenniyâ
Tanzîrim ile oldu zemîn
u semâ seme

5. tanzîriñ: -iñ

Gazel 237

Mısra: 13

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Fenniyâ lüknet-zebân
ile bu tanzîriñ ‘aceb
Zîver-i manzûm-ı pāk-i
cāzim-i üstâda mı

6. tanzîr:

Gazel 88

Mısra: 9

*Eş değerinde şiir
yazmak, Nazire şiir
yazmak Nazire, kıyas,
denklik.*

Fenniyâ Sebzi Efendiye
ne mümkün tanzîr

7. tanzîr:

Gazel 184

Mısra: 7

*Benzetme, bir
şairin naziresini ve
taklidini yapma.*

Tanzîr için āyâ ki bu
manzûmemi Fennî
Şermî-i sūħan-perver-i
ğarrāya mı gitsem

8. tanzîr:

Gazel 186

Mısra: 13

*Benzetme,
benzetilme; ed. Bir
şairin şekil ve bana
bakımından benzerini
yazma.*

Fenniyâ Ĥayri Efendiye
ne mümkün tanzîr
Dür nişār etmede kenz-i
fem-i esrārından

9. tanzîr:

Gazel 187

Mısra: 14

*Benzetme,
benzetilme; ed. Bir
şairin şekil ve bana*

bakımından benzerini yazma.

Yazdım nazîre nazmım
Şabîhâya Fenniyâ
Tanzîr için havâle hem
olsun hem olmasın

tanzîr ed:

1. tanzîr ed:

Gazel 104

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak.

Gâ'ibâne nedir âyâ bu
meveddet Fennî
Gazel-i Şabriyi ma'nâda
da tanzîr ederiz

tanzîr eder:

1. tanzîr eder:-er

Gazel 215

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Fenniyi neşâ-âver edip
nazm-ı Celâlî
Tanzîr eder ol güfte-i
hüşyârı görünce

tanzîr eyle:

1. tanzîr eyle:

Gazel 9

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazire söylemek.

Bu şî'r-i nev-zemîni
seyr için tanzîr eyle
Fennî
Kenâr-ı baħr-i nazmıma
Sa'd-âbâd eylesin aħbâb

2. tanzîr eyle:-di

Gazel 242

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazire söylemek.

Fenni-i bî-çâre gūyâ
Zîvere fermūd eder
Güfte-i manzūmunu
zu'mınca tanzîr eyledi

tanzîre lâyıkdır:

1. tanzîre lâyıkdır:-dır

Gazel 222

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Nazire yazmaya
layık.*

Ben begendim çoğrusu
tanzîre lâyıkdır sözüm
Yâ degil ħaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstâdıma

tanzîr-i hâtif:

1. tanzîr-i hâtif:-den

Gazel 171

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Hatîf adlı şaire
nazire yazma.*

Fenniyâ pür-nev-edâ
tanzîr-i Hâtîfden baña
Nice zer taħsîn ü iħsân
olsa da mâni' degil

tanzîrin et:

1. tanzîrin et:

Gazel 188

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nazire yaz.

Yürü beyt-i 'arūs-ı
Fıtnata tanzîrin et
Fennî
Zifâf-ı ħacle-i nazma
dürer âh-ı te'emmülden

târ:

1. târ:

Gazel 101

Mısra: 2

İplik. II Saç teli.

Çaddiñ gibi Manşūr-ı
dile dâr bulunmaz

Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

tār u mār ol:

1. **tār u mār ol:-du**

Gazel 155

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Darmadağınık
olmak, dağılmak.*

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i şurresi

Kemend-i sırrına şāh-ı
cihāniñ medārı yok

tār u pūd:

1. **tār u pūd:**

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Enine ve boyuna
dokuma; atkı ve çözü.*

Nā'il olmağa metā^c-ı
vaşla kaşdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili
nessāc-ı 'ışka tār u pūd

tār u pūdi:

1. **tār u pūdi:-ı**

Gazel 75

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Enine ve boyuna
dokuma; atkı ve çözü.*

Naş-ı kālā-yı Surūrīye
naẓire Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdi
bir şarağ üstündedir

tara-:

1. **şaramaz:-maz**

Gazel 97

Mısra: 8

Taramak.

Mu'aşşad etmede
başdan çıkar deyü
dā'im
Haṭā edip o perī çin-i
perçemin şaramaz

tarab:

1. **şarab:**

Gazel 227

Mısra: 8

Eğence, şenlik.

Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle şarab hem
tāzeden tāze

tārāc et:

1. **tārāc et:-di**

Gazel 147

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yağmalamak, talan
etmek // Aşk derdiyle
âşığın gönlünün harap
olması.*

Künc-i çeşminde o
ceyş-i gamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i 'aqlımı tārāc
etdi Tātār-ı Bucağ

taraf:

1. **şaraf:**

Gazel 150

Mısra: 8

*Ar. yan, yön, bölge,
yer.*

Söz yok metā^c-ı
hüsnüne ol hūb-şal'atıñ
Kālā-yı ḥaddi lık daḥı ol
şaraf tuḥaf

taraf şaraf:

1. **şaraf şaraf:**

Gazel 148

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

'Azm etdi siphri-i māh-ı
dil-ārā şaraf şaraf
Çıkdı yem-i boğaza şeb-
ārā şaraf şaraf

2. **araf araf:**

Gazel 148

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

‘Azm etdi siph-r-i m h-ı
dil- r  araf araf
ıktı yem-i boĝaza Şeb-
 r  araf araf

3. **araf araf:**

Gazel 148

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

Şah-n-ı emende meh-i
muŐaff  araf araf
Bend oldu serv-adlere
diller hır m edip

4. **araf araf:**

Gazel 148

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

Bülbül miŐ li başladı
gülşende ‘ışk ile
Rind n-ı bezme kulul-ı
min  araf araf

5. **araf araf:**

Gazel 148

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

TeŐr fine o serviŐ edip
b d ser-f r 
Yüz sürdü h k-i p yına
Őeyd  araf araf

6. **araf araf:**

Gazel 148

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

Mir’at-ı vech-i y r ile
Luftide Fenniy 
G ft ra geldi t ti-i g y 
araf araf

7. **araf araf:**

Gazel 234

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her taraftan.

Şehir Şehir veli p r-t b
eden cem liŐ mi
araf araf görünen
kaşı y  hil liŐ mi

araf-ı t runa:

1. **araf-ı t runa:**-u, -n, -
a

Gazel 223

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Daĝ tarafı.

Bir resm-i elf-i  h ile dil
Şanma l l olur
Dikdi ‘aŐ y  d ĝ-ı ber n
araf-ı t runa

araĝ:

1. **araĝ:**

Gazel 75

Mısra: 10

Tarak.

NaşŞ-ı k l -y  Sur riye
nazire Fenn 
Nesc-i dilde t r u p di
bir araĝ üstündedir

ar vet:

1. **ar vet:**

Gazel 227

Mısra: 4

Ar. Tazelik, canlılık.

O Ő h-ı ‘ışve-b ziŐ
ruhların hoy-kerde
zannetme
ar vet baĥŐ eder
g lz ra Şeb-nem
t zeden t ze

tarf-ı bālāya:

1. **tarf-ı bālāya:** -y, -a

Kıt'a 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce taraf.

Gel ey bülbül-zebān-ı

tūti-i kil-k-i sūhan-

perver

Yaz ol şeh-zāde evşāfın

hem 'arz et taraf-ı bālāya

tarh-ı lāle:

1. **tarh-ı lāle:**

Gazel 228

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Lale bahçesi

düzenlemek,

oluşturmak.

Zah[1]m-ı pür-dağı

sīnemde görünce ol şūh

Bu çerāgāna müşābih

dedi tarh-ı lāle

tarh-ı sīnemde:

1. **tarh-ı sīnemde:** -m, -

de

Gazel 160

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göğsün çiçek

*dikmek için ayrılmış
yeri.*

Fikr-i neş'küfte-i

tebhāleñ ile seyr eyle

Ṭarh-ı sīnemde benim

ğonçe-i çiğdem gibisin

tār-ı ğamze:

1. **tār-ı ğamze:** -ler, -in

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ğamze ipi.

Peyveste tār-ı

ğamzelerin kılmış ol

perī

Māhī-dillere yem-i 'ışk

içre ağı var

tār-ı kālā-yı dil:

1. **tār-ı kālā-yı dil:**

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül kumaşının

ipi.

Tār-ı kālā-yı dil etdi

senden ey meh inqıtā^c

Bezm-i ağıyār şehā

'azmiñ edince istimā^c

tār-ı ruhuñi:

1. **tār-ı ruhuñi:**

Gazel 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. yanağın

karanlığı. 2. yanağın ipi.

Reşk-āver olup āteş-i

la^cliñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i

Semerķand u Buḥārā

tār-ı şebdir:

1. **tār-ı şebdir:** -dir

Gazel 163

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Karanlık gece.

Hvāb-ı ğafletde çıkıp

fesden eder elbet zuhūr

Meh yüzüñ

māhiyyetiçün tār-ı

şebdir perçemiñ

tār-ı şeb-i hecriñle:

1. **tār-ı şeb-i hecriñle:**

iñ, -le

Gazel 221

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ayrılık gecesinin

karanlığı.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi

ķılma şitābān

Tā şubh olıcaķ Şem'a-i
sūzān elimizde

tār-1 Őebistān olayım:

1. **tār-1 Őebistān olayım:-**
ayım

Murabba 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gece karanlığı
olmak.*

Fıkr-i zūlfūñle Őehā tār-
1 Őebistān olayım
Őem'a-i hūsnūñe
pervāne-i sūzān olayım

tār-1 zūlfūñle:

1. **tār-1 zūlfūñle:-üñle**

Gazel 25

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Saç teli.

Ne mār-pıç-i
muşanna'đır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-1 zūlfūñle
o nār cild-dār-1 pıç-ā-
pıç

tārīh:

1. **tārīhiñde:-i, -n, -de**

Kaside 2

Mısra: 21

*Bir olayın meydana
geldiği gün ve yıl.*

Yazdılar ta'miyye
ammā tārīhiñde Őā'irān
Bedr olur mu zā'id-i
noķşān ile hiç māh-1 'id

2. **tārīh:**

Gazel 34

Mısra: 10

*Bir olayın meydana
geldiği tarihi belirten
manzumlar.*

Dedi bir ehl-i sūhan
ğonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-1 hıtānına o
tıflıñ tārīh

3. **tārīhi:-i**

Kıt'a 1

Mısra: 21

*"Ebced" hesabıyla
düşürülen târih.*

Müdellet 'āleme tārīhi
besdir Fenniyā rāhat
Erişdi şulh ile sultān
Süleymān geldi
dünyāya

tārīh dedim:

1. **tārīh dedim:-dim**

Kıt'a 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Dedim bu mevlide ben
dağı Fennī bī-behā
tārīh
Ŧulū' etdi Mehemed
māhveş Seyyid
'Aṭāullah

2. **tārīh dedim:-di, -m**

Kıt'a 8

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim hoşā
tārīh
Yürü geldin Hüseynim
dehre fi-nesl-i benī
'Adnān

3. **tārīh dedim:-dim**

Kıt'a 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Fenniyā rūhuna bir
Fātiha dedim tārīh
Fāṭıma bülbulveş uçdu
fenādan gitdi

tārīh der:

1. **tārīḥ der:** -r

Kıt'a 13

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Ḳoyup pāyın se
maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḥ
Sözüm yoḳ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāḥ

tārīḥ şun:

1. **tārīḥ şun:**

Kıt'a 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Tarih yazmak.

Deme bir eksigim var
‘azm edip şun Fenniyā
tārīḥ
Nişāncı Muştafā Paşa çü
oldu Bosnaya vālī

tārīḥ-i mevlidin okuyan:

1. **tārīḥ-i mevlidin**

okuyan: -y, -an

Kıt'a 2

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Doğum tarihini
söylemek.*

Tārīḥ-i mevlidin
okuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebī‘de Rābi‘a
sultān göründü māḥ

tārīḥi ver:

1. **tārīḥi ver:**

Kıt'a 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Tarih düşürmek.

Fenni ver şāḥib-i
ebnāsına bu tārīḥi
Eylediñ şan İremi
cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

tārīḥ-i zībā:

1. **tārīḥ-i zībā:**

Kıt'a 9

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Süslü tarih.

Gelip bir tārīḥ-i zībā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulū‘ etdi
Meḥemmed Rızā‘ullah

2. **tārīḥ-i zībā:**

Kıt'a 10

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Süslü tarih.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīḥ-i zībā
Görigel Fāṭımmam dehre
ḳadem başdın şafā-yāb
ol

tārīḥin der:

1. **tārīḥin der:** -r

Kıt'a 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Tārīḥin üçler gelip der
ḥarf-i cevherdārıla
Cennet içre ‘aynıdır bu
kevşerin fevvāresi
[Sene 1191]

tārīḥin üçler gelip der:

1. **tārīḥin üçler gelip
der:** -r

Kıt'a 12

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Tarihini üçler
söylemek.*

Tārīḥin üçler gelip
sūrına der Fenniyā
Ṭālī‘i meh-tāb ile eyledi
şanki ḳırān

tārīḥini dedi:

1. **tārīhini dedi:** -*di*

Kaside 1

Mısra: 155

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi'rācına dil-i
micmer 'ūd-ı sūzān

tārīhini edip:

1. **tārīhini edip:** -*ip*

Kaside 2

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Tarihini söylemek.

Mürde-i dünyā olup
ihyā edip tārīhini
Rūh-ı qudsīdir cihāna
şāh-ı nev 'Abdül-ḥamīd

tārīhini gūş et:

1. **tārīhini gūş et:**

Kıt'a 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tarih düşmeyi

dinle.

Ehāli şükr edip der
Fenniyā tārīhini gūş et
Revā Ḥaḫ beldeye
'allāme müfti-i enām
oldu

tarık-:

1. **tarıka:** -*a*

Gazel 136

Mısra: 9

Tutulan yol. II
düstur.

Ṭarīka daḥl edip
nefsāniyyetle bī-ḥurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-
be-dem tekdīr eder
vā'iz

tarıka duḥūl etsem:

1. **tarıka duḥūl etsem:** -
sem

Gazel 176

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tarikata girmek.

Girip devrān-ı bezm-i
vuşlata tevḥīd edip
çıkınam
Duḥūl etsem tarıka
manşıbım te'yīd edip
çıkınam

tarikat:

1. **tarikatde:** -*de*

Kıt'a 8

Mısra: 3

Allah'a ulaşmak

amacıyla tutulan yol,
ilāhî yol.

Ne merkezdir tarikatde
o sırr-ı Ḥaḫka yol buldu
Mürīd-i Ḥalvetīdir çile-
dār-ı şāhib-i 'irfān

tarık-i 'aḳdine:

1. **tarık-i 'aḳdine:** -*i, -n, -*
e

Kıt'a 10

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Söz kesme yolu.

Revān et dīdeden eşk-i
devāzdeh-sāle olduğda
Ṭarık-i 'aḳdine meyl
eyleyip seyl-āb-ı mizāb
ol

tarık-i ḡam:

1. **tarık-i ḡam:**

Gazel 171

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gam karanlığı.

Sen cemāl 'arz eyle gel
tarık-i ḡam içre baña
Cennetiñ 'uşşāka
zindān olsa da māni'
degil

tarık-i ka'be-i vuşlat:

1. **ṭarīḳ-i kaʿbe-i vuşlat:**

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kavuşma

Ka'besinin yolu.

Bu bî-çāre nuḳūd-ı

sirişki biz Fennî

Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuşlata

ḥarc-ı rāh ederiz

ṭarīḳ-i vakfa:

1. **ṭarīḳ-i vakfa: -a**

Gazel 104

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir kimseyi veya

bir şeyi alıkoyma,

durdurma yolu.

Düşme iflās ile ey şūfi

ṭarīḳ-i vakfa

Sīm ü zer ile bu sīmīn-

teni teşhīr ederiz

taʿrīz:

1. **taʿrīz:**

Gazel 125

Mısra: 2

Kapalı bir biçimde,

dolaylı olarak söz

söyleme, taşlama.

Zāhid sen umūruñ

idegör Ḥālīḳa tefvīz

Geldikçe nedir ḥālīñi

maḥlūḳa bu taʿrīz

tarz-ı nev-verāʿla:

1. **tarz-ı nev-verāʿla: -la**

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeni bir tarzla.

Naḳş-ı ḥaşīr alt edip

cismi şūfiyā

Bu tarz-ı nev-verāʿla

saña büriyā ʿabeş

taş dikmiş:

1. **taş dikmiş: -miş**

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Türlü alanlarda

üstün başarı gösteren

kimselere değerbilirlik

göstermek.

Bu şeb meclisde taş

dikmiş yine ol āfet-i

devrān

Raḳībe ḥışm edip çīn-i

cebīnin bīm göstermiş

taşdıʿe bāʿis olma:

1. **taşdıʿe bāʿis olma: -ma**

Kıt'a 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Baş ağrısına neden
olmak.*

Yeter ḥaddüñ degildir

ḳıl edeb ey ḥāme-i

lūknet

Muṭavvel nazm ile

taşdıʿe bāʿis olma

bālāya

2. **taşdıʿe bāʿis olma: -ma**

Kıt'a 8

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Baş ağrısına neden

olmak.

Daḥı çokdur kenār-ı

baḥr-i nazmım söylese

ammā

Yeter taşdıʿe bāʿis olma

ey kīl-i güher-efşān

taşdıʿe bāʿis olmasın:

1. **taşdıʿe bāʿis olmasın: -**

ma, -sın

Kaside 2

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Baş ağrısına neden

olmak.

Besdir ey ḥāme yeter

ḥaddiñ degildir ḳıl edeb

Olmasın taşdı'e bā'is
güfte-i nazmıñ medid

taşhîh:

1. **taşhîh:**

Gazel 28

Mısra: 2

*Sahih kılma,
iyileştirme.*

Cünbiş ü nāz ile haṭṭ-ı
ruḥuñ ol yār-ı melîḥ
Ref' edip muşḥaf-ı
ruḥsārını kıldı taşhîḥ

taşrîh:

1. **taşrîh:**

Gazel 28

Mısra: 10

*Açık surette ifade
etme, şüphe ve
tereddüde mahal
bırakmayacak şekilde
ve gerekli ayrıntılarıyla
ifade etme, belirtme.*

Fenniyā söyleyip
esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ
bize bir bir taşrîḥ

taşvîr ed:

1. **taşvîr ed:**

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tasvir etmek,
ayrıntılıyla anlatmak,
betimlemek.*

Eyleyip sinede şad dāğ-ı
hezārān peydā
Āteş-i 'ışkı Sitanbül gibi
taşvîr ederiz

2. **taşvîr ed:**

Gazel 114

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Tasvir etmek,
ayrıntılıyla anlatmak,
betimlemek.*

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taşvîr
Secencel içre ol tûbāyı
ser-tā-pā şıgındırmış

taşvîr eyle:

1. **taşvîr eyle:-di**

Gazel 242

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Resmetmek;
anlatmak, ifade etmek.*

Her neye ḳılsam nazār
ruḥsārın 'arz eyler baña
Ḳalbime āyine-i hūrşidi
taşvîr eyledi

taşvîr-i seyf etse:

1. **taşvîr-i seyf etse:-se**

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kılıç tasviri
yapmak.*

Ne māni' ebruvānıñ
ḥūn ile taşvîr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i
kāşānesine naḳş edip
Bih-zād

tātār:

1. **tātār:-ı**

Gazel 215

Mısra: 6

*Tatar. // Sevgilinin
yağmacı gamzesi.*

Düzd-i nighinden n'ola
dil ḳaçā bucağa
Ol küşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

tātār-ı bucağ:

1. **tātār-ı bucağ:**

Gazel 147

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bucak yöresinin
Tatar'ı.*

Künc-i çeşminde o
çeyş-i ğamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i ‘aqlımı tārāc
etdi Tātār-ı Bucağ

tatar-ı müjeñ:

1. tatar-ı müjeñ:

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yağmacı,
çapulcu kirpikleri.*

Ṭığ-ı nigehiñ katlime ol
hük-m-i każā līk
Da‘vā-yı deme hüs-n-i
haṭiñ hüccet-i ibrā

taṭbīk ed:

1. taṭbīk ed:

Gazel 56

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Uydurma,
benzetme.*

Lebin taṭbīk edip faḥr-i
Süleymān ile o şāhiñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yok farkı
muṭābīkđır

tavāf:

1. tavāfa:-a

Gazel 243

Mısra: 6

*Hacerü’l-Esved’in
köşesinden başlayarak
Kābe’nin etrafını
usülüne göre yedi defa
dolaşma, dönme.*

Mücāvir oldu gönül
Ka‘be-i vişāliñde
Ṭavāfa sa‘y ederiz isr-i
şafādadır şimdi

tavassuṭ:

1. tavassuṭ:

Gazel 130

Mısra: 1

*Ara bulma için
araya girmek. Aracılık.
Vasıtalık.*

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuşlat ile bīmāra
hekīmāne tavassuṭ

2. tavassuṭ:

Gazel 130

Mısra: 2

*Ara bulma için
araya girmek. Aracılık.
Vasıtalık.*

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ

Vuşlat ile bīmāra
hekīmāne tavassuṭ

3. tavassuṭ:

Gazel 130

Mısra: 4

*Ara bulma için
araya girmek. Aracılık.
Vasıtalık.*

Bintü’l-‘inebi pīr-i
muğān zāhide sākī
‘Akd etmek için eyledi
şeyḥāne tavassuṭ

4. tavassuṭ:

Gazel 130

Mısra: 6

*Ara bulma için
araya girmek. Aracılık.
Vasıtalık.*

Qılma sakın ey dil
göricek bī-hem-tā geç
Bey‘ ile ḥarīdār-ı
peşīmāne tavassuṭ

5. tavassuṭ:

Gazel 130

Mısra: 8

*Ara bulma için
araya girmek. Aracılık.
Vasıtalık.*

Kıl tūti ile bŭlbŭl-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] şunup
ğonçeyi Fehmīye
secencel

tavşan:

1. **tavşan:**

Gazel 196

Mısra: 11

Tavşan.

Saña tavşan diyen olsun
rübāh
Zürefā-nām gürŭh-ı
gerdŭn

tayan:

1. **ṭayanmaz: -maz**

Gazel 31

Mısra: 2

Dayanmak,

*katlanmak, tahammŭl
etmek.*

Demi bārid olan dil-
berden el çek bī-vefādır
yaḥ
Ṭayanmaz sŭz-ı mihr-i
cevre nīrŭ-[y1] hebādır
yaḥ

ṭayandır:

1. **ṭayandırmış: -miş**

Gazel 120

Mısra: 4

Dayanıklı hāle

*getirmek, zamana karşı
sağlamlığını korur
duruma getirmek.*

Ḥayāl-i la'lini dil turş-ı
ḥasretle edip s̄abit
O yek-sāle ḥam içre
tāze engŭru
ṭayandırmış

ta'yīb:

1. **ta'yīb:**

Gazel 134

Mısra: 3

Ayıplama.

Neşāt-ı vaşlla lŭknet-i
zebānın eyleme ta'yīb
Mey-i la'liñle sākī
şukḫa-i mestānedir
elfāz

ta'yīn olıcaḫ:

1. **ta'yīn olıcaḫ: -ıcaḫ**

Kaside 1

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

*Görevlendirilmek,
atanmak.*

Bāb-ı ġārīñda
niġāhbānlıġa ta'yīn
olıcaḫ

Şişirir beyze ile ḫapıñda
arslan

ṭaylesān-:

1. **ṭaylesānın: -ı, -n**

Gazel 116

Mısra: 9

1. Başa sarılan

*sarıġın omuzlar üzerine
salıverilen ucu. 2. Başa
ve boyuna örtŭlen şal
ve saire.*

Çıkarmış ṭaylesānın
kŭşe-i destārdan Fennī
Ḥoşā 'uşşāka ol meh-
pāre serv-i sīm
göstermiş

ṭayy-ı mekān eyledi:

1. **ṭayy-ı mekān eyledi:**

Kaside 1

Mısra: 102

Kelime Tipi: -

*Mekānı uçar gibi
geçmek.*

Geçdi anıñla niçe
perde-i nŭr u zŭlmet
Ḳaldı refrefde o dem
eyledi ol ṭayy-ı mekān

tāze:

1. **tāze:**

Gazel 201

Mısra: 8

Yeni, körpe.

Ne çekdi pîr-i muġān
rakş edince bint-i rezi
O taze rûy-ı nigârı
koyunca zen şuyuna

2. **tāzeniñ: -niñ**

Gazel 95

Mısra: 9

Yeni, körpe; genç.

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yoķ elde tıflveş
Fennî haţ-āver olsa
göñül nev-res istemez

3. **tāze:**

Gazel 6

Mısra: 6

*Bozulmamış,
bayatlamamış olan;
yeni.*

Seyr et beyāz fes ile ol
şāl-ı aħmeri
Gül-gonçe üzre taze
semen söylerim saña

4. **tāze:**

Gazel 120

Mısra: 4

Bozulmamış,

bayatlamamış olan;

yeni.

Ĥayāl-i la‘lini dil turş-ı
ħasretle edip şābit
O yek-sāle ĥam içre
tāze engüru
tayandırmış

5. **tāze:**

Gazel 86

Mısra: 12

*Bozulmamış, yeni,
taze.*

Nihāl-i nazm [u]
belāġatde Es‘adiñ Fennî
Bahār-ı güfte-i
mazmūnu taze bār
mıdır

6. **tāze:**

Gazel 80

Mısra: 8

*Canlı, körpe. II
yeni.*

La‘l-i nābıñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrakileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

tāze mazmūndur:

1. **tāze mazmūndur: -dur**

Gazel 172

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Orijinal hayal,
söyleyiş, mana.*

Būs-ı la‘liñ taze
mazmūndur şehā
‘uşşākıña
Yoħsa nuţķ-ı va‘d-i
vaşlıñ lafz-ı müstesnā
değil

tāze zemini:

1. **tāze zemini: -i**

Gazel 194

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
*Şiirde yenilik,
orijinallik II yeni tarz.*

Bāġ-ı süħanda mive-i
mazmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle taze
zemini olanlarıñ

tāzedden taze:

1. **tāzedden taze:**

Gazel 227

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

O şūĥ-ı ‘işve-bāziñ
ruħların ĥoy-kerde

zannetme
Tarāvet baḥş eder
gülzāra şeb-nem
tāzedden tāze

2. tāzedden tāze:

Gazel 227

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Riyāz-ı bāḡı ṭab‘ımdan
bu şi‘rim ehl-i ‘irfāna
Hediyye Fenniyā bir
deste çekdim tāzedden
tāze

3. tāzedden tāze:

Gazel 227

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Hoşā bir deste
sünbüldür ki şan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol mu‘anber
büy-ı perçem tāzedden
tāze

4. tāzedden tāze:

Gazel 227

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzedden tāze

5. tāzedden tāze:

Gazel 227

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Gelir ise ḥaṭıñla dideye
tem-tāzedden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzedden
tāze

tāzelen:

1. tāzelendikçe: -dik, -çe

Gazel 213

Mısra: 2

*Tazelenmek II
canlılık kazanmak.*

Dem-ā-dem ney gibi
bağrım deler
āḡāzelendikçe
Açılsın ‘andelibe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

tāze-sünbül:

1. tāze-sünbülden: -den

Gazel 188

Mısra: 6

Yeni sünbül.

Dimāḡ-ı cānı ‘ıṭr-ālūd
eden ol ḥüb zülfüñ mü
Ne hoş taḡṭir olunmuş
dühn-i hoş-bü tāze-
sünbülden

ta‘zīmen:

1. ta‘zīmen:

Gazel 75

Mısra: 5

*Hürmet ve ikram
ederek.*

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü’l-
‘ineb
Başına bir āl tutuḡ
aşmış ayaḡ üstündedir

tazyī‘ kılma:

1. tazyī‘ kılma: -ma

Gazel 142

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaybetmek.

Fennyā sāhil-āver aqa
yem-i ṭab'ından
Mevc-i nazmıñla dūr-i
sirişki kılma tazıyî

tebdil-i cāme eyleyip:

1. **tebdil-i cāme**

eyleyip: -y, -ip

Gazel 211

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Elbise değiştirmek.

Eyleyip tebdil-i cāme
sākiyā bintü'l-‘ineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

tebessüm ed:

1. **tebessüm ed:** -icek

Gazel 161

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gülümsemek.

Şevk-i vaşında
tebessüm edicek seyr
etdim
Hürde-gevher gibi
dendān-ı le'āli küçücek

tebhāle:

1. **tebhāle:**

Gazel 80

Mısra: 7

*Hararet nedeniyle
dudaklarda veya ağzın
çevresinde oluşan uçuk,
kabarcık.*

La'li-nābında görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

2. **tebhāle:**

Gazel 245

Mısra: 7

*Dudaklarda
harareten kaynaklı
çıkan uçuk // Aşğın aşk
ateşinin sevgiliye tesir
etmesi.*

‘İyşa vārıdır mey-
āşāmāniñ ol tebhāle leb
Ditredir maħmūru
hecr-i buse-i la'li mülü

tebhāle-i la'li-i lebin:

1. **tebhāle-i la'li-i lebin:**

Gazel 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) kırmızı
dudağının uçuğu.*

Bugün tebhāle-i la'li-i
lebin şordum o cānāniñ
Kimi kand u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

tebhāle-i lebāniñi:

1. **tebhāle-i lebāniñi:** -l, -
ñ, -l

Gazel 164

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudakların uçuğu.

Tebhāle-i lebāniñi būs
eylesek seniñ
Dil ārzü eder ‘aseliñe
çiçek seniñ

tebrige varmak:

1. **tebrige varmak:** -mağ

Kıt'a 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tebrik için gitmek.

Kimi dāniş-pezīr-i
müdde‘i kimi
ehibbādan
Aña tebrige varmak
Zeyd-i ‘Amra ilzām oldu

tecdid olur:

1. **tecdid olur:** -ur

Gazel 200

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yenilenmek.

Beyt-i kalbim seng-i
cevrîñle yıķılsa ğam
degil
Ba‘d-ez-în tecdîd olur
luţfuñ ile vîrâne ev

tecdîd-i vuzû eyle:

1. tecdîd-i vuzû eyle:

Gazel 198

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Abdest tazelemek.

Hâk-ı pây-ı yâre yüz
eşkiñ edersin revân
Geh teyemmüm eyleyip
gâh eyle tecdîd-i vuzû

tecrîm:

1. tecrîm:

Gazel 127

Mısra: 2

Cezalandırmak;

suçlamak, itham etmek.

Edip hükkâm-ı yâra
hüccet-i ‘ışk-ı dili
ma‘rûz
Görünce naqd-i eşkim
kıldı tecrîm eyleyip
maķbûz

tedāvî-i şırınka:

1. tedāvî-i şırınka:

Gazel 202

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şırınka ile tedavi.

Çıl zâhid-i bîmâra sen
ey hâzık-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedāvî-i şırınka

te’dîb eder:

1. te’dîb eder:-er

Gazel 200

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Terbiye etmek,
eğitmek.*

Fenniyâ mey-ğânede
mesti nice te’dîb eder
Bir de anda şıhne olmuş
zâhid-i şeydâ velev

tedrîs-i fıkıhda:

1. tedrîs-i fıkıhda:-da

Kıt'a 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fıkıh eğitimi.

Fünûn-ı ‘ilm-i Şettâyı
n’ola şerh etse ser-tâ-pâ

Ki tedrîs-i fıkıhda

müctehidâsâ imâm oldu

te’ehhül:

1. te’ehhül:

Gazel 78

Mısra: 1

Evlenmek.

Çılmayan ey dil
te’ehhül şanma bî-

‘üñvân olur

‘Aleme şâh-ı Süleymân

Mışr ol sulţân olur

te’emmül ed:

1. te’emmül ed:

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İyice, etraflica
düşünmek.*

Çâlem-keşide-i
ebrûlarıñ taħayyül eder

Yazıp o besmele-i

muşhafı te’emmül eder

te’emmül eyle:

1. te’emmül eyle:

Kaside 1

Mısra: 149

Kelime Tipi: -

İyice, etraflica

düşünme. Derin derin düşünme.

Sühân-ı Nâbî Efendiyi
te'emmül eyle
Mütesellidir o müjde ile
dil-i ser-gerdân

te'essüf eyle:

1. te'essüf eyle:

Gazel 145

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gücenmek.

Yağdı sînem dâğ-ı pür-
dâğ eyleyip hayfâ o şüh
Pend edip dedi te'essüf
eyleme dâğ üstü bâğ

tef verse:

1. tef verse: -se

Gazel 150

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sıcaklık vermek.

‘Uşşâkı yağdı şems-i
niğâhıyla dîdesi
Ol nâr-ı cân-güdâza
n’ola verse tef Necef

tefehüm eyle:

1. tefehüm eyle:

Gazel 190

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Merâmı şayd içündür
murg-ı vaşlın ey tezervi
kim
Tefehüm eyle rübâh-ı
rakîbiñ câblusundan

2. tefehüm eyle:

Muhammes 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Tefehüm eyle ey
Keyvân çerh-i bî-ğurd-ı
fellâh
Esip şavurmada sāmân-
ı ‘ömr-i ‘âlemi eryâh

tefekür:

1. tefekür:

Gazel 199

Mısra: 6

Ar. Düşünme,

düşünce.

Edip erqâm-ı hüsn-i
hatı u hâlin būsına
tezyil
Tefekür defter-i hecr-i
vişâlinde hisâbım bu

tefekür ed:

1. tefekür ed:

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düşünmek.

Dil tefekür edip ol
dîde-i vaşî-nigehi
Deşt-i hayâlimde benim
niçe âhû bulunur

tefekür eyler iken:

1. tefekür eyler iken: -r, -iken

Kıt'a 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tefekür eylemek.

*düşünmek. fikre
getirmek.*

Gülşen-i vaşfın tefekür
eyler iken nâgehân
Güş etdi bu şadâ-yı
Fenni-i bî-çâresi

tefhîm eder:

1. tefhîm eder: -er

Gazel 215

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bildirmek,

anlatmak.

Dil-ğasteniñ ol hâzık-ı
cân nabzına bakmaz

Tefhîm eder âlâmını
bîmârî görünce

tefhîm et:

1. **tefhîm et:** *-mek, -e*

Gazel 147

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bildirmek,

anlatmak.

Añlamazsın zâhidâ
ebced hisâbın bunda
sen

Ben rumûzu saña
tefhîm etmege kıldım
ferâğ

tefrîz eyledi:

1. **tefrîz eyledi:** *-di*

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Farz eylemek;

zorunlu kılmak.

Zâhid ne bilir hâlet-i
devrânı haķîkat
Besdir aña beş vaķtı
Hüdâ eyledi tefrîz

tefsîr ed:

1. **tefsîr ed:**

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açıklamak,

yorumlamak.

Ders-i ebrûsunu ol dil-
bere taķrîr ederiz
Oķuyup besmele-i
muşhafı tefsîr ederiz

2. **tefsîr ed:** *-er*

Gazel 170

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açıklamak,

yorumlamak.

Şerh eyleyip hayâl-i
haķtîñ dil varaķ varaķ
Tefsîr eder o sûre-i
Nemli naķîl kıl

3. **tefsîr ed:** *-ip*

Gazel 176

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Açıklamak,

yorumlamak.

N'ola kürsüye çıksam
şî'rimi tefsîr edip ey dil
Velî ben vâ'iz-i nâ-
puķteyi taķlîd edip
çıķmam

tefsîr eder:

1. **tefsîr eder:** *-er*

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açıklamak,

yorumlamak.

Baķıp ruhsârîña hüşn-i
haķtîñ taķrîr eder vâ'iz
Çıķıp kürsüye ol nûr
âyetin tefsîr eder vâ'iz

tefsîr eyle:

1. **tefsîr eyle:** *-di*

Gazel 242

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

1-Uzunca

anlatmak, açıklamak,
yorumlamak. 2-Hikâye
anlatmak.

Ħamr içün nâzil olan
âyet midir haķtîñ lebiñ
Ħürmeten baķdıķça
vâ'iz anı tefsîr eyledi

tefsîrveş:

1. **tefsîrveş:**

Gazel 118

Mısra: 12

Tefsîr gibi.

Fenniyâ Râmiz Efendi
hüşn-i haķtî-ı dil-beri

Şerh edip nūr āyetin
takrİR eder tefsİRveş

tefvİz:

1. tefvİz:

Gazel 125

Mısra: 1

1.birine bırakma.

2.ihale etme.

Zāhid sen umūruñ
idegör Hālİka tefvİz
Geldikçe nedir hālİni
mahlūka bu ta'riZ

teġāfūl:

1. teġāfūlden:-den

Gazel 188

Mısra: 2

Anlamazlıktan

*gelmek, ilgisiz
davranmak.*

Mükerrer pür-‘arax mı
gül-‘izāriñ teşne-i
mūlden
Hezārān mest olur nīm-
niġāhİnİla teġāfūlden

tehevvr:

1. tehevvr:

Gazel 46

Mısra: 9

Çok kızma,

*öfkelenme,
hiddetlenme, köpürme.*

Bey‘ ederken dūr-i
vaşlın ƙo tehevvr etsin
Sūd eden biri lūknet-i
ġüftārıdır

tehİ:

1. tehİ:

Gazel 94

Mısra: 4

Boş II işe yaramaz.

‘Aceb mi fikr-i zūlfūnle
irişe ÇİN [ü] Māçİne
Şadā-yı nāle vü zārım
tehİ faġfūrdur sensiz

2. tehİ:

Gazel 9

Mısra: 11

Boş II Boşuna.

Tehİ şanma görüp zūlf-i
giriş-gİRini ol şūhuñ
Yem-i hūsünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

tehİ reh mi açar:

1. tehİ reh mi açar:-ar

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Boş yol açmak.

Tehİ reh mi açar bezm-i
ġüşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Hālİle sūnbūl eder

teġarrüb:

1. teġarrüb:

Gazel 8

Mısra: 1

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teġarrüb
Bintü’l-‘inebe eyledi
biġāne teġarrüb

2. teġarrüb:

Gazel 8

Mısra: 2

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teġarrüb
Bintü’l-‘inebe eyledi
biġāne teġarrüb

3. teġarrüb:

Gazel 8

Mısra: 4

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Bāl açsa n'ola zülfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhāna teḳarrüb

4. teḳarrüb:

Gazel 8

Mısra: 6

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Çekmek diler āgūşuna
ammā seni āgyār
Hiç kuṭn ede mi āteş-i
süzāna teḳarrüb

5. teḳarrüb:

Gazel 8

Mısra: 8

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Tiğ-i müjeñe sīnesini
feth eden 'āşık
Dīvāne eder ḥançer-i
bürrāna teḳarrüb

6. teḳarrüb:

Gazel 8

Mısra: 10

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Bu nazm-ı mezāmīn ile
kıl sen daḥı Fennī
Luṭfi gibi üstād-ı sūḥan-
dāna teḳarrüb

7. teḳarrüb:

Gazel 123

Mısra: 6

*İki şeyin birbirine
yakın olma hali.*

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan
Zülfüne teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşüş

tekdİR eder:

1. tekdİR eder:-er

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Azarlamak.

Ṭarīka daḥl edip
nefsāniyyetle bī-ḥurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-
be-dem tekdİR eder
vā'iz

tekeyyüf:

1. tekeyyüfü:-ü

Gazel 83

Mısra: 2

Keyif hali.

Neşāt-ı bāde leb-i la'l-i
yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rüy-i
nigāra ḳalmışdır

te'kİd ederiz:

1. te'kİd ederiz:-eriz

Gazel 91

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Üsteleme,
tekrarlama.*

Bü'l-'acebdir ki ḡazel
ḡāhice düşmez rengin
Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü te'kİd ederiz

te'kİd edip çıkmam:

**1. te'kİd edip çıkmam:-
mam**

Gazel 176

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kuvvetlendirip
çıkamak.*

Çıḳıp şahn-ı belāḡatda
şalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gİR-i
Zİvere te'kİd edip
çıkmam

tekke-i cem:

1. **tekke-i cem:**

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cem'in tekkesi.

Zāhid varıp ayağını
öpse 'aceb midir
Pîr-i muğân tekke-i
Cem öz babasıdır

tekmil:

1. **tekmilen:**

Kit'a 6

Mısra: 6

Tam olarak.

Nazardan dā'imā hıfz
eyleyip bāri o maḥdūmı
Okuyup nüṣhayı
tekmilen olsun şāriḥ-i
eşbāh

tekrār:

1. **tekrār:**

Gazel 76

Mısra: 6

Bir daha, yine,

yeniden.

Şıkılıp pür-'araḥ olsa ne
'aceb rüy-ı nigār
Çekdi sākī anı inbîḳ-i
zeḳandan tekrār

tekye-i 'ışk:

1. **tekye-i 'ışk:**

Gazel 206

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk tekkesi.

Meyl eyleyemem tekye-
i 'ışk içre ḳudūme
Bağrım delinir lik dem-i
nāya gelince

tekye-i 'ışkıña:

1. **tekye-i 'ışkıña: -iña**

Gazel 117

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk tekkesi.

Tekye-i 'ışkıña ḳurbān
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi derviş

2. **tekye-i 'ışkıña: -iñ, -a**

Murabba 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk tekkesi.

Devr-i vaşlıñda şunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i 'ışkıña biñ
cānla ḳurbān olayım

tekye-i meclisde:

1. **tekye-i meclisde: -de**

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Meclis tekkesi //
meclis.*

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pîr-i muğân
eyler bize zāhid nefes

tekye-i miḫnet:

1. **tekye-i miḫnet: -de**

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Eziyet/sıkıntı
tekkesi.*

Şümār-ı būs-ı la'lin
tekye-i miḫnetde
şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde
sübḫa-i mercān eder ol
şūḫ

tekye-i vuşlat:

1. **tekye-i vuşlat:**

Gazel 244

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma tekkesi.

Bez[i]mde na'ra-i
hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā

şadā-yı ney
Kudūm tekiye-i vuşlat
şeyhimiz pîr-i muġān
yā Ħay

tel:

1. tel:

Gazel 108

Mısra: 4

Çeşitli

*madenlerden yapılan
ve çeşitli işlerde
kullanılan, kopmaya
karşı dayanıklı çok ince
ve uzun nesne.*

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murġ-ı cānā tel kafes

2. tel:

Gazel 53

Mısra: 1

Saç teli.

Şāneyle tırrasında o
şāhıñ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
tül-ı emel kıpar

3. tel:

Gazel 144

Mısra: 4

Hlk. Tek, teki.

Bāġ-ı ruġunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için
Kılmaġ revā mı ‘āşıkā
bir tel giyāh dirig

tel çekelim:

1. tel çekelim: -elim

Gazel 185

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Demir oluktan tel
şeklinde malzeme
çekmek.*

Ħadeng-i ġamzesi sūrāġ
ederse şāġn-ı dili
Ħayāl-i ġaddeden ol
mū-miyān tel çekelim

tel kırār:

1. tel kırār: -ār

Gazel 186

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yanlış ve
münâsebetsiz bir iş
yapmak veya söz
söylemek, gaf yapmak.*

Sırrın ifşā edip ‘uşşāka
verir ser-rişte
Tel kırār şāne-i dil
turre-i tarrārından

telāş:

1. telāş:

Gazel 62

Mısra: 8

Telaş, kaygı.

Māh-ı felekde zāhir
olup ġuyiyā ġusūf
Ħaṭṭ-ı ‘izārı dehr
ġöñülde telāş olur

2. telāşıñ: -ın

Gazel 169

Mısra: 10

Telaş, kaygı.

Bir ‘ışka mı duş olduñ
‘aceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

telef:

1. telef:

Gazel 150

Mısra: 1

*Boş yere harcama,
yıpratma.*

Şāġn-ı emelde fürķat-ı
vuşlat telef şeref
Mihr ü ķamer felekde
olurlar ġalef selef

2. **telef:**

Gazel 126

Mısra: 9

Yok etme, öldürme

*II Boş yere harcama,
yıpratma.*

Ḍārū-yı rūḥı kılsa telef
ṭañ mı Fenniyā
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milḳā-yı bî-ḥazîz

telef et:

1. **telef et:**

Gazel 137

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Mahvetmek, yok
etmek.*

Ḍürr-i süḥan hîç telef
etmez mi Fennî
Gencîne degildir deheni
yā ne de maḥfûz

2. **telef et:-di**

Gazel 152

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mahvetmek, yok
etmek.*

Telef etdi hezārān
naḳd-i cānı reh-i
‘ıṣṳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir

kerre cānā etmediñ
inṣāf

telef ol:

1. **telef ol:**

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Telef olmak, boş
yere harcamak.*

Ḥvāb-ı ḡafletden telef
oldu dirîḡā ‘ömrümüz
Gerçi vāḳi‘ oldu ammā
vuṣlatıñ bî-dāra ṣāz

tele-i zülfünde:

1. **tele-i zülfünde:-ünde**

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçın tuzaḡı.

Murḡ-ı dili ṣayd
eylemek ol dāneye
maḥṣūṣ
Ḥāl-i ruḡunu tele-i
zülfünde naẓar kıł

telḡ:

1. **telḡ:**

Gazel 40

Mısra: 2

Acı, yakıcı.

Bintü’l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid
Telḡ etdi mey-i milḡ-i
lebānı ile fāsıd

telḡis eyle:

1. **telḡis eyle:**

Gazel 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Özetlemek II
bildirmek, rapor etmek.*

Yāre telḡis eyle sen
faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḡ edip metn-i ḡayāl-
i vaṣlını ḡāhı aña

tellen:

1. **tellensin:-sin**

Gazel 193

Mısra: 4

Süslenmek.

‘Arūs olsun ṣıḳılsın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
‘Araḳla duḡter-i rez
ḡacle-i meclisde
tellensin

telleye baṣar mı:

1. **telleye baṣar mı:-ar, -
mı**

Gazel 86

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
?

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

telmī‘ eder:

1. **telmī‘ eder:** -er

Gazel 142

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Aydınlatmak.

Şeb-i hecrinde tūlū‘
etmez ise māh-ı felek
Şem‘ine hūsnūñ eder
hāne-i qalbi telmī‘

temām al:

1. **temām al:**

Müstezad 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Bütünüyle almak.

Qoy vezne-i aġūşuña
sen çekde temām al
Noqşān ise alma

2. **temām al:**

Müstezad 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bütünüyle almak.

Qoy vezne-i aġūşuña
sen çekde temām al
Noqşān ise alma

temām etdi:

1. **temām etdi:** -di

Kıt'a 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Tamamlama.

Dāhiliyyeyle temām
etdi behiştāsāyı
Şarf edip sīm ü zeri
eyledi mezāk

temāmen:

1. **temāmen:**

Kıt'a 10

Mısra: 7

Tamamen.

Ferā‘iz oquyup andan
temāmen şakki de
öğren
Rūsūm-ı ‘ilmi taḥsīl
eyleyip ḥükkāma
nevvāb ol

temāmlık:

1. **temāmlıkda:** -da

Gazel 219

Mısra: 10

Tamam olmak.

Ne deñlü iddiḥār etseñ
bulunmaz biñde bir
dīnār
Zer-maḥbūb vaşl-ı dil-
rübāāsā temāmlıkda

temāşā:

1. **temāşāsına:** -sı, -nı, -a

Kıt'a 14

Mısra: 10

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Gūş eden naqşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ‘ālem
müştāk

2. **temāşā:**

Gazel 72

Mısra: 3

*(Sevgiliyi)
seyretme; hayranlıkla
izleme.*

Dil-i sevdā-zede
qaldıqça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe ḥār-ı
müjesin şāne yapar

temāşā et:

1. **temāšā et:**

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
bakmak.*

Dil nice havf etmesin
hüsnün temāšā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

temāšā eyle:

1. **temāšā eyle:**

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

Temāšā eyleyip kālā-yı
gīsusun dedi hayyāt
O kıdd-i ‘ar‘ara bir
cāme-i dībā çıkar
çıkılmaz

temāšā eyleyenler:

1. **temāšā eyleyenler:** -y,
-en, -ler

Kıt'a 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Seyretmek.

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü hayrān

Temāšā eyleyenler
naşını bay u gedā hem
şāh

temāšā kıl:

1. **temāšā kıl:**

Gazel 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Kemāliyle olup güyā
nihāl-i bāğ-ı ‘ālemde
Temāšā kıl muḥannā ol
benānı dāne-i ‘unāb

2. **temāšā kıl:**

Gazel 63

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Temāšā kıl o şāhıñ
ḥançer-i pāki
miyānında
Bir āb-ı şāfdır güyā aḳar
‘ayn-ı kemerdendir

3. **temāšā kıl:**

Gazel 114

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Ezelden sırr-ı Yezdānı
temāšā kıl sen ‘ālemde
Nevāt içre Ḥüdā naḥl-i
kıd-i bālā şığındırmış

4. **temāšā kıl:**

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

O tıfl-ı tev‘emānı kıl
temāšā kıdret-i Yezdān
İki bādāmı kışır-ı vāhide
ḥaḳḳā şığındırmış

5. **temāšā kıl:**

Gazel 219

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Temāšā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur
nazīri ihtişāmlıkda

6. **temāşā kı1:** -maḳ, -a

Gazel 220

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Firāḳ-ı yār ile müşkil
olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā kı1mağa ḥüsn-i
secencel berber isterse

7. **temāşā kı1:**

Gazel 245

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bakıp seyretme,
zevkle, hayranlıkla
seyretme, izleme.*

Sīm-i raḥt-ı Ḥayderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde kı1 temāşā
sīne-bend-i Düldülü

8. **temāşā kı1:**

Kıt'a 4

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
bakmak.*

Riyāyı ḳo temāşā kı1
gelip ālāyını zāhid

Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkāli

temāşāyı kı1:

1. **temāşāyı kı1:**

Gazel 113

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
bakmak.*

Ḳıl müy-ı miyānında
temāşāyı o şāhiñ
Sūrāḥ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

temcīd ed:

1. **temcīd ed:-ip**

Gazel 176

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüceltmek.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi
neyler ʿāşık-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa
da temcīd edip çıḳmam

temel:

1. **temellensin:-le, -n, -
sin**

Gazel 193

Mısra: 2

*Temel(bina, inşaat
temeli).*

Ḳo zülfüñle gönül
tüccārveş ṭul-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişin-i
vaʿde-i vaşlıñ
temellensin

temel çekelim:

1. **temel çekelim:-elim**

Gazel 185

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Binanın temelini
atmak.*

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı
hemīşe şarf ederek
Binā-yı vaʿd-i vişāle
begim temel çekelim

temel ḳopar:

1. **temel ḳopar:-ar**

Gazel 53

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Temelden yıkılmak.

Fennī bu nev-zemīni
Lezīziye ʿarz edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı
hünerden temel ḳopar

temel olsa:

1. **temel olsa:-sa**

Gazel 208

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Bir şeyin üzerine
kurulduğu ilk ve en
önemli unsur olma.*

‘Alemdede esāsı gibi şol
hışn-ı haŝiniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

temennā:

1. **temennāsına: -sına**
Gazel 46
Mısra: 11
*Arzu, istek,
temennî.*

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına baķ
şimdi gün toĝrısına
ķaddi kemānvāridir

temennā eyle:

1. **temennā eyle:**
Gazel 20
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Elini başına
götürüp bir istekte
bulunmak.*

temrîz:

1. **temrîz:**
Gazel 125
Mısra: 6
*(Maraz. dan) Zayıf
gösterme.*

Sevdā-yı haṭıñ bu dil-i
ŝeydāyı ṭabībim
Ķıldı leheb-i sūziŝ-i
buhrān ile temrîz

tem-tāzeden tāze:

1. **tem-tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Yeniden dahada
yeni olmak II Zamanı
geçmemiş olma.*

Gelir ise haṭıñla dīdeye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

temyîz:

1. **temyîz:**
Gazel 232
Mısra: 13
*Ayırma, ayrılma,
seçme, seçilme.*

Fenniyā temyîz için
‘arz et bu nazmı Ziverde

Ol sefid eyler imiş eş‘arı
çün erziz gibi

temyîz ed:

1. **temyîz ed:**
Gazel 4
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*Temize çekmek,
düzeltmek.*

Bu nazmı Fenniyā ‘Ārif
Efendiye yürü arz et
Eger temyîz ederse haṭṭ
edip olma melāl ammā

ten:

1. **ten:**
Gazel 118
Mısra: 2
*Far. Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Baķıŝıñla sīneme
müjgāniñ urma tırveş
Oldu ten sūrāḥ sūrāḥ
hedef-i kef-gırveş

2. **tenimde: -im, -de**
Gazel 239
Mısra: 7
*Far. Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Yağım eridi âteş-i
la^çliñle tenimde
Cismim gibi bir şem^ç-i
ziyādār bulunur mu

3. ten:

Gazel 51

Mısra: 5

*Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Nessāc-ı ı^çşka nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

4. tenim: -im

Gazel 82

Mısra: 7

*Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Bu tenim za^hmın
karparsa ey ^çabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem karparsa

5. tenimde: -im, -de

Gazel 243

Mısra: 4

*Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Ĥadeng-i sūzen-i
ğamzeñle çem-i
būlbūlveş
Tenimde penbe-i dāğım
lebādedir şimdi

6. tenüñ: -üñ

Kıt'a 10

Mısra: 26

*Beden, cisim,
gövde, vücut.*

Görünce ol mühennā
dāne-i engüşt-i zibāyı
Tenüñ pür-dāğ edip
bāğ-ı cihānda na^hl-i
çunnāb ol

7. ten:

Gazel 201

Mısra: 1

Beden.

Açarsa yelkeni kışdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kulları
pūpā dümen şuyuna

8. tende: -de

Gazel 108

Mısra: 4

*Beden, cisim //
maddi varlık.*

Būlbūlāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kapes

ten-bürehne:

1. ten-bürehne:

Gazel 80

Mısra: 9

Çıplak.

Ten-bürehne fet^h edip
çuşşākına āğūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sım-
kemer

teneffüs eyle:

1. teneffüs eyle: -y, -ip

Gazel 213

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Nefes alıp vermek,
soluk almak.*

çAcem mi rūzgāra hüküm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

tenezzül ed:

1. tenezzül ed:

Gazel 65

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
İnmek, alçalmak,
ilgilenme.

Mesîh-güfte-i Es'ad-
cûdur zemîn-i Fennî
Naẓîre-i sühân-i'câza
kim tenezzül eder

teng:

1. **tengdi:-di**

Kaside 1

Mısra: 62

Dar.

Cânib-i Hâkdan o şâha
götürüp bir eşheb
Tengdi hatve-i
reftârına bu kevn ü
mekân

teng ol:

1. **teng ol:-du**

Gazel 214

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dar olmak.

Çekdikçe tîg-ı gamzeñi
sen dil-berâ bere
Teng oldu havfım ile bu
gülşen ser-â-sere

tenhâ:

1. **tenhâ:**

Gazel 38

Mısra: 8

Boş, ıssız.

Zâhidiñ bintü'l-'inebdir
meyli ammâ sâkiyâ
Haclegâh-ı meclis-i
rindân degil tenhâ çi
sûd

2. **tenhâ:**

Gazel 85

Mısra: 6

Yalnız, sadece.

Setr-i dâmen eyleyip
destinde mînâ-yı rakîb
Kânde mey nûş eylesem
âh yâr ile tenhâ biter

3. **tenhâ:**

Gazel 172

Mısra: 8

Bir başına, tek,
yalnız.

Zâhidiñ meyli zifâf-ı
bint-i rez ammâ çi sūd
Haclegâh-ı meclis-i pîr-
i muğân tenhâ degil

4. **tenhâ:**

Müstezad 2

Mısra: 20

Bir başına, tek,
yalnız.

İkdâ'-i vişâlin yediñe
mişl-i zimâm al
Yemle anı tenhâ

tenhâya çeker:

1. **tenhâya çeker:-er**

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kimsenin

bulunmadığı bir yer
seçmek il yalnız
kalmaya özen
göstermek.

Giyicek câmeleri
duhter-i rez meclisde
Hüsünü görmege
zâhid anı tenhâya çeker

ten-i girân:

1. **ten-i girân:**

Gazel 170

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ağır vücut ile.

Vâ'iz ço sen cesâmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girân ile zîrâ
sefîl fil

ten-i 'ışk:

1. ten-i ʿışk:

Gazel 222

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk vücudu.

Gülşen-i dâğ ten-i ʿışk
içre ey dil dem-be-dem
Naḥl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

ten-i kāfūr:

1. ten-i kāfūr:

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Beyaz ten.

Fülfül-i ḥālını seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ
cân ile bir dâne heves

ten-i mevtâ:

1. ten-i mevtâ:

Kaside 1

Mısra: 77

Kelime Tipi: -

Mevtanın vücudu.

Ḳaldı dünyâ ten-i mevtâ
gibi güyâ ecvef
Şahn-ı meʿvâya ʿurûc
eyledi mânende-i cân

ten-i pākīze:

1. ten-i pākīze: -sî, -n, -e

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Temiz vücut.

Alıp âğüşuma olma hey
dilâ hâle gibi
Ten-i pākizesine
pîrehenim ḳıldı nüfûz

tennür-ı dili:

1. tennür-ı dili: -i

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül tandırı.

Nice sîḥ olmaya bu
sûziş-i ʿışkıñla hezâr
Yaḳdı tennür-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabîḥ

tente:

1. tente:

Müstezad 3

Mısra: 17

Genellikle

*güneşten korunmak
için bir yerin üzerine
gerilen bez, naylon
vb.nden yapılmış örtü.*

Fenniye edip tente

feragâhî tırınḳa

Degdir baba finḳa

terâş:

1. terâş:

Gazel 62

Mısra: 1

Tıraş.

Gördüm bugün o şūḥ-ı
cihânım terâş olur
Esrâr-ı çîn-i perçemi
ʿuşşâḳa fâş olur

2. terâşîñ: -iñ

Gazel 169

Mısra: 4

Tıraş.

Mirʾât-ı mücellâ gibi şaf
olsa ʿaceb mi
Ruḥsârîña revnaḳ verir
elbette terâşîñ

tercemân mısın:

1. tercemân mısın: -mı, -sın

Gazel 168

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aracı.

Bezm-i ḥafide yâr ile ey
ḳulḳul-ı şerâb

Bey^c ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

tercī^c eder:

1. **tercī^c eder:** -er

Gazel 153

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Üstün tutar.

Sebtine tercī^c eder la^cliñ

Necefle seyr eden

Ol hayāl-i mū-miyānı

‘āşıkān-ı mū-şikāf

tercī^c edip:

1. **tercī^c edip:** -ip

Gazel 142

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Geri

çevirmek, döndürmek.

Va^cd-i teşrifiñi kıl

meclise sākī tevķī^c

Vuşlatıñ havfını dilden

edip ey meh tercī^c

terehhüm eyle:

1. **terehhüm eyle:** -y, -ip

Gazel 152

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Acımak.

Telef etdi hezārān

nağd-i cānı reh-i

‘ışkıñda

Terehḥüm eyleyip bir

kerre cānā etmediñ

inşāf

terk eden:

1. **terk eden:** -en

Gazel 54

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Terk etmek // -

Dünya ve ahiret

kaygısından-

vazgeçmek.

Mā-sivāyı terk eden dil

māla etmez i‘tibār

Nağd-i vuşlat sūd eder

Eryāle etmez i‘tibār

terkeş:

1. **terkeş:**

Gazel 113

Mısra: 8

Far. Ok kabı, okluk.

"tırkeş"den muhaffef.

Ḳıl mūy-ı miyānında

temāşāyı o şāhıñ

Sūrāḥ-ı hezārān ile dil

sürmeyi terkeş

terkīb:

1. **terkīb:** -i

Gazel 38

Mısra: 4

Birkaç parça veya

unsurun

birleşmesinden

meydana gelen katışık

madde.

Semt-i taḳvāyı mey-i

engür ile işlāḥ edip

Zāhidiñ terkībı oldu

şerbet-i ḳahru-ş-şuhūd

terkīb ed:

1. **terkīb ed:**

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Birkaç şeyi

birleştirmek karışık bir

şey meydana getirmek.

Dür-i dendān u la^cliñ

görse cānā āb-ı vaslıñla

Anı terkīb ederdi vaşf

edip lü³lü³leriñ Buḳrāt

terkīb edip:

1. **terkīb edip:** -ip

Gazel 111

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Birkaç şeyi

birleştirmek karışık bir

şey meydana getirmek.

Āb-1 la'liñle edip buse-i
la'liñ terkīb
Hāzık-1 'ākıl dil-i
bīmārīna dermān heves

terkīb ol:

1. terkīb ol:

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bir araya gelmek,
oluşmak.*

Bu benim zaḥmın
ķaparsa ey ṭabīb-i cān
yine
Āb-1 vaşl-1 yār ile terkīb
olan merhem ķapar

terkibe girer:

1. terkibe girer: -er

Gazel 232

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Karışma girmek.

Vuşlatıñ āyā ki ma'cūn-
1 cevāhir mi seniñ
Buse-i la'liñ girer
terkibe ol kırmız gibi

terkīb-i devā:

1. terkīb-i devā:

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tedavi edici ilaç.

Şerbet-i la'lin ṭabīb-i
cān şifā kıldı baña
Fenniyā ḥayyāt-1 'ışkıñ
ķıl nazar maşnū'ına

terkīb-i mülük-1 ceme:

1. terkīb-i mülük-1

ceme: -e

Gazel 212

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cem'in mülklerinin
tamamına.*

Gevher gibi terkīb-i
mülük-1 Ceme meyl et
Keyfiyet-i ma'cūn-1
murabbāya ķarışma

terkīm göstermiş:

1. terkīm göstermiş: -miş

Gazel 116

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Rakam koymak;
yazmak II saymak;
sıralamak.*

Beķāya defterin 'uşşāķa
'arz etmiş ruḥuñ ammā
Düyün-1 buseden
ba'de'l-ḥisāb terkīm
göstermiş

teşbih:

1. teşbih:

Gazel 132

Mısra: 4

*Ar. 1. Tenzih ve
takdis etmek,
sübhānallah demek.
Cem'i: teşbihât. 2. İpliğē
dizilmiş tanelerden
müteşekkil ta'dâd-1
ezkâr âleti, sübha.*

Ebrusu rüz-1 ḥaşrda
teşbih ile şırâṭ
Peyveste-rāh-1 müy-1
cinān-1 cemāle baķ

2. teşbih:

Gazel 239

Mısra: 11

*Benzetme,
benzetilme.*

İbrāhime teşbih ile
Hāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmağā
mi'mār bulunur mu

teşbih eder:

1. teşbih eder: -er

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Benzetmek.

Sürüp mazmûn-ı naḳdi
meclise sâ'il-şifat ey dil
Rezâletle cihânda
kendini teşbîh eder
vâ'iz

teşbîh ederiz:

1. **teşbîh ederiz:** -eriz

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Benzetmek.

Meh-i nev mi ḳaşın âyâ
ki görüp 'id ederiz
Rûze-dâr-ı dili biz
gurreye teşbîh ederiz

teşbîh eyleyip:

1. **teşbîh eyleyip:** -y, -ip

Gazel 217

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Benzetmek.

Kimi mûya kimisi
'ankebûta eyleyip
teşbîh
Belî ben de ḥayâl etdim
miyânı olmamaḳ üzre

teşbihât:

1. **teşbihât:**

Muhammes 1

Mısra: 8

Benzetmeler.

Biri kâse biri ḳâṭı'dır
âlâtı o nâ-çârın
Bu teşbihât ile yokdur
seniñde buña inkârın

teşebbüh:

1. **teşebbühle:** -le

Gazel 163

Mısra: 14

*Ar. Benzemek,
andırmak.*

Zîveri 'aşık edip Fennîyi
mecnûn etmede
İsm-i Leylâya
teşebbühle laḳabdır
perçemiñ

teşhîr ed:

1. **teşhîr ed:**

Gazel 104

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Etkisi altına almak.

Düşme iflâs ile ey şüfi
ṭarîḳ-i vaḳfa
Sîm ü zer ile bu sîmîn-
teni teşhîr ederiz

teşhîr eyle:

1. **teşhîr eyle:** -di

Gazel 242

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ele geçirmek,
hükmü altına almak.*

Siḥr-i süz-ı âh ile dil
yârı teşhîr eyledi
Rûzgâr ile hü mâ-yı
çerḥi zencîr eyledi

teşhîr olur:

1. **teşhîr olur:** -ur

Gazel 240

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Ele geçirilmek, zapt
edilmek.*

Müflislik ile düşme

vaḳfa şüfiyâ

Teşhîr olur mu dil-beri

hiç sîm ü zer gibi

teşhîş eyle:

1. **teşhîş eyle:**

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ayırmak, fark
etmek, tanımak II
hissetmek, sezmek;
ayıklamak.*

Ḳulaḳ ur nūkte-i taʿrīzi
teşhīş eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer
mazmūn-ı taḥḳīki saña
rakḳāş

teskīn olur:

1. **teskīn olur:-ur**

Gazel 233

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yatışma,
rahatlama, sükunete
erme.*

Nār-ı ʿışḳı münṭafi ise
n'ola āb-ı vişāl
Baʿd-ez-în teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

teslīm ol:

1. **teslīm ol:**

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kabul etmek,
boyun eğmek.*

Müşkil oldu nāʿil olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āḡūşa teslīm
olmadıḳ meh-pāre şāz

teslīm-i cāna:

1. **teslīm-i cāna:-a**

Gazel 194

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Canını vermek.

Teslīm-i cāna yār-ı
güzīni olanlarıñ
Zāyiʿ olur mu naḳdi
emīni olanlarıñ

teslīm-i rızā:

1. **teslīm-i rızā:**

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Razı olma,
kabullenme.*

Olur maḳbūl ʿindeʿl-ḥaḳ
o teslīm-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

teslīm-i vaşl:

1. **teslīm-i vaşl:**

Gazel 224

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kavuşmaya teslīm
olmak.*

Ḥafice bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh

Bize teslīm-i vaşl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

teşmīm eder:

1. **teşmīm eder:-er**

Gazel 203

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Koku saçmak.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

teşmīm-i hoş eylediñ:

1. **teşmīm-i hoş**

eylediñ:-diñ

Gazel 211

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzel koku
yaymak.*

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülün
Eylediñ teşmīm-i hoş
reyḥān reyḥān üstüne

tesmiye:

1. **tesmiye:**

Gazel 29

Mısra: 8

*İsimlendirmek,
adlandırmak.*

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikâf eylediği
Sa'y-ı âhenger ile
tesmiye oldu miftâh

tesmiye-i duhter:

1. tesmiye-i duhter:

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kız adı koyma.

Merdümiye tesmiye-i
duhter ne 'aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pây-ı mü'enneş

teşne:

1. teşne:

Gazel 62

Mısra: 3

Susamış.

Kim nüş âb-ı vaşlın
eder teşne cân bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemîşe 'atâş olur

2. teşnedir:-dir

Kıt'a 2

Mısra: 5

Susamış.

Gehvâresine olmağa
âvîze teşnedir
Kılmaz felekde lîk
Süreyyâya ol nigâh

teşnegân:

1. teşnegâna:-a

Gazel 216

Mısra: 6

Susamışlar,

*susayanlar II yardıma
muhtaç kimseler;
insanlar, halk.*

Sâkî şubûhı meclis-i
zühhâda 'arz edip
Vermiş o teşnegâna
şeme şeme

2. teşnegâna:-a

Gazel 21

Mısra: 5

Susamışlar,

susayanlar; âşıklar.

İtfâ eder o âteş-i 'uşşakı
rûh-ı zâc
Düşnâm [u] cevriñ
eşribe şun teşnegâna

teşnegân-ı beldeyi:

1. teşnegân-ı beldeyi:-yi

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Beldenin isteklileri,
susamışları.*

Hezârân teşnegân-ı
beldeyi seyr eyler
'âlemde
Ki meyl-i menba'ı-ı âb-ı
behişt-i dil-güşâdır Şât

teşne-i 'ışkıñ:

1. teşne-i 'ışkıñ:-iñ

Gazel 155

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Aşka susamış, aşkı
çok arzulayan.*

Bir bâdedir ki bûse-i
la'liñ humârı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i 'ışkıñ kenârı yok

teşne-i mülden:

1. teşne-i mülden:-den

Gazel 188

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şaraba susamış.

Mükerrer pür-'arağ mı
gül-'izârîñ teşne-i
mülden
Hezârân mest olur nîm-
nigâhıñla tegâfülden

teşne-i rez:

1. teşne-i rez:

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Üzüm suyuna
susama.

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrā-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

teşnelere:

1. teşnelere:

Gazel 102

Mısra: 6

Bağrı yanık,
susamışlar.

Beyt-i hüsnünde
bulunmazsa şehā āb-ı
hayāt
Zekaniñ çāhı yeter
teşnelere zemzemimiz

teşrif:

1. teşrifiñe: -in, -e

Gazel 36

Mısra: 3

Şereflendirmek, bir
yere buyurmak.

Bezme teşrifiñe cân u
dili âmāde edip
Kıldı rindān anı tuhfe
saña kālā-yı cedid

2. teşrifiñe: -in, -e

Gazel 148

Mısra: 7

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma,
şereflendirme.

Teşrifiñe o serviñ edip
bīd ser-fürü
Yüz sürdü hāk-i pāyına
şeydā taraf taraf

3. teşrifiñe: -in, -e

Gazel 151

Mısra: 7

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma,
şereflendirme.

Bezme teşrifiñe âmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cân u dili biz
aña kālā-yı tuhaf

4. teşrifini: -i, -n, -i

Gazel 176

Mısra: 4

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma,
şereflendirme.

Geçirdim ‘ömrümü
mey-hāne içre intizār
ile
O şūhuñ meclise

teşrifini nev-‘id edip
çıkmam

5. teşrifiñe: -in, -e

Kıt'a 1

Mısra: 11

Gelmesiyle bir yeri
onurlandırma,
şereflendirme.

N'ola teşrifiñe ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
‘Urūc etdi şadā-yı
müjdesi ‘arş-ı mu‘allāya

6. teşrifiñe: -i, -n, -e

Kaside 1

Mısra: 60

Şereflendirme; bir
yerden bir yere gelme
veya gitme II bir göreve
tayin edilme.

Buyuruñ deyü gelip
da‘vete Cibril-i emīn
Nigerāndır dedi
teşrifiñe Rabb-i
mennān

teşrif ed:

1. teşrif ed:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek, bir yere buyurmak.

Teşrîf edicek hâneñe
her maqdem-i pâkin
Hâk-i rehini çeşmiñe
kuhl-ı şifahân et

2. **teşrîf ed:-ecek**

Gazel 151

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek.

Fenniyâ yok idi bezm-i
rind içre neşât
Sâki teşrîf edecek
meclisimiz buldu şeref

teşrîf edicek:

1. **teşrîf edicek:-ecek**

Kaside 1

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Şereflendirmek.

Dehre teşrîf edicek
vazf-ı kudûmuñla o şeb
Yere geçdi yıkılıp niçe
kilisâ-yı muğân

teşrîf et:

1. **teşrîf et:**

Gazel 209

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Şereflendirmek,
onurlandırmak.*

Yürü hançer be-kef dal
tiğ-ı âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na'ralarla
bezme teşrîf et
Nerîmâne

teşrîf eyle:

1. **teşrîf eyle:**

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek,
şeref vermek.*

Bezme teşrîf eyleyip kıl
zâhid icrâ-yı mezâk
İşte nuql u işte bâde
ister ekl et ister iç

teşrîf-i sük-ı meclis:

1. **teşrîf-i sük-ı meclis:-e**

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Meclis sokağını
şereflendirme.*

Teşrîf-i sük-ı meclise
‘özüñ şehâ nedir
Havf-ı metâc-ı vaşlıñ ise
bu behâ nedir

tesvîd:

1. **tesvîd:**

Gazel 91

Mısra: 4

*Karalamak,
yazmak.*

Şerh edip şâhid-i
maqsûd-ı vişâl-i yârı
Varaq-ı sineye tanzîm
ile tesvîd ederiz

tesviş eyleyince:

1. **tesvîs eyleyince:-**

yince

Gazel 110

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Karıştırmak, karışık
hale getirmek.*

Bez[i]mde mesti tesvîs
eyleyince zâhid-i
hannâs
Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ğîred ecnâs

2. **tesviş eyleyince:-y, -**

ince

Muhammes 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zihni karıştırmak.

Mey-i şahbādan el çekdi
hezārān bī-ḥaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş
eyleyince zāhid-i
ḥannās

tevakḳuf et:

1. tevakḳuf et:

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Beklemek.

Görünce şerbet-i la'lin
tevakḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāz

tevānā:

1. tevānālara: -lar, -a

Gazel 207

Mısra: 6

Güçlü kuvvetli.

Dillerde va'd-i būs-ı
lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca
şehā tevānālara

tevāzu':

1. tevāzu'la: -la

Gazel 165

Mısra: 2

Alçak gönüllü.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişin ol 'izzet isterseñ
Tevāzu'la pes-i imzāda
mühr ol rağbet isterseñ

2. tevāzu':

Kıt'a 10

Mısra: 5

*Alçak gönüllülük,
alçalma.*

Muḳārin olmağa sa'y et
tevāzu' ile olunan

Eger mālīk olam kenz-i
fünūna derseñ aḥbāb ol

tevbe:

1. tevbesi: -si

Gazel 194

Mısra: 7

*İşlediği bir günah
veya suçtan pişman
olarak bir daha
yapmamaya karar
verme; bu kararı ifade
eden söz.*

Hedm oldu tūp-ı
ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı
ḥaşini olanlarıñ

tevbe et:

1. tevbe et:

Gazel 84

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir daha günah ya
da suç işlememeye söz
vermek.*

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş 'aceb yine
Bendeñ demem o
mülhide ki Müslimān
olur

tevbe vü 'ahd:

1. tevbe vü 'ahd:

Gazel 67

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Tövbe ve yemin
etmek.*

Yoḳdur esāsı tevbe vü
'ahdinde zāhidiñ
ḥışn-i ḥaşini gāhice
yapar yıḳar

tevbede:

1. tevbede:

Gazel 208

Mısra: 10

Tövbe etmekte.

'Ālemde esāsı gibi şol
ḥışn-ı ḥaşiniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

tevbe-i sâkıt ed:

1. tevbe-i sâkıt ed: -*elim*

Gazel 178

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tevbeden vaz

geçmek.

Neş'e vermez efendim
size bu sekr-i hudûş
Tevbe-i sâkıt edip bâde-
i nâ-yâb içelim

tevbe-i züh-d-i hiyel:

1. tevbe-i züh-d-i hiyel:

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Oyunlar,

*aldatmalar züh-dünün
tövbesi.*

Şevvâl-ı 'id-ı vaşl ile
gül-rüzeden hezâr
Berg-i hazân tevbe-i
züh-d-i hiyel kıpar

teveccüh kılmazsa:

1. teveccüh kılmazsa: -

maz, -sa

Gazel 204

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yönelme.

Hürşid-i nür-ıtal'atı
eyler husûf-ı meh
Kılmazsa burc-ı 'ışka
teveccüh o pâdişeh

tev'em degil:

1. tev'em degil:

Gazel 219

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eşit değil.

Hemîşe ekl ederseñ
besmeyle nakdi
Şerâb ile riyâ güyâ degil
tev'em harâmlıkda

2. tev'em degil:

Muhammes 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eşit değil.

Dil-i zâr [u] zebân-ı yâr
ile elfâzı agyârın
Degil tev'em züccâcı
seng ile kaç' etmede
elmâs

tev'em en:

1. tev'em en:

Kıt'a 4

Mısra: 8

İkiz olarak.

Şehenşâh-ı cihân
'Abdül-hamîde luţf edip
Yezdân
'Aceb mi tev'em en bir
şâhiniñ olsa per ü bâli

tev'em-i nâbî-dehen:

1. tev'em-i nâbî-dehen:

Kıt'a 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nâbî ağzıyla eş.

Şâ'ir-i şâhib-sühândır
peder-i 'âzamı
Tev'em-i Nâbî-dehen
mevc-i yem-i dür-feşân

tev'em-i züccâcı:

1. tev'em-i züccâcı: -1

Gazel 110

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cam yapan,

kristalcinin aynısı.

Dil-âzâr zebân-ı yâr ile
elfâzı agyârıñ
Degil tev'em-i züccâcı
şek ile kaç' etmede
elmâs

tevfik ol:

1. tevfik ol: -up

Gazel 231

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yardımcı olmak.

Fennyā şahın-ı sühanda
Nāşide tevfiķ olup
Nāzımānıñ 'Ākif oldu
bā'is-i cem'iyyeti

tevḥid:

1. tevḥid:

Kıt'a 8

Mısra: 5

"lâilâhe-ill-Allah"

sözünü tekrarlama.

N'ola tevḥid ile
kalbinde kılsa bir veled
hâşıl
Ṭulū' etdi aña nūr-ı
tecellî hikmet-i Yezdān

tevḥid ederiz:

1. tevḥid ederiz: -eriz

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Birlemek, Allah'ın

birliğini belirtmek,

Şanma şūfî bizi sen
halka-i meclisde görüp
Sübha-i bāde-i mercān
ile tevḥid ederiz

tevḥid edip:

1. tevḥid edip: -dip

Gazel 176

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'ın birliğine

*inanma, bir ve tek
olduğunu kabul edip
söyleme.*

Girip devrān-ı bezm-i
vuşlata tevḥid edip
çıkınam

Duḥūl etsem tarīka
manşıbım te'yid edip
çıkınam

tevkî' kıl:

1. tevkî' kıl:

Gazel 142

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nişan vurmak.

Va'd-i teşrifiñi kıl
meclise sākî tevkî'
Vuşlatıñ havfını dilden
edip ey meh terci'

tevvāb ol:

1. tevvāb ol:

Kıt'a 10

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Tövbeleri kabul

eden olmak.

Felekde ṭālî'îñ var ise
Keyvān olmağa sa'ıy et
Müheyyā dāmeniñ irḥā
edip bābında tevvāb ol

teyelle:

1. teyellensin: -n, -sin

Gazel 193

Mısra: 8

İnce iple dikmek.

Bürütüñ ol büt-i tersā-
yı ḥayyāta verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı
giribānın teyellensin

teyemmüm ed:

1. teyemmüm ed: -ip

Gazel 192

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Suyun bulunmadığı

*veya kullanılmasının
mümkün olmadığı
durumlarda toprak,
kum vb. ile kolları ve
yüzü meshetmek
suretiyle abdest alma.*

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

teyemmüm eyle:

1. teyemmüm eyle:

Gazel 198

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Teyemmüm abdesti almak (Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek sûretiyle abdest alma).

Hâk-ı pây-ı yâre yüz eşkiñ edersin revân
Geh teyemmüm eyleyip
gâh eyle teccid-i vuzû

teyemmüm kılmazdı:

**1. teyemmüm kılmazdı:-
maz, -dı**

Kaside 1

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Teyemmüm etmek.

‘Alemlî hâkle kılmazdı
teyemmüm tâhir
Başmasa rûy-ı zemîne
kâdemiñ mihr-i cihân

te’yîd edip:

1. te’yîd edip:-ip

Gazel 176

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sağlamlaştırmak,
kuvvetlendirmek.*

Girip devrân-ı bezm-i
vuşlata tev’hîd edip
çıkınam
Duğûl etsem t̄arîka
manşıbım te’yîd edip
çıkınam

tezerv:

1. tezervi:--i

Gazel 190

Mısra: 7

Sülün kuşu.

Merâmı şayd içündür
murğ-ı vaşlıñ ey tezervi
kim

Tefehhüm eyle rübâh-ı
rakîbiñ câblûsundan

tezervî--i hırâmânı:

1. tezervî--i hırâmânı:-i

Gazel 226

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Salınan sülün.

Dâm-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cânânıñ

O tezervî--i hırâmânı
hemân ürkütme

tezvîc-i rind:

1. tezvîc-i rind:

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rindin evlenmesi.

Meclisde bâde câmeler
ile zenân olur
Tezvîc-i rind himmet-i
pîr-i muğân olur

tezyil et:

1. tezyil et:-ip

Gazel 199

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ekleme.

Edip erkâm-ı hüsn-i
haṭṭ u ḥâlin bûsna
tezyil

Tefekkür defter-i hecr-i
vişâlinde ḥisâbım bu

tezyîn:

1. tezyîn:

Gazel 68

Mısra: 5

Tamamen

süslenmiş, donatılmış.

Sebze-zār-ı h̄attı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

tezyīn eyleme:

1. **tezyīn eyleme: -me**

Gazel 113

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Ḳālīçe gibi eyleme sen
cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile
‘ālemde münakkaş

tezyīn kılsa:

1. **tezyīn kılsa: -sa**

Gazel 196

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Būs edip vechiñi kılsa
tezyīn
Zer-i nişfiye ile pür-
altūn

**tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i
kāşāne:**

1. **tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i**

kāşāne:

Gazel 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Büyük, süslü ve
gösterişli gönlün
nakışlarını süsleyen.*

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sāḳı
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i
kāşāneye bā‘is

tıflı]:

1. **tıflı]lıñ: -ıñ**

Gazel 161

Mısra: 1

*Küçük çocuk // toy,
deneyimsiz.*

O tıflı]lıñ ne ‘acāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ‘anber mi nedir
dāne-i ḥāli küçücek

tıflı:

1. **tıflı:**

Gazel 225

Mısra: 8

Çocuk.

Alıp āgūşuma Meryem
gibi ben ol şanemi
Ṭıfl iken bağıma başdı
anı mādercesine

2. **tıflı: -ı**

Gazel 14

Mısra: 3

Çocuk, güzel.

Āgūşuma alsam n'ola
gāhice o tıflı
Gehvāre-i sīnemde
gelip eylese rāḥat

tıfl-ı cerrāḥ:

1. **tıfl-ı cerrāḥ:**

Gazel 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cerrah sevgili.

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o tıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı vişāli ile
zehri işlāḥ

tıfl-ı deh-sāle:

1. **tıfl-ı deh-sāle: -niñ**

Gazel 161

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*On yaşındaki
çocuk.*

Mū-miyānın n'ola
maḥfice der-āgūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz
mı vebāli küçücek

tıfl-ı dil:

1. **tıfl-1 dil:**

Gazel 82

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

La^lin ʿuşşāka o meh
bahş eyledikçe tıfl-1 dil
Şişe-i billürdan şan
sükkeri bādām kapar

tıfl-1 dile:

1. **tıfl-1 dile: -e**

Gazel 133

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Meşq-i haṭı(n) ta^lim
edip kātib-i kudret
Tıfl-1 dile kılmış anı
pür-ḥālle menkūṭ

2. **tıfl-1 dile: -e**

Gazel 206

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Tıfl-1 dile pistānını
şundukça meh-rū
Sākin olur efḡānı aña
dāye gelince

tıfl-1 dil-i efḡāna:

1. **tıfl-1 dil-i efḡāna: -a**

Gazel 216

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ağlayan gönül
çocuğu.*

Rez-duhterine tıfl-1 dil-i
efḡāna zār eder
Kāfir kıızı demez aña
ağlama māteme

tıfl-1 efrence:

1. **tıfl-1 efrence: -e**

Gazel 195

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Firenk çocuğu.

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol tıfl-1
Efrence
Anuñcün ḥāşiyetim
düşdü der zaḥm-ı
Firengiden

tıfl-1 fiten-cū:

1. **tıfl-1 fiten-cū:**

Müstezad 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Fitneler arayan
çocuk.*

Sini şin okur muğ-beçe
ol tıfl-1 fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

**tıfl-1 ḥayāl-i çeşm-i
cihān:**

1. **tıfl-1 ḥayāl-i çeşm-i
cihān: -dır**

Gazel 203

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Cihan gözünde
hayal çocuğu.*

Mehd-i emelde ḥāl-i
ʿizārı o mehveşiñ
Tıfl-1 ḥayāl-i çeşm-i
cihāndır bebekse de

tıfl-1 ḥayāl-i ḥālini:

1. **tıfl-1 ḥayāl-i ḥālini: -i,
-n, -i**

Gazel 204

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yüzdeki benin
hayal çocuğu.*

Āgūşa çekse ʿāşık-ı
şeydā ʿaceb midir
Tıfl-1 ḥayāl-i ḥālini
seyr-i Bebekde geh

tıfl-1 mesihā:

1. **tıfl-1 mesîhâ:**

Müstezad 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hristiyan çocuğu.

La^l-i lebiñi sâğar-ı
şahbāya değışmem
Ey tıfl-1 Mesîhâ

tıfl-1 nâz:

1. **tıfl-1 nâz:**

Gazel 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazlı çocuk.

Hayâl-i çeşmiñi nakş
eyleyip hûn-ı sirişklikle
O tıfl-1 nâza bir nâ-dîde
gehvâre bebeklik yap

tıfl-1 nâziñ:

1. **tıfl-1 nâziñ: -iñ**

Gazel 231

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Naz çocuğu.

Dürr-i vaşlın bey^c
ederken ‘aşıq-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdâ eder ol
tıfl-1 nâziñ lükneti

tıfl-1 nev-resîdem:

1. **tıfl-1 nev-resîdem: -m**

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeni yetişen çocuk.

O tıfl-1 nev-resîdem
bâğ-ı dilde ser çekip
seyr et
Nihâl-i kâmetin âb-ı
sirişkim eyledi maqbûz

tıfl-1 şi‘riñ:

1. **tıfl-1 şi‘riñ: -iñ**

Gazel 232

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şiir çocuğu.

Köhne mazmûn ile ilbâs
eyleyip manzûmeñi
Tıfl-1 şi‘riñ kılma
mağzûn câme-i nevsiz
gibi

tıfl-1 sitemkâra:

1. **tıfl-1 sitemkâra: -a**

Gazel 154

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İşkenceci çocuk. II

İşkence yapan sevgili.

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkâra ki Fennî

Atdıkça urur yâr nigeñi
câna ‘ışkşak

tıfl-1 tabbâh:

1. **tıfl-1 tabbâh:**

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşçı çocuğu.

Tıfl-ı tabbâhım edip
ğamzesin ‘uşşâkına miñ
Kılmış âmâde o lahm-ı
cigere âlet-i siğ

tıfl-1 tev’emâni:

1. **tıfl-1 tev’emâni: -ı**

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ikiz çocuklar.

O tıfl-ı tev’emâni kıl
temâşâ kudret-i Yezdân
İki bādâmi kışr-ı vâhîde
haqqâ şığındırmış

tıfl-1 tüfengî:

1. **tıfl-1 tüfengî: -den**

Gazel 195

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Çocuğun elindeki
tüfenk.*

Nigāhı pür-tetikdir
karşılık sürme hâzer
eyle
Gerekdir Fenniyâ havf
etmek ol tıfl-ol
tüfengiden

tıflın:

1. tıflıñ:

Gazel 34

Mısra: 10

Ar. küçük çocuk.

Dedi bir ehl-i sühan
ğonçe külâhın açdı
Fenniyâ sūr-ı hıtânına o
tıflıñ tārīh

2. tıflıñ:

Gazel 61

Mısra: 5

Ar. küçük çocuk.

Lezzet verir dimāğa
düşnâma o tıflıñ
Sükker şunar dem-â-
dem ‘uşşâka sem
degildir

tıflveş:

1. tıflveş:

Gazel 33

Mısra: 12

Çocuk gibi.

Cigerden kan geçer
bilmez t̄abībim Fenniyâ
derdim
T̄aleb etdikçe la‘lin
t̄ıflveş giryân eder ol
şūh

2. t̄ıflveş:

Gazel 95

Mısra: 9

Çocuk gibi.

Pek t̄azeniñ de ‘âlemi
yoğ elde t̄ıflveş
Fenni h̄aṭ-āver olsa
göñül nev-res istemez

3. t̄ıflveş:

Kaside 1

Mısra: 55

Çocuk gibi.

T̄ıflveş bî-edeb olma
yeter ey kilk-i raqam
Eyle mi‘râcınıñ
esrârında ‘ayân

t̄ıg-ı âteş-tâb:

1. t̄ıg-ı âteş-tâb:

Gazel 209

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ateş gibi yakıcı

kılıç.

Yürü h̄ançer be-kef dal
t̄ıg-ı âteş-tâb olup ey
meh
Şadâ-yı na‘ralarla
bezme teşrif et
Nerimâne

t̄ıg-ı bürrân olsa da:

1. t̄ıg-ı bürrân olsa da: -
sa, -da

Gazel 171

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keskin kılıç olmak.

Ben bu limegâh-ı
gamda kestigi hvâhem
şehâ
Seyf-i gamzeñ t̄ıg-ı
bürrân olsa da mâni‘
degil

t̄ıg-ı ebruvâne:

1. t̄ıg-ı ebruvâne: -e

Gazel 153

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kaşların kılıcı II
sevgilinin sivri uçlu,
kavisli kaşları.*

Çok taḥammül çok
cesâret çok şınâyi‘dir
bu kim
İki t̄ıg-ı ebruvâne olduñ
ey dil yek-ğılâf

tîğ-1 ğamze-i mestāne:

1. **tîğ-1 ğamze-i**

mestāne:

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mest olmuş yan

bakış kılıcı.

O tîğ-1 ğamze-i mestāne

cān behāsınadır

Şırā-yı nūş-ı mey-i la‘li

kan behāsınadır

2. **tîğ-1 ğamze-i**

mestāne:

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mest olmuş yan

bakış kılıcı.

Hedefāsā nice sūrāh

olmasın sīnem

O tîğ-1 ğamze-i

mestāneye tīr-i kazā

derler

tîğ-1 ğamzeñi:

1. **tîğ-1 ğamzeñi: -ñ, -i**

Gazel 214

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yan
bakış kılıcı.*

Çekdikçe tîğ-1 ğamzeñi

sen dil-berā bere

Teng oldu havfım ile bu

gülşen ser-ā-sere

tîğ-1 ğamzeñle:

1. **tîğ-1 ğamzeñle: -ñ, -le**

Gazel 183

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sevgilinin öldürücü

yan bakışının kılıcı.

Tîğ-1 ğamzeñle helāk

edip bu şeb cānā beni

Ben bu rü'yâyı güzel

ta‘bīr edip kem

görmedim

tîğ-1 ğamzesi:

1. **tîğ-1 ğamzesi: -si**

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan

bakış kılıcı.

Katl etse tîğ-1 ğamzesi

da‘vā-yı züllüne

Çāđī-i tal‘atında dü-

çeşmi güvāhımız

tîğ-1 ğamzesiyle:

1. **tîğ-1 ğamzesiyle: -si, -y, -le**

Gazel 205

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sevgilinin öldürücü

yan bakışının kılıcı.

Tabībim merhem-i

vaslın eger şarmazsa

müşkilidir

Vücūdum oldu tîğ-1

ğamzesiyle zaḥm-ı şad-

pāre

tîğ-1 meç-i müjgān-1

efrenc:

1. **tîğ-1 meç-i müjgān-1**

efrenc: -dir

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Avrupalı

kirpiklerin meç (?)

kılıcı.

Beni mecrūh eden tîğ-1

meç-i müjgān-1

Efrenkdir

Firengī yārelerle oldu

cismim pā vü ser

memrūz

tîğ-1 mücevher:

1. **tîğ-1 mücevher:**

Gazel 201

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mücevher kılıç.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān
olur gören Fennī
Düşünce tīg-1 mücevher
gibi sühan şuyuna

tīg-1 müje:

1. tīg-1 müje:

Gazel 48

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kirpik kılıcı, kılıca
benzer kirpik II
sevgilinin yan bakışları.*

Ḥavfım budur ḳazā ile
diller şehīd olup
Tīg-1 müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

tīg-1 müjeñle:

1. tīg-1 müjeñle: -e

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kirpik kılıcı, kılıca
benzer kirpik II
sevgilinin yan bakışları.*

Tīg-1 müjeñle sīnesini
feth eden ‘aşıḳ
Dīvāne eder ḥançer-i
bürrāna teḳarrüb

tīg-1 müjeñle:

1. tīg-1 müjeñle: -ñ, -le

Gazel 194

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kirpik kılıcı.

Eflāke çıḳdı nāle vü
efḡān ey perī
Tīg-1 müjeñle āh u enīni
olanlarıñ

2. tīg-1 müjeñle: -ñ, -le

Murabba 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kirpik kılıcı.

‘Acebā tīg-1 müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perīşān ḥālim

tīg-1 müjeyle:

1. tīg-1 müjeyle: -y, -le

Gazel 144

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kirpik kılıcı.

Tīg-1 müjeyle ḳatlimi
ḳāḍīya ḥükm içün
Da‘vā-yı demde şebte
bu çeşmim güvāh dirīḡ

tīg-1 müjgānı:

1. tīg-1 müjgānı: -ı

Gazel 233

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) kirpik
kılıcı.*

Tīg-1 müjgānı helāk-i
cāna bā-ḥükm-i ḳazā
Ḥüsn-i ḥaṭṭı şüret-i
da‘vāya ibrā ḥücceti

tīg-1 nigāhı:

1. tīg-1 nigāhı: -ı

Gazel 241

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcı.

N’ola tīg-1 nigāhı dīdesi
şad-pāre eylerse
Çekince üstüne
‘uşşāḳınıñ şemşire
şunḳuru

tīg-1 nigāhın:

1. tīg-1 nigāhın: -ın

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bakışının kılıcı II
keskin, etkili bakış.*

Çekip tîğ-1 nigāhın
günde yüz biñ kan eder
ol şūh
Hezārān lā-cerem itlāf-1
ceyş-i cān eder ol şūh

tîğ-1 nigāhın çekmesin:

1. tîğ-1 nigāhın
çekmesin: -*me, -sîn*

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcını

çekmek.

Çekmesin tîğ-1 nigāhın
yoħsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

tîğ-1 nigeħ:

1. tîğ-1 nigeħ:

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcı.

Çekme tîğ-1 nigeħiñ
‘āşık-ı şādıklarına
Er olan ālet-i şemşirini
a‘dāya çeker

2. tîğ-1 nigeħ:

Gazel 23

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) keskin
kılıca benzeyen bakışı.*

Çekince üstüme tîğ-1
nigeħin küdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāh
sūrāh eyledi ol mec

tîğ-1 nigeħi:

1. tîğ-1 nigeħi: -*i*

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bakış kılıcı.

‘Uşşākı helāk eylemek
‘ālemde nühüfte
Tîğ-1 nigeħi dīde-i
mestāneye maħşūş

tîğ-1 nigeħ-i dīdesi:

1. tîğ-1 nigeħ-i dīdesi: -*si*

Gazel 117

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(sevgilinin)

gözünün bakış kılıcı.

Çīn-i ebrūsu aħ-ı
tev’em-i kavş-i Tātār
Meç-i Efrenclē tîğ-1
nigeħ-i dīdesi ħviş

tîğ-1 nigeħiñ:

1. tîğ-1 nigeħiñ: -*iñ*

Gazel 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) keskin
kılıca benzeyen bakışı.*

Ağız ağıza sāğar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
‘acebā kılķul-i mīnā

tîğ-1 şemşir-i müjeñ:

1. tîğ-1 şemşir-i müjeñ: -
ñ

Gazel 171

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kirpik kılıçları.

Tîğ-1 şemşir-i müjeñ şal
leşker-i ‘uşşākına
Şeh-levendim günde
biñ kat olsa da māni‘
degil

tîğveş:

1. tîğveş:

Gazel 98

Mısra: 1

Kılıç gibi.

Niyāmından nigāhıñ
tîğveş cānā çıkar
çıkamaz

Açar dil sinesin sikkîn-i
bî-hem-tâ çıkar çıkmaz

Kelime Tipi: -
Kavuşma tımarı.

Mısra: 4
Kara.

tılsım-güşâ-yı ıtab^c:

1. **tılsım-güşâ-yı ıtab**^c:

Gazel 191

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Şairlik kabiliyetinin
büyüsünü açan.*

ıılsım-güşâ-yı ıtab^c olan
añlar bu nükteyi
Yok farkı lafz-ı güher-i
nazmıñ defineden

Bahş edip ‘uşşâkına
tımâr-ı vaşlın ol perî
İftihâr eyler sipâh-ı
bendesine mîrveş

Tahayyül eyledikçe
Köçek Süleymânı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgânımız o tîre bir
şâne

tınâb-ı târ:

1. **tınâb-ı târ**:

Gazel 193

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İpten çadır.

Bürütuñ ol büt-i tersâ-
yı hayyâta verip zâhid
Tınâb-ı târ ile çâk-ı
giribânın teyellensin

tîr-i ebrûsu:

1. **tîr-i ebrûsu**: -su

Gazel 217

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kaş oku.

tılsım-ı müşkil-i âmâde:

1. **tılsım-ı müşkil-i**

âmâde:

Gazel 245

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zor çözülen tılsım.

Feth olunmaz bir
tılsım-ı müşkil-i
âmâdedir
Dağme-i vuşlatda
ejderhâ mişâli kâkülü

tınka:

1. **tınka**:

Gazel 202

Mısra: 8

[istinka/stinga]

yelken ipi.

Dür-naqd-i sirişkim
görüp agyâra o meh-rû
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

Helâk etse ‘aceb mi
Fenniyâ dünyâyı ol âfet
Niğâhı tîr-i ebrûsu
kemânı olmamağ üzre

tîr-i gamze:

1. **tîr-i gamze**:

Gazel 168

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gamze oku.

Ey tîr-i gamze âteş-i dil-
düz-ı cân mısın
Yâ nâvek-i nazmı püte-i
kazâdan nişân mısın

tîmâr-ı vaşlın:

1. **tîmâr-ı vaşlın**: -in

Gazel 118

Mısra: 7

tîre:

1. **tîre**:

Gazel 209

2. **tîr-i ğamze:**

Gazel 237

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gamze oku.

Ebruvānıñ meyli Oğ
Meydānıdır ya sîne-çāk
Bu reviş ey tîr-i ğamze
seyr-i Sa^cd-ābāda mı

tîr-i kazā:

1. **tîr-i kazā:**

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaza oku.

Hedefāsā nice sūrāh
olmasın sînem
O tîğ-i ğamze-i
mestāneye tîr-i kazā
derler

tîr-i müje:

1. **tîr-i müje: -ñ, -le**

Gazel 152

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kirpik oku.

Bizi tîr-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ħaffāf
Bez[i]mde vuşlatıñ kıl
mest olup ^cuşşākına
eltāf

tîr-i müjeñ:

1. **tîr-i müjeñ: -ñ**

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kirpik oku.

Ebrūların ki kıavs-i
kızaħdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tîr-i
müjeñ çok ziyān verir

tîr-i nigāh:

1. **tîr-i nigāh:**

Gazel 92

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bakış oku.

Çaçınma Fenniyā tîr-i
nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper kıl
sîneñi cānıñ yaqar
yakmaz

tîr-i nigāh-ı zîvere:

1. **tîr-i nigāh-ı zîvere: -e**

Gazel 150

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ziver'in bakış oku.

Tîr-i nigāh-ı Zîvere
şāyeste Fenniyā

Oldu nazîre-i sūħanım
bî-şefef hedef

tîr-i yāre:

1. **tîr-i yāre: -e**

Gazel 122

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

(kirpiklerinin) oku.

Tîr-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
kıāmetiñ cānāne yaş

tırınka:

1. **tırınka:**

Gazel 202

Mısra: 1

?

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınka
Diñ zevrağ-ı
müste³min-i vaşla baba
fınka

2. **tırınka:**

Müstezad 3

Mısra: 17

?

Fennīye edip tente
feragāhī tırnka
Degdir baba finka

tırnak vermesin:

1. **tırnak vermesin:** -rme,
-sin

Gazel 157

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

Fırsat vermek.

Bular varın yoğın fırsat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aḥbāba bāri vermesin
tırnak

tırveş:

1. **tırveş:**

Gazel 118

Mısra: 1

Ok gibi.

Başıñla sīneme
müjgāñıñ urma tırveş
Oldu ten sūrāḥ sūrāḥ
hedef-i kef-gırveş

tiryāk-ı vird-i mürşid:

1. **tiryāk-ı vird-i mürşid:**

Gazel 203

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Mürşidin duasının
tedavisi.*

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāk-ı vird-i mürşid
ile engereksede

tış hazīneden:

1. **tış hazīneden:** -den

Gazel 191

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Osmanlılar'da

*devlete ait nakit,
kıymetli eşya ve
bunlarla ilgili evrakın
saklanıp korunduğu
yer.*

Şāhim ‘ulūfe vermez ise
būse sīneden
Kılsın ‘atiyye la‘l-i lebin
tış hazīneden

tīşe-i ferhād:

1. **tīşe-i ferhād:**

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ferhadın kazması.

N’ola cismimde ‘ışkıñla
hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi tağ-ı
vücūdum tīşe-i Ferhād

tıyn-ı küy-ı dil-ber:

1. **tıyn-ı küy-ı dil-ber:**

Gazel 166

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin köyünün
çamuru.*

Çü aḥz olunduğ idi tıyn-
ı küy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesīm-i ḥākime çek

tīz edip:

1. **tīz edip:** -ip

Gazel 95

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Tez, çabuk olmak,
etmek.*

‘Uşşāka būselikde
girizgāhı tīz edip
Muṭrib ‘araķı boşla bu
perde pes istemez

tīz-āb:

1. **tīz-āb:**

Gazel 9

Mısra: 10

Kezzap.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şīşe-i dilde

Zer-i hālîş-‘ayār oldu
nüḥāsı kāl edip tîz-âb

tîz-âb-1 ḥıŝmîñla:

1. **tîz-âb-1 ḥıŝmîñla:** -iñ, -
la

Kaside 2

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Hışım asiti.

Nâr-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nâ-hālîŝi
Maḥv kıl tîz-âb-1
ḥıŝmîñla anı mişl-i
ḥadîd

togru:

1. **toğrusu:** -(s)u

Gazel 222

Mısra: 9

*"Doğru söylemek
gerekirse, gerçekten"
anlamlarında kullanılan
kelime.*

Ben begendim toğrusu
tanzîre lâyıkdır sözüm
Yâ degil ḥaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstâdîma

2. **toğrusu:** -(s)u

Müstezad 2

Mısra: 6

*"Doğru söylemek
gerekirse, gerçekten"
anlamlarında kullanılan
kelime.*

Bir nîm-nigeḥi yok ise
‘uşşâkına kând ey dil
Bu toğrusu müşkil

töhmet-i mey:

1. **töhmet-i mey:**

Kıt'a 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Şarap töhmeti.

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nâsda
El-veledü sirri ebîh
nâṭıka-i ekberân

toḥm-1 şi‘r-i ter:

1. **toḥm-1 şi‘r-i ter:**

Gazel 139

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Taze şiir toḥmu.

Ne ‘aceb açā hezârân-1
şükûfe-elvân
Toḥm-1 şi‘r-i ter ile
sâḥa-i ṭab‘ım mezzü‘

tolan:

1. **tolanır:** -ır

Gazel 94

Mısra: 6

*Dolanmak,
dolaşmak.*

Dehânına çalıp bir
engübîn ezhâr-1
vaşlından
Tolanır ber-hevâ dil-
teşne-i zenbûrdur
sensiz

2. **tolanmış:** -miş

Gazel 80

Mısra: 1

*Dolanmak, gezmek,
seyr etmek.*

Bezm-i rindânı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cây-gîr olmaḳlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

tolaş:

1. **tolaşıp:** -ıp

Gazel 23

Mısra: 6

*Dolaşmak,
gezinmek, dolanmak.*

Gör nice ḥvâb-1 ğaflet
içre bakma mâr-1
müjgâna

Ṭolaşıp isti‘āzeyle
civārından hemān sen
gec

2. ṭolaşdıķça:-dıķça

Gazel 25

Mısra: 9

*Dolaşmak,
gezinmek, dolanmak.*

Ṭolaşdıķça zihāsā dil
miyān-ı sâ‘at-i vaşla
O rakķaş ile çerh için
olur aġyār-ı pîç-ā-pîç

ṭolu:

1. ṭolu:

Gazel 199

Mısra: 1

Dolu. II Kadeh.

Ḳadeh çeşmim iki şîşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥazar bir
loķma cānāna kebābım
bu

top top:

1. top top:

Müstezad 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Top top, bütün
bütün.*

Sünbül gibi ne-şüküfte
ķaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlûb

tübā:

1. ṭübāyı:-y, -ı

Gazel 114

Mısra: 14

Bütün cennete

*gölge saldıġına
inanılan, kökü yukarıda
dalları aşağıda bulunan
aġaç // güzelin boyu.*

Behişt-i dilde Fennî

ķadd-i dildarı edip

taşvîr

Secencel içre ol ṭübāyı

ser-tā-pā şıġındırmış

tuç:

1. tuç:

Gazel 20

Mısra: 1

Tuç.

Efendi işret etmez sâķi-i

gül-çehreniñdir şuc

Mey-i la‘liñ için

meclisde zāhid oldur

ķanzil tuç

tüccārveş:

1. tüccārveş:

Gazel 193

Mısra: 1

Tüccar gibi.

Ḳo zülfüñle gönül

tüccārveş ṭül-ı

emellensin

Binā-yı şeh-nişin-i

va‘de-i vaşlıñ

temellensin

tüfengin peyveste

eyleyip:

1. tüfengin peyveste

eyleyip:-y, -ip

Murabba 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Tüfengini çatmak.

Ḳanneder seyr eyleyen

taķlib eder çeşmin

hemān

Ol tüfengin eyleyip

peyveste çaķmaġ

oynadır

tufeyl-i ‘işk:

1. tufeyl-i ‘işk:

Gazel 120

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşkın küçük

çocuġu. OTAL, 1112

(Genç, toy sevgili

baġlamında); aşkın

dalkavuġu (Çıkarıcı,

*bencil sevgili
bağlamında).*

Fiğān u zār eder sūq-ı
elemde dem-be-dem
hayfā
Ṭufeyl-i ʿışk khand-i
laʿline ol meh
dadandırmış

tuffāh:

1. tuffāh:

Gazel 29

Mısra: 10

Elma.

Fennyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi tutar
Zekānı bāğ-ı cemālinde
o şahiñ tuffāh

tüffāh-ı ahmer:

1. tüffāh-ı ahmer:

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kırmızı elma.

Fennyā bāğ-ı
cemālinde o şahiñ
ğabgabı
Bir turunc-ı tazedir
tüffāh-ı ahmerden lezīz

tūğ-ı melāhati:

1. tūğ-ı melāhati: -i

Gazel 236

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Melahat tuğu.

Perçem çıkarma fesden
o şahiñ nezāketi
İklīm-i çin-i ülfete tūğ-ı
melāhati

tūğ-ı mihri:

1. tūğ-ı mihri:

Kaside 1

Mısra: 80

Kelime Tipi: -

Güneş tuğu.

Ṭabl-ı çerhi dögerek
berk ile güm güm o
şehiñ
Ṭūğ-ı mihri çekilip gitdi
mağdem-i rahşān

tuğrālı:

1. tuğrālı:

Gazel 71

Mısra: 6

Üzerinde tuğra

*bulunan, tuğra çekilmiş
olan.*

Taht-ı ebrūda zuhūr
etdi hūs[ü]n-i ḥaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşākınıñ
tuğrālı fermāniñ mı var

tuğrā-yı şehensāhi:

1. tuğrā-yı şehensāhi:

Gazel 217

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Padişah tuğrası.

Çekilmiş ebruvānı iki
tuğrā-yı şehensāhi
Velī emr-i ruḥunda ḥaṭṭ
nişānı olmamak üzere

tuḥaf:

1. tuḥaf:

Gazel 17

Mısra: 7

*Alışılmış olmayan
II Hediye.*

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzah riḳābıma
olsa revā ʿabeş

2. tuḥaf:

Gazel 150

Mısra: 8

*Alışılmış olmayan
II Hediye.*

Söz yok metāʿ-ı
ḥüsnüne ol ḥüb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḥaddi lik daḥı ol
taraf tuḥaf

tuḥfe:

1. tuḥfe:

Gazel 36

Mısra: 4

Armağan, hediye.

Bezme teşrîfiñe cān u
dili āmāde edip
Kıldı rindān anı tuḥfe
saña kālā-yı cedīd

2. tuḥfe:

Gazel 55

Mısra: 8

Armağan, hediye.

Āvīze olsa zülfüñe
müjgānımız çi ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuḥfe şānedir

3. tuḥfedir:-dir

Gazel 191

Mısra: 9

Armağan, hediye.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir
tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭab^c-ı Fennī
‘abd-i kemīneden

tuḥfe açıp:

1. tuḥfe açıp:-ip

Kıt'a 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hediye vermek.

Tuḥfe açıp nev-bahār
dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā
aḳmişe-i sünbülü

ṭül-ı emel:

1. ṭül-ı emel:

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hırs, tamah,
tükenmez arzu.*

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel kıpar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭül-ı emel kıpar

2. ṭül-ı emel:

Gazel 193

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uzun süreli arzu.

Ḳo zülfüñle göñül
tüccārveş ṭül-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişin-i
va^c-de-i vaşlıñ
temellensin

3. ṭül-ı emel:

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sonu gelmez arzu,
tükenmez hırs, tamah.*

Eyleyen ṭül-ı emel
kisvesin ol cānāneniñ
Çerḥ-i dilde aḥter-i
dümbāle etmez i^tibār

ṭül-ı emel olsa:

1. ṭül-ı emel olsa:-sa

Gazel 208

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Daima isteyip
durmak.*

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
ḥayāl-i daḥīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ‘āşıḳa
ṭül-ı emel olsa

ṭulū^c ed:

1. ṭulū^c ed:

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Doğmak, ortaya
çıkma.*

Ṭurmaz ğurūb-ı ḥaṭṭına
ol meh ṭulū^c eder

Zīrā redīsi sâ'at-i vaşlıñ
gerisidir

2. **ṭulū' ed:**

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Doğmak, ortaya
çıkma.*

Leyāl-ı ʿīd-ı vişāle ṭulū'
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

ṭulū' eder:

1. **ṭulū' eder: -er**

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Doğmak, ortaya
çıkma.*

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı
vişāliz ki ey göñül
Elbet ṭulū' eder bir gün
o māhımız

2. **ṭulū' eder: -er**

Gazel 240

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkma,
doğma.*

Çerḥ-i ruḥuñda ḥālīñ
eder gāhice ṭulū'
Dehr-i ḥayāl-i dillere
necm-i şeḥer gibi

ṭulū' et:

1. **ṭulū' et: -di**

Gazel 161

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkma,
doğma.*

Görünür ğurre-i ebrūsu
ṭulū' etdi ḥayāl
Çerḥ-i ḥüsnüñde naẓar
eyle hilāli küçücek

2. **ṭulū' et: -se**

Gazel 232

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkma,
doğma.*

Leyl-i hecriñde n'ola
kevn-i dile etse ṭulū'
Dāne-i ḥāl-i sipihr-i
ṭal'atıñ yıldız gibi

3. **ṭulū' et: -mez**

Gazel 142

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Doğma, ortaya

*çıkma // Zamanı
gelme.*

Şeb-i hecrinde ṭulū'
etmez ise māh-ı felek
Şem'ine ḥüsnüñ eder
ḥāne-i ḳalbi telmī'

ṭulū' etdi:

1. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkma,
doğma.*

Dedim bu mevlide ben
dahı Fennī bī-behā
tārīḥ
Ṭulū' etdi Mehemmed
māhveş Seyyid
ʿAṭāullah

2. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkma,
doğma.*

N'ola tevḥīd ile
ḳalbinde ḳılsa bir veled
ḥāşıl
Ṭulū' etdi aña nūr-ı
tecellī ḥikmet-i Yezdān

3. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 9

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkmak,
doğmak.*

Gelip bir tārīḥ-i zībā
dedim mevlūduna

Fennī

Bu nām ile ṭulū' etdi
Meḥemmed Rızā'ullah

4. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkmak,
doğmak.*

Ḥaṭādan ḥıfz eyleyip
dā'im Ḥudā efzūn ede
'ömrün

Ṭulū' etdi cihāna şimdi
bir ferzend mişl-i māh

5. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkmak,
doğmak.*

Gel ey tāb-āver-i kilik-i
'Utārid başla evşāfa
Ṭulū' etdi o şeb necm

6. **ṭulū' etdi: -di**

Kıt'a 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Doğmak, ortaya
çıkılmak // Zamanı
gelmek.*

Ṭulū' etdi o zātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıtnāb
ol

ṭulū' eylemez:

1. **ṭulū' eylemez: -mez**

Kıt'a 12

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Doğmak,
görünmek.*

Ṭākī-i elvānını kavş-i
kuzah seyr edip
Şaḥn-ı felekde ṭulū'
eylemez ol çok zemān

ṭulū'-ı mihr ü vefā:

1. **ṭulū'-ı mihr ü vefā:**

Gazel 86

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgi ve vefanın
doğuşu.*

Ederseñ 'āleme māh-ı
vişāliñi noḫşān
Ṭulū'-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

tuman:

1. **tuman:**

Gazel 73

Mısra: 6

Duman, sis.

Āh eylemem nigārıma
ben bi'l-muvācehe
Mir'āt-ı kalb-i pākine
şāyed tuman verir

tüp:

1. **tüp:**

Gazel 221

Mısra: 10

Top.

Meydān-ı sūḥanda yine
'Örfi ile Fennī
Kilk ile devāt tüp ile
çevgān elimizde

tüp-ı kulcul-ı bāde:

1. **tüp-ı kulcul-ı bāde:**

Gazel 194

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Şarabın kulcul diye
ses çıkaran topu.*

Hedm oldu t̄üp-ı
k̄ul̄kul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde hıŃn-ı
haŃini olanlarıñ

tur:

1. **turmaz: -maz**

Gazel 92

Mısra: 4

*Beklemek, bir
yerde kalmak.*

Ne hikmetdir ‘aceb bu
Ńive-i hikmet o meh-
rūda
Gelir turmaz gider dil-
hasteye hāzık baķar
baķmaz

2. **turur: -ur**

Kaside 1

Mısra: 139

Beklemek.

Der-i luŃfuñda turur
gitmez āyā kān-ı kerem
Sā’il-i naķd-i Ńefā‘atdir
o ‘uryān-ı biryān

tur-:

1. **turdu: -du**

Kaside 1

Mısra: 97

*Kalkmak, oturma
durumundan dik*

*duruma gelmek,
doğrulmak.*

‘Azm edip sür‘at ile
Sidrede turdu Cibril
Ayrı duŃdi gül-i
pākinden olup berg-i
hazān

2. **tursaķ: -sa, -k**

Gazel 221

Mısra: 7

*Durmak, yaŃamak,
kalmak, oturmak.*

Küyunda raķib için o
māhıñ n’ola tursaķ
Ńeb-tā-be-seher
hancer-i bürrān
elimizde

türāb-ı kadem:

1. **türāb-ı kadem:**

Kaside 1

Mısra: 89

Kelime Tipi: -
*Ayağının tozu,
ayağının toprağı.*

Çihresin sürdü türāb-ı
kadem fahre kamer
Bellidir tāk-ı cemālinde
anıñ ol elān

**türāb-ı pāyına yüz
sürdü:**

1. **türāb-ı pāyına yüz
sürdü: -dü.**

Gazel 192

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ayağı toprağına
yüz sürmek; hürmet,
saygı, temennada
bulunmak.*

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eŃk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

turma:

1. **turma:**

Kaside 1

Mısra: 9

*Durmadan,
devamlı.*

Başla evŃāfa [.] ol zāt-ı
Ńerifin turma
Gerçi haddin degil
ammā seniñ ey Ńifte-
zebān

turma-:

1. **turma:**

Gazel 243

Mısra: 9

*Durma
(durmamak).*

Yürü ziyâretine ‘âşıkân
ile ıurma
O şeh-süvâr-ı cefâ-cü
vefâdadır şimdi

2. ıurma:

Kıt'a 2
Mısra: 2
Durma
(*durmamak*).

Ey ‘andelib-i hâme-i
gülzâr-ı ma‘rifet
Üşkûfte oldu ıurma gül-
i ıab‘-ı pâdişâh

3. ıurma:

Kıt'a 4
Mısra: 3
Durma
(*durmamak*).

Sezâdır ıurma vaşf et ol
vezir-i zât-ı zîşânı
Sehâdetde ‘adil-i
Bermekidir cümle ef‘âli

ıurmaz:

1. ıurmaz:

Gazel 90
Mısra: 7
Beklemeden II
hızlıca.

ıurmaz gurüb-ı haııına
ol meh ıulü‘ eder
Zirâ redisi sâ‘at-i vaşlıñ
gerisidir

ıurra:

1. ıurrasında: -sı, -n, -da
Gazel 53
Mısra: 1
Kakül, saç.

Şâneyle ıurrasında o
şâhñ ki tel kıpar
Dilden hevâ-yı âh ile
ıül-ı emel kıpar

ıurre:

1. ıurresi: -s, -i
Gazel 238
Mısra: 9
Alna dökülen
kıvırcık saç lülesi.

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne ıurresi
Sîm-sifâl içre kıranfûl
feslegen dedikleri

ıurrehât:

1. ıurrehât:
Gazel 13
Mısra: 6
Saçma sapan
sözler. II dedikodu.

Käkül-i hür-i cinân
evşâfin eyler ol saña
Vâ‘iz-i nâ-puhteniñ
pendi dilâ heb ıurrehât

ıurre-i ıarrâr:

1. ıurre-i ıarrâr:
Gazel 82
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
(*Sevgilin*) *yan*
kesici kıvırcık, saç
lülesi.

ıurre-i ıarrârına yakın
getirme ey perî
Şâne bir çok başlı
şeydir kırkırcık
perçem kıpar

2. ıurre-i ıarrâr: -ı, -n, -dan

Gazel 186
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
(*Sevgilin*) *yan*
kesici kıvırcık, saç
lülesi.

Sırrın ifşâ edip ‘uşşâka
verir ser-rişte
Tel kırar şâne-i dil
ıurre-i ıarrârından

ıurre-i tatarıdır:

1. **ṭurre-i tatarıdır:** -1, -
dir

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tatar turrası.

Yüz bulup çıkdı o
başdan eder elbette
ḥaṭā

Leşker-i Çin-i Ḥoten
ṭurre-i Tatarıdır

ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān:

1. **ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān:**

Kaside 1

Mısra: 68

Kelime Tipi: -

*Cennet tavusunun
alna dökülen saçı.*

Ḳuyruğu aḥter-i
dümbāle licāmı hāle
Çin-i zülf-i siyehi ṭurre-
i ṭāvūs-ı cinān

turş-ı ḥasret:

1. **turş-ı ḥasret:**

Gazel 120

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hasretin ekşiliği.

Ḥayāl-i laʿlini dil turş-ı
ḥasretle edip sābit
O yek-sāle ḥam içre

tāze engūru
ṭayandırmış

turul:

1. **ṭurulunca:** -*unca*

Gazel 218

Mısra: 4

Durulmak.

Deryā-yı mecāz elbet
olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nıl-i
mübārek ṭurulunca

turunc:

1. **turuncdur:**

Gazel 35

Mısra: 8

*Ağaç kavunu
denilen ve portakala
benzeyen meyve.*

Diliñ bülbül şaçıñ
sünbül ruḥuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sineñde pistāniñ
turuncdur ğabğabiñ
kebbād

turunc-ı bāğ:

1. **turunc-ı bāğ:**

Gazel 147

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bağ turuncu.

Baʿd-ez-ın bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühḥādıñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

turunc-ı tāze:

1. **turunc-ı tāze:** -*dir.*

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Taze

turunç/portakal.

Fenniyā bāğ-ı
cemālinde o şāhiñ
ğabğabı
Bir turunc-ı tāzedir
tüffāḥ-ı aḥmerden leziz

tut:

1. **ṭutsa:** -*sa*

Gazel 99

Mısra: 5

*Çevrelemek,
sarmak, doldurmak.*

Feslegen rāyihāsı ṭutsa
cihānı ne ʿaceb
Büy-ı perçem idügi refʿ-
i fesinden biliriz

tut:

1. **ṭut:**

Gazel 113

Mısra: 2

*Göstermek,
yapmak.*

Başıldı beyt-i ʿışk-ı pür-
gamdaki âteş
Tut hilye-i vechiñ aña
ey ʿarız-ı mehveş

tütî:

1. **ṭūṭiye:** -y, -e

Gazel 186

Mısra: 2

*Afrika, Hint ve
Amerika'da türleri
bulunan eğitildiği
takdirde insan gibi
konuşan papağan
cinsinden renkli bir
kuş. Klâsik şiirde pek
çok hayale malzeme
olan papağanın ilk ve
en önemli özelliği
konuşabilmesidir.
Papağanın şekerle
düşkünlüğü, konuştuğu
zaman şekerle
ödüllendirilmesi çeşitli
hayallere konu
olmuştur.*

Kebk olur ğıbta-fezâ
cünbiş-i reftârından
Ṭūṭiye şukka gelir şive-i
güftârından

2. **ṭūṭi:**

Gazel 130

Mısra: 8

*Etli ve kalın dilli,
parlak tüylü, sıcak
yerlerde yaşayan ve
işittiği sesleri taklit
eden, bazı kelimeleri
söyleyebilen kuş türü,
papağan.*

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i
nālâna tavassuṭ
Fenni[yâ] şunup
ğonçeyi Fehmîye
secencel

3. **ṭūṭi:**

Müstezad 2

Mısra: 27

*(Dudu) Afrika,
Hindistan ve
Amerika'da değişik
türleri bulunan ve
insanı taklit eden bir
kuş.*

Ṭūṭi deheninden
femiñe qand-i kelâm al
Mâ'-ı şekerâsâ

ṭūṭi-i güyâ:

1. **ṭūṭi-i güyâ:**

Gazel 148

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Konuşan papağan.

Mirʿat-ı vech-i yâr ile
Luṭfide Fenni-yâ
Güftâra geldi ṭūṭi-i güyâ
taraf taraf

ṭūṭi-i güyâsıdır:

1. **ṭūṭi-i güyâsıdır:** -sı, -
dır

Murabba 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Konuşan papağan.

Ḳulḳul-ı cām-ı şürâhî
bülbül-i şeydâsıdır
Şimdi dil bu bezmgâhın
ṭūṭi-i güyâsıdır

ṭūṭi-i mâh:

1. **ṭūṭi-i mâh:**

Gazel 72

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ay papağanı.

Cām-ı Cem menḳabesin
diñle gelip mînâdan
Ṭūṭi-i mâh şük[ü]r
meclise efsâne yapar

ṭūṭi-i mu'cize-gü:

1. **ṭūṭi-i mu'cize-gū:**

Kaside 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mucize gibi söz
söyleyen/tatlı dilli
papağan.*

Gel ey bülbül-i kilik gül-i
eş'ār-ı beyān
Ṭūṭi-i mu'cize-gū pīçe-i
şirīn-dehān

tūtiyā:

1. **tūtiyā:**

Gazel 2

Mısra: 7

*Göze parlaklık ve
kuvvet veren sürme
taşı tozu II sevgilinin
ayak tozu.*

Ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna
tūtiyā kıldı baña
[5] Āb-ı vaşlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

2. **tūtiyādır:-dır**

Gazel 210

Mısra: 1

*Göze çekilen
sürme.*

Tā ezelden ḥāk-i pāyın
tūtiyādır çeşmime

Dilde ḥūrşid-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

tutuk:

1. **tutuk:**

Gazel 75

Mısra: 6

Peçe.

Ḥacle-i bezm içre
ta'zīmen bize bintü'l-
'ineb

Başına bir āl tutuk
aşmış ayağ üstündedir

tutul-:

1. **tutuldum:-du, -m**

Gazel 177

Mısra: 5

Yakalanmak.

Ṭutuldum bend olup
zūlf-i girihgīrine
dildārīñ
Firengistān-ı Çini kal'a-
i İslām zannetdim

tutuş-:

1. **tutuşur:-ur**

Gazel 40

Mısra: 4

*Tutuşmak II
yanmak.*

Tahrīr edemem sūziş-i
'ışkı ben o yāre
Ḥāmem olup āteş
ṭutuşur şafha-i kâğıd

tutuş:

1. **tutuşdurdu:-dur, -du**

Gazel 119

Mısra: 5

*Tutuşmak II
yanmak.*

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī güyā yanar āteş

2. **tutuşup:-up**

Gazel 200

Mısra: 4

*1. Alevlenmeye,
yanmaya başlamak,
alev almak 2. mec. Alev
almış gibi olmak 3. Aşk
ateşine tutuşup
yanmak.*

Ḥasret-i la'l-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firākıñ
ṭutuşup oldu 'alev

3. **tutuşsa:-sa**

Gazel 229

Mısra: 9

*Güreşe tutuşmak,
yarışmak.*

Fenni Țabībī ile ȚuȚuşsa
n'ola
Āteşāsā merāk var dilde

tutuşdur:

1. ȚuȚuşdurdu:-du

Gazel 45

Mısra: 3

(eline kadeh)

tutuşturmak.

Sākī bez[i]mde cāmı
ȚuȚuşdurdu meclise
Ĥammām-ı kalb-i 'āşık-ı
zārīñ şıcağı var

tuzag:

1. Țuzag:

Gazel 75

Mısra: 4

Tuzak.

Bend-i zülfüñden rehā
mümkün degil ey māh-
rū

Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler Țuzag üstündedir

2. Țuzag:

Gazel 146

Mısra: 2

Tuzak.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri şağ
Eyledi ġamzelerim
murğ-ı nigāhına Țuzag

3. Țuzag:

Gazel 147

Mısra: 2

Tuzak.

Ĥatt-ı nev şanma
ruĥunda yārīñ ey aġyār
zāğ
Bülbül-i 'uşşāka kalmış
gülşen içre kıl Țuzag

u:

1. u:

Gazel 4

Mısra: 8

Ve.

Bugün tebhāle-i la'l-i
lebin şordum o cānānīñ
Kimi kandı u kimi
kevşer dedi āb-ı zülāl
ammā

2. u:

Gazel 24

Mısra: 4

Ve.

Bezme teşrīf eyleyip kıl
zāhid icrā-yı mezāk

İşte nuql u işte bāde
ister ekl et ister iç

3. ü:

Gazel 67

Mısra: 9

Ve.

Seyr et binā-yı gendüm
ü 'ömrin devāmını
Ĥaşr-ı każā-yı ĥırmen-i
ādem yapar yıkar

4. ü:

Gazel 93

Mısra: 1

Ve.

Ĥayāl-i çeşm ü kadiñ
naşş-ı resm-i āh ederiz
O naşş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

5. u:

Gazel 132

Mısra: 7

Ve.

Ĥvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la'l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

6. u:

Gazel 132

Mısra: 7

Ve.

Ḥvān-ı vişāl u nuql-ı leb
u bāde la'l-i nāb
Sākī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çok simāt

7. u:

Gazel 160

Mısra: 2

"Ve" bağlacı.

Būs-ı la'liñle bez[i]mde
kadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭab' u sūḥan-
meşreb-i Ḥātem gibisin

8. u:

Gazel 189

Mısra: 6

"Ve" bağlacı.

Ra'dveş hecriñle bir āh
edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u
çerḥ-i gerdūn tañlasın

9. u:

Kaside 1

Mısra: 106

"Ve" bağlacı.

Bir ğarīb 'ālem o kim
anda yok evvel aḥir
Ne sem' var ne 'aql var
ne kelām u ne lisān

10. ü:

Kaside 2

Mısra: 1

"Ve" bağlacı.

Pādişāh-ı 'ādil-i baḥr ü
ber ü zıll-ı Ḥamīd
Şehryār-ı dāver-i şadr-
āver-ārā-yı ferīd

11. ü:

Kıt'a 4

Mısra: 14

"Ve" bağlacı.

'Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i 'ālem-tāb
Çaṭār nākesiniñ aḥter ü
mebāle vü mebāli

12. ü:

Kıt'a 9

Mısra: 8

"Ve" bağlacı.

Sūḥān-dān-ı belāgat
hem-zebān-ı Şā'ib ü
'Örfi
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü

müfaḥḥim-i fā'ikū'l-
eşbāh

[u]:

1. [u]:

Gazel 69

Mısra: 2

Ve.

Beyt-i derūnu vuşlat u
hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āşafa anı
merdān açar ḳapar

2. [ü]:

Gazel 106

Mısra: 4

Ve.

Bir mürde-i maḥmūru
n'ola eyleseñ iḥyā
'sā- nefes [ü] ḳulḳul-ı
mīnāda gelūyuz

3. [ü]:

Gazel 5

Mısra: 16

(Ve).

Dürr-i sūḥan-efşānım
olsa n'ola Fennī
Şaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü]
mevc-i leb-i deryā

4. [ü]:

Gazel 16

Mısra: 8

(*Ve*).

Cā'iz ki ola kūy-ı
vişālinde isr çün
Hoş-büy-ı şabā kākül
[ü] perçemde havādis

5. [ü]:

Gazel 106

Mısra: 8

(*Ve*).

Zāhirde ser [ü] cānı
dirig etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne ʿadūyuz

6. [u]:

Gazel 21

Mısra: 5

"*Ve*" bağlacı.

İtfā eder o āteş-i ʿuşşakı
rūh-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe şun teşnegāna

7. [u]:

Gazel 21

Mısra: 9

"*Ve*" bağlacı.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtı kıt decāc
Feryād [u] naʿralarla ne
muḍḥik imiş meger

uç:

1. **uc:**

Gazel 22

Mısra: 10

*Havaya kalkıp
gitmek, tayeran etmek.*

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şîr-i Ziverre
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

2. **uçdu: -du**

Gazel 37

Mısra: 1

*Havaya kalkıp
gitmek, tayeran etmek.*

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı aşiyān rüzgāra
her çi bād-ābād

uc verir:

1. **uc verir: -ir**

Gazel 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ucunu göstermek,
ucunun görünmesi*

(*saçın ucunun
görünmesi
bağlamında*).

Serika eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-în ser-
rişte zülfünde verir ol
uc

**uçkur-1 şevk-āvere
düşme:**

1. **uçkur-1 şevk-āvere
düşme: -me**

Gazel 154

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şevk arttıran
uçkura düşkünlük
göstermek.*

Hvāhişle hemān uçkur-ı
şevk-āvere düşme
Şun destiñi bir kere
uşüliyle kâşakşak

uçkur-1 şevk-āveri:

1. **uçkur-1 şevk-āveri: -i**

Murabba 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Şevk arttıran
uçkura düşkünlük
göstermek.*

Penbe-i vaşlın müheyyā
kılmağa ol dil-beri
Hvābda feth etmek için
uçkur-ı şevk-āveri

uçkur-ı şevk-āverveş:

1. **uçkur-ı şevk-āverveş:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Neşe getiren,
şevklendiren uçkur
gibi.*

Dem-i vaşlında hemān
uçkur-ı şevk-āverveş
Olsa da kâ‘ide evvel
deme gerdān şıkılır

uçkuru çevirip:

1. **uçkuru çevirip:**

Gazel 241

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Uçkuru çevirmek.

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdanıñ bezme
şakınkuru

üçler:

1. **üçler:**

Kaside 1

Mısra: 155

*Bir kutup ve iki
imamdan oluşan üç
büyük veli, gaip
erenlerinden üç ulu
ermiş.*

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi‘rācına dil-i
micmer ‘ūd-ı sūzān

üçler gelip:

1. **üçler gelip:** -*ip*

Kıt'a 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Halkın inançlarına
göre üç kişilik ermişler
topluluğu gelmek.*

Tārīhin üçler gelip der
harf-i cevherdār
Cennet içre ‘aynıdır bu
kevşerin fevvāresi
[Sene 1191]

uçur:

1. **uçurdu:** -*du*

Gazel 201

Mısra: 6

*Uçma işini
yaptırmak.*

O çin-i perçem-i hoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen şuyuna

‘ūd-āšnā:

1. **‘ūd-āšnālara:** -*lar, -a*

Gazel 207

Mısra: 14

*Öd ağacını
bilenlere.*

Zemzem verirse
kevşere hüccācveş
Hasīb
Fennī verir nikātını
‘ūd-āšnālara

‘ūd-ı sūzān:

1. **‘ūd-ı sūzān:**

Kaside 1

Mısra: 156

Kelime Tipi: -

Yanan öd.

Gelip üçler dedi tārīhini
bu manzūmeñ
Şeb-i mi‘rācına dil-i
micmer ‘ūd-ı sūzān

üf:

1. **üf:**

Gazel 149

Mısra: 2

*Üf, öf, üf ünlemi,
üfleme.*

Diyemem müy-ı miyân-
ı kad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip
cismini bir dāneye üf

2. **üf:**

Gazel 149

Mısra: 4

*Üf, öf, üf ünlemi,
üfleme.*

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

3. **üf:**

Gazel 149

Mısra: 6

*Üf, öf, üf ünlemi,
üfleme.*

‘İllet-i yek-şeş-i sâ‘at-i
virāneye üf
Ṭab‘-ı dil-ḥaste-i
‘uşşāka ḥaḳīkat besdir

4. **üf:**

Gazel 149

Mısra: 8

*Üf, öf, üf ünlemi,
üfleme.*

‘Aks-i ḥāl-i ruḥunu
cām-ı Cem içre sākī
Meges-i mürde şanıp
der-mey-i peymāneye
üf

5. **üf:**

Gazel 149

Mısra: 10

*Üf, öf, üf ünlemi,
üfleme.*

Fenni bī-şübhe uçar
mişl-i ḥabāb-ı şabun
Sırrı der ise eger bu
sülḥan-efsāneye üf

üf diyemem:

1. **üf diyemem:** -yemem

Gazel 149

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Üflemek. II En basit
bir hareket, davranışta
bulunmak.*

Diyemem müy-ı miyân-
ı kad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip
cismini bir dāneye üf

üftāde:

1. **üftādeleri:** -ler, -i

Gazel 99

Mısra: 3

*Düşkün, zavallı //
âşık.*

Nālelerle geçicek
zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı
çeresinden biliriz

2. **üftādeniñ:** -niñ

Gazel 112

Mısra: 7

*Düşkün, zavallı //
âşık.*

Bü'l-‘aceb mi şıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mişl-
i gülbāng-ı ceres

3. **üftāde:**

Gazel 77

Mısra: 7

Düşkün, âşık.

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḥar
Kimdir o kāfūr-ten
muğ-beçede mū
bulunur

4. **üftādeye:** -ye

Gazel 19

Mısra: 3
Düşkün, zavallı II
âşık.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
ğavğā-yı mü'ennes

5. üftādeleriñ: -leriñ

Gazel 117

Mısra: 2

Düşkün, zavallı II

âşık.

Fikr-i İncil haṭ-ı haddiñ
ile kāfir-kış
Kıldiñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşiş

6. üftādesine: -s, -i, -n, -e

Gazel 197

Mısra: 6

Düşkün, tutkun. //

Aşık.

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
imā eder üftādesine
kūşe-i ebrū

7. üftādedir: -dir

Gazel 231

Mısra: 5

Düşkün, zavallı
(âşık).

Rü'yet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir
Yağdı heb dünyā vü
māfihāyı nār-ı ḥasreti

üftādegān:

1. üftādegān:

Gazel 231

Mısra: 3

Düşkünler II

Âşıklar.

Nefy ü işbāt-ı Necefle
baḥş edip üftādegān
Kıl u kāl oldu
miyānında hayāl-i
dikḳati

üftādesine gelip:

1. üftādesine gelip: -ip

Gazel 186

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşığına uğramak.

Gelip üftādesine müjde
eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıkar
kūşe-i destārından

‘ukde-i zencir-i zülf ü
turreniñ:

1. ‘ukde-i zencir-i zülf ü
turreniñ: -niñ

Murabba 2

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Zülf ve turre

zencirinin bağı.

Ḳaysveş Mecnūnuñ
olmaḳ ya nedir derseñ
sen o

‘Uḳde-i zencir-i zülf ü
turreniñ sevdāsıdır

ülfet:

1. ülfet:

Gazel 14

Mısra: 2

Alışkanlık II Yakın

ilişki.

Ol çeşm-i gāzāl ile ḳanı
kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigeḥi ‘āşıkı
şayd avına raḡbet

ülfetimiz yoksa:

1. ülfetimiz yoksa: -sa

Gazel 167

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yakınlık, dostluk

olmamak.

Bāğ-ı sūḥanda nazmıma
būlbūl demez misin

Ḥvānde-i güle ülfetimiz
yoksa Fenniyyā

‘ulūfe vermez:

1. **‘ulūfe vermez: -mez**

Gazel 191

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ulufe vermek.

Şāhım ‘ulūfe vermez ise
būse sīneden
Kılsın ‘atiyye la’l-i lebin
tış ḥazīneden

ümid olmak:

1. **ümid olmak:**

Kaside 2

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Ümit olmak.

Ḳā’ilem bir nīm-nigāha
olsa manzūmem qarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler
çerāğ olmak ümid

ümid-i hırmen-i dil:

1. **ümid-i hırmen-i dil:**

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül harmanının

ümidi.

Ḳarışdı dāne-i ḥālile
ḥāşılı zülfü
Ümid-i hırmen-i dil
rūzgāra ḳalmışdır

ümmet:

1. **ümmetin: -in**

Kaside 1

Mısra: 120

1. Tayfa, kavim:

*ümmet-i Arab. 2.
Kendilerine taraf-ı
bârîden peygamber ba’s
olunan cemaat, tayfa:
ümmet-i Muhammed
(aleyhi's-salâtü ve's-
selâm). ümmet-i icâbet
ümmetin iman eden
kısmı. ümmet-i davet
davet edilip de iman
etmeyen kısmı.*

Mā-sivādan geçip ol
istemedi hiçbir şey
Ümmetin mağfiretin
kıldı recā Ḥaḳa hemān

ümm-i ḥabīs:

1. **ümm-i ḥabīs:**

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Fesadçı, hilekâr,

alçak tabiatlı ana

(şarap).

Giydir laḳabı cāme diyü
ümm-i ḥabīse
Güldür o zamīri aña
kālā-yı mü‘ennes

ümmühān:

1. **ümmühāniye: -e, -y, -i**

Kaside 1

Mısra: 57

Mekke'nin fethi

*günü müslüman olan
kadın Sahâbîlerden.
Ebû Tâlib'in kızı ve
Hazreti Ali'nin
kızkardeşidir // Hz.
Peygamber'in
amcasının kızı.*

Ümmühāniye gidip bir
gece ol devletle
Maḳşadı ḥazretiñ olmaḳ
idi anda mihmān

‘umūmen:

1. **‘umūmen:**

Gazel 152

Mısra: 8

Bütün, tamamen.

O meh-pāre ile maḥfi
‘ıyşımız gūş eyleyip
Hücüm etdi ‘umūmen
meclise ‘ases ile eṫrāf

umūr:

1. **umūru:** -u

Gazel 74

Mısra: 6

İşler.

Hâtem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru
vüzerāsıyla döner

2. **umūruna:** -una

Gazel 90

Mısra: 3

İşler.

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i
şeydā perīsidir

3. **umūruna:** -u, -n, -a

Gazel 223

Mısra: 4

İşler.

Sūr-ı vişāle şaçıverip
naqd-i eşkiñi
Şarf et cemīʿ-i varıñı
yāriñ umūruna

4. **umūruñ:** -un

Gazel 125

Mısra: 1

*İşler, hususlar,
hadiseler.*

Zāhid sen umūruñ
idegör Hālīka tefvīz
Geldikçe nedir hālīni
mahlūka bu taʿrīz

ʿunvān:

1. **ʿunvān:**

Kaside 1

Mısra: 86

*Derece, mertebe,
rütbe.*

Keh-keşān şanma anı
esbine kum çekdi felek
Kıldı ol pādīşehiñ reh-
güzerinde ʿunvān

ur:

1. **urulmaz:** -ul, -maz

Gazel 166

Mısra: 7

*Nakşetmek,
işlemek.*

Bu esb-i nazmı harīdār-
ı rahmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā bakıp hüsnü

2. **urma:**

Gazel 118

Mısra: 1

Saplamak, vurmak.

Bakışıñla sīneme
müjgāniñ urma tırveş
Oldu ten sūrāh sūrāh
hedef-i kef-gırveş

3. **urmasun:** -masun

Gazel 35

Mısra: 5

*Hızla değmek,
çarpmak.*

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murğ-ı dili yoħsa
Ne mümkün pençe-i
ğamzeñden olmağ ey
perī āzād

4. **ur:**

Gazel 27

Mısra: 5

*Vurmak II
oluşturmak, inşa etmek.*

Şarf eyle zihni pākīni
ur bir binā aña
Mağşūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāh

5. **ur:**

Gazel 131

Mısra: 10

?

Bürehne dil-rübālar
şuyını buldurmuş

‘ālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı
hevādır Őāt

ürküt:

1. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 1

Korkutup

kaçırmak.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda Şağın
ğayl-i zemān ürkütme

2. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 2

Korkutup

kaçırmak.

Dāğ-ı berden bere-i
vaşlı aman ürkütme
Anı koynuñda Şağın
ğayl-i zemān ürkütme

3. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 4

Korkutup

kaçırmak.

Dām-ı bezm-i meye yok
meyli deyü cānānıñ

O tezervī--i hırāmānı
hemān ürkütme

4. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 6

Korkutup

kaçırmak.

Bāl-ı zülfün göricek
‘ārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhiñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

5. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 8

Korkutup

kaçırmak.

Cennet isterseñ eger
mār raķibi qatı et
Ĝarazıñ rü’yet-i dīdār
ise cān ürkütme

6. **ürkütme: -me**

Gazel 226

Mısra: 10

Korkutup

kaçırmak.

Fenniyā Şağn-ı sühanda
hüner-i ‘Örfiveş
Hışt-ı hāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

‘urüc:

1. **‘urüc:**

Gazel 22

Mısra: 2

Yukarı çıkmak. II

Yükselmek.

Ra‘d-ı āhım berķ-i
çeşmiñ ey ķamer zülfüñ
burüc
Ebr-i ğam-ı çerğ deme
eyler nüzül geh ‘urüc

‘urüc etdi:

1. **‘urüc etdi: -di**

Kıt'a 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uçmak, yükselmek.

N’ola teşrifine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
‘Urüc etdi şadā-yı
müjdesi ‘arş-ı mu‘allāya

‘urüc eyledi:

1. **‘urüc eyledi: -di**

Kaside 1

Mısra: 78

Kelime Tipi: -

*Yukarı çıkmak,
yükselmek.*

Qaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Şahn-ı me'vāya 'urūc
eyledi mānende-i cān

‘uryān:

1. ‘uryān:

Gazel 96

Mısra: 6

Çıplak.

Vezān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berķ olup
rīzān

Bu ğaddār-ı felek
kūyunda ‘uryān
olduğum bilmez

‘uryān etdi:

1. ‘uryān etdi: -di

Kaside 1

Mısra: 136

Kelime Tipi: -

Elbisesini

çıkarmak, soymak II
çıplak bırakmak.

Nefs-i emmāre şoyup
aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet
etdi anı ḥayfā ‘uryān

‘uryān-ı biryān:

1. ‘uryān-ı biryān:

Kaside 1

Mısra: 140

Kelime Tipi: -

Kebabı safı.

Der-i luḫfuḫda ṭurur
gitmez āyā kān-ı kerem
Sā'il-i naḫd-i şefā'atdır
o ‘uryān-ı biryān

üşküfte:

1. üşküfte:

Gazel 61

Mısra: 3

Yeni açılmak.

Āmādedir o ğonçe
üşküfte olmağā lik
Zanneyley 'andelībīn
leb-beste fem degildir

2. üşküfte:

Gazel 100

Mısra: 6

Yeni açılmak.

‘Uşşāka n'ola sīnesini
ķılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şifat cāmeye şığmaz

3. üşküfte:

Gazel 128

Mısra: 2

Yen i açılmış.

Zenbūr-ı ğoñül verd-i
ruḫ-ı dil-bere 'arız
Üşküfte hezārān-ı
şüküfe aña fā'iz

4. üşküfte:

Gazel 240

Mısra: 3

Yen i açılmış.

Üşküfte zerd olup
eşkime dāğdāğım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nīl gibi

üşküfte kıldı:

1. üşküfte kıldı: -di

Kaside 2

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Açılmak.

Bir gül-i mestūr idiñ
bāğ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh kıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecīd

üşküfte oldu:

1. üşküfte oldu: -du

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açılmak. II

*Goncanın açılması gibi
gönlün açılması.*

Ey ‘andelib-i hāme-i
gülzār-ı ma‘rifet
Üşküfte oldu ıurma gül-
i ıab‘-ı pādişāh

‘uṣṣāk:

1. ‘uṣṣāk:

Gazel 10

Mısra: 7

Âşıklar.

‘Uṣṣāk ile ‘azm etse
n’ola küyuña aġyār
Elbette gider Ka‘beye
hüccāc ile merkeb

2. ‘uṣṣākı:

Gazel 55

Mısra: 5

Âşıklar.

‘Uṣṣākı katl için ne
‘aceb ey kaşı kemān
Dil-düz-ı tır-i tız-i
niġāhıñ baña nedir

3. ‘uṣṣāk:

Gazel 65

Mısra: 5

Âşıklar.

Qıyās eder göricek hāl-i
gerdeniñ ‘uṣṣāk
O pāsbanınımı káfūra
vaż‘-ı fülful eder

4. ‘uṣṣākı:

Gazel 123

Mısra: 3

Âşıklar.

‘Uṣṣākı helāk eylemek
‘ālemdede nühüfte
Tığ-ı nigehe dīde-i
mestāneye maḥşüş

5. ‘uṣṣākına: -ı, -n, -a

Gazel 34

Mısra: 1

Âşıklar.

Ṭıfl-ı ṭabbāhım edip
ġamzesin ‘uṣṣākına miḥ
Qılımmış āmāde o laḥm-ı
cigere ālet-i sīḥ

6. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 49

Mısra: 7

Âşıklar.

Zemāne hūbınıñ
‘uṣṣāka ġammı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

7. ‘uṣṣākına: -ı, -n, -a

Gazel 76

Mısra: 3

Âşıklar.

La‘lin ‘uṣṣākına cān-
baḥş eder ammā ki o
meh
Ḥulf-ı va‘dinde benim
kanıma etmek ṭoġrar

8. ‘uṣṣākına: -ı, -n, -a

Gazel 80

Mısra: 9

Âşıklar.

Ten-bürehne fetḥ edip
‘uṣṣākına āġüşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş kuşatmış sim-
kemer

9. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 82

Mısra: 5

Âşıklar.

La‘lin ‘uṣṣāka o meh
baḥş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şişe-i billürdan şan
sükkeri bādām kıpar

10. ‘uṣṣākına: -ı, -n, -a

Gazel 118

Mısra: 7
Aşıklar.

Bahş edip ‘uşşākına
tīmār-ı vaşlın ol perī
İftihār eyler sipāh-ı
bendesine mīrveş

11. ‘uşşākına: -ma
Gazel 121
Mısra: 6
Âşıklar.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ‘uşşākına
her bār tabaşbuş

12. ‘uşşāk:
Gazel 128
Mısra: 3
Aşıklar.

Hüsni-ñ hañın ağıyār ile
bahş etmede ‘uşşāk
Elbette olur ders-i
menāşıbdā mu‘arız

13. ‘uşşākını:
Gazel 209
Mısra: 9
Aşıklar.

Bugün seyr-i Bebekde
katl edip ‘uşşākını
Fennī

Boyandı hañçer-i tīg-ı
nigāh-ı dīdesi kana

14. ‘uşşākınıñ:
Gazel 71
Mısra: 6
Âşıklar.

Taht-ı ebrūda zuhūr
etdi hüs[ü]n-i hañtıñ
Katline ‘uşşākınıñ
tuğrālī fermānıñ mı var

15. ‘uşşākınıñ:
Gazel 241
Mısra: 4
Âşıklar.

N’ola tīg-ı nigāhı dīdesi
şad-pāre eylerse
Çekince üstüne
‘uşşākınıñ şemşire
şunķuru

16. ‘uşşākını:
Gazel 242
Mısra: 7
Âşıklar.

Katl edip ‘uşşākını
rū’yāda ammā ba‘d-ez-
in
Vuşlat ile ol mu‘abbir
hüsni-ñ ta‘bīr eyledi

17. ‘uşşāka: -a
Gazel 4
Mısra: 5
(□□□□□) i. (Ar.
‘āşık’ın çoğul şekli
‘uşşāk) *Âşıklar.*

Esip savursa da nīm-
bād-ı dūşnāmla ‘uşşāka
Şafā bahş eyler ol bād-ı
şabā-yı i’tidāl ammā

18. ‘uşşāka: -a
Gazel 41
Mısra: 1
(□□□□□) i. (Ar.
‘āşık’ın çoğul şekli
‘uşşāk) *Âşıklar.*

La‘l-i nābīndır şehā
‘uşşāka sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i
maħmūra kevşerden
lezīz

19. ‘uşşāka: -a
Gazel 43
Mısra: 2
(□□□□□) i. (Ar.
‘āşık’ın çoğul şekli
‘uşşāk) *Âşıklar.*

Degil şem‘ āteş-i ‘ışķ-ı
dil-i pervāneden
me’hūz
Muhañķakdır denir

‘uṣṣāka cānāneden
me’hūz

20. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 46

Mısra: 8

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Edip āgāza uşūliyle bize
şeh-nāzım

Büselik kılmadı ‘uṣṣāka
nev-ā-kārıdır

21. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 61

Mısra: 6

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Lezzet verir dimāğa
dūşnāma o tıflıñ

Sükker şunar dem-ā-
dem ‘uṣṣāka sem
degildir

22. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 62

Mısra: 2

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Gördüm bugün o şūh-ı
cihānım terāş olur
Esrār-ı çın-i perçemi
‘uṣṣāka fāş olur

23. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 95

Mısra: 3

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

‘Uṣṣāka bāb-ı vaşf-ı
cinān açma vā‘izā
Ġavvāş-ı baħr-ı ‘işğ-ı
ezel melbes istemez

24. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 95

Mısra: 7

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

‘Uṣṣāka büselikte
girezgāhı tiz edip
Muṭrib ‘arākı boşla bu
perde pes istemez

25. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 100

Mısra: 5

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

‘Uṣṣāka n’ola sinesini
kılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-
şifat cāmeye şıgmaz

26. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 104

Mısra: 5

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Zülfün ‘uṣṣāka uşūliyle
edip bir beste
Nağme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencir ederiz

27. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 106

Mısra: 9

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Püşidesini ref^c edip
‘uṣṣāka Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rüyuz

28. ‘uṣṣāka: -a

Gazel 115

Mısra: 1

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uṣṣāk) Âşıklar.

Kālā-yı vişālîñ gibi
‘uşşāka hayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

29. ‘uşşāka: -a

Gazel 116

Mısra: 3

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uşşāk) Âşıklar.

Beķāya defterin ‘uşşāka
‘arz etmiş ruhuñ ammā
Düyün-ı buseden
ba‘de’l-hisāb terkīm
göstermiş

30. ‘uşşāka: -a

Gazel 128

Mısra: 8

(□□□□□) i. (Ar.

‘āşık’ın çoğul şekli

‘uşşāk) Âşıklar.

Ben bahş ederem nakd-
i dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol va‘dini
‘uşşāka mu‘ariz

31. ‘uşşāka: -a

Gazel 171

Mısra: 6

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Sen cemāl ‘arz eyle gel
tārîk-i ğam içre baña
Cennetiñ ‘uşşāka
zindān olsa da māni‘
degil

32. ‘uşşāka: -a

Gazel 186

Mısra: 7

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Sırrın ifşā edip ‘uşşāka
verir ser-rişte
Tel kırār şāne-i dil
turre-i tarrārından

33. ‘uşşāka: -a

Murabba 1

Mısra: 15

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Düzd deme ‘uşşāka
kabāhatdendir
Hvāb-ı nāziñda
‘azmiyyet bu
şecā‘atdendir

34. ‘uşşāka: -a

Murabba 2

Mısra: 10

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Bāb-ı vaşlın şubḥ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çin edip ebrūsunu
‘uşşāka ğilmān
çatmasın

35. ‘uşşākına: -ı, -n, -a

Müstezad 2

Mısra: 5

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Bir nīm-nigehi yok ise
‘uşşākına kand ey dil
Bu toğrusu müşkil

36. ‘uşşākına: -ı, -n, -a

Müstezad 2

Mısra: 14

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

Eksik verir ise zer-
maḥbüb-ı vişālın
‘Uşşākına mālın

37. ‘uşşāka: -a

Müstezad 3

Mısra: 9

Âşık kelimesinin

çoğulu. Âşıklar.

‘Uşşāka āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

‘uṣṣāka:

1. ‘uṣṣāka:

Gazel 57

Mısra: 3

Âşıklar II Musikide

uṣṣâk makamı.

Takṣîmi kıldı kâr kaldı

‘uṣṣāka ṣâh-nâz

Muṭrib uṣûl-i bûseligin

hey heyindedir

2. ‘uṣṣāka:

Gazel 244

Mısra: 10

Âşıklar II Musikide

uṣṣâk makamı.

Maḳâm-ı ţîr-i Zîver

Fenniyâ İḥsâna lâyıkdır

Sezâdır eylese ‘uṣṣāka

muṭrib bûselik hey hey

3. ‘uṣṣāka:

Gazel 28

Mısra: 7

Âşıklar.

O perî dūd-ı firâkın

içirip ‘uṣṣāka

Ḥayf kim sūḳ-ı

maḥabbetde eder kesb-i

ḳabîḥ

4. ‘uṣṣāka:

Gazel 116

Mısra: 10

Âşıklar.

Çıkarılmış ṭaylesânın

kūṣe-i destârdan Fennî

Ḥoṣâ ‘uṣṣāka ol meh-

pâre serv-i sîm

göstermiş

5. ‘uṣṣāka:

Gazel 144

Mısra: 5

Âşıklar.

Ḳaṭ‘iyyesi de var ise

‘uṣṣāka çok degil

Geh luṭf-ı naḳd-i

vaṣlın[ı] etmekde gâh

dirîğ

6. ‘uṣṣāka:

Gazel 153

Mısra: 2

Âşıklar.

Bir gece olsaḳ n’ola

cânâ seniñle sîne-ṣâf

Ḳılma va‘d-i vuṣlatıñ

‘uṣṣāka lâf ile güzâf

7. ‘uṣṣāka:

Gazel 181

Mısra: 5

Âşıklar.

‘Uṣṣāka faṣl-ı devr-i

gülü bûselik edip

Kâr-ı nühüfte bülbül-i

dem-sâzdır sözüüm

8. ‘uṣṣāka:

Gazel 186

Mısra: 12

Âşıklar.

‘Aḳreb-i sâ‘at devvâre

çerḥ-i kec-rev

Heb muḥâlif yürür

‘uṣṣāka o pergârından

9. ‘uṣṣāka:

Gazel 187

Mısra: 10

Âşıklar.

Bir ni‘met-i viṣâliñ ola

ekli raḳîb

‘Uṣṣāka ol nevâle hem

olsun hem olmasın

10. ‘uṣṣāka:

Gazel 217

Mısra: 2

Âşıklar.

O meh-rünüñ ‘azm-i

çâh-ı dehânı olmamaḳ

üzre

Ki ‘uŝŝāka ŝeker būs-ı
lebāni olmamağ üzre

‘uŝŝāki:

1. **‘uŝŝāki:**

Gazel 128

Mısra: 10

Aşıklar.

Sevdāya boğup zülf-i
giriğir ile Fennī
‘Uŝŝāki helāk etmede
hayfā o mümārız

2. **‘uŝŝāki:**

Gazel 146

Mısra: 9

Aşıklar.

Sürme-i çeşmi helāk
etse n’ola ‘uŝŝāki
Fenniyā seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zāğ

3. **‘uŝŝāki:**

Gazel 150

Mısra: 3

Aşıklar.

‘Uŝŝāki yağdı şems-i
niğāhiyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n’ola verse tef Necef

4. **‘uŝŝāki:**

Gazel 216

Mısra: 7

Aşıklar.

‘Uŝŝāki ferdi zülf-i
ŝekīliñ uşül ile
Oldu bu nefha-sāz-ı
gönül beste māteme

5. **‘uŝŝāki:**

Gazel 201

Mısra: 3

Aşıklar.

Gör nice mest eder
‘uŝŝāki hoy-ı ruhsārīñ
‘Arağ mı katdıñ ey sākī
bu yāsemen şuyuna

‘uŝŝāki-ı dile:

1. **‘uŝŝāki-ı dile:-e**

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gönül aşıkları,
gönülden sevenler.*

Ravza-i hüsn(üñ)de
ŝehā sünbül-i gīsü
bulunur

Bülbül ‘uŝŝāki-ı dile
ğonçe-i hoş-bü bulunur

‘uŝŝāki-ı hezārāni:

1. **‘uŝŝāki-ı hezārāni:-ı**

Gazel 197

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Binlerce aşıkları.

‘Uŝŝāki-ı hezārāni helāk
etse ‘aceb mi
Yek-nağrada şad kes
ğapar ol nā-dīde-i cādū

‘uŝŝāki-ı lāle-zāra:

1. **‘uŝŝāki-ı lāle-zāra:-a**

Gazel 164

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Lale bahçesinin
aşıkları.*

‘Uŝŝāki-ı lāle-zāra
çerāğān-ı vaşl ile
Eflāke çıkdı āteŝ-i
cevriñ fişek seniñ

2. **‘uŝŝāki-ı lāle-zāra:-a**

Gazel 203

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Lale bahçesinin
aşıkları.*

‘Uŝŝāki-ı lāle-zāra
çerāğān-ı vuşlatı
Zibendedir ne deñlü
hevāyi fişekse de

‘uṣṣāk-ı zārın:

1. ‘uṣṣāk-ı zārın: -ı, -n

Muhammes 1

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

İnleyen âşıklar.

Gelip imdādına ‘uṣṣāk-ı
zārın der ‘aḳab sen yet
Yemyana ğarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et

‘uṣṣākına:

1. ‘uṣṣākına:

Gazel 152

Mısra: 2

Âşıklarına.

Bizi tır-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḥaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl
mest olup ‘uṣṣākına
elṭāf

2. ‘uṣṣākına:

Gazel 172

Mısra: 3

Âşıklarına.

Būs-ı la‘liñ tāze
mazmündür şehā
‘uṣṣākına
Yoḥsa nuṭḳ-ı va‘d-i

vaṣlıñ lafz-ı müstesnā
degil

‘uṣṣāk[ıñ]a:

1. ‘uṣṣāk[ıñ]a:

Gazel 196

Mısra: 6

Âşıklarına.

Bezm-i rindāna gelip
cilve ile
Raḳṣ et ‘uṣṣāk[ıñ]a ey
pür-efsün

üst:

1. üstüme: -üme

Gazel 66

Mısra: 10

*Bedenin üzeri,
vücut, beden.*

Görüp alayda meh-
pāreleri āh edemem
Ḥıṣmıla üstüme ṣad
piṣtov-ı ḥübān şıḳılır

2. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 1

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Zaḥm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir

Şol fetil-i lem‘a tābāsā
çerāğ üstündedir

3. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 2

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Zaḥm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetil-i lem‘a tābāsā
çerāğ üstündedir

4. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 4

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Bend-i zülfünden rehā
mümkin degil ey māh-
rū
Murğ-ı dil cünbān-ı bāl
eyler ṭuzağ üstündedir

5. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 6

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Ḥacle-i bezm içre
ta‘zīmen bize bintü'l-

‘ineb
Başına bir āl tutuk
aşmış ayağ üstündedir

6. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 8

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Hil‘at-ı nā-didedir kim
atlas üzre gūyiyā
Kıplamış semmūr-ı
haṭṭ gülgün yañağ
üstündedir

7. üstündedir: -ündedir

Gazel 75

Mısra: 10

*Bir şeyin yukarı
kısmı II üzeri.*

Nağş-ı kālā-yı Surūriye
naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı
bir ʔarağ üstündedir

usta:

1. usta:

Gazel 63

Mısra: 12

*Öğretici, üstat,
hoca.*

Naẓīre iltimās edip bu
naẓmı Fenniyā ‘arz et
Lezīzī çünkü bir usta
degil ehl-i hünerdendir

üstād:

1. üstāda: -a

Gazel 223

Mısra: 9

*Öğretici, öğretmen
II mahir.*

‘Arz et bu nev-zemīni
[.] üstāda Fenniyā
Bağmaz Ḥasīb Efendi o
deñlü kuşuruma

2. üstādıma: -ım, -a

Gazel 236

Mısra: 11

Üstat, usta, hoca.

Üstādıma ki mişl-i
Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

3. üstāda: -a

Gazel 37

Mısra: 9

*Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında
bilgi ve söz sâhibi olan,
üstün bir yeri, tam
vukūfu bulunan kimse.*

Bu naẓmı māhya
kandili uçurup Fenni
üstāda
Hüner ‘arz et Ḥasīb-i
rūze-dāra her çi bād-
ābād

4. üstāda: -a

Kıt'a 14

Mısra: 5

*Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında
bilgi ve söz sâhibi olan,
üstün bir yeri, tam
vukūfu bulunan kimse.*

Resmin ‘arz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭab‘-ı mi‘mārı
secencelveş olunca
berrāk

üstād-ı sūḥan-dān:

1. üstād-ı sūḥan-dān:

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Söz söylemesini
bilen öğretici.*

Bu naẓm-ı mezāmīn ile
kıl sen daḥı Fennī
Luṭfı gibi üstād-ı sūḥan-
dāna teḳarrüb

üstād-ṭabʿ:

1. **üstād-ṭabʿ:**
Gazel 181
Mısra: 10
*Üstat gibi yeteneği
olan.*

Āb-1 ḥayāt-1 güfte-i
icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye
enbāzdır sözüm

üstühvān:

1. **üstühvānım:-ım**
Gazel 98
Mısra: 3
Kemik.

Ḥaṭīb-i ʿışkı gör kim
üstühvānım eyleyip
minber
Nüzül eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıkar çıkmaz

2. **üstühvānım:-ım**
Gazel 108
Mısra: 4
Kemik.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād
etmeyem
Üstühvānım oldu tende
murğ-ı cānā tel kafes

üstüme çekince:

1. **üstüme çekince:-ince**
Gazel 23
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Üstüne çekmek,
örtmek.*

Çekince üstüme tığ-ı
nigehin küdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḥ
sūrāḥ eyledi ol mec

üstüne:

1. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: 1
Arka arkaya.

Şunma şākī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
süzān süzān üstüne

2. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: 2
Arka arkaya.

Şunma şākī meclise
fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i
süzān süzān üstüne

3. **üstüne:**

Gazel 211
Mısra: 4
Arka arkaya.

Eyleyip tebdil-i cāme
sākiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir kıızı
fistān fistān üstüne

4. **üstüne:**

Gazel 211
Mısra: 6
Arka arkaya.

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülün
Eylediñ teşmīm-i hoş
reyḥān reyḥān üstüne

5. **üstüne:**

Gazel 211
Mısra: 8
Arka arkaya.

Seyr kıl çāk-ı
giribānımda ḥūn-ı
eşkimi
Zib-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

6. **üstüne:**

Gazel 211

Mısra: 10

Arka arkaya.

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerha çıkmış gūyiyā
eyvān eyvān üstüne

üstüne gelse gerek:

1. üstüne gelse gerek:

Kaside 1

Mısra: 142

Kelime Tipi: -

Üstüne gelse gerek.

Nice olur hāli faķiriñ
‘acebā maşşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne halkñ nīrān

uşul:

1. uşüliyle: -iy, -le

Gazel 124

Mısra: 3

Bir ilimde bir

*sonuca erişmek için
belli bir plana göre
tâkip edilen yol, metot.*

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu hān-ķāh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma şaķın
rakķāş

2. uşul:

Gazel 216

Mısra: 7

*İzlenilen yol, tarz
metod II Klasik Türk
müziğinde tempo.*

‘Uşşāķı ferdi zülf-i
şekīliñ uşul ile
Oldu bu nefha-sāz-ı
göñül beste māteme

3. uşüliyle: -i, -y, -le

Gazel 46

Mısra: 7

*Bir amaca erişmek
için tâkip edilen yol,
yöntem II Mûsikîmizde
belli düzümlerden
yapılarak kalıp hâlinde
tespit edilmiş ölçülere
verilen isim.*

Edip āğāza uşüliyle bize
şeh-nāzım
Büselik kılmadı ‘uşşāķa
nev-ā-kārıdır

4. uşüliyle: -i, -y, -le

Gazel 104

Mısra: 5

*Bir amaca erişmek
için tâkip edilen yol,
yöntem II Mûsikîmizde
belli düzümlerden
yapılarak kalıp hâlinde*

*tespit edilmiş ölçülere
verilen isim.*

Zülfün ‘uşşāķa uşüliyle
edip bir beste
Nağme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencir ederiz

5. uşüliyle: -i, -y, -le

Gazel 154

Mısra: 10

*Bir amaca erişmek
için tâkip edilen yol,
yöntem II Mûsikîmizde
belli düzümlerden
yapılarak kalıp hâlinde
tespit edilmiş ölçülere
verilen isim.*

Hvāhişle hemān uçķur-ı
şevķ-āvere düşme
Şun destīni bir kere
uşüliyle kâşakşak

uşul-i büseligin:

1. uşul-i büseligin: -in-

in, -

Gazel 57

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Musikideki buselik
makamının yöntemi. II
Öpücük yolu.*

Takşimi kıldı kār kaldı
‘uşşāķa şāh-nāz

Muṭrib uşul-i büseligin
hey heyindedir

utan-:

1. **utanmış:-miş**
Gazel 80
Mısra: 2
*Kusurlu duruma
düşmekten veya
kendini öyle görmekten
ileri gelen bir eziklik
duygusuna kapılmak,
gülünç olduğu veya
küçük düştüğü için
üzüntü duymak,
mahcup olmak.*

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş tolanmış ol
püser
Cāy-gİR olmağlığa
bulmuş utanmış bu
sefer

utandır:

1. **utandırmış:-miş**
Gazel 120
Mısra: 12
*Utanmasına yol
açmak, utanmasına
sebeup olmak.*

Felekde rū-be-rū
oldukça mir'āt-ı
cemālinde
Niḳābın ref'edip ol

māh-ı tābānı
utandırmış

ʿutarid:

1. **ʿuṭārid:**
Kıt'a 8
Mısra: 2
*Feleğin kâtibi,
yazarların piri (bk.
ʿUtarid*).*

Cenāb-ı ḥazret-i pür-
maʿrifet Remzi Efendi
kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin
olurdu reşk ile sūzān

uyut:

1. **uyutdum:-du, -m**
Gazel 161
Mısra: 8
*Uyumasını
sağlamak.*

Merdüm-i vaşlı biñ
mişli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde
uyutdum o ḡazāli
küçücek

uyuz-meşreb olan:

1. **uyuz-meşreb olan:-an**
Gazel 157
Mısra: 8
Kelime Tipi: -

*Uyuz yaratılışlı
olmak.*

Bular varın yoğın fırsat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aḥbāba bāri vermesin
tırnağ

uzan:

1. **uzandıkça:-dıkça**
Gazel 124
Mısra: 1
*Yönelme II talep
etme II elleriyle almak
için uzanmak.*

Uzandıkça leb-i dildāra
mıḳraẓ-ı fem-i eşḫāş
O şemʿ-i ḥüsnü yokdur
ḳorḳaram andan dilā
ḫalāş

üzre:

1. **üzre:**
Gazel 75
Mısra: 1
Üzerine.

Zaḥm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāğ
üstündedir
Şol fetīl-i lem'a tābāsā
çerāğ üstündedir

2. **üzre:**

Gazel 140

Mısra: 4

Üzerine.

Haç başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol hilye-i pāk
üzre münakkaç

3. **üzre:**

Gazel 87

Mısra: 9

Üzerinde.

Noқта-i hāliyle meşq-i
vechi üzre Fennyā
Ya qaşı taʿlīm olunsa
hüsn-i haţţ bir rā çıkar

4. **üzre:**

Gazel 90

Mısra: 9

Üzerinde.

Baş gösteren o sīm-
beden üzre kākülü
Ser-ħad-i hüsn-i
ʿarızınıñ nev-çerisidir

5. **üzre:**

Gazel 95

Mısra: 6

Üzerinde.

Meclisde dāl ʿaraq-çin
ola yoħsa vāʿizā
Ol Çin-i mülket üzre
Hıţādır fes istemez

6. **üzre:**

Gazel 107

Mısra: 6

Üzerinde.

Ėammı helāk ederse

bizi çeşm-i aʿveri

Nergis biter kubbūrumuz

üzre giyāhımız

7. **üzre:**

Gazel 145

Mısra: 4

Üzerinde.

Hüsn-i haţţıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaq
Muşhaf-ı ruħsāriñ üzre
noқта-i hāliñ verāğ

8. **üzre:**

Gazel 218

Mısra: 5

Üzerinde.

Naħl-i emel üzre heves-
i hāma düşenler
ʿÖmrün çürüdü mīve-i
maķşūdu bulunca

9. **üzre:**

Gazel 222

Mısra: 6

Üzerinde.

Gülşen-i dāğ ten-i ʿışk
içre ey dil dem-be-dem
Naħl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

10. **üzre:**

Gazel 226

Mısra: 5

Üzerinde.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿarızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

11. **üzre:**

Gazel 234

Mısra: 7

Üzerinde.

Qızıl kızıl varaq sīnem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i vişāliñ mi

12. **üzre:**

Gazel 6

Mısra: 6

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Seyr et beyâz fes ile ol
şâl-ı aḥmeri
Gül-gönçe üzre tâze
semen söylerim saña

13. **üzre:**

Gazel 10

Mısra: 9

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Fennî şeb-i fikrinde
sipîhr-i ruḥı üzre
Ḥālîmi ziyâdâr olan ol
şu^çle-i kevkeb

14. **üzre:**

Gazel 22

Mısra: 4

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Püşt-i dildâra n'ola vaż^ç
etse ibrâm-ı vişâl
Yekke-tâz elbet şalar
esb-i Ḥarûn üzre sürüc

15. **üzre:**

Gazel 86

Mısra: 9

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Düşünce zâhid ayağ
üzre şaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ du^çâsı o dem aña
pây-dâr mıdır

16. **üzre:**

Gazel 87

Mısra: 1

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Şanma ḥaddiñ üzre
cânâ ḥaṭṭ-ı ^çanbersâ
çıkar
Sîm-micmer içre dūd-ı
^çūd-ı bî-hem-tâ çıkar

17. **üzre:**

Gazel 107

Mısra: 2

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Medd-i kaşîñla naḳş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levḥ-i cemâliñ üzre elif
ḳaddim âhımız

18. **üzre:**

Kaside 1

Mısra: 152

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Budur âyîn-i ^çArab
seyyidi fevt olsa kaçan
Merḳadi üzre ḳul âzâd
eder anlar her ân

19. **üzre:**

Gazel 87

Mısra: 1

Üstünde, üzerinde.

Şanma ḥaddiñ üzre
cânâ ḥaṭṭ-ı ^çanbersâ
çıkar
Sîm-micmer içre dūd-ı
^çūd-ı bî-hem-tâ çıkar

20. **üzre:**

Gazel 120

Mısra: 9

-den dolayı.

Gelip hem-meclis
olmaḳ üzre rindâne
büt-i tersâ
Dürüg-âmîz va^çd-i
vuşlatın kâfir
inandırmış

21. **üzre:**

Gazel 75

Mısra: 7

*-a/-e göre, -a/-e
uygun.*

Hil'at-ı nā-dīdedir kim
a'tlas üzre gūyiyā
Kaplamiş semmūr-ı
ḥaṭṭ gülgün yañak
üstündedir

22. **üzre:**

Gazel 103

Mısra: 3

-a/-e göre, -a/-e

uygun.

Būs eyledikçe 'ārızın
üzre sefid olur
Açılsa bāğ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

23. **üzre:**

Gazel 87

Mısra: 9

"Amaç, koşul,
zamanda yakınlık,
gibilik" anlamları katan
"üzere" edatı.

Nokta-i ḥāliyle meşq-i
vechi üzre Fenniyyā
Ya qaşı ta'līm olunsa
ḥüsni-ḥaṭṭ bir rā çıkar

24. **üzre:**

Murabba 3

Mısra: 6

"Amaç, koşul,
zamanda yakınlık,

*gibilik" anlamları katan
"üzere" edatı.*

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse ṭañ mı dilleri
Zāhir olmağda yem-i
ğam üzre mevc-i serseri

25. **üzre:**

Kaside 1

Mısra: 76

"Doğrultusunda"
anlamında "üzere"
edatı.

Eyledi cāy-ı mübārekde
şalāt ile selām
Müstecāb oldu merām
üzre du'ālar ol ān

va'd:

1. **va'diñ: -iñ**

Gazel 134

Mısra: 1

Söz.

Lebiñ būsına va'diñ
'āşıka şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

2. **va'd:**

Gazel 125

Mısra: 4

Söz, vaat.

Ben varımı baḥş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Nağd-i dil ü cānı
edeyim va'd ile taḥrız

3. **va'dini: -i, -n, -i**

Gazel 128

Mısra: 8

Söz, vaat.

Ben baḥş ederem nağd-
i dil ü cānı o yāre
Meşkük eder ol va'dini
'uşşāka mu'ārız

va'd ed:

1. **va'd ed:**

Gazel 72

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Vaat etmek, söz
vermek.*

Va'd edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zāde
Enderün-ı dil-i 'uşşākı
gül-ḥāne yapar

va'd etdi:

1. **va'd etdi: -di**

Gazel 208

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
(Bir şeyi)

*Yapacağına dâir söz
vermek II Tutumuyla,
davranışıyla ümit
vermek.*

Va'd etdi mey-i la'lini
sâkî bize ammâ
Ol mehle hafî 'ıyşımıza
bir mehel olsa

va'desi gelince:

1. **va'desi gelince:** *-ince*

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Zamanı geldiğinde.

Verir deynin gelince
va'desi medyün olan
Fennî

Ezelden çünkü naqd-i
cân olupdur cümleye
makrûz

vâdî:

1. **vâdîde:** *-de*

Gazel 98

Mısra: 9

Şiir vadîsi.

N'ola meydânı alsa
eşheb-i Fennî bu vâdîde
Fezâ-yı nazma esb-i

reh-rev-i hem-pâ çıkar
çıkamaz

2. **vâdiye:** *-y, -e*

Gazel 164

Mısra: 13

Alan.

Zîver gibi bir vâdiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeyt-i hâmeñe
Düldül gerek seniñ

va'd-i būs-ı lebiñ:

1. **va'd-i būs-ı lebiñ:** *-iñ*

Gazel 207

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Dudağı öpme
vadesi.*

Dillerde va'd-i būs-ı
lebiñ cüybâr olur
Mey neşv eder koyunca
şehâ tevânâlara

va'd-i muşanna'c:

1. **va'd-i muşanna'c:**

Gazel 123

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
*Uydurulmuş,
yapmacık va'd, söz.*

Ferdâlara şalmağ bizi
cânâneye maḥşûş
Envâ'-ı dürûğ va'd-i
muşanna'c ile Fennî

va'd-i teşrîfiñi:

1. **va'd-i teşrîfiñi:** *-i, -iñ, -i*

Gazel 142

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Şeref verme,
şereflendirme sözü.*

Va'd-i teşrîfiñi kıl
meclise sâkî tevķi'c
Vuşlatiñ havfını dilden
edip ey meh terci'c

va'd-i va'id:

1. **va'd-i va'id:**

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*İyi ve yıldırıcı
şeyler vâdetme.*

Kılma iftâr-ı lebiñ 'aşıkâ
va'd-i va'id
Rûze-dârâna gurûb
oldu ḥaṭiñ ey meh-i 'id

va'd-i vişâl:

1. **va'd-i vişâl:** *-iñ, -den*

Gazel 195

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Degil sâbit-ka-dem hayfâ
döner va‘d-i vişâlin-den
Dağı çok âl eder girre
saña bugüne rengiden

va‘d-i vişâliñ:

1. **va‘d-i vişâliñ: -iñ**

Gazel 218
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Pek bağla zimâm-ı
sırrını va‘d-i vişâliñ
Girmez ele biñ nâz ile
eşheb çözülnüce

2. **va‘d-i vişâliñ: -iñ**

Gazel 223
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Küyuñda rüz u şeb n’ola
âh etse ‘âşıkân
Hiç şabr olur mu va‘d-i
vişâliñ mürûruna

va‘d-i vuşlatın:

1. **va‘d-i vuşlatın: -in**

Gazel 120

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Gelip hem-meclis
olmak üzre rindâne
büt-i tersâ
Dürüg-âmiz va‘d-i
vuşlatın kâfir
inandırmış

2. **va‘d-i vuşlatıñ: -iñ**

Gazel 153
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kavuşma sözü.

Bir gece olsağ n’ola
cânâ seniñle sine-şâf
Çılma va‘d-i vuşlatıñ
‘uşşâka lâf ile güzâf

vâdi-i şeyhâne:

1. **vâdi-i şeyhâne:**

Gazel 122
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Şeyhlere yakışır
şekilde olan vadi, alan.*

Zâhidâ dâmân-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irhâ anı sen
vâdi-i şeyhâne kaç

**vahdet-nişin-i vuşlat-ı
dildâr:**

1. **vahdet-nişin-i vuşlat-ı
dildâr:**

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliyle baş başa
kalmak // Allah'a yakın
olmak.*

Hâk-i pâyın çeşm-i câna
tütüyâ kıldı baña
[5] Âb-ı vaşlın eyleyip
bimâra terkib-i devâ

vahşet:

1. **vahşetiyle: -iyle**

Gazel 89

Mısra: 2

Korku.

Gören haţ-ı siyehkârın
ruhunda gül de mârıdır
O hârıñ vahşetiyle dide-
i bülbülde zârıdır

vahşi:

1. **vahşi:**

Gazel 197

Mısra: 1

*İnsandan kaçan,
insana alışkın olmayan,
yabani.*

Şayyādına vaḥşī ise ol
gözleri āhū
Varma ḳatına
gelmeyicek çeşmine
uyḫu

vā'iz:

1. vā'iz:

Gazel 170

Mısra: 7

*Ar. Vaaz eden,
nâsîh.*

Vā'iz ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zîrā
sefil fil

2. vā'iz:

Gazel 213

Mısra: 9

*Ar. Vaaz eden,
nâsîh.*

Bugün kürsîde gör kim
ḫvāba vardı Fennyā
vā'iz
Ḥuzūrunda cemā'at
ḳaşd edip
ḫamyāzelendikçe

3. vā'iz:

Gazel 242

Mısra: 4

*Ar. Vaaz eden,
nâsîh.*

Ḥamr için nāzil olan
āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça
vā'iz anı tefsîr eyledi

4. vā'iz:

Gazel 136

Mısra: 1

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Baḳıp ruḫsārîña ḫüsn-i
ḫaṭṭıñ taḫrîr eder vā'iz
Çıkıp kürsîye ol nūr
āyetin tefsîr eder vā'iz

5. vā'iz:

Gazel 136

Mısra: 2

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Baḳıp ruḫsārîña ḫüsn-i
ḫaṭṭıñ taḫrîr eder vā'iz
Çıkıp kürsîye ol nūr
āyetin tefsîr eder vā'iz

6. vā'iz:

Gazel 136

Mısra: 4

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Meyi nūş eylemek
ma'nāda cā'izdir deyü
rinde
Bu rü'yāyı ḫaḳîḳat pek
güzel ta'bir eder vā'iz

7. vā'iz:

Gazel 136

Mısra: 6

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Sürüp mazmūn-ı naḳdi
meclise sâ'il-şîfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbîh eder
vā'iz

8. vā'iz:

Gazel 136

Mısra: 8

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Me'ali muhtaşar rabt
eyle(ye)mem derken
me'anide
Kaşideyle kelāmım
bendini zencir eder
vā'iz

9. **vā'iz:**

Gazel 136

Mısra: 10

*İbadet yerlerinde
öğüt niteliğinde dinî
konuşmalar yapan
kimse, öğütçü II zâhit.*

Ṭarîka dahil edip
nefsâniyyetle bî-hurd
Fennî
Derûn-i ehl-i hâli dem-
be-dem tekdir eder
vā'iz

vā'izâ:

1. **vā'izâ:**

Gazel 95

Mısra: 3

*Ey vaiz II ey (dinî
öğütler veren) zâhit,
kaba sofı.*

Uşşâka bâb-ı vaşf-ı
cinân açma vā'izâ
Gavvâş-ı bahır-ı ışk-ı
ezel melbes istemez

2. **vā'izâ:**

Gazel 95

Mısra: 5

*Ey vaiz II ey (dinî
öğütler veren) zâhit,
kaba sofı.*

Meclisde dâl 'arak-çin
ola yoħsa vā'izâ
Ol Çin-i mülket üzre
Hıttadır fes istemez

vā'iz-i nâ-puħte:

1. **vā'iz-i nâ-puħte:**

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Olgunlaşmamış,
kemâle ermemiş vâiz,
nasihat veren kimse.*

Kākül-i hür-i cinân
evşâfin eyler ol saña
Vā'iz-i nâ-puħteniñ
pendi dilâ heb türrehât

vā'iz-i nâ-puħteyi:

1. **vā'iz-i nâ-puħteyi: -y,
-i**

Gazel 176

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Olgunlaşmamış,
kemâle ermemiş vâiz,
nasihat veren kimse.*

N'ola kürsüye çıksam
şirimi tefsir edip ey dil
Velî ben vā'iz-i nâ-
puħteyi taklid edip
çıkınam

vağ'a-nüvis:

1. **vağ'a-nüvise: -e**

Gazel 140

Mısra: 11

Osmanlı

*Devleti'nde zamanın
olaylarını kaydetmekle
görevli resmî devlet
tarihçisi.*

Kim verdi haber bu
gazeli vağ'a-nüvise
Fennî dedi ba'zıları
taħrîr-i muvağka'

vağf ed:

1. **vağf ed: -ip**

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağışlamak.

Vağf edip mescid-i
ruħsarîña ver yevmiyye
Nağd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden tağtî'

vağfa düşme:

1. **vakfa düşme: -me**

Gazel 240

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Vakıftan yardım
isteme.*

Müflislik ile düşme
vakfa şüfiyā
Teshîr olur mu dil-beri
hîç sîm ü zer gibi

vakf-1 'akar-1 vuşlat:

1. **vakf-1 'akar-1 vuşlat:**

Gazel 216

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kavuşma gelirini
vakıf olarak vermek.*

Ben renc-i va'd-i
büseye meyl eylemem
dilā
Vakf-1 'akar-1 vuşlat
olunca nemā neme

vākıç:

1. **vākıç:**

Gazel 231

Mısra: 2

Bulunan, mevcut.

Şām-1 haţţında
müzeyyen-tāb olunca
ţal'ati

ʿd olur kaçış hilālîñ
vākıç olsa rü'yeti

vākıç oldu:

1. **vākıç oldu: -du**

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Vuku bulmak,
uğramak, meydana
gelmek.*

Hvāb-1 gafletden telef
oldu dirîgā ʿömrümüz
Gerçi vākıç oldu ammā
vuşlatîñ bî-dāra şāz

vākıf oldu:

1. **vākıf oldu: -du**

Kıt'a 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İdrak etmek,
kavramak.*

Ne merkezdir bu kim o
mehde şaf eyleyip
kalbin
Ledün sırrına vākıf oldu
sa'y ile o bir dil-hvāh

vākıf-1 fermān-ber-i

rüy-1 gufrān:

1. **vākıf-1 fermān-ber-i
rüy-1 gufrān:**

Kaside 1

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Affetme yüzünün
fermanını bilen.*

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehmi müşkil
Sensin ol vākıf-1
fermān-ber-i rüy-1
gufrān

vākıf-1 sırr-1 ledün olsa:

1. **vākıf-1 sırr-1 ledün**

olsa: -sa

Kıt'a 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Ledün sırrına vakıf
olmak.*

Merkezini buldu ol kaç-
ı merātib edip
Vākıf-1 sırr-1 ledün olsa
n'ola bî-gümān

vākıf-1 tefsîr ü i'rāb ol:

1. **vākıf-1 tefsîr ü i'rāb**

ol:

Kıt'a 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yorum ve hareke
değişimi konusuna
vakıf olmak.*

Haber ver mübtedāya
şerh edip ma'nā-yı
mağşūdı
Binā-yı şarf u nahv
vākıf-ı tefsir ü i'rāb ol

vak[i]t-i 'azl:

1. **vak[i]t-i 'azl:**

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Işinden çıkarma,

kovma zamanı.

Haṭṭ gelince ṭab^c-ı dil
yüz döndürür senden
dirîğ
Vaḳ[i]t-i 'azl manşıb-ı
hüsnuñde ḳapu çevrilir

vakt:

1. **vak[i]tinden:-inden**

Gazel 29

Mısra: 3

Çağ, zaman, devir.

Bu mu sebep
vaḳ[i]tinden mi ğidā
ahz eyler
Evc-i 'alāda hümā-
perde cemī^c-i ervāḥ

vakt-i ḥasūn:

1. **vakt-i ḥasūn:-da**

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel zaman.

Dönse ne 'aceb zāhid ile
vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

vakt-ı müsā'id:

1. **vakt-ı müsā'id:**

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uygun zaman.

RengİN ola mı sa'y ile
hiç nazm-ı belāğat
Fennīya neşāt ola ya bir
vaḳt-ı müsā'id

vakt-i seher:

1. **vakt-i seher:-de**

Gazel 184

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seher vakti.

Bülbül gibi feryād
ederek vaḳt-i seherde
Ol verd-i ruḥ-ı ğonçe-i
zibāya mı gitsem

vālā-yı zī-şānıñ:

1. **vālā-yı zī-şānıñ:-iñ**

Kıt'a 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Şanı yüce.

Ne mümkün vaşfın
etmek böyle bir vālā-yı
zī-şānıñ
Şenāver bendesiniñ
dem-be-dem mağşūr-ı
a'māli

vālī:

1. **vālī:**

Kıt'a 4

Mısra: 18

Bir ilde devleti

*temsil eden en büyük
mülkâ âmir.*

Sezādır her ne deñli
medḥ edersen bāğ-ı
'ālemde
Gül-'araku'l-beniyye
ḳāmet-i bālāsıdır vālī

vālid:

1. **vālid:-i**

Kıt'a 10

Mısra: 3

Baba.

O māhıñ vālidı Fennī
Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şı'rin

defter-i aqlāma küttāb
ol

vālih ü hayrān:

1. vālih ü hayrān:

Kıt'a 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Aklı başından

gitmiş ve şaşkın.

‘Aceb mi olsalar engüşt
ber-leb vālih ü hayrān
Temāşā eyleyenler
naşını bay u gedā hem
şāh

vallahi billāhī:

1. vallahi billāhī:

Gazel 153

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
hānede

Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhī hilāf

var:

1. var:

Gazel 229

Mısra: 1

Var: Var, yokun

karşıtı.

Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-ı āh-ı firāk var
dilde

2. var:

Gazel 229

Mısra: 2

Var: Var, yokun

karşıtı.

Āteşāsā merāk var dilde
Dūd-ı āh-ı firāk var
dilde

3. var:

Gazel 229

Mısra: 4

Var: Var, yokun

karşıtı.

Nūr-ı hüsn-i cemāl-ı
cānānı
Görmege iştiyāk var
dilde

4. var:

Gazel 229

Mısra: 6

Var: Var, yokun

karşıtı.

Nār-ı şehir-i Sitānbulu
seyr et
Böyle bir ihtirāk var
dilde

5. var:

Gazel 229

Mısra: 8

Var: Var, yokun

karşıtı.

Nice āh etmeyem
müjeñle şehā
Şad hezārān işfāk var
dilde

6. var:

Gazel 229

Mısra: 10

Var: Var, yokun

karşıtı.

Fenni Ṭabībī ile tuṭuşsa
n’ola
Āteşāsā merāk var dilde

7. varıdır: -ıdır

Gazel 89

Mısra: 12

*Elde bulunan her
şey, zenginlik, servet.*

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeýt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni
yoğ dilde varıdır

8. var:

Gazel 101

Mısra: 6

*Elde bulunan her
şey, zenginlik, servet.*

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Nağd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

9. varımı:

Gazel 125

Mısra: 3

*Elde bulunan her
şey, zenginlik, servet.*

Ben varımı baħş eyleyip
ol yāre ser-ā-pā
Nağd-i dil ü cānı
edeyim vaʿd ile taķrīz

10. vārıdır: -ıdır

Gazel 245

Mısra: 7

*Elde bulunan her
şey, zenginlik, servet.*

ʿİyşa vārıdır mey-
āşāmānıñ ol tebhāle leb

Ditredir maħmūru
hecr-i būse-i laʿli mülü

11. varıp: -ıp

Gazel 12

Mısra: 12

Gitmek.

Şun destine āyīne-şıfat
Fennī bu şiʿri
Maħfice varıp Sırrı
Efendiye ʿayān et

12. vardıkça: -dıkça

Gazel 121

Mısra: 9

Gitmek, ulaşmak.

Vardıkça kibārāne
ħuzūrunda hemişe
Fennī ħazer et eyleme
zīnhār tabaşbuş

13. var:

Gazel 37

Mısra: 5

Var git.

Eşer yoğ hiç feminden
var ħaber al būs-i
laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil
Ķandehāra her çi bād-
ābād

14. var:

Gazel 223

Mısra: 1

Var git.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i
reziñ var ħuzūruna
Yoħsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

15. var:

Gazel 45

Mısra: 4

Bulunmakta.

Sākī bez[i]mde cāmı
tutuşdurdu meclise
Ħammām-ı ħalb-i ʿaşıĶ-ı
zārıñ şıcağı var

16. var:

Gazel 71

Mısra: 1

Bulunmakta.

Dilde fikr-i ħaddi dil-
berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāğ-ı ümmid
içre efgānıñ mı var

17. var:

Gazel 71

Mısra: 2

Bulunmakta.

Dilde fikr-i ḥaddi dil-
berle gülistāniñ mı var
Bülbülāsā bağ-ı ümmīd
içre efgāniñ mı var

18. var:

Gazel 71

Mısra: 4

Bulunmakta.

Zāhidā şeb-tā-seher āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānāniñ mı var

19. var:

Gazel 71

Mısra: 6

Bulunmakta.

Taht-ı ebrūda zuhūr
etdi ḥüs[ü]n-i ḥaṭṭiñ
Ḳatline ‘uşşāqınıñ
ṭuğrālī fermāniñ mı var

20. var:

Gazel 71

Mısra: 8

Bulunmakta.

Ṭal‘atıñ olsa n’ola
āyīne-i ‘Ālem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
‘ālemde aḳrāniñ mı var

21. var:

Gazel 71

Mısra: 10

Bulunmakta.

Hāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıkmadık cāniñ mı var

22. var:

Gazel 71

Mısra: 12

Bulunmakta.

‘Aşıka ‘arz etmege
mihr-i ‘izāriñ ey şanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir
zerre imāniñ mı var

23. var:

Gazel 71

Mısra: 14

Bulunmakta.

Zīb-i silk edip gehī dūr-i
nikātiñ ‘Ārifā
Fenniye bundan ziyāde
daḳı iḥsāniñ mı var

24. var:

Gazel 132

Mısra: 9

Bulunmakta.

Erbāb-ı nazm içünde
‘aceb var mı Fenniya
Mazmūn ile nikāta verir
böyle irtibāṭ

25. var:

Gazel 166

Mısra: 1

Bulunmakta.

Cefāya var ise şabriñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḥı sen ey dil
ḥuzūr-ı ḥākime çek

26. var:

Gazel 224

Mısra: 3

Bulunmakta.

Eger var ise meyliñ
ḥān-ḳāh-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

27. var:

Gazel 21

Mısra: 3

Mevcut olan (şey).

Ağyar ile münāfese var
mā-beyn-i yārda

Hîç âteş ile penbe niçe
ide imtizâc

28. var:

Gazel 45

Mısra: 1

Mevcut olan (şey).

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrâ-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

29. var:

Gazel 45

Mısra: 2

Mevcut olan (şey).

Esb-i meyiñ ki bezm-i
çemende ayağı var
Şahrâ-yı dilde teşne-i
rez içre bağı var

30. var:

Gazel 45

Mısra: 6

Mevcut olan (şey).

Peyveste târ-ı
ğamzelerin kılmış ol
perî
Mâhî-dillere yem-i 'ışk
içre ağı var

31. var:

Gazel 45

Mısra: 8

Mevcut olan (şey).

Gird-i siyâh-ı sînede
gör süz-ı dağını
Ef'i-i dîdebân-ı ğamıñ
şeb-çerâğı var

32. var:

Gazel 45

Mısra: 10

Mevcut olan (şey).

Beñzer hilâle 'arz eder
ol hırmenindeki
Maḥşül-ı 'ömrü
biçmege çerhiñ orağı
var

33. var:

Gazel 45

Mısra: 12

Mevcut olan (şey).

Naẓm-ı Edîbi söyle
Lezîzîye Fenniyyâ
Pâyında esb-i
câmesiniñ çınkırağı var

34. var:

Gazel 86

Mısra: 4

Mevcut olan (şey).

Ederseñ 'âleme mâh-ı
vişâliñi noḡşân
Tulû^c-ı mihr ü
vefâsında zerre var
mıdır

35. var:

Gazel 144

Mısra: 5

Mevcut olan (şey).

Kaṭ'ıyyesi de var ise
'uṣşâka çok degil
Geh luṭf-ı naḡd-i
vaşlın[ı] etmekde ğâh
dirîğ

36. varsa: -sa

Gazel 135

Mısra: 5

*Erişilmek istenen
yere ayak basmak,
ulaşmak, vasıl olmak.*

Ķanķı bezme varsa nice
penc olur zâhidâ
Kelb-i pîrâniden etmez
hirre-i mey-ḡâne ḡaz

37. varma: -ma

Gazel 197

Mısra: 2

*(Bir yere) ulaşmak,
erişmek; gitmek.*

Şayyādına vaḥṣī ise ol
gözleri āhū
Varma ḫatına
gelmeyicek çeşmine
uyḫu

38. var:

Gazel 24

Mısra: 10

"Git, var; gidip de,
varıp da" anlamlarına
gelerek yapılmaması
gereken bir şeyin
yapılması durumunda
söylenen bir ifade.

Nūṣ edip mā^c-ı vuzū³'ın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭ[1] bereber
iç

39. var:

Kaside 1

Mısra: 106

1-Bulunma

durumu, mevcut 2-
Gitmek, ulaşmak.

Bir ġarīb ʿālem o kim
anda yok evvel ahir
Ne sem^c var ne ʿaql var
ne kelām u ne lisān

40. var:

Kaside 1

Mısra: 106

1-Bulunma

durumu, mevcut 2-
Gitmek, ulaşmak.

Bir ġarīb ʿālem o kim
anda yok evvel ahir
Ne sem^c var ne ʿaql var
ne kelām u ne lisān

var-:

1. varam: -am

Gazel 101

Mısra: 5

Gitmek, ulaşmak.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naḫd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

2. varıp: -ip

Gazel 60

Mısra: 5

Bir yere ulaşmak,
yetişmek.

Zāhid varıp ayağını
öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i
Cem öz babasıdır

3. varıp: -ip

Gazel 195

Mısra: 3

Bir maksat için bir
yere gitmek, ulaşmak.

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol ṭıfl-ı
Efrence
Anuñçün ḫāşiyetim
düşdü der zaḫm-ı
Firengiden

var ise:

1. var ise:

Gazel 181

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ihtimal ki, galiba,
olsa olsa, zannımca.*

La^{li}nden aldı var ise
rengin nüktesi
Mazmūn-şinās-ı dil-
ber-i ṭannāzdir sözüm

var mı:

1. var mı:

Gazel 161

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Var mı (yok)?

Var mı zūlf-i ʿizārīñ ile
cevlān eyler

O hümā-miṣl felekde
per ü bālī küçücek

varāğ:

1. **verāğ:**

Gazel 145

Mısra: 4

?

Hüsn-i ḥaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varak
Muṣḥaf-ı ruḥsārıñ üzre
nokṭa-i ḥālīñ verāğ

varak:

1. **varak:**

Gazel 119

Mısra: 16

Ar. 1. Tek yaprak.

Nice ben Reʿfete
tanẓirimi taḥrİR edem
Fennī

Varak āteş kalem āteş
midād-ı cūybār āteş

2. **varak:**

Gazel 145

Mısra: 3

Ar. 1. Tek yaprak.

Hüsn-i ḥaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varak
Muṣḥaf-ı ruḥsārıñ üzre
nokṭa-i ḥālīñ verāğ

3. **varak:**

Gazel 234

Mısra: 7

Ar. 1. Tek yaprak.

Ḳızıl Ḳızıl varak sīnem
üzre her dāğım
Yanık yanık şerer-
nāme-i vişālīñ mi

4. **varak:**

Gazel 58

Mısra: 12

Yaprak, kağıt.

Kīl-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū akar
Pür-güher olsa varak
içre ʿaceb mi Fenniyā

varak varak:

1. **varak varak:**

Gazel 170

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yaprak yaprak,
sayfa sayfa.*

Şerḥ eyleyip ḥayāl-i
ḥaṭṭıñ dil varak varak
TefsİR eder o sūre-i
Nemli naḳīl ḳīl

2. **varak varak:**

Gazel 207

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yaprak yaprak,
sayfa sayfa.*

Şerḥ eyleyip ḥayāl-i
ḥaṭṭıñ dil varak varak
Verir rūsūm-ı ʿilmi
ḥaber mübtedālara

3. **varak varak:**

Gazel 234

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yaprak yaprak,
sayfa sayfa.*

Varak varak dile şerḥ-i
ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı ruḥuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
ḳīl ü ḳālīñ mi

varak-ı sīneye:

1. **varak-ı sīneye:-ye**

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gönül, yürek
sayfası.*

Şerḥ edip şāhid-i
maḳsūd-ı vişāl-i yārı
Varak-ı sīneye tanẓīm
ile tesvİd ederiz

varamaz:

1. **varamaz:**

Gazel 97

Mısra: 4

Ulaşmamamak.

Oğur hayāl-i dili
muhtaşar geçer aramaz
Binā-yı ‘aşıkına şarf-ı
zihn edip varamaz

vardır:

1. **vardır:**

Gazel 145

Mısra: 2

Bulunmakta.

Hîç mey-âşâma olur mu
‘ıyş-ı mahfide yasâğ
Būs-ı la‘liñçün
bez[i]mde sâkiyâ vardır
mesâğ

vârid oldukça:

1. **vârid oldukça: -duk, -
ça**

Kaside 1

Mısra: 107

Kelime Tipi: -

Vâsil olmak,

ulaşmak.

Vârid oldukça hitâb ol
şehe ednâ mennî

Her kademde geçer idi
niçe biñ şaħn-ı nihân

varım şoyup:

1. **varım şoyup: -up**

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Varlığını soymak,
dünyaya ait tüm maddi
varlıklardan kurtulmak.*

Tekye-i ‘ışkıña kurbân
olayım gel diyecek
Cümle varım şoyup ol
bendesin etdi dervîş

varın yoğın:

1. **varın yoğın:**

Gazel 157

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Varını yoğunu.

Bular varın yoğın fırsat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aħbâba bâri vermesin
tırnağ

varını verdi:

1. **varını verdi: -di**

Gazel 139

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Varlığını vermek.

Verdi varını o mâha dil-
i şeydâ ammâ
Bir kitâb içre degil bey^c
ü şirâsı meşrû^c

vâris-i mülk-i süleymân:

1. **vâris-i mülk-i
süleymân:**

Kaside 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süleyman

mülkünün mirasçısı.

Vâris-i mülk-i
Süleymân âl-i ‘Osmân-
cihân
Hüsrev-i fermân-ber
İskender-i dānâ-reşid

varmış:

1. **varmış:**

Gazel 244

Mısra: 7

Varmak, ulaşmak.

Hümâr-ı meyle varmış
hâlet-i nez^ce yine zâhid
Aña mevt ermeden
mahfî gelip sen sâkiyâ
şun mey

varrâki:

1. **varrākileriñ: -leriñ**

Gazel 80

Mısra: 8

?

La'l-i nābıñda görüp
tebhāle şanma sen şehā
Tāze varrākileriñ olmuş
şulanmış bār-ı ter

2. **varrākiveş: -veş**

Gazel 120

Mısra: 6

?

Kemāliyle olup naḥl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrākiveş nevr-
res nihāl ammā
şulandırmış

vaşf:

1. **vaşfımla: -ım, -la**

Kıt'a 4

Mısra: 23

Nitelik, özellik,

ayrıcalık.

Eger oldumsa lāyık
ḥil'ate vaşfımla
sultānım
Ḳıyem baḥş et efendim
şimdi ḳışdır olmasın
şālı

2. **vaşfınıñ: -ı, -nın, -, -**

Gazel 77

Mısra: 11

Nitelik, özellik.

Vaşfınıñ o dendān
dürrin Behcete nazm
etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

3. **vaşf:**

Kaside 1

Mısra: 127

*(Bir şey veya
kimsenin) durumunu,
sıfatlarını ve
niteliklerini sayarak
tarif etmek, övmek.*

Sözleriñ ḳanda seniñ
vaşf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

vaşf ed:

1. **vaşf ed:**

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*(Bir şey veya
kimsenin) Durumunu,
sıfatlarını ve
niteliklerini sayarak
târif etmek.*

Dür-i dendān u la'liñ
görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkib ederdı vaşf
edip lü'lü'leriñ Buḳrāt

vaşf et:

1. **vaşf et: -sem**

Gazel 172

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Niteliklerini

*sayarak tarif etmek,
anlatmak.*

Nice vaşf etsem Emīniñ
ḳāf-ı ḫab'ın Fenniyā
Zivere destimde
ḥāmemeşeh-per-i 'anḳā
degil

2. **vaşf et:**

Kıt'a 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Niteliklerini

*sayarak tarif etmek,
anlatmak.*

Sezādır ḫurma vaşf et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḫādetde 'adil-i
Bermekidir cümle ef'ālî

vaşf eyle:

1. vaşf eyle:

Gazel 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Övmek //

*güzelliğini dile
getirmek.*

Vaşf eyleyemem lebini
ben Zivere Fennî
Bağış etmeğe kıymaz
güheri tab'ıma hisset

vaşf-ı çin-i zülf-i dildârı:

1. vaşf-ı çin-i zülf-i

dildârı: -ı

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saç

kıvrımının

vasfî, özelliği.

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildârı
açıp sen Fenniyâ
Yâr-ı hoş-bû-yı şabâāsâ
gehî yârâna es

vaşf-ı dendân:

1. vaşf-ı dendân:

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dişinin

vasfî.

Vaşf-ı dendânın

arasında lebiñ zıkr et

kim

Eyle sen anı nişân-ı

sübha-i dür-dâneye

sürh

vaşf-ı hâliñle:

1. vaşf-ı hâliñle: -iñ, -le

Gazel 199

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yüzündeki ben.

Nice vezn eyleyem tığ-ı

zebünüm vaşf-ı hâliñle

Dehân-ı andelîb-i dilde

yek-dâne şevâbım bu

vaşf-ı hañında:

1. vaşf-ı hañında: -iñ, -da

Gazel 181

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) ben ve

ayva tüylerinin

vasıfları.

Vaşf-ı hañında kâ'id-i

râzdır sözüm

Ders-i Hayâli şerh eder

icâzdır sözüm

vaşfin etmek:

1. vaşfin etmek: -mek

Kıt'a 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Nitelikleri sayma. II

Övme.

Ne mümkün vaşfin
etmek böyle bir vâlâ-yı
zî-şânın
Senâver bendesiniñ
dem-be-dem maşşûr-ı
a'mâli

vâşıl:

1. vâşıl:

Gazel 64

Mısra: 15

Erişen, ulaşan.

Vâşıl olur ne deñlü
kaçak olsa rahş-i yâr
Râh-ı talebde esb-i
niyâzım ayaklıdır

vâşıl oldu:

1. vâşıl oldu: -du

Kaside 1

Mısra: 110

Kelime Tipi: -

Ulaşmak,

birleşmek; kavuşmak.

Çâbe kavseyn e duhül
eyledi bu hâlet ile

Vāşıl oldu harem-i hāşa
o şāhib-i ʿirfān

vāşıl olup:

1. **vāşıl olup:** -up

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ulaşmak, erişmek.

Yıkar hısn-ı ʿadūyı
gülle-i ʿāşık olup vāşıl
Feminden şavt-ı tūb-ı
āh-ı bī-pervā çıkar
çıkılmaz

vāsıta:

1. **vāsıtayla:**

Gazel 194

Mısra: 9

Bir işin

*gerçekleşmesi için
gerekli olan şey,
kullanılan nesne, âlet.*

Heb vāsıtayla nāʿil-i
vaşl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yakını olanlarıñ

vaşl:

1. **vaşlıñı:** -ını

Murabba 1

Mısra: 5

1. *Ulaşma, yetişme.*
2. *Kavuşma.*

Bağş edip vaşlıñı ben
ʿāşık-ı zārīñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

2. **vaşlında:** -ın, -da

Gazel 12

Mısra: 6

Kavuşma.

Cünbān ederek rakşa
diye başladırıñ cāmı
Vaşlında anıñ cünbiş-i
kalb hafeķān et

3. **vaşlına:** -ı, -n, -a

Gazel 151

Mısra: 3

Kavuşma.

Nāʿil olmadı gönül
vaşlına hayfā o mehiñ
Eyledi naķd-i sirişkin
reh-i hecrinde telef

4. **vaşlıñla:** -ıñ, -la

Gazel 15

Mısra: 3

*Vuslat, sevgiliye
kavuşma.*

Vaşlıñla şināverlik edip
gāhi kerem kıl

Bağr-i ğam-ı ʿuşşāķıña
her kanda mürüvvet

5. **vaşlıñ:** -ıñ

Gazel 134

Mısra: 2

*Vuslat, sevgiliye
kavuşma.*

Lebiñ būsna vaʿdiñ
ʿāşıķa şānedir elfāz
Şakızcık cignemek
vaşlıñ için şeh-dānedir
elfāz

6. **vaşlını:** -ı, -nı

Gazel 197

Mısra: 5

*Kavuşma,
Sevgili'ye ulaşma.*

Rindāna n'ola vaşlını
sevķ etse bez[i]mde
imā eder üftādesine
kūşe-i ebrū

7. **vaşlın:** -ı, -n

Gazel 202

Mısra: 5

Kavuşma, vuslat.

Germ-ābede vaşlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muşınķa

8. **vaşlıñ:-(i)n**

Gazel 171

Mısra: 7

(*Sevgiliye*)

kavuşma, ulaşma.

Vaşlıñ ‘arz etmez iseñ
mir’ât-ı dilden ey perî
Hüsünüñe aғыar hayrân
olsa da mâni‘ degil

vaşl-1 dildâr:

1. **vaşl-1 dildâr:**

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma.

Vaşl-1 dildâra niyâz-ı
sühanım kıldı nüfûz
Ğonçe-i gülşene murğ-ı
çemenim kıldı nüfûz

vaşl-1 dil-rübâāsâ:

1. **vaşl-1 dil-rübâāsâ:**

Gazel 219

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
gibi.*

Ne deñlü iddiñâr etseñ
bulunmaz biñde bir
dînâr

Zer-mağbûb vaşl-ı dil-
rübâāsâ temâmlıkda

vaşl-1 nigârı:

1. **vaşl-1 nigârı:-ı**

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgiliye kavuşma.

Vaşl-ı nigârı güft-i lezîz
ile cerr edip
Kendi dilân-ı tâzededen
ey dil ‘asel qopar

vaşşâf-1 düd-1 kâkül-i

cânân:

1. **vaşşâf-1 düd-1 kâkül-i
cânân:**

Gazel 241

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kâkül
dumanının nitelikleri.*

Ne sevdâdır bu kim
vaşşâf-ı düd-ı kâkül-i
cânân
Feminden dil biraqmaz
mübtelâ mâr-piç-i
ğurguru

vaz‘ eden:

1. **vaz‘ eden:-en**

Gazel 188

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düzenleme.

Seherde vaz‘ eden
miftâh-ı zikrin qıfl-ı
mağşuda
Der-i bāğ-ı cinânı feth
eder bāb-ı tevekkülden

2. **vaz‘ eden:-en**

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Koymak,
düzenlemek, ortaya
çıkarmak.*

Vaz‘ eden miftâh-ı
zikrin qıfl-ı mağşuda
Feth eder bāb-ı
gülistân-ı cinânı bî-riyâ

vaz‘ edip:

1. **vaz‘ edip:-ip**

Gazel 235

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Koyma, konulma.

La‘lin nigîne şan‘at-ı
teşbihle vaz‘ edip
Alsam dehânıma ol şüh-
ı zergeri

va‘z edip:

1. va'z edip: -ip

Kaside 1

Mısra: 93

Kelime Tipi: -

Koymak.

Va'z edip kürsiye çıktı
o gece şeyh-i rüsül
Kıldı mir'ât-ı nikâtına
Mesîhî hayrân

vaz' et:

1. vaz' et:

Gazel 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Tayin ve tespît
etmek.*

Püşt-i dildâra n'ola vaz'
etse ibrâm-ı vişâl
Yekke-tâz elbet şalar
esb-i Harûn üzre sürüc

vaz'-ı fülful:

1. vaz'-ı fülful:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Karabiber koyma.

Çiyâs eder göricek hâl-i
gerdeniñ uşşâk
O pâsbânını kâfûra
vaz'-ı fülful eder

vaz'-ı kudumuñla:

1. vaz'-ı kudumuñla: -uñ,
-la

Kaside 1

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Gelişteki tavır.

Dehre teşrîf edicek
vaz'-ı kudumuñla o şeb
Yere geçdi yıkılıp niçe
kilisâ-yı muğân

vaz'-ı redî:

1. vaz'-ı redî: -dir

Gazel 115

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

?

Bir dürlü muvâfiq
olamaz tab'ıma Fennî
Bir vaz'-ı redîdir benim
İndimde sipâriş

vebâl:

1. vebâli:

Gazel 161

Mısra: 12

Günah.

Mû-miyânın n'ola
mağfice der-âgüş etsem

Ŧıfl-ı deh-sâleniñ olmaz
mı vebâli küçücek

vec:

1. vec:

Gazel 20

Mısra: 6

?

Hivâm-meşreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec
O şūhuñ ceyš-i haţ-ı
arız [u] ruhsârını seyr
et

vech:

1. vechin: -in

Gazel 3

Mısra: 6

Çehre, yüz.

Şâhid-i haţtı gelip kâdî-
i hüsn-i hâline
Vechin işbât eyler ol
İbn-i Melek âhir saña

2. vechiñde: -i, -n, -de

Gazel 5

Mısra: 3

Çehre, yüz.

Vechiñde eger görse
şehâ âb-ı hayâtı

Nūş eyler idi la‘liñi
İskender [ü] Dārā

3. vechiñ:

Gazel 21

Mısra: 1

Çehre, yüz.

Vechiñ hayāl-i dilde
şehā lem‘a-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
kaddiñde şekl-i tāt

4. vechiñde: -i, -n, -de

Gazel 25

Mısra: 11

Çehre, yüz.

Ne mār-piç-i
muşanna‘dır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı piç-ā-
piç

5. vechiñe: -i, -n, -e

Gazel 135

Mısra: 7

Çehre, yüz.

Ses çıkarmaz cān teslim
eyleyip dil vechiñe
Muhterik olduça eyler
şem‘den pervāne hāt

6. vechini: -i, -n, -i

Gazel 140

Mısra: 3

Çehre, yüz.

Hāt başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol hilye-i pāk
üzre münakka‘

7. vechiñ:

Gazel 145

Mısra: 3

Çehre, yüz.

Hüsn-i hattıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaķ
Muşhaf-ı ruşsārıñ üzre
noķta-i hālīñ verāğ

8. vechiñi: -i, -n, -i

Gazel 196

Mısra: 9

Çehre, yüz.

Būs edip vechiñi kılsa
tezyīn
Zer-i nişfiye ile pür-
altūn

9. vechine: -i, -n, -e

Gazel 225

Mısra: 10

Çehre, yüz.

Zinde-fecr ise n’ola
meclis-i meyde sākī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

10. vechinde: -i, -n, -de

Gazel 158

Mısra: 9

Yüz, çehre.

Vechinde husūf
oldığıcün şerm ile
Fennī
Lāyık mıdır ol māha
demek sende vefā yok

vech-i billūr-ı

secencelveş:

1. vech-i billūr-ı

secencelveş: -veş

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Aynanın parlak ve
saf yüzü.*

‘Aks-i rüy-ı sākī-i meh-
pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı
secencelveş muşaffādır
kadeh

vech-i hasenim:

1. vech-i hasenim: -im

Gazel 76

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzel yüz.

Haṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

vech-i şomā:

1. **vech-i şomā:**

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüzün.

Āh eyleyecek Fenni
ğubār-ı haṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

vech-i taḥrīr:

1. **vech-i taḥrīr:**

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yazı yazma;

*kaydetme, deftere
geçirme.*

Haṭṭ ber-āverde iken
fürkātine cān naḳdīn
Vech-i taḥrīr ile qarż-ı
ḥasenim kıldı nüfūz

vechin görenler:

1. **vechin görenler:**-en, -
ler

Kıt'a 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüzünü görmek.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Şehāb-ı zülfi için
zanneder vechin
görenler māh

vedūd:

1. **vedūd:**

Gazel 38

Mısra: 2

*Çok seven, çok
muhabbetli (Allah).*

Çekmesin tīg-ı nigāhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

vefā:

1. **vefādadır:**-da, -dır

Gazel 243

Mısra: 10

*Sözünde durma,
sözü yerine getirme,
dostlukta sebat
gösterme.*

Yürü ziyāretine ʿāşıkān
ile ṭurma

O şeh-süvār-ı cefā-cū
vefādadır şimdi

vefāt:

1. **vefāt:**

Gazel 13

Mısra: 2

(Ar.) Ölüm.

Pençe-i şāhīn-i
ğamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i ḥālīñ çün eyler
murğ-ı dil āḥir vefāt

vefātın bildi:

1. **vefātın bildi:**-di

Kıt'a 8

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Vefatını bilmek.

Mürūr ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

vehm eyle:

1. **vehm eyle:**-y, -ip

Gazel 224

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Korkmak,
çekinmek.*

Şakın vehm eyleyip
rāh-ı ‘adūdan iħtirāz
etme
Yürü ba‘de’l-‘iřā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

vekāyi‘:

1. **vekāyi‘indendir:-**
indendir

Gazel 50

Mısra: 4

*Olaylar, hadiseler,
vak'alar.*

Husūf-ı haħtı n’ola
zulmet-i cihān olsa
‘Alāyim-i kameriñ ol
vekāyi‘indendir

veled:

1. **veled:**

Kıt'a 8

Mısra: 5

Çocuk.

N’ola tevħid ile
kalbinde kılsa bir veled
hāşıl
Tulū‘ etdi aña nūr-ı
tecellī hikmet-i Yezdān

veled-i kalbi:

1. **veled-i kalbi:-i**

Gazel 52

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kalp çocuğu (mec.
gönül).*

Veled-i kalbi
bağ[ı]rında nazār kııl
sālik

Şir-i tevħid ile ol şāhib-i
‘irfān büyüdür

veled-i mehveşi gelip:

1. **veled-i mehveşi**

gelip:-ip

Kıt'a 12

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Ay gibi çocuğu
doğmak.*

Mehd-i felekde gelip bir
veled-i mehveşi

Gevher-i bāzīçesi olsun
anıñ Ferkadān

veleh:

1. **veleh:**

Gazel 204

Mısra: 4

Şaşkın, sersem.

İmlā-yı müy-ı hayāl-i
ruħun dilde güyiyā

Yazmış kitāb-ı ħüsn-i
ħaħ-ı pākine veleh

velev:

1. **velev:**

Gazel 200

Mısra: 12

İster, isterse.

Fenniyā mey-ħānede
mesti nice te’dīb eder
Bir de anda şıħne olmuş
zāhid-i şeydā velev

veli:

1. **veli:**

Kıt'a 7

Mısra: 4

*Allah'a yakınlık
mertebesini kazanmış
olan seçkin kul, Allah'ın
dostu ve sevgili kulu.*

Merkezini buldu ol kaħ‘-

ı merātib edip

Piri nefes kıldı ‘ālemde

aña çün velī

2. **veli:**

Gazel 234

Mısra: 1

*"Ama, fakat, lakin,
şöyle ki" anlamlarına
gelen Farsça bir bağlaç.*

Şehir şehir velî pür-tâb
eden cemâliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yâ hilâliñ mi

3. **velî:**

Gazel 176

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin,
şöyle ki" anlamlarına
gelen bağlaç.

N'ola kürsüye çıksam
şi'rimi tefsîr edip ey dil
Velî ben vâ'iz-i nâ-
puhteyi taklîd edip
çıkmam

4. **velî:**

Gazel 176

Mısra: 14

"Ama, fakat, lakin,
şöyle ki" anlamlarına
gelen bağlaç.

Çıkıp şahn-ı belâgatda
şalâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i
Zîvere te'kid edip
çıkmam

5. **velî:**

Gazel 217

Mısra: 4

"Ama, fakat, lakin,

şöyle ki" anlamlarına
gelen bağlaç.

Çekilmiş ebruvânı iki
tuğrâ-yı şehenşâhî
Velî emr-i ruhunda hıtt
nişânı olmamağ üzre

6. **velî:**

Kit'a 8

Mısra: 13

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Mürûr ile velî olmasına
ceddi müdelleldir
Hayâtında vefâtın bildi
luğf-ı Aşmed-i Bî-cân

velvele-ârâ-yı bî-ğazîz:

1. **velvele-ârâ-yı bî-
ğazîz:**

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

En yüksek gürültü
ile süslemek.

Ka'r-ı derûn-ı aşîkınıñ
yoğ nihâyeti
Nîrân-ı nâr velvele-ârâ-
yı bî-ğazîz

ver:

1. **verme:-me**

Gazel 67

Mısra: 11

Vermek, ihsan
etmek.

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

2. **verse:-se**

Gazel 89

Mısra: 12

Vermek, ihsan
etmek.

Cenâb-ı yekke-tâza ver
kümeyt-i nazmınıñ Fennî
Eger verse rikâb-ı vezni
yoğ dilde varıdır

3. **verdimse:-di, -m, -se**

Gazel 202

Mısra: 8

Vermek, ihsan
etmek.

Dür-nağd-i sirişkim
görüp ağıyara o meh-rû
Verdimse dür-i vaşl-ı
yemi kıymeti tınka

4. **verir:-ir, -**

Gazel 73

Mısra: 10
Vermek.

Ni‘met-keşān-ı süfre-
fürüş ol ki sen şehā
Çok imtinānda h̄vāhiş-i
vaşla girān verir

5. **verir:** -*ir*, -
Gazel 127
Mısra: 9
Vermek.

Verir deynin gelince
va‘desi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünkü naḡd-i
cān olupdur cümleye
maḡrūz

6. **verdim:** -*dī*, -*m*
Gazel 21
Mısra: 12
Sarfetmek,
söylemek.

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dūr-
i manzūmuma revāc

7. **verme:** -*me*
Gazel 231
Mısra: 11
Bırakmak.

Verme mir‘āt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
‘Aks-i vech ile ḡabūl
etmez maḡabbet şirketi

8. **ver:**

Gazel 11
Mısra: 1
Uzatmak, vermek,
ikram etmek.

Şehā sen buse ver kim
cāme-h̄vāb içre baña
ḡat ḡat
Ḥelāl olsun seni
örtüklerim leyl-i şitā
ḡat ḡat

9. **verir:** -*ir*
Gazel 59
Mısra: 4
Uzatmak, vermek,
ikram etmek.

Öpsem o la‘l-i tāb-ı
‘araḡ-rīzi ḡül gibi
Zenbūr-ı ‘ışḡa ḡonçe
dehānım ‘asel verir

10. **verdim:** -*dī*, -*m*
Gazel 37
Mısra: 4
Vermek, ihsan
etmek, sahip olmasını
saḡlamak.

Söyünmez sūziş-i ‘ışḡım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

11. **verdi:** -*dī*
Kıt'a 1
Mısra: 4
Feda etmek.

Şehenşāh-ı cihān
‘Abdūl-ḡamīde luḡf edip
Yezdān
Ḥoşā nā-dīde bir dūr-
dāne verdi ḡan-ı vālāya

12. **verir:** -*ir*
Gazel 57
Mısra: 5
Saçmak, yaymak.

Mīnāyı şanma ney gibi
muḡrık şadā verir
Pīr-i muḡān-ı mey-
kedeniñ dem
meyindedir

13. **verir:** -*ir*
Gazel 73
Mısra: 6
Saçmak, yaymak.

Āh eylemem nigārıma
ben bi‘l-muvācehe

Mir'āt-ı kalb-i pākine
şāyed tuman verir

14. **verir: -ir**

Gazel 73

Mısra: 2

*Vermek,
oluşturmak.*

Ebrūların ki kavş-i
kuzahdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i
müjeñ çok ziyān verir

15. **verir: -ir**

Gazel 74

Mısra: 5

*Getirmek,
ulaştırmak.*

Hātem-i cāmını sākīye
verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru
vüzerāsıyla döner

16. **verme: -me**

Gazel 97

Mısra: 1

*Uzatmak, sunmak,
ikram etmek, ihsan
etmek.*

O māha kilik-i dili verme
kaṭ' edip yaramaz

Dağı kaṭı küçücekdir
kaṭar artar yaramaz

17. **verirse: -ir, -se**

Gazel 124

Mısra: 9

*Uzatmak, sunmak,
ikram etmek, ihsan
etmek.*

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüsn-i
Manşūrāsā zülfüñe çek
aş

18. **verme: -me**

Gazel 124

Mısra: 8

*Uzatmak, sunmak,
ikram etmek, ihsan
etmek.*

Gelip ibrām ederse
sākīyā bezm içre
ağyārān
Kerem kıl buse verme
merd-i rindāna ayağıñ
baş

19. **verir: -ir**

Gazel 73

Mısra: 12

*Uzatmak, vermek,
ikram etmek.*

Dürr-i vişālini kenz-i
derünunda hıfz eden
Fennī o ser-gevhare
ser-rişte-i cān verir

ver-:

1. **verirse: -ir, -se**

Gazel 20

Mısra: 4

*Vermek, ihsan
etmek.*

Serīka eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba'd-ez-īn ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

2. **ver:**

Gazel 89

Mısra: 11

*Sunmak, ikram
etmek.*

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeyt-i nazmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni
yoğ dilde varıdır

verd:

1. **verd:**

Gazel 39

Mısra: 4

Ar. Gül.

Bülbül gibi dil haddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemālîñde aña verd

verd edip:

1. **verd edip:-ip**

Murabba 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çiçek yapmak.

Bahş edip vaşlıñı ben
‘āşık-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı şoldur

verd-i ebyaz:

1. **verd-i ebyaz:**

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Beyaz gül.

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berîñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ħamrā çıkar

2. **verd-i ebyaz:**

Gazel 87

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Beyaz gül.

Ruğların būs eyleyince
zāhidā ol dil-berîñ
Verd-i ebyaz içre gūyā
ğonçe-i ħamrā çıkar

verd-i ħandān:

1. **verd-i ħandān:**

Kaside 1

Mısra: 114

Kelime Tipi: -

*Gülen gül II yeni
açılmış gül.*

Başladı ħonçe o dem
bülbülveş güftāra
Feyz alıp nūr-ı
tecelliden o verd-i
ħandān

verd-i ra‘nā:

1. **verd-i ra‘nā:**

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hoş, parlak gül.

Meclis-i gülşende hoş-
bū verd-i ra‘nādır
ķadeĥ
Dest-i sākīde hoşā gül-
berg-i zībādır ķadeĥ

verd-i ruĥ-ı dil-bere:

1. **verd-i ruĥ-ı dil-bere:-
e**

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin gül gibi
yanağı.*

Zenbūr-ı göñül verd-i
ruĥ-ı dil-bere ‘ārız
Üşkäfte hezārān-ı
şükūfe aña fā’iz

**verd-i ruĥ-ı ħonçe-i
zībāya:**

1. **verd-i ruĥ-ı ħonçe-i
zībāya:-y, -a**

Gazel 184

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güzel goncanın
yanağın gülü.*

Bülbül gibi feryād
ederek vaĥt-i seĥerde
Ol verd-i ruĥ-ı ħonçe-i
zībāya mı gitsem

verd-i şî‘rim:

1. **verd-i şî‘rim:-m**

Gazel 94

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şî‘rimin gülü.

Hezārān ħonçe-i
üşküfte-ṭab‘[1] fetĥ eder
ammā

Açılmaz verd-i şi'rim
Fenniyā mestürdur
sensiz

verd-i üşkäfte-i hamrā:

**1. verd-i üşkäfte-i
hamrā:**

Gazel 228

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı açılmış gül.

Nazar et ol haṭ-ı hoy-
kerde-i ḥadd-i āle
Verd-i üşkäfte-i hamrā
da müzeyyen jāle

verir:

1. verir:

Gazel 73

Mısra: 8

*Vermek (ezan
okumak bağlamında).*

Dil vuşlatıñla na'ra-keş
olsa 'aceb midir
Hısn-i ḥaşini fetḥ eden
elbet ezān verir

vesme:

1. vesme:

Gazel 138

Mısra: 5

*Kadınların
kaşlarını veya saçlarını*

*boyamak için
sürdükleri siyah boya.*

Haṭ merıddir ḥayṭ
zülfüñ vesme rub^c-ı
dā'ire
Rūze-dārān aḥz eder
mihr-i ruḥuñdan irtifā^c

vezān oldukça:

**1. vezān oldukça:-duk, -
ça**

Gazel 231

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Esmek, yayılmak.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zülfü ḥavfım ğarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān
oldukça bād-ı fürḳati

vezān-ı bād-ı şarşar:

1. vezān-ı bād-ı şarşar:

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Fırtına rüzgârının
esmesi.*

Vezān-ı bād-ı şarşar
pāre pāre berḳ olup
rızān
Bu ğaddār-ı felek
küyunda 'uryān
olduğum bilmez

vezir-i zāt-ı zīşānı:

1. vezir-i zāt-ı zīşānı:-ı

Kıt'a 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şanı yüce bir kişilik
olan vezir.*

Sezādır ṭurma vaşf et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḥādetde 'adıl-i
Bermekidir cümle ef'āli

vezn:

1. vezn:

Gazel 21

Mısra: 12

*Manzum yazılarda
mısraların belirli bir
ölçü içinde dizilmesi ile
oluşan uyum, ölçü.*

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-
i manzūmuma revāc

vezn eyle:

1. vezn eyle:-y, -em

Gazel 199

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Tartmak, mukayese
etmek.*

Nice vezn eyleyem t̄āg-ı
zebūnum vaşf-ı h̄ālîñle
Dehān-ı ʿandelîb-i dilde
yek-dāne şevābım bu

vezne-i aġūşuña koy:

1. vezne-i aġūşuña koy:

Müstezad 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kucak tartısına

koymak.

Ƙoy vezne-i aġūşuña
sen çekde temām al
Noķşān ise alma

vîrāne:

1. vîrāneye:-(y)e

Gazel 32

Mısra: 2

Yıkılmış, harâb

olmuş yer.

Naķş edip laʿliñi sür bu
dil-i kâşāneye sürh
Yaķışır beyt-i siyāh içre
o vîrāneye sürh

2. vîrānemiz:-miz

Gazel 156

Mısra: 4

Yıkılmış, harâb

olmuş yer.

Cevr ü cefāya lāne-i
fıkr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vîrānemiz mi yok

3. vîrāneden:-den

Gazel 143

Mısra: 6

Eskimiş, yıkılmaya

yüz tutmuş harabe

yapı. II Âşıġın gönlü.

Yıkdı beyt-i Ƙalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi harāb
Ƙaţʿ-ı ümmîd eyleyip
vîrāneden etdim ferāġ

vîrāne ev:

1. vîrāne ev:

Gazel 200

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Harabe ev.

Beyt-i Ƙalbim seng-i
cevriñle yıkılsa gam
degil
Baʿd-ez-în tecdîd olur
luţfuñ ile vîrāne ev

vird:

1. virdin:-î, -n

Gazel 18

Mısra: 5

Belirli zamanlarda

*mânevî bir görev olarak
düzenli şekilde okunan
âyet, esmâ-i hüsnâ veya
duâlar.*

Virdin midir ol çak çak
āhenk ile zāhid
Āvîze be-dest sübħa-i
şad dāneye bāʿis

2. virdidir:-idir

Gazel 19

Mısra: 4

Dinî bir sözü

*sürekli tekrarlama; çok
tekrarlama, diline
dolama.*

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmûm virdidir hele
ġavġā-yı müʿennes

vird-i cennet:

1. vird-i cennet:-dir

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cennet duası.

Ĥilāf olmaz ġaddāriñ
vird-i cennettir dese
ādem
Cihāna māye-i feyz-i
gül-i raʿnā neden
meʿhūz

vird-i ŧi'r-i ħasibā:

1. vird-i ŧi'r-i ħasibā:

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasîb'in ŧiirinin

tekrar tekrar okunması.

Yazdıkça vird-i ŧi'r-i

Ĥasibāyı Fenniyā

Evrāk-ı Ziver ile pür

oldu külāhımız

vişāl:

1. vişālîñ: -in

Gazel 63

Mısra: 1

Buluşma, yâre

kavuşma, vuslat.

Vişālîñ sükkeri

pālūdeveş cānā

şekerdendir

Mürebbā büse-i la'l-i

lebiñ gül-berg-i

terdendir

2. vişālîñ: -in

Gazel 113

Mısra: 11

Buluşma, yâre

kavuşma, vuslat.

Bir bir çıkarırlarsa

münādide vişālîñ

İşkiñla o dem bende
verem çağırıp on beş

3. vişālîñ: -in

Gazel 115

Mısra: 7

Buluşma, yâre

kavuşma, vuslat.

Gehvâre-i tıfl-ı dile

bağş eyle vişālîñ

Olduydu aña şâyeste

şehā ziver-i baliş

4. vişāl:

Gazel 119

Mısra: 1

Ar. ulaşma,

kavuşma, vuslat.

Vişāl âteş firāk âteş

mey âteş la'l-i yâr âteş

Bahâr âteş ħazân âteş

neşât âteş ħumâr âteş

visâli:

1. vişâli: -i

Gazel 236

Mısra: 7

(Sevdiğine)

kavuşma, vuslata erme.

Dil-ħaste cān bulurdu

devā vişâli

Bir laħzacık olaydı anıñ
istirâhati

vişâlin çıkarıp:

1. vişâlin çıkarıp: -ip

Müstezad 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kavuşmasına

ulaştırmak.

Ma'ħüda vişâlin çıkarıp

dedi lepişka

Bey' etdi mezâka

vişn-âb:

1. vişn-âb:

Gazel 9

Mısra: 2

Vişne suyu.

Mey-i la'lin şunup

rindâne sâķi-i ŧal'at

mehtâb

Ne keyfiyyet anı nüş

eyleyenler zanneder

vişn-âb

2. vişn-âb:

Gazel 178

Mısra: 2

Vişne suyu.

Nice bir fikr-i ħamiñla

mey-i zehr-âb içelim

Nuql-i la^liñle buyur
meclise vişn-âb içelim

Çatâr nâkesiniñ ahter ü
mebâle vü mebâli

fürkatiñle gül de
nârıdır

vü:

1. **vü:**

Gazel 126

Mısra: 10

*Bağlama vavı, ve
bağlacı.*

Dârū-yı rûhı kılsa telef
tañ mı Fenniye
Bu kıl-i cism-i köhne vü
milka-yı bî-ħaziz

2. **vü:**

Gazel 157

Mısra: 2

*Bağlama vavı, ve
bağlacı.*

O ħoy-ı ‘arız-ı dildāra
versem ben n’ola
zanbağ
Gül üzre jāle desem ol
dağı a^lā vü hem elyağ

3. **vü:**

Kıt'a 4

Mısra: 14

"Ve" bağlacı.

‘Aceb mi sāyebānı olsa
nūr-ı mihr-i ‘ālem-tāb

vücūd:

1. **vücūdum: -um**

Gazel 205

Mısra: 12

Beden.

Ṭabībim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tığ-ı
ğamzesiyle zaħm-ı şad-
pāre

2. **vücūdu(nu): -u, -n, -u**

Gazel 194

Mısra: 11

Beden gövde.

Yā Rabb kıl vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigün
Zālimleriñ hemişe
mu‘ini olanlarıñ

vücūd-:

1. **vücūdum: -(u)m**

Gazel 89

Mısra: 10

Beden gövde.

Ederse anı āb-ı vaşlıñ
eyler ey perı itfā
Vücūdum olsa nār-ı

vücūd-ı dāğdār:

1. **vücūd-ı dāğdār:**

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Yaralı vücut.

N’ola şeb tā seher pür-
naħl olursa leyl-i
hecrinde
Fetil-i penbeler āteş
vücūd-ı dāğdār āteş

vücūd-ı dil-ber-i eş‘ār:

1. **vücūd-ı dil-ber-i
eş‘ār:**

Gazel 7

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Şiir sevgilisinin
vücudu.*

Alıp kālā-yı nazmı

ħvāce-i ṭab^c-ı

Fürūğiden

Vücūd-ı dil-ber-i

eş‘arıña Fennī yeleklik

yap

vücūd-ı pāk:

1. **vücūd-ı pāk:**

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Temiz ve mübarek
vücudu.*

Vücūd-ı pākin eden
şahn-ı gülşen-i pür-dāğ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sākī bülbül eder

vücūdunu sefineden

yem-i ʿışka atdı:

1. vücūdunu sefineden

yem-i ʿışka atdı: -*dı*

Gazel 191

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Vücudunu gemiden
aşk denizine atmak.*

Ğavvāş-ı dil görünce o
dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
ʿışka sefineden

vurur:

1. vurur:

Gazel 118

Mısra: 6

Vurmak.

Dil nice ḥavf etmesin
hüsünün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrusun vurur
şemşirveş

vuşlat:

1. vuşlatıñdır: -*ıñdır*

Gazel 41

Mısra: 4

*Kavuşmak,
ulaşmak.*

Daʿvet-i bezminde sen
niʿmet-fürüş olma şehā
Vuşlatıñdır ʿaşıka
pālūde-i terden leziz

2. vuşlatın: -*i, -n*

Gazel 144

Mısra: 14

*Kavuşmak,
ulaşmak.*

Hvāb içre sen de fırsatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuşlatın
eyler o şāh dirig

3. vuşlatıñ: -*ıñ*

Gazel 232

Mısra: 9

*Kavuşma günü,
sevgiliye kavuşma
günü.*

Vuşlatıñ āyā ki maʿcün-
ı cevāhir mi seniñ
Büse-i laʿliñ girer
terkibe ol kırmız gibi

4. vuşlatıñ: -*ıñ*

Müstezad 1

Mısra: 17

*Kavuşma günü,
sevgiliye kavuşma
günü.*

Pālūde midir vuşlatıñ
ey Fāris-i niʿmet
Nā-dide bu lezzet

5. vuşlatıñla: -*ıñ, -la*

Gazel 73

Mısra: 7

Sevgiliye kavuşma.

Dil vuşlatıñla naʿra-keş
olsa ʿaceb midir
Hısn-i ḥaşini fetḥ eden
elbet ezān verir

6. vuşlat:

Gazel 130

Mısra: 2

(□□□□) i. (Ar.
vuşlat) Sevgiliye
kavuşma.

Mey kıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuḥ
Vuşlat ile bīmāra
hekīmāne tavassuḥ

7. **vuşlatıñ: -iñ**

Gazel 142

Mısra: 2

Kavuşma, birleşme.

Va'd-i teşrifini kıl
meclise sâkî tevki'
Vuşlatıñ havfını dilden
edip ey meh tercî'

8. **vuşlat:**

Gazel 242

Mısra: 8

(Sevgiliye)

*kavuşma,
ulaşma, vuslata erme.*

Ḳatlı edip 'uşşâkıñı
rû'yâda ammâ ba'd-ez-
în

Vuşlat ile ol mu'abbir
hüsn-i ta'bîr eyledi

vuşlat u hicrân:

1. **vuşlat u hicrân:**

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma ve ayrılık.

Beyt-i derûnu vuşlat u
hicrân açar kıpar
Ḥaccâc [u] âşafa anı
merdân açar kıpar

vuşlatın:

1. **vuşlatıñ:**

Gazel 42

Mısra: 4

Kavuşma.

Hvâb-ı gafletden telef
oldu dirîgâ 'ömrümüz
Gerçi vâki' oldu ammâ
vuşlatıñ bî-dâra şâz

2. **vuşlatıñ:**

Gazel 86

Mısra: 1

Kavuşma.

Felekde vuşlatıñ ey
mâh-rû şikâr mıdır
Hümâ mişâli görünmez
o rûzgâr mıdır

3. **vuşlatıñ:**

Gazel 152

Mısra: 2

Kavuşma.

Bizi tîr-i müjeñle çözme
ey meh-pâre-i ḥaffâf
Bez[i]mde vuşlatıñ kılmış
mest olup 'uşşâkıñı
elṭâf

vüzerâ:

1. **vüzerâsıyla: -sıyla**

Gazel 74

Mısra: 6

Vezirler.

Ḥâtem-i cāmını sâkiye
verir meclisde
Şâh-ı Cemşidiñ umûru
vüzerâsıyla döner

vüzü:

1. **vüzü:**

Gazel 192

Mısra: 6

*Abdest, abdest
alma.*

Türâb-ı pâyına yüz
sürdü eşk ile zâhid
Gehi teyemmüm edip
geh vüzü çemen be-
çemen

yâ:

1. **yâ:**

Gazel 71

Mısra: 4

Ve yahut.

Zâhidâ şeb-tâ-seḥer âyâ
nedir bu nâleler
Yâ seniñde bir meh-i
her-câyı cânânıñ mı var

2. **yâ:**

Gazel 137

Mısra: 10
Ve yahut.

Dürr-i sühan hiç telef
etmez mi Fennî
Gencîne degildir deheni
yâ ne de maḥfûz

3. yâ:
Gazel 168
Mısra: 2
Ve yahut.

Ey tîr-i ğamze âteş-i dil-
düz-ı cân mısın
Yâ nâvek-i nazmı pûte-i
kazâdan nişân mısın

4. ya:
Gazel 199
Mısra: 4
Ve yahut.

Su'âl eylerse la'lin bûs
ederken ḥvâb-ı ğafletde
Beni katl et ya cân bahş
et deyü yâre cevâbım
bu

5. ya:
Gazel 237
Mısra: 1
Ve yahut.

Bûsesi ma'cûn-ı kırmız
mı ya la'l-i sâde mi

Berg-i gül mü la'li eczâ-
yı Ḥayât-zâde mi

6. ya:
Gazel 237
Mısra: 5
Ve yahut.

Ebruvânîñ meyli Ok
Meydânıdır ya sine-çâk
Bu reviş ey tîr-i ğamze
seyr-i Sa'd-âbâda mı

7. yâ:
Gazel 38
Mısra: 2
Nida, ey.

Çekmesin tîğ-ı nigâhın
yoḥsa ol çeşm-i kebûd
Zâr ile âh eyleyip yer
gök der ol dem yâ
Vedûd

8. ya:
Gazel 122
Mısra: 7
Nida, ey.

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
kâmetiñ cânâne yaş

9. yâ:
Gazel 194
Mısra: 11
Nida, ey.

Yâ Rabb kıl vücûdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigûn
Zâlimleriñ hemişe
mu'ini olanlarıñ

10. yâ:
Gazel 244
Mısra: 2
Nida, ey.

Bez[i]mde na'ra-i
hû(dur) kulḳul-ı minâ
şadâ-yı ney
Ḳudûm tekye-i vuşlat
şeyḥimiz pîr-i muġân
yâ Ḥay

11. yâ:
Gazel 222
Mısra: 10
Yahut, veya.

Ben begendim ṭoġrusu
tanzîre lâyıḳdır sözüüm
Yâ degil ḥaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstâdıma

12. yaya: -y, -a
Gazel 70

Mısra: 4
Yay, ok atılan yay.

Şanma çin etmede
ebrüsünü ol kaşı kemân
Kaşd edip cânıma yeter
müjesin yaya çeker

13. ya:
Gazel 122
Mısra: 8
Yay, ok atılan yay.

Tir-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
kâmetiñ cânâne yaş

14. ya:
Gazel 40
Mısra: 10
Artık.

Rengin ola mı sa'y ile
hiç nazm-ı belâgat
Fenniya neşâ'at ola ya bir
vaqt-ı müsâ'id

15. yâ:
Gazel 197
Mısra: 10
Ya.

Def etmege sevdâ-yı
merâkı baña Fenni

Yâ kulkül-ı minâ ola
yâhüd bir aqar şu

16. ya:
Gazel 87
Mısra: 10
*Yay, ok atılan yay -
Sevgilinin kaşı için
kullanılmıştır.-.*

Noqta-i hâliyle meşq-i
vechi üzre Fenniya
Ya kaşı ta'lim olunsa
hüsni-i haqq bir rā çıkar

17. yâ:
Gazel 166
Mısra: 5
*Yay, ok atılan yay -
Sevgilinin kaşı için
kullanılmıştır.-.*

Helâke kaşd ise yâ
kaşlarıñ edip pür-çin
Hadeng-i gamzeleriñ
zaħm-ı sine-çäkime çek

18. yâ:
Gazel 207
Mısra: 1
*Yay, ok atılan yay -
Sevgilinin kaşı için
kullanılmıştır.-.*

Ey kaşı yâ egilme hezâr
âşnâlara
Kaddiñ hamide etme
begim merhabâlara

19. yâ:
Gazel 234
Mısra: 2
*Yay, ok atılan yay -
Sevgilinin kaşı için
kullanılmıştır.-.*

Şehir şehir veli pür-tâb
eden cemâliñ mi
Taraf taraf görünen
kaşı yâ hilâliñ mi

20. ya:
Murabba 2
Mısra: 15
*"Ey" seslenme
edatı.*

Kaysveş Mecnûnuñ
olmağ ya nedir derseñ
sen o
Uqde-i zencir-i zulf ü
turreniñ sevdâsıdır

ya kaşı:

1. ya kaşı:
Gazel 87
Mısra: 10
Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yaya
benzeyen kaşları.*

Noқта-i hāliyle meşq-i
vechi üzre Fenniyā
Ya kaşı ta'lim olunsa
hüsn-i haţţ bir rā çıkar

yā ne:

1. yā ne:

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nasıl.

Büsedir kaşdı eden
‘arız-ı cānāna heves
Şem‘-i ruhsārīna
pervāne-i dil yā ne
heves

yā rab:

1. yā rab:

Kıt'a 9

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ya Rab.

Ġinā-āver olunca şir-i
pistān-ı ‘anāşırdan
Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdün istikrāh

2. yā rab:

Kıt'a 13

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ey rabbim.

Derünunda şafā-yāb
eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-hız istikrāh

yā rabb:

1. yā rabb:

Kıt'a 14

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Ferah u şevk ile yā Rabb
şafā-yāb eyle
Neşter-i ğamla dil-i
bānīsini kılma şikāk

yab yab:

1. yab yab:

Gazel 178

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yavaş yavaş, usul
usul, sessizce.*

Bün-nişin-i hum-ı mey-
hāneye sākī açma
Tursun Allahı severseñ
meyı yab yab içelim

2. yab yab:

Gazel 178

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yavaş yavaş, usul
usul, sessizce.*

Bün-nişin-i hum-ı mey-
hāneye sākī açma
Tursun Allahı severseñ
meyı yab yab içelim

yābāna sezā eyleme:

1. yābāna sezā eyleme:

Murabba 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Uzakta kalmasını
layık bulmak.*

Büs edip la‘l-i lebiñ
dehre Süleymān olayım
Gerd-i hāţırla kuluñ
eyleme yābāna sezā

yād:

1. yāda:-a

Gazel 124

Mısra: 9

Yabancı. II Rakip.

Eger esrār-ı vaşlından
verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı hüsn-i
Manşūrāsā zülfüñe çek
aş

yād olur:

1. yād olur: -ur

Gazel 48

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

1. *Anılmak, hatırlanmak.*

Endek ħumārı ey leb-i
mey-gün güşād olur
La^lin ki bezm-i bāğ-ı
cihān içre yād olur

yādigār:

1. yādigār:

Gazel 86

Mısra: 8

1. *armağan, hediye*
2. *hatıra.*

‘Aceb mi da‘vet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

yağ:

1. yağmaya: -ma, -y, -a

Gazel 62

Mısra: 5

Bozguna uğratmak, zarar vermek.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yağmaya ol şehiñ

Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingize baş olur

yağ sürdüğü:

1. yağ sürdüğü: -dük, -ü

Gazel 146

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yağ sürmek.

Nüzhet-i zātı mıdır
zülf-i girihgîrinde
‘İtr-ı şāhî midir āyā
nedir ol sürdüğü yağ

yağı eri:

1. yağı eri: -di

Gazel 239

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

İçinin (yüreğinin)

yağı erimek:
Korkulacak bir durum
meydana gelecek diye
kaygı çekmek.

Yağım eridi âteş-i
la^liñle tenimde
Cismim gibi bir şem^c-i
ziyādār bulunur mu

yağmā:

1. yağmā:

Gazel 5

Mısra: 8

1. *Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.*

Çapul mu eder şahn-ı
ĥayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ kıldı
benim ‘aqlımı yağmā

yağ:

1. yağ:

Gazel 31

Mısra: 1

Buz.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bî-vefādır
yağ
Tayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nîrū-[yı] hebādır
yağ

2. yağ:

Gazel 31

Mısra: 2

Buz.

Demi bārid olan dil-
berden el çek bî-vefādır
yağ
Tayanmaz sūz-ı mihr-i
cevre nîrū-[yı] hebādır
yağ

3. yaḥ:

Gazel 31

Mısra: 4

Buz.

Dil-i bīmāra baḥş et
şerbet-i dūşnāmīñ ey
ḥāzık
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ‘ışka şifādır yaḥ

4. yaḥ:

Gazel 31

Mısra: 6

Buz.

Döküp ol ḥān-ḳāh
şiddet-i vaḳt-i şitā için
Ne ḥāletdir bu kim
berdü’l-‘acūze
mübtelādır yaḥ

5. yaḥ:

Gazel 31

Mısra: 8

Buz.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek için nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ‘āleme
‘ibret-nümādır yaḥ

6. yaḥ:

Gazel 31

Mısra: 10

Buz.

Reh-i mesdüde sengāsā
olup pā-māl hemvāre
Güzergāh-ı ḥarāb-ābāda
cistr-i muḳtezādır yaḥ

7. yaḥ:

Gazel 31

Mısra: 12

Buz.

Niçün bey^c ü şirāḥ
eylerler anı Fenniyā
‘ālem
Cihāna cānib-i Bārīden
ol bād-ı hevādır yaḥ

yāḥūd:

1. yāḥūd:

Gazel 197

Mısra: 10

Veya.

Def^c etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḥūd bir aḳar şu

yak:

1. yaḳa:-a

Gazel 98

Mısra: 8

*Ateşe vermek,
tutuşturmak.*

Niyāz u nāzı bezm-i
meyde seng āhen edip
sākī
Yaḳa rindān ḳaḳdıḳça
şerer ḡavḡā çıkar
çıḳmaz

2. yaḳdı:-dı

Gazel 34

Mısra: 4

*Ateşe vermek,
tutuşturmak.*

Nice sīḥ olmaya bu
sūziş-i ‘ışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabīḥ

3. yaḳdı:-dı

Gazel 231

Mısra: 6

*(aşk ateşiyile)
yakmak.*

Rü’yet-i nūr-ı cemāl-i
pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü
māfihāyı nār-ı ḥasreti

4. yaḳmada:-mada

Gazel 151

Mısra: 6

*Arzu, istek ile
yakmak; bir kimsenin
çokça arzu duyduğu
şeyi elde etmesine
müsaade etmeyerek
onu ıstırap içinde
bırakmak.*

Cân-güdâz olsa ‘aceb mi
nigeh-i pür-sûzı
Dil-i üftâdeleri
yaqmada mânend-i
Necef

5. **yaqma:** -ma

Müstezad 1

Mısra: 12

*Acı çektirme,
eziyet.*

Zülf-i siyehiñ ‘anber-i
sârâya degişmem
Yaqma beni cânâ

yaqdı:

1. **yaqdı:**

Gazel 64

Mısra: 13

Ateşe vermek.

Yaqdı cihâni nâr-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çeri-i âteş-i
süzân ocaqlıdır

yaqın:

1. **yaqını:** -ı

Gazel 194

Mısra: 10

Yaqın.

Heb vâsıṭayla nâ’il-i
vaşl-ı merâm olur
Ol şâh-ı bî-vefâya
yaqını olanlarıñ

2. **yaqın:**

Gazel 99

Mısra: 7

*Aralarında sıkı ilgi
bulunan; az bir ara ile
ayrılmış olan (zaman
veya yer), uzak karşıtı.*

Yoqlayıp fark ederiz
añla yaqın olduğunu
Dâğ-ı dilde perde-i vaşlı
sînesinden biliriz

yaqın getirme:

1. **yaqın getirme:** -me

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yaqın olmak.

Ṭurre-i ṭarrârîña yaqın
getirme ey perî
Şâne bir çok başlı
şeydir qorqarım
perçem qapar

yaqış:

1. **yaqışır:** -(ı)r

Gazel 32

Mısra: 2

*Güzel durmak, iyi
gitmek; uygun olmak.*

Naqş edip la’liñi sür bu
dil-i kâşâneye sürḥ
Yaqışır beyt-i siyâh içre
o virâneye sürḥ

2. **yaqışır:** -(ı)r

Gazel 32

Mısra: 10

*Güzel durmak, iyi
gitmek; uygun olmak.*

Jende-i ḥün ile dil olsa
n’ola zibende
Fenniyâ hoş yaqışır bu
dil-i divâneye sürḥ

yaqmak:

1. **yaqdı:** -dı

Gazel 150

Mısra: 3

*(Aşığın gönlünü)
yaqmak.*

‘Uşşâkı yaqdı şems-i
nigâhıyla dîdesi
Ol nâr-ı cân-güdâza
n’ola verse tef Necef

yāl u bāl:

1. yāl u bāl:

Gazel 175

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Boy pos, endam.

Kesb-i selâset ile Hâsib
Begle Fenniyâ
Sûk-i nazımda şîrini
sen yāl u bāl bil

yan:

1. yansa: -+sa

Gazel 32

Mısra: 5

1. Isı ve ışık

*yayarak yok olmak, kül
hâline gelmek. 2. Çok
ıstırap çekmek, büyük
bir acı içinde olmak,
çok üzölmek.*

Âteş-i ıışkıña dil yansa
n'ola  alemde
Görünür şem -i ruhuñ
dide-i pervâneye sürh

2. yanar: -ar

Muhammes 1

Mısra: 32

(aşk ateşiyile)

yanmak.

Mücessem eyleyip
mānende-i İslāmbol-ı
şānī
Ne deñlü ihtirāz etsem
yanar bā-ħük-m-i
Rabbānī

3. yansın: -sin

Gazel 238

Mısra: 6

Alev almak. //

Tutuşmak.

Rüz u şeb eyler der-
āgüş āh kim cānā seni
Âteş-i ıışkıña yansın
pîrehen dedikleri

yana:

1. yanar: -r

Gazel 137

Mısra: 7

(aşk ateşiyile)

yanmak.

Zāhirde yanar şem -i
cemāline o yāriñ
ıışk âteşi ammā dil-i
pervānede maħfūz

yana gelmişlerdenim:

1. yana

**gelmişlerdenim: -miş, -
ler, -den, -im**

Gazel 182

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sürekli yanmak,
tutuşmak.*

Zāhidā şem -i cemāle
yana gelmişlerdenim
Süz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

yanak:

1. yañak:

Gazel 75

Mısra: 8

Yüzün iki tarafı,

yanak.

Ĥil at-ı nā-didedir kim
atlas üzre güyiyâ
Ĥaplamış semmür-ı
Ĥat  gülgün yañak
üstündedir

yanar:

1. yanar:

Gazel 119

Mısra: 6

*Ateş durumuna
geçmek, tutuşmak,
yanmak.*

Ĥutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taħassürle
Yeñi çıkmış ocağdan ol
perī güyā yanar âteş

yanık:

1. **yanıktır:-dır**

Gazel 56

Mısra: 10

Yanık, yanmış olan.

Nazar kıl halka halka
cân-güdâz-ı sîne-i
Fennî
Efendim sûz-ı ıŝkıñla
hemîşe bağrı yanıktır

yanık yanık:

1. **yanık yanık:**

Gazel 234

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yanık yanık.

Ƙızıl kıztıl varak sînem
üzre her dâğım
Yanık yanık şerer-
nâme-i viŝâliñ mi

yanmak:

1. **yanmak:**

Gazel 123

Mısra: 1

*Ateş durumuna
geçmek, tutuşmak.*

Âteş ile yanmak dil-i
vîrâneye mađŝûŝ

Cân atmak o şem^f-i
ruĥa pervâneye mađŝûŝ

yap-:

1. **yapar:-ar**

Gazel 67

Mısra: 2

*Oluşturmak,
meydana getirmek.*

Neccâr-ı ŝûĥı dâr-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ĥadd-i mülkü fitne-
i ‘âlem yapar yıkar

yap:

1. **yapar:-ar**

Gazel 67

Mısra: 10

Bina etme.

Seyr et binâ-yı gendüm
ü ‘ömrin devâmını
Ƙaşr-ı każâ-yı ĥürmen-i
âdem yapar yıkar

2. **yapar:-ar**

Gazel 67

Mısra: 12

İnşa etmek.

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

3. **yap:**

Gazel 7

Mısra: 1

Yapmak II etmek.

şerer-efşân-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerâĝâna müşâbih
ŝaĥn-ı sînem bir
çiçeklik yap

4. **yap:**

Gazel 7

Mısra: 2

Yapmak II etmek.

şerer-efşân-ı ğamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerâĝâna müşâbih
ŝaĥn-ı sînem bir
çiçeklik yap

5. **yap:**

Gazel 7

Mısra: 4

Yapmak II etmek.

Seni âzürde eyleser
niĝâh-ı zümre-i ‘uŝŝâĝ
Cemâl-i pâkle zülf-i
giriĥ-gîriñ sineklik yap

6. **yap:**

Gazel 7

Mısra: 6

Yapmak II etmek.

Gelip şahın-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velâyı sū-be-sū seyrān

7. yap:

Gazel 7

Mısra: 8

Yapmak II etmek.

Ayağına müsāvi rakş
içün bint-i reziñ sākī
Sezādır cām-ı Cemden
mücessem al eteklik
yap

8. yap:

Gazel 7

Mısra: 10

Yapmak II etmek.

Hayāl-i çeşmiñi nakş
eyleyip hūn-ı sirişklikle
O tıfl-ı nāza bir nā-dide
gehvāre bebeklik yap

9. yap:

Gazel 7

Mısra: 12

Yapmak II etmek.

Alıp kālā-yı nazmı

h̄vāce-i şab^c-ı

Fürügiden

Vücūd-ı dil-ber-i

eş^cāriña Fennī yeleklik

yap

10. yapar:-ar

Gazel 67

Mısra: 1

İnşa etmek,

gerçekleştirmek.

Neccār-ı şūhı dār-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i ‘ālem yapar yıkar

11. yapar:-ar

Gazel 67

Mısra: 4

İnşa etmek,

gerçekleştirmek.

Döndürdü şahın-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol ḥayme-i vişālini hem
yapar yıkar

12. yapar:-ar

Gazel 67

Mısra: 6

İnşa etmek,

gerçekleştirmek.

Yoğdur esāsı tevbe vü

‘ahdinde zāhidiñ

Hısn-i ḥaşini gāhice

yapar yıkar

13. yapar:-ar

Gazel 67

Mısra: 8

İnşa etmek,

gerçekleştirmek.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sūq-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

yapar:

1. yapar:

Gazel 72

Mısra: 1

Ortaya koymak,

gerçekleştirmek,

oluşturmak, meydana

getirmek.

Naḥl-i ḳaddiñ de şehā
tā^cir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i agyār
anı cānā ne yapar

2. yapar:

Gazel 72

Mısra: 4

Ortaya koymak,

gerçekleştirmek,

*oluşturmak, meydana
getirmek.*

Dil-i sevdā-zede
kaldıkça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe hār-ı
müjesin şāne yapar

3. yapar:

Gazel 72

Mısra: 6

*Ortaya koymak,
gerçekleştirmek,
oluşturmak, meydana
getirmek.*

Va'd edip gönçe-i vaşlın
o Çiçekçi-zāde
Enderün-ı dil-i 'uşşâkını
gül-hāne yapar

4. yapar:

Gazel 72

Mısra: 8

*Ortaya koymak,
gerçekleştirmek,
oluşturmak, meydana
getirmek.*

Zāhirā zāhid ayak
almağı bilmez ammā
Der-i mey-hāne-i
bātında o şeyhāne
yapar

5. yapar:

Gazel 72

Mısra: 10

*Ortaya koymak,
gerçekleştirmek,
oluşturmak, meydana
getirmek.*

Cām-ı Cem menkâbesin
diñle gelip mīnādan
Tūṭi-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

6. yapar:

Gazel 72

Mısra: 12

*Ortaya koymak,
gerçekleştirmek,
oluşturmak, meydana
getirmek.*

Şi'r-i Hāmdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭab'-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

7. yapar:

Gazel 72

Mısra: 2

Yapmak.

Naḥl-i ḳaddiñ de şehā
ṭā'ir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aḡyār
anı cānā ne yapar

yapıl-:

1. yapıldı:-dı

Gazel 83

Mısra: 7

*Meydana
getirilmek,
hazırlanmak.*

Yapıldı sā'at-i ḥāṭır
'adāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüz'-i felekte
'ayāra ḳalmışdır

yār:

1. yāre:-e

Gazel 3

Mısra: 3

Sevgili // dost.

Yāre telḥiṣ eyle sen
faşl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḥayāl-
ı vaşlını ḡāhī aña

2. yāre:

Gazel 40

Mısra: 3

Sevgili // dost.

Taḥrīr edemem sūziş-i
'ışkı ben o yāre
Ḥāmem olup āteş
tutuşur şafḡa-i kāḡıd

3. yāre:

Gazel 68

Mısra: 7

Sevgili // dost.

Yāre ‘arz etse n’ola
derd-i derūnu ‘ışk-ı dil
Hāzık-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

4. yār:

Gazel 84

Mısra: 6

Sevgili // dost.

Ey cām-ı Cem kurutma
yeter hūn-ı ‘āşıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi’llahi kan olur

5. yār:

Gazel 85

Mısra: 6

Sevgili // dost.

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Çande mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

6. yāriñ:

Gazel 137

Mısra: 7

Sevgili // dost.

Zāhirde yanar şem‘-i
cemāline o yāriñ
‘ışk āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūz

7. yāriñ:

Gazel 140

Mısra: 3

Sevgili // dost.

Huḥ başdı kıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvizedir ol ḥilye-i pāk
üzre münakka‘

8. yāriñ:

Gazel 147

Mısra: 1

Sevgili // dost.

Huḥt-ı nev şanma
ruḥunda yāriñ ey aḡyār
zāḡ
Bülbül-i ‘uşşāka kalmış
gülşen içre kıl tuzāḡ

9. yār:

Gazel 168

Mısra: 5

Sevgili // dost.

Bezm-i ḥafide yār ile ey
kulkul-ı şerāb
Bey‘ ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

10. yār:

Gazel 176

Mısra: 5

Sevgili // dost.

Ki çıkısa yār anıñla bir
kere girsem ḥalvet-i
bezme
O mehle ba‘d-ez-İN bir
iki nev-‘id edip çıkımam

11. yār:

Gazel 212

Mısra: 2

Sevgili // dost.

Zāhid yeter ol şöḡbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelwāya qarışma

12. yār:

Gazel 221

Mısra: 1

Sevgili // dost.

Meclisde ḥafı yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḥasteye
dermān elimizde

13. yār:

Gazel 243

Mısra: 7
Sevgili // dost.

Görünce yār ile aġyārı
bezm-i maḥfide
Fiġān-ı āh ile derdim
ziyādedir ŧimdi

14. **yāriñ: -iñ**

Gazel 19

Mısra: 3

Sevgili.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok
Mezmūm virdidir hele
ġavġā-yı mü'enneş

15. **yāriñ: -iñ**

Gazel 24

Mısra: 12

Sevgili.

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaşlında yāriñ
ķana ķana kevşer iç

16. **yāri: -i**

Gazel 64

Mısra: 7

Sevgili.

Ey çeşm-i āhu yāri
şakın bāġ-ı 'āşıkā

Şahrā-yı sīne çāk-ı
ġamıñla çataklıdır

17. **yār:**

Gazel 154

Mısra: 12

Sevgili.

Verdim dili bir tıfl-ı
sitemkāra ki Fennī
Atdıķa urur yār nigeḥi
cāna 'ışķşak

18. **yār:**

Gazel 39

Mısra: 7

(□□□) i. (Fars. yār)

1. *Sevgili.*

Yār ile bu şeb şem' idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ġayr dilā ferd

19. **yār:**

Gazel 94

Mısra: 9

(□□□) i. (Fars. yār)

1. *Sevgili.*

Raķībā bezm-i meyde
yār ile maḥfice 'işretde
Ḥayālim 'aks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dürdur sensiz

20. **yār:**

Gazel 95

Mısra: 1

(□□□) i. (Fars. yār)

1. *Sevgili.*

Dil bezm-i meyde yār
ile maḥfi kes istemez
Bu şahn-ı ġülde bülbüle
ġayrı ses istemez

21. **yār:**

Gazel 101

Mısra: 3

(□□□) i. (Fars. yār)

1. *Sevgili.*

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
ġülzār-ı cihānda ġül-i
bī-ḥār bulunmaz

22. **yāre: -e**

Muhammes 1

Mısra: 33

Sevgili // Dost.

Nice ben yāre nār-ı 'ışkı
taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i nazmım
ile sūzān olur kırtās

23. **yāre: -e**

Gazel 139

Mısra: 4

*Dost, arkadaş //
sevgili.*

Mübtedādan haber al
kâ'ide-i ma'nâyı
Nev-terāş yāre deme
lafzen ü ma'nen merfū'

24. **yāre:-e**

Gazel 199

Mısra: 4

Arkadaş, dost II

Sevgili.

Su'āl eyleser la'lin būs
ederken hıvāb-ı ğafletde
Beni katl et ya cān baḥş
et deyü yāre cevābım
bu

25. **yāri:-i**

Gazel 215

Mısra: 1

Arkadaş, dost II

Sevgili.

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce
Ṭab'ım açılır gönçe-i
gülzārı görünce

26. **yāri:-i**

Gazel 242

Mısra: 1

*Arkadaş, dost II
Sevgili.*

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil
yāri teşhīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerḥi zencīr eyledi

27. **yāriñ:-iñ**

Gazel 223

Mısra: 4

Arkadaş, dost,

sevgili.

Sūr-ı vişāle saçıverip
naḳd-i eşkiñi
Şarf et cemī'ci varıñı
yāriñ umūruna

28. **yār:**

Gazel 239

Mısra: 2

Sevgili, dost,

tamdık.

Āyā bize bir Hızır-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

yara:

1. **yaramaz:-maz**

Gazel 97

Mısra: 2

Bir şey yararlı

*olmak, yarar sağlamak,
faydalı olmak.*

O māha kilc-i dili verme
kaṭ' edip yaramaz
Daḥı kaṭı küçücekdir
kaṭar artar yaramaz

yaramaz:

1. **yaramaz:**

Gazel 97

Mısra: 1

Yaramazlık yapan

(Sevgili).

O māha kilc-i dili verme
kaṭ' edip yaramaz
Daḥı kaṭı küçücekdir
kaṭar artar yaramaz

yārān:

1. **yārān:**

Gazel 69

Mısra: 10

Arkadaşlar, dostlar

//sohbet ve eğlence

meclisinin sakinleri.

Geh şöḥbet-i müşā'are
gāhī sükūt ile
Mecmū'a-i ṭabī'ci yārān
açar kaṭar

2. **yārāna:-a**

Gazel 112

Mısra: 10
Arkadaş, dost;
sevgili.

Vaşf-ı çîn-i zülf-i dildârı
açıp sen Fenniyâ
Yâr-ı hoş-bû-yı şabâāsâ
gehî yârâna es

yârân-ı sa‘d-âbâd:

1. yârân-ı sa‘d-âbâd:

Gazel 35
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Sa‘dabad'ta
buluşulan dostlar.

Çemen-zâra müşâbih
sebze-i tanzîr ile Fennî
Kenâr-ı baħr-i nazmım
eylesin yârân-ı Sa‘d-
âbâd

yâre:

1. yâre:

Gazel 217
Mısra: 8
Sevgili.

Elimde hâme-i lâlim ki
bir beste-ser sırdır
Merâm ‘arz etmede
yâre zebânı olmamağ
üzre

2. yâre:

Gazel 110
Mısra: 13
Sevgiliye; yara.

Nice ben yâre nâr-ı ‘ışkı
taħrîr eyleyem Fennî
Midâd-ı sūziş-i nazmım
ile sūzân olur kırtâs

3. yâre:

Gazel 125
Mısra: 3
Sevgiliye; yara.

Ben varımı baħş eyleyip
ol yâre ser-â-pâ
Nağd-i dil ü cânı
edeyim va‘d ile takrîz

4. yâre:

Gazel 125
Mısra: 9
Sevgiliye; yara.

‘Arz eyleyerek yâre
nuğûd-ı dili Fennî
Kıldı o hâzef-pâreyi biñ
nâz ile takbîz

5. yâre:

Gazel 128
Mısra: 7
Sevgiliye; yara.

Ben baħş ederem nağd-
i dil ü cânı o yâre
Meşkûk eder ol va‘dini
‘uşşâka mu‘arîz

6. yâre:

Gazel 154
Mısra: 5
Sevgiliye; yara.

Çarpılma şaķın meyl
edip ol yâre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i gamda açkık

7. yârelerle: -ler, -le

Gazel 127
Mısra: 4
Yara.

Beni mecrûh eden tiğ-ı
meç-i müjgân-ı
Efrencdir
Firengî yârelerle oldu
cismim pâ vü ser
memrûz

8. yâre:

Gazel 79
Mısra: 7
Sevgili, dost.

Sinem ne ‘aceb eylesem
ol yâre çerâgân

Efşân-şerer-i gamze-i
cādusu fişekdir

yārı:

1. **yārı:**

Gazel 80

Mısra: 3

*Dost, arkadaş,
muhip. Sevgili, mahbup
ve mahbube, maşuk,
maşuka. bildik, tanıdık,
aşına.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yārı seyr edip
göñül
Huşk-ı zahm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

2. **yārıdır: -dır**

Gazel 89

Mısra: 4

*Dost, arkadaş,
muhip. Sevgili, mahbup
ve mahbube, maşuk,
maşuka. bildik, tanıdık,
aşına.*

Nice seyyāh-ı ʿālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıkıñ
keşkülde yārıdır

3. **yārı:**

Gazel 235

Mısra: 9

Sevgili, dost.

Bī-dār eder figān ile
yārı raķib-i zāğ
Kuşluk zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

yār-ı firūzān:

1. **yār-ı firūzān:**

Gazel 39

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parlak sevgili.

Yār ile bu şeb şemʿ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ğayr dilā ferd

yār-ı güzini:

1. **yār-ı güzini: -i**

Gazel 194

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Seçkin, özel sevgili.

II. Şirin.

Teslīm-i cāna yār-ı
güzini olanlarıñ
Zāyiʿ olur mu naqdi
emini olanlarıñ

yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā:

1. **yār-ı hoş-bū-yı
şabāāsā:**

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sabah rüzgarının
hoş kokusuna dost gibi.*

Vaşf-ı çin-i zülf-i dildārı
açıp sen Fenniyā
Yār-ı hoş-bū-yı şabāāsā
gehī yārāna es

yār-ı melih:

1. **yār-ı melih:**

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel, şirin sevgili.

Cünbiş ü nāz ile haţţ-ı
ruhuñ ol yār-ı melih
Refʿ edip muşhaf-ı
ruhsārını kıldı taşhîh

yārin:

1. **yāriñ: -in**

Gazel 203

Mısra: 8

*Âşığın gönlünü
kaptırdığı, sevgili,
mâşuk.*

Çekdirme baħr-i
fürkate bu rüzgār ile

Çat keşti-i vişāline
yāriñ melekse de

yaş:

1. yaş:

Gazel 122

Mısra: 1

(bir yere, bir şeye)

yaslanmak.

Ol büt-i ʿxsā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Manşūrveş çek
kendini meydāna aş

2. yaş:

Gazel 122

Mısra: 8

(bir yere, bir şeye)

yaslanmak.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste kıлма
kāmetiñ cānāne yaş

3. yaş:

Gazel 122

Mısra: 10

(bir yere, bir şeye)

yaslanmak.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyyā

Ol büt-i ʿxsā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaş

4. yaşını: -i, -n, -i

Kıt'a 11

Mısra: 1

Doğuştan beri

*geçen ve yıl birimi ile
ölçülen zaman, sin.*

Ki rüşen yaşını gül-
ğonçecigim efendi
Ravza-i cennete ʿazm
edip o ārām etdi

yasāğ:

1. yasāğ:

Gazel 145

Mısra: 1

Yasak.

Hİç mey-āşāma olur mu
ʿıyş-ı maḥfide yasāğ
Būs-ı laʿliñçün
bez[i]mde sākıyā vardır
mesāğ

yāsemem:

1. yāsemem:

Gazel 30

Mısra: 3

Beyaz ve küçük

*çiçekler açan, sarmaşık
cinsinden, çok uzayan*

*bir ağaç; bu ağacın
beyaz renkli çiçeği.*

Berg-i nevr-ā-nevriñdir
yāsemem ḳaddiñ nihāl
Ravza-i ḥüsn-i cemālīñ
sāha-i bāğ-ı ferah

2. yāsemem:

Gazel 51

Mısra: 1

Beyaz ve küçük

*çiçekler açan, sarmaşık
cinsinden, çok uzayan
bir ağaç; bu ağacın
beyaz renkli çiçeği.*

Dil ol beyāz fesle seni
yāsemem bilir
Bāğ-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

3. yāsemem:

Gazel 201

Mısra: 4

*Beyaz çiçekler açan
ve sarmaşık cinsinden
olan güzel kokulu bir
ağaç, yasemin çiçeği. II
Sevgilinin yanağı. II
Sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüyleri.*

Gör nice mest eder
ʿuşşākı ḥoy-ı ruḥsārīñ

‘Araḳ mı ḳatdıñ ey sâḳî
bu yâsemem şuyuna

yasemenveş:

1. yasemenveş:

Gazel 25

Mısra: 14

Yasemin gibi.

Naẓîrim Fenniyâ bâḡ-ı
sühanda nazm-ı
Reʔfetle
Şarıldı yasemenveş
güyyiyâ eşcâr-ı pîç-â-pîç

yasemin:

1. yaseminiñiz: -iñiz

Gazel 103

Mısra: 4

*Güzel kokulu,
beyaz ve güzel çiçekler
açan sarmaşık
cinsinden bir ağaç,
yasemen çiçeği.*

Büs eyledikçe ‘arızîñ
üzre sefid olur
Açılrsa bâḡ-ı gülde n’ola
yaseminiñiz

yataktak:

1. yataktak:

Gazel 154

Mısra: 4

?

Nüş eyle mey-i cām-ı
Cem ‘ışḳı şu rütbe
Tâ saña diye mey-kede-
i dilde yataktak

yatma:

1. yatmasın:

Murabba 2

Mısra: 9

Uyumak için

uzanma.

Bâb-ı vaşlın şubḥ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çîn edip ebrūsunu
‘uşşâḳa ḡilmān
çatmasın

yaz:

1. yazdıkça: -dıkça

Gazel 107

Mısra: 9

Kaleme almak.

Yazdıkça vird-i şî‘r-i
Ḥasibâyı Fenniyâ
Evrâḳ-ı Zîver ile pür
oldu külâhımız

2. yazıp: -ip

Gazel 65

Mısra: 2

Kaleme almak II

yazmak.

Ḳalem-keşide-i
ebrûlarıñ taḥayyül eder
Yazıp o besmele-i
muşḥafı te’emmül eder

3. yazmış: -miş

Gazel 204

Mısra: 4

*Kaleme almak II
yazmak.*

İmlâ-yı müy-ı ḥayâl-i
ruhun dilde güyyiyâ
Yazmış kitâb-ı ḥüsn-i
ḥaṭ-ı pâkine veleh

4. yazdı: -dı

Gazel 103

Mısra: 2

*(Bir söz veya
düşünceyi) Belli işâret
ve harflerle bir yere
geçirmek // Yazıya
geçirmek, yazı ile
anlatmak.*

La‘l-i lebiñ mi ḥüccet-i
vaşla niḡiniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o
ḥaṭṭ-ı güziniñiz

5. yazıp: -ip

Kıt'a 10

Mısra: 4

(Bir söz veya

*düşünceyi) Belli işâret
ve harflerle bir yere
geçirmek // Yazıya
geçirmek, yazı ile
anlatmak.*

O mâhiñ vâlidî Fennî
Efendiniñ sezâdır kim
Yazıp dîvân-ı şî'rin
defter-i aqlâma küttâb
ol

6. **yazmış:-miş**

Gazel 129

Mısra: 2

*Bir söz veya
düşünceyi belli işâret
ve harflerle bir yere
geçirmek II yazıya
geçirmek, yazı ile
anlatmak, nakşetmek.*

Dü-mışra'ı şî'r-i
mevzûn-ı ebrûlarıñ
rabbât
Celî yazmış anı levh-i
cemâle mûlaruñ hattât

yaz-:

1. **yazmış:-miş**

Gazel 141

Mısra: 5

*İşlemek,
nakşetmek.*

Yazmış altun hâl ile
ma'rifet-i kadrini gör
Levh-i ebrûlarıñı
muşhaf-ı hüsne sâni'

2. **yazdıkça:-dık, -ça**

Gazel 236

Mısra: 3

*Bir söz veya
düşünceyi belli işâret
ve harflerle bir yere
geçirmek; kaleme
almak; yazı ile
anlatmak.*

Yazdıkça hüsni hattına
zâhid hasen deyip
î'râbı sahv edince
şaşırdı izâfeti

yazık:

1. **yazıktır:**

Gazel 56

Mısra: 6

*Herkesi üzebilecek
şey, günah.*

Der-âgüş eyleyip dâ'im
niçün âzürde eylesiñ
Gel ey sîm-ten yiter o
cism-i pâki şıkma
yazıktır

2. **yazık:**

Gazel 129

Mısra: 6

Yazık.

Libâs-ı teng ile hayfâ
seni âzürde-cân etmiş
Yazık şıkdırmış ol bî-
haber bâzûlarıñ hayyât

yed:

1. **yediñe:-iñ, -e**

Müstezad 2

Mısra: 19

El // Gönül.

İkdâ'-i vişâlin yediñe
miş-i zimâm al
Yemle anı tenhâ

yedek çek:

1. **yedek çek:**

Gazel 162

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yedekte bir at
götürmek.*

Kim der saña fevt eyle
de eyyâmı kürek çek
Düş fürkate liman-ı
vişâl içre yedek çek

2. **yedek çek:**

Gazel 162

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yedekte bir at
götürmek.*

‘Āzim olup eylerse nîş-i
şahn-ı vefāya
Esb-i dili sende o
şehenşāha yedek çek

yef’alü:

1. yef’alü:

Gazel 29

Mısra: 5

Allah (cc.)

*dilediğini yapar
(14/İbrahim 27).*

Müceb-i hikmet-i lā-
yüs’elü ammā yef’alü
Nā-peder kevne
Mesîhāyı getirdi fettāh

yek:

1. yek:

Gazel 23

Mısra: 7

Bir, tek.

N’ola māt eylese yek
lu‘b ile şāhı gelip fi’l-
hāl
Ruḥun açmaz raķib ile
eder ol māh-ı tībān lec

2. yek:

Gazel 133

Mısra: 7

Bir, tek.

Yek māhi-i ḥuşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı mażbūt

3. yek:

Gazel 134

Mısra: 8

Bir, tek.

Ḳurup manşūbe-i vaşlı
piyāde sürmeden fi’l-
hāl

O şāhı māt eder yek
lu‘bla ferzānedir elfāz

yek kaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyi’āt:

1. yek kaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyi’āt:

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yıldızların siyah

denizinin bir damlası.

Sāhil-i baḥr-i sefid-i
raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek kaṭre-i
yem-i siyāh-ı seyyi’āt

yek lu‘b:

1. yek lu‘b:

Gazel 157

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bir hile.

O şāhı māt eder yek lu‘b
ile Leclācveş fi’l-hāl
Ḳurup manşūbe-i ‘ışkı
raķib-i bed-meniş

yek-dāne:

1. yek-dāne:

Gazel 199

Mısra: 10

Bir tane, eşi

benzeri olmayan, eşsiz.

Nice vezn eyleyem ṭāğ-ı
zebūnum vaşf-ı ḥālîñle
Dehān-ı ‘andelib-i dilde
yek-dāne şevābım bu

yek-demde:

1. yek-demde:

Gazel 218

Mısra: 7

Bir anda.

Murğ-ı dili yek-demde
helāk etse ‘aceb mi
Şāhın gibi ol ğamze-i
cādū süzülünce

yek-ġilāf:

1. **yek-ğulāf:**

Gazel 153

Mısra: 8

Bir kılıf.

Çok taḥammül çok
cesâret çok şınâyi' dir
bu kim
İki tiğ-ı ebruvâne olduñ
ey dil yek-ğulāf

yek-kem mekkem:

1. **yek-kem mekkem:**

Gazel 180

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

?

Ne 'aceb zā'ir-i agyārı
dil etmezse ḥayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

yekke-tāz:

1. **yekke-tāz:**

Gazel 22

Mısra: 4

*Düşmana yalnız
başına hücum etme.*

Püşt-i dildāra n'ola vaż'
etse ibrām-ı vişāl
Yekke-tāz elbet şalar
esb-i Ḥarūn üzre sürüc

yekke-tāz-ı merd-i

zengi:

1. **yekke-tāz-ı merd-i**

zengi:

Gazel 195

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zenci, siyah

*insanın tek başına
saldırması.*

Şaḫın esb-i vişālîñ
yekke-tāz-ı merd-i
zengiden
Hele pek iḥtirāz eyle
begim ḍarb-ı üzengiden

yekke-tāz-ı sühana:

1. **yekke-tāz-ı sühana:**

Kıt'a 14

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Söze tek başına

hücum etmek.

Kilk-i Vaşşāfın alıp
çıkısa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı sühana
ḥavlısı şaḫn-ı mızrāk

yekke-tāz-ı ṭab':

1. **yekke-tāz-ı ṭab':**

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaratılış yiğidi.

Yekke-tāz-ı ṭab'ıña
Fenni pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris gazel
nazm et çıkar meydāna
at

yekke-tāz-ı ṭab'-ı

belāgat:

1. **yekke-tāz-ı ṭab'-ı**

belāgat:-de

Gazel 235

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Belagat tabiatının

tek başına koşanı.

Bu yekke-tāz-ı ṭab'-ı
belāgatle Fenniyā
'Örfi n'ola reh-i süḥāniñ
olsa reh-beri

yek-nazra:

1. **yek-nazrada:-da**

Gazel 197

Mısra: 4

Tek bakış.

'Uşşāk-ı hezārānı helāk
etse 'aceb mi
Yek-nazrada şad kes
kaḫar ol nā-dide-i cādū

yek-noқта:

1. yek-noқтаdır: -dır

Gazel 126

Mısra: 1

Tek durak.

Yek-noқтаdır ‘il[i]m ki o
deryā-yı bī-ḥazīz
Ḥıfz eyler anı baḥr-i
sūy-ı bī-ḥazīz

yek-sā‘at:

1. yek-sā‘at:

Gazel 120

Mısra: 14

Bir saat.

Verip sermāye-i Bāḳī-i
naẓmı Fenniye Ḥüsni
Aña yek-sā‘at içre māl-i
Ḳārūn kazandırmış

2. yek-sā‘at:

Gazel 199

Mısra: 12

Bir saat.

Ḥayāl-i ebr-i zülf ile o
māḥa Fenniyā taḥḳīk
Şeb-i hecrinde yek-sā‘at
zuhūr eylerse ḥvābım
bu

yek-sāle:

1. yek-sāle:

Gazel 120

Mısra: 4

*Bir yıllık II (Yol
için) uzun, uzak.*

Ḥayāl-i la‘lini dil turş-ı
ḥasretle edip s̄abit
O yek-sāle ḥam içre
tāze engürü
ṭayandırmış

yel:

1. yeli: -i

Gazel 206

Mısra: 3

*Havanın yer
değiştirmesi sonucunda
meydana gelen esinti,
rüzgâr.*

Āhım yeli ‘ışkı ne ‘aceb
eylese taḥrīk
İzhār eder emvācı o
deryāya gelince

yeleklik:

1. yeleklik:

Gazel 7

Mısra: 12

*Yeleklik; giyilecek
kıyafet.*

Alıp kālā-yı naẓmı
ḥvāce-i ṭab‘-ı
Fürügiden

Vücūd-ı dil-ber-i
eş‘arıña Fenni yeleklik
yap

yelkeni açalım:

1. yelkeni açalım: -alım

Müstezad 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yola çıkmak veya
bir eylemi
gerçekleştirmek için
harekete geçmek.*

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey müço fırişka
Çekdirme firāka

2. yelkeni açalım: -alım

Müstezad 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Yola çıkmak veya
bir eylemi
gerçekleştirmek için
harekete geçmek.*

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey müço fırişka
Çekdirme firāka

yelkeni açarsa:

1. yelkeni açarsa: -ar, -sa

Gazel 201

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Yola çıkmak üzere
harekete geçmek.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

yelpāzelen:

1. **yelpāzelendikçe:** -dik,
-çe

Gazel 213

Mısra: 6

Yelpazelenmek.

‘Aceb mi rüzgāra hüküm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

yem:

1. **yemimiz:** -imiz

Gazel 102

Mısra: 10

Deniz.

Dürr-i güftārı n’ola
dizse kenār-ı bahre
Fenniyā hāme-i
eş‘ārımız oldu yemimiz

2. **yeme:** -e

Gazel 216

Mısra: 1

Deniz.

Ġarķ oldu āb-ı zevraķ-ı
dil siyyemā yeme
Ṭāķat mı gelir cūş-i
eşķ-i dem-ā-deme

yemeklik:

1. **yemeklik:**

Gazel 7

Mısra: 6

*Yemek yapmakta
kullanılan.*

Gelip şahn-ı cigerde ey
şeh-i ğamze yemeklik
yap
Edince deşt-i iklim-i
velāyı sū-be-sū seyrān

yem-i bezme:

1. **yem-i bezme:** -e

Gazel 202

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meclis denizi.

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınķa
Diñ zevraķ-ı
müste‘min-i vaşla baba
finķa

yem-i boğaza çıkdı:

1. **yem-i boğaza çıkdı:**

Gazel 148

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Boğaz gezisine
çıkma.*

‘Azm etdi siph-r-i mäh-ı
dil-ārā taraf taraf
Çıkdı yem-i boğaza şeb-
ārā taraf taraf

yem-i fūrķata:

1. **yem-i fūrķata:** -a

Gazel 158

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrılık denizi.

Ġarķ olmada keşt-i
ümīd-i dil-i ‘uşşāķ
Duş oldu yem-i fūrķata
hayfā ki rehā yoķ

yem-i ğam:

1. **yem-i ğam:**

Murabba 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gam denizi.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse ṭañ mı dilleri
Zāhir olmaķda yem-i
ğam üzre mevc-i serseri

2. **yem-i ğam: -da**

Gazel 154

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keder denizi.

Çarpılma şaşkın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıkdırma
yem-i ğamda açıkçık

yem-i giryāna:

1. **yem-i giryāna: -a**

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ağlama denizi.

Yem-i giryāna ğark
olmazdan aqdem ey
felek luş et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[ı]r İlyās

yem-i ħüsn:

1. **yem-i ħüsn:**

Gazel 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzellik denizinde.

Tehī şanma görüp zülf-i
giriĥ-girini ol řūĥuñ
Yem-i ħüsnünde felek
dillere kılmış anı gird-
āb

yem-i ışk:

1. **yem-i ışk:**

Gazel 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Peyveste tār-ı
ġamzelerin kılmış ol
perī
Māhī-dillere yem-i ışk
içre ağı var

yem-i ışka:

1. **yem-i ışka: -a**

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşk denizi.

Gör baĥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ışka nice biñ ħan
dökülür

yem-i süĥan:

1. **yem-i süĥan:**

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Söz denizi.

Yem-i süĥanda re'īs-i
Celālives Fennī
“Nūĥ yelken” mazmūnı
böyle aqdamamaz

yem-i şab'c:

1. **yem-i şab'c:**

Gazel 124

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Tabiatının/mizacın
in denizi.*

Yem-i şab'cından iĥrāc
eyleyip řā'ir olan Fennī
Kenār-ı baĥr-i nazma
zīb-i silk eyler idi
ġavvāř

2. **yem-i şab'c: -ı, -n, -dan**

Gazel 142

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Tabiatının/mizacın
in denizi.*

Fenniyā sāĥil-āver aqa
yem-i şab'cından
Mevc-i nazmıñla dür-i
siriřki kıлма taźyīc

yem-i şab'c'ıñ:

1. **yem-i şab'c'ıñ: -ıñ**

Müstezad 1

Mısra: 25

Kelime Tipi: -
*Tabiatının/mizacın
in denizi.*

Fenni güher-efşâ yem-i
ṭab'îñ ile şî'riñ
Dür-dâne-i fikriñ

yem-i vuşlat:

1. yem-i vuşlat:

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kavuşma denizi.

Görünce ser-fürü eyler
göñül mâhî-i cānānı
Yem-i vuşlatdan ol
ğavvāş-ı bî-hem-tā
çıkar çıkmaz

yem-i vuşlatda:

1. yem-i vuşlatda: -da

Gazel 241

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kavuşma denizi.

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçkuru
Yem-i vuşlatda çıkdı
şīdanıñ bezme
şakıñkuru

yemîn:

1. yemîniñiz: -iñiz

Gazel 103

Mısra: 8

Yemin II ant.

Da'vā-yı va'd-i vaşlıñ
içün istemez güvāh
Bes huzūr-ı hākim-i
dilde yemîniñiz

yemle:

1. yemle:

Müstezad 2

Mısra: 20

Yemlemek; az az

yem atmak.

İkdā'-i vişālin yediñe
mişl-i zimām al
Yemle anı tenhā

yemm:

1. yemmdir: -dir

Gazel 155

Mısra: 2

Deniz.

Bir bādedir ki büse-i
la'liñ humārı yoķ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i 'ışkıñ kenārı yoķ

yemyan:

1. yemyana: -a

Muhammes 1

Mısra: 28

?

Gelip imdādına 'uşşāk-ı
zārın der 'aķab sen yet
Yemyana ğark
olmazdan aķdem ey
felek luṭf et

yeñi:

1. yeñi:

Gazel 119

Mısra: 6

Henüz, yakın

zaman önce.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-
be-sū nār-ı taħassürle
Yeñi çıķmış ocaķdan ol
perî güyā yanar āteş

yeñi sevdā:

1. yeñi sevdā:

Gazel 231

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yeni sevdā.

Dürr-i vaşlın bey'ederken
'āşık-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
tıfl-ı nāzıñ lükneti

yer:

1. yerin: -in

Gazel 4

Mısra: 10

Yer, Mekan.

Olur maqbül 'inde'l-ḥaḳ
o teslim-i rızāsında
Yerin ḥākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

2. yer:

Gazel 38

Mısra: 2

Yeryüzü.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoḥsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

3. yeremez: -emez

Gazel 97

Mısra: 6

Kötülemek,

*beğenmemek,
çekiştirmek.*

Görünce 'āşık-ı dil-
ḥastesin o ḥāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

4. yerer: -er

Gazel 97

Mısra: 6

Kötülemek,

*beğenmemek,
çekiştirmek.*

Görünce 'āşık-ı dil-
ḥastesin o ḥāzık-ı cān
Şunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

5. yeri: -i

Gazel 88

Mısra: 7

Durum, konum,

mevki.

Ḥāk olur ehl-i kemālīñ
yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

6. yerleri: -ler, -i

Gazel 122

Mısra: 3

Yer, toprak, mahal.

Zāhidā dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irḥā anı sen
vādi-i şeyḥāne ḳaş

7. yerde: -de

Gazel 122

Mısra: 9

Dünya, yeryüzü.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i 'x̄sā gibi sen
sine-i 'uryāna yaş

yerini boş komadı:

1. yerini boş komadı: -dı

Gazel 151

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp**

ifade

Yerini boş

*koymamak. II Yerine
geçmek.*

Ḳıldı Mecnūn beni
şahrā-yı maḥabbetde
ḥalef
Ḥamdü lillāh yerini boş
komadı pīr-i selef

yet:

1. yet:

Muhammes 1

Mısra: 27

Ulaşmak, yetmek,

varmak; ulaşmak.

Gelip imdādına 'uşşāḳ-ı
zārın der 'aḳab sen yet

Yemyana ğark
olmazdan aqdem ey
felek luş et

yeter:

1. yeter:

Kıt'a 8

Mısra: 16

Artık, bundan

sonra.

Dağı çokdur kenār-ı
baħr-i nazmım söylese
ammā
Yeter taşdı'e bā'ış olma
ey kil-k-i güher-efřān

2. yeter:

Gazel 17

Mısra: 10

Yeterli, Kafi.

Deşt-i ğayāl-i dilde o
murĝ-ı viřāl için
řayyād-ı vahşi olma
yeter püşt - pā 'abeş

3. yeter:

Gazel 70

Mısra: 4

Yeterli, Kafi.

şanma ğin etmede
ebrūsunu ol řaşı kemān

Şaşd edip cānıma yeter
müjesin yaya şeker

4. yeter:

Gazel 78

Mısra: 3

Yeterli, Kafi.

Öpme la'l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir dağı
yoħsa beynimizde şan
olur

5. yeter:

Gazel 84

Mısra: 5

Yeterli, Kafi.

Ey cām-ı Cem şurutma
yeter ğün-ı 'āřıkı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi şan olur

6. yeter:

Gazel 100

Mısra: 9

Yeterli, Kafi.

Fennī ço yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ğafı merkez-i
levvāmeye řıĝmaz

7. yeter:

Gazel 102

Mısra: 6

Yeterli, Kafi.

Beyt-i ğüsnünde
bulunmazsa řehā āb-ı
ğayāt
Zekānıñ ğāhı yeter
teşnelere zemzemimiz

8. yeter:

Gazel 112

Mısra: 6

Yeterli, Kafi.

Zāhidā riş-i dırāziyla
gelip şa'n ederek
Ğañına ot tıķma
mīnānıñ yeter dendāne
kes

9. yeter:

Gazel 152

Mısra: 9

Yeterli, Kafi.

Nemā verme yeter
nağd-i viřāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder řarrāf

10. yeter:

Gazel 155

Mısra: 5

Yeterli, Kafi.

Şayyād-ı āhu olma
yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḥayāl-i murğ-ı
vişālîñ şikârı yok

11. **yeter:**

Gazel 212

Mısra: 1

Yeterli, Kafi.

Zāhid yeter ol şöḥbet-i
tenhāya qarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya qarışma

12. **yeter:**

Gazel 226

Mısra: 10

Yeterli, Kafi.

Fenniyā şahn-ı sūḥanda
hüner-i 'Örfiveş
Ḥışt-ı ḥāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

13. **yeter:**

Gazel 1

Mısra: 7

"Yeterli, kâfi"

anlamında ünlem.

Beş vaḫti kılmāsın yeter
ol nāfile hemān

Naḫş-ı ḥaşîri zāhidiñ
altında büriyā

14. **yeter:**

Kaside 1

Mısra: 55

*"Kâfi gelsin, yeter
artık! "*

Ṭıflveş bî-edeb olma
yeter ey kil-k-i raḫam
Eyle mi'râcınıñ
esrârında 'ayān

15. **yeter:**

Kaside 2

Mısra: 25

*"Kâfi gelsin, yeter
artık! "*

Besdir ey ḥāme yeter
ḥaddiñ degildir kıll edeb
Olmasın taşdı'e bā'ış
güfte-i nazmıñ medîd

yeter!

1. **yeter:**

Kıt'a 1

Mısra: 17

*"Yeterli, kâfi, son
bulsun!" anlamlarında
bir ünlem.*

Yeter ḥaddüñ degildir
kıll edeb ey ḥāme-i

lüknet

Muṭavvel nazm ile
taşdı'e bā'ış olma
bālāya

yetime:

1. **yetimeye:** -y, -e

Gazel 214

Mısra: 7

Kimsesiz, sahipsiz.

Da'vā-yı eşkimiz ile 'arz
ol yetimeye
Yevmiyye naḫd
büsesidir mā-cerā-cere

yetiş:

1. **yetiş:**

Gazel 110

Mısra: 12

Ulaşmak, ermek.

Yem-i giryāna ğark
olmazdan aḫdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Ḥız[ı]r ilyās

2. **yetiş:**

Gazel 205

Mısra: 9

Ulaşmak, ermek.

Yetiş Loḫmānveş
buhrān-ı 'ışkı luṭf edip

def' et
Şifadır şerbet-i la'l-i
lebiñ bir tab'-ı bīmāra

yetiş bir kerre:

1. yetiş bir kerre:

Muhammes 1

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Bir kez yetiş.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize mişl-i Hız[1]r ilyās
Degil mümkün o şāha
resm edip 'arz eylemek
hāli

yetişip geldi:

1. yetişip geldi: -di

Kaside 1

Mısra: 100

Kelime Tipi: -

Yetişip gelmek.

Çaldı zīrinde şehiñ
rahşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dide revān

yevmiyye:

1. yevmiyye:

Gazel 214

Mısra: 8

*Bir günlük çalışma
karşılığı olan ücret.*

Da'vā-yı eşkimiz ile 'arz
ol yetimeye
Yevmiyye nağd
büsesidir mā-cerā-cere

yevmiyye ver:

1. yevmiyye ver:

Gazel 142

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Günlük ücret
vermek.*

Vağf edip meşcid-i
ruhsārīna ver yevmiyye
Nağd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden tağtī'

yezdān:

1. yezdāna: -a

Gazel 2

Mısra: 1

Tanrı, Allah, Hüdâ.

Hamd ola Yezdāna
bağtım rüşenā kıldı
baña
Mağla'ımdan tāli'im
şemsü'd-đuḥā kıldı
baña

2. yezdān:

Kıt'a 1

Mısra: 3

Allah.

Şehenşāh-ı cihān
'Abdül-ḥamīde luğf edip
Yezdān
Hoşā nā-dide bir dür-
dāne verdi ḥan-ı vālāya

yezdān luğf edip:

1. yezdān luğf edip: -ip

Kıt'a 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Allah lutfetmek.

Şehenşāh-ı cihān
'Abdül-ḥamīde luğf edip
Yezdān
'Aceb mi tev'emem bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

yık:

1. yıkar: -ar

Gazel 19

Mısra: 6

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Merdümiye tesmiye-i
duğter ne 'aceb kim
Yıkar bir ayağla nice
ber-pāy-ı mü'ennes

2. yıkar: -ar

Gazel 67

Mısra: 4

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Döndürdü şahın-ı dilleri
orduya fitne-cū
Ol hayme-i vişâlini hem
yapar yıkar

3. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 6

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Yokdur esâsı tevbe vü
‘ahdinde zâhidiñ
Hışn-i haşîni gâhîce
yapar yıkar

4. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 8

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Bih-zâd-ı dil o şehle
donanma-yı vuşlatı
Sûk-ı emelde mişl-i
mücessem yapar yıkar

5. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 10

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Seyr et binâ-yı gendüm
ü ‘ömrin devâmını
Kaşr-ı kazâ-yı hürmen-i
âdem yapar yıkar

6. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 12

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

7. **yıkar:** -ar

Gazel 98

Mısra: 5

*Bozmak, dağıtmak,
viran etmek.*

Yıkar hışn-ı ‘adūyı
gülle-i ‘aşık olup vâşıl
Feminden şavt-ı tûb-ı
âh-ı bî-pervâ çıkar
çıkamaz

8. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 1

*Ortadan kaldırmak,
yok etmek.*

Neccâr-ı şūhı dâr-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i ‘âlem yapar yıkar

9. **yıkar:** -ar

Gazel 67

Mısra: 2

*Ortadan kaldırmak,
yok etmek.*

Neccâr-ı şūhı dâr-ı dili
hem yapar yıkar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i ‘âlem yapar yıkar

yıklı:

1. **yıkılsa:** -sa

Gazel 200

Mısra: 5

*Harap olmak,
mahvolmak perişan
olmak.*

Beyt-i kalbim seng-i
cevriñle yıkılsa gam
değil
Ba‘d-ez-în tecdîd olur
luṭfuñ ile vîrâne ev

yıkılıp yere geçdi:

1. **yıkılıp yere geçdi:** -di

Kaside 1

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Yıkılıp yere
geçmek.*

Dehre teşrîf edicek
vaz'-ı kudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıkılıp niçe
kilisā-yı muğān

yıldız:

1. yıldız:

Gazel 232

Mısra: 8

Yıldız.

Leyl-i hecriñde n'ola
kevn-i dile etse tülū'
Dāne-i hāl-i sipihr-i
tal'atıñ yıldız gibi

yine:

1. yine:

Gazel 166

Mısra: 4

Tekrar.

Çü ahz olunduğ idi tıyn-
ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesim-i hākime çek

2. yine:

Gazel 198

Mısra: 7

Tekrar.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eħibbā güft gū

3. yine:

Gazel 200

Mısra: 3

Tekrar.

Hasret-i la'l-i lebiñle ey
tabib-i cān yine
Dilde buhrān-ı firākıñ
tutuşup oldu 'alev

4. yine:

Gazel 205

Mısra: 1

Tekrar.

Yine dil mā'il oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
'Aceb mi deyr-i qalbim
içre taşvîr olsa dīvāre

5. yine:

Gazel 206

Mısra: 9

Yine de, sonunda.

Fennî ne kadar bilse de
zāhid yine haqqı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

6. yine:

Gazel 133

Mısra: 9

Tekrar.

Fennî yine gör mey-
kede-i dilleri sākî
Qālîçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsüt

7. yine:

Gazel 163

Mısra: 7

Tekrar.

Yüz bulup çıkdı yine
başdan uzandı hālîne
'Aşıkān ekl-i ħabbū'l-
zehebdir perçemiñ

8. yine:

Gazel 113

Mısra: 13

Bir daha, tekrar,

gene.

Fenniye yine etmese bir
gönçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

9. yine:

Gazel 5

Mısra: 14

Tekrar, aynıyla.

Rakş eyleyerek geldi bu
şeb meclise sâkî
Yağmış yine rez-
duhteri ayağına hınnâ

10. yine:

Gazel 18

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Bih-zādımın oldu yine
himmeti sâkî
Tezyîn-i nuķûş-ı dil-i
kâşâneye bâ'is

11. yine:

Gazel 36

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Ceyş-i 'uşşâkı yine seyr-
i Bebekde kâfir
Yürüyüp leşker-i
müjgânı ile kıldı şehid

12. yine:

Gazel 82

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Bu benim zağmın
kaparsa ey tabîb-i cân
yine

Āb-ı vaşl-ı yâr ile terkîb
olan merhem kapar

13. yine:

Gazel 84

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Zâhid şerâba tevbe mi
etmiş 'aceb yine
Bendeñ demem o
mülhide ki Müslimân
olur

14. yine:

Gazel 116

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Bu şeb meclisde taş
dikmiş yine ol âfet-i
devrân
Raķibe hışm edip çîn-i
cebînin bîm göstermiş

15. yine:

Gazel 162

Mısra: 5

Tekrar, aynıyla.

Țutmuş yine gör sâ'id-i
sîmînini hayfâ
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

16. yine:

Gazel 175

Mısra: 3

Tekrar, aynıyla.

Bārân-ı eşkim ile harâb
oldu dil yine
Yıkdı cihânı hikmet-i
Bārî bu sâl sil

17. yine:

Gazel 177

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yâre garķ oldum yine
Fennî
Şalıp baħr-i gama fülk-i
dili eyyâm zannetdim

18. yine:

Gazel 221

Mısra: 9

Tekrar, aynıyla.

Meydân-ı sühanda yine
'Örfî ile Fennî
Kilk ile devât tûp ile
çevgân elimizde

19. yine:

Gazel 234

Mısra: 6

Tekrar, aynıyla.

Varaḳ varaḳ dile ŧerḩ-i
ḩayāl-i ḩaṭṭ-ı ruḩuñ
Faşıl faşıl yine bu ders
ḩıl ü ḩālîñ mi

20. yine:

Gazel 244

Mısra: 7

Tekrar, aynıyla.

ḩumār-ı meyle varmış
ḩālet-i nez'e yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḩfî gelip sen sāḩiyā
şun mey

21. yine:

Kaside 2

Mısra: 14

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Pîşgāhıñda livā'ı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ḩavfiñla ḩışr-ı naḩl-i
bîd

yir gök:

1. yir gök:

Kıt'a 7

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yer gök.

Tuḩfe açıp nev-bahār
dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā
aḩmişe-i sünbüli

yiter:

1. yiter:

Gazel 56

Mısra: 6

*Yeter, kâfi,
yeterince.*

Der-āğüş eyleyip dā'im
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sîm-ten yiter o
cism-i pāki şıkma
yazıḩdır

yoḩsa:

1. yoḩsa:

Gazel 156

Mısra: 2

Yoksa.

Zāhid ḩatında sübḩa-i
şad-dānemiz mi yoḩ
Bezm içre yoḩsa
çekmege peymānemiz
mi yoḩ

2. yoḩsa:

Gazel 35

Mısra: 5

Yoksa, aksi halde.

Süzülüp urmasun şāhîñ
gibi murğ-ı dili yoḩsa
Ne mümkün pençe-i
gamzeñden olmaḩ ey
perî āzād

3. yoḩsa:

Gazel 38

Mısra: 1

Yoksa, aksi halde.

Çekmesin tiğ-ı nigāhın
yoḩsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āḩ eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

4. yoḩsa:

Gazel 78

Mısra: 4

Yoksa, aksi halde.

Öpme la'l-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḩı
yoḩsa beynimizde ḩan
olur

5. yoḩsa:

Gazel 95

Mısra: 5

Yoksa, aksi halde.

Meclisde dāl 'araḩ-çîn
ola yoḩsa vā'izā

Ol Çin-i mülket üzre
Hıfâdır fes istemez

6. **yohsa:**

Gazel 172

Mısra: 4

Yoksa, aksi halde.

Būs-ı la'liñ tāze
mazmūndur şehā
‘uṣṣākıñā
Yoḥsa nuṭḡ-ı va‘d-i
vaşlıñ lafz-ı müstesnā
degil

7. **yohsa:**

Gazel 223

Mısra: 2

Yoksa, aksi halde.

Yüz sür ‘arūs-ı bint-i
reziñ var ḥuzūruna
Yoḥsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

yok:

1. **yok:**

Gazel 19

Mısra: 3

Yoktur.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yok

Mezmūm virdidir hele
ğavğā-yı mü‘ennes

2. **yok:**

Gazel 95

Mısra: 9

Yoktur.

Pek tāzeniñ de ‘ālemi
yok elde tıflveş
Fenni ḥaṭ-āver olsa
göñül nev-res istemez

3. **yok:**

Gazel 16

Mısra: 1

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Bir ḡavl-i eṣāḡ yok mu
bu ‘ālemde ḥavādiş
Güftār-ı dürüg oldu o
her femde ḥavādiş

4. **yok:**

Gazel 30

Mısra: 9

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Fenni-i bī-çāreniñ
baḡşinde kıl ü kāl yok
Hüsni ḥaṭtındır şehā
nūr āyeti ḡavl-i eṣāḡ

5. **yok:**

Gazel 73

Mısra: 3

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Mū deñlü yok mu
ruḡṣatıñ ey ḡamze
dillere

Maḡlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

6. **yok:**

Gazel 89

Mısra: 12

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Cenāb-ı yekke-tāza ver
kümeyt-i nazmıñı Fenni
Eger verse rikāb-ı vezni
yok dilde varıdır

7. **yok:**

Gazel 103

Mısra: 10

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

İlkā-yı toḡm sırr-ı
mezāmīn-i nazm için
Āmāde yok mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

8. yok:

Gazel 126

Mısra: 5

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Ka'ır-ı derün-ı 'āşıkınıñ
yok nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-
yı bī-ħazīz

9. yok:

Gazel 151

Mısra: 11

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Fenniyā yok idi bezm-i
rind içre neşāt
Sāki teşrīf edecek
meclisimiz buldu şeref

10. yok:

Gazel 155

Mısra: 1

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Bir bādedir ki buse-i
la'liñ ħumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i 'ışkıñ kenārı yok

11. yok:

Gazel 155

Mısra: 2

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Bir bādedir ki buse-i
la'liñ ħumārı yok
Bir yemmdir ol ki
teşne-i 'ışkıñ kenārı yok

12. yok:

Gazel 155

Mısra: 4

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Dā'im taħallüf
etmededir 'akreb-i
ümmīd
Zīrā ki devr-i sā'at-i
çerħiñ 'ayārı yok

13. yok:

Gazel 155

Mısra: 10

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ħurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihānıñ medārı yok

14. yok:

Gazel 155

Mısra: 12

Bulunmayan,

mevcut olmayan (şey).

Meydān-ı yekke-tāza
Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tab'ı pākine
Rāğib süvārı yok

15. yok:

Gazel 156

Mısra: 1

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Zāhid ħatında sübħa-i
şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoħsa
çekmege peymānemiz
mi yok

16. yok:

Gazel 156

Mısra: 2

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Zāhid ħatında sübħa-i
şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoħsa
çekmege peymānemiz
mi yok

17. yok:

Gazel 156

Mısra: 4

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Cevr ü cefāya lāne-i
fıkr-i vişāl ile
İskān-ı büm için dili
vīrānemiz mi yok

18. yok:

Gazel 156

Mısra: 6

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

‘Arz etse gāhī diller
ruhsārın ol perī
Cān bahş eder sirācına
pervānemiz mi yok

19. yok:

Gazel 156

Mısra: 8

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Āşār u neşrimizde
bulunmazsa Fenniyā
Mecmū‘alarda böyle
şad-efsānemiz mi yok

20. yok:

Gazel 158

Mısra: 1

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

‘Āyīne-i ‘ālemde dilā
şimdi nemā yok
Bī-hūde nazar eyleme
dünyāya şafā yok

21. yok:

Gazel 158

Mısra: 2

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

‘Āyīne-i ‘ālemde dilā
şimdi nemā yok
Bī-hūde nazar eyleme
dünyāya şafā yok

22. yok:

Gazel 158

Mısra: 4

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Ġarķ olmada keştī-i
ümīd-i dil-i ‘uşşāķ
Duş oldu yem-i fūrķata
hayfā ki rehā yok

23. yok:

Gazel 158

Mısra: 6

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

‘Āliye gelir kısmeti
bābına hümāveş

Muhtāc-ı gedā-pişelere
bād-ı hevā yok

24. yok:

Gazel 158

Mısra: 8

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Şekvā eder ‘āleme
imdād için ‘anķā
Bilmem ne ‘aceb Ķāf-ı
ķanā‘atde ğinā yok

25. yok:

Gazel 162

Mısra: 9

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Bir būsese yok Fenniye
İhsāniñ ‘acāyib
Tanzīm edip eş‘ārını bī-
hūde emek çek

26. yok:

Gazel 191

Mısra: 4

*Bulunmayan,
mevcut olmayan (şey).*

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yok mu
rehā engübīneden

<p>27. yok: Gazel 226 Mısra: 3 <i>Bulunmayan,</i> <i>mevcut olmayan (şey).</i></p>	<p>Mısra: 1 <i>Bulunmamak.</i></p> <p>Ḥamd ola ki yok bende o sevdā-yı mü'ennes Mecnūn edemez herkesi leylā-yı mü'ennes</p>	<p>Kelime Tipi: - <i>Yok ise, yoksa.</i></p> <p>Bir nīm-nigehi yok ise 'uşşākına kand ey dil Bu toğrusu müşkil</p>
<p>Dām-ı bezm-i meye yok meyli deyü cānāniñ O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme</p>	<p>31. yok: Gazel 56 Mısra: 4 <i>Bulunmamak.</i></p>	<p>yokdur: 1. yokdur: Gazel 27 Mısra: 1 <i>Yoktur,</i> <i>bulunmamaktadır.</i></p>
<p>28. yok: Gazel 236 Mısra: 14 <i>Bulunmayan,</i> <i>mevcut olmayan (şey).</i></p>	<p>Lebin taṭbīk edip faḥr-i Süleymān ile o şāhiñ Dedi seyr eyleyen mü deñlü yok farķı muṭābīkdir</p>	<p>Yokdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ Mey içmeyecek hiç ola mı dilde inşirāḥ</p>
<p>Ol zāt-ı beyt-i maḳta'ımı feh[i]m eder bilir Deryā-yı ṭab'ı cūşişiñ yok nihāyeti</p>	<p>32. yok: Gazel 155 Mısra: 8 <i>Bulunmayan,</i> <i>mevcut olmayan.</i></p>	<p>2. yokdur: Gazel 67 Mısra: 5 <i>Yoktur,</i> <i>bulunmamaktadır.</i></p>
<p>29. yok: Gazel 16 Mısra: 6 <i>Bulunmamak.</i></p>	<p>Ḥavfim budur ki ğarķ eder ol fülk-i dilleri Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenāniñ karārı yok</p>	<p>Yokdur esāsı tevbe vü 'ahdinde zāhidiñ Ḥısn-i ḥaşiñi gāhıce yapar yıkar</p>
<p>Dil sine-i cānāne girip çıkdı be-ḥikmet Cennetde 'aceb yok mudur Ādemde ḥavādiş</p>	<p>yok ise: 1. yok ise: Müstezad 2 Mısra: 5</p>	<p>3. yokdur: Gazel 115 Mısra: 2 <i>Yoktur,</i> <i>bulunmamaktadır.</i></p>
<p>30. yok: Gazel 19</p>		

Kālā-yı vişālîñ gibi
‘uşşāka hayāl iş
Yokdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

4. yokdur:

Gazel 124

Mısra: 2

Yoktur,

bulunmamaktadır.

Uzandıkça leb-i dildāra
mıkrāz-ı fem-i eşhāş
O şem^c-i hüsñü yokdur
korķaram andan dilā
hālāş

5. yokdur:

Gazel 219

Mısra: 12

Yoktur,

bulunmamaktadır.

Temāşā kıl rikābında
olan ālāy-ı ‘uşşākı
O şāhiñ Fenniyā yokdur
nazīri ihtişāmlıkda

yokla-:

1. yoklayıp: -yıp

Gazel 99

Mısra: 7

Yoklamak.

Yoklayıp fark ederiz
añla yakın olduğunu
Dāğ-ı dilde perde-i vaşlı
sīnesinden biliriz

yoklaşdır:

1. yoklaşdırıp: -ıp

Murabba 3

Mısra: 16

?

Düzd-i dest-i ‘āşıkı
dīvāne-i hvāhişgeri
Bir mülāyim tarz ile
yoklaşdırıp bāğ oynadır

yol:

1. yoluna: -uñ, -a

Gazel 222

Mısra: 3

(Sevgilinin)

uğrunda, yolunda.

Şarf edip cānı ‘aķār-ı
vaşlı-ı cānı yoluna
Ben havāle eyledim bu
maşrafı irādıma

yol buldu:

1. yol buldu: -du

Kıt'a 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bir menzile

ulaşmak için uygun

*yolu, yöntemi bulmak;
vesile, araç bulmak.*

Ne merkezdir tarikatde
o sırr-ı Haķka yol buldu
Mürīd-i Halvetīdir çile-
dār-ı şāhib-i ‘irfān

yüce:

1. yücedir: -dir

Gazel 211

Mısra: 9

*Yüksek II Yüksek
sanat eseri.*

Rāsihiñ kaşr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerha çıkmış güyiyā
eyvān eyvān üstüne

yümn-i eltāf:

1. yümn-i eltāf:

Gazel 74

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lutufların bereketi.

Yümn-i eltāf ile
Fenniyē nigāh-ı Rā’if
Fülk-i baħr-i keremi
ķible-nümāsiyla döner

yüri:

1. yürise: -se

Gazel 141

Mısra: 11
İlerlemek. II
Yazılmak.

Yürise ḥaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola 'arızına
Fenniyā cem'-i cemā'at
eder elbet cāmī'

yürü:

1. yürü:

Gazel 26
Mısra: 5
Hareket edip yol
almak.

Olma mağlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Kaṭ' eder ceşş-i ğamı
seyf-i mücellādır kadeḥ

2. yürü:

Gazel 4
Mısra: 11
Var git.

Bu nazmı Fenniyā 'Ārif
Efendiye yürü arz et
Eger temyiz ederse ḥaṭṭ
edip olma melāl ammā

3. yürü:

Gazel 129
Mısra: 9
Var git.

Bu nazmı Fenniyā Sırrī
Efendiye yürü 'arz et
Okuyup baş'afv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāt

4. yürü:

Gazel 188
Mısra: 11
Var git.

Yürü beyt-i 'arūs-ı
Fıṭnata tanzīrin et
Fennī
Zifāf-ı ḥacle-i nazma
dürer āh-ı te'emmülden

5. yürü:

Gazel 224
Mısra: 6
Var git.

Şaḫın vehm eyleyip
rāh-ı 'adūdan iḥtirāz
etme
Yürü ba'de'l-'iṣā bī-bāk
ü bī-pervā fenersizce

6. yürü:

Gazel 92
Mısra: 7
Yürümek II bir
hedefe doğru yol
almak.

Yürü ḥavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı vişālin fetḥ
eder kaḫar kaḫmaz

7. yürüyüp: -yüp

Gazel 36
Mısra: 8
Adım atarak
ilerlemek, gitmek;
herhangi bir yöne
doğru sürekli olarak yer
değiştirmek.

Ceyş-i 'uṣṣāḫı yine seyr-
i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i
müjgānı ile kıldı şehīd

8. yürü:

Gazel 209
Mısra: 5
Haydi, devam et,
var git.

Yürü ḥançer be-kef dal
tiğ-i āteş-tāb olup ey
meh
Şadā-yı na'ralarla
bezme teşrif et
Nerīmāne

9. yürü:

Gazel 243

Mısra: 9
*Haydi, devam et,
var git.*

Yürü ziyâretine ‘âşıkân
ile ıtırma
O şeh-süvâr-ı cefâ-cü
vefâdadır şimdi

yürü-:

1. yürü:

Kıt'a 8

Mısra: 20

*Adım atarak
ilerlemek, gitmek;
herhangi bir yöne
doğru sürekli olarak yer
değiştirmek.*

Gelip bir remz ile
mevlüduna dedim hoşâ
târîh
Yürü geldin Hüseynim
dehre fî-nesl-i benî
‘Adnân

2. yürü:

Kıt'a 10

Mısra: 23

*Adım atarak
ilerlemek, gitmek.*

Uçup cādū gibi ‘azm et
yürü ey pîrezen sen de
Kenâr-ı bezmgâh-ı leyl-
i hınnâsında şeb-tâb ol

yürü çık git:

1. yürü çık git:

Muhammes 1

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Yürü çık git.

Bahîl olma kerem kıl
‘âleme ihsânını var et
Devâ mı ‘aksine
devrânla böyle yürü çık
git

yürüt-:

1. yürüt:

Gazel 201

Mısra: 2

*Bir yerden başka
bir yere götürmek.*

Açarsa yelkeni kıçdan
firişka ten şuyuna
Yürüt melekseyi kullan
pūpā dümen şuyuna

yürüt:

1. yürüt:

Gazel 244

Mısra: 4

*Yürütmek. II
Götürmek.*

Lebiñ şun sebze-zâr-ı
haııñ içre rindâna

Yürüt gül mevsiminde
sâkiyâ şahbâyı pey-der-
pey

yūsuf:

1. yūsufam: -am

Gazel 78

Mısra: 6

*Hız. Yusuf
peygamber.*

Mısr-ı ‘ışk içre dili hâbs
etmesin ol şâh-nâz
Yūsufam çâh-ı
zenâhdânında ser-
gerdân olur

yūsufveş:

1. yūsufveş:

Gazel 239

Mısra: 9

Hız. Yusuf gibi.

Dil dest-i münâdide
gezer Yūsufveş lik
Mısr içre ‘aceb anı
harîdâr bulunur mu

yüz:

1. yüz:

Gazel 106

Mısra: 6

100 sayısı.

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

2. **yüzünde:** -ü, -n, -de

Gazel 17

Mısra: 1

Yüz, suret, çehre.

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abeş
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abeş

3. **yüzüñ:** -(ü)ñ

Gazel 163

Mısra: 6

*(Sevgilinin) yüzü,
çehresi.*

Ḥvāb-ı ḡafletde çıkıp
fesden eder elbet zuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

yüz biñ:

1. **yüz biñ:**

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yüz bin sayısı,
çokluğu ifade etmek
için kullanılmıştır.*

Çekip tiğ-ı nigāhın
günde yüz biñ kan eder
ol şūḥ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūḥ

yüz bul:

1. **yüz bul:**

Gazel 46

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Kendisine

*gösterilen hoşgörüden
yararlanma yoluna
gidip şımarmak, hoş
gitmeyen davranışlarda
bulunmak.ilgi ve
yakınlık görmek (ASD).*

Yüz bulup çıktdı o
başdan eder elbette
ḥatā
Leşker-i Çin-i Ḥoten
ṭurre-i Tatarıdır

2. **yüz bul:**

Gazel 88

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kendisine

*gösterilen hoşgörüden
yararlanma yoluna
gidip şımarmak, hoş
gitmeyen davranışlarda
bulunmak.ilgi ve
yakınlık görmek (ASD).*

Yüz bulup başdan eder
‘aşıka gün o ḥatā
Her kaçan ‘arızıña zülfi
perişān dökülür

3. **yüz bul:**

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Yüz bulmak II ilgi

ve yakınlık görmek.

(Kendisine gösterilen

hoşgörüden

yararlanma yoluna

gidip şımarmak, hoş

gitmeyen davranışlarda

bulunmak.).

Kūyuñda raķib āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi tağallübüñ
ey meh ne belā derd

4. **yüz bul:** -du

Gazel 174

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

İlgi ve yakınlık

görmek II kendisine

gösterilen hoşgörüden

yararlanıp şımarmak.

Yüz buldu çıktdı ser-keş-
i zülfüñ ḥatā eder
Bīd-i cünün-ı Çin ü
Ḥoten ser-fürü degil

5. **yüz bul:** -up

Gazel 163

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

*İlgi ve yakınlık
görmek.*

Yüz bulup çıktı yine
başdan uzandı hālîne
‘Āşîkân ekl-i ḥabbü’l-
zehebdir perçemiñ

yüz döndür:

1. **yüz döndür:**

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yüz çevirmek,
terketmek.*

Ḥaṭṭ gelince ṭab^c-i dil
yüz döndürür senden
dirîğ
Vaḫ[i]t-i ‘azl manşib-ı
ḥüsnuñde ḫapu çevrilir

yüz eşkiñ:

1. **yüz eşkiñ:** -iñ

Gazel 198

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yüze dökülen göz
yaşı.*

Ḥāk-ı pāy-ı yāre yüz
eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip
gāh eyle tecdid-i vuzū

yüz sür:

1. **yüz sür:**

Gazel 223

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Baş eğmek,
(huzurunda) yere
kapanmak, ayaklara
kapanmak (saygı
bağlamında).*

Yüz sür ‘arūs-ı bint-i
reziñ var ḫuzūruna
Yoḫsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

yüz sürer:

1. **yüz sürer:** -er

Kaside 1

Mısra: 138

Kelime Tipi: -

*Baş eğmek,
(huzurunda) yere
kapanmak, ayaklara
kapanmak (saygı
bağlamında).*

Mūr u faḫd [u]
melaḫāsā yürüyüp
maḫdemiñe

Yüz sürer na^ct-ı şerifiñ
ile çeşm-i giryān

yüz sürüp:

1. **yüz sürüp:** -üp

Gazel 182

Mısra: 11

Kelime Tipi: **Deyim**

*Baş eğmek,
(huzurunda) yere
kapanmak, ayaklara
kapanmak (saygı
bağlamında).*

Ḥāmid-i mürşid gibi
sultāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i
‘ummāna
gelmişlerdenim

yüzü şuyuña:

1. **yüzü şuyuña:** -ñ, -a

Kaside 1

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Bir kimsenin
onuru, haysiyeti.*

Yüzü şuyuña seniñ
‘ālemi ḫalḫ etdi Ḥudā
Parmagında n’ola ırmaḫ
gibi āb olsa revān

zāde:

1. zādesine: -sî, -n, -e

Kıt'a 12

Mısra: 13

Doğmuş olan kimse

II çocuk, yavru.

Zādesine 'aḳd edip
şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

zāde-i mollā:

1. zāde-i mollā:

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mollalar.

İnfişāl ile edip cāh-ı
vişālin ikrār
Ne çeker Zāde-i
Mollānıñ elinden dil-i
zār

2. zāde-i mollā:

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mollalar.

Manşıb-ı vaşlın edip
Zāde-i Mollā maḳtū'
İnfişālinde dili maḳlab-ı
va'ḳdi memnū'

3. zāde-i mollā:

Gazel 145

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mollalar.

Maḳlabında infişāl-ı
va'ḳ ile Fenniyyā seni
Manşıb-ı vaşl ile kıldı
Zāde-i Mollā çerāğ

zāde-i şeyhi:

1. zāde-i şeyhi: -i

Gazel 221

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şeyhin oğlu.

Evrād edip ol la'l-i leb
zāde-i şeyhi
Görseñ ne çeker sübḫa-
ı mercān elimizde

zāğ:

1. zāğ:

Gazel 147

Mısra: 1

Karga II rakip.

Ḥaḳt-ı nev şanma
ruḫunda yāriñ ey aḡyār
zāğ
Bülbül-i 'uşşāḳa ḳalmış
gülşen içre kıl ḫuzağ

zāğ verdikçe:

1. zāğ verdikçe: -dik, -çe

Gazel 146

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Keskinleştirmek.

Sürme-i çeşmi helāk
etse n'ola 'uşşāḳı
Fenniyyā seyf-i
mücellāsına verdikçe o
zāğ

zāhid:

1. zāhidiñ: -iñ

Gazel 46

Mısra: 11

*Kaba sofı (çok
dindar olup irfanı
olmayan kimse).*

Zāhidiñ ol büt-i tersāya
temennāsına baḳ
Şimdi gün ḫoḡrısına
ḳaddi kemānvāridır

2. zāhidi: -i

Gazel 59

Mısra: 7

*Kaba sofı (çok
dindar olup irfanı
olmayan kimse).*

Bezm-i ḫacāle maḫrem
rāz etme zāhidi
Zirā zifāf-ı bint-i reze ol
ḫalel verir

3. zāhid[e]:-[e]

Gazel 108

Mısra: 7

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Jājhā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāgīye
haber verir ceres

4. zāhidi:-i

Gazel 153

Mısra: 11

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Mey içerken ben de
gördüm zāhidi mey-
hānede
Yok sözümde Fenniyā
vallahi billāhī hılāf

5. zāhid:

Gazel 206

Mısra: 9

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Fennī ne kadar bilse de
zāhid yine haqqı

İnkār eder ol mürşid-i
dānyaya gelince

6. zāhid:

Gazel 208

Mısra: 10

Kaba sofı (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

‘Ālemde esāsı gibi şol
hışn-ı haşiniñ
Hedm olmaz idi
tevede zāhid temel
olsa

7. zāhidā:

Muhammes 1

Mısra: 18

Dünya işleriyle meşgul olmayan, dünya hazlarına karşı kayıtsız kalan, aşırı sofı, perhizkâr; Tasavvufta, dinin özünden habersiz şekilci ve zahirci kişi olarak görülür. Sufi ile zahit arasındaki fark, zahitlerin nefislerinin hazzı sebebiyle Hak’tan mahcup kalmalarıdır; zira cennet, nefsin haz makamıdır. Sufi ise, ezeli müşahede yoluyla iki âlemden de yüz çevirmiştir. Zahit,

nefsinin hazzını talep ederken sufı, yalnızca Hak’ı talep eder.

Münakkaş dār-ı Hamdī
Şeyh-zāde zannetme
Bulunmaz zāhidā mişli
anıñ dünyāda
zannetme

8. zāhid:

Gazel 20

Mısra: 1

(□□□□) sif. ve i.
(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dīnin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofı:.

Efendi işret etmez sâki-i
gül-çehreniñdir şuc
Mey-i la’liñ için
meclisde zāhid oldur
kanzil tuc

9. zāhid:

Gazel 62

Mısra: 9

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhid metā^ç-ı zühdini çarż etse şūfiyā Kemhâyı fehm ederdi ne gūne kumāş olur

10. zāhid:

Gazel 70

Mısra: 8

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Giyicek cāmeleri duħter-i rez meclisde Hüsününü görmege zāhid anı tenhāya çeker

11. zāhid:

Gazel 72

Mısra: 7

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhirā zāhid ayak almağı bilmez ammā Der-i mey-ħāne-i bātında o şeyħāne yapar

12. zāhid:

Gazel 78

Mısra: 8

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı

olmayan kimse, kaba sofu:.

Düşse mir^ʔāt-ı meye İskenderāsā min-vech Āb-ı hayvān içre zāhid şūret-i insān olur

13. zāhid:

Gazel 85

Mısra: 9

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Şoħbete nevbet verip zāhid daķık ol rind iseñ Āsiyāb içre meşeldir rıfķ ile ğavġā biter

14. zāhid:

Gazel 86

Mısra: 9

(□□□□) sif. ve i.

(Ar. zuhd “bir şeye değer vermemek”ten zāhid) 1. Dünyâyı

*terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu:.*

Düşünce zâhid ayağ
üzre şahn-ı meclisde
Kadeh du‘âsı o dem aña
pây-dâr mıdır

15. zâhid:

Gazel 121

Mısra: 3

(□□□□) sif. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu:.*

Öpse n’ola zâhid ayağın
pîr-i muğāniñ
Elbette eder hâzıka
bîmâr tabaşbuş

16. zâhid:

Gazel 122

Mısra: 7

(□□□□) sif. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu:.*

Tîr-i yâre zâhid olma ya
kepâze merd iseñ
Ya gibi peyveste kılma
kâmetiñ cānâne yaş

17. zâhid:

Gazel 125

Mısra: 1

(□□□□) sif. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu:.*

Zâhid sen umūruñ
idegör Hâlîka tefvîz
Geldikçe nedir hâliñi
maḥlūka bu ta‘rîz

18. zâhid:

Gazel 125

Mısra: 7

(□□□□) sif. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu:.*

Zâhid ne bilir hâlet-i
devrânı haḳîkat
Besdir aña beş vaḳti
Hüdâ eyledi tefrîz

19. zâhid:

Gazel 132

Mısra: 6

(□□□□) sif. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve*

*takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu.:*

Gürbeyle seg-mişâl olur
meclis-i şafâ
Rindân ile ne mümkün
ede zâhid ihtilâf

20. zâhid:

Gazel 133

Mısra: 7

(□□□□) sıf. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu.:*

Yek mâhi-i huşk ile
gelir meclise zâhid
×râdına eklendi anıñ
maşrafı mazbûf

21. zâhid:

Gazel 175

Mısra: 5

(□□□□) sıf. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu.:*

Zâhid bezimde mest
olıcağ ba‘d-ez-în dilâ
Nüş etdi niçe bâde-i şad
pür-sifâl fil

22. zâhid:

Gazel 202

Mısra: 3

(□□□□) sıf. ve i.

*(Ar. zuhd “bir şeye
değer vermemek”ten
zâhid) 1. Dünyâyı
terkedip dînin
emirlerine çok titizlikle
riâyet eden, züht ve
takvâ sâhibi, dindar,
müttakî (kimse): 2. i.
Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu.:*

Meclisde şımâh-ı dem-i
mînâ ile zâhid
Döndürdü kedü-yı
serini lu‘bet-i vınça

23. zâhidîfi: -iñ

Gazel 1

Mısra: 8

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofu.*

Beş vakti kılmazın yeter
ol nâfile hemân
Naşş-ı haşîri zâhidîñ
altında büriyâ

24. zâhid:

Gazel 8

Mısra: 1

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofu.*

Zâhid edecek meclis-i
rindâna teğarrüb
Bintü’l-‘inebe eyledi
biğâne teğarrüb

25. zâhid:

Gazel 9

Mısra: 9

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofu.*

Sirişk-i dânişim zâhid
görünce şişe-i dilde
Zer-i hâliş-‘ayâr oldu
nühası kâl edip tiz-âb

26. zāhid:

Gazel 17

Mısra: 1

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Zāhid nedir yüzünde o
naḥl-i dü-tā ‘abeş
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ‘aşā ‘abeş

29. zāhid:

Gazel 21

Mısra: 10

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā kıtī kıtī decāc
Feryād [u] na‘ralarla ne
muḏḥik imiş meger

32. zāhid:

Gazel 27

Mısra: 1

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Yokdur derünüñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyecek hiç ola
mı dilde inşirāḥ

27. zāhid:

Gazel 18

Mısra: 5

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Viridin midir ol çaḫ çaḫ
āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübhā-i
şad dāneye bā‘iş

30. zāhid:

Gazel 24

Mısra: 3

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Bezme teşrīf eyleyip kıl
zāhid icrā-yı mezāk
İşte nuḳl u işte bāde
ister ekl et ister iç

33. zāhidiñ: -iñ

Gazel 38

Mısra: 4

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Semt-i taḫvāyı mey-i
engür ile işlāḥ edip
Zāhidiñ terkibi oldu
şerbet-i ḫahru’ş-şuhūd

28. zāhide: -e

Gazel 19

Mısra: 10

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Bint-i rezi gör ḫacle-i
bezminde o Fennī
‘Ayş etdi bu şeb zāhide
ḫüñsā-yı mü‘enneş

31. zāhid:

Gazel 26

Mısra: 3

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Tañ mı cān baḫş etse
zāhid rind-i ‘işretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan
mestāne ‘isādır ḫadeḫ

34. zāhidiñ: -iñ

Gazel 38

Mısra: 7

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Zāhidiñ bintü’l-‘inebdir
meyli ammā sāḫiyā
ḫaclegāh-ı meclis-i

rindān degil tenhā ç
sūd

35. zāhid:

Gazel 39

Mısra: 5

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Dönse ne ‘aceb zāhid ile
vaqt-i hasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

36. zāhid:

Gazel 40

Mısra: 1

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Bintü’l-‘inebiñ būs
edicek la‘lini zāhid
Telh etdi mey-i milh-i
lebāni ile fāsıd

37. zāhid:

Gazel 54

Mısra: 6

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Zerger-i mürşid ‘ayār
eylerdi qalb hārcın
Pūte-i ‘ışk içre zāhid
qāla etmez i‘tibār

38. zāhidiñ: -iñ

Gazel 58

Mısra: 10

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Bed-liqāniñ
çehresinden gūyiyā ağı
açar
Kaṭre kaṭre hūn-feşān-ı
zaḥmı şanma zāhidiñ

39. zāhidiñ: -iñ

Gazel 67

Mısra: 5

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Yoğdur esāsı tevbe vü
‘ahdinde zāhidiñ
Hışn-i haşini gāhice
yapar yıkar

40. zāhid:

Gazel 106

Mısra: 5

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Zāhid bizi mey nūş
ediyor şanma görüp sen
Hıfz etmede yüz bādeyi
deyr içre sebūyuz

41. zāhid:

Gazel 108

Mısra: 2

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Qulqul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyhımız pīr-i muğān
eyler bize zāhid nefes

42. zāhid:

Gazel 109

Mısra: 7

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Şalb edip zāhid tağıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-ḥāneye kıldı
anı āvīze çeres

43. zāhid:

Gazel 110

Mısra: 5

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Ayağın elde tut pîr-i
muğāniñ hürmeten
zāhid
Nefes eyler ‘azîzim
sâlikine mürşid-i neffās

44. **zāhidiñ: -iñ**

Gazel 241

Mısra: 5

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Pilāv-ı nuql-ı meclis
zāhidiñ bāsürun
incitmiş
Ġinā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulğuru

45. **zāhidiñ: -iñ**

Murabba 2

Mısra: 5

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

İmtizāc etmekde yok
aşla kemālî zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
hārāb elde şağalı
zāhidiñ

46. **zāhide: -e**

Gazel 100

Mısra: 7

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Şunma lebiñi milh-i
dehen zāhide sākî
İfsād eder ol la‘liñi zîrā
meye şıgmaz

47. **zāhide: -e**

Gazel 104

Mısra: 8

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Ne ‘aceb bint-i rezi
görse kimi rû’yāda
Ekşeriyyā bu düşü
zāhide ta‘bîr ederiz

48. **zāhide: -e**

Gazel 130

Mısra: 3

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Bintü’l-‘inebi pîr-i
muğān zāhide sākî
‘Akd etmek için eyledi
şeyhāne tavassuť

49. **zāhid:**

Gazel 53

Mısra: 7

*Allah korkusuyla
dünyevi şeylerden el
çekmiş kimse.*

Zāhid kaťarında çü hār
olsa ğam degil
Ammā bu sür‘at ile
licām-ı cemel qopar

50. **zāhid:**

Gazel 60

Mısra: 5

*Allah korkusuyla
dünyevi şeylerden el
çekmiş kimse.*

Zāhid varıp ayağını
öpse ‘aceb midir
Pîr-i muğān tekke-i
Cem öz babasıdır

51. **zāhid:**

Gazel 84

Mısra: 7

*Allah korkusuyla
dünyevi şeylerden el
çekmiş kimse.*

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ‘aceb yine
Bendeñ demem o

mülhıde ki Müslimān
olur

52. zāhid:

Gazel 111

Mısra: 12

*Allah korkusuyla
dünyevi şeylerden el
çekmiş kimse.*

Oğuyup hüsn-i haṭ-ı
muşhaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ‘aceb
āyet-i Qur’āna heves

53. zāhide: -e

Gazel 153

Mısra: 9

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Haclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ‘akd eyleyip rez
duḫteri pīr-i muğān

54. zāhidiñ: -iñ

Gazel 172

Mısra: 7

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çı sūd
Haclegāh-ı meclis-i pīr-
ı muğān tenhā degil

55. zāhidiñ: -iñ

Gazel 183

Mısra: 13

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Zāhidiñ dā’im bükā ile
riyāsı sāhtedir
Rıkkat-ı qalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

56. zāhidiñ: -iñ

Gazel 189

Mısra: 7

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sākiyā
Lu^cbet-i maşnū^c-ı tıflāsā
kabağı dikilsin

57. zāhide: -e

Gazel 215

Mısra: 7

Çok dindar olup

*irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Mevt ermiş idi zāhide
meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i
şersarı görünce

58. zāhidiñ: -iñ

Murabba 2

Mısra: 6

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

İmtizāc etmekde yoğ
aşla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
harāb elde şakalı
zāhidiñ

59. zāhidiñ: -iñ

Murabba 2

Mısra: 7

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Bezm-i ‘işretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Güiyā bī-hüde segle
hirreniñ gavğāsıdır

60. zāhid:

Gazel 64

Mısra: 9

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imanı dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Şit-i derây-ı reh-
berimiz çınkırıklıdır
Zahid kaçâr-ı na'ra-i
rindâna har olup

61. zâhid:

Gazel 140

Mısra: 9

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imanı dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Nev-resteye meyl
etmez ise zâhid 'aceb
mi
Diker ise lâzım aña
ebrü-yı murabba'

62. zâhid:

Gazel 151

Mısra: 9

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imanı dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,*

ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid ‘aqlın şaşırıp zühdi perīşān etdi Şahn-ı meclisde görüp muğ-beçeyi kāse be-kef

63. zāhid:

Gazel 152

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete

kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Nice ‘āşık buña şabr u taḥammül eylesin zāhid
Çaçan kim ref^c olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

64. zāhid:

Gazel 156

Mısra: 1

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid

aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid kıatında sübhā-i şad-dānemiz mi yok
Bezm içre yoḥsa çekmege peymānemiz mi yok

65. zāhid:

Gazel 185

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele

alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Bez[i]mde meclise ser-
halka ol ki ey zāhid
Seniñle sübhā-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

66. zāhid:

Gazel 192

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan

öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vuzū çemen be-
çemen

67. zāhid:

Gazel 193

Mısra: 7

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve

imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Bürütüñ ol büt-i tersā-
yı hayyāta verip zāhid
Tınāb-ı tār ile çāk-ı
giriñanın teyellensin

68. zāhid:

Gazel 195

Mısra: 3

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış

kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanarak kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol tıfl-ı
Efrence
Anuñçün hāşiyetim
düşdü der zaḥm-ı
Firengiden

69. zāhid:

Gazel 198

Mısra: 9

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle

birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanarak kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Ḳo götürsün zāhid
ābdest ibriğın edip riyā
Bezm-i 'işretgāhda
rindāna lāzımdır sebū

70. zāhid:

Gazel 206

Mısra: 1

: Kaba sofı, zahid //
Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanarak kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Zāhid uzadır nuṭṭkını
da'vāya gelince
Leb-beste olur
ḥükmüme ma'nāya
gelince

71. zāhid:

Gazel 212

Mısra: 1

: Kaba sofu, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkar,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Zāhid yeter ol şöhet-i
tenhāya çarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
helvāya çarışma

72. zāhid:

Gazel 212

Mısra: 5

: Kaba sofu, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkar,
ıstırap verir. Bu*

*bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

*Ḥall ile siriştin leheb-i
‘ışk ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile
kīmyāya çarışma*

73. zāhid:

Gazel 219

Mısra: 5

: Kaba sofu, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.*

*Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

*Çanı rindānla hem
bezm-i ʿiṣret olanlar
zāhid
Geçip mihrāba şimdi
evliya olduñ imāmlikda*

74. zāhid:

Gazel 224

Mısra: 7

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid*

*aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

*Hafice bāde nüş
oldukça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslim-i vaşl olsa
ʿaceb mi sım ü zersizce*

75. zāhid:

Gazel 227

Mısra: 7

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele*

*alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

*Buyursun meclise zāhid
riyā izhār edip kaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ʿarab hem
tāzeden tāze*

76. zāhid:

Gazel 232

Mısra: 2

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına*

*anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Hacle-i bezme ʿarūs-ı
mey gelince kız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini saşız gibi

77. zāhid:

Gazel 236

Mısra: 3

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve*

*imanı dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Yazdıkça hüsni-ı haţţına
zāhid hasen deyip
İʿrābı sahv edince
şaşırdı izāfeti

78. zāhid:

Gazel 244

Mısra: 7

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış*

*kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imanı dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Başkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Hümār-ı meyle varmış
hālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḥfı gelip sen sākiyā
şun mey

79. zāhid:

Kıt'a 4

Mısra: 11

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli*

şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Riyâyı ço temâşâ kıl
gelip âlâyımı zâhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkâli

80. zâhid:

Muhammes 1

Mısra: 14

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Gelip bu hân-ķâh-ı
halka-i bezm içre ey
‘âbid
Ayağın elde tut pîr-i
muğânın hürmete
zâhid

81. zâhid:

Müstezad 2

Mısra: 1

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Gel destiñe zâhid der-i
mey-ḥānede cām al
Merdāne hüveydā

zâhidâ:

1. zâhidâ:

Gazel 122

Mısra: 3

Ey zahid.

Zâhidâ dāmān-ı
jendeñle süpürme
yerleri
Eyleme irḥā anı sen
vâdi-i şeyḥâne kaç

2. zâhidâ:

Gazel 165

Mısra: 3

Ey zahid.

Mey-i ışık-ı ezelden
zâhidâ bir cām nüş et
kim
Nevâl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

3. zâhidâ:

Gazel 174

Mısra: 9

Ey zahid.

Bu ḥān-kāh-ı ışıka gelip
sen de zâhidâ

Hü çek cemâl-i yâre
cinān arzū degil

4. zâhidâ:

Gazel 180

Mısra: 7

Ey zahid.

Zâhidâ bint-i rezin
bikrin edip ḥün-âlūd
Ḥaclegāh-ı der-i mey-
ḥānede her dem
merdem

5. zâhidâ:

Gazel 127

Mısra: 7

Ey zâhid!

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zâhidâ mihre
Seniñ ḥāver ise kıbleñ
bize de Ka^cbedir mefrüz

6. zâhidâ:

Gazel 182

Mısra: 1

Ey zâhid!

Zâhidâ şem^c-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Süz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

7. zâhidâ:

Gazel 219

Mısra: 3

Ey zâhid!

İbâdetle ḳabāḥat
zâhidâ maḥfî gerek
ammā
Şaḳadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥāmlikda

8. zâhidâ:

Gazel 234

Mısra: 14

Ey zâhid!

İçip içip bize rez-
duḥteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zâhidâ hilâliñ mi

9. zâhidâ:

Gazel 108

Mısra: 5

Ey kuru sofı!

Zâhidâ riş-i dırāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma
mīnāniñ kelām-ı ta^cnı
kes

10. zâhidâ:

Gazel 147

Mısra: 7

Ey kuru sofu!

Añlamazsın zâhidâ
ebced hisâbın bunda
sen

Ben rumûzu saña
tefhîm etmege kıldım
ferâğ

11. zâhidâ:

Gazel 160

Mısra: 7

Ey kuru sofu!

Zâhidâ kaçma buyur
haclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ‘arûs-ı
meye mahrem gibisin

12. zâhidâ:

Gazel 71

Mısra: 3

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Zâhidâ şeb-tâ-seher âyâ
nedir bu nâleler
Yâ seniñde bir meh-i
her-câyı cânânıñ mı var

13. zâhidâ:

Gazel 87

Mısra: 5

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Ruğların bûs eyleyince
zâhidâ ol dil-berin
Verd-i ebyaz içre güyâ
ğonçe-i hamrâ çıkar

14. zâhidâ:

Gazel 87

Mısra: 5

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Ruğların bûs eyleyince
zâhidâ ol dil-berin
Verd-i ebyaz içre güyâ
ğonçe-i hamrâ çıkar

15. zâhidâ:

Gazel 112

Mısra: 5

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Zâhidâ riş-i dirâzıyla
gelip ta‘n ederek
Çañına ot tıçma

mînânıñ yeter dendâne
kes

16. zâhidâ:

Gazel 124

Mısra: 4

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Uşüliyle ayağın denk
alıp bu hân-kâh içre
Gelip devrâna girsen
zâhidâ olma şağın
rakkaş

17. zâhidâ:

Gazel 135

Mısra: 3

Ey sofu, ey zâhid!

*(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).*

Geldi bezme zâhidâ nâ-
mahrem ammâ sâkiyâ
Korkaram bintü'l-
‘inebden eylemez
biğâne haz

18. zâhidâ:

Gazel 135

Mısra: 5

Ey sofu, ey zâhid!

(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofu).

Çankı bezme varsa nice
penc olur zâhidâ
Kelb-i pîrâniden etmez
hirre-i mey-ğâne haz

zâhidân:

1. zâhidân:

Gazel 111

Mısra: 8

*Zahidler, aşırı
sofular.*

Zîkr-i la'l-i leb-i dil-
berle heme âvîze

Zâhidân elde eder
sübha-i mercâna heves

2. zâhidân:

Gazel 182

Mısra: 5

*Zahidler, aşırı
sofular.*

Kâşif-i esrâra münkir
olsa ğam mı zâhidân
Ol hidâyetsizlere efsâne
gelmişlerdenim

zâhid-i bezm-i:

1. zâhid-i bezm-i:

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Meclisin zahidi,
sofusu.*

Nüş edip mâc-ı vuzû'nın
zâhid-i bezm-i
Köçek Süleymâna var
sen âb-ı satl[ı] bereber
iç

zâhid-i bigâne:

1. zâhid-i bigâne:

Gazel 76

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İlgisiz zahid.

Nüş edip bâdeyi hem
biñ dir(h)em[i] aHz etdi
Görmedim zâhid-i
bigâne gibi bir cerrâr

zâhid-i bîmâra:

1. zâhid-i bîmâra: -a

Gazel 202

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasta zahit.

Çıl zâhid-i bîmâra sen
ey hâzık-ı perver
Lâzımdır aña eyle
tedâvî-i şırınka

zâhid-i hannâs:

1. zâhid-i hannâs:

Gazel 110

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şeytan zahit.

Bez[i]mde mesti tesvîs
eyleyince zâhid-i
hannâs
Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ğured ecnâs

2. zâhid-i hannâs:

Muhammes 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şeytan zahit.

Mey-i şahbâdan el çekdi
hezârân bî-ğaber ecnâs
Bez[i]mde mesti tesvîş
eyleyince zâhid-i
hannâs

zâhid-i şeydâ:

1. zâhid-i şeydâ:

Gazel 198

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şaşkın zahit.

El uzatmış zâhid-i şeydâ
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eğibbâ güft gû

2. zāhid-i şeydā:

Gazel 200

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şaşkın zahit.

Fennyā mey-hānede
mesti nice te'dīb eder
Bir de anda şıhne olmuş
zāhid-i şeydā velev

zah[1]m-1 pür-dağı:

1. zah[1]m-1 pür-dağı: -1

Gazel 228

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanık yaralarıyla
dolu yara.

Zah[1]m-1 pür-dağı
sīnemde görünce ol şūh
Bu çerāgāna müşābih
dedi tarh-ı lāle

zāhir:

1. zāhirde: -de

Gazel 106

Mısra: 1

Bir şeyin görünen
tarafı, dış yüzü, dış
görünüşü.

Zāhirde gül olduk ise
bātında büyuz
İnbik-i felek içre gül-āb
olmada hüyuz

2. zāhir:

Gazel 62

Mısra: 7

(Ar. zuhūr "âşikâr"
olmak, görünmek"ten
zāhir) 1. Meydanda
olan, görünen, açık ve
belli olan (şey).

Māh-ı felekde zāhir
olup güyiyā husūf
Haṭṭ-ı 'izārı dehr
gönülde telāş olur

3. zāhirde: -de

Gazel 106

Mısra: 7

Açık, ortada,
görünür.

Zāhirde ser [ü] cānı
dirig etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-şüret [ü]
dostāne 'adüyuz

4. zāhirde: -de

Gazel 137

Mısra: 7

Açık, aşına,
görünür.

Zāhirde yanar şem^c-i
cemāline o yāriñ
'İşk āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūz

5. zāhirde: -de

Gazel 237

Mısra: 8

Açık, aşına,
görünür.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı 'ışk
Lem^ci ḳandil-i tehī
zāhirde mi ihfāda mı

zāhir olmakda:

1. zāhir olmakda: -mak, - da

Murabba 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Açığa çıkmak,
meydana çıkmak,
görünür olmak.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse tañ mı dilleri
Zāhir olmakda yem-i
gam üzre mevc-i serseri

zāhir olunca:

1. zāhir olunca: -unca

Gazel 186

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Açığa çıkmak,
meydana çıkmak,
görünür olmak.

Haṭṭ-ı nev-hîzi
cemâlinde olunca zâhir
Gösterir sırrını âyîne-i
ruḥsârından

2. zâhir olunca: -unca

Gazel 236

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Açığa çıkmak,
meydana çıkmak,
görünür olmak.*

Pîr-i muġân ayağına
çekse ‘aceb midir
Bây u gedâya zâhir
olunca ‘alâmeti

zâhirâ:

1. zâhirâ:

Gazel 72

Mısra: 7

Açıkça.

Zâhirâ zâhid ayak
almağı bilmez ammâ
Der-i mey-hâne-i
bâṭında o şeyhâne
yapar

zaḥm:

1. zaḥmım: -ım

Gazel 43

Mısra: 7

Far. Yara, ceriha.

Müzeyyen olsa zaḥmım
penbelerle ġam mı ser-
tâ-pâ
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dîvânenen me’hûz

2. zaḥmın: -ı, -n

Gazel 82

Mısra: 7

Far. Yara, ceriha.

Bu benim zaḥmın
ķaparsa ey ṭabîb-i cân
yine
Âb-ı vaşl-ı yâr ile terkîb
olan merhem ķapar

3. zaḥmımda: -ım, -da

Gazel 140

Mısra: 1

Yara.

Zaḥmımda dilâ
penbelerim mülemma‘
Pür-naḥle dönüp oldu
lem‘-i müşemma‘

zaḥm oldu:

1. zaḥm oldu: -du

Kıt'a 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yara olmak.

Ne mümkün ba‘z-ı
ḥükkâmân çıkmak râh-ı
şer‘iden
Anıñ destinde fetvâ
eşheb-i ḥükme zaḥm
oldu

zaḥmet ver:

1. zaḥmet ver: -ır

Gazel 169

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Sıkıntı vermek,
sıkıntıya sokmak,
yormak.*

Tâ olmayıcağ sırr-ı
me‘âd ile şafâ-yâb
Zaḥmet verir ‘âlemde
saña kayd-ı me‘âşın

zaḥm-ı firengî:

1. zaḥm-ı firengî:

Gazel 195

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Firenk yarası.

Sürünürmüş meger
zâhid varıp ol ṭıfl-ı
Efrenc
Anuñcün ḥâşiyetim
düşdü der zaḥm-ı
Firengiden

zaḥm-ı pür-ḥün-ı dil-i
ğam-ḥvār:

1. zaḥm-ı pür-ḥün-ı dil-i
ğam-ḥvār:

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gamlı gönlün kanlı yaraları.

Zaḥm-ı pür-ḥün-ı dil-i
ğam-ḥvār kendin
gösterir
Çāk edip kısrın derün-ı
sîneden gül gönçeveş

zaḥm-ı pür-ḥün-ı
ḥadeng:

1. zaḥm-ı pür-ḥün-ı
ḥadeng:

Murabba 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Okun açtığı yara dolu yara.

Pârelendi cigerim oldu
perîşân-ḥâlim
Saña lâyıķ mı baña
böyle iş et sultânım

zaḥm-ı şad-pâre oldu:

1. zaḥm-ı şad-pâre
oldu:-du

Gazel 205

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yüz parça olmak.

Ṭabîbim merhem-i
vaslın eger şarmazsa
müşkildir
Vücūdum oldu tîğ-ı
ğamzesiyle zaḥm-ı şad-
pâre

zaḥm-ı sîne-çākime:

1. zaḥm-ı sîne-çākime:-i,
-m, -e

Gazel 166

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sineyi parçalayan yara.

Helâke kaşd ise yâ
kaşlarıñ edip pür-çîn
Ḥadeng-i ğamzeleriñ
zaḥm-ı sîne-çākime çek

zaḥm-ı sînem:

1. zaḥm-ı sînem:-m

Gazel 165

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Müheyyâdır müşerrah
zaḥm-ı sînem da‘vi-i
‘ışķa

Ḥuzūr-ı kâđi-i
ḥüsünüde cānā ḥüccet
isterseñ

2. zaḥm-ı sînem:

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göğüs yarası.

Zaḥm-ı sînem üzre her
bir penbe dâğ
üstündedir
Şol fetîl-i lem‘a tâbāsâ
çerâğ üstündedir

zaḥm-ı ten:

1. zaḥm-ı ten:

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tenin yaraları.

Ḥâzıķ iseñ ey dil aķıdıp
ḥün-ı sirişķi
Zaḥm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesân et

zahr-i pâkiñde:

1. zahr-i pâkiñde:-iñ, -
de

Kaside 1

Mısra: 34

Kelime Tipi: -
Temiz sırt.

Hüccet-i hüküm-i
nübüvvet idigün
‘ālemde
Zahr-i pākiñde yeter
faşş-ı nigîn-i deyyān

zā‘id-i noķşān:

1. **zā‘id-i noķşān:**

Kaside 2

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Eksikliğin fazlası.

Yazdılar ta‘miyye
ammā tārihiñde şā‘irān
Bedr olur mu zā‘id-i
noķşān ile hiç māh-ı ‘id

za‘īm:

1. **za‘īm:**

Gazel 81

Mısra: 3

*Zeāmet sâhibi
kimse. // Mal mülk
sahibi, zengin.*

Ahız [u] bey‘ etme ‘arz-ı
va‘d-i vaşlıñ ey za‘īm
Her ne deñlü olsa şoñra
haķķ-ı tapu çevrilir

zā‘ir-i aġyārı:

1. **zā‘ir-i aġyārı:** -ı

Gazel 180

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Başkalarının
ziyareti.*

Ne ‘aceb zā‘ir-i aġyārı
dil etmezse hayāl
İstemez zemzem-i
çeşmimde o yek-kem
mekkem

zā‘ir-i hüccāc-ı ‘ışķa:

1. **zā‘ir-i hüccāc-ı ‘ışķa:**

Gazel 159

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşk hacılarının
yaşı.*

Ka‘be-i hüsnünde sa‘y
edip meta‘-ı vuşlatın
Zā‘ir-i hüccāc-ı ‘ışķa anı
ihrām eyledik

zālim:

1. **zālimleriñ:** -ler, -in

Gazel 194

Mısra: 12

*Zulm eden, eziyet
eden.*

Yā Rabb kıl vücūdu(nu)
anıñ şalb-i ser-nigün

Zālimleriñ hemişe
mu‘ini olanlarıñ

zālim-i nesnās:

1. **zālim-i nesnās:**

Muhammes 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zalim şeytan.

Anıñ gibi devrāndan
dağı bir zālim-i nesnās
Hacerle cevheri seyr
eyle destinde şīşe-i
vārın

zāmīr:

1. **zāmīr:-i**

Gazel 19

Mısra: 8

*1. İç, derun 2. mec.
Kalp, gönül.*

Giydir laķabı cāme diyü
ümm-i habīse
Güldür o zāmīri aña
kālā-yı mü‘ennes

zanbak versem:

1. **zanbak versem:-sem**

Gazel 157

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zanbak vermek.

O h oy-ı  arız-ı dild ara
versem ben n'ola
zanbaķ
G l üzre j le desem ol
daĥı a'la v  hem elyaķ

zannet-:

1. **zanneder:-(e)r**

Murabba 3

Mısra: 19

Sanmak.

Zanneder seyr eyleyen
taķlıb eder çeşmin
hem n
Ol t fengin eyleyip
peyveste  aķmaĥ
oynadır

zannet:

1. **zannetme:**

Gazel 110

Mısra: 7

*Zannetmek ,
sanmak.*

Der n-ı  aşıķ-ı rind nı
beyt-i s de zannetme
Muĥall dır mey-i eng r
ile Şimdi Őud ru'n-n s

2. **zannetme:-me**

Muhammes 1

Mısra: 16

Sanmak.

Nefes eyler  azizim
s likine mürşid-i neff s
Dil-i  uŐ aķı köhne
menzil-i  ft de
zannetme

3. **zannetme:-me**

Muhammes 1

Mısra: 17

Sanmak.

M n k aş d r-ı H md 
Őeyĥ-z de zannetme
Bulunmaz z hid  mişli
anıĥ d ny da
zannetme

4. **zannetme:-me**

Muhammes 1

Mısra: 18

Sanmak.

M n k aş d r-ı H md 
Őeyĥ-z de zannetme
Bulunmaz z hid  mişli
anıĥ d ny da
zannetme

5. **zannetme:-me**

Gazel 209

Mısra: 7

Sanmak.

 z rında o Őuĥuĥ
zülfüdür zannetme piç-

 -piç
Nih l-i g l de yapmış
b lb l s  murĥ-ı dil
l ne

6. **zannetdim:-dim**

Gazel 177

Mısra: 1

Sanmak.

Meyi desti nde s ķi
Şerbet-i gül-f m
zannetdim
Bez[i]mde baĥŐ-ı b s-ı
la'li ni bayram
zannetdim

7. **zannetdim:-dim**

Gazel 177

Mısra: 2

Sanmak.

Meyi desti nde s ķi
Şerbet-i gül-f m
zannetdim
Bez[i]mde baĥŐ-ı b s-ı
la'li ni bayram
zannetdim

8. **zannetdim:-dim**

Gazel 177

Mısra: 4

Sanmak.

Şıyāmım açdım iftār-ı
nebāt-ı la'l-i nābīñla
Sehāb-ı haṭṭ-ı nev-ḥīz-i
ruḥuñ aḥşam
zannetdim

9. **zannetdim:** -dim

Gazel 177

Mısra: 6

Sanmak.

Ṭutuldum bend olup
zülf-i girihgīrine
dildārıñ
Firengistān-ı Çini ḳal'a-
i İslām zannetdim

10. **zannetdim:** -dim

Gazel 177

Mısra: 8

Sanmak.

Liman-ı fikr-i vaşl-ı
yāre ğarḳ oldum yine
Fennī
Şalıp baḥr-i ğama fülk-i
dili eyyām zannetdim

zannetme:

1. **zannetme:** -me

Gazel 227

Mısra: 3

Sanmak, bilmek.

O şūḥ-ı 'işve-bāzıñ
ruḥların ḥoy-kerde
zannetme
Ṭarāvet baḥş eder
gülzāra şeb-nem
tāzededen tāze

zannetmek:

1. **zanneder:** -er

Gazel 9

Mısra: 2

Sanmak.

Mey-i la'lin şunup
rindāne sākī-i ṭal'at
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler zanneder
vişn-āb

2. **zanneder:** -er

Gazel 87

Mısra: 4

Sanmak.

Rāyız-i ḥüsnüñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ğarrā çıkar

3. **zanneder:** -er

Gazel 87

Mısra: 4

Sanmak.

Rāyız-i ḥüsnüñde çin-i
pür-çiniñ gören
Zanneder destārdan bir
sünbül-i ğarrā çıkar

4. **zanneder:** -er

Kıt'a 6

Mısra: 4

Sanmak.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per şaldı
Sehāb-ı zülf-i için
zanneder vechin
görenler māh

zanneyle:

1. **zanneyler:**

Gazel 61

Mısra: 4

*Zannetmek ,
sanmak.*

Āmādedir o ğonçe
üşküfte olmağa lık
Zanneyler 'andelibin
leb-beste fem degildir

zār:

1. **zār:**

Gazel 38

Mısra: 2

Ağlamak, inlemek.

Çekmesin tîğ-ı nigâhın
yoğsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer
gök der ol dem yā
Vedūd

zār eder:

1. **zār eder:-er**

Gazel 216

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İnlemek.

Rez-duhterine tıfl-ı dil-i
efgāna zār eder
Kāfir kıızı demez aña
ağlama māteme

zār u efgānı:

1. **zār u efgānı:-ı**

Kıt'a 10

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Ağlayıp inlemek.

Şafâdır dāyesine
bülbülāsā zār u efgānı
Revā mı gülşen-i
ağüşuña sen elde ağzāb
ol

zararsızca:

1. **zararsızca:**

Gazel 224

Mısra: 2

Zararsızca.

Bizimle meclis olsa
sākīyā maḥfi kedersizce
O dem bintü'l-‘ineb
raḫs eyleyip gelse
zararsızca

zarf-ı mey:

1. **zarf-ı mey:**

Gazel 64

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şarap kabı (kadeh).

Meclisde zarf-ı mey gibi
āğüş-ı rind ile
Müy-ı miyān rüy-ı
niğārān kuşaklıdır

zārî:

1. **zārîdir:-dir**

Gazel 89

Mısra: 2

Ağlama, sızlama;

ağlayıp inleme.

Gören ḥaṭṭ-ı siyekârın
ruḥunda gül de mārıdır
O ḥārîñ vaḫşetiyle dīde-
i bülbülde zārîdir

zât:

1. **zât:**

Kıt'a 14

Mısra: 5

(saygın) kişi.

Resmin ‘arz etdi bu
kāşāneniñ üstāda o zāt
Ṭab^c-ı mi^cmārı
secencelveş olunca
berrāk

zāt-ı beyt-i maḫta‘mı:

1. **zāt-ı beyt-i**

maḫta‘mı:-m, -ı

Gazel 236

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Makta beytinin

kendisi.

Ol zāt-ı beyt-i maḫta‘mı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭab^c-ı cüşişîñ
yoğ nihāyeti

zāt-ı ‘ırq-ı pāk-i āl-i

tāhā-zāde-i pāşā:

1. **zāt-ı ‘ırq-ı pāk-i āl-i**

tāhā-zāde-i pāşā:

Kıt'a 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Paşa Tahazade

sülalesinin temiz

soyunun ta kendisi.

O zāt-ı ırk-ı pāk-i āl-i
Tāhā-zāde-i Pāşā
Kibār-ı devlet-i maqbūl-
ı kalb-i şāh-ı zıllullāh

zāt-ı şecī'ü'ş-şiyem:

1. **zāt-ı şecī'ü'ş-şiyem:**

Kıt'a 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kahraman

karakterli kişi.

Zāt-ı şecī'ü'ş-şiyem
ţab'-ı laţif-i himem
Ġonçe-i leb-beste-fem
nuţk-ı edībü'l-lisān

zāt-ı şerīfīñ:

1. **zāt-ı şerīfīñ:-iñ**

Kaside 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şerefli kişi, soylu

kimse.

Başla evşāfa [...] ol zāt-ı
şerīfīñ ţurma
Gerçi ħaddiñ degil
ammā seniñ ey şifte-
zebān

2. **zāt-ı şerīfin:-i, -n**

Kaside 1

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Şerefli kişi, soylu

kimse.

Nice vaşf eyleyeyim

zāt-ı şerīfin āyā

Nice ta'bir edeyim

ħulkını ey rūħ-ı revān

3. **zāt-ı şerīfīñ:-iñ**

Kıt'a 1

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Şerefli kişi, soylu

kimse.

Ĥaţādan ħıfz edip zāt-ı
şerīfīñ tā-be-rüst-ā-ħız
Emānet olsun ol şeh-
zāde-i meh-pāre
Mevlāya

4. **zāt-ı şerīfin:-i, -n**

Kıt'a 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Şerefli kişi, soylu

kimse.

Naţardan ħıfz edip zāt-ı
şerīfin tā-be-rüst-ā-ħız
Emānet olsun Allaha
'azīmü'ş-şāna her ħāli

zatin:

1. **zātīñ:**

Kıt'a 10

Mısra: 11

Kimse, kişi, şahıs.

Ťulū' etdi o zātīñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle itnāb
ol

zāyi' olmaz:

1. **zāyi' olmaz:-maz**

Gazel 141

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaybolmak, yok

olmak.

Hele sen dostluğu fark
eylemez iseñ ey şūĥ
Ĥaĥ katında benim
iyliklerim olmaz zāyi'

zāyi' olur:

1. **zāyi' olur:-ur, -mu**

Gazel 194

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ziyan olmak, yok

olmak, heder olmak.

Teslīm-i cāna yār-ı
güzini olanlarıñ
Zāyi' olur mu naĥdi
emīni olanlarıñ

zebân:

1. **zebânım: -im**

Gazel 18

Mısra: 9

*Dil // konuşma,
söylem.*

Şimdi fem-i ṭab'ımda
zebânım baña Fennî
Serşâr-ı mükeyyif mül-i
mey-ḥâneye bā'ış

2. **zebânım: -im**

Kıt'a 1

Mısra: 14

*Dil // konuşma,
söylem.*

Nice vaş eyleyem ben
siyemmâ zıll-ı Yezdânı
Zebânım kaṭredir
deryâ-yı cüd-ı şevket-
ârâya

3. **zebân:**

Gazel 180

Mısra: 5

Dil.

Nağme-i şukka zebân
ile eder âzürde
Ṭab'-ı şeh-bâzımı âgâza
cestem mestem

4. **zebânı: -ı**

Gazel 217

Mısra: 8

Dil // Söz.

Elimde ḥāme-i lālim ki
bir beste-ser sırdır
Merām 'arż etmede
yāre zebânı olmamak
üzre

zebân-ı mücessem:

1. **zebân-ı mücessem:**

Gazel 243

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Cisimleşmiş dil.

Müşâ'are ile zebân-ı
mücessem Fennî
Refî' Efendiye dâ'im
şenâdadır şimdi

zebân-ı yâr:

1. **zebân-ı yâr:**

Gazel 110

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin dili.

Dil-âzâr zebân-ı yâr ile
elfâzı âgyârıñ
Degil tev'em-i züccacı
şek ile kaṭ' etmede
elmās

zehr:

1. **zehrî: -î**

Gazel 29

Mısra: 2

*Girdiği
organizmada fizyolojik
görevleri bozan veya
yok ederek ölüme
sebepe olan madde, ağu,
sem.*

Ol bîmāra sürüp çeşmin
o ṭıfl-ı cerrāh
Kıldı eczâ-yı vişâli ile
zehrî işlâh

zehr-i mārveş:

1. **zehr-i mārveş: -veş**

Gazel 183

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yılan zehrî.

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

zekan:

1. **zekanıñ: -ıñ**

Gazel 102

Mısra: 6

Çene.

Beyt-i hüsnünde
bulunmazsa şehā āb-ı
hayāt
Zekānıñ çāhı yeter
teşnelere zemzemimiz

2. **zekañı:-ı**

Gazel 29

Mısra: 10

Çene II çene

çukuru.

Fenniyā düşe diyü
zülfunü dāmen mi tutar
Zekānı bāğ-ı cemālinde
o şāhıñ tuffāh

zemān:

1. **zemānında:-ında**

Kıt'a 9

Mısra: 11

Olmuş ve olacak

*hâdiselerin birbiri
ardınca cereyan
edişinin düşüncemizde
meydana getirdiği başı
ve sonu belli olmayan
soyut kavram, vakit.*

Zemānında görünce
hüsn-i haţtın kâdi-
‘asker
‘aşık olup ey dil aña biñ
cānla bir cāh

zemāne:

1. **zemāne:**

Gazel 203

Mısra: 15

*(Küçümseme ve
alay yollu) şimdiki
zaman; baht, talih II
bulunulan zamandaki
kişiler.*

Şimdi zemāne fırsatı
fevt eylemez şaķın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

2. **zemāne:**

Gazel 49

Mısra: 7

Devir, zaman;

*(Küçümseme ve
yakınma ifadesiyle)
içinde yaşanan zaman
II dünya.*

Zemāne hūbınıñ
‘uşşāķa ğammı rüz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaşla anlar şimdi
şahrāda aşlā derler

zemīn:

1. **zemīne:-e**

Gazel 84

Mısra: 3

*Dünya, alem,
yeryüzü.*

Pā-māl eder zemīne
nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde
duĥter-i rez pehlevān
olur

2. **zemīn:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Dünya, alem,
yeryüzü.*

Giden şām-ı haţından
Ka‘be-i vaşlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rüzġār āteş

3. **zemīni:-ı**

Kıt'a 13

Mısra: 16

Yer II toprak.

Nice def‘ etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāzırdır
Hevāsı hoş zemīni
mürtefi‘ nā-dīde
seyrāngāh

zemīn u semā:

1. **zemîn u semâ:**

Gazel 216

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yer yüzü ve gök yüzü.

Tâ çerha çıkdı âh u
fiğânîña Fenniyâ
Tanzîrim ile oldu zemîn
u semâ seme

zemîn-i celâli:

1. **zemîn-i celâli:** -y, -i

Gazel 50

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şair Celâlî'nin
zemin gazeli.*

Dedim görünce zemîn-i
Celâliyi Fennî
Bu güfte ʃab^c-ı Belîğîñ
zevâyi^cindendir

zemîn-i fennî:

1. **zemîn-i fennî:**

Gazel 65

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Fennî'nin zemin
şîri.*

Mesîh-güfte-i Es^cad-
cüdür zemîn-i Fennî

Nazîre-i sühân-i^ccâza
kim tenezzül eder

zemîn-i pâki:

1. **zemîn-i pâki:** -i

Gazel 66

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Temiz, pâk yer //
nazire söylemede esas
alınan beyit.*

Fenniyâ ebr-i felekveş
bu zemîn-i pâki
Fikr-i ter ʃab^c-ı sühân-
perver-i yârân şıkılır

zemzem:

1. **zemzemimiz:** -imiz

Gazel 102

Mısra: 6

Ar. Kâ'be-i

*Muazzama kurbundaki
maruf ve mübarek
kuyunun suyu.*

Beyt-i hüsnüñde

bulunmazsa şehâ âb-ı
hayât

Zekânîñ çâhı yeter
teşnelere zemzemimiz

2. **zemzem:**

Gazel 160

Mısra: 6

Ar. Kâ'be-i

*Muazzama kurbundaki
maruf ve mübarek
kuyunun suyu.*

Küzeler mi ʃodîñ
etrâfına hâl-i siyehîñ
Nazar et çâh-ı
zenehdânîña zemzem
gibisin

zemzem verirse:

1. **zemzem verirse:** -ir, -
se

Gazel 207

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Zemzem suyu
vermek.*

Zemzem verirse
keşere hüccâcveş
Hasîb
Fennî verir nikâtını
ʃud-âşnâlara

zemzem-i çeşmimde:

1. **zemzem-i çeşmimde:** -
im, -de

Gazel 180

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz Zemzemi.

Ne ʃaceb zâ'ir-i ağıyârı
dil etmezse hayâl

İstemez zemzem-i
çeşiminde o yek-kem
mekkem

zen:

1. **zen:**

Gazel 6

Mısra: 10

(Fa.) Kadın.

Rez-duḡteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Raş etmedi bir ayağla
zen söylerim saña

2. **zen:**

Gazel 201

Mısra: 8

Argo: kahbe

bağlamında kancık.

Ne çekdi pîr-i muğân
raş edince bint-i rezi
O taze rûy-ı nigârı
koyunca zen şuyuna

zenân:

1. **zenân:**

Gazel 84

Mısra: 1

Kadınlar.

Meclisde bâde cāmeler
ile zenân olur

Tezvîc-i rind himmet-i
pîr-i muğân olur

zenbûr-ı cinân:

1. **zenbûr-ı cinân:**

Gazel 226

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cennet arısı.

Bâl-ı zülfün göricek
‘arızı üzre o mehiñ
Bâd-ı âhînla o zenbûr-ı
cinân ürkütme

zenbûr-ı gönül:

1. **zenbûr-ı gönül:**

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül arısı.

Zenbûr-ı gönül verd-i
ruh-ı dil-bere ‘arız
Üşkûfte hezârân-ı
şükûfe aña fâ’iz

zenbûr-ı ışk:

1. **zenbûr-ı ışk: -a**

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşk arısı.

Öpsem o la’l-i tâb-ı
‘arağ-rîzi gül gibi
Zenbûr-ı ışka gönçe
dehânım ‘asel verir

zenbûr-ı tab’:

1. **zenbûr-ı tab’:-im**

Gazel 54

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şairlik arısı.

Buldu lezzet kand-i şîr-
i Ni‘met ile Fenniyâ
Ba‘d-ez-în zenbûr-ı
tab‘ım bala etmez
i‘tibâr

zenbûr-şifat:

1. **zenbûr-şifat:**

Gazel 8

Mısra: 3

Arı şifat.

Bâl açsa n’ola zülfüne
zenbûr-şifat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhâna teḡarrüb

zencîr eder:

1. **zencîr eder: -er**

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Zincirlemek,
zincire bağlamak.*

Me'âlî muhtaşar rabṭ
eyle(ye)mem derken
me'ânîde
Kaşîdeyle kelâmım
bendini zencîr eder
vâ'iz

zencîr ederiz:

1. **zencîr ederiz: -eriz**

Gazel 104

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Zincirlemek,
zincire bağlamak.*

Zülfün 'uşşâka uşûliyle
edip bir beste
Nağme-sâz-ı dil-i
şeydâlara zencîr ederiz

zencîr eyledi:

1. **zencîr eyledi: -di**

Gazel 242

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Zincire vurmak,
zincirlemek (Eskiden
deliler zincire
vurulmuş. Aşk da bir
nevi delilik olduğu için
kendini zaptedemeyen
aşık tek çare olarak*

*zincire vurulmayı
istemektedir.*

Sihr-i sūz-ı âh ile dil
yârı teshîr eyledi
Rūzgâr ile hümâ-yı
çerhî zencîr eyledi

zencîr-i zülfünden:

1. **zencîr-i zülfünden: -
ünden**

Gazel 105

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*I. Sevgilinin zincir
gibi aşığı kendine
esir/köle eden saçları
II. Sevgilinin zincir gibi
uzun olan saçları.*

Düşüp çâh-ı zekânda
kaldı dil zencîr-i
zülfünden
Çi gam tâ haşre dek ol
delve-i sakķâ çıkar
çıkılmaz

zencîrveş:

1. **zencîrveş:**

Gazel 118

Mısra: 10

Zincir gibi.

Şerbet-i la'li şifâ derken
dil-i dīvâneye

Ḥalka-i zülfûn geçirdi
boynuma zencîrveş

zeneḥdân:

1. **zeneḥdâna: -a**

Gazel 93

Mısra: 7

Çene çukuru.

Düşüp o şâh zeneḥdâna
ba'd-ez-în ey dil
Ne ḥüsni-i Yūsuf-ı
Ken'ân ne meyl-i câh
ederiz

2. **zeneḥdâni: -iñ**

Gazel 153

Mısra: 4

Çene çukuru.

Nice 'âzim olmasın
diller ḥayâl-i vechiñe
Çâh-ı zemzemdir
zeneḥdâniñ şehâ
ḥaddiñ meṭâf

zer:

1. **zere: -e**

Gazel 214

Mısra: 10

Altın II Para.

Dibâc-ı nazm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyyâ

Olmaz nazîre böyle
metâ^c-ı zirâ zere

2. zer:

Kıt'a 13

Mısra: 5

Altın II Para.

Bināya şarf edip zer gibi
zihnin erdi maşşūda
Müderri-i 'ālim ü fāzıl
mü'ellif-i şāriḥ-i eşbāh

zer-^cayār-ı ḥāş:

1. zer-^cayār-ı ḥāş:

Gazel 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Has ayarlı altın.

Kūyuñda tutduğum iş
olur zer-^cayār-ı ḥāş
Ḥāk-i rehiñdir 'āşık-ı
şeydāya kīmyā

zerd:

1. zerd:

Gazel 64

Mısra: 3

*Sarı, sararmış,
solgun.*

Zerd olsa pāy-ı duḥter-i
rez gam mı sākīyā

Maḥbūba şūret ile [ki]
altun bıcaqlıdır

2. zerd:

Gazel 34

Mısra: 7

Sararmış, solgun.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāk-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
niğārım aña cevrin
zirnīḥ

zerd olup:

1. zerd olup: -up

Gazel 240

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sarı olmak,
sararmak.*

Üşküfte zerd olup
eşkime dāğdāğım
Zeyn oldu āb-ı dilde
şehā Nīl gibi

zergercesine:

1. zergercesine:

Gazel 225

Mısra: 12

Sarraf gibi.

Fenniyā Ziver Efendiye
bu nazmı 'arz et

Söyler ol ḥāliş-^cayārı
saña zergercesine

zerg-i mürşid:

1. zerg-i mürşid:

Gazel 54

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mürşit kuyumcusu.

Zerg-i mürşid ^cayār
eylerdi ḳalb ḥārcın
Püte-i 'ışık içre zāhid
ḳāla etmez i^ctibār

2. zerg-i mürşid:

Gazel 228

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mürşit kuyumcusu.

Zerg-i mürşid eder
ḥāliş-^cayār elbette
Dağal-ı zūhdü ḳoyup
püte-i vird-i ḳāle

zer-i ḥāliş-^cayār:

1. zer-i ḥāliş-^cayār:

Gazel 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hālis ayarlı altın.

Sirişık-i dānişim zāhid
görünce şişe-i dilde

Zer-i hâliş-‘ayâr oldu
nühâsı kâl edip tîz-âb

zer-i hâliş-‘ayârı:

1. **zer-i hâliş-‘ayârı:-i**

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hâlis ayarlı altın.

Zer-i hâliş-‘ayârı fark
eder bî-rûh iken fehm
et

Mehekkdir ismi ammâ
ol dağı nev‘-i
hacerdendir

zer-i kalb-i muhlişi:

1. **zer-i kalb-i muhlişi:-i**

Gazel 164

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İhlâslı kalp altını.

Fark eylemez ‘ayârı zer-
i kalb-i muhlişi

Ey şüh-ı zerger olsa [da]
tab‘iñ mehek seniñ

zer-i mey:

1. **zer-i mey:**

Gazel 52

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şarap sarısı.

Eyle eyvân-ı derûnuñ
zer-i mey ile ma‘mür
Pençe-i yevm-i ğamı
lâne-i vîrân büyüdür

zer-i nâ-hâlişi:

1. **zer-i nâ-hâlişi:-i**

Kaside 2

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Halis olmayan
altın.*

Nâr-ı tedbiriñle kâl edip
zer-i nâ-hâlişi
Maḥv kıl tîz-âb-ı
hışmıñla anı mişl-i
hadîd

zer-i nişfiye:

1. **zer-i nişfiye:**

Gazel 196

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yarımlık altın.

Būs edip vechiñi kılsa
tezyîn
Zer-i nişfiye ile pür-
altün

zer-maḥbûb:

1. **zer-maḥbûb:**

Gazel 219

Mısra: 10

*XVIII. yüzyılda
kesilmiş bir altın.*

Ne deñlü iddiḥâr etseñ
bulunmaz biñde bir
dînâr
Zer-maḥbûb vaşl-ı dil-
rübâāsâ temâmlıkda

zer-maḥbûb-ı vişâlin:

1. **zer-maḥbûb-ı vişâlin:-
in, -**

Müstezad 2

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Kavuşma parası
(Sultan II. Mustafa
devrinde çıkarılan
yirmi beş kuruş
değerinde bir altın
para.*

Eksik verir ise zer-
maḥbûb-ı vişâlin
‘Uşşâkına mâlin

zerr:

1. **zer:**

Gazel 171

Mısra: 14

Altın.

Fenniyâ pür-nev-edâ
tanzîr-i Hâtifden baña
Nice zer taḥsîn ü iḥsân
olsa da mâni‘ degil

2. **zer:**

Gazel 220

Mısra: 1

Altın.

‘Arūs-ı vaşla naqd-i
cānı baḥş eyle zer
isterse
Ḥarīdāra saçıver naqd-i
eşkiñ gevher isterse

zerre:

1. **zerre:**

Gazel 86

Mısra: 4

*Bir arpanın yüzde
bir cüz'ü, pek ufak
parça, şey.*

Ederseñ ‘āleme mäh-ı
vişāliñi noqşān
Ṭulū^c-ı mihr ü
vefāsında zerre var
mıdır

2. **zerre:**

Gazel 71

Mısra: 12

*Az bir miktar, çok
az miktarda.*

‘Aşıka ‘arz etmege
mihr-i ‘izārıñ ey şanem
Deyr-i qalbiñ içre kâfir
zerre imānıñ mı var

3. **zerre:**

Gazel 219

Mısra: 2

*Zerre, çok küçük
parçacık. II Toz.*

Baña ol şeh-süvārım
merḥabā kıldı
selāmlıkda
Mih[i]rden zerre pertev
aldı ey dil
ihtirāmlıktan

zēvāyi‘:

1. **zēvāyi‘indendir:** -i, -n,
-den, -dir

Gazel 50

Mısra: 10

Yitirdikleri.

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭab^c-ı Belīğīñ
zēvāyi‘indendir

**zevraḳ-ı müste‘min-i
vaşla:**

1. **zevraḳ-ı müste‘min-i
vaşla:** -a

Gazel 202

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Kavuşmanın izin
alan gemisi.*

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınka
Diñ zevraḳ-ı
müste‘min-i vaşla baba
finka

zeyd-i ‘amra:

1. **zeyd-i ‘amra:** -a

Kıt'a 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Amr'ın Zeyd'i.

Kimi dāniş-peziir-i
müdde‘i kimi
eḥibbādan
Aña tebrige varmak
Zeyd-i ‘Amra ilzām oldu

zeyl:

1. **zeylinde:** -i, -n, -de

Gazel 208

Mısra: 4

İlave, ek. II Etek.

Olmazdı behā ‘ārız-ı
ḥoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aḳmişeniñ çevre tel
olsa

zeyl-i kibār-ı ğırre:

1. **zeyl-i kibār-ı ğırre:** -
den

Gazel 54

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Gururlu kibarların
eteği.*

El çekip zeyl-i kibâr-ı
ğirreden şimdi gönül
Bî-mürüvvet ker ü fer
cühhâle etmez i'tibâr

zeyl-i rahşân:

1. zeyl-i rahşân:

Kaside 1
Mısra: 83
Kelime Tipi: -
Parlak ek.

Rakşa çıktı zeyl-i
rahşân ile o şeb Zühre
Yürüdü 'arz-ı hüner
eyleyerek hayli zemân

zeyn oldu:

1. zeyn oldu:-du

Gazel 192
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Bezenmek.

Şükûfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muğ-
beçegân
Açıldı 'aşığına müşk-bû
çemen be-çemen

2. zeyn oldu:-du

Gazel 240
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bezenmek.

Üşküfte zerd olup
eşkime dâğdâğım
Zeyn oldu âb-ı dilde
şehâ Nîl gibi

zeyn olup:

1. zeyn olup:-up

Gazel 238
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bezenmek.

Çıkdı fesden zeyn olup
nev-rüz-ı hüsne turreşi
Sîm-sifâl içre karanfûl
feslegen dedikleri

zîbende:

1. zîbende:

Gazel 15
Mısra: 8
Süslü, süsleyen.

Deryâ-yı gönül kişt-i
cemâlinde o mâhî
Bir sîm semek eyledi
zîbende mürüvvet

2. zîbende:

Gazel 32
Mısra: 9
Süslü, süsleyen.

Jende-i hûn ile dil olsa
n'ola zîbende
Fenniyâ hoş yakışır bu
dil-i dîvâneye sürh

3. zîbendedir:-dir

Gazel 203
Mısra: 4
*Yakışıklı, güzel,
çarpıcı.*

'Uşşâk-ı lâle-zâra
çerâğan-ı vuşlatı
Zîbendedir ne deñlü
hevâyî fişekse de

zîb-i silk:

1. zîb-i silk:

Gazel 71
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
*Dizinin (mısranın)
süsü.*

Zîb-i silk edip gehî dür-i
nikâtiñ 'Ārifâ
Fenniye bundan ziyâde
dahı ihsânîñ mı var

2. zīb-i silk:

Gazel 124

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dizinin (mısranın)

süsü.

Yem-i ṭab⁶ından iḥrāc
eyleyip ṣā⁶ir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i nazma
zīb-i silk eyler idi
ḡavvāṣ

3. zīb-i silk:

Gazel 211

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İpinin süsü.

Seyr kıl çāk-ı
girībānımda ḥūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

zıddeyn:

1. zıddeyni: -i

Gazel 20

Mısra: 6

İki zıt şey.

Hivām-meṣreb zıddeyni
gör hirre ile seg fem
vec

O ṣūḥuñ ceyṣ-i ḥaṭ-ı

ḡarız [u] ruḥsārını seyr
et

zifāf:

1. zifāf:

Gazel 153

Mısra: 10

*Gerdeḡe girme,
gerdek.*

Ḥaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu ṣeb oldu zifāf
Zāhide ḡakd eyleyip rez
duḡteri pīr-i muḡān

zifāf-ı bint-i rez:

1. zifāf-ı bint-i rez:

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şarabın zifafı.

Bezm-i ḥacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol
ḥalel verir

2. zifāf-ı bint-i rez:

Gazel 172

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şarabın zifafı.

Zāhidiñ meylı zifāf-ı
bint-i rez ammā çı sūd

Ḥaclegāh-ı meclis-i pīr-
ı muḡān tenḡa degil

zifāf-ı ḥacle-i nazma:

1. zifāf-ı ḥacle-i nazma: -
a

Gazel 188

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Nazmın gelin
odasının gerdeḡi.*

Yürü beyt-i ḡarūs-ı
Fıṭnata tanzīrin et
Fennī

Zifāf-ı ḥacle-i nazma

dürer āh-ı te'emmülden

zifāf-ı nev-ḡarūs-ı nazm-
ı pāk-i fiṭnat:

1. zifāf-ı nev-ḡarūs-ı
nazm-ı pāk-i fiṭnat:

Gazel 165

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fiṭnat'ın temiz
nazmındaki yeni
gelinin zifaf odası.*

Taḡayyül eyle dilde
Fenniyā bu ma'ni-i
bikri
Zifāf-ı nev-ḡarūs-ı
nazm-ı pāk-i Fıṭnat
isterseñ

zih:

1. zihāsā: -āsā

Gazel 25

Mısra: 9

*Far. 1. Kiriş, yay
kirişi. 2. Şerit, kaytan 3.
Bir şeyin kenarına
çekilen hat.*

Ṭolaşdıqça zihāsā dil
miyān-ı sâ'at-i vaşla
O raqqaş ile çerh için
olur agyār-ı pīç-ā-pīç

zih-gırveş:

1. zih-gırveş:

Gazel 118

Mısra: 4

*Sağ elin
başparmağına takılan
atış yüzüğü gibi.*

Güyyiā bīni se-perdir
ğamzeñ oq ebrū kemān
Anlarıñ beyninde
çeşmiñ görünür zih-
gırveş

zihī:

1. zihī:

Gazel 43

Mısra: 10

*Ar. ne güzel, ne
hoş.*

Nazar kıl Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākizedir ol zī-
kıyam dūr-dānededen
me'hūz

zihn-i insān:

1. zihn-i insān:

Kaside 1

Mısra: 118

Kelime Tipi: -

İnsan zihni.

Añlanılmaz bu ne
şoşbet bu ne
keyfiyyetdir
‘Aql ile fehm edemez
kühünü zihn-i insān

zihn-i pāk:

1. zihn-i pāk: -iñ, -i

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Temiz zihin.

Şarf eyle zihn-i pākini
ur bir binā aña
Maqşūduñ ‘izz ü rif‘at
ise ezber et Merāh

zihnin bināya şarf edip:

1. zihnin bināya şarf edip: -ip

Kıt'a 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Zihnini binaya
harcamak.*

Bināya şarf edip zer gibi
zihnin erdi maqşūda
Müderriş-i ‘ālim ü fāzıl
mü'ellif-i şārih-i eşbāh

zī-kıyam:

1. zī-kıyam:

Gazel 43

Mısra: 10

?

Nazar kıl Fenniyā
dendānına kenz-i
dehānında
Zihī pākizedir ol zī-
kıyam dūr-dānededen
me'hūz

zıkr et:

1. zıkr et:

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zıkr etmek, anmak.

Vaşf-ı dendāniñ
arasında lebiñ zıkr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı

sübha-i dür-dâneye
sürh

zıkr eyle:

1. **zıkr eyle:**

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anmak, sözünü

etmek.

Lebiñ zıkr eyle kim
evşâf-ı dendânıñ
arasında
Nişân mercân ile o
sübha-i dür-dânedir
elfâz

zıkr-i kurʿân ola:

1. **zıkr-i kurʿân ola: -a**

Kaside 1

Mısra: 160

Kelime Tipi: -

Kuran'ın zikri

olmak.

Âl u evlâdınıñ
aşhâbınıñ ervâhıçün
Gül-i hoş-büy-yı hedâyâ
ola zıkr-i Qurʿân

zıkr-i laʿl-i leb-i dil-ber:

1. **zıkr-i laʿl-i leb-i dil-ber:**

Gazel 111

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül alan

*sevgilinin dudağının
kırmızılığının zikri.*

Zıkr-i laʿl-i leb-i dil-
berle heme âvîze
Zâhidân elde eder
sübha-i mercâna heves

zıll-ı hamîd:

1. **zıll-ı hamîd:**

Kaside 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Abdülhamit'in

gölgesi.

Pâdişâh-ı ʿâdil-i baħr ü
ber ü zıll-ı Hamîd
Şehryâr-ı dâver-i şadr-
âver-ârâ-yı ferîd

zıll-ı ʿizediñ:

1. **zıll-ı ʿizediñ: -iñ**

Kıt'a 2

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Allah'ın gölgesi.

Diger tarıka gitme dilâ
zıll-ı ʿizediñ
Deryâ-yı cüd-ı
dergehîdir bî-kesâna
râh

zıll-ı yezdâni:

1. **zıll-ı yezdâni: -ı**

Kıt'a 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Allah'ın gölgesi.

Nice vaşf eyleyem ben
siyemmâ zıll-ı Yezdâni
Zebânım kaçredir
deryâ-yı cüd-ı şevket-
ârâya

zimâm-ı sırrını:

1. **zimâm-ı sırrını: -ı, -n,**
-ı

Gazel 218

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sır dizginini.

Pek bağla zimâm-ı
sırrını vaʿd-i vişâliñ
Girmez ele biñ nâz ile
eşheb çözülnüce

zindân olsa da:

1. **zindân olsa da: -sa, -da**

Gazel 171

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zindan olmak.

Sen cemāl ‘arz eyle gel
tārīk-i ğam içre baña
Cennetiñ ‘uşşāka
zindān olsa da māni‘
degil

zinde-fecr:

1. zinde-fecr:
Gazel 225
Mısra: 9
*Fecr vaktine kadar
ayakta.*

Zinde-fecr ise n’ola
meclis-i meyde sākī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

zinhâr:

1. zinhâr:
Gazel 121
Mısra: 10
*Sakin! Sakin ha!
Aman!.*

Vardıkça kibārâne
huzûrunda hemîşe
Fennî hâzer et eyleme
zinhâr tabaşbuş

2. zinhâr:
Gazel 121
Mısra: 10
*Aman ha!,
kesinlikle, asla.*

Vardıkça kibārâne
huzûrunda hemîşe
Fennî hâzer et eyleme
zinhâr tabaşbuş

zınka:

1. zınka:
Gazel 202
Mısra: 12
*Arka üstü yatma,
yere vurma.*

Fennî ne ‘acâyib ki
sühândân-ı Sitānbul
Fethîye nazîre demede
cümlesi zınka

zîr ü pālara:

1. zîr ü pālara: -lar, -a
Gazel 207
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Ayaklar altında.

Ḳālîçe-i münakkaşa
beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen
olan zîr ü pālara

zîrâ:

1. zîrâ:
Gazel 152
Mısra: 10
*Çünkü, onun için
ki.*

Nemâ verme yeter
nağd-i vişâle Fenniyâ
cânı
Ki zîrâ istidâneyle seni
müflis eder şarrâf

2. zîrâ:
Gazel 155
Mısra: 4
*Çünkü, onun için
ki.*

Dâ’im taḥallüf
etmededir ‘aḳreb-i
ümmîd
Zîrâ ki devr-i sâ’at-i
çerḥiñ ‘ayarı yok

3. zîrâ:
Gazel 175
Mısra: 2
*Çünkü, onun için
ki.*

Fehm etmesin ḥayâl-i
ḥaṭıñda me’âl il
Zîrâ olur me’âni
beyânında ḳâl u ḳil

4. zîrâ:
Gazel 204
Mısra: 8
*Çünkü, onun için
ki.*

Şemm eylediye
zülfünü inkâr etmesin
Zîrâ olur bu kez bile
ağyâr-ı rû-siyeh

5. zîrâ:

Gazel 210

Mısra: 8

Çünkü, onun için

ki.

Mevc-i kem-ğâ-yı ver'a
'arz etme sen şüfî gelip
Hân-ğâh-ı dilde zîrâ
bürüyâdır çeşmime

6. zîrâ:

Gazel 59

Mısra: 8

Çünkü, onun için

ki.

Bezm-i hacâle mahrem
râz etme zâhidi
Zîrâ zifâf-ı bint-i reze ol
halel verir

7. zîrâ:

Gazel 100

Mısra: 8

Çünkü, onun için

ki.

Şunma lebiñi milğ-i
dehen zâhîde sâkî

İfsâd eder ol la'liñi zîrâ
meye şıgmaz

8. zîrâ:

Gazel 67

Mısra: 12

Çünkü, şundan

dolayı ki.

Fennî nazîre verme bu
beyti Celâliye
Zîrâ anı o bâni-i Rüstem
yapar yıkar

9. zîrâ:

Gazel 58

Mısra: 13

Zira, çünkü,

şundan dolayı.

'Ârifiñ zîrâ midâd-ı
ğâmesi lülü açar

10. zîrâ:

Gazel 42

Mısra: 2

Aslında, gerçekte.

Bûs-ı la'liñ ey perî
olmağ gerek ağyâra şâz
Şübhe 'arız olmada zîrâ
dil-i gam-ğvâra şâz

11. zîrâ:

Gazel 90

Mısra: 8

*1. çünkü, bundan
dolayı II 2.aslında,
gerçekte.*

Turmaz ğurûb-ı haţţına
ol meh tulu' eder
Zîrâ redîsi sâ'at-i vaşlıñ
gerisidir

12. zîrâ:

Gazel 170

Mısra: 8

*"Çünkü, şu
sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına
gelen bağlaç.*

Vâ'iz ço sen cesâmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girân ile zîrâ
sefil fil

zîr-i eşikde:

1. zîr-i eşikde: -de

Murabba 1

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Eşik altı.

Bûs edip la'l-i lebiñ
dehre Süleymân olayım
Gerd-i hâţırla kuluñ
eyleme yâbâna sezâ

zîr-i fes:

1. zîr-i fes:

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Fesîn altı.

Dâm kırmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşâkına dekdir
Zülf-i siyehi zîr-i
fesinde ne çiçekdir

zîr-i şahın-ı şuffe-i kâşâne:

1. zîr-i şahın-ı şuffe-i kâşâne:

Gazel 143

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Köşkl balkonunun
meydanının altı.*

Mürtefi‘ kaşr-ı cinân-ı
vaşl-ı yâre nâ’ilim
Zîr-i şahın-ı şuffe-i
kâşânededen etdim ferâğ

zîrinde kaldı:

1. zîrinde kaldı: -dı

Kaside 1

Mısra: 99

Kelime Tipi: -

Altında kalmak.

Çaldı zîrinde şehiñ
rağşide ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nâ-dide revân

zîrnîh:

1. zîrnîh:

Gazel 34

Mısra: 8

*Ar. Yaldızlı sıçan
otu.*

Tâb-ı hasretle n’ola tāk-
ı gönül zerd olsa
Sürdü Bih-zâd-ı
niğârım aña cevrin
zîrnîh

zî-şân:

1. zî-şân:

Gazel 78

Mısra: 12

Şanlı.

Fenniyâ ‘arz eyle
eş‘ârîñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı okur ise
‘izz ile zî-şân olur

zîver:

1. zîveri: -i

Gazel 163

Mısra: 13

*18. yüzyıl
şairlerinden Ahmed*

Zîver Efendi.

*Bkz.http://www.turked
ebiyatiisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.*

Zîveri ‘aşık edip Fennîyi
mecnûn etmede
İsm-i Leylâya
teşebbühle lağabdır
perçemiñ

2. zîver:

Gazel 164

Mısra: 13

18. yüzyıl

*şairlerinden Ahmed
Zîver Efendi.*

*Bkz.http://www.turked
ebiyatiisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.*

Zîver gibi bir vâdiye
pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeýt-i hâmeñe
Düldül gerek seniñ

3. zîvere: -e

Gazel 172

Mısra: 10

18. yüzyıl

*şairlerinden Ahmed
Zîver Efendi.*

*Bkz.http://www.turked
ebiyatiisimlersozlugu.c*

[om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.](http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126)

Nice vaş etsem Emĩniñ
ķāf-ı şab‘ın Fenniyā
Zĩvere destimde
ķāmem şeh-per-i ‘ankā
degil

4. **zĩver:**

Gazel 208

Mısra: 12

18. yũzyıl

şairlerinden Ahmed
Zĩver Efendi.

Bkz.[http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.](http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126)

Fennĩ saña řā‘ir der
idim ben daķı ammā
Zĩver gibi eş‘ār-ı lezĩziñ
‘asel olsa

5. **zĩvere:-e**

Gazel 242

Mısra: 9

18. yũzyıl

şairlerinden Ahmed
Zĩver Efendi.

Bkz.[http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.](http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126)

Fenni-i bĩ-ķāre gũyā
Zĩvere fermũd eder
Gũfte-i manzũmunu
zu‘mınca tanzĩr eyledi

6. **zĩvere:-e**

Gazel 14

Mısra: 9

*Ey Zĩver! 18. yũzyıl
şairlerinden Ahmed
Zĩver Efendi.*

Bkz.[http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.](http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126)

Vaş eyleyemem lebini
ben Zĩvere Fennĩ
Baķř etmege ķoymaz
gũheri şab‘ıma ķisset

7. **zĩvere:-e**

Gazel 232

Mısra: 13

*Ey Zĩver! 18. yũzyıl
şairlerinden Ahmed
Zĩver Efendi.*

Bkz.[http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.c
om/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126.](http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=d
etay&detay=2126)

Fenniyā temyĩz iķũn
‘arz et bu naķmı Zĩvere
Ol sefid eyler imiş eş‘ārı
ķũn erziz gibi

zĩver efendiye:

1. **zĩver efendiye:-y, -e**

Gazel 203

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Zĩver Efendi.

‘Arz et bu naķmı Zĩver
Efendiye Fenniyā
‘Afv eylesin ķuřũrunu
temyĩz gerekse de

2. **zĩver efendiye:-y, -e**

Gazel 212

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zĩver Efendi.

Sen Zĩver Efendiye bu
eş‘ārıñı Fennĩ
Ĥũccet deyũ şun
destine imzāya ķarıřma

3. **zĩver efendiye:-y, -e**

Gazel 225

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zĩver Efendi.

Fenniyā Zĩver Efendiye
bu naķmı ‘arz et
Sũyler ol ķāliř-‘ayārı
saña zergercesine

zīver efendiği:

1. **zīver efendiği:** -y, -i

Gazel 204

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ziver Efendi.

Seyr eyle nazmım Zīver
Efendiği Fenniyā
Vermiş kenār-ı baħr-i
maķālāta dūrri bih

zīver-i bālīş:

1. **zīver-i bālīş:**

Gazel 115

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın süs.

Gehvāre-i tıfl-ı dile
baħş eyle vişālīñ
Olduydu aña şāyeste
şehā zīver-i bālīş

zīver-i bisāt:

1. **zīver-i bisāt:**

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

DöşegİN süsü.

Ƙıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāt

Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāt

zīver-i kālāy:

1. **zīver-i kālāy:** -y, -i

Ƙıt'a 10

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Zevk ve safa

kumaşının süsü.

Hezārān zīver-i kālāy
ħıfz et naķş edip dilde
Cihāz-ı ĥaclegāh-ı
sūrına āmāde dūlāb ol

zīver-i manzūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda:

1. **zīver-i manzūm-ı pāk-
i cāzim-i üstāda:** -a

Gazel 237

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Üstadın üstün ve

temiz manzumu Ziver'i.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanzīriñ aceb
Zīver-i manzūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

zīver-i mazmūn:

1. **zīver-i mazmūn:**

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ziver (öl.

*1202/1787-88)'in
mazmunu.*

Ĥüs-n-i ĥaţţ taħrīr ile
rengİN olur mu Fenniyā
Zīver-i mazmūn ile
eş'ār kendin gösterir

ziyā:

1. **ziyāsıyla:** -sı, -yla

Gazel 74

Mısra: 1

*Parlaklık, aydınlık,
ışık.*

Dilde fānūs-ı ĥayālin ki
ziyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şem'i liķāsıyla döner

ziyādār:

1. **ziyādār:**

Gazel 10

Mısra: 10

Parıltılı, ışıltılı.

Fennī şeb-i fikrinde
sipihr-i ruĥı üzre
Ĥālimi ziyādār olan ol
şu'le-i kevkeb

ziyāde:

1. ziyāde:

Gazel 71

Mısra: 14

Haddinden fazla II

Gereğinden çok fazla.

Zīb-i silk edip gehī dūr-i

nikātīñ ‘Ārifā

Fenniye bundan ziyāde

dağı ihsānīñ mı var

2. ziyādedir:

Gazel 243

Mısra: 8

Çok, daha çok, daha

fazla.

Görünce yār ile ağıyārı

bezm-i maḥfide

Fiğān-ı āh ile derdim

ziyādedir şimdi

ziyāde verme:

1. ziyāde verme: -me

Gazel 47

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fazla vermek.

Gelip ayağına ol şehd-i

vaşl kendiden

Ziyāde verme şaḫın

rāygān behāsınadır

ziyān:

1. ziyān:

Gazel 73

Mısra: 2

Bir şey veya

kimsenin sebep olduğu

çıkart kaybı, zarar.

Ebrūların ki ḫavs-i

ḫuzahdan nişān verir

Meydān-ı bezmde tır-i

müjeñ çok ziyān verir

ziyāret:

1. ziyāretine: -i, -n, -e

Gazel 243

Mısra: 9

Bir kimseyi veya

bir yeri görmeye gitme.

Yürü ziyāretine ‘āşıkān

ile ṭurma

O şeh-süvār-ı cefā-cū

vefādadır şimdi

ziyāretgāh-ı ‘uşşāka:

1. ziyāretgāh-ı ‘uşşāka: -

a

Gazel 131

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Āşıkların ziyaret

yeri.

N’ola pāyine yüz sürse

‘Acem-şeh-nāzını Fennī

Ziyāretgāh-ı ‘uşşāka

ḫarīb-i evliyādır Şāt

züccāc-ı dīde-i tengine:

1. züccāc-ı dīde-i tengine:

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gözün dar şişesi.

Ne nā-dīde fen icād

eyleyip dil ḡabḡabıñ

cānā

Züccāc-ı dīde-i tengine

bir elma şıḡındırmış

züccāc:

1. züccāc-ı: -i

Muhammes 1

Mısra: 10

Cam yapan,

kristalci.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār

ile elfāzı ağıyārın

Degil tev’em züccācı

seng ile ḫaṭ’ etmede

elmās

zühd:

1. zühdi: -i

Gazel 151

Mısra: 9

Ar. Dünyaya rağbet

*etmeme, kendini
ibadete verme.*

Zāhid ‘aqlın şaşırıp
zühdi perīşān etdi
Şahn-ı meclisde görüp
muğ-beçeyi kāse be-kef

zühd-i ledün:

1. zühd-i ledün:

Gazel 100

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ledün zühdü.

Fennī ço yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i hafī merkez-i
levvāmeye şıgmaz

zühhād:

1. zühhādīñ:-iñ

Gazel 147

Mısra: 6

Zahirler(Sofular).

Ba‘d-ez-în bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Kaldı zühhādīñ riyāsı
erligiñ turunc-ı bāğ

2. zühhād:

Gazel 35

Mısra: 1

*Zahidler, çok aşırı
sofular; kaba sofular.*

Hayāl-i ‘ārızīñ bir kaşır-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāğ-ı
İremāsā anı Şeddād

zühhād-ı sālūsūñ:

1. zühhād-ı sālūsūñ:-uñ

Gazel 190

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İki yüzlü zahitler.

Riyāsı mı açar zühhād-ı
sālūsūñ sebūsundan
Geçilmez sāha-i
meclisde seyl-āb-ı
vuzūsundan

zühre:

1. zühreniñ:-niñ

Kıt'a 12

Mısra: 18

Nahid,

*Çobanyıldızı. Bu
yıldızın tesiri altındaki
burçlarda doğanlar
güzel, zarif, zevk sahibi,
zeki, maharetli ve
sanatkar olurlar.*

Ahızına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek

Zühreniñ olsa n’ola
maḥfeline sāyebān

2. zühre:

Gazel 150

Mısra: 5

1. Üçüncü kat göğē

hâkim olduğu

söylenilen Çoban

Yıldızı, Venüs olarak da

bilinen çok parlak bir

yıldız. 2. Sevgilinin

güzel, parlak yüzü.

Ḥāl-i ‘izārı rakşa çıkıp

Zühre güyiyā

Bezm-i felekde kılmış o

meh-tābı def-be-kef

3. zühre:

Kaside 1

Mısra: 65

1. Üçüncü kat göğē

hâkim olduğu

söylenilen Çoban

Yıldızı, Venüs olarak da

bilinen çok parlak bir

yıldız. 2. Sevgilinin

güzel, parlak yüzü.

Donu atlas-ı felek didesi

güyā Zühre

Nigehe necm-i seher

güşü hilāl-i şa‘bān

4. zühre:

Kaside 1

Mısra: 83

1. Üçüncü kat göğe
hâkim olduğu
söylenilen Çoban
Yıldızı, Venüs olarak da
bilinen çok parlak bir
yıldız. 2. Sevgilinin
güzel, parlak yüzü.

Rakşa çıktı zeyl-i
raḥşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ‘arż-ı hüner
eyleyerek hayli zemān

zuhūr:

1. zühūruna: -u, -n, -a

Gazel 223

Mısra: 2

Zâhir olmak,
meydana çıkmak, belli
olmak.

Yüz sür ‘arūs-ı bint-i
reziñ var ḥuzūruna
Yoḥsa bez[i]mde
muntazar olma
zuhūruna

2. zühūr:

Gazel 58

Mısra: 4

Görünme, meydana
çıkma, baş gösterme,
türeme.

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile ḥoş-bū aḥar
Seyl-i yārān-ı vişāliñ
eylemez cānā zuhūr

3. zühūruñ: -uñ

Kaside 1

Mısra: 37

Ortaya çıkmak,
belirmek. II Doğmak
(Hz. Muhammed'in
doğması bağlamında).

Zulmet-i küfre şafaḥ
gibi zühūruñ kim edip
Kıldı tābende o dem
‘ālemi nūr-ı imān

zuhūr eder:

1. zühūr eder: -er

Gazel 163

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak. II
Doğmak.

Ḥvāb-ı ḡafletde çıkıp
fesden eder elbet zuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

zuhūr et:

1. zühūr et:

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya
çıkma.

Taḥt-ı ebrūda zuhūr
etdi ḥüs[ü]n-i ḥaḥḥiñ
Ḳatline ‘uṣṣāḳımiñ
tuḡrālī fermāniñ mı var

zuhūr etse:

1. zühūr etse: -se

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Görünmek, ortaya
çıkma.

Zuhūr etse ‘aceb mi
ra‘d-ı āhımla niḡāhiñda
Seḥāb-ı çerḥ-i dilde
āteşzār-ı piç-ā-piç

zuhūr eyle:

1. zühūr eyle: -r, -se

Gazel 199

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Doğmak, açığa
çıkma, görünmek.

Ḥayāl-i ebr-i zülfi ile o
māha Fenniyyā taḥḳiḳ
Şeb-i hecrinde yek-sā‘at
zuhūr eyleyse ḥvābım
bu

zülfi:

1. zülfüdür:-ü, -dür

Gazel 209

Mısra: 7

Yüzün iki

*cihetinden sarkan saç,
saç büklümü. [İstimali
dilberler saçına mahsus
gibidir.]: "Zülfüne kalsa
perişân eylemezdi
dilleri / Anı da tahrîk
eden bâd-ı sabâdır
neylesin" -Nefî. Arabîde
müstamel olduğu hâlde
Arabî olmak üzere
gösterilmek istenilen
"zülfi" lâfzı "Gece
ibtidalarından bir
miktar" manasına olan
"zülfe" lâfzından
mehuz olsa gerektir.
Vech-i itlak ise zahirdir.
"zülfe" lisanımızda
küçük saçak manasında
müstameldir: zülfe-i
elif, zülfe-i ilm.*

‘İzârında o şūhuñ
zülfüdür zannetme pîç-
â-pîç
Nihâl-i gül de yapmış
bülbülâsâ murğ-ı dil
lâne

2. zülfü:-ü

Gazel 25

Mısra: 5

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Nazar kılmicmer-i
hüsnünde gūyâ zülfü ol
şūhuñ
Şu‘üd eyler hevāya
dūd-ı ‘anber-bār-ı pîç-
â-pîç

3. zülfü:-ü

Gazel 83

Mısra: 5

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Çarışdı dâne-i hâlile
hâşılı zülfü
Ümîd-i hırmen-i dil
rūzgāra qalmışdır

4. zülfüne:-üñe

Gazel 124

Mısra: 10

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Eger esrâr-ı vaşlından
verirse yâda ser-rişte
Dil-i şeydâyı hüsn-i
Manşürâsâ zülfüne çek
aş

5. zülfünü:-ü, -ñ, -ü

Gazel 204

Mısra: 7

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Şemm eylediyse
zülfünü inkâr etmesin
Zîrâ olur bu kez bile
ağyâr-ı rû-siyeh

6. zülfüñdür:-üñ, -dür

Gazel 238

Mısra: 8

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Resimâ ne eylesin dil
şimdi ber-dâr olmağa
Şalb için Manşūra
zülfüñdür resen
dedikleri

7. zülfüdür:-üdür

Gazel 245

Mısra: 2

Yüzün iki

*cihetinden sarkan saç,
saç büklümü.*

Gülşen-i hüsnünde ol
şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāğ-ı ruhunda
nev-şüküftem sünbülü

8. zülfüñ: -üñ

Gazel 138

Mısra: 5

*Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Haṭ merıddir hayṭ
zülfüñ vesme rub^ç-ı
dā^ıire
Rüze-dārān aḥz eder
mıhr-i ruḥuñdan irtifā^ç

9. zülfüne: -üñ, -e

Gazel 209

Mısra: 4

*Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Taḥayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tıre bir
şāne

10. zülfüñüñ: -ü, -ñüñ

Gazel 99

Mısra: 3

*(sevgilinin) yüzün
iki tarafından sarkan
saç lülesi.*

Nālelerle geçicek
zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i şāmı
çeresinden biliriz

11. zülfüñ: -ü, -ñ

Gazel 22

Mısra: 1

*1. Yüzün iki
yanından sarkan saç
lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

Ra^çd-ı āhım berç-i
çeşmiñ ey kâmer zülfüñ
burūc
Ebr-i ğam-ı çerḥ deme
eyler nüzül geh ^çurūc

12. zülfüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 55

Mısra: 7

*1. Yüzün iki
yanından sarkan saç
lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

Āvize olsa zülfüne
müjgānımız çı ğam
O müşk-büy-ı çine sezā
tuḥfe şānedir

13. zülfüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 122

Mısra: 2

*1. Yüzün iki
yanından sarkan saç
lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

Ol büt-i ^çsā gibi sen
sine-i ^çuryāna yaş

Zülfüne Manşūrveş çek
kendiñi meydāna aş

14. zülfüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 123

Mısra: 6

*1. Yüzün iki
yanından sarkan saç
lülesi. 2. Sevgilinin saçı.*

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāğ-ı ruḥundan
Zülfüne teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḥşuş

15. zülfüñle: -ü, -ñ, -le

Gazel 193

Mısra: 1

*Güzel yüzün iki
tarafından sarkan saç.*

Ḳo zülfüñle göñül
tüccārveş ṭül-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişin-i
va^çde-i vaşlıñ
temellensin

16. zülfüñ: -ü, -ñ

Gazel 101

Mısra: 2

(□□□) i. (Fars.
zulf) Yüzün iki
tarafından sarkan saç
lülesi.

Ḳaddiñ gibi Manşūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi şalb olmağ
içün tār bulunmaz

17. **zülfün:** -ü, -ñ

Gazel 104

Mısra: 5

(□□□) i. (Fars.
zulf) Yüzün iki
tarafından sarkan saç
lülesi.

Zülfün ‘uşşāka uşūliyle
edip bir beste
Nağme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencīr ederiz

18. **zülfüñ:** -ü, -ñ

Gazel 116

Mısra: 1

(□□□) i. (Fars.
zulf) Yüzün iki
tarafından sarkan saç
lülesi.

Elif ḳaddiñ dehāniñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Nazar ḳıl kātib-i ḳudret
saña ta‘līm göstermiş

19. **zülfüñü:** -üñ, -ü

Gazel 51

Mısra: 4

Ar. Yüzün iki
tarafından sarkan saç.

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manşūr-ı ‘ışka zülfüñü
özge resen bilir

20. **zülfüñe:** -üñe

Gazel 5

Mısra: 1

(Sevgilinin) saçı.

Manşūr-ı dil-āvīze olur
zülfüñe şeydā
Ḳıldık anı mecnūn-şıfat
ey saçı Leylā

21. **zülfüne:** -üñe

Gazel 8

Mısra: 3

(Sevgilinin) saçı.

Bāl açsa n’ola zülfüne
zenbūr-şıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyhāna teḳarrüb

22. **zülfüñ:** -üñ

Gazel 144

Mısra: 3

(Sevgilinin) saçı.

Bāğ-ı ruḡunda zülfüñ o
meh-pāre şemm için

Ḳılmaḳ revā mı ‘āşıka
bir tel giyāh dirīğ

23. **zülfüñe:** -üñe

Gazel 159

Mısra: 8

(Sevgilinin) saçı.

Başdı ceyš-i fitne-i ḥaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey şanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
‘āzim-i şām eyledik

24. **zülfüñüñ:** -ü, -ñ, -üñ

Gazel 196

Mısra: 3

(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

25. **zülfüñ:** -üñ

Gazel 208

Mısra: 1

(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñ ne ‘aceb dilde
ḥayāl-i daḡıl olsa
Şeb tā-be-seḡer ‘āşıka
ṭūl-ı emel olsa

26. **zūlfūne**: -*ūñe*

Gazel 239

Mısra: 6

(*Sevgilinin*) saçı.

Şalb olmağa āmāde
saña dil gibi cānā
Manşūr-şifat zūlfūne
ber-dār bulunur mu

27. **zūlf**:

Murabba 3

Mısra: 5

(*sevgilinin*) saçı.

Zūlf cūnbān-ı telāţum
etse tañ mı dilleri
Zāhir olmağda yem-i
ğam üzre mevc-i serseri

zū'l-fekār:

1. **zū'l-fekār**:

Gazel 225

Mısra: 1

Hız. Ali'nin ucu

*çatallı, ortası yivli olan
meşhur kılıcı.*

Zū'l-fekār eyleriz
ebrūnu şehā ercesine
Raht-ı vaşlın çekip esb-i
dile Haydercesine

zūlf-i 'anber-bū:

1. **zūlf-i 'anber-bū**:

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anber kokulu saç.

Hevā-yı āh ile oldukça
zūlf-i 'anber-bū
Perişān eyler 'aqlım ol
hayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

zūlf-i cānānı:

1. **zūlf-i cānānı**: -1

Gazel 149

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Zūlf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Hayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

zūlf-i cemāliñ:

1. **zūlf-i cemāliñ**: -iñ

Gazel 133

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güzel
saçı.*

Āvizesi olsa n'ola ol
zūlf-i cemāliñ
Kandil-i münevver gibi
dil mescide meşrūt

zūlf-i girihgır:

1. **zūlf-i girihgır**:

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım,
büklümlü saçlar gibi.*

Sevdāya boğup zūlf-i
girihgır ile Fennī
'Uşşākı helāk etmede
hayfā o mümārız

2. **zūlf-i girihgır**: -i, -n, -
de

Gazel 146

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) dolaşık
ve düğümlü saçı.*

Nüzhet-i zātı mıdır
zūlf-i girihgırinde
'İtr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdüğü yağ

zūlf-i girih-giriñ:

1. **zūlf-i girih-giriñ**:

Gazel 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Düğümlü/dolaşık
saç.*

Seni āzürde eylerse
niġāh-ı zümre-i ‘uṣṣāk
Cemāl-i pākile zülf-i
giriġ-giriñ sineklik yap

zülfi giriġgiriine:

1. zülfi giriġgiriine: -i, -
n, -e

Gazel 177

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) dolaşık
ve düġümlü saçı.

Ṭutuldum bend olup
zülfi giriġgiriine
dildārīñ
Firengistān-ı Ćini ħal‘a-
ı İslām zannetdim

zülfi giriġ-giriini:

1. zülfi giriġ-giriini: -ini

Gazel 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Düġümlü, dolaşık
saçı.

Tehī şanma görüp zülfi
giriġ-giriini ol şūhuñ
Yem-i ħüsnünde felek
dillere ħılmış anı gird-
āb

zülfi ‘izārīñ:

1. zülfi ‘izārīñ: -iñ

Gazel 161

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanaġının yanından
sarkan saçı.

Var mı zülfi ‘izārīñ ile
cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde
per ü bālī küçücek

zülfi muġ-beçeġān:

1. zülfi muġ-beçeġān:

Gazel 192

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyhaneci

çocuklarının saçı.

Şüküfeler gibi zeyn
oldu zülfi muġ-
beçeġān

Açıldı ‘aşıġına müşk-bū
çemen be-çemen

zülfi perişān:

1. zülfi perişān:

Gazel 88

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

darmadaġınık saçı.

Yüz bulup başdan eder
‘aşıġa ġün o ħatā
Her kaçan ‘arızıña zülfi-
perişān dökülür

zülfi pür-çin:

1. zülfi pür-çin:

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kıvrımlı saçı.

Dil-i sevdā-zede
ħaldıġça temāşā seyr et
Zülfi pür-çiniñe ħār-ı
müjesin şāne yapar

zülfi seķiliñ:

1. zülfi seķiliñ: -iñ

Gazel 216

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aġır saçı.

‘Uṣṣāķı ferdi zülfi-
seķiliñ uşul ile
Oldu bu nefħa-sāz-ı
ġöñül beste māteme

zülfi siyehi:

1. zülfi siyehi: -i

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Siyah saçı.

Dām kıurmuş o murğ-ı
dil-i ‘uşşâkına dekdir
Zülf-i siyehi zîr-i
fesinde ne çıçekdir

zülf-i siyehiñ:

1. zülf-i siyehiñ: -iñ

Müstezad 2

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Zülf-i siyehiñ mağz-ı
dile büy-ı meşâm al
Tā def^c ola sevdā

2. zülf-i siyehiñ: -iñ

Müstezad 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Günahkâr sevgili.

Zülf-i siyehiñ ‘anber-i
sārāya değışmem
Yağma beni cānā

zülf-i yār:

1. zülf-i yār:

Gazel 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçı.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād

Per açdı āşiyān rüzgāra
her çi bād-ābād

zülfü:

1. zülfüñde: -ñ, -de

Gazel 20

Mısra: 4

Saç, yüzün iki

*tarafından sarkan saç
lulesi.*

Serîka eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse ba‘d-ez-în ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

zülfüñ mü:

1. zülfüñ mü: -üñ, -mü

Gazel 188

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ar. Güzel yüzün iki
cihetinden sarkan saç.*

Dimāğ-ı cānı ‘ıtr-ālūd
eden ol hūb zülfüñ mü
Ne hoş taqtîr olunmuş
dühn-i hoş-bü tāze-
sünbülde

zülfünü dāmen mi tutar:

1. zülfünü dāmen mi

tutar: -ar

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saçını etek tutmak.

Fenniyā düşe diyü

zülfünü dāmen mi tutar

Zekānı bāğ-ı cemālinde

o şāhiñ tuffāh

zulmet-i ‘ālem:

1. zulmet-i ‘ālem: -e

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

,Dünyanın karalığı.

Cevf-i haţtı olsa dilde

gam mı zulmet-i ‘āleme

Cemālin ba‘d-ez-în

dehre meh-i tābān eder

ol şūh

zulmet-i cihān:

1. zulmet-i cihān:

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cihanın karanlığı.

Husūf-ı haţtı n’ola

zulmet-i cihān olsa

‘Alāyim-i kameriñ ol

vekāyi‘indendir

zulmet-i gam:

1. **zulmet-i ğam:-dan**

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gam, keder

karanlığı; sıkıntı, hüznün hali.

Zulmet-i ğamdan ħalāş

olsa ‘aceb mi ‘āşıkān

Beyt-i dillerde ħayāl-i

tal‘atıñ nūr-ı şu‘ā‘

2. **zulmet-i ğam:-dan**

Gazel 240

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gam, keder

karanlığı; sıkıntı, hüznün hali.

Pür-tāb-ı ħüsnüñ ey

şeh-i Dārā kamer gibi

Çoymaz felekde

zulmet-i ğamdan keder

gibi

zulmet-i küfre:

1. **zulmet-i küfre:-e**

Kaside 1

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

Küfür karanlığı.

Zulmet-i küfre şafağ

gibi zühuruñ kim edip

Çıldı tábende o dem

‘ālemi nūr-ı imān

zu‘m:

1. **zu‘mınca:-ınca**

Gazel 242

Mısra: 10

Asılsız idda, batıl

inanç.

Fenni-i bī-çāre gūyā

Zivere fermüd eder

Güfte-i manzūmunu

zu‘mınca tanzīr eyledi

2. **zu‘mınca:-ınca**

Gazel 62

Mısra: 11

Asılsız iddia, batıl

inanç.

Şaĥn-ı süĥanda eşheb-i

dil rāh-dāş olur

Zu‘mınca esb-i şab‘-ı

Ĥasībāya Fenniyā

zümre-i ‘irfān:

1. **zümre-i ‘irfān:**

Gazel 222

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Alimler, bilginler

topluluĥu.

Bu müferriĥ-i nev-

zemīni Fenniyā ‘arz

eyleyip

Zümre-i ‘irfān

buyursun söyle Sa‘d-

ābādıma

zürefā-nām:

1. **zürefā-nām:**

Gazel 196

Mısra: 12

Zarifler,

entelektüeller adında.

Saĥna şavşan diyen olsun

rübāĥ

Zürefā-nām gürüh-ı

gerdün

EK-2: HASÎB DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

(?):

1. (?):

Gazel 7

Mısra: 5

?

Şoyramānīden (?)
yapınca kīseler Boşnaq
n^ola
Arnabudlar giydiler
yilek çuqa kapūd hep

2. (?):

Gazel 61

Mısra: 2

?

Eylemem funduqçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ğor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

3. (?):

Kıt'a 11

Mısra: 3

?

Aña Hācī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma^ozül olduñ
ammā pāye kaç^o etdiñ
köpek

4. (?):

Mesnevi 4

Mısra: 29

?

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir^oatın
Yüriyecek zabtıña al
nefs atın

[.]:

1. [.]:

Gazel 34

Mısra: 5

...

Ber-dār ederse düzd-i
niğāhım [.] muğāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı
aşıl olur

2. [.]:

Gazel 40

Mısra: 12

...

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

3. [.]:

Gazel 55

Mısra: 6

...

Çıķarmış kıl kalem
erķāmla bir şūret-i
defter
Haṭıñ cem^oa yekūn
hūsnuñ [.] taķsım
göstermiş

4. [.]:

Gazel 82

Mısra: 2

...

Bisāt-ı bezme mey-i
'ayşla hücum edelim
Fütūh-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

5. [.]:

Gazel 82

Mısra: 5

...

Cemāl-i yār [.] niğāha
mücāz ede zāhid
Huşūş-ı 'ışķ-ı haķıķı
nice 'umüm edelim

6. [.]:

Gazel 82

Mısra: 2

...

Bisāṭ-ı bezme mey-i
‘ayşla hücüm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

7. [.]:

Gazel 82

Mısra: 5

...

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Ḥuşūş-ı ‘ışk-ı ḥaḳīḳī
nice ‘umüm edelim

8. [.]:

Gazel 93

Mısra: 10

...

Zihī nā-pāk-ṭıynet
raḥmet-i Ḥaḳdan
müberraḍır
Edenler ḳaṭ‘-ı mā [.] āl-i
türābiden

9. [.]:

Gazel 111

Mısra: 5

...

Şāh-ı cis[i]m mi pāyiñ
[.] Hindū mudur ‘aceb
İḳlīm-i Çīn-i dilde o
zūlf-i siyāhımız

10. [.]:

Gazel 112

Mısra: 5

...

Āteş-i reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yaḳma baḡrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

11. [.]:

Gazel 117

Mısra: 7

...

Çü ṭāvus olma gel
dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭama‘kārī
Hümāveş evc-i
istiḡnāya pervāz et ol
āsüde

12. [.]:

Gazel 140

Mısra: 25

...

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb

Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

13. [.]:

Mesnevi 1

Mısra: 10

...

Sen veliyyü'l-ni‘am-ı
‘ālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.]
maḥremsin

14. [.]:

Mesnevi 3

Mısra: 6

...

Der idi Leyliye Mecnūn
ayaḡıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.]
göstermedi devede
ḳulaḳ

***:**

1. *:

Gazel 11

Mısra: 10

*

Ḥasībā ehl-i ‘ışka yār
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḥāşş u
‘āmdır mir‘āt *

(1182):

1. (1182):

Gazel 139

Mısra: 4

1182.

Eyle cevherlerle tārīhin

hısāb

Oldu iqbāl ile hān

Devlet Girāy (1182)

(1184):

1. (1184):

Kıt'a 21

Mısra: 18

1184.

Oķu tebrīkine tārīh

Hasīb

Hüsni haṭṭ levḥa-i

māşa'allāh (1184)

(1192):

1. (1192):

Kıt'a 18

Mısra: 16

Mehmet'in vefatı

yılı.

Yazdı tārīhin imāmeyn

emr-i ciddile anıñ

Eyledi mi'rāc-ı rūḥānī

Meḥammed cennete

(1192)

a:

1. anıñ:-nıñ

Kıt'a 18

Mısra: 15

"Onun" 3. tekil

şahıs zamiri.

Yazdı tārīhin imāmeyn

emr-i ciddile anıñ

Eyledi mi'rāc-ı rūḥānī

Meḥammed cennete

(1192)

2. anıñ:-nıñ

Kıt'a 25

Mısra: 16

"O" üçüncü tekil

şahıs zamiri, onun.

Uyandırıp anı dest-i

‘aṭā-yı Mevlānā

Mişāl-i Şems anıñ şem‘i

pür-ziyā oldı

3. anı:-n, -ı

Gazel 62

Mısra: 6

"O" işaret zamiri

(Âşığın gözyaşları).

Cereyān etmede

küyunda sirişk-i

çeşmim

Eyleme anı gözüm ḥāk-i

rehiñde ırmağ

4. anıñ:-n, -nıñ

Gazel 101

Mısra: 9

3. tekil kişi zamiri.

Olsa şāyeste Benātü'n-

naş anıñ bāzīçesi

Rište-i āvīzeye nūr-ı

eşi‘a rīsmān

āb:

1. āb:

Gazel 47

Mısra: 1

Su.

Şarābı āb ile āmiḥte

eder de şatar

Görün o pīr-i muğānı

ḥarāma ḥile қатар

2. ābile:-ile

Müfret 11

Mısra: 1

Su.

Sūķ-ı çemende ābile

lāleye nigāh

Kārı nesīm-i şubḥ ile al

ṭākye ver külāh

āb u dānesin:

1. **āb u dānesin:** -sī, -n

Gazel 117

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Su ile yem.

Bulur āmāde āb u
dānesin murğ-ı kafes
bī-ķayd
Muķīm-i künc-i ‘uzlet
rızk için ğam yer mi
bīhūde

āb u hākime:

1. **āb u hākime:** -im, -e

Gazel 65

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Su ve toprak.

Çü mā^c-ı t̄nım almışidi
kūy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle āb u
hākime çek

ābād kıldı:

1. **ābād kıldı:** -dı

Kıt'a 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Imar etmek.

Kıldı rükn-i der ü dīvār
suṭūhuñ ābād
Şarf-ı maķdūr yed-i
ğayret edip bünyāna

ābād olmasa:

1. **ābād olmasa:** -ma, -sa

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bayındır hale

gelmek, imar olmak.

Dil-i a^{dā} ābādī-i feraħla
olmasa ābād
Mücerred hāṭır-ı ‘āşık
harāb olsa kim ağlardı

ābādī-i feraħla:

1. **ābādī-i feraħla:** -la

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ferah bayındırlık.

Dil-i a^{dā} ābādī-i feraħla
olmasa ābād
Mücerred hāṭır-ı ‘āşık
harāb olsa kim ağlardı

‘abd günāh eyleye:

1. **‘abd günāh eyleye:** -y,
-e

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kul günah işlemek.

Eyleye ‘abd günāh ola
çün ‘afüvv Ḳayyūm
Hār u ḥas hiç ola mı
baħr-i muḥit öñine
sedd

abdāl:

1. **abdālīñ:** -in

Kıt'a 25

Mısra: 17

*Kökleri melametî
düşünceye uzanan,
geleneksel simgeleri
(hükümdarlık tacı,
iktidar tahtı) terk ve
reddeden, boyun ve
bileklerine halkalar
takarak “başı kabak
yalın ayak” gezen
kalenderî dervişlerin
adı. Bu dervişlerin diğer
aksesuarları ise teber,
keşkül ve nefirdir.
Bakî’de, vücutlarını
dağlamaları, esrar
kullanmaları ve çıplak
gezmeleri
(çıplaklıklarını koyun
postuyla gizlerler)
bağlamalarında
geçmektedir.*

Çıkıp bu tārīhi dedi bir
abdālīñ
Bu anda rūḥ-ı Hüseyn
vāşıl-ı Hudā oldı

2. **abdālıyız:** -i, -y, -iz

Gazel 51

Mısra: 6

*Kalenderi derviş II
perişan âşık.*

Ço ta'ni halka zâhid
hânkâh-ı devr-i çerç
içre

Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

‘abes:

1. **‘abes:**

Gazel 45

Mısra: 10

*Akla, sağduyuya ve
gerçeğe aykırı olan,
yersiz (şey).*

Men'e sa'y eyler bizi
vâ'iz mey ü maḥbūbdan
Vaqtini taẓyī' edip
nefes 'abes it'āb eder

āb-ı hayāt:

1. **āb-ı hayāt:**

Gazel 101

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*İçeni ölümsüzlüğe
ulaştırır ve nerede*

*olduğu bilinmeyen bir
kaynağın suyu.*

Etmesin ḥācet degül
‘azm-i seyāḥat zūlmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ḥayāt olmuş revān

āb-ı nābla:

1. **āb-ı nābla:** -la

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Berrak su.

Bu āb-ı nābla sen ol
ğonce-i ḥūy-gerde
Çanar mı teşne-
dehenler çeh-i zekān
şuyına

āb-ı rahmet-beste:

1. **āb-ı rahmet-beste:**

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rahmete bağlı su.

Āb-ı rahmet-beste
nāzildür firāz-ı kühdan
Bulmadum luṭf-ı
tevāzu'dan eṣer
mağrūrda

āb-ı rüyumla:

1. **āb-ı rüyumla:** -um, -la

Gazel 86

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şeref, haysiyet.

Bezm-i 'ışk içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rüyumla mey-i
‘arımı döküm saçdım

āb-ı şî‘rin:

1. **āb-ı şî‘rin:** -i, -n

Gazel 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Şîr suyu.

Āb-ı şî‘rin etse cārī
lü'lü'-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı
‘ışkı hep sîr-āb eder

āb-ı vaşl-ı yār:

1. **āb-ı vaşl-ı yār:**

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
suyu.*

Bu tenim zaḥmın
kağarsa bu ṭabīb-i cān
yine

Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kağar

āb-1 zülāl:

1. āb-1 zülāl:

Kıt'a 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Berrak su; kar suyu.

Söyledim işrāb edip
‘aṭṣāna tārīhin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-1 zülāl

2. āb-1 zülāl:

Gazel 70

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Saf, berrak su.

Gül redifinde düzüp
şî‘r-i selisin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-
1 zülāl üstüne gül

‘abkarī:

1. ‘abkarīsīdir: -sīdir

Gazel 39

Mısra: 10

*İpekli kumaştan
çok güzel bir elbise II
Kusursuz olan Atlas
feleği.*

Nessāc-1 ṭab‘-1 Neş‘ete
şad āferin Ḥasīb

Kālā-yı nazm-ı
emti‘anın ‘abkarīsīdir

ābveş yüzüm sürerem:

1. ābveş yüzüm

sürerem: -er, -em

Gazel 58

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Su gibi yüzünü
sürmek. II Mütevazi
davranmak.*

Pāy-ı şerīfiñe sürerem
ābveş yüzüm
Bāğ-ı cihānda ey gül-i
ḥandānım el-vedā‘

aç:

1. açar: -ar

Gazel 46

Mısra: 3

*Açmak,
çiçeklenmek.*

Hep şakāyıklar
karanfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḥaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḥūna biter

2. açar: -ar

Gazel 1

Mısra: 1

*Kanat açmak,
uçmak.*

Açar kebüter-i dil ‘azme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre ‘arz-ı ḥāl saña

3. açdı: -dı

Gazel 70

Mısra: 21

*Tefeül etmek, fal
açmak.*

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe‘ülle şabā
Bülbülün ṭālī‘ine çıktı o
ḥāl üstüne gül

4. açdıkaç: -dıkaç

Gazel 35

Mısra: 5

*Açık hāle gelmek,
çiçeklenmek.*

Açdıkaç bārlar ten-i
süzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Ḥalil olur

aç kalmaz idi:

1. aç kalmaz idi: -maz, -i,
-dı

Mesnevi 5

Mısra: 37

Kelime Tipi: -
*Aç kalmak, karnını
doymamak, yemek
yememek.*

Bilse her Kıbtî
demirciligi kıalmaz idi
aç
Geçinirleridi ‘iyâli ile
bulğur bulamaç

‘aceb:

1. ‘aceb:

Gazel 13
Mısra: 7
Acaba.

Verse ne ‘aceb zağm-ı
ğamıñ cāna dağı lek
Ağşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādis

‘aceb:

1. ‘aceb:

Kıt'a 22
Mısra: 4
*Acayip, garip,
şasılacak şey, tuhaf.*

O şūhı da‘vet etmiş
dāḥiliyye ḥücreye
tenhā
‘Aceb vā‘iz umūr-ı
ḥāriciyye eylemiş
peydā

2. ‘aceb:

Mesnevi 3

Mısra: 2
Şaşılır mı?

Şaşılmaz.

Leylî-i nāḳa-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse ‘aceb mi
Mecnūn

3. ‘aceb:

Gazel 72
Mısra: 4
Öyle bir.

Yine taḥrīb-i ‘ālem
kaşdın etmiş ol Hülāgū-
ḥū
‘Aceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

4. ‘aceb:

Gazel 83
Mısra: 9
Öyle bir.

‘Aceb ser-mest-i ‘ışkam
sākıyā şām u seḥer
bilmem
Sipih-r-i mihr ü māhıñ
meclise köhne sifāl
etmem

5. ‘aceb:

Gazel 116

Mısra: 4

*Acaba, hayret,
şasılacak şey II öyle bir,
o kadar, çok.*

Hevā-yı zülfüñe dūş
eyledim lā-ḳayd iken
başım
‘Aceb sevdāya düşdüm
rūzgārile esenlikde

6. ‘aceb:

Gazel 113
Mısra: 8

*Acaba, tuhaf,
şasırtıcı, hayret verici.*
Şakıl-i bezm olanlar
eylemezse celse-i ḥiffet
‘Aceb rindāna istikbāl
olur micmer ḥuşūsında

7. ‘aceb:

Gazel 57
Mısra: 2

*"Acaba" soru
kelimesi.*

Süveydāda sevād-ı
zülfüñü dānā
şığışdırmış
‘Aceb taşvīr-i şāmı
ḥabbe-i yektā
şığışdırmış

8. 'aceb:

Gazel 111

Mısra: 5

"Acaba" soru
kelimesi.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyīñ
[.] Hindū mudur 'aceb
İklīm-i Çīn-i dilde o
zūlf-i siyāhımız

9. 'aceb:

Gazel 137

Mısra: 1

"Acaba" soru
kelimesi.

'Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşda
furşat olur mı

'aceb bilsem:

1. 'aceb bilsem:

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nasıl, nereden
bileyim! Keşke, ah bir
bilebilsem!.

Ḥayāt-ı cāvidāndır la'lı-i
nābiñ şūḥ-ı dil-cūsun
'Aceb bilsem ṭabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

'aceb mi:

1. 'aceb mi:

Gazel 100

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Oḡursa bülbül-i gūyā
'aceb mi tāriḥin
Gül-i Meḥemmede ḥatt
yazdı Sūre-i Yāsīn

2. 'aceb mi:

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Eylesem bālīn ü
pisterde 'aceb mi
ıztırāb
Ferş-i rāḥat ḥārzār olur
ten-i rencūrda

3. 'aceb mi:

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Ṭabī'atler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
'Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

4. 'aceb mi:

Gazel 123

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı.

Ḥancer-be-dest şāl
gelū-beste dīde-mest
Cānlar 'aceb mi olsa
fedā bu edālara

5. 'aceb mi:

Gazel 56

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

'Aceb mi sirkelense
vā'iz-i pīr-i muḡān sāḳī
Şarāb-ı ḥoş-güvāra
etmemiş ḥürmet nemek
ḳatmış

'aceb mi kim:

1. 'aceb mi kim:

Mesnevi 5

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Acep mi ki.

Yay-ıla sīne-i yāri ki
raḳīb-i ḥar ala
Güniler giysem 'aceb mi
kim anı āḥir ala

‘acem:

1. ‘acemde:-de

Gazel 103

Mısra: 11

İran; musiki

makamlarından biri.

Râst geldim o şeh-nâza
Şifâhâna ‘Acemde
‘Uşşâka nevâ etdi şabâ
evc-i ‘Irâka

acı:

1. acı:

Mesnevi 5

Mısra: 32

Acı.

Alsa Dâvud eline tîgi
[vü] gitse sefere
Ola fî nâr-ı cehennem
nice acı kefere

‘acîb:

1. ‘acîb:

Gazel 29

Mısra: 11

Garip, tuhaf,

şaşılacak.

Şâ‘ir-i sâhîr misin efsûn
mudur nazmıñ ‘acîb
Şi‘riñ efsûne mi Hâsibâ
mest olup aḥbâb uyur

açık meşrebli:

1. açık meşrebli:-li

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Geniş tabiatlı.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yârândır
kadeḥ
Neş‘e-baḥşâ-yı
meşâmm-ı ṭab‘-ı
rindândır kadeḥ

açıl:

1. açılmaz:-ıl, -a, -maz

Gazel 51

Mısra: 1

Ferahlamak,

rahatlamak.

Açılmaz gelemeziz
sakî-i gonce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

2. açılup:-up

Gazel 10

Mısra: 7

(çiçek için)

*büyüyüp tomurcuk ve
gonca halinden çıkmak.*

Açılup gönlünde gül
gibi hezârân gonceler

Ağlamakda ‘andelîb-i
bî-nevâlar semt semt

3. açılma:-sa

Gazel 121

Mısra: 1

(çiçek için)

*büyüyüp gonca
halinden çıkmak,
açmak.*

Gözüm gelse açılma gül
mül olsa tâzedden tâze
Pey-â-pey etse ey
heylerini şeh-nâza
âğâze

açılmış:

1. açılmış:-mıṣ

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(çiçek için)

*büyüyüp tomurcuk ve
gonca halinden çıkmak.*

Dîdebân olmuş

gülistânda açılmış

gonceler

Nergisiñ başı ‘aşâsında

nite bevvâb uyur

açılmış gördüm:

1. açılmış gördüm:-düm

Kıt'a 13

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Açılmış görmek.

O mehiñ gülşen-i
hüsniinde açılmış
gördüm
Yâsemem mi ya gül-i ter
mi ya pehlû mı desem

acından:

1. **acından:**
Mesnevi 3
Mısra: 35
Açlıktan.

Kaṭ'eder arpasın
acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi zebḥ
eder oldu sârbân

adâ:

1. **a' dâ:**
Gazel 2
Mısra: 3
*Düşmanlar,
hasımlar.*

Sevdüğim çin-i cebin
itdükce a' dâ ḥandedür
Çerḥ-i ḡaddâr
eylemekde cevri her
yüzden baña

ādâb ile taḳbîl ederim:

1. **ādâb ile taḳbîl
ederim:-er, -im**

Gazel 109

Mısra: 5
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
Edep ile öpmek.

Ādâb ile taḳbîl ederim
muşḥaf-ı rûyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i
ḥaṭ âyet var içinde

a' dâd:

1. **a' dâd:-ı**
Kıt'a 24
Mısra: 5
Adetler, sayılar.

Eder sūrâḥı a' dâdı
ḳadar zaḥm-ı sitem
peydâ
Bu 'âlemde temelluḳ
eyleyen cirmince
ḡirbâliñ

'adâleti verir:

1. **'adâleti verir:-ir**
Gazel 131
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Adaleti dağıtmak.

Seḥâ vü luṭf u kerem
ḥüsn-i ḥulḳ hep
mevcûd

Verir 'adâleti iḳlîm-i
hefte 'ünvânı

'add ḳıldım:

1. **'add ḳıldım:-dım**
Gazel 19
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Ekleme.

Göñül âyîne imiş bilmez
idim ḳıldım 'add
İkisi geldi müsâvî be-
ḥisâb-ı ebced

âdem:

1. **âdem:**
Gazel 12
Mısra: 13
*Değerli, ahlâklı,
faziletli, güvenilir
kimse.*

Zâhidâ kibri bırak
meclise âdem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma şâmit

2. **âdeme:-e**
Gazel 135
Mısra: 12
*1- Hz. Âdem. 2-
Adam, insan, kişi.*

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

3. **ādeme:-e**

Gazel 43

Mısra: 9

Adam, insan.

Ādeme mürşid-i maḥkī
ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḥāliş ü kem-māyeye
mi‘yār kendin gösterir

4. **ādeme:-e**

Gazel 135

Mısra: 12

Adam, insan.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

5. **ādem:**

Gazel 130

Mısra: 7

1. insan 2. kişi //
adam 3. insan.

Çarpılırmış her gören
ādem ḥayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī ḥāşā seni

ādem cihānda

istikāmetle ser-bülend

olur:

1. **ādem cihānda**

istikāmetle ser-bülend

olur:-le

Gazel 28

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kelam-**

ı Kibar

*İnsanın dünyada
düzgünlükle başı
yükselir.*

İstikāmetle olur ādem
cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm
olmazdı ‘ar‘ar mu‘teber

ādem degül:

1. **ādem degül:**

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Adam/insan değil.

Ser-i zülfüñ gamın
şanma hemān ben nā-
tövān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

ādem gibi gel:

1. **ādem gibi gel:**

Gazel 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Adam gibi gel.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma şāmit

‘adem gördüm:

1. **‘adem gördüm:-düm**

Gazel 85

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yok görmek.

Temür-i hestī-i
mevhüm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde şüret-
i rengi ‘adem gördüm

ādem ḳapar:

1. **ādem ḳapar:-ar**

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İnsan kapmak. II
İnsan öldürmek.

Böyle sāḥir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde

ğamzeñ şad hezār ādem
kpar

āдеми іһyā eder:

1. **āдеми іһyā eder: -er**

Gazel 136

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İnsanı

canlandırmaq.

La'liñ ey sākī eder yek-
demde ihyā āдеми
Neş'e-i cān-bağşı
bilmem rūḥ-ı 'īsā-zāde
mi

'adl:

1. **'adli: -i**

Gazel 59

Mısra: 2

Adalet.

Ḥazret-i Ḥān Ḥamīd ol
şeh-i zıll-ı Şāni'
'Adli ḥırz-ı zu'afā
düşmene seyf-i kātı'

2. **'adlile: -ile**

Mesnevi 4

Mısra: 4

*Adalet, doğruluk,
hakkaniyet.*

Ya'kūb-ı müselle
olıcağ Evren begi
Ḥaṭṭ edip hep dediler
'adlile meşhūr özi

'adū:

1. **'adū:**

Gazel 58

Mısra: 7

Düşman.

Dāmāniña el urmasın
arada ol 'adū
Ey bağ-ı ḥüsn serv-i
ḥıramānım el-vedā'

2. **'adūyı: -y, -i**

Gazel 104

Mısra: 5

Düşman.

Vişāliñle 'adūyı şād u
ḥandān eyledüñ her-
dem
Fırākıñla revā mı 'āşık-ı
hem-rāza ḥum-bāze

'adū-yı vaṭan:

1. **'adū-yı vaṭan:**

Gazel 90

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Vatan düşmanı.

Alır cevābın okuyunca
beyt-i maḳṭadan
Ederse daḥl-i ta'arruz
baña 'adū-yı vaṭan

āfāk:

1. **āfāka: -a**

Gazel 101

Mısra: 25

*Her yer, etraf II
tüm dünya.*

Müjde kıl ser-tā-be-pā
āfāka tāriḥin Ḥasīb
Geldi İskender
Meḥemmed zümre-i
şāhib-kırān

āfet:

1. **āfeti: -i**

Gazel 84

Mısra: 8

*Aklı baştan alan
güzel, sevgili.*

Dergehinde olmadım
'uşşākıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıkca bilmedim

'āfiyet mi bula:

1. **'āfiyet mi bula:**

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Āfiyet bulmamak.

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
‘Āfiyet mi bula ol şerha-
i nā-çārından

‘afüvv ola:

1. ‘afüvv ola: -a

Gazel 19

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Af edilmek, mazur
görölmek.*

Eyleye ‘abd günāh ola
çün ‘afüvv Kayyūm
Hār u has hīç ola mı
baħr-i muħīt öñine
sedd

ağac:

1. ağaca: -a

Gazel 7

Mısra: 3

Dıraht, şecer.

Olmışına hāmına
bağmaz ağaca çıkıcağ
Bāğbān bir dāne kıomaz
düşürür emrūd hep

ağacdan ata binmiş:

1. ağacdan ata binmiş: -
miş

Gazel 70

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tahta ata binmek.

Tıfl-i nev-resdir
ağacdan ata binmiş
güyā
Seyr-i bāğ etse süvār
olmada dal üstüne gül

āğāz edersem:

1. āğāz edersem: -er, -
sem

Gazel 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Başlamak.

Vaşf-ı ruħşārıñā
gülşende edersem āğāz
Ġonce-i lāle şunar
hāme gül-i ter kāğıd

āğāze edip:

1. āğāze edip: -ip

Gazel 104

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dile getirmek.

Maķām-ı būselikde peş-
rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ‘uşşāka

gerdāniyyede şeh-nāza
āğāze

āğāze etse:

1. āğāze etse: -se

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dile getirmek.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

āğāze-i būselikde:

1. āğāze-i būselikde: -de

Gazel 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Buselik makamının
başlangıcı.*

Ķānūn-ı kıayda baķsa ol
ķaşı kemān
Āğāze-i būselikde
maķām-ı ‘asir olur

ağırlık:

1. ağırlık:

Gazel 8

Mısra: 3

*1. ağır olma hali. 2.
hediye, değerli eşya.*

Raṭl-i girānı muḡbeçe
aḡırlık eyledi
Olmış meger ki
nāmzed-i duḡter-i ʿineb

aḡız miski:

1. aḡız miski:

Gazel 56

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aḡız miski.

Ḥasībā Rāʿif-i şīrīn-edā
evşāf-ı nükhetle
Aḡız miski gibi yārāna
nazm-ı sükkerīn şatmış

aḡla:

1. aḡlamakda: -maḡ, -da

Gazel 10

Mısra: 8

*Gözyaşı dökmek //
üzülmek.*

Açılıp gönlünde gül
gibi hezārān gonceler
Aḡlamakda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

2. aḡlardı: -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 1

*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı*

*dökmek II üzülmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim aḡlardı
Felekde necm-i bahtım
şuʿle-tāb olsa kim
aḡlardı

3. aḡlardı: -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 2

*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzülmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim aḡlardı
Felekde necm-i bahtım
şuʿle-tāb olsa kim
aḡlardı

4. aḡlardı: -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 4

*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzülmek,*

*üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḡla
olmasa ābād
Mücerred ḡāṭır-ı ʿāşık
ḡarāb olsa kim aḡlardı

5. aḡlardı: -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 6

*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzülmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Mey içsek inşirāḡ-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılacak gül gibi refʿ-i
ḡicāb olsa kim aḡlardı

6. aḡlardı: -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 8

*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzülmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Niyāz etsem teḡāfūl
eyler ol leb-beste-i

nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḥiṭāb
olsa kim ağlardı

7. ağlardı: -r, -dı
Gazel 134
Mısra: 10
*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzölmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Ṭabībim şerbet-i cān-
bahş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim ağlardı

8. ağlardı: -r, -dı
Gazel 134
Mısra: 12
*Acı, keder,
pişmanlık ve bazen da
sevinçten göz yaşı
dökmek II üzölmek,
üzüntü çekmek,
kederlenmek.*

Ḥasībā rüz-ı 'ıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li'llāh
Şayılса rüze-i hicrim
ḥisāb olsa kim ağlardı

āgüş:

1. āgüşa: -a
Gazel 136
Mısra: 9
Kucak.

Hāleveş āgüşa çenber
eylemiş pişāniñi
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

2. āgüşda: -da
Gazel 137
Mısra: 2
Kucakta.

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgüşda
fursat olur mı

āgüşa çekmiş:

1. āgüşa çekmiş: -miş
Gazel 130
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kucaklamak.

Görmedik tā şubḥ
olunca ey meh-i ğarrā
seni
Hāleveş āgüşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

āgüşına alıp:

1. āgüşına alıp: -ıp
Gazel 57
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Kucaklamak.

Nice reşk etmeyem
āyīne-i endāma
bağdıka
Alıp āgüşına ol servi
ser-tā-pā şığışdırmış

āgüşumda şıkşam:

1. āgüşumda şıkşam: -
şam

Gazel 121
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kucağında sıkılmak.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam āgüşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaqt-i yaza
yelpāze

āgyār:

1. āgyār:
Gazel 126
Mısra: 9
(Āşığa göre)
*Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler [Tekil*

*anlamında da
kullanılır].*

Zann eyleme ağıyār
başını hırkaya çekdi
Harpušte-şifat yāriñ
öñünde bozulınca

2. ağıyār:

Mesnevi 5

Mısra: 19

*Başkaları,
yabancılar.*

Gerçi kıyu kıazar
‘uşıāka kıuyucu ağıyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

3. ağıyār:

Mesnevi 3

Mısra: 23

*Başka, gayr. II
Rakip.*

Çeker ağıyār zimāmıyla
kıatārın çün har
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

4. ağıyārı:-ı

Gazel 80

Mısra: 7

*(Āşığa göre)
Sevgilisinin dost*

*edindiği kimseler,
rakipler; başkaları.*

Kaṭl edip ağıyārı aldım
büse-i ruhsārını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

5. ağıyārı:-ı

Gazel 102

Mısra: 7

*(Āşığa göre)
Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler; başkaları.*

Yār ağıyārı gam-ı
gīsūñla fark etmedim
Nik ü bed olmaz irāde
merdüm-i meshūrda

6. ağıyāra:-a

Mesnevi 4

Mısra: 33

*(Āşığa göre)
Sevgilisinin dost
edindiği kimseler,
rakipler; başkaları.*

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine ağıyāra
içir feyz olsun

ağıyār-ı seg:

1. ağıyār-ı seg:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Köpek rakib.

Dil-ber-i üştür-süvāra
yalvarır ağıyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

ağızıma aldım:

1. ağızıma aldım:-dım

Gazel 61

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ağızına götürmek,
ağız içine sokmak. //
Söylemek, konuşmak.*

Ağızıma aldım leb-i
şiriniñi helvā gibi
Çaşnı-i lezzet-i
kıayıgāneden etdim
ferāğ

ağızını deper miydi:

1. ağızını deper miydi:-

er, -mi, -y, -diş

Gazel 103

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ağızına tekme
atmak.*

Hālî mi bulur Leylîyi
hālî diye Mecnûn
Ağzını deper miydi
rakîb olmasa nâka

âh:

1. **âhımız:** -İMİZ

Gazel 111

Mısra: 2

Ah etme, inleme.

Medd-i kaşîñla naqş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levh-i cemâlîñ üzre elif
kaddim âhımız

2. **âh:**

Kit'a 20

Mısra: 8

"Ah!" üzüntü

bildiren ünlem.

Girye vü zârile aḥbâbı
dedi târîhîni
Dehre verdi velvele
Dervîş Meḥammed
göçdü âh

3. **âh:**

Gazel 56

Mısra: 7

"Ah!" özlem, sevgi

bildiren ünlem.

Serimde seyr eden dūd-
ı siyâhı âh zann eyler
Seḥâb-ı âteş-efşândır ki
küh-ı miḥnete çatmış

4. **âh:**

Kit'a 15

Mısra: 2

*"Ah!" özlem, sevgi
bildiren ünlem.*

La'l-i fem ḥoḳka nigeḥ
gezlîk ebrû mikrâş
Âh o kâtib güzeli kaddi
kaleminden mevzûn

âh edip:

1. **âh edip:** -İP

Mesnevi 4

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Feryat etmek,
inlemek, beddua etmek
(bk. âh).*

Zülf-i dil-ber ḳara
pürçeklerini ḫaḡıtmış
Ḥâcî lebiñ göricek âh
edip 'aḳlı gitmiş

âh kim:

1. **âh kim:**

Gazel 130

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Manevi bir acıyı,
pismanlık ve ümitsizlik
duygusunu
pekistirmeye yarayan
ses taklidi sözcük.*

Şehrimizde gerçi
çokdur şüh-ı müsteşnâ
velî
Âh kim ey mâh-rû illâ
seni illâ seni

âh ü fiğân:

1. **âh ü fiğân:**

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ah ve feryat,
eyvah!.*

Ciger pür-ḥûn olur
derdiñle ağlar dide-i
giryân
Cihânı inledir âh ü
fiğân v'allâhi bi'llâhi

âh u nâle:

1. **âh u nâle:**

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ah etme ve inleme.

Ḥübân-ı sîm-ten zer-i
maḥbûba seslenir

‘Aşıkda āh u nāle hem
olsun hem olmasın

aḥbāb:

1. aḥbābımdır: -ım, -dır

Gazel 49

Mısra: 2

*Dostlar, bildik,
tanıdık, sevilen
kimseler.*

Rūyuna mā’il olan
girye-i ḥūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

2. aḥbāba: -a

Gazel 92

Mısra: 9

*Dostlar, bildik,
tanıdık, sevilen
kimseler.*

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şi’r-i ter
Maḥşūl-i bāğ-ı ṭab’-ı
Ḥasīb-i kemīneden

3. aḥbāba: -a

Mesnevi 5

Mısra: 44

*Dostlar, bildik,
tanıdık, sevilen
kimseler.*

Çün ḳurā’iyye-i
Mağalğara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne
Ḥasībā ihdā

4. aḥbābı: -ı

Kit’a 20

Mısra: 7

Dost, sevgili.

Girye vü zārile aḥbābı
dedi tārīḥini
Dehre verdi velvele
Derviş Meḥemmed
göçdü āh

5. aḥbāb:

Gazel 29

Mısra: 12

*Dost, bildik,
tanıdık.*

Şā’ir-i sāḥir misin efsūn
mudur naẓmıñ ‘acīb
Şi’riñ efsūne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

aḥbāb uyur:

1. aḥbāb uyur: -r

Gazel 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Dostlar uyumak.

Şöyle vaşf etdim mey-i
la’l-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳudukça lezzetinden
mest olup aḥbāb uyur

‘ahd:

1. ‘ahdine: -i, -n, -e

Gazel 83

Mısra: 8

Ant, yemin, söz.

Ne deñlü noḳta-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü
remmāl-i felek ‘ahdine
fāl etmem

‘ahd ü peymāne edip:

1. ‘ahd ü peymāne

edip: -ip

Gazel 117

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Söz vermek.

Vişāliñ ‘ahd ü peymāne
edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā ḳıl va’d-ı ma’ḥūda

āheng-i şebisiz olmazız:

1. āheng-i şebisiz

olmazız: -maz, -ız

Gazel 51

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Gece eğlencesi
yapmak.

Ġam-ı zülfünle olduk
keşmekeş serdî-i
hicriñde
Şitâ hengâmı gelse
olmazız âheng-i şebisiz
biz

ahî evranla:

1. **ahî evranla:-la**
Mesnevi 5
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Ahiliğin kurucusu
sayılan debbağların
(dericilerin) piri, 32
çeşit esnaf ve
sanatkârın lideri, Türk
filozof.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Ahî Evranla refikiz
ederiz ġârı mağarr

âhım şereri:

1. **âhım şereri:**
Gazel 86
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ah kıvılcımları.

Hâşılı yaksa cihâmı n'ola
âhım şereri
Micmer-i dilde nihân
nârımı dökdüm şaçdım

âhir:

1. **âhir:**
Gazel 5
Mısra: 9
Sonsuza kadar,
ebediyen.

İder cā deyr-i ʿaşkı
Tâbî-i şüret-perest âhir
Ne kâfirce belâdur
ibtilâ-yı duhter-i tersâ

2. **âhir:**
Gazel 75
Mısra: 3
1. sonunda,
nihayet.

Oldu âhir dâderi Seyyid
Hâlile hem-civâr
Bir yere cemʿiyyet etdi
ol iki tâze nihâl

3. **âhir:**
Gazel 77
Mısra: 3
1. sonunda,
nihayet.

Seyâhat eyledi âhir
beķāya fâniden
Civâr-ı rahmetine vâşıl
ede Rabb-i cemîl

4. **âhir:**

Kıt'a 20
Mısra: 4
"Bir sonu olmayan,
her şeyden sonra
kalacak olan"
anlamında Allah'ın
isimlerinden.

Nağş-bendî mesleki
üzre geçirdi sâl ü mâh
Kıldı fâniden beķā
mülkine âhir ʿazm-i rāh

âhir ala:

1. **âhir ala:-a**
Mesnevi 5
Mısra: 28
Kelime Tipi: -
Sonunda almak.

Yay-ıla sine-i yâri ki
rakîb-i har ala
Güniler giysem ʿaceb mi
kim anı âhir ala

âhir-i kâr:

1. **âhir-i kâr:**
Mesnevi 5
Mısra: 20

Kelime Tipi: -
İşin sonu.

Gerçi kıyu kızar
‘uşıāka kıyucu āgyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

ahkar ü efkar:

1. ahkar ü efkar:

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*En hakir ve en
fakir.*

Ahkar ü efkar
ğaribiñdir Hāsib-i pür-
kuşūr
Şad selām ile taḥiyyāt
ola ber aşḥāb ü āl

ahker:

1. ahker:

Gazel 113

Mısra: 6

Ateş koru.

O āteş-pāreniñ şehir-i
dilin hıfz et ḥayālinde
Sitānbüldur çü lāzımdır
zarar ahker ḥuşūsında

ahşām eyledim:

1. ahşām eyledim: -dim

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Akşam eylemek,
eğlenmek.*

La‘lin emdim gerdenin
būs eyledim erince ḥaṭṭ
‘işret-i meyle Boğaz
zevkında ahşām
eyledim

ahteri:

1. ahterişidir: -si, -dir

Gazel 39

Mısra: 4

*Yıldız. II Türk
yazar, âlim. Asıl adı
Muslihiddin Mustafa
bin Şemsüddin
Karahisârî'dir. Ahteri-i
Kebir adlı Araçça-
Türkçe sözlük önemli
eserlerindedir.*

Etdi bedi‘-i ḥüsnüñ
ma‘ānisin beyān
Ḥaṭṭ-ı ruḥı meger
kütübüñ Ahterişidir

ahū mı yā hū mı:

1. ahū mı yā hū mı:

Kit'a 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ceylan mı yoksam
elveda mı.*

Tekye-i ‘ışıkda gördükce
o derviş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp āhū
mı yā hū mı desem

ahū-yı hoten:

1. ahū-yı hoten:

Gazel 56

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hoten ceylanı.

Cemālinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

ahvāl:

1. ahvāline: -i, -n, -e

Mesnevi 3

Mısra: 4

*"Hal, durum,
vaziyet" kelimelerini
karşıluyan çokluk
bildiren kelime.*

Göricek Leyliyi
hevdecde olur efgende
Kaysıñ ahvāline şimdi
deve eyler ḥande

ahvāl-i perişānım:

1. **aḥvāl-i perīṣānım:** -ım

Gazel 129

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Periṣan hâller.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle
düşdüm baḥş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīṣānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

ak:

1. **aḳan:** -an

Gazel 35

Mısra: 7

*(sıvılar veya ufak
tâneli maddeler için)
bulunduğu yerden daha
alçak bir yere doğru
gitmek, yukarıdan
aşağıya doğru düşmek
II sızmak, damlamak II
gözyaşı akmak,
dökülmek.*

Añdıḳca Kerbelāda aḳan
ḥūn-ı 'āşıkı
Şeh-rāh-ı 'ıṣṣa çeşm-i
Hüseynim sebīl olur

'akār-ı dehrden:

1. **'akār-ı dehrden:** -den

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya geliri.

'Akār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i ḥoḳka yaşıım
var
Hemān dünyāda göze
görünür bir ḳutlu başım
var

akçe:

1. **akçedür:** -dür

Gazel 7

Mısra: 2

Para, gümüṣ para.

Haṭlanur dökem
yolında eşk-i ḥūn-ālūd
hep
Sevdigüm manḳır
ḳuşıdır akçedür
maḳşūd hep

'akd etmek için:

1. **'akd etmek için:** -

mek, -içün

Gazel 71

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nikahlamak.

Yāsemem lāleye 'akd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrin ṭabaḳlarla
çü lāl üstüne gül

'akd oldu:

1. **'akd oldu:** -du

Mesnevi 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Baḳlanmak;
anlaşma sağlamak;
nazma çevirmek;
evlenmek.*

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara
ḳārī-i ṣaḳır
Alaca oḳluna 'akd oldu
münāsib tedbīr

'akd-i uḥuvvet:

1. **'akd-i uḥuvvet:**

Gazel 115

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kardeşlik yemini/
antlaşması.*

İntisāb etse de ṣoñra
olamaz ḳāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile 'akd-i
uḥuvvet güççe

'akıbet:

1. **'akıbet:**

Kıt'a 6

Mısra: 3

*Bir şeyin sonu,
nihayet, netice, sonuç.
II En sonunda.*

‘Ākıbet kıldı seyāhat
ārzū
Eyledi bākīye fāniden
sefer

‘ākıbet-endiş olan:

1. ‘ākıbet-endiş olan: -an

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sonunu düşünen

*olmak, yaptığın işin
sonunu düşünen olmak.*

Olan mest-i mey-i raṭl-i
girān mı ‘ākıbet-endiş
Bu bezm-i pür-mihende
sāgar-ı bār-ı girān
çekmez

‘ākıl u kāmil:

1. ‘ākıl u kāmil:

Müfret 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akıllı ve kemal

sahibi.

Hākān-ı heft kişver
tahta cülūs edince
‘Ākil u kāmil şehensāh-ı
cihān ‘Abdu'l-ḥamīd

akın etdi:

1. akın etdi: -di

Gazel 69

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Saldırmak, baskın

yapmak.

Seyr-i kemerde etdi

akın teşne-dillere

Şu gibi elde deşne

cüvānı Sitānbuluñ

akın eyledi:

1. akın eyledi: -di

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yabancı bir ülkeyle

*ganimet için savaşmak
üzere gitmek.*

Firāk-ı la‘l-i ‘aķıķiñle

döndü Ceyhūna

Yem-i sirişkim akın

eyledi Yemen şuyına

akıncı:

1. akıncılı: -lı

Mesnevi 4

Mısra: 13

Düşman

*memleketine akın eden
süvari.*

Bir akıncılı kişidir o

Tatar bācdarı

Çara yaḥşı ururlar
fuķarāya nārı

‘akle şıgışmaz:

1. ‘akle şıgışmaz: -ış, -
maz

Mesnevi 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Akla şıgımamak:

*Akla uygun gelmemek,
inanılacak gibi
olmamak.*

Vaşf-ı zātıñ ki şıgışmaz

‘akle

Şıgmayan ‘akle gelir mi
naķle

**‘akle şıgmayan naķle
gelir mi:**

1. ‘akle şıgmayan naķle
gelir mi: -ır, -mi

Mesnevi 1

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akla uygun

*gelmeyen, inanılacak
gibi olmayanların
anlatılmaması.*

Vaşf-ı zātıñ ki şıgışmaz

‘akle

Şıgmayan ‘akle gelir mi
naķle

‘aklı gitmiş:

1. ‘aklı gitmiş: -miş

Mesnevi 4

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Delirmek.

Zülf-i dil-ber çara
pürçeklerini tağıtmış
Hâcî lebiñ göricek âh
edip ‘aklı gitmiş

aklık:

1. aklıklarıyla: -larıyla

Gazel 4

Mısra: 14

Beyazlık.

Ƙızılığ aklıklarıyla
müzeyyen nev-[°]arūsāsā
Beyāz fes hâlî kaldı
çeşmüm[ün]
haclegâhında

‘aklım aldıñ:

1. ‘aklım aldıñ: -dıñ

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: **Deyim**

Etkileme,

*kendinden geçirme //
Sevgilinin güzelliği ile
aşığı kendinden
geçirmesi, etkilemesi.*

Görünce ‘aklım aldıñ ey
cüvân v'allâhi bi'llâhi
Beni dîvâne kıldıñ el-
amân v'allâhi bi'llâhi

2. ‘aklım aldıñ: -dıñ

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aklını almak: Etkisi
altına almak.*

Görünce ‘aklım aldıñ ey
cüvân v'allâhi bi'llâhi
Beni dîvâne kıldıñ el-
amân v'allâhi bi'llâhi

akmişe-i tâze-zuhûr:

1. akmişe-i tâze-zuhûr:

Kıt'a 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yeni ortaya çıkmış
kumaş.*

Reng-i cennet-çemeni
akmişe-i tâze-zuhûr
Oldu püşide-i zer-kârî-i
âyine-i sîm

‘aks:

1. ‘aksiñ: -i, -n

Gazel 36

Mısra: 10

Görüntü (ayna veya

*kadehten yansıyan bir
nesnenin hayali).*

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruhsarıñ
temâşâda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine hayrân mısın
kâfir

2. ‘aksine: -i, -ne

Gazel 36

Mısra: 10

*Akis, yansıma,
görüntü.*

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruhsarıñ
temâşâda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine hayrân mısın
kâfir

‘aks eyledi:

1. ‘aks eyledi: -di

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yansımak,
görünmek.*

Halhâlı mı ey serv-i
sehî kumrî-i cânıñ
Ya tavğ mı ‘aks eyledi
âyine-i sâka

akşāmı medd olur:

1. akşāmı medd olur: -ur

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akşāmı uzamak.

Verse ne ‘aceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥilek
Akşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

‘aks-i mey:

1. ‘aks-i mey:

Gazel 36

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap yansımısı.

Reviş merdāne ammā
‘aks-i mey destinde
ḥinnādır
Kız oğlan meşreb olduñ
kız mısın oğlan mısın
kāfir

‘aks-i mir’āt-ı ḥayāl etmem:

1. ‘aks-i mir’āt-ı ḥayāl

etmem: -me, -m

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hayal aynasının
yansımısı yapmak.*

Büt-i taşvīr-i vaşlı ‘aks-i
mir’āt-ı ḥayāl etmem
Veli İskenderi meyyāl-i
ma‘dümü’l-mişāl
etmem

‘aks-i mir’āt-ı taḥayyül:

1. ‘aks-i mir’āt-ı

taḥayyül:

Gazel 57

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hayalin aynadaki
yansımısı.*

Zihī gītī-nümādır ‘aks-i
mir’āt-ı taḥayyül kim
Mücessem naḳşe güyā
şad yem ü şahrā
şığışdırmış

‘aks-i ruḥsārıñ:

1. ‘aks-i ruḥsārıñ: -ıñ

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin)

*Yüzünün yansımısı,
görüntüsü.*

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruḥsārıñ
temāşāda

Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine ḥayrān mısın
kāfir

akvā görür:

1. akvā görür: -ür

Gazel 130

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kuvvetli görmek.

Ğamzeden evvel yetiş
ey ḥancer-i müjgān-ı
yār
Tiz-destlikde görür
cānım daḥi akvā seni

al-:

1. almışidi: -miş, -i, -di

Gazel 65

Mısra: 3

Almak.

Çü mā‘-ı ḥinım almışidi
küy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle āb u
ḥākime çek

al:

1. aldı: -dı

Gazel 5

Mısra: 4

Çalmak // kapmak.

Mükaḥḥal dīde ebrū
vesme-keş ruḥsār pür-
ğāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

2. al:

Gazel 22

Mısra: 1

Açık kırmızı renk.

Ruḥ u ḥālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyīdir
Muḥallā ḥūylarıñ
kākülleri telli Ḥıṭāyīdir

3. al:

Gazel 22

Mısra: 7

Açık kırmızı renk.

Şafaḳda al darāyī şüret-
i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

4. al:

Gazel 22

Mısra: 8

Açık kırmızı renk.

Şafaḳda al darāyī şüret-
i zībā ile ḥüsnüñ

Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

5. al:

Gazel 71

Mısra: 6

"(buyur) al"

*anlamında
kullanılmıştır.*

Nev fidancıkdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Şıḳlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

6. ala: -a

Gazel 12

Mısra: 18

(herhangi bir şeyi)

*tutup yerinden
ayırarak elinde veya
yanında bulundurmak.*

Ola mı nazm-ı Belīgāya
Ḥasībā tanzīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i
ṭab^c-ı Şābit

7. ala: -a

Mesnevi 5

Mısra: 27

Almak II elde

etmek.

Yay-ıla sīne-i yāri ki
rakīb-i ḥar ala
Güniler giysem ‘aceb mi
kim anı āḥir ala

8. al:

Mesnevi 4

Mısra: 30

(bir bedel

*karşılığında) temin
etmek, satın almak II
sağlamak, elde etmek.*

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir‘ātın
Yüriyecek zabtıña al
nefs atın

9. al:

Gazel 1

Mısra: 6

Kırmızı.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Ḥarāmī ḡamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

10. al:

Gazel 9

Mısra: 4

Al, kırmızı.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḥm ile naḳş-ı tazedür

sīnem
Efendim al kumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

11. **al:**

Gazel 71

Mısra: 4

Al, kırmızı.

Ṭaḳdı al etmek için
gülğülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uḡradı al üstüne gül

al etmek için:

1. **al etmek için:** -mek, -
içün

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırmızılaştırmak.

Ṭaḳdı al etmek için
gülğülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uḡradı al üstüne gül

al ṭākye ver külāh:

1. **al ṭākye ver külāh:**

Müfret 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uzun bir

*çekişmeden sonra,
çekişe çekişe II*

*Aralarındaki senli benli
ilişkiyi sürdürerek.*

Sūḳ-ı çemende ābile
lāleye nigāh
Kārı nesīm-i şubḥ ile al
ṭākye ver külāh

al tūtī:

1. **al tūtī:**

Gazel 70

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Al, kızıl dudu kuşu,
papağan.*

Hıfz eder pençesidir
ğonce-i ḥamrā meşelā
Al tūtī gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

āl ü aşḥāba:

1. **āl ü aşḥāba:** -a

Mesnevi 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Hız. Peygamber'in
sülâlesi ve arkadaşları
ile Resulullah'ı gören
müminler.*

Āl ü aşḥāba taḥiyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḥi
bi'l-ikrām

alaca oḡluna:

1. **alaca oḡluna:** -na

Mesnevi 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Alaca oḡlu.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara
ḳārī-i şaḡīr
Alaca oḡluna ‘aḳd oldu
münāsib tedbīr

‘alāḳa etdiñse:

1. **‘alāḳa etdiñse:** -diñ, -
se

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Baḡlamak.

Būs eyle la‘l-i lebin
zūlfüne etdiñse ‘alāḳa
Ma‘cūn-ı müferraḥla
‘ilāc eyle merāḳa

‘alāmet:

1. **‘alāmetdir:** -dir

Gazel 57

Mısra: 7

İz, nişân, işâret.

‘Alāmetdir meḡer devr-
i ḳamerden ḥaṭṭ-ı
ḥaddiniñ

Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığırdırmiş

2. 'alāmet:

Kıt'a 9

Mısra: 6

Alamet, belirti, iz.

Hudā pür-nūr ede
ķabrin maķāmın
cennetü'l-me'vā
'Alāmet vaz' olundu
çün du'ā-yı hayr için
bu taş

ālām-ı telh:

1. ālām-ı telh:

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Acı elemeler.

Manşib-ı dünyā lezīz
ammā ki 'azl ālām-ı telh
Tendedir çün cān-ı
şirīn lik mevt encām-ı
telh

alay:

1. alayını:-ını

Gazel 6

Mısra: 4

Topluluk, kalabalık.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aķterān alayını
tesyir ider mehtāb

'ālem:

1. 'ālem:

Gazel 105

Mısra: 6

(fāni) dünyā.

Haķ-ı hüsnin tirāş eyler
o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdid-i maķabbet
eyler 'ālem tāzeden
tāze

2. 'ālemde:-de

Kıt'a 19

Mısra: 4

Alem, dünyā.

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Hāsib
Erdi 'ālemde külāhıyla
mināre şerefe

3. 'ālemde:-de

Gazel 13

Mısra: 10

(Fāni, geçici)

Dünyā.

Şimdi kim oķur
menķabe-i Şāh u Gedāyı

Ol şūh Hāsibā ile
'ālemde havādīs (Fi
Gurre Şa'bān Sene
1198)

4. 'ālemde:-de

Gazel 33

Mısra: 4

(Fāni, geçici)

Dünyā.

Dem-i aģyāra ğarķ
olmazdı tiĝ-i balĝamī-
ķabzam
Ne baķtım var benim
'ālemde ne bir ķanlu
taşım var

ālem:

1. 'āleme:-e

Müfret 1

Mısra: 2

Ar. Evren, kainat.

Mevlidi tārīhini didim
Hāsib
'Aleme ān geldi 'Alī
Ziyā

'ālem içre ser-firāz ola:

1. 'ālem içre ser-firāz

ola:-a

Kıt'a 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyada başı dik
olmak.*

Ben daḥi etdim du‘ā
dedim hemān tārīḥimi
Ola bu Seyyid
Meḥemmed ‘ālem içre
ser-firāz

‘ālem kıpar:

1. ‘ālem kıpar: -ar

Gazel 24

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Âlem kıpmak. II

Herkes istemek.

Feth-i bāb etme zemīn-i
āḥere yoḥsa Ḥasīb
Şā‘irān dīvānçesin
mecnū‘asın ‘ālem
kıpar

‘ālemi ḥarāb kıldı:

1. ‘ālemi ḥarāb kıldı: -dı

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âlemi harap etmek.

Geldi bir kıara ḥaberle
‘ālemi kıldı ḥarāb
Fitne-i devr-i kıamer
pür-iştihār oldu yine

‘ālem-i tedvırde:

1. ‘ālem-i tedvırde: -de

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dönen dünya.

Gāh nīş ü ğam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sürür
Etme ümmid-i neşātı
‘ālem-i tedvırde

‘ālemi yakarsın:

1. ‘ālemi yakarsın: -ar, -

sın

Gazel 36

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Âlemi, dünyayı

yakmak.

Yıkarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrān mısın
kāfir
Yakarsın ‘ālemi nār-ı
şerār-efşān mısın kāfir

‘alī:

1. ‘alī:

Gazel 140

Mısra: 9

Ali bin Ebu Talib

(Arapça: □□ علي بن أ

; d. 599, Mekke - ö. طالب

Kûfe), İslam ,661

Devleti'nin 656-661

yılları arasındaki

halifesi. İslam

peygamberi

Muhammed'in hem

damadı hem de amcası

Ebu Talib'in oğlu olan

Ali, Muhammed'in

İslam'a davetini kabul

eden ilk erkektir. Ebu

Talib ve Fatıma bint

Esed'in çocukları olan

Ali, Kabe'de doğan tek

insandır.

Ol nükte-dān-ı pāk ‘Alī

Zeyne'l-‘ābidīn

Bir noḡta ile kāmil eder

tıfl-ı ebcedi

āl-i ‘abā:

1. āl-i ‘abā:

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Peygamberimizin

kendisiyle birlikte kıızı

Fatma, damadı Ali

torunları Hasan ve

Hüseyin'den mürekkep

ailesi.

Ḳabāda āl-i ‘abā

ḥubbını kılıp taḥşil

Kemāl-i ma‘rifet-i ḳalbi

eyledi tekmil

‘alī aġa:

1. 'alī ağa:

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ali Ağā.

Oldu devletde gedüklü
zu'amādan me'mūr
'Alī Ağā ki şadākatle
şehīr ü şāyi'

'alī ağa-yı za'īm-i
dergāh:

1. 'alī ağa-yı za'īm-i
dergāh:

Kıt'a 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Dergāhın şerefli Ali
Ağā.*

Oldu me'mūr 'Alī Ağā-
yı za'īm-i dergāh
İmtişāl etdi aṭa'nā
diyerek fermāna

āl-i aḥmedi:

1. āl-i aḥmedi: -i

Gazel 140

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hız. Muhammed'in
ailesi, soyu.*

Her kim şehādet etdi
bilip ḥaḳḳ Muhammedi

Şıḍḳ u maḥabbet ile
sever āl-i Aḥmedi

āl-i nebī:

1. āl-i nebī:

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hız. Muhammed'in
ailesi.*

Āl-i Nebī mesned-i zāt-ı
nesīb
Eyledi 'uḳbāya güzer ol
edīb

āl-i resūl olsun:

1. āl-i resūl olsun: -sun

Kıt'a 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüce Resul olmak.

Meclis-i naḳl-i Ebā
Müslimle olmuşdu
nedīm
Rüz-ı maḥşer şāfi'i Āl-i
Resūl olsun ilāh

āl-i resūlden:

1. āl-i resūlden: -den

Müfret 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hız. Muhammed'in
(s.a.s.) ailesi.*

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūlden
Tārīḥ-i mevlidin dedi
Āmed Rızā Ḥasan

āl-i resūlem:

1. āl-i resūlem: -em

Gazel 71

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce Resul.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ
gül-i āl üstüne gül
Ḥoşdur ey Āl-i Resūlem
gül-i āl üstüne gül

āl-i türābiden:

1. āl-i türābiden: -den

Gazel 93

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hız. Ali'nin
ailesinden.*

Zihī nā-pāk-ṭıynet
raḥmet-i Ḥaḳdan
müberrādır
Edenler ḳaṭ'-ı mā [.] āl-i
türābiden

'alī vü aḥmed ü āline:

1. **‘alī vü aḥmed ü āline:**

Kıt'a 25

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hız. Ali, Hız.

peygamber ve sülalesi.

Hüseyn idi velī anda idi

ḥulḳ-ı Ḥasen

‘Alī vü Aḥmed ü āline

ḥāk-i pā oldı

āl-i zehrā:

1. **āl-i zehrā:**

Kıt'a 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hız. Fatma'nın ailesi.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile

dedim tārīḥini

Āl-i Zehrā hem şerīf ü

hem necīb ü hem ḥasen

‘alī-i naḳīyedir:

1. **‘alī-i naḳīyedir:** -y, -e, -dir

Gazel 140

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Hız. Ali'nin

torunlarından, on iki

imamdan biri.

Bir dil ki istinādı ‘Alī-i

Naḳīyedir

Buldu şafā-yı vuşlatı

zевḳ-ı mü‘eyyedi

alīm:

1. **‘alīm:**

Gazel 3

Mısra: 3

Ar. sf. İlimli, bilen,

bilgili, bilgiç.

Ḥü‘aceden çıkmış

zerāfetle ‘alīm olmuş

baña

Şīve üstāddan el öpmiş

ḥoş ḥişāl olmuş baña

allāh:

1. **allāh:**

Müfret 2

Mısra: 2

Ar. Tanrı, Bâri

Teâlâ ve tekaddes

hazretleri. A'zam-ı

esma-i ilâhiyyedir.

Müjde birle didi hātif

mevlidi tārīḥini

Eyledi nāzik Nefise

Ḥānım‘ı Allāh ‘aṭā

allāha tevekkül olasin:

1. **allāha tevekkül**

olasin: -a, -sin

Mesnevi 5

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Allah'a tevekkül

etmek.

Her ekini ekip Allāha

tevekkül olasin

Olmayıp soñra yüzü

ḳara murādıñ bulasin

‘allāme-i nazm-ı beyān:

1. **‘allāme-i nazm-ı**

beyān:

Gazel 101

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Beyanını nazm ile

ifade etmede bilgin.

Ḥazret-i Rātib Efendi-i

müşārün bi'l-benān

Āmidī-i ḥvācegān

‘allāme-i nazm-ı beyān

altun:

1. **altun:**

Gazel 6

Mısra: 9

Altın.

Ḥasīb altun midād ü

sīm kilkiyle bu tanzīri

Zer-efşān āsumānī

kāğıda taḥrīr ider

mehtāb

2. altun:

Mesnevi 4

Mısra: 48

"Altın"; değerli bir
maden // Değerli,
kıymetli.

Bu umürcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Ço hemān çoynuña
altun gibi şarı yārı

altun kafesinden:

1. altun kafesinden: -i, -
n, -den

Gazel 54

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Altından yapılmış
kafes.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrine süvār
Biz o kumriveşi altun
kafesinden biliriz

āmāde bulur:

1. āmāde bulur: -ur

Gazel 89

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hazır bulmak.

Sebū vü humveş āmāde
bulur rızkın gelūsunda
Ta'alluḫ bezmgāhından

çekenler dest ü
dāmānın

2. āmāde bulur: -ur

Gazel 117

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hazır bulmak.

Bulur āmāde āb u
dānesin murḡ-ı kafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i 'uzlet
rızk için ḡam yer mi
bihūde

āmāde mi:

1. āmāde mi: -mi

Gazel 136

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hazır, hazırlanmış
II mevcut, var.

İşte bismilgāh-ı 'ışk işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet
ḫanceriñ āmāde mi

āmīdī-i ḫvācegān:

1. āmīdī-i ḫvācegān:

Gazel 101

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hocaların önde
geleni.

Ḥazret-i Rātib Efendi-i
müşārün bi'l-benān
Āmidī-i ḫvācegān
'allāme-i naẓm-ı beyān

āmīḫte eder de:

1. āmīḫte eder de: -er, -
de

Gazel 47

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Karıştırmak.

Şarābı āb ile āmīḫte
eder de şatar
Görüñ o pīr-i muḡānı
ḫarāma ḫīle ḳatar

ammā:

1. ammā:

Gazel 17

Mısra: 9

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Şu'le-i meyle Ḥasibā
šem' olur ammā yine
Şevḳden pervāneves
meclisde raḳşāndır
ḳadeḫ

2. **ammā:**

Gazel 18

Mısra: 1

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Manşib-ı dünyā lezīz
ammā ki ʿazl ālām-ı telh
Tendedir çün cān-ı
şirīn lik mevt encām-ı
telh

3. **ammā:**

Gazel 28

Mısra: 2

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
muʿteber
Olmaz ammā olmasa
ḥançerde cevher
muʿteber

4. **ammā:**

Gazel 29

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Rūz u şeb bī-dār eder
çeşmim ḡam-ı ḥaddiñ

seniñ

Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

5. **ammā:**

Gazel 36

Mısra: 3

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Reviş merdāne ammā
ʿaks-i mey destinde
ḥinnādır
Kız oḡlan meşreb olduñ
kız mısın oḡlan mısın
kāfir

6. **ammā:**

Gazel 38

Mısra: 7

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Muhtaşar bir nüshayam
ammā mufaşşal
olmuşam
Kāʿinātiñ saʿd u naḥsı
levḥa-i ḳālimdedir

7. **ammā:**

Gazel 72

Mısra: 7

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ʿāşıkā ammā
Eder pūşide rüyın
şubḡāḥ dīde-i
aḡyārdan kākül

8. **ammā:**

Gazel 83

Mısra: 13

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Ḥasībā eylerim ehl-i
kemāle ʿarz-ı ḥāl ammā
Muʿariz-ṭabʿ olan
dānāya tazyīʿ-i maḳāl
etmem

9. **ammā:**

Gazel 130

Mısra: 2

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Görmedik tā şubḡ
olunca ey meh-i ḡarrā
seni
Hāleveş aḡūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

10. **ammā:**

Kıt'a 3

Mısra: 3

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḥoş-dīde gönlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

11. **ammā:**

Kıt'a 11

Mısra: 4

"Ama, fakat, lakin,
ancak" anlamlarında
bir bağlaç.

Aña Ḥācī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ
ammā pāye ḳaṭ' etdiñ
köpek

ammā kim:

1. **ammā kim:**

Gazel 57

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Oysa ki.

Meşeldir çün ğilāfa nīze
şığmaz derler ammā

kim
Müjeñ almış ḥayāle
'āşık-ı şeydā şığışdırmış

ān:

1. **ān:**

Müfret 1

Mısra: 2

O.

Mevlidi tārīhini didim
Ḥasīb
'Āleme ān geldi 'Alī
Ziyā

2. **añmaz: -maz**

Gazel 11

Mısra: 7

*Anmak, hatırlamak,
bahsetmek, söylemek.*

Cem [ü] İskenderi la'l
[ü] ruḥuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḥāṭıra kim fāmdır
mir'āt

ān gerek:

1. **ān gerek:**

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzellik gerek.

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

ana:

1. **aña:**

Gazel 12

Mısra: 8

"A-na: o-na".

*Üçüncü teklik şahıs
zahirinin yönelme hâl
eki almış biçimi.*

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene raḳḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerit

2. **anasına: -sı, -n, -a**

Müfret 6

Mısra: 1

*Ana, Anne; anası,
annesini.*

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nün-ı nesnelere

3. **aña:**

Gazel 12

Mısra: 8

*"O" işaret adılı
(zamir).*

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene rakḫāş felek
Necm bendine-i zer sîm
şeḫâb aña şerîṭ

4. aña:

Gazel 19

Mısra: 10

"O" işaret adlı
(zâmir).

Ezelî bende-i dergâh-ı
‘aṭâ oldu Ḥasîb
Eyledi bu gâzeliñ
maḫṭa‘ını aña sened

‘anâ-yı firḫate düşdüm:

1. ‘anâ-yı firḫate
düşdüm: -*düm*

Gazel 58

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ayrılık eziyetine
düşmek.*

Gitdim diyâr-ı ğurbete
cânım el-vedâ‘
Düşdüm ‘anâ-yı firḫate
sulṭânım el-vedâ‘

‘anber:

1. ‘anber:

Gazel 70

Mısra: 13

1. *Ada balığının*

*bağırsaklarından
çıkarılan ve misk gibi
kokan madde. 2. Güzel
koku.*

Yine neşr ü dehenim
kırmızı kanmış ‘anber
Ne müferraḫ oluyor
dâne-i ḫâl üstüne gül

‘anberin şîrâze:

1. ‘anberin şîrâze:

Gazel 100

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Anber kokulu
şîrâze.*

Kitâb-ı ḫüsnüne ya
‘anberin şîrâze
Ya cild-i muşḫaf-ı
ruḫsâra mîḫleb-i miskîn

‘anberiyye:

1. ‘anberiyye:

Gazel 114

Mısra: 6

Rakı.

Mest eder ruḫsâr-ı pür-
ḫâl-i ‘araḫ-riziñ beni
‘Anberiyye ḫâletin
gördüm gül-i taşvîrde

ancak:

1. **ancak:**

Gazel 33

Mısra: 1

*"Fakat" anlamında
bağlama edatı.*

‘Aḫâr-ı dehrden ancak
dü çeşm-i ḫoḫḫa yaşım
var
Hemân dünyâda göze
görünür bir ḫutlu başım
var

anda:

1. **anda:**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Onda(yer).

Ma‘nâ-yı ḫüsn-i edâ
deryâdır
Midḫatiñ anda dür-i
yektâdır

anda idi:

1. **anda idi:**

Kıt'a 25

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

O kişide idi.

Ḥüseyn idi velî anda idi
ḫulḫ-ı Ḥasen
‘Alî vü Aḫmed ü âline
ḫâk-i pâ oldı

‘andelīb:

1. **‘andelīb:**

Gazel 44

Mısra: 4

Ar. bülbül.

Tekye gūyā gülsitāndır
halka-i tevḥīd havz
Zākirānı ‘andelīb ol gül-
i hoş-bū mudur

anı:

1. **anı:**

Gazel 53

Mısra: 14

*" O" III. tekil şahıs
zamiri.*

Fennīniñ Ḥayrīye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşūrile Ḥasībā anı
tanzīr ederiz

2. **anı:**

Gazel 54

Mısra: 14

*" O" III. tekil şahıs
zamiri.*

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḥ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

3. **anı:**

Kıt'a 25

Mısra: 15

" O" İşaret zamiri.

Uyandırıp anı dest-i
‘aṭā-yı Mevlānā
Mişāl-i Şems anıñ şem‘i
pür-ziyā oldı

4. **anı:**

Mesnevi 4

Mısra: 40

" O" İşaret zamiri.

Tā yılanlı ki denir Ḳal‘a-
i Şāh-ı Mārān
Ārzülü iseñ anı varıp
eyle seyrān

5. **anı:**

Mesnevi 5

Mısra: 28

" O" İşaret zamiri.

Yay-ıla sīne-i yāri ki
rakīb-i ḥar ala
Güniler giysem ‘aceb mi
kim anı āḥir ala

anıñ için:

1. **anıñ için:**

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bu sebepten dolayı,
bunun için.*

Bülbüle kuş uykusı
vermişdi şāh-ı nev-
bahār
Anıñ için nāb u ḳandı
gonce-i şādāb uyur

2. **anıñ için:**

Gazel 87

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Onun için, bu
sebepten dolayı.*

Vezn-i ṭab‘i tā ezel
vehb-i İlähīdir baña
Anıñ için böyle pür-
ma‘nā vü mazmūndur
sözüm

‘ankā-yı kâf-ı

himmetem:

1. **‘ankā-yı kâf-ı**

himmetem: -em

Gazel 83

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Iyilik, yardım
Kaf'ının Anka'sı.*

Ben ol ‘Ankā-yı Kâf-ı
himmetem dünyā vü
‘uḳbāda
Fezā-yı ‘ālemi

cevlāngehimde per ü
bāl etmem

Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

Duyuldu vā'iz-i pākize-
dāmen añladığım

añla-:

1. **añladım:** -dı, -m
Gazel 37
Mısra: 18
Anlamak.

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördüğüm gibi
Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol ince beldedir

3. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 4
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Bisāt-ı 'ayşññı bād-ı
kazā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı
gülden añladığım

6. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 10
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Şafā-yı hātıra reşk-i
'adū olur bā'is
Hāsib dostum imiş baña
düşmen añladığım

añla:

1. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 1
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Libās-ı 'āri-i nāçiz imiş
ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

4. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 6
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Taḥammül eylemedir
seng-i ta'n-ı agyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i
maḥabbetde ehven
añladığım

añladık bildik:

1. **añladık bildik:**
Gazel 30
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Anladık bildik.

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nāz olduğıñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luṭf-ı istignāb uyur

2. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 2
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Libās-ı 'āri-i nāçiz imiş
ten añladığım

5. **añladığım:** -dığ, -ım
Gazel 81
Mısra: 8
*Anlamak, bilmek,
kavramak, idrak etmek.*

Baña kızb ü riyā'ile
etmiş pür-ḥūn

ānsız güzele:

1. **ānsız güzele:** -e
Gazel 115
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Güzelliği olmayan
güzel.*

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

anuñçün:

1. anuñçün:

Gazel 11

Mısra: 2

*Bu sebepten dolayı,
bu nedenle.*

Anuñçün herkese
şüret-nümā-yı tāmıdır
mirʾāt
Mişāl-i çerḥ ʿibret-cāy-ı
ḥāşş u ʿāmdır mirʾāt

arada:

1. arada:

Gazel 58

Mısra: 7

Ara sıra, bazen.

Dāmāniña el urmasın
arada ol ʿadū
Ey bāğ-ı ḥüsn serv-i
ḥırāmānım el-vedāʿ

ʿarak:

1. ʿarak:

Gazel 110

Mısra: 3

*Ar. is. Ter. Terkibi
sızarak hâsıl olan ve*

*meyveden taktir ile
alınan ispirto, rakı.*

Şol ʿarak kim zeyn olur
zülfünde her bir mūlara
Rişte-i müşgîn olur
güyā ki ol incülere

2. ʿaraḳla:-la

Gazel 105

Mısra: 1

Ter.

ʿAraḳla ʿāriziñ olmaḳda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

ʿarʿar:

1. ʿarʿar:

Gazel 28

Mısra: 10

*Ar. Servi, dağ
servisi, dikenli ardıç.*

İstikāmetle olur ādem
cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm
olmazdı ʿarʿar muʿteber

ārāyişe ḥācet mi:

1. ārāyişe ḥācet mi:- mi

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Süs gerekmek.

Şāyeste mi nā-bikr
olana ḡāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi
donanma bozulınca

ʿārif:

1. ʿāriḫe:-e

Gazel 49

Mısra: 13

*Rodoscuklu
Fenni'nin zamanında
yaşayan şair.*

N'ola ʿarż eyledise
ʿĀriḫe tanzīr Ḥasīb
Ḥāk-i pāyına nişār-ı
dür-i nā-yābımdır

ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ:

1. ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ:

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Faydalı bilimden
anlayan.*

Var mıdır işte tevāriḫ-i
selef inşāf et
Böyle ḥākān-ı kerem
ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

ʿārif-i men lem-yezuk degül:

1. 'ārif-i men lem-yezuk
degül:

Gazel 47

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

"Tatmayan

(bilmez)" i bilen değil.

Hasīb 'ārif-i men lem-

yezuk degül zāhid

Bilir lezāyız-i şir'in-i

'ışkı kim ki tatar

'ārif-i nıl ü firāt u şatt u
ceyhündur:

1. 'ārif-i nıl ü firāt u şatt
u ceyhündur: -dur

Gazel 87

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nil, Fırat ve Şattü'l-

arab adı verilen Dicle

ve Fırat'ın birleştiği

büyük ırmağı bilen.

Ben bir 'ummānum ki

yoğdur hadd ü

pāyānum benüm

'Ārif-i Nıl ü Firāt u Şatt

u Ceyhündur sözüm

'ārif-i rüşen-zamir olur:

1. 'ārif-i rüşen-zamir
olur: -ur

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aydınlık gönüllü

ârif.

Bir zāta mihr-i nūr-ı

sühan feyz-yāb ola

Çün mäh-ı bedr 'ārif-i

rüşen-zamir olur

'āriz:

1. 'ārizına: -ı, -n, -a

Gazel 70

Mısra: 11

Yanak.

Nev-'arūsāne döküp

'ārizına sürhize

Haclegāh-ı çemene

geldi o hāl üstüne gül

2. 'āriziñ: -ı, -n

Gazel 23

Mısra: 1

(Sevgilinin) yanağı.

'Āriziñ hüy-gerde

şanma güldür ol

şebnem çapar

Öyle nāzıkdir ki pūs

olsa hevādan nem

çapar

'āriz-ı āliñ:

1. 'āriz-ı āliñ: -iñ

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı

yanağı.

Zülf-i siyehle 'āriz-ı āliñ

nümāyişi

Semmür kaplamış gibi

gül-gün ser-ā-sere

'āriz-ı ālinde:

1. 'āriz-ı ālinde: -ı, -n, -
de

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin kırmızı

yanağı.

'Āriz-ı ālinde hāl ü haṭṭ-

ı 'anber-sā biter

Bāğ-ı hüsninde gül üzre

ḥabbetü's-sevdā biter

'āriz-ı gül-bīnesinde:

1. 'āriz-ı gül-bīnesinde: -
sı, -n, -de, -

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül damlayan

yanak.

Gül-i terler gibi tāb-ı

'araqla tāzeden tāze

Ne ḥācet 'āriz-ı gül-

bīnesinde gāze
mümtāze

‘ārızımı ‘arz edeyim:

1. ‘ārızımı ‘arz edeyim: -
eyim

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İsteğini sunmak.

Eşki rīzān ederek
‘ārızımı ‘arz edeyim
Söylesin hālîmi ber-
vech-i muharrer kâğıd

‘ārızîñ:

1. ‘ārızîñ:

Gazel 105

Mısra: 1

Senin yanağın

(sevgili).

‘Araqla ‘ārızîñ olmakda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

**armağan-ı ‘ālem-i gayb-
ı hüdâdır:**

1. armağan-ı ‘ālem-i
gayb-ı hüdâdır: -dir

Gazel 87

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah'ın gayb
âleminin armağanı.*

Armağan-ı ‘ālem-i
gayb-ı Hüdâdır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-
ı meknündür sözüm

2. armağan-ı ‘ālem-i
gayb-ı hüdâdır: -dir

Kıt'a 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Allah'ın gayb
âleminin armağanı.*

Ġonce-i gülzār-ı bāğ-ı
‘ālem-i mülk-i vücūd
Armağan-ı ‘ālem-i
gayb-ı Hüdâdır
cümleten

armağanım ola:

1. armağanım ola: -a

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Armağan olmak.

Hasībā hāşılı bir deste
güllerde degül tanzîr
Ola şāhib-zemîne
armağanım gül
zamânıdır

arnabud:

1. arnabudlar: -lar

Gazel 7

Mısra: 6

Arnavut.

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ
n^eola
Arnabudlar giydiler
yilek çuğa kapūd hep

arpasın kat^e eder:

1. arpasın kat^e eder: -er

Mesnevi 3

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Arpasını kesmek.

Kat^e eder arpasın
acından olur yüregi kan
Cigeriçün deveyi zebh
eder oldu sârbân

‘arş-ı mu‘allā:

1. ‘arş-ı mu‘allā:

Gazel 59

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Yüce arş (İslâm
inancına göre göğün en
yüksek katı)'ın kubbesi.*

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsî
Maḥfili māh-ı celî
revzeni mihr-i lâmi‘

art:

1. **artıp: -ip**

Gazel 69

Mısra: 1

*Artmak, fazla
kalmak.*

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

arūs:

1. **arūsdu: -dur**

Kıt'a 1

Mısra: 2

Süslenmiş gelin.

Bikr-i maẓmūn-ı şîr-i
mevzūnum
Bir mütellā arūsdu
güyā

arūs-ı gönçeye:

1. **arūs-ı gönçeye: -y, -e**

Gazel 96

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gonce gelini.

Arūs-ı gönçeye
meşşāta oldu gönce-i
ter

Miṣāl-i gāze verir reng
ü bū çemen-be-çemen

arūs-ı kām-ı zīb-i

haclegāhı:

1. **arūs-ı kām-ı zīb-i**

haclegāhı: -ı

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gelin odasının
arzuyu süsleyen gelini.*

Arūs-ı kām-ı zīb-i

haclegāhı ihtimāl

etmem

Derūn-ı merd-i āzādım

ṭaleb-cüy-ı muḥāl

etmem

arūs-ı ma'nāya:

1. **arūs-ı ma'nāya: -y, -a**

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mana gelini.

Arūs-ı ma'nāya şān

mīl-i sürmedān olmuş

Hemīşe vermededir

ḥüsn ü ān devāt ü

qalem

2. **arūs-ı ma'nāya: -y, -a**

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mana gelini.

Arūs-ı ma'nāya şān
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
qalem

arz eder:

1. **arz eder: -er**

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Ben būs-i la'lin istedim
ol ḥancer arz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cān eyledim bugün

arz et:

1. **arz et:**

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sunmak,
göstermek.*

Hezār-ı ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemāl
arz et
Ṭabībim derde

dermānım civānım gül
zamānıdır

‘arz etdikde:

1. **‘arz etdikde:** *-dikde*

Gazel 55

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Ḥasībā mekteb-i
‘irfānda ‘arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taqvīm
göstermiş

‘arz etmedi:

1. **‘arz etmedi:** *-me, -di*

Mesnevi 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Niçün ‘arz etmedi
Leyliye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

‘arz etmege:

1. **‘arz etmege:** *-mek, -e*

Gazel 115

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ḡazel gerçi Ḥasīb
LİK ‘arz etmege üstāda
cesāret güççe

‘arz eyle:

1. **‘arz eyle:**

Gazel 66

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

‘Arz eyle ḥāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoḳ mudur seniñ

2. **‘arz eyle:**

Gazel 70

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Ruḥ-ı gül-bīne ki ‘arz
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākīñ düşene bī-
tāb-ı muḥāl üstüne gül

3. **‘arz eyle:**

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

Cenāb-ı Rātibe bu
nazm-ı bī-tertibī ‘arz
eyle
Diriḡ etmez Ḥasībā kil-
i taşḫilḫin nizāmında

‘arz eyledise:

1. **‘arz eyledise:** *-di, -se*

Gazel 49

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

N’ola ‘arz eyledise
‘Ārife tanzīr Ḥasīb
Ḥāk-i pāyına nişār-ı
dür-i nā-yābımdır

‘arz eyleyip:

1. **‘arz eyleyip:** *-y, -ip*

Gazel 68

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sunmak,

göstermek.

‘Arz eyleyip cemālını ol
māh-tābımız

Çıkmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāha dek

‘arz-ı hāl:

1. **‘arz-ı hāl:**

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Halin arzı; dilekçe.

İbtede‘tü bi‘smike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levha-i cān üzre taḥrīr
eyleyince ‘arz-ı hāl

‘arz-ı hāl eyledi:

1. **‘arz-ı hāl eyledi:-di**

Mesnevi 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Halini/durumunu
söylemek/bildirmek.*

Yüz sürer dergeh-i
sultāna ğarīb
‘Arz-ı hāl eyledi bī-çāre
Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene
1186)

‘arz-ı hāl eyler:

1. **‘arz-ı hāl eyler:-r**

Gazel 94

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Halini/durumunu
söylemek/bildirmek.*

Ḥasīb ḥāk-i kudūmuna
‘arz-ı hāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

‘arz-ı hāl eylerim:

1. **‘arz-ı hāl eylerim:-r, -
im**

Gazel 83

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Halini/durumunu
söylemek/bildirmek.*

Ḥasībā eylerim ehl-i
kemāle ‘arz-ı hāl ammā
Mu‘ārız-ṭab‘ olan
dānāya taẓyī‘-i maḳāl
etmem

‘arz-ı hāl eyleyemem:

1. **‘arz-ı hāl
eyleyemem:-y, -e, -me, -
m**

Gazel 97

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hâlini bildirmek II
durumunu bildiren bir
şey, dileğini ifade eden
şiiir söylemek.*

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i nigeħdir māni‘
‘Arz-ı hāl eyleyemem
şāha silahdārından

‘arz-ı hāl kıldıñ:

1. **‘arz-ı hāl kıldıñ:-dıñ**

Gazel 116

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Halini arz etmek,
durumunu anlatmak.*

Bu beyt-i penci kıldıñ
‘arz-ı hāl o pençe-i
mihre
Ḥasīb olduñ müşārün
bi'l-benān ehl-i
suḥenlikde

‘arz-ı hālîm:

1. **‘arz-ı hālîm:-im**

Kıt'a 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dilekçe, nüvişte.

Terāfu‘la ḥuzūra ‘arz-ı
hālîm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şaḥḥ
āşār

ārzūlı iseñ:

1. **ārzūli iseñ**: -i, -señ

Mesnevi 4

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

İstekli.

Tā yılanlı ki denir Ƙal‘a-
i Şāh-ı Mārān
Ārzūli iseñ anı varıp
eyle seyrān

aş:

1. **aş**:

Gazel 12

Mısra: 16

*Asmak, bir yere
tutturmak.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da‘vet
Oğuyup dā‘ire-i hāneye
sen de aş cit

2. **aşa**: -a

Mesnevi 5

Mısra: 9

Asmak.

Murğ-ı İshākca dil ü
‘aqlıña zülfüñ aşı şan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

3. **aşmış**: -miş

Gazel 122

Mısra: 1

*Bir şeyi yüksek bir
yere iliştirip sarkıtmak;
takmak, yerleştirmek.*

Kāfir hışār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

aşā:

1. **‘aşā**:

Gazel 6

Mısra: 5

Asa: El değneği.

Benātü‘n-na‘ş‘i kılmış
bir ‘aşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı
h‘āb ile teshīr ider
mehtāb

‘aşā:

1. **‘aşā**:

Gazel 44

Mısra: 10

*Ar. Uzun çomak, el
değneği.*

Şeyh Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bū
mudur

2. **‘aşāsında**: -sı, -n, -da

Gazel 31

Mısra: 6

Asa: El değneği.

Dīdebān olmuş
gülistānda açılmış
gönceler
Nergisiñ başı ‘aşāsında
nite bevvāb uyur

‘aşādār:

1. **‘aşādārı**: -ı

Gazel 44

Mısra: 9

*Hizmetnişin.
(Tarikatta
“hizmetnişin” denilen
hizmet dervişleri
tekkedeki çeşitli işlerin
yürütülmesiyle
görevliyidiler. Şeyhle
birlikte on dört kişiden
(sertarik, aşçı,
zâkirbaşı, imam,
meydancı, türbedar,
kapıcı, ASÂDAR, nakib,
pazarcı, çerağcı, sâkî,
ferrâş) meydana gelen
hizmetnişinler,
hiyerarşik bir sıralama
ile görevlerini
yürütürlerdi.).*

Şeyh Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā

üşküfte gül ya bū
mudur

āşaf-ı hāşşı olup:

1. **āşaf-ı hāşşı olup: -up**

Mesnevi 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Özel veziri olmak.

Ḥayrı bol şāh-ı melek
ḥazret-i Kāsım Paşa
Āşaf-ı hāşşı olup etdi
vezāret ḥaḫḫā

āsān:

1. **āsān:**

Gazel 2

Mısra: 1

Kolay.

‘Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

2. **āsān:**

Gazel 115

Mısra: 7

Kolay.

Cevr-i bī-gāyet-i dildāra
taḥammül āsān
Ruḫabānıñ sitem ü
ṭa‘nına ṭāḫat güççe

āsār kıldı:

1. **āsār kıldı: -dı**

Kit'a 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İz işaret veya
nişane kılmak, etmek.*

Terāfu‘la ḥuzūra ‘arz-ı
ḥālīm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şaḫḫ
āsār

āsār-ı ḥaṭṭile:

1. **āsār-ı ḥaṭṭile: -ile**

Gazel 84

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hattın izleri.

Olmada āsār-ı ḥaṭṭile
‘izārıñ şu‘le-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şem‘i
rencūr olmadıḫca
bilmedim

‘aşā-yı ḥāme:

1. **‘aşā-yı ḥāme:**

Gazel 128

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kalem asası, asa
gibi olan kalem.*

Yine pīrāne ‘azm etdi
ṭarīḫ-ı ma‘nāye ṭab‘ım
‘Aşā-yı ḥāme ile kişver-
i i‘cāza dek gitdi

‘aşā-yı kilik:

1. **‘aşā-yı kilik:**

Gazel 104

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Kalemin asası,
sopası II (Şiirde) yazılan
şeylere dayanma,
söylediklerini yapma.*

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḫe pey-
revlik
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

2. **‘aşā-yı kilik:**

Gazel 121

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kalemin asası,
sopası II (Şiirde) yazılan
şeylere dayanma,
söylediklerini yapma.*

Ḥasībā māhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

‘ases başmış:

1. ‘ases başmış: -miş

Kit'a 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kolluk kuvvetleri

suç üstü yapmak.

Meger her gice bir

‘avret kaparmış halvet-i

hāşşa

‘Ases başmış cenāb-ı

vā‘izi rüs-vā-yı ‘āmm

etmiş

aşhāb-ı kemālleriñe:

1. aşhāb-ı kemālleriñe: -

ler, -iñ, -e, -

Mesnevi 4

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kemâl sâhibi

sahâbeler, dostlar.

Hvâceye aydın çeşmi

çerāğ elbet

Kimle aşhāb-ı

kemālleriñe hem-

şoḥbet

‘āşık:

1. ‘āşıkda: -da

Gazel 98

Mısra: 4

Aşık.

Hübān-ı sīm-ten zer-i

maḥbūba seslenir

‘Āşıkda āh u nāle hem

olsun hem olmasın

2. ‘āşıklar: -lar, -ı

Gazel 53

Mısra: 12

Aşık.

Ḳalb-i vīrānı ‘imār

etmege va‘d etmişidi

Bu tesellī ile ‘āşıkları

ta‘mīr ederiz

3. ‘āşıkıñ: -iñ

Gazel 112

Mısra: 4

Āşık.

Gezme mā‘i nīm-tenle

cübbe-i eski giyip

‘Āşıkıñ eşk-i sirişkin Nīl

ü Ceyhūn eyleme

4. ‘āşıkıñ: -iñ

Gazel 113

Mısra: 9

Āşık.

O ber-dā’im Ḥasībā

‘āşıkıñ çok olduğun

ister

Taḳayyüd eyler elbet

şāhdır leşker ḥuşūsında

5. ‘āşık: -a

Gazel 72

Mısra: 7

‘āşık.

Ḥasībā gerçi püsküllü

belādır ‘āşıkā ammā

Eder pūşide rüyın

şubḥgāh dīde-i

āgyārdan kākül

6. ‘āşık: -a

Gazel 89

Mısra: 2

‘āşık.

Niḳāb etdikce ruḥsārına

dil-ber dest ü dāmānın

Şirişk-i dīde eyler ‘āşıkā

ter dest ü dāmānın

7. ‘āşık: -a

Gazel 135

Mısra: 6

‘āşık.

İnşirāḥ-ı şadrdır

bendine çāk-i sīnesi

‘Āşıkā bir ‘uḳde oldu

nīm-ten dedikleri

8. 'āşık:

Gazel 34

Mısra: 1

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Dökmezse naqd-i eşkini

'āşık zelil olur

Mālî 'azîz olan kişiniñ

kendi rezil olur

9. 'āşık:

Gazel 35

Mısra: 1

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Cānāna cān vermeyen

'āşık zelil olur

Mālî 'azîz olan kişi

kendi rezil olur

10. 'āşık:

Gazel 57

Mısra: 11

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Gönülde ebruvānıñ

'ışkıını pinhān eden

'āşık

İki tıgı niyām-ı vāhıde

hakkā şığışdırmış

11. 'āşıkı: -ı

Gazel 72

Mısra: 2

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Perişān-tār olur cünbiş-

zen-i reftārdan kākül

Düşürdü 'āşıkı teşvîşe

bu eṭvārdan kākül

12. 'āşıklara: -lar, -a

Gazel 137

Mısra: 8

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

Bārān-ı sirişkiñ göricek

şefkat edermiş

'Āşıklara bundan ileri

rahmet olur mı

13. 'āşık:

Mesnevi 3

Mısra: 27

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

'Āşık varamaz rākib

olup kūy-ı nigāra

Yār ardına siñmek

gibidir nāqa-süvāra

14. 'āşıkam: -am

Mesnevi 3

Mısra: 45

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse.*

'Āşıkam dāmen sürer

dīvānelik ğam mı baña

Cezbeli şütürüñ çulu

egri gerekdir dil-berā

15. 'āşıkı: -ı

Gazel 63

Mısra: 4

'âşık: *Sevgili'*ye

*gönül bağı ile
bağlanmış kimse (Hz.*

Muhammed

bağlamında).

Varağ-ı mihr ü vefādan

oğudup ma'şūka

İmtihān ile eder 'āşıkı

ser-defter-i 'ışık

16. 'āşık:

Gazel 105

Mısra: 9

A. aşırı seven,

tutkun.

Yeñiler eski derdin

çeşm-i bīmārın gören

'āşık

Ne deñlü dest-i luţfi
oşa merhem tazededen
tāze

17. **‘āřıkımiř**: -miş

Gazel 84

Mısra: 9

Saz şairi, ozan.

‘İzzet-i ādāb-ı tevažu‘la
‘āřıkımiř Ĥasīb
Dil-şikest-i hezl-i
mağrūr olmadıkça
bilmedim

‘āřık rızā:

1. **‘āřık rızā**:

Gazel 66

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Āřık Rıza.

Ĥavf etme tır-i kaźādan
sen ol kağar
‘Āřık Rızā gibi siperiñ
yoğ mudur seniñ

‘āřık řırātı geçer:

1. **‘āřık řırātı geçer**: -er

Mesnevi 3

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Āřık sırat

köprüsünü geçer.

Yügrük at gibi geçer
‘āřık řırātı zāhidā
Ĥandek atlatmak
gibidir deveye tefhimi
saña

‘āřıkam:

1. **‘āřıkam**:

Mesnevi 3

Mısra: 21

Aşık.

‘Āřıkam lağzide olmam
ğam baña kılsa nidā
Bu meşeldir deve
kulağından aқsamaz
řehā

‘āřıkān:

1. **‘āřıkān**:

Gazel 44

Mısra: 5

Aşıklar.

Cezbe ile ‘āřıkān
kuçduğça Gümüş
Dedeyi
Na‘ra-i Yā Ĥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

āřıkār:

1. **āřıkāra**: -a

Mesnevi 3

Mısra: 31

Açık, meydanda,

*gözle görülebilen,
alenen.*

Āřıkāra nehy eder vā‘iz
řarāmī gizli yer
Ĥavf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

āřıkār oldu:

1. **āřıkār oldu**: -du

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak.

Etmege yāhūd melāĥat
gülşenin řādāb-ı ter
Bir laşif ebr-i mu‘anber
āřıkār oldu yine

‘āřık-ı dil-ĥasteye:

1. **‘āřık-ı dil-ĥasteye**: -y,
-e

Gazel 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasta gönüllü āřık.

Nā‘il-i būs-ı nebāt-ı la‘l-
i dildār olsa ger
‘Āřık-ı dil-ĥasteye
olmaz mı ol bayram
telĥ

‘āřık-ı hem-rāza:

1. 'āşık-ı hem-rāza: -a

Gazel 104

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sırdaş âşık.

Vişâliñle 'adūyî şād u
handān eyledüñ her-
dem

Firākıñla revā mı 'āşık-ı
hem-rāza hum-bāze

'āşık-ı ma'şūkıla:

1. 'āşık-ı ma'şūkıla: -ıla

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin seveni.

'Işk-ı pākden 'āşık-ı
ma'şūkıla dost

Nā'il-i vuşlat olur fehm
eden erbāb-ı hıred

'āşık-ı nā-çār:

1. 'āşık-ı nā-çār:

Kıt'a 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı

âşık.

Çekip tuğra-i tevķī-i
refi'ü'-ş-şān-ı hākānī
Eṭa'nā resmin icrā etdi
cümle 'āşık-ı nā-çār

2. 'āşık-ı nā-çār:

Mesnevi 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı

âşık.

Göricek dil-beri üstürde

'āşık-ı nā-çār

Alıp kucağa dedi

deveden büyük fil var

'āşık-ı şādık olanlarıñ:

1. 'āşık-ı şādık

olanlarıñ: -an, -lar, -ıñ

Gazel 140

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sadakatli aşık olma.

Ca'fer cünān 'āşık-ı

şādık olanlarıñ

Ḳullāb-ı 'ışkıdır ser-i

zülfi müca'adi

'āşık-ı şeydā:

1. 'āşık-ı şeydā:

Gazel 57

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Meseldir çün gülāfa nize
şıgmaz derler ammā
kim

Müjeñ almış hayāle

'āşık-ı şeydā şığırdırmış

2. 'āşık-ı şeydā:

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Küyuñ ṭolansın 'āşık-ı

şeydā şabāha dek

Etsin ṭavāf Ka'be-i 'ulyā

şabāha dek

3. 'āşık-ı şeydā:

Gazel 68

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çılgın âşık.

Ṭañ sökünceye dek

şafaḳ bend-i sinesin

Yalvara yatsa 'āşık-ı

şeydā şabāha dek

āşinā oldum:

1. āşinā oldum: -dum

Gazel 60

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Tanıdık olmak,
bilinen olmak.*

Ḳıldım ilkā-yı yemi

vaḫdet ḫaşış-i keşreti

Åşinā oldum heme
dīvāneden etdim ferāġ

āsītān-ı künc-i ʿuzletdir:

1. **āsītān-ı künc-i**
ʿuzletdir: -dir

Gazel 60

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayrılık köşesinin
köşkü.

Åsitān-ı künc-i ʿuzletdir
serir-i salṭanat
Şeh-nişin-i küşe-i
kāşāneden etdim ferāġ

ʿaşk-ı meftūnı:

1. **ʿaşk-ı meftūnı: -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 47

Kelime Tipi: -

Meftun âşık.

Raķib ile ber-ā-ber bey^ç
ederler ʿaşk-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel^çūnı

āstān-ı ravzasına:

1. **āstān-ı ravzasına: -sı, -**
n, -a

Gazel 140

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Āstān-ı ravza.

İksir eder Muḥammed-i
Bāķır vücūduñı
Sür āstān-ı ravzasına
rüy-ı esvedı

āsūde ol:

1. **āsūde ol:**

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Çü ṭāvus olma gel
dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭama^çkārī
Hümāveş evc-i
istiġnāya pervāz et ol
āsūde

āsūde olmaz:

1. **āsūde olmaz: -maz**

Gazel 89

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Mutlu olmak.

Ḥasibā bād-ı hūrşid
elimden olmaz āsūde
Çü ḥayme etmeyen
ʿuzletde ḥūn ber dest ü
dāmānın

āşüfte verip:

1. **āşüfte verip: -ip**

Gazel 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Perişanlık vermek.

Nuṭka gel lüknet-i
şiriniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭı āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

āsumānı:

1. **āsumānı:**

Gazel 6

Mısra: 10

Gök rengi. II. Mavi.

Ḥasib altun midād ü
sım kilkiyle bu tanziri
Zer-efşān āsumānı
kāġıda taḥrır ider
mehtāb

at-:

1. **atın: -iñ**

Mesnevi 4

Mısra: 30

(ok) atmak.

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir^çātın
Yürıyecek zābṭıña al
nefs atın

at ḳapdı:

1. at apdı: -dı

Gazel 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

?

Miyān-ı şālde at apdı
fesin haddi uřřāa
urulmuş lālezāra
yasemende ayme-i
zībā

atā:

1. atāda: -da

Kıt'a 25

Mısra: 6

*Cömerte verme,
ihsan, baış.*

alender idi kerīm idi
řū-meřreb idi
atāda varını ilvāna
mutedā oldu

atā:

1. atā:

Müfret 2

Mısra: 2

Baış, ihsan, bahşış.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīini
Eyledi nāzik Nefise
ānımı Allāh atā

atā eyledi:

1. atā eyledi: -dı

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Baışlamak.

Eyledi Mevlā atā oldu
meserret rū-nümā
Verdi bir madüm-ı
pāk mevlidile dehre řān

atā oldu:

1. atā oldu: -dı

Kıt'a 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Baışta, ihsanda
bulunmak.*

Nühüfte olmuş idi ol
abā-yı izzetde
Aña velāyet-i a
şübhesiz atā oldu

atā'nā:

1. atā'nā:

Kıt'a 23

Mısra: 4

Baba; babana.

Oldu me'mūr Alī Aa-
yı zaim-i dergāh
İmtiřāl etdi atā'nā
diyerek fermāna

atā-yı řāha:

1. atā-yı řāha: -a

Gazel 14

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Padişahın lütu.

Gedāya vaşlın ola bī-
bahāne nedir bāıř
atā-yı řāha hemān bir
bahānedir bāıř

āteř:

1. āteřüñ: -üñ

Gazel 4

Mısra: 5

*Yakıcı, parlayıcı
madde.*

Dinilür penbe ile āteřüñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe řālın görmemiş
ālā

āteři:

1. āteři:

Gazel 48

Mısra: 3

*Hararetli, ateşli,
dokunaklı.*

Āteři fermene tābende
izār-ı rakāř
řem fānūs-ı ayāl oldu
ziyāsiyla dōner

āteş-i gayret:

1. āteş-i gayret:

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kıskançlık ateşi.

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i gayret ile kim ola
ḥākister-i ʿışk

āteş-i ʿışk-ı dili:

1. āteş-i ʿışk-ı dili: -i

Gazel 92

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin aşkının
ateşi.*

İtfā eder mi āteş-i ʿışk-ı
dili sirişk
Yok farkı yemde
muḥterik olan
sefineden

āteşi-reng:

1. āteşi-reng:

Gazel 112

Mısra: 5

Ateş renkli.

Āteşi-reng giyme gül-
penbe biniş [.]

Yağma bağrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

āteş-pāre:

1. āteş-pāreniñ: -niñ

Gazel 113

Mısra: 5

*Ateş parçası II
Sevgili.*

O āteş-pāreniñ şehir-i
dilin ḥıfz et ḥayālinde
Sitānbüldür çü lāzımdır
zarar aḥker ḥuşusunda

atlas-ı çerhi:

1. atlas-ı çerhi: -i

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gökyüzü, felek.

Atlas-ı çerhi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sım
seḥāb aña şerit

2. atlas-ı çerhi: -i

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Felek atlası,
gökyüzü.*

Atlas-ı çerhi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sım
seḥāb aña şerit

atlas-ı nazmın:

1. atlas-ı nazmın:

Gazel 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şir atlası.

Ey Hevāyī deffe-i
ḥiddetle cüllāh-ı ḥayāl
Atlas-ı nazmın
doḳurken kırdılar tār
püd hep

ʿaştān:

1. ʿaştāna: -a

Kıt'a 12

Mısra: 7

*Susuz, susamış II
yardım, bağış bekleyen
kimse.*

Söyledim işrāb edip
ʿaştāna tārīhin Ḥasib
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

āvāre etdi:

1. āvāre etdi: -di

Mesnevi 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Perişân etmek.

Raķīb nāķa-i Leylādan
etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye
binse Ḳays-ı bī-çāre

āvāz-ı hūsni:

1. **āvāz-ı hūsni:-i**
Gazel 32
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Güzel sesler.

N'ola devr eylese āvāz-ı
hūsni rub^c-ı meskūnı
Maķām-ı būselikde
beste olmuş bir
murabba^cdır

‘avret kaparmış:

1. **‘avret kaparmış:-r, -**
mış
Kit'a 22
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Bir hanımla aynı
ortamda kalmak.*

Meger her gice bir
‘avret kaparmış Ḳalvet-i
Ḳāşşā
‘Ases başmış cenāb-ı
vā‘izi rüsvā-yı ‘āmm
etmiş

āyā:

1. **āyā:**
Gazel 133
Mısra: 4
*"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren edat.*

Bir meh mi tođduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münir
Ḳande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

2. **āyā:**
Kit'a 13
Mısra: 9
*"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren edat.*

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu‘arā
Külçe-i sım mi ya billür
mı ya bāzū mı desem

3. **āyā:**
Gazel 68
Mısra: 4
*"Acaba" manasına
gelen, şaşkınlık ve
merak bildiren bir zarf.*

‘Arz eyleyip cemālini ol
māh-tābımız

Çıkamaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāḡa dek

ayağ:

1. **ayağı:-i**
Gazel 8
Mısra: 5
*1. İnsan uzvu olan
ayak. 2. kadeh.*

Dest-i taleble ayağı
taķbıl olur müdām
Pir-i meyüñ du‘ā-yı
Ḳadeḡ(i) ḡürmetine heb

ayağ elinde:

1. **ayağ elinde:**
Gazel 96
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Kadeh elinde.

Durur o şūḡ-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde şurāḡi ṭolu
çemen-be-çemen

ayağın altına bak:

1. **ayağın altına bak:**
Mesnevi 3
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ayağın altına bak.

Der idi Leyliye Mecnūn
ayağın altına bak
Yuğdu nākayı [.]
göstermedi devede
kulak

ayağına yıkıl düş:

1. **ayağına yıkıl düş:**

Gazel 109

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayağına yıkılmak,
düşmek.*

Gel pīr-i harābātın
ayağına yıkıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
‘imāret var içinde

ayağdan şundu:

1. **ayağdan şundu: -du**

Gazel 85

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kadehten sunmak.
II Ayaktayken sunmak.*

Der-i mey-ḥānede sāķī
ayağdan şundu dem
gördüm
Ben ol pīr-i muğānın
dergehinde dem ḳadem
gördüm

‘ayān eder mi:

1. **‘ayān eder mi: -er, -mi**

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Açıklamak, ortaya
koymak, âşikâr etmek.*

Fezā’il-i hünerin oldu

ḳufl ü miftāhı

Eder mi cāhil-i dūna

‘ayān devāt ü ḳalem

‘ayān olmuş:

1. **‘ayān olmuş: -muş**

Gazel 101

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Açık, aşikar, gözle
görünür olmak.*

Zātı mir’āt-ı celī

pervāzı mihr-i ‘anberin

Ya şehāb-ı müşg-fām

içre hilāl olmuş ‘ayān

‘ayān olsun mu:

1. **‘ayān olsun mu: -sun,
-mu**

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Açık, aşikar, gözle
görünür olmak.*

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim

ben

Saňa rāzım o vechile

‘ayān olsun mu derdim

ben

‘ayār eyle:

1. **‘ayār eyle:**

Gazel 87

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Ayarlamak II
ölçmek.*

‘Ayn-ı ‘ibretle nazār ḳıl
şāfi altundur sözüm
Güş edince mürdeye
bahş-ı ḥayāt eyler o
dem

‘ayb:

1. **‘aybsız:**

Gazel 49

Mısra: 10

*Utanz veren kusur,
hata.*

Beni pā-bend ile cūl-
pūşe-i derd ü gam eden
ḳıl ‘aybsız o güzel-zāde-
i müy-tābımdır

āyet:

1. **āyet:**

Gazel 109

Mısra: 6

1. Kur'ân-ı
Kerim'deki sûreleri
meydana getiren
kelime veya
cümlelerden her biri. 2.
Kimsenin inkâr
edemeyeceği alâmet,
işâret, nişan.

Âdâb ile takbîl ederim
muşhaf-ı rûyın
Gördüm ki nice hüsn-i
haţ âyet var içinde

2. âyetle: -le

Gazel 62

Mısra: 4

Kur'ân-ı Kerim'deki
sûreleri meydana
getiren kelime veya
cümlelerden her biri,
âyet.

Haţ-ı la'li gelicek
bûsesini men' etdi
Nehy olup âyetle nûş-ı
meye oldu çün yasağ

âyine:

1. âyinede: --de

Gazel 43

Mısra: 4

Ayna.

Nîk ü bed izhâr eder
naķş-ı derûn-ı câm-ı

mey
Zişt ü hûb âyinede
hemvâr kendin gösterir

2. âyine:

Gazel 19

Mısra: 1

Ayna II gönül
aynası.

Gönül âyine imiş bilmez
idim kıldım 'add
İkisi geldi müsâvî be-
hisâb-ı ebced

âyine-i billürda:

1. âyine-i billürda: -da

Gazel 102

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şeffaf, parlak ayna
ile.

Sîne-i şâfında bostânın
temâşâ kıl Hâsib
Hûb 'aks etmiş turunc
âyine-i billürda

âyine-i elmâsa:

1. âyine-i elmâsa: -a

Kıt'a 10

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elmas ayine.

Çekdi âyine-i elmâsa
zümürürd pervâz
Oldu minâ-yı mücevher
dür-i deryâ-yı Necef

âyine-i endâma:

1. âyine-i endâma: -a

Gazel 57

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Endam aynası.
İnsanın başından
ayağına kadar bütün
vücudunu gösteren
büyük ayna, boy aynası
II (Sevgilinin) tüm
güzelliği.

Nice reşk etmeyem
âyine-i endâma
bağdıqca
Alıp âgûşına ol servi
ser-tâ-pâ şığışdırmış

âyine-i endâmdur:

1. âyine-i endâmdur: -
dur

Gazel 20

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Endam aynası.
İnsanın başından
ayağına kadar bütün
vücudunu gösteren
büyük ayna, boy aynası

*II (Sevgilinin) tüm
güzelliği.*

Ki her bir revzeni
āyine-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-
ı ra'nāyı olur dil-şād

āyine-i sāka:

1. āyine-i sāka: -a

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Baldır aynası.

Halhālī mı ey serv-i
sehī kumrī-i cāniñ
Ya tavk mı 'aks eyledi
āyine-i sāka

'ayn-ı 'ibretle:

1. 'ayn-ı 'ibretle: -le

Gazel 87

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Ibret gözü.

'Ayn-ı 'ibretle nazar kıl
şāfi altundur sözü
Güş edince mürdeye
bahş-ı hayāt eyler o
dem

'ayn-ı kevseri:

1. 'ayn-ı kevseri: -i

Kit'a 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kevser Irmağı.

Rūhına ihdā binā kıldı
bu 'ayn-ı kevseri
Ola maqbūlī-i dergāh-ı
cenāb-ı Zü'l-celāl

'ayn-ı zararadır:

1. 'ayn-ı zararadır: -dır

Kit'a 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zarar görmüş;

ziyanın, kaybın kendisi.

Sāmī

Temiz-i nik ü bed 'ayn-ı
zararadır hürde-bināna

'aynın buldu:

1. 'aynın buldu: -du

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Su bulmak.

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı la'l-i gönçe-
fāmında
Ne 'aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

ayru vekil olur:

1. ayru vekil olur:

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayrı vekil olmak.

Etdikce hum-ı çeşm-i
dili da'vā-yı işrāb
Çin-i cebini ayru vekil
olur

**'ayş u şafā-yı bezm-i
emel:**

1. 'ayş u şafā-yı bezm-i
emel:

Gazel 37

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İstek meclisindeki
mutluluk ve yeme ile
içme.*

Mest olmadan humāra
düşüp keşf-i rāzi қо
'Ayş u şafā-yı bezm-i
emel mā-şaşaldadır

az:

1. az:

Mesnevi 4

Mısra: 33

Az.

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine ağıyāra
içir feyz olsun

‘āzim:

1. ‘āzimi: -i

Kıt'a 2

Mısra: 6

Büyük, ulu.

Söylediler rihleti
tārīhini
Rāh-ı cinān ‘āzimi
Derviş Bekir

‘azl:

1. ‘azl:

Gazel 18

Mısra: 1

Görevden

uzaklaştırılmak.

Manşib-ı dünyā lezīz
ammā ki ‘azl ālām-ı telh
Tendedir çün cān-ı
şirīn lik mevt encām-ı
telh

‘azl olup gitdi:

1. ‘azl olup gitdi: -di

Kıt'a 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Görevinden ayrılıp
uzaklaşmak.*

Nā‘ib-i Tekfūr Esirī-
zāde cānlı qaragöz
‘Azl olup gitdi vaqāyi‘
kātibi etdi felek

azm:

1. ‘azme: -e

Gazel 1

Mısra: 1

*Kasıt, niyet, karar;
gitme, yönelme.*

Açar kebüter-i dil ‘azme
per ü bāl saña
Yazınca levha-i cān
üzre ‘arz-ı hāl saña

‘azm etdi:

1. ‘azm etdi: -di

Gazel 128

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
*Niyet etmek,
yönelmek, karar
vermek.*

Yine pīrāne ‘azm etdi
tarīk-ı ma‘nāye ṭab‘ım
‘Aşā-yı hāme ile kişver-
i i‘cāza dek gitdi

‘azm eyleye:

1. ‘azm eyleye: -y, -e

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gitmek, yönelmek.

Çanda kim ‘azm eyleye
kılısun Hudāy
Ṭālī‘ u tevfiq u bahtı
reh-nümāy

āzmāyiş:

1. āzmāyişdür: -dür

Gazel 9

Mısra: 11

Tecrübe, deneyiş.

Cenāb-ı Fennī-i şāhib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanzīri Ḥasībā gül
gibi ‘arz eylemeklik yap

**‘azme per ü bāl güşāde
oldu:**

1. ‘azme per ü bāl
güşāde oldu: -du

Gazel 76

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hareketlenmeye
kol kanat açık olmak. II
Harekete başlamaya
hazır olmak.*

Bī-zebāndır nice ta‘bir
eylesin nevk-i qālem

Çün kebüter oldu dil
‘azme güşāde per ü bāl

‘azm-i bekā eyledi:

1. ‘azm-i bekā eyledi:-*di*

Gazel 95

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ebediyete, ahiret
yoluna koyulma; vefat
etme.*

Mülk-i fenādan göçüp
eyledi ‘azm-i bekā
Ede cenāb-ı Hüdā kaşr-ı
cinānı mekân

‘azm-i firdevs eyledi:

1. ‘azm-i firdevs eyledi:-
di

Kıt'a 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Firdevs cennetine
gitmek.*

Şehr-i şubha hālet-i
mevtile düşdü zelzele
‘Azm-i firdevs eyledi
hūriyle oldı el ele

‘azm-i rāh kıldı:

1. ‘azm-i rāh kıldı:-*di*

Kıt'a 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yola çıkmaya niyet
etmek.*

Naş-bendī mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Kıldı fāniden bekā
mülkine āhir ‘azm-i rāh

‘azm-i rāh-ı ‘ışka:

1. ‘azm-i rāh-ı ‘ışka:-*a*

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Aşk yoluna
koyulmak.*

Lebiñle hāliñ olur ‘azm-
i rāh-ı ‘ışka sebeb
Seyāhate taleb-i āb u
dānedir bā‘ış

**‘azm-i reh-i ka‘be-i vişāl
etsem:**

1. ‘azm-i reh-i ka‘be-i
vişāl etsem:-*sem*

Gazel 34

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşma Kabesinin
yoluna gitmek.*

Etsem Haşib ‘azm-i reh-
i Ka‘be-i vişāl
Sīnemde dāğ-ı meş‘al ü
āhım delil olur

‘azm-i seyāhat etmesin:

1. ‘azm-i seyāhat

etmesin:-*me, -sīn*

Gazel 101

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Seyahata karar
vermek, başlamak.*

Etmesin hācet degül
‘azm-i seyāhat zulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
hayāt olmuş revān

āzürde:

1. āzürde:

Gazel 3

Mısra: 8

Incitilmiş.

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde hāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

bāb:

1. bābımdır:-*ım, -dır*

Gazel 49

Mısra: 6

*Bir kitabın
bölümlerinden her biri.*

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim
baḥş-i ser-i zülfünde
Faş olunmaz bir uzun
mes'eledede bābımdır

bāb-1 gencine-i ṭab'ım:

1. **bāb-1 gencine-i**
ṭab'ım: -ım

Gazel 86

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şairlik yeteneğimin
kapısı.*

Bāb-1 gencine-i ṭab'ım
yine fetḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dūr-i
eş'arımı dökdüm
şaçdım

bāb-1 ḥaddiñde:

1. **bāb-1 ḥaddiñde:** -iñ, -
de

Gazel 114

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağının konusu.

Bāb-1 ḥaddiñde ḥaṭıñ
şerhinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faş olunmaz mes'e
geldi yine tefsirde

bāb-1 ḥaḳa:

1. **bāb-1 ḥaḳa:** -a

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kapısı,
huzuru, makamı.*

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim

Açar keşt-i şıfat bāb-1
Ḥaḳa her dest ü
dāmānın

bāb-1 mehdi:

1. **bāb-1 mehdi:** -i

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Beşik kapısı.

Zāde-i ṭab'ım yatar
gehvāre-i endişede
Bāb-1 mehdi vāridātıñ
eylemez işrāb uyur

bāb-1 zülfi:

1. **bāb-1 zülfi:** -i

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zülfü konusu.

Kenār-ı nüşḥa-i
vaşında bāb-1 zülfi şerḥ
olmaz

Bu faşluñ ḳīl ü ḳāli
baḥşle Şirāza dek gitdi

bacdā:

1. **bācdārı:**

Mesnevi 4

Mısra: 13

*Yol emniyetini
sağlamak amacıyla
karşılığında belirli
yerlerde belirli
miktarla para alan
memur.*

Bir aḳıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Ḳara yaḥşı ururlar
fuḳarāya nārı

bācdār:

1. **bācdāra:** -a

Mesnevi 4

Mısra: 11

*Yol emniyetini
sağlamak amacıyla
karşılığında belirli
yerlerde belirli
miktarla para alan
memur.*

Bācdāra buluşunca ḳara
bāzırgānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

bādām çeşm ü piste
dehānım:

1. **bādām çeşm ü piste**
dehānım:-ım

Gazel 41

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Badem gözlü, fıstık
ağızlı.*

Olmuş meze mezāki-i
nuql-i şafā-yı ‘ayş
Bādām çeşm ü piste
dehānım çıtır pıtır

bāde mi:

1. **bāde mi:-mi**

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şarap.

Farq eder mi hıre-çeşm-
i mest-i cām-ı bezm-i
‘ışk
Lāle mi gül mi kıranfül
mi ruhuñ mı bāde mi

bāde-i gül-reng:

1. **bāde-i gül-reng:**

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül renkli şarap.

Şevk-ı ruhuñla bāde-i
gül-reng nüş edip
Kān üstüne begüm yine
kān eyledim bugün

bāde-i rüy-ı nigār:

1. **bāde-i rüy-ı nigār:**

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüz
şarabı.*

Bāde-i rüy-ı nigār etmiş
‘izārı pür-‘arāq
‘İşretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrāb eder

bāde-nüş ol:

1. **bāde-nüş ol:**

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şarap, içki içmek.

Bāde-nüş ol gel açıl
ref‘-i hicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

bāde-perest-i niyāzım:

1. **bāde-perest-i**

niyāzım:-ım

Gazel 60

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yalvarma şarabına
tapan.*

Men hümā-yı evc-i
nāzım lāneden etdim
ferāğ
Bāde-perest-i niyāzım
dāneden etdim ferāğ

bād-ı āh:

1. **bād-ı āh:**

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ah rüzgarı.

Bāğ-ı emelde gonce-i
mağşūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hıç eşeriñ
yoğ mudur seniñ

bād-ı hevāsıyla döner:

1. **bād-ı hevāsıyla**

döner:-er

Gazel 48

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bedava işler.

Murğ-ı ‘ışkda kıla hāşılı
gīsüya heves
Mültezim dā’iresi bād-ı
hevāsıyla döner

bād-ı himmetle:

1. **bād-ı himmetle:** -/e

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lütuf rüzgarı.

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i gayret ile kim ola
ḥākister-i ʿışık

bād-ı ḥürşid:

1. **bād-ı ḥürşid:**

Gazel 89

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Güneş konusu.

Ḥasibā bād-ı ḥürşid
elimden olmaz āsūde
Çü ḥayme etmeyen
ʿuzletde ḥūn ber dest ü
dāmānın

bād-ı kazā:

1. **bād-ı kazā:**

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kaza rüzgarı.

Bisāṭ-ı ʿayşını bād-ı
kazā eder tārāc

Budur dehān-ı perīşān-ı
gül den ānladıgım

bād-ı şabā:

1. **bād-ı şabā:**

Gazel 72

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabah rüzgarı.

Güşāde-bāl olur şan
bülbul-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruḥsārdan kākül

bād-ı sebük-rev:

1. **bād-ı sebük-rev:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çabuk geçen

rüzgâr.

Nev fidancıkdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

bād-ı şimāl:

1. **bād-ı şimāl:**

Gazel 70

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kuzey rüzgarı.

Muşḥaf-ı ʿarız-ı dil-dāra
yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān
bād-ı şimāl üstüne gül

bādī-i zafer:

1. **bādī-i zafer:**

Kıt'a 23

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zaferin başlangıcı.

Rifʿat-i küllesi bādī-i
zafer İslāma
Ḥandek-ı ʿumḳı olur
kaʿr-ı saḳar düşmāna

bāgbān:

1. **bāgbān:**

Gazel 7

Mısra: 4

Bahçıvan. // Aşık.

Olmışına ḥāmına
bakmaz ağaca çıkıcaḳ
Bāgbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrūd hep

2. **bāgbān:**

Gazel 73

Mısra: 6

Bağ bekçisi,

bahçıvan.

Kirās-ı la‘lini ŧeftālu
almağa ŧundum
O naħl-i nev dedi ey
bāġbān zamānı degül

baġi:

1. **baġi:**

Gazel 10

Mısra: 5

Ar. sf. Serkeş, asi.

Ser-keş ü bāġi olup
taġlara çıkdı her biri
Boy begi olmiş dıraħt-ı
müntehālar semt semt

bāġ-ı ‘ālemiñ:

1. **bāġ-ı ‘ālemiñ: -iñ**

Gazel 122

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dünya bahçesi.

Ey ġonce vüs‘atin
nideyim bāġ-ı ‘ālemiñ
Teng oldu firġatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

bāġ-ı cihānda:

1. **bāġ-ı cihānda: -da**

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dünya bahçesi,
cennet.*

Pāy-ı ŧerifiñe sürerem
ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i
ħandānım el-vedā‘

bāġ-ı dehr-i dil-cūda:

1. **bāġ-ı dehr-i dil-cūda: -
da**

Gazel 117

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dünyada ġönül
arama bahçesi.*

Erişdi dest-i gül-çin-i
ħayālim ŧāh-ı maġşūda
Yetiŧmişlerdenim ŧimdi
bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

bāġ-ı emelde:

1. **bāġ-ı emelde: -de**

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İstek bahçesi II
ġönül.*

Bāġ-ı emelde ġonce-i
maġşūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hıç eŧeriñ
yoġ mudur seniñ

bāġ-ı ħüsn:

1. **bāġ-ı ħüsn:**

Gazel 58

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Dāmāniña el urmasın
arada ol ‘adū
Ey bāġ-ı ħüsn serv-i
ħırāmānım el-vedā‘

bāġ-ı ħüsninde:

1. **bāġ-ı ħüsninde: -i, -n,
-de**

Gazel 46

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

‘Arız-ı ālinde ħāl ü ħaħ-ı
ı ‘anber-sā biter
Bāġ-ı ħüsninde gül üzre
ħabbetü’s-sevdā biter

bāġ-ı ħüsnünde:

1. **bāġ-ı ħüsnünde: -ünde**

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Bāġ-ı ħüsnünde ħaħ-ı
sebz-i ruħ-ı āline baġ
Verd-i ter üzre nice oldu
benefşe ŧābit

2. **bāğ-ı hüsnünde:** -*üñ*, -
de

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Bāğ-ı hüsnünde haṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

bāğ-ı ruḥsārında:

1. **bāğ-ı ruḥsārında:** -*ı*, -
n, -*da*

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanak, yanağın

bahçesi.

Bāğ-ı ruḥsārında güller
üzre sünbüller biter
Kim gāzāl-i çeşmine bir
sebbezār oldu yine

bāğ-ı vuşlatda:

1. **bāğ-ı vuşlatda:** -*da*

Gazel 105

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kavuşma bahçesi.

Çürümez rızka verdim
naḳd-ı fenni bāğ-ı
vuşlatda

Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tāzededen tāze

bāğından şeftālū

yemişdir:

1. **bāğından şeftālū**
yemişdir: -*miş*, -*dir*

Gazel 108

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bağından şeftali

yemek.

Diş kirāsı şanma
bāğından yemişdir
şeftālū
Leyliye cān Ḳaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

bağrım yakma:

1. **bağrım yakma:** -*ma*

Gazel 112

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çok ıztırap çekmek,
çok kederlenmek.*

Āteşi-reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yakma bağrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

bağrına kurşundur:

1. **bağrına kurşundur:** -
dur

Gazel 87

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Bağrına kurşun.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tüfeng-i ṭab'la
Reşk eden ḥāsideriñ
bağrına kurşundur
sözüm

bahā mı olur:

1. **bahā mı olur:**

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Paha biçilmez.

Ḥaṭ-ı 'izārıñna kıymet
demek revā mı olur
Efendi muşḥaf-ı hüsn-i
ḥaṭa bahā mı olur

bahā olmaz:

1. **bahā olmaz:** -*maz*

Kıt'a 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Değer, paha

biçmek.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn

ᶑırķ-ı ṫāhir maḥzen-i
ḡayb-ı hüviyyetdir
gelen

bahāne:

1. **bahānedir:-dir**

Gazel 14

Mısra: 2

*Bir şeyin gerçek
sebebi gizlenerek ileri
sürülen uydurma
sebep.*

Gedāya vaşlıñ ola bī-
bahāne nedir bāᶑis
ᶑAṫā-yı şāha hemān bir
bahānedir bāᶑis

bahār:

1. **bahārdır:-dır**

Gazel 96

Mısra: 14

Bahar mevsimi.

Ḥasīb vaşf-ı ḡaṫ-ı yāre
gel müşāᶑareye
Bahārdır edelim ḡüft ü
ḡü çemen-be-çemen

bahār u ḡazānı:

1. **bahār u ḡazānı:-ı**

Gazel 69

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*İlkbahar ve
sonbahar.*

Olsun Ḥasīb sākin olan
ḡül gibi ḡüşād
Mādām olur bahār u
ḡazānı Sitānbuluñ

bahāra döndü:

1. **bahāra döndü:-dü**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bahar gibi olmak.

Süzān edince meşᶑale-i
mihir-i dāḡını
Döndü bahāra kūy-ı dil-
ārā şabāḡa dek

bahāra münāsib:

1. **bahāra münāsib:**

Gazel 69

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bahara uygun.

Güller gibi bahāra
münāsib ḡazelleri
Eyler hediye tāze
zebānı Sitānbuluñ

bahāri:

1. **bahāri:-le**

Gazel 69

Mısra: 1

*İlkbahara ait,
ilkyazla ilgili.*

Artıp bahāriyle yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

baḡr ü berr etdik:

1. **baḡr ü berr etdik:-dik**

Gazel 50

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Deniz ve kara
etmek. II Bütün
dünyaya yayılmak.*

Ruḡ u zülfüñ ḡamıyla
eşḡ ü āhım baḡr ü berr
etdik
Bu yerden göge dek
zulmı zemīn ü āsumān
çekmez

baḡr-i eşḡ-i firḡate:

1. **baḡr-i eşḡ-i firḡate:-e**

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ayrılıḡın ḡöz yaşı
denizi.*

Levendim olmayasın
baḡr-i eşḡ-i firḡate ḡarḡ

Ki fülk-i vaşlını lîmân-ı
sîne-çākime çek

baħr-i ‘işretsın:

1. **baħr-i ‘işretsın: -sın**

Gazel 136

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eğlence denizi.

Zevrak-ı sâgar süvârı
baħr-i ‘işretsın yine
Nıyyetiñ ey dil neşâ-
âbâde mi şevk-âbâde mi

baħr-i muħît:

1. **baħr-i muħît:**

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Okyanus.

Eyleye ‘abd günâh ola
çün ‘afüvv Kayyüm
Hâr u has hiç ola mı
baħr-i muħît öñine
sedd

bahs:

1. **baħsle: -le**

Gazel 128

Mısra: 10

Üzerinde

*konusulan, tartışılan
konu, mevzu, mesele.*

Kenâr-ı nüşha-i
vaşfında bāb-ı zülfi şerh
olmaz
Bu faşluñ kıl ü kâli
baħsle şîrāza dek gitdi

baħş-ı büy-ı vaṭan etdi:

1. **baħş-ı büy-ı vaṭan**

etdi: -di

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Vatan sevgisi
bağışlamak.*

Meşāmm-ı cāna şabā
etdi baħş-ı büy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine
şevk-ı ârzü-yı vaṭan

baħş-ı hayāt eyler:

1. **baħş-ı hayāt eyler: -r**

Gazel 87

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Hayat vermek.

Ben Ḥasībem mu‘ciz-i
‘isāya maķrūndur
sözüm

baħs-i ser-i zülfüñde:

1. **baħs-i ser-i zülfüñde: -**

üñ, -de

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Saçın ucundan söz
etme.*

Ķıl ü kâl etmedeyim
baħs-i ser-i zülfüñde
Faşl olunmaz bir uzun
mes’elede bābımdır

baħş-ı sevdāya düşdüm:

1. **baħş-ı sevdāya**

düşdüm: -düm

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşk bağışına
düşmek.*

Hevā-yı halka-i zülfüñle
düşdüm baħş-ı sevdāya
Ki aħvāl-i perişānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

baħs-i ṭālî‘:

1. **baħs-i ṭālî‘:**

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Talih bahsi.

Ķıldı ihlāşla bu ma‘bedi
ihyā haķķā
Çıksa şādurvān-ı kevşer
baħs-i ṭālî‘

baht-ı girān-ḥvābımdır:

1. **baht-ı girān-ḥvābımdır:** -ım, -dır

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ağır uykudaki baht.

Va^cde-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep
baht-ı girān-ḥvābımdır

bahtım var:

1. **bahtım var:**

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Talihim var.

Dem-i ağıyāra ğarḳ
olmazdı tiğ-i balgamī-
ḳabzām
Ne bahtım var benim
‘ālemde ne bir ḳanlı
ṭaşım var

bā‘is:

1. **bā‘is:**

Gazel 14

Mısra: 2

*Ar. Sebep olucu,
olan, bâdî.*

Gedāya vaşlıñ ola bī-
bahāne nedir bā‘is
‘Aṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bā‘is

2. **bā‘is:**

Gazel 14

Mısra: 4

*Ar. Sebep olucu,
olan, bâdî.*

Lebiñle ḥālīñ olur ‘azm-
i rāh-ı ‘ıṣṣa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u
dānedir bā‘is

3. **bā‘is:**

Gazel 14

Mısra: 6

*Ar. Sebep olucu,
olan, bâdî.*

Dem-i vişāle şafā-baḥş
olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra şadā-yı
çegānedir bā‘is

4. **bā‘is:**

Gazel 14

Mısra: 8

*Ar. Sebep olucu,
olan, bâdî.*

Libās-ı sebz ile her serv
nāzenin olmaz

O ḥüsne bu reviş-i
nāzikānedir bā‘is

5. **bā‘is:**

Gazel 14

Mısra: 10

*Ar. Sebep olucu,
olan, bâdî.*

Hezār şevḳile dil böyle
olmağa pür-gū
Ḥasīb ü ṭab‘-ı Naṣīf-i
yegānedir bā‘is

bā‘is nedir:

1. **bā‘is nedir:** -dır

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sebep nedir.

Gedāya vaşlıñ ola bī-
bahāne nedir bā‘is
‘Aṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bā‘is

bā‘is oldu:

1. **bā‘is oldu:** -du

Gazel 88

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Sebep olmak.

Bā‘is bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb

Şu gibi hāk-pāyına
revān eyledim bugün

bā'is olur:

1. **bā'is olur:** -ur

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Sebeb olmak.

Şafā-yı hāṭıra reşk-i
‘adū olur bā'is
Hasīb dostum imiş baña
düşmen añladığım

bak:

1. **bak:**

Gazel 12

Mısra: 5

*Bakışı bir şey
üzerine çevirmek,
bakmak.*

Bāğ-ı hüsniñde hāṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice oldu
benefşe s̄ābit

2. **bak:**

Gazel 12

Mısra: 5

*"Bak!, fark et!"
anlamında bir ünlem.*

Bāğ-ı hüsniñde hāṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

3. **bak:**

Gazel 127

Mısra: 1

*"Bak!, fark et!"
anlamında bir ünlem.*

Bak ser-i ṭurre ile hāṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

4. **bağdıka:** -dıkça

Gazel 57

Mısra: 13

*Görmek,
gözlemlemek.*

Nice reşk etmeyem
āyine-i endāma
bağdıka
Alıp āğūşına ol servi
ser-tā-pā şığışdırmış

**bākīye fāniden sefer
eyledi:**

1. **bākīye fāniden sefer
eyledi:**

Kıt'a 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Fani alemden kalıcı
aleme göç etmek. II Bu
dünyadan öbür
dünyaya göçmek.*

‘Ākıbet kıldı seyāhat
ārzū
Eyledi bākīye fāniden
sefer

bakmaz:

1. **bakmaz:**

Gazel 7

Mısra: 3

Önemsemez.

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāğbān bir dāne kıomaz
düşürür emrūd hep

bālā:

1. **bālā:**

Gazel 124

Mısra: 5

Yücelik.

Eder pür delvi rīz
olduğca bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāzu‘dur kıulūbı cezb
eden rif‘at maķāmında

bālā kıadd ile:

1. **bālā kıadd ile: -ile**

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin*) *yüce,*
uzun boyu.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā kıadd
ile
Şanıram her hıatvede
bir serv-i müsteşnā
biter

balaban:

1. **balabanı: -ı**

Mesnevi 5

Mısra: 13

Çakır doğan,
üsküflü doğan.

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Köndü kıaraagaca öku
yañılmaz şimdi

bālīn ü pisterde:

1. **bālīn ü pisterde: -de**

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yastık ve
yatak(döşek).

Eylesem bālīn ü
pisterde ʿaceb mi

ıztırāb

Ferş-i rāhat hārzār olur
ten-i rencūrda

bālīş ü pister:

1. **bālīş ü pister:**

Gazel 101

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yatak döşek.

Kılmağa pūşide nesc
etdi şafaķ dībāc-ı āl
Bālīş ü pister ser-ā-ser
çarh-ı atıasdan nişān

2. **bālīş ü pister:**

Gazel 101

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yatak döşek.

Kılmağa pūşide nesc
etdi şafaķ dībāc-ı āl
Bālīş ü pister ser-ā-ser
çarh-ı atıasdan nişān

balta:

1. **balta:m: -m**

Mesnevi 4

Mısra: 35

Balta.

Derse çıkırıķı keserle
beni balta:m besler

İʿtimād etme ğayrı
kıazancı süsler

baña:

1. **baña: -a**

Gazel 126

Mısra: 7

"Bana" kışı zamiri .
II Şair.

Yegdir ölüsünden dirisi
baña raķibiñ
Rübāhiñ olur luţf derisi
yüzüince

baña:

1. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 4

Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.

Sevdüğim çin-i cebin
itdüke aʿdā hādedür
Çerh-i ğaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

2. **baña:**

Gazel 2

Mısra: 10

Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.

Hāk-i pāyın tūtiyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

3. baña:

Gazel 3

Mısra: 3

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

H̄āceden çıkmış
zerāfetle ʿalīm olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş ḥişāl olmuş baña

4. baña:

Gazel 3

Mısra: 4

*Birinci teklik şahıs
zamirinin yönelme eki
almış hali, bana.*

H̄āceden çıkmış
zerāfetle ʿalīm olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş ḥişāl olmuş baña

5. baña:

Gazel 2

Mısra: 1

Bana.

ʿAzm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

6. baña:

Gazel 2

Mısra: 2

Bana.

ʿAzm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

7. baña:

Gazel 2

Mısra: 6

Bana.

Cismüm ol deñlü zaʿīf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt
egnümde pīrāhen baña

8. baña:

Gazel 2

Mısra: 8

Bana.

Mānīʿ-i seyr-i cemāl
olmağda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rü-siyeh düşmen
baña

9. baña:

Gazel 3

Mısra: 1

Bana.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihir ʿaks itmiş şafağ
ruḥsār-ı āl olmuş baña

10. baña:

Gazel 3

Mısra: 2

Bana.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihir ʿaks itmiş şafağ
ruḥsār-ı āl olmuş baña

11. baña:

Gazel 3

Mısra: 6

Bana.

Saḥḥ olup rubʿ-ı şabā
tekrir olup lezzāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmuş baña

12. **baña:**

Gazel 3

Mısra: 8

Bana.

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde hāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

13. **baña:**

Gazel 3

Mısra: 10

Bana.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cülāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

14. **baña:**

Gazel 3

Mısra: 12

Bana.

Şöyle sİR olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuṭṭā şarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmuş
baña

15. **baña:**

Gazel 3

Mısra: 14

Bana.

Çün Nedīm-i ḥurde-bīn
özge ḥayāl olmuş baña
Vāḳı ā rū'yā mı ya
ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

16. **baña:**

Gazel 90

Mısra: 9

*Bana (aşığa), benim
için.*

Bu bī-bedel bedelüñ
yoğ nazīri gerçi baña
Mişāl-i bāğ-ı İremdir
fezā-yı kūy-ı vaṭan

17. **baña:**

Gazel 70

Mısra: 27

*"Bana" şahıs
zamiri. (Şair kendini
kastetmiştir.).*

Şerḥalar dāğ-ı serimde
baña ṭağ üstüne bāğ
Oldu zībende güşāyişle
ḥayāl üstüne gül

18. **baña:**

Gazel 135

Mısra: 9

"Bana" kişi zamiri

II Aşık.

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḳatıñdır dōstum
beytü'l-ḥazen dedikleri

19. **baña:**

Gazel 87

Mısra: 19

*"Ben" birinci
teklik kişi adlı (zamiri).*

Vezn-i ṭab'ī tā ezel
vehb-i ilāhīdir baña
Anıñ için böyle pür-
ma'nā vü mazmündür
sözüm

bāni:

1. **bānisin:** -sī, -n

Gazel 20

Mısra: 13

*Ar. Bina eden
(Ekseriya yaptiran
makamında kullanılır).*

ilāhī eyle bānisin
mu'ammer ḥānesin
ma'mūr
Derinden ḥalka gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

banu:

1. **bānū:**

Gazel 101

Mısra: 17

Banu (kadın, hanım, soylu ve asil kadınlara verilen unvan); özel isim.

Ḥüsnünü görse olur
sevdāda bānū dāyesi
Ḥıdmet-i lālālīgın eyler
Siyāvūş-ı keyān

bār:

1. **bārlar: -lar**

Gazel 35

Mısra: 5

Yük, ağırlık.

Açdıķca bārlar ten-i
süzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Ḥalīl olur

bārān-ı sirişkiñ:

1. **bārān-ı sirişkiñ: -iñ**

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözyaşı yağmuru.

Bārān-ı sirişkiñ göricek
şefkat edermiş
‘Aşıklara bundan ileri
raḥmet olur mı

bārekallah:

1. **bārekallāh:**

Kıt'a 14

Mısra: 22

*"Allah mübarek
etsin, hayırlı uğurlu
olsun!" anlamında bir
ifade.*

Daḥi ḥüccetle beyān
etdi hilāl-i ‘ıydi
Bārekallāh zihī ḳā’ime-i
müjde-raḳīm

2. **bārekallāh:**

Kıt'a 16

Mısra: 1

*"Allah mübarek
etsin, hayırlı uğurlu
olsun!" anlamında bir
ifade.*

Bārekallāh ḫālī‘-i sa‘dile
etdi nev-zuhūr
İlticā-yı naḥl-i
ümmīdim verā-yı
perdeden

bār-girān:

1. **bār-girān:**

Gazel 2

Mısra: 5

Yük taşıyanlar.

Cismüm ol deñlü za‘if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ‘ankebūt
egnümde pīrāhen baña

bārī:

1. **bārī:**

Gazel 70

Mısra: 34

*"Hiç olmazsa, en
azından" anlamlarında
bağlaç.*

Nice şad girye ederiz
firāķıñda hezārān
Bārī bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

2. **bārī:**

Gazel 131

Mısra: 16

*"Her şeyi takdir
ettiği şekle uygun
olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında
Allah'ın güzel
isimlerinden.*

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tārīḥ
Mübārek fetḫ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

3. **bārī:**

Gazel 134

Mısra: 8

"Her şeyi takdir
ettiği şekle uygun
olarak yaratıp varlığa
çıkaran" anlamında
Allah'ın güzel
isimlerinden.

Niyâz etsem teğâfûl
eyler ol leb-beste-i
nâzım

Nigâh-ı luṭfla bārī ḥiṭâb
olsa kim ağlardı

**bār-ı hümmâ-pervâza dek
gitdi:**

1. **bār-ı hümmâ-pervâza
dek gitdi: -di**

Gazel 128

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Hüma kuşunun
uçtuğu yere dek
gitmek.*

Maḥabbet-nâmeyi
taḥrîr edince levḥa-i
câna
Kebûterveş gönül bār-ı
Hümmâ-pervâza dek gitdi

bār-ı riyâyı yüklenir:

1. **bār-ı riyâyı yüklenir: -
ir**

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Riya yükünü
yüklenmek.*

Yüklenir bār-ı riyâyı
meclise şıḳlet verir
Zâhidiñ ḥilm-i ḥimârîsi
beni iğzâb eder

bār-ı vizr:

1. **bār-ı vizr:**

Gazel 93

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Günah yükü.

Tenâvül etdiği
miḳdârdır şıḳlet şikem-
ḥvâra
Girândır bār-ı vizr
tevlîyet-i 'işyân-ı
câbiden

bār-ı zâd olmuş:

1. **bār-ı zâd olmuş: -muş**

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yiyecek, azık yükü
olmak II Yardım yükü
olmak.*

Bār-ı zâd olmuş 'izâr-ı
yâre zulf-i kâfiri

Bir siyeh-rûdur yatar
mescidde bî-âdâb uyur

baş:

1. **baş: -ı**

Gazel 31

Mısra: 6

Baş II zirve.

Dîdebân olmuş
gülîstânda açılmış
gönceler
Nergisiñ başı 'aşâsında
nite bevvâb uyur

2. **başıma: -ı, -m, -a**

Gazel 102

Mısra: 9

Baş // akıl.

Başıma bilmem ne
sevdâdır hevâ-yı
kâkülûñ
Düşdü teşvîşe gönül bu
fıkr-i dūr-â-dürda

baş üstünde yer eyle:

1. **baş üstünde yer eyle:**

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Deyim**

*Büyük bir saygı ve
ilgi ile karşılanmak
veya ağırılanmak.*

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilersen
çün gül-i ter mu‘teber

başarıñ yok mudur:

1. başarıñ yok mudur: -
mu, -dur

Gazel 66

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gözün yok.

Sırr-ı Hudā vücūd-ı
mazāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yok mudur
seniñ

başım lâ-kayd iken:

1. başım lâ-kayd iken: -
iken

Gazel 116

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Başım ne yaptığını
bilmeyen.*

Hevā-yı zülfüne düş
eyledim lâ-kayd iken
başım
‘Aceb sevdāya düşdüm
rūzgārile esenlikde

başıma belā mı olur:

1. başıma belā mı olur: -
ur

Gazel 26

Mısra: 6

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

*Başıma bela mı
olmak.*

Müşevveş etmişiken
kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daği
başıma belā mı olur

başın egmez olan:

1. başın egmez olan: -*an*

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Direnmek, buyruk
altına girmemek.*

Kim olur kāse-i deryūze
be-dest-i der-i ‘ışk
Dāver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
‘ışk

başına bir kayd alıp:

1. başına bir kayd alıp: -
ıp

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

Bir bela üstlenmek.

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kār ey gönül
Başına bir kayd alıp
hālîñ diğer-gün eyleme

başını gältān etdi:

1. başını gältān etdi: -*di*

Mesnevi 4

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

*Başını yuvarlamak.
II Canını almak.*

Aldı mızrābı ele hışmla
cellād-ı cihān
Etdi tokuz yörügün
başını birden gältān

başını hırkaya çekdi:

1. başını hırkaya çekdi: -
di

Gazel 126

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Görünmez olmak (
Çok fazla insanlar
içerisinde olup şöhret
bulmamak
bağlamında).*

Zann eyleme ağıyar
başını hırkaya çekdi
Harpüşte-şifat yariñ
önünde bozulınca

başını kesdirince:

1. başını kesdirince: -dir,
-ince

Mesnevi 4

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Başını kesmek II

*başını gövdesinden
ayırarak II öldürmek.*

Çaraca körlüğe kaçmadı
hele oldu şikâr
Kesdirince başını eyledi
şahrâya firâr

bâ-yed-i beyzâ:

1. bâ-yed-i beyzâ:

Gazel 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Parlak el ile. (Musa

Aleyhisselâm'ın

mu'cize olarak

gösterdiği beyaz ve

parlak eli).

Şafağda ğurre-i ğarrâ

muḥannâ bâ-yed-i

beyzâ

Beyâz fes [kırmızı] şâl

şandılar ol pençe-i

mihrüñ

baykara oldu:

1. baykara oldu: -dı

Kıt'a 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Baykara (Hüseyn)

olmak.

Egerçi ol ḥademe

zümresinden idi velî

Mişâl-i şöhreti

himmetde Baykara oldu

bayram:

1. bayram:

Gazel 18

Mısra: 8

Bayram.

Nâ'îl-i būs-ı nebât-ı la'îl-

i dildâr olsa ger

‘Āşık-ı dil-ḥasteye

olmaz mı ol bayram

telḥ

bayram şâha:

1. bayram şâha: -a

Mesnevi 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bayram Şah.

Çarşu çorisa Macarlar

ger o Bayram Şâha

Tâ dura Beçde kılıclar

ura ol güm-râha

bayramî:

1. bayramî:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Bayramiye tarikatı.

Edhemî Bektâşî vü

Bayramî ey nūr-ı başar

Rütbe-i a‘dâdda oldu

tamâm işnâ ‘aşer

bâzâr:

1. bâzârından: -ından

Gazel 97

Mısra: 6

Pazar. II aşk pazarı.

Ḥum-ı cūşideye elbette

ziyânı derkâr

Kim nihâliñ ede sūd

etmedi bâzârından

bâzâr-ı ḥüsnüñde:

1. bâzâr-ı ḥüsnüñde: -
üñde

Gazel 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzellik pazarı.

Beyâz fes kırmızı şâlın

gören bâzâr-ı ḥüsnüñde

Şanurlar dürce yâḳût

içre konmuş dürr-i
yektâ

bâzîçe:

1. **bâzîçesi:** -sî

Gazel 101

Mısra: 9

Oyun, oyuncak.

Olsa şâyeste Benâtü'n-
na'ş anıñ bâzîçesi
Rište-i âvîzeye nûr-ı
eşi'a rîsmân

bâzîçe-bâz-ı mihr-i

hırâmân:

1. **bâzîçe-bâz-ı mihr-i**

hırâmân:

Gazel 41

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Salınarak yürüyen

*sevgilinin oyuncakla
oynaması.*

Bâzîçe-bâz-ı mihr-i
hırâmân nâz eder
Kundağdan ibn-i vaqt-i
cihânım çıtır pıtır

bâzîrgân-:

1. **bâzîrgânı:** -ı

Mesnevi 4

Mısra: 11

*Alışveriş işi yapan
kimse, tüccar, esnaf.*

Bâcdâra buluşunca kara
bâzîrgânı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

bâzû:

1. **bâzûlara:** -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 10

*Pazı, kol (güç
kudret).*

Nâr-ı âhımla benim cân
u dilimdir bend olan
Sevdigim şanma
hamâ'il bağlamış
bâzûlara

bâzû mı:

1. **bâzû mı:** -mı

Kıt'a 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Pazı, kol (güç
kudret).*

Böyle berrâk sefide ne
der âyâ şu'arâ
Külçe-i sîm mi ya billûr
mı ya bâzû mı desem

bâ'is-i düşnâmdır:

1. **bâ'is-i düşnâmdır:** -dır

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sövme, sövüp

saymaya sebep olan.

Cemâl-i tâb-nâkin seyr
eder hûbân-ı devrânıñ
Nazar kıldıkça her dem
bâ'is-i düşnâmdır
mir'ât

beçde dura:

1. **beçde dura:** -a

Mesnevi 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

?

Karşu qorısa Macarlar
ger o Bayram Şaha
Tâ dura Beçde kılıclar
ura ol güm-râha

beden:

1. **bedeni:** -i

Kıt'a 23

Mısra: 13

Bina II Cami.

Bedeni sîne-i âfâka kılr
istignâ
Nâz eder t̄abyaları mihr
ü meh-i tâbâna

be-dest-i der-i ʿışk:

1. be-dest-i der-i ʿışk:

Gazel 63

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk kapısının eline.

Kim olur kâse-i deryüze
be-dest-i der-i ʿışk
Dâver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
ʿışk

bedîʿ-i hüsnüñ:

1. bedîʿ-i hüsnüñ: -üñ

Gazel 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzelliğin eşsizliği.

Etdi bedîʿ-i hüsnüñ
maʿânîsin beyân
Hıtt-ı ruḥı meger
kütübüñ Aḥterîsidir

bedr-i ʿaşra varma:

1. bedr-i ʿaşra varma: -

ma

Gazel 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

?

Ṭālib-i naḳd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

bedr-i tāmında:

1. bedr-i tāmında: -ı, -n, -da

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dolunay.

Bilir mâhiyyet-i
noḳşân-ı hüsnin ḡurre-i
ḡarrā
Mukâbil olsa şems-i
ʿārızıñla bedr-i tāmında

begüm:

1. begüm:

Gazel 88

Mısra: 8

*"efendim, ağam-
paşam" manasında dır.
Rumeli şairleri arasında
yaygın kullanılan bir
hitaptır.*

Şevḳ-ı ruḥuñla bâde-i
gül-reng nüş edip
Ḳan üstüne begüm yine
Ḳan eyledim bugün

2. begüm:

Mesnevi 5

Mısra: 12

*"efendim, ağam-
paşam" manasında dır.
Rumeli şairleri arasında
yaygın kullanılan bir
hitaptır.*

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslīm
Vaḳfçıdır ola ḳutlu
begüm etsin taʿzīm

be-ḥisāb-ı ebced:

1. be-ḥisāb-ı ebced:

Gazel 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ebcet hesabıyla.

Göñül āyine imiş bilmez
idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-
ḥisāb-ı ebced

behişte per ü bāl açdı:

1. behişte per ü bāl açdı: -dı

Kıt'a 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Cennete kol kanat
açmak.*

Zevce-i pāk-i melek-
haşlet Ḥadīce-‘işmeti
Ṭā’ir-i ḳudsī gibi açdı
behişte per ü bāl

bekā mülkine:

1. **bekā mülkine:**-i, -n, -e

Kıt'a 20

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ebedilik ülkesi;

ahiret.

Naş-bendī mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fāniden bekā
mülkine āhir ‘azm-i rāh

bekāya irtiḥāl kıldı:

1. **bekāya irtiḥāl kıldı:**-dı

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sonsuzluk alemine

göçmek. II Vefat etmek.

Daḫi nev-resken edip
emr-i Ḥüdāya imtişāl
Eyleyip terk-i fenā kıldı
bekāya irtiḥāl

bekāya sefer kıldı:

1. **bekāya sefer kıldı:**-dı

Kıt'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalıcı âleme

*seyahat etmek. II Vefat
etmek.*

Ocağın ihtiyārı idi
ellinci cemā‘atde
Sefer kıldı bekāya
çeşm-i aḫbāb oldular
ḫūn-pāş

bektāşi:

1. **bektāşi:**

Mesnevi 2

Mısra: 3

Bektaşilik

*tarikatina mensup
kimse.*

Edhemī Bektāşi vü
Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i a‘dādda oldu
tamām işnā ‘aşer

bel:

1. **belde:**-de

Gazel 2

Mısra: 2

Bel.

‘Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

2. **beli:**-i

Gazel 37

Mısra: 17

Bel.

Der-bend-i mü-miyānı
beli gördüğüm gibi
Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol ince beldedir

belā:

1. **belādur:**-dur

Gazel 5

Mısra: 10

Ar. Felaket, afet.

İder cā deyr-i ‘aşḳı
Ṭābī-i şüret-perest āhir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḫter-i tersā

belā zencirini:

1. **belā zencirini:**-n, -i

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bela zinciri.

Ser-i zülfüñ ḡamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

**belā-yı bīm-i şahne-i
debīristān:**

**1. belā-yı bīm-i şahne-i
debīristān:**

Gazel 120

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Okul bekçisinin

korku belası.

Ne berzahdır belā-yı
bīm-i şahne-i debīristān
Ṭarīk-ı līk olur maḥbūb
u dostānīñ ḥaṭarsızca

belī demiş idi:

**1. belī demiş idi: -miş, -
idi**

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kabul etmek.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı
pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīk-ı Nakş-
bendīye demiş idi belī

ben:

1. bende: -de

Gazel 129

Mısra: 10

*Birinci teklik şahıs
zamiri; şair.*

Düşelden ʿışkıña şöyle
zaʿif ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

2. ben:

Gazel 12

Mısra: 9

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmağı raḳībā sen et

3. beni: -i

Gazel 65

Mısra: 4

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).*

Çü mā^c-ı ṭnım almışidi
kūy-ı dīl-berden
Ecel beni ḳismetle āb u
ḥākime çek

4. beni: -i

Gazel 104

Mısra: 13

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).*

Şikeste-dār-ı reftārīñ
öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tiğ-i tīz-i
ḡamze-i ḡammāza ser-
bāza

5. beni: -i

Gazel 138

Mısra: 4

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).*

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Yaʿḳūb gibi

6. benim: -im

Gazel 33

Mısra: 4

*"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.*

Dem-i aḡyāra ḡarḳ
olmazdı tiğ-i balḡamī-
ḳabzam
Ne baḥtım var benim
ʿālemde ne bir ḳanlı
ṭaşım var

7. beni: --i

Gazel 45

Mısra: 6

"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.

Yüklenir bār-ı riyāyı
meclise şıklet verir
Zāhidiñ hilm-i hımārīsi
beni iğzāb eder

8. benim:-im

Gazel 110

Mısra: 9

"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma
hamā'il bağlamış
bāzūlara

9. benim:-im

Gazel 85

Mısra: 3

"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.

Benim her zaḥmım üzre
şerhalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmüş eylemem ol
lāle-ḥaddin çok kerem
gördüm

10. bende:-de

Gazel 121

Mısra: 4

"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam āgūşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaḫt-i yaza
yelpāze

11. benim:-im

Kıt'a 3

Mısra: 3

"Ben" birinci teklik
şahıs zamiri.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḫoş-dīde göñlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḫaṫṫ u reftār
ü ḫad-i bālādadır

12. benüm:-üm

Gazel 87

Mısra: 9

"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (şair, âşık).

Ben bir 'ummānum ki
yoḫdur ḫadd ü
pāyānum benüm
'Ārif-i Nīl ü Fırāt u Şaṫṫ
u Ceyḫündür sözüm

13. benim:-im

Gazel 87

Mısra: 27

"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri. II Şair.

Revnaḫ-ı mecmū'a-i
'ālemdir eş'ārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı
'āmm-ı rub'-ı
meskündür sözüm

14. ben:

Gazel 87

Mısra: 21

"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (Şairin
kendisi, âşık).

Cāna urdum bir ağızdan
ben tüfeng-i ṫab'la
Reşk eden ḫāsideriñ
bağrına ḫurşundur
sözüm

15. ben:

Gazel 12

Mısra: 9

"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben alayım ḫoyuna bir
ḫuzucağı tenḫā
Ser-i kūyında
ṫolanmağı raḫībā sen et

16. ben:

Gazel 61

Mısra: 9

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben Hevâyî şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengâne-i
‘örfânenen etdim ferâğ

17. ben:

Gazel 83

Mısra: 11

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben ol ‘Ankâ-yı Kâf-ı
himmetem dünyâ vü
‘uqbâda
Fezâ-yı ‘âlemi
cevlângehimde per ü
bâl etmem

18. ben:

Gazel 84

Mısra: 8

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Dergehinde olmadım
‘uşşâkıñ zihâmından
cüdâ
Âfeti ben böyle meşhûr
olmadıkça bilmedim

19. ben:

Gazel 85

Mısra: 2

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Der-i mey-hânedede sâkî
ayağdan şundu dem
gördüm
Ben ol pîr-i muğāniñ
dergehinde dem qadem
gördüm

20. ben:

Gazel 87

Mısra: 9

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben bir ‘ummānum ki
yoğdur hadd ü
pâyānum benüm
‘Ārif-i Nîl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyhündur sözüm

21. ben:

Gazel 87

Mısra: 35

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben Hāsibem mu‘ciz-i
‘isāya maqründur
sözüm

22. ben:

Gazel 88

Mısra: 5

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben būs-i la‘lin istedim
ol hancer ‘arz eder
Dil-berle hayli şöhet-i
cân eyledim bugün

23. ben:

Gazel 91

Mısra: 1

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revân olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
‘ayân olsun mu derdim
ben

24. ben:

Gazel 91

Mısra: 2

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revân olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile

‘ayān olsun mu derdim
ben

25. ben:

Gazel 91

Mısra: 4

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

26. ben:

Gazel 91

Mısra: 6

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Nişār-ı ğamzesi
yağmāya çıkmış hayli
‘uşşākı
O yahşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

27. ben:

Gazel 91

Mısra: 8

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Vişāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

28. ben:

Gazel 91

Mısra: 10

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ĥasībā şā‘iriñ kavli
yalan olsun mu derdim
ben

29. ben:

Gazel 120

Mısra: 10

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Raķīb-i seg-menişden
kūy-ı dil-ber çünki
hālidir
Ĥasībā ben daħi terk-i
‘aşā kıldım hāzersizce

30. ben:

Gazel 122

Mısra: 9

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben küşt-ğir-i nazma
Ĥasībā bes eyledim
Fenniyle kıaldı Zīnet
Efendi ber-ā-bere

31. ben:

Kıt'a 8

Mısra: 3

*"Ben" birinci tekil
kişi zamiri II Şair, âşık.*

Ben daħi etdim du‘ā
dedim hemān tārīhimi
Ola bu Seyyid
Meħemmed ‘ālem içre
ser-firāz

32. ben:

Gazel 50

Mısra: 3

*"Ben" birinci
teklik şahıs zamir.*

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

33. ben:

Gazel 81

Mısra: 2

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Libās-ı ʿāri-i nāçiz imiş
ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

Baňa kız ü riyā'ile
etmiş pür-ḥūn
Duyuldu vā'iz-i pākize-
dāmen añladığım

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perise daḡı
Baňa melek görünür
cümle ḥüb-rüy-ı vaṭan

34. **baňa: -a**
Gazel 49
Mısra: 2
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

37. **baňa: -a**
Gazel 81
Mısra: 10
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

40. **baňa: -a**
Gazel 90
Mısra: 12
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

Rüyuna mā'il olan
girye-i ḥūn-ābımdır
Baňa düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

Şafā-yı ḥāṭıra reşk-i
ʿadū olur bā'is
Ḥasīb dostum imiş baňa
düşmen añladığım

Alır cevābın okuyunca
beyt-i maḡtadan
Ederse daḡl-i ta'arruz
baňa ʿadū-yı vaṭan

35. **baňa: -a**
Gazel 62
Mısra: 8
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

38. **baňa: -a**
Gazel 87
Mısra: 30
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

41. **baňa: -a**
Mesnevi 3
Mısra: 45
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baňa yār etdi Ḥasībā
yine daḡ üstüne bāḡ

Mıṣraç-ı naẓmile teşḫir-
i cüvānān eylerem
Hep musaḡḡardır baňa
çün siḡr [ü] efsündür
sözüm

ʿAşıkam dāmen sürer
dīvānelik ḡam mı baňa
Cezbeli şütürüñ çulu
egri gerekdir dil-berā

36. **baňa: -a**
Gazel 81
Mısra: 7
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

39. **baňa: -a**
Gazel 90
Mısra: 4
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

42. **baňa: -a**
Mesnevi 4
Mısra: 26
"Ben" birinci tekil
kişi zamiri .

Ḳand imiş ḡayra gibi
şormaḡa yoḡdur ḡacet

Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

43. **baña: -a**

Mesnevi 3

Mısra: 21

"Ben" birinci tekil
kişi zamiri.

‘Aşıkam lağzide olmam
ğam baña kılsa nidā
Bu meşeldir deve
kulağından aksamaz
şehā

44. **baña: -a**

Mesnevi 5

Mısra: 17

"Ben" birinci tekil
kişi zamiri.

Merhamet kıl der-i
hāşşında baña sultānım
Rūz u şeb yalıñ ayak
başı kabağ nālānım

45. **beni: -i**

Gazel 41

Mısra: 21

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Ʒıldı beni selāset-i
güftār ile esir

Nev-reste şūh-ı tuhfe-
lisānım çıtır pıtır

46. **beni: -i**

Gazel 49

Mısra: 9

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Beni pā-bend ile çül-
pūşe-i derd ü ğam eden
Ʒıl ‘aybsız o güzel-zāde-
i mūy-tābımdır

47. **beni: -i**

Gazel 65

Mısra: 6

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Doyurma ğamze vü
ebrūña bağla zülfüñle
Ne ehl-i ‘örfe beni ğamz
edip ne hākime çek

48. **beni: -i**

Gazel 112

Mısra: 7

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Tek raķibe verme yol
‘ıydiyye ķurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ķan
eyle ķānūn eyleme

49. **beni: -i**

Gazel 114

Mısra: 5

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Mest eder ruhsār-ı pür-
hāl-i ‘arağ-riziñ beni
‘Anberıyye hāletın
gördüm gül-i taşvırde

50. **beni: -i**

Gazel 129

Mısra: 2

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

51. **beni: -i**

Gazel 129

Mısra: 2

"Ben" birinci
teklik şahıs zamiri.

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

52. **beni:-i**

Kıt'a 4

Mısra: 3

"Ben" birinci

teklik şahıs zamiri.

Edeyazdı beni dīvāne

hemān

O kalem kātibi haqqā

dil-ber

53. **beni:-i**

Kıt'a 17

Mısra: 3

"Ben" birinci

teklik şahıs zamiri.

İdeyazdı beni dīvāne

Kāğıd-ḥāne seyrinde

Ḳalem kātiblerinden bir

güzel gördüm efendim

hū

54. **beni:-i**

Mesnevi 4

Mısra: 35

"Ben" birinci

teklik şahıs zamiri.

Derse çıkırıçcı keserle

beni balṭam besler

İ'timād etme ğayrı

ḳazancı süsler

benān:

1. **benān:**

Kıt'a 17

Mısra: 1

Ar. Parmak veya

parmak ucu, parmaklar

veya uçları. (Elden dahi

kināye olur. müşârun

bi'l benān: Parmakla

gösterilir, meşhur ve

mümtaz.

Benān ḥāme devāt sīm-

bāzū ebruvān miḳrāş

Niĝeh gezlik varaq

rüy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ

likā ğisū

2. **benāniñla:-iñ, -la**

Gazel 83

Mısra: 5

Parmak.

Benāniñla Benātü'n-

na'şı mizān eylemem

hemçün

Şebān-ı ğayra çeşmim

ḥiredārī-i hilāl etmem

3. **benānim:-im**

Gazel 41

Mısra: 10

Parmaklar, parmak

uçları.

Ḳarf-i ta'alluḳı geh eder

neşḡ geh celī

Gizlik niĝāh ḥāme

benānim çıtır pıtır

benānına ziller taḳıp:

1. **benānına ziller taḳıp:-**

ip

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parmaklarına zil

takmak.

Vā'iz görünce raḳşa

çıkar duḡter-i rezi

Ziller taḳıp benānına

geldi rezil zil

benātu'n-na'ş:

1. **benātu'n-na'ş:-i**

Gazel 83

Mısra: 5

"Şimal kutbu

cihetinde yedi yıldızdan

mürekkeb küme, dübb-i

ekber. Üçüne benât,

dördüne na't derler."

Ahmet Talat Onay, Eski

Türk Edebiyatında

Mazmunlar ve İzahı,

Ankara 1993, s. 74.

Benāniñla Benātü'n-

na'şı mizān eylemem

hemçün

Şebān-ı ğayra çeşmim

ḥiredārī-i hilāl etmem

2. **benātü'n-na'ş:**

Gazel 101

Mısra: 9

Türkçe'de Büyük Ayı ve Küçük Ayı denilen takım yıldızıdır.

Olsa şâyeste Benātü'n-na'ş anıñ bāzīçesi
Rište-i āvīzeye nūr-ı eşi'a rīsmān

3. **benātü'n-na'ş:**

Gazel 101

Mısra: 9

Türkçe'de Büyük Ayı ve Küçük Ayı denilen takım yıldızıdır.

Olsa şâyeste Benātü'n-na'ş anıñ bāzīçesi
Rište-i āvīzeye nūr-ı eşi'a rīsmān

benātün-naşı:

1. **benātü'n-na'ş ı:**

Gazel 6

Mısra: 5

Heft-evreng, heft birâderân da denilen ve dilimizde Yedi Kardeş takım yıldızı olarak isimlendirilen yıldız kümesidir.

Edebiyatımızda dağınıklık, perişanlık halini ifade etmek için kullanılmıştır.

Benātü'n-na'ş ı kılmış
bir ʿaşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı
h ʿāb ile teshīr ider
mehtāb

bend:

1. **bendini:** -i, -n, -i

Gazel 41

Mısra: 1

Bağ, düğüm.

Bendini çāk ede
cūvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rište-i
cānım çıtır pıtır

2. **bendine:** -i, -n, -e

Gazel 135

Mısra: 5

Bağ, düğüm.

İnşirāh-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıkā bir ʿuqde oldu
nīm-ten dedikleri

3. **bendini:** -ini

Gazel 10

Mısra: 3

Kıvrım, bağ, düğüm.

Nev-bahār irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāhib-şafālar semt semt

bend edip:

1. **bend edip:** -ip

Gazel 61

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Bağlamak.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Kayd-ı hırc-ı pāldüm-i
seksāneden etdim ferāğ

bend olan:

1. **bend olan:** -an

Gazel 110

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Bağ olmak, engel

olmak.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma
hamā'il bağlamış
bāzūlara

bende:

1. bendesi: -sî

Gazel 140

Mısra: 26

Bağlı, köle, esir.

Mehdî saña hidâyet [.]
der iseñ Hasîb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

2. bendesi: -sî

Kıt'a 19

Mısra: 1

Bende, kul.

Şıdkile bendesi ol
Hâzret-i Mevlânânîñ
Der iseñ vâşıl olam sırr-
ı dile “men ‘arefe”

3. bendesin:

Gazel 89

Mısra: 3

Kul, köle II âşık.

Geh urur bendesin
ķurbân eder gâhî sehl
hûnîn
Yine ‘ıyd oldu taķbil
etdi hancer dest ü
dâmânın

bende bende etdi:

1. bende bende etdi: -di

Kıt'a 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bir sıraya, diziye
bağlamak.*

Olmadı her naķş bende
etdi bende her nuķuş
Naķş-bend olup
haķıķatle serây-ı
vaħdete

bende-i dergâh-ı ‘atâ

oldu:

1. bende-i dergâh-ı ‘atâ

oldu: -du

Gazel 19

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cömertlik

*dergâhının tutsağı
olmak.*

Ezelî bende-i dergâh-ı

‘atâ oldu Hasîb

Eyledi bu ğazeliñ

maķta‘ını aña sened

benden cüdâ degüldür:

1. benden cüdâ

degüldür: -dür

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Benden ayrı deĝil.

Degüldür seyr-i hâliñ

za‘f-ı çeşmimle cüdâ

benden

Eder Hindi temâşâ rind-

i ‘âşık çeşm-i süzenden

bend-i bî-hadd ü hisâb

var:

1. bend-i bî-hadd ü

hisâb var:

Gazel 106

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sınırsız ve hesapsız

bağ var.

Ruhı dâğı ile pür oldu

Hasîb

Bend-i bî-hadd ü hisâb

var dilde

bend-i gerdeni:

1. bend-i gerdeni: -i

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Boyun bendi;

boyun bağı.

Gül mevsimi de geldi

boğaz seyrin eylesek

Çözseydi bend-i gerdeni

her şûh-ı ğonce-leb

bend-i gerdenin çözdü:

1. **bend-i gerdenin**
çözdü: -dü

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gerdanındaki
düğmeleri çözmek.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

bend-i sīneñ:

1. **bend-i sīneñ: -ñ**

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül bağı.

Güşād et bend-i sīneñ
mihr-bānım gül
zamānıdır
Açıl gül gibi gel gönce-
dehānım gül zamānıdır

bend-i sīnesin:

1. **bend-i sīnesin: -sı, -n**

Gazel 68

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gönül bağı.

Ṭañ sökünceye dek
şafağ bend-i sīnesin

Yalvara yatsa ʿaşıq-ı
şeydā şabāha dek

bend-i zülfüñdür:

1. **bend-i zülfüñdür: -üñ,**
-dür

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saçın bağı.

Ḳaṭʿ edip kayd-ı
rehādan rişte-i
ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī
dīvāneden etdim ferāğ

bendin çözbek:

1. **bendin çözbek: -sek**

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kemer bağını
çözmek.

Mey içsek inşirāḥ-ı
şadrile bendin yine
çözbek
Açılsağ gül gibi refʿ-i
hicāb olsa kim ağlardı

bendine-i zer:

1. **bendine-i zer:**

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Altın düğme.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sīm
seḥāb aña şerit

2. **bendine-i zer:**

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Altın düğme.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sīm
seḥāb aña şerit

benefşe:

1. **benefşedir: -dir**

Gazel 100

Mısra: 8

Menekşe çiçeği.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḥaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥin

2. **benefşedir: -dir**

Gazel 100

Mısra: 8

Menekşe çiçeği.

Ya gerü lāle-i hamrāda
berg-i haḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşhīn

3. benefşe:

Gazel 12

Mısra: 6

*Baharın müjdecisi
olan, dağlarda, taşlık
yerlerde, çalı ve duvar
diplerinde yetişen, mor
renkli, hoş kokulu bir
çiçek.*

Bāğ-ı hüsnünde haḍ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe s̄ābit

4. benefşe:

Gazel 12

Mısra: 6

*Baharın habercisi
olan, mor renkli ve
güzel kokulu çiçek,
menekşe, sevgilinin
yüzünde bulunan ayva
tüyelerine benzetilir.*

Bāğ-ı hüsnünde haḍ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

bengāli:

1. bengāli:

Gazel 22

Mısra: 1

*Hindistan'da
kumaşlarıyla meşhur
Bengāl şehrine ait.*

Ruḥ u hālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyīdir
Muḥallā hūylarıñ
kākülleri telli Hıḥāyīdir

beni:

1. beni:

Gazel 5

Mısra: 2

*T. Birinci teklik
şahıs zamiri.*

Olinca yek nigh çşm-
āşinā-yı duḥter-i tersā
Esir itdi beni zūlf-i dü-
tā-yı duḥter-i tersā

2. beni:

Gazel 91

Mısra: 7

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri.*

Vişālīñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

benzer:

1. beñzer:

Gazel 59

Mısra: 12

*... gibi görünmek,
andırmak, benzemek,
eş, denk.*

Serv gül-deste-i şümū'ı
imāmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
ḥaremi fi'l-vākī'

ber aşhāb ü āl:

1. ber aşhāb ü āl:

Gazel 76

Mısra: 8

*Kelime Tipi: -
Sahabeler ve
sūlalesi üzerine.*

Aḥḥar ü efḥar
ğarībiñdir Ḥasīb-i pür-
kuşūr
Şad selām ile taḥiyyāt
ola ber aşhāb ü āl

ber-ā-ber bey' ederler:

1. ber-ā-ber bey'

ederler: -er, -ler

Mesnevi 3

Mısra: 47

*Kelime Tipi: -
Birlikte almak.*

Raķīb ile ber-ā-ber bey⁶
ederler ʿaşķ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
melʿūnı

ber-ā-bere kaldı:

1. ber-ā-bere kaldı: -dı

Gazel 122

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yenişememek.

Ben küşt-gİR-i nazma
Ḥasībā bes eyledim
Fenniyle kaldı Zīnet
Efendi ber-ā-bere

berāt-ı hüsni:

1. berāt-ı hüsni: -i

Kıt'a 14

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Güzellik fermanı.

Der-kenār oldı beyāz
üzre berāt-ı hüsni
Ḥaṭṭ-keşide ola olmaz
mı o nāme telşim

ber-dā'im:

1. ber-dā'im:

Gazel 113

Mısra: 9

Devam üzre.

O ber-dā'im Ḥasībā
ʿāşķıñ çok olduğun
ister
Taķayyüd eyler elbet
şāhdır leşker huşusunda

ber-dār ederse:

1. ber-dār ederse: -er, -

se

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Asmak.

Ber-dār ederse düzd-i
niğāhım [,] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı
aşil olur

berg ü bār:

1. berg ü bār:

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yaprak ve yük.

Büstān-ı dil ʿarāvet-yāb
olur ihlāşla
Naḥle feyz erdikce berg
ü bār kendin gösterir

berg-i ḥaḍrādır:

1. berg-i ḥaḍrādır: -dır

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḥaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşhīn

berg-i sebzdir:

1. berg-i sebzdir: -dir

Gazel 92

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak.

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şi'r-i ter
Maḥşül-i bāğ-ı ʿab'ı
Ḥasīb-i kemīneden

berg-i sebzile:

1. berg-i sebzile: -ile

Kıt'a 21

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak.

Berg-i sebzile ne
hoşdur gül-i āl
Ḥaṭṭ-ı ruḥsāra nazar kıll
her gāh

berg-i sebzüñ:

1. berg-i sebzüñ: -üñ

Gazel 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak

(Mevlevîler, gidecekleri yere gücü yetmediği durumlarda eli boş gitmemek için sokaktan bir yaprak kopararak hediye olarak götürmüş ki bu geleneğe yaprak niyâzı adı da verilir) II güzel el; tâze, yeni şiir.

Berg-i sebzûn tuhfesin şâhib-zemîne sun daği Çün gül ʿarz eyler Hâsibâ nev-edâlar semt semt

berrâk sefide:

1. berrâk sefide:

Kıt'a 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saf beyaz.

Böyle berrâk sefide ne der âyâ şu'arâ Külçe-i sîm mi ya billür mî ya bâzû mî desem

berrâk u beyâz ola:

1. berrâk u beyâz ola: -a

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Berrâk ve beyaz olmak.

Berrâk u beyâz ola mevzûn ü müdevver Hîç öyle dür-i nâdireye kıymet olur mı

ber-vech-i muharrer:

1. ber-vech-i muharrer:

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yazıldığı üzere.

Eşki rîzân ederek ʿârîzımı ʿarz edeyim Söylesin hâlimi ber-vech-i muharrer kâgıd

beş:

1. besdir: -dir

Gazel 98

Mısra: 1

Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Besdir lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın Gül devri geldi lâle hem olsun hem olmasın

2. besdir: -dir

Gazel 104

Mısra: 13

Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Şikeste-dâr-ı reftârîñ öldürdü beni besdir Ne zaḥmet tîğ-i tîz-i gamze-i ğammâza ser-bâza

3. beş:

Gazel 8

Mısra: 9

Beş (sayı adı).

ʿİyd üsti beş hisâbınadur bu gazel Hâsib Taḥmîse ragbet itse eḥibbâ degül ʿaceb

4. besinden: -î, -n, -den

Gazel 54

Mısra: 14

Öylece, o halde.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḥ-sere Biz Hâsib anı gül-âbında besinden biliriz

bes eyledim:

1. bes eyledim: -dim

Gazel 122

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Pes etmek. II
Yenilgiyi kabul etmek.

Ben küşt-gîr-i nazma
Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle qaldı Zīnet
Efendi ber-ā-bere

beşer der:

1. **beşer der:**-r

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İnsan olduğunu
ileri sürmek.

Çarpılırmış her gören
âdem hayâl-i ḥüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perî ḥâşâ seni

besle:

1. **besler:**-r

Mesnevi 4

Mısra: 35

Beslemek II

Büyütmek, muhafaza
etmek.

Derse çikriçki keserle
beni balşam besler
İ'timād etme gayrı
kazancı süsler

beste olmuş:

1. **beste olmuş:**-muş

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bestelenmek.

N'ola devr eylese āvāz-ı
ḥüsni rub^c-ı meskūnı
Maḳām-ı büselikde
beste olmuş bir
murabba^cdır

beste-bostān:

1. **beste-bostāna:**-a

Gazel 99

Mısra: 9

Kapalı bostan.

Lebinden diş kirāsı
alma der ol beste-
bostāna
Bez[i]mde mīve-çin-i
şeftālū oldukça
gerdenden

beste-leb ol:

1. **beste-leb ol:**

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dudağı kapalı
olmak. II Susmak.

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne

ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

2. **beste-leb ol:**

Gazel 128

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Dudağı kapalı
olmak. II Susmak.

Ḥasībā beste-leb ol kıl
edeb üstāddan zīrā
Naḫireñ sem^c-i Feyzī-i
suḫan-pervāza dek
gitdi

bevvāb uyur:

1. **bevvāb uyur:**-r

Gazel 31

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kapıcı uyumak.

Dīdebān olmuş
gūlistānda açılmış
gönceler
Nergisiñ başı ʿaşāsında
nite bevvāb uyur

bey^c eylesin:

1. **bey^c eylesin:**-sin

Gazel 98

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Satma, satış,
satılma, satın alma.*

Bir şeb firâş-ı vuşlatı
bey^c eylesin hemân
Ferdâya ğam ikâle hem
olsun hem olmasın

beyân etdi:

1. beyân etdi: -di

Gazel 39

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bildirmek,

söylemek.

Etdi bedî^c-i hüsnuñ
ma^cânîsin beyân
Haṭṭ-ı ruḥı meger
kütübüñ Aḥterîsidir

2. beyân etdi: -di

Kıt'a 14

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Bildirmek,

açıklamak; anlatmak.

Daḥi ḥüccetle beyân
etdi hilâl-i ıydi
Bârekallâh zihî kâ'ime-i
müjde-raqîm

beyâz:

1. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 1

Beyaz.

Beyâz fes üzre şarmış
kırmızı şâl ol melek-
sîmâ
Şu^câ-ı nûr-ı şem^c ü
şu^cle-i cevvedür güyâ

2. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 3

Beyaz.

Beyâz fes kırmızı şâli
gören mestâne
zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmiş
aks-i hürşid-i cihân-ārâ

3. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 6

Beyaz.

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış
Beyâz fesde meger gül-
penbe şâln görmemiş
hâlâ

4. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 7

Beyaz.

Beyâz fes kırmızı şâln
gören bâzâr-ı hüsnuñde
Şanurlar dürce yâkût
içre konmuş dürr-i
yektâ

5. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 9

Beyaz.

Beyâz fes kırmızı şâl
içre gülzâr-ı leṭâfetde
Derün-ı ğonce-i
ḥamrâda olmuş kartopı
peydâ

6. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 12

Beyaz.

Fes üzre şâlnı destinde
ol şâhı şarar gördüm
Beyâz üzre çeker
menşür-ı la^clûñ ile
tuğra

7. beyâz:

Gazel 4

Mısra: 13

Ak, beyaz.

Ƙızılılık aklıqlarıyla
müzeyyen nev-⁵arūsāsā
Beyāz fes hālī ƙaldı
çeşmüm[ün]
haclegāhında

8. beyāz:

Gazel 4

Mısra: 19

Ak, beyaz.

Beyāz fes ƙırmızı şāl ile
dirler sūƙ-ı ⁵aşƙ içre
Şatarmış ƙāse-i mercān
içinde sūkkerī helvā

9. beyāz:

Gazel 4

Mısra: 21

Ak, beyaz.

Şafaƙda ğurre-i ğarrā
muħannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [ƙırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrūñ

10. beyāz:

Gazel 4

Mısra: 23

Ak, beyaz.

Ħasībā dir görenler
ƙırmızı şālī beyāz ile

Ġül-i sūrħde sefid olmış
yine ol ğülşenī ra⁵nā

11. beyāz:

Ƙıt'a 5

Mısra: 6

Boş sayfa, kağıt;

Ediv sultān-ı iƙlīm-i
melāħat mülkini te³bīd
Beyāz üzre yine ĥaṭṭ-ı
hümāyūn eyledi işdār

beyāz üzre:

1. beyāz üzre:

Ƙıt'a 14

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Beyaz kâğıt
üzerinde.

Der-kenār oldu beyāz
üzre berāt-ı ĥüsni
Ħaṭṭ-keşide ola olmaz
mı o nāme telşim

beyāz-ı levħ-i vech-i
nāzenin:

1. beyāz-ı levħ-i vech-i
nāzenin:

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İnce yüz levhasının
beyazı.

Ruħ-ı ālin beyāz-ı levħ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder ğül-
berğdir kim yāsemīn
üzre

beyt:

1. beyt:

Gazel 53

Mısra: 13

Ar. Beyit.

Fenniniñ Ħayriye pey-
revligine beyt ile dir
Biz ƙuşūrile Ħasībā anı
tanżir ederiz

beyt-i maṭṭadan:

1. beyt-i maṭṭadan: -dan

Gazel 90

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir gazelin makta
beyti.

Alır cevābın oğuyunca
beyt-i maṭṭadan
Ederse daħl-i ta⁵arruż
baña ⁵adū-yı vaṭan

beyt-i ma⁵mūr:

1. beyt-i ma⁵mūr:

Gazel 59

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Kâbe.

Haḫka du‘ā āhiri
hātifden işit tārîhin
Beyt-i Ma‘mûr gibi cāy-
ı mübârek cāmî‘

beyt-i ma‘mûra:

1. beyt-i ma‘mûra:

Gazel 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Cennette bir köşk.

Şunarsa pîr-i muḡān
köhne bir sifâl saña

beyt-i penci:

1. beyt-i penci: -i

Gazel 116

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Beş beyit.

Bu beyt-i penci kıldıñ
‘arz-ı hâl o pençe-i
mihre
Ḥasîb olduñ müşârün
bi'l-benân ehl-i
suhenlikde

beyt-i rāsîhu'l-bünyân:

**1. beyt-i rāsîhu'l-
bünyân:**

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saḡlam yapılı ev.

Bu beyt-i rāsîhu'l-
bünyân kıldı şāmiḫu'l-
aḫrân
Muşanna‘ dil-güşā
zibende vālā-ḫarḫ nev-
icād

beyt-i süflîdir:

1. beyt-i süflîdir: -dir

Gazel 38

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süfli ev.

Tıynetim bir beyt-i
süflîdir kesâfetde velî
Ka‘be-i ‘ulyā-şifât sa‘y-i
necā elimdedir

beytü'l-ḫazen:

1. beytü'l-ḫazen:

Gazel 135

Mısra: 10

Hüzünler evi;

*Hız.Yusuf'tan ayrılan
Hız.Ya 'kûb'un gönül
üzgünlüğü yaşadığı ve
gözyaşı döktüğü ev.*

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādî baña

Fırḫatiñdir döstüm
beytü'l-ḫazen dedikleri

2. beytü'l-ḫazen:

Gazel 135

Mısra: 10

Hüzünler evi;

*Hız.Yusuf'tan ayrılan
Hız.Ya 'kûb'un gönül
üzgünlüğü yaşadığı ve
gözyaşı döktüğü ev.*

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādî baña
Fırḫatiñdir döstüm
beytü'l-ḫazen dedikleri

bez[i]m:

1. bez[i]mde: -de

Gazel 99

Mısra: 10

Bezm, meclis.

Lebinden diş kirâsı
alma der ol beste-
bostāna
Bez[i]mde mîve-çîn-i
şeftālū oldukça
gerdenden

bezl ü şarf eylesem:

**1. bezl ü şarf eylesem: -
sem**

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Harcamak.

Her ne deñlü eylesem
noğşān erişmez bezl ü
şarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum
māl-i Qārūndur sözüm

bezm:

1. **bezmde:-de**

Gazel 16

Mısra: 4

Eğlence meclisi.

Aʿlā bilindi kıymeti
kıldıķ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde
muğbeçe hārāc

2. **bezmiñde:-i, -n, -de**

Gazel 67

Mısra: 3

Eğlence meclisi.

Şevķ-ı ruħuñla tırmağa
bezmiñde mūmveş
Yandı yaķıldı şemʿ-i
şeb-ārā şabāha dek

3. **bezmi:-i**

Gazel 71

Mısra: 12

Eğlence meclisi.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Qırdu bezmi Ḥasībā bu
meʿāl üstüne gül

bezme gel:

1. **bezme gel:**

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Meclise gelmek.

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaķ ne
ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

bezmgāh:

1. **bezmgāhından:-i, -n, -dan**

Gazel 89

Mısra: 6

Sohbet ve işret için

*toplanılan, meclis
kurulan yer.*

Sebū vü ḥumveş āmāde
bulur rızķın gelūsunda
Taʿalluķ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

bezm-i aḥbāba:

1. **bezm-i aḥbāba:-a**

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dost, arkadaş
meclisi.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı
Fennī nev-zemīn üzre

bezm-i ʿışķ:

1. **bezm-i ʿışķ:**

Gazel 86

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşķ meclisi.

Bezm-i ʿışķ içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rüyumla mey-i
ʿarımı döküdüm şaçdım

bezm-i mey:

1. **bezm-i mey:**

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap meclisi.

Şaḥn-ı gülşen bezm-i
mey kulkul şadā-yı
ʿandelīb

Sāki-i gül-çihre gül-bün
verd-i ḥandandır ḳadeḥ

bezm-i pür-miḥende:

1. **bezm-i pür-miḥende:-**
de

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eziyet ve zorluk

dolu meclis.

Olan mest-i mey-i raḥl-i
girān mı ʿāḳıbet-endiṣ
Bu bezm-i pür-miḥende
sāgar-ı bār-ı girān
çekmez

bezm-i taʿalluḳdan:

1. **bezm-i taʿalluḳdan:-**
dan

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Baḡlılıktan vaz

geçme.

Çekip desti sebūveṣ
sāḳiyā bezm-i
taʿalluḳdan
Müdām ayaḡıña gelsin
naṣıbiñ iddiʿadan gec

bezm-i tesbīḥ-i riyā:

1. **bezm-i tesbīḥ-i riyā:**

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Riya tesbihi

meclisi.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-
i riyā künc-i ḥarābīden
Feraḥdır ḥānḳāḥ-ı pey-i
nev ol künc-i ḥesābīden

bezzāz:

1. **bezzāza:-a**

Gazel 104

Mısra: 8

Bezci, kumaş satan

kimse, manifaturacı.

Yer etdi dāḡım üzre
ḡamzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ʿıṣḳ la yoḳ
minnetim ḡazzāza
bezzāza

bī-ādāb uyur:

1. **bī-ādāb uyur:-r**

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ahlaka uygun

olamayacak biçimde
uyumak.

Bār-ı zād olmuş ʿizār-ı
yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rüdur yatar
mescidde bī-ādāb uyur

bī-bahāne ola:

1. **bī-bahāne ola:-a**

Gazel 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bahanesiz olmak II

kusursuz olmak.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-
bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAḫā-yı ṣāḥa hemān bir
bahānedir bāʿiṣ

bī-başar:

1. **bī-başar:**

Gazel 48

Mısra: 7

Basiretsiz.

Bī-başar devr-i ḥadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i tāḫūne nite çerḥ-i
ʿamāsıyla döner

bī-bedel bedelüñ:

1. **bī-bedel bedelüñ:-üñ**

Gazel 90

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Benzersiz
karşılığın.*

Bu bî-bedel bedelün
yok nazîri gerçi baña
Mişâl-i bâğ-ı İremdir
fezâ-yı küy-ı vaţan

biç:

1. **biç:**

Gazel 9

Mısra: 6

*Dikilecek kumaşı
belli bir ölçüye ve
modele uygun olarak
makasla kesmek.*

Saňa kâlâ-yı cân u cismi
pây-endâz ider  uşşâk
Yelek kes nîm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

bî-çâre:

1. **bî-çâre:**

Mesnevi 1

Mısra: 16

1. *Çaresiz.* 2.

Düşkün, zavallı.

Yüz sürer dergeh-i
sulţâna garîb
 Arz-ı hâl eyledi bî-çâre
Hasîb (Fî 11 Şevvâl Sene
1186)

bî-çün:

1. **bî-çündür:** -dur

Gazel 87

Mısra: 14

*Emsalsiz, eşsiz,
ortaksız, benzersiz.*

Ermişim taklîd ile
taĥķîka dervîşem
bugün

Derd edindim Ĥazret-i
Yezdân bî-çündür
sözüm

bî-dâr eder:

1. **bî-dâr eder:** -er

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uyandırmak.

Rûz u şeb bî-dâr eder
çeşmim ġam-ı ĥaddiñ
seniñ

Fikrim ile bu dil ammâ
mest-i sükker-ĥvâb
uyur

bîdâr olup:

1. **bîdâr olup:** -up

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uyanık olmak.

Ĥadriñ bilip leyâlî-i
vaşlıñda bekledi
Bîdâr olup gönül tek ü
tenhâ şabâĥa dek

bî-da vet:

1. **bî-da vet:**

Mesnevi 4

Mısra: 23

Davetsiz.

Bir hediyeli müsâfir
gelicek bî-da vet
Mîrhân olsa daĥi
 ondurur eyler  izzet

bî-emân:

1. **bî-emânîñ:** -iñ

Gazel 73

Mısra: 8

*Aman vermeyen,
amansız, zalim.*

O şûĥ deşne-be-kef
mest olup gelir ĥayfâ
O bî-emânîñ elinden
emân zamânı degül

bî-fâ ide:

1. **bî-fâ idedir:** -dir

Mesnevi 5

Mısra: 4

Beyhude, faydasız.

Ṭurma boynuñ egip it
gibi çalış al mâli
Şuñ peşimānlığı bī-
fāʾidedir bil ḥālī

bī-ḥaber:

1. bī-ḥaber:

Gazel 130

Mısra: 6

*Bilgisiz // cahil;
vurdumduymaz.*

Ey gönül ḥālīm
perīşandır ḥayāl-i zülfle
Bī-ḥaber dīvānesin
almış gibi sevdāsına

bī-ḥaber dīvānesin:

1. bī-ḥaber dīvānesin:- sin

Gazel 130

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hiç bir şeyden
haberi olmayan.*

Ey gönül ḥālīm
perīşandır ḥayāl-i zülfle
Bī-ḥaber dīvānesin
almış gibi sevdāsına

bīhūde:

1. bīhūde:

Gazel 40

Mısra: 15

Beyhude, boş yere.

Bīhūde bu riyā ile zāhid
sücūd eder
Çīn-i cebīn şafḥa-i
naḳş-ı ḥaşīr olur

bīhūde ḡam yer mi:

1. bīhūde ḡam yer mi:- mi

Gazel 117

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Boş yere üzüntü
çeker mi?*

Bulur âmāde āb u
dānesin murḡ-ı ḳafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet
rızk için ḡam yer mi
bīhūde

bīhzād:

1. bīhzād:

Kıt'a 23

Mısra: 7

*15. yüzyılda
yaşamış, İran tarihinde
meşhur bir ressam ve
minyatür sanatkârı.*

Görse taşvīrini
ḥayretde ḳalırdı Bīhzād

Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi
ḳodu ḥüsranā

bī-iḥtiyārī:

1. bī-iḥtiyārī:

Gazel 120

Mısra: 2

İradesini

*kaybetmiş, kendinden
geçmiş.*

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḥtiyārī zevḳe
meyl etdi kedersizce

bī-ḳadr:

1. bī-ḳadr:

Gazel 11

Mısra: 10

Değersiz, itibarsız.

Ḥasībā ehl-i ʿişḳa yār
olup yüz verme nā-
dāna

Olur bī-ḳadr zirā ḥāşş u
ʿāmdır mirʾāt *

bī-ḳand:

1. bī-ḳand:

Gazel 118

Mısra: 10

Şekersiz.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

bī-ḳayd:

1. **bī-ḳayd:**

Gazel 117

Mısra: 11

*Kayıtsız II bağlı
olmadan, özğür.*

Bulur āmāde āb u
dānesin murğ-ı ḳafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet
rızk için ğam yer mi
bīhūde

bī-kes ü tenhā kaldım:

1. **bī-kes ü tenhā**

ḳaldım:-dim

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kimsesiz ve yalnız
kalmak.*

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālīkim ne ḳarındaşım
var

bīkr-i mazmūn-ı şīʿr-i

mevzūnum:

1. **bīkr-i mazmūn-ı şīʿr-i**

mevzūnum:

Kit'a 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ve zinli şiiirimin
taze mazmunu.*

Bīkr-i mazmūn-ı şīʿr-i
mevzūnum
Bir mütellā ʿarūsdur
gūyā

bil:

1. **bilmedim:-me, -di, -m**

Gazel 84

Mısra: 4

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

Rifʿat-i cāh u celālīñ
luḫfı zāhirken yine
Zillet-i ʿazlile maḳhūr
olmadıḳca bilmedim

2. **bilmedim:-me, -di, -m**

Gazel 84

Mısra: 6

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

Olmada āsār-ı ḥaṭṭile
ʿizārīñ şuʿle-tāb

Ḳadr-i nūr-ı şemʿi
rencūr olmadıḳca
bilmedim

3. **bilmedim:-me, -di, -m**

Gazel 84

Mısra: 8

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

Dergehinde olmadım
ʿuşşāḳıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıḳca bilmedim

4. **bilmedim:-me, -di, -m**

Gazel 84

Mısra: 10

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla
ʿaşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i
mağrūr olmadıḳca
bilmedim

5. **bilüp:-üp**

Gazel 10

Mısra: 1

*Anlamak, fark
etmek.*

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

6. **bilmedim:** -me, -di, -m

Gazel 84

Mısra: 1

*Anlamak, farkına
varmak.*

Devlet ü iqbāli ma'zūl
olmadıkça bilmedim
Miḥnet ü idbārı manzūr
olmadıkça bilmedim

7. **bilmedim:** -me, -di, -m

Gazel 84

Mısra: 2

*Anlamak, farkına
varmak.*

Devlet ü iqbāli ma'zūl
olmadıkça bilmedim
Miḥnet ü idbārı manzūr
olmadıkça bilmedim

8. **bilmem:** -me, -m

Gazel 46

Mısra: 9

*(sonucu)
bilmemek.*

Naḥl-bend-i ravza-i
ma'īn midir bilmem

Ḥasīb
Her kalemde mīve-i
mazmūn-ı bī-hemtā
biter

9. **bilür:** -ür

Gazel 37

Mısra: 7

*(Kıymetini) bilmek,
anlamak, idrak etmek.*

Ḥāşşiyet-i sülūki bilür
ehl-i derd olan
Teşhīş-i kadr-i edviye
şāhib-ı ileldedir

10. **bilir:** -ir

Gazel 47

Mısra: 10

*Anlamak, farkında
olmak.*

Ḥasīb ʿārif-i men lem-
yezuḡ degül zāhid
Bilir lezāyız-i şīrīn-i
ıışkı kim ki tatar

11. **bil:**

Gazel 78

Mısra: 1

*"Anla, kavra, idrak
et" anlamında bir söz.*

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil

Ey şūḡ vermesin seni
ğark-ābe seyl sil

12. **bilmem:** -me, -m

Gazel 25

Mısra: 10

(Sonucu)

*bilememek, tahmin
edememek; kararsız
kalmak.*

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
tab'ıñna kim rāhdaş olur

13. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 1

Bilmek.

Görmedin dil-beri şīrīn
nefesinden biliriz
Nuṡḡ-ı tūṡı-i şeker-rīzi
sesinden biliriz

14. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 4

Bilmek.

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḥudāyi
ceresinden biliriz

15. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 6

Bilmek.

Haṭṭ zuhūr etdi dem-i
şevk-ı vişāl etdi yine
Zevk-ı seyr-i çemeni
tāze-resinden biliriz

16. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 8

Bilmek.

Feslegen rāyiḥasın
eyleyicek istişmām
Kākülü olduğunu zīr-i
fesinden biliriz

17. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 10

Bilmek.

Ol kadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şahne başdığını daḳḳ-ı
‘asesinden biliriz

18. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 12

Bilmek.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrīne süvār
Biz o kumriveşi altun
kafeşinden biliriz

19. **biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 14

Bilmek.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürh-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

20. **bilse:** -se

Mesnevi 5

Mısra: 37

Anlama / idrak

etme.

Bilse her Kıbtı
demirciliği qalmaz idi
aç
Geçinirleridi ‘iyāli ile
bulğur bulamaç

bil-:

1. **bildük:** -dü, -k

Gazel 9

Mısra: 7

*Anlamak, farkına
varmak, bilebilmek.*

Ḥırām-ı nāzdan ṭāvus-ı
naḥvet olduğun bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklük
yap

2. **bilmem:** -me, -m

Gazel 71

Mısra: 10

... bilgisine sahip

olmak.

Bāde-nüş ol gel açıl
refc-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

bi'l-ikrām:

1. **bi'l-ikrām:**

Mesnevi 1

Mısra: 14

İkram ile.

Āl ü aşḥāba taḥiyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḥi
bi'l-ikrām

bilin hayāl eylemiş:

1. **bilin hayāl eylemiş:** -
miş

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Belini hayal
eylemek.*

Dil mū-miyān-ı yāri
bilin eylemiş hayāl
Rāh-ı ‘ademde düşdü
görünmez belälara

bi'llāh:

1. bi'llāh:

Gazel 110

Mısra: 8

*Allah için, Allah'a
yemin ederim. .*

Rub^c-ı meskūn içre
eyler dā'imā devr üzre
zevk
Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrülara

2. bi'llāh:

Gazel 125

Mısra: 1

*Allah için, Allah'a
yemin ederim. .*

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
ṭurma
Levendim tiğ yakānda
gerek yāḥūd niyāmında

3. bi'llāh:

Gazel 130

Mısra: 10

*Allah için, Allah'a
yemin ederim. .*

Fitne-i devrān mı ya
ef^c-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

billūr mı:

1. billūr mı: -mı

Kıt'a 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Billûr, şeffaf cam.
Şeffaf bir cevher.*

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu'arā
Külçe-i sīm mi ya billūr
mı ya bāzū mı desem

bilmem:

1. bilmem:

Gazel 26

Mısra: 5

*(Sonucu)
bilememek, tahmin
edememek.*

Müşevveş etmişiken
kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḥi
başıma belā mı olur

2. bilmem:

Gazel 53

Mısra: 4

*(Sonucu)
bilememek, tahmin
edememek.*

Vāḳı'ā rü'yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midḥet-i ḥüsnüñü
bilmem nice taḳrİR
ederiz

3. bilmem:

Gazel 102

Mısra: 9

*(Sonucu)
bilememek, tahmin
edememek.*

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülün
Düşdü teşvişe göñül bu
fıkr-i dūr-ā-dürda

4. bilmem:

Gazel 136

Mısra: 2

*(Sonucu)
bilememek, tahmin
edememek.*

La'liñ ey sākī eder yek-
demde iḥyā ādemi
Neş'e-i cān-baḥşı

bilmem rūḥ-ı ʿisā-zāde
mi

5. bilmem:

Gazel 136

Mısra: 10

(Sonucu)

*bilememek, tahmin
edememek.*

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pîşānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

bilmez idim:

1. bilmez idim: -i, -dim

Gazel 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İdrak etmek,

kavramak.

Göñül āyine imiş bilmez
idim kıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-
hisāb-ı ebced

bīm-i nigehtir:

1. bīm-i nigehtir: -dir

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Yan bakışın
korkusu.*

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i nigehtir māniʿ
ʿArz-ı ḥāl eyleyemem
şāha silahdārından

bīm-i zenden:

1. bīm-i zenden: -den

Mesnevi 3

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Kadın korkusu.

Bīm-i zenden varamaz
şevher-i kāhiller eve
Kuş olur yük deseler
uçmağa geldikde deve

biñ:

1. biñ:

Gazel 17

Mısra: 7

*"Pek çok, çok
fazla" anlamlarını
içeren sayı sıfatı.*

Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir delikanlı civandır
merd-i meydandır
kadeḥ

2. biñ:

Gazel 116

Mısra: 5

*"Pek çok, çok
fazla" anlamlarını
içeren sayı sıfatı.*

Helāk eyler hezārān
ʿāşıkı biñ ğamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetili
Kahramānı tiğ-zenlikde

biñ cānla:

1. biñ cānla: -la

Gazel 53

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bin can feda etmek.

Bin can kurban etmek.

Eyleyip rahşıña kālā-yı
dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevķir ederiz

binā:

1. binā:

Kıt'a 23

Mısra: 10

Bina, yapı.

Görmedi mişlini
seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāhatde binā şānı
çıkā eyvāna

binā kıldı:

1. binā kıldı: -dı

Kıt'a 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yapmak, inşa etmek.

Rūhına ihdā binā kıldı
bu ʿayn-ı kevşeri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı
cenāb-ı Zü'l-celāl

bī-naẓīr olur:

1. bī-naẓīr olur: -ur

Gazel 40

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Benzersiz olmak,
eşi benzeri olmamak.*

Naḳş-ı Emīniñ olmaya
tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol
güheriñ bī-naẓīr olur

bī-nemek:

1. bī-nemekdir: -dir

Gazel 18

Mısra: 3

*Far. Tuzsuz, tadı
tuzu yok.*

Bī-nemekdir vāʿiz-i nā-
puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da
elbet olur her ḥām telḥ

biniş giyme:

1. biniş giyme: -me

Gazel 112

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Çok bol ve geniş
cübbe, ferâce giyme. II
Osmanlı devrinde
genellikle ulemâ sınıfı,
yüksek rütbeli
görevliler, saray ve
yeniçeri ileri gelenleri
biniş giyerlerdi.*

Āteşi-reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yaḳma baḡrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

bīniş-künān-ı vuşlata:

1. bīniş-künān-ı

vuşlata: -a

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kavuşmayı
görenler.*

Her sū nigāh-ı şāhid-i
dīdār-ı yār olur

Bīniş-künān-ı vuşlata
pīş ü pes istemez

bint-i rezi:

1. bint-i rezi: -i

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Üzümün kızı, şarap.

Şarḫ etdi ḳadeḫ ʿıyd u
bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse
selāşeyle ḫalāḳa

bintü'l-ʿineb:

1. bintü'l-ʿineb:

Gazel 136

Mısra: 7

*Üzümün kızı II
şarap.*

Nāmzed olmuş gibi
muḡbeçeye bintü'l-
ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muḡān
ḳaşdıñ mübārek-bāde
mi

bir:

1. bir:

Gazel 1

Mısra: 9

Herhangi bir

*varlığı belirsiz olarak
gösteren sayı.*

Şunarsa pîr-i muğân
köhne bir sifâl saña

2. bir:

Gazel 2

Mısra: 2

Bir.

‘Azm-i kûy-ı vaşl-ı yâr
âsân olur [her an] baña
Hañçeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

3. bir:

Gazel 6

Mısra: 1

Bir.

Şu‘â‘-ı hâleyi bir halka-i
zencîr ider mehtâb
Ki hâl-i Qays erbâb-ı
dile taqrîr ider mehtâb

4. bir:

Gazel 6

Mısra: 5

Bir.

Benâtü‘n-na‘ş‘ı kılmış
bir ‘aşâ hâleyi hırka
Ki ehl-i şâmi kayd-ı
h‘âb ile teshîr ider
mehtâb

5. bir:

Gazel 7

Mısra: 4

Bir.

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāgbān bir dāne kıomaz
düşürür emrūd hep

6. bir:

Kıt'a 1

Mısra: 2

Bir.

Bikr-i maẓmūn-ı şî‘r-i
mevzūnum
Bir mütellā ‘arūsdur
gūyā

7. bir:

Gazel 12

Mısra: 9

"Bir" sayı sıfatı.

Ben alayım kıoyuna bir
kıuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
tıolanmağı raķībā sen et

8. bir:

Gazel 56

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

O tūṭi bir şekerçik
çıgnemiş meclisde harf
atmış
Raķib-i telh-kāma
sitem-i niş nahl olup
batmış

9. bir:

Gazel 14

Mısra: 2

"Bir" belgisiz sıfat.

Gedāya vaşlıñ ola bî-
bahāne nedir bā‘iş
‘Aṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bā‘iş

10. bir:

Gazel 17

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

Haymelerdir lālezār
üzre degül meyde
habāb
Levha-i bezme
muşavver bir
gülistāndır kıadeh

11. bir:

Gazel 22

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

Harābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse
O zālīm ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

12. bir:

Gazel 23

Mısra: 4

"Bir " belgisiz sıfat.

Ṭurre-i ṭarrārīna yakın
getirme dostum
Şāne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
kapar

13. bir:

Gazel 25

Mısra: 8

"Bir " belgisiz sıfat.

Ermez şafāya vāşıl-ı
sırr-ı ma'ād olup
Bir dilde ki kūdūret-i
kayd-ı ma'āş olur

14. bir:

Gazel 25

Mısra: 9

"Bir " belgisiz sıfat.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb

Bilmem semend-i
ṭab'ına kim rāhdaş olur

15. bir:

Gazel 30

Mısra: 2

"Bir " belgisiz sıfat.

Meclis-i ağıārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir
güyā ki der-gird-āb
uyur

16. bir:

Gazel 30

Mısra: 6

"Bir " belgisiz sıfat.

Bār-ı zād olmuş 'izār-ı
yāre zūlf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar
mescidde bī-ādāb uyur

17. bir:

Gazel 32

Mısra: 4

"Bir " belgisiz sıfat.

N'ola devr eylese āvāz-ı
ḥüsni rub'-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde
beste olmuş bir
murabba'ıdır

18. bir:

Gazel 33

Mısra: 2

"Bir " belgisiz sıfat.

‘Aḳār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i ḥoḳka yaşım
var
Hemān dünyāda göze
görünür bir ḳutlu başım
var

19. bir:

Gazel 33

Mısra: 10

"Bir " belgisiz sıfat.

Ḥasībā vādī-i firḳatde
kaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālīkim ne ḳarındaşım
var

20. bir:

Gazel 36

Mısra: 12

"Bir " belgisiz sıfat.

Ḥasīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir
şāḥib-i imān mısın kāfir

21. bir:

Gazel 37

Mısra: 1 " Bir " belgisiz sıfat.	Çün mäh-ı bedr ʿārif-i rüşen-zamîr olur	abdālîyız mekr ile hep siz biz
Bir dil ki kâr-ı nesc-i ḥayâl-i ḥuleldedir Ser-rişte-i maḳâşıdı sevḳ-ı ḥaleldedir	25. bir: Gazel 42 Mısra: 6 " Bir " belgisiz sıfat.	28. bir: Gazel 54 Mısra: 13 " Bir " belgisiz sıfat.
22. bir: Gazel 38 Mısra: 3 " Bir " belgisiz sıfat.	Peş-revde ḥişâr ile eder rişte nigâr hey ʿUşşâka bu da naḳş ile bir kâra girişdir	Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sûrh-sere Biz Ḥasîb anı gül- âbında besinden biliriz
Tıynetim bir beyt-i süflîdir kesâfetde velî Kaʿbe-i ʿulyâ-şifât saʿy-i necâ elimdedir	26. bir: Gazel 46 Mısra: 6 " Bir " belgisiz sıfat.	29. bir: Gazel 55 Mısra: 5 " Bir " belgisiz sıfat.
23. bir: Gazel 38 Mısra: 7 " Bir " belgisiz sıfat.	Seyr-i gülzâra şalındıḳca o bâlâ ḳadd ile Şanıram her ḥaṭvede bir serv-i müsteḡnâ biter	Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳâmla bir şüret-i defter Ḥaṭîñ cemʿa yekûn ḥüsnuñ [.] taḳsîm göstermiş
Muḥtaşar bir nüşhayam ammâ mufaşşal olmuşam Kâʿinâtiñ saʿd u naḥsı levḫa-i ḳâlimdedir	27. bir: Gazel 51 Mısra: 6 " Bir " belgisiz sıfat.	30. bir: Gazel 57 Mısra: 3 " Bir " belgisiz sıfat.
24. bir: Gazel 40 Mısra: 3 " Bir " belgisiz sıfat.	Ḳo taʿnı ḥalka zâhid ḥânḳâh-ı devr-i çerḫ içre Yine bir tekyeniñ	Bir enbân-ı kerâmetdir derûn-ı ehl-i ʿirfânîñ Ki her bir küşesinde kenz-i lâ-yefnâ şığırdırmiş
Bir zâta mihr-i nûr-ı süḫan feyz-yâb ola		

31. bir:

Gazel 57

Mısra: 8

" Bir " belgisiz sıfat.

‘Alāmetdir meger devr-
i kamerden hatt-ı

haddiniñ

Ki bir hāle iki mihr-i

cihān-ārā şığışdırmış

32. bir:

Gazel 62

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

33. bir:

Gazel 67

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Sinemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

34. bir:

Gazel 70

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Giydi bir tāk-ı

mücevher yine şāh-ı

nev-rüz

Çondu zann etme ser-i

tā-be-i şāh üstüne gül

35. bir:

Gazel 70

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Çurdu bir taht-ı

muraşşā‘ varak-ı

hadrādan

Ki cülūs eyleye hūrşid-

mişāl üstüne gül

36. bir:

Gazel 70

Mısra: 34

" Bir " belgisiz sıfat.

Nice şad girye ederiz

firākında hezārān

Bāri bir nīm-

tebessümle vişāl üstüne

gül

37. bir:

Gazel 86

Mısra: 5

" Bir " belgisiz sıfat.

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şāfi cevāb
Nağd-i cān u dil-i
bīmārımı dökdüm
şaçdım

38. bir:

Gazel 87

Mısra: 9

" Bir " belgisiz sıfat.

Ben bir ‘ummānum ki
yoğdur hadd ü
pāyānum benüm
‘Arif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyhūndur sözüm

39. bir:

Gazel 87

Mısra: 16

" Bir " belgisiz sıfat.

Noğta noğta nükte-i
mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-
hāle meftūndur sözüm

40. bir:

Gazel 96

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Bu rüzgārda bir serv-
ğadd hevāsınadır

Nesimde eṣer-i ārzū
çemen-be-çemen

41. **bir:**

Gazel 97

Mısra: 9

"Bir "belgisiz sıfat.

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
‘Āfiyet mi bula ol şerha-
i nā-çārından

42. **bir:**

Gazel 101

Mısra: 6

"Bir "belgisiz sıfat.

Eyledi Mevlā ‘aṭā oldu
meserret rū-nümā
Verdi bir maḥdūm-ı
pāk mevlidile dehre şān

43. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 4

"Bir "belgisiz sıfat.

Bāğ-ı ruḥsārında güller
üzre sünbüller biter
Kim ğazāl-i çeşmine bir
sebbezār oldu yine

44. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 6

"Bir "belgisiz sıfat.

Etmege yāḥūd melāḥat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i mu‘anber
āşikār oldu yine

45. **bir:**

Gazel 107

Mısra: 7

"Bir "belgisiz sıfat.

Geldi bir kara ḥaberle
‘ālemi kıldı ḥarāb
Fitne-i devr-i kamer
pür-iştihār oldu yine

46. **bir:**

Gazel 109

Mısra: 2

"Bir "belgisiz sıfat.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarīn ol ki
kanā‘at var içinde

47. **bir:**

Gazel 110

Mısra: 1

"Bir "belgisiz sıfat.

Bir perīşānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yoḥsa ‘ıṭr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol ğisūlara

48. **bir:**

Gazel 116

Mısra: 2

"Bir "belgisiz sıfat.

O māhi sāde-rūyān içre
seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte
tāze güldür
yāsemenlikde

49. **bir:**

Gazel 119

Mısra: 9

"Bir "belgisiz sıfat.

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab‘-ı
Fennī nev-zemīn üzre

50. **bir:**

Gazel 120

Mısra: 1

"Bir "belgisiz sıfat.

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce

Yine bī-iḥtiyārī zevke
meyl etdi kedersizce

51. **bir:**

Gazel 123

Mısra: 8

"Bir" belgisiz sıfat.

‘Uşşāka rāst rāhatü'l-
ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-‘izār kılsa nevā
ten-tenālara

52. **bir:**

Gazel 125

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

Nihānıce edermiş
kişver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler gamze
nāmında

53. **bir:**

Gazel 132

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Nāy-zen-i şāhib-nefes
bir zāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemī‘-ı
mā-sivā'llāhdan eli

54. **bir:**

Gazel 133

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münir
Kānde peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

55. **bir:**

Gazel 133

Mısra: 9

"Bir" belgisiz sıfat.

Ġonce-i la‘l-i güli
ruḥsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā
bülbul-i güyā seni

56. **bir:**

Gazel 135

Mısra: 6

"Bir" belgisiz sıfat.

İnşirāḥ-ı şadrdır
bendine çāk-i sinesi
‘Āşıka bir ‘uqde oldu
nīm-ten dedikleri

57. **bir:**

Gazel 135

Mısra: 13

"Bir" belgisiz sıfat.

Dād-ı Ḥaḡ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḡan dedikleri

58. **bir:**

Gazel 136

Mısra: 10

"Bir" belgisiz sıfat.

Hāleveş āğūşa çenber
eylemiş pişānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

59. **bir:**

Gazel 137

Mısra: 3

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir pırehen içre olalım
laḥmüke laḥmī
Hīç ṡon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

60. **bir:**

Gazel 140

Mısra: 21

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir dil ki istinādı ‘Alī-i
Naḡīyedir
Buldu şafā-yı vuşlatı
zevḡ-ı mü‘eyyedi

61. **bir:**

Kıt'a 7

Mısra: 3

" Bir " belgisiz sıfat.

Geldi dünyāya bir
evlādı zükūr
Ġurre-i meh gibi oldu
zāhir

62. **bir:**

Kıt'a 9

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Dedim yād eyleyip
rūhını bir gül-bāng ile
tārīh
Meḥemmed Oṭabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

63. **bir:**

Kıt'a 10

Mısra: 4

" Bir " belgisiz sıfat.

Sünnet-i Ḥāzret-i
Peyğamberi kıldı icrā
Levḫa-i nūrda bir kıṭ'a-i
nā-dīde tuḫaf

64. **bir:**

Kıt'a 22

Mısra: 1

" Bir " belgisiz sıfat.

Meger her gice bir
‘avret ḳaparmış ḫalvet-i
ḫāşşa
‘Ases başmış cenāb-ı
vā'izi rüsvā-yı ‘āmm
etmiş

65. **bir:**

Kıt'a 25

Mısra: 17

" Bir " belgisiz sıfat.

Çıķıp bu tārīhi dedi bir
abdālīñ
Bu anda rūḫ-ı Ḥüseyn
vāşıl-ı Ḥudā oldu

66. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 7

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir yavaşca ḳişidir Ḥācī
Ḥalīl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı ḳomazız

67. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 13

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir aḳıncılı ḳişidir o
Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar
fuḳarāya nārı

68. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 16

" Bir " belgisiz sıfat.

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi ğavġā
Bir yamanlık ḳomayıp
eyledi mālın yağmā

69. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 23

" Bir " belgisiz sıfat.

Bir hediyveli müsāfir
gelicek bī-da‘vet
Mīrhān olsa daḫi
ḳondurur eyler ‘izzet

70. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 37

" Bir " belgisiz sıfat.

Yine bir körpe ḳuzu
tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḥızr oldu teni
mürdemize cān geldi

71. **bir:**

Mesnevi 4

Mısra: 43

"Bir" belgisiz sıfat.

Hānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olıma iken o şāhın
eşiği firāşı

72. **bir:**

Mesnevi 5

Mısra: 23

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir yılanlı kayağan
kal'adır ol Karaşişār
Sen daḥi görmege
maḫşūdli iseñ seyrine
var

73. **bir:**

Müfret 8

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir kalem kaşlı
mürekkebe şaḫlı kātib
dil-beri
Halkı Mecnūn ideyazdı
şāhın-ı Kāğıd-ḥānede

74. **bir:**

Müfret 10

Mısra: 1

"Bir" belgisiz sıfat.

Bir dürr-i Necef mihr-i
şādef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvāre

75. **bir:**

Gazel 115

Mısra: 1

"Bir" belirsizlik
sıfatı.

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i ḥāneye
ülfet güççe

bir ağızdan urdum:

1. **bir ağızdan urdum:-
dum**

Gazel 87

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Bir kerede vurmak.

II Bir anda vurmak.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tūfeng-i ṭab'la
Reşk eden ḥāsıdleriñ
bağrına ḫurşundur
sözüm

bir ayağ ile yıkar:

1. **bir ayağ ile yıkar:-ar**

Gazel 17

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir ayak darbesiyle
yere yıkmak.*

Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḫanlı civāndır
merd-i meydāndır
ḫadeḫ

bir bir:

1. **bir bir:**

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tek tek, Birer birer.

Raḫşa çıḫdı seb'a-i
seyyāre ṭutdu hāle def
Nūh felek devr etdi
encüm yaḫdı bir bir
şem'dān

bir büse istedim:

1. **bir büse istedim:-dim**

Mesnevi 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bir öpücük
istemek.*

İstedim bir büse
ḫaṭṭından ṭutup ol

yārdan
Dedi deveyi bir çutam
otdur yārdan uçuran

bir delikanlu civandır:

1. **bir delikanlu
civandır:-dır**

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Genç bir erkek.

Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir delikanlu civandır
merd-i meydandır
kadeh

bir dem:

1. **bir dem:**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bir nefeslik zaman,
bir an.*

Ġam-ı haddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luş et
Göründü tende zaħm-ı
hün-feşānım gül
zamānıdır

2. **bir dem:**

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir an.

Ser-be-ceyb-i hırkadır
seyyāh-ı baht u řāli'im
Vermeyip bir dem
nefes şöyle řafā-yāb
uyur

bir deste güllerde:

1. **bir deste güllerde:-
ler, -de**

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir deste gül.

Ĥasībā hāşılı bir deste
güllerde degül tanzır
Ola řāhib-zemīne
armağanım gül
zamānıdır

bir gicecik:

1. **bir gicecik:**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir gece kadar.

Nühüfte eyleyelim
naqd-i rāzı bir gicecik
Maħabbete şaleb-i dil-
beri ketüm edelim

2. **bir gicecik:**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir gece kadar.

Nühüfte eyleyelim
naqd-i rāzı bir gicecik
Maħabbete şaleb-i dil-
beri ketüm edelim

**bir günde iki bayram
eyledim:**

1. **bir günde iki bayram
eyledim:-dim**

Gazel 80

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp**

ifade

*Bir günde iki
bayram eyle. II Aşırı
sevinmek.*

Çaşlı edip ağıyārı aldım
būse-i ruřsārını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

bir güzel gördüm:

1. **bir güzel gördüm:-
düm**

Kıt'a 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir güzel görmek.

İdeyazdı beni dīvāne
Kāğid-ḥāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

bir güzel yüzlü:

1. bir güzel yüzlü:

Gazel 17

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir güzel yüzlü.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yārāndır
ḳadeḥ
Neş^e-bahşā-yı
meşāmm-ı ṭab^c-ı
rindāndır ḳadeḥ

bir hemān:

1. bir hemān:

Mesnevi 5

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Hemen.

Nişādır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
ḳalkamaḳdan ḡayrı
ḳalaycıya ne var

bir işdir:

1. bir işdir:

Gazel 42

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir iştir.

Çeşmile ḥiṭāb eyleme
maḥfice bir işdir
‘Uşşāka işāretler ile iş
bitirişdir

bir kanlu taşım var:

1. bir kanlu taşım var:

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir kanlu taşım var.

Dem-i aḡyāra ḡarḳ
olmazdı tiḡ-i balḡamī-
ḳabzām
Ne baḥtım var benim
‘ālemde ne bir kanlu
taşım var

bir kerre:

1. bir kerre:

Gazel 87

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

‘Ayn-ı ‘ibretle naḡar ḳıl
şāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye

bahş-ı ḡayāt eyler o
dem

2. bir kerre:

Gazel 91

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir defacık.

Vişālīñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḥıızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

**bir kuzucağı koyuna
tenhā alayım:**

1. bir kuzucağı koyuna

tenhā alayım: -ayım

Gazel 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Bir kuzucağı koyuna
yalnız almak II Koyun
gibi bir sevgiliyi
kucağına yalnız almak.*

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmağı raḳībā sen et

bir nokta:

1. bir nokta:

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bir yer.

Ol nükte-dân-ı pāk ‘Alī
Zeyne'l-‘âbidîn
Bir noқта ile kâmil eder
tıfl-ı ebcedi

bir şâfi cevâb olsa:

1. **bir şâfi cevâb olsa:** -sa

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir şifa verici /
yeterli cevap olmak.*

Tabîbim şerbet-i cân-
bahş-ı la‘liñ va‘de
etmekle
Dil-i bîmâra bir şâfi
cevâb olsa kim ağlardı

bir şeb:

1. **bir şeb:**

Gazel 98

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir gece.

Bir şeb firâş-ı vuşlatı
bey‘ eylesin hemân
Ferdâya gam iķâle hem
olsun hem olmasın

2. **bir şeb:**

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bir gece.

O meh bir şeb bize
hem-câme-hvâb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu‘le-tâb olsa kim
ağlardı

bir şîşe içre koyup:

1. **bir şîşe içre koyup:** -y,
-up

Gazel 57

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bir şîşe içine
koymak.*

Ne sâhîr-pîşedir
çeşmim hayâl-i
gîsuvânîñla
Koyup bir şîşe içre
bunca ejderhâ
şığırdırmiş

bir sözü var:

1. **bir sözü var:**

Gazel 137

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bir sözü var.

Sulţânıma var bir sözü
maħfice Ĥasbîñ
Etrâfi biraz eyleseñiz
ħalvet olur mı

bir tab‘ kim:

1. **bir tab‘ kim:**

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Öyle bir şairlik
kabiliyeti ki.*

Bir tab‘ kim zülâl-i
ma‘ârifle sîr olur
Gülzâr-ı nazma verd-i
tarâvet-pezîr olur

bir tâze gazel yazdı:

1. **bir tâze gazel yazdı:** -
dı

Gazel 70

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Yeni bir gazel
yazmak.*

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsâr üzre
Yazdı bir tâze gazel
vaşf-ı gâzâl üstüne gül

bir üstâd:

1. **bir üstâd:**

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Herhangi bir
mimar.*

Hezārān āferinler ṭab^c-1
mi^cmārına şad taḥsîn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstād

bir uzun mes'elede:

1. **bir uzun mes'elede:-**
de

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uzun bir mesele.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim
baḥṣ-i ser-i zülfüñde
Faşl olunmaz bir uzun
mes'elede bābımdır

bir yere cem'iyet etdi:

1. **bir yere cem'iyet**
etdi:-di

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bir yerde toplamak.

Oldu āḥir dāderi Seyyid
Ḥalīle hem-civār
Bir yere cem'iyet etdi
ol iki tāze nihāl

bırak:

1. **bırak:**

Gazel 12

Mısra: 13

*Bırakmak,
vazgeçmek, elinden
çıkarmak.*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma şāmit

biraz:

1. **biraz:**

Gazel 137

Mısra: 10

Az da olsa.

Sulṭānıma var bir sözü
maḥfice Ḥasībiñ
Eṭrāfi biraz eyleseñiz
ḥalvet olur mı

birbirine:

1. **birbirine:**

Gazel 7

Mısra: 7

*Karşılıklı olarak
biri ötekini, öteki de
onu.*

Na^cra ile birbirine dirler
ormatus gerus

Uñdup çengāneler
yollardaḡı ḥaydūd hep

birbirine 'aks etmede:

1. **birbirine 'aks**
etmede:-me, -de

Gazel 133

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Birbirine yansımak.

Cām-ı mey mir'āt-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i ḥıre sāḳiyā seni

birden:

1. **birden:**

Mesnevi 4

Mısra: 50

Aniden, ansızın.

Aldı mızrābı ele ḥışmla
cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ
başını birden galṭān

birer buse lāzım:

1. **birer buse lāzım:**

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Birer öpücük
gerekli.*

Şununca cāmı birer
būse lāzım ey sākī
Unutma devr-i Cemi
rağbet-i rūsūm edelim

birisi:

1. **birisi:**

Gazel 3

Mısra: 6

Bir tanesi.

Sahķ olup rub^c-1 şabā
tekrīr olup lezzāt-1
ķand
Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

2. **birisi:**

Gazel 3

Mısra: 6

Bir tanesi.

Sahķ olup rub^c-1 şabā
tekrīr olup lezzāt-1
ķand
Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

3. **birisidir:-dir**

Gazel 39

Mısra: 6

Birisi, herhangi

birisi.

Çeşm-i terimden
olmadı ħālī ħayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh
etmiş birisidir

bī-riyā ol:

1. **bī-riyā ol:**

Gazel 15

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Riyasız olmak.

Cebīniñ ferş edip
dergāh-ı Hākķa künc-i
‘uzletde
Teniñ naķş-ı haşir et bī-
riyā ol būriyādan gec

birle:

1. **birle:**

Müfret 2

Mısra: 1

Ile.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīhini
Eyledi nāzik Nefise
Ĥānım^cı Allāh^c aķā

birün:

1. **biründür:-dur**

Gazel 87

Mısra: 24

Far. Dışarı, hariç.

Şarf-ı maķdūr eyledim
cümle taşavvuf
söyledim
Ĥikmet ü naĥv ü
ma‘āniden de bīründür
sözüm

bisāt-1 ‘ayşını:

1. **bisāt-1 ‘ayşını:-ı, -i, -i**

Gazel 81

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zevk ve sefa

yaygısı, işret sofrası.

Bisāt-1 ‘ayşını bād-ı
ķazā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı
gülden añladığım

bisāt-1 bezme:

1. **bisāt-1 bezme:-e**

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meclisin yaygısı.

Bisāt-1 bezme mey-i
‘ayşla hücüm edelim
Fütūĥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

2. **bisāt-1 bezme:-e**

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Meclisin kilimi,
zemini.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
‘ayşla hücüm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

bī-şekk:

1. bī-şekk:

Gazel 40

Mısra: 14

Şüphesiz,

kesinlikle.

Hāk-i tevāzu‘ ola şolki
bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥazret-i
Ḥaḫ dest-gīr ola

bismilgāh-ı ‘ışk:

1. bismilgāh-ı ‘ışk:

Gazel 136

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Aşk mezbahası.

İşte bismilgāh-ı ‘ışk işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḫanı mürüvvet
ḫanceriñ āmāde mi

bit:

1. biter:-er

Gazel 46

Mısra: 1

Belirmek, hasıl
olmak.

‘Ārız-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı
‘anber-sā biter
Bāğ-ı ḫüsninde gül üzre
ḫabbetü’s-sevdā biter

2. biter:-er

Gazel 46

Mısra: 2

Belirmek, hasıl
olmak.

‘Ārız-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı
‘anber-sā biter
Bāğ-ı ḫüsninde gül üzre
ḫabbetü’s-sevdā biter

3. biter:-er

Gazel 46

Mısra: 4

Belirmek, hasıl
olmak.

Hep şakāyıqlar
ḫaranfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḫūna biter

4. biter:-er

Gazel 46

Mısra: 6

Belirmek, hasıl
olmak.

Seyr-i gülzāra
şalındıḫca o bālā ḫadd
ile
Şanıram her ḫaṭvede
bir serv-i müsteşnā
biter

5. biter:-er

Gazel 46

Mısra: 10

Belirmek, hasıl
olmak.

Naḫl-bend-i ravza-i
ma‘īn midir bilmem
Ḥasīb
Her ḫalemde mīve-i
mazmūn-ı bī-hemtā
biter

bī-tāb uyur:

1. bī-tāb uyur:-ur

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yorgun uyumak.

Meclis-i aḡyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir

gūyā ki der-gird-āb
uyur

bī-tāb-ı muhāl:

1. bī-tāb-ı muhāl:

Gazel 70

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Olmayacak bir

zorluk.

Ruḡ-ı gül-bīne ki ʿarz
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākiñ düşene bī-
tāb-ı muhāl üstüne gül

bī-tekellüf:

1. bī-tekellüf:

Kıt'a 18

Mısra: 3

Kolayca,

zahmetsizce.

Bī-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
“menʿaref”
Maẓhar oldu Ḥaḡḡ bu
kim feyz-i ʿaṭā-yı
Ḥazrete

bī-telaffuz:

1. bī-telaffuz:

Gazel 38

Mısra: 2

Konuşmadan.

Şūret-i sırr-ı mezāhir
sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuz ḡāl-i maʿnā
ḥālet-i lālimdedir

bī-vefā:

1. bī-vefā:

Gazel 136

Mısra: 14

Far. Vefasız,

*sözünde, muhabbetinde
sebatı olmayan adam
(sevgili bağlamında).*

İşte bismilgāh-ı ʿışḡ işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḡanı mürüvvet
ḡanceriñ āmāde mi

biz:

1. biz:

Gazel 1

Mısra: 7

*Birinci çokluk şahıs
zamiri, biz.*

Biz eyledük güzelüm
ḡanımız ḡelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i maʿmūra

2. biz:

Gazel 53

Mısra: 14

*"Biz" birinci çokluk
şahıs zamiri.*

Fenniniñ Ḥayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz ḡuşūrile Ḥasībā anı
tanẓir ederiz

3. biz:

Gazel 54

Mısra: 12

*"Biz" birinci çokluk
şahıs zamiri.*

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrīne süvār
Biz o ḡumriveşi altun
ḡafesinden biliriz

4. biz:

Gazel 54

Mısra: 14

*"Biz" birinci çokluk
şahıs zamiri.*

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḡ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

5. bizde:-de

Gazel 54

Mısra: 4

*"Biz" birinci çokluk
şahıs zamiri.*

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḥudāyı
ceresinden biliriz

Açılamaz gelememiz
saķı-i ğonce-lebsiz biz
Mey içdik 'işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

6. biz:

Gazel 111

Mısra: 3

*"Biz" birinci çokluk
şahıs zamiri.*

Biz rüzedār-ı 'ıyd-ı
vişāliz gedā göñül
Elbet ṭulū' eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

7. biz:

Gazel 51

Mısra: 1

*"Biz" birinci çoğul
şahıs zamiri (âşık /
âşıklar).*

Açılamaz gelememiz
saķı-i ğonce-lebsiz biz
Mey içdik 'işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

8. biz:

Gazel 51

Mısra: 2

*"Biz" birinci çoğul
şahıs zamiri (âşık /
âşıklar).*

9. biz:

Gazel 51

Mısra: 4

*"Biz" birinci çoğul
şahıs zamiri (âşık /
âşıklar).*

Ġam-ı zülfüñle olduķ
keşmekeş serdī-i
hicriñde
Şitā hengāmı gelse
olmazız āheng-i şebisiz
biz

10. bize:-e

Gazel 111

Mısra: 4

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

Biz rüzedār-ı 'ıyd-ı
vişāliz gedā göñül
Elbet ṭulū' eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

11. bize:-e

Gazel 115

Mısra: 4

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

12. bize:-e

Gazel 120

Mısra: 4

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

Ciger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrif ederseñ ey
perī-peyker ḥabersizce

13. bize:-e

Gazel 134

Mısra: 1

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i baḥtım
şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

14. bize:-e

Gazel 137

Mısra: 1

*"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.*

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşda
fursat olur mı

15. **bizi:-i**

Gazel 45

Mısra: 9

"Bir" birinci çokluk
şahıs zamiri. II Âşıklar.

Men‘e sa‘y eyler bizi
vā‘iz mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taḳyī‘ edip
nefes ‘abeş it‘āb eder

bī-zebān:

1. **bī-zebāndır:-dır**

Gazel 76

Mısra: 3

Dilsiz, suskun.

Bī-zebāndır nice ta‘bīr
eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil
‘azme güşāde per ü bāl

boğaz seyri zamānı

geldi:

1. **boğaz seyri zamānı**

geldi:-di

Gazel 69

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boğaz gezisine
çıkma zamanı.*

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

boğaz seyrin:

1. **boğaz seyrin:**

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boğaz gezisi.

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şūḥ-ı gönce-leb

boğaz seyrine çıkdı:

1. **boğaz seyrine çıkdı:-
dı**

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boğaz seyrine
çıkma // Boğaz
gezisine çıkma.*

Nev-bahār irdi güzeller
çözdü gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāḥib-şafālar semt semt

boğaz zevkında:

1. **boğaz zevkında:-nd, -
a**

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boğaz'da gezinti
zevki.*

La‘lin emdim gerdenin
būs eyledim erince ḥaṭṭ
‘İşret-i meyle Boğaz
zevkında aḥşām
eyledim

boğul:

1. **boğulma:-ma**

Gazel 12

Mısra: 4

Boğulmak.

Vā‘iziñ ḳāle yeḳülünde
boğulma ḳıt ḳıt
Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. **boğulma:-ma**

Gazel 12

Mısra: 4

Boğulmak.

Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vā‘iziñ ḳāle yeḳülünde
boğulma ḳıt ḳıt

boş böğürden uruldu:

1. boş böğürden

uruldu: *-ul, -du*

Gazel 129

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Boş böğürden

vurmak.

Uruldu boş böğürden

seyr edince tîr-i

müjgāniñ

Dil-i bî-çāre ey kaşı

kemān v'allāhi bi'llāhi

boşnak:

1. boşnak:

Gazel 7

Mısra: 5

Boşnak güzeli.

Şoyramāniden (?)

yapınca kîseler Boşnak

n^eola

Arnabudlar giydiler

yilek çuka çapūd hep

bosnalı imiş:

1. bosnalı imiş: *-i, -miş*

Mesnevi 4

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Boşnak.

Derdi çapuşgāda

şalgamlı ta'āma şunmaz

Sevdiğim Bosnalı imiş

laḥanadan dönmez

bostān:

1. bostānın: *-l, -n*

Gazel 102

Mısra: 13

Bahçe. II yer.

Sîne-i şāfında bostānın

temāşā kııl Ḥasīb

Hüb 'aks etmiş turunc

āyîne-i billürda

boy begi:

1. boy begi:

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşiret boyunun

beyi.

Ser-keş ü bāğī olup

tağlara çıktı her biri

Boy begi olmuş dıraht-ı

müntehālar semt semt

böyle:

1. böyle:

Gazel 24

Mısra: 5

"böyle, bu şekilde"

*anlamlarına gelen
durum zarfı.*

Böyle sāhir-i fiten-cū

çeşm-i cādū görmedim

Kim nigāh-ı yekde

gamzeñ şad hezār ādem

çapar

2. böyle:

Gazel 91

Mısra: 6

"böyle, bu şekilde"

anlamlarına gelen

durum zarfı.

Nişār-ı gamzesi

yağmāya çıkmış ḥayli

‘uşşākı

O yaḥşi dil-beri böyle

yaman olsun mu

derdim ben

3. böyle:

Gazel 133

Mısra: 10

"böyle, bu şekilde"

anlamlarına gelen

durum zarfı.

Ġonce-i la'l-i güli

ruḥsārıdır bir nev-resin

Eyleyen böyle Ḥasībā

bülbül-i güyā seni

4. böyle:

Gazel 14

Mısra: 9

"Böyle, Bu şekilde,
buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı
olup şairlerin söylemiş
oldukları güzel şiirler
kastedilmektedir.

Hezār şevkile dil böyle
olmağa pür-gū
Ḥasīb ü ṭab^c-ı Naẓif-i
yegānedir bā^cış

5. böyle:

Gazel 59

Mısra: 4

"Böyle, Bu şekilde,
buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı
olup şairlerin söylemiş
oldukları güzel şiirler
kastedilmektedir.

Var mıdır işte tevārīḥ-i
selef inşāf et

Böyle ḥākān-ı kerem
‘ārif-i ‘ilm-i nāfi^c

6. böyle:

Gazel 84

Mısra: 8

"Böyle, Bu şekilde,
buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı

olup şairlerin söylemiş
oldukları güzel şiirler
kastedilmektedir.

Dergehinde olmadım
‘uṣṣākıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıkça bilmedim

7. böyle:

Gazel 87

Mısra: 20

"Böyle, Bu şekilde,
buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı
olup şairlerin söylemiş
oldukları güzel şiirler
kastedilmektedir.

Vezn-i ṭab^ci tā ezel
vehb-i ilāhīdir baña
Anıñ için böyle pür-
ma^cnā vü mazmūndur
sözüm

8. böyle:

Kıt'a 13

Mısra: 9

"Böyle, Bu şekilde,
buna benzer" anlamına
gelen bir durum zarfı
olup şairlerin söylemiş
oldukları güzel şiirler
kastedilmektedir.

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu‘arā
Külçe-i sīm mi ya billūr
mı ya bāzū mı desem

böyle çok:

1. böyle çok:

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bu kadar çok, bu
kadar fazla.*

Fenniye fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭab^cın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem kıpar

böyle resmi:

1. böyle resmi:

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Böyle resmi. II
Böyle tarzı.*

Hezārān āferīnler ṭab^c-ı
mi‘mārına şad taḥsīn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstād

boynunda olmasa:

1. boynunda olmasa: -ma,
-sa

Mesnevi 3

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Boynunda olmak.

Bīm-i zenden varamaz
şevher-i kâhiller eve
Kuş olur yük deseler
uçmağa geldikde deve

boynuñ egip:

1. boynuñ egip: -ip

Mesnevi 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Boynunu eğmek,
eğilmek.II Acındırıcı,
çaresiz bir durumda
kalmak.*

Turma boynuñ egip it
gibi çalış al mâli
Şuñ peşimānlığı bî-
fā'idedir bil hāli

boz ağacı:

1. boz ağacı:

Mesnevi 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Boz ağacı.

Havlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faķır

Rahm edip etmeye
tecrīm müsellim-i şağır

bu:

1. bu:

Gazel 1

Mısra: 5

Bu, işaret zamiri.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kâl saña
Harāmī ğamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. bu:

Gazel 6

Mısra: 9

Bu.

Hasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī
kāğıda taħrīr ider
mehtāb

3. bu:

Gazel 8

Mısra: 9

Bu.

İyd üsti beş
hisābınadur bu ğazel
Hasīb
Taħmīse rağbet itse
eħibbā degül aceb

4. bu:

Gazel 116

Mısra: 9

Bu, işaret sıfatı.

Aħbāba berg-i sebzdür
ey dil bu şîr-i ter
Maħşül-i bāğ-ı t̄ab⁵-ı
Hasīb-i kemīneden

5. bu:

Gazel 9

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Cenāb-ı Fennī-i şāhib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanzīri Hasībā gül
gibi arz eylemeklik yap

6. bu:

Gazel 14

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Libās-ı sebz ile her serv
nāzenīn olmaz
O ħūsne bu reviş-i
nāzikānedir bā'is̄

7. bu:

Gazel 19

Mısra: 3

"Bu" işaret sıfatı.

Naķş-bend oldu bu
remz ile çarık-i irşād
Mālik-i  alb-i selīm
olan eder mi anı redd

8. bu:

Gazel 19

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Ezelī bende-i dergāh-ı
 atā oldu Hāsib
Eyledi bu gāzeliñ
maķta ını aña sened

9. bu:

Gazel 20

Mısra: 3

"Bu" işaret sıfatı.

Bu beyt-i rāsihu'l-
būnyān kıldı řāmiĥu'l-
aķrān
Muřanna  dil-gūřā
zībende vālā- arĥ nev-
icād

10. bu:

Gazel 20

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Ki her bir revzeni
āyine-i endāmdur gūyā

Temāřā eyleyen bu cāy-
ı ra nāyı olur dil-řād

11. bu:

Gazel 23

Mısra: 5

"Bu" işaret sıfatı.

Ol perī şundukça la lin
aġzıma bu  ıfl-ı dil
Hoķ a-i bill rdan şan
sükkerī bādem  apar

12. bu:

Gazel 23

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Bu benim zaĥmın
 aparsa bu  abīb-i cān
yine
 b-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem  apar

13. bu:

Gazel 23

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Bu benim zaĥmın
 aparsa bu  abīb-i cān
yine
 b-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem  apar

14. bu:

Gazel 27

Mısra: 3

"Bu" işaret sıfatı.

 am-ı ĥaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
 ık luş et
Göründü tende zaĥm-ı
ĥ n-feřānım g l
zamānıdır

15. bu:

Gazel 29

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

R z u şeb bī-dār eder
 eřmim ġam-ı ĥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ĥvāb
uyur

16. bu:

Gazel 32

Mısra: 1

"Bu" işaret sıfatı.

Bu  ār ebr  yazılmış  ıl
 alemle çār mışra dır
Oķunur levĥa-i
veĥinde ol māĥıñ d -
maşla dır

17. bu:

Gazel 40

Mısra: 11

"Bu" işaret sıfatı.

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

18. bu:

Gazel 40

Mısra: 15

"Bu" işaret sıfatı.

Bihūde bu riyā ile zāhid
sücūd eder
Çīn-i cebīn şafha-i
nağş-ı haşir olur

19. bu:

Gazel 42

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Peş-revde hişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāka bu da nağş ile
bir kāra girişdir

20. bu:

Gazel 42

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Pey-revlik eder kanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen kâşid-ı ṭab‘ile bu
nazmı eriştir

21. bu:

Gazel 50

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Olan mest-i mey-i raṭl-i
girān mı ‘ākıbet-endiş
Bu bezm-i pür-mihende
sāğar-ı bār-ı girān
çekmez

22. bu:

Gazel 50

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Ruḥ u zülfüñ gamıyla
eşk ü āhim baḥr ü berr
etdik

Bu yerden göge dek
zulmı zemīn ü āsumān
çekmez

23. bu:

Gazel 50

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Olup zinde Ḥasībā
mevtiden olan āgāh

Bu dehr-i bī-beḳāda
ğayret-i nām ü nişān
çekmez

24. bu:

Gazel 53

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Ḳalb-i vīrānı ‘imār
etmege va‘d etmişidi
Bu tesellī ile ‘āşıkları
ta‘mīr ederiz

25. bunu:-(n)u

Gazel 53

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i āgyār
Hele taḳrīre muvāfiḳ
bunu tedbīr ederiz

26. bu:

Gazel 55

Mısra: 4

"Bu" işaret sıfatı.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç
degül ḥālī ḥayālinden
Bu ḳāl-i muşhaf-ı
ḥüsnüñ elif lām mīm
göstermiş

27. bu:

Gazel 59

Mısra: 5

"Bu" işaret sıfatı.

Çıldı ihlâşla bu ma'bedi
ihyâ hakkâ
Çıkısa şâdurvân-ı kevşer
bahş-i t̄ali'

28. bu:

Gazel 67

Mısra: 14

"Bu" işaret sıfatı.

Evrâk-ı zer-feşân-ı
sipihr üzre ey Hâsib
Yazsın bu şî'ri kevkeb-i
Şî'râ şabâha dek

29. bu:

Gazel 68

Mısra: 6

"Bu" işaret sıfatı.

Tesbîh çekdi Zühreyi
teshîr için meger
Bu mâdeyi çeşm-i
necm-i Süreyyâ şabâha
dek

30. bu:

Gazel 71

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Bâde-nüş ol gel açıl
ref'-i hicâb eyle dedim
Ne cevâb eyleye
bilmem bu su'âl üstüne
gül

31. bu:

Gazel 71

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Câm-ı mülû almış ele
nergisi mest eylemege
Çurdu bezmi Hâsibâ bu
me'âl üstüne gül

32. bu:

Gazel 72

Mısra: 2

"Bu" işaret sıfatı.

Perişân-târ olur cünbiş-
zen-i reftârdan kâkül
Düşürdü 'âşıkı teşvîşe
bu eṭvârdan kâkül

33. bu:

Gazel 79

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Hâsib olup yem-i
ğavvâş-ı güher-i
sühaniñ

Bu nazmı eyledi çün
râyegân devât ü kalem

34. bu:

Gazel 81

Mısra: 2

"Bu" işaret sıfatı.

Libâs-ı 'âri-i nâçiz imiş
ten añladığım
Bu çârsü-yı fenâda
hemân ben añladığım

35. bu:

Gazel 85

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

O meh-rüya rakîb-i
naḥs-kevkeb iktirân
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luṭfunda gam
gördüm

36. bu:

Gazel 88

Mısra: 9

"Bu" işaret sıfatı.

Bâ'îş bu nazma oldu
hüb-rü serv-ḳad Hâsib
Şu gibi hâk-pâyına
revân eyledim bugün

37. bu:

Gazel 90

Mısra: 9

" Bu " işaret sıfatı.

Bu bî-bedel bedelüñ
yok nazîri gerçi baña
Mişâl-i bâğ-ı İremdir
fezâ-yı kûy-ı vağan

38. bu:

Gazel 90

Mısra: 14

" Bu " işaret sıfatı.

Hasib hubb-ı vağan çün
eşerle sâbitdür
Bu nazm olur sebab-i
zikri güft ü güy-ı vağan

39. bu:

Gazel 92

Mısra: 9

" Bu " işaret sıfatı.

Ahbâba berg-i sebzdir
ey dil bu şîr-i ter
Maşşül-i bâğ-ı tab^c-ı
Hasib-i kemîneden

40. bu:

Gazel 102

Mısra: 10

" Bu " işaret sıfatı.

Başıma bilmem ne
sevdâdır hevâ-yı
kâkülüñ
Düşdü teşvîşe gönül bu
fıkr-i dūr-â-dürda

41. bu:

Gazel 103

Mısra: 14

" Bu " işaret sıfatı.

Ṭavr-ı gazel-i ṭarz-ı
mezâmîn-i meşelde
Ṭarhıñda sebâk etme
Ḥasibâ bu siyâka

42. bu:

Gazel 112

Mısra: 2

" Bu " işaret sıfatı.

Dîde-i cādûlarıñla sihr
ü efsün eyleme
Bu dil-i dīvāneyi
gamzeñle meftün
eyleme

43. bu:

Gazel 113

Mısra: 2

" Bu " işaret sıfatı.

Bükâ ile riyâyı kızbi cārī
her huşuşında
Sözüm yok zâhid-i

huşkuñ bu çeşm-i ter
huşuşında

44. bu:

Gazel 115

Mısra: 9

" Bu " işaret sıfatı.

Oldu mevzün u muḳaffâ
bu gazel gerçi Ḥasib
Lîk 'arz etmege üstâda
cesâret güççe

45. bu:

Gazel 116

Mısra: 9

" Bu " işaret sıfatı.

Bu beyt-i penci kıldıñ
'arz-ı hâl o pençe-i
mihre
Ḥasib olduñ müşârün
bi'l-benân ehl-i
suhenlikde

46. bu:

Gazel 117

Mısra: 2

" Bu " işaret sıfatı.

Erişdi dest-i gül-çîn-i
hayâlim şâh-ı maşşûda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bâğ-ı dehr-i dil-cûda

47. bu:

Gazel 118

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Bu āb-ı nābla sen ol
ğonce-i hūy-gerde
Kānar mı teşne-
dehenler çeh-i zekān
şuyına

48. bu:

Gazel 118

Mısra: 14

"Bu" işaret sıfatı.

Şuyunca varmadı eş'ār-
ı Hākīmī tanzīr
Hasīb düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

49. bu:

Gazel 122

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Ey ğonce vūs'atin
nideyim bāğ-ı 'ālemiñ
Teng oldu firqatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

50. bu:

Gazel 125

Mısra: 7

"Bu" işaret sıfatı.

Cenāb-ı Rātibe bu
naẓm-ı bī-tertibī 'arz
eyle
Dirīğ etmez Hasībā kil-
i taşhīhin niẓāmında

51. bu:

Gazel 128

Mısra: 4

"Bu" işaret sıfatı.

Sutūr-ı şerhalarla yāre
'ışkı eyledim işbāt
Bu da'vā hüccet-i
ihlāşımı ibrāza dek gitdi

52. bu:

Gazel 128

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Kenār-ı nüşha-i
vaşında bāb-ı zülfi şerh
olmaz
Bu faşluñ kıl ü kālī
baḥşle şirāza dek gitdi

53. bu:

Gazel 131

Mısra: 18

"Bu" işaret sıfatı.

Hasīb hūrūf-ı

mücevherle söyledim

tārīḥ

Bu da'vet ede mübārek

ḳadem-i Selīm Hānı

54. bu:

Gazel 133

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Cām-ı mey mir'āt-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i hīre sāḳiyā seni

55. bu:

Gazel 135

Mısra: 8

"Bu" işaret sıfatı.

Gel uzatma ḳāmeti
reşk-i hırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

56. bu:

Kıt'a 8

Mısra: 4

"Bu" işaret sıfatı.

Ben daḥi etdim du'ā

dedim hemān tārīḥimi

Ola bu Seyyid

Meħemmed ʿālem içre
ser-firāz

57. bu:

Kıt'a 12

Mısra: 5

"Bu" işaret sıfatı.

Rūhına ihdā binā kıldı
bu ʿayn-ı kevşeri
Ola maķbūli-i dergāh-ı
cenāb-ı Zū'l-celāl

58. bu:

Kıt'a 13

Mısra: 12

"Bu" işaret sıfatı.

Fehm-i Ğālib dedi ehl-i
suħan ol şūhı Ğasīb
Olur eşʿāriyle maʿlūm bu
mefhūmı desem

59. bu:

Kıt'a 14

Mısra: 16

"Bu" işaret sıfatı.

Rüʿyet-i ğaymiledir
şebt-i şübüt-i ğurre
Kıldı bu mesʿeleyi haţţ-ı
ʿizāri tefhīm

60. bu:

Kıt'a 18

Mısra: 9

"Bu" işaret sıfatı.

Vāķıf olup neşʿe-i
uħrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaķ mestāne tā
ķurb-ı civār-ı raħmete

61. bu:

Kıt'a 23

Mısra: 10

"Bu" işaret sıfatı.

Görmedi mişlini
seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāhatde binā şānı
çıķa eyvāna

62. bu:

Kıt'a 24

Mısra: 3

"Bu" işaret sıfatı.

Bu diķķat cismini sūrāħ
sūrāħ etdi ğirbāliñ
Ğasīb

63. bu:

Kıt'a 25

Mısra: 17

"Bu" işaret sıfatı.

Çıķıp bu tārīhi dedi bir
abdāliñ

Bu anda rūħ-ı Ğüseyn
vāşıl-ı Ğudā oldı

64. bu:

Mesnevi 4

Mısra: 47

"Bu" işaret sıfatı.

Bu umürcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Ķo hemān ķoynuña
altun gibi şarı yārı

65. bu:

Mesnevi 5

Mısra: 1

"Bu" işaret sıfatı.

Bu se-Mālgāre-ğire Bū
ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse taleb

66. bu:

Müfret 3

Mısra: 1

"Bu" işaret sıfatı.

Bu duʿā iclāsına tārīħdir
Ola heft iķlīme şeh
ʿAbdu'l-ħamīd-i ğazī

67. bu:

Mesnevi 5

Mısra: 8

"Bu" işaret adlı
(zahir).

Ṭolu kıl ibriceğîñ
etmege tecdîd-i vuzû'
Şûfîce eyle 'ibādâtı
naşîhatdır bu

68. budur: -dur

Gazel 81

Mısra: 4

"Böyledir"

anlamına gelen "bu"
işaret sıfatının /
zahirinin bildirme hal
eki almış hali.

Bisâṭ-ı 'ayşîñî bād-ı
kazâ eder tārâc
Budur dehân-ı perîşân-ı
gülден añladığım

69. budur: -dur

Kıt'a 6

Mısra: 5

"Böyledir"

anlamına gelen "bu"
işaret sıfatının /
zahirinin bildirme hal
eki almış hali.

Rihleti târîhîni dedim
budur
Ḥaqq yolunda cân fedâ
Dervîş 'Ömer

bu 'âlemde:

1. bu 'âlemde:

Gazel 50

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bu dünya, bu alem.

Bu 'âlemde taḥammülle
gören nîk ü bedi yeksân
Olup özinde dil-âzâr
yaḥşi vü yaman çekmez

2. bu 'âlemde:

Kıt'a 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bu dünya, bu alem.

Eder sūrâḥı a'dādı
kadar zaḥm-ı sitem
peydâ

Bu 'âlemde temelluḡ
eyleyen cirmince
ğirbâliñ

bu 'âleme:

1. bu 'âleme: -e

Gazel 87

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bu âlem, dünya.

Sâ'il-i dehr-i deniye
vermede naḡd-i cevâb

Şâ'irem bu 'âleme gūyâ
ki medyündür sözüüm

bü 'alî sînâ:

1. bü 'alî sînâ:

Mesnevi 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İbn-i Sina. İbn-i
Sina (980-1037) daha
çok felsefe ve tıp
alanlarında tanınan bir
bilim adamıdır.*

Bu se-Mâlgâre-gire Bü
'Alî Sînâ gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse taleb

bu anda:

1. bu anda:

Kıt'a 25

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bu zamanda.

Çıkıp bu târîhi dedi bir
abdâliñ
Bu anda rûḡ-ı Ḥüseyn
vâşıl-ı Ḥudâ oldı

bu bâbda:

1. bu bâbda:

Gazel 73

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Bu hususta.

Bu bābda mes‘ele faşl
olunmaz etme kı̄l ü kı̄āl
Ḥasīb şı‘ri bırak
imtiḥān zamānı degül

bu bāzārda:

1. **bu bāzārda: -da**

Gazel 40
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Bu pazar.

Ḥāk-i tevāzu‘ ola şolki
bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥazret-i
Ḥaḫ dest-gır ola

bu bezme:

1. **bu bezme: -e**

Gazel 114
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bu meclis.

Gāh nīş ü ğam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sürür
Etme ümmīd-i neşātı
‘ālem-i tedvīrde

bu cān tende iken:

1. **bu cān tende iken:**

Gazel 64

Mısra: 1
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
Bu cān tende iken:
Yaşarken.

Bu cān tende iken şerḥ
edem ḥākime çek
O kı̄anlı tı̄gi şehā cism-i
şerḥnākime çek

bu cihān:

1. **bu cihān:**

Gazel 129
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Dünya.

Ḥasīb-i ‘andelībīñ yok
kı̄arārı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

bu edālara:

1. **bu edālara: -lar, -a**

Gazel 123
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Bu silve.

Ḥancer-be-dest şāl
gelū-beste dīde-mest
Cānlar ‘aceb mi olsa
fedā bu edālara

bu gice:

1. **bu gice:**
Gazel 67

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bu gece.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāḥa dek
Kı̄ucdum bu gice hāle
gibi tā şabāḥa dek

bu hevādan gec:

1. **bu hevādan gec:**

Gazel 15
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Bu arzudan
geçmek.

Ḥaḫā etme göñül sevdā-
yı zülf-i müşğ-bārdan
gec
Edip tül-ı emel olma
perīşān bu hevādan gec

bu kı̄adar:

1. **bu kı̄adar:**
Gazel 105
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Bu kı̄adar.

Göñül vermez kı̄ocamaz
ruḫsārı bu kı̄adar
‘uşşākıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-

reste sevsem tazedem
tāze

bu meseldir:

1. **bu meseldir:** -dir

Mesnevi 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Bu atasözüdür.

‘Aşıkam lağzide olmam
gam baña kılsa nidā
Bu meseldir deve
kulağından aksamaz
şehā

bu nice:

1. **bu nice:**

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bu nasıl.

Dil-i divāneme sevdā-yı
gīsū-yı girih-giriñ
Bu nice hil‘ata
şāyestedir zencir-i
bābiden

bu rüzgārda:

1. **bu rüzgārda:**

Gazel 96

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Devir, zaman. II
esinti, yel.*

Bu rüzgārda bir serv-
kadd hevāsınadır
Nesimde eşer-i ārzū
çemen-be-çemen

bu şeb:

1. **bu şeb:**

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Şubh olunca etmedi bu
şeb zühür eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur

2. **bu şeb:**

Gazel 49

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bu gece.

Va‘de-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebep
Naḥb-i kābūs ile hep
baḥt-ı girān-ḥvābımdır

3. **bu şeb:**

Gazel 130

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Bu gece.

Görmedik tā şubh
olunca ey meh-i garrā
seni
Hāleveş āgūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

bu sefer:

1. **bu sefer:**

Mesnevi 5

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Bu kez.

Deveci kāfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermān ile çavuş
ki mekārī olalar

bu sözde:

1. **bu sözde:**

Gazel 55

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bahsedilen sözde. II
şiiirde.*

Ḥasibā mekteb-i
‘irfānda ‘arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taqvīm
göstermiş

bu şüretle:

1. bu şüretle:

Gazel 130

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bu yüz güzelliği. II

*Bu yolla, bundan dolayı,
böylece.*

Çarpılırmış her gören
âdem hayâl-i hüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perî hâşâ seni

bu taş:

1. bu taş:

Kıt'a 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dikilen taş.

Hudâ pür-nür ede
kabrin maqâmın
cennetü'l-me'vâ
'Alâmet vaz' olundu
çün du'â-yı hayr için
bu taş

bu vechle:

1. bu vechle: -le

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bunun gibi, böyle.

Bâde-i rüy-ı nigâr etmiş
'izârî pür-arak
'İşretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrâb eder

2. bu vechle:

Kıt'a 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bu şekilde.

Oğu bu vechle tebrîke
Hasîbâ târîh
Hüsn-i hattile
cemâlinde yazıldı
muşhaf

3. bu vechle:

Kıt'a 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Bu şekilde.

Oğu bu vechle tebrîke
Hasîbâ târîh
Yazdı haţţ levhına
geldikde şuhuf İbrâhîm
(Fî Ramazân 1186)

bu yıl:

1. bu yıl:

Gazel 78

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bu sene.

Düşdü hevâ-yı zülfüne
dil rüzgârile
Takvîmimizde yazdı
şedâyid bu yıl yıl

bu zamân zamânı degül:

1. bu zamân zamânı

degül:

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bu zaman zamanı
değil.*

Güzeştelendi olur şimdi
tâlib-i âğüş
Ki derd-i şive edip bu
zamân zamânı degül

büd ü yede şarılıp:

1. büd ü yede şarılıp:

Kıt'a 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

?

Tekye-i 'ışşda gördükce
o dervîş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp âhū
mı yâ hū mı desem

bugün:

1. bugün:

Gazel 87

Mısra: 13

*Bu devirde, bu
zamanda.*

Ermişim taklîd ile
taḥkîka dervîşem
bugün
Derd edindim Ḥazret-i
Yezdân bî-çündür
sözüm

2. bugün:

Mesnevi 3

Mısra: 25

*Bu devirde, bu
zamanda.*

İmâm efendi bugün
ṭoydu hep ribâ
yemedem
Lisân-ı nâsda derler
yarar deveye diken

3. bugün:

Gazel 88

Mısra: 1

*Bugün II Bu
zamanda.*

Sînemde ʿışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

4. bugün:

Gazel 88

Mısra: 2

*Bugün II Bu
zamanda.*

Sînemde ʿışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

5. bugün:

Gazel 88

Mısra: 4

*Bugün II Bu
zamanda.*

Açdım o yâre şerḥa-i
pür-ḥümü lâ-ʿilâc
Derd-i derûnı şerḥ ü
beyân eyledim bugün

6. bugün:

Gazel 88

Mısra: 6

*Bugün II Bu
zamanda.*

Ben bûs-i laʿlin istedim
ol ḥancer ʿarz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cân eyledim bugün

7. bugün:

Gazel 88

Mısra: 8

Bugün II Bu

zamanda.

Şevk-ı ruḥuñla bâde-i
gül-reng nûş edip
Ḳan üstüne begüm yine
ḳan eyledim bugün

8. bugün:

Gazel 88

Mısra: 10

*Bugün II Bu
zamanda.*

Bâʿiş bu nazma oldu
ḥüb-rû serv-ḳad Ḥasîb
Şu gibi ḥâk-pâyına
revân eyledim bugün

9. bugün:

Gazel 61

Mısra: 9

*Bu devirde, bu
zamanda, bugün.*

Ben Hevâyi şimdi
ṭağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengâne-i
ʿörfânenen etdim ferâğ

10. bugün:

Gazel 88

Mısra: 1

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Sīnemde ʿışk-ı yārı
nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīg-i
bürān eyledim bugün

11. bugün:

Gazel 88

Mısra: 2

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Sīnemde ʿışk-ı yārı
nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīg-i
bürān eyledim bugün

12. bugün:

Gazel 88

Mısra: 4

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

13. bugün:

Gazel 88

Mısra: 6

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Ben būs-i laʿlin istedim
ol ḥancer ʿarz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cān eyledim bugün

14. bugün:

Gazel 88

Mısra: 8

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Şevḳ-ı ruḥuñla bāde-i
gül-reng nüş edip
Ḳan üstüne begüm yine
ḳan eyledim bugün

15. bugün:

Gazel 110

Mısra: 6

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Mihr-i ruḥsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

buhrān-ı hicr:

1. buhrān-ı hicr:

Gazel 39

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayrılık buhranı.

Dil-ḥaste būs-ı laʿl-i
lebiñ müşterisidir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

bükā:

1. bükā:

Gazel 113

Mısra: 1

Ağlama, ağlayış.

Bükā ile riyāyı kızbi cārī
her ḥuşuşında
Sözüm yok zāhid-i
ḥuşkuñ bu çeşm-i ter
ḥuşuşında

bülbül:

1. bülbüle:-e

Gazel 30

Mısra: 7

*Ar. Maruf güzel
sesli kuş, hezar.*

Bülbüle kuş uykusı
vermişdi şāh-ı nev-
bahār

Anıñ için nāb u ḳandı
gonce-i şādāb uyur

2. bülbül:

Gazel 59

Mısra: 11

*Ar. Maruf güzel
sesli kuş, hezar.*

Serv gül-deste-i şümû'ı
imâmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
haremi fi'l-vâkı'

3. bülbülü:-i

Gazel 12

Mısra: 2

Bülbül II âşık.

Nuḫka gel lüknet-i
şîrîniñ ile ḫandı erit
Ṭûṭi âşüfte verip
bülbülü eyle sâkit

4. bülbülüñ:-ün

Gazel 70

Mısra: 22

1. Güzel sesli kuş,

2. Aşık.

Açdı evrâḫ-ı Gülistânı
tefe'ülle şabâ
Bülbülüñ ṭâlî'ine çıḫdı o
ḫâl üstüne gül

5. bülbül:

Gazel 104

Mısra: 10

1. Güzel sesli kuş,

2. Aşık.

Ṭabî'atler açıldı gül gibi
evvel bahâr oldu

‘Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervâza yelpâze

6. bülbül:

Kıt'a 5

Mısra: 11

1. Güzel sesli kuş,

2. Aşık.

Ḥasibâ seyr edince
söyledim bülbül gibi
târîḫ
Gülistân-i cemâli oldu
zibâ ḫüsn-i sünbülzâr

bülbül olur:

1. bülbül olur:-ur

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bülbül gibi olmak.

Faşıl faşıl varâḫ-ı
gülsitân olur bülbül
Eder ṭuyûr-ı sebaḫ-
ḫvân gülü çemen-be-
çemen

bülbül ölse:

1. bülbül ölse:-se

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bülbül ötmek.

Zemistân gitse nev-rûz
etse bülbül ölse gül
bitse
Ṭolu cām alsa sâķi şalsa
muṭrib sâza âḡâza

bülbül-i güyâ:

1. bülbül-i güyâ:

Gazel 100

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Söyleyen bülbül,
konuşan bülbül.*

Oḫursa bülbül-i güyâ
‘aceb mi târiḫin
Gül-i Mehemmede ḫaṭṭ
yazdı Süre-i Yâsîn

bülbül-i güyâ eyleyen:

1. bülbül-i güyâ

eyleyen:-y, -en

Gazel 133

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şakıyan bülbül
eylemek.*

Ḡonce-i la'î-i güli
ruḫsârıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasibâ
bülbül-i güyâ seni

bülbül-i naḫl-i gül-i

terde:

1. **bülbül-i naḥl-i gül-i**
terde:-de

Gazel 72

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Taze gül fidanının
üstündeki bülbül.*

Güşāde-bāl olur şan
bülbül-i naḥl-i gül-i
terde

Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruḥsārdan kākül

bülbül-i şahṅ-ı çemen-i
naḫş-bend:

1. **bülbül-i şahṅ-ı**
çemen-i naḫş-bend:

Gazel 74

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Nakşibendi tarikati
çimenliğinin
ortasındaki bülbül.*

Bülbül-i şahṅ-ı çemen-i
Naḫş-bend

Ḳıldı gülistān-ı cināna
duḫül

bülbül-i sipihr:

1. **bülbül-i sipihr:**

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gök yüzü bülbülü.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yoḫ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr
seḫeriñ yoḫ mudur
seniñ

bulğur bulamaç:

1. **bulğur bulamaç:**

Mesnevi 5

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Bulğur bulamaç.

Bilse her Ḳıbtı
demirciligi ḳalmaz idi
aç
Geçinirleridi ‘iyāli ile
bulğur bulamaç

buluş:

1. **buluşunca:-unca**

Mesnevi 4

Mısra: 11

*Buluşmak,
karşılaşmak.*

Bācdāra buluşunca ḳara
bāzırgānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

bulutdan nem ḳapar:

1. **bulutdan nem ḳapar:-**
ar

Gazel 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çok alingan olmak.

Kākül-i ḥūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ḳapar
Öyle nāzıkdir ‘izārıñ
kim bulutdan nem
ḳapar

bunça:

1. **bunça:**

Gazel 57

Mısra: 6

Bu denli, bu kadar.

Ne sāḫir-pīşedir
çeşmim ḫayāl-i
gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şışe içre
bunça ejderhā
şığışdırmış

bundan büyük ḫatā mı
olur:

1. **bundan büyük ḫatā**
mı olur:-ur

Gazel 26

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bundan büyük
yanlış mı olmak.*

Ġazāl-i müşke ḫat u
çeşmiñ eylemiş teşbīh

Ġazelde ŧā'ire bundan
büyük ħaṭā mı olur

bundan ileri:

1. **bundan ileri:**

Gazel 137

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Bundan daha fazla.

Bārān-ı siriŧkiñ göricek
ŧefkat edermiŧ
‘Aŧıqlara bundan ileri
raĥmet olur mı

bünyād eyledi:

1. **bünyād eyledi: -di**

Gazel 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Binâ etmek, inŧâ
etmek, kurmak.*

Cenâb-ı zâde-i Arslan
Girây Hân-ı kerem-
mu‘tād
Celâdetlü o sultân-ı
mübârek eyledi bünyād

bünyân:

1. **bünyāna:**

Kit'a 23

Mısra: 6

Ar. is. Yapı, bina.

Ķıldı rükn-i der ü divār
suṭūĥuñ ābād

ŧarf-ı maĥdūr yed-i
ġayret edip bünyāna

burc-1 delvden çıka:

1. **burc-1 delvden çıka: -a**

Gazel 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kova burcundan
çıkma.*

Kim cāh-ı ‘izzetile çıka
burc-1 delvden
Çāh-ı mezellete düşüp
ĥor u ĥaĥîr olur

burc-1 felekden:

1. **burc-1 felekden: -den**

Kit'a 23

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gökyüzü.

Dediler çend melek
burc-1 felekden târiĥ
Seyr-i bārüyı geliñ
ĥal‘a-i Aĥkirmāna

burc-1 ĥamel oldı:

1. **burc-1 ĥamel oldı: -dı**

Kit'a 14

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Koç burcu olmak.

Ġālibā burc-ı ĥamel oldı
maĥall-i ĥurŧîd
Ķıldı taĥrîr ŧeb ü rüzı
müsāvî taĥvîm

burc-1 semā:

1. **burc-1 semā:**

Gazel 59

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Gök burcu.

Minberi burc-ı semā
‘arŧ-ı mu‘allā kürsî
Maĥfili māh-ı celî
revzeni mihr-i lâmi‘

burc-1 sünbüledir:

1. **burc-1 sünbüledir: -dir**

Gazel 100

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Başak burcu.

Seĥābda meh-i nevdîr
ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭla‘-ı Pervîn

bürehne:

1. **bürehne:**

Gazel 136

Mısra: 13

Çıplak, açık, yalın.

İşte bismilgâh-ı ʿışk işte
bürehne gerdenim
Bî-vefâ kanı mürüvvet
hanceriñ âmâde mi

bürüyâdan gec:

1. bürüyâdan gec:

Gazel 15

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hasır, örtü

*istememek. II İki
yüzlülükten vaz
geçmek.*

Cebîniñ ferş edip
dergâh-ı Hâkka künc-i
ʿuzletde
Teniñ naş-ı haşîr et bî-
riyâ ol bürüyâdan gec

bürüc-ı maṭlaʿı oldum:

1. bürüc-ı maṭlaʿı

oldum: -dum

Gazel 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Matla burçları

olmak.

Kevkeb-i ʿışkıñ bürüc-ı
maṭlaʿı oldum Hâsîb

Kim şümüs-i tâb-der-
zerrât dü elimdedir

būs etdim:

1. būs etdim: -*dim*

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Her lebin emdikce būs
etdim ʿizâr-ı şemmini
Nüş-ı meyle nuḳl-i
şeftâlû vü bādām
eyledim

būs etmiş:

1. būs etmiş: -*miş*

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Hvâbda laʿl-i lebi
dildârı būs etmiş raḳîb
Dîv-i bed-ḥûdur
Süleymândan hafî
ḥâtem kapar

būs eyle:

1. būs eyle:

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Būs eyle laʿl-i lebin
zülfüne etdiñse ʿalâka
Maʿcün-ı müferraḥla
ʿilâc eyle merâka

büse-i ruḥsârını aldım:

1. büse-i ruḥsârını

aldım: -dım

Gazel 80

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanaktan bir

öpücük almak.

Ḳaṭl edip aḡyârı aldım
büse-i ruḥsârını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

büsesini menʿ etdi:

1. büsesini menʿ etdi: -*di*

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öpücük vermeyi

yasaklamak.

Hatt-ı laʿli gelicek
büsesini menʿ etdi
Nehy olup âyetle nüş-ı
meye oldu çün yasaḡ

būs-ı laʿl-i dil-ber-i

mümtâza:

1. **būs-ı la'î-i dil-ber-i**
mümtāza:-a

Gazel 121

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Seçkin sevgilinin
lal taşı gibi dudağını
öpme.*

Şeker-pālūde-i cism-i
la'tifin ditredir dir dir
Tuyulmaz būs-ı la'î-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

būs-ı la'î-i lebiñ:

1. **būs-ı la'î-i lebiñ:-iñ**

Gazel 39

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) kırmızı
dudağının öpücüğü.*

Dil-ḥaste būs-ı la'î-i
lebiñ müşterisidir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

būs-i la'lin:

1. **būs-i la'lin:-i, -n**

Gazel 88

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal taşına
benzeyen kırmızı
dudağını öpme.*

Ben būs-i la'lin istedim
ol ḥancer 'arz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cān eyledim bugün

būs-ı leb-i cān-baḥşına:

1. **būs-ı leb-i cān-**

baḥşına:-i, -n, -a

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Can bağışlayan
dudağın öpücüğü.*

Būs-ı leb-i cān-baḥşına
cān naḥdini ister
Cān almada cān
vermede ne alış
veriştir

būs-ı nevāl eyleme:

1. **būs-ı nevāl eyleme:-**

me

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yiyecek gibi
öpçük vermek.*

Olmaz gönül ḥayāl-i
vişāliyle muḡtenem
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

būsına māni':

1. **būsına māni':**

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Öpmesine engel.

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i nigeḥdir māni'
'Arz-ı ḥāl eyleyemem
şāha silahdārından

büstān-ı dil:

1. **büstān-ı dil:**

Gazel 43

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül gülbahçesi.

Büstān-ı dil ṭarāvet-yāb
olur iḥlāşla
Naḥle feyz erdikce berg
ü bār kendin gösterir

büt:

1. **büt:**

Gazel 12

Mısra: 14

*Far. is. Put, sanem,
dilber. put gibi durmak
lâkırdı bilmemek ve
tavır ve harekette
mahrum olmak.*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel

Şoḥbet-i rinde qarış büt
gibi olma şāmit

büt gibi şāmit olma:

1. **büt gibi şāmit olma:-**
ma

Gazel 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Put gibi sessiz
kalmak.*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde qarış büt
gibi olma şāmit

büt-i taṣvīr-i vaşlı:

1. **büt-i taṣvīr-i vaşlı:-**

Gazel 83

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın tasvir
edilmiş put gibi güzeli.*

Büt-i taṣvīr-i vaşlı ʿaks-i
mirʿāt-ı ḥayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i
maʿdümü'l-miṣāl
etmem

bütün:

1. **bütün:**

Gazel 45

Mısra: 4

Tamamıyla.

Hicr-i gīsū-yı girih-
giriñle eşk-i dīdeden
Nīm-kaṭre düşse
deryāyı bütün gird-āb
eder

buyurıldı:

1. **buyuruldu:**

Kıt'a 5

Mısra: 8

*Yazılı emir,
ferman.*

Terāfuʿla ḥuzūra ʿarz-ı
ḥālīm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şahḥ
āṣār

cā:

1. **cā:**

Gazel 5

Mısra: 9

*Far. Yer, makam,
mahal, mevki.*

İder cā deyr-i ʿaşkı
Tābī-i şüret-perest āḥir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḥter-i tersā

ca'fer:

1. **ca'fer:**

Gazel 140

Mısra: 13

*"80 (699) veya 83
(702) yılında Medine'de
doğdu. Babası
İsnâaşeriyye'nin beşinci
imamı Muhammed el-
Bâkır, annesi Hz. Ebû
Bekir'in torunu olan
Kasım b. Muhammed'in
kızı Ümmü Ferve'dir.
Böylece Ca'fer es-
Sâdık'ın soyu baba
tarafından Hz. Ali'ye,
anne tarafından da Hz.
Ebû Bekir'e
ulaşmaktadır. Künyesi
büyük oğlu İsmâil'e
nisbetle Ebû İsmâil ise
de onun kendisinden
önce vefat etmesi
sebebiyle daha çok Ebû
Abdullah, bazan da Ebû
Mûsâ diye anılmıştır.
Lakaplarının en
meşhuru Sâdık olup
Sâbir, Fâzıl, Tâhir ve
Âtır lakaplarıyla da
zikredilmiştir. "*

Ca'fer cünān ʿāşık-ı
şādık olanların
Kullāb-ı ʿışkdır ser-i
zülfi müca'adı

çāha uçurur:

1. **çāha uçurur:**-ur, -ur

Mesnevi 4

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Kuyuya uçmak.

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

cāh-1 'izzetile:

1. **cāh-1 'izzetile:**-ile

Gazel 40

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeref makamı.

Kim cāh-1 'izzetile çıka
burc-1 delvden
Çāh-1 mezellete düşüp
hor u haķır olur

cāh-1 mezellete düşüp:

1. **cāh-1 mezellete**

düşüp:-üp

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Değersizlik

kuyusuna düşmek.

Kim cāh-1 'izzetile çıka
burc-1 delvden
Çāh-1 mezellete düşüp
hor u haķır olur

çāh-1 zelelde-dir:

1. **çāh-1 zelelde-dir:**-de, -
dir

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Günah kuyusu.

Dest-i tama^c harāba
verir kaşr-ı rif'atin
Zann eyler 'izz ü cāhını
çāh-1 zelelde-dir

çāh-1 zenaḥdānı:

1. **çāh-1 zenaḥdānı:**-ı

Kıt'a 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çene çukuru.

Oldu riş-i nev ile çāh-1
zenaḥdānı muḥiṭ
Hem-çünin sünbül-i
pīrāmen-i ḥavz-ı nesīm

cāhil-i dūna:

1. **cāhil-i dūna:**-a

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bilgisiz, alçak.

Fezā'il-i hüneriñ oldu
kufl ü miftāhı

Eder mi cāhil-i dūna
'ayān devāt ü kalem

çak:

1. **çak:**

Kıt'a 18

Mısra: 10

Hatta, tastamam.

Vāķıf olup neş'e-i
uḥrāya ol bu neş'eden
Gitdi çak mestāne tā
ķurb-ı civār-ı raḥmete

çāk ede:

1. **çāk ede:**-e

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parçalanmak,

yırtılmak.

Bendini çāk ede
cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i
cānım çıtır pıtır

çāk etdi:

1. **çāk etdi:**-di

Gazel 69

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Parçalamak,

yırtmak.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

çāk-i giribān etmede:

1. **çāk-i giribān etmede:-**
me, -de

Gazel 136

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Elbise yakasını
yırtmak.*

Çerh-i atlas şubh-dem
çāk-i giribān etmede
Dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafağ mı sāde mi

çāk-i sīnesi:

1. **çāk-i sīnesi:-sī**

Gazel 135

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Göğsün yırtığı,
yarıklığı II gönül yarası,
büyük acı.*

İnşirāh-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
‘Āşıkā bir ‘uğde oldu
nīm-ten dedikleri

çal:

1. **çalar:-ar**

Gazel 116

Mısra: 6

*Çarp-, vur-, darbe
indir-.*

Helāk eyler hezārān
‘āşıkı biñ ğamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetili
Çahramānı tīg-zenlikde

çalka:

1. **çalkamağdan:-**

mağdan

Mesnevi 5

Mısra: 42

Çalkalamak.

Nişādır ile қalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalkamağdan ğayrı
қalaycıya ne var

cām:

1. **cāmı:-ı**

Gazel 11

Mısra: 8

Ar. 1. Kadeh.

Cem [ü] İskenderi la‘l
[ü] ruhuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
hāṭıra kim fāmdır
mir‘āt

2. **cāmdır:-dır**

Gazel 11

Mısra: 6

Kadeh.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şehri-
āşüb
‘İzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mir‘āt

3. **cāmında:-ın, -da**

Gazel 124

Mısra: 2

Kadeh.

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı la‘l-i ğonce-
fāmında
Ne ‘aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

4. **cām:**

Gazel 13

Mısra: 1

*Cam veya
topraktan yapılmış
bardak, içki kadehi.*

Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş
Cām al ele naql et
қаşaş-ı Cemde ḥavādiş

5. **cām:**

Gazel 62

Mısra: 2

*İçki bardağı, kadeh,
piyale. II Şarap.*

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

cām alsa:

1. **cām alsa: -sa**

Gazel 121

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Eline kadeh alan,
şarap içen.*

Zemistān gitse nev-rūz
etse bülbül ötse gül
bitse
Tolu cām alsa sākī şalsa
muṭrib sāza āğāza

cāme:

1. **cāmeñ: -ñ**

Gazel 22

Mısra: 8

Elbise.

Şafağda al darāyī şüret-
i zībā ile hüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihri-vālā al darāyīdir

cāmi':

1. **cāmi'i: -i**

Kit'a 25

Mısra: 1

*Cemedan,
derleyen, toplayan.*

Maḥāsin-i şiyemiñ
cāmi'i Hüseyn Ağa
Mürüvvet ehline
vaḳtinde pişvā oldu

2. **cāmi':**

Gazel 59

Mısra: 16

*Toplayan, toplayıcı,
bir araya getiren,
cemedan.*

Haḳka du'ā āḫiri
hātifden işt tārīḫin
Beyt-i Ma'mūr gibi cāy-
ı mübārek cāmi'

cām-ı bezmi:

1. **cām-ı bezmi: -i**

Gazel 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meclisin kadehi.

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi

süfre-i nuḳle yemeklik
yap

cām-ı cemiñ:

1. **cām-ı cemiñ: -iñ**

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cemiñid'in kadehi.

Zülāl-i la'lini nūş eyle
tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

cām-ı gül dök:

1. **cām-ı gül dök:**

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül şarabı dökmek.

Mescidde varup yağ
koma kandle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāka

cām-ı la'liñ:

1. **cām-ı la'liñ: -iñ**

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Lal renkli şarap.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la'liñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḥānelerde
nice şeyḥ ü şābb uyur

cām-ı mey:

1. **cām-ı mey:**

Gazel 133

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Şarap kadehi.

Cām-ı mey mir'āt-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i ḥīre sākīyā seni

cām-ı mülü:

1. **cām-ı mülü:-ü**

Gazel 71

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Şarap kadehi,
şarap.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Kurdu bezmi Ḥasībā bu
me'āl üstüne gül

cām-ı nāmūs:

1. **cām-ı nāmūs:**

Gazel 86

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Haysiyet kadehi.

Bezm-i 'ışk içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rüyumla mey-i
'arımı dökdüm şaçdım

cāmı şununca:

1. **cāmı şununca:-unca**

Gazel 82

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kadeh sunmak,
takdim etmek.

Şununca cāmı birer
būse lāzım ey sākī
Unutma devr-i Cemi
rağbet-i rūsüm edelim

cāmı'-i ḥışn-ı cihān:

1. **cāmı'-i ḥışn-ı cihān:**

Kıt'a 23

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Dünya kalesini
içine alan.

Cāmı'-i ḥışn-ı cihān
Ḥazret-i Sultān Ḥamid
Kıldı Ḥaḳ mülhem o
şāhenşeh-i 'ālī-şāna

cān:

1. **cāna:-a**

Gazel 13

Mısra: 7

Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı.

Verse ne 'aceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥi lek
Aḳşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

2. **cānımı:-ım, -i**

Gazel 128

Mısra: 1

Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı.

Tenimden derd-i ḥasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfi'-i baḥşla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

3. **cānımı:-ım, -i**

Mesnevi 5

Mısra: 11

Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi
varlığı.

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu
begüm etsin ta'zīm

4. **cānım: -ım**

Gazel 130

Mısra: 4

Aşığın canı.

Ġamzeden evvel yetiş
ey hancer-i müjgān-ı
yār
Tiz-destlikde görür
cānım daħi aqvā seni

5. **cān:**

Gazel 29

Mısra: 3

(Aşığın) canı.

Cān merākıdır meyān-ı
ebruvān-ı dil-bere
Şūfi-i şāhib-
teveccühdür hemān
mihrāb uyur

6. **cān:**

Gazel 99

Mısra: 7

(Aşığın) canı.

Sirişk-i dideme cān
zaħm-ı sinemden nigāh
eyler
Nezāret def^c-i ğamdır
sāhil-i deryāya
revzenden

7. **cāna: -a**

Gazel 87

Mısra: 21

(Aşığın) gönlü.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tūfeng-i ṭab^cla
Reşk eden ḥāsideriñ
bağrına kırşundur
sözüm

8. **cān:**

Gazel 108

Mısra: 4

"Arkadaş, dost"

*anlamlarında seslenme
sözü.*

Diş kirāsı şanma
bāğından yemişdir
şeftālū
Leyliye cān Kaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

cān almada cān

vermede:

1. **cān almada cān**

vermede:

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Ölüm sıkıntısı ve
acısı içinde bunalmak.*

Būs-ı leb-i cān-baḥşına
cān naḳdini ister
Cān almada cān
vermede ne alış
verişdir

cān atar:

1. **cān atar: -ar**

Gazel 64

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

*Bir şeyi yapmak
için heveslenmek.*

Şehid-i ğamzeñ olam
diyü cān atar gönlüm
Müjeñ ḥadengini ey
kaşı yā helākime çek

cān āyinesinde:

1. **cān āyinesinde: -n, -de**

Gazel 85

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönül aynası.

Temür-i hestī-i
mevhūm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyinesinde şüret-
i rengi ‘adem gördüm

cān cünbān eder:

1. **cān cünbān eder: -er**

Gazel 128

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Can kımıldamak.

Eder cān rīsmān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

cān nakdini ister:

1. **cān nakdini ister:**-r

Gazel 42

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Can parasını
istemek.*

Būs-ı leb-i cān-baḥşına
cān nakdini ister
Cān almada cān
vermede ne alış
verişdir

cān u başım var:

1. **cān u başım var:**

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Can ve başım var.

Helāk eyler nigeḥ ber-
dār eder zūlf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaşl-ı cānān
etmege kaç cān u başım
var

cān ü dili:

1. **cān ü dili:**-i

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Nessāc-ı ıṣṣ cān ü dili
tār u pūd eden
Añlar metā^c-ı vaşlı ne
güne kumāş olur

cān u dilimdir:

1. **cān u dilimdir:**-im, -
dir

Gazel 110

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Can ve gönül.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdigim şanma
ḥamā²il bağlamış
bāzūlara

cān vermeyen:

1. **cān vermeyen:**-me, -
y, -en

Gazel 35

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ölmek.

Cānāna cān vermeyen

‘aşıḳ zelīl olur

Mālī ‘azīz olan kişi

kendi rezīl olur

cānā:

1. **cāna:**

Gazel 13

Mısra: 7

"Ey can, ey sevgili!"

*anlamlarında sevgiliye
kullanılan bir hitap
sözü.*

Verse ne ‘aceb zaḥm-ı
ḡamiñ cāna daḥīlek
Aḳşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

cānān:

1. **cānān:**

Gazel 62

Mısra: 1

Gönül verilmiş,

sevgili. II Dost.

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāḡ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāḡ

cānān mısın:

1. **cānān mısın:**-mı, -sın

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Sevgili, gönül
verilmiş, maşuka.*

Ḥayāt-ı cāvidāndır laḳ-i
nābīñ şūḥ-ı dil-cūsun
‘Aceb bilsem ṭabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

cānāna:

1. **cānāna:--+a**

Gazel 35

Mısra: 1

*Gönül verilmiş,
sevgili. II Dost.*

Cānāna cān vermeyen
‘āşık zelil olur
Mālī ‘aziz olan kişi
kendi rezil olur

2. **cānāna:--+a**

Mesnevi 5

Mısra: 11

*Gönül verilmiş,
sevgili. II Dost.*

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslīm
Vaḳfıktır ola ḳutlu
begüm etsin ta‘zīm

cān-bāza dek gitdi:

1. **cān-bāza dek gitdi:-di**

Gazel 128

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Canbaza kadar
gitmek.*

Eder cān rīsmān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

cānı:

1. **cānı:-ı**

Mesnevi 4

Mısra: 38

*(Âşığın) canı,
gönlü.*

Yine bir körpe ḳuzu
tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḥızır oldu teni
mürdemize cān geldi

cān-ı şīrīn:

1. **cān-ı şīrīn:**

Gazel 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tatlı can -sevgili-

Manşīb-ı dünyā lezīz
ammā ki ‘azl ālām-ı telḥ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn lik mevt encām-ı
telḥ

cānib-i cānāneden:

1. **cānib-i cānāneden:-
den**

Kıt'a 18

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
bulunduğu yer, yön,
taraf.*

Vuşlata dāʿir ḥiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle
icābet daʿvete

cānım:

1. **cānım:**

Gazel 58

Mısra: 1

*"Canım!" seslenme
biçimi.*

Gitdim diyār-ı ḡurbete
cānım el-vedāʿ
Düşdüm ‘anā-yı firḳate
sulṭānım el-vedāʿ

2. **cānım:**

Gazel 58

Mısra: 4

*"Canım!" seslenme
biçimi.*

Ölmek yazuḳ degül mi
murādıma ermedin

‘Ömrüm benim sürūr-ı
dilim cānım el-vedā‘

cānım şıkılır:

1. cānım şıkılır: -ır

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İçi sıkılmak,

yapacak bir işi

olmamaktan tedirginlik

duymak; öfkelenmek;

üzülmek.

Cānım şıkılır muṭribe

sāzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i

tārı üzülince

cānın fedā eden:

1. cānın fedā eden: -en

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

-Sevgili uğruna-

canından vazgeçmek.

Cānın eden İmām ‘Alī

yoluna fedā

Buldu ḥayāt-ı Hızır gibi

‘ömr-i sermedī

cānını caḥīme atar:

1. cānını caḥīme atar: -ar

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Canını Cehenneme

atmak. II Kendini bile

bile çok zor duruma

sokmak.

Raḳīb yāra dūrūğ

eyleyip yanar yaḳılır

Güvāh-ı zūr gibi cānını

caḥīme atar

cānlar fedā olsa:

1. cānlar fedā olsa: -sa

Gazel 123

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Canını vermek,

uğruna ölmek.

Hancer-be-dest şāl

gelū-beste dīde-mest

Cānlar ‘aceb mi olsa

fedā bu edālara

cānlı karagöz:

1. cānlı karagöz:

Kıt'a 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Canlı karagöz.

Nā‘ib-i Tekfūr Esirī-

zāde cānlı karagöz

‘Azl olup gitdi vaḳāyi‘

kātibi etdi felek

çār ebrū:

1. çār ebrū:

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dört kaş, bıyığı

yeni terlemiş delikanlı -

sevgili-.

Bu çār ebrū yazılmış kıl

kaşemle çār mışra‘dır

Oğunur levḥa-i

vechinde ol māḥiñ dü-

maṭla‘dır

çār ebrūlara:

1. çār ebrūlara: -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dört kaş, bıyığı

yeni terlemiş delikanlı -

sevgili-.

Rub‘-ı meskūn içre

eyler dā‘imā devr üzre

zevk

Dil veren üftādeler

bi‘llāh çār ebrūlara

çār mısra‘dır:

1. çār mısra‘dır: -dır

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Dört mısra.

Bu çār ebrū yazılmış kıl
kalemle çār mışra'dır
Okunur levha-i
vechinde ol māhiñ dü-
maṭla'dır

çāre bulmaz:

1. **çāre bulmaz:**-*maz*

Gazel 89

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bir meseleyi
halletmeye çalışmak,
çözüm yolu aramak.*

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maḥrūm
Hulāşa çāre bulmaz
rūz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

çarḥ-ı atlasdan:

1. **çarḥ-ı atlasdan:**-*dan*

Gazel 101

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İpekli kumaştan
olan elbise.*

Kılmağa pūşide nesc
etdi şafaḥ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarḥ-ı atlasdan nişān

cārī:

1. **cārī:**

Gazel 113

Mısra: 1

Akan, akıcı.

Bükā ile riyāyı kızbi cārī
her ḥuşūşında
Sözüm yok zāhid-i
ḥuşkuñ bu çeşm-i ter
ḥuşūsında

cārī etse:

1. **cārī etse:**-*se*

Gazel 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Akıtmak.

Āb-ı şî'rin etse cārī
lū'lū'-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı
ıışkı hep sîr-āb eder

cārī iken:

1. **cārī iken:**-*iken*

Gazel 90

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Geçerli olan kanun.

Şafā verir mi temāşā-yı
nehr-i Sa'd-ābād

Göñülde cārī iken mā-
cerā-yı cūy-ı vaṭan

cārī oldu:

1. **cārī oldu:**-*du*

Kıt'a 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akmak, dökülmek.

Söyledim işrāb edip
'aşāna tāriḥin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

çarpıl:

1. **çarpıldı:**-*dı*

Gazel 12

Mısra: 15

*Tutulmak, aşık
olmak.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl dā'vet
Okuyup dā'ire-i ḥāneye
sen de aş cit

2. **çarpılıp:**-*ıp*

Gazel 115

Mısra: 1

*Çarpık duruma
gelmek.*

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe

Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

3. **çarpılmış:** -ır, -miş

Gazel 130

Mısra: 7

Çarpık duruma

gelmek.

Çarpılmış her gören
ādem hayāl-i hüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī hāşā seni

4. **çarpılıp:** -ip

Gazel 133

Mısra: 5

Çarpık duruma

gelmek.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vākı'ā rū'yāda hulyā
eylese Leylā seni

çārsū-yı fenāda:

1. **çārsū-yı fenāda:** -da

Gazel 81

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yokluk çarşısı

(dünya).

Libās-ı 'ārī-i nāçiz imiş
ten añladığım

Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

cārüb:

1. **çārūba:** -a

Gazel 127

Mısra: 6

Far. is. Süpürge.

Her seher silmede
süpürmede reh-güzerin
Dīde sakķāya mişāl oldu
müje çārūba

çārüb ola:

1. **çārüb ola:** -a

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süpürge olmak II

*özveri ile çalışıp hizmet
etmek.*

Ān gerek hüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maħabbet güççe

çāşnī-i 'ışkı:

1. **çāşnī-i 'ışkı:** -ı

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşkın çeşnisi

(lezzeti, tadı).

Çāşnī-i 'ışkı idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
ķandi olunca kām telh

çāşnī-i lezzet-i

kayıgāneden:

1. **çāşnī-i lezzet-i**

kayıgāneden:

Gazel 61

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kaygana yemeğinin

lezzetini tatmak.

Ağzıma aldım leb-i
şiriniñi helvā gibi
Çāşnī-i lezzet-i
ķayıgāneden etdim
ferāğ

çat-:

1. **çatmış:** -miş

Gazel 56

Mısra: 8

Rastlamak,

karşılaşmak, çarpmak.

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Sehāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miħnete çatmış

çāvus:

1. **çāvus:**

Mesnevi 5

Mısra: 26

Bekçi, gözcü.

Deveci kâfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermân ile çāvus
ki mekârî olalar

cây-gîr olmaz:

1. **cây-gîr olmaz: -maz**

Gazel 102

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yer etmek,
yerleşmek.*

Fikr-i şādî cây-gîr
olmaz dil-i mağdûrda
Mey nice eyler
temekkûn şîşe-i
meksûrda

cây-ı hasîb:

1. **cây-ı hasîb:**

Gazel 112

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hayrabolulu
Hasîp'in yeri.*

Kûşe-i destârı sebze
tâze güller seyr edip
Hâleveş cây-ı Hasîb deşt
ü hāmûn eyleme

cây-ı mübârek:

1. **cây-ı mübârek:**

Gazel 59

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Mübârek yer.

Hâkka du'â âhiri
hâtifden işit târihin
Beyt-i Ma'mûr gibi cây-
ı mübârek câmi'

cây-ı ra'nâyı:

1. **cây-ı ra'nâyı: -y, -i**

Gazel 20

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel yer.

Ki her bir revzeni
âyîne-i endâmdur güyâ
Temâşâ eyleyen bu cây-
ı ra'nâyı olur dil-şād

**cedd-i peygamber-i zî-
şânla:**

1. **cedd-i peygamber-i**

zî-şânla: -la

Kit'a 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şanı yüce

peygamberin soyu.

Ya'ni maḥdûm-ı

mükerrerleri faḥrû'l-
akrân

Cedd-i peygamber-i zî-
şânla hem-nâm-ı 'azîm

çeh-i zekân şuyına:

1. **çeh-i zekân şuyına: -n,
-a**

Gazel 118

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Çene çukuru
kuyusunun suyu.*

Bu âb-ı nâbla sen ol
gonce-i hûy-gerde
Çanar mı teşne-
dehenler çeh-i zekân
şuyına

çehre-sâ oldu:

1. **çehre-sâ oldu: -du**

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüz sürmek.

Mihr ü meh oldu rāh-
güzārında çehre-sâ
Ol sîm-ten girince libās-
ı zer-â-zere

çek:

1. çekip: -ip

Gazel 67

Mısra: 11

Dizmek, Sıralamak.

Mey kaçresini sübha-i
mercân gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyâ şabâha dek

2. çek:

Gazel 64

Mısra: 6

*(Bir şeyi bulunduğu
yerden) Kendine doğru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Uymadım ez-dil ü cân
ebruvân u müjgâna
Hilâf söylemem isterse
toğrı hâkime çek

3. çek:

Gazel 64

Mısra: 8

*(Bir şeyi bulunduğu
yerden) Kendine doğru
getirmek, kendine
yaklaştırmak.*

Marîz-i ʿışk olana sâkiyâ
nedir ʿilâc
Ki şîşe-i meyi sen rahm-
i sîne-çâkime çek

4. çekdi: -di

Kıt'a 10

Mısra: 7

*Çizmek,
nakşetmek.*

Çekdi âyîne-i elmâsa
zümürüd pervâz
Oldu mînâ-yı mücevher
dür-i deryâ-yı Necef

5. çekdikleri: -dik, -ler, -i

Gazel 44

Mısra: 6

*Zikretmek, dile
dolamak.*

Cezbe ile ʿâşıkân
kuçdukça Gümüş
Dedeyi
Naʿra-i Yâ Hayy mıdır
çekdikleri Yâ Hû mudur

6. çek:

Gazel 64

Mısra: 1

*(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."*

Bu cân tende iken şerh
edem hâkime çek
O kanlı tîgi şehâ cism-i
şerhnâkime çek

7. çek:

Gazel 64

Mısra: 2

*(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."*

Bu cân tende iken şerh
edem hâkime çek
O kanlı tîgi şehâ cism-i
şerhnâkime çek

8. çek:

Gazel 64

Mısra: 4

*(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."*

Şehîd-i gamzeñ olam
diyü cân atar gönülüm
Müjeñ hadengini ey
kaşı yâ helâkime çek

9. çek:

Gazel 65

Mısra: 2

*(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."*

Hadeng-i gamzeleriñ
cism-i zaḥmnâkime çek
O kanlı leşkeri ey kaşı
yâ helâkime çek

10. çek:

Gazel 65

Mısra: 4

(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."

Çü mâ^c-ı t̄nım almışidi
kūy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle āb u
hākime çek

11. çek:

Gazel 65

Mısra: 6

(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."

Doyurma gamze vü
ebrūna bağla zülfüñle
Ne ehl-i 'örfe beni gamz
edip ne hākime çek

12. çek:

Gazel 65

Mısra: 10

(bir şeye) doğru
çekmek, sâye
bağlamında "almak."

Görem cenāb-ı ma^cānī-i
şī'r-i Tevfīkī
Hasīb gerd-rehin cism-i
kālīb-pākime çek

13. çek:

Gazel 64

Mısra: 10

(Sürme) çekmek,
sürmek.

Midād-ı hāme-i Sırrīyi
sürme fetil et
Hasīb-i dīde-i mā^caynı
nāzım-pākime çek

14. çek:

Gazel 65

Mısra: 1

Bir şeyi tutup
kendine veya başka bir
yöne doğru çekmek. II
Kılıç çekmek.

Hadeng-i gamzeleriñ
cism-i zaḥmnākime çek
O kanlı leşkeri ey kaşı
yā helākime çek

çekdir:

1. çekdirirse: -ir, -se

Gazel 118

Mısra: 1

Katlanmak,
tahammül etmek. II
Savaş gemisi.

Melekeci güzeli
çekdirirse ten şuyına
Kenāra şal yeke yek
kullanıp dümen şuyına

çeken:

1. çekenler: -ler

Gazel 89

Mısra: 6

Kendine doğru
çekmek.

Sebū vü humveş āmāde
bulur rızkın gelüsunda
Ta'alluḫ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

çekil:

1. çekilmiş: -miş

Gazel 119

Mısra: 6

Sürülmek.

Ser-i gīsūda seyr et hāl-
i bī-hadd ü bī^cadedin
Çekilmiş leşker-i
Hindūstān iklim-i Çin
üzre

celādetlü:

1. celādetlü:

Gazel 20

Mısra: 2

Yiğit, yürekli.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Hān-ı kerem-
mu^ctād

Celâdetlü o sulţân-ı
mübârek eyledi bünyâd

celî eder:

1. **celî eder:**

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Celî yazı çeşidi
yapmak.*

Harf-i ta'allukı geh eder
nesh' geh celî
Gizlik nigâh hâme
benânım çıtır pıtır

cellâd-ı cihân:

1. **cellâd-ı cihân:**

Mesnevi 4

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Dünyanın celladı.

Aldı mızrâbı ele hışmla
cellâd-ı cihân
Etdi tokuz yörügüñ
başını birden gâltân

celse-i hıffet eylemezse:

1. **celse-i hıffet**

eylemezse: -mez, -se

Gazel 113

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hafif oturuş

*eylemek. II Bir defa
oturmak.*

Şaķil-i bezm olanlar
eylemezse celse-i hıffet
'Aceb rindâna istikbâl
olur micmer huşusunda

celveti:

1. **celveti:**

Mesnevi 2

Mısra: 2

Celvetiye tarikatı.

Naķş-bendî Mevlevî
Veysi Rufâ'î Halvetî
Kâdirî vü Gülşenî Sa'dî
Cibâvî Celvetî

cem:

1. **cem:**

Gazel 124

Mısra: 2

*Cem (İran
hükümdar
sülalelerinden
Pişdadiyan'a mensup
olup uzun yıllar
ülkesini esenlik
içerisinde yönetir.*

*Azerbaycan'a gelince
güneşin doğuşuna
yakın yüksek bir yere
tahtını kurdurur ve
güneşin doğuşu ile tahtı
ve üzeri mücevherlerle*

*süslü kaftanı parlamaya
başlayınca kendisine
Cemşid denilir. İdris
peygamberin şeratine
göre amel eden Cemşid,
sonraları saltanatına
güvenerek tanrılık
iddiasında bulunur ve
bu yüzden halkı
kendisinden yüz
çevirir. Şarabın
mucididir. Ayrıca
meşhur bir kasesinin
olduğu ve o kase ile
dünyanın çeşitli
yerlerini seyredibildiği
söylenir.).*

Ne lezzet var zülâl-i
büs-ı la'l-i gönçe-
fâmında

Ne 'aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi câmında

cem [ü] iskenderi:

1. **cem [ü] iskenderi: -i**

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cem ve İskender.

Cem [ü] İskenderi la'l
[ü] ruhuñ yâr olmayan
añmaz

Getirmez câmı kimse

hâtıra kim fâmdır
mir'ât

cem'a yekün:

1. **cem'a yekün:**

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Toplam yekun.

Çıkarmış kıl kalem
erķāmla bir şüret-i
defter

Haṭıñ cem'a yekün
hüsnüñ [.] taķsım
göstermiş

cem'a yekün eder:

1. **cem'a yekün eder:** -er

Kıt'a 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Toplamını almak.

Şıfr-ı hālî raķamı ḥaṭṭı
degüldür ḥālî
Naķd-ı cān u dili 'uşşāķı
eder cem'a yekün

cemāl:

1. **cemāl:**

Gazel 3

Mısra: 1

Güzellik, hüsn ü ân.

Güzel yüz.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihr 'aks itmiş şafaķ
ruḥsār-ı āl olmuş baña

2. **cemālinde:** -i, -n, -de

Gazel 56

Mısra: 5

Güzellik, hüsn ü ân.

Güzel yüz.

Cemālinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

3. **cemālinde:** -i, -n, -de

Kıt'a 10

Mısra: 12

Güzellik, hüsn ü ân.

Güzel yüz.

Oķu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tāriḥ
Ḥüsn-i ḥaṭṭile
cemālinde yazıldı
muşḥaf

4. **cemāl:**

Gazel 27

Mısra: 7

Güzel yüz.

Hezār-ı ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemāl
'arz et
Ṭabībim derde
dermānım civānım gül
zamānıdır

5. **cemālını:** -i, -n, -i

Gazel 68

Mısra: 3

Güzel yüz, yüz

güzelliği.

'Arz eyleyip cemālını ol
māh-tābımız
Çıķmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāḥa dek

cemāl ü ḥaṭṭ:

1. **cemāl ü ḥaṭṭ:**

Kıt'a 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüz ve yüzdeki

ayva tüyleri.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḥoş-dide göñlüm
dā'imā

Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

cemāl-i tāb-nākin:

1. **cemāl-i tāb-nākin:** -in

Gazel 11

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Parlayan güzel yüz.

Cemāl-i tāb-nākin seyr
eder hūbān-ı devrānıñ
Nazar kıldıkça her dem
bā'ış-i düšnāmdır
mir'āt

cemāl-i yār:

1. cemāl-i yār:

Gazel 82
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Sevgilinin güzelliği.

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Huşuş-ı ıışk-ı haķikī
nice ʿumūm edelim

**cemālin haṭṭ-ı şerif ile
tezyin eyledi:**

**1. cemālin haṭṭ-ı şerif ile
tezyin eyledi: -di**

Gazel 100
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Yüzünü şerefli
sakal ile süslemek. II*
Sakal bırakmak.

Hazinedār Mehemmed
Ağaya şad taḥsīn

Cemālin eyledi haṭṭ-ı
şerif ile tezyin

cemālin tezyin eyledi:

1. cemālin tezyin

eyledi: -di
Gazel 100
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Yüzünü süsledi. II
Sakal bıraktı.

Hazinedār Mehemmed
Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi haṭṭ-ı
şerif ile tezyin

çemen-be-çemen:

1. çemen-be-çemen:

Gazel 96
Mısra: 1
Çayırdan çayıra //
Her yer.

Habāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

2. çemen-be-çemen:

Gazel 96
Mısra: 2
Çayırdan çayıra //
Her yer.

Habāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

3. çemen-be-çemen:

Gazel 96
Mısra: 4
Çayırdan çayıra //
Her yer.

Durur o şūh-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde şurāhī tolu
çemen-be-çemen

4. çemen-be-çemen:

Gazel 96
Mısra: 6
Çayırdan çayıra //
Her yer.

Faşıl faşıl varaķ-ı
gülsitān olur bülbül
Eder tıuyūr-ı sebaķ-
hıvān gülü çemen-be-
çemen

5. çemen-be-çemen:

Gazel 96
Mısra: 8
Çayırdan çayıra //
Her yer.

Bu rûzgârda bir serv-
kadd hevâsınadır
Nesîmde eşer-i ârzû
çemen-be-çemen

6. çemen-be-çemen:

Gazel 96

Mısra: 10

Çayırdan çayıra //

Her yer.

O mest-i nâzik eder
seyre çıktığın ifşâ
Şadâ-yı na'ra-i gül-
bâng-ı hû çemen-be-
çemen

7. çemen-be-çemen:

Gazel 96

Mısra: 12

Çayırdan çayıra //

Her yer.

‘Arûs-ı gönçeye
meşşâta oldu gönce-i
ter
Mişâl-i gâze verir reng
ü bü çemen-be-çemen

8. çemen-be-çemen:

Gazel 96

Mısra: 14

Çayırdan çayıra //

Her yer.

Hasîb vaşf-ı haç-ı yâre
gel müşâ‘areye
Bahârdır edelim güft ü
gû çemen-be-çemen

çemenlik:

1. çemenlikde: -de

Gazel 116

Mısra: 1

Çimenlik, yeşillik

alan.

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

**cemî‘-ı mâ-sivâ’llâhdan
eli çekdi:**

**1. cemî‘-ı mâ-
sivâ’llâhdan eli çekdi: -di**

Gazel 132

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allah'tan başka

*olanların tamamından
uzaklaşmak.*

Nây-zen-i şâhib-nefes
bir zât-ı pāk idi velî
Terk edip çekdi cemî‘-ı
mâ-sivâ’llâhdan eli

**cenâb-ı fennî-i şâhib-
zemîne:**

**1. cenâb-ı fennî-i şâhib-
zemîne:**

Gazel 9

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zemin sahibi Fenni

Efendi.

Cenâb-ı Fennî-i şâhib-
zemîne âzmâyişdür
Bu tanzîri Hasîbâ gül
gibi ‘arz eylemeklik yap

cenâb-ı hazret-i haç:

1. cenâb-ı hazret-i haç:

Gazel 40

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yüce Allah

hazretleri.

Hâk-i tevâzu‘ ola şolki
bu bâzârda
Bî-şekk cenâb-ı hazret-i
Haç dest-gîr ola

cenâb-ı hüdü:

1. cenâb-ı hüdü:

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hazreti Hak.

Mülk-i fenâdan göçüp
eyledi 'azm-i bekā
Ede cenâb-ı Hüdâ kaşr-ı
cinânı mekân

cenâb-ı kâdir:

1. **cenâb-ı kâdir:**

Kıt'a 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allahın mutlak

gücü.

Ser-tirâş-kâr Süleymân
Çelebi
Aña luğf etdi cenâb-ı
Kâdir

cenâb-ı kân-ı celâdet:

1. **cenâb-ı kân-ı celâdet:**

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yücelik kaynağı

beyefendi.

Cenâb-ı kân-ı celâdet
Kırım Girây Sulţan
Ki şân-ı şevketidir reşk-
i hüsrev ü hâkân

**cenâb-ı ma'ânî-i şi'r-i
tevfîki:**

1. **cenâb-ı ma'ânî-i şi'r-i
tevfîki: -1**

Gazel 65

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şair Tevfik'in

şirinin mana

hazretleri.

Görem cenâb-ı ma'ânî-i
şi'r-i Tevfikî
Hasib gerd-rehin cism-i
kâlib-pâkime çek

cenâb-ı mefhar-ı küttâb:

1. **cenâb-ı mefhar-ı
küttâb:**

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Okulun övüncü

olan beyefendi.

Cenâb-ı mefhar-ı küttâb
İsmâ'îl Efendi kim
Edip irsâl-i lihye vaqr-ı
zâtın eyledi izhâr

cenâb-ı râtibe:

1. **cenâb-ı râtibe: -e**

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şair Ratip.

Cenâb-ı Râtibe bu
nazm-ı bî-tertibî 'arz
eyle

Dirîğ etmez Hasibâ kilik-
i taşhîhin niżâmında

cenâb-ı şeyhe:

1. **cenâb-ı şeyhe: -e**

Gazel 104

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Hazreti şeyh.

Hasibâ nice mümkündür
cenâb-ı şeyhe pey-
revlik
'Aşâ-yı kilik ile gitdi
reh-i i'câza icâza

cenâb-ı vâ'izi:

1. **cenâb-ı vâ'izi: -i**

Kıt'a 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vaiz hazreti.

Meger her gice bir
'avret kaparmış halvet-i
hâşşa
'Ases başmış cenâb-ı
vâ'izi rüsvâ-yı 'amm
etmiş

**cenâb-ı zâde-i arslan
girây:**

1. **cenâb-ı zâde-i arslan
girây:**

Gazel 20

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Arslan Giray'ın
oğlu.*
Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Hān-ı kerem-
mu‘tād
Celādetlü o sultān-ı
mübārek eyledi bünyād

cenāb-ı zü'l-minen:

1. cenāb-ı zü'l-minen:

Kıt'a 16
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*İyilik ve bağış
sahibi (Allah) hazreti.*

Şāhid-i baht u sa‘ādet
‘izzet ü ‘ömr-i dırāz
Ol velīdi kılsın erzānī
cenāb-ı Zü'l-minen

cenāheyn:

1. cenāheyni:-i

Kıt'a 14
Mısra: 9
İki kanat, iki yön.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi
cenāheyni güşād
Eyler etrāf-ı gülistānı
tavāfa ta‘līm

çenārcıg:

1. çenārcıgıla:-ıla

Gazel 69

Mısra: 5

Çınarcık. II

*İstanbul'a yakın bir
belde.*

Etmış çenārcıgıla kavak
müsellemi gālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

çenber eylemiş:

1. çenber eylemiş:-miş

Gazel 136

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Çenber haline
getirdi.*

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pişānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

çend:

1. çend:

Kıt'a 23

Mısra: 15

Birkaç.

Dediler çend melek
burc-ı felekden tārīḥ
Seyr-i bārūyı geliñ
kal‘a-i Aşkirmāna

çeñe eyler:

1. çeñe eyler:-r

Mesnevi 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Çok konuşmak.

Çand imiş gayra gibi
şormağa yokdur hācet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

çengāl-i zaḥm-ı zürile:

1. çengāl-i zaḥm-ı

zürile:-ile

Gazel 78

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Zorla açılan yara
ormanı.*

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḥm-ı zürile
oldı sefil fil

çengāne:

1. çengāneler:-ler

Gazel 7

Mısra: 8

Çingene;

*Hindistan'dan çıktıkları
söylenen, dünyanın
çeşitli yerlerinde*

*yaşayan bir topluluk,
Çingen, Kıpti, Roman ve
bu topluluktan olan
kimse.*

Na'ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengâneler
yollardağı haydūd hep

cennet:

1. **cennete: -e**

Kıt'a 18

Mısra: 16

*Ağaçlık bahçe;
iman edip Salih ameller
işleyenlere, ahirette
vaat edilen nimet ve
mükâfat yurdu.*

Yazdı târihin imâmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'râc-ı rûhânî
Meħemmed cennete
(1192)

2. **cennetde: -de**

Kıt'a 18

Mısra: 14

*Ahirette
müminlere Allah
tarafından va'dedilen
ebedî hayat, yaşanacak
yer.*

Hubb-ı ehl-i beyt ile
maħbüb-ı âl olmuş idi
Şühesüz anlarla
cennetde irer her
ni'mete

cennetü'l-me'vâ:

1. **cennetü'l-me'vâ:**

Kıt'a 9

Mısra: 5

*Şehit ve
müminlerin barınağı ve
konağı olan cennet.*

Hudâ pür-nür ede
kabrın maķâmın
cennetü'l-me'vâ
'Alâmet vaz' olundu
çün du'â-yı hayr için
bu taş

çerâğ etdi:

1. **çerâğ etdi: -di**

Gazel 62

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mutlu etmek, şad
etmek.*

Cism-i süzânımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerâğ

çerâğân:

1. **çerâğandır: -dır**

Gazel 68

Mısra: 15

*Bahçelerde kandil
ve mumlarla yapılan
gece şenliğı, donanma.*

Dāğımla şerħa-i lāle
çerâğandır Ĥasīb
Etsin o verd-i tâze
temāşâ şabāħa dek

çerâğ-ı selmân:

1. **çerâğ-ı selmân:**

Kıt'a 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Selman'ın çıkağı.

Şu'le-tāb oldu çerâğ-ı
Selmān
Kendi Müslim pederi
pek kâfir

ceres:

1. **ceresveş: -veş**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Çan, çingirak.

Raķīb ile ber-ā-ber bey'c
ederler 'aşķ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel'ūnı

2. **ceresinden:** *-inden, -, -*
, -

Gazel 54

Mısra: 4

*Hayvanın boynuna
asılan çingirak.*

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muhibb-i Hudāyı
ceresinden biliriz

cereyān etmede:

1. **cereyān etmede:** *-me,*
-de

Gazel 62

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Akmak.

Cereyān etmede
küyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm hāk-i
rehiñde ırmağ

çerh-i 'amāsıyla:

1. **çerh-i 'amāsıyla:** *-sı, -*
y, -la

Gazel 48

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Kör bir çark.

Bî-başar devr-i hadiñ
etse de seyyāh olmaz

Esb-i t̄ahūne nite çerh-i
'amāsıyla döner

çerh-i atlas:

1. **çerh-i atlas:**

Gazel 136

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Atlas feleği, göğü.

Çerh-i atlas şubh-dem
çāk-i giribān etmede
Dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafağ mı sāde mi

çerh-i felekde:

1. **çerh-i felekde:** *-de*

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Gök tabakası.

Devr oldu ey sitāre-i
baht etmediñ t̄ulū'
Çerh-i felekde yoħsa
yeriñ yok mudur seniñ

çerh-i ğaddār:

1. **çerh-i ğaddār:**

Gazel 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Zâlim felek.

Sevdüğim çin-i cebin
itdükce a'dā ħandedür
Çerh-i ğaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

cesaret:

1. **cesāret:**

Gazel 115

Mısra: 10

Cesurluk.

Oldu mevzūn u muķaffā
bu ğazel gerçi Ħasib
Lik 'arz etmege üstāda
cesāret güççe

çeşm:

1. **çeşmüm[ün]:-üm[ün]**

Gazel 4

Mısra: 13

Göz II göz çukuru.

Çizlilik aklıklarıyla
müzeyyen nev-'arūsāsā
Beyāz fes hāli kaldı
çeşmüm[ün]
ħaclegāhında

2. **çeşmile:-ile**

Gazel 42

Mısra: 1

Göz.

Çeşmile hitâb eyleme
mahfice bir işdir
‘Uşşâka işaretler ile iş
bitirişdir

3. **çeşmim: -im**

Gazel 29

Mısra: 7

*Görme organı,
dide, ayn.*

Rûz u şeb bî-dâr eder
çeşmim gam-ı haddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammâ
mest-i sükker-ḥvâb
uyur

4. **çeşmim: -im**

Gazel 57

Mısra: 5

*Görme organı,
dide, ayn.*

Ne sâhîr-pîşedir
çeşmim ḥayâl-i
gîsuvânîla
Koyup bir şîşe içre
bunca ejderhâ
şığırdırmiş

5. **çeşminde: -i, -n, -de**

Gazel 29

Mısra: 1

Bakış, görüş, nazar

*II Algılama biçimi, fikir,
düşünce, anlayış.*

Ġamzeler çeşminde
elde tîġ-ı âteş-tâb uyur
Der-kemîn olmuş
gürûh-ı leşker-i nehḥâb
uyur

6. **çeşmim: -im**

Gazel 83

Mısra: 6

*Görme organı,
dide, ayn.*

Benânîñla Benâtü'n-
na‘şî mîzân eylemem
hemçün
Şebân-ı ġayra çeşmim
ḥîredârî-i hilâl etmem

**çeşm-âşinâ-yı duġter-i
tersâ:**

1. **çeşm-âşinâ-yı duġter-
i tersâ:**

Gazel 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hristiyan güzelinin
gözünü bilen.*

Olinca yek nîgeh çeşm-
âşinâ-yı duġter-i tersâ
Esîr itdi beni zülf-i dü-
tâ-yı duġter-i tersâ

çeşme:

1. **çeşmeye: -ye**

Kıt'a 12

Mısra: 8

*Bir kaynaktan gelip
bir haznede toplanan
veya borularla getirilen
suların, kullanılmak
amacıyla üzerindeki
musluklar vâsıtasıyla
akıtılması için yapılmış
küçük tesis.*

Söyledim işrâb edip
‘aşşâna târîḥin Ḥasîb
Oldu cârî nûra beñzer
çeşmeye âb-ı zülâl

çeşmesâr:

1. **çeşmesârî: -ı**

Gazel 39

Mısra: 6

*Çeşmesi çok olan
yer.*

Çeşm-i terimden
olmadı ḥâlî ḥayâl-i yâr
Ol çeşmesârı cilvegeh
etmiş birisidir

çeşm-i aḥbâb:

1. **çeşm-i aḥbâb:**

Kıt'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Sevgililerin,
dosların gözü.

Ocağın ihtiyarı idi
ellinci cemâ'atde
Sefer kıldı beğaya
çeşm-i aḥbâb oldular
ḥün-pâş

çeşm-i bîmârin gören:

1. **çeşm-i bîmârin**
gören: -en

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasta gözünü
görmek.

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bîmârin gören
‘âşık
Ne deñlü dest-i luṭfi
ḥoşa merhem tâzededen
tâze

çeşm-i cādü:

1. **çeşm-i cādü:**

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Büyüleyici göz.

Böyle sāḥir-i fiten-cū
çeşm-i cādü görmedim
Kim nigāh-ı yekde

ğamzeñ şad hezār ādem
ķapar

çeşmi çerāğ aydın:

1. **çeşmi çerāğ aydın:**

Mesnevi 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Gözü çirası

yanmak. II Mutlu
olmak.

Hvâceye aydın çeşmi
çerāğ elbet
Kimle aşḥâb-ı
kemâllerine hem-
şoḥbet

çeşm-i ebrüyide:

1. **çeşm-i ebrüyide: -de**

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kaşın altındaki göz.

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nâz olduḡuñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luṭf-ı istignâb uyur

çeşm-i estere:

1. **çeşm-i estere: -e**

Kıt'a 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Katır gözü.

Çeşm-i estere nigāhı
niş-ter
Müşterî necm-i sitâre
ṭâhir

çeşm-i fetili:

1. **çeşm-i fetili: -i**

Gazel 116

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fitilin gözü.

Helâk eyler hezārân
‘âşıkı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetili
Ķahramānı tiğ-zenlikde

çeşm-i ħire:

1. **çeşm-i ħire:**

Gazel 133

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kamaşmış, fersiz
göz.

Cām-ı mey mir'ât-ı ruḡ
birbirine ‘aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i ħire sāķiyâ seni

çeşm-i ħüseynim:

1. **çeşm-i hüseynim: -im**

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hız. Hüseyin'in özü.

Añdıķca Kerbelāda aķan
hūn-ı ʿāşıkı
Şeh-rāh-ı ʿışķa çeşm-i
Hüseynim sebīl olur

çeşm-i inşāfile:

1. **çeşm-i inşāfile: -ile**

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İnsaflica bakan göz.

Nazar kıl çeşm-i inşāfile
var mı mişl-i şānisi
Ne hācet şarf-ı maķdūr-
ı suħanla eylemek irād

çeşm-i mestini:

1. **çeşm-i mestini: -i, -n, -
i**

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sarhoş göz.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-hūn
Nigāh-ı āfeti bī-ķand
hep ħaten şuyına

çeşm-i necm-i süreyyā:

1. **çeşm-i necm-i**

süreyyā:

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Süreyya yıldızının
gözü.*

Tesbīħ çekdi Zühreyi
teşhīr için meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā şabāħa
dek

çeşm-i pür-ħvābın:

1. **çeşm-i pür-ħvābın: -ı,
-n**

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uyku dolu göz.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ħvābın
Durur iki kemend-
endāzdir ceyş-i kemīn
üzre

çeşm-i sūzenden:

1. **çeşm-i sūzenden: -den**

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Iğnenin gözü.

Degüldür seyr-i ħālīñ
zaʿf-ı çeşmimle cüdā
benden
Eder Hindi temāşā rind-
ı ʿāşık çeşm-i sūzenden

çeşm-i ter:

1. **çeşm-i ter:**

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yaşlı göz.

Bükā ile riyāyı kızbi cārī
her ħuşūşında
Sözüm yok zāhid-i
ħuşkuñ bu çeşm-i ter
ħuşūşında

çeşm-i terim:

1. **çeşm-i terim: -im**

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaşlı göz.

Ruħsārım üzre çeşm-i
terim ķatre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

çeşm-i terimden:

1. **çeşm-i terimden:** *-im, -den*

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Genç gözler // canlılığı ve parlaklığı ziyâde, dinç gözler.

Çeşm-i terimden
olmadı hâlî hayâl-i yâr
Ol çeşmesârı cilvegeh
etmiş birisidir

çeşmin görenler:

1. **çeşmin görenler:** *-en, -ler*

Gazel 56

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözünü görenler.

Cemâlinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melâḥat gülşeninde iki
âhû-yı Ḥoten yatmış

cevâb eyleye:

1. **cevâb eyleye:** *-y, -e*

Gazel 71

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cevaplamak, cevap vermek.

Bâde-nüş ol gel açıl
refc-i hicâb eyle dedim
Ne cevâb eyleye
bilmem bu su'âl üstüne
gül

cevâbı verdim:

1. **cevâbı verdim:** *-dim*

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Cevap vermek.

Ḳılmış mesâ'il-i ser-i
zülfünde kâl ü kâl
Verdim Ḥasîb şeyḥe
cevâbı kulac kulac

cevâbın okuyunca alır:

1. **cevâbın okuyunca alır:** *-ır*

Gazel 90

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Cevabını okuyunca alır.

Alır cevâbın okuyunca
beyt-i maḳtadan
Ederse daḥl-i ta'arruz
baña 'adû-yı vaṭan

cevâmi':

1. **cevâmi':** *-i*

Gazel 69

Mısra: 13

Camiler.

Gül-bün menârelerle
gülistân cevâmi'i
Feryâd-ı 'andelîbdir
ezâni Sitânbuluñ

çevgân:

1. **çevgânı:** *-ı*

Gazel 6

Mısra: 3

Ucu egri cirit

sopası.

Sühâ der-eşheb-i ebr
olmuş elde sîm çevgânı
Gürûh-ı aḥterân alayını
tesyîr ider mehtâb

cevher:

1. **cevherlerle:** *-ler, -le*

Gazel 139

Mısra: 3

Noktalı harf. II

Tarih-i Cevher (Tarih-i Mu'cem): Noktalı harflerin hesabına dayanan tarih.

Eyle cevherlerle târiḥin
ḥisâb
Oldu iḳbâl ile ḥân
Devlet Girây (1182)

cevher-i 'ışk var:

1. **cevher-i ʿiṣk var:**

Gazel 63

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşkın özü var.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceş-i
hevādan taḥhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o zātında
ki var cevher-i ʿiṣk

cevlān eyleyen:

1. **cevlān eyleyen:** -y, -en

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gezinmek.

Ḥāl ü ḥattıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per
açmış dāma gelmiş yem
ḳapar

cevlāngēh:

1. **cevlāngēhimde:** -im, -de

Gazel 83

Mısra: 12

Geziliş dolaşılın

yer.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı
himmetem dünyā vü
ʿuḳbāda
Fezā-yı ʿālemi

cevlāngēhimde per ü
bāl etmem

cevr:

1. **cevri:** -i

Gazel 2

Mısra: 4

Ar. Eza, sitem.

Sevdüğim çin-i cebin
itdükce aʿdā ḥandedür
Çerḥ-i ḡaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

cevr-i bī-ḡāyet-i dildāra:

1. **cevr-i bī-ḡāyet-i
dildāra:** -a

Gazel 115

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin sonsuz
eziyeti.*

Cevr-i bī-ḡāyet-i dildāra
taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü
ṭaʿnına ṭāḳat güççe

ceyhūna döndü:

1. **ceyhūna döndü:** -dü

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ceyhun nehri gibi
olmak.*

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳıḳıñle
döndü Ceyhūna
Yem-i sirişkim aḳın
eyledi Yemen şuyına

ceyş-i hevādan:

1. **ceyş-i hevādan:** -dan

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Arzu, nefis isteḡi.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceş-i
hevādan taḥhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o zātında
ki var cevher-i ʿiṣk

ceyş-i kemīn:

1. **ceyş-i kemīn:**

Gazel 119

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Az ve tuzak askeri.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ḥvābın
Durur iki kemend-
endāzdir ceyş-i kemīn
üzre

ceyş-i niyāza:

1. **ceyş-i niyāza:** -a

Gazel 122

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Niyaz askeri.

Kāfir hişār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

cezb eden:

1. **cezb eden:** -en

Gazel 124

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kendine çekme,
hoşlanma duygusu ile
ilerleme.*

Eder pür delvi rîz
oldukça bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāzu'dur kulūbı cezb
eden rif'at maķāmında

cezbe ile kuçdukça:

1. **cezbe ile kuçdukça:** -
dukça

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cezbe ile
kucaklamak.*

Cezbe ile ʿāşıkān

kuçdukça Gümüş

Dedeyi

Na'ra-i Yā Hayy mıdır

çekdikleri Yā Hū mudur

cezbeli şütürüñ çulu

egri gerekdir:

1. **cezbeli şütürüñ çulu**

egri gerekdir:

Mesnevi 3

Mısra: 46

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

*Alımlı devenin çulu
eğri gerekdir.*

ʿĀşıkam dāmen sürer
dīvānelik ğam mı baña
Cezbeli şütürüñ çulu
egri gerekdir dil-berā

cibāvī:

1. **cibāvī:**

Mesnevi 2

Mısra: 2

Cibavi tarikati.

Naķş-bendī Mevlevī

Veysī Rufā'ī Hālveti

Ķādirī vü Gülşenī Sa'dī

Cibāvī Celveti

ciger:

1. **ciger:**

Gazel 120

Mısra: 3

Cığır.

Ciger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrif ederseñ ey
perī-peyker habersizce

ciger pür-ḥün olur:

1. **ciger pür-ḥün olur:** -
ur

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Cığır kanla
dolmak. II Çok üzülmek.*

Ciger pür-ḥün olur
derdiñle ağlar dide-i
giryān
Cihānı inledir āh ü
fiġān v'allāhi bi'llāhi

**cigeriçün deveyi zebḥ
eder oldu:**

1. **cigeriçün deveyi zebḥ
eder oldu:** -*du*

Mesnevi 3

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Cığeri için deveyi
boğazlar olmak.*

Kaṭ' eder arpasın
acından olur yüregi kan
Cigeriçün deveyi zebh
eder oldu sârbân

cihân:

1. cihânda: -da

Gazel 9

Mısra: 2

*Ar. dünya, âlem,
cihan.*

Cihânda hüsni-ğilmân
ü behişt müştereklik
yap
Libâs-ı sebzeler giy ey
perî peyker meleklik
yap

2. cihâni: -i

Gazel 29

Mısra: 9

*Âlem, dünya,
yeryüzü.*

Şöyle mest etmiş cihâni
câm-ı la'liñ kim müdâm
Küşe-i mey-hânelerde
nice şeyh ü şâbb uyur

cihâna erzânî eyledi:

1. cihâna erzânî eyledi: - di

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Cihanı layık
eylemek.*

Senâ vü minnet ü şükr
ü sipâs-ı Yezdânî
Cihâna eyledi luṭf-ı
‘amîmi erzânî

cihâni iñledir:

1. cihâni iñledir: -ir

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dünyayı inletmek.

Ciger pür-hün olur
derdiñle ağlar dîde-i
giryân
Cihâni iñledir âh ü
fiğân v'allâhi bi'llâhi

cihâni yaḳsa:

1. cihâni yaḳsa: -sa

Gazel 86

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dünyayı ateşe
vermek, yok etmek.*

Hâşılı yaḳsa cihâni n'ola
âhim şereri
Micmer-i dilde nihân
nârımı dökdüm saçdım

çık:

1. çıkış: -miş

Gazel 3

Mısra: 3

Görünmek.

H'âceden çıkmış
zerâfetle 'alim olmuş
baña
Şive üstâddan el öpmiş
hoş hişâl olmuş baña

2. çıkacak: -ıcaḳ

Gazel 7

Mısra: 3

*Yukarı doğru
gitmek, yüksekteki bir
yere erişmek,
tırmanmak.*

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcaḳ
Bâğbân bir dâne ḳomaz
düşürür emrüd hep

3. çıkarmış: -ar, -miş

Gazel 55

Mısra: 5

*Şekil vermek,
çizmek.*

Çıkarmış kıl kalem
erkâmla bir şüret-i
defter
Haṭiñ cem'a yekün
hüsnuñ [.] taḳsim
göstermiş

4. **çıkıp:** -ip

Kit'a 25

Mısra: 17

Görünme / zuhur etme.

Çıkıp bu tārīhi dedi bir
abdālīñ

Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn
vāşıl-ı Ḥudā oldu

çıkırıkçı:

1. **çıkırıkçı:**

Mesnevi 4

Mısra: 35

*Çıkırık yapan ve
satan kimse.*

Derse çıkırıkçı keserle
beni balţam besler
İ'timād etme ğayrı
kazancı süsler

cilā-yı dīde-i ma'na

mıdır:

1. **cilā-yı dīde-i ma'na**

mıdır: -mi, -dır

Gazel 78

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Mana gözüne
sürmek.*

Naẓmīñ cilā-yı dīde-i
ma'na mıdır Ḥasīb

Oldu devāt mūkahḥil ü
kilk-i 'amīl mīl (Fī 29
Rebī'ü'l-āḥir 1187)

cild-i muşhaf-ı ruḥsāra:

1. **cild-i muşhaf-ı**

ruḥsāra: -a

Gazel 100

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Yüz sayfasının
cildi.*

Kitāb-ı ḥüsnüne ya

'anberīn şirāze

Ya cild-i muşhaf-ı

ruḥsāra mıkleb-i miskīn

cilvegeh etmiş:

1. **cilvegeh etmiş:** -miş

Gazel 39

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dolaşmak.

Çeşm-i terimden

olmadı ḥālī ḥayāl-i yār

Ol çeşmesārı cilvegeh

etmiş birisidir

cināna göçüp:

1. **cināna göçüp:** -üp

Gazel 77

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Cennete göçmek. II
Vefat etmek.*

Dedim vefātını gūş
eyleyince tārīhin
Göçüp cināna revān
oldu Dervīş İsmā'īl

çin-i cebin:

1. **çin-i cebin:**

Gazel 40

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Alın

*buruşukluğu|| kızma,
surat asma.*

Bihūde bu riyā ile zāhid
sücūd eder
Çin-i cebin şafḥa-i
naşş-ı ḥaşir olur

2. **çin-i cebin:**

Gazel 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Alın kırışıklığı.

Sevdüğim çin-i cebin
itdükce a'dā ḥandedür
Çerḥ-i ğaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

çin-i cebini:

1. **çîn-i cebîni:-î**

Gazel 34

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Alın

*buruşukluğu || kızma,
surat asma.*

Etdikce hum-ı çeşm-i
dili da'vâ-yı işrâb
Çîn-i cebîni ayru vekîl
olur

çirke-i çengâne-i

örfânenen:

1. **çirke-i çengâne-i**

örfânenen:-den

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Geleneksel çingene

çadırı.

Ben Hevâyî şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengâne-i
örfânenen etdim ferâğ

cirm:

1. **cirmince:-ince**

Kit'a 24

Mısra: 6

Cisim; büyüklük,

hacim II beden, vücut.

Eder sūrāhı a'dādı
kadar zaḥm-ı sitem
peydā
Bu 'ālemde temellük
eyleyen cirmince
ğirbālîñ

cism:

1. **cismim:-îm**

Gazel 104

Mısra: 7

Ar. Gövde.

Yer etdi dāğım üzre
ğanzeler ser-tâ-be-pā
cismim
Libās-ı 'ışk la yok
minnetim ğazzāza
bezzāza

2. **cismini:-în, -î**

Kit'a 24

Mısra: 3

Ar. Gövde.

Bu diğkat cismini sūrāḥ
sūrāḥ etdi ğirbālîñ
Ḥasîb

3. **cismüm:-üm**

Gazel 2

Mısra: 5

Cisim, vücut.

Cismüm ol deñlü za'îf
oldı ki olur bār-girân
Olsa tār-ı 'ankebût
egnümde pîrâhen baña

4. **cismim:-îm**

Gazel 88

Mısra: 2

Cisim, vücut.

Sînemde 'ışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tiğ-i
bürân eyledim bugün

cism-i fenâ:

1. **cism-i fenâ:**

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yokluk varlığı.

Temür-i hestî-i
mevhüm imiş cism-i
fenâ resmüm
Ki cān āyînesinde şüret-
i rengi 'adem gördüm

cism-i kâlib-pākime:

1. **cism-i kâlib-pākime:-
îm, -e**

Gazel 65

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Temiz kalıplı vücut.

Görem cenâb-ı ma'ânî-i
şî'r-i Tevfîkî
Hasîb gerd-rehin cism-i
kâlib-pâkime çek

cism-i şerhnâkime:

1. **cism-i şerhnâkime:-**

im, -e

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yaralı vücut.

Bu cân tende iken şerh
edem hâkime çek
O kanlı tîği şehâ cism-i
şerhnâkime çek

cism-i süzânımı:

1. **cism-i süzânımı:-im, -**

1

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanan beden.

Cism-i süzânımı cânân
eyledi bir penbe dâğ
Giydirip câm neylerem
gül-bendini etdi çerâğ

cism-i zaḥmnâkime:

1. **cism-i zaḥmnâkime:-**

im, -e

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaralı vücut.

Hadeng-i gânzeleriñ
cism-i zaḥmnâkime çek
O kanlı leşkeri ey kaşı
yâ helâkime çek

cismim:

1. **cismim:**

Gazel 88

Mısra: 2

Beden, gövde.

Sînemde ıışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

cit:

1. **cit:**

Gazel 12

Mısra: 16

Çit, sınır ?.

Her perî-peykere
çarpıldı ise kıl da'vet
Oğuyup dâ'ire-i hâneye
sen de aş cit

2. **çit:**

Mesnevi 4

Mısra: 9

Çit, sınır ?.

Havlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faķır
Raḥm edip etmeye
tecrîm müsellim-i şağîr

çıtır pıtır:

1. **çıtır pıtır:-e**

Gazel 41

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.*

Bendini çāk ede
cüvânım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i
cânım çıtır pıtır

2. **çıtır pıtır:**

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.*

Bendini çāk ede
cüvânım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i
cânım çıtır pıtır

3. **çıtır pıtır:**

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Pā-māl-i esb-i 'işve eder
serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze
fidānım çıtır pıtır

4. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Olduğca tāb pertev-i
mihr-i ruḥuñla germ
Eyler züçāc-ı kalb-i
nihānım çıtır pıtır

5. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Yıkdı ten-i nizārı dirīgā
çü ḥār u ḥas
Süz-ı dil-i şerāre-
feşānım çıtır pıtır

6. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Ḥarf-i ta'allukı geh eder
nesh geh celī
Gizlik nigāh ḥāme
benānım çıtır pıtır

7. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Olmuş meze mezāki-i
nuql-i şafā-yı 'ayş
Bādām çeşm ü piste
dehānım çıtır pıtır

8. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Seccāde ferş-i nükte-i
'ışkın şümār eder
Nesic-i şeyḥ-zād-ı
zemānım çıtır pıtır

9. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Ta'bīr n'ola kuş dilini
söyleye Ḥasīb
Ṭab'-ı Şabīḥ-i tāze-
zebānım çıtır pıtır

10. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Sā'at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derūnı nāle-
kūnānım çıtır pıtır

11. çıtır pıtır:

Gazel 41

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Bāziçe-bāz-ı mihr-i
ḥirāmān nāz eder
Kundağdan ibn-i vaqt-i
cihānım çıtır pıtır

12. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Der-ḥufte yāre dest-
res-i raʿše-rîz iken
Ḥalḥâl-i sâki kesdi
emânım çıtır pıtır

13. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: 22
Kelime Tipi: -
Çıtı pıtı. II Ufak
tefek ve sevimli, hoş.

Kıldı beni selâset-i
güftâr ile esîr
Nev-reste şüh-ı tuḥfe-
lisânım çıtır pıtır

civân:

1. **civânım: -ım**
Gazel 27
Mısra: 8
Genç, taze
delikanlı.

Hezâr-ı ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemâl
ʿarz et
Tabîbim derde

dermânım civânım gül
zamânıdır

civâr-ı rahmetine:

1. **civâr-ı rahmetine: -i, -
n, -e**

Gazel 77
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
ilâhî şefkat ve
merhamet tarafı. II
Ebedi alem; ahiret.

Seyâhat eyledi âhir
beḳâyâ fâniden
Civâr-ı rahmetine vâşıl
ede Rabb-i cemîl

çok:

1. **çok:**
Gazel 85
Mısra: 4
"Birçok, bir hayli"
anlamındaki belgisiz
sıfat.

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar tağ üstü
bâğımdır
Ferâmûş eylemem ol
lâle-ḥaddin çok kerem
gördüm

çok bağı yanıq:

1. **çok bağı yanıq:**
Gazel 109

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Çok acılar,
sıkıntılar, dertler
çekmiş.

Dağ üsti n'ola bâğ olsa
ʿuşşâka Edirne
Çok bağı yanıq ehl-i
kerâmet var içinde

çok başlıdır:

1. **çok başlıdır: -dır**
Gazel 23
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
1.Hilekâr, aldatıcı,
yalancı, kurnaz. 2.
Dolandırıcı, yankesici,
hırsız, 3. Fitnekâr, 4.
Vefasız, 5. Zalim,
gaddar 6. Bir konuda
uzman, usta, mahir
olarak sıralanabilir. 7.
Kendisini olduğundan
üstün gören ve
üstesinden
gelemeyeceği işlere
kalkışarak
beceremeyen kimse, 8.
Ser-keş, asi, dikbaşı,
başına buyruk, itaatsiz,
inatçı, 9. Mağrur,
kibirli, kendini
beğenmiş, büyüklük

*taslayan 10.Cesur,
korkusuz, 11. Küstah,
şımarık, saygısız,
utanmaz.
(Çetinkaya,2009,s. 278).*

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme dostum
Şâne bir çok başlıdır
şâyed femi perçem
kapar

çok kâl u kıl olur:

1. **çok kâl u kıl olur: -ur**

Gazel 35

Mısra: 10

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

*Çok dedikodu
olmak.*

Ḥaṭṭīñ kitāb-ı ḥüsnüñü
îrâb eder Ḥasīb
Ders-i ḥayâle başladı
çok kâl u kıl olur

çok olduğun ister:

1. **çok olduğun ister: -r**

Gazel 113

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çok olduğunu

istemek.

O ber-dâ'im Ḥasībā
‘âşıkıñ çok olduğun

ister
Taḳayyüd eyler elbet
şâhdır leşker ḥuşusunda

çorba:

1. **çorbası: -sı**

Gazel 61

Mısra: 6

Çorba.

Ḥoş gıdâdır mercümek
şâhib-riyâzât olmuşam
Gerçi çorbası ile
târḥânedenden etdim ferâğ

çöz:

1. **çözseydi: -seydi**

Gazel 8

Mısra: 8

Çözmek, açmak.

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şüh-ı gönçe-leb

2. **çözdi: -di**

Gazel 10

Mısra: 3

Çözmek, açmak.

Nev-bahâr irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şâhib-şafâlar semt semt

çü:

1. **çü:**

Gazel 83

Mısra: 8

Gibi.

Ne deñlü nokṭa-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭuramaz çü
remmâl-i felek ‘ahdine
fâl etmem

2. **çü:**

Gazel 41

Mısra: 7

"Gibi" edatı.

Yıkdı ten-i nizârı dirigâ
çü ḥâr u ḥas
Süz-ı dil-i şerâre-
feşânım çitir pıtır

3. **çü:**

Gazel 65

Mısra: 3

"Gibi" edatı.

Çü mâ‘-ı ṭınım almışidi
küy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle âb u
ḥâkime çek

4. **çü:**

Gazel 71

Mısra: 8

"Gibi" edatı.

Yâsemen lâleye ʿağd
etmek için jâle degül
Şaçdı zerrîn tabaqlarla
çü lâl üstüne gül

5. çü:

Gazel 89

Mısra: 12

"Gibi" edatı.

Hasībā bād-ı hūrşid
elimden olmaz âsüde
Çü hayme etmeyen
ʿuzletde hûn ber dest ü
dāmānın

6. çü:

Gazel 105

Mısra: 3

"Gibi" edatı.

İçenler şerbet-i laʿlin çü
zemzem tâzededen tâze
ʿİlâc eyler dil-i bīmāra
her dem tâzededen tâze

7. çü:

Gazel 117

Mısra: 7

"Gibi" edatı.

Çü tāvus olma gel
dümbāle-bāz[1] [.]

ṭamaʿkārī

Hümāveş evc-i

istiğnāya pervāz et ol
āsüde

8. çü:

Gazel 113

Mısra: 6

"-dığ zaman, -
dığında" anlamı katan
bağlaç. II -dığ gibi.

O âteş-pāreniñ şehri-i
dilin hıfz et hayālinde
Sitānbüldür çü lâzımdır
zarar aḥker huşūsında

cübbe-i eski:

1. cübbe-i eski:

Gazel 112

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Eski cübbe.

Gezme māʿi nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
ʿĀşıkıñ eşk-i sirişkin Nîl
ü Ceyhün eyleme

cüdā olmadım:

1. cüdā olmadım: -ma, -
dı, -m

Gazel 84

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ayrı düşmek, uzak
kalmak, görüşmemek.

Dergehinde olmadım
ʿuşşākıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıkça bilmedim

çuka:

1. çuka:

Gazel 7

Mısra: 6

Çuha, tüysüz ve sık
dokunmuş yün kumaş.

Şoyramāniden (?)
yapınca kîseler Boşnağ
n^eola
Arnabudlar giydiler
yilek çuka kâpüd hep

cülāh-ı şekib:

1. cülāh-ı şekib:

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tahammül giysisi,
kumaşı.

Tār ü püd itmiş niyāz u
nāzı cülāh-ı şekib
Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

cüllāh-ı hayāl:

1. cüllāh-ı hayāl:

Gazel 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hayal bezi

dokuyucuları.

Ey Hevāyī deffe-i
hiddetle cüllāh-ı hayāl
Aṭlas-ı nazmın
doğurken kırdılar tār
pūd hep

cül-pūşe-i derd ü ğam
eden:

1. cül-pūşe-i derd ü ğam
eden: -en

Gazel 49

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dert ve gam çulunu

örtü yapmak.

Beni pā-bend ile cül-
pūşe-i derd ü ğam eden
Kıl ‘aybsız o güzel-zāde-
i müy-tābımdır

cülüs eyleye:

1. cülüs eyleye: -y, -e

Gazel 70

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tahta çıkmak.

Qurdu bir taht-ı
muraşşā‘ varak-ı
ḥaḍrādan
Ki cülüs eyleye ḥūrşīd-
mişāl üstüne gül

cümle:

1. cümle:

Gazel 87

Mısra: 23

Bütün.

Şarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taşavvuf
söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü
ma‘ānīden de bīrūndur
sözüm

2. cümlesi: -sī

Gazel 87

Mısra: 7

Ar. zf. Hep, bütün.

Armağan-ı ‘ālem-i
ğayb-i Ḥüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-
ı meknūndur sözüm

3. cümle:

Gazel 90

Mısra: 4

(sıfat) Bütün, hep.

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perīse daḥi
Baña melek görünür
cümle ḥüb-rüy-ı vaṭan

4. cümle:

Kıt'a 5

Mısra: 4

(sıfat) Bütün, hep.

Çekip tuğra-i tevķī‘-i
refī‘ü'ş-şān-ı ḥākānī
Eṭa‘nā resmin icrā etdi
cümle ‘āşık-ı nā-çār

cümle mekânı:

1. cümle mekânı:

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bütün yerleri.

Olmuş ḥarīk yerleri
verd-i kuşūr ile
Ṭağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

cümleten:

1. cümleten:

Kıt'a 16

Mısra: 4

A. bütün, hep,

herkes.

Ėonce-i glzr-ı bĞ-ı
lem-i mülk-i vcd
Armağan-ı lem-i
Ėayb-ı Ėuddır
cümleten

n:

1. n:

Gazel 3

Mısra: 14

nk, nedeniyle.

n Nedm-i Ėurde-bn
Özge Ėayl olmuş baa
Vķı  ry mı ya
Ėuly mı söylersin
Ėasb

2. n:

Gazel 114

Mısra: 11

Mdem.

Ėikmetini n kelm-ı
nfizi iczdır
şir-i sĞir Ėasb
neylesin tanzrde

3. n:

Gazel 87

Mısra: 30

*şundan dolayı ki,
şu sebepten ki, zr.*

Mışra-ı nazmîle teşĖir-
i cvnn eylerem
Ėep musaĖĖardır baa
n siğr [] efsndur
sözüm

4. n:

Gazel 18

Mısra: 2

*"gibi" anlamında
edat.*

Manşb-ı dny lezz
amm ki azl lm-ı telĖ
Tendedir n cn-ı
şrn lik mevt encm-ı
telĖ

5. n:

Gazel 28

Mısra: 8

*"gibi" anlamında
edat.*

Gülgüli yüzle gl aıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerse
n gl-i ter muteber

6. n:

Gazel 76

Mısra: 4

*"gibi" anlamında
edat.*

Bzebndır nice tabir
eylesin nevk-i ķalem
n kebter oldu dil
azme gşde per  bl

7. n:

Gazel 104

Mısra: 16

*"gibi" anlamında
edat.*

Varıp kyunda dil-
ftdelerle imtiğn
olsun
Geder n ehl-i dvn
rtbessin iğrza izza

8. n:

Gazel 112

Mısra: 6

*"gibi" anlamında
edat.*

teş-reng giyme gl-
penbe biniş [.]
Yaķma bağrım n
kebb eşkimi mey-gün
eyleme

9. n:

Gazel 10

Mısra: 10

*"Gibi" anlamında
kullanılmış edat.*

Berg-i sebzūñ tuhfesin
şāhib-zemīne sun daḥi
Çün gül ʿarz eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

10. çün:

Gazel 19

Mısra: 5

"Gibi" edatı.

Eyleye ʿabd günāh ola
çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḥār u ḥas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine
sedd

11. çün:

Gazel 43

Mısra: 6

*"Çünkü" anlamında
edat.*

Ḳılmayan deyr-i dili
eşnām-ı hestiden ḥalāş
Çün teşāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

12. çün:

Gazel 137

Mısra: 2

*"Çünkü" anlamında
bağlaç.*

ʿAceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşda
furşat olur mı

13. çün:

Gazel 28

Mısra: 12

*"-dığı için"
anlamında kullanılan
bağlaç.*

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

14. çün:

Mesnevi 3

Mısra: 23

*"-dığı için"
anlamında kullanılan
bağlaç.*

Çeker aḡyār zimāmıyla
ḳatārın çün ḥar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

15. çün:

Gazel 57

Mısra: 15

*"Çünkü" anlamında
kullanılan bağlaç.*

Meşeldir çün ḡlāfa nīze
şıḡmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış ḥayāle
ʿāşık-ı şeydā şıḡşdırmış

16. çün:

Mesnevi 5

Mısra: 43

*"Çünkü" anlamında
kullanılan bağlaç.*

Çün ḳurāʿiyye-i
Maḡalḡara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne
Ḥasībā ihdā

17. çün:

Gazel 12

Mısra: 18

*"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.*

Ola mı nazm-ı Belīḡāya
Ḥasībā tanzīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i
ṭabʿ-ı Şābit

18. çün:

Gazel 40

Mısra: 4

*"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.*

Bir zāta mihr-i nūr-ı
sūhan feyz-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i
rūşen-zamir olur

Hasib hıbb-ı vaţan çün
eşerle sâbitdür
Bu nazm olur sebab-i
zikri güft ü gūy-ı vaţan

cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vazʿ olundu
çün duʿā-yı hayr için
bu taş

19. çün:

Gazel 62

Mısra: 4

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Haţţ-ı laʿli gelicek
būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı
meye oldu çün yasağ

22. çün:

Gazel 127

Mısra: 7

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Yazdı çün haţţ-ı şerifin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daği
var mı kalem meczūba

25. çün:

Kıt'a 21

Mısra: 4

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Eyledi lihye-i hoş-bū
irsāl
Kıldı çün sūnbül-i ter
zīr-i külāh

20. çün:

Gazel 79

Mısra: 10

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Hasib olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
sūhanıñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü kalem

23. çün:

Kıt'a 8

Mısra: 1

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki
mevlidiñ sen daği yaz

cünān:

1. cünān:

Gazel 140

Mısra: 13

?

Caʿfer cünān ʿāşık-ı
şādık olanlarını
Kullāb-ı ışkdır ser-i
zūlf-i mücaʿadı

21. çün:

Gazel 90

Mısra: 13

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

24. çün:

Kıt'a 9

Mısra: 6

"-diği için"

anlamına gelen bağlaç.

Hudā pür-nūr ede
kaşrin maķāmın

cünbāna gelip:

1. cünbāna gelip: -ip

Gazel 72

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Harekete geçmek.

Güşāde-bāl olur şan
bülbül-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruḥsārdan kākül

cünbiş eyle:

1. cünbiş eyle:

Gazel 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kımıldama, hareket
etme.*

Hırām-ı nāzdan tāvus-ı
naḥvet olduḡuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklik
yap

cünbiş-zen-i reftārdan:

1. cünbiş-zen-i

reftārdan: -dan

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yürüyüşün
kımıldanış vurması.*

Perişān-tār olur cünbiş-
zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿaşıkı teşvīşe
bu eṭvārdan kākül

cüneyd ü şibliye:

1. cüneyd ü şibliye: -y, -e

Kıt'a 25

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cüneyt ve Şibli
adındaki
mutasavvıflara.*

Degüldi gerçi o derviş
şüretā libās
Cüneyd ü Şibliye
maʿnāda reh-nümā oldu

çünki:

1. çünki:

Gazel 120

Mısra: 9

*"Çünkü" Bundan
dolayı, bu yüzden
anlamlarında bağlaç.*

Raḳīb-i seg-menişden
küy-ı dil-ber çünki
ḫālīdir

Ḥasībā ben daḡi terk-i
ʿaşā kıldım ḫazersizce

2. çünki:

Mesnevi 4

Mısra: 17

*"Bundan dolayı, bu
yüzden" anlamında
"çünkü" bağlacı.*

Çünkü ḫālka ede yörgüc
hep umūruñda şanıır

Bilemez kimse teşekkī
ede Ḥacī Mañşūr

3. çünki:

Mesnevi 4

Mısra: 15

*"Bundan dolayı, bu
yüzden" anlamında
kullanılan bağlaç.*

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi ḡavḡā
Bir yamanlık ḳomayıp
eyledi mālın yağmā

çürü:

1. çürümüş: -müş

Mesnevi 5

Mısra: 35

*Saḡlamlığını,
dayanıklılığını
yitirmek.*

Şatmamış Ḳara Ḥalīl
ḫalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
şatıvermemiş yürümüş

çürümez rızka verdim:

1. çürümez rızka

verdim: -dim

Gazel 105

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Çürümez rızka
vermek.*

Çürümez rızka verdim
naqd-ı fenni bāğ-ı
vuşlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tāzededen tāze

cüst ü cū:

1. cüst ü cū:

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Arama, araştırma.

Habāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

cüvān:

1. cüvānı:-ı

Gazel 69

Mısra: 8

Genç II Taze.

Seyr-i kemerde etdi
ağın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cüvānı Sitānbuluñ

2. cüvān:

Gazel 129

Mısra: 1

Genç II Taze.

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

3. cüvān:

Gazel 129

Mısra: 1

Genç II Taze.

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

cüvānım:

1. cüvānım:

Gazel 41

Mısra: 1

*Genç, taze // Yaşı
küçük (sevgili).*

Bendini çāk ede
cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i
cānım çıtır pıtır

da:

1. da:

Gazel 13

Mısra: 3

"De, da" bağlacı.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda havādis

2. da:

Gazel 53

Mısra: 3

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
bağlaç.*

Vākı‘ā rü’yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midhet-i hüsnüñü
bilmem nice taqrir
ederiz

3. da:

Gazel 42

Mısra: 6

"da/de"

*anlamlarına gelen
bağlaç.*

Peş-revde hişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāka bu da naqş ile
bir kāra girişdir

dāder:

1. dāderi:-ı

Gazel 75

Mısra: 3

Kardeş.

Oldu āhir dāderi Seyyid
Ḥalīle hem-civār
Bir yere cem'iyet etdi
ol iki tāze nihāl

dād-ı ḥaḳ:

1. dād-ı ḥaḳ:

Gazel 135

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Allah vergisi, İlahi
takdir.*

Dād-ı Ḥaḳ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḥan dedikleri

2. dād-ı ḥaḳ:

Gazel 135

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Allah vergisi, İlahi
takdir.*

Dād-ı Ḥaḳ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḥan dedikleri

dād-ı hevāyīdir:

1. dād-ı hevāyīdir: -dir

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Beyaz renkli kumaş
(?).*

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab'ıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm
aña dād-ı hevāyīdir

dāfi'-i ğamdır:

1. dāfi'-i ğamdır: -dır

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Üzüntüyü gideren.

Gerçi kim ḥalķıñ nigāhı
dāfi'-i ğamdır diyü
Şahn-ı şahrā mā'-i cārī
şüret-i zibādadır

dāğ:

1. dāğımıla: -ım, -la

Gazel 68

Mısra: 15

Yara.

Dāğımıla şerḥa-i lāle
çerāğandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

2. dāğım: -ım

Gazel 104

Mısra: 7

Çevresindeki

*arâziye göre büyük bir
çıkıntı teşkil edecek
şekilde yükselen toprak
veya kaya kütleli.*

Yer etdi dāğım üzre
ğanzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı 'ışk la yok
minnetim ğazzāza
bezzāza

3. dāğımıla: -ım, -la

Gazel 68

Mısra: 15

*Yara // Gönül
yarası.*

Dāğımıla şerḥa-i lāle
çerāğandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

4. dāğı: -ı

Gazel 106

Mısra: 9

Aşk yarası.

Ruḥı dāğı ile pür oldu
Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb
var dilde

dāğ eyledi:

1. **dāğ eyledi:-di**

Gazel 62

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kızgın demirle

dağlamak, yaralamak.

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

dağ üstü bāğ olsa:

1. **dağ üstü bāğ olsa:-sa**

Gazel 109

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Deyim**

Dağlık taşlık

*yerlerin güllük
gülistanlık hale
getirilmesi II Bir
sıkıntıdan kurtulup
mutluluğa
ulaşmak.Göğüste
açılmış yaranın kanlı
hâliyle çiçek açmış bāğ
ve bahçe manzarası
göstermesi (Tahir
Olgun). Kollara dāğ
vurmak suretiyle açılan
yaraya sarılan sargıya
da bağ denildiği için
yara üzerindeki sargı
yerine “dāğ üstü bāğ”
kullanılır (A. Talat
Onay).*

Dağ üstü n'ola bāğ olsa

‘uşşāka Edirne

Çok bağı yanık ehl-i

kerāmet var içinde

dağ üstüne bāğ:

1. **dağ üstüne bāğ:**

Gazel 62

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Sinedeki açık ve
kanlı yara. (Bu yara
görüntüsünden dolayı
çiçek açmış bir bağa
benzetilmiştir).*

Gül gibi yârelerim üzre
açar yâreleri
Baña yâr etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

dāğdār olmuş:

1. **dāğdār olmuş:-muş**

Gazel 102

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Çok üzgün, kederli,

*elem ve ızdırapla
kavrulmuş, yanık,
dağlanmış.*

Rūy-ı a‘dā dāğdār
olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamğa-i
pīşānī güvāh-ı zürda

dāğ-ı meş‘al ü āhım:

1. **dāğ-ı meş‘al ü āhım:-
ım**

Gazel 34

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ah ve yanan yanık

yarası.

Etsem Ḥasīb ‘azm-i reh-
i Ka‘be-i vişāl
Sīnemde dāğ-ı meş‘al ü
āhım delil olur

dāğ-ı serimde:

1. **dāğ-ı serimde:-im, -de**

Gazel 70

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Baş yarası, kafa

yarası.

Şerhalar dāğ-ı serimde
baña tağ üstüne bāğ
Oldu zībende güşāyişle
ḥayāl üstüne gül

daḥi:

1. **daḥi:**

Gazel 10

Mısra: 9

"Bile, da/de"

*anlamalarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Berg-i sebzūn tuhfesin
şāhib-zemīne sun daḥi
Çün gül ʿarz eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

2. daḥi:

Gazel 13

Mısra: 7

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥi lek
Aḫşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

3. daḥi:

Gazel 120

Mısra: 10

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Raḫīb-i seg-menişden
küy-ı dil-ber çünki
ḥālīdir
Ḥasībā ben daḥi terk-i
ʿaşā kıldım ḥazersizce

4. daḥi:

Kıt'a 8

Mısra: 2

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilik-i pāki
mevlidiñ sen daḥi yaz

5. daḥi:

Kıt'a 8

Mısra: 3

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Ben daḥi etdim duʿā
dedim hemān tārīḥimi
Ola bu Seyyid
Meḥmed ʿālem içre
ser-firāz

6. daḥi:

Kıt'a 14

Mısra: 21

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Daḥi ḥüccetle beyān
etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḫāʾime-i
müjde-raḫīm

7. daḥi:

Mesnevi 1

Mısra: 14

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Āl ü aşḫāba taḥiyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḥi
bi'l-ikrām

8. daḥi:

Mesnevi 4

Mısra: 24

"Bile, da/de"

*anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.*

Bir hediyeli müsāfir
gelicek bi-daʿvet
Mīrhān olsa daḥi
ḫondurur eyler ʿizzet

9. daḥi:

Gazel 23

Mısra: 10

"Bile, da/de"

*anlamlarında sözü
kuvvetlendirmek için
kullanılan bağlaç.*

Fenniye fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nüḥüfte
nükte-i gül-fem ḫapar

10. **daħi:**

Gazel 20

Mısra: 8

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Hezārān āferīnler ʃab^c-ı
mi^cmārına şad taħsīn
Taħayyül etmemiştir
böyle resmi daħi bir
üstād

11. **daħi:**

Gazel 26

Mısra: 6

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Müşevveş etmişken
kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daħi
başıma belā mı olur

12. **daħi:**

Gazel 27

Mısra: 6

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Açıl gülzāra şalın serv-
kaddiñ pīreherlerle
Yetiş sen daħi ey tāze
civānım gül zamānıdır

13. **daħi:**

Gazel 75

Mısra: 1

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Daħi nev-resken edip
emr-i Hüdüya imtişāl
Eyleyip terk-i fenā kıldı
beķāya irtihāl

14. **daħi:**

Gazel 90

Mısra: 3

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perīse daħi
Baña melek görünür
cümle hūb-rüy-ı vaṭan

15. **daħi:**

Gazel 127

Mısra: 8

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Yazdı çün haṭṭ-ı şerīfin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daħi
var mı kalem meczūba

16. **daħi:**

Gazel 130

Mısra: 4

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Ġamzeden evvel yetiş
ey hāncer-i müjgān-ı
yār
Tiz-destlikde görür
cānım daħi aķvā seni

17. **daħi:**

Mesnevi 5

Mısra: 24

*"Bile" anlamında
bağlaç.*

Bir yılanlı kıyağan
kal^cadır ol Kārahişār
Sen daħi görmege
maķşüdüli iseñ seyrine
var

dahilek:

1. **daħilek:**

Gazel 13

Mısra: 7

*"Sana sığırım,
sana sığındım"
anlamında yalvarma
sözü.*

Verse ne ^caceb zaħm-ı
ğamıñ cāna daħilek
Aķşāmı olur medd dem-
i maħremde havādis

dāhiliyye:

1. dāhiliyye:

Kıt'a 22

Mısra: 3

İç taraf.

O şühı da'vet etmiş
dāhiliyye hücreye
tenhā
‘Aceb vā‘iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

dahl-i ta'arruz ederse:

1. dahl-i ta'arruz

ederse: *-er, -se*

Gazel 90

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Taarruza karışmak.

Alır cevābın okuyunca
beyt-i maqṭadan
Ederse dahl-i ta'arruz
baña ‘adū-yı vaṭan

dā'im:

1. dā'im:

Gazel 140

Mısra: 6

Daima, devamlı,

her zaman, sürekli.

Halk ḥasen-i rızāsına kıl
zehr-i dehri nūş
Dā'im ola şalāt ü selām
ebb ü cedi

2. dā'im:

Gazel 140

Mısra: 19

Daima, devamlı,

her zaman, sürekli.

Tā ümmet içre sen
olasın merd-i es'adi
Dā'im gönülde ḥubb-i
Muḥammed Taḳīyi tüt

3. dā'im:

Kıt'a 18

Mısra: 2

Daima, devamlı,

her zaman, sürekli.

Menba^c-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maşrūf idi dā'im
ehl-i Ḥaḳka ḥıdmete

dā'imā:

1. dā'imā:

Gazel 110

Mısra: 7

Ar. Sürekli.

Rub^c-ı meskūn içre
eyler dā'imā devr üzre

zevk

Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrūlara

2. dā'imā:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Ar. Sürekli.

Ey Ḥasīb ammā benim
hoş-dide gönülüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

dā'ir:

1. dā'ir:

Kıt'a 18

Mısra: 11

Alakalı.

Vuşlata dā'ir ḥiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sür'atle
icābet da'vete

dā'ire:

1. dā'iresi: *-si*

Gazel 48

Mısra: 6

Belirli devlet

*işlerini çevirmekte
görevli kuruluşlardan
her biri.*

Murğ-ı ışıkda kıla hāşılı
gīsūya heves
Mültezim dā'iresi bād-ı
hevāsıyla döner

dā'ire-i haddin
bilmeyen:

1. **dā'ire-i haddin**
bilmeyen: -*me, -y, -en*
Gazel 97
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Sınırını bilmeyen.

Bilmeyen dā'ire-i
haddin eder maḥv-ı
vücūd
Hakk olur şıfır-ı raqam
kim çıka pergārından

dā'ire-i hāneye okuyup:

1. **dā'ire-i hāneye**
okuyup: -*y, -up*
Gazel 12
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Ev dairesine
çağırarak.

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıllı da'vet
Okuyup dā'ire-i hāneye
sen de aş cit

2. **dā'ire-i hāneye**
okuyup: -*y, -up*

Gazel 115

Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Ev dairesine
çağırarak.

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

dā'ire-i kūyuñ:

1. **dā'ire-i kūyuñ:** -*uñ*
Gazel 54
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Köyünün çevresi.

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muhibb-i Hüdāyı
ceresinden biliriz

dağ-ı 'asesinden:

1. **dağ-ı 'asesinden:** -*i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gece bekçisinin
(kapıyı) çalması.

Ol kadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye

Şahne başdığını dağ-ı
'asesinden biliriz

2. **dağ-ı 'asesinden:** -*i, -n, -den*

Gazel 54

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gece bekçisinin
(kapıyı) çalması.

Ol kadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şahne başdığını dağ-ı
'asesinden biliriz

dāl:

1. **dāl:**

Gazel 1
Mısra: 3
Arap alfabesindeki
"□" harfinin ismi. II
.Aşığın boyu

Ḥamīde-kāmet-i 'āşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnuñ ider tār-
ı kākülün i'rāb

2. **dāl:**

Gazel 70
Mısra: 20
Ağaç dalı.

Ṭıfl-i nev-resdir
ağacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāğ etse süvār
olmada dal üstüne gül

dāma gelmiş:

1. **dāma gelmiş: -miş**
Gazel 24
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Tuzağa gelmiş.

Hāl ü haṭṭıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per
açmış dāma gelmiş yem
ķapar

dāmānıña el urmasın:

1. **dāmānıña el**
urmasın: -ma, -sın
Gazel 58
Mısra: 7
Kelime Tipi: **Deyim**
Eteğine el vurmak.

II İlgı göstermek.

Dāmānıña el urmasın
arada ol ‘adū
Ey bāğ-ı hūsn serv-i
hırāmānım el-vedā‘

dāmen sürer:

1. **dāmen sürer: -er**
Mesnevi 3
Mısra: 45
Kelime Tipi: -
Etek sürmek.

‘Āşıkam dāmen sürer
dīvānelik ğam mı baña
Ceźbeli şütürüñ çulu
egri gerekdir dil-berā

dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafaķ mı:

1. **dāmen-i ālūde-i hūn-ı**
şafaķ mı: -mı
Gazel 136
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Şafaķ kanının eteğe
bulaşması.

Çerħ-i atlas şubħ-dem
çāk-i giribān etmede
Dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafaķ mı sāde mi

dānā:

1. **dānāya: -y, -a**
Gazel 83
Mısra: 14
Ālim, bilgin, bilgili
kimse.

Ĥasībā eylerim ehl-i
kemāle ‘arz-ı hāl ammā
Mu‘ārız-ṭab‘ olan

dānāya tazıyī‘-i maķāl
etmem

2. **dānā:**

Gazel 57
Mısra: 1
Ālim, bilgin, bilgili
kimse.

Süveydāda sevād-ı
zūlfüñü dānā
şığışdırmış
‘Aceb taşvīr-i şāmı
ħabbe-i yektā
şığışdırmış

dāne:

1. **dāne:**
Gazel 7
Mısra: 4
Tane, adet, miktar.

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcaķ
Bāğbān bir dāne ķomaz
düşürür emrūd hep

dāneden ferāğ etdim:

1. **dāneden ferāğ etdim: -**
dim
Gazel 60
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Taneden vaz
geçmek.

Men hümā-yı evc-i
nāzım lāneden etdim
ferāğ
Bāde-perest-i niyāzım
dāneden etdim ferāğ

dāne-i eşkile:

1. dāne-i eşkile: -ile

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözyaşı damlası.

Zemini kaçre-i dem
dāne-i eşkile zeyn
etdim
O rütbe hāşılı vāfirce
îrād-ı ma‘āşım var

dāne-i hāl üstüne:

1. dāne-i hāl üstüne: -n, -e

Gazel 70

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ben tanesi üstüne.

Yine neşr ü dehenim
kırmızıa kıanmış ‘anber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i hāl üstüne gül

dāne-i hāl-i lebiñdendir:

1. dāne-i hāl-i lebiñdendir: -iñ, -den, -

dir

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dudak üzerinde
bulunan ve tohuma
benzeyen ben.*

Hüsn-i cāna dāne-i hāl-i
lebiñdendir devā
Hoş gelir ma‘cūn-ı
kırmız ḥabb-i eftimūnla

dānişmend:

1. dānişmendi: -i

Mesnevi 5

Mısra: 29

*Bilgin // maddi ilim
sâhibi.*

‘Ulemā zümresiniñ kim
ola dānişmendi
Olmaya ḥıdmeti zāyi‘
ola kâḏi kendi

dārāyi:

1. darāyi:

Gazel 22

Mısra: 7

*Îran’da dokunan
eski bir kumaş çeşidi.*

Şafaḳda al darāyi şüret-
i zibā ile hüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyidir

2. darāyidir: -dir

Gazel 22

Mısra: 8

*Îran’da dokunan
eski bir kumaş çeşidi.*

Şafaḳda al darāyi şüret-
i zibā ile hüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyidir

dār-ı felek:

1. dār-ı felek:

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Felek evi. II Feleğin
sahibi.*

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḥsârsız dār-ı
felek
Sîm ü zer sâğar Ḥasîb-i
zāra şubḥ u şām telḥ

da‘vā:

1. da‘vā:

Gazel 128

Mısra: 4

Dava, mesele; iddia.

Suṭūr-ı şerḫalarla yāre
‘ışḳı eyledim işbāt
Bu da‘vā ḥüccet-i
ihlâşımı ibrāza dek gitdi

da'vā-yı işrāb etdikce:

1. da'vā-yı işrāb
etdikce: -dik, -ce

Gazel 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İçerme iddiasında
bulunma.*

Etdikce hum-ı çeşm-i
dili da'vā-yı işrāb
Çin-i cebini ayru vekil
olur

dāver-i dehre:

1. dāver-i dehre: -e

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Zamanın adil
hükümdarı.*

Kim olur kāse-i deryūze
be-dest-i der-i ıışk
Dāver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
ıışk

da'vet ede:

1. da'vet ede: -e

Gazel 131

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Çağırarak.

Hasib hūrūf-ı
mücevherle söyledim
tārīh
Bu da'vet ede mübārek
kadem-i Selim Hānı

da'vet etmiş:

1. da'vet etmiş: -miş

Kıt'a 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çağırarak.

O şūhı da'vet etmiş
dāhiliyye hūcreye
tenhā
'Aceb vā'iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

da'vet kıl:

1. da'vet kıl:

Gazel 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Çağırarak.

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da'vet
Oğuyup dā'ire-i hāneye
sen de aş cit

da'vete icābet kıldı:

1. da'vete icābet kıldı: -
dı

Kıt'a 18

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Davete icabet
etmek.*

Vuşlata dā'ir hıṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince kıldı sür'atle
icābet da'vete

dāvūd:

1. dāvūd:

Mesnevi 5

Mısra: 31

*Davud Peygamber
II Dāvūd دَاوُد kelimesi
(Tanıkta, kelimedeki
vavin çıkarılmasıyla
dād yani adaletin
ortaya çıktığı ifade
edilir).*

Alsa Dāvud eline tigi
[vü] gitse sefere
Ola fi nār-ı cehennem
nice acı kefere

2. dāvuda: -a

Gazel 117

Mısra: 6

Davud peygamber.

Girift-i dār-ı Manşūr-ı
hevā-yı zūlfüñ
olmağdan

Nefir olsam eninim
neyle ruhsar ola
Dāvuda

dāyesi olur:

1. **dāyesi olur: -ur**

Gazel 101

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Bakıcısı olmak.

Ḥüsünü görse olur
sevdāda bānū dāyesi
Ḥıdmet-i lālāğın eyler
Siyāvūş-ı keyān

da'vet kıı:

1. **da'vet kıı:**

Gazel 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Çağırarak,
gelmesini istemek,
çağrı yapmak.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıı da'vet
Oğuyup dā'ire-i ḥāneye
sen de aş cit

da'vet olsa:

1. **da'vet olsa: -sa**

Mesnevi 3

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Davet olmak.

Sārbān-zāde süvārī
gelir olsa da'vet
Deveciyle görüşen
kapıda lāzım vüs'at

dé:

1. **de:**

Gazel 8

Mısra: 7

*Dahi anlamındaki
ek.*

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şūḥ-ı gönçe-leb

2. **dersin: -r, -sin**

Gazel 36

Mısra: 11

Demek, anlatmak.

Ḥasīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefkat eylerim dersin
Tutup sen gizli dīn bir
şāḥib-i imān mısın kāfir

3. **dedikde: -dik, -de**

Gazel 128

Mısra: 5

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Dedikde çıkmasın kār-ı
nühüfte naqş-ı 'uşşāğıñ
Maḳām-ı būselikde
nağmeler şeh-nāza dek
gitdi

4. **dediler: -di, -ler**

Kıt'a 8

Mısra: 1

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilik-i pāki
mevlidiñ sen daḥi yaz

5. **denir: -n, -ir**

Mesnevi 4

Mısra: 39

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Tā yılanlı ki denir Ḳal'a-
i Şāḥ-ı Mārān
Ārzülü iseñ anı varıp
eyle seyrān

6. **de:**

Gazel 12

Mısra: 16

*"Dahi, bile"
anlamında bağlaç.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da^cvet
Okuyup dā³ire-i hāneye
sen de aş cit

7. **der:-r**

Gazel 56

Mısra: 5

*Söylemek, ifade
etmek.*

Cemālinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der

Melāhat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

8. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 2

Demek.

Tekye-i ıışkda gördükce
o derviş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp āhū
mı yā hū mı desem

9. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 4

Demek.

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-bahş eyler

La'l-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

10. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 6

Demek.

O mehiñ gülşen-i
ḥüsünde açılmış
gördüm

Yāsemem mi ya gül-i ter
mi ya pehlū mı desem

11. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 8

Demek.

Ḥāl-i ğarbilerine
gerden-i şarkisinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

12. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 10

Demek.

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu'arā
Külçe-i sīm mi ya billūr
mı ya bāzū mı desem

13. **desem:-se, -m**

Kıt'a 13

Mısra: 12

Demek.

Fehm-i Ğālib dedi ehl-i
suḥan ol şūḥı Ḥasīb
Olur eş'arile ma'lūm bu
mefhūmı desem

14. **der:-r**

Gazel 99

Mısra: 9

Demek.

Lebinden diş kirāsı
alma der ol beste-
bostāna
Bez[i]mde mīve-çin-i
şeftālū oldukça
gerdenden

15. **dediler:-di, -ler**

Gazel 107

Mısra: 9

*Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ğālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

16. **dedi: -di**
Gazel 73
Mısra: 6
Demek, denilmek.
- Kirās-ı la‘lini şeftālu
almağa şundum
O naḥl-i nev dedi ey
bāḡbān zamānı degül
17. **dedi: -di**
Mesnevi 3
Mısra: 12
Demek, denilmek.
- İstedim bir buse
ḥaṭṭından tutup ol
yārdan
Dedi deveyi bir tutam
otdur yārdan uçuran
18. **dedi: -di**
Mesnevi 3
Mısra: 14
Demek, denilmek.
- Deveye düzden
yoğuşdan ḥazzın etdiler
su’āl
Dedi yük şırtımda olsa
ikisi daḡi melāl
19. **dedi: -di**
Mesnevi 3
- Mısra: 16
Demek, denilmek.
- Göricek dil-beri üştürde
‘āşık-ı nā-çār
Alıp kucağa dedi
deveden büyük fil var
20. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 1
Söylemek.
- Ḥadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i küleḥde
feslegen dedikleri
21. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 2
Söylemek.
- Ḥadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i küleḥde
feslegen dedikleri
22. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 4
Söylemek.
- Def‘-i ḡam reftār-ı didār
ḥaṭ-ı dildārdır
- Mā’-ı cārī ḡub-rū seyr-i
çemen dedikleri
23. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 6
Söylemek.
- İnşirāḡ-ı şadrır
bendine çāk-i sīnesi
‘Āşıkā bir ‘uḳde oldu
nīm-ten dedikleri
24. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 8
Söylemek.
- Gel uzatma ḳāmeti
reşk-i ḡirām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri
25. **dedikleri: -dik, -ler, -i**
Gazel 135
Mısra: 10
Söylemek.
- Ḥaclegāḡ-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum
beytü'l-ḡazen dedikleri

26. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 12

Söylemek.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

27. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 14

Söylemek.

Dād-ı Hāḡ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Hāsīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḡan dedikleri

28. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 1

Söylemek.

Hadd ü ḡadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

29. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 2

Söylemek.

Hadd ü ḡadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

30. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 4

Söylemek.

Def^f-i ḡam reftār-ı dīdār
ḡaṭ-ı dildārdır
Mā²-ı cārī ḡüb-rū seyr-i
çemen dedikleri

31. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 6

Söylemek.

İnşirāḡ-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
‘Āşıḡa bir ‘uḡde oldu
nīm-ten dedikleri

32. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 8

Söylemek.

Gel uzatma ḡāmeti
reṣḡ-i ḡırām-ı yārdan
Nā-revādır bu revīṣ ey
nārven dedikleri

33. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 10

Söylemek.

Haclegāh-ı vuṣlatıñdır
külbe-i ṣādī baña
Firḡatiñdir dōstum
beytü'l-ḡazen dedikleri

34. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 12

Söylemek.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

35. **dedikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 135

Mısra: 14

Söylemek.

Dād-ı Hāḡ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Hāsīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḡan dedikleri

36. **de:**

Gazel 48

Mısra: 7

"dahi, de (baḡlaç)".

Bî-başar devr-i ħadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i
‘amāsıyla döner

37. **dediler:** -*di*, -*ler*

Mesnevi 4

Mısra: 4

Adlandırmak,
vasıflandırmak.

Ya‘kūb-ı müselleme
olıcaḫ Evren begi
Ḥaṭṭ edip hep dediler
‘adlile meşhūr özi

de-:

1. **derler:** -*r*, -*ler*

Gazel 57

Mısra: 15

Demek, söylemek.

Meşeldir çün ħılāfa nīze
şıġmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış ḫayāle
‘āşık-ı şeydā şıġırdırılmış

2. **dedim:** -*di*, -*m*

Gazel 71

Mısra: 9

Demek, söylemek.

Bāde-nūş ol gel açıl
ref‘-i ḫicāb eyle dedim

Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

3. **dedim:** -*di*, -*m*

Gazel 74

Mısra: 5

Demek, söylemek.

Rıḫleti tāriḫini dedim
Ḥasīb
Rūḫ-ı Ḥalil eyledi
Ḥaḫḫa vuşul

4. **derdim:** -*r*, -*di*, -*m*

Gazel 91

Mısra: 1

Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
‘ayān olsun mu derdim
ben

5. **derdim:** -*r*, -*di*, -*m*

Gazel 91

Mısra: 2

Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
‘ayān olsun mu derdim
ben

6. **derdim:** -*r*, -*di*, -*m*

Gazel 91

Mısra: 4

Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

7. **derdim:** -*r*, -*di*, -*m*

Gazel 91

Mısra: 8

Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.

Vişāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḥızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

8. **derdim:** -r, -di, -m

Gazel 91

Mısra: 9

*Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ĥasībā şā'iriñ kavli
yalan olsun mu derdim
ben

9. **derdim:** -r, -di, -m

Gazel 91

Mısra: 10

*Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ĥasībā şā'iriñ kavli
yalan olsun mu derdim
ben

10. **demiş:** -miş

Kıt'a 11

Mısra: 3

*Demek, söylemek,
dile getirmek, ifade
etmek.*

Aña Ĥācī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ

ammā pāye қаṭṭ^c etdiñ
köpek

decāc:

1. **decāc:**

Gazel 16

Mısra: 8

Tavuk.

Қıldı қанā^catile hümā
menzilin 'alā
Esfelde hırş-ı dāne ile
ħabs olur decāc

dedi:

1. **dedi:**

Müfret 7

Mısra: 2

*Söylemek,
adlandırmak.*

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūlden
Tārīḥ-i mevlidin dedi
Āmed Rızā Ĥasan

2. **dedi:**

Gazel 135

Mısra: 14

Demek, söylemek.

Dād-ı Ĥaḫ bir feyẓdir
Kesbi Efendiye Ĥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suħan dedikleri

3. **dedi:**

Mesnevi 3

Mısra: 18

Demek, söylemek.

Ya deve ya deveci dedi
gürüh-ı 'uṣṣāk
Şütürbān-zāde қаṭṭār
içre ederdi işrāk

4. **dedi:**

Kıt'a 13

Mısra: 11

Demek.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i
suħan ol şūḥı Ĥasīb
Olur eş'arile ma'lūm bu
mefhūmı desem

dedi kim:

1. **dedi kim:**

Mesnevi 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dedi ki; şöyle dedi.

Dil-ber-i üstür-süvāra
yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

def tutdu:

1. **def tütdu:-du**
Gazel 101
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
(Elinde) tef (zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı) tutmak.

Rakşa çıktı seb'a-i seyyāre tütdu hāle def Nüh felek devr etdi encüm yaqdı bir bir şem'dān

def'a-i s̄anī:

1. **def'a-i s̄anī:**
Gazel 131
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
İkinci kez.

Muqaddem olmuşidi şevketile h̄an-ı Qırım Müşerref etdi yine dehri def'a-i s̄anī

2. **def'a-i s̄anī:**
Gazel 131
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
İkinci kez.

Muqaddem olmuşidi şevketile h̄an-ı Qırım

Müşerref etdi yine dehri def'a-i s̄anī

deffe-i hiddetle:

1. **deffe-i hiddetle:-le**
Gazel 7
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Hiddet yüzü.

Ey Hevāyī deffe-i hiddetle cüllāh-ı hayāl Aṭlas-ı nazmın doqurken kırdılar tār pūd hep

deffe-i ṭab'ıñ:

1. **deffe-i ṭab'ıñ:-ıñ**
Gazel 22
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Yaratılışın küçük defı.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭab'ıñ Ḥasībā tār u pūd-ı nazm aña dād-ı hevāyīdir

def'-i ğam:

1. **def'-i ğam:**
Gazel 135
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Üzüntüyü

uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.

Def'-i ğam reftār-ı dīdār ḥaṭ-ı dildārdır Mā'-ı cārī hūb-rū seyr-i çemen dedikleri

def'-i ğamdır:

1. **def'-i ğamdır:-dır**
Gazel 99
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.

Sirişk-i dīdeme cān zaḥm-ı sinemden nigāh eyler Neẓāret def'-i ğamdır sāhil-i deryāya revzenden

def'-i şiklet eylesin:

1. **def'-i şiklet eylesin:-sın**
Gazel 46
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ağırılığı bırakmak.

Def'-i şiklet eylesin söyleñ raqīb-i kāfire Ol şeh-i hūbānla zīrā işim tenhā biter

define:

1. **defineden:** *-den*

Gazel 92

Mısra: 4

Hazine.

Haylî tekellüf oldu
kemer-bend-i yârda
Verdi nişâne fetḥ-i
muḥalsam defînden

defteriñe biñ ḥasene

yazıla:

1. **defteriñe biñ ḥasene**

yazıla: *-ıl, -a*

Kıt'a 21

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Defterine bin iyilik
yazmak.*

Yazıla defteriñe biñ
ḥasene
Eyle vech-i ḥasene pāk-
nigāh

degül:

1. **degül:**

Gazel 1

Mısra: 3

Değil.

Ḥamîde-kâmet-i ʿāşık
degül mi dāl saña

Kitâb-ı ḥüsnüñ ider tār-
ı kākülün iʿrâb

2. **degüldi:** *-di*

Kıt'a 25

Mısra: 11

*"Değil" edatı
(bulunduğu cümledeki
bir hususu ret
anlamında kullanır).*

Degüldi gerçi o derviş
şüretâ libâs
Cüneyd ü Şiblîye
maʿnâda reh-nümâ oldı

3. **degül:**

Gazel 17

Mısra: 5

*"Değil" anlamına
gelen soru eki.*

Ḥaymelerdir lâlezâr
üzre degül meyde
ḥabâb
Levḥa-i bezme
muşavver bir
gülistândır ḳadeḥ

4. **degül:**

Gazel 71

Mısra: 7

*"Değil" anlamına
gelen soru eki.*

Yâsemen lâleye ʿaḳd
etmek için jâle degül
Şaçdı zerrîn ḫabâklarla
çü lâl üstüne gül

5. **degül:**

Gazel 124

Mısra: 4

*"Değil" anlamına
gelen soru eki.*

Pey-â-pey sâğar-ı sîm ü
zeriñ devr eylesin sâḳî
Degül rindân sipihriñ
mihir ü mâh u şubḫ u
şâmında

dehân:

1. **dehânuñ:** *-uñ*

Gazel 3

Mısra: 11

Far. is. Ağız.

Şöyle sîr olmuş dehânuñ
kim güzâr itmiş nefes
Nuḫḳ şarf itmek muḫâl-
ender-muḫâl olmuş
baña

dehân ü zebân:

1. **dehân ü zebân:**

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Ağız ve dil.

Olur şebîh dehân ü
zebân devât ü kalem
Ki oldu râz-ı dile
tercemân devât ü
kalem

dehân-ı mür-ı ahkâr:

1. dehân-ı mür-ı ahkâr:

Gazel 57

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Zavallı karıncanın
ağzı.*

Hasîb üstâd-ı şî'r-i bî-
nazîriñ eyleyip tanzîr
Dehân-ı mür-ı ahkâr
loğma-i 'anqâ
şığışdırmış

dehân-ı perîşân-ı gülden:

1. dehân-ı perîşân-ı gülden:-den

Gazel 81

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gülün dağımık ağzı.

Bisâṭ-ı 'ayşîñ bād-ı
kazâ eder târâc
Budur dehân-ı perîşân-ı
gülden añladığım

dehen-i mecnûni:

1. dehen-i mecnûni:-ı

Mesnevi 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mecnun'un ağzı.

Niçün 'arz etmedi
Leyliye dil-i maḥzûni
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnûni

dehr:

1. dehre:-e

Gazel 101

Mısra: 6

Dünya, âlem.

Eyledi Mevlâ 'atâ oldu
meserret rû-nümâ
Verdi bir maḥdûm-ı
pâk mevlidile dehre şân

2. dehr:-i

Gazel 131

Mısra: 4

Dünya, âlem.

Muḳaddem olmuşidi
şevketile ḥân-ı Kırım
Müşerref etdi yine
dehri def'a-i şânî

3. dehre:-e

Gazel 82

Mısra: 10

*Dünya // Dünyanın
zenginlikleri.*

Hasîb emîn olalım
gösterip kazâyâ rızâ
Ne fâla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

4. dehre:-e

Gazel 82

Mısra: 10

*1. Dünya, cihan,
âlem. 2. Zaman,
kesintisiz zaman, devir.*

Hasîb emîn olalım
gösterip kazâyâ rızâ
Ne fâla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

5. dehre:-e

Kıt'a 20

Mısra: 8

*Dünya II Dünyanın
geçici yaşamı.*

Giryeye vü zârile aḥbâbı
dedi târiḥini
Dehre verdi velvele
Dervîş Meḥemmed
göçdü âh

dehr-i bî-bekâda:

1. dehr-i bî-bekâda:-da

Gazel 50

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Fani dünya, dünya.

Olup zinde Hāsibā
mevt-den olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda
ḡayret-i nām ü nişān
çekmez

deli bedrile:

1. **deli bedrile:**-ile
Mesnevi 4
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Deli Bedri.

Bir yavaşca kişidir Hācī
Halīl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı ḳomazız

delil olur:

1. **delil olur:**-ur
Gazel 34
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Tanık olmak.

Etsem Hāsib ʿazm-i reh-
i Kaʿbe-i vişāl
Sīnemde dāḡ-ı meşʿal ü
āhım delil olur

dellāk ile berber:

1. **dellāk ile berber:**
Gazel 113
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Tellak ile berber.

Ne deñlü zen-perestān
meyl-i maḥbūb
eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk
ile berber ḥuşūsında

delvi pür eder:

1. **delvi pür eder:**-er
Gazel 124
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Kovayı doldurmak.

Eder pür delvi rīz
olduḳca bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāzuʿdur ḳulūbı cezb
eden rifʿat maḳāmında

dem gördüm:

1. **dem gördüm:**-düm
Gazel 85
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Bir an, kısa bir süre
görmek.*

Der-i mey-ḥānede sāḳī
ayaḳdan şundu dem
gördüm

Ben ol pīr-i muḡānīñ
dergehinde dem ḳadem
gördüm

dem ḳadem gördüm:

1. **dem ḳadem gördüm:**-
düm
Gazel 85
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Hayırlı bir iş
yapmak.*

Der-i mey-ḥānede sāḳī
ayaḳdan şundu dem
gördüm
Ben ol pīr-i muḡānīñ
dergehinde dem ḳadem
gördüm

dem-i aḡyāra:

1. **dem-i aḡyāra:**-a
Gazel 33
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Ellerin,
yabancıların dostu II
rakībin arkadaşı.*

Dem-i aḡyāra ḡarḳ
olmazdı tiḡ-i balḡamī-
ḳabzam
Ne baḥtım var benim
ʿālemde ne bir ḳanlı
taşım var

dem-i mahremde:

1. dem-i mahremde: -de

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli zaman, an.

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥi lek
Aqşāmı olur medd dem-
i mahremde ḥavādis

2. dem-i mahremde:

Gazel 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli zaman, an.

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥilek
Aqşāmı olur medd dem-
i mahremde ḥavādis

dem-i şevk-ı vişāl etdi:

1. dem-i şevk-ı vişāl etdi: -di

Gazel 54

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ulaşmak şevkinin
zamanı yapmak.*

Haṭṭ zuhūr etdi dem-i
şevk-ı vişāl etdi yine

Zevk-ı seyr-i çemeni
tāze-resinden biliriz

dem-i vişāle:

1. dem-i vişāle: -e

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma zamanı.

Dem-i vişāle şafā-baḥş
olur enin-i niyāz
Sürür-ı sūra şadā-yı
çeğānedir bāʿis

demikeş-i ğam-ı

hicrāniña:

1. demikeş-i ğam-ı

hicrāniña: -iñ, -a

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayrılık üzüntüsünü
uzun ve devamlı
nağmelerle anlatmak.*

Demikeş-i ğam-ı
hicrāniña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güzeriñ
gibi tütüyā mı olur

demircilik:

1. demirciligi: -i

Mesnevi 5

Mısra: 37

Demircilik.

Bilse her Kıbtı
demirciligi qalmaz idi
aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile
bulğur bulamaç

demür:

1. demür:

Mesnevi 4

Mısra: 33

Demir.

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine ağıyāra
içir feyz olsun

denilmek sezā:

1. denilmek sezā:

Gazel 131

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denilmesi uygun.

Sülāle-i neseb-i ʿırk-ı
pāk-i Cengizī
O ḥānedāna denilmek
sezā kerem kānı

deñlü:

1. deñlü:

Gazel 2

Mısra: 5

Kadar, derece.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pīrāhen baña

der:

1. **derdim:** -*dī, -m*

Gazel 91

Mısra: 6

*Demek, söylemek,
dile getirmek.*

Niṣār-ı ğamzesi
yağmāya çıkmış hayli
'uṣṣāķı
O yaḥṣi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

2. **derinden:** -*i, -n, -den,*

-

Gazel 20

Mısra: 14

Dergāh, kapı, eşik.

İlāhī eyle bānīsin
mu'ammer ḥānesin
ma'mūr
Derinden ḥalka gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

der idi:

1. **der idi:** -*r, -i, -dī*

Mesnevi 3

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Der idi Leyliye Mecnūn
ayaġıñ altına bak
Yuṭdu nāḳayı [.]
göstermedi devede
ḳulaḳ

der iseñ:

1. **der iseñ:** -*r, -i, -señ*

Gazel 140

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

2. **der iseñ:** -*r, -i, -señ*

Kıt'a 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Söylemek.

Şıdḳile bendesi ol
Ḥazret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāşıl olam sırr-
ı dile "men 'arefe"

der-ā-der:

1. **der-ā-dere:** -*e*

Gazel 122

Mısra: 1

Kapı kapı.

Kāfir ḥiṣār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

der-bend-i mü-miyānı:

1. **der-bend-i mü-
miyānı:** -*i*

Gazel 37

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*İnce belli sevgilinin
bağında.*

Der-bend-i mü-miyānı
beli gördüğüm gibi
Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol ince beldedir

derd:

1. **derdiñle:** -*iñ, -le*

Gazel 129

Mısra: 7

Dert, gam.

Ciger pür-ḥün olur
derdiñle aġlar dīde-i
giryān
Cihānı iñledir āh ü
fiġān v'allāhi bi'llāhi

2. derdi:-i

Mesnevi 4

Mısra: 27

Amaç, gaye.

Derdi kapuşğada
şalgamlı ta'āma şunmaz
Sevdiğim Bosnalı imiş
lañanadan dönmez

derd edindim:

1. derd edindim:-dim

Gazel 87

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Dert saymak. II

Uğraşmak.

Ermişim taklîd ile
tañkîka dervîşem
bugün
Derd edindim Hâzret-i
Yezdân bî-çündür
sözüm

derd ü belâ:

1. derd ü belâ:

Gazel 66

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Dert ve bela.

Mihmân olursa derd ü
belâ gam yeme Hâsîb
Hûn-ı cigerle mâ-

hâzarıñ yok mudur
seniñ

derde dermânım:

1. derde dermânım:

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşk hastalığının

tedavi eden.

Hezâr-ı hasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemâl
'arz et
Tabîbim derde
dermânım civânım gül
zamânıdır

derdi dermân bil:

1. derdi dermân bil:

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Derdi derman

bilmek.

Tabîbe etme şerh-i
şerha muhtâc-ı 'ilâc
olma
Yüri şâfî cevâb al derdi
dermân bil devâdan gec

derd-i derûnı:

1. derd-i derûnı:-i

Gazel 88

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül derdi.

Açdım o yâre şerha-i
pür-hûnı lâ-'ilâc
Derd-i derûnı şerh ü
beyân eyledim bugün

derd-i dili:

1. derd-i dili:-i

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşma
derdi.*

Saña derd-i dili tañrîr
edeyim sultânım
Yem midâd olsa giyeh
kilk felekler kâgıd

derd-i hasret:

1. derd-i hasret:

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hasret derdi.

Tenimden derd-i hasret
cânımı ifrâza dek gitdi
Terâfî'-i bañşla dergâh-
ı bî-enbâza dek gitdi

derd-i 'ışkına düşen:

1. **derd-i ʿışkına düşen:-**
en

Gazel 140

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Onların aşk derdine
düşmek.*

Müsi'r-Rızâ 'Alî ki
düşen derd-i ʿışkına
Buldu şafâ-yı şadrı odur
halkıñ erşedi

derd-i şive edip:

1. **derd-i şive edip:**

Gazel 73

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Şivesini dert
etmek.*

Güzeştelendi olur şimdi
tâlib-i âgüş
Ki derd-i şive edip bu
zamân zamânı degül

dere:

1. **dereler:--ler**

Mesnevi 5

Mısra: 15

Dere, küçük akarsu.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Ahî Evranla refikiz
ederiz gârı maşarr

der-eşheb-i ebr:

1. **der-eşheb-i ebr:**

Gazel 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bulut atına binmek.

Sühâ der-eşheb-i ebr
olmuş elde sîm çevgânı
Gürüh-ı ahterân alayını
tesyîr ider mehtâb

**dergâh-ı bî-enbâza dek
gitdi:**

1. **dergâh-ı bî-enbâza**

dek gitdi: -di

Gazel 128

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Benzersiz bir

dergâha kadar gitmek.

Tenimden derd-i hasret
cânımı ifrâza dek gitdi
Terâfi'-i baḥşla dergâh-
ı bî-enbâza dek gitdi

**dergâh-ı hakka cebîniñ
ferş edip:**

1. **dergâh-ı hakka
cebîniñ ferş edip: -ip**

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Allah'ın dergâhına
alınını sürmek. II Allah'a
yalvarmak.*

Cebîniñ ferş edip
dergâh-ı Hâkka künc-i
ʿuzletde
Teniñ naḫş-ı ḫaḫîr et bî-
riyâ ol bürîyâdan gec

dergâh-ı hudâda:

1. **dergâh-ı hudâda: -da**

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah'ın dergahı.

Eyledi ez-dil ü cân şarf-ı
nuḫûd-ı himmet
Ḥıdmeti olmaya
dergâh-ı Hudâda zâyiç

dergeh:

1. **dergehinde: -in, -de**

Gazel 85

Mısra: 2

1. Tarîkatlarda

*dervişlerin zikir ve
ibâdet ettikleri ve
içinde tarîkatın
gerektirdiği biçimde
yaşadıkları yer, tekke.
2. Bir büyüğün, büyük
bir yerin herkes için
başvurma yeri olan
kapısı, huzûru, eşiği.*

Der-i mey-ḥānede sāḳī
ayağdan şundu dem
gördüm
Ben ol pīr-i muğāniñ
dergehinde dem ḳadem
gördüm

2. **dergehinde:** *-in, -de*

Gazel 84

Mısra: 7

Dergah //

Huzur, makam.

Dergehinde olmadım
‘uşşāḳiñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıḳca bilmedim

dergeh-i ḥazrā:

1. **dergeh-i ḥazrā:**

Gazel 76

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeşil dergâh.

‘Özr-ḥvāhem dergeh-i
ḥazrā zi-taḳşirāt-ı men
Kā‘ināta vaşf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

dergeh-i sultāna yüz

sürer:

1. **dergeh-i sultāna yüz**

sürer: *-er*

Mesnevi 1

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Padişahın

dergâhına yüz sürmek.

Yüz sürer dergeh-i
sultāna ğarīb

‘Arz-ı ḥāl eyledi bī-çāre
Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene
1186)

der-gird-āb uyur:

1. **der-gird-āb uyur:** *-r*

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Girdapta uyumak.

Meclis-i aġyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sîmdir
güyā ki der-gird-āb
uyur

der-ḥufte:

1. **der-ḥufte:**

Gazel 41

Mısra: 11

Uyumada.

Der-ḥufte yāre dest-
res-i ra‘şe-riz iken
Ḥalḥāl-i sāḳi kesdi
emānım çitir pıtır

der-i ḥāşşında:

1. **der-i ḥāşşında:** *-iñ, -da*

Mesnevi 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Özel kapı.

Merḥamet ḳıl der-i
ḥāşşında baña sultānım
Rüz u şeb yalıñ ayağ
başı ḳabağ nālānım

der-i mey-ḥānede:

1. **der-i mey-ḥānede:** *-de*

Gazel 85

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meyhane kapısı.

Der-i mey-ḥānede sāḳī
ayağdan şundu dem
gördüm
Ben ol pīr-i muğāniñ
dergehinde dem ḳadem
gördüm

der-i meykedeye:

1. **der-i meykedeye:** *-y, -e*

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Meyhane kapısı.

Ol kadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şahne başdığını dağk-ı
‘asesinden biliriz

der-i paşa vü begi:

1. der-i paşa vü begi:

Mesnevi 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Paşa ve bey kapısı.

Bu se-Mālğāre-gīre Bū
‘Alī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse taleb

derisi yüzülince:

1. derisi yüzülince:-

ince-si

Gazel 126

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Derisi yüzülmek.

Yegdir ölüsünden dirisi
baña raķibiñ
Rübāhiñ olur luţf derisi
yüzülince

derk etdi:

1. derk etdi:-di

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Anlamak,
kavramak, idrak etmek.*

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı la‘l-i gönce-
fāmında

Ne ‘aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

der-kemīn olmuş:

**1. der-kemīn olmuş:-
muş**

Gazel 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Pusuda beklemek.

Ġamzeler çeşminde
elde tiğ-i āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş
gürüh-ı leşker-i nehhāb
uyur

der-kenār:

1. der-kenārında:-ın, -da

Kıt'a 5

Mısra: 7

*Kenarda, kitabın
kenar kaydı, kenar
notu.*

Terāfu‘la ħuzūra ‘arz-ı
ħālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān

oldu kıldı nice şahħ
āşār

der-kenār oldı:

1. der-kenār oldı:-dı

Kıt'a 14

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Bir yazının

*kenarına not olarak
konulmak II Ortaya
çıkma, görünürde
olmak.*

Der-kenār oldı beyāz
üzre berāt-ı ħüsni
Ĥaţĥ-keşide ola olmaz
mı o nāme telşim

derler:

1. derler:-r, -ler

Mesnevi 3

Mısra: 26

*Adlandırmak,
söylemek.*

İmām efendi bugün
toydu hep ribā
yemeden
Lisān-ı nāsda derler
yarar deveye diken

ders:

1. derse:-e

Mesnevi 4

Mısra: 35

*Bir öğreticinin belli
bir konuda öğrencilere
verdiği bilgi.*

Derse çıkırcı keserle
beni balşam besler
İ'timād etme gayrı
kazancı süsler

ders-i hayāle başladı:

1. ders-i hayāle başladı:-
dı

Gazel 35

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hayal dersi
başlamak.*

Haṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü
i'rāb eder Ḥasīb
Ders-i hayāle başladı
çok kāl u kıl olur

derün:

1. derün:-ı, -n

Gazel 114

Mısra: 9

*Kalp, yürek, iç,
bâtin.*

Ḳılmayan iksir-i 'ışkıla
derünün kīmyā
Bilse de te'sir-i eşyâyı
kalır tedbırde

derüna dāğlar başdım:

1. derüna dāğlar

başdım:-dım

Gazel 80

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gönülde yanık
yarası açmak.*

Mühr-i mihrile derüna
dāğlar başdım Ḥasīb
ŝāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i'lām eyledim

derüna düşdü:

1. derüna düşdü:-dü

Gazel 90

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönle düşmek.

Meŝāmm-ı cāna ŝabā
etdi baḥŝ-ı bŷy-ı vaṭan
Derüna düşdü yine
şevk-ı ārzü-yı vaṭan

derün-ı ehl-i 'irfānıñ:

1. derün-ı ehl-i 'irfānıñ:-
ıñ

Gazel 57

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*İrfan sahibinin
gönlü.*

Bir enbān-ı kerāmetdir
derün-ı ehl-i 'irfānıñ
Ki her bir küşesinde
kenz-i lā-yefnā
şıgışdırmış

derün-ı gonce-i

ḥamrāda:

1. derün-ı gonce-i

ḥamrāda:

Gazel 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kırmızı gülün içi.

Beyāz fes kırmızı ŝāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derün-ı gonce-i
ḥamrāda olmış ḳartopı
peydā

derün-ı ḥāsidi:

1. derün-ı ḥāsidi:-ı

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kıskancın gönlü.

Kemān ü tīridir ehl-i
ma'ārifiñ güyā
Derün-ı ḥāsidi etmiş
niŝān devāt ü ḳalem

derün-i işler:

1. **derūnı işler:** -r

Gazel 41

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*İçten işlemeli saat
gibi işlemek.*

Sā'at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derūnı nāle-
künānım çıtır pıtır

derūn-ı merd-i āzādım:

1. **derūn-ı merd-i**

āzādım: -im

Gazel 83

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Özgür insanın
gönlü.*

‘Arūs-ı kām-ı zīb-i
haclegāhı ihtimāl
etmem

Derūn-ı merd-i āzādım
taleb-cūy-ı muhāl
etmem

derviş:

1. **dervişem:** -em

Gazel 87

Mısra: 13

Derviş, fakir,

kalender.

Ermişim taklîd ile

taḥḫıka dervişem

bugün

Derd edindim Ḥazret-i

Yezdān bî-çündür

sözüm

2. **derviş:**

Kıt'a 25

Mısra: 11

*1. Tarikata girip bir
şeyhe bağlanan, onun
izinden Hak yolunda
yürüyüp nefsini islah
eden, varlık iddiasından
geçip Allah'ın birliğini
bütün kâinatta görerek
kendini Hakk'a ve onun
yarattıklarına adayan
kimse, tarikat
müntesibi. 2. Hakikat
yolcusunun
niteliklerini taşıyan,
kanaatkâr, saf, alçak
gönüllü, her şeyi hoş
gören kimse.*

Degüldi gerçi o derviş

şüretâ libās

Cüneyd ü Şiblîye

ma'nâda reh-nümâ oldı

derviş bekir:

1. **derviş bekir:**

Kıt'a 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Derviş Bekir.

Söylediler rıḫleti

tārîḫini

Rāh-ı cinān ‘āzimi

Derviş Bekir

derviş ismā'îl:

1. **derviş ismā'îl:**

Gazel 77

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Nakşî tarikatine
bağlı, Hayrabolulu
Hasip'in arkadaşı.*

Dedim vefâtını güş
eyleyince tārîḫin
Göçüp cināna revān
oldu Derviş İsmā'îl

derviş meḥemmed:

1. **derviş meḥemmed:**

Kıt'a 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Derviş Mehmet.

Girye vü zārile aḫbābı

dedi tārîḫini

Dehre verdi velvele

Derviş Meḥemmed

göçdü āh

derviş ‘ömer:

1. dervîş 'ömer:

Kıt'a 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dervîş 'Ömer.

Nakşibendi müridi.

Rihleti târîhini dedim

budur

Haqq yolunda cân fedâ

Dervîş 'Ömer

dervîş-beçe:

1. dervîş-beçeyi: -y, -i

Kıt'a 13

Mısra: 1

Dervîş çocuğu.

Tekye-i ıışkda gördükce

o dervîş-beçeyi

Büd ü yede şarılıp âhû

mı yâ hû mı desem

dervîş-i ser-bürehne:

1. dervîş-i ser-bürehne:

Gazel 52

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Başı kesilmiş

dervîş.

Şâh-ı cihândır eyledi

hürşid tâc-ı zer

Dervîş-i ser-bürehne

haţadır fes istemez

deryâ:

1. deryâyı: -yı

Gazel 45

Mısra: 4

Deniz.

Hicr-i gîsû-yı girih-

giriñle eşk-i dîdeden

Nîm-kaţre düşse

deryâyı bütün gird-âb

eder

2. deryâdır: -dır

Mesnevi 1

Mısra: 1

Deniz.

Ma'cânâ-yı hüsni edâ

deryâdır

Midhâtiñ anda dür-i

yektâdır

deşne:

1.deşne:

Gazel 69

Mısra: 8

Hançer.

Seyr-i kemerde etdi

aķın teşne-dillere

Şu gibi eldedeşne

cüvânı Sitânbuluñ

2.deşne-be-kef:

Gazel 73

Mısra: 7

Hançer elde.

O şühdeşne-be-kef

mest olup gelir hayfâ

O bî-emânıñ elinden

emân zamânı degül

deşne-i zehr-âb-ı şadr-ı

düşmen-i dündür:

1.deşne-i zehr-âb-ı

şadr-ı düşmen-i

dündür: -dur

Gazel 87

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşağılık düşmanın

göğsündeki zehirli

mızrak.

Rîze-i elmâsveş zaħmı

ķabûl etmez 'ilâc

Deşne-i zehr-âb-ı şadr-ı

düşmen-i dündür

sözüm

dest:

1. destinde: -inde

Gazel 4

Mısra: 11

El.

Fes üzre şâlını destinde

ol şâhı şarar gördüm

Beyāz üzre çeker
menşür-ı la^lüñ ile
tuğra

2. **destinde:** -i, -n, -de

Gazel 36

Mısra: 3

(*Sevgilinin*) eli.

Reviş merdāne ammā
‘aks-i mey destinde
hınnādır
Kız oğlan meşreb olduñ
kız mısın oğlan mısın
kāfir

dest ü dāmānın:

1. **dest ü dāmānın:** -i, -n

Gazel 89

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Niķāb etdikce ruhsārına
dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ‘āşıkā
ter dest ü dāmānın

2. **dest ü dāmānın:** -i, -n

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Niķāb etdikce ruhsārına
dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ‘āşıkā
ter dest ü dāmānın

3. **dest ü dāmānın:** -i, -n

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Geh urur bendesin
kurbān eder gāhī sehl
hūnīn
Yine ‘ıyd oldu taķbīl
etdi hancer dest ü
dāmānın

4. **dest ü dāmānın:** -i, -n

Gazel 89

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Sebū vü humveş āmāde
bulur rızķın gelūsunda
Ta‘alluķ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

5. **dest ü dāmānın:** -i, -n

Gazel 89

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

El ve etek.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maħrūm
Hulāşa çāre bulmaz
rūz-ı maħşer dest ü
dāmānın

dest ü dāmānın açar:

1. **dest ü dāmānın açar:** -
ar

Gazel 89

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

El ve etek açmak. II
Yardım istemek.

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim
Açar keştī-şıfat bāb-ı
Hāķa her dest ü
dāmānın

deşt ü hāmūn eyleme:

1. **deşt ü hāmūn eyleme:**

Gazel 112

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Çöl yapmak.

Kūşe-i destārı sebze
tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Hāsīb deşt
ü hāmūn eyleme

dest ü pây-ı duhter-i

tersâ:

1. dest ü pây-ı duhter-i

tersâ:

Gazel 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hristiyan güzelinin
el ve ayağı.*

Mükaḥḥal dide ebrū
vesme-keş ruḥsâr pür-
gâret

Dili aldı muḥannâ dest
ü pây-ı duhter-i tersâ

destâr-ı sebze:

1. destâr-ı sebze: -e

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeşil sarık.

Destâr-ı sebze ṭaḳasıñ
gül-i âl üstüne gül
Ḥoşdur ey Âl-i Resûlem
gül-i âl üstüne gül

dest-būs:

**1. dest-būsından: -ı, -n, -
dan**

Gazel 44

Mısra: 7

El öpme.

Dest-būsından revân
ḥübâne-i üftâdegân
Şemse-i mercân-nişâne
sübḥa-i lü'lü' müdür

dest-gîr ola:

1. dest-gîr ola: -a

Gazel 40

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Yardımcı olmak,
yardım etmek, himmet
etmek.*

Ḥāk-i tevāzu' ola şolki
bu bāzârda
Bî-şekk cenâb-ı ḥazret-i
Ḥaḳ dest-gîr ola

dest-i 'aṭâ-yı mevlânâ:

1. dest-i 'aṭâ-yı

mevlânâ:

Kıt'a 25

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Mevlana'nın
cömert eli.*

Uyandırıp anı dest-i
'aṭâ-yı Mevlânâ
Mişâl-i Şems anıñ şem'ci
pür-ziyâ oldı

desti çekip:

1. desti çekip: -ip

Gazel 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

"El çekmek";

*vazgeçmek, bırakmak,
terk etmek.*

Çekip desti sebüves
sâkiyâ bezm-i
ta'alluḳdan
Müdâm ayağıña gelsin
naşibiñ iddi'adan gec

dest-i gül-çîn-i ḥayâlim:

1. dest-i gül-çîn-i

ḥayâlim: -im

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hayalin gül

*devşiren, gül toplayan
eli.*

Erişdi dest-i gül-çîn-i
ḥayâlim şâh-ı maḳşüda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bâğ-ı dehr-i dil-cüda

dest-i ḥattât-ı cemâl:

1. dest-i ḥattât-ı cemâl:

Kıt'a 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzel hattat eli.

Dest-i haṭṭāṭ-ı cemāl
eyledi vażc-ı ketebe
Kıl kalemle edip
Sûre-i Nemli tanzîm

dest-i hazân:

1. **dest-i hazân:**

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sonbahar eli.

Reşk edip la'l-i leb-i
yâre kemâl üstüne gül
Düşmede dest-i hazân
ile zevâl üstüne gül

dest-i luṭfi:

1. **dest-i luṭfi: -ı**

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Lütuf eli.

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bîmârın gören
‘âşık
Ne deñlü dest-i luṭfi
hoşa merhem tâzeden
tâze

dest-i taleble:

1. **dest-i taleble: -le**

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Arzu eli.

Dest-i taleble ayağı
taḳbîl olur müdâm
Pîr-i meyüñ du‘â-yı
kadeḥ(i) ḥürmetine heb

dest-i tama‘:

1. **dest-i tama‘:**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Çok isteme, aç
gözlülük eli.*

Dest-i tama‘ ḥarāba
verir kaşr-ı rif‘atin
Zann eyler ‘izz ü cāhını
çāh-ı zelededir

destiñe al:

1. **destiñe al:**

Kıt'a 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Eline almak,
tutmak.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilik-i pâki
mevlidiñ sen daḥi yaz

destini būs eylemede:

1. **destini būs
eylemede: -me, -de**

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Elini öpmek.

Būs eylemede destini ol
muṭrib-i nâzik
Var ise meger perde-i
ṭanbūra kirişdir

dest-res-i ra‘şe-rîz:

1. **dest-res-i ra‘şe-rîz:**

Gazel 41

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Titreme döken elin
uzanması.*

Der-ḥufte yâre dest-
res-i ra‘şe-rîz iken
Ḥalḥâl-i sâki kesdi
emânım çitir pıtır

destür yok:

1. **destür yok:**

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İzin yok.

Ḥaṭ-âver olmadıkça
ibtidâ-yı vaşla yok
destür

Niyāzım hayflar kim
intihā-yı nāza dek gitdi

devā:

1. **devā:**

Gazel 108

Mısra: 5

Çare, derman.

Hüsn-i cāna dāne-i hāl-i
lebiñdendir devā
Hoş gelir ma'cūn-ı
kırmız habb-i eftimūnla

devādan gec:

1. **devādan gec:**

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Deva istememek.

Tabībe etme şerh-i
şerha muhtāc-ı 'ilāc
olma
Yüri şāfi cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

devāt:

1. **devāt:**

Kıt'a 17

Mısra: 1

Divit, içine

*mürekkep konan ufak
hokka, kap.*

Benān hāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miḳrāş
Nigeḥ gezlik varaḳ
rüy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ
likā gīsū

devāt ü kalem:

1. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Divit ve kalem.

Olur şebih dehān ü
zebān devāt ü kalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
kalem

2. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Divit ve kalem.

Olur şebih dehān ü
zebān devāt ü kalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
kalem

3. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Ḥasīb olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
süḥaniñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü kalem

4. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Divit ve kalem.

Kemān ü tīridir ehl-i
ma'āriḫiñ güyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş
nişān devāt ü kalem

5. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Divit ve kalem.

Fezā'il-i hüneriñ oldu
ḳufl ü miftāḫı
Eder mi cāhil-i dūna
'ayān devāt ü kalem

6. **devāt ü kalem:**

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

‘Arūs-ı ma‘nāya şan
mîl-i sürmedân olmuş
Hemîşe vermededir
hüşn ü ân devât ü
kalem

7. devât ü kalem:

Gazel 79
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Hasīb olup yem-i
ğavvâş-ı güher-i
sühaniñ
Bu nazmı eyledi çün
râyegân devât ü kalem

8. devât ü kalem:

Gazel 79
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Olur şebîh dehân ü
zebân devât ü kalem
Ki oldu râz-ı dile
tercemân devât ü
kalem

9. devât ü kalem:

Gazel 79

Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

‘Arūs-ı ma‘nāya şan
mîl-i sürmedân olmuş
Hemîşe vermededir
hüşn ü ân devât ü
kalem

10. devât ü kalem:

Gazel 79
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Kemân ü tîridir ehl-i
ma‘ârifîñ güyâ
Derûn-ı hâsidi etmiş
nişân devât ü kalem

11. devât ü kalem:

Gazel 79
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Olur şebîh dehân ü
zebân devât ü kalem
Ki oldu râz-ı dile
tercemân devât ü
kalem

12. devât ü kalem:

Gazel 79

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Fezâ’il-i hüneriñ oldu
kufl ü miftâhı
Eder mi câhil-i dūna
‘ayân devât ü kalem

devât ü kilik-i ‘amîl:

1. devât ü kilik-i ‘amîl:

Gazel 78
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
*İşleyen kalem ve
divit.*

Nazmıñ cilâ-yı dîde-i
ma‘nâ mıdır ey Hasīb
Oldu devât mûkahhil ü
kilik-i ‘amîl mîl (Fî 29
Rebî‘u'l-âhîr 1187)

deve:

1. deveniñ: -niñ

Mesnevi 3

Mısra: 41

*Geviş getiren
memelilerden, boynu
uzun, sırtında bir veya
iki hörgücü olan, yük
taşımakta kullanılan
hayvan.*

Râh-ı hacda deveniñ iki
bahâsında kirâ

Deveden deve ticāret
mi olur hācī baba

2. **devesi: -sī**

Mesnevi 3

Mısra: 38

*Geviş getiren
memelilerden, boynu
uzun, sırtında bir veya
iki hörgücü olan, yük
taşımakta kullanılan
hayvan.*

Ka^çbeyi hān-ı Halīl
şandı ticāretde gözi
Ehl-i sūka devesi hācī
diyen togru sözi

3. **deveye: -ye**

Mesnevi 3

Mısra: 13

*Geviş getiren
memelilerden, boynu
uzun, sırtında bir veya
iki hörgücü olan, yük
taşımakta kullanılan
hayvan.*

Deveye düzden
yoğuşdan hazzın etdiler
su^ʔāl
Dedi yük şırtımda olsa
ikisi daḥi melāl

4. **deve:**

Mesnevi 3

Mısra: 2

Deve.

Leylī-i nāka-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse ‘aceb mi
Mecnūn

5. **deve:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Deve.

Raḳīb ile ber-ā-ber bey^ç
ederler ‘aşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel^çūnı

6. **deveden:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Deve.

Āşikāra nehy eder vā^çiz
ḥarāmī gizli yer
Ḥavf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

deve bir akçeye

kıymetlü biñ akçeye

ucuz:

1. **deve bir akçeye
kıymetlü biñ akçeye
ucuz:**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Deve bir akçeye
kıymetli bin akçeye
ucuz.*

Oldu zengīnle
zügürtlüğe mişāl her
rūz
Deve bir akçeye
kıymetlü biñ akçeye
ucuz

deve depmiş idi:

1. **deve depmiş idi: -miş,
-i, -di**

Mesnevi 3

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Devenin tepmesi,
ezmesi.*

Niçün ‘arz etmedi
Leyliye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

deve dişi buğdayı:

1. **deve dişi buğdayı:**

Mesnevi 3

Mısra: 36

Kelime Tipi: -
Deve dişi buğdayı.

Kaṭ^c eder arpasın
acından olur yüregi kan
Cigeriçün deveyi zebḥ
eder oldu sārban

**deve geldikde kuş
uçmağa yük olur
deseler:**

1. **deve geldikde kuş
uçmağa yük olur
deseler:** *-se, -ler-ur*

Mesnevi 3

Mısra: 50

Kelime Tipi:

Atasözü

*Deve geldiğinde
kuş uçmaya yük olur
deseler.*

Bīm-i zenden varamaz
şevher-i kâhiller eve
Kuş olur yük deseler
uçmağa geldikde deve

deve gördüñ mi:

1. **deve gördüñ mi:** *-düñ,
-mi*

Mesnevi 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Deve görmek.

Çeker aḡyār zimāmıyla
kaṭārın çün ḥar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

deve ḥande eyler:

1. **deve ḥande eyler:** *-r*

Mesnevi 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Deve gülmak.

Göricek Leylîyi
hevdecde olur efgende
Kaṡsıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḥande

**deve kulağından
aksamaz:**

1. **deve kulağından**

aksamaz:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Kelime Tipi:

Atasözü

*Deve kulağından
aksamaz.*

Çeker aḡyār zimāmıyla
kaṭārın çün ḥar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

deveci:

1. **deveciyle:** *-y, -le*

Mesnevi 3

Mısra: 54

Deveci, kervancı.

Sārban-zāde süvārī
gelir olsa da^cvet
Deveciyle görüşen
kapıda lāzım vüs^cat

2. **deveci:**

Mesnevi 5

Mısra: 25

Deveci, kervancı.

Deveci kāfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş
ki mekārī olalar

**devede kulak
göstermedi:**

1. **devede kulak**

göstermedi: *-me, -di*

Mesnevi 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: **Deyim**

Devede kulak

göstermek.

Der idi Leylîye Mecnūn
ayaḡıñ altına baḡ
Yuṡdu nāḡayı [.]
göstermedi devede
kulak

deveden büyük fil var:

1. deveden büyük fil

var:

Mesnevi 3

Mısra: 16

Kelime Tipi:

Atasözü

*Deveden büyük fil
var.*

Göricek dil-beri üstürde
‘aşık-ı nā-çār
Alıp kucağa dedi
deveden büyük fil var

**deveden deve ticâret mi
olur:**

**1. deveden deve ticâret
mi olur:**

Mesnevi 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

*Deveden deve
ticaret mi olmak.*

Râh-ı hacda deveniñ iki
bahâsında kirâ
Deveden deve ticâret
mi olur hâcî baba

develi:

1. develidir:-dir

Mesnevi 5

Mısra: 25

Deve sahibi.

Deveci kâfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermân ile çāvuş
ki mekārî olalar

deveye binse:

1. deveye binse:-se

Mesnevi 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deveye binmek.

Raķīb nāķa-i Leylādan
etdi āvāre
Ķuduz dalar deveye
binse Ķays-ı bī-çāre

deveye diken yarar:

1. deveye diken yarar:

Mesnevi 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Deveye diken
yarar.*

İmām efendi bugün
toydu hep ribā
yemedi
Lisân-ı nâsda derler
yarar deveye diken

deveyi havuduyla yuţar:

**1. deveyi havuduyla
yuţar:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

*Deveyi hamuduyla
yutmak.*

Yuţar deveyi havuduyla
ţob gibi fi'l-hāl
Geçirdi ipli elekden
emîn-i beytü'l-māl

**2. deveyi havuduyla
yuţar:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

Kelime Tipi: Deyim

*Deveyi hamuduyla
yutmak.*

Yuţar deveyi havuduyla
ţob gibi fi'l-hāl
Geçirdi ipli elekden
emîn-i beytü'l-māl

deveyi nâcî olmaz:

**1. deveyi nâcî olmaz:-
maz**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Deveyi kurtarmak.

Yağır etdiği qalır deveyi
olmaz nâcî

Ṭoğrudur peşimâne
yalancı ḥācī

**deveyi yārdan uçuran
bir tutam otdur:**

**1. deveyi yārdan uçuran
bir tutam otdur:**

Mesnevi 3

Mısra: 12

Kelime Tipi:

Atasözü

*Deveyi uçurumdan
uçuran bir tutam otdur.*

İstedim bir buse
ḥaṭṭından tutup ol
yārdan
Dedi deveyi bir tutam
otdur yārdan uçuran

devlet:

1. devletde:-de

Gazel 59

Mısra: 7

Devlet, makam.

Oldu devletde gedüklü
zu‘amādan me‘mūr
‘Alī Ağa ki şadākatle
şehīr ü şāyi‘

2. devlet:

Gazel 131

Mısra: 14

1. Belli bir toprakta

*bir hükümet idâresi
altında teşkilâtlanmış
bulunan bağımsız siyâsî
topluluk, milletin
hukûkî şahsiyet
kazanmış şekli 2.
Ululuk, büyüklük,
büyük rütbe, büyük
mevki ve makam 3.
Mutluluk, saâdet, tâlih,
baht.*

Sitānbula med‘uvven
eyledi teşrīf
Ki pâdişāhıñ ola devlet
ile mihmānı

3. devlete:-e

Gazel 28

Mısra: 12

*Bağımsız idare
olunan hükümet ve
ülke (Tanıkta, Osmanlı
Devleti kastedilir).*

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

4. devlete:-e

Gazel 109

Mısra: 1

*Mutluluk, baht //
Makam, yüce rütbe.*

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki
ḳanā‘at var içinde

devlet girāy:

1. devlet girāy:

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*II. Devlet Giray
(1648 - 1718), Kırım
Hanı. 1699-1702 ve
1709-1713 yılları
arasında olmak üzere
iki kez Kırım Hanlığı
yaptı. Hanlık donemi iki
kez toplamda 8 yıl 5
aydı.*

Eyle cevherlerle tārīhin
ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḥān
Devlet Girāy (1182)

devlet ü iḳbālī:

1. devlet ü iḳbālī:-i

Gazel 84

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Devleti ve ikbali.

Devlet ü iḳbālī ma‘zül
olmadıkça bilmedim
Miḥnet ü idbārı manzūr
olmadıkça bilmedim

devr:

1. **devrinde:** *-i, -n, -de*

Kıt'a 23

Mısra: 9

Devir, çağ.

Görmedi mişlini
seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāhatde binā şanı
çıka eyvāna

2. **devrinde:** *-in, -de*

Gazel 85

Mısra: 8

*1. Dönme, kendi
ekseni etrâfında
hareket etme. 2. Bir
şeyin çevresinde
dolaşma. 3. Dönen bir
şeyin dönüş hareketini
tamamlayıp ilk hareket
ettiği noktaya gelmesi
işi. 4. Ayrı bir bölüm
oluşturan, başı sonu
belli zaman parçası,
çağ, dönem.*

O meh-rüya raķib-i
naḥs-kevkeb iktirān
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luţfunda gam
gördüm

devr etdi:

1. **devr etdi:** *-di*

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dolaşmak.

Raķşa çıkdı seb'a-i
seyyāre tutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yaķdı bir bir
şem'dān

devr eyler:

1. **devr eyler:** *-r*

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dönüp dolaşmak.

Rub'-ı meskūn içre
eyler dā'imā devr üzre
zevk
Dil veren üftādelər
bi'llāh çār ebrūlara

devr eylese:

1. **devr eylese:** *-se*

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dönüp dolaşmak.

N'ola devr eylese āvāz-ı
ḥüsni rub'-ı meskūnı
Maķām-ı büselikde

beste olmuş bir
murabba'ıdır

devr eylesin:

1. **devr eylesin:** *-sin*

Gazel 124

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dönmek, dolaşmak.

Pey-ā-pey sāgar-ı sīm ü
zeriñ devr eylesin sāķī
Degül rindān sipihriñ
mihir ü māh u şubḥ u
şāmında

devr oldu:

1. **devr oldu:** *-du-ldu*

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dönmek,
döndürmek.*

Devr oldu ey sitāre-i
baḥt etmediñ ṭulū'
Çerḥ-i felekde yoḥsa
yeriñ yoķ mudur seniñ

devr-i bende:

1. **devr-i bende:**

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

?

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde hāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

devr-i cemi unutmā:

1. **devr-i cemi unutmā:** -
ma

Gazel 82

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Cem'in dönemini
unutmā.*

Şununca cāmı birer
būse lāzım ey sākī
Unutmā devr-i Cemi
rağbet-i rūsüm edelim

devr-i hādīñ:

1. **devr-i hādīñ:** -*ñ*

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin)
Yüzünün görüldüğü
vakit.*

Bī-başar devr-i hādīñ
etse de seyyāh olmaz
Esb-i t̄ahūne nite çerh-i
‘amāsiyla döner

devr-i kameran:

1. **devr-i kameran:** -*den*

Gazel 57

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ay devri.

‘Alāmetdir meger devr-
i kameran hattı-ı
haddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığırdırmiş

deyr-i dili:

1. **deyr-i dili:** -*i*

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül kilisesi.

Çılmayan deyr-i dili
eşnām-ı hestiden hālāş
Çün teşāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

deyr-i ‘aşkı:

1. **deyr-i ‘aşkı:** -*i*

Gazel 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk kilisesi.

İder cā deyr-i ‘aşkı
Tābī-i şüret-perest āhir
Ne kāfirce belādur
ibtılā-yı duhter-i tersā

di-:

1. **dirlar:** -*rler*

Gazel 4

Mısra: 19

*1. Demek,
söylemek.*

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirlar sūk-ı ‘aşk içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sükkeri hēlvā

2. **diyen:** -*(y)en*

Mesnevi 3

Mısra: 38

*"Söylemek,
anlatmak, ifade etmek"
anlamına gelir.*

Ka‘beyi hān-ı Hālil
şandı ticāretde gözi
Ehl-i sūkā devesi hācī
diyen t̄oğru sözi

3. **dirlar:** -*r, -ler*

Mesnevi 3

Mısra: 24

*"Söylemek,
anlatmak, ifade etmek"
anlamına gelir.*

Çeker ağıyar zimāmıyla
kaṭārın çün har
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirlar

di:

1. **dimeye:** -meye

Gazel 2

Mısra: 10

Söylemek.

Hāk-i pāyın tūtiyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

2. **dinilür:** -nilür

Gazel 4

Mısra: 5

Söylemek.

Dinilür penbe ile āteşūñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḥālā

3. **dirler:** -rler

Gazel 7

Mısra: 7

Söylemek.

Na^ʿra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağı ḥaydūd hep

4. **dimeñiz:** -me, -ñiz

Gazel 52

Mısra: 12

Söylemek.

Ḳalmaz o tıflı görse
Ḥasībāda iḥtiyār
Pīrān-ı ʿışk olan
dimeñiz nev-res
istememez

5. **didim:** -dim

Müfret 1

Mısra: 1

Söylemek.

Mevlidi tārīhini didim
Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī
Ziyā

6. **dir:** -r

Gazel 4

Mısra: 23

1. *Demek,*
söylemek.

Ḥasībā dir görenler
kırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḥde sefid olmuş
yine ol gülşenī ra^ʿnā

7. **diyene:** -y, -en, -e

Mesnevi 3

Mısra: 24

Demek, söylemek.

Çeker ağıyār zimāmıyla
kaṭārın çün ḥar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

8. **diyerek:** -y, -erek

Kıt'a 23

Mısra: 4

Demek.

Oldu me^ʿmūr ʿAlī Ağa-
yı za^ʿim-i dergāh
İmtişāl etdi aṭa^ʿnā
diyerek fermāna

dībāc:

1. **dībāc:**

Gazel 22

Mısra: 9

Dallı çiçekli bir cins
ipek kumaş.

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab^ʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm
aña dād-ı hevāyīdir

dībāc-ı āl:

1. **dībāc-ı āl:**

Gazel 101

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı kumaş.

Kılmağa pūşide nesc
etdi şafaq dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarḥ-ı atlasdan nişān

dīde:

1. dīdeler: -ler

Gazel 2

Mısra: 10

Göz.

Hāk-i pāyın tūtiyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

2. dīde:

Gazel 5

Mısra: 3

Göz.

Mükaḥḥal dīde ebrū
vesme-keş ruḥsār pür-
ğāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

3. dīde:

Gazel 66

Mısra: 10

Göz.

‘Arz eyle ḥāk-i pāyına
hep mā-cerāları

Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoğ mudur seniñ

4. dīde:

Gazel 127

Mısra: 6

(Âşığın) gözü.

Her seḥer silmede
süpürmede reh-güzerin
Dīde saḳḳāya mişāl oldu
müje çārūba

5. dīdeler: -ler

Gazel 31

Mısra: 1

(Âşığın) gözü.

Elde ḥançer dīdeler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa‘y-i iḳāz etme gördük
fitne-cüydur ḥvāb uyur

dīdebān olmuş:

1. dīdebān olmuş: -muş

Gazel 31

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözcü olmak.

Dīdebān olmuş
gülüstānda açılmış
gonceler
Nergisiñ başı ‘aşāsında
nite bevvāb uyur

dīde-i ağıyardan:

1. dīde-i ağıyardan: -dan

Gazel 72

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yabancıların,
rakiplerin gözleri.

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ‘āşıka ammā
Eder pūşide rūyın
şubḡāh dīde-i
ağıyardan kākül

dīde-i cādūlarıñla:

1. dīde-i cādūlarıñla: -lar, -ıñ, -la

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Büyüleyici göz II
Çok güzel ve iri göz.

Dīde-i cādūlarıñla şiḥr
ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi
gamzeñle meftūn
eyleme

dīde-i giryān ağlar:

1. dīde-i giryān ağlar: -r

Gazel 129

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ağlayan gözü
ağlamak.*

Ciger pür-ḥūn olur
derdiñle ağlar dīde-i
giryān
Cihāni iñledir āh ü
fiğān v'allāhi bi'llāhi

dīde-i ḥussād:

1. dīde-i ḥussād:

Gazel 20

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Haset edenlerin,
kıskançların gözü.*

İlāhī eyle bānīsın
mu'ammer ḥānesin
ma'mūr
Derinden ḥalka gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

dīde-i ter:

1. dīde-i ter:

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Islak gözler.

Zīr-meşḳ etdi dil-i
'uşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i
ter

dīde-mest:

1. dīde-mest:

Gazel 123

Mısra: 11

Göz sarhoş.

Ḥancer-be-dest şāl
gelū-beste dīde-mest
Cānlar 'aceb mi olsa
fedā bu edālara

didi:

1. didi:

Gazel 115

Mısra: 2

*Didi: De-, demek,
söylemek.*

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūl'den
Tārīḳ-i mevlidin didi
“Āmed Rızā Ḥasan”

2. didi:

Gazel 119

Mısra: 5

*Didi: De-, demek,
söylemek.*

Hātif-i ḡaybī didi rıḫleti
tārīḳhini
Rūḫ-ı Emīn Ḳadın'a
Fātiḫa oḳı hemān

3. didi:

Müfret 2

Mısra: 1

*Didi: De-, demek,
söylemek.*

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīḳhini
Eyledi nāzik Nefīse
Ḥānım'ı Allāh 'aṭā

dik:

1. dikdür:-dür

Gazel 9

Mısra: 6

(Elbise) dikmek.

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider 'uşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

dikḳat:

1. dikḳat:

Kıt'a 24

Mısra: 3

Dikḳat.

Bu dikḳat cismini sūrāḫ
sūrāḫ etdi ḡırbālīñ
Ḥasīb

dil:

1. **dili:-i**

Gazel 5

Mısra: 4

Gönül.

Mükaḥḥal dīde ebrū
vesme-keş ruḥsār pür-
ğāret

Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

2. **dil:**

Gazel 116

Mısra: 9

Gönül.

Aḥbāba berg-i sebzür
ey dil bu şîr-i ter
Maḥşül-i bāğ-ı ṭab^c-ı
Ḥasīb-i kemīneden

3. **dil:**

Gazel 14

Mısra: 9

(Aşığın) gönlü.

Hezār şevkile dil böyle
olmağa pür-gū
Ḥasīb ü ṭab^c-ı Naẓīf-i
yegānedir bā'is̄

4. **dil:**

Gazel 29

Mısra: 8

(Aşığın) gönlü.

Rūz u şeb bī-dār eder
çeşmim ğam-ı ḥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

5. **dil:**

Gazel 37

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü.

Bir dil ki kār-ı nesc-i
ḥayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāşıdı
sevḳ-ı ḥaleldedir

6. **dil:**

Gazel 48

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü.

Rükn-i küyunda dil
ümmīd-i vişāliñle
döner

Nitekim sa'y-i ṭavāf
etse şafāsiyla döner

7. **dil:**

Gazel 66

Mısra: 1

(Aşığın) gönlü.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yoḳ mudur seniñ

Ey bülbül-i sipihr
seḫeriñ yoḳ mudur
seniñ

8. **dil:**

Gazel 76

Mısra: 4

(Aşığın) gönlü.

Bī-zebāndır nice ta^cbīr
eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebüter oldu dil
‘azme güşāde per ü bāl

9. **dil:**

Gazel 92

Mısra: 9

(Aşığın) gönlü.

Aḥbāba berg-i sebzür
ey dil bu şîr-i ter
Maḥşül-i bāğ-ı ṭab^c-ı
Ḥasīb-i kemīneden

10. **dil:**

Gazel 97

Mısra: 9

(Aşığın) gönlü.

Dilurulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
‘Āfiyet mi bula ol şerḫa-
i nā-çarından

11. **dil:**

Gazel 109

Mısra: 8

(*Aşığın*) gönlü.

Gel pîr-i harâbâtın
ayağına yıkıl düş
Vîrâne ol ey dil ki
‘imâret var içinde

12. **dil:**

Gazel 115

Mısra: 3

(*Aşığın*) gönlü.

Ân gerek hüsn-i dil-
ârâda (ki) ola çârüb dil
Bize ânsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

13. **dil:**

Gazel 123

Mısra: 9

(*Aşığın*) gönlü.

Dil mû-miyân-ı yâri
bilin eylemiş hayâl
Râh-ı ‘ademde düşdü
görünmez belâlara

14. **dil:**

Gazel 136

Mısra: 6

(*Aşığın*) gönlü.

Zevrak-ı sāgar süvârı

baḥr-i ‘iṣretsin yine

Niyyetiñ ey dil neşâṭ-

âbâde mi şevḳ-âbâde mi

15. **dil:**

Gazel 140

Mısra: 21

(*Aşığın*) gönlü.

Bir dil ki istinâdı ‘Alî-i

Naḳîyedir

Buldu şafâ-yı vuşlatı

zevḳ-ı mü‘eyyedi

16. **dilde:-de**

Gazel 25

Mısra: 8

(*Aşığın*) gönlü.

Ermez şafâya vâşıl-ı

sırr-ı ma‘âd olup

Bir dilde ki küdüret-i

ḳayd-ı ma‘âş olur

17. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 1

(*Aşığın*) gönlü.

Küy-ı yâre şitâb var

dilde

Ḥ‘âhiş-i intisâb var

dilde

18. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 2

(*Aşığın*) gönlü.

Küy-ı yâre şitâb var
dilde

Ḥ‘âhiş-i intisâb var

dilde

19. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 4

(*Aşığın*) gönlü.

Edemem ilticâ-yı ref‘-i

niḳâb

Meh-cebinim ḥicâb var

dilde

20. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 6

(*Aşığın*) gönlü.

N'ola yâr sitemiyle ḥam

ḳaddim

Ḳuvvet-i ‘iṣḳ-ı şâb var

dilde

21. **dilde:-de**

Gazel 106

Mısra: 8

(*Aşığın*) gönlü.

Zülfi sevdâsı geh hayâl-
i ruhı
Hem hevâ vü hem âb
var dilde

22. **dilde: -de**

Gazel 106

Mısra: 10

(Âşığın) gönlü.

Ruhı dâğı ile pür oldu
Hasîb
Bend-i bî-hadd ü hisâb
var dilde

23. **dilde: -de**

Gazel 138

Mısra: 1

(Âşığın) gönlü.

Dilde zahm-ı nigehiñ
sikke-i mağrüb gibi
İddihâr olmağa lâyıķ
zer-i maħbüb gibi

24. **dilde: -de**

Gazel 138

Mısra: 1

(Âşığın) gönlü.

Dilde zahm-ı nigehiñ
sikke-i mağrüb gibi
İddihâr olmağa lâyıķ
zer-i maħbüb gibi

25. **dil:**

Gazel 78

Mısra: 3

(Âşığın) gönlü,
kalbi.

Düşdü hevâ-yı zülfüñe
dil rûzgârile
Taķvîmimizde yazdı
şedâyid bu yıl yıl

dil sînesin gerer:

1. **dil sînesin gerer: -er**

Gazel 37

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Gönül sinesini
germek. II Gönül
katlanır.*

Şemşîr-i hışm-ı çeşmine
dil sînesin gerer
Ġayret-gerde-i ye'se
maħall-i vecelledir

dil ü 'aqlıña:

1. **dil ü 'aqlıña: -iñ, -a**

Mesnevi 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül ve akıl.

Murğ-ı İshâķca dil ü
'aqlıña zülfüñ aşı şan
İki cân-bâzı bir ip üzere
ederdi cünbân

dil veren:

1. **dil veren: -en**

Gazel 110

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül vermek.

Rub^c-ı meskûn içre
eyler dâ'imâ devr üzere
zevķ

Dil veren üftâdeler
bi'llâh çâr ebrûlara

dil-âzâr olup:

1. **dil-âzâr olup: -up**

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kalp kırmak, gönül
incitmek.*

Bu 'âlemde taħammülle
gören nîk ü bedi yeksân
Olup özinde dil-âzâr
yaħşı vü yaman çekmez

dil-ber:

1. **dil-berle: -le**

Gazel 88

Mısra: 6

*Gönül alan güzel //
Sevgili.*

Ben būs-i la'lin istedim
ol hancer 'arz eder
Dil-berle hayli şöhet-i
cān eyledim bugün

2. **dil-berle: -le**

Gazel 88

Mısra: 6

*Gönül alan güzel //
Sevgili.*

Ben būs-i la'lin istedim
ol hancer 'arz eder
Dil-berle hayli şöhet-i
cān eyledim bugün

3. **dil-ber:**

Kıt'a 4

Mısra: 4

*Gönlü alıp götürən
güzel.*

Edeyazdı beni dīvāne
hemān
O kalem kātibi haqqā
dil-ber

4. **dil-ber:**

Gazel 89

Mısra: 1

*Far. Gönül alan,
güzel, mahbube.*

Nikāb etdikce ruhsārına
dil-ber dest ü dāmānın

Şirişk-i dīde eyler 'aşıkā
ter dest ü dāmānın

5. **dil-bere: -e**

Gazel 115

Mısra: 1

*Gönlü alıp götürən,
gönlü kendine çeken
güzel, sevgili.*

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

6. **dil-beri: -i**

Gazel 53

Mısra: 8

Dilber, güzel.

Naqd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsāra
Vech-i tahrīr ile ol dil-
beri teşhīr ederiz

7. **dil-beri: -i**

Gazel 54

Mısra: 1

Dilber, güzel.

Görmedin dil-beri şīrīn
nefesinden biliriz
Nuṭṭ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi
sesinden biliriz

8. **dil-beri: -i**

Gazel 91

Mısra: 6

Dilber, güzel.

Niṣār-ı gānzesi
yağmāya çıkmış hayli
'uṣṣākı
O yahşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

9. **dil-ber:**

Gazel 115

Mısra: 6

*Gönlü kendine
çeken güzel. II Sevgili.*

İntisāb etse de şöra
olamaz kāşif-i rāz
Eveli dil-ber ile 'aḡd-i
uḥuvvet güççe

dil-berā:

1. **dil-berā:**

Mesnevi 3

Mısra: 46

*Ey dilber! Ey gönlü
cezbeden sevgili! Ey
gönlü kendine çeken
güzel; sevgili!*

'Aşıkam dāmen sürer
dīvānelik gam mī baña
Ceḡbeli şütürüñ çulu
egri gerekdir dil-berā

dil-ber-i çār-ebrūya
urulmuş:

1. **dil-ber-i çār-ebrūya**
urulmuş: -*muş*, -

Gazel 97

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Genç güzele âşık
olmak.*

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
‘Āfiyet mi bula ol şerha-
i nā-çārından

dil-beri göricek:

1. **dil-beri göricek:** -*icek*

Mesnevi 3

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sevgiliyi bulmak.

Göricek dil-beri üstürde
‘āşık-ı nā-çār
Alıp kucağa dedi
deveden büyük fil var

dil-ber-i hindū mı:

1. **dil-ber-i hindū mı:** -*mi*

Kıt'a 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hintli güzel.

Hāl-i garbilerine
gerden-i şarkisinde
Habeşî tâze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

dil-ber-i hüsñā:

1. **dil-ber-i hüsñā:**

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel sevgili.

Her gören hayrân olur
dil-ber-i hüsñā seni
Kudretin izhâra mı halk
eylemiş Mevlâ seni

dil-ber-i üstür-süvāra:

1. **dil-ber-i üstür-**

süvāra: -*a*

Mesnevi 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Deveye binen
sevgili.*

Dil-ber-i üstür-süvāra
yalvarır agyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

dil-dāde mi:

1. **dil-dāde mi:** -*mi*

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül vermiş: âşık.

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

dildār:

1. **dildāra:** -*a*

Gazel 25

Mısra: 2

*Birinin gönlüne
malik olan maşuka.*

Ruhsārım üzre çeşm-i
terim katre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

2. **dildārı:** -*ı*

Mesnevi 4

Mısra: 47

*Birinin gönlüne
malik olan maşuka.*

Bu umūrcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Ço hemān koynuña
altun gibi şarı yārı

dilde:

1. **dilde:**

Gazel 117

Mısra: 13

(*Âşığın gönü.*)

Hasībā dilde meh-tāb-ı
tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı
teşebbüs oldu fersüde

dil-güşā:

1. dil-güşā:

Gazel 20

Mısra: 4

Gönle ferahlık

*veren, iç açıcı,
ferahlaticı.*

Bu beyt-i rāsihu'l-
bünyān kıldı şāmihu'l-
akrān

Muşanna' dil-güşā
zibende vālā-ṭarḥ nev-
icād

dil-ḥaste:

1. dil-ḥaste:

Gazel 39

Mısra: 1

*Gönlü hasta, hasta
gönüllü II âşık.*

Dil-ḥaste būs-ı la'f-i
lebiñ müşterisidir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

dil-i a'dā:

1. dil-i a'dā:

Gazel 134

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Düşmanın gönü.

Dil-i a'dā ābādī-i feraḥla
olmasa ābād
Mücerred ḥāṭır-ı 'āşık
ḥarāb olsa kim ağlardı

dil-i āvāre:

1. dil-i āvāre:

Gazel 120

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dağınık, perişan
gönül.*

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḥtiyārī zevḳe
meyl etdi kedersizce

dil-i āvāremizde:

1. dil-i āvāremizde: -miz, -de

Gazel 128

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Dağınık, perişan
gönül.*

Eder cān rīsmān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān

Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

dil-i bī-çāre:

1. dil-i bī-çāre:

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çaresiz gönül.

Uruldu boş böğürden
seyr edince tīr-i
müjgāniñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

dil-i bī-güll u gış:

1. dil-i bī-güll u gış:

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kini olmayan
gönül.*

Şıdḳ u maḥabbete dil-i
bī-güll u gış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete
ḥār u ḥas istemez

dil-i bīmāra:

1. dil-i bīmāra: -a

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

İçenler şerbet-i la'lin çü
zemzem tazededen taze
'ilac eyler dil-i bīmāra
her dem tazededen taze

2. **dil-i bīmāra: -a**

Mesnevi 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Nuṭṭ-ı pākīñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler ihyā

3. **dil-i bīmāra: -a**

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hasta gönül; aşık,
tutkun gönül.*

Ṭabībim şerbet-i cān-
baḥş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim aḡlardı

dil-i bīmārıma:

1. **dil-i bīmārıma: -ım, -a**

Kıt'a 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hasta gönül.

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-baḥş eyler
La'l-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

dil-i dīvāneme:

1. **dil-i dīvāneme: -m, -e**

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Divane gönül.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı
gīsū-yı girih-giriñ
Bu nice ḥil'ata
şāyestedir zencir-i
bābiden

dil-i dīvāneye:

1. **dil-i dīvāneye: -y, -e**

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Divane gönül.

Yazdı çün ḥaṭṭ-ı şerifin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḡı
var mı kalem meczūba

dil-i dīvāneyi:

1. **dil-i dīvāneyi: -y, -i**

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Divane gönül.

Dide-i cādūlarıñla sıḡr
ü efsün eyleme
Bu dil-i dīvāneyi
gamzeñle meftün
eyleme

dil-i maḡdūrda:

1. **dil-i maḡdūrda: -da**

Gazel 102

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gönlü harap olmuş
maḡdur kişi.*

Fikr-i şādī cāy-gir
olmaz dil-i maḡdūrda
Mey nice eyler
temekkün şişe-i
meksūrda

dil-i maḡzūnı:

1. **dil-i maḡzūnı: -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kederli gönül.

Niçün 'arz etmedi
Leyliye dil-i maḡzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

dil-i pür-gamda:

1. dil-i pür-gamda: -da

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Keder dolu gönül.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhâr-ı meserret
Peygâm-ı elemdir dil-i
pür-gamda havâdis

2. dil-i pür-gamda: -da

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Üzüntüyle/kederle
dolu gönül.*

Ketm eyleyemez kılsa
da izhâr-ı meserret
Peygâm-ı elemdir dil-i
pür-gamda havâdis

dil-i 'uşşâkı:

1. dil-i 'uşşâkı: -ı

Kıt'a 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşıkların gönlü.

Zîr-meşğ etdi dil-i
'uşşâkı
Rîgdân olsa n'ola dîde-i
ter

dil-i vîrâne:

1. dil-i vîrâne:

Gazel 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yıkık, harap gönül.

Şunarsa pîr-i muğân
köhne bir sifâl saña

dilkeş:

1. dilkes:

Gazel 52

Mısra: 1

*Cezbeden, hoş
giden.*

Sevdâ-yı zülf-i yâre
düşen dilkes istemez
Gayrın perend-i kayd-ı
hevâsın kes istemez

dil-şâd olur:

1. dil-şâd olur: -ur

Gazel 20

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Gönlü sevinçle dolu
olmak.*

Ki her bir revzeni
âyine-i endâmdur güyâ
Temâşâ eyleyen bu cây-
ı ra'nâyı olur dil-şâd

dil-şikest-i hezl-i

mağrûr olmadıkça:

1. dil-şikest-i hezl-i
mağrûr olmadıkça: -ma,
-dıkça

Gazel 84

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gururlu

*eleştirmekten kalp
kırmış olmak.*

İzzet-i âdâb-ı tevazu'la

'aşıkımış Hasib

Dil-şikest-i hezl-i
mağrûr olmadıkça
bilmedim

dil-üftâde:

1. dil-üftâdelerle: -ler, -
le

Gazel 104

Mısra: 15

Âşık.

Varıp kûyuında dil-
üftâdelerle imtihân
olsun

Geder çün ehl-i divân
rütbesin ihrâza i'zâza

dir dir ditredir:

1. dir dir ditredir: -ir

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tir tir titremek.

*Korkudan ve endişeden
titremek.*

Ten-i pālūdesin raqş
eyledikce ditredir dir
dir
Doyulmaz şūh-ı şîrîn-
kār-ı lu^cbet-bāza pür-
tāze

2. **dir dir ditredir:** -t, -ir

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tir tir titremek.

*Korkudan ve endişeden
titremek.*

Şeker-pālūde-i cism-i
laṭîfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı la^f-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

dıraht-ı müntehālar:

1. **dıraht-ı müntehālar:** -
lar

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Boş, meyvesiz ağaç.

Ser-keş ü bāgî olup
tağlara çıkdı her biri
Boy begi olmuş dıraht-ı
müntehālar semt semt

dırāz eyler:

1. **dırāz eyler:** -r

Gazel 104

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uzatmak.

Maḳām-ı būselikde peş-
rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ‘uşşāka
gerdāniyyede şeh-nāza
āgāze

dirîğ etmez:

1. **dirîğ etmez:** -mez

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Esirgemek,
menetmek.*

Cenāb-ı Rātibe bu
naẓm-ı bî-tertîbi ‘arz
eyle

Dirîğ etmez Ḥasîbā kil-
i taşhîhin niẓāmında

dirîgâ:

1. **dirîgâ:**

Gazel 41

Mısra: 7

*"Çok yazık,
eyvahlar olsun"
anlamlarına gelir.*

Yıkdı ten-i nizārı dirîgâ
çü ḥār u ḥas
Süz-ı dil-i şerāre-
feşānım çıtır pıtır

diş kirâsı:

1. **diş kirâsı:**

Gazel 108

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Eski Ramazanlarda,
iftara gelen konuklara
‘dişleriniz aşındı,
teşekkür ediyoruz’
anlamında verilen
hediye.*

Diş kirâsı şanma
bāğından yemişdir
şeftālū

Leylîye cān Kaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

diş kirâsı alma:

1. **diş kirâsı alma:**

Gazel 99

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ramazanlarda,
iftara gelen konuklara
‘dişleriniz aşındı,
teşekkür ediyoruz’
anlamında verilen
hediyeden almak.*

Lebinden diş kirāı
alma der ol beste-
bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i
řeftālū olduřca
gerdenden

ditreyip dūřdū:

1. ditreyip dūřdū: -*dū*

Gazel 70

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Titreyip dūřmek.

Muşhaf-ı ʿarız-ı dil-dāra
yemīn etdi meger
Ditreyip dūřdū hemān
bād-i řimāl üstüne gül

dīvānçe:

1. dīvānçesin: -*sı, -n*

Gazel 24

Mısra: 10

Küçük şiir

mecmuası.

Feth-i bāb etme zemīn-i
āhere yoşsa Ĥasīb
řāʿirān dīvānçesin
mecnūʿasın ʿālem
ķapar

dīvāne edeyazdı:

1. dīvāne edeyazdı: -*e, - yaz, -dı*

Kıt'a 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Deli etmek.

Edeyazdı beni dīvāne
hemān
O ķalem kātibi ĥaķķā
dil-ber

dīvāne ideyazdı:

1. dīvāne ideyazdı: -*dı*

Kıt'a 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Neredeyse deli
saymak.*

İdeyazdı beni dīvāne
Kāğıd-ĥāne seyrinde
Ķalem kātiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

dīvāne ķıldıřı:

1. dīvāne ķıldıřı: -*dış*

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Delirtmek,
kendinden geçmek.*

Görünce ʿaķlım aldış ey
cūvān v'allāhi bi'llāhi

Beni dīvāne ķıldıř el-
amān v'allāhi bi'llāhi

dīvāne ser-be-ceyb-i

ferāğ-ı ʿaķıl kıl:

1. dīvāne ser-be-ceyb-i ferāğ-ı ʿaķıl kıl:

Gazel 78

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Divane akıldan
uzak başı cebinde
kılmak.*

Esbāba intimāyı bırak
pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i
ferāğ-ı ʿaķıl kıl

dīvāneden ferāğ etdim:

1. dīvāneden ferāğ

etdim: -*dim, -*

Gazel 60

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Divaneden
ayrılmak.*

Ķıldım ilkā-yı yemi
vaĥdet ĥařıř-i keşreti
Āřinā oldum heme
dīvāneden etdim ferāğ

2. dīvāneden ferāğ

etdim: -*dim*

Gazel 60

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Divaneden

ayrılmak.

Çağ edip kayd-ı

rehādan rişte-i

ümmīdimi

Bend-i zülfüñdür velī

dīvāneden etdim ferāğ

dīvānelik:

1. dīvānelik:

Mesnevi 3

Mısra: 45

Çılgınlık, delilik.

‘Āşıkam dāmen sürer

dīvānelik ğam mı baña

Cezbeli şütürüñ çulu

egri gerekdir dil-berā

dīv-i bed-ḥūdur:

1. dīv-i bed-ḥūdur: -dur

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kötü huylu dev.

Ḥvābda la‘l-i leb-i

dildārı būs etmiş raķīb

Dīv-i bed-ḥūdur

Süleymāndan ḥafī

ḥātem kaḫar

diyār-ı ḡurbete gitdim:

1. diyār-ı ḡurbete

gitdim: -dim

Gazel 58

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gurbete gitmek.

Gitdim diyār-ı ḡurbete

cānım el-vedā‘

Düşdüm ‘anā-yı firḫate

sultānım el-vedā‘

diyü:

1. diyü:

Gazel 64

Mısra: 3

"Diye" zarf,

diyerek.

Şehīd-i ḡamzeñ olam

diyü cān atar göñlüm

Müjeñ ḥadengini ey

kaşı yā helākime çek

2. diyü:

Kıt'a 3

Mısra: 1

"Diye" zarf,

diyerek.

Gerçi kim ḫalkıñ niḡāhı

dāfi‘-i ḡamdır diyü

Şaḫn-ı şaḫrā mā‘-i cārī

şüret-i zibādadır

doḡancı:

1. doḡancı:

Mesnevi 5

Mısra: 13

Doḡan eğiticisi.

Şaldı doḡancı balabanı

şikāra imdi

Ḳondu ḫaraaḡaca oḡu

yañılmaz şimdi

doḡunca eşek gibi

gebersin ölsün:

1. doḡunca eşek gibi

gebersin ölsün:

Mesnevi 4

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Doḡunca eşek gibi

gebersin ölsün.

Şu ki doḡunca eşek gibi

gebersin ölsün

Demür az lebine aḡyāra

içir feyz olsun

dök:

1. dökem: -em

Gazel 7

Mısra: 1

Saçmak, serpmek.

Ḥaḫlanur dökem

yolında eşk-i ḫün-ālūd

hep
Sevdiğüm mankır
kuşudur aķçedür
maķşüd hep

2. dökülmüş: -ül, -müş

Gazel 119

Mısra: 3

(Saç, zülûf veya
kâkülleri) Serbest
bırakıp koyuvermek.

Dökülmüş kâkül-i
müşğîn haţţ-ı ‘anberîn
üzre
Komuşlar kıl kalem
îrâb-ı âyât-ı mübîn
üzre

dökdüm saçdım:

1. dökdüm saçdım:

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Pāyınā eşk-i güher-
bārımı dökdüm saçdım
Yoluña pādîşehim
varımı dökdüm saçdım

2. dökdüm saçdım: -dım

Gazel 86

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Pāyınā eşk-i güher-
bārımı dökdüm saçdım
Yoluña pādîşehim
varımı dökdüm saçdım

3. dökdüm saçdım: -dım

Gazel 86

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Bezm-i ‘ışķ içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rüyumla mey-i
‘ārımı dökdüm saçdım

4. dökdüm saçdım: -dım

Gazel 86

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Hāşılı yaķsa cihānı n’ola
āhım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı dökdüm saçdım

5. dökdüm saçdım: -dım

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şāfi cevāb
Naķd-i cān u dil-i
bīmārımı dökdüm
saçdım

6. dökdüm saçdım: -dım

Gazel 86

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dökmek. II. Zıyan
etmek.

Bāb-ı gencîne-i şab‘ım
yine fetħ oldu Hāsib
Zer ü sīm ü dür-i
eş‘ārımı dökdüm
saçdım

doku:

1. dokurken: -rken

Gazel 7

Mısra: 10

Tezgahta ipliği,
çözgü ve atkı
durumunda kullanarak
kumaş yaptırmak.

Ey Hevāyī deffe-i
hiddetle cüllāh-ı hayāl
Aţlas-ı nazmın

doðurken kırdılar tār
pūd hep

dön:

1. **dönmez: -mez**

Mesnevi 4

Mısra: 28

*Vazgeçmek,
caymak.*

Derdi kapuşğada
şalgamlı ta‘āma şunmaz
Sevdiğim Bosnalı imiş
laħanadan dönmez

2. **döner: -er**

Gazel 1

Mısra: 8

*Benzemek,
andırmak, ...gibi olmak.*

Biz eyledük güzelüm
kanımız helāl saña
Döner Hāsib dil-i vīrāne
beyt-i ma‘mūra

3. **döndü: -dü**

Gazel 127

Mısra: 2

*...gibi olmak,
benzemek.*

Bak ser-i turre ile haṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba

Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

4. **döner: -er**

Gazel 48

Mısra: 4

Dönmek.

Āteşī fermene tābende
‘izār-ı rakḫāş
Şem‘ fānūs-ı ḥayāl oldu
ziyāsıyla döner

5. **döner: -er**

Gazel 48

Mısra: 10

*Yönelmek,
dönmek.*

Ḳılsa ebrūña teveccüh
ne ‘aceb ḳalb-i Hāsib
Sūy-ı miḥrāba kişi
ḳible-nümāsıyla döner

6. **döner: -er**

Gazel 48

Mısra: 8

*(Bellı bir yerde)
Dolaşmak, gidip
gelmek.*

Bī-başar devr-i ḥadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḫūne nite çerḥ-i
‘amāsıyla döner

7. **döner: -er**

Gazel 48

Mısra: 2

*(Bir şeyi) bir
istikamete döndürmek,
dönmek, dönmesini
sağlamak.*

Rükn-i kūyunda dil
ümmīd-i vişāliñle
döner
Nitekim sa‘y-i ṭavāf
etse şafāsıyla döner

dön-:

1. **döner: -er**

Gazel 48

Mısra: 1

*Başka bir şey halini
almak, dönüşmek,
değişmek.*

Rükn-i kūyunda dil
ümmīd-i vişāliñle
döner
Nitekim sa‘y-i ṭavāf
etse şafāsıyla döner

donanma bozulınca:

1. **donanma bozulınca: -
ınca**

Gazel 126

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Denizde yenilgiye uğramak.

Şāyeste mi nā-bikr
olana gāze vü vesme
Ārāyişe hācet mi
donanma bozulınca

döşe:

1. **döşedi:-di**

Gazel 10

Mısra: 2

*Bir şeyi bir yere
sermek, yayma // (Bir
yeri) Bir şeyle
kaplamak.*

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

döşeklik:

1. **döşeklik:**

Gazel 9

Mısra: 4

Döşek gibi olma.

Ser-ā-ser şerha vü
zaḥm ile naqş-ı tazedür
sīnem
Efendim al kumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

dost:

1. **dost:**

Gazel 2

Mısra: 8

Sevgili.

Māni^c-i seyr-i cemāl
olmaḫda zülf-i kāfiri
Dost yüzünden görünür
ol rü-siyeh düşmen
baña

2. **döstum:-um**

Gazel 130

Mısra: 10

Dost II Sevgili.

Fitne-i devrān mı ya
ef^t-i sāhir misin
Görse bi'llāh döstum
Mecnūn olur Leylā seni

3. **dostum:-um**

Gazel 23

Mısra: 3

Arkadaş,dost.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme dostum
Şāne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
kapar

4. **dost:**

Gazel 19

Mısra: 7

Arkadaş, dost.

‘Işk-ı pākden ‘āşık-ı
ma‘şūqıla dost
Nā‘il-i vuşlat olur fehm
eden erbāb-ı ḫired

5. **döstum:-um**

Gazel 135

Mısra: 10

*Arkadaş, yâren. II
Sevgili.*

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḫatiñdir döstum
beytü'l-ḫazen dedikleri

dü çeşm-i hoşka:

1. **dü çeşm-i hoşka:**

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hokka gibi iki göz.

‘Aḫār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i hoşka yaşım
var
Hemān dünyāda göze
görünür bir ḫutlu başım
var

dü elimdedir:

1. **dü elimdedir:** -im, -de,
-dir

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
İki el.

Kevkeb-i ışıķıñ bürüc-1
maṭla'ı oldum Ḥasīb
Kim şümüs-i tāb-der-
zerrāt dü elimdedir

du'ā:

1. **du'ālara:** -lar, -a

Gazel 123

Mısra: 4

Allah'a yalvarma;
niyaz.

Vā'iz ḥulūş-ı kalb
gerekdir tazarru'a
Ḥācet mi ref'-i şavt-1
muḳaffā du'ālara

du'ā āhiri:

1. **du'ā āhiri:**

Gazel 59

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Duanın sonu.

Ḥaḳḳa du'ā āhiri
hātifden işit tārīhin
Beyt-i Ma'mūr gibi cāy-
1 mübārek cāmi'

du'ā etdim:

1. **du'ā etdim:** -dim

Kıt'a 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Dua etmek.

Ben daḥi etdim du'ā
dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid
Meḥemmed 'ālem içre
ser-firāz

du'ā-yı ḥayr:

1. **du'ā-yı ḥayr:**

Kıt'a 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Hayır duası.

Ḥudā pür-nūr ede
ḳabrin maḳāmın
cennetü'l-me'vā
'Alāmet vaz' olundu
çün du'ā-yı ḥayr için
bu ṭaş

dūd-ı siyāhı:

1. **dūd-ı siyāhı:** -ı

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Kara duman.

Serimde seyr eden dūd-
1 siyāhı āh ḳann eyler
Seḫāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miḫnete çatmış

duḫter-i rezi:

1. **duḫter-i rezi:** -i

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Üzüm kızı ll şarap.

Vā'iz görünce raḳşa
çıkar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına
geldi rezil zil

2. **duḫter-i rezi:** -i

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Üzüm kızı ll şarap.

Vā'iz görünce raḳşa
çıkar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına
geldi rezil zil

dükān:

1. **dükānı:** -ı

Gazel 69

Mısra: 10

Çarşı, pazar gibi
yerlerde mal alım

*satımları yapılan yer;
sevginin aşk dükkanı.*

Şerbet-fürüşları yine
fiskiyyeler düzüp
Gülşende kaşra döndü
dükānı Sitānbuluñ

dü-maṭla:

1. dü-maṭla^çdir:-dir

Gazel 32

Mısra: 2

İki matla.

Bu çār ebrū yazılmış kıl
kalemle çār mışra^çdır
Okunur levḥa-i
vechinde ol māhiñ dü-
maṭla^çdır

dümbāle-bāz:

1. dümbāle-bāz[1]:-1

Gazel 117

Mısra: 7

Kuyrukla oynayan.

Çü ṭāvus olma gel
dümbāle-bāz[1] [.]
ṭama^çkārī
Hümāveş evc-i
istiğnāya pervāz et ol
āsūde

dümen şuyına kullanıp:

1. dümen şuyına kullanıp:

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Dümen suyuna
kullanmak.*

Melekeci güzeli
çekdirirse ten şuyına
Kenāra şal yeke yek
kullanıp dümen şuyına

dünya:

1. dünyāda:-da

Mesnevi 5

Mısra: 5

*(fani ve güven
olmaz) dünyā.*

Ger miyānın қоçan ol
sevdiğini dünyāda
Erdi maḫşūda kamu
gamdan olup āzāde

2. dünyāda:-da

Gazel 33

Mısra: 2

*Ālem, cihan,
yeryüzü.*

‘Aḳār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i ḥokka yaşım
var
Hemān dünyāda göze

görünür bir ḳutlu başım
var

3. dünyāda:-da

Gazel 135

Mısra: 11

(Fani, geçici olan)

dünya II dünyā hayatı.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḫşil-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

dünyā vü ‘uḳbāda:

1. dünyā vü ‘uḳbāda:-da

Gazel 83

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dünyā ve ahiret.

Ben ol ‘Anḳā-yı Ḳāf-ı
himmetem dünyā vü
‘uḳbāda
Fezā-yı ‘ālemi
cevlāngelimde per ü
bāl etmem

dünyāya geldi:

1. dünyāya geldi:-di

Kıt'a 7

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Doğmak.

Geldi dünyāya bir
evlādı zükūr
Ġurre-i meh gibi oldu
zāhir

dur:

1. **durur:-ur**

Gazel 119

Mısra: 8

Durmak.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
hväbın
Durur iki kemend-
endāzdir ceşy-i kemīn
üzre

dur:-

1. **durur:-ur**

Gazel 96

Mısra: 3

Durmak, beklemek.

Durur o şüh-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde şurāhı tolu
çemen-be-çemen

dürc:

1. **dürce:-e**

Gazel 4

Mısra: 8

*İçine inci ve altın
konulan küçük hokka.*

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı hüsnüñde
Şanurlar dürce yākūt
içre konmuş dürr-i
yektā

dür-i deryā-yı necef:

1. **dür-i deryā-yı necef:**

Kıt'a 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Necef denizinin
incisi.*

Çekdi āyīne-i elmāsa
zümürüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher
dür-i deryā-yı Necef

dür-i nādireye:

1. **dür-i nādireye:-y, -e**

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Az inci.

Berrāk u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hiç öyle dür-i nādireye
kıymet olur mı

dür-i yek-tā:

1. **dür-i yek-tā:**

Gazel 101

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Eşsiz inci.

Ya dür-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya
tarf-ı dürc-i yākūta
nihān

dür-i yektādır:

1. **dür-i yektādır:-dır**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eşsiz inci.

Ma'nā-yı hüsn-i edā
deryādır
Midhātīñ anda dür-i
yektādır

dürr-i āb-gīneden:

1. **dürr-i āb-gīneden:-
den**

Gazel 92

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şişedeki inci.

Olmaz göñül hayāl-i
vişāliyle muğtenem
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

dürr-i necef:

1. **dürr-i necef:**

Müfret 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Necef Denizi'nden çıkarılan inci.

Bir dürr-i Necef mihr-i şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu oldu gehvâre

dürr-i semîn:

1. **dürr-i semîn:**

Kit'a 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çok kıymetli inci tanesi.

Ger vezân olsa aña olmaz bahâ dürr-i semîn
İrç-ı tâhir mağzen-i ğayb-ı hüviyyetdir gelen

dürr-i yektâ:

1. **dürr-i yektâ:**

Gazel 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eşi bulunmaz inci.

Beyâz fes kırmızı şâlin gören bazar-ı hüsnünde

Şanurlar dürce yâkût içre konmuş dürr-i yektâ

dürr-i yetîme:

1. **dürr-i yetîme:-e**

Gazel 40

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Bir sedefte tek

başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci.

Naşş-ı Emîniñ olmaya tanzîri ey Hasîb
Dürr-i yetîme ol güheriñ bî-nazîr olur

dürüg eyleyip:

1. **dürüg eyleyip:-y, -ip**

Gazel 47

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yalan söylemek, iftira atmak.

Raķîb yâra dürüg eyleyip yanar yakılır
Güvâh-ı zür gibi cânını caħîme atar

düş:

1. **düşene:-en, -e**

Gazel 70

Mısra: 10

Yukarıdan aşığıya birdenbire ve bilâ-ihdiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Ruħ-ı gül-bîne ki 'arz eyle olup pây-endâz
Rûy-ı hâkiñ düşene bî-tâb-ı muħâl üstüne gül

2. **düşmiş:-miş**

Gazel 4

Mısra: 4

Müptela olmak.

Beyâz fes kırmızı şâli gören mestâne zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmiş 'aks-i hürşid-i cihân-ârâ

3. **düşdü:-dü**

Gazel 78

Mısra: 3

Bir şeyin etkisinde kalmak, uğramak, kapılmak.

Düşdü hevâ-yı zülfüne dil rüzgârile
Takvîmimizde yazdı şedâyid bu yıl yıl

4. **düşüpdür:**-üp, -dür

Gazel 110

Mısra: 1

*Aksetmek,
yansımak.*

Bir perîşānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yoḥsa ʿıtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

5. **düşer:**-er

Mesnevi 5

Mısra: 20

*Bulunduğu yerden
ayrılıp yukarıdan
aşağıya doğru inmek.*

Gerçi kuyu kazar
ʿuşşāka kuyucu aḡyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

6. **düşmedi:**-me, -di

Gazel 118

Mısra: 14

*Denk gelmek,
gerçekleşmek.*

Şuyunca varmadı eşʿār-
ı Hākīmī tanzīr
Ḥasīb düşmedi
meşrebce bu suḥen
şuyına

düş:

1. **düşse:**-se

Gazel 45

Mısra: 4

*Damlamak //
meyletmek.*

Hicr-i gīsū-yı girih-
giriñle eşk-i dīdeden
Nīm-kaṭre düşse
deryāyı bütün gird-āb
eder

düş eyledim:

1. **düş eyledim:**-dim

Gazel 116

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Denk gelmek, Rast
gelmek.*

Hevā-yı zülfüñe düş
eyledim lā-ḳayd iken
başım
ʿAceb sevdāya düşdüm
rūzgārile esenlikde

düş şāl:

1. **düş şāl:**-mış

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Omuz şalı.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cūlāh-ı şekīb

Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

düşman:

1. **düşmāna:**-a

Kıt'a 23

Mısra: 12

*(Birine karşı) İyi
duygular beslemeyen,
kötülük etmek için
fırsat kollayan kimse,
yağı, hasım, adū.*

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i
zafer İslāma
Ḥandek-ı ʿumḳı olur
ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

düşmen:

1. **düşmen:**

Gazel 2

Mısra: 8

*Far. sf. Dost
olmayan, hasım,
düşman.*

Mānī^c-i seyr-i cemāl
olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rū-siyeh düşmen
baña

2. **düşmene:**-e

Gazel 59

Mısra: 2

"*Rakip; düşman*".

Ḥazret-i Ḥān Ḥamīd ol
şeh-i zıll-ı Şāni^c
‘Adli hırz-ı zu‘afā
düşmene seyf-i kâti^c

düşmen dostum imiş:

1. düşmen dostum imiş:

Gazel 81

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Düşmen dostum

imiş.

Şafā-yı ḥātırā reşk-i
‘adū olur bā‘i^s
Ḥasīb dostum imiş baña
düşmen añladığım

düşmenlik edenler:

1. düşmenlik edenler: -

en, -ler

Gazel 49

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Düşmanlık etmek.

Rüyuna mā‘il olan
girye-i ḥūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

düşür:

1. düşürür: -ür

Gazel 7

Mısra: 4

*Yukarıdan aşağı
indirmek II Kaybetmek.*

Olmuşına ḥāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāḡbān bir dāne kıomaz
düşürür emrūd hep

duy:

1. duyuldu: -ul, -du

Gazel 81

Mısra: 8

*Başka biri
aracılığıyla haber
almak.*

Baña kızb ü riyā‘ile
etmiş pür-ḥūn
Duyuldu vā‘i^s-i pākīze-
dāmen añladığım

düz:

1. düzüp: -üp

Gazel 70

Mısra: 35

*Dizmek, şiir
söylemek.*

Gül redifinde düzüp
şi‘r-i selisin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-
ı zülāl üstüne gül

düzd:

1. düzd:

Gazel 125

Mısra: 6

Hırsız, çalan kimse.

Nihānīce edermiş
kişver-i cān ü dili
yaḡmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ḡamze
nāmında

düzden yoğuşdan:

1. düzden yoğuşdan:

Mesnevi 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Düz yol ve yoğuş
yol.*

Deveye düzden
yoğuşdan ḥazın etdiler
su‘āl
Dedi yük şırtımda olsa
ikisi daḡi melāl

düzd-i nigāhım:

1. düzd-i nigāhım: -ım

Gazel 34

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış hırsız.

Ber-dār ederse düzd-i
niġāhım [,] muġāl
Ġisūlarile zūlfü güvāh-ı
aşıl olur

du^fā:

1. du^fā:

Müfret 3

Mısra: 1

Yakarış.

Bu du^fā iclāsına tārīhdir
Ola heft iklīme şeh
‘Abdu'l-ġamīd-i ġāzī

du^fā-yı kadeh:

1. du^fā-yı kadeh:

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kadeh duası.

Dest-i taleble ayaġı
taġbıl olur müdām
Pīr-i meyüñ du^fā-yı
kadeh(i) ħürmetine heb

du^fā-yı kadeh(i):

1. du^fā-yı kadeh(i):-(i)

Gazel 8

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kadeh duası.

Dest-i taleble ayaġı
taġbıl olur müdām
Pīr-i meyüñ du^fā-yı
kadeh(i) ħürmetine heb

ebb ü cedi:

1. ebb ü cedi:-i

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Babası ve atası.

Ĥalk ħasen-i rızāsına kıl
zehr-i dehri nüş
Dā'im ola şalāt ü selām
ebb ü cedi

ebr-i mu'anber:

1. ebr-i mu'anber:

Gazel 107

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Anber kokulu
bulut.*

Etmege yāġūd melāġat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laţif ebr-i mu'anber
aşikār oldu yine

ebr-i nāzdan çıkmaz mı:

1. ebr-i nāzdan çıkmaz

mı:-maz, -mı

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Naz bulutundan

*çıkmaq. II Nazlanmayı
bırakıp görünür olmak.*

‘Arz eyleyip cemālini ol
māh-tābımız
Çıkmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāġa dek

ebr-i siyāh:

1. ebr-i siyāh:

Kıt'a 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Siyah bulut.

Etmege verd-i ‘izārın
şādāb
‘İtr-bār oldu meger ebr-
i siyāh

ebrü:

1. ebrü:

Gazel 5

Mısra: 3

Kaş.

Mükaġġal dīde ebrü
vesme-keş ruġsār pür-
ġāret
Dili aldı muġannā dest
ü pāy-ı duġter-i tersā

2. **ebrū:**

Gazel 101

Mısra: 20

Kaş.

Ġamzesi tīg-i Ferāfer
nīze-i Rüstem nigh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū
kemān-ı Ķahramān

3. **ebrū:**

Gazel 101

Mısra: 20

Kaş.

Ġamzesi tīg-i Ferāfer
nīze-i Rüstem nigh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū
kemān-ı Ķahramān

4. **ebrū:**

Kıt'a 15

Mısra: 1

Kaş.

La'l-i fem hoşka nigh
gezlik ebrū miķrāş
Āh o kātib güzeli ķaddi
ķalemde mevzūn

ebruña:

1. **ebrūña: -ñ, -a**

Gazel 48

Mısra: 9

Kaş.

Ķılsa ebrūña teveccüh
ne 'aceb ķalb-i Ħasīb
Sūy-ı miħrāba ķişi
ķible-nümāsiyla döner

ebrūsın n'eyler:

1. **ebrūsın n'eyler: -r**

Gazel 127

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kaşını ne nepar.

Yazdı çün ħaţţ-ı şerifin
dil-i divāneye
N'eyler ebrūsın daħi
var mı ķalem meczūba

ebruvān:

1. **ebruvānıñ: -ıñ**

Gazel 57

Mısra: 11

Kaşlar.

Göñülde ebruvānıñ
'ışkıñı pinhān eden
'āşık
İki tīgi niyām-ı vāħide
ħaķķā şıģışdırmış

2. **ebruvān:**

Kıt'a 17

Mısra: 1

Ebrular,kaşlar.

Benān ħāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miķrāş
Nigh gezlik varaķ
rūy[dur] mürekkeb ħaţţ
likā gīsū

ebruvān u müjgāna:

1. **ebruvān u müjgāna: -a**

Gazel 64

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ebrular ve kaş.

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ħilāf söylemem isterse
toğrı ħākime çek

ebrū-yı dil-ber:

1. **ebrū-yı dil-ber:**

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinın kaşı.

Pür-'araķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa
ħançerde cevher
mu'teber

ebü'l-feth ola:

1. **ebü'l-feth ola: -a**

Gazel 131

Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Fetihlerin babası
olmak. (Fatih Sultan
Mehmed'in lakabıdır.)*

Ebü'l-feth ola yâ Rabb
feth-i hân-zâde
Ġazâya eyle muvaffak o
zât-ı zî-şânı

ecel:

1. ecel:
Gazel 65
Mısra: 4
Can verme, ölüm.

Çü mâ^c-ı tînim almışidi
küy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle âb u
hâkime çek

edeb kıl:

1. edeb kıl:
Gazel 110
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Terbiyeli olmak.

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Hâsib
Hem-zebân olmağ ne
haddiñdir senüñ pür--
gûlara

edhemî:

1. edhemî:
Mesnevi 2
Mısra: 3
Edhemî tarikati.

Edhemî Bektâşî vü
Bayramî ey nür-ı başar
Rütbe-i a^ddâdda oldu
tamâm isnâ ^aşer

edîb:

1. edîb:
Gazel 141
Mısra: 2
*Edebi yazılar yazan
kimse.*

Âl-i Nebî mesned-i zât-ı
nesib
Eyledi ^uğbâya güzere ol
edîb

edirne:

1. edirne:
Gazel 109
Mısra: 3
Edirne.

Dağ üsti n'ola bâğ olsa
^uşşâka Edirne
Çok bağı yanıq ehl-i
kerâmet var içinde

efendi:

1. efendi:
Gazel 26
Mısra: 2
*Bir hitap sözü,
efendi.*

Ĥa^t-ı ⁱzârîña kıymet
demek revâ mı olur
Efendi muşhaf-ı hüsn-i
Ĥa^ta bahâ mı olur

2. efendi:
Gazel 80
Mısra: 8
*Bir hitap sözü,
efendi.*

Ĥa^tl edip ağıyarı aldım
büse-i ruhsârını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

3. efendi:
Mesnevi 3
Mısra: 34
*Bir hitap sözü,
efendi.*

Ĥa^tır arpası ta^yini ister
her ay
Verdi şan vâⁱz efendi
deve dişi buğdayı

efendilik eder:

1. **efendilik eder:** *-er*

Gazel 94

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Efendice

davranmak.

Hasīb hāk-i kudūmuna

‘arz-ı hāl eyler

Eder efendilik elbet

gedālara şāhān

efendim:

1. **efendim:**

Gazel 9

Mısra: 4

Efendi.

Ser-ā-ser şerha vü

zaḥm ile naqş-ı tāzedür

sīnem

Efendim al kumaşı nev-

zuhūrīdür döşeklik yap

efendim hū:

1. **efendim hū:**

Kıt'a 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Efendim hey.

İdeyazdı beni dīvāne

Kāğıd-ḥāne seyrinde

Qalem kātiblerinden bir

güzel gördüm efendim

hū

efgende olur:

1. **efgende olur:** *-ur*

Mesnevi 3

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Atılmış, düşkün

olmak.

Göricек Leylīyi

hevdecde olur efgende

Qaysıñ aḥvāline şimdi

deve eyler ḥande

ef'i-i sāḥir misin:

1. **ef'i-i sāḥir misin:** *-mi, -sın*

Gazel 130

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Büyü yapan yılan.

Fitne-i devrān mı ya

ef'i-i sāḥir misin

Görse bi'llāh dōstum

Mecnūn olur Leylā seni

efsâne:

1. **efsānedir:** *-dir*

Gazel 135

Mısra: 14

Dillere destan

olmuş hikaye, meşhur

olmuş hikaye.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyzdir

Kesbi Efendiye Ḥasīb

Kim dedi efsānedir

fenn-i suḥan dedikleri

efsün mudur:

1. **efsün mudur:** *-mu, -dur*

Gazel 29

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sihir, büyü.

Şā'ir-i sāḥir misin efsün

mudur nazmıñ 'acīb

Şi'riñ efsüne mi Ḥasībā

mest olup aḥbāb uyur

efsüne mi:

1. **efsüne mi:** *-mi*

Gazel 29

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Büyüleyici.

Şā'ir-i sāḥir misin efsün

mudur nazmıñ 'acīb

Şi'riñ efsüne mi Ḥasībā

mest olup aḥbāb uyur

efzün:

1. **efzündür:** *-dur*

Gazel 87

Mısra: 31

Çok fazla, ziyade.

Naẓm-i pāk-i Nābī-i
dānādan efzūndur
sözüm
Eyle bir kerre miḥekk-i
ṭab^c-ı ḥālīşle ‘ayār

egerçi:

1. egerçi:

Kıt'a 25

Mısra: 3

"Eğer, şayet"
anlamında bağlaç.

Egerçi ol ḥademe
zümresinden idi velī
Mişāl-i şöhreti
himmetde Baykara oldı

egn:

1. egnümde: -ümde

Gazel 2

Mısra: 6

Sirt.

Cismüm ol deñlü za‘ıf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ‘ankebüt
egnümde pīrāhen baña

eḥibbā:

1. eḥibbā:

Gazel 2

Mısra: 10

Tanıdıklar,
bildikler, dostlar.

Ḥāk-i pāyın tütüyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rüşen baña

2. eḥibbā:

Gazel 8

Mısra: 10

Tanıdıklar,
bildikler, dostlar.

‘İyd üsti beş
ḥisābınadur bu gazel
Ḥasīb
Taḥmīse rağbet itse
eḥibbā degül ‘aceb

ehl-i beyt:

1. ehl-i beyt:

Mesnevi 1

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ar. "Hz.

Muhammed'in
çocukları".

Āl ü aşḥāba taḥiyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḥi
bi'l-ikrām

2. ehl-i beyt:

Gazel 140

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Hz. Peygamberin
(A.S.M.) evine mensub
olanlar. Hazret-i
Muhammed'in ailesi.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

ehl-i derd olan:

1. ehl-i derd olan: -an

Gazel 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dert sahibi olmak.

Ḥāşşiyet-i sülūki bilür
ehl-i derd olan
Teşḥīş-i ḳadr-i edviye
şāḥib-‘ileldedir

ehl-i dīvān:

1. ehl-i dīvān:

Gazel 104

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Dīvan sahipleri II.
Şairler.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle imtiḥān
olsun
Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin iḥrāza i‘zāza

ehl-i hakka:

1. ehl-i hakka: -a

Kıt'a 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Allah'a iman eden kimse.

Menba^c-ı hilm ü hayā
Mollā Mehemmed kim
Fikri maşrūf idi dā'im
ehl-i Hakka hıdmete

ehl-i hāl:

1. ehl-i hāl:

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül ehli.

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūh ehl-i hāl
Erbāb-ı kālî kıldı gürūh-
ı şakīl kıl

ehl-i kemāle:

1. ehl-i kemāle: -e

Gazel 83

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*İlim ve fazilet
sahipleri, kâmil
insanlar.*

Hasībā eylerim ehl-i
kemāle 'arz-ı hāl ammā
Mu'ariz-ı tab^c olan
dānāya tazıy^c-i maqāl
etmem

ehl-i kerāmet:

1. ehl-i kerāmet:

Gazel 109

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Keramet ehli.

Dağ üsti n'ola bāğ olsa
'uşşāka Edirne
Çok bağı yanık ehl-i
kerāmet var içinde

ehl-i ma'arifiñ:

1. ehl-i ma'arifiñ: -iñ

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bilgili, marifetli
kişi.*

Kemān ü tīridir ehl-i
ma'arifiñ güyā
Derūn-ı hāsidi etmiş
nişān devāt ü qalem

ehl-i meclisiñ:

1. ehl-i meclisiñ: -iñ

Müfret 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Meclis ehli,
meclistekiler.*

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nün-ı nesnelere

ehl-i niyāzı:

1. ehl-i niyāzı: -ı

Gazel 89

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yakaranlar, dua
edenler.*

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telsimden maḥrūm
Ḥulāşa çāre bulmaz
rūz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

ehl-i 'örfe:

1. ehl-i 'örfe: -e

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Osmanlı
Devleti'nde ihtisap
ağası gibi, halkın
ihtiyaçlarına âit işleri
örfe ve idârî kararlara
dayanarak gören
memurlar.*

Doyurma ğamze vü
ebrũna baĝla zũlfũnle
Ne ehl-i 'örfe beni ğamz
edip ne hâkime çek

ehl-i şâmı:

1. ehl-i şâmı:-ı

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gece ehli.

Benâtũ'n-na'ş'ı kılmış
bir 'aşâ hâleyi hırka
Ki ehl-i şâmı kayd-ı
h'âb ile teshîr ider
mehtâb

ehl-i suhan:

1. ehl-i suhan:

Kıt'a 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Söz sahipleri.

Fehm-i Ğâlib dedi ehl-i
suhân ol şũhı Hâsib
Olur eş'ârile ma'lũm bu
mefhũmı desem

ehl-i suhenlikde:

1. ehl-i suhenlikde:-de

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Söz ustalığı.

Bu beyt-i penci kıldıñ
'arz-ı hâl o pençe-i
mihre
Hâsib olduñ müşârũn
bi'l-benân ehl-i
suhenlikde

ehl-i sũka:

1. ehl-i sũka:-a

Mesnevi 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Çarşı halkı, esnaf.

Ka'beyi hân-ı Halil
şandı ticâretde gözi
Ehl-i sũka devesi hâcî
diyen toĝru sözi

ehl-i 'işka:

1. ehl-i 'işka:-a

Gazel 11

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Aşk ehli olanlar,
dervişler.*

Hâsibâ ehl-i 'işka yâr
olup yüz verme nâ-
dâna
Olur bî-kadr zîrâ hâşş u
'âmdir mir'ât *

ehven:

1. ehven:

Gazel 81

Mısra: 6

*Ar. sf. Daha hafif,
daha zararsız.*

Taħammũl eylemedir
seng-i ta'n-ı aĝyâra
Tarîķ-ı ehl-i
maħabbetde ehven
añladığım

ejderhâ:

1. ejderhâ:

Gazel 57

Mısra: 6

*Bin tane başı olan
efsanevî, korkunç ve
pek büyük bir hayvan,
büyük yılan.*

Ne sâhîr-pîşedir
çesmim hayâl-i
ĝisuvânıñla
Koyup bir şişe içre
bunca ejderhâ
řiĝıřdırmıř

el:

1. elde:-de

Gazel 6

Mısra: 3

El.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḥterān alayını
tesyīr ider mehtāb

2. **eliñde:** -i, -n, -de

Gazel 16

Mısra: 2

*Kolun, bilek
mafsalından itibâren
avuç ve parmakları
içine alan ve iş
görmeye, tutmaya
yarayan kısmı II güç,
kudret, tasarruf, tesir.*

Ḥübān ile mübāḥaşeye
var mı ihtiyāc
Mir'āt eliñde ḥüsnüñe
eylerken ihticāc

3. **elimden:** -im, -den

Gazel 89

Mısra: 11

*(Birinin veya bir
şeyin) elinden;
yüzünden, -den dolayı.*

Ḥasībā bād-ı ḥürşid
elimden olmaz āsūde
Çü ḥayme etmeyen
‘uzletde ḥūn ber dest ü
dāmānın

4. **elimdedir:** -im, -de, -
dir

Gazel 38

Mısra: 4

El, güç.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Ka‘be-i ‘ulyā-şifāt sa‘y-i
necā elimdedir

5. **elinden:** -i, -n, -den

Gazel 73

Mısra: 8

*"-den dolayı,
yüzünden, sebebiyle"
gibi anlamlara gelen
ifade.*

O şūḥ deşne-be-kef
mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

el ele oldı:

1. **el ele oldı:** -dı

Kıt'a 20

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*El ele tutmak. II
Samimi olmak.*

Şehr-i şubḥa ḥālet-i
mevtile düşdü zelzele
‘Azm-i firdevs eyledi
ḥūriyle oldı el ele

el öpmiş:

1. **el öpmiş:** -miş

Gazel 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

El öpmek.

Ḥ‘āceden çıkmış
zerāfetle ‘alīm olmuş
baña
Şive üstāddan el öpmiş
hoş ḥişāl olmuş baña

el ursunlar:

1. **el ursunlar:**

Gazel 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir işi yapmak,
girişmek.*

Biz eyledük güzelüm
kanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i mā‘mūra

el-amān:

1. **el-amān:**

Gazel 129

Mısra: 2

*"Aman, imdat,
medet!" anlamlarındaki
yardım isteme ve
yalvarma sözü.*

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

2. **el-amān:**

Gazel 129

Mısra: 2

"Aman, imdat,
medet!" anlamlarındaki
yardım isteme ve
yalvarma sözü.

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

elbet:

1. **elbet:**

Gazel 18

Mısra: 4

Ar. e. *Mutlaka.*
Behemehâl: Elbette
gider gelen cihana.

Bī-nemekdir vā'iz-i nā-
puhte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da
elbet olur her hām telh

2. **elbet:**

Gazel 111

Mısra: 4

Ar. e. *Mutlaka.*

Behemehâl: Elbette
gider gelen cihana.

Biz rüzedār-ı 'ıyd-ı
vişāliz gedā göñül
Elbet tülū' eder bize ol
hüsni-i mähımız

3. **elbetde:-de**

Gazel 63

Mısra: 6

Elbet, mutlaka.

Senge şaymaz güheri
künci değışmez gence
Eder elbetde luţf u 'aţā
ser-defter-i 'ışk

4. **elbet:**

Gazel 94

Mısra: 4

Elbet, mutlaka.

Hasīb hāk-i kudūmuna
'arz-ı hāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

5. **elbet:**

Gazel 113

Mısra: 10

Elbet, mutlaka.

O ber-dā'im Hasībā
'aşıkñ çok olduğun
ister

Takayyüd eyler elbet
şāhdır leşker huşusunda

6. **elbet:**

Mesnevi 4

Mısra: 19

Elbet, mutlaka.

Hvāceye aydın çeşmi
çerāğ elbet
Kimle aşhāb-ı
kemālleriñe hem-
şoĥbet

elbette:

1. **elbette:**

Gazel 16

Mısra: 6

"Mutlaka, hiç
şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
'Uşşāk hālin 'arz eder
elbette lā-'ilāc

2. **elbette:**

Gazel 54

Mısra: 3

"Mutlaka, hiç
şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muhibb-i Hūdāyı
ceresinden biliriz

3. elbette:

Gazel 97

Mısra: 5

"Mutlaka, hiç
şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

Hüm-1 cüşideye elbette
ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd
etmedi bāzārından

elde:

1. elde:

Gazel 29

Mısra: 1

*Bedenin bir uzvu,
el, elinde.*

Ġamzeler çeşminde
elde tiğ-1 āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş
gürūh-1 leşker-i nehhāb
uyur

elde nakd yok:

1. elde nakd yok:

Gazel 53

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Elde para yok.

Nakd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsāra
Vech-i taħrīr ile ol dil-
beri teshīr ederiz

ele al:

1. ele al:

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Elinde tutmak,
eline almak.*

Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş
Cām al ele nakl et
ḳaşaş-1 Cemde ḥavādiş

ele almış:

1. ele almış: -miş

Gazel 71

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
*Elinde tutmak,
eline almak.*

Cām-1 mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu
me'āl üstüne gül

ele cām al:

1. ele cām al:

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ele kadeh almak.

Cām al ele nakl et
ḳaşaş-1 Cemde ḥavādiş
Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş

elfāz-1 dürer-bārīña:

1. elfāz-1 dürer-bārīña: - iñ, -a

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*İnci saçan (güzel)
sözler.*

Olsa elfāz-1 dürer-
bārīña maḫhar kāğıd
Şadef-i dürr-i girān-
ḳıymet olur her kāğıd

elif:

1. elif:

Gazel 111

Mısra: 2

*Arap alfabesinde
bulunan "elif (l)" harfi.
II Şekil itibariyle
Arapça "elif (l)" harfine
benzeyen uzun ve
düzgün boy, sevgilinin
boyu.*

Medd-i kaşîñla naķş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levh-i cemâliñ üzre elif
ķaddim âhımız

elif lâm mîm göstermiş:

1. elif lâm mîm

göstermiş: -miş

Gazel 55

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elif, lam ve mim

(elem) göstermek.

Ķad u zülf ü dehâni hîĶ
degül hâlî hayâlimden
Bu ķâl-i muşhaf-ı
hüsnuñ elif lâm mîm
göstermiş

eliñden cām düşmez:

1. eliñden cām düşmez:-

mez

Gazel 36

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Elinden kadeh

*düşmek. II Sürekli
içmek.*

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruhsârîñ
temâşâda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine hayrân mısın
kâfir

eline tîgi alsa:

1. eline tîgi alsa: -sa

Mesnevi 5

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Eline kılıĶ almak.

Alsa Dâvud eline tîgi
[vü] gitse sefere
Ola fi nâr-ı cehennem
nice acı kefere

ellinci cemâ‘atde:

1. ellinci cemâ‘atde:

Ķıt'a 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ellinci cemaat.

Ocağîñ ihtiyârı idi
ellinci cemâ‘atde
Sefer kıldı beķāya
Ķeşm-i aĶbâb oldular
hün-pâş

el-vedâ‘:

1. el-vedâ‘:

Gazel 58

Mısra: 1

Bir daha

*karşılaşılmayacak
biçimde ayrılırken
"Allah'a ısmarladık,
Allah'a emanet olun"*

*anlamlarında kullanılan
bir söz.*

Gitdim diyâr-ı Ķurbete
cânım el-vedâ‘
Düşdüm ‘anâ-yı firķate
sulţânım el-vedâ‘

2. el-vedâ‘:

Gazel 58

Mısra: 2

Bir daha

*karşılaşılmayacak
biçimde ayrılırken
"Allah'a ısmarladık,
Allah'a emanet olun"
anlamlarında kullanılan
bir söz.*

Gitdim diyâr-ı Ķurbete
cânım el-vedâ‘
Düşdüm ‘anâ-yı firķate
sulţânım el-vedâ‘

3. el-vedâ‘:

Gazel 58

Mısra: 4

Bir daha

*karşılaşılmayacak
biçimde ayrılırken
"Allah'a ısmarladık,
Allah'a emanet olun"
anlamlarında kullanılan
bir söz.*

Ölmek yazuk degül mi
murādıma ermedin
‘Ömrüm benim sürür-ı
dilim cānım el-vedā‘

4. el-vedā‘:

Gazel 58

Mısra: 6

Bir daha

*karşılaşılmayacak
biçimde ayrılırken
"Allah'a ismarladık,
Allah'a emanet olun"
anlamlarında kullanılan
bir söz.*

Pāy-ı şerīfiñe sürerem
ābveş yüzüm
Bāğ-ı cihānda ey gül-i
ḥandānım el-vedā‘

5. el-vedā‘:

Gazel 58

Mısra: 8

Bir daha

*karşılaşılmayacak
biçimde ayrılırken
"Allah'a ismarladık,
Allah'a emanet olun"
anlamlarında kullanılan
bir söz.*

Dāmānıña el urmasın
arada ol ‘adū
Ey bāğ-ı ḥüsn serv-i
ḥırāmānım el-vedā‘

el-vedā‘ etdi:

1. el-vedā‘ etdi: -di

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Veda etmek.

Ya‘kūb gibi külbe-i
aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı
Ken‘ānım el-vedā‘

em:

1. emdikce: -dik, -ce

Kıt'a 13

Mısra: 3

*Dudak, dil ve soluk
yardımıyla bir şeyi
içine çekmek.*

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-baḥş eyler
La‘l-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

emān:

1. emān:

Gazel 73

Mısra: 8

Aman dileme.

O şūḥ deşne-be-kef
mest olup gelir ḥayfā

O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

emānım kesdi:

1. emānım kesdi: -di

Gazel 41

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Güçten, kuvvetten
düşürmek.*

Der-ḥufte yāre dest-
res-i ra‘şe-riz iken
Ḥalḥāl-i sāki kesdi
emānım çıtır pıtır

emīn olalım:

1. emīn olalım: -alım

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İnanmak,
güvenmek.*

Ḥasīb emīn olalım
gösterip każāya rızā
Ne fāla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

2. emīn olalım: -alım

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*İnanmak,
güvenmek.*

Ḥasīb emīn olalım
gösterip kaẓāya rızā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütüm edelim

emīnā:

1. **emīnāya:** -y, -a

Gazel 42

Mısra: 9

Ey Emin!

Pey-revlik eder kanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen kâşıd-ı ʿıtab ile bu
naẓmı erişdir

emīn-i beytü'l-māl:

1. **emīn-i beytü'l-māl:**

Mesnevi 3

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Hazinedar.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

2. **emīn-i beytü'l-māl:**

Mesnevi 3

Mısra: 52

Kelime Tipi: -

Hazinedar.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

emn ü emānı oldu:

1. **emn ü emānı oldu:** -du

Gazel 69

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kötülükten uzak

kalmak.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

emr-i ciddile:

1. **emr-i ciddile:** -ile

Kıt'a 18

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gerçek emir ile.

Yazdı tārīhin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'rāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

emr-i ḥüdāya imtisāl edip:

1. **emr-i ḥüdāya imtisāl**

edip: -ip

Gazel 75

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah'ın emrine

uyamak. II Vefat etmek.

Daḥi nev-resken edip
emr-i Ḥüdāya imtisāl
Eyleyip terk-i fenā kıldı
beḳāya irtihāl

emr-i muḥāl:

1. **emr-i muḥāl:**

Gazel 76

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mümkün olmayan

emir.

Özr-ḥvāhem dergeh-i
ḥazrā zi-taḳşirāt-ı men
Kā'ināta vaşf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

emrüd:

1. **emrüd:**

Gazel 7

Mısra: 4

Far. Armut.

Olmuşına ḥāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāğbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrüd hep

eñ berisidir:

1. **eñ berisidir:-dir**

Gazel 39

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

En berisi.

Kūy-ı vişāle t̄alib olan
şaymaz ötesin
iṣār-ı naḡd-i cān yoluna
eñ berisidir

enām:

1. **enām:**

Gazel 95

Mısra: 1

İnsanlar.

İffeti zikri enām
İşmeti verdi zebān
Halk pesendidesi
olmuşidi rāy-gān

enbān-ı kerāmetdir:

1. **enbān-ı kerāmetdir:-dir**

Gazel 57

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Keramet heybesi.

Bir enbān-ı kerāmetdir
derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde
kenz-i lā-yefnā
şığışdırmış

encām-ı telḡ:

1. **encām-ı telḡ:**

Gazel 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Acının sonu.

Manşıb-ı dünyā lezīz
ammā ki ʿazl ālām-ı telḡ
Tendedir çün cān-ı
şirīn lik mevt encām-ı
telḡ

encüm:

1. **encüm:**

Gazel 101

Mısra: 8

Yıldız.

Raḡşa çıḡdı sebʿa-i
seyyāre tutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yaḡdı bir bir
şemʿdān

endişe:

1. **endişesi:-s, -i**

Gazel 101

Mısra: 3

Düşünce, fikir.

Feylesūf-ı ḡikmete
ḡayret verir endişesi

Rüşdine teslim olur
Soḡraḡ olaydı imtiḡān

endişe vü ḡayretde

kalur:

1. **endişe vü ḡayretde**

kalur:-ur

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Düşünmek ve
şaşkınlıkta kalmak.*

Mücessem naḡş-ı gūn-
ā-gūn ile tezyīn olan
t̄āḡın
ḡalur endişe vü
ḡayretde görse Māni vü
Bihzād

endişeme ḡayret gelir:

1. **endişeme ḡayret**

gelir:-ir

Gazel 114

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Düşünceme
şaşkınlık gelir.*

ḡālimi ḡayret gelir
endişeme taḡrīrde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur taʿbirde

enīn:

1. enīnim: -*im*

Gazel 117

Mısra: 6

İnilti, inleme.

Girift-i dār-ı Manşūr-ı
hevā-yı zülfüñ
olmağdan
Nefir olsam enīnim
neyle ruhsār ola
Dāvuda

enīn-i niyāz:

1. enīn-i niyāz:

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yalvarma inlemesi.

Dem-i vişāle şafā-bağş
olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra şadā-yı
çegānedir bā'ış

er odur:

1. er odur:

Gazel 135

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yiğit odur.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥşil-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

erbāb-ı dil:

1. erbāb-ı dil:

Kit'a 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gönül erbabı II

Şairler.

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oğur
tebrīkine erbāb-ı dil her
bār

erbāb-ı dile:

1. erbāb-ı dile:

Gazel 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül erbabı.

Şu^ā-ı hāleyi bir ḥalka-i
zencir ider mehtāb
Ki ḥāl-i Qays erbāb-ı
dile taḥrīr ider mehtāb

erbāb-ı ḥired:

1. erbāb-ı ḥired:

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Akıl sahipleri.

İşk-ı pākden aşık-ı

ma'şūqıla dost

Nā'il-i vuşlat olur fehmi

eden erbāb-ı ḥired

erbāb-ı kālī:

1. erbāb-ı kālī: -*i*

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Söz ustası.

Terk-i cedelle oldu

sebük-rūḥ ehl-i ḥāl

Erbāb-ı kālī kıldı gürūh-

ı şakıl kı

erbāb-ı sūhan:

1. erbāb-ı sūhan:

Gazel 87

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Söz sahipleri.

Mısra^c-ı ebyātıma

mā'ildir erbāb-ı sūhan

Qāmet-i dil-ber gibi zīrā

ki mevzūndur sözüm

eren:

1. erenler: -*ler*

Gazel 75

Mısra: 7

Allah'a kavuşmuş

âşık, velî.

Nağş-bendiden erenler
dediler tārîhîni
Râh-ı hâkda eyledi
Seyyid Mehemmed
irtihâl

eriş:

1. **erişdir:** -dir

Gazel 42

Mısra: 10

Ulaşmak.

Pey-revlik eder kıanı
Emînāya Hāsibā
Sen kâşid-ı tab'ile bu
nazmı erişdir

erit:

1. **erit:**

Gazel 12

Mısra: 1

*(katı bir cismi) ısı
etkisiyle sıvı durumuna
getirmek.*

Nuṭṭa gel lüknet-i
şirini ile kandı erit
Tūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

erkām:

1. **erkāmla:** -la

Gazel 55

Mısra: 5

*Yazılar, resimler,
sayılar.*

Çıkarmış kıl kalem
erķāmla bir şüret-i
defter
Haṭıñ cem'a yekün
hüsünü [.] takşim
göstermiş

erzānî kılsın:

1. **erzānî kılsın:** -sın

Kıt'a 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kolay etmek, layık
görmek.*

Şāhid-i baht u sa'adet
'izzet ü 'ömr-i dirāz
Ol velidi kılsın erzānî
cenāb-ı Zü'l-minen

eş'ār:

1. **eş'ārım:** -(i)m

Gazel 87

Mısra: 27

*Şiirler, manzum
olarak kaleme alınmış
eserler.*

Revnağ-ı mecmū'a-i
'ālemdir eş'ārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı
'āmm-ı rub'-ı
meskündür sözüm

2. **eş'ārından:** -i, -n, -dan

Gazel 97

Mısra: 16

Şiirler.

Hāzret-i Hayriye
mümkün mi Hāsibā
tanẓir
Kadri ma'lūm sūhan-
dān olur eş'ārından

eş'ār-ı hākimi:

1. **eş'ār-ı hākimi:**

Gazel 118

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Hākimi'nin şiirleri.

Şuyunca varmadı eş'ār-
ı Hākimi tanẓir
Hāsib düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

eş'ārile ma'lūm olur:

1. **eş'ārile ma'lūm olur:** -
ur

Kıt'a 13

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Şiirlerinden
bilinmek.*

Fehm-i Gālib dedi ehl-i
sūhan ol şūhı Hāsib

Olur eş‘ārile ma‘lûm bu
mefhûmı desem

esbâb:

1. **esbâba:-a**

Gazel 78

Mısra: 11

*Ar. Sebeb'ler,
vasıtalar, vesileler.*

Esbâba intimâyı bırak
pâk-dâmen ol
Dîvâne ser-be-ceyb-i
ferâğ-ı ‘aķıl kıl

esbâba intimâyı bırak:

1. **esbâba intimâyı bırak:**

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Nedenlere
bağlanmayı bırak.*

Esbâba intimâyı bırak
pâk-dâmen ol
Dîvâne ser-be-ceyb-i
ferâğ-ı ‘aķıl kıl

esb-i tãhûne:

1. **esb-i tãhûne:-a**

Gazel 48

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Değirmen atı.

Bî-başar devr-i ĥadiñ
etse de seyyâĥ olmaz
Esb-i tãhûne nite çerĥ-i
‘amâsiyla döner

esen:

1. **esenlikde:-lik, -de**

Gazel 116

Mısra: 4

*Sağ salim, sağlıklı II
(rüzgar için) eser
olmak, esmek.*

Hevâ-yı zülfüne düş
eyledim lâ-ķayd iken
başım
‘Aceb sevdâya düşdüm
rüzgârile esenlikde

eser:

1. **eserle:-le**

Gazel 90

Mısra: 13

Yapıt, kitap, telif.

Ĥasîb ĥubb-ı vaţan çün
eşerle sâbitdür
Bu nazm olur sebeb-i
zıkri güft ü güy-ı vaţan

eser bulmadum:

1. **eser bulmadum:-ma, -
dum**

Gazel 102

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Belirti, iz bulmak.

Āb-ı rahmet-beste
nâzildür firâz-ı kühdan
Bulmadum luţf-ı
tevâzu‘dan eşer
mağrûrda

eser-i ârzû:

1. **eser-i ârzû:**

Gazel 96

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Arzu izi.

Bu rüzgârda bir serv-
ķadd hevâsınadır
Nesimde eşer-i ârzû
çemen-be-çemen

eseriñ yok mudur:

1. **eseriñ yok mudur:-
mu, -dur**

Gazel 66

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Etkin yok.

Bâğ-ı emelde gonce-i
maķşûdum açmadıñ
Ey bād-ı âh hîç eseriñ
yok mudur seniñ

esfelde:

1. esfelde:

Gazel 16

Mısra: 8

*Alçak yer, aşığı,
dip.*

Çıldı kanā'atile hü mā
menzilin 'alā
Esfelde hırş-ı dāne ile
habs olur decāc

eşigi firāş olamaz iken:

1. eşigi firāş olamaz

iken: -ı, -maz, -iken, -

Mesnevi 4

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

*Eşigi süpürgesi
olmak.*

Hānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olamaz iken o şāhın
eşigi firāş

esir:

1. esir:

Gazel 5

Mısra: 2

*Tutsak // müptela,
düşkün.*

Olinca yek nigh çēşm-
āşinā-yı duhter-i tersā
Esir itdi beni zūlf-i dü-
tā-yı duhter-i tersā

esir kıldı:

1. esir kıldı: -dı

Gazel 41

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Mahkum, köle
yapmak.*

Çıldı beni selāset-i
güftār ile esir
Nev-reste şūh-ı tuhfē-
lisānım çitir pıtır

esir olur:

1. esir olur: -ur

Gazel 40

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Köle olmak II Bir
şeye tutulmak, müptela
olmak, bağıllık
göstermek.*

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [...] esir olur

esir-i firāş olur:

1. esir-i firāş olur: -ur

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

[...]

*Sürekli yatan hasta,
yatak esiri.*

Kim zıkr-i la'l-i nābīn
eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çēşmiñ etdi
esir-i firāş olur

esiri-zāde:

1. esiri-zāde:

Kıt'a 11

Mısra: 1

Esirizade.

Nā'ib-i Tekfūr Esiri-
zāde cānlı qaragöz
'Azl olup gitdi vaqāyi'
kātibi etdi felek

eşk:

1. eşkimi: --im, --i

Gazel 112

Mısra: 6

*Gözyaşı II Aşığın
gözyaşları.*

Āteş-i-reng giyme gül-
penbe biniş [...]
Yağma bağrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

eşk ü āhım:

1. eşk ü āhım: -ım

Gazel 50

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Göz yaşı ve ah.

Ruḥ u zülfüñ ğamıyla
eşk ü āhım baḥr ü berr
etdik
Bu yerden göge dek
zulmı zemīn ü āsumān
çekmez

eşk-i çeşmim:

1. **eşk-i çeşmim:** -*im*

Gazel 78

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḥ vermesin seni
ġarḳ-ābe seyl sil

eşk-i çeşmimle:

1. **eşk-i çeşmimle:** -*im, -le*

Gazel 120

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Çiger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey
perī-peyker ḥabersizce

eski demleri:

1. **eski demleri:** -*ler, -i*

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Geçmiş zaman.

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlı
şerḫalarıñ yoḳ mudur
seniñ

eski derdin yeñiler:

1. **eski derdin yeñiler:** -*r*

Gazel 105

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eski derdini

yenilemek.

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bīmārın gören
‘āşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfi
ḫoşa merhem tāzedden
tāze

eşk-i dīdeden:

1. **eşk-i dīdeden:** -*den*

Gazel 45

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Hicr-i ğīsū-yı girih-
ġiriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳatre düşse
deryāyı bütün gird-āb
eder

eşk-i güher-bārımı:

1. **eşk-i güher-bārımı:** -
im, -i

Gazel 86

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İnci gibi dökülen
gözyaşı.*

Pāyīña eşk-i güher-
bārımı döküdüm şaçdım
Yoluña pādīşehim
varımı döküdüm şaçdım

eşk-i ḫūn-ālūd:

1. **eşk-i ḫūn-ālūd:**

Gazel 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanlı göz yaşı.

Ḥatlanur dökem
yolında eşk-i ḫūn-ālūd
hep
Sevdigüm manḳır
ḳuşıdur aḳçedür
maḳşūd hep

eşki rīzān ederek:

1. eşki rīzān ederek:-
erek

Gazel 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Göz yaşı dökmek.

Eşki rīzān ederek
‘ārızımı ‘arz edeyim
Söylesin hālimi ber-
vech-i muḥarrer kāğıd

eşk-i sirişkin:

1. eşk-i sirişkin:-i, -n

Gazel 112

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz yaşı.

Gezme mā‘ī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
‘Aşıkıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

2. eşk-i sirişkin:-i, -n

Gazel 112

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Göz yaşı.

Gezme mā‘ī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
‘Aşıkıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

eşk-i teri döküp:

1. eşk-i teri döküp:-ü

Gazel 53

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz yaşı dökmek.

Naḫd yok elde döküp
eşk-i teri ruḥsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri teşhīr ederiz

eşnām-ı hestīden:

1. eşnām-ı hestīden:-
den

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Varlık putları.

Ḳılmayan deyr-i dili
eşnām-ı hestīden ḥalāş
Çün teşāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

eşribe:

1. eşribeniñ:-niñ

Gazel 39

Mısra: 2

İçilecek şeyler;

*"şerâb"ın cem'idir:
eşribe-i lezîze.*

Dil-ḥaste būs-ı la‘l-i
lebiñ müşterisidir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

et:-

1. etdi:-di

Gazel 62

Mısra: 8

Etmek yardımcı fil.

Gül gibi yârelerim üzre
açar yâreleri
Baña yâr etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

et:

1. edip:-ip

Gazel 12

Mısra: 7

Etmek, eylemek.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
şeḥâb aña şerīt

2. et:

Gazel 12

Mısra: 10

Etmek, eylemek.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmağı raḳībā sen et

3. **etmedi:-me, -di**

Gazel 97

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Hum-ı cüşideye elbette
ziyânı derkâr
Kim nihâliñ ede sūd
etmedi bāzārından

Mısra: 5

Etmek. // Eylemek.

Helâlıden eder iftâr
kebâbı setresin şūfi
Ser-â-ser iç libâsı
çekme kâlâ-yı
şarâbiden

eta'nâ:

1. **eta'nâ:**

Kıt'a 5

Mısra: 4

Bize geldi.

Çekip tuğra-i tevķî-i
refî'ü'ş-şân-ı hâkânî
Eta'nâ resmin icrâ etdi
cümle 'aşîk-ı nâ-çâr

etdi:

1. **etdi:**

Kıt'a 11

Mısra: 2

*... duruma
getirmek.*

Nâ'ib-i Tekfûr Esîrî-
zâde cânlı qaragöz
'Azl olup gitdi vaķâyî'
kâtibi etdi felek

eteklik:

1. **eteklik:**

Gazel 9

Mısra: 6

*Eteklik, elbisenin
belden aşağıda kalan
kısmına giyilen kıyafet.*

Saňa kâlâ-yı cân u cismi
pây-endâz ider 'uşşâk
Yelek kes nîm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

etrâf-ı gülistânı:

1. **etrâf-ı gülistânı:-ı**

Kıt'a 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi çevresi.

Ŧüti-i sebze-bahâr etdi
cenâheyni güşâd
Eyler etrâf-ı gülistânı
tavâfa ta'lim

etrâfi halvet eyleseñiz:

1. **etrâfi halvet**

eyleseñiz:-señiz

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yalnız kalmak.

Sulţânıma var bir sözü
maħfice Ħasîbiñ
Etrâfi biraz eyleseñiz
halvet olur mı

6. **eder:-er**

Gazel 93

etse:

1. **etse:**

Gazel 48

Mısra: 7

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Bî-başar devr-i hadiñ
etse de seyyāh olmaz
Esb-i t̄ahūne nite çerh-i
‘amāsiyla döner

eṭvār:

1. **eṭvārdan: -dan**

Gazel 72

Mısra: 2

*Tavırlar, edalar,
hareketler.*

Periṣān-tār olur cünbiş-
zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ‘aşıkı teşvişe
bu eṭvārdan kākül

ev yıkan:

1. **ev yıkan: -an**

Gazel 22

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ev yıkan. II Yuva
dağitan.*

Ḥarābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse

O zālīm ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

evc-i ‘irāka:

1. **evc-i ‘irāka: -a**

Gazel 103

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Mûsikîmizin altı
yedi asırlık birleşik
makamlarından birinin
zirvesi.*

Rāst geldim o şeh-nāza
Şifāhāna ‘Acemde
‘Uşşāka nevā etdi şabā
evc-i ‘irāka

evc-i istignāya pervāz

et:

1. **evc-i istignāya pervāz**

et:

Gazel 117

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Doymuşluk göğüne
uçmak.*

Çü t̄āvus olma gel
dümbāle-bāz[1] [.]

ṭama‘kārī

Hümāveş evc-i

istignāya pervāz et ol
āsūde

evc-i naḥveti:

1. **evc-i naḥveti: -i**

Gazel 37

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kibir, gurur zirvesi.

Terk eyle evc-i naḥveti
meyl et tevāzu‘a
Şükb-i miyāh-ı süy-ı
ḥazîz-i cebeldedir

eve varamaz:

1. **eve varamaz: -a, -maz**

Mesnevi 3

Mısra: 50

Kelime Tipi: -

Eve varmak.

Bîm-i zenden varamaz
şevher-i kâhiller eve
Kuş olur yük deseler
uçmağa geldikde deve

evlād:

1. **evlādı: -ı**

Kıt'a 7

Mısra: 3

*Ar. Veled'ler,
oğullar. (Yerine göre
müfred makamında
dahi kullanılır).*

Geldi dünyāya bir
evlādı zükür
Ğurre-i meh gibi oldu
zāhir

evrāk-ı gülistāni:

1. evrāk-ı gülistāni: -i

Gazel 70

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesinin
yaprakları.*

Açdı evrāk-ı Gülistāni
tefe'ülle şabā
Bülbülüñ ṭālī'ine çıkdı o
hāl üstüne gül

evrāk-ı zer-feşān-ı

sipihri:

1. evrāk-ı zer-feşān-ı

sipihri:

Gazel 67

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Gök yüzünün altın
işlemeli yaprakları.*

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihri üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şifri kevkeb-i
Şifra şabāha dek

evren begi:

1. evren begi: -i

Mesnevi 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Evren Bey.

Ya'kūb-ı müselleme

olıcağ Evren begi

Ḥaṭṭ edip hep dediler

‘adlile meşhūr özi

evşāf-ı nükhetle:

1. evşāf-ı nükhetle: -le

Gazel 56

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Güzel kokunun
nitelikleri.*

Ḥasībā Rā'if-i şirīn-edā

evşāf-ı nükhetle

Ağız miski gibi yārāna

naẓm-ı sükkerin şatmış

evvel:

1. evveli: -i

Gazel 117

Mısra: 13

*Başlangıç, birinci,
ilk.*

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı

tevekkül evveli tābān

Kinān-ı fikr-i esbāb-ı

teşebbüs oldu fersūde

evvel bahār oldu:

1. evvel bahār oldu: -du

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İlkbaharın gelişi. II
Sevgilinin yüzünü
görmek.*

Ḥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı

rūy-ı yār oldu yine

Gülsitān-ı ḥüsnde evvel

bahār oldu yine

2. evvel bahār oldu: -du

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İlkbaharın gelmesi.

Ṭabī'atler açıldı gül gibi

evvel bahār oldu

‘Aceb mi hem-çü bülbül

başlasa pervāza yelpāze

evvel yetiş:

1. evvel yetiş:

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Önce yetişmek. II

Önceden yardıma

koşmak.

Ġamzeden evvel yetiş
ey hancer-i müjgân-ı
yâr
Tîz-destlikde görür
cânım daġı aqvâ seni

evveli:

1. evveli:

Gazel 115

Mısra: 6

Başlangıcı, öncesi.

İntisâb etse de şoñra
olamaz kâşif-i râz
Evveli dil-ber ile 'ağd-i
uġuvvet güççe

ey:

1. ey:

Gazel 7

Mısra: 9

Far. Edat-ı nida.

Ey Hevâyi deffe-i
ġiddetle cüllâh-ı ġayâl
Atlas-ı nazmın
doğurken kırdılar târ
püd hep

2. ey:

Gazel 116

Mısra: 9

Seslenme edatı.

Aġbâba berg-i sebzür
ey dil bu şîr-i ter
Maġşûl-i bâğ-ı şab^c-ı
Ĥasîb-i kemîneden

3. ey:

Gazel 103

Mısra: 7

Ey, seslenme edatı.

Ĥalġâlî mı ey serv-i
seġî kumrî-i cânîñ
Ya řavķ mı 'aks eyledi
âyîne-i sâķa

4. ey:

Gazel 122

Mısra: 7

Ey, seslenme edatı.

Ey ġonce vüs'atin
nideyim bâğ-ı 'âlemiñ
Teng oldu firġatiñle bu
ġülşen ser-â-sere

5. ey:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Ey seslenme edatı.

Edhemî Bektâşî vü
Bayramî ey nür-ı başar
Rûtbe-i a'dâdda oldu
tamâm işnâ 'aşer

6. ey:

Gazel 9

Mısra: 1

(Ünlem) Hitap

*edilen kimsenin
dikkatini çekmek veya
anlamı güçlendirmek
için kullanılır.*

Cihânda ġüsn-i ġülmân
ü behişte müştereklik
yap
Libâs-ı sebzeler giy ey
perî peyker meleklik
yap

7. ey:

Gazel 11

Mısra: 5

(Ünlem) Hitap

*edilen kimsenin
dikkatini çekmek veya
anlamı güçlendirmek
için kullanılır.*

Ne deñlü müncelî olsa
yine ey mihr-i şeh-
r-âşüb
'İzâr-ı şâfiña nisbetle
seniñ câmdır mir'ât

8. ey:

Gazel 71

Mısra: 2

"Ey" ünlem edatı.

Destār-ı sebze ʔaķasıñ
göl-i āl üstüne gül
Hıřdur ey Āl-i Resūlem
göl-i āl üstüne gül

9. ey:

Gazel 78

Mısra: 13

"Ey" ünlem edatı.

Nazmıñ cilā-yı dīde-i
maʿnā mıdır ey Hāsīb
Oldu devāt mūkahhıl ü
kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29
Rebīʿu'l-āhır 1187)

10. ey:

Gazel 73

Mısra: 6

"Hey" ünlem edatı.

Kirās-ı laʿlini řeftālu
almaĝa şundum
O naħl-i nev dedi ey
bāĝbān zamānı degöl

11. ey:

Gazel 130

Mısra: 12

Ey, seslenme

ünlemi.

Şehrimizde gerçi
çoķdur řūħ-ı müsteşnā
velī

Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

12. ey:

Gazel 127

Mısra: 9

Ey!

Tevsen-i hūameñe
meydān gerek ey nazm-
ı Hāsīb
Eyle irhā-yı ʿināna var
mı vādī nev-üslūba

13. ey:

Gazel 135

Mısra: 8

"Ey" seslenme

*ünlemi (uzun boylu
sevgili için).*

Gel uzatma ķāmeti
reşk-i hırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

14. ey:

Gazel 136

Mısra: 8

"Ey" seslenme

ünlemi.

Nāmzed olmuş gibi
muĝbeçeye bintü'l-
ʿineb

Geldiñ ey pīr-i muĝān
ķařdıñ mübārek-bāde
mi

15. ey:

Gazel 67

Mısra: 13

*"Ey" seslenme
ünlemi.*

Evrāk-ı zer-feřān-ı
sipihr üzre ey Hāsīb
Yazsın bu řiʿri kevkeb-i
Şiʿrā řabāħa dek

16. ey:

Gazel 136

Mısra: 1

*"Ey" seslenme
ünlemi (saki için).*

Laʿliñ ey sākī eder yek-
demde iħyā ādemī
Neřʿe-i cān-baħşı
bilmem rūħ-ı ʿisā-zāde
mi

17. ey:

Gazel 66

Mısra: 2

*"Ey" seslenme
ünlemi (bülbül için).*

Ey dil řikār-ı kārgeriñ
yoķ mudur seniñ

Ey bülbül-i sipihr
seheriñ yoq mudur
seniñ

Çarpılırmış her gören
âdem hayâl-i hüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perî hâşâ seni

Şafaqda al darâyî şüret-
i zîbâ ile hüsnüñ
Meger câmeñ seniñ ey
mihir-i vâlâ al darâyîdir

18. ey:

Gazel 64

Mısra: 4

"Ey" seslenme
ünlemi (keman kaşlı
sevgili).

Şehîd-i ğamzeñ olam
diyü cân atar gönüm
Müjeñ hadengini ey
kaşî yâ helâkime çek

21. ey:

Gazel 112

Mısra: 8

"Ey" seslenme
ünlemi.

Tek raķibe verme yol
‘ıydiyye ķurbân et beni
Ey şeh-i mülk-i vefâ kan
eyle kânün eyleme

24. ey:

Gazel 40

Mısra: 17

"Ey!" seslenme
ünlemi (sevgili).

Naķş-ı Emîniñ olmaya
tanżîri ey Hâsîb
Dürr-i yetîme ol
güheriñ bî-nażîr olur

19. ey:

Gazel 129

Mısra: 4

"Ey" seslenme
ünlemi (keman kaşlı
sevgili).

Uruldu boş böğürden
seyr edince tîr-i
müjgâniñ
Dil-i bî-çâre ey kaşî
kemân v'allâhi bi'llâhi

22. ey:

Gazel 120

Mısra: 4

"Ey" seslenme
ünlemi.

Ciger pîrâhen üzre mâ-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrîf ederseñ ey
perî-peyker habersizce

25. ey:

Gazel 65

Mısra: 2

"Ey!" seslenme
ünlemi (sevgili).

Ħadeng-i ğamzeleriñ
cism-i zaĥmnâkime çek
O kanlı leşkeri ey kaşî
yâ helâkime çek

20. ey:

Gazel 130

Mısra: 8

"Ey" seslenme
ünlemi (peri gibi güzel
sevgili için).

23. ey:

Gazel 22

Mısra: 8

"Ey!" seslenme
ünlemi (sevgili).

26. ey:

Gazel 78

Mısra: 2

"Ey!" seslenme
ünlemi (sevgili).

Küyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil

Ey şūh vermesin seni
ğark-ābe seyl sil

27. ey:

Gazel 130

Mısra: 3

"Ey!" seslenme
ünlemi (sevgili).

Ġamzedden evvel yetiş
ey hancer-i müjgān-ı
yār
Tiz-destlikde görür
cānım daḡı aqvā seni

28. ey:

Gazel 129

Mısra: 1

"Ey" seslenme
ünlemi (kaşı keman
sevgili için).

Görünce ‘aqlım aldıñ ey
cūvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

29. ey:

Gazel 112

Mısra: 9

"Ey" seslenme
ünlemi [kalem; mec.
Şair (Fennî) için].

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kār ey gönül
Başña bir kayd alıp
ḡālīñ diġer-gün eyleme

30. ey:

Gazel 66

Mısra: 12

"Ey!" seslenme
ünlemi.

Sırr-ı Ḥudā vücūd-ı
maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yok mudur
seniñ

31. ey:

Gazel 82

Mısra: 3

"Ey!" seslenme
ünlemi (Saki).

Şununca cāmı birer
būse lāzım ey sākī
Unutma devr-i Cemi
raġbet-i rūsūm edelim

32. ey:

Gazel 129

Mısra: 11

"Ey!" seslenme
ünlemi (Gül).

Ḥasīb-i ‘andelībiñ yok
karārı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

33. ey:

Gazel 66

Mısra: 1

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(gönül).

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yok mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr
seheriñ yok mudur
seniñ

34. ey:

Gazel 92

Mısra: 9

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(gönül).

Aḡbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şi‘r-i ter
Maḡşül-i bāġ-ı ṭab‘-ı
Ḥasīb-i kemīneden

35. ey:

Gazel 109

Mısra: 8

"Bir varlığa

seslenme ünlemi
(gönül).

Gel pîr-i harâbâtîñ
ayağına yıkıl düş
Virâne ol ey dil ki
‘imâret var içinde

36. ey:

Gazel 130

Mısra: 5

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(gönül).

Ey gönül hâlim
perîşândır hayâl-i zülfle
Bî-haber divânesin
almış gibi sevdâsına

37. ey:

Gazel 136

Mısra: 6

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(gönül).

Zevrak-ı sâgar süvârı
baħr-i ‘işretsın yine
Nıyyetiñ ey dil neşât-
âbâde mi şevk-âbâde mi

38. ey:

Gazel 120

Mısra: 6

"Maha (Ay yüzlü
sevgili) seslenme
ünlemi (Ey!).

Reh-i ‘ışkıñda gün gibi
nümâyân meş‘al-i
dâğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

39. ey:

Gazel 130

Mısra: 1

"Maha (Ay yüzlü
sevgili) seslenme
ünlemi (Ey!).

Görmedik tâ şubħ
olunca ey meh-i ğarrâ
seni
Hâleveş âğüşa kim
çekmiş bu şeb ammâ
seni

40. ey:

Gazel 136

Mısra: 10

"Maha (Ay yüzlü
sevgili) seslenme
ünlemi (Ey!).

Hâleveş âğüşa çenber
eylemiş pişânıñı
Bilmem ey meh saña

kaş başdı da bir dil-
dâde mi

41. ey:

Gazel 27

Mısra: 6

Seslenme ünlemi.

Açıl gülzâra şalın serv-
kaddiñ pîrehenlerle
Yetiş sen daħi ey tâze
civânım gül zamandır

42. ey:

Mesnevi 5

Mısra: 41

Bir varlığa
seslenme ünlemi.

Nişâdır ile kalay penbe
olunca ey yâr
Bir hemân
çalğamağdan gayrı
kalaycıya ne var

43. ey:

Gazel 123

Mısra: 13

"Bir varlığa (Şair
kendisine seslenir)
seslenme ünlemi (Ey!)."

Kevşer Efendi nazmına
nazîreñ ey Hâsib

Zemzem hediyesi ola
rûh-âşnâlara

44. ey:

Kıt'a 3

Mısra: 3

"Bir varlığa (Şair
kendisine seslenir)
seslenme ünlemi (Ey!)."

Ey Hasîb ammâ benim
hoş-dîde gönlüm
dâ'imâ

Ol cemâl ü haţţ u reftâr
ü kad-i bâlâdadır

45. ey:

Gazel 58

Mısra: 6

"Bir varlığa (gül
yaprağı II sevgili)
seslenme ünlemi (Ey!)."

Pây-ı şerîfiñe sürerem
âbveş yüzüm

Bâğ-ı cihânda ey gül-i
handânım el-vedâ'

46. ey:

Gazel 133

Mısra: 3

"Bir varlığa (gül
yaprağı II sevgili)
seslenme ünlemi (Ey!)."

Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihri-i münîr
Kânde peydâ eyledi âyâ
mâder-i dünyâ seni

47. ey:

Gazel 66

Mısra: 4

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(Ey!)."

Bâğ-ı emelde gonce-i
mağşudum açmadıñ
Ey bād-ı âh hîç eşeriñ
yok mudur seniñ

48. ey:

Gazel 66

Mısra: 5

"Bir varlığa
seslenme ünlemi
(Ey!)."

Devr oldu ey sitâre-i
baht etmediñ şulû'
Çerh-i felekde yoğsa
yeriñ yok mudur seniñ

49. ey:

Gazel 58

Mısra: 8

"Bir varlığa

(dilber) seslenme
ünlemi (Ey!)."

Dāmāniña el urmasın
arada ol 'adū
Ey bâğ-ı hüsn serv-i
hırāmānım el-vedâ'

50. ey:

Gazel 129

Mısra: 1

"Bir varlığa
seslenme ünlemi (Ey!)."

Görünce 'aqlım aldıñ ey
cüvân v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

51. ey:

Gazel 133

Mısra: 5

"Bir varlığa (peri)
seslenme ünlemi (Ey!)."

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perî
Vākı'ā rü'yāda hulyā
eylese Leylā seni

52. ey:

Gazel 66

Mısra: 10

Bir varlığa
seslenme ünlemi (göz).

‘Arz eyle ḥāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoğ mudur seniñ

ey heylerini:

1. **ey heylerini:** -ler, -i, -
n, -i

Gazel 121

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ey he sesi.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tazededen tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

eyā:

1. **eyā:**

Gazel 6

Mısra: 7

Ey.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meş^ç al-
keş midür eyā ki
yandurmuş
Miyān-ı kārban-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

2. **eyā:**

Gazel 31

Mısra: 9

*"Ey!" seslenme
edatı.*

Şubḥ olunca etmedi bu
şeb zuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur

3. **eyā:**

Gazel 71

Mısra: 5

*"Ey!" seslenme
edatı.*

Nev fidancıdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Şıḳlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

eyle:

1. **eylemez:** -mez

Gazel 31

Mısra: 4

*"Etmek, eylemek,
yapmak" anlamına
gelen yardımcı fiil.*

Zāde-i ṭab^çım yatar
gehvāre-i endişede
Bāb-ı mehdi vāridātīñ
eylemez işrāb uyur

eyle:

1. **eyledük:** -dük

Gazel 1

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Biz eyledük güzelüm
kanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i virāne
beyt-i ma^çmūra

2. **eylemekde:** -mekde

Gazel 2

Mısra: 4

Etmek, yapmak.

Sevdüğim çīn-i cebīn
itdükce a^çdā ḥandedür
Çerḥ-i ḡaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

3. **eylemiş:** -miş

Gazel 3

Mısra: 8

Etmek, yapmak.

Eylemiş ruḥsāruñı
āzürde ḥāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

4. **eylemiş:** -miş

Gazel 3

Mısra: 10

Etmek, yapmak.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

5. eyledi: *-di*

Gazel 5

Mısra: 7

Etmek, yapmak.

Müşevveş eyledi h̄āb-ı
perīşānum gibi h̄ālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı
müşgbār-ı duhter-i
tersā

6. eyledi: *-di*

Müfret 2

Mısra: 2

Etmek, yapmak.

Müjde birle didi h̄ātif
mevlidi tārīh̄ini
Eyledi nāzik Nefise
H̄ānım'ı Allāh'ā

7. eyledi: *-di*

Gazel 8

Mısra: 3

*Etmek, eylemek,
yapmak.*

Raṭl-i girānı muğbeçe
ağırlık eyledi

Olmış meger ki
nāmzed-i duhter-i ʿineb

8. eyler: *-r*

Gazel 12

Mısra: 12

Etmek II eylemek.

Ṭālib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

9. eyle:

Gazel 127

Mısra: 10

*Öyle, o kadar, o
derece II o şekilde, o
biçimde, o tarzda.*

Tevsen-i h̄āmeñe
meydān gerek ey nazm-
ı Ḥasīb
Eyle irh̄ā-yı ʿināna var
mı vādī nev-üslūba

eyledi:

1. eyledi:

Gazel 119

Mısra: 3

Eylemek, yapmak.

Mülk-i fenādan göçüp
eyledi ʿazm-i beḳā

İde cenāb-ı Ḥudā kaşr-ı
cinānı mekān

eyleme:

1. eyleme:

Gazel 116

Mısra: 8

*Yapmamak II
etmemek.*

Olmaz gönül ḥayāl-i
vişāliyle muğtenim
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

eylese:

1. eylese: *-in*

Gazel 8

Mısra: 7

Kılmak, yapmak.

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyrin eylese
Çözseydi bend-i gerdeni
her şūḥ-ı ḡonce-leb

eyyāmını bulup:

1. eyyāmını bulup:

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Günlerini bulmak.

*II Uygun zamana
ermek.*

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim
Açar keştî-şifat bāb-ı
Hağa her dest ü
dāmānın

2. eyyāmını bulup:

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Günlerini bulmak.

*II Uygun zamana
ermek.*

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim
Açar keştî-şifat bāb-ı
Hağa her dest ü
dāmānın

eyyüb:

1. eyyüba: -a

Gazel 127

Mısra: 4

İstanbul'da bir

semt adı.

Emerek leblerini
ğabgaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
kaymak için Eyyüba

ezān:

1. ezānı: -ı

Gazel 69

Mısra: 14

*Namaz vakitlerinin
geldiğini bildirmek için
okunan söz.*

Gül-bün menārelerle
gülüstān cevāmi'î
Feryād-ı 'andelîbdir
ezānı Sitānbuluñ

2. ezānı:

Gazel 69

Mısra: 14

*İslamlikta, namaz
vaktinin geldiğini
bildirmek ve
Müslümanları namaz
kılmaya çağırarak için
müezzinin yüksek sesle
okuduğu kutsal sözler.*

Gül-bün menārelerle
gülüstān cevāmi'î
Feryād-ı 'andelîbdir
ezānı Sitānbuluñ

ez-dil ü cān:

1. ez-dil ü cān:

Gazel 64

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Can u gönülden,
büyük bir istek ve
iştihakla.*

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Hilāf söylemem isterse
toğrı hākime çek

2. ez-dil ü cān:

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönülden ve

candan.

Eyledi ez-dil ü cān şarf-ı
nuķūd-ı himmet
Hıdmeti olmaya
dergāh-ı Hudāda zāyi'

ezel:

1. ezeli: -i

Gazel 19

Mısra: 9

*Başlangıcı olmayan
geçmiş zaman,
öncesizlik.*

Ezelî bende-i dergāh-ı
'atā oldu Hāsib
Eyledi bu gāzeliñ
maķta'ını aña sened

ezhār:

1. ezhār:

Gazel 10

Mısra: 2

Çiçekler.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

**ez-neseb-i tāhir-i āl-i
resūl:**

**1. ez-neseb-i tāhir-i āl-i
resūl:**

Gazel 74

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hz. Resulün

*ailesinin temiz
soyundan.*

Ez-neseb-i tāhir-i āl-i

Resūl

Zübde-i evlād-ı cenāb-ı

Betül

fahrü'l-akrān:

1. fahrü'l-akrān:

Kıt'a 14

Mısra: 3

Akranlarının

*iftihar ettikleri kimse
(Fahrü'l-akran, Fahrü'l-
mürselin Fahr-i kainat
vb. Hz. Muhammed
Peygamberin
vasıflarıdır).*

Ya'ni maḥdūm-ı

mükerremleri fahrü'l-
akrān

Cedd-i peygamber-i zī-
şānla hem-nām-ı 'azīm

fakîr:

1. fakîr:

Mesnevi 4

Mısra: 9

*1. 'ben', 'bendeniz'
anlamında; 2. yoksul,
muhtaç // düşkün, âciz.*

Ḥavlı obasını çit

yap(dır)dı boz ağacı

fakîr

Raḥm edip etmeye

tecrīm müsellim-i şağîr

fakîrâne:

1. fakîrâne:

Mesnevi 5

Mısra: 44

*Fakirce. Fakire
yakışacak biçimde.*

Çün kūrā'iyye-i

Mağalgāra oldu inşā

Ola aḥbāba fakîrâne

Ḥasībā ihdā

fakîrâne nāzire ola:

1. fakîrâne nāzire ola: -a

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yoksula yaraşırca
nazire yazmak.*

Mümkün mi Ḥasīb ola

fakîrâne nāzire

'Örfi gazeli gibi nezāket
var içinde

fāl:

1. fāla: -a

Gazel 82

Mısra: 10

*Uğur; birtakım
usullerle insanların
talihi ya da geleceği
hakkında bir şeyler
belirlenmek, söylemek.*

Ḥasīb emîn olalım

gösterip kaçāya rızā

Ne fāla şüm edelim

dehre ne şütüm edelim

2. fāla: -a

Gazel 82

Mısra: 10

*Uğur; birtakım
usullerle insanların
talihi ya da geleceği
hakkında bir şeyler
belirlenmek, söylemek.*

Ḥasīb emîn olalım

gösterip kaçāya rızā

Ne fāla şüm edelim

dehre ne şütüm edelim

fāl etmem:

1. **fāl etmem:** -me, -m

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gaflete düşürüp
yanılmak, kandırmak,
aldatmak.*

Ne deñlü noqta-i necmi
dökerse levha-i burca
Döner turmaz çü
remmâl-i felek 'ahdine
fāl etmem

fām:

1. **fāmdır:** -dır

Gazel 11

Mısra: 8

Renk.

Cem [ü] İskenderi la'l
[ü] ruhuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
hātıra kim fāmdır
mir'āt

fāni:

1. **fāniden:** -den

Kıt'a 20

Mısra: 4

*Bekası olmayan,
fena bulan, devamsız.*

Naqş-bendî mesleki
üzre geçirdi sāl ü mäh
Kıldı fāniden bekā
mülkine āhir 'azm-i rāh

fāniden bekāya:

1. **fāniden bekāya:**

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yokluktan
sonsuzluğa. II Bu
alemden sonsuz olan
öbür aleme.*

Seyāhat eyledi āhir
bekāya fāniden
Civār-ı rahmetine vāşıl
ede Rabb-i cemil

fāniden göçdü:

1. **fāniden göçdü:** -dü

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Fani âlemden yani
bu âlemden sonsuzluk
alemine göçmek. II
Vefat etmek.*

Rihlet-i dār-ı bekā
edince tārīhin dedim
Göçdü fāniden muhibb-
i hānedān Seyyid 'Alī

fānūs-ı hayāl oldu:

1. **fānūs-ı hayāl oldu:** -du

Gazel 48

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hayal fanusu olmak
(meclis bağlamında).
(Fanus, içinde mum
yakılan cam kap.).*

Āteşi fermene tábende
'izār-ı rakqāş
Şem' fānūs-ı hayāl oldu
ziyāsıyla döner

fānūs-ı hayāl-i meclis-i

mestān mısın:

1. **fānūs-ı hayāl-i**

meclis-i mestān mısın: -
mi, -sın

Gazel 36

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mestler meclisinin
hayal fanusu.*

Edip rakqāşlıklar şevk-ı
şem'i sāgar-ı meyle
Ki fānūs-ı hayāl-i
meclis-i mestān mısın
kāfir

fark eder mi:

1. **farq eder mi:** -er, -mi

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Fark etmek, farkına varmak.

Farq eder mi hîre-çeşm-

i mest-i cām-ı bezm-i

ıışk

Lāle mi gül mi kıaranfūl

mi ruħuñ mı bāde mi

farq etmedim:

1. **farq etmedim:** -me, -

di, -m

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tanımak, bilmek.

Yār ağıyārı ğam-ı

ğīsūñla farq etmedim

Nîk ü bed olmaz irāde

merdüm-i meşhūrda

farq etsin:

1. **farq etsin:** -sin

Gazel 133

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Farkına varmak, idrak etmek, sezmek.

Cām-ı mey mir'āt-ı ruħ

birbirine 'aks etmede

Nice farq etsin bu çeşm-

i hîre sākıyā seni

farqı yok:

1. **farqı yok:**

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Farksız.

İtfā eder mi āteş-i ıışk-ı

dili sirişk

Yok farqı yemde

muhterik olan

sefineden

farq-ı ta'zîm ede:

1. **farq-ı ta'zîm ede:**

Mesnevi 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Aşırı saygı göstermek.

Eyleye silk-i beyāna

tanzîm

Ede ta'birde farq-ı

ta'zîm

fāş kılmaları:

1. **fāş kılmaları:** -ma, -

sin, -lar

Kıt'a 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gizli olan bir şeyi ortaya çıkarmak, açığa vurmak, duyurmak, ifşa etmek.

Ĥabîbu'llāh şefā'at

eylesin rûz-ı kıyāmetde

Olup ĥayra mübeddel

ķılmasıñlar seyyi'ātın

fāş

fāş olur:

1. **fāş olur:** -ur

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meydana çıkmak, açığa vurmak.

Ruħsārım üzre çeşm-i

terim kıatre-pāş olur

Rāz-ı dilim ol vechle

dildāra fāş olur

faşıl faşıl:

1. **faşıl faşıl:**

Gazel 96

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bölüm bölüm, kısım kısım.

Faşıl faşıl varak-ı

ğülsitān olur bülbül

Eder ŧuyūr-ı sebaķ-

h̄vān ḡlū çemen-be-
çemen

faşl:

1. **faşluñ: -uñ**

Gazel 128

Mısra: 10

*Bir kitabın ana
bölümlerinden her biri,
mephas.*

Kenār-ı nüşha-i
vaşfında bāb-ı zülfi şerh
olmaz
Bu faşluñ k̄l ü k̄lī
bahşle Şīrāza dek gitdi

2. **faşlında: -ın, -da**

Gazel 45

Mısra: 2

Ar. bölüm, kısım.

Kākülün şerhini gūyā
h̄üsni kim i‘rāb eder
K̄l ile her mes‘ele
faşlında meclis-yāb
eder

faşl olunmaz:

1. **faşl olunmaz: -un, -
maz**

Gazel 49

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ayrılmak,
bölünmek.*

K̄l ü k̄l etmedeyim
bahş-i ser-i zülfünde
Faşl olunmaz bir uzun
mes‘elede bābımdır

2. **faşl olunmaz: -u, -n, -
maz**

Gazel 73

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ayrılmak,
bölünmek.*

Bu bābda mes‘ele faşl
olunmaz etme k̄l ü k̄l
Hāsīb şī‘ri bırak
imtiḥān zamānı degül

3. **faşl olunmaz: -u, -n, -
maz**

Gazel 114

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ayrılmak,
bölünmek.*

Bāb-ı ḥaddiñde ḥatıñ
şerhinde oldu k̄l ü k̄l
Faşl olunmaz mes‘ele
geldi yine tefsirde

faşl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı:

1. **faşl-ı bāb-ı ser-i
gīsūñı: -ñ, -ı**

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Saçın başlangıcının
ana ve ara bölümü.*

Faşl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı
takrİR ederiz
K̄l ile mes‘ele-i müşkile
tefsİR ederiz

fātiha oku:

1. **fātiha oku:**

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Fatiha okumak.

Hātif-i gaybī dedi
rıḥleti tārīḥini
Rūḥ-ı Emīn Qadına
Fātiha oku hemān

fehm eden:

1. **fehm eden: -en**

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Anlamak.

‘Işk-ı pākden ‘aşıq-ı
ma‘şūqıla dost
Nā‘il-i vuşlat olur fehm
eden erbāb-ı ḥired

fehm eder mi:

1. **fehm eder mi:** -r, -mi

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Çāšnī-i ʿışkı idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
kandi olunca kām telh

fehm eyle:

1. **fehm eyle:**

Gazel 140

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

fehm-i gālib:

1. **fehm-i gālib:**

Kıt'a 13

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gālíp Fehm.

Fehm-i Gālib dedi ehl-i
suhan ol şūhı Ḥasīb

Olur eş'ārile ma'lūm bu
mefhūmı desem

felek:

1. **felek:**

Gazel 12

Mısra: 7

1. *devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Atlas-ı çerhi edip
fermene raqqāş felek
Necm bendine-i zer sīm
sehāb aña şerīt

2. **felek:**

Gazel 12

Mısra: 7

1. *devamlı şikâyet
edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) //
dünya 2. gökyüzü.*

Atlas-ı çerhi edip
fermene raqqāş felek
Necm bendine-i zer sīm
sehāb aña şerīt

3. **felekde:-de**

Gazel 134

Mısra: 2

1. *Gökyüzü, semâ.*
2. *Dünya, âlem, devran.*

3. *Gök katlarında yer
alan yıldızların insan
kaderi üzerinde yaptığı
kabul edilen etki,
kadere hâkim olduğuna
inanılan güç, tâlih,
baht.*

O meh bir şeb bize
hem-câme-ḥvâb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu'le-tâb olsa kim
ağlardı

4. **felekler:-+ler**

Gazel 21

Mısra: 8

Dünya II Gökyüzü.

Saña derd-i dili taḥrîr
edeyim sultānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kâgıd

5. **felek:**

Kıt'a 11

Mısra: 2

Baht, talih, kader.

Nā'ib-i Tekfūr Esirī-
zāde cānlı qaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyi'
kātibi etdi felek

fem:

1. **femi:-i**

Gazel 23

Mısra: 4

Ağız.

Ṭurre-i ṭarrārīna yakın
getirme dostum
Şâne bir çok başlıdır
şâyed femi perçem
kâpar

fenâyi:

1. **fenâyidir:-dir**

Gazel 22

Mısra: 6

Fena (yokluk)

yolunu seçen.

Harâbâta düşer şüfide
fetvâyı verir görse
O zâlim ev yıkan bir
pâr-çedir semti
fenâyidir

fenersizce:

1. **fenersizce:**

Gazel 120

Mısra: 6

Fenersizce.

Reh-i ıışkında gün gibi
nümâyân meş'al-i
dâgım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

fennî:

1. **fennîye:-y, -e**

Gazel 23

Mısra: 9

*Fennî II Tuhfetü'l-
ihvân isimli
şükûfenâmenin yazarı.*

Fennîye fetḥ etse gâhî
gülşen-i ṭab'ın Ḥasîb
Daḥi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem kâpar

2. **fennîniñ:**

Gazel 53

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennîniñ Ḥayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşurile Ḥasîbâ anı
tanzîr ederiz

3. **fennî:**

Gazel 98

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî Şabîha oldu
Ḥasîb-i nazîre-gü

Pey-revlik-i ihâle hem
olsun hem olmasın

4. **fennî:**

Gazel 98

Mısra: 13

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Fennî Şabîha oldu
Ḥasîb-i nazîre-gü
Pey-revlik-i ihâle hem
olsun hem olmasın

5. **fennîyle:-y, -le**

Gazel 122

Mısra: 10

*18. yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir.*

Ben küşt-gîr-i nazma
Ḥasîbâ bes eyledim
Fennîyle kaldı Zînet
Efendi ber-â-bere

6. **fenni:**

Gazel 54

Mısra: 13

*1. Ey Fennî.18.
yüzyılın ikinci
yarısında yaşamış
Rodosçuklu şairdir. 2.*

*Güzel sanatlar ile
ilgilenen.*

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürh-sere
Biz Hāsīb anı gül-
ābında besinden biliriz

7. fennī:

Gazel 85

Mısra: 9

Fenne, ilme ait;

*fenle ilgili (şeyler). XIX.
yüzyılın ikinci yarısı ve
XX. yüzyılın başlarında
yaşayan Yozgatlı bir
hattat, hakkak ve şair
(âşık).*

Selāsetle ğarīk-i lücce-i
fenn eyledi Fennī
Hāsībā kaṭre-i nā-çiz-i
‘ācizānı yem gördüm

fenn-i suḥan:

1. fenn-i suḥan:

Gazel 135

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Söz ilmi, şiir sanatı.

Dād-ı Hāk bir feyzdir
Kesbi Efendiye Hāsīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḥan dedikleri

ferāğ etdim:

1. ferāğ etdim: -dim

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Āsitān-ı künc-i ‘uzletdir
serir-i salṭanat
Şeh-nişin-i küşe-i
kāşāneden etdim ferāğ

2. ferāğ etdim: -dim

Gazel 60

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i la‘l-i dildārım
Hāsīb
Ülfet-i mey-ḥāne vü
peymāneden etdim
ferāğ

3. ferāğ etdim: -dim

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Eylemem funduqçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ḥor olmam hele

küfegāneden (?) etdim
ferāğ

4. ferāğ etdim: -dim

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Eylemem funduqçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ḥor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

5. ferāğ etdim: -dim

Gazel 61

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Ağzıma aldım leb-i
şiriniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i lezzet-i
kayıgāneden etdim
ferāğ

6. ferāğ etdim: -dim

Gazel 61

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Hoş ğidādır mercümeğ
şāhib-riyāzāt olmuşam

Gerçi çorbası ile
tārḥāneden etdim ferāğ

7. **ferāğ etdim:** -*dim*

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḥurc-ı pāldüm-i
seksāneden etdim ferāğ

8. **ferāğ etdim:** -*dim*

Gazel 61

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vazgeçmek.

Ben Hevāyī şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Ḳirke-i çengāne-i
‘örfāneden etdim ferāğ

ferah:

1. **ferahdır:** -*dır*

Gazel 93

Mısra: 2

*Gönül açıklığı,
sevinç, sevinme.*

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-
i riyā künc-i ḥarābīden

Ferahdır ḥānḳāh-ı pey-i
nev ol künc-i ḥesābīden

ferāmūş eylemem:

1. **ferāmūş eylemem:** -

me, -m

Gazel 85

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Unutmak.

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḥaddin çok kerem
gördüm

ferdā:

1. **ferdāya:** -*ya*

Gazel 98

Mısra: 12

1. Ertesi gün, yarın.

*2. Gelecek, gelecek
zaman.*

Bir şeb firāş-ı vuşlatı
bey^ç eylesin hemān
Ferdāya gam iḳāle hem
olsun hem olmasın

ferdāya şalma:

1. **ferdāya şalma:** -*ma*

Gazel 49

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Ertelemek.

Va^çde-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep
baḥt-ı girān-ḥvābımdır

ferman:

1. **fermāna:** --*a*

Kıt'a 23

Mısra: 4

Buyruk, emir.

Oldu me^çmür ‘Alī Ağa-
yı za‘īm-i dergāh
İmtişāl etdi aḫa^çnā
diyerek fermāna

fermān ile geldi:

1. **fermān ile geldi:**

Mesnevi 5

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Belge ile gelmek.

Deveci kāfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermān ile çavuş
ki mekārī olalar

fermen:

1. **fermene:** -*e*

Gazel 9

Mısra: 6

1.İşlemeli dar ve
yuvarlak yanlı yelek.
2.Eskiden esnaf
tabakasına mahsus
elbise.

Saňa kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider ʿuṣṣāk
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

2. fermene: -e

Gazel 48

Mısra: 3

1.İşlemeli dar ve
yuvarlak yanlı yelek.
2.Eskiden esnaf
tabakasına mahsus
elbise.

Āteşī fermene tābende
ʿizār-ı rakḳāş
Şemʿ fānūs-ı ḥayāl oldu
ziyāsıyla döner

fermene:

1. fermene:

Gazel 12

Mısra: 7

1.İşlemeli dar ve
yuvarlak yanlı yelek.
2.Eskiden esnaf
tabakasına mahsus
elbise.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

fermene edip:

1. fermene edip:

Gazel 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İşlemeli dar ve
yuvarlak yanlı yelek
yapmak. II Eskiden
esnaf tabakasına
mahsus elbise yapmak.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

ferş-i rāḥat:

1. ferş-i rāḥat:

Gazel 102

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Rahat yatak.

Eylesem bālīn ü
pisterde ʿaceb mi
ıztırāb
Ferş-i rāḥat ḥārzār olur
ten-i rencūrda

fersüde oldu:

1. fersüde oldu: -du

Gazel 117

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Eskimek.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı
tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı
teşebbüs oldu fersüde

feryād-ı ʿandelībdır:

1. feryād-ı ʿandelībdır: -
dır

Gazel 69

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bülbülün feryadı II
âşığın haykırışı.

Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdır
ezānı Sitānbuluñ

fes:

1. fes:

Gazel 4

Mısra: 1

Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şu‘ā-ı nūr-ı şem‘ ü
şu‘le-i cevvedür güyā

2. fes:

Gazel 4

Mısra: 3

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Beyāz fes kırmızı şāl
gören mestāne
zanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş
‘aks-i hürşid-i cihān-ārā

3. fes:

Gazel 4

Mısra: 7

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı hüsnuñde
Şanurlar dürce yāķūt
içre ķonmış dürr-i
yektā

4. fes:

Gazel 4

Mısra: 9

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Beyāz fes kırmızı şāl
içre gülzār-ı leţāfetde
Derūn-ı ğonce-i
hamrāda olmuş ķartopı
peydā

5. fes:

Gazel 4

Mısra: 11

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la‘lūñ ile
tuğra

6. fes:

Gazel 4

Mısra: 13

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,*

*silindir biçiminde bir
başlık.*

Ķızılılık aķlıķlarıyla
müzeyyen nev-‘arūsāsā
Beyāz fes hālī ķaldı
çeşmüm[ün]
haclegāhında

7. fes:

Gazel 4

Mısra: 18

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Fes üzre şālūñı seyr
eyledükde ‘aşık-ı şeydā
Beyāz çıkdı kırmızı şāl
oyını şimdi hūbānuñ

8. fes:

Gazel 4

Mısra: 19

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirler sūķ-ı ‘aşķ içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sūkkeri helvā

9. fes:

Gazel 4

Mısra: 21

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Şafağda gurre-i garrā
muḥannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

10. fesde: -de

Gazel 4

Mısra: 6

*Kırmızı ve kalın
çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
hālā

11. fesin: -in, -

Gazel 4

Mısra: 15

Kırmızı ve kalın

*çuhadan yapılmış,
tepesinde püskülü olan,
silindir biçiminde bir
başlık.*

Miyān-ı şâlde at kapdı
fesin ḥaddi ʿuşşāka
Ḳurulmuş lālezāra
yasemende ḥayme-i
zibā

12. fes:

Gazel 52

Mısra: 6

Fes, şapka, başlık.

Şāh-ı cihāndır eyledi
ḥürşid tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne
ḥaṭādir fes istemez

fesleğen:

1. feslegen:

Gazel 54

Mısra: 7

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Feslegen rāyihāsın
eyleyecek istişmām
Kākülü olduğunu zīr-i
fesinden biliriz

2. feslegen:

Gazel 135

Mısra: 2

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Ḥadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehd
feslegen dedikleri

3. feslegen:

Gazel 135

Mısra: 2

*Ballıbabagillerden,
saksılarda süs bitkisi
olarak yetiştirilen,
keskin kokulu, ufak
yeşil yaprakları kekik
gibi bahar ve koku
verici olarak kullanılan,
küçük beyaz çiçekli
bitki.*

Ḥadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehd
feslegen dedikleri

feth:

1. feth:

Gazel 131

Mısra: 16

*Açma, açılma; fetih,
ele geçirme.*

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tārīḥ
Mübārek feth ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

feth etse:

1. feth etse:-se

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açmak.

Fenniye feth etse gāhī
gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nüḥüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

feth oldu:

1. feth oldu:-du

Gazel 86

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Açılmak, açığa
çıkılmak.*

Bāb-ı gencīne-i ṭab'ım
yine feth oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dūr-i
eş'arımı dökdüm
şaçdım

feth-i bāb etme:

1. feth-i bāb etme:-me

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kapı açmak.

Feth-i bāb etme zemīn-i
āḥere yohsa Ḥasīb
Şā'irān dīvānçesin
mecmū'asın 'ālem
ḳapar

feth-i ḥān-zāde:

1. feth-i ḥān-zāde:

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hanoğlu'nun fethi.

Ebü'l-feth ola yā Rabb
feth-i ḥān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o
zāt-ı zī-şānı

feth-i muṭalsam:

1. feth-i muṭalsam:

Gazel 92

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tılsımlı açış.

Ḥayli tekellūf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feth-i
muṭalsam defīnden

fetil et:

1. fetil et:

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kandil ve muma
konulan, emdiği yağ ile
yanarak çevreyi
aydınlatan pamuktan
bükülmüş ip yap.*

Midād-ı ḥāme-i Sırrıyi
sürme fetil et
Ḥasīb-i dīde-i mā'-aynı
nāzım-pākime çek

fetil olur:

1. fetil olur:

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Mum fitili gibi
olmak.*

Zahm-ı çerāğı üzre ki
kor penbe-i devā
Yā Rab firākile zevk sür
ten fetil olur

fetil-i şem'î
ikbâlimdedir:

1. **fetil-i şem'î**
ikbâlimdedir: -im, -de, -
dir

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*ikbal mumunun
fitili.*

Seb'a-i seyyâreden
tâkdir pervânesi
Nûr-ı sâbit kim fetil-i
şem'î ikbâlimdedir

fetvâyı verir:

1. **fetvâyı verir:** -ir

Gazel 22

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Fetva vermek. II
Yapılmasını uygun
bulmak.*

Harâbâta düşer şüfide
fetvâyı verir görse
O zâlim ev yıkan bir
pâr-çedir semti
fenâyidir

feylesüf-ı hikmete:

1. **feylesüf-ı hikmete:** -e

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bilgi felsefesi.

Feylesüf-ı hikmete
hayret verir endişesi
Rüşdine teslim olur
Sokrat olaydı imtihân

feyz:

1. **feyzdir:** -dir

Gazel 135

Mısra: 13

*Nîmet, bağış, ihsan,
kerem.*

Dād-ı Hağ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Hasib
Kim dedi efsânedir
fenn-i suhan dedikleri

feyz erdikce:

1. **feyz erdikce:** -dik, -ce

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bereket, canlılık
erişmek.*

Büstân-ı dil tarâvet-yâb
olur ihlâşla

Nahe feyz erdikce berg
ü bâr kendin gösterir

feyz olsun:

1. **feyz olsun:** -sun

Mesnevi 4

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Feyzlenme,
bereketlenme.*

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine ağıyara
içir feyz olsun

feyz-i 'atâ-yı hazrete:

1. **feyz-i 'atâ-yı hazrete:** -
e

Kıt'a 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hazret'in bağışının
bolluğu.*

Bî-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
"men'aref"
Mażhar oldu Hağ bu
kim feyz-i 'atâ-yı
Hazrete

feyz-yâb ola:

1. **feyz-yâb ola:** -a

Gazel 40

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bereket, bolluk
bulmak II
hararetlenmek, ateşi
artmak; artmak,
fazlalaşmak.*

Bir zāta mihr-i nūr-ı
sūhan feyz-yāb ola
Çün mäh-ı bedr ʿarīf-i
rūşen-zamīr olur

fezāʿil-i hüneriñ:

1. **fezāʿil-i hüneriñ: -iñ**

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sanat erdemleri.

Fezāʿil-i hüneriñ oldu
kūfl ü miftāhı
Eder mi cāhil-i dūna
ʿayān devāt ü qalem

fezā-yı ʿālemi:

1. **fezā-yı ʿālemi: -i**

Gazel 83

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Alemin göğü,
gökyüzü, dünya
(dünyanın boşluğu
bağlamında).*

Ben ol ʿAnkā-yı Kāf-ı
himmetem dünyā vü
ʿuqbāda
Fezā-yı ʿālemi
cevlāngelimde per ü
bāl etmem

fezā-yı kūy-ı vaṭan:

1. **fezā-yı kūy-ı vaṭan:**

Gazel 90

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Vatan köyünün
meydanı.*

Bu bī-bedel bedelüñ
yoğ nazīri gerçi baña
Mişāl-i bāğ-ı İremdir
fezā-yı kūy-ı vaṭan

(fi 11 şevvāl sene 1186):

1. **(fi 11 şevvāl sene
1186):**

Mesnevi 1

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

11 Şevval 1186.

Yüz sürer dergeh-i
sulṭāna ğarīb
ʿArz-ı hāl eyledi bī-çäre
Hasīb (Fı 11 Şevvāl Sene
1186)

(fi 29 rebīʿu'l-āhır 1187):

1. **(fi 29 rebīʿu'l-āhır
1187):**

Gazel 78

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*(29 Rebiulāhır
1187'de).*

Nazmıñ cilā-yı dīde-i
maʿnā mıdır ey Hasīb
Oldu devāt mükahhıl ü
kilk-i ʿamīl mīl (Fı 29
Rebīʿu'l-āhır 1187)

**(fi ğurre şaʿbān sene
1198):**

1. **(fi ğurre şaʿbān sene
1198):**

Gazel 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şaban ayının
başında 1198.*

Şimdi kim oğur
menkabe-i Şah u Gedāyı
Ol şūh Hasībā ile
ʿālemde havādis (Fı
Ğurre Şaʿbān Sene
1198)

fi nār-ı cehennem ola:

1. **fi nār-ı cehennem
ola: -a**

Mesnevi 5

Mısra: 32

Kelime Tipi: -
*Cehennem ateşinde
olmak.*

Alsa Dāvud eline tîği
[vü] gitse sefere
Ola fî nār-ı cehennem
nice acı kefere

(fî ramazān 1186):

1. (fî ramazān 1186):

Kıt'a 14

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

1186 Ramazan.

Oğu bu vechle tebrike
Hasībā tārīh
Yazdı haṭṭ levhına
geldikde şuhuf İbrāhīm
(Fî Ramazān 1186)

fikr:

1. fikrimiz: -imiz

Gazel 53

Mısra: 5

Bir kimsenin

*herhangi bir hususta
kendine göre vardığı
hüküm, görüş, kanâat.*

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i ağıyār
Hele taḳrīre muvāfıq
bunu tedbīr ederiz

2. fikrim: -im

Gazel 29

Mısra: 8

*Düşünce, endişe,
hayal.*

Rüz u şeb bî-dār eder
çeşmim gam-ı ḥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

fikr-i çeşmiñ etdi:

1. fikr-i çeşmiñ etdi: -di

Gazel 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gözünün düşüncesi
yapmak.*

Kim zıkr-i la'ı-i nābıñ
eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi
esir-i firāş olur

fikr-i dūr-ā-dürda:

1. fikr-i dūr-ā-dürda: -da

Gazel 102

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Uzun uzadıya hayal
(Sevgilinin saçları
bağlamında).*

Başıma bilmem ne
sevdadır hevā-yı
kākülün
Düşdü teşvişe gönül bu
fikr-i dūr-ā-dürda

fikri maşrūf idi:

1. fikri maşrūf idi: -i, -di

Kıt'a 18

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Düşüncesini
ayırarak, sarf etmek.*

Menba^c-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maşrūf idi dā'im
ehl-i Ḥaḳḳa ḥıdmete

fikr-i şādī:

1. fikr-i şādī:

Gazel 102

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mutluluk
düşüncesi.*

Fikr-i şādī cāy-gir
olmaz dil-i mağdūrda
Mey nice eyler
temekkün şışe-i
meksūrda

fıl:

1. **fil:**

Gazel 78

Mısra: 6

*Afrika ve Asya'nın
sıcak bölgelerinde
yaşayan, çok iri, kalın
derili hayvan II çok
yemek yiyen, şişman
kimse.*

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḥm-ı zūrile
oldı sefīl fil

fi'l-hāl:

1. **fi'l-hāl:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

*Bu halde, bu
durumda.*

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytū'l-māl

fi'l-vāki°:

1. **fi'l-vāki°:**

Gazel 59

Mısra: 12

Gerçekten, aslında.

Serv gül-deste-i şümū°ı
imāmı bülbül

Ravza-i cennete beñzer
ḥaremi fi'l-vāki°

firāk:

1. **firākile:-ile**

Gazel 35

Mısra: 4

Ar. Ayrılık, hicran.

Zaḥm-ı çerāğı üzre ki
ḳor penbe-i devā
Yā Rab firākile zevḳ sür
ten fetil olur

2. **firākıñla:-iñ, -la**

Gazel 104

Mısra: 6

Ar. Ayrılık, hicran.

Vişāliñle °adūyı şād u
ḥandān eyledüñ her-
dem
Firākıñla revā mı °aşıḳ-ı
hem-rāza ḥum-bāze

3. **firākıñda:-ın, -da**

Gazel 70

Mısra: 33

Ayrılık.

Nice şād girye ederiz
firākıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

firāk-ı la°-i °aḳıkiñle:

1. **firāk-ı la°-i °aḳıkiñle:-
iñ, -le**

Gazel 118

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kırmızı renkli akik
ve lal taşından ayrılma.*

Firāk-ı la°-i °aḳıkiñle
döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın
eyledi Yemen şuyına

firāş-ı vuşlatı:

1. **firāş-ı vuşlatı:-ı**

Gazel 98

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kavuşma yatağı.

Bir şeb firāş-ı vuşlatı
bey° eylesin hemān
Ferdāya ḡam iḳāle hem
olsun hem olmasın

firāz-ı kūhdan:

1. **firāz-ı kūhdan:-dan**

Gazel 102

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dağ yokuşu.

Âb-ı rahmet-beste
nâzildür firâz-ı kûhdan
Bulmadum luţf-ı
tevâzu‘dan eser
mağrûrda

firkat:

1. **firkatîndir: -iñ, -dir**

Gazel 135

Mısra: 10

Ayrılık.

Haclegâh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şâdî baña
Firkatîndir döstum
beytü'l-ħazen dedikleri

2. **firkatîñle: -+iñ, -+le**

Gazel 122

Mısra: 8

*Ayrılık, sevgiliden
ayrı düşme.*

Ey ğonce vüs‘atin
nideyim bâğ-ı ‘âlemiñ
Teng oldu firkatîñle bu
gülşen ser-â-sere

fıskiyyeler düzüp:

1. **fıskiyyeler düzüp: -üp**

Gazel 69

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Fıskiyyeye benzer

*şekilde pek çok şerbet
hazırlamak.*

Şerbet-fürüşları yine
fıskiyyeler düzüp
Gülşende kaçra döndü
dükânı Sitânbuluñ

fitne-cüy:

1. **fitne-cüydur: -dur**

Gazel 31

Mısra: 2

*Fitne çıkarmak için
fırsat arayanlar.*

Elde hançer dideler
mest-i şarâb-ı nâb uyur
Sa‘y-i ikâz etme gördük
fitne-cüydur ħvâb uyur

fitne-i devrân mı:

1. **fitne-i devrân mı: -mı**

Gazel 130

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Devrân, zamanın
fitnesi.*

Fitne-i devrân mı ya
ef‘î-i sâhir misin
Görse bi’llâh döstum
Mecnûn olur Leylâ seni

fitne-i devrân mısın:

1. **fitne-i devrân mısın: -
mı, -sın**

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zamanın fitnesi.

Yıķarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrân mısın
kâfir

Yaķarsın ‘âlemi nâr-ı
şerâr-efşân mısın kâfir

fitne-i devr-i kamer:

1. **fitne-i devr-i kamer:**

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ahir zaman fitnesi.

Fitne-i devr-i kamer
nâ‘imdir ikâz olmasın
Sîne-i mâderde ol
ħürşid-i ‘âlem-tâb uyur

2. **fitne-i devr-i kamer:**

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ahir zaman fitnesi.

Geldi bir kara ħaberle
‘âlemi kıldı ħarâb
Fitne-i devr-i kamer
pür-iştihâr oldu yine

fitrāk:

1. **fitrākime:** -im, -e

Gazel 61

Mısra: 7

At eyerinin arka

kısımındaki eşya

bağlamaya yarayan

kayış, terki bağı.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Çayd-ı ħurc-ı pāldüm-i
seksāneden etdim ferāğ

fukarā:

1. **fukarāya:** -(y)a

Mesnevi 4

Mısra: 14

Fakir, zavallı. II

Âşık, düşkün.

Bir aķıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Çara yaķşı ururlar
fukarāya nārı

fülk-i vaşlıñı:

1. **fülk-i vaşlıñı:** -iñ, -i

Gazel 65

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kavuşma gemisi.

Levendim olmayasın
baħr-i eşk-i firķate ġarķ
Ki fülk-i vaşlıñı limān-ı
sīne-çākime çek

fundukçılık eylemem:

1. **fundukçılık**

eylemem: -me, -m

Gazel 61

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Fındıkçılık yapmak.

Eylemem fundukçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ħor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

fursat olur mı:

1. **fursat olur mı:** -ur, -mı

Gazel 137

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Herhangi bir şey

*için en uygun zaman,
uygun durum veya şart,
vesile olma durumu.*

‘Aceb ol meh bize hem-
şoĥbet olur mı
Çün ĥāldir āġūşda
fursat olur mı

fürüg-1 meh:

1. **fürüg-1 meh:**

Gazel 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ay ışığı.

Mühreden geçmiş
fürüg-1 meh cemāl
olmuş baña
Mihr ʿaks itmiş şafaķ
ruĥsār-ı āl olmuş baña

fütādeñi aç:

1. **fütādeñi aç:**

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zavallı aşığı

rahatlatmak.

‘İyd oldu aç fütādeñi
ver buse sīneden
Şāhim lezeze
mevācibidir iç
ĥazīneden

fütüh-1 rezmiñe:

1. **fütüh-1 rezmiñe:** -iñ, -
e

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Savaş fetihleri.

Bisāt-ı bezme mey-i
‘ayşla ĥücüm edelim

Fütüh-1 rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

fütüh-1 rümüz-1
mu‘aqqadı:

1. **fütüh-1 rümüz-1**
mu‘aqqadı:-1

Gazel 140

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Düğümlü remizleri
çözmeler.

Sultān-1 ceş-i dīn
Hasan ‘Askerī saña
İskān eder fütüh-1
rümüz-1 mu‘aqqadı

ğabgab:

1. **ğabgab:**

Gazel 5

Mısra: 5

Çene altı; gerdan.

Şurāhī gerden-i billūr
mey leb şeftālū ğabgab
‘Aceb mi olsa gönülüm
mübtelā-yı duhter-i
tersā

2. **ğabgaba:-a**

Gazel 127

Mısra: 3

Çene altı; gerdan.

Emerek leblerini
ğabgaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
ķaymak için Eyyūba

ğabgabın emdikce:

1. **ğabgabın emdikce:-**
dik, -ce

Gazel 70

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Çenesini emmek.

ķızarıp ğabgabın
emdikce o şūhuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne hoş
sīne sifāl üstüne gül

gāh gāh:

1. **gāh gāh:**

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bazan.....bazan,
kimi.....kimi, kâh.....kâh.

Gāh nīş ü ğam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sürür
Etme ümmīd-i neşātı
‘ālem-i tedvīrde

gāhī:

1. **gāhī:**

Gazel 23

Mısra: 9

Ara sıra, bazen.

Fenniye fetħ etse gāhī
gülşen-i tab‘ın Hasīb
Daħi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ķapar

ğālibā:

1. **ğālibā:**

Gazel 107

Mısra: 9

Galiba; görünüşe
bakılırsa, öyle
görünüyor ki.

Dediler on dördüne
girmiş Hasībā ğālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

2. **ğālibā:**

Gazel 69

Mısra: 5

Galiba, ihtimal.

Etmiş çenārcığıla ķavak
müsellemi ğālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

3. **ğālibā:**

Gazel 87

Mısra: 16

*Galiba, öyle
görünüyor ki.*

Noқта noқта nükte-i
mevhüm-ı taḥrîr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-
ḥāle meftündür sözüm

4. ġālibā:

Kıt'a 14

Mısra: 17

*Galiba, öyle
görünüyor ki.*

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı
maḥall-i ḥūrşid
Kıldı taḥrîr şeb ü rüzı
müsāvî taḫvîm

ġam:

1. ġamın: -ı, -n

Gazel 50

Mısra: 3

*Dert, keder, tasa,
kaygı.*

Ser-i zülfüñ ġamın
şanma hemān ben nā-
tüvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şîr-i zamān
çekmez

2. ġam:

Gazel 98

Mısra: 12

*Acı, dert, keder,
üzüntü.*

Bir şeb firāş-ı vuşlatı
bey^ç eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem
olsun hem olmasın

3. ġam:

Gazel 105

Mısra: 8

*Acı, dert, keder,
üzüntü.*

Güzeşte demleri yād
eylemek ḳalbe şafā
virmez
Gelirken ḥāṭır-ı
maḥzūnına ġam
tāzeden tāze

4. ġam:

Mesnevi 3

Mısra: 21

*Acı, dert, keder,
üzüntü.*

‘Āşıkam laġzide olmam
ġam baña ḳılsa nidā
Bu meşeldir deve
ḳulağından aḳsamaz
şehā

5. ġamıyla: -ı, -y, -la

Gazel 50

Mısra: 9

*Acı, dert, keder,
üzüntü.*

Ruḥ u zülfüñ ġamıyla
eşḳ ü āhım baḥr ü berr
etdik
Bu yerden göge dek
zulmı zemîn ü āsumān
çekmez

ġam gördüm:

1. ġam gördüm: -düm

Gazel 85

Mısra: 8

*Kelime Tipi: -
Dert çekmek.*

O meh-rüya raḳîb-i
naḥs-kevkib iḳtirān
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luṭfunda ġam
gördüm

ġam mı:

1. ġam mı:

Mesnevi 3

Mısra: 45

*Kelime Tipi: -
Keder mi, dert mi.*

‘Āşıkam dāmen sürer
dīvānelik ġam mı baña

Cezbeli şütürün çulu
egri gerekir dil-berā

ğam yeme:

1. **ğam yeme:** -*me*

Gazel 66

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Dertlenme /

kederlenme.

Mihmān olursa derd ü
belā ğam yeme Ḥasīb
Ḥūn-ı cigerle mā-
hazarıñ yoğ mudur
seniñ

ğamdan āzāde olup:

1. **ğamdan āzāde olup:** -
up

Mesnevi 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Üzüntüden

kurtulmak.

Ger miyānın çoçan ol
sevdigini dünyāda
Erdi mağşūda kamu
ğamdan olup āzāde

ğam-ı ğisūñla:

1. **ğam-ı ğisūñla:** -*ñ, -la*

Gazel 102

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Saçın derdi.

Yār aġyārı ğam-ı
ġisūñla fark etmedim
Nik ü bed olmaz irāde
merdüm-i meşūrda

ğam-ı ħaddiñ:

1. **ğam-ı ħaddiñ:** -*iñ*

Gazel 29

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanağının üzüntüsü.

Rüz u şeb bī-dār eder
çeşmim ğam-ı ħaddiñ
seniñ

Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

ğam-ı ħaddiñle:

1. **ğam-ı ħaddiñle:** -*iñ, -
le*

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanağının üzüntüsü.

Ğam-ı ħaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luğ et
Göründü tende zağm-ı

ḥūn-feşānım gül
zamānıdır

ğam-ı mecnūnla:

1. **ğam-ı mecnūnla:** -*la*

Gazel 108

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mecnun'un derdi.

Diş kirāsı şanma
bāğından yemişdir
şeftālū
Leyliye cān Ḳaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

ğam-ı zūlfüñle:

1. **ğam-ı zūlfüñle:**

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saçın ğamı, kederi.

*II Sevgilinin saçının
derdi, kederi.*

Ğam-ı zūlfüñle olduk
keşmekeş serdī-i
hicriñde
Şitā hengāmı gelse
olmazız āheng-i şebisiz
biz

ğamz edip:

1. **ġamz edip:**

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Koġuculuk etmek.

Doyurma ġamze vü
ebrüña bağla zülfüñle
Ne ehl-i 'örfe beni ġamz
edip ne ġākime çek

ġamze:

1. **ġamzeñle: -ñ, -le**

Gazel 112

Mısra: 2

*Ar. Güzel gözde,
hususiyile kuyruġunda
görülen dil-firîb
harekât: gamze-i fettân.*

Dîde-i cādularıñla sihr
ü efsün eyleme
Bu dil-i dīvāneyi
ġamzeñle meftün
eyleme

2. **ġamzelerüñ: -ler, -üñ**

Gazel 1

Mısra: 6

*Dilberlerin gözleri
ucunda görülen
harekât-ı dil-firîb, nazlı
nazlı göz kapama,
kirpik süzme.*

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kâl saña
Ĥarāmî ġamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

3. **ġamzeden: -den**

Gazel 130

Mısra: 3

(Sevgilinin)

*süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Ĥamzeden evvel yetiş
ey ġancer-i müjġân-ı
yār
Tîz-destlikde görür
cānım daġı aġvā seni

4. **ġamzesi: -s, -i**

Gazel 101

Mısra: 19

(Sevgilinin)

*süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Ĥamzesi tîġ-i Ferāfer
nîze-i Rüstem nigh
Tîr-i Gerşāsb müje ebrū
kemān-ı Ĥahramān

5. **ġamzeñ: -ñ**

Gazel 24

Mısra: 6

(Sevgilinin)

*süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Böyle sāġir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde
ġamzeñ şad hezār ādem
ķapar

6. **ġamzeñ: -ñ**

Gazel 50

Mısra: 2

(Sevgilinin)

*süzerek göz ucu ile yan
bakışı.*

Ĥüsnünü gördükde
kimdir gerden-i āh u
emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdiġi
ġançerleri gerden-
keşān çekmez

7. **ġamze:**

Gazel 125

Mısra: 6

(Sevgilinin) can

alıcı yan bakışı.,

Nihānıce edermiş
kişver-i cān ü dili
yaġmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ġamze
nāmında

8. **ğamzeler:** -*ler*

Gazel 29

Mısra: 1

(*Sevgilinin yaralayıcı) yan bakışı.*

Ğamzeler çeşminde
elde tığ-ı âteş-tâb uyur
Der-kemîn olmuş
gürüh-ı leşker-i nehhâb
uyur

9. **ğamzeler:** -*ler*

Gazel 104

Mısra: 7

(*Sevgilinin yaralayıcı) yan bakışı.*

Yer etdi dâğım üzre
ğamzeler ser-tâ-be-pâ
cismim
Libâs-ı ıışk la yok
minnetim ğazzâza
bezzâza

**ğamze vü ebrûña
doyurma:**

1. **ğamze vü ebrûña
doyurma:** -*ma*

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gamze ve kaşına
doyurmak.*

Doyurma ğamze vü
ebrûña bağla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ğamz
edip ne hâkime çek

ğamze-i hesti:

1. **ğamze-i hesti:** -*i*

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mevcut gamzesi.

Helâk eyler hezârân
ʿâşıkı biñ ğamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetili
Kahramânı tığ-zenlikde

**ğamze-i mesti
süzülince:**

1. **ğamze-i mesti**

süzülince: -*ince*

Gazel 126

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sarhoş gamzesi
süzülmek.*

Şemşir niyâmında
gerek yoğsa Hâsibâ
Tâkat mi gelir ğamze-i
mesti süzülince

ğâr:

1. **ğâr:** -*i*

Mesnevi 5

Mısra: 16

Mağara.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Ahî Evranla refikiz
ederiz ğârı mağarr

ğaraz:

1. **ğarazım:** -*ım*

Gazel 49

Mısra: 7

*Gaye, maksat,
amaç.*

Ğarazım raṭl-i girân-
keşligimi işrâba
Zâhidiñ hilm-i
hîmârisine iğzâbımdır

ğarîb:

1. **ğarîbiñdir:** -*in, --dir*

Gazel 76

Mısra: 7

*Kimseiz, zavallı,
biçare.*

Ahkar ü efkar
ğarîbiñdir Hâsib-i pür-
kuşür
Şad selâm ile taḥiyyât
ola ber aşhâb ü âl

2. **ğarîb:**

Mesnevi 1

Mısra: 15
Çaresiz, düşkün,
zavallı.

Yüz sürer dergeh-i
sulṭāna ġarīb
‘Arz-ı hāl eyledi bī-çāre
Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene
1186)

**ġarīk-i lücce-i fenn
eyledi:**

1. **ġarīk-i lücce-i fenn
eyledi: -di**

Gazel 85

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sanat dalgasına
daldırmak.*

Selāsetle ġarīk-i lücce-i
fenn eyledi Fennī
Ḥasībā kaṭre-i nā-çiz-i
‘ācizānı yem gördüm

ġarḳ olmayasın:

1. **ġarḳ olmayasın: -y, -a,
-sın**

Gazel 65

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Boğulmak.

Levendim olmayasın
baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ

Ki fülk-i vaşlıñı līmān-ı
sīne-çākime çek

ġarḳ olmazdı:

1. **ġarḳ olmazdı: -maz, -
dı**

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Boğulmak, batmak.

Dem-i aġyāra ġarḳ
olmazdı tiġ-i balġamī-
kaḅzam
Ne baḥtım var benim
‘ālemde ne bir kaḅlu
taşım var

ġarḳ-ābe vermesin:

1. **ġarḳ-ābe vermesin: -
me, -sın**

Gazel 78

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Batırmak.

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḥ vermesin seni
ġarḳ-ābe seyl sil

ġavġā etdi:

1. **ġavġā etdi: -di**

Mesnevi 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Kavga etmek.

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi ġavġā
Bir yamanlık kıomayıp
eyledi mālın yaġmā

ġavvāşı ola:

1. **ġavvāşı ola: -a**

Mesnevi 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dalgıcı olmak. II

*Yeni ve orijinal
manalar çıkarmak.*

Hāme mümkün mi ola
ġavvāşı
Bula ol gevher-i
ḥāşşu'l-ḥāşşı

ġayr:

1. **ġayra: -a**

Mesnevi 4

Mısra: 25

*Ar. ayrı, başka,
özge, yabancı.*

Ḳand imiş ġayra gibi
şormaġa yokdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

ġayra recādan gec:

1. **ğayra recādan gec:**

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Başkasına ricadan
vaz geçmek.*

Hasībā hazret-i Sālīm
Efendi şî'riñi görse
Kuşūruñ 'afv ile tekmiñ
eder ğayra recādan gec

ğayret-gerde-i ye'se:

1. **ğayret-gerde-i ye'se:-
e**

Gazel 37

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Üzüntüye düşmek.

Şemşîr-i hışm-ı çeşmine
dil sînesin gerer
Ğayret-gerde-i ye'se
mağall-i veceldedir

**ğayret-i nām ü nişān
çekmez:**

1. **ğayret-i nām ü nişān
çekmez:-mez**

Gazel 50

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Ad san peşinden
koşmak.*

Olup zinde Hasībā
mevtten olan āgāh
Bu dehr-i bî-beķāda
ğayret-i nām ü nişān
çekmez

ğayrı:

1. **ğayrı:**

Mesnevi 5

Mısra: 42

-dan ayrı.

Nişādır ile қalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalkamağdan ğayrı
қalaycıya ne var

2. **ğayrı:**

Mesnevi 4

Mısra: 36

Ar. Diğەر.

Derse çıkrıkcı keserle
beni balтам besler
İ'timād etme ğayrı
қazancı sūsler

ğayrın:

1. **ğayrıñ:**

Gazel 52

Mısra: 2

*Başka, ayrı, özge,
artık, diğەر.*

Sevdā-yı zülf-i yāre
düşen dilkes istemez
Ğayrıñ perend-i қayd-ı
hevāsın kes istemez

ğazā:

1. **ğazāya:-y, -a**

Gazel 131

Mısra: 12

*Din uğruna yapılan
savaş.*

Ebü'l-feth ola yā Rabb
feth-i hān-zāde
Ğazāya eyle muvaffaq o
zāt-ı zî-şānı

ğazāl-i çeşmine:

1. **ğazāl-i çeşmine:-i, -n,
-e**

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ceylan
gözleri.*

Bāğ-ı ruhsārında güller
üzre sünbüller biter
Kim ğazāl-i çeşmine bir
sebzezār oldu yine

ğazāl-i müşke:

1. **ğazāl-i müşke:-e**

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Misk ceylanı.

Ġazāl-i müşke haṭ u
çeşmiñ eylemiş teşbîh
Ġazelde şā'ire bundan
büyük haṭā mı olur

ġāze:

1. **ġāze:**

Gazel 104

Mısra: 2

Allık.

Gül-i terler gibi tāb-ı
‘araḳla tāzeden tāze
Ne ḥacet ‘arız-ı gül-
bīnesinde ġāze
mümtāze

ġāze vü vesme:

1. **ġāze vü vesme:**

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kırmızı renkli

düzgün, allık ve rastık..

Şāyeste mi nā-bıkr
olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥacet mi
donanma bozulınca

ġazel:

1. **ġazellerle:-ler, -le**

Gazel 91

Mısra: 9

*Bir nevi âşıkâne şiir
ki 5-9 beyit arasında
değişen tür.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şā'iriñ ḳavli
yalan olsun mu derdim
ben

2. **ġazelledir:-de, -dir**

Gazel 37

Mısra: 20

*Divan şiirinde en
önemli ve en çok
kullanılan nazım
şeklidir.*

Ḳıl vaşf-ı ‘aḳd-i ṭurre-i

ġazālını

Nüzhet Ḥasīb şi‘rde

luġazla ġazelledir

3. **ġazel:**

Gazel 8

Mısra: 9

*Divan şiirinin en
yaygın nazım
şekillerinden biri olan
gazelin sözlük anlamı,
kadınlarla âşıkâne
sohbet etmek ve aşk
üzerine konuşmaktır.*

*Edebî bir terim olarak
gazel, ilk beyti kendi
içinde diğer
beyitlerinin ikinci
mısraları ilk beyitle
kafiyeli olan, 4-15 beyit
arasında yazılabilen,
son beyitte şairin
mahlasının bulunduğu
ve kafiye şeması aa, xa,
xa, xa, xa şeklinde olan
nazım biçiminin adıdır.*

‘ıyd üsti beş
ḥisābınadur bu ġazel
Ḥasīb
Taḥmīse raġbet itse
eḥibbā degül ‘aceb

4. **ġazelde:-de**

Gazel 26

Mısra: 8

*Beyit sayısı 5-10
arasında değişen, ilk
beytinin dizeleri
birbiriyle, sonraki
beyitlerinin ikinci
dizeleri birinci beyitle
uyaklı, genellikle lirik
konularda yazılan
Divan edebiyatı nazım
biçimi.*

Ġazāl-i müşke haṭ u
çeşmiñ eylemiş teşbîh
Ġazelde şā'ire bundan
büyük haṭā mı olur

5. **ğazeli:-i**

Gazel 109

Mısra: 10

Beyit sayısı 5-10

arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Mümkün mi Ĥasīb ola
faķirāne nāzīre
‘Örfī ģazeli gibi nezāket
var içinde

6. **ğazeliñ:-in**

Gazel 19

Mısra: 10

Divan

edebiyatında, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Ezelī bende-i dergāh-ı
‘aṭā oldu Ĥasīb
Eyledi bu ģazeliñ
maķṭa‘ını aña sened

7. **ğazelleri:-ler, -i**

Gazel 69

Mısra: 15

Divan

edebiyatında, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Güller gibi bahāra
münāsib ģazelleri
Eyler hediyeye tāze
zebānı Sitānbuluñ

8. **ğazel:**

Gazel 115

Mısra: 9

Divan edebiyatında

5-10 beyit arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Oldu mevzūn u muķaffā
bu ģazel gerçi Ĥasīb
Līk ‘arz etmege üstāda
cesāret güççe

ğazel-i ‘izzete:

1. **ğazel-i ‘izzete:-e**

Gazel 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İzzet'in gazeli.

Ĥazel-i ‘İzzete mümkün
mi Ĥasībā tanzīr
Yeridir kūşe-i destāra
ede yer kāğıd

ğazzāz:

1. **ğazzāza:-a**

Gazel 104

Mısra: 8

İpekçi.

Yer etdi dāğım üzre
ğamzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ‘ışk la yok
minnetim ģazzāza
bezzāza

geç:

1. **geçmiş:-miş**

Gazel 3

Mısra: 1

*Bir nesnenin bir
tarafından girip öbür
tarafından çıkmak.*

Mühreden geçmiş
fürûğ-ı meh cemâl
olmuş baña
Mihr  aks itmiş şafak
ruhsâr-ı âl olmuş baña

2. geçüp: -üp

Gazel 3

Mısra: 7

Gitmek, varmak.

Eylemiş ruhsâruñı
âzürde hâl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

geçil:

1. geçilmez: -mez

Mesnevi 5

Mısra: 15

Aşılmak, geçilmek.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Ahî Evranla refîkız
ederiz ğârı mağarr

geçin:

**1. geçinirleridi: -ir, -ler, -
i, -di**

Mesnevi 5

Mısra: 38

*Yaşamak, hayatını
devam ettirmek.*

Bilse her Kıbtî
demirciliği kalmaz idi
aç
Geçinirleridi  iyâli ile
bulğur bulamaç

ged:

1. geder: -er

Gazel 104

Mısra: 16

Gitmek.

Varıp küyuñda dil-
üftâdelerle imtiñân
olsun
Geder çün ehl-i dîvân
rütbesin iñrâza i zâza

gedâ:

1. gedâ:

Gazel 111

Mısra: 3

Dilenci // fakir.

Biz rüzedâr-ı  ıyd-ı
vişâliz gedâ gönül
Elbet tülû  eder bize ol
hüsn-i mâhımız

2. gedâlara: -lar, -a

Gazel 94

Mısra: 4

Dilenci, fakir.

Hasîb hâk-i kudümuna
 arz-ı hâl eyler
Eder efendilik elbet
gedâlara şâhân

3. gedâya: -(y)a

Gazel 14

Mısra: 1

*Aciz, çaresiz,
düşkün. II Âşık.*

Gedâya vaşlıñ ola bî-
bahâne nedir bâ is
 A â-yı şâha hemân bir
bahânedir bâ is

gedüklü oldu:

1. gedüklü oldu: -du

Gazel 59

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Osmanlılar'da
genel olarak kadro
sahibi görevlileri veya
herhangi bir mevki ve
görevi uzun süre işgal
eden kişi olmak.*

Oldu devletde gedüklü
zu amâdan me mür
 Alî Ağa ki şadâkatle
şehîr ü şâyi 

geh:

1. **geh:**

Gazel 106

Mısra: 7

Bazen de.

Zülfi sevdâsı geh hayâl-
i ruhı
Hem hevâ vü hem âb
var dilde

geh gâhî:

1. **geh gâhî:**

Gazel 89

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Zaman zaman,
bazen.*

Geh urur bendesin
kurbân eder gâhî sehl
hünin
Yine ʿıyd oldu taqbîl
etdi hancer dest ü
dâmânın

geh geh:

1. **geh geh:-1**

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kimi....kimi.... kimi,
kâh..kâh... kâh.*

Harf-i taʿalluķı geh eder
nesh̄ geh celî

Gizlik nigâh hâme
benânım çıtır pıtır

2. **geh geh:**

Gazel 138

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kimi....kimi.... kimi,
kâh..kâh... kâh.*

Sürme geh mescide geh
tekyede de riş-i niyâz
Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cârüb gibi

gehvâre:

1. **gehvâre:**

Müfret 10

Mısra: 2

Beşik.

Bir dürr-i Nefes mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvâre

**gehvâre-i endîşede
yatar:**

1. **gehvâre-i endîşede
yatar:-ar**

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Düşünce beşiğinde
yatmak.*

Zâde-i ʿabım yatar
gehvâre-i endîşede
Bâb-ı mehdi vâridâtın
eylemez işrâb uyur

gel:-

1. **geldi:-di**

Gazel 114

Mısra: 4

*(Bir maksatla) Bir
yere uğramak.*

Bâb-ı haddinde haṭıñ
şerhinde oldu kıl ü kâl
Faşl olunmaz mesʿele
geldi yine tefsîrde

2. **gel:**

Gazel 12

Mısra: 1

*(Bir şey veya
kimse) Konuşana göre
uzak bir yerden daha
yakın bir yere doğru yol
almak, bir mesâfe
katedip uzak bir yerden
daha yakın bir yere
varmak.*

Nuṭka gel lüknet-i
şirîniñ ile ʿandı erit
Ṭuṭı aşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

3. **geldi:-di**

Gazel 70

Mısra: 12

(Bir maksatla bir
yere) Uğramak,
varmak, ulaşmak.

Nev-‘arūsāne döküp
‘arızına sürhize
Haclegāh-ı çemene
geldi o hāl üstüne gül

4. **gelir:-(i)r**

Gazel 73

Mısra: 7

(Bir maksatla bir
yere) Uğramak,
varmak, ulaşmak.

O şüh deşne-be-kef
mest olup gelir hayfā
O bī-emāniñ elinden
emān zamānı degül

5. **gelip:-ip**

Gazel 121

Mısra: 3

(Bir maksatla bir
yere) Uğramak,
varmak, ulaşmak.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam āgūşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab

gelse vaqt-i yaza
yelpāze

gel:

1. **gelemeziz:-e, -mez, -
iz**

Gazel 51

Mısra: 1

Gelmek.

Açılmaz gelemeziz
saķī-i gonce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

2. **geldi:-di**

Müfret 1

Mısra: 2

Gelmek.

Mevlidi tārīhini didim
Hasīb
‘Aleme ān geldi ‘Alī
Ziyā

3. **geldikde:-dik, -de**

Kıt'a 14

Mısra: 24

*Gelmek, ortaya
çıkma.*

Oķu bu vechle tebrīke
Hasībā tārīh
Yazdı haţţ levhına

geldikde şuhuf İbrāhīm
(Fī Ramazān 1186)

4. **geldiñ:-di, -ñ**

Gazel 136

Mısra: 8

*Gelmek, buyurmak,
şereflelendirmek.*

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
‘ineb
Geldiñ ey pīr-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

5. **gelse:-se**

Gazel 121

Mısra: 1

Belirmek.

Gözüm gelse açılma gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

6. **geldi:-+di**

Gazel 10

Mısra: 1

(Bir maksatla) Bir
yere uğramak, gelmek,
ziyâret etmek.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

7. **gel:**

Gazel 12

Mısra: 13

*(Bir maksatla) Bir
yere uğramak, ziyâret
etmek.*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoĥbet-i rinde ħarış büt
gibi olma şāmit

8. **gelen:-en**

Kıt'a 16

Mısra: 6

*(Bir maksatla) Bir
yere uğramak, ziyâret
etmek.*

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
İrk-ı tāhir maĥzen-i
ġayb-ı hüviyyetdir
gelen

9. **gelse:-se**

Gazel 121

Mısra: 4

*Gelmek II Ulaşmak,
erişmek.*

Gelip meclisde şık şık
şıkşam āġuşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaĥt-i yaza
yelpāze

10. **gel:**

Gazel 110

Mısra: 6

*"Buyur, haydi gel!"
anlamlarında bir davet
ve çağırma sözü.*

Mihr-i ruĥsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

11. **gelirken:-ir, -ken**

Gazel 105

Mısra: 8

*Bir yere varmak,
ulaşmak, erişmek.*

Güzeşte demleri yād
eylemek ħalbe şafā
virmez
Gelirken ĥātır-ı
maĥzūnına ġam
tāzeden tāze

12. **gel:**

Gazel 109

Mısra: 7

*"Bırak, dön"
anlamında bir söz.*

Gel pīr-i ĥarābātīñ
ayaġına yıkıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
İmāret var içinde

gel açıl:

1. **gel açıl:**

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül gibi gel açıl.

Bāde-nüş ol gel açıl
ref^c-i ĥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su'āl üstüne
gül

gel kāmeti uzatma:

1. **gel kāmeti uzatma:-
ma**

Gazel 135

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gel! Boyunu
uzatmak.*

Gel uzatma kāmeti
reşk-i ĥīrām-ı yārdan

Nā-revādır bu revîş ey
nārven dedikleri

gel:

1. **gel:**

Gazel 117

Mısra: 7

"Buyur, haydi gel!"

*anlamlarında bir
temenni, davet ve
çağırma sözü.*

Çü ṭāvus olma gel
dümbāle-bāz[1] [.]
ṭamaḳkārī
Hümāveş evc-i
istiğnāya pervāz et ol
āsūde

geldi:

1. **geldi:**

Gazel 8

Mısra: 7

*Ortaya çıkmak, baş
göstermek.*

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyirin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şūḥ-ı gönce-leb

gelin:

1. **geliñ:**

Kıt'a 23

Mısra: 16

*"Haydi, buyurun!"
anlamlarında bir davet
sözü.*

Dediler çend melek
burc-ı felekden tāriḥ
Seyr-i bārūyı geliñ
ḳal'a-i Aḳkirmāna

gelü:

1. **gelüsunda: -su, -n, -da**

Gazel 89

Mısra: 5

Boğaz.

Sebū vü ḥumveş āmāde
bulur rızḳın gelüsunda
Ta'alluḳ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

gelü beste:

1. **gelü-beste:**

Gazel 123

Mısra: 11

Boğaz kapalı.

Ḥancer-be-dest şāl
gelü-beste dīde-mest
Cānlar 'aceb mi olsa
fedā bu edālara

ger:

1. **ger:**

Kıt'a 16

Mısra: 5

Eğer.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
'Irḳ-ı ṭāhir maḥzen-i
ğayb-ı hüviyyetdir
gelen

2. **ger:**

Gazel 18

Mısra: 7

"Eğer" edatı.

Nā'il-i būs-ı nebāt-ı la'l-
i dildār olsa ger
'Aşıḳ-ı dil-ḥasteye
olmaz mı ol bayram
telḥ

3. **ger:**

Gazel 28

Mısra: 10

"Eğer" edatı.

İstikāmetle olur ādem
cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm
olmazdı 'ar'ar mu'teber

4. **ger:**

Mesnevi 4

Mısra: 5

"Eğer" edatı.

Karşu qorisa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde kılıclar
ura ol güm-rāha

Hoş gıdādır mercümek
şāhib-riyāzāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḥāneden etdim ferāğ

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ‘āşıka ammā
Eder pūşide rüyin
şubḥgāh dīde-i
ağyārdan kākül

5. gerçi:

Mesnevi 5

Mısra: 5

"Eğer" edatı.

Ger miyānın qoçan ol
sevdigini dünyāda
Erdi maqşūda kamu
ğamdan olup āzāde

gerçi:

1. gerçi:

Kıt'a 11

Mısra: 4

*Aslına bakılırsa,
aslında, filvâki.*

Aña Ḥācī ‘Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma‘zül olduñ
ammā pāye qaṭ‘ etdiñ
köpek

2. gerçi:

Gazel 61

Mısra: 6

"Her ne kadar"
anlamında zarf.

3. gerçi:

Mesnevi 5

Mısra: 19

"Her ne kadar"
anlamında zarf.

Gerçi kuyu qazar
‘uşşāka kuyucu ağyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḥir-i kār

4. gerçi:

Gazel 90

Mısra: 9

"Aslına bakılırsa,
aslında" anlamlarında
bir zarf.

Bu bī-bedel bedelüñ
yoq nazīri gerçi baña
Mişāl-i bāğ-ı İremdir
fezā-yı küy-ı vaṭan

5. gerçi:

Gazel 72

Mısra: 7

"Aslına bakılırsa"
anlamında zarf.

6. gerçi:

Gazel 115

Mısra: 9

"Aslına bakılırsa"
anlamında zarf.

Oldu mevzūn u muqaffā
bu gazel gerçi Ḥasīb
Līk ‘arz etmege üstāda
cesāret güççe

7. gerçi:

Kıt'a 25

Mısra: 11

"Aslına bakılırsa"
anlamında zarf.

Degüldi gerçi o dervīş
şūretā libās
Cüneyd ü Şibliye
ma‘nāda reh-nümā oldu

gerçi kim:

1. gerçi kim:

Kıt'a 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Her ne kadar.

Gerçi kim halkıñ nigâhı
dâfi'-i gâmdır diyü
Şahn-ı şahrâ mâ'-i cârî
şüret-i zibâdadır

gerdâniyye:

1. gerdâniyyede: -de

Gazel 104

Mısra: 12

1. Klâsik Türk

*müziğinde tiz
sekizlideki sol sesi. 2.
Klâsik Türk müziğinde
kullanılan birleşik
makam. Rast (sol) sesi
üzerindeki (yerinde)
Rast makamı dizisine,
dügâh (la) sesi
üzerindeki (yerinde)
Hüseynî makamı
dizisinin eklenmesiyle
meydana getirilmiştir.
İnici bir seyir özelliğine
sahiptir. Karar sesi
dügâh (la), güçlü sesi
gerdâniye (sol) ve nevâ
(re)dir. Asma kararları,
gerdâniye (sol) sesi
üzerine aktarılmış
Bûselik, muhayyer (la)
sesi üzerine aktarılmış
Uşşak, nevâ (re) sesi
üzerine aktarılmış Rast
ve Bûselik, çargâh (do)
sesi üzerinde Çargâh ve
Pençgâh ile rast (sol)*

*sesi üzerinde Rast
çeşnileri ile segâh
(koma bemolü almış si)
sesi üzerinde Eksik veya
Tam Ferahnâk beşlisi,
Segâh üçlüsü ve
hüseynî (mi), segâh ve
rast sesleridir.*

Mağâm-ı bûselikte peş-
rev-i cevrin dırâz eyler
Edip 'uşşâka
gerdâniyyede şeh-nâza
âgâze

gerden:

1. gerdenim: -im

Gazel 136

Mısra: 13

Boyun, gerdan.

İşte bismilgâh-ı 'ışk işte
bürehne gerdenim
Bî-vefâ kanı mürüvvet
hanceriñ âmâde mi

2. gerdenden: -den

Gazel 99

Mısra: 10

Boyun.

Lebinden diş kirâsı
alma der ol beste-
bostâna
Bez[i]mde mîve-çin-i

şeftâlû oldukça
gerdenden

3. gerden:

Gazel 10

Mısra: 3

Boyun, gerdan.

Nev-bahâr irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şâhib-şafâlar semt semt

gerden-i âh u emân

çekmez:

1. gerden-i âh u emân

çekmez: -mez

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ah ve imdat

*gerdanına / dönmesine
katlanmaz.*

Hüsnünü gördükde
kimdir gerden-i âh u
emân çekmez
Ki gamzeñ çekdiği
hançerleri gerden-
keşân çekmez

gerden-i billür:

1. gerden-i billür:

Gazel 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Billûr gerdan.

Şurāhî gerden-i billûr
mey leb şeftâlû ğabġab
‘Aceb mi olsa gönülüm
mübtelâ-yı duġter-i
tersâ

gerden-i pür-hâle:

1. **gerden-i pür-hâle: -e**
Gazel 87
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Benle dolu gerdan.

Noġta noġta nükte-i
mevhûm-ı taġrîr-i evc
Ġâlibâ bir gerden-i pür-
hâle meftûndur sözüm

gerden-i şarkisinde:

1. **gerden-i şarkisinde: -**
sî, -n, -de
Kıt'a 13
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Şarka ait boyun.

Hâl-i ġarbîlerine
gerden-i şarkisinde
Ĥabeşî tâze mi ya dil-
ber-i Hindû mı desem

gerdenin bûs eyledim:

1. **gerdenin bûs**
eyledim: -dim

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Gerdanını öpmek.

La‘lin emdim gerdenin
bûs eyledim erince ġaġġ
‘İşret-i meyle Boġaz
zevkında aġşâm
eyledim

gerden-keşân çekmez:

1. **gerden-keşân çekmez:**
Gazel 50
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Âsiler, isyankarlar
çekmek.

Ĥüsnünü gördükde
kimdir gerden-i âh u
emân çekmez
Ki ġamzeñ çekdiği
ġançerleri gerden-
keşân çekmez

gerdiş-i dolâb:

1. **gerdiş-i dolâb:**

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Dolabın dönmesi.

Eder pür delvi rîz
olduġca bâlâ gerdiş-i
dolâb
Tevâzu‘dur ġulûbı cezb
eden rif‘at maġâmında

gerd-reh:

1. **gerd-rehin: -î, -n**
Gazel 65
Mısra: 10
Yol tozu.

Görem cenâb-ı ma‘ânî-i
şi‘r-i Tevfîķı
Ĥasîb gerd-rehin cism-i
ġâlîb-pâkime çek

gerdüne-i zerrîne:

1. **gerdüne-i zerrîne:**
Gazel 54
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Altından araba.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrîne süvâr
Biz o ġumriveşi altun
ġafesinden biliriz

gerek:

1. **gerek:**
Gazel 125
Mısra: 2
"Olmalı"

*anlamında kullanılan
bir söz, lazım.*

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
ṭurma
Levendim tiġ yaḳanda
gerek yāḥūd niyāmında

germ:

1. **germ:**

Gazel 8

Mısra: 1

Far. Sıcak, hararet.

Gitdüke germ
olmasına meclis-i ṭarab
Sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

germ oldukça:

1. **germ oldukça:** -*duḳ*, -
ca

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hararetlenmek,

*Kızıışmak // kızmak,
öfkelenmek.*

Olduḳca tāb pertev-i
mihr-i ruḥuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i
nihānım çıtır pıtır

gerü:

1. **gerü:**

Gazel 100

Mısra: 7

*Bundan sonra,
bundan böyle.*

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḥaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥīn

**gevher-i ḥāşşu'l-ḥāşşı
bula:**

1. **gevher-i ḥāşşu'l-ḥāşşı
bula:** -*a*

Mesnevi 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mükemmel

mücevheri bulmak.

Ḥāme mümkün mi ola
ġavvāşı
Bula ol gevher-i
ḥāşşu'l-ḥāşşı

gez:

1. **gezme:** -*me*

Gazel 112

Mısra: 3

*(Bir yerde) Bir yöne
doġru sürekli yer
deġiştirmek, hareket
etmek, yürüme,
dolaşmak.*

Gezme mā'ī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
‘Āşıkñ eşk-i sirişkin Nıl
ü Ceyhün eyleme

gezlük:

1. **gezlük:**

Kıt'a 15

Mısra: 1

Kalemtıraş.

La^l-i fem ḥoḳḳa nigh
gezlük ebrü miḳrāş
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳaleminden mevzün

2. **gezlük:**

Kıt'a 17

Mısra: 2

*Eġri kılıcın aġzı. II.
Kesici âletlerin keskin
tarafı.*

Benān ḥāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miḳrāş
Nigh gezlük varaḳ
rüy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ
likā gīsū

gibi:

1. **gibi:**

Gazel 5

Mısra: 7

Benzetme edatı.

Müşevveş eyledi ḥ̣āb-ı
perīṣānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı
müşgbār-ı duḥter-i
tersā

2. gibi:

Gazel 88

Mısra: 10

Benzetme edatı.

Bā'ış bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-pāyına
revān eyledim bugün

3. gibi:

Gazel 9

Mısra: 12

*"Sanki, öyle
görünüyor"
anlamlarında edat.*

Cenāb-ı Fennī-i şāhib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanzīri Ḥasībā gül
gibi ʿarz eylemeklik yap

4. gibi:

Gazel 10

Mısra: 7

*"Sanki, öyle
görünüyor"
anlamlarında edat.*

Açılıp gönlünde gül
gibi hezārān ḡonceler
Ağlamaḳda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

5. gibi:

Gazel 12

Mısra: 13

"Gibi" edatı.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma şāmit

6. gibi:

Gazel 12

Mısra: 14

"Gibi" edatı.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma şāmit

7. gibi:

Kıt'a 12

Mısra: 4

"Gibi" edatı.

Zevce-i pāk-i melek-
ḥaşlet Ḥadīce-ʿişmeti
Ṭā'ir-i ḳudsī gibi açdı
behişte per ü bāl

8. gibi:

Gazel 41

Mısra: 13

"-e benzer"

*anlamında kullanılan
bir benzetme edatı.*

Sā'at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derūnı nāle-
künānım çıtır pıtır

9. gibi:

Gazel 67

Mısra: 2

"-e benzer"

*anlamında kullanılan
bir benzetme edatı.*

Sīnemde yatdı bir meh-
i ḡarrā şabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle
gibi tā şabāḥa dek

10. gibi:

Gazel 70

Mısra: 16

"-e benzer"

*anlamında kullanılan
bir benzetme edatı.*

Ḥıfz eder pençesidir
ḡonce-i ḥamrā meşelā
Al tūṭi gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

11. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 2
"-e benzer"
anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Dilde zahm-ı nigehiñ
sikke-i mağrüb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maħbüb gibi
12. **gibidir:-dir**
Mesnevi 3
Mısra: 28
"-e benzer"
anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Āşık varamaz rākib
olup kūy-ı niğāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāka-süvära
13. **gibi:**
Gazel 17
Mısra: 7
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliķanlı civāndır
14. **gibi:**
Gazel 20
Mısra: 14
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
İlāhī eyle bānīsin
mu‘ammer hānesin
ma‘mūr
Derinden halka gibi
taşra kıalsun dīde-i
ħussād
15. **gibi:**
Gazel 47
Mısra: 4
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Şerāre-pāş-ı donanma-i
baħr-i ĩşret olur
Piyāle zevrak-ı āteş gibi
sebūya çatar
16. **gibi:**
Gazel 47
Mısra: 6
"-e benzer bir
17. **gibi:**
Gazel 54
Mısra: 13
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Raķīb yāra dūrüg
eyleyip yanar yaķılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını
caħīme atar
18. **gibi:**
Gazel 56
Mısra: 10
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Ĥasībā Rā’if-i şirīn-edā
evşāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna
nażm-ı sükkerīn şatmış
19. **gibi:**
Gazel 54
Mısra: 13
"-e benzer bir
şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.
Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürħ-sere
Biz Ĥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

19. **gibi:**
Gazel 58
Mısra: 9
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Ya'kūb gibi külbe-i
aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı
Ken'ānım el-vedā'
20. **gibi:**
Gazel 59
Mısra: 16
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Ḥaḳḳa du'ā āḥiri
hātifden işt tārīḥin
Beyt-i Ma' mūr gibi cāy-
ı mübārek cāmi'
21. **gibi:**
Gazel 61
Mısra: 3
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Ağzıma aldım leb-i
şiriniñi ḥelvā gibi
- Çaṣnī-i lezzet-i
ḳayıġāneden etdim
ferāġ
22. **gibi:**
Gazel 62
Mısra: 7
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daġ üstüne bāġ
23. **gibi:**
Gazel 66
Mısra: 14
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Ḥavf etme tır-i ḳazādan
sen ol ḳadar
'Āşık Rızā gibi siperiñ
yoḳ mudur seniñ
24. **gibi:**
Gazel 67
Mısra: 11
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
- kullanılan bir benzetme
edatı.*
- Mey ḳaṭresini sübḥa-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
iḥyā şabāḥa dek
25. **gibi:**
Gazel 68
Mısra: 7
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Mecnūn gibi yildüm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā şabāḥa dek
26. **gibi:**
Gazel 69
Mısra: 15
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.
- Güller gibi bahāra
münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze
zebānı Sitānbuluñ

27. gibi:

Gazel 91

Mısra: 4

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

28. gibi:

Gazel 104

Mısra: 1

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Gül-i terler gibi tāb-ı
‘araqla tāzededen tāze
Ne hācet ‘arız-ı gül-
bīnesinde ğāze
mümtāze

29. gibi:

Gazel 104

Mısra: 9

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Ṭabī‘atler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
‘Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

30. gibi:

Gazel 109

Mısra: 10

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Mümkün mi Ḥasīb ola
faķirāne nāzire
‘Örfi ğazeli gibi nezāket
var içinde

31. gibi:

Gazel 123

Mısra: 2

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Naķd-i niyāzı etme telef
nā-sezālara
Taşvīr-i naķş-ı zer gibi
muzlim binālara

32. gibi:

Gazel 130

Mısra: 6

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Ey gönül ḥālim
perīşandır ḥayāl-i zülfle
Bī-ḥaber dīvānesin
almış gibi sevdāsına

33. gibi:

Gazel 136

Mısra: 7

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
‘ineb
Geldiñ ey pīr-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

34. gibi:

Gazel 140

Mısra: 4

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Cānın eden İmām ‘Alī
yoluna fedā
Buldu ḥayāt-ı Ḥızr gibi
‘ömr-i sermedī

35. gibi:

Kıt'a 5

Mısra: 11

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Hasībā seyr edince
söyledim bülbül gibi
tārīḥ
Gülistān-i cemāli oldu
zībā ḥüsn-i sünbülzār

36. gibi:

Kıt'a 7

Mısra: 4

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Geldi dünyāya bir
evlādı zükūr
Ġurre-i meh gibi oldu
zāhir

37. gibi:

Mesnevi 3

Mısra: 29

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Yügrük at gibi geçer
‘āşık şırāṭı zāhidā
Handeḫ atlatmak
gibidir deveye tefhīmi
saña

38. gibi:

Mesnevi 3

Mısra: 51

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

39. gibi:

Mesnevi 4

Mısra: 12

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Bācdāra buluşunca ḳara
bāzırgānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

40. gibi:

Mesnevi 4

Mısra: 25

*"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Ḳand imiş ḡayra gibi
şormaḡa yoḡdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

41. gibi:

Mesnevi 5

Mısra: 1

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Bu se-Mālgāre-ḡire Bū
‘Alī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse ṭaleb

42. gibi:

Mesnevi 5

Mısra: 20

"-e benzer bir

*şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.*

Gerçi ḳuyu ḳazar
‘uşşāḳa ḳuyucu aḡyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḡır-i kār

43. **gibidir:-dir**
Müfret 6
Mısra: 1
"-e benzer bir
şekilde" anlamında
kullanılan bir benzetme
edatı.

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eyledigi nün-ı nesnelere

44. **gibi:**
Gazel 44
Mısra: 10
"Gibi" benzetme
edatı.

Şeyh Efendiniñ 'aşādarı
o sulţānım küçük
Naḥl-i gül gibi 'aşā
üşküfte gül ya bũ
mudur

45. **gibi:**
Gazel 87
Mısra: 26
"Gibi" benzetme
edatı.

Mışra^c-ı ebyātıma
mā'ildir erbāb-ı süḥan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüme

46. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 4
"-e benzer"
anlamında kullanılan
benzetme edatı.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
giryeye Ya'ḳūb gibi

47. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 6
"-e benzer"
anlamında kullanılan
benzetme edatı.

Ḥıfz-ı esrāra kişi gizli
kapalı lāzım
İ'tibārı ola tā kīseli
mektūb gibi

48. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 8
"-e benzer"
anlamında kullanılan
benzetme edatı.

Sürme geh mescide geh
tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete
mülhid ḥas-ı cārūb gibi

49. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 10
"-e benzer"
anlamında kullanılan
benzetme edatı.

Nokṭa-i ḥālīni remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczūb gibi

50. **gibi:**
Gazel 122
Mısra: 4
"Gibi" edatı.

Zülf-i siyehle 'ārız-ı āliñ
nümāyişi
Semmūr kaplamış gibi
gül-gün ser-ā-sere

51. **gibi:**
Gazel 26
Mısra: 4
"-e benzer"
anlamında kullanılan
edatı.

Demikeş-i ğam-ı
hicrāniña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güzeriñ
gibi tütüyā mı olur

52. **gibi:**
Gazel 67
Mısra: 7
"-e benzer"
anlamında kullanılan edat.

Meclisde rakşsa girdi
hayâli fener gibi
Pervâne döndü sāğar-ı
şahbâ şabâha dek

53. **gibi:**
Gazel 120
Mısra: 5
"-e benzer"
anlamında kullanılan edat.

Reh-i ıışkıñda gün gibi
nümâyân meş'al-i
dâğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

54. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: 1
"-e benzer"
anlamında kullanılan edat.

Dilde zahm-ı nigehiñ
sikke-i mağrüb gibi

İddihār olmağa lāyık
zer-i maħbüb gibi

55. **gibi:**
Mesnevi 4
Mısra: 48
"-e benzer"
anlamında kullanılan edat.

Bu umūrcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Ço hemān koynuña
altun gibi şarı yarı

gice yuların çeler:

1. **gice yuların çeler: -er**
Mesnevi 3
Mısra: 32
Kelime Tipi: -
Gece yularını çelmek.

Āşikāra nehy eder vā'iz
harāmī gizli yer
Havf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

giceyi ihyā etdik:

1. **giceyi ihyā etdik: -dik**
Gazel 67
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Gece uyumamak. II

*Sabaha kadar
eğlenmek.*

Mey kaçresini sübha-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyā şabāha dek

ğidā:

1. **ğidā:**
Gazel 12
Mısra: 3
(Ar.) Besin.

Vā'iziñ kâle yeķülünde
boğulma kıt kıt
Hāşıl et rūha ğidā
kulkul-i mīnāyı işit

giñ yakadan:

1. **giñ yakadan: -dan**
Gazel 99
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Usulünce.

Meger vā'iz yürütmüş
giñ yakadan zevrak-ı
zevķı
Sebū-yı mey açıldı çıķdı
zīr-i zeyl-i dāmeden

gir:

1. **gir:**
Gazel 9

Mısra: 8

1. *Girmek, dahil olmak.*

Hırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḥvet olduḡuñ bildük Tezervüm cünbiş eyle raḡşa gir reftār-ı keklik yap

girān:

1. **girāndır: -dır**

Gazel 93

Mısra: 4

Ağır.

Tenāvül etdiği miḡdārdır s̄ıḡlet şikem-ḡvāra Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ḡiṣyān-ı cābiden

ḡirbāl:

1. **ḡirbālīñ: -iñ**

Kıt'a 24

Mısra: 3

Kalbur.

Bu diḡkat cismini sūrāḡ sūrāḡ etdi ḡirbālīñ ḡasīb

2. **ḡirbālīñ: -iñ**

Kıt'a 24

Mısra: 6

Kalbur.

Eder sūrāḡı aḡdādı ḡadar zaḡm-ı sitem peydā Bu ḡālemde temelluḡ eyleyen cirmince ḡirbālīñ

gird-āb eder:

1. **gird-āb eder: -er**

Gazel 45

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Girdap şeklinde yapmak.

Hicr-i ḡisū-yı girih-ḡiriñle eşk-i dīdeden Nīm-ḡatre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

gird-āb eyler:

1. **gird-āb eyler: -r**

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Girdap yapmak.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler Her girih kim çözüle ṭurre-i ṭarrārından

girift-i dār-ı mansūr-ı

hevā-yı zülfüñ

olmaḡdan:

1. **girift-i dār-ı mansūr-ı**

hevā-yı zülfüñ

olmaḡdan:

Gazel 117

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zülfünün arzusıyla Mansur gibi dar ağacına asılmak.

Girift-i dār-ı Mansūr-ı

hevā-yı zülfüñ

olmaḡdan

Nefir olsam eninim

neyle ruḡsār ola

Dāvuda

girih:

1. **girihler: -ler**

Gazel 55

Mısra: 1

Düğüm.

Girihler meşḡ-ı

ruḡsārında kāf-hā mīm

göstermiş

Düzülmüş nokṭa-i ḡāl-i

siyeh taḡlīm göstermiş

girye vü zārile:

1. **girye vü zārile:-ile**
Kıt'a 20
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ağlama ve inleme.

Girye vü zārile aḥbābı
dedi tārīhini
Dehre verdi velvele
Dervīş Meḥammed
göçdü āh

girye-i ḥūn-ābımdır:

1. **girye-i ḥūn-ābımdır:-**
im, -dır

Gazel 49
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kanlı gözyaşı.

Rūyuna mā'il olan
girye-i ḥūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

girye-i ya'kūb:

1. **girye-i ya'kūb:**
Gazel 138
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hız. Yakub'un
gözyaşı.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḥzānımda

Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Ya'kūb gibi

2. **girye-i ya'kūb:**

Gazel 138
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Hız. Yakub'un
gözyaşı.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Ya'kūb gibi

gīsū:

1. **gīsūya:-y, -a**

Gazel 48
Mısra: 5
Omuz üstüne
dökülen saç.

Murğ-ı ıışkda kıla ḥāşılı
gīsūya heves
Mültezim dā'iresi bād-ı
hevāsiyla döner

2. **gīsūlara:-lar, -a**

Gazel 110
Mısra: 2
Omuz üstüne
dökülen saç.

Bir perīşānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara

Yoḥsa ııtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

3. **gīsūlarile:-lar, -ile**

Gazel 34
Mısra: 6
Omuz üstüne
dökülen saç.

Ber-dār ederse düzd-i
nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı
aşıl olur

4. **gīsū:**

Kıt'a 17
Mısra: 2
(Sevgilinin) omuz
dökülen siyah uzun
saçı, kahkül.

Benān ḥāme devāt sīm-
bāzū ebruvān mīkrāş
Nigeh gezlik varaḳ
rūy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ
likā gīsū

git:-

1. **gitdi:-di**

Kıt'a 18
Mısra: 10
Ahirete göç etmek.

Vākıf olup neş'e-i
uḥrāya ol bu neş'eden

Gitdi çağ mestâne tā
kurb-ı civār-ı rahmete

git:

1. **gitdi:-di**

Gazel 121

Mısra: 14

*Bir yere varmak,
ulaşmak.*

Ḥasībā māhir oldu
şeyhe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

gitdükce:

1. **gitdükce:**

Gazel 8

Mısra: 1

Git gide, artarak.

Gitdükce germ
olmasına meclis-i ıtarab
Sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

gīti-nümā:

1. **gīti-nümādır:-dır**

Gazel 57

Mısra: 9

*İskender'in cihanı
gösteren aynası.*

Zihī gīti-nümādır ‘aks-i
mir’āt-i taḥayyül kim
Mücessem nakşe güyā
şad yem ü şahrā
şığışdırmış

giy:

1. **giydiler:-diler**

Gazel 7

Mısra: 6

*Bir giyeceği
bedenine veya
herhangi bir organına
geçirmek.*

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ
n^ola
Arnabudlar giydiler
yilek çuğa kapūd hep

2. **giyip:-ip**

Gazel 112

Mısra: 3

*Bir giyeceği
bedenine veya
herhangi bir organına
geçirmek.*

Gezme mā‘ī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
‘Aşıkıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

3. **giysem:-se, -m**

Mesnevi 5

Mısra: 28

*Bir giyeceği
bedenine veya
herhangi bir organına
geçirmek.*

Yay-ıla sīne-i yāri ki
rakīb-i ḥar ala
Güniler giysem ‘aceb mi
kim anı āḥir ala

4. **giy:**

Gazel 9

Mısra: 1

*Örtünüp korunmak
için bir şeyi vücuduna
geçirmek.*

Cihānda ḥüsn-i ğilmān
ü behişte müştereklik
yap
Libās-ı sebzeler giy ey
perī peyker meleklik
yap

5. **giydirip:-dir, -ip**

Gazel 62

Mısra: 2

*Örtünüp korunmak
için bir şeyi vücuduna
geçirmek.*

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ

Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

giyeh:

1. **giyeh:**

Gazel 21

Mısra: 8

Taze ot, yeşillik.

Saňa derd-i dili taħrİR
edeyim sultānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kāğıd

gizli:

1. **gizlice:-ce**

Gazel 54

Mısra: 11

Başkalarından

*saklanan,
duyurulmayan, saklı
kalan, mahrem, mestur,
nihan.*

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrİne süvār
Biz o çumriveşi altun
kafeşinden biliriz

gizli dİN tUtup:

1. **gizli dİN tUtup:-up**

Gazel 36

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Göründüğünden

*farklı bir din veya inanç
sahibi olmak.*

Hasİb-i zāra maħz-ı luṭf
u şefkat eylerim dersin
Tutup sen gizli dİN bir
şāḫİb-i İmān mısın kāfir

gizli kaPalı lāzım:

1. **gizli kaPalı lāzım:**

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gizli kapalı gerekli.

İİ Sır tutmak gerekli.

Hıfz-ı esrāra kişi gizli
kaPalı lāzım
İtibārı ola tā kİseli
mektüb gibi

gizli yer:

1. **gizli yer:**

Mesnevi 3

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Gizli yer.

Åşikāra nehy eder vā'iz
ḫarāmİ gizli yer
ḫavf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

gizlik:

1. **gizlik:**

Gazel 41

Mısra: 10

*Silen, yok eden,
kesen; kalemtıraş;
kesici aletlerin keskin
tarafı.*

ḫarf-i ta'alluḫı geh eder
neşḫ geh celİ
Gizlik nigāḫ ḫāme
benānım çıtır pıtır

göçdü:

1. **göçdü:**

Kıt'a 20

Mısra: 8

*Dünyadan göçmek,
vefat etmek.*

Girye vü zārile aḫbābı
dedi tārİḫini
Dehre verdi velvele
Dervİş Meḫemmed
göçdü āḫ

gonçe:

1. **gonçeler:-ler**

Gazel 10

Mısra: 7

*Gonca, henüz
açılmamış çiçek,
tomurcuk.*

Açılup gönlünde gül
gibi hezārān gonçeler

Ağlamakda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

2. **gonce:**

Gazel 122

Mısra: 7

Açılmamış gül.

Ey gonce vüsʿatin
nideyim bāğ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firqatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

3. **gönceler:-ler**

Gazel 31

Mısra: 5

*Açılmamış çiçek,
tomurcuk (bk. gonca*).*

Dīdebān olmuş
gülüstānda açılmış
gönceler
Nergisiñ başı ʿaşāsında
nite bevṵāb uyur

gonce-dehān:

1. **gonce-dehānım:-ım**

Gazel 27

Mısra: 2

Gonca ağızlı. II

Sevgili.

Güşād et bend-i sīneñ
mihr-bānım gül
zamānıdır

Açıl gül gibi gel gonce-
dehānım gül zamānıdır

gonce-i gülzār-ı bāğ-ı

ʿālem-i mülk-i vücūd:

1. **gonce-i gülzār-ı bāğ-ı**

ʿālem-i mülk-i vücūd:

Kıt'a 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vücut mülkü

*āleminin bağındaki gül
bahçesinin goncası.*

Ġonce-i gülzār-ı bāğ-ı

ʿālem-i mülk-i vücūd

Armağan-ı ʿālem-i

ğayb-ı Hudādır

cümleten

gonce-i hamrā:

1. **gonce-i hamrā:**

Gazel 70

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Kırmızı gonca.

Hıfz eder pençesidir

gonce-i hamrā meşelā

Al tūṭı gibi açmış per ü

bāl üstüne gül

gonce-i hūy-gerde:

1. **gonce-i hūy-gerde:**

Gazel 118

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İslanmış gonca.

Bu āb-ı nābla sen ol
gonce-i hūy-gerde
Ġanar mı teşne-
dehenler çeh-i zēkan
şuyına

gonce-i lāle:

1. **gonce-i lāle:**

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Lale goncası.

Vaşf-ı ruḥşārıña
gülşende edersen āğāz
Ġonce-i lāle şunar
hāme gül-i ter kāğıd

gonce-i laʿl-i güli:

1. **gonce-i laʿl-i güli:-i**

Gazel 133

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül gibi lal taşına

benzeyen gonca.

Ġonce-i laʿl-i güli
ruḥşārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā
būlbūl-i güyā seni

ğonce-i maķşūdum
açmadıñ:

1. **ğonce-i maķşūdum**
açmadıñ: -ma, -dıñ

Gazel 66

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İstek goncasını

açmak. II Amacına
ulaşmaya başlamak.

Bāğ-ı emelde ğonce-i
maķşūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hiç eşeriñ
yoķ mudur seniñ

ğonce-i şādāb uyur:

1. **ğonce-i şādāb uyur: -r**

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Suya kanmış gonca

uyumak.

Bülbüle kuş uyķusu
vermişdi şāh-ı nev-
bahār

Anıñ için nāb u ķandı
ğonce-i şādāb uyur

ğonce-i ter:

1. **ğonce-i ter:**

Gazel 96

Mısra: 11

Kelime Tipi: -
Taze gonca.

‘Arūs-ı ğonçeye
meşşāta oldu ğonce-i
ter
Mişāl-i ğāze verir reng
ü bũ çemen-be-çemen

gönl:

1. **gönlüm: -üm**

Gazel 5

Mısra: 6

Gönül, kalp, yürek.

Gönül, kalp, yürek. Bu
gönlüm hānesin rüşen
iden ol mehlikā yigdür
Bu gönlüm hānesin
rüşen iden ol mehlikā
yigdür.

Şurāhī gerden-i billür
mey leb şeftālū ğabğab
‘Aceb mi olsa gönlüm
mübtelā-yı duħter-i
tersā

2. **gönlüm: -(ü)m**

Kıt'a 3

Mısra: 3

(Âşğın) duygu

merkezi.

Ey Ḥasīb ammā benim
hoş-dide gönlüm
dā'imā

Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ķad-i bālādadır

gönlüm:

1. **gönlüm:**

Gazel 64

Mısra: 3

"Canım, ruhum"

anlamında muhataba
olan sevgi ve yakınlığı
ifade eden bir hitap.

Şehid-i ğamzeñ olam
diyü cān atar gönlüm
Müjeñ ḥadengini ey
ķaşı yā helākime çek

gönül:

1. **gönül:**

Gazel 116

Mısra: 7

Kalp, İnsanın

duydu merkezi, yüreğin
manevi yönü.

Olmaz gönül ḥayāl-i
vişāliyle muğtenim
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-ğineden

2. **gönül:**

Gazel 92

Mısra: 7

"Ey gönül" "ey kişi"

anlamlarında bir ifade.

Olmaz gönül hayāl-i
vişāliyle muğtenem
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

3. gönülde:-de

Gazel 57

Mısra: 11

(Aşığın) gönü.

Gönülde ebruvānıñ
‘ışkıñı pinhān eden
‘āşık
İki tığı niyām-ı vāhīde
hakkā şığırdırmış

4. gönülde:-de

Gazel 90

Mısra: 8

(Aşığın) gönü.

Şafā verir mi temāşā-yı
nehr-i Sa‘d-ābād
Gönülde cārī iken mā-
cerā-yı cūy-ı vağan

5. gönülde:-de

Kıt'a 25

Mısra: 10

(Aşığın) gönü.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol
nağş-bendi olmağla
Gönülde maḥv-kün-i
nağş-ı mā-sivā oldu

6. gönül:

Gazel 111

Mısra: 3

(Ey) gönüll.

Biz rüzedār-ı ‘ıyd-ı
vişāliz gedā gönül
Elbet ṭulū‘ eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

7. gönül:

Gazel 68

Mısra: 10

*"Ey gönül!" "Ey
kişi!" anlamlarında bir
ifade.*

Ḳadriñ bilip leyālī-i
vaşlıñda bekledi
Bīdār olup gönül tek ü
tenhā şabāḥa dek

8. gönül:

Gazel 15

Mısra: 1

*(Aşığın) duygu
merkezi.*

Ḥaṭā etme gönül sevdā-
yı zülfi müşg-bārdan
gec
Edip ṭül-ı emel olma
perīşān bu hevādan gec

9. gönül:

Gazel 19

Mısra: 1

*(Aşığın) duygu
merkezi.*

Gönül āyīne imiş bilmez
idim kıldım ‘add
İkisi geldi müsāvī be-
ḥisāb-ı ebced

10. gönül:

Gazel 102

Mısra: 10

*(Aşığın) duygu
merkezi.*

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülün
Düşdü teşvişe gönül bu
fıkr-i dūr-ā-dürda

11. gönül:

Gazel 112

Mısra: 9

*(Aşığın) duygu
merkezi.*

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kār ey gönül
Başıña bir kayd alıp
ḥālīñ diğeri-gün eyleme

12. **göñül:**

Gazel 130

Mısra: 5

(Âşığın) *duygu*

merkezi.

Ey göñül hâlim
perîşandır hayâl-i zülfle
Bî-haber divânesin
almış gibi sevdâsına

13. **göñül:**

Gazel 128

Mısra: 16

(Âşığın) *gönlü,*

yüreği.

Maḥabbet-nâmeyi
taḥrîr edince levḥa-i
câna
Kebûterveş göñül bâr-ı
Hümâ-pervâza dek gitdi

14. **göñül:**

Gazel 118

Mısra: 4

(Âşığın) *gönlü,*

kalbi.

Şaşırdı puşilasın
gördükde pür-‘arâk
ḥaṭṭın
Göñül każâyile düşdü
yine Ḥoten şuyına

göñ(ü):

1. **göñlünde:** -*ün, -de*

Gazel 10

Mısra: 7

İman, sevgi ve

nefretin, iyi ve kötü

bütün duyguların

kaynağı olduğu kabul

edilen kalbin manevi

yönü, yürek, dil.

Açılıp göñlünde gül
gibi hezârân gönçeler
Ağlamakda ‘andelîb-i
bî-nevâlar semt semt

göñül vermez:

1. **göñül vermez:** -*mez*

Gazel 105

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sevdalanmak, âşık

olmak.

Göñül vermez kocamaz
ruḥsârı bu kadar
‘uşşâkıñ
Ḥasîbâ nev-leheb nev-
reste sevsem tâzedden
tâze

göñülde tut:

1. **göñülde tut:**

Gazel 140

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Göñülde tutmak.

Tâ ümmet içre sen
olasın merd-i es‘adi
Dâ’im göñülde ḥubb-i
Muḥammed Taḳîyi tut

gör-:

1. **görmezse:** -*mez, -se*

Gazel 103

Mısra: 6

(Gözle ve ışık

yardımı ile) Bir nesne

veya kimsenin varlığını

algılamak, hissetmek.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ‘ıyd u

bahâr u leb-i cûda

Bint-i rezi görmezse

selâseyle ṭalâḳa

2. **görünce:** -*ünce*

Gazel 78

Mısra: 7

(Bir şeyin oluşuna

veya var olduğuna)

Şâhit olmak, müşâhede

etmek, tanık olmak.

Vâ‘iz görünce rakşa

çıkar duḥter-i rezi

Ziller ṭaḳıp benânına

geldi rezil zil

3. **görünce:** -*ünce*

Gazel 129

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Görünce ʿaqlım aldıñ ey
cüvân v'allâhi bi'llâhi
Beni dîvâne kıldıñ el-
amân v'allâhi bi'llâhi

4. **görünce:-ünce**

Gazel 129

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Görünce ʿaqlım aldıñ ey
cüvân v'allâhi bi'llâhi
Beni dîvâne kıldıñ el-
amân v'allâhi bi'llâhi

5. **görmedik:-me, -di, -k**

Gazel 130

Mısra: 1

Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna şahit
olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Görmedik tâ şubh
olunca ey meh-i garrâ
seni
Hâleveş âgûşa kim

çekmiş bu şeb ammâ
seni

gör:

1. **görüüp:-üp**

Gazel 1

Mısra: 5

Görmek.

Görüüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kâl saña
Harâmî gamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. **gören:-en**

Gazel 4

Mısra: 3

Görmek.

Beyâz fes kırmızı şâlî
gören mestâne
zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmiş
ʿaks-i hürşîd-i cihân-ârâ

3. **gören:-en**

Gazel 4

Mısra: 7

Görmek.

Beyâz fes kırmızı şâlî
gören bâzâr-ı hüsnuñde
Şanurlar dürce yâkût
içre konmuş dürr-i
yektâ

4. **görmemiş:-memiş**

Gazel 4

Mısra: 6

Görmek.

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış
Beyâz fesde meger gül-
penbe şâlın görmemiş
hâlâ

5. **görünür:-inür**

Gazel 2

Mısra: 8

*Görmek, idrak
etmek, düşünmek.*

Mâni^ç-i seyr-i cemâl
olmağda zülf-i kâfiri
Dost yüzünden görünür
ol rû-siyeh düşmen
baña

6. **görgil:-gil**

Mesnevi 4

Mısra: 29

Bakmak, görmek.

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir^çâtın
Yüriyecek zabtıña al
nefs atın

7. **görenler:**-en, -ler

Gazel 119

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek.

Ruḥ-ı âlin beyâz-ı levḥ-i
vech-i nâzenîn üzre
Görenler zann eder gül-
bergdir kim yâsemîn
üzre

8. **görmedim:**-me, -di, -
m

Gazel 24

Mısra: 5

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Böyle sâhir-i fiten-cû
çeşm-i cādû görmedim
Kim niğâh-ı yekde
ğamzeñ şad hezâr âdem
kâpar

9. **görmedin:**-me, -din

Gazel 54

Mısra: 1

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Görmedin dil-beri şîrîn
nefesinden biliriz
Nuṭk-ı tûṭî-i şeker-rîzi
sesinden biliriz

10. **göricek:**-icek

Gazel 137

Mısra: 7

(bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şahit olmak, müşahede
etmek.

Bârân-ı sirişkiñ göricek
şefkat edermiş
‘Âşıklara bundan ileri
rahmet olur mı

11. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 4

Mısra: 11

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Fes üzre şâlini destinde
ol şâhı şarar gördüm
Beyâz üzre çeker
menşür-ı la‘lûñ ile
tuğra

12. **görenler:**-en, -ler

Gazel 4

Mısra: 23

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Ḥasibâ dir görenler
kırmızı şâlî beyâz ile
Gül-i sürḥde sefid olmuş
yine ol gülşenî ra‘nâ

13. **görüñ:**-üñ

Gazel 47

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Şarâbı âb ile âmiḥte
eder de şatar
Görüñ o pîr-i muğânî
ḥarâma ḥile katar

14. **gördüm:**-dü, -m

Gazel 107

Mısra: 10

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasibâ ğâlibâ
Ol meh-i tâbânî gördüm
hâledâr oldu yine

15. **gördüm:-dü, -m**

Gazel 109

Mısra: 6

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Âdâb ile taḳbîl ederim
muşhaf-ı rûyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i
ḥaḫ âyet var içinde

16. **görüp:-üp**

Mesnevi 3

Mısra: 1

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Leylî-i nâḳa-süvârı
görüp oldu meftûn
Ḥayretinden deve
söylerse ‘aceb mi
Mecnûn

17. **gördük:-dü, -k**

Gazel 31

Mısra: 2

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Elde ḥançer dîdeler
mest-i şarâb-ı nâb uyur
Sa‘y-i îḳâz etme gördük
fitne-cüydur ḥvâb uyur

18. **görem:-em**

Gazel 65

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Görem cenâb-ı ma‘ânî-i
şî‘r-i Tevfîḳı
Ḥasîb gerd-rehin cism-i
ḳâlîb-pâkime çek

19. **görse:-se**

Gazel 15

Mısra: 9

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Ḥasîbâ ḫazret-i Sâlim
Efendi şî‘riñi görse
Ḳuşuruñ ‘afv ile tekmîl
eder ğayra recâdan gec

20. **görse:-se**

Gazel 20

Mısra: 10

(Bir şeyin oluşuna

veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Mücessem naḳş-ı ğün-
â-ğün ile tezyîn olan
ḫâḳın
Ḳalur endîşe vü
ḫayretde görse Mâni vü
Bihzâd

21. **görse:-se**

Gazel 22

Mısra: 5

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Ḥarâbâta düşer şüfide
fetvâyı verir görse
O zâlim ev yıkan bir
pâr-çedir semti
fenâyîdir

22. **görse:-se**

Gazel 52

Mısra: 11

(Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna)
Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.

Ḳalmaz o tıflı görse
Ḥasîbâda ihtiyâr
Pîrân-ı ‘ışḳ olan

dimeñiz nev-res
istemez

23. **görse:-se**
Gazel 101
Mısra: 17
(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Hişnünü görse olur
sevdâda bânü dâyesi
Hişmet-i lâlâlığın eyler
Siyāvüş-ı keyân

24. **görse:-se**
Gazel 130
Mısra: 10
(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)
*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Fitne-i devrân mı ya
ef'î-i sâhir misin
Görse bi'llâh döstüm
Mecnûn olur Leylâ seni

25. **gördükce:-dükce**
Kit'a 13
Mısra: 1
(*Bir şeyin oluşuna
veya var olduğuna*)

*Şâhit olmak, müşâhede
etmek, tanık olmak.*

Tekye-i ışıkda gördükce
o derviş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp âhû
mı yâ hû mı desem

gördüğüm gibi:

1. **gördüğüm gibi:**

Gazel 37

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gördüğüm gibi.

Der-bend-i mü-miyâni
beli gördüğüm gibi
Şeh-râh-ı vaşl aıldadım
ol ince beldedir

görmege maşşüdlü iseñ:

1. **görmege maşşüdlü
iseñ:-**

Mesnevi 5

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Görmeyi amaç
edinen.*

Bir yılanlı kayagan
kal'adır ol Karahişâr
Sen daği görmege
maşşüdlü iseñ seyrine
var

görün:

1. **göründü:-dü**

Gazel 27

Mısra: 4

*Görülür duruma
gelmek, görülür olmak,
gözükmek.*

Ėam-ı haddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luş et
Göründü tende zağm-ı
hûn-feşânım gül
zamânıdır

**görünmez belâlara
düşdü:**

1. **görünmez belâlara
düşdü:-dü**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Görülmeyen
belalara düşmek. II
Sevgilinin ince beline
rastlamak.*

Dil mü-miyân-ı yâri
bilin eylemiş hayâl
Râh-ı 'ademde düşdü
görünmez belâlara

göz:

1. **gözsüz:-süz**

Mesnevi 5

Mısra: 20

*Görme uzvu,
ayn,çeşm.*

Gerçi kıyu kızar
‘uşıāka kıyucu āgyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

2. **gözüm:--(ü)m, -**

Gazel 121

Mısra: 1

Görme organı.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tazededen taze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āgāze

gözden nihān olsun mu:

1. **gözden nihān olsun**

mu:--sun, -mu

Gazel 91

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gözden uzak
olmak, Uzaklarda
bulunan, görünmeyen.*

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi

O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

göze görünür:

1. **göze görünür:**

Gazel 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Göze görünmek II
Gözün görebileceği,
gördüğü, belli, açık olan
şey.*

‘Aķār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i hoşka yaşım
var
Hemān dünyāda göze
görünür bir kıutlu başım
var

gözü āhū:

1. **gözü āhū:**

Mesnevi 3

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*İri ve güzel gözlü,
ceylan gözlü.*

‘Aşıķam lağzide olmam
ğam baña kılsa nidā
Bu meşeldir deve
kıulağından aķsamaz
şehā

gözüm:

1. **gözüm:**

Gazel 62

Mısra: 6

"Kıymetlim"

anlamında sevgi hitabı.

Cereyān etmede
küyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm hāk-i
rehiñde ırmağ

gözüm nūri:

1. **gözüm nūri:**

Gazel 26

Mısra: 3

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Sevgiliye söylenen
kalıplaşmış hitap sözü
(nūr-ı aynım).*

Demikeş-i ğam-ı
hicrānıña gözüm nūri
Ġubār-ı reh-güzeriñ
gibi tūtiyā mı olur

ğubār-ı reh-güzeriñ:

1. **ğubār-ı reh-güzeriñ:-
iñ**

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yolunun toprağı.

Demikeş-i ğam-ı
hicrānıña gözüm nūri

Ġubār-ı reh-güzeriñ
gibi tütüyā mı olur

güç:

1. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 1
Güç, zor.

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

2. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 2
Güç, zor.

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

3. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 4
Güç, zor.

Ān gerek hüsni dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maħabbet güççe

4. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 6
Güç, zor.

İntisāb etse de şoñra
olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile 'ağd-i
uħuvvet güççe

5. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 8
Güç, zor.

Cevr-i bī-ğāyet-i dildāra
taħammül āsān
Ruķabāniñ sitem ü
ta'ınına tākāt güççe

6. **güççe:-ce**
Gazel 115
Mısra: 10
Güç, zor.

Oldu mevzūn u muķaffā
bu ġazel gerçi Ĥasīb
Līk 'arz etmege üstāda
cesāret güççe

güft ü gū edelim:

1. **güft ü gū edelim:-elim**
Gazel 96
Mısra: 14
Kelime Tipi: -

Konuşmak. II
Dedikodu yapmak.

Ĥasīb vaşf-ı ħaṭ-ı yāre
gel müşā'areye
Bahārdır edelim güft ü
gū çemen-be-çemen

güft ü gūy-ı vaṭan:

1. **güft ü gūy-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Vatan hakkında
konuşmak.

Ĥasīb ħubb-ı vaṭan çün
eserle s̄abitdür
Bu nazm olur sebeb-i
zikri güft ü gūy-ı vaṭan

güfte:

1. **güftedir:-dir**
Gazel 138
Mısra: 10
Söz, söylem II
Müzik eserlerine ait
sözlerin yazılı metni,
söz.

Noķta-i ħālīñi remz
eylemede nazma Ĥasīb
Güftedir söyledüğü
güfte-i meczūb gibi

güfte-i meczūb:

1. **güfte-i meczûb:**

Gazel 138

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meczubun sözü.

Nokta-i hâliñi remz
eylemede nazma Hasib
Güftedir söyledügi
güfte-i meczûb gibi

güher:

1. **güheriñ: -iñ**

Gazel 40

Mısra: 18

*İnci, mücevher II
Teşbihen "söz"
anlamında.*

Nağş-ı Emîniñ olmaya
tanẓiri ey Hasib
Dürr-i yetime ol
güheriñ bî-naẓir olur

güheri senge şaymaz:

1. **güheri senge şaymaz: -**

maz

Gazel 63

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mücevheri taşa
saymaz.*

Senge şaymaz güheri
künci değışmez gence

Eder elbetde luğf u ʿaṭā
ser-defter-i ʿışk

gül:

1. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 1

Çiçek.

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr içün naḥle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

2. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 2

Çiçek.

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr içün naḥle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

3. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 4

Çiçek.

Reşk edip laʿl-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān
ile zevāl üstüne gül

4. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 6

Çiçek.

Giydi bir tāc-ı
mücevher yine şāh-ı
nev-rūz
Ḳondu zann etme ser-i
tā-be-i şāḥ üstüne gül

5. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 8

Çiçek.

Ḳurdu bir taḥt-ı
muraşşaʿ varaq-ı
ḥaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḥürşid-
mişāl üstüne gül

6. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 12

Çiçek.

Nev-ʿarūsāne döküp
ʿarızına sürḥize
Ḥaclegāh-ı çemene
geldi o ḥāl üstüne gül

7. **gül:**

Gazel 70

Mısra: 16
Çiçek.

Hıfz eder pençesidir
ğonce-i hamrā meşelā
Al tūṭī gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

8. gül:
Gazel 70
Mısra: 18
Çiçek.

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsār üzre
Yazdı bir tāze gazel
vaşf-ı gazāl üstüne gül

9. gül:
Gazel 70
Mısra: 20
Çiçek.

Ṭıfl-i nev-resdir
ağacdan ata binmiş
güyā
Seyr-i bāğ etse süvār
olmada dal üstüne gül

10. gül:
Gazel 70
Mısra: 22
Çiçek.

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe'ülle şabā

Bülbülün ṭālī'ine çıkdı o
ḫāl üstüne gül

11. gül:
Gazel 70
Mısra: 26
Çiçek.

Şoğunup ḫancer-i ḫār
eyledi ḫasd-ı bülbül
Kızarıp çıkdı hemān
rüy-ı celāl üstüne gül

12. gül:
Gazel 70
Mısra: 28
Çiçek.

Şerḫalar dāğ-ı serimde
baña ṭağ üstüne bāğ
Oldu zibende güşāyişle
ḫayāl üstüne gül

13. gül:
Gazel 70
Mısra: 30
Çiçek.

Kızarıp ḡabḡabın
emdikce o şūḫuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne ḫoş
sine sifāl üstüne gül

14. gül:
Gazel 70
Mısra: 32
Çiçek.

Muşḫaf-ı 'arız-ı dil-dāra
yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān
bād-i şimāl üstüne gül

15. gül:
Gazel 70
Mısra: 34
Çiçek.

Nice şad girye ederiz
firākıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

16. gül:
Gazel 71
Mısra: 3
Çiçek.

Ṭaḫdı al etmek için
gülgülü şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uḡradı al üstüne gül

17. gül:
Gazel 71
Mısra: 4
Çiçek.

Ṭaḳdı al etmek için
gül-gülü şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

18. gül:

Gazel 71

Mısra: 6

Çiçek.

Nev fidancıkdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Şıḳlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

19. gül:

Gazel 71

Mısra: 8

Çiçek.

Yāsemen lāleye ‘aḳd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrīn ṭabaḳlarla
çü lāl üstüne gül

20. gül:

Gazel 71

Mısra: 10

Çiçek.

Bāde-nüş ol gel açıl
ref‘-i hicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

21. gül:

Gazel 62

Mısra: 7

Çiçek.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

22. gül:

Gazel 70

Mısra: 10

Çiçek.

Ruḥ-ı gül-bīne ki ‘arz
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākiñ düşene bī-
tāb-ı muḥāl üstüne gül

23. gül:

Gazel 70

Mısra: 24

Çiçek.

Mey-i gül-fāmla pür-
sāğar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mir‘āt-i
cemāl üstüne gül

24. gül:

Gazel 71

Mısra: 1

Çiçek.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ
gül-i āl üstüne gül
Ḥoşdur ey Āl-i Resülem
gül-i āl üstüne gül

25. gül:

Gazel 71

Mısra: 2

Çiçek.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ
gül-i āl üstüne gül
Ḥoşdur ey Āl-i Resülem
gül-i āl üstüne gül

26. gül:

Gazel 71

Mısra: 12

Çiçek.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu
me‘āl üstüne gül

27. gül:

Gazel 9

Mısra: 12

(□□) i. (Fars. gul)

1. Gül ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
çiçeği.

Cenāb-ı Fennī-i şāhib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanzīri Ḥasībā gül
gibi   arz eylemeklik yap

28. **g l:**

Gazel 10

Mısra: 7

(□□) i. (Fars. gul)

1. *G l ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
 i eği.*

Açılıp gönlünde g l
gibi hezārān g nceler
Ağlamağda   andel b-i
b -nev lar semt semt

29. **g l:**

Gazel 10

Mısra: 10

(□□) i. (Fars. gul)

1. *G l ağacının güzel
kokulu, pek çok çeşidi
bulunan çok makbul
 i eği.*

Berg-i sebz n tuhfesin
şāhib-zemīne sun daği
  n g l   arz eyler
Ḥasībā nev-ed lar semt
semt

30. **gülleri:** -ler, -i

Gazel 24

Mısra: 1

*"G l ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "sevgili" de
kastedilir.*

K k l-i h y-
gerdesinden gülleri
şebnem  apar
Öyle n zikedir  iz r n
kim bulutdan nem
 apar

31. **g l:**

Gazel 46

Mısra: 2

*"G l ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.*

  r z-ı  linde h l   hatt-
ı   anber-s  biter
B ğ-ı hüsninde g l üzre
 abbet 's-sevd  biter

32. **g l:**

Gazel 70

Mısra: 14

"G l ağacının

*katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.*

Yine neşr   dehenim
 ırmıza  anmış   anber
Ne m ferrağ oluyor
d ne-i h l üstüne g l

33. **g l:**

Gazel 104

Mısra: 9

*"G l ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.*

 ab atler açıldı g l gibi
evvel bah r oldu
  Aceb mi hem-   bülbül
başlasa perv za yelp ze

34. **g l:**

Gazel 121

Mısra: 1

*"G l ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "insanlar"
kastedilir.*

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tazededen taze
Pey-â-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āgāze

35. **güller:-ler**

Gazel 69

Mısra: 15

"Gül ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "sevgili" de
kastedilir. // Aşığın
gözyaşları gül renginde
akar.

Güller gibi bahāra
münāsib ğazelleri
Eyler hediye taze
zebānı Sitānbuluñ

36. **güldür:-dür**

Gazel 23

Mısra: 1

"Gül ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "sevgili" de
kastedilir.

‘Arızın hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem қаpar

Öyle nāzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
қаpar

37. **güller:-ler**

Gazel 96

Mısra: 3

"Gül ağacının
katmerli, genellikle
kokulu olan çiçeği"
olmakla birlikte bu
kelimeyle "sevgili" de
kastedilir.

Durur o şūh-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde şurāhī tolu
çemen-be-çemen

gül açıl:

1. **gül açıl:**

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Gülün açılması,
çiçeklenmesi.

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter mu‘teber

gül açmış:

1. **gül açmış:-miş**

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül açmak.

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
ahbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab^c-ı
Fennī nev-zemīn üzre

gül bitse:

1. **gül bitse:-se**

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gül yetişmek.

Zemistān gitse nev-rüz
etse bülbül ölse gül
bitse
Ṭolu cām alsa sākī şalsa
muṭrib sāza āgāza

gül devri geldi:

1. **gül devri geldi:-di**

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Gül devri gelmek. II
İlkbahar gelmek.*

Besdir lebiñ piyāle hem
olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem
olsun hem olmasın

gül dizdiler:

1. gül dizdiler: -di, -ler

Gazel 70

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

Gül dizmek.

Gül redifinde düzüp
şî'r-i selîsin üstâd
Dizdiler şanki Hâsib âb-
ı zülâl üstüne gül

gül gibi açılacak:

1. gül gibi açılacak: -sak

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül gibi açılmak.

*(Gülümseme
bağlamında).*

Mey içsek inşirâh-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılacak gül gibi ref'-i
hicâb olsa kim ağlardı

gül gibi gel açıl:

1. gül gibi gel açıl:

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül gibi gel açıl.

Güşâd et bend-i sîneñ
mihr-bânım gül
zamânıdır
Açıl gül gibi gel gönçe-
dehânım gül zamânıdır

gül gibi güşâd olsun:

1. gül gibi güşâd olsun: - sun

Gazel 69

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gül gibi açılmak.

Olsun Hâsib sâkin olan
gül gibi güşâd
Mâdâm olur bahâr u
hazânı Sitânbuluñ

gül gül açıl:

1. gül gül açıl:

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül gibi kızarmak.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i ahzânımda
Gül-be-çeşm etme beni
giryeye Ya'küb gibi

gül mevsimi:

1. gül mevsimi:

Gazel 8

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gül mevsimi,
güllerin açıldığı vakit //
ilkbahar.*

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyirin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şüh-ı gönçe-leb

gül mi:

1. gül mi: -mi

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül.

Fark eder mi hîre-çeşm-
i mest-i câm-ı bezm-i
ışık
Lâle mi gül mi karanfül
mi ruhuñ mı bâde mi

gül redifinde:

1. gül redifinde: -n, -de

Gazel 70

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Gül redifli şiir.

Gül redifinde düzüp
şî'r-i selîsin üstâd
Dizdiler şanki Hâsib âb-
ı zülâl üstüne gül

gül ya bû mudur:

1. **gül ya bû mudur:** -*mu*,
-*dur*

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül veya koku.

Şeyh Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bû
mudur

gül zamānıdır:

1. **gül zamānıdır:** -*dır*

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Güşād et bend-i sīneñ
mihir-bānım gül
zamānıdır

Açıl gül gibi gel gönçe-
dehānım gül zamānıdır

2. **gül zamānıdır:** -*i*, -*dır*

Gazel 27

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Güşād et bend-i sīneñ
mihir-bānım gül

zamānıdır

Açıl gül gibi gel gönçe-
dehānım gül zamānıdır

3. **gül zamānıdır:** -*dır*

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Açıl gülzāra şalın serv-
kaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḥi ey tāze
civānım gül zamānıdır

4. **gül zamānıdır:** -*dır*

Gazel 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Ġam-ı ḥaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luṭf et
Göründü tende zaḥm-ı
ḥūn-feşānım gül
zamānıdır

5. **gül zamānıdır:** -*i*, -*dır*

Gazel 27

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Ḥasībā ḥāşılı bir deste
güllerde degül tanzīr
Ola şāḥib-zemīne
armağanım gül
zamānıdır

6. **gül zamānıdır:** -*i*, -*dır*

Gazel 27

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gül vakti II

İlkbahar.

Hezār-ı ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemāl
‘arz et
Ṭabībim derde
dermānım civānım gül
zamānıdır

gül-āb:

1. **gül-ābında:** -*i*, -*n*, -*da*

Gazel 54

Mısra: 14

Gül suyu.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḥ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

gül-bang:

1. gül-bāng:

Kıt'a 9

Mısra: 7

*Eskiden muhtelif
tarîkatların
âyinlerinde, saray,
lonca, yeniçeri ocağı,
mehter vb. yerlerdeki
muayyen merâsimlerde
belli bir tertîbe göre
yüksek sesle okunan
duâ ve ilâhî dizisi.*

Dedim yâd eyleyip
rûhını bir gül-bāng ile
târîh
Meħemmed Oṭabaşıya
melâ'ik geldiler yoldaş

gül-be-çeşm etme:

1. gül-be-çeşm etme:-
me

Gazel 138

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kör yapma.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḫzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Ya'kûb gibi

gül-bend:

1. gül-bendini: -i, -n, -i

Gazel 62

Mısra: 2

?

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

gül-berg:

1. gül-bergdir: -dir

Gazel 119

Mısra: 2

*Gül yaprağı II
sevgili.*

Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder gül-
bergdir kim yāsemīn
üzre

gül-bün:

1. gül-bün:

Gazel 17

Mısra: 4

Gül fidanı.

Şaḥn-ı gülşen bezm-i
mey kulkul şadā-yı
‘andelīb
Sāki-i gül-çihre gül-bün
verd-i ḥandāndır kadeḥ

2. gül-bün:

Gazel 69

Mısra: 13

Gül fidanı.

Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmi‘i
Feryād-ı ‘andelībdir
ezānı Sitānbuluñ

3. gül-bün:

Gazel 69

Mısra: 13

Gül fidanı.

Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmi‘i
Feryād-ı ‘andelībdir
ezānı Sitānbuluñ

gül-deste-i şümū‘ı:

1. gül-deste-i şümū‘ı: -i

Gazel 59

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Mumlar gül destesi.

Serv gül-deste-i şümū‘ı
imāmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
ḥaremi fi'l-vāki‘

güleci eyledi:

1. güleci eyledi: -di

Mesnevi 4

Mısra: 43

Kelime Tipi: -
?

Hānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olımaız iken o şāhıñ
eşiği firāşı

gül-fem:

1. gül-fem:

Gazel 105

Mısra: 5

*Gül ağız; gül gibi
güzel ve kırmızı ağız.*

Haṭ-ı hüsnin tirāş eyler
o gül-fem tazededen tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet
eyler ʿālem tazededen
tāze

gülgüli şāl:

1. gülgüli şāl:

Gazel 71

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gül renkli şal.

Ṭaḫdı al etmek için
gülgüli şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

gülgüli yüzle:

1. gülgüli yüzle: -le

Gazel 28

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü yüz.

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter muʿteber

gül-gün:

1. gül-gün:

Gazel 22

Mısra: 1

Gül renkli.

Ruḥ u ḥālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyidir
Muḥallā hūylarıñ
kākülleri telli Hıṭāyidir

2. gül-gün:

Gazel 122

Mısra: 4

Gül renkli.

Zülf-i siyehle ʿarız-ı āliñ
nümāyişi
Semmūr kaplamış gibi
gül-gün ser-ā-sere

gül-i āl:

1. gül-i āl:

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçegi şāl üstüne gül
Seyr için naḫle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

2. gül-i āl:

Gazel 71

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Destār-ı sebze ṭaḫasıñ
gül-i āl üstüne gül
Hoşdur ey Āl-i Resülem
gül-i āl üstüne gül

3. gül-i āl:

Gazel 71

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Destār-ı sebze ṭaḫasıñ
gül-i āl üstüne gül
Hoşdur ey Āl-i Resülem
gül-i āl üstüne gül

4. gül-i āl:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

‘Araqla ‘arızıñ olmaqla
pür-nem tazededen taze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tazededen taze

5. gül-i āl:

Kıt'a 21

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Berg-i sebzile ne
hoşdur gül-i āl
Haṭṭ-ı ruhsāra nazar kıl
her gāh

gül-i ḥandānım:

1. gül-i ḥandānım: -ım

Gazel 58

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Açılmış gül II

Sevgili.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem
ābveş yüzüm
Bāğ-ı cihānda ey gül-i
ḥandānım el-vedā‘

gül-i hoş-bū mudur:

1. gül-i hoş-bū mudur: - *mu, -dur*

Gazel 44

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hoş kokulu gül.

Tekye güyā gülsitāndır
ḥalka-i tevḥīd ḥavz
Zākirānı ‘andelīb ol gül-
i hoş-bū mudur

gül-i meḥemmede:

1. gül-i meḥemmede: -e

Gazel 100

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Mehmet gülü.

Oḡursa bülbül-i güyā
‘aceb mi tāriḥin
Gül-i Meḥemmede ḥaṭṭ
yazdı Süre-i Yāsīn

gül-i ra‘nā:

1. gül-i ra‘nā:

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bir tarafı sarı, diğē
tarafı kırmızı gül II
sevgili.*

Ḥasīb-i ‘andelībiñ yok
ḡarārı ey gül-i ra‘nā

Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

2. gül-i ra‘nā:

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bir tarafı sarı, diğē
tarafı kırmızı gül II
sevgili.*

Ḥasīb-i ‘andelībiñ yok
ḡarārı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

gül-i sürḡde:

1. gül-i sürḡde: -de

Gazel 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Kırmızı gül.

Ḥasībā dir görenler
ḡırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḡde sefid olmuş
yine ol gülşenī ra‘nā

gül-i taşvīrde:

1. gül-i taşvīrde: -de

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gül resmi.

Mest eder ruḥsār-ı pür-
ḥāl-i ‘araḫ-rīziñ beni
‘Anberiyye ḥāletin
gördüm gül-i taşvırde

gül-i ter:

1. gül-i ter:

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Vaşf-ı ruḥşārıña
gülşende edersem āğāz
Ġonce-i lāle şunar
ḥāme gül-i ter kāğıd

gül-i ter mi:

1. gül-i ter mi: -mi

Kıt'a 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül.

O mehiñ gülşen-i
ḥüsninde açılmış
gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlū mı desem

gül-i ter olmak dilerseñ:

1. gül-i ter olmak

dilerseñ: -r, -señ

Gazel 28

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Taze gül olmayı
dilemek.*

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter mu‘teber

gül-i terler:

1. gül-i terler: -ler

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Gül-i terler gibi tāb-ı
‘araḫla tāzedden tāze
Ne ḥācet ‘arız-ı gül-
bīnesinde ġāze
mümtāze

gülistān:

1. gülistān:

Gazel 69

Mısra: 13

Bahçe, gül bahçesi.

Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmi‘i
Feryād-ı ‘andelībdir
ezānı Sitānbuluñ

2. gülistāndır: -dır

Gazel 17

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Ḥaymelerdir lālezār
üzre degül meyde
ḥabāb
Levḥa-i bezme
muşavver bir
gülistāndır ḫadeḫ

3. gülistānda: -da

Gazel 31

Mısra: 5

*Bahçe, gül bahçesi,
çiçek bahçesi.*

Dīdebān olmuş
gülistānda açılmış
ġonceler
Nergisiñ başı ‘aşāsında
nite bevvāb uyur

gülistān-i cemāli:

1. gülistān-i cemāli: -i

Kıt'a 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Güzelliġinin gül
bahçesi.*

Ḥasībā seyr edince
söyledim bülbül gibi
tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu
zibā ḥüsn-i sünbülzār

gülistân-ı cinâna duhûl kaldı:

1. gülistân-ı cinâna duhûl kaldı: -dı

Gazel 74

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cennet gül

bahçesine dahil olmak.

Bülbül-i şahın-ı çemen-i
Nağş-bend
Kıldı gülistân-ı cinâna
duhûl

gül-‘izâr:

1. gül-‘izâr:

Gazel 123

Mısra: 8

Gül bahçesi II

sevgili.

‘Uşşâka râst râhatü'l-
ervâh-ı mâyedir
Bir gül-‘izâr kılsa nevâ
ten-tenâlara

güller üzre:

1. güller üzre:

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güllerin üzerinde.

Bâğ-ı ruhsârında güller
üzre sünbüller biter
Kim gâzâl-i çeşmine bir
sebzezâr oldu yine

gül-penbe:

1. gül-penbe:

Gazel 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Pembe gül

(desenli).

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış
Beyâz fesde meger gül-
penbe şâln görmemiş
hâlâ

2. gül-penbe:

Gazel 112

Mısra: 5

Pembe gül

(desenli).

Âteşi-reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yağma bağrım çün
kebâb eşkimi mey-gün
eyleme

gülşen:

1. gülşende: -de

Gazel 27

Mısra: 3

Gül bahçesi.

Ġam-ı haddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luğ et
Göründü tende zağm-ı
hün-feşânım gül
zamânıdır

2. gülşen:

Gazel 122

Mısra: 8

Gül bahçesi.

Ey gönce vüs‘atin
nideyim bâğ-ı ‘alemiñ
Teng oldu firqatiñle bu
gülşen ser-â-sere

3. gülşeni: -i

Gazel 4

Mısra: 24

Bahçe, gül bahçesi.

Ĥasibâ dir görenler
kırmızı şalı beyâz ile
Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşeni ra‘nâ

4. gülşeninde: -i, -n, -de

Gazel 56

Mısra: 6

Gül bahçesi //

bahçe.

Cemālinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

5. gülşende: -de

Gazel 21

Mısra: 3

*Bahçe, gül bahçesi,
çiçek bahçesi.*

Vaşf-ı ruḥşārīña
gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle şunar
ḥāme gül-i ter kāġıd

gülşende kaşra döndü:

1. gülşende kaşra

döndü: -dü

Gazel 69

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesindeki
bir köşk olmak.*

Şerbet-fürūşları yine
fışkiyyeler düzüp
Gülşende kaşra döndü
dükānı Sitānbuluñ

gülşenī:

1. gülşenī:

Mesnevi 2

Mısra: 2

Gül bahçesi
II. Halvetiyye
tarikatinın İbrahim
Gülşeni'ye (ö. 940 /
1534) nisbet edilen bir
kolu.

Naqş-bendī Mevlevī
Veysī Rufā'ī Ḥalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Sa'dī
Cibāvī Celvetī

gülşenī dervīşi:

1. gülşenī dervīşi:

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gülşenī tarikati
şeyhine bağlanarak
dergahta hizmet ve çile
ile gününü geçiren
ermiş kişi.

Gülşenī dervīşi tācında
ser-i ġisū mudur
Kūşe-i destārına sünbül
mü yā şeb-bū mudur

gülşen-i ḥüsninde:

**1. gülşen-i ḥüsninde: -i, -
n, -de**

Kıt'a 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzelliğin gül
bahçesi.

O mehiñ gülşen-i
ḥüsninde açılmış
gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlü mı desem

gülşen-i tab'ın:

1. gülşen-i tab'ın: -i, -n

Gazel 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yaratılışın gül
bahçesi.

Fenniye fetḥ etse ġāhī
gülşen-i tab'ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nüḥüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

gülşen-serā:

1. gülşen-serālar: -lar

Gazel 10

Mısra: 2

Gül bahçesi sarayı.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

gülşen-serāy-ı cennete:

1. gülşen-serāy-ı

cennete: -e

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Cennet sarayının
gül bahçesi.*

Şıdık u maḥabbete dil-i
bī-ğill u gış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete
hār u ḥas istemez

gülsitān:

1. **gülsitāndır:** -*dır*

Gazel 44

Mısra: 3

Gül bahçesi.

Tekye gūyā gülsitāndır
ḥalka-i tevḥīd ḥavz
Zākīrānı ‘andelīb ol gül-
i ḥoş-bū mudur

gülsitān-ı ḥüsnde:

1. **gülsitān-ı ḥüsnde:** -*de*

Gazel 107

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güzelliğin gül
bahçesi.*

Ḥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı
rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel
bahār oldu yine

gülsitān-ı ṭab‘-ı fennī:

1. **gülsitān-ı ṭab‘-ı fennī:**

Gazel 119

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Fenni'nin şairlik
gül bahçesi.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab‘-ı
Fennī nev-zemīn üzre

gülü eder:

1. **gülü eder:** -*er*

Gazel 96

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gülüvv. Haddini
aşmak. II Hücüm etmek.*

Faşıl faşıl varak-ı
gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-
ḥvān gülü çemen-be-
çemen

gülzār:

1. **gülzārda:** -*da*

Kıt'a 21

Mısra: 6

Gül bahçesi.

Geldi ruḥsāra ḥaṭ-ı
‘anber-fām

Bitdi gülzārda ya
müştğīn giyāh

gülzāra açıl:

1. **gülzāra açıl:**

Gazel 27

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesini
gezmeye çık.*

Açıl gülzāra şalın serv-
ḳaddīn pīreḥenlerle
Yetiş sen daḥi ey tāze
civānım gül zamānıdır

gülzāra gelse:

1. **gülzāra gelse:** -*se*

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesine
gelmek.*

Pā-māl-i esb-i ‘işve eder
serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze
fidānım çıtır pıtır

gülzār-ı leṭāfetde:

1. **gülzār-ı leṭāfetde:**

Gazel 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İncelik bahçesi.

Beyāz fes kırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ḡonce-i
ḡamrāda olmış ḡartṭopı
peydā

güüzār-ı nazma:

1. **güüzār-ı nazma: -a**

Gazel 40

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şiir bahçesi.

Bir ṭabᶜ kim zülāl-i
maᶜārifle sîr olur
Güüzār-ı nazma verd-i
ṭarāvet-pezîr olur

güm-rāh:

1. **güm-rāha:**

Mesnevi 4

Mısra: 6

*Yolunu şaşırmiş,
doğru yoldan ayrılmış.*

Ḳarşu ḡorisa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḡılıçlar
ura ol güm-rāha

gümüş dedeyi:

1. **gümüş dedeyi: -y, -i**

Gazel 44

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gülşenî dervişi.

Cezbe ile ᶜāşıkān
ḡuçduḡca Gümüş
Dedeyi
Naᶜra-i Yā Ḥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

gün:

1. **gün:**

Gazel 91

Mısra: 4

*Gün, güneş,
aydınlık, parlak.*

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

2. **gün:**

Gazel 120

Mısra: 5

*Gün, güüzüz. II
Aydınlık, parlak.*

Reh-i ᶜışḡıñda gün gibi
nümāyān meşᶜal-i
dāḡım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylessem
fenersizce

güüzüz:

1. **güüzüz:**

Mesnevi 3

Mısra: 32

Güüzüz.

Āşikāra nehy eder vāᶜiz
ḡarāmî gizli yer
Ḥavf eder güüzüz
deveden gice yuların
çeler

günile:

1. **güniler: -r**

Mesnevi 5

Mısra: 28

*Kıskanmak, haset
etmek.*

Yay-ıla sîne-i yāri ki
raḡīb-i ḡar ala
Güniler giysem ᶜaceb mi
kim anı āḡir ala

ğurre-i ġarrā:

1. **ğurre-i ġarrā:**

Gazel 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Hilāl.

Şafaḡda ġurre-i ġarrā
muḡannā bā-yed-i
beyzā

Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

2. ğurre-i ğarrā:

Gazel 125

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hilâl.

Bilir mâhiyyet-i
noğşân-ı ħüsünin ğurre-i
ğarrā
Muķābil olsa şems-i
‘ārızıñla bedr-i tāmında

ğurre-i meh:

1. ğurre-i meh:

Kıt'a 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ayın parlaklığı.

Geldi dünyāya bir
evlādı zükür
Ġurre-i meh gibi oldu
zāhir

ġürüh-ı aĥterān:

1. ġürüh-ı aĥterān:

Gazel 6

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yıldızlar topluluġu.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sım çevġanı
Ġürüh-ı aĥterān alayını
tesyir ider mehtāb

ġürüh-ı leşker-i nehhāb:

**1. ġürüh-ı leşker-i
nehhāb:**

Gazel 29

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yaġmacı asker
topluluġu.*

Ġamzeler çeşminde
elde tîġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş
ġürüh-ı leşker-i nehhāb
uyur

ġürüh-ı şakīl:

1. ġürüh-ı şakīl:

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kaba insanlar
topluluġu.*

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūĥ ehl-i ĥāl
Erbāb-ı ķālī ķıldı ġürüh-
ı şakīl ķıl

ġürüh-ı ‘uşşāk:

1. ġürüh-ı ‘uşşāk:

Mesnevi 3

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Āşıklar topluluġu.

Dil-ber-i üştür-süvāra
yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

ġüş edince:

1. ġüş edince: -ince

Gazel 87

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
kesilmek.*

Ben Ĥasībem mu‘ciz-i
‘isāya maķrūndur
sözüm

2. ġüş edince: -ince

Kıt'a 18

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
kesilmek.*

Vuşlata dā’ir ĥitābı
cānib-i cānāneden
Ġüş edince ķıldı sür‘atle
icābet da‘vete

ġüş eyleyince:

1. **güş eyleyince:** -y, -
ince

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Dinlemek, kulak
vermek.*

Dedim vefâtını güş
eyleyince târihin
Göçüp cinâna revân
oldu Dervîş İsmâ'îl

güşâd et:

1. **güşâd et:**

Gazel 27

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Açmak.

Güşâd et bend-i sîneñ
mihr-bânım gül
zamânıdır
Açıl gül gibi gel gonce-
dehânım gül zamânıdır

güşâd etdi:

1. **güşâd etdi:** -di

Kıt'a 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Açmak.

Ŧüti-i sebze-bahâr etdi
cenâheyne güşâd

Eyler eṯrâf-ı gülistânı
ṯavâfa ta'lim

güşâde-bâl olur:

1. **güşâde-bâl olur:** -ur

Gazel 72

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Açılmış kanat
olmak.*

Güşâde-bâl olur şan
bûlbûl-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbâna bād-ı
şabâ ki ruḥsârdan kâkül

güşâyış:

1. **güşâyışle:** -le

Gazel 70

Mısra: 28

*Far. Açıklık,
revnak, safa: güşâyış-i
hâtır, güşâyış-i hevâ.*

Şerḥalar dâğ-ı serimde
baña ṯağ üstüne bâğ
Oldu zibende güşâyışle
ḥayâl üstüne gül

güvâh-ı aşil olur:

1. **güvâh-ı aşil olur:** -ur

Gazel 34

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Soylu tanık olmak.

Ber-dâr ederse düzd-i
nigâhım [.] muḥâl
Gisûlarile zülfü güvâh-ı
aşil olur

güvâh-ı zür:

1. **güvâh-ı zür:**

Gazel 47

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zor şahidi.

Raḳîb yâra dürüg
eyleyip yanar yaḳılır
Güvâh-ı zür gibi cânını
caḥîme atar

güvâh-ı zürda:

1. **güvâh-ı zürda:** -da

Gazel 102

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zor şahidi.

Rûy-ı a'ḍâ dâğdâr
olmuş şerâr-ı âhdan
Seyr ediñ tamğa-i
pişânî güvâh-ı zürda

güyâ:

1. **güyâ:** -dür

Gazel 4

Mısra: 2
*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Beyâz fes üzre şarmış
kırmızı şâl ol melek-
sîmâ
Şu^â-ı nûr-ı şem^ü ü
şu^{le}-i cevvedür gūyâ

2. gūyâ:

Kıt'a 1

Mısra: 2
*Far. Sanki, faraza,
sözde.*

Bikr-i maẓmûn-ı şîr-i
mevzûnum
Bir mütellâ^{ar}üsdu
gūyâ

3. gūyâ:

Gazel 20

Mısra: 11
*"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.*

Ki her bir revzeni
âyine-i endâmdur gūyâ
Temâşâ eyleyen bu cāy-
ı ra^{nây}ı olur dil-şâd

4. gūyâ:

Gazel 45

Mısra: 1

*"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.*

Kākülün şerhini gūyâ
hüsni kim i^{râb} eder
Kıl ile her mes^{ele}
faşında meclis-yâb
eder

5. gūyâ:

Gazel 57

Mısra: 10
*"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.*

Zihî gîti-nümâdir ^{aks-i}
mir^{ât}-i taḥayyül kim
Mücessem nakşe gūyâ
şad yem ü şahrâ
şığışdırmış

6. gūyâ:

Gazel 79

Mısra: 3
*"Gūya, sanki, âdeta,
zannedersin ki"
anlamlarında zarf.*

Kemân ü tîridir ehl-i
ma^{arifiñ} gūyâ
Derûn-ı hâsidi etmiş
nişân devât ü kalem

7. gūyâ:

Gazel 70

Mısra: 19
*"Sanki,
zannedersin ki, imiş
gibi" anlamlarında olup
benzetme edatı
görevinde kullanılır.*

Ṭıfl-i nev-resdir
ağacdan ata binmiş
gūyâ
Seyr-i bâğ etse süvâr
olmada dal üstüne gül

8. gūyâ:

Gazel 44

Mısra: 3
*"Adeta, sanki, gibi"
edatı.*

Tekye gūyâ gülsitândır
halka-i tevḥîd havz
Zâkirânı ^{andelib} ol gül-
i hoş-bū mudur

9. gūyâ:

Gazel 79

Mısra: 3
*"Adeta, sanki, gibi"
edatı.*

Kemân ü tîridir ehl-i
ma^{arifiñ} gūyâ
Derûn-ı hâsidi etmiş
nişân devât ü kalem

10. **güyā:**

Gazel 105

Mısra: 2

"Adeta, sanki, gibi"
edatı.

‘Araqla ‘ārızıñ olmağda
pür-nem tazedden taze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tazedden taze

güyā ki:

1. **güyā ki:**

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Varsayalım ki,
farzedelim ki.*

Meclis-i ağıyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sîmdir
güyā ki der-gird-āb
uyur

2. **güyā ki:**

Gazel 87

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Varsayalım ki,
farzedelim ki.*

Sā’il-i dehr-i denīye
vermede nağd-i cevāb

Şā’irem bu ‘āleme güyā
ki medyündür sözüm

3. **güyā ki:**

Gazel 110

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sanki.

Şol ‘arağ kim zeyn olur
zülfünde her bir mūlara
Rişte-i müşğın olur
güyā ki ol incülere

güzār:

1. **güzār:**

Gazel 3

Mısra: 11

Geçip gitmek.

Şöyle sîr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuḡḡ şarf itmek muḡāl-
ender-muḡāl olmuş
baña

güzel:

1. **güzelüm: -üm**

Gazel 1

Mısra: 7

Dilber.

Biz eyledük güzelüm
қанımız ḡelāl saña

Döner ḡasīb dil-i vīrāne
beyt-i ma’ mūra

2. **güzeli: -i**

Kıt'a 15

Mısra: 2

Dilber.

La‘l-i fem ḡoḡḡa nigh
gezlik ebrū miḡrāş
Āh o kātib güzeli ḡaddi
ḡalemnden mevzūn

3. **güzeller: -ler**

Gazel 91

Mısra: 9

*Çekici olma
durumu II Sevgilinin
kendisi.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
ḡasībā şā‘iriñ ḡavli
yalan olsun mu derdim
ben

4. **güzelin: -in**

Gazel 90

Mısra: 3

*Dilber, sevgili,
mahub.*

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perīse daḡı

Baňa melek görünür
cümle hûb-rüy-ı vağan

güzel:-

1. **güzeller:-ler**

Gazel 10

Mısra: 3

*Çekici, cazip kimse,
dilber.*

Nev-bahār irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāhib-şafālar semt semt

güzel-i sürh-sere:

1. **güzel-i sürh-sere:-e**

Gazel 54

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kızıl başlıklı güzel.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürh-sere
Biz Hasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

güzelim:

1. **güzelim:**

Gazel 137

Mısra: 4

*Beğenilen, sevilen
kimselere hitap sözü
olarak kullanılır.*

Bir pîrehen içre olalım
laħmüke laħmî
Hiç ton üzerinden
güzelim ülfet olur mı

**güzel-zāde-i müy-
tābımdır:**

1. **güzel-zāde-i müy-
tābımdır:-ım, -dır**

Gazel 49

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Dokumacının güzel
çocuğu.*

Beni pā-bend ile çül-
pūşe-i derd ü ğam eden
Kıl ʿaybsız o güzel-zāde-
i müy-tābımdır

güzeşte demleri:

1. **güzeşte demleri:-ler, -
i**

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Geçmiş zaman.

Güzeşte demleri yād
eylemek qalbe şafā
virmez
Gelirken hātır-ı
maħzūnına ğam
tāzeden tāze

güzeştelendi olur:

1. **güzeştelendi olur:-ur**

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gitmeyi istemiş
gibi olmak.*

Güzeştelendi olur şimdi
tālib-i āğūş
Ki derd-i şive edip bu
zamān zamānı degül

habāb:

1. **habāb:**

Gazel 17

Mısra: 5

Kabarcık II köpük.

Haymelerdir lālezār
üzre degül meyde
habāb
Levha-i bezme
muşavver bir
gülistāndır qadeh

habāb-ı āb-ı revān:

1. **habāb-ı āb-ı revān:**

Gazel 96

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Akan sudaki
kabarcık.*

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

habbe-i yektā:

1. **ḥabbe-i yektā:**

Gazel 57

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Büyük su kabarcığı.

Süveydāda sevād-ı
zülfünü dānā
şığışdırmış
‘Aceb taşvīr-i şāmı
ḥabbe-i yektā
şığışdırmış

habetü’s-sevdā:

1. **habetü’s-sevdā:**

Gazel 46

Mısra: 2

Çörekotu // ben.

‘Arız-ı ālinde ḥāl ü ḥatt-ı
1 ‘anber-sā biter
Bāğ-ı ḥüsninde gül üzre
habetü’s-sevdā biter

habb-i eftimūnla:

1. **habb-i eftimūnla: -la**

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gelinçiçeğinin
tohumları.*

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḥāl-i
lebiñdendir devā
Ḥoş gelir ma‘cūn-ı
kırmız ḥabb-i eftimūnla

habersiz:

1. **habersizce: -ce**

Gazel 120

Mısra: 4

Haberi olmamak.

Ciger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey
perī-peyker ḥabersizce

habes:

1. **habesī: -i**

Kıt'a 13

Mısra: 8

*Habeşistan. İnsanla
rının siyah derili olması
yüzünden saç
siyahlığını ve yüzdeki
siyah beni simgeler.*

Ḥāl-i ğarbilerine
gerden-i şarkisinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

ḥāb-ı perişānum:

1. **ḥāb-ı perişānum: -um**

Gazel 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Karmakarışık
rüyalar görülen uyku,
rahatsız edici uyku.*

Müşevveş eyledi ḥāb-ı
perişānum gibi ḥālüm
Hevā-yı ğīsuvān-ı
müşgbār-ı duḥter-i
tersā

ḥabīb:

1. **ḥabībine: -i, -n, -e**

Gazel 52

Mısra: 9

Sevgili, mahbup.

Nağşın çıkarma kār-ı
nüḥfüttūñ ḥabībine
Ṭut mūsikī sükūtuñu
muṭrib ses istemez

ḥabību'llāh:

1. **ḥabību'llāh:**

Kıt'a 9

Mısra: 3

*Allah'ın sevgilisi
Hz. Muhammed.*

Ḥabību'llāh şefā‘at
eylesin rüz-ı kıyāmetde
Olup ḥayra mübeddel

kılmaları seyyi'atın
fāş

ḥabîr olur:

1. ḥabîr olur: -ur

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Haberdar olmak.

‘Uşşāk uşûl-i dā’ire-i
râstdan çıkıp
Râz-ı nühüft
miyānesiile ḥabîr olur

ḥabs olur:

1. ḥabs olur: -ur

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Bir yerde dışarı
çıkamayacak şekilde
kapalı kalmak.*

Ḳıldı ḳanā‘atile hümā
menzilin ‘alā
Esfelde hırş-ı dāne ile
ḥabs olur decāc

ḥāce:

1. ḥāceden: -den

Gazel 3

Mısra: 3

*Hoca, ders veren
kimse // mektep.*

Ḥāceden çıkmış
zerāfetle ‘alim olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş ḥişāl olmuş baña

ḥācet degül:

1. ḥācet degül:

Gazel 101

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Gerekmez, İhtiyacı
yoktur.*

Etmesin ḥācet degül
‘azm-i seyāḥat ḳulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ḥayāt olmuş revān

ḥācet mi:

1. ḥācet mi:

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerek var mı?.

Vā‘iz ḥulūş-ı ḳalb
gerekdir tazarru‘a
Ḥācet mi ref‘-i şavt-ı
muḳaffā du‘ālara

ḥācet yokdur:

1. ḥācet yokdur: -dur

Mesnevi 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Gerek yok.

Ḳand imiş ḡayra gibi
şormaḡa yokdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

ḥācî:

1. ḥācî:

Mesnevi 3

Mısra: 38

Ar. Hacceden zat.

Ka‘beyi ḥān-ı Ḥalîl
şandı ticāretde gözi
Ehl-i sūka devesi ḥācî
diyen ṭoḡru sözi

2. ḥācî:

Mesnevi 4

Mısra: 42

Hacı.

Zülf-i dil-ber ḳara
pürçeklerini ṭaḡıtmuş
Ḥācî lebiñ göricek āḥ
edip ‘aḳlı gitmiş

ḥācî baba:

1. ḥācî baba:

Mesnevi 3

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

*Hacca gitmiş
(erkek).*

Oldu zengīnle
zügürtlüğe mişāl her
rūz

Deve bir aķçeye
ķıymetlü biñ aķçeye
ucuz

hācī ḥalīl parmaksız:

1. hācī ḥalīl parmaksız:

Mesnevi 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hacı Halil

Parmaksız.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī
Ḥalīl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı ķomazız

hācī manşūr:

1. hācī manşūr:

Mesnevi 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hacı Mansur.

Çünkü ḥalķa ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Ḥācī Manşūr

hācī ‘ubuvāt:

1. hācī ‘ubuvāt:

Kıt'a 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

?

Aña Ḥācī ‘Ubuvat (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma‘zül olduñ
ammā pāye kaṭ‘ etdiñ
köpek

ḥaclegāh:

1. ḥaclegāhında: -ında

Gazel 4

Mısra: 13

*Gelin odası II süslü,
gösterişli yer; yüksek
mevkideki kimsenin
huzuru, makamı.*

Ķızılılık aķlıķlarıyla
müzeyyen nev-‘arūsāsā
Beyāz fes ḥālī ķaldı
çeşmüm[ün]
ḥaclegāhında

ḥaclegāh-ı çemene:

1. ḥaclegāh-ı çemene: -e

Gazel 70

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Çimenliğin gelin
odası.*

Nev-‘arūsāne döküp
‘arızına sürḥize
Ḥaclegāh-ı çemene
geldi o ḥāl üstüne gül

ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır:

1. ḥaclegāh-ı

vuşlatıñdır: -ıñ, -dır

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın gelin
odası.*

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firķatiñdir dōstum
beytü'l-ḥazen dedikleri

ḥadd:

1. ḥaddi: -i

Gazel 4

Mısra: 15

*(Ar.) Derece,
mertebe.*

Miyān-ı şālde at ķapdı
fesin ḥaddi ‘uşşāķa
Ķurulmuş lālezāra
yasemende ḥayme-i
zībā

ḥadd ü ķadd-i yārdır:

1. ḥadd ü ķadd-i yārdır: -
dır

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin boyu ve ayva tüyleri.

Hadd ü kıadd-i yârdır
serv-i semen dedikleri
Turredir zîr-i külehde
feslegen dedikleri

hadd ü pâyānum

yokdur:

1. hadd ü pâyānum

yoğdur: -dur

Gazel 87

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sınır yok.

Ben bir ʿummānum ki
yoğdur hadd ü
pâyānum benüm
ʿĀrif-i Nîl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyhūndur sözüüm

hademe zümresinden

idi:

1. hademe zümresinden

idi: -n, -den, -i, -i

Kit'a 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hizmet edenler grubu.

Egerçi ol hademe

zümresinden idi velî

Miṣāl-i şöhreti

himmetde Baykara oldu

hadeng-i ğamzeleriñ:

1. hadeng-i ğamzeleriñ:

ler, -iñ

Gazel 65

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yan bakış oku.

Hadeng-i ğamzeleriñ
cism-i zaḥmnākime çek
O kanlı leşkeri ey kaşı
yâ helākime çek

hadice-ʿişmet:

1. hadice-ʿişmeti: -i

Kit'a 12

Mısra: 3

Temiz Hatice.

Zevce-i pāk-i melek-
haşlet Hadice-ʿişmeti
Ṭāʾir-i kıudsî gibi açdı
behişte per ü bāl

hadid-lisān:

1. hadid-lisān:

Gazel 47

Mısra: 8

Demir gibi ağır ve sert sözlü.

Eder naşḥati vāʿiz
efendiniñ teʿşir
Zehri hadid-lisān kim
kelāmı halka şatar

hafî:

1. hafî:

Gazel 24

Mısra: 8

Gizli.

Hvābda laʿl-i leb-i
dildārı būs etmiş raķib
Dīv-i bed-ḥūdūr
Süleymāndan hafî
ḥātem kapar

2. hafî:

Gazel 24

Mısra: 8

Gizli.

Hvābda laʿl-i leb-i
dildārı būs etmiş raķib
Dīv-i bed-ḥūdūr
Süleymāndan hafî
ḥātem kapar

hak:

1. hak:

Kit'a 23

Mısra: 2

Allah tealâ.

Câmi^c-i hısn-ı cihân
Hazret-i Sultân Hamîd
Kıldı Hağ mülhem o
Şâhenşeh-i ‘âlî-şâna

hak mübarek ede:

1. hak mübarek ede: -e

Kıt'a 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Allah mübarek
etmek.*

Hâl ü hatt nokta-i
müşgîn-i mu‘anber
i‘râb
Hağ mübarek ede
hemvâre ola hayr-ı
halef

hakân-ı heft kişver:

1. hakân-ı heft kişver:

Müfret 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yedi iklimin
padişahı.*

Hakân-ı heft kişver
tahta cülûs edince
‘Âkil u kâmil şehensâh-ı
cihân ‘Abdu'l-hamîd

hakân-ı kerem:

1. hakân-ı kerem:

Gazel 59

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Cömertliği
emreden padişah.*

Var mıdır işte tevârih-i
selef inşâf et

Böyle hakân-ı kerem
‘ârif-i ‘ilm-i nâfi‘

hak-i kudümuna:

1. hak-i kudümuna: -u, - n, -a

Gazel 94

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gelişinin toprağı.

Hasîb hak-i kudümuna
‘arz-ı hâl eyler
Eder efendilik elbet
gedälara şâhân

hak-i pâ oldı:

1. hak-i pâ oldı: -dı

Kıt'a 25

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Ayağın bastığı
toprak olmak.*

Hüseyn idi velî anda idi
hulk-ı Hasen
‘Alî vü Ahmed ü âline
hak-i pâ oldı

hak-i pây:

1. hak-i pâyına: -ı, -n, -a

Gazel 88

Mısra: 10

Ayağının toprağı.

Bâ‘iş bu nazma oldu
hüb-rü serv-ğad Hasîb
Şu gibi hak-i pâyına
revân eyledim bugün

hak-i pâyı:

1. hak-i pâyı: -ı

Gazel 140

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

Müsâ cenâb-ı Kâzımın
ol hak-i pâyı kim
Kıl sakf-ı tāk-ı ‘arş-ı
mu‘allâda mesnedi

hak-i pâyın:

1. hak-i pâyın: -ın

Gazel 2

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

Hāk-i pāyın tūtiyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

hāk-i pāyına:

1. hāk-i pāyına: -i, -n, -a

Gazel 49

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

N'ola 'arz eyledise
'Ārife tanzır Ḥasīb
Hāk-i pāyına nişār-ı
dür-i nā-yābımdır

2. hāk-i pāyına: -i, -n, -a

Gazel 66

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayak toprağı.

'Arz eyle hāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoğ mudur seniñ

hāk-i rehiñde:

1. hāk-i rehiñde: -iñ, -de

Gazel 62

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Padişah, sevgilinin

yürüdüğü yer / eşik.

Cereyān etmede
kūyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm hāk-i
rehiñde ırmağ

hāk-i tevāzu' ola:

1. hāk-i tevāzu' ola: -la

Gazel 40

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Alçak gönüllülükte
toprak gibi olmak.*

Hāk-i tevāzu' ola şolki
bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥazret-i
Ḥağ dest-gİR ola

hakikatle:

1. hakikatle:

Kıt'a 18

Mısra: 6

*"Doğrulukla,
gerçekten" anlamında
zarf.*

Olmadı her nağş bende
etdi bende her nuğuş
Nağş-bend olup
ḥakikatle serāy-ı
vaḥdete

hakim:

1. hākime: -e

Gazel 65

Mısra: 6

*Hükmeden,
buyruğunu yürüten,
hâkimiyet kurmuş olan,
egemen.*

Doyurma gamze vü
ebrūña bağla zülfüñle
Ne ehl-i 'örfe beni gamz
edip ne hākime çek

2. hākime:

Gazel 64

Mısra: 1

*Ālim, bilgin, her
şeyi bilen.*

Bu cān tende iken şerḥ
edem hākime çek
O kanlu tīgi şehā cism-i
şerḥnākime çek

3. hākime:

Gazel 64

Mısra: 6

*Ālim, bilgin, her
şeyi bilen.*

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ḥilāf söylemem isterse
toğrı hākime çek

hākister-i 'ışk:

1. **ḥākister-i ʿışk:**

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Aşk külü.

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i gayret ile kim ola
ḥākister-i ʿışk

ḥakk:

1. **ḥakka:-a**

Gazel 59

Mısra: 15

"Allah (c.c.)"

Ḥakka duʿā āhiri
hātifden işit tārīhin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-
ı mübārek cāmīʿ

2. **ḥakka:-a**

Gazel 74

Mısra: 6

"Allah (c.c.)"

Rıḥleti tārīhini dedim
Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḥalīl eyledi
Ḥakka vuşul

ḥakk ʿarz-ı cemāl

eyleye:

1. **ḥakḥ ʿarz-ı cemāl**

eyleye:-y, -e

Gazel 75

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah yüzünü

göstermek.

Eylesin ol t̄āʿir-i
ḳudsīye uçmağın naşīb
Nāʿil-i vuşlat olup Ḥakḥ
eyleye ʿarz-ı cemāl

ḥakḥ bu kim:

1. **ḥakḥ bu kim:**

Kıt'a 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gerçek budur ki,

gerçekten.

Bī-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
"menʿaref"

Mazhar oldu Ḥakḥ bu
kim feyz-i ʿaṭā-yı
Ḥazrete

ḥakk muḥammedi bilip:

1. **ḥakḥ muḥammedi**

bilip:-ip

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Muhammed ve Hz.

Ali'nin hak olduğu, yani

*doğru olduğu, onların
yolunda gitmek
olduğunu bilmek.*

Her kim şehādet etdi
bilip ḥakḥ Muḥammedi
Şıdk u maḥabbet ile
sever āl-i Aḥmedi

ḥakk olur:

1. **ḥakk olur:-ur**

Gazel 97

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İşlenmek II

kazınmak.

Bilmeyen dāʿire-i
ḥaddin eder maḥv-ı
vücūd
Ḥakk olur şıfr-ı raḳam
kim çıka pergārından

ḥakk yolunda cān fedā:

1. **ḥakḥ yolunda cān
fedā:**

Kıt'a 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah yolunda

canını feda etmek.

Rıḥleti tārīhini dedim
budur
Ḥakḥ yolunda cān fedā
Derviş ʿÖmer

hakka:

1. hakka:

Gazel 59

Mısra: 5

Doğrusu, gerçekte.

Kıldı ihlâşla bu ma'bedi
ihyâ hakka
Çıkısa şadurvân-ı kevser
bahş-i tâli'

2. hakka:

Kıt'a 4

Mısra: 4

Doğrusu, gerçekte.

Edeyazdı beni dîvâne
hemân
O kalem kâtibi hakka
dil-ber

3. hakka:

Mesnevi 4

Mısra: 2

Doğrusu, gerçekte.

Hayrı bol şâh-ı melek
hazret-i Kâsım Paşa
Âşaf-ı hâşşî olup etdi
vezâret hakka

4. hakka:

Gazel 57

Mısra: 12

*Ar. doğrusu,
gerçekte.*

Göñülde ebruvânıñ
ıışkını pinhân eden
ıaşıq
İki tîğı niyâm-ı vâhîde
hakka şıgışdırmış

hak-ı tedebbür:

1. hak-ı tedebbür:

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sonunu düşünmek

hakkı.

Hüccet olur mu hak-ı
tedebbür muqaddere
Hük-m-i kazâ ki kayd-ı
sicill-i ezelledir

hak-pây:

1. hak-pâyına: -ı, -n, -a

Gazel 88

Mısra: 10

*Ayağın toprağı,
ayağın tozu, ayağın
bastığı toprak.*

Bâ'ış bu nazma oldu
hüb-rü serv-ı kad Hasib
Şu gibi hak-pâyına
revân eyledim bugün

hâl:

1. hâl:

Gazel 3

Mısra: 8

Ben.

Eylemiş ruhsârûnı
âzürde hâl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

2. hâlüm: -üm

Gazel 5

Mısra: 7

Hâl, durum.

Müşevveş eyledi h'âb-ı
perîşânım gibi hâlüm
Hevâ-yı gîsuvân-ı
müşgbâr-ı duhter-i
tersâ

3. hâliñ: -iñ

Gazel 14

Mısra: 3

Ben, siyah nokta.

Lebiñle hâliñ olur 'azm-
i râh-ı 'ışka sebep
Seyâhate taleb-i âb u
dânedir bâ'ış

4. hâldir: -dir

Gazel 137

Mısra: 2

*Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve
niteliklerin bütünü,
durum, vaziyet.*

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūṣda
fırşat olur mı

5. **ḥāl:**

Gazel 70

Mısra: 22

*Bedende olan siyah
nokta, ben.*

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe’ülle ṣabā
Bülbülüñ ṭālī’ine çıkdı o
ḥāl üstüne gül

6. **ḥālîmi: -im, -i**

Gazel 114

Mısra: 1

*Bir şeyin içinde
bulunduğu şartların ve
niteliklerin bütünü,
durum // Kulun gayreti
ve kastı olmadan sırf
Allah’ın bir lutfu olarak
kalbe gelen mânâ, feyiz.*

Ḥālîmi ḥayret gelir
endişeme taḳrîrde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur ta’bîrde

ḥāl ü ḥaṭṭ:

1. **ḥāl ü ḥaṭṭ:**

Kıt'a 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) beni ve
ayva tüyleri.*

Ḥāl ü ḥaṭṭ nokṭa-i
müṣgîn-i mu’anber
i’rāb
Ḥaḳ mübārek ede
hemvāre ola ḥayr-ı
ḥalef

ḥāl ü ḥaṭṭ-ı ‘anber-sā:

1. **ḥāl ü ḥaṭṭ-ı ‘anber-sā:**

Gazel 46

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Anber gibi ayva
tüyü ve beni.*

‘Ārız-ı ālînde ḥāl ü ḥaṭṭ-ı
‘anber-sā biter
Bāğ-ı ḥüsninde gül üzre
ḥabbetü’s-sevdā biter

ḥāl ü ḥaṭṭîñ:

1. **ḥāl ü ḥaṭṭîñ: -îñ**

Gazel 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) beni ve
ayva tüyleri.*

Ḥāl ü ḥaṭṭîñ üzre cevlan
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
ḳapar

ḥālā:

1. **ḥālā:**

Gazel 4

Mısra: 6

*Bu zamāna kadar,
daha, henüz, şimdi bile,
hâlen.*

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḥālā

ḥalāş kılmayan:

1. **ḥalāş kılmayan: -ma, -
y, -an**

Gazel 43

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kurtarmak.

Ḳılmayan deyr-i dili
eşnām-ı hestîden ḥalāş
Çün teşāvîr-i der ü
dîvār kendin gösterir

hāle:

1. hāleyi: -yi

Gazel 6

Mısra: 5

Ay'ın etrafında

*bazen görünen parlak
dâire.*

Benātü'n-naşî kılmış
bir aşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı
h̄'āb ile teşhīr ider
mehtāb

2. hāle:

Gazel 57

Mısra: 8

Ar. ay çevresindeki

parlaklık.

‘Alāmetdir meger devr-
i kamerden haṭṭ-ı
h̄addiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığırdırmiş

3. hāle:

Gazel 98

Mısra: 8

Ar. ay çevresindeki

parlaklık.

Ol mest-i nāz şāl-be-
gerden degülse de

Mihr-i münir hāle hem
olsun hem olmasın

4. hāle:

Gazel 100

Mısra: 5

Ar. ay çevresindeki

parlaklık.

Sehābda meh-i nevdır
ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭla‘-ı Pervīn

5. hāle:

Gazel 67

Mısra: 2

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire. II Sevgilinin
etrafi, çevresi.*

Sinemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

6. hāle:

Gazel 101

Mısra: 7

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire. II Sevgilinin
etrafi, çevresi.*

Rakşa çıkdı seb‘a-i
seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yakdı bir bir
şem‘dān

hāledār oldu:

1. hāledār oldu: -du

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Etrafi ışıklı hale
gelmek // Yüzde ayva
tüylerinin çıkması.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ğālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

hāle-i bālīn-i āġūşında:

1. hāle-i bālīn-i

āġūşında: -ı, -n, -da

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kucak yastığı

halesi.

Şubḥ olunca etmedi bu
şeb zuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında
ol meh-tāb uyur

hāle-i burca:

1. **hāle-i burca:-a**

Kıt'a 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Burc halesi.

Mihrdir hāle-i burca
ufuḡ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev
şāne-i zībā-yı şadef

hāle-i burc-ı behcet:

1. **hāle-i burc-ı behcet:**

Kıt'a 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzel burc ay ağılı.

Mihrdir hāle-i burc-ı
behcet
Pür seḡāb oldu ya
pīrāmen-i māh

hālet-i lālimdedir:

1. **hālet-i lālimdedir:-im,
-de, -dir**

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Suskun hal.

Şüret-i sırr-ı mezāhir
sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuz ḡāl-i ma'nā
hālet-i lālimdedir

hālet-i mevtille:

1. **hālet-i mevtille:-ile**

Kıt'a 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ölüm hali.

Şehr-i şubḡa hālet-i
mevtille düşdü zelzele
‘Azm-i firdevs eyledi
ḡüriyle oldu el ele

hāletın gördüm:

1. **hāletın gördüm:-dü, -
m**

Gazel 114

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Durumunu görmek.

Mest eder ruḡsār-ı pür-
ḡāl-i ‘araḡ-riziñ beni
‘Anberiyye hāletın
gördüm gül-i taşvirde

hāleveş:

1. **hāleveş:**

Gazel 112

Mısra: 12

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Kūşe-i destārı sebze
tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı ḡasīb deşt
ü hāmün eyleme

2. **hāleveş:**

Gazel 130

Mısra: 2

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Görmedik tā şubḡ
olunca ey meh-i ḡarrā
seni
Hāleveş āḡūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

3. **hāleveş:**

Gazel 130

Mısra: 2

Ay ağılı, ay

*etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Görmedik tā şubḡ
olunca ey meh-i ḡarrā
seni
Hāleveş āḡūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

4. **hāleveş:**

Gazel 136

Mısra: 9
*Ay ağılı, ay
etrafında bazen peyda
olan daire gibi.*

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pişānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

halhālī mı:

1. **halhālī mı:** -i, -mı
Gazel 103
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Ayak bileziği.

Halhālī mı ey serv-i
sehī kumrī-i cānıñ
Ya tavk mı ‘aks eyledi
āyīne-i sākā

halhāl-i sākī:

1. **halhāl-i sākī:**
Gazel 41
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
*İçki sunan güzelin
halhālī.*

Der-ḥufte yāre dest-
res-i ra‘şe-rīz iken
Halhāl-i sākī kesdi
emānım çıtır pıtır

hālī:

1. **hālīdir:** -dir
Gazel 120
Mısra: 9
Boş.

Raḳīb-i seg-menişden
kūy-ı dil-ber çünki
hālīdir
Ḥasībā ben daḥi terk-i
‘aşā kıldım ḥazersizce

hāl-i bī-ḥadd ü bī- ‘adedin:

1. **hāl-i bī-ḥadd ü bī-
‘adedin:** -i, -n
Gazel 119
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Sınırsız ve sayısız
ben.*

Ser-i gīsūda seyr et hāl-
i bī-ḥadd ü bī-‘adedin
Çekilmiş leşker-i
Hindüstān iklīm-i Çin
üzre

hālī bil:

1. **hālī bil:**
Mesnevi 5
Mısra: 4
Kelime Tipi: -

*Hālī bilmek,
durumu anlamak.*

Ṭurma boynuñ egip it
gibi çalış al māli
Şuñ peşimānlığı bī-
fā’idedir bil hālī

hālī degüldür:

1. **hālī degüldür:** -dür
Kıt'a 15
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
...-sız olmamak.

Şıfr-ı hālī raḳamı ḥaṭṭı
degüldür hālī
Naḳd-ı cān u dili ‘uşşākı
eder cem‘a yekūn

hāl-i dili:

1. **hāl-i dili:** -i
Gazel 80
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Gönlün hālī,
durumu.*

Sinemi hicriñle pür-dāğ
u siyeh-fām eyledim
Şāhıma hāl-i dili
maḥzarla i‘lām eyledim

2. **hāl-i dili:** -i
Gazel 80

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gönlün hali,
durumu.

Mühr-i mihriyle derûna
dâğlar başdım Hāsib
Şāhıma hāl-i dili
maḥzarla i'lam eyledim

hālī diye:

1. **hālī diye:** -y, -e
Gazel 103
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Durumu anlatmak.

Hālī mi bulur Leyliyi
hālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi
rakīb olmasa nāqa

hāl-i ğarbilerine:

1. **hāl-i ğarbilerine:** -ler,
-i, -n, -e
Kıt'a 13
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Doğuya ait beni.

Hāl-i ğarbilerine
gerden-i şarkisinde
Habeşī tāze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

hālī kaldı:

1. **hālī kaldı:** -dı
Gazel 4
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Boş, تنها kalmak.

Kızılılık aklıqlarıyla
müzeyyen nev-^carūsāsā
Beyāz fes hālī kaldı
çeşmüm[ün]
ḥaclegāhında

hāl-i kays:

1. **hāl-i kays:**
Gazel 6
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kays'ın hālī.

Şu^cā-ı hāleyi bir ḥalka-i
zencir ider mehtāb
Ki hāl-i Kays erbāb-ı
dile taqrir ider mehtāb

hālī mi bulur:

1. **hālī mi bulur:** -ur
Gazel 103
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Boş mu bulmak.

Hālī mi bulur Leyliyi
hālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi
rakīb olmasa nāqa

hālī olmadı:

1. **hālī olmadı:** -ma, -dı
Gazel 39
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Boş olmak.

Çeşm-i terimden
olmadı hālī ḥayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh
etmiş birisidir

halıcı:

1. **halıcımız:** -mız
Mesnevi 5
Mısra: 35
Halı satıcısı.

Şatmamış Kara Hālil
halıcımız hep çürümüş
Ol yüzü kara
şatıvermemiş yürümüş

hālīm perişandır:

1. **hālīm perişandır:** -dır
Gazel 130
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Halim perişan.

Ey gönül hālīm
perişandır ḥayāl-i zülfle
Bī-ḥaber dīvānesin
almış gibi sevdāsına

hālîmi söylesin:

1. hālîmi söylesin: -sin

Gazel 21

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Derdini anlatmak.

Eşki rîzân ederek
‘ârîzîmî ‘arz edeyim
Söylesin hālîmi ber-
vech-i muharrer kâğıd

hālîn ‘arz eder:

1. hālîn ‘arz eder: -er

Gazel 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Durumunu

sunmak.

İsterse yâre yarasına
merhem olmasın
‘Uşşâk hālîn ‘arz eder
elbette lâ-‘ilâc

hālîñ dîger-gün eyleme:

1. hālîñ dîger-gün

eyleme: -me

Gazel 112

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Durumunu

*değiştirme. II Bir bela
üstlenme.*

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kār ey gönül
Başña bir kayd alıp
hālîñ dîger-gün eyleme

hālîş ü kem-mâyeye:

1. hālîş ü kem-mâyeye: -

y, -e

Gazel 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gerçek ve değersiz
sermaye.*

Ādeme mürşid-i maḥkî
kâbiliyyetdir Ḥasîb
Hālîş ü kem-mâyeye
mi‘yâr kendin gösterir

halk:

1. halka: -a

Gazel 51

Mısra: 5

Ahali İnsanlar.

Ḳo ta‘nı halka zâhid
hânkâh-ı devr-i çerḥ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdâlıyız mekr ile hep
siz biz

2. halkı: -ı

Müfret 8

Mısra: 2

Ahali İnsanlar.

Bir kalem kaşlı
mürekkebe şaçlı kâtib
dil-beri
Halkı Mecnûn ideyazdı
şahñ-ı Kâğıd-hânede

3. halkıñ: -ıñ

Kıt'a 3

Mısra: 1

İnsanlar.

Gerçi kim halkıñ nigâhı
dâfi‘-i gamdır diyü
Şahñ-ı şahrâ mâ‘-i cârî
şûret-i zîbâdadır

halk hasen-i rîzāsına:

1. halk hasen-i rîzāsına: -

si, -n, -a

Gazel 140

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hız. Rıza'nın güzel
yaratılışı.*

Halk hasen-i rîzāsına kııl
zehr-i dehri nüş
Dâ'im ola şalât ü selâm
ebb ü cedi

halk pesendîdesi

olmuşidi:

1. **halk pesendidesi**
olmuşidi: -muş, -i, -di

Gazel 95

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Halk beğenisini
kazanmak.*

İffeti zikri enām
İşmeti verdi zebān
Halk pesendidesi
olmuşidi rāy-gān

halka:

1. **halka:**

Gazel 20

Mısra: 14

*Çember biçiminde
çeşitli nesnelere
yapılmış tutturma
aracı.*

İlāhī eyle bānīsın
mu‘ammer hānesin
ma‘mūr
Derinden halka gibi
taşra kıalsun dīde-i
hussād

halka ede:

1. **halka ede:-e**

Mesnevi 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Toplamak.

Çünkü halka ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Hācī Manşūr

halka-i tevhid:

1. **halka-i tevhid:**

Gazel 44

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Tevhid halkası,
Allah'ın bir olarak
bilinip ilan edildiği
meclislerde kurulan
halka.*

Tekye gūyā gülsitāndır
halka-i tevhid havz
Zākīrānı ‘andelīb ol gül-
i hoş-bū mudur

halka-i zencir:

1. **halka-i zencir:**

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Zincir halkası.

Şu‘ā‘-ı hāleyi bir halka-i
zencir ider mehtāb
Ki hāl-i Kays erbāb-ı
dile taqrir ider mehtāb

halkıñ erşedi odur:

1. **halkıñ erşedi odur:**

Gazel 140

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Halkın en doğru
yolu tutmuş, doğru yola
en yakın olan,
davranışları en iyi olan
odur.*

Mūsi'r-Rızā ‘Alī ki
düşen derd-i ‘ışkına
Buldu şafā-yı şadrı odur
halkıñ erşedi

halveti:

1. **halveti:**

Mesnevi 2

Mısra: 1

Halvetî.

Naşş-bendī Mevlevī
Veysī Rufā‘ī Halvetī
Kādirī vü Gülşenī Sa‘dī
Cibāvī Celvetī

halvet-i hāşsa:

1. **halvet-i hāşsa:-a**

Kıt'a 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çok güzel olanla
başbaşa bulunmak.*

Meger her gice bir
‘avret kaparmış halvet-i

hāşşa
‘Ases başmış cenāb-ı
vā‘izi rüs-vā-yı ‘āmm
etmiş

hām:

1. hāmına: -ina

Gazel 7

Mısra: 3

Olgunlaşmamış.

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāğbān bir dāne kıomaz
düşürür emrūd hep

ham kıaddim:

1. ham kıaddim: -im

Gazel 106

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eğri, bükülmüş

boy.

N'ola yār sitemiyle ham
kıaddim
Kıuvvet-i ‘ışk-ı şāb var
dilde

hamā’il bağlamış:

1. hamā’il bağlamış: -miş

Gazel 110

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Muska bağlamak.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdigim şanma
hamā’il bağlamış
bāzūlara

hāme:

1. hāme:

Kıt'a 17

Mısra: 1

Kalem.

Benān hāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miqrāş
Nıgeh gezlik varak
rüy[dur] mürekkeb hatt
likā gīsū

2. hāme:

Gazel 41

Mısra: 10

Kalem II divit.

Harf-i ta‘alluğı geh eder
nesh geh celī
Gizlik nigāh hāme
benānım çıtır pıtır

3. hāme:

Mesnevi 1

Mısra: 3

*I. Kalem II. Şairlik
yeteneği.*

Hāme mümkün mi ola
ğavvāşı
Bula ol gevher-i
hāşsu'l-hāşşı

hāme şunar:

1. hāme şunar: -ar

Gazel 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalem vermek.

Vaşf-ı ruşşārına
gülşende edersen ağāz
Gonce-i lāle şunar
hāme gül-i ter kāğıd

hamīde-kāmet-i ‘āşık:

1. hamīde-kāmet-i ‘āşık:

Gazel 1

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Âşığın bükük belı,
iki büküm boyu.*

Hamīde-kāmet-i ‘āşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı hüsnüñ ider tār-
ı kākülün i‘rāb

hāmız olur:

1. hāmız olur: -ur

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Ekşi olmak.

Olmaz mezāk-ı hāzıma-i
tāze-devletān
Mey vaz' olunca hāmız
olur nev otalara

hān oldu:

1. hān oldu: -du

Gazel 139

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Padişah olmak.

Eyle cevherlerle tārīhin
hisāb
Oldu ikbāl ile hān
Devlet Girāy (1182)

hançer:

1. hançeri: -i

Gazel 2

Mısra: 2

Hançer, kılıç.

‘Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Hançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

2. hançer:

Gazel 89

Mısra: 4

Hançer // kılıç;

Geh urur bendesin
qurbān eder gāhī sehl
hūnīn
Yine ‘ıyd oldu taqbīl
etdi hançer dest ü
dāmānın

3. hançer:

Gazel 88

Mısra: 5

*Hançer (sevgilinin
belinde asılı duran
hançer bağlamında). II
ayın hilal şekli.*

Ben būs-i la‘lin istedim
ol hançer ‘arz eder
Dil-berle hayli şöhet-i
cān eyledim bugün

4. hançeriñ: -in

Gazel 136

Mısra: 14

*1. Sevgilinin yan
bakışı. 2. Sevgilinin
kirpikleri.*

İşte bismilgāh-ı ‘ışk işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā qanı mürüvvet
hançeriñ āmāde mi

hançer elde:

1. hançer elde:

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Elde hançer dideler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa‘y-i ikāz etme gördük
fitne-cüydur hvāb uyur

2. hançer elde:

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Elde hançer dideler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa‘y-i ikāz etme gördük
fitne-cüydur hvāb uyur

hançer-be-dest:

1. hançer-be-dest:

Gazel 123

Mısra: 11

*Elinde hançer
taşımak.*

Hançer-be-dest şāl
gelū-beste dīde-mest
Cānlar ‘aceb mi olsa
fedā bu edālara

hançer-be-kef:

1. hançer-be-kef:

Gazel 125

Mısra: 1

Hañçer elinde.

Ya zaħm ur sīneme
bi'llāh ya ħancer-be-kef
tūrma
Levendim tīg yaķanda
gerek yāħūd niyāmında

ħancerde cevher olmasa olmaz:

1. **ħancerde cevher olmasa olmaz:** -maz

Gazel 28

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hañçere mücevher
çok güzel olur.*

Pür-^çaraķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa
ħancerde cevher
mu'teber

ħancer-i ebrū:

1. **ħancer-i ebrū:**

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hañçere benzer
kaşlar.*

Eder yer yer tenimde
şerħa şerħa ħancer-i

ebrū

Ne ħācet tīg-i tīz-i
ğamze-i ħammāza ser-
bāza

ħancer-i ħār şokunup:

1. **ħancer-i ħār**

şokunup: -un, -up

Gazel 70

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Dikenden hañçer
sokmak.*

Şokunup ħancer-i ħār
eyledi ħasd-ı bülbül
Kızarıp çıķdı hemān
rūy-ı celāl üstüne gül

ħancer-i müjgān-ı yār:

1. **ħancer-i müjgān-ı yār:**

Gazel 130

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin hañçer
gibi kirpikleri.*

Ġamzeden evvel yetiş
ey ħancer-i müjgān-ı
yār
Tīz-destlikde görür
cānım daħi aķvā seni

ħancerleri çekdiği:

1. **ħancerleri çekdiği:** -dik, -i

Gazel 50

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hañçerleri çekmek.
II Etkili bakış oklarını
hazırlamak.*

Ĥüsnünü gördükde
kimdir gerden-i āh u
emān çekmez
Ki ħamzeñ çekdiği
ħancerleri gerden-
keşān çekmez

ħande:

1. **ħandedür:** -dür

Gazel 2

Mısra: 3

Gülüş.

Sevdüğim çīn-i cebīn
itdükce a'dā ħandedür
Çerħ-i ħaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

ħandek-ı 'umkı:

1. **ħandek-ı 'umkı:** -ı

Kıt'a 23

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Derin hendek.

Rif'at-i kullesi bādī-i
zafer İslāma
Ḥandek-ı ʿumkī olur
kaʿr-ı saḡar dūşmāna

ḥānedān:

1. ḥānedāna: -a

Gazel 131

Mısra: 6

*Bulunduğu yerde
herkeşçe misâfirperver
olarak bilinen, evi açık,
asil ve cömert kimse.*

Sülāle-i neseb-i ʿırq-ı
pāk-i Cengizī
O ḥānedāna denilmek
sezā kerem kānı

ḥānesin maʿmūr:

1. ḥānesin maʿmūr:

Gazel 20

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Evini bayındır kıl.

İlāhī eyle bānīsin
muʿammer ḥānesin
maʿmūr
Derinden ḡalka gibi
taşra ḡalsun dīde-i
ḡussād

ḥān-ı kerem-muʿtād:

1. ḥān-ı kerem-muʿtād:

Gazel 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cömertliğe alışkın

Han.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Ḥān-ı kerem-
muʿtād
Celādetlü o sultān-ı
mübārek eyledi bünyād

ḥān-ı kırım:

1. ḥān-ı kırım:

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kırım hükümdarı.

Muḡaddem olmuşidi
şevketile ḥān-ı Kırım
Müşerref etdi yine
dehri defʿa-i şānī

ḥānı oğlu:

1. ḥānı oğlu:

Mesnevi 4

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Hanı oğlu.

Ḥānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olımaz iken o şāhıñ
eşigi firāşı

ḥānḡāh-ı devr-i çerḡ:

1. ḥānḡāh-ı devr-i çerḡ:

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zaman ve raks

tekkesi.

Ḥo taʿmı ḡalka zāhid
ḥānḡāh-ı devr-i çerḡ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

ḥānḡāh-ı pey-i nev:

1. ḥānḡāh-ı pey-i nev:

Gazel 93

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yeni ayak dergāhı.

Teraḡdır bezm-i tesbīḡ-
i riyā künc-i ḡarābīden
Feraḡdır ḡānḡāh-ı pey-i
nev ol künc-i ḡesābīden

ḡar:

1. ḡar:

Mesnevi 3

Mısra: 23

Eşek.

Çeker ağyār zimāmıyla
kaṭārın çün ḥar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

ḥār u ḥas:

1. ḥār u ḥas:

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çerçöp.

Eyleye ‘abd günāh ola
çün ‘afüvv Kayyūm
Ḥār u ḥas hîç ola mı
baḥr-i muḥîṭ öñine
sedd

2. ḥār u ḥas:

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Çerçöp.

Yıkdı ten-i nizārı dirîğā
çü ḥār u ḥas
Süz-ı dil-i şerāre-
feşānım çıtır pıtır

3. ḥār u ḥas:

Gazel 52

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Çerçöp.

Şıdk u maḥabbete dil-i
bî-ğıll u gış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete
ḥār u ḥas istemez

ḥarāb olsa:

1. ḥarāb olsa: -sa

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yıklmak, tahrip
olmak.*

Dil-i a‘dā ābādī-i feraḥla
olmasa ābād
Mücerred ḥāṭır-ı ‘āşık
ḥarāb olsa kim ağlardı

ḥarāba verir:

1. ḥarāba verir: -ir

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yıklmak, bozmak,
talan etmek.*

Dest-i ṭama‘ ḥarāba
verir kaşr-ı rif‘atin
Zann eyler ‘izz ü cāhını
çāh-ı zelededir

ḥarābāta düşer:

1. ḥarābāta düşer: -er

Gazel 22

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Meyhaneye gitmek.

Ḥarābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse
O zālīm ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

ḥarābāta düşsem:

1. ḥarābāta düşsem: -

sem

Gazel 99

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyhaneye gitmek.

N’ola düşsem ḥayāl-i
cām-ı la‘līñle ḥarābāta
Şafādır Lāy-ḥvāra künc-
i küñhen şaḥn-ı
gülşenden

ḥarāc etdi:

1. ḥarāc etdi: -dı

Gazel 16

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Harac almak. II
Uzaklaştırmak.*

A‘lā bilindi kıymeti
kıldık müzāyede
Piri mi etdi bezmde
muğbeçe ḥarāc

harāma hile katar:

1. harāma hile katar: -ar

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Harama hile

*katmak. II Şaraba su
katarak satmak.*

Şarābı āb ile āmīhte
eder de şatar

Görün o pīr-i muġānı
harāma hile katar

harāmī:

1. harāmī:

Gazel 1

Mısra: 6

Haydut, hırsız. II

*gönül ülkesini bakış
marifetiyle talan eden.*

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Harāmī ġamzelerün al
süyüfa ursunlar

2. harāmī:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Eşkiya, yol kesen,

haydut.

Āşikāra nehy eder vā'iz
harāmī gizli yer

Havf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

hārā-yı hevāyīdir:

1. hārā-yı hevāyīdir: -dir

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Beyaz renkli

kumaş.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı
nev-zuhūrīdir ḩaṭ-ı
sebziñ

Ser-i zülfüñ aña pūşide
hārā-yı hevāyīdir

harem:

1. haremi: -i

Gazel 59

Mısra: 12

Eş, zevce.

Serv gül-deste-i şümū'ı
imāmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
haremi fi'l-vāḳi'

harf atmış:

1. harf atmış: -mış

Gazel 56

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Söz, laf atmak.

*Birisine uzaktan,
dokunacak söz söyleyip
işittirmek (Tanyeri,
140).*

O tūṭi bir şekercik
çignemiş meclisde harf
atmış
Raḳīb-i telḩ-kāma
sitem-i niş naḩl olup
batmış

harf-i ta'alluḳı:

1. harf-i ta'alluḳı: -ı

Gazel 41

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Taalluk harfi.

Harf-i ta'alluḳı geh eder
neşḩ geh celī
Gizlik nigāh ḩāme
benānim çitir pıtır

harīḳ olmuş:

1. harīḳ olmuş: -muş

Gazel 69

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yanmak II perişan

*olmak, büyük zarar
görmek.*

Olmuş harīḳ yerleri
verd-i ḳuşūr ile

Ṭağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

ḥarpüşte-şifat:

1. **ḥarpüşte-şifat:**

Gazel 126

Mısra: 10

Kirpi gibi.

Zann eyleme ağıyār
başını ḥırkaya çekdi
Ḥarpüşte-şifat yāriñ
öñünde bozulınca

ḥārzār olur:

1. **ḥārzār olur:-ur**

Gazel 102

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çalılık olmak,

yeşerip bahçe olmak.

Eylesem bālīn ü
pisterde ‘aceb mi
izṭırāb
Ferş-i rāḥat ḥārzār olur
ten-i rencūrda

ḥāşā:

1. **ḥāşā:**

Gazel 130

Mısra: 8

"Allah göstermesin,

Allah korusun!"

anlamında, söylenilen

*şeyin gerçekleşmesinin
istenilmediğini
belirtmek için
kullanılan bir söz.*

Çarpılmış her gören
ādem ḥayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī ḥāşā seni

ḥāşā ki:

1. **ḥāşā ki:**

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Allah korusun ki.

Kim Ḥasībā işigünde ola
şıdķile muķīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ‘ışķ

ḥasan ‘askerī:

1. **ḥasan ‘askerī:**

Gazel 140

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Hasan Askerī, on

iki imamın on birincisi.

Sulṭān-ı ceyš-i dīn
Ḥasan ‘Askerī saña
İskān eder fütūḥ-ı
rümūz-ı mu‘aķķadı

ḥasbeten li’llāh:

1. **ḥasbeten li’llāh:**

Gazel 134

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allah rızası için.

Ḥasībā rüz-ı ‘ıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li’llāh
Şayılsa rüze-i hicrim
ḥisāb olsa kim ağlardı

ḥased etmez:

1. **ḥased etmez:-mez**

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Niceler etmez ḥased
İblīs-i pür-telbīsveş
La‘net-i deḥḥāl-i
mel‘ün ibn mel‘ündür
sözüm

ḥasen:

1. **ḥasen:**

Kıt'a 16

Mısra: 10

Ar. güzel, iyi.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tāriḥini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

ḥasenlik:

1. **ḥasenlikde:-de**

Gazel 116

Mısra: 8

Güzellik. II Hz.

Hasan gibi.

Maḳām-ı büselikden
ederek ‘uṣṣāka ol
ṣehnāz
Ḥüseyniye çıkardı
nağme-i ḥüsni
ḥasenlikde

ḥas-ı cārüb:

1. **ḥas-ı cārüb:**

Gazel 138

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Süpürge çöpü.

Sürme geh mescide geh
tekyede de rîṣ-i niyāz
Düşme süfliyyete
mülhid ḥas-ı cārüb gibi

ḥasīb:

1. **ḥasīb:**

Gazel 1

Mısra: 8

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Biz eyledük güzelüm
ḳanımız ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vîrāne
beyt-i ma‘mūra

2. **ḥasīb:**

Gazel 3

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Çün Nedīm-i ḥurde-bîn
özge ḥayāl olmuş baña
Vāḳı‘ā rü‘yā mı ya
ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

3. **ḥasīb:**

Gazel 6

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzîri
Zer-efşān āsumānî
kāğıda taḥrîr ider
mehtāb

4. **ḥasīb:**

Gazel 8

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

‘İyd üsti beş
ḥisābınadur bu ḡazel
Ḥasīb
Taḥmîse rağbet itse
eḥibbā degül ‘aceb

5. **ḥasīb:**

Gazel 16

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Ḳılmış mesā’il-i ser-i
zülfünde ḳāl ü ḳîl
Verdim Ḥasīb şeyḥe
cevābı ḳulac ḳulac

6. **ḥasīb:**

Gazel 19

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Ezelî bende-i dergāh-ı
‘aṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ḡazeliñ
maḳta‘ını aña sened

7. **ḥasīb:**

Gazel 23

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Fenniye fetḥ etse ḡāhî
gülşen-i ṭab‘ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nüḥüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

8. **ḥasīb:**

Gazel 24

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Feth-i bāb etme zemīn-i
āḥere yoḥsa Ḥasīb
Şā'irān dīvānçesin
mecnū'asın 'ālem
kapar

9. **ḥasīb:**

Gazel 25

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭab'ına kim rāhdaş olur

10. **ḥasīb:**

Gazel 26

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb nev-heves üstāda
şî'rin 'arz etmeñ
Kuşūra mu'terif olunca
nā-sezā mı olur

11. **ḥasīb:**

Gazel 28

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Pey-rev ol Raḥmīye
Keskī ma'rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu'teber

12. **ḥasīb:**

Gazel 28

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Pey-rev ol Raḥmīye
Keskī ma'rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu'teber

13. **ḥasīb:**

Gazel 31

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Şöyle vaşf etdim mey-i
la'l-i leb-i yāri Ḥasīb
Okudukça lezzetinden
mest olup aḥbāb uyur

14. **ḥasīb:**

Gazel 34

Mısra: 7

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Etsem Ḥasīb 'azm-i reh-
i Ka'be-i vişāl
Sīnemde dāğ-ı meş'al ü
āhım delil olur

15. **ḥasīb:**

Gazel 35

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥattıñ kitāb-ı ḥüsnüñü
i'rāb eder Ḥasīb
Ders-i ḥayāle başladı
çok kāl u kıl olur

16. **ḥasīb:**

Gazel 37

Mısra: 20

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḳıl vaşf-ı 'aḳd-i ṭurre-i
ğazālını
Nüzhet Ḥasīb şî'rde
luğazla gazededir

17. **ḥasīb:**

Gazel 38

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Kevkeb-i ʿışkıñ bürüc-1
maṭlaʿı oldum Ḥasîb
Kim şümüs-i tâb-der-
zerrât dü elimdedir

18. ḥasîb:

Gazel 39

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Nessâc-1 ṭabʿ-1 Neşʿete
şad âferîn Ḥasîb
Kâlâ-yı nazm-1
emtiʿanıñ ʿabkarîsidir

19. ḥasîb:

Gazel 40

Mısra: 17

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Naqş-1 Emîniñ olmaya
tanẓîri ey Ḥasîb
Dürr-i yetîme ol
güheriñ bî-naẓîr olur

20. ḥasîb:

Gazel 41

Mısra: 23

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Taʿbîr n'ola kuş dilini
söyleye Ḥasîb
Ṭabʿ-1 Şabîḥ-i tâze-
zebânım çıtır pıtır

21. ḥasîb:

Gazel 43

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Âdeme mürşid-i maḥkî
kâbiliyyetdir Ḥasîb
Ḥâlîş ü kem-mâye
miʿyâr kendin gösterir

22. ḥasîb:

Gazel 45

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Âb-1 şîʿrin etse cārî
lüʿlüʿ-i kilkin Ḥasîb
Teşnegân-1 Kerbelâ-yı
ʿışkı hep sîr-âb eder

23. ḥasîb:

Gazel 46

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Naḥl-bend-i ravza-i
maʿîn midir bilmem

Ḥasîb

Her kalemde mîve-i
mazmûn-1 bî-hemtâ
biter

24. ḥasîb:

Gazel 47

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasîb ʿârif-i men lem-
yezuḳ degül zâhid
Bilir lezâyiz-i şîrîn-i
ʿışkı kim ki ṭatar

25. ḥasîb:

Gazel 49

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

N'ola ʿarz eyledise
ʿÂrife tanẓîr Ḥasîb
Ḥâk-i pâyına nişâr-1
dür-i nâ-yâbımdır

26. ḥasîb:

Gazel 54

Mısra: 14

XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḥ-sere

Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

Ülfet-i mey-ḥāne vü
peymāneden etdim
ferāğ

ḥazarıñ yok mudur
seniñ

27. ḥasīb:

Gazel 57

Mısra: 17

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Ḥasīb üstād-ı şi'r-i bî-
nazīriñ eyleyip tanzīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar
loḳma-i 'anḳā
şığışdırmış

30. ḥasīb:

Gazel 65

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Görem cenāb-ı ma'ānī-i
şi'r-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i
ḳālīb-pākime çek

33. ḥasīb:

Gazel 67

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şi'ri kevkēb-i
Şi'rā şabāḥa dek

28. ḥasīb:

Gazel 58

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Ya'ḳūb gibi külbe-i
aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı
Ken'ānım el-vedā'

31. ḥasīb:

Gazel 65

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Görem cenāb-ı ma'ānī-i
şi'r-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i
ḳālīb-pākime çek

34. ḥasīb:

Gazel 67

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şi'ri kevkēb-i
Şi'rā şabāḥa dek

29. ḥasīb:

Gazel 60

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i la'l-i dildārım
Ḥasīb

32. ḥasīb:

Gazel 66

Mısra: 15

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Mihmān olursa derd ü
belā gam yeme Ḥasīb
Ḥūn-ı cigerle mā-

35. ḥasīb:

Gazel 68

Mısra: 15

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasīb.

Dāğım la şerḥa-i lāle
çerāğandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

36. **ḥasīb:**
Gazel 68
Mısra: 15
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Dāğımıla şerḥa-i lāle
çerāğandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

37. **ḥasīb:**
Gazel 69
Mısra: 17
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḥazānı Sitānbuluñ

38. **ḥasīb:**
Gazel 69
Mısra: 17
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḥazānı Sitānbuluñ

39. **ḥasīb:**
Gazel 70
Mısra: 36
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Gül redīfinde düzüp
şi'r-i selisin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-
ı zülāl üstüne gül

40. **ḥasīb:**
Gazel 73
Mısra: 10
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Bu bābda mes'ele faşl
olunmaz etme kıl ü kāl
Ḥasīb şi'ri biraç
imtiḥān zamānı degül

41. **ḥasīb:**
Gazel 74
Mısra: 5
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Rıḥleti tāriḥini dedim
Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḥalil eyledi
Ḥaḳḳa vuşul

42. **ḥasīb:**
Gazel 78

Mısra: 13
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i
ma'na mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mūkaḥḥil ü
kilk-i 'amīl mīl (Fī 29
Rebī'u'l-āḥir 1187)

43. **ḥasīb:**
Gazel 79
Mısra: 9
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
sūḥanıñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü ḳalem

44. **ḥasīb:**
Gazel 79
Mısra: 9
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
sūḥanıñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü ḳalem

45. **ḥasīb:-dim**

Gazel 80

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Mühr-i mihriyle derūna
dāğlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i'lām eyledim

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳazāya rızā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütüm edelim

Mısra: 35

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ben Ḥasībem mu'ciz-i
'isāya maḳrūndur
sözüm

46. **ḥasīb:**

Gazel 81

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Şafā-yı ḥatıra reşk-i
'adū olur bā'is
Ḥasīb dostum imiş baña
düşmen añladığım

49. **ḥasīb:**

Gazel 84

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

'izzet-i ādāb-ı tevažu'la
'aşıkmiş Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i
mağrūr olmadıkça
bilmedim

52. **ḥasīb:**

Gazel 88

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bā'is bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-i pāyına
revān eyledim bugün

47. **ḥasīb:**

Gazel 82

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳazāya rızā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütüm edelim

50. **ḥasīb:**

Gazel 86

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bāb-ı gencine-i ṭab'ım
yine fetḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i
eş'arımı dökdüm
şaçdım

53. **ḥasīb:**

Gazel 88

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bā'is bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-pāyına
revān eyledim bugün

48. **ḥasīb:**

Gazel 82

51. **ḥasībem:-em**

Gazel 87

54. **ḥasīb:**

Gazel 90

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün
eşerle sâbitdür
Bu nazm olur sebeb-i
zıkrı güft ü gūy-ı vaṭan

55. ḥasīb:

Gazel 94

Mısra: 3

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb ḥāk-i kudūmuna
‘arz-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

56. ḥasīb:

Gazel 96

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb vaşf-ı ḥaṭ-ı yāre
gel müşā‘areye
Bahārdır edelim güft ü
gū çemen-be-çemen

57. ḥasīb:

Gazel 101

Mısra: 25

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Müjde kıl ser-tā-be-pā
āfāka tāriḥin Ḥasīb

Geldi İskender
Meḥemmed zümre-i
şāḥib-kırān

58. ḥasīb:

Gazel 102

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Sīne-i şāfında bostānın
temāşā kıl Ḥasīb
Ḥūb ‘aks etmiş turunc
āyīne-i billūrda

59. ḥasīb:

Gazel 106

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ruḥı dāğı ile pür oldu
Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb
var dilde

60. ḥasīb:

Gazel 109

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Mümkün mi Ḥasīb ola
faḳīrāne nāzire

‘Örfi gāzeli gibi nezāket
var içinde

61. ḥasīb:

Gazel 110

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne
ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

62. ḥasīb:

Gazel 110

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne
ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

63. ḥasīb:

Gazel 115

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu gāzel gerçi Ḥasīb

Lik ʿarz etmege üstāda
cesāret güççe

64. **ḥasīb:**

Gazel 116

Mısra: 10

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bu beyt-i penci kıldıñ
ʿarz-ı hāl o pençe-i
mihre

Ḥasīb olduñ müşārün
bi'l-benān ehl-i
suḥenlikde

65. **ḥasīb:**

Gazel 118

Mısra: 14

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Şoyunca varmadı eşʿār-
ı Ḥākimī tanzīr
Ḥasīb düşmedi
meşrebce bu suḥen
şuyına

66. **ḥasīb:**

Gazel 118

Mısra: 14

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Şuyunca varmadı eşʿār-
ı Ḥākimī tanzīr
Ḥasīb düşmedi
meşrebce bu suḥen
şuyına

67. **ḥasīb:**

Gazel 123

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Kevşer Efendi nazmına
nazīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola
rūḥ-āšnālara

68. **ḥasīb:**

Gazel 131

Mısra: 17

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb ḥurūf-ı
mücevherle söyledim
tārīḥ
Bu daʿvet ede mübārek
ḳadem-i Selīm Ḥānı

69. **ḥasīb:**

Gazel 131

Mısra: 17

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Ḥasīb ḥurūf-ı
mücevherle söyledim
tārīḥ
Bu daʿvet ede mübārek
ḳadem-i Selīm Ḥānı

70. **ḥasīb:**

Gazel 135

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḥan dedikleri

71. **ḥasīb:**

Gazel 135

Mısra: 13

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyzdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḥan dedikleri

72. **ḥasīb-iñ: -iñ**

Gazel 137

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Sulṭānıma var bir sözü
maḥfice Ḥasîbiñ
Eṭrâfı biraz eyleseñiz
ḥalvet olur mı

73. ḥasîb:

Gazel 138

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Nokṭa-i ḥâliñi remz
eylemede nazma Ḥasîb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczûb gibi

74. ḥasîb:

Gazel 138

Mısra: 9

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Nokṭa-i ḥâliñi remz
eylemede nazma Ḥasîb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczûb gibi

75. ḥasîb:

Gazel 140

Mısra: 25

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Mehdî saña hidâyet [.]
der iseñ Ḥasîb

Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

76. ḥasîb:

Kıt'a 1

Mısra: 3

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Kâtib-i mâşıta nazîri
Ḥasîb
Ḥaṭṭına zer-feşân
olursa sezâ

77. ḥasîb:

Kıt'a 3

Mısra: 3

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Ey Ḥasîb ammâ benim
ḥoş-dîde göñlüm
dâ'imâ
Ol cemâl ü ḥaṭṭ u reftâr
ü kad-i bālâdadır

78. ḥasîb:

Kıt'a 12

Mısra: 7

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Söyledim işrâb edip
‘aṭşâna târiḥin Ḥasîb

Oldu cārî nûra beñzer
çeşmeye âb-ı zülâl

79. ḥasîb:

Kıt'a 13

Mısra: 11

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Fehm-i Ğâlib dedi ehl-i
suḥan ol şūḥı Ḥasîb
Olur eş‘ârile ma‘lûm bu
mefhûmı desem

80. ḥasîb:

Kıt'a 19

Mısra: 3

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Ḥasîb
Erdi ‘âlemde külâhıyla
minâre şerefe

81. ḥasîb:

Kıt'a 21

Mısra: 17

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Ḥasîb.

Oḡu tebrikine târiḥ
Ḥasîb
Ḥüsn-i ḥaṭṭ levḥa-i
mâşa‘allâh (1184)

82. **ḥasīb:**

Kıt'a 24

Mısra: 4

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Bu diğkat cismini sūrāḥ
sūrāḥ etdi ğırbālīñ
Ḥasīb

83. **ḥasīb:**

Mesnevi 1

Mısra: 16

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Yüz sürer dergeh-i
sultāna ğarīb
‘Arz-ı hāl eyledi bī-çāre
Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene
1186)

84. **ḥasīb:**

Müfret 1

Mısra: 1

XVIII. yüzyıl şairi

Hayrabolulu Hasīb.

Mevlidi tārīḥini didim
Ḥasīb
‘Āleme ān geldi ‘Alī
Ziyā

85. **ḥasībā:**

Gazel 12

Mısra: 17

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ola mı nazm-ı Belīgāya
Ḥasībā tanzīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i
ṭab‘-ı Şābit

86. **ḥasībā:**

Gazel 13

Mısra: 10

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Şimdi kim oğur
menkabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḥ Ḥasībā ile
‘ālemde ḥavādiş (Fī
Ğurre Şa‘bān Sene
1198)

87. **ḥasībā:**

Gazel 15

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā ḥazret-i Sālim
Efendi şi‘riñi görse

Ḳuşūruñ ‘afv ile tekmiñ
eder ğayra recādan gec

88. **ḥasībā:**

Gazel 17

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Şu‘le-i meyle Ḥasībā
sem‘ olur ammā yine
Şevkden pervāneves
meclisde rakşāndır
kadeḥ

89. **ḥasībā:**

Gazel 20

Mısra: 15

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā mışra‘-ı vāḥidle
der tārīḥ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i
sultān mübārek-bād

90. **ḥasībā:**

Gazel 21

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ġazel-i ‘İzzete mümkin
mi Ḥasībā tanzīr
Yeridir kūşe-i destāra
ede yer kāġid

91. ḥasībā:

Gazel 22

Mısra: 10

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab‘iñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm
aña dād-ı hevāyīdir

92. ḥasībā:

Gazel 29

Mısra: 12

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Şā‘ir-i sāḥir misin efsün
mudur naẓmıñ ‘acīb
Şi‘riñ efsüne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

93. ḥasībā:

Gazel 33

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālİKim ne ḳarındaşım
var

94. ḥasībā:

Gazel 42

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāşid-ı ṭab‘ile bu
naẓmı erişdir

95. ḥasībā:

Gazel 50

Mısra: 11

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Olup zinde Ḥasībā
mevt-den olan āġāh
Bu dehr-i bī-beḳāda
ġayret-i nām ü nişān
çekmez

96. ḥasībā:

Gazel 53

Mısra: 14

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Fennīniñ Ḥayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz ḳuşürile Ḥasībā anı
tanzīr ederiz

97. ḥasībā:

Gazel 55

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā mekteb-i
‘irfānda ‘arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerİKim
üstüne taḳvīm
göstermiş

98. ḥasībā:

Gazel 56

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā Rā‘if-i şirīn-edā
evşāf-ı nükhetle
Aġız miski gibi yārāna
naẓm-ı sükkerīn şatmış

99. **ḥasībā:**

Gazel 62

Mısra: 8

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Gül gibi yârelerim üzre
açar yâreleri
Baña yâr etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

100. **ḥasībā:**

Gazel 63

Mısra: 11

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Kim Ḥasībā işigünde ola
şidkile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ‘ışk

101. **ḥasībā:**

Gazel 71

Mısra: 12

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu
me‘āl üstüne gül

102. **ḥasībā:**

Gazel 72

Mısra: 7

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ‘āşika ammā
Eder pūşide rüyın
şubḡāh dīde-i
āgyārdan kākül

103. **ḥasībā:**

Gazel 83

Mısra: 13

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā eylerim ehl-i
kemāle ‘arz-ı ḥāl ammā
Mu‘ārız-ṭab‘ olan
dānāya tazıyī‘-i maḳāl
etmem

104. **ḥasībā:**

Gazel 85

Mısra: 10

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i
fenn eyledi Fennī

Ḥasībā kaṭre-i nā-çiz-i
‘acizānı yem gördüm

105. **ḥasībā:**

Gazel 89

Mısra: 11

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā bād-ı ḥūrşid
elimden olmaz āsüde
Çü ḥayme etmeyen
‘uzletde ḥün ber dest ü
dāmānın

106. **ḥasībā:**

Gazel 91

Mısra: 10

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şā‘iriñ ḳavli
yalan olsun mu derdim
ben

107. **ḥasībā:**

Gazel 97

Mısra: 15

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥazret-i Ḥayrīye
mümkün mi Ḥasībā
tanẓīr
Ḳadri ma‘lūm süḥan-
dān olur eş‘arından

108. ḥasībā:

Gazel 99

Mısra: 14

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ṭalebkār-ı nazīre
olduğum kesb-i
ma‘ārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı
şāḥib-ṭab‘-ı pür-fenden

109. ḥasībā:

Gazel 103

Mısra: 14

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ṭavr-ı ğazel-i ṭarz-ı
mezāmīn-i meşelde
Ṭarḥında sebāḳ etme
Ḥasībā bu siyāḳa

110. ḥasībā:

Gazel 104

Mısra: 17

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā nice mümkündür
cenāb-ı şeyḥe pey-
revlik
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

111. ḥasībā:

Gazel 107

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ğālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

112. ḥasībā:

Gazel 113

Mısra: 9

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

O ber-dā’im Ḥasībā
‘āşıkıñ çok olduğun
ister

Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker ḥuşusunda

113. ḥasībā:

Gazel 114

Mısra: 12

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı
nāfizi i‘cāzdir
Şā’ir-i sāḥir Ḥasībā
neylesin tanẓırde

114. ḥasībā:

Gazel 117

Mısra: 13

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı
tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı
teşebbüs oldu fersüde

115. ḥasībā:

Gazel 119

Mısra: 10

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba

Ḥasībā gülsitān-ı ṭab‘-ı
Fennī nev-zemīn üzre

116. **ḥasībā:**
Gazel 120
Mısra: 10
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Raķīb-i seg-menişden
küy-ı dil-ber çünki
ḥālīdir
Ḥasībā ben daḥi terk-i
‘aşā kıldım ḥazersizce

117. **ḥasībā:**
Gazel 121
Mısra: 13
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Ḥasībā māhir oldu
şeyḥe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

118. **ḥasībā:**
Gazel 122
Mısra: 9
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Ben küşt-gır-i nazma
Ḥasībā bes eyledim

Fennīyle kaldı Zīnet
Efendi ber-ā-bere

119. **ḥasībā:**
Gazel 125
Mısra: 8
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Cenāb-ı Rātibe bu
nazm-ı bī-tertibī ‘arz
eyle
Diriğ etmez Ḥasībā kilik-
i taşḥihin niżāmında

120. **ḥasībā:**
Gazel 126
Mısra: 11
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Şemşir niyāmında
gerek yoḥsa Ḥasībā
Ṭākat mi gelir ğamze-i
mesti süzülince

121. **ḥasībā:**
Gazel 128
Mısra: 17
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Ḥasībā beste-leb ol kıll
edeb üstāddan zīrā
Nazīreñ sem‘-i Feyzī-i
suḥan-pervāza dek
gitdi

122. **ḥasībā:**
Gazel 130
Mısra: 14
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Merhemiñ kand-i leb-i
āyīne-i ruḥsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā
tūtī-i güyā seni

123. **ḥasībā:**
Gazel 131
Mısra: 15
Ey Hasīb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tāriḥ
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

124. **ḥasībā:**
Gazel 133
Mısra: 10
Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Önce-i la'î-i güli
ruhsâridir bir nev-resin
Eyleyen böyle Hasîbâ
bülbul-i güyâ seni

125. **hasîbâ:**

Gazel 134

Mısra: 11

Ey Hasîb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Hasîbâ rüz-1 'ıyd-1 vaşl
erişdi hasbeten li'llâh
Şayılsa rüze-i hicrim
hisâb olsa kim ağlardı

126. **hasîbâ:**

Kıt'a 7

Mısra: 9

Ey Hasîb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Dedi tebrîke Hasîbâ
târîh
Geldi 'izzetle
Mehemmed Şâkir

127. **hasîbâ:**

Kıt'a 10

Mısra: 11

*Ey Hasîb II XVIII.
yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Oğu bu vechle tebrîke
Hasîbâ târîh
Hüsni-î hattîle
cemâlinde yazıldı
muşhaf

128. **hasîbâ:**

Kıt'a 14

Mısra: 23

Ey Hasîb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Oğu bu vechle tebrîke
Hasîbâ târîh
Yazdı hatt levhına
geldikde şuhuf İbrâhîm
(Fî Ramazân 1186)

129. **hasîbâ:**

Mesnevi 5

Mısra: 44

Ey Hasîb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasîb.*

Çün kurâ'iyeye-i
Mağalgara oldu inşâ
Ola aḥbâba fakîrâne
Hasîbâ ihdâ

**hasîb ü ṭab'ı nazîf-i
yegânedir:**

1. **hasîb ü ṭab'ı nazîf-i
yegânedir: -dir**

Gazel 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hayrabolulu Hasîp
ve Nazîf'in benzersiz
şairlik kabiliyeti.*

Hezâr şevkile dil böyle
olmağa pür-gü
Hasîb ü ṭab'ı Nazîf-i
yegânedir bâ'is

hasîbâ:

1. **hasîbâ:**

Gazel 2

Mısra: 9

Ey Hasîb.

Hâk-i pâyın tütüyâ
kıldum Hasîbâ ol şehüñ
Dimeye tâ ki eḥibbâ
dîdeler rüşen baña

2. **hasîbâ:**

Gazel 4

Mısra: 23

Ey Hasîb.

Hasîbâ dir görenler
kırmızı şalı beyâz ile

Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşenî ra'c nâ

3. **ḥasibâ:**

Gazel 9

Mısra: 12

Ey Hasîb.

Cenâb-ı Fennî-i şâhib-
zemîne âzmâyişdür
Bu tanzîri Ḥasibâ gül
gibi 'arz eylemeklik yap

4. **ḥasibâ:**

Gazel 10

Mısra: 10

Ey Hasîb.

Berg-i sebzüñ tuhfesin
şâhib-zemîne sun daḥi
Çün gül 'arz eyler
Ḥasibâ nev-edâlar semt
semt

5. **ḥasibâ:**

Gazel 11

Mısra: 9

Ey Hasîb.

Ḥasibâ ehl-i 'ışka yâr
olup yüz verme nâ-
dâna

Olur bî-kadr zîrâ ḥaşş u
'âmdır mir'ât *

6. **ḥasibâ:**

Gazel 12

Mısra: 17

Ey Hasîb.

Ola mı nazm-ı Belîgâya
Ḥasibâ tanzîr
Ala Vehbî ola çün vâdî-i
ṭab'ı Şâbit

7. **ḥasibâ:**

Gazel 27

Mısra: 9

Ey Hasîb.

Ḥasibâ ḥaşılı bir deste
güllerde degül tanzîr
Ola şâhib-zemîne
armağanım gül
zamânıdır

8. **ḥasibâ:**

Gazel 131

Mısra: 15

Ey Hasîb.

Hurûf-ı cevherîlerle
Ḥasibâ söyledim târîḥ
Mübârek feth ile
mesrûr ede Bârî Selîm
Ḥânî

9. **ḥasibâ:**

Gazel 134

Mısra: 11

Ey Hasîb.

Ḥasibâ rûz-ı 'ıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li'llâh
Şayılsa rûze-i hicrim
ḥisâb olsa kim ağlardı

10. **ḥasibâ:**

Kıt'a 5

Mısra: 11

Ey Hasîb.

Ḥasibâ seyr edince
söyledim bülbül gibi
târîḥ
Gülistân-i cemâli oldu
zîbâ ḥüsn-i sünbülzâr

11. **ḥasibâ:**

Gazel 89

Mısra: 11

*Ey Hasîb [Hesap
eden (kimse), hesap
edici.]*

Ḥasibâ bād-ı ḥurşîd
elimden olmaz âsüde
Çü ḥayme etmeyen
'uzletde ḥün ber dest ü
dāmânın

12. **ḥasibâ:**

Gazel 105

Mısra: 14

Ey Hasīb [Hesap eden (kimse), hesap edici.].

Göñül vermez kocamaz
ruhsarı bu kadar
‘uşşāķıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tāzeden
tāze

13. **ḥasībāda: -da**

Gazel 52

Mısra: 11

Ey Hasīb II XVIII.

*yüzyıl şairi Hayrabolulu
Hasīb.*

Çalmaz o tıflı görse
Ḥasībāda ihtiyār
Pīrān-ı ‘ışķ olan
dimeñiz nev-res
istemez

ḥasīb-i ‘andelībīñ:

1. **ḥasīb-i ‘andelībīñ: -iñ**

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bülbül gibi Hasip.

Ḥasīb-i ‘andelībīñ yok
ķararı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

ḥasīb-i dīde-i mā-‘aynı:

1. **ḥasīb-i dīde-i mā-**

‘aynı: -ı

Gazel 64

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hasip'in pınar gibi
olan gözü.*

Midād-ı ḥāme-i Sırrīyi
sürme fetil et

Ḥasīb-i dīde-i mā-‘aynı
nāzım-pākime çek

ḥasīb-i nazīre-gü:

1. **ḥasīb-i nazīre-gü:**

Gazel 98

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Nazire söyleyen
Hasip.*

Fennī Şabīḥa oldu

Ḥasīb-i nazīre-gü

Pey-revlik-i ihāle hem
olsun hem olmasın

ḥasīb-i pür-ķuşūr:

1. **ḥasīb-i pür-ķuşūr:**

Gazel 76

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kusurlarla dolu
Hayrabolulu Hasip.*

Aḥķar ü efķar

ġarībīñdir Ḥasīb-i pür-
ķuşūr

Şad selām ile taḥıyyāt
ola ber aşḥāb ü āl

ḥasīb-i zāra:

1. **ḥasīb-i zāra: -a**

Gazel 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnleyen

Hayrabolulu Hasib.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsārsız dār-ı
felek

Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i
zāra şubḥ u şām telḥ

2. **ḥasīb-i zāra: -a**

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İnleyen

Hayrabolulu Hasib.

Ḥasīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefķat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir
şāḥib-i imān mısın kāfir

ḥāsīd:

1. **ḥāsīdleriñ: -ler, -iñ**

Gazel 87

Mısra: 22

Kıskanç.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tūfeng-i ṭab'la
Reşk eden ḥāsıdleriñ
bağrına ḳurşundur
sözüm

ḥāşıl et:

1. ḥāşıl et:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Meydana getirmek,
oluşturmak, ortaya
çıkarmak.*

Vā'iziñ ḳāle yeḳūlünde
boğulma ḳıt ḳıt
Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. ḥāşıl et:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Elde etmek, Sahip
olmak.*

Vā'iziñ ḳāle yeḳūlünde
boğulma ḳıt ḳıt
Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit

3. ḥāşıl et:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Elde etmek, Sahip
olmak.*

Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vā'iziñ ḳāle yeḳūlünde
boğulma ḳıt ḳıt

ḥāşılı:

1. ḥāşılı:

Gazel 27

Mısra: 9

Doğrusu, kısacası.

Ḥasībā ḥāşılı bir deste
güllerde degül tanzīr
Ola şāḥib-zemīne
armağanım gül
zamānıdır

2. ḥāşılı:

Gazel 33

Mısra: 8

Doğrusu, kısacası.

Zemīni ḳaṭre-i dem
dāne-i eşkile zeyn
etdim
O rütbe ḥāşılı vāfirce
irād-ı ma'āşım var

3. ḥāşılı:

Gazel 48

Mısra: 5

Doğrusu, kısacası.

Murğ-ı 'ışḳda ḳıla ḥāşılı
ḡisūya heves
Mültezim dā'iresi bād-ı
hevāsıyla döner

4. ḥāşılı:

Gazel 86

Mısra: 7

Doğrusu, kısacası.

Ḥāşılı yakşa cihānı n'ola
āḥım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı döküm şaçdım

ḥaşış-i kesreti:

1. ḥaşış-i kesreti: -i

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bolluğa rağmen
cimrilik.*

Ḳıldım ilkā-yı yemi
vaḥdet ḥaşış-i kesreti
Āşinā oldum heme
dīvāneden etdim ferāğ

ḥāşş u 'āmdır:

1. **ḥāşş u ʿāmdır:-dır**

Gazel 11

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Ḥasībā ehl-i ʿışka yār

olup yüz verme nā-

dāna

Olur bī-ḳadr zīrā ḥāşş u ʿāmdır mirʿāt *

ḥāşşiyet-i sülûki:

1. **ḥāşşiyet-i sülûki:-i**

Gazel 37

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Seyr ü süluk

özelliği.

Ḥāşşiyet-i sülûki bilür

ehl-i derd olan

Teşḥīş-i ḳadr-i edviye

şāhib-ʿileldedir

ḥat:

1. **ḥatlanur:-uanur**

Gazel 7

Mısra: 1

1. yeni beliren

sakal ve bıyık/ayvatüyü

2. yazı.

Ḥatlanur dökem

yolında eşk-i ḥün-ālūd

hep

Sevdigüm manḳır

ḳuşıdur aḳçedür

maḳşud hep

2. **ḥatıñ:-iñ**

Gazel 55

Mısra: 6

(Sevgilinin)

Yanağında taze tüyler.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem

erḳāmla bir şüret-i

defter

Ḥatıñ cemʿa yekün

ḥüsnüñ [.] taḳşim

göstermiş

3. **ḥatıñ:-i, -n**

Gazel 114

Mısra: 3

(Sevgilinin

yanağındaki) ayva

tüyleri.

Bāb-ı ḥaddiñde ḥatıñ

şerhinde oldu ḳıl ü ḳāl

Faşl olunmaz mesʿele

geldi yine tefsirde

ḥat u çeşmiñ:

1. **ḥat u çeşmiñ:-iñ**

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanaklardaki ayva

tüyleri ve göz.

Ġazāl-i müşke ḥat u

çeşmiñ eylemiş teşbīh

Ġazelde şāʿire bundan

büyük ḥatā mı olur

ḥat u ḥaliñ:

1. **ḥat u ḥaliñ:-iñ**

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ayva

tüyleri ve ben.

Olmaz niḳābdan ḥat u

ḥaliñ müṭālaʿa

Mektüm olan risāle

hem olsun hem olmasın

ḥatā:

1. **ḥatādır:-dır**

Gazel 52

Mısra: 6

Yanlış, hata, kusur.

Şāh-ı cihāndır eyledi

ḥürşid tāc-ı zer

Derviş-i ser-bürehne

ḥatādır fes istemez

ḥatā etme:

1. **ḥatā etme:-me**

Gazel 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanlışlık yapmak,
yanılığa düşmek.*

Haṭā etme gönül sevdā-
yı zülf-i müşg-bārdan
gec
Edip tül-ı emel olma
perîşān bu hevādan gec

ḥaṭarsızca:

1. ḥaṭarsızca:

Gazel 120

Mısra: 8

Korkusuzca.

Ne berzahdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı lik olur maḥbūb
u dostānīñ ḥaṭarsızca

ḥaṭ-āver olmadıkça:

1. ḥaṭ-āver olmadıkça:- *ma, -dıkça*

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ayva

*tüylerin yeni bitmeye
başlaması. II kağıdın
üzerine yazı yazılması.*

Ḥaṭ-āver olmadıkça
ibtidā-yı vaşla yok
destūr

Niyāzım ḥayflar kim
intihā-yı nāza dek gitdi

ḥātem ḳapar:

1. ḥātem ḳapar: -ar

Gazel 24

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yüzük kapmak.

Ḥvābda la^l-i leb-i
dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḥūdūr
Süleymāndan ḥafi
ḥātem ḳapar

ḥātem-i elmās:

1. ḥātem-i elmās:

Gazel 100

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Elmas yüzük.

Ya rabṭ-ı faşş-ı
zümürüdle ḥātem-i
elmās
Ya sīm āyīne pervāzı
kāşī-i zerrīn

ḥaten şuyına:

1. ḥaten şuyına: -n, -a

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Haten (?) suyu.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

ḥaṭ-ı 'anber-fām:

1. ḥaṭ-ı 'anber-fām:

Kıt'a 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anber renkli

(siyah) ayva tüyleri.

Geldi ruḥsāra ḥaṭ-ı
'anber-fām
Bitdi gülzārda ya
müşgīn giyāh

ḥaṭ-ı dildārdır:

1. ḥaṭ-ı dildārdır: -dır

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yüz

*hatları; sevgilinin ayva
tüyleri.*

Def^c-i ḡam reftār-ı dīdār
ḥaṭ-ı dildārdır
Mā³-ı cārī ḥūb-rū seyr-i
çemen dedikleri

ḥaṭ-ı ḥüsnin:

1. ḥaṭ-ı ḥüsnin: -i, -n

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel ayva tüyü.

Haṭ-1 ḥüsnin tirāş eyler
o gül-fem tazededen tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet
eyler ʿālem tazededen
tāze

haṭ-1 ʿizārīña:

1. **haṭ-1 ʿizārīña: -iñ, -a**

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yanağın ayva
tüyleri.*

Haṭ-1 ʿizārīña kıymet
demek revā mı olur
Efendi muşḥaf-1 ḥüsn-i
ḥaṭa bahā mı olur

haṭ-1 sebz-i ruḥ-1 āline:

1. **haṭ-1 sebz-i ruḥ-1**

āline: -ine

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kırmızı yanağın
yeşil renkli, yeni çıkmış
tüyü.*

Bāğ-1 ḥüsnünde haṭ-1
sebz-i ruḥ-1 āline bak

Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe şābit

2. **haṭ-1 sebz-i ruḥ-1**

āline: -i, -n, -e

Gazel 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kırmızı yanağın
yeşil renkli, yeni çıkmış
tüyü.*

Bāğ-1 ḥüsnünde haṭ-1
sebz-i ruḥ-1 āline bak
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe şābit

haṭ-1 sebz-i:

1. **haṭ-1 sebz-i: -iñ**

Gazel 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yeni terleyen
bıyıklar.*

Çalemkār-1 kumāş-1
nev-zuhūrīdir haṭ-1
sebz-iñ

Ser-i zülfüñ aña pūşide
ḥārā-yı hevāyīdir

hātif:

1. **hātif:**

Müfret 2

Mısra: 1

*Görülmeyeni haber
veren melek.*

Müjde birle didi hātif
mevlidi tāriḥini
Eyledi nāzik Nefise
Ḥānım ı Allāh ʿatā

2. **hātifden: -den**

Gazel 59

Mısra: 15

*Gaipten haber
veren II iç sesle
ulaşangüç.*

Ḥaḳka duʿā āhiri
hātifden işit tāriḥin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-
ı mübārek cāmiʿ

hātif-i ğaybī:

1. **hātif-i ğaybī:**

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gizliden gelen ses.

Hātif-i ğaybī dedi
rıḥleti tāriḥini
Rūḥ-1 Emīn Qadına
Fātiḥa oku hemān

hātıra getirmez:

1. **hātıra getirmez: -mez**

Gazel 11

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Aklına getirmek,
hatırlatmak;
hissettirmek.*

Cem [ü] İskenderi la'l
[ü] ruhuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḥāṭıra kim fāmdir
mir'āt

ḥāṭır-ı 'āşık:

1. ḥāṭır-ı 'āşık:

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Âşığın gönü.

Dil-i a'dā ābādī-i feraḥla
olmasa ābād
Mücerred ḥāṭır-ı 'āşık
ḥarāb olsa kim ağlardı

ḥāṭır-ı maḥzūnına:

1. ḥāṭır-ı maḥzūnına: -ı, -n, -a

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hüzünlü gönül.

Güzeşte demleri yād
eylemek ḳalbe şafā
virmez

Gelirken ḥāṭır-ı
maḥzūnına ḡam
tāzededen tāze

ḥatm oldu:

1. ḥatm oldu: -du

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bitmek, sona
ermek.*

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
seḥā mihr-i vefā (mühr)
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādiş

2. ḥatm oldu: -du

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bitmek, sona
ermek.*

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
seḥā mihr-i vefā
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādiş

ḥatn-i ḥasan:

1. ḥatn-i ḥasan:

Kıt'a 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hasan'ın dengi.

Mīr Dervīş Rızā ḥatn-i
Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o zāt-ı
āḡāh

ḥatt:

1. ḥattıñ: -ıñ

Gazel 35

Mısra: 9

Ayva tüyü.

Ḥattıñ kitāb-ı ḥüsnüñü
i'rāb eder Ḥasīb
Ders-i ḥayāle başladı
çok ḳāl u ḳıl olur

2. ḥatt:

Gazel 99

Mısra: 6

(Sevgili'nin)

yüzündeki ayva tüyleri.

Şarılsam rişte-i ḡisūya
sevdā-yı vişāliñle
Şehā ḥatt şadır olsa
ḳat'ı ümmid eylemem
senden

3. ḥatt:

Kıt'a 14

Mısra: 24

(Sevgili'nin)
yüzündeki ayva tüyleri.

Oğu bu vechle tebrîke
Hasibâ târih
Yazdı hâtt levhına
geldikde şuhuf İbrâhîm
(Fî Ramazân 1186)

4. **hâttına: -ina**

Kıt'a 1

Mısra: 4

1. *sevgilinin*

yüzündeki ayva tüyleri.
2. *yazı.*

Kâtib-i mâşıta nazîri
Hasib
Hâttına zer-feşân
olursa sezâ

5. **hâtt:**

Kıt'a 17

Mısra: 2

1. *Çizgi.* 2. *Yazı.* 3.

*eski. Gençlerde yeni
beliren sakal ve bıyık.*

Benân hâme devât sîm-
bâzû ebruvân miqrâş
Nigeh gezlik varak
rüy[dur] mürekkeb hâtt
likâ gîsû

6. **hâttı:**

Kıt'a 15

Mısra: 3

Ar. çizgi, satır, yazı.

Şifr-ı hâlî raqamı hâttı
degüldür hâlî
Naqd-ı cân u dili 'uşşâkı
eder cem'a yekûn

hâtt edip:

1. **hâtt edip: -ip**

Mesnevi 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Ya'küb-ı müselleme
olıcağ Evren begi
Hâtt edip hep dediler
'adlile meşhûr özi

hâtt erince:

1. **hâtt erince: -ince**

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva

tüyleri çıkınca.

La'lin emdim gerdenin
bûs eyledim erince hâtt
'işret-i meyle Boğaz
zevkında ahşâm
eyledim

hâtt yazdı:

1. **hâtt yazdı: -dı**

Gazel 100

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Güzel yazı yazma.

Oğursa bülbül-i güyâ

'aceb mi târihin

Gül-i Mehemmede hâtt

yazdı Süre-i Yâsîn

hâtt zühür etdi:

1. **hâtt zühür etdi: -di**

Gazel 54

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ayva

*tüyleri görünmeye
başlamak.*

Hâtt zühür etdi dem-i

şevk-ı vişâl etdi yine

Zevk-ı seyr-i çemeni

tâze-resinden biliriz

hâtt-ı 'anberîn:

1. **hâtt-ı 'anberîn:**

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Anber kokulu ayva

tüyü.

Dökülmüş kākül-i
müştğın ḥaṭṭ-ı ʿanberīn
üzre
Kıoıuşlar kııl kalem
iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

ḥaṭṭ-ı ḥaddiniñ:

1. ḥaṭṭ-ı ḥaddiniñ: -di, -
niñ

Gazel 57

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yanaktaki ayva
tüyleri.*

ʿAlāmetdir meger devr-
i kameranen ḥaṭṭ-ı
ḥaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığışdırmış

ḥaṭṭ-ı hümayün:

1. ḥaṭṭ-ı hümayün:

Kıt'a 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kutlu ayva tüyü.

Edip sultān-ı iklīm-i
melāḥat mülkini teʿbīd
Beyāz üzre yine ḥaṭṭ-ı
hümayün eyledi ışdār

2. ḥaṭṭ-ı hümayün:

Kıt'a 21

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Osmanlı

*padişahlarının önemli
konularda bizzat
yazdıkları ya da notlar
düşükleri fermanlara
verilen ad.*

Eyledi ḥaṭṭ-ı hümayün
ışdār

Maşrıka şāh-ı ʿArab
çekdi sipāh

ḥaṭṭ-ı hümayün mı getirdi:

1. ḥaṭṭ-ı hümayün mı
getirdi: -di

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Osmanlı

*padişahlarının önemli
konularda bizzat
yazdıkları ya da notlar
düşükleri ferman mı
getirmek.*

Lebiñ ḥaṭṭ-ı hümayün
mı getirdi şāh-ı
ḥüsnünden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip taʿlīm göstermiş

ḥaṭṭ-ı ʿizārı:

1. ḥaṭṭ-ı ʿizārı: -ı

Kıt'a 14

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Yanağındaki ayva
tüyü.*

Rüʿyet-i gaymiledir
sebt-i sübüt-i gurre
Kıldı bu mesʿeleyi ḥaṭṭ-ı
ʿizārı tefhīm

ḥaṭṭ-ı laʿli gelicek:

1. ḥaṭṭ-ı laʿli gelicek: -
icek

Gazel 62

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Lal taşına benzeyen
dudaktaki ayva tüyleri.*

Ḥaṭṭ-ı laʿli gelicek
büsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nüş-ı
meye oldu çün yasağ

ḥaṭṭ-ı nev:

1. ḥaṭṭ-ı nev:

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeni çıkan ayva
tüyleri.*

Ḥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı
rüy-ı yār oldu yine

Gülsitān-ı hüsnde evvel
bahār oldu yine

ḥaṭṭ-ı ruḥa:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥa: -a

Gazel 97

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ayva

tüyleri.

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i nigehtir mānī^ç
‘Arz-ı ḥāl eyleyemem
şāha silahdārından

ḥaṭṭ-ı ruḥı:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥı:

Gazel 39

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüzdeki ayva

tüyleri.

Etdi bedī^ç-i ḥüsnüñ
ma‘ānīsın beyān
Ḥaṭṭ-ı ruḥı meger
kütübüñ Aḥterīsıdır

ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı maḥbūba:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı

maḥbūba: -a

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünün
üstündeki ayva tüyleri.*

Bağ ser-i turre ile ḥaṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

ḥaṭṭ-ı ruḥsāra:

1. ḥaṭṭ-ı ruḥsāra: -a

Kıt'a 21

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yanaktaki ayva

tüyler.

Berg-i sebzile ne
hoşdur gül-i āl
Ḥaṭṭ-ı ruḥsāra nazar kıl
her gāh

ḥaṭṭ-ı şerif:

1. ḥaṭṭ-ı şerif:

Gazel 100

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mübarek, kutlu

ayva tüyleri.

Ḥazīnedār Meḥemmed
Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi ḥaṭṭ-ı
şerif ile tezyīn

ḥaṭṭ-ı şerifin yazdı:

1. ḥaṭṭ-ı şerifin yazdı: -dı

Gazel 127

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mübarek yazıyı

yazmak.

Yazdı çün ḥaṭṭ-ı şerifin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḥi
var mı kalem meczūba

ḥaṭṭ-ı yāküti:

1. ḥaṭṭ-ı yāküti:

Gazel 100

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı renkli yazı.

O leb ki kāğıd-ı āl üzre
ḥaṭṭ-ı yāküti
Ya mühr-i la^çle kazılmış
ola zemān ü zemīn

ḥaṭṭ-ı yār gelip:

1. ḥaṭṭ-ı yār gelip: -ip

Gazel 68

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ayva tüyleri

gelmek.

Gösterdi ḥaṭṭ-ı yār gelip
leylī-i berāt
Çekdi hilāl kaşları tuğra
şabāḥa dek

ḥaṭṭından tūṭup:

1. ḥaṭṭından tūṭup: -up

Mesnevi 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Yanağındaki ayva
tüylerinden tutmak.*

İstedim bir buse

ḥaṭṭından tūṭup ol

yārdan

Dedi deveyi bir tūtam

otdur yārdan uçuran

ḥaṭṭ-keṣīde ola:

1. ḥaṭṭ-keṣīde ola: -a

Kıt'a 14

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Hat çekmek.

Der-kenār oldı beyāz

üzre berāt-ı ḥüsni

Ḥaṭṭ-keṣīde ola olmaz

mı o nāme telṣīm

ḥavādis:

1. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 1

Hadiseler, olaylar.

Sākī ṭarab-efzā ola her

demde ḥavādis

Cām al ele naql et

ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

2. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 2

Hadiseler, olaylar.

Sākī ṭarab-efzā ola her

demde ḥavādis

Cām al ele naql et

ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

3. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 4

Hadiseler, olaylar.

Ketm eyleyemez ḳılsa

da izḥār-ı meserret

Peygām-ı elemdir dil-i

pür-ḡamda ḥavādis

4. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 6

Hadiseler, olaylar.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i

seḥā mihr-i vefā (mühr)

Ḥatm oldu kerem-

nāme-i Ḥātemde

ḥavādis

5. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 8

Hadiseler, olaylar.

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı

ḡamiñ cāna daḡi lek

Aḳṣāmı olur medd dem-

i maḥremde ḥavādis

6. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 1

Oluḫ biten vak'alar,

hadiseler, olaylar.

Cām al ele naql et

ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

Sākī ṭarab-efzā ola her

demde ḥavādis

7. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 2

Oluḫ biten vak'alar,

hadiseler, olaylar.

Cām al ele naql et

ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

Sākī ṭarab-efzā ola her

demde ḥavādis

8. ḥavādis:

Gazel 13

Mısra: 4

*Olup biten vak'alar,
hadiseler, olaylar.*

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-gamda havādis

9. havādis:

Gazel 13

Mısra: 6

*Olup biten vak'alar,
hadiseler, olaylar.*

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
sehā mihr-i vefā
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Hātemde
havādis

10. havādis:

Gazel 13

Mısra: 8

*Olup biten vak'alar,
hadiseler, olaylar.*

Verse ne 'aceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥīlek
Akṣāmı olur medd dem-
i maḥremde havādis

11. havādis:

Gazel 13

Mısra: 10

*Olup biten vak'alar,
hadiseler, olaylar.*

Şimdi kim okur
menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḥ Ḥasībā ile
'ālemde havādis (Fi
Gurre Şa'ḳbān Sene
1198)

havf eder:

1. havf eder: -er

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Ḳatır arpası ta'yīni ister
her ay
Verdi şan vā'iz efendi
deve dişi buğdayı

havf etme:

1. havf etme: -me

Gazel 66

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Korkmak.

Havf etme tīr-i ḳazādan
sen ol ḳadar
'Āşık Rızā gibi siperiñ
yoḳ mudur seniñ

havlı obasını:

1. havlı obasını:

Mesnevi 4

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Havlı obasını.

Havlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faḳīr
Raḥm edip etmeye
tecrīm müsellim-i şağīr

havz:

1. havz:

Gazel 44

Mısra: 3

Bahçeleri

*süslemek, sulamak,
içinde yüzmek veya
belli maddeleri
islatmak, boyamak,
süzme gibi maksatlar
için kullanılan, etrâfi
beton, tuğla, mermer
vb. şeylerle çevrilmiş su
biriktirme yeri.*

Tekye gūyā gülsitandır
ḥalka-i tevḥīd havz
Zākirānı 'andelīb ol gül-
i hoş-bū mudur

hayāl:

1. hayāl:

Gazel 3

Mısra: 14
Hayal.

Çün Nedīm-i ħurde-bīn
özge ħayāl olmuş baña
Vākī ā rū yā mı ya
ħulyā mı söylersin
Ĥasīb

2. **ħayāl:**

Gazel 70

Mısra: 28

*Aslı olmadığı halde
zihinde kurulan şey,
düş.*

Şerħalar dāğ-ı serimde
baña tağ üstüne bāğ
Oldu zībende güşāyişle
ħayāl üstüne gül

3. **ħayālinde: -in, -de**

Gazel 113

Mısra: 5

Düş.

O āteş-pāreniñ şehir-i
dilin ħıfz et ħayālinde
Sitānbüldür çü lāzımdır
zarar aħker ħuşusunda

ħayāle almış:

1. **ħayāle almış: -mı**

Gazel 57

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
*Hayal etmek, hayal
alemine almak.*

Meşeldir çün ħilāfa nīze
şığmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış ħayāle
‘āşık-ı şeydā şıgırdırmış

ħayāl-i cām-ı la‘liñle:

1. **ħayāl-i cām-ı la‘liñle: -
iñ, -le**

Gazel 99

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevġilinin lal
rengindeki kadehinin
hayali.*

N’ola düşsem ħayāl-i
cām-ı la‘liñle ħarābāta
Şafādır Lāy-ħvāra künc-
i külĥen şaĥn-ı
gülşenden

ħayāl-i elif-i ħadüñle:

1. **ħayāl-i elif-i ħadüñle:**

Gazel 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Elif gibi boyunun
hayali.*

Ĥamīde-ķāmet-i ‘āşık
degül mi dāl saña

Kitāb-ı ħüsniñ ider tār-
ı kākülün i‘rāb

ħayāli fener:

1. **ħayāli fener:**

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Üzerine yapılmış
resimleri, içinde yanan
ışık etkisiyle büyütüp
aksettiren döner
fenerin şekli, görüntüsü
gibi olmak II çok
zayıflamak; yok olmak
(Tanıkta, manevi olarak
yok olmak, benliğinden
uzaklaşmak söz konusu
edir).*

Meclisde rakşa girdi
ħayāli fener gibi
Pervāne döndü sāğar-ı
şahbā şabāħa dek

ħayāl-i ġisuvānıñla:

1. **ħayāl-i ġisuvānıñla: -
iñ, -la**

Gazel 57

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaşların hayali.

Ne sāħir-pişedir
çeşmim ħayāl-i
ġisuvānıñla

Ƙoyup bir ŐŐŐ içre
bunca ejderhā
ŐiŐŐdirmiŐ

hayāl-i hŐsnŐne:

1. **hayāl-i hŐsnŐne:** -*Şi*,
-e

Gazel 130

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

GŐzelliŐin

dŐŐlenmesi.

arpılırmıŐ her gören
ādem hayāl-i hŐsnŐne
Kim bu ŐŐretle beşer
der ey perī hāŐā seni

hayāl-i ruhu:

1. **hayāl-i ruhu:** -*ı*

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

YanaŐın hayali.

ZŐlfi sevdāsı geh hayāl-
i ruhu
Hem hevā vŐ hem āb
var dilde

hayāl-i viŐāliyle:

1. **hayāl-i viŐāliyle:** -*ı*, -*y*,
-*le*

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma hayali.

Olmaz gönöl hayāl-i
viŐāliyle muŐtenem
BŐs-ı nevāl eyleme
dŐrr-i āb-gineden

hayāl-i yār:

1. **hayāl-i yār:**

Gazel 39

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin hayali.

Çeşm-i terimden
olmadı hālī hayāl-i yār
Ol eŐmesārı cilvegeh
etmiş birisidir

hayāl-i zŐlfe:

1. **hayāl-i zŐlfe:** -*le*

Gazel 130

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

zŐlŐflerinin hayali.

Ey gönöl hālīm
perīŐandır hayāl-i zŐlfe
Bī-haber dīvānesin
almış gibi sevdāsına

hayālinden hālī degöl:

1. **hayālinden hālī
degöl:**

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hayalimden boş

deŐil.

Ƙad u zŐlf ũ dehānı hīç
degöl hālī hayālinden
Bu āl-i muşhaf-ı
hŐsnŐn elif lām mīm
göstermiş

hayāt-ı cāvidāndır:

1. **hayāt-ı cāvidāndır:** -
dır

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sonsuz hayat.

Hayāt-ı cāvidāndır la^l-i
nābīn ŐŐh-ı dil-cŐsun
‘Aceb bilsem abīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

hayāt-ı hıızr:

1. **hayāt-ı hıızr:**

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hızır'ın ŐmrŐ.

Cānın eden İmām ‘Alī
yoluna fedā

Buldu hayāt-ı Hızır gibi
‘ömr-i sermedi

haydūd:

1. haydūd:

Gazel 7

Mısra: 8

Haydut, eşkiya.

Na’ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağı haydūd hep

hayfā:

1. hayfā:

Gazel 73

Mısra: 7

"Eyvah, yazık!"

anlamında ünlem.

O şüh deşne-be-kef
mest olup gelir hayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

hayflar kim:

1. hayflar kim:

Gazel 128

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yazıklar ki.

Haṭ-āver olmadıkça
ibtidā-yı vaşla yok

destür
Niyāzım hayflar kim
intihā-yı nāza dek gitdi

hayli:

1. hayli:

Gazel 88

Mısra: 6

"Epey, çok".

Ben būs-i la‘lin istedim
ol ḥancer ‘arz eder
Dil-berle hayli şöḥbet-i
cān eyledim bugün

2. hayli:

Gazel 92

Mısra: 3

"Epey, çok".

Hayli tekellüf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne fetḥ-i
muṭalsam defīnden

3. hayli:

Gazel 88

Mısra: 6

"Epey, çok".

Ben būs-i la‘lin istedim
ol ḥancer ‘arz eder
Dil-berle hayli şöḥbet-i
cān eyledim bugün

4. hayli:

Gazel 91

Mısra: 5

*"Birçok, çok fazla,
epeyce" anlamına gelen
zarf.*

Niṣār-ı gānzesi
yağmāya çıkmış hayli
‘uşşākı
O yahşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

hayme:

1. haymelerdir: -ler, -dir

Gazel 17

Mısra: 5

Çadır.

Haymelerdir lālezār
üzre degül meyde
ḥabāb
Levḥa-i bezme
muşavver bir
gülistāndır ḳadeḥ

2. hayme:

Gazel 89

Mısra: 12

Çadır, otağ.

Ḥasibā bād-ı ḥūrşid
elimden olmaz āsüde
Çü hayme etmeyen

‘uzletde h n ber dest  
d m n n

hayme-i zib :

1. **hayme-i zib :**

Gazel 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Güzel, süslü  adır.

Miy n-ı Őalde at kapdı
fesin haddi ‘uŐ ka
KurulmıŐ l lez ra
yasemende hayme-i
zib 

hayra mübeddel olup:

1. **hayra mübeddel**

olup: -up

Kıt'a 9

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hayra  evrilmek.

H b bu'll h Őef ‘at
eylesin r z-ı kıy metde
Olup hayra mübeddel
kılmasınlar seyyi‘atın
f Ő

hayr n mısın:

1. **hayr n mısın: -mi, -**

sin

Gazel 36

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şaşırıp kalmış

(kimse) // 'aşk ile

kendinden geçmiş kişi.

Eli nden c m düşmez

‘aks-i ruŐs ri n

tem Ő da

Meger ‘aksi n sa na sen

‘aksine hayr n mısın

k fir

hayret:

1. **hayretinden: -i, -n, -**
den

Mesnevi 3

Mısra: 2

Beklenmedik, garip

bir Şeyin sebep olduğu

Şaşkınlık, ŐaŐırma II

beğenme, takdir etme.

Leyli-i n ka-s v rı

görüp oldu meft n

Hayretinden deve

söylerse ‘aceb mi

Mecn n

hayret verir:

1. **hayret verir: -ir**

Gazel 101

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şaşkınlık vermek,

ŐaŐırtmak.

Feyles f-ı h kmete

hayret verir endişesi

Rüşdine teslim olur

SoŐra  olaydı imti an

hayretde  alırđı:

1. **hayretde  alırđı: -ir, -**
dı

Kıt'a 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şaşırmak, ne

yapacağını bilememek.

Görse taŐv rini

hayretde  alırđı Bihz d

Tab‘-ı mi‘m ri-i M niyi

 odu h sr na

hayri:

1. **hayriye: -y, -e**

Gazel 53

Mısra: 13

Şair Hayri.

Fennini n Hayriye pey-

revligine beyt iledir

Biz kuŐ rile H sib  anı

tanz r ederiz

hayrı bol:

1. **hayrı bol:**

Mesnevi 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Çok hayır yapan.

Hayrı bol şāh-ı melek
hazret-i Kāsım Paşa
Āşaf-ı hāşş-ı olup etdi
vezāret hākkā

hayr-ı halef ola:

1. **hayr-ı halef ola:-a**
Kit'a 10
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hayırlı halef,
hayırlı evlât olmak.

Hāl ü hatt nokta-i
müştān-i mu'anber
i'rab
Haq mübārek ede
hemvāre ola hayr-ı
halef

hazersizce:

1. **hazersizce:**
Gazel 120
Mısra: 10
Sakınmadan.

Raķib-i seg-menişden
kūy-ı dil-ber çünki
hālīdir
Hasībā ben daħi terk-i
'aşā kıldım hazersizce

hazinedār mehemmed

ağaya:

1. **hazinedār**
mehemmed ağaya:-y, -a
Gazel 100
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Hazinedar Mehmet
Ağa.

Hazinedār Mehemmed
Ağaya şad taħsīn
Cemālin eyledi hatt-ı
şerīf ile tezyīn

2. **hazinedār**
mehemmed ağaya:-y, -a
Gazel 100
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Hazinedar Mehmet
Ağa.

Hazinedār Mehemmed
Ağaya şad taħsīn
Cemālin eyledi hatt-ı
şerīf ile tezyīn

hazret-i hācī hasan ağa-
yı kerīm:

1. **hazret-i hācī hasan**
ağa-yı kerīm:
Kit'a 14
Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Cömert Hacı Hasan
Ağa Beyefendi.

Hil'at-i hāşş-ı
hümāyūn-ser-i
bāzīrgānī
Nāmver hazret-i Hācī
Hasan Ağa-yı kerīm

hazret-i hān hamīd:

1. **hazret-i hān hamīd:**
Gazel 59
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Hamit Han Hazreti.

Hazret-i Hān Hamīd ol
şeh-i zıll-ı Şānī'
'Adli hırz-ı zu'afā
düşmene seyf-i kātī'

hazret-i hayriye:

1. **hazret-i hayriye:-y, -e**
Gazel 97
Mısra: 15
Kelime Tipi: -
Hayri Efendi
Hazretleri. (bkz. Hayri
Efendi).

Hazret-i Hayriye
mümkin mi Hasībā
tanzīr
Kadri ma'lūm sühan-
dān olur eş'ārından

hazret-i kāsım paşa:

1. **hazret-i kāsım paşa:**

Mesnevi 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kasım Paşa hazreti.

Hayrı bol şāh-ı melek
hazret-i Kāsım Paşa
Āşaf-ı hāşşı olup etdi
vezāret hākkā

hazret-i mevlānānī:

1. **hazret-i mevlānānī:**
niñ

Kıt'a 19

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mevlānā

Hazretleri.

Şıdkile bendesi ol
Hazret-i Mevlānānī
Der iseñ vāşıl olam sırr-
ı dile “men ‘arefe”

**hazret-i rātib efendi-i
müşārün bi'l-benān:**

1. **hazret-i rātib efendi-i
müşārün bi'l-benān:**

Gazel 101

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Parmakla

*gösterilen Rātib Efendi
Hazreti.*

Hazret-i Rātib Efendi-i
müşārün bi'l-benān
Āmidī-i hvācegān
‘allāme-i nazm-ı beyān

hazret-i sālīm efendi:

1. **hazret-i sālīm efendi:**

Gazel 15

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Salim Efendi

hazretleri.

Hasībā hazret-i Sālīm
Efendi şi'riñi görse
Kuşūruñ ‘afv ile tekmil
eder gayra recādan gec

hazret-i sultān hamid:

1. **hazret-i sultān hamid:**

Kıt'a 23

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Alim Sultan I.

Abdülhamid Hazretleri.

Cāmi‘-i hışn-ı cihān
Hazret-i Sultān Hamid
Kıldı Hāq mülhem o
şāhenşeh-i ‘ālī-şāna

hazret-i yezdān:

1. **hazret-i yezdān:**

Gazel 87

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yüce Allah.

Ermişim taklīd ile
taḥkika dervişem
bugün

Derd edindim Hazret-i
Yezdān bī-çündür
sözüm

hazın su’al etdiler:

1. **hazın su’al etdiler:**
di, -ler

Mesnevi 3

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Aldığı zevki
sormak.*

Deveye düzden
yoğuşdan hazın etdiler
su’al
Dedi yük şırtımda olsa
ikisi daḥi melāl

heb:

1. **heb:**

Gazel 8

Mısra: 6

*Her vakit, daima,
sürekli.*

Dest-i aleble ayağı
tağbıl olur mūdām
PİR-i meyūñ du ā-yı
ğadeğ(i) ħürmetine heb

2. heb:

Mesnevi 5

Mısra: 1

Bütün, tüm, hepsi.

Bu se-Mālğāre-gīre Bū
Alī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse aleb

hediyye eyler:

1. hediyye eyler: -r

Gazel 69

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Hediye etmek.

Güller gibi bahāra
münāsib ħazelleri
Eyler hediyye tāze
zebānı Sitānbuluñ

**hediyveli müsāfir
gelicek:**

1. hediyveli müsāfir

gelicek: -icek

Mesnevi 4

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Hediyeli misafir
gelmek.*

Bir hediyveli müsāfir
gelicek bī-davet
Mīrħān olsa dağı
ğondurur eyler izzet

hediyyesi ola:

1. hediyyesi ola: -a

Gazel 123

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Armağān olmak.

Kevşer Efendi nazmına
nazīreñ ey Ĥasīb
Zemzem hediyyesi ola
rūğ-āşnālara

heft iklīme:

1. heft iklīme: -e

Müfret 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yedi iklim, bütün
dünya.*

Bu du ā iclāsına tārīħdir
Ola heft iklīme şeh
Abdu'l-ħamīd-i ħāzī

helāk:

1. helākime: -im, -e

Gazel 64

Mısra: 4

*Ölmek; ölme, mahv
ve ma'dûm olma.*

Şehīd-i ħamzeñ olam
diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ħadengini ey
ğası yā helākime çek

2. helākime: -im, -e

Gazel 65

Mısra: 2

*Ölmek; ölme, mahv
ve ma'dûm olma.*

Ĥadeng-i ħamzeleriñ
cism-i zaħmnākime çek
O ħanlı leşkeri ey ħası
yā helākime çek

helāk eyler:

1. helāk eyler: -r

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mahvetmek,
perişān etmek.*

Helāk eyler nigeħ ber-
dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaşl-ı cānān
etmege ħaç cān u başım
var

2. helāk eyler:-r

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Helāk eyler hezārān
‘āşığı biñ ğamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetîli
Çahramāni tîğ-zenlikde

helâl:

1. helâl:

Gazel 1

Mısra: 7

Haram olmayan

şey, mubah.

Biz eyledük güzelüm
kanımız helâl saña
Döner Hāsib dil-i vîrāne
beyt-i ma‘mûra

helâlî:

1. helâlîden:-den

Gazel 93

Mısra: 5

Helallikle, helallik

alarak.

Helâlîden eder iftâr
kebâbı setresin şüfi
Ser-â-ser iç libâsı
çekme kâlâ-yı
şarâbîden

hele:

1. hele:

Gazel 61

Mısra: 2

Artık, bundan

sonra.

Eylemem funduqçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ğor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

2. hele:

Gazel 71

Mısra: 4

Bilhassa, özellikle.

Tağdı al etmek için
gülğülü şâl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

3. hele:

Gazel 53

Mısra: 6

"Biraz bekle, dur

*bakalım!" anlamında
cümlelerin başına
getirilen bir kelime.*

Fikrimiz vuşlat-ı dildâr
ü helāk-i ağıyâr
Hele takrîre muvâfîk
bunu tedbîr ederiz

4. hele:

Mesnevi 4

Mısra: 45

"Dahi, bile"

anlamında bağlaç.

Çaraca körlüğe kaçmadı
hele oldu şikâr
Kesdirince başını eyledi
şahrâya firâr

helvâ:

1. helvâ:

Gazel 61

Mısra: 3

Helva.

Ağzıma aldım leb-i
şîrîniñi helvâ gibi
Çaşnî-i lezzet-i
kayıgāneden etdim
ferāğ

2. helvâ:

Gazel 4

Mısra: 20

Helva, tatlı.

Beyâz fes kırmızı şâl ile
dirler sük-ı ‘aşk içre
Şatarmış kâse-i mercân
içinde sükkeri helvâ

hem:

1. **hem:**

Gazel 105

Mısra: 12

"Aynı zamanda"

anlamında bağlaç.

Çürümez rızka verdim
nağd-ı fenni bâğ-ı
vuşlatda
Alıp şeftâlüler ser-tâ-
be-pâ hem tâzededen tâze

hem hem:

1. **hem hem:**

Gazel 106

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Her ikisi de geçerli

*olan iki durumu
anlatan bağlaç.*

Zülfî sevdâsı geh hayâl-
i ruḥı
Hem hevâ vü hem âb
var dilde

hem hem hem:

1. **hem hem hem:**

Kıt'a 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bağlaç

(hem...hem...hem de).

Kâmilên ḥüsn-i edâ ile
dedim târiḥini

Âl-i Zehrâ hem şerîf ü
hem necîb ü hem ḥâsen

hem olsun hem olmasın:

1. **hem olsun hem
olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Hem olsun hem
olmasın.*

Ḥübân-ı sîm-ten zer-i
maḥbûba seslenir
‘Âşıkda âh u nâle hem
olsun hem olmasın

2. **hem olsun hem
olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hem olsun hem
olmasın.*

Ḥüy-gerde kıлма
şermle ruḥsâr-ı âliñi
Verd-i ter üzre jâle hem
olsun hem olmasın

3. **hem olsun hem
olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hem olsun hem
olmasın.*

Olmaz niḳâbdan ḥaṭ u
ḥâliñ müṭâla‘a
Mektûm olan risâle
hem olsun hem olmasın

4. **hem olsun hem
olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hem olsun hem
olmasın.*

Ol mest-i nâz şâl-be-
gerden degülse de
Mihr-i münîr hâle hem
olsun hem olmasın

5. **hem olsun hem
olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hem olsun hem
olmasın.*

Bir şeb firâş-ı vuşlatı
bey‘ eylesin hemân
Ferdâya gam iḳâle hem
olsun hem olmasın

6. **hem olsun hem olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hem olsun hem olmasın.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

7. **hem olsun hem olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Hem olsun hem olmasın.

Fennī Şabiha oldu
Hasib-i nazire-gū
Pey-revlik-i ihāle hem olsun hem olmasın

8. **hem olsun hem olmasın:**

Gazel 98

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hem olsun hem olmasın.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın

Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

hemān:

1. **hemān:**

Gazel 119

Mısra: 6

Hemen.

Hātif-i ğaybī didi rihleti
tārīhini
Rūh-ı Emīn Kadın'a
Fātiha okı hemān

2. **hemān:**

Mesnevi 4

Mısra: 48

Hemen.

Bu umūrcayla ne şayda
tevārüd dildarı
Ço hemān koynuña
altun gibi şarı yarı

3. **hemān:**

Gazel 70

Mısra: 26

Hemen II o anda II sürekli olarak.

Şokunup hancer-i hār
eyledi kâsd-ı bülbül
Çızarıp çıkdı hemān
rüy-ı celāl üstüne gül

4. **hemān:**

Gazel 33

Mısra: 2

Daima, her zaman.

‘Aķār-ı dehrden ancak
dü çeşm-i hoşka yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir kütlu başım var

5. **hemān:**

Mesnevi 5

Mısra: 22

Daima, sadece.

Yörügü soymağa
başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızır
oldu Tatar aña hemān

6. **hemān:**

Kıt'a 8

Mısra: 3

Hemen II O anda, öylece.

Ben daħi etdim du‘ā
dedim hemān tārīhimi
Ola bu Seyyid
Meħemmed ‘ālem içre ser-firāz

7. **hemân:**

Gazel 98

Mısra: 11

*Daima, her zaman;
çabucak, derhâl.*

Bir şeb firâş-ı vuşlatı
bey^c eylesin hemân
Ferdâya ğam ikâle hem
olsun hem olmasın

8. **hemân:**

Kıt'a 4

Mısra: 3

Birden.

Edeyazdı beni dîvâne
hemân
O kalem kâtibi haqqâ
dil-ber

9. **hemân:**

Gazel 81

Mısra: 2

Çabucak, derhâl.

Libâs-ı 'ârî-i nâçîz imiş
ten añladığım
Bu çârsû-yı fenâda
hemân ben añladığım

10. **hemân:**

Gazel 95

Mısra: 6

Çabucak, derhâl.

Hâtif-i ğaybî dedi

rıhleti târîhîni

Rûh-ı Emîn Kâdına

Fâtîha oku hemân

11. **hemân:**

Gazel 70

Mısra: 32

*Derhâl, çabucak
anlamında zarf.*

Muşhaf-ı 'ârîz-ı dil-dâra

yemîn etdi meger

Ditreyip düşdü hemân

bâd-i şimâl üstüne gül

12. **hemân:**

Gazel 101

Mısra: 24

*Derhal, çabucak,
hemen.*

Nice merd olur o tıfl-ı

sedd-i İskender-vaqâr

Ṭül-i 'ömr ile

mu'ammer eyleye

Mevlâ hemân

13. **hemân:**

Gazel 29

Mısra: 4

Anında, hemen.

Cân merâkîdır meyân-ı

ebruvân-ı dil-bere

Şûfi-i şâhib-

teveccühdür hemân

mihrâb uyur

14. **hemân:**

Gazel 14

Mısra: 2

*Derhal, çabucak,
hiç vakit geçirmeden II
illâ.*

Gedâya vaşlıñ ola bî-

bahâne nedir bâ'is

'Aṭâ-yı şâha hemân bir

bahânedir bâ'is

15. **hemân:**

Gazel 116

Mısra: 2

Aksine. II Aniden.

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

16. **hemân:**

Gazel 50

Mısra: 3

Daima / her zaman.

Ser-i zülfüñ ğamın

şanma hemân ben nâ-

tüvân çekmez

Belā zencīrini ādem
degül şīr-i zamān
çekmez

hem-cāme-ḥvāb olsa:

1. **hem-cāme-ḥvāb olsa:** -
sa

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aynı yatakta

olmak.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu^{le}-tāb olsa kim
ağlardı

hem-civār oldu:

1. **hem-civār oldu:** -du

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Komşu, yakın ol-

Oldu āḥir dāderi Seyyid
Ḥalīle hem-civār
Bir yere cem^{ciyyet} etdi
ol iki tāze nihāl

hem-çü:

1. **hem-çü:**

Gazel 104

Mısra: 10

"Gibi" edatı.

Ṭabī^catler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
‘Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

hemçün:

1. **hemçün:**

Gazel 83

Mısra: 5

Gibi.

Benānīⁿla Benātüⁿ’n-
na[‘]şı mīzān eylemem
hemçün
Şebān-ı ğayra çeşmim
ḥīredārī-i hilāl etmem

hem-çünin:

1. **hem-çünin:**

Kıt'a 14

Mısra: 12

Böyle.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı
zenaḥdānı muḥīṭ
Hem-çünin sünbül-i
pīrāmen-i ḥavz-ı nesīm

heme:

1. **heme:**

Gazel 60

Mısra: 4

Bütün / hep.

Qıldım ilkā-yı yemi
vaḥdet ḥaşış-i keşreti
Āşinā oldum heme
dīvāneden etdim ferāğ

hemīşe:

1. **hemīşe:**

Gazel 79

Mısra: 6

Daima.

‘Arūs-ı ma[‘]nāya şan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsⁿ ü ān devāt ü
kalem

hem-nām-ı ‘azīm:

1. **hem-nām-ı ‘azīm:**

Kıt'a 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Büyük arkadaşlık.

Ya[‘]ni maḥdūm-ı
mükerremleri faḥrū[‘]l-
aḳrān
Cedd-i peygamber-i zī-
şānla hem-nām-ı ‘azīm

hem-rāz:

1. **hem-rāza:-a**

Gazel 121

Mısra: 6

Sırdaş, dost.

Şeker-pālūde-i cism-i
laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı la'l-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

hem-şoḥbet:

1. **hem-şoḥbet:**

Mesnevi 4

Mısra: 20

*Birbiriyle sohbet
eden, arkadaş; beraber,
birlikte.*

Hvāceye aydın çeşmi
çerāğ elbet
Kimle aşḥāb-ı
kemālleriñe hem-
şoḥbet

hem-şoḥbet olur mı:

1. **hem-şoḥbet olur mı:-
ur, -mı**

Gazel 137

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dost olmak, aynı
sohbet halkasında
bulunmak.*

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşda
fursat olur mı

hemvār:

1. **hemvār:**

Gazel 43

Mısra: 4

Daima, her zaman.

Nīk ü bed izḥār eder
naḳş-ı derūn-ı cām-ı
mey
Zişt ü ḥüb āyīnede
hemvār kendin gösterir

hemvāre:

1. **hemvāre:**

Kit'a 10

Mısra: 6

Daima, devamlı.

Hāl ü ḥaṭṭ nokṭa-i
müştāğ-ı mu‘anber
i‘rāb
Ḥaḳ mübārek ede
hemvāre ola ḥayr-ı
ḥalef

hem-zebān olmak:

1. **hem-zebān olmak:-
mak**

Gazel 110

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aynı dili

konuşmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmak ne
ḥaddiñdir senüñ pür-
gūlara

2. **hem-zebān olmak:-
mak**

Gazel 110

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aynı dili

konuşmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmak ne
ḥaddiñdir senüñ pür-
gūlara

hep:

1. **hep:**

Gazel 7

Mısra: 1

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Ḥaṭlanur dökem
yolında eşk-i ḥün-ālūd
hep
Sevdigüm manḳır

kuşudur akçedür
makşüd hep

2. hep:

Gazel 7

Mısra: 2

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Haflanur dökem
yolında eşk-i hün-âlüd
hep
Sevdigüm mankıır
kuşudur akçedür
makşüd hep

3. hep:

Gazel 7

Mısra: 4

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Olmuşına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāgbān bir dāne kıomaz
düşürür emrüd hep

4. hep:

Gazel 7

Mısra: 6

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ

n^ola
Arnabudlar giydiler
yilek çuka kapūd hep

5. hep:

Gazel 7

Mısra: 8

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Na^ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağ haydūd hep

6. hep:

Gazel 7

Mısra: 10

*Sürekli olarak, her
zaman, daima.*

Ey Hevāyī deffe-i
hiddetle cüllāh-ı hayāl
Ağlas-ı nazmın
doğurken kırdılar tār
pūd hep

7. hep:

Gazel 46

Mısra: 3

*"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
sıfat.*

Hep şakāyıklar
karanfüller açar
mecrāsına
Hicr-i haddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-hūna biter

8. hep:

Gazel 55

Mısra: 10

*"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
sıfat.*

Hasibā mekteb-i
‘irfānda ‘arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taqvīm
göstermiş

9. hep:

Gazel 66

Mısra: 9

*"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
sıfat.*

‘Arz eyle hāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yok mudur seniñ

10. hep:

Gazel 118

Mısra: 10

"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
sıfat.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

11. hep:

Mesnevi 4

Mısra: 4

"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
sıfat.

Ya'ḳūb-ı müselleḡ
olıcak Evren begi
Ḥaṭṭ edip hep dediler
'adlile meşhūr özi

12. hep:

Gazel 51

Mısra: 6

"Her zaman"
anlamında zarf.

Ḳo ta'ını ḥalka zāhid
ḥānḳāh-ı devr-i çerḥ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

13. hep:

Gazel 49

Mısra: 4

"Her zaman"
anlamında kullanılan
zarf.

Va'de-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep
baḥt-ı girān-ḥvābımdır

14. hep:

Gazel 87

Mısra: 30

"Her zaman"
anlamında kullanılan
zarf.

Mışra'ı nazmîle teşhīr-
i cüvānān eylerem
Hep musaḥḥardır baña
çün siḥr [ü] efsündür
sözüm

15. hep:

Mesnevi 5

Mısra: 35

Tamamen /
büsbütün.

Şatmamış Ḳara Ḥalīl
ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
şatıvermemiş yürümüş

16. hep:

Gazel 45

Mısra: 12

"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
zamir.

Āb-ı şī'rin etse cārī
lü'lü'-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı
'ışkı hep sīr-āb eder

17. hep:

Mesnevi 3

Mısra: 25

"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
zamir.

İmām efendi bugün
toydu hep ribā
yemenen
Lisān-ı nāsda derler
yarar deveye diken

18. hep:

Mesnevi 4

Mısra: 17

"Bütün, hepsi"
anlamında belgesiz
zamir.

Çünkü ḥalka ede yörgüc
hep umūrunda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Ḥacī Manşūr

hep mevcūd:

1. hep mevcūd:

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bütün

yaratılmışlar.

Sehā vü luṭf u kerem

ḥüsn-i ḥulḳ hep

mevcūd

Verir ‘adāleti iḳlīm-i

hefte ‘ünvānı

hep rüzgār üzre gider:

1. hep rüzgār üzre

gider:-er

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Zamanın getirdiği
gibi yaşamak.*

Bulup eyyāmını hep

rüzgār üzre gider ol

kim

Açar keṣtī-şıfat bāb-ı

Ḥaḳa her dest ü

dāmānın

her:

1. her:-i

Gazel 8

Mısra: 8

Hep, bütün, herkes.

Gül mevsimi de geldi

boğaz seyrin eylesek

Çözseydi bend-i gerdeni

her şüh-ı gönce-leb

2. her:

Gazel 12

Mısra: 15

Hep, bütün: herkes.

Her perī-peykere

çarpıldı ise kıl da‘vet

Oḳuyup dā‘ire-i ḥāneye

sen de aş cit

3. her:

Gazel 2

Mısra: 4

*Her; her nefes: her
nefeste, her an.*

Sevdüğim çin-i cebin

itdükce a‘dā ḥandedür

Çerḥ-i ğaddār

eylemekte cevri her

yüzden baña

4. her:

Gazel 3

Mısra: 7

"Bütün, her bir"

*anlamlarında belgesiz
sıfat.*

Eylemiş ruḥsāruñı

āzürde ḥāl olmuş baña

Devr-i bende merdüm-i

çeşmüñ geçüp her

nażrası

5. her:

Gazel 12

Mısra: 15

"Bütün, her bir"

*anlamlarında belgesiz
sıfat.*

Her perī-peykere

çarpıldı ise kıl da‘vet

Oḳuyup dā‘ire-i ḥāneye

sen de aş cit

6. her:

Gazel 89

Mısra: 8

"Bütün, her bir"

*anlamlarında belgesiz
sıfat.*

Bulup eyyāmını hep

rüzgār üzre gider ol

kim

Açar keṣtī-şıfat bāb-ı

Ḥaḳa her dest ü

dāmānın

7. **her:**

Gazel 113

Mısra: 1

"Bütün" anlamında

belgisiz sıfat.

Bükā ile riyāyı kizbi cārī
her huşūşında
Sözüm yok zāhid-i
huşkuñ bu çeşm-i ter
huşūsında

8. **her:**

Gazel 80

Mısra: 5

"Her bir"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Her lebin emdikce būs
etdim 'izār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuql-i
şeftālū vü bādām
eyledim

9. **her:**

Gazel 85

Mısra: 3

"Her bir"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Benim her zaħmım üzre
şerhalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmūş eylemem ol

lāle-haddin çok kerem
gördüm

10. **her:**

Kıt'a 18

Mısra: 5

"Her bir"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Olmadı her naķş bende
etdi bende her nuķūş
Naķş-bend olup
haķikatle serāy-ı
vaħdete

11. **her:**

Mesnevi 5

Mısra: 37

"Her bir"

*anlamında belgisiz
sıfat.*

Bilse her Kıbtı
demirciligi qalmaz idi
aç
Geçinirleridi 'iyāli ile
bulğur bulamaç

12. **her:**

Gazel 45

Mısra: 2

"Her an"

anlamında sıfat.

Kākülün şerhini gūyā
hüsni kim i'rāb eder
Kıl ile her mes'ele
faşında meclis-yāb
eder

13. **her:**

Gazel 21

Mısra: 2

"Bütün, her bir"

*anlamında belgisiz sıfat
(her cām-ı mücellâ).*

Olsa elfāz-ı dürrer-
bārīña mażhar kāğid
Şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur her kāğid

[her an]:

1. **[her an]:**

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her zaman, daima.

'Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Hañçeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

her ay:

1. **her ay:**

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -
Her ay.

Kaçır arpası ta'yîni ister
her ay
Verdi şan vâ'iz efendi
deve dişi buğdayı

her bār:

1. her bār:

Kıt'a 5
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Her seferinde,
süreklî.

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levh-i mâh-tâb üzre
Mübârek-bâd okur
tebrîkine erbâb-ı dil her
bār

her bir:

1. her bir:

Gazel 20
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Her bir.

Ki her bir revzeni
âyîne-i endâmdur gūyâ
Temâşâ eyleyen bu cāy-
ı ra'nâyı olur dil-şâd

2. her bir:

Gazel 110
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Her bir.

Şol 'arağ kim zeyn olur
zülfünde her bir mûlara
Rişte-i müşgîn olur
gūyâ ki ol incülere

her bir kûşesinde:

1. her bir kûşesinde: -sî, -n, -de

Gazel 57
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Her bir köşe.

Bir enbân-ı kerâmetdir
derûn-ı ehl-i 'irfânıñ
Ki her bir kûşesinde
kenz-i lâ-yefnâ
şığırdır mış

her biri:

1. her biri:

Gazel 35
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Her biri.

Açdıqca bārılar ten-i
süzânım üzre yâr
Her biri verd-i gülşen-i
nâr-ı Halîl olur

2. her biri:

Gazel 10
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Ayrı ayrı, her biri.

Ser-keş ü bâğî olup
tağlara çıkdı her biri
Boy begi olmuş dırağt-ı
müntehâlar semt semt

her dem:

1. her dem:

Gazel 105
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Her zaman.

İçenler şerbet-i la'lin çü
zemzem tâzedden tâze
'îlâc eyler dil-i bîmâra
her dem tâzedden tâze

2. her dem:

Gazel 11
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Her an; daima.

Cemâl-i tâb-nâkin seyr
eder hûbân-ı devrânıñ
Nazar kıldıqca her dem
bâ'îş-i düşnâmdır
mir'ât

her demde:

1. her demde:-de

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her an; daima.

Sākī ʔarab-efzā ola her
demde havādiş
Cām al ele naql et
kaşaş-ı Cemde havādiş

2. her demde:

Gazel 13

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her an, daima.

Cām al ele naql et
kaşaş-ı Cemde havādiş
Sākī ʔarab-efzā ola her
demde havādiş

her ekini ekip:

1. her ekini ekip:-ip

Mesnevi 5

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Her ekini ekmek.

Her ekini ekip Allāha
tevekkül olasın
Olmayıp şoñra yüzü
kara murādīñ bulasın

her gāh:

1. her gāh:

Kıt'a 21

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her zaman.

Berg-i sebzile ne
hoşdur gül-i āl
Hatt-ı ruhsāra nazar kıll
her gāh

her gice:

1. her gice:

Kıt'a 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her gece.

Meger her gice bir
ʔavret kaparmış halvet-i
hāşşa
ʔases başmış cenāb-ı
vāʔizi rüsvā-yı ʔāmm
etmiş

her girih:

1. her girih:

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her kıvrım.

Reşkle mevce-i
deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözüle
turre-i ʔarrārından

her gören:

1. her gören:

Gazel 130

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Her gören kimse.

Çarpılırmış her gören
ādem hayāl-i hüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī hāşā seni

her gören hayrān olur:

1. her gören hayrān

olur:-r

Gazel 133

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her gören hayran

olur.

Her gören hayrān olur
dil-ber-i hüsnā seni
Kudretin izhāra mı halk
eylemiş Mevlā seni

her hām telh olur:

1. her hām telh olur:

Gazel 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Her olgunlaşmamış
acı olmak.*

Bî-nemektir vâ'iz-i nâ-
puhte pend eylerse de
Sükker-âlûd olsa da
elbet olur her hām telh

her hatvede:

1. **her hatvede:-de**
Gazel 46
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Her adım.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā kıdd
ile
Şanıram her hatvede
bir serv-i müsteşnā
biter

her kalemde:

1. **her kalemde:**
Gazel 46
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
*Her kalem
oynatmada.*

Naḥl-bend-i ravza-i
ma'ın midir bilmem
Ḥasīb
Her kalemde mīve-i

mazmūn-ı bî-hemtā
biter

her kim:

1. **her kim:**

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hangi kimse ki.

Her kim şehādet etdi
bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Şıdḳ u maḥabbet ile
sever āl-i Aḥmedi

her nakş:

1. **her nakş:**

Kıt'a 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Her ne nakş, güzel.

Olmadı her nakş bende
etdi bende her nuḳūş
Nakş-bend olup
ḥaḳīkatle serāy-ı
vaḥdete

her ne deñlü:

1. **her ne deñlü:**

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Her ne kadar.

Her ne deñlü eylesem
noḳşān erişmez bezl ü
şarf
Mālik-i kenz-i 'ulūmum
māl-i Ḳārūndur sözüm

her nefes:

1. **her nefes:**

Mesnevi 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Her an.

Nuḳḳ-ı pākiñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler iḥyā

her ni'mete irer:

1. **her ni'mete irer:-er**

Kıt'a 18

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Her nimete ermek.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile
maḥbūb-ı āl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni'mete

her rüz:

1. **her rüz:**

Mesnevi 3

Mısra: 44

Kelime Tipi: -
Her gün.

Oldu zenginle
züğürtlüğe mişāl her
rūz
Deve bir aķçeye
ķıymetlü biñ aķçeye
ucuz

her seher:

1. **her seher:**
Gazel 127
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Her sabah.

Her seher silmede
süpürmede reh-güzerin
Dide saķķāya mişāl oldu
müje çārūba

her serv nāzenin olmaz:

1. **her serv nāzenin
olmaz:**
Gazel 14
Mısra: 7
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
*Her servi nazikçe
olmaz. II Her güzel
nazlıca davranamaz.*

Libās-ı sebz ile her serv
nāzenin olmaz

O hūsne bu reviş-i
nāzikānedir bā'is̄

her sū:

1. **her sū:**
Gazel 52
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Her taraf II her
tarafıta.*

Her sū nigāh-ı şāhid-i
dīdār-ı yār olur
Biniş-künān-ı vuşlata
piş ü pes istemez

hercāyi:

1. **hercāyi:**
Gazel 91
Mısra: 8
*Bir şey üzerinde
sürekli durmayan,
sözünden,
kararlarından
dönüveren, sebatsız,
kararsız, vefatsız.*

Vişāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

her-dem:

1. **her-dem:**
Gazel 104
Mısra: 5
Her an, her zaman.

Vişāliñle 'adūyı şād u
handān eyledüñ her-
dem
Firāķıñla revā mı 'aşıķ-ı
hem-rāza hum-bāze

herkes:

1. **herkese:-e**
Gazel 11
Mısra: 2
*Herkes, insanların
tümü.*

Anuñçün herkese
şüret-nümā-yı tāmıdır
mir'āt
Mişāl-i çerh 'ibret-cāy-ı
hāşş u 'āmdır mir'āt

hevā vü āb var:

1. **hevā vü āb var:**
Gazel 106
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Hava ve su var.

Zülfi sevdāsı geh hayāl-
i ruķı
Hem hevā vü hem āb
var dilde

hevādan nem kapar:

1. hevādan nem kapar: -
ar

Gazel 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Deyim**

Havadan nem

*kapmak; en küçük bir
şeyden alınmak, çok
alınan olmak.*

‘Arızıñ hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem kapar
Öyle nāzıkdır ki pūs
olsa hevādan nem
kapar

hevāsına:

1. hevāsınadır: -*dır*

Gazel 96

Mısra: 7

*Heves, istek, arzu,
sevgi.*

Bu rüzgārda bir serv-
kadd hevāsınadır
Nesimde eşer-i ārzū
çemen-be-çemen

hevāyī:

1. hevāyī:

Gazel 61

Mısra: 9

Şıpsıvdi // uçarı.

Ben Hevāyī şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengāne-i
‘örfāneden etdim ferāğ

2. hevāyī:

Gazel 7

Mısra: 9

*Nefsine düşkün,
ciddi şeylere ilgisiz olan
kimse, uçarı. II Şairin
mahlası.*

Ey Hevāyī deffe-i
hiddetle cüllāh-ı hayāl
Aṭlas-ı nazmın
doğurken kırdılar tār
pūd hep

hevā-yı gīsuvān-ı

müşgbār-ı duḥter-i

tersā:

1. hevā-yı gīsuvān-ı

müşgbār-ı duḥter-i

tersā:

Gazel 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Hristiyan güzelinin
misk dolu saçlarının
hevesi.*

Müşevveş eyledi h̄‘āb-ı
perīşānum gibi hālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı
müşgbār-ı duḥter-i
tersā

hevā-yı halka-i zülfüñle:

1. hevā-yı halka-i

zülfüñle: -*üñ, -le*

Gazel 129

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Saçının halkasının
arzusu.*

Hevā-yı halka-i zülfüñle
düşdüm bahş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

hevā-yı kākülün:

1. hevā-yı kākülün: -*üñ*

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kākülün arzusu.

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülün
Düşdü teşvīşe göñül bu
fıkr-i dūr-ā-dūrda

hevā-yı zülfi:

1. **hevā-yı zülfü:-i**
Gazel 26
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Saç hevesi II
sevgilinin saçına karşı
duyulan heves.

Müşevveş etmişiken
kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḥi
başıma belā mı olur

hevā-yı zülfüñe:

1. **hevā-yı zülfüñe:-üñ, -**
e

Gazel 78
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Saç hevesi II
sevgilinin saçına karşı
duyulan heves.

Düşdü hevā-yı zülfüñe
dil rüzgārile
Taḫvīmimizde yazdı
şedāyid bu yıl yıl

2. **hevā-yı zülfüñe:-üñ, -**
e

Gazel 116
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Saç hevesi II
sevgilinin saçına karşı
duyulan heves.

Hevā-yı zülfüñe dūş
eyledim lā-ḳayd iken
başım
‘Aceb sevdāya düşdüm
rüzgārile esenlikde

hevdec:

1. **hevdecde:-de**

Mesnevi 3

Mısra: 3

Devenin sırtına
konan, kadınlara
mahsus, üstü kubbeli
bir çeşit sepet, mahfe.

Göricek Leyliyi
hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḥande

heves kıla:

1. **heves kıla:-a**

Gazel 48

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Heveslenmek.

Murğ-ı ‘ışḳda kıla ḥāşılı
gīsüya heves
Mültezim dā’iresi bād-ı
hevāsiyla döner

heves-i ceyb-i vuşlata:

1. **heves-i ceyb-i**
vuşlata:-a

Gazel 41

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kavuşma cebinin
arzusu.

Sā‘at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derünü nāle-
künānım çıtır pıtır

heves-kār olma:

1. **heves-kār olma:-ma**

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Heves etmek.

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kār ey gönül
Başıña bir ḳayd alıp
ḥāliñ diğeri-gün eyleme

hey:

1. **hey:**

Gazel 42

Mısra: 5

"Ey!" seslenme

edatı.

Peş-revde ḥişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāḳa bu da naḳş ile
bir kāra girişdir

heybe:

1. **heybeyi:** -yi

Gazel 61

Mısra: 7

Heybe.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḥurc-ı pāldüm-i
seksāneden etdim ferāg

hezār:

1. **hezār:**

Gazel 14

Mısra: 9

Bin II binlerce.

Hezār şevķile dil böyle
olmağā pür-gū
Ḳasīb ü ṭab^c-ı Nazīf-i
yegānedir bā'is̄

hezārān:

1. **hezārān:**

Gazel 70

Mısra: 33

1. Binlerce, pek çok

2. Bülbüller.

Nice şad girye ederiz
firāķında hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

2. **hezārān:**

Gazel 116

Mısra: 5

1. Binlerce, pek çok

2. Bülbüller.

Helāk eyler hezārān
‘āşığı biñ ğamze-i hesti
/bek
Çalar çeşm-i fetili
Ḳahramānı tiğ-zenlikde

3. **hezārān:**

Gazel 10

Mısra: 7

Bin, binlerce, pek

çok.

Açılıp göñlünde gül
gibi hezārān ğonceler
Ağlamağda ‘andelīb-i
bī-nevālar semt semt

hezārān āferinler:

1. **hezārān āferinler:** -ler

Gazel 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bin kere aferin.

Hezārān āferinler ṭab^c-ı
mi‘mārına şad taḥsīn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḡi bir
üstād

hezārān ‘āşığı:

1. **hezārān ‘āşığı:** -ı

Gazel 116

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Binlerce âşık.

Helāk eyler hezārān
‘āşığı biñ ğamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetili
Ḳahramānı tiğ-zenlikde

hezār-ı ḡasteyem:

1. **hezār-ı ḡasteyem:** -y, -em

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hasta bülbül II (Aşk derdiyle) inleyen âşık.

Hezār-ı ḡasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemāl
‘arz et
Ṭabībim derde
dermānım civānım gül
zamānıdır

hiç:

1. **hiç:**

Gazel 66

Mısra: 4

Hiç bir.

Bāğ-ı emelde gence-i
mağşūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eşiñ
yok mudur seniñ

2. hīç:

Gazel 19

Mısra: 6

"Asla" anlamında
zarf.

Eyleye 'abd günāh ola
çün 'afüvv Kayyūm
Hār u ḥas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine
sedd

3. hīç:

Gazel 129

Mısra: 10

"Yok denecek
kadar az, azıcık"
anlamlarında, olumsuz
yargılı cümlelerde filin
anlamını pekiştiren bir
söz.

Düşelden 'ışkıña şöyle
za'if ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

4. hīç:

Gazel 55

Mısra: 3

"Asla" anlamına
gelen zarf.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç
degül ḥālī ḥayālinden
Bu ḳāl-i muḣhaf-ı
ḥüsñüñ elif lām mīm
göstermiş

5. hīç:

Gazel 137

Mısra: 6

"Asla" anlamına
gelen zarf.

Berrāḳ u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye
ḳıymet olur mı

ḥicāb var:

1. ḥicāb var:

Gazel 106

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Utanma var.

Edemem ilticā-yı ref'-i
niḳāb
Meh-cebānim ḥicāb var
dilde

hicr:

1. hicriñle: -iñ, -le

Gazel 80

Mısra: 1

Ayrı olma -

*Sevgilinin aşkıktan
uzakta olması-*

Sinemi hicriñle pür-dāğ
u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili
maḣzarla i'lam eyledim

hicr-i gīsū-yı girih-
giriñle:

1. hicr-i gīsū-yı girih-
giriñle: -iñ, -le

Gazel 45

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kıvrım kıvrım
olmuş saçın ayrılığ.*

Hicr-i gīsū-yı girih-
giriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳatre düşse
deryāyı bütün gird-āb
eder

hicr-i ḥaddiñle:

1. hicr-i ḥaddiñle: -iñ, -le

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanağının ayrılığ.

Hep şaḳāyıklar
ḳaranfüller açar
mecrāsına

Hicr-i haddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-hûna biter

hidāyet:

1. **hidāyet:**

Gazel 140

Mısra: 25

1. *Doğru yola irşat,
delâlet. 2. Doğru yola
sülûk. Hakk'a muvassal
olan tariki bulmak.*

Mehdî saña hidāyet [.]
der iseñ Hasîb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

hıdmet:

1. **hıdmete:-e**

Kit'a 18

Mısra: 2

*Bir kimse veya
şeyin iyi durumda
bulunması için
yapılması gereken
bakım.*

Menba^c-ı hilm ü hayā
Mollā Mehemmed kim
Fikri maşrûf idi dā'im
ehl-i Hakk'a hıdmete

hıdmet-i lālâlığın eyler:

1. **hıdmet-i lālâlığın
eyler:-r, -**

Gazel 101

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Lalalık hizmeti
eylemek.*

Hüsnünü görse olur
sevdâda bânü dāyesi
Hıdmet-i lālâlığın eyler
Siyāvüş-ı keyân

hıdmeti olmaya:

1. **hıdmeti olmaya:-ma,
-y, -a**

Gazel 59

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İşi, ihtiyacı olmak.

Eyledi ez-dil ü cān şarf-ı
nuķūd-ı himmet
Hıdmeti olmaya
dergāh-ı Hudāda zāyi^c

hıdmeti zāyi^c olmaya:

1. **hıdmeti zāyi^c
olmaya:-ma, -y, -a**

Mesnevi 5

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Hizmeti
kaybolmak.*

Ulemā zümresiniñ kim
ola dānişmendi

Olmaya hıdmeti zāyi^c
ola kâdî kendi

hıfz eder:

1. **hıfz eder:-er**

Gazel 70

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Korumak,saklamak.

Hıfz eder pençesidir
gonce-i hamrā meşelā
Al tūṭı gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

hıfz-ı esrāra:

1. **hıfz-ı esrāra:-a**

Gazel 138

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sırları saklamak.

Hıfz-ı esrāra kişi gizli
kapalı lāzım
İ'tibārı ola tā kîseli
mektüb gibi

hıket ü nahv ü

ma^cāniden de:

1. **hıket ü nahv ü**

ma^cāniden de:-den, -de

Gazel 87

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Felsefe ve

*edebiyatın nahv ve
maani bölümü.*

Şarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taşavvuf
söyledim
Ḥikmet ü nahv ü
ma‘âniden de bîründür
sözüm

hikmeti:

1. hikmetiniñ: -niñ

Gazel 114

Mısra: 11

Şair Hikmetî.

Ḥikmetiniñ çün kelâm-ı
nâfizi i‘câzdır
Şâ‘ir-i sâḥir Ḥasîbâ
neylesin tanzîrde

hılâf söylemem:

1. hılâf söylemem: -me, - m

Gazel 64

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yanılmak, yalan
söylemek.*

Uymadım ez-dil ü cân
ebruvân u müjgâna
Ḥilâf söylemem isterse
toğrı ḥâkime çek

hilâl:

1. hilâl:

Gazel 101

Mısra: 14

1) *Yeni ay* 2)

*Sevgilinin gömleğinin
yakası.*

Zâtı mir‘ât-ı celî
pervâzı mihr-i ‘anberîn
Ya seḥâb-ı müşg-fâm
içre hilâl olmuş ‘ayân

hilâl kaşları:

1. hilâl kaşları:

Gazel 68

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hilâl kaşları.

Gösterdi ḥaṭṭ-ı yâr gelip
leylî-i berât
Çekdi hilâl kaşları tuğra
şabâḥa dek

hilâl-i ‘ıydi:

1. hilâl-i ‘ıydi: -i

Kıt'a 14

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Bayram hilali II
bayram vaktini haber
veren hilal.*

Daḥi ḥüccetle beyân
etdi hilâl-i ‘ıydi

Bârekallâh zihî ḳâ‘ime-i
müjde-raqîm

ḥil‘ata şâyestedir:

1. ḥil‘ata şâyestedir: -dir

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Elbiseye layık.

Dil-i dîvâneme sevdâ-yı
gîsü-yı girih-gîriñ
Bu nice ḥil‘ata
şâyestedir zencîr-i
bâbiden

ḥil‘at-i ḥâşş-ı hümayün- ser-i bâzîrgânî:

1. ḥil‘at-i ḥâşş-ı hümayün-ser-i bâzîrgânî:

Kıt'a 14

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ticaretin kutlu has
elbisesi.*

Ḥil‘at-i ḥâşş-ı
hümayün-ser-i
bâzîrgânî
Nâmver ḥâzret-i Ḥacî
Ḥasan Ağa-yı kerîm

ḥilm-i ḥimârîsi:

1. **hilm-i himārîsi**: -sî, -

Gazel 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eşek olgunluğu.

Yüklenir bār-ı riyâyı
meclise şıklet verir
Zāhidiñ hilm-i himārîsi
beni iğzâb eder

hilm-i himārîsine:

1. **hilm-i himārîsine**: -sî,

-n, -e

Gazel 49

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eşek olgunluğu.

Ġarazım raṭl-i girân-
keşligimi işrâba
Zāhidiñ hilm-i
himārîsine iğzâbımdır

himmet:

1. **himmetde**: -de

Kıt'a 25

Mısra: 4

1. *Yardım, ihsan.* 2.

Çalışma, gayret, emek.

3. *Mânen büyük*

kimselerin, ermişlerin

dilediklerini yerine

getiren mânevî gücü,

mânevî yardımı, lutfu.

Egerçi ol ḥademe

zümresinden idi velî

Miṣâl-i şöhreti

himmetde Baykara oldu

hind:

1. **hindi**: -î

Gazel 99

Mısra: 2

Hindistan.

Degüldür seyr-i ḥālîñ

za'f-ı çeşmimle cüdâ

benden

Eder Hindi temâşâ rind-

i 'âşık çeşm-i süzenden

hindü mudur:

1. **hindü mudur**: -mu, -

dur

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hintli II Sevgilinin

beni.

Şâh-ı cis[i]m mi pâyıñ

[.] Hindü mudur 'aceb

îklîm-i Çîn-i dilde o

zülfi siyâhımız

hinnâ:

1. **hinnâdır**: -dır

Gazel 36

Mısra: 3

Kına.

Reviş merdâne ammâ

'aks-i mey destinde

ḥinnâdır

Ḳız oğlan meşreb olduñ

Ḳız mısın oğlan mısın

kâfir

ḥirâm-ı nâzdan:

1. **ḥirâm-ı nâzdan**: -dan

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Nazla, cilveyle

yürüyen sevgili.

Ḳirâm-ı nâzdan tâvus-ı

naḥvet olduğıñ bildük

Tezervüm cünbiş eyle

raḳsa gir reftâr-ı keklik

yap

ḥîre-çeşm-i mest-i cām-

ı bezm-i 'ışk:

1. **ḥîre-çeşm-i mest-i**

cām-ı bezm-i 'ışk:

Gazel 136

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aşk meclisindeki

şarap kadehinden

sarhoşun göz

kamaşması.

Farq eder mi hîre-çeşm-
i mest-i cām-ı bezm-i
ıışk
Lāle mi gül mi kıaranfûl
mi ruĥuñ mı bāde mi

hîredārî-i hilāl etmem:

1. hîredārî-i hilāl

etmem: -me, -m

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hilalden gözü

kamaşmak.

Benānîñla Benātü'n-
naşsı mîzān eylemem
hemçün

Şebān-ı ğayra çeşmim
hîredārî-i hilāl etmem

hırka:

1. hırka:

Gazel 6

Mısra: 5

Dervişlerin

*üstlerine giydikleri,
biçimi ve rengi mensup
oldukları tarîkata göre
değişen, kollu, yakasız,
pamuklu giyecek.*

Benātü'n-naşsı kılmış
bir aşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı

ĥāb ile teshîr ider
mehtāb

hırş-ı dāne:

1. hırş-ı dāne:

Gazel 16

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dane hırsı. II

yemek hırsı.

Kıldı kıanā'atile hümā
menzilin alā
Esfelde hırş-ı dāne ile
ĥabs olur decāc

hırz-ı zu'afā:

1. hırz-ı zu'afā:

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zayıfları korumak.

Hāzret-i Hān Hāmîd ol
şeh-i zıll-ı Şāni'
Adli hırz-ı zu'afā
düşmene seyf-i kıatı'

hisāb:

1. hisābınadur: -ınadur

Gazel 8

Mısra: 9

Hesabında,

değerinde.

ıyd üsti beş
ĥisābınadur bu ğazel
Ĥasîb
Taĥmîse raĝbet itse
eĥibbā degül aceb

hişāl:

1. hişāl:

Gazel 3

Mısra: 4

Huylar.

Ĥāceden çıkmış
zerāfetle alim olmuş
baña
Şive üstāddan el öpmiş
hoş hişāl olmuş baña

hişār:

1. hişār:

Gazel 42

Mısra: 5

1. Klâsik Türk

müziğinde tiz

sekizlideki küçük

mücenneb diyezi almış

re veya bakiye bemolü

almış mi sesi. 2. Klâsik

Türk müziğinde

kullanılan birleşik

makam. Sûz-i Dil

makamının temel

dizisine Hüseyinî

beşlisinin veya Hüseyinî

makamının temel

dizisinin eklenmesiyle

meydana getirilmiştir.
İnici-çıkıcı bir seyir
özelliğine sahiptir.
Karar sesi düğâh (la),
güçlü sesi hüseyinî
(mi)'dir. Asma
kararları, hüseyinî (mi)
sesi üzerine aktarılmış
Uşşak ve Kürdî, nevâ
(re) sesi üzerine
aktarılmış Rast ve
Bûselik, çârgâh (do) sesi
üzerinde (yerinde)
Çârgâh, çârgâh sesi
üzerine aktarılmış
Pençgâh, segâh (koma
bemolü almış si) sesi
üzerinde (yerinde)
Segâh, segâh sesi
üzerine aktarılmış Eksik
ve Tam Ferahnâk
çeşnileri ile Segâh
üçlüsüdür.

Peş-revde hişâr ile eder
rişte nigâr hey
‘Uşşâka bu da naş ile
bir kâra girişdir

hişâr-ı nâzda:

1. **hişâr-ı nâzda: -da**
Gazel 122
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Naz kalesi.

Kâfir hişâr-ı nâzda
aşmış der-â-dere
Ceyş-i niyâza olmaya
mı mâ-verâ vere

hişm:

1. **hişm: -la**
Mesnevi 4
Mısra: 49
Öfke, kızgınlık,
gazap.
Aldı mızrâbı ele hişmla
cellâd-ı cihân
Etdi tokuz yörügün
başını birden galâtân

hitâb:

1. **hitâb: -ı**
Kıt'a 18
Mısra: 11
Bir veya birçok
kimseye ağızdan veya
yazı ile söyleme.

Vuşlata dâ'ir hitâbı
cânib-i cânânenen
Güş edince kıldı sür'atle
icâbet da'vete

hitâb eyleme:

1. **hitâb eyleme: -me**
Gazel 42
Mısra: 1
Kelime Tipi: -

Sözü birine veya
birilerine yöneltmek,
seslenmek.

Çeşmile hitâb eyleme
mahfice bir işdir
‘Uşşâka işaretler ile iş
bitirişdir

hitâb olsa:

1. **hitâb olsa: -sa**
Gazel 134
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Söylenmek, uygun
görölmek.

Niyâz etsem tegâfûl
eyler ol leb-beste-i
nâzım
Nigâh-ı lutfîlâ bârî hitâb
olsa kim ağlardı

hitâyî:

1. **hitâyîdir: -dir**
Gazel 22
Mısra: 2
Kökeni bu bölgeye
dayanan stilize edilmiş
çiçek, dal ve yaprak
motiflerinden oluşan
süsleme türü.

Ruḥ u ḥâlîñ ya al
Bengâli ya gül-gün
sevâyîdir

Muḥallā hūyularıñ
kākülleri telli Hıṭāyīdir

hızr oldu:

1. hızr oldu:-du

Mesnevi 4

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

*Hızır olmak // Hızır
gibi kurtarıcı olmak
(girdab-ı fūrkat
bağlamında) Âbıhayat
içtiği için ölümsüzlüğe
erdiğine, bereketi
temsil ettiğine ve kul
sıkıştığında imdâdına
yetiştğine inanılan, bir
görüşe göre
peygamber, bir görüşe
göre velî olan zat.
(DİPNOT DÜŞ).*

Yine bir körpe kızu
tekyeye kırbân geldi
Cânı Hızır oldu teni
mürdemize cân geldi

2. hızr oldu:-du

Mesnevi 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Hızır olmak // Hızır
gibi kurtarıcı olmak
(girdab-ı fūrkat
bağlamında) Âbıhayat
içtiği için ölümsüzlüğe*

*erdiğine, bereketi
temsil ettiğine ve kul
sıkıştığında imdâdına
yetiştğine inanılan, bir
görüşe göre
peygamber, bir görüşe
göre velî olan zat.
(DİPNOT DÜŞ).*

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbân
Yetdi imdâdına Hızır
oldu Tatar aña hemân

hızr-ı zamân olsun mu:

1. hızr-ı zamân olsun

mu:-sun, -mu

Gazel 91

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Zamanın Hızır'ı
olmak.*

Vişâliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızır-ı
zamân olsun mu
derdim ben

hiç:

1. hiç:

Gazel 137

Mısra: 4

Hiç bir şekilde.

Bir pîrehen içre olalım
laḥmüke laḥmî
Hiç ʔon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

hokka:

1. hokka:

Kıt'a 15

Mısra: 1

*Cam, maden veya
seramikten yapılan
genellikle kapaklı olan
ve içine mürekkep
konulan küçük kap,
kutu; mec. Sevgilinin
küçük ağzı.*

La^l-i fem hokka nigeḥ
gezlik ebrū miqrāş
Âḥ o kâtib güzeli kıddi
kılemden mevzün

hokka-i billürdan:

1. hokka-i billürdan:- dan

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Billur hokka.

Ol perî şundukça la^lin
ağzıma bu ʔıfl-ı dil
Hokka-i billürdan şan
sükkerî bādem kıpar

hor u hakir olur:

1. hor u hakir olur: -ur

Gazel 40

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Alçak ve aşığı hale
gelmek.*

Kim cāh-ı izzetile çıka
burc-ı delvden
Çāh-ı mezellete düşüp
hor u hakir olur

hoş:

1. hoş:

Gazel 3

Mısra: 4

*Far. İyi, güzel, lâtif,
a'lâ.*

Ḥāceden çıkmış
zerāfetle ʿalim olmuş
baña
Şive üstāddan el öpmiş
hoş hişāl olmuş baña

2. hoşdur: -dur

Gazel 71

Mısra: 2

*Daha güzel, daha
iyi.*

Destār-ı sebze taķasıñ
gül-i āl üstüne gül

Hoşdur ey Āl-i Resūlem
gül-i āl üstüne gül

hoş gelir:

1. hoş gelir:

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tatlı, hoş gelmek.

Hüsn-i cāna dāne-i ḥāl-i
lebiñdendir devā
Hoş gelir maʿcün-ı
kırmız ḥabb-i eftimünla

hoş gıdādır:

1. hoş gıdādır: -dır

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel yemek.

Hoş gıdādır mercümek
şāhib-riyāzāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḥānedan etdim ferāğ

hoşa:

1. hoşa:

Gazel 105

Mısra: 10

Ne hoş!

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bīmārın gören

ʿāşık

Ne deñlü dest-i luḫfi
hoşa merhem tāzedan
tāze

hoş-dide:

1. hoş-dide:

Kıt'a 3

Mısra: 3

Gözel görmüş.

Ey Ḥasīb ammā benim
hoş-dide göñlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

hoten şuyına:

1. hoten şuyına: -n, -a

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Huten şuyı.

Şaşırdı puşilasın
gördükde pür-ʿaraḳ
ḥaṭṭın
Göñül ḳazāyile düşdü
yine Ḥoten şuyına

hū yazılan:

1. hū yazılan: -ıl, -an

Gazel 127

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hu harflerini
yazmak.*

Bağ ser-i turre ile haṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

ḥūb ‘aks etmiş:

1. **ḥūb ‘aks etmiş:-miş**
Gazel 102
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Güzel yansımak.

Sīne-i şāfında bostānın
temāşā kıl Ḥasīb
Ḥūb ‘aks etmiş turunc
āyīne-i billūrda

ḥubān:

1. **ḥūbānuñ:-uñ**
Gazel 4
Mısra: 17
Güzeller, dilberler.

Fes üzre şāluñı seyr
eyledükde ‘āşık-ı şeydā
Beyāz çıkdı kırmızı şāl
oyını şimdi ḥūbānuñ

ḥūbān:

1. **ḥūbān:**
Gazel 16
Mısra: 1
Güzeller, dilberler.

Ḥūbān ile mübāḥaṣeye
var mı ihtiyāc
Mir’āt eliñde ḥüsnüñe
eylerken ihticāc

ḥūbāne-i üftādegān:

1. ḥūbāne-i üftādegān:

Gazel 44

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Müritletin güzeli.

Dest-būsından revān
ḥūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne
sübḥa-i lü’lü’ müdür

ḥūbān-ı devrānıñ:

1. ḥūbān-ı devrānıñ:-ıñ

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Zamanın güzelleri.

Cemāl-i tāb-nākin seyr
eder ḥūbān-ı devrānıñ
Nazar kıldıkca her dem
bā’is-i düşünāmdır
mir’āt

ḥūbān-ı sīm-ten:

1. ḥūbān-ı sīm-ten:

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gümüş tenli
güzeller.*

Ḥūbān-ı sīm-ten zer-i
maḥbūba seslenir
‘Āşıkda āh u nāle hem
olsun hem olmasın

ḥubb-ı ehl-i beyt:

1. ḥubb-ı ehl-i beyt:

Kıt'a 18

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Ehl-i beytin

sevdası.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile
maḥbūb-ı āl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni‘mete

**ḥubb-i muḥammed
takīyi:**

1. ḥubb-i muḥammed

takīyi:-y, -i

Gazel 140

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Muhammet

Taki'nin sevgisi.

Tā ümmet içre sen
olasın merd-i es‘adi
Dā’im gönülde ḥubb-i
Muḥammed Takīyi tut

ḥubb-ı vatan:

1. ḥubb-ı vatan:

Gazel 90

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Vatan sevgisi.

Ḥasīb ḥubb-ı vatan çün
eşerle s̄abitdür

Bu nazm olur sebab-i
zikri güft ü güy-ı vatan

ḥubbını:

1. ḥubbını:

Gazel 77

Mısra: 1

Sevgi, muhabbet.

Ḳabāda āl-i ‘abā
ḥubbını kılıp taḥşil
Kemāl-i ma‘rifet-i ḳalbi
eyledi tekmil

ḥüb-rū:

1. ḥüb-rū:

Gazel 88

Mısra: 9

Güzel yüzlü.

Bā‘iṣ bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-pāyına
revān eyledim bugün

2. ḥüb-rū:

Gazel 135

Mısra: 4

Güzel yüzlü.

Def‘-i ḡam reftār-ı didār
ḥaṭ-ı dildārdır
Mā‘-ı cārī ḥüb-rū seyr-i
çemen dedikleri

ḥüb-rüy-ı vatan:

1. ḥüb-rüy-ı vatan:

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Vatanın güzel
yüzlü güzeli.*

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perise daḥi
Baña melek görünür
cümle ḥüb-rüy-ı vatan

ḥucet:

1. ḥucetle: -le

Kıt'a 14

Mısra: 21

Delil, kanıt, belge.

Daḥi ḥucetle beyān
etdi hilāl-i ‘ıydi
Bārekallāh zihī ḳā‘ime-i
müjde-raḳım

ḥucet olur mu:

1. ḥucet olur mu: -ur, - mu

Gazel 37

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Delil olmak.

Ḥucet olur mu ḥakk-ı
tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳazā ki ḳayd-ı
sicill-i ezelledir

ḥucet-i iḥlāşımı:

1. ḥucet-i iḥlāşımı: -ım, -ı

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Doğruluk,
dürüstlük delili.*

Suṭūr-ı şerḫalarla yāre
‘ıṣḳı eyledim işbāt
Bu da‘vā ḥucet-i
iḥlāşımı ibrāza dek gitdi

ḥücre:

1. ḥücreye: -(y)e

Kıt'a 22

Mısra: 3

*Küçük ev, küçük
oda.*

O şūḥı da‘vet etmiş
dāḥiliyye ḥücreye
tenhā

‘Aceb vā‘iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

hücüm edelim:

1. hücüm edelim: -elim

Gazel 82

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saldırmak.

Bisāt-ı bezme mey-i
‘ayşla hücüm edelim
Fütüh-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

hudā:

1. hudā:

Kıt'a 9

Mısra: 5

Allah.

Hudā pür-nür ede
qabrın maqāmın
cennetü'l-me‘vā
‘Alāmet vaz‘ olundu
çün du‘ā-yı hayr için
bu taş

hudāy:

1. hudāy:

Gazel 139

Mısra: 1

Allah.

Qanda kim ‘azm eyleye
qılsun Hudāy
Ṭāli‘ u tevfiq u bahtı
reh-nümāy

hük-m-i kazā:

1. hük-m-i kazā:

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Her hususta Allah
tarafından önceden
verilmiş hüküm.*

Hüccet olur mu hakk-ı
tedebbür muqaddere
Hük-m-i kazā ki kayd-ı
sicill-i ezeldedir

hük-m-i takvīm-i şebān- rüz:

1. hük-m-i takvīm-i

şebān-rüz:

Gazel 49

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gece gündüz
takviminin hükmü.*

Hük-m-i takvīm-i şebān-
rüz taqallüf etmez
Rub‘-ı ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

hülāgü-hü:

1. hülāgü-hü:

Gazel 72

Mısra: 3

*Cengiz Han'ın
torunu ve İlhanlılar
devletinin kurucusu
olan, ordusunun
acımasızlığı ve
yağmacılığı ile bilinen
Moğol Hanının
huyundan.*

Yine tahrib-i ‘ālem
kaşdın etmiş ol Hülāgü-
hü
‘Aceb ser-rişte verdi
küşe-i destārdan kākül

hulāşa:

1. hulāşa:

Gazel 89

Mısra: 10

Hasılı, kısacası.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maqrüm
Hulāşa çāre bulmaz
rüz-ı maşşer dest ü
dāmānın

hulk-ı hasen:

1. hulk-ı hasen:

Kıt'a 25

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yaratılışı güzel

(kimse). II Hazreti
Hüseyin.

Hüseyin idi velî anda idi
hulq-ı Hasen
‘Alî vü Aḥmed ü āline
ḥāk-i pā oldı

hulūş-ı kalb gerekdir:

1. hulūş-ı kalb gerekdir:
Gazel 123
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Kalp temizliği,
samimiyet gerek.*

Vā‘iz ḥulūş-ı kalb
gerekdir tazarru‘a
Ḥācet mi ref‘-i şavt-ı
muḳaffā du‘ālara

hulyā:

1. hulyā:
Gazel 3
Mısra: 13
*Gerçekleşmesi
özlenerek zihinde
kurulan ve insanı
oyalayıp avutan hayal,
tatlı kuruntu, tahayyül.*

Çün Nedīm-i ḥurde-bīn
özge ḥayāl olmuş baña
Vāḳı‘ā rū‘yā mı ya
ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

ḥulyā eylese:

1. ḥulyā eylese:-se
Gazel 133
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hayal etse.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vāḳı‘ā rū‘yāda ḥulyā
eylese Leylā seni

hümā:

1. hümā:
Gazel 16
Mısra: 7
*Devlet kuşu,
hükümdarlık alameti. II
saadet, mutluluk veren,
sevgili.*

Ḳıldı ḳanā‘atile hümā
menzilin ‘alā
Esfelde ḥırş-ı dāne ile
ḥabs olur decāc

ḥumāra düşüp:

1. ḥumāra düşüp:-üp
Gazel 37
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
*Baş ağrısına
tutulmak.*

Mest olmadan ḥumāra
düşüp keşf-i rāzı ḳo
‘Ayş u şafā-yı bezm-i
emel mā-ḥaşaldadır

hümāveş:

1. hümāveş:
Gazel 117
Mısra: 8
Hüma kuşu gibi.

Çü ḫāvus olma gel
dümbāle-bāz[ı] [.]
ḫama‘kārī
Hümāveş evc-i
istiğnāya pervāz et ol
āsūde

hümā-yı evc-i nāzım:

1. hümā-yı evc-i nāzım:-
ım
Gazel 60
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Naz zirvesinin
Hüma'sı II Nazlı sevgili.*

Men hümā-yı evc-i
nāzım lāneden etdim
ferāğ
Bāde-perest-i niyāzım
dāneden etdim ferāğ

ḥum-bāz:

1. **ḥum-bāze: -e**

Gazel 104

Mısra: 6

Şarap küpüyle

oynama. II Şarap içme.

Vişâliñle ‘adūyı şād u
ḥandān eyledüñ her-
dem

Firākıñla revā mı ‘āşık-ı
hem-rāza ḥum-bāze

ḥum-ı çeşm-i dili:

1. **ḥum-ı çeşm-i dili: -i**

Gazel 34

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gönül gözünün

küpü.

Etdikce ḥum-ı çeşm-i
dili da‘vā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl
olur

ḥum-ı cüşideye:

1. **ḥum-ı cüşideye: -ye**

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Çoşmuş şarap

küpü.

Ḥum-ı cüşideye elbette
ziyānı derkār

Kim nihāliñ ede sūd
etmedi bāzārından

ḥümüm edelim:

1. **ḥümüm edelim: -elim**

Gazel 82

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bahşetmeyi

artıralım.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
‘ayşla hücum edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri ḥümüm edelim

ḥün-ı ‘āşıkı añdıqca:

1. **ḥün-ı ‘āşıkı añdıqca: -
dıq, -ca**

Gazel 35

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Âşıkın kanını

anmak.

Añdıqca Kerbelāda ağan

ḥün-ı ‘āşıkı

Şeh-rāh-ı ‘ışka çeşm-i

Ḥüseynim sebīl olur

ḥün-ı cigerle:

1. **ḥün-ı cigerle: -le**

Gazel 66

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Ciğer kanı.

Mihmān olursa derd ü
belā gam yeme Ḥasīb
Ḥün-ı cigerle mā-
ḥazarıñ yok mudur
seniñ

ḥünin:

1. **ḥünin:**

Gazel 89

Mısra: 3

Kanlı.

Geh urur bendesin
ḡurbān eder gāhī sehl
ḥünin
Yine ‘ıyd oldu taḡbīl
etdi ḡancer dest ü
dāmānın

ḥün-pāş oldular:

1. **ḥün-pāş oldular: -du, -
lar**

Kıt'a 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kan saçmak, kan
dökmek.*

Ocağın ihtiyārı idi
ellinci cemā‘atde
Sefer kıldı beḡāya
çeşm-i aḡbāb oldular
ḥün-pāş

hurde-binān:

1. hurde-bināna: -a

Kıt'a 24

Mısra: 2

*Çok fazla küçük ve
ince şeyleri görebilen,
inceliklerden anlayan
(kimseler),
müdekkikler.*

Sāmī

Temiz-i nīk ü bed ʿayn-ı
zarardır hurde-bināna

hūri:

1. hūriyle: -y, -le

Kıt'a 20

Mısra: 2

Huri II Cennet kızı.

Şehr-i şubḥa ḥālet-i
mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi
hūriyle oldı el ele

hürmet:

1. hürmetine: -i, -ne

Gazel 8

Mısra: 6

*Ar. 1. Haysiyet,
şeref 2. İhtiram.*

Dest-i taleble ayağı
taḳbīl olur müdām

Pīr-i meyūñ duʿā-yı
kaḫeḫ(i) hürmetine heb

hürmet etmemiş:

1. hürmet etmemiş: -me, -miş

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Saymak, saygı
göstermek.*

ʿAceb mi sirkelense
vāʿiz-i pīr-i muḡān sāḳī
Şarāb-ı hoş-güvāra
etmemiş hürmet nemek
katmış

hürşid:

1. hürşid:

Gazel 52

Mısra: 5

Güneş.

Şāh-ı cihāndır eyledi
hürşid tāk-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne
ḫaṭādır fes istemez

hürşid-i ʿālem-tāb:

1. hürşid-i ʿālem-tāb:

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyayı aydınlatan
güneş.*

Fitne-i devr-i kamer
nāʿimdir ikāz olmasın
Sīne-i māderde ol
hürşid-i ʿālem-tāb uyur

hürşid-misal:

1. hürşid-mişāl:

Gazel 70

Mısra: 8

Güneş gibi.

Qurdu bir taḫt-ı
muraşşaʿ varāḫ-ı
ḫaḫrādan
Ki cülüs eyleye hürşid-
mişāl üstüne gül

2. hürşid-mişāl:

Gazel 70

Mısra: 8

Güneş gibi.

Qurdu bir taḫt-ı
muraşşaʿ varāḫ-ı
ḫaḫrādan
Ki cülüs eyleye hürşid-
mişāl üstüne gül

hurūf-ı cevherilerle:

1. hurūf-ı cevherilerle: - ler, -le

Gazel 131

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tarih

*manzumesindeki
harfler (Cevheri: Ebced
hesâbında yalnız
noktalı harflerin
hesaplanmasıyla
düşürülen târih,
mücevher).*

Ḥurûf-ı cevherîlerle
Ḥasîbâ söyledim târiḥ
Mübârek fetḥ ile
mesrûr ede Bârî Selîm
Ḥânî

hurûf-ı mücevherle:

1. hurûf-ı mücevherle: -
le

Gazel 131

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Noktalı harfler. Bu

*harflerle düşürülen
tarihe mücevher adı
verilir.*

Ḥasîb ḥurûf-ı
mücevherle söyledim
târîḥ
Bu da'vet ede mübârek
ḳadem-i Selîm Ḥânî

hüseyin ağa:

1. hüseyin ağa:

Kıt'a 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hüseyin Ağa.

Maḥâsin-i şiyemiñ
câmi'î Ḥüseyin Ağa
Mürüvvet ehline
vaḳtinde pîşvâ oldu

hüseyin idi:

1. hüseyin idi: -i, -di

Kıt'a 25

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Sultan Hüseyin

Baykara'nın mahlası.

Ḥüseyin idi velî anda idi

ḥulḳ-ı Ḥasen

‘Alî vü Aḥmed ü âline

ḥâk-i pâ oldu

hüseyin-i hoş-hâl:

1. hüseyin-i hoş-hâl:

Kıt'a 12

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Durumu güzel olan

Hüseyin.

Menba‘-ı cûd u seḥâ
meşreb-efendi-i cemîl
Kâtib-i şânî-i cebḥâne
Ḥüseyin-i hoş-hâl

hüseyinîye çıkardı:

1. hüseyinîye çıkardı: -ar,
-dı

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hüseyinî makamına

*çıkma, sesi hüseyinî
perdesine ulaşmak.*

Maḳâm-ı bûselikden

ederek ‘uşşâka ol

şehnâz

Ḥüseyinîye çıkardı

nağme-i ḥüsni

ḥasenlikde

hüsni:

1. hüsne: -e

Gazel 14

Mısra: 8

Ar. Güzellik.

Libâs-ı sebz ile her serv

nâzenîn olmaz

O ḥüsne bu revîş-i

nâzikânedir bâ‘iş

2. hüsününü: -ü, -n, -ü

Gazel 101

Mısra: 17

Güzellik.

Ḥüsününü görse olur
sevdâda bânü dâyesi

Ḥıdmet-i lālālîğın eyler
Siyāvūş-ı keyān

3. **ḥüsni:-i**

Gazel 45

Mısra: 1

(*Sevgilinin*)

güzelliği.

Kākülün şerhini gūyā
ḥüsni kim i'rab eder
Kıl ile her mes'ele
faşında meclis-yāb
eder

4. **ḥüsni: -üñ**

Gazel 55

Mısra: 6

(*Sevgilinin*)

güzelliği.

Çıkarılmış kıl kalem
erķāmla bir şüret-i
defter

Ḥaṭıñ cem'a yekün
ḥüsniñ [...] taķsım
göstermiş

5. **ḥüsni: -üñ**

Gazel 22

Mısra: 7

Güzel yüz.

Şafaķda al darāyī şüret-
i zibā ile ḥüsniñ

Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

6. **ḥüsni: -üñ, -e**

Gazel 16

Mısra: 2

Güzellik II güzel

yüz.

Ḥübān ile mübāḥaṣeye
var mı ihtiyāc
Mir'āt eliñde ḥüsniñe
eylerken ihticāc

ḥüsn ü ān vermededir:

1. **ḥüsn ü ān**

**vermededir: -me, -de, -
dir**

Gazel 79

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güzellik ve cazibe
vermek.*

'Arūs-ı ma'nāya şan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
kalem

ḥüsn-i cāna:

1. **ḥüsn-i cāna: -a**

Gazel 108

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin güzelliği.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḥāl-i
lebiñdendir devā
Ḥoş gelir ma'cün-ı
ķırmız ḥabb-i eftimünla

ḥüsn-i dil-ārāda:

1. **ḥüsn-i dil-ārāda: -da**

Gazel 115

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gönlü süsleyen,
gönle huzur veren
güzellik.*

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

ḥüsn-i edā:

1. **ḥüsn-i edā:**

Kıt'a 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Üslup güzelliği.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tāriḥini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

ḥüsn-i ḡılmān ü behište:

1. **ḥüsn-i ḡilmān ü**

behişte: -e

Gazel 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Cennet güzeli ve
cennetin güzeli.*

Cihānda ḥüsn-i ḡilmān

ü behište müştereklik

yap

Libās-ı sebzeler giy ey

perī peyker meleklik

yap

ḥüsn-i ḥat:

1. **ḥüsn-i ḥat:**

Gazel 109

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hattının güzelliği
(Hat, sevgilinin
yüzündeki ayva tüyleri
için kullanılmıştır.)*

Ādāb ile taḡbīl ederim

muşhaf-ı rūyın

Gördüm ki nice ḥüsn-i

ḥat āyet var içinde

ḥüsn-i ḥatt:

1. **ḥüsn-i ḥatt:**

Kıt'a 21

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Oḡu tebrīkine tāriḡ

Ḥasīb

Ḥüsn-i ḥatt levḥa-i

māşa'allāh (1184)

ḥüsn-i ḥattile:

1. **ḥüsn-i ḥattile: -ile**

Kıt'a 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel yazı.

Oḡu bu vechle tebrīke

Ḥasībā tāriḡ

Ḥüsn-i ḥattile

cemālinde yazıldı

muşhaf

ḥüsn-i ḥulḡ:

1. **ḥüsn-i ḥulḡ:**

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Güzel yaradılış,
huy.*

Seḡā vü luḡf u kerem

ḥüsn-i ḥulḡ hep

mevcūd

Verir 'adāleti iḡlīm-i

hefte 'ünvānı

ḥüsn-i māhımız:

1. **ḥüsn-i māhımız: -ımız**

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ay gibi güzellik.

Biz rüzedār-ı 'ıyd-ı

vişāliz gedā göñül

Elbet ṡulū' eder bize ol

ḥüsn-i māhımız

ḥüsn-i sünbülzār:

1. **ḥüsn-i sünbülzār:**

Kıt'a 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sünbül bahçesinin
güzelliği.*

Ḥasībā seyr edince

söyledim bülbül gibi

tāriḡ

Gülistān-i cemāli oldu

zibā ḥüsn-i sünbülzār

ḥüsnünü gördükde:

1. **ḥüsnünü gördükde: -**

dük, -de

Gazel 50

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzelliğini görmek.

Ḥüsnünü gördükde

kimdir gerdem-i āh u

emān çekmez

Ki ḡamzeñ çekdiği

hançerleri gerden-
keşân çekmez

hüsrâna kodu:

1. hüsrâna kodu: -du

Kıt'a 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hüsrana uğratmak.

Görse taşvîrini
hayretde kalırdı Bihzâd
Ṭab^c-ı mi^cmârî-i Mânîyi
kodu hüsrâna

huşûs:

1. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 1

Konu, mevzu.

Bükâ ile riyâyı kizbi cārî
her huşûsında
Sözüm yok zâhid-i
huşkuñ bu çeşm-i ter
huşûsında

2. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 2

Konu, mevzu.

Bükâ ile riyâyı kizbi cārî
her huşûsında
Sözüm yok zâhid-i

huşkuñ bu çeşm-i ter
huşûsında

3. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 4

Konu, mevzu.

Ne deñlü zen-perestân
meyl-i maḥbûb

eylemezlerse
Yine teslim olur dellâk
ile berber huşûsında

4. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 6

Konu, mevzu.

O âteş-pâreniñ şehri
dilin hıfz et hayâlinde
Sitânbüldür çü lâzımdır
zarar aḥker huşûsında

5. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 8

Konu, mevzu.

Şaḳîl-i bezm olanlar
eylemezse celse-i ḥiffet
‘Aceb rindâna istikbâl
olur micmer huşûsında

6. huşûsında: -i, -n, -da

Gazel 113

Mısra: 10

Konu, mevzu.

O ber-dâ'im Ḥasîbâ
‘âşıkıñ çok olduğun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şâhdır leşker huşûsında

huşûs-ı ‘ışk-ı ḥakîkî:

1. huşûs-ı ‘ışk-ı ḥakîkî:

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gerçek sevginin
özelliğini.*

Cemâl-i yâr [...] nigâha
mücâz ede zâhid
Huşûs-ı ‘ışk-ı ḥakîkî
nice ‘umûm edelim

hüy:

1. hüyleriñ: -lar, -iñ

Gazel 22

Mısra: 2

*Huy, mizaç, tabiat,
yaratılış.*

Ruḥ u ḥâliñ ya al
Bengâli ya gül-gün
sevâyidir
Muḥallâ hüylariñ
kākülleri telli Ḥıṭâyîdir

hüy-gerde:

1. hüy-gerde:

Gazel 23

Mısra: 1

Terlemiş, terli.

‘Arızın hüy-gerde
şanma güldür ol
şebnem kıpar
Öyle nâzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
kıpar

hüy-gerde kıлма:

1. hüy-gerde kıлма:-ma

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Terletmek.

Hüy-gerde kıлма
şermle ruhsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

huzûr:

1. huzûra:-a

Kıt'a 5

Mısra: 7

Büyüklerin

makâmı.

Terāfu‘la huzûra ‘arz-ı
hālīm der-kenārında

Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şahh
āşār

hvāb:

1. hvābda:-da

Gazel 24

Mısra: 7

Uyku.

Hvābda la‘l-i leb-i
dildārı būs etmiş raķīb
Dīv-i bed-hūdūr
Süleymāndan hafı
hātem kıpar

2. hvābda:-da

Gazel 24

Mısra: 7

Uyku.

Hvābda la‘l-i leb-i
dildārı būs etmiş raķīb
Dīv-i bed-hūdūr
Süleymāndan hafı
hātem kıpar

hvāb uyur:

1. hvāb uyur:-r

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uyku uyumak.

Elde hançer dīdeler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa‘y-i ikāz etme gördük
fitne-cüydür hvāb uyur

hvāce:

1. hvāceye:-y, -e

Mesnevi 4

Mısra: 19

*Dinî hizmetlerde
görevli kimse, hoca,
molla.*

Hvāceye aydın çeşmi
çerāğ elbet
Kimle aşhāb-ı
kemālleriñe hem-
şoĥbet

h‘āhiş-i intisāb var:

1. h‘āhiş-i intisāb var:

Gazel 106

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Baĥlanma isteĥi
var.*

Küy-ı yāre şitāb var
dilde
H‘āhiş-i intisāb var
dilde

i:

1. imiş:-miş

Gazel 19

Mısra: 1

"-i" ek fiili

(duyulan geçmiş zaman çekimi).

Göñül āyine imiş bilmez
idim kıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvi be-
hisāb-ı ebced

2. iken: -ken

Gazel 41

Mısra: 11

"-i" ek fiili.

Der-ḥufte yāre dest-
res-i raʿşe-riz iken
Ḥalḥāl-i sāki kesdi
emānim çıtır pıtır

ʿibādātı şūfice eyle:

1. ʿibādātı şūfice eyle:

Mesnevi 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İbadetleri basitçe yapmak.

Ṭolu kıl ibriceğñ
etmege tecdid-i vuzūʾ
Şūfice eyle ʿibādātı
naşihatdir bu

iblis-i pür-telbisveş:

1. iblis-i pür-telbisveş:

Gazel 87

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hilelerle dolu İblis.

Niceler etmez ḥased
iblis-i pür-telbisveş
Laʿnet-i deḥḥāl-i
melʿün ibn melʿundur
sözüm

ibn-i vaqt-i cihānim:

1. ibn-i vaqt-i cihānim: -
im

Gazel 41

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Dünyanın ibni vakti.

Bāziçe-bāz-ı mihr-i
ḥıramān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaqt-i
cihānim çıtır pıtır

ibrāhīm:

1. ibrahīm:

Kıt'a 14

Mısra: 24

İbrahim (özel isim).

Oḳu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tāriḥ
Yazdı ḥaṭṭ levḫına

geldikde şuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramazān 1186)

ibrāza dek gitdi:

1. ibrāza dek gitdi: -di

Gazel 128

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gösterinceye kadar gitmek.

Suṭūr-ı şerḫalarla yāre
ʿışkı eyledim işbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i
ihlāşımı ibrāza dek gitdi

ibricek:

1. ibriceğñ: -iñ

Mesnevi 5

Mısra: 7

Küçük ibrik.

Ṭolu kıl ibriceğñ
etmege tecdid-i vuzūʾ
Şūfice eyle ʿibādātı
naşihatdir bu

ibteteʿtü biʿsmike:

1. ibteteʿtü biʿsmike:

Gazel 76

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Senin isminle başlarız.

İbtede‘tü bi‘smike yâ
Ze'l-celâli ve'l-cemâl
Levha-i cân üzre taħrîr
eyleyince ‘arz-ı hâl

ibtidâ-yı vaşla:

1. ibtidâ-yı vaşla: -a

Gazel 128

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın
başlangıcı.*

Haḫ-âver olmadıkça
ibtidâ-yı vaşla yok
destür
Niyâzım hayflar kim
intihâ-yı nâza dek gitdi

ibtılâ-yı duḫter-i tersâ:

1. ibtilâ-yı duḫter-i

tersâ:

Gazel 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hristiyan güzeline,
kızına düşkünlük.*

İder câ deyr-i ‘aşkı
Tâbî-i şüret-perest âḫir
Ne kâfirce belâdur
ibtılâ-yı duḫter-i tersâ

İç:

1. içinde: -i, -n, -de

Gazel 4

Mısra: 20

-da/-de, içinde.

Beyâz fes kırmızı şâl ile
dirler sük-ı ‘aşk içre
Şatarmış kâse-i mercân
içinde sükkerî helvâ

İç-:

1. içir: -ir

Mesnevi 4

Mısra: 33

*Bir sıvıyı ağza alıp
yudumlamak.*

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine ağıyâra
içir feyz olsun

İç hazineden:

1. iç hazineden: -den

Gazel 92

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Osmanlı

*saraylarında muhafaza
edilen para, kıymetli
eşyalar ve bunların
bulunduğu yer (OTDTS,
II/27) II saklanan maddî
veya manevî büyük
servet değerindeki şey
(Tanıkta, gönül kanı,*

*üzüntü ve yıllanmış
şarap kastedilir).*

‘Yd oldu aç fütâdeñi
ver buse sîneden
Şâhım lezeḫ
mevâcibidir iç
hazineden

İç libâsı çekme:

1. iç libâsı çekme: -me

Gazel 93

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İçlik giymek.

Helâliden eder iftâr
kebâbı setresin şüfi
Ser-â-ser iç libâsı
çekme kâlâ-yı
şarâbiden

İcâz:

1. icâza: -a

Gazel 121

Mısra: 14

*Sözü kısa ve özlü
söyleme, az sözle çok
şey anlatma.*

Ḥasibâ mâhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşâ-yı kilik ile gitdi
reh-i icâza icâza

2. **icāza: -a**

Gazel 104

Mısra: 18

*Bir fikri açık ve en
az lafızla ifade etme.*

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḥe pey-
revlik

‘Aşā-yı kilk ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

i‘cāz:

1. **i‘cāzdır: --dır**

Gazel 114

Mısra: 11

Mucize.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı
nāfiẓi i‘cāzdır
Şā‘ir-i sāḥir Ḥasībā
neylesin tanẓirde

içdigiñ andı unutma:

1. **içdigiñ andı unutma: -
ma**

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Içdiğın andı
unutmak.*

Vişāliñ ‘ahd ü peymāne
edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā kıl va‘d-ı ma‘hūda

iclās:

1. **iclāsına: -ı, -n, -a**

Müfret 3

Mısra: 1

*Oturtmak,
oturtulmak.*

Bu du‘ā iclāsına tārīḥdir
Ola heft iklīme şeh
‘Abdu'l-ḥamīd-i ġāzī

icrā etdi:

1. **icrā etdi: -di**

Kıt'a 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yapmak, yürütmek,
uygulamak.*

Çekip tuğra-i tevķī‘-i
refī‘ü’ş-şān-ı ḥākānī
Eṭa‘nā resmin icrā etdi
cümle ‘aşıq-ı nā-çār

icrā kıldı:

1. **icrā kıldı: -dı**

Kıt'a 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yapmak,
uygulamak.*

Sünnet-i Ḥazret-i
Peyğamberi kıldı icrā

Levḥa-i nūrda bir kıṭ‘a-i
nā-dīde tuḥaf

icrā-yı mezāka:

1. **icrā-yı mezāka: -a**

Gazel 103

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zevk almak.

Mescidde varup yağ
koma kandıle mürāyī
Mey-ḥānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāka

**icrā-yı sünnet-i nebevī
edip:**

1. **icrā-yı sünnet-i
nebevī edip: -ip**

Gazel 100

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hız peygamberin
sünnetini yerine
getirmek.*

Edip liḥāyla icrā-yı
sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı zātına verdi o
vechle temkīn

içre:

1. **içre:**

Gazel 4

Mısra: 8
İçinde.

Beyâz fes kırmızı şâlin
gören bâzâr-ı hüsnünde
Şanurlar dürce yâkût
içre konmuş dürr-i
yektâ

2. içre:

Gazel 4
Mısra: 9
İçinde.

Beyâz fes kırmızı şâl
içre gülzâr-ı leâfetde
Derûn-ı gonce-i
hamrâda olmuş kartopı
peydâ

3. içre:

Gazel 4
Mısra: 19
-da/-de, içinde.

Beyâz fes kırmızı şâl ile
dirler sük-ı aşk içre
Şatarmış kâse-i mercân
içinde sükkerî helvâ

4. içre:

Mesnevi 3
Mısra: 17
"İçinde" arasında.

Ya deve ya deveci dedi
gürûh-ı uşşâk
Şütürbân-zâde kaţâr
içre ederdi işrâk

5. içre:

Gazel 110

Mısra: 7
"İçinde" arasında.

Rub^c-i meskûn içre
eyler dâ'imâ devr üzere
zevķ
Dil veren üftâdeler
bi'llâh çâr ebrûlara

6. içre:

Müfret 10

Mısra: 1
"İçinde" arasında.

Bir dürr-i Necef mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvâre

7. içre:

Gazel 51

Mısra: 5
"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Ķo ta'ni halka zâhid
hânķâh-ı devr-i çerh
içre
Yine bir tekyeniñ
abdâlıyız mekr ile hep
siz biz

8. içre:

Gazel 86

Mısra: 3

"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Bezm-i işķ içre şikest
olalı câm-ı nâmûs
Āb-ı rüyumla mey-i
arımı dökdüm şaçdım

9. içre:

Gazel 101

Mısra: 14

"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "
de/-da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Zâtı mir'ât-ı celî
pervâzı mihr-i anberin
Ya şehâb-ı müşğ-fâm
içre hilâl olmuş ayân

10. içre:

Gazel 116

Mısra: 1

"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "-
de/ -da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

11. içre:

Gazel 137

Mısra: 3

"İçinde, arasında"
anlamlarına gelen ve "-
de/ -da" bulunma hali
eki görevinde de
kullanılan bir ifade.

Bir pîrehen içre olalım
laḥmûke laḥmî
Hiç ṭon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

içün:

1. için:

Gazel 127

Mısra: 4

"amacıyla,
maksadıyla"
anlamlarında edat.

Emerek leblerini

ğabğaba ṭoğrı yürürüz

Geçeriz Südliceden

ḳaymak için Eyyûba

2. için:

Gazel 117

Mısra: 12

"Amacıyla,
maksadıyla"
anlamlarındaki edat.

Bulur âmâde âb u

dânesin murğ-ı ḳafes

bî-ḳayd

Muḳîm-i künc-i ʿuzlet

rızḳ için ḡam yer mi

bîhûde

3. için:

Kıt'a 9

Mısra: 6

"İçin" amacıyla,
maksadıyla
anlamlarında bağlaç.

Hudâ pür-nür ede

ḳabrin maḳâmın

cennetü'l-meʿvâ

ʿAlâmet vazʿ olundu

çün duʿâ-yı ḡayr için

bu ṭaş

id:

1. ider: -er

Gazel 9

Mısra: 5

Etmek, eylemek,
yapmak.

Saḡna kâlâ-yı cân u cismi
pây-endâz ider ʿuşşâḳ
Yelek kes nîm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

iddiʿadan gec:

1. iddiʿadan gec:

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

iddia etmekten vaz
geçmek.

Çekip desti sebûveş

sâḳiyâ bezm-i

taʿalluḳdan

Müdâm ayağıña gelsin

naşîbiñ iddiʿadan gec

iddihâr olmağa:

1. iddihâr olmağa: -maḳ,
-a

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Biriktirmek.

Dilde zaḡm-ı nigehiñ
sikke-i maḍrûb gibi

İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbūb gibi

ide:

1. **ide:**

Gazel 119

Mısra: 4

Etsin.

Mülk-i fenādan göçüp
eyledi ʿazm-i beḳā
İde cenāb-ı Hudā ḳaşr-ı
cinānı mekān

ider:

1. **ider:**

Gazel 1

Mısra: 4

Etmek.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-
ı kākülün i ʿrāb

2. **ider:**

Gazel 5

Mısra: 9

Etmek.

İder cā deyr-i ʿaşkı
Tābī-i şüret-perest āḥir
Ne kāfirce belādur
ibtılā-yı duḡter-i tersā

3. **ider:**

Gazel 6

Mısra: 1

Etmek.

Şu ʿā-ı hāleyi bir ḥalka-i
zencir ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

4. **ider:**

Gazel 6

Mısra: 4

Etmek.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sīm çevgānı
Gürüh-ı aḡterān alayını
tesyir ider mehtāb

5. **ider:**

Gazel 6

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Şu ʿā-ı hāleyi bir ḥalka-i
zencir ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

6. **ider:**

Gazel 6

Mısra: 6

Etmek, eylemek.

Benātü n-naş ı ḳılımış
bir ʿaşā hāleyi ḥırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḥāb ile teşḫir ider
mehtāb

idi:

1. **idi:**

Gazel 119

Mısra: 2

*Ek fiil (görülen
geçmiş zaman çekimi).*

ʿİffeti zikri enām ʿişmeti
viridi zebān
Ḥalk pesendidesi olmuş
idi rāyegān

idrāk etmese:

1. **idrāk etmese: -me, -se**

Gazel 18

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Anlamak.

Çāşnī-i ʿışkı idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
ḳandi olunca kām telḫ

ıffet:

1. **ıffeti: -i**

Gazel 95

Mısra: 1

Namus, ar.

İffeti zıkrı enām
İşmeti verdi zebān
Halk pesendidesi
olmuşıdı rāy-gān

ifrāza dek gitdi:

1. ifrāza dek gitdi:

Gazel 128

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Can sallanmak.

Tenimden derd-i hasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfi^c-i bahşla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

ifşā eder:

1. ifşā eder: -er

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ortaya çıkarmak,
açığa vurmak.*

O mest-i nāzik eder
seyre çıktığın ifşā
Şadā-yı na'ra-i gül-
bāng-ı hū çemen-be-
çemen

iftār kebābı:

1. iftār kebābı:

Gazel 93

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İftār kebābı.

Helāliden eder iftār
kebābı setresin şūfi
Ser-ā-ser iç libāsi
çekme kālā-yı
şarābiden

iğzāb:

1. iğzābımdır: -ım, -dır

Gazel 49

Mısra: 8

*Gazaba getirme,
hiddetlendirme,
kızdırma, öfkelenendirme.*

Ğarażım raṭl-i girān-
keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i
ḥimārīsine iğzābımdır

iğzāb eder:

1. iğzāb eder: -er

Gazel 45

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Öfkelenendirmek.

Yüklenir bār-ı riyāyı
meclise şıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi
beni iğzāb eder

ihdā eyler:

1. ihdā eyler: -r

Kıt'a 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hediye etmek II
bağışlamak.*

Mihrdir hāle-i burca
ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev
şāne-i zībā-yı şadef

ihdā ola:

1. ihdā ola: -a

Mesnevi 5

Mısra: 44

Kelime Tipi: -

Hediye etmek.

Çün ḳurā'iyye-i
Mağalğara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳirāne
Ḥasībā ihdā

ihdāya lāyık:

1. ihdāya lāyık:

Gazel 119

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hediye vermeye
layık.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba

Hasībā gülsitān-ı ʔab^c-ı
Fennī nev-zemīn üzre

ihlās:

1. ihlāşla: -la

Gazel 43

Mısra: 7

*Gönülden gelen
dostluk, samimiyet,
doğruluk, bağıllık.*

Büstān-ı dil ʔarāvet-yāb
olur ihlāşla
Naḥle feyz erdikce berg
ü bār kendin gösterir

2. ihlāşla: -la

Gazel 59

Mısra: 5

*Gönülden gelen
dostluk, samimiyet,
doğruluk, bağıllık.*

Ƙıldı ihlāşla bu ma^cbedi
ihyā ḥaqqā
Çıkşa şādurvān-ı kevşer
baḥş-i ʔālī^c

ihrāz:

1. ihrāza: -a

Gazel 104

Mısra: 16

Kazanmak.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelere imtiḥān
olsun
Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin ihrāza i^czāza

ih̄ticāc eylerken:

1. ih̄ticāc eylerken:

Gazel 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Delil olarak
sunmak.*

Hübān ile mübāḥaşeye
var mı ihtiyāc
Mir^ʔāt eliñde ḥüsnüñe
eylerken ih̄ticāc

ih̄timāl etmem:

1. ih̄timāl etmem: -me, -m

Gazel 83

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*ih̄timal dahilinde
görmek.
Gerçekleşebileceğini
düşünmek.*

‘Arūs-ı kām-ı zīb-i
ḥaclegāhı ih̄timāl
etmem

Derūn-ı merd-i āzādım
ʔaleb-cüy-ı muḥāl
etmem

ih̄tiyāc var mı:

1. ih̄tiyāc var mı:

Gazel 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

ih̄tiyaç yok.

Hübān ile mübāḥaşeye
var mı ihtiyāc
Mir^ʔāt eliñde ḥüsnüñe
eylerken ih̄ticāc

ih̄tiyār kalmaz:

1. ih̄tiyār kalmaz: -maz

Gazel 52

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

iradesi kalmamak.

Ƙalmaz o ʔıflı görse
Hasībāda ih̄tiyār
Pirān-ı ıışık olan
dimeñiz nev-res
istemez

ih̄vān:

1. ih̄vāna: -a

Kıt'a 25

Mısra: 6

*Candan dostlar,
samîmî arkadaşlar.*

Ƙalender idi kerîm idi
şüh-meşreb idi

‘Aṭāda varını ihvāna
muḳtedā oldı

ihyā kıldı:

1. **ihyā kıldı: -dı**

Gazel 59

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Diriltmek,
canlandırarak.*

Ḳıldı ihlāşla bu ma‘bedi
ihyā ḥaḳḳā
Çıksa şādurvān-ı kevşer
baḥş-i ṭāli‘

ikāle:

1. **ikāle:**

Gazel 98

Mısra: 12

Pazarlıktan

*dönmek. II. Dememiş
iken "dedin!" diye iddia
etmek.*

Bir şeb firāş-ı vuşlatı
bey‘ eylesin hemān
Ferdāya ğam ikāle hem
olsun hem olmasın

ikāz olmasın:

1. **ikāz olmasın: -ma, -sın**

Gazel 30

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Uyarmak.

Fitne-i devr-i kamer
nā‘imdir ikāz olmasın
Sīne-i māderde ol
ḥūrşid-i ‘ālem-tāb uyur

ikbāl:

1. **ikbāl:**

Gazel 139

Mısra: 4

Ar. baht, talih.

Eyle cevherlerle tāriḥin
ḥisāb
Oldu ikbāl ile ḥān
Devlet Girāy (1182)

iki:

1. **iki:**

Gazel 57

Mısra: 8

"İki" sayı sıfatı.

‘Alāmetdir meger devr-
i kamerden ḥaṭṭ-ı
ḥaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığırdırmiş

2. **iki:**

Gazel 56

Mısra: 6

"İki" belgisiz sıfat.

Cemālinde ruḥ-ı gül-
gūnla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

3. **iki:**

Gazel 119

Mısra: 8

"İki" belgisiz sıfat.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ḥvābın
Durur iki kemend-
endāzdır ceş-i kemīn
üzre

4. **iki:**

Mesnevi 5

Mısra: 39

"İki" belgisiz sıfat.

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

iki bahāsında:

1. **iki bahāsında: -sı, -n, -
da**

Mesnevi 3

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

İki pahası.

Rāh-ı hacda deveniñ iki
bahāsında kirā
Deveden deve ticāret
mi olur hācī baba

**iki cān-bāzı bir ip üzre
cünbān ederdi:**

1. **iki cān-bāzı bir ip
üzre cünbān ederdi:**

Mesnevi 5

Mısra: 10

Kelime Tipi:

Atasözü

*İki canbaz bir ipte
oynamak.*

Murğ-ı İshākca dil ü
‘aqlıña zülfüñ aşa şan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

iki tāze nihāl:

1. **iki tāze nihāl:**

Gazel 75

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İki yeni fidan. II

*Vefat eden Seyyit Halil
ve Seyyit Mehmet.*

Oldu āhır dāderi Seyyid
Ḥalīle hem-civār
Bir yere cem‘iyyet etdi
ol iki tāze nihāl

iki tīḡı:

1. **iki tīḡı:**

Gazel 57

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İki kılıç.

Göñülde ebruvānıñ

‘ışkıñı pinhān eden

‘aşık

İki tīḡı niyām-ı vāhıde

ḥaqqā şığışdırmış

ikisi müsāvī geldi:

1. **ikisi müsāvī geldi: -di**

Gazel 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İkisi eşit gelmek.

Göñül āyīne imiş bilmez

idim kıldım ‘add

İkisi geldi müsāvī be-

ḥisāb-ı ebced

iklīm-i çin:

1. **iklīm-i çin:**

Gazel 119

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çin ülkesi.

Ser-i gīsūda seyr et ḥāl-
i bī-ḥadd ü bī-‘adedin

Çekilmiş leşker-i
Hindūstān iklīm-i Çin
üzre

iklīm-i çin-i dilde:

1. **iklīm-i çin-i dilde: -de**

Gazel 111

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gönlün Çin iklimi.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyırñ
[.] Hindū mudur ‘aceb
İklīm-i Çin-i dilde o
zülfi siyāhımız

iklīm-i hefte:

1. **iklīm-i hefte: -e**

Gazel 131

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yedi iklim.

Seḥā vü luṭf u kerem
ḥüsn-i ḥulḳ hep
mevcūd
Verir ‘adāleti iklīm-i
hefte ‘ünvānı

iksir eder:

1. **iksir eder: -er**

Gazel 140

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

İksir cevherinin

*lütfunun bereketi
yapmak.*

İksir eder Muhammed-i
Bâkır vücûduñı
Sür âstân-ı ravzasına
rûy-ı esvedî

İksir-i ışkıla:

1. **İksir-i ışkıla:** -*ila*

Gazel 114

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk iksiri, büyüü.

Çılmayan iksir-i ışkıla
derünün kîmyâ
Bilse de te'sir-i eşyâyı
çalır tedbîrde

İktirân etmiş:

1. **İktirân etmiş:** -*miş*

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yaklaşma, yanına
gelme, yakın olma.*

O meh-rûya rakîb-i
nahs-kevkeb iktirân
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ lutfunda gam
gördüm

İlac eyle:

1. **İlac eyle:**

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Çare bulmak, şifa
vermek.*

Bûs eyle la'l-i lebin
zülfüne etdiñse 'alâka
Ma'cün-ı müferraħla
İlac eyle merâka

İlac eyler:

1. **İlac eyler:** -*r*

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Çare bulmak, şifa
vermek.*

İçenler şerbet-i la'lin çü
zemzem tâzededen tâze
İlac eyler dil-i bîmâra
her dem tâzededen tâze

İlac kabûl etmez:

1. **İlac kabûl etmez:** -*mez*

Gazel 87

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*İlaç yarar
sağlamak.*

Rîze-i elmâsveş zaħmı
kabûl etmez İlac

Deşne-i zehr-âb-ı şadr-ı
düşmen-i dündür
sözüm

İlac nedir:

1. **İlac nedir:**

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tedavisi nedir.

Marîz-i ışk olana sâkiyâ
nedir İlac
Ki şîşe-i meyi sen raħm-
i sîne-çâkime çek

İlah:

1. **İlah:**

Kıt'a 20

Mısra: 6

Allah, Rab.

Meclis-i naql-i Ebâ
Müslimle olmuşdu
nedim
Rûz-ı maşşer şâfi'i Âl-i
Resûl olsun İlah

İlahî:

1. **İlahî:**

Gazel 20

Mısra: 13

"Ey Allah'im!"

anlamında hitap sözü.

İlāhī eyle bānīsin
mu‘ammer ḥānesin
ma‘mūr
Derinden ḥalka gibi
taşra kıalsun dīde-i
ḥussād

i‘lām eyledim:

1. i‘lām eyledim: -dim

Gazel 80

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bildirmek,
anlatmak.*

Sīnemi hicriñle pūr-dāğ
u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i‘lām eyledim

2. i‘lām eyledim: -dim

Gazel 80

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bildirmek,
anlatmak.*

Müher-i mihrile derūna
dāğlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i‘lām eyledim

ile:

1. ile:

Gazel 1

Mısra: 5

Birlikte.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Ḥarāmī ğamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. ile:

Gazel 4

Mısra: 5

Birlikte.

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunı olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḥālā

3. ile:

Gazel 6

Mısra: 6

Birlikte.

Benātü‘n-na‘ş‘ı kılmış
bir ‘aşā hāleyi ḥırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı
ḥ‘āb ile teshīr ider
mehtāb

4. ile:

Gazel 7

Mısra: 7

Birlikte.

Na‘ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñdup çengāneler
yollardağı ḥaydūd hep

5. ile:

Gazel 4

Mısra: 12

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la‘lūñ ile
tuğra

6. ile:

Gazel 4

Mısra: 19

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirler sūk-ı ‘aşk içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sükkeri ḥelvā

7. ile:

Gazel 4

Mısra: 23

*"birlikte, beraber"
anlamlarında edat.*

Ḥasībā dir görenler
kırmızı şālî beyâz ile
Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşenî ra' nâ

8. ile:

Gazel 10

Mısra: 2

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Şâh-ı nev-rûzı bilüp
geldi şabâlar semt semt
Döşedi ezhar ile gülşen-
serâlar semt semt

9. ile:

Gazel 12

Mısra: 1

"birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Nuḫka gel lüknet-i
şîrîniñ ile kandı erit
Ṭûṭi âşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

10. ile:

Gazel 9

Mısra: 3

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Ser-â-ser şerha vü
zaḥm ile nakş-ı tâzedür

sînem
Efendim al kumaşı nev-
zuhûrîdür döşeklik yap

11. ile: -dir

Gazel 53

Mısra: 13

"Birlikte, beraber"

anlamlarında edat.

Fennîniñ Ḥayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşurile Ḥasībā anı
tanzîr ederiz

12. ile:

Gazel 12

Mısra: 1

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Nuḫka gel lüknet-i
şîrîniñ ile kandı erit
Ṭûṭi âşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

13. ile:

Gazel 13

Mısra: 10

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Şimdi kim oğur
menkabe-i Şâh u Gedâyi
Ol şüh Ḥasībā ile

‘âlemde ḥavâdiş (Fi
Ġurre Şa' bân Sene
1198)

14. ile:

Gazel 14

Mısra: 7

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Libâs-ı sebz ile her serv
nâzenîn olmaz
O ḥüsne bu revîş-i
nâzikânedir bâ'is

15. ile:

Gazel 16

Mısra: 1

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ḥübân ile mübâḥaşeye
var mı ihtiyâc
Mir'ât eliñde ḥüsnüñe
eylerken ihticâc

16. ile:

Gazel 16

Mısra: 8

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ġıldı kanâ'atile ḥümâ
menzilin 'alâ

Esfelde hırş-ı dâne ile
habs olur decâc

Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

17. ile:

Gazel 19

Mısra: 3

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Nağş-bend oldu bu
remz ile tarīk-i irşād
Mālik-i kalb-i selīm
olan eder mi anı redd

20. ile:

Gazel 23

Mısra: 8

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Bu benim zaḥmın
karparsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem karpapar

23. ile:

Gazel 28

Mısra: 12

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Pey-rev ol Raḥmīye
Keskī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

18. ile:

Gazel 20

Mısra: 9

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Mücessem nağş-ı gūn-
ā-gūn ile tezyīn olan
ṭāqın
Kālur endīşe vü
ḥayretde görse Māni vü
Bihzād

21. ile:

Gazel 28

Mısra: 4

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Kıl taḥammül seng-i
cevre kadr-i rüy-ı zerdi
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer mu‘teber

24. ile:

Gazel 29

Mısra: 8

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Rüz u şeb bī-dār eder
çeşmim gam-ı ḥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

19. ile:

Gazel 22

Mısra: 7

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Şafağda al darāyī şüret-
i zibā ile ḥüsnüñ

22. ile:

Gazel 28

Mısra: 11

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Pey-rev ol Raḥmīye
Keskī ma‘rifet ile Ḥasīb

25. ile:

Gazel 41

Mısra: 21

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Kıldı beni selāset-i
güftār ile esir

Nev-reste şūh-ı tuhfeli-
lisānım çıtır pıtır

26. ile:

Gazel 42

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Çeşmile hitâb eyleme
mahfice bir işdir
‘Uşşâka işâretler ile iş
bitirişdir

27. ile:

Gazel 42

Mısra: 5

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Peş-revde hişâr ile eder
rişte nigâr hey
‘Uşşâka bu da nakş ile
bir kâra girişdir

28. ile:

Gazel 42

Mısra: 6

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Peş-revde hişâr ile eder
rişte nigâr hey
‘Uşşâka bu da nakş ile
bir kâra girişdir

29. ile:

Gazel 45

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Kâkülüñ şerhîni gūyâ
hüsni kim i‘râb eder
Kıl ile her mes’ele
faşında meclis-yâb
eder

30. ile:

Gazel 47

Mısra: 1

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Şarâbı âb ile âmîhte
eder de şatar
Görüñ o pîr-i muğânı
harâma hîle kıtar

31. ile:

Gazel 49

Mısra: 4

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Va‘de-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdâya sebeb
Naħb-i kâbūs ile hep
baħt-ı girân-hvâbımdır

32. ile:

Gazel 49

Mısra: 9

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Beni pā-bend ile çül-
pūşe-i derd ü ğam eden
Kıl ‘aybsız o güzel-zâde-
i müy-tâbımdır

33. ile:

Gazel 51

Mısra: 6

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ko ta‘mı hâlka zâhid
hânkâh-ı devr-i çerh
içre
Yine bir tekyeniñ
abdâlıyız mekr ile hep
siz biz

34. ile:

Gazel 53

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Faşl-ı bâb-ı ser-i gîsūñı
taķrîr ederiz
Kıl ile mes’ele-i müşkile
tefsîr ederiz

35. ile:

Gazel 53

Mısra: 8

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Nağd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri teşḥīr ederiz

36. ile:

Gazel 53

Mısra: 12

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār
etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıkları
taʿmīr ederiz

37. ile:

Gazel 61

Mısra: 6

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Hoş gıdādır mercümek
şāḥib-riyāzāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḥāneden etdim ferāğ

38. ile:

Gazel 63

Mısra: 4

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Varağ-ı mihr ü vefādan
oğudup maʿşūka
İmtihān ile eder ʿāşıkı
ser-defter-i ʿışk

39. ile:

Gazel 63

Mısra: 10

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i ğayret ile kim ola
ḥākister-i ʿışk

40. ile:

Gazel 69

Mısra: 11

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Olmuş ḥarīk yerleri
verd-i kuşūr ile
Ṭağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

41. ile:

Gazel 70

Mısra: 4

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Reşk edip laʿl-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān
ile zevāl üstüne gül

42. ile:

Gazel 86

Mısra: 5

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şāfi cevāb
Nağd-i cān u dil-i
bīmārımı döküdüm
şaçdım

43. ile:

Gazel 89

Mısra: 9

"Araç, vasita"

anlamında edat.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşīmden maḥrūm
Ḥulāşa çāre bulmaz
rüz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

44. ile:

Gazel 100

Mısra: 2

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Ḥazīnedār Meḥemmed
Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi ḥaṭṭ-ı
şerīf ile tezyīn

45. ile:

Gazel 101

Mısra: 24

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Nice merd olur o ṭıfl-ı
sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile
muʿammer eyleye
Mevlā hemān

46. ile:

Gazel 104

Mısra: 18

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḫe pey-
revlik
ʿAşā-yı kilik ile gitdi
reh-i iʿcāza icāza

47. ile:

Gazel 106

Mısra: 9

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Ruḥı dāğı ile pür oldu
Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb
var dilde

48. ile:

Gazel 113

Mısra: 1

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Bükā ile riyāyı kızbi cārī
her ḥuşuşında
Sözüm yok zāhid-i
ḥuşkuñ bu çeşm-i ter
ḥuşuşında

49. ile:

Gazel 115

Mısra: 6

"Araç, vasita"
anlamında edat.

İntisāb etse de şoñra
olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i
uḥuvvet güççe

50. ile:

Gazel 121

Mısra: 14

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Ḥasībā māhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
ʿAşā-yı kilik ile gitdi
reh-i iʿcāza icāza

51. ile:

Gazel 127

Mısra: 1

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Bağ ser-i ṭurre ile ḥaṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

52. ile:

Gazel 128

Mısra: 11

"Araç, vasita"
anlamında edat.

Eder cān rīsmān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

53. ile:

Gazel 128

Mısra: 14

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Yine pîrâne 'azm etdi
tarîk-ı ma'nāye tab'ım
'Aşā-yı hūme ile kişver-
i i'cāza dek gitdi

54. ile:

Gazel 131

Mısra: 14

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Sitānbula med'uvven
eyledi teşrif
Ki pādişāhın ola devlet
ile mihmānı

55. ile:

Gazel 131

Mısra: 16

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ḥurūf-ı cevherîlerle
Ḥasībā söyledim tārîḥ
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

56. ile:

Gazel 135

Mısra: 11

"Araç, vasıta"
anlamında edat.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥşîl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

57. ile:

Gazel 139

Mısra: 4

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Eyle cevherlerle tārîḥin
ḥisāb
Oldu iqbāl ile ḥān
Devlet Girāy (1182)

58. ile:

Gazel 140

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Her kim şehādet etdi
bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Şıdḳ u maḥabbet ile
sever āl-i Aḥmedi

59. ile:

Gazel 140

Mısra: 10

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ol nükte-dān-ı pāk 'Alī
Zeyne'l-'ābidin
Bir noḳta ile kāmîl eder
tıfl-ı ebcedi

60. ile:

Kıt'a 2

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Sālik-i silk-i edeb-i
Naḳş-bend
Zıkr-i ḥafî ile edip
ketm-i sırr

61. ile:

Kıt'a 9

Mısra: 7

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Dedim yād eyleyip
rūḥını bir gül-bāng ile
tārîḥ
Meḥemmed Oḫabaşıya
melâ'ik geldiler yoldaş

62. ile:

Kıt'a 10

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Muṣṭafā Hāfız Efendi-i
ma'ārif-perver
Zātına liḥye-i pākize ile
verdi şeref

63. ile:

Kit'a 14

Mısra: 6

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Eyledi sünnet-i āyîn-i
Resûl'i icrâ
Liḥye irsâli ile kıldı
vaḳârı tetmîm

64. ile:

Kit'a 14

Mısra: 11

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Oldu rîş-i nev ile çāh-ı
zenaḥdānı muḥîṭ
Hem-çünin sünbül-i
pîrāmen-i ḥavz-ı nesîm

65. ile:

Kit'a 16

Mısra: 9

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim târiḥini

Āl-i Zehrā hem şerîf ü
hem necîb ü hem ḥasen

66. ile:

Kit'a 18

Mısra: 13

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile
maḥbûb-ı âl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni'mete

67. ile:

Mesnevi 3

Mısra: 47

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Raḳîb ile ber-â-ber bey'
ederler 'aşḳ-ı meftûnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel'ûnı

68. ile:

Mesnevi 4

Mısra: 15

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi gavgâ

Bir yamanlık ḳomayıp
eyledi mâlin yağmâ

69. ile:

Mesnevi 5

Mısra: 38

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Bilse her ḳıbtı
demirciligi ḳalmaz idi
aç
Geçinirleridi 'iyâli ile
bulğur bulamaç

70. ile:

Mesnevi 5

Mısra: 41

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Nişâdır ile ḳalay penbe
olunca ey yâr
Bir hemân
çalkamaḳdan gayrı
ḳalaycıya ne var

71. ile:

Müfret 11

Mısra: 2

"Araç, vasıta"

anlamında edat.

Sûḳ-ı çemende âbile
lâleye nigâh

Kârı nesîm-i şubh ile al
tâkye ver külâh

ilkâ-yı yemi:

1. **ilkâ-yı yemi:** -i

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Denize ulaşmak.

Ƙıldım ilkâ-yı yemi
vaḥdet ḥaşış-i keşreti
Âşinâ oldum heme
dīvânenen etdim ferâğ

illâ seni illâ seni:

1. **illâ seni illâ seni:**

Gazel 130

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

İllâ seni illâ seni.

Şehrimizde gerçi
çoğdur şūḥ-ı müsteḥnâ
velî
Âh kim ey mâh-rû illâ
seni illâ seni

ilticâ-yı naḥl-i

ümmîdim:

1. **ilticâ-yı naḥl-i**

ümmîdim: -im

Kıt'a 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ümit fidanına
dayanma, sığınma.*

Bârekallâh ṭâli'-i sa'dile

etdi nev-zuhûr

İlticâ-yı naḥl-i

ümmîdim verâ-yı

perdeden

ilticâ-yı ref'-i niḳâb

edemem:

1. **ilticâ-yı ref'-i niḳâb**

edemem: -e, -me, -m

Gazel 106

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Örtüyü kaldırmaya

sığınmak.

Edemem ilticâ-yı ref'-i

niḳâb

Meh-cebînim ḥicâb var

dilde

imâm:

1. **imâmı:** -ı

Gazel 59

Mısra: 11

Cemaate namaz

kıldırın kimse; en önde

bulunan kimse, önder II

Hız. Muhammed.

Serv gül-deste-i şümû'ı

imâmı bülbül

Ravza-i cennete beñzer
ḥaremi fi'l-vâkı'

imâm 'alî yoluna:

1. **imâm 'alî yoluna:** -, -

Gazel 140

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Hız. Alî uğruna.

Cânın eden İmâm 'Alî

yoluna fedâ

Buldu ḥayât-ı Hızır gibi

'ömr-i sermedi

imâm efendi:

1. **imâm efendi:**

Mesnevi 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

İmam, Vaiz.

İmâm efendi bugün

toydu hep ribâ

yemeden

Lisân-ı nâsda derler

yarar deveye diken

imâmeyn:

1. **imâmeyn:**

Kıt'a 18

Mısra: 15

İki imam. II Hız.

Hasan ve Hız. Hüseyin.

Yazdı tārîhin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'rāc-ı rûhānī
Meħemmed cennete
(1192)

‘imār etmege:

1. ‘imār etmege: -mek, -e

Gazel 53

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bir yeri bayındır
duruma getirme işi,
bayındırlık; yapmak.*

Ƙalb-i vîrānı ‘imār
etmege va‘d etmişidi
Bu teselli ile ‘aşıqları
ta‘mîr ederiz

‘imāret:

1. ‘imāret:

Gazel 109

Mısra: 8

1. Medrese

*talebelerine, câmi
görevlilerine, fakirlere
ve gelip giden yolcu ve
misâfirlere yemek
vermek üzere kurulmuş
aş evi. 2. Bulunduğu
yeri bayındır duruma
getiren câmi, medrese,
hastahâne, misâfirhâne,
hankah, türbe, kale vb.
eser.*

Gel pîr-i ħarābātîñ
ayağına yıkıl düş
Vîrāne ol ey dil ki
‘imāret var içinde

imdādına yetdi:

1. imdādına yetdi: -di

Mesnevi 5

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Tam zamanında
yardımına gel-.*

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızır
oldu Tatar aña hemān

imdi:

1. imdi:

Mesnevi 5

Mısra: 13

*İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu an.*

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Ƙondu Ƙaraağaca oƘu
yañılmaz şimdi

imtiħān:

1. imtiħān:

Gazel 63

Mısra: 4

Sınav.

Varaq-ı mihr ü vefādan
oƘudup ma‘şūka
İmtiħān ile eder ‘aşıƘı
ser-defter-i ‘ışƘ

2. imtiħān:

Gazel 28

Mısra: 4

*Bir kimsenin bilgi
derecesini anlamak,
daha üst seviyede bir
öğrenime veya gireceği
bir işe ehliyetli olup
olmadığını belirlemek
için yapılan yoklama,
sınav.*

Ƙıl taħammül seng-i
cevre Ƙadr-i rüy-ı zerdi
bul

Kim muħakkā imtiħān
ile olur zer mu‘teber

3. imtiħān:

Gazel 73

Mısra: 10

*Bir kimsenin bilgi
derecesini anlamak,
daha üst seviyede bir
öğrenime veya gireceği
bir işe ehliyetli olup
olmadığını belirlemek
için yapılan yoklama,
sınav.*

Bu bābda mes‘ele faşl
olunmaz etme kıl ü kāl
Ḥasīb şî‘ri bırak
İmtihān zamānı degül

İmtihān olaydı:

1. **İmtihān olaydı:** -a, -y,
-dı

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Denenmek,
sınanmak.*

Feylesūf-ı hikmete
ḥayret verir endişesi
Rüşdine teslim olur
Sokraṭ olaydı İmtihān

İmtihān olsun:

1. **İmtihān olsun:** -sun

Gazel 104

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Bilgisi ölçülmek;
denenmek, sınanmak.*

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle İmtihān
olsun

Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin İhrāza i‘zāza

İmtinān:

1. **İmtinān:**

Gazel 73

Mısra: 2

Istiğna.

O nāzenin ğazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
İmtinān zamānı degül

İmtisāl etdi:

1. **İmtisāl etdi:** -dı

Kıt'a 23

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boyun eğip itâat
etme, emre göre
hareket etme.*

Oldu me‘mūr ‘Alî Ağā-
yı za‘ım-i dergāh
İmtisāl etdi aṭa‘nā
diyerek fermāna

‘İnāyet-i suḥanı:

1. **‘İnāyet-i suḥanı:** -ı

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Söz yardımı.

Şecā‘at-i nigeḥi
Ḳahramānı ḳahr eyler
‘İnāyet-i suḥanı nerm
eder Nerīmānı

İnce:

1. **İnce:**

Gazel 2

Mısra: 2

İnce, zarif.

‘Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir İnce belde
olmasa reh-zen baña

İnce beldedir:

1. **İnce beldedir:** -dir

Gazel 37

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

İnce belde.

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördüğüm gibi
Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol İnce beldedir

İncü:

1. **İncülere:** -ler, -e

Gazel 110

Mısra: 4

İnci.

Şol ‘araḳ kim zeyn olur
zülfüñde her bir mūlara
Rište-i müşğın olur
güyā ki ol İncülere

inşā oldu:

1. inşā oldu: -du

Mesnevi 5

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Yapmak, bina etmek.

Çün kırā'iyye-i
Mağalgara oldu inşā
Ola aḥbāba faḫīrāne
Ḥasībā ihdā

inşāf et:

1. inşāf et:

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek, acılamak.

Var mıdır işte tevārīḥ-i
selef inşāf et
Böyle ḥāḳān-ı kerem
‘ārif-i ‘ilm-i nāfi‘

inşirāḥ-ı şadrdır:

1. inşirāḥ-ı şadrdır: -dır

Gazel 135

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönül
açıklığı/ferahlığı.*

Inşirāḥ-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
‘Āşıka bir ‘uḳde oldu
nīm-ten dedikleri

inşirāḥ-ı şadrile:

1. inşirāḥ-ı şadrile: -ile

Gazel 134

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Gönül
açıklığı/ferahlığı.*

Mey içsek inşirāḥ-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılsak gül gibi ref‘-i
ḫicāb olsa kim ağlardı

intihā-yı nāza dek gitdi:

1. intihā-yı nāza dek

gitdi: -di

Gazel 128

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Nazın bitişine
kadar gitmek.*

Ḥaṭ-āver olmadıkça
ibtidā-yı vaşla yok
destür
Niyāzım ḫayflar kim
intihā-yı nāza dek gitdi

intimā:

1. intimāy:

Gazel 78

Mısra: 11

*Mensup olma,
bağlanma.*

Esbāba intimāyı bırak
pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i
ferāğ-ı ‘aḳil kıl

intisāb:

1. intisāb:

Gazel 28

Mısra: 12

*Bir yere, bir
kimseye mensub olmak.
Mâiyyetine girmek.
Bağlanmak.*

Pey-rev ol Raḫmīye
Kesbī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

intisāb etse de:

1. intisāb etse de: -se, -de

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bağlanmak; tas. Bir
tarikata girmek.*

İntisāb etse de şoñra
olamaz kâşif-i rāz

Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i
uḥuvvet güççe

ipli elekden geçirdi:

1. **ipli elekden geçirdi:-
di**

Mesnevi 3

Mısra: 52

Kelime Tipi: **Deyim**

*Ipli elekten
geçirmek.*

Yuḫar deveyi ḫavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḫāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

ir-:

1. **irdi:-di**

Gazel 10

Mısra: 3

(Belli bir zaman)

*Gelmek, gelip çatmak,
ermek.*

Nev-bahār irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāḫib-şafālar semt semt

irāb:

1. **i'rāb:**

Gazel 1

Mısra: 4

Düzgün konuşma.

Ḥamīde-ḫāmet-i ʿāşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḫüsnüñ ider tār-
ı kākülün i'rāb

i'rāb:

1. **i'rāb:**

Kıt'a 10

Mısra: 5

*Arapça kelimelerin
sonlarındaki harf ve
harekenin değişmesi ve
bu değişikliği öğretme
bilgisi.*

Ḥāl ü ḫaṭṭ nokṫa-i
müşgīn-i mu'anber
i'rāb
Ḥaḳ mübārek ede
hemvāre ola ḫayr-ı
ḫalef

i'rāb eder:

1. **i'rāb eder:-er**

Gazel 45

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Süslemek II

Detaylandırmak.

Kākülün şerḫini gūyā
ḫüsni kim i'rāb eder
Ḳıl ile her mes'ele
faşında meclis-yāb
eder

2. **i'rāb eder:-er**

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Süslemek II

detaylandırmak.

Ḥaṭṭıñ kitāb-ı ḫüsnüñü
i'rāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı
çok ḳāl u ḳıl olur

i'rāb-ı āyāt-ı mübīn:

1. **i'rāb-ı āyāt-ı mübīn:**

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kutsal ayetlerin

*nasıl okunacağı
gösterme.*

Dökülmüş kākül-i
müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn
üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem
i'rāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

irād edip:

1. **irād edip:-ip**

Gazel 126

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Söylemek, dile
getirmek.*

İrād edip uçkura
yakayın kışşa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülince

İrād eylemek:

1. **İrād eylemek: -mek**
Gazel 20
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Söylemek;
getirmek II sunmak.

Nazar kıl çeşm-i inşāfile
var mı mişl-i şānisi
Ne hācet şarf-ı maḳdūr-
ı suḫanla eylemek İrād

İrāde olmaz:

1. **İrāde olmaz: -maz**
Gazel 102
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Bir şeyi yapıp
yapmama hususunda
karar verebilme ve
bunu uygulama gücü.

Yār aḡyārı ḡam-ı
ḡīsūñla fark etmedim
Nīk ü bed olmaz İrāde
merdüm-i meşhūrda

İrād-ı ma‘āşım var:

1. **İrād-ı ma‘āşım var:**
Gazel 33
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Maaş gelirim var.

Zemīni ḳaṭre-i dem
dāne-i eşkile zeyn
etdim
O rütbe ḡāşılı vāfirce
İrād-ı ma‘āşım var

İrḡā-yı ‘ināna:

1. **İrḡā-yı ‘ināna: -a**
Gazel 127
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Dizginleri
koyuverme, hayvanı
serbest bırakma.

Tevsen-i ḡāmeñe
meydān gerek ey naẓm-
ı ḡasīb
Eyle İrḡā-yı ‘ināna var
mı vādī nev-üslüba

‘İrḡ-ı ṭāhir:

1. **‘İrḡ-ı ṭāhir:**
Kıt'a 16
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Temiz soy.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
‘İrḡ-ı ṭāhir maḡzen-i
ḡayb-ı hüviyyetdir
gelen

İrmaḡ eyleme:

1. **İrmaḡ eyleme: -me**
Gazel 62
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İrmak etmek,
ırmaḡa döndürmek.

Cereyān etmede
küyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm ḡāk-i
rehiñde ırmaḡ

İrsāl:

1. **İrsāli: -i**
Kıt'a 14
Mısra: 6
Sakal uzatmak.

Eyledi sünnet-i āyīn-i
Resūl‘i icrā
Liḡye İrsāli ile ḡıldı
vaḡārı tetmīm

İrsāl eyledi:

1. **İrsāl eyledi: -di**
Kıt'a 21

Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sakal bırakmak.

Eyledi lihye-i hoş-bū
irsāl
Kıldı çün sünbül-i ter
zîr-i külâh

irsāl-i lihye edip:

1. irsāl-i lihye edip: -*ip*
Kıt'a 5
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sakal uzatmak.

Cenâb-ı mefhar-ı küttâb
İsmâ'îl Efendi kim
Edip irsâl-i lihye vaqr-ı
zâtın eyledi izhâr

irtihâl eyledi:

1. irtihâl eyledi: -*di*
Gazel 75
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Göç etmek. II
Ölmek, vefat etmek.

Naqş-bendîden erenler
dediler târihîni
Râh-ı haqda eyledi
Seyyid Mehemmed
irtihâl

iş bitirişdir:

1. iş bitirişdir: -*dir*

Gazel 42
Mısra: 2
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
İş bitiriş.

Çeşmile hitâb eyleme
mahfice bir işdir
'Uşşâka işâretler ile iş
bitirişdir

işâret:

1. işâretler: -*ler*
Gazel 42
Mısra: 2
İz, alamet, emare.

Çeşmile hitâb eyleme
mahfice bir işdir
'Uşşâka işâretler ile iş
bitirişdir

isâr-ı naqd-i cân yoluna:

1. isâr-ı naqd-i cân
yoluna: -*n, -a*
Gazel 39
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Can yolu parasını
harcamak.

Küy-ı vişâle tâlib olan
şaymaz ötesin
isâr-ı naqd-i cân yoluna
eñ berisidir

isbât eyledim:

1. isbât eyledim: -*di, -m*
Gazel 128
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kanıtlamak,
doğrulamak.

Suţûr-ı şerhalarla yâre
'ışkı eyledim isbât
Bu da'vâ hüccet-i
ihlâşımı ibrâza dek gitdi

işdâr eyledi:

1. işdâr eyledi: -*di*
Kıt'a 5
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Edip sulţân-ı iqlim-i
melâhat mülkini te'bîd
Beyâz üzre yine haţţ-ı
hümâyûn eyledi işdâr

2. işdâr eyledi: -*di*
Kıt'a 21
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Eyledi haţţ-ı hümâyûn
işdâr
Maşrıka şâh-ı 'Arab
çekdi sipâh

ise:

1. **ise:**

Gazel 12

Mısra: 15

"ise" bağlacı.

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da'vet
Okuyup dā'ire-i hāneye
sen de aş cit

işig-:

1. **işigünde:-(ü)ñ, -de**

Gazel 63

Mısra: 11

*Eşik II kapı, huzur,
makam.*

Kim Hāsibā işigünde ola
şiddkile muķim
Anı maħrūm ede hāşā
ki şeh-i kişver-i 'ışk

işim tenhā biter:

1. **işim tenhā biter:-er**

Gazel 46

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İşim tenha bitmek.

Def-i şıķlet eylesin
söyleñ raķib-i kāfire
Ol şeh-i hūbānla zīrā
işim tenhā biter

işit:

1. **işit:**

Gazel 12

Mısra: 3

*Duyamak, haber
almak.*

Hāşıl et rūha gıdā
ķulķul-i mīnāyı işit
Vā'iziñ ķāle yeķūlünde
boğulma ķıt ķıt

2. **işit:**

Gazel 115

Mısra: 1

*Duyamak, haber
almak.*

Nām-ı şerifini işit āl-i
Resūl'den
Tārīķ-i mevlidin didi
"Āmed Rızā Hāsan"

3. **işit:**

Gazel 12

Mısra: 3

Dinle!

Vā'iziñ ķāle yeķūlünde
boğulma ķıt ķıt
Hāşıl et rūha gıdā
ķulķul-i mīnāyı işit

'ışk:

1. **'ışkını:-ı, -n, -ı**

Gazel 57

Mısra: 11

A. Aşırı sevgi.

Göñülde ebruvānıñ
'ışkını pinhān eden
'āşık
İki tīğı niyām-ı vāhıde
hāķķā şığışdırmış

2. **'ışkı:-ı**

Gazel 128

Mısra: 3

A. Aşırı sevgi.

Sutūr-ı şerhalarla yāre
'ışkı eyledim işbāt
Bu da'vā hüccet-i
ihlāşımı ibrāza dek gitdi

iskān eder:

1. **iskān eder:-er**

Gazel 140

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

İskān etmek.

Sulţān-ı ceyš-i dīn
Hāsan 'Askerī saña
İskān eder fütūh-ı
rümüz-ı mu'aķķadı

iskender:

1. **iskenderi:-i**

Gazel 83

Mısra: 2

1. *Padişah.2. M.Ö.*

356-323 arasında
yaşayan, Yunanistan,
İran, Anadolu, Suriye ve
Hindistan'ı ele
geçirmiş olan büyük
kumandan.

Büt-i taşvîr-i vaşlı 'aks-i
mir'ât-ı hayâl etmem
Velî İskenderi meyyâl-i
ma'dümü'l-mişâl
etmem

2. **iskender:**

Gazel 124

Mısra: 2

1. *Padişah.2. M.Ö.*

356-323 arasında
yaşayan, Yunanistan,
İran, Anadolu, Suriye ve
Hindistan'ı ele
geçirmiş olan büyük
kumandan.

Ne lezzet var zülâl-i
būs-ı la'î-i gönce-
fâmında
Ne 'aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi câmında

iskender mehemmed
geldi:

1. **iskender mehemmed**
geldi:-di

Gazel 101

Mısra: 26

Kelime Tipi: -
İskender Mehmet
doğmak.

Müjde kıl ser-tâ-be-pâ
âfâka târîhin Hâsib
Geldi İskender
Mehemmed zümre-i
şâhib-kırân

'ışk-ı pâkden:

1. **'ışk-ı pâkden:-den**

Gazel 19

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Temiz aşk.

'ışk-ı pâkden 'âşık-ı
ma'şûkıla dost
Nâ'îl-i vuşlat olur fehmed
eden erbâb-ı hîred

'ışk-ı yârı:

1. **'ışk-ı yârı:-i**

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgilinin aşkı.

Sinemde 'ışk-ı yârı
nihân eyledim bugün

Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

2. **'ışk-ı yârı:-i**

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Sevgilinin aşkı.

Sinemde 'ışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

'ışkıña düşelden:

1. **'ışkıña düşelden:-
elden**

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Âşık olmak.

Düşelden 'ışkıña şöyle
za'îf ü nâ-tüvân oldum
Çomadı bende hiç tâb ü
tüvân v'allâhi bi'llâhi

islâm:

1. **islâma:-a**

Kıt'a 23

Mısra: 11

Allah'ın Kur'an ile
vahyettiği ve esasları
Hız. Muhammed

*tarafından bildirilen
din, müslümanlık.*

Rif'at-i küllesi bādī-i
zafer İslāma
Ḥandek-ı 'umkī olur
ka'r-ı saḡar dūşmāna

ismā'īl efendi:

1. ismā'īl efendi:

Kıt'a 5

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Özel ad.

Cenāb-ı mefḡar-ı küttāb
İsmā'īl Efendi kim
Edip irsāl-i liḡye vaḡr-ı
zātın eyledi izḡar

'işmet:

1. 'işmeti: -i

Gazel 95

Mısra: 1

*Masumluk,
günahsızlık, temizlik.*

'İffeti zikri enām
'İşmeti verdi zebān
Ḥalk pesendīdesi
olmuşidi rāy-gān

isnā 'aşer:

1. isnā 'aşer:

Mesnevi 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

On iki.

Edhemī Bektāşī vü
Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i a'dādda oldu
tamām isnā 'aşer

işrāb:

1. işrāba: -a

Gazel 49

Mısra: 7

İçirmek.

Ġarażım raḡl-i girān-
keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḡilm-i
ḡimārīsine iğzābımdır

işrāb eder:

1. işrāb eder: -er

Gazel 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçirmek.

Nuḡl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mir'āt-i
sāḡar sākī-i mey-nāb
uyur

2. işrāb eder: -er

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İçirmek.

Bāde-i rüy-ı nigār etmiş
'izārı pür-'arāk
'İşretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrāb eder

işrāb edip:

1. işrāb edip:

Kıt'a 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçirmek.

Söyledim işrāb edip
'aḡşāna tāriḡin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

işrāb uyur:

1. işrāb uyur: -r

Gazel 31

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kapalı surette
uyur.*

Zāde-i ḡab'ım yatar
gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ
eylemez işrāb uyur

işrāk ederdi:

1. **işrāk ederdi**: -er, -di

Mesnevi 3

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Aydınlatmak.

Ya deve ya deveci dedi
gürüh-ı ‘uşşāk
Şütürbān-zāde kaçār
içre ederdi işrāk

‘işret etdik:

1. **‘işret etdik**: -dik

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Birlikte bulunmak,
eğlenmek II İçki içmek.*

Açılamaz gelemeziz
sakī-i gönce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

‘işret-i meyle:

1. **‘işret-i meyle**: -le

Gazel 80

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçki meclisi.

La‘lin emdim gerdenin
būs eyledim erince haṭṭ
‘İşret-i meyle Boğaz
zevkında aḥşām
eyledim

‘işretiñ keyfiyyetin:

1. **‘işretiñ keyfiyyetin**: -n

Gazel 45

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yeme içmenin

keyfiyeti.

Bāde-i rüy-ı nigār etmiş
‘izārı pür-‘araḳ
‘İşretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrāb eder

iste-:

1. **istedim**: -di, -m

Gazel 88

Mısra: 5

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Ben būs-i la‘lin istedim
ol ḥancer ‘arz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cān eyledim bugün

işte:

1. **isterse**: -rse

Gazel 16

Mısra: 5

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek*

*// gönülden ve
samimiyetle istemek.*

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
‘Uşşāk ḥālin ‘arz eder
elbette lā-‘ilāc

2. **isterse**: -rse

Gazel 64

Mısra: 6

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek
// gönülden ve
samimiyetle istemek.*

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ḥilāf söylemem isterse
ṭoğrı ḥākime çek

3. **istemez**: -mez

Gazel 52

Mısra: 1

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Sevdā-yı zülfi yāre
düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i kayd-ı
hevāsın kes istemez

4. **istemez:-mez**

Gazel 52

Mısra: 2

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Sevdā-yı zülf-i yāre
düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i kayd-ı
hevāsın kes istemez

5. **istemez:-mez**

Gazel 52

Mısra: 4

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Her sū nigāh-ı şāhid-i
dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuşlata
pīş ü pes istemez

6. **istemez:-mez**

Gazel 52

Mısra: 6

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Şāh-ı cihāndır eyledi
hūrşid tāt-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne
haṭādır fes istemez

7. **istemez:-mez**

Gazel 52

Mısra: 8

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Şıdķ u maḥabbete dil-i
bī-ğill u ğiş gerek
Gülşen-serāy-ı cennete
hār u ḥas istemez

8. **istemez:-mez**

Gazel 52

Mısra: 12

(Bir şeye karşı)

*İstek duymak, (o şeyi)
arzulamak, arzu etmek.*

Çalmaz o tıflı görse
Ḥasībāda ihtiyār
Pīrān-ı ‘ışķ olan
dimeñiz nev-res
istemez

9. **işte:**

Mesnevi 4

Mısra: 32

*1. Bir kimse, şey
veya durumu işaret
etmek için kullanılır. 2.
Dikkati çekmek için
kullanılır.*

Uyma şeytāna olup
saña qaraca ķulağuz

Uçurur ķāha seni işte
per uça sana söz

10. **işte:**

Gazel 59

Mısra: 3

*Bahsedilen bir
duruma işaret etmek ve
dikkat çekmek için
kullanılan söz.*

Var mıdır işte tevārīḥ-i
selef inşāf et
Böyle ḥākān-ı kerem
‘ārif-i ‘ilm-i nāfi‘

işte işte:

1. **işte işte:**

Gazel 136

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

İşte...işte...

İşte bismilgāh-ı ‘ışķ işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ķanı mürüvvet
ḥanceriñ āmāde mi

istiğnā kılr:

1. **istiğnā kılr: -ır**

Kıt'a 23

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Önerilen bir işe

*karşı nazlanmak, nazlı
davranmak.*

Bedeni sîne-i âfâka kıılır
istiğnâ
Nâz eder t̄abyaları mihr
ü meh-i t̄abâna

istikbâl olur:

1. istikbâl olur:-ur

Gazel 113

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Karşılama.

Sakîl-i bezm olanlar
eylemezse celse-i hiffet
‘Aceb rindâna istikbâl
olur micmer huşusunda

istinâd:

1. istinâd:-ı

Gazel 140

Mısra: 21

Dayanak, güvenç.

Bir dil ki istinâdı ‘Alî-i
Naķiyedir
Buldu şafâ-yı vuşlatı
zevķ-ı mü‘eyyedi

istişmâm eyleyicek:

1. istişmâm eyleyicek:-

y, -icek

Gazel 54

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Koklamak.

Feslegen rāyihasın
eyleyicek istişmâm
Kākülü olduğunu zîr-i
fesinden biliriz

it:

1. itdi:-di

Gazel 1

Mısra: 5

Etmek, eylemek.

Görüp bu vech ile kim
itdi ķil ü ķâl saña
Ĥarâmî ġamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. itmiş:-miş

Gazel 3

Mısra: 9

Etmek, eylemek.

Tār ü pūd itmiş niyâz u
nâzı cülâh-ı şekîb
Eylemiş nesc-i fitende
düş şâl olmuş baña

3. itmiş:-miş

Gazel 3

Mısra: 11

Etmek, eylemek.

Şöyle sîr olmuş dehānuñ
kim ġüzār itmiş nefes
Nuţķ şarf itmek muĥâl-
ender-muĥâl olmuş
baña

4. itdi:-di

Gazel 5

Mısra: 2

Etmek, eylemek.

Olnca yek nigeĥ çeşm-
âşinâ-yı duĥter-i tersâ
Esîr itdi beni zülf-i dü-
tâ-yı duĥter-i tersâ

5. it:

Gazel 9

Mısra: 10

Bir işi yapmak.

Nider şahbâyı rindân
olmasa sākî-i sükker-
leb

Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuķle yemeklik
yap

it gibi çalış:

1. it gibi çalış:

Mesnevi 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İt gibi çalışmak.

Ṭurma boynun egip it
gibi alış al mālī
şun peřimānlıđı bī-
fā'idedir bil hālī

it'āb eder:

1. it'āb eder: -er

Gazel 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Azarlamak.

Men'e sa'y eyler bizi
vā'iz mey ü maħbūbdan
Vaqtini taẓyī' edip
nefes 'abeṣ it'āb eder

itdükce:

1. itdükce:

Gazel 2

Mısra: 3

Yaptıkça, ettikçe.

Sevdüğim çīn-i cebīn
itdükce ā'dā ħandedür
Çerħ-i ğaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

itfā eder mi:

1. itfā eder mi: -er, -mi

Gazel 92

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söndürmek.

İtfā eder mi āteř-i 'ıřķ-ı
dili siriřķ
Yok farkı yemde
muħterik olan
sefineden

i'tibārī ola:

1. i'tibārī ola: -a

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Rağbet, önem,
haysiyet, saygı
gösteren.*

Ḥıfz-ı esrāra kişi gizli
ķapalı lāzım
İ'tibārī ola tā kīseli
mektüb gibi

i'timād etme:

1. i'timād etme: -me

Mesnevi 4

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Güvenmek,
inanmak.*

Derse ıķrıķcı keserle
beni balķam besler
İ'timād etme ğayrı
ķazancı süsler

'ıtr-bār oldu:

1. 'ıtr-bār oldu: -du

Kıt'a 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel koku saçmak.

Etmege verd-i 'izārın

řādāb

'ıtr-bār oldu meger ebr-

i siyāh

'ıtr-ı fitne mi sürdüñ:

1. 'ıtr-ı fitne mi sürdüñ: - düñ

Gazel 110

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Fitne kokusu
sürmek.*

Bir periřānlık düşüpdür

sünbül ü řebbūlara

Yoħsa 'ıtr-ı fitne mi

sürdüñ sen ol ğisūlara

'iyāl:

1. 'iyāli: -i

Mesnevi 5

Mısra: 38

Çocuk, evlat.

Bilse her Kıbtı

demirciliğı ķalmaz idi

aç

Geçinirleridi 'iyāli ile

bulğur bulamaç

‘ıyd oldu:

1. ‘ıyd oldu: -du

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bayram olmak.

Geh urur bendesin
ķurbān eder gāhī sehl
hūnīn
Yine ‘ıyd oldu taķbīl
etdi hancer dest ü
dāmānın

2. ‘ıyd oldu: -du

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bayram olmak.

‘ıyd oldu aç fütādeñi
ver buse sīneden
Şāhım lezez
mevācibidir iç
hazīneden

‘ıyd u bahār u leb-i cūda:

1. ‘ıyd u bahār u leb-i cūda: -da

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bayram, bahar ve
ırmak kenarı.*

Şart etdi ķadeh ‘ıyd u
bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse
selāşeyle ṭalāķa

‘ıydiyye:

1. ‘ıydiyye:

Gazel 112

Mısra: 7

*Bayram hediyesi II
bayramlık (kumaş,
giysi); sevindiren, keyif
veren şey; esrar.*

Tek raķibe verme yol
‘ıydiyye ķurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ķan
eyle ķānūn eyleme

‘ızār:

1. ‘ızārıñ: -ıñ

Gazel 24

Mısra: 2

Yüz, yanak.

Kākül-i hūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ķapar
Öyle nāzıkdir ‘ızārıñ
kim bulutdan nem
ķapar

2. ‘ızārıñ: -ıñ

Gazel 84

Mısra: 5

Yüz, yanak.

Olmada āsar-ı haṭṭile
‘ızārıñ şu‘le-tāb
Ķadr-i nūr-ı şem‘i
rencūr olmadıķca
bilmedim

‘ızārı pür-‘arāk etmiş:

1. ‘ızārı pür-‘arāk etmiş: -miş

Gazel 45

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanakları ıslatmak.

Bāde-i rüy-ı nigār etmiş
‘ızārı pür-‘arāk
‘ışretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrāb eder

‘ızār-ı rakķās:

1. ‘ızār-ı rakķās:

Gazel 48

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Rakkasın yanağı.

Āteşī fermene tābende
‘ızār-ı rakķās
Şem‘ fānūs-ı hayāl oldu
ziyāsıyla döner

‘izār-ı ŧemmini:

1. ‘izār-ı ŧemmini: -n, -i

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzel kokan yanak.

Her lebin emdikce būs
etdim ‘izār-ı ŧemmini
Nūŧ-ı meyle nuql-i
ŧeftālū vü bādām
eyledim

‘izār-ı yāre:

1. ‘izār-ı yāre: -e

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağı.

Bār-ı zād olmuş ‘izār-ı
yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar
mescidde bī-ādāb uyur

i‘zāz:

1. i‘zāza: -a

Gazel 104

Mısra: 16

Ağırlama.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle imtiḥān
olsun

Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin iḥrāza i‘zāza

izhār eder:

1. izhār eder: -er

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Göstermek.

Nīk ü bed izhār eder
naḧŧ-ı derūn-ı cām-ı
mey
Ziŧt ü ḥüb āyīnede
hemvār kendin gösterir

izhār eyledi:

1. izhār eyledi: -di

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Göstermek, açığa
vurmak.*

Cenāb-ı mefḥar-ı küttāb
İsmā‘il Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḧr-ı
zātın eyledi izhār

izhār-ı meserret kılsa

da:

1. izhār-ı meserret kılsa

da: -sa, -da

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevincini

göstermek.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda ḥavādis

iztirāb eylesem:

1. iztirāb eylesem: -se, -m

Gazel 102

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Iztirap çekmek, acı
çekmek.*

Eylesem bālīn ü
pisterde ‘aceb mi
iztirāb
Ferŧ-ı rāḥat ḥārzār olur
ten-i rencūrda

‘izz ü cāhını:

1. ‘izz ü cāhını: -i, -n, -i

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Makam ve mevki.

Dest-i ḧama‘ ḥarāba
verir ḧaŧr-ı rif‘atin
Zann eyler ‘izz ü cāhını
çāh-ı zelededir

‘izzet eyler:

1. ‘izzet eyler:-r

Mesnevi 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Saygı, hürmet

göstermek; değer

görmek.

Bir hediyeli müsâfir

gelicek bî-da‘vet

Mirhân olsa daği

ķondurur eyler ‘izzet

‘izzet ü ‘ömr-i dirâz:

1. ‘izzet ü ‘ömr-i dirâz:

Kıt'a 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Uzun ve yüce

ömür.

Şâhid-i baht u sa‘âdet

‘izzet ü ‘ömr-i dirâz

Ol velîdi kılsın erzânî

cenâb-ı Zü'l-minen

‘izzet-i âdâb-ı tevažu‘la:

1. ‘izzet-i âdâb-ı

tevažu‘la:-la

Gazel 84

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Alçak gönüllülük
usulünün yüceliği.*

‘İzzet-i âdâb-ı tevažu‘la

‘aşıkmiş Hasîb

Dil-şikest-i hezl-i

mağrūr olmadıkça

bilmedim

‘izzetle geldi:

1. ‘izzetle geldi:-di

Kıt'a 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yücelikle gelmek.

Dedi tebrîke Hasîbâ

târîh

Geldi ‘izzetle

Meħmed Şâkir

jâle:

1. jâle:

Gazel 71

Mısra: 7

Çiğ (Sabah vakti

yaprak ve çimenlerde

oluşan su

damlacıkları.).

Yâsemen lâleye ‘ağd

etmek için jâle degül

Şaçdı zerrîn şabaklarla

ķü lâl üstüne gül

2. jâle:

Gazel 98

Mısra: 6

Çiğ tanesi.

Hüy-gerde kıлма

şermle ruhsâr-ı âliñi

Verd-i ter üzre jâle hem

olsun hem olmasın

ķabâ:

1. ķabâda:-da

Gazel 77

Mısra: 1

Ar. Üstlük, kaftan,

libas, cübbe.

ķabâda âl-i ‘abâ

ħubbını kılip taħşîl

Kemâl-i ma‘rifet-i ķalbi

eyledi tekmîl

ķabâ-yı ‘izzetde:

1. ķabâ-yı ‘izzetde:-de

Kıt'a 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İzzet elbisesi.

Nühüfte olmuş idi ol

ķabâ-yı ‘izzetde

Aña velâyet-i Ĥaķķ

şübhesiz ‘aṫâ oldı

ka‘be-i ‘ulyâ:

1. ka'be-i 'ulyā:

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce Kabe.

Küyuñ ʔolansın 'aşıq-ı
şeydā şabāha dek
Etsin ʔavāf Ka'be-i 'ulyā
şabāha dek

2. ka'be-i 'ulyā:

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yüce Kabe.

Küyuñ ʔolansın 'aşıq-ı
şeydā şabāha dek
Etsin ʔavāf Ka'be-i 'ulyā
şabāha dek

ka'be-i 'ulyā-şifāt:

1. ka'be-i 'ulyā-şifāt:

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yüce sıfatlı Kabe.

ʔıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Ka'be-i 'ulyā-şifāt sa'y-i
necā elimdedir

kābiliyyet:

1. kābiliyyetdir: -dir

Gazel 43

Mısra: 9

Herhangi bir şeye

*karşı doğuştan gelen
yatkınlık, beceriklilik,
yetenek, istîdat.*

Ādeme mürşid-i maḥkī
kābiliyyetdir Ḥasīb
Ḥālîş ü kem-māyeye
mi'yār kendin gösterir

kabrin pür-nür ede:

1. kabrin pür-nür ede: -d

Kıt'a 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kabrini nurla

doldurmak.

Ḥudā pür-nür ede
kabrin maḥāmın
cennetü'l-me'vā
'Alāmet vaz' olundu
çün du'ā-yı ḥayr için
bu ʔaş

kaç:

1. kaç:

Gazel 33

Mısra: 6

"kaç" belgisiz sıfatı.

Helāk eyler nigeḥ ber-
dār eder zülf-i dil-āvīzi

Recā-yı vaşl-ı cānān
etmege kaç cān u başım
var

kad u zülf ü dehānı:

1. kad u zülf ü dehānı:

Gazel 55

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Boy, saç ve ağız.

Ḳad u zülf ü dehānı ḥiç
degül ḥālî ḥayālîmde
Bu ḳāl-i muşḥaf-ı
ḥüsnüñ elif lām mīm
göstermiş

kadar:

1. kadar:

Kıt'a 24

Mısra: 5

*"Ölçüsünde,
derecesinde"
anlamında edat.*

Eder sūrāḥı a'dādı
ḳadar zaḥm-ı sitem
peydā
Bu 'ālemde temellük
eyleyen cirmince
ğırbālîñ

kadd:

1. kaddim: -im

Gazel 111

Mısra: 2
Boy bos, endam.

Medd-i kaşınla naqş-ı
zamîr-i nigâhımız
Levh-i cemâliñ üzre elif
kaddim âhımız

kaddi:

1. kaddi:

Kıt'a 15
Mısra: 2
Boy.

La'l-i fem hokka nigh
gezlîk ebrû miqrâş
Âh o kâtib güzeli kaddi
kalem-den mevzûn

kadeh:

1. kadeh:

Gazel 103
Mısra: 5
Bardak, piyale.

Şart etdi kadeh ıyd u
bahâr u leb-i cûda
Bint-i rezi görmezse
selâseyle talâka

2. kadeh:

Gazel 17
Mısra: 1
Billurdan, ağaçtan,

topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yârândır
kadeh
Neş'e-bahşâ-yı
meşâmm-ı tab'-ı
rindândır kadeh

3. kadeh:

Gazel 17
Mısra: 2
Billurdan, ağaçtan,

topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yârândır
kadeh
Neş'e-bahşâ-yı
meşâmm-ı tab'-ı
rindândır kadeh

4. kadeh:

Gazel 17
Mısra: 4
Billurdan, ağaçtan,

topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Şahn-ı gülşen bezm-i
mey kulkul şadâ-yı
'andelîb
Sâki-i gül-çihre gül-bün
verd-i hândandır kadeh

5. kadeh:

Gazel 17

Mısra: 6

Billurdan, ağaçtan,
topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Haymelerdir lâlezâr
üzre degül meyde
habâb
Levhâ-i bezme
muşavver bir
gülistândır kadeh

6. kadeh:

Gazel 17

Mısra: 8

Billurdan, ağaçtan,
topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir delikanlu civândır
merd-i meydândır
kadeh

7. kadeh:

Gazel 17

Mısra: 10

Billurdan, ağaçtan,
topraktan yapılmış
kâse. II Şarap kâsesi.

Şu'le-i meyle Ḥasībā
şem' olur ammā yine
Şevkden pervāneveş
meclisde raqşāndır
kadeh

kādī ola:

1. kādī ola:

Mesnevi 5

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Kadı olmak, hakim
olmak.*

Ulemā zümresiniñ kim
ola dānişmendi
Olmaya hıdmeti zāyi'
ola kādī kendi

kādirī:

1. kādirī:

Mesnevi 2

Mısra: 2

*Kadirilik tarikatına
mensup olan kimse.*

Naqş-bendī Mevlevī
Veysī Rufā'ī Ḥalvetī
Kādirī vü Gülşenī Sa'dī
Cibāvī Celvetī

kadr:

1. kadrī:-i

Gazel 97

Mısra: 16

*Ar. Değer, itibar,
haysiyet.*

Ḥazret-i Ḥayriye
mümkün mi Ḥasībā
tanẓir
Kadri ma'lüm sühan-
dān olur eş'arından

kadr-i nūr-ı şem'i:

1. kadr-i nūr-ı şem'i:-i

Gazel 84

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Mum ışığının
değeri.*

Olmada āsar-ı haṭṭile
'izārīñ şu'le-tāb
Kadr-i nūr-ı şem'i
rencür olmadıkça
bilmedim

kadr-i rüy-ı zerdi bul:

1. kadr-i rüy-ı zerdi bul:

Gazel 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sarı renkli yüzün
değerini bulmak.*

Çıl taḥammül seng-i
cevre kadr-i rüy-ı zerdi
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer mu'teber

kadriñ bilip:

1. kadriñ bilip:-ip

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kadrini bilmek, hak
ettiği değeri vermek.*

Kadriñ bilip leyālī-i
vaşlıñda bekledi
Bīdār olup gönül tek ü
tenhā şabāha dek

kāf-hā mīm göstermiş:

1. kāf-hā mīm

göstermiş:-miş

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kaf ha mīm
göstermek.*

Girihler meşq-ı
ruḥsārīñda kāf-hā mīm
göstermiş
Düzülmüş nokta-i ḥāl-i
siyeh ta'lim göstermiş

kāfir:

1. kāfirce:-ce

Gazel 5

Mısra: 10

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Sevgili.*

İder cā deyr-i ʿaşkı
Tābī-i şūret-perest āhir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḡter-i tersā

2. kāfir:

Kıt'a 7

Mısra: 6

A. kafir.

Şuʿle-tāb oldu çerāğ-ı
Selmān
Kendi Müslim pederi
pek kāfir

3. kāfir:

Gazel 122

Mısra: 1

*(Zalim; acımasız;
merhametsiz) Sevgili.*

Kāfir hişār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

4. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 1

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Yıķarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrān mısın

kāfir

Yaķarsın ʿālemi nār-ı
şerār-efşān mısın kāfir

5. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 2

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Yıķarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrān mısın
kāfir
Yaķarsın ʿālemi nār-ı
şerār-efşān mısın kāfir

6. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 4

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Reviş merdāne ammā
ʿaks-i mey destinde
ḡınnādır
Kız oġlan meşreb olduñ
kız mısın oġlan mısın
kāfir

7. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 6

Allah'ın varlığını

*inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Edip raķķāşlıklar şevķ-ı
şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḡayāl-i
meclis-i mestān mısın
kāfir

8. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 8

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

ḡayāt-ı cāvidāndır laʿl-i
nābıñ şūḡ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṡabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

9. kāfir:

Gazel 36

Mısra: 10

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Eliñden cām düşmez
ʿaks-i ruḡsāriñ
temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen
ʿaksine ḡayrān mısın
kāfir

10. **kāfir:**

Gazel 36

Mısra: 12

*Allah'ın varlığını
inkar eden. II Zalim,
acımasız sevgili.*

Ḥasīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefkat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir
şāhib-i imān mısın kāfir

kāfir ü müslim:

1. **kāfir ü müslim:**

Mesnevi 5

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Müslüman
olmayan ve Müslüman
olan.*

Deveci kāfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş
ki mekārī olalar

kāğıd:

1. **kāğıda:-a**

Gazel 6

Mısra: 10

*Maruf üzerine yazı
yazılan sahife.*

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī

kāğıda taḥrīr ider
mehtāb

2. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 1

Kāğıt II Mektup.

Olsa elfāz-ı dürer-
bārīña maḥzar kāğıd
Şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur her kāğıd

3. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 2

*Kāğıt II Mektup,
vesika, hüccet.*

Olsa elfāz-ı dürer-
bārīña maḥzar kāğıd
Şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur her kāğıd

4. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 4

*Kāğıt II Mektup,
vesika, hüccet.*

Vaşf-ı ruḥşārīña
gülşende edersin āğāz
Ġonce-i lāle şunar
ḥāme gül-i ter kāğıd

5. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 6

*Kāğıt II Mektup,
vesika, hüccet.*

Eşki rīzān ederek
‘arızımı ‘arz edeyim
Söylesin ḥālimi ber-
vech-i muḥarrer kāğıd

6. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 8

*Kāğıt II Mektup,
vesika, hüccet.*

Saña derd-i dili taḥrīr
edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kāğıd

7. **kāğıd:**

Gazel 21

Mısra: 10

*Kāğıt II Mektup,
vesika, hüccet.*

Ġazel-i ‘izzete mümkün
mi Ḥasībā tanzīr
Yeridir küşe-i destāra
ede yer kāğıd

kāğıd-ḥāne:

1. **kāğid-ḥāne:**

Kıt'a 17

Mısra: 3

Kağithâne.

*İstanbul'da bir semt
(Sadabad köşkünün
bulunduğu semt).*

İdeyazdı beni dīvāne
Kāğid-ḥāne seyrinde
Çalem kâtiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

kāğid-ı āl:

1. **kāğid-ı āl:**

Gazel 100

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kırmızı kağıt.

O leb ki kāğid-ı āl üzre
ḥaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i la'le ḳazılmış
ola zemān ü zemīn

ḳahramān:

1. **ḳahramānı: -ı**

Gazel 116

Mısra: 6

I. İnan

*mitolojisinde efsanevi
bir karakter II. Yiğit,
cesur, bahadır.*

Helāk eyler hezārān

‘āşığı biñ ğamze-i hesti

Çalar çeşm-i fetili

Ḳahramānı tīg-zenlikde

ḳahramānı ḳahr eyler:

1. **ḳahramānı ḳahr**

eyler: -r

Gazel 131

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şehname'de geçen

Kahramanı bile

öldürmek.

Şecā‘at-i nigeḥi

Ḳahramānı ḳahr eyler

‘İnāyet-i suḥanı nerm

eder Nerīmānı

kā’ime-i müjde-ḳaḳīm:

1. **ḳā’ime-i müjde-**

ḳaḳīm:

Kıt'a 14

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Müjde yazılı taş.

Daḥi ḥüccetle beyān

etdi hilāl-i ‘ıydi

Bārekallāh zihī ḳā’ime-i

müjde-ḳaḳīm

kā’ināt:

1. **kā’inātın: -ıñ**

Gazel 38

Mısra: 8

Ālem // herkes,

bütün varlıklar.

Muḥtaşar bir nüşhayam

ammā mufaşşal

olmuşam

Kā’inātın sa‘d u naḥsı

levḥa-i ḳālimdedir

2. **kā’ināta: -a**

Gazel 76

Mısra: 6

Ālem, herkes,

bütün varlıklar.

‘Özr-ḥvāhem dergeh-i

ḥazrā zi-taḳşīrāt-ı men

Kā’ināta vaşf-ı pākiñ

eylemek emr-i muḥāl

kākül:

1. **kākülün: -ün**

Gazel 45

Mısra: 1

Alın üzerine ya da

yüze dökülen, sarkıtılan

kısa saç demeti;

perçem.

Kākülün şerḥini gūyā

ḥüsni kim i‘rāb eder

Ḳıl ile her mes‘ele

faşlında meclis-yâb
eder

2. **kâkülleri:** -ler, -i

Gazel 22

Mısra: 2

*Alna düşen kısa
kesilmiş saç, perçem.*

Ruḥ u ḥālîñ ya al
Bengâli ya gül-gün
sevâyîdir
Muḥallâ ḥūylarıñ
kâkülleri telli Ḥıṭâyîdir

3. **kâkülleri:** -ler, -i

Gazel 24

Mısra: 3

*Alna düşen kısa
kesilmiş saç, perçem.*

Ḥâl ü ḥaṭṭıñ üzre cevlan
eyleyen kâkülleri
Şol kebüterdir per
açmış dâma gelmiş yem
kâpar

4. **kâkül:**

Gazel 72

Mısra: 1

*Alın üzerine ya da
yüze dökülen, sarkıtılan
kısa saç demeti;
perçem.*

Perişân-târ olur cünbiş-
zen-i reftârdan kâkül
Düşürdü ‘âşıkı teşvîşe
bu eṭvârdan kâkül

5. **kâkül:**

Gazel 72

Mısra: 2

*Alın üzerine ya da
yüze dökülen, sarkıtılan
kısa saç demeti;
perçem.*

Perişân-târ olur cünbiş-
zen-i reftârdan kâkül
Düşürdü ‘âşıkı teşvîşe
bu eṭvârdan kâkül

6. **kâkül:**

Gazel 72

Mısra: 4

*Alın üzerine ya da
yüze dökülen, sarkıtılan
kısa saç demeti;
perçem.*

Yine taḥrîb-i ‘âlem
kaşdın etmiş ol Hülâgü-
ḥū
‘Aceb ser-rişte verdi
küşe-i destârdan kâkül

7. **kâkül:**

Gazel 72

Mısra: 6

*Alın üzerine ya da
yüze dökülen, sarkıtılan
kısa saç demeti;
perçem.*

Güşâde-bâl olur şan
bülbul-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbâna bād-ı
şabâ ki ruḥsârdan kâkül

8. **kâkül:**

Gazel 72

Mısra: 8

*Alın üzerine ya da
yüze dökülen, sarkıtılan
kısa saç demeti;
perçem.*

Ḥasîbâ gerçi püsküllü
belâdır ‘âşıka ammâ
Eder püşide rûyın
şubḥgâh dîde-i
ağyârdan kâkül

kâkül-i dili:

1. **kâkül-i dili:** -i

Gazel 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dilberin perçemi.

Müşevveş etmişiken
kâkül-i dili bilmem
Hevâ-yı zülfi daḥi
başıma belâ mı olur

**kākül-i hüy-
gerdesinden:**

1. **kākül-i hüy-
gerdesinden:** -sî, -n, -
den

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Islak kakül.

Kākül-i hüy-
gerdesinden gülleri
şebnem çapar
Öyle nâzıkdir 'izârîñ
kim bulutdan nem
çapar

2. **kākül-i hüy-
gerdesinden:** -sî, -n, -
den

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Islak kakül.

Kākül-i hüy-
gerdesinden gülleri
şebnem çapar
Öyle nâzıkdir 'izârîñ
kim bulutdan nem
çapar

kākül-i müşgîn:

1. **kākül-i müşgîn:**

Gazel 119

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Misk kokulu saç.

Dökülmüş kākül-i
müşgîn haṭṭ-ı 'anberîn
üzre
Çomuşlar kıl kalem
i'râb-ı âyât-ı mübîn
üzre

kākül-i sevdāsına:

1. **kākül-i sevdāsına:** -sî,
-n, -a

Gazel 112

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Kākül-i sevdāsına olma
heves-kâr ey göñül
Başına bir kayd alıp
hâliñ diğer-gün eyleme

kākülü olduğunu:

1. **kākülü olduğunu:** -
duḡ, -u, -n, -u

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kākülü olmak.

Feslegen rāyihâsın
eyleyecek istişmâm

Kākülü olduğunu zîr-i
fesinden biliriz

kāl ü kıl kılmış:

1. **kāl ü kıl kılmış:** -mîş

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dedikodu yapmak.

Çılmış mesâ'il-i ser-i
zülfünde kāl ü kıl
Verdim Ḥasîb şeyḫe
cevâbı kulac kulac

kal'a:

1. **kal'adır:** -dır

Mesnevi 5

Mısra: 23

Kale.

Bir yılanlı kayağan
kal'adır ol Karaḫişâr
Sen daḫi görmege
maḫşüdlü iseñ seyrine
var

kal'a-i akkirmāna:

1. **kal'a-i akkirmāna:** -a

Kıt'a 23

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Akkirman kalesi.

Dediler çend melek
burc-ı felekden târih
Seyr-i bârûyî geliñ
çal'a-i Aşkirmâna

çal'a-i kalbi:

1. çal'a-i kalbi:-i

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kalp kalesi.

Çal'a-i kalbi eder ceş-i
hevâdan tahtır
Seyf-i kâti'dir o zâtında
ki var cevher-i ışıq

çal'a-i şah-ı mārân:

1. çal'a-i şah-ı mārân:

Mesnevi 4

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Şah-ı Maran Kalesi.

Tâ yılanlı ki denir Çal'a-
i Şah-ı Mārân
Ârzülü iseñ anı varıp
eyle seyrân

çalay:

1. çalay:

Mesnevi 5

Mısra: 41

Yumuşak, gümüş

beyazı renginde, düşük

*sıcaklıklarda kolayca
eriyen, çok iyi
parlatabilen, ince
levhalar hâline
getirilebilen, normal
sıcaklıklarda havada
oksitlenmeyen, lehim
îmâline yarar,
yoğunluğu 18°'nin
altında 5.8, üstünde 7.2,
erime derecesi 232°,
atom ağırlığı 118,70,
atom numarası 50,
sembolü Sn olan metal
element [Bilhassa bakır
mutfak eşyâsını
kaplamakta kullanılır].*

Nişâdır ile çalay penbe
olunca ey yâr
Bir hemân
çalçamağdan ğayrı
çalaycıya ne var

çalaycı:

1. çalaycıya:-y, -a

Mesnevi 5

Mısra: 42

Kap kalaylayan

kimse.

Nişâdır ile çalay penbe
olunca ey yâr
Bir hemân
çalçamağdan ğayrı
çalaycıya ne var

kālâ-yı cân u cismi:

1. kālâ-yı cân u cismi:-i

Gazel 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can ve cism

kumaşı.

Saña kālâ-yı cân u cismi
pây-endâz ider ışıq
Yelek kes nîm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

kālâ-yı dile:

1. kālâ-yı dile:-e

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gönül kumaşı.

Eyleyip rahşîna kālâ-yı
dile pây-endâz
Şeh-süvârım seni biñ
cânla tevķir ederiz

kālâ-yı nazm-ı

emti'anî:

1. kālâ-yı nazm-ı

emti'anî:-nîñ

Gazel 39

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ticaret mallarının
nazım kumaşı.*

Nessāc-ı ʿabʿ-ı Neşʿete
şad āferin Ḥasīb
Kālā-yı nazm-ı
emtiʿanıñ ʿabkarisidir

kālā-yı şarābiden:

1. kālā-yı şarābiden:-
den

Gazel 93

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Şarap renkli
kumaş.*

Helāliden eder iftār
kebābı setresin şūfi
Ser-ā-ser iç libāsı
çekme kālā-yı
şarābiden

kalbe şafā virmez:

1. kalbe şafā virmez:-
mez

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kalbe neşʿe
vermek, gönül
rahatlığına ulaşmak.*

Güzeşte demleri yād
eylemek kalbe şafā
virmez

Gelirken ḥāṭır-ı
maḥzūnına ğam
tāzeden tāze

kalb-i ḥasīb:

1. kalb-i ḥasīb:

Gazel 48

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hayrabolulu
Ḥasīb'in kalbi.*

Ḳılsa ebrūna teveccüh
ne ʿaceb kalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi
ḳible-nümāsiyla döner

kalb-i vīrānı:

1. kalb-i vīrānı:-ı

Gazel 53

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Vīran kalp.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār
etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıkları
taʿmīr ederiz

kāle:

1. kāle:

Gazel 12

Mısra: 4

*"Dedi, söz söyledi,
buyurdu" anlamlarına*

*gelen Arapça kökenli
bir söz.*

Ḥāşıl et rūḥa ğidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiziñ ḳāle yeḳülünde
bogulma ḳıt ḳıt

kāle-i sūʿ-i ʿileldedir:

1. kāle-i sūʿ-i ʿileldedir:-
de, -dir

Gazel 37

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Nedenlerin kötüyü
kullanma kumaşı.*

Pāk ede taşt-ı tevbede
şābūn-ı maġfīret
Şol kelleler ki kāle-i sūʿ-
i ʿileldedir

kalem:

1. kalem:-den

Kit'a 15

Mısra: 2

Kalem.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nīgeh
gezlik ebrū miḳrāş
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemden mevzūn

kalem kaşlı:

1. **kalem kaşlı:**

Müfret 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kalem kaşlı.

Bir kalem kaşlı
mürekkebe saçlı kâtib
dil-beri
Halkı Mecnûn ideyazdı
şahın-ı Kâğıd-ı hânede

kalem kâtibi:

1. **kalem kâtibi:**

Kıt'a 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kalem kâtibi.

Edeyazdı beni dîvâne
hemân
O kalem kâtibi haqqâ
dil-ber

kalem kâtiblerinden:

1. **kalem kâtiblerinden:**

i, -n, -den

Kıt'a 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Devlet dairesinde
görevli memur.*

İdeyazdı beni dîvâne
Kâğıd-ı hâne seyrinde
Kalem kâtiblerinden bir

güzel gördüm efendim
hü

**kalemkâr-ı kumâş-ı nev-
zuhûridir:**

1. **kalemkâr-ı kumâş-ı
nev-zuhûridir:** -dir

Gazel 22

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yeni moda

*kumaşın kalem
işlemesi.*

Çalemkâr-ı kumâş-ı
nev-zuhûridir haç-ı
sebziñ

Ser-i zülfüñ aña püşide
hârâ-yı hevâyidir

kalender idi:

1. **kalender idi:** -i, -di

Kıt'a 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dünya malına

*önem vermeyen,
müsâmahakâr,
yumuşak huylu, alçak
gönüllü, olur olmaz
şeyin üstünde
durmayan kimse,
derviş.*

Çalender idi kerim idi
şüh-meşreb idi

‘Açada varını ihvâna
muhtedâ oldı

kâl-i ma‘nâ:

1. **kâl-i ma‘nâ:**

Gazel 38

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Anlam ifadesi.

Şûret-i sırr-ı mezâhir
sîret-i lâlindedir
Bî-telaffuz kâl-i ma‘nâ
hâlet-i lâlindedir

kâl-i muşhaf-ı hüsnüñ:

1. **kâl-i muşhaf-ı**

hüsnüñ: -üñ

Gazel 55

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Güzellik sayfasının
sözü.*

Çad u zülf ü dehâni hiç
degül hâlî hayâlimden
Bu kâl-i muşhaf-ı
hüsnüñ elif lâm mîm
göstermiş

kâmet-i dil-ber:

1. **kâmet-i dil-ber:**

Gazel 87

Mısra: 26

Kelime Tipi: -
Sevgilinin boyu.

Mıṣra'ı-ı ebyātıma
mā'ildir erbāb-ı süḥan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

kāmil eder:

1. **kāmil eder:**-er

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tamamlamak.

Ol nükte-dān-ı pāk 'Alī
Zeyne'l-‘ābidīn
Bir nokṭa ile kāmil eder
tıfl-ı ebcedi

kāmilen:

1. **kāmilen:**

Kit'a 16

Mısra: 9

Büsbütün,

*tamamen, noksansız
olarak.*

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tāriḥini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

ḳamu:

1. **ḳamu:**

Mesnevi 5

Mısra: 6

*Baştan başa,
büsbütün, bütün.*

Ger miyānın ḳoçan ol
sevdiğini dünyāda
Erdi maḳşūda ḳamu
gamdan olup āzāde

kan:

1. **ḳanımız:**-ımız

Gazel 1

Mısra: 7

*Vücuttaki hayati
sıvı.*

Biz eyledük güzelüm
ḳanımız ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i mā'mūra

kan eyle ḳanūn eyleme:

1. **ḳan eyle ḳanūn**

eyleme:-me

Gazel 112

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Öldürmek ama
kanun haline getirmek.*

Tek raḳıbe verme yol
‘ıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan
eyle ḳanūn eyleme

kan üstüne kan eyledim:

1. **kan üstüne kan**

eyledim:-di, -m-dim

Gazel 88

Mısra: 8

Kelime Tipi: **Deyim**

*Yaraların üstüne
yeni yaralar açmak
(sevgilinin yanağının
kırmızılığını görüp arka
arkaya gül renkli şarap
içmek.).*

Şevḳ-ı ruḥuñla bāde-i
gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine
ḳan eyledim bugün

kanā‘at:

1. **kanā‘atile:**-ile

Gazel 16

Mısra: 7

Kanaat.

Ḳıldı ḳanā‘atile ḥümā
menzilin ‘alā
Esfelde ḥırş-ı dāne ile
ḥabs olur decāc

2. **kanā‘at:**

Gazel 109

Mısra: 2

*Az şeyle yetinmek,
kanaat etmek.*

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarîn ol ki
kanâc at var içinde

kanar mı:

1. **kanar mı:** -ar, -mı

Gazel 118

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Doymak.

Bu âb-ı nâbla sen ol
ğonce-i hüy-gerde
Kınar mı teşne-
dehenler çeh-i zekân
şuyına

kand imiş:

1. **kand imiş:** -i, -miş

Mesnevi 4

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Şeker.

Kand imiş gayra gibi
şormağa yokdur hâcet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

kanda:

1. **kanda:**

Gazel 133

Mısra: 4

Ne zaman.

(Bir) meh mi çoğduñ
(ki) mislini görmüş yok
ey mihr-i münîr
Kande peydâ eyledi
(â)yâ mâder-i dünyâ
seni

kanda kim:

1. **kanda kim:**

Gazel 139

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Her nerede ki. II

Her nerede olursa.

Kanda kim 'azm eyleye
kılısun Hüdây
Tâli' u tevfiğ u bahtı
reh-nümây

kande peydâ eyledi:

1. **kande peydâ eyledi:** -
di

Gazel 133

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nerede meydana

getirdi.

Bir meh mi çoğduñ ki
mislini görmüş yok ey
mihr-i münîr
Kande peydâ eyledi âyâ
mâder-i dünyâ seni

kandı:

1. **kandı:**

Gazel 12

Mısra: 1

Ar. 1. Nebat şekeri,

2. Kestirilmiş şeker.

Nuğka gel lüknet-i
şiriniñ ile kandı erit
Tüti aşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

kandı erit:

1. **kandı erit:**

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şekeri eritmek.

Nuğka gel lüknet-i
şiriniñ ile kandı erit
Tüti aşüfte verip
bülbüli eyle sâkit

kand-i leb-i âyine-i

ruhsârdır:

1. **kand-i leb-i âyine-i**

ruhsârdır: -dır

Gazel 130

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Yanak aynasındaki
dudak şekeri.*

Merhemiñ kand-i leb-i
āyīne-i ruhsārdır
Eyleyen şimdi Hasibā
tūṭī-i gūyā seni

kandile yağ koma:

1. **ḳandile yağ koma:** -*ma*

Gazel 103

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kandile yağ

koymak.

Mescidde varup yağ
ḳoma ḳandile mūrāyī
Mey-ḥānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāḳa

kanı:

1. **kanı:**

Gazel 42

Mısra: 9

"Hani, nerede"

*anlamlarında soru
zamiri.*

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Hasibā
Sen ḳāşıd-ı ṭab^ıile bu
nazmı erişdir

2. **kanı:**

Gazel 136

Mısra: 14

"Hani, nerede"

*anlamlarında soru
zamiri.*

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet
ḥanceriñ āmāde mi

kanlı leşkeri:

1. **kanlı leşkeri:** -*i*

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kanlı asker.

Ḥadeng-i ḡamzeleriñ
cism-i zaḥmnākime çek
O kanlı leşkeri ey ḳaşı
yā helākime çek

**kanlı şerhalarıñ yok
mudur:**

1. **kanlı şerhalarıñ yok
mudur:** -*mu, -dur*

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kanlı yaraların yok.

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre kanlı
şerhalarıñ yok mudur
seniñ

kanlı tiği:

1. **kanlı tiği:** -*i*

Gazel 64

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kanlı kılıç.

Bu cān tende iken şerḥ
edem ḥākime çek
O kanlı tiği şehā cism-i
şerḥnākime çek

ḳānūn-ı ḳayda baksa:

1. **ḳānūn-ı ḳayda baksa:** -*sa*

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kayd kanununa

bakmak.

Ḳānūn-ı ḳayda baksa ol
ḳaşı kemān
Āḡāze-i būselikde
maḳām-ı ʿasir olur

kap:

1. **ḳapar:** -*ar*

Gazel 23

Mısra: 1

-i Birdenbire

*yakalayarak, çekerek
almak.*

ʿĀrızıñ ḥūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḳapar

Öyle nâzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
ķapar

2. **ķapar:-ar**

Gazel 23

Mısra: 4

-i Birdenbire

*yakalayarak, çekerek
almak.*

Ṭurre-i ṭarrārīna yakın
getirme dostum
Şāne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
ķapar

3. **ķapar:-ar**

Gazel 23

Mısra: 10

Birdenbire çekip

*almak, yakalayıp
tutmak II toplamak.*

Fenniye feth etse gāhī
gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ķapar

ķapa:

1. **ķapar:-r**

Gazel 23

Mısra: 8

Kapatmak.

Bu benim zahmın
ķaparsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ķapar

ķapıda görüſen:

1. **ķapıda görüſen:-en**

Mesnevi 3

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

*Kapı dışarısında
görüşmek.*

ķapūd:

1. **ķapūd:**

Gazel 7

Mısra: 6

Asker paltosu.

Şoyramānīden (?)
yapınca kīseler Boşnaķ
n'ola

Arnabudlar giydiler
yilek çuka ķapūd hep

ķapuşka:

1. **ķapuşgada:-da**

Mesnevi 4

Mısra: 27

Lahana ile

yapılabilecek yemek.

Derdi ķapuşgada
şalgamlı ṭa'āma şunmaz
Sevdiğim Bosnalı imiş
laḥanadan dönmez

ķâr:

1. **ķâr:**

Gazel 43

Mısra: 1

Amel; davranış //

kazanç.

Naķd-i isti'dād olunca
ķâr kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi
mi'yār kendin gösterir

2. **ķâr:-ı**

Müfret 11

Mısra: 2

*1. Alış veriştten elde
edilen maddē kazanç,
para kazancı. 2. Bir iş
sonucunda elde edilen
fayda, çıkar 3. İş, amel,
fiil.*

Sūķ-ı çemende ābile
lāleye nigāh

Kārı nesīm-i şubḥ ile al
ṭākye ver külāh

ķara:

1. **ķara:**

Mesnevi 4

Mısra: 21

1. *Siyah. 2. Ayıplı,
kusurlu, yüz kızartıcı
hal.*

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara
ḳārī-i şağīr
Alaca oğluna ʿaḳd oldu
münāsib tedbīr

2. **ḳara:**

Mesnevi 4

Mısra: 11

Ayıplı, günahlı.

Bācdāra buluşunca ḳara
bāzīrgānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

kāra girişdir:

1. **kāra girişdir: -dir**

Gazel 42

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bir işe girişmek. II

*Yeni bir makama
geçmek.*

Peş-revde ḥişār ile eder
rişte nigār hey
ʿUşşāka bu da naḳş ile
bir kāra girişdir

ḳara haberle geldi:

1. **ḳara haberle geldi:**

Gazel 107

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Çok üzücü haber ile
gelmek.*

Geldi bir ḳara haberle
ʿālemi ḳıldı ḥarāb
Fitne-i devr-i ḳamer
pür-iştihār oldu yine

ḳara ḥalil:

1. **ḳara ḥalil:**

Mesnevi 5

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

*Kara Halil; özel
isim.*

Şatmamış Ḳara Ḥalil
ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
şatıvermemiş yürümüş

ḳara pürçeklerini:

1. **ḳara pürçeklerini: -ler,
-i, -n, -i**

Mesnevi 4

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Saç.

Zülf-i dil-ber ḳara
pürçeklerini ḫaḡıtmış

Ḥacī lebiñ göricek āh
edip ʿaḳlı gitmiş

ḳara yaḥşı:

1. **ḳara yaḥşı:**

Mesnevi 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Kara güzel.

Bir aḳıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Ḳara yaḥşı ururlar
fuḳarāya nārı

ḳaraağaca:

1. **ḳaraağaca:**

Mesnevi 5

Mısra: 14

Kara ağaç.

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Ḳondu ḳaraağaca oḳu
yañılmaz şimdi

ḳaraca:

1. **ḳaraca:**

Mesnevi 4

Mısra: 31

*Karaca, Geyikgiller
familyasından, geviş
getiren, kısa boynuzlu,
Avrupa ve Asya'da
yaşayan bir geyik türü.*

Uyma şeytāna olup
saña karaca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

2. karaca:

Mesnevi 4

Mısra: 45

*Karaca, Geyikgiller
familyasından, geviş
getiren, kısa boynuzlu,
Avrupa ve Asya'da
yaşayan bir geyik türü.*

Karaca körlüğe kaçmadı
hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi
şahrāya firār

karahişār:

1. karahişār:

Mesnevi 5

Mısra: 23

Afyonkarahisar (?).

Bir yılanlı kayağan
çal'adır ol Karahişār
Sen daħi görmege
mağşüdlü iseñ seyrine
var

karanfül:

1. karanfüller: -ler

Gazel 46

Mısra: 3

*Çeşitli renklerde
çiçekler açan hoş bir
süs bitkisi, karanfil. II
Sevgilinin benleri.*

Hep şakāyıklar
karanfüller açar
mecrāsına
Hicr-i haddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-hūna biter

karanfül mi:

1. karanfül mi: -mi

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karanfil.

Farķ eder mi hīre-çeşm-
i mest-i cām-ı bezm-i
ıışķ
Lāle mi gül mi karanfül
mi ruħuñ mı bāde mi

karārı yok:

1. karārı yok:

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Bir yerde

*duramamak, huzûru
olmamak.*

Hasīb-i 'andelibiñ yok
karārı ey gül-i ra'na

Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

2. karārı yok:

Gazel 129

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kararsız, sebat
etmeyen, yerinde
duramayan.*

Hasīb-i 'andelibiñ yok
karārı ey gül-i ra'na
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

kār-ı nesc-i hayāl-i

huleldedir:

1. kār-ı nesc-i hayāl-i

huleldedir: -de, -dir

Gazel 37

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hayal elbiselerini
dokuma işi.*

Bir dil ki kār-ı nesc-i
hayāl-i huleldedir
Ser-rişte-i mağşıdı
sevķ-ı haleldedir

kār-ı nühüfte çıkması:

1. kār-ı nühüfte

çıkması: -ma, -sin

Gazel 128

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nühüft makamına
kadar çıkmak.*

Dedikde çıkmasın kâr-ı
nühüfte naqş-ı 'uşşâkıñ
Mağâm-ı büselikde
nağmeler şeh-nâza dek
gitdi

kâr-ı nühüftün:

1. **kâr-ı nühüftün: -üñ**

Gazel 52

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gizli iş.

Naqşın çıkarma kâr-ı
nühüftün habîbine
Tut müsiķi sükûtuñu
muṭrib ses istemez

ka'r-ı saķar olur:

1. **ka'r-ı saķar olur: -ur**

Kıt'a 23

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cehennem dibi
olmak.*

Rif'at-ı kulleli bādî-i
zafer İslâma
Ḥandek-ı 'umķı olur
ka'r-ı saķar düşmâna

kârî-i kebîr ü kara:

1. **kârî-i kebîr ü kara:**

Mesnevi 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

*Kara ve büyük
okuyucu.*

Ḳara kârî-i kebîr ü Ḳara
kârî-i şağîr
Alaca oğluna 'aķd oldu
münâsib tedbîr

kârî-i şağîr:

1. **kârî-i şağîr:**

Mesnevi 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Küçük okuyucu.

Ḳara kârî-i kebîr ü Ḳara
kârî-i şağîr
Alaca oğluna 'aķd oldu
münâsib tedbîr

karîn:

1. **karîn:**

Gazel 109

Mısra: 2

Yakın.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde

Bir kenze kârîn ol ki
kanâ'at var içinde

karındaş:

1. **karındaşım: -ım**

Gazel 33

Mısra: 10

Kardeş.

Ḥasîbâ vādî-i firḳatde
kaldım bî-kes ü tenhâ
Ki ne bir reh-nümâya
mâlikim ne karındaşım
var

karış:

1. **karış:**

Gazel 12

Mısra: 14

*Katılmak, dâhil
olmak.*

Zâhidâ kibri bırak
meclise âdem gibi gel
Şoḥbet-i rinde karış büt
gibi olma şâmit

karşu korısa:

1. **karşu korısa: -ı, -sa**

Mesnevi 4

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Boyun eğmemek.

Karşu korısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde kılıclar
ura ol güm-rāha

kartopı:

1. **kartopı:**

Gazel 4

Mısra: 10

Kartopu.

Beyāz fes kırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı gonce-i
ḥamrāda olmuş kartopı
peydā

kaş başdı da:

1. **kaş başdı da:** -dı, -da

Gazel 136

Mısra: 10

Kelime Tipi: **Deyim**

Kaşları artmak.

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pişānıñı
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

**kāşāne-i şāyāne-i
sultān:**

1. **kāşāne-i şāyāne-i
sultān:**

Gazel 20

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Sultana yakışır
köşk.*

Ḥasībā mışra⁶-ı vāḥidle
der tārīḥ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i
sultān mübārek-bād

kaşas-ı cemde:

1. **kaşas-ı cemde:** -de

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cem'in hikayesini
anlatma.*

Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş
Cām al ele nakl et
kaşas-ı Cemde ḥavādiş

2. **kaşas-ı cemde:** -de

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Cem'in hikayesini
anlatma.*

Cām al ele nakl et
kaşas-ı Cemde ḥavādiş
Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş

kasd:

1. **kaşdıñ:** -iñ

Gazel 136

Mısra: 8

Amaç.

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
ineb
Geldiñ ey pīr-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

kasd-ı bülbül eyledi:

1. **kasd-ı bülbül eyledi:** -
di

Gazel 70

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Bülbüle yönelmek.
II Bülbülü öldürmeyi
istemek.*

Şokunup ḥancer-i ḥār
eyledi kasd-ı bülbül
Kızarıp çıkdı hemān
rūy-ı celāl üstüne gül

2. **kasd-ı bülbül eyledi:** -
di

Gazel 70

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Bülbüle yönelmek.
II Bülbülü öldürmeyi
istemek.*

Şokunup hancer-i hār
eyledi kâsd-ı bülbül
Kızarıp çıktı hemân
rüy-ı celâl üstüne gül

kaşdın etmiş:

1. **kaşdın etmiş:** -miş

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Teşebbüs etmek.

Yine tahrib-i ʿâlem
kaşdın etmiş ol Hülâgü-
hû
ʿAceb ser-rişte verdi
küşe-i destârdan kâkül

kâse-i deryûze olur:

1. **kâse-i deryûze olur:** -
ur

Gazel 63

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dilenci çanağı

olmak.

Kim olur kâse-i deryûze
be-dest-i der-i ʿışk
Dâver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
ʿışk

kâse-i mercân:

1. **kâse-i mercân:**

Gazel 4

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Mercan kâse.

Beyâz fes kırmızı şâl ile
dirler sük-ı ʿaşk içre
Şatarmış kâse-i mercân
içinde sükkerî helvâ

kaşı kemân:

1. **kaşı kemân:**

Gazel 40

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Keman kaşlı dilber
(kaşı kavisli ve düzgün
olması yönüyle).*

Ķânün-ı kayda baksa ol
kaşı kemân
Ķâgâze-i büselikte
maĶâm-ı ʿasîr olur

2. **kaşı kemân:**

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Keman kaşlı dilber
(kaşı kavisli ve düzgün
olması yönüyle).*

Uruldu boş böğürden
seyr edince tîr-i
müjgânîñ

Dil-i bî-çâre ey kaşı
kemân v'allâhi bi'llâhi

kaşı yâ:

1. **kaşı yâ:**

Gazel 64

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Keman kaşlı dilber.

Şehîd-i gamzeñ olam
diyü cân atar gönüm
Müjeñ hadengini ey
kaşı yâ helâkime çek

2. **kaşı yâ:**

Gazel 65

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keman kaşlı dilber.

Ķadeng-i gamzeleriñ
cism-i zaĶmnâkime çek
O kanlı leşkeri ey kaşı
yâ helâkime çek

kâşîd-ı tabʿile:

1. **kâşîd-ı tabʿile:** -ile

Gazel 42

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şairlik yeteneğinin
habercisi.*

Pey-revlik eder kanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen kāşıd-ı ṭab‘ile bu
nazmı erişdir

kāşif-i esrār-ı kevn:

1. **kāşif-i esrār-ı kevn:**

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Oluşum sırlarını

keşfeden.

Armağan-ı ‘ālem-i
ğayb-i Ḥüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-
ı meknündür sözüm

kāşif-i rāz olamaz:

1. **kāşif-i rāz olamaz: -a, -
maz**

Gazel 115

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sırrı ortaya

çıkarmak, ifşa etmek.

İntisāb etse de sonra
olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ‘ağd-i
uḥuvvet güççe

kāşî-i zerrîn:

1. **kāşî-i zerrîn:**

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Altın nakışlı

kubbeli II ilk olarak

İran’ın Kâşan kentinde

yapılması nedeniyle bu

adla anılan pişmiş

kilden sırlanmış duvar

kaplaması.

Ya rabṭ-ı faşş-ı

zümürüdle ḥātem-i

elmās

Ya sīm āyine pervāzı

kāşî-i zerrîn

kaşr-ı cinānı:

1. **kaşr-ı cinānı: -ı**

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cennet köşkü.

Mülk-i fenādan göçüp

eyledi ‘azm-i beḳā

Ede cenāb-ı Ḥüdā kaşr-ı

cinānı mekân

kaşr-ı rif‘atin:

1. **kaşr-ı rif‘atin: -ı, -n**

Gazel 37

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yücelik, kudret,

büyükük kasrı.

Dest-i ṭama‘ ḥarāba

verir kaşr-ı rif‘atin

Zann eyler ‘izz ü cāhını

çāh-ı zelededir

kaṭ‘ edip:

1. **kaṭ‘ edip: -ip**

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kesmek.

Kaṭ‘ edip kayd-ı

rehādan rişte-i

ümmidimi

Bend-i zülfündür veli

dīvāneden etdim ferāğ

kaṭār:

1. **kaṭār:**

Mesnevi 3

Mısra: 17

Bir arada göç eden

hayvan dizisi II kervan.

Ya deve ya deveci dedi

gürüh-ı ‘uşşāk

Şütürbān-zāde kaṭār

içre ederdi işrāk

kaṭārın zimāmıyla

çeker:

1. **kaṭārın zimāmıyla**

çeker: -er

Mesnevi 3

Mısra: 23
Kelime Tipi: -
*Katarını dizgin ile
çekmek.*

Çeker ağyār zimāmıyla
kaṭārın çün har
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

kaṭʿ-i mā edenler:

1. **kaṭʿ-i mā edenler:** -en,
-ler

Gazel 93
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Suyu esirgeyenler.

Zihī nā-pāk-ṭıynet
raḥmet-i Ḥaḫdan
müberrādır
Edenler kaṭʿ-i mā [.] āl-i
türābiden

kaṭʿ-i ümmīd eylemem:

1. **kaṭʿ-i ümmīd
eylemem:** -me, -m

Gazel 99
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Ümidini kesmek.

Şarılsam rişte-i gīsūya
sevdā-yı vişāliñle
Şehā ḥaṭṭ şadır olsa

kaṭʿ-i ümmīd eylemem
senden

kātib:

1. **kātib:**

Kıt'a 15
Mısra: 2
*Ar. Kitabet edici,
eden.*

Laʿl-i fem ḥoḫka nigh
gezlik ebrū miḫrāş
Āh o kātib güzeli ḫaddi
ḫalemnden mevzūn

kātib dil-beri:

1. **kātib dil-beri:**

Müfret 8
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Kâtip güzeli.

Bir ḫalem ḫaşlı
mürekkeb şaşlı kātib
dil-beri
Ḥalḫı Mecnūn ideyazdı
şahñ-ı Kāğıd-ḫānede

kātib-i māşıta:

1. **kātib-i māşıta:**

Kıt'a 1
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Gelini süsleyen
yazıcı.*

Kātib-i māşıta nazīri
Ḥasīb
Ḥaṭṭına zer-feşān
olursa sezā

kātib-i s̄anī-i cebḫāne:

1. **kātib-i s̄anī-i cebḫāne:**

Kıt'a 12
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Cephane 2. kâtibi.

Menbaʿ-ı cūd u seḫā
meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i s̄anī-i cebḫāne
Ḥüseyn-i ḥoş-ḫāl

kaṭır arpası:

1. **kaṭır arpası:**

Mesnevi 3
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Katır arpası.

Ḥaṭır arpası taʿyini ister
her ay
Verdi şan vāʿiz efendi
deve dişi buḫdayı

2. **kaṭır arpası:**

Mesnevi 3
Mısra: 33
Kelime Tipi: -
Katır arpası.

Kaṭır arpası ta'f'ini ister
her ay
Verdi şan vā'iz efendi
deve dişi buğdayı

kaṭl edip:

1. **kaṭl edip:** -*ip*

Gazel 80

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öldürmek.

Kaṭl edip ağıyarı aldım
būse-i ruḥsārını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

katre:

1. **kaṭresini:** -*sî, -nî*

Gazel 67

Mısra: 11

*Damla, bir damla
olan şey.*

Mey kaṭresini sübḥa-i
mercân gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyâ şabâḥa dek

katre-i dem:

1. **kaṭre-i dem:**

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kan damlası.

Zemîni kaṭre-i dem
dâne-i eşkile zeyn
etdim
O rütbe ḥâşılı vâfirce
irâd-ı ma'âşım var

katre-i nâ-çiz-i 'âcizânı:

1. **kaṭre-i nâ-çiz-i**

'âcizânı:

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Âcizlerin değersiz
damlası.*

Selâsetle ğarîk-i lücce-i
fenn eyledi Fennî
Ḥasîbâ kaṭre-i nâ-çiz-i
'âcizânı yem gördüm

katre-pâş olur:

1. **kaṭre-pâş olur:** -*ur*

Gazel 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Damla saçmak.

Ruḥsârım üzre çeşm-i
terim kaṭre-pâş olur
Râz-ı dilim ol vechle
dildâra fâş olur

kavak:

1. **kavak:**

Gazel 69

Mısra: 5

*Anadolu Kavağı;
günümüzde İstanbul'un
Beykoz ilçesinde
bulunan, İstanbul
Boğazı'nın kuzey kıyı
sahilindeki bir mahalle.*

Etmiş çenârcığıla kavaḳ
müsellemi ğâlibâ
Şalındı yine serv-i
revânı Sitânbuluñ

kayağan:

1. **kayağan:**

Mesnevi 5

Mısra: 23

*Kendisi kolayca
kayan veya üzerinden
kolaylıkla kayılan,
kayağan.*

Bir yılanlı kayağan
kaḷ'adır ol Karaḥişâr
Sen daḥî görmege
maḳşüdüli iseñ seyrine
var

kayd-ı ḥ'âb:

1. **kayd-ı ḥ'âb:**

Gazel 6

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Uyku kaydı, uyku
düşkünlüğü.*

Benātü'n-naş'ı kılmış
bir ʿaşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmı kayd-ı
h̄'āb ile teşhīr ider
mehtāb

**kayd-ı hırc-ı pāldüm-i
seksāneden:**

1. **kayd-ı hırc-ı pāldüm-
i seksāneden:** -den

Gazel 61

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Seksen hayvanın

sırtına vurulan

kayıştaki yük bağı.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Kayd-ı hırc-ı pāldüm-i
seksāneden etdim ferāğ

kayd-ı rehādan:

1. **kayd-ı rehādan:** -dan

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kurtulma

düşüncesi.

Çat' edip kayd-ı
rehādan rişte-i
ümmīdimi
Bend-i zülfündür velī
dīvāneden etdim ferāğ

kayd-ı sicill-i ezeldedir:

1. **kayd-ı sicill-i**

ezeldedir: -de, -dir

Gazel 37

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Başlangıçtan beri
olan sicil kaydı.*

Hiçcet olur mu hakk-ı
tedebbür muqaddere
Hük-m-i kazā ki kayd-ı
sicill-i ezeldedir

kaymak:

1. **kaymak:**

Gazel 127

Mısra: 4

Kaymak.

Emerek leblerini
ğabğaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
kaymak için Eyyūba

kays:

1. **kaysıñ:** -in

Mesnevi 3

Mısra: 4

*Leyla ve Mecnun
hikayesinin erkek
kahramanı Mecnun.*

Göriccek Leylīyi
hevdecde olur efgende
Kaysıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḥande

2. **kaysı:** -ı

Gazel 108

Mısra: 4

Leyla ve Mecnun

*hikayesindeki
Mecnun'un aşk
müptelası olmadan
önceki adı.*

Diş kirāsı şanma
bāğından yemiştir
şeftālū

Leylīye cān Kaysı
olmuşdur gam-ı
Mecnūnla

kays-ı bī-çāre:

1. **kays-ı bī-çāre:**

Mesnevi 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çaresiz, zavallı

Kays.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan
etdi āvāre
Kuduz dalar deveye
binse Kays-ı bī-çāre

kayyūm:

1. **ḳayyūm:**

Gazel 19

Mısra: 5

*Ar. Ezelî ve ebedî
kaim olan Cenabıhak.
(Esmâ-ı hüsnadandır.).*

Eyleye ‘abd günâh ola
çün ‘afüvv Ḳayyūm
Ḥâr u ḥas hîç ola mı
baḥr-i muḫîṭ öñine
sedd

ḳazancı:

1. **ḳazancı:**

Mesnevi 4

Mısra: 36

*Kazan yapan kimse,
bakırcı.*

Derse çıkırıçcı keserle
beni balṭam besler
İ‘timād etme ğayrı
ḳazancı süsler

ḳazāya rızā gösterip:

1. **ḳazāya rızā gösterip:**

ip

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kazaya rıza
göstermek: Verilen
hükümlere boyun
eğmek. II Kadere razı
olmak.*

Ḥasib emîn olalım
gösterip ḳazāya rızā
Ne fāla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

2. **ḳazāya rızā gösterip:**

ip

Gazel 82

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Kazaya rıza

*göstermek: Verilen
hükümlere boyun
eğmek. II Kadere razı
olmak.*

Ḥasib emîn olalım
gösterip ḳazāya rızā
Ne fāla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

ḳazāyile düşdü:

1. **ḳazāyile düşdü:**

Gazel 118

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İlahî takdir sonucu.

Şaşırdı puşılasın
gördükde pür-‘araḳ
ḫaṭṭın
Gönül ḳazāyile düşdü
yine Ḥoten şuyına

kebāb:

1. **kebāb:**

Gazel 112

Mısra: 6

*"Ateşle kızartılmış
et".*

Āteşî-reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

kebüter:

1. **kebüter:**

Gazel 76

Mısra: 4

Güvercin.

Bî-zebândır nice ta‘bîr
eylesin nevk-i ḳalem
çün kebüter oldu dil
‘azme güşāde per ü bāl

2. **kebüterdir:**

Gazel 24

Mısra: 4

Güvercin.

Ḥāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
ḳapar

3. **kebüterdir:-dir**

Gazel 24

Mısra: 4

Güvercin.

Ḥāl ü haṭṭıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
ķapar

kebüter-i dil:

1. **kebüter-i dil:**

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül güvercini.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre ʿarż-ı ḥāl saña

kebüterveş:

1. **kebüterveş:**

Gazel 128

Mısra: 16

Güvercin gibi.

Maḥabbet-nāmeyi
taḥrīr edince levḥa-i
cāna
Kebüterveş gönül bār-ı
Hümā-pervāza dek gitdi

kedersizce:

1. **kedersizce:**

Gazel 120

Mısra: 2

Kedersizce.

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḥtiyārī zevķe
meyl etdi kedersizce

kefere:

1. **kefere:**

Mesnevi 5

Mısra: 32

*Gayrimüslimler,
kâfirler.*

Alsa Dāvud eline tiği
[vü] gitse sefere
Ola fi nār-ı cehennem
nice acı kefere

kelāmı ḥalka saṭar:

1. **kelāmı ḥalka saṭar:-ar**

Gazel 47

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Halkı boş sözlerle
aldatmak.*

Eder naşīhati vāʿiz
efendiniñ teʿşīr
Zehri ḥadīd-lisān kim
kelāmı ḥalka saṭar

kelām-ı nāfizi:

1. **kelām-ı nāfizi:-i**

Gazel 114

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Etkili söz.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı
nāfizi iʿcāzdir
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā
neylesin tanzīrde

kelle:

1. **kelleler:-ler**

Gazel 37

Mısra: 10

*Baş, başın tepesi,
üst taraf.*

Pāk ede ṭaşṭ-ı tevbede
şābūn-ı mağfīret
Şol kelleler ki kāle-i sūʿ-
i ʿileldedir

kemāl üstüne gül:

1. **kemāl üstüne gül:**

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kemāl üstüne gül.

Reşk edip laʿl-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān
ile zevāl üstüne gül

kemāl-i maʿrifet-i kalbi:

1. kemāl-i maʿrifet-i
ḳalbi: -i

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kalbin bilgi

olgunluğu.

Ḳabāda āl-i ʿabā
ḥubbını ḳılıp taḥşil
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi
eyledi tekmiḻ

kemān ü tīridir:

1. kemān ü tīridir: -i, -dir

Gazel 79

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yay ve ok.

Kemān ü tīridir ehl-i
maʿārifin gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş
nişān devāt ü ḳalem

kemān-ı ḳahramān:

1. kemān-ı ḳahramān:

Gazel 101

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Kahraman'ın oku.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer
nīze-i Rüstem nigeḥ
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū
kemān-ı Ḳahramān

kemend-endāz:

1. kemend-endāzdir: -dir

Gazel 119

Mısra: 8

1. Kement atan.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ḥvābın
Durur iki kemend-
endāzdir ceyš-i kemīn
üzre

kemer-bend-i yārda:

1. kemer-bend-i yārda: -
da

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevġilinin kemer

baġı.

Ḥaylī tekellūf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne fetḥ-i
muḫtalsam defīnden

kemter-i ʿışk:

1. kemter-i ʿışk:

Gazel 63

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşkın zavallısı.

Kim olur kāse-i deryūze
be-dest-i der-i ʿışk
Dāver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
ʿışk

kenāra şal:

1. kenāra şal:

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kenara, kıyıya
göndermek.*

Melekeci güzeli

çekdirirse ten şuyına

Kenāra şal yeke yek

ḳullanıp dümen şuyına

kenār-ı nüşha-i

vaşfında:

1. kenār-ı nüşha-i

vaşfında: -i, -n, -da

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Niteliklerinin
nüsha kenarı.*

Kenār-ı nüşha-i

vaşfında bāb-ı zülfi şerḥ
olmaz

Bu faşluñ ḳıl ü ḳālī

baḥşle şīrāza dek gitdi

kendi:

1. **kendi:**

Kıt'a 7

Mısra: 6

"Kişinin öz varlığı,
zâtı" anlamında
dönüşlülük zamiri.

Şu^{le}-tâb oldu çerâğ-ı
Selmân
Kendi Müslim pederi
pek kâfir

2. **kendi:**

Mesnevi 5

Mısra: 30

"Kişinin öz varlığı,
zâtı" anlamında
dönüşlülük zamiri.

Ulemâ zümresiniñ kim
ola dânişmendi
Olmaya hıdmeti zâyi^c
ola kâdî kendi

kendin gösterir:

1. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Nağd-i isti^dād olunca
kâr kendin gösterir

Kesb eden sermâyesi
mi^cyâr kendin gösterir

2. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Nağd-i isti^dād olunca
kâr kendin gösterir
Kesb eden sermâyesi
mi^cyâr kendin gösterir

3. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Çılmayan deyr-i dili
eşnâm-ı hestiden hâlâş
Çün teşāvîr-i der ü
dîvâr kendin gösterir

4. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Nîk ü bed izhâr eder
nağş-ı derûn-ı câm-ı
mey
Zişt ü hûb âyinede
hemvâr kendin gösterir

5. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Büstân-ı dil tarâvet-yâb
olur ihlâşla
Nağle feyz erdikce berg
ü bâr kendin gösterir

6. **kendin gösterir: -ir**

Gazel 43

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kendisini fark
ettirmeye çalışmak.*

Âdeme mürşid-i maḥkî
kâbiliyyetdir Ḥasîb
Ḥâliş ü kem-mâyeye
mi^cyâr kendin gösterir

kendü:

1. **kendüde: -de**

Gazel 117

Mısra: 10

İyelik ekleri alarak

*kişilerin öz varlığını
anlatmaya yarayan
dönüştülük zamiri,
kendi.*

Vebāl-i nehş-i nîş-i cevr
eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz
şafā-yı bāl kendüde

2. **kendüye:** -y, -e

Kıt'a 18

Mısra: 3

*"Kendi" dönüştülük
zamiri.*

Bî-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
"men'aref"
Mazhar oldu Hakk bu
kim feyz-i 'aṭā-yı
Hâzrete

3. **kendü:**

Mesnevi 5

Mısra: 20

*"Kendi" dönüştülük
zamiri.*

Gerçi kıyu kıazar
'uşşāka kıuyucu āgyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

kenz:

1. **kenze:** -e

Gazel 109

Mısra: 2

Hazine.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarın ol ki
қанā'at var içinde

kenz-i lā-yefnā:

1. **kenz-i lā-yefnā:**

Gazel 57

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanaat hazinesi,

Bir enbān-ı kerāmetdir
derün-ı ehl-i 'irfānıñ
Ki her bir küşesinde
kenz-i lā-yefnā
şığışdırmış

kerbelā:

1. **kerbelāda:** -da

Gazel 35

Mısra: 7

Irak'ta Hazret-i

*Hüseyin efendimizin
şehit oldukları ve
medfûn buldukları
mahal.*

Añdıqca Kerbelāda ağan
hün-ı 'aşığı

Şeh-rāh-ı 'ışka çeşm-i
Hüseynim sebīl olur

kerem gördüm:

1. **kerem gördüm:** -düm

Gazel 85

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İyilik, ihsan

*görmek; iyi muamele
görmek, hoş davranışla
karşılanmak.*

Benim her zaḥmım üzre
şerhalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmüş eylemem ol
lāle-ḥaddin çok kerem
gördüm

kerem kânı:

1. **kerem kânı:**

Gazel 131

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Cömertlik madeni,
kaynağı.*

Sülāle-i neseb-i 'ırk-ı
pāk-i Cengīzī
O ḥānedāna denilmek
sezā kerem kânı

keremit eyler:

1. keremit eyler: -r

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kiremit haline
getirmek.*

Ṭālib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ‘aşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

kerem-nāme-i hātemde:

1. kerem-nāme-i

hātemde: -de

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hatem'-i Tayy'ın
cömertlik beyan eden
ceylan derisinden
yazısı. Hatem-i Tayy
cömertliğiyle şöhet
bulmuş bir Arap'tır.*

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
sehā mihr-i vefā (mühr)

Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādis̄

2. kerem-nāme-i

hātemde: -de

Gazel 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hatem'-i Tayy'ın
cömertlik beyan eden
ceylan derisinden
yazısı. Hatem-i Tayy
cömertliğiyle şöhet
bulmuş bir Arap'tır.*

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
sehā mihr-i vefā
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādis̄

kerīm idi:

1. kerīm idi: -i, -di

Kıt'a 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Cömert.

Ḳalender idi kerīm idi
şūḥ-meşreb idi
‘Aṭāda varını ihvāna
muḳtedā oldı

kes-:

1. kes:

Gazel 9

Mısra: 6

*(Bıçak, makas, balta
vb. bir aletle) İkiye
ayırmaq, kat'etmek.*

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider ‘uşşāk
Yelek kes nīm-ten biç

fermene dikdür eteklik
yap

kes:

1. kes:

Gazel 52

Mısra: 2

*Far. Kimse, kişi,
şahıs.*

Sevdā-yı zülf-i yāre
düşen dilkes istemez
Ġayrın perend-i kayd-ı
hevāsın kes istemez

kesāfet:

1. kesāfetde: -de

Gazel 38

Mısra: 3

Kabalık, yoğunluk.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Ka‘be-i ‘ulyā-şifāt sa‘y-i
necā elimdedir

kesb eden:

1. kesb eden: -en

Gazel 43

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kazanmak.

Naqd-i isti‘dād olunca
kār kendin gösterir

Kesb eden sermāyesi
mi‘yār kendin gösterir

kesbī:

1. **kesbī:**

Gazel 28

Mısra: 11

Şair Kesbî.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

kesbi efendiye:

1. **kesbi efendiye:** -y, -e

Gazel 135

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kesbi Efendi.

Dād-ı Haḫ bir feyẓdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

kesb-i ma‘ārifdir:

1. **kesb-i ma‘ārifdir:** -dir

Gazel 99

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Bilgi edinmek,
hüner kazanmak.*

Ṭalebkār-ı nazīre
olduğum kesb-i
ma‘ārifdir
Ḥasībā Rātīb-i üstād-ı
şāḫib-ṭab‘-ı pür-fenden

keser:

1. **keserle:** -le

Mesnevi 4

Mısra: 35

*Tahta, ağaç
yontmaya ve çivi
çakmaya yarayan, kısa
saplı, bir yanı keskin
ağızlı çelik araç. (?)*

Derse çıkırkıcı keserle
beni balṭam besler
İ‘timād etme gayrı
kazancı süsler

keşf olup:

1. **keşf olup:** -up

Kıt'a 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Tanınmayan veya
bilinmeyen bir şeyi
anlamak, öğrenmek;
ilham yoluyla bilgi elde
etmek.*

Bī-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
“men‘aref”
Mazhar oldu Ḥaḫḫ bu

kim feyẓ-i ‘aṭā-yı
Ḥazrete

keşf-i rāzı қо:

1. **keşf-i rāzı қо:**

Gazel 37

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sırları açmayı
bırakmak.*

Mest olmadan ḥumāra
düşüp keşf-i rāzı қо
‘Ayş u şafā-yı bezm-i
emel mā-ḫaşaldadır

keşmekeş olduk:

1. **keşmekeş olduk:** -duk

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Karmakarışık
olmak.*

Ġam-ı zülfüñle olduk
keşmekeş serdī-i
hicriñde
Şitā hengāmı gelse
olmazız āheng-i şebisiz
biz

kestāne:

1. **kestāneden:** -den

Gazel 61

Mısra: 1

Kestane.

Eylemem funduğcılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ğor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

keştî-şifat:

1. keştî-şifat:

Gazel 89

Mısra: 8

Gemi gibi.

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim
Açar keştî-şifat bāb-ı
Hağa her dest ü
dāmānın

ketm eyleyemez:

1. ketm eyleyemez: -y, - e, -mez

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saklamak,

gizlemek.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda havādis

2. ketm eyleyemez: -

yemez

Gazel 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saklamak,

gizlemek.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda havādis

ketm-i sırr edip:

1. ketm-i sırr edip: -ip

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sırrı gizlemek.

Sālik-i silk-i edeb-i
Nağş-bend
Zıkr-i hafı ile edip
ketm-i sırr

ketüm edelim:

1. ketüm edelim: -elim

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Saklamak.

Nühüfte eyleyelim
nağd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete taleb-i dil-
beri ketüm edelim

kevkeb-i 'ışkıñ:

1. kevkeb-i 'ışkıñ: -iñ

Gazel 38

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk yıldızı.

Kevkeb-i 'ışkıñ bürüc-ı
maḥla'ı oldum Ḥasīb
Kim şümüs-i tāb-der-
zerrāt dü elimdedir

kevkeb-i şî'rā:

1. kevkeb-i şî'rā:

Gazel 67

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şi'ra (Arapça

*karşılığ) "Şi'ra" olan
Sirius yıldızları; çift
yıldız) yıldızı.*

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şî'ri kevkeb-i
Şî'rā şabāha dek

kevser:

1. kevseri: -i

Kıt'a 2

Mısra: 4

Cennette bir

havuzun adı.

Tekyede sakçālık ederdi
müdām
Kevşeri nūş etmege
şāyestedir

kevser efendi:

1. kevşer efendi:

Gazel 123

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kevser Efendi, şair.

Fennî'nin arkadaşı.

Kevşer Efendi nazmına
nazîreñ ey Hasîb
Zemzem hediyyesi ola
rūh-āşnālara

keyfim kırılır:

1. keyfim kırılır: -ıl, -ır

Gazel 126

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keyfi kaçmak.

Cānım şıklır muṭribe
sāzı düzülince
Keyfim kırılır rişte-i
tārı üzülince

keyfiyyet:

1. keyfiyyeti: -i

Gazel 29

Mısra: 5

Bir şeyin niteliği ve

*insana verdiği hoşluk
hissi.*

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti iṣrāb eder
Mest-i mey mir'āt-i
sāğar sākī-i mey-nāb
uyur

(ki):

1. (ki):

Gazel 115

Mısra: 3

Ki bağlacı.

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

ki:

1. ki:

Gazel 2

Mısra: 5

T. Ki bağlacı.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ankebüt
egnümde pīrāhen baña

2. ki:

Gazel 140

Mısra: 21

Ki bağlacı.

Bir dil ki istinādı 'Alī-i
Naḳīyedir
Buldu şafā-yı vuşlatı
zēvḳ-ı mü'eyyedi

3. ki:

Gazel 6

Mısra: 2

Ki.

Şu ā'-i hāleyi bir ḥalkā-i
zencir ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

4. ki:

Gazel 6

Mısra: 6

Ki.

Benātü'n-na'ş'ı kılmış
bir aşā hāleyi ḥırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḥ'āb ile teşhīr ider
mehtāb

5. ki:

Gazel 6

Mısra: 7

Ki.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meş'al-
keş midür eyā ki
yandurmış
Miyān-ı kārban-ı

encümi tenvîr ider
mehtâb

6. ki:

Gazel 12

Mısra: 11

"Ki" bağlacı.

Ṭâlib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sâr-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

7. ki:

Gazel 12

Mısra: 11

"Ki" bağlacı.

Ṭâlib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sâr-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

8. ki:

Gazel 18

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Manşıb-ı dünyâ lezîz
ammâ ki ʿazl âlâm-ı telḥ
Tendedir çün cân-ı
şîrîn lik mevt encâm-ı
telḥ

9. ki:

Gazel 20

Mısra: 11

"Ki" bağlacı.

Ki her bir revzeni
âyîne-i endâmdur gūyâ
Temâşâ eyleyen bu cāy-
ı raʿnāyı olur dil-şād

10. ki:

Gazel 23

Mısra: 2

"Ki" bağlacı.

ʿĀrızın ḥūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem қаpar
Öyle nâzıkdir ki pūs
olsa hevâdan nem
қаpar

11. ki:

Gazel 25

Mısra: 8

"Ki" bağlacı.

Ermez şafāya vāşıl-ı
sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdüret-i
қаyd-ı maʿāş olur

12. ki:

Gazel 33

Mısra: 10

"Ki" bağlacı.

Ḥasībâ vādî-i firqatde
қaldım bî-kes ü tenhâ
Ki ne bir reh-nümāya
mâlikim ne қarındaşım
var

13. ki:

Gazel 35

Mısra: 3

"Ki" bağlacı.

Zahm-ı çerâğı üzre ki
қor penbe-i devâ
Yâ Rab firâķile zevķ sür
ten fetil olur

14. ki:

Gazel 36

Mısra: 6

"Ki" bağlacı.

Edip rakķāşlıklar şevķ-ı
şemʿi sāğar-ı meyle
Ki fânūs-ı ḥayâl-i
meclis-i mestân mısın
kâfir

15. ki:

Gazel 37

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Bir dil ki kār-ı nesc-i
hayāl-i huleldedir
Ser-rişte-i maķāşıdı
sevķ-ı haleldedir

16. ki:

Gazel 37

Mısra: 4

" *Ki bağlacı* ".

Hüccet olur mu hakk-ı
tedebbür muķaddere
Hükm-i każā ki kayd-ı
sicill-i ezeldedir

17. ki:

Gazel 37

Mısra: 10

" *Ki bağlacı* ".

Pāk ede taşt-ı tevbede
şābūn-ı mağfıret
Şol kelleler ki kāle-i sū?-
i ıleldedir

18. ki:

Gazel 39

Mısra: 2

" *Ki bağlacı* ".

Dil-ħaste būs-ı la'l-i
lebiñ müşterisidir
Buħrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

19. ki:

Gazel 49

Mısra: 3

" *Ki bağlacı* ".

Va' de-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naħb-i kābūs ile hep
baħt-ı girān-ħvābımdır

20. ki:

Gazel 50

Mısra: 2

" *Ki bağlacı* ".

Hüsnünü gördükde
kimdir gerden-i āh u
emān çekmez
Ki gamzeñ çekdiği
ħançerleri gerden-
keşān çekmez

21. ki:

Gazel 56

Mısra: 8

" *Ki bağlacı* ".

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Seħāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miħnete çatmış

22. ki:

Gazel 57

Mısra: 4

" *Ki bağlacı* ".

Bir enbān-ı kerāmetdir
derūn-ı ehl-i ırfāniñ
Ki her bir kūşesinde
kenz-i lā-yefnā
şığışdırmış

23. ki:

Gazel 57

Mısra: 8

" *Ki bağlacı* ".

‘Alāmetdir meger devr-
i ķamerden ħaţţ-ı
ħaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığışdırmış

24. ki:

Gazel 59

Mısra: 8

" *Ki bağlacı* ".

Oldu devletde gedüklü
zu‘amādan me‘mūr
‘Alī Ağa ki şadāķatle
şehir ü şāyi‘

25. ki:

Gazel 63

Mısra: 8

" *Ki bağlacı* ".

Ḳal‘a-i ḳalbi eder ceş-i
hevādan taḥḥir
Seyf-i ḳāṭı‘dır o zātında
ki var cevher-i ‘ışık

26. ki:

Gazel 64

Mısra: 8

" *Ki bağlacı*".

Marīz-i ‘ışık olana sāḳiyā
nedir ‘ilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-
i sīne-çākime çek

27. ki:

Gazel 65

Mısra: 8

" *Ki bağlacı*".

Levendim olmayasın
baḥr-i eşk-i firḳate gark
Ki fülk-i vaşlıñı līmān-ı
sīne-çākime çek

28. ki:

Gazel 70

Mısra: 8

" *Ki bağlacı*".

Ḳurdu bir taḥt-ı
muraşsa‘ varak-ı
ḥaḍrādan
Ki cülüs eyleye ḥürşid-
mişāl üstüne gül

29. ki:

Gazel 70

Mısra: 9

" *Ki bağlacı*".

Ruḥ-ı gül-bīne ki ‘arz
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākiñ düşene bī-
tāb-ı muḥāl üstüne gül

30. ki:

Gazel 72

Mısra: 6

" *Ki bağlacı*".

Güşāde-bāl olur şan
bülbul-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruḥsārdan kākül

31. ki:

Gazel 73

Mısra: 4

" *Ki bağlacı*".

Güzeştelendi olur şimdi
ṭālib-i āgūş
Ki derd-i şīve edip bu
zamān zamānı degül

32. ki:

Gazel 79

Mısra: 2

" *Ki bağlacı*".

Olur şebīh dehān ü
zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
ḳalem

33. ki:

Gazel 85

Mısra: 6

" *Ki bağlacı*".

Temür-i hestī-i
mevhūm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde şuret-
i rengi ‘adem gördüm

34. ki:

Gazel 87

Mısra: 9

" *Ki bağlacı*".

Ben bir ‘ummānum ki
yoḳdur ḥadd ü
pāyānum benüm
‘Ārif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyḥūndur sözüüm

35. ki:

Gazel 94

Mısra: 2

" *Ki bağlacı*".

Cenāb-ı kân-ı celādet
Kırım Girāy Sulţan
Ki şān-ı şevketidir reşk-
i ħusrev ü ħākān

36. ki:

Gazel 100

Mısra: 8

" *Ki bağlacı*".

Ya gerü lāle-i ħamrāda
berg-i ħađrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşhīn

37. ki:

Gazel 100

Mısra: 11

" *Ki bağlacı*".

O leb ki kâğıd-ı āl üzre
ĥaţţ-ı yākūtī
Ya mühr-i la'le kızılmış
ola zemān ü zemīn

38. ki:

Gazel 105

Mısra: 6

" *Ki bağlacı*".

Ĥaţ-ı ħüsnin tirāş eyler
o gül-fem tāzededen tāze
Ki tecdid-i maĥabbet
eyler 'ālem tāzededen
tāze

39. ki:

Gazel 109

Mısra: 1

" *Ki bağlacı*".

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze kıarīn ol ki
kıanā'at var içinde

40. ki:

Gazel 109

Mısra: 6

" *Ki bağlacı*".

Ādāb ile taķbīl ederim
muşĥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ħüsn-i
ĥaţ āyet var içinde

41. ki:

Gazel 109

Mısra: 8

" *Ki bağlacı*".

Gel pīr-i ħarābatīñ
ayağına yıkıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
'imāret var içinde

42. ki:

Gazel 129

Mısra: 6

" *Ki bağlacı*".

Hevā-yı ĥalka-i zūlfūñle
düşdüm baĥş-ı sevdāya
Ki aĥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

43. ki:

Gazel 131

Mısra: 14

" *Ki bağlacı*".

Sitānbula med'uvven
eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet
ile miĥmānı

44. ki:

Gazel 133

Mısra: 3

" *Ki bağlacı*".

Bir meh mi tođduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münīr
Kānde peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

45. ki:

Gazel 140

Mısra: 17

" *Ki bağlacı*".

Mūsi'r-Rızā 'Alī ki
düşen derd-i 'ışkına
Buldu şafā-yı şadı odur
ĥalkıñ erşedi

46. ki:

Mesnevi 1

Mısra: 7

" *Ki bağlacı*".

Vaşf-ı zātın ki şığışmaz

‘aқle

Şıgmayan ‘aқle gelir mi

naқle

47. ki:

Mesnevi 4

Mısra: 39

" *Ki bağlacı*".

Tā yılanlı ki denir Қal‘a-

i Şāh-ı Mārān

Ārzülü iseñ anı varıp

eyle seyrān

48. ki:

Mesnevi 5

Mısra: 26

" *Ki bağlacı*".

Deveci kāfir ü Müslim

develidir bu sefer

Geldi fermān ile çāvuş

ki mekārī olalar

49. ki:

Mesnevi 5

Mısra: 27

" *Ki bağlacı*".

Yay-ıla sīne-i yāri ki

raқīb-i ҳar ala

Güniler giysem ‘aceb mi

kim anı āһir ala

kible-nümā:

1. **қible-nümāsiyla:** -sı, -

y, -la

Gazel 48

Mısra: 10

Kibleyi gösteren

alet, pusula.

Қılsa ebrūña teveccüh

ne ‘aceb қalb-i Ḥasīb

Sūy-ı miһrāba kişi

қible-nümāsiyla döner

kibr:

1. **kibri:** -i

Gazel 12

Mısra: 13

Ar. Büyükleme,

büyüklik satma, gurur.

Zāhidā kibri bırak

meclise ādem gibi gel

Şoһbet-i rinde қarış büt

gibi olma şāmit

kibri bırak:

1. **kibri bırak:**

Gazel 12

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kibri bırak.

Zāhidā kibri bırak

meclise ādem gibi gel

Şoһbet-i rinde қarış büt

gibi olma şāmit

қibt:

1. **қibt:**

Mesnevi 5

Mısra: 37

Çingene.

Bilse her Қibt

demirciligi қalmaz idi

aç

Geçinirleridi ‘iyāli ile

bulğur bulamaç

қıl:

1. **қıldum:** -dum

Gazel 2

Mısra: 9

T. Yapmak, etmek,

eylemek.

Ḥāk-i pāyın tūtiyā

қıldum Ḥasībā ol şehüñ

Dimeye tā ki eһibbā

dīdeler rüşen baña

2. **қılmış:** -mış

Gazel 6

Mısra: 5

*T. Yapmak, etmek,
eylemek.*

Benātü'n-na'ş'î kılmış
bir aşā hāleyi hırka
Ki ehl-i şāmi kayd-ı
h'āb ile teshīr ider
mehtāb

3. **ķıl:**

Gazel 53

Mısra: 2

İnce tüy, kıl.

Faşl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı
takrīr ederiz
ķıl ile mes'ele-i müşkile
tefsīr ederiz

4. **ķıl:**

Gazel 45

Mısra: 2

1.Sakal.

Kākülün şerhini gūyā
hūsni kim i'rāb eder
ķıl ile her mes'ele
faşlında meclis-yāb
eder

5. **ķıl:**

Gazel 140

Mısra: 16

"Et, eyle, yap."

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ
ol hāk-i pāyı kim
ķıl sakf-ı tāk-ı 'arş-ı
mu'allāda mesnedi

6. **ķıl:**

Gazel 49

Mısra: 10

Yapmak, etmek. II

Kıl.

Beni pā-bend ile çül-
pūşe-i derd ü ğam eden
ķıl 'aybsız o güzel-zāde-
i mūy-tābımdır

ķıl kalem:

1. **ķıl kalem:**

Gazel 55

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Eski ressam ve

*minyatür sanatçılarının
kullandıkları ince
samur fırça.*

Çıkarmış ķıl kalem
erķāmla bir şüret-i
defter

Ĥatıñ cem'a yekūn
hūsnuñ [.] taksīm
göstermiş

ķıl kalem komuşlar:

1. **ķıl kalem komuşlar:**

Gazel 119

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Eski ressam ve
minyatür sanatçılarının
kullandıkları ince
samur fırça.koymak.*

Dökülmüş kākül-i
müşĝin ĥatf-ı 'anberin
üzre

Ķomuşlar ķıl kalem
i'rāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

ķıl kalemle:

1. **ķıl kalemle: -le**

Gazel 32

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Eski ressam ve
minyatür sanatçılarının
kullandıkları ince
samur fırça.*

Bu çār ebrū yazılmış ķıl
kalemle çār mışra'dır
Oķunur levħa-i
vechinde ol māhıñ dü-
maţla'dır

ķıl kalemlerle:

1. **ķıl kalemlerle: -ler, -le**

Ķıt'a 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
*Eski ressam ve
minyatür sanatçılarının
kullandıkları ince
samur fırça.*

Dest-i haṭṭāṭ-ı cemāl
eyledi vāz'ı ketebe
Kıl qalemlerle edip
Süre-i Nemli tanzīm

kıl kıldı:

1. **kıl kıldı:** -*dı*

Gazel 78

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kıl kadar ince
bırakmak.*

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı kālî kıldı gürūh-
ı şakīl kıl

kıl ü kāl:

1. **kıl ü kāl:**

Gazel 1

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dedikodu.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Ḥarāmī gānzelerüñ al
süyüfa ursunlar

kıl ü kāl etme:

1. **kıl ü kāl etme:** -*me*

Gazel 73

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dedikodu yapmak,
söylenti çıkarmak.*

Bu bābda mes'ele faşl
olunmaz etme kıl ü kāl
Ḥasīb şı'ri bırak
imtiḥān zamānı degül

kıl ü kāl etmedeyim:

1. **kıl ü kāl etmedeyim:** -

me, -de, -y, -im

Gazel 49

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dedikodu yapmak,
söylenti çıkarmak.*

Kıl ü kāl etmedeyim
baḥş-i ser-i zülfünde
Faşl olunmaz bir uzun
mes'elede bābımdır

kıl ü kāl oldu:

1. **kıl ü kāl oldu:** -*du*

Gazel 114

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Konuşulmak,
dedikodusu yapılmak.*

Bāb-ı ḥaddiñde ḥaṭiñ
şerḥinde oldu kıl ü kāl
Faşl olunmaz mes'ele
geldi yine tefsirde

kıl ü kālî:

1. **kıl ü kālî:** -*i*

Gazel 128

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dedikodu.

Kenār-ı nüṣḥa-i
vaşında bāb-ı zülfi şerḥ
olmaz
Bu faşluñ kıl ü kālî
baḥşle Şirāza dek gitdi

kılıclar ura:

1. **kılıclar ura:** -*a*

Mesnevi 4

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kılıç vurmak.

Karşu qorısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde kılıclar
ura ol güm-rāha

kilk:

1. **kilk:** -*iyile*

Gazel 6

Mısra: 9

*Far. Kalem, kamış
kalem.*

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī
kāğıda taḥrīr ider
mehtāb

2. kilik:

Gazel 21

Mısra: 8

*Far. Kalem, kamış
kalem.*

Saḥna derd-i dili taḥrīr
edeyim sultānım
Yem midād olsa giyeh
kilik felekler kāğıd

3. kilikim: -im

Gazel 114

Mısra: 2

*Kalem // Şairlik
yeteneği.*

Ḥālīmī ḥayret gelir
endişeme taḥrīrde
Micmerim leb-beste
kilikim lāl olur ta'birde

kilik-i pāki:

1. kilik-i pāki: -i

Kıt'a 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Güzel, doğru sözler
yazan kalem.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbegin kendi keser
Destiñe al kilik-i pāki
mevlidiñ sen daḥi yaz

kilik-i taşhīhin:

1. kilik-i taşhīhin: -i, -n

Gazel 125

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Düzeltilme kalemi.

Cenāb-ı Rātibe bu
nazm-ı bī-tertibi 'arz
eyle
Diriğ etmez Ḥasībā kilik-
i taşhīhin niżāmında

kilik-i zer:

1. kilik-i zer:

Müfret 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Altın kalem.

Mücevher ḥarfle
tebrīke yazdı kilik-i zer
tārīḥ
Mora mansīb kılındı
nīk-nām 'Osmān Paşaya

kılisa:

1. kılisa:

Gazel 13

Mısra: 3

*Kılmak, yapmak,
etmek.*

Ketm eyleyemez kılisa
da izḥār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda ḥavādiş

kim:

1. kim:

Gazel 1

Mısra: 5

Ki.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kıl saḥna
Ḥarāmī gamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. kim:

Gazel 3

Mısra: 11

Ki.

Şöyle sīr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuḥḥ şarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmuş
baña

3. kim:

Gazel 135

Mısra: 14

Kim.

Dād-ı Haḫ bir feyẓdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

4. **kimîñ:--(i)ñ**

Gazel 31

Mısra: 9

"hangi kişi"

anlamında soru zamiri.

Şubḫ olunca etmedi bu
şeb zuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur

5. **kim:**

Gazel 107

Mısra: 4

"Hangi kimse"

anlamında soru zamiri.

Bāğ-ı ruḫsārında güller
üzre sünbüller biter
Kim gāzāl-i çeşmine bir
sebzezār oldu yine

6. **kim:**

Gazel 11

Mısra: 8

"Ki", bağlama

edatı.

Cem [ü] İskenderi la'ī
[ü] ruḫuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḫāṭıra kim fāmdır
mir'āt

7. **kim:**

Gazel 24

Mısra: 2

"Ki" bağlacı.

Kākül-i ḫūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ḫapar
Öyle nāzıkdır 'izārıñ
kim bulutdan nem
ḫapar

8. **kim:**

Gazel 24

Mısra: 6

"Ki" bağlacı.

Böyle sāḫir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde
ğamzeñ şad hezār ādem
ḫapar

9. **kim:**

Gazel 28

Mısra: 4

"Ki" bağlacı.

Ḳıl taḫammül seng-i
cevre ḫadr-i rüy-ı zerdi
bul
Kim muḫakkā imtiḫān
ile olur zer mu'teber

10. **kim:**

Gazel 29

Mısra: 9

"Ki" bağlacı.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la'liñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde
nice şeyḫ ü şābb uyur

11. **kim:**

Gazel 38

Mısra: 6

"Ki" bağlacı.

Seb'a-i seyyāreden
tāḫdır pervānesi
Nūr-ı şābit kim fetil-i
şem'ı i ḫbālimdedir

12. **kim:**

Gazel 38

Mısra: 10

"Ki" bağlacı.

Kevkeb-i 'ışḫıñ bürüc-ı
maṭla'ı oldum Ḥasīb
Kim şümüs-i tāb-der-
zerrāt dü elimdedir

13. **kim:**

Gazel 40

Mısra: 9

"Ki" bağlacı.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıka
burc-ı delvden
Çāh-ı mezellete düşüp
hor u haķır olur

14. **kim:**

Gazel 40

Mısra: 12

"Ki" bağlacı.

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

15. **kim:**

Gazel 45

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Kākülün şerhini güyā
hüsni kim iʿrāb eder
Kıl ile her mesʿele
faşlında meclis-yāb
eder

16. **kim:**

Gazel 47

Mısra: 8

"Ki" bağlacı.

Eder naşihati vāʿiz
efendiniñ teʿsir
Zehri hadid-lisān kim
kelāmı halka satar

17. **kim:**

Gazel 57

Mısra: 9

"Ki" bağlacı.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i
mirʿāt-i taḥayyül kim
Mücessem nakşe güyā
şad yem ü şahrā
şığışdırmış

18. **kim:**

Gazel 63

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Kim olur kase-i deryūze
be-dest-i der-i ʿışk
Dāver-i dehre başın
egmez olan kemter-i
ʿışk

19. **kim:**

Gazel 63

Mısra: 11

"Ki" bağlacı.

Kim Ḥasibā işigünde ola
şıdkile muķim
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ʿışk

20. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 4

"Ki" bağlacı.

Reşkle mevce-i
deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözüle
turre-i ṭarrārından

21. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 6

"Ki" bağlacı.

Ḥum-ı cūşideye elbette
ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd
etmedi bāzārından

22. **kim:**

Gazel 97

Mısra: 14

"Ki" bağlacı.

Bilmeyen dāʿire-i
ḥaddin eder maḥv-ı
vücūd
Ḥakk olur şifr-ı raķam
kim çıka pergārından

23. **kim:**

Gazel 110

Mısra: 3

"Ki" bağlacı.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur
zülfünde her bir mūlara
Rište-i müşgîn olur
güyā ki ol incülere

24. **kim:**

Gazel 119

Mısra: 2

"Ki" bağlacı.

Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder gül-
bergdir kim yāsemîn
üzre

25. **kim:**

Gazel 130

Mısra: 2

"Ki" bağlacı.

Görmedik tā şubḥ
olunca ey meh-i ğarrā
seni
Hāleveş āġūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

26. **kim:**

Gazel 132

Mısra: 4

"Ki" bağlacı.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı
pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Nakş-
bendiye demiş idi belī

27. **kim:**

Gazel 140

Mısra: 15

"Ki" bağlacı.

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ
ol ḥāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı
muʿallāda mesnedi

28. **kim:**

Kıt'a 5

Mısra: 1

"Ki" bağlacı.

Cenāb-ı mefḥar-ı küttāb
İsmāʿil Efendi kim
Edip irsāl-i lihye vaḳr-ı
zātın eyledi izḥār

29. **kimdir: -dir**

Gazel 50

Mısra: 1

"Hangi kişi ? Hangi

kimse?" anlamında
kullanılan soru zamiri.

Ḥüsünü gördükde
kimdir gerden-i āh u
emān çekmez
Ki ğamzeñ çekdiği
ḥançerleri gerden-
keşān çekmez

30. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 3

"Her kim, hangi
kimse" anlamında
kullanılan bir ifade.

Kim zıkr-i laʿl-i nābiñ
eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi
esir-i firāş olur

31. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 4

"Her kim, hangi
kimse" anlamında
kullanılan bir ifade.

Kim zıkr-i laʿl-i nābiñ
eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi
esir-i firāş olur

32. **kim:**

Gazel 25

Mısra: 10

"Her kim, hangi

kimse" anlamında
kullanılan bir ifade.

Bir nev-zemîn vâdiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭab'ına kim rāhdaş olur

33. **kim:**

Gazel 130

Mısra: 8

"Hangi kimse"

anlamında kullanılan
soru zamiri.

Çarpılırmış her gören
âdem ḥayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perî ḥāşā seni

kim ağlardı:

1. **kim ağlardı:** -r, -dı

Gazel 134

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım

şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

2. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

3. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

Dil-i a'dā ābādī-i feraḥla
olmasa ābād
Mücerred ḥāṭır-ı 'āşık
ḥarāb olsa kim ağlardı

4. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

Mey içsek inşirāḥ-ı
şadrile bendin yine

çözsek

Açılsağ gül gibi ref'-i
ḥicāb olsa kim ağlardı

5. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

Ṭabībim şerbet-i cān-
bahş-ı la'liñ va' de
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim ağlardı

6. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

Niyāz etsem teğāfül
eyler ol leb-beste-i
nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḥiṭāb
olsa kim ağlardı

7. **kim ağlardı:**

Gazel 134

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kim ağlamak.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li'llāh
Şaylsa rûze-i hicrim
ḥisāb olsa kim ağlardı

kim ki tatar:

1. kim ki tatar: -ar

Gazel 47

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Her kim tadarsa.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-
yezuk degül zāhid
Bilir lezāyız-i şîrîn-i
ʿışkı kim ki tatar

kim ola:

1. kim ola:

Gazel 63

Mısra: 10

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

*Her kim, kim ki,
kim olursa olsun.*

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i ğayret ile kim ola
ḥākister-i ʿışk

2. kim ola:

Mesnevi 5

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Kim olabilir,
kimdir?*

ʿUlemā zümresiniñ kim
ola dānişmendi
Olmaya ḥıdmeti zāyiʿ
ola ḳādī kendi

kimle:

1. kimle:

Mesnevi 4

Mısra: 20

"Hangi kişi?"

anlamında soru zamiri.

Ḥvāceye aydın çeşmi
çerāğ elbet
Kimle aşḥāb-ı
kemāllerine hem-
şoḥbet

kimse:

1. kimse:

Gazel 11

Mısra: 8

"Hiç kimse"

*anlamında belgisiz
zamidir.*

Cem [ü] İskenderi laʿl
[ü] ruḥuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḥāṭıra kim fāmdır
mirʿāt

2. kimse:

Mesnevi 5

Mısra: 2

"Her kimse; biri"

*anlamında belgisiz
zamidir.*

Bu se-Mālgāre-gire Bū
ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse taleb

kimse bilemez:

1. kimse bilemez: -e, - mez

Mesnevi 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Kimse bilmez,
kimsenin bilmediği.*

Çünkü ḥalka ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Ḥacī Mañşūr

kīmyā kılmayan:

1. kīmyā kılmayan: -ma, -y, -an

Gazel 114

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kimya kılmak; iksir
haline getirmek.*

Çılmayan iksîr-i 'ışkıla
derûnın kîmyâ
Bilse de te'sîr-i eşyâyı
çalır tedbîrde

**kinân-ı fikr-i esbâb-ı
teşebbüs:**

**1. kinân-ı fikr-i esbâb-ı
teşebbüs:**

Gazel 117

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Girişim

düşüncesinin örtüsü.

Hasîbâ dilde meh-tâb-ı
tevekkül evveli tâbân
Kinân-ı fikr-i esbâb-ı
teşebbüs oldu fersûde

kır:

1. kırdılar: -dı, -lar

Gazel 7

Mısra: 10

Parçalamak.

Ey Hevâyî deffe-i
hiddetle cüllâh-ı hayâl
Aţlas-ı nazmın
doğurken kırdılar târ
püd hep

kirâ:

1. kirâ:

Mesnevi 3

Mısra: 41

*Bir mülkün belli bir
bedel karşılığında
sahibi tarafından
başkasına verilmesi.*

Râh-ı hacda deveniñ iki
bahâsında kirâ
Deveden deve ticâret
mi olur hâcî baba

kirâs-ı la'lini:

1. kirâs-ı la'lini: -î, -n, -î

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kırmızı dudağının

kirazı.

Kirâs-ı la'lini şeftâlu
almağa şundum
O nağl-i nev dedi ey
bâğbân zamânı degül

kırım girây sultân:

1. kırım girây sultân:

Gazel 94

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kırım Giray Sultan.

Cenâb-ı kân-ı celâdet
Kırım Girây Sultân
Ki şân-ı şevketidir reşk-
i ħusrev ü ħâkân

kiriş:

1. kirişdir: -dir

Gazel 42

Mısra: 8

Hayvan

*bağırsağından yapılan
tel.*

Büs eylemede destini ol
muṭrib-i nâzik
Var ise meger perde-i
tanbûra kirişdir

kırmız mı:

1. kırmız mı: -mı

Kıt'a 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kırmızı; eskiden

*soğuk algınlığı, sıtma
gibi hastalıklara karşı
kullanılan ev yapımı
ilaç, şurup II şarap.*

Dil-i bîmârıma emdikce
şifâ-bağş eyler
La'l-i âliñe ya kırmız mı
ya tenzû mı desem

kırmıza kanmış:

1. kırmıza kanmış:

Gazel 70

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Kıpkırmızı olmak.

Yine neşr ü dehenim
kırmızıa anmış anber
Ne muferra oluyor
dane-i hal stune gl

kırmızı:

1. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 1

Kırmızı.

Beyz fes zre şarmış
kırmızı şl ol melek-
sma
şua-1 nr-1 şem 
şule-i cevvalledr gya

2. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 3

Kırmızı.

Beyz fes kırmızı şlı
gren mestne
zanneyler
şarb-1 nba dşmış
aks-i hrşd-i cihn-r

3. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 7

Kırmızı.

Beyz fes kırmızı şlın
gren bzr-1 hsnnde
şanurlar drce yt
ire onmış drr-i
yekt

4. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 9

Kırmızı.

Beyz fes kırmızı şl
ire glzr-1 lefetde
Dern-1 gnce-i
amrda olmış artp
peyd

5. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 19

Al, kızıl renk.

Beyz fes kırmızı şl ile
dirler s-1 aş ire
şatarmış kse-i mercn
iinde skker helv

6. kırmızı:

Gazel 4

Mısra: 23

Al, kızıl renk.

Hsb dir grenler
kırmızı şlı beyz ile

Gl-i srde sefid olmış
yine ol glşen rn

7. [kırmızı]:

Gazel 4

Mısra: 21

Al, kızıl renk.

şafada gurre-i grr
muann b-yed-i
beyz
Beyz fes [kırmızı] şl
şandlar ol pene-i
mihrn

**kırmızı şl oyunu şimdi
beyz ıkd:**

**1. kırmızı şl oyunu şimdi
beyz ıkd: -d**

Gazel 4

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Sevgili kırmızı şl
derken beyaz şl
gsterd. II şğ
aldatmak.*

Fes zre şlun seyr
eyledkde aş-1 şeyd
Beyz ıkd kırmızı şl
oyunu şimdi hbanu

kse:

1. kseler: -ler

Gazel 7

Mısra: 5

Kese, torba.

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ
n^cola
Arnabudlar giydiler
yilek çuğa kapūd hep

kīseli mektüb:

1. kīseli mektüb:

Gazel 138

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Keseli mektup.

Ḥıfz-ı esrāra kişi gizli
kapalı lāzım
İ'tibārı ola tā kīseli
mektüb gibi

kişi:

1. kişi:

Gazel 48

Mısra: 10

Adam, insan,

kimse.

Ḳılsa ebrūña teveccüh
ne 'aceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı mihrāba kişi
ḳible-nümāsıyla döner

2. kişi:

Gazel 138

Mısra: 5

Adam, insan,

kimse.

Ḥıfz-ı esrāra kişi gizli
kapalı lāzım
İ'tibārı ola tā kīseli
mektüb gibi

3. kişidir: -dir

Mesnevi 4

Mısra: 13

İnsan, kimse, şahıs.

Bir aḳıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Ḳara yaḥşı ururlar
fuḳarāya nārı

kısmet:

1. kısmetle: -le

Gazel 65

Mısra: 4

Takdir edilmiş olan

şey, nasip, tâlih, baht.

Çü mā^c-ı t̄nım almışidi
kūy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle āb u
ḥākime çek

kışşa vü metn yakayın:

1. kışşa vü metn

yakayın: -ayın

Gazel 126

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kıssa ve metinler
meydana getirmek.*

İrād edip uçkura
yakayın kışşa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülnce

kişver-i cān ü dili:

1. kişver-i cān ü dili: -i

Gazel 125

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Can ve gönül
memleketi.*

Nihānıce edermiş
kişver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ğamze
nāmında

kişver-i i'cāza dek gitdi:

1. kişver-i i'cāza dek

gitdi: -di

Gazel 128

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Mucize gösterme,
şaşkına çevirme
ülkesine gitmek.*

Yine pīrāne ʿazm etdi
ṭarīk-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAşā-yı hāme ile kişver-
i iʿcāza dek gitdi

kıt kıt:

1. kıt kıt:

Gazel 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Azar azar II yavaş
yavaş; güçlkle, çok
nadir.*

Hāşıl et rūḥa gıdā
kılḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiziñ kāle yeḳülünde
boḡulma kıt kıt

kitāb-ı hüsnüñ:

1. kitāb-ı hüsnüñ: -üñ

Gazel 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik kitabı.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Ḥarāmī ḡamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

kitāb-ı hüsnüne:

1. kitāb-ı hüsnüne: -ü, - n, -e

Gazel 100

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Güzellik kitabı.

Kitāb-ı hüsnüne ya
ʿanberīn şirāze
Ya cild-i muşḫaf-ı
ruḥsāra mıkleb-i miskīn

kitāb-ı hüsnüñü:

1. kitāb-ı hüsnüñü: -üñ, - ü

Gazel 35

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güzellik kitabı.

Ḥaṭṭıñ kitāb-ı hüsnüñü
iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḥayāle başladı
çok kāl u kıl olur

kıṭʿa-i nā-dīde:

1. kıṭʿa-i nā-dīde:

Kıt'a 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Görülmemiş kıta.

Sünnet-i Ḥazret-i
Peyḡamberi kıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir kıṭʿa-i
nā-dīde tuḥaf

kıymet demek:

1. kıymet demek:

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kıymetli saymak.

Ḥaṭ-ı ʿizārīña kıymet
demek revā mı olur
Efendi muşḫaf-ı hüsn-i
ḥaṭa bahā mı olur

kıymet olur mı:

1. kıymet olur mı: -ur, - mı

Gazel 137

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kıymet ve değer
biçilmemek.*

Berrāḳ u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hıç öyle dür-i nādireye
kıymet olur mı

kıymeti aʿlā bilindi:

1. kıymeti aʿlā bilindi: -di

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kıymeti çok iyi
anlaşılmak. II Müzayede
değerini bulmak.*

Aʿlā bilindi kıymeti
kıldık müzāyede

Pīri mi etdi bezmde
muğbeçe h̄arāc

ķız mısın oğlan mısın:

1. **ķız mısın oğlan**

mısın: -*mi*, -*sin*

Gazel 36

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*ķız mısın erkek
mısın.*

Reviş merdāne ammā
‘aks-i mey destinde
h̄innādır

ķız oğlan meşreb olduñ
ķız mısın oğlan mısın
kāfir

ķız oğlan meşreb olduñ:

1. **ķız oğlan meşreb**

olduñ: -*duñ*

Gazel 36

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*ķız oğlan gibi
nazlanmak.*

Reviş merdāne ammā
‘aks-i mey destinde
h̄innādır

ķız oğlan meşreb olduñ
ķız mısın oğlan mısın
kāfir

ķızar:

1. **ķızarıp:** -*ip*

Gazel 70

Mısra: 29

ķızarmak,

ķırmızılaşmak. II

Utanmak.

ķızarıp ğabğabın
emdikce o şūhuñ yer
yer

Münkeşif oldu ne hoş
sīne sifāl üstüne gül

ķızarıp çıkdı:

1. **ķızarıp çıkdı:** -*dı*

Gazel 70

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

ķızarıp çıkmak.

Şokunup h̄ancer-i h̄ār
eyledi k̄asd-ı bülbul
ķızarıp çıkdı hemān
rüy-ı celāl üstüne gül

ķizb:

1. **ķizbi:** -*i*

Gazel 113

Mısra: 1

Yalan.

Bükā ile riyāyı ķizbi cārī
her h̄uşuşında

Sözüm yok zāhid-i
h̄uşkuñ bu çeşm-i ter
h̄uşuşında

ķizb ü riyā’ile:

1. **ķizb ü riyā’ile:**

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yalan ve iki
yüzlülük.*

Baña ķizb ü riyā’ile
etmiş pür-h̄ün
Duyuldu vā’iz-i pākīze-
dāmen añladığıım

ķızılık:

1. **ķızılık:**

Gazel 4

Mısra: 14

*ķızılık II süs
maksatlı.*

ķızılık aklıklarıyla
müzeyyen nev-‘arūsāsā
Beyāz fes h̄ālī k̄aldı
çeşmüm[ün]
h̄aclegāhında

ķo:

1. **ķomazız:** -*maz*, -*iz*

Mesnevi 4

Mısra: 8

*Bırakmak,
vazgeçmek, terketmek.*

Bir yavaşca kişidir Hâcî
Halîl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı kıomazız

2. **kıomaz:** -maz

Gazel 7

Mısra: 4

Komak, bırakmak.

Olmışına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ
Bāğbān bir dāne kıomaz
düşürür emrüd hep

kıoçan:

1. **kıoçan:**

Mesnevi 5

Mısra: 5

*Kucaklamak,
sarmak.*

Ger miyānın kıoçan ol
sevdiğini dünyāda
Erdi maşşūda kıamu
ğamdan olup āzāde

köçekci:

1. **köçekciyim:** -y, -im

Gazel 61

Mısra: 9

Köçek oynatan.

Ben Hevāyî şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengāne-i
‘örfāneden etdim ferāğ

köfte-ğor olmam:

1. **köfte-ğor olmam:** -

mam

Gazel 61

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Köfte yemek.

Eylemem funduğçılık
kestāneden etdim ferāğ
Köfte-ğor olmam hele
küfegāneden (?) etdim
ferāğ

köhne:

1. **köhne:**

Gazel 1

Mısra: 9

Yıpranmış, eskimiş.

Şunarsa pîr-i muğān
köhne bir sifāl saña

köhne sifāl etmem:

1. **köhne sifāl etmem:** -

mem

Gazel 83

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Eski kadeh yapmak.

‘Aceb ser-mest-i ‘ışkıam
sākıyā şām u seğer
bilmem
Sipih-r-i mihr ü māhıñ
meclise köhne sifāl
etmem

kıon-:

1. **kıondu:** -du

Gazel 70

Mısra: 6

*Konaklamak, bir
yerde kalmak.*

Giydi bir tāk-ı
mücevher yine şāh-ı
nev-rüz
Kıondu zann etme ser-i
tā-be-i şāğ üstüne gül

2. **kıondu:** -du

Mesnevi 5

Mısra: 14

*Konaklamak, bir
yerde kalmak.*

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Kıondu kıarağaca oğu
yañılmaz şimdi

kıon:

1. **konmuş:**-miş

Gazel 4

Mısra: 8

Koymak, bırakmak.

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı hüsnuñde
Şanurlar dürce yāķūt
içre konmuş dürr-i
yektā

köndür:

1. **köndürür:**-ür

Mesnevi 4

Mısra: 24

*Doğru yola sevk
etmek, yöneltmek.*

Bir hediyeli müsāfir
gelicek bī-da‘vet
Mīrhān olsa daħi
köndürür eyler ‘izzet

köpek:

1. **köpek:**

Kit'a 11

Mısra: 4

*Bir çeşit hayvan //
Aşāğılık, âdî, alçak,
değersiz anlamında
hakāret sözü III
Esirizade.*

Aña Hācî ‘Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma‘zül olduñ

ammā pāye kaç^c etdiñ
köpek

köpek deveye ürmez:

1. **köpek deveye ürmez:**-
mez

Mesnevi 3

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Köpek deveye
havlamaz.*

Dil-ber-i üstür-süvāra
yalvarır ağyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

körlüğe kaçmadı:

1. **körlüğe kaçmadı:**-ma,
-dı

Mesnevi 4

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Kaybolmamak.

Çaraca körlüğe kaçmadı
hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi
şahrāya firār

körpe kuzu:

1. **körpe kuzu:**

Mesnevi 4

Mısra: 37

Kelime Tipi: -
Küçük kuzu.

Yine bir körpe kuzu
tekyeye kurbān geldi
Cānı Hızır oldu teni
mürdemize cān geldi

koynuña ko:

1. **koynuña ko:**

Mesnevi 4

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

*Koynuna girmek,
kucaklamak, sarılmak,
biriyle yatıp sevişmek.*

Bu umūrcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Ço hemān koynuña
altun gibi şarı yārı

koynuna alayım:

1. **koynuna alayım:**-ayım

Gazel 12

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kucaklamak,
sarılmak.*

Ben alayım koynuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i küyında
tolanmağı raķībā sen et

kuç:

1. **kuçdum:** -du, -m

Gazel 67

Mısra: 2

Sarmak,

kucaklamak.

Sinemde yatdı bir meh-
i ğarrâ şabâha dek
Kuçdum bu gice hâle
gibi tâ şabâha dek

kucağa alıp:

1. **kucağa alıp:** -ıp

Mesnevi 3

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kucaklamak.

Göriccek dil-beri üştürde
‘aşık-ı nâ-çâr
Alıp kucağa dedi
deveden büyük fil var

küçük:

1. **küçük:**

Gazel 44

Mısra: 9

Küçük II Gülşenî

*dervişi Gümüş Dede'nin
asasını taşıyan kişi.*

Şeyh Efendiniñ ‘aşādarı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bû
mudur

kuçretin izhâra mı:

1. **kuçretin izhâra mı:** -a,
-mı

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah'ın kuçretinin
görüntüsü.*

Her gören ḥayrân olur
dil-ber-i ḥüsnâ seni
Kuçretin izhâra mı ḥalk
eylemiş Mevlâ seni

**küdüret-i kayd-ı ma‘âş
olur:**

1. **küdüret-i kayd-ı**

ma‘âş olur: -ur

Gazel 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yaşamak ve

*geçinmek için gerekli
olan şey, rızık bağının
üzüntüsü olmak.*

Ermez şafâya vâşıl-ı
sırr-ı ma‘âd olup
Bir dilde ki küdüret-i
kayd-ı ma‘âş olur

kuçuz dalar:

1. **kuçuz dalar:** -r

Mesnevi 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Isırarak kuçuz
yapmak.*

Raḳîb nâḳa-i Leylâdan
etdi âvâre
Kuçuz dalar deveye
binse Ḳays-ı bî-çâre

küfegânenen:

1. **küfegânenen:**

Gazel 61

Mısra: 2

?

Eylemem funduḳçılık
kestânenen etdim ferâğ
Köfte-ḥor olmam hele
küfegânenen (?) etdim
ferâğ

kufl ü miftâhı oldu:

1. **kufl ü miftâhı oldu:**-
du

Gazel 79

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kilit ve anahtar
olmak.*

Fezâ'il-i hüneriñ oldu
kufl ü miftâhı
Eder mi câhil-i dūna
‘ayân devât ü ḳalem

kühen şuyına:

1. **kühen şuyına:** -y, -i, -n, -a

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Eski su.

Zülāl-i la‘lini nūş eyle
tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

küh-ı miñnete:

1. **küh-ı miñnete:** -e

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mihnet dağları.

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Şehāb-ı āteş-efşāndır ki
küh-ı miñnete çatmış

kulac kulac:

1. **kulac kulac:**

Gazel 16

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kulaç kulaç (kulaç:
halk arasında ölçü
olarak kullanılan,
gergin şekilde açılmış*

*iki kolun parmak uçları
arasında kalan uzaklık).*

Kılmış mesā’il-i ser-i
zülfünde kāl ü kıl
Verdim Ḥasīb şeyḥe
cevābı kulac kulac

kulağuz:

1. **kulağuz:**

Mesnevi 4

Mısra: 31

Kilavuz, rehber.

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

külāhıyla mināre şerefe erdi:

1. **külāhıyla mināre şerefe erdi:**

Kıt'a 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Külāhıyla minare şerefe ermek.

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ‘ālemde külāhıyla
mināre şerefe

külbe-i ahzānı beklerem:

1. **külbe-i ahzānı beklerem:** -r, -em

Gazel 58

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hüzünler kulübesi
(Hz. Ya‘kub’un oğlu
Yûsuf’tan ayrı
düştükten sonra
hayatını üzüntü içinde
geçirdiği ev). beklemek.*

Ya‘küb gibi külbe-i
ahzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yûsuf-ı
Ken‘ānım el-vedā‘

külbe-i ahzānımda:

1. **külbe-i ahzānımda:** -im, -da

Gazel 138

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hüzünler kulübesi;
aşığın hüzünlü, kederli
gönlü.*

Yûsufum gül gül açıl
külbe-i ahzānımda
Gül-be-çes̄m etme beni
girye-i Ya‘küb gibi

külbe-i şādī:

1. **külbe-i şādī:**

Gazel 135

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Mutluluk kulübesi.

Ḥaclegāh-ı vuşlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḳatıñdır dōstum
beytü'l-ḥazen dedikleri

külçe-i sîm mi:

1. **külçe-i sîm mi:** -*mî*
Kıt'a 13
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Gümüştēn
eritilerek kalıba
dökülmüş yekpare
maden.

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu'arā
Külçe-i sîm mi ya billür
mı ya bāzū mı desem

kulḳul:

1. **kulḳul:**
Gazel 17
Mısra: 3
Ağzı dar sürahi
veya kabaktan
dökülürken çıkan ses.

Şaḥn-ı gülşēn bezm-i
mey kulḳul şadā-yı
ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün
verd-i ḥandāñdır ḳadeḥ

kulḳul-i mīnāyı:

1. **kulḳul-i mīnāyı:** -*yı*
Gazel 12
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Şişenin sesi
(şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.).

Vā'iziñ ḳāle yeḳülünde
boḡulma ḳıt ḳıt
Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
kulḳul-i mīnāyı işit

2. **kulḳul-i mīnāyı:** -*y, -ı*
Gazel 12
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Şişenin sesi
(şışeden bir şey
dökülürken çıkan ses.).

Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
kulḳul-i mīnāyı işit
Vā'iziñ ḳāle yeḳülünde
boḡulma ḳıt ḳıt

kullāb-ı ıŝḳdır:

1. **kullāb-ı ıŝḳdır:** -*dır*
Gazel 140
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Aşḳ
çengeli/kancası.

Ca'fer cünān ʿāşıḳ-ı
şādıḳ olanların
Ḳullāb-ı ıŝḳdır ser-i
zülfi-i müca'adı

kulüb:

1. **kulübı:** -*ı*
Gazel 124
Mısra: 6
Gönüller.

Eder pür delvi rīz
olduḳca bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāzu'dur kulübı cezb
eden rif'at maḳāmında

kumāş:

1. **kumaşı:** -*ı*
Gazel 9
Mısra: 4
Ar. İpek, keten,
pamuk, yünden olan
mensucat.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḥm ile naḳş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al kumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

kumrī-i cāñıñ:

1. **kumrī-i cāñıñ:** -*ıñ*
Gazel 103
Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Can kumrusu.

Halhālî mı ey serv-i
sehî kumrî-i cāniñ
Ya tavk mı ‘aks eyledi
āyine-i sâka

kumriveş:

1. **kumriveşi: -î**
Gazel 54
Mısra: 12
Kumru gibi.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrîne süvār
Biz o kumriveşi altun
kafeşinden biliriz

künci gence değışmez:

1. **künci gence**
değışmez: -mez
Gazel 63
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Köşeyi (değerli
yeri) hazineye
değışmek.*

Senge şaymaz güheri
künci değışmez gence
Eder elbetde luţf u ‘aţā
ser-defter-i ‘ışk

künc-i ħarābiden:

1. **künc-i ħarābiden: -**
den

Gazel 93

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yıkılmış köşe II

Meyhane köşesi.

Teraħdır bezm-i tesbîh-
i riyā künc-i ħarābiden
Feraħdır ħānķāh-ı pey-i
nev ol künc-i ħesābiden

künc-i ħesābiden:

1. **künc-i ħesābiden: -**
den

Gazel 93

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hesap köşesi.

Teraħdır bezm-i tesbîh-
i riyā künc-i ħarābiden
Feraħdır ħānķāh-ı pey-i
nev ol künc-i ħesābiden

künc-i külĥen:

1. **künc-i külĥen:**

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hamam ocağı

köşesi.

N’ola düşsem ĥayāl-i
cām-ı la‘liñle ĥarābāta

Şafādır Lāy-ĥvāra künc-
i külĥen şaĥn-ı
gülşenden

künc-i ‘uzletde:

1. **künc-i ‘uzletde: -de**

Gazel 15

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalnızlığa çekilme

köşesi.

Cebiniñ ferş edip
dergāh-ı Ĥaķka künc-i
‘uzletde
Teniñ naķş-ı ĥaşir et bî-
riyā ol būriyādan gec

kundak:

1. **kundaķdan: -dan**

Gazel 41

Mısra: 20

Bebeklikten

*(kundaģa sarıldıkları
zamandan beri).*

Bāziçe-bāz-ı mihr-i
ĥırāmān nāz eder
Kundaķdan ibn-i vaķt-i
cihānım çıtır pıtır

kur:

1. **ķurdu: -du**

Gazel 71

Mısra: 12

İnşa etmek.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Çurdu bezmi Ḥasībā bu
me‘āl üstüne gül

kurā’iyye-i mağalgara:

1. kurā’iyye-i
mağalgara:

Mesnevi 5

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Malkara karyeleri.

Çün kurā’iyye-i
Mağalgara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne
Ḥasībā ihdā

kurbān eder:

1. kurbān eder:-er

Gazel 89

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Allah yolunda
canını feda etmek.

Geh urur bendesin
kurbān eder gāhī sehl
ḥūnīn
Yine ‘ıyd oldu taḳbīl
etdi ḥancer dest ü
dāmānın

kurbān et:

1. kurbān et:

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Allah yolunda
canını feda etmek.

Tek raḳībe verme yol
‘ıydiyye kurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan
eyle ḳānūn eyleme

kurb-ı civār-ı rahmete:

1. kurb-ı civār-ı
rahmete:-e

Kit'a 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rahmet etme
çevresinin yanına.

Vāḳıf olup neş‘e-i
uḥrāya ol bu neş‘eden
Gitdi çaç mestāne tā
kurb-ı civār-ı rahmete

kürd ilini:

1. kürd ilini:-n, -i

Mesnevi 5

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Kürt ili.

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

kürsī:

1. kürsī:

Gazel 59

Mısra: 13

Camilerde va'za
mahsus mahal.

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi‘

kurul-:

1. kurulmuş:-miş

Gazel 4

Mısra: 16

Kurulmak,
yapılmak, hazırlanmak.

Miyān-ı şālde at ḳapdı
fesin ḥaddi ‘uşşāḳa
Çurulmuş lālezāra
yasemende ḥayme-i
zībā

kuş dilini söyleye:

1. kuş dilini söyleye:-y, -e

Gazel 41

Mısra: 23

Kelime Tipi: -
*Kuşların konuştuğu
dil ile söylemek II
Ötme, şakıma; herkesin
anlayamayacağı dil ile
konuşmak.*

Ta^cbîr n'ola kuş dilini
söyleye Hasîb
Tab^c-ı Şabîh-i tâze-
zebânım çitir pıtır

kuş uykusu vermişdi:

1. kuş uykusu vermişdi: -
miş, -di

Gazel 30

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bazı hayvanlarda
ve kuşlarda kış
mevsiminde girilen bir
nevi uyusukluk ve uyku
hâli. II Çok uzun ve
derin uyunan uyku,
ağır uyku.*

Bülbüle kuş uykusu
vermişdi şâh-ı nev-
bahâr

Anıñ için nâb u kandı
ğonce-i şādâb uyur

küşe-i destâra yer ede:

1. küşe-i destâra yer
ede: -e

Gazel 21

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Sarık, tûlbent, baş
örtüsünün köşesi.*

Ġazel-i 'İzzete mümkün
mi Hasîbâ tanzîr
Yeridir küşe-i destâra
ede yer kâğıd

küşe-i destârdan:

1. küşe-i destârdan: -dan

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sarık, tûlbent, baş
örtüsünün köşesi.*

Yine tahrîb-i 'âlem
kaşdın etmiş ol Hülâgü-
hû
'Aceb ser-rişte verdi
küşe-i destârdan kâkül

küşe-i destârı:

1. küşe-i destârı: -ı

Gazel 112

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sarık, tûlbent, baş
örtüsünün köşesi.*

Küşe-i destârı sebze
tâze güller seyr edip
Hâleveş cây-ı Hasîb deşt
ü hāmûn eyleme

küşe-i destârına:

1. küşe-i destârına: -ı, -n,
-a

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sarığın köşesi.

Gülşenî dervîşi tâcında
ser-i gîsû mudur
Küşe-i destârına sünbül
mü yâ şeb-bû mudur

küşe-i mey-hânelerde:

1. küşe-i mey-

hânelerde: -ler, -de

Gazel 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meyhane köşesi.

Şöyle mest etmiş cihânı
câm-ı la'liñ kim müdâm
Küşe-i mey-hânelerde
nice şeyh ü şâbb uyur

küş-gîr-i nazma:

1. küşt-gîr-i nazma: -a

Gazel 122

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nazım pehlivanı.

Ben küşt-gîr-i nazma
Hasîbâ bes eyledim
Fennîyle kaldı Zînet
Efendi ber-â-bere

kusûr:

1. **kuşûrile:** -i, -le

Gazel 53

Mısra: 14

*Eksiklik, noksan;
yersiz davranış, suç,
kabahat.*

Fennîniñ Hayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşûrile Hasîbâ anı
tanziir ederiz

kuşûra mu'terif olunca:

1. **kuşûra mu'terif
olunca:** -unca

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kusurunu itiraf
etmek.*

Hasîb nev-heves üstâda
şî'rin 'arz etmeñ
Kuşûra mu'terif olunca
nâ-sezâ mı olur

kuşûruñ 'afv ile:

1. **kuşûruñ 'afv ile:**

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kusurunu
affederek.*

Hasîbâ hazret-i Sâlim
Efendi şî'riñi görse
Kuşûruñ 'afv ile tekmil
eder gayra recâdan gec

kutlu başım var:

1. **kutlu başım var:**

Gazel 33

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kutlu başım var.

'Aķâr-ı dehrden ancak
dü çeşm-i hoşka yaşım
var
Hemân dünyâda göze
görünür bir kutlu başım
var

kutlu ola:

1. **kutlu ola:** -a

Mesnevi 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*1. uğurlu, hayırlı
olmak 2. mübarek
olmak.*

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslîm

Vaķfıķdır ola kutlu
begüm etsin ta'zîm

kütüb:

1. **kütübüñ:** -üñ

Gazel 39

Mısra: 4

Kitaplar.

Etdi bedî'-i hüsnüñ
ma'ânîsin beyân
Haţţ-ı ruķı meger
kütübüñ Aķterîsidir

kuvvet-i 'ışk-ı şâb var:

1. **kuvvet-i 'ışk-ı şâb var:**

Gazel 106

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gençliğin aşk
kuvveti var.*

N'ola yâr sitemiyle ham
kaddim
Kuvvet-i 'ışk-ı şâb var
dilde

küy:

1. **küyüñda:** -uñ, -

Gazel 78

Mısra: 1

*(Sevgili'nin) semti,
mahallesi.*

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūh vermesin seni
ğarķ-ābe seyl sil

2. **kūyunda:** -u, -ñ, -da

Gazel 62

Mısra: 5

(*Sevgilinin*) *semti*,
mahallesi.

Cereyān etmede
kūyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm ħāk-i
rehiñde ırmağ

3. **kūyuñda:** -u, -n, -da

Gazel 104

Mısra: 15

(*Sevgilinin*) *köyü*.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle imtiĥān
olsun
Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin iĥrāza i'zāza

kūy-ı dil-ārā:

1. **kūy-ı dil-ārā:**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin*)
memleketi.

Sūzān edince meş'ale-i
mihr-i dāğını
Döndü bahāra kūy-ı dil-
ārā şabāĥa dek

kūy-ı dil-ber:

1. **kūy-ı dil-ber:**

Gazel 120

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin köyü*,
mahallesi.

Raķīb-i seg-menişden
kūy-ı dil-ber çünki
ĥālīdir
Ĥasībā ben daĥi terk-i
'aşā kıldım ĥazersizce

kūy-ı dil-berden:

1. **kūy-ı dil-berden:** -den

Gazel 65

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin köyü*,
mahallesi.

Çü mā^c-ı tñnım almışidi
kūy-ı dil-berden
Ecel beni kısmetle āb u
ĥākime çek

kūy-ı nigāra:

1. **kūy-ı nigāra:** -a

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

(*Sevgilinin köyünün*
kervanı.

'Aşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāķa-süvāra

kūy-ı vişāle:

1. **kūy-ı vişāle:** -e

Gazel 39

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(*Kavuşma semti*.

Kūy-ı vişāle tālīb olan
şaymaz ötesin
işār-ı naķd-i cān yoluna
eñ berisidir

kūy-ı yāre:

1. **kūy-ı yāre:** -e

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

(*Yarin semti*.

Kūy-ı yāre şitāb var
dilde
Ĥ'āhiş-i intisāb var
dilde

kuyu:

1. **ķuyucu:**-cu

Mesnevi 5

Mısra: 19

Kuyu.

Gerçi ķuyuyu ķazar
‘uŝŝāķa ķuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

ķuyuyu ķazar:

1. **ķuyuyu ķazar:**-ar

Mesnevi 5

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Birinin kötü

*duruma düşmesi,
felâkete uğraması,
zarar görmesini
saġlamak için zemin
hazırlamak, tuzak
kurmak.*

Gerçi ķuyuyu ķazar
‘uŝŝāķa ķuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

kūyuñ ŧolansın:

1. **kūyuñ ŧolansın:**-sın

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mahallesinde

gezinmek.

Kūyuñ ŧolansın ‘āŝıķ-ı
ŝeydā ŝabāħa dek
Etsin ŧavāf Ka‘be-i ‘ulyā
ŝabāħa dek

ķuzu:

1. **ķuzucaġı:**-caġı

Gazel 12

Mısra: 9

*Sevgi anlamında
kullanılan bir iltifat
kelimesi.*

Ben alayım ķoyuna bir
ķuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ŧolanmaġı raķībā sen et

la:

1. **la:**

Gazel 104

Mısra: 8

İle baġlacı.

Yer etdi dāġım üzre
ġamzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ‘ıŝķ la yok
minnetim ġazzāza
bezzāza

laġzide olmam:

1. **laġzide olmam:**

Mesnevi 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Ayaġı kaymıŝ

olmak.

‘Āŝıķam laġzide olmam
ġam baħa ķılsa nidā
Bu meşeldir deve
ķulaġından aķsamaz
ŝehā

laħana:

1. **laħanadan:**-dan

Mesnevi 4

Mısra: 28

Bir kış sebzesi.

Derdi ķapuşġada
ŝalġamlı ŧa‘āma şunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş
laħanadan dönmez

laħmüke laħmî olalım:

1. **laħmüke laħmî**

olalım:

Gazel 137

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

"Etin etimdir."

şeklinde samimi olmak.

II Hz. Muhammed'in

(s.a.v.) Hz. Ali'ye (r.a.)

hitaben söylediġi söz.

Kaynaġı tespit

edilememiŝ olmakla

beraber, edebî

*metinlerde ara sıra
geçer.*

Bir pîrehen içre olalım
laḥmüke laḥmî
Hiç ton üzerinden
güzelim ülfet olur mı

lā-‘ilāc:

1. lā-‘ilāc:

Gazel 16

Mısra: 6

Dermansız, çaresiz.

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
‘Uşşāk ḥālın ‘arz eder
elbette lā-‘ilāc

2. lā-‘ilāc:

Gazel 88

Mısra: 3

Dermansız, çaresiz.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-‘ilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

3. lā-‘ilāc:

Gazel 88

Mısra: 3

Dermansız, çaresiz.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-‘ilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

lāl:

1. lāl:

Gazel 71

Mısra: 8

*Dili tutulmuş,
dilsiz.*

Yāsemen lāleye ‘aḳd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrîn ṭabaḳlarla
çü lāl üstüne gül

la‘l:

1. la‘liñ: -in

Gazel 136

Mısra: 1

*(Sevgilinin kırmızı)
dudağı.*

La‘liñ ey sākī eder yek-
demde iḥyā ādemi
Neş’e-i cān-baḥşı
bilmem rūḥ-ı ‘isā-zāde
mi

lāl olur:

1. lāl olur: -ur

Gazel 114

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Dilsiz olmak.

Ḥālimi ḥayret gelir
endişeme taḳrîrde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur ta‘bîrde

lāle:

1. lāleye: -y, -e

Gazel 71

Mısra: 7

Lale çiçeği.

Yāsemen lāleye ‘aḳd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrîn ṭabaḳlarla
çü lāl üstüne gül

2. lāle:

Gazel 98

Mısra: 2

Far. lale.

Besdir lebiñ piyāle hem
olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem
olsun hem olmasın

3. lāleye: -ye

Müfret 11

Mısra: 1

*Çemen ülkesinin
hükümdarı olması,
kırmızı rengi, kadeh*

şeklinde olması, etrafı
aydınlatması vb.
bağlamalarda geçer.
Nurhan Atasoy, Batılı
gözlemci ve elçilerin
tanıklıklarına
dayanarak, XVI.
yüzyılda lale'nin
Osmanlılarca
bilindiğini, onun
Osmanlı çiçek kültürü
içinde gülden sonra çok
önemli bir yeri
olduğunu belirtir. Bkz.
ATASOY, s. 56-60.

Sûk-ı çemende âbile
lâleye nigâh
Kârı nesim-i şubh ile al
tâkye ver külâh

4. **lâleler:-ler**
Gazel 96
Mısra: 3
1. *Zambakgillerden
yaprakları uzun ve
mızrağı andırır, çiçeği
ise kadehe benzer çok
renkli bir çiçek 2.*
Yanak.

Durur o şûh-ı mey-
âşâma lâleler güller
Ayağ elinde şurâhî tolu
çemen-be-çemen

lâle mi:

1. **lâle mi:-mi**

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Lale II Kadeh.

Farğ eder mi hîre-çeşm-
i mest-i cām-ı bezm-i
ıışk

Lâle mi gül mi kıaranfûl
mi ruhuñ mı bâde mi

lâle-ğadd:

1. **lâle-ğaddin:-i, -n**

Gazel 85

Mısra: 4

Lale (renkli) yanak.

Benim her zağmım üzre
şerğalar tağ üstü
bâğımdır
Ferâmüş eylemem ol
lâle-ğaddin çok kerem
gördüm

lâle-i ħamrâda:

1. **lâle-i ħamrâda:-da**

Gazel 100

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kırmızı lale.

Ya gerü lâle-i ħamrâda
berg-i ħađrâdır
Benefşedir ki ola
yâsemenle teşhîn

lâlezâr:

1. **lâlezâr:**

Gazel 17

Mısra: 5

1. *lale bahçesi 2.*

lale bahçesi // kan gölü.

Ħaymelerdir lâlezâr
üzre degül meyde
ğabâb

Levğa-i bezme
muşavver bir
gülistândır ħadeğ

2. **lâlezâra:-a**

Gazel 4

Mısra: 16

Lale bahçesi;

*sevgilinin yanağına
benzetilen lalelik.*

Miyân-ı şâlde at ħapdı
fesin ħaddi ıuşşâka
Ħurulmuş lâlezâra
yasemende ħayme-i
zibâ

la'l-i âliñe:

1. **la'l-i âliñe:-iñ, -e**

Kıt'a 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Lal taşına benzeyen

kırmızı dudak.

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-baḥş eyler
La'l-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

la'l-i fem:

1. la'l-i fem:

Kıt'a 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dudağın lali.

La'l-i fem ḥoḳka nigeḥ
gezlük ebrū miḳrāş
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalem-den mevzūn

la'l-i leb-i dildārı:

1. la'l-i leb-i dildārı: -ı

Gazel 24

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
dudağının kırmızısı.*

Ḥvābda la'l-i leb-i
dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḥūdūr
Süleymāndan ḥafī
ḥātem ḳapar

la'l-i leb-i yāre:

1. la'l-i leb-i yāre: -e

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal gibi
kırmızı dudağı.*

Reşk edip la'l-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān
ile zevāl üstüne gül

la'l-i lebin:

1. la'l-i lebin: -i, -n

Gazel 103

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Dudağının
kırmızılığı.*

Būs eyle la'l-i lebin
zūlfüne etdiñse 'alāḳa
Ma'cūn-ı müferraḥla
'ilāc eyle merāḳa

la'l-i nābıñ:

1. la'l-i nābıñ: -ıñ

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) saf
dudağı.*

Ḥayāt-ı cāvidāndır la'l-i
nābıñ şūḥ-ı dil-cūsun
'Aceb bilsem ṭabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

la'lin ağızıma şundukca:

1. la'lin ağızıma

şundukca: -duk, -ca

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Lal rengi dudağı
ağızına sunmak. II
Öpücüğü vermek.*

Ol perī şundukca la'lin
ağızıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳka-i billürdan şan
sükkerī bādem ḳapar

la'lin emdim:

1. la'lin emdim: -dim

Gazel 80

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dudaklarını öpmek.

La'lin emdim gerdenin
būs eyledim erince ḥaṭṭ
'İşret-i meyle Boğaz
zevkında aḥşām
eyledim

lāneden ferāğ etdim:

1. lāneden ferāğ etdim: - dim

Gazel 60

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yuvadan ayrılmak.

Men hümā-yı evc-i
nāzım lāneden etdim
ferāğ
Bāde-perest-i niyāzım
dāneden etdim ferāğ

**la'net-i bī-hadd ü bī-adi
eyler:**

1. la'net-i bī-hadd ü bī-
adi eyler:-r
Gazel 140
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Sonsuza kadar ve
sayısız lanet etmek.*

Şāh Hüseyn mātemini
nüḥ felek tutar
Eyler Yezīde la'net-i bī-
hadd ü bī-adi

**la'net-i deḥḥāl-i mel'un
ibn mel'undur:**

1. la'net-i deḥḥāl-i
mel'un ibn mel'undur:-
dur
Gazel 87
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
*Melun oğlu
melunun çok
müdahalesine lanet.*

Niceler etmez ḥased
iblis-i pür-telbīsveş
La'net-i deḥḥāl-i

mel'un ibn mel'undur
sözüm

laṭif:

1. laṭif:
Gazel 107
Mısra: 6
Ar. Güzel, hoş.

Etmege yāḥūd melāḥat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭif ebr-i mu'anber
āşikār oldu yine

lāy-ḥvār:

1. lāy-ḥvāra:-a
Gazel 99
Mısra: 4
*Külhâni-i lây-hâr,
Hakîm Senâî'nin
hamamın
külhanlarında yaşayıp
hamama girip
çıkanların bıraktıkları
artık üzümle ve
onlardan kalan diğer
artıkları yiyerek
yaşayan meşhur
mürşidinin lakabıdır.*

N'ola düşsem ḥayāl-i
cām-ı la'liñle ḥarābāta
Şafādır Lāy-ḥvāra künc-
i külhen şahn-ı
gülşenden

lāyık:

1. lāyık:
Gazel 138
Mısra: 2
*1. Uygun, yaraşır,
münâsip 2.
Nitelikleriyle bir şeye
hak kazanacak seviyede
olan, bir şeyi hak
edecek nitelikte
bulunan.*

Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ
sikke-i maḍrüb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbüb gibi

**lāyık-ı pākize-i ṭab'-ı
hümâyundur:**

1. lāyık-ı pākize-i ṭab'-ı
hümâyundur:-dur
Gazel 87
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Kutlu
yaratılışındaki
temizliğe layık.*

Şāh-ı taḥt-ı mülk-i
nazmım şer' ü
ḳānundur sözüm
Lāyık-ı pākize-i ṭab'-ı
hümâyundur sözüm

lāzım:

1. **lâzımdır:**-*dır*

Gazel 113

Mısra: 6

Gerekli.

O âteş-pâreniñ şehir-i
dilin hıfz et hayâlinde
Sitânbüldür çü lâzımdır
zarar aḥker huşûsında

la' l [ü] ruḥuñ:

1. **la' l [ü] ruḥuñ:**-*uñ*

Gazel 11

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dudak ve yanak.

Cem [ü] İskenderi la' l
[ü] ruḥuñ yâr olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḥâṭıra kim fâmdır
mir²ât

leb:

1. **leb:**

Gazel 5

Mısra: 5

F. Dudak.

Şurâhî gerden-i billür
mey leb şeftâlû gâbgab
‘Aceb mi olsa gönüm
mübtelâ-yı duḥter-i
tersâ

2. **lebiñle:**-*in, -le*

Gazel 14

Mısra: 3

Dudak.

Lebiñle ḥâlîñ olur ‘azm-
i râh-ı ‘ıṣka sebeb
Seyâhate ṭaleb-i âb u
dânedir bâ‘iṣ

3. **lebiñ:**-*in*

Gazel 55

Mısra: 7

Dudak.

Lebiñ ḥaṭṭ-ı hümayün
mı getirdi şâh-ı
ḥüsnünden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip ta‘lîm göstermiş

4. **lebiñ:**-*in*

Gazel 98

Mısra: 1

Dudak.

Besdir lebiñ piyâle hem
olsun hem olmasın
Gül devri geldi lâle hem
olsun hem olmasın

5. **leb:**

Gazel 100

Mısra: 11

Dudak.

O leb ki kâğıd-ı âl üzre
ḥaṭṭ-ı yâḳûti
Ya mühr-i la‘le ḳazılmış
ola zemân ü zemîn

6. **lebinden:**-*i, -n, -den*

Gazel 99

Mısra: 9

Ağız, dudak.

Lebinden diş kirâsı
alma der ol beste-
bostâna
Bez[i]mde mîve-çin-i
şeftâlû oldukça
gerdenden

7. **lebine:**-*i, -n, -e*

Mesnevi 4

Mısra: 33

Dudak.

*Görünüşündeki
güzellik, renk, darlık,
yuvarlaklık,
kenarındaki ben, ayva
tüyleriyle çevrili divan
şiiirinde önemli bir
güzellik unsurudur.
Canın son çıkış noktası
dudak olduğu için can
ile yakından ilgilidir. Bu
yüzden dudaktan
dökülen can bağışlayıcı
kelimeler de önem
kazanır. Dudak renk ve
şekil yönünden şarap,*

kadeh, saki, meze,
meyhane olur. Aşığa
can bağışlayan her
türlü meziyet ve ilaç
dudakta mevcuttur.
Bunun yanında kötü
sözleri ve aşığın
azarlamalarıyla zehir
de olabilir. Dudak ab-ı
hayat, çeşme-i can,
Kevser ve Çeşme-i
Hayvan'dır.
Görünmeyecek kadar
küçüktür, bir noktadır,
hatta hiç
görünmeyebilir,
hayaldir. Rüyadır. Aşık
onu düşünebilir, asla
erişemez.

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine agyāra
içir feyz olsun

leb-beste:

1. leb-beste:

Gazel 114

Mısra: 2

Dilsiz, suskun.

Hālîmi hayret gelir
endişeme takrîrde
Micmerim leb-beste
kilkim lâl olur ta'birde

leb-beste-i nâz olduğuñ:

1. leb-beste-i nâz

olduğuñ:-duğ, -uñ

Gazel 30

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Naz dudağı kapalı
olmak. II Nazlanmak.*

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nâz olduğuñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luğf-ı istignâb uyur

leb-beste-i nâzım:

1. leb-beste-i nâzım:-ım

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Naz dudağı kapalı
olmak. II Nazlanmak.*

Niyâz etsem teğâfûl
eyler ol leb-beste-i
nâzım
Nigâh-ı luğfla bārî hitâb
olsa kim ağlardı

leb-i şîrîniñi:

1. leb-i şîrîniñi:-iñ, -i

Gazel 61

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tatlı dudak.

Ağzıma aldım leb-i
şîrîniñi helvâ gibi

Çaşnî-i lezzet-i
kayıgâneneden etdim
ferâğ

lebin emdikce:

1. lebin emdikce:-dik, - ce

Gazel 80

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dudağın emmek.

Her lebin emdikce būs
etdim 'izâr-ı şemmini
Nüş-ı meyle nuğl-i
seftâlû vü bādâm
eyledim

lebiñ göricek:

1. lebiñ göricek:-icek

Mesnevi 4

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Dudağın görmek.

Zülf-i dil-ber çara
pürçeklerini tağıtımış
Hâcî lebiñ göricek âh
edip 'aqlı gitmiş

leblerini emerek:

1. leblerini emerek:- erek

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Dudaklarını emmek
II Öpmek.

Emerek leblerini
ğabgaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
kaymak için Eyyūba

lek:

1. lek:

Gazel 13

Mısra: 7

*1. Senin için. 2. Yüz
bin.*

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamiñ cāna daḥi lek
Aḫşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādis

leşker:

1. leşkerleri: -ler, -i

Gazel 55

Mısra: 8

Asker.

Lebiñ ḥaṭṭ-ı hümayūn
mı getirdi şāh-ı
ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip taʿlīm göstermiş

2. leşkeri: -i

Gazel 82

Mısra: 2

Asker.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
ʿayşla hücum edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümmüm edelim

3. leşkeri: -i

Gazel 82

Mısra: 2

Asker.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
ʿayşla hücum edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümmüm edelim

4. leşker:

Gazel 113

Mısra: 10

Asker.

O ber-dāʾim Ḥasībā

ʿāşıkıñ çok olduğun

ister

Taḫayyüd eyler elbet

şāhdır leşker ḥuşūsında

**leşker-i ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı gül-
günla:**

1. leşker-i ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı

gül-günla: -la

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Gül renkli yanağın
üzerindeki ayva tüyü
askeri.*

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i
ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-ḥünla

leşker-i hindüstān:

1. leşker-i hindüstān:

Gazel 119

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hindistan askeri.

Ser-i gīsūda seyr et ḥāl-
i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i
Hindüstān iḳlīm-i Çin
üzre

levend:

1. levendim: --im

Gazel 65

Mısra: 7

*İri yapılı, boylu
poslu, kuvvetli,
yakışıklı deniz askeri. II
İnsan, kişi.*

Levendim olmayasın
baḥr-i eşk-i firḳate gark
Ki fülk-i vaşlıñı līmān-ı
sīne-çākime çek

2. **levendim:--im**

Gazel 125

Mısra: 2

İri yapılı, boylu

poslu, kuvvetli,

yakışıklı deniz askeri. II

İnsan, kişi.

Ya zaḥm ur sīneme

bi'llāh ya ḥancer-be-kef

ṭurma

Levendim tiġ yaḳanda

gerek yāḥūd niyāmında

levh:

1. **levhına: -i, -n, -a**

Kıt'a 14

Mısra: 24

Sayfa.

Oḳu bu vechle tebrīke

Ḥasībā tāriḥ

Yazdı ḥaṭṭ levhına

geldikde ṣuḥuf İbrāhīm

(Fī Ramazān 1186)

levha-i bezme:

1. **levha-i bezme: -e**

Gazel 17

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Meclis düzlüğüne.

Ḥaymelerdir lālezār

üzre degül meyde

ḥabāb

Levḥa-i bezme

muṣavver bir

gülistāndır ḳadeḥ

levha-i burca dökerse:

1. **levha-i burca**

dökerse: -er, -se

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Burc levhasına

dökmek.

Ne deñlü noḳta-i necmi

dökerse levḥa-i burca

Döner ṭurmaz çü

remmāl-i felek 'ahdine

fāl etmem

levha-i cān:

1. **levha-i cān:**

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can levhası.

Açar kebüter-i dil 'azme

per ü bāl saña

Yazınca levḥa-i cān

üzre 'arz-ı ḥāl saña

2. **levha-i cān:**

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can levhası.

Açar kebüter-i dil 'azme

per ü bāl saña

Yazınca levḥa-i cān

üzre 'arz-ı ḥāl saña

3. **levha-i cān:**

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can levhası.

İbtede'tü bi'smike yā

Ze'l-celāli ve'l-cemāl

Levḥa-i cān üzre taḥrīr

eyleyince 'arz-ı ḥāl

levha-i cāna:

1. **levha-i cāna: -a**

Gazel 128

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Can levhası.

Maḥabbet-nāmeyi

taḥrīr edince levḥa-i

cāna

Kebüterveş göñül bār-ı

Hümā-pervāza dek gitdi

levha-i kālirmedir:

1. **levha-i kālirmedir: -**

im, -de, -dir

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Gönül levhası //

*Kulun davranış ve
amelleri.*

Muhtaşar bir nüshayam
ammā mufaşşal
olmuşam
Kā'inātīñ sa'd u naḥsı
levḫa-i kālirmedir

levḫa-i māşa'allāh:

1. levḫa-i māşa'allāh:

Kıt'a 21

Mısra: 18

Kelime Tipi: -
Maşallah levhası.

Oḫu tebrīkine tāriḫ
Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḫa-i
māşa'allāh (1184)

levḫa-i nürda:

1. levḫa-i nürda: -da

Kıt'a 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Nur levhası.

Sünnet-i Ḥazret-i
Peygamberi kıldı icrā
Levḫa-i nürda bir kıṭ'a-i
nā-dīde tuḫaf

levḫa-i vechinde

okunur:

1. levḫa-i vechinde

okunur: -ur

Gazel 32

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Yüzünün

levhasında okunmak.

Bu çār ebrū yazılmış kıl
kalemle çār mışra'dır
Okunur levḫa-i
vechinde ol māhıñ dü-
maṭla'dır

levḫ-i cemāliñ:

1. levḫ-i cemāliñ: -iñ

Gazel 111

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Güzel sayfa;

*güzellik sayfası II güzel
yüz, yanak (Hz.
Muhammed'in yanağı,
yüzü).*

Medd-i ḫaşıñla naḫş-ı
zamīr-i nigāhımız
Levḫ-i cemāliñ üzre elif
ḫaddim āhımız

levḫ-i mäh-tāb:

1. levḫ-i mäh-tāb:

Kıt'a 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Ay ışığı levhası.

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levḫ-i mäh-tāb üzre
Mübārek-bād oḫur
tebrīkine erbāb-ı dil her
bār

leyālī-i vaşlıñda bekledi:

1. leyālī-i vaşlıñda

bekledi: -di

Gazel 68

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Kavuşma gecelerini
beklemek.*

Ḳadriñ bilip leyālī-i
vaşlıñda bekledi
Bīdār olup gönül tek ü
tenhā şabāḫa dek

leylā:

1. leylā:

Gazel 133

Mısra: 6

*Leyla ile Mecnun
halk hikayesinin kadın
kahramanı.*

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī

Vākı'ā rū'yāda hulyā
eylese Leylā seni

leylā mecnūn olur:

1. leylā mecnūn olur:-ur

Gazel 130

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Leyla Mecnun gibi
davranmaya başlamak.*

Fitne-i devrān mı ya
ef'ī-i sāhir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

leylī:

1. leylīye:-ye

Gazel 108

Mısra: 4

*1. Leyla ve Mecnun
hikayesinin kadın
kahramanı. 2. Gece gibi
karanlık, siyah.*

Diş kirāsı şanma
bāğından yemiştir
şeftālū

Leyliye cān Qaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

2. leylīye:-ye

Mesnevi 3

Mısra: 7

*1. Leyla ve Mecnun
hikayesinin kadın
kahramanı. 2. Gece gibi
karanlık, siyah.*

Niçün 'arz etmedi
Leyliye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

3. leylīye:-(y)e

Mesnevi 3

Mısra: 5

*Gece gibi karanlık.
// saç bağlamında
sevgili; Leyla ile
Mecnun hikayesine
telmihen "saçı Leyla
saçı gibi olan sevgili"
anlamını da
taşımaktadır.*

Der idi Leyliye Mecnūn
ayağın altına bak
Yuğdu nāqayı [.]
göstermedi devede
kulak

4. leylīyi:-yi

Gazel 103

Mısra: 9

*Leyla ile Mecnun
hikayesinin kadın
kahramanı.*

Ḥālī mi bulur Leyliyi
ḥālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi
rakīb olmasa nāqa

leylī hevāsına:

1. leylī hevāsına:-a

Gazel 68

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Leyla arzusu.

Mecnūn gibi yildüm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā şabāḥa dek

leylī-i berāt gösterdi:

**1. leylī-i berāt gösterdi:-
di**

Gazel 68

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Berat gecesi
göstermek. II Belgenin
siyahlığını göstermek.*

Gösterdi ḥaṭṭ-ı yār gelip
leylī-i berāt
Çekdi hilāl kaşları tuğra
şabāḥa dek

leylī-i nāqa-süvārı:

1. leylī-i nāqa-süvārı:-ı

Mesnevi 3

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Deveye binen
Leylâ.

Leylî-i nâka-süvârı
görüp oldu meftûn
Hayretinden deve
söylerse ‘aceb mi
Mecnûn

leyliyi göricek:

1. **leyliyi göricek:-icek**
Mesnevi 3
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Leyla'yı görmek.

Göricek Leyliyi
hevdecde olur efgende
Kaysıñ ahvâline şimdi
deve eyler hânde

lezâyiz-i şîrîn-i ‘ışkı:

1. **lezâyiz-i şîrîn-i ‘ışkı:-ı**
Gazel 47
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Aşkın tatlı
lezzetleri.

Hasîb ‘ârif-i men lem-
yezuğ degül zâhid
Bilir lezâyiz-i şîrîn-i
‘ışkı kim ki çatar

lezez:

1. **lezez:**
Gazel 92
Mısra: 2
Lezzet, tatlılık.
‘ıyd oldu aç fütâdeñi
ver bûse sîneden
Şâhım lezez
mevâcibidir iç
hazîneden

lezîz:

1. **lezîz:**
Gazel 18
Mısra: 1
Ar. Lezzetli.
Manşıb-ı dünyâ lezîz
ammâ ki ‘azl âlâm-ı telh
Tendedir çün cân-ı
şîrîn lik mevt encâm-ı
telh

lezzât-ı kand:

1. **lezzât-ı kand:**
Gazel 3
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Şekerin lezzeti.

Şahğ olup rub^c-ı şabâ
tekrîr olup lezzât-ı
kand

Birisi reftâr birisi mağâl
olmuş baña

lezzet:

1. **lezzetinden:-î, -n, -**
den
Gazel 31
Mısra: 12
Herhangi bir
şeyden alınan zevk,
haz, safâ.

Şöyle vaşf etdim mey-i
la‘l-i leb-i yâri Hasîb
Okudukça lezzetinden
mest olup ahbâb uyur

lezzet-i güftârından:

1. **lezzet-i güftârından:-**
î, -n, -dan
Gazel 97
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Söz lezzeti.

Ṭûṭî lüknet-zededir
lezzet-i güftârından
Serv pâ-beste olur şîve-
i reftârından

lezzet-i kandi:

1. **lezzet-i kandi:-î**
Gazel 18
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Şeker lezzeti.

Çāşnī-i ʿışkī idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
kandı olunca kām telh

libās:

1. libās:

Kıt'a 25
Mısra: 11
Elbise, giyecek şey.

Degüldi gerçi o derviş
şüretā libās
Cüneyd ü Şibliye
ma'nāda reh-nümā oldu

libās-ı ʿāri-i nāçiz imiş:

1. libās-ı ʿāri-i nāçiz

emiş:-i, -miş

Gazel 81

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Zavallı ödünç

elbise.

Libās-ı ʿāri-i nāçiz imiş
ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

libās-ı ʿışk:

1. libās-ı ʿışk:

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Aşk elbisesi.

Yer etdi dāğım üzre
ğanzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ʿışk la yok
minnetim ğazzāza
bezzāza

libās-ı sebz:

1. libās-ı sebz:

Gazel 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Yeşil elbise.

Libās-ı sebz ile her serv
nāzenin olmaz
O hüsne bu reviş-i
nāzikānedir bā'ış

libās-ı sebzeler:

1. libās-ı sebzeler:-ler

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Yeşil elbise.

Cihānda hüsni-ğilmān
ü behişte müştereklik
yap
Libās-ı sebzeler giy ey

perī peyker meleklik
yap

libās-ı zer-ā-zere

girince:

1. libās-ı zer-ā-zere

girince:-ince

Gazel 122

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Altın sarısı elbiseye
girmek.*

Mihr ü meh oldu rāh-
güzārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-
ı zer-ā-zere

licām-ı rāma uyan:

1. licām-ı rāma uyan:-an

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Boyun eğme
gemine uymak.*

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḥm-ı zürile
oldı sefil fil

lihā:

1. lihāyla:-y, -la

Gazel 100

Mısra: 3
Örtü II Sakal.

Eyiledi lihâyla icrâ-yı
sünnet-i Nebevî
Vağâr-ı zâtına verdi o
vechle temkîn

lihye:

1. lihye:

Kıt'a 14
Mısra: 6
Sakal, rîş.

Eyiledi sünnet-i âyîn-i
Resûl'î icrâ
Lihye irsâli ile kıldı
vağârı tetmîm

lihye-i hoş-bü:

1. lihye-i hoş-bü:

Kıt'a 21
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Hoş kokulu sakal.

Eyiledi lihye-i hoş-bü
irsâl
Kıldı çün sünbül-i ter
zîr-i külâh

2. lihye-i hoş-bü:

Kıt'a 21
Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Hoş kokulu sakal.

Eyiledi lihye-i hoş-bü
irsâl
Kıldı çün sünbül-i ter
zîr-i külâh

lihye-i pākîze:

1. lihye-i pākîze:

Kıt'a 10
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Temiz sakal.

Muştafâ Hâfîz Efendi-i
ma'ârif-perver
Zâtına lihye-i pākîze ile
verdi şeref

lık:

1. lık:

Gazel 18
Mısra: 2
"Ama, fakat, lakin"
anlamlarında bağlaç.

Manşıb-ı dünyâ lezîz
ammâ ki 'azl âlâm-ı telh
Tendedir çün cân-ı
şîrîn lık mevt encâm-ı
telh

2. lık:

Gazel 115

Mısra: 10
"Lakin; fakat,

amma, ancak"
anlamlarında bir
bağlaç.

Oldu mevzûn u muğaffâ
bu gâzel gerçi Hâsib
Lık 'arz etmege üstâda
cesâret güççe

lıkâ:

1. lıkâ:

Kıt'a 17
Mısra: 2
İs mürekkebi
hokkalarına konulan
ham ipek.

Benân hâme devât sîm-
bâzû ebruvân mîkrâş
Nigeh gezlik varâk
rûy[dur] mürekkebi hatt
lıkâ gîsû

lîmân-ı sîne-çâkime çek:

1. lîmân-ı sîne-çâkime

çek:

Gazel 65
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Göğsümü

parçalayan limana çek.

Levendim olmayasın
bahr-i eşk-i firâte gark

Ki fülk-i vaşlıñı lîmân-ı
sîne-çākime çek

lisân-ı nâsda:

1. **lisân-ı nâsda:** -*da*

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

İnsanın dili,

konusması.

‘Aşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāka-süvāra

lokma-i ‘ankā:

1. **lokma-i ‘ankā:**

Gazel 57

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ankanın lokması.

Hasīb üstād-ı şîr-i bî-
nazîriñ eyleyip tanzîr
Dehân-ı mūr-ı aḥḳar
lokma-i ‘ankā
şığışdırmış

luğaz:

1. **luğazla:** -*la*

Gazel 37

Mısra: 20

Bir nesnenin, bir

varlığın özellikleri

*anlatılarak yazılan
bilmecelerdir.*

Ḳıl vaşf-ı ‘aḳd-i ṭurre-i
ğazālını
Nüzhet Hasīb şîrde
luğazla gazeldedir

lüknet:

1. **lüknet:**

Müfret 6

Mısra: 2

*Dilde pelteklik,
tutukluk durumu. II
Gönlün kötü
duygulardan ve
dünyevi arzularından
arınmama durumu;
dünyada mevcut olan
şeylerin Allah'ın
tecellisi olduğunu
anlamamak (tasavvufi
bağlamda).*

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nün-ı nesnelere

lüknet-i şîriñiñ:

1. **lüknet-i şîriñiñ:** -*iñ*

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kekemeliğin
şirinliği.*

Nuṭka gel lüknet-i
şîriñiñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sākıt

2. **lüknet-i şîriñiñ:** -*iñ*

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Kekemeliğin
şirinliği.*

Nuṭka gel lüknet-i
şîriñiñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sākıt

lüknet-zede:

1. **lüknet-zededir:** -*dir*

Gazel 97

Mısra: 1

Peltek ailesinden.

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şîve-
i reftārından

2. **lüknet-zededir:** -*dir*

Gazel 97

Mısra: 1

Peltek ailesinden.

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından

Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

lü'lü'-i kilkin:

1. **lü'lü'-i kilkin:** -i, -n

Gazel 45

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kalem incisi.

Āb-1 şî'rin etse cārī
lü'lü'-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı
‘ışkı hep sîr-āb eder

luṭf:

1. **luṭfunda:** -uñ, -da

Gazel 85

Mısra: 8

İyilik, yumuşaklık;

bağış, cömertlik.

O meh-rūya raķīb-i
naḥs-kevkeb iktirān
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luṭfunda gam
gördüm

luṭf et:

1. **luṭf et:**

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Ġam-ı ḥaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luṭf et
Göründü tende zaḥm-ı
ḥūn-feşānım gül
zamānıdır

2. **luṭf et:**

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Nev fidancıkdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıķlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

luṭf etdi:

1. **luṭf etdi:** -di

Kıt'a 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Vermek, ihsan
etmek, bağışlamak.*

Ser-tirāş-kār Süleymān
Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı
Ḳādir

luṭf olur:

1. **luṭf olur:** -ur

Gazel 126

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İyilikte bulunma.

Yegdir ölüsünden dirisi
baña raķibiñ
Rübāhıñ olur luṭf derisi
yüzülince

luṭf u ‘aṭā eder:

1. **luṭf u ‘aṭā eder:** -er

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Lutuf ve bağış
yapmak.*

Senge şaymaz güheri
künci değışmez gence
Eder elbetde luṭf u ‘aṭā
ser-defter-i ‘ışk

luṭf-ı ‘amīmi:

1. **luṭf-ı ‘amīmi:**

Gazel 131

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Umûmî lütuf.

Senā vü minnet ü şükr
ü sipās-ı Yezdānī
Cihāna eyledi luṭf-ı
‘amīmi erzānī

luṭf-ı istiḡnāb uyur:

1. **luṭf-ı istiḡnāb uyur: -r**

Gazel 30

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İstiḡnab (?) uykusuyumak.

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nāz olduḡuñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luṭf-ı istiḡnāb uyur

luṭf-ı tevāzu'dan:

1. **luṭf-ı tevāzu'dan: -dan**

Gazel 102

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Alçak gönüllülük
fazlalığı.*

Āb-ı raḡmet-beste
nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı
tevāzu'dan eṣer
maḡrūrda

luṭfi zāhirken:

1. **luṭfi zāhirken: -ken**

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Cömertliği ortaya
çıkmaq.*

Rif'at-i cāh u celāliñ
luṭfi zāhirken yine
Zillet-i 'azlile maḡhūr
olmadıkça bilmedim

ma'āni:

1. **ma'ānisin: -si(n), -**

Gazel 39

Mısra: 3

Manalar, anlamlar.

Etdi bedi'-i ḡüsniñ
ma'ānisin beyān
Ḥaṭṭ-ı ruḡı meḡer
kütübüñ Aḡterisidir

ma'bed:

1. **ma'bedi: -i**

Gazel 59

Mısra: 5

*İbadet etme yeri,
ibadetgah.*

Ḳıldı ihlāşla bu ma'bedi
ihyā ḡaḡkā
Çıkşa şādurvān-ı kevşer
baḡş-i ṭāli'

macar:

1. **macarlar: -lar**

Mesnevi 4

Mısra: 5

Macar halkı.

Ḳarşu ḡorisa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḡılıclar
ura ol ḡüm-rāha

mā-cerā:

1. **mā-cerāları: -lar, -ı**

Gazel 66

Mısra: 9

Baştan ḡeçmiş olay.

'Arz eyle ḡāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dide seyl-i eşk-i teriñ
yoḡ mudur seniñ

mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan:

1. **mā-cerā-yı cūy-ı
vaṭan:**

Gazel 90

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Vatanı arama
macerası.*

Şafā verir mi temāşā-yı
nehr-i Sa'd-ābād
Göñülde cārī iken mā-
cerā-yı cūy-ı vaṭan

ma'cūn-ı kırmız:

1. **ma'cūn-ı kırmız:**

Gazel 108

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kırmızı macun;
nevrüziyye (“Nevrûz-ı
Sultanî” şeklinde de
isimlendirilen
ilkbaharın başlangıcı
olan 21 Mart günü
çeşitli eğlenceler tertip
edilir; eczahanelerde
yapılan, kuvvet ve şifa
verdiğine inanılan
“nevrûziyye” denilen
bir macun yenirdi.
Hekimbaşılar her sene
nevrûz gecesi
hazırladıkları kırmızı
renkli ve kokulu bu
macunu porselen
kaplar içerisinde
padişaha, şehzadelere,
sultanlara, kadın
efendilere, vezir-i
âzama ve devlet
ricaline takdim ederler,
buna karşılık çeşitli
hediyeler alırlardı).*

*Ḥüsn-i cāna dāne-i ḥāl-i
lebiñdendir devā
Ḥoş gelir ma‘cūn-ı
kırımız ḥabb-i eftimūnla*

ma‘cūn-ı müferrahla:

1. **ma‘cūn-ı müferrahla:**-
la

Gazel 103

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Ferahlatıcı macun.

*Būs eyle la‘l-i lebin
zūlfüne etdiñse ‘alāka
Ma‘cūn-ı müferrahla
‘ilāc eyle merāka*

mādām olur:

1. **mādām olur:**-*ur*

Gazel 69

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Daimi, kalıcı olmak.

*Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḥazānı Sitānbuluñ*

2. **mādām olur:**-*ur*

Gazel 69

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Daimi, kalıcı olmak.

*Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḥazānı Sitānbuluñ*

māde:

1. **mādeyi:**-*y, -i*

Gazel 68

Mısra: 6
[Far.] Dişi.

*Tesbîḥ çekdi Zühreyi
teshîr için meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā şabāḥa
dek*

māder-i dünyā:

1. **māder-i dünyā:**

Gazel 133

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünya, alemin
annesini.*

*Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münîr
Ḳande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni*

mağrūr:

1. **mağrūrda:**-*da*

Gazel 102

Mısra: 4

Gururlanmış.

*Āb-ı raḥmet-beste
nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı
tevāzu‘dan eşer
mağrūrda*

māh:

1. **māhiñ:** -in

Gazel 32

Mısra: 2

Ay (sevgili).

Bu çār ebrū yazılmış kıl
kalemle çār mışra' dır
Oğunur levha-i
vechinde ol māhiñ dü-
maṭla' dır

2. **māhi:** -i

Gazel 116

Mısra: 1

*Ah. II Ay yüzlü
sevgili.*

O māhi sāde-rüyān içre
seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte
tāze güldür
yāsemenlikde

maḥabbet:

1. **maḥabbete:** -e

Gazel 82

Mısra: 8

Aşk, sevgi.

Nühüfte eyleyelim
nağd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-
beri ketūm edelim

2. **maḥabbete:** -e

Gazel 82

Mısra: 8

Aşk, sevgi.

Nühüfte eyleyelim
nağd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-
beri ketūm edelim

maḥabbet-nāme:

1. **maḥabbet-nāmeyi:** -y,
-i

Gazel 128

Mısra: 15

Aşk mektubu.

Maḥabbet-nāmeyi
taḥrīr edince levha-i
cāna
Kebūterveş göñül bār-ı
Hümā-pervāza dek gitdi

maḥall-i hūrşid:

1. **maḥall-i hūrşid:**

Kıt'a 14

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Güneş'in

yörüngesi.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı
maḥall-i hūrşid
Kıldı taḥrīr şeb ü ruzı
müsāvī taḫvīm

maḥall-i vecelledir:

1. **maḥall-i vecelledir:** -
de, -dir

Gazel 37

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Korku yeri.

Şemşir-i ḥışm-ı çeşmine
dil sinesin gerer
Ġayret-gerde-i ye'se
maḥall-i vecelledir

mā-ḥaşal:

1. **mā-ḥaşaldadır:** -da, -
dır

Gazel 37

Mısra: 12

Sonunda.

Mest olmadan ḥumāra
düşüp keşf-i rāzı қо
‘Ayş u şafā-yı bezm-i
emel mā-ḥaşaldadır

maḥāsin-i şiyemiñ:

1. **maḥāsin-i şiyemiñ:** -iñ

Kıt'a 25

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Güzel alışkanlıklar.

Maḥāsin-i şiyemiñ
cāmī'i Hüseyñ Ağa

Mürüvvet ehline
vaqtinde pişvā oldu

mā-ḥazar:

1. **mā-ḥazar:**

Gazel 120

Mısra: 3

(Ar.) Önceden

hazırlanan, hemen.

Ciger pīrāhen üzre mā-
ḥazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey
perī-peyker ḥabersizce

mā-ḥazarıñ yok mudur:

1. **mā-ḥazarıñ yok**

mudur:- mu, -dur

Gazel 66

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Hâli hazırda yok,

hemen hazır değil.

Mihmān olursa derd ü
belā ğam yeme Ḥasīb
Ḥūn-ı cigerle mā-
ḥazarıñ yok mudur
seniñ

maḥbüb u dostāniñ:

1. **maḥbüb u dostāniñ:-
iñ**

Gazel 120

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevilenler ve
dostlar.*

Ne berzaḥdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı lik olur maḥbüb
u dostāniñ ḥaṭarsızca

maḥbüb-ı āl olmuş idi:

1. **maḥbüb-ı āl olmuş**

idi:-miş, -i, -di

Kıt'a 18

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Hz. Peygamberin
sülâlesinin sevgilisi
olmak.*

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile
maḥbüb-ı āl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni‘mete

maḥdüm-ı

mükerremleri:

1. **maḥdüm-ı**

mükerremleri:-ler, -i

Kıt'a 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Saygı değer,
hürmete lâyük oğul.*

Ya‘ni maḥdüm-ı
mükerremleri faḥrū'l-
aḳrān
Cedd-i peygamber-i zī-
şānla hem-nām-ı ‘azīm

maḥdüm-ı pāk:

1. **maḥdüm-ı pāk:**

Gazel 101

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz evlat.

Eyledi Mevlā ‘aṭā oldu
meserret rü-nümā
Verdi bir maḥdüm-ı
pāk mevlidile dehre şān

maḥfice:

1. **maḥfice:**

Gazel 42

Mısra: 1

Gizlice, habersiz.

Çeşmile ḥiṭāb eyleme
maḥfice bir işdir
‘Uşşāka işaretler ile iş
bitirişdir

2. **maḥfice:**

Gazel 137

Mısra: 9

Gizlice, habersiz.

Sulṭānıma var bir sözü
maḥfice Ḥasībīñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz
ḥalvet olur mı

maḥfil:

1. **maḥfili:**

Gazel 59

Mısra: 14

*Meclis II büyük
câmilerde eskiden
padişahlara veya
müezzinlere ayrılmış
olan etrafı
parmaklıklarla
çevrilmiş yüksekçe yer.*

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi‘

māh-ı bedr:

1. **māh-ı bedr:**

Gazel 40

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Dolunay.

Bir zāta mihr-i nūr-ı
sūḥan feyz-yāb ola
Çün māh-ı bedr ‘arīf-i
rūşen-zamīr olur

māh-ı celī:

1. **māh-ı celī:**

Gazel 59

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Yüce ay.

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi‘

māhir oldu:

1. **māhir oldu:-du**

Gazel 121

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
*Ustalaşmak,
maharetli hale gelmek.*

Ḥasībā māhir oldu
şeyḥe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilk ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

māhiyyet-i noḫşān-ı

ḫüsnin bilir:

1. **māhiyyet-i noḫşān-ı**

ḫüsnin bilir:

Gazel 125

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Güzelliğinin eksik
yönünü bilmek.*

Bilir māhiyyet-i
noḫşān-ı ḫüsnin ḡurre-i
ḡarrā
Muḫābil olsa şems-i
‘arızıñla bedr-i tāmında

māhiyyetin idrāk eder:

1. **māhiyyetin idrāk
eder:-er**

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Güzelliğini fark
etmek.*

Mihr-i ruḫsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

maḥrem:

1. **maḥremsin:-sin**

Mesnevi 1

Mısra: 10

*Özgü, mahrem. II
gizli, saklı.*

Sen veliyyü'l-ni‘am-ı
‘ālemsin
Sırr-ı aḫvālime [.]
maḥremsin

māh-rû:

1. **māh-rū:**

Gazel 130

Mısra: 12

*Ay gibi parlak
yüzlü olan. II Sevgili.*

Şehrimizde gerçi
çokdur şūh-ı müsteşnā
veli
Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

mahrūm ede:

1. **mahrūm ede: -e**

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yoksun bırakmak.

Kim Ḥasībā işigünde ola
şidkile muķīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ʿışk

mahrūm eden:

1. **mahrūm eden: -en**

Gazel 89

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yoksun bırakmak.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maḥrūm
Ḥulāşa çāre bulmaz
rūz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

maḥşūl-i bāğ-ı ṭabʿ-ı

ḥasīb-i kemīneden:

1. **maḥşūl-i bāğ-ı ṭabʿ-ı
ḥasīb-i kemīneden: -den**

Gazel 92

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Zavallı Hasip'in
yaratılış kabiliyeti
bahçesinin ürünü.*

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şifr-i ter
Maḥşūl-i bāğ-ı ṭabʿ-ı
Ḥasīb-i kemīneden

māh-tāb:

1. **māh-tābımız: -ımız**

Gazel 68

Mısra: 3

*Ay ışığı. II alın
bağlamında "alın ay
ışığı olan: sevgili."*

ʿArz eyleyip cemālini ol
māh-tābımız
Çıkılmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāḥa dek

māhveşān:

1. **māhveşān:**

Gazel 69

Mısra: 3

Ay gibi güzeller.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

maḥv-ı vücūd eder:

1. **maḥv-ı vücūd eder: -
er**

Gazel 97

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Benliğinden
sıyrılmak, kurtulmak.*

Bilmeyen dāʿire-i
ḥaddin eder maḥv-ı
vücūd
Ḥakk olur şifr-ı raqam
kim çıka pergārından

**maḥv-kün-i naķş-ı mā-
sivā oldı:**

1. **maḥv-kün-i naķş-ı
mā-sivā oldı: -dı**

Kıt'a 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Allah'tan başka her
şeyi (nefsinde) yok
etmek.*

Serāy-ı vaḥdetüñ ol
naķş-bendi olmağla
Göñülde maḥv-kün-i
naķş-ı mā-sivā oldı

maḥzar:

1. **maḥzarla: -la**

Gazel 80

Mısra: 2

*Büyük bir kimsenin
önü, huzuru.*

SİNEMİ HİCRİÑLE PÜR-DĀĞ
U SIYEH-FĀM EYLEDİM
ŞĀHİMA ḤĀL-İ DİLİ
MAḤZARLA İ'LĀM EYLEDİM

2. **maḥzarla: -la**

Gazel 80

Mısra: 10

*Büyük bir kimsenin
önü, huzuru.*

MÜHR-İ MIHRİLE DERŪNA
DĀĞLAR BAŞDIM ḤASĪB
ŞĀHİMA ḤĀL-İ DİLİ
MAḤZARLA İ'LĀM EYLEDİM

maḥzen-i ḡayb-ı

hüviyyetdir:

1. **maḥzen-i ḡayb-ı**

hüviyyetdir: -dirdir

Kıt'a 16

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Gizli hakikatlerin
kaynağı.*

GER VEZĀN OLSA AÑA
OLMAZ BAHĀ DÜRR-İ

semīn

İrḳ-ı ṭāhir maḥzen-i
ḡayb-ı hüviyyetdir
gelen

maḥz-ı luṭf u şefkat
eylerim:

1. **maḥz-ı luṭf u şefkat**

eylerim: -r, -im

Gazel 36

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Lutuf ve şefkatin ta
kendisi.*

ḤASĪB-İ ZĀRA MAḤZ-ı LUṬF
U ŞEFKAT EYLERİM DERSİN
ṬUTUP SEN GİZLİ DİN BİR
ŞĀḤİB-İ İMĀN MİSİN KĀFİR

mā'ī:

1. **mā'ī:**

Gazel 112

Mısra: 3

Su rengi, mavi.

GEZME MĀ'İ NİM-TENLE
CÜBBE-İ ESKİ GİYİP
'AŞIḲIÑ EŞK-İ SIRIŞKIN NİL
Ü CEYHŪN EYLEME

mā'ī-cārī:

1. **mā'ī-cārī:**

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Akar su.

DEF'-İ ḠAM REFTĀR-ı DİDĀR
ḤAṬ-ı DILDĀRDİR
MĀ'ı-cārī ḤŪB-rŪ SEYR-İ
ÇEMEN DEDİKLERİ

2. **mā'ī-cārī:**

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Akar su.

GERÇİ KİM ḤALḲIÑ NİḠĀHİ
DĀFİ'-İ ḠAMDİR DİYÜ
ŞAḤN-ı ŞAḤRĀ MĀ'ı-cārī
ŞŪRET-İ ZĪBĀDADIR

mā'ī-ṭīnım:

1. **mā'ī-ṭīnım: -im**

Gazel 65

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İncir suyu.

ÇÜ MĀ'ı-ṭīnım ALMIŞIDI
KŪY-ı DİL-BERDEN
ECEL BENİ KİSMETLE ĀB U
ḤĀKİME ÇEK

mā'īl:

1. **mā'īl: -dir**

Gazel 87

Mısra: 25

*Meyilli, istekli,
hevesli.*

Mısrâc-ı ebyâtıma
mâ'ildir erbâb-ı sühan
Çâmet-i dil-ber gibi zîrâ
ki mevzündür sözüm

mâ'il olan:

1. **mâ'il olan:** -an

Gazel 49

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Meyletmek,
yönelmek II hevesli
olmak.*

Rüyuna mâ'il olan
girye-i hün-âbımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
ahbâbımdır

makâl:

1. **makâl:**

Gazel 3

Mısra: 6

Söz, kelâm: makal-i

*şîrîn, şirin makal.
makale ilmî, fennî,
edebî, siyasî bir
meseleye dair kaleme
alınan şey.*

Sahh olup rubc-ı şabâ
tekrir olup lezzât-ı

ğand
Birisi reftâr birisi mağâl
olmuş baña

makâm:

1. **makâmında:** -ı, -n, -da

Gazel 124

Mısra: 6

*Ar. 1. Durulacak
yer, durak, mesken:
makamına kaim,
makama münasip. 2.
Câh, mesnet, mansıb,
post: makam-ı âlî,
makam-ı vilâyet. 3. Bir
büyük zatın medfeni,
ziyâretgâh: makam-ı
Hazret-i İbrahim. 4.
Nagamât-ı mûsikıyye
durağı: Uşşâk makamı.
Cem'i: makamât.*

Eder pür delvi rîz
oldukça bâlâ gerdiş-i
dolâb
Tevâzu'dur kılûbı cezb
eden rif'at makâmında

2. **makâmın:** -ı, -n

Kıt'a 9

Mısra: 5

*Durulacak yer,
durak, mesken.*

Hudâ pür-nür ede
ğabrin makâmın

cennetü'l-me'vâ
‘Alâmet vaz’ olundu
çün du‘â-yı hayr için
bu taş

makâm-ı ‘asir olur:

1. **makâm-ı ‘asir olur:** -ur

Gazel 40

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zor makam olmak.

Çânün-ı kayda baksa ol
kaşı kemân
Âğâze-i büselikde
makâm-ı ‘asir olur

makâm-ı büselikde:

1. **makâm-ı büselikde:** -
de

Gazel 32

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Klasik Türk

*müziğinde on üç basit
makamdan biri.*

N'ola devr eylese âvâz-ı
hüsni rubc-ı meskûnı
Mağâm-ı büselikde
beste olmuş bir
murabba'ıdır

2. **makâm-ı büselikde:** -
de

Gazel 104

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Klasik Türk

*müziğinde on üç basit
makamdan biri.*

Maḳām-ı bûselikde peş-
rev-i cevrin dırâz eyler
Edip ‘uşşâka
gerdâniyyede şeh-nâza
âgâze

3. maḳām-ı bûselikde:- de

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Klasik Türk

*müziğinde on üç basit
makamdan biri.*

Dedikde çıkmasın kâr-ı
nühüfte naḳş-ı ‘uşşâkıñ
Maḳām-ı bûselikde
nağmeler şeh-nâza dek
gitdi

maḳām-ı bûselikden:

1. maḳām-ı bûselikden:- den

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Buselik

(Mûsikîmizde bûselik

beşlisiyle hüseyñide

hicaz dörtlüsü veya

kürdî dörtlüsünün

birleşmesinden

meydana gelen ve

dügâh (la) perdesinde

karar kılan basit

makam) makamı.

Maḳām-ı bûselikden

ederek ‘uşşâka ol

şehnâz

Hüseyñiye çıkardı

nağme-i hüsnî

ḥâsenlikde

maḳarr ederiz:

1. maḳarr ederiz:-er, -iz

Mesnevi 5

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Mesken edinmek.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḥî Evranla refîkiz
ederiz gârı maḳarr

maḳbûlî-i dergâh-ı

cenâb-ı zü'l-celâl ola:

1. maḳbûlî-i dergâh-ı

cenâb-ı zü'l-celâl ola:

Kıt'a 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Celal sahibi

hazretin dergâhına

kabul olunma.

Rûḥına ihdâ binâ kıldı

bu ‘ayn-ı kevşeri

Ola maḳbûlî-i dergâh-ı

cenâb-ı zü'l-celâl

maḳhûr olmadıkça:

1. maḳhûr olmadıkça:-

ma, -dıkça

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Mahvolmak, çok

üzülmek, perişan

olmak.

Rif‘at-i câh u celâliñ

luḫfi zâhirken yine

Zillet-i ‘azlile maḳhûr

olmadıkça bilmedim

maḳrûn:

1. maḳrûndur:-dur

Gazel 87

Mısra: 35

Yakın. II Ulaşmış,

kavuşmuş.

Ben Ḥasîbem mu‘ciz-i

‘îsâya maḳrûndur

sözüm

maḳsûd:

1. **maḳṣūd:**

Gazel 7

Mısra: 2

Amaç, niyet, gaye.

Haṭlanur dökem
yolında eşk-i hūn-ālūd
hep
Sevdigüm manḳır
ḳuşıdur aḳçedür
maḳṣūd hep

maḳṣūda erdi:

1. **maḳṣūda erdi: -di**

Mesnevi 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Amacına ulaşmak.

Ger miyānın ḳoçan ol
sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu
ḡamdan olup āzāde

maḳṭaʿ:

1. **maḳṭaʿını: -ı, -n, -ı**

Gazel 19

Mısra: 10

Gazelin son beyti.

Ezelī bende-i dergāh-ı
ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ḡazeliñ
maḳṭaʿını aña sened

māli al:

1. **māli al:**

Mesnevi 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ganimet malı

almak.

Ṭurma boynuñ egip it
gibi çalış al māli
Şuñ peşimānlığı bī-
fāʿidedir bil ḥāli

**māli ʿaziz olan kişi kendi
rezil olur:**

1. **māli ʿaziz olan kişi
kendi rezil olur: -ur**

Gazel 35

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Māli aziz olan kişi

kendi rezil olmak.

Cānāna cān vermeyen
ʿāşık zelil olur
Māli ʿaziz olan kişi
kendi rezil olur

**māli ʿaziz olan kişiniñ
kendi rezil olur:**

1. **māli ʿaziz olan kişiniñ
kendi rezil olur:**

Gazel 34

Mısra: 2

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Malı değerli olan
kişinin kendi rezil olur.*

Dökmezse naḳd-i eşkini
ʿāşık zelil olur
Māli ʿaziz olan kişiniñ
kendi rezil olur

māl-i ḳārūndur:

1. **māl-i ḳārūndur: -dur**

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Karun'un serveti,

*Karun'un sahip olduğu
varlık.*

Her ne deñlü eylesem
noḳşān erişmez bezl ü
şarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum
māl-i ḳārūndur sözüm

mālik:

1. **mālikim: -im**

Gazel 33

Mısra: 10

Ar. Sahip,

mutasarrıf, zî'l-yed.

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne ḳarındaşım
var

mālik-i kalb-i selīm
olan:

1. mālīk-i kalb-i selīm
olan:

Gazel 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Temiz kalbe sahip
olmak. II "Şüpheden
arınmış selamete
erişmiş kalp" II eş-
Suarâ suresi 89 ve es-
Sâffât suresi 84.
ayetlerine telmih.*

Nağş-bend oldu bu
remz ile tarīk-i irşād
Mālīk-i kalb-i selīm
olan eder mi anı redd

mālīk-i kenz-i ʿulūmum:

1. mālīk-i kenz-i

ʿulūmum: -um

Gazel 87

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bilimler hazinesine
malik.*

Her ne deñlü eylesem
noğşān erişmez bezl ü
şarf
Mālīk-i kenz-i ʿulūmum
māl-i Qārūndur sözüm

mālīn yağmā eyledi:

1. mālīn yağmā eyledi:-
di

Mesnevi 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Malını yağma
eylemek.*

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi ğavġā
Bir yamanlık kımayıp
eyledi mālīn yağmā

maʿlūm olur:

1. maʿlūm olur: -ur

Gazel 97

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Bilinmek,
anlaşılmak.*

Hāzret-i Hāyriye
mümkün mi Hāsibā
tanzīr
Kādri maʿlūm sühan-
dān olur eşʿārından

maʿnā:

1. maʿnāda: -da

Kıt'a 25

Mısra: 12

*Anlam, iç yüz,
hakikat.*

Degüldi gerçi o dervīş
şüretā libās
Cüneyd ü Şibliye
maʿnāda reh-nümā oldu

maʿnā-yı hūsn-i edā:

1. maʿnā-yı hūsn-i edā:

Mesnevi 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Üslup güzelliğinin
anlamı.*

Maʿnā-yı hūsn-i edā
deryādır
Midhātīñ anda dūr-i
yektādır

mānende-i zünbūr:

1. mānende-i zünbūr:

Gazel 117

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eşek arısı gibi.

Vebāl-i neğş-i niş-i cevr
eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz
şafā-yı bāl kendüde

māni vü bihzād:

1. māni vü bihzād:

Gazel 20

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Mani ve Behzat II
Mani, meşhur Çinli bir
nakkaş ve ressamın
adıdır. Sasanîler
zamanında, Şapur
devrinde İran'a
gelmiştir Behzad,
minyatür ressamıdır.
Herat'ta yaşamış,
Hüseyin Baykara ve Ali
Şir Nevaî'den teşvik
görmüştür.*

Mücessem nakş-ı gün-
ā-gün ile tezyîn olan
tākın
Kalur endîşe vü
hayretde görse Māni vü
Bihzād

mānî^f-i seyr-i cemāl:

1. mānî^f-i seyr-i cemāl:

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüz
güzelliğini seyretmeye
engel olmak.*

Mānî^f-i seyr-i cemāl
olmakta zülf-i kāfiri
Dost yüzünden görünür
ol rû-siyeh düşmen
baña

manķır kuşudur:

1. manķır kuşudur:-dur

Gazel 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mangır - 1. Eski bir
cins küçük bakır sikke
ki , dördü bir akçe
ederdi ; fûls, fûlûs.
2.çocuk oyuncağı
kabilinden tahtadan
yaldızlı pul.*

Haţlanur dökem
yolında eşk-i hûn-ālûd
hep
Sevdiğüm manķır
kuşudur akçedür
maķşûd hep

manşib kılındı:

1. manşib kılındı:-in, -dı

Müfret 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Atanmak.

Mücevher harfle
tebrîke yazdı kilik-i zer
tārîh

Mora manşib kılındı
nik-nām 'Osmān Paşaya

mansıb-ı dünyā:

1. mansıb-ı dünyā:

Gazel 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dünya makamı.

Manşib-ı dünyā lezîz
ammā ki 'azl ālām-ı telh
Tendedir çün cān-ı
şîrîn lik mevt encām-ı
telh

manzûr olmadıkça:

1. manzûr olmadıkça:-

ma, -dıkça

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gösterilmek.

Devlet ü iķbāli ma'zûl
olmadıkça bilmedim
Miħnet ü idbārı manzûr
olmadıkça bilmedim

ma'rifet:

1. ma'rifet:

Gazel 28

Mısra: 11

Bilgi, bilme, irfan.

Pey-rev ol Raħmîye
Keskî ma'rifet ile Ĥasîb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu'teber

marîz-i 'ışk olana:

1. marîz-i ʿışk olana: -an,
-a

Gazel 64

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aşk hastası olmak.

Marîz-i ʿışk olana sâkiyâ
nedir ʿilâc

Ki şîşe-i meyi sen rahm-
i sîne-çâkime çek

maşrik:

1. maşrika: -a

Kıt'a 21

Mısra: 14

*Güneşin doğduğu
yer, doğu.*

Eyledi hattı-ı hümâyün
ışdâr

Maşrika şâh-ı ʿArab
çekdi sipâh

maʿşûka okudup:

1. maʿşûka okudup: -up

Gazel 63

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Âşığa okutmak.

Varak-ı mihr ü vefâdan
okudup maʿşûka
İmtihân ile eder ʿâşığı
ser-defter-i ʿışk

mâte mine'l-ʿışkı:

1. mâte mine'l-ʿışkı: -, -

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Aşkından öldü.

Rihletiniñ târîhidir
şübhesiz

Mâte mine'l-ʿışkı

Mehemmed Hâsîb

mâtemini tutar:

1. mâtemini tutar: -ar

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yasını tutmak: Bkz.
mâtem tut- mad.*

Şâh Hüseyin mâtemini
nüh felek tutar

Eyler Yezîde laʿnet-i bî-
hadd ü bî-ʿadi

maṭlaʿ-ı pervîn oldu:

1. maṭlaʿ-ı pervîn oldu: -
du

Gazel 100

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Pervinin doğuş
yeri.*

Seḫâbda meh-i nevdîr
ya mihrdir hâle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭlaʿ-ı Pervîn

mâ-verâ olmaya mı:

1. mâ-verâ olmaya mı: -
ma, -ya, -mî

Gazel 122

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bir şeyin ötesinde,
arkasında, gerisinde
bulunan yer olmak.*

Kâfir hişâr-ı nâzda
aşmış der-â-dere
Ceyş-i niyâza olmaya
mî mâ-verâ vere

mazhar oldu:

1. mazhar oldu: -du

Kıt'a 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Erişmek, ulaşmak;
tecellî yeri olmak.*

Bî-tekellûf keşf olup
kendüye sırr-ı
“menʿaref”
Mazhar oldu Hâkḫ bu
kim feyz-i ʿatâ-yı
Hâzrete

mazhar olsa:

1. **mazhar olsa:**-sa

Gazel 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Erişmek, ulaşmak.

Olsa elfāz-ı dürer-
bārīña mazhar kâğıd
Şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur her kâğıd

ma'zül olduñ:

1. **ma'zül olduñ:**-duñ

Kıt'a 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azledilmek, işinden

çıkarmak, el
çektirilmek.

Aña Hâcî 'Ubuwâţ (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ
ammā pāye kaţ' etdiñ
köpek

ma'zül olmadıkça:

1. **ma'zül olmadıkça:**-

ma, -dıkça

Gazel 84

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

El çektirilmek.

Devlet ü ikbāli ma'zül
olmadıkça bilmedim
Miḥnet ü idbārı manzūr
olmadıkça bilmedim

me'âl:

1. **me'âl:**

Gazel 71

Mısra: 12

Anlam.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Kurdu bezmi Ḥasibā bu
me'âl üstüne gül

meclis:

1. **meclise:**-e

Gazel 12

Mısra: 13

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde çarış büt
gibi olma şāmit

2. **meclisde:**-de

Gazel 17

Mısra: 10

Bezm, meclis,

eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.

Şu'le-i meyle Ḥasibā
sem' olur ammā yine
Şevkden pervāneves
meclisde raqşandır
kadeḥ

3. **meclisde:**-de

Gazel 121

Mısra: 3

Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam āgūşumda raqş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaqt-i yaza
yelpāze

4. **meclise:**-e

Gazel 12

Mısra: 13

Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
safa toplantısı.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde çarış büt
gibi olma şāmit

5. **meclise:**-e

Gazel 45

Mısra: 5

*Bezm, meclis,
eğlence yeri, zevk ve
sefa toplantısı.*

Yüklenir bār-ı riyāyı
meclise şıklet verir
Zāhidiñ ħilm-i ħimārīsi
beni iğzāb eder

6. meclisde: -de

Gazel 56

Mısra: 1

Ar. Toplanılan yer.

O tūṭī bir şekercik
çignemiş meclisde ħarf
atmış
Raķīb-i telĥ-kāma
sitem-i niş naĥl olup
batmış

7. meclisde: -de

Gazel 67

Mısra: 7

Ar. Toplanılan yer.

Meclisde raķşa girdi
ĥayālī fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı
şahbā şabāĥa dek

meclise:

1. meclise: -e

Gazel 28

Mısra: 8

*1. Oturulacak,
toplanılacak yer. 2.
Görüşülecek bir mesele
için bir araya gelmiş
insan topluluğu.*

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter mu‘teber

2. meclise: -e

Gazel 83

Mısra: 10

*1. Oturulacak,
toplanılacak yer. 2.
Görüşülecek bir mesele
için bir araya gelmiş
insan topluluğu.*

‘Aceb ser-mest-i ‘işķam
sākīyā şām u seĥer
bilmem
Sipīhr-i mihr ü māĥıñ
meclise köhne sifāl
etmem

meclis-i aġyārda:

1. meclis-i aġyārda: -da

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yabancıların

meclisi.

Meclis-i aġyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir
gūyā ki der-gird-āb
uyur

**meclis-i naķl-i ebā
müslimle:**

1. meclis-i naķl-i ebā
müslimle: -le

Kıt'a 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Eba Müslim'in
hadis naklettiği meclis.*

Meclis-i naķl-i Ebā
Müslimle olmuşdu
nedīm

Rüz-ı maĥşer şāfi‘i Āl-i
Resül olsun İlāh

meclis-i ŧarab:

1. meclis-i ŧarab:

Gazel 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevinçlik, şenlik
meclisi.*

Gitdükce germ
olmasına meclis-i ŧarab
Sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

meclis-yāb eder:

1. meclis-yāb eder: -er

Gazel 45

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meclis bulmak.

Kākülün şerhini gūyā
hüşni kim i'rāb eder
Kıl ile her mes'e
faşında meclis-yāb
eder

mecmū'a:

1. mecmū'asın: -sın

Gazel 24

Mısra: 10

*İçinde şiirler,
seçilmiş söz ve yazılar
bulunan el yazması
kitap.*

Feth-i bāb etme zemīn-i
āhere yoḥsa Ḥasīb
Şā'irān dīvāncesin
mecmū'asın 'ālem
kapar

mecnūn:

1. mecnūn:

Gazel 68

Mısra: 7

*1. Leyla ile Mecnun
hikayesinin erkek*

*kahramanı Kays. 2. Deli;
divane. 3. Delice seven,
tutkun.*

Mecnūn gibi yildüm o
Leyli hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā şabāḥa dek

2. mecnūn:

Mesnevi 3

Mısra: 2

*1. Leyla ile Mecnun
hikayesinin erkek
kahramanı Kays. 2. Deli;
divane. 3. Delice seven,
tutkun.*

Leyli-i nāka-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse 'aceb mi
Mecnūn

3. mecnūn:

Gazel 103

Mısra: 9

*1. Leyla ile Mecnun
hikayesinin erkek
kahramanı Kays. 2. Deli;
divane. 3. Delice seven,
tutkun.*

Ḥālī mi bulur Leyliyi
ḥālī diye Mecnūn

Ağzını deper miydi
rakīb olmasa nāka

4. mecnūn:

Mesnevi 3

Mısra: 5

*1. Leyla ile Mecnun
hikayesinin erkek
kahramanı Kays. 2. Deli;
divane. 3. Delice seven,
tutkun.*

Der idi Leyliye Mecnūn
ayağın altına bak
Yuḫdu nāḳayı [.]
göstermedi devede
kulak

mecnūn ideyazdı:

1. mecnūn ideyazdı: -e, -
yaz, -dı

Müfret 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bir kalem kaşlı
mürekkeb saçlı kātib
dil-beri
Ḥalkı Mecnūn ideyazdı
şahn-ı Kāğid-ḥānede

mecnūn-ı ser-gerdān
olurdu:

1. mecnūn-ı ser-gerdān
olurdu: -ur, -du

Gazel 133

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Başı dönmüş

Mecnun (deli) olmak.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vākı'ā rü'yāda hulyā
eylese Leylā seni

mecrāsına:

1. mecrāsına: -si, -na

Gazel 46

Mısra: 3

*Bir işin gidişi, bir
olayın doğrultusu. Bir
işin yolu.*

Hep şakāyıklar
karanfüller açar
mecrāsına
Hicr-i haddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-hūna biter

meczūba kalem var mı:

1. meczūba kalem var
mı:

Gazel 127

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Divane kalem kabul
etmez.*

Yazdı çün haţţ-ı şerīfin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daħi
var mı kalem meczūba

medd-i kaşîñla:

1. medd-i kaşîñla: -iñ, -la

Gazel 111

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kaşın uzunluğu.

Medd-i kaşîñla naķş-ı
zamīr-i nigāhımız
Levh-i cemāliñ üzre elif
kaddim āhımız

med'ı:

1. med'ıvven:

Gazel 131

Mısra: 13

*Davet olunmuş,
çağrılmış, davetli.*

Sitānbula med'ıvven
eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet
ile mihmānı

medyūn:

1. medyūndur: -dur

Gazel 87

Mısra: 18

*Borçlu (Beyitte,
Nâbî'nin yaşadığı*

*dönemde borçluların
zindana düşmeleri,
borçları karşılığı rehin
olarak kişisel bazı
eşyalarını vermelerine
değinilmiştir).*

Sā'il-i dehr-i deniye
vermede naķd-i cevāb
Şā'irem bu 'āleme gūyā
ki medyūndur sözüm

mefhūm:

1. mefhūmı: -ı

Kıt'a 13

Mısra: 12

*Bir sözün veya
kelimenin taşıdığı, ifade
ettiği mana, anlam,
kavram.*

Fehm-i Gālib dedi ehl-i
suhan ol şūhı Hāsib
Olur eş'āriyle ma'lūm bu
mefhūmı desem

mef'tūn:

1. meftūndur: -dur

Gazel 87

Mısra: 16

*Âşık, vurulmuş,
mübtelâ.*

Noķta nokta nūkte-i
mevhūm-ı taħrīr-i evc

Ġālībā bir gerden-i pür-
hāle meftūndur sözüm

meftūn eyleme:

1. **meftūn eyleme:** -me

Gazel 112

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kendine bağlamak,
hayran bırakmak.*

Dīde-i cādūlarıñla sihr
ü efsūn eyleme

Bu dil-i dīvāneyi
ġamzeñle meftūn
eyleme

meftūn oldu:

1. **meftūn oldu:** -du

Mesnevi 3

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gönül vermek.

Leylī-i nāḡa-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse ‘aceb mi
Mecnūn

meger:

1. **meger:**

Gazel 4

Mısra: 6

Aslında, oysa ki.

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
hālā

2. **meger:**

Gazel 22

Mısra: 8

*"Meğer"; aslında,
işin aslı anlamlarında
bağlaç.*

Şafaḡda al darāyī şüret-
i zibā ile hüsñüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

3. **meger:**

Gazel 39

Mısra: 4

*"Meğer"; aslında,
işin aslı anlamlarında
bağlaç.*

Etdi bedī'-i hüsñüñ
ma‘ānisin beyān
Ḥaṡṡ-ı ruḡı meger
kütübüñ Aḡterīsidir

4. **meger:**

Gazel 36

Mısra: 10

*"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.*

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruḡsārıñ
temāşāda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine ḡayrān mısın
kāfir

5. **meger:**

Gazel 42

Mısra: 8

*"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.*

Būs eylemede destini ol
muṡrib-i nāzik
Var ise meger perde-i
ṡanbūra kirişdir

6. **meger:**

Gazel 68

Mısra: 5

*"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.*

Tesbīḡ çekdi Zühreyi
tesḡir için meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā şabāḡa
dek

7. **meger:**

Gazel 70

Mısra: 31

*"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.*

Muşhaf-ı ʿarız-ı dil-dāra
yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān
bād-i şimāl üstüne gül

8. meger:

Gazel 99

Mısra: 11

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Meger vāʿiz yürütmüş
giñ yaqadan zevrak-ı
zevkı
Sebū-yı mey açıldı çıktdı
zīr-i zeyl-i dāmenden

9. meger:

Kıt'a 21

Mısra: 10

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Etmege verd-i ʿizārın
şādāb
ʿİtr-bār oldu meger ebr-
i siyāh

10. meger:

Kıt'a 22

Mısra: 1

"Aslında, işin aslı"
anlamlarında bağlaç.

Meger her gice bir
ʿavret kaparmış hālvat-i
hāşşa
ʿAses başmış cenāb-ı
vāʿizi rüsvā-yı ʿāmm
etmiş

11. meger:

Gazel 57

Mısra: 7

"Meğer"; aslında,
işin aslı anlamlarında
bağlaç, sonradan
anlaşılan bir durumu
ifade etmek için
kullanılır.

ʿAlāmetdir meger devr-
i kamerden hātt-ı
haddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şıgırdırmış

meger ki:

1. meger ki:

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Oysa ki.

Raṭl-i girānı muğbeçe
ağırlık eyledi
Olmış meger ki
nāmzed-i duḥter-i ʿineb

meh:

1. mehle:-le

Gazel 67

Mısra: 12

Ay II Sevgili, dilber.

Mey kaçresini sübha-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyā şabāha dek

2. meh:

Gazel 120

Mısra: 6

*(ay yüzlü) güzel,
dilber.*

Reh-i ʿışkıñda gün gibi
nümāyān meşʿal-i
dāğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

3. meh:

Gazel 134

Mısra: 1

*(ay yüzlü) güzel,
dilber.*

O meh bir şeb bize
hem-cāme-hvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i baḥtım

şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

4. **meh:**

Gazel 137

Mısra: 1

(ay yüzlü) güzel,
dilber.

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşa
fırşat olur mı

5. **mehiñ: -iñ**

Kıt'a 13

Mısra: 5

(ay yüzlü) güzel,
dilber.

O mehiñ gülşen-i
ḥüsniinde açılmış
gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlū mı desem

6. **meh:**

Gazel 136

Mısra: 10

*Ay (gibi parlak ve
güzel olan sevgili).*

Hāleveş āgūşa çenber
eylemiş pişānıñı
Bilmem ey meh saña

kaş başdı da bir dil-
dāde mi

meh mi toğduñ:

1. **meh mi toğduñ: -duñ**

Gazel 133

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ay gibi doğmak.

Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münir
Kānde peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

meh-cebîn:

1. **meh-cebînim: -im**

Gazel 106

Mısra: 4

*Ay alınlı, ay gibi
parlak olan (sevgili).*

Edemem ilticā-yı ref'-i
niķāb
Meh-cebînim ḥicāb var
dilde

mehdî:

1. **mehdî:**

Gazel 140

Mısra: 25

(d. 869 - ö. ?) Hz.

*Muhammed Mehdî el-
Muntazar. Babası Hasan*

*b. Ali el-Askerî, annesi
Nercis Hatun'dur. On
iki imamın on
ikincisidir.*

Mehdî saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

meḥemmed:

1. **meḥemmed:**

Kıt'a 18

Mısra: 16

-Özel İsim -.

Yazdı tārīḥin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'rāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

meḥemmed ḥasīb:

1. **meḥemmed ḥasīb:**

Gazel 141

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çorumlu

*Kethudazade es-Seyyid
Mehmet Ḥasīb Efendi.*

Rıḫletiniñ tārīḥidir
şübhesiz
Māte mine'l-ışkı
Meḥemmed Ḥasīb

mehemmed oṭabaşıya:

1. **meḥemmed**
oṭabaşıya: -y, -a

Kıt'a 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mehmet Odabaşı.

Dedim yād eyleyip
rūḥımı bir gül-bāng ile
tārīḥ

Meḥemmed Oṭabaşıya
melā²ik geldiler yoldaş

mehemmed şâkir:

1. **meḥemmed şâkir:**

Kıt'a 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mehemmed Şâkir.

Dedi tebrike Ḥasībā
tārīḥ
Geldi izzetle
Meḥemmed Şâkir

meh-i ğarrā:

1. **meh-i ğarrā:**

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aydınlık, parlak ay.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāḥa dek
Kıcdum bu gice hāle
gibi tā şabāḥa dek

2. **meh-i ğarrā:**

Gazel 130

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aydınlık, parlak ay.

Görmedik tā şubḥ
olunca ey meh-i ğarrā
seni
Hāleveş āġūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

meh-i nev:

1. **meh-i nev:**

Gazel 49

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Hilâl.

Ḥükm-i taḫvīm-i şebān-
rūz taḥallūf etmez
Rub^c-ı ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

2. **meh-i nev:**

Kıt'a 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hilâl.

Mihrdir hāle-i burca
ufuḫ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev
şāne-i zībā-yı şadef

meh-i nevdır:

1. **meh-i nevdır:** -dir

Gazel 100

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Hilâl.

Seḥābda meh-i nevdır
ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭla^c-ı Pervīn

meh-i tābānı:

1. **meh-i tābānı:** -ı

Gazel 107

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Parlak ay II Ay gibi
parlak yüzlü sevgili.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ğālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

meh-rū:

1. **meh-rūlara:** -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 6

*Ay yüzlü güzel,
sevgili.*

Mihr-i ruhsârın gören
mâhiyyetin idrâk eder
Gel tamâm eksikligin
bildir bugün meh-
rûlara

2. meh-rûya: -y, -a

Gazel 85

Mısra: 7

*Ay gibi güzel parlak
yüz; ay yüzlü sevgili.*

O meh-rûya rakîb-i
naḥs-kevkib iktirân
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luḫfunda gam
gördüm

3. meh-rû:

Gazel 91

Mısra: 4

*Ay gibi güzel parlak
yüz; ay yüzlü sevgili.*

Zamân geçdi şeb-i
hicrân erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rû gün gibi
gözden nihân olsun mu
derdim ben

mehtâb:

1. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 1

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Şu^â-ı hâleyi bir ḫalka-i
zencîr ider mehtâb
Ki ḫâl-i Qays erbâb-ı
dile taḫrîr ider mehtâb

2. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 2

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Şu^â-ı hâleyi bir ḫalka-i
zencîr ider mehtâb
Ki ḫâl-i Qays erbâb-ı
dile taḫrîr ider mehtâb

3. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 4

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Sühâ der-eşheb-i ebr
olmuş elde sîm çevgâni
Gürûh-ı aḫterân alayını
tesyîr ider mehtâb

4. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 6

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Benâtüⁿ-na^ş i kılmış
bir^â aşâ hâleyi ḫırka
Ki ehl-i şâmî kayd-ı
ḫ^âb ile teshîr ider
mehtâb

5. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 8

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Ṭarîḫ-ı ḫacda meş^â-al-
keş midür eyâ ki
yandurmış
Miyân-ı kârbân-ı
encümi tenvîr ider
mehtâb

6. mehtâb:

Gazel 6

Mısra: 10

*Ay aydınlığı, ay
ışığı.*

Ḥasîb altun midâd ü
sîm kilkiyle bu tanzîri
Zer-efşân âsumânî
kâğıda taḫrîr ider
mehtâb

meh-tâb uyur:

1. meh-tāb uyur: -r

Gazel 31

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ay ışığı uyumak.

Şubh olunca etmedi bu
şeb zühür eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur

meh-tāb-ı tevekkül:

1. meh-tāb-ı tevekkül:

Gazel 117

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Tevekkül mehtâbı.

Hasībā dilde meh-tāb-ı
tevekkül evveli tábān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı
teşebbüs oldu fersüde

mekān ede:

1. mekān ede: -e

Gazel 95

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yer tutmak,
barınmak.*

Mülk-i fenādan göçüp
eyledi ʿazm-i bekā
Ede cenāb-ı Hüdā kaşr-ı
cinānı mekān

mekārī olalar:

1. mekārī olalar: -a, -lar

Mesnevi 5

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*At, deve, katır gibi
eşyâ taşımak için
kiralanan yük hayvanı
olmak.*

Deveci kâfir ü Müslim
develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş
ki mekārī olalar

mekr:

1. mekr:

Gazel 51

Mısra: 6

*Hile, düzen,
aldatma.*

Ço taʿnı halka zāhid
hānķāh-ı devr-i çerh
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

mekr-i zen:

1. mekr-i zen:

Gazel 135

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kadınların fendi
(hilesi).*

Er odur dünyāda terk
ile ede taşıl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

mekteb-i ʿirfānda:

1. mekteb-i ʿirfānda: -da

Gazel 55

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İrfan mektebi.

Hasībā mekteb-i
ʿirfānda ʿarz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taķvīm
göstermiş

mektüb:

1. mektüba: -a

Gazel 127

Mısra: 2

Mektup.

Bağ ser-i turre ile haţţ-ı
ruĥ-ı maĥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektüba

mektüm olan:

1. mektûm olan: -an

Gazel 98

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gizli olmak.

Olmaz niķābdan haṭ u
hālîñ müṭāla^{ca}
Mektûm olan risāle
hem olsun hem olmasın

melāhat:

1. melāhat:

Gazel 56

Mısra: 6

*(Sevgilinin) Yüz
güzelliği.*

Cemālinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melāhat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

melāhat gülşenin:

1. melāhat gülşenin: -i, -
n

Gazel 107

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güzellik bahçesi.

Etmege yāḥūd melāhat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭîf ebr-i mu'anber
āşikār oldu yine

melā'ik:

1. melā'ik:

Kıt'a 9

Mısra: 8

Melekler.

Dedim yād eyleyip
rūḥını bir gül-bāng ile
tārîḥ
Meḥemmed Oṭabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

melek:

1. melek:

Kıt'a 23

Mısra: 15

*Allah katında
bulunan ve nur olarak
yaratılan günahsız
varlıklardan her biri.*

Dediler çend melek
burc-ı felekden tārîḥ
Seyr-i bārūyı geliñ
ḳal'a-i Aḳkirmāna

melek görünür:

1. melek görünür: -ür

Gazel 90

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Melek gibi
görünmek.*

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perise daḫi
Baña melek görünür
cümle ḥüb-rüy-ı vaṭan

melekeci güzeli:

1. melekeci güzeli:

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Melekeci (?) güzeli.

Melekeci güzeli
çekdirirse ten şuyına
Kenāra şal yeke yek
kullanıp dümen şuyına

meleklik:

1. meleklik:

Gazel 9

Mısra: 1

*Melek gibi iyi ve
güzel davranma.*

Cihānda ḥüsn-i ḡilmān
ü behişte müştereklik
yap
Libās-ı sebzeler giy ey
perī peyker meleklik
yap

melek-simā:

1. melek-simā:

Gazel 4

Mısra: 1

Melek yüzlü.

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şu‘ā-ı nūr-ı şem‘ ü
şu‘le-i cevvedür gūyā

mel‘ün:

1. **mel‘ünü: -ı**

Mesnevi 3

Mısra: 48

*Allah'ın lanetine
uğramış, rahmetinden
mahrum kalmış,
lanetlenmiş, lanetli
şeytan.*

Raķīb ile ber-ā-ber bey‘
ederler ‘aşk-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel‘ünü

me’mūr:

1. **me’mūr:**

Gazel 59

Mısra: 7

*Emir almış olan,
yükümlü. İl Nasuh Paşa
kastedilmektedir.*

Oldu devletde gedüklü
zu‘amādan me’mūr

‘Alī Ağa ki şadākatle
şehīr ü şāyī‘

me’mūr oldu:

1. **me’mūr oldu: -du**

Kıt'a 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yükümlü, görevli
olmak.*

Oldu me’mūr ‘Alī Ağa-
yı za‘ım-i dergāh
İmtişāl etdi aṭa‘nā
diyerek fermāna

men:

1. **men:**

Gazel 60

Mısra: 1

*"Ben" birinci tekil
şahıs zamiri (Şairin
kendisi, âşık).*

Men hümā-yı evc-i
nāzım lāneden etdim
ferāğ
Bāde-perest-i niyāzım
dāneden etdim ferāğ

men‘:

1. **men‘e: -e**

Gazel 45

Mısra: 9

Yasak, engel.

Men‘e sa‘y eyler bizi
vā‘iz mey ü maḥbūbdan
Vaḫtini tazıyī‘ edip
nefes ‘abeş it‘āb eder

“men ‘arefe”:

1. **“men ‘arefe”:**

Kıt'a 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bilen kişi. "Men
arefe nefsehü, fekad
arefe rabbehü = kendini
tanıyan rabbini tanır"
hadis-i şerifine
gönderme yapılmıştır.*

Şıdķile bendesi ol
Ḥazret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāşıl olam sırr-
ı dile “men ‘arefe”

menāre:

1. **menārelerle: -ler, -le**

Gazel 69

Mısra: 13

Minare (Üst kısım).

Gül-bün menārelerle
gülüstān cevāmi‘i
Feryād-ı ‘andelıbdır
ezānı Sitānbuluñ

menba‘-ı cūd u şehā:

1. **menba^ʿ-i cūd u sehā:**

Kit'a 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Cömertlik kaynağı.

Menba^ʿ-i cūd u sehā
meşreb-efendi-i cemil
Kâtib-i s̄anî-i cebhâne
Hüseyn-i hoş-ḥāl

menba^ʿ-i ḥilm ü ḥayā:

1. **menba^ʿ-i ḥilm ü ḥayā:**

Kit'a 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Uysallık ve
namusun kaynağı.*

Menba^ʿ-i ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maşrūf idi dā'im
ehl-i Ḥaḫḫa ḥıdmete

menḫabe-i şāh u gedāy:

1. **menḫabe-i şāh u**

gedāy: -y, -i

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Şah ve Geda
menkıbesi.*

Şimdi kim okur
menḫabe-i Şāh u Gedāy
Ol şūḫ Ḥasibā ile

ʿālemde ḥavādis (Fi
Ġurre Şa^ʿbān Sene
1198)

menşūr-ı la^ʿlūñ çeker:

1. **menşūr-ı la^ʿlūñ**

çeker: -er-ūñ

Gazel 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Lal taşı renginde
nişan çekmek.*

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la^ʿlūñ ile
tuğra

menzilin ʿalā kıldı:

1. **menzilin ʿalā kıldı:** -dı

Gazel 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Menzilini yüce
kılmak.*

Ķıldı ḫanā^ʿatile hümā
menzilin ʿalā
Esfelde ḫırş-ı dāne ile
ḫabs olur decāc

merāk:

1. **merākıdır:** -ı, -dır

Gazel 29

Mısra: 3

*Bir şeyi anlamak
veya öğrenmek için
duyulan istek.*

Cān merākıdır meyān-ı
ebruḫvān-ı dil-bere
Şūfi-i şāḫib-
teveccühdür hemān
miḫrāb uyur

2. **merākā:** -a

Gazel 103

Mısra: 2

*Koyu et suyu II.
Terbiye.*

Būs eyle la^ʿ-i lebin
zūlfüne etdiñse ʿalāḫa
Ma^ʿcūn-ı müferraḫla
ʿilāc eyle merākā

mercümek:

1. **mercümek:**

Gazel 61

Mısra: 5

*Baklagillerden,
beyaz çiçekli bir tarım
bitkisi.*

Hoş gıdādır mercümek
şāḫib-riyāzāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḫāneden etdim ferāğ

merd olur:

1. **merd olur:** -ur

Gazel 101

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Yiğit olmak.

Nice merd olur o tıfl-i

sedd-i İskender-vaqār

Ṭūl-i ʿömr ile

muʿammer eyleye

Mevlā hemān

merdāne:

1. **merdāne:**

Gazel 36

Mısra: 3

Ere, erkeğe

yakışacak yolda,

mertçe, erkekçe.

Reviş merdāne ammā

ʿaks-i mey destinde

ḥinnādır

Ḳız oğlan meşreb olduñ

Ḳız mısın oğlan mısın

kāfir

merd-i esʿadi olasin:

1. **merd-i esʿadi olasin:** -

a, -sin

Gazel 140

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

En mutlu insanı

olmak.

Tā ümmet içre sen

olasın merd-i esʿadi

Dāʾim gönülde ḥubb-i

Muḥammed Taḳīyi ṭut

merd-i meydāndır:

1. **merd-i meydāndır:** -

dır

Gazel 17

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yiğit, tek kişi.

Bir ayağ ile yıkar

Rüstem gibi biñ ser-keşi

Bir deliḳanlu civāndır

merd-i meydāndır

ḳadeḫ

merdüm-i çeşmüñ:

1. **merdüm-i çeşmüñ:**

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz bebeği.

Eylemiş ruḥsāruñı

āzürde ḥāl olmuş baña

Devr-i bende merdüm-i

çeşmüñ geçüp her

naḫrası

2. **merdüm-i çeşmüñ:** -

üñ

Gazel 3

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Göz bebeği.

Eylemiş ruḥsāruñı

āzürde ḥāl olmuş baña

Devr-i bende merdüm-i

çeşmüñ geçüp her

naḫrası

merdüm-i meshūrda:

1. **merdüm-i meshūrda:** -

da

Gazel 102

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Büyülenmiş insan.

Yār aḡyārı ḡam-ı

ḡisūñla fark etmedim

Nik ü bed olmaz irāde

merdüm-i meshūrda

merdüm-i şāhib-hüner:

1. **merdüm-i şāhib-**

hüner:

Kıt'a 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Hüner sahibi insan.

Sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i

Naḳş-bend

Pīr-i perver merdüm-i

şāhib-hüner

merhamet kı1:

1. merhamet kı1:

Mesnevi 5

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Merhamet etmek.

Merhamet kı1 der-i
hāşşînda baña sultānım
Rūz u şeb yalıñ ayak
başı kabağ nālānım

merhem:

1. merhem:

Gazel 23

Mısra: 8

Ar. Yara üzerine

konulan yumuşak devâ.

Bu benim zağmın
kaparsa bu tabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kapar

2. merhem:

Gazel 105

Mısra: 10

Ar. Yara üzerine

konulan yumuşak devâ.

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bīmārın gören
‘āşık
Ne deñlü dest-i luţfi

hoşa merhem tazedden
tāze

3. merhemiñ: -iñ

Gazel 130

Mısra: 13

Ar. Yara üzerine

konulan yumuşak devâ.

Merhemiñ kand-i leb-i
āyine-i ruhsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā
tūtī-i güyā seni

mesā’il-i ser-i zülfünde:

1. mesā’il-i ser-i

zülfünde: -üñ, -de

Gazel 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Saç ucunun

meseleleri.

Çılmış mesā’il-i ser-i

zülfünde kāl ü kıl

Verdim Ḥasīb şeyhe

cevābı kulac kulac

meş’ale-i mihr-i dāğını:

1. meş’ale-i mihr-i

dāğını: -ı, -n, -ı

Gazel 67

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yara güneşinin
meşalesi.*

Sūzān edince meş’ale-i
mihr-i dāğını
Döndü bahāra küy-ı dil-
ārā şabāha dek

meş’al-i dāğım:

1. meş’al-i dāğım: -ım

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk yarasının

meşalesi.

Reh-i ‘ışkıñda gün gibi
nümāyān meş’al-i
dāğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylesen
fenersizce

meşāmm-ı cāna:

1. meşāmm-ı cāna: -a

Gazel 90

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Can burnu II gönül.

Meşāmm-ı cāna şabā
etdi bağş-ı büy-ı vaţan
Derūna düşdü yine
sevğ-ı ārzū-yı vaţan

mescid:

1. mescide:-e

Gazel 138

Mısra: 7

Din mescidi, cami.

Sürme geh mescide geh
tekyede de rîş-i niyâz
Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cārüb gibi

2. mescidde:-de

Gazel 103

Mısra: 3

*Genellikle minaresi
bulunmayan küçük
cami.*

Mescidde varup yağ
koma kandile mürâyî
Mey-ḥānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāka

mescidde yatar:

1. mescidde yatar:-ar

Gazel 30

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mescitte uyumak.

Bār-ı zād olmuş ‘izār-ı
yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar
mescidde bî-ādāb uyur

mesel:

1. meseldir:-dir

Gazel 57

Mısra: 15

Atasözü.

Meşeldir çün gılāfa nīze
şığmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış ḥayāle
‘āşık-ı şeydā şığışdırmış

meselā:

1. meselā:

Gazel 70

Mısra: 15

Ar. Örneğın.

Hıfz eder pençesidir
gonce-i ḥamrā meselā
Al tūṭı gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

mes‘ele:

1. mes‘ele:

Gazel 73

Mısra: 9

Sorun, konu.

Bu bābda mes‘ele faşl
olunmaz etme kıl ü kāl
Ḥasīb şı‘ri bırak
imtiḥān zamānı degül

2. mes‘eleyi:-y, -i

Kıt'a 14

Mısra: 16

Konu, mevzu,

sorun.

Rü‘yet-i ḡaymiledir
sebt-i şübüt-i ḡurre
Kıldı bu mes‘eleyi ḥaṭṭ-ı
‘izārı tefhım

3. mes‘ele:

Gazel 114

Mısra: 4

Mesele, konu.

Bāb-ı ḥaddiñde ḥaṭıñ
şerḥinde oldu kıl ü kāl
Faşl olunmaz mes‘ele
geldi yine tefsırde

mes‘ele:

1. mes‘ele:

Gazel 45

Mısra: 2

Çözüm

*kavuşturulması, bir
sonuca bağlanması
gereken durum, sorun.*

Kākülün şerḥini ḡüyā
ḥüsni kim i‘rāb eder
Kıl ile her mes‘ele
faşlında meclis-yāb
eder

mes‘ele-i müşkile:

1. mes'ele-i müşkile:

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zor mesele.

Faşl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı
takrİR ederiz
Kıl ile mes'ele-i müşkile
tefsİR ederiz

meserret:

1. meserret:

Gazel 101

Mısra: 5

Sevinç.

Eyledi Mevlā 'aṭā oldu
meserret rū-nümā
Verdi bir maḥdūm-ı
pāk mevlidile dehre şān

meşhedi nūr ola:

1. meşhedi nūr ola: -a

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kabri ışıklı olmak.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı
pūr-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naşş-
bendīye demiş idi belī

meşhūr:

1. meşhūr:

Mesnevi 4

Mısra: 4

Ar. Ünlü.

Ya'kūb-ı müsellem
olıcaḳ Evren begi
Ḥaṭṭ edip hep dediler
'adlile meşhūr özi

meşhūr olmadıkça:

1. meşhūr olmadıkça: -

ma, -dıkça

Gazel 84

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Herkesçe bilinen.

Dergehinde olmadım
'uşşāḳıñ zıḫāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıkça bilmedim

meşhūr-ı 'āmm-ı rub^c-ı

meskündür:

1. meşhūr-ı 'āmm-ı

rub^c-ı meskündür: -dur

Gazel 87

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Dünyanın dört bir

yanında herkesin

tanıdığı.

Revnaḳ-ı mecmū'a-i
'ālemdir eş'ārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı
'āmm-ı rub^c-ı
meskündür sözüm

meşḳ-ı ruḥsārıñda:

1. meşḳ-ı ruḥsārıñda: -ı,
-ñ, -da

Gazel 55

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanağın meşḳi.

Girihler meşḳ-ı
ruḥsārıñda kāf-hā mīm
göstermiş
Düzülmüş nokṭa-i ḥāl-i
siyeh ta'līm göstermiş

meslek:

1. mesleki: -ı

Kıt'a 20

Mısra: 3

Yol, tarik.

Naşş-bendī mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Kıldı fānīden beḳā
mülkine āḫir 'azm-i rāh

mesned:

1. mesnedi: -ı

Gazel 140

Mısra: 16

Dayanak.

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ
ol hāk-i pāyi kim
Kıl sakf-ı tāk-ı ‘arş-ı
mu‘allāda mesnedi

mesned-i zāt-ı nesīb:

1. mesned-i zāt-ı nesīb:

Gazel 141

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Nesebi temiz, soylu
kişinin dayandığı yer.*

Āl-i Nebī mesned-i zāt-ı
nesīb
Eyledi ‘uqbāya güzer ol
edīb

meşrebce:

1. meşrebce:

Gazel 118

Mısra: 14

*Yaradılışına,
huyuna göre II sürekli
içilen şeye uygun.*

Şoyunca varmadı eş‘ār-
ı Hākimi tanzīr
Hasīb düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

2. meşrebce:

Gazel 118

Mısra: 14

*Yaradılışına,
huyuna göre II sürekli
içilen şeye uygun.*

Şuyunca varmadı eş‘ār-
ı Hākimi tanzīr
Hasīb düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

meşreb-efendi-i cemil:

**1. meşreb-efendi-i
cemil:**

Kıt'a 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzel yüzlü Meşrep
Efendi.*

Menba‘-ı cūd u şehā
meşreb-efendi-i cemil
Kātib-i şānī-i cebhāne
Hüseyn-i hoş-hāl

**2. meşreb-efendi-i
cemil:**

Kıt'a 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzel yüzlü Meşrep
Efendi.*

Menba‘-ı cūd u şehā
meşreb-efendi-i cemil
Kātib-i şānī-i cebhāne
Hüseyn-i hoş-hāl

meşrebsiz etmedik:

**1. meşrebsiz etmedik:-
me, -dik**

Gazel 51

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Adete uygun
davranmak.*

Açılamaz gelemeziz
saķī-i ğonce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

mesrūr ede:

1. mesrūr ede:-e

Gazel 131

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sevindirmek.

Hurūf-ı cevherilerle
Hasībā söyledim tārīh
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selim
Hānı

mesrūr etmediñ gitdi:

1. mesrūr etmediñ gitdi:

Gazel 91

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Mutlu etmedin
gitti.*

Vişāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

meşşāta oldu:

1. **meşşāta oldu:** -du

Gazel 96

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Gelini süsleyen
kadının tasarrufunda
bulunmak.*

‘Arūs-ı gönçeye
meşşāta oldu gönçe-i
ter
Mişāl-i gāze verir reng
ü bū çemen-be-çemen

mest eder:

1. **mest eder:** -er

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kendinden
geçirmek II sarhoş
etmek.*

Mest eder ruhsār-ı pür-
hāl-i ‘arāḡ-riziñ beni
‘Anberiyye hāletin
gördüm gül-i taşvırde

mest etmiş:

1. **mest etmiş:** -miş

Gazel 29

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Kendinden
geçirmek II sarhoş
etmek.*

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la‘liñ kim müdām
Kūşe-i mey-hānelerde
nice şeyḡ ü şābb uyur

mest eylemege:

1. **mest eylemege:** -mek,
-e

Gazel 71

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sarhoş etmek.

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu
me‘āl üstüne gül

mest olmadan:

1. **mest olmadan:** -ma, -
dan

Gazel 37

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

Mest olmadan ḡumāra
düşüp keşf-i rāzı ḡo
‘Ayş u şafā-yı bezm-i
emel mā-ḡaşaldadır

mest olup:

1. **mest olup:** -up

Gazel 29

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kendinden geçmek,
sarhoş olmak.*

Şā‘ir-i sāḡir misin efsūn
mudur nazmıñ ‘acib
Şi‘riñ efsüne mi Ḥasībā
mest olup aḡbāb uyur

2. **mest olup:** -up

Gazel 31

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

Şöyle vaşf etdim mey-i
la‘l-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḡduḡca lezzetinden
mest olup aḡbāb uyur

3. **mest olup:-up**

Gazel 73

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

O şüh deşne-be-kef
mest olup gelir hayfâ
O bî-emânıñ elinden
emân zamânı degül

mestâne:

1. **mestâne:**

Gazel 4

Mısra: 3

*Sarhoş olmuş,
kendinden geçmiş,
mahmur.*

Beyâz fes kırmızı şalı
gören mestâne
zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmüş
aks-i hürşid-i cihân-ârâ

2. **mestâne:**

Kıt'a 18

Mısra: 10

(Aşkın

*sarhoşluğuyla) Aklı
başından gitmiş,
kendinden geçmiş
(gönül).*

Vâkıf olup neş'e-i
uhrâya ol bu neş'eden

Gitdi çak mestâne tâ
kurb-ı civâr-ı rahmete

mest-i 'arâk olsa:

1. **mest-i 'arâk olsa:-sa**

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Rakıdan sarhoş
olmak.*

Ruḥ-ı hūn-pāşı par par
parlasa mest-i 'arâk
olsa
Şarılsam mū-miyân-ı
tıfl-i lu'bet-bāza pür-
tâze

**mest-i cām u çeşm-i la'l-
i dildārim:**

1. **mest-i cām u çeşm-i
la'l-i dildārim:-im**

Gazel 60

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin lal taşı
gibi dudağındaki göz ve
şarabın sarhoşu.*

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i la'l-i dildārim
Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḥâne vü
peymāneden etdim
ferâg

mest-i mey:

1. **mest-i mey:**

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şarap sarhoşu.

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti işrâb eder
Mest-i mey mir'ât-i
sâgar sâķi-i mey-nâb
uyur

**mest-i mey-i raṭl-i girân
mı:**

1. **mest-i mey-i raṭl-i
girân mı:-mı**

Gazel 50

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Şarapla dolu ağır
kadehten sarhoş olan.*

Olan mest-i mey-i raṭl-i
girân mı 'âķıbet-endiş
Bu bezm-i pür-miḥende
sâgar-ı bār-ı girân
çekmez

mest-i nâz:

1. **mest-i nâz:**

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Naz sarhoşu.

Ol mest-i nâz şâl-be-
gerden degülse de
Mihr-i münîr hâle hem
olsun hem olmasın

mest-i nâzik:

1. **mest-i nâzik:**

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Narin mestane (
Sevgili).

O mest-i nâzik eder
seyre çıktığın ifşâ
Şadâ-yı na'ra-i gül-
bâng-ı hû çemen-be-
çemen

mest-i şarâb-ı nâb uyur:

1. **mest-i şarâb-ı nâb**
uyur: -r

Gazel 31

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saf şarap sarhoşu
uyumak.

Elde hançer dîdeler
mest-i şarâb-ı nâb uyur
Sa'y-i îkâz etme gördük
fitne-cüydur hıvâb uyur

mest-i sükker-hıvâb:

1. **mest-i sükker-hıvâb:**

Gazel 29

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şekerleme yapar
gibi sarhoş.

Rûz u şeb bî-dâr eder
çeşmim gam-ı haddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammâ
mest-i sükker-hıvâb
uyur

meş'al-keş:

1. **meş'al-keş:**

Gazel 6

Mısra: 7

Meşale çeken,
meşaleci.

Ṭarîḳ-ı hacda meş'al-
keş midür eyâ ki
yandurmuş
Miyân-ı kârbân-ı
encümi tenvîr ider
mehtâb

metâ'-ı vaşlı añlar:

1. **metâ'-ı vaşlı añlar: -r**

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kavuşma metai
anlamak.

Nessâc-ı 'ışk cân ü dili
târ u pûd eden
Añlar metâ'-ı vaşlı ne
güne şumâş olur

mevâcib:

1. **mevâcibidir: -i, -dir**

Gazel 92

Mısra: 2

"Maaş, aylık"

demek olan ve
Osmanlılar'dan önceki
Türk devletlerinde de
kullanılan kelime,
Osmanlı mâliye
teşkilâtında
yeniçerilere üç ayda bir
olmak üzere "masar,
recec, lezez, reşen"
adlarıyla yılda dört defa
törenle verilen maaş
veya ulûfe anlamında
kullanılırdı.

'İyd oldu aç fütâdeñi
ver bûse sîneden
Şâhım lezez
mevâcibidir iç
hazîneden

mevce-i deryâları:

1. **mevce-i deryâları: -**
lar, -ı

Gazel 97

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Denizin dalgası.

Reşkle mevce-i
deryâları gird-âb eyler
Her girih kim çözüle
turre-i tarrârından

mevlâ:**1. mevlâ:****Gazel 101**

Mısra: 5

Allah.

Eyledi Mevlâ 'aṭâ oldu
meserret rû-nümâ
Verdi bir maḥdûm-ı
pâk mevlidile dehre şân

2. mevlâ:**Gazel 101**

Mısra: 24

Allah.

Nice merd olur o tıfl-i
sedd-i İskender-vaḳâr
Ṭûl-i 'ömr ile
mu'ammer eyleye
Mevlâ hemân

mevlâ halk eylemiş:

1. mevlâ halk eylemiş:-
miş

Gazel 133

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Mevla yaratmış.

Her gören ḥayrân olur
dil-ber-i ḥüsnâ seni
Ḳudretin izḥâra mı halk
eylemiş Mevlâ seni

mevlevî:**1. mevlevî:****Mesnevi 2**

Mısra: 1

13. yüzyılda

*yaşamış Mevlana
Celaleddin Rumi'nin
görüşleri ve tasavvufi
düşünceleri üzerine,
kendisinin ölümünün
ardından gelişen
tarikata mensup derviş.*

Naḳş-bendî Mevlevî
Veysî Rufâ'î Ḥalvetî
Ḳâdirî vü Gülşenî Sa'dî
Cibâvî Celvetî

mevlid:**1. mevlidi:-i****Müfret 1**

Mısra: 1

Doğum.

Mevlidi târiḥini didim
Ḥasîb

'Āleme ān geldi 'Alî
Ziyâ

2. mevlidi:-i**Müfret 2**

Mısra: 1

Doğum.

Müjde birle didi hâtif
mevlidi târiḥini
Eyledi nâzik Nefîse
Ḥânım'ı Allâh 'aṭâ

3. mevlidiñ:-iñ**Kıt'a 8**

Mısra: 2

*Hız. Peygamber'in
doğumunu anlatan
manzum eser, dini
manzume.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilik-i pâki
mevlidiñ sen daḥi yaz

4. mevlidile:-ile**Gazel 101**

Mısra: 6

Doğum.

Eyledi Mevlâ 'aṭâ oldu
meserret rû-nümâ
Verdi bir maḥdûm-ı
pâk mevlidile dehre şân

mevt:

1. mevt:

Gazel 18

Mısra: 2

Ölüm.

Manşib-ı dünyā lezīz
ammā ki ʿazl ālām-ı telḥ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn lik mevt encām-ı
telḥ

mevtten āgāh olan:

**1. mevtten āgāh olan:-
an**

Gazel 50

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ölümden haberi
olmak.*

Olup zinde Ḥasībā
mevtten olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda
ğayret-i nām ü nişān
çekmez

mevzūn:

1. mevzūn:

Kit'a 15

Mısra: 2

*Ar. 1. Vezinli,
tartılı.*

La'l-i fem ḥoḳḳa nigeḥ
gezlik ebrū miḳrāş
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemden mevzūn

2. mevzūndur:-dur

Gazel 87

Mısra: 26

Ölçülü, güzel.

Mışra^c-ı ebyātıma
mā'ildir erbāb-ı sūḥan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

mevzūn ü müdevver:

1. mevzūn ü müdevver:

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Düzgün ve
yuvarlak.*

Berrāḳ u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hiç öyle dūr-i nādireye
ḳıymet olur mı

2. mevzūn ü müdevver:

Gazel 137

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Düzgün ve
yuvarlak.*

Berrāḳ u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hiç öyle dūr-i nādireye
ḳıymet olur mı

mevzūn u muḳaffā oldu:

1. mevzūn u muḳaffā

oldu:-du

Gazel 115

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Vezinli ve kafiyeli.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ḡazel gerçi Ḥasīb
Lik ʿarz etmege üstāda
cesāret güççe

mey:

1. mey:

Gazel 5

Mısra: 5

*Far. Şarap, bâde,
hamr. mey-i nâb: Hâlis
şarap. mey-âşâm, mey-
hâr, mey-küsâr: Bâde-
nûş.*

Şurāḥī gerdem-i billūr
mey leb şeftālū ḡabḡab
ʿAceb mi olsa gönlüm
mübtelā-yı duḡter-i
tersā

2. **meyde:-de**
Gazel 17
Mısra: 5
Far. Şarap, bâde.

Haymelerdir lâlezâr
üzre degül meyde
habâb
Levha-i bezme
muşavver bir
gülistândır kadeh

3. **mey:**
Gazel 67
Mısra: 11
Far. Şarap, bâde.

Mey kaçresini sübha-i
mercân gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyâ şabâha dek

4. **mey:**
Gazel 102
Mısra: 2
Far. Şarap, bâde.

Fikr-i şādî cāy-gîr
olmaz dil-i mağdûrda
Mey nice eyler
temekkûn şîşe-i
meksûrda

5. **mey:**
Gazel 123

Mısra: 6
Far. Şarap, bâde.

Olmaz mezâk-ı hâzîma-i
tâze-devletân
Mey vaz' olunca hâmîz
olur nev otalara

6. **mey:**
Gazel 120
Mısra: 3
İçki, şarap.

Ciger pîrâhen üzre mâ-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrîf ederseñ ey
perî-peyker habersizce

mey içdik:

1. **mey içdik:-dik**
Gazel 51
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Şarap içmek, içki
içmek.*

Açılamaz gelememiz
sakî-i gönçe-lebsiz biz
Mey içdik işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

mey içsek:

1. **mey içsek:-sek**
Gazel 134

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Şarap içmek, içki
içmek.*

Mey içsek inşirâh-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılacak gül gibi ref'î
hicâb olsa kim ağlardı

mey ü maḥbûbdan:

1. **mey ü maḥbûbdan:-
dan**

Gazel 45
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şarap ve dilber.

Men'e sa'y eyler bizi
vâ'iz mey ü maḥbûbdan
Vaḳtini taẓyî' edip
nefes 'abeş it'âb eder

**meyân-ı ebruvân-ı dil-
bere:**

1. **meyân-ı ebruvân-ı
dil-bere:-e**

Gazel 29
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Sevgilinin
kaşlarının ortası.*

Cân merâkîdır meyân-ı
ebruvân-ı dil-bere

Şüfi-i şāhib-
teveccühdür hemān
mihrāb uyur

meydān gerek:

1. **meydān gerek:**
Gazel 127
Mısra: 9
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
Meydan gerekli.

Tevsen-i hāmeñe
meydān gerek ey nazm-
ı Hasīb
Eyle irhā-yı ʿināna var
mı vādī nev-üslūba

mey-gün eyleme:

1. **mey-gün eyleme: -me**
Gazel 112
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Şarap rengi
yapmak. II Daha çok acı
çektirmek.

Āteşî-reng giyme gül-
penbe biniş [.]
Yağma bağrım çün
kebāb eşkimi mey-gün
eyleme

mey-hāne:

1. **mey-hānede: -de**
Gazel 103
Mısra: 4
1. *İçki içilen yer.* 2.
mec. İlahi aşk; tekke,
dergâh.

Mescidde varup yağ
koma kandile mürāyī
Mey-hānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāka

mey-i ʿārımı:

1. **mey-i ʿārımı: -ım, -ı**
Gazel 86
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Namus şarabı.

Bezm-i ʿışk içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rüyumla mey-i
ʿārımı döküdüm şaçdım

mey-i ʿayşla:

1. **mey-i ʿayşla: -la**
Gazel 82
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Şarap içmek.

Bisāt-ı bezme mey-i
ʿayşla hücum edelim
Fütūh-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

2. **mey-i ʿayşla: -la**
Gazel 82
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sefa şarabı; zevk u
sefa şarabı.

Bisāt-ı bezme mey-i
ʿayşla hücum edelim
Fütūh-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümüm edelim

mey-i gül-fāmla:

1. **mey-i gül-fāmla: -la**
Gazel 70
Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Gül renkli şarap.

Mey-i gül-fāmla pür-
sāğar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʿāt-i
cemāl üstüne gül

mey-i laʿl-i leb-i yāri:

1. **mey-i laʿl-i leb-i yāri: -**
i
Gazel 31
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Sevgilinin
dudağının kırmızı
şarabı.

Şöyle vaşf etdim mey-i
laʿl-i leb-i yāri Hasīb

Oğdukdca lezzetinden
mest olup aḥbāb uyur

meyl et:

1. **meyl et:**

Gazel 37

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek, yönelmek.

Terk eyle evc-i naḥveti
meyl et tevāzu‘a
Şükb-i miyāh-ı süy-ı
ḥazīz-i cebelledir

meyl etdi:

1. **meyl etdi: -di**

Gazel 54

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek, yönelmek.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḥ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

2. **meyl etdi: -di**

Gazel 120

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek, yönelmek.

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḥtiyārī zevḳe
meyl etdi kedersizce

meyl etme:

1. **meyl etme: -me**

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Meyl

etmek, yönelmek.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki
ḳanā‘at var içinde

meyl eylediñ:

1. **meyl eylediñ: -diñ**

Gazel 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yönelmek, eğilimli

olmak.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭab‘ıñna kim rāhdaş olur

meyl ü maḥabbet:

1. **meyl ü maḥabbet:**

Gazel 115

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül verme,

sevme.

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārüb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

meyl-i maḥbüb

eylemezlerse:

1. **meyl-i maḥbüb**

eylemezlerse: -mez, -ler,
-se

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güzele meyletmek.

Ne deñlü zen-perestān
meyl-i maḥbüb
eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk
ile berber ḥuşūsında

meyl-i sivādır:

1. **meyl-i sivādır: -dır**

Gazel 135

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Allah'tan başka
şeylere meyletmek,
istek duymak.*

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥşīl-i kām

Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

**meyyāl-i ma‘dümü’l-
misāl etmem:**

1. meyyāl-i ma‘dümü’l-
misāl etmem: -me, -m

Gazel 83

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Benzeri olmayana
meyletmek.*

Büt-i taşvîr-i vaşlı ‘aks-i
mir’ât-ı hayāl etmem
Velî İskenderi meyyāl-i
ma‘dümü’l-misāl
etmem

**mezāk-ı hāzıma-i tāze-
devletân olmaz:**

1. mezāk-ı hāzıma-i
tāze-devletân olmaz:

Gazel 123

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yeni göreve
atananları ekşi lezzeti
olmak.*

Olmaz mezāk-ı hāzıma-i
tāze-devletân
Mey važ olunca hāmız
olur nev otalara

mezāki-i nuql-i şafā-yı

‘ayş:

1. mezāki-i nuql-i şafā-
yı ‘ayş:

Gazel 41

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Yeme ve içme
mutluluğunun
mezesinden tat alma.*

Olmuş meze mezāki-i
nuql-i şafā-yı ‘ayş
Bādām çeşm ü piste
dehānım çıtır pıtır

meze olmuş:

1. meze olmuş: -muş

Gazel 41

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Meze olmak.

Olmuş meze mezāki-i
nuql-i şafā-yı ‘ayş
Bādām çeşm ü piste
dehānım çıtır pıtır

mi:

1. mi:

Gazel 1

Mısra: 3

Soru edatı.

Hamîde-kāmet-i ‘āşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı hüsnuñ ider tār-
ı kākülün i‘rāb

2. mi:

Gazel 116

Mısra: 5

Soru edatı.

İtfā ider mi āteş-i ‘aşk-ı
dil[i] sirişk
Yok farkı yemde
muhterik olan
sefineden

3. mı:

Gazel 3

Mısra: 13

Mı, soru edatı.

Çün Nedîm-i hürde-bîn
özge hayāl olmuş baña
Vākı‘ā rü‘yā mı ya
hulyā mı söylersin
Hasîb

4. mı:

Gazel 3

Mısra: 13

Mı, soru edatı.

Çün Nedîm-i hürde-bîn
özge hayāl olmuş baña
Vākı‘ā rü‘yā mı ya

ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

5. **mi:**

Mesnevi 3

Mısra: 2

"Mi " soru eki.

Leylî-i nâḳa-süvârî
görüp oldu meftûn
Ḥayretinden deve
söylerse 'aceb mi
Mecnûn

micmer:

1. **micmerim: -im**

Gazel 114

Mısra: 2

Buhurdanlık.

Ḥālîmi ḥayret gelir
endîşeme taḳrîrde
Micmerim leb-beste
kilkim lâl olur ta'birde

2. **micmer:**

Gazel 113

Mısra: 8

Buhurdanlık.

Şaḳîl-i bezm olanlar
eylemesse celse-i ḥiffet
'Aceb rindāna istikbāl
olur micmer ḥuşûsında

micmer-i dilde:

1. **micmer-i dilde: -de**

Gazel 86

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül

buhurdanlığı.

Ḥāşılı yaḳsa cihānı n'ola
āhım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı dökdüm şaçdım

midād:

1. **midād:**

Gazel 6

Mısra: 9

Mürekkep, yazı

mürekkebi.

Ḥasīb altun midād ü
sîm kilkiyle bu tanzîri
Zer-efşân āsumānî
kâğıda taḳrîr ider
mehtâb

midād olsa:

1. **midād olsa: -sa**

Gazel 21

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mürekkep olmak.

Saḅa derd-i dili taḳrîr
edeyim sulṫānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kâğıd

midād-ı ḥāme-i sırrîyi:

1. **midād-ı ḥāme-i**

sırrîyi: -y, -i

Gazel 64

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sırrî'nin kaleminin
mürekebi.*

Midād-ı ḥāme-i Sırrîyi
sürme fetil et
Ḥasīb-i dîde-i mâ-'aynı
nāzım-pākime çek

midhat:

1. **midhatiñ: -in**

Mesnevi 1

Mısra: 2

Medhetme, övme.

Ma'nā-yı ḥüsn-i edā
deryādır
Midhatiñ anda dür-i
yektādır

midhet-i ḥüsnüñü:

1. **midhet-i ḥüsnüñü: -**

üñ, -ü

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Güzelliği övmek.

Vākı‘ā rū’yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midhet-i hüsnüñü
bilmem nice takrîr
ederiz

midür:

1. **midür:**

Gazel 6

Mısra: 7

Mıdır, soru eki.

Ṭarîḳ-ı hacda meş‘al-
keş midür eyā ki
yandurmuş
Miyān-ı kârbân-ı
encümi tenvîr ider
mehtâb

mihekk-i ṭab‘-ı hâlişle:

1. **mihekk-i ṭab‘-ı**

hâlişle: -le

Gazel 87

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Gerçek şairlik

yeteneğinin

değerlendirme taşı.

‘Ayn-ı ‘ibretle nazar kııl
şâfi altundur sözüm
Güş edince mürdeye

baş-ı hayât eyler o
dem

mihmân olursa:

1. **mihmân olursa: -ur, -
sa**

Gazel 66

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Misafir olmak.

Mihmân olursa derd ü
belâ gam yeme Ḥasîb
Ḥün-ı cigerle mâ-
hazarıñ yok mudur
seniñ

mihmâni ola:

1. **mihmâni ola: -a**

Gazel 131

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Misafir olmak,
konuk olmak.*

Sitānbula med‘uvven
eyledi teşrîf
Ki pâdişāhiñ ola devlet
ile mihmāni

2. **mihmâni ola: -a**

Gazel 131

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Misafir olmak,
konuk olmak.*

Sitānbula med‘uvven
eyledi teşrîf
Ki pâdişāhiñ ola devlet
ile mihmāni

miḥnet ü idbāri:

1. **miḥnet ü idbāri: -i**

Gazel 84

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Eziyet ve makam
kaybetme.*

Devlet ü iḳbāli ma‘zül
olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbāri manzūr
olmadıḳca bilmedim

mihr:

1. **mihr:**

Gazel 3

Mısra: 2

*Far. 1. Güneş, şems,
âfitâb.*

Mühreden geçmiş
fürûğ-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihr ‘aks itmiş şafaḳ
ruḥsâr-ı âl olmuş baña

2. **mihrdir:-dir**

Gazel 100

Mısra: 5

Güneş.

Sehâbda meh-i nevdır
ya mihrdir hâle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭla^c-ı Pervîn

3. **mihrdir:-dir**

Kıt'a 10

Mısra: 9

Güneş.

Mihrdir hâle-i burca
ufuḫ-ı behcetdir
Eyler ihdâ meh-i nev
şâne-i zîbâ-yı şadef

4. **mihrdir:-dir**

Kıt'a 21

Mısra: 7

Güneş.

Mihrdir hâle-i burc-ı
behcet
Pür sehâb oldu ya
pîrâmen-i mâh

5. **mihr:**

Gazel 49

Mısra: 12

Güneş.

Hük-m-i taḫvîm-i şebân-
rûz taḫallûf etmez
Rub^c-ı ceybim meh-i
nev mihr sûtürlâbımdır

**mihr ü mâh u şubḫ u
şâmında:**

1. **mihr ü mâh u şubḫ u
şâmında:-ı, -n, -da**

Gazel 124

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Güneş ve ay ile
sabah ve gece.*

Pey-â-pey sâğar-ı sîm ü
zeriñ devr eylesin sâķî
Degül rindân sipihriñ
mihr ü mâh u şubḫ u
şâmında

mihr ü meh:

1. **mihr ü meh:**

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḫsârsız dâr-ı
felek
Sîm ü zer sâğar Ḥasîb-i
zâra şubḫ u şâm telḫ

2. **mihr ü meh:**

Gazel 122

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Güneş ve ay.

Mihr ü meh oldu râh-
güzârında çehre-sâ
Ol sîm-ten girince libâs-
ı zer-â-zere

mihr ü meh-i tâbâna:

1. **mihr ü meh-i tâbâna:-
a**

Kıt'a 23

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Parlak ay ve güneş.

Bedeni sîne-i âfâķa kılr
istiğnâ
Nâz eder ṭâbyaları mihr
ü meh-i tâbâna

mihrâb:

1. **mihrâb:**

Gazel 29

Mısra: 4

1. *Câmi, mescit gibi
ibâdet yerlerinde kıble
duvarında bulunan,
cemâatle namaz
kılınırken imamın
önünde durduğu,
zeminden biraz yüksek
girintili yer. 2. mec.*

*Yüceliğinden,
güzelliğinden vb. üstün
niteliklerinden dolayı
kendisine yönelinen
makam veya kimse 3.
edeb. Sevgilinin kemer
şeklindeki kaşları ve
kaşların arasında kalan
kısm.*

Cān merākıdır meyān-ı
ebruvān-ı dil-bere
Şūfi-i şāhib-
teveccühdür hemān
mihrāb uyur

mihr-bān:

1. **mihr-bānım:** -*im*
Gazel 27
Mısra: 1
Sevgili.

Güşād et bend-i sīneñ
mihr-bānım gül
zamānıdır
Açıl gül gibi gel gonce-
dehānım gül zamānıdır

mihr-i ‘anberīn:

1. **mihr-i ‘anberīn:**
Gazel 101
Mısra: 13
Kelime Tipi: -
*Anber kokulu
güneş.*

Zātı mir’āt-ı celī
pervāzı mihr-i ‘anberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām
içre hilāl olmuş ‘ayān

mihr-i cihān-ārā:

1. **mihr-i cihān-ārā:**
Gazel 57
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
*Cihanı süsleyen
güneş.*

‘Alāmetdir meger devr-
i kamerden ḥaṭṭ-ı
ḥaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şıgırdırması

mihr-i lāmi‘:

1. **mihr-i lāmi‘:**
Gazel 59
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
Parlayan güneş.

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi‘

mihr-i münir:

1. **mihr-i münir:**
Gazel 98
Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Parlak güneş.

Ol mest-i nāz şāl-be-
gerden degülse de
Mihr-i münir hāle hem
olsun hem olmasın

2. **mihr-i münir:**

Gazel 133
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Parlak güneş (
sevgili).

Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey
mihr-i münir
Çande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

mihr-i nūr-ı sūḥan:

1. **mihr-i nūr-ı sūḥan:**
Gazel 40
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Sözün ışıklı güneşi.

Bir zāta mihr-i nūr-ı
sūḥan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ‘ārif-i
rūşen-zamir olur

mihr-i ruḥsārın gören:

1. **mihr-i ruhsārın**
gören:-en

Gazel 110

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yanak güneşini
görmek.*

Mihr-i ruhsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

mihr-i şadef:

1. **mihr-i şadef:**

Müfret 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İnci kabuğunun
güneşi.*

Bir dürr-i Nefes mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvāre

mihr-i şeh̄r-āşūb:

1. **mihr-i şeh̄r-āşūb:**

Gazel 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Şeh̄ri karıştıran,
kargaşalık yaratan
güneş.*

Ne deñlü münclī olsa
yine ey mihr-i şeh̄r-
āşūb
İzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mirʔāt

mihr-i vālā:

1. **mihr-i vālā:**

Gazel 22

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Vala kumaşının
sevgisi.*

Şafağda al darāyī şüret-
i zibā ile hüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

mihr-i vefā:

1. **mihr-i vefā:**

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dostluk güneşi.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
seh̄ā mihr-i vefā (mühr)
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādiş

2. **mihr-i vefā:**

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dostluk güneşi.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
seh̄ā mihr-i vefā
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḥavādiş

miqdār:

1. **miqdārdır:-dır**

Gazel 93

Mısra: 3

Bir şeyin

*ölçülebilen, sayılabilen
veya azalıp çoğalabilme
durumu, nicelik,
derece.*

Tenāvül etdiği
miqdārdır şiklet şikem-
ḥvāra
Girāndır bār-ı vizir
tevlīyet-i ʿiştān-ı
cābiden

mikleb-i miskīn:

1. **mikleb-i miskīn:**

Gazel 100

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Misk kokulu
miklep.*

Kitāb-ı hüsnüne ya
ʿanberin şirāze

Ya cild-i muşhaf-ı
ruhsāra mıkleb-i miskīn

mikrās:

1. **miķrās:**

Kıt'a 15

Mısra: 1

Makas.

La'l-i fem hoşka nıgeh
gezlik ebrū miķrās
Āh o kātib güzeli ķaddi
ķalemden mevzūn

2. **miķrās:**

Kıt'a 17

Mısra: 1

Makas.

Benān hāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miķrās
Nıgeh gezlik varāķ
rūy[dur] mürekkeb haţţ
liķā gīsū

mīl:

1. **mīl:**

Gazel 78

Mısra: 14

*(Ar.) Mil, çelik
kalem. Göze sürme
çekmeye mahsûs âlet.*

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i
ma'nā mıdır ey Hāsīb

Oldu devāt mūkaḥḥil ü
kilk-i 'amīl mīl (Fī 29
Rebī'ü'l-āḥir 1187)

mīl-i sürmedān olmuş:

1. **mīl-i sürmedān**

olmuş: -muş

Gazel 79

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sürmedanın mili
olmak.*

'Arūs-ı ma'nāya şan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
ķalem

mīnā-yı mücevher oldu:

1. **mīnā-yı mücevher**

oldu: -du

Kıt'a 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mücevherli şişe.

Çekdi āyīne-i elmāsa
zümüröd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher
dür-i deryā-yı Necef

minber:

1. **minberi: -i**

Gazel 59

Mısra: 13

*Camilerde hatibin
çıkıp hutbe okuduğu
merdivenli kürsü.*

Minberi burc-ı semā
'arş-ı mu'allā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi'

minnet:

1. **minnet:**

Gazel 109

Mısra: 1

*Beklenti II
yalvarma.*

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze ķarīn ol ki
ķanā'at var içinde

minnetim yok:

1. **minnetim yok:**

Gazel 104

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*"Kıl kadar minnet
etmem" anlamında
kullanılan bir söz.*

Yer etdi dāğım üzre
ğamzeler ser-tā-be-pā
cismim

Libās-ı 'ışk la yok

minnetim ğazzāza
bezzāza

mīr dervīş rızā:

1. mīr dervīş rızā:

Kıt'a 21

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mīr Dervīş Rıza.

Mīr Dervīş Rızā ḥatn-i
Ḥasan
Pūr-vaḳār oldu o zāt-ı
āgāh

mi'rac-ı rūḥānī eyledi:

1. mi'rac-ı rūḥānī

eyledi: -di

Kıt'a 18

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Ruhen miraca
çkmak.*

Yazdı tārīhin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'rac-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

mir'āt:

1. mir'āt:

Gazel 16

Mısra: 2

Ayna.

Ḥübān ile mübāḥaşeye
var mı ihtiyāc
Mir'āt eliñde ḥüsnüñe
eylerken ihticāc

mir'āt:

1. mir'ātın: -ı, -n

Mesnevi 4

Mısra: 29

Ayna.

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir'ātın
Yürüyecek zabtıña al
nefs atın

mir'āt:

1. mir'āt:

Gazel 11

Mısra: 1

Ayna.

Anuñçün herkese
şüret-nümā-yı tāmıdır
mir'āt
Mişāl-i çerḥ ʿibret-cāy-ı
ḥāşş u ʿāmdır mir'āt

2. mir'āt:

Gazel 11

Mısra: 2

Ayna.

Anuñçün herkese
şüret-nümā-yı tāmıdır

mir'āt

Mişāl-i çerḥ ʿibret-cāy-ı
ḥāşş u ʿāmdır mir'āt

3. mir'āt:

Gazel 11

Mısra: 4

Ayna.

Cemāl-i tāb-nākin seyr
eder ḥübān-ı devrānıñ
Nażar kıldıḳça her dem
bā'ış-i düşnāmdır
mir'āt

4. mir'āt:

Gazel 11

Mısra: 6

Ayna.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şehr-
āşüb
ʿİzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmıdır mir'āt

5. mir'āt:

Gazel 11

Mısra: 8

Ayna.

Cem [ü] İskenderi la'ı
[ü] ruḥuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse

hâtırâ kim fâmdır
mir'ât

6. mir'ât:

Gazel 11

Mısra: 10

Ayna.

Hâsîbâ ehl-i ı̄şka yâr
olup yüz verme nâ-
dâna
Olur bî-kâdr zîrâ hâşş u
âmdır mir'ât *

mir'ât-ı celî:

1. mir'ât-ı celî:

Gazel 101

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Açık, zahir, aşikâr,
ayan olan ayna.*

Zâtı mir'ât-ı celî
pervâzı mihr-i 'anberîn
Ya sehb-ı müşg-fâm
içre hilâl olmuş 'ayân

mir'ât-i cemâl:

1. mir'ât-i cemâl:

Gazel 70

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Güzellik aynası, yüz
güzelliğinin aynası.*

Mey-i gül-fâmla pür-
sâgar-ı billûra döner
Sâyevar olsa o mir'ât-i
cemâl üstüne gül

mir'ât-ı ruḥ:

1. mir'ât-ı ruḥ:

Gazel 133

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

(Sevgilin)

*yanağının aynası
(yanağın parlaklığı
bağlamında).*

Câm-ı mey mir'ât-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i hîre sâkiyâ seni

mir'ât-i sâgar:

1. mir'ât-i sâgar:

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kadeh aynası. II

*Her şeyi gösteren
kadeh.*

Nuḫl-i bezm olduğunu
keyfiyeti işrâb eder
Mest-i mey mir'ât-i
sâgar sâkî-i mey-nâb
uyur

mîrhân olsa:

1. mîrhân olsa: -sa

Mesnevi 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Mirhan olmak.

Bir hediyeli müsâfir
gelicek bî-da'vet
Mîrhân olsa daḥi
kondurur eyler 'izzet

mişâl oldu:

1. mişâl oldu: -du

Gazel 127

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Benzeri, dengi
olmak.*

Her seher silmede
süpürmede reh-güzerin
Dîde saḫkâya mişâl oldu
müje çârûba

mişâl-i bâğ-ı iremdir:

**1. mişâl-i bâğ-ı iremdir: -
dir**

Gazel 90

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Cennet bahçesine
benzeyen.*

Bu bî-bedel bedelün
yoğ nazîri gerçi baña
Mişâl-i bâğ-ı İremdir
fezâ-yı kûy-ı vağan

misâl-i çerh:

1. mişâl-i çerh:

Gazel 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Felek yeri.

Anuñçün herkese
şüret-nümâ-yı tâmdır
mir'ât
Mişâl-i çerh 'ibret-cây-ı
hâşş u 'âmdır mir'ât

misâl-i gâze:

1. mişâl-i gâze:

Gazel 96

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kırmızı renkli
düzgün, allık gibi.*

'Arūs-ı gönçeye
meşşâta oldu gönce-i
ter
Mişâl-i gâze verir reng
ü bû çemen-be-çemen

misâl-i şems:

1. mişâl-i şems:

Kıt'a 25

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Mevlana'nın
Şems'i.*

Uyandırıp anı dest-i
'aṭâ-yı Mevlânâ
Mişâl-i Şems anıñ şem'ci
pür-ziyâ oldı

2. mişâl-i şems:

Kıt'a 25

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Mevlana'nın
Şems'i.*

Uyandırıp anı dest-i
'aṭâ-yı Mevlânâ
Mişâl-i Şems anıñ şem'ci
pür-ziyâ oldı

misâl-i şöreti:

1. mişâl-i şöreti: -i

Kıt'a 25

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şöreti gibi.

Egerçi ol ḥademe
zümresinden idi velî
Mişâl-i şöreti
himmetde Baykara oldı

mişl-i sânisî var mı:

1. mişl-i sânisî var mı: -
mi, -

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İkinci benzeri var.

Nazar kıl çeşm-i inşâfile
var mı mişl-i sânisî
Ne ḥâcet şarf-ı maḥdûr-
ı suḥanla eylemek irâd

mişlini görmedi:

1. mişlini görmedi: -me,
-di

Kıt'a 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Eşi, benzerini
görmemek.*

Görmedi mişlini
seyyâh-ı felek devrinde
Bu resâhatde binâ şanı
çıka eyvâna

mişlini görmüş yok:

1. mişlini görmüş yok:

Gazel 133

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Benzeri
görülmemek.*

Bir meh mi toğduñ ki
mişlini görmüş yok ey

mihr-i münîr
Kānde peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

misliñi seyr etmiş yok:

1. **misliñi seyr etmiş
yok:**

Gazel 53

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Benzeri
görülmemiş.*

Vākı‘ā rū‘yada da
misliñi seyr etmiş yok
Midhet-i hüsnüñü
bilmem nice takrîr
ederiz

mışra‘-ı ebyâtıma:

1. **mışra‘-ı ebyâtıma: -**

im, -a

Gazel 87

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

Beyitlerin dizeleri.

Mışra‘-ı ebyâtıma
mā‘ildir erbāb-ı sūhan
Kāmet-i dil-ber gibi zîrā
ki mevzündür sözüm

mışra‘-ı nazmîle:

1. **mışra‘-ı nazmîle: -ile**

Gazel 87

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Şiirin mısrası.

Mışra‘-ı nazmîle teşhîr-
i cüvānān eylerem
Hep musahhârdır baña
çün sihr [ü] efsündür
sözüm

mışra‘-ı vâhidle:

1. **mışra‘-ı vâhidle: -le**

Gazel 20

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bir dize ile.

Hasibâ mışra‘-ı vâhidle
der târih-i tebrîki
Zihî kâşâne-i şâyâne-i
sulţān mübârek-bād

mîve-çîn-i şeftâlû

oldukça:

1. **mîve-çîn-i şeftâlû**

oldukça: -duk, -ca

Gazel 99

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şeftali toplamak. II

Gerdandan öpmek.

Lebinden diş kirâsı

alma der ol beste-

bostāna

Bez[i]mde mîve-çîn-i

şeftâlû oldukça
gerdenden

**mîve-i mazmûn-ı bî-
hemtâ:**

1. **mîve-i mazmûn-ı bî-
hemtâ:**

Gazel 46

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Benzersiz mazmun
meyvesi.*

Naḥl-bend-i ravza-i
ma‘în midir bilmem
Hasib
Her kalemde mîve-i
mazmûn-ı bî-hemtâ
biter

miyân:

1. **miyânın: -i, -n**

Mesnevi 5

Mısra: 5

*Bel, ince bel. Mûy
miyân. / Sevgilinin ince
beli.*

Ger miyânın çoçan ol
sevdiğini dünyâda
Erdi maşşûda kamu
ğamdan olup âzâde

miyâne:

1. miyānesiile: -sî, -ile

Gazel 40

Mısra: 6

Orta, ara II bel.

‘Uşşāk uşûl-i dā’ire-i
rāstdan çıkıp
Rāz-ı nühüft
miyānesiile ḥabîr olur

**miyān-ı kârbân-ı
encümi:**

1. miyān-ı kârbân-ı

encümi:

Gazel 6

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yıldız kervanının
ortası.*

Ṭarîḳ-ı ḥacda meş‘al-
keş midür eyâ ki
yandurmuş
Miyān-ı kârbân-ı
encümi tenvîr ider
mehtâb

miyān-ı şâlde:

1. miyān-ı şâlde: -de

Gazel 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Şalın ortası.

Miyān-ı şâlde at kapdı
fesin ḥaddi ‘uşşāka

Qurulmuş lâlezāra
yasemende ḥayme-i
zîbâ

mi‘yâr:

1. mi‘yâr: -dır

Gazel 43

Mısra: 10

*Herkes tarafından
kabul edilmiş, yerleşmiş
prensip, ölçü, kıstas.*

Ādeme mürşid-i maḥkî
ḳâbiliyyetdir Ḥasîb
Ḥâliş ü kem-mâyeye
mi‘yâr kendin gösterir

2. mi‘yâr:

Gazel 43

Mısra: 2

*Altın, gümüş gibi
kıymetli mâdenlerin ve
bunlardan yapılmış
şeylerin istenilen
değerde, ağırlık ve
safılık derecesinde olup
olmadığını gösteren
ölçü, ayar ölçüsü II bir
kimseyi veya bir
kavramı
değerlendirebilmek
veya hakkında doğru
hükme varabilmek için
başvurulan, herkes
tarafından kabul*

*edilmiş, yerleşmiş
prensip, ölçü, kıstas.*

Naḳd-i isti‘dād olunca
kâr kendin gösterir
Kesb eden sermâyesi
mi‘yâr kendin gösterir

mîzân eylemem:

1. mîzân eylemem: -me,
-m

Gazel 83

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tartmak, ölçmek.

Benânîñla Benâtü’n-
na‘şî mîzân eylemem
hemçün
Şebân-ı ḡayra çeşmim
ḥîredârî-i hilâl etmem

mîzrâbı ele aldı:

1. mîzrâbı ele aldı: -dı

Mesnevi 4

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

*Telli sazları
çalmakta kullanılan
küçük alet, tezeneyi ele
almak.*

Aldı mîzrâbı ele ḥışmla
cellâd-ı cihân
Etdi ṭoḳuz yörügün
başını birden ḡaltân

mollā meḥemmed kim:

1. mollā meḥemmed kim:

Kıt'a 18

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Molla Muhammet

ki.

Menba^c-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maşrūf idi dā'im
ehl-i Ḥaḳḳa ḥıdmete

mora:

1. mora:

Müfret 9

Mısra: 2

Balkanlar'da

*Yunanistan ana
karasına bağlı bir
yarımada. Fatih Sultan
Mehmed zamanında
(1460) Osmanlı
hakimiyetine girmiştir.*

Mücevher ḥarfle
tebrıke yazdı kilik-i zer
tārıḥ
Mora manşib kılındı
nik-nām 'Osmān Paşaya

mū:

1. mūlara: -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 3

Saç.

Şol 'araḳ kim zeyn olur
zülfünde her bir mūlara
Rişte-i müşgîn olur
güyā ki ol incülere

mu'ammer eyle:

1. mu'ammer eyle:

Gazel 20

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Uzun ömür

vermek.

İlāhī eyle bānīsin
mu'ammer ḥānesin
ma'cūr
Derinden ḥalka gibi
taşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

mu'ammer eyleye:

1. mu'ammer eyleye:

Gazel 101

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Allah uzun ömür

versin.

Nice merd olur o ṭıfl-i
sedd-i İskender-vaḳār
Ṭül-i 'ömr ile

mu'ammer eyleye
Mevlā hemān

mu'arız-tab' olan:

1. mu'arız-tab' olan: -an

Gazel 83

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Dünyaya karşı

muhaliḫ yaratılışlı olan.

Ḥasibā eylerim ehl-i
kemāle 'arz-ı ḥāl ammā
Mu'arız-tab' olan
dānāya tazıyī^c-i maḳāl
etmem

mübāḥase:

1. mübāḥaseye: -y, -e

Gazel 16

Mısra: 1

Karşılıklı konuşma.

Ḥübān ile mübāḥaseye
var mı ihtiyāc
Mir'āt eliñde ḥüsnüne
eylerken ihticāc

mübārek:

1. mübārek:

Gazel 131

Mısra: 16

Kutlu, mukaddes.

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tārīḥ
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

**mübārek kadem-i selīm
ḥānı:**

1. **mübārek kadem-i
selīm ḥānı:** -ı

Gazel 131

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Selīm Han'ın
uğurlu ayağı.*

Ḥasīb ḥurūf-ı
mücevherle söyledim
tārīḥ
Bu da'vet ede mübārek
kadem-i Selīm Ḥānı

mübārek-bād:

1. **mübārek-bād:**

Gazel 20

Mısra: 16

*F. Kutlu olsun,
mübarek olsun.*

Ḥasībā mışra'ı vāḥidle
der tārīḥ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i
sulṭān mübārek-bād

mübārek-bād okur:

1. **mübārek-bād okur:** -r

Kıt'a 5

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hoş geldin okumak.

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād okur
tebrīkine erbāb-ı dil her
bār

mübārek-bāde mi:

1. **mübārek-bāde mi:** -e, -
mi

Gazel 136

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*F. Kutlu olsun,
mübarek olsun.*

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
'ineb

Geldiñ ey pīr-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

müberrā:

1. **müberrādır:** -dır

Gazel 93

Mısra: 9

*Ayrılmış, sıyrılmış,
arınmış.*

Zihī nā-pāk-ṭıynet
raḥmet-i Ḥaḫdan
müberrādır
Edenler kaṭ'ı mā [.] āl-i
türābiden

**mübtelā-yı duḫter-i
tersā:**

1. **mübtelā-yı duḫter-i
tersā:**

Gazel 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Hristiyan güzeline
düşkün olmak.*

Şurāḥī gerdem-i billūr
mey leb şeftālū ğabğab
°Aceb mi olsa gönlüm
mübtelā-yı duḫter-i
tersā

mücāz ede:

1. **mücāz ede:** -e

Gazel 82

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Uygun görmek.

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Ḥuşuş-ı 'ışk-ı ḫaḫikī
nice 'umūm edelim

mücerred:

1. **mücerred:**
Gazel 134
Mısra: 4
*Düşüncede var
olan, zihinde
soyutlama, tecrit
yoluyla elde edilen,
soyut (fikir, kavram,
tasavvur).*

Dil-i a'cā ābādī-i feraḥla
olmasa ābād
Mücerred ḥātır-ı 'āşık
ḥarāb olsa kim ağlardı

mücessem:

1. **mücessem:**
Gazel 20
Mısra: 9
*Cisimleşmiş,
hissedilen.*

Mücessem naḫş-ı gūn-
ā-gūn ile tezyīn olan
ṭāḫın
Ḳalur endişe vü
ḥayretde görse Māni vü
Bihzād

2. **mücessem:**
Gazel 57
Mısra: 10
*Cisimleşmiş,
hissedilen.*

Zihī gītī-nümādır 'aks-i
mir'āt-i taḥayyül kim
Mücessem naḫşe gūyā
şad yem ü şahrā
şığışdırmış

mücevher harfle:

1. **mücevher harfle: -le**
Müfret 9
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
*Bir tarihteki
harflerin hepsi hesaba
dahil ediliyorsa buna
"tam" tarih denir.
Sadece noktalı harfler
dahil ediliyorsa, bu
tarihlere "menkut"
"mu'cam", "cevher",
"mücevher", "gevher"
gibi isimler verilir.
Sadece noktalı harfler
dahil ediliyorsa, bu
tarihlere "menkut"
"mu'cam", "cevher",
"mücevher", "gevher"
gibi isimler verilir.*

Mücevher ḥarfle
tebrīke yazdı kilik-i zer
tārīḥ
Mora manşıb kılındı
nik-nām 'Osmān Paşaya

mu'ciz-i 'isāya:

1. **mu'ciz-i 'isāya: -y, -a**
Gazel 87
Mısra: 36
Kelime Tipi: -
*Hz. İsa'nın
mucizesi.*

Ben Ḥasībem mu'ciz-i
'isāya maḳrūndur
sözüm

müdām:

1. **müdām:**
Gazel 8
Mısra: 5
*Her zaman, daima,
devamlı // şarap.*

Dest-i ṭaleble ayağı
taḳbīl olur müdām
Pir-i meyūñ du'ā-yı
ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

2. **müdām:**
Gazel 15
Mısra: 4
(Ar.) Sürekli.

Çekip desti sebūveş
sāḳiyā bezm-i
ta'alluḳdan
Müdām ayağıña gelsin
naşibiñ iddi'adan gec

3. müdām:

Gazel 29

Mısra: 9

(Ar.) Sürekli.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la'liñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḥānelerde
nice şeyḥ ü şābb uyur

4. müdām:

Kıt'a 2

Mısra: 3

(Ar.) Sürekli.

Tekyede saḳḳālīk ederdi
müdām
Kevseri nūş etmege
şāyestedir

mufaşşal olmuşam:

1. mufaşşal olmuşam: -
muş, -am

Gazel 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tafsilli, tafsilatlı,

*uzun uzadıya anlatılan
şeyler olmak.*

Muhtaşar bir nüshayam
ammā mufaşşal
olmuşam
Kā'inātīñ sa'd u naḥsı
levḥa-i ḳālimdedir

müferraḥ oluyor:

1. müferraḥ oluyor: -u, -
yor

Gazel 70

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ferahlatıcı olmak.

Yine neşr ü dehenim
ḳırmıza ḳanmış 'anber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i ḥāl üstüne gül

müfred:

1. müfredi: -i

Gazel 140

Mısra: 26

Tek olan. II Pir.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehmiyle müfredi

muğbeçe:

1. muğbeçe: -ı

Gazel 8

Mısra: 3

Meyhane çırağı. II

Saki.

Raḥl-i girānı muğbeçe
ağırlık eyledi

Olmuş meger ki
nāmzed-i duḥter-i 'ineb

2. muğbeçe:

Gazel 16

Mısra: 4

*Mecusi çocuğu;
meyhaneci çırağı II
sevgili.*

A'lā bilindi kıymeti
ḳıldık müzāyede
Piri mi etdi bezmde
muğbeçe ḥarāc

3. muğbeçeye: -y, -e

Gazel 67

Mısra: 9

Hristiyan sevgili.

Rez duḥterini
muğbeçeye eyleyip
zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i
ḥinnā şabāḥa dek

4. muğbeçeye: -y, -e

Gazel 136

Mısra: 7

Hristiyan sevgili.

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
'ineb
Geldiñ ey pīr-i muğān

kaşdıñ mübārek-bāde
mi

muğtenem olmaz:

1. **muğtenem olmaz:** -
maz

Gazel 92

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Duyumlu olmak
(nimete doymak). İl
Mutlu olmak.*

Olmaz gönül hayāl-i
vişāliyle muğtenem
Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

muḥakkā:

1. **muḥakkā:**

Gazel 28

Mısra: 4

?

Qıl taḥammül seng-i
cevre qadr-i rüy-ı zerd-i
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer muḥteber

muḥāl:

1. **muḥāl:**

Gazel 34

Mısra: 5

*Ar. Olmaz şey,
imkānsız.*

Ber-dār ederse düzd-i
niğāhım [.]. muḥāl
Gīsūlarile zūlfü güvāh-ı
aşıl olur

muḥāl-ender-muḥāl:

1. **muḥāl-ender-muḥāl:**

Gazel 3

Mısra: 12

*Mümkün olmayan,
olanaksız.*

Şöyle sīr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuṭq şarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmuş
baña

muḥallā:

1. **muḥallā:**

Gazel 22

Mısra: 2

*Süslenmiş,
donatılmış, tezyin
edilmiş.*

Ruḥ u ḥālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyidir
Muḥallā ḥūyların
kākülleri telli Ḥiṭāyidir

muḥammed-i bākır:

1. **muḥammed-i bākır:**

Gazel 140

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*On İki İmam'dan
beşincisi olup, Cafer-i
Sadık'ın babasıdır.*

İksir eder Muḥammed-i
Bākır vücūduñı
Sür āstān-ı ravzasına
rüy-ı esved-i

muḥannā:

1. **muḥannā:**

Gazel 4

Mısra: 22

Kınalı, kınalanmış.

Şafaqda ğurre-i ğarrā
muḥannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırımızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

2. **muḥannā:**

Gazel 5

Mısra: 4

Kınalı, kınalanmış.

Mükaḥḥal dide ebrū
vesme-keş ruḥsār pür-
ğāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

muhibb-i hānedān:

1. **muhibb-i hānedān:**

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Soylu ailenin (Ehl-i Beyt) dostu.

Rihlet-i dār-ı bekā
edince tārīhin dedim
Göçdü fāniden muhibb-
i hānedān Seyyid 'Alī

muhibb-i hudāyı:

1. **muhibb-i hudāyı:** -y, -ı

Gazel 54

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah sevgisi.

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muhibb-i Hudāyı
ceresinden biliriz

muhiṭ oldu:

1. **muhiṭ oldu:** -du

Kıt'a 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Kuşatmak,
çepeçevre sarmak.*

Oldu riş-i nev ile çāh-ı
zenahdānı muhiṭ
Hem-çünin sünbül-i
pīrāmen-i havz-ı nesīm

(müher):

1. **(müher):**

Gazel 13

Mısra: 5

Mühür, damga.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i
sehā mihr-i vefā (müher)
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
havādis

mühre:

1. **mühreden:** -den

Gazel 3

Mısra: 1

*Bir çeşit yuvarlak
şey.*

Mühreden geçmiş
fürūğ-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihr 'aks itmiş şafağ
ruhsār-ı āl olmuş baña

**müher-i la'le kazılmış
ola:**

1. **müher-i la'le kazılmış**

ola: -a

Gazel 100

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Lal taşlı müher
kazınmış.*

O leb ki kāğıd-ı āl üzre
ḥaṭṭ-ı yāķūṭi
Ya müher-i la'le kazılmış
ola zemān ü zemīn

müher-i mihrile:

1. **müher-i mihrile:** -ile

Gazel 80

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güneşin mührü.

Müher-i mihrile derūna
dāğlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i'lam eyledim

muhtāc-ı 'ilāc olma:

1. **muhtāc-ı 'ilāc olma:** -
ma

Gazel 15

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*İlaca ihtiyaç
duymak.*

Ṭabībe etme şerḥ-i
şerḥa muhtāc-ı 'ilāc
olma

Yüri şāfi cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

muhtaşar nüshayam:

1. **muhtaşar nüshayam:**-
y, -am

Gazel 38

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Özetlenmiş nüsha.

Muhtaşar bir nüshayam
ammā mufaşşal
olmuşam
Kā'inātıñ sa'd u naşısı
levha-i kâlimdedir

muhterik olan:

1. **muhterik olan:**-an

Gazel 92

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yanmak. II Aşk

*veya ayrılık ateşi ile
yanmak.*

İtfâ eder mi âteş-i ışk-ı
dili sirişk
Yok farkı yemde
muhterik olan
sefineden

müjde:

1. **müjde:**

Müfret 2

Mısra: 1

*Sevinç haberi,
beşaret.*

Müjde birle didi hâtif
mevlidi târihini
Eyledi nâzik Nefise
Hânım'ı Allâh'âta

müjde kıı:

1. **müjde kıı:**

Gazel 101

Mısra: 25

Kelime Tipi: -

*Sevinecek haber
vermek.*

Müjde kıı ser-tâ-be-pâ
âfâka târihin Hâsib
Geldi İskender
Meħemmed zümre-i
şâhib-kırân

müjde-i vaşlıñ:

1. **müjde-i vaşlıñ:**-iñ

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma müjdesi.

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şâfî cevâb
Nağd-i cân u dil-i
bimârimı dökdüm
şaçdım

müje:

1. **müje:**

Gazel 101

Mısra: 20

Far. Kirpik.

Ġamzesi tiğ-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nigeħ
Tîr-i Gerşâsb müje ebrû
kemân-ı Ķahramân

2. **müje:**

Gazel 101

Mısra: 20

Far. Kirpik.

Ġamzesi tiğ-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nigeħ
Tîr-i Gerşâsb müje ebrû
kemân-ı Ķahramân

3. **müje:**

Gazel 127

Mısra: 6

Far. Kirpik.

Her seħer silmede
süpürmede reh-güzerin
Dîde saĶkâya mişâl oldu
müje çârûba

4. **müjeñ:**-iñ

Gazel 55

Mısra: 8

(Sevgilinin) kirpiği.

Lebiñ haṭṭ-ı hümayūn
mı getirdi şāh-ı
hüsnünden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip ta'lim göstermiş

5. müjeñ: -ñ

Gazel 57

Mısra: 16

(Sevgilinin) kirpiği.

Meşeldir çün gılāfa nize
şığmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış hayāle
‘āşık-ı şeydā şığışdırmış

müje-i çeşmi döküp:

**1. müje-i çeşmi döküp: -
üp**

Gazel 70

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Gözün kirpiğini

dökmek.

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsār üzre
Yazdı bir tāze gazel
vaşf-ı gāzāl üstüne gül

müjeñ hadengini:

**1. müjeñ hadengini: -i, -
n, -i**

Gazel 64

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ok gibi kirpiği.

Şehid-i gāmzeñ olam
diyü cān atar gönlüm
Müjeñ hadengini ey
kaşı yā helākime çek

mukābil olsa:

1. mukābil olsa: -sa

Gazel 125

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Karşısına çıkmak,
karşı karşıya gelmek.*

Bilir māhiyyet-i
noqşān-ı hüsnin gurre-i
garrā
Mukābil olsa şems-i
‘ārızınla bedr-i tāmında

mukaddem olmuşidi:

**1. mukaddem olmuşidi: -
muş, -i, -di**

Gazel 131

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*I. Önde olmak,
ileride bulunmak II. Arz
etmek, sunmak.*

Mukaddem olmuşidi
şevketile hān-ı Kırım

Müşerref etdi yine
dehri def^a-i şānī

mukadder:

1. mukaddere: -e

Gazel 37

Mısra: 3

*Takdir adılmış,
uygun (reva)görölmüş
kader, alın yazısı.*

Hüccet olur mu hakk-ı
tedebbür mukaddere
Hük-m-i każā ki kayd-ı
sicill-i ezeldedir

mukahhal:

1. mukahhal:

Gazel 5

Mısra: 3

*Sürmelenmiş,
üzerine sürme
sürölmüş.*

Mukahhal dide ebrü
vesme-keş ruhsār pür-
gāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

mukahhil oldu:

1. mukahhil oldu: -du

Gazel 78

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Sürmelenmek,
üzerine sürme
sürülmüş olmak.*

Nazmıñ cilā-yı dīde-i
ma‘nā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mūkahhil ü
kilk-i ‘amīl mīl (Fī 29
Rebī‘u'l-āḥir 1187)

mükerrer mu‘teber
oldu:

1. **mükerrer mu‘teber**
oldu:-du

Gazel 28

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tekrar tekrar

saygın olmak.

Eyledim tamğa-i büşiş
sīm-i ḥām-endāmını
Sevdiğim ser-tā-be-pā
oldu mükerrer
mu‘teber

mukīm ola:

1. **mukīm ola:-a**

Gazel 63

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yerleşmek, ikamet

etmek; bir işi

üstlenmek ve o görevi

yerine getirmeye

devam etmek.

Kim Ḥasībā işigünde ola
şıdkile mukīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ‘ışk

mukīm-i künc-i ‘uzlet:

1. **mukīm-i künc-i ‘uzlet:**

Gazel 117

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Uzlet köşesinde

*oturan (kimse). II Tüm
insanlarla irtibatı
keserek bir köşeye
çekilmek.*

Bulur âmāde āb u

dānesin murğ-ı kafes

bī-ḳayd

Mukīm-i künc-i ‘uzlet

rızk için ğam yer mi

bihūde

muktedā oldı:

1. **muktedā oldı:-dı**

Kıt'a 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kendisine uyulan

kimse, reis olmak.

Ḳalender idi kerīm idi

şūḥ-meşreb idi

‘Atāda varını ihvāna

muktedā oldı

mül:

1. **mül:**

Gazel 121

Mısra: 1

Şarap.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tazedden taze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

mülhem kıldı:

1. **mülhem kıldı:-dı**

Kıt'a 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İlham etmek.

Cāmi‘-i ḥışn-ı cihān
Ḥazret-i Sulṭān Ḥamīd
Kıldı Ḥaḳ mülhem o
şāhensh-i ‘ālī-şāna

mülhid:

1. **mülhid:**

Gazel 138

Mısra: 8

(Ar.) Dinsiz, Allah'ı

tanımaz.

Sürme geh mescide geh
tekyede de riş-i niyāz

Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cārüb gibi

2. mülhid:

Gazel 138

Mısra: 8

*Allah'ı tanımayan,
dinsiz, îmansız kimse.*

Sürme geh mescide geh
tekyede de rîş-i niyâz
Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cārüb gibi

mülk:

1. mülkini: -i, -n, -i

Kıt'a 5

Mısra: 5

*Mal, varlık,
zenginlik // Saltanat.*

Edip sultân-ı iklim-i
melâhat mülkini te'bîd
Beyâz üzre yine hatt-ı
hümâyün eyledi ısdâr

mülk-i fenâdan göçüp:

1. mülk-i fenâdan

göçüp: -üp

Gazel 95

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Fena ülkesinden
göçmek. II Bu dünyadan
ayrılmak, vefat etmek.*

Mülk-i fenâdan göçüp
eyledi 'azm-i bekā
Ede cenâb-ı Hüdâ kaşr-ı
cinânı mekân

mülk-i şabrım yıkarsıñ:

1. mülk-i şabrım

yıkarsıñ: -ar, -sıñ

Gazel 36

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sabır ülkesini
yıkamak.*

Yıkarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrân mısın
kâfir

Yağarsın 'âlemi nâr-ı
şerâr-efşân mısın kâfir

mültezim:

1. mültezim:

Gazel 48

Mısra: 6

Devlet

*gelirlerinden birinin
toplanması işini götürü
olarak üzerine alan
kimse II gerekli
gördüğü şeyi veya
kimseyi destekleyen, o
şey yâhut kimsenin
tarafını tutan kimse.*

Murğ-ı ışıkda kıla hâşılı
gîsüya heves

Mültezim dâ'iresi bād-ı
hevâsıyla döner

müm:

1. mümveş: -veş

Gazel 67

Mısra: 3

*Bal mumu, erimiş
iç yağı, parafin, stearik
asit gibi maddelerden
daha çok çubuk
şeklinde dondurularak
yapılan ve ışığından
faydalanmak için
ortasına yerleştirilmiş
bir fitili üst kısmından
yakmak sûretiyle
kullanılan basit bir
aydınlatma aracı, şem'.*

Şevk-ı ruhuñla turmağa
bezmiñde mümveş
Yandı yakıldı şem^c-i
şeb-ārā şabâha dek

mü-miyân-ı tıfl-i lu^cbet- bâza şarılısam:

1. mü-miyân-ı tıfl-i

**lu^cbet-bâza şarılısam: -sa,
-m**

Gazel 121

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Oyun oynamayı
seven sevgilinin ince
beline sarılmak.*

Ruḥ-ı ḥūn-pāşı par par
parlasa mest-i ʿarāk
olsa
Şarılsam mū-miyān-ı
tıfl-ı luʿbet-bāza pür-
tāze

mū-miyān-ı yāri:

1. mū-miyān-ı yāri: -i

Gazel 123

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kıl kadar
ince beli.*

Dil mū-miyān-ı yāri
bilin eylemiş ḥayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü
görünmez belālara

mümkün mi:

1. mümkün mi:

Gazel 109

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hiç mümkün
olabilir mi? Asla
olamaz.*

Mümkün mi Ḥasīb ola
faķirāne nāzire
ʿÖrfi gāzeli gibi nezāket
var içinde

2. mümkün mi:

Mesnevi 1

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hiç mümkün
olabilir mi? Asla
olamaz.*

Ḥāme mümkün mi ola
ğavvāşı
Bula ol gevher-i
ḥāşşu'l-ḥāşşı

mümtāz:

1. mümtāze: -e

Gazel 104

Mısra: 2

Seçkin, üstün.

Gül-i terler gibi tāb-ı
ʿarākla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿarız-ı gül-
bīnesinde gāze
mümtāze

münāsib tedbīr:

1. münāsib tedbīr:

Mesnevi 4

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Uygun önlem.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara
ḳārī-i şağīr
Alaca oğluna ʿaḳd oldu
münāsib tedbīr

müncelī:

1. müncelī:

Gazel 11

Mısra: 5

Cilalı, parlayan.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şeh-
āşüb
ʿİzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mirʿāt

münkeşif oldu:

1. münkeşif oldu: -du

Gazel 70

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

*Görünür, bilinir
duruma gelmek.*

Ḳızarıp ğabğabın
emdikce o şūḥuñ yer
yer

Münkeşif oldu ne hoş
sīne sifāl üstüne gül

murabbaʿ:

1. murabbaʿdır: -dır

Gazel 32

Mısra: 4

*Dört mısradan
oluşan şiir.*

N'ola devr eylese āvāz-ı
hüsni rub^c-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde
beste olmuş bir
murabba^cdır

murādıma ermedin:

1. **murādıma ermedin:**-
medin

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İsteğine ulaşmak.

Ölmek yazuk degül mi
murādıma ermedin
‘Ömrüm benim sürür-ı
dilim cānım el-vedā^c

murādın bulasın:

1. **murādın bulasın:**-a, -
sın

Mesnevi 5

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Arzusuna, emeline
ulaşmak.*

Her ekini ekip Allāha
tevekkül olasın
Olmayıp şoñra yüzü
kara murādın bulasın

mürāyī:

1. **mürāyī:**

Gazel 103

Mısra: 3

İkiyüzlü (kimse).

Mescidde varup yağ
koma ḳandile mürāyī
Mey-ḥānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāḳa

mürd:

1. **mürdeye:**-eye

Gazel 87

Mısra: 34

Ölmüş, ölü.

‘Ayn-ı ‘ibretle nazar ḳıl
şāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye
baḫş-ı ḫayāt eyler o
dem

mürdeler ihyā eyler:

1. **mürdeler ihyā eyler:**-
r

Mesnevi 1

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ölüler dirilmek.

Nuḫḳ-ı pākiñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler ihyā

mürdemize cān geldi:

1. **mürdemize cān
geldi:**-di

Mesnevi 4

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Ölümüz

canlanmak.

Yine bir körpe ḳuzu
tekyeye ḳurbān geldi
Cānı ḫızır oldu teni
mürdemize cān geldi

mürekkab:

1. **mürekkab:**

Kit'a 17

Mısra: 2

Mürekkab.

Benān ḫāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miḳrāş
Nigeḫ gezlik varāḳ
rūy[dur] mürekkeḳ ḫaṭṭ
liḳā gīsū

mürekkab saçlı:

1. **mürekkab saçlı:**

Müfret 8

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mürekkab saçlı.

Bir ḳalem ḳaşlı
mürekkab saçlı kātib
dil-beri

Halkı Mecnūn ideyazdı
şahn-ı Kāğıd-ḥānede

murğ-ı ishākca:

1. **murğ-ı ishākca:**

Mesnevi 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İshakça kuşu.

Murğ-ı İshākca dil ü
‘aqlıña zülfün aşı san
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

murğ-ı ışkda:

1. **murğ-ı ışkda: -da**

Gazel 48

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk kuşu.

Murğ-ı ışkda kıla ḥāşılı
gīsūya heves
Mültezim dā’iresi bād-ı
hevāsıyla döner

murğ-ı kafes:

1. **murğ-ı kafes:**

Gazel 117

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kafesteki kuş.

Bulur āmāde āb u
dānesin murğ-ı kafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ‘uzlet
rızk için ğam yer mi
bīhūde

mürşid-i maḥkī:

1. **mürşid-i maḥkī:**

Gazel 43

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mahkî (?) mürşit.

Ādeme mürşid-i maḥkī
ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḥālîş ü kem-māyeye
mi‘yār kendin gösterir

mürüvvet:

1. **mürüvvet:**

Gazel 136

Mısra: 14

*Cömertlik, ihsan,
lütuf.*

İşte bismilgāh-ı ışk işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet
ḥanceriñ āmāde mi

mürüvvet ehline:

1. **mürüvvet ehline: -n, -
e**

Kıt'a 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İyilik ve ihsanda
bulunan, cömert ve
lufkârolan.*

Maḥāsin-i şiyemiñ
cāmi‘i Ḥüseyn Ağa
Mürüvvet ehline
vaḳtinde pişvā oldı

mūsā cenāb-ı kāzımıñ:

1. **mūsā cenāb-ı**

kāzımıñ: -iñ

Gazel 140

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*On iki imamdan
Musa Kâzım.*

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ
ol ḥāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ‘arş-ı
mu‘allāda mesnedi

müşā‘areye gel:

1. **müşā‘areye gel:**

Gazel 96

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Karşılıklı şiir
söylemeye gelmek.*

Ḥasīb vaşf-ı ḥaṭ-ı yāre
gel müşā‘areye

Bahârdır edelim güft ü
gü çemen-be-çemen

musahhar:

1. **musahhar**dır: -dır

Gazel 87

Mısra: 30

*Boyun eğmiş,
emrine âmâde.*

Mısra⁶-ı nazmîle teşhîr-
i cüvânân eylerem
Hep musahhar dır baña
çün sihr [ü] efsündür
sözüm

muşanna⁶:

1. **muşanna⁶:**

Gazel 20

Mısra: 4

*(Ar.) Sanatlı , çok
süslü.*

Bu beyt-i rāsihu'l-
bünyân kıldı şāmihu'l-
akrān
Muşanna⁶ dil-güşā
zībende vālā-ṭarḥ nev-
icād

**müşārün bi'l-benân
olduñ:**

1. müşārün bi'l-benân

olduñ: -duñ

Gazel 116

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parmakla

*gösterilen olmak
(Gösterilen şeyin
meşhur ve belli
olduğundan kinayedir.).*

Bu beyt-i penci kıldıñ
‘arz-ı hâl o pençe-i
mihre
Ḥasīb olduñ müşārün
bi'l-benân ehl-i
suhenlikde

müsāvî:

1. **müsāvî:**

Kıt'a 14

Mısra: 18

*Birbirinden ne
fazla ne eksik olan, eşit.*

Ġālibā burc-ı ḥamel oldu
maḥall-i ḥürşid
Kıldı taḥrîr şeb ü rûzı
müsāvî taḫvîm

muşavver:

1. **muşavver:**

Gazel 17

Mısra: 6

(Ar.) Resimlenmiş.

Ḥaymelerdir lālezār
üzre degül meyde
ḥabāb

Levḥa-i bezme
muşavver bir
gülüstandır ḳadeḥ

müsellemi etmiş:

1. **müsellemi etmiş:** -miş

Gazel 69

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Teslim edilmek. II
Zamanı gelmek.*

Etmiş çenārcığıla ḳavak
müsellemi ğālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

müsellim-i şağîr:

1. **müsellim-i şağîr:**

Mesnevi 4

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Küçük müsellim.

Ḥavlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faḳîr
Raḥm edip etmeye
tecrîm müsellim-i şağîr

müşerref etdi:

1. **müşerref etdi:** -di

Gazel 131

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Teşrif etmek.

Muğaddem olmuşidi
şevketile hân-ı Kırım
Müşerref etdi yine
dehri def'a-i şānī

müşevveş:

1. müşevveş:

Gazel 5

Mısra: 7

Dağınık, perişan.

Müşevveş eyledi h̄'āb-ı
perīşānum gibi hālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı
müşgbār-ı duhter-i
tersā

müşevveş etmişiken:

1. müşevveş etmişiken: -
miş, -iken

Gazel 26

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Üzüntü içinde
bırakmak.*

Müşevveş etmişiken
kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daği
başıma belā mı olur

müşgîn giyāh bitdi:

1. müşgîn giyāh bitdi: -*di*

Kıt'a 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Misk kokulu ot
meydana gelmek.*

Mihrdir hāle-i burc-ı
behcet

Pür sehāb oldu ya

pīrāmen-i māh

müşhaf yazıldı:

1. müşhaf yazıldı: -*ıl, -dı*

Kıt'a 10

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Kuran'ı Kerim
yazmak. II Sakalın güzel
yazı gibi olması.*

Oğu bu vechle tebrīke

Hasībā tārīh

Hüsn-i haṭṭile

cemālinde yazıldı

müşhaf

müşhaf-ı 'arız-ı dil-dāra:

1. müşhaf-ı 'arız-ı dil-
dāra: -*a*

Gazel 70

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin Kuran
sayfasına benzeyen
yanağı.*

Müşhaf-ı 'arız-ı dil-dāra
yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān
bād-i şimāl üstüne gül

müşhaf-ı hüsn-i haṭa:

1. müşhaf-ı hüsn-i

haṭa: -*a*

Gazel 26

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hattın güzel
sayfası.*

Haṭ-ı 'izārīña kıymet
demek revā mı olur
Efendi müşhaf-ı hüsn-i
haṭa bahā mı olur

müşhaf-ı rüyın:

1. müşhaf-ı rüyın: -*ı, -n*

Gazel 109

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Güzel yüzünün
kitabı.*

Ādāb ile taḫbīl ederim
müşhaf-ı rüyın
Gördüm ki nice hüsn-i
haṭ āyet var içinde

müşikī sükūtuñu tüt:

1. müşikī sükūtuñu tüt:

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Musiki sessizliğini tutmak.

Nağşın çıkarma kâr-ı
nühuftüñ habîbine
Tut mûsikî sükûtuñu
muṭrib ses istemez

mûsi'r-rızâ 'alî:

1. mûsi'r-rızâ 'alî:

Gazel 140

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

On iki imamdan Rıza'nın Musası.

Mûsi'r-Rızâ 'Alî ki
düşen derd-i ışıkına
Buldu şafâ-yı şadrı odur
halkıñ erşedi

müslim:

1. müslim:

Kıt'a 7

Mısra: 6

Müslüman.

Şu'le-tâb oldu çerâğ-ı
Selmân
Kendi Müslim pederi
pek kâfir

muşafâ hâfız efendi-i ma'ârif-perver:

1. muşafâ hâfız efendi-i ma'ârif-perver:

Kıt'a 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İlim, irfan sahibi
Mustafa Hafız Efendi.*

Muşafâ Hâfız Efendi-i
ma'ârif-perver
Zâtına lihye-i pākize ile
verdi şeref

müstakîm olmasa:

1. müstakîm olmasa:-

ma, -sa

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İstikametli olmak,
doğru, düzgün olmak.*

İstikâmetle olur âdem
cihânda ser-bülend
Olmasa ger müstakîm
olmazdı 'ar'ar mu'teber

müştereklik:

1. müştereklik:

Gazel 9

Mısra: 2

*Ortaklık etmek II
bir olmak.*

Cihânda hüsn-i ğilmân
ü behište müştereklik

yap

Libās-ı sebzeler giy ey
perî peyker meleklik
yap

müşteri:

1. müşterisidir:-*sidir*

Gazel 39

Mısra: 1

İştirâ eden, satın alan.

Dil-ḥaste būs-ı la'l-i
lebiñ müşterisidir
Buhrân-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerisidir

2. müşteri:

Kıt'a 7

Mısra: 8

*Altıncı felekte
bulunan, Mars, Bircis,
Jüpiter, Hürmüz,
Erendiz, Sakıt adlarıyla
bilinen, etkisi altında
bulunanların utangaç,
iyi ve yumuşak huylu,
alçak gönüllü, cömert
olduğuna inanılan,
feleğin kadısı olduğuna
inanılan bir gezegen.*

Çeşm-i estere nigâhı
niş-ter
Müşteri necm-i sitâre
tâhir

müstetir:

1. müstetir:

Gazel 66

Mısra: 11

Gizlenmiş.

Sırr-ı Hudā vücūd-ı
mazāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yok mudur
seniñ

mütāla'a olmaz:

1. mütāla'a olmaz: -maz

Gazel 98

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mütalaa olmak.

Olmaz niķābdan haṭ u
hāliñ mütāla'a
Mektūm olan risāle
hem olsun hem olmasın

mu'teber:

1. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 1

İtibarlı, değerli.

Pür-‘araķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa

hañçerde cevher
mu'teber

2. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 2

İtibarlı, değerli.

Pür-‘araķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa
hañçerde cevher
mu'teber

3. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 4

İtibarlı, değerli.

Қıl taħammül seng-i
cevre ķadr-i rüy-ı zerdi
bul
Kim muħakkā imtiħān
ile olur zer mu'teber

4. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 8

İtibarlı, değerli.

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter mu'teber

5. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 1

İtibarlı, değerli.

Pür-‘araķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa
hañçerde cevher
mu'teber

6. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 2

İtibarlı, değerli.

Pür-‘araķ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
mu'teber
Olmaz ammā olmasa
hañçerde cevher
mu'teber

7. mu'teber:

Gazel 28

Mısra: 8

İtibarlı, hatırı

*sayılır, saygın; inanılır,
güvenilir.*

Gülgüli yüzle gül açıl
eyle baş üstünde yer
Meclise olmak dilerseñ
çün gül-i ter mu'teber

mu'teber olmazdı:

1. **mu'teber olmazdı:**-
maz, -dı

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İtibarlı, değerli
olmak.*

İstikâmetle olur âdem
cihânda ser-bülend
Olmasa ger müstaķim
olmazdı 'ar'ar mu'teber

2. **mu'teber olmazdı:**-
maz, -dı

Gazel 28

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*İtibarlı, değerli
olmak.*

İstikâmetle olur âdem
cihânda ser-bülend
Olmasa ger müstaķim
olmazdı 'ar'ar mu'teber

mu'teber olurlar:

1. **mu'teber olurlar:**-*ur,*
-lar

Gazel 28

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*İtibarlı, değerli
olmak.*

Pey-rev ol Raħmîye
Keskî ma'rifet ile Ĥasîb
Devlete çün intisâb ile
olurlar mu'teber

mütellâ:

1. **mütellâ:**

Kıt'a 1

Mısra: 2

Parlak, cilalanmış.

Bikr-i mazmûn-ı şî'r-i
mevzûnum
Bir mütellâ 'arûsdur
güyâ

mütrib:

1. **mu'teribe:**-*e*

Gazel 126

Mısra: 1

Çalgıcı.

Cânım şikîlir mu'teribe
sâzı düzülince
Keyfim kırılır rişte-i
târı üzülince

2. **mu'terib:**

Gazel 52

Mısra: 10

*A. mutrib:çalgıcı,
şenlendiren.*

Naķşın çıkarma kâr-ı
nüĤüftüñ ĥabîbine
Ĥut müsikî sükûtuñu
mu'terib ses istemez

3. **mu'terib:**

Gazel 121

Mısra: 12

*Bir musiki aleti
çalan kimse II sevgili.*

Zemistân gitse nev-rûz
etse bülbül ötse gül
bitse
Ĥolu cām alsa sâķi şalsa
mu'terib sâza âğâza

mu'terib-i nâzik:

1. **mu'terib-i nâzik:**

Gazel 42

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İnce yapılı, nazlı
sazende.*

Būs eylemede destini ol
mu'terib-i nâzik
Var ise meger perde-i
tanbûra kirişdir

muvaffak eyle:

1. **muvaffak eyle:**

Gazel 131

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Başarılı kılmak.

Ebü'l-feth ola yā Rabb
feth-i hān-zāde
Ġazāya eyle muvaffak o
zāt-ı zī-şanı

muvāfik:

1. **muvāfik:**

Gazel 53

Mısra: 6

Aynı tarafı

*destekleyen, aynı
görüşü paylaşan,
birbirine muhâlif
olmayan kimselerden
her biri.*

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i aġyār
Hele taqrīre muvāfik
bunu tedbīr ederiz

müzāyede kıldık:

1. **müzāyede kıldık:** -*dık*

Gazel 16

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Açık artırma ile
satmak.*

A^çlā bilindi kıymeti
kıldık müzāyede
Pīri mi etdi bezmde
muġbeçe hārāc

müzeyyen:

1. **müzeyyen:**

Gazel 4

Mısra: 14

*Ar. Tezyin edilmiş,
ziynetli, süslü:
müzeyyen bir oda,
üslûb-ı müzeyyen.
Cem'i: müzeyyenât.*

Çızılılık aklıqlarıyla
müzeyyen nev-^çarūsāsā
Beyāz fes hālî kaldı
çeşmüm[ün]
haclegāhında

muzlim binālara:

1. **muzlim binālara:** -*lar,*
-a

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karanlık bina.

Nağd-i niyāzı etme telef
nā-sezālara
Taşvīr-i nağş-ı zer gibi
muzlim binālara

nāb u kandı:

1. **nāb u kandı:** -*ı*

Gazel 30

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Saf su ve şeker.

Bülbüle kuş uykusı
vermişdi şāh-ı nev-
bahār
Anıñ için nāb u kandı
gonce-i şādāb uyur

nā-bikr olana:

1. **nā-bikr olana:** -*an, -a*

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kullanılmış olmak.

Şāyeste mi nā-bikr
olana ġāze vü vesme
Ārāyişe hācet mi
donanma bozulınca

nā-dān:

1. **nā-dāna:** -*a*

Gazel 11

Mısra: 9

1)Cahil, akılsız

2)zahid.

Ĥasībā ehl-i ^çişka yār
olup yüz verme nā-
dāna

Olur bī-ğadr zīrā hāşş u
^çāmdır mir^çāt *

nağme:

1. **nağmeler:-ler**

Gazel 128

Mısra: 6

*Kulağa hoş gelen
ahenkli ses, ezgi.*

Dedikde çıkmasın kār-ı
nühüfte naqş-ı ʿuşşâkıñ
Maqām-ı büselikde
nağmeler şeh-nāza dek
gitdi

nağme-i hüsnî:

1. **nağme-i hüsnî:-i**

Gazel 116

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Üslûbunun
güzelliğinin nağmesi.*

Maqām-ı büselikden
ederek ʿuşşâka ol
şehnāz
Hüseynîye çıkardı
nağme-i hüsnî
hasenlikde

naḥb-i kâbûs:

1. **naḥb-i kâbûs:**

Gazel 49

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kabustan çekinme.

Vaʿde-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb

Naḥb-i kâbûs ile hep
baḥt-ı girân-ḥvâbımdır

naḥl:

1. **naḥle:-e**

Gazel 43

Mısra: 8

Fidan.

Büstân-ı dil ʿarâvet-yâb
olur iḥlâşla
Naḥle feyz erdikce berg
ü bār kendin gösterir

naḥl olup batmış:

1. **naḥl olup batmış:-miş**

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Fidan olup
incitmek.*

O tûṭî bir şekerçik
çignemiş meclisde ḥarf
atmış
Raḳîb-i telḥ-kâma
sitem-i niş naḥl olup
batmış

naḥl-bend-i ravza-i

maʿîn midir:

1. **naḥl-bend-i ravza-i**

maʿîn midir:-mi, -dir

Gazel 46

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Saf bahçenin, su
bahçesinin naḥl ustası.*

Naḥl-bend-i ravza-i
maʿîn midir bilmem
Ḥasîb
Her qalemde mîve-i
mazmûn-ı bî-hemtâ
biter

naḥle çıkardı:

1. **naḥle çıkardı:-ar, -dı**

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karaağaca çıkmak.

Ṭaksa turunciyye nar
çiçegi şâl üstüne gül
Seyr için naḥle çıkardı
gül-i âl üstüne gül

naḥl-i gül:

1. **naḥl-i gül:**

Gazel 44

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gül fidanı.

Şeyḥ Efendiniñ ʿaşâdârı
o sultânım küçük
Naḥl-i gül gibi ʿaşâ
üşküfte gül ya bû
mudur

naḥl-i nev:

1. **naḥl-i nev:**

Gazel 73

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Taze fidan. II genç
sevgili.*

Kirās-ı la‘lini ŧeftālu
almağa ŧundum
O naḥl-i nev dedi ey
bāgbān zamānı degül

nā‘ib-i tekfūr:

1. **nā‘ib-i tekfūr:**

Kıt'a 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tekfūr kadı vekili.

Nā‘ib-i Tekfūr Esirī-
zāde cānlı qaragöz
‘Azl olup gitdi vaḳāyi‘
kātibi etdi felek

**nā‘il-i būs-ı nebāt-ı la‘l-i
dildār olsa:**

1. **nā‘il-i būs-ı nebāt-ı
la‘l-i dildār olsa: -sa**

Gazel 18

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevgilinin lal gibi

*ŧeker dudağına
ulaŧmak.*

Nā‘il-i būs-ı nebāt-ı la‘l-
i dildār olsa ger
‘Āŧıḳ-ı dil-ḫasteye
olmaz mı ol bayram
telḫ

nā‘il-i vuŧlat olup:

1. **nā‘il-i vuŧlat olup: -up**

Gazel 75

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgiliye

kavuşmak, ulaŧmak.

Eylesin ol ḫā‘ir-i
ḳudsīye uçmağın naŧīb
Nā‘il-i vuŧlat olup ḫaḳḳ
eyleye ‘arz-ı cemāl

nā‘il-i vuŧlat olur:

1. **nā‘il-i vuŧlat olur: -ur**

Gazel 19

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sevgiliye

kavuşmak, ulaŧmak.

‘Iŧḳ-ı pākden ‘āŧıḳ-ı
ma‘ŧūḳıla dost
Nā‘il-i vuŧlat olur fehm
eden erbāb-ı ḫired

nā‘im:

1. **nā‘imdir: -dir**

Gazel 30

Mısra: 3

*Uyuyan, uykuda
olan.*

Fitne-i devr-i ḳamer
nā‘imdir iḳāz olmasın
Sīne-i māderde ol
ḫūrŧid-i ‘ālem-tāb uyur

nāḳa:

1. **nāḳa:**

Gazel 103

Mısra: 10

Diŧi deve.

ḫālī mi bulur Leyliyi
ḫālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi
raḳīb olmasa nāḳa

nāḳa-i leylādan:

1. **nāḳa-i leylādan: -dan**

Mesnevi 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Leyla'nın devesi.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan
etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye
binse Ḳays-ı bī-ḳāre

nāḳa-süvār:

1. **nāka-süvāra: -a**

Mesnevi 3

Mısra: 28

Deveye binen.

‘Āşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāka-süvāra

nākayı yutdu:

1. **nākayı yutdu: -du**

Mesnevi 3

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Deveyi yutmak.

Der idi Leyliye Mecnūn
ayağıñ altına bak
Yuṭdu nākayı [.]
göstermedi devede
kulak

naqd-ı cān u dili:

1. **naqd-ı cān u dili: -i**

Kıt'a 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Can ve gönül
varlığı, sermayesi.*

Şıfr-ı hālî raqamı ḥaṭṭı
degüldür hālî
Naqd-ı cān u dili ‘uşşākı
eder cem‘a yekūn

naqd-i cān u dil-i

bīmārımı:

1. **naqd-i cān u dil-i**

bīmārımı: -ım, -ı

Gazel 86

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Can parası ve hasta
gönül.*

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şāfî cevāb
Naqd-i cān u dil-i
bīmārımı dökdüm
şaçdım

naqd-i cevāb vermede:

1. **naqd-i cevāb**

vermede: -rme, -de

Gazel 87

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Cevap parası
vermek.*

Sā’il-i dehr-i deniye
vermede naqd-i cevāb
Şā’irem bu ‘āleme gūyā
ki medyūndur sözüm

naqd-i eşkini dökmezse:

1. **naqd-i eşkini**

dökmezse: -mez, -se

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göz yaşını dökme.

Dökmezse naqd-i eşkini
‘āşık zelil olur
Mālî ‘aziz olan kişiniñ
kendi rezil olur

naqd-ı fenni:

1. **naqd-ı fenni: -i**

Gazel 105

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Hüner parası.

Çürümez rızka verdim
naqd-ı fenni bāğ-ı
vuşlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tāzeden tāze

naqd-i isti‘dād olunca:

1. **naqd-i isti‘dād**

olunca: -unca

Gazel 43

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yetenek parası.

Naqd-i isti‘dād olunca
kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi
mi‘yār kendin gösterir

naqd-i niyāzi:

1. **naqd-i niyāzı:-ı**

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yalvarma, yakarma
akçesi.*

Naqd-i niyāzı etme telef

nā-sezālara

Taşvîr-i naqş-ı zer gibi

muşlim binālara

naqd-i rāzı:

1. **naqd-i rāzı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sır sermayesi //
Aşığın gönlündeki aşk
sırrı.*

Nühüfte eyleyelim

naqd-i rāzı bir gıcecik

Maḥabbete ṭaleb-i dil-

beri ketūm edelim

2. **naqd-i rāzı:-ı**

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sır sermayesi //
Aşığın gönlündeki aşk
sırrı.*

Nühüfte eyleyelim

naqd-i rāzı bir gıcecik

Maḥabbete ṭaleb-i dil-
beri ketūm edelim

naql et:

1. **naql et:**

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Anlatmak,
aktarmak.*

Sākī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiş

Cām al ele naql et

ḳaşaş-ı Cemde ḥavādiş

2. **naql et:**

Gazel 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aktarmak, taşımak,
geçirmek.*

Cām al ele naql et

ḳaşaş-ı Cemde ḥavādiş

Sākī ṭarab-efzā ola her

demde ḥavādiş

naqş:

1. **naqş:**

Gazel 42

Mısra: 6

Nakış, oyun.

Peş-revde ḥişār ile eder
rişte niğār hey
‘Uşşāka bu da naqş ile
bir kāra girişdir

naqş-bend oldu:

1. **naqş-bend oldu:-du**

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Nakşbendî
tarikatinden olmak.*

Naqş-bend oldu bu

remz ile ṭarîḳ-i irşād

Mālik-i ḳalb-i selim

olan eder mi anı redd

naqş-bend olup:

1. **naqş-bend olup:-up**

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nakşbendî
tarikatinden olmak.*

Ṭarîḳ-ı ḥakda olup

Naqş-bend o zāt-ı celil

Reh-i ḳalenderide ḳıldı

sa‘y-i cezil

2. **naqş-bend olup:-up**

Kıt'a 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Nakışçı olmak.

Olmadı her nakş bende
etdi bende her nuķuş
Nakş-bend olup
ḥaķıķatle serāy-ı
vaḥdete

nakş-bendi:

1. nakş-bendi:

Kıt'a 20

Mısra: 3

*Nakşibendilik
tarikâtından olan
kimse.*

Nakş-bendî mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Kıldı fāniden beķā
mülkine āḥir ‘azm-i rāh

2. nakş-bendi:

Mesnevi 2

Mısra: 1

*Nakşibendilik
tarikâtından olan
kimse.*

Nakş-bendî Mevlevî
Veysî Rufā‘î Ḥalvetî
Kādirî vü Gülşenî Sa‘dî
Cibāvî Celvetî

3. nakş-bendiden: -den

Gazel 75

Mısra: 7

*Nakşibendi
tarikati.*

Nakş-bendiden erenler
dediler târîhini
Rāh-ı ḥaķda eyledi
Seyyid Meḥammed
irtihāl

nakş-bendi olmağla:

**1. nakş-bendi olmağla: -
mağ, -la**

Kıt'a 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Nakşibendi
tarikatine girmek.*

Serāy-ı vaḥdetüñ ol
nakş-bendi olmağla
Göñülde maḥv-kün-i
nakş-ı mā-sivā oldu

nakşe:

1. nakşe:

Gazel 57

Mısra: 10

Görünüş, sûret.

Zihî giti-nümâdır ‘aks-i
mir’ât-i taḥayyül kim
Mücessem nakşe güyā

şad yem ü şaḥrā
şığışdırmış

**nakş-ı derün-ı cām-ı
mey:**

**1. nakş-ı derün-ı cām-ı
mey:**

Gazel 43

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
*Şarap kadehinin
içindeki işleme.*

Nik ü bed izḥār eder
nakş-ı derün-ı cām-ı
mey

Zişt ü ḥüb āyinede
hemvār kendin gösterir

nakş-ı emîniñ:

1. nakş-ı emîniñ: -iñ

Gazel 40

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
*Şair Enin'in
işlemesi, izi, gazeli.*

Nakş-ı Emîniñ olmaya
tanzîri ey Ḥasîb
Dürr-i yetîme ol
güheriñ bî-naẓîr olur

nakş-ı gün-â-gün:

1. nakş-ı gün-â-gün:

Gazel 20

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Rengarenk
nakışlar.*

Mücessem nakş-ı gün-
ā-gün ile tezyîn olan
tākın
K̄alur endişe vü
hayretde görse Māni vü
Bihzād

nakş-ı haşir et:

1. **nakş-ı haşir et:**
Gazel 15
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Hasır süsü yapmak.

Cebīniñ ferş edip
dergāh-ı H̄akka künc-i
‘uzletde
Teniñ nakş-ı haşir et bī-
riyā ol büriyādan gec

nakş-ı tazedür:

1. **nakş-ı tazedür: -dür**
Gazel 9
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Taze taze nakışlar,
yeni yeni süsler.*

Ser-ā-ser şerha vü
zaħm ile nakş-ı tazedür
sīnem

Efendim al kumaşı nev-
zuhürdür döşeklik yap

nakş-ı ‘uŝŝākıñ:

1. **nakş-ı ‘uŝŝākıñ: -ıñ**
Gazel 128
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Âşığın nakşı. II
Uşşak makamının süsü.

Dedikde çıkmāsın kār-ı
nühuftüñ nakş-ı ‘uŝŝākıñ
Maķām-ı büselikde
nağmeler şeh-nāza dek
gitdi

nakş-ı zamir-i

nigāhımız:

1. **nakş-ı zamir-i**
nigāhımız: -ımız
Gazel 111
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Bakışın iç süsü.

Medd-i kaŝıñla nakş-ı
zamir-i nigāhımız
Levh-i cemāliñ üzre elif
kaddim āhımız

nakşın çıkarma:

1. **nakşın çıkarma: -ma**
Gazel 52
Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Nakışını, işlemesini
çıkarmak. Örneğini
çıkarmak, benzerini
yapmakII (bir kimse
veya şeyin) güzelliğinin
görülmesine,
bilinmesine neden
olmak; bir kimsenin
güzelliğinin, hilesinin
etkisinden kurtulmak.*

Nakşın çıkarma kār-ı
nühuftüñ habibine
Tut müŝikī sükūtuñu
muṭrib ses istemez

nālān:

1. **nālānım: -ım**
Mesnevi 5
Mısra: 18
Inleyen.

Merħamet kıl der-i
hāŝŝında baña sulṭānım
Rüz u şeb yalıñ ayak
başı kabaķ nālānım

nāle vü zār eder:

1. **nāle vü zār eder: -er**
Gazel 54
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
*Bağırmaq ve
ağlamak.*

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muhibb-i Hūdāyı
ceresinden biliriz

nāle-künān:

1. nāle-künānım: -ım

Gazel 41

Mısra: 14

İnleyen, inleyerek.

Sā'at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derūnı nāle-
künānım çıtır pıtır

nāme:

1. nāme:

Kıt'a 14

Mısra: 20

F. mektup.

Der-kenār oldı beyāz
üzre berāt-ı hüsni
Haṭṭ-keşide ola olmaz
mı o nāme telşim

nām-ı şerifini işit:

1. nām-ı şerifini işit:

Müfret 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şerefli adını duy.

Nām-ı şerifini işit āl-i
Resūlden
Tārīḥ-i mevlidin dedi
Āmed Rızā Ḥasan

2. nām-ı şerifini işit:

Müfret 7

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şerefli adını duy.

Nām-ı şerifini işit āl-i
Resūlden
Tārīḥ-i mevlidin dedi
Āmed Rızā Ḥasan

nāmında derler:

1. nāmında derler: -r, - ler

Gazel 125

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Adında demek.

Nihānice edermiş
kişver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler gāmze
nāmında

nāmver:

1. nāmver:

Kıt'a 14

Mısra: 2

Namlı, adlı, ünlü.

Ḥil'at-i ḥāşş-ı
hümāyūn-ser-i
bāzırgānı
Nāmver ḥazret-i Ḥacī
Ḥasan Ağa-yı kerīm

nāmzed olmuş:

1. nāmzed olmuş: -muş

Gazel 136

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Aday, talip olmak;

sözlenmek,

nişanlanmak.

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
'ineb
Geldiñ ey pır-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

nāmzed-i duḥter-i 'ineb:

1. nāmzed-i duḥter-i

'ineb:

Gazel 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzümün kızını,

şarabı isteyen.

Raṭl-i girānı muğbeç
ağırlık eyledi

Olmış meger ki
nāmzed-i duħter-i ʿineb

nā-pāk-ṭıynet:

1. **nā-pāk-ṭıynet:**

Gazel 93

Mısra: 9

*Temiz olmayan
yaratılışlı.*

Zihī nā-pāk-ṭıynet
raħmet-i Ḥaħdan
müberrağır
Edenler kaṭʿ-ı mā [.] āl-i
türābiden

nār:

1. **nārımı: -ım, -ı**

Gazel 86

Mısra: 8

Ateş, od.

Hāşılı yaħsa cihānı n'ola
āhım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı dökdüm şaçdım

nar çiçeği:

1. **nar çiçeği:**

Gazel 70

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nar çiçeği.

Ṭaħsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr içün naħle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

nara:

1. **nāʿra:**

Gazel 7

Mısra: 7

*Yüksek sesle
bağırma.*

Nāʿra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağı haydūd hep

naʿra-i yā hayy mıdır:

1. **naʿra-i yā hayy**

mıdır: -mı, -dır

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ya Ḥayy narası.

Cezbe ile ʿāşıkān
kuçduħca Gümüş
Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

nā-revā:

1. **nā-revādır: -dır**

Gazel 135

Mısra: 8

*Yakışksız, uygun
olmayan.*

Gel uzatma kāmeti
reşk-i hırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

2. **nā-revādır:**

Gazel 135

Mısra: 8

*Yakışksız, uygun
olmayan.*

Gel uzatma kāmeti
reşk-i hırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

nār-ı āhımla:

1. **nār-ı āhımla: -ım, -la**

Gazel 110

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ah ateşi.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma
ħamāʿil bağlamış
bāzūlara

nār-ı şerār-efşān mısın:

1. **nār-ı şerār-efşān**

mısın: -mı, -sın

Gazel 36

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kıvılcımlar saçan
ateş.*

Yıkarsıñ mülk-i şabrım
fitne-i devrân mısın
kâfir
Yağarsın 'âlemi nâr-ı
şerâr-efşân mısın kâfir

nârı ururlar:

1. **nârı ururlar:** -ur, -lar

Mesnevi 4

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ateş vurmak.

Bir aķıncılı kişidir o
Tatar bâcdârı
Kara yahşı ururlar
fuķarâya nârı

nârven:

1. **nârven:**

Gazel 135

Mısra: 8

Far. Karaağaç.

Gel uzatma kâmeti
reşk-i hırâm-ı yârdan
Nâ-revâdır bu reviş ey
nârven dedikleri

nâ-sezâ:

1. **nâ-sezâlara:** -lar, -a

Gazel 123

Mısra: 1

*Münasib olmayan,
layık olmayan.*

Nağd-i niyâzı etme telef
nâ-sezâlara
Taşvîr-i naķş-ı zer gibi
mużlim binâlara

nâ-sezâ mı olur:

1. **nâ-sezâ mı olur:** -ur, -

Gazel 26

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Layık olmamak.

Hasîb nev-heves üstâda
şî'rin 'arz etmeñ
Kuşûra mu'terif olunca
nâ-sezâ mı olur

naşîb eylesin:

1. **naşîb eylesin:** -sin

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nasîp etmek,
kısmet etmek.*

Eylesin ol tã'ir-i
kudsîye uçmağın naşîb
Nâ'îl-i vuşlat olup Haķķ
eyleye 'arz-ı cemâl

naşîbiñ ayağıña gelsin:

1. **naşîbiñ ayağıña**

gelsin: -sin

Gazel 15

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Nasîbin ayağıña
gelmek.*

Çekip desti sebüveş
sâķiyâ bezm-i
ta'alluķdan
Müdâm ayağıña gelsin
naşîbiñ iddi'âdan gec

naşîhat:

1. **naşîhatdır:** -dir

Mesnevi 5

Mısra: 8

Öğüt, tavsiye.

Ŧolu kıl ibriceğîñ
etmege tecdîd-i vuzû'
Şüfice eyle 'ibâdâtı
naşîhatdır bu

2. **naşîhati:** --i

Gazel 47

Mısra: 7

Öğüt, nasîhat.

Eder naşîhati vâ'iz
efendiniñ te'sîr
Zehri hadîd-lisân kim
kelâmı halka şatar

nā-tüvān çekmez:

1. nā-tüvān çekmez:-
mez

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Güçsüz çekmek.

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tüvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

nāy-zen-i şāhib-nefes:

1. nāy-zen-i şāhib-nefes:

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nefes sahibi

*neyzen. II Çok iyi ney
üfleyen ve keramet
sahibi.*

Nāy-zen-i şāhib-nefes
bir zāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemī^c-ı
mā-sivā'llāhdan eli

nāz:

1. nāz:

Gazel 89

Mısra: 9

Cilve,işve.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maḥrūm
Ḥulāşa çäre bulmaz
rüz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

nāz eder:

1. nāz eder:-er

Gazel 41

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Nazlanmak.

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i
ḥırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i
cihānım çıtır pıtır

2. nāz eder:-er

Kıt'a 23

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Nazlanmak.

Bedeni sine-i āfāḳa kılr
istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr
ü meh-i tābāna

nazar kıl:

1. nazar kıl:

Gazel 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Nazar kıl çeşm-i inşāfile
var mı mişl-i şānisi
Ne ḥācet şarf-ı maḳdūr-
ı suḥanla eylemek irād

2. nazar kıl:

Gazel 87

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Bakmak.

‘Ayn-ı ‘ibretle nazar kıl
şāfi altundur sözüm
Güş edince mürdeye
baḫş-ı ḥayāt eyler o
dem

3. nazar kıl:

Kıt'a 21

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Berg-i sebzile ne
ḥoşdur gül-i āl
Ḥaṭṭ-ı ruḫsāra nazar kıl
her gāh

nazar kıldıkça:

1. nazar kıldıkça:-dıkça

Gazel 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bakmak.

Cemāl-i tāb-nākin seyr
eder hūbān-ı devrāniñ
Nazar kıldıkça her dem
bā'ış-i düšnāmdır
mir'āt

nāzenin gazel:

1. nāzenin gazel:

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Anlam incelikleri

barındıran gazel.

O nāzenin gazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
imtinān zamānı degül

nāzik:

1. nāzik:

Müfret 2

Mısra: 2

*Far. 1. İnce, rakîk,
narin.*

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārîhini
Eyledi nāzik Nefise
Hānım'ı Allāh 'atā

2. nāzıkdır: -dir

Gazel 23

Mısra: 2

Ince, narin.

‘Ārızıñ hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem çapar
Öyle nāzıkdır ki pūs
olsa hevādan nem
çapar

3. nāzıkdır: -dir

Gazel 24

Mısra: 2

Ince, narin.

Kākül-i hūy-
gerdesinden gülleri
şebnem çapar
Öyle nāzıkdır ‘izārıñ
kim bulutdan nem
çapar

nāzil:

1. nāzıldür: -dür

Gazel 102

Mısra: 3

Inen, inmiş.

Āb-ı rahmet-beste
nāzıldür firāz-ı kühdan
Bulmadum luğf-ı
tevāzu‘dan eser
mağrūrda

nāzım-pāk:

1. nāzım-pākime: -im, -e

Gazel 64

Mısra: 10

Temiz şiir.

Midād-ı hāme-i Sırrıyi
sürme fetil et
Hāsib-i dide-i mā-‘aynı
nāzım-pākime çek

nażir:

1. nażiri: -i

Kıt'a 1

Mısra: 3

Bakan, nazar eden.

Kātib-i māşıta nażiri
Hāsib
Hattına zer-feşān
olursa sezā

nażire:

1. nażireñ: -ñ

Gazel 123

Mısra: 13

*Bir şairin manzum
eserine başka bir şair
tarafından aynı vezin,
kafiye ve edayla yazılan
benzer manzume.*

Kevşer Efendi nazımına
nażireñ ey Hāsib

Zemzem hediyesi ola
rūḥ-āšnālara

2. **naẓīreñ:** -ñ

Gazel 128

Mısra: 18

Bir şairin manzum

*eserine başka bir şair
tarafından aynı vezin,
kafiye ve edayla yazılan
benzer manzume.*

Ḥasībā beste-leb ol kıl
edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ sem^c-i Feyzī-i
suḥan-pervāza dek
gitdi

naẓīri yok:

1. **naẓīri yok:**

Gazel 90

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Eşi benzeri yok;
eşsiz.*

Bu bī-bedel bedelüñ
yok naẓīri gerçi baña
Mişāl-i bāğ-ı İremdir
fezā-yı kūy-ı vaṭan

nazm:

1. **nazm:**

Gazel 90

Mısra: 14

*Dizmek, şiir
söylemek.*

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün
eşerle şābitdür
Bu nazm olur sebab-i
zikri güft ü güy-ı vaṭan

2. **nazma:** -a

Gazel 88

Mısra: 9

Manzum söz.

Bā'is̄ bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-pāyına
revān eyledim bugün

3. **nazmına:** -ı, -n, -a

Gazel 123

Mısra: 13

*Vezinli, kāfiyeli söz
dizisi, şiir.*

Kevşer Efendi nazmına
naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyesi ola
rūḥ-āšnālara

4. **nazmı:** -ı

Gazel 42

Mısra: 10

*Düzen, dizi II
vezinli kafiye söz, şiir.*

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāşid-ı ṭab'ile bu
nazmı erişdir

5. **nazmı:** -ı

Gazel 79

Mısra: 10

*Düzen, dizi II
vezinli kafiye söz, şiir.*

Ḥasīb olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
süḥanıñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü ḳalem

6. **nazmıñ:** -ı, -n

Gazel 29

Mısra: 11

Nazım, şiir.

Şā'ir-i sāḥir misin efsün
mudur nazmıñ 'acīb
Şi'riñ efsüne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

7. **nazmıñ:** -ı, -n

Gazel 78

Mısra: 13

Nazım, şiir.

Nazmıñ cilā-yı dīde-i
ma'nā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mūkaḥḥil ü

kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29
Rebīʿu'l-āḥir 1187)

8. nazma: -a

Gazel 138

Mısra: 9

*Edebî bir değere
sahip olan şiir. II Şairin
şiiri.*

Noқта-i ḥālīni remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczûb gibi

9. nazma: -a

Gazel 138

Mısra: 9

*Edebî bir değere
sahip olan şiir. II Şairin
şiiri.*

Noқта-i ḥālīni remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczûb gibi

nazm-ı belîğāya:

1. nazm-ı belîğāya: -ya

Gazel 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Belîğ'in şiiri.

Ola mı nazm-ı Belîğāya
Ḥasībā tanzîr
Ala Vehbî ola çün vādî-i
ṭab^c-ı Ṣābit

2. nazm-ı belîğāya: -y, -a

Gazel 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Belîğ'in şiiri.

Ola mı nazm-ı Belîğāya
Ḥasībā tanzîr
Ala Vehbî ola çün vādî-i
ṭab^c-ı Ṣābit

nazm-ı bî-tertibî:

1. nazm-ı bî-tertibî: -i

Gazel 125

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Düzensiz şiir.

Cenāb-ı Rātibe bu
nazm-ı bî-tertibî ʿarz
eyle
Dirîğ etmez Ḥasībā kilk-
i taşḫîḥin niżāmında

nazm-ı ḥasīb:

1. nazm-ı ḥasīb:

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Hasip'in nazmı.

Tevsen-i ḥāmeñe
meydān gerek ey nazm-
ı Ḥasīb
Eyle irḥā-yı ʿināna var
mı vādî nev-üslüba

nazm-ı pāk-i nābî-i
dānādan:

1. nazm-ı pāk-i nābî-i
dānādan: -dan

Gazel 87

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

*Bilgili Nābî'nin
temiz şiiri.*

Nazm-ı pāk-i Nābî-i
dānādan efzūndur
sözüm

Eyle bir kerre miḥekk-i
ṭab^c-ı ḥālîşle ʿayār

nazm-ı sükkerîn şatmış:

1. nazm-ı sükkerîn
şatmış: -mış

Gazel 56

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şekerli şiir şatmış.

Ḥasībā Rāʿif-i şirîn-edā
evşāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna
nazm-ı sükkerîn şatmış

nazra:

1. nazrası: -sı

Gazel 3

Mısra: 7

(Bir tek) bakış,
bakma.

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde hāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

ne:

1. ne:

Gazel 5

Mısra: 10

Nasıl.

İder cā deyr-i ʿaşkı
Tābī-i şüret-perest āhır
Ne kāfirce belādur
ibtılā-yı duhter-i tersā

2. ne:

Gazel 57

Mısra: 5

Çok, öyle bir.

Ne sâhîr-pîşedir
çeşmim hayāl-i
gīsuvānıñla
Qoyup bir şîşe içre
bunca ejderhā
şığırdırmiş

3. ne:

Mesnevi 4

Mısra: 47

Nasıl, hangi?.

Bu umürcayla ne şayda
tevārüd dildārı
Qo hemān koynuña
altun gibi şarı yārı

4. ne:

Gazel 71

Mısra: 10

*"Beğenme, takdir
etme" anlamı
oluştur.*

Bāde-nüş ol gel açıl
refc-i hicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su'āl üstüne
gül

5. ne:

Gazel 13

Mısra: 7

*"Nasıl bir şeydir"
anlamında söz.*

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamıñ cāna daḥi lek
Aqşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

6. ne:

Gazel 70

Mısra: 14

*"Beğenme ve
çokluk" anlamı
katmıştır.*

Yine neşr ü dehenim
kırmıza kıanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i hāl üstüne gül

ne ʿaceb:

1. ne ʿaceb:

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ne olmuş, şaşılacak
ne var.*

Verse ne ʿaceb zaḥm-ı
ğamıñ cāna daḥilek
Aqşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

2. ne ʿaceb:

Gazel 48

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı?.

Qılsa ebrūña teveccüh
ne ʿaceb kıalb-i Ḥasīb
Süy-ı miḥrāba kışı
kıble-nümāsıyla döner

ne alış veriştir:

1. **ne alış veriştir:-dir**

Gazel 42

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Ne güzel alış
veriştir.*

Būs-ı leb-i cān-baḥşına
cān naḥdini ister
Cān almada cān
vermede ne alış
veriştir

ne berzahdır:

1. **ne berzahdır:-dır**

Gazel 120

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Öyle bir

Cehenem'dir.

Ne berzahdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı lik olur maḥbūb
u dostānıñ ḥaṭarsızca

ne deñlü:

1. **ne deñlü:**

Gazel 83

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ne kadar, ne
ölçüde.*

Ne deñlü noḡṭa-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü
remmāl-i felek 'ahdine
fāl etmem

2. **ne deñlü:**

Gazel 113

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ne kadar, ne

ölçüde.

Ne deñlü zen-perestān
meyl-i maḥbūb
eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk
ile berber ḥuṣūsında

3. **ne deñlü:**

Gazel 11

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1. Ne denli, ne

kadar.

Ne deñlü mūncelī olsa
yine ey mihr-i şeh-
āşūb
'İzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mir'āt

4. **ne deñlü:**

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ne kadar.

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bīmārın gören
'āşık
Ne deñlü dest-i luṭfi
ḥoşa merhem tāzeden
tāze

ne der:

1. **ne der:**

Kıt'a 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ne, nasıl olduğunu
düşünmek.*

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu'arā
Külçe-i sim mi ya billūr
mı ya bāzū mı desem

ne güne kumāş olur:

1. **ne güne kumāş olur:-
ur**

Gazel 25

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ne çeşit, nasıl
kumaş olmak.*

Nessāc-ı ʿışk cān ü dili
tār u pūd eden
Añlar metā^c-ı vaşlı ne
gūne ʕumāş olur

ne hācet:

1. **ne hācet:**

Gazel 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Neden, ne

sebepten.

Nazar ʕıl ʕeşm-i inşāfile
var mı mişl-i şānisi
Ne hācet şarf-ı maḳdūr-
ı suhanla eylemek irād

2. **ne hācet:**

Gazel 104

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Neden, ne

sebepten.

Gül-i terler gibi tāb-ı
ʕaraḳla tāzeden tāze
Ne hācet ʕarız-ı gül-
bīnesinde ḡāze
mümtāze

3. **ne hācet:**

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Neden, ne
sebepten.*

Eder yer yer tenimde
şerha şerha ḡancer-i
ebrū
Ne hācet tīḡ-i tīz-i
ḡamze-i ḡammāza ser-
bāza

ne haddiñdir:

1. **ne haddiñdir: -dir**

Gazel 110

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Haddin deḡil.

Beste-leb ol ʕıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne
ḡaddiñdir senüñ pür--
gūlara

ne hoş sine:

1. **ne hoş sine:**

Gazel 70

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Ne güzel sine.

Ḳızarıp ḡabḡabın
emdikce o şūhuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne hoş
sine sifāl üstüne gül

ne hoşdur:

1. **ne hoşdur: -dur**

Kit'a 21

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ne hoş.

Berg-i sebzile ne
hoşdur gül-i āl
Ḥatt-ı ruḡsāra nazar ʕıl
her ḡāh

ne lezzet var:

1. **ne lezzet var:**

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Lezzeti yok.

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı la'l-i ḡonce-
fāmında
Ne ʕaynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

ne mümkündür:

1. **ne mümkündür: -dir**

Gazel 121

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Mümkün deḡil,

mümkün mü?

Ḥasībā māhir oldu
şeyhe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

ne ne:

1. ne ne:

Gazel 33

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Ḥasībā vādī-i firkatde
kaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne qarındaşım
var

2. ne ne:

Gazel 33

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Dem-i ağıyāra gark
olmazdı tiğ-i balgamī-
kabzam
Ne bahtım var benim
‘ālemde ne bir kanlu
taşım var

3. ne ne:

Gazel 65

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Doyurma gamze vü
ebrūna bağla zūlfūñle
Ne ehl-i ‘örfe beni gamz
edip ne ḥākime çek

4. ne ne:

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Ḥasīb emīn olalım
gösterip każāya rızā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütüm edelim

5. ne ne:

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Ḥasīb emīn olalım
gösterip każāya rızā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütüm edelim

6. ne ne:

Gazel 124

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bağlaç olarak ve
tekrar edilerek cümlede
yer alan aynı değerdeki
öğelerin başına
getirildiğinde bunları
red ve inkâr etmek için
kullanılır.*

Ne lezzet var zūlāl-i
būs-ı la‘l-i gönce-

fāmında
Ne ‘aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

ne sevdādır:

1. **ne sevdādır:** -*dır*

Gazel 102

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nasıl sevdā.

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülün
Düşdü teşvīşe göñül bu
fıkr-i dūr-ā-dūrda

ne sūd olur:

1. **ne sūd olur:** -*ur*

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ne fayda sağlar.

Aña ne sūd olur seyr-i
sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsū-yı vaṭan

ne var:

1. **ne var:**

Mesnevi 5

Mısra: 42

Kelime Tipi: -

Şaşılır mı, tuhaf mı.

Nişādır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalkamaḳdan ğayrı
ḳalaycıya ne var

ne zaḥmet:

1. **ne zaḥmet:**

Gazel 104

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ne gereĝi var ?.

Şikeste-dār-ı reftārıñ
öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tiĝ-i tiz-i
ĝamze-i ĝammāza ser-
bāza

necīb:

1. **necīb:**

Kit'a 16

Mısra: 10

Aslı pak, soyu

temiz.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tārīḥini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

necm:

1. **necm:**

Gazel 12

Mısra: 8

Yıldız.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene raḳḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerit

2. **necm:**

Gazel 12

Mısra: 8

Yıldız, sitāre.

Aṭlas-ı çerḥi edip
fermene raḳḳāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerit

necm-i baḥtım:

1. **necm-i baḥtım:** -*ım*

Gazel 134

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Talih yıldızı.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim aĝlardı
Felekde necm-i baḥtım
şu‘le-tāb olsa kim
aĝlardı

necm-i sitāre:

1. **necm-i sitāre:**

Kıt'a 7

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Parlak yıldız.

Çeşm-i estere nigāhı

nīş-ter

Müşterī necm-i sitāre

ṭāhir

nedīm olmuşdu:

1. **nedīm olmuşdu:** -muş,

-du

Kıt'a 20

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dost olmak.

Meclis-i naql-i Ebā

Müslimle olmuşdu

nedīm

Rüz-ı maḥşer şāfi'î Āl-i

Resül olsun ilāh

nedīm-i ḥurde-bīn:

1. **nedīm-i ḥurde-bīn:**

Gazel 3

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Çok küçük şeyleri

görebilen Nedim.

Çün Nedīm-i ḥurde-bīn

özge ḥayāl olmuş baña

Vākı'ā rū'yā mı ya

ḥulyā mı söylersin

Ḥasīb

nefes:

1. **nefes:**

Gazel 3

Mısra: 11

Akciğerlere hava

alıp verme ve bu yolla

alınıp verilen hava,

soluk.

Şöyle sīr olmuş dehānuñ

kim güzār itmiş nefes

Nuṭḡ şarf itmek muḥāl-

ender-muḥāl olmuş

baña

2. **nefes:**

Gazel 45

Mısra: 10

Akciğerlere hava

alıp verme ve bu yolla

alınıp verilen hava,

soluk.

Men'e sa'y eyler bizi

vā'iḡ mey ü maḥbūbdan

Vaḡtini taḡyī' edip

nefes 'abeş it'āb eder

nefes vermeyip:

1. **nefes vermeyip:** -me, -

y, -ip

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Solumak. II

Konuşmak.

Ser-be-ceyb-i hırkadır

seyyāḡ-ı baḡt u ṭāli'im

Vermeyip bir dem

nefes şöyle şafā-yāb

uyur

nefir olsam:

1. **nefir olsam:** -sam

Gazel 117

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nefir çalgısı olmak.

Girift-i dār-ı Manşūr-ı

hevā-yı zülfüñ

olmaḡdan

Nefir olsam eninim

neyle ruḡsār ola

Dāvuda

nefise:

1. **nefise:**

Müfret 10

Mısra: 1

Güzel.

Bir dürr-i Necef mihr-i

şadef içre nefise

Nefs şems şeref burcu

oldu gehvāre

nefise hānım^ı:

1. nefise hānım^ı:-1

Müfret 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şeyh Mehemed

Ataullah Efendi'nin kızı.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīhını
Eyledi nāzik Nefise
Hānım^ı Allāh^ı aṭā

nefs:

1. nefis:

Müfret 10

Mısra: 2

Bir kimsenin kendi

*öz varlığı, öz benliği,
kişiliği.*

Bir dürr-i Necef mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvāre

2. nefis:

Mesnevi 4

Mısra: 30

(Ar.) Nefs, can, ruh,

*insan, kendi, beden,
şehvet.*

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir^ıatın

Yüriyecek zabṭına al
nefs atın

nehār:

1. nehār:

Gazel 96

Mısra: 2

Gündüz.

Hābāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

neheng-i sīmdir:

1. neheng-i sīmdir:-dir

Gazel 30

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gümüş timsah.

Meclis-i aḡyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir
güyā ki der-gird-āb
uyur

nehy eder:

1. nehy eder:-er

Mesnevi 3

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Yasaklamak.

Āşikāra nehy eder vā'iz
harāmī gizli yer
Havf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

nehy olup:

1. nehy olup:-up

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Birini bir şeyden
alıkoyma, yasak etme,
engelleme.*

Hatt-ı la'li gelicek
büsesini men^ı etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı
meye oldu çün yasaḡ

nemek katmış:

1. nemek katmış:-miş

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Tuz katmış.

‘Aceb mi sirkelense
vā'iz-i pīr-i muḡān sāķī
Şarāb-ı hoş-güvāra
etmemiş hürmet nemek
katmış

nergis:

1. nergisi: -i

Gazel 71

Mısra: 11

İri papatya

*biçiminde ortası yeşil
veya sarı, yaprakları gri
ve sarı çiçek II
(sevgilinin) gözü,
bakışı; mahmur bakışlı
sevgili.*

Cām-ı mülü almış ele
nergisi mest eylemege
Kurdu bezmi Hāsibā bu
me‘āl üstüne gül

2. nergisiñ: -in

Gazel 31

Mısra: 6

İri papatya

*biçiminde ortası yeşil
veya sarı, yaprakları gri
ve sarı bir çiçek. II
Mahmur bakış.*

Dīdebān olmuş
gülistānda açılmış
gönceler
Nergisiñ başı ‘aşāsında
nite bevvāb uyur

nerīmānı nerm eder:

1. nerīmānı nerm eder: -
er

Gazel 131

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şehname'de geçen

Neriman'ı bile

yumşatmak.

Şecā‘at-i nigehi
Ḳahramānı ḳahr eyler
‘İnāyet-i suḫanı nerm
eder Nerīmānı

neşāt-ābāde mi:

1. neşāt-ābāde mi: -e, -
mi

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Neşātābād

*Sahilsarayı 1138 (1726)
yılında Damad İbrahim
Paşa tarafından
Defterdarburnu'nda
Defterdār Camii
yakınında inşa
ettirilmiştir).*

Zevraḳ-ı sāḡar süvārı
baḫr-i ‘iṣretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāt-
ābāde mi şevḳ-ābāde mi

nesc etdi:

1. nesc etdi: -di

Gazel 101

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Dokumak.

Ḳılmaḡa pūşide nesc
etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarḡ-ı atlasdan nişān

nesc eyler iseñ:

1. nesc eyler iseñ: -r, -i, -
señ

Gazel 22

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

İşlemek, dokumak,.

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab‘iñ
Hāsibā tār u pūd-ı nazm
aña dād-ı hevāyidir

nesc-i fitende:

1. nesc-i fitende: -de

Gazel 3

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Fitne dokuması.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

neş‘e:

1. neş‘eden: -den

Kıt'a 18

Mısra: 9

Neşe, mutluluk.

Vâkıf olup neş'e-i
uhrâya ol bu neş'eden
Gitdi çak mestâne tâ
kurb-ı civâr-ı rahmete

neş'e-bahşâ-yı
meşâmm-ı tab'ı
rindândır:

1. neş'e-bahşâ-yı
meşâmm-ı tab'ı
rindândır:

Gazel 17

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rintlerin

yaratılışına kokusuna
neşe bağışlayan.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yârândır
kadeh
Neş'e-bahşâ-yı
meşâmm-ı tab'ı
rindândır kadeh

neş'e-i cân-bahşı:

1. neş'e-i cân-bahşı: -1

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Cana can katan

neşe.

La'liñ ey sâkî eder yek-
demde ihyâ âdemi
Neş'e-i cân-bahşı

bilmem rûh-ı 'isâ-zâde
mi

neş'e-i mey:

1. neş'e-i mey:

Gazel 118

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şarap neşesi.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-ğün
Nigâh-ı âfeti bî-ğand
hep haten şuyına

neş'e-i uhrâya:

1. neş'e-i uhrâya: -y, -a

Kıt'a 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Diğer II öteki

dünyanın sevinci.

Vâkıf olup neş'e-i
uhrâya ol bu neş'eden
Gitdi çak mestâne tâ
kurb-ı civâr-ı rahmete

nesh:

1. nesh:

Gazel 41

Mısra: 9

Bir hat çeşidi.

Harf-i ta'allukı geh eder
nesh geh celî
Gizlik nigâh hâme
benânim çitir pıtır

nesic-i şeyh-zâd-ı
zemânım:

1. nesic-i şeyh-zâd-ı

zemânım: -ım

Gazel 41

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Zamanın şeyh
oğlunun dokuması.

Seccâde ferş-i nükte-i
'ışkın şümâr eder
Nesic-i şeyh-zâd-ı
zemânım çitir pıtır

nesim:

1. nesimde: -de

Gazel 96

Mısra: 8

Rüzgar II Zaman.

Bu rüzgârda bir serv-
kadd hevâsınadır
Nesimde eşer-i ârzü
çemen-be-çemen

nesim-i şubh:

1. nesim-i şubh:

Müfret 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Sabah esintisi.

Sûk-ı çemende âbile
lâleye nigâh
Kârı nesim-i şubh ile al
tâkye ver külâh

neş ü dehenim:

1. **neş ü dehenim:** -*im*

Gazel 70

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yayma ve ağız.

Yine neş ü dehenim
kırmızı kanmış ‘anber
Ne müferraḥ oluyor
dâne-i ḥâl üstüne gül

nessâc-ı ‘ışk:

1. **nessâc-ı ‘ışk:**

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşk dokuyucusu,
çuhacısı.*

Nessâc-ı ‘ışk cân ü dili
târ u pûd eden
Añlar metâ‘-ı vaşlı ne
güne kumâş olur

nessâc-ı ṭab‘-ı neş‘ete:

1. **nessâc-ı ṭab‘-ı**

neş‘ete: -*e*

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Neşet'in şairlik
yaratılışının dokuması.*

Nessâc-ı ṭab‘-ı Neş‘ete
şad âferin Ḥasib
Kâlâ-yı nazm-ı
emti‘aniñ ‘abkarisidir

nev fidancıdır:

1. **nev fidancıdır:** -*dır*

Gazel 71

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yeni, küçük fidan.

Nev fidancıdır eyâ
bâd-ı sebük-rev luṭf et
Şıḳlet-i bâr-girân
olmasın al üstüne gül

nev otalara:

1. **nev otalara:** -*lar, -a*

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yeni oda.

Olmaz mezâḳ-ı hâzıma-i
tâze-devletân
Mey vaż‘ olunca ḥâmız
olur nev otalara

nevâ etdi:

1. **nevâ etdi:** -*di*

Gazel 103

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şarkı söylemek.

Râst geldim o şeh-nâza
Şifâhâna ‘Acemde
‘Uşşâka nevâ etdi şabâ
evc-i ‘Irâka

nevâ kılsa:

1. **nevâ kılsa:** -*sa*

Gazel 123

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Neva makamında

söylemek.

‘Uşşâka râst râḫatü'l-
ervâḥ-ı mâyedir
Bir gül-‘izâr kılsa nevâ
ten-tenâlara

nev-‘arūsâne:

1. **nev-‘arūsâne:**

Gazel 70

Mısra: 11

Yeni gelin gibi.

Nev-‘arūsâne döküp
‘arızına sürḫize

Ḥaclegāh-ı çemene
geldi o ḥāl üstüne gül

nev-arūsāsā:

1. nev-^{arūsāsā}:

Gazel 4

Mısra: 14

Yeni gelin gibi.

Ƙızılığ aklıqlarıyla
müzeyyen nev-^{arūsāsā}
Beyāz fes ḥālî ḳaldı
çeşmüm[ün]
ḥaclegāhında

nev-bāhar:

1. nev-bahār:

Gazel 10

Mısra: 3

İlk bahar.

Nev-bahār irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāhib-şafālar semt semt

nev-be-nev:

1. nev-be-nev:

Gazel 66

Mısra: 7

*Çeşit çeşit, türlü
türlü II Yepyeni.*

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev

Aç yāre ḳanlı
şerḫalarıñ yoğ mudur
seniñ

nevbet būs gelse:

1. nevbet būs gelse:

Mesnevi 4

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Öpme sırası

gelmek.

Ƙand imiş ḡayra gibi
şormağā yoğdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

nev-edā:

1. nev-edālar: -lar

Gazel 10

Mısra: 10

Yeni bir eda, tarz.

Berg-i sebzūñ tuḥfesin
şāhib-zemīne sun daḡi
Çün gül ^{arz} eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

nev-heves:

1. nev-heves:

Gazel 26

Mısra: 9

*Yeni, hevesli,
acemi.*

Ḥasīb nev-heves üstāda
şı^{rin} ^{arz} etmeñ
Ƙuşūra mu^{terif} olunca
nā-sezā mı olur

nev-icād:

1. nev-icād:

Gazel 20

Mısra: 4

Yeni icāt.

Bu beyt-i rāsīḡu'l-
bünyān ḳıldı şāmiḡu'l-
akrān
Muşanna^c dil-güşā
zībende vālā-ṭarḡ nev-
icād

nevk-i ḳalem:

1. nevk-i ḳalem:

Gazel 76

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kalemin ucu.

Bī-zebāndır nice ta^cbīr
eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebüter oldu dil
^{azme} güşāde per ü bāl

nev-leheb:

1. nev-leheb:

Gazel 105

Mısra: 14

Yeni alev, ateş. II
Yeni Cehennem ateşi.

Göñül vermez kocamaz
ruhsarı bu kadar
‘uşşāķıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tāzeden
tāze

nev-res:

1. nev-res:

Gazel 52

Mısra: 12

Yeni yetişen, yeni
biten, genç, taze.

Ḳalmaz o tıflı görse
Ḥasībāda ihtiyār
Pīrān-ı ‘ışķ olan
dimeñiz nev-res
istemez

2. nev-resin: -in

Gazel 133

Mısra: 9

Yeni yetişen, yeni
biten, genç, taze.

Ḡonce-i la‘l-i güli
ruhsarıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā
bülbül-i gūyā seni

3. nev-resken: -ken

Gazel 75

Mısra: 1

Yeni yetişen,
taze, genç.

Daḥi nev-resken edip
emr-i Ḥüdāya imtişāl
Eyleyip terk-i fenā kıldı
beķāya irtihāl

nev-reste:

1. nev-reste:

Gazel 41

Mısra: 22

Yeni yetişmiş II
Sevgili.

Ḳıldı beni selāset-i
güftār ile esir
Nev-reste şūḥ-ı tuḥfe-
lisānım çıtır pıtır

2. nev-reste:

Gazel 105

Mısra: 14

Yeni büyümüş,
yeni ortaya çıkmış, taze
(sevgili).

Göñül vermez kocamaz
ruhsarı bu kadar
‘uşşāķıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tāzeden
tāze

nev-rüz etse:

1. nev-rüz etse: -se

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yeni günün sevinci
etmek.

Zemistān gitse nev-rüz
etse bülbül ölse gül
bitse
Ṭolu cām alsa sākī şalsa
muṭrib sāza āğāza

nev-şüküfte:

1. nev-şüküfte:

Gazel 116

Mısra: 2

Çiçek gibi yeni
açılan.

O māhı sāde-rūyān içre
seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte
tāze güldür
yāsemenlikde

nev-üslüb:

1. nev-üslüba: -a

Gazel 127

Mısra: 10

Yeni tarz.

Tevsen-i h̄ameñe
meydān gerek ey nazm-
ı Ḥasīb
Eyle irh̄ā-yı ʿināna var
mı vādī nev-üslūba

nev-zemīn:

1. **nev-zemīn:**

Gazel 25

Mısra: 9

*Yeni yol, yeni tarz
(Orijinal bağlamında).*

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭabʿiña kim rāhdaş olur

2. **nev-zemīn:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Yeni yol, yeni tarz
(Orijinal bağlamında).*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı
Fennī nev-zemīn üzre

nev-zuhūr etdi:

1. **nev-zuhūr etdi: -di**

Kıt'a 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeni doğmak.

Bārekallāh ṭālīʿ-i saʿdile
etdi nev-zuhūr
İlticā-yı naḥl-i
ümmīdim verā-yı
perdeden

nev-zuhūrī:

1. **nev-zuhūrīdür: -dür**

Gazel 9

Mısra: 4

Yeni çıkmış.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḥm ile naqş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al kumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

ney:

1. **neyle: -le**

Gazel 117

Mısra: 6

*Kamıştan yapılmış
bir arşın uzunluğunda
nefesli çalgı.*

Girift-i dār-ı Manşūr-ı
hevā-yı zülfüñ
olmağdan
Nefir olsam enīnim
neyle ruḥsār ola
Dāvuda

neyle-:

1. **neyleyem: -r, -em**

Gazel 62

Mısra: 2

*Ne eylemek, ne
yapmak.*

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neyleyem
gül-bendini etdi çerāğ

neyle:

1. **neylesin: -sın**

Gazel 114

Mısra: 12

*Ne eylemek, ne
yapmak.*

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı
nāfizi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā
neylesin tanzīrde

nezāket:

1. **nezāket:**

Gazel 109

Mısra: 10

Güzel vasıf.

Mümkün mi Ḥasīb ola
faḳīrāne nāzire
ʿÖrfi gāzeli gibi nezāket
var içinde

nezāret:

1. nezāret:

Gazel 99

Mısra: 8

*Bakma, bakış,
nazırlık.*

Sirişk-i dīdeme cān
zaḥm-ı sīnemden nigāh
eyler
Nezāret def^t-i ğamdır
sāḥil-i deryāya
revzenden

nice:

1. nice:

Gazel 133

Mısra: 8

Nasıl.

Cām-ı mey mir^ʔāt-ı ruḥ
birbirine ʿaks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i ḥīre sākiyā seni

2. nice:

Gazel 12

Mısra: 6

*"Nasıl?" anlamında
imkansızlık ifade eden
soru zarfı.*

Bāğ-ı ḥüsnünde ḥaṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak

Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe sābit

3. nice:

Gazel 53

Mısra: 4

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Vākı^ʿā rū^ʔyada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midḥet-i ḥüsnüñü
bilmem nice taḥrīr
ederiz

4. nice:

Gazel 76

Mısra: 3

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Bī-zebāndır nice ta^ʿbīr
eylesin nevk-i qalem
Çün kebüter oldu dil
ʿazme güşāde per ü bāl

5. nice:

Gazel 82

Mısra: 6

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid

Ḥuşūş-ı ʿışk-ı ḥaḳīkī
nice ʿumūm edelim

6. nice:

Gazel 101

Mısra: 23

*"Nasıl" anlamında
soru zarfı.*

Nice merd olur o ṭıfl-i
sedd-i İskender-vaḳār
Ṭül-i ʿömr ile
mu^ʿammer eyleye
Mevlā hemān

7. nice:

Gazel 29

Mısra: 10

*"Bir çok, hayli"
anlamlarında kullanılan
kelime.*

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la^ʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḥānelerde
nice şeyḥ ü şābb uyur

8. nice:

Gazel 70

Mısra: 33

*"Bir çok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan
kelime.*

Nice şad girye ederiz
firâkıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

9. nice:

Kıt'a 5

Mısra: 8

"Bir çok, bir hayli"
anlamlarında kullanılan
kelime.

Terāfu'la huzūra 'arż-ı
hālīm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şahh
āsār

10. nice:

Mesnevi 5

Mısra: 32

"Pek çok, birçok,
hayli" anlamında zarf.

Alsa Dāvud eline tīgi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

11. nice:

Gazel 57

Mısra: 13

"Nasıl" anlamında

soru zarfı, nasıl, öyle
bir.

Nice reşk etmeyem
āyine-i endāma
bağdıķca
Alıp āgūşına ol servi
ser-tā-pā şığışdırmış

12. niceler:-ler

Gazel 87

Mısra: 5

"Bir çok, çok."
anlamlarında kullanılan
sıfat. II Âşıklar.

Niceler etmez hased
iblis-i pür-telbīsveş
La'net-i dehḡāl-i
mel'ün ibn mel'ündür
sözüm

13. nice:

Gazel 22

Mısra: 9

"Birçok, hayli"
anlamlarında kullanılan
kelime.

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab'ıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı nazm
añā dād-ı hevāyīdir

14. nice:

Gazel 102

Mısra: 2

"Pek çok, çok, bir
hayli" anlamında zarf.

Fikr-i şādī cāy-gir
olmaz dil-i maḡdūrda
Mey nice eyler
temekkün şīşe-i
meksūrda

15. nice:

Gazel 109

Mısra: 6

"Pek çok, çok, bir
hayli" anlamında zarf.

Ādāb ile taḡbīl ederim
muşhaf-ı rüyın
Gördüm ki nice ḡusn-i
ḡaṭ āyet var içinde

nice mümkündür:

1. nice mümkündür:-dir

Gazel 104

Mısra: 17

Kelime Tipi: -
Mümkün mü?

Ḥasībā nice mümkündür
cenāb-ı şeyḡe pey-
revlik
'Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i'cāza icāza

nice oldu:

1. nice oldu: -du

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Nasıl olmak.

Bāğ-ı hüsnünde haṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

niçün:

1. niçün:

Mesnevi 3

Mısra: 7

*"Ne için, neden,
hangi sebepten?"
anlamlarında soru zarfı.*

Niçün 'arz etmedi
Leyliye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

nid:

1. nideyim: -eyim

Gazel 122

Mısra: 7

*"Ne yapayım, ne
söyleyeyim; elimden bir
şey gelmez." anlamında
çaresizlik bildiren bir
ifade.*

Ey ḡonce vūs'atin
nideyim bāğ-ı 'ālemin
Teng oldu firḡatınle bu
gülşen ser-ā-sere

nid-:

1. nider: -er

Gazel 9

Mısra: 9

*Ne etmek, ne
yapmak.*

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuḡle yemeklik
yap

nidā kılsa:

1. nidā kılsa: -sa

Mesnevi 3

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Seslenmek.

'Āşıkam laḡzide olmam
ḡam baña kılsa nidā
Bu meşeldir deve
kulaḡından aḡsamaz
şehā

nigāh:

1. nigāha: -a

Gazel 82

Mısra: 5

*Bakış, nazar II ilgi,
iltifat.*

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Huşūş-ı 'ışḡ-ı ḡaḡikī
nice 'umūm edelim

2. nigāh:

Gazel 41

Mısra: 10

*Bakış, bakma,
nazar.*

Ḥarf-i ta'alluḡı geh eder
neşḡ geh celī
Gizlik nigāh ḡāme
benānım çıtır pıtır

3. nigāh:

Müfret 11

Mısra: 1

*Bakış, bakma,
nazar.*

Sūḡ-ı çemende ābile
lāleye nigāh
Kārı nesīm-i şubḡ ile al
ṡākye ver külāh

4. nigāhı: -ı

Kıt'a 3

Mısra: 1

*Bakış, bakma,
nazar.*

Gerçi kim halkıñ nigāhı
dāfi^c-i ğamdır diyü
Şahn-ı şahrā mā³-i cārī
şüret-i zibādadır

5. nigāhı:-ı

Kıt'a 7

Mısra: 7

*Bakış, bakma,
nazar.*

Çeşm-i estere nigāhı
niş-ter
Müşterī necm-i sitāre
tāhir

nigāh eyler:

1. nigāh eyler:-r

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bakmak, görmek.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḥm-ı sīnemden nigāh
eyler
Nezāret def^c-i ğamdır
sāhil-i deryāya
revzenden

nigāh-ı āfeti:

1. nigāh-ı āfeti:-ı

Gazel 118

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) bela
bakışı.*

Uyunca neş^c-e-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

nigāh-ı lutfla:

1. nigāh-ı lutfla:-la

Gazel 134

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Lutuf, ihsan bakışı
II ilgi, şefkat gösterme.*

Niyāz etsem teġāfūl
eyler ol leb-beste-i
nāzım
Nigāh-ı lutfla bārī ḥiṭāb
olsa kim ağlardı

nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı

yār olur:

1. nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı

yār olur:-ur

Gazel 52

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünün
güzelliğini görmek.*

Her sū nigāh-ı şāhid-i
dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuşlata
pīş ü pes istemez

nigāh-ı yekde:

1. nigāh-ı yekde:

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tek bakışta.

Böyle sāhir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde
ġamzeñ şad hezār ādem
ḳapar

nigār:

1. nigār:

Gazel 42

Mısra: 5

Güzel yüzülü sevgili.

Peş-revde ḥişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāka bu da naḳş ile
bir kāra girişdir

nigeh:

1. nigeh:

Gazel 5

Mısra: 1

Far. Bakış, nazar.

"Nigāh"dan

*muhafttır. nıgeh-bân
nıgâh-bân. nıgehdân
nıgâhdâr.*

Olinca yek nıgeh çęsm-
âşınâ-yı duhter-i tersâ
Esîr itdi beni zülf-i dü-
tâ-yı duhter-i tersâ

2. nıgeh:

Kıt'a 17

Mısra: 2

Bakış.

Benân hâme devât sım-
bâzû ebruvân mıkrâş
Nıgeh gezlık varaç
rüy[dur] mürekkeb hatt
lıkâ gîsû

3. nıgeh:

Gazel 101

Mısra: 19

Bakış, bakma II göz.

Ėamzesi tıg-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nıgeh
Tîr-i Gerşâsb müje ebrû
kemân-ı Ėahramân

4. nıgeh:

Kıt'a 15

Mısra: 1

Bakış, bakma II göz.

La'l-i fem hokka nıgeh
gezlık ebrû mıkrâş
Âh o kâtib güzeli kıaddi
kıalemden mevzûn

nıgeh ber-dâr eder:

**1. nıgeh ber-dâr eder: -
er**

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Bakış asılı kalmak.

Helâk eyler nıgeh ber-
dâr eder zülf-i dil-âvîzi
Recâ-yı vaşl-ı cânân
etmege kaç cân u başım
var

nihâl:

1. nihâliñ: -iñ

Gazel 97

Mısra: 6

Ağaç, fidan.

Hum-ı cüşideye elbette
ziyânı derkâr
Kim nihâliñ ede sūd
etmedi bâzârından

nihân:

1. nihân:

Gazel 86

Mısra: 8

*Far. Saklı, gizli,
mahfi. nihânî: Nihanlık.*

Hâşılı yağa cihânı n'ola
âhim şereri
Micmer-i dilde nihân
nârımı dökdüm şaçdım

2. nihân:

Gazel 101

Mısra: 16

Gizli, gizlice.

Ya dür-i yek-tâ
vücüdudur şadef
gehvâresi
Şeb-çerâğ olmuş ya
tarf-ı dürc-i yâkıta
nihân

nihân eyledim:

1. nihân eyledim: -dim

Gazel 88

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gizlemek.

Sinemde ışk-ı yarı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tıg-i
bürân eyledim bugün

nihânice:

1. nihânice:

Gazel 125

Mısra: 5
Gizlice.

Nihānīce edermiş
kişver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ğamze
nāmında

nīk ü bed:

1. nīk ü bed:

Gazel 43
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
İyi ve kötü.

Nīk ü bed izhār eder
nağş-ı derūn-ı cām-ı
mey
Zişt ü hūb āyīnede
hemvār kendin gösterir

2. nīk ü bed:

Gazel 102
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
İyi ve kötü.

Yār aġyārı ğam-ı
ġīsūñla fark etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde
merdüm-i meşhūrda

nīk ü bedi yeksān gören:

1. nīk ü bedi yeksān gören:-en

Gazel 50
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*İyi ve kötüyü aynı
görmek.*

Bu ʿālemde taḥammülle
gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār
yaḥşi vü yaman çekmez

nikāb:

1. niķābdan:-dan

Gazel 98
Mısra: 9
Yüz örtüsü, peçe.

Olmaz niķābdan ḥaṭ u
ḥālīñ müṭālaʿa
Mektüm olan risāle
hem olsun hem olmasın

niķāb etdikce:

1. niķāb etdikce:-dik, -ce

Gazel 89
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Örtmek, kapatmak.

Niķāb etdikce ruḥsārına
dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıķa
ter dest ü dāmānın

nīk-nām:

1. nīk-nām:

Müfret 9
Mısra: 2
İyi adlı.

Mücevher ḥarfle
tebrīke yazdı kilik-i zer
tārīḥ
Mora mansīb kılındı
nīk-nām ʿOsmān Paşaya

nīl ü ceyhūn eyleme:

1. nīl ü ceyhūn eyleme:- me

Gazel 112
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Nil ve Ceyhun
nehirlerine benzetmek.*

Gezme māʿi nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
ʿĀşıķıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

nīm-ķatre:

1. nīm-ķatre:

Gazel 45
Mısra: 4
Yarım damla.

Hicr-i ġīsū-yı girih-
ġiriñle eşk-i dīdeden

Nīm-kaṭre düşse
deryāyı bütün gird-āb
eder

nīm-tebessüm:

1. **nīm-tebessümle: -le**

Gazel 70

Mısra: 34

Yarım tebessüm.

Nice şad girye ederiz
firākıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

nīm-ten:

1. **nīm-ten:**

Gazel 9

Mısra: 6

*Eskiden gömlek
üstüne giyilen kollu
yelek.*

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider ʿuşşāk
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

2. **nīm-ten:**

Gazel 135

Mısra: 6

Eskiden gömlek

*üstüne giyilen kollu
yelek.*

İnşirāḥ-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşika bir ʿuḫde oldu
nīm-ten dedikleri

3. **nīm-ten:**

Gazel 135

Mısra: 6

*Eskiden gömlek
üstüne giyilen kollu
yelek.*

İnşirāḥ-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşika bir ʿuḫde oldu
nīm-ten dedikleri

4. **nīm-tenle: -le**

Gazel 112

Mısra: 3

*Yarı açık ten;
mintan, gömlek.*

Gezme māʿī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
ʿĀşikañ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

nīş ü ğam gelir:

1. **nīş ü ğam gelir: -ir**

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
*Zehir ve ğam
gelmek.*

Gāh nīş ü ğam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sürür
Etme ümmid-i neşātı
ʿālem-i tedvīrde

nişadır:

1. **nişadır:**

Mesnevi 5

Mısra: 41

Amonyak tuzu.

Nişadır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalkamaḳdan ğayrı
ḳalaycıya ne var

nişān:

1. **nişān:**

Gazel 101

Mısra: 12

*1. İşâret, belirti, iz,
alâmet. 2. Ayırıcı işâret,
alâmet-i fârika.*

Ḳılmağa pūşide nesc
etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarḫ-ı atlasdan nişān

nişān etmiş:

1. nişān etmiş: -miş

Gazel 79

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hedef yapmak.

Kemān ü tīridir ehl-i

ma‘ārifiñ gūyā

Derūn-ı hāsidi etmiş

nişān devāt ü kalem

nişāne verdi:

1. nişāne verdi: -di

Gazel 92

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Belirti / işaret

bırakma.

Haylī tekellūf oldu

kemer-bend-i yārda

Verdi nişāne feth-i

muṭalsam defīneden

nisār-ı dūr-i nā-

yābımdır:

1. nişār-ı dūr-i nā-

yābımdır: -ım, -dır

Gazel 49

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Bulunmaz inci

saçma.

N’ola ‘arz eyledise

‘Ārife tanzīr Ḥasīb

Hāk-i pāyına nişār-ı

dūr-i nā-yābımdır

nisār-ı ğamzesi:

1. nişār-ı ğamzesi: -si

Gazel 91

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yan bakışının

saçtığı.

Nişār-ı ğamzesi

yağmāya çıkmış hayli

‘uṣṣākı

O yaḥşi dil-beri böyle

yaman olsun mu

derdim ben

nisbet:

1. nisbetle: -le

Gazel 11

Mısra: 6

Göre, nazaran,

nisbetle.

Ne deñlü mūncelī olsa

yine ey mihr-i şeh-
r-
āşūb

‘İzār-ı şāfiña nisbetle

seniñ cāmdır mir’āt

nîş-ter:

1. nîş-ter:

Kıt'a 7

Mısra: 7

İğne, diken, hançer

vb. delici ve batıcı sivri

şeyler; neşter II diken.

Çeşm-i estere nigāhı

nîş-ter

Müşterī necm-i sitāre

ṭāhir

nite:

1. nite:

Gazel 48

Mısra: 8

Nitekim //

hakikaten, gerçekten.

Bī-başar devr-i ḥadiñ

etse de seyyāh olmaz

Esb-i ṭāḥüne nite çerḥ-i

‘amāsıyla döner

2. nite:

Gazel 31

Mısra: 6

Nasıl (olduğunu)?.

Dīdebān olmuş

gūlistānda açılmış

ğonceler

Nergisiñ başı ‘aşāsında

nite bevvāb uyur

nitekim:

1. nitekim:

Gazel 48

Mısra: 2
*Bunun gibi, burada
olduğu şekilde.*

Rükn-i küyunda dil
ümmid-i vişâliñle
döner
Nitekim sa'y-i tavâf
etse şafâsıyla döner

**niyâm-ı tîğ-i bürân
eyledim:**

1. **niyâm-ı tîğ-i bürân
eyledim:** -*dim*

Gazel 88

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Keskin kılıcın kını
eylemek.*

Sinemde ıışk-ı yârı
nihân eyledim bugün
Cismim niyâm-ı tîğ-i
bürân eyledim bugün

niyâm-ı vâhîde:

1. **niyâm-ı vâhîde:** -*e*

Gazel 57

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Tek bir kılıç kını,
kılıf.*

Göñülde ebruvânıñ
ıışkını pinhân eden
ıâşık

İki tîği niyâm-ı vâhîde
haqqâ şıgırdırımış

niyâmında:

1. **niyâmında:** -*i, -n, -da*

Gazel 125

Mısra: 2

Kılıç kını, kın.

Ya zağm ur sîneme
bi'llâh ya hancer-be-kef
tırma

Levendim tîğ yakanda
gerek yâhūd niyâmında

niyâz:

1. **niyâzım:** -*ım*

Gazel 128

Mısra: 8

*Ar. yalvarma, rica,
istirham.*

Haç-âver olmadıkça
ibtidâ-yı vaşla yok
destür
Niyâzım hayflar kim
intihâ-yı nâza dek gitdi

niyâz etsem:

1. **niyâz etsem:** -*sem*

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarmak.

Niyâz etsem teğâfûl
eyler ol leb-beste-i
nâzım
Nigâh-ı luṭfla bâri ḥiṭâb
olsa kim ağlardı

niyâz u nâzı:

1. **niyâz u nâzı:** -*i*

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yalvarma yakarma.

Târ ü pūd itmiş niyâz u
nâzı cülâh-ı şekib
Eylemiş nesc-i fitende
düş şâl olmuş baña

niyâza başlayalım:

1. **niyâza başlayalım:** -*y,
-alım*

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yalvarmaya
başlamak.*

O nâzenin ğazel almaz
yalan zamânı degül
Niyâza başlayalım
imtinân zamânı degül

niyyet:

1. **niyyetiñ:** -*i, -n*

Gazel 136

Mısra: 6

İstek II amaç.

Zevrak-ı sāgar süvārı
baħr-i 'işretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşâ-
âbâde mi şevk-âbâde mi

nizâm:

1. **nizâmında:** -ı, -n, -da

Gazel 125

Mısra: 8

Düzen, tertip;

kural.

Cenâb-ı Râtibe bu
nazm-ı bî-tertibî 'arz
eyle
Diriğ etmez Ĥasîbâ kıl-
i taşhîhin nizâmında

nîze ğılâfa şıĝmaz:

1. **nîze ğılâfa şıĝmaz:**

Gazel 57

Mısra: 15

Kelime Tipi:

Atasözü

Mızrak kılıfa

şıĝmaz.

Meşeldir çün ğılâfa nîze
şıĝmaz derler ammâ
kim

Müjeñ almış hayâle
'aşık-ı şeydâ şıĝırdırılmış

nîze-i rüstem:

1. **nîze-i rüstem:**

Gazel 101

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Rüstem'in oku.

Ėamzesi tiĝ-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nigeħ
Tîr-i Gerşâsb müje ebrü
kemân-ı Ėahramân

noĝşân erişmez:

1. **noĝşân erişmez:** -mez

Gazel 87

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Eksiklik erişmez.

Her ne deñlü eylesem
noĝşân erişmez bezl ü
şarf
Mâlik-i kenz-i 'ulûmum
mâl-i Ėârûndur sözüm

noĝta noĝta:

1. **noĝta noĝta:**

Gazel 87

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nokta.

Noĝta noĝta nükte-i
mevhûm-ı taħrîr-i evc

Ėâlibâ bir gerden-i pür-
hâle meftûndur sözüm

noĝta-i hâli gören:

1. **noĝta-i hâli gören:** -en

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ben noktasını

görmek.

Vefk-ı maĝşûdını eyler
şeref-i şemse ħarîn
Noĝta-i hâli gören
şafha-i ruĝsârından

noĝta-i hâl-i siyeh

düzülmüş:

1. **noĝta-i hâl-i siyeh**

düzülmüş: -müş

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Siyah ben noktası

sıralanmış.

Girihler meşk-ı
ruĝsârında kâf-hâ mîm
göstermiş
Düzülmüş noĝta-i hâl-i
siyeh ta'lim göstermiş

noĝta-i hâliñi:

1. **noĝta-i hâliñi:** -iñ, -i

Gazel 138

Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Benin siyah
noktası.*

Noқта-i hāliñi remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczūb gibi

2. **noқта-i hāliñi: -iñ, -i**
Gazel 138
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Benin siyah
noktası.*

Noқта-i hāliñi remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczūb gibi

noқта-i müşgīn-i
mu'anber:

1. **noқта-i müşgīn-i**
mu'anber:
Kıt'a 10
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Anber ve misk
kokulu nokta.*

Hāl ü haṭṭ noқта-i
müşgīn-i mu'anber
i'rāb
Ḥaḫ mübārek ede

hemvāre ola ḥayr-ı
ḥalef

noқта-i necmi:

1. **noқта-i necmi: -i**
Gazel 83
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Yıldız noktası.

Ne deñlü noқта-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü
remmāl-i felek 'ahdine
fāl etmem

n'ol:

1. **n'ola: -a**
Gazel 49
Mısra: 13
*"Çok mu / Ne
çıkır" anlamlarında
istirham ifadesi.*

N'ola 'arz eyledise
'Ārife tanzīr Ḥasīb
Ḥāk-i pāyına nişār-ı
dür-i nā-yābımdır

2. **n'ola: -a**
Gazel 86
Mısra: 7
*"Çok mu / Ne
çıkır" anlamlarında
istirham ifadesi.*

Ḥāşılı yaksa cihānı n'ola
āhım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı döküm şaçdım

3. **n'ola: -a**
Gazel 99
Mısra: 3
*"Çok mu / Ne
çıkır" anlamlarında
istirham ifadesi.*

N'ola düşsem ḥayāl-i
cām-ı la'liñle ḥarābāta
Şafādır Lāy-ḥvāra künc-
i külhēn şahn-ı
gülşenden

nola:

1. **n'ola:**
Gazel 7
Mısra: 5
*Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).*

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnaḫ
n'ola
Arnabudlar giydiler
yilek çuḫa ḫapūd hep

n'ola:

1. **n'ola:**
Gazel 18
Mısra: 5

"Ne olur"
anlamında kullanılan
söz.

Çāşnî-i ʿışkı idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
kandı olunca kām telh

n'ola:

1. n'ola:

Gazel 106
Mısra: 5
Ne çıkar.

N'ola yār sitemiyle ham
kaddim
Kuvvet-i ʿışk-ı şāb var
dilde

2. n'ola:

Gazel 32
Mısra: 3
Çok mu? Ne çıkar?.

N'ola devr eylese āvāz-ı
hüsni rub^c-ı meskūnı
Maqām-ı būselikde
beste olmuş bir
murabba^dır

3. n'ola:

Gazel 109
Mısra: 3
Çok mu? Ne çıkar?.

Dağ üsti n'ola bāğ olsa
ʿuşşāka Edirne
Çok bağı yanıķ ehl-i
kerāmet var içinde

4. n'ola:

Gazel 120

Mısra: 6
*Ne çıkar. Şaşılır
mi? (Şaşılmaz).*

Reh-i ʿışkıñda gün gibi
nümāyān meş^cal-i
dāğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylessem
fenersizce

5. n'ola:

Kıt'a 4

Mısra: 2
*Ne çıkar. Şaşılır
mi? (Şaşılmaz).*

Zîr-meşķ etdi dil-i
ʿuşşāķı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i
ter

nüh felege:

1. nüh felege:-e

Gazel 63
Mısra: 9
Kelime Tipi: -

*Dokuz gök (dokuz
gezegen).*

Bād-ı himmetle olur
nüh felege peyveste
Āteş-i gayret ile kim ola
hākister-i ʿışķ

nüh felek:

1. nüh felek:

Gazel 101
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Dokuz gök.

Raķşa çıķdı seb^ca-i
seyyāre tıttı hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yaķdı bir bir
şem^cdān

2. nüh felek:

Gazel 140
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Dokuz gök.

Şāh Hüseyn mātemini
nüh felek tıttı
Eyler Yezīde la^cnet-i bī-
hadd ü bī^cadi

nühüfte:

1. nühüfte:
Gazel 23

Mısra: 10

Gizli olarak, gizlice.

Fenniye feth etse gāhī
gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

nühüfte eyleyelim:

1. nühüfte eyleyelim: -y,
-elim

Gazel 82

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Saklamak,
gizlemek.*

Nühüfte eyleyelim
naḳd-i rāzı bir gıcecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-
beri ketüm edelim

nühüfte olmuş idi:

1. nühüfte olmuş idi: -
muş, -i, -di

Kıt'a 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gizlenmek,
saklanmak.*

Nühüfte olmuş idi ol
ḳabā-yı 'izzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ
şübhesiz 'aṭā oldı

nuḳl-i bezm olduğunu:

1. nuḳl-i bezm
olduğunu: -duḳ, -u, -n, -
u

Gazel 29

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mecliste meze
yemek.*

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyeti işrāb eder
Mest-i mey mir'āt-i
sāḡar sāḳi-i mey-nāb
uyur

nuḳl-i ūeftālū vü bādām eyledim:

1. nuḳl-i ūeftālū vü
bādām eyledim:

Gazel 80

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Meze olarak ūeftali
ve badem yemek. II
Sevgilinin yanaḡını ve
gözlerini öpmek.*

Her lebin emdikce būs
etdim 'izār-ı ūemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i
ūeftālū vü bādām
eyledim

nükte-dān-ı pāk:

1. nükte-dān-ı pāk:

Gazel 140

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Ey temiz idrakli
nükte bilen, ince ve
zarif kimse.*

Ol nükte-dān-ı pāk 'Alī
Zeyne'l-'ābidin
Bir nokṭa ile kāmil eder
ṭıfl-ı ebcedi

nükte-i gül-fem:

1. nükte-i gül-fem:

Gazel 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Gül renkli nükte,ler,
ince sözler.*

Fenniye feth etse gāhī
gülşen-i ṭab'ın Ḥasīb
Daḥi böyle çok nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

nükte-i mevḥüm-ı

taḥrīr-i evc:

1. nükte-i mevḥüm-ı

taḥrīr-i evc:

Gazel 87

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*En üst yazma
kavramının incesi.*

Noқта noқта nükte-i
mevhüm-ı taḥrîr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-
ḥāle meftūndur sözü

nukûş:

1. nukûş:

Kıt'a 18

Mısra: 5

Nakışlar, resimler.

Olmadı her nakş bende
etdi bende her nukûş
Nakş-bend olup
ḥaḳîkatle serāy-ı
vaḥdete

nümāyān:

1. nümāyān:

Gazel 120

Mısra: 5

Görünen.

Reh-i 'ışḳıñda gün gibi
nümāyān meş'al-i
dāğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

nümāyān oldu:

1. nümāyān oldu: -du

Kıt'a 5

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Görünmek.

Terāfu'la ḥuzūra 'arz-ı
ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu ḳıldı nice şaḥḥ
āşār

nümāyiş:

1. nümāyiş: -i

Gazel 122

Mısra: 3

Gösteriş, görünüş.

Zülf-i siyehle 'arız-ı āliñ
nümāyiş
Semmūr ḳaplamış gibi
gül-gün ser-ā-sere

nün-ı nesnelər:

1. nün-ı nesnelər: -ler

Müfret 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Nesne kelimesinin

nun harfi.

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nün-ı nesnelər

nūra beñzer:

1. nūra beñzer: -r

Kıt'a 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nura benzemek.

Söyledim işrāb edip
'atşāna tārīḥin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

nür-ı başār:

1. nür-ı başār:

Mesnevi 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Göz nuru.

Edhemī Bektāşī vü
Bayramī ey nür-ı başār
Rütbe-i a'dādda oldu
tamām işnā 'aşer

nür-ı çeşm-i cān:

1. nür-ı çeşm-i cān:

Gazel 66

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Can, gönül

gözünün nuru.

Sırr-ı Ḥudā vücūd-ı
mażāhirde müstetir
Ey nür-ı çeşm-i cān
başarıñ yok mudur
seniñ

nūr-ı eşi'a:

1. nūr-ı eşi'a:

Gazel 101

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Parlak ışık.

Olsa şâyeste Benâtü'n-
na'ş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīze ye nūr-ı
eşi'a rīsmān

nūr-ı sâbit:

1. nūr-ı sâbit:

Gazel 38

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sâbit nur.

Seb'a-i seyyâreden
tākıdır pervânesi
Nūr-ı sâbit kim fetîl-i
şem'ci iqbâlimdedir

nüş edip:

1. nüş edip: -ip

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İçmek.

Şevk-ı ruhuñla bāde-i
gül-reng nüş edip

Çan üstüne begüm yine
kan eyledim bugün

nüş etmege:

1. nüş etmege: -mek, -e

Kıt'a 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçmek.

Tekyede saqqālîk ederdi
müdām
Kevşeri nüş etmege
şâyestedir

nüş eyle:

1. nüş eyle:

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

İçmek.

Zülâl-i la'lini nüş eyle
tâzededen tâze
Temâyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

nüş-ı meye:

1. nüş-ı meye: -e

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şarabın tadı.

Haft-ı la'li gelicek
büsesini men' etdi
Nehy olup âyetle nüş-ı
meye oldu çün yasağ

nüş-ı meyle:

1. nüş-ı meyle: -le

Gazel 80

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Şarap içmek.

Her lebin emdikce būs
etdim 'izār-ı şemmini
Nüş-ı meyle nuql-i
şeftālū vü bādām
eyledim

nüş-ı sürür:

1. nüş-ı sürür:

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevinçten içmek.

Gāh nış ü gam gelir gāh
bu bezme nüş-ı sürür
Etme ümmid-i neşātı
'ālem-i tedvırde

2. nüş-ı sürür:

Gazel 114

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Sevinçten içmek.

Gāh nīş ü ğam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sūrūr
Etme ümmīd-i neşātı
‘ālem-i tedvīrde

nutk:

1. nutk:

Gazel 3

Mısra: 12

Söz, kelâm.

Şöyle sīr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nutk şarf itmek muhāl-
ender-muhāl olmuş
baña

nutka gel:

1. nutka gel:

Gazel 12

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Konuş!, söyle!.

Nutka gel lüknet-i
şīrīniñ ile qandı erit
Tūti āşüfte verip
būlbūli eyle sākıt

nutk-ı pākiñ:

1. nutk-ı pākiñ: -iñ

Mesnevi 1

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Temiz, pak söz.

Nutk-ı pākiñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler ihyā

nutk-ı tūti-i şeker-rīzi:

1. nutk-ı tūti-i şeker- rīzi:

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tatlı tatlı konuşan
papağanın konuşması.*

Görmedin dil-beri şīrīn
nefesinden biliriz
Nutk-ı tūti-i şeker-rīzi
sesinden biliriz

nutk:

1. nutka: -a

Gazel 12

Mısra: 1

Söyleyiş, nasihat.

Nutka gel lüknet-i
şīrīniñ ile qandı erit
Tūti āşüfte verip
būlbūli eyle sākıt

nüzhet:

1. nüzhet:

Gazel 37

Mısra: 20

Ferahlık, tazelik.

Qıl vaşf-ı ‘ağd-i turre-i
ğazālını
Nüzhet Hāsīb şīrde
luğazla gazeldedir

o:

1. o:

Kıt'a 22

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı .

O şūhı da‘vet etmiş
dāhiliyye hücreye
tenhā
‘Aceb vā‘iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

2. aña: -ñ, -a

Gazel 129

Mısra: 12

*"O" üçüncü tekil
şahıs zamiri (Sevgili).*

Hāsīb-i ‘andelibiñ yok
qarārı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

3. o:

Gazel 20

Mısra: 2

"O" kişi zamiri.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Hān-ı kerem-
mu'tād
Celādetlü o sultān-ı
mübārek eyledi bünyād

4. o:

Gazel 113

Mısra: 9

"O" kişi zamiri.

O ber-dā'im Hasībā
'āşıkñ çok olduğun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker huşusunda

5. o:

Gazel 134

Mısra: 1

"O" kişi zamiri.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-hvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

6. o:

Gazel 14

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

Libās-ı sebz ile her serv
nāzenin olmaz
O ḫüsne bu reviş-i
nāzikānedir bā'is

7. o:

Gazel 22

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Harābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse
O zālim ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyidir

8. o:

Gazel 44

Mısra: 9

"O" işaret sıfatı.

Şeyḫ Efendiniñ 'aşādārı
o sultānım küçük
Naḫl-i gül gibi 'aşā
üşküfte gül ya bū
mudur

9. o:

Gazel 46

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā ḳadd
ile

Şanıram her ḫaṭvede
bir serv-i müsteşnā
biter

10. o:

Gazel 47

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Şarābı āb ile āmiḫte
eder de şatar
Görün o pīr-i muḡānı
ḫarāma ḫile ḳatar

11. o:

Gazel 52

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı.

Ḳalmaz o tıflı görse
Ḥasībāda ihtiyār
Pīrān-ı 'ışḳ olan
dimeñiz nev-res
istemez

12. o:

Gazel 54

Mısra: 12

"O" işaret sıfatı.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrine süvār
Biz o ḳumriveşi altun
ḳafesinden biliriz

13. o:
Gazel 56
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.
- O tūṭī bir şekercik
çignemiş meclisde ḥarf
atmış
Raḳīb-i telḥ-kāma
sitem-i nīṣ naḥl olup
batmış
14. o:
Gazel 63
Mısra: 8
" O" işaret sıfatı.
- Ḳal'a-i ḳalbi eder ceş-i
hevādan taḥḥīr
Seyf-i ḳāṭı'dır o zātında
ki var cevher-i ıṣṣḳ
15. o:
Gazel 64
Mısra: 2
" O" işaret sıfatı.
- Bu cān tende iken şerḥ
edem ḥākime çek
O ḳanlı tīḡi şehā cism-i
şerḥnākime çek
16. o:
Gazel 65
- Mısra: 2
" O" işaret sıfatı.
- Ḥadeng-i ḡamzeleriñ
cism-i zaḥmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı
yā helākime çek
17. o:
Gazel 67
Mısra: 12
" O" işaret sıfatı.
- Mey ḳaṭresini sübhā-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle gıceyi
ihyā şabāḥa dek
18. o:
Gazel 68
Mısra: 16
" O" işaret sıfatı.
- Dāḡımla şerḥa-i lāle
çerāḡandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek
19. o:
Gazel 70
Mısra: 22
" O" işaret sıfatı.
- Açdı evrāḳ-ı Gülistānı
tefe'ülle şabā
- Bülbülün ṭālī'ine çıḳdı o
ḥāl üstüne gül
20. o:
Gazel 70
Mısra: 24
" O" işaret sıfatı.
- Mey-i gül-fāmla pür-
sāḡar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mir'āt-i
cemāl üstüne gül
21. o:
Gazel 70
Mısra: 29
" O" işaret sıfatı.
- Ḳızarıp ḡabḡabın
emdikce o şūḥuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne ḥoş
sīne sifāl üstüne gül
22. o:
Gazel 73
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.
- O nāzenin ḡazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
imtinān zamānı degül

23. o:

Gazel 73

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Kirās-ı la‘lini ŧeftālu
almağa ŧundum
O naħl-i nev dedi ey
bāġbān zamānı degül

24. o:

Gazel 73

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

O ŧūħ deŧne-be-kef
mest olup gelir ħayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

25. o:

Gazel 73

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

O ŧūħ deŧne-be-kef
mest olup gelir ħayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

26. o:

Gazel 77

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Ṭariħ-ı ħakda olup
Naħŧ-bend o zāt-ı celil
Reh-i ħalenderide ħıldı
sa‘y-i cezil

27. o:

Gazel 85

Mısra: 7

"O" işaret sıfatı.

O meh-rūya raħib-i
naħs-kevkib iktirān
etmiŧ
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luťfunda ġam
gördüm

28. o:

Gazel 88

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı.

Açdım o yāre ŧerħa-i
pür-ħūnı lā-‘ilāc
Derd-i derūnı ŧerħ ü
beyān eyledim bugün

29. o:

Gazel 91

Mısra: 4

"O" işaret sıfatı.

Zamān geçdi ŧeb-i
hicrān eriŧdi yıldızım
düŧdi

O meh-rū ġün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

30. o:

Gazel 91

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Niŧār-ı ġamzesi
yaġmāya çıkmıŧ ħayli
‘uŧŧāķı
O yaħŧi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

31. o:

Gazel 96

Mısra: 3

"O" işaret sıfatı.

Durur o ŧūħ-ı mey-
āŧāma lāleler güller
Ayaġ elinde ŧurāħi tolu
çemen-be-çemen

32. o:

Gazel 96

Mısra: 9

"O" işaret sıfatı.

O mest-i nāzik eder
seyre çıkdıġın iŧŧā
ŧadā-yı na‘ra-i gül-
düŧdi

bāng-ı hū çemen-be-
çemen

33. o:

Gazel 100

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı.

O leb ki kâğıd-ı âl üzre
ḥaṭṭ-ı yâķūtî
Ya mühr-i la'le kıazılmış
ola zemân ü zemîn

34. o:

Gazel 101

Mısra: 23

"O" işaret sıfatı.

Nice merd olur o tıfl-i
sedd-i İskender-vaķâr
Ṭül-i 'ömr ile
mu'ammer eyleye
Mevlâ hemân

35. o:

Gazel 103

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı.

Râst geldim o şeh-nâza
Şıfâhâna 'Acemde
'Uşşâka nevâ etdi şabâ
evc-i 'Irâķa

36. o:

Gazel 105

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Ḥaṭ-ı ḥüsnin tirâş eyler
o gül-fem tâzedden tâze
Ki tecdîd-i maḥabbet
eyler 'âlem tâzedden
tâze

37. o:

Gazel 111

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Şâh-ı cis[i]m mi pâyiñ
[.] Hindü mudur 'aceb
İķlîm-i Çîn-i dilde o
zülf-i siyâhımız

38. o:

Gazel 113

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

O âteş-pâreniñ şehir-i
dilin ḥıfz et ḥayâlinde
Sitânbüldür çü lâzımdır
zarar aḥker ḥuşûsında

39. o:

Gazel 116

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

40. o:

Gazel 116

Mısra: 9

"O" işaret sıfatı.

Bu beyt-i penci kıldıñ
'arz-ı ḥâl o pençe-i
mihre
Ḥasib olduñ müşârün
bi'l-benân ehl-i
suḥenlikde

41. o:

Gazel 131

Mısra: 6

"O" işaret sıfatı.

Sülâle-i neseb-i 'ırķ-ı
pâk-i Cengîzî
O ḥânedâna denilmek
sezâ kerem kânı

42. o:

Gazel 131

Mısra: 12

"O" işaret sıfatı.

Ebü'l-feth ola yâ Rabb
feth-i ḥân-zâde

Ġazāya eyle muvaffak o
zāt-ı zī-şānı

43. o:

Kıt'a 13

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

Tekye-i ıışıkda gördükce
o derviş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp āhū
mı yā hū mı desem

44. o:

Kıt'a 13

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

O mehiñ gülşen-i
hüsniinde açılmış
gördüm
Yâsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlū mı desem

45. o:

Kıt'a 14

Mısra: 20

"O" işaret sıfatı.

Der-kenār oldu beyāz
üzre berāt-ı hüsni
Haṭṭ-keşide ola olmaz
mı o nāme telşim

46. o:

Kıt'a 15

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

La'l-i fem hokka nigh
gezlik ebrū mikrāş
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemnden mevzūn

47. o:

Kıt'a 21

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Mir Derviş Rızā ḥatn-i
Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o zāt-ı
āgāh

48. o:

Kıt'a 23

Mısra: 2

"O" işaret sıfatı.

Cāmi'-i hışn-ı cihān
Ḥazret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o
şāhenşeh-i 'ālī-şāna

49. o:

Kıt'a 25

Mısra: 11

"O" işaret sıfatı.

Degüldi gerçi o derviş
şüretā libās
Cüneyd ü Şibliye
ma'nāda reh-nümā oldu

50. o:

Mesnevi 4

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Ḳarşu ḳorisa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar
ura ol güm-rāha

51. o:

Mesnevi 4

Mısra: 44

"O" işaret sıfatı.

Ḥānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olımaz iken o şāhiñ
eşiği firāşı

52. o:

Gazel 49

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı
(semt).

Beni pā-bend ile çül-
püşe-i derd ü ḡam eden
Ḳıl 'aybsız o güzel-zāde-
i müy-tābımdır

53. o:

Kit'a 4

Mısra: 4

"O" işaret sıfat
(semt).

Edeyazdı beni dīvāne
hemān
O kalem kâtibi haqqā
dil-ber

54. anı: -n, -u

Gazel 19

Mısra: 4

"O" III. tekil şahıs
zamiri.

Naş-bend oldu bu
remz ile tarîk-i irşād
Mālik-i kalb-i selīm
olan eder mi anı redd

55. anı: -n, -u

Gazel 63

Mısra: 12

"O" III. tekil şahıs
zamiri.

Kim Ḥasībā işigünde ola
şidkile muķīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ıışk

56. anı: -n, -u

Mesnevi 4

Mısra: 8

"O" III. tekil şahıs
zamiri.

Bir yavaşca kişidir Ḥacī
Ḥalīl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı kıomazız

57. anı: -n, -u

Mesnevi 4

Mısra: 12

"O" III. tekil şahıs
zamiri.

Bācdāra buluşunca kıara
bāzırgānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

58. o:

Gazel 68

Mısra: 7

"O" işaret sıfat.

Mecnūn gibi yildūm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhūr-i şeb-i
yeldā şabāḥa dek

59. o:

Gazel 134

Mısra: 1

"O" işaret sıfat.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḥvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i baḥtım
şu'le-tāb olsa kim
ağlardı

60. o:

Mesnevi 4

Mısra: 13

"O" işaret sıfat.

Bir aķıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Kıara yaḥşı ururlar
fuķarāya nārı

61. aña: -ñ, -a

Gazel 22

Mısra: 4

"O" III. tekil kişi
zamiri.

Kalemkār-ı kıumāş-ı
nev-zuhūrīdir ḥaṭ-ı
sebziñ
Ser-i zūlfūñ aña pūşide
ḥārā-yı hevāyīdir

62. aña: -ñ, -a

Gazel 22

Mısra: 10

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i şab'ıñ
Ĥasībā tār u pūd-ı nazm
aña dād-ı hevāyīdir

63. aña: -ñ, -a

Gazel 90

Mısra: 5

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Aña ne sūd olur seyr-i
sūķ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsū-yı vařan

64. aña: -ñ, -a

Gazel 101

Mısra: 22

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Etmesin ĥācet degül
'azm-i seyāĥat şulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ĥayāt olmuş revān

65. aña: -ñ, -a

Kıt'a 7

Mısra: 2

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Ser-tirāř-kār Süleymān
Ĥelebi
Aña luř etdi cenāb-ı
Ĥādir

66. aña: -ñ, -a

Kıt'a 11

Mısra: 3

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Aña Ĥācī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ
ammā pāye řař' etdiñ
köpek

67. aña: -ñ, -a

Kıt'a 18

Mısra: 7

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Sırr-ı Mevlānā ziyā-pāř-
ı 'ařā olup aña
Zerre iken oldu vāřıl
şems-i çarĥ-ı rif'ate

68. aña: -ñ, -a

Kıt'a 25

Mısra: 8

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Nühüfte olmuş idi ol
řabā-yı 'izzetde
Aña velāyet-i Ĥaķķ
şübhesiz 'ařā oldu

69. aña: -ñ, -a

Mesnevi 5

Mısra: 22

" O" III. tekil kişi
zamiri.

Yörügü řoymaĥa
başladı şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ĥıřr
oldu Tatar aña hemān

70. aña: -n, -a

Kıt'a 16

Mısra: 5

" O" işaret zamiri.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
'Irķ-ı řāhir maĥzen-i
ĥayb-ı hüviyyetdir
gelen

o dem:

1. o dem:

Gazel 87

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

O zaman.

Ben Ḥasībem mu'ciz-i
Ḥisāya maḵrūndur
sözüm

o hāl:

1. **o hāl:**

Gazel 70

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*O halde, bu şekil
üzere.*

Nev-ḥarūsāne döküp
ḥarızına sürhize
Ḥaclegāh-ı çemene
geldi o hāl üstüne gül

o rütbe:

1. **o rütbe:**

Gazel 33

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*O derece, -çok fazla
anlamında
kullanılmıştır.*

Zemīni ḵaṭre-i dem
dāne-i eşkile zeyn
etdim
O rütbe ḥāşılı vāfirce
irād-ı ma'āşım var

o vechile:

1. **o vechile:**

Gazel 91

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

O sebeple.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
ḥayān olsun mu derdim
ben

o vechle:

1. **o vechle:-le**

Gazel 100

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*O yüzden, ondan
dolayı, o şekilde.*

Edip liḥāyla icrā-yı
sünnet-i Nebevī
Vaḵār-ı zātına verdi o
vechle temkīn

ocağın ihtiyarı idi:

1. **ocağın ihtiyarı idi:-idi**

Kıt'a 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Dergâhın yaşlısı.

Ocağın ihtiyarı idi
ellinci cemā'atde
Sefer kıldı beḵāya
çeşm-i aḥbāb oldular
ḥūn-pāş

öksüz oğlan göbeğin

kendi keser:

1. **öksüz oğlan göbeğin
kendi keser:**

Kıt'a 8

Mısra: 1

Kelime Tipi:

Atasözü

*Bir koruyanı,
kollayanı olmayan
kimseler her işlerini
kendileri yapmak
zorundadır.*

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser
Destiñe al kilik-i pāki
mevlidiñ sen daḥi yaz

oku-:

1. **okudukça:-duḵça**

Gazel 31

Mısra: 12

Bir yazıda

*anlatılmak istenen
mānâyı anlamak,
öğrenmek.*

Şöyle vaşf etdim mey-i
la'li lebi yāri Ḥasīb
Okudukça lezzetinden
mest olup aḥbāb uyur

oku yañılmaz:

1. **oķu yañılmaz:**

Mesnevi 5

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Oku tam isabet
etmek.*

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Kõndu kıaraağaca oķu
yañılmaz şimdi

ol:

1. **oldı:-dı**

Gazel 2

Mısra: 5

Olmak.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pīrāhen baña

2. **olmaķda:-maķda**

Gazel 2

Mısra: 7

Olmak.

Māni^c-i seyr-i cemāl
olmaķda zūlf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rū-siyeh düşmen
baña

3. **olmasa:-masa**

Gazel 2

Mısra: 2

Olmak.

'Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Hıaçeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

4. **olsa:-sa**

Gazel 2

Mısra: 6

Olmak.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pīrāhen baña

5. **olur:-ur**

Gazel 2

Mısra: 1

Olmak.

'Azm-i kūy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Hıaçeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

6. **olur:-ur**

Gazel 2

Mısra: 5

Olmak.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pīrāhen baña

7. **olmuş:-muş**

Gazel 3

Mısra: 1

Olmak.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mıhr 'aks itmiş şafaķ
ruhsār-ı āl olmuş baña

8. **olmuş:-muş**

Gazel 3

Mısra: 2

Olmak.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mıhr 'aks itmiş şafaķ
ruhsār-ı āl olmuş baña

9. **olmuş:-muş**

Gazel 3

Mısra: 3

Olmak.

H'āceden çıķmış
zerāfetle 'alim olmuş
baña

Şīve üstāddan el öpmiş
hoş hişāl olmuş baña

10. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 4
Olmak.

H̄āceden çıkmış
zerāfetle ʿalīm olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş hişāl olmuş baña

11. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 6
Olmak.

Sahķ olup rub^c-1 şabā
tekrir olup lezzāt-1
ķand
Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

12. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 8
Olmak.

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde hāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
nazrası

13. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 10
Olmak.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cülāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
düş şāl olmuş baña

14. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 12
Olmak.

Şöyle sīr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuţķ şarf itmek muhāl-
ender-muhāl olmuş
baña

15. **olmuş:-miş**
Gazel 3
Mısra: 14
Olmak.

Çün Nedīm-i hurde-bīn
özge hayāl olmuş baña
Vāķi^cā rü^cyā mı ya
hulyā mı söylersin
Hasīb

16. **olup:-up**
Gazel 3

Mısra: 5
Olmak.

Sahķ olup rub^c-1 şabā
tekrir olup lezzāt-1
ķand
Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

17. **olup:-up**
Gazel 3
Mısra: 5
Olmak.

Sahķ olup rub^c-1 şabā
tekrir olup lezzāt-1
ķand
Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

18. **olmazmış:-mazmış**
Gazel 4
Mısra: 5
Olmak.

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
hālā

19. **olmuş:-miş**
Gazel 4
Mısra: 10
Olmak.

Beyāz fes kırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ḡonce-i
ḡamrāda olmış ḡartopı
peydā

20. **olsa: -sa**

Gazel 5

Mısra: 6

Olmak.

Şurāḡi gerden-i billūr
mey leb šeftālū ḡabḡab
ʿAceb mi olsa ḡönlüm
mübtelā-yı duḡter-i
tersā

21. **olmuş: -miş**

Gazel 6

Mısra: 3

Olmak.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sım çevḡanı
Gürūh-ı aḡterān alayını
tesyīr ider mehtāb

22. **olmasına: -masına**

Gazel 8

Mısra: 1

Olmak.

Gitdükce germ
olmasına meclis-i ṡarab

Sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

23. **olmuş: -miş**

Gazel 8

Mısra: 4

Olmak.

Raṡl-i girānı muḡbeçe
aḡırlıḡ eyledi
Olmış meger ki
nāmzed-i duḡter-i ʿineb

24. **olursa: -ursa**

Kıt'a 1

Mısra: 4

Olmak.

Kātib-i māşıṡa nazīri
ḡasīb
ḡaṡṡına zer-feşān
olursa sezā

25. **ol:**

Gazel 2

Mısra: 5

O.

Cismüm ol deñlü zaʿīf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebüt
egnümde pīrāhen baña

26. **ol:**

Gazel 2

Mısra: 8

O.

Māniʿ-i seyr-i cemāl
olmaḡda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden ḡorinür
ol rü-siyeh düşmen
baña

27. **ol:**

Gazel 2

Mısra: 9

O.

ḡāk-i pāyın tütüyā
ḡıldum ḡasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḡibbā
dīdeler rüşen baña

28. **ol:**

Gazel 4

Mısra: 1

O.

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü
şuʿle-i cevvalēdür ḡüyā

29. **ol:**

Gazel 4

Mısra: 11
O.

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la^lüñ ile
tuğra

30. ol:

Gazel 110
Mısra: 4
O, işaret sıfatı.

Şol ‘araḳ kim zeyn olur
zülfüñde her bir mūlara
Rište-i müşḡin olur
güyā ki ol incülere

31. olsa: -sa

Gazel 11
Mısra: 5
... olarak bulunmak.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şeh-
r-āşüb
‘İzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mir²āt

32. olduğun: -duḡ, -u, -n

Gazel 9
Mısra: 7
... halinde

*bulunmak, ... haline
gelmek.*

Hırām-ı nāzdan ṭāvus-ı
naḥvet olduğun bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklik
yap

33. ol:

Gazel 4
Mısra: 21
"O" işaret zamiri.

Şafaḳda ḡurre-i ḡarrā
muḡannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

34. ol:

Gazel 4
Mısra: 24
"O" işaret zamiri.

Ḥasībā dir görenler
kırmızı şālī beyāz ile
Gül-i sürḡde sefid olmuş
yine ol gülşeni ra^cnā

35. ol:

Gazel 140
Mısra: 15

*III. tekil şahıs
zamiri.*

Mūsā cenāb-ı Kāzımın
ol ḡāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāk-ı ‘arş-ı
mu‘allāda mesnedi

36. ol:

Mesnevi 5
Mısra: 36
"O" işaret sıfatı.

Şatmamış Ḳara Ḥalīl
ḡalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḡara
şatıvermemiş yürümüş

37. olmuşdur: -muş, -dur

Gazel 108
Mısra: 4
"Ol-" yardımcı fiil.

Diş kirāsı şanma
bāḡından yemişdir
şeftālū
Leyliye cān Ḳaysı
olmuşdur ḡam-ı
Mecnūnla

38. olup: -up

Mesnevi 4
Mısra: 31
"Ol-" yardımcı fiil.

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

39. olur: -ur

Gazel 35

Mısra: 6

"Ol" fiilinin geniş
zaman kipi.

Açdıkça bārlar ten-i
süzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Halīl olur

40. olur: -ur

Gazel 120

Mısra: 8

"Ol" fiilinin geniş
zaman kipi.

Ne berzahdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīk-ı līk olur maḥbūb
u dostānıñ ḥaṭarsızca

41. ol:

Gazel 37

Mısra: 18

"O" işaret sıfatı
(Ahiret).

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördüğüm gibi

Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol ince beldedir

42. ol:

Gazel 53

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı
(Ahiret).

Naḫd yok elde döküp
eşk-i teri ruḥsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri teshīr ederiz

43. ol:

Gazel 13

Mısra: 10

"O" işaret sıfatı.

Şimdi kim okur
menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḥ Ḥasībā ile
‘ālemdede ḥavādīs (Fi
Ġurre Şa‘bān Sene
1198)

44. ol:

Gazel 18

Mısra: 8

"O" işaret sıfatı.

Nā‘il-i būs-ı nebāt-ı la‘l-
i dildār olsa ger
‘Āşık-ı dil-ḥasteye

olmaz mı ol bayram
telḥ

45. ol:

Gazel 18

Mısra: 9

"O" işaret sıfatı.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḥsārsız dār-ı
felek
Sīm ü zer sāğar Ḥasīb-i
zāra şubḥ u şām telḥ

46. ol:

Gazel 23

Mısra: 1

"O" işaret sıfatı.

‘Ārızıñ ḥūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḳapar

47. ol:

Gazel 23

Mısra: 5

"O" işaret sıfatı.

Ol perī şundukca la‘lin
ağzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳka-i billūrdan şan
sükkerī bādem ḳapar

48. ol:
Gazel 31
Mısra: 10
" O" işaret sıfatı.
- Şubh olunca etmedi bu
şeb zühür eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur
49. ol:
Gazel 32
Mısra: 2
" O" işaret sıfatı.
- Bu çār ebrū yazılmış kıl
kalemle çār mışra‘dır
Okunur levha-i
vechinde ol māhiñ dü-
maṭla‘dır
50. ol:
Gazel 39
Mısra: 6
" O" işaret sıfatı.
- Çeşm-i terimden
olmadı hālī hayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh
etmiş birisidir
51. ol:
Gazel 40
- Mısra: 7
" O" işaret sıfatı.
- Ḳānūn-ı kayda baksa ol
kaşı kemān
Āgāze-i büselikde
maḳām-ı ‘asir olur
52. ol:
Gazel 40
Mısra: 12
" O" işaret sıfatı.
- Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [,] esir olur
53. ol:
Gazel 40
Mısra: 18
" O" işaret sıfatı.
- Naḳş-ı Emīniñ olmaya
tanzīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol
güheriñ bī-naḳir olur
54. ol:
Gazel 59
Mısra: 1
" O" işaret sıfatı.
- Ḥazret-i Ḥān Ḥamid ol
şeh-i zıll-ı Şāni‘
- ‘Adli ḥırz-ı zu‘afā
düşmene seyf-i ḳāṭı‘
55. ol:
Gazel 68
Mısra: 3
" O" işaret sıfatı.
- ‘Arz eyleyip cemālını ol
māh-tābımız
Çıkmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāha dek
56. ol:
Gazel 75
Mısra: 4
" O" işaret sıfatı.
- Oldu āḥir dāderi Seyyid
Ḥalīle hem-civār
Bir yere cem‘iyyet etdi
ol iki tāze nihāl
57. ol:
Gazel 75
Mısra: 5
" O" işaret sıfatı.
- Eylesin ol ṭā‘ir-i
ḳudsīye uçmağın naşīb
Nā‘il-i vuşlat olup Ḥaḳḳ
eyleye ‘arz-ı cemāl

58. ol:

Gazel 83

Mısra: 11

" O " işaret sıfatı.

Ben ol ʿAnkâ-yı Kâf-ı
himmetem dünyâ vü
ʿuqbâda
Fezâ-yı ʿâlemi
cevlângelimde per ü
bâl etmem

59. ol:

Gazel 85

Mısra: 2

" O " işaret sıfatı.

Der-i mey-hânede sâkî
ayağdan şundu dem
gördüm
Ben ol pîr-i muğânîñ
dergehinde dem kadem
gördüm

60. ol:

Gazel 88

Mısra: 5

" O " işaret sıfatı.

Ben bûs-i laʿlin istedim
ol hancer ʿarz eder
Dil-berle hayli şohbet-i
cân eyledim bugün

61. ol:

Gazel 98

Mısra: 7

" O " işaret sıfatı.

Ol mest-i nâz şâl-be-
gerden degülse de
Mihir-i münîr hâle hem
olsun hem olmasın

62. ol:

Gazel 99

Mısra: 9

" O " işaret sıfatı.

Lebinden diş kirâsı
alma der ol beste-
bostâna
Bez[i]mde mîve-çîn-i
şeftâlû oldukça
gerdenden

63. ol:

Gazel 107

Mısra: 10

" O " işaret sıfatı.

Dediler on dördüne
girmiş Hâsibâ gâlibâ
Ol meh-i tâbânı gördüm
hâledâr oldu yine

64. ol:

Gazel 109

Mısra: 1

" O " işaret sıfatı.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarîn ol ki
kanâʿat var içinde

65. ol:

Gazel 116

Mısra: 7

" O " işaret sıfatı.

Mağâm-ı bûselikden
ederek ʿuşşâka ol
şehnâz
Hüseynîye çıkardı
nağme-i hüsni
hasenlikde

66. ol:

Gazel 118

Mısra: 7

" O " işaret sıfatı.

Bu âb-ı nâbla sen ol
gonce-i hûy-gerde
Çanar mı teşne-
dehenler çeh-i zekân
şuyına

67. ol:

Gazel 122

Mısra: 6

" O " işaret sıfatı.

Mihr ü meh oldu rāh-
güzārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-
ı zer-ā-zere

68. ol:
Gazel 128
Mısra: 12
" O " işaret sıfatı.

Eder cān rīsmān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

69. ol:
Gazel 137
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

‘Aceb ol meh bize hem-
şoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āgūşda
fırşat olur mı

70. ol:
Kıt'a 13
Mısra: 11
" O " işaret sıfatı.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i
suḥan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eş‘ārile ma‘lūm bu
mefhūmı desem

71. ol:
Kıt'a 19
Mısra: 1
" O " işaret sıfatı.

Şıdķile bendesi ol
Ḥazret-i Mevlānānīñ
Der iseñ vāşıl olam sırr-
ı dile "men ‘arefe"

72. ol:
Mesnevi 5
Mısra: 23
" O " işaret sıfatı.

Bir yılanlı kıyağan
ķal‘adır ol Ķaraḫişār
Sen daḫi görmege
maķşūdla iseñ seyrine
var

73. ol:
Mesnevi 3
Mısra: 11
" O " işaret sıfatı
(Sevgili).

İstedim bir buse
ḥattından tutup ol
yārdan
Dedi deveyi bir tūtam
otdur yārdan uçuran

74. ol:
Mesnevi 4
Mısra: 6
" Olmak".

Ķarşu ḳorisa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde kılıclar
ura ol güm-rāha

75. ol:
Gazel 111
Mısra: 4
" O " işaret sıfatı
(sevgili).

Biz rüzedār-ı ‘ıyd-ı
vişāliz gedā göñül
Elbet tūlū‘ eder bize ol
ḫüs-n-i māḫımız

76. oldu:-du
Gazel 98
Mısra: 13
"haline gelmek"
anlamında kullanılan
kelime.

Fennī Şabīḫa oldu
Ḥasīb-i nazīre-gū
Pey-revlik-i ihāle hem
olsun hem olmasın

77. olsun:-sun
Gazel 30

Mısra: 10
"Ol" yardımcı fiili.

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nāz olduğıñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luḫf-i istiğnāb uyur

78. ol:
Gazel 30
Mısra: 4
"Bir " belgisiz sıfat.

Fitne-i devr-i kamer
nā'ımdır iḳāz olmasın
Sīne-i māderde ol
hūrşid-i 'ālem-tāb uyur

79. ol:
Gazel 42
Mısra: 7
"Bir " belgisiz sıfat.

Būs eylemede destini ol
muḫrib-i nāzik
Var ise meger perde-i
ḫanbūra kirişdir

80. ol:
Gazel 46
Mısra: 8
"Bir " belgisiz sıfat.

Def-i şiklet eylesin
söyleñ raḳīb-i kāfire

Ol şeh-i hūbānla zīrā
işim tenhā biter

81. ol:
Gazel 57
Mısra: 14
"Bir " belgisiz sıfat.

Nice reşk etmeyem
āyine-i endāma
baḳdıḳca
Alıp āḡuşına ol servi
ser-tā-pā şığışdırmış

82. ol:
Gazel 58
Mısra: 7
"Bir " belgisiz sıfat.

Dāmāniña el urmasın
arada ol 'adū
Ey bāḡ-ı hūsn serv-i
hırāmānım el-vedā'

83. ol:
Gazel 72
Mısra: 3
"Bir " belgisiz sıfat.

Yine taḫrīb-i 'ālem
ḳaşdın etmiş ol Hülāḡū-
hū
'Aceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

84. ol:
Gazel 85
Mısra: 4
"Bir " belgisiz sıfat.

Benim her zaḫmım üzre
şerḫalar ḫaḡ üstü
bāḡımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḫaddın çok kerem
gördüm

85. ol:
Gazel 93
Mısra: 2
"Bir " belgisiz sıfat.

Teraḫdır bezm-i tesbīḫ-
i riyā künc-i ḫarābiden
Feraḫdır ḫānḳāh-ı pey-i
nev ol künc-i ḫesābiden

86. ol:
Gazel 97
Mısra: 10
"Bir " belgisiz sıfat.

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrüya
'Āfiyet mi bula ol şerḫa-
i nā-çārından

87. ol:
Gazel 110

Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir perīşānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yoḥsa ʿıtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

88. ol:
Gazel 134
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

Niyāz etsem teğāfūl
eyler ol leb-beste-i
nāzım
Nigāh-ı luḥḫla bārī ḫiṭāb
olsa kim ağlardı

89. ol:
Gazel 140
Mısra: 26
" Bir " belgisiz sıfat.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

90. ol:
Gazel 141
Mısra: 2
" Bir " belgisiz sıfat.

Āl-i Nebī mesned-i zāt-ı
nesīb

Eyledi ʿuḫbāya güzer ol
edīb

91. ol:
Kıt'a 25
Mısra: 3
" Bir " belgisiz sıfat.

Egerçi ol ḫademe
zümresinden idi velī
Mişāl-i şöhreti
himmetde Bayḫara oldı

92. ol:
Kıt'a 25
Mısra: 7
" Bir " belgisiz sıfat.

Nühüfte olmuş idi ol
ḫabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḫḫ
şübhesiz ʿatā oldı

93. ol:
Mesnevi 5
Mısra: 5
" Bir " belgisiz sıfat.

Ger miyānın ḫoçan ol
sevdiğini dünyāda
Erdi maḫşūda ḫamu
ḡamdan olup āzāde

94. ol:
Gazel 140

Mısra: 9
" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī
Zeyne'l-ʿābidin
Bir noḫta ile kāmil eder
tıfl-ı ebcedi

95. ol:
Kıt'a 18
Mısra: 9
" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Vāḫıf olup neşʿe-i
uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi ḫaḫ mestāne tā
ḫurb-ı civār-ı raḫmete

96. ol:
Kıt'a 25
Mısra: 9
" O " 3. teklik kişi
zamiri.

Serāy-ı vaḫdetüñ ol
naḫş-bendi olmaḡla
Göñülde maḫv-kün-i
naḫş-ı mā-sivā oldı

97. ol:
Kıt'a 3

Mısra: 4
"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḥoş-dide gönlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

98. ol:
Kit'a 16
Mısra: 8
"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Şāhid-i baḥt u sa'ādet
'izzet ü 'ömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī
cenāb-ı Zü'l-minen

99. ol:
Mesnevi 3
Mısra: 20
"O" 3. teklik kişi
zamiri.

Dil-ber-i üştür-süvāra
yalvarır aḡyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

100. ol:
Gazel 44
Mısra: 4

"O" 3. teklik şahıs
zamiri. II Gülşenî
dervişi.

Tekye gūyā gülsitāndır
ḥalka-i tevḥīd ḥavz
Zākīrānı 'andelīb ol gül-
i ḥoş-bū mudur

101. olmadı: -ma, -dı
Kit'a 18
Mısra: 5
"Ol-" yardımcı fiili.

Olmadı her naḳş bende
etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup
ḥaḳīḳatle serāy-ı
vaḥdete

102. ol:
Mesnevi 1
Mısra: 4
"O" işaret sıfatı".

Ḥāme mümkin mi ola
ḡavvāşı
Bula ol gevher-i
ḥāşşu'l-ḥāşşı

ol-:

1. olup: -up
Gazel 10
Mısra: 5

Bir halî, bir vasfî
kazanmak.

Ser-keş ü bāḡî olup
ṭaḡlara ḳıḳdı her biri
Boy begi olmuş dıraḥt-ı
müntehālar semt semt

2. olmuş: -mış
Gazel 10
Mısra: 6
Bir vasfa sahip
olmak.

Ser-keş ü bāḡî olup
ṭaḡlara ḳıḳdı her biri
Boy begi olmuş dıraḥt-ı
müntehālar semt semt

3. ola: -a
Gazel 117
Mısra: 6
"Ol-" yardımcı fiili.

Girift-i dār-ı Manşūr-ı
hevā-yı zülfüñ
olmaḳdan
Nefir olsam eninim
neyle ruḥsār ola
Dāvuda

4. olurlar: -ur, -lar
Gazel 119
Mısra: 7
"Ol-" yardımcı fiili.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
h̄vābın
Durur iki kemend-
endāzdır ceyş-i kemīn
üzre

ol kadar:

1. ol kadar:

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Ol kadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şahne başdığını dağğ-ı
‘asesinden biliriz

2. ol kadar:

Gazel 66

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

O kadar, o ölçüde.

Havf etme tır-i kazādan
sen ol kadar
‘Āşık Rızā gibi siperiñ
yoğ mudur seniñ

ol ki:

1. ol ki:

Gazel 109

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

O ki.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarın ol ki
kanā‘at var içinde

ol kim:

1. ol kim:

Gazel 89

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

O ki.

Bulup eyyāmını hep
rūzgār üzre gider ol
kim
Açar keştī-şifat bāb-ı
Hağa her dest ü
dāmānın

ol vechle:

1. ol vechle:

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Anlatıldığı şekilde.

Ruhsārım üzre çeşm-i
terim katre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

ola:

1. ola:

Gazel 13

Mısra: 2

(Bir şeye) sahip

olmak.

Sākī tarab-efzā ola her
demde havādīs
Cām al ele naql et
kaşaş-ı Cemde havādīs

ola mı:

1. ola mı:

Gazel 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Olur mu.

Ola mı nazm-ı Beligāya
Hasibā tanzīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i
tab^c-ı Sābit

olan varımı:

1. olan varımı: -ım, -ı

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Bütün varlık.

İrād edip uçkura
yakayın kışşa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülince

olarak:

1. olarak:

Gazel 12

Mısra: 11

Olmak, olarak.

Ṭālib-i naḳd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

oldı:

1. oldı:

Gazel 116

Mısra: 1

Gelip çatmak.

ʿıyd oldı aç fütādeñi vir
būse sīneden
Şāhum lezeze
mevācibidür iç
hazīneden

2. oldı:

Gazel 116

Mısra: 3

Olmak.

Ḥaylī tekellüf oldı
kemer-bend-i yārda
Virdi nişāne fetḥ-i
muḥalsam defīneden

öldürdü:

1. öldürdü: -dü

Gazel 104

Mısra: 13

*Çok acı ve sıkıntı
vermek,yormak.*

Şikeste-dār-ı reftārñ
öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tiğ-i tiz-i
ğamze-i gāmmāza ser-
bāza

olınca:

1. olınca:

Gazel 5

Mısra: 1

Zamanı gelmek.

Olınca yek nigh çēşm-
āşinā-yı duḥter-i tersā
Esir itdi beni zülfi dü-
tā-yı duḥter-i tersā

olma:

1. olmasa: -sa

Gazel 9

Mısra: 9

*Bulunmak, mevcut
olmak.*

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuḳle yemeklik
yap

2. olma:

Gazel 12

Mısra: 14

*"Olmak" yardımcı
fiilinin olumsuzu.*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde çarış büt
gibi olma şāmit

olmayan:

1. olmayan:

Gazel 11

Mısra: 7

"Ol-ma-y-an"

*Olmak fiilinin önce
olumsuzluk eki,
ardından da sıfat fiil eki
almış biçimi.*

Cem [ü] İskenderi laʿl
[ü] ruḥuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḥāṭıra kim fāmdir
mirʿāt

olmaz:

1. olmaz:

Gazel 116

Mısra: 7

Olmak.

Olmaz gönül ḥayāl-i
vişāliyle muḡtenim

Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

ölmek yazuk degül mi:

1. **ölmek yazuk degül
mi:**

Gazel 58

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ölmek yazık değil
mi?*

Ölmek yazuk degül mi
murādıma ermedin
‘Ömrüm benim sürür-ı
dilim cānım el-vedā‘

olmuş:

1. **olmuş:**

Gazel 119

Mısra: 2

Olmak.

‘İffeti zikri enām ‘işmeti
virdi zebān
Halk pesendidesi olmuş
idi rāyegān

2. **olmuşına: -ına**

Gazel 7

Mısra: 3

Olgunlaşmış.

Olmuşına hāmına
bakmaz ağaca çıkıcağ

Bāgbān bir dāne kımaz
düşürür emrūd hep

olur:

1. **olur:**

Gazel 11

Mısra: 10

*"Ol" fiilinin geniş
zaman kıpi.*

Hāsibā ehl-i ‘ışka yār
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bī-қadr zīrā hāşş u
‘āmdır mir’āt *

olur mı:

1. **olur mı:**

Gazel 137

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Olur mu; mümkün
mü.*

Sulţānıma var bir sözü
maḥfice Hāsibiñ
Etrāfı biraz eyleseñiz
ḫalvet olur mı

‘ömr-i sermedî buldu:

1. **‘ömr-i sermedî**

buldu: -du

Gazel 140

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sonsuz ömür
bulmak.*

Cānın eden İmām ‘Alī
yoluna fedā
Buldu ḫayāt-ı Hızr gibi
‘ömr-i sermedî

‘ömrüm benim:

1. **‘ömrüm benim:**

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Ömrüm benim.

Ölmek yazuk degül mi
murādıma ermedin
‘Ömrüm benim sürür-ı
dilim cānım el-vedā‘

öñ:

1. **öñine: -i, -n, -e**

Gazel 19

Mısra: 6

*Ön taraf. II önünde,
huzurunda.*

Eyleye ‘abd günāh ola
çün ‘afüvv Ḳayyüm
Ḥār u ḫas hiç ola mı
baḫr-i muḫīt öñine
sedd

on dördüne girmiş:

1. on dördüne girmiş:

Gazel 107

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*On dört yaşına
ulaşmak. II Ayın on
dördü. Kamerin en
dolgun olduğu dolunay
zamanına girmek.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ḡālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

onlar:

1. anlarla: -la

Kıt'a 18

Mısra: 14

*Üçüncü çoğul
şahıs.*

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile
maḥbūb-ı āl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni'mete

öñünde bozulınca:

1. öñünde bozulınca:

Gazel 126

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Önünde mahcup
olmak.*

Ḍann eyleme aḡyār
başını hırkaya çekdi
Ḥarpüşte-şifat yāriñ
öñünde bozulınca

ordu tatar begisi:

1. ordı tatar begisi:

Mesnevi 4

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Ordı Tatar begisi.

Bācdāra buluşunca kara
bāzirḡānı
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

ordu-yı dili:

1. ordu-yı dili:

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül ordusu.

Şāh-ı ḡüsnüñ leşker-i
ḡaṭṭ-ı ruḡ-ı ḡül-ḡünla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-ḡünla

örfi:

1. örfi:

Gazel 109

Mısra: 10

Örfi adlı şair.

Mümkin mi Ḥasīb ola
faḡīrāne nāzīre
‘Örfi ḡazeli gibi nezāket
var içinde

ormatus gerus:

1. ormatus gerus:

Gazel 7

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

?

Na'ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardaḡı ḡaydūd hep

‘osmān paşaya:

1. ‘osmān paşaya: -y, -a

Müfret 9

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mora mansıp
olarak Osman Paşa.*

Mücevher ḡarfle
tebrīke yazdı kil-k-i zer
tārīḡ
Mora mansīb kılındı
nik-nām ‘Osmān Paşaya

ötesin şaymaz:

1. ötesin şaymaz: -maz

Gazel 39

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Ötesini
önemsemek.

Kūy-ı vişāle ṭālib olan
şaymaz ötesin
īşār-ı naḡd-i cān yoluna
eñ berisidir

öyle:

1. öyle:

Gazel 23

Mısra: 2

*"O biçimde, o kadar
ki" anlamında durum
zarfi.*

‘Ārızın ḡūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḡapar
Öyle nāzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḡapar

2. öyle:

Gazel 24

Mısra: 2

*"O biçimde, o kadar
ki" anlamında durum
zarfi.*

Kākül-i ḡūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ḡapar
Öyle nāzıkdir ‘izārın

kim bulutdan nem
ḡapar

3. öyle:

Gazel 137

Mısra: 6

*"O biçim, o tarz"
anlamında durum zarfi.*

Berrāḡ u beyāz ola
mevzūn ü müdevver
Hiç öyle dūr-i nādireye
ḡıymet olur mı

oyun:

1. oyunu: -ı

Gazel 4

Mısra: 5

Oyun.

Dinilür penbe ile āteşün
oyunu olmazmış
Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḡālā

öz:

1. özinde: -in, -de

Gazel 50

Mısra: 8

*Bir şeyin temel
unsuru, aslı ve maksadı
olan ana nokta, esas,
zübde.*

Bu ‘ālemde taḡammülle
gören nık ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār
yaḡşi vū yaman ḡekmez

2. özi: -i

Mesnevi 4

Mısra: 4

*'Kendi ve kendisi'
anlamında kullanılan
bir dönüşlülük zamiri.*

Ya‘ḡūb-ı müsellemler
olıcaḡ Evren begi
Ḥatt edip hep dediler
‘adlile meşhūr özi

özge:

1. özge:

Gazel 3

Mısra: 14

*Deḡişik, kendine
has.*

Ḥün Nedim-i ḡurde-bin
özge ḡayāl olmuş baña
Vāḡı‘ā rü‘yā mı ya
ḡulyā mı söylersin
Ḥasīb

‘özü-ḡvāhem:

1. ‘özü-ḡvāhem:

Gazel 76

Mısra: 5

Özür dilerim.

‘Özr-ḥvāhem dergeh-i
ḥazrā zi-taḫṣīrāt-ı men
Kā‘ināta vaṣf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

pā-bend:

1. pā-bend:

Gazel 49

Mısra: 9

*Ayağı bağı olan
(kimse), esir, giriftar,
pâ-beste.*

Beni pā-bend ile çül-
pūşe-i derd ü ğam eden
Kıl ‘aybsız o güzel-zāde-
i müy-tābımdır

pā-beste olur:

1. pā-beste olur: -ur

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Ayağı bağı olmak.

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

pādişâh:

1. pādişâhıñ: -ın

Gazel 131

Mısra: 14

Bir devletin

*başkanı olan ve
hükmetme, emretme
hakkını elinde
bulunduran kimse,
hükümdar, sultan (II.
Abdülhamid Han).*

Sitānbula med‘uvven
eyledi teşrīf
Ki pādişâhıñ ola devlet
ile mihmāni

pādişeh:

1. pādişehim: -im

Gazel 86

Mısra: 2

*Padişah // sevgili,
güzel.*

Pāyınā eşk-i güher-
bārımı dökdüm şaçdım
Yoluña pādişehim
varımı dökdüm şaçdım

pāk ede:

1. pāk ede: -e

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Temizlemek.

Pāk ede taşt-ı tevbede
şābūn-ı mağfīret
Şol kelleler ki kâle-i sū’-
i ‘ilelledir

pāk-dāmen ol:

1. pāk-dāmen ol:

Gazel 78

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

"Eteği temiz"

namuslu olmak.

Esbāba intimāyı bırak
pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i
ferāğ-ı ‘aḫīl kıl

pāk-nigāh eyle:

1. pāk-nigāh eyle:

Kıt'a 21

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

İyi gözle bakmak.

Yazıla defteriñe biñ
ḥasene
Eyle vech-i ḥasene pāk-
nigāh

pā-māl-i esb-i ‘işve eder:

1. pā-māl-i esb-i ‘işve eder: -er

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Naz atını ayaklar
altına almak.*

Pā-māl-i esb-i 'işve eder
serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze
fidānım çitir pıtır

par par parlasa:

1. **par par parlasa:** -sa

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Parıl parıl

parlamak.

Ruḥ-ı ḥün-pāşı par par
parlansa mest-i 'arāk
olsa
Şarılsam mū-miyān-ı
tıfl-i lu'bet-bāza pür-
tāze

pār-çe:

1. **pār-çedir:** -dir

Gazel 22

Mısra: 6

Parça. II Şuh.

Ḥarābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse
O zālīm ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

pās-bān-ı ebruvānuñ:

1. **pās-bān-ı**

ebruvānuñ: -uñ

Gazel 119

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kaşların bekçisi.

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ḥvābın
Durur iki kemend-
endāzdır ceyş-i kemīn
üzre

pāy:

1. **pāyın:** -ı, -ı

Gazel 111

Mısra: 5

Ayak, kadem.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyın
[.] Hindū mudur 'aceb
İklīm-i Çin-i dilde o
zūlf-i siyāhımız

2. **pāyın:** -ı, -(n)a

Gazel 86

Mısra: 1

(Sevgilinin) ayağı.

Pāyınā eşk-i güher-
bārımı dökdüm saçdım
Yoluña pādişehim
varımı dökdüm saçdım

pāye kaṭ' etdiñ:

1. **pāye kaṭ' etdiñ:** -diñ

Kıt'a 11

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Daha üst makama
atlamak.*

Aña Ḥacī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ
ammā pāye kaṭ' etdiñ
köpek

pāy-endāz:

1. **pāy-endāz:**

Gazel 9

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Far. bir

*hükümdârın, büyük bir
kimsenin geçeceği yere
serilen halı veya çuha,
kadife gibi değerli
kumaş.*

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider 'uşşāk
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikedür eteklik
yap

pāy-endāz eyleyip:

1. **pāy-endāz eyleyip:** -y,

-ip

Gazel 53

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Bir hükümdârın,
büyük bir kimsenin
geçeceği yere serilen
halı veya çuha, kadife
gibi değerli kumaş.
Saygı göstermek.*

Eyleyip rahşıña kâlâ-yı
dile pây-endâz
Şeh-süvârım seni biñ
cânla tevķir ederiz

pây-endâz olup:

1. **pây-endâz olup: -up**
Gazel 70
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
*Büyük kişilerin
ayağının altına serilen
halı olmak.*

Ruĥ-ı gül-bîne ki 'arz
eyle olup pây-endâz
Rûy-ı hâkiñ düşene bî-
tâb-ı muĥâl üstüne gül

pây-ı şerîfiñe:

1. **pây-ı şerîfiñe: -î, -ñ, -e**
Gazel 58
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Mübârek ayağın
toprağı II yüksek
mevkide bulunan*

*kimsenin huzuru,
makamı.*

Pây-ı şerîfiñe sürerem
âbveş yüzüm
Bâğ-ı cihânda ey gül-i
ĥandânım el-vedâ'

peder:

1. **pederi: -î**
Kıt'a 7
Mısra: 6
Baba.

Şu'le-tâb oldu çerâğ-ı
Selmân
Kendi Müslim pederi
pek kâfir

pedersizce:

1. **pedersizce:**
Gazel 120
Mısra: 1
Pedersizce.

Dil-i âvâre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bî-iĥtiyârî zevķe
meyl etdi kedersizce

pehlü mî:

1. **pehlü mî: -mî**
Kıt'a 13
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Göğüs, gerdan.

O mehiñ gülşen-i
ĥüsniñde açılmış
gördüm
Yâsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlü mî desem

pek:

1. **pek:**
Kıt'a 7
Mısra: 6
"oldukça"
*anlamında kullanılan
bir zarf.*

Şu'le-tâb oldu çerâğ-ı
Selmân
Kendi Müslim pederi
pek kâfir

penbe:

1. **penbe:**
Gazel 4
Mısra: 5
Pamuk.

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış
Beyâz fesde meger gül-
penbe şâlin görmemiş
ĥâlâ

2. penbe:

Gazel 62

Mısra: 1

Pamuk II pembe.

Cism-i sūzānımı cānān
eyledi bir penbe dāğ
Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāğ

penbe olunca:

1. penbe olunca: -unca

Mesnevi 5

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Penbeleşmek.

Nişadır ile қalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalkamaқdan gayrı
қalaycıya ne var

penbe-i devā kor:

1. penbe-i devā kor: -r

Gazel 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Tedavi pamuğu
koymak.*

Zahm-ı çerāğı üzre ki
kor penbe-i devā
Yā Rab firāқile zevқ sür
ten fetil olur

pençe:

1. pençesidir: -si, -dir

Gazel 70

Mısra: 15

*Far. İnsanda elin,
hayvanda beş parmaklı
ön ayağın hey'et-i
mecmûası.*

Ḥıfz eder pençesidir
gonce-i hamrā meşelā
Al tūtü gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

pençe-i mihre:

1. pençe-i mihre: -e

Gazel 116

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Güneşin pençesi.

Bu beyt-i penci kıldıñ
‘arz-ı ḥāl o pençe-i
mihre
Ḥasib olduñ müşārün
bi'l-benān ehl-i
suḥenlikde

pençe-i mihrüñ:

1. pençe-i mihrüñ:

Gazel 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Güneşin pençesi.

Şafaқda gurre-i garrā
muḥannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

2. pençe-i mihrüñ: -üñ

Gazel 4

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Güneşin pençesi.

Şafaқda gurre-i garrā
muḥannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

pend eylerse de:

1. pend eylerse de: -r, - se, -de

Gazel 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Öğüt vermek.

Bī-nemektir vā‘iz-i nā-
puḥte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da
elbet olur her ḥām telḥ

per:

1. per:

Mesnevi 4

Mısra: 32

Kanat.

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

per açmış:

1. per açmış: -miş

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanat açmak.

Hāl ü hattıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
kapar

per ü bāl:

1. per ü bāl:

Gazel 1

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kanat.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bāl saña
Yazınca levha-i cān
üzre ʿarz-ı hāl saña

per ü bāl açmış:

1. per ü bāl açmış: -miş

Gazel 70

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kanat

açmak.(Uçmak).

Hıfz eder pençesidir
gonce-i hamrā meşelā
Al tūṭi gibi açmış per ü
bāl üstüne gül

per ü bāl etmem:

1. per ü bāl etmem: -me,
-m

Gazel 83

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Kol kanat yapmak.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı
himmetem dünyā vü
ʿuḳbāda
Fezā-yı ʿālemi
cevlāngelimde per ü
bāl etmem

perçem:

1. perçem:

Gazel 23

Mısra: 4

1. Kakül. 2. Tepede
bırakılan saç. 3. Sancak
ve emsali şeylerin
tepelerine konulan
zülfe.

Ṭurre-i ṭarrārīña yakın
getirme dostum
Şāne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
kapar

perde-i tanbūra:

1. perde-i tanbūra: -a

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tambur perdesi.

*Tanbur: Klâsik Türk
müziğinin başlıca
çalgılarından biri olan,
yay veya mızrapla
çalınan, uzun saplı, telli
tahta çalgı. Perde: Bir
müzik parçasını
oluşturan seslerden her
birinin kalınlık veya
incelik derecesi.*

Būs eylemede destini ol
muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i
tanbūra kirişdir

perend-i kayd-ı hevāsın:

1. perend-i kayd-ı

hevāsın: -sın

Gazel 52

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Arzu kaydında

uçan.

Sevdā-yı zülfi-yāre
düşen dilkes istemez
Ėayrıñ perend-i kayd-ı
hevāsın kes istemez

pergārından çıka:

1. pergārından çıka: -a

Gazel 97

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Pergel ile yazılmak.

Bilmeyen dā'ire-i
haddin eder maḥv-ı
vücūd
Hakk olur şıfr-ı raḡam
kim çıka pergārından

perī:

1. perī:

Gazel 23

Mısra: 5

Çekici güzelliği

*olan çok alımlı kız II
Sevgili.*

Ol perī şundukca la'lin
ağzıma bu tıfl-ı dil
Hoḡka-i billürdan şan
sükkeri bādem ḡapar

2. perī:

Gazel 130

Mısra: 8

Çekici güzelliği

*olan çok alımlı kız II
Sevgili.*

Çarpılırmış her gören
ādem ḡayāl-i ḡüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī ḡaşā seni

3. perī:

Gazel 133

Mısra: 5

1. Tabiat üstü bir

*güce sâhip
bulunduğuna inanılan
cin tâifesinin çok alımlı
ve çok güzel olanlarına
verilen isim. 2. Çok
güzel genç kız veya
kadın.*

Çarpılıp Mecnün-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vāḡı'ā rü'yāda ḡulyā
eylese Leylā seni

perī peyker:

1. perī peyker:

Gazel 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Far. peri yüzlü, çok
güzel; sevgili.*

Cihānda ḡüsn-i ḡilmān
ü behište müştereklik
yap

Libās-ı sebzeler giy ey
perī peyker meleklik
yap

perī-peyker:

1. perī-peykere: -e

Gazel 12

Mısra: 15

*Far. peri yüzlü, çok
güzel; sevgili.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise ḡıl dā'vet
Oḡuyup dā'ire-i ḡāneye
sen de aş cit

2. perī-peyker:

Gazel 120

Mısra: 4

*Far. Peri yüzlü. II
Çok güzel.*

Ciger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrif ederseñ ey
perī-peyker ḡabersizce

**perī-peykere çarpıldı
ise:**

1. perī-peykere çarpıldı

ise: -dı, -ise

Gazel 12

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Peri yüzlüden
dolayı çarpık hale
gelmek.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da'vet
Okuyup dā'ire-i hāneye
sen de aş cit

perī-rū:

1. perī-rū:

Gazel 115

Mısra: 1

*Peri (gibi güzel)
yüzlü (sevgili).*

Çarpılıp bir perī-rū dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

perīşān:

1. perīşānlık: -lık

Gazel 110

Mısra: 1

*Dağınık, dağılmış,
karışık, toplu ve düzenli
olmayan II üzüntülü,
kederli; aşık.*

Bir perīşānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yoḥsa 'ıtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

perīşān olma:

1. perīşān olma: -ma

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dağınık olmak.

Ḥaṭā etme gönül sevdā-
yı zülf-i müşg-bārdan
gec
Edip tül-ı emel olma
perīşān bu hevādan gec

perīşān-tār olur:

1. perīşān-tār olur: -ur

Gazel 72

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Perişan halde
olmak.*

Perīşān-tār olur cünbiş-
zen-i reftārdan kākül
Düşürdü 'āşıkı teşvīşe
bu eṭvārdan kākül

perīse:

1. perīse:

Gazel 90

Mısra: 3

Peri gibi.

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perīse daḥi
Baña melek görünür
cümle ḥüb-rüy-ı vaṭan

pertev-i mihr-i ruḥuñla:

1. pertev-i mihr-i

ruḥuñla: -uñ, -la

Gazel 41

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin güneşe
benzeyen yanağının
parlaklığı.*

Oldukca tāb pertev-i
mihr-i ruḥuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i
nihānım çitir pıtır

pervāne:

1. pervānesi: -si

Gazel 38

Mısra: 5

*Geceleri ışığın
etrafında dönen küçük
kelebek II âşık.*

Seb'a-i seyyāreden

ṭākdır pervānesi

Nūr-ı şābit kim fetil-i

şem'ı-ı iḳbālimdedir

pervāne döndü:

1. pervāne döndü: -dü

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Pervane gibi
dönmek.*

Meclisde rakşa girdi
hayâli fener gibi
Pervâne döndü sāgar-ı
şahbâ şabâha dek

pervâneves:

1. pervâneves:

Gazel 17

Mısra: 10

*Gece vaktinde
ışığın etrafında dönen
kelebek gibi.*

Şu^{le}-i meyle Hasîbâ
şem^ç olur ammâ yine
Şevkden pervâneves
meclisde rakşandır
kadeh

pervâz:

1. pervâzi: -1

Gazel 100

Mısra: 10

Saçak.

Ya rabṭ-ı faşş-ı
zümürüdle hâtem-i
elmâs
Ya sîm âyîne pervâzi
kâşî-i zerrîn

2. pervâz:

Kit'a 10

Mısra: 7

*Yazı levhalarının
kenarlarına yapılan bir
tür süs.*

Çekdi âyîne-i elmâsa
zümürüdü pervâz
Oldu mînâ-yı mücevher
dür-i deryâ-yı Necef

pervâza başlasa:

1. pervâza başlasa: -sa

Gazel 104

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uçmaya başlamak.

Ṭabî'atler açıldı gül gibi
evvel bahâr oldu
‘Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervâza yelpâze

pervâzi:

1. pervâzi:

Gazel 101

Mısra: 13

Kanat açmak.

Zâtı mir'ât-ı celî
pervâzi mihr-i ‘anberîn
Ya şehâb-ı müşg-fâm
içre hilâl olmuş ‘ayân

pes:

1. gerek:

Gazel 52

Mısra: 7

*Bundan böyle,
artık.*

Şıdk u maḥabbete dil-i
bî-gill u gış gerek
Gülşen-serây-ı cennete
hâr u ḥas istemez

peşimânlığı şuñ:

1. peşimânlığı şuñ:

Mesnevi 5

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Pişmanlığını
belirtmek.*

Ṭurma boynunñ egip it
gibi çalış al mâli
Şuñ peşimânlığı bî-
fâ'idedir bil ḥâli

peş-rev:

1. peş-revde: -de

Gazel 42

Mısra: 5

*Çoğunlukla
fasılların başında
çalınan dört hâneli saz
eseri.*

Peş-revde ḥişâr ile eder
rişte nigâr hey

‘Uşşāka bu da naķş ile
bir kāra girişdir

peş-rev-i cevrin:

1. **peş-rev-i cevrin:** -i, -n

Gazel 104

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Eziyete başlama.

Maķām-ı būselikde peş-
rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ‘uşşāka
gerdāniyyede şeh-nāza
āğāze

pey-ā-pey:

1. **pey-ā-pey:**

Gazel 121

Mısra: 2

*Birbiri ardınca,
birbirinin ardı sıra.*

Gözüm gelse açılrsa gül
mül olsa tazededen tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

2. **pey-ā-pey:**

Gazel 124

Mısra: 3

Art arda, peş peşe.

Pey-ā-pey sāgar-ı sīm ü
zeriñ devr eylesin sāķı
Degül rindān sipihriñ
mihr ü māh u şubh u
şāmında

peydā:

1. **peydā:**

Gazel 4

Mısra: 10

*Ortaya çıkmak,
görünmek.*

Beyāz fes kırmızı şāl
içre gülzār-ı leţāfetde
Derün-ı ğonce-i
hamrāda olmuş kartopı
peydā

peydā eder:

1. **peydā eder:** -er

Kıt'a 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkarmak.

Eder sūrāhı a‘dādı
ķadar zaķm-ı sitem
peydā

Bu ‘ālemde temelluķ
eyleyen cirmince
ġirbālīñ

peydā eylemiş:

1. **peydā eylemiş:** -miş

Kıt'a 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Açık, anlaşılır et.

O şūhı da‘vet etmiş
dāhiliyye hücreye
tenhā
‘Aceb vā‘iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

peydā oldu:

1. **peydā oldu:** -du

Gazel 125

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkarmak.

Nihānice edermiş
kişver-i cān ü dili
yaġmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ġamze
nāmında

peydā olmuş:

1. **peydā olmuş:** -muş

Mesnevi 5

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

*Görünmek, ortaya
çıkmak.*

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

peygām-ı elemdir:

1. **peygām-ı elemdir: -dir**

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüntü haberleri.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda havādis

2. **peygām-ı elemdir: -dir**

Gazel 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Üzüntü haberleri.

Ketm eyleyemez kılsa
da izhār-ı meserret
Peygām-ı elemdir dil-i
pür-ğamda havādis

peymāne nüş etdik:

1. **peymāne nüş etdik: -
dik**

Gazel 117

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şarap içmek.

Vişāliñ ‘ahd ü peymāne
edip peymāne nüş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā kııl va‘d-ı ma‘hūda

pey-rev:

1. **pey-revligine: -lik, -i, -
n, -e**

Gazel 53

Mısra: 13

*Ardı sıra giden, tâbi
olan, izinden giden,
uyan.*

Fenniniñ Hayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşürile Hasibā anı
tanzir ederiz

pey-rev ol:

1. **pey-rev ol:**

Gazel 28

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Takip etmek, örnek
almak.*

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

2. **pey-rev ol:**

Gazel 28

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Takip etmek, örnek
almak.*

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

pey-revlik:

1. **pey-revlik:**

Gazel 104

Mısra: 17

*Arkasından,
peşinden gitmek. Tabi
olmak, izinden gitmek.*

Ḥasibā nice mümkündür
cenāb-ı şeyḥe pey-
revlik
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

2. **pey-revlik:**

Gazel 121

Mısra: 13

*Arkasından,
peşinden gitmek. Tabi
olmak, izinden gitmek.*

Ḥasibā māhir oldu
şeyḥe pey-revlik ne
mümkündür
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

pey-revlik eder:

1. **pey-revlik eder: -er**

Gazel 42

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Arkasından gitmek.

*II Sanat bakımından
izlemek.*

Pey-revlik eder kanı
Emînāya Ḥasībā
Sen kâşid-ı ṭab'ile bu
nazmı erişdir

pey-revlik-i ihâle:

1. **pey-revlik-i ihâle:**

Gazel 98

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Havale etmenin
takipçiliği.*

Fennî Şabîḥa oldu
Ḥasīb-i nazîre-gū
Pey-revlik-i ihâle hem
olsun hem olmasın

peyveste olur:

1. **peyveste olur: -ur**

Gazel 63

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ulaşmak.

Bād-ı himmetle olur
nüḥ felege peyveste
Āteş-i ğayret ile kim ola
ḥākister-i 'ışk

pinhān eden:

1. **pinhān eden: -en**

Gazel 57

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gizlemek.

Göñülde ebruvānıñ
'ışkını pinhān eden
'āşık
İki tîġi niyām-ı vāḥide
ḥaḳḳā şıġırdırmış

pîrāhen:

1. **pîrāhen:**

Gazel 2

Mısra: 6

Gömlek, kamis.

Cismüm ol deñlü za'îf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pîrāhen baña

2. **pîrāhen:**

Gazel 120

Mısra: 3

Gömlek.

Ciger pîrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrif ederseñ ey
perî-peyker ḥabersizce

pîrāmen-i māh:

1. **pîrāmen-i māh:**

Kıt'a 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayın çevresi.

Etmege verd-i 'izārın
şādāb
'İtr-bār oldu meger ebr-
i siyāh

pîrāne:

1. **pîrāne:**

Gazel 128

Mısra: 13

İhtiyar olan

*kimseye yakışır tarzda
II izinden gidilen
kimseye, ustaya uyarak.*

Yine pîrāne 'azm etdi
ṭarîḳ-ı ma'nāye ṭab'ım
'Aşā-yı ḥāme ile kişver-
i i'cāza dek gitdi

pîrān-ı 'ışk olan:

1. **pîrān-ı 'ışk olan: -an**

Gazel 52

Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Aşk ustası olan.

Çalmaz o tıflı görse
Hasıbâda ihtiyâr
Pîrân-ı ııık olan
dimeñiz nev-res
istemez

pîrehen:

1. pîrehen:

Gazel 137
Mısra: 3
Gömlük.

Bir pîrehen içre olalım
laħmüke laħmî
Hiç ton üzerinden
güzelim ülfet olur mı

2. pîrehenlerle: -ler, -le, -

Gazel 27
Mısra: 5
Gömlük.

Açıl gülzâra şalın serv-
kaddiñ pîrehenlerle
Yetiş sen daħi ey tâze
civânım gül zamânıdır

pîr-i ħarâbatıñ:

1. pîr-i ħarâbatıñ: -iñ **Gazel 109**

Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Meyhanenin en
kıdemlisi. (Harâbât ile
tekke, pîr-i harâbât ile
de şeyh kastedilmiştir.)*

Gel pîr-i ħarâbatıñ
ayağına yıkıl düş
Vîrâne ol ey dil ki
ıimâret var içinde

pîr-i meyüñ:

1. pîr-i meyüñ:

Gazel 8
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
İçkinin yaşlısı. (
Meyhanenin ihtiyarı,
pîri).

Dest-i taleble ayağı
taķbîl olur müdâm
Pîr-i meyüñ duā-yı
kađeħ(i) ħürmetine heb

2. pîr-i meyüñ: -üñ

Gazel 8
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Şarabın yaşlısı,
yıllanmış şarap II
meyhaneci; şarap
düşkünü zâhit, kaba
sofu.

Dest-i taleble ayağı
taķbîl olur müdâm
Pîr-i meyüñ duā-yı
kađeħ(i) ħürmetine heb

pîri mi:

1. pîri mi: -i, -mi

Gazel 16

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Bir tarikatın
kurucusu.

Aġlâ bilindi kıymeti
kıldık müzâyede
Pîri mi etdi bezmde
muğbeçe ħarâc

pîr-i muğân:

1. pîr-i muğân:

Gazel 1

Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Meyhaneci II
Sevgili.

Şunarsa pîr-i muğân
köhne bir sıfâl saña

2. pîr-i muğân:

Gazel 136

Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Meyhaneci II
Sevgili.

Nāmzed olmuş gibi
muğbeçeye bintü'l-
‘ineb
Geldiñ ey pîr-i muğān
kaşdıñ mübārek-bāde
mi

pîr-i muğāni:

1. pîr-i muğāni:

Gazel 47

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyhaneci.

Şarābı āb ile āmīhte
eder de şatar
Görüñ o pîr-i muğānı
harāma hile kıatar

pîr-i muğāniñ:

1. pîr-i muğāniñ: -iñ

Gazel 85

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Meyhaneci II

Sevgili.

Der-i mey-hānede sāķi
ayaqdan şundu dem
gördüm
Ben ol pîr-i muğāniñ
dergehinde dem kıadem
gördüm

pîr-i perver:

1. pîr-i perver:

Kıt'a 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yetiştiren üstat.

Sālik-i pāk-i tarīķ-i

Naķş-bend

Pîr-i perver merdüm-i

şāhib-hüner

pîş ü pes:

1. pîş ü pes:

Gazel 52

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ön ve arka.

Her sū nigāh-ı şāhid-i

dīdār-ı yār olur

Biniş-künān-ı vuşlata

pîş ü pes istemez

pîşān:

1. pîşāniñ: -iñ, -i

Gazel 136

Mısra: 9

Alın.

Hāleveş āğūşa çenber

eylemiş pîşāniñi

Bilmem ey meh saña

kaş başdı da bir dil-

dāde mi

pîşvā oldı:

1. pîşvā oldı: -dı

Kıt'a 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Başkanlık etmek,
önde gitmek.*

Maḥāsin-i şiyemiñ

cāmi'î Hüseyn Ağa

Mürüvvet ehline

vāktinde pîşvā oldı

piyāle:

1. piyāle:

Gazel 47

Mısra: 4

Kadeh.

Şerāre-pāş-ı donanma-i

baḥr-i ‘işret olur

Piyāle zevraķ-ı āteş gibi

sebūya çatar

2. piyāle:

Gazel 98

Mısra: 1

Kadeh.

Besdir lebiñ piyāle hem

olsun hem olmasın

Gül devri geldi lāle hem

olsun hem olmasın

pür oldı:

1. pür oldu: -du

Gazel 106

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Dolmak.

Ruḥı dāğı ile pür oldu

Ḥasīb

Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb

var dilde

pür sehāb oldu:

1. pür sehāb oldu: -du

Kıt'a 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bulutlarla dolu

olmak.

Etmeye verd-i ʿizārın

şādāb

ʿİṭr-bār oldu meger ebr-

i siyāh

pür-ʿarāk ḥaṭṭın

gördükde:

1. pür-ʿarāk ḥaṭṭın

gördükde: -dük, -de

Gazel 118

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çok terlemiş ayva

tüylerini görmek.

Şaşırdı puşılasın

gördükde pür-ʿarāk

ḥaṭṭın

Gönül kaçāyile düşdü

yine Ḥoten şuyına

pür-ʿarāk olmazsa da:

1. pür-ʿarāk olmazsa

da: -maz, -sa, -da

Gazel 28

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Rakı dolu olmak;

çok terli olmak II

gayretli, istekli olmak.

Pür-ʿarāk olmazsa da

ebrü-yı dil-ber

muʿteber

Olmaz ammā olmasa

ḥançerde cevher

muʿteber

pür-dāğ u siyeh-fām

eyledim:

1. pür-dāğ u siyeh-fām

eyledim: -dim

Gazel 80

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanık yaraları ve

siyahlarla kaplamak.

SİNEMİ HİCRİÑLE PÜR-DĀĞ

U SİYEH-FĀM EYLEDİM

ŞĀHİMA ḤĀL-I DİLİ

MAḤZARLA İʿLĀM EYLEDİM

pür-gāret:

1. pür-gāret:

Gazel 5

Mısra: 3

Yağma dolu.

Mükaḥḥal dīde ebrü

vesme-keş ruḥsār pür-

gāret

Dili aldı muḥannā dest

ü pāy-ı duḥter-i tersā

pür-gū:

1. pür-gūlara: -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 12

Çok söyleyen, bol

konuşan, çalçene.

Beste-leb ol kıl edeb gel

bezme söz diñle Ḥasīb

Hem-zebān olmağ ne

ḥaddiñdir senüñ pür-

gūlara

2. pür--gūlara: -lar, -a

Gazel 110

Mısra: 12

Çok söyleyen, bol

konuşan, çalçene.

Beste-leb ol kıl edeb gel

bezme söz diñle Ḥasīb

Hem-zebān olmağ ne

ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

pür-gū olmağa:

1. **pür-gū olmağa:** -*mağ*,
-*a*

Gazel 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çok konuşmak.

Hezār şevkile dil böyle
olmağa pür-gū
Ḥasīb ü ṭab^ç-ı Naẓīf-i
yegānedir bā^çis

pür-ḥūn:

1. **pür-ḥūn:**

Gazel 118

Mısra: 9

Kan içinde.

Oyunca neş^çe-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Niğāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

2. **pür-ḥūn:**

Gazel 118

Mısra: 9

Kan içinde.

Uyunca neş^çe-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn

Niğāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḥaten şuyına

pür-ḥūn etmiş:

1. **pür-ḥūn etmiş:** -*miş*

Gazel 81

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kan dolu etmek.

Baňa kızb ü riyā^çile
etmiş pür-ḥūn
Duyuldu vā^çiz-i pākīze-
dāmen añladığım

pür-iştihār oldu:

1. **pür-iştihār oldu:** -*du*

Gazel 107

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Aşırı şöhretli

olmak.

Geldi bir ḳara ḥaberle
ālemi ḳıldı ḥarāb
Fitne-i devr-i ḳamer
pür-iştihār oldu yine

pür-ma^çnā vü

mazmūndur:

1. **pür-ma^çnā vü**

mazmūndur: -*dur*

Gazel 87

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Anlam ve mazmun
dolu.*

Vezn-i ṭab^çi tā ezel
vehb-i İlähīdir baňa
Anıñ için böyle pür-
ma^çnā vü mazmūndur
sözüm

pür-nem olmağda:

1. **pür-nem olmağda:** -
mağ, -*da*

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Nemlenmek,

ıslanmak.

āraḳla ārıznıñ olmağda
pür-nem tāzededen tāze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tāzededen tāze

pür-sāğar-ı billūra

döner:

1. **pür-sāğar-ı billūra**

döner: -*er*

Gazel 70

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Ağzına kadar dolu

billur kadehe dönmek.

Mey-i gül-fāmla pür-
sāğar-ı billūra döner

Sāyevār olsa o mir'āt-i
cemāl üstüne gül

pür-tāze:

1. **pür-tāze:**

Gazel 104

Mısra: 4

Çok taze.

Ten-i pālūdesin raqş
eyledikce ditredir dir
dir

Doyulmaz şüh-ı şîrîn-
kâr-ı lu'bet-bāza pür-
tāze

2. **pür-tāze:**

Gazel 121

Mısra: 8

Çok taze.

Ruḥ-ı hūn-pāşı par par
parlasa mest-i 'araḳ
olsa

Şarılısam mū-miyān-ı
tıfl-ı lu'bet-bāza pür-
tāze

pür-vaḳār oldu:

1. **pür-vaḳār oldu: -du**

Kıt'a 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gururlu olmak.

Mîr Dervîş Rızā ḥatn-i
Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o zāt-ı
āgāh

pür-ziyā oldu:

1. **pür-ziyā oldu: -dı**

Kıt'a 25

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Aydınlanmak, ışıkla
dolmak.*

Uyandırıp anı dest-i
'atā-yı Mevlānā
Mişāl-i Şems anıñ şem'î
pür-ziyā oldu

pūs olsa:

1. **pūs olsa: -sa**

Gazel 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bulanık olmak.

'Ārıziñ hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḳapar

püser ister:

1. **püser ister: -r**

Gazel 120

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çocuk istemek.

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bî-iḥtiyārî zevḳe
meyl etdi kedersizce

püşide:

1. **püşide:**

Gazel 22

Mısra: 4

Giyilmiş.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı
nev-zuhūrîdir ḥaṭ-ı
sebziñ
Ser-i zülfüñ aña püşide
ḥārā-yı hevāyîdir

püşide ḳılmağa:

1. **püşide ḳılmağa: -maḳ,
-a**

Gazel 101

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Örtmek, gizlemek.

Ḳılmağa püşide nesc
etdi şafaḳ dîbāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarḥ-ı aṭlasdan nişān

püşide ḳılmağa:

1. pūşide kılmakā: -mak,
-a

Gazel 101

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Örtmek, gizlemek.

Ƙılmaĝa pūşide nesc
etdi şafaĝ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser
çarĝ-ı aţlasdan nişān

pūşide-i zer-kārī-i

āyine-i sīm oldu:

1. pūşide-i zer-kārī-i

āyine-i sīm oldu: -du

Kıt'a 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gümüş aynanın

altın işleme ile

kaplanması olmak.

Reng-i cennet-çemeni
aĝmişe-i tāze-zuhūr
Oldu pūşide-i zer-kārī-i
āyine-i sīm

puşilasın şaşırđı:

1. puşilasın şaşırđı: -ır, -
dı

Gazel 118

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yolunu şaşırđmak.

Şaşırđı puşilasın
gördükde pūr-‘arāk
ĥaţtın
Göñül ħazāyile düşdü
yine Ĥoten şuyına

pūsküllü belādır:

1. pūsküllü belādır: -dır

Gazel 72

Mısra: 7

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Büyük sıkıntı, zarar
veren kimse veya şey.*

Ĥasībā gerçi pūsküllü
belādır ‘āşika ammā
Eder pūşide rüyın
şubĝāĥ dīde-i
aĝyārdan kākül

rabb-i cemil:

1. rabb-i cemil:

Gazel 77

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Güzel Allah (Sonsuz
güzel ve bütün
güzelliklerin sahibi
anlamında Cenab-ı
Hakk'ın ismi).*

Seyāĥat eyledi āĥir
beĝāya fāniden
Civār-ı rahmetine vāşıl
ede Rabb-i cemil

rabţ-ı faşş-ı zümürüdle:

1. rabţ-ı faşş-ı

zümürüdle: -le

Gazel 100

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zümürüt yüzük

kaşını bağlamak.

Ya rabţ-ı faşş-ı
zümürüdle ĥātem-i
elmās
Ya sīm āyine pervāzi
kāşī-i zerrin

raĝbet itse:

1. raĝbet itse:

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Raĝbet etmek, ilgi
göstermek.*

‘İyd üsti beş
ĥisābınadur bu ĝazel
Ĥasīb
Taĥmīse raĝbet itse
eĥibbā degül ‘aceb

raĝbet-i rūsüm edelim:

1. raĝbet-i rūsüm

edelim: -elim

Gazel 82

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
*Geleneklere,
törenlere daha çok
uyumak.*

Şununca cāmı birer
būse lāzım ey sākī
Unutma devr-i Cemi
rağbet-i rūsūm edelim

rāhatü'l-ervāh-ı
māyedir:

1. **rāhatü'l-ervāh-ı**
māyedir: -dir

Gazel 123

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Rahatülvah adlı
musiki makamının
mayası.*

‘Uşşāka rāst rāhatü'l-
ervāh-ı māyedir
Bir gül-‘izār kılsa nevā
ten-tenālara

rāhdaş olur:

1. **rāhdaş olur: -ur**

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yoldaş olmak.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb

Bilmem semend-i
ṭab‘īna kim rāhdaş olur

rāh-güzār:

1. **rāh-güzārında: -ı, -n, -
da**

Gazel 122

Mısra: 5

Geçilen yol, geçit.

Mihr ü meh oldu rāh-
güzārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-
ı zer-ā-zere

rāh-ı ‘ademde:

1. **rāh-ı ‘ademde: -de**

Gazel 123

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yokluk yolu.

Dil mū-miyān-ı yāri
bilin eylemiş ḥayāl
Rāh-ı ‘ademde düşdü
görünmez belālara

rāh-ı cinān:

1. **rāh-ı cinān:**

Kit'a 2

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Cennet yolu.

Söylediler rıḥleti
tārīḥini
Rāh-ı cinān ‘āzimi
Dervīş Bekir

rāh-ı hacda:

1. **rāh-ı hacda: -da**

Mesnevi 3

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Hac yolu.

Rāh-ı hacda deveniñ iki
bahāsında kirā
Deveden deve ticāret
mi olur ḥacī baba

rāh-ı haḫda:

1. **rāh-ı haḫda: -da**

Gazel 75

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hakikat yolu.

Naş-bendīden erenler
dediler tārīḥini
Rāh-ı haḫda eyledi
Seyyid Meḥemmed
irtihāl

rāh-ı intibāh buldu:

1. **rāh-ı intibāh buldu: -
du**

Gazel 78

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Uyanış yolu
bulmak.

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḥm-ı zürile
oldı sefil fil

rahm edip:

1. **rahm edip:**-*ip*
Mesnevi 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Merhamet etmek.

Havlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faķir
Raḥm edip etmeye
tecrim müsellim-i şaĝir

rahmet olur mı:

1. **rahmet olur mı:**-*ur, -*
mi
Gazel 137
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Esirgemek,
kollamak, merhamet
etmek.

Bārān-ı sirişkiñ göricek
şefkat edermiş
‘Āşıklara bundan ileri
rahmet olur mı

rahmet-i ḥakdan:

1. **rahmet-i ḥakdan:**-*dan*
Gazel 93
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Allah'ın
merhameti.

Zihī nā-pāk-ṭıynet
rahmet-i Ḥakdan
müberrağır
Edenler kaç‘-ı mā [.] āl-i
türābiden

rahmî:

1. **rahmîye:**-*y, -e*
Gazel 28
Mısra: **11**
Rahmî II Şairin
mahlası.

Pey-rev ol Raḥmîye
Kesbî ma‘rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar mu‘teber

rahm-i sine-çäkime:

1. **rahm-i sine-çäkime:**-
im, -e
Gazel 64
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Yaralı göĝsüme acı.

Marîz-i ‘ışk olana sākıyā
nedir ‘ilāc
Ki şîşe-i meyi sen raḥm-
i sine-çäkime çek

raḥş:

1. **raḥşîña:**-*ı, -n, -a*
Gazel 53
Mısra: **9**
Gösterişli at.

Eyleyip raḥşîña kālā-yı
dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevķir ederiz

rā’if-i şirîn-edā:

1. **rā’if-i şirîn-edā:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Tatlı üslup sahibi
şair Râif.

Ḥasībā Rā’if-i şirîn-edā
evşāf-ı nükhetle
Aĝız miski gibi yārāna
nazm-ı sükkerin şatmış

rakam:

1. **rakamı:**-*ı*
Kıt'a 15
Mısra: **3**
Sayıları göstermek

*için kullanılan
işaretlerden her biri.*

Şıfr-ı hâli rakamı haṭṭı
degüldür hâli
Naḫd-ı cān u dili ‘uṣṣākı
eder cem‘a yekūn

rakīb:

1. rakīb:

Mesnevi 3

Mısra: 47

Rakip, ağyar, gayr.

Rakīb ile ber-ā-ber bey‘
ederler ‘aşk-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel‘ūnı

2. rakīb:

Gazel 24

Mısra: 7

Ağyar, gayr.

Hvābda la‘l-i leb-i
dildārı būs etmiş rakīb
Dīv-i bed-ḫūdur
Süleymāndan ḫafi
ḫātem ḫapar

3. rakīb:

Mesnevi 3

Mısra: 9

Ağyar, gayr.

Rakīb nāḫa-i Leylādan
etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye
binse Ḳays-ı bī-çāre

4. rakīb:-e

Gazel 112

Mısra: 7

*Âşığın sevgiliye
ulaşmasını engelleyen
fitneci, hilekâr kimse.*

Tek rakīb verme yol
‘ıydiyye ḫurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḫan
eyle ḫānūn eyleme

5. rakīb:

Gazel 47

Mısra: 5

*Âşığın kendisine
rakip olarak gördüğü,
sevgilinin mahallesinde
dolaşan ve ona âşıktan
daha yakın olan kişi.*

Rakīb yāra dūrūğ
eyleyip yanar yaḫılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını
caḫīme atar

rakīb olmasa:

1. rakīb olmasa:-ma, -sa

Gazel 103

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Rakibi olmak II

*Aynı sevgiliye gönül
verenlerden her biri
olmak.*

Hâli mi bulur Leyliyi
hâli diye Mecnūn
Ağzını deper miydi
rakīb olmasa nāḫa

rākib olup:

1. rākib olup:-up

Mesnevi 3

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Rakibi olmak II

*Aynı sevgiliye gönül
verenlerden her biri
olmak.*

‘Âşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāḫa-süvāra

rakībā:

1. rakībā:

Gazel 12

Mısra: 10

Ey rakip!

Ben alayım ḫoyuna bir
ḫuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmağı rakībā sen et

2. rakībā:

Gazel 12

Mısra: 10

Ey rakib! (Rakib;

*Klasik şiirde sevgiliyi
aşıktan uzaklaştırmaya
çalışan, sevgili ile aşğın
kavuşmasına engel olan
kimse).*

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhâ
Ser-i küyında
tolanmağı rakībā sen et

rakīb-i har:

1. rakīb-i har:

Mesnevi 5

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

*Eşek rakip,
düşman.*

Yay-ıla sine-i yâri ki
rakīb-i har ala
Güniler giysem ‘aceb mi
kim anı âhîr ala

rakīb-i kâfire:

1. rakīb-i kâfire: -e

Gazel 46

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kafir rakip, suçlu,

*günahkar rakip;
sevgiliyi aşıktan ayırma
suçunu işlemiş olan,
merhametsiz ve
imansız rakip.*

Def^c-i şiklet eylesin
söyleñ rakīb-i kâfire
Ol şeh-i hübânla zîrâ
işim tenhâ biter

rakīb-i naḥs-kevkeb:

1. rakīb-i naḥs-kevkeb:

Gazel 85

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Talihi kötü olan
rakip.*

O meh-rüya rakīb-i
naḥs-kevkeb iktirân
etmiş
Bu devrinde sipihr-i
keç-reviñ luṭfunda gam
gördüm

rakīb-i seg-menişden:

1. rakīb-i seg- menişden: -den

Gazel 120

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Köpek huylu rakip.

Rakīb-i seg-menişden
küy-ı dil-ber çünkü

hâlîdir

Ḥasībā ben daḥî terk-i
‘aşā kıldım ḥazersizce

rakīb-i telḥ-kāma:

1. rakīb-i telḥ-kāma: -a

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Acı tatmış rakip.

O tūṭî bir şekerçik
çignemiş meclisde harf
atmış
Rakīb-i telḥ-kāma
sitem-i niş naḥl olup
batmış

rakībîñ ölüsünden dirisi yegdir:

1. rakībîñ ölüsünden dirisi yegdir:

Gazel 126

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Rakibin ölüsünden
dirisi yeğdir.*

Yegdir ölüsünden dirisi
baña rakībîñ
Rübâhîñ olur luṭf derisi
yüzülince

rakkās:

1. rakḳās:

Gazel 12

Mısra: 7

1)Oynayan, dans eden (kişi), köçek. 2) Güvenilmez, sözünde durmaz kişi.

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sîm
seḫâb aña şerîṭ

2. rakḳās:

Gazel 12

Mısra: 7

Dans eden, oyun oynayan, köçek.

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sîm
seḫâb aña şerîṭ

rakḳāşlıklar edip:

1. rakḳāşlıklar edip: -ip

Gazel 36

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rakkaslık etmek.

Edip rakḳāşlıklar şevḳ-ı
şem'î sāğar-ı meyle
Ki fânûs-ı ḫayâl-i
meclis-i mestân mısın
kâfir

raks:

1. rakşa: -a

Gazel 9

Mısra: 8

(Ar.) Dans, oyun.

Ḥırâm-ı nâzdan ṭāvus-ı
naḫvet olduğı bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftâr-ı keklik
yap

rakş etse:

1. rakş etse: -se

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dans etmek.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam âğuşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaḫt-i yaza
yelpāze

rakş eyledikce:

1. rakş eyledikce: -dikce

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dans etmek,

oynamak II sağ a sola

*salınarak işveyle
yürüme.*

Ten-i pālūdesin rakş
eyledikce ditredir dir
dir
Doyulmaz şūḫ-ı şîrîn-
kâr-ı lu'bet-bāza pür-
tāze

rakşa çıkar:

1. rakşa çıkar: -ar

Gazel 78

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dans etmek için

öne çıkmak.

Vâ'iz görünce rakşa
çık ar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḫıp benânına
geldi rezil zil

rakşa çıkdı:

1. rakşa çıkdı: -dı

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dans etmek için

öne çıkmak.

Rakşa çıkdı seb'a-i
seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yaḫdı bir bir
şem'dân

rakşa girdi:

1. **rakşa girdi:** -di

Gazel 67

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dans etmek, coşku

ve heyecan ile çeşitli hareketlerde bulunmak.

Meclisde rakşa girdi
hayâli fener gibi
Pervâne döndü sāğar-ı
şahbâ şabâha dek

rakşân:

1. **rakşandır:** -dır

Gazel 17

Mısra: 10

Dans eden,

oynayan.

Şu^{le}-i meyle Ḥasībā
şem^c olur ammā yine
Şevkden pervâneveş
meclisde rakşandır
kadeh

rām ola:

1. **rām ola:** -a

Gazel 40

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Uymak, boyun eğmek.

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

ranā:

1. **raⁿnā:**

Gazel 4

Mısra: 24

*Hoş, güzel,
parlak.// Yarısı kırmızı,
yarısı sarı olan gül.*

Ḥasībā dir görenler
kırmızı şālî beyāz ile
Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşenī raⁿnā

rāst:

1. **rāst:**

Gazel 123

Mısra: 7

*Doğrusu // Klasik
Türk musikisinde bir makam.*

‘Uşşāka rāst rāhatü'l-
ervāh-ı māyedir
Bir gül-‘izār kılsa nevā
ten-tenālara

rāst geldim:

1. **rāst geldim:** -dim

Gazel 103

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Tesadüf etmek/
karşılaşmak/
rastlamak.*

Rāst geldim o şeh-nāza
Şifāhāna ‘Acemde
‘Uşşāka nevā etdi şabā
evc-i ‘Irāka

**rātib-i üstād-ı şāhib-
tab^c-ı pür-fenden:**

1. **rātib-i üstād-ı şāhib-
tab^c-ı pür-fenden:** -den

Gazel 99

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Sanatkâr ve şair
karakterli usta şair
Rātib.*

Ṭalebkār-ı nazîre
olduğum kesb-i
ma‘ārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı
şāhib-ṭab^c-ı pür-fenden

raṭl-i girānı:

1. **raṭl-i girānı:** -ı

Gazel 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ağzına kadar dolu
büyük kadeh.*

Raṭl-i girānı muğbeçe
ağırlık eyledi
Olmış meger ki
nāmzed-i duḡter-i ʿineb

raṭl-i girān-keşligimi:

1. **raṭl-i girān-keşligimi:** -
lik, -im, -i

Gazel 49

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Ağır ve azına kadar
dolu kadehten içme.*

Ġarażım raṭl-i girān-
keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḫilm-i
ḫimārīsine iğzābımdır

ravza-i cennete:

1. **ravza-i cennete:** -e

Gazel 59

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Cennet bahçesi.

Serv gül-deste-i şümūʿı
imāmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
ḫaremi fi'l-vāḫiʿ

rāyegān eyledi:

1. **rāyegān eyledi:** -di

Gazel 79

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Dağıtmak; bedelsiz
vermek.*

Ḥasīb olup yem-i
ġavvāş-ı güher-i
sūḫaniñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü kalem

rāy-gān:

1. **rāy-gān:**

Gazel 95

Mısra: 2

Bedava, karşılıksız.

ʿİffeti zikri enām
ʿişmeti verdi zebān
Ḥalk pesendidesi
olmuşidi rāy-gān

rāyiha:

1. **rāyihasın:** -sı, -nı

Gazel 54

Mısra: 7

Koku, güzel koku.

Feslegen rāyihasın
eyleyecek istişmām
Kākülü olduğunu zīr-i
fesinden biliriz

rāz:

1. **rāzım:** -ım

Gazel 91

Mısra: 2

Gizlenen şey, sır.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
ʿayān olsun mu derdim
ben

rāz-ı dile:

1. **rāz-ı dile:** -e

Gazel 79

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül sırrı.

Olur şebīh dehān ü
zebān devāt ü kalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
kalem

rāz-ı dilim:

1. **rāz-ı dilim:** -im

Gazel 25

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül sırrı.

Ruḫsārım üzre çeşm-i
terim kaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

rāz-ı nühüft:

1. rāz-ı nühüft:

Gazel 40

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli sır.

‘Uşşāk uşul-i dā’ire-i
rāstdan çıkıp
Rāz-ı nühüft
miyānesiile ḥabīr olur

recā-yı vaşl-ı cānān etmege:

1. recā-yı vaşl-ı cānān

etmege: *-mek, -e*

Gazel 33

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgiliye

kavuşmayı rica etmek.

Helāk eyler nigeḥ ber-
dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaşl-ı cānān
etmege kaç cān u başım
var

redd eder mi:

1. redd eder mi: *-er, -mi*

Gazel 19

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Geri çevirmek.

Nağş-bend oldu bu
remz ile ṭarīk-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm
olan eder mi anı redd

ref^c-i ḥicāb eyle:

1. ref^c-i ḥicāb eyle:

Gazel 71

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Perdesini

*kaldırmak; hakikati
görmesini sağlamak.*

Bāde-nüş ol gel açıl
ref^c-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

ref^c-i ḥicāb olsa:

1. ref^c-i ḥicāb olsa: *-sa*

Gazel 134

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Utancı duygusunu

ortadan kaldırma.

Mey içsek inşirāḥ-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılşak gül gibi ref^c-i
ḥicāb olsa kim ağlardı

ref^c-i şavt-ı mukāffā:

1. ref^c-i şavt-ı mukāffā:

Gazel 123

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kafiyeli sesi

yükseltme.

Vā‘iz ḥulūş-ı ḳalb
gerekdir tazarru‘a
Ḥācet mi ref^c-i şavt-ı
mukāffā du‘ālara

refik:

1. refikiz: *-iz*

Mesnevi 5

Mısra: 16

Arkadaş, yoldaş.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḥī Evranla refikiz
ederiz ḡarī maḳarr

reftār:

1. reftār:

Gazel 3

Mısra: 6

Yürüyüş (tarz,

üslub).

Şaḥḳ olup rub^c-ı şabā
tekrār olup lezzāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmuş baña

reftār ü kad-i bālādadır:

1. **reftār ü kad-i bālādadır:** -*da*, -*dır*

Kıt'a 3

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yürüyüş ve yüce boy.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḥoş-dīde göñlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü kad-i bālādadır

reftār-ı dīdār:

1. **reftār-ı dīdār:**

Gazel 135

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yüzün tarzı.

Def-i gam reftār-ı dīdār
ḥaṭ-ı dīldārdır
Mā'-ı cārī ḥüb-rū seyr-i
çemen dedikleri

reftār-ı keklik:

1. **reftār-ı keklik:**

Gazel 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kekliğin gidişi;

*kekliğin salınarak
yürüyüşü.*

Ḥirām-ı nāzdan ṭāvus-ı
naḥvet olduḡuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklik
yap

reh-güzer:

1. **reh-güzerin:** -*i*, -*n*

Gazel 127

Mısra: 5

Geçilen yol, geçit.

Her seher silmede
süpürmede reh-güzerin
Dīde saḡkāya mişāl oldu
müje çārūba

reh-i i'cāza:

1. **reh-i i'cāza:** -*a*

Gazel 121

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Kelâmın belâgatçe
son mertebede
bulunması yoluna.*

Ḥasībā māhir oldu
şeyḥe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i'cāza icāza

reh-i i'cāza gitdi:

1. **reh-i i'cāza gitdi:** -*di*

Gazel 104

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Kelâmın belâgatçe
son mertebede
bulunması yoluna
gitmek.*

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḥe pey-
revlik
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i'cāza icāza

reh-i 'ışkıñda:

1. **reh-i 'ışkıñda:** -*ñ*, -*da*

Gazel 120

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Aşk yolu.

Reh-i 'ışkıñda gün gibi
nümāyān meş'al-i
dāḡım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

reh-i kalenderide:

1. **reh-i kalenderide:** -*de*

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kalenderlik
yolunda.*

Ṭarīḳ-ı ḫakda olup
Naḳş-bend o zāt-ı celīl
Reh-i ḫalenderīde ḫıldı
sa'y-i cezīl

reh-nümā:

1. **reh-nümāya:-ya**

Gazel 33

Mısra: 10

*Yol gösteren,
rehber.*

Ḥasībā vādī-i firḫatde
ḫaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālīkim ne ḫarındaşım
var

reh-nümā oldı:

1. **reh-nümā oldı:-dı**

Kıt'a 25

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yol gösterici
olmak, rehber olmak.*

Degüldi gerçi o dervīş
şūretā libās
Cüneyd ü Şibliye
ma'nāda reh-nümā oldı

reh-nümāy ḫılsun:

1. **reh-nümāy ḫılsun:-**

sun

Gazel 139

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yol gösterici,
rehber etmek.*

Ḫanda kim 'azm eyleye
ḫılsun Ḥudāy
Ṭālī' u tevfiḳ u baḫtı
reh-nümāy

reh-zen:

1. **reh-zen:**

Gazel 2

Mısra: 2

Haydut, eşkiya.

'Azm-i küy-ı vaşl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḥançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

remmāl-i felek:

1. **remmāl-i felek:**

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gökyüzünden fal
bakan.*

Ne deñlü noḳta-i necmi
dökerse levḫa-i burca
Döner ṫurmaz çü
remmāl-i felek 'ahdine
fāl etmem

remz:

1. **remz:**

Gazel 19

Mısra: 3

*Ar. Gizlice işaret,
ima.*

Naḳş-bend oldu bu
remz ile ṫarīḳ-i irşād
Mālīk-i ḫalb-i selīm
olan eder mi anı redd

remz eylemede:

1. **remz eylemede:-me, -
de**

Gazel 138

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
İşaret etmek.

Noḳta-i ḫālīñi remz
eylemede naḫma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczüb gibi

rencür olmadıḫca:

1. **rencür olmadıḫca:-
ma, -dıḫca**

Gazel 84

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Dertli, sıkıntılı
olmak.*

Olmada āsar-ı ḫaṫṫile
'izārīñ şu'le-tāb
Ḫadr-i nūr-ı şem'ı

rencūr olmadıkça
bilmedim

reng ü bũ verir:

1. **reng ü bũ verir:** -*ir*

Gazel 96

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Renk ve koku

vermek.

‘Arūs-ı gönçeye
meşşāta oldu gönce-i
ter

Miṣāl-i gāze verir reng
ü bũ çemen-be-çemen

reng-i cennet-çemeni:

1. **reng-i cennet-
çemeni:** -*i*

Kıt'a 14

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cennet çimenliği

rengi.

Reng-i cennet-çemeni
aķmiṣe-i tāze-zuhūr
Oldu pūṣide-i zer-kārī-i
āyīne-i sīm

resāhat:

1. **resāhatde:** -*de*

Kıt'a 23

Mısra: 10

Sağlam.

Görmedi miṣlini
seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāhatde binā ṣānı
çıķa eyvāna

reṣk:

1. **reṣkle:** -*le*

Gazel 97

Mısra: 3

*Gipta, imrenme,
kıskançlık.*

Reṣkle mevce-i
deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile
turre-i tarrārından

reṣk eden:

1. **reṣk eden:** -*en*

Gazel 87

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tūfeng-i ṭab‘la
Reṣk eden ḥāsidleriñ
bağrına ķurṣundur
sözüm

reṣk edip:

1. **reṣk edip:** -*ip*

Gazel 70

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Reṣk edip la‘l-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḥazān
ile zevāl üstüne gül

reṣk etmeyem:

1. **reṣk etmeyem:** -*y, -em*

Gazel 57

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kıskanmak.

Nice reṣk etmeyem
āyīne-i endāma
bađdıķca
Alıp āđūṣına ol servi
ser-tā-pā ṣıđıṣdırmıṣ

reṣk-i ‘adũ:

1. **reṣk-i ‘adũ:**

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Düşmanın

kıskançlığı.

Ṣafā-yı ḥāṭıra reṣk-i
‘adũ olur bā‘iṣ
Ḥasīb dostum imiṣ baña
düşmen añladığım

reşk-i hırām-ı yārdan:

1. reşk-i hırām-ı

yārdan: -dan

Gazel 135

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin salınarak
yürüyüşünü kıskanma.*

Gel uzatma kāmeti
reşk-i hırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

reşk-i husrev ü hākān:

1. reşk-i husrev ü hākān:

Gazel 94

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hüsrev ve hakani
kıskanma.*

Cenāb-ı kām-ı celādet
Kırım Girāy Sulţan
Ki şān-ı şevketidir reşk-
i husrev ü hākān

resm:

1. resmin: -i, -n

Kıt'a 5

Mısra: 4

*Görüntü, şekil,
fiziksel yapı.*

Çekip tuğra-i tevķī-i
refī'ü'ş-şān-ı hākānī
Eṭa'nā resmin icrā etdi
cümle 'āşık-ı nā-çār

resmüm:

1. resmüm:

Gazel 85

Mısra: 5

Resimlenmiş.

Temür-i hestī-i
mevhüm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde şüret-
i rengi 'adem gördüm

revā mı:

1. revā mı: -mı

Gazel 104

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Uygun, yaraşır.

Vişāliñle 'adūyı şād u
handān eyledüñ her-
dem
Firāķıñla revā mı 'āşık-ı
hem-rāza hum-bāze

revā mı olur:

1. revā mı olur: -ur

Gazel 26

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hiç uygun olur
mu?*

Ḥaṭ-ı 'izārīña kıymet
demek revā mı olur
Efendi muşḥaf-ı ḥüsn-i
ḥaṭa bahā mı olur

revān:

1. revān:

Gazel 44

Mısra: 7

*Akan, giden,
yürüyen.*

Dest-būsından revān
ḥübāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne
sübḥa-i lü'lü' müdür

revān eyledim:

1. revān eyledim: -dim

Gazel 88

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Akıtmak.

Bā'is bu nazma oldu
ḥüb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḥāk-pāyına
revān eyledim bugün

revān oldu:

1. revān oldu: -du

Gazel 77

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gitmek. II Vefat etmek.

Dedim vefâtını gûş
eyleyince târihin
Göçüp cinâna revân
oldu Dervîş İsmâ'îl

revân olmuş:

1. **revân olmuş:-muş**

Gazel 101

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Akıp gitmek.

Etmesin hâcet degül
‘azm-i seyâhat zulmüne
Aña sedy-i dâyeden âb-1
hayât olmuş revân

revân olsun mu:

1. **revân olsun mu:-sun,
-mu**

Gazel 91

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Akıp gitmek.

Sirişkim rûy-1 zerd üzre
revân olsun mu derdim
ben
Saña râzım o vechile
‘ayân olsun mu derdim
ben

reviş:

1. **reviş:**

Gazel 36

Mısra: 3

*Far. Gidiş, tarz,
tavır, üslûp, tarih.*

Reviş merdâne ammâ
‘aks-i mey destinde
hınnâdır
Kız oğlan meşreb olduñ
kız mısın oğlan mısın
kâfir

2. **reviş:**

Gazel 135

Mısra: 8

*Far. Gidiş, tarz,
tavır, üslûp, tarih.*

Gel uzatma kâmeti
reşk-i hırâm-1 yârdan
Nâ-revâdır bu reviş ey
nârven dedikleri

reviş-i nâzikânedir:

1. **reviş-i nâzikânedir:-
dir**

Gazel 14

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Nazlı nazlı yürüyüş.

Libâs-1 sebz ile her serv
nâzenin olmaz

O hüsne bu reviş-i
nâzikânedir bâ'is

revnağ-ı mecmû'a-i

‘âlemdir:

1. **revnağ-ı mecmû'a-i**

‘âlemdir:-dir

Gazel 87

Mısra: 27

Kelime Tipi: -

Dünya

mecmuasının aydınlığı.

Revnağ-ı mecmû'a-i
‘âlemdir eş‘arım benim
Ser-te-ser meşhûr-1
‘amm-1 rub‘-1
meskündür sözüm

revzen:

1. **revzeni:-i**

Gazel 20

Mısra: 11

Pencere.

Ki her bir revzeni
âyine-i endâmdur güyâ
Temâşâ eyleyen bu cây-
ı ra‘nâyı olur dil-şâd

2. **revzeni:-i**

Gazel 59

Mısra: 14

Pencere.

Minberi burc-ı semā
‘arş-ı mu‘allā kürsi
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmi‘

3. revzenden: -den

Gazel 99

Mısra: 8

Pencere.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḥm-ı sīnemden nigāh
eyler
Nezāret def‘-i ğamdır
sāḥil-i deryāya
revzenden

rez duḥterini:

1. rez duḥterini: -i, -n, -i

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Asmanın kızı. //

Şarap.

Rez duḥterini
muğbeçeye eyleyip
zifāf
Sāḫiyā eyledik şeb-i
ḥinnā şabāḥa dek

rezil zil geldi:

1. rezil zil geldi: -di

Gazel 78

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Rezil zil gelmek.

Vā‘iz görünce rakşa
çıkarduḥter-i rezi
Ziller taḫıp benānına
geldi rezil zil

ribā yemeden:

1. ribā yemeden: -den

Mesnevi 3

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Faiz yemek.

İmām efendi bugün
toydu hep ribā
yemeden
Lisān-ı nāsda derler
yarar deveye diken

rifā‘i:

1. rufā‘i:

Mesnevi 2

Mısra: 1

Rufai tarikati.

Naḫş-bendī Mevlevī
Veysi Rufā‘i Ḥalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Sa‘dī
Cibāvī Celvetī

rif‘at:

1. rif‘at:

Gazel 124

Mısra: 6

*Makam ve mertebe
yüksekliği // Sevgiliye
yakınlık.*

Eder pür delvi rīz
olduḫca bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāzu‘dur ḫulūbı cezb
eden rif‘at maḫāmında

rif‘at-i cāh u celālīñ:

1. rif‘at-i cāh u celālīñ: -
iñ

Gazel 84

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Mevki ve iktidarın
yüceliği.*

Rif‘at-i cāh u celālīñ
luḫfi zāhirken yine
Zillet-i ‘azlile maḫḫūr
olmadıḫca bilmedim

rif‘at-i ḫullesi:

1. rif‘at-i ḫullesi: -si

Kıt'a 23

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kulesi yüce.

Rif‘at-i ḫullesi bādī-i
zafer İslāma
Ḥandek-ı ‘umḫı olur
ḫa‘r-ı saḫar dūşmāna

rīgdān olsa:

1. rīgdān olsa: -sa

Kıt'a 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Rih hokkası olmak.

Zīr-meşq etdi dil-i

‘uşşākı

Rīgdān olsa n'ola dīde-i

ter

rıhlet:

1. rıhleti: -i

Gazel 95

Mısra: 5

*Ar. Dünyadan
ahirete göçme. (Filasl
mutlaka göçme
manasına ise de
lisanımızda böyle
hususî olarak
kullanılır).*

Hâtif-i gaybî dedi

rıhleti târîhini

Rûh-ı Emîn Qadına

Fâtiha oku hemân

2. rıhleti: -i

Kıt'a 2

Mısra: 5

*Ar. Dünyadan
ahirete göçme. (Filasl*

*mutlaka göçme
manasına ise de
lisanımızda böyle
hususî olarak
kullanılır).*

Söylediler rıhleti
târîhini

Râh-ı cinân ‘âzimi

Dervîş Bekir

3. rıhleti: -i

Kıt'a 6

Mısra: 5

*Ar. Dünyadan
ahirete göçme. (Filasl
mutlaka göçme
manasına ise de
lisanımızda böyle
hususî olarak
kullanılır).*

Rıhleti târîhini dedim

budur

Haqq yolunda cân fedâ

Dervîş ‘Ömer

rıhlet-i dâr-ı bekā

edince:

1. rıhlet-i dâr-ı bekā

edince: -ince

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sonsuzluk alemine
göçmek. II Vefat etmek.*

Rıhlet-i dâr-ı bekā
edince târîhin dedim
Göçdü fâniden muhibb-
i hânedân Seyyid ‘Alî

rıhleti târîhini:

1. rıhleti târîhini: -n, -i

Gazel 74

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Vefat tarihi.

Rıhleti târîhini dedim
Hasib
Rûh-ı Halil eyledi
Haqqa vuşul

rıhletiniñ târîhidir:

1. rıhletiniñ târîhidir: - dir

Gazel 141

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Vefat tarihi.

Rıhletiniñ târîhidir
şübhesiz
Mâte mine'l-‘ışkı
Mehemmed Hasib

rindân-:

1. rindâna: -a

Gazel 113

Mısra: 8

Dünya işini boş

*görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler.*

Şakîl-i bezm olanlar
eylemezse celse-i hiffet
‘Aceb rindāna istikbāl
olur micmer huşusunda

rindān:

1. rindān:

Gazel 9

Mısra: 9

*Dünya işini boş
görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler. Aşıklar,
şairler.*

Nider şahbâyı rindān
olmasa sākî-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuķle yemeklik
yap

2. rindān:

Gazel 124

Mısra: 4

*Dünya işini boş
görenler,
alçakgönüllüler,
kalenderler.*

Pey-ā-pey sāğar-ı sîm ü
zeriñ devr eylesin sākî

Degül rindān sipihriñ
mihr ü mäh u şubḥ u
şāmında

rind-i ‘āşık:

1. rind-i ‘āşık:

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Aşık rind.

Degüldür seyr-i ḥālîñ
za‘f-ı çeşmimle cüdā
benden
Eder Hindi temāşā rind-
i ‘āşık çeşm-i süzenden

risāle:

1. risāle:

Gazel 98

Mısra: 10

*Kısa yazılmış küçük
eser, risale.*

Olmaz niķābdan ḥaṭ u
ḥālîñ müṭāla‘a
Mektüm olan risāle
hem olsun hem olmasın

rîş-i nev:

1. rîş-i nev:

Kıt'a 14

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yeni sakal.

Oldu rîş-i nev ile çāh-ı
zenaḥdānı muḥîṭ
Hem-çünin sünbül-i
pîrāmen-i ḥavz-ı nesîm

rîş-i niyāz sürme:

1. rîş-i niyāz sürme: -me

Gazel 138

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yalvarma sakalı

sürmek. II Sürmek.

Sürme geh mescide geh
tekyede de rîş-i niyāz
Düşme süfliyyete
mülhid ḥas-ı cārüb gibi

rîsmān:

1. rîsmān:

Gazel 101

Mısra: 10

İp.

Olsa şāyeste Benātü'n-
naş anıñ bāzîçesi
Rište-i āvîzeye nūr-ı
eşi‘a rîsmān

rîsmān-ı kākül-i cānān:

1. rîsmān-ı kākül-i

cānān:

Gazel 128

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kâkül
ipi.*

Eder cān rīsmān-ı
kâkül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

rişte eder:

1. **rişte eder:-er**

Gazel 42

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tel etmek (?).

Peş-revde hişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāka bu da naqş ile
bir kāra girişdir

rişte-i āvīze:

1. **rişte-i āvīze:-y, -e**

Gazel 101

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Asılmış ip.

Olsa şāyeste Benātü’n-
na‘ş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīze nūr-ı
eşī’a rīsmān

rişte-i cānım:

1. **rişte-i cānım:-ım**

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Can ipi.

Bendini çāk ede
cūvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i
cānım çıtır pıtır

rişte-i gīsūya şarılsam:

1. **rişte-i gīsūya**

şarılsam:-sam

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin saçına
sarılmak.*

Şarılsam rişte-i gīsūya
sevdā-yı vişālīñle
Şehā haṭṭ şadır olsa
kaṭ‘-ı ümmīd eylemem
senden

rişte-i müşgīn olur:

1. **rişte-i müşgīn olur:-
ur**

Gazel 110

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Mis kokulu ip
olmak.*

Şol ‘araḫ kim zeyn olur
zūlfünde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur
gūyā ki ol incülere

rişte-i tārı:

1. **rişte-i tārı:-ı**

Gazel 126

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tel ip olmak.

Cānım şıķılır muṭribe
sāzı düzülince
Keyfim kırılır rişte-i
tārı üzülince

rişte-i ümmīdimi:

1. **rişte-i ümmīdimi:-ım,
-i**

Gazel 60

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Ümit ipliği.

Kaṭ‘ edip kayd-ı
rehādan rişte-i
ümmīdimi
Bend-i zūlfündür velī
dīvāneden etdim ferāğ

riyā:

1. **riyā ile:-ile**

Gazel 40

Mısra: 15

*İki yüzlülük,
gösteriş yapma.*

Bîhûde bu riyâ ile zâhid
sücûd eder
Çîn-i cebîn şafha-i
nağş-ı haşîr olur

2. **riyâyı:** -y, -i

Gazel 113

Mısra: 1

İki yüzlülük.

Bükâ ile riyâyı kizbi cârî
her huşûşında
Sözüm yok zâhid-i
huşkuñ bu çeşm-i ter
huşûsında

rîz oldukca:

1. **rîz oldukca:** -duğ, -ca

Gazel 124

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dökülmek.

Eder pür delvi rîz
oldukca bâlâ gerdiş-i
dolâb
Tevâzu^çdur kulûbı cezb
eden rif^çat maqâmında

rîzâ hasan âmed:

1. **rîzâ hasan âmed:**

Müfret 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Rîza Hasan geldi
(Doğdu).*

Nâm-ı şerîfini işit âl-i
Resûlden
Târîh-i mevlidin dedi
Âmed Rîzâ Hasan

rîze-i elmâsveş:

1. **rîze-i elmâsveş:** -veş

Gazel 87

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Elmas parçası.

Rîze-i elmâsveş zahmı
kabûl etmez ‘ilâc
Deşne-i zehr-âb-ı şadr-ı
düşmen-i dündur
sözüm

rîzk:

1. **rîzkın:** -ın

Gazel 89

Mısra: 5

*Allah'ın bütün
yarattıklarına verdiği
nimet.*

Sebû vü humveş âmâde
bulur rîzkın gelüsunda
Ta^çalluğ bezmgâhından
çekenler dest ü
dâmânın

2. **rîzk:**

Gazel 117

Mısra: 12

*Allah tarafından
herkese takdir edilen
nîmet.*

Bulur âmâde âb u
dânesin murğ-ı kafes
bî-ğayd
Muğîm-i künc-i ‘uzlet
rîzk için gam yer mi
bîhûde

rübâh:

1. **rübâhıñ:** -ıñ

Gazel 126

Mısra: 8

Far. Tilki.

Yegdir ölüsünden dirisi
baña raqîbiñ
Rübâhıñ olur luğf derisi
yüzülince

rub^ç-ı ceybim:

1. **rub^ç-ı ceybim:** -im

Gazel 49

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Cebimim dörtte
biri.*

Hük^çm-i tağvîm-i şebân-
rûz tağallûf etmez

Rub^c-1 ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

Kelime Tipi: -
?

Meḥemmed Oṭabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

rub^c-1 meskūn:

1. rub^c-1 meskūn:

Gazel 110

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bir yerin (ev)

çeyreği.

Rub^c-1 meskūn içre
eyler dā'imā devr üzre
zevk

Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrūlara

rub^c-1 meskūnı:

1. rub^c-1 meskūnı: -1

Gazel 32

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünya hayatının

dörtte biri.

N'ola devr eylese āvāz-1
ḥüsni rub^c-1 meskūnı
Maḳām-1 büselikte
beste olmuş bir
murabba^cdır

rub^c-1 şabā:

1. rub^c-1 şabā:

Gazel 3

Mısra: 5

Saḥḳ olup rub^c-1 şabā
tekrir olup lezzāt-1
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmuş baña

rūḥ:

1. rūḥa: -a

Gazel 12

Mısra: 3

Can II ruh.

Vā'iziñ ḳāle yeḳülünde
boḡulma ḳıt ḳıt
Ḥāşıl et rūḥa ḡidā
ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. rūḥını: -ı, -nı, -ı

Kit'a 9

Mısra: 7

Allah tarafından

*yaratıldıktan sonra
insan bedenine üflenen,
ölümünden sonra da
varlığı devam eden ve
mahiyeti tam olarak
bilinemeyen ilahi ve
manevi cevher.*

Dedim yād eyleyip
rūḥını bir gül-bāng ile
tārīḥ

3. ruḥı: -ı

Gazel 106

Mısra: 9

*(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.*

Ruḥı dāḡı ile pür oldu
Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb
var dilde

ruḥ u ḥālīñ:

1. ruḥ u ḥālīñ: -iñ

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yanak ve ben.

Ruḥ u ḥālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyidir
Muḥallā ḥūylarıñ
kākülleri telli Ḥiṭāyidir

ruḥ u zülfüñ:

1. ruḥ u zülfüñ: -üñ

Gazel 50

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*(sevgilinin) yanağı
ve saçı.*

Ruḥ u zülfüñ ğamıyla
eşk ü āhım baḥr ü berr
etdik

Bu yerden göge dek
zūlmı zemīn ü āsumān
çekmez

rūḥa ğidā:

1. rūḥa ğidā:

Gazel 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Ruhu besleyen şey.

Hāşıl et rūḥa ğidā
kūlkūl-i mīnāyı işit
Vā'iziñ kāle yeķūlünde
boğulma kıt kıt

rūḥ-āşnā:

1. rūḥ-āşnālara: -lar, -a

Gazel 123

Mısra: 14

Ruhen tanışan.

Kevşer Efendi nazmına
nazīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola
rūḥ-āşnālara

ruḥ-ı ālin:

1. ruḥ-ı ālin: -i, -n

Gazel 119

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Pembe yanak.

Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i
vech-i nāzenīn üzre
Görenler zann eder gül-
bergdir kim yāsemīn
üzre

rūḥ-ı emīn ḳadına:

1. rūḥ-ı emīn ḳadına: -a

Gazel 95

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Emin kadının

ruhuna.

Hātif-i ğaybī dedi
rıḥleti tārīhini
Rūḥ-ı Emīn ḳadına
Fātiḥa oķu hemān

ruḥ-ı gül-bīne:

1. ruḥ-ı gül-bīne: -e

Gazel 70

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gül damlatan

yanak.

Ruḥ-ı gül-bīne ki 'arż
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākiñ düşene bī-
tāb-ı muḥāl üstüne gül

ruḥ-ı gül-gūnla:

1. ruḥ-ı gül-gūnla: -la

Gazel 56

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*(Sevgilinin) gül
renkli yanağı.*

Cemālinde ruḥ-ı gül-
gūnla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḥoten yatmış

rūḥ-ı ḥalīl:

1. rūḥ-ı ḥalīl:

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Halil'in ruhu.

Rıḥleti tārīhini dedim
Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḥalīl eyledi
Ḥakķa vuşul

ruḥ-ı ḥūn-pāşı:

1. ruḥ-ı ḥūn-pāşı: -ı

Gazel 121

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kan saçan yanağı:.

Ruḥ-ı ḥūn-pāşı par par
parlasa mest-i 'araķ
olsa
Şarılsam mū-miyān-ı

tıfl-i lu'bet-bāza pür-
tāze

rūh-ı hüseyin:

1. rūh-ı hüseyin:

Kıt'a 25

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Hız.Hüseyin'in

ruhu.

Çıkıp bu tārīhi dedi bir
abdālñ

Bu anda rūh-ı Hüseyin
vāşıl-ı Hudā oldı

rūh-ı 'İsā-zāde mi:

1. rūh-ı 'İsā-zāde mi: -mi

Gazel 136

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İsa oğlunun ruhu.

La'liñ ey sākī eder yek-
demde ihyā ādemi
Neş'e-i cān-bağşı
bilmem rūh-ı 'İsā-zāde
mi

rūh-ı pür-fütūhı:

1. rūh-ı pür-fütūhı: -ı

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Fetihlerle dolu ruh.

Meşhedi nūr ola rūh-ı
pür-fütūhı şād ola
Kim ʔarīk-ı Nakş-
bendiye demiş idi belı

rūhına ihdā:

1. rūhına ihdā:

Kıt'a 12

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ruhuna hediye.

Rūhına ihdā binā kıldı
bu 'ayn-ı kevseri
Ola maḳbūli-i dergāh-ı
cenāb-ı Zü'l-celāl

ruhsār:

1. ruhsāruñı: -uñı

Gazel 3

Mısra: 8

Far. Yanak, ruh,

yüz, çehre:.

Eylemiş ruhsāruñı
āzürde ḥāl olmuş baña
Devr-i bende merdüm-i
çesmüñ geçüp her
nazrası

2. ruhsār:

Gazel 5

Mısra: 3

Far. Yanak, ruh,

yüz, çehre:.

Mükaḥḥal dide ebrū
vesme-keş ruhsār pür-
ğāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

3. ruhsāra: -a

Gazel 53

Mısra: 7

Far. Yanak, ruh,
yüz, çehre:.

Naḳd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri teşhīr ederiz

4. ruhsār:

Gazel 117

Mısra: 6

Far. Yanak, ruh,
yüz, çehre:.

Girift-i dār-ı Manşūr-ı
hevā-yı zülfüñ
olmaḳdan
Nefir olsam eninim
neyle ruhsār ola
Dāvuda

5. ruhsārsız: -sız

Gazel 18

Mısra: 9

Yanak // yüz.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsársız dār-ı
felek
Sīm ü zer sāgar Ḥasīb-i
zāra şubḥ u şām telḥ

6. **ruhsārıdır:** -ı, -dır

Gazel 133

Mısra: 9

Yanak // yüz.

Ḡonce-i la^l-i güli
ruhsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā
bülbül-i güyā seni

7. **ruhsārdan:** -dan

Gazel 72

Mısra: 6

Yanak, yüz.

Güşāde-bāl olur şan
bülbül-i naḥl-i gül-i
terde
Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruhsārdan kākül

8. **ruhsāрім:** -ım

Gazel 25

Mısra: 1

Yanak, yüz.

Ruhsāрім üzre çeşm-i
terim kaṭre-pāş olur

Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

9. **ruhsārına:** -ı, -n, -a

Gazel 89

Mısra: 1

*(Sevgilinin) yanağı,
yüzü.*

Niķāb etdikce ruhsārına
dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ‘āşıkā
ter dest ü dāmānın

ruhsāra geldi:

1. **ruhsāra geldi:** -dı

Kit'a 21

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yanağa düşmek.

Geldi ruhsāra ḥaṭ-ı
‘anber-fām
Bitdi gülzārda ya
müşgīn giyāh

ruhsār-ı āl:

1. **ruhsār-ı āl:**

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Kırmızı, pembe
yanak.*

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihr ‘aks itmiş şafaķ
ruhsār-ı āl olmuş baña

ruhsār-ı āliñi:

1. **ruhsār-ı āliñi:** -iñ, -i

Gazel 98

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kırmızı, pembe
yanak.*

Ḥüy-gerde kılma
şermle ruhsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

ruhsārı kocamaz:

1. **ruhsārı kocamaz:** -maz

Gazel 105

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Yaşlanmak.

Göñül vermez kocamaz
ruhsārı bu kaḍar
‘uşşākıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tāzeden
tāze

**ruhsār-ı pür-ḥāl-i ‘arāk-
riziñ:**

1. ruhsār-ı pür-ḥāl-i

‘araḳ-rīziñ:-iñ

Gazel 114

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Terler döken

benlerle dolu yanak.

Mest eder ruhsār-ı pür-

ḥāl-i ‘araḳ-rīziñ beni

‘Anberiyye ḥāletin

gördüm gül-i taşvırde

ruḥuñ mı:

1. ruḥuñ mı:-uñ, -mı

Gazel 136

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yanak.

Farḳ eder mi ḥīre-çeşm-

i mest-i cām-ı bezm-i

‘ışḳ

Lāle mi gül mi ḳaranfül

mi ruḥuñ mı bāde mi

rukabā:

1. ruḳabāmiñ:-mın

Gazel 115

Mısra: 8

Rakipler.

Cevr-i bī-gāyet-i dildāra

taḥammül āsān

Ruḳabāniñ sitem ü

ṭa‘nına ṭāḳat güççe

rükn-i der ü dīvār:

1. rükn-i der ü dīvār:

Kıt'a 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kapı ve duvarın

esası kılmak.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār

suṭūḥuñ ābād

Şarf-ı maḳdūr yed-i

ḡayret edip bünyāna

rükn-i küyunda:

1. rükn-i küyunda:-u, -n,
-da

Gazel 48

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Köyün önemli yeri.

Rükn-i küyunda dil

ümmīd-i vişāliñle

döner

Nitekim sa‘y-i ṭavāf

etse şafāsiyla döner

rū-nümā oldu:

1. rū-nümā oldu:-du

Gazel 101

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yüzünü göstermek.

Eyledi Mevlā ‘aṭā oldu

meserret rū-nümā

Verdi bir maḳdüm-ı

pāk mevlidile dehre şān

rüşdine teslim olur:

1. rüşdine teslim olur:-
ur

Gazel 101

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Doğru düşünmeye,
doğruyu bilmeye, ayırt
edecek seviyede
olmaya, olgunluğu,
kemale teslim olmak..*

Feylesūf-ı ḥikmete

ḡayret verir endişesi

Rüşdine teslim olur

Sokraṭ olaydı imtiḥān

rüşen:

1. rüşen:

Gazel 2

Mısra: 10

*1. meydana çıkmış
// aydınlanmış 2.
aydınlık 3. parlak.*

Ḥāk-i pāyın tütüyā

ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ

Dimeye tā ki eḥibbā

dīdeler rüşen baña

rū-siyeh:

1. rū-siyeh:

Gazel 2

Mısra: 8

Karayüz, karayüzlü.

Māni^c-i seyr-i cemāl
olmağda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rū-siyeh düşmen
baña

rüstem:

1. rüstem:

Gazel 17

Mısra: 7

İran'ın ünlü

kahramanı. Adı

Şehname'de övgüyle

anılır.Eski şiirimizde

kahramanlık, acı

kuvvet ve yenilmezlik

sembolü olarak

özellikle kasidelerde

anılır.Daha

delikanlılığında birçok

devleri öldürmüş ve

olağanüstü başarılar

göstermiştir.

Bir ayağ ile yıkar

Rüstem gibi biñ ser-keşi

Bir delikanlı civandır

merd-i meydandır

kağeğ

rüsvā-yı ʿāmm etmiş:

1. rüsvā-yı ʿāmm etmiş:-

miş

Kıt'a 22

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Halka rezil olmak.

Meger her gice bir
ʿavret kaparmış halvet-i
hāşşa
ʿAses başmış cenāb-ı
vāʿizi rüsvā-yı ʿāmm
etmiş

rütbe:

1. rütbesin:-sin

Gazel 104

Mısra: 16

Makam, mevki,

aşama.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle imtiñān
olsun

Geder çün ehl-i dīvān

rütbesin iñrāza iʿzāza

rütbe-i aʿdādda:

1. rütbe-i aʿdādda:-da

Mesnevi 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sayılan makamlar.

Edhemī Bektāşī vü

Bayramī ey nūr-ı başar

Rütbe-i aʿdādda oldu

tamām isnā ʿaşer

rüy:

1. rüy[dur]:-dur

Kıt'a 17

Mısra: 2

Yüz.

Benān hāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miğrāş
Nigeh gezlik varak
rüy[dur] mürekkebe hatt
likā gīsū

2. rüyuna:-uñ, -a

Gazel 49

Mısra: 1

Güzel yüz.

Rüyuna māʿil olan
giryeye-i hūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
ağbābımdır

rüyā:

1. rüyā:

Gazel 3

Mısra: 13

Uyku içinde

görülen keyfiyet, düş.

Çün Nedīm-i ħurde-bīn
özge ħayāl olmuş baña
Vāqı'ā rü'yā mı ya
ħulyā mı söylersin
Ĥasīb

ru'yā:

1. rü'yada: -*da*
Gazel 53
Mısra: 3
Rüya.

Vāqı'ā rü'yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midĥet-i ĥüsnüñü
bilmem nice taĥrīr
ederiz

2. rü'yāda: -*da*
Gazel 133
Mısra: 6
Rüya.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vāqı'ā rü'yāda ħulyā
eylese Leylā seni

3. rü'yāda: -*da*
Gazel 133
Mısra: 6
Rüya.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī

Vāqı'ā rü'yāda ħulyā
eylese Leylā seni

rü'yet-i ġaymiledir:

1. rü'yet-i ġaymiledir: -
ile, -dir

Kıt'a 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Bulut görmek.

Rü'yet-i ġaymiledir
şebt-i şübüt-i ġurre
Kıldı bu mes'eleyi ĥaĥt-ı
'izārı tefhīm

rüy-ı a'dā:

1. rüy-ı a'dā:

Gazel 102

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Düşmanların yüzü.

Rüy-ı a'dā dāġdār
olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i
pīşānī ġüvāh-ı zürda

rüy-ı celāl:

1. rüy-ı celāl:

Gazel 70

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

Celal yüzü.

Şoĥunup ĥancer-i ĥār
eyledi ĥasd-ı bülbül
Kızarıp çıkdı hemān
rüy-ı celāl üstüne ġül

rüy-ı esvedı sür:

1. rüy-ı esvedı sür:

Gazel 140

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Günakâr yüzü

sürmek.

İksir eder Muĥammed-i
Bākır vücūduñı
Sür āstān-ı ravzasına
rüy-ı esvedı

rüy-ı ĥākiñ:

1. rüy-ı ĥākiñ: -*iñ*

Gazel 70

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Topraġın yüzeyi,
yeryüzü II düşkünlük,
muhtaĥlık.*

Ruĥ-ı ġül-bīne ki 'arz
eyle olup pāy-endāz
Rüy-ı ĥākiñ düşene bī-
tāb-ı muĥāl üstüne ġül

rüy-ı zerd:

1. rüy-ı zerd:

Gazel 91

Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sararmış yüz.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revân olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
‘ayân olsun mu derdim
ben

rüyın pūşide eder:

1. rüyın pūşide eder: -er
Gazel 72
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yüzünü örtmek.

Hasībā gerçi pūsküllü
belādır ‘āşıkā ammā
Eder pūşide rüyın
şubḡāh dāde-i
aḡyārdan kākül

rūz u şeb:

1. rūz u şeb:
Gazel 29
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Gündüz ve gece.

Rūz u şeb bī-dār eder
çeşmim ḡam-ı ḡaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā

mest-i sūkker-ḡvāb
uyur

2. rūz u şeb:

Mesnevi 5
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Gündüz ve gece.

Merḡamet kıl der-i
ḡāşşīnda baña sultānım
Rūz u şeb yalıñ ayak
başı kabaḡ nālānım

rūzedār-ı ‘ıyd-ı vişāliz:

1. rūzedār-ı ‘ıyd-ı
vişāliz: -iz

Gazel 111
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Kavuşma
bayramının orucunu
tutan.

Biz rūzedār-ı ‘ıyd-ı
vişāliz gedā ḡöñül
Elbet ṡulū‘ eder bize ol
ḡüsn-i māhımız

rūze-i hicrim:

1. rūze-i hicrim: -im
Gazel 134
Mısra: 12
Kelime Tipi: -
Ayrılık orucu.

ḡasībā rūz-ı ‘ıyd-ı vaşl
erişdi ḡasbeten li'llāh
Şayılsa rūze-i hicrim
ḡisāb olsa kim aḡlardı

rūzgār:

1. rūzgārile: -ile
Gazel 78
Mısra: 3
Yel, esinti II
Zaman.

Düşdü hevā-yı zūlfüñe
dil rūzgārile
Taḡvīmimizde yazdı
şedāyid bu yıl yıl

2. rūzgārile: -ile
Gazel 116
Mısra: 4
Yel, esinti II
Zaman.

Hevā-yı zūlfüñe dūş
eyledim lā-ḡayd iken
başım
‘Aceb sevdāya düşdüm
rūzgārile esenlikde

rūz-ı ‘ıyd-ı vaşl erişdi:

1. rūz-ı ‘ıyd-ı vaşl
erişdi: -ti
Gazel 134
Mısra: 11
Kelime Tipi: -

Kavuşma
bayramına erişmek.

Ḥasībā rüz-ı 'ıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li'llāh
Şayılsa rüze-i hicrim
ḥisāb olsa kim ağlardı

rüz-ı kıyāmetde:

1. rüz-ı kıyāmetde: -de

Kıt'a 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kıyamet günü.

Ḥabību'llāh şefā'at
eylesin rüz-ı kıyāmetde
Olup ḥayra mübeddel
kılmasınlar seyyi'ātın
fāş

rüz-ı mahşer:

1. rüz-ı mahşer:

Gazel 89

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mahşer günü,

kıyamet günü.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telşimden maḥrūm
Ḥulāşa çāre bulmaz
rüz-ı mahşer dest ü
dāmānın

2. rüz-ı mahşer:

Kıt'a 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Mahşer günü,
kıyamet günü.

Meclis-i naql-i Ebā
Müslimle olmuşdu
nedim

Rüz-ı mahşer şāfi'î Āl-i

Resül olsun ilāh

sā'at çeker:

1. sā'at çeker: -er

Gazel 41

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Saat beklemek.

Sā'at çeker gibi heves-i
ceyb-i vuşlata
İşler derünü nāle-
künānım çıtır pıtır

şabā:

1. şabālar: -lar

Gazel 10

Mısra: 1

Kuzey doğudan
esen hafif ve tatlı
rüzgar.

Şāh-ı nev-rüzü bilüp
geldi şabālar semt semt

Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

2. şabā:

Gazel 90

Mısra: 1

Ar. gün

doğusundan esen hafif
ve tatlı rüzgâr.

Meşāmm-ı cāna şabā
etdi bahş-ı büy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine
şevk-ı ārzü-yı vaṭan

3. şabā:

Gazel 103

Mısra: 12

Ar. gün

doğusundan esen hafif
ve tatlı rüzgâr.

Rāst geldim o şeh-nāza
Şifāhāna 'Acemde
'Uşşāka nevā etdi şabā
evc-i 'Irāka

4. şabā:

Gazel 70

Mısra: 21

Ar. Poyrazdan esen
lâtif rüzgâr.

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe'ülle şabā

Bülbülüñ t̄ālī'ine çıkdı o
hāl üstüne gül

şabāha dek:

1. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kıucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

2. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Şevk-ı ruhuñla tırmağa
bezmiñde mūmveş
Yandı yakıldı şem'ı-i
şeb-ārā şabāha dek

3. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Sūzān edince meş'ale-i
mıhr-i dāğını /mühr

Döndü bahāra kūy-ı dil-
ārā şabāha dek

4. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Meclisde rakşa girdi
hayālī fener gibi
Pervāne döndü sāğar-ı
şahbā şabāha dek

5. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipıhr üzre ey Hāsīb
Yazsın bu şı'ri kevkeb-i
Şi'rā şabāha dek

6. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kıucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

7. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Rez duğterini
muğbeçeye eyleyip
zifāf
Sākiyā eyledik şeb-i
hınnā şabāha dek

8. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kıucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

9. şabāha dek:

Gazel 67

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kıucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

10. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Şevk-ı ruḥuñla tırmağa
bezmiñde mümveş
Yandı yakıldı şem^c-i
şeb-ārā şabāḥa dek

11. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Meclisde raqşa girdi
ḥayāli fener gibi
Pervāne döndü sāğar-ı
şahbā şabāḥa dek

12. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şi^cri kevkeb-i
Şi^crā şabāḥa dek

13. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Süzān edince meş^cale-i
mihr-i dāğını
Döndü bahāra kūy-ı dil-
ārā şabāḥa dek

14. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Mey kaçresini sübḥa-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyā şabāḥa dek

15. **şabāḥa dek:**

Gazel 67

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Rez duḥterini
muğbeçeye eyleyip
zifāf
Sāḫiyā eyledik şeb-i
ḥinnā şabāḥa dek

16. **şabāḥa dek:**

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Kūyuñ tölansın ^cāşık-ı
şeydā şabāḥa dek
Etsin tavāf Ka^cbe-i ^culyā
şabāḥa dek

17. **şabāḥa dek:**

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Kūyuñ tölansın ^cāşık-ı
şeydā şabāḥa dek
Etsin tavāf Ka^cbe-i ^culyā
şabāḥa dek

18. **şabāḥa dek:**

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

^cArz eyleyip cemālini ol
māh-tābımız
Çıkmaz mı ebr-i nāzdan
āyā şabāḥa dek

19. **şabāḥa dek:**

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Tesbîh çekdi Zühreyi
teshîr için meger
Bu mâdeyi çeşm-i
necm-i Süreyyâ şabâha
dek

20. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Ṭañ sökünceye dek
şafağ bend-i sînesin
Yalvara yatsa ‘aşık-ı
şeydâ şabâha dek

21. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Mecnûn gibi yildüm o
Leylî hevâsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldâ şabâha dek

22. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Ḳadriñ bilip leyâlî-i
vaşlında bekledi
Bîdâr olup gönül tek ü
tenhâ şabâha dek

23. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Dâğımla şerha-i lâle
çerâğandır Ḥasîb
Etsin o verd-i tâze
temâşâ şabâha dek

24. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Gösterdi ḥaṭṭ-ı yâr gelip
leylî-i berât
Çekdi hilâl kaşları tuğra
şabâha dek

25. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Küyuñ ṭolansın ‘aşık-ı
şeydâ şabâha dek

Etsin ṭavâf Ka‘be-i ‘ulyâ
şabâha dek

26. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Küyuñ ṭolansın ‘aşık-ı
şeydâ şabâha dek
Etsin ṭavâf Ka‘be-i ‘ulyâ
şabâha dek

27. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

‘Arz eyleyip cemâlini ol
mâh-tâbımız
Çıkmaz mı ebr-i nâzdan
âyâ şabâha dek

28. şabâha dek:

Gazel 68

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Tesbîh çekdi Zühreyi
teshîr için meger
Bu mâdeyi çeşm-i

necm-i Süreyyā şabāha
dek

29. **şabāha dek:**

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Mecnūn gibi yildüm o
Leylî hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā şabāha dek

30. **şabāha dek:**

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Ḳadriñ bilip leyālî-i
vaşlıñda bekledi
Bîdār olup göñül tek ü
tenhā şabāha dek

31. **şabāha dek:**

Gazel 68

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Dāğımla şerḫa-i lāle
çerāğandır Ḥasîb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāha dek

32. **şabāha dek:**

Gazel 68

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip
leylî-i berāt
Çekdi hilāl қаşları tuğra
şabāha dek

33. **şabāha dek:**

Gazel 68

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar.

Ṭañ sökünceye dek
şafaḫ bend-i sînesin
Yalvara yatsa ‘āşık-ı
şeydā şabāha dek

şabîh:

1. **şabîha: -a**

Gazel 98

Mısra: 13

Sabih Ahmed

*Efendi (d. ??? - ö.
1783/1198), divan şairi.*

Fennî Şabîha oldu
Ḥasîb-i nazîre-gü
Pey-revlik-i ihāle hem
olsun hem olmasın

şābit:

1. **şābit:**

Gazel 12

Mısra: 6

Açık, belli.

Bāğ-ı ḫüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḫ
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe şābit

2. **şābitdür: -dür**

Gazel 90

Mısra: 13

Açık, belli, net.

Ḥasîb ḫubb-ı vaṭan çün
eşerle şābitdür
Bu nazm olur sebeb-i
zikri güft ü güy-ı vaṭan

şābit oldı:

1. **şābit oldı: -dı**

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sürekli durağan

*olmak, aynı durumda
olmak.*

Bāğ-ı ḫüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḫ
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe şābit

şābūn-ı mağfîret:

1. şābūn-ı mağfîret:

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Bilgi sabunu.

Pāk ede taş-tı tevbede
şābūn-ı mağfîret
Şol kelleler ki kâle-i sū-
i ʿilelde-dir

şaç-:

1. şaçdı: -dı

Gazel 71

Mısra: 8

*(Bir şeyi) Ortalığa
dağıtmak, etrafa
serpmek, dökmek.*

Yāsemēn lāleye ʿağd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrīn ũabağlarla
çü lāl üstüne gül

şad āferīn:

1. şad āferīn:

Gazel 39

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yüzlerce tahsīn
olsun.*

Nessāc-ı ũabʿ-ı Neşʿete
şad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı nazm-ı
emtiʿan-ı ʿabğarīsīdir

şad girye ederiz:

1. şad girye ederiz: -er, - iz

Gazel 70

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

*Yük kez ağlamak. II
Çok göz yaşı dökmek.*

Nice şad girye ederiz
firāğında hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle vişāl üstüne
gül

şad hezār:

1. şad hezār:

Gazel 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yüz bin.

Böyle sāğır-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde
ğamzeñ şad hezār ādem
ğapar

şād ola:

1. şād ola: -a

Gazel 132

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Şād olmak.

Meşhedi nūr ola rūğ-ı
pür-fütūhı şād ola
Kim ũarīğ-ı Nağş-
bendiye demiş idi belī

şad selām ile taḥiyyāt ola:

1. şad selām ile taḥiyyāt ola: -a

Gazel 76

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yüz selamlar ve
hayır dualar olmak.*

Ağğar ü efğar
ğarībīndir Ḥasīb-i pür-
ğuşūr
Şad selām ile taḥiyyāt
ola ber aşğāb ü āl

şad taḥsīn:

1. şad taḥsīn:

Gazel 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Yüz kez çok
beğendik.*

Hezārān āferīnler ʃabʻ-ı
miʻmārına şad taḥsīn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstād

2. şad taḥsīn:

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüz kez çok

beğendik.

Ḥazīnedār Meḥemmed
Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi ḥaṭṭ-ı
şerīf ile tezyīn

3. şad taḥsīn:

Gazel 100

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yüz kez çok

beğendik.

Ḥazīnedār Meḥemmed
Ağaya şad taḥsīn
Cemālin eyledi ḥaṭṭ-ı
şerīf ile tezyīn

şād u ḥandān eyledüñ:

1. şād u ḥandān

eyledüñ: -düñ

Gazel 104

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mutlu ve mesrûr
eylemek.*

Vişālīñle ʻadūyı şād u
ḥandān eyledüñ her-
dem

Firākıñla revā mı ʻāşık-ı
hem-rāza ḥum-bāze

saʻd u naḥsı:

1. saʻd u naḥsı: -ı

Gazel 38

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kutlu ve uğursuz.

Muhtaşar bir nüshayam
ammā mufaşşal
olmuşam

Kāʻinātıñ saʻd u naḥsı
levḥa-i kālirmedir

şad yem ü şahrā:

1. şad yem ü şahrā:

Gazel 57

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yüz deniz ve çöl.

Zihī gītī-nümādır ʻaks-i
mirʻāt-i taḥayyül kim
Mücessem naḫşe güyā
şad yem ü şahrā
şığışdırmış

şādāb etmege:

1. şādāb etmege: -mek, -
e

Kıt'a 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Suya doydurmak. II
tazelenmek,
canlanmak.*

Etmege verd-i ʻizārın
şādāb

ʻİtr-bār oldu meger ebr-
i siyāh

şādāb-ı ter etmege:

1. şādāb-ı ter etmege: -
mek, -e

Gazel 107

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Suya kanmak.

Etmege yāḥūd melāḥat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʻanber
āşikār oldu yine

sadākatle:

1. sadākatle:

Gazel 59

Mısra: 8

*Doğruluk, içten
bağlılık, vefalılık ile.*

Oldu devletde gedüklü
zu'amādan me'mūr
'Alī Ağa ki şadākatle
şehīr ü şāyi'

şadā-yı 'andelīb:

1. **şadā-yı 'andelīb:**

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bülbülün sesi.

Şahn-ı gülşen bezm-i
mey kulkul şadā-yı
'andelīb
Sāki-i gül-çihre gül-bün
verd-i handāndır kadeh

şadā-yı çeğānedir:

1. **şadā-yı çeğānedir: -dir**

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çengi tefçiginin
sesi.*

Dem-i vişāle şafā-bahş
olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra şadā-yı
çeğānedir bā'ış

**şadā-yı na'ra-i gül-
bāng-ı hū:**

1. **şadā-yı na'ra-i gül-
bāng-ı hū:**

Gazel 96

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Hu'nun yüksek
nara sesi.*

O mest-i nāzik eder
seyre çıktığın ifşā
Şadā-yı na'ra-i gül-
bāng-ı hū çemen-be-
çemen

sāde mi:

1. **sāde mi: -mi**

Gazel 136

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sadece. // Saf.

Çerh-i atlas şubh-dem
çāk-i giribān etmede
Dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafağ mı sāde mi

şadef gehvāresi:

1. **şadef gehvāresi:**

Gazel 101

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Sadef beşiği.

Ya dūr-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya

tarf-ı dürc-i yāķūta
nihān

**şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur:**

1. **şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur: -ur**

Gazel 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Çok değerli incinin
sade fi.*

Olsa elfāz-ı dūr-
bārīna mażhar kāğid
Şadef-i dürr-i girān-
kıymet olur her kāğid

sāde-rüyān:

1. **sāde-rüyān:**

Gazel 116

Mısra: 1

Sade yüzlüler.

O māhi sāde-rüyān içre
seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte
tāze güldür
yāsemenlikde

sa'di:

1. **sa'di:**

Mesnevi 2

Mısra: 2

Sadiyye tarikati.

Nağş-bendī Mevlevī
Veysī Rufā'ī Hālvētī
Kādirī vü Gülşenī Sa'cī
Cibāvī Celvetī

şadır olsa:

1. **şadır olsa:**-sa

Gazel 99

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ortaya çıkmak,
meydana gelmek, zuhur
etmek.*

Şarılsam rişte-i gīsūya
sevdā-yı vişāliñle
Şehā haṭṭ şadır olsa
kaṭ'ı ümmīd eylemem
senden

şadurvān-ı kevser çıksa:

1. **şadurvān-ı kevser**

çıksa:-sa

Gazel 59

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Kevser şadırvan
çıkmaq.*

Kıldı ihlāşla bu ma'bedi
ihyā haḫḫā
Çıksa şadurvān-ı kevser
baḫş-i ṭāli'

şafā:

1. **şafadır:**-dır

Gazel 99

Mısra: 4

Eğlence, neşe, zevk.

N'ola düşsem ḫayāl-i
cām-ı la'liñle ḫarābāta
Şafadır Lāy-ḫvāra künc-
i külhen şahn-ı
gülşenden

2. **şafāsıyla:**-sı, -y, -la

Gazel 48

Mısra: 2

*Gönül şenliği,
rahat, huzur,
ketersizlik, neşe, zevk.*

Rükn-i kūyunda dil
ümmīd-i vişāliñle
döner
Nitekim sa'y-i ṭavāf
etse şafāsıyla döner

şafā verir mi:

1. **şafā verir mi:**-ir, -mi

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevinç ve mutluluk
vermek.*

Şafā verir mi temāşā-yı
nehr-i Sa'd-ābād
Gönülde cārī iken mā-
cerā-yı cūy-ı vaṭan

şafā-baḫş olur:

1. **şafā-baḫş olur:**-ur

Gazel 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Mutluluk vermek.

Dem-i vişāle şafā-baḫş
olur enīn-i niyāz
Sürür-ı sūra şadā-yı
çegānedir bā'is

şafak:

1. **şafak:**

Gazel 3

Mısra: 2

*Ar. Güneş gurup
ettikten sonra ufukta
kalan kızıl aydınlık,
alaca karanlık. Fecre
yani güneş doğmadan
ufukta zahir olan
aydınlığa da itlak
olunur ki lisanımızda
bu manada şayıdır:
Şafak vakti, şafak söktü.
şafak-gûn: Şafak renkli.*

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemāl
olmuş baña
Mihr 'aks itmiş şafak
ruḫsār-ı āl olmuş baña

2. **şafağda**: -da

Gazel 4

Mısra: 22

*Ar. Güneş gurup
ettikten sonra ufukta
kalan kızıl aydınlık,
alaca karanlık. Fecre
yani güneş doğmadan
ufukta zahir olan
aydınlığa da ıtlak
olunur ki lisanımızda
bu manada şayidir:
Şafak vakti, şafak söktü.
şafak-gûn: Şafak renkli.*

Şafağda ğurre-i ğarrā
muḥannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihriñ

3. **şafağda**: -da

Gazel 22

Mısra: 7

*Şarap rengi
bağlamında.*

Şafağda al darāyī şüret-
i zibā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihriñ vālā al darāyīdir

4. **şafağ**:

Gazel 68

Mısra: 13

*Gündoğumundan
önceki alaca karanlık ve
kızılık.*

Ṭañ sökünceye dek
şafağ bend-i sinesin
Yalvara yatsa ‘āşık-ı
şeydā şabāha dek

5. **şafağ**:

Gazel 101

Mısra: 11

*1. Güneş doğmadan
önce ufukta görülen
aydınlık 2. Güneş
battıktan sonra ufukta
kalan kızılık
[Kelimenin Arapça'daki
asıl mânâsı bu ise de
dilimizde çok az
kullanılmıştır].*

Ḳılmağa pūşide nesc
etdi şafağ dībāc-ı āl
Bāliš ü pister ser-ā-ser
çarḥ-ı atlasdan nişān

şafāya ermez:

1. **şafāya ermez**: -mez

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Mutluluğa ermek.

Ermez şafāya vāşıl-ı
sırr-ı ma‘ād olup

Bir dilde ki küdüret-i
ḳayd-ı ma‘āş olur

şafā-yāb uyur:

1. **şafā-yāb uyur**: -r

Gazel 31

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Safa bulma

uyumak.

Ser-be-ceyb-i ḥırkadır
seyyāḥ-ı baḥt u ṭālī‘im
Vermeyip bir dem
nefes şöyle şafā-yāb
uyur

şafā-yı bāl bulmaz:

1. **şafā-yı bāl bulmaz**: -
maz

Gazel 117

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Kanat mutluluğu

bulmak.

Vebāl-i neş-i niş-i cevr
eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz
şafā-yı bāl kendüde

şafā-yı ḥātıra:

1. **şafā-yı ḥātıra**: -a

Gazel 81

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Gönül ferahlığı.

Şafâ-yı hâtırâ reşk-i
‘adû olur bâ‘is
Hasîb dostum imiş baña
düşmen añladığım

şafâ-yı şadri buldu:

1. **şafâ-yı şadri buldu:-**
du

Gazel 140

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*En iyi şifayı
bulmak.*

Mûsi'r-Rızâ ‘Alî ki
düşen derd-i ‘ışkına
Buldu şafâ-yı şadri odur
halkıñ erşedi

şafâ-yı vuşlatı buldu:

1. **şafâ-yı vuşlatı buldu:-**
du

Gazel 140

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Kavuşma
mutluluğu bulmak.*

Bir dil ki istinâdı ‘Alî-i
Naķiyedir
Buldu şafâ-yı vuşlatı
zevk-ı mü‘eyyedi

şafha-i nakş-ı haşir olur:

1. **şafha-i nakş-ı haşir**
olur:-ur

Gazel 40

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Hasır nakşı safhası.

Bihûde bu riyâ ile zâhid
sücûd eder
Çîn-i cebîn şafha-i
nakş-ı haşir olur

şafha-i ruhsâr:

1. **şafha-i ruhsâr:**

Gazel 70

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Yanağının
sayfası,yüzeyi.*

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsâr üzre
Yazdı bir taze gazel
vaşf-ı gazâl üstüne gül

şafha-i ruhsârından:

1. **şafha-i ruhsârından:-**
ı, -n, -dan

Gazel 97

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yanağının
sayfası,yüzeyi.*

Vefk-ı maķşûdını eyler
şeref-i şemse karîn
Nokta-i hâli gören
şafha-i ruhsârından

şâfi‘:

1. **şâfi‘:--i**

Kıt'a 20

Mısra: 6

*Şifa veren. II Şefaât
eden, şefaâtçi (Hz.
Muhammed).*

Meclis-i nakl-i Ebâ
Müslimle olmuşdu
nedim

Rûz-ı maşşer şâfi‘i Āl-i
Resûl olsun ilâh

şâfi altundur:

1. **şâfi altundur:-dur**

Gazel 87

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

Saf altın.

‘Ayn-ı ‘ibretle nazar kı
şâfi altundur sözüm
Güş edince mürdeye
bahş-ı hayât eyler o
dem

şâfi cevâb al:

1. **şâfi cevâb al:**

Gazel 15

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Birinin isteğine
olumlu cevap vermek.
II Sevgilinin âşığının
derdine derman
olmaması, onun
sevgisine karşılık
vermemesi.*

Tabîbe etme şerh-i
şerha muhtâc-ı ʿilâc
olma
Yüri şâfi cevâb al derdi
dermân bil devâdan gec

şâfi cevâb almağa:

1. **şâfi cevâb almağa:** -
mağ, -a

Gazel 86

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Birinin isteğine
olumlu cevap vermek.
II Sevgilinin âşığının
derdine derman
olmaması, onun
sevgisine karşılık
vermemesi.*

Müjde-i vaşlıñ ile
almağa bir şâfi cevâb
Nağd-i cân u dil-i
bimârimı dökdüm
şaçdım

sâgar:

1. **sâgar:**

Gazel 18

Mısra: 10

*Far. Kadeh, cam,
piyale.*

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsârsız dâr-ı
felek
Sîm ü zer sâgar Hâsib-i
zâra şubh u şâm telh

**sâgar-ı bâr-ı girân
çekmez:**

1. **sâgar-ı bâr-ı girân**

çekmez: -*mez*

Gazel 50

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ağzına kadar dolu
kadehi içmek.*

Olan mest-i mey-i raṭl-i
girân mı ʿâkıbet-endiş
Bu bezm-i pür-mihende
sâgar-ı bâr-ı girân
çekmez

sâgar-ı meyle:

1. **sâgar-ı meyle:** -*le*

Gazel 36

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şarap kadehi.

Edip rakḳâşlıklar şevk-ı
şemʿi sâgar-ı meyle
Ki fânüs-ı hayâl-i
meclis-i mestân mısın
kâfir

sâgar-ı şahbâ:

1. **sâgar-ı şahbâ:**

Gazel 67

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Büyük kadeh.

Meclisde rakşa girdi
hayâli fener gibi
Pervâne döndü sâgar-ı
şahbâ şabâha dek

sâgar-ı sîm ü zeriñ:

1. **sâgar-ı sîm ü zeriñ:** -*iñ*

Gazel 124

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gümüş ve altın
kadeh.*

Pey-â-pey sâgar-ı sîm ü
zeriñ devr eylesin sâkî
Degül rindân sipihriñ
mihr ü mâh u şubh u
şâmında

şâh:

1. **şâhı:** -*ı*

Gazel 4

Mısra: 11
Padişah, hükümdar
// *sevgili.*

Fes üzre şalını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşür-ı la'lüñ ile
tuğra

2. **şāhdır: -dır**
Gazel 113
Mısra: 10
Padişah.

O ber-dā'im Ḥasībā
‘āşıkıñ çok olduğun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker huşusunda

3. **şāha: -a**
Gazel 97
Mısra: 12
*Hükümdar,
padişah, sultan.*

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i nigehtir māni‘
‘Arz-ı ḥāl eyleyemem
şāha silahdārından

4. **şāhıñ: -ıñ**
Mesnevi 4
Mısra: 44

*Padişah,
hükümdar.*

Ḥānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olımaz iken o şāhıñ
eşiği firāşı

5. **şāhım: -ım**
Gazel 92
Mısra: 2
Padişah II Sevgili.

‘İyd oldu aç fütādeñi
ver büse sineden
Şāhım lezez
mevācibidir iç
ḥazineden

6. **şāhıma: -(ı)m, -a**
Gazel 80
Mısra: 2
*Hükümdar, sultan.
II Sevgili.*

Sinemi hicriñle pür-dāğ
u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i‘lām eyledim

7. **şāhıma: -(ı)m, -a**
Gazel 80
Mısra: 10
*Hükümdar, sultan.
II Sevgili.*

Müht-i mihrile derūna
dāğlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili
maḥzarla i‘lām eyledim

şāh hüseyin:

1. **şāh hüseyin:**

Gazel 140

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Hz. İmam Hasan
Mücteba (ve kardeşi
İmam Hüseyin), Hz.
Emir-ül Mü'minin'in
oğlu olup,
Peygamberimizin kızı
Hz. Fatıma'dan,
dünyaya geldiler. Hz.
İmam Hasan, hicretin
üçüncü yılında
Medine'de dünyaya
geldi. hicretin ellinci
yılında vefat etti.hz.
hüseyin, Hz. Fatım'nın
ikinci oğludur. Hicretin
dördüncü yılında
dünyaya geldi.Hicretin
61. yılı Muharrem
ayında vefat etti.*

Şāh Hüseyin mātemini
nüht felek tutar
Eyler Yezide la‘net-i bī-
ḥadd ü bī-‘adi

şāhān:

1. şāhān:

Gazel 94

Mısra: 4

Şahlar, padişahlar.

Hasīb hāk-i kudūmuna
‘arz-ı hāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

şahbā:

1. şahbāyī: -yī

Gazel 9

Mısra: 9

Şarap // Kadeh.

Nider şahbāyī rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuķle yemeklik
yap

şāhenşeh-i ‘ālī-şāna:

1. şāhenşeh-i ‘ālī-şāna: -

a

Kıt'a 23

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şanı yüce

padişahlar padişahı.

Cāmi‘-i hışn-ı cihān
Hāzret-i Sulţān Hamīd
Kıldı Hāķ mülhem o
şāhenşeh-i ‘ālī-şāna

şahh:

1. şahh:

Kıt'a 5

Mısra: 8

*"Doğrudur,
yanlızsızdır" anlamında
resmi yazılara konulan
bir işaret.*

Terāfu‘la hużūra ‘arz-ı
hālīm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şahh
āşār

şāh-ı ‘arab:

1. şāh-ı ‘arab:

Kıt'a 21

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Arap'ların şahı,
önderi.*

Eyledi haţţ-ı hümāyūn
ısdār
Maşrıķa şāh-ı ‘Arab
çekdi sipāh

şāh-ı cihāndır:

1. şāh-ı cihāndır: -dır

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dünya padişahı //
sevgili/dünyalar güzeli.*

Şāh-ı cihāndır eyledi
hūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne
haţādır fes istemez

şāh-ı cis[i]m mi:

1. şāh-ı cis[i]m mi: -mī

Gazel 111

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

?

Şāh-ı cis[i]m mi pāyīñ
[.] Hindū mudur ‘aceb
İklīm-i Çīn-i dilde o
zülf-i siyāhımız

şāh-ı hüsnüñ:

1. şāh-ı hüsnüñ: -üñ

Gazel 108

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Güzellik ve iyilik
padişahı.*

Şāh-ı hüsnüñ leşker-i
haţţ-ı ruĥ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-hūnla

şāh-ı hüsnüñden:

1. **şāh-1 hūsnūñden:** -*ūñ*,
-*den*

Gazel 55

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güzellik ve iyilik
padişahi.*

Lebiñ haṭṭ-1 hümāyūn
mı getirdi şāh-1
hūsnūñden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip ta^lim göstermiş

şāh-1 maḫşūda erişdi:

1. **şāh-1 maḫşūda erişdi:**-
iş, -*sí*

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İstek padişahına
ulaşmak.*

Erişdi dest-i gül-çin-i
hayālim şāh-1 maḫşūda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bāğ-1 dehr-i dil-cūda

2. **şāh-1 maḫşūda erişdi:**-
iş, -*sí*

Gazel 117

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*İstek padişahına
ulaşmak.*

Erişdi dest-i gül-çin-i
hayālim şāh-1 maḫşūda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bāğ-1 dehr-i dil-cūda

şāh-1 melek:

1. **şāh-1 melek:**

Mesnevi 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Melek huylu
padişah.*

Hayrı bol şāh-1 melek
hazret-i Kāsım Paşa
Āşaf-1 hāşşı olup etdi
vezāret haḫḫā

şāh-1 nev-bahār:

1. **şāh-1 nev-bahār:**

Gazel 30

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

İlkbaharın sultanı.

Bülbüle kuş uykusı
vermişdi şāh-1 nev-
bahār

Anıñ için nāb u qandı
gonce-i şādāb uyur

şāh-1 nev-rüz:

1. **şāh-1 nev-rüz:**

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Nevruz sultanı, bir
sultana benzeyen
Nevruz.*

Giydi bir tāk-1
mücevher yine şāh-1
nev-rüz
Kõndu zann etme ser-i
tā-be-i şāḫ üstüne gül

şāh-1 nev-rüzü:

1. **şāh-1 nev-rüzü:**-1

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bahar mevsimi.

Şāh-1 nev-rüzü bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

**şāh-1 taḫt-1 mülk-i
nazmım:**

1. **şāh-1 taḫt-1 mülk-i**

nazmım: -*ım*

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Nazım ülkesi
tahtının padişahi.*

Şāh-1 taḫt-1 mülk-i
nazmım şer^c ü
kānūndur sözüm

Lāyık-ı pākīze-i ʔab⁶-ı
hümāyūndur sözüm

şāhib-i imān mısın:

1. **şāhib-i imān mısın:** -
mı, -sın

Gazel 36

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Iman sahibi.

Hāsīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefkāt eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir
şāhib-i imān mısın kāfir

şāhib-‘ilel:

1. **şāhib-‘ileldedir:** -de, -
dir

Gazel 37

Mısra: 8

Hastalık sahipleri.

Hāşşiyet-i sülūki bilür
ehl-i derd olan
Teşhīş-i ʔadr-i edviye
şāhib-‘ileldedir

şāhib-riyāzāt olmuşam:

1. **şāhib-riyāzāt**
olmuşam: -muş, -am

Gazel 61

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Az yiyip içme, az

*uyuma, ʔok ibâdet
etme, nefsin arzuladığı
şeylerin aksini yapmak,
dünya lezzetlerinden
sakinmak sûretiyle
nefsi terbiye etmek,
ahlâkı güzelleştirmek.*

Hoş ğidâdır mercümek
şāhib-riyāzāt olmuşam
Gerçi ʔorbası ile
tārḥāneden etdim ferāĝ

şāhib-şafâ:

1. **şāhib-şafâlar:** -lar

Gazel 10

Mısra: 4

*Huzur sahibi;
huzurlu.*

Nev-bahār irdi güzeller
ʔözdi gerden bendini
Çıkdı boğaz seyrine
şāhib-şafâlar semt semt

şāhib-zemīn:

1. **şāhib-zemīne:** -e

Gazel 10

Mısra: 9

*Yer, mekan sahibi
II üslup sahibi, usta
şairler.*

Berg-i sebzūn tuḥfesin
şāhib-zemīne sun daḥi
Çün gül⁶ arz eyler

Hāsībā nev-edālar semt
semt

2. **şāhib-zemīne:** -e

Gazel 27

Mısra: 10

*Yer, mekan sahibi
II üslup sahibi, usta
şairler.*

Hāsībā ḥāşılı bir deste
güllerde degül tanzīr
Ola şāhib-zemīne
armağanım gül
zamānıdır

şāhid-i baḥt u sa‘âdet:

1. **şāhid-i baḥt u sa‘âdet:**

Kıt'a 16

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Mutluluk ve talih
güzeli.*

Şāhid-i baḥt u sa‘âdet
‘izzet ü ‘ömr-i dirāz
Ol velīdi ʔılsın erzānī
cenāb-ı Zü'l-minen

sāhil-i deryāya:

1. **sāhil-i deryāya:** -y, -a

Gazel 99

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Deniz kıyısı.

Sirişk-i dideme cān
zaḥm-ı sīnemden niġāh
eyler
Nezāret defc-i ġamdır
sāḫil-i deryāya
revzenden

sāḫir-i fiten-cū:

1. sāḫir-i fiten-cū:

Gazel 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Fitneler arayan

büyücü.

Böyle sāḫir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim niġāh-ı yekde
ġamzeñ şad hezār ādem
ķapar

sāḫir-piše:

1. sāḫir-pişedir: -dir

Gazel 57

Mısra: 5

Sihirbazlık

yapmayı huy edinen.

Ne sāḫir-pişedir
çeşmim ḫayāl-i
ġīsuvānıñla
Koyup bir şişe içre
bunca ejderhā
şıġırdırmiş

şaḫk:

1. şaḫk:

Gazel 3

Mısra: 5

Dövülme, ezilme.

Şaḫk olup rubc-ı şabā
tekrir olup lezzāt-ı
ķand

Birisi reftār birisi maķāl
olmuş baña

şaḫne başdıġını:

1. şaḫne başdıġını: -dık, - ı, -n, -ı

Gazel 54

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İnzibat

*memurunun baskın
yapması.*

Ol ķadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şaḫne başdıġını daķķ-ı
c'asesinden biliriz

şaḫn-ı ġülşen:

1. şaḫn-ı ġülşen:

Gazel 17

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

ġülbahçesi // bahçe.

Şaḫn-ı ġülşen bezm-i
mey ķulķul şadā-yı
c'andelib
Sāķi-i ġül-ķihre ġül-bün
verd-i ḫandandır ķadeḫ

şaḫn-ı ġülşenden:

1. şaḫn-ı ġülşenden: - den

Gazel 99

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

ġülbahçesi // bahçe.

N'ola düşsem ḫayāl-i
cām-ı la'liñle ḫarābāta
Şafādır Lāy-ḫvāra künc-
i külḫen şaḫn-ı
ġülşenden

şaḫn-ı kāġıd-ḫānede:

1. şaḫn-ı kāġıd-ḫānede: - de

Müfret 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kaġıthane

meydanı.

Bir ķalem ķaşlı
mürekkeb şaķlı kātib
dil-beri
ḫalkı Mecnūn ideyazdı
şaḫn-ı Kāġıd-ḫānede

şahn-ı şahrâ:

1. şahn-ı şahrâ:

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Çöl meydanı.

Gerçi kim halkıñ nigâhı
dâfi'-i ğamdır diyü
Şahn-ı şahrâ mâ'-i cārī
şüret-i zibâdadır

şahrâya firâr eyledi:

1. şahrâya firâr eyledi:- di

Mesnevi 4

Mısra: 46

Kelime Tipi: -

Çöle kaçmak.

Çaraca körlüğe kaçmadı
hele oldu şikâr
Kesdirince başımı eyledi
şahrâya firâr

sâ'il-i dehr-i deniye:

1. sâ'il-i dehr-i deniye:- y, -e

Gazel 87

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Alçak dünyanın
dilencisi.*

Sâ'il-i dehr-i deniye
vermede naqd-i cevâb
Şâ'irem bu 'âleme güyâ
ki medyündür sözüm

şâ'ir:

1. şâ'irem:-em

Gazel 87

Mısra: 18

Şiir söyleyen.

Sâ'il-i dehr-i deniye
vermede naqd-i cevâb
Şâ'irem bu 'âleme güyâ
ki medyündür sözüm

2. şâ'ire:-e

Gazel 26

Mısra: 8

Ar. Şiir söyleyen.

Ġazâl-i müşke haṭ u
çeşmiñ eylemiş teşbîh
Ġazelde şâ'ire bundan
büyük haṭâ mı olur

şâ'irân:

1. şâ'irân:

Gazel 24

Mısra: 10

Şâirler, ozanlar.

Feth-i bâb etme zemîn-i
âhîre yoḥsa Ḥasîb
Şâ'irân dîvânçesin

mecmû'asın 'âlem
kâpar

2. şâ'irân:

Gazel 24

Mısra: 10

Şâirler, ozanlar.

Feth-i bâb etme zemîn-i
âhîre yoḥsa Ḥasîb
Şâ'irân dîvânçesin
mecmû'asın 'âlem
kâpar

şâ'ir-i sâhir:

1. şâ'ir-i sâhir:

Gazel 114

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

(Şiirleriyle)

büyüleyen şair.

Ḥikmetiniñ çün kelâm-ı
nâfizi i'câzdır
Şâ'ir-i sâhir Ḥasîbâ
neylesin tanzîrde

şâ'ir-i sâhir misin:

1. şâ'ir-i sâhir misin:-mi, -sin

Gazel 29

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Büyü yapan şair II

*büyüleyici, etkili şiirler
söyleyen şair.*

Şā'ir-i sāhir misin efsün
mudur nazmıñ 'acib
Şi'riñ efsüne mi Hasibā
mest olup aḥbāb uyur

**şā'iriñ kavli yalan olsun
mu:**

1. **şā'iriñ kavli yalan
olsun mu:** *-sun, -mu*

Gazel 91

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şair sözü yalan

olmak.

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Hasibā şā'iriñ kavli
yalan olsun mu derdim
ben

şakāyık:

1. **şakāyıklar:** *-lar*

Gazel 46

Mısra: 3

Gelincik.

Hep şakāyıklar
ḳaranfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḥaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḥūna biter

**sakf-ı tāk-ı 'arş-ı
mu'allāda:**

1. **sakf-ı tāk-ı 'arş-ı**

mu'allāda: *-da*

Gazel 140

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Göğün en yüksek
yerindeki çatının tākı.*

Mūsā cenāb-ı Kāzımıñ
ol ḥāk-i pāyı kim
Ḳıl sakf-ı tāk-ı 'arş-ı
mu'allāda mesnedi

sākī:

1. **sākī:**

Gazel 13

Mısra: 2

*1. Kadeh, içki
sunan. 2. Su veren, su
dağıtan.*

Cām al ele naḳl et
ḳaşaş-ı Cemde ḥavādis
Sākī ḫarab-efzā ola her
demde ḥavādis

2. **sākī:**

Gazel 82

Mısra: 3

*1. Kadeh, içki
sunan. 2. Su veren, su
dağıtan -sevgili-.*

Şununca cāmı birer
büse lāzım ey sākī
Unutma devr-i Cemi
rağbet-i rüsüm edelim

3. **sākī:**

Gazel 85

Mısra: 1

*1. Kadeh, içki
sunan. 2. Su veren, su
dağıtan -sevgili-.*

Der-i mey-ḥānede sākī
ayaḳdan şundu dem
gördüm
Ben ol pīr-i muğāniñ
dergehinde dem ḳadem
gördüm

4. **sākī:**

Gazel 13

Mısra: 2

*1. Kadeh, içki
sunan. 2. Su veren, su
dağıtan (sevgili).*

Sākī ḫarab-efzā ola her
demde ḥavādis
Cām al ele naḳl et
ḳaşaş-ı Cemde ḥavādis

5. **sākī:**

Gazel 121

Mısra: 12

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Zemistān gitse nev-rūz
etse bülbül ölse gül
bitse
Tolu cām alsa sākī şalsa
muṭrib sāza āgāza

6. sākī:

Gazel 136

Mısra: 1

1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

La^lliñ ey sākī eder yek-
demde ihyā ādemi
Neş'e-i cān-baḥşı
bilmem rūḥ-ı 'İsā-zāde
mi

7. sākī:

Gazel 56

Mısra: 3

1-Kadeh, içki

sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

‘Aceb mi sirkelense
vā‘iz-i pīr-i muġān sākī
Şarāb-ı hoş-güvāra
etmemiş ḥürmet nemek
katmış

8. sākī:

Gazel 124

Mısra: 3

1-Kadeh, içki

sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü
zeriñ devr eylesin sākī
Degül rindān sipihriñ
mihir ü māh u şubḥ u
şāmında

sākī-i ġonce-lebsiz:

1. sākī-i ġonce-lebsiz:-
siz

Gazel 51

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gonca dudaklı içki dağıtan.

Açılamaz gelememiz
sākī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik
etmedik meşrebsiz biz

sākī-i gül-çihre:

1. sākī-i gül-çihre:

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gül yüzlü sākī.

Şahn-ı gülşen bezm-i
mey ḳulḳul şadā-yı

‘andelib

Sākī-i gül-çihre gül-bün
verd-i ḥandāndır ḳadeḥ

sākī-i mey-nāb:

1. sākī-i mey-nāb:

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saf şarap sakisi.

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mir’āt-i
sāġar sākī-i mey-nāb
uyur

2. sākī-i mey-nāb:

Gazel 29

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Saf şarap sakisi.

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mir’āt-i
sāġar sākī-i mey-nāb
uyur

**sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür:**

1. sākī-i nerm-meşreb-i

gül-çihredür: -dür

Gazel 8

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
*Gül yüzlü, yumuşak
huylu içki dağıtan
güzel.*

Gitdükcce germ
olmasına meclis-i ıarab
Sākī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

sākī-i sükker-leb:

1. **sākī-i sükker-leb:**
Gazel 9
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Şeker dudaklı saki.

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuķle yemeklik
yap

saķil-i bezm olanlar:

1. **saķil-i bezm olanlar:** -
an, -lar
Gazel 113
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
*Bezme ağırlık
olmak.*

Saķil-i bezm olanlar
eylemezse celse-i ĥiffet

‘Aceb rindāna istiķbāl
olur micmer ĥuşusunda

sākin olan:

1. **sākin olan:** -*an*
Gazel 69
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
*İkamet etmek,
oturmak.*

Olsun Ĥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ĥazānı Sitānbuluñ

sākit eyle:

1. **sākit eyle:**
Gazel 12
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Susan, ses
çıkarmayan eylemek.*

Nuķa gel lüknet-i
şiriniñ ile ıandı erit
Tūti āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

2. **sākit eyle:**
Gazel 12
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Susan, ses
çıkarmayan eylemek.*

Nuķa gel lüknet-i
şiriniñ ile ıandı erit
Tūti āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

sākiyā:

1. **sākiyā:**
Gazel 15
Mısra: 3
*Ey (içki dağıtan)
saki! II Sevgili.*

Çekip desti sebūveş
sākiyā bezm-i
ta‘alluķdan
Müdām ayağıña gelsin
naşibiñ iddi‘ādan gec

2. **sākiyā:**
Gazel 64
Mısra: 7
*1-Ey içki dağıtan,
kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Mariz-i ‘ışķ olana sākiyā
nedir ‘ilāc
Ki şişe-i meyi sen raĥm-
i sine-çākime çek

3. **sākiyā:**
Gazel 67
Mısra: 10
1-Ey içki dağıtan,

*kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Rez duhterini
muğbeçeye eyleyip
zifâf
Sâkiyâ eyledik şeb-i
hınnâ şabâha dek

4. sâkiyâ:

Gazel 83

Mısra: 9

1-Ey içki dağıtan,

*kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

‘Aceb ser-mest-i ‘ışkam
sâkiyâ şâm u şeh
bilmem
Sipahr-i mihr ü mâhûn
meclise köhne sifâl
etmem

5. sâkiyâ:

Gazel 133

Mısra: 8

1-Ey içki dağıtan,

*kadeh sunan. 2-Ey
sevgili.*

Câm-ı mey mir’ât-ı ruğ
birbirine ‘aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i hîre sâkiyâ seni

sakkâ:

1. sakkâya:-ya

Gazel 127

Mısra: 6

Saka.

Her seher silmede
süpürmede reh-güzerin
Dide sakkâya mişâl oldu
müje çârûba

sakkâlık ederdi:

**1. sakkâlık ederdi:-er, -
di**

Kıt'a 2

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sakalık etmek.

Tekyede sakkâlık ederdi
müdâm
Kevseri nüş etmege
şâyestedir

şâl:

1. şâl:

Gazel 4

Mısra: 1

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Beyâz fes üzre şarmış
kırmızı şâl ol melek-
sîmâ

Şu‘â-ı nûr-ı şem‘ ü
şu‘le-i cevvedür güyâ

2. şâl:

Gazel 4

Mısra: 9

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Beyâz fes kırmızı şâl
içre gülzâr-ı le‘âfetde
Derûn-ı gönçe-i
hamrâda olmuş kartopı
peydâ

3. şâli:-ı

Gazel 4

Mısra: 3

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Beyâz fes kırmızı şâli
gören mestâne
zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmüş
‘aks-i hürşid-i cihân-ârâ

4. şâlin:-in

Gazel 4

Mısra: 6

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Dinilür penbe ile âteşüñ
oyunu olmazmış

Beyāz fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
hālā

5. **şālını: -ını**

Gazel 4

Mısra: 11

*Omza atılan veya
boyna sarılan yün
kumaş, örtü, atkı.*

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşür-ı la'lüñ ile
tuğra

6. **şālın: -ın**

Gazel 4

Mısra: 7

*Kadınların
omuzlarına örttükleri
geniş atkı.*

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı hüsnuñde
Şanurlar dürce yāķūt
içre ķonmuş dürr-i
yektā

7. **şāl:**

Gazel 123

Mısra: 11

Şal II boyna sarılan

*veya saça örtülen ince
kumaş.*

Hancer-be-dest şāl
gelü-beste dide-mest
Cānlar 'aceb mi olsa
fedā bu edālara

8. **şālı: -ı**

Gazel 4

Mısra: 23

*Boyun ve baş
örtüsü.*

Hāsibā dir görenler
kırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşenī ra'nā

9. **şāl:**

Gazel 4

Mısra: 19

*Kadınların
omuzlarına örttüğü
geniş atkı.*

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirler sūķ-ı 'aşķ içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sūkkerī helvā

10. **şāl:**

Gazel 4

Mısra: 21

Kadınların

*omuzlarına örttüğü
geniş atkı.*

Şafaķda ğurre-i ğarrā
muħannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

11. **şāl:**

Gazel 70

Mısra: 1

Kuşak, şal.

Ŧaksa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naħle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

12. **şaldı: -dı**

Mesnevi 5

Mısra: 13

*Atmak, havale
etmek.*

Şaldı doğancı balabanı
şikāra imdi
Ķondu ķaraağaca oķu
yañılmaz şimdi

şāl ü māh geçirdi:

1. **şāl ü māh geçirdi: -ır, -
di**

Kıt'a 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yıl ve ay geçmek.

Nağş-bendî mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Kıldı fāniden bekā
mülkine āhir ʿazm-i rāh

şalāt ü selām ola:

1. şalāt ü selām ola: -a

Gazel 140

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

"Allah'ın mağfireti

ve selamı Hz.

Muhammed'in ailesinin

ve ashabının üzerine

olsun" anlamındaki

dua.

Halk hasen-i rızāsına kıl

zehr-i dehri nūş

Dā'im ola şalāt ü selām

ebb ü cedi

şāl-be-gerden:

1. şāl-be-gerden:

Gazel 98

Mısra: 7

Şal boyunda.

Ol mest-i nāz şāl-be-
gerden degülse de
Mihr-i münir hāle hem
olsun hem olmasın

şāl-be-gerden degülse

de:

1. şāl-be-gerden degülse

de: -se, -de

Gazel 98

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şal gerdanında

değil.

Ol mest-i nāz şāl-be-

gerden degülse de

Mihr-i münir hāle hem

olsun hem olmasın

şalgamlı:

1. şalgamlı:

Mesnevi 4

Mısra: 27

Şalgamlı.

Derdi kapuşgada

şalgamlı ta'āma şunmaz

Sevdiğim Bosnalı imiş

laḥanadan dönmez

sālik-i pāk-i tarīk-i nağş-

bend:

1. sālik-i pāk-i tarīk-i

nağş-bend:

Kıt'a 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Naşibendi

*tarikatinin temiz
müridi.*

Sālik-i pāk-i tarīk-i

Nağş-bend

Pir-i perver merdüm-i

şāhib-hüner

sālik-i silk-i edeb-i nağş-

bend:

1. sālik-i silk-i edeb-i

nağş-bend:

Kıt'a 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Naşibendi adabı

silsilesinin müridi.

Sālik-i silk-i edeb-i

Nağş-bend

Zikr-i hafı ile edip

ketm-i sırr

şalın:

1. şalın:

Gazel 27

Mısra: 5

Bir sağa, bir sola

hafifçe meylederek naz

ve eda ile yürümek.

Açıl gülzāra şalın serv-

qaddiñ pıreherlerle

Yetiş sen daḥi ey tāze

civānım gül zamānıdır

şalınmak:

1. **şalındı:-dı**

Gazel 69

Mısra: 6

*Asılmak (aşığının
gönlünün sevgilinin
zülfüne asılması
bağlamında.).*

Etmış çenârcığıla kavağ
müsellemi gâlibâ
Şalındı yine serv-i
revânı Sitânbuluñ

şāluñı:

1. **şāluñı:**

Gazel 4

Mısra: 18

Şal.

Fes üzre şāluñı seyr
eyledükde ʿāşık-ı şeydā
Beyāz çıkdı kırmızı şāl
oyını şimdi hūbānuñ

şām u seher bilmem:

1. **şām u seher bilmem:-**

me, -m

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Gece ve gündüzü
bilmemek.*

ʿAceb ser-mest-i ʿışkām
sākiyā şām u seher
bilmem
Sipih-r-i mihr ü māhıñ
meclise köhne sifāl
etmem

sāmī:

1. **sāmī:**

Kıt'a 24

Mısra: 1

*(Ar.sumuvv
"yükselmekten" Sāmī)
yüksek, yüce
(sadrızamla va
sadrızamlık makamıyla
ilgili işler için
kullanılırdı).*

Sāmī

Temiz-i nık ü bed ʿayn-ı
zarardır hürde-bınāna

şāmiḥu'l-akrān kıldı:

1. **şāmiḥu'l-akrān kıldı:-**
dı

Gazel 20

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cömert kılmak.

Bu beyt-i rāsiḥu'l-
bünyān kıldı şāmiḥu'l-
akrān
Muşanna^c dil-güşā

zibende vālā-ṭarḥ nev-
icād

şāmit:

1. **şāmit:**

Gazel 12

Mısra: 14

*Susan, konuşmayan
(kimse).*

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoḥbet-i rinde çarış büt
gibi olma şāmit

şan:

1. **şanurlar:-urlar**

Gazel 4

Mısra: 8

Zannetmek.

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı ḥüsnünde
Şanurlar dürce yāḳūt
içre ḳonmuş dürr-i
yektā

2. **şanıram:-ır, -am**

Gazel 46

Mısra: 6

Zannetmek.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā ḳadd
ile

Şanıram her haṭvede
bir serv-i müsteşnā
biter

3. şan:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Sanki, güya.

Çaṭır arpası ta'yini ister
her ay
Verdi şan vā'iz efendi
deve dişi buğdayı

4. şandılar: *-dı, -lar*

Gazel 4

Mısra: 21

Zannetmek.

Şafaḫda gurre-i ğarrā
muḫannā bā-yed-i
beyzā
Beyāz fes [kırmızı] şāl
şandılar ol pençe-i
mihrüñ

5. şan:

Gazel 72

Mısra: 5

Sanki, güya.

Güşāde-bāl olur şan
bülbul-i naḫl-i gül-i
terde

Gelip cünbāna bād-ı
şabā ki ruḫsārdan kākül

6. şan:

Gazel 23

Mısra: 6

Sanki.

Ol perī şunduḫca la'lin
ağzıma bu tıfl-ı dil
Hoḫka-i billürdan şan
sükkerī bādem ḫapar

7. şan:

Gazel 79

Mısra: 5

Sanki.

‘Arūs-ı ma‘nāya şan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḫüsñ ü ān devāt ü
ḫalem

8. şan:

Mesnevi 5

Mısra: 9

Sanki.

Murğ-ı İshāḫca dil ü
‘aḫlıña zülfüñ aṣa şan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

9. şanma: *-ma*

Gazel 50

Mısra: 3

Farz etmek,

varsaymak.

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

10. şanma: *-ma*

Gazel 110

Mısra: 10

Farz etmek,

varsaymak.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma
ḫamā'il bağlamış
bāzūlara

11. şanma: *-ma*

Gazel 40

Mısra: 11

...olduğunu

düşünmek, zannetmek.

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

12. **şanma**: -ma
Gazel 108
Mısra: 3
Düşünmek,
sanmak, zannetmek.

Diş kirāsı şanma
bāğından yemiştir
şeftālū
Leyliye cān Qaysı
olmuşdur ğam-ı
Mecnūnla

şan-:

1. **şanır**: -ır
Mesnevi 4
Mısra: 17
Sanmak,
düşünmek, zannetmek.

Çünkü halka ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Hācī Manşūr

şān verdi:

1. **şān verdi**: -di
Gazel 101
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Şereflelendirmek,
önemli hale getirmek.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu
meserret rū-nümā

Verdi bir maḥdūm-ı
pāk mevlidile dehre şān

saña:

1. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 1
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre ʿarz-ı hāl saña

2. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 2
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre ʿarz-ı hāl saña

3. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 3
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Ḥamīde-ķāmet-i ʿāşık
degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnuñ ider tār-
ı kākülūñ i ʿrāb

4. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 5
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Görüp bu vech ile kim
itdi ķil ü ķāl saña
Ḥarāmī ğamzelerüñ al
süyūfa ursunlar

5. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 7
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Biz eyledük güzelüm
ķanımız ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i ma ʿmūra

6. **saña:**
Gazel 1
Mısra: 9
Sen zamirinin
yönelme durumu eki
almış biçimi.

Şunarsa pîr-i muġān
köhne bir sıfāl saña

7. saña:

Gazel 21

Mısra: 7

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (sevgili).

Saña derd-i dili taħrîr
edeyim sultānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kâġıd

8. saña:

Gazel 36

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (sevgili).

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruhsārıñ
temāşāda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine hayrān mısın
kāfir

9. saña:

Gazel 91

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (sevgili).

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim

ben
Saña rāzım o vechile
‘ayān olsun mu derdim
ben

10. saña:

Gazel 91

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (sevgili).

Vişālîñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Hızr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

sana söz:

1. sana söz:

Mesnevi 4

Mısra: 32

Kelime Tipi: -

Sana söz.

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulaġuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

saña tefhîmi deveye

handek atlatmak

gibidir:

1. saña tefhîmi deveye

handek atlatmak

gibidir:

Mesnevi 3

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sana laf anlatmak

*deveye hen dek
atlatmak gibidir.*

Yügrük at gibi geçer
‘aşık şırātı zāhidā
Handek atlatmak
gibidir deveye tefhîmi
saña

şâne:

1. şâne:

Gazel 23

Mısra: 4

Tarak.

Ṭurre-i ṭarrārıña yakın
getirme dostum
Şâne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
kapar

şâne-i zibā-yı şadef:

1. şâne-i zibā-yı şadef:

Kıt'a 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Güzel sadef tarak.

Mihrdir hāle-i burca
ufuk-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev
şâne-i zibā-yı şadef

şānı artıp:

1. şānı artıp: -*ip*

Gazel 69

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Şöhreti ve değeri

artmak.

Artıp bahārile yine şānı

Sitānbuluñ

Oldu şitādan emn ü

emānı Sitānbuluñ

şānı eyvāna çıka:

1. şānı eyvāna çıka: -*a*

Kıt'a 23

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Şanı binanın

üstüne çıkmak.

Görmedi mişlini

seyyāh-ı felek devrinde

Bu resāhatde binā şānı

çıka eyvāna

şān-ı şevketidir:

1. şān-ı şevketidir: -*i*, -

dir

Gazel 94

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Büyükük işaret.

Cenāb-ı kân-ı celādet

Çırım Girāy Sulţan

Ki şān-ı şevketidir reşk-

i ħusrev ü ħākān

şanki:

1. şanki:

Gazel 70

Mısra: 36

"Adeta, gibi, tıpkı"

anlamında benzetme

edatı.

Gül redifinde düzüp

şî'r-i selisin üstād

Dizdiler şanki Ħasib āb-

ı zülāl üstüne gül

şar:

1. şarmış: -*mış*

Gazel 4

Mısra: 1

Etrafını kuşatmak.

Beyāz fes üzre şarmış

çirmızı şāl ol melek-

sīmā

Şu'ā-ı nūr-ı şem' ü

şu'le-i cevvalēdür güyā

2. şarar: -*ar*

Gazel 4

Mısra: 11

Örtmek, sarıp

sarmalamak.

Fes üzre şālını destinde

ol şāhı şarar gördüm

Beyāz üzre çeker

menşür-ı la'lūñ ile

tuğra

3. şarın: -*ın*

Mesnevi 4

Mısra: 29

Örtmek, sarıp

sarmalamak.

Sil şarın (?) seyl-i

sirişkle görgil mir'ātın

Yüriyecek zabtıña al

nefs atın

şarāb:

1. şarābı: -*i*

Gazel 47

Mısra: 1

Bade, mey,

sarhoşluk veren içecek.

Şarābı āb ile āmihte

eder de şatar

Görüñ o pîr-i muğānı

ĥarāma ĥile çatar

şarāb-ı ĥoş-güvāra:

1. şarāb-ı ĥoş-güvāra: -*a*

Gazel 56

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Hoşa giden şarap.

‘Aceb mi sirkelense
vā‘iz-i pīr-i muġān sāķī
Şarāb-ı hoş-güvāra
etmemiş hürmet nemek
katmış

şarāb-ı nāba:

1. şarāb-ı nāba: -a

Gazel 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Saf/katıksız şarap.

Beyāz fes kırmızı şālī
gören mestāne
zanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş
‘aks-i hürşid-i cihān-ārā

sārbān:

1. sārbān:

Mesnevi 3

Mısra: 36

Deve kervancısı.

Kaṭ‘ eder arpasın
acından olur yüregi kıan
Cigeriçün deveyi zebḥ
eder oldu sārbān

sārbān-zāde:

1. sārbān-zāde:

Mesnevi 3

Mısra: 53

*Sarbanzade. II
Devecioġlu.*

Sārbān-zāde süvārī
gelir olsa da‘vet
Deveciyle görüŷen
ķapıda lāzım vüs‘at

şarf etdim:

1. şarf etdim: -dim

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Tüketmek,
harcamak.Kullanmak.*

İrād edip uçkura
yaķayın kıŷŷa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülince

şarf itmek:

1. şarf itmek:

Gazel 3

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Harcamak,
konuşmak.*

Şöyle sİR olmış dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuṭķ şarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmuş
baña

şarf-ı maķdūr:

1. şarf-ı maķdūr:

Kıt'a 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Güç şarf etme,
harcama II savaŷ açma.*

Ķıldı rükn-i der ü dīvār
suṭūḥuñ ābād
Şarf-ı maķdūr yed-i
ġayret edip bünyāna

şarf-ı maķdūr eyledim:

1. şarf-ı maķdūr

eyledim: -dim

Gazel 87

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*Güç şarf etmek; güç
kullanmak.*

Şarf-ı maķdūr eyledim
cümle taŷavvuf
söyledim
Ĥikmet ü naḥv ü
ma‘āniden de bİRündür
sözüm

şarf-ı maķdūr-ı suḥanla:

1. şarf-ı maķdūr-ı

suḥanla:

Gazel 20

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Söz gücünü
harcayarak.*

Nazar kıl çeşm-i inşâfile
var mı mişl-i şânîsi
Ne hâcet şarf-ı maqdûr-
ı suhanla eylemek irâd

**şarf-ı nukûd-ı himmet
eyledi:**

**1. şarf-ı nukûd-ı himmet
eyledi: -di**

Gazel 59

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Himmet parasını

sarf etmek.

Eyledi ez-dil ü cân şarf-ı
nukûd-ı himmet
Hıdmeti olmaya
dergâh-ı Hudâda zâyi

şarı yârı:

1. şarı yârı:

Mesnevi 4

Mısra: 48

Kelime Tipi: -

Sarışın sevgili.

Bu umûrcayla ne şayda
tevârüd dildârı
Ço hemân çoynuña
altun gibi şarı yârı

şarıca sekbân:

1. şarıca sekbân:

Mesnevi 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sarıca Sekban,

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbân
Yetdi imdâdına Hızr
oldu Tatar aña hemân

şart etdi:

1. şart etdi: -di

Gazel 103

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şart koşmak.

Şart etdi kadeh ıyd u
bahâr u leb-i cûda
Bint-i rezi görmezse
selâseyle tälâka

şat:

1. şatarmış: -armış

Gazel 4

Mısra: 20

Bir malı veya

*mülkü para karşılığı
elden çıkarmak.*

Beyâz fes kırmızı şâl ile
dirler sük-ı aşk içre
Şatarmış kâse-i mercân
içinde sükkerî helvâ

2. şatmamış: -ma, -miş

Mesnevi 5

Mısra: 35

Bir malı veya

*mülkü para karşılığı
elden çıkarmak.*

Şatmamış Kara Halil
halıcımız hep çürümüş
Ol yüzü kara
şatıvermemiş yürümüş

3. şatar: -ar

Gazel 47

Mısra: 1

Bir değer

*karşılığında bir malı
alıcıya vermek.*

Şarâbı âb ile âmihte
eder de şatar
Görün o pîr-i muğânı
harâma hîle şatar

şatıver:

**1. şatıvermemiş: -me, -
miş**

Mesnevi 5

Mısra: 36

Satıvermek.

Şatmamış Kara Halil
halıcımız hep çürümüş
Ol yüzü kara
şatıvermemiş yürümüş

savaş etmege:

1. **şavaş etmege:**-mek, -e

Mesnevi 4

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Savaş yapmak.

Bir yavaşca kişidir Hâcî
Halîl Parmaksız
Deli Bedrile şavaş
etmege anı kıomazız

sa'y eyler:

1. **sa'y eyler:**-r

Gazel 45

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çalışmak,

çabalamak.

Men'e sa'y eyler bizi
vâ'iz mey ü maḥbûbdan
Vaḳtini taẓyî' edip
nefes 'abeṡ it'âb eder

şayd:

1. **şayda:**-a

Gazel 120

Mısra: 1

Av.

Dil-i âvâre şayda bir
püser ister pedersizce

Yine bî-iḥtiyârî zevke
meyl etdi kedersizce

2. **şayda:**-a

Mesnevi 4

Mısra: 47

Av.

Bu umûrcayla ne şayda
tevârüd dildârî
Ḳo hemân kıoynuña
altun gibi şarı yârî

şayd olur:

1. **şayd olur:**-ur

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Av olmak.

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ḥasîbâ şâ'iriñ kıavli
yalan olsun mu derdim
ben

şaydgeh:

1. **şaydgehde:**-de

Gazel 40

Mısra: 11

Av yerî, avı çok

olan yer.

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla râm

Yalvaragörsün ol şehe
kim [,] esîr olur

şâyed:

1. **şâyed:**

Gazel 23

Mısra: 4

Belki II olur da.

Ṭurre-i ṫarrârîña yakın
getirme dostum
Şâne bir çok başlıdır
şâyed femi perçem
kıapar

şâyeste:

1. **şâyestedir:**-dir

Kıt'a 2

Mısra: 4

Lâyık.

Tekyede sakḳâlîk ederdî
müdüâm
Kevşeri nüş etmege
şâyestedir

şâyeste mi:

1. **şâyeste mi:**-mi

Gazel 126

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Lâyık, yaraşır,

uygun.

Şāyeste mi nā-bikr
olana gāze vü vesme
Ārāyişe hācet mi
donanma bozulınca

şāyeste olsa:

1. **şāyeste olsa:-sa**

Gazel 101

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Yakışmak, layık
olmak.*

Olsa şāyeste Benātü'n-
na'ş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı
eşi'a rīsmān

sāyevār olsa:

1. **sāyevār olsa:-sa**

Gazel 70

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Gölge gibi olmak.

Mey-i gül-fāmla pür-
sāgar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mir'āt-i
cemāl üstüne gül

sa'y-i cezil kıldı:

1. **sa'y-i cezil kıldı:-di**

Gazel 77

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dürüst bir gayret
göstermek.*

Ṭarīk-ı hākda olup
Naķş-bend o zāt-ı celil
Reh-i khalenderide kıldı
sa'y-i cezil

sa'y-i ikāz etme:

1. **sa'y-i ikāz etme:-me**

Gazel 31

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Uyarmaya
çalışmak.*

Elde hançer dideler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Sa'y-i ikāz etme gördük
fitne-cüydur hıvāb uyur

sa'y-i necā:

1. **sa'y-i necā:**

Gazel 38

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kurtuluş çabası.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflüdür kesāfetde velī
Ka'be-i 'ulyā-şifāt sa'y-i
necā elimdedir

sa'y-i tavāf etse:

1. **sa'y-i tavāf etse:-se**

Gazel 48

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tavaf yapmaya
çalışmak.*

Rükn-i küyunda dil
ümmid-i vişāliñle
döner
Nitekim sa'y-i tavāf
etse şafāsiyla döner

sayılsa hisāb olsa:

1. **sayılsa hisāb olsa:-sa**

Gazel 134

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Sayılmak hesap
olunmak.*

Ḥasibā rüz-ı 'ıyd-ı vaşl
erişdi ḥasbeten li'llāh
Şayılsa rüze-i hicrim
hisāb olsa kim ağlardı

sāza āgāza şalsa:

1. **sāza āgāza şalsa:-sa**

Gazel 121

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Saza başlamak.

Zemistān gitse nev-rüz
etse bülbül ölse gül
bitse

Ṭolu cām alsa sākī şalsa
muṭrib sāza āgāza

sāzı düzülince:

1. sāzı düzülince: -ül, -
ince

Gazel 126

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Çalgıyı hazırlamak;
akort etmek.*

Cānım şıkılır muṭribe
sāzı düzülince
Keyfim kırılır rişte-i
tārı üzülince

şeb ü rüzı:

1. şeb ü rüzı: -ı

Kıt'a 14

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Gece ve gündüz.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı
maḥall-i ḥürşid
Kıldı taḥrîr şeb ü rüzı
müsāvî taḫvîm

seb'a-i seyyāre:

1. seb'a-i seyyāre:

Gazel 101

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yedi seyyar yıldız.

Raḫşa çıkdı seb'a-i
seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yaḫdı bir bir
şem'dān

seb'a-i seyyāreden:

1. seb'a-i seyyāreden: -
den

Gazel 38

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yedi seyyar yıldız.
II Yedi gezegen.*

Seb'a-i seyyāreden
ṭāḫdır pervānesi
Nūr-ı sâbit kim fetil-i
şem'-i iḫbâlimdedir

sebâk etme:

1. sebâk etme: -me

Gazel 103

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Riayet etmek.

Ṭavr-ı gâzel-i ṭarz-ı
mezâmîn-i meşelde
Ṭarḫıñda sebâk etme
Ḥasibâ bu siyâḫa

şebân-ı ğayra:

1. şebân-ı ğayra: -a

Gazel 83

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Başka gecelere.

Benānıñla Benātü'n-
na'şı mizân eylemem
hemçün
Şebân-ı ğayra çeşmim
ḥîredârî-i hilâl etmem

şeb-çerâğ olmuş:

1. şeb-çerâğ olmuş: -muş

Gazel 101

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Gece parlayan
kıymetli taş olmak.*

Ya dür-i yek-tâ
vücūdudur şadef
gehvâresi
Şeb-çerâğ olmuş ya
ṭarf-ı dürc-i yâḫûta
nihân

sebeb:

1. sebeb:

Gazel 8

Mısra: 2

Neden, gerekçe.

Gitdükce germ
olmasına meclis-i ṭarab
Sākî-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

2. sebeb:

Gazel 49

Mısra: 3

Ar. *sebeb*.

Va‘de-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kâbūs ile hep
baḥt-ı girân-ıhvâbımdır

sebeb olur:

1. sebeb olur: -ur

Gazel 14

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Neden olmak, yok
açmak.*

Lebiñle ḥâliñ olur ‘azm-
i rāh-ı ‘ışka sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u
dānedir bā‘ış

sebeb-i zikri olur:

1. sebeb-i zikri olur: -ur

Gazel 90

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Anmaya vesile
olmak.*

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün
eşerle sābitdür
Bu nazm olur sebeb-i
zikri güft ü güy-ı vaṭan

şeb-hün:

1. şeb-hünla: -la

Gazel 108

Mısra: 2

*Gece baskını,
düşmanı gece vakti
ansızın basma.*

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i
ḥatt-ı ruḥ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-hünla

şeb-i hicrân erişdi:

1. şeb-i hicrân erişdi: -iş, -di

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayrılık gecesini
gelmek.*

Zamān geçdi şeb-i

hicrân erişdi yıldızım
düşdi

O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

şeb-i ḥinnā eyledik:

1. şeb-i ḥinnā eyledik: - dik

Gazel 67

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Kına gecesini
yapmak.*

Rez duḥterini
muğbeçeye eyleyip
zifāf
Sāḫiyā eyledik şeb-i
ḥinnā şabāḥa dek

şebih olur:

1. şebih olur: -ur

Gazel 79

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Benzemek.

Olur şebih dehān ü
zebān devāt ü kalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
kalem

sebil olur:

1. sebil olur: -ur

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bol bol akmak.

Añdıķca Kerbelāda aķan
ḥün-ı ‘āşığı
Şeh-rāh-ı ‘ışka çeşm-i
Ḥüseynim sebil olur

şebnem:

1. **şebnem:**

Gazel 23

Mısra: 1

Çiğ tanesi.

‘Ārızîñ hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem kıpar
Öyle nâzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
kıpar

şebnem düşer:

1. **şebnem düşer: -er**

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Çiy düşmek, kırağı
oluşmak II büyüme,
olgunlaşmak (Tanıkta
hem goncanın hem de
sevgilinin olgunlaşması
söz konusu edilir).*

‘Araqla ‘ārızîñ olmakda
pür-nem tâzededen tâze
Düşer gūyā gül-i āl üzre
şebnem tâzededen tâze

şebnem kıpar:

1. **şebnem kıpar: -ar**

Gazel 24

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çiğ tanesi kapmak.

Kākül-i hūy-

gerdesinden gülleri

şebnem kıpar

Öyle nâzıkdir ‘izāriñ

kim bulutdan nem

kıpar

şeb-revlik eylersem:

1. **şeb-revlik eylersem: -**

r, -sem

Gazel 120

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Hırsızlık yapma.

Reh-i ‘ışkıñda gün gibi

nümāyān meş‘al-i

dāğım

N'ola ey meh saña şeb-

revlik eylersem

fenersizce

sebt-i şübüt-i gurre:

1. **sebt-i şübüt-i gurre:**

Kıt'a 14

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Ayın son gününün
belirlenmesi.*

Rü’yet-i gaymiledir

şebt-i şübüt-i gurre

Ƙıldı bu mes‘eleyi haţţ-ı

‘izāri tefhīm

sebū vü humveş:

1. **sebū vü humveş: -veş**

Gazel 89

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Testi ve küp.

Sebū vü humveş āmāde
bulur rızķın gelūsunda
Ta‘alluķ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

sebük-rūh oldu:

1. **sebük-rūh oldu: -du**

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Hafif ruhlu olma,
zarif ve şen olma.*

Terk-i cedelle oldu

sebük-rūh ehl-i hāl

Erbāb-ı ķālî kıldı gürūh-

ı şaķıl ķıl

sebūveş:

1. **sebūveş:**

Gazel 15

Mısra: 3

Testi gibi.

Çekip desti sebūveş

sāķiyā bezm-i

ta'allukdan
Müdām ayağıña gelsin
naşibiñ iddi'adan gec

sebūya çatar:

1. **sebūya çatar:** -ar

Gazel 47

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Testi ile

karşılaşmak.

Şerāre-pāş-ı donanma-i
baħr-i 'işret olur
Piyāle zevraķ-ı āteř gibi
sebūya çatar

sebū-yı mey açıldı:

1. **sebū-yı mey açıldı:** -ıl,
-dı

Gazel 99

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Şarap testisi

açmak.

Meger vā'iz yürütmüş
giñ yaķadan zevraķ-ı
zevkı
Sebū-yı mey açıldı çıķdı
zīr-i zeyl-i dāmenden

sebze:

1. **sebze:**

Gazel 112

Mısra: 11

*Sebze, yeşil,
yeşillik.*

Kūşe-i destāri sebze
tāze güller seyr edip
Hāleveř cāy-ı Ĥasīb deşt
ü hāmūn eyleme

sebzezār oldu:

1. **sebzezār oldu:** -du

Gazel 107

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yeşermek,

*canlanmak; varlıklı hale
gelmek, güzel bir
hayata sahip olmak.*

Bāğ-ı ruħsārında güller
üzre sūnbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir
sebzezār oldu yine

řecā'at-i nigeħi:

1. **řecā'at-i nigeħi:** -i

Gazel 131

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Bakış kahramanı.

řecā'at-i nigeħi
Ķahramānı ħahr eyler
'İnāyet-i suħanı nerm
eder Nerīmānı

seccāde ferş-i nükte-i

'iřķın:

1. **seccāde ferş-i nükte-i**

'iřķın: -ın, -

Gazel 41

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Aşk nüktesinin

seccadesini sermek.

Seccāde ferş-i nükte-i
'iřķın řümār eder
Nesīc-i řeyħ-zād-ı
zemānım çıtır pıtır

ředāid:

1. **ředāyid:**

Gazel 78

Mısra: 4

Afetler, büyük

sıkıntılar, belâlar.

Düşdü hevā-yı zūlfūne
dil rüzġarile
Taķvīmimizde yazdı
ředāyid bu yıl yıl

2. **ředāyid:**

Gazel 78

Mısra: 4

Afetler, büyük

sıkıntılar, belâlar.

Düşdü hevā-yı zūlfūne
dil rüzġarile

Takvīmimizde yazdı
şedāyid bu yıl yıl

sedd ola mı:

1. **sedd ola mı:** -a, -mı

Gazel 19

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Engel olmak;

kapamak, tıkamak.

Eyleye ‘abd günāh ola
çün ‘afüvv Kayyūm
Hār u ḥas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine
sedd

sedy-i dāyeden:

1. **sedy-i dāyeden:** -den

Gazel 101

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Dadının göğsü.

Etmesin ḥācet degül
‘azm-i seyāḥat zūlmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ḥayāt olmuş revān

şefā‘at eylesin:

1. **şefā‘at eylesin:** -sin

Kıt'a 9

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Birinin suçunun

*bağışlanması veya
dileğinin yerine
getirilmesi için o
kimseyle Tanrı arasında
peygamberin yaptığı
aracılık.*

Ḥabību'llāh şefā‘at
eylesin rüz-ı kıyāmetde
Olup ḥayra mübeddel
kılmaları seyyi‘ātın
fāş

sefere gitse:

1. **sefere gitse:** -se

Mesnevi 5

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Sefere çıkmak.

Alsa Dāvud eline tīgi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

sefid olmuş:

1. **sefid olmuş:** -miş

Gazel 4

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Beyaz olmak.

Ḥasībā dir görenler
kırmızı şalı beyāz ile
Gül-i sürḥde sefid olmuş
yine ol gülşenī ra‘nā

sefil oldu:

1. **sefil oldu:** -dı

Gazel 78

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Perişan olmak,
değersizleşmek. (parlaklığının
güzelliğinin hükmü
kalmaması).*

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḥm-ı zürile
oldı sefil fil

sefine:

1. **sefineden:** -den

Gazel 92

Mısra: 6

Gemi.

İtfā eder mi āteş-i ‘ışk-ı
dili sirişk
Yoğ farkı yemde
muḥterik olan
sefineden

şefkat edermiş:

1. **şefkat edermiş:** -er, -
miş

Gazel 137

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Koruma, acıma ve
esirgeme duygusu ile
karışık olan bir sevgi
gösterme.*

Bārān-ı sirişkiñ göricek
şefkat edermiş
‘Āşıklara bundan ileri
raḥmet olur mı

şeftālū:

1. şeftālū:

Gazel 5

Mısra: 5

*Şeftali II sevgillinin
şeftaliye benzetilen
dudağı.*

Şurāḥi gerden-i billūr
mey leb şeftālū ğabğab
‘Aceb mi olsa gönülüm
mübtelā-yı duḡter-i
tersā

şeftālu almağa:

1. şeftālu almağa: -mağ, - a

Gazel 73

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpücük almak.

Kirās-ı la‘lini şeftālu
almağa şundum
O naḥl-i nev dedi ey
bāğbān zamānı degül

şeftālüler alıp:

1. şeftālüler alıp: -ıp

Gazel 105

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Şeftaliler almak. II
Yanaktan öpücükler
almak.*

Çürümez rızka verdim
nağd-ı fenni bāğ-ı
vuşlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tāzeden tāze

şeh:

1. şehüñ: -üñ

Gazel 2

Mısra: 9

*Sultan, padişah II
Sevgili.*

Hāk-i pāyın tütüyā
kıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rüşen baña

2. şeh: -e

Gazel 40

Mısra: 12

*Hükümdar,
padişah. II Sevgili.*

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām

Yalvaragörsün ol şehe
kim [,] esir olur

şeh ola:

1. şeh ola: -a

Müfret 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Padişah olmak,
yönetimin başına
geçmek.*

Bu du‘ā iclāsına tārīḥdir
Ola heft iklīme şeh
‘Abdu'l-ḥamīd-i ğāzī

şehā:

1. şehā:

Mesnevi 3

Mısra: 22

*(f.n.) Ey şah, ey
padişah.*

‘Āşıkam lağzide olmam
ğam baña kılrsa nidā
Bu meşeldir deve
kulağından aksamaz
şehā

2. şehā:

Gazel 64

Mısra: 2

*"Ey padişah, ey
sevgili!" anlamında
sevgiliye bir hitap sözü.*

Bu cān tende iken şerh
edem hākime çek
O kanlu tīgi şehā cism-i
şerhnākime çek

3. şehā:

Gazel 99

Mısra: 6

"Ey padişah, ey
sevgili!" anlamında
sevgiliye bir hitap sözü.

Şarılsam rişte-i gīsūya
sevdā-yı vişāliñle
Şehā haṭṭ şadır olsa
kaṭṭ-ı ümmīd eylemem
senden

şehā vü luṭf u kerem:

1. şehā vü luṭf u kerem:

Gazel 131

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Cömertlik, bağış ve
iyilik.*

Şehā vü luṭf u kerem
hüsni-i hulk hep
mevcūd
Verir ‘adāleti iklīm-i
hefte ‘ünvāni

sehāb:

1. sehābda:-da

Gazel 100

Mısra: 5

Bulut.

Şehābda meh-i nevdir
ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir
oldu maṭlaṭ-ı Pervīn

2. sehāb:

Gazel 12

Mısra: 8

(□□□□) i. (Ar.
sehāb) *Bulut.*

Aṭlas-ı çerhi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sīm
sehāb aña şerīt

sehāb-ı āteş-efşandır:

1. sehāb-ı āteş-

efşandır:-dır

Gazel 56

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Ateş saçan bulut.

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Şehāb-ı āteş-efşandır ki
kūh-ı miḥnete çatmış

sehāb-ı müşg-fām:

1. sehāb-ı müşg-fām:

Gazel 101

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Misk kokulu bulut.

Zātı mir’āt-ı celī
pervāzı mihr-i ‘anberīn
Ya şehāb-ı müşg-fām
içre hilāl olmuş ‘ayān

şehādet etdi:

1. şehādet etdi:-di

Gazel 140

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İslam'ın

şartlarından

□Tanrı'dan başka

tapacak yoktur ve Hz.

Muhammed onun kulu

ve peygamberidir□

anlamına gelen kelime-

i şehadet adını taşıyan

Arapça sözü söylemek.

Her kim şehādet etdi

bilip haḳḳ Muhammedi

Şıdḳ u maḥabbet ile

sever āl-i Aḥmedi

şehensāh-ı cihān

‘abdu'l-ḥamīd:

1. şehensāh-ı cihān

‘abdu'l-ḥamīd:

Müfret 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dünya
padişahlarının padişahı
Abdulhamit.

Hākān-ı heft kişver
tahta cülüs edince
‘Ākil u kāmīl şehenşāh-ı
cihān ‘Abdu'l-ḥamīd

seheriñ yok mudur:

1. seheriñ yok mudur:

Gazel 66

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Seherin yok
mudur?

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yok mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr
seheriñ yok mudur
seniñ

şeh-i ḥübānla:

1. şeh-i ḥübānla: -la

Gazel 46

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Güzeller padişahı.

Def-i şıķlet eylesin
söyleñ raķib-i kāfire
Ol şeh-i ḥübānla zirā
işim tenhā biter

şeh-i kişver-i ‘ışk:

1. şeh-i kişver-i ‘ışk:

Gazel 63

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Aşk ülkesinin
padişahı.

Kim Ḥasībā işigünde ola
şıdķile muķīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ‘ışk

şeh-i mülk-i vefā:

1. şeh-i mülk-i vefā:

Gazel 112

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Vefa ülkesinin
padişahı.// Sevgili.

Tek raķibe verme yol
‘ıydiyye ķurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ķan
eyle ķānūn eyleme

şeh-i zıll-ı şāni‘:

1. şeh-i zıll-ı şāni‘:

Gazel 59

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaratıcının gölgesi
olan padişah.

Ḥazret-i Ḥān Ḥamīd ol
şeh-i zıll-ı Şāni‘

‘Adli ḥırz-ı zu‘afā
düşmene seyf-i ķātı‘

şehid-i ğamzeñ olam:

1. şehid-i ğamzeñ olam: -
am

Gazel 64

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sevgilinin süzgün
bakışının şehidi olmak.

Şehid-i ğamzeñ olam
diyü cān atar gönlüm
Müjeñ ḥadengini ey
ķaşı yā helākime çek

şehir ü şāyi‘:

1. şehir ü şāyi‘:

Gazel 59

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şöhretli ve yaygın.

Oldu devletde gedüklü
zu‘amādan me’mūr
‘Alī Aĝa ki şadāķatle
şehir ü şāyi‘

sehl:

1. sehl:

Gazel 89

Mısra: 3

(Ar.) Kolay.

Geh urur bendesin
kurbân eder gâhî sehl
hûnîn
Yine ‘ıyd oldu taqbîl
etdi hancer dest ü
dāmānın

şeh-nāz:

1. şeh-nāza: -a

Gazel 103

Mısra: 11

*Musikimizin en
eski birleşik
makamlarından biri,
eğlence.*

Rāst geldim o şeh-nāza
Şıfāhāna ‘Acemde
‘Uşşāka nevā etdi şabā
evc-i ‘Irāka

2. şeh-nāza: -a

Gazel 104

Mısra: 12

*Musikimizin en
eski birleşik
makamlarından biri,
eğlence.*

Maķām-ı būselikde peş-
rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ‘uşşāka
gerdāniyyede şeh-nāza
āğāze

3. şeh-nāza: -a

Gazel 121

Mısra: 2

*Musikimizin en
eski birleşik
makamlarından biri,
eğlence.*

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āğāze

şehnāz ederek:

1. şehnāz ederek: -erek

Gazel 116

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Şehnāz

*(Mûsikîmizin en eski
birleşik makamlarından
biri) makamında
terennüm etmek. II Şeh
naz etmek.*

Maķām-ı būselikden
ederek ‘uşşāka ol
şehnāz
Hüseyniye çıkardı
nağme-i hüsni
hasenlikde

şeh-nāza dek gitdi:

1. şeh-nāza dek gitdi: -di

Gazel 128

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Şehnāz makamına
kadar gitmek. II Naz
yapan sevgiliye gitmek.*

Dedikde çıkmasın kār-ı
nühüfte naķş-ı ‘uşşāka
Maķām-ı būselikde
nağmeler şeh-nāza dek
gitdi

şeh-nişîn-i kûşe-i

kāşāneden:

1. şeh-nişîn-i kûşe-i

kāşāneden: -den

Gazel 60

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Köşk köşesinin
balkonu.*

Āsitān-ı künc-i ‘uzletdir
serîr-i saltanat
Şeh-nişîn-i kûşe-i
kāşāneden etdim ferāğ

şeh-rāh-ı ‘ışka:

1. şeh-rāh-ı ‘ışka: -a

Gazel 35

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Aşkın büyük ve
işlek yolu.*

Añdıķca Kerbelāda aķan
ħūn-ı ʿāşıkı
Şeh-rāh-ı ʿışķa çeşm-i
Hüseynim sebīl olur

şeh-rāh-ı vaşl:

1. **şeh-rāh-ı vaşl:**

Gazel 37

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Kavuşmanın büyük
yolu.*

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördüğüm gibi
Şeh-rāh-ı vaşl añladım
ol ince beldedir

şehr-i dilin hıfz et:

1. **şehr-i dilin hıfz et:**

Gazel 113

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül şehrini koru.

O āteş-pāreniñ şehr-i
dilin hıfz et ĥayālinde
Sitānbūldur ĥü lāzımdır
zarar aķker ĥuşūsında

şehr-i şubħa:

1. **şehr-i şubħa: -a**

Kıt'a 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sabah şehri.

Şehr-i şubħa ĥalet-i
mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi
ħūriyle oldı el ele

şehrimizde gerçi

çokdur:

1. **şehrimizde gerçi**

çokdur:

Gazel 130

Mısra: 11

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

*Her ne kadar
şehrimizde çoktur.*

Şehrimizde gerçi
çokdur şūħ-ı müsteşnā
velī
Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

şeh-süvār:

1. **şeh-süvārım: -ım**

Gazel 53

Mısra: 10

Usta binici II

Sevgili.

Eyleyip raĥşıña kālā-yı
dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevķir ederiz

şekercik çignemiş:

1. **şekercik çignemiş: -
miş**

Gazel 56

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Küçük şeker

*çignemek. II Tatlı katlı
konuşmak.*

O tütü bir şekercik
çignemiş meclisde ĥarĥ
atmış
Raķīb-i telĥ-kāma
sitem-i niş naĥl olup
batmış

**şeker-pālūde-i cism-i
laţifin:**

1. **şeker-pālūde-i cism-i**

laţifin: -i, -n-in

Gazel 121

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Latif cismın

şekerden süzülmesi.

Şeker-pālūde-i cism-i
laţifin ditredir dir dir
Tuyulmaz būs-ı laʿl-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

selāset:

1. **selāsetle:-le**

Gazel 85

Mısra: 9

*Akıcılık kolay
anlaşılma hali.*

Selāsetle ğarīķ-i lücce-i
fenn eyledi Fennī
Ḥasībā kaçtre-i nā-çiz-i
‘ācizānı yem gördüm

selāset-i güftār:

1. **selāset-i güftār:**

Gazel 41

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Sözün akıcılığı.

Ķıldı beni selāset-i
güftār ile esir
Nev-reste şüh-ı tuhfe-
lisānım çıtır pıtır

selāseyle talāķa:

1. **selāseyle talāķa:**

Gazel 103

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Bir sözü üç kez
veya daha fazla sayı
söyleyerek, erkeğin
hanımını boşamak.*

Şart etdi kaçdeḥ ‘ıyd u
bahār u leb-i cūda

Bint-i rezi görmezse
selāseyle talāķa

selim ḥānı:

1. **selim ḥānı:-ı**

Gazel 131

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Sultan II. Selim.

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tārīḥ
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selim
Ḥānı

şem‘:

1. **şem‘:**

Gazel 48

Mısra: 4

A. mum.

Āteşī fermene tābende
‘izār-ı rakķāş
Şem‘ fānūs-ı ḥayāl oldu
ziyāsıyla döner

şem‘ olur:

1. **şem‘ olur:-ur**

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Mum olmak.

Şu‘le-i meyle Ḥasībā
şem‘ olur ammā yine
Şevķden pervāneves
meclisde rakşandır
kaçdeḥ

se-mālgāre-gir:

1. **se-mālgāre-gire:-e**

Mesnevi 5

Mısra: 1

Malkara.

Bu se-Mālgāre-gire Bū
‘Alī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse kaçleb

şem‘dān yakdı:

1. **şem‘dān yakdı:-dı**

Gazel 101

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Mum yakmak.

Rakşā çıkdı seb‘a-i
seyyāre tutdu hāle def
Nüh felek devr etdi
encüm yakdı bir bir
şem‘dān

semend-i kaçb‘ıñna:

1. **semend-i kaçb‘ıñna:-ı, -
ñ, -a**

Gazel 25

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Şairlik tabiatı.

Bir nev-zemîn vâdiye
meyl eylediñ Ĥasîb
Bilmem semend-i
ṭab'ına kim râhdaş olur

şem'î:

1. **şem'î:-î**

Kıt'a 25

Mısra: 16

Mum.

Uyandırıp anı dest-i
'aṭâ-yı Mevlânâ
Mişâl-i Şems anıñ şem'î
pür-ziyâ oldı

**sem'î-i feyzî-i suĥan-
pervâza dek gitdi:**

1. **sem'î-i feyzî-i suĥan-
pervâza dek gitdi:-di**

Gazel 128

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleyen

*Feyzî'nin kulağına
gitmek.*

Ĥasîbâ beste-leb ol kıl
edeb üstâddan zîrâ
Naẓîreñ sem'î-i Feyzî-i
suĥan-pervâza dek
gitdi

2. **sem'î-i feyzî-i suĥan-
pervâza dek gitdi:-di**

Gazel 128

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Güzel söz söyleyen

*Feyzî'nin kulağına
gitmek.*

Ĥasîbâ beste-leb ol kıl
edeb üstâddan zîrâ
Naẓîreñ sem'î-i Feyzî-i
suĥan-pervâza dek
gitdi

şem'î-i şeb-ârâ:

1. **şem'î-i şeb-ârâ:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Geceyi süsleyen

*mum. // Parlak yüzlü
sevgili.*

Şevk-ı ruĥuñla ṭurmağa
bezmiñde mûmveş
Yandı yakıldı şem'î-i
şeb-ârâ şabâha dek

semmür kaplamış:

1. **semmür kaplamış:-
miş**

Gazel 122

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Samur kaplamak.

Zülf-i siyehle 'arız-ı âliñ
nümâyîşi
Semmür kaplamış gibi
gül-gün ser-â-sere

şems:

1. **şems:**

Müfret 10

Mısra: 2

Afitap,güneş.

Bir dürr-i Necef mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvâre

şemse-i mercân-nişâne:

1. **şemse-i mercân-
nişâne:**

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Tezhip ve

*kitapçılıkta mercan
işlemeli süsleme motifi.*

Dest-būsından revân
ĥübâne-i üftâdegân
Şemse-i mercân-nişâne
sübĥa-i lü'lü' müdür

şems-i 'arızîñla:

1. **şems-i 'arızîñla:-iñ, -
la**

Gazel 125

Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Yanak güneşi.

Bilir mâhiyyet-i
nokşân-ı hüsünin gurre-i
ğarrâ
Muķâbil olsa şems-i
‘ârîzîñla bedr-i tāmında

şems-i çarh-ı rif'ate:

1. **şems-i çarh-ı rif'ate: -e**
Kit'a 18
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Yüce feleğın
güneşi.

Sırr-ı Mevlânâ ziyâ-pâş-
ı ‘atâ olup aña
Zerre iken oldu vâşıl
şems-i çarh-ı rif'ate

şemşir niyâmında
gerek:

1. **şemşir niyâmında**
gerek:
Gazel 126
Mısra: 11
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
Kılıç kınında
gerekli.

Şemşir niyâmında
gerek yoħsa Ėasibâ

Ťâķat mi gelir ġamze-i
mesti süzölince

şemşir-i hışm-ı çeşmine:

1. **şemşir-i hışm-ı**
çeşmine: -i, -n, -e

Gazel 37

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Gözün hışım kılıcı.

Şemşir-i hışm-ı çeşmine
dil sînesin gerer
Ėayret-gerde-i ye'se
maħall-i veceldedir

semt:

1. **semti: -i**

Gazel 22

Mısra: 6

Şehirde yerleşim
bölgesi; taraf, yön II yol,
tutum.

Ėarâbâta düşer şüfide
fetvâyı verir görse
O zâlim ev yıķan bir
pâr-çedir semti
fenâyîdir

semt semt:

1. **semt semt:**

Gazel 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Her tarafta, şehrin
her yerinde.

Şâh-ı nev-rûzı bilüp
geldi şabâlar semt semt
Döşedi ezhâr ile gülşen-
serâlar semt semt

2. **semt semt:**

Gazel 10

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Her tarafta, şehrin
her yerinde.

Nev-bahâr irdi güzeller
çözdi gerden bendini
Çıķdı boğaz seyrine
şâhib-şafâlar semt semt

3. **semt semt:**

Gazel 10

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Her tarafta, şehrin
her yerinde.

Ser-keş ü bāğı olup
tağlara çıķdı her biri
Boy begi olmuş dıraħt-ı
müntehâlar semt semt

4. **semt semt:**

Gazel 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
*Her tarafta, şehrin
her yerinde.*

Açılıp gönlünde gül
gibi hezārān gönceler
Ağlamakda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

5. semt semt:

Gazel 10

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
*Semttten semte,
oradan oraya.*

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi şabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

6. semt semt:

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
*Her tarafta, şehrin
her yerine.*

Berg-i sebzūn tuhfesin
şāhib-zemīne sun daḥi
Çün gül ʿarz eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

sen:

1. sen:

Gazel 12

Mısra: 10

*İkinci teklik şahıs
zamiri (rakīb yerine).*

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
tolanmağı rakībā sen et

2. saña:-a

Gazel 9

Mısra: 5

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider ʿuşşāk
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

3. seniñ:-iñ

Gazel 11

Mısra: 6

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şeh-
r-āşüb
ʿİzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mirʿāt

4. sen:

Gazel 12

Mısra: 10

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
tolanmağı rakībā sen et

5. sen:

Gazel 12

Mısra: 16

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl daʿvet
Oқuyup dāʿire-i ḥāneye
sen de aş cit

6. sen:

Gazel 27

Mısra: 6

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).*

Açıl gülzāra şalın serv-
kaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḥi ey tāze
civānım gül zamānıdır

7. seni:-i

Gazel 133

Mısra: 1
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili
kastedilmektedir).

Her gören hayrân olur
dil-ber-i hüsnâ seni
Kudretin izhâra mı halk
eylemiş Mevlâ seni

8. seni: -i

Gazel 133

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili
kastedilmektedir).

Her gören hayrân olur
dil-ber-i hüsnâ seni
Kudretin izhâra mı halk
eylemiş Mevlâ seni

9. seni: -i

Gazel 133

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili
kastedilmektedir).

(Bir) meh mi toğduñ
(ki) mişlini görmüş yok
ey mihr-i münîr
Kande peydâ eyledi
(â)yâ mâder-i dünyâ
seni

10. seni: -i

Gazel 133

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili
kastedilmektedir).

Câm-ı mey mir'ât-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i hîre sâkiyâ seni

11. seni: -i

Gazel 133

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri. (Sevgili
kastedilerek).

Gonce-i la'î-i güli
ruḥsârıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasibâ
bülbül-i gūyâ seni

12. sen:

Gazel 42

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).

Pey-revlik eder çanı
Emînâya Ḥasibâ
Sen kâşid-ı tab'ile bu
nazmı erişdir

13. seniñ: -iñ

Gazel 29

Mısra: 7

"Sen" ikinci teklîk
şahıs zamiri.

Rûz u şeb bî-dâr eder
çeşmim ğam-ı ḥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammâ
mest-i sükker-ḥvâb
uyur

14. seniñ: -iñ

Gazel 30

Mısra: 9

"Sen" ikinci teklîk
şahıs zamiri.

Añladık bildik seniñ
leb-beste-i nâz olduĝuñ
Çeşm-i ebrüyide olsun
luḥf-ı istiĝnâb uyur

15. seni: -i

Gazel 12

Mısra: 12

"Sen" ikici tekil
şahıs zamiri.

Tâlib-i naḥd olarak
varma ki bedr-i 'aşra
Seng-sâr-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

16. **seniñ:-în**
Gazel 66
Mısra: 16
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (âşık, şair
Fennî).

Mihmân olursa derd ü
belâ gam yeme Hâsib
Hûn-ı cigerle mâ-
hâzarıñ yoq mudur
seniñ

17. **saña:-a**
Gazel 120
Mısra: 6
"Sen" ikinci teklik
şahıs zamiri (Şairin
kendisi, âşık).

Reh-i ıŝkıñda gün gibi
nümâyân meş'al-i
dâğım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylesen
fenersizce

18. **sen:**
Kıt'a 8
Mısra: 2
"Sen" ikinci teklik
şahıs zamiri (Şairin
kendisi, âşık).

Dediler çün öksüz oğlan
göbeğin kendi keser

Destiñe al kilik-i pâki
mevlidiñ sen dağı yaz

19. **sen:**
Gazel 140
Mısra: 20
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Tâ ümmet içre sen
olasın merd-i es'adi
Dâ'im gönülde ħubb-i
Muħammed Takîyi tüt

20. **sen:**
Mesnevi 1
Mısra: 9
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Sen veliyyü'l-ni'am-ı
âlemsin
Sırr-ı aĥvâlime [.]
maħremsin

21. **seni:-î**
Gazel 133
Mısra: 6
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılıp Mecnûn-ı ser-
gerdân olurdu ey perî
Vâkı'â rü'yâda ħulyâ
eylese Leylâ seni

22. **sen:**
Gazel 118
Mısra: 7
"Sen" ikinci tekil
şahıs.

Bu âb-ı nâbla sen ol
ğonce-i ħüy-gerde
Çanar mı teşne-
dehenler çeh-i zekân
şuyına

23. **senden:-den**
Gazel 99
Mısra: 6
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Şarılsam rişte-i gîsüya
sevdâ-yı viŝâliñle
Şehâ ħatı şâdir olsa
kaţ'-ı ümmîd eylemem
senden

24. **seni:-î**
Gazel 53
Mısra: 10
"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Muhatap
olarak metni dinleyen
veyahut okuyanlar).

Eyleyip raĥŝîña kâlâ-yı
dile pây-endâz

Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevķir ederiz

25. **sen:**

Gazel 66

Mısra: 13

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Muhatap
olarak metni dinleyen
veyahut okuyanlar).

Havf etme tır-i kazādan
sen ol kadar
‘Āşık Rızā gibi siperiñ
yoķ mudur seniñ

26. **seni:-i**

Mesnevi 4

Mısra: 32

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Muhatap
olarak metni dinleyen
veyahut okuyanlar).

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

27. **sen:**

Mesnevi 5

Mısra: 24

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Muhatap

olarak metni dinleyen
veyahut okuyanlar).

Bir yılanlı kıyağan
kal‘adır ol Qaraħişār
Sen daħi görmege
maķşūdli iseñ seyrine
var

28. **saña:-a**

Gazel 136

Mısra: 10

"Sen" 2. teklik

şahıs adılı (zampir).

Hāleveş āğūşa çenber
eylemiş pişāniñi
Bilmem ey meh saña
kaş başdı da bir dil-
dāde mi

29. **saña:-a**

Gazel 140

Mısra: 23

"Sen" 2. teklik

şahıs adılı (zampir).

Sulţān-ı ceyš-i dīn
Hasan ‘Askerī saña
İskān eder fütūħ-ı
rümüz-ı mu‘aķķadı

30. **saña:-a**

Gazel 140

Mısra: 25

"Sen" 2. teklik
şahıs adılı (zampir).

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ħasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

31. **saña:-a**

Mesnevi 4

Mısra: 31

"Sen" 2. teklik

şahıs adılı (zampir).

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

32. **sen:**

Gazel 22

Mısra: 9

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Sevgili).

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭab‘iñ
Ħasībā tār u pūd-ı nazm
aña dād-ı hevāyidir

33. **sen:**

Gazel 36

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (Sevgili).

Eliñden cām düşmez
‘aks-i ruhsārñ
temāşāda
Meger ‘aksiñ saña sen
‘aksine hayrān mısın
kāfir

34. **seni:**

Gazel 36

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Hasīb-i zāra maḥz-ı luṭf
u şefkat eylerim dersin
Tutup sen gizli dīn bir
şāhib-i imān mısın kāfir

35. **seni:**

Gazel 64

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Marīz-i ‘ışk olana sākīyā
nedir ‘ilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-
i sīne-çākime çek

36. **seni:-i**

Gazel 78

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḥ vermesin seni
ğarḳ-ābe seyl sil

37. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 1

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Görmedik tā şubḥ
olunca ey meh-i ğarrā
seni
Hāleveş āġūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

38. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılmış her gören
ādem hayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu şüretle beşer
der ey perī ḥāşā seni

39. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Fitne-i devrān mı ya
ef‘ī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

40. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 1

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Her gören hayrān olur
dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin izhāra mı ḥalk
eylemiş Mevlā seni

41. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Her gören hayrān olur
dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin izhāra mı ḥalk
eylemiş Mevlā seni

42. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Bir meh mi toġduñ ki
mişlini görmüş yok ey

mihr-i münir
Kande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

43. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 6

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vākı'ā rū'yāda hulyā
eylese Leylā seni

44. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Cām-ı mey mir'āt-ı ruḥ
birbirine 'aks etmede
Nice fark etsin bu çeşm-
i ḥire sākiyā seni

45. **seni:-i**

Gazel 133

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri (Sevgili).

Ḡonce-i la'l-i ḡülü
ruḥsārıdır bir nev-resin

Eyleyen böyle Ḥasibā
bülbul-i ḡüyā seni

46. **seniñ:-iñ**

Gazel 22

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Şafaḡda al darāyī şüret-
i zibā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

47. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 1

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yoḡ mudur seniñ
Ey bülbul-i sipihr
seḡeriñ yoḡ mudur
seniñ

48. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ
yoḡ mudur seniñ
Ey bülbul-i sipihr

seḡeriñ yoḡ mudur
seniñ

49. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Bāḡ-ı emelde ḡonce-i
maḡşūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hiç eḡeriñ
yoḡ mudur seniñ

50. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 6

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Devr oldu ey sitāre-i
baḡt etmediñ ḡulū'
Çerḡ-i felekde yoḡsa
yeriñ yoḡ mudur seniñ

51. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 8

"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.

Şerḡ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḡanlu

şerhalarıñ yoğ mudur
seniñ

52. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 10

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

‘Arz eyle hāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dide seyl-i eşk-i teriñ
yoğ mudur seniñ

53. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Sırr-ı Hudā vücūd-ı
mazāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yoğ mudur
seniñ

54. **seniñ:-iñ**

Gazel 66

Mısra: 14

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Havf etme tır-i kazādan
sen ol kadar

‘Aşık Rızā gibi siperiñ
yoğ mudur seniñ

55. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Görmedik tā şubh
olunca ey meh-i ğarrā
seni
Hāleveş āġūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

56. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 4

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Ġamzeden evvel yetiş
ey hancer-i müjgān-ı
yār
Tiz-destlikde görür
cānım dağı aqvā seni

57. **seni:-i**

Gazel 130

Mısra: 14

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri.

Merhemiñ kand-i leb-i
āyine-i ruhsārdır
Eyleyen şimdi Hasībā
tūtī-i gūyā seni

58. **sen:**

Gazel 110

Mısra: 2

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (sevgili).

Bir perişānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yoğsa ‘ıtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

sen de:

1. **sen de:-de**

Gazel 12

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

İkinci tekil şahıs.

Her perī-peykere
çarpıldı ise kıl da‘vet
Oğuyup dā‘ire-i hāneye
sen de aş cit

**senā vü minnet ü şükr ü
sipās-ı yezdānī:**

1. **senā vü minnet ü şükr
ü sipās-ı yezdānī:**

Gazel 131

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Allah'a şükretme,
minnet duyma ve
övme.*

Senā vü minnet ü şükr
ü sipās-ı Yezdānī
Cihāna eyledi luṭf-ı
‘amīmi erzānī

sened eyledi:

1. **sened eyledi:-di**

Gazel 19

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Dayanak yapmak.

Ezelī bende-i dergāh-ı
‘aṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu gāzeliñ
maḳṭa‘ını aña sened

seng-i çārsū-yı vaṭan:

1. **seng-i çārsū-yı vaṭan:**

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Vatan çarşısının

taşı.

Aña ne sūd olur seyr-i
sūḳ-ı mercānīñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsū-yı vaṭan

**seng-i cevre taḥammül
kıl:**

1. **seng-i cevre
taḥammül kıl:**

Gazel 28

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Cevir taşına

tahammül kılmak.

Ḳıl taḥammül seng-i
cevre ḳadr-i rüy-ı zerdī
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer mu‘teber

seng-i ṭa‘n-ı aḡyāra:

1. **seng-i ṭa‘n-ı aḡyāra:-a**

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Rakiplerin

ayıplama taşı.

Taḥammül eylemedir
seng-i ṭa‘n-ı aḡyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i
maḥabbetde ehven
añladığım

seng-sār-ı sitem:

1. **seng-sār-ı sitem:**

Gazel 12

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sitem taşları.

Ṭālib-i naḳd olarak
varma ki bedr-i ‘aşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

seni:

1. **seni:**

Gazel 12

Mısra: 12

*"Sen" ikinci tekil
şahıs zamiri.*

Ṭālib-i naḳd olarak
varma ki bedr-i ‘aşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

sensiz gerekmez:

1. **sensiz gerekmez:**

Gazel 129

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sensiz gerekmez.

Ḥasīb-i ‘andelībīñ yoḳ
ḳarārı ey gül-i ra‘nā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

senüñ:

1. **senüñ:**

Gazel 110

Mısra: 12

"Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (şair kendisine seslenir).

Beste-leb ol kıl edeb gel
bezme söz diñle Hasīb
Hem-zebān olmak ne
haddiñdir senüñ pür--
gūlara

ser:

1. **serimde:-im, -de**

Gazel 56

Mısra: 7

*Baş // Düşünce,
fikir.*

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Sehāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miñnete çatmış

şer^ç ü kânündür:

1. **şer^ç ü kânündür:-dur**

Gazel 87

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Şeriat ve İslam
hukuku.*

Şāh-ı taht-ı mülk-i
nazmım şer^ç ü
kânündür sözüm
Lāyık-ı pākize-i tab^ç-ı
hümāyündür sözüm

**şerāre-pāş-ı donanma-i
baħr-i ‘işret olur:**

1. **şerāre-pāş-ı
donanma-i baħr-i ‘işret
olur:-ur**

Gazel 47

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şarap içme
denizindeki
donanmanın kıvılcım
saçanı olmak.*

Şerāre-pāş-ı donanma-i
baħr-i ‘işret olur
Piyāle zevrağ-ı āteş gibi
sebūya çatar

şerār-ı āhdan:

1. **şerār-ı āhdan:-dan**

Gazel 102

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Āh kıvılcımı.

Rūy-ı a^çdā dāğdār
olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamğa-i
pişānī güvāh-ı zūrda

ser-ā-ser:

1. **ser-ā-ser:-e**

Gazel 122

Mısra: 8

*Baştan başa,
tamamıyla.*

Ey gonce vüs‘atin
nideyim bāğ-ı ‘alemiñ
Teng oldu firqatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

2. **ser-ā-ser:**

Gazel 9

Mısra: 3

*Baştan başa,
tamamen.*

Ser-ā-ser şerħa vü
zaħm ile nağş-ı tazedür
sīnem
Efendim al kumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

3. **ser-ā-sere:-e**

Gazel 122

Mısra: 4

*Ipek, altın ve
gümüşle dokunan çok
kıymetli bir kumaş II
Baştan başa tamamıyla.*

Zūlf-i siyehle ‘arız-ı āliñ
nümāyişi
Semmūr kaplamış gibi
gül-gün ser-ā-sere

4. **ser-ā-ser:**

Gazel 101

Mısra: 12

*Baştan başa,
tamamıyla II ipek, altın
ve gümüşle dokunan
çok kıymetli bir kumaş.*

Çılmağa püşide nesc
etdi şafağ dibâc-ı âl
Bâliş ü pister ser-â-ser
çarh-ı atlasdan nişân

5. **ser-â-ser:**

Gazel 93

Mısra: 6

*Baştan başa,
büsbütün.*

Helâliden eder iftâr
kebâbı setresin şüfi
Ser-â-ser iç libâsı
çekme kâlâ-yı
şarâbiden

serây-ı vahdete:

1. **serây-ı vahdete:-e**

Kıt'a 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Birlik sarayı, teklik
sarayı.*

Olmadı her nağş bende
etdi bende her nuğuş
Nağş-bend olup
hağikatle serây-ı
vahdete

serây-ı vahdetüñ:

1. **serây-ı vahdetüñ:-üñ**

Kıt'a 25

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Birlik sarayı, teklik
sarayı.*

Serây-ı vahdetüñ ol
nağş-bendi olmağla
Göñülde mağv-kün-i
nağş-ı mâ-sivâ oldı

ser-bâz:

1. **ser-bâza:-a**

Gazel 104

Mısra: 14

*Korkusuz, cesur,
yiğit, serdengeçti.*

Şikeste-dâr-ı reftârıñ
öldürdü beni besdir
Ne zağmet tiğ-i tîz-i
ğamze-i gâmmâza ser-
bâza

2. **ser-bâza:-a**

Gazel 121

Mısra: 10

*Korkusuz, cesur,
yiğit, serdengeçti.*

Eder yer yer tenimde
şerha şerha hancer-i
ebrü

Ne hâcet tiğ-i tîz-i
ğamze-i gâmmâza ser-
bâza

ser-be-ceyb-i hırkadır:

1. **ser-be-ceyb-i**

hırkadır:-dır

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Başını hırkanın
cebine çekmek.*

Ser-be-ceyb-i hırkadır
seyyâh-ı baht u tâlî'im
Vermeyip bir dem
nefes şöyle şafâ-yâb
uyur

şerbet-fürüş:

1. **şerbet-fürüşları:-lar, -
ı**

Gazel 69

Mısra: 9

Şerbet satıcısı.

Şerbet-fürüşları yine
fışkiyyeler düzüp
Gülşende kaçra döndü
dükânı Sitânbuluñ

şerbet-i cân-bağş-ı

la'liñ:

1. **şerbet-i cân-bağş-ı**

la'liñ:-iñ

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Lal taşı gibi can
bağışlayan dudağının
şerbeti.*

Tabîbim şerbet-i cân-
bahş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bîmâra bir şâfi
cevâb olsa kim ağlardı

şerbet-i la'lin içenler:

1. **şerbet-i la'lin
içenler:** -en, -ler

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Lal gibi dudağı
emmek.*

İçenler şerbet-i la'lin çü
zemzem tâzededen tâze
'ilâc eyler dil-i bîmâra
her dem tâzededen tâze

şerbet-i vaşlıñ:

1. **şerbet-i vaşlıñ:** -iñ

Gazel 27

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kavuşma şerbeti.

Hezâr-ı hasteyem şun
şerbet-i vaşlıñ cemâl

'arz et

Tabîbim derde

dermânım civânım gül
zamânıdır

ser-bülend oldu:

1. **ser-bülend oldu:** -du

Kıt'a 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yücelmek.

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Hâsîb
Erdi 'âlemde külâhıyla
minâre şerefe

ser-defter-i 'ışk:

1. **ser-defter-i 'ışk:**

Gazel 63

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Aşk defterinin en
başına yazılan.*

Senge şaymaz güheri
künci değişmez gence
Eder elbetde luţf u 'aţâ
ser-defter-i 'ışk

ser-defter-i 'ışk eder:

1. **ser-defter-i 'ışk eder:** -
er

Gazel 63

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Aşk defterinin
başına yazılan.*

Varak-ı mihr ü vefâdan
oğudup ma'şûka
İmtihân ile eder 'âşıkı
ser-defter-i 'ışk

serdî-i hicriñde:

1. **serdî-i hicriñde:** -iñ, -
de

Gazel 51

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Ayrılık soğukluğu,
sertliğı.*

Ġam-ı zülfüñle olduk
keşmekeş serdî-i
hicriñde
Şitâ hengâmı gelse
olmazız âheng-i şebisiz
biz

şeref buldu:

1. **şeref buldu:** -du

Kıt'a 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şeref bulmak,
şereflemek.*

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Hâsîb

Erdi ʿālemde külāhıyla
mināre şerefe

şeref burcu oldu:

1. **şeref burcu oldu:** -du

Müfret 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Şeref burcu olmak.

Bir dürr-i Necef mihr-i
şadef içre nefise
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvāre

şeref verdi:

1. **şeref verdi:** -di

Kıt'a 10

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Şereflendirmek,
onurlandırmak.*

Muştafā Hāfız Efendi-i
maʿārif-perver
Zātına lihye-i pākīze ile
verdi şeref

**şeref-i şemse karīn
eyler:**

1. **şeref-i şemse karīn
eyler:** -r

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Güneşin şerefine
yaklaştırmak.*

Vefk-ı maşşūdını eyler
şeref-i şemse karīn
Nokta-i hāli gören
şafha-i ruhsārından

şerh:

1. **şerhinde:** -in, -de

Gazel 114

Mısra: 3

Açıklama, izah.

Bāb-ı haddiñde haṭıñ
şerhinde oldu kıl ü kāl
Faş olunmaz mesʿele
geldi yine tefsİRde

2. **şerhini:** -i, -n, -i

Gazel 45

Mısra: 1

Açıklama.

Kākülün şerhini gūyā
hüsni kim iʿrāb eder
Kıl ile her mesʿele
faşında meclis-yāb
eder

şerh edem:

1. **şerh edem:** -em

Gazel 64

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Açıklamak,
ayrıntısına inerek
açıklamak.*

Bu cān tende iken şerh
edem hākime çek
O kanlı tīgi şehā cism-i
şerhnākime çek

şerh eyle:

1. **şerh eyle:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Açıklamak,
anlatmak.*

Şerh eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre kanlu
şerhalarıñ yok mudur
seniñ

şerh olmaz:

1. **şerh olmaz:** -maz

Gazel 128

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Açıklamak,
yorumlamak; açık açık
anlatmak, izah etmek.*

Kenār-ı nüşha-i
vaşında bāb-ı zülfi şerh
olmaz

Bu faşluñ kıl ü kâli
baḥşle ŧırāza dek gitdi

şerḥ ü beyān eyledim:

1. şerḥ ü beyān

eyledim: -dim

Gazel 88

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Açıklamak ve
anlatmak.*

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-‘ilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

şerḥa:

1. şerḥalar: -lar

Gazel 70

Mısra: 27

*Yarık ll yara (sine
bağlamında).*

Şerḥalar dāğ-ı serimde
baña ḥağ üstüne bağ
Oldu zībende güşāyişle
ḥayāl üstüne gül

2. şerḥa:

Gazel 9

Mısra: 3

*Dilim, dilinmiş
parça. Yarık ll yara.*

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḥm ile naḥş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

3. şerḥalar: -lar

Gazel 85

Mısra: 3

*Yara, yarık; dilim,
parça.*

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar ḥağ üstü
bāğımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḥaddın çok kerem
gördüm

şerḥa şerḥa:

1. şerḥa şerḥa:

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dilim dilim, parça
parça.*

Eder yer yer tenimde
şerḥa şerḥa ḥancer-i
ebrū
Ne ḥācet tīg-i tīz-i
ğamze-i ğammāza ser-
bāza

şerḥa-i lāle:

1. şerḥa-i lāle:

Gazel 68

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Lale gibi yara.

Dāğım la şerḥa-i lāle
çerāğāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

şerḥa-i nā-çārından:

1. şerḥa-i nā-çārından: -

ı, -n, -dan

Gazel 97

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tedavisi olmayan
yara.*

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
‘Āfiyet mi bula ol şerḥa-
i nā-çārından

şerḥa-i pür-ḥūnı açdım:

1. şerḥa-i pür-ḥūnı

açdım: -dım

Gazel 88

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Kanlı yaraları
açmak.*

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-‘ilāc

Derd-i derūnı şerh ü
beyān eyledim bugün

şerh-i şerha etme:

1. **şerh-i şerha etme: -me**

Gazel 15

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yarayı açmak.

Ṭabībe etme şerh-i
şerha muhtāc-ı 'ilāc
olma

Yüri şāfi cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

ser-i gīsū mudur:

1. **ser-i gīsū mudur: -mu,
-dur**

Gazel 44

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saçın ucu.

Gülşenī dervīşi tācında
ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül
mü yā şeb-bū mudur

ser-i gīsūda:

1. **ser-i gīsūda: -da**

Gazel 119

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

1)Saç örgülerinin

*ucunu göstemek
2)Sevgilinin aşık için
bend gibi olan saç
örgülerinin uçlarını
göstermesi.*

Ser-i gīsūda seyr et hāl-
i bī-hadd ü bī-^cadedin
Çekilmiş leşker-i
Hindūstān iklim-i ÇİN
üzre

ser-i kūyında:

1. **ser-i kūyında: -ında**

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

yanıbaşı,köyü.

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
tolanmağı raķībā sen et

ser-i kūyında tolanmağı:

1. **ser-i kūyında**

tolanmağı: -mağ, -ı

Gazel 12

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sevgilinin

*bulunduğu yerin
başında dolaşmak.*

Ben alayım koyuna bir
kuzucağı tenhā
Ser-i kūyında
tolanmağı raķībā sen et

ser-i tā-be-i şāh:

1. **ser-i tā-be-i şāh:**

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Dalın ucuna kadar.

Giydi bir tāc-ı
mücevher yine şāh-ı
nev-rūz
Kõndu zann etme ser-i
tā-be-i şāh üstüne gül

ser-i turre:

1. **ser-i turre:**

Gazel 127

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saç

lūlesinin ucu.

Bağ ser-i turre ile haṭṭ-ı
ruḥ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

ser-i zūlf-i müca'adı:

1. **ser-i zūlf-i müca'adı: -ı**

Gazel 140

Mısra: 14

Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım
saçın ucu.

Ca'fer cünān 'āşık-ı
şādık olanlarıñ
Kullāb-ı 'ışkdır ser-i
zülfi müca'adi

ser-i zülfüñ:

1. **ser-i zülfüñ: -üñ**

Gazel 50

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Zülfün ucu.

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şir-i zamān
çekmez

2. **ser-i zülfüñ: -üñ**

Gazel 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Saç ucu.

Kalemkār-ı kumāş-ı
nev-zuhūridir haṭ-ı
sebziñ

Ser-i zülfüñ aña pūşide
hārā-yı hevāyidir

şerif:

1. **şerif:**

Kıt'a 16

Mısra: 10

Saygın, asil.

Kāmilen hüsn-i edā ile
dedim tārīhini
Āl-i Zehrā hem şerif ü
hem necib ü hem ḥasen

şerik:

1. **şerikim: -im**

Gazel 55

Mısra: 10

Ortak, taraftar,
yanlı.

Ḥasibā mekteb-i
'irfānda 'arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taqvīm
göstermiş

serir-i salṭanat:

1. **serir-i salṭanat:**

Gazel 60

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Hükümdarlık
makamı, salṭanat tahtı.

Āsitān-ı künc-i 'uzletdir
serir-i salṭanat
Şeh-nişin-i küşe-i
kāşāneden etdim ferāğ

şerit:

1. **şerit:**

Gazel 12

Mısra: 8

Dar, uzun parça ve
özellekle dokuma ya da
kumaş parçası.

Aṭlas-ı çerhi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sim
sehāb aña şerit

2. **şerit:**

Gazel 12

Mısra: 8

Dar, uzun parça ve
özellekle dokuma ya da
kumaş parçası.

Aṭlas-ı çerhi edip
fermene rakḳāş felek
Necm bendine-i zer sim
sehāb aña şerit

ser-keş:

1. **ser-keşi: -i**

Gazel 17

Mısra: 7

Dik başlı, inatçı.

Bir ayağ ile yıkar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir delikanlı civāndır

merd-i meydāndır
kadeh

2. ser-keş:

Gazel 10

Mısra: 5

*Dik başlı, dik kafalı,
inatçı, itâatsiz (kimse),
isyankâr.*

Ser-keş ü bāgī olup
tağlara çıktı her biri
Boy begi olmuş dıraht-ı
müntehâlar semt semt

şerm:

1. şermle: -le

Gazel 98

Mısra: 5

Utanma.

Hüy-gerde kılma
şermle ruhsâr-ı âliñi
Verd-i ter üzre jâle hem
olsun hem olmasın

sermāye:

1. sermāyesi: -sî

Gazel 43

Mısra: 2

*Bir servetin para
ile ifade edilen kısmı,
ana para, servet.*

Nağd-i isti‘dād olunca
kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi
mi‘yār kendin gösterir

ser-mest olup:

1. ser-mest olup: -up

Gazel 30

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sarhoş olmak.

Meclis-i agyārda ser-
mest olup bî-tāb uyur
Bir neheng-i sîmdir
güyā ki der-gird-āb
uyur

ser-mest-i ‘ışkam:

1. ser-mest-i ‘ışkam: -am

Gazel 83

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Aşk sarhoşu.

‘Aceb ser-mest-i ‘ışkam
sākiyā şām u seher
bilmem
Sipih-r-i mihr ü māhıñ
meclise köhne sifāl
etmem

ser-nāme:

1. ser-nāmesi: -sî

Gazel 127

Mısra: 2

*Mektup, kitap vs.
nin başına yazılan yazı.*

Bağ ser-i turre ile haṭṭ-ı
ruh-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

ser-rişte verdi:

1. ser-rişte verdi: -di

Gazel 72

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*İpucu vermek;
aranılan şeyi bulmaya
yarayan işareti, onu
açıklamaya yarayan
bilgiyi vermek.*

Yine taḥrīb-i ‘ālem
kaşdın etmiş ol Hülāgū-
hū
‘Aceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

ser-rişte-i makāşadı:

1. ser-rişte-i makāşadı: -ı

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Maksatların ip ucu.

Bir dil ki kār-ı nesc-i
ḥayāl-i ḥulelde-dir

Ser-rişte-i makāşıdı
sevķ-ı ħaleldeđir

ser-tā-be-pā:

1. ser-tā-be-pā:

Gazel 28

Mısra: 6

*Baştan ayağa,
tamamen.*

Eyledim tamğa-i büşiş
sīm-i ħām-endāmını
Sevdiğim ser-tā-be-pā
oldu mükerrer
mu'teber

2. ser-tā-be-pā:

Gazel 28

Mısra: 6

*Baştan ayağa,
baştan aşağı, baştan
başa, tamamıyla,
büsbütün.*

Eyledim tamğa-i büşiş
sīm-i ħām-endāmını
Sevdiğim ser-tā-be-pā
oldu mükerrer
mu'teber

3. ser-tā-be-pā:

Gazel 101

Mısra: 25

*Baştan ayağa,
baştan aşağı, baştan*

*başa, tamamıyla,
büsbütün.*

Müjde kıl ser-tā-be-pā
āfāka tāriĥin Ĥasīb
Geldi İskender
Meĥammed zümre-i
şāĥib-ķırān

4. ser-tā-be-pā:

Gazel 104

Mısra: 7

*Baştan ayağa,
baştan aşağı, baştan
başa, tamamıyla,
büsbütün.*

Yer etdi dāğım üzre
ğanzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ıřķ la yok
minnetim ġazzāza
bezzāza

5. ser-tā-be-pā:

Gazel 105

Mısra: 12

*Baştan ayağa,
baştan aşağı, baştan
başa, tamamıyla,
büsbütün.*

Çürümez rızķa verdim
naķd-ı fenni bāğ-ı
vuşlatda

Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tāzeden tāze

ser-tā-pā:

1. ser-tā-pā:

Gazel 57

Mısra: 14

*Baştan aşağı II her
tarafa.*

Nice reşķ etmeyem
āyīne-i endāma
baķdıķca
Alıp āğūşına ol servi
ser-tā-pā şığısdırmış

ser-te-ser:

1. ser-te-ser:

Gazel 87

Mısra: 28

Baştan başa.

Revnaķ-ı mecmū'a-i
'ālemdir eş'arım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı
'āmm-ı rub'ı
meskündür sözüm

ser-tirāş-kār:

1. ser-tirāş-kār:

Kıt'a 7

Mısra: 1

Baş berber.

Ser-tirāş-kār Süleymān
Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı
Kādir

serv:

1. **servi: -i**

Gazel 57

Mısra: 14

*İnce uzun bir ağaç
çeşidi II Sevgili.*

Nice reşk etmeyem
āyine-i endāma
bağdıķca
Alıp āgūşına ol servi
ser-tā-pā şığışdırmış

2. **serv:**

Gazel 59

Mısra: 11

*"Servi" kelimesinin
eski metinlerde görülen
asıl şekli.
Serv/servi/selvi ağacı,
uzun boylu ve koyu
yeşil yapraklı bir
ağaçtır. Klasik şiirde
adından en çok
bahsedilen ağaçtır.
Sevgilinin boyu için
hem benzeyen hem de
benzetilendir. Hatta
zamanla sevgilinin
boyu ile bütünleşmiş
olup "boy" kelimesinin*

*kullanımına dahi
ihtiyaç kalmamıştır ve
mecaz yoluyla ifade
edilmektedir. selvinin
hafif rüzgârla salınışı,
sevgilinin yürüyüşünü
andırmaktadır.*

Serv gül-deste-i şümū^ı
imāmı bülbül
Ravza-i cennete beñzer
ḫaremi fi'l-vāķi^ç

3. **serv:**

Gazel 97

Mısra: 2

*"Servi" kelimesinin
eski metinlerde görülen
asıl şekli.
Serv/servi/selvi ağacı,
uzun boylu ve koyu
yeşil yapraklı bir
ağaçtır. Klasik şiirde
adından en çok
bahsedilen ağaçtır.
Sevgilinin boyu için
hem benzeyen hem de
benzetilendir. Hatta
zamanla sevgilinin
boyu ile bütünleşmiş
olup "boy" kelimesinin
kullanımına dahi
ihtiyaç kalmamıştır ve
mecaz yoluyla ifade
edilmektedir. selvinin
hafif rüzgârla salınışı,*

*sevgilinin yürüyüşünü
andırmaktadır.*

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

serv-i gülşeni:

1. **serv-i gülşeni: -i**

Gazel 41

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Gül bahçesinin
servisi.*

Pā-māl-i esb-i 'işve eder
serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze
fidānım çıtır pıtır

serv-i ḫirāmānım:

1. **serv-i ḫirāmānım: -ım**

Gazel 58

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Salınarak yürüyen
servi.*

Dāmāniña el urmasın
arada ol 'adū
Ey bāğ-ı ḫüsn serv-i
ḫirāmānım el-vedā^ç

serv-i müstesnā:

1. **serv-i müsteşnā:**

Gazel 46

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Seçilmiş servi.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā kıadd
ile
Şanıram her hıııvede
bir serv-i müsteşnā
biter

serv-i revānı:

1. **serv-i revānı: -ı**

Gazel 69

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Salınan servi II

Uzun boylu sevgili.

Etmış çenārcıgıla kıavağı
müsellemi ğālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

serv-i sehī:

1. **serv-i sehī:**

Gazel 103

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Servi ğibi uzun ve
düzgün boylu.*

Halhālı mı ey serv-i
sehī kıumrī-i cānıñ

Ya řavķ mı ‘aks eyledi
āyīne-i sākā

serv-i semen:

1. **serv-i semen:**

Gazel 135

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yasemin kokulu
servi ağacı.*

Hadd ü kıadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Turredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

serv-kad:

1. **serv-kaddiñ: -diñ**

Gazel 27

Mısra: 5

*Selvi ağacı II uzun
boylu sevgili.*

Açıl gülzāra şalın serv-
kıaddiñ pırehenlerle
Yetiş sen daği ey tāze
civānım gül zamānıdır

2. **serv-kad:**

Gazel 88

Mısra: 9

*Selvi ağacı II uzun
boylu sevgili.*

Bā‘iş bu nazma oldu
hüb-rū serv-kad Hāsīb
Şu gibi hāk-pāyına
revān eyledim bugün

serv-kadd:

1. **serv-kadd:**

Gazel 96

Mısra: 7

*Selvi ağacı II uzun
boylu sevgili.*

Bu rüzgārda bir serv-
kıadd hevāsınadır
Nesimde eşer-i ārzū
çemen-be-çemen

ses:

1. **seslenir: -le, -n, -ır**

Gazel 98

Mısra: 3

Ses, seslenme.

Hübān-ı sım-ten zer-i
maħbūba seslenir
‘Aşıkda āh u nāle hem
olsun hem olmasın

ses istemez:

1. **ses istemez: -mez**

Gazel 52

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ses istemek.

Nağşın çıkarma kâr-ı
nühuftüñ habîbine
Tut mûsikî sükûtuñu
muṭrib ses istemez

sesinden biliriz:

1. **sesinden biliriz:** -ir, -iz

Gazel 54

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sesinden tanımak.

Görmedin dil-beri şîrîn
nefesinden biliriz
Nuṭḡ-ı ṭūṭî-i şeker-rîzi
sesinden biliriz

setre:

1. **setresin:** -sî, -n

Gazel 93

Mısra: 5

I. elbise II. Üste

giyilecek elbise III.

Kazanç ve güzel nimet.

Helâliden eder ifṭâr
kebâbı setresin şüfi
Ser-â-ser iç libâsı
çekme kâlâ-yı
şarâbîden

sev-:

1. **sevdiğim:** -dik, -im

Gazel 110

Mısra: 10

*Bir kimseye karşı
aşk, sevgi, muhabbet
beslemek.*

Nâr-ı âhımla benim cân
u dilimdir bend olan
Sevdiğim şanma
ḡamâ'il bağlamış
bâzûlara

sév:

1. **sevsem:** -se, -m

Gazel 105

Mısra: 14

Sevilmek.

Göñül vermez ḡocamaz
ruḡsârı bu ḡadar
ḡuşşâḡıñ
ḡasîbâ nev-leheb nev-
reste sevsem tâzeden
tâze

2. **sevdiğini:** -dig, -i, -n, -
i

Mesnevi 5

Mısra: 5

(Bir şey veya

*kimseye) Sevgi duymak,
gönlünde (ona karşı)
bir muhabbet
beslemek.*

Ger miyânın ḡoçan ol
sevdiğini dünyâda

Erdi maḡşûda ḡamu
ḡamdan olup âzâde

3. **sevdiğim:** -dig, -im

Gazel 28

Mısra: 6

(bir şey veya

*kimseye) sevgi duymak,
gönlünde (ona karşı)
bir muhabbet
beslemek.*

Eyledim tamḡa-i büsiş
sîm-i ḡâm-endâmını
Sevdiğim ser-tâ-be-pâ
oldu mükerrer
muṭteber

4. **sevmezem:** -mez, -em

Gazel 90

Mısra: 3

(bir şey veya

*kimseye) sevgi duymak,
gönlünde (ona karşı)
bir muhabbet
beslemek.*

Sitânbuluñ güzelin
sevmezem perîse daḡi
Baña melek görünür
cümle ḡüb-rüy-ı vaṭan

5. **sevdiğim:** -dig, -im

Mesnevi 4

Mısra: 28

(bir şey veya kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

Derdi kapuşgada şalgamlı ta'āma şunmaz Sevdigim Bosnalı imiş lahanadan dönmez

6. **sever:** -er

Gazel 140

Mısra: 2

(Bir kimseye veya bir şeye) Sevgi duymak, gönül vermek.

Her kim şehadet etdi bilip haqq Muhammedi Şıdk u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

sevād-ı zülfüñü:

1. **sevād-ı zülfüñü:** -üñ, -ü

Gazel 57

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Saçının siyahlığı.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā şığırdırmiş 'Aceb taşvīr-i şāmı

ḥabbe-i yektā şığırdırmiş

sevāyī:

1. **sevāyīdir:** -dir

Gazel 22

Mısra: 1

Bir çeşit kumaş.

Ruḥ u ḥālīñ ya al Bengāli ya gül-gün sevāyīdir Muḥallā hūylarīñ kākülleri telli Ḥıṭāyīdir

sevda:

1. **sevda:** -da

Gazel 101

Mısra: 17

Aşk, sevgi.

Ḥüsnünü görse olur sevda bānū dāyesi Ḥıdmet-i lālālīgın eyler Siyāvūş-ı keyān

sevdaşına almış:

1. **sevdaşına almış:** -mış

Gazel 130

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Âşık olmak.

Ey gönül ḥalim perişandır ḥayāl-i zülfle

Bī-ḥaber dīvānesin almış gibi sevdaşına

sevdağa düşdüm:

1. **sevdağa düşdüm:** -düm

Gazel 116

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sevmek, aşık

olmak.

Hevā-yı zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım 'Aceb sevdağa düşdüm rüzgārile esenlikde

sevda-yı gīsū-yı girih-giriñ:

1. **sevda-yı gīsū-yı girih-giriñ:** -iñ

Gazel 93

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kıvrım kıvrım

saçın siyahlığı, sevgisi.

Dil-i dīvāneme sevda-yı gīsū-yı girih-giriñ Bu nice ḥil'ata şāyestedir zencīr-i bābiden

sevda-yı vişālīñle:

1. **sevdā-yı vişāliñle: -iñ, -le**

Gazel 99

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kavuşma arzusu.

Şarılsam rişte-i gīsūya
sevdā-yı vişāliñle
Şehā ḥaṭṭ şādır olsa
kaṭṭ-ı ümmīd eylemem
senden

**sevdā-yı zülf-i müşg-
bārdan gec:**

1. **sevdā-yı zülf-i müşg-
bārdan gec:**

Gazel 15

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Misk kokulu saçın
sevgisinden vaz
geçmek.*

Ḥaṭā etme gönül sevdā-
yı zülf-i müşg-bārdan
gec

Edip ṭül-ı emel olma
perīşān bu hevādan gec

**sevdā-yı zülf-i yāre
düşen:**

1. **sevdā-yı zülf-i yāre
düşen: -en**

Gazel 52

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin saçının
siyahlığına (sevgisine)
düşmek, düşünlük
göstermek.*

Sevdā-yı zülf-i yāre
düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i kayd-ı
hevāsın kes istemez

sevdigüm:

1. **sevdigüm:**

Gazel 7

Mısra: 2

Sevdiğim kişi.

Ḥaṭlanur dökem
yolında eşk-i hūn-ālūd
hep
Sevdigüm manķır
ķuşıdır aķçedür
maķşūd hep

sevdüğim:

1. **sevdüğim:**

Gazel 2

Mısra: 3

Sevdiğim.

Sevdüğim çin-i cebin
itdükcce aḍā ḥandedür
Çerḥ-i ğaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

şevher-i kāhiller:

1. **şevher-i kāhiller: -ler**

Mesnevi 3

Mısra: 49

Kelime Tipi: -

Tenbel koca.

Bīm-i zenden varamaz
şevher-i kāhiller eve
ķuş olur yük deseler
uçmağa geldikde deve

şevk:

1. **şevkden: -den**

Gazel 17

Mısra: 10

*Işık II aşk ateşi //
arzu II güzellik.*

Şuḷe-i meyle Ḥasibā
şemḷ olur ammā yine
Şevkden pervāneveş
meclisde raķşāndır
kadeḥ

2. **şevkile: -ile**

Gazel 14

Mısra: 9

Arzu, istek.

Hezār şevkile dil böyle
olmağa pür-gū
Ḥasib ü ṭabḷ-ı Naẓif-i
yegānedir bāḷis

şevk-âbâde mi:

1. şevk-âbâde mi: -e, -mi

Gazel 136

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Arzu dolu. II Arzu
ile bayındır.*

Zevrak-ı sāgar süvârı
baħr-i ʿiştetsin yine
Niyyetiñ ey dil neşâţ-
âbâde mi şevk-âbâde mi

şevket:

1. şevketile: -ile

Gazel 131

Mısra: 3

Büyüklük, heybet.

Muqaddem olmuşidi
şevketile hân-ı Qırım
Müşerref etdi yine
dehri defʿa-i şânî

şevk-ı ârzü-yı vaţan:

1. şevk-ı ârzü-yı vaţan:

Gazel 90

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Vatan arzusunun
çoşkusı.*

Meşâmm-ı câna şabâ
etdi baħş-ı büy-ı vaţan

Derûna düşdü yine
şevk-ı ârzü-yı vaţan

şevk-ı hâleldeğir:

1. şevk-ı hâleldeğir: -de, -dir

Gazel 37

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yok edici zevk.

Bir dil ki kâr-ı nesc-i
hayâl-i hâleldeğir
Ser-rişte-i maķāşıdı
şevk-ı hâleldeğir

şevk-ı ruħuñla:

1. şevk-ı ruħuñla: -uñ, - la

Gazel 67

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yanağın parlaklığı.

Şevk-ı ruħuñla tırmağa
bezmiñde mümveş
Yandı yakıldı şemʿ-i
şeb-ârâ şabâħa dek

2. şevk-ı ruħuñla: -uñ, - la

Gazel 88

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yanağın parlaklığı.

Şevk-ı ruħuñla bâde-i
gül-reng nüş edip
Qan üstüne begüm yine
qan eyledim bugün

şevk-ı şemʿi:

1. şevk-ı şemʿi: -i

Gazel 36

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Güzellik mumunun
ışığı, parlıtı.*

Edip rakķāşlıklar şevk-ı
şemʿi sāgar-ı meyle
Ki fânüs-ı hayâl-i
meclis-i mestân mısın
kâfir

seyâhat:

1. seyâhate: -e

Gazel 14

Mısra: 4

Gezi, yolculuk.

Lebiñle hâliñ olur ʿazm-
i râh-ı ışķa sebep
Seyâhate taleb-i âb u
dânedir bâʿiş

seyâhat ârzü kıldı:

1. seyâhat ârzü kıldı: -dı

Kıt'a 6

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seyahat arzu
etmek. II Vefat etmek.*

‘Ākıbet kıldı seyāhat
ārzū
Eyledi bākīye fāniden
sefer

seyāhat eyledi:

1. **seyāhat eyledi: -di**

Gazel 77

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yolculuk yapmak.

Seyāhat eyledi āhır
bekāya fāniden
Civār-ı rahmetine vāşıl
ede Rabb-i cemil

seyf-i kâti‘:

1. **seyf-i kâti‘:**

Gazel 59

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Keskin,

merhametsiz kılıç.

Ĥazret-i Ĥān Ĥamīd ol
şeh-i zıll-ı Şāni‘
‘Adli ĥırz-ı zu‘afā
düşmene seyf-i kâti‘

seyf-i kâti‘dir:

1. **seyf-i kâti‘dir: -dır**

Gazel 63

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Keskin,

merhametsiz kılıç.

Ķal‘a-i ĳalbi eder ceşş-i
hevādan taḥhır
Seyf-i kâti‘dir o zātında
ki var cevher-i ‘ışık

şeyh:

1. **şeyh: -e**

Gazel 16

Mısra: 10

Bir tarikata girip

*seyr ü sülûkünü
tamamladıktan sonra o
tarikatin başı
durumundaki en
yüksek mertebeye
çıkan bulunan ve
kendisine derviş
yetiştirme (irşat) izni
verilen kimse; taliplere
rehberlik edip onları
tarikat usullerine göre
irşat etmek ehliyetine
sahip kâmil insan.*

Ķılmış mesā‘il-i ser-i
zülfünde ĳal ü ĳil
Verdim Ĥasīb şeyhe
cevābı ĳulac ĳulac

2. **şeyh: -e**

Gazel 121

Mısra: 13

Bir tarikata girip

*seyr ü sülûkünü
tamamladıktan sonra o
tarikatin başı
durumundaki en
yüksek mertebeye
çıkan bulunan ve
kendisine derviş
yetiştirme (irşat) izni
verilen kimse; taliplere
rehberlik edip onları
tarikat usullerine göre
irşat etmek ehliyetine
sahip kâmil insan.*

Ĥasībā māhir oldu
şeyhe pey-revlik ne
mümkindir
‘Aşā-yı kilik ile gitdi
reh-i i‘cāza icāza

şeyh efendiniñ:

1. **şeyh efendiniñ: -niñ**

Gazel 44

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Şeyh Efendi II

Gümüş Efendi.

Şeyh Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bñ
mudur

şeyh ü şābb:

1. şeyh ü şābb:

Gazel 29

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İhtiyar ve genç.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la'liñ kim müdām
Küşe-i mey-ḥānelerde
nice şeyh ü şābb uyur

seyl:

1. seyl:

Gazel 78

Mısra: 2

Sel.

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḥ vermesin seni
ğarḳ-ābe seyl sil

2. seyl:

Gazel 78

Mısra: 1

Sel (mec. göz yaşı).

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḥ vermesin seni
ğarḳ-ābe seyl sil

seyl-i eşk-i teriñ yok mudur:

1. seyl-i eşk-i teriñ yok

mudur: -*mu, -dur*

Gazel 66

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Taze göz yaşı seli.

‘Arz eyle ḥāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dide seyl-i eşk-i teriñ
yok mudur seniñ

seyl-i sirişkle:

1. seyl-i sirişkle: -*le*

Mesnevi 4

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Gözyaşı seli.

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir‘ātın
Yüriyecek zabṭıña al
nefs atın

seyr:

1. seyrinde: -*in, -de*

Kıt'a 17

Mısra: 3

*Eğlence, gezinti,
görülen yer.*

İdeyazdı beni dīvāne
Kāğıd-ḥāne seyrinde
Kalem kätiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

2. seyre: -*e*

Gazel 128

Mısra: 12

*Bakma, seyretme,
temaşa.*

Eder cān rismān-ı
kākül-i cānān ile
cünbān
Dil-i āvāremizde seyre
ol cān-bāza dek gitdi

seyr eden:

1. seyr eden: -*en*

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āḥ zann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miḥnete çatmış

seyr eder:

1. seyr eder: -*er*

Gazel 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
İzlemek, bakmak.

Cemāl-i t̄āb-nākin seyr
eder h̄übān-ı devrānıñ
Nazar kıldıkca her dem
bā'ış-i d̄üşnāmdır
mir'āt

seyr ediñ:

1. **seyr ediñ: -in**

Gazel 102

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

R̄üy-ı a'ḍā dāğdār
olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamğa-i
pīşānī güvāh-ı zürda

seyr edince:

1. **seyr edince: -ince**

Gazel 129

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Uruldu boş böğürden
seyr edince t̄ir-i
müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey kaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

2. **seyr edince: -inci**

Kıt'a 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gezmek, dolaşmak.

Ḥasībā seyr edince
söyledim bülbül gibi
tārīḥ
Gülistān-i cemāli oldu
zibā ḥüsn-i sünbülzār

seyr edip:

1. **seyr edip: -ip**

Gazel 112

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Gezmek, dolaşmak.

Kūşe-i destārı sebze
tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt
ü hāmün eyleme

seyr et:

1. **seyr et:**

Gazel 119

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Ser-i gīsūda seyr et ḥāl-
i bī-ḥadd ü bī-adedin
Çekilmiş leşker-i

Hindüstān iklim-i Çin
üzre

seyr etdim:

1. **seyr etdim: -dim**

Gazel 116

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

O māhı sāde-rüyān içre
seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte
tāze güldür
yāsemenlikde

seyr eyledükde:

1. **seyr eyledükde: -
dükde**

Gazel 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Bakmak, temaşa
etmek.*

Fes üzre şāluñı seyr
eyledükde 'āşık-ı şeydā
Beyāz çıkdı kırmızı şāl
oyını şimdi h̄übānuñ

seyr için:

1. **seyr için: -içün**

Gazel 70

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Gezinti, gezme //
temaşa, manzara.

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naḥle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

seyrān eyle:

1. seyrān eyle:

Mesnevi 4

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Gezmek.

Tā yılanlı ki denir Ḳal'a-
i Şāh-ı Mārān
Ārzūli iseñ anı varıp
eyle seyrān

seyre çık:

1. seyre çık:

Gazel 27

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Gezintiye çıkmak,

alay, merâsim vb.

görülecek şeyleri

görmeye gitmek.

Ġam-ı ḥaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luṭf et
Göründü tende zaḥm-ı

ḥūn-feşānım gül
zamānıdır

seyre çıktığın:

1. seyre çıktığın: -dık, -ı, -n

Gazel 96

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gezintiye çıkmak,

alay, merâsim vb.

görülecek şeyleri

görmeye gitmek.

O mest-i nāzik eder
seyre çıktığın ifşā
Şadā-yı na'ra-i gül-
bāng-ı hū çemen-be-
çemen

seyr-i bāğ etse:

1. seyr-i bāğ etse: -se

Gazel 70

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Bağ, bahçeyi

seyretmek.

Ṭıfl-ı nev-resdir
ağacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāğ etse süvār
olmada dal üstüne gül

seyr-i bārūy:

1. seyr-i bārūy: -y, -ı

Kıt'a 23

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Burc seyretmek,
gezintisi.

Dediler çend melek
burc-ı felekden tārīḥ
Seyr-i bārūy geliñ
ḳal'a-i Aḳkirmāna

seyr-i çemen:

1. seyr-i çemen:

Gazel 135

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çimenlik gezintisi.

Def'-i ğam reftār-ı dīdār
ḥaṭ-ı dildārdır
Mā'-ı cārī ḥūb-rū seyr-i
çemen dedikleri

seyr-i gülzāra

şalındıkça:

1. seyr-i gülzāra

şalındıkça: -ın, -dık, -ca

Gazel 46

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gül bahçesi
gezintisine çıkmak.

Seyr-i gülzāra
şalındıkça o bālā ḳadd

ile
Şanıram her ھاıvede
bir serv-i müsteşnā
biter

seyr-i ھاıliñ:

1. **seyr-i ھاıliñ:** -iñ

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Beni seyretme.

Degüldür seyr-i ھاıliñ
za'f-ı çeşimle cüdā
benden
Eder Hindi temāşā rind-
i 'āşık çeşm-i süzenden

seyr-i kemerde:

1. **seyr-i kemerde:** -de

Gazel 69

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kemer gezintisi.

Seyr-i kemerde etdi
akın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cüvāni Sitānbuluñ

seyr-i sük-ı mercāniñ:

1. **seyr-i sük-ı**

mercāniñ: -iñ

Gazel 90

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mercan sokağını
gezmek.*

Aña ne sūd olur seyr-i
sük-ı mercāniñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsü-yı vaţan

seyrine var:

1. **seyrine var:**

Mesnevi 5

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Seyrine varmak.

Bir yılanlı kayagan
kal'adır ol Qaraşişār
Sen daği görmege
mağşüdlü iseñ seyrine
var

şeytāna uyma:

1. **şeytāna uyma:** -ma

Mesnevi 4

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Kötü bir şey yapma
isteğine kapılmak.*

Uyma şeytāna olup
saña qaraca kulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

seyyāh olmaz:

1. **seyyāh olmaz:** -maz

Gazel 48

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gezgin olmak.

Bī-başar devr-i ھاıdiñ
etse de seyyāh olmaz
Esb-i tãhüne nite çerđ-i
'amāsiyla döner

seyyāh-ı baht u tãli'im:

1. **seyyāh-ı baht u**

tãli'im: -im

Gazel 31

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Baht ve talih

gezgini.

Ser-be-ceyb-i ھرıkadır
seyyāh-ı baht u tãli'im
Vermeyip bir dem
nefes şöyle şafā-yāb
uyur

seyyāh-ı felek:

1. **seyyāh-ı felek:**

Kıt'a 23

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Gökyüzü seyyahı.

Görmedi mişlini
seyyāh-ı felek devrinde

Bu resâhatde binâ şanı
çıkça eyvâna

seyyi'ât:

1. **seyyi'âtın: -in**

Kıt'a 9

Mısra: 4

*Günahlar, suçlar,
kötülük.*

Ḥabîbu'llâh şefâ'at
eylesin rûz-ı kıyâmetde
Olup hayra mübeddel
kılmasınlar seyyi'âtın
fâş

seyyid 'alî:

1. **seyyid 'alî:**

Gazel 132

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Seyyit Ali, neyzen.

Rihlet-i dâr-ı bekā
edince târihin dedim
Göçdü fâniden muhibb-
i hânedân Seyyid 'Alî

seyyid ḥalîle:

1. **seyyid ḥalîle: -e**

Gazel 75

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Seyyit Mehmet'in
kardeşi.*

Oldu âhir dâderi Seyyid
Ḥalîle hem-civâr
Bir yere cem'iyet etdi
ol iki tâze nihâl

seyyid meḥemmed:

1. **seyyid meḥemmed:**

Kıt'a 8

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Özel isim.

Ben daḥi etdim du'â
dedim hemân târiḥimi
Ola bu Seyyid
Meḥemmed 'âlem içre
ser-firâz

2. **seyyid meḥemmed:**

Gazel 75

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Seyyit Halil'in
kardeşi.*

Nağş-bendîden erenler
dediler târiḥini
Râh-ı ḥaḳda eyledi
Seyyid Meḥemmed
irtihâl

sezâ:

1. **sezâ:**

Kıt'a 1

Mısra: 4

Uygun, münasip.

Kâtib-i mâşîta nazîri
Ḥasîb
Ḥaḫḫına zer-feşân
olursa sezâ

şıdk:

1. **şıdkile: -ile**

Gazel 63

Mısra: 11

*Ar. Gerçeklik,
doğruluk.*

Kim Ḥasîbâ işigünde ola
şıdkile muḳîm
Anı maḥrûm ede ḥâşâ
ki şeh-i kişver-i işk

2. **şıdkile: -ile**

Kıt'a 19

Mısra: 1

*Ar. Gerçeklik,
doğruluk.*

Şıdkile bendesi ol
Ḥazret-i Mevlânânîñ
Der iseñ vâşıl olam sırr-
ı dile "men 'arefe"

şıdk u maḥabbet:

1. **şıdk u maḥabbet:**

Gazel 140

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Sadakat ve sevgi.

Her kim şehâdet etdi
bilip haqq Muhammedi
Şıdķ u maħabbet ile
sever āl-i Aħmedi

şıdķ u maħabbete:

1. şıdķ u maħabbete: -e

Gazel 52

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Sadakat ve sevgi.

Şıdķ u maħabbete dil-i
bī-ğill u ğış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete
ħār u ħas istemez

şifā:

1. şifā:

Mesnevi 1

Mısra: 11

*Aşk derdine
derman.*

Nuţķ-ı pākiñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler ihyā

şifā-baħş eyler:

1. şifā-baħş eyler: -r

Kıt'a 13

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Derde derman
kılmak.*

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-baħş eyler
La'l-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

şifāhan:

1. şifāhāna: -a

Gazel 103

Mısra: 11

*İsfahan, İnan'da
İsfahan Eyaleti'nin
yönetim merkezi olan
şehir. Aynı zamanda
ülkenin üçüncü büyük
şehridir. Bu şehir Safavi
döneminde başkent idi,
bu nedenle söz konusu
şehirden çok sayıda
tarihi eser
bulunmaktadır.*

Rāst geldim o şeh-nāza
Şifāhāna 'Acemde
'Uşşāķa nevā etdi şabā
evc-i 'Irāķa

sifāl:

1. sifāl:

Gazel 70

Mısra: 30

*Çanak, çömlek //
kadeh.*

Қızarıp ğabğabın
emdikce o şūħuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne hoş
sīne sifāl üstüne gül

2. sifāl:

Gazel 1

Mısra: 9

*Far. Çanak çömlek
parçası. Seg-i kūyuñ
sifālin sāğar-ı Cemşide
virmezler Seg-i kūyuñ
sifālin sāğar-ı Cemşide
virmezler.*

Şunarsa pīr-i muğān
köhne bir sifāl saña

şıfr-ı ħālī:

1. şıfr-ı ħālī:

Kıt'a 15

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Boş sıfir.

Şıfr-ı ħālī raķamı ħaţķı
degüldür ħālī
Naķd-ı cān u dili 'uşşāķı
eder cem'a yekūn

şıfr-ı raķam:

1. **şıfr-ı rakam:**

Gazel 97

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

"0" rakamı.

Bilmeyen dâ'ire-i
haddin eder maḥv-ı
vücūd
Ḥakk olur şıfr-ı rakam
kim çıka pergārından

şığ:

1. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 1

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Süveydāda sevād-ı
zülfüñü dānā
şığırdırmiş
‘Aceb taşvīr-i şāmı
ḥabbe-i yektā
şığırdırmiş

2. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 2

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Süveydāda sevād-ı
zülfüñü dānā

şığırdırmiş

‘Aceb taşvīr-i şāmı

ḥabbe-i yektā

şığırdırmiş

3. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 4

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Bir enbān-ı kerāmetdir
derūn-ı ehl-i ‘irfāniñ
Ki her bir kūşesinde
kenz-i lā-yefnā
şığırdırmiş

4. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 6

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Ne sāḥir-pīşedir
çeşmim ḥayāl-i
gīsuvāniñla
Koyup bir şışe içre
bunca ejderhā
şığırdırmiş

5. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 8

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

‘Alāmetdir meger devr-
i kamerden ḥaṭṭ-ı
ḥaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā şığırdırmiş

6. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 10

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Zihī gītī-nümādır ‘aks-i
mir’āt-i taḥayyül kim
Mücessem nakşe gūyā
şad yem ü şahrā
şığırdırmiş

7. **şığırdırmiş:-iş, -dır, -
miş**

Gazel 57

Mısra: 12

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Göñülde ebruvāniñ
‘ışkıni pinhān eden
‘aşık
İki tığı niyām-ı vāḥide
ḥaḳḳā şığırdırmiş

8. **şığışdırmış**: -ış, -dır, -
mış

Gazel 57

Mısra: 14

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Nice reşk etmeyem
âyine-i endâma
bağdıqca
Alıp âğüşına ol servi
ser-tâ-pâ şığışdırmış

9. **şığışdırmış**: -ış, -dır, -
mış

Gazel 57

Mısra: 16

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Meşeldir çün gılâfa nîze
şığmaz derler ammâ
kim
Müjeñ almış hayâle
‘âşık-ı şeydâ şığışdırmış

10. **şığışdırmış**: -ış, -dır, -
mış

Gazel 57

Mısra: 18

*Bir yere bütünüyle
girebilmek.*

Hasîb üstâd-ı şîr-i bî-
nazîriñ eyleyip tanzîr
Dehân-ı mür-ı aḥḩar

lokma-i ‘ankâ
şığışdırmış

sihr ü efsün eyleme:

1. **sihr ü efsün eyleme**: -
me

Gazel 112

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sihirleyip
büyülemek.*

Dîde-i cādularınla sihr
ü efsün eyleme
Bu dil-i dîvāneyi
ğamzeñle meftün
eyleme

sihr [ü] efsündür:

1. **sihr [ü] efsündür**: -dur

Gazel 87

Mısra: 30

Kelime Tipi: -

Sihir ve büyü.

Mışra‘-ı nazmîle teşhîr-
i cüvānān eylemem
Hep musahḩardır baña
çün sihr [ü] efsündür
sözüm

sihr-i efsündür:

1. **sihr-i efsündür**:

Gazel 87

Mısra: 30

Kelime Tipi: -
Sihir ve efsun.

Mışra‘-ı nazmîle teşhîr-
i cüvānān eylemem
Hep musahḩardır baña
çün sihr [ü] efsündür
sözüm

şık şık:

1. **şık şık**:

Gazel 121

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sık sık.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam âğüşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaḩt-i yaza
yelpāze

şık şık dizip:

1. **şık şık dizip**: -ip

Gazel 55

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sık sık sıralamak.

Lebiñ ḩaṩṩ-ı hümāyün
mı getirdi şāh-ı
ḩüsnünden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip ta‘lîm göstermiş

şikār:

1. şikāra: -a

Mesnevi 5

Mısra: 13

Av.

Şaldı doğancı balabanı

şikāra imdi

Ɔondu Ɔaraağaca oƆu

yañılmaz şimdi

şikār oldu:

1. şikār oldu: -du

Mesnevi 4

Mısra: 45

Kelime Tipi: -

Avlanmak.

Ɔaraca körlüğe Ɔaçmadı

hele oldu şikār

Kesdirince başını eyledi

şahrāya firār

şikār-ı kārgeriñ yok mudur:

1. şikār-ı kārgeriñ yok mudur: -mu, -dur

Gazel 66

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Etki sahibinin avı

yok.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ

yok mudur seniñ

Ey bülbül-i sipih

seheriñ yok mudur

seniñ

şikem-hvār:

1. şikem-hvāra: -a

Gazel 93

Mısra: 3

Şişman.

Tenāvül etdigi

miqdārdır şiklet şikem-

hvāra

Girāndır bār-ı vizr

tevlıyet-i Ɔışyān-ı

cābiden

şikest:

1. şikest:

Gazel 9

Mısra: 10

Far.kırılmış,kırma,
kırılma.

Nider şahbāyı rindān

olmasa sākī-i sükker-
leb

şikest it cām-ı bezmi

süfre-i nuƆle yemeklik

yap

şikest olalı:

1. şikest olalı: -alı

Gazel 86

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sona ermek,
bozulmak.

Bezm-i ƆışƆ içre şikest

olalı cām-ı nāmūs

Āb-ı rüyumla mey-i

Ɔarımı dökdüm şaçdım

şikeste oldu:

1. şikeste oldu: -du

Gazel 41

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırılmak II
patlamak, sönmek.

Bendini Ɔāk ede

cüvānım Ɔıtır pıtır

Oldu şikeste rişte-i

cānım Ɔıtır pıtır

şikeste-bāl olup:

1. şikeste-bāl olup: -up

Gazel 117

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kanadı kırık olmak
II Ɔaresiz olmak.

Vebāl-i nehş-i niş-i cevr

eden mānende-i zünbūr

Şikeste-bāl olup bulmaz
şafā-yı bāl kendüde

şikeste-dār-ı reftārîñ:

1. **şikeste-dār-ı
reftārîñ: -iñ**

Gazel 104

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Yürürken sağa sola
sallanma. II Kırık dökük
yürüme.*

Şikeste-dār-ı reftārîñ
öldürdü beni besdir
Ne zahmet tîğ-i tîz-i
ğamze-i gammāza ser-
bāza

sikke giyin:

1. **sikke giyin: -in**

Kıt'a 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sikke giymek.

Ser-bülend oldu şeref
buldu giyin sikke Hāsib
Erdi 'ālemdē külāhıyla
mināre şerefe

sikke-i mağrüb:

1. **sikke-i mağrüb:**

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Basılmış sikke.

Dilde zaħm-ı nigehiñ
sikke-i mağrüb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maħbüb gibi

sıklet:

1. **sıklet:**

Gazel 93

Mısra: 3

Ağrlık II Sıkıntı.

Tenāvül etdiği
miğdārdır sıklet şikem-
hvära
Girāndır bār-ı vizr
tevliyet-i 'işyān-ı
cābiden

sıklet verir:

1. **sıklet verir: -ir**

Gazel 45

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ağrlık, sıkıntı
vermek.*

Yüklenir bār-ı riyāyı
meclise sıklet verir
Zāhidiñ hilm-i hımārîsi
beni iğzāb eder

**sıklet-i bār-girān
olmasın:**

1. **sıklet-i bār-girān
olmasın:**

Gazel 71

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ağır yük sıkıntı
olmak.*

Nev fidancıkdır eyā
bād-ı sebük-rev luţf et
Sıklet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

sil:

1. **sil:**

Gazel 78

Mısra: 2

*Silmek,
temizlemek.*

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūh vermesin seni
ğarķ-ābe seyl sil

2. **sil:**

Mesnevi 4

Mısra: 29

*Bir şeyin ıslaklığını
gidererek kuru duruma
getirmek.*

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir'ātın
Yüriyecek zabtña al
nefs atın

silahdār:

1. silahdārından: -i, -n, -dan

Gazel 97

Mısra: 12

Osmanlılar

*döneminde padişah,
sadrazam, vezir vb.
devlet büyüklerinin
silahlarına bakan ve
koruyan kimse.*

Būsına ḥaṭṭ-ı ruḥa bīm-
i niḡehdir mānī^c
‘Arz-ı ḥāl eyleyemem
şāha silahdārından

silk-i beyāna:

1. silk-i beyāna: -a

Mesnevi 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Söyleme, ifade ipi.

Eyleye silk-i beyāna
tanẓīm
Ede ta‘bırde farṭ-ı
ta‘ẓīm

silmede süpürmede:

1. silmede süpürmede: -
de

Gazel 127

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp** **İfade**

Silmede süpürme.

Her seḡer silmede
süpürmede reh-güz̄erin
Dīde saḡk̄āya mişāl oldu
müje çārūba

sīm:

1. sīm:

Gazel 6

Mısra: 9

Ar. Gümüş, fidda.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanẓiri
Zer-efşān āsumānī
kāḡıda taḡrīr ider
meḡtāb

2. sīm:

Gazel 12

Mısra: 8

Ar. Gümüş, fidda.

Aṭlas-ı çerḡi edip
fermene raḡḡāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḡāb aña şerīt

3. sīm:

Gazel 6

Mısra: 3

Gümüş.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sīm çevḡanı
Gürūh-ı aḡterān alayını
tesyīr ider meḡtāb

sīm āyine:

1. sīm āyine:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Gümüş ayna.

Ya rabṭ-ı faşş-ı
zümürüdle ḡātem-i
elmās
Ya sīm āyine pervāzı
kāşī-i zerrīn

sīm seḡāb:

1. sīm seḡāb:

Gazel 12

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gümüş bulut.

Aṭlas-ı çerḡi edip
fermene raḡḡāş felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḡāb aña şerīt

sīm ü zer:

1. sīm ü zer:

Gazel 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Gümüş ve altın.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsârsız dâr-ı
felek
Sîm ü zer sâgar Hâsîb-i
zâra şubh u şâm telh

sîm-bâzû:

1. sîm-bâzû:

Kıt'a 17
Mısra: 1
Gümüş pazı, kol.

Benân hâme devât sîm-
bâzû ebruvân miqrâş
Nîgeh gezlik varak
rûy[dur] mürekkeb hatt
likâ gîsû

şimdi:

1. şimdi:

Mesnevi 3
Mısra: 4
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu
an" anlamlarında zaman
zarfı.*

Göriccek Leyliyi
hevdecde olur efgende
Kaysıñ ahvâline şimdi
deve eyler hande

2. şimdi:

Mesnevi 5
Mısra: 14
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu
an" anlamlarında zaman
zarfı.*

Şaldı doğancı balabanı
şikâra imdi
Kõndu karaagaca oqu
yañılmaz şimdi

3. şimdi:

Mesnevi 5
Mısra: 15
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu
an" anlamlarında zaman
zarfı.*

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Añı Evranla refikiz
ederiz gârı mağarr

4. şimdi:

Gazel 130
Mısra: 14
Şimdi, bu an.

Merhemiñ kand-i leb-i
âyîne-i ruhsârdır
Eyleyen şimdi Hâsîbâ
tütî-i güyâ seni

5. şimdi:

Gazel 60
Mısra: 9
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i la'l-i dildârım
Hâsîb
Ülfet-i mey-hâne vü
peymânenen etdim
ferâg

6. şimdi:

Gazel 73
Mısra: 3
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Güzeştelendi olur şimdi
tâlib-i âgüş
Ki derd-i şive edip bu
zamân zamânı degül

7. şimdi:

Gazel 117
Mısra: 2
*"İçinde bulunulan
zaman dilimi, şu an"
anlamlarında kullanılan
zaman zarfı.*

Erişdi dest-i gül-çîn-i
hayâlim şâh-ı maşûda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bâğ-ı dehr-i dil-cûda

8. şimdi:

Gazel 61

Mısra: 9

*Bu çağda, bu
zamanda, şimdi.*

Ben Hevâyî şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengâne-i
‘örfânenen etdim ferâğ

şimdi kim okur:

1. şimdi kim okur:

Gazel 13

Mısra: 9

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Şimdi kim okur. II
Hiç kimse değer
vermez.*

Şimdi kim okur
menkabe-i Şâh u Gedâyı
Ol şûh Hâsibâ ile
‘âlemde havâdis (Fi
Ğurre Şa‘bân Sene
1198)

sîm-i hâm-endâmını:

1. sîm-i hâm-endâmını:-
ı, -n, -ı

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Henüz

olgunlaşmayan gümüş.

Eyledim tamğa-i büşiş
sîm-i hâm-endâmını
Sevdigim ser-tâ-be-pâ
oldu mükerrer
mu‘teber

sîm-ten:

1. sîm-ten:

Gazel 122

Mısra: 6

Far. gümüş tenli.

Mihr ü meh oldu râh-
güzârında çehre-sâ
Ol sîm-ten girince libâs-
ı zer-â-zere

sîne:

1. sînem:-m

Gazel 9

Mısra: 3

Far. 1. Göğüs, sadr.

2. Derun, kalp.

Ser-â-ser şerha vü
zağm ile naşş-ı tâzedür
sînem

Efendim al kumaşı nev-
zuhürîdür döşeklik yap

2. sîneme:-m, -e

Gazel 125

Mısra: 1

1- Sadr, göğüs, kalp.

2- Âşığın kalbi.

Ya zağm ur sîneme
bi'llâh ya hancer-be-kef
turma
Levendim tîğ yakanda
gerek yâhûd niyâmında

3. sînemi:-m, -i

Gazel 80

Mısra: 1

*(Âşığın) göğsü,
bağrı.*

Sînemi hicriñle pür-dâğ
u siyeh-fâm eyledim
Şâhıma hâl-i dili
mağzarla i‘lâm eyledim

4. sînemde:-m, -de

Gazel 34

Mısra: 8

*(Âşığın) göğsü,
sinesî.*

Etsem Hâsib ‘azm-i reh-
i Ka‘be-i vişâl

Sīnemde dāğ-ı meş'al ü
āhım delīl olur

5. sīnemde: -m, -de

Gazel 88

Mısra: 1

(*Âşığın*) göğsü,
sinesi.

Sīnemde 'ışk-ı yāri
nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīg-i
bürān eyledim bugün

6. sīnemde: -m, -de

Gazel 88

Mısra: 1

(*Aşığın, şairin*)
Göğüs, bağır II gönül,
yürek.

Sīnemde 'ışk-ı yāri
nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīg-i
bürān eyledim bugün

sīneden buse ver:

1. sīneden buse ver:

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Göğüsten öpücük
vermek.

'ıyd oldu aç fütādeñi
ver buse sīneden
Şāhım lezez
mevācibidir iç
hazīneden

2. sīneden buse ver:

Gazel 92

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Göğüsten öpücük
vermek.

'ıyd oldu aç fütādeñi
ver buse sīneden
Şāhım lezez
mevācibidir iç
hazīneden

sīne-i āfāka:

1. sīne-i āfāka: -a

Kıt'a 23

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Ufukların sinesi.

Bedeni sīne-i āfāka kılr
istiğnā
Nāz eder t̄abyaları mihr
ü meh-i t̄abāna

sīne-i māderde:

1. sīne-i māderde: -de

Gazel 30

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Anne göğsünde.

Fitne-i devr-i kamer
nā'imdir ikāz olmasın
Sīne-i māderde ol
hürşid-i 'ālem-tāb uyur

sīne-i şāfında:

1. sīne-i şāfında: -ı, -n, -
da

Gazel 102

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Güzel, berrak
göğüs.

Sīne-i şāfında bostānın
temāşā kıll Hāsib
Hüb 'aks etmiş turunc
āyine-i billürda

sīne-i yāri:

1. sīne-i yāri: -ı

Mesnevi 5

Mısra: 27

Kelime Tipi: -
Sevgilinin göğsü.

Yay-ıla sīne-i yāri ki
rakīb-i h̄ar ala
Güniler giysem 'aceb mi
kim anı āhır ala

sīnemde yatdı:

1. **sīnemde yatdı: -dı**

Gazel 67

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Aşığın göğsünde
yatmak.*

Sīnemde yatdı bir meh-
i ğarrā şabāha dek
Kucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

sipāh çekdi:

1. **sipāh çekdi: -dı**

Kıt'a 21

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Ordu sevk etmek.

Eyledi haṭṭ-ı hümāyūn
ışdār
Maşrika şāh-ı 'Arab
çekdi sipāh

siperiñ yok mudur:

1. **siperiñ yok mudur: -**

mu, -dur

Gazel 66

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Arkasına

*saklanacak alet. II
Koruyucu.*

Ḥavf etme tīr-i każādan
sen ol kadar

‘Āşık Rızā gibi siperiñ
yok mudur seniñ

sipihri:

1. **sipihriñ: -iñ**

Gazel 124

Mısra: 4

Felek // gök // talih.

Pey-ā-pey sāğar-ı sīm ü
zeriñ devr eylesin sāķī
Degül rindān sipihriñ
mihr ü māh u şubḥ u
şāmında

sipihri-i keç-reviñ:

1. **sipihri-i keç-reviñ: -iñ**

Gazel 85

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Feleğin yanlış

*yoldan gitmesi, ters
dönmesi.*

O meh-rüya raķīb-i

naḥs-kevkeb iktirān

etmiş

Bu devrinde sipihri-i

keç-reviñ luṭfunda ğam

gördüm

sipihri-i mihr ü māhiñ:

1. **sipihri-i mihr ü**

māhiñ: -iñ

Gazel 83

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Ay ve güneşin
göğü.*

‘Aceb ser-mest-i ‘ışkam
sāķiyā şām u seḥer
bilmem
Sipihri-i mihr ü māhiñ
meclise köhne sifāl
etmem

şir:

1. **şirriñ: -i, -n, -i**

Gazel 15

Mısra: 9

Vezinli söz.

Ḥasibā ḥazret-i Sālim
Efendi şirriñi görse
Kuşūruñ ‘afv ile tekmāl
eder ğayra recādan gec

2. **şirriñ: -i, -n**

Gazel 29

Mısra: 12

*Edebi değeri olan
nazımlı ve kafiyeli söz.*

Şā‘ir-i sāḥir misin efsūn
mudur nazmıñ ‘acīb
Şirriñ efsūne mi Ḥasibā
mest olup aḥbāb uyur

3. ūi'rdede:-de

Gazel 37

Mısra: 20

Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

ıl vaşf-ı 'ad-i urre-i gazalini

Nzhet Hasib ūi'rdede luğazla gazeldedir

sir olmuş:

1. sir olmuş:-miş

Gazel 3

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Doymak.

řoyle sir olmuř dehanuñ kim gzar itmiř nefes Nu ūarf itmek mu-ender-mu olmuř baña

sir olur:

1. sir olur:-ur

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Doymak.

Bir ab' kim zl-i ma'arifle sir olur Glzar-ı nazma verd-i arvet-pezir olur

sir-ab eder:

1. sir-ab eder:-er

Gazel 45

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Susuzluğu

gidermek, suya kandırmak.

b-ı ūi'rin etse car

l'l'-i kilkin Hasib

Teşnegn-ı Kerbel-y

'iş hep sir-ab eder

şirza dek gitdi:

1. şirza dek gitdi:-di

Gazel 128

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

şiraz'a kadar

gitmek.

Kenr-ı nş-i

vaşfında bb-ı zlfi şer

olmaz

Bu fařluñ il  kli

başle şirza dek gitdi

siret-i llimdedir:

1. siret-i llimdedir:-im, -de, -dir

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Konuşamama yz.

şret-i srr-ı mezhir

siret-i llimdedir

B-telaffuz l-i ma'n

let-i llimdedir

şi'ri bira:

1. şi'ri bira:

Gazel 73

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

şiiri bira.

Bu bbda mes'ele fař olunmaz etme il  kl Hasib ūi'ri bira imtin zamn degl

şi'ri selisin:

1. şi'ri selisin:-i, -n

Gazel 70

Mısra: 35

Kelime Tipi: -

Dzgn, akıcı şiir.

Gl redifinde dzp

şi'ri selisin std

Dizdiler şanki Hasib b-

 zl stne gl

şi'ri ter:

1. şi'ri ter:

Gazel 92

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeni, taze şiir.

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şi'r-i ter
Maḥşül-i bâğ-ı ṭab^c-ı
Ḥasīb-i kemīneden

şi'ri yazsın:

1. **şi'ri yazsın:** -*sin*

Gazel 67

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Şiiri yazmak.

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şi'ri kevkeb-i
Şi'rā şabāḥa dek

şir-i zamān çekmez:

1. **şir-i zamān çekmez:** -
mez

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zamanın aslanı

çekmek.

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şi'r-i zamān
çekmez

2. **şir-i zamān çekmez:** -
mez

Gazel 50

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zamanın aslanı

çekmek.

Ser-i zülfüñ ğamın
şanma hemān ben nā-
tūvān çekmez
Belā zencirini ādem
degül şi'r-i zamān
çekmez

şirîn nefesinden:

1. **şirîn nefesinden:** -*i, -n,*
-den

Gazel 54

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tatlı nefes.

Görmedin dil-beri şirîn
nefesinden biliriz
Nuṭḡ-ı tūṭi-i şeker-rizi
sesinden biliriz

sirişk:

1. **sirişkim:** -*im*

Gazel 91

Mısra: 1

Gözyaşı.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
‘ayān olsun mu derdim
ben

2. **sirişk:**

Gazel 92

Mısra: 5

Göz yaşı.

İtfā eder mi āteş-i ışk-ı
dili sirişk
Yok farkı yemde
muḥterik olan
sefineden

sirişk-i çeşm-i pür- hūna:

1. **sirişk-i çeşm-i pür-
hūna:** -*a*

Gazel 46

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kanlı gözyaşı.

Hep şakāyıklar
karanfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḥaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-hūna biter

sirişk-i çeşmim:

1. **sirişk-i çeşmim: -im**

Gazel 62

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Cereyân etmede

küyunda sirişk-i

çeşmim

Eyleme anı gözüm hâk-i

rehiñde ırmağ

şirişk-i dide:

1. **şirişk-i dide:**

Gazel 89

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Nikâb etdikce ruhsârına

dil-ber dest ü dâmânın

Şirişk-i dide eyler ‘âşıka

ter dest ü dâmânın

sirişk-i dideme:

1. **sirişk-i dideme: -e**

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gözyaşı.

Sirişk-i dideme cân

zaḥm-ı sînemden nigâh

eyler

Nezâret def^c-i gâmdır

sâhil-i deryâya

revzenden

sirkelen:

1. **sirkelense: -se**

Gazel 56

Mısra: 3

*Suratını ekşitmek,
canı sıkılmak; yayık
çalkalanırken yoğurdun
köpürüp kabarcık
oluşturması (TS, 188) II
öfkelenmek.*

‘Aceb mi sirkelense

vâ‘iz-i pîr-i muğân sâkî

Şarâb-ı hoş-güvâra

etmemiş hürmet nemek

katmış

sırr-ı ahvâlime:

1. **sırr-ı ahvâlime: -im, -e**

Mesnevi 1

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Hallerin sırrı.

Sen veliyyü'l-ni‘am-ı

‘âlemsin

Sırr-ı ahvâlime [.]

maḥremsin

sırr-ı dile:

1. **sırr-ı dile: -e**

Kıt'a 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gönül sırrı.

Şıdkile bendesi ol

Ḥazret-i Mevlânânîñ

Der iseñ vâşıl olam sırr-

ı dile “men ‘arefe”

sırr-ı hudâ:

1. **sırr-ı hudâ:**

Gazel 66

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Allah'ın hikmeti //
ilahî sır.*

Sırr-ı Hudâ vücūd-ı

mazâhirde müstetir

Ey nūr-ı çeşm-i cân

başarıñ yoğ mudur

seniñ

sırr-ı meknündür:

1. **sırr-ı meknündür: -
dur**

Gazel 87

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gizli sır.

Armağan-ı ‘âlem-i

ğayb-i Ḥüdâdır cümlesi

Kâşif-i esrâr-ı kevn sırr-

ı meknündür sözüm

sırr-ı "men'aref":

1. sırr-ı "men'aref":

Kıt'a 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

"men 'aref" sırrı.

(men 'aref: nefsinin
bilen, kendini tanıyan.

"Men arefe nefsehu
fekad arefe

rabbehu/Kendini bilen

Rabbini bilir" hadisine

göndermedir.).

Bî-tekellüf keşf olup

kendüye sırr-ı

"men'aref"

Mazhar oldu Hakk bu

kim feyz-i 'atâ-yı

Hazrete

sırr-ı mevlânâ:

1. sırr-ı mevlânâ:

Kıt'a 18

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mevlânâ'nın sırrı.

Sırr-ı Mevlânâ ziyâ-pâş-

ı 'atâ olup aña

Zerre iken oldu vâşıl

şems-i çarh-ı rif'ate

şîşe-i meksürda:

1. şîşe-i meksürda:-da

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kırık şîşe.

Fikr-i şādī cāy-gîr

olmaz dil-i mağdūrda

Mey nice eyler

temekkün şîşe-i

meksürda

şîşe-i meyi:

1. şîşe-i meyi:-i

Gazel 64

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Şarap şîşesi.

Marîz-i 'ışk olana sâkiyâ

nedir 'ilâc

Ki şîşe-i meyi sen raḥm-

i sîne-çākime çek

şitâ:

1. şitâdan:-dan

Gazel 69

Mısra: 2

Kış.

Artıp bahârile yine şānı

Sitānbuluñ

Oldu şitâdan emn ü

emānı Sitānbuluñ

şitâ hengāmı gelse:

1. şitâ hengāmı gelse:-se

Gazel 51

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kış zamanı gelmek.

Ġam-ı zülfüñle olduk

keşmekeş serd-i

hicriñde

Şitâ hengāmı gelse

olmazız âheng-i şebisiz

biz

şitâb var:

1. şitâb var:

Gazel 106

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Koşma, acele etme

var,,

Küy-ı yâre şitâb var

dilde

Ḥ'âhiş-i intisâb var

dilde

sitanbul:

1. sitānbula:-a

Gazel 131

Mısra: 13

İstanbul şehri.

Sitānbula med'uvven

eyledi teşrîf

Ki pâdişâhıñ ola devlet

ile mihmānı

2. **sitānbula:-a**
Gazel 131
Mısra: 13
İstanbul şehri.
- Sitānbula med‘uvven
eyledi teşrif
Ki pādīşāhīñ ola devlet
ile mihmāni
3. **sitānbūldur:-dur**
Gazel 113
Mısra: 6
İstanbul şehri.
- O āteş-pāreniñ şehir-i
dilin hıfz et hayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır
zarar aḥker huşūsında
4. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 1
İstanbul şehri.
- Artıp bahāriyle yine şāni
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emāni Sitānbuluñ
5. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 2
İstanbul şehri.
- Artıp bahāriyle yine şāni
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emāni Sitānbuluñ
6. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 4
İstanbul şehri.
- Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamāni Sitānbuluñ
7. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 6
İstanbul şehri.
- Etmış çenārcığıla kavaḫ
müsellemi gālibā
Şalındı yine serv-i
revāni Sitānbuluñ
8. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 8
İstanbul şehri.
- Seyr-i kemerde etdi
aḫın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cūvāni Sitānbuluñ
9. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 10
İstanbul şehri.
- Şerbet-fürüşları yine
fıskiyyeler düzüp
Gülşende kaşra döndü
dükāni Sitānbuluñ
10. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 12
İstanbul şehri.
- Olmuş ḥarīḫ yerleri
verd-i kuşur ile
Tağ üstü bāğ cümle
mekāni Sitānbuluñ
11. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 14
İstanbul şehri.
- Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmi‘i
Feryād-ı ‘andelibdir
ezāni Sitānbuluñ
12. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 16
İstanbul şehri.

Güller gibi bahāra
münāsib ğazelleri
Eyler hediye tāze
zebānı Sitānbuluñ

13. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 18
İstanbul şehri.

Olsun Haşib sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
hazānı Sitānbuluñ

14. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 1
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

15. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 2
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

16. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 4
İstanbul şehri.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boğaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

17. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 6
İstanbul şehri.

Etmiş çenārcıgıla kavağ
müsellemi ğālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

18. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 8
İstanbul şehri.

Seyr-i kemerde etdi
ağın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cüvānı Sitānbuluñ

19. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 10
İstanbul şehri.

Şerbet-fürūşları yine
fıskıyyeler düzüp
Gülşende kaşra döndü
dükānı Sitānbuluñ

20. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 12
İstanbul şehri.

Olmuş harik yerleri
verd-i kuşur ile
Tağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

21. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 14
İstanbul şehri.

Gül-bün menārelerle
gülüstān cevāmi'ı
Feryād-ı 'andelibdir
ezānı Sitānbuluñ

22. **sitānbuluñ:-uñ**
Gazel 69
Mısra: 16
İstanbul şehri.

Güller gibi bahāra
münāsib ğazelleri
Eyler hediye tāze
zebānı Sitānbuluñ

23. **sitānbuluñ:-uñ**

Gazel 69

Mısra: 18

İstanbul şehri.

Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḥazānı Sitānbuluñ

Talih yıldızı; bkz.

'kevkeb-i baht' md.

Devr oldu ey sitāre-i
baht etmediñ ṭulū'
Çerḥ-i felekde yoḥsa
yeriñ yok mudur seniñ

sitem:

1. **sitemiyle:-iyle**

Gazel 106

Mısra: 5

Zulüm, eza, cefa.

N'ola yār sitemiyle ḥam
ḫaddim
Ḳuvvet-i 'ıṣḳ-ı şāb var
dilde

sitem ü ta'nına:

1. **sitem ü ta'nına:-ı, -n,
-a**

Gazel 115

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eziyet ve işkençe.

Cevr-i bī-gāyet-i dildāra
taḥammül āsān
Ruḫabānıñ sitem ü
ta'nına ṭākat güççe

sitem-i niş:

1. **sitem-i niş:**

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zehirli eziyet.

O ṭūṭi bir şekercik
çignemiş meclisde ḥarf
atmış
Raḫīb-i telḥ-kāma
sitem-i niş naḥl olup
batmış

2. **sitem-i niş:**

Gazel 56

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Zehirli eziyet.

O ṭūṭi bir şekercik
çignemiş meclisde ḥarf
atmış
Raḫīb-i telḥ-kāma
sitem-i niş naḥl olup
batmış

şive:

1. **şive:**

Gazel 3

Mısra: 4

Cılve, edâ, naz.

Ḥ'āceden çıkmış
zerāfetle 'alim olmuş
baña
Şive üstāddan el öpmiş
hoş ḥiṣāl olmuş baña

sitāre-i baht:

1. **sitāre-i baht:**

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

şive-i reftārından:

1. **şive-i reftārından:** -i, -n, -dan

Gazel 97

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Nazlı nazlı yürüme,
salınma.*

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

siyāk:

1. **siyāka:** -a

Gazel 103

Mısra: 14

*İfade tarzı; şekil,
üslup II durum, hâl.*

Ṭavr-ı ğazel-i ṭarz-ı
mezāmīn-i meşelde
Ṭarhında sebāk etme
Ḥasībā bu siyāka

siyāvūş-ı keyān:

1. **siyāvūş-ı keyān:**

Gazel 101

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Keyanlı Siyavuş
Paşa (16. asır Divan*

*şairi Nev'i'nin kaside
sunduğu devlet adamı).*

Hüsünü görse olur
sevdāda bānū dāyesi
Ḥıdmet-i lālālının eyler
Siyāvūş-ı keyān

siyeh-rū:

1. **siyeh-rūdur:** -dur

Gazel 30

Mısra: 6

*Yüzü kara,
günahkar, utanmaz.*

Bār-ı zād olmuş 'izār-ı
yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar
mescidde bī-ādāb uyur

siz biz:

1. **siz biz:**

Gazel 51

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Siz ve biz. II
Hepimiz.*

Ḳo ta'ımı ḥalkā zāhid
ḥānqāh-ı devr-i çerḥ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālınız mekr ile hep
siz biz

sög-:

1. **sögmek:** -mek

Müfret 6

Mısra: 1

Kötü söz söylemek.

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nün-ı nesnelere

şoḥbet-i cān eyledim:

1. **şoḥbet-i cān**

eyledim: -dim

Gazel 88

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*İçtenlikle konuşan
çok yakın dostlarla bir
arada söyleşip
dertleşmek.*

Ben būs-i la'lin istedim
ol ḥancer 'arz eder
Dil-berle ḥayli şoḥbet-i
cān eyledim bugün

şoḥbet-i rinde:

1. **şoḥbet-i rinde:** -e

Gazel 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Rind sohbeti.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel

Şoĥbet-i rinde ariş büt
gibi olma řāmit

řoĥbet-i rinde ariş:

1. řoĥbet-i rinde ariş:

Gazel 12

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Rint soĥbetine

katılmak.

Zāhidā kibri bırak
meclise ādem gibi gel
Şoĥbet-i rinde ariş büt
gibi olma řāmit

sokrat:

1. sokrat:

Gazel 101

Mısra: 4

Antik Yunan

filozofudur. Heykeltıraş

Sophoniskos'un ve ebe

Fenarete'nin oğludur.

Yunan Felsefesinin

kurucularındandır.

Feylesüf-ı ĥikmete
ĥayret verir endişesi
Rüşdine teslim olur
Sokrat olaydı imtiĥān

şol:

1. şol:

Gazel 24

Mısra: 4

" şu " işaret sıfatı".

Hāl ü ĥaĥtın üzre cevlan
eyleyen kākülleri
şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
apar

2. şol:

Gazel 37

Mısra: 10

" şu " işaret sıfatı".

Pāk ede şaşt-ı tevbede
řābün-ı mağfired
řol kelleler ki kāle-i sū'-
i 'ilelledir

3. şol:

Gazel 110

Mısra: 3

" şu " işaret sıfatı".

şol 'ara kim zeyn olur
zülfünde her bir mūlara
Rişte-i müřgīn olur
gūyā ki ol incülere

şol ki:

1. şolki:

Gazel 40

Mısra: 13

şu ki, şöyle ki.

Hāk-i tevāzu' ola şolki
bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ĥazret-i
Ĥa dest-gīr ola

sonra:

1. řoñra:

Gazel 115

Mısra: 5

"Ardından,
müteakiben"
anlamındaki zarf.

İntisāb etse de řoñra
olamaz kāřif-i rāz
Evveli dil-ber ile 'ad-i
uĥuvvet güççe

2. řoñra:

Mesnevi 5

Mısra: 34

"Ardından,
müteakiben"
anlamındaki zarf.

Her ekini ekip Allāha
tevekkül olasın
Olmayıp řoñra yüzü
ara murādiñ bulasın

sormak:

1. şormağa:-a

Mesnevi 4

Mısra: 25

(Bir şey veya

*kimsenin) Ne durumda
olduğunu öğrenmek
istemek.*

Çand imiş ğayra gibi
şormağa yokdur hâcet
Çeñe eyler baña būs
gelse nevbet

soy:

1. soydu: -du

Mesnevi 4

Mısra: 12

*Birinin giysilerini
çıkarmak; birinin
üstünde, yanında veya
bir yerde bulunan
şeyleri çalarak alıp
götürmek.*

Bācdāra buluşunca çara
bāzirgāni
Ordı Tatar begisi gibi
soydu anı

söyle-:

1. söylediler: -di, -ler

Kıt'a 2

Mısra: 5

*(Anlatmak istediği
şeyi) Sözle bildirmek.*

Söylediler rıhleti
tārîhini
Rāh-ı cinān ʿāzimi
Derviş Bekir

şöyle:

1. şöyle:

Gazel 3

Mısra: 11

Şöyle.

Şöyle sîr olmuş dehānuñ
kim güzār itmiş nefes
Nuṭk şarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmuş
baña

2. şöyle:

Gazel 129

Mısra: 9

Öyle bir, çok.

Düşelden ʿışkıña şöyle
zaʿîf ü nā-tüvān oldum
Çomadı bende hîç tâb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

3. şöyle:

Gazel 29

Mısra: 9

O kadar.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı laʿliñ kim müdām
Küşe-i mey-hānelerde
nice şeyḥ ü şābb uyur

4. şöyle:

Gazel 31

Mısra: 8

O kadar.

Ser-be-ceyb-i hırkadır
seyyāh-ı baht u ṭālîʿim
Vermeyip bir dem
nefes şöyle şafā-yāb
uyur

5. şöyle:

Gazel 31

Mısra: 11

O kadar.

Şöyle vaşf etdim mey-i
laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oğduḫca lezzetinden
mest olup aḥbāb uyur

6. söylersin: -r, -sin

Gazel 3

Mısra: 13

Demek, söylemek.

Çün Nedīm-i ḥurde-bîn
özge ḥayāl olmuş baña
Vāḳî ā rūʿyā mı ya
ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

7. söylediği: -düg, -i

Gazel 138

Mısra: 10

*Demek, söylemek,
konuşmak.*

Noқта-i hāliñi remz
eylemede nazma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i meczūb gibi

8. **söylense: -r, -se**

Mesnevi 3

Mısra: 2

Demek, dile

getirmek, ifade etmek.

Leyli-i nāqa-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylense ‘aceb mi
Mecnūn

9. **söyleñ: -ñ**

Gazel 46

Mısra: 7

Demek, dile

getirmek, ifade etmek.

Def-i şıķlet eylesin
söyleñ raķib-i kāfire
Ol şeh-i hūbānla zīrā
işim tenhā biter

soymağa başladı:

1. **şoymağa başladı: -la, -
dı**

Mesnevi 5

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Soymaya başlamak.

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızır
oldu Tatar aña hemān

soyramāni:

1. **şoyramāniden: -den**

Gazel 7

Mısra: 5

?

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnaķ
n^eola
Arnabudlar giydiler
yilek çuķa ķapūd hep

söz diñle:

1. **söz diñle:**

Gazel 110

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Söz dinlemek.

Beste-leb ol ķıl edeb gel
bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaķ ne
ḥaddiñdir senüñ pür--
gūlara

sözüm:

1. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 1

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Şāh-ı taht-ı mülk-i
nazmım şer^c ü
ķānūndur sözüm
Lāyık-ı pākize-i ṭab^c-ı
hümāyūndur sözüm

2. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 2

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Şāh-ı taht-ı mülk-i
nazmım şer^c ü
ķānūndur sözüm
Lāyık-ı pākize-i ṭab^c-ı
hümāyūndur sözüm

3. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 4

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Her ne deñlü eylesem
noğşān erişmez bezl ü
şarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum
māl-i Qārūndur sözüm

4. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 6

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Niceler etmez hāsed
iblis-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḥḥāl-i
melʿūn ibn melʿūndur
sözüm

5. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 8

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Armağan-ı ʿālem-i
ğayb-i Ḥüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı
meknūndur sözüm

6. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 10

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Ben bir ʿummānum ki
yoğdur ḥadd ü
pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyḥūndur sözüm

7. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 12

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Rīze-i elmāsveş zaḥmı
kabül etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı şadr-ı
düşmen-i dūndur
sözüm

8. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 14

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime*

*dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Ermişim taḳlīd ile
taḥḳīka dervişem
bugün
Derd edindim Ḥazret-i
Yezdān bī-çūndur
sözüm

9. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 16

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Noğta noğta nükte-i
mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-
ḥāle meftūndur sözüm

10. sözüm:

Gazel 87

Mısra: 18

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Sāʿil-i dehr-i deniye
vermede nağd-i cevāb

Şā'irem bu ʿāleme gūyā
ki medyūndur sözüm

11. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 20

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Vezn-i ṭab'ī tā ezel
vehb-i ilāhīdir baña
Anıñ için böyle pür-
ma'nā vü mazmūndur
sözüm

12. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 22

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Cāna urdum bir ağızdan
ben tüfeng-i ṭab'la
Reşk eden hāsıdleriñ
bağrına kırşundur
sözüm

13. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 24

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Şarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taşavvuf
söyledim
Hikmet ü naḥv ü
ma'ānīden de bīrūndur
sözüm

14. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 26

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Mıṣra'ı ebyātıma
mā'ildir erbāb-ı süḥan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

15. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 28

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Revnaḳ-ı mecmū'a-i
ʿālemdir eş'ārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı
ʿāmm-ı rub'ı
meskūndur sözüm

16. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 30

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Mıṣra'ı nazmīle teşhīr-
i cüvānān eylerem
Hep musaḥḥardır baña
çün sihr [ü] efsūndur
sözüm

17. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 31

1. Şiir 2. Bir

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Nazm-i pāk-i Nābī-i
dānādan efsūndur
sözüm
Eyle bir kerre miḥekk-i
ṭab'ı ḥālīşle ʿayār

18. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 33

1. *Şiir 2. Bir*

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

‘Ayn-ı ‘ibretle nazar kıl
şāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye
bağş-ı hayāt eyler o
dem

19. **sözüm:**

Gazel 87

Mısra: 35

1. *Şiir 2. Bir*

*düşünceyi eksiksiz
olarak anlatan kelime
dizisi, lakırtı, kelam, laf,
kavil.*

Ben Hāsibem mu‘ciz-i
‘isāya maḫrūndur
sözüm

sözüm yok:

1. **sözüm yok:**

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Söyleyecek bir şeyi
olmamak // razıl olmak.*

Bükā ile riyāyī kızbi cārī
her huşūşında
Sözüm yok zāhid-i
huşkuñ bu çeşm-i ter
huşūsında

şu:

1. **şu:**

Gazel 88

Mısra: 10

Ab, su.

Bā‘iş bu nazma oldu
hüb-rū serv-ḳad Hāsīb
Şu gibi ḫāk-pāyına
revān eyledim bugün

şu gibi elde:

1. **şu gibi elde:**

Gazel 69

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Su gibi elde.

Seyr-i kemerde etdi
aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cüvānı Sitānbuluñ

şu ki:

1. **şu ki:**

Mesnevi 4

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

O kimse.

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine aḡyāra
içir feyz olsun

şu‘ā-ı nūr-ı şem‘:

1. **şu‘ā-ı nūr-ı şem‘:**

Gazel 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Mum ışığının
parlaklığı.*

Beyāz fes üzre şarmış
ḳırmızı şāl ol melek-
sīmā

Şu‘ā-ı nūr-ı şem‘ ü
şu‘le-i cevvalēdür güyā

su‘āl:

1. **su‘āl:**

Gazel 71

Mısra: 10

Ar. soru.

Bāde-nüş ol gel açıl
ref‘-i ḫicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu su‘āl üstüne
gül

şu‘arā:

1. **şu‘arā:**

Kıt‘a 13

Mısra: 9
Şairler.

Böyle berrāk sefide ne
der āyā şu‘arā
Külçe-i sîm mi ya billür
mı ya bāzū mı desem

şubaşı:

1. **şubaşı:**

Mesnevi 4

Mısra: 43

1.Acemi

*ocaklarında küçük
aşamalı subay. 2.*

*Osmanlılarda kapıkulu
süvarileri arasından,
savaş zamanı güvenlik
işlerine bakmak, barış
zamanı da vergi
toplamak işleri için
ayrılan kimse.*

Hānı oğlu güleci eyledi
bir şubaşı
Olımaz iken o şāhıñ
eşiği firāşı

sū-be-sū:

1. **sū-be-sū:**

Gazel 96

Mısra: 1

Her taraf, her yan.

Hābāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen

Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

şubh olunca:

1. **şubh olunca:-unca**

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Sabah oluncaya

kadar.

Şubh olunca etmedi bu
şeb zühür eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āgūşında
ol meh-tāb uyur

şubh u şām:

1. **şubh u şām:**

Gazel 18

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sabah ve akşam.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsārsız dār-ı
felek
Sîm ü zer sāgar Hāsib-i
zāra şubh u şām telh

sübha-i lü'lü' müdür:

1. **sübha-i lü'lü' müdür:-
mü, -dür**

Gazel 44

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
İnci tespih.

Dest-būsından revān
hübāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne
sübha-i lü'lü' müdür

sübha-i mercān:

1. **sübha-i mercān:**

Gazel 67

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Mercan tesbih.

Mey kaçresini sübha-i
mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi
ihyā şabāha dek

şubh-dem:

1. **şubh-dem:**

Gazel 136

Mısra: 11

Sabah vakti.

Çerh-i atlas şubh-dem
çāk-i giribān etmede
Dāmen-i ālūde-i hūn-ı
şafağ mı sāde mi

şübhesiz:

1. **şübhesiz:**

Kıt'a 25

Mısra: 8

Kuşkusuz, şüphesiz
uyandırmaz.

Nühüfte olmuş idi ol
kabā-yı izzetde
Aña velāyet-i Hakk
şübhesiz 'atā oldı

2. şübhesiz:

Gazel 141

Mısra: 3

Kuşkusuz, şüphesiz,
muhakkak, kesin.

Rıhletiniñ tārīhidir
şübhesiz
Māte mine'l-ıışkı
Meħmed Hāsib

şübhesüz:

1. şübhesüz:

Kıt'a 18

Mısra: 14

Elbette, şüphesiz.

Hubb-ı ehl-i beyt ile
maħbüb-ı āl olmuş idi
Şübhesüz anlarla
cennetde irer her
ni'mete

şubhgāh:

1. şubhgāh:

Gazel 72

Mısra: 8

Sabah vakti.

Hāsibā gerçi püsküllü
belādır 'aşıka ammā
Eder pūşide rüyın
şubhgāh dide-i
ağyardan kākül

sücüd eder:

1. sücüd eder:-er

Gazel 40

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Secde etmek.

Bihüde bu riyā ile zāhid
sücüd eder
Çin-i cebin şafha-i
naqş-ı haşir olur

süd ede:

1. süd ede:-e

Gazel 97

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Yarar sağlamak,
kazançlı olmak.

Hüm-ı cūşideye elbette
ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd
etmedi bāzārından

südlüceden geçeriz:

1. südlüceden geçeriz:-
er, -iz

Gazel 127

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sütlüce semtinden
geçmek. II Sütlü
olandan geçmek.

Emerek leblerini
ğabgaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südlüceden
kaymak için Eyyüba

şüfi:

1. şüfide:-de

Gazel 22

Mısra: 5

A. Dinin emir ve
yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan.

Hārābāta düşer şüfide
fetvāyı verir görse
O zālīm ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

2. şüfi:

Gazel 93

Mısra: 5

A. Dinin emir ve
yasaklarına sıkı sıkıya
bağlı olan.

Helāliden eder iftār
kebābı setresin şūfi
Ser-ā-ser iç libāsı
çekme kālā-yı
şarābiden

**şūfi-i şāhib-
teveccühdür:**

1. **şūfi-i şāhib-
teveccühdür:** -dür

Gazel 29

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yönelmeye istekli
sufi.*

Cān merākıdır meyān-ı
ebruvān-ı dil-bere
Şūfi-i şāhib-
teveccühdür hemān
mihrāb uyur

süfliyyete düşme:

1. **süfliyyete düşme:** -me

Gazel 138

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bayağılığa düşmek.

Sürme geh mescide geh
tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cārüb gibi

süfre-i nukle:

1. **süfre-i nukle:**

Gazel 9

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Meze sofrası.

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nukle yemeklik
yap

şūh:

1. **şūh:**

Gazel 13

Mısra: 10

*Açık meşrepli, şen
ve hareketinde serbest,
oynak, nazlı; neşeli
(sevgili).*

Şimdi kim okur
menkabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūh Hasībā ile
‘ālemde havādis (Fi
Ġurre Şa‘bān Sene
1198)

2. **şūhuñ:** -uñ

Gazel 70

Mısra: 29

*Açık meşrepli, şen
ve hareketinde serbest,
oynak, nazlı; neşeli
(sevgili).*

Qızarıp gābgābın
emdikce o şūhuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne hoş
sine sifāl üstüne gül

3. **şūh:**

Gazel 78

Mısra: 2

*Açık meşrepli, şen
ve hareketinde serbest,
oynak, nazlı; neşeli
(sevgili).*

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūh vermesin seni
ğark-ābe seyl sil

4. **şūh:**

Gazel 73

Mısra: 7

*Canlı, kıvrak,
hareketli.*

O şūh deşne-be-kef
mest olup gelir hayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

5. **şūh:** -ı

Kıt'a 13

Mısra: 11

Cilveli güzel.

Fehm-i Ğālib dedi ehl-i
suhan ol ūhı Hāsib
Olur eūāriile ma'lūm bu
mefhūmı desem

sūhā:

1. sūhā:

Gazel 6

Mısra: 3

*Büyükayı yıldız
kümesinden en küçük
yıldız olup küçüklüğü
ve uzaktan zor seçilir
olması bakımından
sevgilinin yüzünün
parlaklığı yanında ayın
ve güneşin sönük
kaldığını ifade etmek
için kullanılmıştır.*

Sūhā der-eşheb-i ebr
olmuş elde sım çevgānı
Gürūh-ı ahterān alayını
tesyir ider mehtāb

sūhan-dān:

1. sūhan-dān:

Gazel 97

Mısra: 16

*Söz etmesini bilen,
söz bilir.*

Hāzret-i Hāyriye
mümkün mi Hāsibā
tanzīr

Ķadri ma'lūm sūhan-
dān olur eūārından

suhen ūyuna:

1. suhen ūyuna: -n, -a

Gazel 118

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Söz suyu.

ūyunca varmadı eūār-
ı Hākimī tanzīr
Hāsib düşmedi
meşrebce bu suhen
ūyuna

ūhı:

1. ūhı:

Kıt'a 22

Mısra: 3

*1. Hareketlerinde
serbest, 2. Neşeli, ūen ve
oynak [kadın], 3. Açık
saçık, hayasız [kadın].*

O ūhı da'vet etmiş
dāhiliyye hūcreye
tenhā
'Aceb vā'iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

ūh-ı dil-cūsun:

1. ūh-ı dil-cūsun: -sun

Gazel 36

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Gönlü kendine
çeken dilber, sevgili.*

Hāyāt-ı cāvidāndır la'l-i
nābiñ ūh-ı dil-cūsun
'Aceb bilsem tabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

ūh-ı ğonce-leb:

1. ūh-ı ğonce-leb:

Gazel 8

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Gonca dudaklı
güzel.*

Gül mevsimi de geldi
boğaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her ūh-ı ğonce-leb

ūh-ı mey-āşāma:

1. ūh-ı mey-āşāma: -a

Gazel 96

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

ūarap içen güzel.

Durur o ūh-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde ūrāhı tolu
çemen-be-çemen

ūh-ı müstesnā:

1. şūh-ı müstesnā:

Gazel 130

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Seçkin, eşi benzeri
bulunmayan cilveli
sevgili.*

Şehrimizde gerçi
çokdur şūh-ı müstesnā
velī
Åh kim ey mÅh-rū illā
seni illā seni

şūh-ı şīrīn-kār-ı lu'bet-
bāza doyulmaz:

1. şūh-ı şīrīn-kār-ı
lu'bet-bāza doyulmaz:-
ul, -maz

Gazel 104

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hileler ve sevimli
işler yapan cilveli güzel.*

Ten-i pālūdesin rakş
eyledikce ditredir dir
dir
Doyulmaz şūh-ı şīrīn-
kār-ı lu'bet-bāza pūr-
tāze

şūh-ı tuhfe-lisānım:

1. şūh-ı tuhfe-lisānım:-
im

Gazel 41

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Hediye verecekmiş
gibi konuşan sevgili.*

Ƙıldı beni selāset-i
güftār ile esīr
Nev-reste şūh-ı tuhfe-
lisānım çıtır pıtır

şūh-meşreb idi:

1. şūh-meşreb idi:-i, -di

Kıt'a 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Şen ve neşeli.

Ƙalender idi kerīm idi
şūh-meşreb idi
‘Atāda varını ihvāna
muğtedā oldu

şuħuf yazdı:

1. şuħuf yazdı:-dı

Kıt'a 14

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Sayfalar yazmak.

Oğru bu vechle tebrīke
Ħasībā tārīħ
Yazdı Ħaṭṭ levħına
geldikde şuħuf İbrāhīm
(Fī Ramazān 1186)

şūkb-ı miyāh-ı süy-ı
ħazīz-i cebelledir:

1. şūkb-ı miyāh-ı süy-ı
ħazīz-i cebelledir:-de, -
dir

Gazel 37

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Dağın eteğindeki
suları delerek
çıkarmak.*

Terk eyle evc-i naħveti
meyl et tevāzu‘a
Şūkb-ı miyāh-ı süy-ı
ħazīz-i cebelledir

sūk-ı çemende:

1. sūk-ı çemende:-de

Müfret 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Çiçek pazarı.

Sūk-ı çemende ābile
lāleye nigāh
Kārı nesīm-i şubħ ile al
ṭākıye ver külāh

sūk-ı aşk:

1. sūk-ı aşk:

Gazel 4

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Aşk çarşısında.

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sūkkerī helvā

sūkker-ālūd olsa da:

1. sūkker-ālūd olsa da:-
sa, -da

Gazel 18

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Şekerli olmak.

Bī-nemekdir vāʿiz-i nā-
puḥte pend eylerse de
Sūkker-ālūd olsa da
elbet olur her ḥām telḥ

sūkkerī:

1. sūkkerī:

Gazel 4

Mısra: 20

*Şekerden yapılmış,
şekerli II tatlı, lezzetli.*

Beyāz fes kırmızı şāl ile
dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Şatarmış kāse-i mercān
içinde sūkkerī helvā

2. sūkkerīsidir:-*si, -dir*

Gazel 39

Mısra: 2
Şekerli.

Dil-ḥaste būs-ı laʿl-i
lebiñ müşterīsdir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sūkkerīsdir

sūkkerī bādem ḳapar:

1. sūkkerī bādem
ḳapar:-ar

Gazel 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
*Şekerli badem
kapmak.*

Ol perī şundukça laʿlin
ağzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billürdan şan
sūkkerī bādem ḳapar

**sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı
pāk-i cengīzī:**

1. sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı
pāk-i cengīzī:

Gazel 131

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Cengiz'in temiz
soyundan gelen
sülālesi.*

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı
pāk-i Cengīzī

O ḥānedāna denilmek
sezā kerem kānı

şuʿle-i meyle:

1. şuʿle-i meyle:-*le*

Gazel 17

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Şarabın ateşi, alevi
II şarabın etkisi.*

Şuʿle-i meyle Ḥasībā
şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneves
meclisde raḳşāndır
ḳadeḥ

şuʿle-tāb oldu:

1. şuʿle-tāb oldu:-*du*

Kıt'a 7

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

Şuʿle-tāb oldu çerāğ-ı
Selmān
Kendi Müslim pederi
pek kāfir

şuʿle-tāb olmada:

1. şuʿle-tāb olmada:-*ma,
-da*

Gazel 84

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

Olmada āsār-ı haṭṭile
‘izārīñ şu‘le-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şem‘i
rencūr olmadıkça
bilmedim

şu‘le-tāb olsa:

1. **şu‘le-tāb olsa: -sa**
Gazel 134
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-hvāb olsa
kim ağlardı
Felekde necm-i bahtım
şu‘le-tāb olsa kim
ağlardı

süleymān:

1. **süleymāndan: -dan**
Gazel 24
Mısra: 8
Davud
peygamberin oğlu, Hz.
Süleyman peygamber.

Hvābda la‘l-i leb-i
dildārı būs etmiş raķīb
Dīv-i bed-ḥūdur
Süleymāndan ḥafi
ḥātem ḳapar

süleymān çelebi:

1. **süleymān çelebi:**
Kıt'a 7
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Süleyman Çelebi.

Ser-tirāş-kār Süleymān
Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı
Ḳādir

sultān:

1. **sultānıma: -ı, -m, -a**
Gazel 137
Mısra: 9
Padişah II Sevgili.

Sultānıma var bir sözü
maḥfice Ḥasibiñ
Eṭrāfi biraz eyleseñiz
ḥalvet olur mı

2. **sultānım: -(ı)m**
Gazel 44
Mısra: 9
Hoca, şeyh.

Şeyḥ Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bū
mudur

sultān-ı ceşş-i dīn:

1. **sultān-ı ceşş-i dīn:**
Gazel 140
Mısra: 23
Kelime Tipi: -
Din askerinin
sultanı.

Sultān-ı ceşş-i dīn
Ḥasan ‘Askerī saña
İskān eder fütūḥ-ı
rümüz-ı mu‘aḳḳadı

sultān-ı iḳlīm-i melāḥat:

1. **sultān-ı iḳlīm-i**
melāḥat:
Kıt'a 5
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Güzellik ülkesinin
sultanı.

Edip sultān-ı iḳlīm-i
melāḥat mülkini te‘bīd
Beyāz üzre yine ḥaṭṭ-ı
hümāyūn eyledi işdār

sultān-ı mübārek:

1. **sultān-ı mübārek:**
Gazel 20
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Kutlu sultan.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Hān-ı kerem-
mu‘tād
Celādetlü o sultān-ı
mübārek eyledi bünyād

sultānım:

1. sultānım:

Gazel 21

Mısra: 7

"Sultanım,
padişadım, sevgilim"
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Saňa derd-i dili tahrİR
edeyim sultānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kāğıd

2. sultānım:

Gazel 58

Mısra: 2

"Sultanım,
padişadım, sevgilim"
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Gitdim diyār-ı ğurbete
cānım el-vedā‘
Düşdüm ‘anā-yı firķate
sultānım el-vedā‘

3. sultānım:

Mesnevi 5

Mısra: 17

"Sultanım,
padişadım, sevgilim"
anlamlarına gelen bir
sevgiliye hitap şeklidir.
(Ey sultanım!).

Merħamet kıl der-i
hāşşında baňa sultānım
Rüz u şeb yalıñ ayak
başı kabaķ nālānım

şüm edelim:

1. şüm edelim: -elim

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Uğursuz saymakl.

Hasīb emİN olalım
gösterip każāya rızā
Ne fāla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

şümār eder:

1. şümār eder: -er

Gazel 41

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Saymak.

Seccāde ferş-i nükte-i
‘ışkın şümār eder

Nesic-i şeyh-zād-ı
zemānım çitır pıtır

şümüs-i tāb-der-zerrāt:

**1. şümüs-i tāb-der-
zerrāt:**

Gazel 38

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Zerrelerdeki ışık
güneşleri.*

Kevkeb-i ‘ışkın bürüc-ı
maṭla‘ı oldum Hasīb
Kim şümüs-i tāb-der-
zerrāt dü elimdedir

şun:

1. şunarsa: -arsa

Gazel 1

Mısra: 9

*Vermek, uzatmak,
takdim etmek.*

Şunarsa pİR-i muġān
köhne bir sifāl saňa

2. şundum: -dum

Gazel 73

Mısra: 5

*Vermek, uzatmak,
takdim etmek.*

Kirās-ı la‘lini şeftālu
almaġa şundum

O naḥl-i nev dedi ey
bāḡbān zamānı degül

3. **şunmaz:** -maz

Mesnevi 4

Mısra: 27

Uzatmak.

Derdi kapuşgada
şalgamlı ta'āma şunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş
laḥanadan dönmez

4. **sun:**

Gazel 10

Mısra: 9

*Sunmak, takdim
etmek.*

Berg-i sebzūn tuḥfesin
şāḥib-zemīne sun daḥi
Çün gül 'arz eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

5. **şun:**

Gazel 27

Mısra: 7

*1. sunmak 2. ikram
etmek.*

Hezār-i ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlın cemāl
'arz et
Ṭabībim derde

dermānım civānım gül
zamānıdır

sünbül mü yā şeb-bū

mudur:

1. **sünbül mü yā şeb-bū**

mudur: -mu, -dur

Gazel 44

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Sünbül mü ya
şebbû.*

Gülşenī dervīşi tācında

ser-i gīsū mudur

Kūşe-i destārına sünbül

mü yā şeb-bū mudur

sünbül ü şebbūlara:

1. **sünbül ü şebbūlara:** -

lar, -a

Gazel 110

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sünbül ve şebboy
çiçeği.*

Bir perīşānlık düşüpdür

sünbül ü şebbūlara

Yohsa 'ıtr-ı fitne mi

sürdüñ sen ol gīsūlara

sünbül-i pīrāmen-i

ḥavz-ı nesīm:

1. **sünbül-i pīrāmen-i**
ḥavz-ı nesīm:

Kıt'a 14

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Rüzgârdaki havzun
eteğindeki sünbül.*

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı

zenaḥdānı muḥīṭ

Hem-çünin sünbül-i

pīrāmen-i ḥavz-ı nesīm

sünbül-i ter:

1. **sünbül-i ter:**

Kıt'a 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Taze sünbül II
Sevgilinin saçı.*

Eyledi liḥye-i ḥoş-bū

irsāl

Çıldı çün sünbül-i ter

zīr-i külāh

sünbüller biter:

1. **sünbüller biter:** -er

Gazel 107

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Sünbül yetişmek.

Bāḡ-ı ruḥsārında güller

üzre sünbüller biter

Kim ğazāl-i çeşmine bir
sebzezār oldu yine

sünnet-i āyīn-i resūl'î
icrā eyledi:

1. **sünnet-i āyīn-i resūl'î**
icrā eyledi:-di

Kıt'a 14

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Hız. peygamberin
sünnetini uygulamak.*

Eyledi sünnet-i āyīn-i
Resūl'î icrā
Liḥye irsālî ile kıldı
vaḳārı tetmīm

sünnet-i ḥazret-i
peygamberi:

1. **sünnet-i ḥazret-i**
peygamberi:-î

Kıt'a 10

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hazret-i
peygamberin sünneti.*

Sünnet-i Ḥazret-i
Peygamberi kıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir kıṭ'a-i
nā-dīde tuḥaf

sūrāḥ sūrāḥ etdi:

1. **sūrāḥ sūrāḥ etdi:-di**

Kıt'a 24

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Delik delik etmek.

Bu diḳḳat cismini sūrāḥ
sūrāḥ etdi ğırbālīñ
Ḥasīb

şurāḥi:

1. **şurāḥi:**

Gazel 5

Mısra: 5

*İçine şarap konan
uzun boyunlu kap.*

Şurāḥi gerden-i billūr
mey leb şeftālū ğabğab
‘Aceb mi olsa gön̄lüm
mübtelā-yı duḥter-i
tersā

2. **sūrāḥi:**

Kıt'a 24

Mısra: 5

*İçine şarap konan
uzun boyunlu kap.*

Eder sūrāḥı a‘dādı
ḳadar zaḥm-ı sitem
peydā
Bu ‘ālemde temelluḳ
eyleyen cirmince
ğırbālīñ

3. **şurāḥi:**

Gazel 96

Mısra: 4

*İçine içki koyulan
uzun boyunlu kap.*

Durur o şūḥ-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayağ elinde şurāḥi ṭolu
çemen-be-çemen

sür‘at:

1. **sür‘atle:-le**

Kıt'a 18

Mısra: 12

Ar. çabukluk, hız.

Vuşlata dā‘ir ḥiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince kıldı sür‘atle
icābet da‘vete

süre-i nemli:

1. **süre-i nemli:-î**

Kıt'a 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Neml Suresi

*(Arapça: سورة النمل)
Kur'an'ın 27. suresidir,
Mekke'de indirildiğine
inanılmakta olan 93
ayetten oluşur. İsmi
18. Ayetinde
Süleymanın ordusunun
gececeği karınca*

*vadisindeki
karıncaların
konuşmalarının
anlatıldığı karınca
anlamına gelen neml
kelimesinden almıştır.*

Dest-i haṭṭāt-ı cemāl
eyledi vaż'-ı ketebe
Kıl kalemle edip
Sûre-i Nemli tanzîm

sûre-i ve'l-leyl yazıldı:

1. sūre-i ve'l-leyl
yazıldı: *-ıl, -dı*

Kıt'a 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ve'l-leyl sūresi.

*(Ve'l-leyli iza yağşâ:
Güneşi örten gece hakkı
için, sūre 92 âyet I. ser
sūre: Tezhib san'atına
ait bir terim olup,
Kur'an-ı Kerim'lerin
sūre başlıklarına
verilen bir addır.)
yazmak.*

Yazıldı Sûre-i Ve'l-leyl
levh-i mäh-tâb üzre
Mübârek-bâd oğur
tebrîkine erbâb-ı dil her
bâr

sûre-i yâsîn:

1. sūre-i yâsîn:

Gazel 100

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Yâsîn suresi.

Oğursa bülbül-i gūyâ
‘aceb mi târihin
Gül-i Mehemmede haṭṭ
yazdı Sûre-i Yâsîn

şûretâ:

1. şûretâ:

Kıt'a 25

Mısra: 11

*Dış görünüş
itibariyle, şeklen.*

Degüldi gerçi o dervîş
şûretâ libâs
Cüneyd ü Şiblîye
ma‘nâda reh-nümâ oldu

şûret-i defter:

1. şûret-i defter:

Gazel 55

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Defterin yüzü,
kapağı.*

Çıkarmış kıl kalem
erkâmla bir şûret-i
defter
Haṭıñ cem‘a yekûn

hüsniñ [.] taḫsîm
göstermiş

şûret-i rengi:

1. şûret-i rengi: *-i*

Gazel 85

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Renkli, güzel şekli.

Temür-i hestî-i
mevhûm imiş cism-i
fenâ resmüm
Ki cân âyînesinde şûret-
i rengi ‘adem gördüm

şûret-i sırr-ı mezâhir:

1. şûret-i sırr-ı mezâhir:

Gazel 38

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Varlıkların sırrının
görünüşü.*

Şûret-i sırr-ı mezâhir
sîret-i lâlîmdedir
Bî-telaffuz ḳâl-i ma‘nâ
hâlet-i lâlîmdedir

şûret-i zîbâ:

1. şûret-i zîbâ:

Gazel 22

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Güzel yüz.

Şafağda al darāyī şüret-
i zibā ile hüsnün
Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i valā al darāyīdir

şüret-i zibādadır:

1. **şüret-i zibādadır: -da,
-dır**

Kıt'a 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Güzel yüz.

Gerçi kim halkıñ nigāhı
dāfi^c-i ğamdır diyü
Şahn-ı şahrā mā³-i cārī
şüret-i zibādadır

şüret-nümā-yı tāmıdır:

1. **şüret-nümā-yı
tāmıdır: -dır**

Gazel 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bütün, eksiksiz şekil

ve sūretini gösteren.

Anuñçün herkese
şüret-nümā-yı tāmıdır
mir²āt
Mişāl-i çerh^c ibret-cāy-ı
hāşş u ^cāmdır mir²āt

sürhize döküp:

1. **sürhize döküp: -üp**

Gazel 70

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Allık sürmek.

Nev-^carūsāne döküp

‘ārızına sürhize

Ḥaclegāh-ı çemene

geldi o hāl üstüne gül

sürme:

1. **sürme:**

Gazel 64

Mısra: 9

Far. Göze çekilen

maruf siyah madde,

kûhl. sürme-çûb sürme

mili, hilâlî. sürme-dân

sürme muhafazası.

Midād-ı hāme-i Sırrīyi

sürme fetil et

Ḥasīb-i dīde-i mā-^caynı

nāzım-pākime çek

sürür-ı dilim:

1. **sürür-ı dilim: -im**

Gazel 58

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Gönül

sevinci/neşesi.

Ölmek yazuğ degül mi
murādıma ermedin

‘Ömrüm benim sürür-ı
dilim cānım el-vedā^c

sürür-ı sūra:

1. **sürür-ı sūra: -a**

Gazel 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Düğün neşesi.

Dem-i vişāle şafā-bağş

olur enīn-i niyāz

Sürür-ı sūra şadā-yı

çeğānedir bā^cis

süsle:

1. **süsler: -r**

Mesnevi 4

Mısra: 36

Süslemek.

Derse çıkırıkcı keserle

beni balşam besler

İ^ctimād etme ğayrı

kazancı süsler

sütüh:

1. **suṭūhuñ: -uñ**

Kıt'a 23

Mısra: 5

Yüzeyler, satırlar.

Kıldı rükn-i der ü divār

suṭūhuñ ābād

Şarf-ı maḳdūr yed-i
gayret edip bünyāna

şütüm edelim:

1. **şütüm edelim:** *-elim*

Gazel 82

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sövmek.

Hasīb emīn olalım
gösterip ḳazāya rızā
Ne fāla şüm edelim
dehre ne şütüm edelim

şütürbān-zāde:

1. **şütürbān-zāde:**

Mesnevi 3

Mısra: 17

Şütürbanzade.

Ya deve ya deveci dedi
gürūh-ı ʿuṣṣāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār
içre ederdi işrāk

sutūr-ı şerhalarla:

1. **sutūr-ı şerhalarla:** *-lar,*
-la

Gazel 128

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dilim dilim satırlar.

Sutūr-ı şerhalarla yāre
ʿiṣṣāḳ eyledim işbāt
Bu daʿvā hüccet-i
ihlāşımı ibrāza dek gitdi

sütürlāb:

1. **sütürlābımdır:** *-ım, -*
dır

Gazel 49

Mısra: 12

Gök cisimlerinin
yükseltisini ölçmekte
kullanılan araç.

Hük-m-i taḳvīm-i şebān-
rüz taḥallūf etmez
Rub^c-i ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

süvār:

1. **süvārı:** *-ı*

Gazel 136

Mısra: 5

Süvari, atlı asker.

Zevraḳ-ı sāḡar süvārı
baḫr-i ʿiṣretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-
ābāde mi şevḳ-ābāde mi

süvār olmada:

1. **süvār olmada:** *-ma, -*
da

Gazel 70

Mısra: 20

Kelime Tipi: -
Ata binen olmak, at
sürücüsü olmak;
padişah seçilmek.

Ṭıfl-i nev-resdir
aḡacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāḡ etse süvār
olmada dal üstüne gül

süvār olsa da:

1. **süvār olsa da:** *-sa, -da*

Gazel 54

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ata binen olmak, at
sürücüsü olmak;
padişah seçilmek.

Olsa da gizlice gerdüne-
i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun
ḳafesinden biliriz

süvārı gelir:

1. **süvārı gelir:** *-ır*

Mesnevi 3

Mısra: 54

Kelime Tipi: -

Bir hayvana binip
gelmek.

Sārbān-zāde süvārı
gelir olsa da ʿvet

Deveciyle görüşen
kapıda lâzım vüs'at

süveydâ:

1. **süveydâda:** -*da*

Gazel 57

Mısra: 1

*Ar. 1. Yürekta olan
siyah nokta.*

Süveydâda sevâd-ı
zülfünü dānā
şığışdırmış
‘Aceb taşvîr-i şāmı
habbe-i yektā
şığışdırmış

süy-ı mihrâba:

1. **süy-ı mihrâba:** -*a*

Gazel 48

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Mihrap yönü.

Ƙılsa ebrûña teveccüh
ne ‘aceb Ƙalb-i Ğasîb
Süy-ı mihrâba Ƙişi
Ƙible-nümâsıyla döner

süyüf:

1. **süyüfa:** -*a*

Gazel 1

Mısra: 6

Kılıçlar.

Görüp bu vech ile kim
itdi Ƙıl ü Ƙāl saña
Ğarāmî Ğamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

suyunca varmadı:

1. **şuyunca varmadı:** -

ma, -dı

Gazel 118

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Suyunca gitmek;

*Bir kimseyi
sinirlendirmeyecek
biçimde davranmak.*

Şuyunca varmadı eş‘âr-
ı Ğâkimî tanzîr
Ğasîb düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

süzân edince:

1. **süzân edince:** -*ince*

Gazel 67

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yakmak.

Süzân edince meş‘ale-i
mihr-i dâğını
Döndü bahâra küy-ı dil-
ârâ şabâha dek

**süz-ı dil-i şerâre-
feşânım:**

1. **süz-ı dil-i şerâre-
feşânım:** -*ım*

Gazel 41

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Işıklar saçan gönül
yarası.*

YıƘdı ten-i nizârı dirîğâ
çü Ğâr u Ğas
Süz-ı dil-i şerâre-
feşânım çitir pıtır

şu‘â -ı hâleyi:

1. **şu‘â -ı hâleyi:** -*yî*

Gazel 6

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Hâlenin ışığı.

Şu‘â -ı hâleyi bir Ğalkâ-i
zencîr ider mehtâb
Ƙi Ğâl-i Ƙays erbâb-ı
dile taƘrîr ider mehtâb

şu‘le-i cevvăledür:

1. **şu‘le-i cevvăledür:** -
dür

Gazel 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hareketli, canlı
parıltılar.*

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şu'ā-ı nūr-ı şem' ü
şu'le-i cevvedür gūyā

şanma:

1. şanma:

Gazel 23

Mısra: 1

*... olduğunu
düşünmek.*

Arızın hūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem çapar
Öyle nāzıkdir ki pūs
olsa hevādan nem
çapar

tā:

1. tā:

Gazel 140

Mısra: 20

*"-e kadar"
anlamında edat.*

Tā ümmet içre sen
olasın merd-i es'adi
Dā'im gönülde hubb-i
Muhammed Taķiyi tūt

2. tā:

Kıt'a 18

Mısra: 10

*"-e kadar"
anlamında edat.*

Vāķıf olup neş'e-i
uħrāya ol bu neş'eden
Gitdi çak mestāne tā
ķurb-ı civār-ı rahmete

3. tā:

Mesnevi 4

Mısra: 39

*"-e kadar"
anlamında edat.*

Tā yılanlı ki denir Ķal'a-
i Şāh-ı Mārān
Arzūli iseñ anı varıp
eyle seyrān

4. tā:

Gazel 67

Mısra: 2

*"-e kadar, -den
beri" anlamlarında, bir
şeyin başladığı veya
sona erdiği noktayı,
zaman ve uzaklık
bakımından abartarak
anlatan bir söz.*

Sinemde yatdı bir meh-
i ĝarrā şabāha dek

Ķucdum bu gice hāle
gibi tā şabāha dek

5. tā:

Gazel 138

Mısra: 6

*"-e kadar" anlamı
veren kelime.*

Ĥıfz-ı esrāra ķişi gizli
ķapalı lāzım
İ'tibārı ola tā ķiseli
mektüb gibi

6. tā:

Mesnevi 4

Mısra: 6

*"Dek, deĝin, kadar"
anlamında edat.*

Ķarşu ķorısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ķılıclar
ura ol güm-rāha

tā ezeli:

1. tā ezeli:

Gazel 87

Mısra: 19

Kelime Tipi: -
Ezelden beri.

Vezn-i şab'ī tā ezeli
vehb-i ilāhīdir baña
Anıñ için böyle pür-

ma'nā vü mazmūndur
sözüm

tā ki:

1. tā ki:

Gazel 2

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Ne zaman ki.

Ḥāk-i pāyın tūtiyā
kıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

tā şubḥ olunca:

1. tā şubḥ olunca:

Gazel 130

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Ta sabaha kadar.

Görmedik tā şubḥ
olunca ey meh-i garrā
seni
Hāleveş āgūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

ta'alluk:

1. ta'alluk:

Gazel 89

Mısra: 6

(Dünyevi) baġlılık.

Sebū vü ḥumveş āmāde
bulur rızķın gelūsunda
Ta'alluk bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

ta'am:

1. ta'ama:-a

Mesnevi 4

Mısra: 27

Yemek, aş.

Derdi kapuşgada
şalgamlı ta'ama şunmaz
Sevdiğim Bosnalı imiş
laḥanadan dönmez

tāb:

1. tāb:

Gazel 41

Mısra: 5

*Güç kuvvet, takat II
ışık, parıltı.*

Olduġca tāb pertev-i
mihir-i ruḥuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i
nihānım çıtır pıtır

tab':

1. tab'im:-im

Gazel 128

Mısra: 13

*Huy, mizaç,
karakter, yaradılış.*

Yine pīrāne 'azm etdi
ṭarīķ-ı ma'nāye ṭab'im
'Aşā-yı ḥāme ile kişver-
i i'cāza dek gitdi

tāb ü tüvān komadı:

1. tāb ü tüvān komadı:-

ma, -dı

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Takat bırakmak.

Düşelden 'ışķıña şöyle
za'if ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hiç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

tābān:

1. tābān:

Gazel 117

Mısra: 13

Parlak, ışıklı.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı
tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı
teşebbüs oldu fersüde

tābende:

1. tābende:

Gazel 48

Mısra: 3

Parlak.

Āteṣi fermene tābende
‘izār-ı rakkaş
Şem‘ fānūs-ı hayāl oldu
ziyāsıyla döner

tāb-ı ‘araka:

1. **tāb-ı ‘araka: -la**

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Terin sıcaklığı.

Gül-i terler gibi tāb-ı
‘araka tazededen taze
Ne hācet ‘arız-ı gül-
binesinde gāze
mümtāze

ṭab‘-ı mi‘mārī-i mānīyi:

1. **ṭab‘-ı mi‘mārī-i**

mānīyi: -y, -i

Kit'a 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Mani'nin yaratma
kabiliyeti.*

Görse taşvîrini
hayretde kalırdı Bihzād
Ṭab‘-ı mi‘mārī-i Mānīyi
kodu hüsrāna

ṭab‘-ı mi‘mārına:

1. **ṭab‘-ı mi‘mārına: -ı, -
n, -a**

Gazel 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Mimarlık yeteneği,
mimarlık gücü,
mimarlık.*

Hezārān āferinler ṭab‘-ı
mi‘mārına şad taḥsîn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstād

**ṭab‘-ı şabih-i taze-
zebānım:**

1. **ṭab‘-ı şabih-i taze-
zebānım: -ım**

Gazel 41

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Taze dilli Sabih'in
şairlik yeteneği.*

Ta‘bîr n’ola kuş dilini
söyleye Ḥasib
Ṭab‘-ı Şabih-i taze-
zebānım çıtır pıtır

ṭabī‘atler açıldı:

1. **ṭabī‘atler açıldı: -dı**

Gazel 104

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Doğa canlanmak.

Ṭabī‘atler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
‘Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

ṭabīb:

1. **ṭabīb: -e**

Gazel 15

Mısra: 5

*Doktor, hekim II
sevgili.*

Ṭabībe etme şerḥ-i
şerḥa muḥtāc-ı ‘ilāc
olma

Yüri şāfi cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

2. **ṭabībim: -(i)m**

Gazel 27

Mısra: 8

Doktor. II Sevgili.

Hezār-ı ḥasteyem şun
şerbet-i vaşlın cemāl
‘arz et

Ṭabībim derde
dermānım civānım gül
zamānıdır

3. **ṭabībim: -(i)m**

Gazel 134

Mısra: 9

Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim şerbet-i cān-
baḥş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim aḡlardı

4. ṭabībim:-(i)m

Gazel 134

Mısra: 9

Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim şerbet-i cān-
baḥş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim aḡlardı

ṭabīb-i cān:

1. ṭabīb-i cān:

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül doktoru.

Bu benim zaḥmın
ḳaparsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

ṭabīb-i cān mısın:

1. ṭabīb-i cān mısın: -mi, -sın

Gazel 36

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gönül doktoru.

Ḥayāt-ı cāvidāndır la'li-i
nābiñ şūḥ-ı dil-cūsun
'Aceb bilsem ṭabīb-i cān
mısın cānān mısın kāfir

tābī-i şüret-perest:

1. tābī-i şüret-perest:

Gazel 5

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Görünüşe bakan,
dış yüze bakan şair
Tābî.*

İder cā deyr-i 'aşḳı

Tābī-i şüret-perest āḥir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḥter-i tersā

ta'bir:

1. ta'birde:-de

Gazel 114

Mısra: 2

*Yorumlama, ifade
etme, yorum.*

Ḥālîmi ḥayret gelir
endişeme taḳrîrde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur ta'birde

2. ta'birde:-de

Mesnevi 1

Mısra: 6

*Yorumlama, ifade
etme, yorum.*

Eyleye silk-i beyāna
tanẓîm

Ede ta'birde farṭ-ı

ta'zîm

ta'bir eylesin:

1. ta'bir eylesin:-sın

Gazel 76

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yorumlamak.

Bî-zebāndır nice ta'bir
eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebüter oldu dil
'azme güşāde per ü bāl

ta'bir n'ola:

1. ta'bir n'ola:

Gazel 41

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Tabir ne olabilir.

Ta'bir n'ola ḳuş dilini
söyleye Ḥasīb
Ṭab'-ı Şabîḥ-i tāze-
zebānım çitir pıtır

tabya:

1. **ṭābyaları:** -lar, -ı

Kıt'a 23

Mısra: 14

Bir istihkâmın

*siperlerinden dışarıya
taşacak şekilde ve tek
olarak yapılmış top
yeri, küçük ve tek
istihkâm.*

Bedeni sîne-i âfâka kıılır
istiğnâ
Nâz eder ṭābyaları mihr
ü meh-i tâbâna

ṭab⁵-ı mi⁵mârına:

1. **ṭab⁵-ı mi⁵mârına:** -ı, -n,
-a

Gazel 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Mîmar tabiatına.

Hezârân âferînler ṭab⁵-ı
mi⁵mârına şad taḥsîn
Taḥayyül itmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstâd

tâc:

1. **tâcında:** -ı, -n, -da

Gazel 44

Mısra: 1

*Tarikat şeyhlerinin
külâhı.*

Gülşenî dervîşi tâcında
ser-i gîsû mudur
Kûşe-i destârına sünbül
mü yâ şeb-bû mudur

tâc-ı mücevher giydi:

1. **tâc-ı mücevher giydi:** -
dı

Gazel 70

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Mücevher işlemeli
taç.*

Giydi bir tâc-ı
mücevher yine şâh-ı
nev-rüz
Kõndu zann etme ser-i
tâ-be-i şâh üstüne gül

tâc-ı zer eyledi:

1. **tâc-ı zer eyledi:** -dı

Gazel 52

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Altın taç eylemek.

Şâh-ı cihândır eyledi
hürşid tâc-ı zer
Dervîş-i ser-bürehne
ḥatâdır fes istemez

tağ:

1. **tağlarda:** -lar, -da

Gazel 61

Mısra: 9

Dağ.

Ben Hevâyî şimdi
tağlarda köçekciyim
bugün
Çirke-i çengâne-i
‘örfânenen etdim ferâğ

tağ üstü bağ:

1. **tağ üstü bağ:**

Gazel 69

Mısra: 12

Kelime Tipi: Kalıp

îfade

*Sıkıntıyla
rahatlamayı, üzüntüyle
sevinci bir arada
yaşamak.*

Olmuş ḥarîk yerleri
verd-i kuşur ile
Tağ üstü bağ cümle
mekânı Sitânbuluñ

tağ üstü bağındır:

1. **tağ üstü bağındır:** -
ım, -dır

Gazel 85

Mısra: 3

Kelime Tipi: Kalıp

îfade

*Sıkıntıyla
rahatlamayı, üzüntüyle
sevinci bir arada
yaşamak.*

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar ıağ üstü
bāğımdır
Ferāmüş eylemem ol
lāle-ḥaddın çok kerem
gördüm

ıağ üstüne bāğ:

1. **ıağ üstüne bāğ:**

Gazel 70

Mısra: 27

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

*Sıkıntıyla
rahatlamayı, üzüntüyle
sevinci bir arada
yaşamak.*

Şerḥalar dāğ-ı serimde
baña ıağ üstüne bāğ
Oldu zıbande güşāyişle
ḥayāl üstüne gül

ıağıt:

1. **ıağıtmış:-miş**

Mesnevi 4

Mısra: 41

*Savurmak (saç
bağlamında).*

Zülf-i dil-ber kıara
pürçeklerini ıağıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh
edip ‘aklı gitmiş

ıağlara ıkıdı:

1. **ıağlara ıkıdı:-dı**

Gazel 10

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*ıağlara ıkıkmak //
eşkıya olmak.*

Ser-keş ü bāğı olup
ıağlara ıkıdı her biri
Boy begi olmuş dıraḥt-ı
müntehālar semt semt

ıağallüf etmez:

1. **ıağallüf etmez:-mez**

Gazel 49

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Değışmek.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-
rüz ıağallüf etmez
Rub^c-ı ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

ıağammül:

1. **ıağammülle:--le**

Gazel 50

Mısra: 7

*Dayanma,
katlanma II sabır.*

Bu ‘ālemde ıağammülle
gören nık ü bedi yeksān

O olup özinde dil-āzār
yaḥşi vü yaman çekmez

2. **ıağammül:**

Gazel 115

Mısra: 7

*Dayanma gücü,
katlanma, sabretme.*

Cevr-i bī-ğāyet-i dildāra
ıağammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü
ıa‘nına ıāḳat güççe

ıağammül eylemedir:

1. **ıağammül**

eylemedir:-me, -dir

Gazel 81

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Dayanmak,
katlanmak, sabretmek.*

ıağammül eylemedir
seng-i ıa‘n-ı ağıyāra
ıarıḳ-ı ehl-i
maḥabbetde ehven
añladığım

ıağayyül etmemişdür:

1. **ıağayyül**

**etmemişdür:-me, -miş, -
dür**

Gazel 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Hayal etmek.

Hezārān āferinler ṭab^c-ı
mi‘mārına şad taḥsîn
Taḥayyül etmemişdür
böyle resmi daḥi bir
üstād

tāhir:

1. tāhir:

Kıt'a 7

Mısra: 8

*Ar. Temiz, pak,
arık.*

Çeşm-i estere nigāhı
niş-ter
Müşterî necm-i sitāre
tāhir

tahıyyāt ü selām:

1. tahıyyāt ü selām:

Mesnevi 1

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*"Allah'ın duası ve
selamı üzerine olsun"
anlamında bir ifade.*

Āl ü aşhāba tahıyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḥi
bi'l-ikrām

tahmīs:

1. tahmīs:-e

Gazel 8

Mısra: 10

*Tahmīs edilmek -
Şairin ilgili beyitinin
üzerine üç mısra
ekleyerek beşlemek-.*

İyd üsti beş
ḥisābınadur bu gazel
Ḥasīb

Tahmīsē rağbet itse
eḥibbā degül aceb

tahrīb-i ʿālem:

1. tahrīb-i ʿālem:

Gazel 72

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Dünyayı yıkmak.

Yine tahrīb-i ʿālem
kaşdın etmiş ol Hülāgü-
ḥū
ʿAceb ser-rişte verdi
küşe-i destārdan kākül

tahrİR edeyim:

1. tahrİR edeyim:-eyim

Gazel 21

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Saḅa derd-i dili tahrİR
edeyim sulṭānım

Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kāgıd

tahrİR edince:

1. tahrİR edince:-ince

Gazel 128

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Maḥabbet-nāmeyi
tahrİR edince levḥa-i
cāna
Kebūterveş gönül bār-ı
Hümā-pervāza dek gitdi

tahrİR eyleyince:

1. tahrİR eyleyince:-y, - ince

Gazel 76

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yazmak.

İbtede'tü bi'csmike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre tahrİR
eyleyince ʿarz-ı ḥāl

tahrİR ider:

1. tahrİR ider:

Gazel 6

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Hasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī
kāgıda taḥrīr ider
mehtāb

taḥrīr kıldı:

1. **taḥrīr kıldı: -dı**

Kıt'a 14

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Yazmak.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı
maḥall-i ḥūrşīd
Kıldı taḥrīr şeb ü rūzı
müsāwī taḳvīm

taḥşīl kılıp:

1. **taḥşīl kılıp: -ıp**

Gazel 77

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Elde etmek,

kazanmak.

Ḳabāda āl-i 'abā
ḥubbını kılıp taḥşīl
Kemāl-i ma'rifet-i ḳalbi
eyledi tekmil

taḥşīl-i kām ede:

1. **taḥşīl-i kām ede: -e**

Gazel 135

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Arzu ve isteġi elde
etmek.*

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥşīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

taḥta cülüs edince:

1. **taḥta cülüs edince: -**

ince

Müfret 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tahta çıkmak.

Ḥākān-ı heft kişver
taḥta cülüs edince
'Āḳil u kāmīl şehensāh-ı
cihān 'Abdu'l-ḥamīd

taḥt-ı muraşşā' kırdı:

1. **taḥt-ı muraşşā' kırdı: -du**

kırdı: -du

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süslü taht

hazırlamak.

Ḳurdu bir taḥt-ı
muraşşā' varak-ı
ḥaḍrādan
Ki cülüs eyleye ḥūrşīd-
mişāl üstüne gül

2. **taḥt-ı muraşşā' kırdı: -du**

kırdı: -du

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süslü taht

hazırlamak.

Ḳurdu bir taḥt-ı
muraşşā' varak-ı
ḥaḍrādan
Ki cülüs eyleye ḥūrşīd-
mişāl üstüne gül

tā'ir-i ḳudsī:

1. **tā'ir-i ḳudsī:**

Kıt'a 12

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Cebrazil.

Zevce-i pāk-i melek-
ḥaşlet Ḥadıce-'işmeti
Tā'ir-i ḳudsī gibi açdı
behişte per ü bāl

tā'ir-i ḳudsīye uçmaġın:

1. **tā'ir-i ḳudsīye**

uçmaġın: -maġ, -ı, -n

Gazel 75

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Vefat etmek.

Eylesin ol t̄ā'ir-i
kudsīye uçmağın naşīb
Nā'il-i vuşlat olup Hakk
eyleye 'arz-ı cemāl

tāk:

1. **tākđır:-dır**

Gazel 38

Mısra: 5

Kubbe.

Seb'a-i seyyāreden
tākđır pervānesi
Nūr-ı şābit kim fetīl-i
şem'c-i iķbālimdedir

2. **tākşa:-sa**

Gazel 70

Mısra: 1

*Bir şeyi başka bir
yere uygun bir biçimde
tutturmak, iliştiirmek,
geçirmek II eklemek,
ilave etmek.*

Tākşa turuncıyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naħle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

3. **tākđı:-dı**

Gazel 71

Mısra: 3

*(Bir şeyi başka bir
şey üzerine) iliştiirmek,*

*tutturmak veya
geçirmek, asmak. II
(Giyilecek veya
kullanılacak şeyleri)
Kendi üzerine
yerleştirmek, takınmak,
kuşanmak.*

Tākđı al etmek için
gülgüli şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

4. **tākın:-ın**

Gazel 20

Mısra: 9

*Bayram ve
şenliklerde geçici
olarak kurulan süslü
kemer.*

Mücessem naķş-ı gün-
ā-gün ile tezyin olan
tākın
Kālur endişe vü
hayretde görse Māni vü
Bihzād

takasıñ:

1. **takasıñ:**

Gazel 71

Mısra: 1

*(Bir şeyi başka bir
şey üzerine) iliştiirmek,
tutturmak veya
geçirmek, asmak. II*

*(Giyilecek veya
kullanılacak şeyleri)
Kendi üzerine
yerleştirmek, takınmak,
kuşanmak.*

Destār-ı sebze tākasıñ
gül-i āl üstüne gül
Hoşdur ey Āl-i Resülem
gül-i āl üstüne gül

takat:

1. **takat:**

Gazel 115

Mısra: 8

*Bir şeyi yapabilmek
için gereken güç,
kuvvet, derman.*

Cevr-i bī-gāyet-i dildāra
taħammül āsān
Ruķabānıñ sitem ü
ta'nına tākāt güççe

takat mi gelir:

1. **takat mi gelir:**

Gazel 126

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Dayanma gücü
gelmek.*

Şemşir niyāmında
gerek yohsa Hāsibā
Tākāt mi gelir gamze-i
mesti süzülince

taḳayyüd eyler:

1. taḳayyüd eyler: -r

Gazel 113

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Bağlamak.

O ber-dā'im Ḥasībā
‘āşığıñ çok olduğun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker ḥuşusunda

takbîl etdi:

1. takbîl etdi: -di

Gazel 89

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Geh urur bendesin
ḳurbān eder gāhī sehl
ḥūnīn
Yine ‘ıyd oldu takbîl
etdi ḥancer dest ü
dāmānın

takbîl olur:

1. takbîl olur: -ur

Gazel 8

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpmek.

Dest-i ṭaleble ayağı
takbîl olur müdām
Pîr-i meyüñ du‘ā-yı
ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

taklîd ile taḥḳîka

ermişim:

1. taklîd ile taḥḳîka

ermişim: -mi, -şim

Gazel 87

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Taklit yaparak
gerçeğe ulaşmak.*

Ermişim taklîd ile
taḥḳîka dervişem
bugün
Derd edindim Ḥazret-i
Yezdān bî-çündür
sözüm

takrîr:

1. takrîr:

Gazel 6

Mısra: 2

*Anlatmak, ifade
etmek.*

Şu‘ā‘-ı hāleyi bir ḥalka-i
zencîr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile takrîr ider mehtāb

2. takrîre: -e

Gazel 53

Mısra: 6

*Anlatmak, ifade
etmek.*

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i aḡyār
Hele takrîre muvāfîḳ
bunu tedbîr ederiz

takrîr ederiz:

1. takrîr ederiz: -er, -iz

Gazel 53

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Anlatmak, ifade
etmek.*

Faşl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı
takrîr ederiz
Ḳıl ile mes‘ele-i müşkile
tefsîr ederiz

2. takrîr ederiz: -er, -iz

Gazel 53

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Anlatmak, ifade
etmek.*

Vāḳı‘ā rū’yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midḥet-i ḥüsnüñü
bilmem nice takrîr
ederiz

takrİRde:

1. **takrİRde:** -de

Gazel 114

Mısra: 1

İyi ifade etmek.

Bildirmek.

Hālİmi hayret gelir
endİşeme takrİRde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur ta'birde

taksİM göstermiş:

1. **taksİM göstermiş:** -miş

Gazel 55

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bölme göstermek.

Çıkarılmış kıl kalem
erķāmla bir şūret-i
defter
Haṭıñ cem'a yekūn
hūsnuñ [.] taksİM
göstermiş

taqvİM:

1. **taqvİM:**

Kıt'a 14

Mısra: 18

Mevsimler ve

*vakitleri düzenlemek
için oluşturulan defter.*

Ġālibā burc-ı ḥamel oldu
maḥall-i ḥūrşİd
Kıldı taḥrİR şeb ü ruzı
müsāvİ taqvİM

2. **taqvİMimizde:** -imiz, -
de

Gazel 78

Mısra: 4

Takvim II Zaman.

Düşdü hevā-yı zülfüñe
dil ruzgāriLe
TaqvİMimizde yazdı
şedāyid bu yıl yıl

taqvİM göstermiş:

1. **taqvİM göstermiş:** -
miş

Gazel 55

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Uygun zaman
göstermek.*

Ḥasībā mekteb-i
'İrfānda 'arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerİkim
üstüne taqvİM
göstermiş

taleb eylemezdi:

1. **taleb eylemezdi:** -mez,
-di

Mesnevi 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

İstemek.

Bu se-Mālgāre-gİre Bū
'Alİ SİNā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse taleb

**taleb-cüy-ı muḥāl
etmem:**

1. **taleb-cüy-ı muḥāl
etmem:** -me, -m

Gazel 83

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Olmayacak

*İsteklerin peşinden
koşmak.*

'Arūs-ı kām-ı zİb-i
ḥaclegāhı İhtimāl
etmem
Derūn-ı merd-i āzādım
taleb-cüy-ı muḥāl
etmem

taleb-i āb u dānedir:

1. **taleb-i āb u dānedir:** -
dir

Gazel 14

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Su ve tane isteġİ.

Lebiñle hâliñ olur ʿazm-
i rāh-ı ʿışka sebeb
Seyāhate ʿaleb-i āb u
dānedir bāʿiṣ

taleb-i dil-beri:

1. taleb-i dil-beri:-i

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dilberin isteği.

Nühüfte eyleyelim
naqd-i rāzı bir gıcecik
Maḥabbete ʿaleb-i dil-
beri ketūm edelim

2. taleb-i dil-beri:-i

Gazel 82

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dilberin isteği.

Nühüfte eyleyelim
naqd-i rāzı bir gıcecik
Maḥabbete ʿaleb-i dil-
beri ketūm edelim

talebkār-ı nazīre olduğum:

1. talebkār-ı nazīre olduğum:-duk, -um

Gazel 99

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Nazire istemek.

ʿalebkār-ı nazīre
olduğum kesb-i
maʿārifdir

Ḥasībā Rātib-i üstād-ı
şāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

tālīʿ u tevfiḳ u baḥtı:

1. tālīʿ u tevfiḳ u baḥtı:

Gazel 139

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Talih, yardım ve
baht.*

Ḳanda kim ʿazm eyleye
ḳılsun Ḥudāy
ʿTālīʿ u tevfiḳ u baḥtı
reh-nümāy

tālib olan:

1. tālib olan:-an

Gazel 39

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Talepte bulunmak.

Kūy-ı vişāle tālib olan
şaymaz ötesin
İşār-ı naqd-i cān yoluna
eñ berisidir

tālib-i āğūş:

1. tālib-i āğūş:

Gazel 73

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kucak isteği.

Güzeştelendi olur şimdi
tālib-i āğūş
Ki derd-i şive edip bu
zamān zamānı degül

tālib-i nakd:

1. tālib-i nakd:

Gazel 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Nakdin tālibi.

ʿTālib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

tālib-i naqd olarak:

1. tālib-i naqd olarak:- araḳ

Gazel 12

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Paraya talip olmak.

ʿTālib-i naqd olarak
varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

ṭālī'ⁱ sa'dīle:

1. ṭālī'ⁱ sa'dīle: -ile

Kıt'a 16

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Mutluluk getiren talih.

Bārekallāh ṭālī'ⁱ sa'dīle
etdi nev-zuhūr
İlticā-yı naḥl-i
ümmīdim verā-yı
perdeden

ṭālī'ine çıkdı:

1. ṭālī'ine çıkdı: -dı

Gazel 70

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

Falda talihine çıkmak.

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe'ülle şabā
Bülbülün ṭālī'ine çıkdı o
ḥāl üstüne gül

ta'lim göstermiş:

1. ta'lim göstermiş: -miş

Gazel 55

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Eğitim göstermek.

Girihler meşķ-ı
ruḥsārında kāf-hā mīm
göstermiş
Düzülmüş nokṭa-i ḥāl-i
siyeh ta'lim göstermiş

2. ta'lim göstermiş: -miş

Gazel 55

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Eğitim göstermek.

Lebiñ ḥaṭṭ-ı hümayün
mı getirdi şāh-ı
ḥüsnünden
Müjeñ leşkerleri şık şık
dizip ta'lim göstermiş

tama'kārī:

1. tama'kārī:

Gazel 117

Mısra: 7

Aç gözlülük.

Çü ṭāvus olma gel
dümbāle-bāz[ı] [.]
tama'kārī
Hümāveş evc-i
istiğnāya pervāz et ol
āsüde

tamām eksikligin bildir:

1. tamām eksikligin bildir:

Gazel 110

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bütün eksikliğini bildirmek.

Mihr-i ruḥsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rülara

tamām oldu:

1. tamām oldu: -du

Mesnevi 2

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.

Edhemī Bektāşi vü
Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i a'dādda oldu
tamām işnā 'aşer

tamğa-i büşiş eyledim:

1. tamğa-i büşiş

eyledim: -dim

Gazel 28

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Öpücükle damğa yapmak. II Öpücük izi çıkartmak.

Eyledim tamğa-i büşiş
sīm-i ḥām-endāmını

Sevdiğim ser-tā-be-pā
oldu mükerrer
mu'teber

tamğa-i pişānī:

1. **tamğa-i pişānī:**

Gazel 102

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Alın damgası.

Rüy-ı a'dā dāğdār
olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamğa-i
pişānī güvāh-ı zürda

ta'mir ederiz:

1. **ta'mir ederiz: -er, -iz**

Gazel 53

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Tamir etmek //

*Sevgilinin âşğının
gönlünü alması.*

Qalb-i vīrānī 'imār
etmege va'd etmişidi
Bu tesellī ile 'aşıklar
ta'mir ederiz

tañ sökünceye dek:

1. **tañ sökünceye dek:**

Gazel 68

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Tan vakti
ağarınca kadar.*

Ṭañ sökünceye dek
şafaq bend-i sīnesin
Yalvara yatsa 'āşık-ı
şeydā şabāha dek

2. **tañ sökünceye dek:**

Gazel 68

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Tan vakti

ağarınca kadar.

Ṭañ sökünceye dek
şafaq bend-i sīnesin
Yalvara yatsa 'āşık-ı
şeydā şabāha dek

ta'nı қо:

1. **ta'nı қо:**

Gazel 51

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Ayıplamayı

bırakmak.

Qo ta'nı hālqa zāhid
hānqāh-ı devr-i çerh
içre

Yine bir tekyeniñ
abdāliyız mekr ile hep
siz biz

tanzim edip:

1. **tanzim edip: -ip**

Kıt'a 14

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

(Yazı) Kaleme

almak.

Dest-i hattāt-ı cemāl
eyledi važ'-ı ketebe
Qıl qalemlerle edip
Süre-i Nemli tanzim

tanzim eyleye:

1. **tanzim eyleye: -y, -e**

Mesnevi 1

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kaleme almak.

Eyleye silk-i beyāna
tanzim
Ede ta'bırde farṭ-ı
ta'zim

tanzir:

1. **tanziri: -i**

Gazel 6

Mısra: 9

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanziri
Zer-efşān āsumānī
kāğıda taḥrīr ider
mehtāb

2. **tanzîri:-i**

Gazel 9

Mısra: 12

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Cenâb-ı Fennî-i şâhib-
zemîne âzmâyişdür
Bu tanzîri Hâsîbâ gül
gibi ʿarz eylemeklik yap

3. **tanzîr:**

Gazel 12

Mısra: 17

*Nazire yapmak,
benzetmek.*

Ola mı nazm-ı Belîgâya
Hâsîbâ tanzîr
Ala Vehbî ola çün vâdî-i
ṭab^e-ı Sâbit

4. **tanzîrde:-de**

Gazel 114

Mısra: 12

*Bir şiiirin şekil ve
mana bakımından
benzerini söyleme,
benzerini yazma.*

Hikmetiniñ çün kelâm-ı
nâfizi iʿcâzdır
Şâʿir-i sâhir Hâsîbâ
neylesin tanzîrde

5. **tanzîr:**

Gazel 49

Mısra: 13

*Benzetme,
benzetilme; ed. Bir
şiiirin şekil ve bana
bakımından benzerini
yazma.*

N'ola ʿarz eyledise
ʿÂrife tanzîr Hâsîb
Hâk-i pâyına nişâr-ı
dür-i nâ-yâbımdır

6. **tanzîr:**

Gazel 118

Mısra: 13

*Benzetme,
benzetilme; ed. Bir
şiiirin şekil ve bana
bakımından benzerini
yazma.*

Şuyunca varmadı eşʿâr-
ı Hâkimî tanzîr
Hâsîb düşmedi
meşrebce bu suhen
şuyına

tanzîr degül:

1. **tanzîr degül:**

Gazel 27

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nazire deĝil.

Hâsîbâ hâşılı bir deste
güllerde degül tanzîr
Ola şâhib-zemîne
armağanım gül
zamânıdır

tanzîr ederiz:

1. **tanzîr ederiz:-er, -riz**

Gazel 53

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Benzetmek, örnek
almak.*

Fennîniñ Hayriye pey-
revligine beyt iledir
Biz kuşürile Hâsîbâ anı
tanzîr ederiz

tanzîr eyleyip:

1. **tanzîr eyleyip:-y, -ip**

Gazel 57

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Nazire söylemek.

Hâsîb üstâd-ı şîʿr-i bî-
nazîriñ eyleyip tanzîr
Dehân-ı mür-ı ahqar
loqma-i ʿanqâ
şıĝısdırmış

tanzîr mümkin mi:

1. **tanzîr mümkün mi:**

Gazel 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak

mümkün değil.

Ġazel-i ʿİzzete mümkün

mi Ḥasībā tanzîr

Yeridir kûşe-i destâra

ede yer kâğîd

2. **tanzîr mümkün mi: -mi**

Gazel 97

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak

mümkün değil.

Ḥazret-i Ḥayrîye

mümkün mi Ḥasībā

tanzîr

Ḳadri maʿlûm süḥan-

dân olur eşʿârından

tanzîr ola mı:

1. **tanzîr ola mı: -a, -mi**

Gazel 12

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak. İl

benzerinin yazılması.

Ola mı nazm-ı Belîğāya

Ḥasībā tanzîr

Ala Vehbî ola çün vādî-i

ṭabʿ-ı Şābit

tanzîri olmaya:

1. **tanzîri olmaya: -ma, -**

y, -a

Gazel 40

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Nazire yazmak.

Naḳş-ı Emîniñ olmaya

tanzîri ey Ḥasīb

Dürr-i yetîme ol

güheriñ bî-naẓîr olur

târ pûd:

1. **târ pûd:**

Gazel 7

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Çözü ve atkı.

Ey Hevâyi deffe-i

ḥiddetle cüllâh-ı ḥayâl

Aṭlas-ı nazmın

doḳurken kırdılar târ

pûd hep

târ ü pûd:

1. **târ ü pûd:**

Gazel 3

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Çözü ve atkı.

Târ ü pûd itmiş niyâz u

nâzı cülâh-ı şekîb

Eylemiş nesc-i fitende

düş şâl olmuş baña

târ u pûd eden:

1. **târ u pûd eden: -en**

Gazel 25

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Dokumak.

Nessâc-ı ʿışḳ cân ü dili

târ u pûd eden

Añlar metâʿ-ı vaşlı ne

güne ḳumâş olur

târ u pûd-ı nazm:

1. **târ u pûd-ı nazm:**

Gazel 22

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Nazım dokuması.

Nice dibâc nesc eyler

iseñ sen deffe-i ṭabʿiñ

Ḥasībā târ u pûd-ı nazm

aña dâd-ı hevâyîdir

tarab-efzâ:

1. **tarab-efzâ:**

Gazel 13

Mısra: 2

Neşe ve ferahlık

artıran.

Sākī ʔarab-efzā ola her demde havādis
Cām al ele naql et
kaşaş-1 Cemde havādis

tarab-efzā ola:

1. **ʔarab-efzā ola: -a**
Gazel 13
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
İç açan, keyif veren.

Cām al ele naql et
kaşaş-1 Cemde havādis
Sākī ʔarab-efzā ola her demde havādis

tārāc eder:

1. **tārāc eder: -er**
Gazel 81
Mısra: 3
Kelime Tipi: -
Yağmalamak, talan etmek // Aşk derdiyle âşığın gönlünün harap olması.

Bisāt-1 ‘ayşın bād-1
kazā eder tārāc
Budur dehān-1 perīşān-1
gül den añladığım

tarāvet-yāb olur:

1. **tarāvet-yāb olur: -ur**
Gazel 43
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Tazelenmek.

Büstān-1 dil ʔarāvet-yāb olur ihlāşla
Naḥle feyz erdikce berg ü bār kendin gösterir

tarf-1 dürc-i yāqūta:

1. **tarf-1 dürc-i yāqūta: -a**
Gazel 101
Mısra: 16
Kelime Tipi: -
Yakut kutusunun tarafı.

Ya dür-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya
tarf-1 dürc-i yāqūta
nihān

tarḥ:

1. **tarḥında: -iñ, -da**
Gazel 103
Mısra: 14
Bahçelerde çiçek dikmek için ayrılmış, çiçek dikilmiş yer.

Ṭavr-1 gāzel-i ʔarz-1
mezāmīn-i meşelde

Ṭarḥında sebāk etme
Ḥasībā bu siyāka

tārḥāna:

1. **tārḥāneden: -den**
Gazel 61
Mısra: 6
Un ve farklı gıdaların karıştırılmasıyla yapılan bir tür gıda ve bu gıdadan yapılan çorba.

Hoş gıdadır mercüme
şāhib-riyāzāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḥāneden etdim ferāğ

tār-1 kākülün:

1. **tār-1 kākülün: -üñ**
Gazel 1
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
Saç teli.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Ḥarāmī gamzelerün al
süyüfa ursunlar

tār-1 ‘ankebüt:

1. **tār-1 ‘ankebüt:**
Gazel 2
Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Örümcek ipliği.

Cismüm ol deñlü za'if
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı 'ankebüt
egnümde pīrāhen baña

tārīh:

1. **tārīhini:** -ini

Müfret 1

Mısra: 1

*Bir olayın meydana
geldiği gün ve yıl.*

Mevlidi tārīhini didim
Ḥasīb
'Aleme ān geldi 'Alī
Ziyā

2. **tārīhini:** -ini

Müfret 2

Mısra: 1

*Bir olayın meydana
geldiği gün, ay ve yıl.*

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīhini
Eyledi nāzik Nefise
Ḥānım'ı Allāh 'aṭā

3. **tārīhdir:** -dir

Müfret 3

Mısra: 1

*Bir olayın meydana
geldiği gün, ay ve yıl.*

Bu du'ā iclāsına tārīhdir
Ola heft iklīme şeh
'Abdu'l-ḥamīd-i ğāzī

4. **tārīhin:** -i, -n

Gazel 77

Mısra: 7

*"Ebced" hesabıyla
düşürülen târih.*

Dedim vefâtını güş
eyleyince tārīhin
Göçüp cināna revān
oldu Dervīş İsmā'īl

5. **tārīhin:** -i, -n

Gazel 101

Mısra: 25

*"Ebced" hesabıyla
düşürülen târih.*

Müjde kıl ser-tā-be-pā
āfāka tārīhin Ḥasīb
Geldi İskender
Meḥammed zümre-i
şāhib-kırān

6. **tārīhini:** -i, -n, -i

Kıt'a 2

Mısra: 5

*"Ebced" hesabıyla
düşürülen târih.*

Söylediler rıḥleti
tārīhini
Rāh-ı cinān 'āzimi
Dervīş Bekir

tārīh dedi:

1. **tārīh dedi:** -di

Kıt'a 7

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dedi tebrīke Ḥasībā
tārīh
Geldi 'izzetle
Meḥammed Şākir

tārīh dediler:

1. **tārīh dediler:** -di, -ler

Kıt'a 23

Mısra: 15

Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dediler çend melek
burc-ı felekden tārīh
Seyr-i bārūyı geliñ
kal'a-i Aḳkirmāna

tārīh dedim:

1. **tārīh dedim:** -dim

Kıt'a 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dedim yād eyleyip
rūhını bir gül-bāng ile
tārīḥ
Meḥemmed Oṭabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

tārīḥ oku:

1. tārīḥ oku:

Kıt'a 10

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Oḡu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tārīḥ
Ḥüsn-i ḥaṭṭile
cemālinde yazıldı
muşhaf

2. tārīḥ oku:

Kıt'a 14

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Oḡu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tārīḥ
Yazdı ḥaṭṭ levhına
geldikde şuhuf İbrāhīm
(Fī Ramazān 1186)

3. tārīḥ oku:

Kıt'a 21

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Oḡu tebrīkine tārīḥ
Ḥasīb
Ḥüsn-i ḥaṭṭ levḫa-i
māşa'allāh (1184)

tārīḥ söyledim:

1. tārīḥ söyledim: -dim

Gazel 131

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Ebcet hesabıyla

tarih düşürmek.

Ḥasīb ḥurūf-ı
mücevherle söyledim
tārīḥ
Bu da'vet ede mübārek
ḳadem-i Selīm Ḥānı

2. tārīḥ söyledim: -di, -m

Gazel 131

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Ebcet hesabıyla

tarih düşürmek.

Ḥurūf-ı cevherilerle
Ḥasībā söyledim tārīḥ
Mübārek fetḫ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḥānı

3. tārīḥ söyledim: -di, -m

Kıt'a 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ebcet hesabıyla
tarih düşürmek.

Ḥasībā seyr edince
söyledim bülbül gibi
tārīḥ
Gülistān-i cemālī oldu
zībā ḥüsn-i sünbülzār

tārīḥ yazdı:

1. tārīḥ yazdı: -dı

Müfret 9

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Tarih düşürmek;

Önemli sayılan bir
olayın, çoğunlukla
nazım biçiminde
söylenen sözlerle, ebcet
hesabına göre tarihini
belirtmek.

Mücevher ḫarfle
tebrīke yazdı kilik-i zer
tārīḥ

Mora manşib ḳılındı
nīk-nām 'Oşmān Paşaya

tārīḫi dedi:

1. tārīḫi dedi: -di

Kıt'a 25

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

Tarih düşürmek.

Çıkıp bu tārīhi dedi bir
abdālñ

Bu anda rūḥ-ı Hüseyin
vāşıl-ı Hudā oldu

tārīh-i mevlidin:

1. **tārīh-i mevlidin:** -i, -n

Müfret 7

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Doğum tarihi.

Nām-ı şerīfini işit āl-i

Resūlden

Tārīh-i mevlidin dedi

Āmed Rızā Ḥasan

tārīh-i tebrīki der:

1. **tārīh-i tebrīki der:** -r

Gazel 20

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Tebrīk için tarih
söylemek.*

Ḥasībā mışra^c-ı vāḥidle

der tārīh-i tebrīki

Zihī kāşāne-i şāyāne-i

sultān mübārek-bād

tārīhimi dedim:

1. **tārīhimi dedim:** -dim

Kıt'a 8

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tarih düşürmek.

Ben daḥi etdim du^cā

dedim hemān tārīhimi

Ola bu Seyyid

Meḥemmed ^cālem içre

ser-firāz

tārīhin dedim:

1. **tārīhin dedim:** -dim

Gazel 132

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā

edince tārīhin dedim

Göçdü fānīden muḥibb-

i ḥānedān Seyyid ^cAlī

tārīhin hisāb eyle:

1. **tārīhin hisāb eyle:**

Gazel 139

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Tarihini hesap et.

Eyle cevherlerle tārīhin
hisāb

Oldu iḳbāl ile ḥān

Devlet Girāy (1182)

tārīhin işit:

1. **tārīhin işit:**

Gazel 59

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tarihini işit.

Ḥaḳḳa du^cā āḥiri

hātifden işit tārīhin

Beyt-i Ma^cmūr gibi cāy-

ı mübārek cāmī^c

tārīhin okursa:

1. **tārīhin okursa:** -r, -sa

Gazel 100

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tarihini söylemek.

Okursa bülbül-i gūyā

^caceb mi tārīhin

Gül-i Meḥemmede ḥaṭṭ

yazdı Süre-i Yāsīn

tārīhin söyledim:

1. **tārīhin söyledim:** -di, -
m

Kıt'a 12

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Söyledim işrāb edip

^caşāna tārīhin Ḥasīb

Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

tārīhin yazdı:

1. **tārīhin yazdı:** -*di*

Kıt'a 18

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tarihini yazmak.

Yazdı tārīhin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi mi'rāc-ı rūḫānī
Meḫemmed cennete
(1192)

tārīhini dedi:

1. **tārīhini dedi:** -*di*

Gazel 95

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Hātif-i ḡaybī dedi
rıḫleti tārīhini
Rūḫ-ı Emīn Ḳadına
Fātiḫa oḫu hemān

2. **tārīhini dedi:** -*di*

Kıt'a 20

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Girye vü zārile aḫbābı
dedi tārīhini

Dehre verdi velvele
Dervīş Meḫemmed
göçdü āh

tārīhini dediler:

1. **tārīhini dediler:** -*di*, -*ler*

Gazel 75

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Naḫş-bendīden erenler
dediler tārīhini
Rāh-ı ḫaḫda eyledi
Seyyid Meḫemmed
irtihāl

tārīhini dedim:

1. **tārīhini dedim:** -*dim*

Kıt'a 6

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tarih düşmek.

Rıḫleti tārīhini dedim
budur

ḫaḫḫ yolunda cān fedā
Dervīş 'Ömer

2. **tārīhini dedim:** -*di*, -*m*

Kıt'a 16

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Kāmilen ḫüsn-i edā ile
dedim tārīhini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḫasen

**tarīḫ-ı ehl-i
maḫabbetde:**

1. **tarīḫ-ı ehl-i
maḫabbetde:** -*de*

Gazel 81

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Āşıklar yolu.

Taḫammül eylemedir
seng-i ṭa'n-ı aḡyāra
Ṭarīḫ-ı ehl-i
maḫabbetde ehven
añladığım

tarīḫ-ı ḫacda:

1. **tarīḫ-ı ḫacda:** -*da*

Gazel 6

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hac yolu.

Ṭarīḫ-ı ḫacda meş'al-
keş midür eyā ki
yandurmuş
Miyān-ı kārban-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

tarîk-ı hakda:

1. tarîk-ı hakda: -da

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Allah yolu.

Ṭarîk-ı hakda olup

Nağş-bend o zāt-ı celîl

Reh-i qalenderide kıldı

sa'f-yi cezil

tarîk-ı irşād:

1. tarîk-ı irşād:

Gazel 19

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İrşat yolu.

Nağş-bend oldu bu

remz ile tarîk-ı irşād

Mālik-i qalb-i selîm

olan eder mi anı redd

tarîk-ı lîk:

1. tarîk-ı lîk:

Gazel 120

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

?

Ne berzahdır belā-yı

bîm-i şaḥne-i debîristān

Ṭarîk-ı lîk olur maḥbûb
u dostānîñ ḥaṭarsızca

tarîk-ı ma' nāye:

1. tarîk-ı ma' nāye: -y, -e

Gazel 128

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Mana yolu.

Yine pîrāne 'azm etdi

tarîk-ı ma' nāye ṭab'ım

'Aşā-yı ḥāme ile kişver-

i i'cāza dek gitti

tarîk-ı nağş-bendiye:

1. tarîk-ı nağş-bendiye:

Gazel 132

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Nağşibendilik

tarikati.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı

pür-fütūḥı şād ola

Kim tarîk-ı Nağş-

bendiye demiş idi belî

taşavvuf söyledim:

1. taşavvuf söyledim: -

dim

Gazel 87

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

Tasavvuf söylemek.

Şarf-ı maqdūr eyledim
cümle taşavvuf
söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü
ma'āniden de bîründür
sözüm

taşkın olup:

1. taşkın olup: -up

Mesnevi 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

*Suların taşıp etrafa
zarar vermesi.*

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḥî Evranla refîkız
ederiz gārı maḥarr

taşra kalsun:

1. taşra kalsun: -sun

Gazel 20

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Dışarıda kalmak,
uzak olmak.*

ilāhî eyle bānîsin
mu'ammer ḥānesin
ma'mūr
Derinden ḥalka gibi
taşra kalsun dîde-i
ḥussād

taşt-ı tevbede:

1. taşt-ı tevbede: -de

Gazel 37

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Tövbe leğeni.

Pāk ede taşt-ı tevbede
şābūn-ı mağfiret
Şol kelleler ki kāle-i sū-
i ʿilelde dir

taşvîr-i nakş-ı zer:

1. taşvîr-i nakş-ı zer:

Gazel 123

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Altın nakış tasviri.

Nağd-i niyāzı etme telef
nā-sezālara
Taşvîr-i nakş-ı zer gibi
mużlim binālara

taşvîr-i şāmı:

1. taşvîr-i şāmı: -ı

Gazel 57

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gece tasviri.

Süveydāda sevād-ı
zūlfūnü dānā
şığırdır mış

ʿAceb taşvîr-i şāmı
ḥabbe-i yektā
şığırdır mış

taşvîrini görse:

1. taşvîrini görse: -se

Kıt'a 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Tasvirini görmek.

Görse taşvîrini
ḥayretde qalır dı Bihzād
Ṭab^c-ı mi^cmārī-i Mānīyi
kodu ḥüsrāna

tatar:

1. tatar:

Mesnevi 4

Mısra: 13

Eskiden Türk ve

*Moğol kavimlerine
genel olarak verilen
isim (DN, 2b/5).*

Bir aqıncılı kişidir o
Tatar bācdārı
Qara yaḥşı ururlar
fuqarāya nārı

2. tatar:

Mesnevi 5

Mısra: 22

Eskiden Türk ve

Moğol kavimlerine

*genel olarak verilen
isim.*

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızır
oldu Tatar aña hemān

tatarlı yörükler:

1. tatarlı yörükler:

Mesnevi 4

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Tatarlı Yörükler.

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi ğavġā
Bir yamanlık qomayıp
eyledi mālın yaġmā

tatḥîr eder:

1. tatḥîr eder: -er

Gazel 63

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Temizlemek.

Qal^a-i qalbi eder ceşş-i
hevādan tatḥîr
Seyf-i qāṭı^cdır o zātında
ki var cevher-i ʿışk

tavāf etsin:

1. tavāf etsin: -sin

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tavaf etmek. Kutsal
bir yerin çevresinde
saygıyla dolaşmak.*

Küyuñ ʔolansın ʿāşık-ı
şeydā şabāha dek
Etsin ʔavāf Kaʿbe-i ʿulyā
şabāha dek

2. **ʔavāf etsin: -sin**

Gazel 68

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Tavaf etmek. Kutsal
bir yerin çevresinde
saygıyla dolaşmak.*

Küyuñ ʔolansın ʿāşık-ı
şeydā şabāha dek
Etsin ʔavāf Kaʿbe-i ʿulyā
şabāha dek

ʔavāfa taʿlīm eyler:

1. **ʔavāfa taʿlīm eyler: -r**

Kit'a 14

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tavaf etmeyi
denemek.*

ʔūṭi-i sebze-bahār etdi
cenāheyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı
ʔavāfa taʿlīm

ʔavāmīr-i seḫā:

1. **ʔavāmīr-i seḫā:**

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Cömertlik
tomarları.*

ʔayy oldu ʔavāmīr-i
seḫā mihr-i vefā
Ḥatm oldu kerem-
nāme-i Ḥātemde
ḫavādiş

ʔavḫ mı:

1. **ʔavḫ mı: -mı**

Gazel 103

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Halka.

Ḥalḫālı mı ey serv-i
sehī ḫumrī-i cānıñ
Ya ʔavḫ mı ʿaks eyledi
āyīne-i sākā

ʔavr-ı ğazel-i ʔarz-ı

mezāmīn-i meselde:

1. **ʔavr-ı ğazel-i ʔarz-ı**

mezāmīn-i meselde:

Gazel 103

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Atasözü içerikli
ğazel yazma tarzı.*

ʔavr-ı ğazel-i ʔarz-ı
mezāmīn-i meselde
ʔarḫıñda sebāk etme
Ḥasībā bu siyākā

ʔāvus olma:

1. **ʔāvus olma: -ma**

Gazel 117

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Tavus kuşu gibi
olmak. II Rengarenk
çiçek açmak.*

Çü ʔāvus olma gel
dümbāle-bāz[ı] [.]
ʔamaʿkārī
Hümāveş evc-i
istiġnāya pervāz et ol
āsüde

ʔāvus-ı naḫvet:

1. **ʔāvus-ı naḫvet:**

Gazel 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kibir tavusu.

Ḥırām-ı nāzdan ʔāvus-ı
naḫvet olduġuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklük
yap

ta'yîni ister:

1. ta'yîni ister: -r

Mesnevi 3

Mısra: 33

Kelime Tipi: -

Belli miktarda ayrılan yiyecek.

Kaçır arpası ta'yîni ister
her ay

Verdi şan vâ'iz efendi
deve dişi buğdayı

tayy oldu:

1. tayy oldu: -du

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşılıp gidilmek,
atlanmak.*

Ṭayy oldu ṭavāmîr-i
seḥâ mihr-i vefâ (mühr)
Ḥatm oldu kerem-
nâme-i Ḥâtemde
ḥavâdiş

2. tayy oldu: -du

Gazel 13

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Aşmak, geçmek;
yok etmek, ortadan
kaldırmak.*

Ṭayy oldu ṭavāmîr-i
seḥâ mihr-i vefâ
Ḥatm oldu kerem-
nâme-i Ḥâtemde
ḥavâdiş

tażarru':

1. tażarru'a: -a

Gazel 123

Mısra: 3

*Yalvarma, yakarma
II dua; istek.*

Vâ'iz ḥulûş-ı kalb
gerekdir tażarru'a
Ḥâcet mi ref'-i şavt-ı
muḳaffâ du'âlara

tâze cân bulur:

1. tâze cân bulur: -ur

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Taze cân bulmak,
yeniden canlanmak.*

Kim zıkr-i la'l-i nâbîñ
eder tâze cân bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi
esîr-i firâş olur

tâze civânım:

1. tâze civânım: -ım

Gazel 27

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yenice (Henüz)

delikanlı olmak.

Açıl gülzâra şalın serv-
ḳaddîñ pîrehenlerle
Yetiş sen daḥi ey tâze
civânım gül zamânıdır

tâze fidânım:

1. tâze fidânım: -ım

Gazel 41

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yeni, körpe fidan II
sevgili.*

Pâ-mâl-i esb-i 'işve eder
serv-i gülşeni
Gülzâra gelse tâze
fidânım çıtır pıtır

tâze güldür:

1. tâze güldür: -dür

Gazel 116

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yeni açılmış gül. II
Genç, güzel sevgili.*

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

tāze güller:

1. tāze güller: -ler

Gazel 112

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yeni açılmış gül.

Kūşe-i destārı sebze
tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Hāsib deşt
ü hāmūn eyleme

tāze kılar:

1. tāze kılar: -ar

Gazel 96

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yenilemek,
tazelendirmek.*

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-
be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze kılar cüst ü
cū çemen-be-çemen

tāze mi:

1. tāze mi: -mi

Kıt'a 13

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Körpe II genç.

Ḥāl-i ğarbīlerine
gerden-i şarkīsinde

Ḥabeşī tāze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

tāze zebānı:

1. tāze zebānı: -ı

Gazel 69

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Yeni konuşma; yeni
sözler söyleyen dil.*

Güller gibi bahāra
münāsib ğazelleri
Eyler hediye tāze
zebānı Sitānbuluñ

tāzeden tāze:

1. tāzeden tāze:

Gazel 105

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

‘Araqla ‘ārızıñ olmağda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

2. tāzeden tāze:

Gazel 105

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yeniden daha yeni

*olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

‘Araqla ‘ārızıñ olmağda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer güyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

3. tāzeden tāze:

Gazel 105

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

İçenler şerbet-i la‘lin çü
zemzem tāzeden tāze
‘İlāc eyler dil-i bīmāra
her dem tāzeden tāze

4. tāzeden tāze:

Gazel 105

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

İçenler şerbet-i la‘lin çü
zemzem tāzeden tāze
‘İlāc eyler dil-i bīmāra
her dem tāzeden tāze

5. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Haṭ-ı hüsnin tirāş eyler
o gül-fem tazededen taze
Ki tecdīd-i maḥabbet
eyler ʿālem tazededen
taze

6. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Haṭ-ı hüsnin tirāş eyler
o gül-fem tazededen taze
Ki tecdīd-i maḥabbet
eyler ʿālem tazededen
taze

7. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Güzeşte demleri yād
eylemek ḳalbe şafā
virmez
Gelirken ḥāṭır-ı
maḥzūnına ḡam
tazededen taze

8. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Göñül vermez ḳocamaz
ruḥsārı bu ḳadar
ʿuṣṣāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tazededen
taze

9. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Çürümez rızḳa verdim
naḳd-ı fenni bāḡ-ı
vuşlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-
be-pā hem tazededen taze

10. tazededen taze:

Gazel 105

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Yeñiler eski derdin
çeşm-i bīmārın gören
ʿāşık
Ne deñlü dest-i luṭfı
ḥoşa merhem tazededen
taze

11. tazededen taze:

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Yeniden daha yeni
olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Zülāl-i laʿlini nüş eyle
tazededen taze
Temāyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

12. tazededen taze:

Gazel 104

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeniden daha yeni.

Gül-i terler gibi tāb-ı
ʿaraḳla tazededen taze

Ne hâcet ‘arız-ı gül-
bînesinde ğāze
mümtāze

tāzeden tāze olsa:

1. **tāzeden tāze olsa: -sa**

Gazel 121

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yeniden daha yeni

*olmak II Zamanı
geçmemiş olmak.*

Gözüm gelse açılma gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āġāze

tāze-res:

1. **tāze-resinden: -i, -n, -
den**

Gazel 54

Mısra: 6

Yeni yetişen.

Haṭṭ zuhūr etdi dem-i
şevk-ı vişāl etdi yine
Zevk-ı seyr-i çemeni
tāze-resinden biliriz

ta‘zîm etsin:

1. **ta‘zîm etsin: -sin**

Mesnevi 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Hürmet etmek,
saygı göstermek.*

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslîm
Vaḳfçıdır ola ḳutlu
begüm etsin ta‘zîm

tazyî‘-i maḳāl etmem:

1. **tazyî‘-i maḳāl**

etmem: -me, -m

Gazel 83

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Boşa söz söylemek.

Ḥasîbâ eylerim ehl-i
kemāle ‘arż-ı ḥāl ammā
Mu‘arîz-ṭab‘ olan
dānāya tazyî‘-i maḳāl
etmem

teberrük:

1. **teberrük:**

Mesnevi 5

Mısra: 11

Uğur sayarak.

Eyledim cānımı cānāna
teberrük teslîm
Vaḳfçıdır ola ḳutlu
begüm etsin ta‘zîm

te‘bîd edip:

1. **te‘bîd edip: -ip**

Kıt'a 5

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Ebedileştirmek,
sonsuzlaştırmak.*

Edip sultān-ı iḳlîm-i
melāḥat mülkini te‘bîd
Beyāz üzre yine ḥaṭṭ-ı
hümāyün eyledi işdār

tebrîk:

1. **tebrîkine: -i, -n, -e**

Kıt'a 5

Mısra: 10

Kutlama.

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levḥ-i mäh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur
tebrîkine erbāb-ı dil her
bār

2. **tebrîkine: -i, -n, -e**

Kıt'a 21

Mısra: 17

Kutlama.

Oḳu tebrîkine târiḥ
Ḥasîb
Ḥüsn-i ḥaṭṭ levḥa-i
māşa‘allāh (1184)

3. **tebrîke:-e**
Kıt'a 7
Mısra: 9
*Hayırlı ve uğurlu
olmasını dileme.*

Dedi tebrîke Ḥasībā
tārîḥ
Geldi ʿizzetle
Meḥemmed Şâkir

4. **tebrîke:-e**
Kıt'a 10
Mısra: 11
*Hayırlı ve uğurlu
olmasını dileme.*

Oḡu bu vechle tebrîke
Ḥasībā tārîḥ
Ḥüsn-i ḥaṭṭile
cemālinde yazıldı
muşḥaf

5. **tebrîke:-e**
Kıt'a 14
Mısra: 23
*Hayırlı ve uğurlu
olmasını dileme.*

Oḡu bu vechle tebrîke
Ḥasībā tārîḥ
Yazdı ḥaṭṭ levḫına
geldikde şuḫuf İbrāhîm
(Fî Ramazān 1186)

6. **tebrîke:-e**
Müfret 9
Mısra: 1
*Hayırlı ve uğurlu
olmasını dileme.*

Mücevher ḫarfle
tebrîke yazdı kilik-i zer
tārîḥ
Mora manşıb kılındı
nîk-nām ʿOsmān Paşaya

tecdîd-i maḥabbet eyler:

1. **tecdîd-i maḥabbet
eyler:-r**

Gazel 105

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sevgisini

*yenilemek II imanını
yenilemek, tazelemek;
yeni bir sevgili bulmak.*

Ḥaṭ-ı ḫüsnin tirāş eyler
o gül-fem tazededen taze
Ki tecdîd-i maḥabbet
eyler ʿālem tazededen
taze

tecdîd-i vuzû' etmege:

1. **tecdîd-i vuzû'**

etmege:-mek, -e

Mesnevi 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Abdest yenilemek.

Ṭolu kıl ibricegiñ
etmege tecdîd-i vuzû'
Şūfice eyle ʿibādâtı
naşîḥatdır bu

tecrîm:

1. **tecrîm:**

Mesnevi 4

Mısra: 10

Cezalandırmak;

suçlamak, itham etmek.

Ḥavlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faḫîr

Raḫm edip etmeye

tecrîm müsellim-i şağîr

tecrübemiz geçdi:

1. **tecrübemiz geçdi:-di**

Gazel 54

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Pek çok

yaşanmışlığımız var.

Ol ḫadar tecrübemiz
geçdi der-i meykedeye
Şaḫne başdığını daḫḫ-ı
ʿasesinden biliriz

tedbîr ederiz:

1. **tedbîr ederiz:-er, -**

Gazel 53

Mısra: 6

Kelime Tipi: -
Tedbir almak. (Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için) Gereken hazırlıkları yapmak.

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i aġyār
Hele taķrīre muvāfiķ
bunu tedbīr ederiz

tedbīrde kalır:

1. tedbīrde kalır: -ır

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Tedbirli olmaya devam etmek.

Ķılmayan iksīr-i ‘işķıla
derūnın kīmyā
Bilse de te’sīr-i eşyāyı
kalır tedbīrde

tefe’ül:

1. tefe’ülle: -le

Gazel 70

Mısra: 21

*Bazı hadiseleri,
tevafukları uğurlu saymak. Mesela: Bir kitabı rast gele açarak ilk tevafuk eden yeri okuyup ona dikkat ederek onu uğurlu ve*

esas bir ders sayma gibi. Olacak şeyi tahmin etmek.

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe’ülle şabā
Bülbülüñ ṭālī’ine çıķdı o
hāl üstüne gül

tefhīm kıldı:

1. tefhīm kıldı: -dı

Kit'a 14

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Anlamak, bilmek, idrak etmek, kavramak.

Rü’yet-i ġaymiledir
şebt-i şübüt-i ġurre
Ķıldı bu mes’eleyi ḥaṭṭ-ı
‘izārı tefhīm

tefsīr:

1. tefsīrde: -de

Gazel 114

Mısra: 4

Kur’ân’ı Kerîm’in mana bakımından izahı.

Bāb-ı ḥaddiñde ḥaṭiñ
şerhinde oldu ķıl ü ķāl
Faşl olunmaz mes’ele
geldi yine tefsīrde

tefsīr ederiz:

1. tefsīr ederiz: -er, -iz

Gazel 53

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Açıklamak, yorumlamak.

Faşl-ı bāb-ı ser-i ġīsūñı
taķrīr ederiz
Ķıl ile mes’ele-i müşkile
tefsīr ederiz

teġāfūl eyler:

1. teġāfūl eyler: -r

Gazel 134

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Anlamamazlıktan gelmek. Bir şeyi anladığı hâlde anlamamış gibi davranmak.

Niyāz etsem teġāfūl
eyler ol leb-beste-i
nāzım

Niġāh-ı luṭfla bārī ḥiṭāb
olsa kim aġlardı

tek:

1. tek:

Gazel 112

Mısra: 7

"Sadece, bir "

anlamlarında sıfat.

Tek rakıbe verme yol
‘ıydiyye kırbān et beni
Ey ŧeh-i mülk-i vefā kıan
eyle kıānūn eyleme

tek ü tenhā:

1. tek ü tenhā:

Gazel 68

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tek başına ve
yalnız.*

Ƙadriñ bilip leyālī-i
vaşlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü
tenhā ŧabāħa dek

tekellūf oldu:

1. tekellūf oldu:-du

Gazel 92

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Güçlüğe katlanmak,
zorluk, zahmet görmek.*

Haylī tekellūf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne fetħ-i
muḥalsam defīneden

tekerrür eylediği:

1. tekerrür eylediği:-dik, -i

Müfret 6

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bir daha olmak,
tekrarlanmak.*

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eylediği nūn-ı nesnelere

tekmil eder:

1. tekmil eder:-er

Gazel 15

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Tamamlamak,
kemale erdirmek.*

Hasībā ħazret-i Sālim
Efendi ŧi‘riñi görse
Ƙuşūruñ ‘afv ile tekmil
eder ħayra recādan gec

tekmil eyledi:

1. tekmil eyledi:-di

Gazel 77

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Bitirmek,
tamamlamak.*

Ƙabāda āl-i ‘abā
ħubbını kılıp taħşil
Kemāl-i ma‘rifet-i kıalbi
eyledi tekmil

tekrir:

1. tekrir:

Gazel 3

Mısra: 5

*Tekrarlama,
yineleme.*

Şaħķ olup rub^c-ı ŧabā
tekrir olup lezzāt-ı
kıand
Birisine reftār birisine maķāl
olmuş baña

tekye:

1. tekye:

Gazel 44

Mısra: 3

*Bir ŧeyhin
liderliğinde ve
idaresinde derviş
grubunun bağlandığı
dergâh, tekke.*

Tekye güyā gülsitāndır
ħalka-i tevħid ħavz
Zākirānı ‘andelib ol gül-
i ħoş-bū mudur

2. tekyeniñ:-nin

Gazel 51

Mısra: 6

*Bir ŧeyhin
liderliğinde ve
idaresinde derviş*

*grubunun bağlandığı
dergâh, tekke.*

Ko ta'ını halka zâhid
hânkâh-ı devr-i çerh
içre
Yine bir tekyeniñ
abdâliyız mekr ile hep
siz biz

3. tekyede:-de

Kıt'a 2

Mısra: 3

*Bir şeyhin
liderliğinde ve
idaresinde derviş
grubunun bağlandığı
dergâh, tekke.*

Tekyede sakkalık ederdi
müdâm
Kevseri nüş etmege
şâyestedir

tekyede de:

1. tekyede de:-de, -de

Gazel 138

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir şeyhin
liderliğinde ve
idaresinde derviş
grubunun bağlandığı
dergâh, tekke.*

Sürme geh mescide geh
tekyede de riş-i niyâz
Düşme süfliyyete
mülhid has-ı cârüb gibi

tekye-i ıışkda:

1. tekye-i ıışkda:-da

Kıt'a 13

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Aşk tekkesi.

Tekye-i ıışkda gördükce
o derviş-beçeyi
Büd ü yede şarılıp âhū
mı yâ hū mı desem

tekyeye kurbân geldi:

1. tekyeye kurbân geldi:

Mesnevi 4

Mısra: 37

Kelime Tipi: -

*Tekyeye kurban
geldi.*

Yine bir körpe kızu
tekyeye kurbân geldi
Cânı Hızır oldu teni
mürdemize cân geldi

telef etme:

1. telef etme:-me

Gazel 123

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Mahvetmek, yok
etmek.*

Naqd-i niyâzı etme telef
nâ-sezâlara
Taşvîr-i nakş-ı zer gibi
muzlim binâlara

telh:

1. telh:

Gazel 18

Mısra: 10

Acı.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruhsârsız dâr-ı
felek
Sîm ü zer sâğar Hâsib-i
zâra şubh u şâm telh

telh kâm olunca:

1. telh kâm olunca:-

unca

Gazel 18

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Damağı acılanmak.
II Üzülmek.*

Çâşnî-i ıışkı idrâk
etmese zâhid n'ola
Fehm eder mi lezzet-i
kandı olunca kâm telh

telh olmaz mı:

1. **telh olmaz mı:** -maz, -
mi

Gazel 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Acı olmak.

Nā'îl-i būs-ı nebât-ı la'îl-
i dildâr olsa ger
'Âşık-ı dil-ğasteye
olmaz mı ol bayram
telh

telle pulla:

1. **telle pulla:**

Gazel 40

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Süsle püsle. II İnci
boncuk.*

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

telli:

1. **telli:**

Gazel 22

Mısra: 2

*Telle süslenmiş II
ışık saçan, parlak; göz
alıcı.*

Ruḥ u ḥālîñ ya al
Bengâli ya gül-gün

sevâyîdir
Muḥallâ ḥüylarıñ
kākülleri telli Ḥıṭâyîdir

telsim:

1. **telsimden:** -den

Gazel 89

Mısra: 9

Öpme.

Eden ehl-i niyâzı nâz ile
telşimden maḥrûm
Ḥulâşa çäre bulmaz
rüz-ı maḥşer dest ü
dāmânın

telsim olmaz mı:

1. **telsim olmaz mı:** -maz,
-mi

Kit'a 14

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Öpme.

Der-kenâr oldı beyâz
üzre berât-ı ḥüsni
Ḥaṭṭ-keşide ola olmaz
mı o nâme telşim

temâşâ:

1. **temâşâda:** -da

Gazel 36

Mısra: 9

*Bakıp seyretme,
izleme.*

Eliñden cām düşmez
'aks-i ruḥsârıñ
temâşâda
Meger 'aksiñ saña sen
'aksine ḥayrân mısın
kâfir

temâşâ eder:

1. **temâşâ eder:** -er

Gazel 99

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
bakmak.*

Degüldür seyr-i ḥâlîñ
za'f-ı çeşmimle cüdâ
benden
Eder Hindi temâşâ rind-
i 'âşık çeşm-i süzenden

temâşâ etsin:

1. **temâşâ etsin:** -sin

Gazel 68

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

*Hoşlanarak
bakmak.*

Dâğımla şerḥa-i lâle
çerâğandır Ḥasîb
Etsin o verd-i tâze
temâşâ şabâḥa dek

temâşâ eyleyen:

1. **temāşā eyleyen:** -y, -
en

Gazel 20

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Seyretmek. Temāşā
eyle āfākı çü açuqlık
zamānıdur Temāşā eyle
āfākı çü açuqlık
zamānıdur.*

Ki her bir revzeni
āyine-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-
ı ra'nāyı olur dil-şād

temāşā kıl:

1. **temāşā kıl:**

Gazel 102

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Seyretmek,
bakmak.*

Sīne-i şāfında bostānın
temāşā kıl Hāsīb
Hüb 'aks etmiş turunc
āyine-i billūrda

**temāşā-yı nehr-i sa'd-
ābād:**

1. **temāşā-yı nehr-i sa'd-
ābād:**

Gazel 90

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sadabat nehrini
gezmek.*

Şafā verir mi temāşā-yı
nehr-i Sa'd-ābād
Göñülde cārī iken mā-
cerā-yı cūy-ı vaṭan

temāyül eyleme:

1. **temāyül eyleme:** -me

Gazel 118

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Meyletmek.

Zülāl-i la'lini nūş eyle
tāzeden tāze

Temāyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

temekkün eyler:

1. **temekkün eyler:** -r

Gazel 102

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yurt edinmek,
yerleşmek, yer tutmak.*

Fikr-i şādī cāy-gīr
olmaz dil-i mağdūrda
Mey nice eyler
temekkün şīşe-i
meksūrda

temelluk eyleyen:

1. **temelluk eyleyen:** -ye,
-n

Kıt'a 24

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Dalkavukluk etmek,
yaltaklanmak.*

Eder sūrāhı a'dādı
kadar zaḥm-ı sitem
peydā
Bu 'ālemde temelluk
eyleyen cirmince
ğırbālīñ

temiz-i nık ü bed:

1. **temiz-i nık ü bed:**

Kıt'a 24

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*İyi ve kötünün
suçsuzu, safı.*

Sāmī

Temiz-i nık ü bed 'ayn-ı
zarardır ḥurde-bīnāna

temkīn verdi:

1. **temkīn verdi:** -dī

Gazel 100

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sabit durmak. II
Olduğu gibi görünmek.*

Edip lihāyla icrā-yı
sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı zātına verdi o
vechle temkīn

temür-i hestī-i mevhūm
imiş:

1. **temür-i hestī-i**
mevhūm imiş: -i, -miş

Gazel 85

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Var sayılan varlık
demiri.

Temür-i hestī-i
mevhūm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde şüret-
i rengi ‘adem gördüm

ten:

1. **tendedir:** -de, -dir

Gazel 18

Mısra: 2

Far. Beden, cisim,
gövde, vücut.

Manşib-ı dünyā lezīz
ammā ki ‘azl ālām-ı telḥ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn līk mevt encām-ı
telḥ

2. **tenim:** -im

Gazel 23

Mısra: 7

Beden, cisim,
gövde, vücut.

Bu benim zahmın
ḳaparsa bu ḫabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

3. **tenimde:** -im, -de

Gazel 121

Mısra: 9

Beden, cisim,
gövde, vücut.

Eder yer yer benimde
şerḫa şerḫa ḫancer-i
ebrū

Ne ḫācet tīg-i tīz-i
ḡamze-i ḡammāza ser-
bāza

4. **tenimden:** -im, -den

Gazel 128

Mısra: 1

Beden, cisim,
gövde, vücut.

Tenimden derd-i ḫasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfi‘-i baḫşla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

5. **tende:** -de

Gazel 27

Mısra: 4

Beden.

Ġam-ı ḫaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luḫ et
Göründü tende zahm-ı
ḫūn-feşānım gül
zamānıdır

6. **ten:**

Gazel 81

Mısra: 1

Beden.

Libās-ı ‘āri-i nāçiz imiş
ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladığım

7. **teniñ:** -in

Gazel 15

Mısra: 8

Beden, cisim //
maddi varlık.

Cebīniñ ferş edip
dergāh-ı ḫaḳḳa künc-i
‘uzletde
Teniñ naḳş-ı ḫaşir et bī-
riyā ol būriyādan gec

8. **teni:-i**

Mesnevi 4

Mısra: 38

Beden, cisim.

Yine bir körpe kızu
tekyeye kırbân geldi
Câmı Hızır oldu teni
mürdemize cân geldi

9. **ten:**

Gazel 35

Mısra: 4

Beden / cisim. II

Nefs.

Zahm-ı çerâğı üzre ki
kıor penbe-i devâ
Yâ Rab firâkıle zevk sür
ten fetil olur

ten şuyına:

1. **ten şuyına:-n, -a**

Gazel 118

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Vücut suyu.

Melekeci güzeli
çekdirirse ten şuyına
Kenâra şal yeke yek
kıullanıp dümen şuyına

tenâvül etdiği:

1. **tenâvül etdiği:-dik, -i**

Gazel 93

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yiyip içmek. II İlahî

*feyiz almak,
nasiplenmek.*

Tenâvül etdiği
mikdârdır sıklet şikem-
hıvâra
Girândır bâr-ı vizr
tevliyet-i işyân-ı
câbiden

teng oldu:

1. **teng oldu:-du**

Gazel 122

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Dar olmak.

Ey gonce vüs'atin
nideyim bâğ-ı âlemin
Teng oldu firqatîñle bu
gülşen ser-â-sere

tenhâ:

1. **tenhâ:**

Gazel 12

Mısra: 9

Far. 1. Yalnız, vahit.

2. Hali, insandan hali,

ISSİZ.

Ben alayım kıoyuna bir
kıuzucağı tenhâ
Ser-i kıuyında
kıolanmağı kıaķibâ sen et

2. **tenhâ:**

Kıt'a 22

Mısra: 3

*Bir başına, tek,
yalnız.*

O şuhı da'vet etmiş
dâhiliyye hücreye
tenhâ
'Aceb vâ'iz umür-ı
hâriciyye eylemiş
peydâ

ten-i nizârı yıkdı:

1. **ten-i nizârı yıkdı:-dı**

Gazel 41

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*İnce vücudu
yıkmaq.*

Yıkdı ten-i nizârı dirîğâ
çü hâr u has
Süz-ı dil-i şerâre-
feşânım çıtır pıtır

ten-i pâlüdesin:

1. **ten-i pâlüdesin:-sin**

Gazel 104

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Taze saf tenli.

Ten-i pālūdesin raqş
eyledikce ditredir dir
dir
Doyulmaz şūh-ı şirîn-
kār-ı lu^cbet-bāza pür-
tāze

ten-i rencūrda:

1. **ten-i rencūrda:-da**
Gazel 102
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Hasta/soluk ten.

Eylesem bālīn ü
pisterde ‘aceb mi
ıztırāb
Ferş-i rāhat hārzār olur
ten-i rencūrda

ten-i sūzānım:

1. **ten-i sūzānım:-ım**
Gazel 35
Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Aşk ile yanan
beden.*

Açdıqça bārılar ten-i
sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Hālil olur

ten-tenā:

1. **ten-tenālara:-lar, -a**
Gazel 123
Mısra: 8
Ten-tena sesi.

‘Uşşāka rāst rāhatü'l-
ervāh-ı māyedir
Bir gül-‘izār kılsa nevā
ten-tenālara

tenvīr ider:

1. **tenvīr ider:**
Gazel 6
Mısra: 8
Kelime Tipi: -
Nurlandırmak.

Ṭarīq-ı hacda meş^cal-
keş midür eyā ki
yandurmuş
Miyān-ı kārban-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

tenzū mı:

1. **tenzū mı:-mı**
Kıt'a 13
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
*Güzellik II Ateşe
konup güzel koku veya
tütsü için yakılan misk*

*ve amberden yapılmış
ufak tâne.*

Dil-i bīmārıma emdikce
şifā-bağş eyler
La^cl-i āliñe ya kırmız mı
ya tenzū mı desem

ter eyler:

1. **ter eyler:-r**
Gazel 89
Mısra: 2
Kelime Tipi: **Deyim**
*İslatmak II
incitmek, yormak.*

Niķāb etdikce ruhsārına
dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ‘aşıka
ter dest ü dāmānın

terāfi^c-i bahşla:

1. **terāfi^c-i bahşla:-la**
Gazel 128
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Tartışmayı
yükseltme.*

Tenimden derd-i hasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfi^c-i bahşla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

terāfu^c:

1. **terāfu‘la: -la**
Kıt'a 5
Mısra: 7
*Birbirinden davacı
olarak mahkemeye
başvurma, duruşmaya
girme II gösterme,
ortaya koyma.*

Terāfu‘la huzūra ‘arz-ı
hālīm der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu kıldı nice şahh
āşār

terah:

1. **terahdır: -dır**
Gazel 93
Mısra: 1
Keder, gam, tasa.

Terahdır bezm-i tesbîh-
i riyā künc-i harābiden
Ferahdır hānqāh-ı pey-i
nev ol künc-i hesābiden

tercemān oldu:

1. **tercemān oldu: -du**
Gazel 79
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Bir şeyi anlatmaya
yardımcı olmak,
tercümanlık etmek.*

Olur şebih dehān ü
zebān devāt ü qalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
qalem

terk:

1. **terk:**
Gazel 135
Mısra: 11
*Bırakma, terk
etme.*

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥşil-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

terk edip:

1. **terk edip: -ip**
Gazel 132
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
*Canını terk etmek,
ölmek; yaşamaz olmak.*

Nāy-zen-i şāhib-nefes
bir zāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemī‘-ı
mā-sivā’llāhdan eli

terk eyle:

1. **terk eyle:**
Gazel 37
Mısra: 13

Kelime Tipi: -
*Bırakmak,
vazgeçmek.*

Terk eyle evc-i naḥveti
meyl et tevāzu‘a
Şükb-i miyāh-ı süy-ı
hāziz-i cebeldedir

terk-i ‘aşā kıldım:

1. **terk-i ‘aşā kıldım: -
dım**

Gazel 120

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Asasız olmak.

Raḳib-i seg-menişden
küy-ı dil-ber çünkü
hālīdir
Ḥasibā ben daḥi terk-i
‘aşā kıldım hāzersizce

terk-i cedelle:

1. **terk-i cedelle: -le**

Gazel 78

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
*Kavgayı, savaşı
bırakmak.*

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūḥ ehl-i hāl
Erbāb-ı kālī kıldı gürūh-
ı şakıl kıl

terk-i fenā eyleyip:

1. **terk-i fenā eyleyip:** -y, -ip

Gazel 75

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Bu dünyadan ayrılmak.

Daḥi nev-resken edip
emr-i Hüdāya imtişāl
Eyleyip terk-i fenā kıldı
beḳāya irtiḥāl

terkīb olan:

1. **terkīb olan:** -an

Gazel 23

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Bir araya gelmek.

Bu benim zaḥmın
ḳaparsa bu ḫabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

teşāvīr-i der ü dīvār:

1. **teşāvīr-i der ü dīvār:**

Gazel 43

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kapı ve duvar tasvirleri.

Ḳılmayan deyr-i dili
eşnām-ı hestīden ḫalāş
Çün teşāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

tesbīh çekdi:

1. **tesbīh çekdi:** -di

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Tesbih çekmek,
zikir etmek.*

Tesbīh çekdi Zühreyi
teşhīr için meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā şabāḫa
dek

teşbīh eylemiş:

1. **teşbīh eylemiş:** -miş

Gazel 26

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Benzetmek.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u
çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şā'ire bundan
büyük ḫaṭā mı olur

tesehhür-i şeb-i yeldā

etdim:

1. **tesehhür-i şeb-i yeldā**
etdim: -dim

Gazel 68

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sabaha kadar beklemek.

Mecnūn gibi yildüm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā şabāḫa dek

teşekkī ede:

1. **teşekkī ede:** -e

Mesnevi 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Şikayet etme,
yakınma, başa gelen bir
dertten şikayetçi olma.*

Çünkü ḫalka ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Hācī Manşūr

tesellī:

1. **tesellī:**

Gazel 53

Mısra: 12

Avuntu.

Ḳalb-i vīrānı 'imār
etmege va'd etmişidi
Bu tesellī ile 'aşıḳları
ta'mīr ederiz

teşhîn ola:

1. teşhîn ola: -a

Gazel 100

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Isıtmak, kızdırmak.

Ya gerü lâle-i hamrâda
berg-i hağrâdır
Benefşedir ki ola
yâsemenle teşhîn

teshîr:

1. teshîr:

Gazel 6

Mısra: 6

Büyüleme.

Benâtü'n-na^çı kılmış
bir ^âaşâ hâleyi hırka
Ki ehl-i şâmı kayd-ı
h^ˆâb ile teshîr ider
mehtâb

teshîr ederiz:

1. teshîr ederiz: -er, -iz

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Büyülemek, büyü
yapmak; mec. Kuvvetli
bir tesirle kendine
bağlamak, büyülenmiş*

*duruma getirmek,
etkilemek.*

Nağd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsâra
Vech-i tahrîr ile ol dil-
beri teshîr ederiz

teshîr için:

1. teshîr için: -içün

Gazel 68

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sihir yapma, büyü
yapma. // Kuvvetli bir
tesirle kendine
bağlama, büyülenmiş
duruma getirme.*

Tesbîh çekdi Zühreyi
teshîr için meger
Bu mâdeyi çeşm-i
necm-i Süreyyâ şabâha
dek

teshîr-i cüvânân

eylerem:

1. teshîr-i cüvânân

eylerem: -r, -em

Gazel 87

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Gençleri
büyülemek.*

Mısrâ^c-ı nazmîle teshîr-
i cüvânân eylerem
Hep musahhârdır baña
çün sihr [ü] efsündür
sözüm

teşhîs-i kadr-i edviye:

1. teşhîs-i kadr-i edviye:

Gazel 37

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*İlaçların değerini
bilme.*

Hâşşiyet-i sülûki bilür
ehl-i derd olan
Teşhîs-i kadr-i edviye
şâhib-^cileldedir

te'sîr eder:

1. te'sîr eder: -er

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Bir şeyin diğer şey
üzerindeki etkisi,
etkilemek.*

Eder naşîhati vâ'iz
efendiniñ te'sîr
Zehri hadîd-lisân kim
kelâmı halka saçar

te'sîr-i eşyâyı bilse de:

1. **te'sîr-i eşyâyı bilse**
de: -se, -de

Gazel 114

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Mevcut olanların
etkisini bilmek.*

Çılmayan iksîr-i 'ışkıla
derûnın kîmyâ
Bilse de te'sîr-i eşyâyı
kalır tedbîrde

teslîm eyledim:

1. **teslîm eyledim: -dim**

Mesnevi 5

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Bir şeyi sahibine
ver.*

Eyledim cânımı cânâna
teberrük teslîm
Vağfçıdır ola kıtlu
begüm etsin ta'zîm

teslîm olur:

1. **teslîm olur: -ur**

Gazel 113

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Boyun eğmek,
teslim olmak.*

Ne deñlü zen-perestân
meyl-i mağbûb

eylemezlerse
Yine teslîm olur dellâk
ile berber hûşûsında

teşne-dehen:

1. **teşne-dehenler: -ler**

Gazel 118

Mısra: 8

Susamış ağızlı.

Bu âb-ı nâbla sen ol
ğonce-i hûy-gerde
Çanar mı teşne-
dehenler çeh-i zekân
şuyına

teşne-dil:

1. **teşne-dillere: -lere**

Gazel 69

Mısra: 7

*Susuz gönül, gönlü
susamış.*

Seyr-i kemerde etdi
ağın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne
cüvânı Sitânbuluñ

teşnegân-ı kerbelâ-yı

'ışkı:

1. **teşnegân-ı kerbelâ-yı**

'ışkı: -ı

Gazel 45

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Aşk Kerbela'sının
susamışları.*

Âb-ı şî'rînin etse cârî
lü'lü'-i kilkin Hâsîb
Teşnegân-ı Kerbelâ-yı
'ışkî hep sîr-âb eder

teşrif ederseñ:

1. **teşrif ederseñ: -er, -
señ**

Gazel 120

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Şereflelendirmek.

Ciger pîrâhen üzre mâ-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrif ederseñ ey
perî-peyker habersizce

teşrif eyledi:

1. **teşrif eyledi: -di**

Gazel 131

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Gelerek şeref
vermek,
şereflelendirmek.*

Sitânbula med'uvven
eyledi teşrif
Ki pâdişâhıñ ola devlet
ile mihmânı

teşvîşe düşdü:

1. teşvîşe düşdü: -dü

Gazel 102

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Karışıklığa

düşürmek.

Başıma bilmem ne

sevdadır hevâ-yı

kâkülüñ

Düşdü teşvîşe göñül bu

fikr-i dūr-â-dürda

teşvîşe düşürdü:

1. teşvîşe düşürdü: -ür, -

dü

Gazel 72

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Karışıklığa

düşürmek.

Perîşân-târ olur cünbiş-

zen-i reftârdan kâkül

Düşürdü ‘aşıkı teşvîşe

bu eṭvârdan kâkül

tesyîr:

1. tesyîr:

Gazel 6

Mısra: 4

Gönderme,

yollama.

Sühâ der-eşheb-i ebr

olmuş elde sîm çevgânı

Gürûh-ı aḥterân alayını

tesyîr ider mehtâb

tetmîm kıldı:

1. tetmîm kıldı: -dı

Kıt'a 14

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Tamamlamak.

Eyledi sünnet-i âyîn-i

Resûl'î icrâ

Lihye irsâli ile kıldı

vaḳârı tetmîm

tevâriḥ-i selef:

1. tevâriḥ-i selef:

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Bizden önceki

kitaplar II Bizden önce

yaşamış insanların

hadiselerini not alan

tarih kitapları.

Var mıdır işte tevâriḥ-i

selef inşâf et

Böyle ḥâḳân-ı kerem

‘ârif-i ‘ilm-i nâfi‘

tevârüd:

1. tevârüd:

Mesnevi 4

Mısra: 47

Ar. 1. Gelmek, verd

etmek, varid olmak.

(Ekseriya evrak

hakkında kullanılır:

tevârüd-i mekâtib).

2. İki şairin bir beyti veya

bir mısraı tesadüfen bir

zamanda veya

birbirinden haberli

olmayarak ayrı zaman

ve mekânda mana ve

elfazı yekdiğerin aynı

olarak söylemesi, bu

yolda söylenilen beyit

veya mısra.

Bu umûrcayla ne şayda

tevârüd dildârı

Ḳo hemân ḳoynuña

altun gibi şarı yârı

tevâzu‘:

1. tevâzu‘dur: -dur

Gazel 124

Mısra: 6

Alçak gönüllülük.

Eder pür delvi rîz

olduḳca bâlâ gerdiş-i

dolâb

Tevâzu‘dur ḳulûbı cezb

eden rif‘at maḳâmında

2. **tevāzu‘a: -a**

Gazel 37

Mısra: 13

*Alçak gönüllülük,
alçalma.*

Terk eyle evc-i naḥveti
meyl et tevāzu‘a
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı
ḥazīz-i cebelledir

teveccüh kılsa:

1. **teveccüh kılsa: -sa**

Gazel 48

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yönelmek.

Kılsa ebrūña teveccüh
ne ‘aceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi
ḳible-nümāsıyla döner

tevķir ederiz:

1. **tevķir ederiz: -er, -iz**

Gazel 53

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yücelt-,
onurlandır-.*

Eyleyip raḥşıña kālā-yı
dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevķir ederiz

tevlıyet-i ‘ısyān-ı

cābiden:

1. **tevlıyet-i ‘ısyān-ı**

cābiden: -den

Gazel 93

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Tahsildarın isyanda
vakıf mallarına bakma
görevi.*

Tenāvül etdiği
miḳdārdır sıḳlet şikem-
ḥvāra
Girāndır bār-ı vizr
tevlıyet-i ‘ısyān-ı
cābiden

tevsen-i ḥāmeñe:

1. **tevsen-i ḥāmeñe: -ñ, -e**

Gazel 127

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Dik başlı at misali
kalem.*

Tevsen-i ḥāmeñe
meydān gerek ey nazm-
ı Ḥasīb
Eyle irḥā-yı ‘ināna var
mı vādī nev-üslüba

tezerv:

1. **tezervüm: -üm**

Gazel 9

Mısra: 8

*Sülün, kılkuyruk.
Klasik şiirde av hayvanı
olarak anılır.*

Ḥırām-ı nāzdan ṭāvus-ı
naḥvet olduḡuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rakşa gir reftār-ı keklik
yap

tezyin olan:

1. **tezyin olan: -an**

Gazel 20

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Süslenmek,
donatılmak.*

Mücessem naḳş-ı gün-
ā-gün ile tezyin olan
ṭāḳın
Ḳalur endişe vü
ḥayretde görse Māni vü
Bihzād

ticāretde gözi ka‘beyi

ḥān-ı ḥalil şandı:

1. **ticāretde gözi ka‘beyi**

ḥān-ı ḥalil şandı:

Mesnevi 3

Mısra: 37

Kelime Tipi:

Atasözü

*Gözü ticarete
Kabeyi Halil İbrahim
sofrası sanmak.*

Ka'beyi hân-ı Halil
şandı ticâretde gözi
Ehl-i sūka devesi hâcî
diyen toğru sözi

tıfl:

1. **tıflı:-ı**

Gazel 52

Mısra: 11

Çocuk, güzel.

Çalmaz o tıflı görse
Hasibâda ihtiyâr
Pîrân-ı ıışk olan
dimeñiz nev-res
istemez

tıfl-ı dil:

1. **tıfl-ı dil:**

Gazel 23

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönül çocuğu.

Ol perî şundukça la'lin
ağzıma bu tıfl-ı dil
Hoğka-i billürdan şan
sükkerî bâdem çapar

tıfl-ı ebcedi:

1. **tıfl-ı ebcedi:-ı**

Gazel 140

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Okula yeni
başlamış, alfabeyi yeni
öğrenen çocuk.*

Ol nükte-dân-ı pāk 'Alî
Zeyne'l-âbidîn
Bir nokta ile kâmil eder
tıfl-ı ebcedi

tıfl-ı nev-resdir:

1. **tıfl-ı nev-resdir:-dir**

Gazel 70

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Yeni yetme çocuk.

Tıfl-ı nev-resdir
ağacdan ata binmiş
güyâ
Seyr-i bāğ etse süvâr
olmada dal üstüne gül

**tıfl-ı sedd-i iskender-
vakâr:**

1. **tıfl-ı sedd-i iskender-
vakâr:**

Gazel 101

Mısra: 23

Kelime Tipi: -

*İskender'in seddi
gibi gururlu çocuk.*

Nice merd olur o tıfl-ı
sedd-i İskender-vakâr
Tül-i 'ömr ile
mu'ammer eyleye
Mevlâ hemân

tığ:

1. **tığ:**

Gazel 125

Mısra: 2

(Sevgilinin)

*kirpikleri. II Sevgilinin
bakışı; İlahi sevgilinin
âşığın gönlündeki tesiri
ve feyzi (tasavvufi
bağlamda).*

Ya zaḥm ur sîneme
bi'llâh ya ḥancer-be-kef
turma
Levendim tığ yakanda
gerek yâḥūd niyâmında

tığ-ı âteş-tâb:

1. **tığ-ı âteş-tâb:**

Gazel 29

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Ateş gibi parlak
kılıç II sevgilinin
keskin, etkili bakışı.*

Ġamzeler çeşminde
elde tığ-ı âteş-tâb uyur
Der-kemîn olmuş

gürüh-ı leşker-i nehhab
uyur

tîğ-i balğamî-kabzam:

1. **tîğ-i balğamî-
kabzam: -m**

Gazel 33

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Balgami (?) kabzalı

bir kılıç.

Dem-i ağıyara ğark
olmazdı tîğ-i balğamî-
kabzam
Ne bahtım var benim
‘âlemde ne bir kanlu
taşım var

tîğ-i ferâfer:

1. **tîğ-i ferâfer:**

Gazel 101

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Ferafer'in kılıcı.

Ġamzesi tîğ-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nîgeh
Tîr-i Gerşâsb müje ebrû
kemân-ı Qahramân

**tîğ-i tîz-i ğamze-i
ġammâza:**

1. **tîğ-i tîz-i ğamze-i
ġammâza: -a**

Gazel 104

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Koğucu gamzenin
keskin kılıcı.*

Şikeste-dâr-ı reftârîñ
öldürdü beni besdir
Ne zağmet tîğ-i tîz-i
ġamze-i ġammâza ser-
bâza

2. **tîğ-i tîz-i ğamze-i
ġammâza: -a**

Gazel 121

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Koğucu gamzenin
keskin kılıcı.*

Eder yer yer tenimde
şerha şerha ħancer-i
ebrû
Ne ħâcet tîğ-i tîz-i
ġamze-i ġammâza ser-
bâza

tîğ-zen:

1. **tîğ-zenlikde: -lik, -de**

Gazel 116

Mısra: 6

*İyi kılıç kullanan
kimse.*

Helâk eyler hezârân
‘âşığı biñ ġamze-i hesti

Çalar çeşm-i fetili
Qahramânı tîğ-zenlikde

tirâş eyler:

1. **tirâş eyler: -r**

Gazel 105

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kesmek.

Ĥağ-ı ħüsün tirâş eyler
o gül-fem tâzededen tâze
Ki tecdid-i maĥabbet
eyler ‘âlem tâzededen
tâze

tîr-i gerşâsb:

1. **tîr-i gerşâsb:**

Gazel 101

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

*Neriman'ın babası
ve Feridun'un çağdaşı
olan efsanevi İrân
hükümdarının oku.*

Ġamzesi tîğ-i Ferâfer
nîze-i Rüstem nîgeh
Tîr-i Gerşâsb müje ebrû
kemân-ı Qahramân

tîr-i kazâdan:

1. **tîr-i kazâdan: -dan**

Gazel 66

Mısra: 13

Kelime Tipi: -
Kaza oku.

Ḥavf etme tîr-i kazâdan
sen ol kadar
‘Âşık Rızâ gibi siperiñ
yoğ mudur seniñ

tîr-i müjgāniñ:

1. **tîr-i müjgāniñ: -iñ**

Gazel 129

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Kirpik okları.

Uruldu boş böğürden
seyr edince tîr-i
müjgāniñ
Dil-i bî-çāre ey kaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

tıynet:

1. **tıyenetim: -im**

Gazel 38

Mısra: 3

*Yaratılış, huy,
mizaç.*

Ṭıyenetim bir beyt-i
süflidir kesāfetde velî
Ka'be-i ‘ulyā-şifāt sa‘y-i
necā elimdedir

tîz-dest:

1. **tîz-destlikde: -likde**

Gazel 130

Mısra: 4

*Çabuk iş gören, eli
çabuk.*

Ġamzeden evvel yetiş
ey ḥancer-i müjgān-ı
yār

Tîz-destlikde görür
cānım daḥi aqvā seni

2. **tîz-destlikde: -likde**

Gazel 130

Mısra: 4

*Çabuk iş gören, eli
çabuk.*

Ġamzeden evvel yetiş
ey ḥancer-i müjgān-ı
yār

Tîz-destlikde görür
cānım daḥi aqvā seni

tob:

1. **ṭob:**

Mesnevi 3

Mısra: 51

*Gülle veya şarapnel
atan ateşli silah, top.*

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emîn-i beytü'l-māl

toğrı:

1. **toğrı:**

Gazel 64

Mısra: 6

...a/e doğru.

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ḥilāf söylemem isterse
toğrı ḥākime çek

toğrı yürürüz:

1. **toğrı yürürüz: -r, -üz**

Gazel 127

Mısra: 3

Kelime Tipi: -
Doğru ilerlemek.

Emerek leblerini
ğabğaba toğrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
kaymak için Eyyūba

toğru:

1. **toğrudur: -dur**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Doğru, düzgün.

Yağır etdiği qalır deveyi
olmaz nācī
Ṭoğrudur peşimāne
yalancı ḥacī

toğru sözi:

1. toğru sözi:

Mesnevi 3

Mısra: 38

Kelime Tipi: -

Doğru söz.

Ka^cbeyi hân-ı Halil
şandı ticâretde gözi
Ehl-i sūka devesi hâcî
diyen toğru sözi

toķuz:

1. toķuz:

Mesnevi 4

Mısra: 50

Dokuz.

Aldı mızrâbı ele hışmla
cellâd-ı cihân
Etdi toķuz yörügüñ
başını birden ğaltân

tolan:

1. tolanmağı: -mağı

Gazel 12

Mısra: 10

Dolanmak,

dolaşmak.

Ben alayım koyuna bir
ķuzucađı tenhâ
Ser-i kūyında
toĻanmađı rakîbâ sen et

tolu:

1. tolu:

Gazel 121

Mısra: 12

*Dolu (içi içki ile
doldurulmuş kadeh).*

Zemistân gitse nev-rûz
etse bülbül ötse gül
bitse
ToĻu câm alsa sâķi şalsa
mutrib sâza âĝâza

2. tolu:

Gazel 96

Mısra: 4

*Bir şey ile dolu
olan. // Çok, pek çok.*

Durur o şüh-ı mey-
âşâma lâleler güller
Ayağ elinde şurâhî toĻu
çemen-be-çemen

tolu kıl:

1. tolu kıl:

Mesnevi 5

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Doldurmak.

ToĻu kıl ibriceĝiñ
etmeĝe teccid-i vuzû'
Şûfice eyle 'ibâdatı
naşihatdir bu

ton üzerinden:

1. ton üzerinden:

Gazel 137

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Elbise üzerinden.

Bir pîrehen içre olalım
laħmüke laħmî
Hiç ton üzerinden
güzelim ülfet olur mı

tonu çözülince:

1. tonu çözülince: -ül, - ince, -

Gazel 126

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Uçkuru çözülmek.

îrâd edip uçkura
yakayın kışşa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülince

toy-:

1. toydu: -du

Mesnevi 3

Mısra: 25

Doymak.

îmâm efendi bugün
toydu hep ribâ
yemeden

Lisān-ı nāsda derler
yarar deveye diken

tüfeng-i tab'la:

1. tüfeng-i tab'la: -la

Gazel 87

Mısra: 21

Kelime Tipi: -

Şairlik kabiliyeti

tüfeği.

Cāna urdum bir ağızdan
ben tüfeng-i tab'la
Reşk eden hāsıdleriñ
bağrına kırşundur
sözüm

tuğra:

1. tuğra:

Gazel 4

Mısra: 12

*Fermanlarda imza
yerine kullanılan işaret.*

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşür-ı la'lüñ ile
tuğra

tuğra çekdi:

1. tuğra çekdi: -di

Gazel 68

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Tuğra çekmek
(kaşların güzelliği
tamamlayan unsur
olarak görülmesi).*

Gösterdi haţţ-ı yār gelip
leyli-i berāt
Çekdi hilāl kaşları tuğra
şabāha dek

tuğra-i tevki'-i refi'ü'ş- şān-ı hākānī çekip:

1. tuğra-i tevki'-i

refi'ü'ş-şān-ı hākānī

çekip:

Kıt'a 5

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Padişahın şanı
yücelten tuğrasını
çekmek.*

Çekip tuğra-i tevki'-i
refi'ü'ş-şān-ı hākānī
Eṭa'nā resmin icrā etdi
cümle 'aşık-ı nā-çār

tuhaf:

1. tuhaf:

Kıt'a 10

Mısra: 4

*1. Alışılmışın
dışında. 2. Hediye.*

Sünnet-i Hāzret-i
Peyğamberi kıldı icrā

Levhā-i nūrda bir kıṭ'a-i
nā-dīde tuhaf

tuhfe:

1. tuhfesin:

Gazel 10

Mısra: 9

Armağan, hediye.

Berg-i sebzüñ tuhfesin
şāhib-zemīne sun daḥi
Çün gül 'arz eyler
Hāsibā nev-edālar semt
semt

tül-ı emel edip:

1. tül-ı emel edip: -ip

Gazel 15

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Uzun arzular
duymak.*

Haṭā etme gönül sevdā-
yı zülf-i müşg-bārdan
gec
Edip tül-ı emel olma
perişān bu hevādan gec

tül-i 'ömr:

1. tül-i 'ömr:

Gazel 101

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

Ömrün uzunluğu.

Nice merd olur o tıfl-i
sedd-i İskender-vaqār
Ṭūl-i ʿömr ile
muʿammer eyleye
Mevlā hemān

ṭulūʿ eder:

1. **ṭulūʿ eder:** -er

Gazel 111

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkmak,
doğmak.*

Biz rüzedār-ı ʿıyd-ı
vişāliz gedā gönül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol
hüsn-i mähımız

ṭulūʿ etmediñ:

1. **ṭulūʿ etmediñ:** -diñ

Gazel 66

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Meydana çıkmak,
doğmak.*

Devr oldu ey sitāre-i
baht etmediñ ṭulūʿ
Çerh-i felekde yoḥsa
yeriñ yoḥ mudur seniñ

ṭur:

1. **ṭurmağa:** -mağ, -a

Gazel 67

Mısra: 3

*Durmak, ayağa
kalkmak.*

Şevk-ı ruḥuñla ṭurmağa
bezmiñde mümveş
Yandı yaqıldı şemʿ-i
şeb-ārā şabāḥa dek

2. **ṭurma:** -ma

Gazel 125

Mısra: 1

*Ara vermek,
dinlenmek,
soluklanmak.*

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
ṭurma
Levendim tiğ yaqanda
gerek yāḥūd niyāmında

türedi:

1. **türedi:**

Mesnevi 5

Mısra: 39

*Kendisinden
umulmayan bir biçimde
sivrilmiş ve hak
etmediği iyi, üstün bir
duruma gelmiş olan
(kimse).*

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā

Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

ṭurma:

1. **ṭurma:**

Mesnevi 5

Mısra: 3

*Durmaksızın,
devamlı.*

Ṭurma boynuñ egip it
gibi çalış al māli
Şuñ peşimānlığı bī-
fāʿidedir bil ḥāli

ṭurmaz döner:

1. **ṭurmaz döner:**

Gazel 83

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Durmadan
dönmek.*

Ne deñlü noḫta-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü
remmāl-i felek ʿahdine
fāl etmem

turre:

1. **ṭurredir:** -dir

Gazel 135

Mısra: 2

*Alna düşen saç,
kıvırcık saç lülesi.*

Hadd ü kıadd-i yârdır
serv-i semen dedikleri
Turredir zîr-i külehde
feslegen dedikleri

2. **turre-dir:-dir**

Gazel 135

Mısra: 2

*Alna düşen saç,
kıvırcık saç lülesi.*

Hadd ü kıadd-i yârdır
serv-i semen dedikleri
Turredir zîr-i külehde
feslegen dedikleri

turre-i tarrârîña:

1. **turre-i tarrârîña:-i, -
ñ, -a**

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Hilekar saç II
sevgilinin saçı.*

Turre-i tarrârîña yakın
getirme dostum
Şâne bir çok başlıdır
şâyed femi perçem
kapar

turre-i tarrârından

çözile:

1. **turre-i tarrârından**

çözile:-e

Gazel 97

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

(Sevgilinin) yan

*kesici kıvırcık, saç lülesi
tarafından çözülmek.*

Reşkle mevce-i
deryâları gird-âb eyler
Her girih kim çözüle
turre-i tarrârından

turunç:

1. **turunç:**

Gazel 102

Mısra: 14

*1. Turunçgiller
familyasından, kışın
yaprağını dökmeyen,
güzel kokulu beyaz
çiçekler açan Akdeniz
bölgesi ağacı. 2. Bu
ağacın buruk lezzetli,
portakala benzer, sarı
turuncu renkli, reçeli
ve şerbeti yapılan,
sinirleri yatıştırıcı,
spazm giderici, hazmı
kolaylaştırıcı hassalara
sahip meyvesi.*

Sîne-i şâfında bostânın
temâşâ kıl Hasîb
Hüb 'aks etmiş turunc
âyîne-i billürda

turuncıyye:

1. **turuncıyye:**

Gazel 70

Mısra: 1

Turuncu renkte.

Tağsa turuncıyye nar
çiçeği şâl üstüne gül
Seyr için nağle çıkardı
gül-i âl üstüne gül

tüti:

1. **tüti:**

Gazel 12

Mısra: 2

*Etli ve kalın dilli,
parlak tüylü, sıcak
yerlerde yaşayan ve
işittiği sesleri taklit
eden, bâzı kelimeleri
söyleyebilen kuş türü.*

Nuğka gel lüknet-i
şîrîniñ ile kandı erit
Tüti aşüfte verip
bülbülü eyle sâkit

2. **tüti:**

Gazel 12

Mısra: 2

*(Dudu) Afrika,
Hindistan ve
Amerika'da değişik
türleri bulunan ve
insanı taklit eden bir
kuş.*

Nuḫka gel lüknet-i
şiriniñ ile ḫandı erit
Ṭūṭi āşufte verip
būlbūli eyle sākit

3. **ṭūṭi:**

Gazel 97

Mısra: 1

(Dudu) Afrika,
Hindistan ve
Amerika'da değişik
türleri bulunan ve
insanı taklit eden bir
kuş.

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

4. **ṭūṭi:**

Gazel 97

Mısra: 1

(Dudu) Afrika,
Hindistan ve
Amerika'da değişik
türleri bulunan ve
insanı taklit eden bir
kuş.

Ṭūṭi lüknet-zededir
lezzet-i güftārından
Serv pā-beste olur şive-
i reftārından

5. **ṭūṭi:**

Gazel 56

Mısra: 1

Papağan II Sevgili.

O ṭūṭi bir şekerçik
çignemiş meclisde ḫarf
atmış
Raḫīb-i telḫ-kāma
sitem-i niş naḫl olup
batmış

ṭūṭi-i gūyā eyleyen:

1. **ṭūṭi-i gūyā eyleyen:** -y,
-en

Gazel 130

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

*Papağan misali
güzel sözler söylemek.*

Merhemiñ ḫand-i leb-i
āyine-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā
ṭūṭi-i gūyā seni

ṭūṭi-i sebze-bahār:

1. **ṭūṭi-i sebze-bahār:**

Kıt'a 14

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yeşil bahar tutisi.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi
cenāḫeyni güşād

Eyler eṭrāf-ı gülistānı
ṭavāfa ta'līm

tūṭiyā:

1. **tūṭiyā:**

Gazel 2

Mısra: 9

*Göze parlaklık ve
kuvvet veren sürme
taşı tozu // Güzelin ayak
tozu.*

Ḥāk-i pāyın tūṭiyā
ḫıldum Ḥasībā ol şehūñ
Dimeye tā ki eḫibbā
dīdeler rūşen baña

tūṭiyā mı olur:

1. **tūṭiyā mı olur:** -ur

Gazel 26

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Sürme olmak.

Demikeş-i ğam-ı
hicrānıña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güzeriñ
gibi tūṭiyā mı olur

tuy:

1. **tuyulmaz:** -ul, -maz

Gazel 121

Mısra: 6

Duyamak;

hissetmek, anlamak.

Şeker-pālūde-i cism-i
laṭifin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı la'l-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

tuyūr-ı sebak-ḥvān:

1. tuyūr-ı sebak-ḥvān:

Gazel 96

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Ders okuyan kuşlar.

Faşıl faşıl varak-ı
gülsitān olur bülbül
Eder tuyūr-ı sebak-
ḥvān gülü çemen-be-
çemen

u:

1. ü:

Gazel 4

Mısra: 2

Vü: ve.

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şu^ā-ı nūr-ı şem^c ü
şu^{le}-i cevvalēdür gūyā

2. ü:

Gazel 6

Mısra: 9

Vü: ve.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī
kāğıda taḥrīr ider
mehtāb

3. ü:

Gazel 10

Mısra: 5

"Ve" bağlacı.

Ser-keş ü bāğī olup
tağlara çıkdı her biri
Boy begi olmuş dıraḥt-ı
müntehālar semt semt

4. u:

Kıt'a 3

Mısra: 4

"Ve" bağlacı.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḥoş-dīde göñlüm
dā'imā
Ol cemāl ü ḥaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

5. ü:

Kıt'a 16

Mısra: 10

"Ve" bağlacı.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tāriḥini

Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

6. ü:

Kıt'a 16

Mısra: 10

"Ve" bağlacı.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tāriḥini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

uç:

1. uça: -a

Mesnevi 4

Mısra: 32

Gitmek, yükselmek.

Uyma şeytāna olup
saña ḳaraca ḳulağuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

üç dere:

1. üç dere:

Mesnevi 5

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

Üç dere.

Üç dere taşkın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḥī Evranla refīḳız
ederiz ḡarı maḳarr

uçkur:

1. **uçkura:-a**

Gazel 126

Mısra: 3

*Pantolonun belde
düşmemesini sağlayan
ip.*

İrād edip uçkura
yağayın kışşa vü metn
Şarf etdim olan varımı
tonu çözülnce

uçuz:

1. **ucuz:**

Mesnevi 3

Mısra: 48

Değersiz.

Raķīb ile ber-ā-ber bey^ç
ederler ‘aşk-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
mel‘ūnı

üftâde:

1. **üftâdeler:-ler**

Gazel 110

Mısra: 8

Aşık, tutkun.

Rub^ç-ı meskūn içre
eyler dā'imā devr üzere
zevk

Dil veren üftâdeler
bi'llāh çār ebrūlara

ufuk-ı behcetdir:

1. **ufuk-ı behcetdir:-dir**

Kıt'a 10

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevinç, güler
yüzlülük, güzellik,
şirinlik.ufku.*

Mihrdir hāle-i burca
ufuk-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev
şāne-i zībā-yı şadef

uğra:

1. **uğradı:-dı**

Gazel 71

Mısra: 4

*Bir yere kısa bir
süre kalmak üzere
gitmek, gidip kısa süre
kalmak.*

Tağdı al etmek için
gülgülü şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

‘ukbāya güzer eyledi:

1. **‘ukbāya güzer eyledi:-
di**

Gazel 141

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Öbür dünyaya
gitmek II Vefat
eylemek.*

Āl-i Nebī mesned-i zāt-ı
nesīb
Eyledi ‘ukbāya güzer ol
edīb

‘ukde oldu:

1. **‘ukde oldu:-du**

Gazel 135

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Düğüm olmak II
Dert olmak.*

İnşirāh-ı şadrdır
bendine çāk-i sīnesi
‘Āşıkā bir ‘ukde oldu
nīm-ten dedikleri

‘ulemā zümresiniñ:

1. **‘ulemā zümresiniñ:-
niñ**

Mesnevi 5

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

*Alimler zümresi,
bilginler topluluğu.*

‘Ulemā zümresiniñ kim
ola dānişmendi

Olmaya hıdmeti zāyi^c
ola kādī kendi

ülfet:

1. **ülfet:**

Gazel 115

Mısra: 1

*Alışkanlık II Yakın
ilişki.*

Çarpılıp bir perî-rû dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

2. **ülfet:**

Gazel 115

Mısra: 2

*Alışkanlık II Yakın
ilişki.*

Çarpılıp bir perî-rû dil-
bere ülfet güççe
Okuyup dā'ire-i hāneye
ülfet güççe

ülfet olur mı:

1. **ülfet olur mı: -ur, -mı**

Gazel 137

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Dost, ahbap olmak.

Bir pîrehan içre olalım
laħmüke laħmî

Hîç ton üzerinden
güzelim ülfet olur mı

**ülfet-i mey-hāne vü
peymāneden:**

1. **ülfet-i mey-hāne vü
peymāneden: -den**

Gazel 60

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Meyhane ve kadeh
dostluğu.*

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i la^cl-i dildārım
Hasīb
Ülfet-i mey-hāne vü
peymāneden etdim
ferāğ

‘ummān:

1. **‘ummānum: -um**

Gazel 87

Mısra: 9

*Okyanus; büyük
deniz.*

Ben bir ‘ummānum ki
yoğdur hadd ü
pāyānum benüm
‘Ārif-i Nîl ü Fırāt u Şaṭṭ
u Ceyhündur sözüüm

ümmet içre:

1. **ümmet içre:**

Gazel 140

Mısra: 20

Kelime Tipi: -

Ümmet içinde.

Tā ümmet içre sen
olasın merd-i es^cadi
Dā'im gönülde ḥubb-i
Muḥammed Taḳīyi tūt

ümmid-i neşātı etme:

1. **ümmid-i neşātı**

etme: -me

Gazel 114

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Sevinç için
ümitlenme.*

Gāh nîş ü gam gelir gāh
bu bezme nûş-ı sürür
Etme ümmid-i neşātı
‘ālem-i tedvırde

ümmid-i vişāliñle:

1. **ümmid-i vişāliñle: -iñ,
-le**

Gazel 48

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Kavuşma ümidi.

Rükn-i kūyunda dil
ümmid-i vişāliñle
döner

Nitekim sa‘y-i ʔavāf
etse şafasıyla döner

‘umūm edelim:

1. ‘umūm edelim: *-elim*

Gazel 82

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yaymak. II

Duyurmak.

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Huşuş-ı ‘ışk-ı haķikī
nice ‘umūm edelim

umūr:

1. umūruñda: *-u, -n, -da*

Mesnevi 4

Mısra: 17

İşler.

Çünkü halka ede yörgüc
hep umūruñda şandır
Bilemez kimse teşekki
ede Hācī Manşūr

umūrca:

1. umūrcayla: *-y, -la*

Mesnevi 4

Mısra: 47

?

Bu umūrcayla ne şayda
tevārüd dildāri

Ço hemān koynuña
altun gibi şarı yāri

umūr-ı hāriciyye:

1. umūr-ı hāriciyye:

Kıt'a 22

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Başka işler.

O şūhı da‘vet etmiş
dāhiliyye hücreye
tenhā
‘Aceb vā‘iz umūr-ı
hāriciyye eylemiş
peydā

unut:

1. uñudup: *-+up*

Gazel 7

Mısra: 8

*Aklında kalmamak,
hatırlamamak.*

Na‘ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağı haydūd hep

‘unvān:

1. ‘ünvāni: *-ı*

Gazel 131

Mısra: 10

*Derece, mertebe,
rütbe; şan, şöhret.*

Sehā vü luṭf u kerem
hüsni-i hulk hep
mevcūd
Verir ‘adāleti iklim-i
hefte ‘ünvāni

ur:

1. ursunlar: *-sunlar*

Gazel 1

Mısra: 6

Saplamak, vurmak.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kāl saña
Harāmī ğamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

2. urup: *-up*

Mesnevi 5

Mısra: 40

*Baskın yapmak,
gasp ve yağma etmek.*

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

3. urur: *-ur*

Gazel 89

Mısra: 3

*Vurmak, saplamak,
batırmak.*

Geh urur bendesin
kurbân eder gâhî sehl
hûnîn
Yine ‘ıyd oldu taqbîl
etdi hancer dest ü
dāmānın

üşküfte:

1. üşkäfte:

Gazel 44

Mısra: 10

Yen i açılmış.

Şeyh Efendiniñ ‘aşādārı
o sultānım küçük
Naḥl-i gül gibi ‘aşā
üşküfte gül ya bû
mudur

‘uşşāk:

1. ‘uşşāka:-a

Gazel 42

Mısra: 2

Aşıklar.

Çeşmile ḥiṭāb eyleme
maḥfice bir işdir
‘Uşşāka işāretler ile iş
bitirişdir

2. ‘uşşākıñ:-ıñ, -

Gazel 105

Mısra: 13

Aşıklar.

Göñül vermez kocamaz
ruḥsārı bu kadar
‘uşşākıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-
reste sevsem tāzedden
tāze

3. ‘uşşāka:-a

Gazel 42

Mısra: 6

Aşıklar.

Peş-revde ḥişār ile eder
rişte nigār hey
‘Uşşāka bu da naqş ile
bir kāra girişdir

4. ‘uşşāka:-a

Gazel 109

Mısra: 3

*Âşıklar, âşık'ın
çoğulu.*

Dağ üsti n'ola bāğ olsa
‘uşşāka Edirne
Çok bağrı yanık ehl-i
kerāmet var içinde

5. ‘uşşāk:

Gazel 40

Mısra: 5

*Âşıklar II Uşşāk
makamı.*

‘Uşşāk uşül-i dā’ire-i
rāstdan çıkıp
Rāz-ı nühüft
miyānesiile ḥabîr olur

6. ‘uşşāka:-a

Gazel 116

Mısra: 7

*Âşıklar II Uşşāk
makamı.*

Maḥām-ı būselikden
ederek ‘uşşāka ol
şehnāz
Ḥüseyniye çıkardı
nağme-i ḥüsni
ḥasenlikde

7. ‘uşşāk:

Gazel 16

Mısra: 6

*Âşıklar. II
Dervişler.*

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
‘Uşşāk ḥālin ‘arz eder
elbette lā-‘ilāc

8. ‘uşşākıñ:-ıñ, -

Gazel 84

Mısra: 7

*Âşık kelimesinin
çoğulu. Âşıklar.*

Dergehinde olmadım
‘uṣṣākıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıkça bilmedim

9. ‘uṣṣākı: -ı

Kıt'a 15

Mısra: 4

Âşık kelimesinin
çoğulu. Âşıklar.

Şıfr-ı hālî rakamı hattı
degüldür hālî
Naqd-ı cān u dili ‘uṣṣākı
eder cem‘a yekūn

10. ‘uṣṣāka: -a

Mesnevi 5

Mısra: 19

Âşık kelimesinin
çoğulu. Âşıklar.

Gerçi kıyu kızar
‘uṣṣāka kıyucu ağıār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āhir-i kār

11. ‘uṣṣākı: -ı

Gazel 91

Mısra: 5

(Sevgiliye tutkuyla
bağlanan) Âşıklar.

Niṣār-ı gānzesi
yağmāya çıkmış hayli
‘uṣṣākı
O yahşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

uṣṣāk:

1. ‘uṣṣāk:

Gazel 9

Mısra: 5

Âşıklar.

Saņa kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider ‘uṣṣāk
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

‘uṣṣāka:

1. ‘uṣṣāka:

Gazel 103

Mısra: 12

Âşıklar II Musikide
uṣṣāk makamı.

Rāst geldim o şeh-nāza
Şifāhāna ‘Acemde
‘Uṣṣāka nevā etdi şabā
evc-i ‘Irāka

2. ‘uṣṣāka:

Gazel 104

Mısra: 12

Âşıklar II Musikide
uṣṣāk makamı.

Maķām-ı būselikde peş-
rev-i cevvin dırāz eyler
Edip ‘uṣṣāka
gerdāniyyede şeh-nāza
āğāze

3. ‘uṣṣāka:

Gazel 123

Mısra: 7

Âşıklar II Musikide
uṣṣāk makamı.

‘Uṣṣāka rāst rāhatü'l-
ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-‘izār kılsa nevā
ten-tenālara

üst:

1. üstüne: -üñ, -e

Gazel 70

Mısra: 10

Bir şeyin dıṣa
bakan yüzü, dıṣ yüzü //
Bir kimsenin kendisi,
şahsı.

Ruḥ-ı gül-bīne ki ‘arz
eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḥākıñ düşene bī-
tāb-ı muḥāl üstüne gül

2. üstüne: -üñ, -e

Gazel 71

Mısra: 8

*Bir şeyin dışa
bakan yüzü, dış yüzü //
Bir kimsenin kendisi,
şahsı.*

Yâsemen lâleye ʿağd
etmek için jâle degül
Şaçdı zerrin tabaqlarla
çü lâl üstüne gül

3. üstüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 70

Mısra: 16

*Bir şeyin dış kısmı,
yüzeyi, üzeri.*

Ĥıfz eder pençesidir
ğonce-i ĥamrâ meşelâ
Al ĥûĥi gibi açmış per ü
bâl üstüne gül

4. üstüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 70

Mısra: 24

*Bir şeyin dış kısmı,
yüzeyi, üzeri.*

Mey-i gül-fâmla pür-
sâğar-ı billûra döner
Sâyevâr olsa o mir'ât-i
cemâl üstüne gül

5. üstüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 70

Mısra: 32

*Bir şeyin dış kısmı,
yüzeyi, üzeri.*

Muşĥaf-ı ʿarız-ı dil-dâra
yemîn etdi meger
Ditreyip düşdü hemân
bâd-i şimâl üstüne gül

6. üstüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 71

Mısra: 1

*Bir şeyin dış kısmı,
yüzeyi, üzeri.*

Destâr-ı sebze taķasıñ
gül-i âl üstüne gül
Ĥoşdur ey Âl-i Resûlem
gül-i âl üstüne gül

7. üstüne: -ü, -ñ, -e

Gazel 71

Mısra: 2

*Bir şeyin dış kısmı,
yüzeyi, üzeri.*

Destâr-ı sebze taķasıñ
gül-i âl üstüne gül
Ĥoşdur ey Âl-i Resûlem
gül-i âl üstüne gül

8. üstüne: -(ü)ñ, -e

Gazel 70

Mısra: 12

(Sevgilinin)

kendisi, şahsı.

Nev-ʿarūsâne döküp
ʿarızına sürĥize
Ĥaclegâh-ı çemene
geldi o ĥâl üstüne gül

9. üstüne: -ü, -n, -e

Gazel 70

Mısra: 8

*Bir şeyin dışa
bakan yüzü, dış yüzü //
Bir kimsenin kendisi,
şahsı.*

Ĥurdu bir taĥt-ı
muraşşâʿ varaķ-ı
ĥaĥrâdan
Ki cülüs eyleye ĥürşid-
mişâl üstüne gül

10. üstüne: -ü, -n, -e

Gazel 70

Mısra: 30

*Bir şeyin görülen
yanı, yüzü; bir şeyin dış
yüzü, yüzey.*

Ĥızarıp ĥabĥabın
emdikce o şūĥuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne ĥoş
sîne sifâl üstüne gül

11. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 36

*Bir şeyin görülen
yanı, yüzü; bir şeyin dış
yüzü, yüzey.*

Gül redifinde düzüp
şi'r-i selisin üstād
Dizdiler şanki Hāsib āb-
ı zülāl üstüne gül

12. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 1

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naḥle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

13. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 2

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Ṭaḫsa turunciyye nar
çiçeği şāl üstüne gül
Seyr için naḥle çıkardı
gül-i āl üstüne gül

14. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 6

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Giydi bir tāk-ı
mücevher yine şāh-ı
nev-rüz
Ḳondu zānn etme ser-i
tā-be-i şāḥ üstüne gül

15. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 20

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Ṭıfl-i nev-resdir
ağacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāğ etse süvār
olmada dal üstüne gül

16. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 22

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Açdı evrāk-ı Gülistānı
tefe'ülle şabā
Bülbülün ṭālī'ine çıkdı o
ḥāl üstüne gül

17. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 26

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Şoḳunup ḥancer-i ḥār
eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıkdı hemān
rūy-ı celāl üstüne gül

18. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 70

Mısra: 28

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Şerḫalar dāğ-ı serimde
baña ṭağ üstüne bāğ
Oldu zībende güşāyişle
ḥayāl üstüne gül

19. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 71

Mısra: 3

*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Ṭaḫdı al etmek için
gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

20. üstüne:--ü, --n, --e

Gazel 71

Mısra: 6
*Bir şeyin dış yüzü,
yüzey.*

Nev fidancıdır eyā
bād-ı sebük-rev luḫf et
Sıḫlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

üstād:

1. üstāddan: -dan

Gazel 3

Mısra: 4

*Öğretici, öğretmen
II mahir.*

H̄āceden çıkmış
zerāfetle ʿalim olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş ḫiṣāl olmuş baña

2. üstāda: -a

Gazel 55

Mısra: 9

*Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında
bilgi ve söz sahibi olan,
üstün bir yeri, tam
vukufu bulunan kimse.*

Ḥasībā mekteb-i
ʿirfānda ʿarz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim

üstüne taḫvīm
göstermiş

3. üstāda: -a

Gazel 115

Mısra: 10

*Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında
bilgi ve söz sahibi olan,
üstün bir yeri, tam
vukufu bulunan kimse.*

Oldu mevzūn u muḫaffā
bu ḡazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarz etmege üstāda
cesāret güççe

4. üstād:

Gazel 70

Mısra: 35

*1. Herhangi bir
ilimde veya sanat
alanında bilgi ve söz
sâhibi olan, üstün bir
yeri, tam vukūfu
bulunan kimse. 2. Hoca,
öğretmen.*

Gül redifinde düzüp
şīʿr-i selisin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-
ı zülāl üstüne gül

üstāda şīʿrin ʿarz etmeñ:

**1. üstāda şīʿrin ʿarz
etmeñ: -me, -ñ**

Gazel 26

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Üstada şīirini
sunmak.*

Ḥasīb nev-heves üstāda
şīʿrin ʿarz etmeñ
Ḳuşūra muʿterif olunca
nā-sezā mı olur

üstāddan edeb kıł:

1. üstāddan edeb kıł:

Gazel 128

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Ustadan edep
öğrenmek.*

Ḥasībā beste-leb ol kıł
edeb üstāddan zirā
Naẓireñ semʿ-i Feyzī-i
suḫan-pervāza dek
gitdi

üstād-ı şīʿr-i bī-nazīriñ:

**1. üstād-ı şīʿr-i bī-
nazīriñ: -iñ**

Gazel 57

Mısra: 17

Kelime Tipi: -

*Benzersiz şīir
üstadı.*

Ḥasīb üstād-ı şî'r-i bî-
nazîriñ eyleyip tanzîr
Dehân-ı mür-ı aḥḳar
loḳma-i 'ankā
şıġırdırmiş

üstüne:

1. üstüne:

Gazel 70

Mısra: 34

*Birbiri arkasından,
arka arkaya, peş peşe.*

Nice şad girye ederiz
firâkıñda hezârân
Bâri bir nîm-
tebessümle vişâl üstüne
gül

2. üstüne:

Gazel 55

Mısra: 10

*..... ile alakalı
olarak.*

Ḥasībā mekteb-i
'irfānda 'arz etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerikim
üstüne taḳvîm
göstermiş

3. üstüne:

Gazel 70

Mısra: 18

*..... ile alakalı
olarak.*

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruḥsâr üzre
Yazdı bir tâze ğazel
vaşf-ı ğazâl üstüne gül

4. üstüne:

Gazel 71

Mısra: 10

*..... ile alakalı
olarak.*

Bāde-nüş ol gel açıl
ref'ci hiçâb eyle dedim
Ne cevâb eyleye
bilmem bu su'âl üstüne
gül

5. üstüne:

Gazel 71

Mısra: 12

*..... ile alakalı
olarak.*

Cām-ı mülû almış ele
nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu
me'âl üstüne gül

6. üstüne:

Gazel 71

Mısra: 4

Arka arkaya.

Ṭaḳdı al etmek için
gülgülî şâl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uğradı al üstüne gül

üstür:

1. üstürde: -de

Mesnevi 3

Mısra: 15

Deve.

Göriccek dil-beri üstürde
'aşıḳ-ı nâ-çâr
Alıp kucağa dedi
deveden büyük fil var

uşül-i dâ'ire-i rāstdan

çıkıp:

1. uşül-i dâ'ire-i rāstdan

çıkıp: -ip

Gazel 40

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Rast makamının
dairesinin usulünden
çıkmaq.*

'Uşşâḳ uşül-i dâ'ire-i
rāstdan çıkıp
Rāz-ı nühüft
miyānesiile ḥabîr olur

uy:

1. uyunca: -unca

Gazel 118

Mısra: 9
(Şartları veya
özellikleri bakımından)
Birbiriyle bağdaşmak,
uyuşmak, mutâbık
olmak, intibak etmek.

Uyunca neş'e-i mey
çeşm-i mestini pür-ḥūn
Nigāh-ı âfeti bî-ḳand
hep ḥaten şuyına

2. **uymadım:** -ma, -dım
Gazel 64
Mısra: 5
Birine veya bir şeye
tabi olmak, bağlanmak.

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ḥilāf söylemem isterse
ṭoğrı ḥākime çek

uyandır:

1. **uyandırıp:** -ip
Kıt'a 25
Mısra: 15
Harekete geçirmek.

Uyandırıp anı dest-i
‘aṭā-yı Mevlānā
Mişāl-i Şems anıñ şem‘i
pür-ziyā oldı

uyu:

1. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 1
Uyku durumunda
olmak.

Ġamzeler çeşminde
elde tiğ-i âteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş
gürūh-ı leşker-i nehhāb
uyur

2. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 2
Uyku durumunda
olmak.

Ġamzeler çeşminde
elde tiğ-i âteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş
gürūh-ı leşker-i nehhāb
uyur

3. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 4
Uyku durumunda
olmak.

Cān merākıdır meyān-ı
ebruvān-ı dil-bere
Şūfi-i şāhib-
teveccühdür hemān
miḥrāb uyur

4. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 6
Uyku durumunda
olmak.

Nuḳl-i bezm olduğunu
keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mir'āt-i
sāğar sāḳī-i mey-nāb
uyur

5. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 8
Uyku durumunda
olmak.

Rūz u şeb bî-dār eder
çeşmim ğam-ı ḥaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḥvāb
uyur

6. **uyur:** -r
Gazel 29
Mısra: 10
Uyku durumunda
olmak.

Şöyle mest etmiş cihānı
cām-ı la‘liñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḥānelerde
nice şeyḥ ü şābb uyur

7. uyur: -r

Gazel 29

Mısra: 12

Uyku durumunda olmak.

Şā'ir-i sâhir misin efsün
mudur nazmıñ 'acib
Şi'riñ efsüne mi Hāsibā
mest olup aḥbāb uyur

uyu:

1. uyur: -r

Gazel 30

Mısra: 4

Uyku durumunda olmak // Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek.

Fitne-i devr-i kamer
nā'imdir iḳāz olmasın
Sīne-i māderde ol
hūrşid-i 'ālem-tāb uyur

uyureng(?) oldu:

1. uyureng(?) oldu:

Gazel 71

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
?

Ṭaḳdı al etmek için
gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele
uḡradı al üstüne gül

‘uzletde hūn ber dest ü dāmānın etmeyen:

1. ‘uzletde hūn ber dest ü dāmānın etmeyen: -i, -n

Gazel 89

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Yalnızlık köşesine çekilince eteği ve eli kan olmak. II Aşırı üzülmek.

Hāsibā bād-ı hūrşid
elimden olmaz āsūde
Çü ḥayme etmeyen
‘uzletde hūn ber dest ü dāmānın

üzre:

1. üzre:

Gazel 4

Mısra: 1

Üzerine.

Beyāz fes üzre şarmış
kırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şu‘ā-ı nūr-ı şem‘ ü
şu‘le-i cevvedür güyā

2. üzre:

Gazel 4

Mısra: 12

Üzerine.

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la‘lūñ ile
tuḡra

3. üzre:

Gazel 4

Mısra: 11

Üzerinde.

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı şarar gördüm
Beyāz üzre çeker
menşūr-ı la‘lūñ ile
tuḡra

4. üzre:

Gazel 4

Mısra: 18

Üst, üstünde, üzerinde.

Fes üzre şālunu seyr
eyledükde ‘āşık-ı şeydā
Beyāz çıkdı kırmızı şāl
oyını şimdi hūbānuñ

5. üzre:

Gazel 24

Mısra: 3

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Hâl ü haṭṭıñ üzre cevlan
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
kapar

6. **üzre:**

Gazel 25

Mısra: 1

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Ruhsārım üzre çeşm-i
terim kaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle
dildāra fāş olur

7. **üzre:**

Gazel 35

Mısra: 3

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Zaḥm-ı çerāğı üzre ki
kor penbe-i devā
Yā Rab firākile zevk sür
ten fetil olur

8. **üzre:**

Gazel 35

Mısra: 5

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Açdıķca bārılar ten-i
süzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Halil olur

9. **üzre:**

Gazel 67

Mısra: 13

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Evrāk-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasib
Yazsın bu şiri kevkeb-i
Şi'ra şabāha dek

10. **üzre:**

Gazel 85

Mısra: 3

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Benim her zaḥmım üzre
şerhalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḥaddin çok kerem
gördüm

11. **üzre:**

Gazel 98

Mısra: 6

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Hüy-gerde kılma
şermle ruhsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

12. **üzre:**

Gazel 104

Mısra: 7

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Yer etdi dāğım üzre
gānzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı 'ışk la yok
minnetim gāzzāza
bezzāza

13. **üzre:**

Gazel 111

Mısra: 2

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Medd-i kaşınla naķş-ı
zamir-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif
kaddim āhımız

14. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 1

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder gül-
bergidir kim yāsemīn
üzre

15. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 2

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Ruḥ-ı ālin beyāz-ı levḥ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder gül-
bergidir kim yāsemīn
üzre

16. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 3

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Dökülmüş kākül-i
müſgīn ḥaṭṭ-ı ‘anberīn
üzre
Çomuşlar kıl kalem
i‘rāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

17. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 4

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Dökülmüş kākül-i
müſgīn ḥaṭṭ-ı ‘anberīn
üzre
Çomuşlar kıl kalem
i‘rāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

18. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 6

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Ser-i gīsūda seyr et ḥāl-
i bī-ḥadd ü bī-‘adedin
Çekilmiş leşker-i
Hindūstān iklim-i Çin
üzre

19. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 8

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Olurlar pās-bān-ı
ebruvānuñ çeşm-i pür-
ḥvābın
Durur iki kemend-

endāzdir ceşş-i kemīn
üzre

20. **üzre:**

Gazel 119

Mısra: 10

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab‘-ı
Fennī nev-zemīn üzre

21. **üzre:**

Gazel 120

Mısra: 3

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Ciger pīrāhen üzre mā-
hazar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey
perī-peyker ḥabersizce

22. **üzre:**

Kıt'a 5

Mısra: 6

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Edip sultān-ı iklim-i
melāḥat mülkini te’bīd

Beyāz üzre yine haṭṭ-ı
hümāyūn eyledi ıṣdār

23. **üzre:**

Kıt'a 5

Mısra: 9

*Üst, üstünde,
üzerinde.*

Yazıldı Süre-i Ve'l-leyl
levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḡur
tebrīkine erbāb-ı dil her
bār

24. **üzre:**

Mesnevi 1

Mısra: 14

*Üzerinde, üstünde
II Etkisiyle.*

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü
selām
Ehl-i beyt üzre daḡı
bi'l-ikrām

25. **üzre:**

Gazel 62

Mısra: 7

Üstüne.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daḡ üstüne bāḡ

26. **üzre:**

Gazel 76

Mısra: 2

Üstüne.

İbtede'tü bi'smike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr
eyleyince 'arz-ı ḡāl

27. **üzre:**

Gazel 12

Mısra: 6

Üstünde, üzerinde.

Bāḡ-ı ḡüsnünde ḡaṭ-ı
sebz-i ruḡ-ı āline baḡ
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

28. **üzre:**

Gazel 12

Mısra: 6

*Bir şeyin yukarı,
göḡe doḡru olan yanı,
üzeri.*

Bāḡ-ı ḡüsnünde ḡaṭ-ı
sebz-i ruḡ-ı āline baḡ
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe s̄ābit

29. **üzre:**

Gazel 1

Mısra: 2

Üzere, üzerine.

Açar kebüter-i dil 'azme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre 'arz-ı ḡāl saña

30. **üzre:**

Gazel 46

Mısra: 2

*Üstünde, üzerinde
II tepesinde.*

'Ārız-ı ālinde ḡāl ü ḡaṭṭ-ı
'anber-sā biter
Bāḡ-ı ḡüsninde gül üzre
ḡabbetü's-sevdā biter

31. **üzre:**

Gazel 17

Mısra: 5

*Göre, uygun olarak;
"için, -dAn dolayı"
anlamında edat.*

ḡaymelerdir lālezār
üzre degül meyde
ḡabāb
Levḥa-i bezme
muṣavver bir
gülistāndır ḡadeḡ

32. **üzre:**

Gazel 100

Mısra: 11
Üst, üstünde,
üzerinde.

O leb ki kâğıd-ı âl üzre
haṭṭ-ı yâķūtî
Ya mühr-i la'le kızılmış
ola zemân ü zemîn

33. **üzre:**
Gazel 105

Mısra: 2
Üst, üstünde,
üzerinde.

‘Araķla ‘arızıñ olmaķda
pür-nem tâzeden tâze
Düşer güyâ gül-i âl üzre
şebnem tâzeden tâze

34. **üzre:**

Kıt'a 20
Mısra: 3
Bir istikamet
doğrultusunda,
amacında.

Naķş-bendî mesleki
üzre geçirdi sâl ü mâh
Ķıldı fânîden beķâ
mülkine âķir ‘azm-i râh

35. **üzre:**

Gazel 70
Mısra: 17

"Üzerinde" anlamı
veren kelime.

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsâr üzre
Yazdı bir tâze ğazel
vaşf-ı ğazâl üstüne gül

36. **üzre:**

Gazel 91

Mısra: 1

"Üzerinde" anlamı
veren kelime.

Sirişkim rüy-ı zerd üzre
revân olsun mu derdim
ben
Saña râzım o vechile
‘ayân olsun mu derdim
ben

37. **üzre:**

Gazel 110

Mısra: 7

Bir şeyin, eşyanın
üzeri, üstü.

Rub‘-ı meskûn içre
eyler dâ'imâ devr üzre
zevk
Dil veren üftâdeler
bi'llâh çâr ebrûlara

üzül:

1. **üzülince:** -ince

Gazel 126

Mısra: 2

Kesilmek, kopmak.

Cânım şıķılır muṭribe
sâzı düzülince
Keyfim kıırılır rişte-i
târı üzülince

va'd etmişidi:

1. **va'd etmişidi:** -miş, -i,
-di

Gazel 53

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

(Bir şeyi)

Yapacağına dâir söz
vermek II Tutumuyla,
davranışıyle ümit
vermek.

Ķalb-i vîrânı ‘imâr
etmege va'd etmişidi
Bu tesellî ile ‘aşıķları
ta'mîr ederiz

va'de etmekle:

1. **va'de etmekle:** -mek, -
le

Gazel 134

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz vermek.

Ṭabībim şerbet-i cān-
baḥş-ı la'liñ va'ce
etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfi
cevāb olsa kim aḡlardı

va'ce-i vaşla:

1. va'ce-i vaşla: -a

Gazel 49

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Kavuşma vadi.

Va'ce-i vaşla bu şeb
şalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep
baḥt-ı girān-ḥvābımdır

vādī:

1. vādīye: -y, -e

Gazel 25

Mısra: 9

Alan.

Bir nev-zemīn vādīye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭab'ına kim rāhdaş olur

va'd-ı ma'hūda:

1. va'd-ı ma'hūda: -a

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Verilen söze.

Vişāliñ 'ahd ü peymāne
edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā kıll va'd-ı ma'hūda

vādī var mı:

1. vādī var mı:

Gazel 127

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Vādi var mı?. II

Tarz var mı?.

Tevsen-i ḥāmeñe
meydān gerek ey nazm-
ı Ḥasīb
Eyle irḥā-yı 'ināna var
mı vādī nev-üslūba

vādī-i firkatde:

1. vādī-i firkatde: -de

Gazel 33

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ayrıllık vadisi.

Ḥasībā vādī-i firkatde
kaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne qarındaşım
var

vādī-i ṭab'-ı sābit ola:

1. vādī-i ṭab'-ı sābit ola: -

a

Gazel 12

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Sabit'in şairlik

kabiliyeti tarzı.

Ola mı nazm-ı Beligāya
Ḥasībā tanzīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i
ṭab'-ı Sābit

vāfirce:

1. vāfirce:

Gazel 33

Mısra: 8

Çokça.

Zemīni ḫatre-i dem
dāne-i eşkile zeyn
etdim

O rütbe ḫaşılı vāfirce
irād-ı ma'āşım var

vaḥdet kıldım:

1. vaḥdet kıldım: -dım

Gazel 60

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

İnzivaya çekilmek.

Kıldım ilkā-yı yemi
vaḥdet ḫaşış-i keşreti
Āşinā oldum heme
dīvāneden etdim ferāḡ

vāiz:

1. vā'iziñ: -iñ

Gazel 12

Mısra: 4

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Vā'iziñ kâle yeķülünde
boğulma kıt kıt
Hâşıl et rûha gîdâ
ķulķul-i mîñâyı işit

vā'iz:

1. vā'iziñ:

Gazel 12

Mısra: 4

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Hâşıl et rûha gîdâ
ķulķul-i mîñâyı işit
Vā'iziñ kâle yeķülünde
boğulma kıt kıt

2. vā'iz:

Gazel 45

Mısra: 9

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Men'e sa'cy eyler bizi
vā'iz mey ü maħbûbdan
Vaktini tażyı' edip
nefes 'abeş it'âb eder

3. vā'iz:

Gazel 78

Mısra: 7

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Vā'iz görünce rakşa
çıkır duħter-i rezi
Ziller taķıp benânına
geldi rezil zil

4. vā'iz:

Gazel 123

Mısra: 3

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Vā'iz ħulûş-ı ħalb
gerekdir tazarru'a
Ĥâcet mi ref'-i şavt-ı
muķaffâ du'âlara

5. vā'iz:

Kit'a 22

Mısra: 4

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

O şûĥı da'vet etmiş
dâĥiliyye ĥücreye
tenhâ
'Aceb vā'iz umûr-ı
ĥâriciyye eylemiş
peydâ

6. vā'iz:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Āşikâra nehy eder vā'iz
ĥarâmî gizli yer
Ĥavf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

7. vā'iz:

Mesnevi 3

Mısra: 34

Ar. Vaaz eden,
nâsîh.

Ĥatır arpası ta'cyîni ister
her ay
Verdi şan vā'iz efendi
deve dişi buğdayı

8. vā'iz:

Gazel 99

Mısra: 11

Dini öğütlerde
bulunan kişi.

Meger vā'iz yürütmüş
giñ yaķadan zevraķ-ı
zevkı
Sebû-yı mey açıldı çıkıdı
zîr-i zeyl-i dâmeden

vā'iz efendiniñ:

1. **vā'iz efendiniñ: -niñ**

Gazel 47

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Vaazda bulunan

kişi Sürekli

nasihatlerde bulunan

kişi, Zahid.

Eder naşihati vā'iz

efendiniñ te'sir

Zehri hadid-lisān kim

kelāmı halka saçar

vā'iz-i nā-puhte:

1. **vā'iz-i nā-puhte:**

Gazel 18

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Olgunlaşmamış,

kemâle ermemiş vâiz,

nasihat veren kimse.

Bî-nemekdir vā'iz-i nā-

puhte pend eylerse de

Sükker-ālūd olsa da

elbet olur her hām telh

vā'iz-i pākize-dāmen:

1. **vā'iz-i pākize-dāmen:**

Gazel 81

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Namuslu vaiz.

Baňa kizb ü riyā'ile

etmiş pür-hün

Duyuldu vā'iz-i pākize-

dāmen añladığım

vā'iz-i pîr-i muğān:

1. **vā'iz-i pîr-i muğān:**

Gazel 56

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Meyhaneci vaiz.

‘Aceb mi sirkelense

vā'iz-i pîr-i muğān sākî

Şarāb-ı hoş-güvāra

etmemiş hürmet nemek

katmış

vakār:

1. **vakārı: -ı**

Kıt'a 14

Mısra: 6

Ağırbaşlılık.

Eyledi sünnet-i āyîn-i

Resul'î icrā

Liḥye irsāli ile kıldı

vakārı tetmim

vakār-ı zātına:

1. **vakār-ı zātına: -ı, -n, -a**

Gazel 100

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Zatının vakur

tavrına.

Edip liḥāyla icrā-yı

sünnet-i Nebvî

Vakār-ı zātına verdi o

vechle temkîn

vakāyi' kātibi:

1. **vakāyi' kātibi:**

Kıt'a 11

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vakaları yazan.

Nā'ib-i Tekfūr Esirî-

zāde cānlı qaragöz

‘Azl olup gitdi vakāyi'

kātibi etdi felek

vakf:

1. **vakfıdır: -dır**

Mesnevi 5

Mısra: 12

Küçük vakf. II Bir

şeyi satılmamak

şartıyla bir hayır

kurumuna veya işine

bağışlamak.

Eyledim cānımı cānāna

teberrük teslīm

Vakfıdır ola kutlu

begüm etsin ta'zīm

vākā:

1. vākī'ā:

Gazel 3

Mısra: 13

Hakikaten.

Çün Nedīm-i hürde-bīn
özge hayāl olmuş baña
Vākī'ā rü'yā mı ya
hulyā mı söylersin
Hasīb

vākī'ā:

1. vākī'ā:

Gazel 53

Mısra: 3

Ar. 1. Hadise. 2.

*Rüya, düş: vâkı'asında
görmüş ki. Cem'i:
vâkı'ât.*

Vākī'ā rü'yada da
mişliñi seyr etmiş yok
Midhet-i hüsünü
bilmem nice takrīr
ederiz

2. vākī'ā:

Gazel 133

Mısra: 6

*Gerçek, gerçi, her
ne kadar.*

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vākī'ā rü'yāda hulyā
eylese Leylā seni

3. vākī'ā:

Gazel 133

Mısra: 6

*Gerçi, her ne kadar
II düş, rüya.*

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-
gerdān olurdu ey perī
Vākī'ā rü'yāda hulyā
eylese Leylā seni

vākıf olup:

1. vākıf olup: -up

Kıt'a 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
İdrak etmek,

kavramak.

Vākıf olup neş'e-i
uhrāya ol bu neş'eden
Gitdi çak mestāne tā
kurb-ı civār-ı rahmete

vakr-ı zātın:

1. vakr-ı zātın: -ı, -n

Kıt'a 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Zatının ağırlığı.

Cenāb-ı mefhar-ı küttāb
İsmā'il Efendi kim
Edip irsāl-i lihye vakr-ı
zātın eyledi izhār

vakt:

1. vaktinde: -i, -n, -de

Kıt'a 25

Mısra: 2

Çağ, zaman, devir.

Maḥāsın-i şiyemiñ
cāmi'i Hüseyñ Ağa
Mürüvvet ehline
vaktinde pişvā oldı

vakt-i yaza:

1. vakt-i yaza: -a

Gazel 121

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Yaz vakti.

Gelip meclisde şık şık
şışşam āğuşumda raqş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vakt-i yaza
yelpāze

vaktini tazıyī' edip:

1. vaktini tazıyī' edip: -ip

Gazel 45

Mısra: 10

Kelime Tipi: -
Vaktini harcamak.

Men'e sa'y eyler bizi
vā'iz mey ü maḥbūbdan

Vaqtini taẓyī' edip
nefes 'abeṣ it'āb eder

vālā-ṭarḥ:

1. vālā-ṭarḥ:

Gazel 20

Mısra: 4

Yüce tertipli.

Bu beyt-i rāsiḥu'l-
bünyān kıldı şāmiḥu'l-
aḳrān
Muşanna' dil-güṣā
zībende vālā-ṭarḥ nev-
icād

v'allāhi bi'llāhi:

1. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Görünce 'aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

2. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Görünce 'aqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne kıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

3. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Hevā-yı ḥalka-i zülfüñle
düşdüm baḥş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

4. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Uruldu boş böğürden
seyr edince tır-i
müjgānıñ

Dil-i bī-çāre ey kaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

5. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Düşelden 'ışkıña şöyle
za'if ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hiç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

6. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Allah hakkı için,

*Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Ciger pür-ḥün olur
derdiñle ağlar dīde-i
giryān
Cihānı inledir āh ü
fiğān v'allāhi bi'llāhi

7. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoķ
ķarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

8. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Görünce ʿaqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ķıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

9. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Ciger pür-ḥūn olur
derdiñle ağlar dīde-i

giryān
Cihāni iñledir āh ü
fiğān v'allāhi bi'llāhi

10. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Düşelden ʿışkıña şöyle
zaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ķomadı bende hiç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

11. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoķ
ķarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

12. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Hevā-yı ḥalkā-i zülfüñle
düşdüm baḥş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

13. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Görünce ʿaqlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ķıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

14. v'allāhi bi'llāhi:

Gazel 129

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Allah hakkı için,
Allah'a yemin olsun ki
anlamlarında yemin
sözleri.*

Uruldu boş böğürden
seyr edince tīr-i

müjgāniñ
Dil-i bî-çāre ey kaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

vâr:

1. **varımı:** -um, -ı

Gazel 86

Mısra: 2

*Eldede bulunan her
şey, zenginlik, servet.*

Pāyīña eşk-i güher-
bārımı dökdüm şaçdım
Yoluña pādīşehim
varımı dökdüm şaçdım

2. **varup:** -up

Gazel 103

Mısra: 3

*(Bir yere) ulaşmak,
erişmek; gitmek.*

Mescidde varup yağ
koma kandile mürāyī
Mey-ḥānede dök cām-ı
gül icrā-yı mezāka

3. **varını:** -ı(n), -ı

Kıt'a 25

Mısra: 6

Bütün her şey.

Ḳalender idi kerīm idi
şūḥ-meşreb idi

‘Aṭāda varını iḥvāna
muḳtedā oldı

4. **var:**

Gazel 33

Mısra: 10

*Bazı özellikleri
kendinde
bulundurmak, sahip
olmak.*

Ḥasībā vādī-i firḳatde
kaldım bî-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne ḳarındaşım
var

var-:

1. **varma:** -ma

Gazel 12

Mısra: 11

Gitmek, ulaşmak.

Ṭālib-i naḳd olarak
varma ki bedr-i ‘aşra
Seng-sār-ı sitem eyler
seni verseñ keremit

2. **varıp:** -ıp

Gazel 104

Mısra: 15

*Bir maksat için bir
yere gitmek, ulaşmak.*

Varıp kūyuñda dil-
üftādelere imtiḥān
olsun
Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin iḥrāza i‘zāza

3. **varamaz:** -a, -maz

Mesnevi 3

Mısra: 27

*Bir maksat için bir
yere gitmek, ulaşmak.*

‘Aşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāka-süvāra

4. **varıp:** -ıp

Mesnevi 4

Mısra: 40

*Bir maksat için bir
yere gitmek, ulaşmak.*

Tā yılanlı ki denir Ḳal‘a-
i Şāh-ı Mārān
Ārzülü iseñ anı varıp
eyle seyrān

var içinde:

1. **var içinde:**

Gazel 109

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İçinde var.

Dağ üsti n'ola bāğ olsa
‘uṣṣāka Edirne
Çok bağı yanıx ehl-i
kerāmet var içinde

2. var içinde:

Gazel 109

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İçinde var.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarīn ol ki
kanā‘at var içinde

3. var içinde:

Gazel 109

Mısra: 2

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

İçinde var.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze qarīn ol ki
kanā‘at var içinde

4. var içinde:

Gazel 109

Mısra: 6

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

İçinde var.

Ādāb ile taqbīl ederim
muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice hüsn-i
ḥaṭ āyet var içinde

5. var içinde:

Gazel 109

Mısra: 8

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

İçinde var.

Gel pīr-i ḥarābātīñ
ayağına yıkıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
‘imāret var içinde

6. var içinde:

Gazel 109

Mısra: 10

Kelime Tipi: Kalıp

İfade

İçinde var.

Mümkün mi Ḥasīb ola
faķīrāne nāzīre
‘Örfī gāzeli gibi nezāket
var içinde

var ise:

1. var ise:

Gazel 42

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ihtimal ki, galiba,
olsa olsa, zannımca.*

Būs eylemede destini ol
muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i
ṭanbūra kirişdir

var mıdır:

1. var mıdır:

Gazel 59

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Var mıdır.

Var mıdır işte tevārīḥ-i
selef inşāf et
Böyle ḥākān-ı kerem
‘ārif-i ‘ilm-i nāfi‘

varak:

1. varak:

Kıt'a 17

Mısra: 2

Ar. 1. Tek yaprak.

Benān ḥāme devāt sīm-
bāzū ebruvān miķrāş
Nigeḥ gezlik varak
rūy[dur] mürekkeb ḥaṭṭ
likā gīsū

varak-ı gülsitān:

1. varak-ı gülsitān:

Gazel 96

Mısra: 5
Kelime Tipi: -
*Gül bahçesinin
yaprağı.*

Faşıl faşıl varak-ı
gülsitân olur bülbül
Eder tıyūr-ı sebak-
hıvân gülü çemen-be-
çemen

varak-ı hađrādan:

1. **varak-ı hađrādan:**-
dan

Gazel 70

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yeşil yaprak.

Kurdu bir taht-ı
muraşsa^c varak-ı
hađrādan
Ki cülūs eyleye hūrşid-
mişāl üstüne gül

varak-ı mihr ü vefādan:

1. **varak-ı mihr ü**
vefādan:-*dan*

Gazel 63

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Vefa ve merhamet
sayfaları.*

Varak-ı mihr ü vefādan
ođudup ma^cşūka

İmtihān ile eder ^caşıkı
ser-defter-i ^cışk

vāridāt:

1. **vāridātıñ:**-*ın*

Gazel 31

Mısra: 4

*Ar. 1. "vārid"ın ve
"vāride"nin cem'i.
vāridāt-ı emîriyye,
vāridāt-ı hazîne. 2.
Sânihât.*

Zāde-i şab^cım yatar
gehvāre-i endişede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ
eylemez işrāb uyur

vaşf etdim:

1. **vaşf etdim:**-*dim*

Gazel 31

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Niteliklerini
sayarak tarif etmek,
anlatmak.*

Şöyle vaşf etdim mey-i
la^cl-i leb-i yāri Hāsib
Oğuduğca lezzetinden
mest olup aħbāb uyur

**vaşf-ı ^cağd-i turre-i
ğazālını kıl:**

1. **vaşf-ı ^cağd-i turre-i
ğazālını kıl:**

Gazel 37

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

*Ceylanın
perçemindeki düğümün
niteliklerini anlatmak.*

Kıl vaşf-ı ^cağd-i turre-i
ğazālını
Nüzhet Hāsib şı^crde
luğazla gazeldedir

vaşf-ı gazāl:

1. **vaşf-ı gazāl:**

Gazel 70

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

*Sevgililerin
vasıfları hakkında.*

Müje-i çeşmi döküp
şafha-i ruhsār üzre
Yazdı bir taze gazel
vaşf-ı gazāl üstüne gül

vaşf-ı hağ-ı yāre:

1. **vaşf-ı hağ-ı yāre:**-*e*

Gazel 96

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin ayva
tüylerini
niteleme/övme.*

Hasīb vaşf-ı haṭ-ı yāre
gel müşā‘areye
Bahārdır edelim güft ü
gū çemen-be-çemen

vaşf-ı pākiñ eylemek:

1. **vaşf-ı pākiñ eylemek:-
mek**

Gazel 76

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Temiz niteliğini
anlatmak.*

‘Özr-ḥvāhem dergeh-i
ḥazrā zi-taḫşirāt-ı men
Kā‘ināta vaşf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

vaşf-ı ruḫşārīña:

1. **vaşf-ı ruḫşārīña:-iñ, -
a**

Gazel 21

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağının özelliği.*

Vaşf-ı ruḫşārīña
gülşende edersem āgāz
Ġonce-i lāle şunar
ḥāme gül-i ter kāğıd

vaşf-ı zātīñ:

1. **vaşf-ı zātīñ:-iñ**

Mesnevi 1

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Kişilik özellikleri,
vasıfları.*

Vaşf-ı zātīñ ki şığışmaz
‘aḳle
Şığmayan ‘aḳle gelir mi
naḳle

vāşıl ede:

1. **vāşıl ede:-e**

Gazel 77

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Ulaştırmak,
kavuşturmak,
götürmek.*

Seyāḥat eyledi āḥir
beḳāya fāniden
Civār-ı raḫmetine vāşıl
ede Rabb-i cemīl

vāşıl olam:

1. **vāşıl olam:-am**

Kıt'a 19

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Ulaşmak,
birleşmek; kavuşmak.*

Şıdḳile bendesi ol
Ḥazret-i Mevlānāniñ

Der iseñ vāşıl olam sırr-
ı dile “men ‘arefe”

vāşıl oldu:

1. **vāşıl oldu:-du**

Kıt'a 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Ulaşmak,
birleşmek; kavuşmak.*

Sırr-ı Mevlānā ziyā-pāş-
ı ‘aṭā olup aña
Zerre iken oldu vāşıl
şems-i çarḫ-ı rif‘ate

vāşıl-ı ḥudā oldu:

1. **vāşıl-ı ḥudā oldu:-dı**

Kıt'a 25

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Allah'a kavuşmak.

Çıkıp bu tāriḫi dedi bir
abdālīñ

Bu anda rūḫ-ı Ḥüseyn
vāşıl-ı Ḥudā oldu

vāşıl-ı sırr-ı ma‘ād olup:

1. **vāşıl-ı sırr-ı ma‘ād**

olup:-up

Gazel 25

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Dönülüp gidilecek

yer (insanın dünyaya gelişi ve dönüşü) nün sırrına kavuşmak.

Ermez şafāya vāşıl-ı
sırr-ı ma'ād olup
Bir dilde ki küduret-i
kayd-ı ma'āş olur

vasl:

1. **vaşlîñ:-(i)n**

Gazel 14

Mısra: 1

(Sevgiliye)

kavuşma, ulaşma.

Gedāya vaşlîñ ola bî-
bahāne nedir bā'is̄
'Aṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bā'is̄

vāveylā eylerler imiş:

1. **vāveylā eylerler imiş:-**
ler, -i, -miş

Mesnevi 5

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Vaveyla etmek.

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

važ' olunca:

1. **važ' olunca:-unca**

Gazel 123

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Koyulmak.

Olmaz mezāk-ı hāzıma-i
tāze-devletān
Mey važ' olunca hāmız
olur nev otalara

važ' olundu:

1. **važ' olundu:-u, -n, -**
du

Kıt'a 9

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Konulmak. II

Dikilmek.

Hudā pür-nür ede
kabrın maḳāmın
cennetü'l-me'vā
'Alāmet važ' olundu
çün du'ā-yı ḫayr için
bu ṭaş

važ'-ı ketebe eyledi:

1. **važ'-ı ketebe eyledi:-**
di

Kıt'a 14

Mısra: 13

Kelime Tipi: -

Kâtiplerin ortaya

koyması.

Dest-i ḫaṭṭāt-ı cemāl
eyledi važ'-ı ketebe
Kıl kalemle edip
Süre-i Nemli tanzīm

vēbāl-i neḫş-i nîş-i cev
eden:

1. **vēbāl-i neḫş-i nîş-i**
cevr eden:

Gazel 117

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Eziyet zehrinin

ısıрма vebali.

Vēbāl-i neḫş-i nîş-i cev
eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz
şafā-yı bāl kendüde

vech:

1. **vech:**

Gazel 1

Mısra: 5

Çehre, yüz.

Görüp bu vech ile kim
itdi kıl ü kâl saña
Ḥarāmī ḡamzelerüñ al
süyüfa ursunlar

vech-i ḫasene:

1. **vech-i ḫasene:-e**

Kıt'a 21

Mısra: 16

Kelime Tipi: -
Güzel yüz.

Yazıla defteriñe biñ
hasene
Eyle vech-i hasene pāk-
nigāh

vech-i tahrir:

1. vech-i tahrir:

Gazel 53

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Yazı yazma;
kaydetme, deftere
geçirme.*

Naqd yok elde döküp
eşk-i teri ruhsāra
Vech-i tahrir ile ol dil-
beri teshir ederiz

vefā kıl:

1. vefā kıl:

Gazel 117

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Sevgi ve dostlukta
sebat göstermek,
sözünde durmak.*

Vişāliñ ‘ahd ü peymāne
edip peymāne nüş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā kıl va‘d-ı ma‘hūda

vefātını dedim:

1. vefātını dedim: -dim

Gazel 77

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Vefātına tarih
düşürmek.*

Dedim vefātını gūş
eyleyince tārīhin
Göçüp cināna revān
oldu Derviş İsmā‘il

vefk-ı maqşūdını:

1. vefk-ı maqşūdını: -ı, - n, -ı

Gazel 97

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Amaca, maksada
uygun.*

Vefk-ı maqşūdını eyler
şeref-i şemse qarīn
Nokta-i hāli gören
şafha-i ruhsārından

vehbi:

1. vehbi:

Gazel 12

Mısra: 18

*Vehbî, şairin
mahlası.*

Ola mı nazm-ı Belīgāya
Hasibā tanzır
Ala Vehbî ola çün vādī-i
ṭab‘-ı Sābit

vehb-i ilāhīdir:

1. vehb-i ilāhīdir: -dir

Gazel 87

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

İlahî doğuş.

Vezn-i ṭab‘i tā ezel
vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ için böyle pür-
ma‘nā vü mazmündür
sözüm

velāyet-i haqq:

1. velāyet-i haqq:

Kıt'a 25

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Hak velilik.

Nühüfte olmuş idi ol
ḳabā-yı ‘izzetde
Aña velāyet-i Haqq
şübhesiz ‘atā oldu

ve'l-cemāl:

1. ve'l-cemāl:

Gazel 76

Mısra: 1

Güzellik sahibi
Allah.

İbtede'tü bi'smike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levha-i cān üzre taħrīr
eyleyince 'arz-ı hāl

velī:

1. velī:

Gazel 38

Mısra: 3

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Ka'be-i 'ulyā-şifāt sa'y-i
necā elimdedir

2. velī:

Gazel 60

Mısra: 8

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Kaṭ' edip kayd-ı
rehādan rişte-i
ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī
dīvāneden etdim ferāğ

3. velī:

Gazel 83

Mısra: 2

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Büt-i taşvīr-i vaşlı 'aks-i
mir'āt-ı hayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i
ma'dümü'l-miṣāl
etmem

4. velī:

Gazel 130

Mısra: 11

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Şehrimizde gerçi
çoğdur şūh-ı müsteşnā
velī
Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

5. velī:

Gazel 132

Mısra: 1

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Nāy-zen-i şāhib-nefes
bir zāt-ı pāk idi velī

Terk edip çekdi cemī'-ı
mā-sivā'llāhdan eli

6. velī:

Kıt'a 25

Mısra: 3

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Egerçi ol hademe
zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti
himmetde Baykara oldu

7. velī:

Kıt'a 25

Mısra: 13

"Ama, fakat, lakin"
anlamlarına gelen bir
bağlaç.

Ḥüseyn idi velī anda idi
ḥulq-ı Ḥasen
'Alī vü Aḥmed ü āline
ḥāk-i pā oldu

velīd:

1. velīd:-i

Kıt'a 16

Mısra: 8

Yeni doğmuş
çocuk, nev-zād.

Şāhid-i baht u sa'adet
'izzet ü 'ömr-i dirāz
Ol velīdi kılsın erzānī
cenāb-ı Zü'l-minen

veliyü'l-ni'am-ı

'ālemsin:

1. veliyü'l-ni'am-ı

'ālemsin: -sın

Mesnevi 1

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Âlemin nimetini

veren.

Sen veliyü'l-ni'am-ı

'ālemsin

Sırr-ı aḥvālīme [.]

maḥremsin

velvele verdi:

1. velvele verdi: -di

Kıt'a 20

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Gürültüye boğmak,

telaş ve heyecan

uyandırmak.

Girye vü zārile aḥbābı

dedi tārīḫini

Dehre verdi velvele

Dervīş Meḥemmed

göçdü āh

ver:

1. verseñi: -señ

Gazel 12

Mısra: 12

Vermek.

Ṭālib-i naqd olarak

varma ki bedr-i 'aşra

Seng-sār-ı sitem eyler

seni verseñ keremit

2. verseñi: -señ

Gazel 12

Mısra: 12

Uzatmak, vermek,

ikram etmek.

Ṭālib-i naqd olarak

varma ki bedr-i 'aşra

Seng-sār-ı sitem eyler

seni verseñ keremit

3. verse: -se

Gazel 13

Mısra: 7

Vermek, feda

etmek.

Verse ne 'aceb zaḥm-ı

ğamiñ cāna daḫi lek

Akşāmı olur medd dem-

i maḥremde ḥavādiş

4. verse: -se

Gazel 13

Mısra: 7

Uzatmak, sunmak,

ikram etmek, ihsan

etmek.

Verse ne 'aceb zaḥm-ı

ğamiñ cāna daḫilek

Akşāmı olur medd dem-

i maḥremde ḥavādiş

5. verdi: -di

Gazel 95

Mısra: 1

Bahşetmek, ikram

etmek.

'İffeti zikri enām

'işmeti verdi zebān

Ḥalk pesendīdesi

olmuşidi rāy-gān

ver-:

1. verdi: -di

Mesnevi 3

Mısra: 34

Bahşetmek,

bağışlamak, ihsan

etmek.

Çatır arpası ta'yīni ister
her ay

Verdi şan vā'iz efendi

deve dişi buğdayı

verā-yı perdeden:

1. verā-yı perdeden:-
den

Kıt'a 11

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Perdenin arkası.

Aña Hācī 'Ubuwāt (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi ma'zül olduñ
ammā pāye kaç' etdiñ
köpek

2. verā-yı perdeden:-
den

Kıt'a 16

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Perdenin arkası.

Bārekallāh ṭālī'ci sa'dile
etdi nev-zuhūr
İlticā-yı naḥl-i
ümmidim verā-yı
perdeden

verd-i gülşen-i nār-ı

ḥalil:

1. verd-i gülşen-i nār-ı
ḥalil:

Gazel 35

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Halil peygamberin

*ateş gül bahçesinin
gülü.*

Açdıkça bārlar ten-i
süzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Ḥalil olur

verd-i ḥandandır:

1. verd-i ḥandandır:-*dır*

Gazel 17

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Gülen gül II yeni
açılmış gül.*

Şaḥn-ı gülşen bezm-i
mey ḳulḳul şadā-yı
'andelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün
verd-i ḥandandır ḳadeḥ

verd-i 'izārın:

1. verd-i 'izārın:-*ı, -n*

Kıt'a 21

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yanağındaki gül.*

Etmege verd-i 'izārın
şādāb
'İtr-bār oldu meger ebr-
i siyāh

verd-i kuşūr:

1. verd-i kuşūr:

Gazel 69

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Kasırlar gülü.

Olmuş ḥarīḳ yerleri
verd-i kuşūr ile
Ṭağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

verd-i ṭarāvet-pezīr olur:

1. verd-i ṭarāvet-pezīr
olur:-*ur*

Gazel 40

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Canlılık dolu gül
olmak.*

Bir ṭab' kim zülāl-i
ma'ārifle sīr olur
Gülzār-ı nazma verd-i
ṭarāvet-pezīr olur

verd-i tāze:

1. verd-i tāze:

Gazel 68

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Dāğımla şerḥa-i lāle
çerāğandır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā şabāḥa dek

verd-i ter:

1. verd-i ter:

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Bāğ-ı ḥüsnünde ḥaṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe s̄ābit

2. verd-i ter:

Gazel 12

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Bāğ-ı ḥüsnünde ḥaṭ-ı
sebz-i ruḥ-ı āline bak
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe s̄ābit

3. verd-i ter:

Gazel 98

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Taze gül.

Hüy-gerde kılma
şermle ruḥsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

vere:

1. vere:

Gazel 122

Mısra: 2

Vera', Allah'tan

*korkup haramdan,
günahtan,
kötülüklerden sakınma,
dînî buyrukları titizlikle
yerine getirme, takvâ.*

Kāfir ḥişār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

vesme-keş:

1. vesme-keş:

Gazel 5

Mısra: 3

Rastık çeken.

Mükaḥḥal dide ebrū
vesme-keş ruḥsār pür-
ğāret

Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḥter-i tersā

veysi:

1. veysi:

Mesnevi 2

Mısra: 1

Üveysilik tarikati.

Naş-bendī Mevlevī
Veysi Rufā'ī Ḥalvetī
Kādirī vü Gülşenī Sa'ḍī
Cibāvī Celvetī

vezān olsa:

1. vezān olsa: -sa

Kıt'a 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Tartılmak.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semîn
'Irḳ-ı ṭāhir maḥzen-i
ğayb-ı hüviyyetdir
gelen

vezāret etdi:

1. vezāret etdi: -di

Mesnevi 4

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Vezirlik etmek.

Ḥayrı bol şāh-ı melek
ḥāzret-i Kāsım Paşa
Āşaf-ı ḥāşşı olup etdi
vezāret ḥaḳḳā

vezn-i ʔabʕi:

1. vezn-i ʔabʕi:

Gazel 87

Mısra: 19

Kelime Tipi: -

Tabiaatten doğan

vezin.

Vezn-i ʔabʕi t  ezel
vehb-i il h dir ba na
Anı  için böyle p r-
ma n  v  mazm ndur
sözüm

v r ne ol:

1. v r ne ol:

Gazel 109

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yıkılmak, harabe

olmak.

Gel p r-i  ar b t n 
ayağına yıkıl d ş
V r ne ol ey dil ki
 im ret var içinde

viş l:

1. viş li : -in

Gazel 117

Mısra: 3

Buluşma, y re

kavuşma, vuslat.

Viş li n  ahd   peym ne
edip peym ne n ş etdik
Unutma i digi n andı
vef  kıl va d-ı ma h da

2. viş li le: -i , -le

Gazel 91

Mısra: 7

Sevgiliye kavuşma.

Viş li le beni bir kerre
mesr r etmedi n gitdi
Sa na herc yi y  Hızr-ı
zam n olsun mu
derdim ben

3. viş l:

Gazel 70

Mısra: 34

(Sevgiliye)

kavuşma.

Nice şad girye ederiz
fir k nda hez r n
B ri bir n m-
tebessümle viş l üstüne
g l

4. viş li le: -in, -le

Gazel 104

Mısra: 5

Kavuşma, sevgiliye

kavuşma, vuslat.

Viş li le  ad yı ş d u
 and n eyledün her-
dem
Fir k n la rev  mı  aşıq-ı
hem-r za  um-b ze

v :

1. v :

Gazel 9

Mısra: 3

"Ve" bağlacı.

Ser- -ser şer a v 
za m ile naqş-ı t zed r
s nem
Efendim al  umaşı nev-
zuh r d r döşeklik yap

2. [v ]:

Mesnevi 5

Mısra: 31

"ve" bağlacı.

Alsa D vud eline t ği
[v ] gitse sefere
Ola f  n r-ı cehennem
nice acı kefere

3. v :

Mesnevi 2

Mısra: 2

"Ve" bağlacı.

Naqş-bend  Mevlev 
Veysi Ruf i  alvet 

Ḳādirī vü Gülşenī Sa‘dī
Cibāvī Celvetī

4. vü:

Mesnevi 2

Mısra: 3

"Ve" bağlacı.

Edhemī Bektāşī vü
Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i a‘dādda oldu
tamām isnā ‘aşer

vücūd:

1. vücūduñı: -u, -n, -ı

Gazel 140

Mısra: 11

*Beden, cisim,
varlık.*

İksir eder Muḫammed-i
Bāķır vücūduñı
Sür āstān-ı ravzasına
rūy-ı esvedī

2. vücūdudur: -u, -dur

Gazel 101

Mısra: 15

Varlık, mevcudiyet.

Ya dūr-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya

ṭarf-ı dūr-c-i yāķūta
nihān

vücūd-ı mazāhirde:

1. vücūd-ı mazāhirde: -
de

Gazel 66

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Ortaya çıkmış,
zuhur etmiş şeylerin,
varlıkların, mevcudatın
varlığı.*

Sırr-ı Ḥudā vücūd-ı
mazāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yok mudur
seniñ

vüs‘at:

1. vüs‘atin: -ı, -n

Gazel 122

Mısra: 7

*1. Genişlik: Vüs‘at-ı
meydān, vüs‘at-ı
karîha. 2. Gına, servet,
si‘a-i hâl.*

Ey gonce vüs‘atin
nideyim bāğ-ı ‘ālemiñ
Teng oldu firķatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

vuşlat:

1. vuşlata: -a

Kıt'a 18

Mısra: 11

*Kavuşma (Allah'a
ulaşma bağlamında).*

Vuşlata dā‘ir ḥiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince kıldı sür‘atle
icābet da‘vete

**vuşlat-ı dildār ü helāk-i
ağyār:**

1. vuşlat-ı dildār ü
helāk-i ağyār:

Gazel 53

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Sevgiliye kavuşmak
ve yabancıların
öldürülmesi.*

Fikrimiz vuşlat-ı dildār
ü helāk-i ağyār
Hele takrîre muvāfiķ
bunu tedbîr ederiz

vuşül eyledi:

1. vuşül eyledi: -dı

Gazel 74

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ulaşmaya, gitmeye
çalışmak.*

Rıhleti tārīhini dedim
Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḥalīl eyledi
Ḥakka vuşūl

vūs'at lāzım:

1. vūs'at lāzım:

Mesnevi 3

Mısra: 55

Kelime Tipi: -

Genişlik gerek.

ya:

1. ya:

Gazel 101

Mısra: 16

"de / da" anlamını

katan bağlaç.

Ya dūr-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya
tarf-ı dūrc-i yāķūta
nihān

2. yā:

Gazel 91

Mısra: 8

"de / da" anlamını

katan bağlaç.

Vişālīnle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḥızr-ı

zamān olsun mu
derdim ben

3. ya:

Gazel 3

Mısra: 13

(Far.) Ya, ya da.

Çün Nedīm-i ḥurde-bīn
özge ḥayāl olmuş baña
Vāķī ā rū'ya mı ya
ḥulyā mı söylersin
Ḥasīb

4. ya:

Gazel 100

Mısra: 7

"Ey" ünlem.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḥaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşhīn

5. ya:

Kıt'a 21

Mısra: 6

"Ey" seslenme

edatı.

Geldi ruḥsāra ḥaṭ-ı
‘anber-fām
Bitdi gülzārda ya
müşgīn giyāh

6. ya:

Gazel 103

Mısra: 8

Ya (bu).

Ḥalḥālı mı ey serv-i
sehī ḳumrī-i cāniñ
Ya tavḳ mı ‘aks eyledi
āyīne-i sākā

7. ya:

Kıt'a 13

Mısra: 8

"ya da" anlamında

bağlaç.

Ḥāl-i ğarbilerine
gerden-i şarkisinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-
ber-i Hindū mı desem

8. ya:

Kıt'a 21

Mısra: 8

Ey, seslenme sözü.

Mihrdir hāle-i burc-ı
behcet
Pür sehāb oldu ya
pīrāmen-i māh

9. yā:

Gazel 76

Mısra: 1

"Ey!" anlamında

*bir seslenme sözü
(Rab).*

İbtede'tü bi'smike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levha-i cān üzre taħrīr
eyleyince 'arz-ı hāl

10. ya:

Mesnevi 3

Mısra: 8

*"Ey" anlamında
ünlem.*

Niçün 'arz etmedi
Leyliye dil-i maħzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

11. ya:

Gazel 130

Mısra: 9

*"veya, veyahut"
anlamlarına gelerek iki
ifadeyi birbirine
bağlayan bağlaç.*

Fitne-i devrān mı ya
ef'i-i sāhir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

12. ya:

Gazel 100

Mısra: 12

*"Ey" anlamında
seslenme sözü.*

O leb ki kāğıd-ı āl üzre
ħaṭṭ-ı yāķūti
Ya mühr-i la'le kazılmış
ola zemān ü zemīn

ya deve ya deveci:

1. ya deve ya deveci:

Mesnevi 3

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Ya deve ya deveci.

Ya deve ya deveci dedi
gürüh-i 'uṣṣāk
Şütürbān-zāde kaṭār
içre ederdi işrāk

yā hū mudur:

1. yā hū mudur: -mu, -
dur

Gazel 44

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Ya Allah anlamında
bir tabir. Kaderine razı
olmayı ifade eder.*

Cezbe ile 'aşıķān
kuçduķca Gümüş
Dedeyi

Na'ra-i Yā Ḥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

yā rab:

1. yā rab:

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ey rabbim.

Zaħm-ı çerāğı üzre ki
ķor penbe-i devā
Yā Rab firākile zevķ sür
ten fetil olur

yā rabb:

1. yā rabb:

Gazel 131

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Ey Rabbim.

Ebü'l-feth ola yā Rabb
feth-i hān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaķ o
zāt-ı zī-şānı

ya ya:

1. ya ya:

Gazel 22

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İkili

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Ruḥ u ḥālīñ ya al
Bengāli ya gül-gün
sevāyīdir
Muḥallā ḥūylarīñ
kākülleri telli Ḥıṭāyīdir

2. ya ya:

Gazel 100

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Ya rabṭ-ı faşş-ı
zümürüdle ḥātem-i
elmās
Ya sīm āyīne pervāzı
kāşī-i zerrīn

3. ya ya:

Gazel 100

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Kitāb-ı ḥüsnüne ya
‘anberīn şīrāze
Ya cild-i muşḥaf-ı
ruḥsāra mīkleb-i miskīn

4. ya ya:

Gazel 100

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Seḥābda meh-i nevdır
ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledır
oldu maṭla‘-ı Pervīn

5. ya ya:

Gazel 101

Mısra: 15

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Ya dür-i yek-tā
vücūdudur şadef
gehvāresi
Şeb-çerāğ olmuş ya
ṭarf-ı dürc-i yāḳūta
nihān

6. ya ya:

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

İKİLİ

karşılaştırmaları ifade

*etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
ṭurma
Levendim tiğ yaḳanda
gerek yāḥūd niyāmında

7. ya ya:

Kıt'a 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

O mehiñ gülşen-i
ḥüsünde açılmış
gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlü mı desem

8. ya ya:

Kıt'a 13

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

İKİLİ

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Böyle berrāḳ sefīde ne
der āyā şu‘arā

Külçe-i sîm mi ya billür
mı ya bâzû mı desem

9. **ya ya:**

Kıt'a 13

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

İkili

*karşılaştırmaları ifade
etmek için kullanılan
bir bağlaç.*

Dil-i bîmārıma emdikce
şifâ-bahş eyler
La'l-i âliñe ya kırmız mı
ya tenzû mı desem

yab yab:

1. **yab yab:**

Gazel 121

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yavaş yavaş, usul

usul, sessizce.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam âgüşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab
gelse vaqt-i yaza
yelpāze

yād eyle:

1. **yād eyle:**

Gazel 66

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Şerh eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre kıanlı
şerhalarıñ yok mudur
seniñ

yād eylemek:

1. **yād eylemek: -mek**

Gazel 105

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Güzeşte demleri yād
eylemek kıalbe şafā
virmez

Gelirken hātır-ı
maḥzūnına ğam
tāzeden tāze

yād eyleyip:

1. **yād eyleyip: -y, -ip**

Kıt'a 9

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Hatırlamak, anmak.

Dedim yād eyleyip
rūḥımı bir gül-bāng ile
tārîḥ

Meḥemmed Oḫabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

yağır etdiği kıalır:

1. **yağır etdiği kıalır: -ır**

Mesnevi 3

Mısra: 40

Kelime Tipi: -

Sürtünerek sırtını

yara bere içinde

bıraktığı ile kalmak. II

Boşuna çaba

göstermek.

Yağır etdiği kıalır deveyi
olmaz nācī
Toğrudur peşimāne
yalancı ḥācī

yağmā edermiş:

1. **yağmā edermiş: -er, -
miş**

Gazel 125

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yok etmek,

bitirmek.

Nihānıce edermiş
kışver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ğamze
nāmında

yağmā etdi:

1. yağmā etdi: -di

Gazel 108

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Yok etmek,
bitirmek.*

Şāh-ı hüsniñ leşker-i
ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-hünla

yağmāya çıkmış:

1. yağmāya çıkmış: -miş

Gazel 91

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Yağmaya çıkmak.

Niṣār-ı gämzesi
yağmāya çıkmış ḥayli
‘uṣṣākı
O yaḥşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

yağmurlık:

1. yağmurlığıle: -ile

Gazel 61

Mısra: 7

Yağmurluk.

Bend edip fitrākime
yağmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḥurc-ı pāldüm-i
seksānededen etdim ferāğ

yaḥşi:

1. yaḥşi:

Gazel 91

Mısra: 6

Güzel.

Niṣār-ı gämzesi
yağmāya çıkmış ḥayli
‘uṣṣākı
O yaḥşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

yaḥşi vü yaman çekmez:

1. yaḥşi vü yaman

çekmez: -mez

Gazel 50

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

İyi kötü çekmek.

Bu ‘ālemde taḥammülle
gören nîk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār
yaḥşi vü yaman çekmez

yāḥūd:

1. yāḥūd:

Gazel 125

Mısra: 2

"Yahut" bağlacı.

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef

ṭurma

Levendim tiğ yaḳanda
gerek yāḥūd niyāmında

2. yāḥūd:

Gazel 107

Mısra: 5

"Veya" bağlacı.

Etmege yāḥūd melāḥat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭif ebr-i mu‘anber
āşikār oldu yine

yaka:

1. yaḳanda: -ñ, -da

Gazel 125

Mısra: 2

*Elbise boynu,
elbisenin boynun
geçecek ve buynun
örtecek yeri.*

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
ṭurma
Levendim tiğ yaḳanda
gerek yāḥūd niyāmında

yaḳın getirme:

1. yaḳın getirme: -ir, -me

Gazel 23

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Yakın olmak.

Ṭurre-i ṭarrārīna yakın
getirme dostum
Şāne bir çok başlıdır
şāyed femi perçem
kapar

ya'kub:

1. ya'kub:

Gazel 58

Mısra: 9

*Hız İbrahim'in
torunu, Hz. Yusuf'un
babası ve
İsrailoğulları'nın atası
olan peygamber.*

Ya'kub gibi külbe-i
ahzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı
Ken'anım el-vedā'

ya'kub-ı müsellemler

olıcak:

1. ya'kub-ı müsellemler

olıcak: -ıcağ

Mesnevi 4

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Müsellemler Yakup
olmak.*

Ya'kub-ı müsellemler
olıcak Evren begi
Ḥaṭṭ edip hep dediler
'adlile meşhūr özi

yākūt:

1. yākūt:

Gazel 4

Mısra: 8

Ar. Cevahir

*kısmından bu isim ile
maruf zî-kıymet taş.*

Beyāz fes kırmızı şālın
gören bāzār-ı ḥüsnünde
Şanurlar dürce yākūt
içre konmuş dürr-i
yektā

yalan almaz:

1. yalan almaz: -maz

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yalanı fark etmek.

O nāzenin gazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
imtinān zamānı degül

yalan oldu:

1. yalan oldu: -du

Gazel 91

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Doğru olmayan,
düzmece, sahte olmak.*

Ġazellerle güzeller şayd
olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şā'iriñ kavli
yalan olsun mu derdim
ben

yalancı ḥacī peşimāne:

1. yalancı ḥacī

peşimāne:

Mesnevi 3

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

*Yalancı hacı
pişman.*

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki
bahāsında kirā
Deveden deve ticāret
mi olur ḥacī baba

yalıñ ayak başı kabak:

1. yalıñ ayak başı kabak:

Mesnevi 5

Mısra: 18

Kelime Tipi: Kalıp

ifade

*Yalın ayak başı
kabak.*

Merḥamet kıl der-i
ḥāşşında baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayak
başı kabak nālānım

yalvar:

1. **yalvaragörsün:** -a, -
gör, -sün

Gazel 40

Mısra: 12

*Para birimi,
yalvarmak.*

Bu şaydgehde şanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esir olur

yalvara yatsa:

1. **yalvara yatsa:** -sa

Gazel 68

Mısra: 14

Kelime Tipi: -

Yalvararak yatmak.

II Para için yatmak.

Ṭañ sökünceye dek
şafağ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşık-ı
şeydā şabāha dek

yalvarır:

1. **yalvarır:** -ır

Mesnevi 3

Mısra: 19

*Birinden ısrarlı bir
biçimde bir şey
istemek, rica ve niyaz
etmek.*

Dil-ber-i üstür-süvāra
yalvarır ağıār-ı seg

Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

yaman:

1. **yaman:**

Gazel 129

Mısra: 6

Çetin, zor.

Hevā-yı hālka-i zülfüñle
düşdüm başş-ı sevdāya
Ki ahvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

yaman olsun mu:

1. **yaman olsun mu:** -sun,
-mu

Gazel 91

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Kötü olmak.

Nişār-ı gānzesi
yağmāya çıkmış hayli
ʿuşşāki
O yahşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

yamanlık kımayıp:

1. **yamanlık kımayıp:** -
ma, -y, -ip

Mesnevi 4

Mısra: 16

Kelime Tipi: -

Kötülük bırakmak.

Çünkü Tatarlı Yörükler
ile etdi gavgā
Bir yamanlık kımayıp
eyledi mālın yağmā

yan:

1. **yandurmuş:** -durmış

Gazel 6

Mısra: 7

*Çok elem, keder,
aşk ve hicran çekmek.*

Ṭarīk-ı hacda meşʿal-
keş midür eyā ki
yandurmuş
Miyān-ı kārban-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

yanar yakılır:

1. **yanar yakılır:** -ır

Gazel 47

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp**
ifade
*Derdini döküp
sızlanmak.*

Rakīb yāra dürüg
eyleyip yanar yakılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını
cahīme atar

yandı yakıldı:

1. **yandı yakıldı:**

Gazel 67

Mısra: 4

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Yanıp yakılmak.

Şevk-ı ruhuñla tırmağa
bezmiñde mümveş
Yandı yakıldı şem^c-i
şeb-ārā şabāha dek

yā'ni:

1. **ya'ni:**

Kıt'a 14

Mısra: 3

*"Demek oluyor ki"
anlamında bir bağlaç.*

Ya'ni maḥdūm-ı
mükerremleri faḥrū'l-
aḳrān
Cedd-i peygamber-i zī-
şānla hem-nām-ı 'aẓīm

yanında gevher ola:

1. **yanında gevher ola: -a**

Gazel 90

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Yanında mücevher
olmak.*

Aña ne sūd olur seyr-i
sūk-ı mercānıñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsū-yı vaṭan

yap:

1. **yapınca: -ınca**

Gazel 7

Mısra: 5

*Yapmak(iş ve
hareket bağlamında).*

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ
n^cola
Arnabudlar giydiler
yilek çuğa ḳapūd hep

2. **yap:**

Gazel 9

Mısra: 1

Yapmak II etmek.

Cihānda ḥüsn-i ḡilmān
ü behište müştereklik
yap
Libās-ı sebzeler giy ey
perī peyker meleklik
yap

3. **yap:**

Gazel 9

Mısra: 2

Yapmak II etmek.

Cihānda ḥüsn-i ḡilmān
ü behište müştereklik
yap
Libās-ı sebzeler giy ey
perī peyker meleklik
yap

4. **yap:**

Gazel 9

Mısra: 4

Yapmak II etmek.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḥm ile naḳş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-
zuhūrīdür döşeklik yap

5. **yap:**

Gazel 9

Mısra: 6

Yapmak II etmek.

Saña kālā-yı cān u cismi
pāy-endāz ider 'uşşāğ
Yelek kes nīm-ten biç
fermene dīkdür eteklik
yap

6. **yap:**

Gazel 9

Mısra: 8

Yapmak II etmek.

Hırām-ı nāzdan tāvus-ı
naḥvet olduḡuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle
rak̄şa gir reftār-ı keklik
yap

7. yap:

Gazel 9

Mısra: 10

Yapmak II etmek.

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuḡle yemeklik
yap

8. yap:

Gazel 9

Mısra: 12

Yapmak II etmek.

Cenāb-ı Fennī-i şāhib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanzīri Ḥasībā gül
gibi ʿarz eylemeklik yap

yapdırdı:

1. yap(dır)dı:

Mesnevi 4

Mısra: 9

*Ortaya koymak,
gerçekleştirmek,*

*oluşturmak, meydana
getirmek.*

Ḥavlı obasını çit
yap(dır)dı boz ağacı
faḡır

Raḡm edip etmeye
tecrīm müsellim-i şaḡır

yâr:

1. yâra:-a

Gazel 47

Mısra: 5

Sevgili.

Raḡib yâra dürüg
eyleyip yanar yaḡılır
Güvāh-ı zür gibi cānını
caḡīme atar

2. yâr:

Gazel 102

Mısra: 7

Sevgili.

Yâr aḡyārı ḡam-ı
ḡisūñla fark etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde
merdüm-i meshūrda

3. yâr:

Gazel 106

Mısra: 5

Sevgili.

N'ola yâr sitemiyle ḡam
ḡaddim
ḡuvvet-i ʿışḡ-ı şāb var
dilde

4. yâr:

Mesnevi 5

Mısra: 41

Arkadaş, dost.

Nişādır ile ḡalay penbe
olunca ey yâr
Bir hemān
ḡalkamaḡdan ḡayrı
ḡalaycıya ne var

5. yâr:

Gazel 11

Mısra: 7

*Dost, arkadaş;
sevgili.*

Cem [ü] İskenderi laʿl
[ü] ruḡuñ yâr olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḡāḡıra kim fāmdır
mirʿāt

6. yâre:-e

Gazel 16

Mısra: 5

*Arkadaş, dost II
Sevgili.*

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
‘Uşşāk hālin ‘arz eder
elbette lā-‘ilāc

7. yār:

Gazel 35

Mısra: 5

Arkadaş, dost II
Sevgili.

Açdıkça bārlar ten-i
sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Hālil olur

8. yāre:-e

Gazel 88

Mısra: 3

Arkadaş, dost II
Sevgili.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḥūnı lā-‘ilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

9. yār:

Gazel 62

Mısra: 8

Arkadaş, dost,
sevgili.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri

Baňa yār etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

10. yāriñ:-iñ

Gazel 126

Mısra: 10

Arkadaş, dost,
sevgili.

Zann eyleme aḡyār
başını hırkaya çekdi
Ḥarpüşte-şifat yāriñ
öñünde bozulınca

11. yārdan:-dan

Mesnevi 3

Mısra: 11

Güzelliği ile
herkesin aklını
başından alan sevgili.

İstedim bir buse
ḥattından tutup ol
yārdan
Dedi deveyi bir tutam
otdur yārdan uçuran

12. yāre:-e

Gazel 128

Mısra: 3

Sevgili, dost, canan,
maşuk.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre
‘ışkı eyledim işbāt

Bu da‘vā ḥüccet-i
ihlāşımı ibrāza dek gitdi

yār ardına siñmek:

1. yār ardına siñmek:-
mek

Mesnevi 3

Mısra: 28

Kelime Tipi: -
Sevgilinin ardına
saklanmak.

‘Aşık varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāka-süvāra

yār olup:

1. yār olup:-up

Gazel 11

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Sevgili, dost olmak.

Ḥasībā ehl-i ‘ışka yār
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḥāşş u
‘āmdir mir’āt *

yārān:

1. yārāna:-a

Gazel 56

Mısra: 10

Dostlar // sohbet ve

*eğlence meclisinin
sakinleri (şarap ve
meclis bağlamında).*

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā
evşāf-ı nūkhetle
Ağız miski gibi yārāna
nazm-ı sūkkerīn şatmıŝ

2. **yārāndır: -dır**

Gazel 17

Mısra: 1

Dost, arkadaş.

Bir güzel yüzlü açık
meşrebli yārāndır
kadeḥ
Neş'e-baḥşā-yı
meşāmm-ı ṭab'ı
rindāndır kadeḥ

**yarasına merhem
olmasın:**

1. **yarasına merhem**

olmasın: -ma, -sın

Gazel 16

Mısra: 5

Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Yaraya merhem

olmak, acısını

dindirmek.

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın

ʿUşşāk ḥālīn ʿarz eder
elbette lā-ʿilāc

yāre:

1. **yārelerim: -ler, -im**

Gazel 62

Mısra: 7

Yara.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

2. **yāre: -+e**

Gazel 41

Mısra: 11

Sevgili, yâr II Dost.

Der-ḥufte yāre dest-
res-i ra'şe-rîz iken
Ḥalḥāl-i sākî kesdi
emānım çitir pıtır

yāre aç:

1. **yāre aç:**

Gazel 66

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yara açmak. //

Büyük üzüntü vermek.

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre kanlu

şerḥalarıñ yok mudur
seniñ

yāreleri açar:

1. **yāreleri açar: -ar**

Gazel 62

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yaraları açmak.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

yasag oldu:

1. **yasag oldu: -du**

Gazel 62

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Engellenmek, bir

*yere veya bir şeye
ulaŝmasına izin
verilmemek.*

Ḥaṭṭ-ı la'li gelicek

büsesini men' etdi

Nehy olup āyetle nüş-ı
meye oldu çün yasağ

yāsemen:

1. **yasemende: -de**

Gazel 4

Mısra: 16

Güzel kokulu,

*beyaz ve güzel çiçekler
açan sarmaşık
cinsinden bir ağaç.*

Miyân-ı şâlde at kapdı
fesin haddi ʿuşşâka
Kurulmuş lâlezâra
yasemende hayme-i
zibâ

2. yâsemenle: -le

Gazel 100

Mısra: 8

*Güzel kokulu,
beyaz ve güzel çiçekler
açan sarmaşık
cinsinden bir ağaç.*

Ya gerü lâle-i hamrâda
berg-i hâdrâdır
Benefşedir ki ola
yâsemenle teşhîn

3. yâsemen:

Gazel 71

Mısra: 7

*Beyaz çiçekler açan
ve sarmaşık cinsinden
olan güzel kokulu bir
ağaç, yasemin çiçeği. II
Sevgilinin yanağı. II
Sevgilinin yüzünde
bulunan ayva tüyleri.*

Yâsemen lâleye ʿağd
etmek için jâle degül

Şaçdı zerrîn tabaklarla
cü lâl üstüne gül

yâsemen mi:

1. yâsemen mi: -mi

Kıt'a 13

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Bu isim ile maruf

hoş kokulu çiçek.

O mehiñ gülşen-i
hüsniinde açılmış
gördüm
Yâsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlü mî desem

yâsemenlik:

1. yâsemenlikde: -de

Gazel 116

Mısra: 2

Yasemenlik.

O mâhı sâde-rüyân içre
seyr etdim çemenlikde
Hemân bir nev-şüküfte
tâze güldür
yâsemenlikde

yâsemîn:

1. yâsemîn:

Gazel 119

Mısra: 2

Bu isim ile maruf

hoş kokulu çiçek.

Ruḥ-ı âlin beyâz-ı levḥ-i
vech-i nâzenîn üzre
Görenler zann eder gül-
bergdır kim yâsemîn
üzre

yaşım var:

1. yaşım var:

Gazel 33

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaşım var.

ʿAḳâr-ı dehrden ancak
dü çeşm-i hoşka yaşım
var
Hemân dünyâda göze
görünür bir kıtlı başım
var

yat-:

1. yatmış: -mış

Gazel 56

Mısra: 6

*Bir yere veya bir
şeyin üzerine boylu
boyunca uzanmak.*

Cemâlinde ruḥ-ı gül-
günla çeşmin görenler
der
Melâḫat gülşeninde iki
âhû-yı Ḥoten yatmış

yavaşıca kişidir:

1. **yavaşca kişidir: -dir**

Mesnevi 4

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yavaşca kişi.

Bir yavaşca kişidir Hâcî

Halîl Parmaksız

Deli Bedrile şavaş

etmege anı kıomazız

yay:

1. **yay-ıla: -ıla**

Mesnevi 5

Mısra: 27

*İki ucu arasında bir
kiriş gerili olan, eğri ve
esnek ok atma âleti,
kavis.*

Yay-ıla sîne-i yâri ki

raķîb-i ĥar ala

Güniler giysem ‘aceb mi

kim anı âĥir ala

yaz-:

1. **yaz:**

Kıt'a 8

Mısra: 2

*Bir söz veya
düşünceyi belli işaret
ve harflerle bir yere
geçirmek; kaleme
almak; yazı ile
anlatmak.*

Dediler çün öksüz oğlan

göbeğin kendi keser

Destiñe al kilik-i pâki

mevlidiñ sen daĥi yaz

yaz:

1. **yazılmış: -ıl, -mış**

Gazel 32

Mısra: 1

İşlemek.

Bu çâr ebrû yazılmış kıl

ķalemle çâr mışra‘dır

Oķunur levĥa-i

vechinde ol mâĥiñ dü-

maĥla‘dır

2. **yazdı: -dı**

Gazel 78

Mısra: 4

*(Bir söz veya
düşünceyi) Belli işaret
ve harflerle bir yere
geçirmek // Yazıya
geçirmek, yazı ile
anlatmak.*

Düşdü hevâ-yı zülfüñe

dil rûzgârile

Taķvîmimizde yazdı

şedâyd bu yıl yıl

3. **yazınca: -ınca**

Gazel 1

Mısra: 2

*Kaleme almak, yazı
haline getirmek.*

Açar kebûter-i dil ‘azme

per ü bâl saña

Yazınca levĥa-i cân

üzre ‘arz-ı ĥâl saña

yed-i ġayret edip:

1. **yed-i ġayret edip: -ip**

Kıt'a 23

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Çalışma eli

yapmak.

Ķıldı rûkn-i der ü dîvâr

suĥûĥuñ âbâd

Şarf-ı maķdûr yed-i

ġayret edip bünyâna

yek:

1. **yek:**

Gazel 5

Mısra: 1

Bir, tek, vahit.

Olnca yek nigeĥ çeşm-

âşinâ-yı duĥter-i tersâ

Esîr itdi beni zülf-i dü-

tâ-yı duĥter-i tersâ

yek-demde:

1. **yek-demde:**

Gazel 136

Mısra: 1

Bir anda.

La'liñ ey sâkî eder yek-
demde ihyâ âdemi
Neş'e-i cân-bahşî
bilmem rûh-ı 'îsâ-zâde
mi

yeke yek:

1. **yeke yek:**

Gazel 118

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Tek tek.

Melekeci güzeli
çekdirirse ten şuyına
Kenâra şal yeke yek
kullanıp dümen şuyına

yekülü:

1. **yekülünde:**

Gazel 12

Mısra: 4

Der.

Hâşıl et rûha gîdâ
kulkul-i mînâyı işit
Vâ'iziñ kâle yekülünde
boğulma kıt kıt

yelek:

1. **yelek:**

Gazel 9

Mısra: 6

*Ceket altına giyilen
kolsuz ve kısa giysisi.*

Saña kâlâ-yı cân u cismi
pây-endâz ider 'uşşâk
Yelek kes nîm-ten biç
fermene dikdür eteklik
yap

yelpâze:

1. **yelpâze:**

Gazel 104

Mısra: 10

*Sallandığında esinti
oluşturarak
serinletmeye yarayan
araç.*

Tabî'atler açıldı gül gibi
evvel bahâr oldu
'Aceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervâza yelpâze

yelpâze şalaydım:

1. **yelpâze şalaydım: -ay,
-y, -dım**

Gazel 121

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yelpaze sallamak.

Gelip meclisde şık şık
şıkşam ağuşumda rakş
etse
Şalaydım bende yab yab

gelse vaqt-i yaza
yelpâze

yem:

1. **yem:**

Gazel 21

Mısra: 8

Deniz.

Saña derd-i dili taḥrîr
edeyim sulṭânım
Yem midâd olsa giyeh
kilk felekler kâgîd

2. **yemde: -de**

Gazel 92

Mısra: 6

Deniz II dünya.

İtfâ eder mi âteş-i 'ışk-ı
dili sirişk
Yok farkı yemde
muḥterik olan
sefîneden

yem gördüm:

1. **yem gördüm: -düm**

Gazel 85

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Deniz görmek.

Selâsetle ğarîk-i lücce-i
fenn eyledi Fennî

Ḥasībā kaṭre-i nā-çiz-i
‘ācizānı yem gördüm

yem kıapar:

1. **yem kıapar:** -ar

Gazel 24

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yem kapmak..

Ḥāl ü ḥaṭṭıñ üzre cevlān
eyleyen kākülleri
Şol kebüterdir per
açmış dāma gelmiş yem
kıapar

yemeklik:

1. **yemeklik:**

Gazel 9

Mısra: 10

*Yemek yapmakta
kullanılan.*

Nider şahbāyı rindān
olmasa sākī-i sükker-
leb
Şikest it cām-ı bezmi
süfre-i nuḳle yemeklik
yap

yemen şuyına:

1. **yemen şuyına:** -n, -a

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
Yemen suyu.

Firāk-ı la‘l-i ‘aḳīkiñle
döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın
eyledi Yemen şuyına

**yem-i ğavvāş-ı güher-i
süḥanıñ olup:**

1. **yem-i ğavvāş-ı güher-
i süḥanıñ olup:**

Gazel 79

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Söz incisi

dalgıcının denizi olmak.

Ḥasīb olup yem-i
ğavvāş-ı güher-i
süḥanıñ
Bu nazmı eyledi çün
rāyegān devāt ü kıalem

yem-i sirişkim:

1. **yem-i sirişkim:** -im

Gazel 118

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Gözyaşı denizi.

Firāk-ı la‘l-i ‘aḳīkiñle
döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın
eyledi Yemen şuyına

yemîn etdi:

1. **yemîn etdi:** -di

Gazel 70

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

*Yemin etmek, and
içmek.*

Muşḥaf-ı ‘arız-ı dil-dāra
yemîn etdi meger
Ditreyp düşdü hemān
bād-i şimāl üstüne gül

yeñice nāmı:

1. **yeñice nāmı:**

Mesnevi 5

Mısra: 39

Kelime Tipi: -

Yenice adlı.

Olmuş iki Yeñice nāmı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

yer:

1. **yerleri:** -ler, -i

Gazel 69

Mısra: 11

Mekan, mahal.

Olmuş ḥarīḳ yerleri
verd-i kıuşūr ile

Ṭağ üstü bāğ cümle
mekānı Sitānbuluñ

2. **yeridir:** -i, -dir

Gazel 21

Mısra: 10

Uygun, münasip.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin
mi Ḥasibā tanzīr
Yeridir kūşe-i destāra
ede yer kāğıd

yer etdi:

1. **yer etdi:** -di

Gazel 104

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yer etmek; iz

*bırakmak II iyice
yerleşmek.*

Yer etdi dāğım üzre
ğamzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ʿışk la yok
minnetim ġazzāza
bezzāza

yer yer:

1. **yer yer:**

Gazel 70

Mısra: 29

Kelime Tipi: -

Zaman zaman.

Qızarıp ġabğabın
emdikce o şūḥuñ yer
yer
Münkeşif oldu ne hoş
sīne sifāl üstüne gül

yer yer eder:

1. **yer yer eder:** -, -

Gazel 121

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Yer yer bulunmak.

Eder yer yer tenimde
şerḥa şerḥa ḥancer-i
ebrū

Ne ḥācet tīğ-i tīz-i
ğamze-i ġammāza ser-
bāza

yerden göge dek:

1. **yerden göge dek:**

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Yerden göğe kadar

*II baştan ayağa kadar,
tamamen; pek çok.*

Ruḥ u zülfüñ ġamıyla
eşk ü āhım baḥr ü berr
etdik

Bu yerden göge dek
zulmı zemīn ü āsumān
çekmez

yeriñ yok mudur:

1. **yeriñ yok mudur:** -mu,
-dur

Gazel 66

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Yeri olmamak. II

İstenmemek.

Devr oldu ey sitāre-i
baḥt etmediñ ṭulūʿ
Çerḥ-i felekde yoḥsa
yeriñ yok mudur seniñ

yetiş:

1. **yetiş:**

Gazel 27

Mısra: 6

Erişmek, ulaşmak.

*II Anlamak, idrak
etmek, nail olmak.*

Açıl ġülzāra şalın serv-
kaddiñ pīreherlerle
Yetiş sen daḥi ey tāze
civānım ġül zamānıdır

yetişmişlerden:

1. **yetişmişlerdenim:** -im

Gazel 117

Mısra: 2

Yetmiş yaşında

olanlar arasında.

Erişdi dest-i gül-çîn-i
hayâlim şâh-ı maşşûda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bâğ-ı dehr-i dil-cûda

yezîd:

1. **yezîde:** -e

Gazel 140

Mısra: 8

*Muaviye'nin oğlu
ve Emevî Devleti'nin
ikinci halifesidir.
Devrinde Kerbela Olayı
cereyan etmiştir.
Peygamberimizin
torunlarından Hz.
Hüseyin'in 680 yılında
Kerbela'da susuz
bırakılması, türlü
zulumlere uğraması ve
başının gövdesinden
ayrılarak şehit
edilmesine sebep
olmuştur. Hz.
Muhammed'in
ailesinden geride
kalanlara da eziyetler
etmiştir.*

Şâh Hüseyin mâtemini
nüh felek tutar
Eyler Yezîde la'net-i bî-
hadd ü bî-adi

yiden olsun:

1. **yiden olsun:** -sun

Mesnevi 3

Mısra: 24

Kelime Tipi: -

*Bir hayvanı
yönlendirmek.*

Çeker ağıyar zimâmıyla
kağârın çün har
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

yil:

1. **yıldüm:** -dü, -m

Gazel 68

Mısra: 7

Koşmak, seğirtmek.

Mecnûn gibi yıldüm o
Leylî hevâsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldâ şabâha dek

2. **yil:**

Gazel 78

Mısra: 4

Rüzgar.

Düşdü hevâ-yı zülfüne
dil rüzgârile
Taķvîmimizde yazdı
şedâyd bu yıl yıl

yılanlı:

1. **yılanlı:**

Mesnevi 4

Mısra: 39

Yılanlı.

Tâ yılanlı ki denir Ķal'a-
i Şâh-ı Mārân
Ārzülü iseñ anı varıp
eyle seyrân

2. **yılanlı:**

Mesnevi 5

Mısra: 23

Yılanlı.

Bir yılanlı kayagan
kal'adır ol Ķaraşışâr
Sen daği görmege
maşşüdlü iseñ seyrine
var

yıldızım düşdi:

1. **yıldızım düşdi:** -di

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Bahtım tersine
dönmek. II Parlaklığını
yitirmek.*

Zamân geçdi şeb-i
hicrân erişdi yıldızım
düşdi

O meh-rû gün gibi
gözden nihân olsun mu
derdim ben

yilek:

1. yilek:

Gazel 7

Mısra: 6

Yelek.

Şoyramāniden (?)
yapınca kīseler Boşnağ
n^cola
Arnabudlar giydiler
yilek çuğa çapūd hep

yine:

1. yine:

Gazel 11

Mısra: 5

*Bir daha, tekrar,
gene.*

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şeh-
r-āşüb
İzār-ı şāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mir²āt

2. yine:

Gazel 4

Mısra: 24

*. zarf Yeniden, bir
daha, tekrar, gene.*

Hasībā dir görenler
kırmızı şālī beyāz ile
Gül-i sürhde sefid olmuş
yine ol gülşeni ra^cnā

3. yine:

Gazel 120

Mısra: 2

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında zarf.*

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-ihtiyārī zevke
meyl etdi kedersizce

4. yine:

Gazel 136

Mısra: 5

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında zarf.*

Zevrak-ı sāgar süvārī
baħr-i ĩşretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāt-
ābāde mi şevk-ābāde mi

5. yine:

Gazel 49

Mısra: 2

*"Yeniden, tekrar"
anlamlarında zarf.*

Rüyuna mā²il olan
girye-i hūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aħbābımdır

6. yine:

Gazel 108

Mısra: 2

*"Bir daha, tekrar,
her zaman olduğu gibi"
anlamına gelen zarf.*

Şāh-ı hūsnūñ leşker-i
ħatṭ-ı ruħ-ı gül-günla
Etdi ordu-yı dili yağmā
yine şeb-hūnla

7. yine:

Gazel 17

Mısra: 9

*"Ayrıca, bundan
başka" anlamlarında
kullanılan zarf.*

Şu^cle-i meyle Hasībā
şem^c olur ammā yine
Şevkden pervāneves
meclisde rakşāndır
kadeħ

8. yine:

Gazel 51

Mısra: 6

*"Ayrıca, bundan
başka" anlamlarında
kullanılan zarf.*

Ço ta^cnı halka zāhid
ħānķāh-ı devr-i çerħ
içre
Yine bir tekyeniñ

abdālîyız mekr ile hep
siz biz

9. yine:

Gazel 118

Mısra: 4

*"Ayrıca, bundan
başka" anlamlarında
kullanılan zarf.*

Şaşırdı puşılâsın
gördükde pür-^çarağ
haṭṭın
Göñül każâyile düşdü
yine Ḥoten şuyına

10. yine:

Gazel 23

Mısra: 7

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Bu benim zaḥmın
kaşarsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaşl-ı yār ile terkīb
olan merhem kaşar

11. yine:

Gazel 54

Mısra: 5

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Ḥaṭṭ zuhūr etdi dem-i
şevḳ-ı vişāl etdi yine
Zevḳ-ı seyr-i çemeni
tāze-resinden biliriz

12. yine:

Gazel 62

Mısra: 8

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine dağ üstüne bāğ

13. yine:

Gazel 69

Mısra: 1

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

14. yine:

Gazel 69

Mısra: 6

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Etmış çenārcığıla kaşak
müsellemi gālibā
Şalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

15. yine:

Gazel 69

Mısra: 9

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Şerbet-fürūşları yine
fışkiyyeler düzüp
Gülşende kaşra döndü
dükānı Sitānbuluñ

16. yine:

Gazel 70

Mısra: 5

*"Bir daha, tekrar"
anlamlarında kullanılan
zarf.*

Giydi bir tāk-ı
mücevher yine şāh-ı
nev-rūz
Kaşdu zañn etme ser-i
tā-be-i şāḥ üstüne gül

17. yine:

Gazel 70

Mısra: 13

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Yine neşr ü dehenim
kırmıza kıanmış ‘anber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i ḥāl üstüne gül

18. yine:

Gazel 72

Mısra: 3

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Yine taḥrīb-i ‘ālem
kaşdın etmiş ol Hülāgū-
ḥū
‘Aceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

19. yine:

Gazel 80

Mısra: 8

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Kaṭl edip aḡyārı aldım
būse-i ruḥsārını
Yine bir günde efendi
iki bayram eyledim

20. yine:

Gazel 84

Mısra: 3

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Rif‘at-i cāh u celālīñ
luṭfi zāhirken yine
Zillet-i ‘azlile maḡhūr
olmadıkça bilmedim

21. yine:

Gazel 86

Mısra: 9

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Bāb-ı gencine-i ṭab‘ım
yine fetḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dūr-i
eş‘arımı dökdüm
şaçdım

22. yine:

Gazel 88

Mısra: 8

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Şevḳ-ı ruḡuñla bāde-i
gül-reng nūş edip
Kıan üstüne begüm yine
kıan eyledim bugün

23. yine:

Gazel 89

Mısra: 4

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Geh urur bendesin
ḳurbān eder gāḥi sehl
ḥūnīn
Yine ‘ıyd oldu taḳbīl
etdi ḡancer dest ü
dāmānın

24. yine:

Gazel 90

Mısra: 2

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Meşāmm-ı cāna şabā
etdi baḡş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine
şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

25. yine:

Gazel 97

Mısra: 9

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya

‘Āfiyet mi bula ol şerħa-
i nā-çārından

26. yine:

Gazel 107

Mısra: 1

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Ĥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı
rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı hüsnde evvel
bahār oldu yine

27. yine:

Gazel 107

Mısra: 2

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Ĥaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı
rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı hüsnde evvel
bahār oldu yine

28. yine:

Gazel 107

Mısra: 4

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Bāğ-ı ruḥsārında güller
üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir
sebzezār oldu yine

29. yine:

Gazel 107

Mısra: 6

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Etmege yāḥūd melāḥat
gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i mu‘anber
āşikār oldu yine

30. yine:

Gazel 107

Mısra: 8

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Geldi bir kara ḥaberle
‘ālemi kıldı ḥarāb
Fitne-i devr-i kamer
pür-iştiḥār oldu yine

31. yine:

Gazel 107

Mısra: 10

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Dediler on dördüne
girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm
hāledār oldu yine

32. yine:

Gazel 113

Mısra: 4

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Ne deñlü zen-perestān
meyl-i maḥbūb
eylemezlerse
Yine teslim olur dellāk
ile berber ḥuşūsında

33. yine:

Gazel 114

Mısra: 4

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Bāb-ı ḥaddiñde ḥaṭīñ
şerḥinde oldu kı̄l ü kı̄āl
Faşl olunmaz mes‘ele
geldi yine tefsİRde

34. yine:

Gazel 119

Mısra: 9

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Yine ihdāya lāyık bir
gül açmış bezm-i
ahbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭab^c-ı
Fennī nev-zemīn üzre

35. yine:

Gazel 125

Mısra: 6

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Nihānīce edermiş
kişver-i cān ü dili
yağmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ğamze
nāmında

36. yine:

Gazel 128

Mısra: 13

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Yine pīrāne ‘azm etdi
ṭarīk-ı ma‘nāye ṭab‘ım
‘Aşā-yı hāme ile kişver-
i i‘cāza dek gitdi

37. yine:

Gazel 131

Mısra: 4

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Muḳaddem olmuşidi
şevketile hān-ı Qırım
Müşerref etdi yine
dehri def‘a-i s̄anī

38. yine:

Gazel 134

Mısra: 5

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Mey içsek inşirāḥ-ı
şadrile bendin yine
çözsek
Açılsak gül gibi ref‘-i
hicāb olsa kim ağlardı

39. yine:

Kıt'a 5

Mısra: 6

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Edip sultān-ı iqlīm-i
melāḥat mülkini te‘bīd
Beyāz üzre yine ḥaṭṭ-ı
hümāyūn eyledi işdār

40. yine:

Mesnevi 4

Mısra: 37

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Yine bir körpe kızu
tekyeye kırbān geldi
Cānı Hızır oldu teni
mürdemize cān geldi

41. yine:

Mesnevi 5

Mısra: 20

"Bir daha, tekrar"

*anlamlarında kullanılan
zarf.*

Gerçi kıyu kızar
‘uşşāka kıyucu ağıyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḥir-i kār

yoḥsa:

1. yoḥsa:

Gazel 24

Mısra: 9

"Aksi takdirde"

*anlamında kullanılan
bir söz, yoksa.*

Feth-i bāb etme zemīn-i
āḥere yoḥsa Ḥasīb
Şā‘irān dīvāncesin

mecmū'asın ʿālem
kapar

2. **yohsa:**

Gazel 66

Mısra: 6

"*Aksi takdirde*"

*anlamında kullanılan
bir söz, yoksa.*

Devr oldu ey sitāre-i
baht etmediñ tūlū'
Çerh-i felekde yohsa
yeriñ yok mudur seniñ

3. **yohsa:**

Gazel 110

Mısra: 2

"*Aksi takdirde*"

*anlamında kullanılan
bir söz, yoksa.*

Bir perişānlık düşüpdür
sünbül ü şebbūlara
Yohsa ʿıtr-ı fitne mi
sürdüñ sen ol gīsūlara

4. **yohsa:**

Gazel 126

Mısra: 11

"*Aksi takdirde*"

*anlamında kullanılan
bir söz, yoksa.*

Şemşir niyāmında
gerek yohsa Ḥasibā
Ṭākat mi gelir ğamze-i
mesti süzülince

yok:

1. **yok:**

Gazel 116

Mısra: 6

Yoktur.

İtfā ider mi āteş-i ʿaşk-ı
dil[i] sirişk
Yok farkı yemde
muḥterik olan
sefineden

yol:

1. **yolında:-ında**

Gazel 7

Mısra: 1

*Uğruna,uğruna //
amaç, maksat.*

Ḥaṭlanur dökem
yolında eşk-i ḥūn-ālūd
hep
Sevdigüm manķır
ķuşıdır aķçedür
maķşūd hep

2. **yoluña:-uña**

Gazel 86

Mısra: 2

(Aşk ve sevgili için)

*Takip edilen seyir //
amaç,maksat, uğur.*

Pāyiña eşk-i güher-
bārimi döküm şaçdım
Yoluña pādişehim
varımı döküm şaçdım

yol verme:

1. **yol verme:-me**

Gazel 112

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Müsade etme / izin
verme.*

Tek raķibe verme yol
ʿıydiyye ķurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ķan
eyle ķānūn eyleme

yoldaş geldiler:

1. **yoldaş geldiler:-di, -
ler**

Kıt'a 9

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Yoldaş gelmek.

Dedim yād eyleyip
rūhını bir gül-bāng ile
tārīḥ
Meḥemmed Oṭabaşıya
melā'ik geldiler yoldaş

yollardağı:

1. yollardağı:
Gazel 7
Mısra: 8
Yollardaki.

Na'ra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardağı haydūd hep

yörgüc:

1. yörgüc:
Mesnevi 4
Mısra: 17
Rüya tabircisi.

Çünkü halka ede yörgüc
hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī
ede Hācī Manşūr

yörüg:

1. yörügüñ: -üñ
Mesnevi 4
Mısra: 50
Yörük.

Aldı mızrābı ele hışmla
cellād-ı cihān
Etdi tokuz yörügüñ
başını birden gālṭān

yörügü:

1. yörügü:
Mesnevi 5

Mısra: 21
Yörük.

Yörügü şoymağa
başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Hızr
oldu Tatar aña hemān

yügrük at:

1. yügrük at:
Mesnevi 3
Mısra: 30
Kelime Tipi: -
Hızlı at.

Yügrük at gibi geçer
‘āşık şırāṭı zāhidā
Ḥandek atlatmak
gibidir deveye tefhīmi
saña

**yük şırtımda olsa ikisi
daḫi melāl:**

1. yük şırtımda olsa ikisi
daḫi melāl:

Mesnevi 3
Mısra: 14
Kelime Tipi: -
*Yük şırtımda olsa
ikisi dahi zorluk.*

Deveye düzden
yoğuşdan ḥazzın etdiler
su'āl
Dedi yük şırtımda olsa
ikisi daḫi melāl

yüregi kan olur:

1. yüregi kan olur: -ur
Mesnevi 3
Mısra: 35
Kelime Tipi: **Deyim**
*Yüreği kan dolmak.
II Çok üzölmek.*

Çat' eder arpasın
acından olur yüregi kan
Cigeriçün deveyi zebḫ
eder oldu sārban

yüri:

1. yüriyecek: -y, -ecek
Mesnevi 4
Mısra: 30
*Yüri-: Yürü, haydi
durma.*

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir'ātın
Yüriyecek zabṭıña al
nefs atın

2. yüri:

Gazel 15
Mısra: 6
*"Haydi, durma!"
anlamında bir söz.*

Ṭabibe etme şerḫ-i
şerḫa muḫtāc-ı 'ilāc
olma

Yüri şāfi cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

yürü:

1. yürümüş: -müş

Mesnevi 5

Mısra: 36

Yürümek //

gezmek, dolaşmak.

Şatmamış Kara Hālil
halıcımız hep çürümüş
Ol yüzü kıra
şatıvermemiş yürümüş

yūsuf:

1. yūsufum: -um

Gazel 138

Mısra: 3

Hız. Yusuf. II

Sevgili.

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḫzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Ya'kūb gibi

2. yūsufum: -um

Gazel 138

Mısra: 3

Hız. Yakup'un oğlu,

İsrailoğulları'na

gönderilen bir

peygamber. Mısır

azizinin karısı Zeliha,

*Hız. Yusuf'un eşsiz
güzelliğine âşık olur ve
ona kavuşmak ister. Hız.
Yusuf, onun bu isteğine
karşı çıkıp ondan
kaçarken gömleği
yırtılır. Zeliha, Hız.
Yusuf'un kendisine
saldırdığını söyleyerek
onun zindana
atılmasına sebep olur.*

Yūsufum gül gül açıl
külbe-i aḫzānımda
Gül-be-çeşm etme beni
girye-i Ya'kūb gibi

yūsuf-1 ken'ānım:

1. yūsuf-1 ken'ānım: -ım

Gazel 58

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Kenan'lı Yusuf.

Ya'kūb gibi külbe-i
aḫzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-1
Ken'ānım el-vedāc

yüz verme:

1. yüz verme: -me

Gazel 11

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Her istediğini

yerine getirerek

*şımartmak; yakınlık
göstererek, hoş görülü
davranarak ölçüsüz
hareketler yapmasına
sebep olmak.*

Ḥasībā ehl-i işka yār
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāşş u
cāmdır mir'āt *

yüzden:

1. yüzden:

Gazel 2

Mısra: 4

Sebep.

Sevdüğim çin-i cebin
itdükce a'dā ḫandedür
Çerḫ-i ḡaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

yüzinden:

1. yüzinden:

Gazel 2

Mısra: 8

Sayesinde.

Mānī'-i seyr-i cemāl
olmaḫda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rü-siyeh düşmen
baña

yüzü kara:

1. yüzü kara:

Mesnevi 5

Mısra: 36

Kelime Tipi: -

*Yüzü kara olan,
utanacak bir durumu
olan kimse.*

Şatmamış Kara Halil
halıcımız hep çürümüş
Ol yüzü kara
şatıvermemiş yürümüş

yüzü kara olmayıp:

1. yüzü kara olmayıp: -

ma, -y, -ip

Mesnevi 5

Mısra: 34

Kelime Tipi: -

*Utanacak bir
durumu olmak.*

Her ekini ekip Allāha
tevekkül olasın
Olmayıp şoñra yüzü
kara murādîñ bulasın

zabt:

1. zabtıña: -l, -n, -a

Mesnevi 4

Mısra: 30

*Ele geçirme, hâkim
olma II ulaşma, erişme.*

Sil şarın (?) seyl-i
sirişkle görgil mir'atın
Yürüyecek zabtıña al
nefs atın

zāde-i tab'ım:

1. zāde-i tab'ım: -im

Gazel 31

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*Şiir, bir insanın
tabiatından meydana
gelen eseri.*

Zāde-i tab'ım yatar
gehvāre-i endişede
Bāb-ı mehdi vāridatıñ
eylemez işrāb uyur

zāf-ı çeşmimle:

1. zāf-ı çeşmimle: -im, - le

Gazel 99

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Göz zayıflığı.

Degüldür seyr-i hālîñ
zāf-ı çeşmimle cüdā
benden
Eder Hindi temāşā rind-
i 'āşık çeşm-i süzenden

zāhid:

1. zāhidā:

Mesnevi 3

Mısra: 29

*Dünya işleriyle
meşgul olmayan, dünya
hazlarına karşı kayıtsız
kalan, aşırı sofı,
perhizkâr; Tasavvufta,
dinin özünden habersiz
şekilci ve zahirci kişi
olarak görülür. Sufi ile
zahit arasındaki fark,
zahitlerin nefislerinin
hazı sebebiyle Hak'tan
mahcup kalmalarıdır;
zira cennet, nefsin haz
makamıdır. Sufi ise,
ezelî müşahede yoluyla
iki âlemden de yüz
çevirmiştir. Zahit,
nefsinin hazzını talep
ederken sufi, yalnızca
Hakk'ı talep eder.*

Yügrük at gibi geçer
'āşık şırātı zāhidā
Handek atlatmak
gibidir deveye tefhimi
saña

2. zāhidîñ: -iñ

Gazel 49

Mısra: 8

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse,
kaba sofı.*

Ġarażım raṭl-i girān-
keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i
ḥimārīsine iğzābımdır

3. zāhidiñ: -iñ

Gazel 45

Mısra: 6

*Çok dindar olup
irfanı olmayan kimse //
Kaba sofı.*

Yüklenir bār-ı riyāyı
meclise şıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsı
beni iğzāb eder

4. zāhid:

Gazel 18

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma*

*düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Bşkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Çāşnī-i ‘ışkı idrāk
etmese zāhid n’ola
Fehm eder mi lezzet-i
ḳandi olunca kām telḫ

5. zāhid:

Gazel 40

Mısra: 15

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da*

*ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Bşkalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.*

Bihüde bu riyā ile zāhid
sücüd eder
Çin-i cebin şafḫa-i
naş-ı ḫaşir olur

6. zāhid:

Gazel 47

Mısra: 9

: Kaba sofı, zahid //

*Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini*

beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-
yezuk degül zāhid
Bilir lezāyiz-i şīrīn-i
ʿışkı kim ki tatar

7. zāhid:

Gazel 51

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,

her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḳo taʿnı ḥalka zāhid
ḥānḳāh-ı devr-i çerḥ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

8. zāhid:

Gazel 82

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını

yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Cemāl-i yār [.] nigāha
mücāz ede zāhid
Ḥuşūş-ı ʿışk-ı ḥāḳīḳī
nice ʿumūm edelim

9. zāhid:

Gazel 82

Mısra: 5

: Kaba sofı, zahid //

Allah'ın buyruklarını
yerine getirmekle
birlikte, şüpheli
şeylerden de kaçmayan
kişi. Bunlar dini
konularda anlayışı kıt,
her işin ancak dış
kabuğunda kalabilen,
derinlere inmesini
beceremeyen, ilim ve
imani dış görünüşüyle
anlayan, bunu da
ısrarla başkalarına
anlatan ve durmadan
öğütler verip topluma
düzen verdiklerini
sanan kişi olarak ele
alınır. Zahid de olanlar
aşıkta yoktur. Bu
bakımdan
geçimsizdirler. Zahid
aşkı inkar ettiği için bu
duruma düşmüştür. Tek
emeli cennete
kavuşmaktır.
Güzellikleri göremez.
Baskalarını sıkır,
ıstırap verir. Bu
bakımdan alaya alınır.
İki yüzlüdür.

Cemâl-i yâr [.] nigâha
mücâz ede zâhid
Huşûş-ı ıışk-ı haķikî
nice ʿumûm edelim

zâhidâ:

1. zâhidâ:

Gazel 12

Mısra: 13

Ey sofı, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofı).

Zâhidâ kibri bırak
meclise âdem gibi gel
Şoĥbet-i rinde çariş büt
gibi olma şâmit

2. zâhidâ:

Gazel 12

Mısra: 13

Ey sofı, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı
olmayan kimse, kaba
sofı).

Zâhidâ kibri bırak
meclise âdem gibi gel
Şoĥbet-i rinde çariş büt
gibi olma şâmit

zâhid-i huşkuñ:

1. zâhid-i huşkuñ: -uñ

Gazel 113

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Kaba Sofı.

Bükâ ile riyâyı kızbi carî
her huşûşında
Sözüm yok zâhid-i
huşkuñ bu çeşm-i ter
huşûşında

zâhir oldu:

1. zâhir oldu: -du

Kıt'a 7

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Açığa çıkmak,
meydana çıkmak,
görünür olmak.*

Geldi dünyâya bir
evlâdı zükûr
Ĝurre-i meh gibi oldu
zâhir

zaĥm:

1. zaĥm:

Gazel 9

Mısra: 3

Far. Yara, ceriha.

Ser-â-ser şerĥa vü
zaĥm ile naķş-ı tâzedür
sînem
Efendim al kumaşı nev-
zuhûridür döşeklik yap

2. zaĥmım: -ım

Gazel 85

Mısra: 3

Far. Yara, ceriha.

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar tağ üstü
bāğımdır
Ferāmüş eylemem ol
lāle-ḥaddın çok kerem
gördüm

3. zaḥmı: -ı

Gazel 87

Mısra: 11

Far. Yara, ceriha.

Rīze-i elmāsveş zaḥmı
kabül etmez ‘ilāc
Deşne-i zehr-āb-ı şadr-ı
düşmen-i dündür
sözüm

zaḥm ur:

1. zaḥm ur:

Gazel 125

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Yaralamak.

Ya zaḥm ur sīneme
bi'llāh ya ḥancer-be-kef
tırma
Levendim tīg yakanda
gerek yāḥūd niyāmında

zaḥm-ı çerāğı:

1. zaḥm-ı çerāğı: -ı

Gazel 35

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Çıra yarası.

Zaḥm-ı çerāğı üzre ki
kor penbe-i devā
Yā Rab firāķile zevķ sür
ten fetil olur

zaḥm-ı ğamıñ:

1. zaḥm-ı ğamıñ: -iñ

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam yarası.

Verse ne ‘aceb zaḥm-ı
ğamıñ cāna daḥi lek
Aķşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

2. zaḥm-ı ğamıñ: -iñ

Gazel 13

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gam yarası.

Verse ne ‘aceb zaḥm-ı
ğamıñ cāna daḥi lek
Aķşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiş

zaḥm-ı ḥün-feşānım:

1. zaḥm-ı ḥün-feşānım: -
ım

Gazel 27

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Kan saçan yara.

Ġam-ı ḥaddiñle bu
gülşende bir dem seyre
çık luḥ et
Göründü tende zaḥm-ı
ḥün-feşānım gül
zamānıdır

zaḥm-ı nigeḥiñ:

1. zaḥm-ı nigeḥiñ: -iñ

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin
yaralayan bakışları.*

Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ
sikke-i maḥrüb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbüb gibi

2. zaḥm-ı nigeḥiñ: -iñ

Gazel 138

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bakış yarası.

Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ
sikke-i maḥrüb gibi

İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbūb gibi

zaḥm-1 sīnemden:

1. **zaḥm-1 sīnemden:** -m,
-den

Gazel 99

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Gönül yarası.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḥm-1 sīnemden nigāh
eyler
Nezāret def^ʿ-i ğamdır
sāḫil-i deryāya
revzenden

zaḥm-1 sitem:

1. **zaḥm-1 sitem:**

Kıt'a 24

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Sitem yarası.

Eder sūrāḫı a^ʿdādı
qadar zaḥm-1 sitem
peydā
Bu ʿālemde temellük
eyleyen cirmince
ğırbālīñ

zaḥmın qaparsa:

1. **zaḥmın qaparsa:** -r, -
sa

Gazel 23

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Yarasını kapamak.

Bu benim zaḥmın
qaparsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-1 vaşl-1 yār ile terkīb
olan merhem qapar

zāif:

1. **zāif:**

Gazel 2

Mısra: 5

Zayıf, kuvvetsiz.

Cismüm ol deñlü zāif
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-1 ʿankebūt
egnümde pīrāhen baña

zāif ü nā-tüvān oldum:

1. **zāif ü nā-tüvān
oldum:** -dum

Gazel 129

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zayıf ve güçsüz

olmak.

Düşelden ʿışkıña şöyle
zāif ü nā-tüvān oldum
Qomadı bende hīç tīb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

zākirān:

1. **zākirān:** -i

Gazel 44

Mısra: 4

Zikredenler.

*ilāhiler okuyan. çok çok
duâ ve Esmâ-i İlâhiyeyi
okuyan.*

Tekye güyā gülsitāndır
ḫalka-i tevḫīd ḫavz
Zākirānı ʿandelīb ol gül-
i ḫoş-bū mudur

zamān geçdi:

1. **zamān geçdi:** -di

Gazel 91

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Aradan belli bir

sürenin geçmesi.

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

zamānı degül:

1. **zamānı degül:**

Gazel 73

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Sırası değil, şimdi olmaz.

O nāzenin ğazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
imtinān zamānı degül

2. zamānı degül:

Gazel 73

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sırası değil, şimdi olmaz.

O nāzenin ğazel almaz
yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım
imtinān zamānı degül

3. zamānı degül:

Gazel 73

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sırası değil, şimdi olmaz.

Kirās-ı la‘lini ŧeftālu
almaĝa ŧundum
O naħl-i nev dedi ey
bāĝbān zamānı degül

4. zamānı degül:

Gazel 73

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Sırası değil, şimdi olmaz.

O ŧūħ deŧne-be-kef
mest olup gelir ħayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

5. zamānı degül:

Gazel 73

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sırası değil, şimdi olmaz.

Bu bābda mes‘ele faŧl
olunmaz etme kıl ü kāl
Ĥasīb ŧi‘ri bırak
imtiħān zamānı degül

zann eder:

1. zann eder:-er

Gazel 119

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sanma / olduĝunu düşünme.

Ruħ-ı ālin beyāz-ı levħ-i
vech-i nāzenin üzre
Görenler zann eder gül-
bergdir kim yāsemīn
üzre

zann etme:

1. zann etme:-me

Gazel 70

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Sanmak, öyle olduĝunu düşünmek.

Giydi bir tāc-ı

mücevher yine ŧāh-ı

nev-rüz

Ėondu zann etme ser-i

tā-be-i ŧāħ üstüne gül

zann eyleme:

1. zann eyleme:-me

Gazel 126

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Zann eyleme aĝyār

başını ħırķaya çekdi

Ĥarpüşte-ŧifat yāriñ

öñünde bozulınca

zann eyler:

1. zann eyler:-r

Gazel 37

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Zannetmek, sanmak.

Dest-i ŧama‘ ħarāba

verir ķaşr-ı rif‘atin

Zann eyler ʿizz ü cāhını
çāh-ı zelelde dir

2. **zann eyler:** -r

Gazel 56

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Zannetmek,
sanmak.*

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh zann eyler
Şehāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miḥnete çatmış

zanneyler:

1. **zanneyler:**

Gazel 4

Mısra: 3

*Zannetmek,
sanmak.*

Beyāz fes kırmızı şālı
gören mestāne
zanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş
ʿaks-i hūrşid-i cihān-ārā

zarar:

1. **zarar:**

Gazel 113

Mısra: 6

*Bir bir olayın yol
açtığı olumsuz durum,
zarar, ziyan.*

O āteş-pāreniñ şehir-i
dilin hıfz et ḥayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır
zarar aḥker ḥuşūsında

zāt:

1. **zātı:** -ı

Gazel 101

Mısra: 13

Kendi, bizzat kendi.

Zātı mirʿāt-ı celī
pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya şehāb-ı müşg-fām
içre hilāl olmuş ʿayān

2. **zātında:** -ı, -n, -da

Gazel 63

Mısra: 8

Kendi II Öz.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceş-i
hevādan taḥhīr
Seyf-i ḳatıʿdir o zātında
ki var cevher-i ʿışḳ

3. **zāta:** -a

Gazel 40

Mısra: 3

*1. Kimse, kişi, şahıs,
özellikle saygıdeğer
kimse. 2. Bir şeyin ta
kendisi, maddî varlığı,
maddî varlığının özü,
öz varlık. 3. Bir varlığın*

*hakikati, hüviyeti,
mâhiyeti.*

Bir zāta mihr-i nūr-ı
sūhan feyz-yāb ola
Çün mäh-ı bedr ʿārif-i
rūşen-zamīr olur

4. **zātına:**

Kıt'a 10

Mısra: 2

Kendi, öz.

Muştafā Ḥāfız Efendi-i
maʿārif-perver
Zātına liḥye-i pākize ile
verdi şeref

zāt-ı āgāh:

1. **zāt-ı āgāh:**

Kıt'a 21

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Uyanık kişi.

Mīr Dervīş Rızā ḥatn-i
Ḥasan
Pūr-vaḳār oldu o zāt-ı
āgāh

zāt-ı celil:

1. **zāt-ı celil:**

Gazel 77

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
Ulu, yüce kişi.

Ṭarīḳ-ı ḫakda olup
Naḳş-bend o zāt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı
sa'y-i cezīl

zāt-ı pāk idi:

1. zāt-ı pāk idi: -*idi*

Gazel 132

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Temiz, saf yaratılış.

Nāy-zen-i şāḫib-nefes
bir zāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemī^c-ı
mā-sivā'llāhdan eli

zāt-ı zī-şānı:

1. zāt-ı zī-şānı: -*i*

Gazel 131

Mısra: 12

Kelime Tipi: -
*Şanlı kişi (Şerif
Paşa).*

Ebü'l-feth ola yā Rabb
feth-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o
zāt-ı zī-şānı

zāyi^c:

1. zāyi^c:

Gazel 59

Mısra: 10

Bilinmez, kayıp.

Eyledi ez-dil ü cān şarf-ı
nuḳūd-ı himmet
Ḥıdmeti olmaya
dergāḫ-ı Ḥudāda zāyi^c

zebān:

1. zebān:

Gazel 95

Mısra: 1

Ağz.

İffeti zıḳri enām
İşmeti verdi zebān
Ḥalk pesendīdesi
olmuşidi rāy-gān

zehr:

1. zehri: -*i*

Gazel 47

Mısra: 8

Ağu / zehir.

Eder naşīḫati vā^ciz
efendiniñ te^cşir
Zehri ḫadīd-lisān kim
kelāmı ḫalka şatar

zehr olur:

1. zehr olur: -*ur*

Gazel 18

Mısra: 9

Kelime Tipi: -
Zehir olmak.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḫsārsız dār-ı
felek
Sīm ü zer sāḡar Ḥasīb-i
zāra şubḫ u şām telḫ

zehr-i dehri nüş ḳıl:

1. zehr-i dehri nüş ḳıl:

Gazel 140

Mısra: 5

Kelime Tipi: -
*Dünyanın zehrini
içmek.*

Ḥalk ḫasen-i rızāsına ḳıl
zehr-i dehri nüş
Dā'im ola şalāt ü selām
ebb ü cedi

ze'l-celāli:

1. ze'l-celāli:

Gazel 76

Mısra: 1

Büyükklük sahibi.

İbtede^ctü bi^csmike yā
Ze'l-celāli ve'l-cemāl
Levḫa-i cān üzre taḫrīr
eyleyince 'arz-ı ḫāl

zelil olur:

1. **zelil olur:-ur**

Gazel 34

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hor görülmek,
aşağılanmak.*

Dökmezse naqd-i eşkini

‘âşık zelil olur

Mâli ‘aziz olan kişiniñ

kendi rezil olur

2. **zelil olur:-ur**

Gazel 35

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Hor görülmek,
aşağılanmak.*

Cânâna cân vermeyen

‘âşık zelil olur

Mâli ‘aziz olan kişi

kendi rezil olur

zelzele düşdü:

1. **zelzele düşdü:-dü**

Kıt'a 20

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Zelzele/sarsıntı
olmak.*

Şehr-i şubha hâlet-i

mevtile düşdü zelzele

‘Azm-i firdevs eyledi

hürriyle oldı el ele

zemân ü zemîn:

1. **zemân ü zemîn:**

Gazel 100

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Zaman ve zemin.

O leb ki kâğıd-ı âl üzre

hatt-ı yâkütî

Ya mühr-i la‘le kazılmış

ola zemân ü zemîn

zemîn:

1. **zemîni:-i**

Gazel 33

Mısra: 7

Yer // yeryüzü.

Zemîni kaçre-i dem

dâne-i eşkile zeyn

etdim

O rütbe hâşılı vâfirce

îrâd-ı ma‘âşım var

zemîn ü âsumân

çekmez:

1. **zemîn ü âsumân**

çekmez:-mez

Gazel 50

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Yer yüzü ve gök
yüzü kaldırmak.*

Ruḥ u zülfüñ ğamıyla

eşk ü âhım baḥr ü berr

etdik

Bu yerden göge dek

zulmı zemîn ü âsumân

çekmez

zemîn-i âhere:

1. **zemîn-i âhere:-e**

Gazel 24

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Başka bir zemin.

Feth-i bâb etme zemîn-i

âhere yoḥsa Ḥasîb

Şâ‘irân dîvânçesin

mecmû‘asın ‘âlem

kapar

zemistân gitse:

1. **zemistân gitse:-se**

Gazel 121

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Yaz gelmek.

Zemistân gitse nev-rüz

etse bülbül ötse gül

bitse

Ṭolu cām alsa sâķi şalsa

muṭrib sâza âġâza

zemzem:

1. **zemm:**

Gazel 105

Mısra: 3

Ar. Kâ'be-i

*Muazzama kurbundaki
maruf ve mübarek
kuyunun suyu.*

İçenler şerbet-i la'lin çü
zemm tâzedden tâze
'ilâc eyler dil-i bîmâra
her dem tâzedden tâze

2. **zemm:**

Gazel 123

Mısra: 14

Ar. Kâ'be-i

*Muazzama kurbundaki
maruf ve mübarek
kuyunun suyu.*

Kevşer Efendi nazmına
nazîreñ ey Hasîb
Zemm hediyesi ola
rûh-âşnâlara

zencîr-i bâbîden:

1. **zencîr-i bâbîden: -den**

Gazel 93

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Kapının zinciri.

Dil-i divâneme sevdâ-yı
gîsü-yı girih-gîriñ
Bu nice hil'ata

şâyestedir zencîr-i
bâbîden

**zengînle zügürtlüğe
misâl odu:**

1. **zengînle zügürtlüğe
misâl odu: -du**

Mesnevi 3

Mısra: 43

Kelime Tipi: -

Zenginle

*zügürtlüğe örnek
olmak.*

Oldu zengînle

zügürtlüğe misâl her
rûz

Deve bir aqçeye
kıymetlü biñ aqçeye
ucuz

zen-perest:

1. **zen-perestân: -ân**

Gazel 113

Mısra: 3

*Kadın düşkünleri,
zamparalar.*

Ne deñlü zen-perestân
meyl-i mañbüb

eylemezlerse
Yine teslîm olur dellâk
ile berber huşûsında

zer mu'teber olur:

1. **zer mu'teber olur: -ur**

Gazel 28

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Altın değerli
olmak.*

Qıl tañammül seng-i
cevre qadr-i rûy-ı zerdi
bul
Kim muñakkâ imtiñân
ile olur zer mu'teber

**zer ü sîm ü dür-i
eş'arımı:**

1. **zer ü sîm ü dür-i**

eş'arımı: -im, -i

Gazel 86

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Altın, gümüş ve
şîirlerin incisi.*

Bâb-ı gencîne-i ÷ab'ım
yine fetñ oldu Hasîb
Zer ü sîm ü dür-i
eş'arımı dökdüm
şaçdım

zerâfet:

1. **zerâfetle: -le**

Gazel 3

Mısra: 3

Zerâfet, incelik.

Ḥāceden çıkmış
zerāfetle ʿalīm olmuş
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
hoş ḥişāl olmuş baña

zer-efşān:

1. zer-efşān:

Gazel 6

Mısra: 10

Serpme altınlı

kâğıt.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanzīri
Zer-efşān āsumānī
kâğıda taḥrīr ider
mehtāb

zer-feşān:

1. zer-feşān:

Kıt'a 1

Mısra: 4

Altın saçan.

Kātib-i māşıta nazīri
Ḥasīb
Ḥaṭṭına zer-feşān
olursa sezā

zer-i maḥbūb:

1. zer-i maḥbūb:

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*XVIII. yüzyılda
kesilmiş bir altın.*

Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ
sikke-i maḥrūb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbūb gibi

2. zer-i maḥbūb:

Gazel 138

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*XVIII. yüzyılda
kesilmiş bir altın.*

Dilde zaḥm-ı nigeḥiñ
sikke-i maḥrūb gibi
İddihār olmağa lāyık
zer-i maḥbūb gibi

zer-i maḥbūba:

1. zer-i maḥbūba: -a

Gazel 98

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

*XVIII. yüzyılda
kesilmiş bir altın.*

Ḥübān-ı sīm-ten zer-i
maḥbūba seslenir
ʿĀşıkda āh u nāle hem
olsun hem olmasın

zerre iken:

1. zerre iken:

Kıt'a 18

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

Zerre iken.

Sırr-ı Mevlānā ziyā-pāş-
ı ʿaṭā olup aña
Zerre iken oldu vāşıl
şems-i çarḥ-ı rifʿate

zerrin tabaklarla:

1. zerrin tabaklarla: -lar, -la

Gazel 71

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Altın gibi sarı
parlak tabak.*

Yāsemen lāleye ʿaḥd
etmek için jāle degül
Şaçdı zerrin tabaklarla
çü lāl üstüne gül

zevāl üstüne düşmede:

1. zevāl üstüne

düşmede: -me, -de

Gazel 70

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Yok olmak.

Reşk edip laʿl-i leb-i
yāre kemāl üstüne gül

Düşmede dest-i hazān
ile zevāl üstüne gül

**zevce-i pāk-i melek-
haşlet:**

**1. zevce-i pāk-i melek-
haşlet:**

Kıt'a 12

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Melek huylu temiz

eş.

Zevce-i pāk-i melek-
haşlet Hadice-‘işmeti
Tā’ir-i kudsī gibi açdı
behişte per ü bāl

zevk:

1. zevke:-e

Gazel 120

Mısra: 2

Eğlence, eğlenti,

cünbüş.

Dil-i āvāre şayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-ihtiyārī zevke
meyl etdi kedersizce

2. zevk:

Gazel 110

Mısra: 7

1. Hoşa giden bir

şeyden duyulan

*beğenme duygusu. 2.
Hoşa giden veya
eğlendiren şey.*

Rub^c-ı meskūn içre
eyler dā’imā devr üzre
zevk
Dil veren üftādeler
bi’llāh çār ebrūlara

zevk sür:

1. zevk sür:

Gazel 35

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Hoşlanmak, haz
almak, mutlu olmak.*

Zahm-ı çerāği üzre ki
kor penbe-i devā
Yā Rab firākile zevk sür
ten fetil olur

zevk-ı mü’eyyedi:

1. zevk-ı mü’eyyedi:-i

Gazel 140

Mısra: 22

Kelime Tipi: -

*Güçlü, sağlam,
kuvvetlendirilmiş zevk.*

Bir dil ki istinādı ‘Alī-i
Naķiyedir
Buldu şafā-yı vuşlatı
zevk-ı mü’eyyedi

zevk-ı seyr-i çemeni:

**1. zevk-ı seyr-i çemeni:-
i**

Gazel 54

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

*Çimenlikteki seyir
zevki.*

Haṭṭ zuhūr etdi dem-i
şevk-ı vişāl etdi yine
Zevk-ı seyr-i çemeni
tāze-resinden biliriz

zevrağ-ı āteş:

1. zevrağ-ı āteş:

Gazel 47

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Ateşten kayık.

Şerāre-pāş-ı donanma-i
baḥr-i ‘işret olur
Piyāle zevrağ-ı āteş gibi
sebūya çatar

zevrağ-ı sāğar:

1. zevrağ-ı sāğar:

Gazel 136

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kadeh kayığı.

Zevrak-ı sāgar süvārı
baħr-i 'iṣretsin yine
Niyyetiñ ey dil neṣāṭ-
ābāde mi ŧevk-ābāde mi

zevrağ-ı zevkı
yürütmüş:

1. zevrağ-ı zevkı
yürütmüş: -müŧ

Gazel 99

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

Zevk sandalı

yürütmüş..

Meger vā'iz yürütmüş
giñ yağadan zevrağ-ı
zevkı
Sebū-yı mey açıldı çığdı
zīr-i zeyl-i dāmenden

zeyn etdim:

1. zeyn etdim: -dim

Gazel 33

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Süslemek.

Zemīni kaṭre-i dem
dāne-i eŧkile zeyn
etdim
O rütbe ħāşılı vāfirce
īrād-ı ma'āşım var

zeyn olur:

1. zeyn olur: -ur

Gazel 110

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Süslenmek,

bezenmek.

Şol 'arağ kim zeyn olur
zülfüñde her bir mūlara
Riŧe-i müŧgīn olur
güyā ki ol incülere

zeyne'l-'ābidīn:

1. zeyne'l-'ābidīn:

Gazel 140

Mısra: 9

Hız. Ali'nin

torunlarından, on iki
imamdan biri.

Ol nükte-dān-ı pāk 'Alī
Zeyne'l-'ābidīn
Bir noğta ile kāmīl eder
tıfl-ı ebcedi

zībā oldu:

1. zībā oldu: -du

Kıt'a 5

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Güzel, hoş olmak.

Ĥasībā seyr edince
söyledim bülbül gibi
tārīğ

Gülistān-i cemāli oldu
zībā ħüsn-i sünbülzār

zībende:

1. zībende:

Gazel 20

Mısra: 4

Süslü, süsleyen.

Bu beyt-i rāsīħu'l-
bünyān kıldı ŧāmiħu'l-
ağrān
Muşanna' dil-güŧā
zībende vālā-ğarħ nev-
icād

zībende oldu:

1. zībende oldu: -du

Gazel 70

Mısra: 28

Kelime Tipi: -

Süslü olma.

Şerħalar dāğ-ı serimde
baña ħağ üstüne bāğ
Oldu zībende güŧāyiŧle
ħayāl üstüne gül

zifāf eyleyip:

1. zifāf eyleyip: -y, -ip

Gazel 67

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Evlendirmek II

gerdeğe girmek.

Rez duĥterini
muĥbeĥeye eyleyip
zifāf
Sākiyā eyledik ŧeb-i
ĥinnā ŧabāĥa dek

zihām:

1. zihāmından: -in, -dan

Gazel 84

Mısra: 7

Kalabalık, izdiham.

Dergehinde olmadım
‘uŧŧākıñ zihāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meŧhūr
olmadıkca bilmedim

zihī:

1. zihī:

Gazel 20

Mısra: 16

Ar. ne güzel, ne

hoŧ.

Ĥasībā mıŧra^c-ı vāĥidle
der tārīĥ-i tebrīki
Zihī kāŧāne-i ŧāyāne-i
sulṭān mübārek-bād

2. zihī:

Gazel 57

Mısra: 9

Ar. ne güzel, ne

hoŧ.

Zihī gītī-nümādır ‘aks-i
mir’āt-i taĥayyül kim
Mücessem nakŧe güyā
ŧad yem ü ŧaĥrā
ŧıĥıŧdırmıŧ

3. zihī:

Kıt'a 14

Mısra: 22

Ar. ne güzel, ne

hoŧ.

Daĥi ĥüccetle beyān
etdi hilāl-i ‘ıydi
Bārekallāh zihī kā’ime-i
müjde-raĥīm

4. zihī:

Gazel 93

Mısra: 9

"Ne acayip, ne

kadar garip" manasında

ŧaŧkınlık bildirir.

Acıma, hayıflanma

anlamı katmıŧtır.

Zihī nā-pāk-ıynet
raĥmet-i Ĥaĥdan
müberrādır
Edenler ĥaṭ^c-ı mā [.] āl-i
türābīden

zıkr:

1. zıkr-i

Gazel 95

Mısra: 1

Anılma, yad

edilme.

‘İffeti zıkr-i enām
‘iŧmeti verdi zebān
Ĥaĥ pesendidesi
olmuŧıdi rāy-gān

zıkr-i ĥafī:

1. zıkr-i ĥafī:

Kıt'a 2

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Sessiz olarak iĥten

yapılan zıkr.

Sālik-i silk-i edeb-i

Naħŧ-bend

Zıkr-i ĥafī ile edip

ketm-i sırr

zıkr-i la’l-i nābīñ eder:

1. zıkr-i la’l-i nābīñ

eder: -er

Gazel 25

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Saf lal renkli ŧarabı

anmak.

Kim zıkr-i la’l-i nābīñ

eder tāze cān bulur

Kim fikr-i ĥeŧmiñ etdi

esīr-i firāŧ olur

zillet-i 'azlile:

1. **zillet-i 'azlile:-ile**

Gazel 84

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Azlin horluğu.

Rif'at-i cāh u celālîñ
luţfi zāhirken yine
Zillet-i 'azlile maḫhūr
olmadıċca bilmedim

zinde olup:

1. **zinde olup:-up**

Gazel 50

Mısra: 11

Kelime Tipi: -

*Canlı, diri olmak;
sıkıntısız bir şekilde
yaşamak.*

Olup zinde Ḥasībā
mevt-den olan āġāh
Bu dehr-i bî-beḳāda
ġayret-i nām ü nişān
çekmez

zînet efendi:

1. **zînet efendi:**

Gazel 122

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Zinet Efendi.

Ben küşt-gîr-i nazma
Ḥasībā bes eyledim
Fenniyle ḳaldı Zînet
Efendi ber-ā-bere

zînet-fezā-yı rûy-ı yâr

oldu:

1. **zînet-fezā-yı rûy-ı yâr**

oldu:-du

Gazel 107

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin yüzünün
süsünü arttıran olmak.*

Ḥaṭṭ-ı nev zînet-fezā-yı
rûy-ı yâr oldu yine
Ġülsitān-ı ḥüsnde evvel
bahār oldu yine

zîrā:

1. **zîrā:**

Gazel 11

Mısra: 10

*-den dolayı, -
diğinden, sebebiyle.*

Ḥasībā ehl-i 'işġa yâr
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bî-ḳadr zîrā ḥāşş u
'āmdır mir'āt *

2. **zîrā:**

Gazel 46

Mısra: 8

*"Çünkü, şu
sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına
gelen bağlaç.*

Def'î-i şiklet eylesin
söyleñ raḳîb-i kāfire
Ol şeh-i ḥübānla zîrā
işim tenhā biter

3. **zîrā:**

Gazel 128

Mısra: 17

*"Çünkü, şu
sebepten, bundan
dolayı" anlamlarına
gelen bağlaç.*

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl
edeb üstāddan zîrā
Naẓireñ sem'î Feyzî-i
suḥan-pervāza dek
gitdi

zîrā ki:

1. **zîrā ki:**

Gazel 87

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Çünkü, onun için
ki.*

Mışra'î ebyātıma
mā'ildir erbāb-ı sūḥan

Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözü

zīr-i fesinden:

1. **zīr-i fesinden:** -i, -n, -
den

Gazel 54

Mısra: 8

Kelime Tipi: -
Fesin altı.

Feslegen rāyiḥasın
eyleyicek istiḡmām
Kākülü olduğunu zīr-i
fesinden biliriz

zīr-i külāh kıldı:

1. **zīr-i külāh kıldı:** -dı

Kıt'a 21

Mısra: 4

Kelime Tipi: -
Sarik altı olmak.

Eyledi liḡye-i ḡoḡ-bū
irsāl
Kıldı çün sünbül-i ter
zīr-i külāh

zīr-i külehde:

1. **zīr-i külehde:** -de

Gazel 135

Mısra: 2

Kelime Tipi: -
Baş örtüsünün altı.

Ḥadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

zīr-i zeyl-i dāmenden çıkdı:

1. **zīr-i zeyl-i dāmenden
çıkdı:** -dı

Gazel 99

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

*Eteḡin kenarının
altından çıkmak.*

Meger vā'iz yürütmüş
ḡiñ yaḳadan zevraḳ-ı
zevḳı

Sebū-yı mey açıldı çıkdı
zīr-i zeyl-i dāmenden

zīr-meḡ etdi:

1. **zīr-meḡ etdi:** -dı

Kıt'a 4

Mısra: 1

Kelime Tipi: -
Meḡk altlığı

yapmak.

Zīr-meḡ etdi dil-i

‘uḡḡāḳı

Rīḡdān olsa n'ola dīde-i
ter

ziḡt ü ḡüb:

1. **ziḡt ü ḡüb:**

Gazel 43

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

Çirkin ve ḡüzel.

Nīk ü bed izḡār eder
naḡḡ-ı derūn-ı cām-ı
mey

Ziḡt ü ḡüb āyīnede
hemvār kendin ḡösterir

zi-taḡḡirāt-ı men:

1. **zi-taḡḡirāt-ı men:**

Gazel 76

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Kusurlarımdan.

‘Özr-ḡvāhem dergeh-i
ḡazrā zi-taḡḡirāt-ı men
Kā'ināta vaḡf-ı pākīñ
eylemek emr-i muḡāl

ziyā:

1. **ziyāsıyla:** -sı, -yla

Gazel 48

Mısra: 4

*Parlaklık, aydınlık,
ışık.*

Āteḡi fermene tābende
‘izār-ı rakḡāḡ
ḡem' fānūs-ı ḡayāl oldu
ziyāsıyla döner

ziyānı derkār:

1. ziyānı derkār:

Gazel 97

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Zararı devam

ediyor.

Hum-ı cūşideye elbette

ziyānı derkār

Kim nihālîñ ede sūd

etmedi bāzārından

ziyā-pāş-ı ‘atā olup:

1. ziyā-pāş-ı ‘atā olup:-
up

Kıt'a 18

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Cömertlik ışığı

saçmak.

Sırr-ı Mevlānā ziyā-pāş-

ı ‘atā olup aña

Zerre iken oldu vāşıl

şems-i çarh-ı rif‘ate

zu‘amā:

1. zu‘amādan:-dan

Gazel 59

Mısra: 7

Büyük tımar

sâhipleri, zaimler.

Oldu devletde gedüklü

zu‘amādan me‘mūr

‘Alī Ağa ki şadākatle

şehîr ü şāyi‘

zübde-i evlād-ı cenāb-ı

betül:

1. zübde-i evlād-ı cenāb-ı
betül:

Gazel 74

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Günahtan sakınan

*(Hz. Peygamber'in kızı
Hz Fatıma'nın lakabı.)*

*hazretinin çocuklarının
özü.*

Ez-neseb-i tãhir-i āl-i

Resül

Zübde-i evlād-ı cenāb-ı

Betül

zücāc-ı kalb-i nihānım

eyler:

1. zücāc-ı kalb-i

nihānım eyler:-r

Gazel 41

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Gizli kalbin şişesi

yapmak.

Olduğca tãb pertev-i

mihir-i ruhuñla germ

Eyler zücāc-ı kalb-i

nihānım çitir pıtır

zühre:

1. zühreyi:-(y)i

Gazel 68

Mısra: 5

3. kat göğze hakim

olduğu söylenilen

Çoban yıldızı, Venüs

olarak da bilinen çok

parlak bir yıldız;

*sevgilinin güzel, parlak
yüzü.*

Tesbîh çekdi Zühreyi

teshîr için meger

Bu mādeyi çeşm-i

necm-i Süreyyā şabāha

dek

zuhūr etmedi:

1. zuhūr etmedi:-me, -di

Gazel 31

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

Ortaya çıkmak. II

Doğmak.

Şubh olunca etmedi bu

şeb zuhūr eyā kimiñ

Hāle-i bālîn-i āğuşında

ol meh-tāb uyur

zükür:

1. **zükür:**

Kıt'a 7

Mısra: 3

Erlık.

Geldi dünyāya bir
evlādı zükūr
Ġurre-i meh gibi oldu
zāhir

**zülāl-i būs-ı la'lı-i ğonce-
fāmında:**

1. **zülāl-i būs-ı la'lı-i
ğonce-fāmında:** -ı, -n, -
da

Gazel 124

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Gonca renkli lal

*gibi dudağın öpmenin
suyu, saflığı.*

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı la'lı-i ğonce-
fāmında
Ne 'aynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

zülāl-i la'lıni:

1. **zülāl-i la'lıni:** -ı, -n, -ı

Gazel 118

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Can bağışlayan

kırmızı dudağın lezzeti.

Zülāl-i la'lıni nūş eyle
tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı
Cemiñ kühen şuyına

zülāl-i ma'ārifle:

1. **zülāl-i ma'ārifle:** -le

Gazel 40

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

Bilginin safı.

Bir ṭab' kim zülāl-i
ma'ārifle sīr olur
Gülzār-ı nazma verd-i
ṭarāvet-pezīr olur

zül:

1. **zülüne:** -üñe

Gazel 103

Mısra: 1

(Sevgilinin) saçı.

Būs eyle la'lı-i lebin
zülüne etdiñse 'alāka
Ma'cün-ı müferraḥla
'ilāc eyle merāka

2. **zülüne:** -üñ, -de

Gazel 110

Mısra: 3

(Sevgilinin) saçı.

Şol 'araḳ kim zeyn olur
zülüne her bir mūlara

Rište-i müşgīn olur
gūyā ki ol incülere

3. **zülüne:** -üñ

Mesnevi 5

Mısra: 9

(Sevgilinin) saçı.

Murğ-ı işhāka dil ü
'aqlıña zülüne aḥa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

4. **zülüne:** -üñ, -de

Gazel 110

Mısra: 3

*1) Sevgilinin iki
yana sarkan saçları 2)
karanlık, (sevgilinin
ayrılığından dolayı).*

Şol 'araḳ kim zeyn olur
zülüne her bir mūlara
Rište-i müşgīn olur
gūyā ki ol incülere

zül-i dil-āvizi:

1. **zül-i dil-āvizi:** -ı

Gazel 33

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Gönüller asan

züluf.

Helāk eyler nigh ber-
dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaşl-ı cānān
etmege kaç cān u başım
var

zülf-i dil-ber:

1. zülf-i dil-ber:

Mesnevi 4

Mısra: 41

Kelime Tipi: -

Sevgilinin saçları.

Zülf-i dil-ber kara
pürçeklerini tağıtımış
Hācī lebiñ göricek āh
edip ‘aqlı gitmiş

zülf-i dü-tā-yı duhter-i tersā:

1. zülf-i dü-tā-yı duhter- i tersā:

Gazel 5

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*Hristiyan kızının,
güzelinin iki büklüm
olmuş saçı.*

Olinca yek nigh çeşm-
āşinā-yı duhter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-
tā-yı duhter-i tersā

zülf-i kāfiri:

1. zülf-i kāfiri: -i

Gazel 30

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

*Kafir olan saç II.
Siyah saç.*

Bār-ı zād olmuş ‘izār-ı
yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar
mescidde bī-ādāb uyur

2. zülf-i kāfiri: -i

Gazel 2

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

Kâfir saç.

Mānī^f-i seyr-i cemāl
olmağda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görünür
ol rû-siyeh düşmen
baña

zülfi sevdāsı:

1. zülfi sevdāsı:

Gazel 106

Mısra: 7

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin saçının
sevdası/arzusu.*

Zülfi sevdāsı geh hayāl-
i ruḥı
Hem hevā vü hem āb
var dilde

zülf-i siyāhımız:

1. zülf-i siyāhımız: -ımız

Gazel 111

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Siyah zülf.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyın
[.] Hindū mudur ‘aceb
İklīm-i Çīn-i dilde o
zülf-i siyāhımız

zülf-i siyehle:

1. zülf-i siyehle: -le

Gazel 122

Mısra: 3

Kelime Tipi: -

Siyah saç.

Zülf-i siyehle ‘arız-ı āliñ
nümāyişi
Semmūr kaplamış gibi
gül-gün ser-ā-sere

zülfü:

1. zülfü: -ü

Gazel 34

Mısra: 6

(Sevgilinin)

*yüzünün iki tarafından
sarkan saç lülesi, saç.*

Ber-dār ederse düzd-i
nigāhım [.] muḥāl

Gīsūlarile zülfü güvāh-ı
aşıl olur

zūlfūñle bağla:

1. **zūlfūñle bağla:**

Gazel 65

Mısra: 5

Kelime Tipi: -

Saçınla bağlamak.

Doyurma ğamze vü
ebrūña bağla zūlfūñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ğamz
edip ne hākime çek

zulm:

1. **zulmı:-ı**

Gazel 50

Mısra: 10

*Eziyet, kötülük,
fenalık.*

Ruḥ u zūlfūñ ğamıyla
eşk ü āhım baḥr ü berr
etdik

Bu yerden göge dek
zulmı zemīn ü āsumān
çekmez

2. **zulmüne:-ün, -e**

Gazel 101

Mısra: 21

*Adālete aykırı
davranma, hak edene*

*hakkını vermeme,
haksızlık, adāletsizlik.*

Etmesin hācet degül
ʿazm-i seyāḥat zulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ḥayāt olmuş revān

zümre-i şāhib-kırān:

1. **zümre-i şāhib-kırān:**

Gazel 101

Mısra: 26

Kelime Tipi: -

*Her zaman
muvaffak olan ve
üstünlük kazanan
hükümdarın zümresi.*

Müjde kıl ser-tā-be-pā
āfāka tāriḥin Ḥasīb
Geldi İskender
Meḥemmed zümre-i
şāhib-kırān

zümürrüd:

1. **zümürrüd:**

Kıt'a 10

Mısra: 7

(Ar.) Zümürrüt.

Çekdi āyīne-i elmāsa
zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher
dür-i deryā-yı Necef

zālim:

1. **zālim:**

Gazel 22

Mısra: 6

*Acımasız davranan;
zulüm, eziyet eden
(kimse).*

Ḥarābāta düşer şūfide
fetvāyı verir görse
O zālim ev yıkan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

ʿabdu'l-ḥamīd-i ğāzī:

1. **ʿabdu'l-ḥamīd-i ğāzī:**

Müfret 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Gazi Abdülhamit.

Bu duʿā iclāsına tāriḥdir
Ola heft iqlīme şeh
ʿAbdu'l-ḥamīd-i ğāzī

ʿaceb degül:

1. **ʿaceb degül:**

Gazel 8

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

*Şaşılmaz, Garip
değil.*

ʿİyd üsti beş
ḥisābınadur bu ğazel
Ḥasīb

Tahmîse rağbet itse
eḥibbâ degül ʿaceb

ʿaceb mi:

1. ʿaceb mi:

Gazel 5

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Buna şaşılır mı?

Şurāḥî gerden-i billür
mey leb şeftālū ğabğab
ʿAceb mi olsa gönülüm
mübtelâ-yı duḥter-i
tersâ

ʿaks itmiş:

1. ʿaks itmiş:-miş

Gazel 3

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Yansımak.

Mühreden geçmiş
fürüg-ı meh cemâl
olmuş baña
Mıhr ʿaks itmiş şafağ
ruḥsâr-ı âl olmuş baña

**ʿaks-i hürşid-i cihân-
ārâ:**

1. ʿaks-i hürşid-i cihân-
ārâ:

Gazel 4

Mısra: 4

Kelime Tipi: -

*Dünyayı süsleyen
güneşin yansıması.*

Beyâz fes kırmızı şalı
gören mestâne
zanneyler
Şarâb-ı nâba düşmiş
ʿaks-i hürşid-i cihân-ārâ

ʿalî ziyâ:

1. ʿalî ziyâ:

Müfret 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

*XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb'in
oğlu.*

Mevlidi târiḥini didim

Ḥasîb

ʿÂleme ân geldi ʿAlî

Ziyâ

ʿandelîb-i bî-nevâlar:

1. ʿandelîb-i bî-nevâlar:-
lar

Gazel 10

Mısra: 8

Kelime Tipi: -

*Zavallı, çaresiz
bûlbül II Âşık.*

Açılup gönünde gül
gibi hezârân gönceler

Ağlamakda ʿandelîb-i
bî-nevâlar semt semt

ʿarz eylemeklik:

1. ʿarz eylemeklik:-
meklik

Gazel 9

Mısra: 12

Kelime Tipi: -

Sunmak,

*göstermek, takdim
etmek.*

Cenâb-ı Fennî-i şâhib-
zemîne âzmâyişdür
Bu tanzîri Ḥasîbâ gül
gibi ʿarz eylemeklik yap

ʿarz eyler:

1. ʿarz eyler:-r

Gazel 10

Mısra: 10

Kelime Tipi: -

Sunmak,

*göstermek, takdim
etmek.*

Berg-i sebzüñ tuḥfesin
şâhib-zemîne sun daḥi
Çün gül ʿarz eyler
Ḥasîbâ nev-edâlar semt
semt

ʿarz-ı hâl:

1. ʿarz-ı hâl:

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dilekçe.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bâl saña

Yazınca levha-i cân
üzre ʿarz-ı hâl saña

2. ʿarz-ı hâl:

Gazel 1

Mısra: 2

Kelime Tipi: -

Dilekçe.

Açar kebüter-i dil ʿazme
per ü bâl saña

Yazınca levha-i cân
üzre ʿarz-ı hâl saña

ʿâşık-ı şeydâ:

1. ʿâşık-ı şeydâ:

Gazel 4

Mısra: 18

Kelime Tipi: -

Divane âşık.

Fes üzre şaluñı seyr
eyledükde ʿâşık-ı şeydâ
Beyâz çıkdı kırmızı şâl
oyını şimdi hübānuñ

ʿazm-i küy-ı vaşl-ı yâr:

1. ʿazm-i küy-ı vaşl-ı

yâr:

Gazel 2

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Sevgilinin kavuşma
köyünün niyeti.*

ʿAzm-i küy-ı vaşl-ı yâr
âsân olur [her an] baña
Hünçeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

ʿibret-cây-ı hâşş u

ʿâmdır:

1. ʿibret-cây-ı hâşş u

ʿâmdır: -dır

Gazel 11

Mısra: 1

Kelime Tipi: -

*Toplumun, halkın,
herkesin ibret yeri.*

Anuñçün herkese

şüret-nümâ-yı tâmdır
mirʿât

Mişâl-i çerh ʿibret-cây-ı
hâşş u ʿâmdır mirʿât

ʿiyd üsti:

1. ʿiyd üsti:

Gazel 8

Mısra: 9

Kelime Tipi: -

*Bayram üstü,
bayram üzeri.*

ʿIyd üsti beş
hisâbınadur bu ğazel
Hasîb
Taħmîse raĝbet itse
eħibbâ degül ʿaceb

ʿizâr-ı şâfiña:

1. ʿizâr-ı şâfiña: -iña

Gazel 11

Mısra: 6

Kelime Tipi: -

Temiz, hâlis yanak.

Ne deñlü müncelî olsa
yine ey mihr-i şeh-
r-âşüb
ʿİzâr-ı şâfiña nisbetle
seniñ câmdır mirʿât

ʿuşşâk:

1. ʿuşşâka: -a

Gazel 4

Mısra: 15

Aşıklar.

Miyân-ı şâlde at ğapdı
fesin ħaddi ʿuşşâka
Ķurulmuş lâlezâra
yasemende ħayme-i
zîbâ

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Kadriye		HOCAOĞLU ALAGÖZ
Doğum Yeri ve Yılı	E. Zara		19.03.1990
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2004	2007	Bursa Hürriyet Lisesi
Lisans	2007	2011	Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans	2011	2014	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora	2014		Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2013	...	Bursa Uludağ Üniversitesi
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	<p>HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Osmanlı Edebî Metinlerine Kulak Vermek: Kulak Etrafında Oluşan Farklı Benzetme ve Söyleyişler”, <i>II. Uluslararası Doğunun Batısı Batının Doğusu Konferansı</i>, Prag, Çek Cumhuriyeti, 4 - 06 Temmuz 2017, ss.489.</p> <p>HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Şiiri Tenasüpleştiren Hünerli Bir Nâzım Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi”, <i>Divan Şiirinin Anlam Dünyası</i>, İstanbul, 23 Aralık 2016.</p> <p>HOCAOĞLU Kadriye, “Alevî Bektaşî Geleneği Çerçevesinde Yedi Ulu Ozanın Şiirlerinde Kâbe İnancı”, <i>2. Uluslar Arası Hacı Bektaş Veli Hoşgörü ve Barış Sempozyumu</i>, Nevşehir, 8 - 10 Ekim 2015, ss.458-473.</p> <p>HOCAOĞLU Kadriye, “Fennî Dîvânı’nda Kalem”, <i>II. Genç Akademisyenler Sempozyumu</i>, Ankara, Türkiye, 4 - 05 Kasım 2014.</p> <p>HOCAOĞLU Kadriye, “Fennî Dîvânı’nda Harfler”, <i>V. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi</i>, Türkiye, 23 - 24 Haziran 2014, C.1, ss.269-275.</p>		

	HOCAOĞLU Kadriye, “Divan Şiirinde Divşürmek Fiili Üzerine”, <i>VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu</i> , Türkiye, 4 - 07 Aralık 2013, C.2, ss.871-877.						
Yayınlar:	HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, <i>Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâare Divançesi</i> , Ankara: Grafiker Yayınları, 2016. ERCAN Özlem, HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Metin Neşri Çalışmalarına Bir Katkı: Müstensihlerin İmlâ Tasarrufları ve Kullandıkları Rumuzlar”, <i>Diyalektolog - Ulusal Hakemli Sosyal Arastirmalar Dergisi</i> , 19(2018), ss.149-178. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Şiiri Tenasüpleştiren Hünerli Bir Nâzım: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi”, <i>Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature</i> , C.3, 1(2017), ss.107-118. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Osmanlı Edebî Metinlerine Kulak Vermek: Kulak Etrafında Oluşan Benzetme ve Söyleyişler”, <i>Asos Journal The Journal of Academic Social Sciences</i> , 62(2017), ss.390-399. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, “Bursa’da Çıkan Bir Dergi Nilüfer’de Kadın Şairlerin Sesi”, <i>Journal of International Social Research</i> , C.9, 47(2016), ss.74-77. HOCAOĞLU Kadriye, “Tanzimatın Birinci Dönem Şairlerinin Divan Şiiri Hakkındaki Görüşlerinin Eserlerindeki Yansımaları”, <i>The Journal of Academic Social Science Studies</i> , 5(2012), ss.701-720. HOCAOĞLU Kadriye, Hubbî Ayşe Hubbâ Hanım , www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com , 2013.						
Diğer:	TÜBİTAK BİDEB 2210 Yurtiçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında 2012-Normal Dönem Bursiyeri. Uludağ’ın Zirvesindekiler: Yüksek Lisans Öğrenci Başarı Ödülü (2014). TÜBİTAK BİDEB 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında 2014/2 Bursiyeri.						
İletişim (e-posta):	kadriyeh@uludag.edu.tr						
	<table border="0"> <tr> <td style="text-align: right;">Tarih</td> <td>19.03.2021</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">İmza</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">Adı Soyadı</td> <td>Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ</td> </tr> </table>	Tarih	19.03.2021	İmza		Adı Soyadı	Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
Tarih	19.03.2021						
İmza							
Adı Soyadı	Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ						